

כתנות אור
אור כולל ומוסיף על ספר

מחיר
מחיר
מחיר

עין יעקב

חלק שני עם הידושי קהלת שלמה

ספר מאסף לכל אנרות ומדרשים המפורזים בכל ששה סדרים עם פירש"י ויל ותוספות רבותינו חכמי צרפת וחדושי הרמב"ן והריטב"א והר"ן והרשב"א ז"ל ;
הן כל אלה פעולות איש צדיק חמים התבס רבי יעקב בר שלמה ן' חביב הנצב"ה ;
דעורר ירוסף עליו כל אגדות הירושלמי כאשר נדפשו בספר יפה מראה גם פירוט על המלות מאורוח מספר הערוך אשר לא ערטוס קראונו ;

ואחריו יאיר בחינות האורה המחדש כעופו חרופי אנרות על כל שיטת התלמוד הק מה שהשמיט המחדש עין יעקב אשר אוון מיקר וחיקן ה"ה הגאון כמוהרר שמואל זל"ה ר"מ ווא"ד דה"ק אוסטהא אשר כרוב חריפותו ופילסולו חידש סל"ו על כל שיטת הש"ס " והוסף על המאורות להאיר על הארץ מאור עינים שאירי לארץ ולחדושי"ם בנימי דאגדה " ה"ה הרב המוסתר כמוהר"ר יאשיהו פינטו זל"ה בן הר"ר יוסף פינטו נ"ע לאורו יתק אור כל קורא ותחיה עיניו דברים נעימים ;

כל אלה חוברו אל עמק הסודות כואים המלך מלכו של עולם על ידי הרב המאור הגדול החכם הכולל נ"ו ע"ה פ"א כמוהרר יצחק מאיר פרענקל בן ה"ה כמוהר"ר יונה ול"ה בעל קיקיון דינה ;
ועתה נדפס מחדש בצוספות מרובות על העיקר הספר בית יודא מהרב ה"ה כמוהר"ר יודא כמוריא ה"ה מלמרים מהש"ס מה שהשמיט בעל המחבר ספר עין יעקב כל מאמר במקומו עם פירש"י והוספות ופירושו הנקרא בזונה ומרש"א ז"ל ;
ואלה מוסף על הראשונים הר"ף על חלק שני וחלק שלישי וחדושי קהלת שלמה אשר חיבר הרבני מוהר"ר זלמן ר"ן דק"ק גלונא יע"א בן מוהר"ר יעקב בן מוהר"ר איכל ר"ן מפוזנא ז"ל ;

וואלינישען געברענמעלט מיט
העכטע פערדעטסן קיירליק
שנה תת"ל למספרס ודאקרעניא
חתי"ו למספרס מהכנס וכו'
מה' מענדל ראטען בארנ ;
אלה לפידא אסאוויטא

5224

גרזקטא אין סלאט אין
כאוילנישע אונג
זעהר אין רגע יום נ' המרל
דוילנא יום כ"א אוסט אלק
ע"ה הרב וכו' שוהר"ר

nach gestattet
gestattet

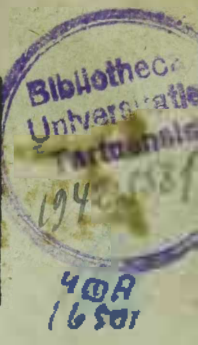
בסלאווימא

לדונונו הקיסר אוסטע פריסאוועלנוסו דערזאוועטע וויליקי האסידאר אימפידאטאר אלכסנדר פאוולאוויטש
שמיטע דערזעש אוסטע ראסיסקי האסידאר אוסטע מילעכטיווסע יר"ה ;

בשנת וישיין ישראני נפח נדד עין יעקב לפי

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

פרק ראשון

דחשמע של ראו כל ישראל צמיחה סם צהר הדר ונצמור' שהיה רש"י צמות שהרואו להם מלאכי השר' נמטה והדרס דבכ"י מאן זה אלף וייראו על ידי סילוק הענין : הוא סידור' ופי' נראה לפרש דהכל פרק ע"ס מ"ס פ' האלה סימון נענו בני אחי' בר שמתחי' הו' וא"כ לא הו' מתנען ואם סימון הו' לא הו' קרי ליה כנען ולהל' משני צד' חיקוים ללא קרי ליה כנען ס"א ע"ס מלמחו שארץ כנען הו' ע"ס פ' סוסיים מצני כנען מד' אומות וואל' נקרא מלך האזורי בכל המקרא שהיה מצני כנען כנען כ"ן ע"ס יוסביה מצני האזורימה שהכריז' לומר כן דכנעני מלך ערד דהכל הו' סימון לפי שאלך ערד ממש לא נכנס עד מלמחו' וכנס יאושע דמצינ ליה מלך ערד אחד מל"א מלכים שבגסס יאושע ונקרא דהכל משמע דנימי משה נעסה מלמחו או דמלך ערד ונעסה מרמה בצירו' וע"כ אמרו דהיינו סימון סיינו מלך ערד דהכל דחלקו כינוש של משה הו' צמיחה :

אמר רבי אבהו כורש מלך כשר היה לפיכך מנו לו כמלכי ישראל מתקוף לה רב יוסף אם כן קצונו קרא אהודי דכתיב *ושעיא כיתא רנא עד יוס תלחא ע"כ לירח ארד די היא שנת שית וגו' כוננת הקושיא לדוכיה גורף מן הכתי' בו כשעלה עור' מנו לו מתשרי כמלכי עכו"ם י"א ל"ק כאן קודם שהחמיץ כאן לאחר שהחמיץ מתקוף לה רב כהנא ומי החמיץ והכתיב *ומה חשון ובני חזרון סס ודברין ואמרין לעלוין לאלה שמ' יודוין מלח המר ומיח' כמימר כדניא דבירושלם די להוי מתיחב לתון יוס ביום די לא עלו אמר ליה רבי יצחק מטוניך די להוזן מהקרבין ניהוזח לאלה שמיא ומצלון לחיי מלכא ובנותי ומאן דעביד הכי לאו מעליותא היא והתניא האומר תנו סלע זה (לפלוני) לצדקה בשביל שיחיה בני ובשביל שאובח לחיי העולם הבא ררי זה צדיק נאמר לא קשיא כאן בישראל כאן בעכו"ם ואי בעי' אימא מאן לן דאחמיץ מרבא *נרבכין די אבן גלל תלחא ונדבך די אעא חרת וגו' למה ליה למעבר הכי סבר אי סבדי' בי יודאי איקליה כבורא אמי שלמה לא עבר הכי והכתיב *וישע שלמה שלש' שורי נויח וסוד כרותו' ארזים שלמ' עבר מלמעה ואיהו עבר מלמעה שלמה שקעיה בכנינא ואיהו לא שקעיה בכנינא ואב"א שלמה סדייה בסודא איהו לא סרייה בסודא אמר רב יצחק אמר רב יוסף ואי תימא רבי יצחק ואי תימא רב נחמן סנא לן דאחמיץ מרבא *ויאמר לי המלך ההשגל וישבי' אצלו מאי שגל אמר רבא בר לויא משמיה דרב כלבת' אלא מעתה תא דכתיב *ועל מרי שמיא החרומת ולמאני די ביתיה היתין קדמך ואנת ורברבךך שנתך ולחנתך חמרא שתיין בהן ואי שגל כלבת' היא כלבת' בת שתיא חמרא דא אמר ליה הא לא קשי' דמלפי לה ותתיא אלא מעתה רכתי' *בענת מלכים ביקרותיך נצבה שגל לימינך

כי נת נפשיה דארן אבתי הה סיחון קיים דכתיב *וישמע הכנעני מלך ערד מה שמעיה שמע שמת ארן ונסחלקו עניי כבוד כסבור נתנה רשות להלחם עם ישראל והיינו דכתיב *ויראו כל העדה כי נוע ארן וא"ר אבהו אל תקרי ויראו אלא ויראו כר"ל דאמר די"ל כי משמע בדי' לשונות אי דילמא אלא הו' מי רמי דתם כנען רבא סתין תנא הוא סיחון הוא ערד הוא כנען סיחון שדומה לסיחון כמדבר כנען ע"ש מלכותו ומה שמו ערד שמו א"ר ערד שדומה לערוד כמדבר כנען ע"ש מלכותו ומה שמו סיחון שמו :

אלא ויראו ותכלו : אבר"ל כי נוע מילתי טעם הוא לנדר שלמי נתכלו העדה לפי שנוע ארן שאין בו נד' לשונות משמע וכו' : סיחון ערד בן סוס' ערד יהוה הכי :

וחספוח יוסמע הכנעני מלך ערד כמדבר אחרין דהיינו עמלק כמו סיכר היינו צפוןהן של פרחס זכור כסות ולשין סיכה סיות כמלך ערד אכל מ"ח דיק דהה סיחון קיים מנשיה עמלק עמל' לכל כמותו וכלא דמתחיא ומשני קריש' דלי' מתיחא רחוקה הו' מפרש דשע בי נא ישראל דרך האחרים וכו"ל לא דק צפירתם הו' :

מהרש"א מה שמעיה שמע שמת ארן וכו' לפי סדר התקראות והלו מוכח להדיח דכי נח נפשיה דארן אבתי הו' סיחון קיים אלא דאיכא לתימר אין מוקדם ומאוחר כחורס מויה לפי האסעות סנפ' מסעיה מוכח ספיר דכמה מסעות הו' וזה הדר שנת ארן' עד מלחמת סיחון וכו" : מה שמעיה פ"י כתבו ה"ה' ונר"י כו' ע"ס זכ"ה"ג כחז דרמב"ן בפ"י המחמס ורצוינו אמרו מה שמועה שנת כו' הו' הוקפה להם הכתוב בסנפ' מסעי וישמע הכנעני וגו' מלא הו' ס' כו' ע"ס ומ"ח קשה גם לדבריהם כיון דהך דפ' מסעי איהו גופיה מעשה דפרסת חק כדמוכחי קראי ונפרסיה חק מלוגס שמעס כי נא דרך האחרים אם כן דרש חכמים שזעע צמיחה אחרון סודר זה ונראה לדייק פרס"י דמתוך סמיכות וישמע הכנעני ונזכר בין צפרסת חק וצין צפרסת מסעי למיחה אחרון דרשו דו"ו וישמע מוסיק' על ענין דאין שזעע צמיחה אחרון דלעיל וכי נא ישראל דרך האחרים לא נא להריות לא מתקום שנת להל' על ישרל דהיינו דרך האחרים: אלא ויראו בו' דלא פסטיה דקרא שרלו סגוט אחרן הו' קשה דכתי' לעיל מיניה ויחם סס ברנאס הכי וירד משה ואלעז' מן סר

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה ב

אכל האם דמשתע כליון גמור ולהפליג הדבר אמר בן לטני קמלך :
 ** יין לפניו ואשאו ונוסר לפי שטטו כמו הניחו יין לפניו וכו'
 מקרא חסר ונראה לפרש ע"פ מ"ס בירושלמי הניחו רש"י פ"ו
 יומסין דלכך נקרא נחמיה החדשה ע"פ שהיה משקה למלך והיה
 לר"ך לשתות מקודם שלא יחדורו שהגיל סם במשקה ולכך הניחו
 לו יין של עכו"ם כו' ע"פ והשת' אחרי ששתע נחמיה דברי הרע"ס
 מירושלים היה מנטער והוא את עלמו מן היין ורש"י יין לפניו
 דהיינו לפני המלך וכבר נחמך במצנע עכו"ם עד האם לא נהר
 מלשחת ממנו מקודם לפי שהיו לו כמ"ס צירובל' וציוק היה
 אחר השועט רעה היה יין לפני המלך ולא שהיה מקודם ממנו
 ואשא אותו מתחלה והאנה למלך ולא הייה רע לפניו בייחתי רגיל
 לשתות יין לפני המלך כי שוהה יין נקרא לנ שבו כמ"ס כשנז לב
 המלך ביין והשת' לב רע ורש"י לו המלך מדוע פניו רעים וגומר
 דהיינו שאיך שוהה יין ואיך חולה יין זה ב"ל לב רע עלי ואירא
 הרצה מאד מן יתדני שחתי סם המות במשקה ולכך לא שחתי
 מקודם ואומר למלך וגומר מדוע לא ידעו פני וגומר להור את
 עלמו מן היין אחר העיר וגומר ויאמר לי מה וגומר ואחפלה
 אל ה' וגומר מקודם אשר דבר למלך הפסוק בחפלה לאל השמים
 שתחלה נקשוה מן המלך כפרש"י ועי"ל ואומר למלך מוסב
 למעלה דר"ל ואחפלה אל אלהי השמים ואומר למלך וגומר שלא
 היה כונני למלך א' תחשתה אלל לאלהי השמים התפלתי ואומר
 לו אם על המלך מלכי החלמים טוב וגומר וכהאוי גוונא אמור
 במשנה שבעות בני דניאל אנת מלכא מלך וגו' שהאוי קודם ודו"ק:
 בורש מלך בשר היה בו ממלות הפוכות ככס כבש שמלה שלמה
 וארתחשתא ע"פ מלכותו דהיינו סם המדינה ובסישא דהאוי קרא
 מלך פרס ע"פ האמה כדארתון כש"ק דיומא תירס זו פרס :
 פי החמיץ והא בתיב ומה השחן ונוסר ומהא דכתיב לעיל
 מיינה ומני סם טעם וגומר למבנא בית אלהא דך וגומר לא פריך
 כיון דכבר מימי כורס הראשון ניהו רשות למבני בית' כדכתיב לעיל
 מינה ובקרו צבית ספירא וגו' משנת מדא לפרס מלכא סם טעם
 ביקא לנהא דבירושלים ביקא יתבנא וגומר אבל אלו הקרבנות
 להקריב לא החזירו סם צבור מלך הראשון ונרברך די אעא גו'
 פרש"י קבש ששלת ביד עורא כחזו כו' עי"ל ולא נמצא כן בכתוב
 אף מקודם שעלה כתיב ובכתב שנמצא תמלך בורש הראשון אלא
 דמסתמא גם כורס הארזון צו אסתר ויה לבנותו כן לפי שהיו יין
 דאלו לא חמיץ היה משנה לבנותו גם בנותל רביעית באצן גלל ;
 בביתקם שגל בו ר"ל דביתקם שגל האור ביקרא להעמיהם מינין
 כמ"ס נצבא שגל לימיוך והוא הוסיב את הכלבא לימיו כדכתב
 והגלל יוספת וגו' :

כחם אופיר ואי שגל כלבחה היא מאי קא מבשר להו
 גביא ישראל הכי קאמר בשכר שחביבה חור' לישראל
 כשגל זו לעכו"ם וכו' לכתם אופיר ואי בעית אימא
 לעולם שגל מלכת' הוא ורבה בר לימא גמרא נמיר לה
 האמאי קרי לה שגל שהיתה חביבה עליו כשגל אי נמי
 שהושיבה במקום שגל :

בורש מלך כשר היה כלומר על סם שהי' כשר קדומו כורס
 ושמו משד עליו לפיכך תנו לו כמלכי ישראל מניסן ולא
 כמלכי עכו"ם מחשרי : דהמ"ץ נעשה רעע כשעלה עזרא כנר
 החמין : ופי' דהמ"ץ כשעלה עזרא והכתיב נאגרת ששלת ביד
 עזרא לפתוח שהיו לו פארץ יהודה : ומה השחן כל מה שיחפלו
 הכהנים תנו להם משלי : במשך ממשך סכנא' להטיל עליו
 להכניסו חמי משך חשב' רעה מה כחזו בה די להון וגו' ומללין
 למי מלכא למדת שלא לנס שמים עכ"פ כי אם להאחו : דרי' זה
 צדיק גמור אם רגיל בכך : כאן בישראל לנס לשמים ואם
 מרעין לו בחייו אינו קורא קנר אלא תולה היסורין בטונו אבל
 עכו"ם אם איך משיבין לו כגמולו קורא קנר * וכפ"ק דפסחים
 הניחו זאח הכרייתא וכחזו עלה בחופס' וההקיות אל חסיו כעבדי'
 השמשין את הרב על מנה לקבל פרס היינו כגון שאם לא הצח לו
 טובה שהוא מלפני פוהה ומחחרט על הדק' ששעה אבל מי שאינו
 פוהה ומחחרט הרי זה לר"ך גמור זכן ומשתע נמי בריש מסכ' ר"ה
 וכפ"ק דב"ב ע"ב : ונרבינן די אבן גלל בתכז ששלת ביד עזרא
 בתזו כן שורוח של אבני סם כלם בחמות הניח וצורה רביעית
 של עץ בלבתא למכסז ובני נח היו מוזהרין עליה שאל והיו לבשר
 אחי יאלו צבת' ומיה שאינו נעשין צפר אחד שאין יולדין מן האדם :
 בנות מלכים ביקריותין מיקרות אחרך לעתיד לנא : לעולם
 שגל דעלמא מלכא היה : ורבה בר לימא לאפי שגל דהכא
 גמרא נמיר לה מן רביה דכלבחה היה :

תוספות שלמה עבר מלמנה ואיהו מלמנה לאו מקרא דריש אלא
 קלה יהיה כורס : הרשב"א ו"ל מנא לן דהחמין סכא
 בדכין די אבן גלל ופי' חישא דהאח לאו כורס זה ליה עליו כן אלא דוכרין
 פירמא די אשכא בחמתא כמגלה דכתב כורס קמחא כוונכתיב חלדין
 לריוס מלכא סם טעם ובקרו וגומר וכן כתיב בנבי' דהרונא בשנת חורא
 לכורס מלכא כורס מלכא סם טעם וגו' בדכין די אבן גלל חלמא וגו' וי"ל
 דמנין שסתך הוא על איתם דכרס אלא ליה לבנותו כמו שרלו אלא
 שיהיה מנינו לאחר שהיו כורס והחיה הכולה שאל' מתי היה כשר
 דריש זה ומתי החמין : שפיר הכתב הראשון שאלה תחלת הענין היה
 זה ור"ב מן תנו לו כמלכי ישראל ומי' חזרו וי"ל שתחלה לא נתגלה
 להם הענין הזה אלא מכיון ששתע שמה שלא לבגל הוציאה גתו רשות
 לבנות השבתי למלך כשר ומנו לו מניסן כמלכי ישראל ודמיו וראו שלא
 נתן רשות לבנות אלא בדכין די אבן גלל חלמא ובקרו די אעא חתם
 משבתי שחמין ככך ומתו ותנו לו מחשרי :

מהרש"א * אשר נשאר מן השבי בו' משום דכשני טלו
 איתקנה ציה כדאמרי' פ"ק דב"ב אחר למנוח למות
 ואחר למרד לתיבד ואחר לרעז לרעז ואחר לשבי לפני וכל החלוח'
 כפסוק קשה מחזירו כו' ע"פ והיינו שגלו מן השבי ראיח ציה
 כוליה * רשעריה נצחו באש כו' והוא שיה נצטוו לומר לפני
 המלך ושעריה אכלו בלח' דהנהיג לא שמתע כליון של אש כמו

הר"י והתניא האומר סלע זה לנזקת והא דתנן אל חיהו כעבדים
 התשמישין ומ' הוא נעב"ס וקשה כיון דלא מתרוא סליחא
 עם מהתיקין דאל תהו כעבדים אלא כהא דמוקינן לימיה' נעב"ס
 וברייתא בישראל א"כ לא תשבי נמי הואו דלמי מהקרנן למי מלכא
 דע"כ אית לן לאוקמי האי ברייתא בישראל והאיא דמתקנין למי מלכא
 היי נעב"ס * וי"ל קלאם אדעתן דמפלגינן פין עכו"ם לישראל בנין
 ח"ב בית

ארבעה ראשי שנים פרק ראש השנה

השנים ע"ה לקבל פרס ואלו לא יתנו לו הפרס יסו בעטע בעבודה שוכו
גדעון נחור חבל כחומר כפסיל פיהו בני הוא כחומר פסוכות זה ימיו בני
חבל אינו כל העולם ליהוה מעטע אל השחף לחמרי כחורם שהחיון על
שאר די להו מתקום לחי מלכא וכוניו וזע"פ שלח חמר על מוח סוחיה
מלכא וכוניו מל מתקום להטע סחיה דא"כ היכי אמרין כדריחא
כפסיל סוחיה בני הרי זה לרוק נחור נמשו בנתרע דגם החומר כפסיל
סחיו בני ולא חמר על מוח י"ה חלק בין שפאל לעב"ס דבעב"ס החומר
כפסיל היה כחומר על מוח כי בודאי יבעט ע"ס אל יתמלא רטנו חבל
כפסיל לא עדיין י"ס לרקוק דא"כ למה קירול לחס' החומר דלא חסו
כעב"ס כעב"ס ולוקח כי שפאל לחמר כמיוס דחא עובד על מוח
לקבל פרס דהינו עובד על חמאי ולרוק נחור נחור החומר אע"פ שאמר על
מוח אינו כל לבעט והכי משמע חס' ע"ה ע"ה חסוכות ע"ס ולכן
אוקמה הכא בעב"ס דרוק :

ו תיר' מוצא שפתיך זו מצות עשה תשמור זו מצות
לא תעשה ועשית אזהרה לב"ד שיעשוך כאשר
נדרת זה נדר לה' אלהיך אלו חטאות ואשמות עולות
ושלמים נרבה כמשמעה אשר רבבת אלו קרשי בדיק
הבית כפיך זו צדקה :

מוצא שפתיך זו מצות עשה דמשמעה הכי חמר קרא מוצא שפתיך
קיי"ס חסערן זו מצות לא תעשה כל החומר כדכתיב חסין אר"ה כל
מקום שאמר השמר פן חבל וכו' ועשית על כדכין מכלל אזהרה לב"ד
לנוף : לה' אלהיך קרא יחיה הוא להרשא ליהוה דבר שפסוק : שפך זו
נדרקה קרא יחיה דריו :

ה' וקרשחם את שנת החמשים למדך שמתקדשת
והולכת מחללתה מכאן אמר רבי ישמעאל
כנו של רבי יוחנן בן ברוקה מר"ה ועד י"ה לא היו
עבדים נפטרים לבתיכם ולא משתעבדים לאדוניכם אלא
אוכלים ושותים ושמיים ועטרותיהם בראשיהם כיון
שהגיע יום הכפורים הקעו כ"ד בשופר נפטרו עבדים
לבתיהן ושדות חזרות לבעליהן :

וקרשחם את שנת החמשים חמ"ל מכיון שאמר שבע שנתות שנים
והתעברת שופר חרובה חרובה כשהם ידוע איי שהיא שנת
החמשים : לא נעשים לנחיהם דכתיב תעבדו שופר והדר וקרשחם דדורו :
ולא משתעבדים דכתיב וקרשחם ח"ה שנת החמשים : ועטרותיהם בראשיהם
אם רנה לשום עטרה כדאשוי להראות טייל חסאי :

א"ה"ב שנת היובל אשכנזי דמוקח וזמנה לזמנה למרות ישראל בגולה
העמידה : וכל מה שאמר פה שחלוקה היטוח האמיתית חיה
כאשר יתקדשו מטומאוחם לפני ה' ויזלו מטעבדו מלכות וחמור עטרה
ליוסנה ונכא עת הכפורם שחמור יקום אש עון ישראל ויגשו ואלו חטאת
יהודה ולא חללתי כי אשמה לאשר חסאי ישכור נחיהם בני עבדי אחתם
ושדוק לבעליהן שדי הארץ הנחמח :

ו תניא רבי אליעזר אמר בתשרי נברא עולם בתשרי
ונולדו אבות ' בתשרי מתו אבות ' בפסח נולד
יצחק ב' נפקדה שרה ורהל וחנה ' בר"ה יצא יוסף
מבית האסורין בר"ה כמלה עבודה מאבותינו במצרים ' בניסן
נאולו ישראל ובתשרי עתידין ליגאל ' רבי ירושע
אמר בניסן נברא העולם בניסן נולדו אבות בניסן מתו
אבות בפסח נולד יצחק בר"ה נפקדה שרה רחל וחנה
בר"ה יצא יוסף מבית האסורין ' בר"ה כמלה עבודה
מאבותינו במצרים בניסן נאולו ובניסן עתידין ליגאל :

דאשוי תניא ר' אליעזר אמר מנין שכתשרי נברא העולם שנא'
ו' *ואמר אלהים תרשא הארץ רשא עשב מוריע ורע עץ

פרי וגו' איותו חרש שהארץ מוציאה רשאים ואילו מלא
פירות היו אמר זה תשרי ואותו הפרק זמן רביעה היה
וירדו גשמים ילדים וצמחו שנאמ' *ואד יעלה מן הארץ :

ונו' רבי ירושע אמר מנין שבניסן נברא העולם שנאמר
*ותוצא הארץ רשא עשב מוריע ורע למיטרו ועץ עושה פס א'
פרי וגויא ורו חרש שהארץ מוציאה רשאי' ואילו מוציא

פירות היו אמר זה ניסן ואותו הפרק זמן כהמ' חיה ויוקף
שמודונין זה עם זה שנאמר *לבשו כרים הציא וגומר
ואיך נמי הא כתיב *ועץ עושה פרי ההוא לכרם לדורו' :

הא דכתי' ואיך נמי הכתיב עץ פרי ההוא כרבי ירושע א'
בן בלוי דאמר רבי ירושע : בן לוי כל מעשה בראשית
בקימתו נבראו לרעותו נבראו לצביונם נבראו שנייכילו

השמים והארץ וכל צבאם אלא חקרי צבאם אלא צביונם ר'
רבי אליעזר אמר מנין שכתשרי נולדו אבות שנאמר
*ויקראו אל המלך שלמה כל איש ישראל בירה האיתנים

בהז' וגו' ירח שנולדו בו איתני עולם מאי משמע דהאי
איתן לישנא דחקיפא הוא דכתיב *איותן משוכך וגומר
ואומר *שמעו הרים את ריב ה' והאיתנים מוסרי ארץ כד

וגו' ואומר *קול דודי הנה זה בא נומר מדלג על ההרים
בזכות אבות מקפץ על הגבעות בזכות אבות :

תניא רבי אליעזר אמר וכו' מן קראי ליוקף ליה לקמה
ונולדו אבות אצרה'ס יוסק : נפקדה שרה כל זכרונם

לעובה וגור עליהם הריון : כמלה עבודה מאבותינו ו' חסאי
למי גאלו'ס פסק השעבוד מהס' ותרשא הארץ חמלנס' וחמלנס'
דשאים : ועץ פרי' שגמר סריו : ואותו הפרק זמן רביעה היה

כלומר ורואים לדבריו שכתשרי נברא העולם ספרי לגשמים היו
לריוכו וספרי זמן רביעה הוא : ותוצא הארץ וכל כתיב
וחסאי : ועץ עושה פרי ולא עץ גמור : איותו הפרק זמן

הוא לבהמה ויהי ליוקף זה לוח ולכן היו לריוכו ורואים הוא
שגניסן נברא העולם : לבשו כרים בזמן שיתרועעו השנלים
ניסן וגוי צריא' עולם כתיב דכתיב לעול מנייה מכין הרים

כמה אלמא ניסן זמן ויוג' כמלה היא : ברכה לדורותי עששה
פרי לדורו' מהו השתא עץ פרי חיה : בקימתו נבראו וימינו עץ
פרי רחוי היה לעשון פרי מיד : לדעהם נבראו שאל להם אם

חמלנס' להבראות אם לאו וחמרו חן : לצביונם בעטם כל חמר וחמ'
וזדמסו כל חמר : שמעו הרים וגו' וזאתני' מוסרי ארץ אלמא
הס איתני' הס הרים וסמקן דליקרו חנות הרים שחמור מדלג

על ההרים דלוקף קן כפסיל ההרים :
תוספות ד"ה בעלה העבודה רבי יוסע' נמי מודה כהא וזקף על פי
סתחילו היטוח איתנין דשפע' התוריים י"ב חס' כדכין

כפדיות מ"ה לא פסקה עבודה עד חסרי : לצביון דעתן לקמתן
לציונם לשון יופי כדו לעטרת נמי : דרך דכתיב חיה ועוף כשגלגלס גדלים
בניו פכת וצדעתם וקבא' וכל זה הוא כמשפח' דראשית נחמלת כדיתן

ובלוי כפיך מדכתיב : זלחם ע"כ :
מדרש"א בתשרי נברא עולם כו' יגאל לנו מאלו הדברים
כי לכך נקבע ראש השנה בליל תשרי כדכתיב לפי שהעולם

נברא בו דהיינו האדם וכן כל האדם לרין על שחטו ושב אדם
כדאשן

ארבעה ראשי שנים פרק

ראשון ראש השנה

ג

הראשון והק"ם ברחמים צברא העולם מתל לו וע"כ צו ביום
צברא זכור זכרה ועקב ע"ם מדת חסד ורחמים והוא סימן
לנוהים לצד עמיהם ברחמים ביום הזה אבל ולקח טהור מדת
הדין צברא בפסח שבו היה שולט מה"ד על האזניים צמח
בטוהר וישראל נגאלו בו ע"י מ"ה הקצה על המלומדים והאמר
בחדשי עתידין ליגאל כל בני ישראל כי נעשה יצואו הרחמים הנמורים
לישראל כמה כח צדקת נוס ודגולת האלקין גומר ומימינו ליה
מזכרתו יתקע צבור זה זקיעה מורה על הרחמים ע"ם ימוך
פסוטה וגומר : ואותו הפרק זמן רביעה בו ע"י פרס"ו
לכאורה הוא מנומס דהרבה ביום אית לן לתימר דלא הולרנו
לנעשים דהוא זמן רביעה שנייה אבל רביעה ראשונה לאו בחדשי
היא אלא בחשוון כלילית פ"ק דתענית וי"ל דברין דה"ק כיון
דבניסן זמן רביעה הוא לעולם לא הולרך לתימר ודא יעלה מן
הארץ אבל אם בחדשי צברא עולם ועדין זמן רביעה לא צא הולרך
לתימר ודא יעלה וגומר שהקדים זמן רביעה או שהסוה בחדשי
משום הדמאים שנבראו אז פלמחו וק"ל : שנאמר ותוצא
הארץ רשא וגומר פרס"ו והוא הארץ ולא כתיב ותדשא ע"כ
נעשרונו נראה לכתוב ותולא הארץ ולא כתיב ותדשא הוא רחיה
טהור ניסן ולא ידעתי משמעו גם קשה אם נעשה כתיב ותולא
הרי צ"ל לא כתיב הכי אלא ותדשא גם קשה לדעול דבריו ר"ת
גרסי' שהארץ מוליד' דשאי' והכא דבריו ר"י גרסי' מלא' דשאי' לפי
דקדוק לשון ותולא כתיב הכא כפרס"ו הכא הל"ל מוליד' דשאי' ו
מיא בלקוט גרסי' בשתיקה מלא' דשאי' ותלמודי' נמי לא צל לייסב
אי למר עך עוש' פרי ולת' עך פרי אבל ותדשא למר ותולא למר
כפרס"ו לא הריגים זו התלמוד לייסב וי"ל דבריו דמשמע לילמ"ד
ותולא הארץ קאי נמי אעך עושה פרי דהיינו שאו הולידה פירות
בדלתרין ולת"ד ותדשא קאי נמי אעך פרי דהיינו שצבר נדל
הפרי כדקאמר והארץ מלאה פירות ודו"ק : בירח האיתנים
וגומר והאיתנים מוסרי ארץ וגו' שולדו בו איהני עולם
בו ר"ל תקיפי עולם שהעולם עמד עליהם בנזקם כדמייתי
והאיתני מוסרי ארץ ולכן נולדו צורת הוה שבו צבר' עולם לר"א :
והאיתנים מוסרי וכו' ר"ל שימנעו האצות ויכוח וריב שיש לו
להק"ם עם ישראל כדמסיים ועם ישראל וקובת :

ת"ל היום היום מלאו ימי ושנותי ללמדך שתקב"ה יושב
וגמלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום דמההש להרש
שנאמר : *אם מספר ימך אמלא בפסח נולד יצחק מנ"ל פ"ק
דכתיב *למועד אשוב אליך בעת חיה ולשרה בן אימת
קאי אילימא בפסח וקא"ל בעצרת בני יומין מי קאי ילדה
אלא דקאי בעצרת וקא"ל בתשרי אכתי בחמשה ירחי
מי קאי ילדה אלא דקאי בחג וקא"ל בניסן ואכתו בשיבת
ירחי מי קאי ילדה תנא אותה שנה מעובר היתה סוף שנה
כי מרלי מר ימי טומאה בציר לדו אמר מר זוטרא אפילו
למ"ד יולדת לפי אינה יולדת למקושעין יולדת לשבעה
יולדת למקושעין שנאמר *ויחי לתקופות הימים וגומר
מיעוט תקופות שהים מיעוט ימים שנים בר"ה נפקדה
שרה ורחל ונהה מנא לן אמר ר"א אחיה זכירה זכירה
ואתיא פקדה פקדה אחיה זכירה זכירה כתי' בה ברחל
*ויזכור אלהים את רחל וכתיב בה בחנה *ויזכרה ה'
ואתיא זכירה זכירה מר"ה דכתיב *זכרון תרועה מקרא
קדש ואחיה פקדה פקדה כתי' בה בשרה *ה'פקדה את
שרה כאשר אמר וכתיב בה בחנה *כי פקד ה' את חנה
בר"ה יצא יוסף מבית האסורים מנא לן דכתיב *תקעו
בחדש שופר בפסח ליום חגנו וכתיב *כי תק ישראל
הוא משפט לאלהי יעקב וכתיב *עדות ביהוסף שמו
בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע ב' ברה תליס
כטלה עבורה מאבותינו במצרים מנא לן אחיה סבילה
סבילה כתיב רבא *מתחת סבלות מצרים וכתיב התם
*הסירותי מפבל שכמו וגו' בניסן נגאלו כראית' וכתשרי
עתידין ליגאל מנא לן אחיה שופר שופר כתיב רבא
תקעו בחדש שופר וכתיב התם *ויחיה ביום ההוא יתקע
בשופר גדול ר' יהושע אומר בניסן נגאלו ובניסן עתידין
ליגאל מנא לן דכתי' *ליל שמורים הוא להלילה המשומ'
ובא מששת ימי בראשית שמורים לכל בני ישראל י'
להורות' לילה המשומר לעתיד לבא ואירך הוא לילה
המשומר ובא מן המוקיין ואדור לטעמייהו דתנא *בשני'
שש מאות שנה לחיי נח רבי אליעזר אומר וכו' הטובא

ארובה כזה וכמנין התקופות :

בחדש זיו הוא אייר : שנולדו בו יווי העולם כגאמדה אייר
ונולדו כצד בניסן אזי נמי זמנין דתקופות ניסן נמשך בחוד
אייר של לבנה וקרי ליה זיו ע"ם ניסן של חמה שנולדו בו ויחיי
עולם : דהתנארת לנהוסי : דתקופ' צמחות שופר וי"ה ולולב
וסוכה וערבה זניסוך המים : למועד אשוב אליך ליי"ט הכא
רמזין : ולשרה בג'ומל מה טעמה יכול לתרמיק יום הצפורה מיום
הלידה הרמיקה כדי למנות שפור סולד צין טעיה ויא' אהב
יכול להרמין : אלא ממועד למועד כהקאמר כהצפורה צמחוד ופי'
סולד למועד הכא כי מרלי מר ימי טומאה עומתה נדה דקיימא
לן פיה אעגו אנתו היום שצמחרה פירסה נדה לעיך ויקח מתנה

ב

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

וזלג וכן הנקר אבל לא את העגול'א שלש אונות שנחמה שאברהם
 צדיקו חובל חוליו בטברה היה: אפי' למי'ם נמסכת נדה: אינה
 יודרת למקוטעין דמינו מדמיס אלא לחדשים שלמים
 כל ל' יום: ערות בירוקף שבו נקריה דהוא קרא דכי חק
 לישראל נתיב: הירוחי מסבל שכמו ניוסף כתוב: המשובר
 ובא לנחלה:

הוספות אלא דקאי חגי וקא' ל' ניוסן מוית' דשמעון מוכס' דנחשתי
 ניוסן אברהם אינו ובפר' הטעמים אחר' בנ' של מינה בלא
 אלו' מלאכים ואלו נאמר לו למועד אשכ חלין וגומר: ובפרק רבי אלעזר
 נמי אמרין דבי' ניוסן אברהם אינו והסחא הוא דאמר נהג לאי דוקא
 דכ' ימים לפני החג היה כיון דניחול ציוס הנפיר' וזף על נג דמשמע
 הכל למועד ראשון ה'ק למועד ראשון אחר חג זה דקיימין כיה דבאלו
 קיימה נהג דמי כיון ולא היה אלא כ' ימים לפניו: ולאוי דמסקין
 דילולך לו' יולדת למקוטעין לא הוא לרין לשטיי שיה מעוברת היחה דכי
 מדליח נמי ימי טומאה עולה נמי בלילה' למג ואספר יולדה ציוס אחרון
 לא פסק אלא מאוס דאמרין כסדר עולם וגומילא דנעו' דיוס נולך
 יתק ורבי מאיר ש' י' סר מעברת כל פסק וזוהיה אפי' ויאלכו בלילה הג
 טמא ואמרין נכ' ל' ימי ועשי עובד הדא אחרת פסקה היה וכל הני לא
 ס' ל' למועד אשכ חלין אחרת ראשון אלא כוונת' למועד כיה שהא פסק
 וכן תרנוס' אונקלוס בעיך דלחון קיימין אחרת והסחא היה דכתיב דפרשת מילה
 אשר תלך לך שרה למועד כיה נשנה אחרת והסחא היה דכתיב דפרשת מילה
 נחולל לשה אחרת ע"כ נ"ו' ניוסן נאמר ובי ציוס נחוללו ציוס בלא
 מלאכים נשנה זו ותימא דכל הני דאמרי נחשתי הוה הינו מקיימי קרא
 דלמועד כיה נשנה אחרת וז' יתכן לומר שאלתיה דפסק ולא ניוסן עד
 חטרוהאל וריון סקדימין למחול ועוד הכתיב הכל בעלם היוס הזה בו
 ציוס שנהו מל ואמר ר"ה ז' ל' דהני דאמרי נחשתי שטריה להו כרבי
 יהושע דאמר ניוסן נראה העולם ולהכי הדר לפסק שנה אחרת למועד
 הוה היינו למועד אחר וכו' (א"ל) וקרוב לטובות בלומר למועד היה
 ראשון של שנה האחרת:

מדרש'א יזותי עולם כו' האי לינא זין נאמר על
 השביעה כח'ש לדויו ליה כרז נתיב כי קרן עור
 פניו וגו' תרגום כי פניו זין יקרא כו': למקוטעין שנאמר ויהי
 וגו' כו' כחצו תרנוס' דהסחא דמסיק כו' ע"ש והוא דחוק דהל'ל
 אלא יולדת לו' כו' ועוד דהא דבתיבת תנא דנהי מעוברת היחה
 ג'אנו נרא' דנשטור כשיה ונרא' לומר יולדת' לו' דילולת למקוטעין
 היינו דוקא כשיטור הוה כ'קוטעין ונא' ימים וההקטוח נכ' מ' לשי
 פדמי חמה והוה להר"ב תקופות וצ' ימים קפ"ד ומלי יוס ונמלא
 שף אט עבלה נה' ימים נהג כלו ימי עבודה שהן קפ"ד ימים
 ומלי יוס ה' ימי אחר הפסק שהטעמי הלכ' בקציו' חדשי הלכ'ן
 ואין כו' חדשי הלכנה וצ' ימים כ"א קע"ט ימים ומ"ה הולך
 התלמוד למימר שנה מעוברת היחה והא דאמרין מ"ה דנהג לר"י
 דשטרא גרים והיינו חדשי הלכ'ן היינו דוק בעלדח לט' למקוטעין
 אבל הכא ביולדת לו' למקוטעין תקופות כתיב דהיינו חדשי החמה
 והא דאמרין ההס חין אשכ יולדת אלא לרע"א יתנס והיינו ע'
 חדשי החמה היינו לר"ל דהיא יולדת למקוטעין אבל למ"ד יולד'
 למקוטעין שפירא גרים לפי חדשי הלכנה וע"ה נפ' ד' דנהג
 דנחוסות: וכתיב התוספות עוד וכן ח"א כעת מיה כעידן דלחון
 קיימין כו' ולג' דפ"ד דנחשתי היה ע"כ יתפרש כעה מיה כעת
 הויח באהה חי חסיה חי ג' ל' לונן שיהיה לשרה בן וח"א חין
 קדרי' התרגום רחיה שנפסק היה שיש לפרש דנריהתרגום נעין

זה דנעידן עתה שאחון קיימין כו' הוה קיימין דעידן שיהיה לשר'
 בן: ע"ש דנחוסות לדעת מי שאומר פסח היה הא דכתיב דפרשת
 מילה אשר תלך לך שרה למועד אשכ וגומר ותימא נמי דכרז כו' ע"כ
 נ"ו' ניוסן נאמר וצו ציוס נחולל וציוס בלא המלאכים כו'
 ע"ש אבל רש"י נפ'י החומש פירש וכו' בן כל הכוונות נח"ד
 דפסק היה וזף על פי כן הוה דרש הכר' דציוס ג' למילתו בלא
 המלאכים והר"ם פירש דציוו דודלי' דמילתו דודלי' נע"ו ניוסן
 היה דציוס כוליו ונצ"ו' ניוסן נולד יתק וכו' אבל נראה המלאכים
 ומאחר למועד אשכ וגומר היה ציוס ג' למילתו נ"ו' ניוסן וכסת
 כו' ע"ש לדברי הכר' ר' שטת אחרת והקבו התוספות הכל ותימא
 דכל הני דאמרי נחשתי הינו מקיימי קרא למועד כיה נשנה
 אחרת וגו' ואור"ח דס' לר"י כו' ע"ש והוא דחוק גם דחוק
 לפרש"י שנחומש אברהם שיש' החלמוד הכוונ' דני"ה היה וספר
 כל הכהונים ע"פ המניחא וסדר עולם דנפסק היה והנראה
 לשי שינוי לבין הכתוב דנצ' מילה נאמר למועד כיה נשנה האחרת
 וגומר וכלן נאמר למועד אשכ וגומר ולא כתיב הוה נשנה האחרת'
 והכונן נראה לקיים פירוש רש"י שנחומש ע"פ שיטת החלמוד
 וחלמוד דכתיב נמי שבירא ליה למועד כיה נשנה האחרת וגומר
 דניסן היה דהני נמי משמע נשנה האחרת למועד כיה ואלו שרט
 לו סריטה וכיון דנצ"ו' ניוסן נולד יתק ע"כ מאחר למועד כיה
 נשנה וגו' נמי נצ"ו' ניוסן כיה וכו' ציוס ניוסן אברהם וצ"ח
 המלאכים ציוס ג' למילתו היה נ"ו' ניוסן כדדרי רבי חמא אלא
 דאמר למועד אשכ חלין וגומר לא משמע לשנה אחרת נמועד זה
 אלא למועד הראשון שיצא נשנה זו אלא חלין ואם כן ע"כ נחשתי
 הוה וקאי נהג ולמועד אשכ וגו' היינו פסק דמחוק חלמוד'
 והסחא חין חנו ריכיק לפרש שיהי זה קודם החג צ' ימים נח"ש
 היוספות אלא דקאי נהג ממס והא דפריך כי מדליח ימי טומאה
 צרי להו לפי שהנראה שלא פרכה שרה נדה וחמה לערוהה עד
 אחר שיחמילו ימי החג שאי אחר הקב"ה לאברהם למה זה למקא
 שרה גומר היפולת מה' גומר דמשמע שקודם לו הא פירכה נדה
 דאי חורה לערוהה תקודם זה חין סנרא שהיתה לזמקה והיא
 דאפרים תקפאה דלחם לא הביא לפי שפירם' שרה נדה ציוס נצ"ו
 המלאכים נפסקת כוונתיה דהכל לא סבורה כן אלא שלא פרכה נדה
 עד שאמר הקב"ה נהג למה זה למקא וגומר למועד אשכ וגומר
 וסבורה כרצון דפליגי אלפירים מקפאה ואמרי אפי' פה הביא שא
 דלא אלעריך למכהניה ומה דצריס שלא אחר הביא דצריס בלמר
 על אחת כמה וכמה וצוה הייבש פירוש רש"י נחומש דגני כעת
 מיה ולשרה וגומר פירש כעת הוה' לשנה הנאה וכסת היה וגומר
 וצוה למועד הוה אשכ חלין וגומר פירש לאחור מועד המיוחד
 שקבעתי לך החמול למועד כיה וגומר דמשמע דמאחר למועד
 הוה נשנה וגומר היה ציוס אחד ומאחר למועד כיה אשכ וגו'
 היה ציוס אחר והר"ם האריך וזהו למועד הייבש פיור דגני
 כעת מיה שיה נפסק ציוס ג' למילתו קאמר פירוש כעת את
 לשנה הנאה גם נפסק אבל מאחר למועד אשכ וגו' שיה נהג
 הולך רש"י לפרש דלא קאמר הנה שאנו קיימין זו דהא יתק לא

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה ד

במה נולד לא למועד אטוב הוא המועד הראשון שקבענו לך אמתול
למועד הזה בשנה וגו' היינו פסח ואש"ג הרי זה מצי שנה לפני
הנה קאמר אמתול דלא הוקא אמתול יום אחד אלא קודם זה כמו
אמתול אמתול ולא נדע כח"ש גם הרא"ש ודברים הללו ברור' הם
לפי שיטתו ליישב פש"י שנחמם אלא שהוא מפרש כשמתקין הא
דמיון כפי מדליח מרמי עומאם כו' דקושטיון מההיא דאמריס הא
מקשאה ולשטתנו א"ל לפרש כן כח"ש בשל ונשיאם וו נכתנו
תמלא קח' נהגה"ה דחוסמות בשעתין גם נחום' דפי' הפועלים
גם נמוקני וק"ק לפי שיטה זו כיוון דניחת המלאכים היה
ניסון גם היפית סדום על ידי המלאכים לא ה"ל להקדים תמל'
למה זה לקה שיה וגו' ולמועד אטוב שהיה אחר"כ נחמ' וי"ל דה"ל
כחרי ענינו ואמרינו ביה דלמי מוקדם ותאמר בחריס : נפקדה
שרה כו' לפי סוגיא דשעתין דנחמ' נחעברה וקודם זה בר"ה
נאר עליה כן שהעצבר נחמ' נשנה וו ואת"כ דהמלאכים נכרו
זו זה כפר נפסח כשעתיון דלעיל מ"מ לא נגור עליה הריון תפי
הס"י עד ר"ה אבל החוספת נכתנו נפקה המובל דלאו כהריון
משחתי כו' אלא שחלר בריות כו' ע"ש גם בחיובינו : אהיא
זכירה וזכירה וגומר ב"ח הפ"ט מלשון זכירה דלך נקרא ר"ה
יום הזכרון דנו ביום זכרון כל המעשי' זא לעוב ולרע ואלו הנשי'
שהיו יקרות מלך טבעט ומולם ועלה זכרונם לטובה בר"ה לשנות
טבעט מערכה שלהם : בר"ה יצא יוסף כולי שנאמר ערות
ביוסף וגו' וזכה ה' שנתה מזרה נפקדה בר"ה נחוספה נז
בר"ה ואת"כ לרעו יהושע כחוסרם נמדרש ווע"ה סודר כי הו'
בזרה נשנה אלא מורה על מצות זמלנות כניסו ר"ה והיא
נחוספה ליוסף ונעשה מלך מצות על גו' ו. ו. להושע : בר"ה
בטלה קבורה כו' הירוחי גומר פש"י ביוסף כתיב נתר
עדות ביוסף עכ"ל משמע ליה דגם לפי זה הדרש על עדות
ביוסף קאי דלעיל מיניה וגמ"ש דסבלות יליף ליה עבודת
אנוקתו מעבודת יוסף שבעלה בר"ה ולולי מירושו נראה דהוא
קרא דהסירוחי מסבל כמנו יליף ליה מתך ג"ש דלא מיירי
ביוסף כששפיה אלא בישראל דלא תמינו ביוסף טעמד ענודת
סבלות וכל המקראות שאחריו בישראל משחתי נראה קראת אנוך
כסדר רעם וגומר טעמ עמי וגומר וכתנו החוספת בר"ה בעלה
ענודה כו' ר"י מודה בזה ברוב פסדים ואע"ג שהחילו המנות
מניסן דמשפט התנאים י"ב חדש כתיבא בעדות מ"מ לא נפקה
ענודה עד חרי עכ"ל ועיין בפירוש הראש"ג לעדות ודברים אלו
אינן סותרין להא דאמרין בנ"ד דכל מכה ומכה יאמת משחתי
עם התלחה חדש ואם כן לכל עשר מכות רק' י' חדיש דלמיא
למימר שהיו ימים מושקסו בניסון בלי מכה והתיראה כלל ומשפט
מלרי"י ב' חדש דקאמ' היינו מתחלת ממוון והתראתו וק"ל זכתי'
התם יתקע בשופר גדול כו' דהאמר מורה על החירות
והגאולה כענין היובל ולכן בר"ה שהוא יום החירות מהשען
כדאיז' נמדרש את בלע הצוח וגומר וסיה ביום הוא יתקע וגו' כי
שמע קול שופר מלא וימלא נביל כו' והוא טעם גם כן שבעלה
ענודה מאנחנו בר"ה דהאמר מורה החירות : לילה השואמר
בר' נראה דאפי"ה דקרא קסמין דכתיב לדורות דידין משפט ישי

בראשית לכל דור ודור עד עולם ומאי דכתיב לילה השואמר תן
המיוקין מפורסם בפר' ע"ט ע"ט :
תניא * בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני מס
בשבעה עשר יום לחדש ר' יהושע אומר אותו ע"ב
היום י"ז באייר היה יום שמואל כימה שוקק ביום ומעיתת ראש'
מתמעטין ומתוך שישנו מעשיון שינה הקב"ה עליהם
מעשה בראשית והעלה מול כימה ביום ונשל ב' ככבים
מכימה והביא מבול לעולם ' ר"א אומר אותו היום י"ז
כהשון היה יום שמואל כימה עולה ביום ומעניו מתגברין
ומתוך שישנו מעשיון שינה הקב"ה עליהן מעשה
בראשית והעלה מול כימה ביום ונשל ב' ככבים והביא
מבול לעולם :

גרסינן בסדר עולם רבי אבהו ורבי אבהו ר' אלעזר ר"י אומר
איתו היום י"ז באייר היה יום שמואל כימה שוקק ביום ' ר"א
אומר אותו היום י"ז בחסון היה יום שמואל כימה שוקק ביום נלגל המה
עגול מינו למעלה מן הקרקע וחלו למטה מן הקרקע וי"ב מולות קטנים
יו ויה סדרן טלה שור תלמיס סרען אריה בחולה תלמיס עקרב קפח
כדי דלי גדים ימי עש"ח פא"ב מע"ח נד"ו ו' מתן למטה ו' מתן
למעלה וכשהגלגל מוגלגל זה עולה מלך והוא הראשון שגור החמר שוקק ומ
לעולם וז' שעות שהיה החמל בעליותו וכן סבגורו כשיקשו שיה כל
משחתי ככ"ד שער' של יום וניסון לעולם עלה החמל לאור הנקר
מע"ק נד"ו למעלה בזילה עש"ח פא"ב למטה לאור החמל עלה
לעלות ותלמיס לקשקו לפי שפ' שעות טלה כולו עולה ותלמיס כולו
שוקק אחר כ' שעות החמל שור לעלות וקרב לקשקו וכן כלו כל חרש
ניסן באייר שור החמל לשמש ביום כל ימי אייר וכן שעות הראשונות
גומר עלייתו שניות תלמיס שלישיה סרען רביעית אריה וחמישית בתולה
וששית תלמיס' וכן מלא טלה עולה ככ"ד שעות אחרותיו לילה ונבל היום
הוא שוקק וכמה הוא וכן טלה והחמל ביום ירד ודרך נקב שחי
ככבים שגלגל המימה שהוא מל ש"ס נז ככבים הראשונים והחמל החמיל
לירד ביום שנאמר בעלם ביום הזה ב"ח הוא ויהא מקטנו אמנה היה ולא
נכנס לחיבה עד שירדו מים ודמיהו ליכנס שאלת מפני מי החמיל והנדרך
לשנת סדר בראשית והעלה מול כימה ביום ונשל כ' ככבים ממנו ומעיקת
מתמעטין כחמה יתחח החמה ופסקו הנשמים ופניה סדר בראשית ונתגבר
האעיינות ופשטם : יום שמואל כימה עולה ביום שנחשון עולה עקרב
נתחלת היום ואחריו קפח נחמל טלה עולה ביום שינה עליהם וכו' ז
תוספות יום שמואל כימה עולה ביום ' ברש"י במילתיו דר' אלעזר
בני י"ז לחשון ופינה הקב"ה עליה מעשה בראשית והעלה
כימה ביום ובמילתיה דרבי יהושע בני י"ז באייר גרסינן יום שמואל כימה
עולה ובקוטרם גרים יאספח ואין הסדר כן דניסון עולה עולה נתחלת
היום ושהיה כ' שעות עם חלק א' מל' נשנה ואחריו אור ב' שעות סגן
דרך כל מל' שעה כ' שעות וכו' :

מדרש א ואודו לשעמיתו כו' י"ז באייר היה יום
שמואל כימה בו' מה שיש לדקדק בכל זה בפרש"י
נבדרי תחום' טיין נחידוסי הלכות והרא"ש י"ל לא הביא פש"י
דסוגין וכתיב ארך פלוגתא דר' זור"י ח"ל דטעמיה דר' א' כו'
ו' מ' דטעמי' דס"ל דנחשתי נכרה עולם וע"כ שהיה ג"כ קראש
למיין שנות עולם ושנות הדורות ולפיכך כו' ונאסוף הוא ביום
כו' והנכון נעתי שר"א סובר שמיין שנות דורות מתחרי ולפיכך
מי' חרש כפני הוא מרחשון ומאי שני שני לרין פא"ב שהיא אייר
ועני למרשים ה"ל למכתב נקח הפינה נאמר וחי' עה נמשך
הוא

במה נולד לא למועד אטוב הוא המועד הראשון שקבענו לך אמתול
למועד הזה בשנה וגו' היינו פסח ואש"ג הרי זה מצי שנה לפני
הנה קאמר אמתול דלא הוקא אמתול יום אחד אלא קודם זה כמו
אמתול אמתול ולא נדע כח"ש גם הרא"ש ודברים הללו ברור' הם
לפי שיטתו ליישב פש"י שנחמם אלא שהוא מפרש כשמתקין הא
דמיון כפי מדליח מרמי עומאם כו' דקושטיון מההיא דאמריס הא
מקשאה ולשטתנו א"ל לפרש כן כח"ש בשל ונשיאם וו נכתנו
תמלא קח' נהגה"ה דחוסמות בשעתין גם נחום' דפי' הפועלים
גם נמוקני וק"ק לפי שיטה זו כיוון דניחת המלאכים היה
ניסון גם היפית סדום על ידי המלאכים לא ה"ל להקדים תמל'
למה זה לקה שיה וגו' ולמועד אטוב שהיה אחר"כ נחמ' וי"ל דה"ל
כחרי ענינו ואמרינו ביה דלמי מוקדם ותאמר בחריס : נפקדה
שרה כו' לפי סוגיא דשעתין דנחמ' נחעברה וקודם זה בר"ה
נאר עליה כן שהעצבר נחמ' נשנה וו ואת"כ דהמלאכים נכרו
זו זה כפר נפסח כשעתיון דלעיל מ"מ לא נגור עליה הריון תפי
הס"י עד ר"ה אבל החוספת נכתנו נפקה המובל דלאו כהריון
משחתי כו' אלא שחלר בריות כו' ע"ש גם בחיובינו : אהיא
זכירה וזכירה וגומר ב"ח הפ"ט מלשון זכירה דלך נקרא ר"ה
יום הזכרון דנו ביום זכרון כל המעשי' זא לעוב ולרע ואלו הנשי'
שהיו יקרות מלך טבעט ומולם ועלה זכרונם לטובה בר"ה לשנות
טבעט מערכה שלהם : בר"ה יצא יוסף כולי שנאמר ערות
ביוסף וגו' וזכה ה' שנתה מזרה נפקדה בר"ה נחוספה נז
בר"ה ואת"כ לרעו יהושע כחוסרם נמדרש ווע"ה סודר כי הו'
בזרה נשנה אלא מורה על מצות זמלנות כניסו ר"ה והיא
נחוספה ליוסף ונעשה מלך מצות על גו' ו. ו. להושע : בר"ה
בטלה קבורה כו' הירוחי גומר פש"י ביוסף כתיב נתר
עדות ביוסף עכ"ל משמע ליה דגם לפי זה הדרש על עדות
ביוסף קאי דלעיל מיניה וגמ"ש דסבלות יליף ליה עבודת
אנוקתו מעבודת יוסף שבעלה בר"ה ולולי מירושו נראה דהוא
קרא דהסירוחי מסבל כמנו יליף ליה מתך ג"ש דלא מיירי
ביוסף כששפיה אלא בישראל דלא תמינו ביוסף טעמד ענודת
סבלות וכל המקראות שאחריו בישראל משחתי נראה קראת אנוך
כסדר רעם וגומר טעמ עמי וגומר וכתנו החוספת בר"ה בעלה
ענודה כו' ר"י מודה בזה ברוב פסדים ואע"ג שהחילו המנות
מניסן דמשפט התנאים י"ב חדש כתיבא בעדות מ"מ לא נפקה
ענודה עד חרי עכ"ל ועיין בפירוש הראש"ג לעדות ודברים אלו
אינן סותרין להא דאמרין בנ"ד דכל מכה ומכה יאמת משחתי
עם התלחה חדש ואם כן לכל עשר מכות רק' י' חדיש דלמיא
למימר שהיו ימים מושקסו בניסון בלי מכה והתיראה כלל ומשפט
מלרי"י ב' חדש דקאמ' היינו מתחלת ממוון והתראתו וק"ל זכתי'
התם יתקע בשופר גדול כו' דהאמר מורה על החירות
והגאולה כענין היובל ולכן בר"ה שהוא יום החירות מהשען
כדאיז' נמדרש את בלע הצוח וגומר וסיה ביום הוא יתקע וגו' כי
שמע קול שופר מלא וימלא נביל כו' והוא טעם גם כן שבעלה
ענודה מאנחנו בר"ה דהאמר מורה החירות : לילה השואמר
בר' נראה דאפי"ה דקרא קסמין דכתיב לדורות דידין משפט ישי

בראשית לכל דור ודור עד עולם ומאי דכתיב לילה השואמר תן
המיוקין מפורסם בפר' ע"ט ע"ט :
תניא * בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני מס
בשבעה עשר יום לחדש ר' יהושע אומר אותו ע"ב
היום י"ז באייר היה יום שמואל כימה שוקק ביום ומעיתת ראש'
מתמעטין ומתוך שישנו מעשיון שינה הקב"ה עליהם
מעשה בראשית והעלה מול כימה ביום ונשל ב' ככבים
מכימה והביא מבול לעולם ' ר"א אומר אותו היום י"ז
כהשון היה יום שמואל כימה עולה ביום ומעניו מתגברין
ומתוך שישנו מעשיון שינה הקב"ה עליהן מעשה
בראשית והעלה מול כימה ביום ונשל ב' ככבים והביא
מבול לעולם :

ארכעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

לשנה נידון בפסח ששבר למיך וימר לרוע דרועה שיה דער דמטי למידייניה בפסח הגדל : קדים וסליק וגדל קלם ואינו מתסר להסלקלל :

הוכחות בפסח על החטאה בפרק מי שחזו בני חסד סהקיעתו אשחו טעמו דבר"ה שמע רוחה מספרות זו עם זו שחטו מאחורי הפרגוד ככל הורע בדיעה ראשונה נדר מלקח ארזו ושאל בפסחם היו חזיריים ב"ה דין הגור בפסח אי נמי כרבי יהודה דאמר בסמוך הסכל כדיונים ב"ה ונדר דין נחתם בפסח על ההפלא : שארית זה קרי מקרה מלפני אולי יקרה ה' ארמי לשון קמי כמו על הלבו עמי קרי : **בהרש"א בפסח כו'** לקמן בצדויה מקמי ליה מלאתרה תורה הניחו לפני טומר בפסח וכן בעלמא על פירות אילן מלאתר תורה הניחו לפני ז' הללם וכן בחג כל המים מלאתרה תורה וסכו לפני מים בחג וכ"כ הר"ן והא דתנן בראש השנה כל זבאי עולם כו' כח הר"ן דמפיק ליה מהא דאמרין כגם ליום חגו וגו' איזה חג שהחזק מהכנסו הוי אומר זה ר"ה וכתבו כי משמע לא להיס הוא וגו' אבל מתוך כוונת מכוונ דסמך נמי צהא אהא דאח' לקמן בשעתין ארור לפני מלכו' שחמילוכי עליהם וכוונתו שיעלה זכרוני' לטובה כו' מלאתר דעבי צימ הדיו שע"כ נקרא זכרון קרועה וכוון כל זבאי עולם צה לפני ית' והא דהכל נידון בראש השנה היינו כל אדם וימר ויחד כל דבר כמ"ס בראש השנה מי ברעז ומי נלמא אלא דבכל אחד חג' ומגיס הללו נידון כלל העולם צלחת מנ' דברים שזכר וכן הוכן דברי הר"ן צום ע"ס : עיבדים כו' צה"ג' ומגיס דקאי במתני נקט בהו לשון נידון וכאן סיגה ונקט לשון טומרו' ולמסקנא דלקמן דמתני' כר"י הגור דין שלו נחתם צי"ה וכי קאי מתני' אהחלת דין נוחא כיון דלא נחתם ב"ה לא נקט צי"ה רק לשון טומרו' :

מ"ג מתני' ארבי מאור ולא רבי יודיה ולא רבי יוסי ה' ולא רבי נחן החניא הכל נדונין בראש השנה ונדר דין שלחם נחתם ב"ה דברי רבי מאור רבי יודיה ונדר הכל נידונין בראש השנה ונדר דין שלחם נחתם כל אחד ואחד בזמנו בפסח על החטאה בעצרת על פירות האילן ובחג על המים ואדם נידון בראש השנה ונדר דין שלו נחתם ב"ה : רבי יוסי אומר אדם נידון בכל יום שנאמר *ותפקדנו לבקרים רבי נתן אומר אדם נידון בכל שעה אינו שנאמר לרגעים תבהננו וכי תימא לעולם ר' יודיה הוא וכי קתני מתני' אומר דין אי הכי קשיא אדם אומר רבא האי תנא אומר רבי ישישמעאל הוא דתנא רבי רבי ישמעאל בארכעה פרקים העולם נידון בפסח על החטאה ובעצרת על פירות האילן ובחג על המים ואדם נידון בראש השנה ונדר דין שלו נחתם ב"ה ורבי יוסי קתני מתני' אהחלת דין אומר רב חסדא מאי טעמא דר' יוסי בדקאמר טעמא ותפקדנו לבקרים אג' הכי קאמרין כו' נחן מאי טעמא לא קאמר בהנה עוינו בעלמא הוא פקודה נמי עוינו בעלמא הוא אלא אומר רב חסדא טעמא דרבי יוסי מרבא *לעשות משפט עברו ומשפט עמו ישראל דבר ר"ם

הוא שכבר נכנסה שנה האחרת כו' עכ"ל ג"ע צאריך ולפירושו משכח קאמר תמונין שנות עולם תחזיו נלאו טעמוא דלפול דבתסרי נצרא עולם אבל לשא דאורח לשעטיהו לא משמע בדבריו דמשמע דמה"ט הם"ל נמי דתחזיו תמונין שנות עולם וכן לר"י מניסן ונראה לקיים פי"ה ק"מ וכן נראה מפרש"י בכת' דלר"א דתחזיו נצרא עולם דתחזיו מתחילין מנין שנות דורות לפיכך מנול ע"כ כו' ומה שהקשה קר"א לשי' זה מדלקתן סהרי חמתי גידאל מונין למנול כר"א נלח"ש' כר"י ופרש"י שנות נח וצריאות עולם כו' ע"ס לאו קשיא הוי אלא דתלמודא דהכל דקאמר ואורו לשעטיהו לית ליה האי סברא אלא דאלו לא היתה הנראה בתחזיו און סברא טיהו שנות דורות תחזיו אלא שנות דורות ציון לר"א ציון לר"י נמשכין אחר הנראה וסברא זו נכנסה בפרש"י בצולה טוגין ודו"ק :

ד משנה בארכעה פרקים העולם נידון בפסח על החטאה בעצרת על פירות האילן בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון שנאמר *הוצר יחד לבם דמבין אל כל מעשירם ובחג נידונין על המים : גמ' הא תבואה ראימת אלימ' הך תבואה דקיימ' כל הני הרפתקי דערו עליה ועריין קיימא אימת איתרן אלא תבואה דמורע למיכרא דחד דינא מתרנא והתניא תבואה שאירע בה קרי או אונס קודם הפסח נידונת לשעבר אחר הפסח נידונת להבא אדם שאירע בו קרי או אונס קרי"ה נדון לשעבר אחר י"ה נדון להבא אחר רבא שמע מינה תרי דיני מיתדנ' (שתא) אומר אבוי הילכך כי חוי אינש דמעלה זרעא אפלא ליקדים ולרוע דרפא דער דמטי למידייניה קדים וסליק :

אילמא הך תבואה דקיימא הפסח צתמונר ומובנת ליקר : הרפתקי מקום : דערד עליה ששבר עליה : דמורע ששחידה לרוע צתמחון הגדל : דחד דינא פטח אחר : קרי כגון דספון או צרד : או אונס ע"י אדם כגון חילוח : נידונת לשעבר קודם שזרעה דסינון בפסח של אשחקר : נידונת להבא בפסח של אחר זרועה : נידון לשעבר צי"ה של אשחקר נזר עליו : להבא צי"ה זה ששבר עכשו בקרוב וכן לשון משנה צתמחן נדרים קונס יין שאינו עומע חסד זה אומר כל החדס כולו ור"מ להצא הוא ר"ח ששבר עשה בקרוב ומאוס דקרי ליה להקיא דאשחקר לשעבר קרי ליה להאי דלקמיה להצא : ומגני אמ' רבא ש"מ תרי דיני מתרנא מתחילין דקאי בפסח על החטאה הכי קאי תבואה זו דקיימא הפסח נידונת בפסח של אשחקר ושל אחר הפסח כולו וחטאה שזרע אחר הפסח נידונת שנידונת מפסח זה נרבה מתוך ש"מ הרי דיני מתדנא שזא אמתני' קאי קודם ליקועה וסמוך ליקועה : כי חוי אינש דמעלה זרעא אפלא חסד וכוספח שזרעו צתמחון מאוס ממחרים להחשביל לנזות לאחר הפסח : ליקדים ולרוע דרפא השערה שמתקרת להצטמל וזרעון אופס ששבר ואחר דגיין דללאוי מנלל שמע מינה

ד משנה
מ"ג
ג

מ"ג
ט

י"ח

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

* ואמר ה' אל אברם לך לך וגו' והדר ואעשך לגוי גדול כח' ואיך יהוא וכתא דרין ישראל הוא דאיהו ליה ואמר רבי יצחק חייב אדם להקביל פני רבו ברנל שנאמר *ויאמר מרוב אהבת אלוהים אליו ויהי אל חדש ולא שבת ככל שבח מלך אברהם ושבת איביה לה למיול :

שרשה בתחלתה שישראל נושאן עולם רעים צדקא השנה תפשו לדבר תתנונים וקפלה כענין שנאמר' התנונים ידבר רש : של אוהה שעה ואפי' עקיד להרשע לאמר זמן שנאמר באשר

הוא סס' ומלניו בנראשית רצה אמרו מלאכי השתת לפני הקב"ה רבש"ע מי שפתיחין בניו להמית בניך בלאו' אתה מעלה לו את הצדק שאל' משא בערש וגו' לקראת אמת החיו מים שהיו מולאיים לקראת הגולים מיני מאלל מלומים וזוהו נפומים כדאיתא ההם אמר להם השעה הואת לזיק או רשע אמרו לו לזיק אמר להם באשר הוא סס איני דן את הלאים אלא בשעתו : קיר גמוי ועובר תחזיו מוזרין עוונותיו שאזורים כלום ראו זה לעשות לו נס ומחוק בר נבדק : ועיין חפלה סומך על פלגרו וצטוח שהיא נשמעת ומחמק למון לבו : ומסר רין כמו יספוט ה' זיני וזיניד אוזרים כלום ראו הוא זה שיטעם חצרו על ידו : ויבא אברם וגו' הוא קצר אוהה : שינוי מעשה שצ מרעו : מרשאי שנאמר מרשית גו' ויהיה מלת מרשית מושגת עממה ואחרת עמה דהיינו כמשמעה מהאשית

ומתמלת השנה ונדרבתי מרשית חסר דרשואו מלכוון רש כפרס"י עש"ה תתנונים ידבר רש והוא מזכור ע"ס מ"ט לקמן עיני ה' אלהיך וגו' עתים לצדקה הרי שהיו ישראל רשעים גמורים דר"ס כו' : אלא לפי מעשיו שבאותה שעה כו' שנאמר באשר גו' מפורסם צד"כ כפרס"י דלפי פשוטו הוא יתורא דקרא וע"כ דרשו דכמו דמלח סס מורה על המקום שבה הסיפור ממנו נצר כן הוא מורה כאלו על הזמן שהוא שאנו קיימין בו יהא ניהון ולא על הסמך והא דבן סורר נידון ע"ס סופו עיין על תירומו ברא"ס וע"ל דבן סורר נידון ע"ס סופו של עולמו מה שאין כן ביצחקאל על סס סופו של בניו לא נידון : ב' דברים מזכירין עונותיו כו' ודאי דנר"ה זכרון כל בני אדם באל לפניו יצברך צ"ה בגזר דינו אלל אלו ג' דברים גם כאל השנה מזכירין לו עונותיו לפקד עליו דין אחר קיר נשוי לפי שהוא מקום סגים וכדאמרינן פ"ק דפסחים דאפי' בלוי ה"י אחר שמואל ושמע שאלו והרגני וכן המעיין בחפלתו וסומך שזוהו ודאי הוא נשמע' כמ"ס התוספ' מביא לו סיפורו עונותיו אם ופחותו שזועת בהן אין מכריעין וכן צומסר דין שזועת גם כן צומסרו שיטעם חצרו מן האמים על ידו מביא לו להוכיח לו עונותיו להכריע וכוונתו נגד חצרו ומיחיה ליה משרה וגם אם היה וכות טרה גדול אפשר היותו אברהם היה מכריע וכמסרם בס' החובל בדיאת ליה דיינא בצרעת ומה שיש לקדק בזה סס מפורסם ד' דברים מקרעין גזר דין כו' צדקה צעקה כו' שבו מדרכם הרעה וגומר : ו"א אף שינוי מקום שנאמר

השנה וספי הלחם של חטין היו והוא חיי נפש הלאים כפרס"י בשמעתין דר"י לטעמיה דר"ל צפרק בן סורר ומורה דעך הדעה שאכל אדם הראשון חטא היה שאין התנוק יודע כו' וע"ס צמיוסיוסו והוא מזכור שאמר הכחוש מהאל חמם גו' שהוא קיר שפורים חמל לפסוד ו' שזועות שהוא חיי קיר חמם שסס' צ' הלחם והכונה בו כי בצלחם מתמרים שנקירו חמורים והיו ישראל גם כן בלא מלוח לא היו ראוים רק למאלל בהמה שהן שעורים כמ"ס לא נבשר לחמורים עד שצרת ו' שזועות ע"ס וכמטמונים החפשה שהכונה אז לדעה שהביא מאלל חמם שאו קבלו התורה וע"כ מביא צ' הלחם מתמרים שפדיל הדעה כדאמרינן פ' בן סורר וע"כ אמרו פרק מי שמת י"ט של עזרת ברור ורעו חטין כמסרם סס וע"כ אמר מהאל חמם בהמה שהיא קיר שעורים מאלל בהמה חספור ג' יום עד הנצח צ' הלחם שצאה מן החטין לקבל דעה ותכמת בתורה : אמרו לפני מלכותו כו' כספרי מפרש ליה מקרא נקקעסם וגומר הרי שפירות והיו לכס לזכרון אלו וכוונתו חיי ה' אלהים זו מלכותו ו"א' למה מלכותו חתלה כו' : למה הוקעין בשופר של איל כו' מפני הרין אהנהגה בעלמא דתוקעין בשופר של איל קאמר הכי למה ול"נ אהא דתנן פרק ראוהו צ"ד ר"י אומר צ"ה לפי מדרש זה דהא צובצב גופיה ס"ל לר"י קאמר הכי וע"פ המדרש שפרס"י בחומש שצמך היוכל שופר של איל שכן צברני קורין לדברא ויזלל כו' וכן ילפינן לקמן צפ"ד שופר של ר"ה מאמר של יובל וזה סס לזקק בזה ע"ל צד"ס ראוהו צ"ד ומיחו ק"ק לפי מדרש זה דהא צובצב גופיה ס"ל לר"י לקמן דתוקעין בשל יעל ולא בשל איל ריוק :

? אמר רבי יצחק כל שנה שרשה בתחלתה מתעשרת סס בסופה מאי מעמא דכתיב *מראשית השנה ועד ע"ב אחרית שנה' מרשית כתיב ועד אחרית השנה מכלל דנר"י דאית ליה אחרית' ואמר רבי יצחק אין דין את האדם ברא' אלא לפי מעשיו של אותו שעה שנאמר *כי שמע אלהים כא אל קול הנער באשר הוא שם' ואמר רבי יצחק שלשה דברים מזכירין עונותיו של אדם אלו קיר נשוי ועיין חפלה ומסר רין על חברו ואמר רבי חנן כל המוסר רין על חברו הוא עונשו תחלה שנאמר *וחאמר שרי אל אברם חמסי עליך וגומר וכתוב *ויבא אברם לספור לשורה וגומר' ואמר רבי יצחק ארבעה דברים מקרעין גזר דינו של אדם אלו הן צדקה צעקה שינוי השם ושינוי מעשה צדקה דכתיב *וצדקה תציל ממות צעקה דכתיב *ויצעקו אלה' בצר להם נו' ושינוי השם דכתיב *ויאמר ה' אל אברם שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה ולכסף וברכתי אותה וגם נתתי ממנה וגומ' * שינוי מעשה דכתיב *ורא אלהים את מעשירם כי שבו מדרכם הרעה וגומר : ו"א אף שינוי מקום שנאמר

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה ו

גור דיון של אדם ובהעדר שחום מיה כגון נעקם ותסופה ים נחלח מתוך שהיא החשובה שיקרע גור דיון וכתמלה מועילה להענין כל באחריותו וכו' מה שאמר קודם כל שנה פרישה בתחלת מחשבה מחשבה נכונה לנרדן שנתו להחיות לו אחרית ותקוה :

אמר רבי יצחק הייב אדם למהר עצמו ברגל שנאמר ^{סס} *ובגבלתם לא תנעו יכול ירו ישראל מזהרים יקרא
במעו נבילה ת"ל *אמור אל הכהנים בני אהרן בני אהרן מוזהרין בני ישראל אין מוזהרין והלא ברבים ק"ו ^{סס} ומה שבמאה חמורה כרעים מוזהרין ישראל אין מוזהרין ^{סס} נשואמ'קלה לא ב"ש אלא מת"ל ובגבלתם לא תנעו כרגל: ^{סס} ובגבלתם לא תנעו וברגל משתעי קרא כדמפרש ואילן לקמיה כדביתא :

ארה"ב לא נגנו חוטאים לבראל לכולו ולשק"ו ולהאח גופם כמב"ל על חטאים וחוטאים הכי וחוטאי לא נאחר כי אם אדרבה להדרו נהם בעבודת קודם ניואר' ולכן נקראו רגלים על סם עליהם לרגל להאח את פני הארון ה' נאחז היונו להכירן לחזק ולמוכל בעולמו כי רגל הלשון זו הליכה וזיונו כחש"ד רגלי עמיה נמיסור במקדש אברה' ה' וזה שאמר אדם כי מייד אדם לעהר עצמו ברגל : וכן ר"היה מתה שאמר ובגבלתם לא תנעו שכיחה כדביתא וברגל מישעי קרא לומר כי עלי הכונה האוחס לט"ס הנכר עולמו דין שיהיה כרגל כאלו הוא כבד נבילה :

אמר ר' כרופדאי א"ר יוחנן ג' ספרים נפתחים ברה"ח ^{סס} אחד של צדיקים נמורים ואחד של רשעים גמורים ^{סס} ואחד של בינונים של צדיקים גמורים נכתבים ונחתמים ^{סס} ולאחר לחיים של רשעים נמורים נכתבים ונחתמים ^{סס} ולאחר למיתה ובינונים נכתבים ועומרים מרה"ע עד יה"כ ^{סס} וכן נכתבו לחיים ואם נכתבים למיתה אמר רבי אבהו ^{סס} מאי קראה *ימיו מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו ^{סס} ימיו מספר זה ספרן של רשעים גמורים חיים זה ספרן של צדיקים נמורים ועם צדיקים אל יכתבו זה ספרן של בינונים רב נחמן ברי יצחק אמר מהבא *ואם אין מחני ^{סס} נא מספרך אשר כתבת מחני זה ספרן של רשעים גמורים ^{סס} מספרך זה ספרן של צדיקים נמורים אשר כתבת זה ספרן של בינונים :

שלושה ספרים ספרי זכרון של מעשה הבריות ונכתוספות נחתמין לאלתה לחיים מדקא חשיב בינונים משמע

לדדיקים גמורים קרי למי שזכותיו מרובים ורשעים גמורים למי שעונותיו מרובין ופרישה לדדיקים נחתמים למיהה ורשעים לחיים דכתיב ומשלם לשונאי וגו' ולאמר' בס"פ קמא דקדושין מי שעונותיו מרובים מזכותיו דומה כמי ששרף את כל הקורה ולא שיר מתנה אוח אחת ומי שזכותיו מרובים מעונותיו דומה כמי שקיים כל התורה ולא חפר מתנה אוח אחת וכל זה דקרי הכא גבי רשעים מיהה וגבי לדדיקים חיים כלומר למי העולם הכא ע"כ :

מדרש"א ג' ספרים נפתחין ליום הדין בוי"ט לדקדק נדברו התאמת' הוה חזק דלא קאלמר גבי בינונים כדקאמחינן גבי לדדיקים ורשעי' ועוד דלא מייחי מקראי דרשעי' לא דנמחסי' ^{סס} ולא

דין קודם גור דין דין לאחר גור דין ומיחי גבי לדקדק מדכתיב ודקדק תייל ממות דהיינו גם אם נגזר לאדם מיתה דקדק תיילנו מתנו וכן בנעקם מדכתיב ומתקוהתיה וירא מלוכה משמע גור דין וכן שינוי מעלה היונו תשובה מדכתיב וירא אלים את מעשיהם כי שבו וגו' (אלו הג' יסוד הפיטע שמידי זמלה לדקדק מעבדין אחר רוע הגזירה אבל שינוי הפיטע מקום לדברי י"א לא זכרן הפיטען שהם גם כן מעבירין הגזירה כדקאלמר הכא ולפום ריהטא אוכף למימר כזה דלא זכר הפיטען אלא אלו ג' רוע הגזירה שאלו לכפרה על הגזירה שגאה נצטיל חטא משא"כ שינוי הפיטען ושינוי פקודם דלא צאו לשנות הגזירה שפחלח על חטא דהא שינוי הפיטען משרה יליף ושינוי המקום מאברהם דודאי לאו תשובה חטא כזה לשנות סם שרה ומקום דאברהם וכ"כ בעל י"ח ו"ז מיהו שינוי הפיטען ושינוי המקום לא מלינן לאוקמיה אלא דמי שגזרתו בלי חטא כי בהשמות ה' דלאו תשובה חטא מה יועילנו שינוי הוה כו' עכ"ל ע"כ צורך אבל הסמ"ג עשין י"ז כתב שטעם צדוני הפיטען כלומר שאני אחר ואינו אותו האיש שטעם אוחו מעשה עכ"ל וכה"ג כתב הר"ן והוסף צדוני המקום היינו טעם לפי כשאדם גולה מתקומו לזו נכנס עכ"ל ולפי זה ספיר נמי צאו על חטא וכן נראה דלאו סברה דשינוי הפיטען בעלמא בלא לוי הפיטען בעל הגזירה ויחזר מזה קשה צדוני המקום שינעל הגזירה בזולת לוי הפיטען דא"כ שרה למה לא נשתנה גזירה בפיטען מקומה עד ששינה שמה צדוני הפיטען וע"כ נראה לקיים דברי סמ"ג והר"ן וכן כשנתקן לאדם הפיטען כמו צברה יתבונן ק"כ כשצברה נשתנה מזה ע"כ שינוי שמה לפי שלא היה סם זכר מעבד כי לא היה זה סם חטא אבל אפי שפחלח מה יועילנו כי שינוי שמי בהוראת שמי לתול אחר שהרי החטא מעבד ניו וע"כ כן יסיים אל לזו לשון בתשובה שלמה ושהוא רונה להעשה אוח אחר ונרדן אפי לתקן מעשי וכן חפרש הענין צדוני מקום מאברהם : אף שינוי מקום עיין בפרש"י בפרשת לך לך ועיין כזה עמוח הרמב"ן ודברי הרא"ם ואין להאריך בהן דמתוך משעתין משמע שדרשו כן מדכתיב לך לך מאררך והדר כתיב ואשקך לגוי גדול וגו' דמשמע שהליכה מאררך היא כדי שאלעך לגוי גדול :

דרי"ח אמר רבי יצחק כל שנה וכו' ואמר רבי יצחק אין דיון וכו' כ"ל לדרוס סמיכות הברשות של רבי יצחק לפי שהוא דרוש ואמר כל שנה שהיא בתחלתה כפרס"י ו"ל ערשה בתחלתה לדבר חטאים וחס"י כרס יש לו אחרית ותקוה עובד בלוחה שנה וכו' מה הוהילת תפלתו של זה אם הוא עומד לחטא נשנה וזו ה'קבלה מגיד מראשית אחרית והוא המבוסספסט הפסוק עיני ה' מראשית השנה וכל מה שעשית להיות לעשות עד אחרית השנה ואל"כ אפי' שיתפלת חטאיו כרס עדין מתבקש לו תעל' כל השנ' ל"א רבי יצחק אפי' שהקב"ה יודע מה שעשית לחטא האדם איההקב"ה דן אלא לפי מעשיו של אותה שנה ומ"מ כשהוא רח בתפלתו השנה בתחנותיו יזכר מכותיו מעיין בתפלתו לומר כיון שהתפלתו בתחלת ה' גורלי שימעה ה' כקל תפלתו כי וכו' עיין חפלה גכס יזכר בתפלתו שלא יספור דועל חפרו כי הוא גורם רעה לעולמו לכוזר עיין עולמו וכו' מה יועיל ומה יתרון התפלה דרי"ה לדבר חטאים כרס אפי' שינוי דבר עברה שגזר דיון ככר : ל"א רבי יצחק ד' דברים ויקרעין גור דיון של אדם והא' מהם היא העקבה והתפלה והתשובה ואחר ד' דברים לומר שכל אחת מארבעתן יש ט לקרע ^{סס} ביה

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

דלא מיימי נכתבו ונחתמו גם מה שהרגבו הספקים בקר ענוכל שהרי ראיו דמתה לדיקים שמרו וכמה רשעים סחו בשנה הזאה ומסרתי לה דנזחק דרשעים ולדיקים דדין זה קאמר ולא הוי דומיל דדין לעקיד דסמוך דליירי דרשעים ולדיקים גמורים דהתעופות כהו גם כן זה אכל אין דבריהם מנזכרים וע"כ היראה בזה דוראי לדיקים ורשעו גמורים קאירי וסינו לדיקי פלין בזה רק שנג עקרא חטא כחשום צומא וכנאמ' כי אין לדיק צירף אבר יעשה טוב ולא וטא ר"ל דלפי' הדיק יש בו חטא שנג ורשעים היינו עם בזה חטא פשע ומרד וציונוס היינו עם בזה חטא מרד אבל לא מרד והוא מנזכר כמ"ס פ' מי שנתנו דהלדיקי' במופתו נקראו מיס והספק הרשעי' בתייהו קרנון מהיס שהדיק שנת הוא חזיו לעולם הבא ומתחו בעולם הזה כמ"ס אדם כי ימות בהאל וגומר אינו רק במקרה והספק הרשעים חייבו בעולם הזה אינה אלא במקרה והיא מיתקן ומחלפת בעולט הכל והספא נוחה והלדיק מתם בין אם נגזר עליו שיהיה בשנה זו בין שגזר עליו שימות בשנה זו על מיעוט חטאו בעולם הזה וקול חזיוו בע"כ והספק דרשעים בין שגזר עליו שימות בשנה זו ובין שגזר עליו שימות בשנה זו כדי לקבל כסרו בעולם הזה זו היא מיתקן לע"כ ולהו כונו הרעופות שכתבו וכל זה דקרי הכל גבי רשעים מיתה וגבי לדיקים חיים כלומר לחיי עולם הבא ע"כ והסינא ותיכס מה סוס דרקדק דרשעים דקאמר נמי נכתבו ומתחמו לטור למיתה ולא סגי לה במתקה כדכתיבו ויחו מספר היס משום דבעי לומרט בזה במכרות מיתה אם למיתה מקריו בעולם הזה ואם לחיים בעולם הזה דהיינו מיתה לעולם הבא וכן צדיק קאמר נכתבו ומתחמו לחיים דבעי לפרוטי אם לחיים מקרייס בעולם הזה ואם למיתה בעולם הזה על מיעוט חטאו והיא מיתה לעולם הבא ואמר ציונוס שהם עם להם עון ומרד תלויס וטומדיו צימוס סקן ראש השנה ל"ה זכו וכתבו לחיים בזהו ימים אבל לא כתחיתם עד י"ה שהוא ויס חתימה של ציונוס ומיימי כולה מקרא ימותו מספר חיים זו ספרן של רשעים כמ"ס לשיל וחיבור ההכחוס בענין שאמר כי אחת אשר הכין רשעו גומר כי האדם סתם נחשב לציונוי כמ"ס פ"ה דקידושין ח"ס דוד על עמנו כי אחת אבר הנחית אחרי ציבורין על העמיד והם הוסיפו לרדפו ולא מלכחו ציבורין בלי הס הללך וספרו תנה עון וגומר ר"ל אותו עון שהם רודפים אחרי על חללה טונות שיש להם כנר עד שיהיו רוב טונות ועי"ו יומנו מספר חיים כסאר רשעים גמורים וואמר חיים זה ספרן של צדיקים כמ"ס דיין אם נגזר עליכון שימות בשנה זו או ימותו הוא חותן לעולם הבא וואמר ועם לדיקים אל יכתבו והיינו הציונוס שלא נכתבו צראם השנה עד ימי תשובה ונה"ג יס לפרס למאן דררס ליה מקרא דמתני נא וגומר וואמר ג' בתרת ל"יס הדין בו' לדיקים ורשעים חתם קאמר דומיל דלעיל מיהו לחיים קאמ' הכל' לכו דומי' דלעיל דמתם צימוס בחתימה המקום קאמ' דהיינו לחיי עולם כדכתי' ור' ירמיה מיימי וגומר ודלעיל לחיים אם בעולם הזה בשנה ואלו אם לחיים בעולם השמות והקל קאמר נקט

ציונוס שורדין לקבל עונן בניהם דהא או אפשר סיזכו עול כו"ס מי שפרח בע"ס כו' ויהוס לעשותו גו' וכמ"ס גם התוספ' שם ב' דיניו האמר בנין עון או בניהם והב' דין אחר בחתימת המתים ע"ס דין בניהם גם דרשעים גמורים יש בו חילוק דיש מהן עומדין לת' לחרות ולדרתון עולם ויס מתן שורדין לבניהם כו' וגופו כלה וכמתן כפרה כו' ויס מהו המינין כו' דיוודין לבניהם ולדנין לדורי דורות כו' ולא יבאו כלל לחתימת המתים כמפורס בסוגיו ולפי גודל החטא יהיה דיין בניהם והו' שרקדק דקרא והינס מיימי דמתה וגומר אבל לא כלם כי יס מהם שלא יזכו לת' אלא שיהו נזנזין לעולם בניהם כדלקמן ואמר בציונוס שורדין לבניהם ומלפליים כו' פרש"י מלפליים צדיקים וזכרון מהקד יסרויו כו' ע"כ ולשון אפיקן לא משמע כן ולא אמרו בפרק י"זון שפון שזכרון אלא שורדין לבניהם והכל בעליון מניהם קאמר שמלפלין דהיינו משכחמים לשמן בתשלחו וכן נראה מפני הערוך ע"ס וכדמיימי מקרא הוא יקרא בשמי וגומר דהיינו חפלה :

הר"י ג' פורים נכתבו דה"ה כתוב בספר כסף מוקף ו"ל ויס להקשות מה שדקדקו בחוס' שהרי אנו רוחים כמה לדיקים נחמסם למיתה וכמה רשעים חיים ויס מרעו דלמי' עשה' קאמר קרא ודחק הוא שכל ר"ה יהיה דומי' שהיה' סוס יחי' אחר ויחו ספרין ופי' הרמב"ן לדיקים צימוס ומיימי' וצדיקים דכתיב קאמר וי' מפרסום בחתיים הוא כונו אל הללחה ורבותו והי' והמיתה הוא כונו אל היסודין בחמיל' ארבעה חסידים כחת סומא וכו' וע"כ ציונוס למה אחר שיש הלויס עד ר"ה אם זכו והרי הקב"ה רב חסד ורעם כלפי חסד כדכתיב וי"ה הדין לעמיד ולמה לא יעשה בו גם עתה ומה גם שאמר לא ימי שמעט שאל עשו חסדו ובה' וגם לא הסאו טוב ולהי יכתבו למיתה כיון שצדיקים הם כמעשהו וי' אל זכו היינו לא שבו בחסדו וכיון שלא חזרו בחסדו אין לך חטא גדול שיה סידו ומרעו על השאר שהרי החסדו הוא אחד ממדות עשה וכיון שלא עבד זה חוטא ומרעו עמנו לחוב' וע"כ קמה הוטרט שלשה ספרים כי די כשנים והציונוס אם יסו יסו וכתבים בשפר לדיקים ואם לאו יסו נכתבו כספר הרשעים וג' ספרים למה ל' ועי"כ דלא יבצר היות ציונוס ג' ספרות אללו למיתה והללו לחיים וא' לציונוס לרוב ב' ספרים האחרים ספר חיים וספר מתים כיון שאין וכללים כספרי הצדיקים ורשעים ויעוד לרוב ללאר מ"ס ויחו מספר זה ספרן של רשעים וכי היה רוצה דוד שימותו אויביו מספר הרשעי' והלא טוב לו שכתבו עם כי נחתמים למיתה הם ויבירו שלמי' אומר ימותו מספר אלו הרשעים ולפי יוראם זו נחיה אבל לגרסתה גמרא קשה טובה וכן קשה ב' ואם אין מחילנו על מספרן זה ספרן של רשעים כי אין לו הנטה שהי ספרן של רשעים הוא מיתה ויבוא יהי שאל מחילי נא ויעוד נראה מ"ס במורה ספרי חיים ומתים ופתחו' ביום הזה דממעט שיש ספרים דרבה ונראה לעינו דעתי עם מ"ס במורה ספרין תיבא אח מספר יתק' חללא אלו כני דרוח וכן מלשיליון לו לא זכר פותחין לו נכרי' עקוב' וכתבים אחרים זכר מוסיפי' לו לא זכר פותחין לו ויס בלאר מאמרנו של רבי כרוספד'י לטובה ונלוי' נכתבו ר"ע דספר מלשיליון לו נחלא כי מנעט ספר תולדות אדם קלס הקב"ה שנתחו בו כל אדם ואדם וכל יוס ר"ה יעמיד כמספר כל יצורי עולמים שחלקנו שנותים ואם הם לדיקים מצויים מנת הקב"ה עד כדי קליפת מיתה סקל' לו ומלשיליון לו שנתחו וכתבים לחיים נכתבה רואה אסר'ם לדיקים שמתים הוא שנתחו קליפת' ומנת ויחיים וכיון שנתמלחו שיעור מיתה הם מתים כי מי נכר ויהי ולא ידלה

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

י"ב חדש ועולים כדאמרינן משפט רשעים בגיהנם י"ב חדש והא
 דאמרינן בפרק הזה"ב ג' יורדין לגיהנם ואינן עולין היינו דאין
 עולין לאלתר והא דאמרינן בסוף מניגה פושעי ישראל אין אנר
 של גיהנם שולטת בהם הא אמרינן עלה דריש עושין פסין דנחית
 אברהם ומסיק להו: דרשעי' בגמיר' רוב עונות: בינונים מחלה
 על מחלה: ומצפצפין ונקים וזוכים מחוך וסוריהם
 שעה אחד ועולין: משה כלפי' חסד הוא הואיל ומחלה על
 מחלה הן משה אח הפכרע לכד הזכות ואינן יורדין לגיהנם
 בגופן לקמיה מפרס: הרמנין עובדי עכו"ם אשר הפכו דברי
 אלהים חיים לרעה: המסדרות מלטינים שמוסרים מתון של
 ישראל ידיו עכו"ם: אפיקורס מצוה ת"ת: שבפרו בתורה
 ולאמרים און חורה מן השמים: שפירש' מדרכי הצבור ל"ג
 חסד ומי שפירשו מדרכי הצבור כגון המניין והמסורת:
 מדרכי צבור מדרכי ישראל: ושנתנו היתיה' מפרס לקמיה:
 וצורם כמו ולורחם: שפשוטו ידיה' בזבול' שהמנינו בית המקד'
 בעולם: בני מחוזא מעובדי ופאנים היו: ומקרי בני גיהנם
 כך יקרא להם: והאמרת לית להו חקנתא דנעסין אשר והכא
 כמיז ולרפתים כלרף אח הכפף שימקו וסוריהו אח עונס:
מהרש"א את השלישית גומר לפי הדרש יהיה השליש' כח
 שלישיה שהם הבינונים שיבאו זשם של גיהנם ללרפן
 על מחלה עונותם עד שפכה שיקרא בשמי שיהיו כלדיקיי' סנקראו
 ע"פ הקב"ה ונכ"ה ארז חסד מט' כלפי חסד בו' ופרס' דלענין
 דלעתיב בגיהנם אמרו כן אבל נראה מחוך שמעתי' דה"ה דין
 דהע"ה וז"ה אמרו כן דמטה כלפי חסד צנינונים מיר' צר"ה
 וס"ל דכולן לא נחתמין עד י"ה בר"י לרדס נידון בר"ה וגזר
 דינו נחמס בני' והאר ועליהם אמר רוד כל הפרשה כולה
 דלותי ולי ורשיע וגו' עיין פירוש הסאספון צוה אבל לשג' דכל
 הפרשה כולה לא יקבע לפרושם ונראה דה"ק ועליהם דהיינו
 על כל גלשה הכתוב שזכר נאמרה כל הפרשה כולה והתחיל צבת
 בינוני שהם סתם בני אדם ואמר אהצתי כי ישמע ה' קולי וגומר
 לשון אהצתי לפי פשוטו הוא כמו אהב' אני שישמע גומר ופטי
 יפלו צוה רלוני או תאזתי כי ישמע ה' וגומר וע"כ דרשו מנינה
 אהבנה אני כי ישמע ה' קול תחנוני כלומר כשאני מתפלל דרך
 תחנונים כמ"ס אל תעשה תפלתך קבע אלא התמים ותחנונים
 במ"ס תחנונים ידבר רש וגומר ולפי שאמר קול תחנוני ואנן
 אמר' לא ישמע אדם קולי ותפלתו אמר לא נהכוונתי לקול מתם
 אלא כביכול שתעה אונן אל תפלקי שכלחש ואמר בינוני אקרא
 כלומר בימי יחיד שהן עשרת ימי תשובה או אקרא גם
 ביחודי כמ"ס דרשו ה' בהמלאו ביחוד בין ר"ה ל"ה ואמר אפסני
 חזלי וגו' שהם יסורין שצאים על המיז צנינוני וע"ז לרה ויגון
 אקרא שמה אני בשם כחול' שאל רב כל"ס השתמים ביסורין
 עליו נאמר ואהבני כלאת השמש וגומר וכמ"ס צר"ב"ש ור' ואמר

וצמס ה' אקרא כלות' ציומן שגם חפלת היחוד מקוצלת לה' וע"ז
 ע"פ מ"ס פרק הספינה ג' נקראים ע"ש הקב"ה כו' ואפי' כו'
 לדיקים סגל' כל הנקרא בשמי גו' ומפורס צספרי כל אשר יקרא
 צסס ה' ימלט וכי אפשר לו לרדס לקרא צסס ה' אף נקרא המקרי'
 רחום וחנן אף אהה עשה מחנת' חסד נקרא המקום חסיד כו'
 לכך כל אשר יקרא צסס ה' ימלט וז"ל כאן אנא ה' מלטה נפשי
 מאחר שאני נקראתי בשמך ומפרס לה שאל תחמה לקרא צסמו של
 הקב"ה אבל חנון ה' ולדיק גו' אף אני אעשה כן וצוה אהיה
 נקרא צסס ה' ומסיים אנא ה' מלטה נפשי וגומר דהאי ענינא
 הזכיר ג' פ"ס נפשי יש לכוון צהם על ג' נפשות שיש צאדס כמ"ס
 הרמז"ס צח"פ ולפי דרכנו יש לפרש על ג' נפשות הללו שהן
 לדיקים רשעי' וצנינונים והחחיל צבת הבינוני ואמר אנא ה' מלטה
 נפשי להגילתי מיסורין הבאין על המיז צנינוני כי חנון רחום
 ולדיק וגו' שלא לענוש הבינוני צמיהה כי שומר פקאים ה' דלותי
 וגומר ע"פ מ"ס צסמוך רוב חסד היכי עמיד נוסח עון שמצדיה
 כף מאזנים של עון שיכרעו הזכיות וה"ה ה"ק דלותי מלטה וזה
 דלה מצבה ודלה עוני דדי שרריעו זכויהו וצוה לי להושיע ורצא
 נמי דקאמר דלותי צמלות' יש לפרש כן דלותי צכף העון על ידי
 המלות ואמר על כח הדיקים שזבי נפשי למחוכי גס אם ימות
 שצוה הנפס לעה"צ שכלו מנוחה ואמר כי מלאת נפשי ממות
 וגומר כגד כח הרשעים דהיינו שחללת נפשי מכה הרשעים
 דמיתה מתרפת בהם ומסיים ואמר אהחלק לפני ה' צארלות
 החיים ע"פ מ"ס צפרק ע"פ דאמרינן הלל מפני שיש בה החיית
 המיזים שנאמ' אהחלק לפני ה' צארלות החיים והרשו כן משום
 דכתיב צארלות לשון רבים שהרשו בו על עה"צ כדאמרינן צמס'
 צ"צ לעתיב יהיה לכ"א מישראל צעמק וצוהר וצספלה דהיינו כל
 מיני ארלות ומסיים האמתי כי אדבר אני עתיהו מאד וגומר לפי
 שהמינים כופרים צח"ה אומר אני האמתי כי אדבר הא שזכר
 לעיל צענין ארלות החיים דהיינו ת"ה שהרי עתיהו מאד צעה"ו
 כדי לקבל ספרי מפלס לעה"צ בדרך הדיקים ואמתי צתפוי כן
 אדם יש להם חלק לעה"צ כמו צעה"ו והוא כחצ דלא אמרו כל
 אלא כל ישראל יש להם חלק לעה"צ: פושעי ישראל בגופן
 בו' מוקי לה בצקפתא דלא מנה חסילין דהיינו בגופן סרזיכין
 גוף נקי כאלוים צעל כנפים והכוונה צו שהחילין מורים שהחם
 מתדבק צנשמה צוכה לכך כי חסילין של רשע הם נגד המוח
 אשר הם הנשמה ושל ידי נגד הלצ אשר שט רוח החונוי וזה שלא
 מניחן מצטל ואח הכונה צכפך שידבקו מלמעלה למטה הנשמה
 צרות והרוח צנפס וז"ס כי לפי פטולחן הגוף כלה והגשמי' שדבקה
 צה נידונת צשרפה והרוח שמתחבן מצופן תחת כפות רגלי לדיקים
 ופושעי עכו"ם צנפסי מ"ל צעצירה דהיינו עציר' ונות שמתמאין
 גופן צנות' צנפתן צשרפת בו' שם כי הנשמה היא דבר רומני
 מלינו צה לשון שרפה אבל מה שאמר שזו מפורח' בו ויחיה
 ליה כי יהיה אשר וגו' אינו נראה שיהיה כונה על שריפת הנשמה
 אלא

חסד ומי שפירשו מדרכי הצבור כגון המניין והמסורת:
 מדרכי צבור מדרכי ישראל: ושנתנו היתיה' מפרס לקמיה:
 וצורם כמו ולורחם: שפשוטו ידיה' בזבול' שהמנינו בית המקד'
 בעולם: בני מחוזא מעובדי ופאנים היו: ומקרי בני גיהנם
 כך יקרא להם: והאמרת לית להו חקנתא דנעסין אשר והכא
 כמיז ולרפתים כלרף אח הכפף שימקו וסוריהו אח עונס:
מהרש"א את השלישית גומר לפי הדרש יהיה השליש' כח
 שלישיה שהם הבינונים שיבאו זשם של גיהנם ללרפן
 על מחלה עונותם עד שפכה שיקרא בשמי שיהיו כלדיקיי' סנקראו
 ע"פ הקב"ה ונכ"ה ארז חסד מט' כלפי חסד בו' ופרס' דלענין
 דלעתיב בגיהנם אמרו כן אבל נראה מחוך שמעתי' דה"ה דין
 דהע"ה וז"ה אמרו כן דמטה כלפי חסד צנינונים מיר' צר"ה
 וס"ל דכולן לא נחתמין עד י"ה בר"י לרדס נידון בר"ה וגזר
 דינו נחמס בני' והאר ועליהם אמר רוד כל הפרשה כולה
 דלותי ולי ורשיע וגו' עיין פירוש הסאספון צוה אבל לשג' דכל
 הפרשה כולה לא יקבע לפרושם ונראה דה"ק ועליהם דהיינו
 על כל גלשה הכתוב שזכר נאמרה כל הפרשה כולה והתחיל צבת
 בינוני שהם סתם בני אדם ואמר אהצתי כי ישמע ה' קולי וגומר
 לשון אהצתי לפי פשוטו הוא כמו אהב' אני שישמע גומר ופטי
 יפלו צוה רלוני או תאזתי כי ישמע ה' וגומר וע"כ דרשו מנינה
 אהבנה אני כי ישמע ה' קול תחנוני כלומר כשאני מתפלל דרך
 תחנונים כמ"ס אל תעשה תפלתך קבע אלא התמים ותחנונים
 במ"ס תחנונים ידבר רש וגומר ולפי שאמר קול תחנוני ואנן
 אמר' לא ישמע אדם קולי ותפלתו אמר לא נהכוונתי לקול מתם
 אלא כביכול שתעה אונן אל תפלקי שכלחש ואמר בינוני אקרא
 כלומר בימי יחיד שהן עשרת ימי תשובה או אקרא גם
 ביחודי כמ"ס דרשו ה' בהמלאו ביחוד בין ר"ה ל"ה ואמר אפסני
 חזלי וגו' שהם יסורין שצאים על המיז צנינוני וע"ז לרה ויגון
 אקרא שמה אני בשם כחול' שאל רב כל"ס השתמים ביסורין
 עליו נאמר ואהבני כלאת השמש וגומר וכמ"ס צר"ב"ש ור' ואמר

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה ח

דלעולם לדראון עולם הוא דלית להו הקתא לעולם כיון סהם רשעי רובם
 עוונת ואית כרו עון פושעי ישראל בנופן דהרי אמרוהו השתא כי לית להו
 הקתא כדכח עשות וכו' ואל"כ קרא לדראון עולם הוא דלית להו הקתא
 ונראה לפרש דליכא דליכא קרא לדראון עולם כדכח עוונת ואית בהו עון
 פושעי ישראל בנופן דהא כתיב בהו ונפוסתם רשעים כי יתו אשר דהיינו
 בנופן כלה ונשתתן נשמתן ועשיתם אשר וכו' כתיב ואלה יקומו לתרפות
 ולדראון עולם ואלה אוחס שרובם עוונת ופושעי ישראל בנופן ככר כלה
 גופן ונשמתן נשמתן ואלה כרו עונ דלדראון עולם כי נשכח ואנד
 זכרם ולא שייך זרחון עולם אלא כדכר סטודנו עומד ויהא נכחם היינו
 חרפי' ויראון לכל דבר אלא ע"כ ויזקמין לי' כדכח עוונת ואית בהו עון פושעי
 ישראל בנופן שאין גופן כלה ונשתתן נשמתן ונעשי' אשר אלא יקומו לתרפות
 ולדראון עולם ואלה הקפוי נשמתן כיון דלית להו הקתא כל שאינה
 נעשית אשר איך הוא אמר לדראון עולם נה אמרו לא שלא יהיה להם
 הקתא אלא נידונים שנים עשר חדש ועולים ונחמיה ונדראון עולם הוא
 בתוך י' ב' חדש' עוד נחמיה ובה דלמר ר' בסוף מגיב פושעי ישראל
 אין אור של גיהנם שולט בהו הא חמיתין כרים פסין דמית
 אכריס ויחסיק להו : וקשה דלמא יהוא דלין אור של גיהנם שולט הוא
 במיעוט עונת רוב : ויחסי ובהא חמיתין כרים עונת' אי נמי התם כחמיה
 עונת' ולית בהו עון פושעי ישראל בנופן וכן חמיתין סה חמו' ואפשר דהאש'
 לנעלי החו' דהבא חמיתין דליקס וירדום לגיבס : במיעוט עונת וכן חמיה
 עונת וליח בהו פושעי ישראל בנופן רב חסד חמיה כלפי חסד ואיני' ירדין
 כלל לגיבס והתם חמרו' אין אור של גיהנם שולט דמשמע ירדין אכל איך
 אור של גיהנם שולט' לכד חמיתין דנחא דכריסם ויחסיק להו : והתם דמשני
 החוספת דלית בהו פושעי ישראל בנופן אפטר דמיתין כרים עונת וליכא
 פושעי ישראל בנופן שירדין לגיבס ואין אור של גיהנם שולט דלמית
 אכריס ויחסיק להו ויבאך מגיב חמיתין מזה עיין סה :

דרש רבא מאי דבריה *אשרבתי לי ישמעא ה' אמרה
 כנסה ישראל לפני קב"ה רבש"ע אימתי אני
 אהובה לפניך בזמן שאחזה שומע בקול חתונני דליתו ולי
 יהושע אע"פ שדלה אני במצות לי נאה להשיע' פושעי
 ישראל בנופן מאי נירו אמר רב קרקפתא דלא מנח
 תפילין' פושעי עכו"ם בנופן אמר רב בעבירה' ושולחני
 היתוחם בארץ היים אמר רב חסדא זה פרנס רמטיל
 אימה יתירה על הצבור שלא לשם שמות' אמ' רב יהוד'
 אמר רב כל פרנס שמטיל אימה יתירה על הצבור שלא
 לשם שמות אינו רואה כי ת"ח שנקמם *לכן יראוהו
 אנשים כי יראת כל חכמי לב :

שדלה אני במצות גבון צנונים שאין זכויותם מכרושים
 לחלות להם בזכות : לי' יהושע לעשות כלפי חסד :
 חמר רב יהודה גרסינן ולא גרסינן דלמר :
תוספתא דלא מנח תפילין : אם עוסק כחומר במנח תפילין דמי
 דאמרין עוסק כחומר עוונתו מן התפילין ור"ח מפרש
 דהכא כשהאנו' כויה עמי שמותינו עליו רעונו של תפילין שדברא אכל
 אם ירח לנחית' מסוס דכעאי גונו נקי כאלוה' דכל נמיס כדאית' כרים
 כיה עומקין' והוא דהוא כל שם שמו לא יוכל לכוזר לשרים כקוהס
 ונטיה הא ודאי דלין עליו דין פושעי ישראל בנופן וכל הנה דשמעתין בשל
 עשה חסיד' אכל שולט חמו' אמר' כפ' דיומא דתשוב' ויחסיק' :
 בעבירה דעביתו שבו עליו מחמר עליו כדלוחא כפרה חדיע מיתות ע"כ :
מהרש"א ושנתנו חזיתוחם בארץ כו' זה הפטיל אימה
 כו' וכיוון כדרך החיים שמתול אימה על כל חמיתין
 שנארץ גם נעקוס שאין לרדק להטיל דהיינו שלא לשם שמות :
אימה יתירה כו' שלא לשם שמות דדקאי לי מפרנס להטיל אימה
 כח"פ

אלה דלעיל אפטר של הגוף וכלה שאמר בו אינו מתם אף שיהיה
 אפר : גיהנם כלה ויהא אינו בליה כו' כפ"ק דסוטה אמרין
 לגבי פורעניות ישראל דמי' כלים וסא אינו גליס כו' והיינו
 למעליהה הוא כפרס"י בחומס אכל הכא דדין רשעי' גמורים או
 צניהס אינו נראה דה"ל למעליהה קאמר דגיהנם כלה וסא
 כו' וי"ל דה"ק דגם הם אינו כלים כונו כה פושעי ישראל כו'
 דכלין בנופן הוא לגריעוהא כהא גבי המינין כו' דאינו כלים
 לחרפות עולם וכדכתיב וירוחה צשמחמסס וסא יגובו מיהו הא
 דלמר קה' נדונין' דלדרי דורות' לרדק כיוון דגיהנם כלה
 היאך קאמר נעלין לדורי גמור' ודו"ק : ופ"ה דרבי' לשולי
 קדרה כו' לפי נוסח"א שריתו שלפנינו קאי אהך כרות המינין כו'
 אכל זע"י גרם ועליהם אמרה חנה ה' ממיח גו' אר"י נר אבין
 ופניהן דומין לשולי קדיר' ור"ל צפת שגולין מביה' כדרך הכסף
 פניהם השחרו כשולי קדרה ע"י שאם של גיהנם היה שולט בהם
 ואמר דלחוקה משפירי שפירי כו' כפל לשונו בהם סהם במעגלים
 עזמס צבור מחלואות עה"ו ונחמ' ויפ' פניהם סהיה להם זכ"ה
 הוסמרו לע"כ צ גיהנם : לית לרו הקתא כו' הא דלמר
 לעיל רשעים דרובן עונות ומתמע אשי' אין צהו עון פושעי ישרא
 בנופן אלא לדראון עולם לאו דוק לעולם לא חמיתין כו' חסד ועולים
 כ"כ החוספת ובה ע"כ' ומלח' עולם אף משמע בן וי"ל לפי
 דכריהם דר"ל שיהיו לדראון ולמחוס זעניי העולם וזכ"ה רש"י
 כספר ישעיה וי"ח כמין שני קיבות די ראייה עד דיומרון לדיקא
 מיתת חזינא דהיינו שיהיו מאוסים זענייהם :

הר"ף הנה"כ ש' אמרין ב' תיותן כי לים הדין ויבוקשה כיון שלאחר
 מיתת את הלקיח ואת הרשע ישמע האלוהים מה זה שחר ציוס
 החמיי' להביא כחשפט את הרשעים לזונם צניהם וכוונת' סירשו ואע"פ
 שכבר נדונו לאחר מיתת' לא ע' או לגיבס' מפני הפנפ עדין יהיה להם דין
 אחר אם יתו לתיי העה"כ ע"כ' ונעדין קשה לי דתנית מ"ס דיקי' נכחיס
 דלחר' לתיי עה"כ אכל מ"ס הרשעים נכחיס לגיבס' יהא' ככר נדונו עד
 זמן החמיי' וכ"כ שמתורין אוחן לגיבס' כיון שהיו רשעים במוריס כרוכ
 עונת וכללם עון פושעי ישראל בנופן' כדקא' מ"מ קשה על הבינונים
 שכבר נדונו קודם החמיי' למה יחזרו לידון שעה אחת צניהם אחר
 החמיי' : ושאל איך דין זה של גיהנם אלא לגרם' כשמתה כסף שיהו ליכנס
 כפ"ע ודוק גיהנם של קודם החמיי' היה עונם על עולם ועליהם אחר' חנה
 ה' מיתת ויתחיה וגו' הכוונה סהיה וס' ליישב מ"ס חמ' מוריד שאלו ועל עם
 מ"ס אובן כן יורד שאלו לא יענה שאינו מדבר ברשע' גמורים ונחה אמרה
 שמתה שאלו ועל עם הבינונים שאחר החמיי' מוריד' הקב"ה לגיבס' שעה
 אח' לשרים ולפרנס כספך ואח"כ יעל אוהם לג"ע וכו' דרשיתן סלבוטני' אין
 גיהנם כלל אחר החמיי' כי רב חסד חמיה כלפי חסד דלכרע' זכות ועליהם
 חמר דוד אהבתי' כי ישמע' כי כ"ס שפעה אוח' לי לעשות כלפי חסד להג'ני
 מתיבס כן שבעתי אלה לנפתי אחרי' לחתונה כחלונות החיים כיון שאפסתי
 חלני חות למרק עונות' אע"פ שאני דלה כחלות שאין בידו מלה להעלות
 בשמתי לג"ע מ"מ לי יבאשע לנפתי להתהלך לפני ה' בחלונות חיים מנח
 עשליהם על הבינונים אחר כל הפרשה כולה ובשם צינוני' מחלה עונת
 וכללם עון פושעי ישראל בנופן' או נכנסים לגיהנם כדכתיב אלהי חמיתין
 השליש' כשאם וזרפתי' וגו' ואם סה רשעים כרוכ עונת ואין ע' עון פושעי
 ישראל בנופן לית להו הקתא אלא נעשים אפר סגרונים צניהם' י"ב חדש
 לחחר החמיי' ואח"כ גופן כלה וישתתן נשמתן נשמתן אפר ורות מפרדון
 וכו' וכו' פ' השמעה ל"ה ושמעה אלו לריבון לבאר דברי חמו' כי לית להו
 הקתא כרוכ עונת ואית בהו פושעי ישראל בנופן ובה דלמית' לעיל רשעי'
 דהיינו כרוכ עונת נכחיסם ונחמיהן לאלתר לגיבס' אע"כ דכתיב בקרא
 לדראון עולם לא שלא יא' להם חקיה אלא נדונים' י"ב חדש ועולים' וקשה

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

אחא בר חנינא אליה וקוץ בה לשארית נחלתו ולא לכל כשריים נחלתו למי שמששים עצמו כשריים :

גישא מנניה קף תלמידי כל עון כדי שיהו חוכים ומכריעות ומתקלות יפה לכלי הקרקע : כובש משעון מן העונות חזח כסא הכבוד כדי שיתעורר אח חוכים כובש כמו רישא כובשא ביהדי כבשא דרחמנא למאן לך : מעביר ראשון ראשון עון שדאכאגוי' הדיאס לתתם צפק העבירו ופוטמו ואם היו מחלה על מחלה כיון שחשב אחד מהם יודיעו חוכים : ובך היא הברכה האנכה : ועון עצמו אינו נמחק אלא כעון ללך אחד : דאי איכא רובא עונות שאם לא יודיעו חוכים עכשו ויהיו מחלם על מחל'מלא הרובא עונות היה ביהדי הקוא עון מתחשב ביהדיאו למנות עם השנים גמורים : המעביר על מדותיו שאינו מדקדק למדוד מהם כנגד מדה למעשים אורח לא מניח מדותיו וסולך לו כמו אין מעבירין על המלות וכמו אין מעבירין על האולכין מניחין וסולך : מעבירין לו על פשעיו אין מדה הדין מדקדקת אחרתיו אלא מניחין וסולכת : עבירו ליה וזודתאי הבינו לו לדה לדרך ומיה סילא ליהה המחים הקריבין : איהבחה תרפא :

הבי הוי מיתה נקספה עליה : לא מוקים במיליה מינו עומד במדומו : לא תוקמו בהדיה לא תדקדקו אחריו : אליה כמנה יש כאן : וקוץ בה כלומר דבר תחומין יש כאן אבל יש צדקה דבר קשה שאינו שיה לכל אלא למי שמששים עצמו כשריים :

מהרש"א ר"א אומר כובש בו עינין פרש"י הכא אבל בתם עירובין פי' בע"א ועינין ביהדיבוינו עם ובידועלמי מפרש אר"א ולך ה'חדש כי אהה תשלם וגו' ואי לית אה את יתיב מדידך ונרא'ה"פ כי אהה תשלם לאת כמעשאו ברוב זכויות שהם מכריעות ואי לית ליה לזן אדם זכונה כ"כ להכריע ההדיות הקב"ה והיה מוכות מדידה כביכול זכונה זכויות שיהו מכריעות וע"י זה כובש אף חוכים : ריב"א אומר נושא בו עינין פרש"י ובידועלמי מפרש נושא עונות אף כהוי כאן אלא עון הקב"ה מוטף שטר אחד מן העבירות והזכויות מכריעות ע"כ וכענין זה פי' הערוך ומהאי קרא דכתיב צדורה נושא עון ופשה וגו' ה"מ לאחיו כך דרשא אלא דר"א דאמר כובש הניא דרשא דמיכא הניא הוא נמי קרא דמיכא : ובי"א בקרא דכתיב צדורה נושא עון ופשה מתפרש ליה כפסטיה נשיאית עון ופשה דהיינו סליחה אבל הכא דסיים בשון לטון נוסחא ופשה לטון עובר דריש ליה נוסחא עון מלי מגביה ועובר כדמא דזי ר"י מעביר ראשון וכו' שעי' שמשעין ראשון מ'מנניה קף עון ואמר כך היא המדה ר"ל שזו אחד מיוג' מדות דהיינו מדה רוב חסד ועינין דזה צ' מירושם צרי"ף ובר"ן באורך : ועון עצמו אינו נמחק בו' כפי המירוס שצרי"ף הא דעון עלמו אלו נמחק היינו צדור עונות גס עם אורח עון עלמו שכבר העביר עכשו שמשעין עם זה העון רוב העונות מלצרין בהדיהו להענות רוב ונענס גס עליו ואקרא כפסטיה הא אמרי' שאין הקב"ה יחרון וכל האומר הקב"ה יחרון וכו' אבל לפירוש ראשון שצרי"ף ל"ע הא ובר"ן קא' על אהה עון ראשון ולא מלצרין

כמ"ס זרוק מרה בתלמודים לכל אימנ יקורה קאמר היה ודאי סלה לט' ומיניה ליה נקדקא לכן ודאדוהו אטמים וגו' שאתי' ליה כן אלהיה לאינו דלכך לא זכות לצניס חמיו לב כשרוס רש"י סס : **הרי"ף** דרש רבא מ"ד אהתיב כי ישמע' וכו' ודא'הו האקסילו דה"ל אהתיב ישמע' אה קו' קו' מי' כי ישמע' ועוד לא שיק אהתיב בשמי' קול תתלו אלא מחתי כי ישמע' ה' את קו' ויהתיב יתק' למצור גי' אהתיב מעון כיון ליה דרשו אחריו יודע נעשיו כל מי כי אהי אהתיב למיך פומן שיש' אה' קו' אה' ע' שאין כי משע' אלא בדרך הן ומ'קבל חתונו שמשע אהתיב כי אין כי משע' רק דלה אהי מהמלות ל' יושע להטות כלפי חסד או ידעו כל הארץ כי אהי אהתיב למיך ודע"ס שאינו דלה פלות ל' יאה להשע' יתק' מלבוש' שאר העט"ס בשן אהי מכתבו בחסריו יתק' לעונות גס ה' : פושעי ישראל בנפון קרקפת' דלה יתק' תפילן פושעי עמ' בנפון א"ר בנימיר וירש'התק' בערות שכן נח מיוחד וכו' : וקשה דנפאל נמי אמת פושעי ישראל בנפון בערות שיה' מהרה שהא בנפון מוח' : ועוד נבאר דכתיב הו' משע' דלא מנה תפילין ר"ת מפרש הכא כהמנהג בניה וכו' וכל הני דמשעין כשלא עשה חסותו ונרין לתת קר' לנפיהם דהא לא שיר עם הפירוש' קרקפת' דלא מנה תפילין אלא בני יודקין לניהם בנפן כלה ושמחן בדיפת סול"ה היינו בלא עשה חסות' : והיא אהת' לתת דלפירוש ר"ת ספי' שיתורה ביה הו' אהי ישראל בנפון שפכה תפילין כמו הני דמשעין ברוב יודקין לניהם וישע' אה' דלא הו' אלא כשלא עשו חסות' וכן המנהג חסות' לכל לפירוש ראשון דלא מנה תפילין ואהי עסק צדורה אף ע"ס עשה חסותו ונפק אה' חסות' מ' עון אה' עון אלא הנה תפילין ולא עסק צדורה עובר כנגדו כי עסק הצורה עסק עכשו כיה חסות אהיו היום כי ככל יום הו' הוא חייב בת"ל כמו שאה"ל יתום ספר הצור' היה מפק' וסכין כי עסק וילהי ואהיו היום סלה למי הוי מעות לא יוכל לקוון א' כיה הדבר כי פושעי ישראל בנפון לא הו' סליחה דמשעין אבל לפירוש ר"ת כל הני דמשעין כלא עסק חסות' ועוד אפשר לפרש סל"ה לדקדק המים' מה דקדקו אה"ל א' מוק' לה נמי פושעי ישראל בנפון בערות ליה אחריו וכל הני דמשעין סלה עסק חסות' ואם כלהו לפרש פושעי ישראל בנפון בערות א"ל לא הו' פושעי ישראל בנפון בערות לנפשי עמ"ס בעריו' כי פושעי עמ"ס בעריו' א"ל שזר בתשוב' אהתיב : וייתן' ואין יתחן מתקן ולפושעי ישראל בעריו' אה' הו' בתשוב' חסות' סולה ויחא מתקן וליה לה' הועם בדריהו בענין אחד של מושעין של ישראל בנפון הועל התשוב' ולעמ"ס ל' לא אכל עכשו סדרשו פושעי ישראל בנפון בתפילין א"ל הו' פושעי ישראל בענין אחד ומושעי עמ"ס בענין אחר עם לעמ"ס לא יתכן הקב"ה עון בענין תפילין :

כמ"ס זרוק מרה בתלמודים לכל אימנ יקורה קאמר היה ודאי סלה לט' ומיניה ליה נקדקא לכן ודאדוהו אטמים וגו' שאתי' ליה כן אלהיה לאינו דלכך לא זכות לצניס חמיו לב כשרוס רש"י סס : **הרי"ף** דרש רבא מ"ד אהתיב כי ישמע' וכו' ודא'הו האקסילו דה"ל אהתיב ישמע' אה קו' קו' מי' כי ישמע' ועוד לא שיק אהתיב בשמי' קול תתלו אלא מחתי כי ישמע' ה' את קו' ויהתיב יתק' למצור גי' אהתיב מעון כיון ליה דרשו אחריו יודע נעשיו כל מי כי אהי אהתיב למיך פומן שיש' אה' קו' אה' ע' שאין כי משע' אלא בדרך הן ומ'קבל חתונו שמשע אהתיב כי אין כי משע' רק דלה אהי מהמלות ל' יושע להטות כלפי חסד או ידעו כל הארץ כי אהי אהתיב למיך ודע"ס שאינו דלה פלות ל' יאה להשע' יתק' מלבוש' שאר העט"ס בשן אהי מכתבו בחסריו יתק' לעונות גס ה' : פושעי ישראל בנפון קרקפת' דלה יתק' תפילן פושעי עמ' בנפון א"ר בנימיר וירש'התק' בערות שכן נח מיוחד וכו' : וקשה דנפאל נמי אמת פושעי ישראל בנפון בערות שיה' מהרה שהא בנפון מוח' : ועוד נבאר דכתיב הו' משע' דלא מנה תפילין ר"ת מפרש הכא כהמנהג בניה וכו' וכל הני דמשעין כשלא עשה חסותו ונרין לתת קר' לנפיהם דהא לא שיר עם הפירוש' קרקפת' דלא מנה תפילין אלא בני יודקין לניהם בנפן כלה ושמחן בדיפת סול"ה היינו בלא עשה חסות' : והיא אהת' לתת דלפירוש ר"ת ספי' שיתורה ביה הו' אהי ישראל בנפון שפכה תפילין כמו הני דמשעין ברוב יודקין לניהם וישע' אה' דלא הו' אלא כשלא עשו חסות' וכן המנהג חסות' לכל לפירוש ראשון דלא מנה תפילין ואהי עסק צדורה אף ע"ס עשה חסותו ונפק אה' חסות' מ' עון אה' עון אלא הנה תפילין ולא עסק צדורה עובר כנגדו כי עסק הצורה עסק עכשו כיה חסות אהיו היום כי ככל יום הו' הוא חייב בת"ל כמו שאה"ל יתום ספר הצור' היה מפק' וסכין כי עסק וילהי ואהיו היום סלה למי הוי מעות לא יוכל לקוון א' כיה הדבר כי פושעי ישראל בנפון לא הו' סליחה דמשעין אבל לפירוש ר"ת כל הני דמשעין כלא עסק חסות' ועוד אפשר לפרש סל"ה לדקדק המים' מה דקדקו אה"ל א' מוק' לה נמי פושעי ישראל בנפון בערות ליה אחריו וכל הני דמשעין סלה עסק חסות' ואם כלהו לפרש פושעי ישראל בנפון בערות א"ל לא הו' פושעי ישראל בנפון בערות לנפשי עמ"ס בעריו' כי פושעי עמ"ס בעריו' א"ל שזר בתשוב' אהתיב : וייתן' ואין יתחן מתקן ולפושעי ישראל בעריו' אה' הו' בתשוב' חסות' סולה ויחא מתקן וליה לה' הועם בדריהו בענין אחד של מושעין של ישראל בנפון הועל התשוב' ולעמ"ס ל' לא אכל עכשו סדרשו פושעי ישראל בנפון בתפילין א"ל הו' פושעי ישראל בענין אחד ומושעי עמ"ס בענין אחר עם לעמ"ס לא יתכן הקב"ה עון בענין תפילין :

אמר מר וב'ה אוסרין ורב תשר משה כלפי חסר היכי עביר רבי אליעזר אומר כובש שנאמר *ישוב ירחמנו יכבוש עונותינו ונומר רבי יוסי בר' ר' חנינא אומר נושא שנאמר * נושא עון ועובר על פשע תנא אמר רבי ישמעאל מעביר ראשון ראשון וכך היא המדה דאמר רבא ועון עצמו אינו נמחק אלא איכא רובא עונות מחדשיב בהדיהו אמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו שנא' נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון למי שעובר על פשע רב הונא כריה דרב יהושע הלש ע"ר רב פפא לישולי ביה חזא דתקוף ליה עלמא אמר לדי עבירו ליה וזודתאי לטון איתחא דיה קא מיכסף רב פפא למחוי' אמרי ליה מאי הוית אמר ליה אין הבי היה ואמר לזי הקב"ה הואיל ולא מוקים במיליה לא תוקמיה בהדיה שנאמר * מי אל כמך נושא עון ונומר אמר ר'

ארכעה ראשי שנים פרק ראשי השנה מ

מודה הדין' עון ופשע וחטאה ונקמה הם נמוני כר' כדאמר' צינורא פ' שני
 שער' עונות הם ודעות שפטים אלו המרדום והטאה אלו העונות וצנור'
 סתרים דר' ניסים אין מוידן שם הראשון שיש פסוק בין 'ל השמות האדם
 דה'ק קרא הקב"ה ששמו ה' קרא ה' אל רחום ומנו' ונצור חסד לאליהם
 ומנו' נב' מדות דנור' חסד היינו מדת אמת ולאליהם עדה אמת שדה
 עונה מרובה ח"ק על דמת שרענו' דמת חסד על דענוש והבא לאליהם
 בתחלה כי אמת חסד ויה' קרא ויה' חסד ליכנס לפני' משרת הדין
 כשאתה נראה שנין העולם מתקיים בטהרה לאש כמעשה

מדרש'א אלמלא מקרא כתוב א"א לאומרו כו' ולא

נאמר מקרא אלה כדי לשבר את האזון שכן היה
 נראה למשה בנבואה באלו הקב"ה מתעטף כס"ף והיינו ויעבור
 ונזמר כס"ף המעביר עליהו על פניו וקורא כסדר הזה עשה
 הקדום צ"ה לתורות שכן יעשו כל זמן בו' ובספר יס' מתחמת
 המקובלים מלאכה וז"ל נתעטף הקב"ה בצורתו עליה לבנה
 שנתעטף בצריית של עולם שכלו נאמר עונה אור כשלמה
 שמתקן מסוף עולם ועד סופו כו' והארץ כסוד הענין : דה' ה'
 אני הוא קודם שיחמא וכו' דגם קודם שחמא לך רמזים
 שלא נברא העולם אלא ע"י שפיק הקב"ה הרמזים לר"ש צ"ה צ"ה
 ברוח ה' אלקים ואני כוח שישיל הקסוזה לחדם גם אחר שיהא
 לחדם עליו : שנאמר הנה אנכי בורח ברית כו' לפי פסועו
 קאי בורח צריח על שבקס משה ונפלוני אני ועמך ונזמר והדרם
 דהכח משמע ליה טפי דקאי אשגם עשרה מדרות דמסור ליה
 לעיל מנייה : בתחלה כי אתה תשלם גו' לבסוף ותך ה'
 ונזמר לפי דברי תורבולמי שכתבנו לעיל נראה לפרש דה'ק קרא
 לך ה' חסד צ"ה האדם מתחלה ועונות ומחמא זכויות לך ה'
 חסד מליך ליתן צפק חסדיה סיכרינו ואינתי כי אהה צלח בתחלה
 לשלם לאיש כמעשהו וליות ליה' לאדם מדידה סיכרינו זכויות וכן
 יש למר גבי בתחלה ואמת וכו' היינו כשכח אדם לדון אות
 ולית ליה מדידה להכריע ולבסוף ורב חסד הקב"ה מתב"ה חסד
 משלו צפק זכויות סיכרינו זכויות את העונות ולהטי מיי' כל הגי
 דרשות הכח דמשמעו דומיא מימרא דר"ף דע"י זכויות דידעה של

הקב"ה מכריע זכויות :

הר"ף כתוב ורב חסד ורזיו ואמת בתחלה אמר וצנור ורב חסד וכו'
 תימא כיון שבתחלה אמת ולבסוף ורב חסד אש כו' ה' ל ארץ
 אפים ורב חסד היינו על הראשון ראשון' ונראה דהוקף לו שארד שרבו
 מדתו יהב' שהיה רב חסד : משה כלפי חסד ארץ הוא אומר אמת על היסוד
 והאמת בני ויתור כלל' וזה הירך בתחלה אמת והאמת מקרא זה נדרש
 מלמד שנתעטף הקב"ה והראה למשה סדר התל"ו"ל כשנראה יתעין לפני
 ועשו לפני כסדר היה והאמת עונותיהם : כי אהי ה' קודם שיהא ואני
 אחר שיחמא ויעשו תשובה א"כ בסדר התפלה יתקן לומר אהי ה' ארץ
 אפים להרבות חסד עם מי שתייב לועגם על האה' אהי מכלל סאלגי התפל'
 היה נזון כוחו ומבטו בתפל' ירם הקב"ה חסד עם מי שאהי ראוי לועגם
 על הדין ועל האמת ונרמו מ"ש הקב"ה למשה שיעשו כסדר הזה כמה
 שכתבו ויקרא בשם ה' מתדבר בתק"ה וירד ה' ענן ויהיו עמו ויקרא
 הקב"ה למשה ויתפלל בשם ה' שם י"ב מדות של רחמים : ר' אליעזר רמי
 כתב וך ה' חסד וכו' בתחלה כי אתה תשלם וכו' הכונה להקשות אחר
 שמתבנה הקב"ה עם האד' חסד' לומר עם כרואי ארץ הוא אומר תתינת
 עעם כי אהה חסדם לאיש כמעשהו אשם הוא מעל' כמעשהו דהתקן ח"ס

ח"ב	גימל	א	הין

לכל להיות רוב ע"י אהו עון שהעביר כבר ועד"י אחר הכתוב
 אל חזקור עונות ראשונים והיינו מעבירים הראשונים ולא יהיו
 נזכרי ענד כי יהיו נמקחי' ומהר יקדמנו המתקן גו' מפורש בנס'
 י"ע' כל המעביר על מדותיו כו' דרש' ה' גמי מכוניו לשון
 עובר צמקום נושא דקחי' בחורה כפפע מליהו ההלעוד טינה לשון
 הכתוב לפים קר דרסה סאלמר מעבירין לו כל פפעיו צמקום
 נושא עון ואספר דקקט האי לושנא סיכריה דררסה דלעיל
 דמעבירין ראשון ראשון מפפעיו וק"ל :

הר"ף רבי אליעזר אומר כינס רבי יוסי אומר נושא וכו' כל דאיתא
 בתיביו דכופש שהיה מעניין העונות הם שמורים דוח להתא
 דני ר' ישמעאל מעביר ראשון ראשון ואחר דנה ענין עלות ארץ ממך דאי
 איתא רובא עונות מחסובי כדתיביו ההוא עון שטנין או עבר ולמ"ד נשא
 מנייה כף חלופים כל העונות כלו סיכוי הכיבית חכריכות אש כן אהיה
 עונות לא וזכור ולא יקדמו עורו יש' אחר דה"ד כינס סוף עונותם נפקא
 מיניה למה שחזרו בחכמה אחרם עונותם הסיכורים נעשים לו כזכויות
 ולמ"ד מנייה העונות אינם כצרכים עוד לא לה' ולא לכות' כל המעביר
 על מדותיו וכו' ל"ל דקדקת מעבירין על כל פפעיו שאין נרדך לומר אחרם
 עונות ראשונות והיינו פפעים שלם עם גבר שבעביר ראשון ראשון אלה
 על כל פפעיו הראשונים ואחרים כדתיב' נושא עון ליה שעינה על פפע
 שנינו לפני עבירו ומעברו על מדותיו ונבלה ה' כדקדק : אחר רבי אחא
 אהי וקין כה לשאלות נהלתו שאין מעבירין לו' על כל פפעיו אלה לפני
 שמיים עלמנ' סכריים ומצינו כד מעביר על מדותיו ליות מחסוב עלמו
 שאין : אבל מי שמתחייב עלמו וחמיי חייבתו איש נהון לנו לדברי הכרו
 ומעביר על מדותיו כי אחר נכחו מה יתן לו או יוסף דברים של זה לאיש
 כמות אש כן איש מעביר על מדותיו מנד שפלות ולא יעבירו לו על כל
 פפעיו ולשרית נחלתו שמיים עלמו כסריים מעבירין לו על כל פפעיו
 הראשונים ואחרים :

יב *ויעבור ה' על פניו ויקרא אר"י אלמלא מקרא כתוב

סס **א** אפטר לאומרו מלמר שנתעטף הקב"ה
ע"ב בשליח צבור ויראה לו למשה סדר תפלה אמר לו כל
סו זמן שישראל הוטאין לפני יעשו לפני כסדר הזה ואני
ס"ב אכחול להם עונותיה' * ה' האני הוא קודם שיחמא אדם
ס"ג אני הוא לאחר שיחמא אדם ויעשה תשובה' אל רחום
ס"ד והנון ארץ אפים ורב חסד ואמת אמר רבי יהודה ברית
ס"ה כרותה ל"ג מרות שאין חוזרות ריקם שנא' הנה אנכי
ס"ו בורח ברית ונזמר : אלפא רמי כתיב *ורב חסד ובתיב
ס"ז *ואמת בתחלה אמת ולבסוף ורב חסד' רבי אליעזר רמי
ס"ח כתיב *ולך ה' חסד ובתיב *כי אתה תשלם לאיש
ס"ט כמעשור בתחלה כי אתה תשלם לאיש כמעשהו ולבסוף
ק"א ולך ה' חסד : רב רונא רמי כתיב *צריק ה' בכל דרכיו
ק"ב יתתיב *וחסיד בכל מעשיו בתחלה צדיק ולבסוף חסיד :

ה"ה מנה הרמזים הוא אני מרחם קודם סומת' ואני נרחם לאחר
 שיתא אש יסוד : ברית כרותה ל"ג מרות הללו אשם
 סיכורם ישראל בתחלת העניקים אינם חוזרות ריקם : הנה אנכי
 בורח ברית על האמור למעלה : ולבסוף ככרוא' שאין העולם
 מתקיים דנין : צדיק משפט אמת : חסיד נכנס לשנינו הסוד' :
 תוספות : ג' מדות אומר ר"ה דב' סיות הראשונים הם ב' מדות
 כדדרשינן הנה לפני הוא קודם שיחמא לחדם עליו ואני
 פתחם לאחר שיהא אש זכירה' מנה הרמזים הוא ולא הי כאלהם שאח'

ארכעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

אין ספק ואלו הוא עשה חסד אינו משלם לאדם כמעשהו לזה חירוף
 חסדו משלם לאדם כמעשהו ולכסוף וכן ה' חסד ואלו"ב נכתוב אומר' תתל'
 וכן ה' חסד ואלו"ב אחר משלם לאדם כמעשהו מ"ה ה"ק וכן ה' חסד חסונה
 כמות חסד כאשר משלם לאדם כמעשהו שחרה שמינו יכול לעמוד אם
 חירוף כמעשהו תחולל חסדו עמו אז על ה' חסד ואלו סכר רבי אלעזר
 להסוף על דעת אלפס הוא שאלפס דבר על ישראל הנזכר בסוף חסדו
 ורבי אלעזר הסוף גם על היסוד שכתובה שאלו חסדו הוא טוב
 עמו כדעת החסד :

אמר ר' יוחנן גדולה תשובה שמקדשת גזר דינו של אדם שנאמר *השמן לב העם הזה ונומר א"ל רב פפא ולמא קודם גזר דין אמר ליה ושב ורפא לו כתיב אי זהו דבר שצריך רפואה הוי אומר זה גזר דין * מיתביי השב בנתים מחלין לו לא שב בנתים אפילו הביא כל אילי נביות שבעולם אין מחלין לו לא קשיא דא כיחיד הא בצבור * מיתביי * תמיד עיני ה' אלוך בה מראשית ונו' עתים לטובה ועתים לרעה עתים לטובה כיצד הרי שהיו ישראל רשעים גמורים כראש השנה ופסקו עליהם נשמים מועטים לסוף חזרו בהם להוסיף עליהם א"א שכבר נזורה גזרה אלא הקב"ה מורידן בזמן על הארץ שצריכה להם הכל לפי הארץ * עתים לרעה כיצד הרי שהיו ישראל צדיקים גמורים כר"ה ופסקו להם נשמים מרובין לסוף סרוחו לפחות מן א"א שכבר נזורה גזרה אלא הקב"ה מורידן שלא בזמן על הארץ שאינה צריכה להם לטובה מיהא ליקדע לנזר דיניהו ולוסיף להו שאני התם דאפשר בדבי * ת"ש * יורדי הים באניות עושי מלאכה במים רבים הנה ראו מעשה ה' ונומר ונפלאותיו במצולה ויאמר ויעמר רוח סערה ונומר ועלו שמים ירדו תרומות ונומר יחוננו וינעו כשבור ויצעקו אל ה' כצד להם ונומר יורו לה' חסרו ונפלאותיו לבני אדם הקב"ה עשה להם סמיניות כאכין ורקין שבתורה לומר לך ציעקו קודם גזר דין נענו לאחר גזר דין לא נענו הנך נמי כיהירים דמו * ת"ש שאלו בלוריהה הניורת את ר"ג כתוב בתורתכם

ירד זה נצול וזה לא נצול * זה התפלל ונענה וזה התפלל ולא נענה * ומפני מה זה התפלל ונענה וזה לא נענה זה התפלל תפלה שלמה ונענה וזה שלא התפלל תפלה שלמה לא * מה ר' אליעזר אומר כאן קודם גזר דין כאן לאחר גזר דין רבי יצחק אומר יפה צעקה לאדם בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין * וגזר דין דצבור מי מקדע והכתיב * ככפי מרעה לבך ירושלים למען ונומר וכתיב * אם תכבסי בנתר ותרכי לך בורות ונומר מאי לאו כאן קודם גזר דין כאן לאחר גזר דין לא אידי ואידי לאחר גזר דין ולא קשיא כאן בנזר דין שיש עמו שבועה כאן בנזר דין שאין עמו שבועה כדבר שמואל בר אמי דאמ' רב שמואל בר אמי ואמרי לה רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן מנין לנזר דין שיש עמו שבועה שאינו מתקדע שנאמר * לכן נשבעתי לבית עלי אם יחכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה ונומר אמר רבא בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בדברי תורה אבי אמר בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בתורה ובמילות חסדים כי הא דרבא ואבי תרנויהו מדבית עלי קאתו רבא דעסק בתורה חיי מ' שנין אבי דעסק בתורה ובג' חיי שתי שנין * תנו רבנן משפתה אתת היתה בירושלים שהיו מתיה מתים בג' ח' שנה ובאו הדודיעו את רבן יוחנן בן זכאי אמר להם שמה משפתת בית עלי אהם רכתיב * כל מרבית ביתך ימותו אנשים לבו ועסקו בתורה וחיו הלבו ועסקו בתורה וחיו והיו קראין אותה משפתת יוחנן על שמו :

בנתים בין ר"ה ל"ב : ועתים לטובה פעמים שפעמים המנונים לסוף השנה לטובה היא להקל מעליהם מן המורענו' הנגזר עליהם כר"ה : ופעמים שהיא לרעה לפחות מן הטובה שפסקו לה : על הארץ שצריכה להם על הקלות ועל הכרמים ועל הגנות : שלא בזמן לפני הזריעה : ועל הארץ שאינה צריכה להם גישרות וזמנדרות : סימניית בין פסוק לפסוק יש סימניות הפוכין כזה (א) : כאכין ורקין זלמן לדרסה למעט הדגור כאכין ורקין שון מיעוטין לומר לא בכל שנה שיעקו אל ה' צד להם יולאם מתחוקותיהם אלא אם כן נתקן קודם גזר דין : לטרום בית טועם שנין זו נפשות להריגה : וריגם שויים שניהם נחפשו על דבר אחד * זה ירד מן המטה וזה ניצול מן הגעד : תפלה שלמה נחמין : אביי ורב' מדבית עלי קאתו כך שמעתי ובחולין כפרק הורוע והלמיים אשכחן דרבא לאו כהן הוה אלא סמא אמו מדבית עלי קאתי וי"ג רבה ואביי ומופסדי לה זכרה בר נחמני :

תוספות וכן ורפא לו פליחת העון קורא רפואה כדלית' כ"ב דתלמה אשר לא ישא פנים דקורא רפואה אשר קאי שאלו טעם מיו נשתי נחלתו ועשרו או נאלס וקי ונשאל פנים כדכתיב אשר לא ישא

יחזיק
 7
 סע
 פרק
 בחזון
 יחזיק
 7
 סע
 פרק
 בחזון
 יחזיק
 7
 סע
 פרק
 בחזון

יג
 סס
 יפני
 דברי
 סס
 ק
 סס

ארבעה ראשי שנים פרק

ראשון ראש השנה

ודו"ק : כאן בעבירות שבין אדם למקום בו' והאח"כ למרש אשר לא ישא פנים לפני אדם שהוא פשעיה דקרא' כמ"ס החומ' דנעצירו' שבין אדם למקום כתיב ישא' ה' פניו דקיינו פניו של שכינה אבל בעבירות שבין אדם לחבירו לא ישא פנים של אדם תצרו עד שחברו נואס לו פניו ומחלו לו ; כאן קודם גזר דין בו' להאי שנויא דרומיא דקראי י"ל שניו הלשון דנקודם גזר דין דעדיין ליכא הסתרה פני הכפניה כתיב ישא' ה' פניו אבל לאח"כ גזר דין דכבר איכא הסתרה פני שכינה לא קאמר אלא דלא ישא פנים של אדם : שנים שעלו למטה בר' וכן שנים שעלו לגרודים בו' וכה"ג דממה לכו צפ"ג צ"מ שאמר שם עלה למטה ונפל יהא דומה דענינו כמו שהעלוהו לגרודם בו' ומסיק הקס אלו הן פרקליטין של אדם תשובה ומעשים טובים בו' וה"ה הפלה כדאמרינן כהא דזה החפלה ונענה וזה החפלה ולא נענה וכו' וה"ה דהמ"ל וזה לא החפלה כלל אלא דקאמר גם אם החפלה אם לא היחה שלמה לא נענה : גזר דין דצבור מי מקרע בו' נקט במלחא דצבור למאן דכריש ליה דיחיד אינו מקרע לאחר גזר דין אבל לר"י דסבירא ליה דיפה לטקה לאדם צין בו' אגזר דין דיחיד נמי תקשה מכל שכן :

דרי"ף אומר ר' יוחנן גדולה המטב וכו' ויש לדקדק הכי יליף מקרא דהשמן לב העם הוה למעטלת גזרתי דיו דאי משום דכתיב וצפ' ורפא לו ודלמ' ורפאו לו הוא מיל' העון שלא יזהה הקוק בעניניו אבל מ"מ אם נגזר איזה עונם עליו או יזהה החטא כי אין אחד גזר דין כלום : ועוד נדקדק למה ביבוא חמלת השמן ונומרו הל"ל דכתיב וצפ' ורפא לו' ואגב אורחין נבאר מ"ס החומ' דנצור קטן וצפ' ורפא סליחת העון קרי רפאה כדאיתא שפיר הקורא את התורה וקשה לו עונות דלודעה פירשו רש"י וצ"ל ע"כ דעבור הקורא את התורה וקשה לו עונות הוה סליחת העון מנ"ל דמקדקת בור דין ונשלמה אם היינו אותיר' ומרש' רפואה הוה רפואת החלואים נוחא שחזי' שגזר עליה התשובה מקרעת הגזר דין שעליו ורפא לו מחלוו אבל להאי טרופשא קשיא ונחלוו דכרי' הוה' כאלן צריכין עיין' ווע"ק בענין דהשקט ודילמא קודם גזר דין היכי סלק' דעתין לימר הכי דא"כ הרפואה אינה מענינ' אלא לקודם גזר דין ולאחר גזר דין אינה מועילה למה הוצרך לומר השמן לב העם הוה נחלוו הכפד שלא יראה בעיניו ולצני' יצור וצפ' ורפא לו השמן לב העם הוה נחלוו של הקה"ה שלא לרפא לו יצור הבזר דין ואז אע"פ שיעשה תשובה לא יבעול הגזרה ובה לא יהיה לר"ד להשמן לב העם הוה ולהכניד' אנוניו' אלא ודאי שבין קודם הגזר' וצין לאחר הגזר' אם ישנו בהבטל הגזר דין ורפא לו ולכן צריך להשא' לבו ולהכניד' אנוני' פן יראה בעיניו לפי שחטא בדברים המעבדי' את התש"י כמ"ס הרמב"ם א"כ הוה כהקטן חוב' ביבוא כביתו הוה כין' וע"ק מה שמירץ ורפא לו כתיב איבוי דכר שרירץ רפואה זה גזר דין ודלמ' רפואה הוה סליחת העון כמו שאמר' במבוא' ואינו רפואת החלואים שהוא עונם ונזר' דין ונדקדק מ"ל ורפא לו כתיב דהי' מספיק לומר איבוי דכר שרירץ רפואה זה גזר דין' וע"ק א"כ הוה כהקטן חוב' ביבוא כביתו הוה כין' וע"ק מה אנון בסליח' העון קיימין וזהו פשיטא דתשובה' יבצר העון ויש כמה כחיה' בעיני' התשובה וסביר' עד ה' אלהין סובב ישראל' עד ה' אלהין סובבד החמילה וזוהי נעשה לו נכבד' וכן קוד' הרוע מעלל החטוב' ולא הוצרכ' הר"ה' ומשוק ורפא לו אלא להרוע סובבד החול' העון גם מה שצרי' עליו לעינם מצטלת התשובה או א"כ מה הקשה ממחילת העון וכ"כ דעון' דאין מחיל אלא בשב' בנתיים כיון ר"ה ל"ה אבל אח"כ אין לו מחילה מיל' משמע דכ"ש דאין התשובה מקרעת גזר דין של א"כ א"כ אין עסקה קשאי' זו לחיי יוחנן דגם לאומרים שחייב מקרע' גזר דין אבל מחילה עסקה הוה מפורט

פנים ליהו אכל ישא' ה' פניו א"ך אפני שכינה הוה שורא לר' פנים שחוקו ולא פנים לב' כעס' והוה דלא מירץ הכא חוה' דכתיב וישא' ה' את פני איוב וכתב' בו אין פניו אלא משום דהתם נבביל' ככאן קודם גזר דין נפ' בחרו' ורדה תשני' נמי הכי והוה מני' לשנויי' כדל"ל הקד' ה' למלכא השחר' צריק' כינז מרובין ולא אשא' להם פנים לישאל' שאני אחרתי' להם ואכלתי' נשבעת ויהי דקדקו ענין גמול' עד כותי' עד כתיבה' ומיהו גם זה אמת שאף לישאל' אין נואס פנים אלא קודם גזר דין' רבא דנעס' בחרו' וכו' ופשיטא הכא דרבה לא היה לו נוח' של גמילות חסדים ובה' חלק ח"ל אפני לרבה מר' הוה חוה' גמילות חסדים' וי"ל דה"מ אפני' עסק עמי מיהו' :

מהרש"א גדולה חשובה שמקדעת גזר דינו כולי רצו יתקם הטיב לעול ד' דברים מקרעין גזר דינו בו'

ושינוי מעשה והיינו תשובה ואינו נראה דרבי יוחנן כהא פליג' אדלעיל' אלא דנפקא ליה התשובה מהאי קרא דצב' ורפא לו ורמזהו' דהכא היינו סליחת עון כמ"ס החומ' דנצור דכתיב איתא צמסכת מגילה וכינה סליחה ע"ש רפואה צמטורש' בדברי הרמב"ם נה' פרקים פ"ג דיש לנפש צריאות וחוליו כמו שם לגוף צריאות וחוליו בו' ע"ש צנור' : אמילו רביאי כל איילי בו' ר"ל ע"פ התשובה דשום קרבן אינו מנפר אלא עם התשובה' כדאמרינן פ' י"ה נא"ה הכז דוקא צנור' דין ר"ה וי"ה קודם חתימת הגזר' סני' : עתים לבובה בו' מסיפיה דהאי קרא דכתיב מרשית השנה ועד אחרית השנה גיליף דמחשבי' צר"ה נידון מה יהא צפופה כדלמח' לעיל ויינו תחלת גזר דין צר"ה מיהו משמע נמי דכלל השנה יש עמיס' נחמיס' במטה' להקל מן הסורענות כגזר' דכר' בר"ה וכו' כפר"ס' לרז"א' לר"א' בו' צורעלמי מפרש צנור' ומסיק ומסיק ליה מקרא דכתיב תלמיה רוח נוח גודליה וגו' למטה כנדר' וגבי למחות' מהו א"כ בו' אלא הקב"ה מורידן שלא צומגן על הארץ שאינה בו' מייחיה ליה מקרא דכתיב להאמיר' על ארץ לא ארם מדבר לא ארם צועשה לרם סימניו' באבין ורקין בו' צפרק כל כהני אמרינן כה"ג צפסוק זיהי צפסוק שעשה לה סימניות למעלה ולמטה לומר שאין זה מקומה בו' וס' פירוש הסימנין כעין גוני' הפוסין כמפורש שם אבל סימניו' דהכא איז מפורש מה שה' ורואיה צפ' עירך צפרק אר' וי"ל ע"ש בתהלים גוני' הסובין כדון אר' ורק עכ"ל נראה שנהבון צימניות דהכא שצפסוק תהלים אבל לא ידענא מתי משמע צנוני' הפוסין ככתיבן ורקין שפן מיעוטין דו"ל דהפסוק גוני' מורה על מיעוט ענין ומשמעו דוילעקו וגומ' ומחלוקותיהם ויולאם אינו רק קודם גזר דין אבל לאחר גזר דין לא יועיל לטקה וה"ל הקס כעין זה גוני' הפוסין מורה למעט מקומה של פ' ויהי צפסוק דאינה שייך שם רק צפסוק אחר ויש לדקדק דבהאי פירושא לעיל מיניה גבי הולכי מדבריות וצולאי מציה האסורים וצחולה שתרפא כתיב נמי וילעקו אל ה' וגומ' אחאי לא נעשה צהם סימניות ואם נעשה גם צהם סימניות אמאי נקט כהא צפרק צריאות צינור' הים ללא נקט הכך דלעיל מיניה צפרק כרשת' ולפי המסקנא דיורדי הים כחודי' דמו נחא קלת דאפשר דהנך דלעיל לאו כחודי' דמו אלא כרביס' ולהכי לא צא צהם סימניות למעט משום דלאחר גזר דין נמי נענין צפסוק

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה יא

כמעלות בית הורון אמר רב יהודה אמר שמואל כחילוף של בית דוד אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן וכולן נסקרין בסקירה אחת אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינן * היוצר יחד לבס המכין אל כל מעשרים מאי תנינן קאמר אילימא דהכי קאמר דבריניהו לכ"ע ללבייהו וכו' מיוחד כי הרדי הא קא חוינן דלאו הכי אלא ד"ק היוצר רואה יחד לבס והוא מבין אל כל מעשרים :

בבני אישראל ככנסים שמונין אותן לעשרן ויולאין זה אחר זה בשעת קטן סאין שנים יכולין ללכת בבת אחת : כמעלות בית הורון הדרך קצר ואין שנים יכולין ללכת ליחד זה בזה זה שהענין עמוק משני ילידי הדרך : ה"ל ורב יהודה אמר שמואל כחילות של בית דוד וכו' דהיינו מרובין אמר רבה בר בר חנה וכו' כחילות של בית דוד ובבני מרון ככני מילוט של מלך מרון לטון מרון ודמוט וכך היו מונין אותם זה אחר זה בלחם למלחמה : וכולן נסקרין וכו' ואף על פי שהיוצאין זה אחר זה : אף אנן נמי תנינן דכולן נסקרין בסקירה אחת מדמסיב חלף דידן גמרא למלחמה מהאי קרא הוינן יחד לבס : ללבייהו מיוחד דהו כי הרדי כלבו של זה כך לבו של זה : ה"ק היוצר רואה יחד את לבס והקרא לעלוי מנייה קא מהדר השגיה אל כל יושבי הארץ הוינן אותם השגיה יחד את לבס :

מהרש"א כמעלות בית הורון ב' כחילות ב' כך אמר הגורם לפינוי כלל הנוסחא : ה' הגמרות וי"ל דלא פליגי אלא דכל הכי מירוצי דבני מרון כולה איקנהו זיה וכוונו בזה על ג' כחוז בני אדם שהם לזיקים ורשעים וציונוס סגודין בר"ה ויזין דמפרש בבני אימרגל נחכוון על כת הרשעים כמו שהלזין נמנה לעצב כן נמנו הרשעי' לניוסה ומאן דמפרש כמעלו' בית הורון נחכוון על כת הציונוס כמו שהם כמעלות בית הורון נימנין במקום מילוט מב' סלדיון כן נמנו הציונוס בו ביום אס להשאילי אס להמנין ומאן דמפרש ליה כחילות של בית דוד שהם נימנין בלחתם למלחמה ללזיקים כמפורש צ"ל יותסין כחילות של בית דוד ב' מתי קרא התיכחו שהם כחילותה ועממא מתי אמר רב יודא אמר רב כדי שתסוף זכותו וזכות אבותיו כמיעמון ע"ש רב וכולן נסקרין בסקירה אחת ב' עיני פרש"י והוא דחוק דסאלי קרא דנקיט לא נסיו ליה אמלתא דקאמר התנא עוברין לפניו בבני מרון אלא אמלתא דתנבוח שאלה הווצר כלל בתלפא דתנא וכולן נסקרין ב' וכליו מירוצו נראה לפרש דרבה צ"ל אמר ר' יוחנן כל לארס דלוי תנש קאמר דעוברין לפניו זה אחר זה כמו מרון אלא דלקיט דמיתה ליה לבני מרון דכוכלסוי הרבה ביחד א"ל לארס להיות דלא כולם בשנים אחד אבל עוברין לפניו בבני מרון זה אחר זה אפשר גם לארס לכיות רואה אותם בשנים אחד בעומד ורואה אותם מן הג' כך הקב"ה רואה את כולם צ"ל אכן ובסקירה אחת להגביה בשנים צ"ל השא שפר קאמר אף אנן נמי תנינן דכוונת עוברין לפניו בבני מרון לא אחת לשמועי' אלא דהקב"ה הוא רואה אותם בשנים אחד ובסקירה אחת מדמסיב ליה מהאי קרא ונדחסיק הוינן יחד לבס וגומר דכחוז לעלוי מנייה

היה אן התנחא ותכפר לך לא דרשו אבל במלוח מלוח תתור יתכפ' וכו' דלא תפרש בה שהיא גדולה מכל ומת' וזלת התורה וכו' כמו שכתבו ת"ל זה כענין במות ר' ע"כ י"ש קתה תוספת לר' דלמר חלל מתכפ' סוף תורה א"ל לא דלא דעסק בחורה לא מיהליל ת' ס'ל'ה ואכ"י מיה ס' שנה וזין לומר דכשנול ב"ה מיה יוצר דלא רכל לא כבר מתכפר ב"ה ונת' ח' דמול גרם לרכל דלא הניחה התורה חלל למות מ' שנה כמו שכתבו תוס' ומלכי לא היה הטל מגבר ועסק בחורה ומיה ס' שנה א"כ קשה ללכי מול ליה דלד' ב"ה תורה ורילת' בתור' לתוד סגי כשלין תמול תמנדו וכן קשה לסתמי' דגמרא דלמר אכ"י דעסק בתור' ב' ח' ס' עינין ויולמל לא היה שמי ב"ה אלא המול היה חבד לרכל ולא ללכי שאל אכ"י עסק בתור' ויתר מרובא כדמשני במוש' גבי ב"ה ויחזר טון הוא שגוריה היתה וכל מרביח כיוצר ימותו אנשי' ויהינן כד' שנים ואכ"י כפר דכנת הור' ב"ה תחכפ' וזונה לוותר ימים ורובא כפר שכלבל בתורה סני בחורה ותינו ררכל מ' מ' שנה ונתעל' המורה כחורה לתוד ולא ויתו' לו מים מלמעל' יוחז' מ'ל' שנה ותינו קשה דמינן דלרכל דמיה מ' שנה כמות התורה ומתעל' בורת ימותו אנשים א"כ נרדתי סכר' אכ"י עמרו חלל מתכפר בחורה וכו' אלא חורה לתוד ליה מניל' גויר' וימותו אנשים והלא רכל וינה סבתו לתוד מתעל' המורה ויודך לומר דלעולם היו ביד רכל חורה וכו' כדמשני' בפרק סלק ורכל סכר דהתורה לתוד הנייה עלוי לטעל הנייה ואכ"י סכר דשמינן חורה וימילוט תחדים בנייה עלוי :

יר' אמר רב שמואל בר אבויא משמיה דרב מנין לגור דין של צבור שאינו נחתם שאינו נחתם והכתיב ע"כ * נחתם עונך לפני אלא מנין שאף על פי שנחתם כדל' מ' מתקרקע שנאמר * ב'ה' אלויו בכל קראנו אליו והכתיב יסטייה כ'ה' ה' רשו'ה' בהמצאו התם ביתוד הכא בצבור * ויחיד אימת אמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה אלו י' ימים שנתל' שמש ראש השנה ועד י"ה * ויהי כעשרת הימים ויגוף ה' אמת נבל עשרה עשר ימים עבדתינהו אמר רב ודייק יהודה אמר רב בנינו עשר לגויות שתוף נבל לעברי דכמי' רוד אמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה אלו עשרת ימי תשובה שמר"ה ועד י"ה :

ויהי ר' יוחזר אימת מלוי לו דכפ'ז כשלאון כננר עשר לגויות עשרה עבדים שלח לו דוד כמו עשרים בקרא ונתן להם סנדל' אחת לח' וקלו לו עשר' ויסי' רב נחמן אמ' אלו עשרת ימי תשובה שמתחין לו הקדוש ברוך הוא שסיב' בו ולא שב' : כהרש"א כננר עשר לגויות שנתן נבל לעברי ב' מלעיוצ כעשרת צכ"ף השמיני דרשו כננר עשרה נערים דמפרש בקרא דכחז ושלח דוד עשרה נערים אבל מה שאמר שנתן להם נבל לגויה נעל מלכו בקרא אלא אחר של' נבל מן דוד וגומר כחוז ויקשו נערי דוד לררכס וגומר ולא כחז שאכלו הם כלל ואפשר מדכתי' לעל מנייה ויטויו נערי דוד ויטויו שהא' יחז' דקר לומר כך שמוס' שם הדיינו שתקלסלם לחטול כמ"ס למען ינחם סודך וגומר הן לו יתי' שהיא תולס ואוכל ב' :

פיסקא בר"ה כל באי עולם וכו' מאי כמני מרון הא חרגימו בבני אימרגל ר"ש בן לקיש אמר

דעולל מן התנחא ותכפר לך לא דרשו אבל במלוח מלוח תתור יתכפ' וכו'
 דלא תפרש בה שהיא גדולה מכל ומת' וזלת התורה וכו' כמו שכתבו ת"ל זה כענין במות ר' ע"כ י"ש קתה תוספת לר' דלמר חלל מתכפ' סוף תורה א"ל לא דלא דעסק בחורה לא מיהליל ת' ס'ל'ה ואכ"י מיה ס' שנה וזין לומר דכשנול ב"ה מיה יוצר דלא רכל לא כבר מתכפר ב"ה ונת' ח' דמול גרם לרכל דלא הניחה התורה חלל למות מ' שנה כמו שכתבו תוס' ומלכי לא היה הטל מגבר ועסק בחורה ומיה ס' שנה א"כ קשה ללכי מול ליה דלד' ב"ה תורה ורילת' בתור' לתוד סגי כשלין תמול תמנדו וכן קשה לסתמי' דגמרא דלמר אכ"י דעסק בתור' ב' ח' ס' עינין ויולמל לא היה שמי ב"ה אלא המול היה חבד לרכל ולא ללכי שאל אכ"י עסק בתור' ויתר מרובא כדמשני במוש' גבי ב"ה ויחזר טון הוא שגוריה היתה וכל מרביח כיוצר ימותו אנשי' ויהינן כד' שנים ואכ"י כפר דכנת הור' ב"ה תחכפ' וזונה לוותר ימים ורובא כפר שכלבל בתורה סני בחורה ותינו ררכל מ' מ' שנה ונתעל' המורה כחורה לתוד ולא ויתו' לו מים מלמעל' יוחז' מ'ל' שנה ותינו קשה דמינן דלרכל דמיה מ' שנה כמות התורה ומתעל' בורת ימותו אנשים א"כ נרדתי סכר' אכ"י עמרו חלל מתכפר בחורה וכו' אלא חורה לתוד ליה מניל' גויר' וימותו אנשים והלא רכל וינה סבתו לתוד מתעל' המורה ויודך לומר דלעולם היו ביד רכל חורה וכו' כדמשני' בפרק סלק ורכל סכר דהתורה לתוד הנייה עלוי לטעל הנייה ואכ"י סכר דשמינן חורה וימילוט תחדים בנייה עלוי :

היה אן התנחא ותכפר לך לא דרשו אבל במלוח מלוח תתור יתכפ' וכו'
 דלא תפרש בה שהיא גדולה מכל ומת' וזלת התורה וכו' כמו שכתבו ת"ל זה כענין במות ר' ע"כ י"ש קתה תוספת לר' דלמר חלל מתכפ' סוף תורה א"ל לא דלא דעסק בחורה לא מיהליל ת' ס'ל'ה ואכ"י מיה ס' שנה וזין לומר דכשנול ב"ה מיה יוצר דלא רכל לא כבר מתכפר ב"ה ונת' ח' דמול גרם לרכל דלא הניחה התורה חלל למות מ' שנה כמו שכתבו תוס' ומלכי לא היה הטל מגבר ועסק בחורה ומיה ס' שנה א"כ קשה ללכי מול ליה דלד' ב"ה תורה ורילת' בתור' לתוד סגי כשלין תמול תמנדו וכן קשה לסתמי' דגמרא דלמר אכ"י דעסק בתור' ב' ח' ס' עינין ויולמל לא היה שמי ב"ה אלא המול היה חבד לרכל ולא ללכי שאל אכ"י עסק בתור' ויתר מרובא כדמשני במוש' גבי ב"ה ויחזר טון הוא שגוריה היתה וכל מרביח כיוצר ימותו אנשי' ויהינן כד' שנים ואכ"י כפר דכנת הור' ב"ה תחכפ' וזונה לוותר ימים ורובא כפר שכלבל בתורה סני בחורה ותינו ררכל מ' מ' שנה ונתעל' המורה כחורה לתוד ולא ויתו' לו מים מלמעל' יוחז' מ'ל' שנה ותינו קשה דמינן דלרכל דמיה מ' שנה כמות התורה ומתעל' בורת ימותו אנשים א"כ נרדתי סכר' אכ"י עמרו חלל מתכפר בחורה וכו' אלא חורה לתוד ליה מניל' גויר' וימותו אנשים והלא רכל וינה סבתו לתוד מתעל' המורה ויודך לומר דלעולם היו ביד רכל חורה וכו' כדמשני' בפרק סלק ורכל סכר דהתורה לתוד הנייה עלוי לטעל הנייה ואכ"י סכר דשמינן חורה וימילוט תחדים בנייה עלוי :

פיסקא בר"ה כל באי עולם וכו' מאי כמני מרון הא חרגימו בבני אימרגל ר"ש בן לקיש אמר

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה יב

הג' מומי התשובה שנו נהרג גדליה שהיה לנו נפילה זו ביום
 יש לנו להאזין ביותר ולבטח רחמי שמיא נחתי דהיינו שקיימנו
 מאוזה נפילה וגם שמיא סיגור עליו חיים : ואמאי ק"ל
 עשירי עשירי לחדשים בו' וה' דהמ"ל הכא עשירי עשירי
 במהם אלא קרא ודאי מומי דליך דבאלי קרא רביעי וממשי
 ושניטי דע"כ למדשים הוא :

כתוב במגיל' תענית בתלמא בתשרי כטילת ארכתא י"ח
 מן שמרייא שפעם אחת גזרה מלכות עכו"ם ^ס
 גזרה על ישראל שלא להוכיר שם שמים על פיהם
 וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום התקינו שיהו
 מזכירין שם שמים ואפי' בשמורות וכך היו מונין בשנת
 כך וכך ליוחנן כהן גדול שהוא כהן לאל עליון וכששמעו
 חכמים בדבר אמרו למחר פורע זה את חובו ונמצא
 שטר מוטל באשפה וביטלום ואותו יום עשאו ד'ט' :
 בתלמא בתשרי וכו'. כך כתיב במגלה לטון ארמי בטלה
 ארכתא ביטלו הזכרת שם שמים מן השערות
 ובקושי יכולים לבטל שצנר נהגו העם : וכששמעו חכמים
 שביטלוהו הוכשר הדבר צעיקיהם ונתפש להם לנס ועשאוהו
 יום טוב :

מהרשי"א כך וכך ליוחנן כהן גדול לאל עליון כוי
 ביום מכליחין אמרין רבם הגהה למלכיס למאי
 הלכתא לשערות בו' אלא דבנית טי לא היה להם מלך אלא
 מבית חשמונאי שהיו כהנים וזה יתכן כהן גדול הוא ינאי המלך
 כמפורש בפ' האומר דינאי המלך היה ג"כ כהן גדול וזהו נישא
 דמתש להם הדבר שבעלו מלכותו כן לנס עשאוהו י"ט לפי שה
 ינאי הרג ת"ח על שא"ל הנה כהן כהונה בו' כמפורש שם והיו
 יראים גם עתה שימנעו המלך שלכך בטלו החכמים דבר זה
 כהן גדול לאל עליון מן השערות לפי שהיו מסול לבטולה לפי
 דעתן ונעשה להם גם שלא כעם עליהם בדבר זה וע"כ עשאוהו
 יום טוב :

בעשרים ותמיא בארד אחא כשורתא שבתא י"ט
 ליהודאי דלא יעידון מן אורייתא שפעם ^ס
 אחת גזרה על ישראל שלא יעסקו בתורה ושלא ימלו
 את בניהם ושיחללו שבת מה עשה יהודה בן שמוע
 וחבריו הלכו ונטלו עצה ממטרוניתא אחת שכל גדולי
 רומי מצוין אצלה אמרה להן בואו והפגינו בלילה דלכו
 והפגינו בלילה אמרו אי שמים לא אחיכם אנתו לא בני
 אב אחר אנתו ולא בני אם את' אנתו מה נעתינו מכל
 אומה ולשון שאתם גוזרין עלינו גזרות קשות וביטלום
 ואותו יום עשאוהו יום טוב :

דלא יעידון מן אורייתא שלא יעטרנו לנתק לעמן מן הספרים:
 הפגינו לטקו צוקים ונרמזות כדי שימנו הסרים
 וירמנו עליכם : אי שמים כלומר למען הקב"ה :
 של

ארבעה דברים וכו' וזהו אחד מהן * והג' שניין ציפוסתא
 דמוטה ובספרי ואלו הן בני אדם יושבי המדברות האלה
 וגו' הלאו ובקר ישמע להם וגו' : וזאת שרה אח בן הגר המלכות
 וגו' ג' בתשרי שבו נהרג גמרא ולא קרא : ללמדך מדקא
 חשיב לוס שנו נהרג גדליה עם לוס של חורבן הציון : שמך מלך
 בבל החזיל לגור עליה שפועיה לגולה נגלות וכניה שגלו לבבל
 י"א שנה לפני חורבן הציון : שאני אומר על ראשון לוס הדי'
 שנסדר התקרא ראשון לפורענות בתלמא הנזכרה העיר ואח"כ
 נסרף הבית דע' צבא ובתשרי שלחמיו נהרג גדליה בן אחיקס
 ונעצב שלחמיו בזהם השמועה והוא יאמר על ראשון שנפסק
 אחרון לפורעניות שהיו קמלה סוף ואחר כך הנקבעה נתאלס
 ציקע העיר י"ז בתמו סהוא ראשון שנמקרא אחרון לסמוכת מלך
 צבל סהוא מאוחר בתקרא אלא סהוא מנה לסדר המדשים אומר
 שלא הקייד המקרא אלא על סדר המדשים לכך מנה תמו קודם
 לטבת (ואני מונה לסדר פורעניות אף לסדר פורעניות) :

הרשב"א ו"ל גירסת רוב הפוסקים זה ט' בתמו בני הובקעה העיר
 וקרא מתי בנשעה לחדס כתיב אכל צירושלתי גרסינו וס' י"ז
 בתמו ואקבו וזה ט' לחדס כתיב ותרלו קלקול חשבותה הים סה' בלומר ודאי
 כ"י וזה ס' בראשונה כתיב במניה אלא חפיי רוב הארע עשו בתכסין ותקלקלו
 כן וחסבו ספיה בנשעה לחדס וקרא כי כתיב לחשון העם כתיב עד כאן :
מהרשי"א זה ט' בתמו בו' שנא' ברביעי בש' לחדס
 בו' וכתבו הציון' אבל בשניה תזכקה ב"ו ומ"ה
 עבדינו ב"ו תענית וצירושלתי גרסינו ב"ו בתמו בו' וקלקול
 חשבותה היו סס בו' ע"ט' ואיתא עוד צירושלתי דלכ"ט יש צין
 לוס רביעי וצין לוס החמישי ב"א יום מדכתיב מקל שקד אני
 רואה אלא דלמ"ד שנקבעה העיר דע' במהם תמו חרב הבית צ"א
 צבא ומייתי ליה מקרא דכתיב ויהי צעשתי עשר' שנה צלחד למדס
 וגו' ע"ט' ועיין צום עוד צמידונו פרק ג' פירקס : צום השביעי
 זה ג' בתשרי בו' שהי' אכל השניע מפורש בקרא בסוף ספר
 מלכים גם בספר ירמיהו אכל סהיה ג' צו אינו תפורש שם בקרא
 ואפשר סהיה קבלה צידם כן : ומי הרנו ישמעאל בו' ר"ל שלא

יקשה לך כיון דמיחת לדיקים שקולה בו' כדמסיק מדחשיב ליה
 בהנך זמון ולכך קצנו צו לוס ח"כ גם צאר לדיקים שמתו יקבעו
 צו לוס וא"כ אין לך יום צבנה שלא יהיה צו לוס שמת צו דריק
 וקאמ' דע"כ ינאי ויהי הריגת גדליה מן הכלל לפי שהרגו ושמש
 צו נתינה שעל ידי כן ינאו כל העם מא"י למלרים ועברו על
 נבואת ירמיהו כמפורש בקרא ומכל מקום כיון דחשיב האי לוס
 דהריגת גדליה צדיי הך זמון חורבן הבית למתן ששקולה
 מיחת לדיקים בו' אלא דא"א לקצנו לוס על כל תענית לדיקים
 במ"ט לעיל ועוד יש לנו צו לפי שה נעשי' בו' ומי חסבו יהיה
 לו לישמעאל שהרגו להצטרוד בתשובה והוא לא היה מושג צך
 וכוסיף זרה לישראל בהריגתו לגדליה סהיה הללה לכלל ישראל
 כמפורש צירמיהו וע"ז אמר הכתוב וחינו מומי' גומ' לבי צבתי'
 חלו לנו מחסלים על החיים ע"כ אמר יסונו מומים דהיינו כב'
 ומיס ראשונים מימי התשובה קאמללנו על החיים אבל נעם

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ר"ג השנה

בלא התראה דמויד הוה והבנת קול שלא הביא רק קרא דעל פי
שנים עדים וגומר סמך עלמנו דהתראה קלויה צעדים ודוק :

אם אינו מכירין פרק ב

בראשונה היו משיאין משואות משקללו הכותים **כ"ב**
ההקינו שיהו שלוחין ויצאין כיצד היו
משיאין משואות מביאין בלונסאות של ארז ארובין
וקנים ועצי שמן ועוורת של פשהו וכורך במשיחה
ועולה לראש דהר ומצית בהן את האור ומוליך ומביא
מעלה ומוריד עד שהוא רואה את הכירו שהוא עושה
כן בראש דהר השני וכן בראש דהר השלישי :

בראשונה היו משיאין משואות לאהר כקדשו את הדם וגו' היו
לדברים לכזר שיתום לזנות לנולה להודיע כי המשואות
מודיעין לזמן המשקללו המסוים והשאריו גם הם משואות שלא בהן הקדש
לעשות ישראל וכו' דלא היו משיאין משואות אלא הקדש שנתקדש כוס ל'
כהלמרון נפרקת ובבלא היו משיאין לערב יום ל' הכל יודעין שהדש
מטוב ויטעם ארז עכו"ם ל' את הקדש ולא השילו משמות לערב ל'
והכותים השילו' פירוש שלום והטעם בני הוללה לשמוח מסר : כלונסאות
פירטיק' ללנו : הרובים כפי פיראי למרחוק : וקנים ועלי סמך ועוורת
של פשהו כל אלו מרנים שבהן וכורך במשיחה לל"ו עליו קורבים כדונ
של משיח כדמסר הלונסאות ומחין היו משיאין משואות מהקדש הרבים
מהר המסר מתחילין הוא הר הכותים שעל פני ודמסר :

תוכפות מוליך ומביא מעלה ומוריד בירושלמי משמע כדי שלא ישנו
ממר שהם כיצד דר' ר"ג הכי מניח ככך הנחיה וסלק מניח

כתוב * וצי אריה לא יעברנו אמר רב יודנה אמר רב **כא**
זו בורני גדולה היבי עברי מייחין שיתא אלפי ישיב'
גברי בתריסר ירהי שתא ואמרו לה תריסר אלפי גברי
בשיתא ירהי ומייחתי בפנינתא ופענין לה חלא עד דשכנא
ונחית בר אמריא וקטר אשוני דבינתא כביכתא וקטר
לה בפנינתא ונטלו חלא ושדו אבראי וכמה דמירליה
עקרא ומייתויא ומחליף על חד תרין בכספא * תלת
פרוחא דיונין תרתי בני רוסאי ופראי בני פרסאי * רבי
רומאי מסקן כיסתא רבי פרסאי מסקן מרגלייתא
ומקרייא פרווחא דשמשריני * אמר רבי יוחנן כל שיטה
ושיטה שנטלו עכו"ם מירושלים עתיד הקב"ה להחזירן
לה שנאמר * אתון במדבר ארו שמהוהדס ועין שמן וגומר
ואין מדבר אלא ירושלים שנאמר * ציון מדבר היתה
ירושלים שמה * ואמר רבי יוחנן כל הלומד תורה ואינו
מלמדה דומה להדס במדבר דליכא דליתרני מיניה *
ואיכא ראמרי אמר רבי יוחנן כל הלומד תורה ומלמדה
במקום שאין תלמיד חכם דומה להדס במדבר דהכיב
לכל ומאן דשקיל מיניה שקיל ואמר רבי יוחנן אוי להם
לעכו"ם שאין להם תקנה שנאמר * תחת הנחשת
אביא והב ותחת הברזל אביא כסף ותחת עצים תעשה
וגו'

מה שרא שלא יעמקו בתורה בו' זמן לטעל אלגו ג'
מאות שישראל מובדלים הגדול מן העכו"ם
צחורה כתיב כי היא חמתקם ובינהם לעיני העמים ונשבת
ונמלה כתיב אוח הוא בני וביניהם וכו' אוחא זמם' מעילה
שגורו קד ונחצלתה ע"י רבי לרזון ע"ס : הפנינו בלילה בו'
לעקב וצניח בלילה ויהר נשמתו לרחם כדאמרינו בני צנח
צנחה בלילה : לא אחיכם בו' ולא בני אב ולא בני אם בו'
נקטו שלשה לנכות נגד ג' הגזרות וע"ס מה שכתבנו דמלכות
ארס נקרא ע"ס טעו צנחה דוכין וו"ס לא אחיכם בו' ע"ס כי
אחיך הוא כתיב בחורם שבאל לנצלה ולא בני אב אהד מילתך
שנימול לנפונה ולא בני אם אחז בו' מרצקה שמתה הסנה
כמ"ס ויצאה יתק האלה וגומר נר דלוק תליל צנח ליל
צנח בו' וק"ל :

כ כתיב * אמרותי אי אמות נטרות כסף צרוף בעליל
לארץ וגו' רב ושמואל חד אמר נישערי כינה
נבראו בעולם וכולם ניתנו למשה כסני חסר אחת שנא'
* ותחסרו מעט מאלוים בקש קהלת ליהות כמשה
שנאמר * בקש קהלת למצוא דברי הפין יצאת בת קול
ואמרה לו וכתוב וישר דברי אמת * ולא קם נביא עוד
בישראל כמשה וחד אמר בניביאים לא קם אבל במלכים
קם אלא מה אני מקיים בקש קהלת למצוא דברי חפץ
בקש קהלת לרזן דינין שבלב שלא בעדים ושלא
בהתראה יצתה בת קול ואמרה לו וכתוב וישר דברי
אמת על פי שנים ערי'או על פי שלשה עדים יקום דבר :
מחוק שבעתים שאם יגול ליהוש כל דבר ודבר צמ"ס
ענינים ז' שיערות וחס מתיסוס חסר אחז שנתסרו לו
למשה צמינו למרזן שמתים נצראו כהרי מעט נבחר מאלוים
כ"ס דכתיב ותחסרו מעט מאלוים צמייזר מה אהם כי תוכנו :

מה שרא בקש קהלת למצוא דברי חפץ בו' וחס
שערי שכל וצניח שמן צנח הקב"ה שיככל צנח
האדם בת"ס השכל יודע אותי כי צנחה חפתי וגומר ואל'
צ"ק וכחזו יוסר ע"ס מ"ס פרק א"מ הא לא כחונה על ספר
הסר הוא ממנה תורה שאמרו בה ועסית הישר והטוב ה"ג
כחזו יוסר דהיינו מה שכתוב במשנה תורה ולא קם נביא וגומר
דברי אמת הוא : בקש קהלת לרזן דינין שבלב בו' ואל'
דברי חפץ כפי חפצו ונשח לבו בלא צעדים בו' יצאה בת קול
ואל' וכחזו יוסר וגו' ע"ד לטעיל דמה שכתוב במשנה תורה על
פי שנים עדים וגומר דברי אמת הוא ומיחוה הא דאמר נמי שלא
בהתראה הוא קשה לעתורה מה שיק דרין שכלל אם לא התרו בו
ובת קול נמי לא היה עתהי לא אלא מתלא דעני עדים ולא אהא
דעני התראה גם דבריו התרגום כל ספר קהלת לא הוזכר אלא
דבעי למידן דינין בו' בלא ספקין ולא הוזכר בלא התראה ויש
לומר כוונתו דהתלמוד דיקר טעמו של התראה שלא יאמר שובג
קיימי ושיקר הוה דשי למידן דינין שכלל לכו עדות העדים גם

כא
ע"ס
ת"ס
י"ג
ס
ה
קהלת
י"ג
י"ג
דברי'
ע"ס
י"ג
ר"ס
ה
ע"ק

כ"ב
כ"א
כ"ב
כ"א

כ"ב

אם אינן מכירין פרק שני ראש השנה יג

וגומר תחת ר' עקיבא וחבריו מאי מביאין ועליהם נאמר
* ונקתי רמס לא נקתי וה' שוכן בציון :

נחל ב

וצי אדיר לא יעברנו לנחל שפחד ללכת מניח קדשי
הקדשים : זה בודני גדולה פנינה שקרוין דרומ' לט :
דיבי עברי אותה בודני גדולה למאי עברא : חלא מול : עד
רשבנא שוליה פוכטס צדקת' הים ועודנה נראית למעל' מן
המים כי צמקום שלמוגוס גדילים בים אין הים עמוק כל כך :
בר אמוראי מלמד לטע צנהרות : וקצר אמורי דביחנא
מזלי פסין סין קסין לעתק וקוסר רחא : האדז צטתס האילן
ששו כוסא' פי' קור' ורחא אחר צבורי וסקלי התך גברי חלא
דספינה וכו' לאצרא' והיא עולה מתוך המים ועוקרת שרטי
האילן : פרוחא שורטא צל' וצלסון משהנה נמל : מסקן
מרגליתא מתקעית הים על ידי צר אמוראי : ומקרייא
פרוחא דמש שהינ ארזה של פרסיום נקראת נמל של מלוכה :
ונקתי רמס לא נקתי אם צאני לנקות את העכו"ם משאר
עונות לא אנהא ארזתס מדמון של ישראל :

מהרשא * אל' עולה היית במעלה ארומים בו' אינו
נראה שהיו כל הצריז של עד זה דרך היסוד בלי

כוונה מה וכבר כתב צעל העבודה בזה שער ס"ו ואעני חלקי
גם אני והוא מהידוע צממה הוכתין למלכות צ"ד בעה"ו נדמה
ללכנה צממה עניוים והצדיקים בעה"ו נקראים ע"ם מאיר הקטן
יעקב הקטן ואצרו כן על כלל ישראל שסם מונין ללכנה ועכו"ם
מונין לתמה ע"ם כוונה זו ולפי הראיה שהיה זה המעשה ציית
שני צומן שהחיל מלכות ארס לנשול שהוא מלכות אדום כמ"ם
צממה הוכתין ועל ידי גיורתו צמטול המלכות והקורה הושגלו
הצדיקים ונמוה צמוד קידוש הלכנה וסוד העיצור כמפורס' צאורך
צ"ק דסנהדרין צעודת' דוג צא מרקת בו' ולא הניחו הצרמי
הלו בו' ע"ם צמטונו וה"ו הכא אלגו הצייחוסים רלו צעל סוד
השיבור צמרות ממסלת ארס שהוא אדומים וז"ם הייתי עולה
צמעלה אדומים וממסלה לקיים גורותם ע"ם הצייחוסים
שצרו אוקי וראיתי את חכמי ישראל שהם צדמיון הלכנה
לקקשנים ולהספילם צדור הוה שלל להיות סמוכים וז"ם
וראיתיו שרוא רבין בין בו' סלעים בו' על פי מ"ם פ"ק
דסנהדרין כשראה מלכות עכו"ם צדעיון סמוכין צקדוס התודס
צזרו שהסומך יסרג והסומך יסרג בו' מה עשה ר"י צ"צ הלך
לו ויש צון צ' הרים גדולים בו' וסמך ה' וקיים ר"מ ור"י ור"ם
נר"י ורצ"ם : כיון שהביירו אריב' בו' והיונו שרצן צון צ' סלעי'
דקאייר הכא ואמר עד צוה וראשו דומה בו' ע"ם מ"ם צמר' ערני
פצחים שאמר ר"ם לרבי עקיבא למני תורה בו' ואל' יותר
ממה שהעגל רוצה לינק פרה בו' אל' ומו צכנסה בו' הרי שגס
מלכות ככו"ם שלל למד ר"ם תורה ודימוהו לעגל כמו שאמר
עגל לא למד וגו' וזה שאמר וראשו שהוא ר"ם שסמך ע"י ר"י
צ"צ דומה לעגל גני ר"ע שהיה ירא ללמוד ולסומנו דלא נסמך

ע"ו רבי עקיבא מתלמידיו חלא ר"מ כדאמרין פ"ק דסנהדרין
ואמר ואינו דומה לגדי הם התלמידים שבאחת תלמידים המקבלי'
צבאלוה ע"ו גיורתם דומים לגדי דהיינו תלמידים כדאמרין
ורעי גדוהתך וגו' ואמרין נמי צפרק הרוזה לגבי שיבור שנים
גדיים נעשו חישא' ואמר וקרניו דומה ללבי בו' ר"ל גם הנשיא'
שס להם קרן וממסלה קיזה צבלות דומה לקרן לבי הופל ואין
צו כח חלא לוישי ואצ' ונכבו מונחת לו בין וכו' ראה לומר שאר
המון עס הנקראי' וצו כמו וכרת וגו' רחם ונצו דומין כמנחם צין
יריכוותו דהיינו סאינו נראה כלל ונדתה כאלו אינו כלל ואמר
והללחי בו' ראה לומי' כן הסתכלתי צכלי והייתי רחע וחמד עד
ספלקתי לאצרי מלסחור ולהעיד כר'ון הצייחוסים : וצי אדיר
לא גומר דלסון אדיר יכול על הנצור ולזה קאמר היכי עבדי
סחיהה הבורני עושה גבורה וקאמר מיייתי בו' וכמה דמילית
עוקרא והיינו צבורס דל"א לעוקר חלא על ידי הספינה : שניא'
אתן במדרבך וגומר דלצי פשוטו ה"ל למכרז אטע ארו טעה
וגומר כמו יסוס מדבר לאגס וגומר וישעו צרימס וגומר חבל
אתן משמע נתונים מתקין אחר למדבר שהיא לון לבני מורצנותי'
ולא ה"ל למכרז כן לאו לאשמועינן שאתן שטעלו עכו"ם בו'
יחוי' ונקט שטע שהוה עץ הסין לצנון צכל מקום : ואינו מלמרה
בו' לצי סהסס צרייתו הוה רמו על צעלי חור' כדאית' צמדדשו'
גם צשיט דמג הסוכות וזה הלמד ואין רית חורותו יולאת לאצרי'
ה"ו הוה כהסס שהוה צמדבר שאין סם שי שנהנה מריחו וא"ד כל
הלומר חורה ומלמדה צמקום שאין תלמידי סממיס אחר סיכולין
ליהנות מריח חורתו ה"ו דומה להסס אחר צמדבר סאין ההסס
מלויס סם והבאוס לשם צניצ להם זה ההסס יוקר מציסצ
שההססם סנימין ומלויס סם והך מילי לאו אקרא דמיייתי קאי
דלא אצתעי צהכי' וסחת עציס נחשת בו' מיהו העליס גופייתו
נמי יצא דר"י גושס קאמר לעיל כל שיטה בו' טימד להתיירן לה
וקרא כתיב צבוד הלצנון אליך יצא צרוס דתבר וראשו' וגומר :
ועליהם אומר ונקתי וגו' כלומר כי אנהא סהכס על כל מה
שנעלתס מירושלים שאפסך לכס לפרוע מדבר היסר סחוצ צנון
תחת הנחשה וזה וגו' חבל דמס שהוה דס ר' עקיבא וחבריו לא
נקיחי דל"א שאנהא סהכס ע"ו שצפרשו דבר סחוצ גם שהיה
תחת צכסס ואין נפסס האויב שהוה צנוק הריגת ר' עקיבא וחבריו :
* אסתחומי לחו דרבי' דכתיב סניי סך את דררך וגומר י"ל
על פי מ"ם צמוד העיצור פ"ק דסנהדרין צכך עוצלת דוג צא
מרקת בו' ולא הניחו הצרמי הלו בו' דמלכות עכו"ם תקפתה
שלא יעשו ישראל פשיטת צקדוס סתדס ונעשירו שנה צמפורס סס
והוה סחורים ססך את דררך :

אמר אביי פנימחה לפני החמה או לאחר החמה אם
אמר לפני החמה לא אמר כלום דאמר רבי יוחנן
מ"ד * רמישל ופחד עמו עושה שלום במרומי מעולם א
ראתה חמה פנימחה של לבנה ולא פנימחה של קשת
ר א ר ה י ב

ס
ע"ב
אויב
קשת

אם אינן מכירין פרק שני ראש השנה

פנימיה של לבנה דחלשה דעתה פנימיה של קשת
דלא לימרו עובדי חמה נירי קא משדיא :

פנימיה לפני החמה פנה לנד אחר ובלה קמי סופא אם אחר לפני החמה לא אחר כלום דמיעול לא ראתה חמה פנימיה של לבנה : דלא לימרון עובדי דעובדין החמה ' נירי קא משדיא ' החמה הולת מינים היא יורה להלם ככוכבים בה שהורה נקשה נותן פנימיה הקשת לנד פני :

חוספות נירי קא משדיא בלנה אין לחם אם רואה פנימיה הקשת דאין קשה אלא בינם וזו הלכה כשרגל בטיהר' ולא אחרי עובדי נירי קא משדיא :

בר מתני' ראש ב"ד אומר מקודש וכל העם עונים אחריו מקודש מקודש וכו' :

גמרא מה"מ א"ר חייא בר גמרא א"ר יוסי בן שאול אמר רב אמר קרא 'ויודרך משה את מועדי ה' מבאן שראש ב"ד אומר מקודש וכל העם עונים אחריו מקודש מקודש מ"ל א"ר פפא אמר קרא *אשר תקראו אותם קרי ביה אתם ר"ג כר יצחק אמר אלה הם מועדי הם יאמרו מועדי מקודש מקודש תרי וימני למה לי דכתבי מקראי קודש :

מקראי קודש תרי וימני משמע :

ארה"ב אמר נירית התאורות והיו לאותות ולמועדים וליונים ומסופי הכוחם כחב תי"י ו'ל' ולמועדים שפתחים יסראל להטעות על האופנות וכו' ' אמר קרם זה לאותות פי' כשהאורות נוקים סימן רע לעולם וכו' ' ונראה לפרש זה על תלות יסראל במועדות היונו שהאורות כהכלם ובקבלתם זה מה יהיו לאותות על מועדי יסראל כיעצו אותם לבי' ימים בשנה ח' ע"פ מחלוקתם' אלא יקבעו ב"ד את החמש אחרי הקריה' העדים הם ראובן לפני החמה או אחריה ובעמות האורות שבו לו לר"ג כמו שיבא בני האחרים' אחר זכ' ויכיס התכנות נותן התורה יתברך לבש"י נורת ראשי החודשים פתחם זלף תורת המועדי' לנ"ד הגדול בכל דור והור וחס יודעים כמו שאמר אשר תקראו אותם רונה לומר תכריזו ותקראו אותם חסם לנענן יהיה זה לאות על ארץ ואמתת תורה בע"פ כמו שאמרנו בוס בעל ספי' הכבוד אמר ג' סי' ל"ם כשנענינו נגד הקראים יע"פ : ולכן היו מחלוקת תאורות וסולחן סולח' כשהאמר בלפני זה בקד"ה את החודש להגידו הדבר כפחמה ובעצמו לבד ורוב קול המכה היתון להם חלוקה נתן לנו את התורה :

מהרש"א *מאי דכתיב רמשיב ופחד עמו עושה שלום

וגו' מעולם לא ראתה חמה כו' ויהיה המשל ופחד עמו קאי על כל לא ראתה חמה פנימיה של קשת דאל"כ יאמרו עובדי חמה דיש תמשלה ופחד לחמה לישדות גירא ועושה שלום צמרונו קאי על לא ראתה חמה פנימיה של לבנה שלא חלש דעתה צמי החמה על כחמעט' כשצלי' כדלמרי' פ"א או טרופת : **סס מתני'** רמות צורות לבנות היו לו לר"ג בשבאל ובכותל בעלייתו שבין מראה את ההריונות ואומר רבוה ראות ארית כזה :

גמרא ומי שרי והכתיב 'לא תעשון אחי לא תעשון בדמית שמשו אמר אביי לא אסרה תורה אלא שמעיים שאפשר לעשות כמותן כדתניא לא יעשה אדם בית הכנית היכל וכו' ושאר שמשין מי שרי התניא לא תעשון אחי לא תעשון כדמות שמשו המשמשין

ויקרא
טו
סס

סס

סס

לפני כמרום כנון אופנים ושרפים וחיות הקודש ומלאכי השרת אמר אביי לא אסרה תורה אלא שמשו' שבמרוך העליון ושכמרוך התחתון מי שרי והתניא אשר בשמים לרבות חמה ולבנה ככוכבים ומזלות ממעל לרבות מלאכי השרת כי תניא האי לעובדה אי לעובדה אפילו שלישול קטן נמי אה"נ התניא אשר בארץ וכו' ' אב"א דפרקים היה ואב"א להתלמד עבר וכתביב לא התלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות :

דמות נורות לבנות של לבנה : לא תעשון אחי נורת השומרים אחי : ששמדור העליון נרקים ' דלויקין אחי חלל חמה ולבנה ככוכבים ומזלות כמחר כהתחון הן נרקים השני כדלמריקין כמסתם חגיגה : שלישול תולעת :

משנה מעשה שבאו שנים ואמרו ראינו שחרית כב כמורה ערבי' כמערב א"ר יוחנן בן נורי עירי כה שקר הן וכשבאו ליבנה קיבלן ר"ג ' ועוד באו שנים ואמרו ראינוהו בזמנו וליב עיבורו לא נראה וקיבלן ר"ג א"ר דוסא בן הרכינס עירי שקר הן רואה מעידים על האשה שילדה ולמחר כריסה בין שנייה' אמר לו רבי יהושע רואה אני את דכרך שלח ליה רבן גמליאל

לרבי יהושע נזמר אני עליך שתבא אצלי במקלך וכמעותיך ביום שחל י"ה להיות בחשבונך הלך ומצאו ר' עקיבא מיצר אמר לויש לי ללמד שכל מה שעשה ר"ג עשוי *שנאמר אלה מועדי ה' בקראי קודש וגומר ויקרא בין בזמן ובין שלא בזמן אין לו מועדות אלא אלו בא לו אצל רבי דוסא בן הרכינס א"ל אם כאן אנו כל רדון אחר בית דינו של ר"ג צריכין אנו לרדון אחר כל ב"ד וב"ד שעמד להן לישראל מימות משה עד עכשיו שנא'

*ויעל משה ואדרן רב ואבירוא ושבעים מזקני ישראל למה לא נתפרשו שמותן של זקנים אלא ללמדך שכל ג' שנתים וגי' שנתמנו ב"ד על ישראל הרי הן כב"ד של משה נטל מקלו ומעיתו בידו והלך ליבנה אצל ר"ג ביום שחל י"ה להיות בחשבונו עמד ר"ג ונשקו על ראשו אמר לו בא בשלום ר' ותלמידיו רבי בחכמה ותלמידיו שקימת את דברי :

רואה אני את דברייך לעבר את החמש : הלך ומצאו ר"ע לרבי יהושע מיצר על שהקטין נזר עליו לחלל י"ה אשר תקראו נקראו ביה דין חלוא הכתוב : בא לו ר' יהושע אצל ר' דוסא : ולמה לא נתפרשו שמותן וכו' שחס על חסם לזון אחר צ"ד שנימנו ולומר וכי ב"ד זה כמשה ואהרן הוא או כאלד וימיד או מרים לו שמא חזכו כנ' מן השאר שלא נתפרשו שמותם : **מהרש"א** שתבוא אצלי במקלך וכמעותיך ביה"ב כו' וצחקק הפלת השמר אמרינו אהך עובדא דנר"ה לעריה כו' לא דוקא לא אעדות קידוש חסדם פתיה בר"ה לעריה צו"ה וקיס חוסס ציחור על ר"ג ולא על ר' דוסא חסוס סהיה ר' יהושע

ה ר"ג
ד ר"ס

ויקרא
כ

סס
כ

אם אינן מכירין פרק שני ראש השנה

יד

שמי אפר שיהו אחרונים כראשונים :

מדרש א' שלא יאמר אדם בו' עיין פרש"י אין ר"ל

סיחה האמת כן צ"ד שנימינו מי חסד כצ"ד

הקיים שהרי הם היו נביאים דכתיב ויחננו ולא יסשו וזמה

גרישי מאלדד ומידד שנתפרשו שמוקן דלא נאמר דמעלהו אלא

שהיו גם כן נביאים אלא זמה שלא נתפרסו שמוקן ללמד בא

שהיה חסד דענין צ"ד כל דור ודור כמ"ס לעיל ולמה נקרא

שמו ירובעל בו' בקרא מורסן כן וי"ל דהם קראו לו ירובעל

לגריעותא שהצטל ינקוס זו ויריב ריבו זו על שנתק וזכחו וז"כ

הכא דשמואל קרא לו כן אינו נראה דלגנאי ולגריעותא לא קראו

בשמו גדעון רק ירובעל אלא אדרבה למעלהו קראו כן ע"ס

שהוא עשה מריבה עם הבעל ; ברוך זה שמשון בו' יס לעיין

זוה שהקדים הכא בקרא שמשון קודם יפתח ולפי סדר הכתוב

בספר ששמים היה יפתח קודם שמשון ויס ליישב דלכך סינה

הכתוב ב"כ לקרא שמשון ברוך ע"ס מעלתו דקאחי מן שינאל

עליו יעקב צרכתו דן ידיו עמו כאלה וגו' יהי דן נחם וגו'

שכלו דרס צפ"י דרוסה על שמשון משא"כ יפתח שלא הוזכר

מעשיו בנצולה בצורה הכא הקדים הכא שמשון ליפתח משום

דסדר משניויהו משב לנו וזמ"ס צפ"י סודר לגבי סם ומס

ויפת ; כאביר שבאבירים בו' נראה מהאי לישאל לפרס

דקאי יפתח צדורו כשמואל בו' דישתח הוא הקל שבקלים דלא

נמאל זו סוס נצולה כמו בגדעון ובשמשון שנתמנו מן השמים

בנצולה גם שהיה כן אשה וזנה ואי"ס הוא נחשב צדורו כצביר

שבצבירים שהוא כשמואל שהיה שקול כמסה וזהו שאלמר מסה

וזהו צביר ששמואל וגומר כמפרס פרק אין עומדין ולכך

יתקיים נמי דכתיב יפתח לבחר שמשון בקרא להיות יפתח שהוא

קל שבקלים נגד שמואל שהוא אביר שבצבירים ולכך פורטן

בצרייתא ירובעל כמסה ושמשון כאלהו ויפתח כשמואל ולא כללן

דכמו מסה וזהו שמואל צדורו כן ירובעל ושמשון ויפתח

צדורו ודו"ק ; שהימים דרא"שונים היו טובים וגו' ויהיה לפי

דרסה דהכא טובים קאי על השופטים דאל תאמר שנימים

הראשונים היו השופטים טובים מאלה שבזמן הזה אלא דיש לך

לשמוע לאחרונים כמו לראשונים דאין לך אלא טופס שנימיך

ופרש"י הכא אינו מתיישב לפי הדרס דהכא אלא לפי פשוטו :

הר"י י"ג למה לא נתפרסו שמוקן של קמי' בו' ואומר ה' אשר עשה וגו'

לכאורה יש לפרס מאי ואומר חסד שנתחילה הביא שמוקן

הדיין צדורו שהוא כאלה מן הוקפי' שלא נתפרסו שמוקן ואם הדיין הוא קל

יש לך לומר שגם בזהוה הוקפי' היה כמות הדיין היה אכל מנין לנו שהיה

חסד הקל שצדורו היה כמו החמור שצדורו של חסד לוא' ה' אבר עשה את

חסד וגו' שקל שלשה קלי עולם לו' חמורי עולם ללמדך וכו' ועי"ל דמהו

למדנו שיתקן לו כבוד אף ע"ס שאינו כמסה וזהו שמה הוא כאל' משאר

הוקיים אכל אם הדיין היה קל לא שבענו ליה הביא שמואל ששקל בו' קלי

עולם כג' חמורי' ללמדך חושב' מעלה שאינו חסד הקל כאל' משאר הוקפי'

אלא חסד באלהו ומסה וז"ס ללמדך שאפי' קל שבקלי' שנתחלה ימים על

הנזר שהוא כחמור שנתחמור' אכל קשה דכפי זה למה לא נתפרסו שמוקן'

של

יפוש אב"ד וצא לבטל קציעות המועדים שפס ר' ג' ולמה לא

נתפרשו בו' שהיה ראוי לפרס שמוקן לכבודו כיון שהיו נביאים

לעולם כפרגומו ויתגבולו ולא יפשו ולא ספקו וקאמר אלא לומר

בו' דאמר' לו שמה חסד הכ"ד זה כג' מן השאר שלא נתפרסו

בו' כפרס' ואי"ב דכולם נביאים היו אפוא עינין זוה שלא נתפרסו

שמוקן שהיה חסד בעיניו צ"ד של כל דור ודור כצ"ד של הוקפי'

דכינוי משה . א"ל רבי עקיבא ראוי לי בו' ואל יגזור עלי

בו' כג' ורי' והטעם אחר כן לר"י ובספרים שלפנינו גרסין ראוי

לו בו' ואל יגזור עלי כו' ודאי נמי דר"י קאמ' לה ובאלו הול' קלחו

בצדורו ונרא' לומר דנקט קללה זו שהיה נופל למטה י"ב חודש בו'

כדי שלא יוכל לילך לפני ר"ג צמקלו וצמעותיו ולא יחלל המועדי' :

*נחמתי נחמתי בו' כפל צדורי ואש' שנתמין נמי נחמתי עלי

דאתם אפי' מירדים ונחמתי על ר"ג גופה דאתם אפילו מוטעים :

כנ' תנו רבנן ושבעים איש מזקיני ישראל למה לא נתפרשו

סס שמותם של זקנים שלא יאמר אדם לחברו פלוני

כמשה ואהרן פלוני כאלה ומידד פלוני

כנרב ואביריא' ואומר *ויאמר שמואל אל העם ה'

אשר עשה את משה ואת אהרן וגו' ואו' *וישלח ה' את

ירובעל ואת ברוך ואת יפתח ואת שמואל ירובעל זה

גדעון ולמה נקרא שמו ירובעל שעשה מריבה עם הבעל'

ברוך זה שמשון ולמה נקרא שמו ברוך דאתי מרן יפתח

כמשמעו ואומר *משה ואהרן כבדנו ושמואל בקוראי

שמו שקל הכתוב ג' קלי עולם כנ' חמורי עולם לומר לך

ירובעל כדורו כמסה כדורו' ברוך כדורו כאהרן כדורו

יפתח כדורו כשמואל כדורו ללמדך שאפילו קל

שבקלים ונתמנה פורס על הצבור הרי הוא כאביר

שבאבירי' ואומר *ובאת אל רבנים הלויים ואל השופט

י אשר יהיה בימים ההם וכי תעלה על דעתך שאדם הולך

אצל שופט שלא היה בימיו הא אין לך אלא שופט שריה

בימיו ואומר אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו

טובים מאלה :

שלא יאמר אדם על צ"ד שנימינו וכי פלוני כמסה וזהו

הוא כאלדד ומידד שאצטע לו עכשוו שלא נתפרסו אומר

לו אם אינו נמסה וזהו שמה הרי הוא כאלה מן שאר זקנים

שאין יודע מי הם ; ואומר ה' אשר עשה את משה ואת

אהרן וצמר שמואל הנביא אחר לישאל הקב"ה עשה לכם

נסים ע"י ו' זקנים הללו משה וזהו ירובעל צדן יפתח שמואל

ואומר בספר תלים משה וזהו ונמור הרי שקל הכתוב שמואל

כמסה וזהו וכתובים הראשונים כחצו ירובעל ונדן ויפתח עם

מסה וזהו שמואל ג' קלים עם ג' חמורים ; הא אין לך וכר'

הא לימדך הכתוב כאן שאין לך נזקם אלא סופט שהוא צינור ;

אל תאמר מה היה זה שהימים הראשונים היו טובים

מאלה כי לא נתחמה שאלת על זה שלפי שהזרות היו טובים

וזקיים מן אחרונים לפיכך היו הימים הראשונים טובים מאלה

ב

ר

י

י

שמואל

משה

נביאים

ראוהו בית דין פרק שלישי ראש השנה

מו

קדבר

ואם לאו היו נופלין כיוצא ברבר אתה אומר *ויאמר ה' אל משה עשה לך שרף וגומר וכי נחש ממית או מחיה אלא בזמן שישראל מסתבלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין ואם לאו היו נמוקין :

מהרשיא *לא היו רבני יודעין כו' שמעוה לאמה כו' דאשכחו דרבנן לא היו משתמטין לפעמי' לא בלשנא דקרא ולא בלשנא דסאף אינטי ולפעמים אשי' בלשנא דרבנן לא היו משתמטין כדליתא צפ' עשרה יומסין דאי' ר"ן לרב יודא סורחא דגונדרא קעבידנא וז"ל מי כמי מעקה דכתיב באורייתא או מחילה דאמרי רבנן כו' ומי סני מפסל כו' או חילענא דאמרי אינטי כו' ע"ש בג"א אשכר דהויא נחית ר' הוית יודעי חסם בכל הע' לשיני דנקט בשמעתין ולא הו' יודעי ציה רבנן : *כמאן סצלין האידנא זה היום תחלת מעשיך כו' כו"א דאמר בתשרי נברא עולם כו' וכבר כתבנו דפסקין ר"א מפורש דתחלת הבריאה ניסם אחד היה ככ"ה בליל וניסם ו' הוא נברא ארס וע"ש זה נקרא ר"ס תחלת מעשיך שהארס היה תכלית של כל הבריאה וכלו לא נברא עוד דבר קודם בריאת ארס ונקרא ר"ס תחלת מעשיך שהארס הוא עיקר המעשים ומקיים זכרון לעם ראשון שע"כ נקרא יום ו' ר"ס שבו נברא הארס זכרון שהוא זכרון ליום ראשון שהיה יום זה ראשון של השנה אבל יום כ"ה בליל לא נקרא יום ראשון אלא יום א' מעט המפורש במדרשות שבו היה ה' את' והיה כאשר ירים גגו' ומשעבדין את לבם כו' מייחתי להך דרסה אדתי לעיל אם כיון לבו יא ואם לאו כו' ומייחתי בכה"ג תקרא דבנות הלב תליא ויולתא דכתיב והיה כאשר ירים גגו' והוא מבורא דבפרשות הקודמות הוזכר שלא היה לבם לשמים בזמן כתיב עד אנה מלאתם צפ' מי מריצה על נסותם ה' לאמר הים ה' בקרבנו ובחפאם זאת ויצא מלך גגו' כדאמרינן דלולי משא' דלעיל לא שלטנא בן כל אומה ולשון ולזה הראה להם הש"י בחפאם משה וזאת אשר ידיו פרושות לשמים שבכות לבם תליא מלחא שאם משתכלין למעלה לכוון לבם לשמי' כמו שהרים משה ידיו הם מתגברים ואם לאו דאין כוונתן לשמים למעל' גם ידי משה נקראל ונוסלי' ישרא' מ"ו וזוהי יתייבש דמדך המתפללי' צפ"מ לעמוד בתיקום עמוק כמ"ס מעשיך קראתיך אבל משה עלה לראש הגבעה כדי שיראה ישראל במלחמתם את ידי משה על פי כוונה זו לכוון לבם לשמים וכן הענין בעשה לך שרף לפי שחשאו טוב בעת שאמרו ונשאו קף בלחם וגומר והולך משה להשגל עלהם ובשית שרף על הגם הראה להם שלפי רוב כוונתם שלא לש"ש נעשו ואם משתכלין כו' :

בה על שום שקנה הקנה ושלט בעולמו * בשני מרו אומר * גדול ה' ומדולל מאד וגומר על שם שהילק מעשיו ומלך עליהם ונתעלה וישב במרו' * כג' מרו אומר *אלהים נצב בערת אל על שום שגילה ארץ בחכמתו והבין תבל לערותו * בר' מרו אומר *אל נקמות ה' אל כל נקמות הופיע על שום שברא חמה ולבנה ועתיד ליפרע מעובדיהן * בה' מרו אומר *הרנינו לאלהים עונו הרינו לאלהי יעקב על שום שברא עופות ודגים לשבח לשמו * בו' מרו אומר *ה' מלך גאות לבש על שום שנמר מעשיו ומלך עליהם * בו' מרו אומר *מזמר שיר ליום השבת ליום שכלו שבת : אמר רבי נחמיה וכי מה ראה ר' עקיבא לחלק בין הפרקים הללו אלא בראשון שקנה והקנה ושלט בעולמו * כב' שחילק מעשיו ומלך עליהם ונתעלה וישב במרוס * כג' שגילה ארץ בחכמתו והבין תבל לערותו * בר' שברא חמה ולבנה ועתיד ליפרע מעובדיהם * בה' שברא עופות ודגים לשבח לשמו * בו' שנמר מעשיו ומלך עליהם * בו' על שום ששבת וקמפלגי בדבר קטינא דאמירב קטינא שיתאלפי שנין הוי עלמא וזר חרוב שנאמר *ונשגב ה' לבדו וגומר * אביי אמר תרי חרוב שנאמר *יחינו מימימי' :

לה' הארץ וכל המזמור : שקנה שמים וארץ : והקנה תבל ליושבי צה כלומר קנה כדי להקנות : ושלט בעולמו ותיקו' שלא נבראו המלאכים עד יום שני : שחילק מעשיו והגדיל רקיע צין עליונים לתחתונים ונתעלה וישב במרוס חגמת סכנו בעירו וזר קטשו : שגילה ארץ מקום מצב עתון סגאמר ויאמר אלהים יקונו המים מחמת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה צנ' נאמר : שברא חמה צנ' : שברא עופות ודגים לשבח לשמו כשאל' ר' חאה עופו' משמים זה מזה נווה שנת למי שברא כל ליום ששולו שבת שנתה העולם להיות מרד ואין אדם וכל המלאכות שבתות על אותו יום אומר סיר של שנת : מה ראה ר' עקיבא לחלק בין הפרשיות הללו כלל שנת יומים נאמרוס הפרקי' הללו ע"ש שער וכל יום שנת נאמ' ע"ש להצא וקמפלגי בדבר קטינא ר' נחמיה לית ליה דרז קטינא אלא דאבוי הילכך ליתא למימר על של יום אחד פכולו שנת דהא הרי נינהו :

מהרשיא בראשון היו אומרים לה' הארץ וגומר ע"ש שקנה וכתיב מי יעלה צהר ה' וגו' נקי כפיס וגו' היינו שהקנה וכתיב ציה ויצא מלך הכבוד מי ונו' היינו שהלוינו בעולמו בימינו כב' היו אומרים גדול ה' ומדולל וגו' שהילק מעשיו צין עליונים לתחתונים וכן חילק מעשיו בהתחונים נומי' ופה נוף משום כל הארץ וגו' ומלך עליהם כמ"ס ציה קרית מלך רב : כג' היו אומרים אלהים נצב בערת אל וגו' ע"ש שגילה כו' כפרש"י מקום מצב עתון שאל' ותראה היבשה וגומר ע"ש שהמשע הוא לקומו של עולם מלהצא מכול לכסוף הארץ וז"ש עד מתי תששעו עול וגו' להציא שום מכול לעולם כמתחם על

17

יום טוב של ר"ה פרק ד

תניא רבי יהודה אומר משום רבי עקיבא בראשון מרו אומר *לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי

כו

יום טוב פרק רביעי ראש השנה מז

הר עשו ולפי הדרש דכ"ה השפלות דהאי קרא על גליות דסנהדרין
סנירוסלים קאי וקרא דנחריה חתמסנה רגל רגלי עני וגו' אורח
לדניק וגומר נמי על גליות דסנהדרין שחזרו העטרה ליוסנה
ססתמסנה רגלי עני שהוא משיח אז אורח לדניק וגו' אף אורח
משפטיק ה' וגו' נסיה בלשח הגויח קוינד לשמך וגו' וכתיב כלשר
משפטיק לארך זרק למרו וגו' : ומשם עתידין ליגאל שנא'
התנערי מעפר וגו' נראה דר"ז ודאי לא קאי חקרא דמייחי
ר"א לעיל מיניה דהא ר"ז קאמר לעיל ד' גליות גלו ומייחי ליה
ונצריא עמוקה מכולן סני' ושלח מלחך חזרי וגו' לא דלסהוא
קרא נמי קאי דקניב ציה צפויס דהאי קרא ומעטר השח
חזרחיק וגומר :

התנו רבנן מנין שאומרים אבות שנאמר *הבו לה' בני
אלים ומנין שאומרים גבורות שנאמר הבו לה'
כבוד ועוז ומנין שאומרים קדושת השם שנאמר הבו
לה' כבוד שמו ומנין שאומרים מלכויות זכרונות
ושופרות תניא רבי אליעזר אומר דכתיב *שבתון זכרון
תרועה מקרא קרש שבתון זה קדושת היום' זכרון אלו
זכרונות' תרועה אלו שופרות' מקרא קרש קדושה
בעשיית מלאכה ומנין שאומרים מלכויות תניא רבי אומר
*אני ה' אלהיכם וכתיב בחדש השביעי' אין פחתין מי' נקניב
מלכויות וכו' רבי' מלכויות כנגד מי אמר רבי לוי כנגד
ה' הלולים שאמר דוד בספר תהלים הלולים טובא הוא
הנך רכתיב ברו *הללוהו בתקע שופר' ר' יוסף אמר
כנגד עשרת הדברות שנאמר לו לפשה במיני רבי יוחנן
אמר כנגד עשרה מאמרות שברן נברא העולם מאי
נירו אילימא ויאמר דבראשית הני ט' הוא ראשית נבי
מאמר הוא דכתיב *ברבד ה' שמים נעשו בר"ה אין
אומרינן בו הלל מאי טעמא אמר רבי אבהו אמרו מלאכי
השרת לפני הקב"ה רבש"ע מפני מה אין אומרים לפניך
ישראל שירה בר"ה וכו"ה אמר לרס אפשר מלך יושב
על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו
וישראל אומרים שירה :

תניא כל שנותרו של ריב"ז ק"כ שנה היו מ' שנה עסקו
בפרקמטיא ש' שנה למר' ש' שנה לימר' בתוב
במקומות אחרים שחלל גם כן היו שנותרו ק"כ גוס רבי
עקיבא ארבעים שנה עסק בפרקמטיא אוכלו ובסוף ק"כ
נהרג על קדוש השם יתברך :
מהרש"א שאומרים אבות שנא' הבו לה' בני אלים וגו'
האבות קרוים אלים ע"ש תקופים כפרס"ו ומלת
בני נתקן אלעגול כלומר הנו וכוזויו בני לה' אלים האבות
ונראה שקראו במקום הוה אלים ע"ש אל וכה אלקים שנקיים
באבות כמ"ש בפרק ע"ג ואלעפך לגוי גדול ז"ש אלהי אנשים
ואנכרך ז"ש אלהי ילמך ואנדלה סמך ז"ש אלהי יעקב כו' כמפורס
ס' : ומנין שאומרים גבורות כו' שנא' הבו גו' ומנין כו'

עמו וכמסתלק הוא או בנו במקום אחר גולה הישיבה אחריו :
יבנה וימיני ריב"ז : ארשא וימיני ר"ג הוקן וחזרו מארשא
ליבנה וימיני ריב"ג חזרו לארשא כדתיב לקמן בפרקין וכשקדשו
כו"ה אה החדש וכו' : בית שערים וצ'פורי וטבריא כולן ימיני
רבי היו כדלמינן דסנהדרין הלך אחר רבי לבית שערים וכו' וכו'
כשלה הוליכיהו ללשחרי כדלמינן בנתיבות ונצריא היה ימיני
אכנאיוס : וטבריא עמוקה מכולם שפלים היו מכל הנמסעות
שגלו : ו' גליות השח מדא ישפילנה חרי ישפילה הלא
עד ארך ד' יגיענה חמס עד עפר כדמצי למימר ישפילה
עד ארך לעפר :

מהרש"א ששה חדשים נתעכבה כו' הני ששה חדשים
אינו מפורש בפסוק מקום מאי נינהו ונראה לפרש
דמיוס סמך מלך צבל על ירוסלים דהיינו מי' צנבת עד ט' צחמוס
שנבקע העיר כמפורס בפ"ק ס' ו' חדשים וצלוהו ו' חדשים
הרחיקה השכינה עלמס מעיר עד למדבר והעכבה סס שמה
יחזרו בחטובה וכשלא חזרו צלוהו ו' חדשים עד ט' צחמוס עלקה
השכינה ויזנה צחמוסה דכו ציוס צבל גם התמיד וכו' ס' ה' כחצו
שאלו לזריק צקרב מועדך שמו או חומו' וגו' ע"ש מ"ס חמה לוקה
סמתן רע לענו"ס סהם מנין לחמה כמפורס פ' יושן דממשלתן של
העכו"ס צעה' כממשלת החמה והס ארתוח סלסס שנא' ומלווחת
השמים אל חמזו וגו' ועו' אחר שאלו לזריק שררו על ירוסלים
צעורה צנבת עד ט' צחמוס שכן הו' חדשים צקרב מועדיך
סלזונות קרוין מועדים כמפורס פ"ק צוהן פ"ס שלס שמה' וי"ט
הס ועמו אווחו ו' חדשים ארתוח להללית צהן כי צלוהן סכה
חדשים מתקופת טבח עד תקופת חמוס שנבקע העיר הס ימיס
סגברה התמה מיס ליום שהוא אורח על הללחה העכו"ס שהס
מונין לה וססך אחר צלוהו ארתוחיו לא ראינו ספרי
צנבת ב' לחם שר' וסמך האויב על העיר: וגם צט' לחם חמוס
שנבקע העיר וכן צט' נאצ שחרצ הצית הלצנה מוספת ממסלת'
ואורה עד ע"ו צחמה ואלעפ"כ אלו לא ראינו סוס הללחה צלוהן
ימיס : ותקוחתם וגו' כלומר שהקב"ה היה מקוה ומלכה במדבר
שחזרו בחטובה אבל עיני רשעים וגומר חולה הקללה צהס שאין
להס תקוה רק מפס נפש : ובגנן גלתה סנהדרין כו' פרס"י
כל הך גליות דסנהדרין צנית שני קאמר ומסעות דסכינה צנית
ראשון קאמר עכו"ל ומייחי צגליות דסנהדרין צנית ראשון נמי הני
הוה דהא כנגדן קאמר וטוד דלסן כן מאי פליג ר"א וקאמר דסס
גליות גלו צנית ראשון וכן הוה דקאמר נמי שגלו מלשח הגזית
למיוח מוסס דנפישו רוחמ' ודאי צנית ראשון נמי גלו מטעס זה
דהוו סכימי רוחמס עמי מצנית שני כדמוכס צפ"ק דיומא צנית
ראשון חרצ טוונעכו"ס ב"ע ש"ד צנית שני לא חרצ לא מפני שנא'
חמס : שיש גליות גלו שנא' כו' השה יושבי מרום וגו' כו'
האי קרא לפי פסעיה קאי על גלות לור ומצרוקיה וכן מוכח קרא
דנחריה חתמסנה רגל רגלי עני וגו' שהוה מלך המשיח שנא' בני
עני ורוכב על חמור וגו' ע"ש' ועלו מושעים צהר לור לן פסוט אה

יום טוב פרק רביעי ראש השנה

ואלו ג' זרבות ראשונות שהן שמהן של מקום כמפורש במס' ברכו' וע"כ שיהי האסון בהן כבודם הבו ולא לאון חפלה והוא גיתורי' אחד ולכן הג' ראשונות כוללם נחשבו שהם מורים על אחדותו : א"ר ר"ה כו' ועשה כר"ע כו' שיהי לזכר אחד נחבוננו לפי שהמלכות מורים על אחדותו ולכן שמש וגומר ה' אחד אומרים במקום ונלכות דלקתן וע"כ מאן דאמר שאומר מלכות בקדושת השם שהוא מורה על שמו אחד ולכן אמרין זו המלך הקדוש ומ"ד שאומר מלכות בקדושת היום שהוא מורה על אחדות כי הוא יום אחד ששבתו שבו נברא העולם כמפורש פ"ק : ה"ג י' מלכות בנגד מי כו' ובפרק הקורא עומד קאמר עוד כנגד י' צטלניו כו' דהקם שייכל מסוס דקריאת התורה זי' מסא"כ הכא צתפלת ר"ה לכל יומי וימידי חיצי דלקתן צתפנתיה : זמי מאמר הוא בו' ללאור שבוו כדברי הזמ"ש בפרש"י בחומש דבראשית ברא גו' סדר הבריאה קחצי דבתפלה ברא שמים וארץ בו' ע"ש אבל לפי מה שפרש"י בחומש דלא הוזכר כאן ו"ל בריאת שמים וארץ אלא שהכל נמשך אל ויאמר אלהים יהי אור וגו' ולא הוזכר בבריאת בריאה אחרת אלא שהכל נמשך אל ויאמר אלהים יהי אור ואל"כ אין בראשית כלל מאמר וול"ע ו' ויאמר דכתיב בבריו וי"ל אע"ג דבראשית ברא וגו' נמשך אל האור מ"מ בכת הנהאמר דבראשית נשמע נמי בריאת שמים וארץ וול"ע ו' ויאמר דכתיבי דקריה' ונראה בזה מה שלא הוזכר נמי לשון אמירה בראשונה כמו בנ"י האמרים ע"ש מ"ש ח"ח א"ח השמים ואת הארץ לרבות הוללוהוהו וכמו שפרש"י בחומש שהכל נברא ביום ראשון ובמאמר ראשון וכ"ל נקבע בחימו והענין כי חומר הראשון אשר ממנו נהוו כל הנורות נברא ביום ראשון ובמאמר ראשון יש מאין במאמר הש"י כמ"ש בבר' ה' שמים ועשו אבל בימים אחרים לא היה הבריאה יש מאין אלא מן החומר הראשון נקבע לכל אחד נורתו החיובת לו בחימו במאמר השם ירדך ויהי יש מיש והשפא ביום הראשון שהיה אמירה ראשונה בראשית' וגו' לבריאת יש מאין לא הוצרך להזכיר בו שהיה במאמר' דודאי באמירה צעלמא לחוד נברא חומר הראשון ביום מאין ולא הפול עשיתי בבר' שאין בו ממש אבל אחרי אמירה ראשונה שהיה ביום הראשון שכבר נברא חומר הראשון היה מ"ו לצעל דין לחלוק ולומר כאן שהי' יש מיש דנעשוי' נעשה הכל בימים אחרות ע"י הכחות החימרים השונים עד שיעשו צורות אחרות כמעשה ידי אדם ולהוליא זאת הרעת מלב הנוטה הזכיר בכל הבריאות שנימים אחרים נמי אמירה לחוד שעל ידי אמירה צעלמא לחוד נהיה הכל בלי שום מעשה כלל והענין מבואר אלו נברא העולם בעשיה לא היה אפשר בראשית לשנות בצמירתו עשייתו ית' צ"ה כתי"ג ומי יבא אחר המלך אח' אשר כבר עשהו אבל ניתן ביד אדם לשנות מעשיו כפי בחירתו וע"כ לא נברא ית' במאמר שאפשר לשנות מאמר כתי"ג לדיק מושל בראשית' גומר הקב"ה גזור והלדיק מנעלה ע"י מעשיו וע"ז כוונת בצינות בעשרה מאמרות נברא כו' והלא במאמר אחד בו' אלא להפרע מן הרשעים וליתן בו' ר"ל דודאי מה שנברא

העולם במאמר ולא בעשיה הוא תפוס צמרת אדם ושיהיה לו שטר או עונש כפי מעשיו אבל הלא צמירתו אחד יכול דהוי כל הבריאה יש מאין להפריחת וכ"ש דהוי יאמן הנמורה אדם לשנות רק מאיב אח' ויאמר אלא להפרע מן הרשעים שאצדוים דבר גדול שפצח בו' מאמרות והפך בלדיקים שנקיינויו דבר גדול שנברא בעשרה מאמרות וק"ל : ה"ג דכתי' ברו הללוו בתקס וגו' בו' ר"ס פירקא הללויה וגו' וסוף פירקא תהלי יה הללויה לא קחציב : א"א אבד ז' כנגד ז' רקיעין בו' צפ"ק דסנהדרין גבי שיבור טכ דאמר ז' כנגד ז' ורואי פני המלך וכן בפרק הקורא עומד דאמרינן בשבת קורין ז' כנגד ז' ורואי פני המלך ה"ס שייך ז' הנשים הקורין זו' וישבין צעיצור נגד שבעה הנשים הרואין פני המלך ומחובין בישראל כתי"ש האום' שם אבל הכא לגבי ז' פסוקים לא שייכא חך דהקם אלא כנגד ז' רקיעים לרמוז שהקב"ה מלך ורובב צערנות דרקיע ז' לשפוט עולמו ברה"ש וכתי"ש טלה אלהים בפרועו ועוד נראה דלא שייך טעמא כנגד שומרי הסף אלא כי ההם בני' ובה' ובו' ולא הכא בג' לחוד ובו' לחוד : ונגד ברהי"ם בו' ה"ו קאמרינן הכי בפרק הקורא עומד לגבי קריאת ס"ח צ"ב צמנתה ובו' וה' ואמרינן נמי ההם ג' נגד שומרי הסף ולא שייך הכא כתי"ש לעיל ומת"ע נמי לא קאמר נמי הכא ג' נגד ברכת כהנים כדאמרינן צפ"ק דסנהדרין ובפרק הקורא עומד דלא שייך אלא בני' ובה' ובו' כי ה"ס ר"ר אומר איון בזכרונות בו' יש לרקיק מ"ט דר"י אי משום דנעטין כדכתיב לשון וברון הא גבי מלכות דרשינן ליה מלוי ה' אלהים לא הוא ממש כדכתיב וי"ל אף לשון זכרה ופקדה נאצרו צח"ד לישאל וענין משמעות אחד מ"מ הם משתנים קלח שפלה פקדה הונת בפקידו' ענין מה בזמן מה כמו וצוים פקדי וגו' ומה טעמו ליום פקודה וגו' והרבה כמוהו שפרש"י כולם על ענין השמור ופקוד לזמן מה אבל חלת זכורה בדרך שיזכר חמיד בלי שיקבע לו זמן כמו וזה זכרו לדור וגומר לזכרון לפני ה' חמיד וגו' זכור ואל השכח וגו' ולא א"ר יודא אין לנו לומר צתפלת ר"ה כ"א וזכרונות ולשון התקרא זכירה כדי שיעלה זכרונותינו לטובה ולר"ן לפני ה' חמיד כדאמרינן זכרונות' שיעלה זכרונותינו לטוב' וק"ל * ר"אשונה ב' שנייה ג' בו' כספר תהלים שלפנינו ראשונה הם צ' פסוקים ושנייה ג"כ צ' פסוקים וקראה ראשונה ושניה בלשון יחיד וז"ל דשא שגרים וגומר קתח ע"ס הנמשך לו פסוק מי הוא זה מלך וגו' קחציב כחדא וכן שאו שגרים וגומר שנית עם פסוק מי הוא זה מלך וגו' הנמשך לו חציב נמי כחדא ומיהו ק"ק לרבי יודא דמי הוא זה מלך וגו' לא קחציב מומניא צין בראשונה צין בשניה לא ה"ל למפליג אלא צמי הוא זה מלך הכבוד וגו' דלאו מומניא דעשרה מלכות הן ומה להם להזכיר דהוי שהם ושלם או אחד ושלם עם המלכות דכתיבי בחדא קראו וי"ל דמי הוא זה מלך הכבוד וגו' לחוד ודאי דהני נמי ממתני מלכות הוא אפילו לרבי יודא אם אמרו עם שאר פסוקי מלכות דכתיבי בכתובים אלא צמרו ויבא מלך הכבוד ואומר

צקריה

אין עוד מלבדו בו"ע"פ שאמרו שזה מורה על אחדות מלכותו וכן אין עוד מלבדו בו"ו וי"ד פליגי גם בה' אחד שאינו במקום מלכות דבני לשון מלכות ממש והיא מבורר שהמלכות זכרונות ואמרות הם נגד ג' העיקרים שהם מליאות השם והורה מן השמים ושכר ועונש מלכותו שחמליבוניו עליכם וכל פסוקי מלכות מורים על מליאותו ואחרותו וכמו ש'עלה זכרוניו לטובה בשכר טוב שההך בטובם וכל פסוקי זכרונו מורים ע"ז שפרות על עיקר הורה מן השמים בקול שופר כמו שמורים ע"ז הפסוקים ותמלת פירש האזינו מורה ע"ז שה זמילו בחור' מן השמים האזינו השמים שהיה התורה המחמלתו ומשמע הארץ אחרי שנמנה לשם ואמר שאל התמה דדבר שניתן בשמים שיהי' משם ניתן על הארץ הרי ראה יערוף כמטר לקמי שהוא המטר בא ממים עליונים שכל השמים וניתן על הארץ לחיות הגופות כי הורה ונתם מן השמים על הארץ לחיות הגופות ועד' הפרס שאינו ידעי' כאשר ירד הגשם והשגל מן השמים וגו' כי יהיה דברי אשר ולא מפי גומר ועל עיקר מליאות השם אמר כי שם ה' אקרא גו' לפי שיש לאדם להאמין במליאות השם בקבלת על פי התורה ועוד נוסף להשיג בשגלו מליאות השם וחידוש שולם כמפור' בשפוק הלא ידעת אם לא שמעת גו' כמ"ס פ"ק דתענית ע"כ אי אקרא לכם בתורה מליאות השם וחידוש שולם בראשית ברא' אלהים גומר דהיינו בקבל' אבל חסם תוספו בזה והבנו גדול לאלהינו לידע זה במופת ויריעת השכל והיינו האור תמים פעלו כי מלד פעולתו שבשולם יש להשיג מליאותו ואחרותו ועל עיקר שכר ועונש אמר כי כל דרכיו משפט אל אמונה גומר כמפורס' פ"ק דתענית ע"ס :

סליק מסכת ראש השנה

נצריה מי הוא זה מלך וגומר הוה ליה פירושא דנבא מלך הכבוד שאומר לעיל ומ"ה לאו ממניח הוא דר"ל דמלך הכבוד שהכבוד לא קימא דהיינו שמה שכל לפחות השערים כמפורס' במסכת מכות אבל מי זה מלך הכבוד ה' עוז וגומר וכן בשניה מי הוא זה וגומר ה' נבאות וגומר ומ"ה לא פלגי אלא בהכי בשמים ושם או אחר ושמים ודוק' : *רשון במלך אלהים ישוב על כסא וגומר שהוא אחר בו"ו גראה משום דהאי מזומר' משעתי כולה בנעשמי דר"ה כמ"ס עלה לסיים בתרועה ה' בקול שופר אמר גבי תרועה לשון אלהים שהוא מדת הדין וגבי קול שופר שהיא תקיעה השפועה אמר מדת הרחמים ה' ואמר רמו ברה"ם עלה אלהים גם בזה דבכל הגנה זמרו לאלהינו ובר"ה זמרו למלכו דמקום האל הקדוש אמר המלך הקדוש ובמקום הא' הגשפע אמר המלך המשפע ומפרס' לה יללו מלכנו בלחור הוי ברה"ה אלא מלך הוא על כל הארץ לדון כל העולם ולהבי אמר רבי יאודה דזמרו למלכנו לא תביז מהמלכו' כפרס"י דבר"ה הוא מלך על כל העולם והאסיף בזה מלך על כל נויס יש על כסא וגו' לדון העבו"ם ולהבי ה"ה דישב על כסא גו' הוא במקום מלך : *שבחתן זכרון תרועה בו"ו ד"ה אינו אומרה לא עם הזכרונות בו"ו ותרועת מלך בו בכל הוי ג' פלוגתוח פרס"י דעמא דר"י דתרועה לאו לשון שופר הוא בו"ע וק"ק דא"כ לא ה"ל למפלג אלא בזה' מדא דעיקר מלתא ביום תרועה יהיה לכס אי הוה תרועה כמו שופר וזולת פרס"י גראה דגבי זכרון תרועה בה"ה פליגי רבי יאודה מעמא כיון דכבר אמר פסוק זה בזכרונות אינו עולה לשופרות וכן גבי ותרועת מלך בו פליגי נמי מהאי טעמ' סיון דכבר אומרו ממלכות אינו עולה לו לשפרו' מיהו ק"ק בזה' דתריחא דיום תרועה יהיה וגו' אחי סבר רבי יודא דלא הוי בשופר דה"ה בקרא גבי ר"ה לאו שופר כתיב אלא תרועה וי"ל כיון דמג"ט מיובל ולישין לקמן דבטי ר"ה שופר יש להוכיר שופר ולא תרועה כדכתיב דמלת תרועה מורה על מדת הדין מלשון שבר וארכורי רחא' ברה"ה לא מדכרין כדאמרין לעיל : *ותרועת מלך בו יהיה בישורן מלך ה' ימלוך לעולם וגו' כ"ה בכל השערים וכסא ה"רן התלמודא לא קפיד לתוקט כסדר סכתובין בחורה אבל בזפלה רריך להוכיר בסדר סכתובין בחורה ה' ימלוך לעולם ועד וגו' מקודם מיהו יש לתת טעם על ה' זלמוד שיקב' ה' ימלוך לעולם וגו' בסוף ונראה על פי הכונת ש'מלך מורה על האחרות ככ' תולכך לדעת רבי יודא לעיל מלכנו לא קחסיז דלא אמליכתי' רק על אותה חבורה ובר"ה יש לנו לומר כי הוא מלי' אחד מלך מלכו האלוקים ומלך על כל הארץ וזאת הכוונה מפורשת טפי בה' ימלוך לעולם ועד ולכך מסיים בזה ואין דמסייעין במלכותו בשמע ישראל וגו' ה' אחד שהוא במקום מלכות לר' יוסי ע"ס מונה שאמרו דמפורס' ביה אהדות מלכותו ואין רריך לסיים בה' ימלוך לעולם ועד ולכך הקדימו בסדר פסלות שלנו ועוד נראה בזה ע"ס מ"ס ביצמות פ' החולך אקרא ונגנה ה' נבאות בשפעט והאל גו' ע"ס : *כי ה' הוא האלהים

שאלו כנמרא על מה ששנינו מוכרין גבורות גשמים בתחיית המתים מ"ל דמרבר לה בחפלה והשיב דתניא *לאהבה את ה' אלהיםם ולעבדו זה תפלה אחת ואמר זו תפלה או אינו אלא עבודה תלמוד לוטר בכל לבבכם או זו היא עבודה שבלב הוי' אומר זו תפלה ובתיב בתורה *ונתתי מטר ועמר ואני איריא דתניא גבורות גשמים ליתני מוכרין על הנשמים אמר רבי יוחנן מפני שיורדין בגבורה תני לה גבורות שנאמר ת"ב ה"ה א ערשה

מאימתי פרק ראשון תענית

ע"ג *קושה גדולות עד אין חקר וכתיב *הנחן מטר על פני ארץ וגומר מאי משמע אח"כ חקר חקר מבדיות עולם שכתוב שם חקר ונבורה וכו' :

שיודרין בנבורה לחו מגבורותיו של הקב"ה הוא כדלוק חקר חקר שכל העולם נחו ע"י גשמים ואנן אורחיה אורי לנו כמה גדול כח הגשמים כדי לשבת להקב"ה ולפיכך קבועה בחיית המים שקול יום הגשמים בחיית המתי ע"כ : **מהרש"א** שנאמר עושה גדולות ואין חקר נפלאות וגומר כ"ל והיינו האי קרא דכתיב בלויב סימן ה' גבי האי קרא דתייתי הנחן מטר גומר אבל קרא דבספרים שלפנינו עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות גומר כתיב סס סימן א' ולא כתיב לגביה מטר ונראה לפרש לגבי מטר על פי מה שכתב פ"ק דבבא צררא מי סגל לשקף תעלה הרבה טיפין צראחי צעדים בו' שלמלא ב' בדפוס אחד מטעמות הארץ בו' ודרך לחזיו קולות הרבה קולות צראחי צעדים בו' שאם יהיו ב' יולאין בשביל אחד ממריבין העולם בו' כמפורש סס ועל דרך זה כיון ה"נ נהאי קרא לגבי מטר עושה גדולות גומר צעפי המטר נפלאות עד אין מספר נקולות שיהיו צמטר וק"ל *כתיב הכא עושה גדולות ואין חקר וכתיב החם הלא ידעת וגו' ואין חקר לחבונתו בר' זהה הג"ש מאין חקר לאין חקר ע"פ מ"ש הגס שיש לאדם להשיג ולחקור צמלאות העולם צדריאית מתוך העשתי' מ"מ מה שלא ישיג ויחלה בקצור הטובות וזה וכו' הוא עמוק ומי יתלאלו וכמ"ש פרק אין דורשין צמבוסה מתוך כל חחקר כמה שרשיית התמונ' ו"ש הלא ידעת אם לא שמעת נגו' בורא וגו' ר"ל גם בלאו שמיעה מתוך התורה צראחית צרא בו' הלא אפשר שדעת מתוך חקירה צוה ומסיים אע"פ שרשיית להתנונן צוה מ"מ אין חקר להחונתו ומה שלא תפוג חתלה בקצור הסגתך ושמתק הוא שג מתוך : *כתיב מבין הרים ככחו נאור בנבורה בו' עין מ"ש הנוס' ואני מוסיף צוה ע"פ מ"ש דבג"ש כל מאין חקר שברכח חמיית המתי' מיוסד צוה דאין חקר לגבורתו דגבורת האדם שהוא תמית המים ואחה גבור צסק זה שאחם חמית המים וכן הגשמים צבאים צגבורות ומביאים רחמי' לעולם כלקמן יתלאלו וכו' אמרינן לקמן גדול יום הגשמים בחיית המים : ומגן רבחפלה בו' וכתיב בתריה ונחתי מטר וגומר וא"ת זמאי קנעני ליה ומגן דנחפלה הא מטרם חפלה שלמה דקעטר המים ולא יהיה מטר גומר והתפללו וגומר וי"ל דקרא לא איירי אלא דבער כנר השמים צעי חפלה ע"י צעק צרה אבל הכא צעי בלאו עת צרה אלא חפלה קטוע שכל יום מ"ל ומייתי לה מלעבדו בכל לצנכס בו' אינה עבודתו דאיירי צעודו ופלה קבועה שכל יום וק"ל :

אצרו האוב וגומר וישל תחיית המתים דכתיב *ידעתם כי אני ה' בפתיח את קברותיכם במשרעא אמרי אף מפתח פרנסה דכתיב *פותח את ידך וגומר ורבי יוחנן מאי טעמא לא קאמר לה להאי אבד לך רבי יוחנן בגשמים נמי היינו פרנסה :

שלש מפחות לא נמסרו ציד שלח שלח חזיה עליהן כר כנון יורקמי שר הנדר וגבריאל שר של אש וליולה שר הריון הוא עליו פותח כדכתיב יפתח ה' הוא צעלמו ולא ע"י שלח ומיבעיל לי דמאי חסיד נמי מפחה כלי ועמו של הקב"ה דכתיב פחה ה' אש אורנו ויו"ל כלי ועמו ואית דמפרשי שלא נמסרו שלחית ביחד ומביאין דאיהם מהגיה כן מלינו צ"ר כשאל יאבו מפחה של גשמים צימי אחאב אמר הקב"ה תן לי ימפחות של החיית המים שהיית בן כרפית שיש ליג' מפחות שלל מוסהים ציד השלח וכן נאה שיהו ב' ציד תלמיד ואחר ציד הרב וקא מפרשי כהני ג' מפחותן סן שאפילו שנים מהם לא נמסרו ציד שלח ביחד כן מלינו צליהו בו' ואיכא למפרך דלא משתמעו הני קראי להאי ליסג' וכחצו צחוס' הקשה הראב"ד אמאי לא חסיד פורענותן של רשעים דכתיב יפתח ה' את אצרו ויולא את כלי ועמו וקירך מוסס דאשכחן פורענותן של רשעים ע"י שלח דכתיב ויאל מלאך ה' ויך צמחנס אצרו והאי דכתיב פחה ה' אש אורנו לכלותם קאמר ואפשר שאין כלותם ע"י שלח כי אש ציד הצורה כי אז יהיה המשפט החוק וכו' לפי שאינם אלא ליום הדון ואינו הווה תמיד לא חסיד ליה ויש מקשים והלא מלינו שצמטר מפחה של גשמים לאלהיו ומתרחץ שמתחה אחד נמסר לשלח ולא ב' ולכך כשצק הקב"ה לתת מטר המיה צנה של רשעים וכשצק אלהיו מהקב"ה שיקיבו א"ל נג' מפחות שיש בידי יהו' ב' ציד תלמיד ואחר ציד הרב ולשאב דגמרא משמע שאף אחד מהם אינו נמסר ציד שלח ונראה דלא קשי' מידי בלא מלינו שצמטר לאלהיו מפחה של גשמי' אלא דקראתו לשי"ת עלר את הגשמים וקרא מוכח הכי דכשרה הקב"ה לתת מטר אחר לאלהיו לך הרהר אל אחאב ואחנה מטר אלמא מפחה של נחיתת מטר ציד הקב"ה אלא חסידו ע"ל את המטר וכן מפחה של חמיית המים לא נמסר לאלהיו ולאליסט אלא שצמפלה המיה הקב"ה את המה ע"כ תוספות פרש"י אני ה' ולא שלח : פותח את ידך ולא שלח : גשמים היינו פרנסה שורשים ופירות גדילין מהם לפרנסת העולם : תלמידי כחצו צסס הראב"ד י"ל ציפורים לא נמסרו ציד שלח שלח הוא שר העולם הצורה לנביאים מוסל צמרכה כאל מן הסוכה העליונה וכן העליון בו וכאז אצרו נעשה אדם צלמנו וההוא ליה ליה ג' מפחות וכו' ע"כ :

מהרש"א *הואיל דר' מינין הללו אינן באין אלא לרצות על המים וכשם כו"א בלא מים בו' צירושלמי מפרש טעמיה דר"א ע"י שארבע מיונין אלו גדילין על המים לפיכך באין פרקליטין על המים : *כשם ונכסבים בו' ונכסביה כחשקט

מ"ס
ק"ס
ס"ט
מ"ד
מ"ג
מ"ב
מ"א
מ"ז
מ"ח
מ"ט

ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט

ע"י

ע"כ

ע"ג

ע"ד

ע"ה

מאומתי פרק ראשון תענית יח

מפתח גשמים ומחיה לכן אחרי נתירון החסופי דלא דקארר שלא נמסרו
 אינו ר"ל שלא נמסרו לעולם דהא נמסרו בל"ו א"ס כוונת רבי יוחנן היא
 לומר ששלשון יחד לא נמסרו ביד שליח הא דתמי דאמר רבי יוחנן ג'
 מפתחות הם ביד הקב"ה משמעת שלשלתו יחד הם ביד הקב"ה בלבד ואם
 רוצה לפרש עוד הכרז היל"ל ששלשון ביד הקב"ה בלבד ולא ביד שליח
 מדקארר לא נמסרו הוא משמע דלפי על של א' חסר א"ס שחיה הוא אומר
 לא נמסרו וזונו מיעוט נמשכרו א' שחיים חסר לך תיך לפרש לא נמסרו
 לעולם וה"ק שלשון ביד הקב"ה ולא ביד שליח אפי' לפי שגם א"ס ופתי'
 מהם לא נמסרו מסירת עולם אלא לפי שעה . וענין און לויכון בלאר מה
 שהקשו מהגשמי' שמסרו לאליהו שהרי עזרת גשמים היתה על פי אליהו
 ולעולם מפתח הגשמים דכתיב יפתח ה' לך את אוזני העובד את השמי' לא
 נפתח ע"י אליהו אלא ע"י הקב"ה דכתיב לך הראה אל אחזק ואחזה מער
 וענין הענין אינו מפתח אלא עזרת מפתח שלא יפתח הקב"ה אוזני שרע
 ה' חללו של אליהו שלא לפתוח אלא ע"י דבר אליהו וגם מהחמי' שהיה
 אליהו ואלישע ליכא לנאשוי דילמא לא נמסרו להם מפתח אלא בעט מכת
 תפלתם ואיברא דנחמ' סתידהו פ' חלק אחרו בעט רחמי אלקידיא דמיא
 יכז ליה סקל אלקידיא דמיקרא ויהו אלא גם שט קשה מנ"ל דעני רחמי
 אלקידיא ויהיב ליה דילמא בעט רחמי מקמי קב"ה ולא ליחוט מערבא אלא
 לפי דבריו . אפשר דחשם אליהו פן מפלה הרבים השואלים מער מחא ה'
 דתהא תפלתו ששאל שלא יהא מער ויחללם סם שחיים שנבע חי ה' א"ס
 יהיה מער לך שלא שחיים מינו החפחה וכו' לא תעיל תפלת הרבים
 למחר ולקח התפתח מידו :

תנא כטל וברוחות לא הייבו חכמים להוכיר ואם בא נ
 להוכיר מזכיר מאי טעמא אמר רב הנינא טל ג

ורוחות אינן נעצרין טל מע"ל דלא מעצר דכתיב *ויאמר
 אליהו החשבי וגו' חיה ה' אם יהיה השנים האלה טל במסר
 וגומר וכתיב *לך הראה אל אחאב ואחנה משר על פני
 הארמה ואזו טל לא קאמר ליה למימרא דלא מעצר
 וכי מאחר דלא מעצר אליהו אשתבוני למל ליה ה"ק
 ליה אפי' טל דברכה נמי לא אתי ולחדריה למל דברכה
 משום דלא מינברא מילתא רוחות מע"ל אמר רבי ירמיה
 בן לוי דאמר קרא *כי בארבע רוחות השמים פרשתי ירייה
 אחסם ואם ה' מאי קאמר ליה קב"ה לישראל אילימא
 ה"ק דבררתניכו בדי' רוחי רעלמא האי כארבע בארבע
 מיבעי ליה אלא דמכניפנא לכו מדי' רוחי רעלמא מארבע וע"ס
 מיבעי ליה אלא רבי קאמר כשם שאי אפשר לעולם רס"ב
 בלא רוחות כך אי אפשר לעולם בלא ישראל :

אינם נעצרין שאמלא הו נעלרין אין העולם קיים והא דלמרינן
 משיב הרוח ומוריד הגשם לאו משום חיוז דרוח אלא חיוז
 דגשם הוא מוכיר דעת גרומאן מוטילין לארץ לנגב ולתקנה
 כדנשמון ויקא דעל משרא כמשרא : ואלו טל לא קאמר
 ואחנה על ומער אלא מער בלבד : דלא מעצר על לעולם ואפי'
 בצוהין שנים : אשתבוני למל ליה דקארר א"ס ויהיה הגשם
 האלה על ומער גו' דהא לא נערר : אפי' מ"ל דברכה שלמית
 שום צמת : ולהדריה למל דברכה ולימא (ואחנה) על ומער :
 דלא מבר' מילתא דהא על הוה מעיקרא ולא היה אחזק ירשע
 מורה חצורת השל דברכה . דאי הוה אחר ואחנה על ומער
 אחזק הוה מקשרו ואומר לו שלא נערר ע"כ : לא למסר הארין
 הרב לשנון צפירוס הקושיא והתירוץ :
ב
הא

כמשפטם הרי באן מים בו' דא' הרמו ביום שני וציוס שני
 צמלה ונסכה לרמוז על ניסוך המים אבל ביום שביעי בא הרמו
 צמלה כמשפט ע"ס מ"ס צ"ק ד"ה דבנה גירונין על המי' ונסכו
 לפני מים בנה בו' ולפי צביו' שביעי של תב הוא גמר דיוו ומשפטו
 וע"כ בא גמר הרמו צמלה כמשפט לכחוז כמשפטם דר"ל היום
 הוא גמר משפט ורין המים וע"כ נסכו לפני מים בו' ודו"ק .
 שלא נמשכו ושלוח' הו' עיין מ"ד התוספות ונראה דר"ל
 הרגיש בזה שפיר שלא נמסרו לשלוח' אחד ביחד עכ"ל וכוונתו בזה
 כתב צ"ע ע"ס צ"ד כשנשק הקב"ה לחת מטר צימו ליהוה היתה
 צנה של לרפיה וכשנשק אליהו מהקב"ה שחיהו ח"ל ב' מפתחות
 שים בידו אין נהא שיהיו שנים ביד התלמוד וא' ביד הרב וכנח
 צ"ע ולישנא דגמרא לא משמע כן אלא שחף אחד לא נמסר ביד
 שליח ונראה דלפי' ט' שלא נמסר המפתח של גשמים לאליהו בו'
 אלא שאליהו עזר את המער וכן מפתח של ת"ה לא נמסר לאליהו
 ולאישע אלא שנפתלה היתה הקב"ה את המטר עכ"ל ועלם ממנו
 היתה אגודה דפרק חלק דליחא דהויה שנמשך לאליהו אלקידיא
 דמער וכיון דהוא הקב"ה דליחא אצטרא בעלמא בו' מלה בן האסה
 בעט אליהו רחמי למיתון לו אלקידיא דת"ה בו' ע"ס : וכנחו
 עוד התוספות והא כתיב פתח ה' אוזרו ויוצא כלי ועמו בו' אמאי
 לא כתיב ליה הכא וי"ל דלא כתיב אלא מפתחות של עוצה בו' ואם
 האמר הא אמרינן יורקמי שר של צרד בו' ע"ס ולא ידענא מאי
 קשיא לכו מער של צרד דהוה לאו כלי ועמו הוא דה' לטובה צל
 כמפרש פרק ע"ס אמר יורקמי שר הצרד בו' ארד ואלגן הכנחן
 ואלול ללדיקוס בו' ובעיקר קושייתם עיין לעיל בשם הרשב"ד
 תירוץ לזה . של מיה דכתיב וימור וכו' יש להקדים אמאי לא מיייתי
 קרא דלעיל מייניה נבי לאה דכתיב וירא ה' כי שנואלה לאה ויפתח
 רחמי וי"ל דהיא ליה לאתווי קרא דחל שנמסך מלת ויפתח
 לשם וישמע אליה אלהים ויפתח וגומר וכן בשל גשמים
 יפתח ה' לך וגומר וכתחית המתים כי אני ה' נפתחי
 את וגומר אבל האי קרא דלאה לא נמסרה הפתיחה
 לשם איכא לפרושי דכיוני ויפתח לא קאי אשם אלא אחי
 שבידו לפתוח שנתן הקב"ה המפתח בידו ומייה נפתח את ידך
 אע"כ דלא נפתח לשם דהוה צו כן לפי שפוחת ומשביע הם בלשון
 נפתח ושינה לכחוז ידך בלשון נוכח ולא כתיב ידו בלשון נפתח
 נדרוהי מייניה ידך ולא ע"כ שלח וצוה יתיישב למל ליה הויה קרא
 דלעיל מייניה פתח ידך על רענעל ב' גשמים נמשכו וכו' וקשה כיון שעיקר
 כוניה בלשון נוכח יש לפרשו אשליה שניהן צידו המפתח ודו"ק :
 דה"ר י"ב טלשה מפתח' לא נמסרו וכו' חסום וז"ל והא אמרינן דמפתח
 גשמים נמשך ואלוהו וי"ל דהא דקארר שלא נמסרו אינו ר"ל
 שלא נמסרו לעולם דהא על רענעל ב' גשמים נמשכו וכו' וקשה כיון שעיקר
 הקושיא היא מתיחת החסום וגשמים ועלה משני שלא נמסרו הוא להיות
 לעולם למה תור לומר בתירון הכתוב דהא גשמים ומחיה שיימסרו דהיא היא
 הקושיא ראשונה . ונראה דנלו התום' נתיחת תיובת אחי שים לתרד שלא
 נמסרו שלשון יחד אלא פסם נמשך מפתח אחד של גשמים : וכאשר מפתח
 של גשמים נמסר לו מפתח של תמיה אכל לא שתיב' יחד כחם כפי' חלק שלא
 יאמרו שגם ביד התלמוד וא' ביד הכיכון פרש"י וי"ל מפתח היינו שלא
 נמסרו לשלוח' א' ביחד וכו' רש"י לתרין קושיא חסום' שהרי נמסר לאליהו

מאימתי פרק ראשון תענית ימ

למחול ולזה כיון דרש"י ז"ל שפיר שיש לו דחוב לז' מתוך תורתו ותמיס ללג
 יותר משאר בני אדם וקמ"ל דחוביה לדחובי ללג וכן פי' ברוב קפדני'
 וקשים כדכרול והסבא אחי שפיר אמן מהבא מתנין לה אבר בניה אלו ת"מ
 הם כדכרול שאינו מתקרב כן גם הם הת"ח אולם מתרבים לעשר על
 מדותיהם וכן פירש"י ברוב קפדנים וקשים כדכרול וזמ"ל אל תקרי אבניה
 לכאורה ד"ל נומר שדקדק בכתוב שפיר אבניה כדכרול דהיינו לו נומר אבניה
 כדכרול ולכן ד"ר נומר שפיר כדכרול נכדול יחד ונראה שדקדק שפיר
 מניין בקלות לו מהנה חורה דכתיב ויהי שפיר אבר על ראשך נחשת
 והארץ אבר חזקתך כדכרול שאינו מותב כלום כדכרול וכן פי' כדכרול אף חזקתך
 ישראל ארץ אבר אבניה כדכרול נכדול הארץ כדכרול ארץ מולאה פירות
 ואין להקבין בין האבנים לשאר הארץ שנין כדכרול הנ"ל פי' קלה הם כי לא
 להטורס נכדולם של ארץ ישראל ל' ליה דרש אל תקרי אבניה אלא בניה
 שתלמידי חכמי' שבהם קפדנים וקשים כדכרול ולא חזקתך אלא דאמרי' בנתי'
 על פסוק וחקק שני מקלות לאחד קרחתי נועם ולאחד קרחתי חובלי' נועם
 אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל שזוהים זה לזה כדכרול ויחבלים אלו
 ת"ח שכל קסמים זה לזה כדכרול דיש נומר לדעום שתלמידי חכמים
 שבארץ ישראל הם נוחים זה לזה אבל ת"ח הם קפדנים וקשים כדכרול ע"כ
 שאר העם שאינם ת"ח אלא קשה דכיון שרבי אבה מהני מהבא דלדנא
 מרבין דרתא אורייתא מרחש ליה אף תלה הכתוב כן דל"ל ונלא גם ככל
 שאר ארעות אורייתא מרחש ליה ליה ועוד מה שכתב הו"א ל"ל שנומה הם
 כדכרול ולא נח היה להטורס רבים כקה וגם כדכרול שח"מ של ח"י
 הם מעמימים זה לזה ונחשים כדכרול ויש קשים כדכרול לנבי' שאר העם א"כ
 שבו הוא שחקסיד' על כבוד תורתם שלא חילולו כה אבל ח"ל הם חובלים
 זה לזה א"כ אין קפדנים שכלל כבוד התורה אלא לכבוד עולמם הם חובלים
 זה לזה נמלא שנין בנתי' וכן ח"ל הם קשים כדכרול אלא שבנ"ל אין כהם
 וזהו קשים כדכרול אבל ח"ל כן קפין כדכרול וחובלי זה לזה

מהר"א שנאמר כי שלשן יאמר הנה ארץ וגו' כלומר
 כי שלשן גם כהן ואמר לו הנה מושל כללו
 לארץ גם מער וגו' עזר וכיניו דעזר על השלשן שכתבו כה' מערי
 שוכר וק"ל :

אמר רבא תלמי לאטרא מטרא רויא לאילני מטרא
 נחא לפירי עורפילא אפילו לפרצירא דתותי
 קלא מהניא ליה מאי עורפילא עורי פילי :

מיטרי נחא שורד נחח : עורפילא גפמיס דקיס כך שמס :
 אפילו לפרצירא רתיתי קלא הגרעין שחתת גושה
 של קרקע : מהניא שמחיל לבצק ולעלות עיר : עורי פילי
 שסורא סדקי הארץ : ל"א שגדלת ומלמ' הגרעינין העומדין
 בסדקי קרקע :

ה אמר רבא האי צורכא מרבנן רמי לפרצירא דתותי
 קלא דכיון דנבט נבט' ואמר רבא האי צורכא
 מרבנן דרתה אורייתא הוא דקא מרתחא ליה שנאמר
 ירמיה *הלא כה דכריי כאש נאם ה'אמר ליה ר' אבא לרב אשי
 אתון מרתם מתנייתו לה און מהבא מתניין לה דכתיב
 דכרי' *ארץ אשר אבניה כדכרול אל תקרי אבניה אלא בניה *
 ח אמר רבינא אפילו הכי מבעי ליה לאינש למילף נפשיה
 יא בניתוחא שנאמר *והמר כעם מלכך והעבר רעה
 יב כמשרך :

צורכא מרבנן כדכרול חרין ת"מ זקן לא קרי לוצרא אלא ההוא
 מרבנן קרו ליה : פרצירא דתותי קלא גרעין הורע
 שחתת גושה של קרקע : כיון דנבט נבט' שחתיל לבצק
 ולעלות עולה למעלה כך תלמידי חכמים כיון שזלא שמו הולך וגדל
 למעלה : אורייתא מרתחא ליה שיש לו רוח לז' מתוך תורתו
 ומסיס ללבו יותר משאר בני אדם וקמ"ל דחייבין לדחובי ללג
 זכות : כאש שחתחא כל גופו : בניה תלמידי חכמים מקיימי
 עולם בצנינו : כדכרול קפדנים וקשים כדכרול ע"כ :

מהר"א ש"א דרתה וכו' לפי שהעם הוא ממדות הגרועות
 כמפורש בנתי' ודריס אמר דים לדון הת"מ לכך
 נכוח דלירייתא עו' שהתורה היא דבר רומי דומה לאש כתי"ס
 אש דה למו שהיתה כדכרול לפינוי גוף שמורה על גבי אש לבנה
 וכדכרול התורה כגוף הת"מ היא מרתחת את הגוף ומניאו
 בצבע לודי כעם שהוא מרתח הלז ומסוק דעמי למילף נפשיה
 כו' הדיונו להרגיל עלמו כדי להרחיק עלמו ממדה רעה זו גם
 שהוא ת"מ כתי"ס שהרגיל על כל דבר שלטון . אל תקרי אבניה
 בו משום דלפי פשוטו של פסוק ה"ל למכתב אבר אבניה כדכרול
 דל"ל לומר אבניה כדכרול דל"ל לזו אבניה הם וע"כ דרשו מיניה
 אבניה בנייה כדמרתין נמי אל תקרי בנך אלא בונך כו' וע"כ
 זה קרי לת"מ בנתי' כמסכת שבת .

הר"י אמר רש"י הוי לוצרא וכו' וקשה מה שאמר אהיו
 מתחם מתחילי לה און מהבא והוי ת"מ שם הוא שחתמי' חכס
 מתחם כחם וכדכרול לא הוהר מתימות חם לכדכרול אלא שם קשים
 כדכרול וכן מנין שם לוח' אל תקרי אבניה אלא בניה וכו' דאמר מרתח'
 דם איט לעינין דעם אלא לעינין שחתחם חכס ואינו שפיר על מדותיו

אמר רבי שמאלא בר נחמני אמר רבי יוחנן שלשה
 שאול שלא כהונן לב' השיבוהו כהונן אחד
 השיבוהו שלא כהונן ואילו הר אליעזר עבר אברה' ושאל
 בן קיש ויפתח הגלעדי' אליעזר עבר אברהם דכתיב
 * ובנות אנשי העיר ויצאות לשאוב מים והיה הנערה
 אשר אומר אליה ונומר יכול אפילו חגרת או סומא
 השיבוהו כהונן וגדמנה לו רבקה שאול בן קיש דכתיב
 * והיה האישה אשר יכנו יעשרנו המלך עושר גדול ואת
 בתיהן לו לאשה ואת בית אביו יעשה הפשי יכול אפילו
 עבר או ממור השיבוהו כהונן וגדמן לו דוד' יפתח
 הגלעדי דכתיב * והיה היוצא אשר יצא מרלתי ביתי
 לקראתי בשוכי בשלום מבני עמון והיה לה' והעליתיו
 עולה יכול אפילו דבר טמא והשיבוהו שלא כהונן
 ונדרמני לו בת' והיוני רקאמר לוח נביא לישראל
 * וצרי אין בנלעדי אם רופא אין שם דכתיב * אשר לא
 צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי אשר לא צויתי זה
 בנו של מישע מלך מואב שנאמר * ויקח את בנו הבכור
 אשר ימלוך תחתיו ויעלבו עולה על החומה ויהי קצף
 גדול על ישראל ויסע מעל וייוטבו לאש ולא דברתי זו
 כתי של יפתח הגלעדי' ולא עלתה על לבי זה יצחק בן
 אברהם אמר רבי כרביה אף כנסת ישראל שאלי' שלא
 כהונן והשיבה הקדוש ברוך הוא כהונן דכתיב * ונרעה
 נרעה לדעת את ה' כשהר נכון מוצאו ובא כנסת לנ
 וימלקוש

סס
 ירמיה
 ע
 דכרי'
 ח
 קפדני'
 יא
 יב
 יג
 יד
 טו
 טז
 טז
 טז

מאימתי פרק ראשון תענית

וכמלקוש יורה ארץ אמר לה הקדוש ברוך הוא בתי
 את שואלת דבר שפעמים מתבקש פעמי' אינו מתבקש
 אבל אני אהיה לך דבר המתבקש לעולם שנאמר * איהו
 כמל לישׂראל ועוד שאלה שלא כדוגן אמרה לפניו רבנו
 של עולם * שימני בחותם על לבך כחותם על רועך אמר
 לה הקדוש ב"ה בתי את שואלת דבר שפעמים נראה
 לפעמים אינו נראה אבל אני אעשה לך דבר שנראה
 לעולם שנאמר * הן על כפים הקוחד :

יפניה
 פס

שלשה שאלווכר ובטת אנשי העיר והיה הגערה משמע
 הגערה הולאח חתלה מן העיר ואמר לה הסקני נא
 זה היה מנחם : אפי' היא חגרת או סימא לפי שלא פירש
 בשאלתו והיה אפשר להבין שהיא בעלת מוס ולא יצין נה אליעזר
 וקתנה אלא השיניה כהגון והזמיונו לו רנקה : וכתנו בחידושים
 והא דלא אמר מתורת או שפחה כמו שאמר בשאלו מסוס דליעזר
 היה לו ליתק בהכרח לקיים שניעוהו מתפחת אברהם אבל חגרת
 או סומא היה ליה למתע"ב * ויש מי שחידך דלא שייך ערוך
 חמורת דהא לא ניתנה חורה * או נמי דגבי אשה לא דייק עלמא
 אלא ליופי ויש מתקיים היכי קאמר שאלו אליעזר שלא כדוגן והא
 לא אמר אלא אשר אומר אלוהי נא כדך : ואם יראה שהא
 חגרת או סומא לא יאמר לה * ויש לומר דהכי פירוש אפילו היחה
 חגרת שיהיה לה רגל על עץ והוא לא יאיר רואה או סומא כנון
 שיש לה עינים ויפס ויפנה רואה כלל ע"כ : דבר טמא כלב או
 חזיר : והיינו דקאמר ליה נביא וכו' מדמגני ציה קרא דאמר
 הנרי אין בגלעד וכו' * אלא דלא היה נוחא קמי שמי' כדאמרן :
 הצרי אין בגלעד פתחם היה בגלעד והיה יכול להחיר את נדרו
 אלא שלא רנה יספק לילך אללו מהדן גבות רוחו אמר לא אלך
 אללו שאני שפט ונביא פתחם לא היה רואה ללא אללו שהוא נביא :
 וכתיב אשר לא צויתי וגו' בירמיה כתיב בפרשת בקבוק ובנו
 את צמות החושש אשר צגיו צן הנס לברוך את צניהם צאם אשר
 לא צויתי ולא דברתי וגו' * שלא חתמרו הלא לזה כמו כן הקצ"ה
 למיטע ויפחח ואברהם כי מעולם לא צויתי את מיטע לברוך את
 צנו דכתיב ויקח את צנו הכסור וגומר ויעלכו עולה על החומה
 ולשמים כהנון כסנור היה לרצות להקצ"ה * והא דכתיב על
 שרפי עלמיה מלך אדום לביד מלתא חמרינה הוה * ולא דברתי
 ליפחח שאלתי מימינו ויהי חק ישראל ובתרגום מזכיר
 לגנאי פתחם ויפתח אלתא סלא היה צומת הקב"ה צבחו שרפי
 מזכירים לגנאי יפי שלא הלכו זה אללו זה לבטל הגדר * ה"ג לא
 עלתה על לבי זה ויקח צן אברהם כלומר אע"פ שצויתי לו מעולם
 לא עלתה על לבי לשחוט את צנו אלא כדי לנסותו מפני קטיוורו
 היינו שכן כדאמרנן בטהרהדין ויהי אתר הדברים האלה אשר
 דבורו של שטן צומת וזאת דלא ברטי האוי ולא עלתה על לבי משו'
 דענו בקרא חמרינה דלא כתיב אלא אשר לא צויתי ולא דברתי
 ובפרט דבקבוק כתיב כל הני שלשה אשר לא צויתי ולא דברתי
 ולא עלתה על לבי : כהנחתי אשר לא צויתי זה בתו של יפתח אע"פ

שצויתי לו לשחוט תורה ומלות מלוה זו לא צויתי עליו ולא דברתי
 זה צנו של מיטע והלא מיטע עכו"ם הוא וחולק הוא לה' להדר
 עמו אפי' דבור בעלמא ובדבריו הגדה חשיב כלב צהריהו דכתיב
 אשר יכה את קרני ספר ולכדסו גו' נר' ויחנן דלא חשיב ליה צנמ'
 פשטי ליה להאי קרא בהלכות שנתכחו ימינו אללו של משה רבינו
 וכך אמר כלב כל מי שיחזור אלו ההלכות לחקונן אמן לו עכסה
 בקני כדארשני ליה במסכת חמורה ואין לחוש שהטרה רוח הקדש
 על עבד ועל ממוז דלא חמרינן צומסת נדרים שאין השכינה שורה
 וכו' : ובגדעון בשאל למנוע על מעל הארץ ובגיוה לבי יהיה חק
 זה שלא כהגון דמה חקלה יש את יסתר עולם בעל לילה חת
 לנדה מפי רבו' : ויבא בנשיש לנו פעמים אינו מתבקש
 שמיט סימן קללה דקין ועל דבר המתבקש לעולם ואפילו צומסת
 החמה : פעמים נראה כשהוא ערום נראה זרועו ונראה כנגד
 לבו ואינו נראה כשהוא לבוש וכף נראה כל שפה שהיה נרא' לטני'
 וי"ל על כפים השמים זורה ארס כשכסה : וכן נא לנצנצא כפי'
מהרש"א יבול אפילו חגרת כו' כתבו החוספ' ויחמה וכו'
 ע"ש ומיהו למאי דאמרי' צומסת אף קשה אמאי לא לא חמרי
 השורה ה"מ פריך נמי חמורת ושפחה אף קשה אמאי לא לא חמרי
 ששאל שלא כהגון דשאל לא היה מתפחת אברהם והוא אמר
 ליה אל בית אבי חלך ואל במשפתי ולקחת אשה לבני מסס וי"ל
 דעל זה התאון בהפלה שחמרי וזה אדע לשון חמרה הודע לי זה
 כי עשית חסד אם היה מתפסחו כו' כפי' רש"י צומסת ולש"י יש
 לתרץ גם כן קושיות החוספ' כיוון שהחוספ' שהיה מתפסח אברהם
 לא היה ג"כ חמורת או שפחה דמשפח' אברהם צמוק מיופסח
 הוה ועי"ל שלא נתן הזמנדים על ידיה עד שהיה לו צמ מי היא
 שלא סמך עממו על הניחוש שא"ל הסקני מיס עמך וגו' וא"ג
 דכתיב ויקח האיש נוס וגומר וצבר הכי כתיב ויאמר צמ מי את
 וגו' אין מוקד' ומאחר צמורה וכך מוכח מתוך פסוקי של אליעזר
 דכתיב ואשאל צמ מי את ואח"כ ואשים את הנוס על אשה דודאי
 לא סמך אליעזר על ניוחושו וכו' החוספ' צמ ג"ה דאל"כ למ"ד
 צמ' ד' מיתות צן נח מוזהר על כבודו וכל האמור זה איך נחש
 אליעזר וא"כ אחר ששאל צמ מי את לירם מתפסח' אברהם דע
 נמי דלאו חמורת היא אבל על ניוחושו לא סמך כלל ואף להקשות
 דאם כן בחגרת וכומא נמי אמר שיראה אוקה חגרת וסומא לא
 יתן לה הזמנדים כבר כתבו החוספ' צמ דצמרת אשך שיהיה
 לה רגל כל עך וסומא נמי דאשך שיהיה לה עינים ויהי ולא
 הראה כלל ולא יתן אליעזר וכפירושו רש"י : שאמר שאל שלא
 כדוגן כו' יש לדקדק הכא אמאי שאל שלא כהגון דהא אם יראה
 שחמור או עבד יסקה לא יתן לו צמ ואין לומר דמיה סיקרוגו את
 בליה התקדש לו ויעבור אלו דלא יבא חמור וגו' דהא צמד ליבא
 למימר הכי דאין קיושין חוספ' ועוד דאף לדוד הא לא נהקדש'
 בהרבה גלות דהוה ליה התקדש במלגה דאין' מקודשת כדאמרינן
 בטהרהדין פרק כ"ג וי"ל דמ"מ כיון שסתם שאלו דבריו והיה
 האיש אשר יבנו וגו' ולא פירש והאיש הכשר אשר יבנו וגו' מקרי

מאימתי פרק ראשון תענית

כ

שפיר של שלל כהגון ביון דאם יהיה ממור או עבד לא נחיימו דבריו והואם אשר יכנו וגו' וכן יצ' לקמן גבי יפעת דלא חל נדרו כלל בבתו מ"מ שאל שלל כהגון שלל נחיימו דבריו להקריב בתו עולה: יבול אפי' דבר טמא בו' פירש רש"י כלב או חזיר בו' עכ"ל ויס' להקדק דל"ל לחומר יבול חטיו דבר טמא עפי הל"ל מיניה וביה יבול אפי' בתו וספי כל אדם דשלל כהגון הוא כמ"ש שהסיו לו שלל כהגון שמונה: לו בתו וי"ל דאדם נמי בכלל דבר טמא לקרבן הוא כמ"ש אשר לא ליימי וגו' וצ"ד מדמה כדריא אדם לדבר טמא והכי איתא שם אפי' הקדש דמיס לא היה יפעת חייב כהא דתנברי ב"ר נראה דלא חל נדרו כלל בבתו ומיהו כך דמיימי רש"י נמי בשם ב"ר הלוי אין בגלעד שהיה שם פנחס יכול להקיר את נדרו נראה דסובר זה וי"ע: וכתבי אשר לא צויתי וגו' כפי רש"י דהיינו קרא דפ' בקבוץ ורישא דהאי קרא בהקרבן צויהם עולה חייבי כהדיו דכחו צונו את בנותו בעל שרוף את צויהם בשם עולות לבעל אשר לא נומר ועיין בפרש"י: אף כ"י בו' שנאמר ונדעה נדרפה לרעת גו' הוא מנואר ב"ר ש"ס אלדס לחקור במילתא הע"י כפי הגהת שלנו וו"ש לבו ונאסרה גו' ונדעה גו' שיחמו ישראל אתרי החרות שאלו עליהם צעור עונם ששנו אליו ונדעה ונדרפה בהגבה שלהם וגומרה לרעת את ה' היא ידעת מליאותו ית' כי ידעת מהותו א"ל לידע זו"ש כי כשר נכון מולאו שאל ויהי קשה צעיון בהגהת מליאותו כי הוא נכון להסיו כמו שכתוב מליאות השמר בכל יום כמ"ש צעל חובות הלבוות כי חתוק על המעו"י כל שעה ידעת מליאותו כמו שחתוק מולא השמר כמ"ש כלל השמש בנבחרה שהוא מוסף אור בעולותו כן ויסקי שלל המעין במליאותו ויתר ואז יובא בגמס לנו שהוא חייב לכל העולם וא"ל הקב"ה את שאל שלל כהגון דהיינו דבר התחזק לפעמים אני אהיה כולל שיינו נעזר לעולם ועל דרך זה נראה שער גמסתי ישראל צעמי נדרו כזה הולדתו לסיחוט שאלו נעזר ומסקי לעיל דלכרזה הוא נעזר דכסובין ישראל הוא על לכרזה ובהפך יהיה הטל לקללה ול"ע שהוא תרגום של קללה ושיעור מלקות ל"ע בי פעולת טל לכרזה חתפך ל"ע זקלקלה וע"ו שאלה כ"י צמה שהיה לו כעל שמימי כוחס מלח על ולא כחחמה שנעשיה ממנה כספך שהיה ל"ע ואל' הקב"ה את שאלת כוחס דבר שפעמים נראה בו' דהיינו כי יש תופעות אופיות בולטות שהמות' עיקר והחחומ' טפל ויש בהפך תופעות שהחותם שקוע והחחומה עיקר שנעשיה בולטות וההיה החחומה ממנו ל"ע וסומן קללה חבל אני אעשה לך זכרון לטובה לך בדבר שראש לעולם שאל' הן על כפיס דהיינו עבים שהגס והטל מהס אי לכרזה אי לקללה ולמעלה מהס בשמים למעלתך חחומך שהיה לורת יעקב החוקה ככסא כבוד שארת פרנץ כוז ודאי לא נשתנה מתחת לחחומה וע"ו מתחם זה לא נשתנה לעולם:

יבאם ומעשה שלל כהגון אמנם אינה תפלה שלל כהגון וכן קשה שאלו המלך שלל היה שאל' מלפניו מתברך רק נדר נדר לחת בתו למי שהיהו את גלית' וכן יפעת אינה שאלה בי אם נדר נדר לחתו בשמיים והיה נדר שלל כהגון ופי' אם כולם שאלו שלל כהגון לפי שכן אפי' כהגון ולפתח שלל כהגון כי משפטי ה' אחת נדקו יחדיו אף לפניו השוא פניס ח"ו ויעזר קשיא אף הוא אומר שאליעור שאל שלל כהגון והיה אם תהיה גמרת או סומא לא ידבר עמה ואם כולו לא ידעו כל עבד ח"ו כמו שפירשו האש"י שם לא השפיר כי אם הכסא אפי' על הרוב ידעו: ויבא' שם ועוד קשה להפך פרש"י ו"ל שפירש וכונה אנשי העיר ויולאו ויהיה העירם היוולדה תפלה מן העיר ויתר לה השקיה בה היה מתפש' וקשה עובד מי הכריחו לרש"י ו"ל לפרש פי' זה שמונה היום על הבח היתול' ראשונה מן העיר כי שפעיה קרא אינו כן דכרש' פניה היתוה על כל גמרת העיר היוולדת לשלבו מים ויהיה אשר חשיב אמריה מכלן שחה ובס לנמלך אשאל הוא האשה גו' ועוד קשה למה לא אמר שאלה חמר' אשאל שלל כהגון כי אכרסה לוכו ללכת אל משפחתו ויהי חבו וסא צניעות זה היה עובד על דעת רבו אליו תוקמן לו אל אחרת חמנות אם אשר לו משפחתו היא והיה לו לעשות רצון אחריו וללכת חקף אל משפחתו וכתי אביו וכן נבאר לדעת רש"י ו"ל למה לא אמר שאלו שלל כהגון יבול אפי' מותרת וספחה' ונראה לע"ד שאליעור נסתפק בדבריו אדוניו שאמר לו כי אם אל ארזי ואל מולדתי חלך אם הכונה לומר שער' אל ארזו ובס בפרש"י יך אל מולדתו שהיא משפחתו ומתה ית' אשה ליתקן או אם הכונה לומר אל ארזי כש פרש"י ו"ל שם כפרה אל ארזי ו חתן ואל מולדתו או אור כפרים וכפי זה הפי' אינו כלל ופס' אל ארזי חתן חתלה כתיב וזה לא יתנו לך חתן לארזי כפרים וזה הפי' ו"ל שכתבו מדרשתי אל ארזי ואל מולדתי למה הדרך לומר אל ארזי כי בכלל מולדתי הוא חתן שיק' דרך ארזו כי מולדתו ומשפחתו שם הם' למה פי' שמולתו אינו משפחתו כי אם כלל כפרים שגמל' שם אכרסה וזלך כשאל לפרן עשה משהו זה ומפלה הוא ויתר אימון לו היותו של יתקן' וזה הכונה של אכרסה היה להקפיד על משפחתו יש ביה טוהל לחייון לו ומשפחתו' ואם הכונה על אשמי המקום של מרן לו היסמל לקומין ליתקן כח זוננו שם וו"ש הקרה נא לפני היום יהיה דרך מקרה הדבר הוא ליתקן עשה משהו זה ומפלה הוא ויתר זה עשה חסד עם ארזי עשה למענו' וכפי הפשט אשם' שהשאל קריהיה רבש"ע יהי דמן מלפניו יתברך שהעיר' בעלל העירות אשר חשיב אמריה שאל שם שם וגם אחרת שאלה חתמה אורה שוכחת בעדך ליתקן והסובי חשיב חשיב כן אלל חתמי אגוד' ליתקן אומני' ליתקן שומר העירנו לא שיימי כדבר כהה כי מה' מענה לשון וחתן כפי אותה העירה אשר הוכחת ליתקן כדברים האלה וכן פירש רמב"ן ו"ל שפירש החיר' ו"ל הקרה נא לפני היום היה המקרה שהיה העיר' אשר אומר אליה וגו' אותה שוכחת בעדך ליתקן' וצוה מתחבר שלל אחר יבול אפי' מתערת בי התפלה היתה שיוון השם הכרסם כפי אותה שוכחת ויבין שכן אי אפשר לומר מתערת כי אין הקד' שחוב זוננים כאלו כי פליהם מושב ימידיים זה תמור ומתערת ויבין שאלתה היתה אינה מתערת וק"ו' ורש"י ו"ל הקרה נא לפני זה שאל' כן הוא אף היא אומר ר' שמואל שאלה שלל כהגון שאל חתמן לו חמרת או סומא ביון שהוא שאל חמחו שהאשה אשר הוכיח ה' לפח זוננו של יתקן יתן ה' וצרים האלה כפי שחשיב איתיהי שחה ארזי א"כ לא יענה אם החמרת או סומא הוה כח זוננו של יתקן מהו לו לאליעור אשם כיון כי אין תלויה לקיחה חמרת או סומא מחוק דבריו של אליעור כי ביה כפר ה' וכן גזר הקב"ה ליתקן שחיהם כח זוננו לום פרש"י ו"ל אכנת' שמואל לדרוש הפסוק כך שאמר אליעור י"ד שריותא חתמו מעיור שחיהם דבריה' האלה כפייה ותשיב אמריה על שחה וכו' ועכשו יש ביה דבר שלל כהגון ביון שהפלה היא על היוולדת תפלה שיש' ה' כדברים אלה כפיה' ויתר חס' כאלו היה חמרת או סומא ולא ידעו כי אשאל מולא שהוא היה ברמס' ככן כי הדב"ה לא יעשה חלל' שאלה שיוולדת חתמו יתן הדרבי' ביה' אך לא דקדק אליעור שאל' חלל' שום אשה חלל' ואלת כח זוננו של יתקן כי מה' הוא מענה לשון והבחימה שלל חלל' שום אשה חלל' הוא ביד בני אדם כי מה' היה לו לשאלו כהגון היוולדת חתמה כי אינה בעלת מוס' שחיהם דבריה' כפיה' וסכרסה' שיש לרני ששאל' כפי' לדרשן כך הוא שהקשה מה שפירש ויהי

בגמרה

הרי"ף אחר רש"י א"ר יוחנן משה שאלו ומ' זיס להקדק דלא שייך לומר לשון שאלה אלל דברי תפלה לפניו יתברך וזכאן לא שאל אליעור כי אם ה' אליה ארזי אכרסה הקרה נא לפני היום וגו' ואפי' יבאם לידע מן מהותם הוסיב יתן ליתקן זלכן אחר יהיה העירה וגו' אשע"פ שיש כדברים אלו שלל כהגון שמה חתמה חמרת או סומא מ"מ לוחת יקרה זה לא נשתנה לעולם:

מאימתי פרק ראשון תענית

כא יבא ברגה אחרת מוסיק על הראשונה להיות נושא אלומותיו שם באלות
אחד בחובה כשיעור כמה אלומות ובהוא הרב בעל עין יעקב מהחום
שכתבו מאי נושא אלומותיו אותה שנה היה קרב ורית ופסולת זרתים
וקשרו האלומות כמו שרשונים בכל שנה יהיה תשא כנר בשביל כונר
השכלים והיינו דכתיב נושא אלומותיו אלומות א' שדרך בני אדם לישא היה
בה תבואה כשתי אלומות ע"כ וכל שרלו לדקדק כפי הו"מ"ם כל יבא
ברגה לאתר שמוזק קודם ברגה יקרו לומר שדרך הברכה תשא כנר להיות
מלעשר על כונר משאו ועכשיו כל יבא ברגה עם היותו נושא תשא כנר
בשכיל כונר השכלים מ"מ ריון וסוח ליתווי מיבא ליתווי באלומה א' התבואה
יחר ממה שרשיל לתוח כשתי אלומות :

ה אמר ליה רב נחמן לרב יצחק מאי דכתיב *כי קרא
ה' לרעב וגם בא אל הארץ שבע שנים בהנך ז'
מאי אבול א"ל הכי אמר רבי יוחנן שנה ראשונה אבול
מה שבבתי' שניה אבול מה שבשרות ובכרמי' ש
שלישית בשר ברמה מדרה רביעי' בשר ברמה טמאה
חמישית בשר שקצים ורמשים' ששית בשר בנדרם
ובנותיהם' שביעית בשר זרועותיהם לקיים מה שנאמ'
*איש בשר זרועו ואבול :

כ כי קרא ה' לרעב ימינו יהורם צן אבאב נאמר : מה שבשרות
מה ששקתיר צדוק : **אבול בשר בנייהם קת מהס' א"ע**
מה ששדוח ספימים שעלו מן התבואה שגזרה אשחק ע"כ :
מהרשי"א בהנך שבעה שנים כו' ר"ל דכמה שני רעב
היו כמפורש בתרגום רוח אלא מהס' לא היו שבע
שנים כמו רעב דנימו יעקב שגזר שבעה שנים אצל לא
נהקיימו ז' שנים לו"ל בהנך ז' שנים רעב דנימו יהורם דכתיב
כי קרא ה' לרעב גו' שגזר לו' שנים וכתוב וגם בא אל הארץ
שבע גו' דקיימו שנתקיימה הגזירה : **מאי אבול כו' ששית**
בשר בנייהם וכו' פרס"י מקלסס עכ"ל ודודאי כמה מהס' דלא
באו לידו כך נאמ' צדוק שבע שנים היה למקלסס לאכול כדאמר
לעול מן שש לב קב חמישין כו' וק"ל :

הר"ף מאי דכתי' בו קרא ה' לרעב וכו' וקשה דמ"ד הוא קשי' בעלמו
של הכתוב ואל"כ יבא בשאלת מאי אבול בהנך שנים שאינה
נוצעת שאלה לעלמו של כסופ' ולאפשר הדוקשה מאי דכתי' כי קרא ה'
לרעב ואתר ואמר וגם בא אל הארץ ז' שנים דהו"ל כי קרא ה' לרעב ז'
שנים ומאי גם בא' ועוד שכוין סתיה משלה לאשה אשר החיה את בנה
מפי חמש הרעב הנה הו"ל ויבא ז' שנים ליה אמר לא ולמד בהנך ז'
שנים מאי אבול ומש תנין פי' הכתוב דנתי דשנה ראשונה אבול מה שבבתי'
ושניה מה שבשרות צדוק וא"ל אין לומר קרא ה' לרעב שבע שנים שגרי
אכלו לשבעה שנה ראשונה מה שבבתיים ובשנה השניה ממה שבשרות
ובשלישית בשר בהמה טמאה וכו' ולכך אמר קרא ה' לרעב וכפי מעשיהם
יהיה זמן הרעב אם ישערו ויסתו ויסחל הרעב ואם יתלנו מלשון תכרת
הארץ מפני הרעב וגם בא אל הארץ ז' שנים דהו"ל כי קרא ה' לרעב ז'
רעב שבע שנים כו"ל היה רעב של תומה כי אם ג' שנים האחרונה' שאלנו
קטנים וכשר בנייהם וכשר זרועותיהם :

ואמר ליה רב נחמן לרב יצחק מאי דכתיב *בקרנך
קדוש ולא אבא בעיר משום דבקרנך קדוש לא
אבא בעיר אמר ליה הכי אמר ר' יוחנן אמר הקדוש
יא ברוך הוא לא אבא בירושלים של מעלה עד שאבא
בירושלים של מטה ומי איבא בירושלים למעלה אין דכתי'

*ירושלים הבנויה בעיר שחזרה לה יהדיו : תלים
משום דבקרנך קדוש נתימיה משום דבקרנך קדוש דהיינו ק"ב
שאתה מעיב מעשך לא יבא הקנ"ה בעיר : לא אבא
בירושלים וכו' והכי אמר קרא עד שיהא בקרנך קדוש למטה
דהיינו ירושלים לא אבא בעיר של מעלה ירושלים הבנויה בעיר
שחזרה לה יהדיו ירושלים של מטה הלא בנייה בעיר שהיא
כיוולא בה חזרהה ודומתה מכלל דאיכא ירושלים אחרתו וסיבן
אם לא למעלה :

ת"ספות לא אבא בעיר פי' עיר חומס' וי"מ פטתיה דקרא בעיר
בשנאה כלו' לא אבא בשנאה ועיר לשון שנאה כמו ומללו פני
חבל ערים :

והרשב"א כתב בפ' האנוות ה"ל : יב ציה סוד ועט שירושלים סל
משה וציון וצית המקדש כולם ציונים לעמים סכלים דקום
מאד גם כל ארץ ישראל וע"כ נקראת הארץ ארצות הקיים ומלת הכס' וע"כ
תלויית בדרך כמה מלות התורה וע"כ אחרת על הדר בהנה לדרך כמו שזון
לו אלה ור"ל המקדש ציונים לעמים דומת' הוא אחרת ורואה ועשה כדביתם
אשר אתה מראה בשר ע"כ :

מהרשי"א לא אבא בירושלים של מעלה כו' פרס"י דהכי
קאמר עד שיהא בקרנך קדוש ושאל דהיינו
ירושלים לא כו' עכ"ל וק"ל לעירו דהס' נפרים קרא בלשון עד
מי הכרימו לדרש' זו ואימ' כדס"ד מעיקרא לפי פטתיה וה"ק עד
דבקרנך קדוש דהיינו עד שאתה מעיב מעשך לא אבא בעיר
ירושלים ויש למרש לפי הדרש' בלשון חמיה אס קדוש בקרנך
בירושלים שלמעלה וכי לא יבא בעיר בירושלים דלמעלה דהס'
משרה שכינהו למעלה אף על גב דהארץ לבני אדם כ"ט דמשרה
שכינתו למעלה שהשמים לה' ויתחייב לפי' זה ו"ל דולא אבא וגו'
משא"כ למרש"י ומיהו ר"י דתמ' לא אבא בירושלי' של מעלה עד
שאבא כו' לא מכת הק קשיא משום דבקרנך קדוש לא אבא כו'
דריש ליה אלא שתיק ליה מדהקיים בקרנך קדוש דהיינו ירושלים
שלמעלה לולא אבא בעיר דהיינו ירושלים שלמעלה דה"מ למקח
ולא אבא בעיר בקרנך קדוש ובלשון חמיה ודו"ק : ירושלים
הבנויה בעיר שחזרה לה כו' כלומר ירושלים הבנויה למטה היא
כע"י ירושלי' שחזרה לה כו' דהיינו שהי' למעלה בשמים נגד ירושלי'
שלמעלה שהיא ממונת כנגד בעיר השמים וכתיב זה אמרו כפ' אין
דורשין צו' בקרעוים וכול שבו ירושלים ובה"מ ומזבח כו' ע"ס :

הר"ף מאי דכתיב בקרנך קדוש ולא אבא בעיר וכו' עיין פרס"י וקשה
מנ"ל לר"י לאקשויי בחמיה דכא פטתיה דקרא קאמר כי אל
אנכי ולא איש שדרך חלום כפראו בקרנך נתימך הוא וכנס בעיר שאתה בה
אבא הקנ"ה אל ולא איש ווע"פ שבקרנך קדוש אני שכן בקרנך ממך עכ"ל
לא אבא בעיר שאתה בה כי האלוקים בכמים אומעל וכול השמים כבודו הוא
פשת מחייבש לעיניו של מקרא' אז ואמר אל אנכי בקרנך קדוש אני שכן
ולא אבא בעיר ותמהו כפי אדם כי אל אנכי ולא איש ומתוך ולתין כדדוש
משום דבקרנך קדוש לקרא' אבא בעיר כדו לתמהו על זה ונראה דהוקש'
לו תוא דכתיב בקרנך קדוש ש"ס הוא כמו שכתבו הו"ל כי אל קדוש אנכי
ולא איש בקרנך ולא בעיר' הו' יאמר כי אני קדוש בקרנך ולא בעיר ומתא
ז"ל בקרנך קדוש ולא מירש מי הוא הקדוש וכן חסו ולא אבא בעיר ומכת
דקדוקים אלו היה אפשר לדרוש הכתוב כך לא איש לשתת אפרים אס
תשוב כמאז' שזע"פ שכתבתי הן יצאה איש את אשתו והכל' ויבחה לאיש
אשר הישבו אליו' עוד מ"מ אני אקבל אתכם בתשובתי' אל אנכי ולא איש כמא
שדראווי

מאימתי פרק ראשון תענית

כב

לגיהנם תלסון צוער צאט ואהא מייחיי גמרא כהוי הכא כון
 וכתיב חסד כון מה חסד יאצדו בציל עכו"ם גביהם דמסיים
 גיה ביום פקודתם יאצדו דהיינו ביום הדין להצא יאצדו גביהם
 ק"ג הכא בציל עכו"ם יעברו גביהו: תרתין עז דהוין כ"ב
 עיין פש"י וי"ל תרתין הוא דהוין וכי לא עברו על סתי
 עבירות וכי ל"ג דהיינו עטברו על כל האור"ס עתה כ"ב אוחי'
 שזיקא להו: וי"ל יגידו עכו"ם כל גבול עון עכו"ם כזר
 אחר שהיא שקולה ככל התורה אבל הכא לענין דחסידי לטי
 עבירות שיש בה שקים רעות ופי' רש"י דמייחיי ליה מנתיים
 וקדריים כו' אע"פ שיראתן פחותה כו' ע"ס אבל א"כ לא ה"ל
 לאחוי דכתיב כי שמים רעות עשה גו' דהא עליה קאי וגרתי
 לומר דמייחיי נמי האי קרא דגיה נמי מפרש הגוה שקים רעות
 שהוא מחובר למטה דהיינו ב' רעות דאחוי עונו וקור מוס מוס
 ולא עוד שחובבים להם צדקות גו' שהוא כסול ונלשון רבים שאינו
 דקיינו סלסל פחותים צדקה ומייחיי צדק"ג כי עברו גומרא:

דר"ה אף חמי דכתיב ונחלת יעברו ויכסלו וכו' עיין פש"י וליך להדין
 בנות רש"י צדק ואם היה ממשע כן קודם שידע הג"ס מה
 הוקשה לו שאמר חמי דכתיב ונחלת יעברו וכו' ויראה שיקשה לו כהנה
 מ"ס ונחלת יעברו ויכסלו ס"ס הוא תלסון איש צער לא ידע וגומר מאי
 באת יעברו והלא בכל המלות של תורה אם אינו מתיוון הוא צער לא ידע
 ובסול וכן קשה אם יעברו הוא מלשון צעירה ושרפה צעיריט הל"א זו ככל
 המלות והאיך הוא אומר ונחלת דמשמע באת מחד? בלדג ועוד דאם
 מדבר בצערה אם יבא לא סייך לומר אחר עעיריט יבאם ויכסלו כהאל
 אשר הולך שם ופי' סלסל הקול"ט כיוסיה דקרא דאמר מוסר הנלים ע"ן הוא
 חמי קאמר להבי אחר רש"י אז לאו צדק סוף היה משמע אעושים כע"ן
 וכו' כלומר כל המוסר שתיפסרו אחריו הוא הנלים ופי' לוי שהוא אטום
 כע"ן ולא ימשע לקול מורים ולמסר' לא הנה אנו וליכא לאקשוו בכתוב
 אלא רישא דק"ר דכתיב ונחלת יעברו ויכסלו כדאמר ומשני הכי א"ר יוחנן
 אחת היא שבעצרת רשעים לנתיים זו עכו"ם וכפי זה אחר יעברו צאט
 גיהנם אחת שנקראים כפילים רשעים שהם עובדים כו"ס שעכו"ם היא
 הכל משע פחותים והמסר של עובדי כו"ס עובדי ע"ן היא להיות יודון

גביהם מדורת אש ועלם צוערה זו וכו' ופי' יש לנו לדודס מ"ס ונחלת
 יעברו כלומר שמדברי עובי של הק"ה הוא להעני' עון ראשון ופי' כדכתיב
 פעמי' שלם עם גבר אלא עון עכו"ם אינו מתחיל לכו' אלא באת יעברו כ"א'
 עבירה ששעה פעם אחת שעברו כו"ס יעברו צאט גיהנם לפי שיהי היישר
 של עובדי כו"ס שהיא הנלים משע ע"ן ואינו כדכתיב הכל המה משעה
 קעמתי' וי"ל עוד כ"א' עכו"ם ששקלה ככל המלות אינו מתחיל עד שיש
 ג' אלא כפעם ה"י יעברו צאט גיהנ' ומע"ל עליו הק"ה כהאל ויכסלו עעברו
 ככל המלות שמתורה שקולה עכו"ם ככל המלות שמתורה ע"ן מאי דכתיב כי
 שמים רעות עשה עמי וכו' י"ל למה הביא ב' כתיבי הל"א וירא' שיקשה
 לו ס"ס מדבר בעכו"ם ה"ל' כי רעה אחת עשה עמי שבעכו"ם היא
 עבירה אחת ששקולה ככל המלות ואם שמים רעות היא הכתובה כאן אחי
 עבירו מחובר בירמיהה כ"ד רעות וכי ב"ב שביק להם א"ל הכי אחר
 כעכו"ם אם כן ה"ל' אחי עונו ומלכו להם בורות כעכו"ם וכו' ומדכתיב
 עבדו לחובב להם בורות משמע שאין כאן אלא העובדה ובע"ה הוא לחובב
 להם בורות נכרי' ואל"כ ה"ל' אחר שמים רעות עשה עמי ולאם מדבר
 בערות שחובבים בירמיהה כ"ד רעות וכי ב"ב שביק להם א"ל הכי אחר
 ר"י אחת שהיא שקולה ככל' וכו' עכו"ם וכו' למה פרש לעכו"ם שהיא שקולה
 ככל' והרי שקלה עכו"ם ככל המלות שמתורה למה הביא ב' כתיבים האחד
 דכתיב כי שמים רעות עשה עמי ולאמר מה הם השמים רעות היא הכתובה

ב הח' ואו

שרשיה חז"ל ויראתי החומר דכקם נבחר ע"ס האינו ע"ס וכו' וכן סאל
 אנכי ולא איש אם אחת בקרבך תהיה קודם ויטוב מעשר מקרב לבך ולא
 נפיש אז אקבל תשובתי ולא אהא בעיר להפסידך ולמה הקשו מ"ס ולא
 אהא בעיר דמשמע לא אהא להט' וכי מסוס דנקרבך קודם שגבת מעשרך
 לא אהא בעיר אדרבה ראי' היא כיון שנקרבך קודם אהא בעיר להפסידך
 כדאמרתך לוי' ר"י עד שיהא נקרבך למטה קודם דהיינו בירושל' שלמנה
 לא אהא בעיר אדרבה ראי' ולא אהא בעיר מירוש' עברו וכו' ולמר
 להנין ליש מפרשי בעיר לשון סוף' מאי מקשו מסוס דנקרבך קודם לא אהא
 בעיר ה"ל כיון שגבה מניו מעשרך לא אהא בשנאח ואפשר דמקמי דכיון
 דנקרבך קודם שגבת מעשרך ראי' לא ולקרב את האהבה ויך הוא אומר
 לא אהא בשנאח דמשמע דליכא אבל לא הניעה ליה אהבה ויהי ליה
 למימר אהא בשנאח ומר' לו לא אהא בירושלים שלמנה וכו' :

י ואמר ליה רב נתמן לרבי יצחק מאי רכתיב *ובאחת
 יבערו ויכסלו מוסר הבלים ע"ן הוא אמר ליה הכי
 ירמיה אמר רבי יוחנן אחת היא שבעצרת רשעים בניהנם מאי
 רכתיב עכו"ם * כתיב הבא מוסר הבלים ע"ן הוא וכתבי
 הים *הבל המה מעשה תעויותם: ואמר ליה רב נתמן
 רכתיב יצחק מאי רכתיב *כי שמים רעות עשה עמי
 תרתין הוא דהו עשרין ותרתין שביק ליה א"ל הכי אמר
 רבי יוחנן אחת היא ששקולה בשמים ומאי נירו עכו"ם
 דכתיב כי שמים רעות עשה עמי אחוי עונו מקור מים
 חיים לחצוב להם בורות בורות נשברים וכתבי *כי
 עברו איי כתיים וראו הן ורתה כזאת הימיר גוי
 אלהים והמה לא אלהים ועמי המיר כבורו בלא יועיל
 תנא בותיים עובדים לאש וקדריים עוברין למים ואף
 ע"פ שירוען שהמים מכבין את האש לא המירו אלהורם
 ועמי תמר כבורו בלא יועיל :

ובאחת יבערו ויכסלו מוסר הבלים ע"ן הוא אי לאו
 גזירה שיה היה משמע אעושים כע"ן לקבל מוסר
 ולקטף היו לוקין * באת עבירה שהם עושים יחצערו הכסילים
 רשעים : כ"ב שביק ליה דמאי' דפרשת החשבות כ"ד עבירות
 שעברו א"כ שעברו על כ"ד סעריס: ששקול' בשמים דכתיבים
 וקדריים כדמפרש סהרעו משניהם לא הנינו מקן דקדריים
 (וכותיים) אע"פ שיראתם פחותה לא רנו להמיר ועמי המירו
 כזודם ולא עוד אלא צלל יועיל ע"כ :

מהרש"א כתיב הבא מוסר הבלים גו' מפרש"י נראה
 דלאמרי ג"ס חמירי בעכו"ם ואי לאו ג"ס תוה
 משמע אעושים כע"ן כו' ע"ס אבל א"כ ותוך היא ענינה גופיה
 ה"ל ליתקף צ"ג דכתיב לעול מיניה כי חוקה העמים הכל הוא
 כי עד מיער כרשו גו' דמפרש דמשמע צעכו"ם ועוד לפירושו
 דר"ע לא ידע בג"ס דחייבי בעכו"ם אחאי לא מתפרש ליה לענין
 מוסר אעושים כע"ן כו' כפרש"י וע"כ סברתי דידע ר"ע נמי
 ספר דבעכו"ם תחמי כולה ענינו' לא דמשע ליה ויעברו מלשון
 צטר וכסלו וה"ק מ"ד ונחלת יעברו ויכסלו גו' דמפת' דבעכו"ם
 אחת הם יעברו ויכסלו והלא הרצ' עכו"ם היה להם כמ"ס כי
 מספר עריך היו אלקין ומשני ליה דודאי לאו בעכו"ם אחת הם
 העוים אלא דה"ק דנחלת עבירה אחת הקשה מכלל הם יעברו

מאימתי פרק ראשון תענית

את י"ג לסוף ח' חמשים : מי מירחי נברא וכו' דלדתי שאל
מקמי דוד : במעשה לא נאמר דנמשע בעבור חטא : אלא
תוספות פי' משני דבר שגורתי כגון הדי' ומעשה שמואל ע"כ :

והי' סיב' שמואל והי' כ"ג ש"ן דוד ופי' ועתה אפרש מי
שמואל ל"ב שנה שהיו בנה ראשונה שהיה עלי' ממונה לכ"ג
נולד שמואל כדכתיב ועלי' יוסב כלמא' אהור' יום תחישב ותחמה ועלי' היה
נביא ויבטע' מ' שנה כדפרשם בקרא' שמואל היה נביא ויבטע' י' שנים קודם
מלכו' שאלו כדליתא בסדר' עולם ש"ס מלכו' אהור' יום תחישב ותחמה ועלי' היה
מלכות שבע' וחצי שנה כשנבנה ראשונה שהיה עלי' נביא נולד וחרתי' ש"ן
ושלש' לשאלו המלך הרי' ל' ש"ן ולכתי' קא' פירך ותי' סיב' : ומורי' שיהיה
משיב' הני' מ' שנה דעלי' קודם שנסב' הארון ונולחו' יום שנסבה' מת' כדכתיב
יהי' כהכירו' ארון' האלוים ויטול' אחרונת' ותשבר' מתקנתו וגו' והאלוים היה
בניח' ארבע' עשר' שנה כ' שנים כדכתיב וירבו' הימים' והי' כ' שנה ויהי'
כל' ביח' ישראל' אחר' הכס' וימד' כסות' דוד כירושלים' דהיינו' לאחר' שחנך
בחדון' שנשע' שנים' ומחלה' הביא' לשם' לא' ומשני' מ' שנה' עלי' עם' כ'
שנה' שהיה' הארון' כתיב' ארבע' היינ' מ' שנה' נמש' אהור' יום תחישב ותחמה
שמואל' עד' שנה' הארון' כירושלים' אפי"ג' נולד' בנה' הראשונה' א"כ' גמי
למחות' חצי' שנה' דהיינו' אחר' ז' חדשים' שהיה' הארון' בשר' פלשתי' ולא'
קא' חשיב' וחזי' להטרי' דמת' הריון' נמש' א' שנים' מיתת' שמואל' עד'
שנה' הארון' כירושלים' כהרי' הו' חדשים' מיתת' שמואל' קודם' שמשע'
דוד' למלך' בחדון' ויחך' עם' ז' שנים' ומחלה' וימד' מת' כירושלים' ויהי'
הארון' ועתה' חסר' מ' שנים' מן' ס' שנים' שהיה' משולל' שמואל' עד' הגעת'
הארון' ושאל' ל"ב' שנים' ע"כ' :

מהרש"א משה ואהרן לא בטלו מעשה ירידת כו' עיינ'
פי' רש"י ונראה לפרש שלא נטלו מעשה ירידת
היינו שמשם חלישור לבית כ"ג ע"י משה ואהרן קודם שמתו
ודומיא דהכי מעשה ירו' של שמואל שמשע שאלו על ידי שמואל
וקרא דמייחיה הכי משור' משה ואהרן נכסו של אלישור שמשע
ע"י ושמואל נקראי שמו דהיינו שמשע שאלו ע"י שהוא בקראי
שמו כי שאלו נקרא ע"ש מה' שאלתו : אמר הקב"ה אקפוץ
עליו וקטע בו' אבל בקרא מוקדם פסוק ויהי כי וקן שמואל גו'
לפסוק נחמתי הו' המלכתי גו' וז"ל דלון מוקדם ומאחר גס'
בנביאים מיהו מתוך ענינה לא משמע כן דבהאי קרא ויהי כי וקן
שמואל מסוים וישם בניו שפטים גומר ומתוך זה נחמנה שאלו
למלך כתיב' אהי' וקן ונתיך לא הלכו גומר שימה לנו מלך גומר
וז"ע : אקפוץ עליו וקטע בו' והא דלמרינן ספ"ק דסוטה את
מספר וימד' אמלא מלמד סה"ק"ה ממלא שנותיהם של לויקים
מיוס ליום ז"ל דשני שמואל שהוא דבק על זה שלא יפולו מעסה
ויהי נחמיו וז"ל דענין אהר' : ב' שנים ומחצה תפלתו בו'
ופירוש הכתוב ושאלו יושב בנבנ' תחת זכות של אשל הגדול שהוא
שמואל שהיה דר' צרמה וז"ל הא דנחמתי בו המלכתי את שאלו
היה בחמת מלכותו ולקול' תפלתו של שמואל היה שאלו מת מיד
אלא שתפלתו היה מחרק לו שתי שנים ומחצה עד שיגיעה מלכותו
של דוד וז"ל : חצבתי בנביאים הרגתים בו' כלומר ע"כ
חצבתי וגורתי וגם את הנביאים הרגתים דהיינו הריגה שמתו
קודם הגעת זמנם כמו הכא גמי שמואל שמת קודם זמנו משום
גזירת הגעת מלכות דוד :

הר"ה ויהי כי וקן שמואל אחר הקב"ה אקפוץ וקטע וכו' וקטע אהור' הוא
ואחר קודם ששאלו ישראל מלך ויהי כי וקן שמואל שעתיד לא היה
יקו

אל' כי עצה ח"י בחיים וגו' וזנות הדברים הוא שהקדמי' עובדים למי
וכותים עובדים לאש ועמי המיר כנודו' וזהו ביאור מש"ה והנה לא
אלהים כלומר נהינת הנה יחדיו שתיים חבלה חרפתם שהיה לא אלהים
כיון שהינם מנכסם האש ואחר' כמו שהעובד כו"ם מעלים עליו כאלו עבד
לאש ולמים והוא עבירה אחת של עב"ם שזקוקה כסחים שמי' בעובד לאש
כיון עבירה אחת וכן העובד למים וכן כיון רעה אל' אכל העובד כו"ם וכן
כיון שמים העות שהוא שקול כאלו עבד לשתיים לאש ולמים וז"ה כי
שחים רעות של האש ושל המים עשה עמי כיון שאלתו עשו מקור מים
חיים למנוח להם נרות של עב"ם והרי הוא שקול כשתי הגרות נכנסים
שהוא האש שבשר' ומסי' המים' והמים שהם נכנסים ומסי' האש' ועי"ל
שחים העות שבעובדים לאש שקול כאלו עבדו גם למים כיון שהם מנכסים
האש והם עשו עב"ם' לאש כיוצאי שבעובדים גם למים הגדולים על האש
שחכים אהור' :

ואמר ליה רב נחמן רב יצחק מאי רכתיב * והי' כי
זקן שמואל ומי סיב' שמואל כולי האי והא בר
נ"ב דהו' דאמר מר מת כו"ב שנה והו' מיתתו של
שמואל חרמתי * אמר ליה הכי אמר ר' יוחנן וקנה קפצה
עליו רכתיב * נחמתי כי המלכתי את שאלו אמר לפניו
רביש"ע שקלתני במשה ואהרן דכתי' * משה ואהרן כבהניו
ושמואל בקראי שמו מה משה ואהרן לא בטלו מעשה
ירידהם בחייהם אף אני לא יתבטלו מעשה ידי בחיי אמר
הקדוש ברוך הוא הכי אעביד לימות שאלו לא קא
שביק שמואל לימות שמואל אדרוואי מרגנו אבתריה
לא לימות שאלו ולא לימות שמואל כבר הגיעה מלכות
דוד ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נומא
אמר הקב"ה אקפוץ עליו וקנה היינו דכתיב * ושאלו
ישוב נבבעה תחת האשל ברמה ופי' מה ענין נבעה אצל
רמה אלא לומר לך כי נרם לשאלו שישב בנבעה שתי
שנים ובחצה תפלתו של שמואל חרמתי ומי מירחי
נברא מקמי נברא אין דאמ' רבי שמואל בר נחמני אמר
רבי יוחנן מ"ד * על כן חצבתי בנביאים הרגתם באמרי
פי' במעשיהם לא נאמר אלא באמרי פי' אלמא מירחי
נברא מקמי נברא

(בן שנים לזקנה) : והאמר רב נחמיה קטן : זו מיתתו של
שמואל הרמתי ולא מיתת כרת הוא נמשכת שמתו מפרס
מת כרך שנים זה הוא מיתת כרת כרך וכן זו היא מיתת
אסכרה ימיו של שמואל ל"ב שנה דכתיב עד וגמל האער וגו'
דיוסב"דו נלע"ו וכ"ז חדשים נקרא תנוק וכתיב וישב עם עד
עולם שולחו של לוי חמשים שנה שנאמר ומנן חמשים שנה ישב
מנצח העבודה בצנורות ירושלמי ובסדר' עולם המלא בשני דפין
האסכת על זה : קפצה הלנין עטרו : נחמתי ורלס הקב"ה
להורגו מיד' שקלתני במשה ואהרן דכתיב משה ואהרן
כהניו ושלו' אהור' כקראי שמו וגו' והו' מעשי ירידה יסווע שאף הוא
חללתיו של אהור' כדלמרינן בעירובין ולא' משה ומה לכן אהרן
פירקו כי ופטר' צהור' : מרגנו כולי עלמא אבתריה דאמרי
מדמתי וזמר' שאלו ח"ו עבדי' הית' כו' וכי מה ענין נבעה בנמינ'
אצל רמה צהר' אפרי' : שישב ב' שני' ומחצה כדמפרש בסדר'
עולם שחנך מחמי' שאף עשתי עשרה יוצי' וי"ג ושמואל מת כתיב

מאימתי פרק ראשון תענית

כיון שהקשה לו מספיקא ומטעמי יוקראי את מה שצוה לו והתקרא אל
 חירא עברי יעקב דהתם נתי חיובא לראשי וכו' כפדי מענו המעיו וכו' :
 והלא דרבי יתכן הכוונה ל"ג על שאלו נחוק' השעורה ואלו כוונתו למר
 לו חייב יכול לדרג בעכושי לפי שאין מסיחין אלא כיון להסתיב שלא היה לו
 לדרג ולשאל אתה השעורה שאין מסויחין בסעודה וכוון שאל להסתיב
 הוא סליק עמוו מלשעור כדי להסתיב אצל השאלה פהיטו שאלו הוא עובד
 בשעורה היה לו לתם על עמוו שלא יסתיב נחוק' השעורה כשאלתו וגם
 יתם על המסויב לו שאם הוא עובד בשעורה יס חשש שאל יקדים קנה
 וכו' ולא שאל אתה השעורה שפיקו מספיקא מהסתיב להסתיב על שאלתו גם אז אינו מלפתי
 דרר חרין למר לאכול עמו מבוק ירך ולא חאלל : אמר הכי אמר ר' יוחנן
 יעקב אבינו לא מת דהא לא בחי' מיתה ויטעו וימת כדכתיב בפרשת ויחנק
 אלף ויטעו ויחנק למר שכן הנפש נשאף בנופי של ועקב ולא נפרדה הנפש
 מעל הגוף והפ' ע"פ אמר חייבי מת ואליהם פקד יפקד וימתר לא ידע
 מה סתי' וחשב גסם הוא וימת והתפר הנפש ממנו כדרך כל הארץ והקשו
 לו א"כ כדכי חשבו שיהיו שבוך שהנפש היתה נדונה בטעו אינו לתום
 מרמה וחולעה כי הנפש מסתרת מנוש שפיש הוי משכר את דבורו שלא
 ירחשו וכן למה נספר ונקשר דהא עוקר הקבורה היא כדי שיתעבל הגבר
 אצל היות הנפש ארוכה עם הגוף אינו ספ' ביטול בשר א"ל מקרא אמי
 דורס הכי מושיעך מרחוק ואי לאו היקרא היה אמית' דזע"פ ימת' ועקב
 אמר הכי מושיעך מרחוק לפי שבשם נער לישאל האבות מלשערי' בקבר
 ובעת גאולתם יתה השועה מולאת לעקב אצל חוקים דמקיס הוא לורעו
 ילפתי דהא הוא בחיים כי כל עוד נשפו בו קאורי' גבוש ותי שנקבר ונשד
 הוא כי נחטבו כחוח השועה ויאסוף רגליו אל המטה ויגעו כאיש
 שעתק' ויחטב לבני שאין לו הפיון וספ' לא ידעו כי כל עוד נשפו בו
 ולכן מעורבו ויספדו ויקרו אחוה מלכ"מ בשעת הגאולה קרעו ביה הנגי
 מושיעך מרחוק באחרית הימים לך השועה מולאת בגאולת בניך שדרי אתה
 מי נבשם ויחזו ויחשו בחיים אף הוא בחיים :

ת"ר יורה שמורה את הבריות לרמיזה גנותיהן ולהביטין
את פירותיהם ולעשות כל צרכיהן ד"א שמורה
את הארץ ומשקה את התהום שנאמר *תלמיזה רוח נחת תמים
גדוריה כרביבים תמונננה צמהה תכרך ד"א שיוירד
בנחת ואינו יורד בועף או אינו אלא יורה שמשיר את
הפירות ומשקה את הורעים ומשכר את האילנות ת"ל
מלקוש מה מלקוש לברכה אף יורה לברכה או אינו אלא
מלקוש שמשפיל את הבתים ומשכר את האילנות ומעלה
סקאין ת"ל יורה ומלקוש מה יורה לברכה אף מלקוש
לברכה ויורה גופיה מנ"ל דברתיב *ובני ציון גילו ושמהו
בה' אלהיכם כי נהן לכם המורה לצרקה ויורד לכם גשם
יורה ומלקוש בראשון :

יעקב לנינו' ואחך ב'ו'תפס' ל'מלאי דמשי וא"ל מקרא אני דורס
 ב'ו' והמנו הכוונה כו' נדמה להם שמת אצל מי היה עד כאן לבנו
 והענין דחוק וביקר שיהיה חסר וכו' הספר ושמשו לפרס בסוגיא
 זו משום דאיכא לפרס הא דיעבד אבינו לא מת ב'שני פנים אה
 שלא מת כלל גם בגוף אם שלא מת נפש כשאר ד'יקי' אצל בגוף
 היה מת וזהו שלא מת נפש לא חש להקשות דמקורסמה היא
 דאמאי נקטי יעקב טמי מאחר הם ויחנק דודאי גם הם לא מתו
 נפש ואי שלא מת אף בגוף קאמר וכו' כדכי ספרו ספדרי כו'
 ומשני ליה דודאי נפש קאמרי דלא מת ודהקטי אמאי נקטי
 יעקב טמי דמקרא אמי דורס כו' מיק' הוא לורעו ומ"ה נקטי יעקב
 כמו שהזכיר בקרא ב'הקיס' דלא שיק' אלא ביעקב להקיסו לורעו
 מש"כ ב'צברתם ויחנק תמוס ורעו ישמעאל ועשו ומייתי ליה
 מדקביו אל חירא עבדי יעקב גומר מיקס הוא כו' נכמה כחובים
 קרי ליה לכלל ישראל נפש יעקב ומיחו קבא דכתיב ביה ואת
 זרעך גומר תמטע דעבדי יעקב היינו יעקב עלמו ועי"ל ביה ע"פ
 מ"ש נש"ב דקבוצות מתיים כח"ל אינו חיים שנאמר ונחן
 נשמה לעם עליה גומר כי א"י נקרא ארץ חיים מתחן ד'יקוס
 שח"י אינה רק מיתה מקריה מש"כ ב'נח' דהמיתה היא טענית
 וע"כ לריכין לגלגול חמילו ח"י יעקב אבינו לא מת דודאי אברהם
 ויחנק שמו ר"ח חיים הם גם ב'מיתתו כיון שמתו ב'א"י אצל
 יעקב אבינו שמת ב'ח"ל היה לבעל דין למר דלינו מי כוונתו ולא
 אמר דאף הוא חי וכאלו מת ב'א"י וא"ל וכו' כדכי חגטו כו'
 ומסי' תפי לך שהוה מי יוסר משאר מתיים שנח"ל וא"ל מיקס
 כו' הכי מושיעך מארץ רחוק דיינו ממלרים נתיים כאלו אהה
 מת ב'א"י כמו זרעך ויפס שדא ממלרים ארץ שבו בחיים לשם :
 שפירותיו מחוקין כו' כי האדם עד השדו כמ"ם פ"ק דב"ב
 הים זה עד גומר שהוה אינו ע"ש כמו שהאילו עוסה פירות
 טובות כך מעטתה הם פירותיהם וכמ"ם לקטן צפרקן שאיש
 בשר ויח"ל דומה לעד מאלל שנאמ' צו וכוונתו לא תכרות אצל הרשע
 דומה לאלו סרר כי לא עד מאלל הוא אוחו השמים וברית גומר
 ולזה לפי גרסה זו הספרים גומרות שלנו דומה הכא את הח"מ
 הדוקי ג' מעלות טובות נחורה צעוטר ונבנים לאלו הנוצ הזה
 צ' מעלות שזכר פירות המחוקין שבו הם משל החורה ומשמים
 ענינים כמ"ם ומחוקים מדשג ונפש גו' לל הנאה שבו הוא משל
 לטוטר כמ"ם צלל התמכה לל הכסף ואמת המים העוברת החייו
 הוא משל הננים והרוע כמ"ם ורועו בתיים רבי' ולקטן גבי שיהא
 אלאי מעין כחוקן פרש"י נחורה צעוטר וכבוד עכ"ל ולא
 ידענא למה הוליא הננים והכנים צעוד תחתיו דלכי המשל סיהו
 אלאי וכו' ג"כ להני ג' שזכר הוא הכבוד והיווה תורה ועוטר וצנים
 ואפשר טעמ' נכל בשירוש רש"י ונכוד צמקים צנים :

דרי' י' יעקב אבינו לא מת וכו' וקשה למה הסיבון אינו מסויחין בסעודה
והלא גם דברים אלו יש בהם איסור שלא יקדים וכו' ואקרינה
אם הוי' מדבר עכשווי מה שדבר נסוק השעורה יעקב אבינו לא מת הוא
דבור מועט מדבור היה שאמר אינו מסויחין בסעודה שאל יקדים קנה
לושט' וע"ק ת"ם מקרא אני דורס וכו' מיקס הוא לורעו למה אינערקד
האי היקשא דמענא דקרא דאמר הכי מושיעך מרחוק ואת זרעך תמטע
פס' ליעקב וישמעאל מהגלות ואם יעקב מת תה' לו עוד לתמוע וע"ק

תמים
ס'
יול'
ב'

מאימתי פרק ראשון תענית כד

שירד על המליח ועל הקטין וממלא את החוזה נקטוה' הדר אמר
 דלמא מלקוט קללה הוא וכי משמע של וקסא כלומר מל את הכתום
 והאילנות שמיילין ומשכרין וקסא למחנה: שמעלה ספקין וברכה דקרא
 למנו מים ברוחם סיחון ומערת: שמעיל את הכתום ומשמע דלקט
 שיל קשוחין של יבמה ונחל ונחל דבר הקשה חומר ומשכר את הכתום
 כלומר אין בו קולט נחמה והסרחו פירות לפי סוף לו' ספקים מין
 ארבע דמותרות: הלל ספק' ומלקוט לשון ארבע כמו ובהה לקט אחר
 בניו ספק: את החורה לנדקס אילנה יורה לעובד:

תוספות מלקוט לברכה או אינו אלא בשמיל הכתום ומשכר אילנה וכו'
 י"ג אחי לא קדויר משכר גרנות ומסר פירות כלעיל:
מהרש"א אלא יורה שמשיר בו' ספק' לשון קללה בו'
 וככי משמע קרא וזהו אם שמוע גיר' ואם לאו ונחתי
 מעד ארבעס יורה לרעה בו' ע"ש וזהו דחיק אלא דיע לפרש
 דס"ק קרא ונחתי מעד ארבעס בעתו אופן יורה ומלקוט דבשלא
 בעתו הוא לקללה ולא לברכה חני מניח אותו לכס בעתו שלא
 יהיה לקללה ומיהו משום שלא בעתו נקרא יורה ומלקוט וקאמר
 דמה מלקוט בו' וזהו יורה בו' וע"כ יורה ומלקוט לברכה קאמר
 דהיינו בעתו: רבתיב ובני ציון נו' דילקוט ל"ג הכי אלא וכן
 הוא אומר ובני ציון יגלו גומר ואחריוהו מייחי ליה דבין יורה
 ובין מלקוט כתיבי ציה:

אמר רב תמא נשמים שירדו על מקצת מדינה ועל
 מקצת מדינה לא ירדו אין ברם משום ועצר
 אינו רבתיב *הנס* אנכי מעתי מכס את הנשם בעיר ג'
 ימים לקצור והמשרתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא
 אמטרי חלקה אחת תמטרי והלוקה אשר לא תמטרי
 עליה תיבש ואמר רב יהודה אמר רב שתיהן לקללה לא
 קשיא הא דתמא טובא הא דתמא כדמביעי ליה אמר
 רב אסי דיקא נמי דכתיב תמטרי תהא מקום מטר
 שמע מינה:

אין כהם מסוס ועצר דאופן של קח מדינה שירד להם נשמים ושכרין
 לאחריהם: ואמר ר' יהודה אמר רב שתייהן לקללה אופן שירד ואופן
 שלא ירד מפני שיהיו נשמים קללו את תנוחם: הא דאביב מטר' טובא
 יותר מדאי שתיהן לקלל: כדמביעי ליה אין כהם מסוס ועצר שקלת מדינה
 תמטרי לקת מדינה: תמטרי תהא מקום מעד כלומר יותר מדאי:
א"ר אבהו מאימתי מכרכין על הנשמים משיצא חתן
 לקראתו כלה מאי מברך א"ר יורא א"ר מורים
 אנתנו לך ה' אלקינו על כל טיפה וטיפה שיוצרת לנו
 ורבי יוחנן מסים ואלו פינו מלא שירה כוס ולשונו רנה
 כרמון נליו וכו' אל יעובדו רחמיך ה' אלקינו ולא עובדו
 כרוך רוב הדראות רוב הדראות ולא כל הדראות:
אמר רבא אימא אל הדראות:

מאימתי מתכנין על הנשמים כפי היראה חתני' על הנשמים אמר
 הטוב והמטיב והרם מרביץ ה' ברכה דחיקן לה רבין
 ומשנין הא דתמא מייחא וזהו דשיע משמע: מתן לקראת כלה יולאה
 כ"ב כשהטהיב עפלת עולה אחרת ופולטות כנגדה מפי מדי' ל"א
 כשהפיקו מלקחין מים שוק מקלה וזה מקלה כנגדו: רוב הדראות כלומר
 צרוב הדראות אחת קרוב להקלה: ולא כל ההדראות והכי משמע כרוך
 אחס רוב הדראות ולא בכל אלו כן: תמטרי כרוך א"י א"מ' אל ההדראות
 דמשמע כל ההדראות למיחרתו לתרווייהו כרוך אחס רוב הדראות
 מצריות ההדראות האל של כל ההדראות משמע ומחילה היה משמע רוב

משום ולא מחמת וכמו בו בכתבה אל מלך גדול כשנשמת אל ההדראות:
אמר רבי אבהו גדול יום הנשמים מתחייב המתים
 ראלו תחייב המתים לצדיקים ואלו הכא בין
 לצדיקים בין לרשעים' ופליגא דרב יוסף דאמר רב יוסף
 מתוך שהיא שקולה בתחית המתים קבעוה בתחית
 המתים אמר רב יהודה גדול יום הנשמים כיום שנתנה
 בו תורה שנאמר *יערוף כמטר לקחי ואין לקח אלא
 תורה שנאמר *כי לקח טוב נתתי לכם תורתא אל
 תעובו: רבא אמר יותר מיום שנתנה בו תורה שנאמר
 יערוף כמטר לקחי מן תלה במי רבי אומר קטן נתלה
 בגדול' רבא רמי כתיב *יערוף כמטר לקחי וכתיב
 *תול כמל אמרתי אם תלמיד הכנס רגזו הוא כמל ואם
 לאו עורפרו כמטר' תניא היה רבי בנאה אומר כל
 העוסק בחור' לשמה תורתו נעשילו עם חיים שנאמר *עץ
 חיים הוא למחויקי' בה ואומ' *רפאות תהו לשרך ואומ' כי
 מוצאי מצא חיים וכל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית
 לו עם המת שנאמר יערוף כמטר לקחי ואין עריפה אלא
 הריגה שנאמר *וערפו שם את העגלה בנחל:
 רשעים אינו חיים שנא' כי חולעתם לא תמות ואשם לא תכנה:
 ופליגא דרב יוסף דאיכו אמר כתחייב המתים ולא
 יותר שבה חיים בני אדם שהתנזרה גדולה זו: כמטר לקחי
 המסו לקח למטר: יערוף כמו חף שמו יערפו על ושמקום
 יערפו על ספוק מרצה השירות: כתיב תול כמל דמשמע נחם:
 עורפרו כמטר הורגו: לשמה מסוס כאשר מני ה' אלהי ולא
 כדי להקרות רבי:

תוספות וכל העוסק בחורה שלא לשמה תורתו נעשית לו עם המת
 וקסא והלא אמרין לעולם יעסוק אדם בתורה אע"ג שלא
 לשמה שמתוך שלא לשמה כל לשמה ויל דתרי שלא לשמה' היו דמה שאמר'
 לעולם יעסוק אדם בתורה אפי' שלא לשמה היינו נלמד כדי שיקרא רבי
 או כדי שיכבדוהו ומה שאמרין הא כל העוסק בחורה שלא לשמה נעשית
 לו עם המת היינו מ' שומד לקטור ע"כ:

מהרש"א *שמל קשיותיהן* כן ולא הגסס דתקרי
 אחי הגסס דניסין קרוי כן ולא הגסס דתקרי
 ומיהו לעיל צידר' לכולהו עמיני' ויהי' אהבה דתקרי: *והולידה'
 והצמיחה בו' הולידה הוא לשון מורכב ובר וקסא משמע כהגס'
 הוליד והצמיח שהארץ ילדה ונמת' כמו אחרי הולידו גו' אצל בלידת
 הארץ ה"ל למכתה ילדה ונמתה ומיהו כהם הלבוש נמי דהארץ
 אקתא דמטרא הוא והכי אמרין לקחו עבא לשתא דטעת ארמלת'
 וק"ל: כיום שנתנה בו תורה בו' לענין עובדה לעולם קאמר
 דכמו שהתורה עובדה לנפשות ה"ל המטר טובה לנפוח ומייחי ליה
 דכתיב כי לקח טוב ע"ש שהיא טובה לנפשות ושי' הפסוק כי
 לקח טוב מה שראוי ליקח אותה כצביל סתוה לקחה טובה' אנוכי
 נתתי לכם צמת' ואמר תורתא אל העוונד וכו' ע"ש מ"ס צנוריס
 נכסה היה לומר תורה ומכאפה עד שפחה לו צמתה וה"ל ה"ק
 שני' שנתנה אותה לכם צמתה אל העוונד ומכאפה אותה: ויתר
 מיום שנתנה בו' משום כלעיל שנתנה הנשמים היא לנושפת
 בין

משום
 תוספות
 דברי
 פרקי
 רש
 דברי
 תוספות
 דברי
 דברי

סס
 ע"כ
 עמוד
 ג'
 סס

מאימתי פרק ראשון תענית

וזלמורי חכמים קטנים מחזרים את הגדולים והדיין דאמר רבי חיננא הרבה למרתי מרבתי ומחברי יותר מרבתי ומתלמידי יותר מכולם :

וכי אדם עץ השרה אלא מקום אדם לעץ הסדה מה עץ הסדה אם עץ מאכל הוא ממנו חסבל וחיותו לא תכרות אף תלמוד חכם אם בגון הוא וממנו חסבל למוד היינו ואם לאו אונתו תפסות סור מעליו : ברול בברול יחד ואיך יחד פני רעהו מה ברול זה אחד תחדד את חברו כגון סכין על גבי חברה : אינה דולקות יחידי עץ אחד אינו דולק לא צ' או ג' ביותד : ביחדי בלא חדר סיחדדנו שמוסיפין טעמות דכתיב (ונחללו) אשר נחללו מתרגמינן די טעמא : שחוזאין דכתיב נחללו גבי חטאנו : ואי בעית אימא מרבא נואלו שרי צוען וכו' הקטן את תלמידי וטועה היינו טועא : תורה בעץ דכתיב עץ חיים הוא למחויקים זה כשחילוק את האור מלידת את העולם דקין תהלה : קטנים מתרין שחוזאין כל טעא :

חוסכות ח' ח"ה הונו מינו חבל פי' למוד לפני ואותו לא תכרות כלומר לא תפחד מינו ולך לפני רב אחר ואם לאו לא תלמוד לפני זה דאמר' לומדים מת' ח' אע"פ שאינו בגון כר"מ טיה למוד לפני אחר במסכת תנינא היינו דוקא ח' ח' וכו' ללמוד לפני לפי שלא ללמוד ממעטין אלא אם ח' ח' אינו רשאי ללמוד לפני ע"כ :

מהרשיא וכו' אדם עץ בו' דלפי פשוטו פתש' בחומש טעא האדם עץ הסדה וכו' האדם עץ גומר להכנס במזגו כו' ע"פ ה"ל לתכזה כי עץ הסדה אדם וז"ל וכי המכונן מקדש לפי פשוטיה טעא האדם הוא כעץ הסדה ארצה המכונן ממנו וכי עץ הסדה הוא כאדם לצד תפנין גומר וע"כ דרשו דורשין תמיה האדם לעץ הסדה אם עץ מאכל ואם סיק וצולקו' ג' א' הא כיצד אלא דגרסו' וכי אדם עץ הסדה אלא אם ח' ח' הגון כו' ע"פ פרש"י וכלה מילתא ללמוד ממנו אם לפני מה שסמך התאמר להגות דלעיל יש לפרש כמשמעו אם ח' ח' הינו הוא דהיינו כלומר לשמה אותו לא תכרות דשם חיים הוא לו ואם לאו תלמוד טעא אונתו תפסות וברית דשם המות הוא לו : ברול בברול יחד לומר בו' אסופא דקדא סימך ואיך יחד פני רעהו כפרש"י ולכאורה זה התאמר לא סימך חכא וי"ל מוסר דאמרנו לעיל העוסק בחורה שלא לשמה נעטי' לו סם המות דהיינו בלמוד לקנטר כח"ש התוספות אל תהשוז דנב' ח' ח' שצ' אחד לסיקו ולקנאטו על דברי חברו שגור ג"כ בכלל לקנטר ובלא לשמה דהיינו כן אלא דלא בלא רק לתודעי ומינה הוא ב"ח כמו שהוא ברול בברול שהוא מתחד את חברו : מה איש אינו דולק בו' ולעיל קאמר משום דאורייתא ב"ח כלא יש לומר דקא וכו' איתא דתפיריוו מולי יש לקמנוי

וי אומר ליה ר"ה' ר' ירמיה ליתי מר ליתני א"ל הליש לכו לא יבילנא אימא בר מלתא דאנרהא א"ל הבי עס דברים אר"י מ"ד כ"ב האדם עץ השרה וכו' אדם עץ השרה הוא אלא משום דכתי' כ"י ממנו תאכל ואותו לא תכרות הוא כיצד אם התמיד חכם הגון הוא ממנו תאכל ואותו לא תכרות ואם לאו אותו תשחית וברית' אומר רבי המא

בר חיננא מ"ד *ברול בברול יחד לומר לך מה ברול זה אחר מתחד את חברו אף כו' תלמידים מתרין זה את זה אר רבה בר בר חנה למה נמשלו דברי תורה כאש כרבא שונאמר *הלא כה דברי כאש נאם ה' לומר לך מה איש אינו דולק יחידי אף דברי תורה אין מתקיימין ביחידי היינו דאמר רבי וכו' חיננא מ"ד *חרב על הברים ונאולו חרב *שונאמר של תלמידי חכמים שעוסקיין בכר בכר חזרה ולא עוד אלא שמשפשיין כתיב הכא ונחל' וכתיב חכם *אשר נחללו ואשר חטאנו ואי בעית אימא מרבא *נואלו שרי צוען וכו' אשר רב נחמן בר יצחק למה נמשלו דברי תורה בעץ שנאמר *עץ חיים היא למחויקים בה לומר לך מה עץ קטן מדויק את הגדול אף

ציון לדיקום וציון לרשעים אבל עוצה התורה אינה אלא לדיקום בלבד מוכיח נפש על ידה וק"ל : ערפרו כבשר בו' פרש"י הרגו עכ"ל אבל א"כ הוא ה"ל לפרושי הכא ואין עריפה אלא הריגה כו' דתפרס ליה לקמן ונראה לפרש הכא ערפא רחא לומר הפנה לוי עורף ולך מאתו וכו' א' דריש ליה בפרק לא ימחר יערוף כמש"ל כו' זו רוח מעריצות הכא מטרפו של כו' כפירוש רש"י ע"ס וכו' אם תלמיד חכם הגון הוא כעל יהיה לך שאינו נעל' ומתק' לעולם ואם לאו ערפשו וסור ממנו וכדאמרי' בשומך ואם לאו אותו תפסית וסור ממנו כמש"ל היה שהוא נעלך ואינו מתפקד לעולם כדאמרינן לעיל : נעשיית לו סם חיים כו' הגופות ויב סם בדרפואות הגופות שלפי הכנה עם דברים אמריס הנפשות ידי אונן ברופא הוא מרפא החולה ואם לאו אפשר טיהיה סם הכא אדרבא קשה למלה להוספך לו חוליו שימות זה כן התורה הוא סם הנפשו כח"ש פ' נא לו ונאח התורה אשר עס משה גומר אל חקרי עס אלא עם וכה כו' דהיינו אם עשה עס סם כאשר לזהו הרופא נאמן דהיינו ללמוד לשמה הרי הוא עם חיים לנפשות שלהם ומייתיה ליה מדקבי עץ חיים היא למחויקים גו' טיש עץ שהוא סם טוב לעולם הגופות ע"י בישלו עם דברים אחרים ואמר למחויקים זה דהיינו לשמה לומר רשףח היה לשריף גו' לעיל מנייה כתיב ירא את ה' גו' דהיינו לשמה נאומה כי מולאי מלא חיים גו' לעיל מני' אברי אדם שומע לי דהיינו לשמה ואם לאו שלמד שלא לשמה הרי ארצה התורה נעשית לו סם המות לתורו ומדמה ליה כמש"ל הוה גם שלפעמים הוא מתפקד וחיה' עס לעולם כמו צימון הנכמים ח"מ לפעמים אינו מתפקד וקלה הוא לעולם כגון צינות תמיה כמפורס לעיל :

וי אומר ליה ר"ה' ר' ירמיה ליתי מר ליתני א"ל הליש לכו לא יבילנא אימא בר מלתא דאנרהא א"ל הבי עס דברים אר"י מ"ד כ"ב האדם עץ השרה וכו' אדם עץ השרה הוא אלא משום דכתי' כ"י ממנו תאכל ואותו לא תכרות הוא כיצד אם התמיד חכם הגון הוא ממנו תאכל ואותו לא תכרות ואם לאו אותו תשחית וברית' אומר רבי המא בר חיננא מ"ד *ברול בברול יחד לומר לך מה ברול זה אחר מתחד את חברו אף כו' תלמידים מתרין זה את זה אר רבה בר בר חנה למה נמשלו דברי תורה כאש כרבא שונאמר *הלא כה דברי כאש נאם ה' לומר לך מה איש אינו דולק יחידי אף דברי תורה אין מתקיימין ביחידי היינו דאמר רבי וכו' חיננא מ"ד *חרב על הברים ונאולו חרב *שונאמר של תלמידי חכמים שעוסקיין בכר בכר חזרה ולא עוד אלא שמשפשיין כתיב הכא ונחל' וכתיב חכם *אשר נחללו ואשר חטאנו ואי בעית אימא מרבא *נואלו שרי צוען וכו' אשר רב נחמן בר יצחק למה נמשלו דברי תורה בעץ שנאמר *עץ חיים היא למחויקים בה לומר לך מה עץ קטן מדויק את הגדול אף

הר"ה וכו' אדם עץ הסדה וכו' האדם עץ הגומר להכנס במזגו כו' ע"פ ה"ל לתכזה כי עץ הסדה אדם וז"ל וכי המכונן מקדש לפי פשוטיה טעא האדם הוא כעץ הסדה ארצה המכונן ממנו וכי עץ הסדה הוא כאדם לצד תפנין גומר וע"כ דרשו דורשין תמיה האדם לעץ הסדה אם עץ מאכל ואם סיק וצולקו' ג' א' הא כיצד אלא דגרסו' וכי אדם עץ הסדה אלא אם ח' ח' הגון כו' ע"פ פרש"י וכלה מילתא ללמוד ממנו אם לפני מה שסמך התאמר להגות דלעיל יש לפרש כמשמעו אם ח' ח' הינו הוא דהיינו כלומר לשמה אותו לא תכרות דשם חיים הוא לו ואם לאו תלמוד טעא אונתו תפסות וברית דשם המות הוא לו : ברול בברול יחד לומר בו' אסופא דקדא סימך ואיך יחד פני רעהו כפרש"י ולכאורה זה התאמר לא סימך חכא וי"ל מוסר דאמרנו לעיל העוסק בחורה שלא לשמה נעטי' לו סם המות דהיינו בלמוד לקנטר כח"ש התוספות אל תהשוז דנב' ח' ח' שצ' אחד לסיקו ולקנאטו על דברי חברו שגור ג"כ בכלל לקנטר ובלא לשמה דהיינו כן אלא דלא בלא רק לתודעי ומינה הוא ב"ח כמו שהוא ברול בברול שהוא מתחד את חברו : מה איש אינו דולק בו' ולעיל קאמר משום דאורייתא ב"ח כלא יש לומר דקא וכו' איתא דתפיריוו מולי יש לקמנוי

חזרה לשם : **הר"ה** וכו' אדם עץ הסדה וכו' האדם עץ הגומר להכנס במזגו כו' ע"פ ה"ל לתכזה כי עץ הסדה אדם וז"ל וכי המכונן מקדש לפי פשוטיה טעא האדם הוא כעץ הסדה ארצה המכונן ממנו וכי עץ הסדה הוא כאדם לצד תפנין גומר וע"כ דרשו דורשין תמיה האדם לעץ הסדה אם עץ מאכל ואם סיק וצולקו' ג' א' הא כיצד אלא דגרסו' וכי אדם עץ הסדה אלא אם ח' ח' הגון כו' ע"פ פרש"י וכלה מילתא ללמוד ממנו אם לפני מה שסמך התאמר להגות דלעיל יש לפרש כמשמעו אם ח' ח' הינו הוא דהיינו כלומר לשמה אותו לא תכרות דשם חיים הוא לו ואם לאו תלמוד טעא אונתו תפסות וברית דשם המות הוא לו : ברול בברול יחד לומר בו' אסופא דקדא סימך ואיך יחד פני רעהו כפרש"י ולכאורה זה התאמר לא סימך חכא וי"ל מוסר דאמרנו לעיל העוסק בחורה שלא לשמה נעטי' לו סם המות דהיינו בלמוד לקנטר כח"ש התוספות אל תהשוז דנב' ח' ח' שצ' אחד לסיקו ולקנאטו על דברי חברו שגור ג"כ בכלל לקנטר ובלא לשמה דהיינו כן אלא דלא בלא רק לתודעי ומינה הוא ב"ח כמו שהוא ברול בברול שהוא מתחד את חברו : מה איש אינו דולק בו' ולעיל קאמר משום דאורייתא ב"ח כלא יש לומר דקא וכו' איתא דתפיריוו מולי יש לקמנוי

ארו

מאימתי פרק ראשון תענית כה

אחיו לא חכמה ואם לאו אורח תשחית וברת נלמה הולך לומר אם ת"ח
הנון הוא תתנו תחלה ועוד שם מ"ח מאימתי הנון י"ש ללמוד ממנו הנהגה
בצמחא סבת תנינה מ"ב וכו' הוכיח אתה תורה המשימה דלחר
דחזרו לא בגדול לא בנקטן וכו' ונראה דהוקשה לו מ"ד כי האדם ע"ן
העד 'הבנה' ודבר ענין ואינו מדבר כאלו נאדם לוי כי האדם וכו' שנתנה
התורה פעם שלא להשחית החלומה לפי שאין החלום יכול להכניס עליו
לשמן נמצא הפריך כמו שפירש האדם וכו' דרש"י ו"ל צ"ל צ"ל תורה עדין
יקשה לפי זה הרי"ל לא ע"ן השדה האדם וכו' השדה היה הוא
דומה לאדם כדי שיבטל אבל לא יגדל לומר כי האדם ע"ן השדה לזה חירץ
אלה השם וכתבו כי ממנו תחלה שכל להקים אדם לע"ן השדה ואמר
בשם ע"ן השדה שהיא ע"ן חזקתו ממנו תחלה והוא לא תכונה כן ת"ח
הנון הנהגה כדי ללמוד ממנו אבל אין להקים את האדם וכו' נחמתי ע"ן שאינו
תוחלל אותו תשחית וברת וכן לת"ח דהא אע"פ שלא היה ת"ח שאינו
הנון לא חתר לך בפרשומה וישימו ללא לפרש ממנו ושלם לידבק בו
ולא נדקדק רש"י בפירושו שפירש שאינו חלף וכו' תשחית סוד מעלנו כגומר
אלה הוקם אל נענין לומר מעלנו ואלו איתנו לא תתקם והשתחית אתי
שפיר שאע"פ שר"מ למד מאחר מ"ח פירש ממנו שלא להדקק בו כי ת"ח
שאינו הנון אורח תשחית סוד מעלנו והוא פירושו של כרת כלומר תורה
נפסק מתורתו וכו' ועם זה א"ל הפרש דיתור הקו' אם ת"ח הנון ממנו תחלה
פירש לומר לפניו וכו' ונדרש לומר קשר ר"מ א"ל דלמחר' דלמחרים אף
ע"פ שאינו הנון אף נחמתי זה עם מה שקדמיתו לפרש אם ת"ח הנון
למוד לפניו ואם לאו לא תלמד לפניו ואלו איתנו לא תתקם והשתחית אתי
ו"ל שרש"י מ"ח אם ת"ח הוא לומר ממנו ואם לאו אורח תשחית סוד
מעלנו דמאשכח ל"ה חסן אללו ע"פ שמתמוד ממנו וכו' אין להקשות
ת"ח דיתור מאחר לפי שלא היה לו ללמוד מת"ח שאינו הנון אבל הוסיף
שלא יקבע ויבינה עמו אלא יסור מעליו ויחמם פירושו שאפי' הלמוד
ע"ן ללמוד מת"ח שאינו הנון דהוקף אם ת"ח הנון הוא לומר לפניו ולא
חפיר ממנו אבל אם אינו הנון לא תלמוד לפניו וכו' ואלו איתנו לא תתקם
ק"ש מה שלמד תורה ר"ח מאחר ודוקה שכל מי שאינו ת"ח אינו ראוי
ללמוד ממנו אבל ת"ח כ"ח יכול ללמוד ממנו לפניו שלא ללמוד ממעטיו :
ת"ח ברזל כנדרה יאמר דהוקשה לו הרי"ל ברזל כנדרה יאמר והיינו
מתחדדים שניהם דהכי משמע שמתמוד הברזל הוא והואך למה אמר יתר
בלשון יתור וכו' שברזל אחר ברזל כנדרה יאמר הויכח היחידות כמק
ובאים פני רעיו הויכח היחידות כמלתע והי"ל ואם פני רעיו יתר או יאמר
ברזל יתר כנדרה יאמר הויכח היחידות כמלתע והי"ל ואם פני רעיו יתר או יאמר
ולא אמר מתדד זה א"ח זה כמו שאמר כמלמדי תבנים מתדדו זה א"ח זה
אזנים נראה דרב חמא כל תרין דקדוקים שדוקדקי ככתוב ויתר לומר לך
מה ברזל זה אחר מתדד פני רעיו שאין הפסוק נשחו אלא מיר מצרתי
בנמצא האדם כמא ורשטי שמעתינו על בני אויבו נשחו וזה שאמר אחר מתדד
פני רעיו ולכן אמר הכתוב ברזל כנדרה יאמר לרמוז שמתל יתר נדרשת עם
הברזל האחד ולא קאי לשיניה ונמצא מתדד האחד ולא השני שאע"פ שניהם
העומתם שהגוי עם כנדרה ובתוספת שבת כנדרה אינו מתחדד כי אם הא'
ובאלו איש יתר פני רעיו כלומר האיש מתחדד וגם יתר פני רעיו שמתחדד
בנדרה ונמצא שניהם מתחדדים זה את זה ולכן נאמר איש יתר ואח"כ אחר
פני רעיו לומר שמתל יתר נדרשת עם האדם הנבחר קודם וגם מלא יתר
בדרשת עם וזה שאמר א"ח"כ פני רעיו : אחר תבנה פני חנה למה נמשך
דברי תורה לאש וכו' ויש לדקדוק והלא נבשלה דבריה נמשלה תורה לאש
למדבר ולמים מה אלו נמשך אף ד"ח תבנה ונראה דהוקשה לו כי
נמשלה תורה בנ' דברים למה נאם הוא אומר נאום ה' יתר אנשים
ובתורה שאמר הלא ה' דברי נאם אש ה' יתרך פני חנה נאם יתר
נמשך דברי תורה לע"ן וכו' ג"ל דהוקף לו מ"ן שמשלה התורה לאש שאינו
דולק יתור א"כ למה נמשלה לע"ן דהא ע"ד אחר אינו דולק והיה לו להמשלה
לע"פ אש שני או שלש דוקדק יתר לומר ד"ל וכו' :

רבי חנינא בר פפא רמי כתיב *לקראת צמא התיו
מים וכתיב *היו כל צמא לבו למים אם תלמיד
חכם הנון רוא לקראת צמא התיו מים ואם לאו רוי כל

צמא לבו למים רבי חנינא בר חמא רמי כתיב *יפוצו
מעיונתך חוצה וכתיב *היו לך לברך אם תלמיד הנון
הוא יפוצו מעיונתך חוצה ואם לאו יהיו לך לברך *
ואמר רבי חנינא בר אורי למה נמשלו דברי
תורה למים דכתיב רוי כל צמא לבו למים לומר לך מה
מים מניחין מקום גבוה ותולכין למקום נמוך אף דברי
תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה ואמר ר'
אושעיא למה נמשלו דברי תורה בנ' משקין הללו במים
וביין ובחלב וכתיב הוי כל צמא לבו למים וכתיב *לבו
שברו ואלו ולבו שברו בלא כסף ובלא מחיר ויין וחלב
לומר לך מה שלשה מיני משקין הללו אין מתקיימין
אלא בפחות שבכלים אף דברי תורה אין מתקיימין אלא
במי שדעתו שפלה עליו והיינו דאמרה ליה ברתיה
דקיסר לרבי יהושע בן חנניא אי חכמה מפוראה בכלי
מכוער אמר לה בתוי מלכא אבוך במאי רמי חמרא
אמרה ליה במאי דפתרא אמר לה כ"ע במאי דפתרא
ואבוך במאי דפתרא אמרה ליה אלא במאי נרמי אמר
לה כנון אחון החשיביתו רבו במאי כספא ורהבא
אולה אמרה ליה לאבותי רמי לחמרא כמאני ורהבא
וכספא ותקף אמר לה לברתיא מאן אמר לך הכי אמרה
ליה רבי יהושע בן חנניא מאי אמרת ליה הכי ורבי אמרי
ליה קרייה לרבי יהושע בן חנניא א"ל אמאי אמרת לה
הכי אמר ליה כי חוכי דאמרה לי איהו הכי אמרי לה
הוא איכא דשפירי וגמירי אי הוה סנו טפי הוה גמירי
ד"א מה שלשה משקין הללו נפסלים בהוסח הדעת אף
דברי תורה משתבקי בהוסח הדעת :

התיו משמע להולך לו מים וכתיב לבו למים ילך הוא עמו :
אם ת"ח הנון שרוא ללמוד ממנו מזה לרז לילך אלנו
נמקומו ואם לאו ילך הוא אלל הרז : יפוצו מעיונתך חוצה
אם הנון הוא אומר לו דברי תורה ואם לאו יהיו לך לברך ואין
לורים חקך : שלשה משקין הללו מיס ויין ומלך וזו התורה
שאין נוטן בה כלום ויודע' ולומדה : בפחות שבכלים נמצא
דפתר' נשתוק אחר נומת מה א"ח אומרת לי והלא אבך נוטן
וין נכלי מוכערי' של חרם : ואלא במאי נרמי' אם לא נשל
חרם הא כולה עבדי הני : ותקף החמץ : כי חוכי דאמרה
ל' אי חכמ' משארה נכלי מכוטר : הכי אמרי לה דיון משאמר
נכלי מכוטר אף התורה מתקיימ' כי יתר משאלו הייתי נאם :
אי רוי סנו אנון נאום שהם חכמים עמי הוה גמירי ש"א
לנאה להשפיל דעתו וכל לידו סתה : בהוסח הדעת שאם לא
ישמרס יפה יתו נשכין או נשל לקוין דבר ~~הוא~~ ונפסקין
מלשחוח נדבר קל יתר משמן ודגש שחורך שהם עמי' אפס
הפסולת למעלה ואפשר אדם נוטל העליון וזרקו לחוף והתחמץ
צר ונקף מה שאין כן מתקפה לגול שאינו עב : בהוסח הדעת
אם אינו מתורה חמוד יעד כלן :

תוספות בני שדעתו שפלה וכו' וכן נמי אמרי' בעירוטין פרק כ"ד
מבשרין לא בשמים ולא מעבר לים הוא כלומר לא תלמוד
התורה כמו שפירש עליו כשדים שדעתו גבוה ולא כשחיים הסולסם
במדינת כוס בעבר בים דלי שפלא לא סייפלא ולי שייפלא לא שפלא : וכו'
ה"ב ויין א

ללמוד
למתי
הנון
ע"פ
רש"י
ר"ח
ר"מ
ר"ל
ר"ב
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ר"י
ר"כ
ר"ל
ר"מ
ר"נ
ר"ס

שם
ישיבה
ה' 11
ס 10

מאימתי פרק ראשון תענית כו

לפעול עד שירד המטר צום' כ'ת'ם' וכל שם המדה קודם יהיה נאמן
ונומר כי לא המטר ה' וגו' וימלא וים יריות הבשמים שפאו יום ה' סקול
כיום ביראת שמים ארץ סבו ונדרו והדאס' ופאלות' כ'ת'ם' ת'ל' ולא
למחו עד שירדו הבשמים וילף' לה מוכתבו קרא' אמי ה' בחתו' למטר
יחד שמו על המטר וזמנה סיחד שמו הקד'ם' על ביראתם שפאו' אמי ה'
עומס כל יד' ינו שמים נומר' אמי עשתי ארץ ואלס' וגו' הרי
סקול'ם' פנים: אין הבשמים יורדים ארץ' נמלו עונות'ם' של ישראל
נבו' תימא' דלא נקט נלשנה דר' מתא גדול' יום הבשמים שנחלוס' בו
עונותיהם' של ישראל ואלר' נלשון שלילת' און' הבשמים יורדים' נט' וע"ה
דמאי' ארבה' אי וליפין מקרא' דר'ת' ה' ארץ' או מקרא' דנלמ' וזהו תשמע
בשמים' ובלתה' ונחל' לנלף' מקרא' דרוד' שפאו' אמי של' גלה' ולמה' אחר
אין' מתא' מתנין' לה' וכו' וע"ה' נדחאו' קרא' דלשלה' לא תשמע
שמתא' העונות' ממה' הבשמים' אלא' ממה' התשובה' דכתיב' בעצמך' ועבר
זיכרון' אל' ה' מתחלתם' וזהו' תשמע' שפאלת' ו' ונראה' דקיי' לומר' אין
הבשמים' יורדים' לא' אחר' גדול' יום' הבשמים' לפי' משון' חמולת' העון' חלוי
אלה' בשמחה' וכל' עוד' שלא' היה' החכמה' גמרה' למחל' אינם' יורדים'
הבשמים' אלא' מתא' שנחלו' העונות' אז' יורדים' הבשמים' ומלא' יריות'
בשמים' סימן' טוב' לישראל' שנחלו' עונותיהם' שפאלת' ר'ת' ה' ארץ' בבשמי'
וז' הורא' שפאלת' עון' וכו' אחר' זעירי' ארץ'ן' מהס' מחמתו' לה'
דמח' תשמע' קודם' ר'ת' ארץ' בבשמים' ואל' כ' כל' חמולת' העון' : און'
חכמה' מתנין' לה' דקודם' הוי' חמולת' העון' וחל' יריות' הבשמים' שפאלת'
וזהו' תשמע' בשמים' ופאלת' ואל' כ' ונחת' מטר' וזו' יגיד' לנו' עשאו' חסובה'
גמורה' ונחלו' עונותיהם' הוי' אחר' הבשמים' לפי' שאין' הבשמים' יורדים'
אל' כ' כדר' נחלו' עונותיהם' של' ישראל' : אין' הבשמים' נעלרו' אל' כ' נחתיבו'
עבוס' שפאלת' של' ישראל' כתיב' רח' דר' נחמו' כ' מייח' של' אהי' דר'
הנחום' כר' תנלו' שפאלת' און' הבשמים' יורדים' אל' כ' נחלו' עונותיהם' ולא'
כן' אל' כ' של' יהיו' עונות' חמור'ם' שפאלת' כללה' יום' נעלרים' הבשמים'
עד' שנחלו' עונותיהם' : וז' תנחום' כר' מייח' דר'ם' שפאלת' של' יהיו'
מתחיל' העונות' ואלו' הבשמים' דרוק' על' עונות' של' כללה' ח' הם' נעלרים'
הבשמים' אבל' על' עונות' אחרים' אינם' נעלרים' אל' זעירי' ארץ'ן' מהס'
מתנינו' לה' כנכל' עונות' שפאלת' כללה' דהיינו' סאול' תשלו' נעלרים' הבשמים'
און' חכמה' מתנין' לה' ועל' השמים' ולכנס' מה'ה' דמייחי' נשון' עבוס'
שחיבים' עליה' כללה' כדכתיב' השמרו' לכם' פן' יפחה' לכם' וסרתם' ועבדתם'
אלהים' אחרים' ועבר' חת' השמים' ונכנסתם' חת' נחמולת' ארבות' אל' כ'
שחיבי' חייבים' עליהם' כללה' און' הבשמים' נעלרים' עליהם' :

אמר רב הדראי אין הגשמים נעצרים אלא בשביל
בטול תרומות ומעשרות שנאמר *ציה גם חום
יגולו מימי שלג מאי משמע תנא רבי רבי ישמעאל
בשביל דברים שצויתו אחכם בימות החמה ולא עשיתו
יגולו מבם מימי שלג בימות הגשמים אמר רבי שמעון
כן פוי אין הגשמים נעצרון אלא בשביל מפסרי לה
שנאמר *רוח צפון תחולל נשם ופנים נועמים לשון סתרי
אמר רב סלא אמר רב המנונא אין הגשמים נעצרון אלא
בשביל עוי פנים שנאמר *וימענו רביבים ומלקוש לא
היה ומצח אשה וזה היה לך ונומר ואמר רב סלא אמר
רב המנונא כל אדם שיש לו עוונת פנים סוף נכשל
בעבירה שנאמר *ומצח אשה וזה היה לך רב נחמן בר
יצחק אמר בירוע שנכשל בעבירה שנאמר *היה לך ולא
יהיה לך ואמר רבה בר רונא כל אדם שיש לו עונת פנים
מותר לקרורו ושם שנאמר *העו איש רשע בפניו רב
נחמן בר יצחק אמר מותר לשנאתו שנאמר *יעו פנים
ישנא אל תקרי *ישנא אלא ישנא *אמר רב קטינא אין

לפעול עד שירד המטר צום' כ'ת'ם' וכל שם המדה קודם יהיה נאמן
ונומר כי לא המטר ה' וגו' וימלא וים יריות הבשמים שפאו יום ה' סקול
כיום ביראת שמים ארץ סבו ונדרו והדאס' ופאלות' כ'ת'ם' ת'ל' ולא
למחו עד שירדו הבשמים וילף' לה מוכתבו קרא' אמי ה' בחתו' למטר
יחד שמו על המטר וזמנה סיחד שמו הקד'ם' על ביראתם שפאו' אמי ה'
עומס כל יד' ינו שמים נומר' אמי עשתי ארץ ואלס' וגו' הרי
סקול'ם' פנים: אין הבשמים יורדים ארץ' נמלו עונות'ם' של ישראל
נבו' תימא' דלא נקט נלשנה דר' מתא גדול' יום הבשמים שנחלוס' בו
עונותיהם' של ישראל ואלר' נלשון שלילת' און' הבשמים יורדים' נט' וע"ה
דמאי' ארבה' אי וליפין מקרא' דר'ת' ה' ארץ' או מקרא' דנלמ' וזהו תשמע
בשמים' ובלתה' ונחל' לנלף' מקרא' דרוד' שפאו' אמי של' גלה' ולמה' אחר
אין' מתא' מתנין' לה' וכו' וע"ה' נדחאו' קרא' דלשלה' לא תשמע
שמתא' העונות' ממה' הבשמים' אלא' ממה' התשובה' דכתיב' בעצמך' ועבר
זיכרון' אל' ה' מתחלתם' וזהו' תשמע' שפאלת' ו' ונראה' דקיי' לומר' אין
הבשמים' יורדים' לא' אחר' גדול' יום' הבשמים' לפי' משון' חמולת' העון' חלוי
אלה' בשמחה' וכל' עוד' שלא' היה' החכמה' גמרה' למחל' אינם' יורדים'
הבשמים' אלא' מתא' שנחלו' העונות' אז' יורדים' הבשמים' ומלא' יריות'
בשמים' סימן' טוב' לישראל' שנחלו' עונותיהם' שפאלת' ר'ת' ה' ארץ' בבשמי'
וז' הורא' שפאלת' עון' וכו' אחר' זעירי' ארץ'ן' מהס' מחמתו' לה'
דמח' תשמע' קודם' ר'ת' ארץ' בבשמים' ואל' כ' כל' חמולת' העון' : און'
חכמה' מתנין' לה' דקודם' הוי' חמולת' העון' וחל' יריות' הבשמים' שפאלת'
וזהו' תשמע' בשמים' ופאלת' ואל' כ' ונחת' מטר' וזו' יגיד' לנו' עשאו' חסובה'
גמורה' ונחלו' עונותיהם' הוי' אחר' הבשמים' לפי' שאין' הבשמים' יורדים'
אל' כ' כדר' נחלו' עונותיהם' של' ישראל' : אין' הבשמים' נעלרו' אל' כ' נחתיבו'
עבוס' שפאלת' של' ישראל' כתיב' רח' דר' נחמו' כ' מייח' של' אהי' דר'
הנחום' כר' תנלו' שפאלת' און' הבשמים' יורדים' אל' כ' נחלו' עונותיהם' ולא'
כן' אל' כ' של' יהיו' עונות' חמור'ם' שפאלת' כללה' יום' נעלרים' הבשמים'
עד' שנחלו' עונותיהם' : וז' תנחום' כר' מייח' דר'ם' שפאלת' של' יהיו'
מתחיל' העונות' ואלו' הבשמים' דרוק' על' עונות' של' כללה' ח' הם' נעלרים'
הבשמים' אבל' על' עונות' אחרים' אינם' נעלרים' אל' זעירי' ארץ'ן' מהס'
מתנינו' לה' כנכל' עונות' שפאלת' כללה' דהיינו' סאול' תשלו' נעלרים' הבשמים'
און' חכמה' מתנין' לה' ועל' השמים' ולכנס' מה'ה' דמייחי' נשון' עבוס'
שחיבים' עליה' כללה' כדכתיב' השמרו' לכם' פן' יפחה' לכם' וסרתם' ועבדתם'
אלהים' אחרים' ועבר' חת' השמים' ונכנסתם' חת' נחמולת' ארבות' אל' כ'
שחיבי' חייבים' עליהם' כללה' און' הבשמים' נעלרים' עליהם' :

הגשמים נעצרון אלא בשביל בטול תורה שנאמר
*בעצלתים ימך המקרה בשביל עצלות שהיה כישראל יקרא
שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקב"ה מך ואין מך
אלא עני שנאמר *ואם מך רוא מערכך ואין מקרה
אלא רב"ה שנאמר *המקרה בנים עליותו רבי יוסף
אמר מרבא *ועתה לא ראו אור ביהר הוא בשוקים רוח
עברה והמדרס ואין אור אלא אלה שנאמר *כי נר מצוה
ותורה אור בירור הוא בשחקים תני רבי רבי ישמעאל
אפי' בשעה שרקיע נעשה כבורין להוריד מל ומטר רוח
עברה והמדרס:

ציה דרים לשון לוויו דברים שאיתי אחכם בימות החמה תרומות
ומעשרות : יגולו מימי שלג אה המטר : רוח צפון תחולל
גשם ופנים נועמים לשון סתרי תחולל בטול כמו לא יחל דברו
כדלמרינן בימות דרות לשון דרור הוא ומניח אורה לעולם מה
שגשמים נעצרון ומניס נועמים שמראה הקדוש כרוך הוא שאינו
מניח מער לעולם מפני לשון סתרי רכילות נפסת המקרא כסס
סרות לשון תחולל גסס כך פנים נועמים מפני לשון סתרי : ויבנש
רביבים מהס דמלאת הכלל שהיה כך עשוי : היה משמע כבר
נכשל : העו אום סוס כן עונת פנים : רשע בפניו ואין כן מהס
מלקות כדלמרי' במסכת קדושין מא' דבר זה נלמד מותר לקראתו
רשע : מורה לשנאתו אע"ג דכתיב וזהנת לרעך כמון : ועו
פנים ישנאו ועו כתיב חסר ואל' מי סכוא עו פנים ישנא צי"ן
ובל"ף : מך כמו שאין כן כס להוריד על ומטר : ועתה לא
ראו אור מפני שלא ראו אור תורה : אפילו כשהשמים כקורים
כמו צהרת מנומר נעצרים ורואה להוריד גשמים רוח עברה
ותמרהם משורת הגשמים :

הוספות ופנים נועמים לשון סתרי כסס בטול לשון סתרי שאומר לשון
הרע הרוח לשון מבטל הגשם והיינו פנים נועמים : מותר
לקראתו רשע אע"ג דלמרי' כדקדושין הקורא חסרו רשע יורד עמו עד
למיו ליה מותר דלולא נכשל בעבירה ועומד כדמרי' דהכרת פנים ענתה
כו : כדאיס' לשון סתריהם' עד כאן :

מהרש"א שצויתו אחכם בימות החמה כו' ועפי ה"ל
למקט לקט שכחה ושאה שהם ממש בימות החמה
בשדה אבל תרומות ונועשרות ניתן יותר בימות הגשמים אמר
הדייגס ומירוח ונ"ל מה"ט גופיה מדכתיב ליה גם חום דמשמע
דבר שלחיו גם בחום ע"כ דהיינו תרומות ונועשרות שנלשנו בימי
הגשמים אחרי הדיע' ומירוח וגם בחום בימות החמה משא"כ לקט
שכחה ושאה לא סייד לוויו כו' רק בימות החמה זמאי גם חום :
ומצח אשה זונה כו' פרש"י מסיפא דקרא וינענו רביבים מהס
דמלאת הכלל כו' ע"ש ומרישא דקרא ומלא אהי נמי מורה על
העונות ככמה כדכתיב וה' כ' אמרי' במסכת נזירים אהי מצד מכפר על
עונות פנים שנא' והיה על מלח אהי גו' ע"ש ועו פנים ישנאו
פרש"י ועו כתיב חסר ו' מי סכוא עו פנים ישנא צי"ן ובל"ף עכ"ל
בכל הספרים בקהלת צי"ן ובל"ף ומה שכח סכוא צל"ף י"ל
דכונחו מדכתיב צל"ף דר'ם ליה מלשון סתרי ולא מלשון סינוי
כפרש"י ובתרגומו שם צל"ף ה"ל למכתב צה"ל ישנא אבל מה
שכתב סכוא צי"ן לא ידעתי כמא דהא צין שיהיה מלשון סתרי

מאימתי פרק ראשון תענית

זין מלפון שנינו בל הש"ן צו ואפשר לומר דכוונתו לפי הדרש
 מלפון טלחה יהיה הש"ן נשמאל כמו פי"ן וק"ל : ואין מקרה
 אלא הקב"ה בו קראו הכל מקרה הכס טהול מקרה נמים
 עליונותו דהיינו זין מים עליונים למים החמונים מכל אופן הוא
 מך שוא"הס כל טו : ואין אור אלא תורה בו ר"ל אין אור
 במקום הוא אלא תורה דלפי פשוטה ולא ראו אור השמש והלילה
 לא יתכן להדרבה מהך טרות עברה כסס ותערהס דהיינו
 שהרקיב הוא עהור ונהור ויחר המאורות מאירים :

הדר"ה חין הגשמים נעזרים אלל כשביל מספרי לטון הרע וכו' : נריך
 לכר לפרס"ו ו"ל ספירס פנים נועמים מרחס הקב"ה שאינו
 מביא מטר מפני לטון שחר דמג"ל דמים נועמים שמחה הוא שאינו
 מביא מטר דילמא פנים נועמים מרחס הקב"ה שמינה ח"ו דבר או רעב או
 ארבע כשביל לטון שחר : ואפשר שלא רמו רש"י לומר ופסע המקרא כסס
 שרור לטון החולל כסס כן פנים נועמים מפני לטון שחר שדמנטו לדתם רוח
 לטון מונע הגשמי ופנים נועמים של הקב"ה ב"ל הם מונעים הגשמים ולמה
 הפנים של הקב"ה נועמים למונע הגשמים מפני לטון שחר : וכח"ס פי'
 בשביל לטון שחר שאומר לטון הרע הרוח לטון החולל כסס דהיינו פנים
 נועמים : וכח"ס הו"ס לפרס פי' אחר מפסי"ו היך נלמו על רת הגשמים
 בפנים נועמים וזה מירס רוח לטון כפתונע ירדות הגשמים איך במקרה
 אלל בהשגחה לפי שנינו של הקב"ה הם נועמים : על לטון שחר ולכן טלח
 דוח לטון מונע הגשמים : חין הגשמים נעזרים אלל כשביל עוי פנים שא"י
 ותלח אכס וזה וכו' ופרס"ו ו"ל וימנעו רבינים משום מלאכת הכלס שהיה
 כך עושה : ותיבה דתיפוק ליה רכס"ו וימנעו רבינים משום דמלא אכס וזה
 ולמה הולך רש"י ו"ל לפרס טהוב דמלאכת הכלס שהיה כך עושה ואין לומר
 דמלא אכס : וזה אונע אלא ויקריתא דהא העושה הוא נמנע מלך
 היה הנין על מלחו של כהן גדול לכך על עושה פנים : ו"ל דרב טלח אל
 לשפתיס דרביס אה"כ כל ארס טיש לו עושה פנים סוף כסל עעבירה
 שחומר ותלח אכס וכו' כלימין כיון שיש כך עושה מלא תורה שז"ה
 אנה יתה לך או הוה לך ולכן לוח לן למרדס חו וימנעו רבינים משום דמלא
 של אכס וזה היה לך אלל וימנעו רבינים משום דמלאכת הכלס נמלא העושה
 מלא גורס לו לפע על אכס ונה ויחקר העושה שחומר הכלס על העושה
 שך לך וימנעו רבינים : בעלמחיס עללות של ישראל טלח עסקי בחורה
 ויך התקרה נעססונו של הקה"ה כרך הוא קבו וכו' לריך לדיקת מה זו
 היה שצעון פועול תורה אמר נעסס הקה"ה כרוך הוא מך חס ושלום ונה
 טלח אמרו כשאר הדברים אלל הגשמים נעלרים וטון אמר ימך התקרה
 נמים וכו' ואפשר לפי ש' מתנת נחן הקדוש כרוך הוא לישראל התורה
 והגשמים והמאורות ושכוחה הקב"ה שחורה שמתן לים מתנה לא
 קבלה מאהבה שאינם עוסקים בה ותפעלו כקריאתה גם מתנה הגשמים
 נעשה שנו"ל של הקב"ה כל כמו שהעני חינו נתון מתנה לולת כך הקב"ה
 אינו נתון מתנה הגשמים לעולם והוא העשעם גם כן לרי ויפך דרדיס
 קבלה ועתה לא ראו אור התורה ולכן כל אר"ס כשברך הוא שחורים כסס
 צבורים מממדים כהרת נענים רוח עברה ויחזקס מלך העמים ולינו
 נתון לפס מתנה הגשמים כיון טלח קבלה עליהם מתנה התורה :

יא אמר רבי אמי אין הגשמים נעצרין אלא בעון גזל שנא'
 * על כפים כסה אור בעון כפים כסה אור ואין כפים
 סס
 אלא חסם **ב** * ומן הדמס אשר בכפידם ואין אור
 יב"ז
 אלא מנע **ג** * יפין עין אורו מאי תקנתיה ירבה
 י"ג
 כחלה **ד** שנאמר * ויצו עליה בספניע ואין פניעה אלא
 סס
 תפלה שנאמר * ואחא אל תתפלל כעד העם הוא ואל
 ירמ"י
 תפנע בו * ואמר רבי אמי מאי רכתוב * אם קדה הברזל
 ויהא לא פנים קלקל אם ראית רקיע שקדה כברזל
 כלהוריר על ומצור כשביל מעשה הדור שון מקלקלין

שנאמר הוא לא פנים קלקל מה תקנתו יתכרו
 כרחמים שנאמר * וחילים יגבר ויתרון הכשר חכמה כל
 שכן אם הוכשרו מעשיהם מעיקרא ר"ל אמר אם ראית
 תלמיד שתלמדו קשה עליו כברזל בשביל משנתו
 שאינה סדורה עליו שנאמר הוא לא פנים קלקל מאי
 תקנתיה ירבה בישיבה שנאמר וחילים יגבר ויתרון
 הכשר חכמה כ"ש אם משנתו סדורה לו מעיקרא כי הא
 דריש לקיש הוא מסדר מתניתא ארבעים זימנן כנגד מ'
 יום שנחתה תורה ועייל לקמיה רבבי יוחנן רב אדא בר
 אבהב מסדר מתניתא עשרין וארבע זימנן כנגד תורה
 נביאים ובתובים ועייל לקמיה דרבא רבא אמר אם ראית
 תלמיד שתלמדו קשה עליו כברזל בשביל רבו שאינו
 מסביר לו פנים שנאמר הוא לא פנים קלקל מאי תקנתיה
 ירבה עליו רעים שנאמר וחילים יגבר ויתרון הכשר
 חכמה כל שכן אם הכשרו מעשיו כפני רבו מעיקרא :
המלאך אף כרי שמו יפין עון אורו גסס טלו : ויצו הקב"ה
 עליה כצמנע על הגשם שהרר כצמנע כשיתפלל עליה

כמו אל תפנע בי : קרה כברזל כמו הקסה אז שנינו וסני ננים
 תקנה : והוא לא פנים קלקל שקלקו הדורות : הוכשרו
 מעשיו קורם לכן וכל שכן וכו' והני משמע ויתרון הכשר
 ויתרון שחפסר למכמה אם הכשרו מעשה ומתלה שיבא הגשמי
 יותר מצמילים יגבר מן מגבירין חילים ועומדין כשכלה זמון
 שקלקו : שתלמדו קשה עליו כברזל טקסה הוא לו מרום
 קטנות : בשביל משנתו שאינה סדורה לו ואינו זוכר מה כתוב
 זה ולפיכך אינו יודע לפרק אי נמי שגורסה נעשות פוע' על המיוז
 ומתייב על הסטור ומקשי עלה מדוכתא אמרימי והפי משמע קרל
 והוא לא פנים שאינו יודע שמונתו מפני שפנים קלקל שקלקל
 במסנה שהא קודם לגמרא : ירבה בישיבה שידעתי בני הטינה
 משנתם שנא' וחילים זין תלמידים כסס היילות : ויתרון הכשר
 כסדר משנתו מתלה : כנגד מ' יום שנחתה התורה שחקיי'
 כירו : והדר עייל קמיה רבבי יוחנן למיגמר גמרא : כנגד
 תור' נביאי' ובתובים כסס כ"ד ספרי : שפכין קלקל סהרסה
 לו פנים רעו : ירבה רעים לפנים היינו שישביר לו פנים עד כאן
מהרש"א כשביל גזל שנא' על כפים גז' לעיל מהאי קרל
 דבר כי הקב"ה עושה עם העמים והמים דבר והעני
 עונם לרשעים ושכר עוב לדיקים דהיינו כס ידון עמים דור
 הגזול לכרס כהפוך יתן כסס לזולל למכניר מוונות לדיקים
 כמ"ס במדעס מכל למחוס כו' עיין בילקוט וע"ז אמר גם כן כי
 במצול על התעס דן אורס נמים כמ"ס כי מלאה הדרך חתם גז'
 לא נחוס גזר דינס אלל על כול ומאו שנטבע טלח יביא מבוזרן
 אוקס על החתם כהך דן דהיינו כהעלר המים כמ"ס על כשביל
 חתם כשכפס כסה אר ומטר ער שיתפללו עליו : שני והוא
 לא פנים קלקל כו' לפוס ריהטא והוא לא פנים אין-ו שחמות
 לפי דרשה זו לפרס כדברי המדבס ססניגס כו"ל דרשה זו
 והוא לא פניה גומר פית' והה"ס דרל לא עלה ג'ס ה' ט'ע"ט :
 טנא'

זכ"ל
 ובמתי
 סמיכ'
 ככר

מאימתי פרק ראשון הענית כו

עליהם י' יחרון חספוס טובה ויחיה להם כתיקון מעשיהם אשר העמ
ד' היינו הכשר נכמה על פי החרדה אשר ידור חרמם החסידים :

אמר רבי אמי מאי דכתיב *אם ישוך הנחש בלא לחש יט

ואין יחרון לבעל הלשון אם ראיח דור שהשמים הם

משחכין עליו כנחשת מלחוריד מל ומטר בשביל לחושי קהלת

לחישות שאין באותו דבור מאי תקנתן ילכו אצל מי

שיודע ללחוש וילחוש דכתיב *ויגיד עליו רעו ואין יחרון

לבעל הלשון וכל מי שיודע ללחוש ואינו לחוש מה הנחש לו

יש לו ואם לחש ולא נענה מה תקנתיה ילך אצל האר

שברור וירבה עליו בחפלה שגאמר *ויצו עליה בפניע

ואין פניעה אלא תפלה שנאמר *ואתה אל התפלל בעד

העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפנע בי ואם

לחש ונענה והגיס דעתו עליו מביא אף לעולם שנאמר

*מקנה אף על עולה רבא אמר ב' תלמידי חכמים

שיושבין בעיר אחת ואין נוהין זה לזה בהלכה מתקאין מיל

באף ומעלין אותו שנאמר מקנה אף על עולה :

משחכין עליו כנחשת מאדומים פנים כעין ירדלי"א כדאמר' ויל

בז"מ דשחך טפי שהעלו חלודה שגערין מלחוריד על

יגיד עליו רעו יתפלל עליו חזרו וגבי גשמים כתיב לחוש : ואין

יתרון לבעל הלשון כלומר מה הגאס ים לבעל הלשון שידע דייט

ללמח ואינו לוחש : מקנה אף על עולה מקנה אף על מי שעולה

ומגיס דעתו : ואין נוהין זה לזה וכו' וקני משמע שגילך

להגיד זה לזה ולהיות נוהין בהלכ' ואינם עושים מקנה מתקאין

ומקאין צ"ח ומעלין אותו ומציאים אותו עליהן : לטעם אחריכא

ברפין וכו' זה לזה בהלכה מתקאין צ"ח וכני משמע מי שיגיד

עליו רעו שגמח זה לזה מתקאין צ"ח ומעלין אותו מעליהן :

החספוס : ואם לחש ונענה ויגיס דעתו ויגיד אף לעולם שנאמר

יגיד עליו רעו כלומר אם יגיד עליו רעו שעל ידו כל

הגשמים ויגיד מיגיס דעתו מקנה אף על עולה כלומר היא קנה אף ועולה

כלומר אם עולה שגמס דעתו עליו הוא מקנה אף ע"כ :

אמר רבי לוי מאי דכתיב *אם ישוך הנחש בלא לחש כ

ואין יחרון לבעל הלשון לעתיד לבא מתקבצות

ובאות כל החיות אצל החוש ואומרות לו ארי דורם

ואוכל זאב טורף ואוכל' אתה מה הנחש יש לך אמר

להם ואין יחרון לבעל הלשון אמר רבי אמי אין תפילתו

של אדם נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו שנאמר

*נשא לבבנו אל כפים אוקים רבי שמואל בר נחמני

אמרא עליה ודרש *ויפתחו בפייהם ובלשוונם יכזבו לו

ולכם לא נכון עמו ולא נאמנו כבריתו ואעפ"כ והוא רהום

יכפר עין וגו' קשיין אהרדי לא קשיא אהרדי הא בצבור :

ארי דורם ואוכל מיד ואינו מתירא : טורף מואכל סמוך

לחיות ואוכל שם משמרד נשך בני אדם והארין ויהאן הנחש

ולך מה הנחש יש לך בלחה נשך בני אדם והארין ויהאן הנחש

אין יחרון לבעל הלשון שמשמרד לזון הרע אף על פי שאין לו

הנחש ולשיכך מציאו הקב"ה בזין אלל נחש כדי שיצוים מצי

שהשיל חרם הראשון ומתניישן עמו מספרו לשון הרע : ולבם

לשון הרע

שנא' וחייילים יגבר גו' דתפלת רבים יותר מקובלת וכן לקמן

לענין תורה לימוד הרבים יחר מועיל וכמ"ל בספ"ב דזרבות

אקרא דילכו ממיל א' חיל : מ' ובזמן כנגד מ' ב' בזה א"כ טעמא

דמאע נתי סדרן בלוחן מ'אס ולכל הפתו' פעם א"ל צלל יום אלל

כנגד כ"ד תורה נביאים וכתובים אין כאלו עטם מבורר :

הר"ן מאי תקנתיה וינה בתפלה : אפשר שאמר וינה בתפלה ולא

אמר יתפלל לפי שרבו עשוקים יעניקו על החסם והטובק אשר

עשקו חרמם וינה מתניק קול זה לקול החפל' ולכן וינה בתפלה כי הרינו

בקול תפלה הכרית לקול העוקק של החרמם ועם זה יבא מ"ל וגם כי

חרנו תפלה אינוי שומע וידיכס דמיס מלאו למר א"כ"ס שיקול נעקב החמם

מועיל ריבוי וינה וינה מ"ל עובקת גשימח דמיס דכתיב קול דמי לחוך

לעקים אלו דמו וינה וינהווי גס כי חרנו תפלה אינוי שומע לפי

שידיכס דמיס מלאו שדמי חרס דרס ורבונוס גס דמיס מרביס ויה יעיל

כי יפנע בריבוי תפלה כי אחס הקולות של החמם מונעיס קול ריבוי

תפלה : אם קרה הברול אם ארתי רוקע החמם סקרה ככרול מלחוריד

טל ומטר משני קיקול מעשיס סכדור שגאמר הוא לו פניס קיקול מה

הקמתיה יתנבר בחכמים * ונלע ד' עס מה שררש מ"ל על מה

וחיילים יגבר ויחרון הכשר חממה וכל שכן אם הכווסו מעשיס מעיקר'

ומרמס קהלת ככור אס נתקרו שמיס שגערלרביס ככרול כמ"ל ונתחם

אח שמיס ככרול ואין הקרוב כחך הוא שמיס פניס קול מעשיס * יס

כדור מה יעשו יגורו תענינו והקדוים כחך הוא מררתי לנעולו * עוד כגו'

אס ישוך החמם אס ראיח דור שגמסיס משחכין עליו כנחושט * ויחוריד על

הכרול וכלן משחכין כנחושט * ונלע ד' עס מה שררש מ"ל על מה

שכתב כמ' בחיקוטי ונתחי את שמיס ככרול ואת ארנכס כנחושט ונפ' תנא

כתיב לאמר ויה שחך אשר על ראשך נחש' והאין אשר מתחך כרול

והס דרבו שהקל מרע"ה כקלות שאמר חפי עמוז * שיהו השמיס מועיין

בנחשת ופירות יהיו * עומדים כחך הקסם ככרול שיקל לה לתלמיח לירק

הסדר' אכל כקלות שהס מפי הקב"ה החמיר להיות השמיס קסיס ככרול

שאין השמיס טענין כלל ועוקר חסו כשניל קיקול תשמיס סכדור דכתיב

ועבר את השמיס ולא יהיה מער ומפי כ' אלו משכיר פניס ללדיקס

טכדור להסרד כוטרס מער כיון שיקל' החר' ולא עומד רעו וינה תקנתס

יתנברו כחיילים שהס החכמים שיהו מפקיסיס להוכיח בני דורס שוטריס

יתנו לשכר תתלעות טול' אשר לא יתנע בקול מעריו וחייילים יגבר יתנו

בבורה וכס לחכמים להיות שקל יידיס להוכיח בני דורס יחרון כיה לדור

אס מתנ' הכווסו מעשיס להיות ארביסיס לח' ומכויסיס אותם ומנברין

אותם יחרון גדול כיה להס אס מתחלה הכשר חממה הכופר לנבר את

החכמים ולשומע כקולס מעתלה היו נענין ולא הורגו לכלס : וכפי

נשקות הידרס יאמר וחייילים יגבר כזרת תענין לשכר לה עסם נהנענה

ונעיקר החוקן כיוס התענית הוא ללמוד במחית חמורה חוה שאמר ויתרון

הכשר עיקר היחרון ככשר וכתיקון הוא הכמה מה להס שרביס ויחמנו

כמורה : וכפי נירסת הנפלה שאמר ויתברו דרתיס אפשר שרעו שאס

שמיס הם ככרול מלחוריד על * ומטר וכבר החפלה ולא עמה כי הוא יורה

שמיס קיקול מעש' כדור ולא חקנו מעשיס כתשובה * ומה גם כדיות עון

גול כדור שחקל' אשר ישמעו מררע רביס הם מונעיס קול התפלה של

תחפלל דכתיב גס כי חרנו תפלה אינוי שומע וידיכס דמיס מלאו שהס

דמי חמם ויקול של העוקק מעכס קול תפלה ולק דמיס לנעלה רעו אחי

מחי חקתיכס וינה בתפלה שררבי מעשיס אפשר שיגבר קולס על קול

הנועקס חמם וכס עד אלה כל' ענו ויתברו דרתיס והוא חמ"ל כמ"ר

על שפי' עוב' ה' לל' ורחמינו על כל מעשיי שמתרמינו נוהין לבריתוי שירחמינו

אלו על ילו כשתם בנעתי מעש' מתחלה עליהס רחמיס וינה מעש'ס

דרבי נתחיינו יגורו תענינו ויח' אשר שחן נדקה לברוסתו וכו' ח"ס כאלו

יתנברו דרתיס לנעשות רחמיס אלו עם אלו וקב"ה מתחיל עליהס דרתיס

כי וס מ' הקב"ה עש לפני כדור מה * והיינו מה הוא רחום אף אחת

רפס ט' נ"ס וחייילים יגבר דרתינו על התיילס העומדים עם יגבר לרש

על רשע

א"כ
ל'י
ס"ר
ב"ב
ד"ק
י"ד
ו"ח
מ"א
נ"ב
ו"ו
ע"ו
ה"ס
ו"פ
ד"י
ע"ו
נ"ח
ר"ו
ס"א
ח"ד

מאימתו פרק ראשון תענית

ולא נכון עמו עם הקב"ה ואלו כ' כמו צמחך והוא רחם יסור
עון וזומע תפלתם והכי אמרת שאין תפלתם נשמעת אל"כ משיס
נפשו נכפו כלומר שנספג חנוכה נכפו מצותך : בצבור תפלתו
נשמעת אל"כ שאין לצ' כלם שלם כדכתיב ויפתוהו נביהם
צדקיהם לבן רעים: ויחיד אינו נשמע אל"כ לבו מכוון עד כאן:
מהרש"א מאי רבתיב אם ישוך הבריח בלא לילוש בו'
גם שגישה שמתוקה הוא ממקלה אדם הראשון
ח"מ איה מוכרת לישך אלא שניתן לה כח לישך ולהחית וזוה
יתייבס מה שכתוב בלא להם דלכאורה לא אילשריך לפי הדרשה
דכ"ס אם היא מתיחה ולא יועיל להם מה האלה יש לה אכל
הושרך לכך דלא הימא גם שאין לה האלה היא מוכרתך לכך מחוך
הקלה וע"ז אמר דליון כן שהיה אינה מתיחה אלא ע"י להם אכל
בלא להם אינה מתיחה וע"כ דליונה מוכרתה על כך וק"ל : **אמ"כ**
בשים נפשו בו צפרש' שנכנסו מכוונת נכפו דליונה בלא שלם
צכמה מקראות מלינו דלחמנא לצא פשו ובת"כ ועצרתם את ה'
אלהים בכל לבנים גו' ורעה דרשים נכפו נכפו הוא דבר נוסף
דלנו מכוון כ"כ לשתי שיהיו פיו ולבנו שוים כלא הם צמק' ה' נכפו:
דר"י לא נעמוד ללא מתקבלות כל התוס' וגו' ליתן חכן רמיוה הא דמה
האזה ין גו' וכו' נראה דרשים הכי אס' ישוך הנחם בלא בלומר
אם ישכון הנוסך הנחם בלא דבר של האזה וחסוכה הנחם נרמוה בנחת להם
שלוש הניחם ואחר אחר הם אומרים לי שאני נוסך בלא האזה ואין יחרון לבעל
לבו הרע עליו שחזרו לשון הרע הורג שלום הניחמו עליו והמקבלו והאומר
מה שאני הורג אלא אהד' ועוד הנחם הורג כסחין לו ובעל לשון הרע
הורג נכופ העולם כל שום האזה ואין תפלתו של אהד' וכו' לא בייחוד אלא
בגבור וק' דמ"ט האו קרא דוסיחוהו בלבו' תפיירא דנשא לבניו אל כפיים
דמקחם ביהודי שהיה הוא מדרב"כ בלשון רעים שאל לבניו' ואפסר תפלו
קרא אהד' מה תפלוהו אדם חי גבר על תפלו' שתדבר בלשון יחיד ועל כל אה'
מהאזינוהו כתיב ונחש' דרובו ומקורו גו' ונשא לבניו וכו' רובו' שהיו יחד
גבר על תפלו' לכך זרעיהות תפלו' על כפיים שנכנסו תמונה ככשו מתכוון :
אמר רבי אמי אין נשמים יורדים אלא בשביל בעלי
אמנה שנאמר *אמת מארץ תצמח וצדק משמים
נשקף ואמר רבי אמי בא וראה כמה גדולים בעלי אמנה
מנין מחולד' ובור ומה האמנים בחולדה ובור כך האמנים
בהצדיק ברוך הוא על אהת כמה וכמה *אמר רבי כל
המצדיק את עצמו מלמטה מצדיקין עליו את הרין
מלמעלה שנאמר *אמת מארץ תצמח וצדק משמים
נשקף ר' הייא בר אבין אמר רב הונא מהבא וכיראתך
עברתך ר"ל אמר מהבא *פגיעת את שיש וערשה צדק
בדרכך יונרין הן אתה קצפת ונחשא בהם עולם ונושע'
א"ר יהושע בן לויש כל השמח בישראל יבאום עליו
מביא ישועה לעולם שנאמר בהם עולם ונושע :

מהרש"א מהבא וכיראתך עברתך בו' כהבא פגיעת ר'
רש"י פי' כל הני מילי ט"פ מ"ט סהקב"ה מדקדן טס
סביבה כמות השער' ע"כ אכל א"כ ה"ל לחתויו כל כך החלו והכי
נמו הה"כ צ"כ צדקות וצדק הפרה ונראה לרש"י בירס'
הלקוח דה"כ' כל המצדיק עליו הרין מלמטה מצדיקין בו'
הוא שיש המצדיקין עליו המצדיקין עליו המצדיקין עליו

ואם ועתה בדרך והלכה בלא יסור נכסגיע חלו היום למה ולא
היתה לה ליה רחם בחר וחבל דלי קשור בשלשה וירדה לבור
לאחר שצחקה בקפה לעלות ולא היה יכולה בכהה ולקחה עבר
עליה אדם ושמע קולה עמד על פי הבאר והלין ולא היה יכול
להבחין לה אחר לה מן בני אדם איה או מן מזיקים אמרה מצוי
אדם השגיגי עמי שצחקה עמי שצחקה לא אחר מה אמר לבחן
אברהם המעסה אמר אס' חלו ונשכח תפלו' לי אמרה כן העלה
ורעה להדוק לה מיד אמרה לו מיהוה עם אהה אהר' לה ממוקום
פלוגי וכבן אני אמרה אף אני מומק' פלוגי מחספתה פלוגי אמרה
לו עם קדוש כמותך שמה כך הקב"ה מכל ישראל ואהה מנקם
לעשה ככהמה בלא קדוהו וכחונה בא' אכל אכזי וזמי וזמי
מתארסת לך נתנו ברוח זה ליה אחר מי יהיה עד והיתה חולה
נגודן את' לה השמים ותולדה זו וזר עד שאין אנו מכוונים זה בזה
והלכו כל אחד לדרכו הגערה עמדה בצמחונה וכל מי שצונעה
היתה ממאנה עליו כיון שסחוקו בה נהגה טלמה ככוסה וקרעה
בגדיה ובגדי נוגע בה עד שצונעה בני אדם ממה' : וואו כיון
שעבר מפניה שכתה וגבא אשה ונחטבה וילדה מחקוה חולה ועוד
תצטבנה וילדה בן וגבא לבור אמרה אשהו' אס' כדרך בני אדם
היו מחיים הייתי אומר לדוק היין וכשיו שחחו מיהה משונה אין
זה בלא עון אס' לו מעשיך גלה לה המעש' ונגמרמה ממנו אמרה
לך אלא חלקך שניתן לך הקב"ה הלך וסאל צעירה אמרו לו נכפית
היא הלך אלא אינה טרם לו כל המעסה ח"ל' אני מקבל מומיה בלא
אלהה החמלה לעשות ככהמה אס' לה המעסה חולה ובור אמרה
לו עתה צדיקיו מיד נתייבשה דעתה ופרו רובו צנינים ונכסים
ועלילה ככהמה אמר עיני צלאוני ארץ וגו' ע"כ לשון הגרין'
נחמו' לרש"י המאמץ צדק"ה שמשונו עד כינו לבין שזרו עכ"כ':
המצדיק לעצמו שמכיר ומקטט מעשויו : מצדיקים עליו
מדקדיקים עליו כמות השערה ויחר תסאלו תתקלל מעשיו כדי
למרק עונותיו : **אמת מארץ תצמח או צדיק גו' דקה אין**
שהוא ירא אותך אהה מחזור עברך למרק עונותיו ושפיהה דקרא
מייודע טו וכח למנוח' אותו לנוס מפניך דיום אהך וכיראתך
עברך כשם שאהה יראו ומתקדך כך יס' להיראך ולהסחמך
מעצרתך : פגיעת את שיש וערשה צדק' שהם הטובים כך :
ברך וכיראתך אהה שונע זו אהה כמות הלומר כמו וישנע זו
וימח בהם עולם ונושע קרא הכי הוא פגיעת אה' שז' וישנע דק'
וקס הטובים נדרתך וכיראתך צדקות דרשים שאהה מוסרן ציבורין
וכורן לכונה וזומרון סן אהה קלפת ונחמא כשניל שכתב בהם
עולם ונושע לע"ה ע"כ :

מהרש"א מהבא וכיראתך עברתך בו' כהבא פגיעת ר'
רש"י פי' כל הני מילי ט"פ מ"ט סהקב"ה מדקדן טס
סביבה כמות השער' ע"כ אכל א"כ ה"ל לחתויו כל כך החלו והכי
נמו הה"כ צ"כ צדקות וצדק הפרה ונראה לרש"י בירס'
הלקוח דה"כ' כל המצדיק עליו הרין מלמטה מצדיקין בו'
הוא שיש המצדיקין עליו המצדיקין עליו המצדיקין עליו
בזמן שאהה מארץ תצמח מה אמנה כמאל וצמון או לך
התוס' נשקף דהיונו גממים שהם לדהק' מחולדה ובור
מעשה שהיה נשקף וכו' זה הנושע כהבו צפרש"י ונחום' אכל
עברך הניח צמחך חלה יותר ערין ומסורר ונחטוהו כלא ככתוב
טס מעשה נגראה סתוקה חולתה לבית אהה והיתה מקושטת צככף

כ"ו
טס
תלם
היה
היה
היה
פ"ט
טסיה
ש"ז
אין
ט"ט
מול
ז"ז
סורה'
על
טסיה
בדמות'
סוף
טס
ד"ו
יק
מלון
ב"י

מאמתי פרק ראשון תענית כח

נשמים יוצאים אמר רבי שמאל בר נחמיה מאי דרבינו
*אם לשבט אם לארצו אם לחסד ימציארו אם לשבט
 בדרים ונבעות אם לחסד ימציארו בארצות בשרות
 ובכרמים אם לשבט לאילנות אם לארצו לזרעים אם
 לחסד ימציארו בורות שיחין ומערות :

שמחבלח כמו תכלי ויורה אף השמים עושין כן וקשה לעולם
 ועל חטא הוא : נאמר עזירה באשה וכו'
 כלומר על כולן מתקשר המים : אבל זריכה : **כמין קובה**
 הכל מלא מים : **אם לשבט** (אם גור) הקב"ה רוב גשמים
 לרע או יורדים נכח כשבע שמכה נכח וחורו בשמחה הקב"ה
 מורידן על הרים ונבעות מקום שאין שם אש * אבל אם לחסד
 שורדין נחת ומיאיסו לארצו לארץ ישראל :

מהרש"א שרשמים נעצין מלררדי טל ומטר בו הטל
 ודאי אינו נעצר אלא לזכרה קאמר הוא נעצר
 ובקרא דמייתי נמי לא הוזכר רק מטר וביקוש מפג' כהאי ליפג'א
 בשעה שהמים מתקשרים בצמים ואין גשמים יורדים דומה לזה
 שמתגלת ויזנה וילחם בו ע"ש : ונאמר לירה באשה בו' אף
 שזומה לידת הגשמים ללית האשם שפרי ארצו לעיל דמער'א
 בעלם דארע'א מחאי קרא והולידה והלמיחה ולידת הגשמים
 דומה לידת הזכר כמ"ס לעיל דלשון והולידה הכי משמע אלא
 דה"ק דיש בלידת הגשמים דומה ללידת אשה דהיינו שע"י הגשמים
 הארץ הולידה דמער'א בעלם דארע'א וכן לגבי פקידה שיש לגבי
 גשמים פקידה שהארץ נפקד ע"י הגשמים כמ"ס ופקדה הארץ
 וגו' ונ"מ דנבי רחמי שמים במער כמו באשם : **כמין קובה בו'**
 ארץ כמ"ד לקמן דהעולם ממים עליונים שנתה : **אם לחסד**
ימציארו לשרות ובכרמים בו' כמ"ס וכו' בליקוט ולא פי' צפק
 כלום אלא לארצו דמשמע שהיא חלקה שלשית כמו שפרש
 לה בליקוט דרשה ונרא' דלפום סף דרשה קמייחא לא הולך לפרש
 אם לארצו דמתקני לפי הגזירה דמעיקרא שהיו ישראל צנונים
 ובפרש"י בדיקא צם' ארוב אם לשבט לפורענות בו' צהרים ונבעו'
 שאין מקום זריעה ואם לארצו להוריקה בלשר נגור נחלת דין
 לא לשבט ולא לעים משרת הדין אלא צנונים ואם לחסד
 סגפשו הדור עכשו ויחד לדיקים כו' ארובין גשמים שנגזרו צנונים
 מהדין בו' לירד בחסד במגנס ועל ארץ הזריכה הם שלא תורג
 טפה מהן לאיבוד עכ"ל עיין פס :

הר"י בשעה ששמים יורדים וכו' נראה ששם שם לעולם על
 עזרת הגשמים גם השמים משפיעים כשהם נעלים כמו אשה
 תהיה לידת שאלה משפיע כשהוא נעל כהם אלו וגם האשם משפיעת
 כשהיא נעלת וכשם שגילדת האשם היא מפורזת כן יורדת הגשמים
 השמים הם מתרוממים ונשמים וכשם שיש פקידה ללירה דמדת לירה
 שמתוך הפקידה נל הלינה כן מתוך הפקידה שפקידה לארץ לראות
 מנשיהם היונים ומלפנים יתפזרות מוריד הגשם והולידה וכו' דכתיב
 פקדה הארץ בלומר פקדה בעמיתה הטובים ומלפנים והשוקקה וכו'
 מחלוקת למלחם כדכתיב בפייעמי את קוקי : ועוד י"ל שפקידה בגשמים
 היא מ"ס המער יורד כשכל יחיד שנאמר לאיש פסג השדה הוא היא הפקידה
 שפקיד לארץ כשכל יחיד ומוריד הגשם לעולם :

בימי רבי שמאל בר נחמיה דהה כפוא ומיתנא אמרי
 רובי

ד ע"פ מ"ס פ"ק דתשובות רבים סוף לימא רבים ישחו לא לימא
 משה אחרוני לא לימ' מוסר דא' ופחה אדם פיו לשטן ובתפורה
 סס שהנדר גם בדרך הדמיון משורר את מדה הדין על אדם על
 שהשטן מקטרג להיות הנושא מודה בדבר שראוי לכך בו' עיין סס
 והא ודאי טעל העונש העבר וזכ' על האדם ודאי יהיה האד' מלדיק
 עליו הדין אבל להב' שראוי לנכ' עליו עונש אל יבא האדם מלדיק
 עליו הדין שהוא רחב לעונש כזה שישו פותח פיו לשטן אלא
 יבקש רחמים אולי יתעשה לו הקב"ה ולגם אמר כאלו מלדיק עליו
 הדין להבא הדין מוסר ומשורר מדה הדין עליו מלמעלה להדיק
 עליו הדין מלמעלה ומייתי שנאמר אמת מארץ תלמה דהיינו
 שמלדיק עליו הדין מלמעלה לפי האמת דזו האדם מנגדה בריאת
 אדם כמ"ס אמת אמר אל יבא ובתפורה פרק חלק גבי וימטר
 משה ויקור גו' מה ראה משה אמת ראה ע"ס גם מלמעלה מדה
 הדין מלדיק עליו לעונשו לפי האמת ולא ברחמים דהיינו ולדק
 השמים נשקף גו' דלוי הנשקף' אף לרעה ודאמר מסכה וכיראתך
 דהיינו שירא האדם מלמעלה ומלדיק עליו הדין כן הוא עברתך
 למחך עליו הדין שלמעלה דהיינו עברתך ודאמר מסכה
 פגעת את גומר ועשה צדק בדרביך גומר שמלדיק מלמעלה
 דרכי השם ומדתו עליו לעונשו הן גם אדם קלפת ותחש'א בע"ה
 עליו מלמעלה כך עולם ומשע על ידי שיתמרוך כל עונותיו
 בעולם הזה הוא נשע לע"ה בשכרו משלם ועלה מייתי ככה"ג
 הא דרבי"ל כל האדם ניסורין דזה שמלדיק עליו הדין לקבל
 יסורין עליו מציא יעושה לעולם שנאמר בהם עולם ועושה :
הר"י דלמדיק את עליו מלמעלה וכו' נראה לי דלפי' אלא כרפי אתי
 דאמר אין הגשמים יורדים אלא כשכל בעלי אמה דהיינו
 המזין בהקב"ה כשאלו זרע שעתיד הקב"ה להמית מולד דשא גם ה'יחן
 המזין ולדקה שם הגשמים כדכתיב תפוח ארץ יזרין יסע ודקה תלמית יחד
 משמים : שקף להתמור בשמי ככה"ג וכו' יתחן דבין דלפי' אלא כשמתוך
 עמו מלמעלה מדקדקים עמו מלמעלה לעורר הגשמים כדי למרע עונותיו
 אבל לדור שאינו וכו' שאינו מלדיק עמו למעלה אף מדקדקים עמו למעלה
 והקב"ה ברחמי מוריד להם גשמים להרבות נפשם והיינו דכתיב אמת מארץ
 תלמה או זרק שאר דין משמים : שקף ודרשין זרק לטן דין דלא כתיב
 לדקה : ר"י חיל אמר מסכה וכיראתך עברתך כפי היראה שיש לאדם מהקב"ה
 מהאם עליו הקב"ה כח דינו ועברתו למרע עונותיו :

כב אמר ריש לקיש מאי דכתיב *ועצר את השמים בשעה
סס שהשמים נעצין מלררדי טל ומטר דומה לאשה
כד שמחבלח ואמרה ויולדת והיינו דאמר רבי לקיש משום
 בר קפרא נאמרה עזירה בגשמים ונאמרה עזירה באשה
 נאמרה עזירה באשה שנאמר *כי עצור עצר ה' בעד כל
 דהם ונאמרה עזירה בגשמים דכתיב ועצר את השמים
 ונאמר לירה באשה ונאמר לירה בגשמים נאמר לירה
 באשה דכתיב ותהר ותלד בן ונאמר לירה בגשמים
 דכתיב *והולידה ויצמיחה נאמר פקידה באשה ונאמרה
 פקידה בגשמים נאמרה פקידה באשה דכתיב *וה' פקד
 את שורה ונאמרה פקידה בגשמים דכתיב *פקדה הארץ
 ותשוקקה רבת תעשרנה פלג אלהים מלא מים מאי פלג
 אלהים מלא מים הוא כמין קובה יש ברקיע שממנה

כב
 סס
 כד
 כה
 כז
 כח
 כט
 ס

מאימתי פרק ראשון תענית

ימי נעביר נבעי רחמי אתרתי לא אפשר אלא
 נבעי רחמי אמותא ובפנא נככול אמר להו רבי שמואל
 בר נחמני נבעי רחמי אכפנא רבי ירוב רחמנא שוכעא
 לחיי הוא דירוב דכתבי * פותח את יריך ומשביע לכל תי
 רצון ומנא לן דלא מצלינן אתרתי דכתוב * ינצומה
 ונבקש' מאלהינו על זאת מכלל דאיכא אתרתי במערבא
 אמרי משמיה רבי חני מהבא * ורחמי למבעי מן קדם
 אלה שמיא על רוא רנא מכלל דאיכא אתרתי בימי
 רבי זורא גזור גזירה ונזור דלא למיתב בתעניתא אמר
 להו רבי זורא נקבלניה עליון ולמי בשיל גזירה ליתביה
 אמרי ליה מנא לך הא אמר להו דכתוב * יאמר אלי אל
 תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתת לךך להרביץ
 להתענות לפני אלהיך נשמעו דברייך :

ומבטלינן ליהוא"ר יצחק שמש בשבת צדקה לעניים מאמי
 שנאמר * וזרהה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא *
 וא"ר יצחק גדול יום הנשמים שאפילו פרוטה שוכים
 מתברכת בו שנאמר * לתת מטר ארצך בעתו ולברך את
 כל מעשה ידיך * ואמר רבי יצחק אין הברכה מצויה אלא
 בדבר הסמוי מן העין שנאמר * יצו ה' אתך את הברכה
 באסמך * תנא דבי רבי ישימעאל אין הברכה מצויה
 אלא בדבר שאין העין שולטת בו שנאמר יצו ה' אתך
 את הברכה באסמך : תנו רבנן הנכנס למדור את גרע
 ואמר יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתשלח ברכה במעשה
 ירינו התחיל למדור ואמר ברוך השולח ברכה ככרי הזה
 מדר ואה"כ בירך הרי זו תפלת שוא לפי שאין הברכה
 מצויה לא כדבר השקול ולא כדבר המודר ולא כדבר
 הכניי אלא כדבר הסמוי מן העין * אמר רבי יוחנן גדול
 יום הנשמים כיום קבוץ גלויות שנאמר * שובה ה' את
 שביחנו כאפיקים כנגב ואין אפיקים אלא מטר שנאמר
 * ויראו אפיקי מים וא"ר יוחנן גדול יום הנשמים שאפי'
 גייסות פוסקות בו שנאמר * תלמיה רוח נחת נדודיה גו'
 כשני אליהו ימי חלצה שריונין למטר : סימן קללה סני
 אדם לריבין למור נשוקים לקנות סעודה שנת : קשה
 יומא דמטרא שאין בני אדם יכולין לעשות לריבין : כיומא
 דרינא עט וממטי מתקבלין בני אדם לרוח עס חזרין בחקנת
 עזרא שיש סומיות וקולות ואזושות ביום הנשמים כיום הקין
 ועצב שנת כ"ט דקשה מטרא והיינו דאמר ר' סולא : ומבטלינן
 להו לירידיה גשמים שטורחין בני אדם ואיני יכולין ללאת ולבא :
 צדק' לעניים שמתענים בה ומה להם יום צדור ומתחמטים
 בה ביום הלילה : יראי שמי שומרי שנת : פרוטה שבבים אפי'
 מעשה ידיהם שאין לריבין לגשמים מתכרכין : ברוך השולח
 ברכה ושפע ומזכיר בה מלכות ואוכרה ככל הצרכות כלן : הרי
 זה תפלת שוא ושזו אין צרכה נכנס' בה : ברברר הסמוי שאינו
 יודע הסטוס : כאפיקים אפיקי נחלים : בנגב לשון יונק :
 גייסות מילות כאלה מרום הארץ נגסם מיד גדודים נוחים :
 מהרש"א כיומא דרינא כו' עיין פרש"י וק"ל דמה ענינא
 לע"ש דהסס עעמא אתרניא אית ציה ממוס שאין
 יכולין לעשות לריבין גם הדמיון בקולות ואזושות כו' רחוק וזרה
 דגרסי' ציעמא דרינא צ'נו' ור"ל קשה יומא דמטרא ציומא דדני'
 שהכל מתקבלין מן הגפרים לעיירות שישפזין שם צני דיוני צנ'
 ובה' וזרהה להם לילך שם ביום שהגשמים מורובין כמ"ש דר"ח כ'
 דוסא כשהלך דרך ביום גשם שאמר מנינא צלער וכל העולם
 צנחת והשחא נוחא דכ"ש צע"ש שכל עולם לריבין לחזור אמר
 לריבין נשוק לקנות סעודה שנת ועלה מייתי ספיר חי לאו דלרין
 מוליה כפרס' גופיה ודו"ק : שמש בשבת צדקה כו' יראי
 שמי כו' פרש"י יראי שמי שומרי שנת עכ"ל ועוד י"ל דמסת' ל'
 דלוידי בשנת מהאי ליגנא דשנת דקסא והוא מוציא כי מהלך
 שנת

אתרתי לא צנינן רחמי אהדרי דלקמן : נבעי רחמי
 אכפנא דליתיה שובעא ומתקא לניטול ממילא :
 דבי ירוב רחמנא שוכעא לחיי הוא דירוב לחיי ולא לחיים
 דאניו מציה שובע כדי להמית בני אדם אלא כדי שחיו : משביע
 לכל חי רצון שובע ניתן לבני אדם חיים : על זאת על מהל
 ששמע צעורה כתוב : על רוא רנא דניאל כתוב : דלא ליתבו
 בתענית' דלא צנו דליתיה צרכה לעולם בצנינן : נקבל עליון
 יומי תעניתא דמסוס קלה מהני לן כהענינא וכי נטיל גזרה
 ענדיון להו : ומנא לן דעבדינן הכי כלומר דמתיי' אי עבדינן
 הכי : אשר נחת לבך להתענות לפני אלהיך נשמעו
 דברייך אלמא מתקבל עליו נשמעו דבריו :

מהרש"א נבעי רחמי כו' כבר כתבנו צ"ב דכתובות
 דהכא איירי ברענ של כליה וע"ג דצנורת כפנא
 נמי מחיס ברענ של כליה מ"קא' נככול דלא מחיס כ"כ
 ככפנא כמו בצורתא : על זאת מכלל דאיכא אתרתי כו' על
 זאת מפורש שם שנקבו להיות להם שלום מאויבים בדרך ומדיוקא
 דואת מכלל דאיכא אתרתי שאינו מעורר שם וכן דניאל על רזא
 דנח מעורר שם וצרה להחיות למלכא ומכלל דאיכא אתרתי
 שאינו מעורר שם : דלא ליתבו בתענית' פרש"י דלא צנו דלית'
 צרכה לעולם בצנינן עכ"ל לפי פירושו הא מלחא בצנפת נפשיה
 היא דלא תלי' צנור גזרה אף גזרו דלא ליחצו בתענית' על הגשמי'
 דלא יבא צרכה לעולם בצנינן ענינא ויזר נראה לפרש דגוי' דלא
 ליחצו בתענית' היינו לבעל גזירה הגזרה הגזורה : מנא לך הא כו'
 מן היום אשר נתת לךך וגומר כבר אמרנו צ"ב דקדושין מחסבה
 טובה הקב"ה מלפניה למעשה מיהו אפשר דהיינו מעת שפעשה
 המעשה הטוב דרך גס האתחשה עובד אבל הכא קאמר דבר
 נשמי' ולשמעו דרין גם מיום האתחשה צלג :

כר אמרי רבי יצחק אפילו שנים כשני אליהו וירדו גשמים
 בערבי שבתות אינו אלא סימן קללה היינו דאמר
 רבה בר שילא קשה יומא דמטרא כיומא דרינא אמר
 אמימר אי לאו דצדק' לבריותא בעינן רחמי עליה
 ספ

מאימתי פרק ראשון תענית כט

שבעה המזלות סדרן הוא של"ס חכ"ו ותחלת הלילות של שבעה ימי השבוע כלל"ס חל"ם ותחלת הימים חל"ם כלל"ם ומלא שבט בתחלת הלילה מתחיל מאדים ובתחלת היום מתחיל שבתאי וז' מזלות אלו מאדים ושבתאי מורים על הרע כמפורש בפי מפנין ובפרק מי שהתנדב וכוונתו לרק מהוא מורה על הטוב כדאיתא סם הוא משמש ארזה שעה שקודם ליל שבת קודם מול מאדים וגם הוא מתחיל שעה אחת על יום שבת אחר מול שבתאי ומשמש זה לזו הקב"ה לקבל שבת בתוספת שעה אחת קודם הלילה מתחיל מאדי' שעדיין לרק בארזה שעה שקודם לילה וכן ביום השבת לא כתיב בו בצדק שם לשהו' שעה אחת כל היום לפי שבארזה שעה משמש מול שבתאי עד שמתחיל לשמש אח"כ מול לרק ולפי שבארזה שעה שקוד' לילה עדיין הוא יום והשמש זורחת במול לרק וכן שעה אחת יום מתחיל בן השמש במול לרק על כן אמר שמש לרקך שהשמש הוא במול לרק בסוף ערב שבת בתחלת שבת קודם מאדים וגם הוא במול לרק בתחילת וריח' ביום שבת אחר שבתאי וקיונו זורחה לכס יראי שמי' בקבלת שבת בין ביום ובין בלילה שתהיה השמש במול לרק מרפא בכניסתה ופרוטת שבבים מתברכת בו' עיני פירש רש"י לפרושו לא הוה ל' למיזרא אל' שפס' מעשה דיוו מתברכין ונראה דמלאך איתרא נקט דלפי' שאין בו מעשה ידים ממש כגון עסקא פתלוו בצפוטת שבבים הוא מתברך וריבכה ליה מריבו' דכל מעשה ועוד ים לומר דפרוטת שבבים מתברכין ע"י הגשמים שהצנזוה ופירותה בול ואין לרקך לחסד מצפוטת שבבים כמו בזמן היוקר ומלאך הפרוטת שבבים מתברכה לו עשה בזמן הזול: באפיקים בגב כו' כצנזו הצופסת ואם הארץ תאמר לא קאמר בו' ויחר בו' דמי נחלה בניו כו' ע"ש ויחזר רב וידא לעיל דתשובה להו על כרמו לא חס להז דמי נחלה בניו כו' והכא נמי איכא למיזר ר' יוחנן הכא לא חס ליה ועוד נראה לרצח כמי דקאמר לעיל דמי נחלה בניו כו' היינו משום כיון דתרחל ראו נתינת התורה כמו שראו התער לא תה ליה לתלות הקיפת התורה במזר א' הו שגיח שוים דמאי אולמיה הלא מהאי וכו' ל' לאחזוביען דמזר יותר גדול דמי נחלה בו' אבל קיבוצ גליות דלא ידענו ולא ראינו עדיין ארזה שפיר איכא למיזר דקיה הוא לרצח שנתלה בו אלא שאנו מבקשים ותולים דבר שלא ראינו היינו קיבוצ גליות במזר שראינו במעלתו: שאפילו גייסות פוסקות כו' גייסות דקאמר הכא היינו תיילות בעלי מלחמות שנות לעולם כשפוסקין והיינו גדודיה דממשע גדודיה היולאים למלחמה כמו גד גדוד גומר:

דרי"ף

הרבה לנס יראי שמי וכו' לרקך נקט היכא הוהא הכא שבת ואפשר שרצו כתיב דמ' יראי שמי ואמר נענין שבת הללו' על ה' לשרתו ולאסכה את ס' ה' כל שומר שבת הרי שיראי שמי הוא בשמירת שבת: ועוד י' לרמוז דשרשין מוכיח דחזי' לעיל מהאי קרא ורעה לנס כי הנה היום כל שומר שבת שרמבו חול' שם ג' היום נענין שבת ו' היום נביה' והאשחר שבת נגול מג' פורענות' של גיבס והיינו דסדק' לענין היום שיהא רח' לעמרת שבת ורעה לכס יראי שמי שיש לרקך וגו' דברר' השמי מן השני לרקך לכאן מה בין השני ובין הוא דבר' ישמשאל שאמר שאין עין שולעת ורעה סאה דרק' רש"י ויל' שאמר דבר' השמי שאין יודע הכוס שהוזהר לפי זה אע"פ סיחה העין שולעת יש בו ברכה דכיון שהקס אש יודע בו הרי הוא קרא' שמי מן העין

ולחזק דבר' ישמשאל לרקך שלא יהיה העין שולעת בו לאפוקי שיהעין שולעת דאע"פ שאינו יודע סמינו וכן אם אין העין שולעת אע"פ שירוב סמינו המעין מ' י' יש בו ברכה: גדול בין הנשמים כקצו' גליות שאמר שבת ה' וכו' ביום' וכו' אחזי' על קיבוצ יותר וכו' ויל' דה"פ אנו מתפללין וכו' הנהג דברי' החס' קשה להללן' וכלי ספק שיש קלה ענות בלבוש התוספת' אבל אנו נריבין ללכא ארץ מתר' קיימית ויל' אע"פ שקצו' נחלה נגדול וכלו' אמר שבתו כאפיקס נגבז' אפיקס נגבז הוא יותר גדול מ' מ' וירדה כאפיקס' על קיבוצ יותר וכו' ויל' דה"פ הם המתעבים חמדי' ככל יום וקיבוצ גליות הוא פעם אחת ואינו גדול הנשמים שיש פעמים רבות או הקיבוצ גליות שהוא פעם אחת היו אחר הנשמים אבל אם בלבו להעריך הנשמים פעם אחת עם קיבוצ גליות היינו יום אחד של ירדה כאפיקס' עם יום אחד של קיבוצ גליות הם שקולים זה כזה ולא יז' ואנו מתפללים להקב"ה שיסיב את שבתו שהוא שקול כיום אחד של אפיקס נגבז' זה יל' בעלזר הדסר והענין יפתי דרבי כי הוא תורין כיון לקיימת החס' ואם ראו' וכן דבריו התוספות אחי' בעומס בלבוש לרקך כפי הענין והו' לא יחזי':

ואמר רבי יוחנן אין הנשמים נעצרים אלא בשביל פוסקי צדקה ברבים ואין נותנים שנאמר *נשיאים

ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר' ואמר רבי יוחנן מאי דכתי' *עשר תעשר עשר בשכיל שחתעשר' אשכחיה רבי יוחנן ליונקא דר"ל אמר ליה אימא ליה פסוקך אמר ליה עשר תעשר א"ל ומאי עשר תעשר י' אמר ליה עשר בשביל שתתעשר א"ל מ"ל אמר ליה זיל נסי אמר ליה ומי שרי לטווי לקב"ה והוא כתיב *לא תנום את ה' אמר ליה הכי אמר רבי אושעיא חזן מו' שנאמר *הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי מרף כביתו ובהננו נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די מאי עד בלי די אמר רמי בר חמא אמר רב עד שיבלו שפתותיכם מלמוד די' אמר ליה אי רזה משינא חסם להאי פסוקא לא הווינא צריכנא לך ולרבי י' אושעיא רבך:

פוסקי צדק' ברבים לנס ולפנים ואורח מלתא נקט שאין אדם עשוי לסמוך לרקך בניו לבין עממו ואינו נותן נשיאים ורזה

צאין לעולם כאלו גשמים יורדין ואין יורדין בשביל האיש המתהלל צדקה שקר דכס שהוא עושה לפני' ומחניף את העניים חף שמים מחנישין את הארץ שמראים נשיאים ורות וגםס אין לי נמי אין קאי אשבת' דמכל אלו נעדרין: ליונקא דר"ל בן אחוהו של רבי יוחנן ולאחר מיתותו של ר"ל דמוכח לקמן: אמר יונקא לרבי יוחנן מאי עשר תעשר: א"ל יונקא והא כתיב לא תנום: שיבלו טבעו' אי רזה משינא לתתם להאי קרא דהצינאו את כל המעשר ודעינא ליה משינא: ולרבי אושעיא רבך דלחזו' לי משתיה:

הוספות עשר תעשר הכי איתא בספרי עשר תעשר את כל תבואת

זרע היולא שנה אין לי אלא תבואת זרע' וצ"ל וצ"ל נעשר רבית ופריקתו י' וכל שאר רוחים מנין ת"ל את כל רבית מל' עניינת את התבואת ויא' כל רבית רבית ופריקתו וכל דבר שריות בו והכי נמי איכא צדקה היולא מן השנה שנה בל' אם לא תעשר שרך נתנן לא יהי' לך אלא היולא מן השנה בל' לא תעשר שרך אלא כפי מעשרות שהיה קודם לכן

מאימתי פרק ראשון תענית

דכתיב הולא מן הטהר כלומ' מה שיטה דגולה להולא למעשר מן הטהר
 פי' מעשה בלדס אחר שהיה עשר ויהי לו שיה עשוה אלף כור ויהי אחר
 עשר עשר מולק' ק' כורין למעשר ומפרש כל שיה ושה וכן עשה כ' ימיו כחל'
 למחר קרא לבנו ואמר לו בני ועל כך עשרה מן המעשר לך עושה כחל'
 שנה ושנה אלף כורין הוהר שתפרים ק' כורין כאשר עשיתי ומה אחר
 הארץ ועמד הן במקומו ועשה הטהר אלף כורין כאשר היה עושה כתי'
 הבל והפרים ממנה ק' כורין כשה שיה נסחלנו ורצה הן שהמעשר היה
 דבר וזמן ופירש כ' לשה אחר נתמעט הטהר הנה עשה כי
 אם מלה כורין נעטר עליו ושמו קרובו שכן מיעט ולא הפירש מעשר
 ולא כולם אללו מלכוסים לבנים ושמים אחר מתדמה לי אחסם שממים
 נקלקתי אמרו לו לא נעטר עליו ק' דמתן כל כך הרעה האת מפני מה
 לא הפרש מעשר כלאו כח' ורצה כי נתחלה כסא הטהר לוד' היות כעל
 הכית והקט' הן שהיה המעשר מלקו לתן לעניים ועשוה שלל הפרשת
 מלקו לו היה הקט' כעל כח היות אל כהן שכן עושה עמה מה שיה
 עושה מתחלה אלף כורין והפרים כן מלך חסד דיווי הדקוי והוא אם
 קדשו לו יהיו כעל כח המעשר והנהו לא יהיה לו אלא הקדש' כלאמר
 התעשר ועו' ואחר חכמים הענינו מעשרותיו למקו כח שלל יהיה לו אלא
 אחר המעשר בדכתיב ורע חומר ועשה ארפה דכיתו המעשר דלפיה ג'
 והר"ן האומניאל פירש הינאל מן הטהר כלאמר והוא לאו שאין אחר מערים
 המעשר יהיה לאחר הינאל לשה דכיתו עשו כלאמר סוקוהו הענינים :
מהרש"א פוסקי צדק' בריבי' בו' עיון פרס' ו' וכן לעד' די"ל
 דוקא נקט ככה"ג שהוא עושה לשם ולתהלה לו כפני
 עניים שמתיק להם כח"ס אים מתפרס' בוחק גומר דמשמע שהוא
 עושה כן למינס ולשם ונכסח' בספר משלי נקיים ורוח גו' כאשר
 ויהי קומתו שלל האשמים ומקשרי' בו' ולא כל והם מלמערים
 וכלות עוניהם כד אים מתפרס' בו' והוא מקטר וכלות עיני עניים
 בו' ע"ס : מ"ד עשר תעשר ואפ"ל י"ח דברה תורה כלשון ב"א
 היכי דליכא למדרג דרטיקן : וברחוני נא בואה בו' משום דכיו
 יבא אדם לנסוקו עמי דהיך כאשר שמחקן שאדם מחסר ממונו
 ליתן מעשר יבא להסיקו לו עושר ואמר אל תחמה על כך ובחוני
 נא בואה בדבר גדול כזה אם לא אפתה לכם ארבות השנים שמהם
 בזה הקלה לעולם כחבול כח"ס' וארצו' המי' נפתחו ומחוכן ע"י
 מעש' שמחוקו והריוקוהו לכם כח' ע'ד בלי די בו' ע'ד שילבו ש' מקו' וינס
 בו' מפרש ג"ג דמחוק :

עשר כסבל שתמעשר ודל' קלאר עשר ותמעשר אלא כסבל
 שתמעשר לפי שרוב בני אדם מעשרין וליהו מעשרים חמסם כל הכוב
 היתור שש"ס שאין רשות לאדם לקרוא בתורה כסבל שיתעשר או
 סוקראורו רבו וכן כל שפחתו לא יאמר אשמה מלוה : ובסבל שאחיה עשיר
 או כסבל שאחיה דחה ליה עונד ע"מ לקבל פרס אכל כענין המעשר יש
 לך רשות למעשר כסבל שתמעשר ולכן אמר היותה מ"ל התי שחומר למעשר
 כסבל כמיותו העושר האדם ככל התלות' לא יזיל נסי' אלא מעשר כסבל
 שתמעשר הקב"ה שחלים שפלקו ויהי לו הקסל לו שאם תרם שלל
 שתמעשרו דתיהו לא מעשרו כסבל שיתעשרו' אלא הקסל לו ומי שרי'
 לנסווי להקב"ה ואמר לו חזן מוה' ומה שלל היתו קודם ראייה מחכוב זה
 לפי שהסם קלאמר שיבואו את המעשר אל בית האור' והקב"ה מלית
 לפי שיהו וירק להם נרבה ולא פורס שם שמדבר כמי שמעשר כסבל
 שיתעשר וינין שמדבר כסחם מולי' מעשרות לא ידעו' מירושא דהר"א
 קרא סברי ראינו כיה בני אדם שהם מעשרין ואינם מתעשרים לרתיק'
 להם דרכה אכל רחיה רחיה לענין שחומר נסוח כוח הדבר : ומדכתי'
 ובחוני נא בואה ומה אמר כסחם מולי' מעשרים אין הסיקן
 עולה יפה שהרי לא נתעשרו כל מולי' מעשרות אלא ודלו שמענין הוא
 למעשר כסבל שיתעשר ומי שלל הוא למעשר אלא כסבל העושר הקב"ה
 מחלה שחלחו עד שינילו שפוחתו מולמד די' ואפשר שלל על ריבוי החינו'
 יאמר די כי אורב כסף לא ישכר כסף אלא ודלו די שלל לנסוח עוד את
 ה' כי אם להחיון בו' עוד יאמר עד עד שינילו שפוחתים מולמד די יימות
 על הנסמים שריבוי העניים הוא קשה לעולם כיון שהיה כיון שמעון כן
 שמש שאמר התפלל עליהם שילבו להם' ובשראה היותה שחכוב אומר
 ובחוני נא בואה ואינו מתיישב כי אם כפירוס והוא תמס' למעשר
 כסבל שיתעשר אחר רבוי יחונן למע חתלה הדבר כרבי ראשי' ודרי כיון
 שנתנת הכסוב הוא מרדף שלל נעלם מחך ביאורו שהרי גם אם עמי היותו
 שכל העדך אלו תעוה חסם לא היה לייבאל לו' ור' אובשי' רב' שיאמר
 לי הכתוב וכו' אים גדול העדך כיון שמעלקך ידעת ביאורו ולמה תלית
 הדבר כ' אובשי' ואחרת הכי אמר רבי ראשי' ומ' מדי יחנן רב'
 לומר הדבר כסם אומר שמדף גבולו לעולם ועוד תירתי' הקוס' שהקשתי
 למעלה וגדולה עניני עיני עניים כיון שמערתו הוא חסני' ומי שאינו
 מעשר הוא מתחסר כיון שדרשו ג"ג הוי' עשר כדו שלל תחסר א"כ כל
 החיו העם הבינונים שאינם לא עשירים ולא עניים הכי משכח להו
 סברי אם עשירו היו דאיים ליהוים עשירים' אלא אם עשירו היו דאיים
 להחסר ולהיות עניים לך אך אומר שכל אחרו שהמעשר הוא המעשר
 אלא בלדס שלל הולא את מעשרותיו כלאו לו וירד מנכסו כלאו ענדל'
 שהיה לו אפי' שיה עושה אלף כור וינין שלל הולא מעשרותיו כלאו
 הולא הטהר מלה כורין והכחוסים קרובי בני עשה הקב"ה ע"ג' והוא
 נעשה כהן עד שקבל עליו להוליא מעשרותיו כלאו כל הוא לשלם כל
 מה שפחת מעשרותיו וגם ה' ימן הנוב וישב את שנותיו וירק אחריתו
 מראשי' ועל כן אדם כעולא בלדס חסם עשר שאם עשר מוהו למעשר ויסלם
 לו הקב"ה כל מה שפחתו בואה חסם עשר הולא מעשרותיו כלאו
 וראוי לדבר מ"ס הניאו את המעשר שקדם לה אחר וזוהי אסם קובעי'
 הניו כלו ואחרתם מהם כקעוך תעשה והתרתה דייקני שלל הוליא
 מעשרותיהו כלאו ועליוסם אחר הניאו את המעשר אל בית האור' כלאו
 כל אים המעשרות שפחתם ולא בלחמם עכשו הניאו את כל אחר
 המעשר אל בית האור' וינין שאם שלחמם מה שפחתו אסם חסני'
 גם אפי' אפתח ארבות המים והריוקוהו לכם כרהם עד בלי די :

ותו אשכחיה רבי יוחנן ליתקא דריש לקיש דיתיב
ואמר *אולת אדם שתלף דרבו ועל ה' יועף לבו
יתיב רבי יוחנן וקא מתמה אמר מי איכא מידי דרביתיבי
בכתובים דלא רמיו באורייתא *אל אשו דא מי לא יע
רמיו והא כתיב *ויצא לבם ויהרדו איש ו' אדחו לאם'
מה זאת עשה אלהים לנו דל עיניה הוא ביה אתיא אימיה
אפיקתיה אמרה ליה תא מקמיה דלא ליעבר לך כדעכר
לאבוק :

בפ' תענית
 פ"ג
 רמב"ם
 ע"ג

מאימתי פרק ראשון תענית

ל

אילת ארם חסלק דרבו ועל היעף לבו כשאדם חוטא חסלק דרבו שזאין עליו פגעים ועל היעף לבו שנוטם ואומר מפני מה ארע לי שבע והלא רמה משה באורייתא שהחומם הוא יסוד לנביאים וכתובים וכוונתו יש למלא סוף מן התורה : דל עיניה רבי יוחנן שהיו עפעפיו מכסין את עיניו ועגבין ^{ג'רס"י} *גמדליח דנפס' כבבא קמא זכר אחרון שהיה רוצה לראותו מפני שהוא חרף : ולא ליעביד לך כדעביד לאבוך שלא יתן עיניו זך כמו שתן זכרין והמיוח כבבא תלעיא ע"כ :

מדרש"א אילת ארם חסלק דרבו גו' יתיב ר"י וקמחמיה בו נראה לפרש דודאי ר"י ידע זה המקרא שמשלי קודם שמע מהיונק אלף שלפי עיניו שם היה דעה ר"י לפרש האזי קרא בני ע"י * אולת ושטות של אדם חסלק ומקלל דרכיו ומעשיו גם על ה' יעקב לבו שמהרה על ה' דברד אחונו ודבר זה ודאי רמזו בזורה כמ"כ כי יתעבה אשחזו איהן אדם עושה עבירה אה"כ נכנסה בו רוח שטות והיה נראה לו דמוק לפרש דרכו על פגעי אדם עד אחר שמע זה המקרא מפני יונקא כפי החזקתו מתנו שאמר ליה פסוק לי פסוקך כנראה מריש המאמר ולפי הענין אשר בקשר ר"י מתנו פסוק לי פסוקך ואמר ליה היונק זה הפסוק הינו ר"י מתנו שהוא מפרש זה המקרא זעניו זה ודרכו על פגעי אדם ויועף מאשן חרשומח והרהור האדם על ה' ומדח דינו ועל זה הרה ר"י תתמה מי איבה מידי כו' ודו"ק : **ר"אמר** ^{כה} **זה** זאת עשה וגו' הנס שאמר והחידו על עונס ואמרנו אבל אשמים אמתנו על אחינו וגומר מ"ן מלאן מה זה עשה לנו אלהים נראה שהרעמו על מדחיו כאלו זכ עליהם מ"ן בעקפים וגארה זעניו זה דודאי חלו הכתר במכירת יוסף כמ"ש אבל אשמים וגו' על אחינו וגו' כי ראוי שנפרטו זמדה כנגד מדה כמו שפס חסרו אחונו שהוא כמרגל ומוליח דבה עליהם נגד אציהם וע"כ השליכו לו צבור מן תשדו הם כמרגלים להשליכם לצור במאסר גם ראוי מתחלה שאמר שלחו מכם אחד שהיה כוננו על ראובן שלא היה טיב דבר וכפוק אמר להו אחד יאסר וגומר שנוטתו על שמעון שהיה עיקר זמכירורו גם אח"כ יפתח האח' אח שקו נגות' שהוא לוי שהוא שאלה אח כפשו זמלן שהיה מונח לתענה זפק כדי שימלא בדרך לנעור שסם לוי היה עקר במכירה מש"כ בעשר האחים שלא תלכו כפסים עד ביתם לפי שהיה מונח לצרור למטה זפק בכל זה רמזו שאלקים יסרע להם זמדה כנגד מדה ואמרנו אבל אשמים וגומר על אחינו אבל ממה שאמרנו מה זה עשה וגומר נראה כאלו הרעמו על מדחיו ונבדו זכ על ידעו מה נבדו דהיינו שלל זה עשה לנו אלהים לפגז זיאקם למאריס כמ"ש ויחלחורו עמקן חצרין וגומר :

הר"ה אשכחיה ר' יוחנן ליתוקא דר"ל דהוה יתיב ואמר כו' ויש להקדק שאם בדברים כפשוטן שאדם חוטא חסלק דרכיו ויעקב על ה' נומר מה זאת עשה ה' לו א"כ היה להם לאחז יוסף לומר כי מה זאת עשה אלקים לנו כשנתתם ביות הסהור או כשהייתם בנימור לומר מרגל' אתם ולא היה צורך לומר אולתם ששאו' עם יוסף חסלק דרכם לכל בעלילת מרגלים ולחנם כמאמר ועל ה' יועף לכם לומר מה זאת עשה אלהים לנו ולא פעל ה' כל זאת פי אס' ענונית' כדאי להם אבל כשנאלא הכפס אין זכאן אולת אדם חסלק דרבו לא ש' ש' כאלו ולא שלוק דת' כי יתן כו' כי

תליה מלאו עוד נבאר וכו' ר"י לא קרא פסוק זה של אולת אדם חסלק דרכו עד שקראו יונקא דר"ל ומה נחמד לו עכשיו * אמנם כ"ל דהוא יונקא הוא פסוק וקרא האזי קרא וקפוי ליה דאס כפשוטו מנ: אולת אדם חסלק דרכו ועל ה' יועף לבו דהיל"ל ועל ה' יועף קפוי על האדם החזר בתלות הפסוק מתי לכו דיקו וזה לפרש פי' אחר מתודש כפסוק עם פסוק זה דכתיב יולא לכו יחרדו איש אל אחיו לאמר שלא חרדו על ונחלא הכסף אבל חרדו על שילא לכו אחרו מה זאת עשה אלהים לנו לאלת לכונו כי לא האדם כיד ה' וכוון שילא לנו נראה שמתח' היה לו ח"ש יחרדו איש אל אחיו לאמר על דיקו וזה לפרש פי' אחר מתודש כפסוק עם פסוק זה אלא חמת ה' ומה זאת עשה אלהים לנו וזה כיון שלמה ע"ה שאמר אולת אדם חסלק דרכו כיון השעוים במכירת יוסף חסלק דרכם בעלילת מרגלי ונלא שחפסו ועם כל זה לא ועף לכו על ה' כי הם רמזו באלתם ולא חזנו שעל ה' יועף לומר חס' וזאת עשה אלהים לנו הים על לבם שילא ה'לכ בדכתיב וילא לכו ועל ה' יועף ככתיב לנו שגב כיד ה' ועליו חללו מה זאת עשה אלהים לנו וכו' הגלגל' :

אמר רבי יוחנן מטר בשביל יחיד דכתיב * יפתח ה' כו' ^{לך} **לך** את אוצרו השוב וגו' וחת מטר ארצך * פרנסה ^{שם} **שם** בשביל רבים דכתיב * הגני ממשיר לכם מן השמים : ^{י'רס"ב} **י'רס"ב** ^י **י מטר בשביל יחיד שסם אין לרין מטר אלא להדם אחד כגון שורע אחר ומזן ורעשן כפי אדם או שכל בעיר כגול' מועלים * ולרין למטר זכ' בזכותו ופרנסה ושפע טובה וממיה לכל העולם אינו זכ' לעולם זכות אחד אלא כצביל רבים שסם רבים לרין כו' שזע שחלל זכרה זכוהה הקב"ה עושה אס וכו' אבל יחיד הלרין שיזכרו תנולותיו אין הקב"ה משנה זעזורו דין הסנה אלא כפי זכיותיו וקף על פי שמוריד כצביל זה להשניח הוצותיו שלא יקו גרושתה מסל אחריס אבל לעסוק שדכו כדסה שזע לא : מטר ארצך זכ' אחר שמעט : ממשיר לכם לשון רבים :**

מדרש"א מטר בשביל יחיד פרנסה בו' עיק פרס"י ועול י"ל מטר שהוא אונו אלא צורך הפרנסה והוא ניקון כעצם מן השמים אס יש צה לצורך יחיד ניקון לו זכוותה אבל פרנסה גופיה זענין שתבא מן השמים כגון המן והנצר הוא דבר ינוסי ולא זכ' רק כצביל רבים : דכתיב יפתח ה' לך את אוצרו וגו' הים סכל זכרות וקללות שח"ב לכלל ישראל נאמר מ"ת כיון שנאמר זלשון יחיד כצביל יחיד מן גמי נאמר :

מיתב"י רבי יוסי ברבי יהודה אומר ג' פרנסים טובים ^{כה} **כה** עמדו לישראל אלוהן משה אהרן ועמרם ושלושה ^{כח} **כח** מיתנות טובות נתנו על ידם ואלו הן באר ענין ומן * באר * בזכות מרים עמוד על ידם ובזכות אהרן מן בזכות משה * ^{כט} **כט** משה מרים נסתלק הבאר שנאמר * ותמת שם מרים ^ל **ל** וכתיב בתריה ולא היה מים לעדה ותורה בזכות שניהם * ^מ **מ** מת אהרן וסתלקו עניני כבוד שנאמר * וישמע הכנעני ^{מ"ג} **מ"ג** מלך ערר מה שמועה שמע ששמע שמת אהרן וסתלקו עניני כבוד ובכבוד נתנו לו רשות להלחם בישראל והיינו דכתיב ויראו כל העדה כי נוע אהרן אשר רבי יאכרו אל תקרי ויראו אלא ויראו כדריש לקיש ראמר ריש לקיש ^{נ"ה} **נ"ה** כי משמש בר' לשונות אי דילמא אלא דהא חזרו שניהם בזכות משה מת משה וסתלקו כולן שנאמר * ויאכחיד את ^{נ"ו} **נ"ו** חיה ^{נ"ז} **נ"ז** שלשת

שלשת

מאימתי פרק ראשון תענית

שלושת הרועים בירח אחד וכי בירח אחד מתוהלא
פרים מתה בניסן ואחרן באב ומושה באדר אלא מלמד
שנחתלקו שנים בירח אחד אלא אלא שכחך פרנסה בשביל
יחיד שאלי משה ביון האלים וכותיה ברבים דמי :

בארה של מרים סלע וזין ממנו מים והיה מתגלגל והולך
י עס ישראל והוא הסלע שבו הכה משה סלל היה רועה
לוזב מימיו לפי שמהה מרים : ונחלקו עניי כבוד עניי רקיע
ועניי עשן ושאר ענינים אינן של כבוד : הורה בזכות שנייה
שכן קצוב ודברתה שייכה אל הכלע ונתן מימיו : כי משמש
בר' לשונות אי רילמא אלא דהא כל מקום שרין לדרוש כי
פין לענין דרשה פין למשמעות המקרא קובל לשנויה בחד מהני
ד' לבנות לשון כי משמש בכלן וכן (וכד) וזרם וארי בכלל הני
ד' הן והאי דמי גוע אהרן שמשם כלשון דהא שבעי מיניה טעמא
דקרא דמה טעם וקראו דהא מית טעמי מת אהרן ור"ל לא אחי
למימר ללא מתרגמינן פום כי בטולם אלא בחד מתקן ד' לשוני
אלא אשי' מתרגמינן דילמא ארי דרשינן משמעותי' כמשמעות דהא
ומאן דמתרגס ומיזיל כל כנישתא דהא מית טעם הוא (ר"ל כ)
וליתחילוי מיצעי ליה ויראו כל העדה בשתקל ויראו ראשי הצדדים
וירפו המים ויעלו מעל מסכן קרח : חזרו שניהם בזכות משה
מדכתיב ולא כחיד את שלשת הרועים פשיטא לן בדדידהוה מסחתי
סלל מנינו פרנסין לישראל שלשה כחד אלא הם : בוחה בניסן
ויבאו בני ישראל כל העדה יחדר סין בחדם הראשון וישב האם בקדש
וקמת סס מרי' ותקבר סס בפרשת פרה אדומה : אהרן מת באח'
בחדש החמישי' שכן כתוב בפרשת אלה מסעי ע"כ :

מהרש"א חזרה בזכות שניהו כו' כיון שחזרה בזכות שניהו
כ"ש סלל היתה להשתלק כלל בזמון אלא שגמלק
להורות והגיד לישראל שזכותה היה עד היום וכן שחזר שניהם
בשיל משה ולא נסתלקו אלא להגיד ששכיל זכות אהרן היה עד
היום וענין שלשה פרנסים באלו ג' דברים שיעקב לא בקם אלא
על ד' כמה שאמר ושמרני בדרך הוה וגו' ונתן לי לחם לאכול ובגד
וגו' דהיינו הענין לשמירה תלויצ' המים לשחות ולהגך מלבושים
היון במקום לחם לאכול כי הדיקים מסתפקים במועט : בירח
אחד כו' פי' זו' בחדר שבו מת משה ופסק הוה והא דכתיב
וישבת הוה מתחרת באלקם מעזור הארץ דהיינו ד"ו בניסן
משורם בתכלתא דל' יום אחרי שמת משה נסתפקו ממנו שכליהם
שלקטו זו ציור שמת משה : שאוני בשה כו' מדלא קבע בשניו
דק שאני משה עו' שמת משה בחדר הוה פריך לאשכחן פרנס'
גופה שהוה הוה בשביל יחיד אבל מחדר שהיה בשביל מרים
לא פריך ליה ואפשר דמשום דאיכא למימר דלאו בזכותה לחוד היה
החדר אלא דגם זמין משה היה עמה ומיהו מטען שהיה בזכות
אהרן יתא בל' הני דלא פריך ליה משום דלאו בכלל פרנסה
הוא אלא סללה וצ"ל :

דק"ה חתיביו שלשה פרנסים וכו' יש לנדקק למה הוצרך להביא כל
הכתיבה דהא מרישא דאחר הוה יחד בזכות משה הוה הקטוב
וע"ק דמאי מוחי' לר' ויחון שאמר פרנסה בשביל רבים כיון שמקרא היה

דורם הניו מחשור לכס לחם ודבריה יש להשיב לר' ויסי' שאמר כזאת משה
ירד הוה ודא כתיב קניו מחשור לכס דמשמע שירד בזכות ישראל : ונראה
דאע"ז דכתיב בקרא הניו מחשור לכס לחם אימה למימר עיקר הכוח
שירד הוה בשביל משה וזמון יור שיעור משיב' לכל ישראל אבל לרבי
והוה קסא דאמר פרנסה בשביל רבים וזרי מנינו פון שפרנסה של הוה
ירדה בשביל משה בזכות פרנסה לרבים : ומיזיל דמרי' יתא שאמר הוה
בשביל משה ליכא לאקשויי מ"ס דמלא הוה חמת שירד בזכות משה אבל
כוננו של משה היתה לפרנס לכל ישראל ולכן ירד הוה בשביל משה לעולם
שאלו בקם משה הוה בשביל עמו בלבד לא היה יורד למה הוה כל הכתיבה
שנ' החיות טעות ונתנו ע"י משה אהרן ומרים ומשה וזרי אבא
בזכות שניהם וכן מת אהרן וחזרו עניי הכבוד והבאר בזכות משה ואילו
הכתיבה חתומה שהם הבאר ועניי כבוד שחזרו וירדו בשביל משה לכד שהרי
לא כתיב שבו לחם ומיזיל על מנהג הוה שיהו בשביל משה בלבד ומ"ס
הניו מחשור לכס הוא שירד לכס פון משקול לכל ישראל

רב הונא בר מנוח ורב שמואל בר אידורב חייא כס
מוכתניא הוה שביחי קמיה דרבא כי נית נפשיה סס
דרבא אתו לקמיה דרב פפא כל אימת דהוה אמר ליה
שמעתא ולא הוה מסתכרא ליה הוה כרמי' אהררי הלש
דעתי' אקרייהו בחלמיה ואכתיר את שלושת הרועים
למחר כי הוה מפטרי מיניה אמר ליה ליוזר רבגן לשלמא'
רב שימי בר אשי תוה שביח קמיה דרב פפא תוה מקטי'
ליה טובא וימא חד הוה רגפל על אפיה שמעיה דאמר
דחמנא ליצולן כביטופא דשימי קביל עליה שתיקתא ותו
לא אקשיה ליה :

מוסתניא מאורו מקום : אהוה להררי מראן ומניסן זה
לוח דלא סלקא שמעתא כרבא : אקרייהו היו מקרון
אחוז מקרא זה בלגום ולאכחיד את שלשת הרועים בירת אחד
שרולין לעונשם בשמים מאוס דמסמין ליה : קבל עליו רב שימי'
שתיק הא מלמקמת טוד ע"כ :

מהרש"א ואכתיר את ג' גו' נראה ודאי כן הוא שבראו
לו בלגום שרולין לעונשם בשמים על דמסמין ליה
כפרש"י ולמחר כי הוה משטרי ליה בדרך התלמיד הנפטר מרבו
א"ל שילכו מלאן למקומה לבלום וכדי שתיקיים החלוט בזה
להכתיבם צטונס מיקה כמשמעות הכתוב :

ואף ריש לקיש סבר מטר בשביל יחיד דאמר ריש
לקיש מנין למטר בשביל יחיד דכתיב *שאלו
מ' מטר בעת מלקוש' עושה החיים ומטר גשם יתן
לדם לאיש עשב בשדה יכול לכל ת"ל לאיש ותניא אי
לאיש יכול לכל שרותו ת"ל שדה אי שדה יכול לכל'
השדה תלמוד לומר עשב כי הא דרב דניאל בר רב
קטינא הוה ליה ראי נחא כל יומא תוה אויל וסייר לה
אמר הא מישרא בעיא מאי והא מישרא לא בעיא מאי'
ואתא מטר' וקשישין כל' היכי דמבעי ליה מאי מאי
עושה החיים אמר רבי יוסי בר תניא מלמד שכל צדיק
וצדיק הקב"ה עושה לו חיוי בפני עצמו' מאי חיויים
אמר רב יהודה פורחת' אמר רבי יודן סימן למטר
פורחת

מאימתי פרק ראשון תענית לא

פורחות מאי פורחות אמר רב פפא עיבא קלישא תותי
 עיבא סמיכתא אמר רב יהודה נהילא מקמי מטרא אתא
 מטרא אתר מטרא פסיק מטרא מקמי מטרא אתי מטרא
 וסימניך מהולתא דבתר מטרא פסיק מטרא וסימניך
 חרי דעזי עולא איקלע לבבל הוא פורחות אמר להו פנו
 מאני דהשחא אתי מטרא לכוף לא אתא מטרא אמר
 כי רובי דמשקרי בבלאי רבי משקרי מטרידו עולא
 איקלע לבבל הוא מלא צנא דתמרי בזוא אמר מלא
 צנא דרובשא בזוא ובבלאי לא עסקי באורייתא כליה
 צעורה אמר מלא צנא דסביני בזוא ובבלאי עסקי
 באורייתא :

פסחים
 ט"ז
 וט"ח
 ט"ט

יכול לכל כלומר יכול אין נותן מער אלף א"כ הכל לריכין לו
 ת"ל לחים אפי' בצבילי אחראי לאיש יכול לכל שדותיו
 כלומר אינו יורד עד שיהא נריך לכל שדותיו תלמוד לומר מה
 אפילו אינו נריך אלף לשנה אחת א"כ שדה יכול עד שיצטרך
 לכל השדה תלמוד לומר עוב אפילו אינו נריך אלף לעשב
 אחד בצביל ירק אחד יורד עליו מער וסויר מעיין : מישרא
 ערוגה : עושה לו הקב"ה חיזו לכל צדיק להריק לו גשמים
 על שדותיו : צרישא בעי תמי חזיוס לשון רבים והדר בני ומאי
 ניהו דקרי חזיוס : ה"ל עיבא קלישחא דתותא עיבא סמיכתא
 דתותי עיבא כלפי הארץ : נהילא כמו קיעותא נהילא יהיא דקס
 גשמים הקיס הצאים התלה למטר ואז"כ דא מער : אתאי מטרא
 גשמים יורדים לרוב ואין ספקו מחר אלף דא מער התלה
 ומתחילת דקין לבא פוסקין מיד : מהולתא מתחלתה יולא קתמ
 דק ולבסוף סובין גסין : הריא רעיון רמי של עיבא בתחילתה
 גסה ולבסוף דקה ופסק : דרובשא קתמי דבש עושין מהן :
 ובבלאי לא עסקי כלומר יכולין הן לעסוק תמיד טוב להם
 מונות ובלא טורח : צעורה בצבילי דלמרינן תמרי משמן
 ומשלאן : דסביני שמתוך שוקמין איתו בזול חוכלין מהן הרבה
 ומתערים איתן עד כאן :

תוספות ת"ל עבא פירוט טעם לא היו לריכין אלף לעשב אחד וירד
 על אחוה עשבו על כל שאר השדה לא ירדו עד כאן
מהר"ש שאלו מדי בטר נה' השאלה במער מתחלת
 מרתשון שהיא זמן היורה אבל אמר שפסיה השאלה
 עד עת מלקוח הגא בזמן כדאמרי' לעיל ואמר וה' עושה חזיוס
 ומטר גשם גו' כפל הענין כדלקמן שהחזיו' הם סו' לרוב גשמים
 לפי הצורך לכל ואמר יתן להם לחים גו' כדמסיק אפי' לחים יחידי
 ויתן להם ים לפרש לחזיוס הדינו הקב"ה עושה חזיוס רבים
 כדמסיק ונס יתן לחזיוס להם מטר וגם שיתנו לכל איש צדיק כפי
 הצורך לו אפי' על עשב אח' ועל שאר השדה ש"ל למטר לא יבא
 מער דאפשר דזיק לו רוב גשמים ולכן קאמר רב דניחל קאי
 מישרא לא בני מיא כדי שלא יבזבו סם ויזיקו לו : כי רובי
 דמשקרי בבלאי רבי כו' ים לפרש ע"ס מ"ס לעיל אין הגשמים
 נעטרין לא בצביל פסקי לדקה ואין נהגינן שנאמר נשאים ורוח
 וגשם גו' ה"ל ה"ק דמשקרי בצבילי ואין נהגינן הלדקה שפסקו
 ולכן החזיוס נמי משקרי מלהניח מער :

הרי"ף ואף ר"ל סבר חסר כצביל יחיד דלמחר ר"ל ענין לפרנס' כצביל
 יחיד כצביל שאלו מה' מער יקשה לומר חזין לפרנסה כצביל
 יחיד והניח הריא המערר ועיקר שלמער בלשון יחיד איה לן קרא יפתח ה'
 לך את חלוצו בעצו ואין נריך רחמים ה' להניח רחמים ה' על הפרנסה
 לפי שמקרא' כחיל בניי מתעיר לבס' ואפשר דליף פרנסה דמתעיר עישה
 חזיו' ומער גשם מתעיר לבס' וחסיו' כס' לומר דיש לפרנסה ועוב
 שאז ליק' שיהו כחיד דמתעיר במער ששולח הקב"ה אפי' בצביל השדה של
 אדם יחידי ואפי' בצביל גשם אחת ונעין דאפשר הוא כצביל גשם מכלן
 הפרנסה תעלה הדרבה ה' לכוין בצביל חסד אהד : וחסיו' ת"ל עשב
 פי' טעם לא ירדו : נראה דעלגוי התוס' על רש"י ו"ל שפי' אפי' מעו נריך
 אלף ע"כ אהד כצביל ירק אחד יורד עליו המער דמשמע לרש"י ו"ל כצביל
 איתו עשב שנירך מער יורד הנשס על כל השדה והתוס' סברי שאינו יורד
 על שאר השדה אלף על אחתו עשב בלגוי : והכרח לתוס' לומר פי' זה נאמר
 בנמרה כי הא דרב דניחל דלמחר ה' מישרא בניי מיא וקא מישרא לא נעו
 מיא ויחא מערה ומסקי כל הילכ דמיבניי מיא ותשבע כסדילא דלח ה'ס
 יורד אלף על התקום שנירך גשם בלגוי ולא על השאר :

תנ"א רבי אליעזר אומר כל העולם כולו מבימי אוקינס
 הוא שותה אומר כל העולם כולו ממים העליונים הוא והשקה
 את כל פני האדמה אמר ליה רבי יהושע והלא מימי
 אוקינס מלוחין הם אמר ליה מתמתקין הן בעבים רבי
 יהושע אומר כל העולם כולו ממים העליונים הוא שותה
 שנאמר *למטר השמים תשתה מים אלא מה אני מקיים
 ואר יעלה מן הארץ מלמד שהענין מתגברין ועולין עד
 לרקיע ופותחין פיהם כנאר ובקבלין מי מטר שנאמר
 *ויקוי מטר לאידו והם מנוקבות ככברה ומחשורות מים
 על גבי רקיע שנאמר *השרת מים עבי שחקים ואין כין
 טיפה לטיפה אלא כמלא נימא ללמך שגדול יום הגשמים
 כיום שנכראו בו שמים וארץ שנאמר *עושה גדולות לו
 עד אין חקר וכתוב הנותן מטר על פני ארץ וכתוב להלן
 *הלא ידעת אם לא שמעת אלהי עולם וגומר עד אין חקר
 לחבונתו וכתוב *מכין הרים בכחו ומטר : אמר רב
 אמר ליה רבי אליעזר מתמתקים הם בעבים כמאן אולא
 הא דאמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן כתיב
 השבת וכתוב השרת שקול כ"ף שרי ארי"ש קרי ביה ובכרס'
 הכשרת היא כיצד מתמתקים הן בעבים כמאן כרבי
 אליעזר ואיך דעמי מיבעי ליה לכדרב דבימי דאמ' אמרי
 במערבא חשודן עניא טניא מעדי נהור עמי ועירין מרחי' רקיע
 כמאן אולא הא דתניא מים העליונים כמאמר הן תלים
 ופירותיהן מי בשמים שנאמר *מפרי מעשרך השבע
 הארץ כמאן כרבי יהושע ורבי אליעזר אמר לך הרוא
 במעשה ידי של הקב"ה כתיב כמאן אולא הא דכתיב
 *משקה הרים מעליותיו ואמר ר"י מעליותיו של הקב"ה
 כמאן כר' יהושע ור"א אמר לך לית דקא סליקי להתם
 כמאן דאתו מהתם דמי דאל"ת הכי הו' כתיב *מטר
 ארצך אבק ועפר מן השמים וגו' אבק ועפר מן השמים קרי
 הכי משכחת לה אלא כיון דמרלי להתם מן השמים קרי
 ליה הכי נמי כיון דסליקי להתם מעליותיו קרי ליה כמאן
 אולא

א
 ס
 ד
 ע
 פ
 ק
 ר
 ש
 ט
 י
 יא
 יב
 יג
 יד
 טו
 טז
 טז
 יז
 יח
 יט
 כ
 כא
 כב
 כג
 כד
 כה
 כו
 כז
 כח
 כט
 ל

מאימתי פרק ראשון תענית

דהא דדאי ידע לפרש תשכח מים ע"ש תשך ענני ולא קיאי ליה
 אלא רומיא ובינויא דקראי ונאסא לא משני מידי ונראה דודאי ידע
 לפרש דתשכח מים ע"ש תשך ענני ומשח מלשון כנר כדמרינן
 לעיל אלא למה סניגה הכתובים וקאמר דאיירי בתרי ענני דהיינו
 תשכח מים דסנין מיומיה לאריד טיפות גדולות ומשחת מים
 דזערין מיומיה נשיפת קמנוח כוונת דרך הכזבה והוא מיומיה לוי
 נניי הוא קרא לעיל שמקבלין המים כנוח ומוקבין ככזבה כו'
 שגא' תשחת מים גו' : במעשה ידיו של הקב"ה בו' רש"י לא
 פירש כלום בזה וגם דילקוט ל"ג ליה אלא דגרסין נמי הכי הוא
 צדדייתו של עולם הוא ויש לפרש דה"ק דקרא מתשתי צדדייתו של
 עולם מפרי של מעשה ידיו תשבע הארץ דהיינו שצדחת הים
 כיון שתשבע את הארץ וכן יש לפרש לגימט' הפסוק' שלנו דגרסין
 ההוא נמעשה ידיו של הקב"ה והוא הוא : כסאן אלא הוא
 דבת"י משקה הרים מעלייתו ואר"י כו' פרש"י דאי לאו ר"י
 ה"א דה"ק מעליות שהקב"ה עומד הוא משק' אותן למטה ולעיל'
 הים מאוקינס עכ"ל אמל"ס לדקדק כיון דהשגא אכתי לא הוה
 ס"ד כיון דמלקי להסח כו' ה"ל למפרך לר"א משפטיה דקרא
 למטר השמים תשחח גו' קרא שהניח ר' יהושע וע"כ נראה לומר
 דאי לאו ר"י ה"א דה"ק דתשקה הים מעליותיו של כל הר ובר
 כמ"ש צ"כ דצנזל ד' צדדים חור הקב"ה שלל הוא הארץ שותה
 אלא מלמעלה כו' וסיהא הגבוה שותה במתוך ע"כ אבל ר' יוחנן
 דאמר מעליותיו הוא כינוי להקב"ה ודאי דתקא לאשמועינן
 דמעליותיו שלו משקה הים דהיינו מים עליונים פריק' שפיר
 ומש"ה לא פריק נמי מדכתיב למטר השמים גומר כיון דהוא קרא
 ראש"י כתיב שהוא גבוה מכל הארצות לרוח גובהה ח"א מלא תהא
 שותה אלא מלמעלה כמ"ש דבר הכתוב לשון דהוא כללו המים צא
 מן השמים כמזכור כנחשו ערים גדולות וצלוות צמחים ודו"ק :
 מי גרם לאוצרות שימלא בר תרומות כו' יש לזקדק
 דאימא דר' יהושע ודאי נמי מודה צה"ל דהארץ שותה נמי מלמעלה
 כדאמר' ספ"ג ארשב"ג אין לך טפה וטפה שיורדת מלמעלה
 שאין שהוא וינאל לקראתה ג' טפחים מלמעלה כו' ע"ש י"ל דר"י
 כיון דהארץ שותה נמי מלמעלה לא ה"ל צה"ל צה"ל קרא לתלות מילוג
 אלוותת תאמות למד אלא נשיטה צתאמות וצמים עליונים :
 והוא בברייתו של עולם בו' הך דרבי אינא מי גרם לאולרות
 בו' דמק לאוקימה כרבי יהושע אלא דה"ק דודאי הך דר"ח כר"א
 אחיא אלא דרבי יהושע אוקי ליה לקרא צדדייתו כו' ויש לזקדק
 דא"כ למאי דלא אסיק אדעשיה לאוקמת' הוא קרא צדדייתו של
 עולם אמאי לא פריק ליה מגופיה דקרא צלאו ר"ח ולפי מ"ש לעיל
 דרבי יהושע נמי מודה דהארץ שותה נמי מלמעלה תחא צלא ר"ח
 ונה"ק קרא דע"י תאמות שלמעלה נמי יתמלאו אלוותת צר אבל
 לר"ח דקראת מי גרם כו' משמע דהולג מילוי אלוותת צתאמות
 למד ועי"ל דכולה מילתא לתמוזא מסיק לה כמאן אולא הא
 דר"ח כו' בר"א אבל ר"י לא מפרש לה הכי אלא צדדייתו של
 עולם וכנ"ל לקמן כמ"ש לעיל ודר"ק :

מים אלא הא דאמר רבי הנינא כונס כור מי הים ונחן
 ל באצרות תרומות מי גרם לאוצרות שימלאו בר
 תאמות כמאן כרבי אליעזר ורבי יהושע הוא בברייתו
 של עולם כתיב :

כמימי איקיעום כלומר תמים שלמעלה ולא תמים של מעלה
 שנאמר ואל יעלה מן הארץ שפחה בנאץ ועלה :
מלוחין הן ואין תנאה גדולה מהן : ינאקו משר לארדו רקיעים
 מוולאים מים לעבים : יוקו כמו יוקו לק לטס ויאלנו השרת
 מים עבי שחקים העמים מתפרין כלומר משירין המים הארץ :
 ללמדך אקראי דלקמן קאי' : ואומר מכן הים כנח' לא גרסין
 הגא' : חשרת מים תשבת מים ב' מקראות הן אחד בשמות
 צפרת וידבר דוד ואל' צחלים : הכי גרסין : שקיל כ"ף ושדי
 אר"י קה כ"ף דכתיב בתשכח וקאמ' צה"ל חיה דכתיב ר"י
 וקרי חשרת ולכתי נקט ר"ש ולא נקט ש"ן דש"ן הכא והכא כתי'
 ומכרת שמכסרים וממתוקין בעצים : השוך ענני סניאן כרדי
 והיינו דכתיב תשכח מים : נהור ענני כשהענן קלוס זעירן מוהי
 ומכלל תשך סניאן אתה למד אבל נהור זעירן ומשח לשון חשרה
 צדדים ליה רבי יהושע לעיל אבל תשכח מוציט ליה להכי ולהכי :
במאמר הן תלויין אינן נאות על סוס דבר גא' מכוונות ועמוד'
 צדדיה ואלויות במאמרן של הקב"ה : ופירושתיהן מי גשמים
 משום לשגא דקרא נקט הכי משום דכתיב משרי ומעשך תשבע
 הארץ ופירושתיהם כנו' מוציט המים שאינן נאסרין כלום כדכתיב
 פלב אלהים מלא מים כל טפה והקב"ה קיימת ופירושתיהן מי גשמים
 זמן מפורש צדדייתו רבה כדרבי יהושע דאמר ממים העליונים
 הוא שותה : ואמר רבי יוחנן מעליותיו של מעלה כלו' תמים
 העליונים גר"י מים העליונים אלא העליונות דאי לאו ר"י
 הוה אמנא דהכי קאמר מעליות שהקב"ה עומד בהם הוא משקה
 אותן למטה ולעולם המים מאוקינס ור' אליעזר אמר לעולם
 מעליותיו של הקב"ה כרבי יוחנן וכו' : דתרוכח' (מים) של משה
 כדכתיב תאמות יבסמו : בברייתו של עולם כתיב סיהא כל
 העולם כולו שטוף צמים והקב"ה הכניסם במקום אחד כמנינם
 מים צנזל וחתנם באוצרות תול טס צנזל ואולר לים :

מהרש"א כבברה כו' פרש"י גם' שמואל תשחת לשון כזרה
 שהוא נוטל על הארץ דק דק וכו' צאגדה הינה
 משרין אותו ככזרה: ובין שפ"ה לצפה בו' צמרש קהלת משיק
 ליה מלשון שחקים שחס שוחקית אח המים לעופות דקים וענין
 זה מפורש פ"ק דב"ב דקרא דמי פלב לשטף ומים ע"ש : וקרי'
 הבשרית בו' פשר"י מלשון הכשר וה' מתחלף בח"א צתא"ע
 אבל תאמות ככזו ויהי' חכמה כנו' שהמים צעננים מתקשרים
 בו' ע"ש לא ידענא משקנו חכמה לפי הדרש מלשון קישור אבל
 לפי פשטיה דקרא תשרי פורשו צו מלשון קישור כמו וצאריהם
 הכל מואק דמ' : בימניה תשוך כו' פרש"י נהור ענני זעירן
 כו' מדיוק' דתשכח מים סנין מיומיה יליף ליה ומלה חשרת
 תשבת צה"ל מלשון שרייה וכל זה דמק דסיק חשר טן הפסר

מאימתי פרק ראשון תענית

לב

ואמר חז"ל כהם חתת וטעמי הפני' כאלו הם שמים בדרך משל מן התענית
בשמים הם : גם א"י שותה תמלה על נד היא כי היא תמקלה מן הכרסה
העלויה ולכל העולם מן השפע הנשפע על הכרסה היא שם העולם להנשא
העולם ולהשקתו :

מדרש"א א"י נבראת בו ונ"ל והוא שהשמיא יחברך הוא
בכל דבר יוסר בנ"י מנשאר ארצות כי הוא אלהי
הארץ וע"כ נקראם שהם ארץ כי הפלו ורלונו צה וע"כ אמר
נבראת תמלה שהיא העיקר ושאר הארצות עפלים ולכן נקרא
תולדות והאסף שהשמיא א"י בענין מעט שמסקה א"י בעלמנו כי הוא
נחלתו וחצלו ושאר ארצות מוקה ע"י שליח דהיינו שרי אומות
שלמעלה ומולות שלהם מוקם מלק ה' לכל העמים ועוד האוסף
שהשמיא א"י שהיא שותה מי בשמים כו' ומפיק ליה מדפניה בנ"י
לכחוד לשון מעט ונחלשות לשון מים כאלו אינן מי בשמים רק מים
בעלמא והאסף עוד דא"י שותה תמלה בו היינו נמי שהיו
עיקר ושאר ארצות עפלים לה וכ"ש א"י נבראת תמלה כו' ומימי
משל לאדם שמצנין בו והוא משל לג' דברים שזכר במעלת הגשמי'
שבנ"י הוא משל שנוטל האוכל תמלה הוא משל ששותה תמלה כו'
ומניח הפסולת הוא משל לשיקה שמניח תמלה לאמריס דקייט

התמלה ע"י שליח :

אמר רבי יוחנן בן לוי כל העולם כולו תמצית של גן
עדן הוא שותה שנאמר "ונדר יוצא מעוק לחשק" **א**
את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים : תנא מי נהמיס
תמצית בית בור שותה חרקיב : תנו רבנן מצרים היא
ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה ומצרים אחד
מששים בכוש וכוש אחד מששים בעולם : תולס אחד
מששים בגן וכן אחד מששים בעין : ועדן אחד מששים
בנידגם : נמצא כל העולם כולו בכסאי קררה לגידגם וגידגם
אין לו שיעור ויש אומרים עדין אין לו שיעור :

ונדר יוצא מעדן ונו' כלומר סימן לדבר שגן עדן שותה מי
בשמים תמלה וכתוב קרא ונהר יוצא מעדן להסקות את
הגן תמלה : תנא מי תמצית בית בור כלי שמסקין במימית
בית בור יכולין להסקות בתמלתו טדה שיעור ארבעת חרקיב שהיא
אחד מששים בבית בור והכי נמי עולם אחד מששים בגן עדן ודי
לו בתמלת העננים המסקין את הגן וכן לפני כל העולם כלו כעדן
לגן : בכסאי קררה הקטן כנגד הקררה :

מדרש"א שנאמר ונדר יוצא מעדן ונו' פרש"י סימן לדבר
שג"ע שותה מן כו' ע"ש"ר"ל דודאי תולס אית
שותה מעדן אלא מגן של עדן וכואו ס' ממנו כדלקמן וזהו קרא
דמימית יוצא מעדן כתיב אלא לסימון בעלמ' מייחתי ליה מהאי קרא
שגן של עדן שותה מי בשמים תמלה כו' וגידיגם אין לו שיעור
כו' הוא גופיה ודאי דיש לו שיעור כיון דעדן ס' ממנו הרי הוא
ס' בעדן אלא דה"ק שאין לו שיעור לשער בדרבנן שהיה גדול
ס' כמו גביהם וכן לוי"א דעדן אין לו שיעור יש לשער כן שאין לו
שיעור בדרבן אמר דהיינו שהיה גביהם גדול ס' בעדן ודו"ק :
*שוכנת על מים רבים רבה ארצות וסיק' דקרא בנ"י קי"ך אמת
כלעך

והלא מימי אוקיינוס מלחון הם פ"ס ו"ל מלחון הם ואין תנא'
נדלה מהם הם דנא פי' כשפסו מלחון הם ואין ראוי לשקיה
והשיב לו מתמקק' הם בענין והואים לשמים' אפטר לומר דר' אליעזר
לא פליג על רבי יואשע שאינו שותה מים העליוני' כלל הוא קרא דכתיב
למטר השמים מאי עבד ליה אלא למטר דמימים העליונים וגם ממימי
אוקיינוס שותה ולפיכך אין להקשות על שבשמים הריחם לשמה דילמא
כיון שמתערבו מי ארבינון עם שלמעלה הם הריחם לשמה אכל מ'ת
אינם ראוים לתישות תנווא' ומימי יש לתרן אמאי לא אקשו לר' אליעזר
ממסקו למטר השמים השתה מים שיענינו מדבר בפניהם של א"י דכתיב
לא כלכך ממים הוא אשר תורע וקסקו וקסקו וקסקו כגון הריק והארץ אד
חם עובדים שמה למטר השמים תשתה מים :

תנו רבנן ארץ ישראל נבראת תמלה וכל העולם כולו
נברא לכסוף שנאמר *עד לא עשה ארץ והוצות *
חנו רבנן ארץ ישראל שותה כתמלה וכל העולם כולו
שותה בכסף ארץ ישראל שותה מי בשמים וכל העולם כולו
שותה בתמצית משל לאדם שמגבן את הגבינה נוטל
את האוכל ומניח את הפסולות ארץ ישראל משקה
הקב"ה בעצמו וכל העולם כולו משקהו ע"י שליח שנאמר
*נתון במטר על פני ארץ ושולח מים על פני הוצות :
בתמלה שותה בשמים יורדן עם תמלה כך שמעתי : משויר
תמצית מה שנסאר בעננים אחר שקיים : על פני ארץ
ארץ ישראל :

ירושב"א החכם היה סבר כי ארץ ישראל היא העיקר נקרא ארץ כסם
כי היא תמלת הכונה בארץ ויהא שיהא ספל לה נקראת
מונות מלסון חוץ ר"ל דבר שהוא חוץ לעיקר : גם על דרך האמת נקראת
ארצנו ארץ כי היא ארץ חמורה ורנוני ית' בה וכבר ידעת שא"י נהלח הס"י
ועליו הוא אמר הכר חמד ה' לסקמו על : גם נקם נכס חמד למלה לו ואחר
שקא נחלו ויחבר לו חמר הארץ והתם נחלו לו לבר מכרי מעלה אשר מלק
אותם לכל העמים כי מלק ה' עמו והוא אלהי הארץ האחרונה ומשפט
אלהי הארץ והן שהמים נשמים לא ע"י מלאך ולא ע"י שליח והוא מהשאר ו"ל
בשקט מרע"ה : ביה ודע דכסה מן נענין אינו ועדן הלא כלכך
עמו ונמלוט אינו ועדן מכל השם אשר על פני הארצה על עניני הארץ
בהשגחה תחתיתית כחמרו עיני ה' אלכך בה מלכית' ומה ועד אחרית
השנה וס' נרתי כי אין שפקה אותם ית' ע"י שליח רק בעלמא ר"ל בהשגחה
תחתיתית ית' באתרו לא כלכך מלרים הוא אשר תורע את ועדן והסקית כדלג
כגן הירק ואומר על ארצנו למטר השמים תשתה מים : וממה שאמה לירך
לשעת כי לא כל התאחר סם בגנות הארץ רק בשגחה שהיה ליריה כלכך
מלרים שקיף כולה תשק וכן מעשה הגדולה שבארצות שהוא מוקה כ"ש ארץ
מלרים שאורה מוקה אותה אלא שהמורה תמיד וחרמונו השמים התמלית' סם
דמי לשמים העליונים באתרו ואתה השפע מן השמים ורגלך דיש לנסות תל'
ויברך ה' אותך לרגלי ויאלו אתרו והסקית בסנותיהם ולכסת הארץ בתמלית
השכח הוטר ארץ מלרים שסבה התחברת בסבותו בעלום עולה ותשק אותם :
ואמרו עוד כי ארץ נבחרת שארם מסורה ללכות רק בהשגחה תחתיתית
תמיד עיניו בה לא מסור השגחתו תחתיתית : ועל סן הוא אומר למטר השמים
תשתה מים והוא שאומר כלן שכל הארצות שבות ע"י שליח ו"ל נדרה הוא
בעלמא ית' ומוקה אותה וכל החמורים האחרים שהתמל' כל א"י שותה מי
בשמים וכל העולם כולו מתמלית א"י שיהא תמלה ולכסוף כל העולם כולו
הכל כרמי למה שאחריו : ואם תתקון ביה הארצות הפינו והי כל הפסלים
ומולות השמים שם ה"י ומקטרם בלרין א"י שותה מים מן השפע עליהם
מן הקבלה המסבה עליהם ברוך הוא ואחר היות א"י שותה בהשגחה תחתיתית כלי
אחזיתית שלת תמולות השמים א"י באתת בשמים שיעורם סם הם העיקר
בשתי רצון ונברכה ליריבות השירות ע"י ה' היתה א"י כומו סכני ישראל עובדים
לרבו כל מקום מוציאה רוב תבולות ושירות מרובין ונשון חמד אלא בדרך שאר
ארצות כמו שירעת נחלסאם ו"ל נקטגות שאמר כי שם ליה ה' את סכרה

לב

פ"ה

פ"ה

מאימתי פרק ראשון תענית

נצטק והוא כפרס"י וגראה לפרש את מלשון אתה המים ונצטק מלשון נצטק מים ור"ל שכל קולך שלא יהיו לך עוד כ"ג מים רבים נצטק מים ונצטק המים וכמו שכתוב סס והארצתי את ימה והנצטקי מקורה :

לד *ויאמר יעקב לבניו למה תתראו אמר להם יעקב לבניו אל תראו עצמיכם כשאתם שבעים לא בפני עשו ולא בפני ישמעאל כדי שלא יתקנאו בכם *אל תרגו בדרך אמר רבי אלעזר אמר להם יוסף לאדניו אל תתעסקו בדבר הלכה שמא תרגו עליכם הדרך אוני והא אמר אלעאי ברבי ברכיה שני תלמידי החכמים שמהלכין בדרך ואין ביניהם דברי תורה ראוי לישרף שנאמר *ויהי המה הלכים הדרך ודבר והיה רכב אש וספי אש ויפרדו בין שניהם *מעמא דאיכא ברבר הא ליכא ברבר ראוי לישרף * לא קשיא הא למיגרס הא לעיוני * במתניתא תנא אל תפסיעו פסיעה גסה והבנינו חמה לעיר אל תפסיעו פסיעה גסה דאמר מר פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם והבנינו חמה לעיר כררב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יצא אדם כבי טוב ויכנס כבי טוב שנאמר *הבקר אור והאנשים שולחו :

אל תראו עצמיכם טע לכס חסום הרבה ולא הלכו אלא נצטלו דבר זה שלא להתראות בפני עשו שהיו לעורים ורעבים :
 תרגו עליכם הדרך חתעו : לישרף באש דכתיב ודנה סוסי אש וכתיב בהקול עניא הלך והדר ואהכי כתבום לאשמועינן דאי לאו סהו הולכין ומדברי' נדבר הלכה לא היו נולדו : הא לפגרת מציע ליה בזורחא אבל במלת' דמציע ליה לעיוני לא : במתניתא תנא מאי אל תרגו בדרך אל *תחקו עלמיכם נפשיה גסה : והבנינו חמה לעיר כשאתם לנין וזכרם בדרך בעירות הכניסו לעיר צדוד שחתמה וזרחת : יצא אדם כבי טוב סימחין עד שיאור כמו וירא אלהים את האור כי טוב : ויכנס כבי טוב צער צעור שחתמה וזרחת שאין לטעים מולוין אי נמי שלא יפול בצורו' ובקעים שצער ושלא יעלילו עליו ועלולות מרגל אהה או גנב הבקר אור והאנשים שולחו המה ותמורהם מכאן שילאו בני כוז והוא הדן ליכנס בני טוב : יש ספרים דלא כתב בהו האי קרא אלא מילתא דרב יהודה סברת הוא ולא צעיא קרא עד כאן :
תוספות אל תרגו בדרך ויש מדרש אל תפסוק מדבר הלכה : ואין צינים *אל תראו לפרק דהתנין ויהי סס הולכים הדרך והני *וגו' טעמא דאיכא דבר וכו' ויש מדרש סהו היו מדרים נדברים נצטלים ומ"ה ראוין לנסוף : פסיעה גסה טעמא אחד חתמם מאות ממאור עיניו של אדם פי' ואין להקשות א"כ חתמם מאות פסיעות גסות יהיה נוטל כל מאור עיניו ויהיה רובא קא מינין ודלא הכי היה אלא כדא' לפרש דכסוע' ראשון יטל א' חתמם מאות הפסיע' שהיו נוטל פחות מן הראשון *שניה טעמא נוטלת אלא אחד חתמם מאות הפסיעות כמו בעיסוייתא דבי ר' ר"ל העשר חמש שישאר אבל עדיין קשה דה"ל פסיעה ראשונה דנוטל יותר מן השנייה אלא י"ל דלא נוטלת אלא פסיעה ראשונה דוקא ומכאן ואילך כיון דדש לש א"כ פסיעה ראשונה נוטלת חמי חתמם דכל ההתמלות קשות ע"כ

מדרש"א אל יעקב אל תראו בו עיני צמירס"י צמורס והכא וכו' הר"ם דצרי דלפי דברי רז"ל יהיה פי' תתראו תתרו מלשון שנייה ומ"ל אל תראו עלמכם כו' איני פי' של תתראו אלא כו' אף כהן אל תתראו אל תראו עלמכם שבעים כו' ע"ש בצאורך ולפי דרכו כתב ג"כ מה שפרס"י צמורס צמורס דברי ודומה לו ומורה גם הוא יורה הוא שב אלבון ראשון שפרס"י צמורס והוא דברי רז"ל וא' מתחלק בו' זה הוא דומק גדול צמורס' לומר שנינו ודומה לו אלפני פניו אלבון ראשון ולא אלפניו לפון פני מפי אחרים שהוא מלשון כמיסה ועוד מה לר"ך לראיה שהוא מלשון שנייה שהמקרא מלא ממנו וצמורה כתיב למען פסות היום נעמד ואש הוא רז' צל' תתראו מלשון שנייה והולך להניח ודומה לו גם הוא יורה שהוא ג"כ צל' יותר וז' נלשון שני מלשון כמיסה אבל הנכון לדרס רז"ל צמורס שתתראו מלשון ראיה וכמ"ס אל תראו עלמיכם כו' שהוא המתחייב בנת מאמר מהשפעל לתת תתראו בפני עשו כו' וכן איכא בהדיא בתנאומ' שפי' תתראו מלשון ראיה אמר יעקב לבנים אחס בצורים אחס נאים אל תכנסו בצמר אחד כו' שלא יטלו עסק עין הרע ע"ש גם מה שהניח צמורס התחומא שאמר למה תתראו אל תולאו בידכ' פרוסת לחם לא מלאנוהו סס אבל הוא צ"ר ואין זה מוכרע' כלל לפירושו מלשון שנייה אלא שפירושו ילשון ראיה שאל תתראו פרוסת לחם צידעם וסחחא נוחא רש"י צפי' החומס שנהב ודומה לו אלבון אחרון אלפניו קפי שקצב מפי אחרים שהוא לטון כמיסה כי תתראו צל' אינו לטון ראיה דצברי רז"ל אלא שהוא מלשון כמיסה ודומה לו גם הוא יורה שהוא ג"כ צל' ופי' התקרא דמשני נפש ברכה שהוא וחרון צמורס דתשן נפשו גם מורה ומציעה הוא היורה שהוא העני : לא בפני עשו כו' הא דנקט בני עשו וישמעאל שלא היו אז צא"ך כנען ולא אמר בפני בני כנען עלמן חירך הרמזין' ואולי היו צאים בני עשו וישמעאל דרך ארץ כנען כו' ע"ש והר"ם דחה דצרי ע"ש והירך מצני סבל בני כנען היה להם תצוהא כמותה כו' ע"ש ואין זה מוכרת גם אם היה ליום תצוהא מן ימא שיהיה לכל בני כנען תצוהא ועוד דלכתי הקטי למה לא אמרו נמי עמון ומואב שהיו ג"כ שניני ארץ כנען אבל נראה כי הקאה שנתמרה הכא לא שייכא רק בלחם קרובים ומשעם שיהיה האדם עם אחיו צורה כדמוכת כל הכוניה והדר זה אין לחוש רק בצורת לחם וקרובים ולכתיב נקט בני עשו וישמעאל שהיו מורע אצרהם נחשבים אז כלחם וקרובים לבני יעקב אבל שאר עכו"ם לא שייך ציה קאה זו להיות צורה עמהם וכן מטיין דברי הר"ן צוה שכתב בסוגין צענין איסור חטמים דיוסף שלא ידע שהיו שבעים היה אוסר עליו חטמים שבעים אבל הם ידעו כו' ע"ל מדרשו מוכח שלא היה לחם לאסור את עלמם חטמים חטום דאר עכו"ם היו שיהיו נצטר ואפי' חטום בני עשו וישמעאל דלא שייך בחטמים קאה אלא בצלילה שהיה נצטלה כתי"ש למה תתראו ולא תולאו פרוסו' לחם צידעם וכתב הרמזין' לדרס רז"ל א' תראו עלמכם שבעים כו' דמשמע שהיה להם עדיין תצוהא

מאימתי פרק ראשון תענית לג

הא דכתי' ויחמה זרע ולא נמוח היינו שלא ימוחו כלש' יתום הלחם אשר נידם: שבא חרצו עליכם דרדך פרס' חתמו עכ"ל ר"ל שע"י עיון חזרה בדמסקי הנהו לעשות ותתעכבו בדרך יוסף מיהר הליכה כמ"ס מהרז ועלו וגומר ודש"י צמום הביא דרש ר"ל דשמעתין: אל חרצו אל התעסק בו ר"ל אל תפסיעו בר' ע"ס אבל הר"ם כתב על פרס' צמומם אבל צ"ב שפסיעו כתוב אל חרצו א תפסיעו בו ע"ס צורך ומדבריו נראה שגמלם זמנינו סוגיא דשמעתין דדברי רס"י צמומם תוסדים על פי סוגיא דשמעתין והצ"ר חולק ופירש אל חרצו צהפק דהיינו אל הפסיקו מדבר הלכה וכמ"ס החוספת טוס מדרש החולק על תלמוד שלנו ונראה לפי דרש דשמעתין פירוש הכתוב אל חרצו בדמסקי לעיוני כי עיון חזרה מביא החכמים לידי רגוז כמ"ס צפרקין אורייתא דקא מרתחא ליה וזה אמר ליה אל חרצו ותעיונו צדבר סגולתם בדרך דהיינו דבר חזרה סגולתי דרבים פטורים מן המלוות אבל חייבים בדר"ס כמ"ס ודברת צס גו' ובלכתך בדרך גו' היינו לפי המסקנא והר"ס פ"ה הכתוב בענין אחר לפי הדרש כי נעלם זמנו סוגיא דשמעתין ודו"ק:

שני תלמודי חכמים שמהלכין בדרך בו' ציחוד המהלך בדרך ימדי גמי אמרו פ"ג דבנות המהלך בדרך ימדי ומסנה לבו לצטלה הרי זה מתחייב בנפשו אלא דהכא הוסיף בשבטי ת"ח המהלכים בדרך ישרא ויהנו צדבר הלכה צידד שפיהה חזרה יוצאת מצנייהם ואם לאו ראוין הן לישרף כי אם השנינה הארויה צנייהם על עסקם צחורה כמ"ס צ' סושיבים וים צנייהם צדרי חורה ה"י סינה טרויה צנייהם צניעול חרה מצנייהם האם צורפת אותם דקלאחר עמאל דלייבא דבור ר"י פי' צבור של חורה ודרסו כן מותרת לעודן הלכים שדברו צדבר הלכה א"צ צדבר שמונה צו גם בהליכה כמ"ס ודברת צס צציתך ובלכתך בדרך וגו' אבל אי לכתא דבור בהליכה דהיינו ד"ח לא היה האם מפריד צנייהם אלא שהיו ראוין לישרף וצמדרם ילקוט ספר מליכים ודבר אין דבור אלא חורה שנאמר הלל בה דברי ראש גו' וכשנתלת מלאך אל אליהו ואלישע צא ומלאך עוסקים דד"ח ולא היה יכול לשלוע צהן שנאמר והנה רכב אש או צדרי חורה נציאים וכחוצים ופסוי אש אלו משנה הלבנות ואגדות כו' ע"ס לפי זה דרשו ודבר דבור לא חורה לפי שהוא נסמך לאם כדכתיב ודבר והנה רכב אש גו' רמז על דבור של אש שקיא חורה ורכב וסוס הוא רמז על מלחמה של חורה בשנים טעושים ונחוקים צה: אל תפסיעו ובו והבניסו חמה בו' נופל ציה לזון רגוז כי הממהר בהליכו צפסיעות גסות ולולך צערצ אחר שקיעת החמה הוא מנוהל מתרגו בהליכו וכן פי' מהרר"א ו"ס דלקק אמאי לא נקט אלא זהכניסו חמה לעיר ולא נקט גמי יציאת חמה מעיר ומרצ יודא דמיתוריקט היליאה צרישא וסקרא דמיתרי הבוקר אור וגומר גמי ציזיאה איירי והכניסה תסצבא דה"ה כפרס' והנראה שנקדים צוה דיש להקשות לתה לא הוסיף אחס יעקב צבר על כל זה בהליכהם למצרים ועוד קשה דהא צבר הוהרו ע"כ

ליך צבי טוג צדכתי' הבקר אור והאשמים שולחו גומר אלא דו"ל יענינו צדבר הלכ' כדי שלא יאחרו בהליכה בדרך היינו גמי מה"ע מקמי שמייהר הליכהם וציזיאה כמ"ס מהרז ועלו וגו' :

הרי"ף אל חרצו בדרך אל תתעסקו צדבר הלכה כפי שפסיעו לדרוש עם מה שדרשו חו"ל במקום אחר שפרשה עגלה ערופה נתן להם לסיון שנאמרו פרק פירש יוסף מאל יעקב סתיה מלמדו פרשה עגלה ערופה וו"ס וירא את העגלות אשר שחן שהיא הסיון של עגלה ערופה ותחי רוח יעקב צטיבה כי האמין להם וזה מחייב הענין כי כיון שחפר להם פרשה עגלה ערופה לתח סיון לציוו חסם שחא יבאו להתעסק בדרך בהלכ' של עגלה ומתוך היותם עוסקים לחזקה פרשה וידעו כמה לרובה ספרה ענין דס הנפש הקוי או יתעוררו צנייה' איך תחלס לבס להרגז את הקוי האומים יוסף וראו' איש אל לציוי חתה היות הסכה להכנס בענין חמור הוא של דס הקוי עוד יתעוררו ויאמרו ראו כמה כפרה הוי לריכין על שפטרובו צלי מוזן וצלי לוייה אע"פ שלא שפכו דס ולא ראו' וכו' אנהנו שיתכונט להרגז דס תמלא כי ציהוסם עוסקים ציזיאה הלכה של עגלה ערופה שמסר להם לפי מדלי' שיתמרחר הריצ צנייהם וירגוז בדרך לצר לוח אותם אל חתעסקו צדבר הלכה הוא על ההלכה שמסר להם לסיון: שני תלמודי חכמים שהלכים בדרך וכו' כתבו בחוס' עמאל דלייבא דבור ויש מדרש שסם הוי מדרים צדברים צעלים וכו' ראויס לישרף וקשה לחזקה מדרש שלא היו ראויס לישרף אלא על שרי עוסקים צדברים צעלים א"צ ליקשו מתבא ל' אלצור שאמר צ' ת"ח שחין צנייהם ד"ח ראויס לישרף שהרי הכא לוי היו ראויס לישרף אלא על דברים צעלים הא לא היה ידברו דברים צעלי' וגם לא ידברו ד"ח אין רעה ואין חמה ושחא י"ל דלא דרש רבי אלעאי הכי אלא לפי דרשה זו דהאך ודבור הוא צדברי חורה אבל לדעת האדרס לא קאמר רבי אלעאי כך דראויס לישרף:

אמר רב יודה אמר רבי תייה המהלך בדרך אל יאכל סס יותר משני רעבון מ"ט הכא חרצונו משום מעיינא - במעריבא אמרי משום מונוני מאי בינייהו איכא בינייהו דיתוב בארבה א"צ דקאיל מאונא לאונא רוב פפא כל פרסה ופרסה אבל דרא ריפחא קסבר רוב מעיינא: אמר רב יודה אמר רב כל דמרעיב עצמי בשני רעבון ניצול מביחה משונו' אמר ריש לקיש אסור לאדם לשמש מפתו בשני רעבון שנאמר *וליוסף יולד צהאם שני בנים בטרם תבא שנת הרעב תנא דמיתרי בניס משמשין מפותירין בשני רעבון:

לא יאכל יותר ממה שאוכל בשני רעבון דאמרי' לקמן שאריך להרעיב עלמו צדני רעבון: משום מעיינא שלא יתחלצו מעיו של אדם צדבונ אכילתו מפני הדרך ים אומרים ויה מעיו של אדם צופקין זה לזה כעון מעיון: משום מונוני שחא אין לו לאתר כך:

ח"ב ט

דייק

ולשמאל הא איקרי קרוש הוא אנדל פרע קאי ורבי
 אלעזר הא איקרי חומא הוא רמסאב נפשיה וזי אמר
 רבי אלעזר הכי והא אמר רבי אלעזר לעולם יראה ארס
 עצמו כאלו קרוש שריו בתוך מעו שונאמר *בקר בכך
 קרוש לא קשיא הא רמצי לצעורי נפשיה הא דלא מצי
 לצעורי נפשיה ריש לקיש אמר נקרא חסיד שנאמר
 *נזמל נפשו איש חסד א"ר ירמיה אמר ריש לקיש אין
 תלמיד חכם רשאי לישב בתענית מפני שממעט במלאכת
 שמים אמר רב ששת האי בר בי רב דריתוב בתעניתא
 כלבא ליכול שירותיה :

סעט
 י
 סעט
 י

שני מלאכי השרת מליין לארס אי מיימוי ואי משמא דכתיב
 כי מלאכי יזה לך : הנה שון ושמחה הרוב זקר ושחוט לאן
 אכול זר ושחט יין כי מחר ממות ונגלה נאליה ל צנא"ס יבוסר
 העון הזה לנפ עד תמותן : זו מדרת בעינים שיראים מן
 היתקה כדכתיב צנו כי ממך נמות : איתוי נקחה יין נסבאה
 שבר והיה כזה יום מחר גדול יזר מחר : הצדיק אבר ואין
 איש שם על לב מפני מה הוא מת מפני שלא יטער הוא
 צרעה חסד שהיא בזרה מלפניו כי מפני הרעה נאסף הדיק ל"א
 מפני רעה של אלו הוא נאסף שאין הקב"ה רולה שיבקע עליהם
 רחמים : בפ"ס ח"י לבינה ורגילין לכהה בין ב' נדבדי העלים :
 ה"ג איצטרו של ארס אצטרוין סנא"ווארס עדי לאון רצום ע"כ :
 ד"ר ש"ב ה"ג כח צירוף הצלות מלה ערות ומשאלת האמה הרחבה מי
 שמעטס דבר העולם מפני אשר והואל לנל דבר התפטרס
 חמני ד"א אצטרו לא תפטרס פטרס מוכרח רק ציור חמני בואל העת
 שהוא כל האותה סבה לאצטרו וקם לו כתיב צמי יענה : וזה כח כלל הוא
 מן הענין חב' ר"ל התקדים ציבורו ותפטרסו מעצמו וזה שאמר כי רצוני
 ארס אצטרוי מעידן כי רצה כשם שהוא אוכל ותמעט בלעז א"א סלל
 להפטרס הצלותו וכליו וכולל מה ודב' סופר כי חסון התקדים ציבורו
 לטין כל יתפטרס עינו רולה לומר סוכל כמעטו ויחזק לתקרי אלו אן עליו
 שניה וענין והסתרה פני מהס וזהו לכולו והאצטרוס התמחרס איתו
 יסתלקו חמני לוי' הסגתה סתלק ולא יתברתו מן הקודם : ורבי חקא אחר
 שאס לא יציבורו תקרים בע"ה כי יב' רשעים שמתו אליהם תמסס הלקדים
 על מלא קלות טעם בע"ה ועל כרחו תעבי' נפחתו בע"ה ר"ל שיעם והיא
 העדה שמתד כי ותפטרסו ענינו וי"א אציבורי כל ארס מעידים כי כי
 לעתים יעום נבזוי וזה חמניו על מעלנו נבזות ירו כל ירעטס וסיווי עינו
 של דקיה וככה צאים עיורי האורה : שיעום האיר בייעורי מקרי התלאת
 באומרו ככל חמלן ידוך אבר תעסס ופעמים תקרי הגוף בנחתם ובקדחת
 ופאר מה סבל נפשת הברות והקלות ובעזים יעודי השמות כלתרו
 לתען יעטן כך והארכי ויחס וזכ' בפרוסס לתען יעטן לך לעולם בעליו טוב
 ולתען יארכוין יחיד לעולם בעליו ארון ע"כ" (רמ"י) למשאל קדום היה
 אנדל פרע קאי שגברו תמור נבאה אלל הוא עמל אלל קדום ולי' אלעזר
 חומא דאצב כתרונתו תמור חמל על הנסס כעס התקרא על טעמא בנית :
 וזי נאי זכנפס חמל על למי ארנ מקרא חומא שאן מזהו לנער עלמו
 בלאחרי' לקרי' או אכלי הוא למלח' ואדק' מן סני בתי' חרומי' נכר' קדום
 רישיה קרא קא דריש בעלל שחוק כר תתקרוק עונותיו שמתענה : סאלו
 קדום שריו בחון משוי סאלו כל מעט קדום ואסר לתקסין' הכי חמני
 בקרבו קדום כלל' דאסרו להענות קרבי' קדום רישיה קרא דריש' בעלל
 שקדום שריו (בנער) לא אכל בנער שלמענה ער' סתננה ירוכלוס סל מטה
 ורחיקא עמל' הוא : הא דמאי מעטר נפשה סוכל לפול התענית ותסת
 הקב"ה אכל מי שאינו ועל לשענות קרא' חומא : קרא חסיד התענה
 דכתיב ויחל נפשו איש חסד תמידים עליו תחמל ותפנה כמו כיום היתל אר
 חסד' ר' בלתי חסי מורי אי נמי נומל לטן תחמל שמתאס נפס לקוט :

וטבר אצרו האתענה ותמחיס כצרו וקרא אכור : שממעט בתלאתה סתס
 חלס הוא ואינו יכול ללמוד : שרומס סעודתו : כלבא ליכול סעודתו ולכר
 סתמעט איתו מועיל לו אלל כמי בתענה מפני שאין לו מה יאכל :
מהרש"א *מרעב מבטי ליה בר' ואן לפרס דה"ק צרעט
 מרעט מצטי ליה דהא סקיר מתפטרס צרעט דהיינו
 צעת רעט צעולס פדך ממות וכן צסיס' דה"ק קרא ובמלחמה
 מידי חרב דהיינו צעת מלחמה צעולס פדך מתרצ וגם מחרב
 צמ"ס לא יחכן גצי פדך ממות אלל ד"ל כמי נרסח הר"ק
 דגרסינן ממות מרעט מצטי ליה דה"ק כיון דקאמר קרא צו' לרות
 יאלי' גו' ותצוי להו מ'רס הרעט לא ה"ל למכתב צרעט פדך ממות
 דממעט סלל היה ניוול מלרת רעט אלל חמיהה של רעט אלל
 דה"ל למכתב צרעט פדך מרעט ולא לכחז ממות דמלרת רעט
 גופה פדך צעט רעט וקאמר דלכך כתיב נמות למידרס בעציל
 סתרעטיב עלמו כו' ובסיסיה דקרא ובמלחמה מידי חרב נוחל ליה
 דלרת מלחמה הוא חרצב גופיה גם בלא מיתה' א"ג דה"ק ה"ל
 למכתב צרעט פדך מרעט דממעט מיתה' רעט אכל ממות סהס
 לא חמעט מיתה' רעט וכן במלחמה מידי חרב דהיינו מיתה' חרב
 וקאמר למידרס בעציל סתרעטיב כו' וממוח לא ממוחת רעט אלל
 מיתה' משונה ודו"ק : ואובל ואשתה ושלום עלך בר' נרא'
 דאיורי צמי טיס לו שלום ורואה צרת אחרים ועל זה מייחז והנה
 שאן גומר שאומר מה לי לצרת אחרים כיון טיס לי סתמה ושסון
 הרוב זקר גו' ולפי שהיה לו לחוס בגס עליו ועצור כום סורענות
 לאונר כי מחר נמות מחר ולא יראה בצרה וע"כ ישמע עכשו גם
 כשם צרה לאחרים ואמר שזו מדה צנועה סתכספר צמיקה אכל
 צדקת רשעים כו' ויהי כזה יום חסד גו' שאינו ירא כלל מורעטו'
 שאומר שהיה לו שלום ונכל יום אחר לעשות ג"כ כי יום מחר
 ועיין מה סתכצנו בצפוס זה בר' פ' מי שאומר נבס"ס חק' יצטור'
עצמו עם הציבור כו' אכל הסוגיא משמע פילרס ארס עם
 אחרים גם שהוא אינו בצרה זו דומיא דיוסף בשני רעצון שהוא
 ודאי לא היה באורו צרה וה"ג י"ל במשה שהוא והאי יודע היה
 נצוואה סתהרמת ידו ונלמו ישראל אלל שהיה מלעם עם ישראל
 שהיו בצרה במעמד המלחמה : מי מעיד כי בר' עיקר הא מילקא
 צדיק און דורשין דדריש סס אל תחמינו צרע גו' ומא' תאמר מי
 מעיד כו' ולגבי כל בעירות קאמר לה סתס א' דהכא לגבי סייער
 ארס עלמו עם הצבור שייכא טפי לאהוי מוסס דדריש ליה חמלת
 סתראו גומר שלל יקראה א' ארס צפני הציבור ואל יגב עידונין כו'
 שמת' חמל' מה"ט' כיון דלאו איסורא הוא אלל תמוס מרלית טק'
 א"כ מי מעיד כי אס לאכול ואשתה ציחיי סלל צפניהס ולא אצער
 עלמי וקאמר דליון כן כו' אבני ביתו בר' שנאמר כי אבן גו'
 אבן צפניהס צדיק הניח יועק ויעיד עליו ממוך לקיר וכפיהס
 צפניהס צנית מעד' ולמוך יענה עליו סאלל וסקה ולא יצער עלמו
 טמסס דהיינו דוילוי התפטרס הדגז מצמיס ולמוך' באלו הקיר
 שרואס מצמיס צנית חסיד עליו בחוך שלא יצער עלמו עם הצבור
 וקרוב לזה פירס הרשב"א סחיוסו מיהו כל הנסו דמייחז למר
 שני מה"ס מעידים עליו ולמר הנשמי' ולמר איצטרי' לא שייכא הנל

ס

מאימתו פרק ראשון תענית

טעו אלף דרין לעמוד בכל עבירות שימנא האדם צע"ו ולא
 מייזו לה הכא אלא אבד דאירי צעדות של קורות ואבני ציטו
 צע"ו מייזו נמי העדים שמעידים על האדם דרין לעמוד ומשיב
 א' חוקי ערות מלאכי ושמא ואבירו נראה לפי שיש שלשה חוקי
 עבירות הא' ששומר בלאו במקום עשה וכו' ששומר בטעם צע"ו
 ואל תעשה ושלשוי הדבור עברה בצעלוא ועל עבירות
 הלאוין אמר שני מלאכי הסרמ מעידין עליו לעמוד כי האדם בורא
 לו מלאכים כפי מעשיו שכל יום יומי השנה שהם ש"ה כמנין
 הלאוין כדאמרינן סוף מסכת מכות הלאוין שש"ה כמנין
 ימי השנה וכן תגונד' מלאך המות שהוא טען גימטריא שס"ד חוך
 מ"ה שאין לו רשות לקטרג צו כמפורש במסכת יומא ומייזו לה
 דתקב' כי מלאכיו שבורא לו האדם בכל יום לפי מעשיו יאזה אנהו
 הקב"ה לשמור' אהו בכל דרכיו ולהעיד על כך וכן אמרו בסמוך
 דנשבעת שפירותי של אדם כו' כל מעשיו כו' א"ל כך וכך עשית ציוס
 פלוגי כו' והם מלאכיו שצבראו ע"ו מעשיו והעובר עפ"יה צדבור
 הנשמה שהוא כח הבור' שא"ל יופש בצליו נשמת חיים ומרגמו
 לרות ממללא העיד עליו הנשמה ומייזו שנא' משוכבתי חקך שהיא
 הנשמה השוכנת בצוף האדם היא שומרת להעיד על פתחי פיה
 שהוא הדבור והעובר צעשה ולא עשה איבריו מעידין עליו כי
 הם כח העינים שהאברים של אדם רמ"ח כמנין העינים שהם
 רמ"ח כדאמרינן יומא וכוונתו ומייזו ליה דתקב' ואתם עדי
 גו' דלעול מנייה כתיב יתנו עדיהן ויעדו ונתפרס צריס פ"ר קמא
 דעכו"ס דכל מלוא שישראל עושין צע"ו צאות ומעידות עליהן
 לע"ב והוא קאמר קרא ואתם צע"ו דעמיכם שהם אצרי הגוף עדי
 לקיים מצוותיה והוא ממש כח"ס דעמיכם שמה רמ"ח
 כמנין האברים שששים ומה ששינו צפריק צבות שהוא עדי
 הוא הדין הא דר"י שהקב"ה הוא היוצא ועד אלא דעדות דהכא
 הוא כעין הודאה שהמלאכים שצבראו ע"ו מעשיו דנשמחו ואצריו
 בולם מעידים ומגידים על מעשיו של אדם והאך דהוא עדי ודין
 כו' ים לפרס מ"ה וקרצתי אליכם לתשפט ויהייה עדי ממחר גו'
 ור"ל וקרצתי אליכם לתשפט שאני צעל הדין והדין וגם אני עדי
 ממחר כיון שאני צעלמי עדי הוואה מא"כ צעל המעיד לשני דיון
 אחר שאינו ממחר כ"כ צעדותו ומסיים צענין אנו ה' לא שנית
 דהינו שאל תשפטו כיון שאני צעל דין וגם דיון ועד הוואה שא"ל
 עליכם צמחתי וזמנתי כלה לעשותים כלה שיהי צני יעקב לא בלוחם
 כמ"ס פ"י"ג נמיזי דלא כלה צעל ע"ס דהיא אנדרול כו' וכו'
 צפרי וצפרים"י צמות קדוש יהיה השטר כו' ע"ס ומיהו ר"א
 פליג הכא ומפרס קדוש יהיה אומר גוצא שלייער עלמו מן היין
 אלא שדרך רש"י צחומס לפרס השטטה של מקרא דקאי קדוש יהיה
 אצידול פרע ומיהו הא דכתיב קדוש הוא לה' מפרס לה צפריס ו'
 קדושת הגוף אבל לכו' אינו מפרס שיקרא קדוש על שלייער כו'
 אלא שלא יעשה למחיס וכפרס"י צחומס אלא שציער כו' מוקי
 ליה גם צבור מעור והא דכתיב קרא צבור טמא ממש שצינה
 צחמס הכי אמרינן פ"ק דעדרים ועד דצפרק החובל מוכח צו"ס'
 דאף שיקרא טמא מ"מ מלוא קעביד דומת ק"ח צעצח : בתוך
 מע"ו כו' עיין פרש"י וחסומס ועי"ל ע"ס שקילת' שגודה הוא

כנ"ל

נקרא קדושה כמ"ס פ"ק דעכו"ס גבי טהרה מציא לחי קדושה
 שלריך אדם לקים עלמו בצלילתו דכן כתיב בצפרי מלכות
 והצדקתס והייה קדושים גו' ע"ס צבורך ומשיב דודאי כן הוא
 צלא מצי לעוריה נפשיה דיס לקדם עלמו בצלילתו כמ"ס קדש
 עלמך צמוחך לך כמזואר שם אכל היכא דמצי לעוריה נפשיה
 עפי נקרא קדוש אלא ויחל ככלל : נקרא חסיד שנאמר עובד גו'
 עיין פרש"י ויס לקיים שניהם לשיעורו שאינו סותרין גומל נפשו
 איס חסיד היכא דמצי מלער נפשיה ועובר שאריו אצרי היכא דלא
 מצי מלער נפשיה מיהו לפ"י ה"ל לתלמודא למימר כדר"ל נקרא
 חסיד ונקרא עובר שנא' גומל נפשו איס חסיד ועובר שאריו אצרי
 ודו"ק : ל"כול כלבא לשרויה כו' עיין פרש"י והיינו היכא
 דלא מצי מלער נפשו וי"ל דהפך דהכי דמצי מלער נפשיה שטולה
 לו החטנית יפה שהרי לא נכסה צעניתו כל מה שקי' אוכל ושהם
 אס לא התענוג' אכלו כלבא וגם עתה לא נהני מתענוגו כלום :
הרי"ך צות שאלר סייס צע"ו כו' וקדש דהא אפרס אס עושב כן
 עליו הכתוב אומר והנה הרוב וכו' ונבנה צלוי אס יטפר העין
 וגו' וצרי"ת' שאלמה אחר שה שיער מהלכר אל יראה נחמת צור אל
 לא עושב צככר עין אס יכופר עדי מוח' ואפשר דאס דאס יכופר העין
 דכתיב יכא איני טון שיערס מהלכר אלא עין הלכר הווא דלת לצור איני
 מכושר עדי שימות זה הסרס מלכר לצור ונמלא שימות מריה קוד' סילוק
 הלכר כו' שלא יראה נחמת צור כסילוק הלכר מעליהם וכו' היא מדה
 לנעוים שזכרים יום המות ואמורים למה לנו להצער כיון שמד נחמת
 ולפיכך מתבר' הקב"ה יתחם קוד' סילוק הלכר וכפרס עין צות ישראל כו'
 שלא יראה זה נחמתו צור וישות כלבד חרץ משפטו ואמר מתר נחמת אל
 צמות הרשעים ששחיס כלות הלכר ונחמת הלכר הם שחיסו כי לא
 יהיה להם מוחים צעור וגם תחלים בלדקים והם אינם יודעים כי הם
 גרמו ברעמס להחיס הלכר ומפי רעת שחיסו נאסף העיני והמלא
 הרשעי שהי"ל על עונ' צבורו להאסף הדיק ולרשעים אלו כיון שצפריס'
 יכורס ושחיסו על מה שצפריס' הדיק שחיס צעוים יכא שלום יתע על
 משפטו והרשעים בני מענה יאלמו צם הלכר עיי נפש צביהם הם
 יכורסם שם בחופן שיש כאן שקי מוחי רעות הא' מוח הרשעים ורא'
 מוח הצעוים שאינם שחיסו צלר לצור אבל אינם מלעצרים עינם
 בלרסם ועיקר המרה היא להצער צלרם לצור כמשה וזכה לראות נחמת
 לצור' ושמה חלר א"כ אצער לפי הצור אבל בני לנין עמיו לא לוח
 אחר אצני ציהו מעירם עליו על שלא נצער בפתר וכו' א"כ שנטער
 עממס לריך שנטער קבד לנו ונפשו עליו הצער מלכר הצור כי לדבר
 הזה יעידו ויעוין שמי המלאכים שהם צפרי איס ורני חדקא אחר אשי'
 נשמו שהיו גדול' מןקדש צריב להצער והיא מעידה צו כלל על דבר
 שכל עלמו של אדם צנוק ונפש ונשמה לזיכו להצער צלרם לצור ואז וזכה
 לראות נחמת וחסותו שחיסו להסיוסם צעניתו נקרא הניא כ"ל כששם
 הגבור שלייער עלמו מהיין לא נקרא חוטא כשפתר ונרתי צערה אלא
 כשנחמו ופתר ימי נירתי כדכתיב והיחיס הרשעוים יסו והלכר למח
 נירתי אחר כשהיה ועל היחיס הרשעוים שצענה ולער עלמו מחיין בלי
 חועלת אחר הכתוב ופרי עליו מא"ס טעם על הכפס על היין כיון שלא עלו
 לו לימי נירתי א"כ צם היושב צעניתו על שחיסו ולי' שם חמנה יש ציד
 עוד חמא אחר שנקרא חוטא על שיער' עלמו מהלכר וכל דבר אל
 החוטא שהצענה חזר כהטובה שחיסו ולא ישוב עוד לכסלה אה נקרא
 קדוש כיון שחזקו שחטניה נחמדקו שוחמיו : גמל ר"ל אחר יקרא חסיד
 שנא' גומל נפשו איס חסד' ופי' צחום גומל נפשו פי' שגמל חסד לנפשו
 שאינו מתענה נקרא חסיד וקסם היכא רמזתו מי שאינו מתענה דהא
 לעיל קאמר הייבם נחטנית וכו' ואמר ר"ל נקרא חסיד דחשע הייבם
 נחטנית נקרא חסיד הוא גמל נפשו ולא עס ה"ל דאחי דר"ל

פירוש

ראשון

תענית

יארט רשע היה אלא שהתענה על רעב שהיה צימו ונענה דכתי
 ויהי סאה סלח דשקל וגו' : לא הבל נענין בקריעה כיואשע
 וכלל סלח היו חסונים כמשה ואהרן לא וכו' ליענות אלא בקריעה
 ומקרא בעלתא קא דרין ויהושע צן עון כחזי בתורה דההוא ויפול
 ואלו מוסיק על ענין ראשון :

מהרש"א * אין אדם חשוב רשאי ליפול בו פרש"י שמה
 לא ויהיה נענה ויחרפוה עכ"ל ועטע זה אינו מספיק
 אחאי אמו רשאי וצירושלמי הוסיף עטע דשמה לא יענה ויתחלל
 עטע שמים ויחמרו וזכור תוכו ככ"ל נעטע הדבר כדלעיל לא
 כל הרוכה לעשוק עצמו ימיד עושה קלמיד עושה דמחוי כיוהרא :
 ולא הבל כדנפילה בו עיין פי' רש"י דריוו נראין כעותרין
 שכחצ דאין הכל נענין בקריעה ואחאי כיון שהיו משזיין משה
 ואהרן למה לא יהיו נענין גם בקריעה דכיושע וכלל לא כהן
 עטע שלא היו נענין כנפילה אלא מחוס סלח היו משזיין ולולי
 פירושו נראה לפרש לא הכל בקריעה כיון שהיו משה ואהרן משזיין
 דרכן כנפילה ואין דרכן לבזוח עמאן בקריעה כגדים ולא הכל
 כנפיל' דאין דרכן של אינן משזיין כיושע וכלל כנפיל' משום
 דמחוי כיוהרא כדלעיל וכו' ע"ל מסתמך מלביט בקריעה דרכן סגי
 בקריעה ואין לריבן לבזוח עמאן כהשתמיה וזכיר שאין משזיין
 כ"כ כהשתמיה ולא בקריעה דמחוי כיוהרא שהיה סגי להן בקריעה
 בזע מלכות ותתקיי לה דלמחוי יושעע הא והא עביר ולא מחוי
 הנפילה כיוהרא ולא היה נענה אלא בתרומיהו ואיך שהיה צן
 לפי דברי ר"א לא היה יושעע כנפילה וצין לפי דברי המדה
 דהוי כנפיל' ויתקיי לה דלמחוי יושעע שהיה נענה כנפילה
 לחוד שאל' קום סך למה זה אמה גופל על פניך וכדאמרינן לעול
 וי"ל לפי דרכיו דודאי בזמן תענה ואהרן שלא היה יושעע תבז
 לגביהו היו מחוי כיוהרא לו כנפילה כמו שכתב התענינים משה
 ואהרן אבל אמר כך שהיה יושעע תבז ומלך היה כוה דרכו
 כנפילה בלא קריעה כמשה ואהרן בזמניהם ודו"ק :

הרשב"א כתב זה וסוד האור גדול מן השמחה ולפי שטחו מ"ש לא
 הכל לשמחה לא לשמחה לבדו קאמר רמזי פאריש סוף
 מדרגה למטה מהלדיקים וזכיר לשמחה אבל הלדיק שהוא הבל וזכר לאור
 שהוא עיקר התענוג וכ"כ לשמחה שהוא סיבה תענוג האור והבזויה הלדיק
 וזכר לעיקר התענוג וזמר מן האשרים : ואם תראה אומר שזה על היעושים
 המשמיינים נע"ל : ואם תראה אומר על היעושים נעשים בעול' ה'אמתות עכ"ל :
מהרש"א ולא הבל לשמחה בו פרש"י דיקיים עדימי
 חלדיקים עכ"ל אבל הרשב"א כתב שהשירים הוא
 מדרגה מטה חלדיקים בו ע"ל וכן נראה מנוסח נשמת שסדרן
 שירים חלדיקים חסידים קדושים אך מה שכחצ הרשב"א בזה
 שהלדיק שהוא הבל' וזכר לאור שהוא עיקר התענוג וכ"כ לשמחה
 בו ע"ל לישאל דלא הבל לשמחה לא שמענו כן ודמיון דכל הדין
 דלעיל ודאי דקאמר תורה לפרש דלדור מונח תענוג רוחמי זכע"כ
 ושמחה מונח לתענוג גופני ולזה אמר אור רוע ללדיק כי הלדיק
 וזכר זכע"כ לאור שהוא תענוג רוחמי וקאמר אור רועי כמו
 שהורעו תלמידי ומתגדל כן אור הבקן הלדיק תלמידי ומתגדל המיד
 כמ"ש יושעין חלדיקים ונתקין מווי השכינה אבל השירים אינן זכין
 לכך רק לשמחה שהיא תענוג גופני משמח לב ישראל :

הר"י ח"ד חלע"ל לא הבל בקריעה ולא בהשתמיה וכו' ויתאם הוא שללא
 להשתמיה יש קריעה ככל וכן ה"ל לא הבל בהשתמיה שהיא
 הנענה ויתרה יותר מקמתהולק התלבים יראו וקמו לקראת ישראל אבל
 לא יפילו עיניהם כ"כ גם בהשתמיה להם אלא השירים שלא הניעו בכלל
 מלביט גם יסתחו ומהו זה שאמר לא הבל בקריעה ועוד שהיה הוא ק' ו' אם
 האלבים יקומו לקראת כ"כ השירים ואם השירים יסתחו כ"כ שיקומו
 שאין בקריעה אלא הידור בעלתא והיה אפשר לומר שיש כדלעיל כ"כ שונים
 הא' ישראל שאינם שונים בע"ל ויש סוג של ישראל שתענובים וסוויים
 כנגד ענדים תענובים בהם חש"ה כה אחר ה' בואל ישראל וקדושו והו'
 סוג אחר גם סוג שני לתענוב נוי לפכד מושלים שם ישראל היחשבים
 לעבד המושלים גם לישראל שהיא הסוג הראשון מלביט יראו וקמו שאמ"ל
 האלבים יענוו כהם כבוד אבל לא הבל בקריעה דהיו לזכות התענובים
 וצוויים וענדים מושלים בהם לא יקומו לקראתם תלמידי אלא השירים
 שהם למטה התענובים הם יסתחו לקראתם ויקבלו אותם עליהם ללדוים
 ולא הבל בהשתמיה כדלעיל הקיים לקראת ישראל שלא היו שונים לא
 יסתחו להם אלא יקומו כנגד והצוויים יסתחו להם השירים כיון שהם
 שרים ולא מלביט ויתקיי להם לא יראו וקמו וזכיר וזכיר יסתחו כדלעיל
 אבל כחזי שרים יסתחו לומר שם תענובים יסתחו לישראל התענובים
 ושתחו הוא שתענובים לא יסתחו ולא יקומו לקראת הצוויים אבל לקראת
 ישראל התענובים נעלוש שתענובים יקומו יסתחו אבל למה נעם לתענוב
 נוי שרים יסתחו ולא תענוב להם ר"י ודאי אי כחזי וזכיר וזכיר לישאל לא הבל
 בקריעה שתקומו יש כה הידור פלד' וד"ל אינה כ"כ הנענה לקראתו
 כיון שהיא עומד על עמודו והשירים לריבן להבטע ויתר שלא יהיה להם
 קריעה ועמידה עד ישראל אלא יסתחו כדלעיל וידיהם
 ונעליהם

יארט רשע היה אלא שהתענה על רעב שהיה צימו ונענה דכתי
 ויהי סאה סלח דשקל וגו' : לא הבל נענין בקריעה כיואשע
 וכלל סלח היו חסונים כמשה ואהרן לא וכו' ליענות אלא בקריעה
 ומקרא בעלתא קא דרין ויהושע צן עון כחזי בתורה דההוא ויפול
 ואלו מוסיק על ענין ראשון :

מהרש"א * אין אדם חשוב רשאי ליפול בו פרש"י שמה
 לא ויהיה נענה ויחרפוה עכ"ל ועטע זה אינו מספיק
 אחאי אמו רשאי וצירושלמי הוסיף עטע דשמה לא יענה ויתחלל
 עטע שמים ויחמרו וזכור תוכו ככ"ל נעטע הדבר כדלעיל לא
 כל הרוכה לעשוק עצמו ימיד עושה קלמיד עושה דמחוי כיוהרא :
 ולא הבל כדנפילה בו עיין פי' רש"י דריוו נראין כעותרין
 שכחצ דאין הכל נענין בקריעה ואחאי כיון שהיו משזיין משה
 ואהרן למה לא יהיו נענין גם בקריעה דכיושע וכלל לא כהן
 עטע שלא היו נענין כנפילה אלא מחוס סלח היו משזיין ולולי
 פירושו נראה לפרש לא הכל בקריעה כיון שהיו משה ואהרן משזיין
 דרכן כנפילה ואין דרכן לבזוח עמאן בקריעה כגדים ולא הכל
 כנפיל' דאין דרכן של אינן משזיין כיושע וכלל כנפיל' משום
 דמחוי כיוהרא כדלעיל וכו' ע"ל מסתמך מלביט בקריעה דרכן סגי
 בקריעה ואין לריבן לבזוח עמאן כהשתמיה וזכיר שאין משזיין
 כ"כ כהשתמיה ולא בקריעה דמחוי כיוהרא שהיה סגי להן בקריעה
 בזע מלכות ותתקיי לה דלמחוי יושעע הא והא עביר ולא מחוי
 הנפילה כיוהרא ולא היה נענה אלא בתרומיהו ואיך שהיה צן
 לפי דברי ר"א לא היה יושעע כנפילה וצין לפי דברי המדה
 דהוי כנפיל' ויתקיי לה דלמחוי יושעע שהיה נענה כנפילה
 לחוד שאל' קום סך למה זה אמה גופל על פניך וכדאמרינן לעול
 וי"ל לפי דרכיו דודאי בזמן תענה ואהרן שלא היה יושעע תבז
 לגביהו היו מחוי כיוהרא לו כנפילה כמו שכתב התענינים משה
 ואהרן אבל אמר כך שהיה יושעע תבז ומלך היה כוה דרכו
 כנפילה בלא קריעה כמשה ואהרן בזמניהם ודו"ק :

הר"י ח"ד חלע"ל לא הבל בקריעה ולא בהשתמיה וכו' ויתאם הוא שללא
 להשתמיה יש קריעה ככל וכן ה"ל לא הבל בהשתמיה שהיא
 הנענה ויתרה יותר מקמתהולק התלבים יראו וקמו לקראת ישראל אבל
 לא יפילו עיניהם כ"כ גם בהשתמיה להם אלא השירים שלא הניעו בכלל
 מלביט גם יסתחו ומהו זה שאמר לא הבל בקריעה ועוד שהיה הוא ק' ו' אם
 האלבים יקומו לקראת כ"כ השירים ואם השירים יסתחו כ"כ שיקומו
 שאין בקריעה אלא הידור בעלתא והיה אפשר לומר שיש כדלעיל כ"כ שונים
 הא' ישראל שאינם שונים בע"ל ויש סוג של ישראל שתענובים וסוויים
 כנגד ענדים תענובים בהם חש"ה כה אחר ה' בואל ישראל וקדושו והו'
 סוג אחר גם סוג שני לתענוב נוי לפכד מושלים שם ישראל היחשבים
 לעבד המושלים גם לישראל שהיא הסוג הראשון מלביט יראו וקמו שאמ"ל
 האלבים יענוו כהם כבוד אבל לא הבל בקריעה דהיו לזכות התענובים
 וצוויים וענדים מושלים בהם לא יקומו לקראתם תלמידי אלא השירים
 שהם למטה התענובים הם יסתחו לקראתם ויקבלו אותם עליהם ללדוים
 ולא הבל בהשתמיה כדלעיל הקיים לקראת ישראל שלא היו שונים לא
 יסתחו להם אלא יקומו כנגד והצוויים יסתחו להם השירים כיון שהם
 שרים ולא מלביט ויתקיי להם לא יראו וקמו וזכיר וזכיר יסתחו כדלעיל
 אבל כחזי שרים יסתחו לומר שם תענובים יסתחו לישראל התענובים
 ושתחו הוא שתענובים לא יסתחו ולא יקומו לקראת הצוויים אבל לקראת
 ישראל התענובים נעלוש שתענובים יקומו יסתחו אבל למה נעם לתענוב
 נוי שרים יסתחו ולא תענוב להם ר"י ודאי אי כחזי וזכיר וזכיר לישאל לא הבל
 בקריעה שתקומו יש כה הידור פלד' וד"ל אינה כ"כ הנענה לקראתו
 כיון שהיא עומד על עמודו והשירים לריבן להבטע ויתר שלא יהיה להם
 קריעה ועמידה עד ישראל אלא יסתחו כדלעיל וידיהם
 ונעליהם

אמר רבי אלעזר לא הבל בקריעה ולא הבל בהשתמיה
 מלביט בקריעה וישרים בהשתמיה מלביט בקריעה
 שנאמר *כה אמר ה' גואל ישראל וגו' לכוה נפש מלביט
 יראו וקמו ושרים בהשתמיה שנאמר שרים וישתחו
 מתקיי אלהי' וירא אי כתיב ישתחו כדקאמרינן השתא
 דכתיב וישתחו הא והא עבדו אמר רב נחמן בר יצחק
 אף אנו נאמר לא הבל לאורה ולא הבל לשמחה צדיקים
 לאורה וישרים לשמחה שנאמר *אור רוע לצדיק
 ולישרי לב שמה :

לא
 מו
 ישי
 ט

מאימתי פרק ראשון תענית לו

ורביתם ולא תחיה להם תקומה לנוס בגדם אבל המלטים יראו וקמו
 ונעשו להם הידור לישראל ומ"מ עדין הם בקמתם עומדים ולא ישתחו:
 מתקין לה ר' ירמיהו היה כתיב שמים ישתחו ונקראתם אבל השאל
 דאמרת שמים ושתחו איך נומר השני נרדים כי אם הוד האחר שלא הכל
 בקומה לפי שהמים איך יקומו לעמוד על עומדם אלא תמיד יהיו שטומים
 משתחים אפים ארבה אצל ה' השני שלא הכל נשתחוו זה אינו כיוון
 דשמיך ושתחווא הוא מורג אל ה' הללם קמו ושתחו לפי שמה אכל
 השמים יהיו נשתחוויה נהמלע בלי קומה וגם אשפת שמאלתי והשמים יהיו
 אפים נשתחוו לקום ולהחיות לפי שהם יחידו לעמוד בקומתם כלבנים :
 לא הכל לאורה ולא הכל לשמה פרש"י ישרים לשמה ישרים ערופי
 מזדקים שמעו השמה היא גדולה מאד: והשב"א פירש הדבור גדול
 המשמחה וקשה לכל הפירושים דככלל השבר גדול הוא הקטן ואיך הוא
 אומר לא הכל לארץ לפי ש' שהרי השבר שיש להם שמה שהיא השבר
 הגדול יש להם הארץ כי בכלל מלתים מה וכן להשב"א שהאור הוא גדול
 אך הוא חמ"ל הכל לשמה שהרי בכלל האור הגדול יש השמה והשב"א
 ר"ל לתקן קושיא זו ואמר ולפי שפירושו וכו' אכל מ"מ אין דעתו נוחה בזה
 התיורן שאם הוא אומר לא הכל לשמה בלתי אלא קומתו וכו' לא לשמה
 א"כ לא הו"ל אלא הוד האמר לא הכל לאורה אבל הכל לשמה: ואפשר לנו
 לומר מתוך הדומק ולענוס יש פירוש מה שאין בלתיקום ויש בלתיקום ית'
 שאין ישרים שלק ע"פ שהשבר האחד גדול מתקור מ"מ הוא זוכה לתענוג
 הגדול אבל אחרו תענוג האחר ע"פ שהאור קטן ממנו לוי דחיה הנהגה
 בתענוג אחד לנהגה משני מיני תענוגים מתקום זה מה כיוון האור שה'
 מין חל"מ תענוג והשמה יחידים תענוג שני ונתקומה אור זרוע וכו'
 ואין נומר כדלעיל וכו' ולדיק לבין דלתייהם נהסם שהגריהו כאן לדיק
 ליתמר אור זרוע ללתיק ולשירי לב וכן ללתיק ולשירי לב שמה דאם כן
 לערבייהו ולתבוה ללתיקום ולשירי לב אור ושמה ג"כ לעיל נכרתי שאם
 אחת דורם מלטים יראו וקמו וכן יראו וקמו שמים וכו' אלא ישתחו על
 המלטים והשמים א"כ לערבייהו ולתבוה מלטים ושרים יראו וקמו ושתחו
 ומאי שנה הלא מלעיל וכו' ויאוור נכרתי הוא כן דכיון דכח' מלטי' בריש קרא
 ושרים לבסוף וספיקו בין מלטי' ובין שרים בריש בריש וקמו שמה שנה בין
 מלטי' ויראו וקמו וכן יראו וקמו שרים דמהא משתמע שם כלל ערבייהו
 וכתב מלטי' ושרים ראו וקמו אבל באיך קרא דאור זרוע דשפיר הדיק
 לשירי לב וקודם הדיק הכיר אור ואחר ישרי לב השכר שמה דמוכח
 דר"ל חלק זה מה שלא הוכיח אור ושמה קומתי ליה ויש הוכחה שדולה
 להשירים אחת לכל אחד דאם שום סוף לערבייהו ללתיקום ולשירי לב
 אורה ושמה ומאי דכחך אור קודם שמה יכתיב ויתק ויתק להוכיח
 ישרי לב קודם שמה דהש"ל השמע שיהיה אור לשירי לב כיון שהוכיח
 קודם שהוכיח חובת הדיק שספיקו בין אור ובין ישרי לב וכן לא משתמע
 שיהיה ללתיק שמה כיון שהוכיח אחר ישרי לב ויש הספק בין מלת לתיק
 למלת שמה הא דר"ל מוכח שמוכח להכריעם זה מה דר"ל"כ למה תפס
 לשון מעוקל לערבייהו וכו' וכו' הדין אם היה כחוב ללתיק אור ושמה
 לשירי לב דכיון דאור ושמה הם סמוכים הדין שיהי אחרים שיש לרדסה ללתיק
 אור ושמה וכן אור ושמה ולשירי לב ויהי לו כאלו טעם אור ושמה
 ללתיק ולשירי לב וכן אין נומר כלל כדלעיל :

סדר תענית פרק שני

כיצד מציאין את התיבה לרחובה של עיר ונותן אפר
 מקלה על נבי תיבה : גם ובראש הנשיא והדר
 תני כל אחד ואחד נוטל ונותן ובראש אינו והא חנן רבי
 אומר בגדולה מתחילין מן הגדול ובקלקלה מתחילין מן
 הדקן בגדולה מתחילין מן הגדול ושנאר * וירבד בשה
 אל ארזין ואל אלעור ואל איתמר ובקלקלה מתחילין מן
 הדקן דאמר מר בתחילה נתקללה נחש ואח"כ נתקללה
 דהא ואח"כ נתקלל אדם דהא חשיבות לרודו דאמר לרו
 ארזן חשיבותו למכבי על רחמי אכילי עלמא : למה

יוצאין לרחובה רבי חייא בר אבא אמר לומר זקענו
 בצנעה ולא נענינו נבזה עצמינו כפרהיא ר"ל אמר גלינו
 גליותינו מכפרת עלינו מאי בינייהו איכא ביניהו רגלו
 מבי כנישתא לבי כנישתא : ולמה מציאין את התיבה מן
 לרחובה של עיר אמר רבי יוחנן ב"ל לומר כלי צנוע
 היה לנו ונתכזה בעונינו ולמה מתכסין בשקים אמר רב
 חייא בר אבא לומר דרי אנו חשובים כבהמה ולמה
 נותנין אפר מקלה על נבי תיבה : אמר רבי יהודה בן פוי
 כלומר * עמו אנכי בצרה ריש לקיש אמר * ככל צרתם לו
 צר אמר רבי ירמיהו כי הוה חזינא ליה לרבנן דיהבי
 אפר מקלה על נבי תיבה מדועו על כל גופי ולמה נותנין
 אפר בראש כל אחד ואחד פליגי בה רבי לוי בר חמא
 ורבי חנינא בר אמר דרי אנו חשובים לפניך כפר וחר
 אמר כדי שיוזכר לנו אפרו של יצחק מאי ביניהו איכא
 ביניהו עפר סתם למה יוצאין לבית הקברות פליגי בה
 רבי לוי בר חמא ורבי חמא בר חנינא הוה אמר דרי אנו
 חשובין לפניך כמתים וחר אמר כדי שיבקשו המתים
 רחמים עלינו מאי ביניהו איבי' ביניהו קברי עוב"ם מאי
 הוה המוריה פליגי בה רבי לוי בר חמא ורבי חנינא הוה
 אמר הוה שיצא ממנו מורא לישראל וחר אמר הוה
 שיצא ממנו מורא לעכו"ם :

אפר מקלה אמר שרפה : בגדולה מנות צנעמא שלא לפורענו' :
 הא נבי דיהבינן צרישיהו ולפי ד"ר צרישא משונעא הוה
 דאמרין להו אהון חשיבוטו טפי כו' : בצנעה צנית הכנסת : גלינו
 שילאנו מנכסישננו גלותה הוה מכפרת עלינו : דגלו מבי
 כנישתא לבי כנישתא אחריתי גלות איכא פרהסויא ליכא :
 נבזהו בעונינו ויהו : הוהנין שקין תנין צירושלמי טעם
 מוגרין שקין וילאין לבית הקברות ויוקעין צברות וצבי ליה
 מיציעא שקין למה וצנית הקברות למה ותקיעת שופר למה : כבהמה
 דמשער צהמה נינהו מנוולת של עוים : עפר סתם שאינו אפר
 מקלה וצירת אפרו של יצחק ליכא סתם לא גרסינן אלא איכא
 צרייהו עפר : קברי עוב"ם צמקס שאין קברי ישראל לבקא
 רחמים אפי' על עמון ליכא כ"ש עלינו : מאי הוה המוריה וכו'
 אידי דאירי צפונגרא דר' לוי ורבי חמא קנא נמי הא פלוגתא :
 מאי הוה המוריה דאצרהה קרא למקום העקידה' יראה וכתבי
 אל הוה המוריה איכא דאמרי הוה פניו סוראה תורה לישראל כי
 מלין פלא הוה ירו משפטיך לעקב ולשפת הגוית שבה עמדו
 הנביאים המוכיחים לישראל : מרדא לעבו"ם שמועין גדולתן של
 ישראל ומתפחדין עליה כן שמעתי : ל"א הוה המוריה הוה פני
 מורא לעבו"ם צמחן תורה דכתיב ארץ יראה ושקעה ע"כ :
 כהרש"א * מטות' עליהן עוד שרש ואלו הן זכרונות
 ושופרות וכו' כונו צמלת התענוג שאלו צענה
 צרות וכל אחד מהם אלו מזכירין לתיקום אלו שעיניו צנוכס
 כמו שנה אחס הקב"ה ע"י מפלתם צנסים נגלים לשנות הענע
 ומעשה צראשי' צענה ע"ש צענה מזלוח ש"ס מכ"ל המתנגדים
 לכל ישראל פתי' אין מול לישראל וצנצנהה אמר ויולא לעמו
 סמוכא

פ"ט
 תענית
 לו

ה"פ
 דנ"ג

ל"ט
 פ"ט
 ויקרא
 פרק
 ו"ט

סדר תענית

פרק שני

תענית

החולה גומר מאי דעמי דקאי לך במערב והחמיל בצרבה שהוא ראש המאמינים שנענה בזה המורה לא שנענה בזה שלא נשחט ילחך אלא על בן עקב ממנו יח' אליהם יראה לו הנה לעולה גו' וצולתי טעם במחשב' שעולה בזה על המחשבה ונתקיימ' מתשבתו והנה איל אחר נלחם גומר ויעלה לעולה והיה האיל שנברא מימי צדאשת והיניד דכתיב איל אחר דבולת האיל שנבר' בימי צדאשת לקיום המין נבר' זה האיל אחר שהיה חמורת ילחך ואשרו במור לדורות וזה שסיים בו ברכה גואל ישראל דהיינו בכל דור ודור ועל השנייה אומר מ"ש אה' אבותינו על ים סוף כו' שנינה הקב"ה מעשה צדאשת בקריעת ים סוף ע"י הפלחם שנלחם וילעקו בני ישראל גומ' ואומר בו וברונת כמו ב"ה שיעלה זכרונינו לעונה וכת"ש וזכרתי להם ברית ראשוני אשר הואל יז' גומ' ומסיים ביה צא"י וזכר הנשכחות בו בצרותם נלחם נשכחתי כח מלב גו' אכל אזה וזכר' האשכחות וכן נלחם אל השכת ענינו ולחצינו רמז לאבותינו במלחם שגו' וירא אה' ענינו ולחצינו וגו' ועל הג' אומר מ"ש ליהושע כו' דהיינו ביריתו ספלו ו' חומותיה שלא נבצע והם היו כח' ז' כוכבי לכת וע"כ אומר בה סופרות דשופרות נענה יאשע כן יהיו נענין בבעניה בשופר' וכלקתן חוקע ומריע כו' ויש רמז לחוקע בשופרות בהענית כמו שכתו' ותקעם במלואות קרי ביה תני' לרוח שבינו הלא' בחלום כמו שכתוב תני' אכלה גו' כי מלך נתן צו' גומר ומסיים ביה והיה לכל זכרון גומ' דהיינו זכרונו אכל מלכות לא שידך ביה אלא בר"ה שהקב"ה מלך לדון צו' אה' העולם ומלאיחם השם שנתנו צד"ה במלכות בעענית נרמו בצרבת גואל ישראל שנו נזכר מה שגו' לצרבת בזה המורה כו' שהוא פרסם מלאיחו יח' כמ"ס ואח' הנפס' אשר עשו גומר ואמר על הריבויית מי בטנה אח' שמואל במלחמה כו' שנענה הקב"ה בתפלתו לבנות הטבע כדכתיב ויעק' שמואל גומר ויענהו ה' גו' ופלאטי' נגשו גו' וירעם ה' בקול גדול גו' ואומר צו' הצרבת סיר המעלות אל ה' בצרבתה לי גו' הילנה נשמי משחט שקר וגומר כמ"ס צדימי שאלו היו דלטורין ונפלו במלחמה צדימי אחאב כו' שגו' חבור עבדים אשרים גו' אכל שמואל בתפלתו הילנס צדימי וכמ"ס צדימי חפלתו וזוהי יד' הפלחתי כל ימי שמואל ומסיים ביה אני שלום וכי גומ' ר"ל כשהייתי אני שופט עליהם היה להם שלום ממלחמת פלחתי או ששיתי שלום צדיניהם במשפט והמה מואזו צי נקשו להם מלך למלחמה כמ"ס כ"א מלך יהיה עלינו גומר ונלחם אח' מלחמותינו ועל המחשבת אומר מ"ס אליהו בזה הכרמל שנתפלתו עניי ה' עניי פינה הש"י הטבע שפגל אה' מן השמים ותפלתו גו' ואח' הצניע ואח' העפר ואח' המים גו' ואומר כו' תומר אה' עניי אל ההרים גומר ר"ל אה' עניי אל ההרים דהיינו בכות אבות שנקראו הרים אכל מאין יד' עמרי מהם כי חמה וזוה אבות אכל עמרי מהם ה' וגומר כי יא' להשען רק על צדימי ששמיים ואומר הנה לא ינום ולא יישן גומר דלגבי צדימי הנבעל כתיב שם ויהתלם בם אליהו בקראו בקול גדול גומר אולי ישן הוא ויקץ לך נלחם כאלו אכל שומר ישראל לא יישן ואמר ה'

שומרך ה' גומר השם לא יכנה גומר שהיה רעב אז צדימי אליהו ועל השקית אומ' מ"ס ליונה צמעי הדגה כו' שנענה הקב"ה נגד הטבע שהיה חי צמעי הדגה במלולת ים עד שקאה אורו ליצפה מי ואחר' צו' מופרז ממעמקי' קראתוך גומר כמ"ס יונה קראתוך מרצה לי גומר מנחם שאלו גומר ולפי שהיה בורח כי אמר אה' יעשו אנשי יוונה חפובים נמלחתי מחייב אח' ישראל שאין שומעין לדברי הנביאים ועשה שראה שלא היה יכול להגיל עליו כמ"ס לו שנית קום לך אל יוונה גו' החמיל להחפול על ישראל אה' טונות השמיה יח' כי עמך הכליה' לבחל לאנשי יוונה אה' ישנו למען זאת הורא נפשו ויחל ישראל אל ה' כי עמו החמד לכפר גו' ומסיים ויחל יפדה אח' ישראל מכל עונותיו : * ועל הו' אומר מ"ש אח' דוד ואח' בנו בירושל' בו' מפורש בספר חלום שהתפלל דוד על כלל ישראל ובשמה משרם שהתפלל על כל צרה שלא תבא בהגוף עמך גומר בהעלר שמים גומר רעב כי יהיה גומר וטענה ה' בנאח מן השמים וסיים צמות' צא"י מרחם על הארץ כפי' רש"י שהם התפללו על ישוב א"י כמ"ס צמזמור שפסוד צו' חפלה לפני גומר שתייחס זה המזמור על חפלה צדי הגלות בכל צרה שלא תבא והתפללו לקרב הגאולה ואמר חפלה לפני כמו ששנינו במשנה זו וציהו ריקס וצמזמור מיטפל ואין לו כו' כפרש"י שצו' דואג עליו ובפוסקים לא הניחו דין זה בני דיני ש"ץ ששנינו ג"כ שם רבין ופרקו נאה ומרולה לבט וקולו ערב ונרא' ולא נאח' שהיה מוספל צדימי ועניי אה' בסדר חעניות בכל צרה שלא תבא גולה אחר שש"ץ המהפלה יהיה עני ואחר' וצתנאי כי יעטוף שים לו גלימה לעטוף כו' וע"פ מ"ס צנדרים בר"י בר' אלעאי שהיה עני ולא היה לו רק גלימה אחת ואשתו כדנפקא לחוץ היהת מכסה צו' והוא כדצדי לצלוי היה מכסה צו' וכפגור' ר' הענית לא אול' לשם לפי שלא היה לו טלית לעטוף צו' כמפורש ואמר כ"כ יהיה הש"ץ עני שלפני ה' יספוך שימו שדואג ומכיון לנו יוחר מעשיר ואמר ה' שימעה גומר שועתי אך ה' לפי שיש מקטרגים טורפין חפלת אדם צדימי ויש סבורים שצדימי חפלת אדם לפניו צ"ה ע"כ נקט אלקי תנא שועתי ולא יפסיקו המקטרגים ולא ילצרך גם לסבורים ואמר על הגלות שאמר והספרתי פני מהם ע"כ נקט דאל חסחיר פניך חמני ציוס צרה שעליהם נתקנו סדר חעניות וצרכוניה גם הטע' אונק' לו ציו' אקרא דהיינו צדימי חפלה דקריאי' מיד נשמת ג"כ אח' כמפורש פרק החולץ ואמר כי כלו צעפן יתי ועלמתיי כמוקד וגו' הכורר הגלות צדימי עשן ואש שפושין עכו"ם בצדיקים ע"י עלילות שקרים וכמ"ס הניאל ונכסלו צמזמור וצלהבה וגו' ואמר הוכה כעבד ויש גו' דהיינו מרוב הרגל חעניות שכתתי מחכול לחמי מקול אונחתי דקנה וגומר ע"פ מ"ס פ' אע"פ אנהה שצרת חני גופי כי אדם דהיינו שדקנה הצמר ציותה לנעלם וכללו נהקלר הגוף דמתיי לקאה' מדבר הייתי ככוס גומר כי טופחת ש'ועקים צילנה דמתיי ואין מי שומע להם צמזמור וצמזמור כך ישראל בגלות לועקים על עשקיהם צעלילות לפני המלך והשבים ואין מי שומע להם ואמר ולא עוד שאין שומעין לי להלילני מטעמך

סדר תענית פרק שני תענית

לו

ועושי אלא שהם חרפונו כל היום על כך. אמר כי נאמרו
 והשליכונו כמ"ש הליך משמים ארץ וגומר ואמ' ימי כלל נשוי וגו'
 שהם ללוי ערב ורצה לומר שנת וזמן הנאולה הגיע כמ"ש והיה
 לעת ערב יהיה אור וגו' והיינו כשהיו בתנולות השפלות כמ"ש כי
 אזלת יד ואשם עזר וגומר ואמר ואהיה ה' וגו' ע"פ מ"ש צעה"ו
 נקרא בא"ד וצעה"ו נקרא צ"ה שגא'ה שמי לעול' וזה זכרי לדור
 דור. וגומר וז"ש שעד היום בגלות ה' לעולם תשב הדיינו בעולם
 עליון ואיך נגלה למעט רק וזכר שהוא א"ד לדור דור למעט
 הנה בא העת שאחיה תקום מלמעלה למעט וחרחס ליון צסס
 הוי"ה שהוא סס הרחמים כי בא עת לחנוה וכמ"ש ולכן יחכה ה'
 לתנוכם וגו' כי בא מועד שאמר דניאל עד עת מועד וגומר ולפי
 שאמר אז תרם הארץ וגו' אמר כי כבר רלו עזדיק בגלות המר
 גם אצויה ואז עפרה הוסיפו למנהג לא כדור המדבר שמאכו זה
 שצ"ג נגזר עליהם הגלות ממנה ואז כשנגלה שכינתך צסס
 הרחמים אז יראו גויס סס ה' וגו' גם יראו כי צנה ה' ליון ונראה
 שהיא צונה בעלמו ובצבדו כמ"ש ואני אחיה לה תמות' אש ואמר
 דצעת התיא פנה אל תפלת שרעך גומר ובמדרש פנה אל תפלת
 שרערים וצניי ליה בלשון רבים כדתיב ולא צוה את תפלתם
 אמר ר"י כלפי החירות אמר שאין להם כהן ולא צ"ה שיכפר אלא
 השפלה שמתפלל ברה"ו וציוס הכפורים ונראה דרלה לומר
 שהערער דנקט בלשון יחיד הוא הש"ך שמעמיד הקהל צ"ה
 צמקים כ"ג צה"ה וצ"ה וע"י תפלתו שמתפלל עליהם לא צוה
 אז תפלתם כמו שנגה לדור ושלמה ואמר תכחב וזא לדור אחרון
 וגו' ע"פ מ"ש תכחב וזאת זכרון וגו' אחמה זכר עמלק כי יד על כס
 י"ה וגו' תדור דור שאין הכסף והאש שלום עד שימחה לעתיד
 זכר עמלק ואמר פרק עושין פסין דיו לעולם הוה שיחמש צ"ה
 אוהיות י"ה שגא' כל הכתמה ההלל י"ה והוא מבורך סס ע"פ מ"ש
 אין צן דוד בא עד שיכלו נשמות צנוקו"ש כל הגשמה כל' כל זמן
 שיש נשמה להבראות תהלי י"ה בשני אוהיות ו"ו כ"א תכחב זאת
 מה שגא' תכחב זאת וגו' היינו לדור אחרון מאותן דור וכל זמן
 שעדיין עס נצרה מהנשמות צנוקו תהלי י"ה ואמר כי אז השקיף
 סס ה' וגילוי שכינתו מתרוס קדשו על הארץ צשוע אקף אסיר
 וגומר שהם בני העולה ולפחה בני תמותה של ישראל נקראו על
 סס יוסף שהוא בן רמל נקראת תמותה שצנכה על צניה ואמר אז
 יספרו וידברו ציון סס ה' מלא מה שהיה אסור עד עתה וגם
 תהללו צירושלים פעל זה הגם יתארו הולל דבכל זמן שהם צגולה
 גם אם נעש' להם נשים לא יאמרו כדאחריון צנעיל' דאין אומרי'
 הלל ע' נס צמחין לארץ וזה יהיה הגם גזול כ"ג צהקצך וגומר
 וממלכו לעבוד את ה' צסס מלא ואמ' ענה צדרך כותי וגו' ע"פ מה
 שאמר שמתנו לימות עניתו וגו' דרס' שחלק שהיה מצדק שהיה
 ימות וננות המשיח שנות עניתו ורזאו רעה שהם ימי הגלות ועל
 זה הצפלה שלא די לו צנך ועל זה אמר ענה צדרך כתי קר' ימי
 אומר אל תעלני מזה וגומר בהלכותי לגלות וקצרה' סס ימי צנול'
 ואל תעלני צנאולה לירושל' צנלי ימי שלא יתו רק כשעת ראיו

יראוך עס שמס ולפני ירח חור דורים לא יתו דורות שלי שהם
 קצרים צנים אבל יהיו כפי שנותך שאין להם קץ ותכלית ואמר'
 לפנים הארץ יסדה וגומר כי כן ראוי שיהיה גילוי שכינתך על
 הארץ שהרי הארץ מוקדמת צנריאה כי לפנים הארץ יסדה ואמר
 כך השמים כמה שאמר ציוס צרוה ה' אלהים ארץ ושמים
 כמפורש פרק אין דרושין ודקדק לומר לצני שמים ומעשה ידוך
 שמים כי אינה חסובה צנריאה כמו הארץ שהוא יסוד פשוט כמו
 שאמר יסדה אבל השמים צנראו מאש וממים כמה שאמר סס
 שמים אש ומים ואמר שאנו מצקשים להיות חי כשנותך קיימים
 לעולם גם שהמה ארץ ושמים יאצוו מאלף שנה ואח"כ תחליפם
 לחדש אותן וע"פ שאמרו פרק חלק לדיקים שטחיד הקב"ה
 להציון אין מוצין לעשר ששארם והיה הנשאר ציון קדוש
 יאמר לו כל הכחב לחיים וגומר מה קדוש לעולם קיים אף הם
 לעולם קיימים ואם תאמר אותן אלף שנה שהקב"ה מחדש עולמו
 מה יעשו הדיקים הקב"ה עושה להם כנפים כו' שנאמר ע"כ
 לא נירא צהמיר ארץ וגו' ו"ס גם כי המה יאצוו ותחליפם
 חדשים אחר אלף שנים הדיקים הם קיימים לעולם כי אחיה הוא
 ושנותך וגו' אחיה לשון נוכח והוא לשון נסתר אבל ר"ל אחיה והוא
 הליק צסס קדוש יקראו וכיון דשנותך לא יתמו גם שנות הדיקי'
 לא יתמו אבל צני עזדיק יסכנו וגומר היינו שיהיו שני על פני
 המים ומסוים וזרעם שיון ע"פ מ"ש פ"ק דצורה זרה
 אמר ריש לקיש צלו ונחייק עונה לצבותנו שאלמלא לא תמאו הם
 כאלו לא צלנו לעולם שאם הם חיים לעולם לא היינו חסונים
 כלום וע"ז אמר דלעה"ו לא יהיה בן דגם אש הדיקים מיים
 לעולה היה גם צניהם יסכנו יהיה להם מקום שנונה חסונה וגם
 ורעם של צניהם אח"כ לשניך יח' צ"ה יבון להם עולמות כמ"ס
 שיהיה לכל לדיק ולדיק ס"י עולמות וק"ל : * פאר תחת אפר
 כו' מושבני' דדין כחושצניה דדין והתפליון הס כהר חורה כמ"ס
 ציקדושין פ' האומר ובאלו נפלה עטרת ראשנו צמקוס אשר וע"ד
 עמו אנכי צרה גומר : ולמה כצוציאין את התיבה כו' גם
 שדרך מתפללין לעמוד לפני התיבה וכבר נתנו טעם מתפללין
 צרמוב כיון שיכולין להתפלל בלא תיבה לא היה להם להעריח
 ולהתיא לחון מיהו המ"ל טעמא דלעיל שהא חסובה גם כן
 גולה ע"ס עמו אנכי צרה וכדאחריון צסמון : בתכסין בשקיין
 כו' בברכה כו' פרש"י דמשער צהמה נינהו מנולה כו' עד כאן
 לשון וקלת דחוק דמלצוטי צגד נמי תאמר ננהו ויש לפרש
 כשפשיה שדרך לכמות הנהיה צסקין שהוא צבר ששל ואין שיהיה
 יס לעיין אחאי דקדק כן אירושלמי כפרס"י ואז אמנהגא כפירוש
 הר"ן לפרש הכא צנענו' למה מתכסין צסקין הא צכמה מקראות
 כתיב כה"ג וכן קסס לקחו שיקדק אחתני' ליה אפר ולא דקדק כן
 הקרא דמרדכי וילבש שק ואמר וכתיב שק ואמר יעל לרצוים ויש
 לישב דכל הני שק צמקרא מתפרשין שעל גופו היו לצנשן איהם
 ומשום לערא דגוסן חס ציון אב ככולו וישם שק על צברו שמשא

ממס

א יוד

חב

סדר תענית

פרק שני

תענית

אזאם על גופן אבל הכא בעניניה אמהגבא סריך דלון לנכסין ארון
 על נכחן ונחא אלא מתכסיס נכחן מלבושיהו דליבא לערא דגופא
 ולמה מתכסין אלא לומר כו' וכן באפר דקרא דכתיב ואשר יולע
 בו' היינו נמי מאוס לערא שהיו מתפשטין בעפר אבל הכא דנחמין
 רק אפר תעש דכתיב דליבא לערא אלא הרי אנו תשובין למיך
 בעפר דבר שכלוח כמ"ס בלבושין ואכיו עפר ואפר גו' : עמ"ס
 אנבי בצרה כו' כמפור' במדרש' בכל הגלויות שכניה עממם גלו
 לנצל שכניה עממם בו' ונתקום התיבה שבו החורס היא נתקום
 הארון שהשכינה היה שריה עס בתקום ור"ל דררית ליה מנצל
 ארתם לו רר בא' כתיב לא רר ודרים ליה כאלו כתיב לו בו' כמפור'
 ס"פ כשם והפסוקים בזה שאמר בכל ירתם בגליו' שעברו עליהם
 הוא עממם בגלותו וכביכול אין חסום מחיר עלמו מנצח האסורין
 וע"כ מלאך פניו האשיעם ולא בעלמו אבל אמר דבגאולה עמידה
 דמאשבתו וחמלקו הוא בעלמו גאלם בגאולה גמורה ולא ע"י
 מלאך ורמז זמלת הוי"א שם אוחזקת הכס שיהיה שלם ונאסף
 לזה אמר ויעלם וינשאם גו' כי כתיב בעמ"ס ונאה לאשה אבל
 לא לעה"כ כמ"ס הן ישלח איש את אשמו גו' אבל לעתיד לא
 ישלחם רק ינשאם לאשה לעולם א"ס ועי"ל בזה למ"ד ארוסה
 שגירשה מותר להחזיר ומשום דבעמ"ס לא היה לו להקב"ה דינוק
 עם ישראל רק בארוסה בעלמא שנאמר וארשתיך לי באמונה ואף
 שגרשה מותר להחזרה אבל לעתיד וינשאם לנאמם שיהיה לו
 דינוק עם ישראל כנשואה ולא תהיה גרושה ממנו שלא יהיה
 תחזיר גרושה משנשא : מאי הר המוריה פליגי בו' נחמה
 כתיב ארץ המוריה אבל דנה כתיב כן ארץ המוריה וזקרא יש
 לפרש שקראת הכר כן בשם לו ע"ס ה"ק דכתיב שקראו ארץ
 המוריה אבל כאן נכנסת התפלה לא היה לו לקראו בשם זה
 המוריה דמי יומר סהיה נענה בשר המוריה שהוא מקום המקדש
 וליחא הר אחר היה צריך המוריה כמ"ס על אחד ההרים גומר
 וקאמר דתלי הר המוריה שלא ממנו הוראה כו"ס ע"ס הנקרא ור"ל
 בצבריהם נמי לא קראו מוריה אלא ע"ס זה סהיה נענה בעקידת
 יצחק בשר זה שהוא מקום המקדש והתימה לפי' שני שפרש"י
 נחמסות שחר המוריה הוא הר סיני וזקרא מפורס לננות בית ה'

לומר דלדרכה תהתם איכא לימיר כיון שהאמת התיבה נחמה כלי הלשון
 נענינו וגם אהנו נחמיו כמו שהולחנו התיבה לדרכה על עיר אלה כן
 נחמה נחמנו עוד להחפיל עס נחמנו להחפלות עוד וכו' יש נחמד ויחולא
 אחר כיון שגריקן להאיל התיבה לרמוז הוא מאוס כיון דלא קני להתיבה
 לנ"ה אחר מאוס דליבא ביה כיון דתיבה א"ל א"ל אפרס דמיך ויחולא
 לרמוז מאוס גלות ופניו אפי' כנישאת אחרינה דאלא מאוס גלות התיבה
 לא מני בני כנישאת אחריה אלא ודאי כיון שהחפלה הוא דבר אחר ויחולא
 התיבה דבר אחר ו"ל דחולאת התיבה הוא לרמוז מאוס התיבה ולא קני לני
 כנישאת אחרינה אבל היה שיואלץ להחפיל עס הוא מעטעס גלות ואחר
 שיואלץ התיבה ויחמו עמה טוב אולם לר"ם להחפלות עוד בשעת החפלה
 ילכו לנ"ה אחר שיש מה גלות ופניו * וע"ק כיון שגריקן להאיל התיבה
 לרמוז ולא לנ"ה אחר דהתם לנ"ה כיון דתיבה א"ל אפרס לומר עשס
 יולאין לרמוז מאוס גלות דמי כנישאת לני כנישאת דנהיני דמאוס גלות
 איכא תוס' אפר מקלן פי' אחר עפר אי מדבר כנסתק מעלמות אדם כדי
 לחבר עקדת יצחק דלמלאם שלא היה בה אלא כדי לומר שהרי אנו לפניך
 כאפר דכתיב כן מני עפר סתם והיינו מירוס איכא ציטריה עפר סתם
 כוננת האוס' סתם אפר מקלן הוא שריפת עניס או כל דבר א"ל גם למ"ד
 לומר אפרו של מקלן אין כ"פ של מקלה של עניס וכו' ואמר של יצחק
 שה' אפרסם אדם לכך מירוס אפר מקלה הוא מדבר כנסתק מעלמות אדם
 כי בזה יש וכו' לפרש של יצחק וכו' כפי' : והיל כל איכא ציטריה אפר
 מקלה של עניס ליה אחר דכתיב דקאמר עפר סתם ונל אחר איכא
 ציטריה אפר סתם ומקראמר עפר סתם הוא לאתווי אחר מקלה של עניס
 שהוא סתם כעפר סתם :

משנה הווק שרבים אימרו לפניכם דבריו כבוישן אחינו
 לא נאמר באנשי ינהגו וירא אלהים את שקם
 ואת תעניתם אלא * ירא אלהים את מעשיכם כי שבו
 מדרכם הרעה וכן הוא אומר בקבלה * קרעו לבבכם ואל
 בנדיכם ושבו אל ה' אלהיכם : בגרא חנו רבנן יש שם
 זקן ואמר זקן ואם לאו ואמר חכם ואם לאו ואמר אדם
 של צורה * אמר זקן דאמר' אע"ג דלאו חכם הוא אמר
 אב"י ה"ק יש שם זקן והוא חכם ואמר זקן והוא חכם אין
 שם זקן והוא חכם ואמר חכם אין שם לא זקן ולא חכם
 ואמר אדם של צורה אמינו לא שק ולא תענית גורמין
 אלא תשובה ומעשים טובים גורמין שכן מצינו באנשי
 ינונה שלא נאמר בהם וירא אלהים את שקם ואת תעניתם
 אלא וירא אלהים את מעשיכם כי שבו מדרכם הרעה
 * ויחבשו שקים האדם והברכה מאי עבוד אסרי את
 הברכה לתד והולדות לתד אמרו רבש"ז אם אתה מרחם
 מרחם עלינו אנו מרחמים על אלו ואם אין אתה מרחם
 עלינו אין אנו מרחמים על אלו * ויקראו אל אלהי בחוקה
 מאי אמור אמר רב שמואל אמרו לפניו רבונו של עולם
 עלוב ושאינו עלוב יכול ושאינו יכול צריך ורישט מי
 נדחה מפני מי * וישונו איש מדרכו הרעה וכן החכם
 אשר בכפידים מאי ומן החכם אשר בכפידו אמר שמואל
 אפילו גול מריש ובנאו בבירה מקעוק את הבירה סלה
 וחסור מריש לבעליו :

אע"ג דלאו חכם אלא עס הדרך נחמיה הוא ודאי חכם עדיף :
 אם יש חכם וזו חכמת אומר זקן וכו' חכם : אדם
 של צורה בעל קומה עדיף שישמעו ויחפלו דברי להמריך
 את הלב : מאי אמור בלשני ינונה דכתיב בזה בתורה
 דתמטע בכת נלוח קדין : מי גרחה מפני מי הוי אמר לדיק
 מפני

הרי"ה ויראה הגשמי וכו' הוא כן גדולה מחילין וכו' וקסא דאפריד
 על מ"ס ונותן דראש הגשמי חימא דהא נקלקלה מתחילין מן
 הקטן היה ליה לאשתי על גא רתן נחמין ונ"ג התיבה תהיה ואמר' כתיב'
 לקח למה נוחמין אפר מקלה ע"ג התיבה אר"י כן פני ע"ס עמו אכיו
 בערה ר"ל אחר בכל נחמם לו רי' ארי' נקלקלה מתחילין מן הקטן ונחמ"כ
 גימור ע"ג התיבה שהוא רמז להקב"ה והשתא ליה לחרוטי דכתיב בנמר'
 הא חסייחא הוא לדידו דהשתא למעבר דחתי וי"ל דלמיני שהקב"ה
 דוהם שלא יאטערו ישראל כתיב כדכתיב כמשר ועיר קנו על גולגול
 ירחק שאמר מתיח גולגול על כתיב שם ירחק לו חן אחר מועב שיכנס
 יפ' ולא כתיב וכן כתיב ויחננו אל לנו קודם שיגיע הצער לישראל : למה
 יולאין לרמוז ר' חייה אחר ועקבו וכו' ולמה מולאין התיבה לרמוז וכו'
 ונריך לומר' דאש"ג ולא הוכר כתיבה יולאין לרמוז אלא קתני מולאין אח
 התיבה לרמוז של עיר למה מאוס דקתני בתמי' עמינו בחפלה משמע
 שהיו מתפללים עס דרמוח של עיר וכו' וזקוד כיון שהתיבה לרמוז של
 עיר למה מעטת אלא דכתיב ביה לנו ונחמנו בענינו א"ל הוי
 דבר הלמד מענינו טעם יולאין לרמוז גליון וכלותיו ומפרש עליו
 שהיה הולאת התיבה לרמוז אביה של יולאין לרמוז שהוא טעמם גלות ויש

סדר תענית פרק שני תענית לה

מפני רשע : אם אתה מרחם וכו' כלומר כשם שהיה רוצה
 שרשעם על אלו דכתיב ורחמנו על כל מעשי כן תרחם עלינו :
מריש קורה : בירה מגדל : (שם צו עביר גזול ואינו חנו' לשל') :
הוספות : אומר לפניהם דברי כנסין דברים שבכוסים ודומקין א"ח
 הלב לעשות טובה ענין אחר שגילה להם סחרי מעשה כמו
 שהי' כשני דרחמנו כן פר"ח : אדם של נזרה ולא גמיר הכנס
 גדאמרינן כיועד קטן אלו בני אדם של נזרה ול לבנייה לביכרין א"ח
 ראוי לתמונן פרנס על הגביר כדאמרינן לעיל ב"ק א"ח יחד כל שראוי
 לעמודו פרנס על הצמור ובידו שלמי פירש מכיון שהוא תחמנה על הצמור
 ונמלא נאמן כדי הוא דמלני ומתענה דבין שהוא נאמן בשליחות הקהל
 ומחזיר נפשו לעמוד בפניו ולהבין נעדם כדי הוא שיענה מן השמים בעד'
 ובחוספתא תניא איהו יומר כל שמיטתו רבים פרנס בדרך נזר א"ח
 העזרי בתוס' אחרים : פרקו נאה פי' דלפי' שפעמד על פרקו כשהיה כדור
 הוא צלם שם רע : ומחזיר מרשם לבעולו מחסן יוב' דמי ולא רלו לנפטר
 גדמים תדוסין לדיק ורשע מי נדחה מפני מי פי' דור א"ח אשר שלא יהיה
 שם לדיק וא"כ הילך נדחק מפני הרשעים אדרבה הרשעים יודמין מפני
 הדיקים לפי שהיה מהם טובה והיינו בחוקה מפני שהיא טובה לנחת :
בזהר"א ארם של צורה : פי' פרש רש"י בעל קומה
 שישמענו בו ע"ש ובמ"ק פרק תשקן פרש"י חכם
 ובשעתיו לנחא לפרושי הכי דהא קמאר אומר חכם ואם לאו
 אומר אדם של ורה מיהו פירושו הכא בעל קומה דמוק וגי תשוב
 שהוא בעל קומה נשמעו דבריו ביושר ולפי מה שכתבנו במסכת
 גדרים הא דאמרין אין הנצואה שורה אלא על חכם בו' דהיינו
 חכם בתוילי דעלמא הכי נתייב לפרש כן הכא אומר חכם היינו
 חכם בחזרה ואם לאו אומר אדם של צורה בתוילי דעלמא : צדיק
 ורשע מי גרדה מפני מי בו' עיין צרש"י ובחזונו אכל הא
 דקאמר עלוב ושאלו עלוב בו' דעלוב היינו חזק המעט כפרש"י
 גם לטון בחזקה לאו משמע חזונה בלתי בחזקה אלא גלוח בנת
 שאינו טענת אחת וכמו שפירש רש"י בחזק חלק גבי שלמה באו
 דעליה בו' וכ"ה לטון הירושלמי מהו בחזקה חולפת נחא לכשירה
 כ"ש לטובתו של עולם : אפי' גול מריש בו' דהיינו כפניהם
 שנאלו כצק וד צבירה ולקמן גבי נשא לבנינו אל כפיהם פרש"י
 צדיק לישא הלך לחמים בו' ע"ש נראה שמפרש לה מלשון עננים
 וכה"ג מתפרש בפרק א"ע דהמתפלל צדיק שיכוון לבו למעלה
 שנאמר נשא לבנינו אל כפיהם אבל הדרש דלקמן אינו סובל פירושו
 ויותר נכון פירושו כספי איכה דלפי הדרש דלקמן נמי יהיה כפיהם
 מל' ק"ב ויר תומס וכו' ומדרש דרבותי נשא לבנינו בחזקה להקצ"ה
 כדאם הרומן בנזקין אפי' שמשלך מיריו כל עינוף כי מורה
 נעזוב ירוחם והמורה פירושו עוזב כטובל וסדן בידו ע"כ : וכו' ובא'
 אומר דריעו בו' והיו כנצרות הקועה לפני התרועה והקועה
 לאמר התרועה כמו צר"ה דפסועה לפניה ולאחריה ותרועה
 בחלמא כי התקיעה היא מורה על הרחמים והתרועה על מדה
 הדין והסגר טיבס לו מדה הרחמים מצ' לדיום : *תפלה
 לשמואל בו' עיין פרש"י והוא דמוק דמנין לנו לומר דמלפני היה
 הך דיותר לשמואל ויעקב גומר דבפרש' אחרת כתיב רמזק מפרשה
 דויקצלו כל ישראל המלפסה גומר והתימה ממנו דהא כצק פרשה
 גופה דויקצלו כל ישראל המלפסה גומר מפרש זעקה לשמואל
 דכתיב ויאמרו בני ישראל אשאל אחרים ממנו זעקה כל הגו' וכו'
 ויעקב שמואל א' ה' גו' ואין לומר מאוס לשון זעקה לא כתיב כצק

פרש' אלא זעקה צ"ה הא כצק פרש' דנחמתי גו' נמי כתיב לשון זעקה
 לא ע"כ דזעקה היינו זעקה והיא היא דרו"ק : *כסדי יונה בתר
 דוד ושלמה היה מ"ט מקרים בו' אליהו נמי צמר דוד ושלמה
 הוה ולא תקשי ליה מ"ע אדקמייה וכו' דליהו הוה פתחם נוחא
 דאדקמי' מקמייה דוד ושלמה ובכתי' נוחא הא דפסיקא ליה הפלה
 לאליהו דכתיב גבי פתחם ויעמוד ויפלל ורש"י נדחק לפרש דעני
 ה' משמע ליה מלשון נקשה ותפלה מיהו צנמה ודרשנים מוכח
 דלאו כהן הוה כמ"ש על כ"ה החוספות פ' התקבל יום לישב דגבי
 אליהו יוחא ליה דרמו דלחיה וכו' קודם שישתן בן דוד :
 *רבי אמר אומר אני אסור כו' שתקנתו קלקלתו בו' עיין
 פירוש רש"י ולולי פירושו נראה דלא פליג אלא דכלא מציר כלל
 ונסק שתקנתו להתיר לשתות לו וין הוא קלקלתו של ידע והכיר
 משמרתו וצית אב שלו כלל ושמא אינו כהן כלל דהשתא לשמא
 הוא כהן ולשמא יצנה לא חיישין אבל צמכיר חיישין לשמא יצנה
 וכן מלינו צעולי בצל אשר לא חיישין גבאלו מן הכהונה דרו"ק :
ר' ר' י' ויחכמו : שקים האדם וכו' ל' נדקדק מה ששאלו מאי עבוד לו
 * פירוש הוא כדכחו ועוד הילך דמיחא הא דאסרי בהמיה לחוד
 וכו' ונרא' דקדק' כיון שחזו' ויחיימו אשוי מניה ויקראו לום וילבשו שקים
 מנדוסי' ועד קטנים מה הוסקו א"ח' מלך מניה בבחירתו ויחכמו שקים
 האדם והבטחה שקדם בהרבותו לנשו שקים כל האדם ואם התברר היחס
 על הבטחה שיתבטחו שקים לא היה לו הכיר את האדם ויחכמו שקים
 האדם וכו' מאי עבוד שחם הוא לנישח שקים כנר עשו קודם ההכרה
 וע"ק שאל מניו הלבשה שק צנחתי כי האדם שגיל' לנבט מלשם נחא
 ולענות נפש לנבטו שקים האלעטער אבל הבטחה אין להם הפרש בין לנשח
 שק למלבוש אחר לזה דרשו ויחכמו שקים שהוא לפי שהכירו האדם והאלו'
 והבקר אל יעשוו חלומה וגם הכריז על הוללותו של האדם והבמה' שויק' :
 אשדי לחומס ויחמא שבע"פ שחמסות לא יעשוו חלומה מ"מ הוללות
 וינקין משדי אמת לו אחר ויחכמו שקים ונקים חלומה כדדי האשח
 ורדי הבטחה יחכמו שקים כדי שלא ינקין ויחכמו שקים לא יבטו חקוקים
 השק הסודר דרין ובה לא יעשוו גם הוללות כוונת' דאסרי הבטחות
 לחוד והוללות לחוד והשעם והאחזר על הוללות שאין בהם דעת הוא
 שמתוך כך יקראו לו חלומה נזר' : א"ח אמת מוחס' עלני' אין אנו
 מרחמים על אלו ואתה ליתנו ורחמנו על כל מעשי : ויקראו אל אליהם
 בחזקה מאי אומר וכו' עתה נדקדקו מאי בחזקה ופירושו שגלוב וצדיק
 נדחה מפני החוק ואלו מעלה עליו כאלו אנו חוקים ובגבול תורה מדה
 הדין כדקדק מפנינו : א"ח ע"פ ש"ס ש"ס זקן ותכס וכו' ויש לחלק בין
 כשאומרים דברי כנסים שהן נאים לחומה מפי וכן בין כשעמרו בתפלה
 שחרולי ויש לו כל אלו התנאים טח לבריות ומשכימין לתפלתו וא"ח על פי
 ש"ס ש"ס זקן ותכס הרגיל קודם :

עמרו בתפלה מורדין זקן לפני התיבה וכו' : ת"ר *
 עמרו בתפלה אע"פ שיש שם זקן וחכם אין
 מורדין לפני התיבה אלא אדם הרגיל איהו רגיל רבי
 יהודה אומר מיטפל ואין לו ויש לו יגיעה בשדה וביתו
 ריקם ופרקו נאה ושפל כרך ומרועה לעם ויש לו עיביה
 וקולו ערב ובקן לקרות בתורה ונביאים וכחובים
 ולשונת במדרש הלכות ורגיות ובקן בכל הברכות כיון
 ויהבו ביה רכבני עינייהו בר' יצחק בר אמי היינו מיטפל
 ואין לו היינו ביתו ריקם אחר רב חסד' והו שבייתו ריקם
 מן העבירה : זקן ופקדון נאה אחר אביו זה שלא יצא
 לו שם רע כילדותו * היתה לי נחלתי באריה ביער ריחם
 יוד' ורנה

ריחם יוד'

סדר תענית אלו פרק שלישי תענית - למ

עשרה מעיינות מים לעולי רגלים ואני אתן לך שתים
 עשרה מעיינות מים ואם לאו הריני נותן לך שתים עשרה
 בכרי כסף וקבע לו זמן כיון שהגיע זמנו ולא ירדו נשמים
 כשחרי' שלח לו שגר לי או מים או מעות שלח לו עדיין
 יש לי שהות כיום וכן בצעירים וכן במתנה שלח לו שגר
 לי או מים או מעות שלח לו עדיין יש לי שהות כיום לגבל
 עליו אותו הנמון אמר אפשר כל השנה כלה לא ירדו כ
 גשמים ועכשיו ירדו נשמים מיד נכנס לבית המרחץ
 בשמחה ובעוד שאותו הנמון בבית המרחץ נכנס נקדימון
 בן נוריון לבית המקדש ונתעטף ועמד בתפלה ואמר
 לפני רכש'ע נלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא
 לכבוד בית אבא עשיתי אלא לכבודיך עשיתי כדי שיהו
 מים מצויין לעולי רגלים מיד עלו עבים וירדו להם גשמים
 עד שהיו מלאות כל המעיינות והותירו יצא אותו הנמון
 מן המרחץ ונקדימון בן נוריון יצא מבית המקדש
 כשפגעו זה כזה א"ל הן לי דמי מים יותר שיש לי בידך
 אמר ליה יודע אני שאלהיך לא ררעיש את העולם אלא
 בשבילך אלא עדיין יש לי פתחון פה עליך שאוציא ממך
 מעותי שכבר שקעה חמה ומים ברשותי ירדו חור ונכנס
 נקדימון בן נוריון לב' והתעטף ועמד בתפלה אמ' לפניו
 רבינו של עולם הודע שיש לך אהובים בעולמך וכשם
 שעשית לי גם בראשונה כן עשה לי גם באחרונה מיד
 נשבה הרוח ונתפורו העבים וזרחה החמה אמר אותו
 הנמון אלמלא שנקדה חמה היה לי פתחון פה עליך
 שאוציא ממך את מעותי ' תנא לא נקדימון שמו אלא
 בוני שמו ולמה נקרא שמו נקדימון שנקדה חמה
 בעבורו :

בגנב מחשברים לפרסם הנקמה ולפי זה שער יקנור החוזר
 בזמנה מקומות בחלמוד סבא שער המרח שבטורה דהסוף נקנור
 מוזכר לשבח ע"ש הנס כדאמרין בפרק אחר להם הממונה :
 אמר להם אם מעמם של חנה בור' יבא אלהים ויציל בור'
 נרא' גם שהורו שם את צנה הרגו את זה הרשע טוריינוס ידע
 שבעלילה בא עליהם ולא הורו אלא להילך ככלל וז"ל כשם שבאו
 שם על חנה וריאל וטורים בעלילה עליהם להסתחות לללם ולא
 לאו יצליכו אותן לכנס האש ולהיהם היללם אם מעמו של חנה
 בור' יציל אהם מדי וז"ל חנה בור' ולאו גם שאנתנו לדיקים
 בדבר זה שבעלילה באה עלינו אבל אם אנתנו ונחייבנו כליה
 לתקום מלך אחר גם אם אין אהם הירגנו הרבה הורגים בור'
 שהיו הורגים אותנו על אותן עבירות שאנו חייבין הריגה לתקום
 והקב"ה לא מסר אותנו בידך להרוג על דבר שקר לא כדי ליטרע
 מתך דמינו שהרגת אותנו בעלילה וז"ל אעפ"כ בור' ר"ל אע"פ
 שא"ל שבעלילה בא להורגו והס"י יקרא דמן ממנו אעפ"כ לא הסגיה
 בזה והרגו שם : ונ"ג מלך הנון היה ראונו בור' ואותו רשע
 בור' בזמנה מקומות נקרא מלך נ"ג בן אצל מלך הנון היה בראש
 דבר טל בעלילה בא הוא עליהם כמ"ס קרינו גונראן כשדאין
 ואכלו קורליהן די יהודאי ענו ואמרו לנ"ג אבל טוריינוס הרשע
 הוא בעלמו ידע שלא הרגו הם את צנה המלך :

סדר תענית אלו פרק ג

יט מעשה שירדו וקנים מירושלים לעריהם ונורו
 תענית על שטראה כמלא פי תנור שדפון
 באשקלון ועוד גורו תענית על שאכלו זאבים ב' תנוקות
 בעבר הירדן' רבי יוסי אומר לא על שאכלו אלא על
 שנראו על אלו מתרעין בשבת על עיר שרקיפה עכו"ם
 או נהר ועל המפינה הנשרפת כים רבי יוסי אומר לעזרה
 ולא לצעקה שמעון התימני אומר אף על הרבר הלא
 הורו לו תבמים :

לעריהם בא' באשקלון בארץ ששמים : על שאכלו זאבים שהיא היה
 רעה ומכה מחלטה היא : שבראשון נעור : מתרעין
 בעיני : התעוררת מלפני ערף אכלו ומלפני כילה ערופה וכו' :
ארה"ב אמרו חז"ל לעולם יקדים אדם תפלה לנהר כי הארץ כסופה ואתה
 ואין להסתכן עד בא עליה נהר וקנה : ונהר או כחפלה תחת
 נוחק ע"ד אומר ונפת לרוב יתרו קונה והוא יעצו רק כאשר יבחין את
 הנהר יתור להרבות סוף חסר אל נהר : ויהא מתחמטין וז"ל חפלה
 תקדמו קדמי בנין קדמו עמי אחרות ויקדים תפלה : והסופה תהיה
 הרעים : וזה אומר וז"ל אם רוצה אדם שיורין צדק עליו יפסח נחמד
 טל אחר אם יש לו יסורין אלא אם רוצה שסורין בלן לומר כיון שרוצה
 ומרגי' שסורין תסורין להרר פעמים' לנא עליו יפסח ויתור ותהיה לנא
 יתור' סימן רע לרעים : סימן לעבות כן כמו ע"ד נקמה עמו בחדה היא
 שפוצה סוריון לאון בה שומרות ריעו לו בשלש וע"כ אמרו כין סאו
 גמרין תענית שהיא ארבעת חפץ להחלם וכו' : ארבע וכו' אחר שאלו
מב תנו רבנן פסא אית עלי בן ישראל לרנל לירושלים
שם ולא היה להם מים לשתי' : הלך נקדימון בן
 ע"ג נוריון אצל הנמון אחד שהיה שם אמר ליה הלנו שתים

ואני אתן לך י"ב מעיינות מים כלומר שירדו גשמים ויחמלא
 כל המעיינות מים אותן מעינות לא היו נוצעין מימיהם
 כ"ג ואין מחמלאן מאליהן כל כך כשאר מעיינות ועכשיו ירדו
 גשמים נחמים : נקדה ורמה לטון מקדיה סהיה מקדחת רקיע
 וזרדת ונתוספת פירשו מנקב הרקיע כמו מקדד בדרים ע"כ :
מהרש"א *מעות כיוקב בור' מתרעין בור' מרל"ו איסור
 בו לא סיך הפא מתרעין על הנכמים כיון
 דהצרות צול אלא המתרעין עליה כיון דהמעות אנו מניחים
 וע"כ דן נפיתו כפן כמו מתרעין על שאר נרות : *מים שהרב
 ב'ה בור' דבומן ביה קיים היה הכ"ג מחפלה ביה על הנכמים
 שיאו יורדיו חקעון כמ"ס פ' הוליו לו היה מחפלה תפלה קלה
 בניה החילון מאי ויחפלה תפלה שיה ז"ו שחנה וגממה בור' ע"כ :
 *נמצא רחיים מוחים מן הכור מה שמוחנות מן הקב בור'
 ר"ל ולא נחמר מעומן כור צדח אחת ע"י מה שנסחזיר צרחים
 רק מה שנחמר מן הקב וזה מ"י טעמן סמוך בזמנה פעמים
 קב וקב נמצא שנחמר לו מכל קב וקב שגנור כמו שנחמר לו טעמן
 קב א' וכן צעיסה מה שסערינס אובלג ותמסרת העינים אינה
 אובלג

סדר תענית אלו פרק שלישי תענית

ואוכלת ומחסרת מבור א' טילוס מפ"א עפי מנילוס נז קז אחר
 ואוכלת מלשון מוסרת ומפרס"י נראה דנזי רמיס נמי גרסינן
 אוכלת : הלך נקדימון בן גוריון אצל הגבמן א' בו' סהיה זה
 קרוב למרבן הניח שהי' ידים של עט"ס חקיפה ואח"כ שהלכו ממנו
 י"ב מעיינות מים בו' נקט ומספר היה שהיה סומך על זכות כלל
 הק"ל י"ב צנטיס כמ"ס נהס וסס י"ב עינות מים גומר ואס סלא
 יהיה זכות יוטיל דזה יקו לו י"ב כברי כסף פריין נפס י"ב שגמי'
 ואמר שקבע לו זמן בו' בשחרית שלח לו שגר לי אז מים
 בו' כשהתנו מתחלה היו קובעים להם זמן להחזיר ההלוואה עד
 אחר יום שקבעו והיה ההגמון אומר דעד אחר יום ולא עד
 בכלל ולכך שגר לו בשחרית של אחר יום ולא שגר לו בלילה שלמיני
 שלמי דעת העכו"ס הליל' הולג' אחר יום העבר והסבז לו נקדימון
 דגם כל היום שלי הוא משום דעד ועד בכלל קאמר והמע"ה
 ושבו שלח לו בלחרים בו' אפשר דלפי דעתו כיון שהדבר מוכרח אם
 יהוא יום בכלל דעד ועד בכלל ואס עד ועד אינו בכלל יהיה עד
 הלי היום בכלל ומאחרים ואילך אינו בכלל והסבז לו עדין וש לי
 שהיה דעד ועד בכלל כל היום והמע"ה ושבו במנחה שגר לו בו'
 בדקאמר כל השנה לא ירדו בשמים ועכשיו דמנו קטן כזה ירדו
 ואמר שנכנס לבית המרחץ בו' אפשר ששעה זה דרך לגלוג שהם
 לא היה להם מים לשתות שהולכנו לתח לו י"ב ככרי כסף והוא
 יש לו גם היום מים למרחץ וכיוצא בזה שא"ל נקדימון תן לי דמי
 מים יותר שיש לי בירך בו' גם שמשולם לא הניח ההגמון
 משולם ע"כ דרך לגלוג א"ל כן כשם שאהה היית מבקש ממני
 דמי המים גם אני מבקש ממך דמי מים יותר כו' : וא"ל ירדע
 אני שלא הרעיש הקדוש ברוך הוא כו' יש לי פתחון פה
 בו' שכבר שקעה חמה בו' דבריו סוקרין לכאורה שאמר בסניך
 הרעים הקדוש ברוך הוא כדי שיהא פטור משלם דמי המים
 ושבו קאמר שכבר שקעה חמה וגשמים נרשתי ואין אהה פטור
 מדמי המים וי"ל דה"ק דדאי נתקבלה תפלתך שירדו הגשמי'
 למלאות הכוחות מיהו לא בלא נרשותך בעוד יום רק נרשתי אחר
 ששקעה החמה שלא אפשר דמי המים שהלויך ולטובתי גם כן
 ירדו למלא צורות שלי ודקאמר ההגמון שכבר שקעה החמה אף
 ע"כ דלפי דעת העכו"ס הלילה הולכת אחר יום שלפניו מ"מ בא
 בעטנה דמ"מ הוא דלפי דעתו אין אחר יום כלל בכלל ואס לפי
 דעתך עד ועד בכלל הרי כבר שקעה חמה ולפי דעתך יהיה הולך
 אחר הלילה וזה יום אחר הוא כיון ששקעה חמה וי"ס נתקבלתו
 שנייה הורע שיש לך אהובי' בעולמך ובשם שעשית לי גם
 בראשונה כך עשה לי גם באחרונה כו' ר"ל דגם הראשון
 שדיין לא הודעת שיש לך אהבה עמנו כי ההגמון אומר שכבר
 שקעה חמה ונרשותו ירדו ולא יאמר דמי מיננו ועתה העשה לי
 גם כשניה שחרת האהה וזה יודע שיש לך אהבה עמנו ונרשותי
 ירדו ונראה דהיינו גם שעתה לו חמה ולא שקעה בזמנם דומיא
 דמשה ויהושע בסמוך דלולו תפלתו הייתה שוקע' קוד' פיאר עני'
 גלא היס' סהיה יצאה אבל פיור עניס גופי' לא היה גם כ"כ :

תנו רבנן ג' נקדה להם חמה ואלו קן משה וירושע
 ונקדימון בן גוריון נקדימון בן גוריון הא דאמרן
 (ויש גירסא אחרת בשלמא נקדימון בן גוריון נמרא
 ירושע נמי קרא דכתיב וכו') ירושע נכתוב * יודום
 השמש וירע עמר אלא משה וכו' אר"א אחיא אחל אהל
 כתיב הכא * אהל תת פחדך וכתי' החם * אהל גדלך אמר
 רבי שמאל בר רהמי אמר רבי יוחנן אחיא תת תת
 כתיב הכא תת וכתיב החם * ביום תת ה' את האמורי
 וגו' רבי יוחנן אמר אחיא מנופיה דקרא * אשר ישמעון
 שיעך ורגזו חילו מפניך צימתי ורגזו חילו מפניך בשעה
 שעמרה לו חמה למשה :

רבי גרסינן נקדימון בן גוריון הא דלמרו : אחיא אחל אהל
 כתיב במלחמת ירושע אהל נכתוב במלחמת משה אהל מה
 יהושע עמדה לו חמה במלחמתו אף משה וכו' שכן דרך הכתובים
 ילמד סתום מן המפורש כדמו דנזור דומה לחזירו וגו' אהל
 מ"ג מרות סתמו לו למשה חסמי ונתחלת ספרא מפורש
תוספתא א"ל הלוי י"ב מעיינות מים ללו דוקא דמעין טבע אלא
 דבינות מים התחללחו מן המעיין ועל כן קרא שמו
 מעיינות * שנקדה לו חמה שעתה נקודתה ולא הלכה למקס שקיעתה
 שלשה נקדה להם חמה הא דלא חשיב חזקיהו משום דמעשה חזקיהו מורה
 השמש וכאן עמד נקודתו לא הלך ולא חזר כדכתיב וידום השמש : שמש
 נבטעון דום גם זה היה גדול יותר שהגלגל תמיד סובב ונחתה שעה גלגל
 חמה עמד ופתחי שעתידת השמש של חזקיהו היחה ששלוס לירדח
 השמש שירד כיום מיתת אחו אינו הולך לא תשיב ליה ויש מקשים והא
 כתיב בעתידת השמש של יהושע ולא היה כיום ההוא לפניו ולאחריו וגו'
 וי"ל שלא היה יום חרוך כמותו אבל דלוי נקדר לחמרים כמכור ע"כ חו' :
 מצאתי כרוב נקודתי מסס מעיר גרו' גדה ד"ל שנקדה חמה
 נטבור פירוש שנקדה שעתה השמש ולא זו מתקומו אז
 שלא הלך כ"כ גלגל השמש כגון ולא אף לבה כיום המים דכתיב
 גבי יהושע וא"ל דהא דלוי לא אפשר שהעולם מתקיים היגלו
 ששם אחז בלא סבוב הגלגל שהארץ נקודתה נהיך העגולה אז
 כגרגיר באמצע כלו בכל זמן שהכלי מהגלגל הגרגיר עומד
 באמצעותו צאיור וכשהוא נח הגרגיר נח עמו ודלוי הקב"ה לא
 שיה הנבע שאין זה טבע העולם אלה ודאי ה"פ שעתמו כל האור
 עמד באמצע רקיעו והא"ר ונדמה כי הוא השמש ואס"פ סבב
 הגלגל והיה לילה אס"ה עמד אחריו עומד כל האור אבל הגלגל
 ודאי מסבב היה וסחרך לטולס עומדת ע"כ :

* היתה ירושלים לנדה ביניהם אמר רבי יהודה לברכה מר
 כנדה מה נדה שיש לה ירושלים אף ירושלים יש לה
 תקנה * היתה כאלמה אמר רבי יהודה לברכה באלמה
 ולא אלמה ממש אלא כאישה שחלך בעלה למדינת הים
 ורעהו לחזור אליה : וגם אני נחתתי אתכם נבנים ושלמים
 אמר רבי יהודה לברכה דלא מונקמי מינן לא רישא נדרי
 ולא נזיריפטי * והבה ה' את ישראל כאשר ינוד הקנה
 במים אמר רבי יהודה אמר רבי לברכה דאמר ר' שמאל

סדר תענית אלו פרק שלישי תענית מ

שני
חלק
ספר

שיאו מעולטלים וגולים אבל לנדה בנייהם לא שמתע לפרש מלשון
 נד וקלטול אלא לנדה ומש וכו' בפרגום וכו' סס : היתה
 כאלמנה לברכה כאלמנה ולא כו' מפרש במדרש כאלמנה
 ולא אלמנה גמורה שחלק והנשא לאחר ולא א"ל סתקא מנכסי
 זעלה והיינו לנשא סתקא זעלה למדינת הים כו' ועיין בפ' חלק
 זכר : וגם אנוני נחתו אחכם נבוים גומר לברכה ולא
 מוקמינן כו' בסופא דקרא מסיים ופליג לכל העם גו' ר"ל
 דודאי זעניי המלכים והזרים לא יהיו שפלים ונבוים גם זבלות
 כדמוכתי קראי אלא זעניי כלל העם והמוון גויים יהיו שפלים
 ונבוים וע"כ המלכים והזרים לא מוקמינן מנייהו גזירפטי ורטי
 נקרא ולא יתיחו המון גויים לנדיהם כיון דשפלים הם זענייהם
 וזכר לטובתן של ישראל דלא המנייה גזירפטי ורטי נקרא סהס
 אומנות מניוים מתלד :

הר"י היתה ירושלים לנדה וכו' נקשה שאם הוא לנדה איך היה
 אומרה זמניו קיימת וכן קשה כ"מ"ה היתה כאלמנה יורא' דמתוך
 קלה של הקב"ה לישראל יעלה נדבה דהא קראם נדה ליתמו שמוף כל דבר
 יהיה להם ענה ויחזקו ומ' חזקונות על זמן ריחוקה אפי' שעה וכן היתה
 כאלמנה יש לה תקנה ואע"פ"כ היתה נדבה על היותה אותם הימי' כאלמנות
 חיות וכן נתי קולת ומחתי אחכם נבוים ושפלים בכללה נדבה דלא מוקמי
 עיני בו' וכו' נאמר יטוד הקנה נמים יש לו נד נדבה כדלקמן כי אפי' בשעת
 בעשו של הקב"ה עם ישראל זכר אותם לרחמים כדכתיב אם הוגה
 ויהם כרוז חסדיו : מ"ד נאמנים פלגי אוהב וכו' נראה דהקשה בכתוב
 פאינו מקבל נאמנים נעתיחות והי"ל נאמני פלגי אוהב ומכונים נשיקות
 סוגא' זה יאמר מעשים פלגי אוהב ונעתיחות סוגא' לשון מניוים נשיקות
 סוגא' ליה דייס נאמנים פלגי אוהב סתקלה שקלס אחיה השילוני נקנה
 הוא נדבה נדר מה לפי שאז יתד נאמן עומד במקומו וכן ישראל אף
 על פי שגולים הם עומדים במקום נאמן ונעתיחה מתחילים נוכחות החור'
 ואין עיניו אחים מכת חמרתה ונרבת שפלותה סהס סהס נדב קשה
 מתחזקת ממקום למקום כמו העתה המתקן הסתמיה :

תנן רבנן לעולם יד אדם רך כקנה ואל יהא קשה בארז מה
 מעשה שבא רבי אלעזר ברבי שמעון ממדור סס
 נדור מבית רבו והיה רוכב על חמור ומשייל על שפת
 דגהר ושמה שמחה גדולה היתה רתנו עשה עליו מפני
 שלמד תורה הרבה גדמן לו אדם אחד שהיה מכוער
 ביותר אמר לו שלום עליך רבי ולא החזיר לו אמר לו
 ריקא כמה מכוער אותו האיש שמא כל בני עירך
 מכוערין כמותך אמר לו איני יודע אלא לך ואמר
 לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית כיון שירע
 בעצמו שתוא ירד מן התמוד ונשתחש לפניו ואמר לו
 נעניתי לך מחול לי אמר לו איני מחול לך עד שתלך
 לאומן שעשאני ואמר לו כמה מכוער כלי זה שעשית
 היה משייל אחריו עד שהגיע לעירו יצאו בני עירו
 לקראתו והיו אומרים לו שלום עליך רבי רבי שרי מורי
 אמר להם למי אומרים קרין רבי רבי אמרו לו ליה שעשית
 אחרך אמר להם אם זה רבי אל ירבו כמותו בישראל
 אמרו לו מפני מה אמר להם כך וכך עשה לי אמרו לו
 אעפ"כ מחול לו שאדם גדול הוא בתורה א"ל בשבילכם

בר נחמני אמר רבי יוחנן מ"ד נאמנים פלגי אוהב
 ונעתיחות נשיקות שונא טובה קלה שקלא אחיה השלוני
 את ישראל יותר מברכה שברכן בלעם הרשע אחיה
 השלוני קלן בקנה אמר להן לישראל והבה' את ישראל
 כאשר יער הקנה מה קנה זה עומד במקום מים וגועו
 מחליף ורשיו מרובין ואפילו כל הרוחות שבעולם
 באות ונושבות בו אין מיווין אותו ממקומו אלא הולך
 ובה עומד דמיו הרוחות עמד הקנה במקומו כך ישראל
 עומדין במים החור' אם הם גולין גועין מחליפין ועוסקין
 בתורה ורשיו מרובין ואפילו כל גליות שבר' רוחות
 השמים אין מיווין אותו משה התורה אבל בלעם הרשע
 כרכן בארז שנאמר כ"כארוים עלי מים מה ארז זה אינו
 כ" עומד במקום מים ואין גועו מחליף ואין שרשיו מרובין
 ואפילו כל הרוחות שבעולם נושבות בו אינו הולך ובה
 עומד כיון שנשבה בו רוח דרומית עוקרתו והופכתו על
 פניו ולא עוד אלא שובה קנה ליטול הימנו קולמס לכתוב
 בו ספר תורה גביאים וכתובים :

ולא אלמנה נמורה דהא לא כתבו אלמנה אלא היתה כאלמנה
 כנשא פעומתה זבלמות חיות על זעלה סתקא ועידק לחזור
 דלא מוקמי מינ' ריש' נהרי מוכסין : גזירפטי סריוטין
 מרוב זיוון : ונעתיחות נשיקות שונא נעתיחות לשון
 הפך כדאמרינן במסכת סוכה מה עתה זה מהפך את הפנולה
 פור' ק' זעל' : אי נמי נעתיחות לשון ריבוי וייתור איקרי י"י
 זעל' כמו העתרתם עלי דזריכם : ברבם בארז כארוים עלי
 מים ארז זה אינו עומד במקום מים וכו' ואע"ג דכתיב קרא
 כארוים עלי מים הלא לאו זעלם קאמר ליה זעלם אמר
 כארוים והמלאך השיבו עלי מים וכן כולטו זעלם קאמי' ככתלים
 דזיונן מתחבשין וקאמר ליה המלאך נעיו דאין יבשין לטולם והיינו
 דכתיב והסך ה' אליהן לך את הקללה לנרכה על ידי מלאך
 שהשיבו עלי' תלך : ואפילו כל הרוחות שאינם קשות : רוח
 דרומית היא קשה כדאמרי' אמלא בן נן שמעתינך' אין צריה יכול'
 לעמוד מפניה שגאחר המבינות אף כן יפרוש כנפיו לחימן :
הוספות גזירפטי סריוטין וזמורים הנדלים העם זמקל : נשיקות
 סוגא' מי' כל' נאמנים פלגי אוהב ומילפיתין כסוגא' ונעתיחות
 לשון הסוד כעתר סורק' א' זעל' שמתקין את הפנולה עמה והכי פשטיה
 דקרא פלגי אוהב נאמנים שהוא עוסק לטובה אפי' כשתה מדור מחיין
 לטובה ונשיקות סוגא' הם להפך שנושה הכל לרעה וי"מ פשטיה דקרא הכי
 נאמנים פלגי אוהב ונעתיחות נשיקות סוגא' כדאמר ונעתיחות לשון רבוי זעל'
 נשיקות סוגא' חיים הם לחש כלומר הם נחמות ולחש לטולם וי"מ הכי
 כשאלהבום עושים מנייה וסוגא' זה א"ל זה השגאה נאמנת וכו' פל' נאמני'
 פלגי אוהב הנלטים שכן אוהבים הם נאמנים שהשגאה נאמנת ונעתיחות
 נשיקות סוגא' פל' ונעתיחות עושים שגם זה ליה השגאה והפסדה זענייהם
 אחיה נקימת הייטו נעתיחות נשיקות סוגא' כלומר נשיקות סוגא' נעתיחות
מהר"ש א' היתה ירושלים לנדה ביניהם כו' לברכה
 כנדה כו' לעיל מיניה נפק פתחא כתיב כה"ג
 חשף חמא ירושלים וע"כ לנדה היתה גומר ולא דרשו כן משום
 דהאזא חיבא לפרש מלשון נע ונד וכפשי' והקדמוס סס דהייט

סדר תענית אלו פרק שלישי תענית

הרמני מוחל לו ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן מיד
בנספ ר"א בר רבי שמעון ודרש לעולם יהא אדם רך
בקהה ואל יהא קשה כארז :

בשזייל למות : ונרמל לו אדם יש ספרים סכרוב נהן אלוהו
י"ל והוא נחמון לטוביהו של רגיל נדבר :

תוספות נדמן לו אדם אחד שהיה מכושר ביותר כנס' ררך ארץ מפרס
דאחיו אדם היינו אלוהו ולטוב נחמון כרי של רגיל נדבר :

מהרש"א א"ל ריק כמה מכושר בו' מה שקראו ריק' אפשר
שהיה נדמו' לו עכ"ס' מנינו כוס לפי שהיה מכושר

ושחר צוחר וז"ל לו שמה כל בני עירך מכושרין בו' היינו
מארץ כוס וא"ל אינו יודע בו' ר"ל שאינו יודע לומר לך שהם

מכושרין כדאמרין פי' א"ל צנינו צמיהו אכל אהה שאמרה עלי כמה
והשטס משום שנתן חסרון נילירה אכל אהה שאמרה עלי כמה

מכושר בו' אהה נתן חסרון צנינו לך לאומן שעשאני כי
זה גם כן חסרון הוא לאומן עושה כלי מכושר וש"ל נענתי

לך כחול לי בו' היינו שאני מהודה שלא יפה דברתי והוא מחל
לו גם חלק הושר והאומן כחשא גגדו גם כן תחול ובלבד שלא

יהא רגיל לעשות בו' לפאורה דהני הל"ל ובלבד שלא יעשה
עוד כן אכל תלשון שלא יהא רגיל בו' משמע דלפעמים יעשה כן

י"ל דה"ק ובלבד שלא יהא עושה דבר המרגיל אותו לעשות כן
דהיינו שלא יהא דעמו גסה שהוא מרגילו לעשות כן לפטר צנינו

צנינו אדם כמו עושה ואמר כמה מכושר כולי וק"ל :
הרי"ף לעולם יהא אדם רך כהנה וכו' לפאורה משמע שאמר על אחיו

אדם ש חרלה לחול ולהפייס שהיה רך בקנה ולא היה קשה
כארו לעמוד על מנוחו של להפייס ואפשר שאמר כן על ר"א כן

אלעזר שהיה גם רוח אחר ואמר לו שראוי להיות רך כינה להיות הולך
ונח עם כל הרמות ויחזקל על כל יצירות ולא קשה כארו להיות עומד

בגבוה כארו ואינו מתקבל על הגריות להלך ולא עם כל רוח :
הה"א אשיתא ריעיעא דרות בהררעא דלא היה

הלף רב ושמואל תותה אע"ז דקיימה כאתרה
תליסר שנין ולא נפלה יומא חר איקלע רב אדא בר

אהבה להתם אמר שמואל לרב יהודה מר ונקיף א"ל לא
צריכונא היראנא דהא אסתא רב אדא בר אהבה בהרן

דנפישיה וכותא ולא מסתפינא רב הונא היה ליה חמרא
בהרוז ביתא דההו ריעיעא בעא לפנויי עייליה לרב אדא

בר אהבה להתם משכיה לרב אדא בר אהבה בשמעת'
התם ער דפנייה כתר הנפקו נפל ביתא ארגיש רב

אדא בר אהבה ואיקפד סבר לה כי הא דרבי ינאי דאמר
רבי ינאי לעולם אל יעמיד אדם עצמו במקום הסבה

ויאמר שעושיין לו נס שמה אין עושיין לו נס ואם עושיין
לו נס מנכין לו מוכיחתי אמר רב חנן מאי קרא רכתיב

*קטנותי מכל החסדים ונומר אמר יעקב לפני הקב"ה
נתיירא אני שמה על הנס שאתה עושה לי אתה מנכה

מזכותי ונמצאתי קצן מכל החסדים ומכל האמת מאי
דעה עובדיה דרב אדא בר אהבה כי דא דאיתמר שאלו

תלמידיו את רב אדא בר אהבה כמה הארכת ימים
אמר להם מימי לא הקפדתי בתוך ביתי ולא צעדתי

בפני מי שגדול ממני בחכמה ולא הדרתני במכואות
הטונפות ולא הלכתו ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין

ולא ישנתי בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת
ערא ולא ששתי בתקלת חברי ולא קראתי לחברי

בחניכותו ואמרי לה בחניכותו :

באתרה במקומה חף ע"ז דאינה רחיה ליסול דהא קמה באתרה
כולי האי אפי"ה כיון דרעישה היא לא הונו חלפי תורה

אלא היה מקיף סביבות אותה תורה מבין ממעטין . ה"ג לא
הקדמתי בתוך ציחי : ולא הלכ' בלא תורה דכל שעמא היה

גרוס' בחניכותו צנינו שמננו אותו בני אדם לגנאי כגון שם
לזוי . בחניכותו שם משפתו דים משפחה שכל צני המשפחה

נקראין בחניכות שם לזוי כמיתב אנות צניטין עד עשרה דורות
כגון ר' אברהם'ן ש"א שכל בני משפחתו היו נקראים כך והוקף

לגנאי אכל לבשת מותר כן איתא בתוספות :
מהרש"א שמה אין עושיין לו נס בו' רשמי יגרום החטא

כדאמרין פרק קמ"א דברכות דלא היה משיך עמו
לדריק אכל רב הונא לא היה חס לכך שהיה מחשיבו לדריק גמור :

מימי לא הקפדתי בו' כדאמרין אל יעול אדם אומה וקורה
בתוך ציחו : ולא צעדתו בפני בו' ר"ל דלפילו כשהלכתי בצדדי

הגדול ממני כדאמרין ניומה צנ"ה לכן שהגדול באלמע ואח"כ
הגדול צנינו מיעין וכו' הקטן מכלס משתאל מ"ח אחר ראיתי

שלא הקדמתי אפי' בצעד אחד לפני הגדול ממני כדאמרין דצני
אזדתי ללמד : ולא דרדרתי בבבואות בו' כדאמרין פרק מי

שמתו דת"ר אסור לעמוד במבואות המעונפות לפי ש"א לעמוד
בלא הרכוז ומשום דהיונן טרי צה כדמשמע התם דאפשר להלך

בלא הרכוז אחר דאע"כ נוברתי מליך צה משום דלא הלכתי
ד' אמות בלא תורה ואלו הלכתי שם הייתי מוכרח להלך ד' אמות

בלא תורה ואמר ולא ישנתי בב"ה בו' כדאמרין וקרשים
קלצוס נומה זה הוון צנ"ה תורחו נעשית קרשים : ולא ששתי

בתקלת חברי בו' כמ"ם נכסול אויבך אל תשתב בו' : ולא
קראתי לחברי בו' עיין פרס"י וצברוך גרים ולא קראתי לחברי

בחניכותי וא"ל בחניכותי שלא כניתי לו שם ולא
בחניכותו שאפילו שם צנינו לו אחריו לא קראתי עי"ל וצפרק

הוהב מציו המנהג שם לחברו ספוא אחד מיורדי גיבס ורובן
דחסיי הכל עברות גדולות אלא משום דרובא דעלמא נכסלי צאו

דצרום התפאר הוא צהם שלא נכסל צהם :
אמר ליה רבא דרפרס בר פפא לימא לן מר מהני מילי סס

מעליותא דהוה עביד רב הונא א"ל בירקתיה לא
דכירנא בסיוותיה דכירנא רכל יומא דעיבא הוה מפקן

ליה כנוהרקא ודהבא וסייר לה לכולה מתא ובל אשיתא
דהוה ריעיעא דהה סתר לה אם אפשר למרה כאני לה

ואם לא כאני לה איוו מרנפשיה וכל פניא רמעלי שכתא

סו
סס
ט"ז

נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד

סדר תענית אלו פרק שלישי תענית מא

חיל המלך :

הר"ה ושניהם נכבדים וכו' אין להקשות ויחזיקו דמחזק דעתיבת המנהג דבמחזק ולא אחי לחזקו למהמתי' ומחזק שגורם לעד בעלי תיבס והאדם מנהגו להאכיל בהמתו קודם אכילת עולמו דשאני עניים דמיימי על הירק ולאכיל אכל בעל הכחש לא סוף על הירק להאכיל בהמתו שעיקר אכילת כהמה אינה ירק כי השעורים ויחזקו לאסוס ולרנס ונמי דאכילת כהמה הירק ועוב לפסול הירק להחזקו ולהאכילו לנהר שהיא מקום איבוד' וגם יל' שפלו כהמה אינו סוף על אחרים כי כמה כהמות יש בעיר ותי יודע אם יחזקו הירק לא כהמתו על אחרים או שמה יש לו כהמה לנהר הנהג שנה הירק וסאכילה לכהמתו בזמן שכל אחי יקנה חמיל לכהמתו ולא יסוף על הפסק אכל העניים שאין כיום מה לקנות הם תמיס לסלקו אחרים כיון שזארים שפנים אחד מן הירק להם פתם : אין מחזיקין אותם לכהמה פרס' י גם י שני מסיס דמסכו וכו' ואין לומר לפי'ם דא"כ איכא למחשבי נמי שמה יסתנו עליהם חותם בני ארס היסטיס אלא הנהג שירובלו לחזקו הירק כנהר וינעונו על זה ולא אחו לחזקו וסוף לא יסחירו כלום ולא ישלכו כנהר ואין להם להאכיל כהמתו כדאמרי' לעיל גבי יודע אם יחזקו דמחזק דעתיבתו ולא אחו לחזקו דהא לאו מתחיל הוא דלעולם לא אחו לחזקו על זה שלא לקנות לפי סימחושו שמה ויחזקו הירק עכ"ס היסטיס עלי כהר או ויעבדו כהר למקום אחר וכו' ת היה רב הנהג חסיד הירק לנהר שחא ימלאנו ויודי אחד ע"כ הנהר ויודע כי :

אילפא ורבי יוחנן דהו ורבי באורייחא רחיקא להו מלתא טובא אמרו נקום ונזול ויעביד עיקסא ונקיים בנפשין* אפס כי לא יהיה בך אכיון אולו איתבינו תוחי גודא רעועא דהו קא כרכי ריפתא אתו מ"ה שמעיה רבי יוחנן דקאמר חד לחברה נישדי עליירג דאי גודא ונקמליתו שבעיתון חיי עולם ועוסקין בחיי שעה אמר ליה אירך שבקינתו דאיכא ברו חד דקיימא ליה שעתיא רבי יוחנן שמע אילפא לא שמע' אמר ליה רבי יוחנן לאילפא שמע מר מידי א"ל לא' אמר מרשמעי אנא ואילפא לא שמע שמע מינה לדידי קיימא לי שעתיא א"ל רבי יוחנן איהדר ואקיים בנפשאי כי לא יחדל אביון מקרב מלך רבי יוחנן דהר אילפא לא הדר עד דאתא אילפא מלך רבי יוחנן אמרו לו אי יתיב מר ונרים לא הוה מלך מר אול תלא נפשיה באסקריא דספינתא אמר אי איכא רשאל לי במתניתא דרבי הייא ורבי אושעיא ולא פשטינא ליה במתניתא נפילנא מאסקריא דספינתא ומבענא אתא הווא סבא תנא ליה האמר תנו שקל לבנו וכו' :

הוה משרר שלוחא לשוקא וכל ירקא דהוה יתיר לנינאי זבין להו ושדי להו בנהרא וניתבוה לעניים אמר וימנן דמבא רעתייהו ולא אתו למחבן ולשדייה לבהמה סבר מאבל אדם אין מאכילין אותו לבהמה ולא לזבנן כלל נמצאת אתה מבשילן לעתיד לבא כד הוה ליה מילתא דאסותא הוה מלי כוזא מיניה ותלי ליה בסופא דבינתא האמר כל דצריך ליתי ולישקול א"ר מילתא דשיבתא הוה נמיר והוה מנת ליה כוזא דנייא ותלי ליה אקברא דרשא ואמר כל מאן דצריך ליעול וליתי כי הווי דלא ליסתכן כי הוה כריך ריפתא אהר פתח לרשא ואמר כל מאן דצריך ליתי וליבול הוה כבא כולווי ומצני' מקיימנא לבר מיהא דלא מצנינא למעבד משום דנפישוי בני חילא דמחזא :

ש"ס
ב"ר
ט"ד
ש"ת

כ"ב

ביומא דעיבא יום המנועו דהארי רות מנסיה ומספאי דלא יפלו החמות : כגון דקרא תיבה תליה בעגלה וסרות יושבות בה צהרן אשכנז : ס"ד צורק תרגום פוקד מסער כמו האי טעמא דלא סר סנינא קמיה תכסו : בי ה"ל מלתא דאסותא רמי ליה כוזא דמייא וכו' לא ברסין ליה : זבין להו ושדי ליה בנהרא משום הכי זבין להו דהי סוב משייר מירי לגינאי אול לאינו דמכמסא כנסת : ונמצאת מבשילן לעתיד לבא דלא מייחזיקי לטעוהת שנה : דמבא רעתייהו טעממין עניים לחזקו ירק ולחזקום אין אנו לרבים לקנות וסמא לא יסחירו סס כלום ואין להם מה לאכול כנסת : אין מאכילין אותן לבהמה משום כיווי אוכלין ומחזי כזועט כזועט שהשפיע הקב"ה בעולם א"ל משום דמסא תורה על מתנון של ישראל חורקס לנהר והולכין למקום אחר ומולצין אותן בני אדם וזולכין אותן כך שמעתי : מילתא דשיבתא מהב' שדס שמייקן למי סאכל ואינו נוטל יריו דשיבתא כהך דגרסינן במסכת יומא אחר אבוי משום שיבתא והוה חלי ליה להווא כוזא דמייא כי הכי דליתמו דייקו מיניה : בר מהא חזן מו דכל מאן דעבי הוה עייל ואכל : משום דנפישוי בני מחזא דאיכא עניים עמי וקא מיכלי קרנא :

מחרש"א וכל אשיתא דהוה רעיעתא כו' נראה אם הויה רעיעתא ממש אינו נראה שהיא זונה למאן דלא אפשר ליה דמכא ליה הוה עבדא שיהא סותר לו שלא יבס העני צבית רעוב כ"כ שראוי לישול אלא מיידי צאינו רעוב כ"כ אלא דהוה אפשר שימנה הצות זמן מה כשהיא דלעיל דקיימה צאתה י"ג טען דמחזא העני היה מתרעם על סותרו עבשו ואפשר עוד דמלך דקנה שנתן לעני היה בני לה שלא הוה לו מקום דירס : וימנא דמב"ב דעתייהו כו' עיין פרש"י ועי"ל דמכמסא דעתייהו על כל עניים ולא יקנו כלל וגם מאן דאפשר לו לקנות יעשה עזמו עני לסתמן על רב הונא : דנפישוי בני חילא כו' פרש"י דאיכ' עניים עמי כו' ע"כ ולשון בני מלא לא תסתעו כן ומלניו דבני מחזא עכורים הוו כדאמרינן ס"ג ד"ק דקאמר ה"ס דכבלי ושדי לבני מחזא דבר מועט הוא ונראה לפרש דבני חילא הם חיל המלך כשישמעו שאומר כל מאי דצריך ליתי וליבול יבואו גם

ש"ס
ב"ר
ט"ד

ח א י א

סדר תענית אלו פרק שרישי תענית

חתן : וי"מ בניתוחא דמר קאי ארי יומן כלומר אי יסוב מר לא
 הוה מליך רבי יומן: תלא נפשיה באסקרי' כלום עין ארוך
 חקוע כלב הספינה סמנימן עליה מוכחא וילון בלע"ו: דשאל
 לי בר' כלומר אב"ג דעבדיח טזקא גריסנא אלא טפי מניה :
 רבי ד' חייא ורבי ד' אושעיא דהו מחדרי מחניתא על פי
 דנינו הקדוש שהיה רבס: ולא פשימנא ליה סבתג' דמסכתא
 משגא גוניה וקהל ברייתא: תנא ליה טהא למנו כלומר בעא
 מניה

מהרש"א ונקיים בנפשין אפס כי לא יהיה בך גו' ע"פ
 מ"ט פ"ר אילו מניחות אנידתו ואכידת אביו אנידתו
 קודמ' שנא' אפס כי לא יסיה גו' ופ"ט"ס ס' הוה עלמך שלא
 תנא ליה טעוין ומאפס דריס ליה הסס ולבסוף שלמ' ר"י ואקיים
 בי בר לא יחדל גו' כדי לעסוק בתורה אחר כן ומ"ט מ"ה
 סמנימן חיי עולם ועסקים בחיי טהא: אתו מלאכי השרת בו'
 והיינו שני חתום מלאכי השרת הזימנינים והמשתאלים כמ"ט
 צמח מקומות שני מ"ה התלון לו לאדם אח' טוב מרד המימנינים
 ואח' רב מרד המשתאלים ולזה האחד מלאך רע כשיסבו אילמא
 גר"י חתם גדול רבוע הנידע טוטהם שבעריהם חיי עולם בו'
 ואידך א"ל בו' חר הקיימא ליה שעתא ר"ל קיימא ליה
 שעתא בחיי עולם שהיה ראש ישיבה צורה: תלא נפשיה
 באסקרי' דפניתא בו' ע"פ מ"ט צמסת ערוצין לא וטבר
 לים היא לא צמרתים היא ולזה רמו להס גס שהייתי סומר לא
 שכתתי גרמתי:

מש אמרו עליו על נהום איש גם זו שהיה סומא מב' עיניו
 סס וגדם משתי ידיו וקטע מב' רגליו וכל גופו מלא
 שחין והיה מוטל בכית רעוע ורגלי משתו מונחין בספלין
 של מים כרי שלא יעלו עליו נמלים פעם אחד בקישו
 תלמידיו לפנות משתו ואח"כ לפנות את הכלים אמר
 לדם בני פנו את הכלים ואחר כך פנו את מטתי
 שמוכנת לכם כל זמן שאני בכית איהרית נופל פינן את
 הכלים ואחר כך פינו את מטתי ונפל הבית אמרו לו
 תלמידיו רבי וכי מאחר שצדיק גמור אתה למה עלתה
 לך כך אמר לדם בני אני גרמתי לעצמי שפעם אחת
 הייתי מהלך בדרך לבית חמי והיה עמי משוי ג' חמורים
 אחד של מאבל ואחד של משחה ואחד של מיני מגדים
 בא עני אחד ועמד לי בדרך ואמר לי רבי פרנסתי
 אמרתי לו המתן עד שאפרק מן החמור לא הספקתי
 לפרוק מן החמור עד שיצתה נשמתו האכתי ונפלתו על
 פניו ואמרתי עיני שלא חסו על עיניך יסומי ידי שלא
 חסו על ידיך יתגרמו רגלי שלא חסו על רגליך יתקטעו
 ולא נתקרה דעתו עד שאמרתי כל גופי יהא מלא שחין
 אמרו לו אני לנו שראינוך בכך אמר לדם אוי לי אם לא
 ראיתוני בכך ואמאי קרו ליה נהום איש גם זו דכל
 מילתא דחה סלקא ליה אמר גם זו לטובה וימנא חרא

בעו לשרדו ישראל חרון לבי קסר אמרו מאן יזיל ידוי
 נהום איש גם זו דמלומד בניסין הוא שדרו בידיה מלא
 סופטא דאבנים טובות ומרגליות אול וכת ברהו דירה
 בליליא קמו דרך דווראי ושקליהו לסופטא ומליהו
 עפרא למחר כי חזינהו אמר גם זו לטובה כי מטא ההם
 בעא מלבא לקמלינהו לכולהו אמר קא מהיינו בי
 יהוראי אהא אליהו ארמי ליה חחדא מינידו א"ל דילמא
 הא עפרא מעפרא דאברדם אבוהן הוא רבי רה שרי

עפרא הו סייפי גילי דו גירי דכתיב ייהן כעפר חרבו
 בקש גוף קשתו וריא חרא מריחא רלא מצו למיכבישה
 בדקו מיניה וכבשהו עיילורו לבי גזייה ומלורו לשיפטיה
 אבנים טובות ומרגליות ושרדוהו ביקרא רבא כי אחא
 ביתו בדהוא דוורא אמרו ליה מאי איהיית בדרך
 דעבדי לך יקרא כולי האי אמר לרו מאי דישקלי מדבא
 כחרו לדיריידו ואמשינהו לבי מלבא אמרו ליה האי
 עפרא דאיתי הבא מדין רהה בדקה ולא אשכחח
 וקמלינהו להך דווראי:

ורגלי משתו בניהום וכו' רגלי המטה מונחים בספלים מלאים
 מים שלא יעלו אליו נמלים דרך רגלי המטה מפני שהם
 גדם ואם היו עולים איתו ויכל ליעלם בידיה ולזרוק: דסליק ליה
 כל המאורע לו אפילו רבס: כת ברהוא דוורא לן לילה אח'
 באותו התלון: ספטיה ארגו טלו: לכולהו עכו"ס מנהיגין סל
 ישראל: בחד מיניידו כא' משרי קיסר: מעפרא דאברדם
 היה כסגלהם עם המלכים: גילי קסין: ביתו לנו צמלון עד כאן:
מהרש"א א"ל בני פנו הכלים בו' שמוכנת בו' ולא היה
 הוא חס להס דרז אלא דלעיל דכמא איון טוכין לו
 גם בו' דהיינו משום כמא יגרום החטא כמ"ס לעיל אצל נהום
 הוא מחסיב עמנו לדיק גמור דקאמרו וכי מאחר שדיק גמור
 בו' א"ל כן ע"פ מ"ט צמסת דרבו לדיק ורע לו היינו לדיק סאינו
 גמור לדיק וטוב לו היינו לדיק גמור וכיון שאהס לדיק גמור למה
 עלתה לך רע כ"כ והסביו בני אני גרמתי בו' דודאי גם מחוס
 זה שאמרתי לו המתן בו' לא הייתי חייב לטובס כ"כ דמי ודעתי
 שימות בזמן מועט כ"כ אצל אני בעמתי גרמתי לקבל טובס כתי
 עלי דכן דרך המדקיס לקבל עליהן יסומי ובע"ז יסיה' סכר
 מסלי' לעה"ב ואמרו לי אוי לנו שראינוך בכך בו' ע"פ מ"ט נמי'
 מ"ק א"כ בנחום מה יעשו יציבים אס כך טובס צא לך על טעורה
 קלה אוי לנו על טעונותי הרבי' ואל' אוי לי אם לא ראיתוני
 ר"ל אס לא הייתי מקבל טובס נכתי': גם זו לטובה בו' כה"כ
 אמרו' פרק הרואה דלעולם יכא אדם רגיל לומר כל מה דעדין
 מן סמיא לטב טוה ומייתי ליה ההס מקראי ור"ל גם זה סגלה
 בעוני אדם לרעה הוא צא אפטר דמן טמים עדין ליה לטב והחס
 מייתי עוצדא דרבי טקופא צכתי וע"ס צחודתי' מס וצפרק חלק:
אמר ליה רב גהמן בר רב חסדא לרב טבין בר צחק
 ליקום מר ליתבי לנבן אמר ליה תגיארבי יוסי

ע"פ

ע"פ

סדר תענית אלו פרק שרישי תענית מב

לאהליבס גו' דכתיב באתרונו דלתי למלות עונה וקאמר דלויבא למימר הכי מדכתיב וס הללן והבקר אל ירעו גו' מסתמא גס דרשונות במשך היובל המה יעלו גותי אללן ובקר מי קאי ולא סיך דכו למימר למלות שיעלו דבר אללן ש"ת דללן אחי קרא אללן למנין אחר דלריך להקטירו ודו"ק : לא מקומי של אדם מכבדו אלא בו' והענין כלפי הקב"ה אע"ג דכתיב מלא כל הארץ כבודו וע"ש שהוא מקומי מיהו גילוי סביבתו במקום שהוא נכבד במקום יותר מכל שאר העולם כמ"ש בנתיב והוא משל לאדם דכפי מעלת הסגליות שבו שהוא הגשמה שאל"ה מחמת כחל כבודו נכבד המקום דיותר דכחו כן דייק הגשמה דה' דכריש להקב"ה פ"ק דברכות :

אומר לא מקומו של אדם מכבדו אלא הוא מכבד את מקומו שכן מצינו בסנין שכל זמן שהשכינה שריתה עלינו אמרה תורה * גם הצאן והבקר אל ירעו וגו' נסתלקה שכינה ממנו אמרה תורה במשך היובל המה יעלו כהר' וכן מצינו באהל מועד שבמדרבב שכל זמן שאהל מועד נטוי אמרה תורה * וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וגומר' והגללו הפרוכות מיד החתרו וזבין ומצורעין ליכנס שם א"ל' אי דבי אקום אנא ויחילו לגבי דבר אמר ליה מטוב שיבא מנה כן פרס אצל מנה בן מנה ואל יבא מנה בן מנה אצל מנה בן פרס :

מחמת לו במדרש

ליקום מר להבא דרב נתמן בר יצחק הוה יוקיב צין גברי דלל חשיבו כולו האי וקאמר ליה רב נתמן בר רב חסדא ליקום מר מהתם ולתי לתיב גבאי : **תנינא** לתי אלא טוה אני דרייתא זו רבי יוסי אומר כו' : לא מקומו של אדם מכבדו ואם הלך ולאטב סס אין המקום מכבדני : גם הצאן והבקר אל ירעו דמשום שכינה הוה הר סניי תכוד ומקודש : אל מול ההר ההו' מדכתיב הוהו שמתע כל זמן שהוא דנדולתו ששכינה עליו : נסתלק השכינה במשך היובל ונמר וע"ג דהאי קרא בלוחות הראשונות כתיב לא נסתלקה שכינה עד למוות האחרונ' שניתנו צו"ה וגם כל ימות החורף שטעקו במלכת המשכן ששהה שכינה דבר ומסס ותיקו כל המלות בקולו קולות ולמידים כיוס קבלת עשרת הדברות עד אחר ציוסן שוקם המשכן ונסעס וזה שכינה מן ההר וישבה לה על הכפורת וסס צהל מועד נשנית הקור' כללותיה ושרותיה ועל אותה ששה הוה מהיר להס בלוחות הראשונות לעלות כדאמרין במסכת צו"ה כל דבר שצנינן לריך מנין אחר להקטירו * וצראם קונטרס משבח רומי אהה מולא ס"ח חשיבת ציונו * צנן צמחן היובל צסיו' הסופר כמסתלק השכינה דרך הוא להארין ולמטך התקיע' צעטת מיוס : הגללו הפרוכו' ט"ו שויו נגללין צטבת כסועתן והיו נטעין כולן וצאון ציון ומאורעיס ונכנסין צמחה שכינה : פרס חזי מנה גלון פרסס כמו פרס פריסת מלכותך שציון של רב נתמן בר רב חסדא גדול מיתק אזיו של רב נתמן מדאיתקרי בר רב חסדא ויתק רב נתמן בר יצחק תכלל שלל נסמך :

דרי"ף אי הכי אקום אלא ויחילו לגבי דמר וקא דייק דל"ל לא המקום מכבד לאדם אלא ר"ה נתמן בר רב חסדא ויחילו אלא לגבי דמר והאי אין מקומו של ר"ה בר יצחק מכבד אלא האדם מכבד מקומו ככל חק' שאה וכן ר"ה בר חסדא ומכבד המקום שאה בו ולמה לו לכתב למק' אחר ומכבד מה המקום כיון שלא יקבל מצונו כבוד ומלא לי שראה לר"ה בר יצחק ויסג אלל אנשים דלל חשיבו כולו האי כתיב נכבדס אחר ג"כ ר"ה בר רב חסדא ויחילו אלא לגבי דמר לכבד ג"ה אותו חק' ולאוסס אנשי' שאינן חסונים והשינו מועט שיבא מנה בן פרס וב' כלות שאינו ראוי לטרוח כתיב לכבד אחרים מוטב לי לכתב אני לגבי דמר להחבד יותר עמו :

בסורא הוה דברתא בשיבכותיה דרב לא הוה דברתא סבור מינה משום זכותיה דרב הנפיש איתחיו להו בחלמא רב נפישא זכותיה טובא והא מילתא זוטרא היא לרב אלא משום הוה גברא דקא משיל מרא וובילא לבי קבורה' בדרוקרת וות רליקתא ובשיבכותיה דרב הונא לא הוה דליקא סבור מינה משום זכותיה דרב הונא הוא איתחיו להו בחלמא רב הונא נפישא זכותיה טובא והאי זוטרא הוא לרב הונא אלא משום הוה איתתא דבחממא תורא מערב שבת לע"ש ומשיילא לשיבכותיה :

דברתא דבר : ובשיבכותיה צטכותו : איתחיו להו בחלמ' להך אינסי דצברי דמשום זכותיה דרב הוה : הא זוטרא ליה לרב גס זה קתן הוא לפי גדולו של רב : **מברא** מואב"ר בע"ז : וברא פל"ה בע"ז : לקבורה ומשום זכותיה דקבורה מדרו לו מדה כנגד מדה : ומשיילא לשיבכותיה ומשאלהו לשיבכותיה לאחר שהסיקוהו משלה לסיכך נמדד' לכבד לה צמדה : **מברש"א** רב הנפיש זכותו' בו' נראה לפרס אע"ג דודאי מב"ש דצכותו' דרב היו נילולין דככלל מאחי' מנה מ"ה הראו להו כן דכלאו זכותו' דרב מני חיו נילולין צונות דהוהו גברא בו' ח"ג דאי צוכייה דרב הוה מוכין לו מנייתו כדאמרין לעיל דנעין גס הוא דבר זה דככל העיר הוה דבר ולא היה בצצכותיה דרב וכן תפיס גבי דליקתא : * **א"ל** וזרדאי איתיה בהרייהו בו' עיין פס"י ואוסף' על דבריו דל"ל צדק למות דוודא איתיה בהדייהו כיון שאין אדם רוצין להסתנות כללו אדם הסוונות שהציוו עמהם : * **ליבא** מעברא דפסיק ליה בו' עיין פס"י ולפי המסקנא דמרתת מפסיק ליה אלא משום דלכיל שיירת

ס"ח

ט"ו

ט"ו

סדר תענית אלו

ברק שלישי

תענית

שירת' ה"ז ה"ק לוכא מעשרא דפסקו ליה וסמיחי שירח' דאולי
נו" : אם נבירה לוקח : ספה לכ"ש ש"ח' מ' מקרי גביר' לגבי
ח"ל כמפורס' פ"ק בבמה דברים אל"ז גבירא תחלה נו" וקצ"ס
נעלמו סוקה זקפה וסוקה תחלה מי גבשים עין סס :

אבא אומנא דוה אתי ליה שלמא כל יומא ממתיריב תמא
דברקעא ולאבי ממעלי שכתא למעלי שכתא
ולרבא מעעלי יומא דכפורי למעלי יומ' דכפורי היה קא
חלשא דתניה דאבי על דאבא אומנא אמרו ליה לא
מצית למיעבד כעובדיה דאבא אומנא מאי עובדיה
דאבא אומנא רכי הוה עבד רפואה הוה עבד ליה
דוכתא דגברי לחודיהו ורשוי לחודיהו וה"ל לבושא
דאית ביה קרנא דרוות בזעי כי כוסלתא רכי הוה אתיא
איתתא מלביש לה כי היכי דלא לוסתכול בה וה"ל
דוכתא מאבראי למרמי ביה פרישי דאית ליה רמי ביה
דלית ליה חה אתי ויתבי ולא סיכסף וכי הוה מתרמי
ליה צורבא ברבנן אנרא מינה לה שקיל וכד הוה חזי
אינוש דלא אפשר ליה חה יחיב ליה פרישי ואמר ליה
זיל איברי נפשך : וימנא חרא שדר אביי זוגא דרבנן
למברקיה אויל לביתיה אתביעור וואכולינו וואשקניהו
ומך לחו ביסתרקי בליליא לצפרא כרכניה וואיחיניהו
לשוקא למחר סליק ליה לשוקא ואשכחינהו אמרו ליה
לישימינהו מר היכי שו אמר לחו הכי והכי שו אמרו
ליה דילמא שו מפי אמר לחו ברבי שקלי לה ואמרו ליה
דירך נונה ושקלינהו מינך : אמרו ליה במשנותא מינך
במאי חשרתין אמר לחו אמינא דילמא פדיון שבויים
איקלע לחו לרבנן וכסיפא לחו מילתא למימר אמרו ליה
לשטא ושלקיה מר אמר לחו מהויא שעתא אסתתיה
דרעתא לצדקה : הלש דעתיה ררבא על ראבי
איתחוי ליה בחלמא ואמרו ליה מסתייך רקא מנני
וכותך אכולא כרכא :

הלשא דעתיה דרבא אראבי לרבא לא חזי סלתא סלא
ממעלי יומא דכפורי למעלי יומא דכפורי ולאבי כל מעלי כפרא :
אכולא כרכא על כי בני עיר :

רב ברקא חזאה דיה קאי בשוקא רכי לפט אתא
אלהי ו"ל אחיו ליה א"ל מאי איבא בדאי שוקא
בר עלמא דאתי אמר ליה לוכא ארכי הכי אתא יהוה
נברא יהוה מסים מסאי אוכמא ולא רמי חזי רתכלת
בגלימיה א"ל רמי בר עלמא דאתי הוא קרא ליה ולא
אתא לנכוח אויל אידו אבהיה אמר ליה מאי עובדך
אמר ליה ויל ראידנא ותמא למחר כי אתא למחר אמר
ליה מאי עובדך אמר ליה זנרוקא אמא ואכרנא גברי
לחוד גשי לחוד ובלייא רמונא פגרייא בין גברי לגבי
כי היכי דלא ליעבדו איסור ובו חיונא בת ישראל דיהבו
עכו"ס עינייהו עלה מסרנא נפשאי ומצילנא ליה זוכנא
חרא איתרמי נערה מאורסה נבן ויהבו בה עכו"ס
עינייהו ובעו למנסא אתא דורדא דחרמא ושדא ליה
בשיפולה ואמינא לחו דיסתנא דיא מ"ט סיבת מסאי
אוכמי אמר מתאבל אנא על ירושלים : מאי זמנא לא
רמית חזי דאיוילא ביני עכו"ס כי היכי דלא לידעו
דידורא אמר הכי מה מילתא דענינא ובעו למינר
נזירתא מנלו לי ואמינא לחו לרבנן ובעו רחמי ומבטלו
לה זמ"ט כי אמינא לך אנא מאי עובדך אכרת לי ויל
האירנא ותא למחר : א"ל דבהדיא שעהא דהו גזירי
נזירתא ואמינא אויל כרישא ואשמעה לחו לרבנן כי
היכי דליבעו רחמי עלה דמלתא ויבטלונה אדרבי רכי
אתו חרי האריני א"ל הו גמי בני עלמא דאתי נינור
אויל לביתיהו א"ל מאי עובדיכו א"ל אנשי בדרה און
כי חיונן אינוש דעצבא דעתיה כדחתין ליה א"ל כי
חיונן בי חרי דאית לחו תנרא ביהי דדי גרחתין
דעבדינן כתי שלמא בדיי דדי :

רב ברקא חזאה קטיה מני חזאי : דבי לפט מקוס : א"ל
ר' ברקא לאיתו מי איבא וכו' : מסאי אוכמי מעלים רש"ס
סמורים שלא כמנהג הסודים : ולא רמי חושי ולא השיל לניית
בטליהו : א"ל אליהו לר' ברקא הוי בר עלמא דחיי הוא : קרי
ליה ר' ברקא להסוא גנרא : זנרוקא סומר צית האסורין של
חף : רמינא פורייתא ר' : משל חזי מעמי בין אכמים וגם :
דיהבי עכו"ס עיניהו עליו צית האסורין : איתרמי נערה
מאורסה דחזי צית האסורין דר' ר' : איתרמי נערה
כדס : בשיפולה כדלוי גדיה : דיסתנא דר' גסיס לה הוא
לאן פרסי : א"ל אליהו לר' ברקא הוי כמו בני עלמא דחזי נינור
ברייח סמחים ומסמחים בני חס : טריחינא צמילי דבדידותא
צינייהו עד דעבי סלמא דהנשא סלוס בין חס לחברו הוא אכד
מקדברים סלסס אוכל פינותיהן כע"ה וסקרן קימת לט"כ :

סדר תענית אלו פרק שלישי תענית מג

שנינו מרעין על החרב מפני שהיא מכה מהלכת
 'גמרא' ת"ר חרב שאמרו אין צ"ל חרב שאינה
 של שלום אלא אפילו חרב של שלום שהיא לך חרב של
 שלום יותר מפרע'נבא ארבע'נבשל בהן אישירו המלך
 שנאמר *וישלה נבא מלאכיה לאמר מה לי ולך מלך
 יודעה לא עליך אתה היום כי אל בית מלחמתי ואלהים
 אמר לכהלני חדל לך מאלהים אשר עמי ואל ישחיתך
 מאן אלהים א"ר יודעה אמר רב זו עכו"ם אמר הואיל
 וקא בטח בעכו"ם ויכלנא ליה וכתיב *ויורו המורים
 למלך ואישירו ויאמ המלך לעבדיו העבירוני א"ר יהוד'
 אמר רב מלמד שעשאוהו לכל גופו כככרה אמר רב יהוד'
 א"ר מפני מה נענש ואישירו שהיה לו לימלך בירמיהו
 ולא נמלך מאי חרב *וחרב לא תעבור בארצכם
 מאי חרב אי נימא חרב שאינה של שלום והבתיב
 *ונחת שלום בארץ וגו' אלא אפי' חרב של שלום והוא
 אינו יודע שאין דורו דומה יפה כי היה קא ניהא נפשה
 אתא ירמיהו לשוילי ביה הוייה רהוה קא מרחשן
 שפותיה אמר דילמא ה"ו אנב צעריה קאמר מלחא
 כלפי שמיא נחין עליה שמעיה רהוה קא מצריק דינא
 על נפשיה וקאמר *ציוק הוא ה' כי פיהו מריתי פתח
 עליה ירמיהו ואמר *רות אפינו משיח ה' וגו'
 חרב של שלום העוברת דרך ארצו מלכות לילך להלחם
 במקום אחר : מאן אלהים דקא"ל פרעה דקאמר חדל לך מלהים
 אשר עמי : אמר יאשיהו והואיל קאמר בטח פרעה בעכו"ם ויכלנא
 ליה וסיינו דכתיב ואל תשיב ראשך לא תשיבו כלום : כל גופו
 מדכהבו ויורו המורים דמשמע וירוש רבות ויורו המורים : ה"צ א"ר
 כל גופו עשו כככר'ול"ג מלמד : נענש ואישירו סנהרג : שהיה
 לו להמלך חס ילחם חס לאו : מאי דרש שנלחם בלא עלה :
 דא כתיב ונתתי שלום ולמאי הלכתא כתיבה רחמנא לחיודך
 קרא וחרב לא תעבור בארצכם אלא לחרב של שלום : וכיון דלחמ
 הקב"ה שלא יעברו נחלא עובדים על דבורו של מקום אלך נלחם
 בהם : שאין דורו דומה יפה אין דורו ונכ"י *וקומת למה
 נענשו והלא דרש את התקרא והסכים להלכה וי"ל שהיה ירמיהו
 מתנבא רעות על ישראל צימו והוכיחן על עונותיהם והיה לו
 לידע כי היו בישראל עונות נסתרות וכיון שלא חשב לכך ה"ל
 כליו מחיין דבברי הנביא :

מהרש"א נכשל בה אישירו כו' ר"ל דאי לאו קפידא אפי'
 חרב של שלום לא היה נכשל ואישירו לעשות מלחמ'
 אצל דרש דלפי' חרב של שלום איכא קפידא כדלקמן מיהו נענש
 על שלא שאל את ירמיהו שדליה היה מוחה בו כיון שאין דורו היה
 יפה והסוף קרא וחרב לא תעבור גומר צנכנות הוא דכתיב בזמן
 שישראל עש"מ : זו עכו"ם כו' מיהו הא דכתיב חר הני ולא
 שמע אל דברי נכו מפני אלהים גו' משמע שהוא קודש והכי איכא
 בתהום שכן אמר ישעיהו וספספתי מלרים נחלרים וזה שיש

הקליר כו' עיין פרש"י בזה אצל אלהים אשר עמדי לא משמע
 אלא כעו"ם מיהו יש לדקדק לקמן מאי קאמר ממי מה נענש
 ואישירו כו' הא מפרש ביה שלא שמע אל דברי נכו מפני אלהים
 דסינו נבואת ישעיהו וי"ל כיון דמשמע תיניהו הפרעה דקבעת
 בעכו"ם אמר יכילנא ליה והכנול נכני' וסינו' ונחא נמי הא דהולך
 לומר הואיל וקבעת בעכו"ם ולא נכני ליה בדרש דלפני חרב של
 שלום דאי לאו שבעת פרעה בעכו"ם לא הוה צ"ל ואישירו לעשות
 מלחמה עמו כננוא' וישעיהו ועוד כיון דלא מזהו היא לא צנכנות
 הוא דכתיב ודו"ק : *ויחד אדם לנפש חיה נשמה שנתתי
 בך הדיה כו' משום דלא כתיב בן נשאר כל הנצחיים כגון צומה
 מיה ועוף דים צהם ג"כ נפש מיה כמו צהם דרשו כן צהם וכבר
 נמי דרשו צה' קרא כהם דרשות ורבוני נמי דפליגי הכא אדר"י
 דרשי ביה הגך דרשות דבב"ר ופרש"י שחא ילעךך לבדיות כי אין
 כה להריות כו' ועוד נראה לפרש שחא ילעךך לבדיות כי לא
 יחדל לבדיון גומר ואין הנברות מרחמיין עליו שהוא עלמון גרם לו
 חולי ע"י כגוף :

דר"י מפי מה נענש ואישירו וכו' ותחיל דהיל' מפי שלא היה דורו
 יפה וע"ק מאי ממי שביה לו לימלך דהא כיון שדרש כהלכ' אפי'
 חרב של שלום יחולא לא היה יודע שחור' אינו יפה מה לו עור לאשלו
 לירמיהו וע"ק שח"ל דרשו במד' איכה שאלו לו פרעה ככה ואלהים אמר
 לכהלני מפי הקב"ה אני עולה ולא הסב ואישירו פניו ולא שמע אל דברי
 נכה מפי אלהים זה ירמיהו שח"ל ואישירו כן מקובלני מישעיהו ר'וספסכתי
 מחרים נחלרים ולא שמע לו אלא אמר לו משה רביה דרביך לא כך אמר
 וחרב לא תעבור וכו' והשאלה קאם כענש וגם אין להשבו מפני' שלא היה דורו
 על דברי נבוא ירמיהו ונראה כיון שירמיהו לא אמר לי ואישירו מפי הקב"ה
 בנינוא' אלא את' כן מקובלני מפי ישעיהו ר'וספסכתי כנחלים כנחלים יש
 להפניו יתקיים דבר ה' ולא יעבור דרך גבוליו כמ"ש משה וחרב לא תעבור
 בארצכם ולכן אמר מפי מה נענש וגם אין להשבו מפני' שלא היה דורו
 יפה שזה הוא טעם לפרעה נכה שבער דרך ארסם של ישראל ולא עבר על
 דבריו של מקום שאמר וחרב לא תעבור בארצכם לפי שלא גור כן הקב"ה
 אלא בזמן שכל ישראל וכפון אכל ביומן אפי' ישראל ונכין יש לעבור חרב
 של שלום דרך ארסם אבל דעיינן לא הוה ראוי לענש ואישירו להיות נהרב
 פידם ולענש בו י' לנביאות ולעשות נוסו ככברה כיון שסיה לדיק יעבור
 בא פרעה דרך ארצו ולא ירבו ואישירו ליה אחרו מפני שהיה לו לימלך
 ולימלך ירמיהו ויהוה דרש שח"ל א"ר חרב של שלום לא תעבור בארצכם
 ומחוק כן לא חשב דברי פרעה שאמר מפי אלהים אני עולה כדי שיתלך כי
 אחר שקרא דובר ועוד כיון דנראה לפרעה לומר חדל לך מאלהים אשר
 עמדי שבעת בעכו"ם לכך ולא להלחם בו ונ"ס' ולא הסב ואישירו ממנו מאי
 מחנו אלא לרמוז שבעת שלא הסב ואישירו היה ממנו מחמת העכו"ם
 שבעת בה פרעה נכה וגם לא שמע אל דברי נכו שאמר לו הקב"ה אמר לי
 לפי שבס הוא ואישירו בה מפי אלהים מבס דבר ה' אשר דבר פיו נעתי
 שלום כנרך וחרב של שלום לא תעבור ומחוק כן אמר את לבנו ויבא
 להלחם בנו' ועוד דעיינן שמה מ"ס ואישירו לדיק הוא ה"כ' פיהו מריות ה"כ
 מרה פו ית' שארבעה הוא נלחם ע"ה' אשר דבר וחרב לא תעבור
 בארצכם ונראה שאמר פיהו מריות על מה שאמר הקב"ה אמר לי וכן אמר
 לו ירמיהו מפי ישעיהו והוה פיהו מריות ופוס ספרספוי :

רבי יוסי ואמר א"ר יחידך רשאי לטקף עצמו בתענית עליו
 שחא ילעךך לבדיות ואין הבריות מרחמיין עליו
 אר"י א"ר מ"ט ררבי יוסי רכתיב *ויחד האדם לנפש
 חיה נשמה שנתתי בך הדיה :

ס
 ע"כ
 נראה
 ג

לסוף

סדר תענית אלו פרק שלישי תענית

לסוף לעשות נפש מתרומין לסגוף נפש לעשר לנרות כי אין זו כח
 להריות ולהתפרס יחיבשו דכתיב לנפש מיה החיים :
 זה ת"ר * ונתתי גשמיכם בעתם לא שכורה ולא צמאה
 אלא בנינונית שכו' שהגשמים מרובין משמשותין
 את הארץ ואינה עושה פירו' ה"א בעתם בלילי רביעיות
 ובלילי שבתות שכן מציינו בימי שמעון בן שמת שיררו
 להם גשמים בלילי רביעיות ובלילי שבתות עד שהיו
 זשים ככליות ושעורים כנרעיניו זהים וערשים כדגרי
 זהב וצוררו מהם חכמים דגומא לדורות להודיע כמה
 חטא גורם שנאמר * ועונותיכם המו אלה והמאתיכם
 מנעו הטוב מכם וכן מציינו בימי הרורום בזמן שהיו
 עוסקים בבנין ב"ה שירדו להם גשמים בלילות למחר
 נשבה הרוח ונתפורו העבים וזרחה החמה וכל אחד
 משבים למלאכתו להודיע שמלאכת שמים בידיהם :
 * שכורה לא תספה הארץ ויהר מדליי שמעטבין את הארץ :
 בלילי רביעיות שאינו טורח על בני אדם דאינו הולכין
 בדרכים מפני אגרת בח מחלה כדפרטינן במס' פסחים : שכן
 מציינו כלומר ואל' אין ספק בגשמים של ז' לילות (בשבת) מלינו
 ציינו שמעון בן שטח וכו' : וצוררו וקשרו : הרדודם סחר בנין
 דעורא וניה יפה ממנו זכ' באוקפין : (והזס נמי ו"ל שירדו ציינו
 הרודום צילוי רביעיות ושבתות וזה לאודיענו המיוסם שלמחר
 נשבה הרוח וכו') הרי"ף :

מרהש"א בלילי רביעיות כו' פרס"י קמ"א כו' אבל צילוי
 שבתות לא הולך להל' עמיה דליכא טעמא
 דאיסור מלאכה של הולכי דרך ורס"י בתומם נמי פי' צעקס צילוי
 שבתות ולא הוכיר צילוי רביעיות מלקח דפסיקא נקט צילוי שבתות
 משום איסור מלאכה מיהו ים לדקדק בזה האדן קאמר דכתיב
 צעקס צילוי רביעיות וצילוי שבתות למעוטי סאך לילות והא
 אמרינן צע"ש מעיקר' הוה שכיחי כל וימא וימנא חרס פגע' בר"ם
 בן דוסא א"ל גזריה עלך סלא חטבור ביישוב לעולם ונ"ל דודאי
 הכחוד צעקס לא תשמע לא צעק שאין בני אדם הולכין בדרכים
 וקודם דלתי ר"ח בן דוסא שמעט קרא צעקס בכל לילות מפני
 אגרת בח מחלת ולמעט הימים ופרס"י צפ' טקב צעקו ציליות
 סלא עריותו חתכס ופוא גרם ציליות וצרייתא דהכא דקמני
 צילוי רביעיות ושבתות למעט סאך לילות מעיקריה לבתר דלתי ר"ח
 בן דוסא בגזר עליה בשאר לילות והך דשמעון בן שטח דמיימי
 שירדו להם גשמים לילי רביעיות ושבתות לאו דוקא נקט הני דהא
 מוקמי ר"ח בן דוסא הוה הך דשמעון בן שטח אלא משום דצרישא
 דצרייתא נקט הני נקט נמי כפישא הכי וכפישא נמי ניתא מה
 פרס"י בתומם צילוי שבתות ולא נקט נמי לילי רביעיות משום
 דמסיק פרי"ע ד' דהני גזר עליה בכל לילות ואל' לא חזי למעט
 כל הלילות וצטעס לא תשמע אלא לילי שבתות משום איסור
 מלאכה וחש"ב דיימי שבת נמי הם דאיסור ואלכי דרך מ"ה הולכין
 לבתי כנסיות ומדקדוקי סהתי' כתיב הרה"ס ועי"ל הגשמי'
 בשבת גיוס לאו צעקס מקרי כדלמרינן פ"ק שמש בשבת לזקק

לעניים טנא' שמש לזקק וגו' ע"ס צמיוסיו וזו"ק :
משנה מעשה שאמרו לחזני המעגל התפלל שירדו
 גשמים וכו' מעשה זה כתוב יותר באורך
 כבריייתא ואת' ת"ר פעם אחת יצא רוב ארר ולא ירדו
 גשמים אמרו לו לחזני המעגל התפלל שירדו גשמים
 התפלל ולא ירדו עני עוגה ועמד בתוכה כדרך שעשה
 חבקוק הנביא שנאמר * על משמרתו אעמידה וגומר :
 אמר לפניו רבש"ע בריך שמו פיהם עלי שאני ככן בית
 לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאני זו מכאן עד
 שתרחס על בניך התחילו הגשמים מטפין אמרו לו
 תלמידיו רבי ראונך ולא נמות כמדומין אנו שאין
 הגשמים יורדין אלא להתיר שבותך אמר להם לא
 תמתו אמר לפניו לא כד שאלתי אלא נשמי בורות
 שיחין ומערות ירדו בועף עד שכל טפה וטפה כמלא פי
 חביות ושיערו חכמים שאין כל טפה פתחה מלוג אמרו
 תלמידיו רבי ראונך ולא נמות כמדומין אנו שאין
 הגשמים יורדין אלא לשחת בעולם אמר להם לא תמותו
 אמר לפניו לא כד שאלתי אלא נשמי רצח כדנה ונרכה
 ירדו כתיבין עד שיצאו ישראל מירושלים לחר הבית
 מפני הגשמים אמרו לו רבי כשם שהתפללת עליהם
 שירדו כך התפלל עליהם וילכו להם' עוד כתוב במשנה
 אמר להם צאו וראו אם נמית אכן הטועים ובכרייתא
 לא נזכר זה אלא אמר להם כך מקובלני שאין מתפללין
 על רוב הטובה אעפ"כ הביאו לי פר הדואה הביאו לו
 פר ובמך שתי ידיו עליו' אמר לפניו רבש"ע עמך ישראל
 שהוצאת ממצרי' אינך יכולין לקבל לא רוב טובה ולא
 רוב פורענות בעסת עליהם אינך ימלין לקבל השפעת
 להם רוב טובתך אינם יכולי' לקבל י"ר מלפניך שיפסקו
 הגשמים ויהא ריוח בעולם מיד נשבה הרוח ונתפורו
 העבים וזרחה חמה יצאו וראו הר הבית שמלא במהין
 ופטריות שלח לו שמעון בן שטח אלמלא הונו אחת
 גזרני עלך נדוי שאלו היו שני' כשני אליהו שמפתחות
 של גשמים בידי אליהו לא נמצא שם שמים מתהלל על
 יריך : אבל מה אעשה שאתה מתחטא לפני המקום
 ועושה לך רצונך כבן שמתחטא לפני אביו ועושה לו
 רצונו א"ל תלמידי לרחצני בחמין מוליכו' שטפני בצונן
 מוליכו' הן לי אטוים שקדים אפרסקים ורמונים ונותן
 לי עלך הכתוב אומ' * ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך :
 ת"ר כך שלחו לי בני לשכת הגזית לחזני המעגל * ותגור
 אומר ויקם לך אתה גורת מלמטה והקב"ה מקיים אמריך
 מלמעלה ועל ררכיך ננה אור דור שהיה אפל הארתו
 בתפלחך * כי השפילו וחאמר גיזה דור שהיה שפל *
 הגבתו בתפלחך ושה עינים וישוע דור שהיה שח
 בעונו והשעתו בתפלחך ימלט אי נקי דור שלא היה נקי
 מלשט

בב
 י
 ח
 ט
 כ
 ל
 מ
 נ
 ס
 ע
 פ
 צ
 ק
 ר
 ש
 ת
 י
 כ
 ל
 פ
 ט
 כ
 ז
 ח
 ט
 י
 כ
 ל
 מ
 נ
 ס
 ע
 פ
 צ
 ק
 ר
 ש
 ת

סדר העניית אלו

פרק

שלישי

תענית

מד

מלשחו בחפלתך וגמלת בכור כפיך כמה נמלט במעשה ירידך הברורים :

עונה גומא עגולה : בדרך שעשה חבוקוק כדמסרם בתרגום של תפלה לחבוקוק : על משמרתו אעמדה כמין בית אסורים עשה ויטב : ראיוניך ולא נמית נראה אחרך ולא נמות בנימוח : השתדל שלא נמות ברעב מפני עלותך גשמים : אכן בריעים שהנולא מליאה עומד עליו ומצוריה ואלס נמית אס נתקמה מים : פר הדראה להקדוה עליו ויעסה עליו סמוכה וינאלה לשלמים חונו בזמן הבית הים במרוין ופטוריות בול"רין בלע"ז ויאלו מלחמת הגשמים וירעו שלזכה ירדו ויהיו שמעתי לעז סי"עלם פוגג"ס : אלמלא חוני אתה וחדם גדול אהם : גדוי שמגדיו לכבוד הרב בהעמת דברים לא כך שלחתי אלא כך : בשני אליריו גירות עיור גשמים ומסתת גשמים צידו של אליכו גרסקין לא נמצא שם שמים מתחלל בחמיה שם אלו היה נשבע חי ה' אס יהיה על וחסר כי אס לפי דברי ואלה נשבעת פלון אהם וזמש עד שירדו גשמים נמלא סם שמים מתחלל על ידיך דוד אה זה זכאן לידו שזועת שוא : מהרצא לשון חושא מהלך ומותא : בני לשכת הבית סנהדרין : דור שרדיה אפל מרוב עטר שלא ירדו גשמים וירשעת בחפלתך מן המית שהנחת עליהם שזע :

מהרש"א בדרך שעשה חבוקוק בו דכל התחלל עומד על מקום אחד אלז מדתכיו ציה בלי ככול אעמדה ואחילצה וגו' דמשמע ליה דכני עונה במקום שהתפלל שלא יזהא וזמש עד שיהא נענה וטובה שיהא עגולה בו כפרש"י וע"ס זה נקרא חוני המעגל ר"ל סקיה מעגל עלמו שצורה עגולה : כבן בית בו ר"ל לא מפני גדולתו שמו פניהם עליו לא סליו כבן בית רגיל למיך כמ"ס ריב"ז לקחתי על ר"ח בן דוסא בפי"א וע"ס : אלז להתיר שבועתך בו אע"ג שאמר שזועתו עד שחרס על צנין בו אפסר שהתלמידים לא שמעו ממנו אלא לשון השזוע שאינו וז מכאן ולא שמעו סוף דבריו שאמר עד שחרס בו וחסנו שלא התפלל אלא שירד הגשם וזה נקרוי גשמי רצון ברכ'רב' בו כלומר ראו מלפניך כמ"ס יקי ראו מלפני כו' וגם סיהי'ראון יקרא שלא ירדו צונף וזרכה היינו זרכה מלפניך וזרכה מלפניו והיינו שאמרו זכרכה הגשמים וזרכה מלפניך שלא מדרך החיוב וזרכה מלפניו כמו שאמר בזרכה אונתה לך אודה שדך ה' כי טוב גו' לכן הביא פר הודאה : על רוב טובה בו הביאו לי פר בו נראה לפרש דמסר הדור שאין מתפללין על רוב טובה אע"ג דעונה זו רוב גשמים רפה היא כמ"ס לעיל שמשטשין את הארץ ולינה מוליאה פירות מ"מ הוי ככמו טובה כיון שמתחלה היה מתפלל ומצדק על הגשמים שהם טובה לעולם אבל אמר הביאו פר הודאה להקדוה עליו כפרש"י דהיינו להתודות שלא ישה עשה שבקם בישול על רוב טובה אבל ישראל שהולאה מוצרים בו הלה הדבר בהולאסח מוצרים הנשפת עליהם לא היו יכולין לעמוד כגון בנימוח דמיט ומי מרס לא היו יכולין לעמוד הנשפת עליהם

רוב טובה כגון זמן וזכלו לא היו יכולין לעמוד כמ"ס זו השפ' עזרנו בן שיעקב גו' וקף ה' מרה גומר : לא נמצא שם שמים מתחלל ע"י בו' עיין פרש"י אבל מלשון מתחלל ע"י נרא' לפרש עמי דאזה בל לדי שזועת שוא כיון שמתחת צידו של אלוה לעמוד הגשמים : דור שרדיה אפל הארת כי השפילו בו' נקטו ציה ד' דברים ע"ס הנסוקים שהם ענין א' לכאורה וי"ל שספרו כל מעטיו ציה כסדר שזכר לעיל ואמר נתחלה שלא ראו גשמים כלל היה דור אפל והארת אוחס נתפלת : שראו התחלת הגשמי' ונדעין היה דור שפל כמ"ס שלא בל מעט הגשם אלא להזיר שזועתך עד שהגבתו בחפלתך ללא גשמים ברוב טובה ועדיין הים שם שזוג' כמ"ס כמדומה שאין גשמים יורדין לא לאלד העול' עד שהסעתי בחפלתך שירדו נתקנו ועדיין לא פסקו עד שעלו להר הבית מפני הגשמים מפני שלא היה הדור נקי עד שמלעמן בחפלתך שפסקו הגשמים וסוים וגמלת צבור כפיך שזעשע ידך הצרויך רמו על פר הודאה שהציו וסמך ידיו עליו כפרש"י :

אמר רבי יהונתן כל ימיו של אותו הצדיק היה מצטער על המקרא הזה *שיר המעלות בשבוע ה' את שיבת ציון היינו בחולמים אמר אפשר ע' שגין בחלמ' רמי מי איבא דניים ע' שגין וימא חד דיה קאויל באורח' חוייה להדוא נברא דקא נטע חרובא אמר ליה מכרי חרובא עד שבעין שגין לא מעין פשיטא לך החיית ע' שגין ואכלת מיניה א"ל אנא עלמא בחרובא אשכחתיה כי היכי דשתלו לי אברהי אנא נמי אשתול לבנאי יתיב וקא כריך ריפתא אחיא ליה שינאא וניים הדרא עליה משוניתא ואיכסי מעינא וניים ע' שגין כי קם איתעך חוייה להדוא נברא דאכיל מהדוא חרובא א"ל ידעת מאן שתליה להאי חרובא א"ל אבוה דאבא אמר ודאי נימי לי ע' שגין הוא לחמריה דקא ילדה ליה רמבי דרמבי אול לביתיה אמר להו בריה דרמי המעגל היבא אמרו ליה בריה ליתיה בר בריה איתא אמך להו אנא הוא לא הימננה אול לבי מדרשא שמעינהו לרבנן דאמרי נהרא לן הא שמעתא האידנא כבישני דחוני המעגל דכר הוא עייל לבי מדרשא כל קושיא דהו להו לרבנן הוה מפרק להו אמר להו אנא הוא לא הימננה ולא נהנו ביה יקרא כדמיבעי ל'חלש דעתיה בעא רחמי דלימות ונה נפשיה אמר רבא היינו דאמרי אינשי או חברותא או מיתותא : של אותו צדיק חוני המעגל הוה מצטער על התקרא היה : שיר המעלות לשון עליו : היינו בחולמים כחלום נדמי גלות צבל סקיה ע' שהם : ע' שגים בחלמ' בו' נתמיה מי איבא דנאיים ע' שגין כלומר יס אדם יסן ע' שגים צבינה אחת : עד ע' שגין לא מעין פיר' שזעניה קמייחא יתיב חוני המעגל וקא כריך רישא : ה"ג אלא עלמא בחרובא אשכחתיה כי היכי דשתלו לי אברהי אנא נמי אישקיל לבראיה אהדרא ליה משונית' עלהה סביצין סן פלע' ואיכסי מעינא דלויני ולא אשכחיה סיסא :

שם תלים קט

ע"ו ע"ד

סדר תענית אלו פרק שלישי תענית

בני רמבי רמכי ולדי ולדות באלו הקנים (הנייס) מעוברת זכר
היה וזכר וזכר עליה והולידה : אמר להם של מהס בנו של חוסי
המעגל קיים הוא : נהירא דך שמעחא מוגהת לנו פמוטה זו
כאלו למדונו בחייו של חוסי המעגל שהיה מפרקה לנו ומגיה לנו
יפה : לא נהנו בו בקרא אלא כדברי דאיז באלא בנא דנבי מעסה
או מיתותא ול"ג הכא כדברי דאיז באלא בנא דנבי מעסה
דאיז אס און חזרונו של אדם נוהגין צו כבוד כפתח' נוח לו שימות
אזי נני משס דריוני לא כתיב דכפרים' (ל"ג מהיזי חיזי דגרוס
א"י ויס ליישב דמירוסלמי איתא עובדא דרב כהנא' כשמת ומיה
ואח"כ חתמי' דריוני והלטיגו עליו מה קלא בשמיא וכו' כמו כן
הלטיגו על חוסי שמת ע' שנים ומיה אחר כך וע"י פרסי' דל"ג
והגנו דשיך בנפך סי' זה וכס מקומו דא"י דרש"י סי' דל"ג ואף
דכתב ודוגמתו מלינו כסי' ס"ו וע"י. נמצער מי איכא דנייס
וכו' לפי שהפסק אומר בשבז ה' אס שיבת ליון שהיה וזמן הגלות
כחולם חלוס והיה ע' שנה ולא נקתיים ומיה נעשה לגלות המר
שלין למשך על התנחומין של זמן הגלות וכשידע דנייס ע' שני
ונקתיים כהנזב קבל נחמה שיחקיימו תנחומי הנביאים (הר"ף).
מהרש"א הינו בחולמים אמר מי איכא דנייס ע' שנין
כו' דלין חלוס בלא שנה ופרסי' ע' שנין בשניה
א' עכ"ל ואל"כ דחולמים בלשון רבים מ"מ חולמים תמצע בלי
הפסק וא"כ ע"כ שנה אח' הוא והשנין שמדמה שני הגלות כאלו
אינו רק בחלוס הוא וכפ"ג דמתי שנת אדם סקן ע' שנים כחולמי'
כמ"ס בנזיב כחלוס יעקב וזומר ועד"י ים לפרש דתזוך קוביא זו
נמי איכא דנייס ע' שנין כו' הוא מפרש לקרא דהיינו כחולמים
בלו' שהיינו בגלות בכל כחולמים כשנת אדם ע' שנים שאינו רק
בחלו' יעקב וע"י היה מלעשה סי' אחר' ופולמו של אדם רק בחלו'
שלין צו תמש ואמר דהוא אויל באורחא חויא להרוא גברא
דנשע חרובא בו' דהיינו שהראו לו כמו שהחזרז הוא כל ע'
שנין לא נחשב לכלום אבל נוטעין אותו לעשות פירות לאחר ע'
שנין כן האדם נכרא בערב שנת שיהיה טורח במעשיו עד ע' שנין
ואכילה פירות ושכרו הוא לאחר ע' שנין בעה"כ וז"ש הלי עלמא
בתרוב' אכתיח' בו' ששה"ו דמיון החרוב וגם אס השתדל לשעמי'
לא יזכה לאכול ממנו להיות חי אחר ע' שנין מ"מ צו זוכה לאכול
ממנו כו הוא במעשה הדיק בעה"ו גם אס הוא עולם עובר לו
מ"מ צו אוכל פירותו מותו כמ"ס ועשה חסד לאלף דור ואמר
אחת ליה שנת' בו' ניים ע' שנין בו' שהראו לו עוד כזה דודאי
דכשניה דקרא היינו כחולמים הוא דבר באשר וכמ"ס ש"ס
דניימי ע' שנין ורלא ג"כ שר דריה חלל פירות החרוב לאחר לו
שנין דלגיל שיקר החרוב' לאדם במעשיו בעה"ו לאכול מהס
אחר ע' שנין' ולא עברו ליה יקר' ברבעי בו' גם שראו צו שהוא
בעל חורה ונהרין ליה שמעתיחיה כשני דחוני הועגל מ"מ לא
ראו צו שהיה בעל מעשים כחוני ולכן לא עבדי ליה יקחא כדבעי
ואמר דבעי רחמי ומח בו' שלא הניע עדיין ומנו למות דלאתן ע'
שנין שהיה יסן לא נחשב לו לכלום ונרוסלמי מייחי עובדא דחוני

נת
ס

פ"ד
זכתי
א"י
כ"י
ה"י
במית

א' ה"ה
ל' ז"ב
כ"ה
ס
י
י"ק
ל"ג
ד"ה
כ"ה
ד"ה
ד"ה
ד"ה
ד"ה

המעגל שהיה צמורצן בית ראשון והיה יסן ממורצן בית ראשון ע'
שנין עד סניגה בית שני אבל זה המעגל דמתי' היה אח"כ זמן רב
צומן סמיון צו שנת וכתב בעל יפה מראה דמי חוני המעגל היו
זה דמתיחין הוא צר דריה הוא ע"ס ובספר' יוספין כתוב בשס
יוסף צו נריון שנהר חוני המעגל מחזן לירוסלים במלחמת בני
הכנעני' וזה המסיס עמי תלמודינו לפי שאלף מן העולם ע' שנה
בשינה אמרו עליו שנהר במלחמת האמים ולכן כשנא אשילו
צו דריה לא האמין לו :

אכא חלקיה בר בריה דחוסי המעגל היה והוא קא אולי
רבנן גביה כר הוי צריכי עלמא למישראל וימנא
דרא איצטרך עלמא למישראל שדרו רבנן אנה דרבנן
לקמיה למיבעי רחמי ותיהי מישראל אוילו לביתיה ולא
אשכחיה אוילו לגביה לדברא אשכחיה דהוא קא רפיק
יהבו ליה שלמא ולא אסבר ליה אפיה בפניא דהו מעקט
ציבי כי אהר דרא ציבי אהר כתפא וגלימיה אהר כתפא
כל אורחא לא סיים משא כי משא מיא סיים מסאי כי
משא בני הוימי ודוני דלינו למאניה כי איסתלק מהתם
אחתינו למאניה כי משא למחא נפקא דביתו לאפיה
כי מקשטא כי משא לביתא עיילא דביתו ברישא והדר
עייל איהו אבתרח והדר עיילי רבנן יתיב כרוך ריפתא
ולא אמר ליה לרבנן איתו כריכו פליג ריפתא ליוניקי
יהיב ליה לקשישא דרא ולוישראל תרתו אמר להביתו
ידענא דרבנן אמטול מישראל אתו ניקוס ניסוק
לאיגרא למיבעי רחמי אפשר דמירצי הקב"ה ואתי
מישראל ולא חיוק שיבותא לנפשין סקי לאיגרא קם איהו
בחד זויחא ודביתו בחד זויחא ובעי רחמי קיים סליק
ענא מויתא דביתו כי נחית אמר ליה אמאי אתו
רבנן אמרו ליה שדרו רבנן לגביה דמר למיבעי רחמי
ומייתי מישראל אמר ליה כרוך המקום שלא הצריך
אתכם לאבא חלקיה אמרו ליה ידענא דמישראל נחמת
מר הוא דאתא אלא לימא לן מר הני מילי דתמה לן מ"ט
כי יהבינן ליה שלמא למר לא אסבר לן אפיה אמר ליה
אגיר יומא הווי אמינא לא איפגר מ"ט דרא מר ציבי
אהר כתפיה וגלימא אהר כתפיה א"ל טלית שאלה היה
להבי שאילה לי ולהבי לא שאילה לי מ"ט כל אורחא לא
סיים מר מסאני' וכי משא למיא סיים מסאני' כולי אורחא
קא חוינא במיא לא קא חוינא מ"ט כי משא מר ברוימי
והני דלייה ללבושה אמה' מה מעלה ארוכה וזה אין מעלה
ארוכה מ"ט נפקא דביתו דמר לאפיה כי מקשטא אמר
ליה כדי שלא אתן עיני באשה אחת מ"ט עיילא היא
ברישא ומר עייל אבתרח והדר עיילינן אנן אמלתי
משום דלא בריקיתו לי כי כרך ריפתא אורחא ואתיוקי לרבנן
מר כרכו ריפת' דלא הנה נפישא ריפתא ואחיוקי לרבנן
טובת תם לא בעינא מ"ט יהב מר ליעקא קשישא חרא
ולוטרוא

סדר תענית אלו פרק שלישי תענית מה

הכסא כלו מחתבא כי הוה צבי מטרא מטמר נפסיה מרוב ענוה !
 ותאן דגרים ומחזיא את עלמו בצית הכסא כלומר מחתבא בצגדין
 כהאו' נכנס להסך את רגליו מרוב לניעות' ובחודשין גרים מחזי'
 עלמו בצית הכסא ופי' שנקן דינר לעני ולא רלה מיראכו העני
 ויתבייש ממנו וסחזיא את עלמו בצית הכסא ורש"י גרים צדיקי
 אנשי עד כאן לשונו החזקין :

מהרש"א ינוקי רבי רב כו' מפני שהיה מחביא עצמו
 בבית הכסא כו' ורש"י ו"ג סקיה מחזא עלמו
 צ"ל כלו מחתבא עלמו כי הוה צבי רחמי אמאי הוה מחזא
 עלמו מרוב ענוה ותאן דגרים כו' ע"ש פי' הכי דחוק ואינו שייך
 לכאן גם בחודשין דמפרש ליה דמחזא עלמו מפני עניי הוה
 דחוק ועיקר חסד מן השער וע"כ נראה לקיים הגירסא כפי פי'
 ראשון שרש"י דקדמר מה שלא שדרו וגו' דרנן לגביה למצעי
 רחמי כו"ש לעיל צמוי העגל, וצאנא חלקיה עד סהורנו הרצנן
 לישדר ליה ינוקי דני רב וקאמר דודאי גם לו שדרו וגו' דרנן
 אלא משום דכשרהניס שפלו אליו רנן הוה מיטמר ומחזא עלמו
 בצית הכסא שלא ימלאו אותו רצנן וכדי שלא יחזיק טובה לעלמו
 כראמרי' לעיל בצאנא חלקיה ולכן הולחנו אותן רצנן לישדר ליה
 ינוקי דני רב לגבוה שולכו אחריו גם צמוי' המחזא צ"ל כו' ויאמרו
 כך אבא אבא כו' ולהכי סמוך ליה הך עובדא דרבי יונה דעביד
 נמי הכי בצנעה כדי שלא יחזיק טובה לעלמו ואפילו מאנשי ביתו
 הוה מיטמר :

א"ל רבי זריקא לרב ספרא תא חזי מה בין תקיפי
 ארעא דישראל לחסירי דבבל חסירי דבבל רב ס
 הונא רב ספרא כי הוה מצטרף עלמא למשרא הוה א"ל ס
 חד לחבריה ליבנותך לבני הרדי ולבני רחמי אפשר
 דמתרצי הקב"ה ואחי מישרא תקיפי דארעא דישראל
 בנות רבי יונה אבה דרבי מני כי תהו מצטרף עלמא
 למשרא שקיל גולקא ואמר לאינשי כיתה אויל ואיחי
 בווא עיבורא אזל וקאי ברובתא עמיקתא דכתיב
 *ממעמקים קראתיך ה' וקאי ברובתא צניעה והוה מיכסי
 שקא ובני רחמי ואחי משרא כי הוה אתא לביתה א"ל ק
 איחי מר עיבורא אמר ליה אמינא הויל ואתא משרא קי
 רווח עלמאותו רבי מני ברית דהוה קא מצערו ליה רבי
 נשיאה אויל אשתתא אמרתא אבהו א"ל אבא אבא
 הני מצערו לי יומא חד ויה קא חלפי חתם אנקטי
 ברעיהו דסוסותיהו עד דקבילו עליהו ולא קא מצערי
 ליה ותו רבי מני יומא חד הוה שכיח קמיה דרב יצחק
 בן אלישיב א"ל עתירי רבי המא קא מצערי לי אמר
 ליענו ואיענו אמר קא דחקו לי ליעתרו איעתרו אמר לא
 מקבלא רביתאי עלאי א"ל מה שמה חנה תתיפה תהו
 גתיפתה אמר קא מרדה עלי אמר החזור תהו
 לשחריותה וחזרה תהו לשחריותה : רב י
חב יב א

ולושרא תרתוי דאי קאי כביתא והאי קאי בבי בנישתא
 מ"ט קדים סליק עגני מהאי זוימא דרוה קימיה רביהו
 למר לענא דידיה משום דאתתא שביחא בבית' ובקרבא
 הנייתא לעני יותר מדגברי אי נמי בריוני שכיחי
 בשכיבותן אנה קבעינא רחמי עליהו דנימתו' ואיהו
 דוה קא בעיא רחמי עליהו דלהירו בחשובה ואהררו
 רפי' כדברא עורר עדה : לא סבר ליה אפיה לא חתיל להס
 פניו : בפניא לפנות ערב כשהלך לציני : דליערו למאני'
 הגזיה צגדיו אחר תפסא שלא וקרעו : כי מקשטנא צמקטנין :
 אמטול מישרא כשניל מער צלו : לאיגרא לעלייה : זוימא
 זוימ' : מזוימא דרביהו מלכותו רוח סלכותו סס עלו העניס
 תחלה שניעת תחלה : אמר יומא דהאי שכיר יום הייקו : אמינא
 לא אופג' לא תכנעל מתלכותי כמו יומא דמישירי רצנן. (אע"ג
 דאילת שלום מזוה הוה ו"ל למבטל מתלכותו דהא פועל חור
 אפי' צה"י יום י"ל סקיה עני ודרי' לפרנסת בניו הקניס סהוא
 ג"כ מזוה כמ"ש בכתובות עושה זדקה בכל עת וכו' מהרש"א) :
 מ"ט דארי מר נשא העלות על הכתף אחת ולא קתנו תחת המשו':
 שאילה היא לרבי שאילה ל' להצטעק בה : לרבי לא אישלוהו
 ל' דמידרי עליה ציני ולמקרעי' : במי' לא חוינא מאי אית בהו
 ושמי' ישכנו דג או נחש : דלא בדריקיתו אחון אס כשרים אס
 או פרונים דאמר מר לעולם יהא צניעך כל אדם כליוסטיס :
 כתוב בחודשין ואף ע"ש סקיה הולך אחר אשתו ואמור אפילו הכי
 מוטב שילך אחריה כדי שלא תלך איהי צהדי התלמידים דשמא
 יבואו ליה עזיבה ע"כ (ועי"ל דהתם איכיו אחר אשה צנוק משו'
 חזא שדקדק צפסועותיהו והכא כניססחם לצית אין לדקדק שלא
 תהלך אשה צפני צעלה הרי"ף) (ולא תקפו להו סילנו הס צרישא
 והדר איכו ואמר כך הוה דרך צעל הנית לעולן צרישא ואחר כך
 האורח מהרש"א) : צבורת חנם דאניסו לא הוה אכלי דליגא ריפשא
 וקא תתיקא בהו עופת חנס : זוטרא קאי בבי בנישתא קמיה
 רביה ולא חקי כל יומא : דאיתתא שביחא בביתא כל שעתא
 וני מ'ריך עניא מויד אולא וכה' ועוד דמקרב הנאתה הנאות
 סקיה עושה לעני קרובות ומזומנות כגון לחס וקמח וקעניות סאן
 לעני עורח צהס אכל אנו נוקן להס מעות : אי גמי לסמי קדיס
 עננא מויתא דיהו : משיס הניך בריוני צורים עם הארץ :
חגון דחבא בר ברתיא רחמי המעלל הוה כי הוה
 מצטרף עלמא למישרא שדרו רבנן ינוקי רבי
 רב לגביה ונקטי ליה בשפול' גלימיה ואמרו ליה אבא
 אבא ה' לן מישרא אמר לפני הקב"ה רבש"ע עשה
 כשכיל אלו שאין מבירין בין אבא דיהיב מישרא לאבא
 דלא יהיב מישרא : ואמאי קיי ליה חגון דחבא שהיה
 מחבא את עצמו בבית הכסא :
 ינוקי רבי רב חינוקתא של צית רצנן כו' להמירך לצו ולכונן
 תפלתו : בשיפול' צבול' צגדיו : אבא אבא כך רגילין
 לקרנ' כיוחס שומר' אבי אבי : שאינן מבירין צון מנין לצניען
 כשמיס כסבורין עלי שאנו צניקין : ה"ג סקיה מחזיא ו"ג צניס

נמ
 סס
 צ"ג

סדר תענית אלו פרק שלישי תענית

13 למוקדם שהם עניים : פירא דכוורי מחילות של דגים ויני"ר
 בלע"י : מאן רפשע ביעוקא מי שהיה טופס ללא צני מיקרי
 סתמיקא לא רחל ללמו : משחיתא ליה בכוורי כי סכי דגמי :
 משדלמא ליה צדרי כוורי דגים : כי אול לבייתה ה"ג שניה
 מנודא לגוד' כלומ' שדוה מכותל זה שהו עומד צלדו לכותל אחר :
ד רבא נזר תענית' בעא רחמי ולא אחא מטרא' אמרי ליה
ס רבא רב יהודה בעא רחמי ואחא מטרא אמר להו
 ומה אעביר אי משום תנווי אנן עדיפן מיניירו דבשני
 דרב יהודה כולח תנווי בניוקין והו' ואנן קא מתני בש"ס
 וכר הוה מטי רב יהודה בעוקצין האשה שבוששת ירק
 בקדרה ואמרי לה זתים שכבשן בטרפיהן שדורין אמר
 היות דרב שמאל קא חזינ' הבא ואנן מתנינן בעוקצין
 תליסר מתיבת' ואלו רב יהודה כי הוה שליף חד מסאנ'
 אחא מטרא' ואנן קא צדחין כולי יומא וליל' דמשנת בן
 אי משום עובדא אי איכא דחוא מירי לימא אבל מה יעשו
 פרנסי החד שאין דורן דומה יפה' רב יהודה חזוהו לבי
 חרי דקא פרצי כריפת' אמר ש"מ איכא שבועא בעלמא
 יתיב עיניה והוה כפנא אמרי ליה רבון לרב כהנא בריה
 דרבי נחוני' שמעיה דמר דשביח קמיה בשמעת' ניעישוי'
 דלפוק לשוקא ונחוי מאי האי דאיכא בעלמא משבוה
 ועישוי' ואפקיה לשוקא הוא כנפ"י אמר מאי האי אמרי
 ליה אבסיפא דתמרי קיימי דקא מדובן אמר ש"מ איכא
 כפנ' בעלמא אמר לשמעיה שלוף לי מסאני' שלף ליה חד
 מסאנא ואתא מיטרא כי מטא למשלף אחרינא אחא
 אליהו וא"ל אי שלפת אחרינא מתריבני ליה לעלמי' אמר
 דכי מרי בריה רבת שמאל קאימנא אנודא דגדה פפא
 וחזינא להו להגו מלאכי דרמו למתי' דקא מייתי תלא
 ומלינורי לארבי ודה קימחא דסמירא ואתי כולי עלמא
 למזבן מיניה ואמונא להו מהאי לא תובגו דמעשה נסים
 הוא השתא אחו חוטי מפרזני' למחר אייתו חוטי מפרזני'
 חזון כ"ע' רבא איקלע להגרוני' נזר תענית' בעו רחמי
 ולא אתי מטרא אמר להו ביהו כ"ע תתעניתכו ביתו
 למחר אמר להו מי איכא דחו' מירי בתלמיה לימא א"ל
 רבי אליעזר מהגרוני' לרירי אקרין כחלמא שלם טוב לרב
 טוב מרבון טוב דמטוביה אויבי לעמיה אמר ש"מ עת
 רצון הוא בעא רחמי ואתא מטרא :

ה"ג בניוקים הוה תלמודא לא היה גדול לא בסדר ניקוס :
 האשה שבוששת ירק וכו' משום דמסתך צרכו : זתים
 שכבשן בטרפיהן שפרק טז דספרות : כי רוח שליף חד
 מסאנא משום עיניו : תליסר מתיבתא בעוקצין י"ג ישיב
 ס"ח וכלומר י"ג פנים איכא בקי' תתא דגמרי מסכת עוקצין : דחוא
 מירי ח"ו צדודי צדי : דומה יפה שלח היה דומה לחור יפה
 כ"ח (כמו דורו של דקיה וק"ל מהס"פ) : דקא פרצי בריפתא
 בנות שורקים הפט זה לוח כמתקין זה עם זה : שמעיה דמר כלומר

היה שמעיה למר לרב יהודה : ניעשייה דלפוק לשוקא יחוקא
 כלום האומר לחזרו צה ונטיל צבוק : דחוא כולי עלמא דמיקסין
 למיוזן תמרי צוקר : אבסיפא דתמרי פסולת של תמרים :
 מהריב כולי עלמא מרוב צבוקים : מלאתי כהוב פי' אחר שלוף
 לי מסאני כלומר אבן דתענית' מתרבת לעלמא מרוב צבוק
 רוחה ליבש דתענית' לדידי חוי לי מלאכים בשניה דרב יהודה
 ר"ל צלותה פטס דעמד רב יהודה הכי : הלא חול : דסמירא
 סולח וכן עלמו מוכרין אותו : אמר להו מעשה נסים כו' וכמה
 דאפשר להצחק מתעשה נסים יותר טוב ונכון : דפרזניא
 מציחין מלוחו מוקס :

מהרש"א שלף ליה חד מסאנא ואתא מטרא כולי עלמא
 סנדל אחד מה' עיניים דתבין פרי"ה והכל צבוק
 הוה קאי רב יהודה לא היה ניכר צבוס אחד מהעיניים להחיל
 צבוק ולקבל עליו תענית כ"ל בשליפת סנדל וקאמר דמיד סתחיל
 גם ציה בשליפת סנדל אחד הוה נכנה ואתא מטרא ואמר דאמר
 ליה הק"ה אי שלפת אחרינא חריבנא לעלמא אפשר תובו' דהעריח
 כ"כ קנו מעיקרא כי הוה עיניה להיוח כהנא בעלמא והשחא
 הדר לבקש שבעה ציפור מן האורך דכנר פיה נעטה בשליפת סנדל
 אחד לחזור שבעה צבוקי האורך ומיכו יט לדיקוק מאי הוה קיבול
 תענית זה בשליפת סנדל צבוק כיון שלא קבלו מאהמול בדקאמר
 לעיל וצ"ל דערא בשליפת קבל עליו בשליפת סנדל : הוא למלאכי
 כו' גט שהיה רב יהודה מתפלל ואתי מערא מ"מ לפי אוהה ענה
 עדיין לא היה שובע עד שהתלכיס הביאו קמחא דמעשה נסים
 וכסא"ל לא תזבנין מתן שמעיה נסים הן ולא היה ע"י שובע הקרה
 ה' למחר דחתין ארבי דחיוי מפרזניא בלא מעשה נסים והיה
 שובע : שלם טוב כולי' וצוקר הוהא אחרינן דחד ט' נמי הוה
 אוהה בחלוס סימן יפה לו וקיינו טראה הו' צכתא כדשמע
 ה"ס גבי הוהא הכי בחלוס אכל הכא צקריאס קאלמר דאשכח
 דלא סגי בחד ט' אלא בהאי תלמודא דתתא ליה שלמא טבא דשמעיה
 בחלוס ונראה לרב ע"י היינו על רבא שהוה היה רחש הישיב
 וגור התענית ומטוביה מש"ז לעמיה יס לפר' נמי על רבא דמסוני'
 של רבא וצוכותו מש"ז רבון ע"י שהוה הקב"ה יס לעמיה :

הוהא נברא דאחיובי נירא כבי דינא דרבא משום
 דבעל כותית נגדירבא וסית אישתמע מלחא כי
 שבור מלכ' בעי' לצעורי לרבא א"ל איפרא הורמוז אימיה
 דשבור מלכא לברה לא ליתוי לך עסק בהרי יהודאי דכל
 דבעין ממריהו עביר לוי א"ל מאי האי אברה ליה דבעי
 רחמי ואתא מטרא אמר לה הוהא משום זימנא דכמע
 הוא לבעי האירנא בתקופת חמו' וליתוי מיטרא שלתה
 ליה לרבא כיון דעתיך ובעי' דחמי ויתוי מטרא' בעא
 רחמי ולא אחא מטרא : אמר לפניו רכונו של עולם
 *באונינו שמענו אבותינו ספרו לנו פעל פעלת וגומר
 ובעינינו לא ראינו אחא מטרא ע"ד דשפור מרובי
 דמתווא לרגלא אתחוי לוח אבהו בחלמא אמר מי איכא
 דמטרא

ס"ח
 ס"ט
 ע"א
 ס"ב
 ס"ג
 ס"ד
 ס"ה
 ס"ו
 ס"ז
 ס"ח
 ס"ט
 ע"א
 ע"ב
 ע"ג
 ע"ד
 ע"ה
 ע"ו
 ע"ז
 ע"ח
 ע"ט
 פ"א
 פ"ב
 פ"ג
 פ"ד
 פ"ה
 פ"ו
 פ"ז
 פ"ח
 פ"ט
 ק"א
 ק"ב
 ק"ג
 ק"ד
 ק"ה
 ק"ו
 ק"ז
 ק"ח
 ק"ט
 ר"א
 ר"ב
 ר"ג
 ר"ד
 ר"ה
 ר"ו
 ר"ז
 ר"ח
 ר"ט
 ר"י
 ר"כ
 ר"ל
 ר"מ
 ר"נ
 ר"ס
 ר"פ
 ר"ק
 ר"ר
 ר"ש
 ר"ת
 ר"י
 ר"כ
 ר"ל
 ר"מ
 ר"נ
 ר"ס
 ר"פ
 ר"ק
 ר"ר
 ר"ש
 ר"ת

סדר תענית אלו פרק שלישי תענית מז

שתיה שנה זו שחונה ונשומה שחונה למימרא דמעליה
הא אררבה הא גריעותא היא אלא אם שחונה תהא
נשומה ואל תכנס לפניך תפלת עובדי רחמים ורב אמר
בר אבהה מסיים בה שמחה ררב יהודה ולא יעדי עמיד
שולטן מדבית יהודה ואי יהו עמך ישראל צריכין
להתפרנס זה מזה א"ר יהודה א"ר בכל יום ויום כת קול
יוצאת ואומרת כל העולם כולו אינו ניוון אלא בשביל
חנינא בני חנינא בני ריו בקב חרוכין מערב שבת
לערב שבת כל מעלי שבתא הוה רגילה רביהתו

דמחממת תנורא ושוריא קטורא בתנורא משום כסיפא **כת**
היא לא הריא שבבת' בישתא אמרה מכדי ירענא רמידי
לית לה איזיל ואחוי מאי היא אזילה וטרפה אנכא
איכספא ועיילה לאיררונא איתעביד לה ניסא דאשכחתי
לתנורא דמליא ריפתא ואנא דמליא לישא אמרה לה
פלניתא פלניתא איתיה מרדיך דחרך לך ריפתוך אמרה
לה אף אנא להביא עיילי תנא אף היא להביא מרדה
נכנסה מפני שמלמרת כנסים היתה א"ל רביהתו עד
אימת גוייל וצטער כולי האי אמר לה מאי נעביד אמרה
ליה מטיבותא הננווא לצדיק לעלמא דאתי בעי רחמי
דליתבו לך מידי בעא רחמי יצתה כמין פסתי ר ויהבו
ליה תר כרעא רפתורא דרהבא חוי בחילמי עתידין
דכולהו צריקי אבלי אפתורא דתלתא ברעי ואירי
דחתין כרעיה אמר לה ניתא לך דכולהו צריקי אבלי
אפתורא דתלתא ברעי ואן אבלינא אפתורא דשקיל כולי
מינייהו אמרה ליה בעי רחמי נשקולה בעא רחמי
ושקולה תנא גדול גם הארדון יותר מן הראשון דמיירי
מן שמיא מיהב יהבי משקל לא שקלי יומא חד בי שמש
חזייה לברתיה דהוה עציבא אמר לה בתי אמאי עציבת
אמרה ליה דאיהליף לי מנא דמשמא כמנא דחלא ורמאי
בשרנא אמר לה מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחמץ
וידליק תנא הוה דולק דולך כל היום כלו עד שנטול

דמטרח קמי שמיא כולי האי קום ואשני מדוכרך
דרתתי עליך מן שמיא שני רובתיה למחר אשכחיה
לפורייה דמירשם בסביני רב פפא גזר תעניתא חלש
ליביה שרף פינבא דרייסא (פי' מעט מידי) בעי רחמי ולא
אתא מטרא אמר ליה רב נתמן בר ואשעיא אי שרף
מר פינבא אחריתי דרייסא דהה אתי מטרא אכסוף
ותלש דעתייה בעא רחמי ותתא מטרא:

גביא מלקוח: איפרא הורמין כי פמה איפרא מן יומי סדיס
היס לה: בעי שבור מלכא ללעזריה: אמאי מלי עביד
לכו: א"ל דכל איתת דבעי אתי מיטרא: וימנא דמיטרא הוא
ואסילו לא צעו נמי אחיה מיטרא: שלתה ליה לר בא דהתתא לי'
לרבא (בעי שבור מלכא ללעזריה): אבותינו ספרו לנו אצל
בעיננו לא ראינו כלום עכשיו הרהא לנו נפלאותך: דשפוך
מרוכבא דמחוחא שקלמו מים מן המהונות עד שטעפין בחולות
ויורדן: לרגלא לנהר מתקל: אשני מטרח אל תכנס במטרח
הגולה: רמיז' שם בסביני' שיקפה המעט מתחתת כספניוס
דבעי מלכתי פגלי למקטליה וכן משמע פרק הורנו: פינבא קטרה
(פינבא קטרה רחמנא): אי שרף מר כלומר צדמותא אוכל כמו
שורפה מים יזי אכל מר חדא פינבא כף לת' תדוים' כמות' גורת
קטניה ואכלה וקדר בעי רחמי לא עשית ניסא מלש דעתיה:
מחר' א' פועל פועלת בימייהו כו' ק"ל הוא כפסר סגילי'
על כל ניסוס שפעל הקב"ה מיניו קדם ורבא נתמין

הכא כפסלתו על שפועל הניבא שפעל כוה להביא מטר שלא צומנו
בזמי קדור תמים ואזני אמר ליה מי איכא דטרח קמים שמיא כולי
האי להבי' מטר' שלא צומנו דלא דמי לזמנא שעשה כן גבר ישרא'
ואזה עשה כן כשניל שבור מלכא דדמי תמנא שלא ללורך שני'
דוכתיך כו' גרא' כי הו' ויין שניתן להם רשות לטווק מיתהיליהם
מקום הזקן ואין להם רשות להסיק במקום אחר ואשר שיהו הוא
ככלל שאמרו בתנ"כ' עו"ם מליים רעיו ונאמני סיינו רעיו כשלימותן
נאמנים כשנעשתן: שרף פינבא דרייסא ובעי רחמי כו' הא
ודאי כיון הגזר רב פפא תעניתו צו ציום לא הוה אכל צו אי לאו
דתלים לבינה כדאמרוין ורב נתמן דלחייך עליה סיינו על צעס
ואכל קודם דבעי רחמי ותפאלל כפרס' אי נמי דהוה ליה לתעס
לגר מועט כדון חולס שנותין לו לאכול ציום הכפריים ולא ה"ל
לגרין טעבא דרייסא האו מרובא:

כו רבי חנינא כן דוסא דהה קא אויל באורחא והיה דארי
צנא דמילתא אררשיה אתא מיטרא אמר לפניו
רבש"ע כל העולם כולו בנתא וחנינא בעער פסק מיטרא
כי מנא לביתיה אמר כל העולם כולו בעער וחנינא
בנתא אתא מטרא אמר רב יוסף מאי אהניא ליה
צלותיה רבין גדול לגבי רבי חנינא בן דוסא דתנן בן
גדול מתפלל תפלה קטרה בבית התיעון שלא להביעית
את ישראל מאי מצלי רבין בר רב אדא ורבא בר רב
אדא תרתייהו משמיהו דרב יודנה אמרי יד"מ ה' אלהינו

תריס
מס
עיקר
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
ס'
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ק'
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ק"י
ק"יא
ק"יב
ק"יג
ק"יד
ק"טו
ק"טז
ק"יז
ק"יח
ק"יט
ק"כ
ק"כא
ק"כב
ק"כג
ק"כד
ק"כה
ק"כו
ק"כז
ק"כח
ק"כט
ק"ל
ק"לא
ק"לב
ק"לג
ק"לד
ק"לה
ק"לז
ק"לח
ק"לט
ק"לס
ק"לסא
ק"לסב
ק"לסג
ק"לסד
ק"לסה
ק"לסו
ק"לסז
ק"לסח
ק"לסט
ק"לסז
ק"לסח
ק"לסט

סדר תענית אלו פרק שלישי תענית

לפי שאין לי סודות : מאי אהניא וכו' שהיה מחלל אל יבנס חפלה עובדי דרכים ואע"פ כן שמע הקב"ה הפלח רבני מינאי וספק מיעורא : שהערה חמה ומחי מעלותה הוי וכו' : ושדא קיימ' שהיתה מטלת בחגור דבר שמעלה עמן כרי פיהו כסודין הצנינים שאופה בחגור מתחת כסופא שלא היה לה מה לאפות בחגור : אמנא עריביה מולי' בנש' : מרא דהיינו ענין רחף שרודה ש פת מן החגור : אף היא לדביא מרא נבנסה שלא היתה שואלת משבצת' שכנתה דירעה נספן אשתגדה לפי שהיתה עלומתה : מרא בלע"ז מוס"ר : ה"ג דמתליף לי מנח דמסחא נמלא דמחרת וכו' : אמרו ליה קא מפסדי עידן שהן אובלה מן הירק שנבגוה של אחריש : א"ל אם עזי קא מפסדי וכלינני דרבי ואניס ואם לא קא מפסדי כל מהל ומחל לייסוף דובא בקרנשא :

תהי ליה הך עיני אחרי הבאונים מנחה היו ולא נדעו להבעלי' ויהי שומר אבדה והעם סאמרו כן משום דמחר' לעיל די לו נקב הרובין אלהא דלא היה ליה מיד' אחריו ע"כ מנחית כתוב בספר אדר רז' הניח המסכן הוי ליה עיניס וכו' עמי וכו' ושד' אחרו הבתי' און מגדלון כהנה דקה כאל' אחר רב פתח משעב' ועבר' אדם על פתח ביתו וזכית שם תרנגולין ומלאן אשתו של רבי חנינא ואמר לה אל תאכלי חסילין וכו' וכו' כלימ' ורבי מערין אוחן ומכרין וקנה דמדיין' עיניס : פעם אחת עבר אוחן אדם שאבדו ממנו התרנגולים ואמר לחברו כדלן' הנהי התרנגולים שלי שמע ר"ח א"ל יש לך כהן סו' א"ל כן נתן לו סימן וטעל אח העינים וכו' עזי דאייני דוני בקרנייהו (מכאן נראה שאין זה לשון החלמוד אלא חסידים' נבנס נבנס הבית' וגם קשה היקר קנה עינים הא און מגדלון כהנה דקה כאל' לכן יוצר נספן גרסח הווש' וכו' וק' אהרש"א) : סימין עשאן שלא נבנסו הקחות אלא חסידים' פתגמו לאותן קרות כני פיהו קרות אהובת כל לבן' : לשנא אהרשא סיפיי דער המתל הו כסדר ולא יוצר : ל"א סיפיון היו קרות של מליות היו כמעשה גם נדקדק להם חתיכות קשות לארצין :

הרמב"ם : תהי ליה הך עיני אחרי הבאונים מנחה היו ולא נדעו להבעלי' ויהי שומר אבדה והעם סאמרו כן משום דמחר' לעיל די לו נקב הרובין אלהא דלא היה ליה מיד' אחריו ע"כ מנחית כתוב בספר אדר רז' הניח המסכן הוי ליה עיניס וכו' עמי וכו' ושד' אחרו הבתי' און מגדלון כהנה דקה כאל' אחר רב פתח משעב' ועבר' אדם על פתח ביתו וזכית שם תרנגולין ומלאן אשתו של רבי חנינא ואמר לה אל תאכלי חסילין וכו' וכו' כלימ' ורבי מערין אוחן ומכרין וקנה דמדיין' עיניס : פעם אחת עבר אוחן אדם שאבדו ממנו התרנגולים ואמר לחברו כדלן' הנהי התרנגולים שלי שמע ר"ח א"ל יש לך כהן סו' א"ל כן נתן לו סימן וטעל אח העינים וכו' עזי דאייני דוני בקרנייהו (מכאן נראה שאין זה לשון החלמוד אלא חסידים' נבנס נבנס הבית' וגם קשה היקר קנה עינים הא און מגדלון כהנה דקה כאל' לכן יוצר נספן גרסח הווש' וכו' וק' אהרש"א) : סימין עשאן שלא נבנסו הקחות אלא חסידים' פתגמו לאותן קרות כני פיהו קרות אהובת כל לבן' : לשנא אהרשא סיפיי דער המתל הו כסדר ולא יוצר : ל"א סיפיון היו קרות של מליות היו כמעשה גם נדקדק להם חתיכות קשות לארצין :

הרמב"ם : תהי ליה הך עיני אחרי הבאונים מנחה היו ולא נדעו להבעלי' ויהי שומר אבדה והעם סאמרו כן משום דמחר' לעיל די לו נקב הרובין אלהא דלא היה ליה מיד' אחריו ע"כ מנחית כתוב בספר אדר רז' הניח המסכן הוי ליה עיניס וכו' עמי וכו' ושד' אחרו הבתי' און מגדלון כהנה דקה כאל' אחר רב פתח משעב' ועבר' אדם על פתח ביתו וזכית שם תרנגולין ומלאן אשתו של רבי חנינא ואמר לה אל תאכלי חסילין וכו' וכו' כלימ' ורבי מערין אוחן ומכרין וקנה דמדיין' עיניס : פעם אחת עבר אוחן אדם שאבדו ממנו התרנגולים ואמר לחברו כדלן' הנהי התרנגולים שלי שמע ר"ח א"ל יש לך כהן סו' א"ל כן נתן לו סימן וטעל אח העינים וכו' עזי דאייני דוני בקרנייהו (מכאן נראה שאין זה לשון החלמוד אלא חסידים' נבנס נבנס הבית' וגם קשה היקר קנה עינים הא און מגדלון כהנה דקה כאל' לכן יוצר נספן גרסח הווש' וכו' וק' אהרש"א) : סימין עשאן שלא נבנסו הקחות אלא חסידים' פתגמו לאותן קרות כני פיהו קרות אהובת כל לבן' : לשנא אהרשא סיפיי דער המתל הו כסדר ולא יוצר : ל"א סיפיון היו קרות של מליות היו כמעשה גם נדקדק להם חתיכות קשות לארצין :

מרש"א להביא מרהבה נבנסה מפני כו' עיני פי' רש"י נראה פירושו לפירושו דר"ל דמניי סמלומתה בניסי' הוא השע' למה לה כלל מרה בניין כיון שלא היה לה כלום לאפות וקאמ' מפני סמלומת' בניסי' ולכ"ה היה לה אגנא שלא חשטרך לשאל משכניה ודקאמר דחויא אגנא מלא לישא כו' אשכח שלא היה לה אגנא בניית אלא דכל זה בנס היה שלא חרגוה מבררה שאין כלן אגנא ולישא אכל כמרא נופא משמע בדלאו הנם היה אלא שהיה לה כמדקה : חד כרעא דפתורא כו' נראה הרמז בזה כמ"ס בג' עמודי' עולם על הארצה ועל העבודה ועל גמילות חסדים בעולם עומד דכשול' אלו שלשה עמודים נצרה החולם כדני שזכה בהן עולם הבא ואלו הם ג' כרעי ורגלא פתורא שיהיה לדייקים לעמוד בשכרן העובד ואמר דבעי רחמי ליתן לו משכרו בעולם הזה ויהיו חד כרעא דהיינו שטר הפזלה שהיא העבודה שהיה מחפזל עכשיו והיה רגיל להפזל כן על כל צרה שלא תבא כמפורסם בכתבי דוכתי' חו לה כחלמא ששהי' חסד בעולם הבא מזה הכרעא שהוא שטר הפזלה והעבודה בעי רחמי כו' ושקלוהו שוקיה לו סכרו משלם צעק"ב ואמר גדול גם כו' דמשקל לא שקלי כו' וסוף בעינין סאמרו סרד קנה כהנה מעולם לא יצתה מזה עונה משי הקב"ה וחזר בכו' ע"כ : חד בי שמישי פסי"י היינו ע"כ ולא שמישי טעם עכ"ל ונראה דני שמישי דקבל' ודמק' טעמא לבניס

רבי אלעזר בן פדת היה רחוקא ליה מלחא טובא עבר מלחא ולא היה ליה מיד' למשעם אשכח כרא דתומא שרא לפומיה חלש ליביה ונייס' עיילו רבנן לשילי' ביה חזיוה דבכי וחייך ונפיק צוציאתא דנורא מאפותי' כי אתער אמרי ליה מ"ט כבה מר וחייך נפק צוציאת' דנורא מאפותי' אמר להו דהואי שכניה ואמרי' קמי' עד אימתי אידבר ואילו בהאי דחוקא ואמר לי אלעזר בני ניתא לך דאהרביה לעיל' והדר אביריה ואפשר דמכרי' בשעתא דמוזני אמרי קמיה רבוני דעלמא כולי האי ואפשר אמרי ליה שני דהיי נפישו או דחיינא אמר לי דחייית אמרי לקמיה אי הבי לך בעינא ואמר לי בהאי אנרא דאמרת לא בעינא וידכנא לך ועלמא דאתי' תלימר נדרי דמשכי אפרסמא דמעונת' כיון אמרי קמיה רבונה דעלמא כולי האי ותו לא א"ל ולחברך מאי ניתוב לה אמרי קמיה רבונא דעלמא ומנכרא רלית ליה קא בעינא ומחין באקוטלי' אפותאי ואמר לי אלעזר כרי אברך כרי גירי :

סו
סז

סדר תענית אלו פרק שלישי תענית מח

אין מהרצותהם שום וכל אחד נכוח ומאמנו של הצדור לחתום עליהם לפני חמה ופני יחושע כפני לבנה חיו לה לאומה ברוח אוי לה לאוחו כלומה ועל כן גאל עוד מדרגה למעלה מן המדרגה שטרד לו וקומו המשיבה למרד מהו איש צדור דרמו לחי למעלה כי כל אחד יס לו מדרגה מיוחדת לפי מעשיו ואחר לו ומחולן דלות ליה בעינא

מהרש"א רחמי שכינה ואמרי בו' וקא דכתיב כי לא יראנו האדם וחי מוקמינן לה ס"ס החולץ היינו צאם מקלרוא המאורה : **דאדריב עלמא בו'** ללאורה חינו (דומה) להמריב כל העולם משום שיסתנה עמו של ר"א ונוסמות היסנות יותר מדוקדק יחול לך דאפניה לעלמא מרישא בו' דאיכא לפרוש על ר"א קאמ' להסך עולמו ולבוראו שנית וזולתי סכונו כבאן על גלגול השמו' אפשר דמתילידי בשעתא דמוני בו' כמ"ש מול שעה גורם דהיינו שעת הלידה וכמ"ש חיי וזני ומזוני לאו בזמנא תליא מילתא אלא בזמנא גס אפסר לבטל המול כמ"ש פ"כ דשנת מכל מקום מנכין לאדם מוכותיו וזה שאמר צהאי אגרא דאמרת **לא** צעינא רלה לומר דלא צעינא לטולל משכר צהאי לעלמא והיינוה לך שרך משלם לעלמא דלחי שלמה עשר נהרות דאפרסמונו בו' מדמה תענוגי עולם הנא בעולם השמות לאפרסמונו שהוא מלחא דרמיני שהוא המוש הקרוב לזכר רומני כמ"ש כל השמה ההלל יה אויה דזר שהשמה והנה בו' הוי אומר זה הרינו ומספר י"ג דנקט על שם מדות טובות שהם שלש עשר וראיתי צמר יאן דגרס טימ עשר נהרותא בו' ובקד זנו ע"ש י"ב צנולי אלכסנו שהם צנולות עמיס למספר צנטי בני ישראל הקבועים צ"ב צנולות ונכנר י"ב מעיינות מים הנמשכים ויולאים משם של י"ב צנולות בו' עכ"ל דלית ליה בעינא בו' ופרש"י צנמרא ל"ג נספר רזני ונספר שלי קרוב עכ"ל ונראה לפרוש שא"ל הקב"ה מה שאלה מנפק יוקר וגו' מתלק עולם הנא של מברך אתן גם לך ואמר ליה דודאי מה שמוכן לחברי הנדיקים איני מנפק כמה שאמרו דאין אדם נוגע כמה שמוכן לחברו אבל אלא מנפק מגדנא דלית ליה זכות ליהן לג חלק בעולם הנא שתתן לי חלקי וכמה שאמרו צפרק אין דורשין דהלדיק נוטל חלקי כשנא ערן וירשע נוטל חלקי של לדיק כצגיהסם ומייתי ליה שם מקראי יק"ל : אמרי כך גירי בו' עיין פרש"י ונערוד פירש גירי כך גירי כך שונה הגאון ופירש צרכה היא וכך אמר ליה לעמיד לכל גרים שגורו כך כמ"ש עיור כך נדמי עכ"ל :

רבי אלעזר בן פרח אמרנה היה והוא הנקרא מרש דארעא דישראל צמסכת נדה צעל הוראה היה וכו' שמש ר' יומנן אחרי מות ר"ל והיה דחוק עני : **עבר מלואה** הקיו דם : **ברא דתומא** עלה של שום : **הלש ליביה** תעלף : **עוצימא** נוטף : **מאפותיה** מהמוטם שלו ואית דמסרטי מתלמו : **כולי האי ואפשי** צחמיה : **לחורזי** כולו עלמא צעינא עלי ועדין אפשר אמרנא ואלתי סך ספוקא דלמא לא מתרמינא כשטקא דמווני : **החיות נפישו** או דחיינא מיני שמייתי ככר הם רבים ממה שאני עוקר לחיות : **אמר החיות** מה שכבר חיית מרובים ממה שאני עוקר לחיות : **וחו לא וני אין** אהם נותן לי דברים אחרים : **אמר לי** ולחברך מה הייבנא ואל' : **נמאל** דלית ליה קא צעינ' : **ומחיון** באסקוטלא צנודל כלומר צאלצנו גירי חיי אשלח כך וצדימותא לעלמא אכה אוקר מעט צאלצנו והיינו צולמא דנפק תלפוחים שמדביק אצבע לרדה עם הגורל ומכה בלפרון האצבע וזה פירוש אסקוטלא : **וטעמא** דקא צני מפני שא"ל שכינה שמיו מרובין שכבר חי ממה שפוקר לחיות ועממא דחייך משום י"ג נהרותא לרמוך כסן ולטילל כהן מזה לזה * זה מלאכי צפרש"י מונה :

הרשב"א חיי רוח שיקפה בעיניו אומר הקב"ה יחיו נבאי ולא תה שאר אמרי ליה עם היות תלפוח צנולות או ברות הקודם ואם ראה הפסד היה מרואת אלהים בחדרנה מתחדנות הצנולות או מרות הקודם אפשר ורואי לרואת כחובו ובעיניו שאינו אצוליה ואלהה את ה'אומר אל ה' ואמר נחל לו דלפניה לעלמא ולחורזי תירע אפס דחיותילית בצנולא דמוני להרות כשרואת העולם כסודרו ולכלית הכוון שייב החכמה לרואת העולם כהכטרו השמיני ונפליהם עד שלם יתפוס ויבנה על סודרו זה בעלמו וינה שיקפה על הארץ צעינא גופסיה וצניט והחיים ובעיניו שאמרו פתועה קטן בני חיי וחיותו לאו כזמנא תליא מילתא אלא בתליא תליא מילתא וחסר לו הסי' ונלה לו העיניו ברוח ביה הסדר אם יוקטן וחסר זה חסדינו לעמוד מתחננים על הארץ כחייב חסדותו מה שהוא ע"ס ואם הוא צפלימות חסדינו ונחלו להסך כלו צנטינו כללו לא נברא העולם אלא צנטינו עכ"ל לא יבא חן המשיים רקיה שחיותו אלו מדרס סודר הנבלים והחול ואלתם ברבי היחול כל העולם כלו לא נברא אלא צנטינו חיינא בני ותמלא בני זי לו נקב מרובין מע"ש לנ"ס וכאלתם צרבי עקביא שרואה לו למשה מורינו וסרוי סוקלין כסרו ויתחבק או דרמ לזרבי העולם אל ידענו רק בעל תשע שקוק כר עלה מתחבה והתחבק או דרמ לזרבי העולם אל ידענו רק בעל התחבה * ואתם התובע וזה שהדברים האלו הם בעולם שהיה והפסד אינן עיקרים שאין להם קיום ויעברו ויתחלפו התחלפות האמן ומה שאין לו קיום או לו ענין ואכור עם דבר הקיים התחמד ואל"ס החסידים בעלי הקיום אין להם נדברים הגבתיים אם יבא מזה האותו או הספר שלא יתאזה דבר לתה שהיא הפני נא"כ אין הדבר קיים מחלוא לזברים הנפשיים כהן הפכו והוא אמרו דחיינא טפי א"ל הייתא א"ל אי הכי לא צעינא רותו לתה שאמרו ולומר הסבות החובבות ויבאו אל תכלית ויכלו ככלות האומן ויעברו כחו עבר הוינן קודם צננונון ואל"ס אינו רוצה בזה שאין כהם התאות האתני' לתי שמתדבר אל הקיום רק לזברים הקיימים לא לנפשיים ואמר צהאי אגרא דאמר ה' לא צעינא רוחה בו ארש ספרדא נכסו מן האותו הגביות עד שלא רצה בו ונדקק בצנולות הוסף בתלמו וישא לתענוגי נפשי ונכר הרבה יותר ממה שהיה ביה תופסת ונות כמו אבר צחיתו הכליות ויהי שימד י"ב נהרות אפרסמון רתו לעלי הנות ולפי שאפרסמונו הנכנר כבדתיים הגבתיים רתו לעלי התענוגי הוא הנפשי מחורף עוד ליה תענוגי האפרסמון נריתו ורית דק כצננונים עד שדמו אומר ר"ל לנכס ויחיי סודר דבר שהנכס נהיית ממנו ונ"כ יחשו תענוגי הסבות לרית האפרסמון שהוא תענוגי הדיק החשע את הנכס והוא הענין הנרתי כדיל השירים לרית שמדין טובים ומיני י"ב נהרות אפרסמון חניין רק חנין חקרי כעין אשכ יבול לדיק וקס"ה עשרת מוני' ויסקר ה' עליכם ככס אלקי עמיים שכל אלף האשמות לא תליתו מחנון או נמתח טובו ורומינו כהם י"ג מות' אלתרו ופי' לא נכר ידעמ' שגדיקי'

רבי חמא בר חנינא נזר תעניתא בעי רחמי ולא אחא מטרא א"ל ורא ריב"ל נזר תענית' ואתא מטרא אמר להו דא אנא ורא בר לינאי אמרו ליה ניתי ונכרין דעתין אפשר דתרבי צבורא לבירור ובעי רחמי ואתי מטרא בעון רחמי ולא אחא מטרא א"ל רצונכם שיבא מטרא בשבילנו א"ל הן אמר רקיע כסי פניך לא כסי אמר כמה עיני פני רקיע כסיא בעינא ואת' מטרא' לוי נזר תעניתא בעי רחמי ולא אחא מטרא' אמר לפניו רבש"ע עלית וישבת במרום ואין אתה מרחם על בניך אחא מטרא ואטלע' אמר ר' אליעזר לעולם אל ישית אדם

ר"ל

סדר תענית אלו פרק שלישי תענית מט

הצנים וגו' כולו שממנין מים נתן שהיוסוכין נראו בארץ שאים נאים אלא תמנה לתצרה ככך זה שאינו יוצא אלא משנה לשנה ועת המזמר הגיע ומירות החב (חב) קול החור מללך דונסה לבור הרגוף שור חור שצפסע שמוסוכין מים הוא חור אומר כן ל"א כמשמע הנלנים נראו והמזמר הגיע בשהם שקול החור נשמע : מהרש"א בשמנסכין מים בהן תהום בו' קול שני רעים בו' ה"ס ז' נמיסו שהו נתן נוסך היין שנכל שנה וניסוך המים שנוסכף נתן כלי שיתצרכו להם נשמע שנה כדלמרי' פ"ק דר"ה והיינו ז' רעים נתן ואמר קול על סם שצעת ניסוכין במקדש שהו אומרים עליה' שיהם נקול ומייחי ליה שנא' תהום אל תהום קודא לקול צנורין דהיינו שהו' מילא וההום תחאה כל אחד קודא לתצרו שימעה לקול צנורין דהיינו לקול שור שהיה במקדש על יין והמים שסכוו נתן צנני מפלים שהם צנורין של השחקין : האי ריריא אמרי לעינא בו' צנני דיומא שמיס ליה צנ' דקולו הולך מסוף עולם ועד כושו וסם משום דמימי לעינא כלוי נראה לפרש על מול שור שהוא חמודס אייר שבו סוף הגשמים כדלמרינו צנ' מלקוט בניסין וכיון סילא ניסין ויררו גשמים אינו סומן צרכה ואמר פרישא פמוקיה בו' כמו שפי' הערוך אהיהו דמרק הנוול דרב כהנא פרישא פמוקיה סיה פוי נראין שחוחיו כמשחק כלל שעה בו' היין סם והכי נמי הכא הכי קאמר שחוחו מול שור נראה כמשחק נמולו טעבר הורה נשערו על דרך שהורו מול שעה משחק לוי וקאמר קהאים זין תהומה עילאה וזין תהום תחאה דהיינו שמוול שור הוא עומד בצמים שמדול זין מים עליונים שהוה הפום עילאה וזין מים תחתונים שהוא הפום תחאה כמו שנאמר ויעם אלהים את הרקיע ויבדל זין המים וגו' וההוא מול שור אשר ממוצע ציניהם ואמר למים עליונים חבור מימין למטה לארץ וכן ציפין קוד' אייר מוולו אומ' למים תחתונים' אצט מיומד למעלה על הארץ ומייחי מקריא שחוחה הגלגוס נראו בארץ וגומר דלעיל מיינה כתיב הגשם חלף הך לו אחר שכלו ימי הגשמים כבר ציפין וכלו גשם ציפוח תחמה נמולו עלה ציפין על ידי נלנים שגרוהו בארץ דהיינו נסמי החג שחמה כבר צנני מפלים שנארץ ואמר שעת המזמר הגיע ושמע שור ואמר של מקדש ואמר ועל ידי זה וזכין להיות קול החור שהוא מול שור נשמע צנורינו ובת"ס פ"ק דיומא שקולו הולך מסוף עול' ועד כושו כמפור' סם :

ע חנו רכנ מעשה ברבי אלעזר שנור י"ג תעניות על הצבור ולא ירדו גשמים באחרונה התחילו הצבור לצאת אמר להם תקנעו בקרים לעצמכם געו בכביה וירדו גשמים' שוב מעשה ברבי אלעזר שירד לפני התיבה ויאמר ארבעים ועשרים ברכות ולא נעשה ירד ר"ע אחריו ואמר אבינו מלכנו אבינו מלכנו אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה אבינו מלכנו שחטנו לפניך אבינו מלכנו רחם עלינו אבינו מלכנו עשה עמנו למען שמך מיר נענה כסבורין העם שוה גדול מזה יצאת בת קול ואמרה לא מפני שוה גדול מזה אלא שוה מעביר על מרותיו וזה אינו מעביר על מרותו :

מעשה ברבי אלעזר בן תורקוס : י"ג תעניות שהתענו והלכו עד שגמרו י"ג כמתן עברו ואלו ולא נענו וכו' : הרחיילו הציבור לצאת מציח נכנסת : קבריים תקינתם צמיח אין לכם אלא לנו קצרו עלמיכם מפני הרעב : פ"א קברים הקנתם לעלמיכם על שאתם יוצאין שאינכם מתפללין על הרעב שלא יבא : געו לעקו כמו אם נענה שור : ירד ר' עקיבא אמרו : ה"ג והונו מרנו רבנן כלומר על ר"ח שלא נענה ואורו שלפי שאינו לדיק כרבי עקיבא לא נענה :

אמר רבי אלעזר בשמנסכין את המים בהן תהום אומ' להבירו אבע מימין קול שני רעים אני שומע שני *תהום אל תהום קודא לקול צנורין וגו' : אמר רבה לרידי חוי לי האי ריריא דמילא לעינא תולתא ופרישא שפוחתה וקיימה בין תרומא תתאה לתרומא עילאה לתהומא עילאה מ"ל השור מימין לתרומא תתאה מ"ל אבע מימין שנאמר *הצנים נראו בארץ עת המזמר הגיע וקול החור נשמע בארצנו :

אבע לשון נחל ונצט : קול שני רעים גמי שיתון שעתה המזנח דהיינו בצני ספלים אחד של מים ואחד של יין ונותקיים כפי חוטמין אחד ענה ואחד דק כרי סיוו כלים צנח אחת : תהום אל תהום קודא מים עליונים ומים תחתונים : צנורין אומן ז' מפלים : האי ריריא מלך הממונים על הגשמים כך הוא ואפי' אצרי מול שור דמי לביטל ול"ג חלקה : בין תרומא עילאה לתתאה זין הרקיע ולוקונוס הויא חובק ארע' ורקיעה : תרומא עילאה מים עליונים : אבע מימין חובה לקעלה מניחך : לעילא אמר ליה השור מימין השקן מימין לארץ :

ישאל לחור שאין נעשו מחליף לא מיד ולא אחר זמן וכן אם נאמר את ולא נאמר החור הייתי מושלל אחרו שאינו עושה פירות לא מיד ולא לאחר זמן ואלתו מדמים הדיוק לשיטה כמו שכתבנו שדומה לחור בכל שרשיו כצמיחה מיד ודומה אחרו בכל שרשיו כצמיחת שאינו אובל פירותיהם כע"ז ועם זה שכתבתי יתחאר שנאמר רבה ספר נחמד ד' לק"ט אמרו לדיק נקמר מה תורה אם נעקרה אין לה מיליים כי הדיקים אין להם מלפין כשעה שהם מחים שאלו והסוכות מלפין חלאל וקס' עובא אך אחרו כך הדיקים אין להם מיליים והרי החסילי ג"כ לארו שמועו מחליף וא"כ נס יס מיליים לדיקין' ועם י"א הוא מתחאר נדקדק בסוף ח"ל שאלתיו אין להם מיליים כשעה שחמים כולו' צננר זה הם שנים לחור אבל לאחר זמן מחליפין בלוי :

ע חנו רכנ מעשה ברבי אלעזר שנור י"ג תעניות על הצבור ולא ירדו גשמים באחרונה התחילו הצבור לצאת אמר להם תקנעו בקרים לעצמכם געו בכביה וירדו גשמים' שוב מעשה ברבי אלעזר שירד לפני התיבה ויאמר ארבעים ועשרים ברכות ולא נעשה ירד ר"ע אחריו ואמר אבינו מלכנו אבינו מלכנו אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה אבינו מלכנו שחטנו לפניך אבינו מלכנו רחם עלינו אבינו מלכנו עשה עמנו למען שמך מיר נענה כסבורין העם שוה גדול מזה יצאת בת קול ואמרה לא מפני שוה גדול מזה אלא שוה מעביר על מרותיו וזה אינו מעביר על מרותו :

מעשה ברבי אלעזר בן תורקוס : י"ג תעניות שהתענו והלכו עד שגמרו י"ג כמתן עברו ואלו ולא נענו וכו' : הרחיילו הציבור לצאת מציח נכנסת : קבריים תקינתם צמיח אין לכם אלא לנו קצרו עלמיכם מפני הרעב : פ"א קברים הקנתם לעלמיכם על שאתם יוצאין שאינכם מתפללין על הרעב שלא יבא : געו לעקו כמו אם נענה שור : ירד ר' עקיבא אמרו : ה"ג והונו מרנו רבנן כלומר על ר"ח שלא נענה ואורו שלפי שאינו לדיק כרבי עקיבא לא נענה :

אמר רבי אלעזר בשמנסכין את המים בהן תהום אומ' להבירו אבע מימין קול שני רעים אני שומע שני *תהום אל תהום קודא לקול צנורין וגו' : אמר רבה לרידי חוי לי האי ריריא דמילא לעינא תולתא ופרישא שפוחתה וקיימה בין תרומא תתאה לתרומא עילאה לתהומא עילאה מ"ל השור מימין לתרומא תתאה מ"ל אבע מימין שנאמר *הצנים נראו בארץ עת המזמר הגיע וקול החור נשמע בארצנו :

אבע לשון נחל ונצט : קול שני רעים גמי שיתון שעתה המזנח דהיינו בצני ספלים אחד של מים ואחד של יין ונותקיים כפי חוטמין אחד ענה ואחד דק כרי סיוו כלים צנח אחת : תהום אל תהום קודא מים עליונים ומים תחתונים : צנורין אומן ז' מפלים : האי ריריא מלך הממונים על הגשמים כך הוא ואפי' אצרי מול שור דמי לביטל ול"ג חלקה : בין תרומא עילאה לתתאה זין הרקיע ולוקונוס הויא חובק ארע' ורקיעה : תרומא עילאה מים עליונים : אבע מימין חובה לקעלה מניחך : לעילא אמר ליה השור מימין השקן מימין לארץ :

עב סס

עא סס ס"ה תנ

בשלושה פרקים פרק רביעי תענית

יט משנה מעשה שנזרו תעני בלוד וירדו להם גשמים קודם הצות אמר להם ר"ט צאו ושתו ועשו אותו יום טוב יצאו ואכלו ושתו ואותו היום עשאתו י"ט ובאו בין הערבים ואמרו הלל הגדול אידו דלל הגדול ירדו לה' כי טוב כי לעולם חסרו ירדו לארזי הארזנים כי כו לעולם חסרו : נמרא ולימרו הלל מעיקרא אבוי ורבא ראמרי תרווייהו לפי שאין אמרים הלל הגדול אלא בנפש שבעה וכרס מלאה אני והא רב פפא איקלע לבי בנשתא ראבי גובר וירדו גשמים להם קודם הצות ואמ' להם אמרו הלל הגדול והרר אכלו ושתו שאני בני מחוא דשכיחא בהו שכרות :

פליגי ק"י

דרש"י ז"ל לא כתב דבר צפי' זה ולמדנו מכאן חובלת גדול וכו' שהסודים כמחול הקטן לא היו מתיקין טובה לעלמן והיו יראי חסא וחולין בעלמן כל דושי שפסד לתבז כמו בענין זה סוף ע"פ סוראח מלשון המטה האחרונה שצערק זה שהיה סנה לצור אם ירדו גשמים ביום התענית בתמלחו לו בסופו הלא במפתח תמיד חשש ואמר שאם היו מרזיין לפני הקב"ה לא היו לריבין לתענית אלא חקף ומיד כשהתפלל מוריד הגשם יצא מטר : (וכתב מהרש"א ז"ל ממצע דלא בתענית יחידים קאי מצעתי והו' לריבין להטעתה גם בלילה שמשפיקין מצע' ומ"מ סגורים היו דשכח הא' לצבור שלא הסתילו עדיין עיקר התענית שהוא ביום וק"ל) ה"ג ליתרו הלל הגדול מטיקרא : אלא בנפש שבעה מתוך שכחונו נזן נזק לחס' לכל צר נאה להאמר על סגצט : ראבי גובר ס' אדם לו מתקום : דשכיחא ברו שכרות ופשי ולא יאמרו הלל הגדול מתום הכי אמרין הלל קודם שיאכלו וישאו :

תוספות שאני בני מחוא דשמיני כח שכרות ולכתי האו אמרים הלל הגדול קודם שיאכלו וישאו ונפסקי דמירא עובדין לומר שארית ודוקא בנפיקי דמירא קודם החפיה אבל בשעת החפיה אין לחזקין ואתו אלא בנפש שבעה וכרס מלאה :

בג' פרקים בשנה פרק ד

משנה אלו הן מעמדות לפי שנא' צאו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי הארץ קרבני של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו התקינו נביאים הראשונים כ"ד משמרות על כל משמר ומשמר היו מעמד בירושלים של כהנים ליום וישראלים הגיע זמן המשמרה לעלות כהנים ליום עולין לירושלים וישראל שבאותו משמר מחבטנים לעריות וקורין כמעשה בראשית ביום הא' *בראשית ויהי רקיע בב' יהי רקיע ויבטו המים בג' יהיו המים ויהי מאורות בד' יהי מאורות וישרצו המים בה' וישרצו המים ותוצא הארץ בו' תוצא כולם הארץ ויכלו השמים והארץ וכל צבאם פרשה גדולה קורין אותה בשנים הקטנה ביהודי בשחרית במוסף ובמנחה נכנסין וקורין אותם על פה בקורין ק"ש ע"ש

ע"פ ספר חסידים

במטה לא היו נכנסין מפני כבוד השבת י נמ' מנא המ"מ כו א"ר יעקב בר אחא אמר רב אשי אלמלא מעמדות לא ע"כ נתקיימו שמות הארץ שנאמר *ויאמר ה' אללהי במה ארע כי אירשנה אמר אברם לפני הקב"ה רבש"ע שמא ישראל הזואים לפניך ואתה עושה להם כדור המכול וכדור הפלגה א"ל לא אמר לפניו רבש"ע הודיעני במה אירשנה אמר לו קחה לי עגלה משולשת גומר אמר לפניו רבש"ע תינת בומן שבה"מ קיים בומן שאין כ"ה קיים מה תהא עליהם א"ל בני כבד תקטני להם סדר קרבנות בומן שקורין בדם לפני מעלה אני עליהם כאלו הקריבום לפני ואני מחיל להם על כל עונותיהם :

מנא הני מילי שנתמדתה קורין במעשה בראשית : אלמלא מעמדות עסקי קרבנות ישראל עושין הם היו כלק בשעת ומכהם נלון עתים וארץ העומדק בנכוסם און מתקיימו : כאנשי דור המבול שאלתר שהם כלק און העולם מתקיי' והאיל פלג עסקי קרבן העולם עומד לכך קורין אבוי מתעד צעריה' במעשה בראשית : עגלה משולשת נזמן רמו לו שהקריבו פר ושעור תורים וזני יונה : מדוכין במה אדע כי אירשנה ובי הילך אפשר שאברהם יהיה קורא הגר לעמו שישאל ארץ מהנזרה אלא ה"ק בליון וכות אדע שרשעה בני שמה כשעתוא לפניך ארס עושה להם וכו' :

מדרש"א *כא רוד והעמיק על כ"ד שנא' בשנת מ' למלכות כו' מיימי ליה מהאי קרא דצדק דמחזי סס מיימי כ"ד משמרות כתיב בשנת מ' למלכות דוד ונזמר דמשמע דלוי קבע הכ"ד משמרות וכבר היה שמואל מתוהאף פריך מהא דצדק דוד ושעאל כו' דמשמע דקרווייתו תקנינהו : כ"ד משמרות עליו כו' פשחור ואמר כו' תפרש"י מצעתי לא דפסחור לא כתיב גבי כ"ד משמרות כו' עכ"ל ויש לישב דמצינו פסחור בן אגמר הכתן צימיו ורמיה ואומר כתיב גבי כ"ד משמרות כד"ה אלא דבנית שני נעשו בני פסחור למשפחה גדולה כדמשמע פ"י יוספין שאמרו סס ד' אלמים עבדים היו לו לפסחור ונמטנו וע"כ נחלק פסחור משאר בני אמר לתשמר אחר אנל קשה לי צענין זה שאמרו כתיב דלא עלו רק אל' ד' משמרות ונפסק' דסוכה אמרין צמעטת סת צילנה כו' שהיה צנית שני צימיו עט"ס ואמרו סס דפסחור מלוגס סל משמרה דציבא וי"א דנכנס ויבצב כו' משמע מכל זה דמשמרו' דצילנה ויסבב פהא מכ"ד משמרות היו קיימים עדיין צנית שני : במה ארע כי אירשנה כו' אמר אברם כו' לפני פשטי דקרא כפרש"י בחותם שאל אות על צמרת הארץ והכי יאסא צפ"ד דנדרים דאיכא לת"ד דנעטע על זאת כמשמע סס חקמי הא כתיב והאמין נה' וגו' דלס האמין על צמרת הזרע למא לא האמין על צמרת הארץ ולכן דרשו כהא דבמה אדע וגו' לא כקורא הגר הוא לשאל אות אלא שאל לידע בליון וכות יתקיימו שלא יעשו בלה נזמן מתנול ע' ויסיק מיקרא מסורס אדע במה אירשנה והשת

בשלושה פרקים פרק רביעי תענית

מה עשו יראי המא(וכשרים) שבאותו הדור הביאו גזירי עצים ועשאו כמו סולמות והניחו על כתיפם הלבנו להם ובינו שהניעו אצלם אמרו להם לזכין אתם הולכים אמרו להביא שתו גזולות משוכך שלפנינו בשלם שעל בהפינו כיון שעברו מהם פרקוס והביאים לירושלים עליהם ועל כיצוא בהם נאמר *ובר צדיק לברכה ועל תענית ירבעם בן נתנאי ובר רשעים ירקב :

זאת הצרייפת הביאו גזמורא צפירות המסנה וז"ל זמן עלי כהנים והעם ע' בלחז בנין בני ארם בן יהודה ככ' צתמו בני דוד בן יהודה ככ' בלב בני טרעוס וכו' עד כט"ו בלב בני זקוף בן יהודה ועמסה כהנים ולוים וכו' ובני גונבי עלי ובני קולעי קליעות ועל זה סאלו בצרייפת מה היו בני גונבי עלי כו' וזה סי' המסנה זמן עלי כהנים והעם שמתנדבים עליה תקשה באלו הע' זמנים היו הכהנים והעם מתנדבים להביא עליהם והיו מקריצין קרבן אותו היום ואפילו היו עמים הרבה למערכה היו אלו מתנדבים ומקריצין באלו ע' זמנים : בני ארם בן יהודה כששעלו בני הגולה הם התנדבו תמלה בלחז בנין ומסיק להם עמים עד כ' צתמו שהתנדבו בני דוד וכו' והוא בן יהודה ובני גונבי עלי ובני קולעי קליעות ומעשה ארם הסי' וזה סי' הצרייפת פרדסאות נוערין פרס לשון פרכת דרכי' דילות כמו דיומדי שני סרים שמומדים ככ' מקומות : קליעות תלמים יבשים שנתקשו אותם עבולין ועל שם הכלי שקולטין אותם כו שמו מקלוע קרי ליה קליעין כמו ועשו צתקליעות ומתנדבין בלחזמלין במבתשת שלפנינו שהוא צתקוס אחר לגימם צתמור וכו' גונבי עלי על שם שגונבין לצ הסומרים לפי שמראין להם העלי שעל כתיפיהם : עלי פישעין בלע"ו : סלמאי נקראין על שם הסולמות : נתוצתי ע"ש סתאיו ופורקין הסולמות :

מהרש"א בני גונבי עלי כו' משי' הרע"ו צתמני' נראה דע"ש סקיה גונבין לצ הסומרים ע"י העלי להביא צבורים היו קורין אותם גונבי עלי ודחשיב להו ככלל מתעסקים בעלי קרבן משי' כהם בעלמם בני סלמאי שהביאו סולמות כו' ע"כ תוכן דבריו ואין נראה מתרשי' אלא דמה סלמרו הן הן בני סלמאי דכעין מעשה זה עשו ונראה לפרש דאלו בני גונבי עלי נחשבו ככלל גזורי עמים משום מעשה זה גופיה שהיו גונבי עלי דהיינו סלמח גם העלי לירושלים לבקשו שם לגזרי עמים למערכה וכן משמע מדקלמר בהך עונדה גופיה סלא יביאו עמים כו' ולא יביאו ציבורים כו' דהיינו מתרפו עבדי צבא כהם הביאו כבורים וגם העלי לקרבן עמים ולכן נמי נקט צבאי עונדה קחא לשון כשל כשרין שזכותו דור ויראי מעא דהיינו כשרין להביא צבורים ויראי מעא להביא עמים סלא הינעל עונדה קרבנות המזכרין על החטא אבל צאוד עונדה לא קלמר אלא יראי תשא דלא איירי רק בקרבן עמים : פעם אחת נגזרה כו' שלא יביאו עמים כו' ושלא יביאו כבורים כו' יש לתת טעם שגזרו על בני דברים אלו לפי ששני דברים האלו היו מנוחים בשמחה בקרבן עמים כ"א עשה צינמן יוס שמחה וי"ע וכן בנזורים היו

הראשונים והוא שאמר בענינו רבי במולד כך נחמתי מני סאלו ליתר ר"ל ליתר ארם הראשון ובני טרעוס חלם וזל חזק כמו סלמח בנזורים כהם חלומים גדלו הכה כיום ה' ליתר כמתמר בבית כפר' ר"ל תמלה חותו היום דוגמא ליתר ככלל ג' ליתרם כה האדם לא חלמם יתר תמלר היום והוא אומרנו כלל בס סלמאי מסמר שהיו מתענים כשי על יורדי הים לפי כהם כ' הים חזקת המים וע"כ יום ה' לעולם קרב לעול ויחר נתיב מוביל ויום וכן כנ' הלאמי מדברות ועבר לוחם עמים וכו' על סכרה סלא סבול על התעניות מני כבו נכחו התאורות והמטהר תמלה סולח ר"ל תמלה כמתרין וי"ן לתמו שם כו מלחם וכו' תמלר כרוב הוא תמלר כשלאו סל"ר סמטין כן לק"ש ככ"ו ונתקין לו נכמה ימיה והענין כיומא כשגשו סמטין רבני וסלמות וכו' כמו סהיה כו' סהיה הרחמן ובענין היום סהיה סהיה ויחוד תמלה וסח כבת וכשם תמלון כשם הצרכה ר"ל כו או נכרה כשם העולם ונדרר תכל בלאו כשם נכסה לכל העולם והמטהר ויתרו מתנו כשכח היום ועבר ונראה כשם סהיה וסח כה כיום סהיה וכל כן אחרו כצורך להרים עלי כהמים כמותו סבת כדי לתק הלב נרתי העוב לפי סהיה הענין את הגשם ותתקין וכצריח סכבת תמלה ונכרה או סהיה העולה חזקה וזוהי לתק את כהם בלחז :

מהרש"א ר' תעניות בשני על יורדי הים כו' מנזאר ע"פ מ"ס צתק הרחמ"ה גד' לריבין להודות בנזולו מתוך דרסן והסיוריו הים והלגי מזכר וחולה סתקראס והיולא מניית האסורין וה"ג אמרין כהא דהיו אנשי משמר מתענים ד' פניניות להליל את כל מי סהוא צתוך לרה אחר מד' אלו כגאי על ארדי הים ובנ' על הולכי מדתר ובד' על מולי סל אסכרה ובנ' על ענדות סלא יפילו סהולד כסולד דומה לולא מניית האסורין וכפרס"י נתן טעם לכל אחר אהדי תעניות צינמן ויש לשיין כזה דא"כ מאי קאמר ובע"ש לא היו מתענים וכן כשכת וכן בלחז כשכת מ"ע לא היו מתענין סל לייכא כהו עממא להשעמת כהו כמו גד' הימים דקאמר כהו עממא להשעמת על ד' לרות ולכ"א צינמן וי"ל דיעה לתתודא דליכא כוס טעם סריו להשעמו"ג גם באלו ג' הימים אי לאו משום הני עממי דקאמר שמכרישין סלא להשעמות כהו : *אלא בראשית בב' מ"ט ה' פסקים כו' וחגן הקורא אל יפתח מג' כו' סל דלח תקשו ליה נמי סל דמני פרק הקורא עומד דלח פותחין מ' פסקים ככ"ה ד"ל כמ"ס ה' המסכת ס' דפרס' עמלק דלא הני רק ע' פסקים ונתמוס דמתפסיק עינא אין לחוש ס"ג הבל :

עה תנו רבנן מה הם בני גונבי עלי ומה הם קוצעי קציעות כח אמרו פעם אחת נגזרה נזרה על ישראל שלא יביאו עצים למערכה ושלא יביאו כבורים לירושלים והושיבו פרדסאות על הדרכים כדרך שהדשיב ירבעם בן נתנאי שלא יעלו ישראל לרגל מה עשו יראי המא וכשרים שבאותו הדור הביאו סלי כבורים והפסם בקציעות ונטלו עלי על כתיפם כיון שהגיעו אצל פרדסאות אמרו להו להיכן אתם הולכים אמרו לעשות שני ענולי רבלה במכחשת שלפנינו ובעלי שעל כתפנו כיון שעברו מהם עמרום בסלים והביאים לירושלי' תנא דם הם בני סלמאי הנתוצתי * ת"ר מה הם בני סלמאי שלא נתוצתי אמרו פעם אחת נגזרה נזרה על ישראל שלא יביאו עצים למערכה והושיבו פרדסאות על הדרכים כדרך שהדשיב ירבעם בן נתנאי שלא יעלו ישראל לרגל

בשלישה פרקים פרק רביעי תענית

לנורחא יצאתה ב'ת קול ואמרה אותו רמון מוזמן לחיי העולם הבא :

וכפל החמיד לפי שגורה מלכות גורה מלהקריב עוד: הדיעמד צלם בהיכל השעמדה מנשה כדמפורס בתרגום ירושלמי

צפר' השמים כסאי וגומר: על אבותינו דור המדבר אם יראה אדם נאמרים האלה הדור הרע הזה את הארץ: ביתר עיר גדולה

וזכו ישראל דרין זה: בו' בסיון נתנו ספירה ליה שנו' בסיון שהוא לתורת מנחם הדבורה עלה מנש לקבל הלוחות וידר וסדר הלוחות ביום י"ז בחמו דמו' בסיון וז' בכלל עד י"ז בחמו איכא

מ' יום שעמד משה בהר כ"ד בסיון וי"ז דחמו הרי מ' יום וני"ז בחמו דהיינו מ"א יום ירד וסדר את הלוחות: גמרא לא אשכחן

קרא אלא לתמו מרבותינו: בר'אשוני' בגלות בגל שניה בגלות ארם: ופעם שהסר ננצטל החזיר בו ביום נחן סקוק שומם

דהיינו הועמד אלם צהיכל: וחד היה וכו' חד סקוק היה ותו לא והסחיב על כנף שקליים משותם ושקליים טובא משמע: תרי

היו שהעמיד' מנשה צהיכל: ונפל חר על חבריה וקטעה לידיה והקטע לא תחיז והיינו דכתי' סיקוק אמה: אשכחו עלויה דללם

דכתי' הני: ארשלת' לשון שאלת כלים ולינוח והיינו דכתי' חד כנף: ויהי בחדש השני וגו' משמע מהני קראי דכז' באייר

בעלה הענן פשו להו' בו באייר דלעולם הוא חסר וכתיב וילכו שלשת ימים וגומר יום אחד מג' ימים הללו לא תחיז שאוקו יום

היה יום כ'לעלוי' הענן הולכך כ"ב מאייר אכתי צרי להו' ימים מאייר וכשתסוד' חדש של כ"ט יום שהיה לסם הבשר מ"ב באייר

גלה משונם ככ"ב בסיון וכתיב ותסגר מרים צבעת ימים הרי כ"ט בסיון ובו ביום נשתלחו מרגלים ומיום שלות עד ט' באב

שמורו הולכיכם לתנוא' מ' יום שחרו את הארץ חד בסיון דהוי מלא וכו' דחמו דהוי חסר וכו' באב הרי ל"ט' ופרקי הני בני חד

הון: קרא עלי מועד לשבור בחורי' קטינא שחדש תשרי שאל' אחר חדש מלא עבדינן ר"ח וימינו יום ראשון השלמי' לר"ח

שלמעלה חמנו לעשרתו מלא וגמלאו ב' ימים טובים בחודש מלא אה' דחמלו ואחד בסופו וה"ק זמן עלי מועד לשבירת בחורי' בנ'

באב שמגלגלין מרוב ליום חייב: כ'טצאי' שביעית שנה שמינית: דוכן עשוי כעין איצטבל ועומד עליו הווי לשורר: יושב עליהם

את אינם סריך צטרכן האי צנומור של יום ד' הוא שהוא אל קמנו ומאי האי דקאחרי ליה צור' ראשון ופריך התם חיליא הוא

דנפיל לשומייהו פי' חיליא קויה: בעל הדאטום מה חוטם מיפה את השרוף כך הוא מיפה את דורו לבומר' קלך שדבורי' מתבקש

ליהרץ וצדמו אמר לו שלא יכירו בו אנשי המלך: טשא' המחיה: אור' ההגמון לבניה ר"ש צלנע' וראש חובב מתרגמי' שלטון והגמון:

ובית חד מינייהו מן היועני' ומצור' שאירע להם צביל שירעו לבזור' מלא' צי' צמידים אחר לשון זה: אול לבניהו הווא הגמון

צלנע' דכ' גורו גורתי' שרי עכו"ם ומית מה מינייהו מגני העלה צטלי גורקא שוחטין סימן בדיב' שרעה הפל עליהם: צדב' זה:

סתרשא' כ"ד דסיון וכו' דחמו' מלו' לת' מ' בשבסר

בו' דהיינו מ' יום ולילו עמו וזוה עמו ישראל שהם חסדי מ' יום ואין לילו עמו וכלו להו צבספר וע"כ אמרו כי צבסם חסה

כפרש"י בחומש: בראשונ' הובקעו בט' ובשניה ב"ז בו' ולפי שהשנייה היא הביא לנו רעה ביותר כת"ש צומא צירה חוכית ע"כ

מתענין כשנייה וצירושלמי חירך צע"א דקולקול משונות היו סם ונראה לפרט לפי שעכו"ם מונין לחמה וישראל ללבוש וע"כ אויבי' עכו"ם

שגורו על חמכון הלבוש הקודם המודם כמ"ש במסכת ר"ה נעשה זה הקולקול ודלואי צ"ז בחמו צהודם הלבוש ובקעה העיר גם בראשונה כמפורס בקרא צירמיה מנל שקד אני רואה שה' כ"א

ימים שצין י"ז בחמו לע"כ אבל לפי קולקול משונות של האויבי' שמונין לחמה לא היה רק ב' בחמו דשנת חמה מוסיף על שנת

הלבוש י"א ימים נמלא שב' תקופות מחשרי' עד תמו מוסיף ח' ימים שצין חמה לחמו לחמה וצין י"ז ללבוש ועל כוונה זו אמר

שמו לתקופת אורות וגו' ע"מ"ש וכו' לאחור' וגומר דהיינו שישראל המונין ללבוש יהיה אות שלהם הלבוש כשהיא לוקה סימן לעכו"ם

לסונאייהם של ישראל ועכו"ם המונין לחמה כשהיא לוקה סימן ואות להם פהיו לוקים וכן צבס' לזוה כסלר מלך על צבאל על ירושלים

היה צ"י צבט' עד שהאלה וצבקה העיר צ"ז בחמו ללבוש וע' לחמה והס' שני תקופת השנה שהחמה עולה ומוסיף תיזס ליום

זהה סם ונחן לו האויב אור' וסימן להללחו' להחריב ירושלי' וצבס' אמר אוחותינו לא ראינו נוצר לטובה דהיינו שהצבקה העיר צ"ז

בחמו ללבוש שהיא נדוגית חסר' אלו סימן ואות על חקרן עכו"ם שונאייה של ישראל על כנף שיקוצי' בו וצבאל ברוח' כחבריה ליריה

בו' היו לורות עכו"ם אלו כעופות תמאים שנאמר בהם כי סקך הם לכס וכנף עוף הוא במקום יד של מין צהמה ומדכתיב כנף

לשון ימיד גבי שני שקליים רמו שחמד מהם היה חסר צבף אחד ע"ז דחמו דכתיב לחמיה ופרש"י מנשה העומדן צהיכל והתם נמי

בלשון ימיד כתיב וישם את פסל האשרה וגו' והיינו גמי מה"ע וקראו שומם ע"ש דלכות לחמו' ביחא' בו: ויהי בהרש' הראשון

וגו' מייתי כל הני קראי דמשיקרא לא מייתי אלא שלא נשתלחו מרגלים אלא עד שנה שנייה שרי' צראשונה נעשה החשבון אחר

מעשה העגל ולא הוקם עד החלת שנה שנייה וצוב מייתי מקראי דע"כ לפי ענינו לא נשתלחו מרגלים אלא עד כ"ט בסיון ולא

מקודם לו בשנה שנייה וכלו מ' יום צב"ט. אמר אביי חמו' דהדוא שתא מלרי' בו' פירשו צבוס' עשו אותו מלא מל' יום

כדי שיכלו מ' יום צע' באב ל' דחמו ואחר דסיון דכ"ט שלא התרגלים וצב"ט בו' ע"ש לכאורה דצריהם אינן מונוים דמשיב

אחד דסיון וברי' סיון דלאי מלא וה"ל ב' חמסין יום כ"ט ויום ל' וס' ליישב דיום כ"ט חמסין לא תחיז ליה כיון שאין לילו עמו גם שהיא

בכלל ז' של השנת מרים אך קשה לדצריהם דא"כ כלו הת' יום צע' באב עמו כמ"ש צהדיא וצב"ט שנו התרגלים בו' וכן משמע

לדליה שלאחרי' היה ט"ב שבו בו ונקבע בו צבייה לדורות ופרש"י לכאורה זוה יוסר כמון חשב' ב' חמסין ול' חמו' דמלוי מליה וכו' דאז קרי צבט' ע"כ שנו התרגלים דלילה שלאחרי'

בשלושה פרקים פרק רביעי תענית נב

צ"ט צ"ג ויום כ"ט המון גם שאין לילו עמו חשיב ליה דלא כחזי
הכא לא מקח' מ' יום לא אמרו מ' יום ולילו עמו לא בני מ' יום
בשנה ראשונה שהיה משה בהר ההוא כחזי מ' יום ומ' לילה וצ"ל
לדברי החכם דערב ט"ו לאו היינו בח' שבא לא בני' שבא בערב שבו
קראמר לקמן לגבי צ"ט מורנבן סמוך למשנה הלאו ומלנו קרב
ללבוש זה בקרב בני י"ה בני' לחדש בערב גו' צליל י' שלאחריו צ"ו
ועקב צ"ו בנייה לדורות דרבוו נהרף צ"י בדלקמן ודו"ק : אתם
וביתם בכייה של חנם ואני כו' יש ליישב בכלן בשניו סיפור
מועסה מרגלים כספר' דברים מסיפורו צפ"י שלת דמס כחזי
שאמרו המרגלים אדם כי עו העם גו' ונחא כל העדה וילוו גומר
וצפ"י דברים כחזי ויאמרו עשה הארץ גו' ולא אביהם לעלות
ותמרו גו' ולא נתן טעם למה ועוד דבפ' שלת כחזי וילכו ויבאו
אל משה גו' במשמע שהיה כל זה לפני אהל מועד ובפ' דבר' כחזי
ותרגו באהליכם וע"ק שאמר כלן ותאמרו בשאלת האלוהה גומר
ולא הוזכר כן בפ' שלת וע"ק שא" צפ"י דברים ותקרבון אלי כולכם
גו' טון שה היה בשנת מ' שכבר נתון כל דור המדבר ואלו היו
בניהם פחות מכן כ' שזכו לייכנס לא"י מה היכין כך ויש ליישב
בכל זה לפי שהאבות היו מציאין שם בניהם באהליהם היו מהלונני'
כמ"ס נמד' ותרגו באהליכם תלמד שהיו יושבין במשכניהם
ומכבדו את בניהם וח"ל אזי לכס למחר יהיו זולתם מהם וכו'
וה"ס שאם לא יוכו בניהם יהיו להם כ"כ עונם ובניהם לדורות אם
לא ייטבו מעשיהם ועמהם ידבר משה כלן צפ"י דברים ומוכיחין
שם אתם תקרבון אלי בשלת אביכם וזה שזכר כלן שהגנים המרו'
ומתלוננים בלי עטם קודם ששמעו מתרגלים עם גדול ורם ממנו
גו' וה"ס משה להם כי אמרתם בשאלת גו' וזה אינו כמ"ס טובה
הארץ גו' אבל הוא אהב אתכם ואתם שגאיתם אותו כמ"ס משל
אומרים מה דבלל על הרמחן מה דבליתיה עלך כפרש"י בחומש
וזאת שאלת מוס שהיה להם לנבים לגבי ה"ש' צמעה המרגלים
הביאו להם בנייה לדורות בנייה שני שהיה להם שאלת מוס כמ"ס
פ"ק דיומא וו"ס בכלן אתם בנייה בנייה של מוס כו' הדיינו
שאלת מוס למקום צ"ה עוד מטרם צוה במסכת סוטה פרק א"ג
ע"ס ומייתי ליה מקרא קרא עלי מועד לשבור בחזיר ר"ל כי
כל חודש מלא יש בו מועד ומודם חמוו שאין בו מועד והוא חסר
קרא עלי צמעה מרגלים להיות מלא כלא יש בו מועד שיהא הוא
משלים למ' יום לשבור בחזירי שלא היו בני כ' או שיקבלו עונסם
לדורות באותו יום וכדלקמן שמגבלים חזרה ליום חייב : בו'
בכנסי עבר' מ' ליהיכל בו' וצ"י סמוך למשנה הליינו בו' שהיה קרא
דבעשר לחדש גו' וישרוף גו' מתצטף כפשיה דרבוו של היכל
בשרף צ"י והוא קרא דבני' לחדש לא קאי וישרוף חוס' ו' לחדש לא
דכתי מתפרש דבני' לחדש צא בנוראדן להיכל וקלקל בו עד יום י'
ואז וישרוף גומר ומייתי ליה מקרא' עו' נא לנו כי פנה היום הוא
הזמלת הפרסה בערב יום ע' כי יעשו לללי ערב של יום י' שהיה
הולך ודולק כל בו היום כלו עד כי צו יעשו לללי ערב לא קבעתי
אלא ב' מפני שרובו כו' יש לדקדק צוה דלא אהבו גופא

תנו רבנן כשחבר הבית בראשונה נתקבצו כחות
כחות של פרחי כהונה ומפתחות הוערה בידים
ועלו לנגנו של היכל ואמרו לפניו רבש"ע הואיל ולא זכינו
לדורות גוברים נאמיטל הרי המפתחות מסורין לך
וזרקום כלפי מעלה יצאתה כמין פפת יד ולקחתם והם
קפצו ונפלו לתוך האור ועליהם קונו ישעיה *משא גיא
חיוון מה לך איפה כי עלית כלך לנגות תשואות מלאה
עיר ורומיה קריה עליזה וגומר ואף הקב"ה מקרקר
עליהם כתרנגולים שנאמר *כי יום מדומה ובבוסה
ומבוכה לה' אלהים בניא חיוון מקרקר קיר ושוע אל
ההר :

ולא זכינו להיות גוברים שאלה מחריב ביתך : משא גיא
חיוון הגיא שהיו מתנבאי צו : מה לך איפה כלומר על מה
אירע לך דבר זה שעלית כלך אל הגנות : תשואות מלאה אלה
שהיית תשואות מלאה וכו' תשואות מלאה עיר ואומיה קריה עליוס
תלליך לא תללי חרב ולא תתי מלחמה אלא צאם נפלו ומחו :
מקרקר עליהם מתאנס עליהם : כתרנגולין שמתרעמין ונזעקין
על בניהם : שנאמר מקרקר קיר אהון וחברו סך קירי פלסאר
במשכת עבו"ס נשוע כמו כן אהון *מדאמר לשון יחיד אהקב"ה
קאי : פ"א מקרקר לשון יללה : ושוע אל ההר אל ירושלים
בשמה מן הראשון : בשגיל הר ימין ששם :

מדרש"א ומפתחות הייכל בידן ועלו כו' כבר אמרו
במדרש בשערי היכל שלא שלטו בן האיזים כמ"ס
עצמו בשרץ שערי' ולאו אמרו שראו אלו פרחי כהונה ומפתחות
שלהן ג"כ לא יהיו נחמדין ביד איזים וכו' מוסרין המפתחות
לקונם כמ"ס צ"ה קנון א' שא"ה זה קתה ימין ר"ל גם כשהוא
במורבנה כמו הר הוא קנינו של הקב"ה דמספיים בזה קרא ושוע
אל ההר דהיינו כשהוא בתרבונו כדאמרינן במסכת פסחים לא
באברהם שקראו הר עו' אלא כיעקב שקראו בית כמס"ס ומייתי
ליה מקרא מה לך איפה שעלית לגנות תשום מסירות מפתחות
לשמים

הה"ל
הה"ל
הה"ל
הה"ל

בשלושה פרקים פרק רביעי תענית

לשמים שפיתא יכול לעשות בן למטה אבל מסוי' לעשר עליות לגגות
 ליפול מסע לארץ חללין לא חללי תרצ' אלא חללי נפילה :

אמר רב יהודה בריה דרב שמאל בר שילת משמיה
 דרב כשם שמשכונם אב' ממעטין כשמהה כך
 משכונם אדר ממעטין באבל ומרכים בשמחה : אמר רב
 פפא הילכך האי בר ישראל ראי' ליה רינא בהדי עבו'ם
 באב לשחמי' מינה דריע מוליה דישראל באדר ליוזיל
 בהדי דבריא מוליה דישראל * לתת לכס אחרית ותקוה
 אמר רב יהודה ברוי רב שמאל בר שילת משמיה
 דרב אלו דקלים וכלי פשתן * כרית שדה אשר ברכו ה'
 א"ר יהודה בריה דרב שמאל בר שילת משמיה דרב
 בריח שדה של תפוחים :

ליזיל בהדיה בערכאות שלהם : לתת לכס אחרית ותקוה
 אידי דליורי רב יהודה לעיל נקוט ואזיל דקלי' להפרינס
 נסס כלי פשתן לנזקן :

מהרש"א באב דריע מוליה כו' באדר דבריא מוליה
 גם שאמר און מול לישראל מ"מ מגלגלין וכות ליוס
 זכאי ומז' ליוס מזה כדמ' לעיל : אחר' ותקוה כו' אלו דקלי'
 וכלי פשתן כו' מהם דברים המוקיימים כדאמר' פרק י"ה
 ישנו לו סגולה ויקרא מני חמרים וכו' כלי פשתן הם כלים
 שמוקיימים יותר מאלו כלים וצריכים וסיונו אחרית גו' : בריח
 שדה של תפוחים וכתבו הסופרים י"א תפוחים כרית חתרוגים
 עכ"ל וכתבו כחפזו בע"ה העיר כדאמר' ביני אילני ואילי שדקקו
 לפרס אחרוגי * ע"פ מ"ס צמדשות כי רוח ג"ע סכנס עם יעקב
 היה מהבגדים כדכתיב וירח את רוח בגדיו אלו הבגדים עמדו
 בדר גג"ע כי של אה"ה היו וצאו ליר ננרוד ואלה"כ גזלן וחמתן
 עשו מינו סע"ג נקראו התמוזות כדאמר' צמדשות ואית ליה
 דאין שאלל מינו אדם הראשון א' רוג היה כדאמר' פ' צן סורר
 ומאוחו אחרוג קבלו בגדיו רוח אחרוג של ג"ע וקלת יש סמך
 לדבריהם אלו מספר הוהר ו"ל ותר' הלכה כי טוב העץ גומר
 מה חמת אר' יהוא אילנא היה סליק ריחו כד"ל בריח שדה אשר
 ברכו ה' וצנין ההוא רוח דהוא סליק חמת' ליה למיכל מיניה
 אבל בצ"ר לא תמטע כן שיהא הרוח מג"ע בא"ע הבגדים של
 עשו אלא שמוזת יעקב נכנס עמו רוח של ג"ע והסיף צעשו על
 ידי השטחו נכנס גיהסם ודוק : * משורשי חנה נ' מ"ד מר"ח
 כו' מהנה כו' יש להקדק דא"כ למאי נכתב חמסם וצמדשות וכן
 לאיך חנאי למאן דדיים חמסם א"כ חנה וצמדשות נכתבו ומאן
 דדיים צמדשות א"כ חנה ומדש' ל"ע ויש ליישב דהני חנאי לא פליגי
 אלא לענין שמת' סיפור וכיוצא בזהו יזון מהם אמרים מיהו
 לנולתו חנאי כחצי כול'ו למילי אחריו דלית ביה נתי שמתה למר
 כדאית ליה ולמר כדאית לי' חדע דהא חנא דמתני' ס"ל דאין חסו'
 סיפור וכיוצא אלא צמדשות חמל * צ' צמדשות וצמדשות חמסם
 אב' ממעטין צמדשות דהיינו מר"ח ודוק : * ואמר לקרות כדור'
 כו' עיין פרש"י וגולי פירושו נראה דלאו משם שמתה נגעו בה
 דלא מייחיה האי קרא דחמסמי לב' אלא כפי'א בני תקנות של בית

ע"פ
 ע"פ

ירמיה
 כע
 פרמ"י
 כו

ע"פ

רצן אבל בשאר כל אדם איכא עטמא אחריתא משום שלא יסבא
 אצלו של ויס' וצמדשות עסקים נמי אסור מה"ע ולרנחא נקט דאפי'
 ללמוד תורה אסור צו אבל צמדשות נקט ליה מקרא דאסור מיהת
 משום שמתה : * כל המהאבל על ירושלים וזכה ורואה
 בשמתה' כו' ושאינו מתאבל כו' עדיפה מיניה מפורס' צהאי
 קרא דלוינו גופיה נמי שמה אלא מכלן אמרו קאי אפי' מתאבל
 דלוינו מפורס' מה עטמא וקאמר דמכלן אמרו כו' דמכלל הן אהס
 שומע לאו וכל שאינו מתאבל כו' מיהו ק"ק דליכא לדיוקי מקרא
 דמכלל הן אהס שומע לאו אלא דהמתאבל הוא גובי' שמת ושאינו
 מתאבל אינו שמת ומנא ליה לדיוקי דלוינו מתאבל אינו רואה צמדשות
 וי"ל דהרופא צמדשות א"כ שלא יכיה גם הוא שמת : * ודברי
 עונתם על עצמותם כו' ר"ל גם כשכולה הצער הארקה לאמר
 מיתה ועדיין העלמות קיימים נרשם עליהם שפיתא היין כדאמר'
 פרק המעלה השתהיין עלמותיו שרופים כולי וכל שפיתתו
 מרובה כו' :

משנה אמר רבן שמעון בן נמליאל לא היו ימים טובים עש'
 לישראל כש"ו באב וכו' שבהם בנות ישראל לו'
 יוצאות בכלי לבן שאולים כדי שלא לבייש את שאון לו'
 וכל הכלים שטעוין טבילה ובנות ירושלים יוצאות והולות
 בכרמים ומתן ואמרות בחור שא נא עיניך ורואה מה
 אתה כבוד לך אל תתן עיניך בניו תן עיניך במשפחה
 * עקב התן והבל הוסיף אשה וראת ה' היא תהלהל
 ואומר תנו לה מפרי ירדה ויהללה בשערים מעשיה *
 וכן הוא אומר * צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה
 בעשרה שעשרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמתה
 לבו ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמתה לכוזה
 בנין ב"ה שיבטנה במהרה בימינו :

שאולין שכולן שאלות זו מנו' אפילו עשירות כדי שלא לבייש את
 מי שאין לו : כל אהן צנדים טעוין טבילה קודם
 לנזס לפי שאין כל אחת בקיאה צמדשות שמה גדה היתה וכדי
 שלא לבייש גדות הרינו להטביל את כלן : והולות בכרמים
 לטון מתוללות : * צאנה וראנה בנות ציון דחמטע סולמות
 וחולות : מהן תורה שמתו לומת אחרונת ביום הספורים :
 בנין בית המקדש שמתך צ"ה כדאיתא צמדשות קטן :
 כדאמר' רש"י וכו' צאנה וראנה וגומר ביום חתונתו זה
 מתן תורה צמדשות י"ה שמתו צו לומת אחרונת
 ע"ס והספי' פ"ד צ"ג וצ"ג שמתו לבו זה צנין צ"ה שמתך צ"ה
 עכ"ל ולא דעמא חנוכו צ"ה ולפי ענינו נראה דלמ"ל צמדשות קאי
 טעמי שמתו אחר' צמדשות הלויים צמדשות המקדש :
 ר"ע אומר כל העושה מלאכה במ"ב אינו רואה סימן
 ברכה לעולם וצמדשות מלאכה כל העושה מלאכה
 במ"ב ואינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמתה
 תניא נמי הכי כל האוכל בשר ושותה יין במ"ב עליו
 הכתוב אומר * ודבר עונתם על עצמותם *
 אינו

ע"פ

ע"פ

מ"ד
 מ"ד
 מ"ד

ע"פ

ע"פ
 ע"פ

יחזקאל
 ע

בשלושה פרקים פרק

רביעי

תענית

נג

א ואל

רוחא מיין דרבה תלויה מלאכה : כל האוכל צמר ושותה יין
בט"ו עליו הכתוב ואומר והיו עונותם על עונותם * בט"ו
כלומר כעבודת המספקת :

ב גמרא בשלמא יה"ב יום סליחה וסליחה יום שנתנו בו
לחות אחרונות לישראל אלא ט"ו באב מאי

היא אמר רב יהודה אמר שמואל יום שדחתו שבתים
לבא זה בזה מאי ררוש * זה הדבר אשר צוה ה' לבנות

צלפתך וגומר דבר זה לא יבא נהג אלא כדור זה בלבד
רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן יום שדחתו שבת כיימין

לבא בקהל שואמר * ואיש ישראל נשבע במצפה לאמר
איש ממנו לא יתן בתו לבנימין לאשה מאי ררוש ממנו

ולא מבנינו * רב אידי בר אבין אמר רב יוסף יום שכלו
בו מתי מרבד המה מר ער שלא בלו מתי מרבד לא

היה בתי עם משא שואמר * ויהי כאשר תמו כל אנשי
המלחמה למות מקרב העם וירבה ה' אלי לאמר אלי היה

הדבור * עולא אמר יום שבטל בו הושע בן אלה
פרדסאות שהיו שייב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא

יעלו ישראל להגל ואמר לאי זה שירצו יעלו * רב מתנא
אמר יום שנתנו בו הרוגי ביתר לקבורה דאמר רב

מתנה יום שנתנו בו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה
הגזב והמטיב הזב שלא הוסיפו והמטיב שנתנו

לקבורה : רבה ורב יוסף דאמרי תרתי יום שהיו פוסקין
בו מלכרות עצים למערכה * דתניא ר"א הגדול אימר

מט"ו באב ואילך תישש בתה של תמה ולא היו בורחין
עצים למערכה לפי שאין יבשים אמר רב מנשיא וקרו

ליה יום תבר מנל מכאן ואילך רמוסף יוסף ודלא מוסף
יאסף * תני רב יוסף מאי יאסף אמר רב יוסף תקבריה

אמיה : פיסקא שברם בנות ישראל ויצאות וכו' ת"ר
בת מלך שואל * מכת כהן גדול בת כ"ג שואלת מכת סגן

בת סגן שואלת מכת משוח מלחמה בת משוח מלחמה
שואלת מכת כהן הדיוט וכל ישראל שואלין זה מזה כרי

שלא לבייש את מי שאין לה כל הכלים מעונין מבילה
אמר רבי זיקא אמר ר"א אפילו מקופלין ומנחין

בקופסא : פיסקא ובנות ישראל יוצאת וחולות ככרמים
תנא מי שאין לו אשה נפיה לשם ומה הן אימרות בחור

וכו' תנו רבנן ארבע משפחות היו בא"י יפיפיות שבהן
אומרות תנו עיניכם ביופי שאין אשה אלא ליופי

פיוחסות שבהן ואמרות תנו עיניכם במשפחה שאין
אשה אלא לכנים עשירות שבהן ואמרות תנו עיניכם

כבעלי * ממין * בנינויות ועניות שבהם אומרות קחו
מקחכם לש"ש ובלבד שתעטרונו כהובים :

שנתנו בו לחות אחרונות ט"ו נתנו יד תנא מן הסר
בתלה וכבר הלוחות וביים ו"ח טון את העגל וציוס

י"ט עלה למרוס לקבל לחות אחרונות ונפשה עם שמעיה יום
ארבעים עמד בתפלה דקיבין ואחזקל לפני ה' ארבעים פעם

וגומר וארבעים יום עמד עם לחור וללמוד תורה כדלמטה
תשוב תחשבה עשר נחמון שנים עשר מקמוו דהיא שפא מליוה

ושלטים דאז הרי שנים וארבעים וחשעה ועשרים דלולו הרי אחר
ושבעים וחשעה דחשרי הרי שמונים ו"ה הכ יוד : שהותרו

שבטים לבא זה בזה דתתנא אחר כל בת יורשת נחלה וגומר
וכחיו לא תסוב נחלה גומר והקוריה בט"ו צאב : זה הדבר

אשר צוה ה' דבר זה של הסנת נחלה : לבא בקהל שנשבעו
השבעים מליקן צנוחיהם לשבע צנימין משום פלגם צנבעה

במנו משוט הוא : ולא מבנינו כלומר ממנו כחיו בקרא דהכי
נשבעו איש ממנו אל יתן להם בתו אבל מבניהם לא נשבעו

שכלו בו מתי מדבר דלמירין דירושלמי כל אוקן מ' שנה שהיו
ישראל צמדצר היה כהן ויאל לפני תסה כל ערש ט' צאב ומכרה

ואומר לאו הכל למפור והיה כל אחד מישראל יגאל ומפור לו קבר
שפא ימות קודם שישפור צערס היה כל אחד לן בקברו למחר היה

הכרוז ויאל והכריז ואומר הגדלו חמיים מן המהים וכל מי שהיה
בו נפש חיים היה עומד ויאל ומי שהיה עתיד למות היה

חולע' יואל מעטרוו ונכנס לתוך פיו ומח וכו' קוצרים אהו וכן
כל שנה ושנה לסקן מ' שנה היה הכרוז ויאל ומכריז יאלו הכל

למפור וכו' ועמדו כולן מיי' כיון שראו כך חתמו ואמרו שפא עטיוו
בתשנן החודש תרו ונכחו בקצריהן צלילות עד ליל חמשה עשר

וכיון שראו שנחמלאם הלכנה בתחשה עשר ולא נראית הלכנה עוד
חסרה ולא תת אח' * מן ידעו שמשנן התדש מכוון ושבעלה הגזרה

וקבעו אהו הדור לאסוף יום ועשאוהו ו"ט : לא היה הרבור
עם משה פה אל פה בחיבה אלא בחיוון לילה : הרוגי ביתר

דלאחר מורכן היתה אותה גזר' ומכרם בתלמוד עשבו בעין חומה
סביב העיר ו' שנים ועמדו המתים על הארץ עד ט"ו צאב

מלכרות עצים למערכה עמד אהו יום עמים יבשין וראיין
לגריה ומכאן ואילך לא היו מנקהין שמש בתה של חמה ליבסן

וקרו ליה ליום ט"ו צאב יום קצר תגל כלומר קצר הגרון שפסקו
מלכרות עוד עמים : מכאן ואילך מניסין ואילך עד ט"ו צאב אי

צעי עסוק צלילות אצל מטי' צאב ואילך תאן דעוסף לילות על
הימים ועוסף צמורה מוסף הקצ"ה שנים על שנתיו : תקברו'

אמיה כלומר ימות צלא עמו : סגן הממונה קחת כהן גדול
לשמש תחיון אם חירע בו פסול : משוח מלחמה הוא הכהן

שמכריז ואומר מי האיש הירא ורך הלכב : אפילו מקופלים
ומגוחין בקיפסא כלומר צאבו דריכין טעילה שלא לבייש את

העמאה : שאין אשה אלא לבנים הנמשא אשה שאינה הוגנת
לו מוסל את וכו' ואם צורך יהיו מיוחסין הכל קופלין עליה בין

זכרים בין נקבות : שתעטרונו כהובים שלאחר שואלין תתנו לה
הכשטיין * ומילתא צלמא הוא דלמירן כלומר ובלבד שתתנו לנו

מלנושים נאים :

מדרשא ובת כ"ג מכת סגן כו' כל אחת שואל מל
לחמה ממונה היינו ממי מה' ע' שלא יהיו לה צדדים

תשובים כל כך לצדי העמים ועוד דאי בת כהן גדול שואל ג"ג
ח"ב י"א

ט"ו
כ"ג
כ"ה
כ"ז

ט"ו
כ"ג
כ"ה
כ"ז
כ"ט

כ"ט
ל"א
ל"ב
ל"ג

ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז

ל"ח
ל"ט
מ"א
מ"ב

מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו

מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ"א

נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה

נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט

ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה נר

לא את המטה הצורה הוא כתב העשוי להשתנות בדמותה הם ואתרים חרצו דהא לא חזבו חידוש תמו' לתיקן הכתב ככתב אחר ואלו חרצו אלה בנתיב הכתב כמו שהיה אלא שחפצו עליו ואתיות כי ה' דקס"ד גמל' ודלי ודלי תמיכה מילתא עובד דהא רב הסדא דתמר מ"ס וסמ"ד בנלותות ננס היו עומדין ומאע"כ ד"ע הוא ואלו הם בכתב"ה לתיקון דליתא ליה' כהורה ניקל ל'בראש' בכתב עברי ולכן הקודם והורו ונתתם להם' ביתו עורא בכתב אשורית ואחר' חזי' תגרות טעלה עמיסה מאפור ככתב הקדש הוא כתב בני אשור' וזה היתה גדול טיפה הכתב הנה האשוראי טיפ בכל קוין וקוין תזמזז חזי טיפס כל הגמות מה נס היה כתיב"ס וסמ"ד בנלותות' א' חבל ודלי אין ספק היה הכתב שנקרא אשורי הוא כתב הקדש בנלותות ועל שם כך נקרא קדש וכן לשון הקדש ומעולם לא נראה הכתב היות אלא בנלותות אבל לשון הקדש כבר נודע לנשות ונבי' וישראל קרי' ימין תורה וכו' חזי' מירב עם נביאיו וקנתי ואלע"כ חתוך תומח וקדוש הכתב היות בלחון הימים לא היו מתקנין אותו חזי' בספרים שבאוצר התיקן או כל אחד ואחד לעצמו אלא היו מתקנין אותו בכתב עברי וזה שכתבנו דארזון טהום לאותיות מנש"ך ונכסלו לאשור וידע בני אשור כתב או נעלמו להם או שהיה אולם קודם לכן שנודע להם ממסר הקדש מלמד כתב כלהם או שהיה להם וחתרו אותו ונבי' ישראל הורגלו בו עמיסה חס ושלום וזה טעלה עמיסה מאפור' ונבי' עורא יתחלה לכתוב ספר תורה ואלף כתובי' ונבדיוק מדתקומו ובכח הכתובין ורבי היה אומר שמתעלם לא נהגתו ובכתב זה יתחיה תורה לישראל גם בספרי הקדש ולמה נקרא שמו אשורי שחזו' בכתביו ולקחו בנצילתין קרי אשורי מני לשון הקדש כדחתו והלגוע שבע אשורית וזה דודי דכ"ע לשון הקדש אינו כל בני אשור דהא חתרי' בירושתו אשור לשון אין להם כתיב ים להם בלחור תביל' להם כתיב אצל כל לשון אלא מכל הארץ א"כ ה"ק דכתב שלמי או להם אלא לשון שלמי ועל שם שהורגלו לנו לכתוב לשון הקדש בכתב אשורי זה קרא לשון אשורי' וזהו ל"ל נכון וצדור ולפי זה אין בזה טעיה עורא היות הכתב לכתוב ספרי התורה בכתב הקדש שום חידוש על התורה שהיה הכתב הוא כבר היה ידוע נהגון לנו בנלותות בבריית ט"ב' ע"כ

אמר הכותב

והענין שאלה האותיות לכתוב בספר זו וזולתו' המעשה והמורה עם יצירתו המעשיים והאחרונים שכתבו ולכוננו לא יוכלו להחליף ולתקן קשה הכבוד אשר נתתי מלכתוב כתב בתקום היום על ענין דרוב אמוני גדול הענין אשר נתתי מהדבור היום מכותה לירושל' ו"ל יאשרו עיני ולפי לענין קיום ד' אמונות אמתיות חובות אלה אל אחתם וכן אלה' האחד שבו חינוך תורת מר"ה היא נתינת קיימת לעד בתיב"ב מתיקיה ושם א' חזן לא מתבטל בטול גמול לעולם' ואלה ההקדמות האלו הן מובטחות בדברי רז"ל ולכן הקדש חתנו בעל התלמוד ואמר הכתיב אלה האמונות שאין נביא רשאי לחסד וכו' ויחזיקו' ההקדמות תמיכה מלמד ודוקת וזהו אמונת הכ' שיה ככתב אשר אלוהו כותבין זו היום ספר תורה וכול דבר שבקדוש' נקרא כתב אשורי הוא עצמו היה הכתב בנלותות העדות ומ"ס האמונה חזק ארזון בריית ה' והאמונים על המורה ככתיבתי בהם ככתב הר' אלפי' ו"ל כפ' ט"ו מחזק"ב א' אשר בו שם מכתב וחסד לקיים בפרטו וזהו מברייתא בכתב"ה סנהדרין על דרוש זה והאריך לשון ואמר שחזר רבי בבבא זה נמשל לירושל' תורה ספ דברי יחיד וש'ין אלה כתיבו ורמזתו לאלו המורה כן כי הלא זאת ספרא נמשכו עמיסה כיה בעולם כיה שריינו דנדור רייט"ב באימרו וזה היתה גדול טיפה הכתב וכו' ולא די לנו זה הענין אלא שנתן חוקים לענין לעשות כנהג האמונים האלוהים האמתית משפוח אלה החיות ואל' א"כ ש'אשר כך חורר להעמידה בעצמותיו כפרקים הנתיים לא זה הדרך יספון אור אשר דברו בו ר"ל נאמר האירו עיניו מכתבה ותלמודו נעשורו שתייה ארזון כדברי חזקוני חזקוני לכל או' ומסבירות על הכל האמת תמיד לעולם כדברי הרשב"א ו"ל ו"ל החוספה' תיאר ר"י אומר ראו היה עורא שתייה תורה על ידי לישראל אלמל' לא קדמו עשה בעתה הוא אומר ומה עלה אלה האלה' בעורא' הוא אומר הוא עורא עלה מבלתי עליה האמונים כן תורה אף עליה' כו' ואע"פ שלא יתמה תורה על ידי כתיבה על ידי הכתב שאלו הכתב הסתמון כתוב ארית ומתורגם ארית' ותיב ולא כתיב הכתב הקדש מלמד בנלותות כתיבתי כיון שנתן וכתב את המטה התורה הוא כתב אריתו לכתבות ולמה נקראת אשורי טעלה עמיסה מאפור' תמי' דני אומר בכתב זה ויתנה תורה לישראל כיון שחטאו יחפד להם וכו' להם נקמה סנה אשורית שחטורו בכתב רבי שבעתו על אשור אומר כתב או' ונתתם להם בעיקר קבו' ו"ל שרשי' ו"ל וכתב

יד ב

אני הוא שנליתי את סהרך לבני אדם גלוי ידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי אלא לכבודך עשיתי שלא ירבו מחלוקת בישראל ועוד בקש לגלות הרגום של כתובים יצתה בת קול ואמרה לו רייד מה מעמא משיש ראית בה קין משיית והרגום של תורה אונקלוס הנה אמרו והאמר רב איקא בר אבין אמר רב חננאל אומר רב מ"ד *ויקרא. בספר תורת האלהים מפורש ושם שכל יובינו במקרא' ויקראו בספר תורת האלהים זו מקרא' זו מפרש זו הרגום *ושם שכל' אלו הפסוקים יובינו במקרא אלו פסקי מעשים ואמרי לה אלו המסור' שכתום והזרו ויסדום מאי שנא אדאוריית' ולא אודעוה' ומאי שנא ארביאיים דאודעוה' דאוריית' מפרשן מילי דנביאים איכא מילי דמסתמן ואיכא מילי דמיפרשן איכא מילי דמסתמן כנון *ביום ההוא יגדל המספר בירושלם כמספר הדרימון בבקעת מגדו' ואמר רב יוסף אלמלא תרגום דהאי קרא לא היה ידענא מאי קאמר מאי הוא בעידנא דהאי יסא מספרא בירושלם כמספ' אהאב בן עמרי דקטיל יתיה דררימון בן מברימון ברמות נלעד ובמספר יאשיה בר אמון דקטיל יתיה פרע' והתירא בבקעת מגדו'

שלא ירבו מחלוקת לשם תפלות הסמויין : קין המשיח בספר דניאל : ויקראו בספר תורת האלהים וכו' נספ' עורא כתיב : זו מקרא לשון עברי של תומס : הפסוקים הן הם נספסין : פ"ק הטעמים הנויות קרוין טעמים : אלמלא תרגומיה דהאי קרא וכו' תמי שלמינו בכל המקרא מספד להדרימון בן עמרימון בנקעת מגדו ויונתן מתרגם ב' הפסוקים הדרימון ברמות נלעד ונקעת מגדו ליאשיה כמפרש בספר מלכות :

חוספות תרגום של כתובים ואמר ליה רייד וכו' תימה שהי מנינו בתלמוד שנתהם הכתובי' בדאיתא בשנת פ' כל כתבי מעשה בר"ג וכו' וספר אינו תרגום מונח לפניו וכן לקחו כפ' כל וספר דוכתי וי"ל שאח' המהני הדורות אחר יונתן בן עוזאל חרמין ולא תרגם לניאל ויונתן נמנע מתרגם הכתובים כיון שלא היה יבין לתרגם דניאל משיח דתיב היה קד משיח' ואלם הבין הקד האמת לא היה חושב הקב"ה שילגלו שהרי ליה וחסים דבריהם ואלם לא היה יודע קד האמת ויהי טיבן קד מנעמו בדרך שבו שאלו התנאים ואלם לא ידע האמת לומר אותו קד יתיאשו ישראל' בן הבלתי בני יאמרו שכתב ביה הקדש ואלו ענין הקד' כמפרש ארזון בן עמרי וזה דאמרי' כהקדוהו ותעבור הנהגה כמחברו רשעים דיה כמפור ארזון בן עמרי' מ"מ כיון שהיו כל ישראל מקובלים שם לתלמידיהם הורגו להספידו כפי אוהבו ועצרו וכוון מועד קטן מפרש שזכר לאותו הספד לפי שבידאי ענין בין הדברים וכן האשורין היה מודיק עליה כמפרש כדו שלא יראו ישראל' שמה מלכס ויוספו שאלתו והתקן היה עמיה כהרבה ויתח' ערב' :

הריטב"א

אמר רב יוסף אלמלא תרגום נבי' הלא האשכנזי לרבי יוסף דעסקו ואיירי בחרגום טובה לכל דוכתי' תמוס דהוה סני נהר ולא היה יכול ללמוד תורים שבכח על שם ולשון היה קורא הפסוקים בחרגום שהוא דבר שבעל פה : עוד יאמרו חכום שאין כויה רשאי ללמד דבר הראשון לרבי ירמיה דנורא' והכתיב אלה החיות שאין כויה רשאי ללמד דבר יעשה הקדו תפוס' דהא איכא ו"ל בסנהדרין עורא טיפה אה ככתב דחזי' אשורית טעלה עמיסה מאפור' ונדלו והתם קרא השכח ודרוס דתמיב וכתב

פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
פ"י
פ"יא
פ"יב
פ"יג
פ"יד
פ"טו
פ"טז
פ"יז
פ"יח
פ"יט
פ"כ
פ"כא
פ"כב
פ"כג
פ"כד
פ"כה
פ"כו
פ"כז
פ"כח
פ"כט
פ"ל

פ"ל

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

ולמה לא תכלים כל דברי הרב האומר שהגנים זאת האמונה תחת סוג כולל
 פ' אמונות ועל כולם אחת הכתוב בלחץ מתין וקראו חזן וכן הדור הטוב
 וכבר ידענו ודמיתם התמים ונחיתם ונחיתם ונחיתם ונחיתם ונחיתם ונחיתם
 כי זה חסידים לספר נכחה זאת האמונה והנהלת מעלתה כיון שהיא חסידים
 עם האמונות אחרות היכרות כל אחת מן רבות המעלה ועוד אחר
 שקראו חזן הכהן בלחץ המטה והתפרת החיים היא ידוע לכל ודברי חז"ל
 אמת ויבין כשפי חומר הכרת תלוקות החקירה הכרת הרב ע"פ דרכו למד
 האחר הקודם לזה בפנות תרומה חסם במעלה עליונה ועב"ה די בפתחה
 זאת האמונה תחת המטה הגבר ו' ואין מתכן עם סעד לנדריו ו' ורואי לדון
 לכך וזכר להר"י אלבו ולומר שזו היא נכון לנו קיים בלחץ האמונה בתים
 תורני תלמידי אצל סגור ספרי האם הכתוב בנחוק זה ברנותו לדקדק עם
 עיקר וטעם ונעק ולחקור נקראת אלה החיות ו' ואין נחמיו לא הלכתי
 בנדולות ונפלאות לזה הלכתי עתה חסם במעלה עליונה ועב"ה די בפתחה
 גמורה קלא וכו' ככל אחד מהר"י מנות היא כקול המד עמתי ואין לרין
 לחקור עליה אם היא סגור או עקף ו' ואם הרב התורה היות יסודות בתיכם
 פרק חלק הנילו ליה הכרת ככרית נפסדות האמונות קראת אשפי דורו ויחיה
 לומר לנעל האמונה אחר הדעות והפסדות האמונה וכבר נחשבו ו' א'
 יסודותיו הלא היא חסידים להיום מכסול הקרב עמנו מתכן ונפלה
 קול תלוי על כל אלה ישראל סגור ציון לכן קונו לבניו יחנך דרך אמונה
 בחימי חכמים כותבי

מדרש"א תרגום של תורה אונקלוס כו' הקדום הוא
 לשון ארמית והפורס ודאי יתנה בשלשן הקדש הוא
 לשון עברי מאבותינו מעבר הכהן אלא פירוסה מסיני היה תרגום
 כדלקמן מפורס זה תרגום שהוא לשון ארמית שהיה להם ומורגלי
 זו מבית אבי אדם לכן הארמי כמפורס פרק כ"ג ומסוק השמות
 אחרי ימי עזרא כדקאמר הוסיף דבריו להם כפי השניות ולשון
 הקודם עד דאחא אונקלוס וימרו : תרגום של נביאים יונתן
 אמרו מפי חני כו' יונתן הגדול מתלמידיו של הלל היה כמפורס
 פרק חסין והלל ק' שהיה קודם שנתרם הנינו שני הוה וזדראי אלא
 ראו את הנביאים חסין וכרית ונללתי חסין ונתחלף בית שני אלא
 בקבלה שהיה לו תמיים ע"י רבנותו ונתחלף הדיקלוגום הוה
 יונתן שהוא היה תלמיד ר"א ור"י שהיו מתלמידיו של ריב"ז שהיה
 תלמידו של הלל אלא שלא היה יונתן חס לפרט החורה אז מעמח
 דלקמן דמזכרת מלחא ולא הוה תשרי רק נביאים דאיכא מעלי
 דמסחמו עד שזא הדיקלוגום ופירס לדורו גם התורם :

*וראיתי אני דניאל דברי את המראה והאנשים אשר
 היו עמי לא ראו את המראה אבל חדרה נדולה
 נפלה עליהם ויברחו בהבא מאן נינהו אנשים אמר רבי
 ירמיה ואי תימא ר' תייה בר אבא זה חני וכרית ומלאכי
 אינהו עדיפי מיניה ואיהו עדיף מיניהו אינהו עדיפי
 מיניה דאינהו נביאי ואיהו לאו נביאי הוא ואיהו עדיף
 מיניהו דאינהו הוא ואינהו לא חו' וכי מאחר דלא חו'
 מאי טעמא איבעיהו אף על גב דאינהו לא חו'
 מידי אבל מוליייה מיהא קא חויה אמר רבינא שבע
 מינהו האי מאן דמיבעית אף על גב דאינהו לא חו' מידי
 מוליה חו' שאי תקנתיה לקרי ק"ש ואי קאי במקום
 המינופת לנישוף מדוכתיה ד' אמות ואי קאי ברוכתא
 מנוולתא לימא הכי עיזו דבי פבחה שמיני מינאי :
 אינהו נביאי חסרי נחנצלו לישראל בשלימות של הקב"ה והוא
 לא נשתלח לישראל לכהן נביאות : מ"ט א' איבעיתו דכתיב
 בקרא אבל חדרה גדולה נפלה עליהם : מוליייהו י' שם לכל אדם
 למעלה : לינשף ידלג : י'

תניא ברנים בעבודתה ואים כדוכנסו ישראל במעמדן ד
 וכולן כמבטין עבודתם ובאין לישועה מקרא מגילה סס
 מבאן סמכו של בית רבי שמבטלין תלמוד תורה ובאין
 לישועה מקרא מגילה וק"ו מעבודה ומע עבודה שדוא
 המורה מבטלין תלמוד תורה לא כ"ש' ועבודה עדיפא
 מתלמוד תורה והכתיב *יהי בהיות יהושע ביריתו יוספס
 וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו והרבו שלופה
 בידו וילך יהושע אליו ונומר ויאמר לא כי אני שר צבא
 העתה כאתי ויפול יהושע על פניו ארצה וישתחו ותיכי קורא
 עבדו הכי והאמר רבי יהושע בן לוי אסור לו לאדם
 שיתן שלום לחברו בלילה חיישין שמא שד דוא שאני
 החם דקאמר ליה כי אני שר צבא ה' עתה באתי ודלמא
 משקרי ליה אמר אבוי וגמירי דלא מפי-ן' שם שמים
 לבטלה' אמר לו אמש בטלחם המיר של בין הערבים
 ועבשיו בטלחם תלמוד תורה אמר ליה על אי זה ברים
 באת אמר ליה עתה באתי על שבעתה כאתי : מיד
 *וילך יהושע בלילה הוא בתוך העם וכתיב אחר אומר
 *בתוך העמקי אמר רבי יוחנן מלמד שלן בתוך יוספס
 של הלכה וגמירי שכל זמן שארון ושכינה שלא במקומו
 ישראל אסרין בתשימש המטה ואמר רבי שבואל גדול
 התלמוד תורה יותר מהקרבנות תמידין שנאמר עתה באתי
 לאקשיא הא דרבים הא דיהודי :

ישראל במעמדם עומדן על המידי לצור נשמת הקרבנות סיון
 כדאמרי במסכת טעמיא חסדו להקריב לי צמועודו וכו' :
 הכי עבד רבי שמחמו' לו דכתיב ויפול יהושע על פניו ארצה
 וישתחו : חיישין שמא שד הוא ושד חוקק לעמו'ס דכתיב
 ולא יזנתו עוד את ונביאם לבעריום : אמר ליה אמש בטלחם
 וכו' לא אפרש הוכח לא מתמונה שהנינו אנו למדין החלח דברי
 המלאך שהביאנו צד' דברים אמש בטלחם וכו' כשהעריב היום
 היה לבס להקריב המיד של בין הערבים ונעלמם אומות ונשתחייאם
 במחצ' המיד מס' בלון זמן מלמנות נשתחמן ועכשיו שהוא לילה
 הוה לבס לעסוק צמורה שקרי אונסם ולתמוס בלילה : עתה
 באתי על סס עכשיו : ה"ג מיד וילך יהושע בלילה הוא
 בתוך העמקי לאו צמורו לילס כתיב אלא בלילה סלר על העי
 וה"ק מיד למד יהושע מדבריו וכסאף לילה חתוק צמור עסקו
 צמורה : הא דרבים דהסם כל ישראל כו' :
תוספות שם שד הוא שפיב"ה חוקק הוכח דכתיבי מיוקין כעון בלילה
 וכסד' כה"ג ויפוטע שפיב"ה על גר ויחיו ויהי בלילה כסד'
 חוקק מחמה ישראל אכל תיקום שני אדם מתיין חין לחס שם שד הוא
 דאי לא חו' בני אדם שארין כניל' בעור כסנו בע' העלמי הכי כתיבויחוס
 שם שד הוא ולא נכתוב עד דכמוי צמורה (דנצוה) ולא אשכחן דפריך
 ליה בצמורה אלא בני מי שסוסק צמור פ' חתקבל והאריסו דחיות על זכ'
 אמש בטלחם חמד של בין הערבים תימה למה צמורו וכו' לא היו הסהיסי
 וילין להקריבו אף על פי שהיו ישראל לדים על המידי ויל' דורתי הסהיסי
 הקריסוהו אלא לא היה להם תעמדות של ישראל לפי שזרו על המידי
 ולפי שהם תעבדים את הקדשן לכחלהו קרי ליה שבואל תמיד' ולא יסראל
 שהיה צטע חתמיד לגמרי משמע וכו' דמעתדות לא משכחי הקריבן בדעבד
 לא מקרי צטעו לכן נראה צטעו לגמרי שהיה לא היה חתמידן
 בלילה

דאחא

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

כדי לשכר את האזן כמלך בשר ודם ואמר דגם שאומרו בקריאתה
בלילה מ'מולא ידו בקריאתה גם כיום שנו עיקר שמה
כלעיל א'מקיים ה' לעולם אודך בין שנאת עלינו במדה' בין
במ'הד כמ'ם בכל מדה שמועד לך או ים לעוון שאמר לעולם
אודך על נם פורס ע"מ מ"ש אל כל המועדים יהיו נעלים וימי
טורים לא נעלמו והיינו אודך על נם זה לעולם שאתה עשית לי
גם שלא נזכר שמך זו :

לפי שנה חסיה הוא ליתני חמיה' דידה משעות של חס' מגילה : אעבור
פרשה' דה וחמיה' אמיס פרשה' ו' ואשנה אותה פעם שנים : בראה דמן
כמי : חמדך כבוד ציוס ולא ידום כללה והאי קרא במחור ארומתך ה' כי
דליתני דרש' שפיקת' צימדכי ואסתר והמן וחבורים וקריאת המגילה
שנה הוא שפירשתיך את עם והכל מקלסין לקב'ה :

הוספות חייב לקרות את המגילה ולשנותה כיום או ר"י דאע"ז דמכרך
זמן כלילה חודר ומכרך כיום דמכרך פרסומי טיפא הוי בקריאת'
דיתחא וקרא נמי חתמ' דכתיב כלילה ולא דמיה' לי כלומר אע"ז שקרא'
כיום חייב כלילה ומכריך הוי דיחיא כיום שחבורי הכתוב חתמ' וגם
עיקר הסעודה בימתא הוא כד'אמרין לקמן דחס' כלילה לא ינא ידו
מוכחו והכי נמי משמע מדכתיב וכו'ים ונעשים וליקס וכו'יה לעשייה מה
עיקר עשייה בימתא חף ויזכה הן :

אה"ב יסוד החיוב לקרות המגילה כלילה ולשנותה כיום אסר ביה'אמני
טעמים : האחד גלות אמר' היה לילה כיום כנו אסר ואל תאכלו
ואל תשתו כלום ימים לילה כיום וגם אלנו וכו' : הב' בעקר הגלגל החמול
כלילה כמ"ב כלילה הוא כדום שנת הלון וגו' ונזכרה אמ"כ כיום הא'מכית
רבי' ולכן הביא רמיה' מ"ש הקרא ויום נגו' סיס דברי אסר לפי מדרש
שקראת לילה אסר : הב' שבת עולה וזה ראוי מ"ש לעמן חמדך כבוד
נגו' שסתמול הגם כלילה חתמ' שאל מה נעשם יקר וכו'לה למרדכי ולא ידום
כיום נאום' לעמן מה לעשות ביום אסר המלך חזק עיקר וזה לעשות כל הכבוד
הוא למרדכי : והגם סת"ג ולשנותה כיום אינו כמו סמך רבי הי"א בר
אבא לטון כדום חתמ' שאל מה נעשם יקר וכו'לה למרדכי ולא ידום
ולא אסר ולקורו ולקרותה ים לשמע ככתבו וקרא' כיום יהיה בדקדוק ועיון
וסדר כיו שנות הלה ולא יאמר כיון כסדר קריאתה כלילה אקרא כדרך
העברה אלא יהיה כיום סנייה ביה'אמני בקריאתה :

מדרש א' חייב אדם לקרות המגילה כלילה ולשנותה
ביום שנאמ' בו' הוי משמע ליה מקרא אלו אקרא

יומם דהיינו שאקרא את המגילה כיום לבד שהיא במקום הלל
כדאמרין לקמן אין זה ראוי כיון שלא הענה להם לישראל בתחלת
גאולתן שם כיום רק כלילה כמ"ג כלילה הוא' נדה שנת המלך
נגו' ואמר וילנה ר"ל אקרא אותה כלילה לבד נעשם זה מ"מ לא
דומיה לי מהלכויר הגם גם כיום במקום הלל שהיום עיקר לקרו'
הלל ולסעודה פורים כדאמרין לקמן מדכתיב וימי משחה ובתחה
ומאן דמייחיה ליה מקרא לעמן יומך רגו' בהוא' מומור נני רמו
זו מעשה אסר שאמר זו הסעודה פורים הוי' עשה נעלה שבזמן אסר
בחקים אסר אסתר את פי' וגומר כמ"ג שישלח הן אסתר מן
התורה מנין שא' אסר אסתר וגומר כמפורסם שם ואמר אלך ה'
אקרא וגומר היא הפלת מרדכי ואסתר ואמרו בהפלתם מה בלע
דמיה וגומר ר"ל שקלי כסף שנתנו ישראל בדרדכי אל סת' ע"ו שקלי
כסף של המן כדאמרין לקמן ואמר שבע' ה' והני וגומר שהיו
שקלי כסף של ישראל דומין שקלי כסף של הון ואמר שעלתה
הפלתם שהפכת תמספיו לתתול פתחך שקי וגו' של מרדכי שנאמר
זו וילש שק וגו' ותאורתי שמה כמ"ג ליהודים היתה וגו' ושמה
ומסיים ואמר לעמן יומך כבוד וגומר לפי שלא נזכר שום סם
במגילה מן השעם שכהנה המעשה שנתה' שפיקר' בלשון
פרמי ומ"מ נזכר שנו של הקב"ה בתחלת הגם שהיה כלילה שא'
כלילה הוא' נדה שנת המלך ודרשו מיינים לקמן בשריקין שהוא
רמו דרך כבוד נדה שנת מלכו של עולם וז"ל לעמן שאתה
פתחך שקי וגומר אומר בקריאת מגילה כלילה להזכיר שמך דרך
כבוד על גם שכלילה שאין שיה לפניו וכתב בן נדה שנת וגומר

אמר רבי יוחנן נרורנא כי הוינא שליח אמרינא מגילא ה

ושיאלנא לסביא ואישתכח מילתא כותנא חמת ה
זו טבריא ולמה נקרא חמת על שם המי טבריא אמר

זערי קטרין זה צפורי ולמה נקרא שמה צפורי שישבת ה

בראש הדר כצפור וקטרין צפורי היא והא קטרין בהלך ה

של זבולן ויה דכתיב *זבולן לא הוריש את יושבי ה

קטרין וזבולן מתרעם על מרותיו הוה דכתיב *זבולן ה

עם חרף נפשו למות מה מעם משום דנפתלי על מרומי ה

שדה אמר זבולן לפני הקב"ה רבש"ע לאחי נתת לרם ה

ארצות ולי נתת ימים ונהרות לאחי נתת לום שדות ה

וכרמים ולי נתת הרים ונבעות אמר לו כולן צריכין לך ה

על ידי הלזון שנאמ' *עמים הר יקראו וגו' ושפוני טמוני ה

חול ותנא רב יוסף שפוני זו הלזון טמוני זו פריית חול זו ה

זכוכית לבנה : אמר לפניו רבש"ע מי מדעינני על זאת ה

אמר לו *שם ובוהו ובוהו צדק כירמל זה יהיה לך שבל ה

הנושל ממך בלא דביס אינו מעיל כירמלטיא שלוב כלום ה

ואי ס"ד קטרין זו צפורי אמאי התרעם על כדותיו והא ה

היה ליה צפורי רעדיפא טובא וכ"ת דלית בה ארץ זבת ה

חלב ודבש והאמר ריש לקיש לדידי חווי לי ארץ זבת ה

חלב ודבש דצפורי הוויא שיתסר מיל על שיתסר מיל ה

וכי תימא דלא נפיש לדידיה כדאזוהו והאמר רבה בר בר ה

הנה לדידי חווי לי ארץ זבת חלב ודבש רכל ארץ ישראל ה

הוה כמבי כובי ועד אקרא דתולבנקי והוויא עשרין ה

ותרתין פרכי באורכא ובפנותיה שית עשר פרכי אפילו ה

הכי שורת וכרמים הווי ערפי לזו דיקא נמי דכתיב ה

*ונפתלי על מרומי שדה ש"מ אמר רבי אבהו *עקרון ה

תעקד זו קסרי בה ארם שיושבת בין החלולות והיא היתה ה

יחד חקוניה לישראל בימי עכו' וכשבנו מלכי בית ה

השמונאי לכדוהו והו קורין אותה אחידת מגדל צור :

כי הוינא שליח אשמימי טינק : ואשכח מוקי גרסון : לא ה

דרייש את יושבי קטרין שנאח לתקון ועצרו על מה ה

שאמר הקב"ה לא חמיה כל נעמה והעמוס לגור ציניהם ולעלות ה

להם חם : על מרותיו על מזלו שנתמד לו מן השמים מדה שאין ה

פעל בה : אמר לו כולם צריכים לך כל אמן יהו ליכין לך ה

חלף ידי הלזון חלון עולה מן הים להרים ולזבטין דדמו חלול ה

ונמכר בדימי חקיים : עמים הר יקראו מכל השנשים יתקבלו ה

להרין לקניא טמוני חול : שפוני זו חלזון שהוא דבר חסד ה

טמוני לשון דייקא : טמוני זו פריית מין דג קטרין טמוני' :

טמוני לשון דייקא : טמוני זו פריית מין דג קטרין טמוני' :

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

בית נליא שלהם ונשאר גם הוא לאלהינו אלו בתי
כנסיות ובתי מדרשות שנבאם והיה כאלוף ביהודה
ועקרון כיבוכי אלו טרטשיאות וקרקשיאות שלהן
שעתידים שרי יודרה ללמד בהם תורה ברבים אמר רבי
יצחק לישן זו פשיאם עקרון זו קטרי בת ארם שהיא
היתה מטרפולין של מלכים איכא ראברי דמרכי בה
מלכי ואיכא ראברי דמוקמי מינה מלכי קיסרי
וירושלים אם יאמר לך ארם שחדבו שתיהן אל תאמין
ישבו שתיהן אל תאמין הרבה קיסרי וישבה ירושלים
(האמין) חרבה ירושלים וישבה קיסרי האמין שנאמר
^{מקל} *אמלאה החרבי'א מלאה זו הרבה זו רב נחמן בר יצחק
^{כר} אמר מהבא *ולאום מלאום יאמין * וא"ד יצחק מ"ד
^{כס} *יוחן רשע כל למד צדק בארץ נכוחות יעול וכל יראה
נאות ה' אמר יצחק לפני הקב"ה רבש"ע יוחן עשו 'אל'
רשע הוא * אמר לו כל למד צדק *אל' בארץ נכוחות
יעול * אמר לו אם כן כל יראה נאות ה' וגומר ואמר רבי
יצחק מאי רכתיב *אל' תתן הימאוי רשע וממו אל חפק
ירומו סלה * אמר יעקב לפני הקב"ה רבש"ע אל חתן
לעשו תאות לבו *זממו אל חפק ירומו סלה זו גרמומי
של ארם שאמלא דין ויצאין מהריבין את העולם כולו
דאמר רבי חמא בר חנינא ש' מלכי קטרי תאני איכא
בגרמומיא של ארמי ושס"ה מרובני איכא בארמי כל
יומא נפקי הני לאפי הני והני לאפי הני ומקטיל או חד
מהני או חד מהני ומטרדי לאוקמי מלכא אחריני ואמר
ר"י אם יאמר לך יוחן רשע ולא מצאתי אל האמין
מצאתי ולא ינעתי אל תאמין ונעתי ומצאתי האמין והני
מילי כדברי תורה אבל במשא ומתן סייעתא דשמיא
היא ובדברי תורה לא אמרן אלא לאיחודי אבל לאוקמי
גירסא סייעתא דשמיא היא ואמר רבי יצחק אם ראית
רשע שהשעה משחקת לו אל התגרה בו שנאמר *אל'
תתור במרעים וגומר :

מהרש"א בית כמיא עיין צפי רס"י * ושיקוציו מבין
שינוי וגו' זו בית נליא שלהן כו' כמה שאמר

פרק כל הלמלים ונבדקתם את שםם סלא לכתוב להם שם סתא אלא
שם נגלה היו קורין אות' בית גיית לשון גובה קורין אות' בית כריס
לשון חזירה וספלות כפרש"י שם ועיין בדרון עוד פירוש' וו"ס
ושיקוציו מבין שינוי סלא יקרא להם עוד מלא ומבין שינוי כנס
שם זה : שעתידים שרי יודרה כו' דמקום סהו שם אלופי
ארם יהיו אלופי ושרי יהודה ונספ' זכריה פי' ר"י הלוקח מלכין
לימוד כמו ואלאסף הכתם : חרבו שתירדן כו' בחרבו שתיהן
ובניסו שתיהן אמר ככל מלוקה מהן אל תקמין חלל גבי חרבה
קטרי ויסבה ירושלים וחרבה ירושלים ויסבה קטרי אמר כשני
המלוקות פי' א' תמין ויש לומר סאלו היה אומר נמי כן ככל מלוק'
האמין היה המובן ממנו שאפשר לשם להאמין צדק משני החלוקות
אם לעולם יסבה ירושלים וחרבה קטרי או לעולם יסבה קטרי
וחרבה ירושלים ואינו כן אלא שם להמין סב' החלוקות אמת כי
לפעמים יסבה קטרי וחרבה ירושלים ולפעמים יסבה ירושלים
וחרבה קטרי ומייתי ליה הכי מקרא דאתמלאה החרבה דגור אמר'
על ירושלים אתמלאה מתורבתה כפרש"י ומשמע נתי איגלא את
נור סהיא חריבה מירושלים שהיתה מלאה וכן ולאום מלאום יאמד'
סחתם הכתוב ליה מהס יאמד' על חזרו ע"כ פירושו סל"א מהס
יאמד' על חזרו לפעמים זה ולפעמי' זה : יוחן עשו כו' ר"ל גם
שלינו ראו לך יוחן בתחנת חסם כמ' כו' ומתויה את אבר לחון גו'
אמר ליה הקב"ה ארבע גמור הוא וחיו ראוני לתנוחו אל' יחך כל
למד לדוק גו' כמ"ס שנגת תלמוד עולה דודן וזה סלא למד לדק
סוגג הוא כמטעו כרעים מ"ל הקב"ה כןרץ נכוחות יעול דהיינו
להחזיק מ"י והמקדס כזה מיד ורשע גמור הוא כמ"ס ערו ערו
עד היסור גו' : זו גרממיא של ארם כו' כפ"ק דיומא אמרינן
גומר זו גרממיא כו' וגומר מבני יפה היה ונאסר דמ"ה קאמר זו
גרממיא של ארם כו' ולא אוקה גרממיא דהיינו גומר דמבני יפת
היה ונאוקה דכל ארם סאלמלא כו' : איכא בארמי כו' והוא
במנין ימות החמה סמ"ה ימים כי עשו מונה לחמה וכדלקתן
בשם"ה שווקים וכ"א מתרובני שהם שם"ה הוא מושל בזומא מימי
הסנה סמ"ה ודקטיל ככל יומא חד ומיניה הוא רנו על חסרוני
לעתיד דונמא שאמר בפרי החג ואמר דעיי"כ מטרדי לאוקמי
מלכא ודהיינו וממם בלין ונולין להחריב העולם : ינעתי גו' ועל'
פירשו בקרא האמנתי כי הני עניתי מתד גו' החמנתי סלמאכי כי
אדבר שעניתי ונעתי מתד כזה אבל כשאמרתו בשמו בני ינעיה
כל ארם כוזב ולא קאמינו :

הר"י מהו דכתיב יוחן רשע כל למד לדק וכי' י' יש לדקדק מה הוקשה
לו בכתוב ודלמא כפשיט' שהחלל בנייא ואמר יוחן יירוחם
רשע שחטא כשגגה כי לא למד לדק ותורה ומהך כן הכי אכל מי שלמד
והרשע

בתי נליא שלהם ונשאר גם הוא לאלהינו אלו בתי
כנסיות ובתי מדרשות שנבאם והיה כאלוף ביהודה
ועקרון כיבוכי אלו טרטשיאות וקרקשיאות שלהן
שעתידים שרי יודרה ללמד בהם תורה ברבים אמר רבי
יצחק לישן זו פשיאם עקרון זו קטרי בת ארם שהיא
היתה מטרפולין של מלכים איכא ראברי דמרכי בה
מלכי ואיכא ראברי דמוקמי מינה מלכי קיסרי
וירושלים אם יאמר לך ארם שחדבו שתיהן אל תאמין
ישבו שתיהן אל תאמין הרבה קיסרי וישבה ירושלים
(האמין) חרבה ירושלים וישבה קיסרי האמין שנאמר
^{מקל} *אמלאה החרבי'א מלאה זו הרבה זו רב נחמן בר יצחק
^{כר} אמר מהבא *ולאום מלאום יאמין * וא"ד יצחק מ"ד
^{כס} *יוחן רשע כל למד צדק בארץ נכוחות יעול וכל יראה
נאות ה' אמר יצחק לפני הקב"ה רבש"ע יוחן עשו 'אל'
רשע הוא * אמר לו כל למד צדק *אל' בארץ נכוחות
יעול * אמר לו אם כן כל יראה נאות ה' וגומר ואמר רבי
יצחק מאי רכתיב *אל' תתן הימאוי רשע וממו אל חפק
ירומו סלה * אמר יעקב לפני הקב"ה רבש"ע אל חתן
לעשו תאות לבו *זממו אל חפק ירומו סלה זו גרמומי
של ארם שאמלא דין ויצאין מהריבין את העולם כולו
דאמר רבי חמא בר חנינא ש' מלכי קטרי תאני איכא
בגרמומיא של ארמי ושס"ה מרובני איכא בארמי כל
יומא נפקי הני לאפי הני והני לאפי הני ומקטיל או חד
מהני או חד מהני ומטרדי לאוקמי מלכא אחריני ואמר
ר"י אם יאמר לך יוחן רשע ולא מצאתי אל האמין
מצאתי ולא ינעתי אל תאמין ונעתי ומצאתי האמין והני
מילי כדברי תורה אבל במשא ומתן סייעתא דשמיא
היא ובדברי תורה לא אמרן אלא לאיחודי אבל לאוקמי
גירסא סייעתא דשמיא היא ואמר רבי יצחק אם ראית
רשע שהשעה משחקת לו אל התגרה בו שנאמר *אל'
תתור במרעים וגומר :

והמירותי דמינו מפיו בני נור כתיב סהיבאם לארם : כריא
וגליא ראשי עכו"ם הן לארם : כיבוכי זו ירושלים
ויסיה ארם לאפי יהודה ועקרון חסיה נית למוד לירושלים :
לשם עיר שכבו בני דן : פמיים שמס יולא ורין ממער' פמיים :
מטרפולין לשון יוני אמת של מלכות מטרי אס פולין לשון שברה
דמרכי בה מלכי מגדלים הם בני מלכים : אמלאה החרבה
רוסיה דקרא יען אמרה נור על ירושלים האת אמלאה החרבה
עכשו אתמלא בחורניה : רשע זה עשו הרשע אמר יחך להקב"ה
יוחו עשו אל' הקב"ה רשע הוא : אל' ינחך : כל למד צדק
כלומר אין אדם יכול ללמד עליו דק : אל' הקב"ה : בארין
נכוחות יעול זה ירושלים שיחריב כלומר עתיד להחריב ארץ
ישראל : אמר יחך מ"כ כל יראה גו' : זממו אל חפק א קוליאנו
מחריבו ומם כמין טעמא של גדול שנתנין בחוטמה של נאקה
ונמטתה זו ומתן סווקה אינה משקרת כי אס זו : גרממיא

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

הענין שאלו שמעו להזכיר מפלתן : כבר בתוכה אני ושם הם רואים מה שיערע להם על ידי שפאל : רב ורבי חנינא וכו' מתנו הא דאמרין לקמן בלמה להם וכו' : ובבבליה סדר ביעד מקום שגזבר שם זוג זה של ד' הכמים הללו הלופי רבי יוחנן וכו' יש מתלופין ר' יוחנן ומכניסין ר' יונתן : שלישיים בשלמה תקומות אי לנו להזכיר מתיית עמלק : בספר ואלה שמות ונחשנה תורה ובספר שמואל : וכוהו שאמר שלמה דבר ששלתי לך אי אהה רשאי לרבעו : זאת מה שבתוב כאן ובמשנה תורה דכל מה שכתוב בתורה קורא כפינה אהת : ויאמר המן בלבו מנא ידעו כוחני המגילה סדר אהר צלצו אלה ש"מ צרות הקדש בגלה להם : ויודע והרבר דמרדכי מן גלה לו אלה צרות הקדש בגלה אלו : וכחצו בחוספות ויודע הדבר למרדכי אלהא מרדכי צביא היה דמהיטן נודע לו אלה צרות הקדש אם כן המגילה אהר צרות הקדש כיון דנביא היה ע"כ : ובבבזה לא שיהיו גומר מנא ידעו מה עשו הרחוקים : לא יעברו מנא ידעו את העקיד : **ולא כבר נאמר וכו'** וכיון דלא כתב את כלן לנודת שמה שכתב ראת הקדש היה : **דאי בעי איכתוב וכו'** ולעולם מה שכתב משלות בעלמא ניגאו ולא מפי הקדוש ברוך הוא : **ש"א אל חוסףך על דבריו מדקאשר להסופך עליהן ש"מ צרות הקדש לאמרו :** **מהרש"א קבעונו כו'** כל דבר זה קלה מפורש בקרא דכתוב מעיקרא ויכתוב מרדכי גומר לקיים עליהם להיות פושטין גומר ולא רלו לקבל משום קאלה את מעוררת כו' עד וכתוב אסתר גו' לקיים את אגרת פורים שנית ויכלת ספרים גו' ומסיים ביה דאין לחוש לקבלה רק דברי שלום : ולחמת גומר הלא הם כתובי על דברי הימים למלכי מדי ופרס : **בכתובי לדורות כו'** פירוש שנקאה אסתר שהיה המגילה מכלל הכתובים וכפרש"י בפסוק ונאמר אסתר קיים גומר ונכתב בספר גומר אסתר נקאה משכמי הדור לקבועה ולכתוב בספר זה עם שאר כתובים וכוהו נכתב בספר עכ"ל והשיבו לה דהכתוב מיעט את המגיל' מהיזקה מכלל הכתוב דכתוב הלא כתבתי לך וגו' : שאמר הכתוב בתחלה הב אוזן ושמע לדברי הכמים גומר פירוש שהיה המגילה מכלל המלות שאינן אלה דברי כתמים כמו מלות נר מנוכה לא מכלל מלות הכתובים הנאמרים צרות הקדש כדכתוב בזה הכי הלא כתבתי לך שליטים גומר אין לך לרבעו עד שמאלו להם סתם מן העקרא המגילה היא מכלל השלמה כמאן דס"ל הכי דכתוב כתוב גלת מ"ש כאן ובמתנה תורה הוא מקום אהת זכרון מ"ש בנביאי' הוא מקום שני בספר מ"ש במגילה הוא מקום שלישי וכהנהי לך שליטים יתפרש הפהא עפי אהרה : נביאים וכתובים והכי מפרש בירושלמי כתוב בתורה כמה דחייא וולת התורה זכרון אלו נביאי' דכתוב וכתב בספר זכרון לשני וגומר בספר אלו כתובים דכתוב ומאמר אסתר גומר ונכתב בספר גומר ועוד אמרו בירושלמי שהשיבו לה משום דאין נביא רשאי לתעד דבר מעתה עד שאמר הקדוש ברוך הוא עיניהם ואלאו כתובה בתורה ונביאים וכתובים ואיכא למימר דתלמודנו לא מה ששיבו לה כן דאין כאן שמש דאין נביא רשאי לתעד דהא איכא קל ומומר דלקמן ומה

משדדות לחירות אמרו שירה מתיקה לחיים לא כ"כ ומיהו לא סגי לן דהאי קל ומומר ואלעריך קראי דהכא דמשום האי קל ומומר ראו לאומרה במלות הכמים כמו הסירה אבל לקבועה בין הכתובים ליכא למילף מק"ו אי לאו הגי קראי ורזי יבאשע נמי דפליג הכא היינו שלא ניתנה לקבועה בין הכתובים להיות משמא אהת סודים אבל לקרורה מדברי הכמים אין לה מק"ו דלקמן : **קבפיש טובא ואמר גו'** היינו שאמר מתחלה ואמר ניקון כהה המלכות בראשו שפאל גם על בחר המלכות ולסוף סראה בעיני המלך רעה צו שפאל גם על בחר מלוכה לא אמר רק ויהו אהת הלבוש והסאס גו' כפרש"י במגילה ע"כ אהת לן למימר מסבדת דלא שאל כל כך גם על בחר מלכו' אי לאו דצלצו ארשתיה דנפשיה קאמר : **שכ"א ואת' גרמחה לוי כו'** לפי שמדרך שהלום נושא מן ביותר בעיני אומרו ונני אסתר כתיב לה הנהיה אסתר את עמה גו' כי מרדכי היה גומר אפשר שקרא עשה כן כדי שלא היה נוסחת מן וישלמה אבל מאלהים היה דנפק זה כיון שלא הזכירו אה עמה כ"א ואחר דמתנה לו כאלו היא מאומתו ולכך נובחת מן בעיני כל רואיה : דלמא פרהתקי שרר' בו"ס לדיקדק מעיקרא דדייק ליה וצביה לא שלמו וגו' הויאך ידעו מה עשו הרחוקים אי לא דה"ק עפי ה"ל לדייק כן מרישא דהאי קרא דכתוב ושאר היסודים גומר והרגו צאנאיהת ממשה ושבעים אהך גו' הויאך ידעו מספר הרגים של הרחוקים אי לאו דה"ק וי"ל משום דנכתב המלך ניקון רשות ליהודים גם צביה דנכתב בשר נון המלך ליהודים אהר צבל עיר גו' להשמיד ולהרוג נו' ושללם לצו גו' אלה הם מעלמם הרחוקי מהציה שלא יח' עין המלך אהר צמון כפרש"י במגילה והסאף דדבר שנתקיים כהה המלך להרוג צאנאיהם ידע לחימי' שהיה הקול ואלא לידע גם ממרחקי' אהת מספר ההרגים אבל דדבר שלא קיימו מלות גם ממרחקי' שלמו ידע צביה לא הוו ידעו בקלא בעלמא' לאו דה"ק וכתבת' קאמר דע"כ שליח הודיע להם כן וכדי שלא יח' עין המלך אהר צמון : **וזכרם לא יסוף מורעם כו'** כתבו צתום דהריש' דקרא לא חיוין אלה היהודים שצאנתו דור עכ"ל ולא משמע כן דכרישא דקרא נמי כתיב צבל דור ודור גומר לא נראה דרישא דקרא איכא לפרושי שכן קבלו עליהם שלא יעבדו אבל מיתורא דלא יסוף מורעם משמע לוי למדרש דה"ק אהינתן כן ב'ל' הבטחה דלא יסוף מורעם וכה"ג דרשו מיניה בירושלמי דומי פורים לא יכתבנו גם לעתיד : **שחבפתו של שלמה היא כו'** ר"ל שכתבת החור' היא כמתה העלמית שלימה ליכתב אבל כמתה שלמ' מכתה האדם הוא כעין דברים שבעל שלם שלא ניתנה ליכתוב ולא שייכא בין הכתובים ואל' וכי זו בצד נאמרה והלא כבר נאמ' וידבר שלשת אלפים גו' ולמה נכתב קהלת עפי מהשאר לא שהיא שייכא בין הכתובי' ואת' וב"ת דאי בעי איכתוב כו' וקהל' איכתוב והשאר עד ג' אלפים משל גומר לא איכתוב : **ח"ש אל חוסףך על דבריו וע"כ לא דברים ממש קאמר דדברים שצ"פ אין להם שיעור אה ע"כ על דברים שצדק נאמר כן וניון שקבלת ויקון ליכתב ע"כ דנין כתובים היא :**

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

הצורה אשר נעלם המדונה: כי עבדים אנהנו ובעבודתנו לא עובדי אלהינו פסוק זה צפ"י עורא וסיפיה דקרא ויש עלינו פסד לפני מלכי פרס וגו' : באנו באיש בימי נבוכד נצר שהפלינו בתוך כבשן המז : אימית וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו בימי מרדכי שהקצר הזה נגלה לכל העושים שאלכו האגרו לכל העולם : ומסור לבין מלוצסין צספר : געש' שונאו ישר רקב' ח' כמי שלא יוכל להושע: אדם ולא מלך זה המון רב מתנא אמר מהב' פתח ליה פתחא מהכא כו' : תוספות אלהים נרא בראשית המסד דמסתדר נרא למינים שהפסוק הזכיר הנורא רשקן הילכי אם כחמו בראשית נרא אלהים היה עושה תלמי למד בראשית הוא הנורא של עולם יש להכיר הנורא נתחלה ולכן היה אמר דמתי רשעים הם ומינה הראשונה היו נורא אחר ואלהים היו השני מ"ה הפכו לו : זכר ונקבה בנורא ה"ג בירושלמי דמשמע ביה אחס שהיה כה זכר ונקבה שובן תלמן בנשים אבל בראש משמע שחמלת ברייתם היו כ' גופים : ולא ואטעונו' כנאן לא היו לריכס לשונם כי אלו לאן בדולה הוא כדמתי : ומאליה קראתך אלא בתקום נערי לא רצו לכתוב אלו לא לפי שמעמעע לטון וקה ולא רצו לכתוב שך וכמו ואטעונו מלך הנורא לכתוב בתקום אלו לאטעונו : ושאר זה הלשון קימא ואלא עדין מספיקם ככל לטון ארמית : נורא דחיירי לטון מלכות שהמלכים משמשים בו ככל אותה חזקה ים ללמלת לטון שמשמעם בו כמו הכנת עינת יסיונו ואמרתם הנה קטן נחמד בנשים טון להם לא ככל ולא לטון כולמר כתב ולטון של מלכות :

מהרש"א כתבו לו אלהים בראשית כו' עיין פ"ש"י והקשו ה"פוס' לפירושו שהרי בראשית אינו שם כלל כו' וא"כ אלו כתבו בראשית קודם כו' ה"פוס' הראשון הוא נורא אחר כו' ע"ש ולכאורה לא יאמרו מינו קושייתם כיון שכתבו לו בלשון יון בתחלה אך יפרשו להויות משמעו ללשון אלהים כיון דאינו שם כלל בלשונם וכי משני הקדיונה יבנו משמעות הלשון כקושייתם ונראה דדאי המני' יאמרו להתחיל בשמו ולהוציא ז"א הרעה אחרו צמדהם וענודך חרצני מלך : כ"ו תחלה מוכיר שמו ואח"כ בשמו פלו אבוסטל' כו' אבל הקב"ה אינו כן אלא תחלה מוכיר שמה עולמו ואחר כך הוכיר שמו שנאמר בראשית : נרא ואח"כ אלהים כו' ובספ"י פננת רוי צסס ספר לקח עוב נהן טעם לענין בראשיתו שלא יאמר אלה' קרבן אלא קרבן לה' דשעת יתרת בצורך דבור ולא יספיק ומאלא שהולאו ע"ש בצעלה ה"ג הכא אם היה אומר אלהים נרא וסייה טוסק ולכך החמיל בראשית עכ"ל ולפי שהמינים יכתבו כל זה ויאמרו דראוי להתחיל בשמו ולא כתבו בראשית נרא אלהים יצא זה להכריחם שיאמרו דלכך לא פתח הקורה בשמו על שם הקרון בתקו ח"ו וכפי דעות המופסדו' אר לתינים שיהיה פי' בראשית צמלה : נרא מי שברא אלהים שהאזר נרא אז הצ' ופי' רשיותו הן ח"ו והמקרא קצר ותמר ממנו אלהים השועל שאלהים הכחוש נקרא הוא אלהים השועל ומאינו צמקראות נרא מהם השועל או שפרשו כי בתחלה נרא אלהים ולכפון נרא אלהים אחר ובי' רשיותו הן או שפרשו כי בתחלה וראויה בראשית עשה אבל כל החולדות אח"כ אינן צידו ונהן ציד המצטרות כי עוב אח הארץ ומ"ה הפכו לו לכתוב אלהים נרא בראשית כדי שלא יהא לקס שום מפרשי' לפרש הכחוש ככל

דעות המופסדות הללו אלא כשפניה אלוים נרא בראשית ולהנחיש דעות אלו המינים אלו ואמרים ככל יום ובעונו מחדש ככל יום חמיר מעשה בראשית : כחשו לו ארעיה אדם כו' כפרש"י שלא יאמרו כי רשיותו היה זה לא יקבל מ"ש ר"י פ"ד דמנהדרין כ"ח חסותן צלידן נעשה אדם וגומר ויצרא אלהים וגומר הנה נרדה וגומר ויצר אלהים וגו' ונכתבו מעיקרא בלשון רבים דאר"י אין הקב"ה עושה דבר אר"י נמלך צמלית של מעלה כו' ופענו כשירו' רש"י צחומס שהוא מחדת העושה שהיא גדולה נמלך צקטן והוא ע"פ צ"ר ע"ש אך מה שהוסף רש"י צחומס ולפי שאדם צדמות המלאכים והקלאו בו לפיכך נמלך צסס : כו' הוא ע"פ מ"ש צמכת סנהדרין צעשה צקס הקב"ה לצראות האדם כולי א"ל רזונס נעשה אדם אמרו מה אנום כי חזכרנו כו' ע"ש מזה ונראה כי מפני קליפת המלאכים נמלך עמהם לפי שנברא צדמות' ורש"י הרכיב בפירוט החומס דברי התלמוד ודברי הצ"ח לענין אחד לפי טב' הטעמי' קרוב' לענין אחד : ויכל אלהים ביום דששי ובר"כ הוא לא יאמין צוה מדרש צמנים מה היה העולם חקר וננתה צא סנת צלח נמוה טוד שאר צדמות : זכר ונקבה בראו ולא כתבו בראש כו' פרש"י דנראש נשמע שני גוסין נרא כ"א זכר ונקבה צ' פרוצין כו' עכ"ל ר"ל דאיך קראו לא משמעתו כי דתיבו ויצרא אלהים את האדם צללמו וגומר צלסס אלוים נרא איתו דמשמע דנף אחד האדם נברא מתחלה כראמרו' בצרק הוואה וצפרק קמא דכחונ' ולפי זה נראה לפרש צפשיעות טפי דנראש משמע שני גוסין ואיך קראו משמע דנף אחד נבראו מתחלה וכדדמיון קראו בצרק הוואה וצפרק טעוין פסין ובס"ק דכחונות כתיב צלסס אלהים נרא איתו וכתיב זכר ונקבה צראש וגו' והלמי לא יקבל מדרש צמנים שם כתיב בתחלה עלה צמחפה בלראות שנים ולכפון נברא אחד ולכך שניו לו לכתוב ציראו דמשמע נמי דנברא גוף אחד וקרוב לזה פי' צע"י צסס התו' וכתיב צעל ישה מראה מ"ש דקשיא להו זכר ונקבה צראש אוחס : וגו' דכתיב צרים הפרשה ולא קשיא להו זכר ונקבה צראש אוחס : וגו' דכתיב צרים הס' כו' ע"ש צבורך אבל זו הקושיא בעלמה י"ל גם צנ' מקומות בצרק הוואה ובס' ענין פסין ופי' דכחונות דכולקו מיהו ליה מהאי קרא דסוף הפרש' זכר ונקבה צראש : ולא ליחמיתו צחתי מהס לאזני קרא דוכר גקבה צראש אוחס דרים הפרש' והנראה צוה דמקרא דדים הפרש' זכר ונקבה צראש אוחס : לק"מ כיון דכתיב אחריו ויקח אחת מאלעונו' וגו' ה"ל הוא דוכר ונקבה צראש אוחס אינו אלא ככל נאח"כ דהויך צראש אוחס ויזכר הן האחתם וגו' ויפה גו' ויקח אחת מאלעונו' וגו' והכי משמע שקרי לא הנזכרה הנקבה ככל צוים הששי אלא צדדך ככל צראש אוחס וגו' וכן"כ איחא צל"צ מדוח דר"א צ"י הצלילי מכלל שאתרו מעש' ואינו אלא פרטו של ראשון כלה ויצרא אלוים את האדם וגו' ה"ו ככל נאח"כ פרט מעשו שאמרו ויזכר וגו' ויפלו ונזכר את הילע השומע סבור שהוא מעשה אחר ואינו אלא פרטו של ראשון עכ"ל אבל צהריא דוכר ונקבה צראש אין בו פרט אחריו ויש לפרשו כמשמטו דנראש

מגילה נקראת

פרק ראשון

מגילה

סא

שני גופים וע"כ שינו אותה לתלמי לכתוב בראו כי הוא לא יאמין
 לדבר חמשים דרך עלה במתעבה לברוא ב' גופים ודו"ק הבה
 אדרה ואבלה וגו' כענין שמפרש לעיל בני אשם אדם וגו' :
 ויחזק שרה בקרוביה בו' דלפי פשוטו בקרבה דסינו בקרב
 לבה למה הקפיד הקב"ה על שרה ויתמעל אברהם'הוא נמו חתק
 בלבו דכתיב ביה וילתק ויחמר בלבו גו' ופירש"י והוא לא יאמין
 למדרש חמשים דוילתק ויחמר בלבו גו' הוא מלשון שמת' כקדמו
 וגדו וילתק שרה הוא לטון גלגול כמ"א ומיכת : כי באפס הרגו
 שור וברצונם וגו' פירש"י דלפי שינוי נמי ודאי דלא נקמונו
 נמי רק על שם ולאמי עירו דודאי חתנו לו דבר שיקר שלא
 היה כמ"ס החו"ס לקמן גבי ואל זאעושי בו' ויש לדקדק גם שמעט'
 זה פירש"י עמו רישא דקרא מ"מ סופא דקרא שנינו וברגום
 עקרו אבום מי הכריעם לכך וע"ק ברישא דקרא שנינו על שם
 למה שינו לקרות שור ולא בהמה סתם ויגדלה ביה פי' הכחוש
 לדעתם כולו על שם ועירו כפי' ההגונו ברובותיה קטלו קטול
 ונעשוהיה חרבו שור סוף' אל"פ ספי' הכחוש הוא כי באפס הרגו
 איש הוא שם שהיה מושל עיר הרגו בחף על שמא דיעה אחוזה
 וברגום שלא בחף עקרו שור דסינו אנשי עירו שלא פשטו וכך
 נראה לפר' צפ"ה הוילאו גבי אחר דאין לו הכרע פירש"י וברגום
 עקרו שור אחר שור על שם שהוא מאחר כענין אומר בו' ע"ס
 והש"א נישא דלפי מה ששינו לו נמי יתפרש כן כי באפס הרגו
 שור הוא שם דנחשב כשור וברגום עקרו אבום הוא מקום השור
 שהם אנשי עירו וכדי שלא לשנות הכרע מלשון הכחוש דכתי'
 צסיפיה דקרא שור כהגונו לו מלא שור ברישא דקרא ולא לטון
 בהמה ושנינו שלא יאמר רחמיס הם בו' פירש"י דודאי לא היו
 רחמי' על היגית' שהיו כולם מיני' כדברי הרמב"ן שהיו עובדי
 כו"ס אלף דאי הוו חתנו לא הרגו איש היה לו לבעל דין לחלוק
 ולומר טע"כ היה יעקב מקפיד על הריבאם כאלו הרגו איש וע"כ
 שינו לו הרגו שור גומר שלא היה מקפיד רק כאלו הרגו בהמה
 ועקרו אבום בהמה ויקח משה וגו' נושא בני אדם בו' פירש"י
 דמשמע גמל שלא יאמר בו' ע"ס פי' דמשמע נמי גמל דאי היה
 דוקא משמע גמל ולא חומר אל"פ הוו כחבו לו סקר והזוס' כחבו
 לקמן גבי ואל זאעושי גו' שלא ראו לסקר לו דאי הוו ראו לסקר
 לו ה"ל לכתוב ויריבוס על הגמל ובמדרשונים הלכך כחבו החומר
 צ"ה הידוע שזה החומר שחפס אברהם לעקידת יחזק והוא שפיתד
 להגלות עליו מלך המשיח אבל הלמי לא יקבל זה : ומושב בני
 ישראל וגו' ובשאר ארצות בו' מפרש פירש"י אשמתיה
 ובחומס ולפי תלמודינו שחיס שינו לו דמינו לכתוב גם בשאר
 ארצות כיון שלא היו בתלמיס רק ר"י שנה ועוד שינו לו שלא
 לכתוב שלשים כי הוא חתנה קרא רפ' לך לך כתוב שני רק ד'
 מחוץ שנה ולא כתוב שלשים סם והוא לא יאמין דכתיב כאי שלשים
 משת שגורה גזירה זו צדין הכתרים פירש"י ולפי זה גם לקמן
 בקרא ויהי מקן ד' מאות שנים וגומר לא נכתבו שלשים אבל
 צירושלמי איתא דכתיבו לו שלשים לא שינו לו רק בשאר ארצות
 כי הוא יאמין שער דמגוחס בין הכתרים ה"ל ה"ל כמים ויש

לעיון בזה הוי"ח יהיה החשבון מיום שנו"ד יחזק הא ומושב בני
 ישראל כתיב ובעל י"מ כקב דחיתא צב"ד דלחברה נקרא שמו
 ישראל כמו יחזק דכתיב ואלה שמות בני ישראל ומ"מ הוא דמוק
 לפירש כן לתלמי אבל יה ליישב פירש"י בחומס ומושב בני ישראל
 אשר ישבו בתלמיס אחר שאר ישיבות כל היצות היה בין הכל ת'
 שנה ותלמי ויאמין שער בזה ונ"ל לפי הכחוש ח"ל פנים ומגזירת
 בין הכתרים שאברהם היה צדיק בין הכתרים צן ע' שנה וסוד
 חור לתין וזהה שם ה' שנים שלאחר וברקסם בן ע"ה שנה בלחמו
 מתוך ודאי איתא בסדר עולם : וישלח את זאבושי בני
 ישראל ועומר דלפי ענינו נעריהם הכתרות כקדמונו שלן
 היחס העבודה בצבורות וכתב הרמב"ן ולמה יכנה הכתרות בלשון
 נערי אולי בעבור בו' ירמוז כי לא למטל' נחמיה שלחם רק מפני
 הצבורה בו' ע"ס ועד"ה נערי צבורי שלא טעמו טעם חמא בו'
 ע"ס ולפי שתלמי לא יקבל כל זה הולירו לשנות לו ולכתוב לו
 זאבושי שלא יאמ' גרושים שבכס מלחם לקבל פני שכניו בקרבת
 וכתבו החו"ס וקשה אמאי לא כתבו אזילי בני ישראל כדכתיב
 בסמוך והיה לטון גדולה וי"ל שלא ראו לסקר בו' עכ"ל ע"ס ויש
 לחקק על דבריהם כיון דודאי בלשון עבו"ס העתיקו לו ההורא
 וא"כ מאי קשיא להו מעיקרא ואימא דקושטא הוא דזאבושי הוא
 בל' עבו"ס פי' דאזילי דבל' וי"ל דל"כ מאי מיתני שינוי לו
 ג"כ לבתי' גבי ואל אזילי בני ישראל וגו' ואל זאבושי וגו' דאין
 כאן שינוי כיון שהוא פירוש של אזילי לא ע"כ שאין זאעושי בלשון
 עבו"ס פירוש של אזילי אלא לפי הכנת הלמי הוא מלשון חשיבות
 בעלמא כיון שאלירו לשנות גבי וישלח את נערי אולירו ג"כ
 לשנות גבי ואל אזילי פירש"י ודוק : לא חמור אחר בו' דלפי
 ענינו קט ופרט חמור פירש"י בחומס כשהלכתי ממדן למארים
 והרכבתי את אשתי ובני על החמור לא היה החמור משלהם
 אע"ס שלרובם הלכתי וכן ח"א לא חמרי' ותלמי לא יקבל זה וע"כ
 שינו לו לכתוב חמד בתקום חמר שהוא קרוב באותיות כמ"ס שלא
 יכתוב דלחין רישון רישון דלחין : אשר חלק וגו' דראריר לכל
 וגו' ופירש"י אל"כ יאמר בו' ומדרשו להחליקן בצדדים כדי בו'
 ע"ס והכי אמרי' בפ"צ דעבו"ס כמפורש סם אלא שתלמי לא יקבל
 דרשם זו לכך שינו לכתוב לו להאר : אשר לא צויתו לעוברם
 בו' פירש"י שאם לא כתבו לעובדם הוא משמע ליה אשר לא צויתו
 שיהיו בו' ע"ס דמצינו ל' צויו גבי בריא' דכתי' כי הוא אזה ונברא
 ובירושמי איתא הגירס' אשר לא צויתו לעבו"ס לעובד' ולפי זה
 יש לפירש דאם לא שינו לכתוב מלת לעבו"ס היה קשיא ליה מאי
 אשר לא צויתו לעובדם הא בישראל דברצ' מיני' שורה להם בצמה
 כחוצי' באוסרה גם שלא לעובדם ולכך שינו לו לכתוב לעבו"ס
 שלא צוה להם לעובדם ומיהו שלא לעובדם נמי אינו מפורש
 עבו"ס דתלמי לא יאמין שחטבו"ס מלווה על כו"ס : ודאבילו
 שם אשתי בתור' בו' ר"ל שהעילו שמה בשם הטמאים בחורה
 ובמדרשות ד' הטמאי המפורשים בקרא נגד ד' מלכות וארבעת
 נגד מלכות עבו"ס : ופירוש

ח"ב טז א

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

יפיתו של יפת ירא בארלי שם כ' וה'ג אמר' בסוף פסוק
דכ"ס מרובע ב"א לטון שורכי להם לא חי לה"ק אי לטון עכו"ם
כו' ולמאי דפריך הים מהמחמ עכו"ם דאמירא ולא ידע לפלוגי
בין מחמ עכו"ם ובין לטון עכו"ם ה"ח למפרך מתנייתו דהבא
דמוכח לטון עכו"ם שרי : ואינו אלא לשון צער בו' השתא
משמע ליה מלת ויהי מורה על כך ויהי פניה' מלשון ארה כדלקמן
בלמאי דמסיק כל ויהי איכא למימר הכי אלא
כל מקום שנאמר ויהי ביומי מסורת הוא שהוא לטון וי' כו' דמשמע
ללו בנסתו ה' ויהי ביומי דמלך ויהי מותרת בהו למדרש וי' ה' :
ויהי בנסתו מקרם וגומר לכאורה ה"ל לחיובי קרא לעיל מיניה
ויהי כל הארץ שפה אחת ונומר אלא משום דההוא לא מוכח כ"כ
דאיכא לפרושי למעלה קאמר שהיה להם שפה אחת כעין עה"ב
ומיהו לוכא לאקשווי מיניה דאיכא לפרושי ביה נמי לטון לער לפי
שהיה להם שפה אחת בלא לעלה אחת הרעה נבנה לנו עיר וגו'
ובב"ר פליגי ביה אמוראי : ורדה שמחה בו' והכי איכא במדרש
מת"ל ויהי מלמד שהיה שמה לפניו כיום שנבא בו העולם
במעשה בראשית נאמר ויהי ערב וגו' וכאן אמר ויהי ביום וגו'
ויש לדקדק בזה כיון דמסיק דאיכא הכי ואיכא הכי מלי אולמיה
למילף האי ויהי ביום השמיני ובגמ' מויהי ערב ואימא דנילף ליה
מכל הנהו ויהי דהם לטון לער וי"ל דהא פשיטא ליה דאותו יום ווס
שמה היה שעליו נאמר ביום שמחת לנו גו' אלא שבא ללמוד
דהיה השמחה גדולה כ"כ כיום שנבאו בו' דמיון השמחה כי
כמו שהשמחה שביום שנבאו טעום וארץ היא השמחה הרואן
והקיום לפניו כן בהקמת המסכן נתיימר שמו שם בראון וקיום
אשר לפניו ואמר' במדרש הלן בהקמת המסכן נאמר ויהי
המקריב ביום הראשון וגומר ראשון לברייתו של עולם אמר
הקב"ה כללו בראון יום בראשית עולם עשרה עטרו' נטל אותו יום
ראשון למעשה בראשית בו' ע"ס : והבחיב וירי באשר ראה
יעקב את רחל בו' ק"ק ואימא דנדרתים מלשון לער ויהי באש'
ראה וגומ' ורחל עקרה זכה"ג דרשו בסמוך במנה ויהי איש אחד
וגו' וה' סגר רחמה וגו' וי"ל דבגין רחל איכא הפסק בעניני' משא"כ
בגין מנה דענינא חד : ה' ויהי בימי חוה בו' ר' מהם מפורשים
בחקרוב דמגילה מה היה הגרה ע"ש אבל ה' ויהי ביומי יהוויקים
וגומר אינו מפורש שם מה היה הגרה לפי שהוא פסוק דבימי
החמילה הגלות והחורבן ובמדרש ליקוט מפורש מה נהה הית' שם
יקרנה בתער הסופר והשך אל האם כיון שראו כד החמילו הכל
לוחמין ווי ווי : ומלכים מרוד נבירים בו' ובחיב חוה וישעיהו
בו' דוד ושלמה נמי בכלל מ"מ נבואים קמשיב להו לקמן ואפשר
בהוצרך להחייב לישעיה דהוא נביא קבוע בזהר : שאר זה לשון
בו' נראה לפרש ע"פ מה שכתבו ממה שמן הש"י את האדם ויהר
מכל ב"מ שבעולם האי שיעל האדם לתודיע למצדו הרחוק ממנו
שלא ידעו בו שאר כל אדם כל מצוקתו ע"י כחז ותחיתתו בו הב'
ע"י לטון שהוא צדור בקרוב לו שישמע דבורו וקאמר דאלו ב'
המאנוח חסר ונכח הש"י מנבל דהיינו שידוע לחברו ע"י שם
שם הכתוב דהכל הולך אחר התחיתה שהוא שם של אדם אחר

הכתיבה ושאר שהוא מלשון קרוב דהיינו לטון הצדור שה' התיע'
בקרוב לחברו שמדרש עמו בלשון שהמלכות מסתמשן בו שאין שאר
כל אדם מניירין בו כמ"ש החופ' דלכון כל אדם היה שם ארמית
לא נכרת מהם : ואביר זיהו זה מלכות בו' פרש"י ל' משלה בו'
ע"ש ויש לפרש מלשון בן ממם כי מבני בלשור ואילך נכרת מלכות
בכל ואמר נכד זו ושישי אסיה זה בלשור שבס ממנה נכרת
מלכותה : ראש לכל הבישמים בו' כמפורש בסוף מלכות מולין
שהיו למרדכי שמות אחרי' בלשון פתחיה אבל נקרא במגילה מרדכי
ע"ש החתיכות והגדולה שהי' ראש לגדולה כמו מר דרור שהרגו
מר דניא שהיה ראש לנשמים וז"ש יעלה צדוש שיעלה לגדולה
דוגמה הראש לנשמים מר דרור שהוא ג"כ ודאי למעלה
ששרף רפידות בית ה' בו' כי היה מקום שכינה רשידתו
זהו הוא כפרת הזהב אשר עליו היה הכינה שזויה כפרת"י שם
ואמר יעלה הים בו' דהיינו שיעלה לגדולה ולשם עוב ולא הלא
קרייה עוד אסתר ע"ה הגלות ואיני אסתר אסתר וגו' כמפורש
בסוף מולין : וביקרא בו' לפי שאין שם שמים נזכר מפור' במגיל'
קאמר שש"י קרייה מגיל' בצרכותיה נק' השם של הקב"ה ואמר
לאות עולם לא יכרת אלו ימי פורים כדכתיב וזכרם לא יסוף
מזרעם : נתן הכמה ודעת' וששחה. וגומר זה מרדכי בו'
שמלינו בו שהיה חכם גדול כמפורש במסכת מנחות שש"כ נקרא
פתחיה ובלשון ונהקיים ע"ה השמחה לכלל ישראל במ"ש ליהודים
נגו' שמחה ויקר' ואמר ולתועא נתן בו' זה הוה כדאמרין פ"ק
דפסוקה הוה נתענינו במה שאין ראוי לנו גם מה שבנינו נטלו ממנו :
ושמתי וגו' האבדתי ממנה מלך ודו ושתי בו' לפי הגרסה
ואת הנזוהא שאל' זה הוה שובר קטח עולם וגו' נאמר על איוב
מלכות פרם ע"ה אלכסנדרום אחר שבגנה הצית סני לא דהאי קרא
בשמי קב"ה בעולם נגו' משמע ליה דנאמר ביומי הגלות קודם
שבגו' בית שני שהי' אף כאל של הקב"ה בעולם כמ"ש בגלות עולם
שכינה עמהם ולא מלינו אז שנאצדו שם אז מלך ושרים במלחמה
אלא שעל ושתי שהיה מלכה בת מלך ועל הוה וצויו שהיו שרים
נאמ' כן : באש בימי נכבוד נצר בו' פרש"י שהמילוי להך כבשן
אש ע"ש ואפשר לפרש על חורבן הבית שאל' וישירף את בית ה'גו'
נאמר ותוליאנו לרויה ביומי המן בו' מלת רויה נופל על המשכן
כמו כוסי רויה שהולאת מזהר לגאולה היה כולו בספק השמחה
במעשה ושתי וצממשה אסתר : וזכר חסדו ואמונתו לבית וגו'
לפי שהיו רצי' מהם בלוחו דור שמהמיו כליה לפי שהונו מסעוד'
אחשורש לולי מרדכי וישעיהו הנדקיים שבאזון הדור לזה אמר
זכר חסדו לאזון שאינן ראוין לגאולה ואמונתו לראוין לגאולה ולפי
שהיה הגאולה ע"י אשה כהיא אסתר אמר לבית ישראל כמ"ש כה
אמרת לבית יעקב אלו הגשים בו' ואמר ורלו כל אסתי ארץ את
ישועת וגו' שהיה הגאולה בכל העולם כמה ש"חז לקמן דמלך
אחשורש בכיפה : אורי גורם וגו' זה נכבוד נאצר בו' הקט
דהאי קרא המשישים על יכרל בע' שנים הגלות בכל ארי גוהם
זה נ"ג בו' שהמריב הבית דכתיב עלה אריה וצק נצילה דניאל
דמיתיי פמטר דכתיב דמיתתא כאריה וגומ' נמי על נ"ג ומלכות

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה סב

צבל ניבא אלא דבהך קרא עלה אריה ג' מפורש טפי דעל כ"ג ניבא
 ואמר לזב טוקן וגו' זה אמורוס שהרשיע ג' על ישראל במעשה
 המן גם הוא סתבז טענה שלא יבנה הבית בימיו ודימו לזב כו'
 מפורש פרק י' ויחסינו ע"ש ואמר מוכל רשע זה המן כו' שהיו
 דלים מן המלכות כו' שע"כ נחמינו כליה: בשביל עצלות כו'
 דהיינו בשביל ציטול תורה שהיה צדוהו דור נחמינו כליה וכה"ב
 דרשו היו קרא לענין גשמים צפ"ק דהענין שנתלמים בשביל ציטול
 תורה ולכך כינה את הקב"ה ע"ש מקרה ע"ש התקרה צמים וגומר
 שנעשה מך מאוחו: מים כמה שנאמר כשא"י ישראל עושין רעונו
 מכחישיך מפליא של מעל: לולי ה' וגו' זה המומר איהא צמדדשו'
 שכינו צו על עשו ורעו שהרשיעו והרעו עלינו בכל הדורות ותר
 מכל שאר עכו"ם והוא שאמר צמדדש יאמר נא ישראל סבא כחייב
 ויסבז במקום ההוא אריב"ל כאן סבז הא כל עשרים שנה שהיה
 צבית לזן לא סבז ומהו אמר כו' כל ספר ההלום כו' והיינו
 שהחלל היה ניטול מעני עשו שצבזילו צרת לבית לזן ואמר
 שהוא סימן לבני צבילות ארם מלכות העכו"ם שחשטו אומנות
 אצותינו שחללנו לולי ה' שהיה לנו צקים עלינו ארם אל הקרי
 ארם אלא ארם כמ"ם ואין ארם חחין ואמר סבכל דור ודור
 עומדים עלינו כלכותינו לולי ה' שהיה לנו ולפי הגבורות צבילות
 ארם ומלקוח לג' חלקים צמדדגה מרעה לרעה הא' גבורה' שלא
 יהיה לזר ישראל ממים להתחנן נפשו וצני ציתו השנייה שגוררים
 הריגה מתם וג' גזירת הגזרה וז"ש אזי חיים צלענו: היא הגזירה
 לצלע מתנו הממים כמ"ם ראה חיים עם האמה שלא יהיה לישראל
 שום ממים צמרות אסם צנו לצק תואנה ועליה ע"ו ועל גזירה
 שניה גזירת כליה מתם אמר אזי המים שטפנו נחלה עבר על
 נפשו כל הענין על גזירת הריגה שהוא לנוף ולנפס ועל גזירה
 גג' שהוא גזירת הגזירה אמר אזי עבר על נפשו המים הזדונים
 וגו' דהיינו לנפס לצד אכל אמר שהעילה חלאתן של ישראל וברוך
 ה' אשר לא נתנו טרף לשיניהם ע"פ מ"ם דראה דניאל ד'חיות
 סימן לד' מלכות רביעי לא מפורש שמה אלא דגורת שנין צרול
 לה אלה ומדקה ושארא צרגלה רפסה שזה סימן למלכות עכו"ם
 שנדמה לחיור מיעור דכחו צשינו ואכל ומדקה צשיניה כל העכו"ם
 צכח טיני שהוא סימן טומאה לחיור אכל בצארה שהוא שארית
 ישראל אין לו כח צשינו שהוא סי' טומאה לו אכל יש לו כח על
 ישראל צברגליה שהוא סי' טהרה לחיור רפסה ואין לו כח לכלות
 ישראל צשינו וז"ס צרף ה' אשר לא נתן לו כח לטרוף צשינו
 לכלותינו כמו על שאר העכו"ם וז"ס הקול קול יעקב והימים ימי
 עשו ר"ל כפשוט' דאי לאו קול יעקב צחפלה ולימוד תורה היה
 שולט על ישראל גם צשינו לכלות' אכל כיון דקול יעקב צחפלה
 ותורה אין כחו אלא ידיים ידי עשו שהוא סימן טהרה שלא צדריס'
 צעלמת ואמר נפשו כלשור נמלטה וגומר על שטיפי הגזרה סבכל
 דור השך שאמר עבר על נפשו המים וגומר ודימה ישראל לנפור
 שהוא עוף קטן ועשור וצבל הוא נילט צשזר קטן צכח מה שאין
 כן העכו"ם שדדו לעופופ' טמאים גדולים שלא יוכלו להתלט
 מהר וקטנו טרף לשיניהם ומסיים ביה עורנו צכס ה' וגו' היינו
 צקיעון גליות צב"ו וע"פ מ"ם טרף האמה אר"ו גדול יום

דה"ר חתח הענודן יעלה לרום וכו' צכספ נחמר סדר פקודי התכתיב
 ציאות' וכל הדברים צכאלו לתת טעם להקראת המגילה מיהיה
 בימי חמורוש ופתחו צכספס זה חתח הענודן שחיים רעות עשו ישראל
 צשעבס צכס הא' ששעס המן ע"כ מ"ם והשתחו לו' וה' צכס חתח
 הענודן שהיה עכו"ם כחתיבו צכל הענודים וחקה הללס על צבדיו והפי
 הכל כורעיס ומשחחיס לחותו ללס ולא נמלט אש מהו אולת לרדכי לבצו
 וכותו גרר פרהז וז"ס יעלה כרוס זה מרדכי שהוא חיקן איהו עוזק
 להיות ראש ישראל כחתיבו ראש מר דבור ומתרגמינו מ"ר דכ"י והוא
 קידש סס ה' צכסחיס וזה עמד כעבד לוחו צנו צכס היה בידס עין אמר
 עשה

מנידה נקראת פרק ראשון מנילה סג

ובירתי עומדת ולא היתה בטלה ומנ"ם רט"ז הם עטו לפני גס אני
עשיתי לפניו: ר"א פתח בעלמתי וכו' ויחיה כפי הנדרש דרדרי בעלמתי
בעלמתי יס הדינו סתעללו ליכנס בדוכא יס התורה דכתיב זה חתם מני
יס לשוך נעשה שאלו של מקום יך בני שיעו יוכל להושיע ומה שקרא
למקום התקרה הטובה שלא נתקיים העולם שהיה מים במים אלא בני
התורה שאין מים אלא תורה כדכתיב הוי כל נמא לטו למים וכן שהרבו
במים של תורה טוב אין עמידה לעול' לפי שהרבו מקרה העולם במימי
התורה וצד אספר סמנו ח"ל סיה העולם תמלא מים במים כלומר
שהיה מים בפניו שלא היה מים של תורה ואח"כ אספ הקב"ה שעתידים
ישראל לקבל התורה שהיה מים ונתקנס העול' וכדכתיב השמים נעשו כלמ"ה
שהיה תורה שנעמדיו לקבל שמים נעשו וימי החתום שנעולו התורה
נעשה שאלו של מקום יך ולהושיע את ישראל עד שבא מרדכי וקדן
ואתם כ"ב אלף חייוקו ויסקן בתורה ויגלוס ה' ויגלוס ה' היתה אורה
זו תורה כדכתיב נר מלה ותורה אור: וכן פתח בקום עלינו אדם ולא
אדם זה היתה נחמקה סיה שפתלת המילה יעצן' להרוב את ושמ' שהם
לזו בקום אדם שאלו לא קם האדם הזה היה ה'לנו לך דרש נקו אדם
ולא מן שאלו קם עליו מן לפתחתו הים' נרס בגול' חלל' כיון שפיקם
עליו היתה קימה אדם ולא מן לך לא היתה קימה של כלום וקימתו של
אדם זה היתה נחמקה סיה שפתלת המילה יעצן' להרוב את ושמ' שהם
על נכוד המלך וזה גדלו ולך עיקר הים היה מתחלת התגלות וקריס חת
כולה שאלו לא נהרסה ושמי' בעלת הים לא היתה מולכת אשחר :

ויהי בימי אחשוורוש אמר רב וי והי נתקיים מה
שכתוב בתורה *והתבררתם עם לאויביכם
לעבדים ולשפחות אויבי קונה ושמואל אמר *לא מאסת'י
ולא געלתים לבלותם לא מאסתים בימי עכו"ם ולא
געלתים בימי אספסיינוס קיסר לבלותם בימי המן *
להפר בריתי אתם בימי ארמיים * כי אני ה' אלהיהם
לימות וגו' ומנוג' במתניתא תנא לא מאסתים בימי
כשרים שהעמדתי להם בניאל הנביא הנביא מישאל ועזריה
ולא געלתים בימי המן שהעמדתי להם מרדכי ואסתר
לכלותם בימי עכו"ם שהעמדתי להם שמעון הצדיק
וכהתיה בן יוחנן כהן גדול התשמונא ובניו' להפר
בריתי אתם בימי ארמיים שהעמדתי להם של בית רבי
וחכמי דורות כי אני ה' אלהיהם לעתיד לבא דאין כל
עכו"ם ולשון שולטת בהם רבי לוי פתח לה פתחא להאי
פרשתא מהכא *ואם לא תורישו את יושבי הארץ רבי
חייא בר אבא א"ר יוחנן מהכא *והיה כאשר דמיתי
לעשות להם אעשה לכם ' ויהי בימי אחשוורוש ' א"ר לוי

אחיו של ראש וכן גילו של ראש אחיו של ראש אחיו
של נכובד נאצר שוקרא ראש שנאמר *אנת הוא רישא
די דהבא וכן גילו של ראש נכובד נאצר הרג והוא בקש
להרוג ' ונת החריב הוא בקש להחריב וכן הוא אומר
*ובמלכות אחשוורוש בתחלת מלכותו כתבו שטתה
על יושבי יהודה וירושלים ושמואל אמר שהושחרו
פניהם של ישראל בימי כשולי קררה רבי חנינא אמר
שכל הוזכרו אומר את לראשו ר' יוחנן אמר שהכל
נעשין בימי רשים שנאמר וישם המלך אחשוורוש מס
על הארץ הוא אחשוורוש הוא ברשעו מתחלתו ועד
סופו * הוא עשו אבי ארזם הוא ברשעו מתחלתו ועד
סופו * הוא המלך אתו הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו

וכן היא התי ואבירים וכן לענין צדיקים אברם הוא
אברם הוא בצדקתו מתחלתו ועד סופו הוא משה
ואהרן הן בצדקתן מתחלתן ועד סופן * ויהי דא הקטין
הוא בצדקתו מתחלתו ועד סופו וכשם שבקטנותו הקטין
את עצמו אצל מי שגדול ממנו בחכמה כדי ללמוד ממנו
תורה כך במלכותו הקטין את עצמו אצל מי שגדול ממנו
בחכמה כדי ללמוד ממנו תורה : המילך אמר רבא
שמלך מעצמו אמרי לה לשכח ואמרי לה לגנאי ' לשבת
דלא היה איניש רחשיב למלאך כותיה : לגנאי דלא הוי
למלכותא ויהב ממנא יתירא וקס' מהורו ועד כוש רב
ושמואל חד אמר הורו בהחלת העולם וכוש בסוף העולם
וחד אמר הורו וכוש בני הרדי קיימי כשם שמלך על הורו
וכוש כך מלך בכל העולם כולו כיוצא ברבר אותה אומר
*כי הוא רודה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה רב
ושמואל חד אמר תפסח בסוף העולם ועזה בסוף העולם
וחד אמר תפסח ועזה כהדי הרדי קיימי אלא כשם שמלך
על תפסח ועזה כך מלך בכל העולם כולו : שבע ועשרים
ומאה סדניה אמר רב חסדא בתחלה מלך על שבע
ולבסוף מלך על עשרים ולבסוף מלך על מאה : אלא
מעהה דכתיב *ושני חיי עמרם שבע ושליש ומאת

שנה מאי דרשת ביה שאני הכא דקרא יתירה הוא מכרי
כתיב מהורו ועד כוש שבע ועשרים ומאה ל"ל שמע
מינה לדרשה : ת"ר שלשה מלכים הם שמלכו בכפה
אחאב בן עמרי ונבוכד נאצר ואחשוורוש אחאב בן
עמרי דקאמר ליה עובריהו ליה *תי' אלוך אס' יש
גוי וממלכה אשר לא שלה אתני שם לבקשך ואמרו אין
והשביע את הנבי ואת הממלכה וגו' ואי לא דררה מלך
עלייהו היכי מצי לאשבעוניהו ונבוכד נאצר דכתיב ביה
*והיה הגוי והממלכ' אשר ה' יעבדו אתו את נבוכד נצר
מלך בבל ' אחשוורוש הא דאמרן ' ותו ליכא והא איכא
שלמה שלמה לא סליק ממלכותיה ' הא נוחא למ"ד מלך
והרויש אלא למ"ד מלך והרויש ומלך מאי איכא למימר
שאני שלמה רמילתא אחריתי הוה ביה שמלך על
העליונים ועל התחתונים שנאמר 'וישב שלמה על כסא
ה' וגו' והאיכא סתריב דכתי' *כי מי כאל אלהי הארצי'
אשר הצילו את ארצם מידי הא דתיא ירושלים דלא
כביש ליה והא איכא דרויש דכתיב *ודרויש מלכא כתב
שלח לכל עממיא נז' שלמכוזן יסנא הויא שבע דלא מלך
עלייהו דכתיב *שפר קדם דרויש והקם על מלכותא
לאחשדרפניא מאה ועשרין ' והא איכא כורש דכתיב

ביה *כה אמר כורש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי
ה' וגומר התם אשתבויה הוא דקא משתבח בנפשיה :
מה שכתוב בתורה ואין קונה גזר המן שלא יסא אדם רמאי
לקנות חסד לעבד : ושמואל פתח פתחא מהכא לא מאסתים
וגו' : ואם לא תורישו גו' אף אלו נעשו על שחמל שאלו על
שחמל ואלו לא נעשה להם גם כמעט עלו : אחיו של ראש
כלומר

מגילה נקראת

פרק ראשון

מגילה

מד

מינים הכיר אברהם את צוראן שנאמר עקב אשר שמע אברהם וגו' כמיני עקב וסופו מפורש למען אשר יורה את ביתו ואת בניו לחירו לעשות דקה וגומר וכן במשה ואלהן שהיו דקרים מתחלתו בו' שלא נמלא בהם שום תעורר במחן רק מי מריבה וכן דוד הוא הקטן בו' דע"כ לאו תעורר קטן היה דכתיב בעיניו כי נער אהב וגו' ואם ר"ל שהוא קטן מחמתו שזכרו שם ה"ל לזכות הקטן מהם וגו' רש"י כסם שקטנותו קודם שיעשה מה"ל הקטן עלמנו אלל מי שגדול ממנו צורה דהיינו מפינושט כדלחרי"ו ברש"י ברבות שנקרא מפינושט ע"ש שהיה מנייש פני דוד בהלכה כך במלכותו הקטן עלמנו אלל מי שגדול ממנו בחכמה דהיינו לחיותפל שקראו אלופי ומודעו שקבל ממנו דבר חכמה כדמפורש פ' החליל בעיניו כשחמר יסוד המקדש ובמדרש חביב עור ב' הוא חזקיהו המלך הוא עורא עלה וגו' ע"ש : גבי הררי בו' ר"ל וא"כ לאו כמשמעו קאמר דהא כתיב שבע ועשרים ונאה מדינה אלל כסם בו' בתחלה מלך על י' כולי אלא מעתה ושני חיי עמרם וגו' ולא חקטי ליה תשני חיי אברהם מאה שנה וע' שנה וה' שנה דהתם ודאי כינא לתרשע ביה כיון דתת' שנה ככל כלל כמו שפרש"י גבי שני חיי שרה וכמו שהלריך בן צוה הרמב"ן והרא"ש ע"ש משא"כ הכא דלא כתיב מדינה ככל כלל ודומיא דהכי בשני חיי עמרם דלא כתיב שנה ככל כלל וכלך ולכך פריך מדינה ועוד נראה דהכא דריש ליה מדינה לכחוס המספר קטן קודם דהיינו ו' ואח"כ כ' ואח"כ ק' ולא כן דרך הכתובים בשני חיי אברהם ושרה ושמעאל דכתיב צוה המספר גדול קודם ולכך פריך אהכא דשני חיי עמרם נמי ככה"ג המספר קטן קוד' וק' אח"כ לא פריך מקראי דלעיל מדינה בשני חיי לוי ושני חיי קהן דכתיבו נמי ככה"ג המספר קטן קודם : וקרא יתירה בו' ש"מ לררשה בו' ולכך הקדים מספר קטן לאחשבעי דמתיקרא בזמן ושתי המלכה לא מלך רק על ו' מדינות כשנשא אבסר וכה למלך עזר על ג' ועוד על ק' ואח"כ צמדרש קכ"ו מדינות בזכות שרה שהיו שני חיייה קכ"ז שנים : וג"כ דבתי' ויהיה הגוי והממלכה אשר לא יעברו וגו' בקרא דלעיל מדינה כתיב ועודו אורו כל הגוים ואלו בנו ואלו בן בנו גו' דהיינו אויל מרודך וכלבא"ר ולא תשיב להו ואבסר דכ"ג וזרעו קאמר ומיהו ק"ק אח"כ לא קא מתייב הכא הואו קרא דלעיל מדינה : שמלך על העליונים בו' פריש"י על העליונים על השדים עכ"ל דלא ניחא להו למימר שהיה סולט על המלאכים העליונים אלל על השדים מליו דלטע דלטע כדחמרי' פרק מי שחתנו דהיינו דכתיב פשיחו לי שדה ושדות וקרוין עליונים שהם שטים בליוור תחת השמים הנקרא כסא ה' כח' השמים כסא' וגומר והיינו שסב על כסא ה' כאלו ישב על השמים כסם למעלה מן השמים חבל המלאכים הם למעלה מן השמים ולא מלך עליהן שלמה : הא איכא ירושלים דלא בו' והקאמר מי בכל אלהי הארנות וגומר ע"כ בשאר ארנות קאמר וכן מפורש מי בכל גו' אשר הלילו גו' כי ילילו ה' את ירושלים גו' אלל לכה לניומר הכא דקא מסתבת נפשיה כדאמר בסמוך דהא עם אנשי ירושלים היה מדבר מידעו שלא ככסה : הא איבא שבע דלא מלך דכתיב בו' ודכתיב גבש לכל עממיהו ולישני' די דלדין ככה ארעא גו' קיינו שקודיע

כן לכל העו"ם גם לאותן שבע שלא היו כדמקו תחתיו שהלל הקב"ה גם את דניאל כמפורש בקרא :

הרי"ף ר"לוי פתח וחס לא חורשו וכו' פריש"י חף אלו נעשו על שמאל שמאל על שמאל נרא' שרמה לפר"ה שא"ה כמו דבר היתר מענינו כסם שאמר הקב"ה על יושי' מאדך סמס רמו תוריש' יהו"ל כ"ג ללניני' וגו' כך על שמאל שמאל על שמאל ועבר על דבריו יתברך שלום ואח"כ לא התחיל היה את"ל לשיב' בעיניו ישראל כשחמר המעמד להרבו ולאכדו וכו' ומאמר זה הובא בנדרך במ' אבסתר רבה וקשה ליישבו שם ועיין בספס נבחר פ' אפוד כי גם הרבננו יאמרו : הוא חמרה וכו' מדרש אח"כ הוא חמרה הוא לטובה וחמרה לרעה הוא היה גבור ליד הא' עשו הוא דתן ואנירם הוא המלך אלו הוא התפורש ה' לעולם אברים הוא אברהם הוא ששה ואלהך ודוד הוא הקטן הוא יחזקיהו הוא עורא עלה מכלל יו"ל מה הוא לתרשע עינים וכבוד דתן ואנירם עמוד משה ואלהך בנדרים וכבוד את הרשע שאחז כתיב בסמות ומדרשות עמד חזקיהו שהיה מרכיב תורה ולא היה חזקיהו ותנוקה שלא היו בקוליים כגומארה ובעתה וכבוד לתפורש שבעל בניו בתי' עמד עורא שנה כה' מרודך הוא הקטן כסם שקטנותו הקטן עמנו אלל מי שגדול ממנו וכו' נריך לחת רמו היתן מנינו שבניו קטנותו היה מקטין עמנו אלל מי שגדול ממנו ולא עוד אלל אש"מ שליוו שהיה מקטין עמנו דיימא בשביל שהיה קטן שבכולם ולא מחמת עוהו ונדקיה וכן מנין שלאחר מלכותו היה מקטין עמנו אלל מי שגדול ממנו ויחי מתיני ו' ש' רודך הוא הקטן היה קטן שמלך ואבסר דרשים מלח הוא שהוא מיוחד שהי"ל דוד ועוד כיון דכתיב אלס' השעשי היל"ל דוד השמתי וממילא שהיה הקטן שבכולם אלל למת שהיה מקטין עמנו אלל אפי' במקום שאין אחיו עמו והיה עומד אלל אברים קטנים מזהו בשנים אלל היה חזקיהו דבר של חכמה שגדולים ממנו בחכמה היה מקטין עמנו אלל לך קראוהו קטן ואמר הוא הקטן שגם לאחר מלכותו דהיינו שברך ינשא למלך היה הולך אלל אחיו כקטן כדי ללמוד מהם לזוה דבר של חכמה היה יורה על דקאותו תד אחר תפסה וצוה וכו' פירשו הרבאובים דהא הוא איתבא ולא חלוק במלכותו כי העולם עגול כדכור ותפסה ועוה הם זה כדל זה ואם נאמו להם העגול מלך חסם' עד שתיגע לעוה ומלאת כל אחת מתן כסוף העול' והן הם כמזוטת זו לזו וכן תחת אומר כהדו ומס' דלא פליגי במתיאות דבני הדרי קיימו ומלך תגורר העגול תהיה הדו כסוף העול וזוהו כמזוט :

בימים הם כשבת המלך וכתוב בתריה בשנת שלש יא למלכו אמר רבא מאי כשבת לאחר שנתיישבה סס דעתו אמר בלשאצר מנה ושעה אנה מנינא ולא טעינא ע"כ מאי הוא דכתיב *כה אמר ה' כי לפי מלאות לבבל יתיב שבעים שנה אפקוד אתכם גומ' וכתוב "למלאות לחרבו" ירושלים שבעי' שנה חשיב ארבעין וחמש שנין דנבוכד נאצר וב"ג דאויל מרודך ותרתי דידיה חזו שבעי' אפיק מאני רבי מקרש' ואשתמש בחן ומנא לן דנבוכד נאצר מ"ה מלך דאמר מד גלו בשבעה גלו בשמונה גלו ביי"ח גלו בחשעה עשר וכו' ג' גליות גלו והא ב' גליות גלו אלל גלו בו' לכבוש יהויקים גליות יהויכין שהיא שנת ח' ל'נ' גלו ביי"ח לכבוש יהויקים גלות דקדיה שהיא שנת י"ט למלכות ג'נ' דאמר מד שנה ראשונה כבש נינה שנה שניה כבש יהויקים מלך יהודה וכתוב *יהי בשלישית חלפס ושבע שנה גליות יהויכין מלך יהודה בשנים עשר חרש' ע"כ

סס
ע"כ
יחיה
דניאל
ע
חלפס
סס
בב"ן

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

ישראל מתחיל ידו כפסגתו ע' שנה לגלות צבל ועסקו נתייבשה
 דעמו : מאי היא חסדיה לנפשי ועטותיה : לפי מלאות
 לבבל כסבור הוא למלכות צבל מיום שנשלה צבל מלכות והו
 נ"ג שגל מלכו מאחר חזון מלך אשור ח"ש"ב בלשאר מ"ה דנ"ג
 וכ"ג דאזיל מרוך וחרתו דידים דלשכתו דבלשאר חלח שני מלך
 דכתיב בספר דני' בשנת שלס למלכות בלשאר האלך חזון נראה
 חלי וגו' : גלו בשבעה גלו בשמונה ח' גלות הוא וקראי הוא
 דקא דרין כתיב בגלות יהויכין בשנת ח' למלכות נ"ג בסוף ספר
 מלכים וספרי ירמיהו בסופו השם אשר הגלה נצור ח' בשנת ז'
 חלח ח"ט מ' למלכות נ"ג וכעט לכיבוש יהויקים סכצבו חרזיו
 בשנה שניה למלכותו כדאמר' לקמן ולא הגלה חורו ויהי לו עד
 שלס שנים : י"ח וי"ט כתיבי בגלות דקראו בסוף ספר ירמיהו
 חרזיו חרזות ויזכיר דהוי אחת עשרה שנה אחר גלות יהויכין
 כדכתיב ויהי צעקתו עשרה שנה למלך דקראו ומח' י"ח וי"ט י"ח
 לכבוש יהויקים שהיא י"ט למלכות נ"ג כדאמר ח' שנה ראשונה
 למלכותו כיבש נמיה שהיא ראש למלכו' אשר שהיה מלך בניניה
 שניה עלה וכבש יהויקים קראי קא דרין בספר עול' כתיב בראש
 ספר דניאל בשנת שלס למלכות יהויקים מלך יהודה צא נצוד
 נאלך מלך צבל לירושלים וגו' ואי אפשר לומר כן שהיא לא מלך
 חלח בשנת ז' ליהויקים כדאמר בספר ירמיהו הדבר אשר חל
 ירמיהו בשנה הרביעי' ליהויקים היא השנה ראשונה לנצוד נאלך
 מלך צבל חלח מה ח"ל בשנת שלס ליהויקים בשנת שלס למלכו
 בלשאר סכצבו ג' שנה ראשונה ג' שנים ומרד צו דכתיב ויהי לו
 יהויקים עמד ג' שנים ויבצ וימרוד צו ולמלך כאן שמרד צמרדו ג'
 שנים הרי ג' שנים לכבוש ופעם זו נמשך צידו וסרגו וחקיקים צו
 קצרות חמור סמוך והאלך וגומר והמלך יהויכין צנו חסדיו וצא
 לבבל חמרו לו ויעלו השב מרד צו וקחה המלכת אח צנו מחלל
 חמרו מכלבא ציבא גוריא שצא לא נסיק חור עליו לחסות השנה
 והגלה והמלך אח דקראו הווי חסדיו וכן כחוב בספר מלכים
 נמצא גלות יהויכין בשנת ז' לכבוש חנו הרי הכתוב קורא אותה
 שנה ח' למלכותו של נ"ג בסוף ספר מלכים למדנו ששנה שניה
 למלכותו כצבו נשא אויל מרוך מלך בבל בשנת מלכותו
 למדנו שאלך אויל מרוך צבנ"ג למלכו' יהויכין וכצו מלך נ"ג
 לפני מלכות יהויכין ח' שנים ח' ח' הרי מ"ה וכ"ג דאזיל מרוך
 וחרתו דידים לבלשאר : אפיק מאני רבית מ'קראש בשנת ג'
 אמר חסדיוס אוהו בלשאר מנה ושעה חלח סביבא וכי' לגלות
 בבל חתלת גולה שהגלה אותה דהוה גלות יבניה : בס' בצירן
 תבצען משנת שהים בלשאר : חמניא חורו שמונה שאלך נ"ג
 לפני הגלותו אח יבניה מלך יהודה שלח היה לו בלשאר למנוקף
 ומנאס : חשב חסדיוס משנת בלשאר עד שנת שלס שלו :
 ועייל חך תמניא חילופיהו חדא דבלשאר שהרי בשנת שהים
 שלו שלמו ע' לפני מניינו ושיב *מלך שנה שלס' וה' דריוס המדי

בכ"ו לחדש נשא אויל מרוך מלך בבל בשנת מלכותו
 אח ראש יהויכין מלך יהודה ל"ח ו' הרי מ"ה שנים
 דנצוד נאלך וב"ג דאזיל מרוך נמרא וחרתו דידים
 דבלשאר הא שבעים כיון דחוא דגלו שבועין ולא
 אפיקו אמר ח' לא אפיקו אפיק ואייתו מאני רבי
 מ'קראש ואשתמש בהון והיינו הקאמר ליה דניאל
 לבלשאר יועל מארי שמיא חרופתת ולמאניה די
 ביחיה חיתיו קרמך וכתיב * ביה בליליא קציל בלשאר
 מלכא כשראה וכתיב * ודריוש מראה קביל מלכותא
 כבר שנין שיתין וחרתין אמר אוהו מנה ושעה אנא
 מנינא ולא טעינא מי כתיב למלכות בבל לפי מלאות
 לבבל כתיב מאי לבבל לגלות בבל שהיא יהויכין סוף
 סוף כמה בצירן תמני השנים ועייל תמני חילופיהו חדא
 דבלשאר' וחרתו דריוש וחתלת דכורש וחרתו דידים
 הא שבעין כיון דחוא דמלו' שבועין ולא אפיקו אמר
 מדלא אפיקו השת' והאי לא מ'פיקו אפיק ואייתו מנא
 דבי מ'קראש ואשתמש בהון אחא שנין ורקד בנייהם
 ודרג את ושתי והא שפיר חשיב אירוי נמי מיטעה טעה
 דהוה ליה למיני מהרבות ירושלים סוף סוף כמה בצירן
 חד סרי אוהו כמה מלך ארביסר ובארביסר דיליה איבעי
 ליה לאיבנויי מ'קראש' אלמה כתיב * בארין בטילת עכידת
 בית אלהא ירושלים והוה בטלה ער שנת חרתין
 למלכות דריוש מלך פרס * אמר רבא שנים מקושעות
 הווי' תניא נמי הכי עוד שנה אחרת יש לבבל ועמד
 דריוש והשלימה אמר רבא ואף דניאל בהוה מנינא מנה
 ושעה דכתיב * בשנת אחת למלכו' אני דניאל בינותי
 בספרים מספר השנים אשר היה דבר ה' אל ירמיהו
 הנביא למלאות לחרבות ירושלים ע' שנה מ'קראש אני
 בינותי ככפרים מכלל דאיהו נמי טעה מכל מקום קשו
 קראי אדרתי כתיב * לפי מלאות לבבל שבעים שנה וכתי'
 * לחרבות ירושלים לפקידה בעלמא והיינו דכתיב
 * בשנת אחת לבריש מלך פרס וכתיב * לבלות דבר ה'
 מפי ירמיה וכתיב כה אמר כורש מלך פרס גומר וכתיב
 כה אמר מלך פרס וכתיב מי בכס מבל עמו יהו אלהיו
 עמו ויעל י' דרש רב נחמן בר יצחק מאי דכתיב כה אמר
 ה' למשיחו לכורש וכי כורש משיח הוא אלא אמר
 דקב"ה למשיח קובל אני אליך על כורש אני אמרתו
 ה' דוא יבנה * עירי ויקבץ נלוותו והוא אמר מי בכס מכל
 עמו יהו אלהיו עמו ויעל כתיב חיל פרס ומדי הפרתמים
 וכתוב למלכו מרי ופרס אמר רב חסדיא אתנוני אתנו
 בהרי הדדי או מניינו מלכו מינן אפרכו ואי מינן מלכו
 מניינו אפרבי :

בשבת המלך חמסע בחלת מלכותו והדר נתיב בשנת שלס
 לתננו : כשנתייבשה דעתו סתתל' סיה דואג טילא
 מלך

ירמיה
 ס'

דניאל
 ס'

ס'

דניאל

ירמיה
 ס'

דניאל

ס'

ס'

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה סה

מלך פרס וגו' וקס"ד הציא שאלנו בין שנים השנים אף על גב דליחיה נקראי וקרתי דיהיה דמשורש כד עברו עליו ב' שנים : סהרבות ירושלים גלות דקריבו נסרסה העיר וזהו דקריב דלחרבות ירושלי' בני למינוי דכתיב נספר דניאל למלאות לחרבות ירושלים ע' פס : דר סרי' סך עמד הבית חסר גלות יבנה : איזו כמה מלך ארביסר דכתיב נסנת שחיס עשרה שנה למלך אחשורוש הפיל מור הוא הגורל ובאזר לשנה הציא נעשה הנס הרי נסשה עשר דהא למלכו ענו"ס מחזירי מנינו ונחמשה הגנה נסחסי וכתבו נסנה האחרת לקיים אגרת הפורים הוציא הנסנה הרי ארבע' ע' : בארין אז דמינו כורש נטילה נעורת בית אהנו סאה כורש לבנות וחזר צו על ידי לרי יהודה ובנימין כמו נסכתוב נספר עזרא עד ננת תרחין למלכות דריוש הגוי שמלך חסר אחשורוש ונקרא לו נסשה נסות דריוש כורש וארתסתס' : שנים בקישעות היו חזון שנים נסנינו למשלה יש בהן נסנבלעו נסל אחריו נסל ראשון כגון לדריוש הנרי וסנה השנים דמינון להא ה' שנים ולא חמלא נסן אלא ארבע דכתיב נסנת אסת לדריוש נן אחרונס מורע מדי ולא זהו אחשורוש המלך סנה קדמו נסיס הרבה מורע מדי וגו' ונתיא נסדר עולם נסדיא לא מלינו סנה נסרי נסחונס אלא זו נסלכד ולכורס מנינו נסל שנים נספר דניא נסנת ג' למלכות פ'ס ותיא נסדר עולם כורש מלך ג' שנים מקועטות הרי סנה יתירה וגס נסנות ג' ו' ואויל מרודך נבלע' סנה נכגון נספסה הננין סחי שנים של דריוש האחרון : תניא נמי רבי נסנות ג' ו' ואויל מרודך נבלעה סנה : עוד שנה אחת לבבל וכו' רישא דנריושה הני אויחא נסדר עולם ניה נליליא קטיל נסלאר וגו' : ודריוש מרואה קביל מלכותא וגו' הרי ע' שנים משמלך ג' ע' סנה חסר אחת משכנס יהויקים ועוד סנה אחת למלאת נסבל ע' סנה נספס' על ישראל ועמד דריוש והסלימו' אחריו נסנה האחרת מלך כורש נסבל ונסקרו ישראל פקידה נעלמא קת יסועה סאמר מי נסס מכל עמו יהי אלהיו עמו ויעל למדנו מצריחו אז כסמלך דריוש לא היה לכנס יהויקים אלא ע' חסר אחת' ואנחנו מנינו למעלה נסבע' ת"ס דנבוכד נאלר וכ"ג דאויל מרודך וכו' של נסלאר נסבע' ס"ח שנים מקועטות היו : בינתיא בספרי' לטון ספירה ונסכון : כתיב לפי מלאות לבבל ע' שנה אפקד' ארבע נספר רימיה ונספר דניאל כתיב למלאות לחרבות ירושלים ע' סנה נספר הימים אשר היה דבר ה' א ירמיה הנביא : לפקידה בעלמא דאמר האי לפי מלאות נסבל ע' דהא אפקוד ארבע כתיב וכן היה נספקדו סנה אחת לכורש שהיא ננת ע"א לכנס יהויקים נספסעה יד נסבל על ישראל : משיח רוא כל' נמשת נסמן הנסמה : קביל אני עליך וכו' וה"ק כה אמר ה' למשוחו על כורש אני קביל עליך אשר החקתי נמינו וגו' הוא יבנה עירי קראי דמימי אהרדי ונקוד טעם הנקרא מוכית על דרשה זו סאין לך טעם ויקא נקרא סאין נסגול נא אחריו וכתן נקוד למשוחו נוקרא ולכורש נקוד נסחרי' להספירו ולנסת מעם לאיסתו מי נסס מכל עמו והוא נעמו לא נסחל נסדר : חיל פרס

ומדי הפרתמים סמך פרחים אלל מדי ופרס וכתבו למלטי מדי ופרס כלא סמך מלכות אלל מדי : והרשב"א ז"ל כתב וז"ל הנהגה להם בציאור הוא סאמר שהו ונסדר קביל למשח על כורש לומר סלל היתה נבולה כורש נבולה נסמה ועוד נלות נכל נמס' סלל נסמקלו כולס רק תקנת' וכמלאר כורש מי נסס מכל עמו ולא היה הננין סלל ולא תתי' הנבולה נסמה עד וכן סאמתי נדי ה' אפקדו נכל ויבנה הבית ננין סלס מה סלל עשה כורש ואחרו קביל אנו על כורש חסל סלל נמור הננין ע"י כורש רק ע"י מלך הסכות ונאלי היה כורש ראי לעשות כן ולא עשה ובספרי' סנה סלל סאמר מרש' ואלי אלו סריק כורש וקנד הכל ונסת אהת נסמך נסמך לא גלו טעם נסיה ולא יחסר עוד נסיות ונעין חמירס נסק הנקום נסרי הוא נעלות ח' וכן מלך הנסח' : מהרש"א ז"ל מנלך דמ"ה כו' דאמר נר גלו בה' כו' דאמ' מר שנה ראשונה כו' לא היה אינסרדי ליה לאתויי נכל עד דמלך מ"ס סנה לא ההוא קרא דסוף ספר מלכים דכתיב וילא יהויכין גו' ויקח אותו מלך נכל נסנת ח' למלכו וכתי' סס נסומו ויהי נל"ז נני' ללגו יהויכין גו' נסל אויל מרודך גו' אסת ראש יהויכין גו' חמנו ול"ז הרי מ"ס דני' כו' לא דאנב גרר' צא לינב רומי' דקראי נכל זה : וכתיב ביה בליליא קטיל בלשאצר גו' וכתיב ודריוש מרואה נסמר הני קראי נמי לכאורה לא היה לרדך ליה לאתויי הכא אלא לינב סאי קרא דלפי מלאות ע' סנה גומר סודאי נקקיים אז נסנבלעו מלכות נכל ודריוש מרואה קביל מלכותא וכתיב ניה אפקד ארבע היינו נספקידה נעלמא כולי דכתיב והוא נסך עלי גו' כדלקמן ונלסאר טעה לומר דלגאול' ממש קאמר קרא נסדקאמר קו לא מפרקי אסוק כו' אצל רש"י פי' לעיל לפי מלאות נסבל נסנת הוא למלכות נכל מיום נסעלה מלכות נכל וזה ג' ע' כו' ע"ס ממש משרונו דזה היה נסערו ולא ידענו מי הכריחו לכך דודאי לפי האמת נמי כן הוא מיום נסמסלה מלכות נכל קאמ' לפי מלאות נסבל ע' סנה גו' לא דטעה נין פקידה נעלמ' לבאולה ממש כדמוכה סננניא ולקמן לפי סדר מולס יהויכין זה : מאי לבבל לגלות בבל כו' דהיינו נסגלות יהויכין סהיה נסמנה למלכות נ"ג וטעו ליה לממוי ע' טינין מחורבן ירושלי' דהיינו נסגלו דקריבו סהיה י"א סנה אחרו זה ומסמע מזה דהוה ידע אחשורוש נמי נסנאה זו למלאות לחורבן ירושלים גו' ואסאר דהוה טעי לומר מחורבן ירושלי' היינו נסגלות יהויכין סהיה סחלת החורבן ונלסלאר נמי אספר דהוה ידע נמי נסנאה נסגלות למלאות לחורבן ירושלי' גו' אלא דהוה טעי לומר דהיינו מיום נסכנס אה יהויקים סהיה נסנה נסיה למלכות נ"ג דהוה כמו נחלת החורבן של ירושלי' ועוד אספר דנלסלאר וכן אחשורוש כפרו נסנאה זו מסוס דהן נסנאה לפי מלאות נסבל ע' סנה גו' סוקר לפי דעתס דך נסנאה דלמלאות לחורבן ירושלים דלא הוה ידעי ליה למימר דהן לפי מלאות נסבל נענין פקידה נעלמא קאמר כדלקמן : אלמא כתיב בארין בביתל עבירת כו' אסיפא דקרא סמך עד תרתי למלכו' דריוש גו' ופרס' נסקראו לו ג' נסנות דריוש כורש ארחססססס' כו' הני מפורס נרס"ק דר"ה כורש נסמלך כסר היה ארחססססס' ע"ס מלכותו ומה סמו דריוש כו' וע"ס נסחוסות ונפרש' כד' תני' דכנסת כו' למדנו נסרייחא זו נסנת נלסאר ע' אלא ע' חסר א'

ג'
רש"י

ח"ב י' א

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

במתניתא תנא תשיכון כהצר ופתח לרם שני פתחים אחד לגינה ואחד לביתן חור כרפס והכלת מאי חור רב ושמואל חד אמר חורי חורי וחי"א מילת לבנה הוציע לרם כרפס א"ר יוס בר תינא כרים של פסם פסות דרב וכסף תניא אמר רבי יהודה הראוי לבקף לבקף הראוי לזהב לזהב אמר לו רבי נתמיה א"כ קנאה אתה מטיל בסעודה אלא הן של יוס בר תינא רב אמר רבא רצפת ברא ושש מאי ברא א"ר יוס בר תינא אכנים שמתחושטת על בעליון ויש אומרים אכנים רמתחושטת לעינים במקומן וכן הוא אומר כי אבני נזר מתנוססות על אדמתו ורר וסותרת רב אמר דארי דארי ושמואל אמר אבן טובה יש בכרכי הים וררה שמה הניחה להם בסעודה והאירה להם כזהרים לכל בעלי סעודה רבי ר' ישמעאל תנא שקרא דרור לכל בעלי סעודה :

זכריה ט

בגדי בהונה שהיו צידו צגזו כהן גדול שהציל נצודק נאלץ מירושלים : פקח היה ספקדים משקה הרומקס למשקה בני עירו : שהשתתחו לצלם צימיו נצודק נאלץ : משוא פנים יש בדבר היאך וכו' לנס : הם עשו לפנים מיראה : חורי חורי מלאכת המלעות היה עמיה נקבים נקבים : מילת לבנה חור לשון חור : הראוי לבקף וכו' משות וכו' וכסף קף דריש פד הראוי לזהב לזהב והגרוע לבקף : שמתחושטת על בעליהן רלפה עשה להם צלזנים מוטעות כלומר שלא צל ליהי אדם אלא על ידי טורח שמטענים ומחזירים צעליהם אחריהן עד שמולאין אותן בדמים יקרים וכן הוא אומר שהמקרא משנה אכנים יקרות ואומר שעל ידי נסענות הרבה צלזון : כי אבני נזר מתנוססות על אדמתו הסתוב מדבר ציבאל לעמוד לצל מיהו יקרים ומסונין צין הענו"ם בצלני נזר המתנוססות : דרי ררי טורות טורות טיני טוהרות לשון סמור סמור : כצדדים והאי סמורות לשון סיהרל : שקרא דרור עשה נחם רום לכל בני מלכותו להעצור מהם מכם הסוחרים :

תוספות קנאה אחת מעיל ואל"ת למ"ד לעיל הראוי לגינה לגינה הראוי לחור לחור א"כ קנאה אחת מעיל בסעודה ו"ל דס"ל דכתיב טלל היו רואים זה את זה ליכא קנאה :

מהרש"א וכתובי התם לכבוד ולתפארת ג' חבל מילת לכבוד ולתפארת לא משמע ליה למדרש הני דלא משמע ליה יתור כמו תפארת : ח"א פקח היה בו דקריב רחיקא בו י"ל ע"פ מ"ש התרגום מעול מה עמד משקיל אית דאמרין דמרדו עליה אופרכיאל ואלו וכצנינו בו ועמד להו משקיל בו ע"ש דהיינו שהיה סעודה זו דרך פנים ולהגי פליגי דמ"ד פקח היה דבני מאתיה כל אימת דבני מפיים להו ומ"ד טעם היה דלי היה מורן הך רחוקי למרדו זו הוה הך קיימי צדדיה : מפני מה נתייבו עכו"ם שונאיה בר סיכא הך מלחא האלו קרא דכתיב ביה עשה המלך לכל העם שנתלחא בשושן גו' משתהגו' דמאן צלל כל העם גומר גם ישראל שסיו שס וכן הוא בקירוס עמד מלכל לכל עמא

צו ולאנו מנינו למעלה בו וג' דבלשאלר בו עכ"ל ל"ע דדבריו דהא לא מינון לעיל לא תרתי דבלשאלר דג' נהרג ופסטי דמינון לעיל היינו מיום שמלך נ"צ צנוה לכל מנינוס יהוקי' שהיה שמה שנייה ודלי דהיה ע' חסר אחת ויש לייסד פירושו לפי מה שהביא מנישאל דסדר עולם דלא תשיב ליה ע' כיון אלא מיום שביטש את יהוקים ששלט על ישראל וכו"ל חסר אחת לפי מה שמה לעיל תרתי דבלשאלר ויש להגיה צפירונו תרתי דבלשאלר וע"פ דברים אה נמשך גם פי' דלקמן דד"ה לפקידה ט' שהוא שנה ע"א לכינוס יהוקים שפסקה צבל על ישראל : לפקידה בעלמא בו והוא פקד עלי לבנו גו' גם שפסקה צנון י"ת שנה עד תרתין לדרוס מ"ת יהיה או פקידה שנתחשבו ישראל קת מלו צא"י וכמ"ש שם מי צכס גו' ועל לירושלים גו' וכדאמרי' צעלמא מעוף השמים עד צהמה נלדו נ"צ שנה כמנין צהמה היה א"י חרב דהיינו נ"צ שנה מגלות לרקיה עד שנה שמלך כורש הראשון : רואא יבנה ביתי ויקבץ גלותי בו דכתיב צההיא ענינו צמון הוא יבנה עירי וגלותי ישלח גו' ותמלח העטין אשר החזקה צימיו יש רמו על כורש שני צן אסתר שני יתקיים יבנה עירי שהוא יבנה צה"מ ירושלים והיינו צימוט שיהיה צן אסתר מתעמתת ימיני כדכתיב אים ימיני אכל קוצל על כורש הראשון אני אחרתי בו והא אמר מי צכס מכל עמו גומר וצויל אח"כ הצנון ע"י צרי יהודה : כתיב היל פרס ומדי וכתוב למלכי מדי בו עיין פרש"י ועו"ל מהדקדים פעם אחד את מדי לפרס ופי"א הקדים את פרס למדי דרשו כן דפ"א זה חסוד ופי"א זה חסוד :

עכ בהראותו את עושר כבוד מלכותו ואת יקר וגומר **סס** א"ר יוסי ברבי חנינא מלמד שלבש בגדי כהונה מתעטף ועמד כתיב הכא את יקר תפארת גדולתו וכתוב התם לבבוד ולתפארת ימים רבים שמונים **כח** ומאת יום וכתוב ובמלאת הימים האלה גו' רב ושמואל חד אמר מלך פקח היה וחד אמר מפש היה למ"ד פקח היה שפיר עביר דקריב רחיקי ברישא דבני מאתיה מיכף כייפי ליה כל אימת דבעי להו מקרב להו ומ"ד מפש היה בני מאתיה איבעי ברישא לקרובי ראי מרדו תוך קיימי הני והוה כהדיה שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה נתייבו עכו"ם שונאיה של ישראל שבאותו הדור בליה אמר להם אמרו לי אתם אמרו לו מפני שגזרו מסעודתו של אחשורוש אמר להם אם כן של שושן ייהגו של כל העולם כלו לא ייהרגו אמרו לו אמרו לנו אתה אמר להם מפני שהשתתחו לצלם אמרו לו וכי משוא פנים יש עשה אמר להם דם את עשו אלא לפנים אף **סיה** הקב"ה לא עברה אלא לפנים והיינו רכתיב כי לא ענה מלכו וינה בני איש בהצר נינת ביתן המלך רב ושמואל חד אמר הראוי לחצר לחצר הראוי לגינה לגינה הראוי לביתן לביתן וחד אמר תשיכון כהצר ולא החזיקתן ביניהן ולא החזיקתן ער שהביינס לביתן החזיקתן :

חשורים בכל מדינות המלך אחרים ומה נזרה גזרה על אחים שלא
 הסתחו להם ויע"ק לדרש תלמודי איד יתכן שכל און הנאח סעודה
 אחרים ועשו הרבה מוח וזכרון וזכור האוכל כולם און זו כרת ועל
 לאו אחר שנתורה היתה כל המדה הוחא והנה כדורס הקוד' הארנתי כוח
 שלהיות שבעל אחריות בנין דה"מ וחסותה זה עשאו כשמה כפי דעתו
 שנאלחו ע' אפרוק אמר דהשתא לא אחריות חו לא חסדק ועשה משה
 על ביעול בנין המקדש וגם לא משה אחרת שצדקה בול יורה שראו אמת
 על מורכן המקדש ואע"פ שסעודה זו היתה בשנת שלשה למלכותו כסעודה
 הגזרה היתה בשנת שבע לאחזרוש ומה נתעבדה הגזרה ד' שנים הנה
 כדורס הא' כחנות עם חסדיק לה' יעוד אני אומר שאע"פ שיעיקר
 העונש היה על שנתו מעבודת אחרים עכ"ל הוא היה כדו שיעור
 גזרה להשיד להרוג ולחבר אבל כשהסתחו להמן שגרס ביעול הבנין נתגלגל
 הכל ונתעורר עון ראשון זהו שהקשה רשב"י לתלמידיו כינן שיעיקר העון
 היתה סעודה שזמן של שזמן יהרגו ושל אחר מדינות לא יהרגו כי אין
 להם עון במשה וגם לא בהסתחיות והנה לכך תירץ רשב"י שיעיקר העונש
 היה על זלזול נ"י והארץ הקדוה אמו עמים אבל עכשו ששנו באלותם
 להסתחו לנלם הן הכור עון ראשון ולפי שאר בני המדינות אף
 על פי שלא חטאו כלל זה של הן מכל מקום בעיקר העון שהיה
 פללם של ז"ל בולס שנים לרעה ועשיו שחטאו בני שזמן נתגלגל
 העון הראשון שהיה זה שיה לכולם וגם לרשב"י י"ל שיש ביום עור ההנהגה
 שנתו מעבודתו של אחרים אלא שלא נתעוררה הגזרה לכל ישראל
 במקומות מושבותיהם אלא על עון הלאם שחטאו בני ז"ל ; הראוי לכסף
 א"ר נחמיה וזה איכה קראה אין לומר דלא קשה מידי דהא חירלו החופ'
 בהסדא דהראוי לבינה ליתכא קראה כינן שלא היו רואים זה לה וז"ל ימא
 הכי שלא היו רואים זה את זה לפי שזונה וזינות הם ב' מקומות ומי שיש
 כאן אינו רואה לזרעים נמקום האחד אבל ממות זה היה נמקום סגולה:
והשקות בכלי זהב וכלים מכלים שונים משונים מיבעי

צית ישראל להסתחו בשזמן מינצו כו' וז"ל להם א"כ ששזמן יהרגו
 שכל עולם כו' ; מפני שהשתחו לצלם כו' פרש"י לללם בימי
 ג"כ עב"ל דמשמע מקרא דהנני מישאל ועוריה לא הסתחו אבל
 השאר הסתחו ולא ינחה ליה לפרס שהסתחו להמן דמשמע מרדכי
 לא הסתחוהו לו אבל השאר הסתחו לו דהמן לא עשאו אלוה אלא
 שהמלך היה להסתחו לו מפני הכבוד וק"ק לפי ר"ח צפר"א לו
 נערוח אהא דאלוה נבדוהו להנני כו' דאחרי ללם לא היה עב"ס
 ממש אלא היה עשוי לכבוד המלך ולאע"כ היה זו קידוש השם
 ולכך מסרו עמלם כו' ע"פ וז"ל דקאמר נמי שנתחייבו כליה היינו
 שהיה להם למסור עמלם כמו שספרו עמלן מנייה וחזיריו
 א"כ ה"נ י"ל הכא שהסתחו להמן ואע"פ שלא היו מסתחיים לו
 רק מפני הכבוד היה להם למסור עמלן מפני קידוש השם וזוהר
 קשה לפרש"י במגילה אסתר טעמה המן עמלו אלוה וכו' לקמן
 צפ"כ הוה לפרס הכא בפשיטות שהסתחו להמן וגראה שהסתחו
 לללם לא משמע להמן אלא לללם פשעו י"ז צנבקעת דורא והיינו
 תמוס ההסתחיות להמן לא היה רק בשזמן א"כ הדרן קושין
 לדוכחין ששזמן יהרגו שכל העולם כו' אחר זללם שצנבקעת דורא
 משמע דלכל העול' היה נשע; אף הקב"ה עשה עמם לפנים
 דהיינו כו' רצה לומר שהם עשו כן רק מירא' הריגה כמפורש בספר
 דניאל ולא עשו כן בללם לעבוד עב"ס אף הקב"ה לא עשה עמה'
 רק לפנים ליראם שרואים לבליה שידלגו שיעשו חטונה ע"י כ"ך
 והיינו כי לא ענה האדם מלגו אם נעשה עבירה צלו לב ויגה
 הקב"ה בני אים שמיצו לו קוגה כדי שיעש' חטונה וינלל מן השרה;
 בהצר נינת ביתו ב' ג' תקומו' הן דהרז מקום פגיו שמשמטין
 צו וגינה מקום זריעה וניתן מקום נטוע אילנות כשרש"י שם ואי
 מלגטן צית ממש כפי' המפרשים ופלוני ציה מר כדלית ליה ומר
 כדלית ליה ; מאי וצער כו' חרי דרי כו' מתי' הערוך יריעות
 מנוקבין שהיו רואין אלו את אלו פ"א בגדים הראויין לבני מורין
 כו' ע"ס ; אלא הם של כסף ורגילים של זהב כו' וכדכתיב
 לעיל מיניה גלילי כסף ועמודי שם לא קאי על המכות אלא על
 היריעות שהיו מפסיקים ביונים כפירוש הערוך וכן הוא בפרגום
 ומן אילנא לאילנא הוו פריסן יריעות כו' גלילין עלי מנוקלוון דכסף
 כו' ע"ס ולכאורה מהסנרא דהפך גליל' דהמעות גופייהו
 של זהב והגלילין של כסף ואפשר דהמעות גופייהו ממוסם צמלנו'
 יפות דרכן לעשות רגליות יומר חסונים ויקרים ; ברט
 גו' אבנים שמתחשטין על כו' ה' מתחלפת בת' צלותיות אחת"ע
 וכו' ג' דרש' א חקרי מסוכן כו' וכו' פ"א לפי דרש' דבסמוך
 נדר אבן טובה כו' ודרש' שמה כו' ומאירה להם כלהרסו נאומרת
 מלגטן סוקרא התי' מתחלף בת' אכל בפרגום מפרש ג"כ ודר
 ודרכו דכרתי יתא' אכל וסודרת מפרש צענין אחר מלגטן התיק ;
הרי"ה שאלו תלמידיו לרשב"י מפני מה נחמיה עט"ס סוגיא ישראל
 וכו' ; היה רבו ורשע מאתו זה ואני קשה לי עוד מ"ש רשב"י
 על שהסתחו לללם שאם הוא על הלאם שבעדו וזה ואני קשה לי עוד מ"ש רשב"י
 האריך להם הקב"ה עד ימי אחרים ולא היה על שדיו מרעים להמן
 שפשה עמלו עב"ס הדרה קושין לזכותין של שזמן יהרגו הן אחת שאם
 הוא על הלאם של ז"ל ליכא למסדך של כול יהרגו כי באלוח פרק כל ישראל
 יקמים שם כי מקצוע הוא מיושלים בגולה עם ז"ל אמל עכשו הי' ישראל

ליה אמר רבה יצתה בת קול ואמרה להם ג'
 ראשונים כלו מפני כלים ואחם שונים ושוחים ברם' ויין טס
 מלכות רב אמר רבא מלמד שכל אחד ואחד השקו
 יין שהוא גדול ממנו בשנים' והשתיה כרת אמר רב ענן
 משום ר' מאיר כרת של תורה מה דת של תורה אכילה
 מרובה משתייה אף סעודתו של אותו אשורוש אכילה
 מרובה משתייה אין אונם אמר רבא מלמד שכל אה' ואחד
 השקו יין של מיתנו כי בן כן רבא המלך על כל ביתו
 לעשות כרצון איש ואיש לעשות כרצון מרדכי והמן
 מרדכי דכתיב איש יהודי היה המן דכתיב איש צר ואויב'
 גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות בית
 הנשים מיבעי ליה א"ר אבא בר כהנא מלמד ששנייהם
 לרבר עכירה נתכוונו היינו דאמרי אינשי איהו בי קרי
 ואיתתיה בי כוציני' כיום השביעי כטוב לב המלך ביין
 אמו עד יום השביעי לא טב לביה ביין אמר רבא יום ז'
 שבת היה שישיראל אוכלין ושוחין מתחילין כדברי תורה
 וכדברי תושבה' אבל עכ"ס שאוכלין ושוחין אין מתחילין
 אלא כדרי תפלות וכן בסעודתו של אותו אשורוש
 הללו אמרים מדיות נאות הללו אמרים פרסיות נאות
 אמר להם אשורוש כלי' שאני משתמש בו אינו לא כרי
 ולא פרסי אלא בשדרי רצונם לראותה אמרו ליה אין
 ובלבד שתהא ערומה שבמדה שאדם מודר בה מודרין
 לו מלמד שדיתה ושתי' דרשעה מכיאה את כנות ישראל
 ופפשיטן

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

ומפשיטין ערומת והיתה עושה כהן מלאכה בשבת לפיכך נגזר עליה שחשמה בשבת ערומה והיינו דכתיב זכר את ושתי ואת אשר עשתה ואת אשר נגזר עליה כאשר עשתה וכן נגזר עליה ותמאן המלכה ושתי מכרי פריצתא היא דאמר מר שנייה לדבר עבירה נתכונו אמאי לא אחאי אמר רבי יוסי בר הנינא מלמד שפרחה בה צרעת במתני' תנא באגבריא ועשה לה זנב ויקצוף המלך מאר והמתו בערה בו מאי שלחה ליה דללקה ביה חמתיה ואולה אמר רבא שלחה ליה אווריריה דאבא אבא לקבל אלפא חמרא שתוי ולא רוי והאי גברא אשתמי ליה במתרא מיד והמתו בערה בו :

גמ'
סנה' 1
פתי' 6
דלקה 1
בבב' 3
גמ'

ראשונים כלו מפני כלים נלפאך ומזרחו . שהשקרו יין שגדל ממנו סטיין היה גדול מן השותה שנייה סתיה יטן הרבה : רב גדול : כרת של תורה אכילת מוצה מרוב' משתיקו . פה ושמה שערונים סולת למטילת מוצה ונסך חלי הסוין יין : יין מדינתו יין סרגול וכו' ולא ישכרו ולא ישחקו אלא רס"י לפי רטנו : ברצון מרדכי והמן הם היו צ' סרים * המשרקים בנח' במשקה : איהו בי קרי קרי לזעות גדולות : בוציני קטנות כלומר באותו מין עלמנו זה נושא' וזו נושפת הוא אומר להראות יפיה וגם היא לכך נתכוונה סיקו מסתכלין ביופיה :

גמ'
רס"י 1
בנח' 6
סרי' 1
ספטה 8

תוספות איהו בי קרי וכו' ולא נטרף וכו' והנה תורה של קסאין וקרי פה לזעית כדאיתא בתנאים וכו' ונראה לפרש הוא נחבא בין הדלועים שיש להם עלים גדולים ומנה תחתיהם ואשתו נחבאת תחת פלוגי איה להם עלים קטנים בלו' סתיה כפרהסוף ויתר מתנו וכעדר פ' האיש אם לא ימצא אשה לזנות נוקב נקרי נקב קטן לזנות וכן האשה אם לא תמצא חפשה מקימות מקום זכרות וזנות ממנו : פירוש' הויא פרוזה היתה כדאמר' : סתיה לרבה עבירה נתכונו : אפיריריה אומר השמים : לקבל אלפא קר העיני המקרא עליו כס' דניאל : שפרחה בה צרעת בירשמי' מפיך לה מגורה סיה כחוי הכא אשר נגזר עליה וגבי עווייה כשנתנגע כחוי נגזר מביה ה' מה להין לרעת' אף כלא לרעת : בא גבריא ועשה לה זנב בירשמי' דרית לה נגזר' איה כחוי הכא אשר נגזר עליה וכחוי בשמאל' ויהיה השוק והעלי' ותאמר' נחם' עכו' ס' הייע אליה : **והרשביא** ו"ל כתב ו"ל במתיתא תנא בא גבריא ועשה לה זנב ככר ידעת מני הכתובין בכל מקום גם בדברי חכמינו ו"ל האיש לכל קפה הדבר החשוב והקום הקלע הגרוע שבו חפשי שהאלם האבר הראשון והחשוב בכל בעלי חיים ונקמה האחרון כבמניו בעלי חיים חובי יחלם ותשמישו מועט והוא אחרון הוא יהיה לראש' ואתה תהיה לנוע ותרגומי הוא יהיה תקיף ואלה תהא חלש וא"ל ותי זנב לריות ואל סתי ראש' לטועלים ותכלית המלם לכאב אחר' צ' וזנות האודים ואבאל' עוד לכל דבר חלל נהרם שאין בו אורך כיכלת התבטולת בלום' ונעשות כיתות ובעירובין כפר' עשין כסין וכן ה' את אלעז' רב ושמואל חד אחר פרץ' וחד אחר וכן נראה בו דבר אחד שאין בו פרצוף ולא נזקך וז' נתיירר עליה לעשות כניבל' גדול והוא לה דבר של כיעור ואל גנאי' מתת וישו הויב סאלח פלן וכוחאמר' ו"ל בא גבריא ואל גמען כקראע בא גבריא' להשור את סיסוס סאלח פלן ותלה ידו נגזר' מנבור' :

מרש"א ראשונים כלו מפני כלים ואהם שונים כולי נראה לפרש לפי זה הדרגה והכפל וכלים מכלים חד מהם ותקפרם מלשון כליון דהיינו שכלו נלפאך ומזרחו ע"י כלי המקדש סתיה משתמש בהן ואתה האשורוס ומזרחו טנין להשתמש בהן וכל השטן כרי והרג את ושתי כדלעיל והקרגוס גמי

מקדש ליה על כלי המקדש ויהיה כפול כלים כפשוטו שכלי האשורוס היו משוני' מכלי המקדש דומים לאבר כנגדם אבל טונים לא יתוישב דכול'ל משונים : שב' א ואה' השקרו יין בו' לפני פשוטו הל"ל הרבה : מה דת של תורה אכילה אכילה מרובה כולי משום שלא הושר בכל הטנין אכילה אלא עשה משנה אל האמר סתיה היה עיקר לכך נכתב כדח של הורה שהאכילה מרובה ועיקר מן הסתיה אל שכלל הסעודה נקראו בכל מקום ע"ש משנה ונ"ל דאשמעי' קרא דלוחו האשורוס משב שלא נהרג כלס' טל שסת' ככלי המקדש אלא על סתיה משתמר בהן ביומר כמפורס' צו' לקבל אלפא חמרא סתיה ואמר נעטס חמרא להתיקו למאי דהנא וגו' מן היכלא די ברוטלים וגו' לכך הושר האשורוס על כך שלא ישתרו בהן אלא ישתו בהן כדח של הורה אכילה מרוב' משתיה ומזה כיוון סתיה סעודתו אכילה מרובה משתיה לא הל"ל דסתיה השתיה צדין אונס אלא דאשמעינו מילתא ויתרתא דהשתיה המועטת מאכילה נמי היתה צדין אונס לשחות מיין שלא הורגל אלא מיין מדינתו וכדי שלא ישחקר : ברצון מרדכי והמן בו' פרש"י סתס היו שרי המשקים נמשכה עכ"ל ואין פירושו מבורר לי דלדרבה משמע דיסד המלך את שרי המשקי' שיעשו כרלון איש ואיש הסותיה ונראה כפירוס הקרגוס למעבד כרעות גברא דנית ישראל וכרעות גברא דכל אומה ולבון ומדכתיב איש ואיש בלבון יתר אמרו כי שחלה הכתוב כלל ישראל כמרדכי דהיינו כרלוננו שלא להאכילן ולשחוקן דבר איסור ממדכי גופיה ודאי דלא היה נראה כלל מאוחה סעודה וכן חלה כלל העכו"ם בהמן שרלנו בכל אכילות : בית הנשים מבועי ליה בו' בית הנשים הוא מקום לנוע דלא רגילי ביה אנשי' אבל עשה' משתה בית המלכות הוא מקום בהמני' מצוי בו דרגילים ציה אנשים כדי להראות פיה נכחוונה לזנות כפרש"י : יום השביעי שבת היה בו' דלא הל"ל למכתב ציוס הסביעי אלא דתתי למימר דציוס השבח היה שנקרא שביעי דשב לצידיה כחמרא מה שאין בו ישראל דלא היה לו עב לבס' בחמרא' אלא שחמר שאוכלין וסוקין מהחילין כד"ס בו' ונכו"ס' מתחילין כדברי הפלות כולי : א"ל ובלבר שתהא ערובה בו' מפורס' במדר' האשורוס סתיה טעם אחר אין נאה כאשתי ולא האמר מפני שהיא לבושה בגדי מלכות ומקוטטת א"ל א"ב תנא ערומה בו' ע"ש וקא' שבמורה שארם מורד בו' ר"ל דלהכי אשמעי' דשבת היה ונגזר עליה שהבא ערומה ע"ש שבתם בו' סתיה ושתי כולי משפטן ערומות ועושה בהן מלאכה בשבת בו' וכו' כדצרגוס וגר' מלכא בו' להקיא ושתי מלכתא ערשילאה בבין דהות מפלסא בנת ישראל ערשילאין ומספין עמר וכתין ביומא דשבתא בו' ע"ש ואפטר סהודיע רשכותה שהיוסוף מלער גוף הערוומים : זכר את ושתי ואת אשר עשתה וגו' דלפי ענינו סוכר אורה ועלז על הריגת' חמתו לא היה להוביר את אשר עשתה אלא על אשר נגזר עליה הריגה עכז ולכן דרשו אשר עשתה דהיינו לטעמד' כך צנות ישראל כן נגזר עליה : אמאי דלקה ביה כולי האי בו' דטנין כפול ויקלוף וגומר ומתנו צורה בו' ואפטר שדקדק כן מל' צו דמשמע

שחמץ

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה סו

אנחת זה אהשוורש דכתיב ביה ויפקר המלך פקדים דמאן דרעה ליה ברחא אמברה מגילה :

מפכת ליה חמרא יסג וממו ינו : על דרוריה על שמרו : ושעמא אמרו ליה ונסה אמרי ליה דודאי כן כנא שיחוך סדרם סלוי חממתי מיוספת עלוי : שנאמר שאגן מואב מעוררו וגו' סיפיה דקרא על כן עמד עממו צו וריתו לא נמר : פסוק זה על שם קרבנות נאמר וקרבנות אליו לשון הקרבנות קרבן מלאכי המרת הזכירו לפני הקב"ה את הקרבנות שהיו ישרא מקריבין לפניו לעשות להם נקמה נוסחי ונחא אסתר וחמלך תחיה : ושחר לשון שתי תורים : מרס מרסו ברם שלא יקרום כדו סיהא ראי לוריקה מרסו לפניך במנחות לצוללן עס הסמן מרסו לשון מגיס : ממזבן מוכן לפרענות עומד להיות חלוי :

מכאן שההדיוט קיפץ בראש שהיו מנה אחרו הכותב לצטוף אלמא ברוט היה תכול וקפץ צרם : והנה בתוספת יט מרסו שמוכח היה דינאל ולפי שהיה נפוי גריות שהיה גדולה ממנו שלח היה יכול לכופה לדבר בלשונו יעץ לעשות כן : אלמלא אנרות ראשונות שהוקמו ביה שטה צניתי הענינים : לא נשתתיר גוישראל שריד ופליט קמו ממחרין להגרם כדבר המלך בלגרות האמלטיות ולא היו מתהנין ליום המועד :

דאמרי מאי האי דשרד לן אחרנו הענינים מה זה שולח לנו סיה' אדם שורר צניחו פטיטא סאף הגרדן צניחו סר סוף : פרדש' פקוד ונגיד : נערה דוד לא זקס אלא אחת לפיכך כל אדם הראה לשלוחי את צדו אולי הישגו בעיניהם ואלחזרות היה כפייל ליה לקבץ את כולם הכל יודעין שלא ישא אלא אחת ואת כולם ינטול מאן דסוף ליה ברחא ממנה :

מהרש"א מאן תבמיס רבנן ב' מילוי לשון תבמיס עבני'ס כמו יקרא פרעה לתמתי וגו' אבל יודעי עקדים לא מילוי רק תבמיס יקרא ליה כ"ס ומצני יסכר יודעי צינה לעתים וגויור וסס מכלל מנהדרין שהיו דנין דמי נפשות בזמן שב"ה קיים ולכך א"ל דייגיה ומדלף מילוי סדנו זה אלא ממוכן פסק דינה כדחייב לא על המלך גומר ש"ת דלא רצו לדונה מטעם דהיכי דיינו כו' א"ל יל לגבי עמו ומואב דהיינו כו' ואסגר דאלו השרים דחזבו היה מהם מעמון ומואב כמו שהיה ממוכנה המן מעמלק : כל הפסוק ע"ש הקרבנות כו' כשרש"י והקרבנות מלשון הקרבנות קרבן עכ"ל והיינו משום דלפי פסוקו ה"ל למכתב והקרבנים אליו בלשון רבים ואמר שהם"ס שחמרו לפני הקב"ה כו' ובתרגום איתא נמי קד דרשה ובני יסכר דהויור לעיל שלא רצו לדונה הס היו מתפללים כך והגוייר בחבל"ו כלל הקרבנות הבאים לכפרה ובאיות מקום וע"י מי כרשנא ע"ס כריס בני סנה שהם שני הכרים וכנשי' שנקרבנו בתמיה של סמריה ושל מנשה שהיו קרבן עשיר שהיה לכל ישראל חלק צו ולמי שחר ע"ש שני תורג"ם שהיו קרבן עמי סכל אלו יקרצו על אדמתם שנאמר חוצת אדמה וקאמר ע"י מי ע"י כ"ג שמונים צנדי כהונה סנו אחר מלכונים טובות הקרא תרשים ואמר מרס כלום מרסו ברם שנעשו ע"י שאר כהנים שהיו עונות הסס הסינה לוריקה המפכת ומרסנא כלום מרסו

שחממו צערה דבר שחלו צו דיינו שזולה צדורה לקרמו אסכורירי דכבא כו' וסכו' גברא אשתי כו' ולא קראתו אוחו מלכ' : הקרי ה' און חונס ממר רכו' יס לפרש למס הוליוו הכתוב מידי פשוטו שאין אונס לעשות שלא כרמנו שהענין הוא עם מה שדרשו בסמוך והשתייה כדת של תורה מבילה מחוב משהי' א"ל מי שזולה בשחית יין הדופה מאכילתו ולא נחלו לו כי אם כדת של תורה אכילה מרובה משחיתו מידי הוא נחש ככך היה דרש רנ"ל און אונס מלמד שכל אדם השקה יין מתמיהו כמות א"פ עבסיעור הסתיה שאם רגיל לא עשו כדלגו מ"מ בליות כית של תורה מבילה מחוב משהי' א"ל אונס להשקותו מיין של מדינה אחרת לעשות כרמו איס וליס זה מרובו והמן הכונה שערבני היה חונה שלא יאנסו לישראל בשחית יין נכך שלא יתעוררו ישראל אחרת את דבר ה' לא יאנו והמן רנה שלא יאנסו לישראל לפי שהסנה בלונס אינו רחוי לענש עד דימנו אוחס בלונס וסס השחית כרמו א"ל רחוי לענש וההו כרמון מרדכי והמן :

ויאמר המלך לחכמים יודעי העתים מאן תבמיס רבנן יודעי העתים שיודעים לעבר שנים ולקבוץ הדשים' כדת מה לעשות אמר להו דייגיה ניהלא אמרי היכי נעביד גימא דריקטל למחר מפכת ליה חמרא ודכיר לה ובעי לה נימא גימא ליה לשכבה ושחתי לימא לא אוכפת להו בזולתא ריליה ומלכותיה אלא מוטב נוסלק נפשין אמרו לו מיום שחרב בית המקדש וגליו מארצנו נישלה עצה ממנו ואין אנו יודעין לרין דיני נפשות אלא זיל לגבי עמון ומואב דיתבי אדוכתיירו כחמרא דיתבי על דרוריה ולא פנ מעטייה ושעמא אמרו ליה דכתיב *שאגן מואב מעוררו ושקט הוא אל שמרו ולא הורק מכלי אל כלי ובגולה לא הלך על כן עמד טעמו בו וריתו לא נמר מיד והקרבן אליו כרשנא שחר אדמחא תרשיש מרס מרסנא ממזבן א"ר לוי פסוק זה כולו על שם קרבנו' נאמר כרשנא אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע כלום הקריבו לפניך עכו"ם *פרים בני שנה כדרך שהקריבו ישראל שחר כלום הקריבו לפניך שתי תורים ובני יונה * אדמחא כלום בנו לפניך עכו"ם מובח של אדמחא ברכתיב * מובח אדמחא תעשה לי * תרשיש כלום שימשו לפניך בכנדי כהונה רכתיב כרו * תרשיש שרם יושפה * מרס כלום מרסו לפניך ברם * מרסנא כלום מרסו לפניך במנחות ממזבן כלום הכינו לפניך שולחן של לחם הפנים מיד ויאמר ממזבן תנא ממזבן זה המן ולמה נקרא שמו ממזבן שמוכן לפורענות א"ר אבא בר כרנא מכאן שדרוית קופץ כרשנא * להיות כל איש שורר בביתו אמר רבא אלמלא אנרות ראשונות לא נשתתיר מעכו"ם * שונאיה של ישראל שריד ופליט אמרי מאי האי דשרר לן להיות כל איש שורר בביתו פשיטא דאפילו קרחה בביתו פררשכא ליהויויפקר המלך פקדים אר"י אמר רבא מ"ד * כל ערום יעשה ברעת וכסיל יפרוש אולת כל ערום יעשה ברעת זה רוד מלך ישראל הכתיב ביה *ויאמרו לו עבדו יבקשו לאדוני המלך נערי בתולה וכל מאן דרעה ליה ברחא אייתה נחלה : וכפיל יפרוש

י"ד
ס"ס
ע"ב
י"ח
י"ח
פ"ח
ס"ח
ע"ב
ע"ב
ע"ב
ע"ב
ע"ב
ע"ב
ע"ב

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה סח

מופכת בנימוכא שהיו קורין בה נר משום יקרות בעדי כמו כהדי
 היו כמו דלא אמרם דלא אמרנה ואינו מפי מורי : דלא קטליה דוד
 רביה לשמעי שהיה חייב מיתה : ולא לאירך גיטא לטעקה ולא לשפת ארס
 קאי יהודי ואיש ומיני גרמא לו לער הוה : אייתי גוברין יהודאין וגו'
 אסוכמ' וסוסייה דקרא לאלקח לא כלחין : כל דברין אחת הן כנגד
 ר"ל הספר היה מדבר כל דברין דברי הימים אחת הן הרבה שמות
 אחת מזכיר פלוגי ופלוגי וכלם ארס אח'הן : ואגו יודעין לדרשן
 אף ע"פ שפחה סתמת אוקמ' אנו נותקין את לבנו עד שאנו יודעין
 לדרשן ומשום דאיירי לעיל בכל הכופר בעכו"ם נקרא יהודי נקט
 להאי קרא הכא : ואשחו היהודיה לעיל מיעיה משתעי קרא
 רבנ"ה בכלב וצני כלב בן עינה עידו אלה ונועם ואשחו היהודיה וגומר :
 סמח' והלא בתייה שמה דכתיב דקמ"י אלה בני נח"י וגומר : לרחוץ
 לטבול לטם גיורת : דלא כלב שמו דהא כלב משתעי קרא :
 רס"ה ה"ג וישא בתייה : שפורה בניגולי בית אביה ולכן נשת"י שמה
 בליקוחין הללו : שגלה מעצמו מדלא כתיב אשר היה מן הגולה
 אשר הגלתה וכתיב אשר הגלה עם הגולה משמע שלא היה מהם
 שאר הגולים גלו על כרחם והוא גלה מעלמו כמו שהיה ירמיה
 גולה עלמו עד שאמר לו הקב"ה חור : בין הררסים אשר
 במצולה בין הנזיקין טבול לטבול ונשכחה משתעי קרא : אסחור
 ירמיה כלבנה ד"קוקת היתה כהדום אלא מוט של חמד משך
 עליו מאת הקב"ה ולכן היתה נראית יפה לעבו"ם ולא חשורו :
 ובמדות אביה למה לי מאחר דכתיב יוסף אף לא חז ואם אלא
 ללמדנו דא שאפילו יוסף אחר לא היה לו אף נאם שפיון שחרתה
 אמה את אביה נמלא שלא היה לה אף משעה שבראה לקרותו אף
 וכשילדתה אמה מתה ולא נראית לקרות אס : ולרש אין כל
 צאורי' החתי משתעי קרא : כבשה אחת זו בה שבע : את שבע
 הנערות שהיתה מונה בהן ימי השבת אחת מהן קראה אחד בשבת
 לראתה כל בשבת ואחת צ"י וכן לכולם ובהגיע יום שפחה של
 שבת יודעת שאותו יום שבת הוא :

חוספנות יש ספרים דגרסי איש יהודי היה כשמו הנצרה וכו' אמר רב
 נתמן מוכתר בנימוכו היה פירוש שמות נאים והנטיס דדרים
 סבול על שמו נקראים * וי"ש דגרסי קרי ליה יהודי וקרי ליה ימיני
 יהודי אלא מיהודה קאמי ימיני אלא תנינן קאמי : אמר רב נתמן
 מרדכי מוכתר בנימוכו היה ולא הירא דהה ענין זה ליה * ומיהו יש לישנן
 מוכתר בנימוכו מוכתר בשמות נאים וכמעט * נאים וטכסוסי מלכות ולכן
 קראה על שם יהודה שהיה חשוב מכל השפטים ואלא חתמו תלמי : כל
 הכופר בעכו"ם נקרא יהודי שנאמר חתי גוברין יהודאין * חתמו איתא
 שקראם יהודאין לפי שהיו משבע יהודה כדכתיב ויב' ארס מניי יהודה
 דניאל חנניה מישאל ועברי * וי"ל דאיתא כרבי שמואל בר נחמני דאמרי' בפ'
 חלק דשאל בני יהודה חנניה מישאל ועזריה מאר שניטס :

מהרש"א ליחסה ער בנימין כו' ובכלל קושא זו נמי דדורו'
 דציני בניו נמי לא הוכר דהא שמיני לאו בן קיס
 הוא אלא בן גרא הוא כדלקתן : בן שהאיר עיניהם כולי כמ"ס
 ליהודים היתה אורה גומר וכן שמיני נעטע הקב"ה כי הקיס
 כחפלו על שמיני רחמים כו' כי כבר נעטעו שמיני רחמים כדאמרי'
 במדרשות סגור עליהם כליה לולי חפלו של מרדכי ונזיקים
 שנאזוהו דור שנפחמו להם שמיני רחמים הנעטעו : כנסת ישראל
 אברה לאירך גיטא בן כפ"ש לטעקה כו' הס גרמו לי הקשר

עכ"ל ולשון מה שילם לי ומיני כו' אינו מדויקת לכאורה דלא
 תשלומים שיך צו ונראה לפרש משום דלפום רישא עשה יהודה
 דהיינו דוד מעשה טוב שלא הרג את שמיני שנולד ממנו מרדכי
 שהניח הגולה בחפלתו ומיני שהוא מרדכי שילם וחיין מה
 שקלקל שאל דלא קטלי' אלגנ דכ"ג אמרי רבנן לעיל וקאמי דאינו
 בן דמה עשה יהודה שלא חייון כלום כמה סגורם שנולד מרדכי
 דאי לא הוה מרדכי לא היה כאן חקלה דהמו לא היה מחקא אלא
 במרדכי וכן בימינו לא שילם את שקלקל שאל דאלו הרג את אגב
 לא היה נולד המן : כל הבופר בעכו"ם נקרא יהודי כו' וע"פ
 מ"ס פ"ק דסוטה יהודה כו' ע"ש של הקב"ה דים צו ד' אחיות
 השם ומייתי ליה מדכתיב אחי גוברין יהודאין וגו' אע"ג דקושט'
 הוא דמניי יהודה הוה כמפורש בריס אשר גיטא מ"מ לא ה"ל
 למקריין הכא יהודאין ולי לאו דכתיב עס ולא לקח לא וגו' והחוס'
 כחצו דצפרק חלק איתא דלא הוה משבע יהודה עכ"ל אבל צפ"ק
 דסוטה מוכח דהו מיהודה שאמר עס דהקב"ה א"ל ליהודה אני
 מלייל שלטה מנצרך מן האש ומאן יניחו חנניה מישאל ועזריה : כל
 דברין אחרים כולי וכולם שמות משה הם ונראה דרשו כן
 משום דאלו היו ממש צניה לא ה"ל ליחוס' אחרים כמ"ס ואלה בני
 בתייה אשר לקח גו' אלא ה"ל ליספס ע"ס משפחת אב אלה בני מרד
 אשר ילדה לו בתי' בה פרעה וע"כ אמר דלאו בני מרד היו שנולדו
 ממנה ולא נקראו על שמה אלא שהיו גדלן כדמסיק ומשום דלא
 מלינו שהיו גדלה רק את משה ע"כ כולו שמות משה הן מרד
 שירד להם לישראל מן כו' כדאמרינן במס' תענית מן בנות משה
 גדרו שגדר פרטותיהן כו' היינו החורה שנחמה ע"י חצר שמיצר
 ישראל כולי היינו שהיה משה כמו פרמור בין הקב"ה ובין ישראל
 סוכו שנטעה להם כסוכה כולי היינו לבגין עליהם בחפלתו מן
 הפורעניות במעשה עגל ובמעשה מרגלים יקוואל שקנו לאל בימינו
 כו' דהיינו דור המדבר שקנו בכל יום ויום ליתן מן שגלו ואני נות
 שסוכים עונותיהן כו' ע"י חפלתו היה הקב"ה סולח להן עונותיהן
 כמ"ס ויאמר ה' פלתי כדצריך אני אני אבי היינו שלמה ארבי
 דכתיבי דהאי דכתיב גבי צבידור היינו שהיה אב צורה לגדור
 פרעות של ישראל במעשיהם הרעים שהיה להן כפר במצרים ואני
 סוכו דהיינו אב צחמת' יודע להחלל על ישראל להגין עליהם מן
 הלאו כמ"ס מי כהסכס יודע פשר וגו' זה משה ואני וזהו אב
 צבידור' שידע לבס הרע וזעפ"כ בקם על כפרתו : שגלה מעצמו
 בו' דלא ה"ל למחבב לא אשר הגלה מירושלים עם יכניה וגו' עם
 הגולה וגו' אשר הגלתה ימורא דקרא הוא אלא לומר לך דהם גלו
 עם יכניה בע"כ ע"י נ"ג אבל הוא גלה עמהם מעלמו : שנקראו
 הררסים בו' כי הארס עץ השדה הוא ואלרס הרע דומה לאילן סדק
 שגומד לפרסה וכמ"ס ס"פ החולב אלו דיקל' בישא' אלל קוין' דשרכי
 ובהפך אלרס הטוב דומה לאילן טוב כמ"ס לדיק כחמר יפרח וגומר
 שנושא פירות טובים וכן ההדס ברימו הטוב : מסתרת דברים
 שוא' אין גו' עתה כן שלא יתגלו זה וזו"ם ופתייה אסתח נושאת
 מן צניני כל רואיה דכ"א ואל' נדמחה לו כאומתו ועיין בהרגוס
 ע"א : שהיה' צמנה ברך ימי שבת ומדכתי' האילון' לה דרים לה
 דהיינו שהיו ראויה לה ליעד ושי השנוע ונקרוגוס מפורש שקין
 לכו

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

להן שמות כפי תעשה כל יום מימי השנים ע"ש :

הר"ף אום יהודי וגו' נחום' ים ספרים דרבי אים יאודי אמר רב
 נחמן ונחמך ננימוהו היה פירוש שמות האים שיהיה בדרום
 שטלים על שני נקראים ויהי דרבינו קרי לה ימינו וכו' ולא נקראה דמה
 ענין זה לה' וקרא נבחרה הם כיון שהם פירוש גיבורים אומרים אים
 יאודי היה מוכתר בנימוחו היה שפוטנו שאינו מיוחד אלא נקרא יאודי
 ע"ש שהיה נבחר בנימוחו א"כ מה הוקמה להם לגיבורים האחרים שאומרת
 מניינו ונקרא יאודי על שהיה מוכתר בנימוחו וסוף דבר חרלו תהום' כן
 נהנהר מנחם מאלני' ונראה דלגורא האומרת אים יאודי שהיה מוכתר
 בנימוחו ע"ל כהנהו אחריו דרבינו דן יאודי כן עשה' שטלים נקראו על
 שם חרדיי שהיה בן יאודי שאמר תקב"ל עמי ישראל חתולתו בן נסחמי
 שטמט' ה' כגול תחלו לכן ים גם כן לדרום אים יאודי שנקרא כן על
 שהיה מוכתר בנימוחו ונראה שמה' כי טוב אכל לגורא אחרת
 דקראו לה מנחם אים יאודי ולא כתיב בן יאודי כהנהו דקען בן יאודי
 כן עשה שאמר דרשן בן שארע עמי ישראל בן שטמט' ה' כגול
 חתולו וכן היינו נחוםס' בן אים יאודי כן מלי כהנהו עבדך בנימוחו
 מהדקאמר אים יאודי משמע שאינו שם חומר אלא שם העולם דלתי מיוחד
 חל"כ אים ימינו אלא מניינו קאמי' ואין לחזק ענין מוכתר בנימוחו
 דמה ענין זה לה' ויורה ים ישנו שמה' שם העולם שקראו ע"ש יהודה
 מגד חשיבותו שהיה חשוב ונאזו חזון מלכיים וזה מוכתר בנימוחו בשמות
 האים ולכן לא אמר בן יהודי' אלא מניינו' און לקהיתו דלפיק און
 אביו מיוחד' ואזו מניינו דכיון דכתיב קאמי' בן שטיין כן כשפטיה משמע
 שהיה משמע בנינו' לכן אמר אביו מניינו ואזו מיוחד' רבי יוחנן אמר-
 לעולם מניינו וכו' תימה לי דכיון דלסלה מניינו חזי' ולא נחלקו אלא
 זה אמר אביו מניינו וזה אמר מיני קאמי' וכן למ"ד כהנהו ישראל אומר'
 סוכר דמניינו קאמי' חזי' מהו זה שאמר ר' יוחנן לעולם מניינו קאמי' .
 דם לישב דל"ב אן קאמי אים הורה על אים יאודי לפי שאים
 יאודי נדרש על דוד ולא היה בשם אלא כן ויהי' דוד גרם להיות בשם
 בניהם מרדכי שהיה אים ימינו מניינו' ודיקיי דבן שאל אמר בשם
 צביר' היה אים יאודי אלא ה"ק אים יאודי גרם שה' בשם הגמ' אדם אחד
 נשמו מרדכי וכו' דרש אים יאודי היה היה בשם בניהם וזה שחמך
 לעולם מניינו קאמי' כלומר הוד שהיה לכולם הוא דמניינו קאמי' וכיון
 שכן ים לדרום עוד שאים יאודי היה עלמ' בשם' הורה דנקרא אים יאודי
 על כספר נענ"ס' אחר הנלה אמר דבא שילש מעלמו ים לחת טעם
 למה בלה מעלמו ולא ים כפי' שהרי לא היה יריעה עד שאמר לו הקב"ה
 חזור אלא משני שאלו הכנפי' עליהם הגלחו והק' לחיות מה יהא כסוף
 נבואתו אבל מרדכי למה בלה מעלמו אמנם הכתוב ענינו פירש טעם הדבר
 שאמר אחר הנלה כלומר מעלמו הטעם הוא לפי שהלך עם הגולה אשר
 הגלה עם יבניה מלך שם התרס והפאנר הקהדרין שטלים יעשו תרס'
 גאון דובר דבר נפיקים ולא רעה להפך מהם כדחתן חיי גולה למקום חורה
 שהיה הדרין גלו עם יבניה ונס חרדיי הגלה מעלמו כדי לילך עמהם' כי
 אין לה אכ וס' פד' למה לי בי אין לה אכ ואם וכו' רש"י הוא שאם
 כשפטי' גימרא' קאמי' היא כיון דשעמא בי און לה אכת' חזר לומר
 ונחת אביו א"כ לא עשני מיד' דלא משמע מרכיב ונחת אביו' ונחה
 שפירחה תח אביו ונחה מתה איה דלמה איהו שמה' אחר שגולה לה
 רש"י' שקרא' היא כיון שאמר ונחת אביו' ונחה א"כ בי אין לה אכ ואם
 כי כהא דרשי שפטיה שגולה לקרותו אכ בת איהו ולא איהו לא אכ וכן
 כשילדה' אמה מתה ולא נחלה לקרות' אלא אכל עדין קשה דא"כ למה כי
 אין לה אכ ואם לא היו דרשי ענינתה תח אביו' אלא כי אין לה אכ ואם
 עכשיו כשא' מרדכי לקחה לו בנה לעולם ונחת אביו אביו ונחה חיים
 אכל השתא דכתיב ונחת אביו ונחה נעל כרתינו מתי שיהיה כחך לפי שאם
 מת קודם אביו ונחה קיימת א"כ לא לקחה מרדכי נחת אמה' כי עדין
 שמת אביו היה' אלא אמה ואם אמה איה חתלה' א"כ לא לקחה מרדכי
 נחת אמה כי הקיימת מות אמה איה אלא אמה' ונחת אביו לקחה לנת
 אלא ודאי כהנהו הוא שמתו ב' כחך וקחה מרדכי' וכיון שכן הוא ימתי'

לומר כי אין לה אכ ואם לך דרש שהאמה היא שפאולה אסתר ונאזו
 לעולם לא היה לה אכ ואם ונפקא מינה לא היה לה אכ ואם לאחר שגולה
 ומתו או שנתעברה אמה וית אביו וילדה ונחה אמה הוא א"כ לדרום
 לקחה מרדכי לו לנת אמה מתיק אמה כאל' וכו' אלא היה לה אכ א"כ אם
 לא היה לך נסח' והעור אפטר שפלוה אביו של אסתר אכיל דוד מרדכי
 וכחאזו מרדכי כשנתעברה אמה מת אביו מחוזה שמה נתן לבו מרדכי
 לקחתה לו להיות מפיסה כשדילד וכסרמה' שגם אמה מחה בענה למה
 אז לקחה מרדכי לנת אביו ונחה אמה לנת אביו וקחה כפל לקחה מרדכי
 לו לנת דהיה לו למיחר לקחה מרדכי לנת אלא' וכו' רמז שזי לקחין האח'
 בשעת ענינה לקחה לו להיות לה לזכ ואמ"כ כשילדה אמה ונחה' לקחה
 לנת להיות אמה עשה כאל' לנת וזה דיוק קרא שהפטיה כי אין לה
 אכ ואם וכן ונחת אביו ונחה כזה נעמה נעמי מרדכי ללדנהו שלא נשא
 אשה מרדכי מגד יופיה כי הצרעה יפת חומר יעוצה מרחה אלא שלא היה
 לה מליות אכ ואם מאותה צפה' שאף נכר זה הופיע עד זמן ונערוה
 וחתן לו לנת לקחתה לנית ונחת אביו לקחה לו על עולמו לפרנסה' ונחת
 אמה לקחה לנת' הנה רבינו מנחם אל תקרי לנת אלא לנית נראה
 דקאמי' לר"מ דה"ל היתה למרדכי לנת לקחה מרדכי להיות לו לנת א'
 יאמר נראה בת אלא לא ינדק לומר לקחה לנת לך דרש לקחה לאשה לנית
 כי אין בית אלא' הנהו כן הוא אמר כהן נתי' לו כנה דה"ל ונחמו השכנ'
 ככת אבל לא ינדק לומר ונתי' לו כנה מרדכי ונחמו מנחמו' ונחמו משכך כי
 כמה וכמה אובלים משת של אחרים וסוכנים כתיקים ולא מפני כך יהיו לנת
 אלא ה"ק ונתי' לו כהנהו שנקרא האדם ונבזה בית מינה' כי אין בית אלא
 אשה' וזה שבע הנערוה וכו' מלמד שיהיה מונה כהם ימי השבת
 נראה דדיק תנאי הראויות לחת לה כי מפיס' לומר ונתי' ונערוה מית
 המלך או יאמר הראויות לחת מנית המלך ומנאי לה דכתיב רבא ע"ל מלמד
 וכו' שכלל הכהנים יתנו' נערוה לשמישה אמנם לה לנדה חזון למנין יתנו
 שכן כי היתה משתמש' יום שבת ומתנה ידעה שהוא יום שבת הרי
 שנערוה אלו הראויות לה לנדה חרשים אלו השמות' כי לפסוק אף השבת
 איהם ראויות לאחריה :

וישנה ואת נערוותו לטוב אמר רב שהאבילה מאכל מן
יהודי' ושמואל אמר שהאבילה קרלי דחויורי
ורבי יוחנן אמר שהאבילה זרעונים וכן הוא אומר *יהוי
המלצר נושא את פת בגנס ויין משתיהם ונותן להם
זרעונים עשה חרשים בשמן המור מאי שמן המור רב
הונא בר חייא אמר טעבת ורב ירמיה בר אבא אמר
שמן זית שלא הביא שלישי תניא רבי יודה אימר
אנפקינן שמן זית שלא הביא שלישי ולמה כיון אותו
שמשיר את השעור ומערן את הבשר' בערב היא כהא
ובכרך דני עשה א"ר יוחנן מנחתו של אחשורוש
למרנו צניעות שלו שלא שמש מנחתו ביום אלא בלילה'
וחזר אסתר נושאת חן בעיני כל רואיה' א"ר אלעזר
מלמד שלכל אחד ואחד מרואיה נרמחה לו מאמתו' וכן
ותלקח אסתר וגו' הוא חדש שבת אמר רב אסרא ירח
שהגוף נהנה מן העוף' ויאהב המלך את אסתר מכל
הנשים' ותשא חן וחסד לפניו מכל הבחולות קרי לה
אשה וקרי לה בתולה אמר רב חסדא בקש לשעום טעם
בתולה טועם' טעם ביוולה טועם' ויעש המלך משחה
גדול עבד משתאי ולא גליא ליה והנחה לגרינות עשה
דלי כרנא ולא גליא ליה ויתן כמות משחה בנחת אביו לקחה לנת
פרדשני ולא גליא ליה' וכן

ספ
 דני
 6

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

הדרש וע"כ נראה לפרש לפי דרכה וז"ל שישו אכורים דיינו
 דבר האסור כמו שטעם שאול שמל על חגב והרג נוצ עיר הנהיג
 בלו לידו ויקום ואם ימו או דהונו שגבינו או שיעשו אכורים :
 שהיתה מראה דם כולו מאמר מרדכי אינו מפורש מה הוא
 וצחצוחו מפורש בנמה דברים הות אסור עבדה שחזק כולו וכל
 פקודיו דמחייבין נשיא הות נטרול ע"פ מרדכי בו' ע"ש וסבא
 לא הוכיר רק לענין דם נדוקיה שיה היה מפורסם ביותר על ידי
 סהיה מראה דם נדוקיה למכמים : כאשר היתה באבנה וגו'
 וצובלת ויושבת בחיקו של מרדכי בו' לכאורה קשה מה יכל
 משמע ליה מהאי קרא שהיה יושבת עמה בחיקו של מרדכי וכלא'
 היתה צלמ' וגומר לא משמע אלא דקאי אלאמר מרדכי אסור
 עושה ועוד דעובלמ פר"י מתמת נקיות וכל"ל ופולח ומר"ל דודאי
 קאי ארעיל ועובלמ מרדכי וגו' שהיה עושה עמה כמו שהיה
 עושה בצמנה אחרו ולענין שהיה מראה דם נדה כמו שהיה כבר
 קודם שנקטה לבית הינך אלא מאוס דודאי כדי שלא תחמש
 בנידונה עם הנזק לא היה ימנה לחבר מדם נדוקיה כתי"ש
 התוס' שכל יום היה אחרונה מזוי אלה ואולם היה לה דאמר'
 פר"בן סורה וכו' ע"כ הוה שהיה מראה דם נדוקיה למכמים כמו
 שהיה בצמנה אחרו מאוס דהיה יושבת גם אז בחיקו של מרדכי
 ויחא דקאמר אחר שהיה עומדת מחיקו של אחרונה בכל יום
 בשעת נידונה אחר' כשצאת לישב בחיקו של מרדכי מקודם זה הית'

עולה : אסור ואסור מאי היא דכתיב * אין אסור מנדה
 מולדתה ואת עמה ' א"ר אלעזר א"ר הנינא כשהקב"ה
 פוסק לו גדולה לאדם פוסק לו ולבניו ולבני בניו עד סוף
 סוף כל הדורות שנאמר * ויושיבם לצנח ויגבהו ' ואם הגים
 רעתו הקב"ה משפילו שנאמר * ואם אסורים בויקים
 ילדיהו כבחלי עוני ' ואת מאמר מרדכי אסור עושה
 א"ר הנינא בר אבא מלמד שהיתה מראה דם לחכמים '
 כאשר היתה באבנה אחרו א"ר אבא בר לימא מלמד
 שהיתה עומדת מחיקו של אהשורוש וצובלת ויושבת
 בחיקו של מרדכי :

לא יגרע מצדיק עניו נטון עין זכמה הלידיק לסלם גמולן
 חף ליתים רבים עתה : וכתה ויצא משה שאל
 שהיה לנו : ויצתה ממנו אסור אסור כהגוס של מגילה מיתם
 מרדכי ועושה עשירי לשאל ' ומכאל עד בנימין וכתיב היא
 אסור בת דודו ואין לו ראה אחרת בנחונים סיהתה משאל :
 במרתן ללאה וזה לניעות שלה יתפרסם הדבר מתר לה סימני'
 שלא להקניט ' שאל' לא יגרע מזדיק עניו וקופיה דקרא ויושיבם
 לצנח ויגבהו ויהיו גדולה לדורות ' ואם הגים רעתו הכי סמוי
 קראי ויושיבם לנלמ ויגבהו : ואם אסורים בויקים וגומר ע"י
 סהת מגיבין עמלן צאלן לידו ויסורין ועניות : וצובלת מתמת
 נקיות שלא סבא חמולה לו :

חוספות ויושבת בחיקו של מרדכי וע"כ שלא היה הצחה אשה
 הדשים כיון שהיה אשתו כבר ולא היתה יכולה להחזיק בכל
 פעם אשה חדשה וכן הכתוב אינו מחייב שכל זה לפרוש מאשתו '
 וע"כ שהיה משתח נזק עד כאן :

מרש"א לא יגרע מצדיק עניו בשבר כולי עיני פרש"י
 וע"כ עניו מלשון כעין הבדלה שלא יגרע לנדיק
 שבר כעין מעשו בשבר לניעות שהיה זה בחל וזכה וילא ממנה
 שאול שהיה לנעו דלקמן ואמר בסיפיה דהאי קרא שוכה בזה
 למלוכה שנאמר ואל' מלכים לכסא וזכה הוא שילא ממנו אסור
 שהיה לנעוה כמפורש בנמה ענינים וזכיע תור אסור לא
 בקשה דבר ובתי' ואין אסור מבדק וגומר שכל זה מכלל לניעות
 כעין דלקמן בני שאול וזכה בזה גם כן למלוכה ופרש"י דאסור
 ילאת משאלו כהגוס דמגילה מיתם מרדכי ועושה עשירי לשאל
 בו' ע"כ אכל מתוך שמעתן דלעיל דקאמר הוה מרדכי מורע
 שמי שקלל דוד והסוה שמעי מוכח מתוך התקראות דלאו מורע
 שאול הוה אלא מתשפת שאול מיומיו הוה מורע קים אבי שאול :
 רכתיב ואת דבר המלוכה לא הגיד גומר מכלל לניעות הוא
 שלא יודיע אדם מעלתו כנאמר והללך זר ולא פיר וכו' לאתוי
 לניעות ממש שהיה זו כשהלך למערה להסך רגליו אלא שהיה זה
 אחר שנאמר : שנא' ויושיבם לצנח וכו' סיפיה דקרא דלעיל
 לא יגרע מזדיק עניו הוא וצדיק המונח מקדם מיתחי ליה נמי
 כך דרשה על משק שאול דפסקו לו גדולה לעולם משקרא אלא
 שנטלה ממנו ע"י שגביה עמלן עמ"ש ואם אכורים בויקי' ומירש"י
 על ידי שגביהן עמלן צאלן לידו עניות ויסורין עכ"ל נראה
 שפירושו אכורים עמלן ויסורי אכל מלת ואם אינו נוטל צו לפי

עובלת מתם לנדונה אחר' ספירא ותי נידוקיה :

הרי"ף ויבאק בחובות שית וכו' ויש לדקדק כיון שהוה זה לא
 תמיד וזהו היה רגונו צדק אך מתן עול למתן שיקא הוה
 בידך חבר' כדי שחזיר ואלס הוא נטרול שחזיר יתן לה שהיה להגיד מצלי
 סה אים ויחא מהאלן א"י חרבי ויגיד למתן אחר משפתחה ואל
 בית אביה האמ' הענין ז"ל מואר' שמרדכי יען לפי דרשו ענה ההגוה
 לאסור שהוה בודאי תשחח שמה גדולה אס' יקה המתן אשה אחרת כי
 הוא נלקחה בעל ברחה ומיון שהוה יודע רגוה של אסור יען ענה שראית
 לפיכך עניני אחרונה ענה הכונה לאיים גדול אכל לאסור הדרקת שכל
 רגוה היתה לפיכך עמלן מחזון ערל ועמלן אינו אים כי לרגו יחשב
 לה לפי שחשב מרדכי פן יאיימיהו דנדרים קשים ותחיה מוכרחה להניק
 האמת לכך אמר להם : לא הויה כדי להפיה דעתם ולא יאיימיהו דנדרים
 אחרים ואת מאמר מרדכי וכו' מלמד שהיה מראה שם וכו' מלמד שהיה
 עובלת וכו' נראה דהקשה בנחוב שאמר אין אסור מנדה מולדת כאשר
 צוה עליה מרדכי א"כ הין לרד' לומר ואת מאמר מרדכי אסור עושה ולא
 עוד אלא שאל' ואל' עני מרדכי אסור עושה כיון שאמר קודם כאשר
 היה עליה מרדכי : וע"כ מאי כאשר אסור צמנה אחרו מאי אסר היתה
 לצמנה היל' כאשר היתה עושה בצמנה אחרו וע"כ מאי צמנה אחרו כי
 צמנה היא שמרדכי אונן ואתה א"כ מאי צמנה אחרו וע"כ צמנה אחרה
 מצעו ליה ליה דרשו מלמד שהיה מראה דם לחכמים ומאמר מרדכי
 בענין היתים אס' הוא דם עמלן או עמר היתה שמה אסור ולכן אמר
 מאמר שהוה אחרתו דם עמלן או עמר ונס בענין יוספה בחיקו של
 אחרונה כאשר היתה היות מתכב ויושבת כאשר היתה צמנה שהיה אונן
 אותה שהיה אחרו עם מרדכי כשכב ויושבת כך גם עתה היתה אחרו
 שוכבת בחיקו אחר העובלה שהיה מאמר עבדיה לטובל עומא אהיה וא"כ
 היתה אחרו כשכב בחיקו כמו שהיה בצמנה אחרו אונן את כדפה קודם
 שלקהה אחרונה היתה שוכבת בחיקו כך היתה אחרו אחר שלקהה אחרונה
 היתה עובלת ויושבת בחיקו של מרדכי :

בימים דהם ומרדכי יושב בשער המלך קצין כתיב
 פתח

מ
 ס
 ע

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

ע

וחרש אמר רבי אחא בר אבא אמר רבי יוחנן
 הקצין הקרוש ברוך הוא אדונים על עבדים לעשו רצון
 צדיק ועבדים על אדוניהם לעשות צדיק אדונים על
 עבדיהם דכתיב **פרעה קצף על עבדיו לעשו רצון צדיק**
 ובנו יוסף דכתיב **רשע אמתו נער עברי וגו' עבדים**
 על אדוניהם דכתיב **קצף בנתן וחרש שני סריסי המלך**
משומרי הסף לעשות רצון צדיק ומנו מרדכי דכתיב
וידוע הדבר למרדכי אמר רבי חייא בר אבא בנתן
וחרש שרסיים הוו והיו משפדים לטון מורסי ואמרום זה
לזה מיום שבאתו וו לא ראינו שינה בעיניו בוא ונשיל
ארס של סם מיתה בספל של מים כרי שימות ורם לא
ידעו שמרדכי מיושבי לשכת הגזית היה והיה יודע
שבעים לטונות אמר ליה הלא אין משמרתי ומשמרתך
שעה אמר ליה אני אשמור משמרתי ומשמרתך והיו
דכתיב ייבוקש הדבר וימצא שלא נמצא במשמרתו :
 אדונים על עבדים וקולף פרטה על שני סריסים : לטון
 מורסי סם מוקס : לא ראינו שינה מתוך שהיה
 מבינה עליו מרבה בחסמים המטה ומלא לשמות : והלא אין
 משמרתי וכולי אני ממונה על ענדה אחת ואתה ממונה על
 ענדה אחת

מדרש"י לעשות רצון צדיק בו הכה קאתר רלון לדיק
 שיוסף נקם על כך כמ"כ כי אס וכתני אהך וגומ'
 והואלחני מן הבית היה אבל מרדכי לא נקם ע"כ **אלא שהקב"ה**
 עשה לו זה ויעדע על הדבר ולעשות לו נס ע"כ **כמ"כ בלילה**
הוא נדסה שנת וגומר וענינו שהקב"ה מסבב סנות הפניות
לצדיקים פעם להקצוף הארון על העבד ופעם לעבד על הארון :
לא ראינו שינה בו נראה שילה להם זה הדרג ממה שקראם
שומרי הסף שיש בהם שני משמעות דעתה המפרשים אס שומרים
צ"ח המלך מנחוך במקום סף הבית כי בן דרך המלכים שלא ילך
אדם לבית המלך שלא ברשות וכמוהו וידוע על הסף והוא גאה
בסף הבית ושומרי הספים להקל ואם מלשון מורק וכמוהו מן
הדם אשר נספ ונוד הרבה ולזה קאתר ע"י שהיו משומרי הסף
שומרי פלטרת של מלך וכמ"כ בתרגום היו שומעין דבר שינו
לבינה ואמרו שלא ראינו שינה בעיניו בא ונשיל ארס בספל כולי
דקיינו שומרי הסף שהיו ממונים גם על ספלי ומורקי המלך
שהיה רומץ בן או סתה בן ואתרה ואל" והלא אין משמרתי
בו ר"ל שלא היה משמרתי שיה כגון שאלח מהם היה שומר
בפחת המלך מ"י היום בצפריית וכו' מ"י השנית כל היום וכן
בלילה וכדי שיהיה אחד מהם ארס מוקס שהיה שם לריק לטנות
כל היום או לילה יחד מרדכי משמרתי שאם היה משמרתי שיה
שלא היה לכל אחד שטור קבועה לו לשמירה אלא שהיו שומרו
צידה היה יכול אחד מהו לשמור שם ושני היה יכול לילך להביא
סם הארס ממוקס שהיה ובינו דאין משמרתי ומשמרתך שיה
כאלה כי כשאלו לך להשקות יום אחד - הלא משמרתי הקבוע
לו נעלה בלא משמרתי וירגשו דבר ואל" מרדכי שלא יהיה משמרתי

נעלה שאינו השמור משמרתי ומשמרתך וקאת' והיונו דכתיב ויבוקש
 הדבר וימצא דמ"ח הרגישו דברד לבי שאלמו שלא היו במשמרתן
 שידעו משמרתי הקבוע וי"ס שלא במשמרתם שלו ואחר שהיה
 משמרתי קבוע או לא היה הם ויבוקש דברד והתחדע אהת שהלך
 להביא ארס לסם ורש"י פירס אהת ממונה על ענדה אחת ואתה
 ממונה על ענדה אחרת ע"כ ולא הן מן משמרתי ומשמרת שלי שיה
 אינו משמע בן שרדי מניסם שומרי הסף היו ודרכו לא ידעתי :
הר"י בנתן וחרש טריסיים היו וכו' אל" לא אשמור משמרתי ומשמרתך
 וכו' פירש"י והלא אין משמרתי אני ממונה על ענדה אחת ואתה
 ממונה על ענדה אחרת וזכר לנאר כותב רש"י דלא פירס הדבר כשנשנו
 שיהיו היו עסקים בענדה אחת לשמור ולהשקות למלך וכל א' היה שומר
 צינן אחר ולכן אמר לו אין משמרתי ומשמרתך שיה עדין אהמו שמרתי
 כאלו כל א' בנתן אחר אל" אני אשמור משמרתי וצונו וגם במשמרתך
 אשמור וזה המתוישב שפי הגמרא אבל רש"י לא פירש בן נגדא שדקק
 רש"י שאם חילוף המשמרות הוא נחמסם שיה שומר למלך לילה אחת וזה
 שומר בלילה אחרת אל" כפנא האחד לשמור משמרתי בלילה של וגם שומר
 צימורה האחרת שהוא שומר חביו אל" כ' הוא אחר ויבוקש הדבר
 וימצא שלא נמצא במשמרתו והלא נמצא במשמרת' של חביו מצעי ליה לשמור
 ומנו זה שאמר שלא נמצא במשמרתו מיון שפיהם נמצאו במשמרת אחת
 לכך פירש"י שלא היה משמרתי שיה הפנה של אחד היה ממונה על ענדה
 אחרת והשאר נחא שלא נמצא במשמרתו בענדה שלו לפי שהלך אל חביו
 להשקות סם המות למלך ועדין לריק לנאר לפרש"י ו"ס לו והלא אין
 משמרתי ומשמרתך שיה שם לכל א' ממנו ענדה מיוחדת כי מה נכח
 והלא אפי"ם של אחד עסקו בענדהו לא יציר מהם כל אשר יאמר לעשות
 להשקות למלך סם המות רועז' וע"ק שאם כל אחד עוסק בענדה אחרת
 א"ך אחד האחד לחביו מיום שבאתו לא ראינו שינה בעיניו לפי שהיו
 לריבין לשמור בלילה להשקותו פעמים רבות מפני ריבוי השנים שהיה למא
 למים כרש"י והלא אין ענדהו שיה וי"ס מן שהיה משק למלך יפה ואמר
 שלא ראה שינה בעיניו מיום שבאת אחרת לפי שהלך למא מרוב חשמש
 וזכר להשקותו' אבל אחר שאין ענדהו נכח חו"ך הוא אומר מיום שבאת
 זו לא ראינו שינה בעיניו : ויהא לו למרדכי רשמי הסריסים האלו היו משקין
 כל א' לילה אחת למלך והאחד עוסק בענדה אחרת ואחריו זה היה מיום
 שבאתו לא ראינו שינה בלילה כל אחד בלילה משמרתי להשקות
 למלך אינו יכול לבד בל' ואשקנו סם היות אל" הא' והלא אין משמרתי
 זה כי להשקות סם לריבין להיות שינה עומדים צמעהו א' כדי שבעה
 שישאל המלך מים לשותת חכך יחיו לו חביו השם להשליך אל המים כי
 מקורם לכן אי אפשר להשליך אל המים השם כי פן יחננה הדבר וגם היראשון
 להיות השם יצוה פן ירגישו כי אכל כשישאל המלך מים וזה מביא המים
 כל חביו והשליך אל המים סם היות ובינו שבלילה שהיה ימצא את
 חביו עסקו בענדהו אחרת אל" אני אשמור משמרתי ומשמרתך כלומר
 אני אשמור בענדהו' וגם אלה לנגד לעמוד אחר משמרתי ואמין לך
 השם להשליך אל המים כשישאל המלך מים לשותת : וידוע הדבר למרדכי
 וימצא שלא היה האחד במשמרתו וענדהו לפי שהלך לו לשם עם חביו
 ומס' יודע שלא הלך ממוקס משמרתי ענדהו אלא כדי להשקות למלך סם
 המות ומס' יודע האמת :

אחר הדברים האלה גדל המלך אתשורוש אחר מאי יח
 אחר שברא הקב"ה והקייים רפואה למכה ראמר
 ר"ש בן לקיש אין הקב"ה מכה את ישראל אלא א"כ
 מקיים נבואה לרם רפואה בתחלה שנאמר **ברפא**
ל ישראל ואחר כך ונגלה עון אפרים אבל העב"ס אינו
כן אלא מכה אורון ואח"כ רופא אורון שנאמר **ונגפה**
את מצרים נגוף ורפוא בתחלה נגוף ואח"כ רפוא יובן
יח ב
 טעניו

אחר שברא הקב"ה והקייים רפואה למכה ראמר
 ר"ש בן לקיש אין הקב"ה מכה את ישראל אלא א"כ
 מקיים נבואה לרם רפואה בתחלה שנאמר **ברפא**
ל ישראל ואחר כך ונגלה עון אפרים אבל העב"ס אינו
כן אלא מכה אורון ואח"כ רופא אורון שנאמר **ונגפה**
את מצרים נגוף ורפוא בתחלה נגוף ואח"כ רפוא יובן
יח ב
 טעניו

מנילה נקראת פרק ראשון מנילה

ועין אפרים על ידי משה שלי מניח עליהם : הפיל פור על
 זה יום יפול לו הגורל וכן מתקדם למתם הגורל של כולם הטיל
 ביום אחד ונפל לו הגורל צדק : בו' בארד סת נבאמר והעם
 עלו וכן הירדן נעבור למתם הראשון אל מהם לתפרע לי של ימי
 אכלו כל מהם וג' ימים שהנינו להם לה' : שאלו' בנודו ג' ימים
 להם עונדו' היו צו' צדק מת משה : וצו' צדק נולד משה שאל'
 צו משה וכל' מה אנכי היום היום מלאו ימי ושנתי ביום קדוש
 כדאי הוא וים הירדן סיכר על המיתה : אית ברו רבנן
 מתבוצו של המן אנו למדו סך היה אחרונם מנינו : קרה
 אני עושה סלקות אמת מלא מהם : מדינתא מדינה קנס :
 ומכחו ליה למלכא דאמרו' מלך שולם נעד אצרו גויס מאלו'
 דאילו מלכא לא קרו לך : ולא נסבי מינן נסיס : ואת
 אינו נדעין : דמפקי לשתא בשה' פה" בנת היום
 פסח היום ולאו אסורין נבארכה : אין שוה אין נאה וכן חשב
 להניס : משמיעין צ"ד תכריון בעירות שיצלו שקליס
 למקדש : תעל רבאלים סכר גדלו הורעים ויולן ניכר ונעקרו
 אונן משחוקים נהגרות צ"ד : משל של אשורוש דרבן
 כלומר ים ללמוד שמשורו נדעו היה להעמיד : דחזרתי
 למשטב שגרו עליהם תענית להניס נדעו נדעו וזו וצני
 ומספד נומר :

בנ"ה
 בנ"ה

מדרש"א מאי אחר בו' וכה"ל אמרין בסוף פרק הנחמקס
 מאי אחר אחר דבריו של עזר' וכו' דברי הרא"ש
 נחמקס וכבר כתבנו סס דלמ' ד נמי דאח' מוסלג הוא מ"מ משמעו
 סכנת דברים שזכר לעיל תימה צא הענין שזכר כאן וכה"ג ים
 לפרס כאן אחר שברא הקב"ה להם רפואה כו' אבל עכו"ם אינו כן
 מכה כולי וענינו כי כבר הנתיחו הקדוש ברוך הוא כי אעשה
 בזה נכל הגויס גומר אך ארוך לא אעשה בלא ויסרחק
 למשפט גומר דהיינו היסורין הנבאין על ישראל לא צ"ל
 לכלוהם רק למרק משהם והיינו רפואת מוכני' קודם לזנה דודאי
 ירפאו משא"כ בעכו"ם דאקס מת עששו כלה ולא יצולו ליד
 רפואה אך אם יצונו אפס שיצלו אח"כ לרפואה כמ"ש צו נבוק
 ורפוא וצו עד ה' גו' : בתחילה במדרבי לבדו בו' דלא הו"ל
 למכה' רק כי הגיונו לו כי הוא יאודי וינקס גומר וע"כ דרשו עס
 מדרבי מנו רבנן מלשון עמינא נחמה הוא : אבד נפל לי פור
 בירח בו' דלפי פשוטו כפרס"ו נמנילם שהכחז משר' מה הפור
 הוא הגורל לא היה ילעריין ליה לכחז אלא הפיל גורל בו' ולקד
 דרשו כשהפיל פור שמת נדעו על גורל זה שהוא ירת סתם צו
 משה ולא היה ידע בו' וצו' צדק נולד בו' ומיתו מפרס בקת
 מחוק הכתובים : שבו' בארד סת מדאמרין ספ"ק דקדושק
 מוכחזי וימח סס משה עבר גומי' וכפי ויכחו בו' לא יתק' ל"ב
 למפרע הא למדת שצו' צדק מת משה אכל שגור צו' צדק אינו
 מפורס אלא מדרס חכמים הוא סס מדכחז ק"ך סה אנכי היום
 מח"ל היום מלמד הקב"ה מחלל שתיסס של דקיס מיוס ליוס

דעניו שלח יד במדרבי לברו אמר רבא בתחלה
 במדרבי ואח"כ בעם מדרבי : מאן נטרו רבנן' ולבסוף
 להשמיד ולהרוג ולאכר את כל היהודים : הפיל פור הוא
 הגורל : תנא כיון שנפל פור כחודש אחר שמת שמחה
 גדולה אחר נפל לי פור כירה שמת בו משה רבן ורוא לא
 ידע שבו' בארד סת משה רבינו וכו' בארד נולד משה
 רבינו : ויאמר המן למלך אשורוש ישנו עם אחד : אמר
 רבא ליבא דידע לישנא בישא כדמן אמר ליה תא ואיגרי
 בהו אמר ליה מתירא אינו שכל המתירה נתון אלהים
 עושה עמו דין : אבד ליה ישנו מן המצות א"ל אית רבנן
 בנוייהו דמבעי עלייהו רחמי א"ל עם אחד הן ושמה
 תאמר אעשה קרה במלכות מפורד ומפורד מפורים
 הם בין העמים ושמה תאמר איכא מינייהו פיר' ומפורד
 כפררה זו שאינה עושה פירות ושמה תאמר דאיכא
 הרא מדינתא מינייהו או אקרתא חדא מינייהו בין
 בעמים : או שמה תאמר חוץ למלכות הם ואי אתה יכול
 להם ת"ל בכל מדינות מלכותך : ודתייהו שונות מכל עם
 דלא אבלי בהון ולא שתי בדרון ולא מינסבו לן מינייהו :
 ואת דתי המלך אינם עושים דמפקי ליה לכולא שתא
 כשה' פה"י ולא יהבי כרנא למלכא ולמלך אין שוה
 להניחם דאכלו ושתו ורוו ונפקי ויתבי בשוקא ומכחו
 ליה למלכא דבר אחר ולמלך אין שוה להניחם שאם נפל
 זכור בכוסו של אחר מהם זורקו ושותרו ואם אדוני
 המלך נוגע בכוסו של אחר מהם חיבטו כקרקע ואינו
 שותרו : אם על המלך טוב יכתב לאברהם וישרת אלפים
 כבר בסף ונומר אמר ר"ל נלוי וידוע לפני מי שאבד
 והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל
 לפיכך הקדים שקלים על השקלים ועל הכלאים : ויאמר המלך
 להמן הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך אמר
 רבי אבא בר כהנא משל דאשורוש והמן למה"ד לשנו
 בני אדם אחר יש לו תל בשרדו ואחר יש הריץ בתוך
 שדהו אמר בעל התל מי יתן לי הריץ זה בתוך שרי
 ובעל הריץ אומר מי יתן לי תל זה בתוך שרי לימים
 נדרונו שנוסם אמר ליה בעל החרוץ לבעל התל מכור לי
 תלך אמר ליה הלאי שול אחרו בהם : ויסר המלך את
 טבעתו אמר רבי אבא בר כהנא גדולה השרת הטבעת
 יותר ממ"ח נביאים וזו נביאות שנתבאא לים לישראל
 שם"ח נביאים וזו נביאות שנתבאא לים לישראל לא
 דחזרין למשטב ואלו השרת טבעת החזרין למשטב :
 אחר הדברים האלה גורל בו' נזר נמון ומתם קמיתמה
 גמרא אחר תמי (מה) העיר לנו הכחז שלא גדלו עד שצא
 האעשה היה : אחר שברא הקב"ה המעשה היה לרפואה
 למכה סעידה לנא על ידי המן : ברפאי לישראל ונעה

שער
 כ"י
 כסף
 עילוי
 מ"י סק
 ל"ח
 תוספת

בנ"ה
 בנ"ה

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

ונביא מתנבא עליו שיבטל אלא מלמד שהאזין ירמיה
 ויאשיה מלך עליהם מנ"ל דכתיב *מה הציון הלז אשר
 אני רואה ג' וכי מה טיבו של יאשיהו על המזבח בכית *
 אל אלא מלמד שירמיה התוירן ויאשיהו מלך עליהם רב
 נחמן בר יצחק אמר מהבא *גם יהודה שת קציר לך
 בשובי שכות עמי: אסתר דכתיב *יהי ביום השלישי
 ותלכש אסתר מלכות: מלכות בגדי מלכות מיבעי ליה
 א"ר הנינא מלמד שלבשתה רוח הקדש כתיב הבא
 ותלכש אסתר מלכות וכתיב הם *ורוח לבשה את ד'
 עמשאי :

ולא הותיריו מנוח: הוי"ן ממקרא מגילה ו"ה נר מנוכה
 כבר פסקו הנביאים אבל צימי מרדכי היו הגי וזכריה
 ומלכאי: מעבדות לחירות צילתה מצרים אמרו סירה על
 קיס: הלל נמי נימא שהוה סירה: ה"ב אמר רבא בשלמא תסת
 הללו ענדי ה' ולח ענדי פרעה שהרי למרות ולאו: אבתי עבדי
 אחשוורוש אגן דלא נגאלו אלל מן המימא: בין לרבא דאמר
 להכי לא אמרינן הלל דאבתי ענדי אחשוורוש הוה ה"ל ללו הכי
 הוה אמרינן ונין לרז נחמן דאמר קריאת מגלה במקום הלל ה"ל
 קניא לא הוסיפו שחר ארלוך לומר סירה על גס המאורע להס:
 כיון שגלו חזרו להתירן הראשון תירו"ל הוא ונתו ליבא נבואי:
 שהוצרכו לדורות ללמוד ממנו תשובה או כוונה וכל הג' מ"ח
 הוצרכו ובהלכות גדולות הן מנוים ורובן יש ללמוד מקדש עולם
 אברהם יצחק ויעקב מסה וזכרון יוסע: ופנחס ויען מלך ה'
 מן הגלגל אל הכוכים זה היה פנחס יוצא אים האלקים אל
 עלי זה האלקים עלי וצואל גד נתן וודד ושלמה עדי קרא על
 המזבח צימי א מיניה בן ימלא צימי אחאב עבדיה אחיה השילוני
 ויהוא בן מנטי צימי אסא עזריהו בן עודד חויאל מבני מהניה
 חלעזר בן דודו ממרסיה כולם צימי יוסעפס צדרי קומים
 וצימי ירעם בן יואל: הושע עמוס וצימי יודע מיכה המורשתי
 וצימי אמריה חמוך חמוך אמר ליה לחמיה יודע דרעה את לסי
 חרם חליה חלעזר ונה בן אמיתי יעסיה צימי מנשה ויאל נחום
 חזקוק צימי יאשיהו לפניו וימיה ואוריה מקריה כיערים
 ליהויקים בגולה יוסקאל דניאל צננת סיסם לדריגס ברוך נריה
 סריה מחסיה הני וימלאכי וימרדכי שלש בסדר עולם: ועל
 דניאל אמרינן לעיל דאיתן לא ציבא אלל אפיך דניאל ועיל שמעיה
 שאמר לחזקתם אל תגעו ואל תחמו עס חמיס בני ישראל ב'
 לא ידעתי: נתבצר לים לשון גבוה כמו גדולות ונבחרת צמיס:
 כשיות אהנת אהרן וצדקין לא נולד מסה: פתילות למקדש
 לחסן סלה: צעיה סגני אדם צילן ליטול עלם ממנה יוסעפס
 חתח חומר סלה חבז עמוס צפטר: משום יונד סרוף צבנה ואין
 לו כל ואין אדם יכול להיחזק סס עמה כמו צביח וחמת סלך
 אולונה יש כל שום להס ענפים סמוך לעוקרן: לב אח' סרף יש לו
 בחוך מלל סקרוין מחולי' כמו סס לחילן אגנו חבל סין לו צענפי
 אלל בגזעו על פני גבשו: רמה קרני ולא רמה פכיון סיה
 נבואתם

ראשה אמר לה בתי נתקיים נבואתך וכיון שהטילוהו
 ביאר עמדה אמה וטפתה על ראשה אמרה לה היכן
 נבואתך הוינו וכתיב *ותחצב אמותו מרחוק לדעה מה
 יעשה לו מה ידא בסוף נבואתה: רבויה דכתיב
 *ורבויה אשה נביאה אשת לפירות א"ר יצחק מלמד
 שהיה עושה פתילות למקדש *היא יושבת תחת
 הומר מאי עושה תחת הומר א"ר שמעון בן אנשולם
 משום יהודי ד"א מה תמר זה אין לו אלא לב אחד אף
 ישראל שבאחת הדור אין להם אלא לב אחד לאביהם
 שבשמים חנה דכתיב *ותחפלל חנה והאמר עלן לבי
 בה: רמה קרני ולא רמה פני דוד השלמה שנמשחו בקרן
 נמשכה מלכותן שאול יהוא שנמשחו בפך לא נמשכה
 מלכותן: אין קדוש בה' כי אין בלתך ואין צור כאלהינו
 אכר ר' יהודה בן מנשיא אל הקרי בלתך אלא לבלתיך
 בוא וראה שלא כמרת הקב"ה מדה בשר ודם מדה ב"ו
 מעשה ידיו סבלין אותו אבל הקב"ה מכלה את מעשה
 ידיו ואין צור אל תקרי אין צור אלא אין צייר מהנו של
 עולם אדם צר צורה כמותל ואין יכול להשיל בה רוח
 ונשמה קרבים ובני מעים: אבל הקב"ה צר צורה בחוך
 צורה ומשיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים: אביגיל
 דכתיב *ורגה היא רוכבת על החמר ויורדת בסתר הדר
 בסתר הדר מן הדר מיבעי ליה אמר רבא בר שמואל
 מלמד שבאה על עיסקי חרם הבא מן הסתרים מלמד
 שנשלה דם בחוקה והראתה לו אמר לה וכי רואין דם
 בלילה אמרה ליה וכי דנין רני נפשות בלילה: א"ל מורד
 במלכות הוא ולא היה צריך למדייניה ונמר דיניה וקאי
 אמרה ליה עדין שאול קיים הוא ולא יצא טבעך בעולם
 א"ל ברוך טעמך וברוכה הוא ואל בליתני היום הזה
 מבווא ברמיס אמר רב חרי דמיס דם נידה דם שפיכות
 דמיס מלמד שגלתה שוקה והלך דוד לאורה ג' פרסאות
 ואמר לה השמעי לי אמרה לו ולא היה זאת לך לפוקה
 ולבששול זאת מבלל ראיבא אחריתי ומאי נידה דבת
 שבע ומסקנא הכי הוה *והיתה נפש אדוני צרורה בצרור
 עיני את ה' אלהיך כי הוה אויל קאמר ליה *היה כי
 ייטב ה' לאדוני וזכרת את אמתך אמר רב נחמן היינו
 דאמרי אינשי איתחא בהדי שותא פילכא א"נ שפיל
 ואויל בר אווא ועינויה משייפי: הולדה דכתיב *וילך
 חלקיה הכון אחיקם ועכבור ושפן ועשיה אל הולדה
 הנביאה אשת שלום בן חקיה ובמקום קראו ירמיה ויבי
 מתנבאה אורי אורי כי רב משמיה דרב חולדה קרובת
 ירמיה היתה ולא אקפיד עליה ויאשיהו נזפיה היכי שביק
 ירמיה וקא משרד לה לחולדה א"ר שילא מפני שהנשים
 רחמניות הן: ר' יוחנן אמר ירמיה הוא דלא היה תמן
 שהלך לחזיר עשרת השבטים ומנ"ל דאחרוך דכתיב
 *כי תמוכר אל המכמר לא ישוב אפשר דיוכל בעל הוא

נבואתם

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה עב

בלת הוא און בלחור שהק"ה מגילה מעשיו והוא חי וקום לעד :
והרש"ב א ו'ל כתב כפי' הברות דע כי הנהי' מקום ידוע לרוע עונם
 ויפטר ר"ל לכל דברי' ע"י ויחליטו והפטר והבלות והדוח
 להם והוא שאמר הכתם למחייבי' וחזירם' אחר כ"ס פוגלים בעוה"ו הנושני
 הבלות והעשנים שפחדלו לקנות התמיחה וההשקט בעולם הליחות ולא יעשנו
 גם ככל ואחר בחטותיו מנסו' דלא יחיתו' תרחי' יגיהם' ומשני שאמר
 הכחוש וכי קרא לא מיהו דקרא הכתם לז' שמנעו והגיע עונשם ליחיה רק
 ששע' משכס' ולא חתו והוא שאמר' ל' שבע' משכס' ואחריו מסה' אמת' וקוראת
 אמת' והם כדא"ס' ובשקט' אר"ך אחר תחייבם נתגבר להם' מקום כ"ס שימצו
 עליו ולא יעשנו כאשר ארע' לשעו'ת' כ"ס חיות' ואתקנים' שיאמר קרא' מקום
 שלא יתבקע ויזלו' בו אכס"ס' ואלו' היו ראיו' להתגבר' ולחתי' בשעו' השוכה'
 ועשה' להם כ"ס וכשאר תחייב' קרא' מקום בחור' הקבוע' שלא יעל' ועמדו' עליו
 נתמני' סתיה' ראיו' ליסול' אלף שאמר' אותו' מקום בחור' הקבוע' כ"סב"ת' מלתו'
 יתגבר' להלאת' אחריו' כ"ס' שמתוך' כדומו' כל' עולם' עד' כאן :

מהרש"א חוץ' מלקרא' מגילה' בו' פרש"י' וא"ת' נר' מאוכה'
 כנר' פסקו' הנביאים' כו' עכ"ל' לא' נבי' למומר' כיון'
 שפסקו' הנביאים' היה' להם' רשות' להספיק' נר' מוכה' דאין' סברת'
 שיהא' לחכמים' כח' יוצא' מהנביאים' אלא' דנר' מוכה' נמי' מלאו'
 חכמים' בשום' דרשה' רז"ו' צורה' כדאי'ת' צמד'רשות' אלף' דה"ק'
 דל"ף' המ"ח' נביאים' לא' הוציאו' אלף' מקרא' מגילה' והא' דלא' תקיף'
 לא' דתיקו' שלמה' ערוצין' ונ"י' דאין' זה' מקרי' הוציא' על' מה' שכתוב'
 צתורה' דערוצין' אינו' רק' גדר' להולאת' שנת' מרה"ו' לר"ה' ונ"י'
 משום' סר'ך' תרומה' משא"כ' מקרא' מגילה' ונר' מוכה' ש"ס' מלות'
 כפשי' ע"מ"ס' ועוד' פרש"י' אלף' צינני' מרדכי' הו' נביאים' מגי' וצריה'
 ומלאכי' עכ"ל' מרדכי' גופיה' היה' נביא' כפשי"י' מסדר' עולם' וכן'
 אסתר' היחה' נביאה' צינני' מרדכי' כדלקמן' ונראה' דלכך' נקט' הכ"ל'
 נביאים' ונביאות' דמקרא' מגילה' ומתור' ונ"י' מרדכי' ואסתר' שהיה'
 הוא' נביא' והיא' נביאה' : ומה' מעברות' לחירות' אומרים' שיריה'
 בו' היינו' שירת' או' יצוי' שהוא' סיפר' הגם' דקראע'ט' כי' סוף' שילוף'
 מעברות' לחירות' ומיניה' ק"ו' לשירת' מקרא' מגילה' שמסר' בו' ג"כ'
 הגם' ממיחה' לחיים' אבל' לענין' הלל' ליכא' ק"ו' וכדמסיק' שאין'
 אומרו'ן' הלל' על' גם' כפשי"י' בו' והוא' מפור' בתוספתו' ע"כ' דערוצין'
 ע"ש' : קרי'אתה' זה' הר"י' לא' בו' ולפי' זה' מהאי' ק"ו' ומה' מעברות'
 כו' י' ללמוד' לתקרא' מגילה' בין' צלילה' בין' צינני' כו' עקרו'ן'
 הלל' כפשי' צלילה' צינני' ועל"י' דרש' ליה' מקרא' ע"ש' : במאמרים'
 צופים' בו' דמתי' פעמים' נקרא' נקרא' עירו' הרמחה' וכאן' כתיב'
 הרמחים' בלשון' צינני' לתדרם' לתר' דמתי' ליה' אחר' ממתאי' לופי'ת'
 בו' ואל"ף' הרמחים' נהא' וז"ל' שבו' נמי' רז"ו' על' מתי' אחר' נלמד' כי'
 רמוח' הו' סמוכות' לופי'ת' : לזו' כפשי"י' כשפר' שמו' לזו' שפגע'
 ולכך' נכתב' בלשון' רבים' רמחים' וצדולי' בלמד' מה'ס' היה' דר' אלקה'
 וע"כ' לגבי' צינני' כתיב' רמחה' לשון' יסיד' כדכתיב' הרמחה' אל' צינני'
 ולמד' הכ' מבני' אדם' שעותדין' דרומו' של' עולם' בו' דבד"ה' מייחס'
 את' אלקה' לצינני' קרא' ולכך' נכתב' רמחים' לשון' רבים' רמחה' אחד'
 כמשמע' עירו' נקרא'ת' רמחה' ואחד' ברובו' של' עולם' בו' לפרו'ן'
 מקום' נתבצר' בו' והוא' מפורש' פרק' חלק' ויש' להקדק' אדפרי'ך'
 ותו' ליכא' מה'ך' דרשא' מר' לופי'ת' שנתבצר' בו' לפרו'ן' מקרא'
 התמורה' צתורה' מע' זקנים' דכתיב' צהו' ויהי' כמות' עליהם' ויהי'

נצחיה' שנתבצרה' על' שאלו' ויהוה' שלא' תמך' מלכותם' כמתי' דוד'
 ושלמה' כתיב' קרן' השמן' ובחמי'ס'ת' האלו' ויהוה' כתיב' פך' השמן' :
 וכי' רואין' דם' בלילה' שאל' אם' שאמר' לנבל' משחין' ציקר' עד'
 אור' הנקר' ש"מ' דהוה' לילה' וכי' רואין' דם' צלילה' אם' עמא' אם'
 טהור' וסלא' לרין' להנחין' מצינו' אם' היה' מראות' דם' העמאים'
 בלשה' הוא' : וכי' דנין' ריני' נפשות' בלילה' וקא' כתיב' דינו' לבקר'
 משפט' וכתיב' ויבוקע' אח"כ' לה' יגד' השמ"ס' בל"תני' מנע'ת' אח"י' :
 שבוא' ברמי'ם' דם' נהה' ושמיכות' ומים' : שגלתה' שוקה'
 ונתחיה' לה' ולא' שעה' לו' כדמסי'ס' וחז"ל' : לפוקה' לשון' כשלו'ן'
 צרכים' כדכתיב' ופוק' צרכים' : ה"ג' זאת' מכלל' דאי'כא' אתריתי'
 ומאי' יהוה' מעשה' דבת' שבע' ומסקנא' וזכי' דהו' וה"פ' מרה'ו'
 ליה' לתיכח' ולא' היתה' לך' לפוקה' מכלל' שנתבצרה' לו' ססופו'
 להכשל' צנייה' אחרת' ומאי' יהוה' צה' שבע' ומסקנא' הכי' הוה' סוף'
 שגלתה' לו' כי' אלא' צנייה' הוה' שפתי'ת' נבואתה' : בהדרי' שוחא'
 פילבא' בעוד' שפאשה' מדצרת' היא' עוה' כלומר' עם' שהיתה' מדבר'
 עמי' על' צעלה' הוכירה' לו' עכ' ע"מ' שה' ימות' נבל' ישאנה' :
 שמי"פ' לופי'ת' למרוק' : ועל'מקום' ירמיה' היכי' נתבצרה'
 אריה' הרי' ירמיה' עמד' משנה' י"ג' ליאשיהו' מלאמר' אשר' היה' דבר'
 ה' אלי' צינני' ויאשיהו' והספר' נמצא' שנת' י"ח' ליאשיהו' ועליו' שלח'
 אלף' חולדה' : כי' המוכר' אל' הממכר' לא' ישוב' ויחזק'ל' אמרו'
 והוא' נתבצר' בחור' י"ח' שנה' שזין' גלות' יכניה' למרבות' ירושלים'
 ומתבצרה' שיהא' צלל' היובל' והמוכר' שדוה' לא' ישוב' לו' : אפשר'
 היובל' בטל' משגלו' עשרת' השננים' בזמן' ויחזיקו' שנה' לכל' יושבי'ם'
 בזמן' שכל' יושבי'ה' עליה' ולא' בזמן' שגלו' מקלחו' נמצא' אתה' אומר'
 משגלו' שנת' רבוצין' נשבע' גד' וחלי' שבע' מנשה' בעלו' היובלות' ויחזק'ל'
 מתבצר' אחר' זמן' שיבע' : אלא' מלמד' שירמיהו' הדורין' צו'תה'
 שעה' שנתאל' הספר' והוא' שנה' עשרה' ויאשיהו' וכשגלת' על'
 דברי' הספר' אלף' חולדה' לא' היה' ירמיה' עם' ליאשיהו' המלך' מלך'
 עליה' וחזרו' למנות' את' היובל' ולא' השפיקו' למנות' אלף' ה' שמעות'
 עד' שצד' הכי'ת' : ויאמר' מה' הצי'ון' ציאשיהו' כתיב' צהו'תו' צני'ת'
 אל' וצדק' ע"מ'ת' הכותרים' על' המוצת' עשה' ירבעם' : מה' טיבר'
 בבית' אל' וסלא' משל' מלכי' ישראל' היה' שהרי' העמיד' ירבעם' את'
 העגל' שנת' קציר' עשה' חיל' וגדולה' כמו' תשלח' קציר' עשה'
 קציר' כמו' נעט' :

תוספות ה"ג' מאי' מנח' דמי'ס' תרי' דמי'ס' תרי' נדה' וע"ד' למד' שגלתה'
 שוקה' ולא' נרסין' איכא' רחמי' למד' שגלתה' שוקה' דהא'
 השתא' מפרש' מאי' תרי' דמי'ס' ועד' השתא' לא' פרי'ס' לה' : שגלתה' שוקה'
 והלך' דוד' לאורה' ג' פרסאות' קשה' הוצ'ן' אותה' דרבת' בלחה' שוקה' לפני' דוד'
 וע"כ' רמזי' כמות' לזר' שגל' לזר' שוקה' שלשה' פרסאות' וי"ל' דנמנא'
 כפשי'ס' מתייקים' שוקה' כן' לאורה' בלחור' לזר' של' מירוש' מלאה' לז' דוד'
 והלך' חזרו' חתימות' התורה' ג' פרסאות' :

הר"י אין' קדוש' כה' כי' אין' בלחור' אל' תקרי' אין' בלחור' אלא' אין' בלחורין'
 וכי' נראה' דהקוש' ללא' רישיה' דקרא' כותיה' וכו' אין' קדוש' כה'
 קדוש' כה' דמשמע' דיש' קדוש' וחלו' אבל' אין' קדוש' כותיה' וכו' אין' קדוש' כה'
 לזה' אחר' אל' תקרי' כי' אין' בלחור' לענין' יש' קדוש' וחלו' מלה' נקרא' התלמי'
 קדישין' מימרי' קדישין' שאלת' וישראל' נקרא' קדושים' דכתיב' קדושים' חזיו'
 אלתי'ס' אבל' אין' קדוש' כה' כי' קדושתו' למעלה' מקדושתם' ומ"ש' אין'

מגילה נקראת פרק ראשון

מגילה

והתנבאו וגו' וי"ל דאזתו ע' זקנים לא נבאו אלף ע"י בקשו של
 משה שאמר ולמה לא תמלאוהו בעיניך לשום אדם משה כל
 טעם שהם עליו וימרה ה' אספה לי ע' זקנים וגו' ואללכו מן היום
 וגו' ולכן לא פירך ליה לחשיניהו בכלל משאר הנבואים : כפלים
 כיוצאי מצרים בו' והא דקאמר תלמוד מוחלים לופים בו' היינו
 צאזתו הדור של אלקנה אבל בכל הדורות היו נהן כפלים בו' :
 שמע בקולי בו' מפורש צ"ר לקול רוח הקודש היך מה דלח
 אמר ויחיה תשמע לקול דברי ה' ודרשו בו משום דמלח בקולה
 עיוותר ללא ה"ל רק כל אשר תאמר אך שרה שמע בו גו' : אישית
 לפירות שהיתה בו' נכמה כתובים מייחס שהיא אחר אישה
 כגון אשת חבר הקנין ועס אשת שאול המיועט שהיא מפורסם
 והרבה כמותו משא"כ הכא דלפי פשוטו לפירות הוא אישה
 אינו מפורסם והדרבה היא מפורסמת ביותר כדכתיב והיא
 שופטה וגומר וע"כ דרשו לפירות שהיה עושה פחילות למקדש
 ובה זכה לנבואה ולאור הקדשה שהיה טופף את ישראל :
 מ"ש תחת תומד בו' דאין זה הודעה למקום שהיא יושבת
 דכמה אילנות חמרים ים צ"ל וקאמר לאשמועינן תתת
 תומר ולא תתת אילן אחר מאוס דתומד אין לו ענפים למט' ואין
 יתור וה"ל אין לו אלא לב אחד בו' והיינו לב אחד של גזעו הולך
 ציבור ממנו למעלה משא"כ שאר אילנות דגם הענפים ים להם
 לב והם נוטים לכאן ולכאן : א"ל ברוך טעמך וברובה וגו'
 מבוא ברמים דמים תרחי משמע בו' נראה דהך דרסה
 עיקרה לא נפקא ליה מלכות דמים שהוא לשון רבים דמלינו הרבה
 כמותו במקרא בני ע"ד כמו אדם דמיו ומרמה וגו' הילינו מדמי'
 וגו' ועוד אמרי לא מייחי הכא קרא לגמיל מנייה שא"ל אנביגל
 אשר מנעך ה' מבוא דמים דמיס תרחי משמע לא דעיק' דרסה
 מהאי קרא שא"ל דוד ברנך טעמך ונכונה אז וגו' דהיינו שדבור'
 לא היה נטעם כדאמרי' דע"י שא"ל דוד וכי מראין דם בלילה
 א"ל היה וכי דנין דיני נפשות בלילה וקאמר דלפי דרשת דמים
 תרחי משמע דהיינו שהוא מנע עלמו מלראות דמה בלילה וגם
 שהיא מנעה איתו מש"ד ולפי זה ל"ג מאי מבוא דמים בו' כמ"ס
 הזוס' אלא דגרסי' מבוא דמים דמיס תרחי משמע וכה"ג בכל
 הספרים שלנו וע"י כתבו הזוס' הכי גרסי' תרי דמים דם נדה
 וש"ד תלמד שבלחה שוקה ולא גרסינן איכא דאמרי שבלחה דהא
 השאח מפרש מאי תרי דמים בו' ע"פ נראה מדבריהם דדם נדה
 השאח מפרש לה ע"י שבלחה שוקה השאחה לה ואל' השמע לי
 צימי נדוטה אבל קשה דהז נמה שבע לה קום ליה בדברה מנייה
 צאיסור א"ל שהוא צמיתה צ"ד וע"כ נראה לקיים גירסת הספרים
 דגרסינן א"ל תלמד שבלחה בו' וה"פ א"ל מה שא"ל ברנך טעמך
 וגו' לאו אדם נדה קמכותו שמנע עלמו מלראות דמה בלילה וגם
 מנע עלמו מלחו ד"ג בלילה כדאמרי' לגמיל אלא דהא קא"ל ברנך
 טעמך וגו' מבוא דמים ע"י שבלחה שוקה א"ל השמע לי בו'
 והיינו דמים תרחי משמע דהיינו שמנעה איתו מב' מיתות צ"ד
 דהיינו מ"ד ומאשת איש וסמך עלמו שהיא מנעה איתו ג"כ

מאיסור א"ל מדכתיב ולא תהיה לך ואת למוקם מכלל דאיכא
 אמרינו כה"ג אסורה א"ל : והלך לאורה ג' בר' בתוספת
 הקשו האין נבלחה אורה נדקת שוקה לפני דוד וע"ק דמחי כגומח
 לומר שהלך לאור שוקה ג' פרסאות בו' ע"ש ולא ידענא מי הגיד
 להם שבפני דוד אחר שנצחה אליו בלחה שוקה דלא משמע כן
 אלא דרחוק ממנו ג' פרסאות והוא לא ידעה ממנו והוא לא ידע
 ממנה סם נבלחה שוקה אלא שמאיר לו הלילה ע"י גילחה שוקה
 מרחיק ג' פרסאות עד שנצחה אליו כדכתיב ותכנס אוחס אז
 הרבים שהליל מאיר לו משוקה שבלחה ואין זה מתיי כגומח דמלינו
 כה"ג צ"ק דברכות מיייה ר"י דגני צביח אפל גלייה להרעיה ונפל
 נהורא בו' : א"ל והיה כי יטיב ה' וגו' האי קרא קודם השבת
 דוד לה כתיב אלא המשמע ליה דאין עמינו כאן בדבריה אלא כי
 הוא מפרש מנייה א"ל כן ואין מוקדם ומאוחר צבורה ונראה
 מיייתי ליה הכא דגם צוה היה מתנבאה איתו נבל והוא יזכור
 אוקה או צויה וכפרש"י בס"פ החובל : היכי מתנבאה בו' דהא
 ירמיה נמי מתנבא כעל הגלות והוא כבר נתנבא מקוד' בשנת י"ג
 למלך יאשיהו והוה היה בשנת י"ח ומשני דקרוצת ירמיהו היסה
 כדלקמן דשתיס מרנח הוונה ולאן : רחמינות הן בו' אינו נראה
 דה"ק דלכן שדר לה דרחמינות הן ונקנצוה לו לעונה וכי משום
 דרחמינות הן תגיה נצוהתה מרעה לעונה ואם היה ירא שירמיה
 יתנבא לו לרעה גם היא ודאי תאמר כן אלא דו"ל דרחמינות הן
 ותצק עליהן רחמים לשנות מרעה לעונה : אפשר יובל בטל
 בו' ר"ל דיתקאל היה מתנבא שיגלו ישראל ולא ישוב המוכר נתלחו
 ציובל ואם לא היה הוה ציובל בלא"ה נמי לא ישוב לנתלחו אבל
 אם ציובל עוהב ה"ק קרא המוכר לא יאכל בפתו ודלא דהא בלא
 הכי יבלה מנתלחו אך יתחבל מיהת על גלותו כיון דציובל היה עוהב
 אי לאו הגלות היה שז לנתלחו ציובל : על המזבח בבית אל גו'
 תחלת הענין ה"ל לאהוי דכתיב וגם המזבח אשר צביח אל וגומר
 נחך וישרוף גו' ויפן יאשיהו וגומר מה טיבו של יאשיהו על המזבח
 בו' וי"ל דאפשר דלא שבו עשרת השנשים אלא שאשיהו הלך לשם
 לנעל ולאבד העבו"ס שהניחו שם כשגלו אבל צהאי קרא ויאמרו
 אליו אנכי העיר וגו' ויקרא אז הדברים אשר עשית צביח אל וגו'
 משמע דאנשי העיר הן שסזו וזכרו כל התעשים אשר היו צימי
 ירבעם : גם ידענא שות קציר וגו' דלעול מנייה מתשעי קרא
 הזניה לאשכרים ועמא ישראל דהיינו על ידי שון ירבעם שהו
 מאשרים נטמאו ישראל מתחלתו וע"י כן גלו ואמר דאף ע"כ ים
 להם עוד תקוה דיאשיהו שהוא מיהודה שת קציר לך בשבז וגומר :
 שלבשתה רוח' ק' בו' מלכות היא הארונה מי' ספירות ממנה
 רוח הקודש משפיע על האדם הוהה לכך ומייחי עליה דכתיב ורוח
 לבשה וגומר ודאי ה"ס לאו צרות הקודש איירי דלא מלינו צו שם
 נצוה דאי הא דאמר שלום לך שלום וגומר נצוה היה ויתנבאה
 לעמא נמי צ"ח נביאים הנצוה שהזכרה היא אלא דלשון רלון
 הוא כמ"ס המפרשים וכמו וסעי על ופתח רוח ה' וגו' לא מייחי
 ליה הכא אלא דמלינו לשם צביחה לבני רוח :

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

תניא רבי יהושע בן קרחה אומר מלאכי זה עזרא כב
 וחכמים אומרים מלאכי שמו * אמר רב נחמן סס
 בר יצחק מסתברא כמאן דאמר מלאכי זה עזרא דכתיב
 בנבואתיה: דמלאכי * בנדה יהודה ותועבה נעשתה תלמי
 בישראל וכירושלי ומאן אפרשי נשים נכרות מישראל *
 עזרא דכתיב * ייוון שכניה בן יחיאל מבני עילם ויאמר
 לעזרא אנחנו מעלנו באלהינו ונשוב נשים נכרות מעמי *
 הארץ * חנו רבנן ארבע נשים ייפיות היו בעולם ואלו
 הן שרה רחב אביגיל ואסת' ולמ"ד אסתר ירקדוק' היתה
 אפי' אסתר ועייל רשתי * חנו רבנן רחב בשמה ונתה *
 יעל בקולה * אביגיל בזכותה * מיכל בת שאול
 בראייתה * אמר רבי יצחק כל האומר רחב רחב מיד
 נקרי אמר ליה רב נחמן אנא אמינא ולא מקרינא ולא
 אכפית לי מינה אל"כ כי קאמיני' בבורעה ומבורה קאמינא:
 בנדה יהודה וגו' פשיה דקרא ונעל צח אל נכר : בשמה
 ונתה המוכר את שמה נגדר אחרי חלות נות : מיד
 נקרי רוחה קרי :

תוספות ד' נשים וכו' תימה להרב חלמן אמאי לא חשיב היה דאמר'
 פרק חוקק הבתים סרה בפני איה כקוף בפני איה וי"ל דלא
 חשיב אלא היולדות ע"כ :

מדרש'א מלאכי זה עזרא בו' הכא לא צל לפרש ולמה
 נקרא שמו תלמי ואסתר משום שהיא דבר פשוט זו
 ע"ש שהיה עזרא כמלאך' להים צתורכו כתי' יחור' יבנקו מפיהו
 כי מלאך' ה' נבואת הוא בו' : ארבע נשים ייפיות בו' לאן
 מקרא יולף לה דכתיב זהו שהיו יפות ורחמל ועוד בשאר נשים
 מלינו כיוול' בהם יפת תואר ויפת מרא' ועוד רחב דחשיב הכא ד'
 נשים לא מלינו לה האי לישא' אלא קבלה היה להם ד' נשים אלו
 לא היו להן כיוול' בהן צופי' ונ"ש ישימות לכונסל היופי שהוכפלו
 ציופי ולא חשיבו חוה משום דלא חשיב' אלא ד' הגולדים מאשה
 כמ"ש התוס' ורמו צוה ישיפת מבני אדם גומר דהיונו הגולדים
 מבני אדם יתה חוה מן הכלל שלא נולדה מבני אדם : רחב
 בשמה זינחה בו' גם אלו דברים קבלה בידים וגראה דיש קאת
 רמו בהם מקר' רחב בשמה מדכתיב זה אשה זוהה רחב ועל
 צקולה דכתיב זה ותאמר אליו סורה אדוני סורה גומר שע"ש
 דבורה וקולה הבעה כיסרף לזונה כמ"ש צין רגילה כרע טכב גו'
 כמפורש במס' נזיר ואביגיל בזכותה כמ"ש לעיל וזכרת את אמתך
 גו' שבוה בו בע"ז וזכרתה ישיאנה ומיכל בראייתה דכתיב זה
 ומיכל בת שאול נשקפה צעד התלון גומר וזכרת הכי כתיב וישב דוד
 לצדך אח ביתו ונתאל' מיכל לקראתו גו' דאכתמי' קרא דלא רתקה
 ללאת מציחה שלא יראנה שום אדם ונענין כל כבודה בת מלך
 פנימה דאשילו אשה בת מלך כמו מיכל כבודה פנימה שלא יראנה
 אחר : אנא אמינא רחב ולא כו' דברייתא דקתני בשמה זינחה
 לא משמע אלא שמהלוא לזנות ולא שהיה נקרי ולכן פריך ליה
 לר"י דאמר מיד נקרי ה' אלא אמיתא בו' ובברייתא נמי לא קתני
 אלא רחב צתה אלא הכא לגבי נקרי נקט כפול רחב רחב ומשני

אשת נבל הכרמלי וכמוהו הרבה כמ"ש לעיל לא מלינו זהו שמיים
 אה האים הוא אחר אבותיו והכא שמיים מולדה הנביאה אשת
 שלום וגומר אישה שלום היה מפורסם כמפורש סס שהיה שומר
 הנבדים של המלך ולא ה"ל לייחסו כלל אחר אבותיו שלם צן חקיה
 צן מרחם ולכן דרשו חקיה ומרחם לרמוז על מולדה דכה' משמע
 קרא שהיה מיהושע ומרחם כדלקמן : יצא מרחב בו' ובמרחם
 ילקוט מייחי צוה קרא דד"ה ממספרות עבודת הצורך לבית אשבע
 אלו בני רחב הווגה שהמנייה המרגלים צורך לבית אשבע שנסבעו
 לה המרגלים ע"כ אבל האי קרא צבני שלה צן יהודה חשיב להו
 הא דאמר שהיו הם' הכניס צדמיה ואזני חקיה מפורש מן
 הכהנים וכן המתאל היה צן שלום דרוה של ירמיה מסתמא מאב
 היה אבל בצורך ואזני נריה וכן צסריה ואזני אביו ממסיה לא
 ידענא מפורש שהיו כהנים גם ים עיון צוה לפי מה שאמרנו לעיל
 מ"ח נביאים עמדו בו' ומסיק עובא הוה כפלים כיוולאי מלרים אלא
 דהך מ"ח הולרכו לדורות ולמורד חסובה או הוראה וכחז' רש"י
 לעיל שהן מניין בסדר עולם ותשיב ציטיהו צורך נריה אביו וכן
 צריה ומתסיה אבי אביו ולא נמאל' מוזכר צריה ובמחסי סס
 נבואה שהולרכו גם קשה אמאי לא חשיב המתאל שהזכרה צן נבואה
 כמ"ש וישא' אלי ממאל' גומר צדבר' ה' וגומר ונראה הא דלא חשיב
 הכא בכלל מ"ח נביאים בלעם אלוה ומצדו דלא חשיב הכא אלא
 כנביאי ישראל וקף ע"ג דלחיו צן ברכאל מישראל הוה כדאמרינן
 פ"ק דצ"ב מ"ח עיקר נביאותיה לעכו"ס כדאמר נמי הזס איוב
 מישראל מ"ח עיקר נביאותיה לעכו"ס וע"ש מה שיש לדקדק סס
 צדברי התוס' : פתיא אוכמא בו' פי' צערוך כלי שחור ע"ש
 ונראה דלא לגנאי היה מזכרון ר"ן גומר כן לרב עינא אלא לשבח
 בדאמרינן צרי' צ"ח אמתה לו בת קיסר חכמה מפורסה בכלי
 מוכער כולי וא"ל אלו הוה סנו הוה גמירי טפי כמפורש סס : ויש
 אביו כנביאו' בו' כיון דהיכירו צביאות איה מפורסם הוא ולא
 אלוטריך ליה ליחשן ע"ש אבותיו אי לאו משום השיבותיה דגם
 אביו נביא היה וכיוול' צוה אחר בצמור לענין מעשים כשפרט כולי
 מהם לשבח בו' ובהפך כל שפרט לך הכתוב צאמד מהם לגנאי כולי
 בגון ישמעאל צן חקיה וגומר דמפורש סס רעמו לא ה"ל לייחסו
 אחר אבותיו אי לאו להודיע גסם סס השעים היו : שמו ושם
 עירו ביודיע בו' ר"ל דהיונו שיקרא כן ע"ש עיר טגולד זה ואם
 לא זכר שמו ע"ש עירו צידוע שידתו צירושלים הוא ועד"ז ים
 לפרש המקרא נכדחות מדובר כך עיר האלוהים גומר דהיונו צענין
 צריית השנייה ונבואה כי אכור רחב וצבל ע"ש הנביאים שיה סס
 עירו לודעי טגולד סס וכן פלשח ולור טס כוה אכור צסם עירו
 שיה וילד סס אכל ולליון ים יחרון דיאמר זה איש ואיש דהיונו צין
 שזכר שמו על סס ליון ובין שלא נזכר שמו עליה אלא מסתמא
 יולד זה אותו הנביא כי ים מעלה לירושלים כי עליון וכגונה
 צצריית שנינו סס וקרוב לזה יחסרם ציחודינו צמסכת כחוצות
 פרק המדי ע"ש : ולמה נקרא שמו מלאכי שהיה שני
 למלך בו' ר"ל דהוה טגולד כמלאך :

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה עד

צויעה ומכירה ופרש"ט פ"ט דתענית יודעה היינו מכירה וני"ל צויעה תמש כמו ואים לא דפה והיינו על ידי צויעה מכירה ולא נקרי :

ומררכי ידע את כל אשר געשה ויומר מאי געשה
 אמר רב שגבה לבו של המן מאחשורוש
 (א"ר על אחשורוש) רב שימי בר חייה אמר גבה מלכא
 עילאה ממלכא תהא דלא עבדי דניא ותבואנה נערות
 אסתר וסרסיה וינידו לה ותתחלחל מאי ותתחלחל רב
 אמר שפירסה נדה ושמואל אמר שהוצרכה לנקביה
 ותקרא אסתר להתך אמר רב התך זה דניאל ולמה נקרא
 שמו התך שחתכוהו מגדולתו ושמואל אמר שכל דברי
 מלכות נתחבין על פיו ותצוהו על מרדכי לדעת מה זה
 ועל מה זה א"ר יצחק נפחא שלחה ליה שמה עברו על
 חמשה הומשי תורה דכתיב ביה "כזה ומה הם כתובים"
 ויגידו למרדכי את דברי אסתר ואלו איזו לא אויל לנבי'
 א"ר אבא בר כהנא מכאן שאין משיבין על הקלקלה
 לך כגוט את כל הירורים הנמצאים בשושן עד אשר לא
 ברת מאי אשר לא ברת א"ר ירמיה בר אבא שלא ברת
 כל יום יום שבכל יום ויום כאונס ועבשיו ברצון
 ובאשר אכרתי אכרתי בשם שאכרתי מבית אבא כך
 אובר מפך ויעבור מרדכי רב אמר שהעביר יום טוב
 הראשון של פסח בתענית ושמואל אמר עורקמא דמיא
 עבר :

ה"ג מאי אמר כשעק עקב גדולה ומרה מה היה אומר
 בלעקתו רב אמר כך היה לוטק ראו שגבה המן
 מאחשורוש שגילו לצו לדבר שלא על לב המלך : גבה מלכא
 עילאה ממלכא תהא כנוי הוא להך בלשון נקיה : ותתחלחל
 המלכה מאד נתמסמם מלל גופה : שחתכוהו מגדולתו צינתי
 אחשורוש שהרי בלשאר השליטו חלקה במלכותה וכן דריות המדי
 שגא ועילא מנהון סרכין לתלא די דניאל חד מנהון וכן כורס שגא'
 ודניאל דגא הללח במלכות דריות ונמלכות כרס מרסא ולא יותר
 כשהמלך אחשורוש חתכוהו מגדולתו : ואילו איזו התך לא אויל
 להשיב שליחותו : על הקלקלה שהיה אסתר מונעת עלמה מלכא
 אל המלך לפיכך לא השיב התך אח שליחותו ואסתר שלחה את
 צדיקה ע"י אחרים : עד עבשיו ובעלתי באונס מעכשיו ואילך
 מדעתי ואני אונדת מתך דאשת ישראל שגאנסה מותרת לבעלה
 צרנן אסורה לבעלה : יום טוב ראשון של פסח היה בתענית
 שהרי צ"ג בניסן וכחמה האגרת ונקמה הרת בשנסן ו"ד וט"ו
 הקענו וצ"ז נקלה המן לערב : דעבר עורקמא דמיא לאסוף
 את היהודים שבערב השני :

מהרש"א גבה המן בו אשיפא דקרא קסמיה וזעק ועקה
 גדולה ומרה והיינו שזעק ועקת מרה על הגדולה
 שנתן לו אחשורוש צמ"ש גדל המלך אחשורוש את המן שגדלו על
 עולמו ודאמר גבר מ"כא עילאה בו' פרש"י כעני הוא להסוך

בו' עכ"ל אבל א"כ הניח מרדכי דצרי כלפי מעלה וע"כ יס לפר'
 כפשטיה דה"ק גם שגדל מלכא חקיה את המן גבר מלכא עלאה
 להשפילו ואמר בו דרך חפלה או צנואה : רתך זה דניאל בו'
 דמוכח דיראל היה הסך מדלחה אסתר על ידו לדעת מזה ועל
 מזה והיינו חמסה מומשי תורה כדלקמן ואם כן הוא דניאל דלא
 נמלא בשום מקום שהיה יודאי ומרסיס המלך הדמי ופרש"י כ"א
 דניאל כמזוהר צמפר דניאל וא"ו קמוז מרסיס המלך אשר כמ"ד
 למניה שאין משיבין על הקלקלה בו' מדכתיב עניקרא וחאמר
 אסתר להתך גומר וכתיב צת הכי ויגידו למרדכי גומר משמע
 דאחרים הגידו לו ופרש"י לפיכך לא השיב התך ואסתר
 שלחה על ידי אחרים עד כאן לשוננו ולר"ך להיות דאחין אחרים
 לא תבו להך מלכא דאין משיבין בו' ותיב ק"ק לפירושו למה
 שלחה אחר כך שנים אחרים ולא שלחה אתה מהם כמו משלחה
 מעיקרא את התך למוד ועל כן נראה דאחין מגידים לא
 היו שלוחים אלא פתן שמעו מה שאמרה אסתר להתך וניון
 שלא הגיד הוא למרדכי משום שאין משיבין בו' הגידו לו הם מזה
 שמעו ממנה : שלא ברעת שבכל יום בו' דלמי פטונו
 היה ליה לפרש שלא כדח לבא אל המלך אשר לא יקרא ומדחס
 אשר לא כדח היינו קמ' דח של תורה ובדרך זה דרשו גמי סיפא
 דקרא כסול אבדתי בו' כך אונד מתך בו' וכחצו החוססות ואת'
 אמאי לא היה מגרשה וקחא מותרת להחזירה בו' עכ"ל אין לפר'
 דרז"ה לומר שיהיה מורה להאזרה בשמיות אחשורוש מ"מ אבדתי
 ממנו עתה כל זמן שהיא אכל אחשורוש' או שמה ימות מרדכי מקודם
 וקחיה אבדתי ממנו לעולם אלא דרז"ה לומר דמ"ש לעיל שגם
 עתה היתה יושבת בחיקו של מרדכי וסאחא גירשה עתה קודם
 שחבא לאחשורוש צרנן ואת"כ יחזור ויטאנה מרדכי וסוז גוס א"ס
 אח"כ היבטל לאחשורוש לא חקיה בלשון ובחיקו' של החוס'
 שלא היה אפשר לו ליתן לה גט יתיבס למה לא נתן לה גט משום
 איסור אשת איש גם אם היה לה אונס מ"מ משום תומרא דאשת
 איש היה לו ליתן גט אי לאו משום יראה במ"ש החוס' : יום א'
 דפסח בו' עיין פרש"י ונראה לפי ענינו דביום ראשון שהתענה
 דהיינו צ"ד בזה אסתר לפני המלך בלבוש מלכות דהא אחר כך
 כתיב נדה שנת המלך גו' כמפורש במדרשות ובתרגום שהיה ליל
 א' דפסח אבל רש"י פי' לקמן דהיה ציום הגו' וחלש אסתר מלכות
 דהיינו ציום ט"ו היה יום גו' לשיחוט הרעים עכ"ל ולפי זה צ"ל
 דאין מוקדם ומאוחר דזה המעשה דצליה הואו נדה שהיה
 צליל ט"ו היה קודם מעשה דוחלש אסתר גו' שהיה ציום ט"ז
 ול"ל נמי דהמעשה מהר את הלבוש גומר ויקח המן גו' לא היה
 ציום שאחר ליל ט"ו שגדדה שנת המלך כדמשמע מקרא לא שהיה
 ציום י"ז ציום הנפת העומר כדמוכח לקמן וצו ציום עשת' אסתר
 משחה שני ולכן פרש"י כאן דצו ציום בערב נחלה המן שהרי כל
 מעשה מהר את הלבוש גומר ויבא המלך והמן לשחות גומר וכל
 העיניו צו ציום קודם שנתלה המן היה : דעבר עורקמא דמיא
 בו' פרש"י לאסוף היהודים שבערב צ"ז עכ"ל דהכי משמע קרא
 יט' ב' ויגזור

מגילה נקראת

פרק ראשון

מגילה

ועבור מרדכי ועם ככל אבר זרקה עליו אסתר גומר ולא מילינו
בה שנותרה אורה אלף לך כגום גומר :

הר"ן ומרדכי ידע את כל אשר נעשה מלך נעשה מלך כי ידע מה היתה תורת ה' לוי שאי אפשר
כשנעק מלך היה לאומר 'ו' ונרד ליישם הודעתם שכתובה בנמר'
מה נעשה דל"כ מלך תחתי נבנה לנו של הן שיה לוינע מעשה שנע' ועוד
מלך דקנס הנמרד מלך נעשה דדבר המוכן הוא שפעם לשלוח ספרים אל
כל מדינות המלך ויפא דקנס כלל הכתוב דהיל' את אשר נעשה להם
וחנך נומר את כל אשר נעשה דמספיק נומר ומרדכי ידע את כל אשר
נעשה ויקרע חרדכי את בגדיו ויהו שאמר מלך כל אשר נעשה כלומר מלך
אלף את כל אשר נעשה ומשני נעשה יותר ממה שנהל חתומים שהמלך
זה לא ידעם לנשותיו כי כגוונ בעינין שדקדק נומר לעשותו כי כלום' שיהיו
קיים העסק כי כגוונ בעינין' אלף לא היה להסתיים והיו נבנה לנו
מהשחוקים שמה לנשותיכם כלם כולם להסתיי להגדו ו"ש את כל אשר נעשה
שהמלך ליה לענין כי כגוונ בעינין ויהו זה לנשותיכם נעם כלה זהו כפי רוח'
בירדס וצ"ל בירדס ר"ל היא עיקר מלך אמר' בעקרתו ומשני שחמר בנה
לנו של הן ננרמי' נח"ס נעקב בדגים שהעקב כד היתה לומר נבלה נגוח
הן מלך חתומים וחתומים על המלך

כד ויהי ביום השלישי ותלבוש אסתר מלכות בנדי מלכות
סג מיבעי ליה 'א"ר אלעזר א"ר הנינא בלמד
שלבשתה רוח הקדש כתיב הכא ותלבוש וכתוב התם
ה"ה *ודוח לבשה עמשי וא"ר אלעזר א"ר הנינא לעולם
ה"ו אל תהי ברכת הדיין קלה בעיניך שהרי ב' גדולי הדור
ברכום ב' הרוויחות ונתקיימה בדם ואלו הן רוד ודניאל
רוד דברכיה ארונה דכתיב *ויאמר ארונה אל המלך ה'
ה"ז אלהיך ירצך' דניאל דברכיה הדיין דכתיב *אלהך די

את פלא ליה וגו' ואמר רבי אלעזר א"ר הנינא אל תהי
קלת הדיין קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה
*ונה הוא לך כסת עינים ונתקיים בנורע שנאמר *ויחי
ה"ח כי זקן יצחק וכתבין עיני' וא"ר אלעזר א"ר הנינא בא
ה"ט וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת ב"י
ה"י אדם שופת את הקדר' ואח"כנותן לחוכה מים והקב"ה

נותן מים ואח"כ שופת את הקדרה לקיים מה שנאמר
*לקול תתן המון מים בשמים ואר"א א"ר הנינא צדיק
אבר לדורו אבר משל לאדם שאברהם כמנו כרגלית כל
מקום שהיא חולכה היא מרגלית והיא לא אברהם אלא
לבעלה 'וא"ר אלעזר א"ר הנינא כל האומר דבר בשם

הנינא אומר מביא נאולה לעולם שנאמר *וחאמר אסתר למלך
בשם מרדכי 'וא"ר אלעזר א"ר הנינא מ"ד וכל זה איננו
שוה לי מלבד שכל ננינו של אותו רשע היו החוקים לו
על לבו וכשרא את מרדכי וישב בשער המלך היה אומר
וכל זה איננו שוה לי משום הרואה מרדכי וישב בשער
המלך אומר וכל זה איננו שוה לי אין כראמר רב חסרא
זה בא בפרום כולו וזה בא בפרו' בוטי כולי אלו עשירי'

י"א ויקרא שנאמר *ושכרתיו את גאון עינכם' ותני רב יוסף אלו
כי כולי שביהודה בוצי' אלו עינים וכן הוא אומר *והעבט
י"ב דעביטנו אומר רב פפא וקאריו ליה עבדא דאובן כמלמי
י"ג דנהמא 'וא"ר אלעזר א"ר הנינא עתיד הקב"ה לתת
יעשה עטרה בראש כל צדיק וצדיק שנאמר *ביום הדוא יודה

ה' צבאות לעטרת צבי וגו' מאי לעטרת צבי תצפירת
תפארה לעושים צביונו (ולצפירת תפארה) ולמצפי' ופ"ט
תפארתו יכול לכל ת"ל לשאר עמו מאי לשאר עמו
למשים עצמו כשירים * ולרוח משפט ליושב על המשפט
ולגבורה משיבי מלחמה שיערה * ולרוח משפט זה הרין
דין אמת לאמתו ולגבורה זה המתנבר על יצרו משיבי
מלחמה אלו שנושאין ונותנין במלחמתה של תורה *
שיערה אלו ת"ח שמשכימין ומעריבין לכתי כנסיות
ולבתי מדרשות אמרה מרת הרין לפני הקב"ה רבש"ע
מה נשתנו אלו מאלו אמר להם *גם אלה כיון שט

ובשכר חסדו פקדו פליליה ואין פקדו אלא ניהגם שנאמר
*ולא תהיה זאת לך לפוקה ואין פליליה אלא דיינים
שנאמר *ונתן בפלילים ותעמוד בחצר בית ה' *
הפנימית א"ר לוי כיון שהגיעה לבית הצלמים נסתלקה
ממנה שכונה ואמרה *אלי אלי למה עזבתי וגומר שמא
אתה רין על שונג כמזיז ועל אונם כרצון (או) שמא על
שקראתיו בלב שנאמר *הצילה מחרב נפשי מיד בלב

יודיתי חזרה וקראתו אריה שנאמר *הושיעני מפי אריה
ומקדני רמים עניתני' ויהי כראות המלך גומר א"ר יוחנן
ג' מלאכי השרת נזרמנו לה באותה שעה אחד שהגביה
את צווארה ואחר שמשך עליה חוט של חמר
ואחר שמתה ואחר שביטו של אחשוורוש וכמה מתחו
אמר רבי ירמיה בר אבא שתי אמות היה והעמירו

על י"ב ואמרי לה על י"ו ריב"ל אמר *כ"ח ורב חסרא
ג' אמר ס' וכן אתה מוצא באמתה של בת פדעה וכן
אתה מוצא בשינוי רשעים דכתיב *שינוי רשעים שברת
ואמר ר"ל אל תקרי שברת אלא שדכבת רבה בר עופרין
אמר משום ר'א שישימע מרבו ורבו מרבו מאתיו' ויאמר
לה המלך גומר עד חצי המלכות אמר רבא עד חצי

המלכות ולא כל המלכות ולא דבר שהוצץ במלכות ומאי
הוא זה כיון בית המרקש' והאמר אסתר אם על המלך
טוב יבא המלך והמן אל המשתה ת"ר מה ראתה אסתר
שזמנה את המן רבי אליעזר אומר פחים טמנה ללבו
שנאמר *יהי שלחנם לפניך לפה רבי יהושע אומר
מבית אביה למרה שנאמר *אם רעב שונאך האכילוך

לחם וגו' וה' ישלם לך א"ת ישלם לך אלא ישלימנו
לך ר"מ אומר כדי שלא יטול עצה וימרוד * רבי
יודיה אומר כדי שלא יכירו בה שהיא יודיית רבי
נחמיה אומר כדי שלא יאמרו ישראל אחות לנו בבית
המלך ויסחו דעתם מן הדחמ' רבי יוסי אומר כדי שיהא
מצוי לה בכל עת ר"ש בן מנסיא אומר אולי רבינו

המקום ייעשה נס רבי יודיש בן קדחה אומר הסבירה
לו פנים כדי שידרג הוא והוא * אמר רבן גמליאל
אחשוורוש מלך הפכפך היה ואמר ר"ג עדין צריכך אגו
למדודעי

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה עה

למודעי דתניא ר"א המודעי אומר קנאתו במלך קנאתו
בשרים רבה אמר * לפני שבר גאון אביו ורבה
דאמרי תריוויהו * כחוכם אשית את משותרים * אשכחיה
רבה בר אבה לאליהו א"ל כמאן חזיית אסתר ועכדה
הכי א"ל ככולהו תנאי וככולהו אמרתי * ויפטר להם
המן את כבוד עושרו ורוב בניו וכמה רוב בניו רב
חסדא אמר שלשים י' מתו וי' נתלו וי' מחזירים על
הפתחים רבנן אמרי אותם שמחזירים על הפתחים ע'
היו שנאמר * שבעים בלחם ושכרו אל תקרי שנאמר
אלא שבעים ורמי בר חמי אבר כולן ר"ת היו שנאמר
ורוב בניו ורוב בני' הכי הו' ורוב בני' מאתו וארכוסר
הוי אמר רב נחמן בר יצחק ורב כתיב * בלילה ההוא
גדרה שנת המלך א"ר תנחום גדרה שנת מלכות של
עולם * ורבנן אמרו גדרו עליונים ותחתונים אמר רבה
גדרה שנת המלך אחשוורוש ממש נפלה ליה מלחא
ברעיה אמר מאי דקמן דזמנתיה אסתר להמן בהדאי
דילמא עצה קא שקלי עליה דההוא גברא למקטליה הדר
? אמר אי הכי הוה לא הוה איניש דרתיים לי והוה מודיע
לי הדר אמר דלמא איכא איניש דעביד בי טיבותא
ולא פרעתי משום הכי מימנעי איניש ולא מגלו לי מיד
ויהא להביא את ספר הוכרונות ויהו נקראים מלמד
שנקראים מאליהם וימצא כתוב כתב מיבעי ליה אמר
רב יצחק נפחא מלמד ששמי מחק ונכריאל כתב *
א"ר אסי אמר רבי חנינא בר פפא דרש רבי יוסיא איש
כפר תמרתא ומה כתב של משה של זכותן של ישראל
אינו נחק כתב של מעלה עאכו" * ויאמר המלך מה
נעשה יקר וגדולה וגומר לא נעשה עמו דבר וגו' תנא לא
מפני שאוהבים את מרדכי אלא מפני ששונאים את המן
הכין לו תנא לו הכין ויאמרו נערי המלך אליו הגה המן
ויבא המן וגו' * ועשה כן למרדכי אמר ליה מגו מרדכי
א"ל מרדכי הוורתי טובא איכא מרדכי ביהודאי א"ל
היושב כשער המלך א"ל ההוא סני כחרא דסקרתא אי
נמי כחרא נהרא א"ל אל תפל דבר מכל אשר דכרת
* גמר ורב ליה * ויקח המן את הלכוש ואת הסוס אול
ואשבת רבנן דיתבי קמי מרדכי וקא מתיו לרו הלכות
קמיצה לרבנן כיון דהזייה מרדכי דאפיק לקבליה וטוסייה
מיחד בידיה * מירתת א"ל לדבנן האי רשיעא למקטל
נפשי קא אתי וילו מקמיה די לא תכוו בנחלתי בההוא
שעתא נתעטף מרדכי וקם ליה בצלותא אתא המן ויתניב
ליה קמיהו ואררך עד דסליק מרדכי לצלותיה * א"ל
כמאי עקיתו א"ל רבי הוה בית מקרישא קיום רחמנא
ג' אמר מאן רמניב מנחה לייתי מליא קומציה * צמנה
וליקשר על גבי מדבחא וליכפר ליה א"ל אתא מלא
קומצא דקמחא דירכו ורתי * אלפא ככרי כספא דההוא
המלך

דמאן א"ל קום לבושהי מאני ורביב האי טוסיא דקא
בעא לך מלכא א"ל לא יכילנא עד דאולינא לבי בני
ואשקול במיזא רלאו אורח ארעא לאשתמושי כמאני
דמלכותיה הכי אדרכי והכי שדרה אסתר ואסתרונת
לכולהו בי בני ולכולהו אומני עייליה איהו לבי בני
ואסחיה וואל ואייתי וזנא מכותיה וקא שקיל במיזיה
בהרי דקא שקיל ליה אינגיד ואתנא א"ל אמאי קא
מתנא א"ל גברא דחשיב ליה למלכא מכולהו דברכונדו
השתא שויה בלאני וספר א"ל רשע לאו ספר כפר קרצו
דיית תנא המן ספר של כפר קרצום הוה כ"ב שנה בתר
דאשקיל ליה במיזיה אלבשיה א"ל סליק רכיב א"ל לא
יכילנא דכתיב חילאי מתעניתא * נתין ליה ורכיב וכי
הוה סליק בטיש ביה א"ל ולא כתיב * כנפול אויביך אל
תשבת א"ל רשע הני מילי בישראל אבל בעכו"ס *
* ואתה על כמותי תדרוך * ויקרא לפניו ככה יעשה
לאיש כי נקט ואויל בשבילא דמתא חזיתיה ברתיה *
הות קיימא באיגרא סברה האי דרכיב אבהו הוא והאי
דמסני קמיה מרדכי * שקלה עציצא דבית הכסא ושדיא
ליה ארשיה דאבהו דלי עיניה וחויה כיון רחואי דאבהו
הוי נפלה מאיגרא ומתה * והיינו דכתיב וישב מרדכי אל
שער המלך א"ר ששת ששב לשקו ולתעניתו והמן נדחף
אל ביתו אכל וחספו ראש אכל על כתו וחספו ראש
מרדכי שאירעו * ויפטר המן לורש אשתו גומ' מ"ש החם
דקרו להו ארבינו ומיש הכא דקרו להו חכמוי א"ר יוחנן
מלמד שכל האומר דבר חכמה אפילו בעכו"ס נקרא
חכם * אם מזרע היהודים מרדכי גומר א"ל אם משאר
שבטי ישראל קא אתי יכלת ליה ואם משבט יהוד' מנשה
ואפרים ובנימן קא אתי לא יכלת ליה יהודה דכתיב
* דרך בעורף אויביך שכתב אפרים ובנימן ומנשה דכתיב
* לפני אפרים ובנימן ומנשה ועודה את גבורתך ולכה
לישועתה לנו * כי נפול תפול לפניו * דרש רבי יהודה
ברבי אלעאי שתי נפילות אלו למה מלמד שאמרו לו
אומה זו משולה לעפר ומשולה לכבבים כשור יורדין
יורדין עד עפר וכשור עולין עולין לרקיע עורם מדברים
עמו וסריסי המלך וגו' מלמד שהביאותו בבחלה * כי אין
הצר שוה בנזק המלך אמר ליה צר זה אינו שוה בנזק
המלך איקני בושחי וקטלה ואיקני ברידי ובעי למקטלי
ויאמר המלך אחשוורוש ויאמר לאסתר המלכה ויאמר
ויאמר ל"ל אר"א בתחלה על ידי תורגמן כיון דא"ל בת
מלכים אגו ומשאלת מלכא קא אחינא אשתי מיד
בתיה * ויאמר לאסתר המלכה מי הוא זה * ותאמר אסתר
איש צר ואויב המן אר"א מלמד שהיתה מנחה כלפי
אחשוורוש ובא מלאך וסטר ידה כלפי המן ואמרה הוה
המלך

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

שופת קדרה מוסיפה על הכירה הוא קרייה שפיה : זה כא
 כפורסבולי מרדכי נא אליו נשענת ענבר וזמן נא
 נשענת ענבר ממך המן את עלמו למרדכי קודם לכן ימים רבים
 נכבד להם : בולי לשון ענבר כדאמרינן במסכת גיטין ובמסכת
 אה גלון עונגם אלו נולאות שניסודם : בטלמי דהרמא נכבד
 להם עשרים להם שניסודם הרגום וזמן עשרין טולמיא דלמי :
 ולרות משפט לשפוטם אה רוחם יהיה לעברה : דן את יצרו
 כופשו לשון נחמז' : מתגבר על יצרו אינו הולך אחריו לעבור
 עברה : שמשבימין ומעריבין והיינו עברה שנשענס שוערים
 לשמות דלמות נהשפמם ולאחר סם עד זמן נטילתן : וגם אלה
 או רשעים הנדונים נכופי : ביין שני כומר (אם אני עושה זהם
 דין) גם הם הרשעו להך סם (דניס) פקו פלייליה לגינסם
 נשפטו : אלי אלי למי עובתני נחמור זילת הסתר הוא :
 אונם אע"פ שאני נאה אלו מלאי אונם הוא : הצילה מחרב
 נפשי באונו מומר הוא : אמחה של בת פרעה ומסלח את
 אמחה : בשיני רשעים עוג מלך הנשן נכרמות נפרק הרואה
 שער הר נר גשה שרסאות להסליו על מחנה ישראל ונמנו על
 ראשו וסלח הקב"ה נמלם ונקננו ונכנס נצורו ונקם לממו
 ונשקצנו שניו לקחו ולקחו ומשני רשעים נפיק להאי דרסה
 דלכחז קראו ון רשע אלאי' דמי וי"ס דרשעים הרוי' : ולא
 דבר שחוצץ במלכות ציון הניח שהוא נאלצע העולם
 כדאמרינן במסכת יומא אהן סתיה שמולה נשחא העולם : מביח
 אביה למרת שמשע הסתוקות קרוין כן : רמרוד במלכות
 שהיה שחזו מללח שיהא מצוי לה אולי מוכל להסליו נסוס
 דבר לפני המלך : ירגיש המקום שאני מקרבת האויבים אי נמי
 ירגיש שאני ריכיה להחניף לרשע זה ולגלג נכפזי : שידרש
 הוא ויהא יהא המלך מוסדה ממנו ויהרג את שניהם (וכי גורי
 גורחא ומית חד מנייהו בעלי לה) : מלך הפכפך היה אחריו
 ומור נכפזי אמרה אולי אוכל לפתוחו עליו ולהורגו ואם לא
 יהיה מומנו לי תצור השעה וימו' נ : בחומם אשית משתיהם
 על בלשאר וסיעתו נאמר נכונם מן התלמה שחלם עם דרוש
 וכרש שהיו לריס על צל ונלחם בלשאר בלוחם הויס היו לריס
 ועיפס וישנו לשחוק ונשקרו וצאחה הלילה נכרג ואף הסקר
 אמרה מהך משתיה של רשעים פורענות נא עליהם : שבעיה
 בלהם נשכרו וזמן חרגומו על בניו של המן : שנת מלכו של
 עולם דוגמתו ויקן כישן ה' לנקום נקמתו : נדרו עליונים סקו
 מלאכים מנהילן איהו כל אותה הלילה ואומרים כשו עונה
 שלם עונה למי ששעה לשון מורי : וי"ת נדרו עליונים לנקם
 רחמים על הדור : מאי דקמן דומתיה וכולי מה זמן הנהא
 למי עכשו דבר חסד הוא זה : כחוב ממע סקיה כחוב מחדם
 כחז ממע מעקרי' וימלא כחוב נספר כרון אהר הגיד מרדכי :
 שמשי סופר מלמסו סיה מומי כורס וסולא יסחל סיה כח
 כחוב נספר עורא סכתב שעה על ציון מביח עד סוף כורס
 לצעלו ואף צימי אחרונם עשה כן שנאמר ונחלכות אחרונם
 בתחלת

והמלך קם בחמתו וגומר : המלך שב מנינת הביתן
 מקדש שיבה לקימה מה קימה בחמה אף שיבה בחמה
 ראול ואשכח מלאכי השרת דאדמו ליה לנכרי דקיימי
 ועקרי אילני רבוסתנא ושדו א"ל מאי עבדתייכו א"ל
 דפקדינן המן אתא לביתיה והמן נפל על המטה נפל
 מיבעי ליה אר"א שבא מלאך והפילו עליה אמר וי
 מדברא וי ממתא : ויאמר המלך הגם לכבוש את המלכה
 עמי בבית : ויאמר הרבונה אחד מן הסריסים ונו' א"ר
 המא בר חנינא אף הרבונה הרשע באותה עצה היה כיון
 שראה שלא נתקיימה עצתו מיד ברח היינו דכתיב
 *וישלך עליו ולא יחמול מידו ברוח יכרח' ותמת המלך
 שנבכה שתי שכיכות הללו למה אחר של מלכו של עולם
 ואחר של אחריו יכא דאמרי אחד של אסתר ואחד
 של ושתי : *לכולם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימן
 נתן חמש חליפות שמלות אפשר דבר שנצטער בו אותו
 צדיק יכשל בו (ורעו) דאמר רבה בר מחסיה אמר רבי
 המא בר גוריא אמר רב בשביל משקל ב' סלעים מילת
 שרוסיף יעקב ליוסף משאר בניו נתקנאו בו אחיו
 ונתלגל הרבר וירדו אבותיו למצרים והרר עביר איהו
 מלחא כבנימן כי היכי דמקנו ביה אחוה אלא אמר רבי
 בנימן בר יפת אר"א רמו רמו לו שעתיד לצאת ממנו
 בן שיצא מלפני המלך כחמשה בלבוש מלכות ומנו
 מרדכי דכתיב ומרדכי יצא מלפני המלך וגו' *ויפול על
 צוארי בנימן אחיו וגומר כמה צוארים הוו ליה לבנימן :
 א"ר בנימן בר יפת אר"א מלמד שבכה יוסף על מקדש
 ראשון ועל מקדש שני שעתידין להיות בחלקו של בנימן
 ועתידין ליחרב ובנימן ככה על צוארו ככה על משכן
 שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף ועתיד ליחרב *והנה
 עיניכם רואות ועיני אחי בנימן א"ר בנימן בר יפת
 אר"א אמר להם כשם שאין בלבי כולם על בנימן אחי
 שילה היה כמיתתי כך אין בלבי עליכם שהייתם
 במבירתה : כי פי המדבר אליכם א"ר בנימן בר יפת
 אר"א כפי כך לבי *ולא בני אלה עשרה חמורים
 נישאים מטוב מצרים מאי מטיב מצרים אמר רבי בנימן
 בר יפת אר"א שיגר לו יין ישן שדעת וקנים ותה הימנו
 ג וודו משוב מצרים *ויילכו גם אחיו ויפלו לפניו א"ר
 בנימן בר יפת אר"א היינו דאמרי אינשי תעלא בעידניה
 סניד ליה תעלא מאי בצירותיה מאחיה אלא אי איתמר
 דבי איתמר *רשתתו ישראל על ראש המטה אמר רבי
 בנימן בר יפת אר"א היינו דאמרי אינשי תעלא בעידניה
 סניד ליה : *והנה אותם וידבר על לבם א"ר בנימן בר
 יפת אר"א שאמר להם בדרים המחקבלים על הלב ומה
 עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחד היאך נר אחד יכול
 לכבות עשרה נרות :

וי"ו
 כ
 ג
 ט
 י
 יא
 יב
 יג
 יד
 טו
 טז
 יז
 יח
 יט
 כ

מנילה נקראת פרק ראשון מגילה עו

בחתמת מלכותו כחצו עטנה וגומר וכו' של המן הוא כדאמרין
 בסדר עולם בני עשרה בני המן הם כחצו עטנה: הבין לו
 לזורך עלמו: דסקרתיא כפר: נהרא לישול מכס: לרבנן
 תלמידיו: קביצה היה דורש צעניו של יום ושה עשר בניסן היה
 יום תנפת העומר: לבי בני מרחץ: ואשקול במזוי' אגלת
 את שערי: ואסתרינהו זותה עליהם להפניאם: אומנים
 ספרים: וזנא זוג של תפסרם: עציצא כלי חרס: ולתעניתו
 יום שלישי לתעניתו היה שהחזיל להקטנות ניסן י"ד בניסן ומה
 שקרא המקרא ליום אהמול ויחי ביום השלישי ותלכס אסתר מלכות
 ויום ג' לשלום הרעים היה: אם מוצע היהררים יש זרע ניהודים
 שאם הוא צא מהם לא תוכל לו: מלמד שהביאורו בברלה
 ולא רחץ יפה מטעמו: שורה חושם: מלמד שהיתה מחוזה כלפי
 אחשורוש מרצו: נדריה אהה למד שהיה לה לומ' המן הרע היה
 אלא שהיה רוצה לומר על אחשורוש איס לר ואיזי ועל המן הרע
 היה: נפל משמע לשון עושה והולך נפל המיד רוצה לוקף
 ומלמד מפילו: וישלך עליו וגו' הקב"ה מסלק עליו על הרע
 פורענות בלי חמלה: מידו ברות יברח בני שיעתו בני עוזרו
 נורחים מירו: אחת של אסתר שהיה אחשורוש כעום על מה
 טעפה המן לאסתר: דבר שנצטער בו אותו צדיק שנמכר
 יוסף לעבד וע"י קנאה אחיו: נכשל בו גרסימן ולא גרסימן זרעו:
 כמה נוארים היו לבנימין ל"ג שכן דרך הכתוב לקרות לואר לשון
 רבים ועל חלקו נוארו ככה על נוארו: שיגר לו יין ישן לפי
 שדעם הוקנים נוחה הימנו וכו' דבר הטוב הנות לו מן הכל:
 תעלא שועל: בעדיניה איך תראה שעתו מללחם: תעלא
 - קרית ליה ליוסף אלל אחיו מאי בלירותיה משאר אחיו:
 תוספות ה"ג אל תקרי עגרת אלא שרפת לשון אשתרפי ולא
 ברסין שייכות:

מהרש"א דניאל דברביה ב' יש לטעין בזה וכו' משום
 דהיה ניוול דניאל דברכה דריוס עשה לו
 ואימא לדקתו של הניאל עמדה לו כמ"ס וכל תבל לא השתכה ביה
 די הימן באלהא וי"ל דלהכי אשמועינן קרא דא"ל הוא ישונק
 דהו נמי גרמה לו: הנה הוא לך בסות עינים בו' בדרך קללה
 אמר לה כן על שקרת נגדי לומר על אברהם אחי הא ואז
 אברהם לא קבל שסיקר לו לומר אחי הוא לפי שהוא עשה כן
 מירחא הריגה כמ"ס והרגונו על דבר אחי: בשם אומרו
 מביא בו' הכי איחא צפ' שנו כמתיב בלשון בו' וכיון דלאו משנה
 הוא אלא ברייתא לא תקפי אחיו מייקיה ליה הכא צפס ר"א אר"ח
 דאפשר דר"ח לא ידע הך בריית' ותלמוד' מייקיה הכא כל הני
 מיילי דאר"ח אר"ח: לרודו אבד בו' וכוונתו פה על השארות
 כפיס של הדיקין ואינו אבד בניתחו אלא לתרו שהיה מגין עליהם
 בחייו והמשל למרביות שלה נאזדה לעמדה דמרבית שמה כמ"ס
 שהיא ולא אבהה אלא לבעלה: וכי משום דרואה את מרדכי
 יושב בו' ר"ל כשראה את מרדכי שהיה פרוצונו דהיינו אהנו
 משום עשירות והוא פרוצונו דהיינו עבדו משום עניות היה
 מתנייש ממנו כשראה אותו בשער המלך ככל שעה והיה מילר לו

ואמר כל זה אינו סוד לי גו' ומפרש ליה שהיה עבדו צטולמא
 דלחמא שנתן לו כמפורש בילקוט: שכל נגודו של אוהו רשע
 בו' דמלח זה מורה צפ"מ אודר הגרמא עכשו לפניו וכיון דאכבוד
 עוזרו דכתוב לעיל מונה קאי א"ל לו להראותם להם ולומר
 עליהם זה אי לאו שהיו חקוקין לו על לבו. ותעמוד גומר כיון
 שהגיעה לבית בו' ונראה דמחלי קרא נפקא לכו הך מלחא
 משום דלפי פשוטו המקרא חסר דכתוב ותלכס אסתר מלכות
 ותעמוד בחדר בית וגומר דודאי לאו בחדר זה הלכיסה אלא בנית
 הלכיס והל"ל אסתר מלכות ותלכס אסתר מלכות בחדר וגו'
 כדכתוב לעיל אשר יבא אל המלך אל החצר הפנימית וגו' ועוד
 דהכא קרי ליה בחדר בית המלך וגומר ולעיל לא כתוב בית ועל
 כן דרשו ותלכס אסתר מלכות לאו היינו מלכות משם שאמר אלא
 שלכסה רוח"ק כמפור' לעיל ואמר ותעמוד בחדר בית וגו' ר"ל
 ותעמוד כמו ותעמוד מלכת דהיינו ששקפה רוח הקודש ממנה
 כשצאת בחדר בית וגומר דהיינו צניח הללמים ומייקיה ליה נמי
 מחלי אלי למה וגומר שנאמר בתומוד אילת השחר וגו' כפרש"י
 שהוא נדרש על גאולת אסתר כמפורש ביומא למה נמשלה אסתר
 לאילה בו' ולמה נמשלה אסתר לפחד בו' ע"ש לעיל ועוד יש רמז
 בתומוד זה על אסתר שנאמר עליך שנלכתי מרחם מצנן אחי
 אלי אהה כדאמרין לעיל באסתר עיזרתה מח אביה ולדעת מתה
 אמה ובתומוד הוא זכר תפלת מרדכי דאיחא צמדרש שלא שב
 יעקב צניח לבן אצל היה אומר צלילה הליס שנאמר ותחה קדוש
 יושב חלונת ישראל כנא בו' דמרדכי ונעשהו אמרו אלהי אהרן
 יומם וגומר וליילה ולא הוסיף לי כמפורש צפ"ק וע"י חללים
 של לילה נעשו צלילה שנאמר צלילה האוא נדה וגו' ואומנות
 זה למדו מישראל כנא כמה שאמ' ותזה קדוש יושב חלונת ישראל
 ועל זה אמר כך צעמו אבותינו דהיינו ישראל כנא ונמלטו מלדת
 לבן ואנכי חולעת וגומר שאין כמו אלא צפה ארס מרפת ארס
 כמו שדרשו לעיל צקס עלינו ארס ארס ולא מלך והוא המן וכוני
 עס שכל מארס כמה שאמרו צווי אהה תאוד הוא ארס שאין
 להם כחז ולשון ואמרש שמה לכך עונתי מרות הקודש:
 שאתה דן על שוונג כמזיד ואונם כרצון בו' ופי' רש"י שאנו
 צא אליו מחלי אונם הוא עכ"ל וק"ו' דלעיל מוכח דמה שצאה מחלי'
 לאו אונם הוא דא"כ הייתה מותרת למרדכי ולעיל אמר' שהיא
 אמרה אדרתי מתך וע"י דתשעת דמשום שהגיעה לבית עכו"ם
 נשאלת ממנה רוח"ק ונראה לפרש כיון שהגיעה לבית הללמים
 שהוא בית עכו"ם סליק ממנה רוח"ק משום אל תפנו אל האלילים
 וע"י אמרה דשאנס הלכה שם ואין כאן איסור אל תפנו אל
 האלילים דכה"ג אמר' צפרק מ"ה צהולך צמקום הכניסה אי
 דליכא דירכא אמרינא אונם הוא ואמרה עוד שמה על שקראת
 כלב וכו' הוא מצואר דהניול מן הכלב רע אינו כ"ג נם כמו
 הניול מפי אריה שהוא ודאי נם גדול כענין דניאל ולפי שהיא
 חשבה מתחלה לחלוק הנהיה בהמן שהוא דמיון הכלב ו"ה ה"נילב
 מ"מרב ג"שפי מ"יז ג"לכ"ג ש"קתן ומתכן אינו כן שהיה
 היה

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

היא גם מן הצלף כדאמרי' לעיל במשל החל והתרויח בגם דעתו היה לרעה ובעי אשמי' רחמיס מפי ארירס דהיינו מתמטבה רעה חורה במפלגה ואמרה האשיעני מפי ארירס דהיינו מתמטבה רעה של המלך : ג' מ"ה גודמנו כו' נראה דיש רמז קלם כהאי קרא לג' דברים שאמר והוא מתכוין נראה מן בעיניו ולא מלאה מן בעיניו דבכל התקרא כתיב לטון מלא גבי חן וע"כ דרשו נראה באנפי נפשיס שנסתא והגביה מלך את ולארה ואח' שמך חוט של חסד עליה היינו מן בעיניו ואחר שמתא השרביט כו' מתכוין והקרב אפי' והגע בראש השרביט דלא אלתריך למכתב בראש אלא וקבע שרביט אלא לדייק תיניה בראש השרביט בקנה זה היתה יכולה ליגע ולא שרביט גופה מסוס דרמוק ממנה היה לפי שמתא השרביט והיתה יכולה ליגע בראש השרביט ולא בגופו בקנה השני : א"ל ער כ"ד כו' מתקאמר גבי מחתים שמענו מן מרבו כו' בקבלה ולא קאמר הכי בכל הגי ויש לפרש דיש להס רמז כהאי קרא למ"ד י"ג דיש י"ג חיות מריסא דהאי קרא עד ויפס וכן יש חיות י"ג מן ויפס עד סוף הפסוק ומ"ד י"ו דכן יש חיות מריסא דהאי קרא עד שרביט הזכר ומ"ד כ"ד דכן יש חיות כבולה דהאי קרא ומ"ד ס' דכן יש אוחיות ס' מריסא דקרא עד שרביט ואמר וכן איה מולא באמת' של בת פרעה דמריסא דהאי קרא ותרג' זכא פרעה וגו' ותשלח וגומר יש ס' אוחיות ואמר וכן איה מולא באמת' ס' באוחיות המיוחדות בשני רשעים כרשי"י : ולא כל המלכות ולא דבר כו' צילקוק ל"ג ולא כל המלכות ויש לקיים הנירסא דהאי קרא דקאמר עד חזי המלכות לא שיתן לה חזי המלכות ממש דלא זו הדרך שיתן המלך חזי המלכות לאחרייס וכל שכן לאסתו שכבר היה כתוב בדה פרס ומדי לחיות כל איס שורר בנימו ועוד דכל ייה סיס לא זה קנה בעלה אבל ר"ל ותעס בקשת' בדבר התולה בחזי המלכות ועל זה קאמ' דהכא נמי הוה מצי למיני' בדבר החול' בכל המלכו' קאמר אלא דהיינו כה"מ שהוא דבר החול' בחזי מלכות שהוא באמצע עולם כפי' רש"י וכו' בחירגוס בית מקדשא דליהו קאים בצלגות מלכותי כו' ע"ס והיינו ע"פ מ"ס לעיל דאחשורוס מלך בכסה וחיכו לטון התלמוד ושחורף במלכות כו' לא שמענו כן ומי הכריח אותם להוציא ממשמנו מלשון חזי ממש ללשון תזינה דהא ספיר מפרש לפוש הך דרשה מלשון חזי וע"כ נראה לפרש שדרשו חזי מלשון תזינה שחורף ומגיע הויך בתנין זה"מ למלכות כה"ס צעור' לגבי ציטול צנין כה"מ שכתבו למלך דך קריא מרדא ומהניק' מלכין וגומר וקרב ליה בחירגוס למד למצני בית מקדשא כו' דדמול אלא מן יהודאי דילמא יתרונו והיינו דבר שחורף במלכות : פחים מאנה לו כו' לכאורה דהיינו טעמא בחומס אשית משתיסס דמחוק הסעודה יבא להס קלקוק ופח ויש ליישב דהכא פח טעמה לו דהיינו דכונתה בדה הסעודה להפיל את התן והיינו שראיה כבר שהיה שלמו וסעודה של אחשורוס פח לאסתו אולי יהיה גם עבר פח להמן אבל לטעמ' בחומס אשית משתיסס וגומר על המלך גופיה ג"כ נחכונה שפא לו פורענות מחוך המשהה כמו שנתהוה למלך בלשאר : אולי ירגיש המקום ויעשה כו'

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

דלא ה"ל רק לא נעשה אבל גם הם לא אהניס את מרדכי ולא
 היו רוצים לעשות לו גדולה ויקר אל דבר שאינו תלוי בגדול ומפני
 שנאמר את המן רוצי' הו' מיהת לעשות לדבר מה : אשר הבין
 לו ב'ו' דלא אינטרדי למכה לו אלא שהכחז מנשרו לו לעלמו
 הבין ולא למרדכי : אמר ליה רא נמי הב ליה שנאמר אל
 חפל וגו' והאי קרא יזכיר הוא הכבד כתיב לעיל מהר קח וגו'
 כאשר דברת ועשה כן למרדכי וגו' וע"כ דרשו שהמן אמר
 למלך שאין מרדכי ראוי לגדולה זו להלבישו בלבוש מלכות
 ולהרכיבו על סוס המלך וסני ליה ליתן כפר אזה אי מקם אחד
 ועל זה הדין לו אל חפל דבר מכל אבר דברת בין מה שאמרת
 בראשונה ובין מה שאמרת באחרונה : הלכות קמיצה לרבנן
 ב'ו' כל האי עובדא לא ידענא לו רמיז בקרא ובקבלה היה ציר' כל
 והפרש' הלכות קמילה דרים מעינו על יום כו' יום תנופת
 עומר עכ"ל וכ"ה במדרש ליקוט בתי' עסיקין כו' צלוקת עומר
 כו' ח"ל העשירין כו' ע"כ אבל תמה שאמר בשמך שאל' מאן
 המנדק מנחה מיימי מלא קומי'ה דסולת' כו' לאו אעומר נחכונו
 שהרי לא צא בנדבה גם לא היה העומר סולת שהרי מן שעורים
 צא וי"ל שהסליגו לו צענין דיחיד המנדק מנחה שהוא קרבנו של דלי
 דלות אע"כ צומן שצ"ה קיים מהכפר בקומת צומנו שנקרב וכו' ש'
 במנחה כתיב וכפ' כי תקרבו וגומר כאלו הקרבו וכפ' וק"ל ולהכי
 עסקינו צי"גס עכשיו צניטול צ"המ כדאמרין בפ' ג' פירקין צומן
 שאין צה"מ מה הוא עליהו ח"ל צומן שקוראין לפני מעלה אני
 עליהם כאלו הקרבונו וע"כ אמר מלי קומצא קמחא דירבו
 שארם עובדין בה עובד ודתי' י' אלפי ככרי כפסא דירי וע"כ ח"ל
 רשע אחת שאמרת כפסא דירי והלא אינו דורך דעבד עסקה כולי
 ועד"כ יום לכוון דהא דכתיב טוב מלא כף נחמ מצית מלא וצחי ריב
 דהיינו טוב מלא כף וקומץ של המנחה שנאה צנח מצית מלא של
 ה' זן בכסף וזהו וצחי ריב מעשיות שבשמה לו אשכר להפילו :
 ואשרתיצרו לבלולה בי בני כו' גמי מ' רש"י היינו העוסקים
 ומשפטים בתרמאות מיהו לקצן בשמך קרי ליה בלן וכן צמח
 מקומות אבל בי בני תרמאות גופיה משתע וכן אומני דק"ל הכא
 היינו ספר וצמח מקומות אומני היינו מקיזי דם ואשכר דככלל
 אומני גמי ספר ובי בני גמי דקאמ' דתמיל' אחרת נמי התרמאו'
 טלל יהיה שם התשמת להליק את הצנור ולהסס תמין : גחין
 וסליק כו' ואתה על במותי' וגו' וימשא דקרא ויכסאו אויביך
 לך יתפר' כן דהיינו שיכחוס חילך מבור' אויביך ע"י תענית ואתה
 על צמח'תו תדרוך : בגפול אויביך אל תשמת כו' ונמדרש
 ילקוט שא' אתר מרדכי ארומתך' כי ליתמי היינו לטלוק ולעלות
 עליו ולא שמת אויבי' לי שפא יעשה לו כן כתי"ו ויאמר המן
 צלבו למי וגו' ויחר ממני וכו"ש כשמוך צמח' דתחיה האי דרכיב
 אצוה והאי דמסני קאים מרדכי : ששב לשקו' כו' דלא אינטרדי
 לן למיחר להיכן שב אי לאו לאשמועינן שב שצ' אשקו' כו' שהיה לפני
 שער המלך נאע"ג דלא שער המלך משמע לעיל צחוך שער המלך
 כשכתיב ויבא עד שער המלך כי אף'אל אל שער המלך צלבוש שק'
 הכא מוכח דלא שער המלך עד שער המלך משמע : ב' האומר

דבר הכמה כו' היינו שאל' דבר חכמה שצחורה כדמסיק אס
 מזרע וגומר אס משאר שבטים כו' ואי משנת יאודה וצנימין כו'
 ופרש"י אס מזרע היהודים וגומר יס זרע היהודים שם כו' ע"ש
 מפורשו נראה דלאו מלשון יהודים מסיק ליה אי משנת יאודה כו'
 דהא צנימין ואפרים : ומנשה נמי אית להו זו המנשה אלא היהודים
 דהכא היינו כלל ישראל וכדאמר' לעיל כל המנשה בעכו"ס קרא
 יהודי אלא כיון דכבר ידעו שהיה מרדכי מכלל ישראל כתי"ש כי
 הגידו לו עם מרדכי ויקש להשמיד את כל היהודים וזה היה
 משורסם בכל המדינות ואפסו ומתמו ודאי ידעו כן שהיה יהודי
 א"כ מקא"ל השפא אס מזרע היהודים מרדכי וגו' ומעיקרא מתי
 סדרי ההכמות לעשות עך כתי"ש וקאמר וגו' וכל אהוינו יעשו עך
 גומר וע"כ אמרו דודאי מעיקרא הוו סברי דמרדכי משבטים
 אחרים היה ויכלת ליה אבל השפא ראו שחילת נפילת המן חשו
 לכך ואל' אס מזרע היהודים גו' דהיינו מחזין שבטים דלא יכלת
 להו ומיימי ליה מצנימין דלחי מרדכי מנייה דכתי' לפני גו' וצנימין
 עוררה את גבורתך גומר דכיון שהקצ"ה מעורר את הגבורה להם
 ודאי דלא יכלת ליה : שיורדין עד עפר כו' שהכל מושלך צהן
 כתי"ש עבדים משלו צנו גומ' כמו העפר שנדרס' לכל וכספון עולין
 עולים עד לכבדים כמו שאל' א'לדים לעלות למקום הכבדים כך
 א"ל לכל עכו"ס ולשון לשלוח צהן וכך היה צמח' המן שהיה עבד
 מרדכי ועמד להיות מושל עליו וסוב כסוב מרדכי עלה עד למעלה
 להיות משהו למלך : מלכא את המרוקי' ומחוס דמנה לטון ויבטלו
 הוא מל' מהר כמו ויבטל את המרוקי' ומחוס דמנה לטון ויבטלו
 צמקים ומיפרו דכתיב צנוו ויאמר המלך מהרו את המן גומר
 וע"כ דהואו מל' בהלה וסחד כמו את הבהלה גומר על שלא רחץ
 כו' כפרש"י ח"ג שנבחה עמה כי הרגיש עכשיו קלח כי אחרת יזמנה
 ארזו לרעהו על מתכצחו הרעה על מרדכי דורה : אין הצר גו'
 איקני ברירי כו' משום דהמן אמר למלך אין שום להיחס ח"כ
 היא' אצורה אשכר צלי עטם הפך זה דאין סלר שיה גומר וע"כ
 אמרו דל' אשתר דבר שנתחדש עמה כשיע שפיה יהודית דיינו
 דכבר קעל את וסתי דהוא ממוכן הוא המן כדקאמר' לעיל השפא
 צעי נמי למקטלי ואין לך נזק גדול מזה דבר החלוי צגומ' של מלך
 דאשמו כגומ' שהיתה פתחה כלפי' אהשוורוש כו' עיין פרש"י
 אבל מתי"ש שהיה מחוה כו' נראה דעיקר דרש' אמלת הוא קסמיך
 דהוא משמע שהיה מחוה צידה עליו ולא אינטרדי ל' דודאי עליו
 נכחונו אלא דאשמועינן שהיה מחוה צידה כלפי' אהשוורוש שהוא
 אוס'ר ואויב וצא מלכא כו' : מקוש שיבה כו' דלא אינטרדי
 למיחר אלא והתלך שב אל צית משחה גו' דודאי מניחם הניחו שב
 שהוכר לעיל שהיה שם אלא לאשמועינן שהיה שב צמתחו על דבר
 החולה צנימ' הניתן דקא עקרי אילני כו' : וי' מדברא ויאמר
 המלך גו' ממה שאמר הבס גומר עמי צנית משמע שהיה לו עליו
 כבר עוד אחר' צחוך והיינו הפך דשקך אילני כו' ודרים ויאמר כמו
 ויאמר המלך הנס גומ' וכו"ג דרשו פרק בן סורר בצי"ג וי"ן דגבי
 נת : אף הרבונה כו' מרצונה היה אחד מו' קריסי המלך
 המשרתים לו כדכתיב לעיל ואל' למתחז נמי הכא אחד משרטי'
 המלך

חב כף א

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

לואורי דלא משמע רק לשון רבים וצופיה דקרא לגבי יוסף סינה לכחוב לואוריו דמשמע נמי לשון יחיד דרשו מנייה דרמו לגבי בנימין על ב' מקדשים ולגבי יוסף על את' דנ"ה נקרא לואר כמו כמגדל דוד לוארך ווארך כמגדל השן כמו שהואר בנובה של אדם והואו כן המקדש בנובה א"י והואו של יב"ה א"ל בשם שאין כולי דככל עניינם רואוח גם בנימין ככלל אבל רמו להם כסם שאין בו והמקרא מוזכר למעלה שהצטייחם לככלם ברעב וצואת עיניכם רואוח שאני משום אהבם כחשי בנימין רמו שבוואי אין לי לב עליו המצירה כך אין לי לב עליכם רק לגבי כשי המדבר אליכם להשיב לכם והדרם דהבא ימאן מלפנש כשי רש"י צתומם עניינם הרואוח שאני אליכם צומילה ופי המדבר אליכם צלה"ק עב"ל דא"כ למה לא כלל את בנימין עמהם גם כי המילה ולה"ק אינו ראוה סדרבה עכו"ם שהם נימולים ומדברים בלה"ק שהוא לשון עברי : יין ישן שדעית וקניס בו' דהיון הוא העוב שצמיין מוקדם צנונות א"י כדכתיב הרך וגומר גפן ולפי שאין משא"י חמורים הכרתי כ"כ מיון א"ר חזקיהו לוקינס כיעקב דעתם נוח' ממנו לשי ענבם שהם מלונגים וסיון מתתם : תעלא בעירנא בר' ופי' וישאחו ישראל ליוסף ועל ראש המטה היינו שהשך לעמו לל' כפינה כפרס' צתומם והוא מבווא' דכדרי הרא"ש ע"ש ויחר ל' ל' ל' דרם דהבא מהפרס רחם המטה ג"כ על יוסף שהוא היה ראש ומשבו צתומם של יעקב : ר' גרות לא יוכלו בו' מספר י' גרות הם י' איוו שמכרוהו והמשיאם לגרות ע"ד נר לסיס נסמת אדם ואמר כי י' גרות לא יוכלו לכבות לפי שאין טבע לנר שמכבה נר אלא אדרבה מדליקהו ביותר כן נעפה לי ע"ה המצירה עליה לגדולה וכ"ש אחס חשבה לרעה אלקים חשבה עלי לעצבה וגומר :

המלך אלא למדרש א' מן הסריסים שהיו צופיה ענה גם מה לו להזכיר שהיה גבוה מתמיד אמה דבראיהו צעלמא והוא לא היה ידע גובהו אלא שהיה צופיה ענה כשאמרו אהביו ועכו לו עך גבוה בו' : ב' שכבות הללו בו' דככל המקרא לא מנינו לו אלא צ"ה וישנו המים כסוך חמת המלך גומר ואמר אחד חמת מלכו של עולם על שהסתחו לללם כדאמרי לעול וא' של אחרונה שגור להשמיר היהודים וא"ל של אסתר כפרס' ואחד של וסתי דאע"ב דכבר כתיב כסוך חמת המלך מ"מ לא לגמרי כך כדכתיב זכר את וסתי ועד היום שנתלה למן שהיה גורם הריגהה דהוא התן וסתי ממוכן לא סךך חמתו הגמרי : אפשר דכ"ר שנצטער בו' ואיכא מליקת דהא לא דמיא דהוא גבי יעקב כיון דכולן בניו היו אם נתן לאחד מבניו יותר יתקנאו בו אבל הכא כיון דבנימין היה גם אחיו מן האם ולא כן שאר אחיו למה יתקנאו בו כשהוא נותן לו יותר וי"ל כיון דיוסף בא עמה להוויא השנאה צמחיתה כמו ש"ל כשם שאין לבני שאלה בו' לא היה לו להרבות צמתו לבנימין כ"כ ה' הליפות דמתא לא יתלו רבוי המחנה לבנימין צמה שהוא אחיו מן האם אבל יתקנאו לבנימין ויאמרו כי יוסף אהב אוחיו יותר שביטל שלח היה צמחיתו : מילת משורש פ"ר צמה צמה ופרס' שם גם צערוך צטרך כן והרא"ש כתב פ' ושב שמדברי רש"י צומ' משמע שיש הפרש בין מילת שהוא לשון אמר ובין מילת שהוא מלאן מעיל כמו שפרס' צמ"ק גבי איזטלא דמלחא עכ"ד ואינו כן דזהרי פרס' פ' ג"ה איזטלא דמלחא עליה של אמר וקי בן יוחי בו' ע"ש אלא לפי שאוחיו אמר נקי אין עושין אלא החשוב בצגדרי שהוא המעיל בדכתיב כן תלבשה צנות המלך הצחלות מעילים לכך נקרא מילחא : דמו' לו שעתיד בן בו' ר"ל דתמו לו עישהו לו בנימין אחיו מן האם בגדולי כמו שנטע' יוסף משנה למלך ונלכס צלבוט מלכותו כן לעמוד יעשה המלך למרדכי משנה וילא צלבוט מלכות גומ' ופי' אכתי יקטי דלויכא קנאה צמה שנתן לבנימין ג"כ מילת צמ' ולא כן לשאר אחיו ולא נזכר שרמו לו צום וי"ל כמש"ל צמה שנתן לבנימין יותר כיון דהוא אחיו גם מן האם אין כאן קנאה אלא בצגדים שהם מתנות גלוים שהעולם יחסנו שהוא מראה להם שנאה על תכירתו וצגגדים שה' דוגמת התכירה כהנות פס' : במה ציארין היו בו' עיין פרס' דל"ג ליה בו' אבל בכל נוסחות גמרא איחא וכן צב"ר וכי ב' לוארין בו' ע"ש ופרס' שם כי לואריו לשון יחיד הוא כמו צעליו אדוניו אבל לואריו משמע לשון רבים עכ"ל ומפי' הרא"ש דשנינו דקרא קא דרש לגבי בנימין דכתיב לואריו בלשון רבים וה"ל למכתב לוארו לשון יחיד כיון שאינו כינוי בו' אמרו ש"מ לדרשה ולגבי יוסף דכתיב על לוארו וה"ל למכתב לואריו בלשון רבים כיון שהוא כינוי בו' עכ"ל ועוד האריך עיין שם אבל בכל הספר תורה ובגומתים כתיב אכא צנה על לואריו בלשון רבים וכן הביא רש"י הכתיב הזה בצמתיו וע"ק לשירובו דהא מנינו צמיו לוארו בלשון יחיד גבי עשו ויבך על לוארו וע"כ הנראה דהוא לואריו צ"ל לא משמע אלא לשון רבים וכן לוארו צ"ל לא משמע רק לשון יחיד אבל לואריו דכתיב צ"ל וא"ל משמע לשון רבים ומשמע לשון יחיד כמו צעליו והכא צהאי קרא דרישא דקרא לגבי בנימין כתוב

ר"י

הציון אבד לדורו רבא' דריק דה"ל הצדיק נאבד ומדכתיב אבד ולא נאבד דרשינן הגם שהצדיק הולך לניח טולמו הוא מרבית ולא נאבד אלא דורו אבדו ונחיתו שהיה הגיון על דורו והם אבדו המרבית שהיה פסד: כל האומר דבר בשם אומרו וקשה מנ"ל דכל האומר שאני דבר מלך ונלחמו מהמות שהיו רובים להחיות ויגילהו מרדכי ונכתב בשמו כי גולהו היתה לגבי דורו נשכילו אבל דבר אחר שנאמר בשם אומרו לא שמענו שביא גולהו לעולם : מאי דכתיב וכל זה איינו שיה לי מלמד שכל בניו של איתו רשע היו חקוקים על לבו מאי דכתיב וכל זה שלא יתכן שביא לדקדק מזה י' ובשיראה את מרדכי היה אומר וכל זה אינו שיה וליך לדקדק מזה שיה פטיטה דקרא שעכשי ססיפר האן לואריו נבדו ואשר זמנה אסתר אוחיו למשנה על זה אמר וכל זה אינו שיה לי ובגמרא אמר כשנראה את מרדכי היה אומר וכל זה אינו שיה לי דמשמע שכל פעם שהיה איתו וכל זה אינו שיה זה ונראה דקושיו לבעל הגמרא מ"ד וכל זה אינו שיה בכל עם אשר אפי' הוא' שהם עכשיו כשסיפר לואריו ולאשתו כבוד ערשיו א' וכל זה אינו שיה זה מאי בכל אשר אפי' רואה שהרי כיון שגמריה ראשונה אשר ראהו לא היה לו עושר א"כ שוב אינו שיה לו כל זמן שצדדיק קיים ומדקאמר בכל עם אשר אפי' רואה משמע שבאותה עת הראיהו נכבד לא היה לו ולאשת עת הראיהו שיה לו ויכן שפעם א' ראהו ולא היה לו אך חזר וראה לו כשי צבעת ראייה האחרת לא יראה לו ועוד מאלה שכתב דיוורו ופיסורו עם אוחיו ואשחו שלא היתה עת הראיה שיה לו עושר ולמה יספר עכשיו שלא צוין הראיה מה שהיה עובר בה מן הראיה וכן ה"ל וכו' אינו שיה ממש שחייתו למרדכי יוסב כשער המלך ליה דרשו שכל עם שהיה רואה את מרדכי היה אומר וכו' אינו

אינו

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

ונראה
 דהיינו
 לקמן
 המגילה
 המגילה
 המגילה
 המגילה
 המגילה

רבי נתן יאמר צה"ס צפספוס ול"ג אחר לו והכי פירוש' סדר ונראה
 המקראות כך הוא : וקבל הירודים את אשר יהיה לעשות
 וגואר ואת אשר קצו מרדכי אליהם כי הניח בן המדחא האגני
 לזר כל היהודים חזק על היהודים לאדם וצנזאה לפני המלך
 וגומר מרדכי קצו עליהם שעשו פורים כי הניח בן לאדם ומה
 שצדקה אסרה לפני המלך להחמין לו עליהם כל זה יאמרו בכל
 סנה וסנה : עם הספר שפסא העגילה כחזנה לסינה צפספ
 קריאה : כאמתה של תורה כס"ח עמו : שראש הלה למש'
 מסיני : דברי הצומות וועקתם ומאמר אסתר קיים כך
 פמוכין המקראות : שפירשו ממנו סנהדרין לשי בטל מן
 התורה ונגנס לשרה : מעיקרא בימי כורס כפעלה ורזנבל מן
 הגולה ומרדכי עמו ויענו בספר עזרא מנוהו לאחר ד' אבסי :
 ולבסוף כשגמו מנין שני לאחר כשננה בית בספר עזרא כ"ד סנה
 בין מנין ראשון למנין שני ימי כורס ולחשורו ו' סניס של דרוס
 האחרון ולפי שפספ מרדכי שר בינתיים ירד מחשיניהו אלל הכמי' :
 מהרש"א זו תורה ובה"א כי נר וגו' כי דרוס מן דלפי
 פשטו ה"ל למכנה היה אור כמו היה אור במסכות'
 וע"כ דרוס היתה אורה זו תורה שנקראת בלבן נקבה בכ"מ ויש
 לבון צדקס הזה כי היתה נקבה צעון כמו לימוד הקור' ובמעשה
 שכן סמיות וזה אורה היא עדות לישראל כמ"ס ואת עדות אחר
 לחן וגו' ויש גם צמח"א ססס אות ועדות לישראל כמ"ס התפרשי'
 והס סלכה הסנה שאל' זה בני וביניכם וכן החפלין דכתיב זהו
 וסני לאות על ירך וגו' ולכן גזר המן על אלו ביוחר כפרס"י לפי
 שהן עדותן של ישראל וכשנצטלה גורחו חורו אלו עדות לופסן
 אורה זו תורה כמ"ס לעיל ומהמה זו ו"ט שהיא ויס שניה כמ"ס
 שחורו מאכל ל"ט ושון זו מילה שחורו לה כמ"ס ורזים מעמי
 הארץ מחיהד"ו דהיינו המלה צדריה מילה ויקר זו תפלין שהיא
 כגודן של ישראל ע"ס כי סס ה' נקרא עליך וירלו מן שחורו לזה
 כמ"ס כי נפל סת מרדכי וגו' : מ"ש רבולוה"ו כ"ר אלה הפרס
 דמוכתיב ואת עשרת בני המן יתלו וגומר וכתיב ותלו אורה ואת
 בניו על העץ משמע ליה דעל עץ אחד צפספ אחד נקלו וילאו
 נשמתן צבת אחת ולא צבה אחר זה ומדחשיב לכו כהאי קרא כסדרן
 זה אחר זה לא האמר שכן נקלו צבה אחר זה לכן לר"ך למתרינהו
 בנישימה אחת לרמוז טיילה כשמתן צבת אחת דבנ"א נקלו ולא
 נכהנו הכא כסדר היה זה אחר זה אלא שנקלו בעץ אחד
 פעשה המן של חמסות אנה כדמסיק דכלהו צבת וקיסא
 אודקפו כסדרן זה חסח זה כמפורס צדריס דחשיב להו כסדר
 הכתוב מלתה מפרשנהא עד וינח וד"ד זה אמרו
 בירושלמי ח"ס בריס דפא ואת כסוף דפא ס' ויהיו כלס ככתביס
 חסח ח"ס לבוריה כי כלס ח' צפ"א נקלו כלס ועד"ו אחר נמי
 דו"ו ריוותא צד"ך למסתחה בזקיפא במורדיא דלבר"ר
 צבר"ו שס הסדר ומורדיא היל ען דחוקיס צו הספיני מן האנניס
 והצכסוליס וכעין זה פי' הערוך ה"ג הכא ה"ק שר"ך למתח
 ו' דוחסא בעץ פשוט ואר"ן זקיפא ותלייה שעשו מעץ דויתא

בתוך * הששון אר"א זו מילה ובה"א * שש אנכי על
 אמרתך * ויקר אלו תפלין ובה"א * וראו כל עמי הארץ
 כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ותניא ר' אלעזר אומר
 אלו תפלין שבראש * ואת פרשנהא ואת דלפן גומר
 עשרת בני המן א"ר היא רמן יפו עשרת בני המן
 ועשרת בעי' למתרינהו בנישימה אחת מ"ט דכולהו כהרי
 הדדי נפקא נשמתיהו * א"ר יונה א"ר וירא וא"ר ריוותא
 צד"ך למסתחה בזקיפא (במורדי' דלברות) מאי טעמא
 דכלהו כהדא זקיפא אורקיפו א"ר חנינא בר פפא דרש
 רבי שילא איש כפר המרתא כל השירות כולן נכתבות
 אריה על גבי לבנה ולבנה ע"ג אריה חוץ משירה זו
 ומלכי כנען שהיא אריה ע"ג אריה ולבנה ע"ג לבנה
 מ"ט א"ר אבהו מפני שלא היתה תקומה למפלתן של
 רשעים * ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הכירה
 הרגו היהודים * אמר רבי אלעזר מלמד שבא מלאך
 וסטרעו על פיו וכבואה לפני המלך אמר עם הספר אמר
 אמרה מיביע ליה אמר רב נתן יאמר בפה מה שכתוב
 בספר * דברי שלום ואמת אמר רבי תנחום א"ר אסי
 ואמרי לה רבי חייא בר אבא אמר רבי אסי מלמד
 שצריכה שרטוט כאמתה של תורה ומאמר אסתר קיים
 דברי הפורים האלה מאמר אסתר אין דברי הצומות
 וועקתם לא אמר רבי יצחק בר אמי ה"ק דברי הצומות
 וועקתם ומאמר אסתר קיים דברי הפורים האלה * כי
 מרדכי היהודי משנה למלך אחשוורוש גומר ורצוי לרוב
 אחיו תנא רב יוסף לרוב אחיו ולא לכל אחיו מלמד
 שפירשו ממנו שקצת סנהדרין * וא"ר יוסף גדול תלמוד
 תורה שהצלת נפשות דאלו מעיקרא קא חשיב למרדכי
 ע"כ בתר ארבעה ולבסוף בתר ה' מעיקרא כתיב * אשר באו
 ע"כ עם ורובבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי כלשן
 ע"כ ולבסוף כתיב * הבאים עם ורובבל ישוע נחמיה עזריה
 דעמיה נחמני מרדכי כלשן :

אורה זו תורה סגור עליהם המן שלא לעסוק בצורה : זה יום
 טוב קיימו עליהם ימים טובים : זו מילה טעל כל אלה
 גזר : אמרתך זו מילה סגורה כמאמר ולא נדבור סגול' ויאמר
 אליהם אל אברהם ואתה את צדריה תמור ומלנו שמת דוד
 עליה ואמר שירה למלח על המנינה כשהיה באל לבית המרחץ
 והיא עלנו ערוס בלא מלוח בלא צדיות ובלא תפילין כיון שסאסכל
 צמילה שמה נמסכת מנהוג : עשרת בני המן ועשרת הוכרת
 שמוחן וחזנה הסמוכה לחמיהם כלומר עשרת נפלו כאחד :
 זקיפא פורק"א בלע"ו צעץ אחד זה למטה מזה : אריה על גבי
 לבנה אריה הוא הכתב לבנה הוא החלק שהיה רחב מן הכתב
 כפלים והאיות חזי לבנה הוא : שלא תהא תקומה שלא יהא
 מקום רחב להרמוז לעדו חמיו : מלמד שבא מלאך וסטרעו
 שהרי החיל לדבר בלשון כעס ושופו אמר מה שלאתך : ה"ג אמר

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה עט

טסקא דונבילא ומלא טסקא רפלפלי אריכתא אמר
אכיי השתא אמר מר אנא שדרית ליה חוליא ואיהו
שדר לי הורפא אמר אכיי כי נפקי מבי מר וואי שבננא
וכי מטאי לרתם קרברו לי שיחון צעי שיחון מיני קדר'
ואבלי ברוזן שחון פלונין וצעא רבישולא בתראה קרו
ליה צלי קדר' וצעאו למכסיה לצעא בתרא אמר אכיי
היינו ראברי אינשי כפון עניא ולא ידע אי כפון אי לא
כפון אי נמי רוחא לבסומי שכיחא' אכיי בר אבין רוב
חנינא בר אבין מחלפי סעודתיהו להרדי' אמר רבא
מחייב אינשי לבסומי גפשיה בפורי'א עד ולא ידע בין
ברוך מרדכי לאירור המן רבה ורבי זירא עברו סעודת
פורים כרדי הרדי בתר דאיבסום קם רבה ושמי' לרבי
זירא לכרז כי פנת מינה חמרא בעא רחמים עליה
ואחיי'ה'לשנה אחרת א"ל ליחי מר ונעביר סעודת פורים
כרדי הרדי א"ל לא כל שעתא ושעתא מיתהרש ניסא :
מנות מיני מעדנים : ב' מנות לאח' דכהני ומסלות מנות ז'
מנות לארס אחד : ומהנות לאכוינים ב' מתנות לב'
בני ארס די לכל אחד ואחד מהנה אח' דהא אכוינים נמי חרתי
משמע : תילתא שליטי לנטן : טסקא רקשבי שק מלא חמרים :
ראבישוניא סתויבשו סתמיס בתור בעורן כרמל וקמח שלהס
מחוק לעולם : א"ל אכיי לרנא השחא אמ'מרי עכשו יאמר מרי
עליך : אי חקלאה וכי' הסל סתיה רגיל להליך בעורנו זן כפר
ומאכיל לבהמהו לא יוריד עתה מראשו כך אתה נעשית מלך
וראש צושמבדיתא וחינך זולת לו לא דברים המלוים לכל : חוליא
מחיקס : כי נפקי מבי' מר כסילאחי מנות ארוני רבה לילך לנית
מרי בר מר הייתי שבע : צעי קערות של מיני מאכל : למכסיה
הייתי חפץ לכוס הקערה אחרונה כל אגולה שלא כדרכה נקרא
כוסס : רוחא לבסימא שכיחא רוחא מניו לדבר התהוק בחוך
המעיס : מחלפי זה אוכל עם זה צפורים של שנה זו וצנטיה
סוגד מחר עמו : לאבסומי להסתכר ציון : ראביסום וסתכרו :
מהרש"א שרר ליה אטמא בו' שלא ליה קיימת בנו
ובשלוח מנות פרש"י דהא תרי מנות איכא כולי
ע"ס פירושו אינו תבורר ומאי אשמעינן בך ה' ודאי לאעמא
דעגלא וגרסא דחמרא ז' מנות הן ונה'א לקיים כל טוסמ הגמרות
שלקנינו דמייא נמי סופא דקרא ומתנות לאכוינים ומזום דמנה
מחצ'ע כל דכו ולכן בעי קרי לאת אחד אבל מהנה צעי שיטור
נתינה כדאמרי' בזמנה דוכתי'ן וסגי לאיס אחד מהנה אחת ומסוס
דקלא לו ז' מנות אטמא דעגלא וגרסא דחמרא סהס גדולות
כשיטור נתינה אמר דכהך מנות גדולת עמי משיעור מנות קיימת
גם כן ומתנות לאכוינים כשיטור נתינה לר' אושעיא ולבני ציור
זה שדקיק לומר וקיימת צו ולא קאתר וקיימת צי דר"ל וקיימת
בנו לפי' א'סוס סתי מהנות ומלת לאכוינים יש צו רמו' לאכוינים
דיוצאים צו' מתנות לאכ' וצנוס : אי חקלאה מלכא בו'דיקולא
בו' לפי הדקדק סתתננו לעיל דדרך לשלוח מנה יסא כל דא דקד'
רישום

ואז שנתלה למעלה מכולן נעץ ההוא כמפורש בתרגום וכו' ארוכה
בו מלתעל' למטה שבעך אחד ארוך היו נחלו כלם מוחיא שלמעלה
זה תחת זה עד פתמחא שנתלה למטה מכולם : שלא תהא
תקימה בו' עיין במרדכי ובר"ן בזה צנס ר"ת וסורה האינו נמי
כן היא שיש בה נמי תשל'ן דנתיב מראס פטרות וגו' ודס עבדיו
יקום וגומר : וסתמרו בו' כנראה מפרש"י ממה שא"ל מה שלחקך
צטוף ממשע שהתחיל לדבר בעצם ואין הכרח כ"כ וע"ל ממה
שהיה חושב למספר ההרובי' ה' מלכות ועשרה בני המן בשושן זולת
צטוף מדינות מה עשו ומשע דהרבה היו צעינו וכעס ע"כ :
ומאמר אחרת קיים וגו' רברי הצומות לא בו' לפי פאועו
מאחר אחרת היינו מאמרה למחמים לקיים ימי הסודים ולפי שלא
היכיר מאמרה בך אלא ותכננו אסתר וגו' והיינו דאמרינן לעיל
שלחה להס אסתר קצטוי לדודת ותי' קאתרי דמאמר אסתר
היינו שאמרה למלך לבעל מחשבות המן הוא קיים דברי הפורים
והא' מהמה וכי מאמר אסתר למלך בלמוד עשתה זאת ולא דברי
הצומות ומשי קאושעל דכן הוא דהא הוא גרמו זה המקר' מתובר
למעלה דברי הצומות ועקמס ומאמר אסתר קיים וגו' מעיקרא
בחיוב אשר באו בו' עיין פרש"י וז"ל סבז כנראה מרדכי או
שיתבעל ציון בית המקד' צימי כורס כמפורש בס' עורא חור לשושן
צימי אסתר וסבז א"כ ע"ה עיין ל"א צימי כורס סננה הנית
דהיינו ביאה שנייה דקאתר ולבסוף כתיב הציאס זרובבל וגומר
כמפורש בספר נחמיה ומיהו אי' סברא דקנאו כולוה דמשיב דבאו
עם זרובבל וגומר מעיקרא עלו וסבז חומר לסוסן וסבז עלו שנית
כדכתיב צנחמיה הציאס עם זרובבל וגומר ויס לבעב דודלי ז'
ההכנזים חיורי צנחמיה ראשונה אלא משום דסנה צצטוף שני
למסבז מרדכי בתר ה' הוא רמז גדול ח"ת כולי :

הר"י גדול ח"ת תהלה נפשות וכו' חיתה שלא ידע זה מרדכי לרוב
אחיו ולא לכל אחיו דדריס רב יוסף צויה ה'י שנהיו עוסק
בת"ת היה רמז לכל אחיו הסנהדרין ועכשו צעיסל ח"ת ויהי עוסק בהלל
כפשות היה רמז לרוב אחיו כלכד שפירושו ממנו מקח' הסנהדרין וי"ל דילמא
הסנהדרין היו מתגינים יותר ח"ת תהלה נפשות אבל מני' דמשמיס
הסנינו על ימיהו לזה הציאס היתה מהקבלה דמעיקרא חבי' למרדכי בתר ד'
ולבסוף בתר ה' : גדול ח"ת מהלל נפשות וקסב ודא ק"ל דמבעלין תעלה
לנרי דמיס וכ"ס תהלה נפשות ומיניו שח"ת נדהה חסי תעלה ודכי
אחרי' הכא גדול ח"ת תהלה נפשות וי"ל דהי' מיניו ח"ת ודמיס חינו נדהה
מניי תהלה כ"ס בחוס' תכנת ברכות ומרדכי היה עוסק בת"ת דמיס
ללמוד את בני ישראל תורה וכן גדול ח"ת יותר מהלל נפשות :

בו' ומתנות לאכוינים תני רב יוסף ומשלוח מנות איש
לרעהו ב' מנות לארס אחד ומתנות לאכויני'
ב' מתנות לב' בני ארס רבי יהודה הנשיא שלא ליה לר'
אושעיא אטמא רעגלא תילתא ותלתא גרבי דחמרא
שלא ליה קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות איש לרעהו
ומתנות לאכוינים רביה שרר ליה למרי בר מר בירא
ראבי מליא טסקא דקישבי ומלי צנא דקמח' ראבישוניא'
א"ל אכיי השתא אמר מר א"ל חקלאה מלכא ליהוי
דיקולא מצנאריה לא נחית הרך שרף ליה אירו מלא

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

דעוהו כמ"ס חים לרעוה והוא שלח מלא עסקא כו' ומלא כסא כו'
 קאמר דרך דדיות' דאין דרך נכדסה לשלוח מנה גדולה כו' אלא
 דרך הקלה הוא לשלוח מנה גדולה בתוך דיקולה ועסקא הוא כעין
 דיקולה כמו שפי' הערוך וכו' שדר ליה איהו מלא עסקא דוגגדילא
 מלא כסא כו' זאוקן כלס חור ושלח לו אלו הדברים ואמר אביו
 דרך דדיותא כי שלח לו מרי שהוא דבר הפך ממה ששלח לו רצה
 דאיהו שלח לו דבר מחוק לחוך ומרי שלח לו דבר חריף ומר כשמו
 מרי ואמר עוד בדרך דדיותא כי מפיק מבי מר כו' ואכלי ב'י'
 שיתין פלוגי ב'י' פירוש שיתין חזירות כפי' הערוך אההיא דפרק
 י"ה אהדרוהו פלוגי ולפי כו' וקאמר ובעי ל' למיכס צעי אבחרה
 כו' י"ל בדרך דדיותא שהקדמה וצ"ל גם כן בעית מדרגה האכל
 כעין כשפירש עשה האומנין ע"י בליעל לוקר לזרות משנות ושפיר
 קאמר למיכס ולאוכלה תמיס : מהלפי סעודה דידו כו' עיין
 פרס"י ולא ידענא מאי אשמענין זיה והוא נראה לפרס דתת
 פורים קמיירי אלה ה"ק דזיה היו מקיימין ל"א משלות מנות שיה
 שולח סעודתו לזה וזה לזה : בין אר"ה בין לברוך מרדכי ב'י'ם
 לפרס ע"פ מ"ס י"ב דליק ורע לו בעולם הוא פאינו לדיק גמור
 כדי שיקבל נוסח בנב"ה ויש רשע וטוב לו בנב"ה ורשע שאינו
 גמור כדי לטורדו בעולם הבא אבל יש לדיק גמור שזכה לפני
 שלמות לכלול בנב"ה בנב"ה והקדן קיימת לו בעולם הבא כמו
 תרדכי בזכה לכל הגדולה גם בנב"ה וכן בספך ברשע גמור שאינו
 לו זכות כלל כמו המן שהיה מורע עמלק ועשו שאבד גם עוה"ו
 וע"י אחר לחייב לבטומי בצריח ל"ב עד דלא ידע כו' היינו
 שאינו נוחץ לבו להבזין מדרגה גדולה שיש בין ארור המן שהיה
 רשע גמור ואבד שיה עולמות לבין ברוך מרדכי שהיה לדיק גמור
 שזכה לשתי עולמות : שהשיה לרבי זירא כו' דבר תמוה הוא
 לפרשו כפסגיה ונראה דר"ל כעין שפתייה דאגזריה ממרא וכפיה
 לשחות יותר מדאי עד שפלה ונתנה למוח ולכך נקטיה צלשון
 שחושב דשחיתיה היין נקרא ע"ה בגרון מקום שפתייה כמ"ס ממלא
 גרוגס של ח"י חין וקאמר דהשפלה עליו מלא ימות מחלי זה עד
 שנקרפא וחי ולימננו במקרא ובתלמוד לשון חי מלשון רפואה
דרי"ך מחלפי סעודה דדיותא פרס"י זה אכיל גם זה כפירוש של סנה או
 וכשיה סועד הכור עמו כו' וקסה טובא מי דחקו לרס"י לפרס
 כן ולהולא הדבר משפשו שהיה שלח את סעודתו וזה שלח סעודה ולא
 עוד אלא שפרס"י לא קיימו שניהם ומשלוח מוחין רק האחד מקיים ענה זו
 והאחד לשנה האחרת : וי"ל דבוקסה לרס"י דלאי כפסגיה מה מלימדו כהא
 דמחלפי סעודה דדיותא כי אין לך משלוח מנות גדול מזה ומה לנו אם נשאר
 צניותי הדבה אז מעט או אם נאכל ממה ששלח לנו הכור לכך פרס"י שהיה זה
 אוכל עם כו' וזיכור הענין לפ"ד הוא שלח היה להם מה שיאכלו
 צניותי ומה ששלחו למכריהם והיה רוצים לקיים מצוות משלוח מנות לכך
 עשו הנשאל כי בשנה זו האחד היה מסיפק לחם ומזון לתנשיל מעור
 מספקין לו ולחברו והיה מביט ושלח לחברו בתורת ומשלוח מנות לרעהו
 וזכרו לאחר שזכה בנתינתו והיה הוא שלח חומר ושלחה לחברו האחד אשר
 שלחה לו ויקיים הוא ב"כ משלוח מנה לרעהו ואח"כ יושבים שניהם על
 שלחן ח' בניה האחד ואוכלים יחד ושניהם סעודה פורים ולתשובת השנה
 האחרת היה השני ילחוחו ויעשה סעודה בהפסקת לשניהם ושלחה
 לחברו ויש מורים בזה"ל מלכות מנות וזכה בה ואח"כ חזר חזירו לשלח לו
 במלכות מנות ואוכלים שניהם בניינו של בעל הסעודה וי"ס מחלפי
 סעודה דדיותא כל אחד ענה ח' להודיע כל ח' הנשאל ח' משלוח הנשאל

סעודה ומגילה ל'י' שנים ומקיימין כל ח' חלח משלוח מנות לרעהו כו' כו'
אמר רב ואיתימא רב יצחק בר שמואל בר מרתא כו' מרתא כו'
 גדול תלמודי חודה יותר מבנין בה"מ שכל זמן ע"ב
 שהיה ברוך בן גרייה קיים לא הניחו עורא ועלה אמר
 רבה בר בר חנה אמר רבי יצחק בר שמואל בר מרתא
 משמיה דרב גרול ת"ת דתר מבנינו אב ואם שכל אותן
 שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נעשו עליהם
 רא"ר היא בר אבא אמר רבי יוחנן למה נמנו שנותיו
 של ישמעאל כדרי ליהס ברוך שנותיו של יעקב דתני' ואלה רב"ל
 שני היו ישמעאל מאת שנה ושלושים שנה ושבע שנים
 כמה קשיש ישמעאל מצחק י"ד שנים דכתיב *ואברם
 בן שמונים שנה ושש שנים בלדת הגר את ישמעאל
 וכתיב *ואברם בן מאת שנה כרולד לו את יצחק בנו
 וכתיב *ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם בר כמה היה
 ישמעאל כשנולד יעקב בר ע"ד כמה פיישן משינה ס"ג
 ותניא בן ס"ג שנים היק יעקב אבינו בשעה שנתברך
 מאביו ובאותו פרק מת ישמעאל דכתיב וירא עשו כי
 ברך יצחק את יעקב וישמע יעקב אל אביו ונ"י וירא עשו
 כי רעות בנות כען ונ"י וילך עשו אל ישמעאל ויקח את
 מחלת בת ישמעאל ונ"י ממשמע שנאמר מחלת בת
 ישמעאל אינו ידוע שהיא אחות נביות אלא מלבד
 שקרשה ישמעאל אביה ומת והשיאה נביות אחיה וי"ד
 דדה בבית לבן עד דאיהלוד יוסף הא ע"ז וכתיב *ויוסף
 בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה מלך מצרים הא ק"ו
 וז' רשבא רב' רכפנא דא קמ"ז וכתיב *ויאמר פרעה
 אל יעקב כמה ימי שני חיך ויאמר יעקב אל פרעה ימי
 שני מנורי ה"ל שנה' ודא קמ"ז היינו אלא ש"מ י"ד שני
 דדה בבית עבר לא חשיב לרוי' תניא נמי הכי יעקב
 אבינו היה מוטמן בבית עבר ומשמש י"ד שנה ולאחר
 ירידתו של יעקב לארם נדרים ב' שנים מת עבר יצא
 משם ובא לו לארם נדרים נמצא כשעמר על הבאר בן
 ע"ז שנים ומנא לן דלא איענש יעקב אבינו דתניא יוסף
 פירש מאביו שלא רארו כ"ב שנה כשם שפירש יעקב
 מאביו כ"ב שנה יעקב ל"ז היוין אלא ש"מ י"ד רבית
 עבר לא חשיב לרוי' סוף סוף רבית לכך כו' היוין אלא
 משום ראיהתיהו ב' שנים באורה רחמי' יצא מארם נדרי'
 ובא לו לסכות ועשה שם י"ח חדש שנאמר *ועקב נסע
 סכתה ויבן לו בית בימי החורף ולמקבהו עשה סוכה קיץ רב"ל
 ובב"י אל עשה ו' חדשי והקריב זבחי' לאלוהו אביו יצחק :
 שכל זמן שברוך בן גרייה קיים לא הניחו עורא ועלה
 כי יש לך לתמוה למה לא עלה עורא עם זרובבל צימי
 כורם עד הכנה סו' של דרוש האחרון ולאחר שנה כל הביט כמו
 שכתוב בעורא ויפא וירוסלים צדקס סה' הוא הכנה סו' לתוך
 ומ"ל הוא שהיה לומד תורה מפני ברוך בן גרייה צדכל (וברוך
 לא עלה מצבל ומת סס בתוך השנים הללו ודאגורו לגיל ברוך)
 תנצנא

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה פ

נחנצא בשנת ז' לדרוים בצבל היה מחנצא וטולה ספרי' בירושלי' :
 יעקב למד תורה בבית עבר י"ד שנה כשפירש מחנצא ללכת
 לחרן ולא נעגם עליהם על כבוד אביו ובשאר השנים שבספיקה
 בבית לרן ודברך לנו כדמפרש ואויל : למה נבטנו שנותיו
 של ישמעאל מה לנו למנות לשמות של העמים ליחס זהה
 שנתו של יעקב על ידי מין שנתו של ישמעאל או למדין בזה
 פרק בשנת יעקב עבר עליו כל הקדוה והמולאו אורו ומהו אלו
 למדין ששנים בבית עבר י"ד שנה כי"ד אברהם בן פ"ו שנים
 כשולד ישמעאל וכשולד יצחק היה אברהם בן ק' שנה הרי (אלו)
 היו ישמעאל י"ד שנה ויחזיק ויחזק בן פ' שנה בלדת אוחם הרי
 לישמעאל ע"ד שנה כמה שנים פייסן משנת ישמעאל ס"ג נחלא
 שהיה יעקב כשמת ישמעאל בן ס"ג : ויתניא נמי הכי היה יעקב
 כשנחצרך מילתק אביו בן ס"ג שנה ואורו פרק מת ישמעאל ותיניא
 משמע שנאמר וגומר מלמד שקדשה ישמעאל אביה לעשו ומת
 והשיאה נביות אחיה ו"ד שנה היה יעקב בבית לרן עד דאחיילד
 יוסף דכתיב עבדך ו"ד שנה בתיב בנותך וכשולד יוסף שלמו
 ימי עבוד' הנבנח שנא' ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו' ומשם
 ולמשלה עבר אורו בשכר הנקדוה והטולדות הרי ע"ו שנה היו
 ליעקב כשולד יוסף וכתיב ויוסף בן ל' שנה וגומר נחלא יעקב
 בן ק"ו שנה כשהיה יוסף בן שלשים שנה ונ' מה יעקב סוב בארץ
 כנען שלא ירד למצרים שבע של שנותו וחרין דכפא כדכתיב כי זה
 שתיים הרעב צרע צרע הארץ וגומר הא בן ק"ו היה יעקב כשירד
 למצרים וקרא כתיב ק"ל שנה ש"מ דמיטלא יעקב מבית אביו לא
 הלך לבית לרן עד י"ד שנה : ואלון השנים שהיה עומד בבית
 עבר לא מתיב להו ל"ג הכא עד לקנין עבר מח לאמר ירדתו
 של יעקב לארס נהרים וצא לבית לרן (ועמד סס) ז' שנה לא
 נחצוב שנתיו של עבר נחלא שהם כלים בשניה יעקב בן ע' וט'
 שנה והיינו שתי שנים משבא לבית לרן כשהשנוב ו"ד שנים שמיים
 בבית עבר : ויאל תמש יאל יעקב מבית עבר שתי שנים לפני
 מיתקו של עבר נחלא כשעתד על הצאר בן שבעים וסבעה שנה
 היה ה"ג ומנא לן דלא נעגם עליוהו דתני נחלא יוסף כשפי' מאביו
 שלא ראהו כ"ג שנה כננר כ"ג שנה שפי' יעקב שלא כיבד את אביו
 והת' זבל על יוסף כ"ג שנה : כי"ד בן ו"ו שנה היה יוסף כשפירש
 מיעקב וכשחלך על מצרים ה"ד ב' שנה ויוסף בן ל' שנה בעמדו
 לפני פרעה הרי י"ג ו' דשבעא וחרתין דכפא הרי כ"ג שנתכסה
 יוסף מאביו יעקב : והא טובא הוו הגך דשיר' יעקב מאביו כ' בבית
 לרן ו"ד בבית עבר אלמא ש"מ ארביסר דהוה בבית עבר לא קא
 תשיב להו ליעגם עליה א"ה צרי להו טובא ואין כאן אלא כ' בבית
 לרן : אישתייה ב' שנין באורחא צטובו מארס נהרים לבא
 אל יצחק אביו : ויבן לו בית בימי החורף עשה סוכות שזמיות
 הקיץ ז"ש שני ימות הקיץ הרי י"ח חדשים בבית אל עשה ו'
 חדשים כשילא משכס שנאמר קום עלה בית אל וצ' שם :
מהרש"א שברוך בן נריה קיים בו' עיין פרש"י וק"ק
 דברוך גופיה למה לא עלה או עס זרובצל ורש"י

הקורא למפרע פרק שני מגילה פא

תוקפו של אשורוש ומאן דאמי מאיש יהודי תוקפו של מרדכי ומאן דאמר מאחר הדברים האלה תוקפו של המן' ומאן דאמר בכלילה הוא תוקפו של נס' רב הונא אמ' מדבא ומה ראו כל ככה ומה הגיע אליהם מאן דאמי' כולה מה ראה אשורוש שגשגמש בכלים של בית המקדש על ככה משום דחשיב שבעים שנין ולא איפרוק ומה הגיע אליהם דקמל ושת' ומאן דאמר מאיש יהודי מה ראה מ' רכי דאיקני בהמן על ככה דשוי נפשיה ע' עכו"ם ומה הגיע אליהם דאתרחיש ניסא ומאן דאמר מאחר הדברוי' אלא מה ראה המן שנתקנא בכל היהודים על ככה משום דמרדכי לא יברעי ולא ישתחיה ומה הגיע אליהם ותלו אותו ואת בניו על העץ ומאן דאמר בכלילה הוא מה ראה אשורוש להביא את ספר הוכרונת על ככה דומנתיה אסתר להמן כהדיה ומה הגיע אליהם דאתרחיש ניסא' אסר רבי אבא בריה דרבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן אלמלא נשתייר במערה שעמד בה משה ואליהו במלא נקב מחט שקות לא היו יכולין לעמוד מפני האורה דכתיב 'כי לא יראני האדם ורו' ואמר רבי אבא בריה דרבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן מאי דכתיב 'ועליהם ככל הרברים מלמד שהראה הקב"ה למשה בסני דקדוקין תורה ודקדוקין סופרים ומה ששפרים עתידים לחדש ומאי ניהו מקרא מגילה :

הפקול' י"א סתם זכר צמר גפן עקרא שקול' דהכי לה' הוכירו לפניו את חילי הארץ : דהכי לה' בבור שמי כיפיה דקרא בהדרת קודם : ומה ראו לומר גאולה בשביעית ולא תמלאוהי : מתוך שעתידים ליגאל בשביעית שנוע סני דוד כל בני חלוק משאר שנים כדאמרין בפרק חלק שנה ראשונה רענ ולא רענוכי' עד ובשביעית מתלמדת וצומאלי שבועות בן דוד כל : אתחלתא בגאולה היא ואפי"ג דהאי בגולה לאו בגולה דגלות היא לא שיגאלנו מן הגלות בגלות עלינו תמיד דהא ברבית קצין וננין ירושלים ולתם דוד יש לכל אתח ואסת ברבית לעגמה לגד מגאולה ו' אפי"ה כיון דהס בגולה עליה קבעה שבועות : שבור ורוע רשע אלו התיקוין את הגזנאה ומפקיעין את העזרים וממילא דנתפקיעו שערים כתיב דכתיב דהיה פרשתא יארז במשך כהריה בטוכו ויארז לחטוף עני וכי הליסטוס אורז את העני והלא את העשיר הוא אורז אלא דנתפקיעו שערים הכתוב מדבר שרוב דערה לעניים הוא וקא צני דוד רחמי עליה דמילתא שבור ורוע רשע וכן שובע צעולם וצנך ורובו סגורה ורע חדרות רשעו כל המלא וזה סתיה דנעמו להיות רשע כסתדרום רשעו לא המלא עוולה שלא הספיק לעשות' : בפרשה חשיעית אמרה וי"ח כתיובת היא אשרי ולמה רגשו גוים תרוי' פרשתא היא : ופריכס תשאו ליצמי ישראל כי קרבו לבא אלמא קיבוץ גלוות צנת ברבית השנים הוא : וכיון שנתקבצו הגלוות נעשה דין ברשעים קודם שתיישבו

זרוסלים שנאמר ואסירה כל בדיריך וע"י כן ואסירה שופטיך כדראשונה ויוטליך ככתמלה כמו לשבער ליון דמשפט חפדה וסניה דצדקה לכו סמכה לקיבוץ גלוות ואסירה שופטיכו ודקנו דמשפט : כלו המינין סמכה תלמינין דנת מהה סתיה מן השמים לכך סמכו לה ברבית המינין : עובדי' ה' אלו המינין וסביר שופטים היינו זדים כדאמרין שופטים אלו המורדן : אחר ישובו בני ישראל אחר יבנונו לנית המקדש ונקשו הקב"ה ואת דוד מלכס : זובח תודה אחר זביחה תן הודאה : וירד מעשות החגגות והעולה וכו' מהל מילתא היא חף הודאה עבודה של מקום היא : אסור לספר בקביעות דרכה : למי שיכול ואלו מי שיכול לספר את כולו לפיכך אין נראה לספר מדעתו אלא מה שהקנו חכמים : היסופר כי ארבר הכי דרים ליה היסופר שנתו כולו כי ארצה לו דברי שנת אלו אחר אלו לעשות כך כי יזולע : סמא דכולה משתוקא מנמר לה הסמינין היא השתיקה שלא להרנות דברים והיינו לך דומיה הפלה : מלה בסלע משתוקא בחריו אס חרזה לקנות הדבור צלעל חקיה השתיקה בשמים : כל תוקף לקיים איגרת המורים על חוקף הקפיד להזכיר : תוקפו של אשורוש ומתמלתה היא מדברת בתוקפו עד סופו : ומה ראו על ככה המגלה נכתבה ונקראת להודיע לדורות מה ראו צלותו הויזן שעשו מה שעשו ומפרט על ככה עשו ולפרט מה הגיע על העושים : במערה שעמד בה משה ואליהו כשהעביר הקב"ה את כבודו עליו ולפינו עני' ושמתיך בנקרת האור ואליוהי חף הוא עמד בליתו מערה ועבר הקב"ה לפניו עני' וישא עם אל המערה ולאמר לא והעמדת ביה וכו' והנה עני' בפרש סדקית מחמת שלנו סקיא קטנה ותופרים צה סדקי בגדים ויש מחמת אמרת סתיה גסה שזופרין צה הסקין ונקראת מחמת של סקאין' אלמלא נשתייר צה נקב כפי מחמת כססך הקב"ה כמו שנאמר ושבותי כפי עליך עד עברי' דקדוקין תור' ריבויי אחין וגמין ומיעוטין אכין ורקין : דקדוקין סופרים שדקדוקי האחרונים מלשון משנת הראשונים : **תוספות** ודוד כי אמרה בפרשה חשיעית אמרה פירש הקוע' וי"א צ' לויכ' אלא ה' תמוזים עד התם אשרי האיש ולמה רגשו גוים תרוי' יניהו יקשיא דהא פרק קמח' דברכו' אמ' דתרה פרש' יהי' ומסיק התם דכל פרשה סתיה' חשיעיה לדוד החייל צה באשרי וסיים צה באשרי כגון אלמא דתרה פרשה היא ומסיקת באשרי כל מוסי' צו היינו אוק דלמ' רגשו תרוי' עני' : דאי ס"ד דיעקב קרא לתוכה וכו' תימה והכתיב ויקרא שמו ה' סני ויקרא שמו ה' שלום ומתרגמי' ופלה וליג' דלא קשיא דהתם קרא שמו ה' סני' ע"ש חס וחס' וסני' ע"ש שפעה לו שג' אצל אל לבד או ה' לצד לא קיי ליה : עוד מוחלי' כתיב' אמרין דהתם ע"ש חס וחס' שפעה שחידע להם דור קוראין למי כן בן אצל הכה' ליכא שום מעשה שזכר לומר שע"י כן קראו יעקב אל וחס אחיה יעקב קראו אל ה' לצדו' להדיא :

מהרש"א וסמך ליה וירעו תועי רוח וגומר יש לפתח הסמיכות סמך לעיל מיניה צה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם וצמדס צדכס נילול מנכסו אדם בזכות יעקב וכו' כמפורס' פרק כ"ג ע"ש ואמר בראור' וילדיו את קידוש השם שפעה אברהם גם הם כצדקו יקידשו אשר והקדישו

ח"ב כא א

ט"ז
הג'
נח"כ
הג'
פד"כ
י"ל
דאי'
י"ח
ע"ל
גד
דכ"ה
ל'
הפסח'
גלות
הג'
ק"י
ל"ה
משה
י"ח
סג"ר
נכ"ס
הג'
נכ"ס
קרא
הג'
נכ"ס
ט"ז

הקורא למפרע פרק שני מנילה

אח קדוש יעקב צדיים כגון דינאל מגניו מיסאל ועוריה וע"י כך
ואז אלהי ישראל יערינו טעולם שמו וגבורה בידו ע"י זה חושי
רוח כגון נמרוד ונבוכד נרר ידעו בינה שיש אלהים בישראל כמ"ס
כ"ג בריך אלהינו די שררן מישר ועבד נגו וגו' : **בין יושב וגו'**
היינו דינאלהאס גורל משאו וכנגד מי תעא ואז ודאי יסוד בהבונה
סלימה וסורן א"ה לימא רבואה כולי' למאי דס"ד הקתא דקרא
דרפואה דתמלואים איירי ה"ק גם בחולה סא"א לסוד לשעה זו
צמעה אט הוא וצין שטאו גרם לו החולה ושב צלבו ורפא לו
ומיהו ק"ק דהיאך ס"ד לנתינר דרפואה קדמה לסלימה דהא ודאי
השב ריך סליח' וכפרה על בוותיה וחס"כ יכלה לו הקב"ה רפוא'
לחלו ואינו נראה כלל שהקב"ה יכלה לו רפואה קודם שיסלח לו
וי"ל הא דקום ס"ד דלא בעי סליחה היינו דיסורין ושל חולי ממרקין
לו והיא גופה סליחתו וכפרתו וימסך דאינו כן דגם אט יש לאדם
טון גדול ולא הוא פגי ליה דיסורין ומרק ואל' הוא רפוי לרפואה
מ"מ הקב"ה מרצה הסליחה וכלול לשב בחלו לו רפואה אחר
הסליחה ולכן יש להקדים הסליחה כדכתיב ויסוד אל' ה' וגו' כי
ירצה לכולו וע"י נהגון נוסח' אלהי עד של' נוצרתי כו' ומה
שחטאחי לפניך מרוב צדמתך רצנים אבל לא ע"י יסורין ומלאים
רעים כו' היינו שלא צומרין רעים ורצים כ"כ סהיו הם ממרקין
העון לכולו רק שהיה הסליחה ע"י החמים רבים מקודם סהיו
יסורין רעים ממרקין הכל ולמאי דפריר נמי ונפוי תוית כו' סמיד
אהא צעי נמי למימר דיסורין ממרקין הכל והיא סליחתו ומשני
דאיכא קרא אחריו' ומכח מנייה נמי שאין רפואה בלא סליחה
מקודם כדכתיב הסולה לכל עוונתי גם שביסורין אינו ממרקין כל
העונות וצעי סליחה על כל עונות ואח"כ רפא לכל תמלואיכי
ואח"כ הגולל משתח חייכי דהיינו גם אט נגמר על האדם לצא
למות לשחח החסונה והסליחה בחלו מקודם הרפואה וגאלאו
משחח : אלא רפואה דסליחה כו' יש לפרש דה"ק דהאי קרא
משחחי צמי יסורין ממרקין כל עונותיו דרפואתו היא סליחתו
כמ"ס לעיל אבל א"כ ה"ל דיסורין דסליחה הן ויותר נראה לפרש
ע"פ מ"ס הרמב"ם צמ"ס דחולי הנפש רפואתו הוא כמו חולי
הגוף ורפואתו רפואה דנקט דהאי קרא לו רפואת הגוף אבל
רפואת הנפש שהיא הסליחה : גאולה בשביעית כו' היינו גאולה
מן הגלות כדמסיק שתידיים לגאול כו' אבל גאולת החולה מן
המוח כבר מפורש דהיא צמר רפואה איתא כדכתיב הרופא לכל
תמלואיכי הגולל משחח וגו' אבל אהיה אינו מתפלל דככלל
ספלה הרפוא' הוא של' יצא הא-ס למינה : ובה ראו לומר כו'
יש לדקדק ומאי קא קיפי ליה והא כיון דמדינא יש לה להסמך
לסליחה כדקא אמרין לעיל מדכתיב הסולה לכל עוונתי הרופא
וגו' אלא משום דגאולה צבועית אפסוק לה מ"מ מאי דאשער
למסמך לה לסליחה סמך לה ולהכי יש למכה לגאולה דהמוכה
לסליחה וי"ל דמ"מ משום דעבדיים גאלא כו' אינו מתרעי
לאומר' הגאולה צבועית דאזרבה מטעמא דקרא הסולה לכל
עוונתי הרופא וגו' יש למסמך טפי רפואה לסליחה ולא להסמך
צניניה גאולה ומשני דרפואה נמי איכא עוד טעמא דרפואה
לאומרה נח' וזה ודאי מתרעי של' למכה לקליקה : **דכתיב**

שבור זרוע רשע כו' עיין פרש"י לכל הפרשה נאמר על
מפקיעי שפרים ומללא מיייתי רק קרא דשבור זרוע רשע וגומר
נראה לפרש דשבור מסר כתיב מלסון וס שבר צמלרים וזרוע מלסון
זרועה דקצעי דוד רחמי דרעמו ורשעו של רשע כל' קמלא ולא
חפיק מויתרו דהיינו שיהיה מוללא הזרועה ששבור ותזוזה הרבה
ולא יוכל עוד להפקיע שפרים כי אמר'ה צבועית כו' עיין פרש"י
פירושו במומגם דהא מסיק צפ"ק דברכות דאשרי ולמה רגשו מדא'
פרשהא היא ועוד דלא המלא צבוס ספר תהלים דלמה רגשו גויס
בשמייית היא אבל צבועיות היא דצעי למימר ההס דה"ל הינו
לרזון אמרי פי גומר צ"ט וזהו להגיה צבועית' וכל' ל"ו ח"ט
צבועיות היא אשרי ולמה רגשו מדא פרשהא ור"ל עשירות היא
כמו שהיא צבועית שצבועו וקאמ'ה צבוס ספר תהלים דאשרי ולמה
רגשו מדא פרשהא היא ור"ל ספיר אך כרשה דשבור זרוע וגומר
בטו' וציון בחיורינו חס : נעשה רין ברשעים כו' אצרכה הגיה
שופטנו כו' קאמר לה ולא מפורש בה דין ברשעים לא כיון דהזכר
בה להשיב שופטים כדראשונה או היו דין ברשעים כדמייתי מקרא'
ואביבה ידי עליך ואלרוף כבוד סיגך דהיינו דין ברשעים וכתיב
ציה ואביבה שופטך כדראשונה גו' ומיחו ק"ק דהיכן מוזכר צהני
קרא דמייתי קיצון גליוח למימר דדין ברשעים הולך צבונך
גליוח ואין לומר ואביבה שופטך גו' משמע ליה קיצון גליוח דא"כ
צרך צרכה גופה דהציבה שופטנו כו' מוזכר נמי קיצון גליוח :
בלו המינין כו' אהך מלחא לא מייתי ראייה מקראי דמסבר' הוא
חס' אז נעשה דין ברשעים כ"ס דין המינין שהוא חמו' מ'מר כמפורש
פ"ק דר"ה וס' מפורש דין המינין ואיגוס כלה והס אינו כלים
וה"ק כלו המינין י"ל דהכי קאמר דכלו מן העולם אבל דין יגהס
אינו כלה מהס כמפורש סס וקאמר דכולל זדים עם המיניס כו'
זדים היינו המסורות והסוקרים כו' שזכרו סס שדין עם המינין
ומייתי שנה' וכבר משמע היינו המינין דזודעין רבוס ומורדים
נו ומעאים היינו זדים : בחורומת כו' וקודם שתקנה צרכה
המינין ודאי דהאי' צרכות על הסדר הו' דה"ל איכא למימר כיון
שנעשה דין ברשעים כמפורש צרכות הסונה דאמרינו לעיל
מקורומתח קרן לדיקים כו' וקאמר דכולל גירי דכך כו' שגמא
והדרה פני זקן גו' וסומך ליה וני יגור גו' ובהך צרכה נמי מוזכר
זקני לדיקים כמ"ס ועל זקני עמך כו' ועל גירי הלדק כו' ואמר
והיכן מתרוממת כו' יעלו אוהבך היינו הלדיקים בהס אוהבי
ירושלים ואמר וכיון שנבנית כו' שנא' אחר ישווב בני
ישראל וגו' אין אן קיצון גליוח שהזכר צבר לעיל דמייתי קודם
שתישב ירושלים צבונתה אלא דממע ליה האי קרא אחר שהיה
לצני ישראל יסוד צירושלים דהיינו אחר צנינה או יעקשו מלכות
ציה דוד למלך צירושלים : שנא' והביאותים אל הר קרשי'
גו' משמע ליה מהכא שצא דוד כדאמר' פ"י כ"ג גו' מלכות נלסון
ישראל צבנטסחן לררך להעמיד להם מלך ולהכריח זרעו של עמלק
ולבנות ציה כדכתיב ומוסיק להעמיד להם מלך מקודם וא"כ
לעמיד נמי ודאי יהיה כן וכיון דכתיב והביאותים אל הר קרשי'
דהיינו צנין ציה כדכתיב ע"כ דכא דוד מקודם זה ואמר כיון
שבאת הפלה באת עבודה כו' דתפלה סהיא טבחה שכלל
הקדים

הקורא ומפרע פרק שני

מגידה

אכל הקדמת רפואת הנפש ואחריה בגולה ואחריה רפואת הגוף למימרא
 גדולה ורפואה חזר שליחה שיביא הקורא של גולה חמה ואחריה רפואה
 ושיחה אחר התשובה למר האבגולה הוא גם מענין התשובה והשליחה
 שהיא גולה הנפש והנה כתיב וספר ואלה הבורר השליחה אחר
 התשובה לפי שהיא נכללת בכלל רפואת השליחה הוא ב"ב רפואת הנפש
 וזנין משתיין נכללת כגון רפואה א"ה אהה מספיק זנין השתי רפואות
 בגולה לזה תרץ את כבוד שוש ורצה לו מנרן בשמי מיני הרפואות
 ההוא לא רשאה לתחלוט אלא רפואה של עון כבוד וזנין שני ים להקדו'
 רפואת הנפש שהיא שליחה העון ואלו ע"פ שכתוב בקרא והקול רפואת
 החלואים קודם הגולה יש הקדום הגולה שפתיים יגבול בשמינית
 ואינן קדמה בשמינית ועוד יש לרשם דנין דרשנין בכלל רפואה יש
 שניה רפואת החלואים שאם אין שליחה אין רפואה א"כ קשה מ"ש
 התקוב הפולח לכל עוניה הרשע הגולה כי בכלל שליחה יש ב"ב רפואת
 החלואים בגולה משמה זרה ולמה אחר הפולח שכללים בו פולח וזמר
 למר דרך גולה ורפואה שום שליחה נכללת בכלל שליחה וזה כתיב ורפוא
 לו שכלל פלשון רפואה השליחה והרפואה אם גם כן כלל השליחה נכללו
 הגולה מתורה וברפואה מתחלוט ל"א הוא לאו רפואה של החלואים
 כלת' מעולם לא נכלל השליחה אלא שליחה עון כלל ולא רפואת
 החלואים וזנין שום פולח לרשע אחר שליחה העון כפסוק השליחה לכל
 עניניו זמר וזמר רפואה בגולה שהיא רפואה החלואים וזמר ומקשה כיון
 שכן כתיב הרפוא לנב תלמודי וזמר' אחר הגולה משמה חייבי מה ראה
 למר בגולה בו' והיל' א"כ קדמו רפואה וזמר' רכס בגולה וזמר' וזמר'
 שהיא בשמינית ועוד רשע וזמר' וזמר' כי אחריה בשמינית אחריה פי'
 ע"ש וזמר' וזמר' שמינית היא אשרי האיש ולמה נרשע גויס חרתי פרשת'
 נקשה לדבריו והא קשה נהו חרתי פרשת' א"כ עשירית היא דהא על מות
 לכן ולמה תעמוד הוא חרתי פרשת' נתי דמתי חייב וע"ק דלפרש י
 דמשיב על מות לכן ולמה תעמוד בחרה פרשת' דמשום הכי כתיב רש"י
 וזמר' שמינית הוא א"כ הכי פריך בנתי יכו יברוך אחריו פי שקבשה
 קרא י"ח ענין דהא אחר' מ"ח ומזמור ופרך התם י"ט הוא ומתי
 פריך כיון דעל מות לכן ולמה תעמוד הם פרשה אחת א"כ שמר קאמר
 אחר' מ"ח דאחר דמשיבין אשרי ולמה רשעו לבי פרשת' מ"ח הם י"ח בלנר
 כמשנין על מות לכן ולמה תעמוד פרשת' אחת והכי נתי קרא מהאיה
 דאחר' ק"ג פרשת' אחת דוד ולא אחר שירר עד שראה כפולחן של רשעו'
 ופרך התם ק"ג והא ק"ד הוא ומתי קרא כיון דעל מות לכן ולמה תעמו'
 הוא פרשה אחת אם כן ק"ג הוא בלד ולמה הורך לתרץ הכה והתם אשרי
 האיש ולמה נרשע גויס חרתי פרשת' אחת דהא דהא על גב שהם שתי פרשיות
 מכל מקום שמי פרשת' אחת פרשת' אחת דעל מות לכן ולמה תעמוד הם
 פרשה אחת אלא וזמר' וזמר' משמע דעל מות לכן ולמה תעמוד לית
 כיה שפיקא דחרתי פרשיות הוא ולכתי פריך התם י"ע הוא ק"ד הוא וזנין
 שכן מה לן ולקשיה הכה דקאמר קבשה בשמינית והא עשירית היא
 לשני דמשנין אשרי ולמה רשעו בחרה ולכתי בשמינית היא ולא עשירית
 והנה החום' ההוא קשי' וזמר' וזמר' ולא וזמר' קשי' לן מעיקרא
 קשי' וזמר' שהקשה וזמר' שמינית היא דמתי עשירית דרש"י וזמר' לפרש
 נקשה ק"ג פרשת' אחת דעל מות לכן ולמה תעמוד הם כמשנין פרשיות
 מ"ח כיון שמיניהם מדברים בענין א' בקללת הרשעים כפולחן כפי נושא
 רשע וזמר' כי לא נלחץ ושה ארזין ישנו רשעים בגולה קמה האל ישנו
 אנוש וזמר' שיהא ה' מורה להם וזמר' וזמר' תעמוד בחרה
 בגולה רשע דלעני' דעל מות לכן ולמה תעמוד הם וזמר' מדבר בענין
 א"כין דיבר במפקיעי עשרים ספור וזמר' רשע וזמר' וזמר' הוא של הרשע'
 כבר נכתוב בשמינית א"כ לכי קאמר קבשה בשמינית משום מפקיעי
 שבעים וזמר' דהיא כפרשה עשירית מ"ח דוד כי אחריה בשמינית אחריה
 כל' זה הענין של קללת הרשעים בשמינית אחריה שהיא חומר על מות
 לכן דאע"פ דפסוק כבוד וזמר' רשע בשמינית כפי' למה ה' תעמוד וזמר'
 מ"ח החלת קללת הרשעים בשמינית אחריה ואחריה נמשכ' פ' למה ה'
 תעמוד לפי'ם בקללת הרשע ספור וזמר' רשע בו' ופרך קבשה בע' וזמר'

מזוקקת לשון הנגז' דאמר יודו כי אחריה נט' אחריה ולכתי לא אקשי רש"י
 הוא עשירית אלא הא שמינית היא כיון דלשמינית נרשע חרתי פרשת'
 היא וקלה לרשעים ואחריה תחלתה כפסוק על מות לכן שיהא בשמינית
 א"כ נלחץ ה' פרשיות בלד ומשי אשרי ולמה רשעו חרתי פרשיות הוא
 כומר אע"פ שלשונן הפרשיות לא חשיבו אלא לפרשה אחת שכן פ"ה שהיה
 מבינה לדוד תחנה כל בחשבו אכל לכן קבשה הרשע כל החשבה אולי
 כהר אחריה של דוד כל' מה שנה אחריה המורה אחת וזמר' שפסוק
 זנין באחריות קבשה בחרה כנגד השנין אחריותיו וכנגד אחריה השני'
 קבשה בחרה בשמינית זה כ"ל לפרש דעת רש"י י"ל מ"ד חרתי יזמר' וזמר'
 הקשה לו דהיל' מי ימלא בגולה ה' וזמר' שמינית וזמר' חרתי חרתי ימלא
 בגולה ה' וישמע וזמר' דרש' למי נקלה למלא בגולה ה' למי האדם
 להשמיע וזמר' י"ל תועלת יש בחומר לנו למי נקלה למלא בגולה ה' נתי
 שיכול להשמיע וזמר' דנין שאין אדם יכול להשמיע בו' א"כ גם אין מי
 שימלא בגולה ה' וכפי זה יורר היה נזקד למר אין למלא בגולה ה' ויש
 לעש' לחתך וישמע וזמר' דרש' למי נקלה למלא בגולה ה' למי האדם
 להשמיע כל ההלכות מ"ח מקלת החלואים אפשר לפרש ודקא בגולה ה'
 אין מי שימלא לפי שאינו נקלה אלא למי שיכול להשמיע כל החלואים וזמר'
 שיהא א"כ גם אין מי שימלא בגולה ה' אלא מקלת החלואים ה' וישמר ולכן
 אין להכתיב וזמר' חרתי אשרי בשמי' כל מקום דהיינו לפרש כל החלואים
 ואין לך רשעה לפרש אלא מה שפיקא חרתי וזמר' עדיין פריך להכתיב מ'
 מבין ואילך אקור לפרש כפשוטו של מקום ופרש' אסור למי קבשה
 פרשה וזמר' רש"י וזמר' השפסר כפשוטו של מקום וזמר' חרתי נעקב
 מהעולם השמע בלא חרתי וזמר' ש"ח חרתי וזמר' ואילך אסור לפרש כפשוטו
 של מקום הוא כתיבן בחרה של י"ח שחקנו כפ' ג' ראשיתו שנה אם כן
 אדם למר ב"ב ברכה ד' של שנה אסור והוא ראה מ"ח שדרש נקלה
 למלא בגולה חרתי שיכול להשמיע כל החלואים ואין אדם שיכול לפרש כל
 שמינית אפי' בחרה אחת כהואו דמתי קמי ר' תימא ואמר האל הגדול
 הגבור החיזק העז והיחזק בו' א"כ כיומינו להשמיע דמך חס' למך
 משתבשים איתו בלפני אלפים דינרי כסף וזמר' לו אלפי אלפים דינרי וזמר'
 והלא נתיח חרתי לו ודאשתי כיון שתלח אלא הגדול הגבור והיחזק אפי'
 דאחריתו משה וזמר' לא אחריתו הני שאין אדם יכול להשמיע כל שמינית של
 מקום אלאמה הני תלחא דאחריתו מה' ואם לא אדם להכתיב כפשוטו
 אפי' שאליו אסור מ"ח משתקין אותו וזמר' ליד' עיניו לעקר מהעולם
 וזמר' חרתי למד אלא למר בחרה רשעו של שנה קודם החלטה שהיא
 אסור אע"פ שאינו מרבה לפרש בחרה שמינית ויחדר אלא תנוד' ברכה
 דשל שנה ענין גדול או ענין א"כ אסור לפרש בחרה אחרת של
 שנה ואין לו אלא ג' דאשתי של שנה שחקנו כפ' הגדול והאשפר למר
 דתי תלחא דאחריתו ובגרותה וקדושתה י' ספס' ג' ראשיתו של שנה תתקן
 כנגד הג' תלחאם של שנה שלחא מהה הגדול הגבור והיחזק כפ' הגדול
 הוא ברכות אשת שהיה עבד אגרי' בגולה הקד' בגולה ע"ה אגרי' ע"ה
 הקד' לה לחיות לגו גדול וכנגד שנה הגבור קבשה בחרה שנה אחת גבור
 וכנגד שנה והוא' כנגדו בחרה שנה אחת קדום כי קדום וזמר' הוא ומלאו
 אלוה' השמים שמי' ים לנו רשעו למר ולא יתרה כי מי יוכל לפרש כל
 החלואים ושמי' של הקד' והרשע' שפ'הם יש לגבור לו ולמי שיחיתוהו
 לשמי' דמך זמן שאין אדם יכול לפרש כל שמינית כיון אולי בגלותו וזמר'
 קבשה ברכה אחרת של שנה יתירה על ה' שחקנו כפ'הם' מתין שקרא
 הקד' לעקב אל אשפר וזמר' שם הנה וזמר' וקשה מתי קאמר דמי' ס' ד'
 דיעקב קרי למנחם אל יקרא לו ועקב מנחם ליה דמתי קרא דמך אשפר
 דיעקב עקב שם דהא מי כתיב בחרה וקרא ליה חלקת וקרא ליה חרתי
 ויקן ועקב כן וזמר' י"ל שם מנחם ולא כתיב וזמר' ועקב מנחם דמך אשפר
 דמתי ברישא דעני' וזמר' שיקר אלא ויקרא לו ועקב וע"ה כיון דלא
 דמי האפי פירושא דקרא ועקב למנחם אל אלא תמוס דלא כתיב ויקרא לו
 ועקב ולהכי דרש' ויקרא אליו יעקב אל וזמר' לעקב אל וזמר' ויקרא אליו יעקב
 למנחם אל כדכיה דרשנין ליה הכי דיעקב שקרא למנחם אל וזמר' קשי' לן
 בדברי החובשים שחזרו וזמר' דהא כתיב ויקרא שם ה' ויקרא לו ה'
 שלום ותחזרתי' ופולח וזמר' וזמר' דלא קשי' דהא קרא שם ה' וזמר' י"ל

הקרא עומד פרק שלישי מגילה

כחוב נמדרס ב' יובל כתוב פתורה יכול לאחזרו תקור על הכ"ף ועל הוי"ת
בליחור כתוב פתורה: שלא יכל על בני מעקה וכו' קשה מהו דאחזרו כפרק
הפעלים רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון הוו יחבי על בני קרקע קמיה דרבי
שמעון בן במלילאורבי יושבע בן קרחא דהו יחבי אספסלי ואחורי פ"ק
דסנהדרין שמעון התימני היה הן נפישת על בני קרקע ובתי"ק וכו' ונראה
כשכחו שיעט מיה כלל מעשהו שלא היו לרבי"ן לא בן לרעהק אבל כשרא
שהיו לרבי"ן לרעהק היה הרב יושב וחתים מעומד ופעמים שהיו כלם
יעמידו כמו שאמרנו ענינון שיהו אר"ן יושב לחמלל מסתובן אחרים
והיו כשהיו לרבי"ן לרעהק ולטרות כהלכ:

משנה סומא פורס על שמע ומתרגם ר' יהודה אמר כל
מי שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוס על ימיו **בר**
גמ' תניא אמרו לו לרבי יהודה והלא תרבה צפוי לדרוש
במרכבה ולא ראו אותה מימיהם ורבי יהודה התם
באבנתא דליבא תליא מלתא והוא קא מיכוין וידע הכא
משום הנאה היא והא לית ליה הנאה ורבנן אית ליה
הנאה כדר' יוסי דתני' א"ר יוסי כל מי הייתי מצטער

על מקרא זה והייתי ממשש בצדדים כאשר ימשש העור **גמ'**
באפלא אמרתי וכו' מאי אכפת לוי לעור בין אפלה לאורה
עד שבא מעש' לירי פיעס אחת הייתי מהלך באישון לילה
ואפלה וראיתי סומא שהיה מהלך ואבוקה בידו אמרתי
לו בני אבוקה זו למח לך אמר לי כל זמן שאבוקה זו בידו
בני אדם רואים אותי ומצילין אותי מן הפחתים ומן
הקוצים ומן הברקנים סמוך לזה כתובה משנת האומר
יברכוך טובי' וכו' והאומר על קן צפור וכו' והוא דנחית

קמיה דר' חנינא אמר האל הגדול וכו' ת"ד יש נקראים **כה**
ולא מתרגמין יש נקראים ומתרגמין ויש לא נקראין ולא **החמ"ט**
מתרגמין מעשה בראש' נקרא ומתרגם פשיטא מ"ד אתו **ה**
לשילוי מה למעלה ומה למטה מה לפני' ומה לאחור קמ"ל **הגל**
מעשה לוח נקרא ומתרגם פשיטא מ"ד נחוש לכבודו **הכ"ה**
דאברדם קמ"ל מעשה חמר ויהודה נקרא ומתרגם **הכ"ו**
פשיטא מ"ד לוחש לכבודו דיהודה קמ"ל שכח הוא לו **הכ"ז**
דאורי' מעשה העגל הראשון נקרא ומתרגם פשיטא מ"ד **הכ"ח**
ליחוש לכבודן של ישראל קמ"ל כ"ש הניחא להו דהויא **הכ"ט**
לרו כפרה קללות וברכות נקראין ומתרגמין פשיטא ומחז' **הל"א**
מ"ד נחוש דל"ש פיינא דעתיהו דצבורא קמ"ל אוהרות **הל"ב**
ועושין נקראין ומתרגמין פשיטא מ"ד ריימ' אחו למעבר **הל"ג**
מאהבה ומיראה קמ"ל מעשה אמנון וחמר נקרא ומתרגם **הל"ד**
פשיטא מ"ד ליחוש ליקריה דדוד קמ"ל מעשה פילגש **הל"ה**
בנבע' נקרא ומתרג' פשיטא מ"ד ליחוש לכבודו דבנימין **הל"ו**
קמ"ל הדע את ירושלים את תועבותיה נקרא ומתרג' **הל"ז**
פשיטא לאפיקי מר"א דתניא מעשה באדם אחר שהיה **הל"ח**
קורא למעלה מרבי אליעזר וידע את ירושלים את **הל"ט**
הועבותיה אמר לו ער שאתה בורק בתועבות ירושלים **המ"א**
צא וכדוק בתועבות אמך כדקו אחריו ומצאו בו שמץ **המ"ב**
פסול ואלו נקראים ולא מתרגמין מעשה ראובן נקרא **המ"ג**
ולא מתרגם מעשה בר' חנינא בן גמליאל שיהלך לכבול **המ"ד**
והיה קורא חון הבנסת * ויהי בשכסן ישראל ויהו בני **המ"ה**
ישראל שנים עשר אמר לו למתורגמן אל תתרגם אלא **המ"ו**
אחרון ושבהוהו חכמים מעשה העגל הב' נקרא ולא **המ"ז**
מתרגם ואי זהו מעשה העגל הב' * ויאמר משה עד **המ"ח**
* וירא משה ברכת כהנים נקרא ולא מתרגם מ"ש משום **המ"ט**
דכתיב * ישא' מעשה דוד ואמנון לא נקראין ולא מתרגמין **הנ"א**
והאמרת מעשה אמנון וחמר נקרא ומתרגם לא קשיא **הנ"ב**
הא דכתיב אמנון בן דוד הא דכתיב אמנון סתמא :

מהרש"א וכתוב ונאני עמדתי ב' א"ע דקרא הו"אכס
בכר מ' יום גבי לוחות הראשונות הוא דכתיב
והאי קרא ולאני עמדתי מ' יום בלוחות אחרונות כתוב מ"ו
משמע להו ליתן את של האמור בזה לוח מדכתיב באחרונות כיומי
הראשונים : לא עומד ולא יושב אלא שוחה כו' והיינו
כתחמיה ואפשר משום כבוד הסכנה : אין ישיבה אלא עכבה
שנאמר ותישבו בקרש גומר ומדכתיב וישב יעקב לא משמע
ליה רחיה דהא דרשינן ליה צ"ל חלק אין וישב אלא לשון לער כו'
ע"כ * ושבתיה רב פסא כו' נראה דרב פסא ודאי נמי מודה
דכל א' מהשקפה שקרא ד' משוכה אלא שחזר כשקרא הראשון ד'
שניה משעם חרויזן מקדיון למלוח וכו' הראשון ריזו להקדים
עליו לקרוא הרגע : * קידה על אפים וכו' א כולי' וכחצו
התוספות הו"א כו' וי"ל דמתורג' כו' ע"כ ואין זה מספיק כיון
דאשכחן בקראי השתחויה על אפים וכן כדריעה וכן אר"ה אשכחן
גבי קידה והכרח ליישב על זה כי כל שלכה חלוקות הנוכחים
הכא בתוארים מתוך הכתובים והוא אין ספק כי כל אחד מהנ'
חלוקות היו ע"כ צלמים דכבולה כתיב אפים והכריעה דבר נוסף
על הקידה כי הקידה אינו רק משתפת פניו לארך ולא גופו
כפרס' פ' הלילו והכריעה היא דבר נוסף משתפת פניו לארך
וגם רגליו כדריעה על הארך אבל לא שדך הטוף נוסף עליו
השתחויה שהיא משתפת פניו לארך וגם רגליו כדריעה וגם גופו
לארך והויה פושט ידים ורגלים וכל זה מוכח מתוך הכתובי' דמלינו
בכל המקרא קידה קודם השתחיה וכן הכריע' קודם השתחיה' שנא'
נדרעם ומשתחיהו להטון גו' וכל זה מוכח מתוך המקראות בכחוב
ולא נקט הני קראי אלא לסימן דשלמא דבקי' כתיב אפים וכדריע'
כך ובהשתחויה אר"ה : הני ג' וי' בו' כנגד ברבית
כדריע' כו' לגבי' נתנו י"ל עטמא אחרינא וכחצו התוספות
לעיל דעתי' ג' כנגד שומרי הסף שאמרו הכא אינו עיקר כו' ע"ש
אבל אכתי קשה למה לא אמרו לעיל כנגד דרכת כהנים וע"כ
הנראה דהני אמוראי דהכא פליגי אשעמי דלעיל ולא מיייתי להו
לעיל משום דהני אמוראי הכא נתנו טעם גס מה' ז' אבל לעיל
לא אמרו האמוראים עטמים אלא אג' : והא' ג' כנגד שומרי
הסף ה' מיראי פני מלך כו' עיין פרס' כאן וכה"ג פ"ה פ"ק
דסנהדרין אבל התוספות דמו סס פירושו דלון נראה שהקנו כנגד
שרי עכו"ם ומפ"ר"ת דהס שרי ישראל דאשכחן בסוף מלגים דהגל'
בנזיראון ג' שומרי הסף וה' רואי פני מלך ובסוף ירמיה כתובי'
רוחי פני מלך כו' ע"ש ומה שיש לרעהק בזה אשקויא דפ"צ דר"ה
עס משורס :

הקורא עומד פרק שלישי מגילה פרד

צפו לדרוש במעשה מרכבה דחוקאל : פתחים נומז : קמ"ל שבת הוא לירידה קריאה זו : ראוי שיהיה על שפתו : מאהבה של זכרות : ומיראה של קללות ולא לסס שמיה פייבא דעתייהו חתום דהסח כסמאמו סהס נענסיס ויאמרו טוב ליקנות מן העולם בכל ראונו הוילא וסופנו בכל השנוסוס האלו : אל תחרנס אלא : אחרון ויהיו בני ישראל שנים עשר והתקרא הזה נפק בהסס פרשה לכך קורבו אחרון כללו הוא פסוק בפני עמנו : מן ויאמר משה אל אהרן מה עשה לך העם שחזר אהרן וספר המעשה נקרא מעשה העגל השני : משום ישא של אהרן הקב"ה נושא פנים ואינו יודעין ודעין ודעתי וישראל בלא להם פנים אני אחריו וכלתי ושעבתי וכן מתעורר על עמנו עד כאן עד כבודה :

תוכפות מעשה העגל הב' וכו' בירושלמי מפרש טעמא לפי שאין דומה גבאי של למר לבגלי של חירד כבוד ומסוס כבודו של אהרן הוא דאין מתרגמין ע"כ :

אמר הנהב ויראה לי טעם אחר חלופך להבוא כי אהרן חשב לתת התוללות על עמלו וכו' המורסס הסיף על טעמא פסע : איעד הנוחב כפי הנהגה ולספון המפרסס : וכרע מפרס' ו"ל כי חולפת הביטה בנמרס קללות וזכרות : אמרו ליחוס דילמא אחי לעבד מאהבה ומיראה ובזהרור עונשין ליחוס דילמא פייבא דעתייהו ויה נראה אחת אף על פי כנמרא סתתקתי חמנה היה כבוד כבוד :

הרשע א" ו"ל מאהבה ומיראה פי' מאהבת הסבר לכבוד ומיראה העונש לכבוד ולא יתקונו להם להם וליראהו וכו' עכ"ל :

יבוא עליהם ויורו מתחרטין אבל העושה מאהבה יתיראה ומתין לבו למת' הרי זה ליק נחור : כדאמרין ברוס פ"ק דר"ם הרי סלע וז' לנפק בפניו סודו בני ה"ו זה ליק נחור ומקטינין ביראה סאניס קראיס חבי אכל בע"ס שקוראים חגר אינו ליק נחור : והיא דמסתב סערה דפרוס מאהבה פרוס מיראה וכוותה הוי סאנין פרוסס אלל מאהבה ומיראה מתס וקור' חגר ומ"מ זיקס נחור לא הוי אכל זקד ויח"א הוי וכאסיקין הסס לא היתמי פרוס מאהבה פרוס מיראה דאחר רב לשולס יעוסס ארס : כבורה ובמעות אף ע"כ סלל לספון מתור' סלל לספון בא לספון :

מהרשי"א א"ל כל זמן שאבוקה בידו בני אדם כו' גם לדקדק כיון דבאמלה אין בני אדם רואין אותו אכתי תקטי אמאי נקט קרא עור וכו' מה אכפ' באפ'ל' בין עור לפקח וי"ל דמ"מ הפקח כיון שידוע לו תבואי השני וסגילין כס פילק יודע קלת לכונן כסה להזיל טעמו מן הפתחים כו' : *שקור' אלפינ' עינינ' כו' צפ' הנונה אמרי' איכחוב אפין עינינ' ופרס' סס יס סנחטנין כן מפני שהומין בקריאתן ע"כ לסגנו והיינו שהומין בקריאתן מעולא א' ורואין' אהה"ש וזה טעמון כל אפני חובה וזית סלן סמתליפין בקריאתן וכן יס לכרס כס בני יס ויבזו חס"ו"ן הסי"ן וה"ג הכא גבי ומכתי לה' ספוא ממולא א' : *בישראל הבא על הכותיה כו' הברתו מדברי כו' לפרס' נראה דכא תא דבי ר"י לפרס' התעניתיהן דמתקין אותו מלומר כן דהכחוב מדבר צוקרא הגב' כו' לא דהכחוב מדבר במעצור בנו בשל אכל מדברי העורן בעדך ארס נראה דכא תא דבי ר"י לפר' דקישטת הוא דהבחו' מדבר צוקרא הבא על הנחתה כו' ומהניתיהן דקתי מתקין אותו היינו דאומר דהכחוב אינו מדבר לא בנרמיותה סמעצורין ורעס למוקד וע"ס ולדברי' יתישס דברי סת"י שהוא פירס' הסקרי' לא חתן כסתמסתה לליד כס עממין כו' ע"כ : מה לפנים

במס' זבחים

בני העיר פרק רביעי מגילה פה

וכאשר ידע ברוח הקדש שלא יהיה כן היה מלעשר וזה פירו' חוסף עליו כל היום כלומר מלעשר ומחמק בצגדיו לשון ששפף כמו נזיר חוסף פי' משפף ובספר הזכר הזה שהיה מלעשר בצוהיה רלויה של עבודה היוצת הקוה בחלקו וזה ועש' אושפיון לשכני' לומר שהיה שניה נעשר שיהיה קדש הקדש' ששם הארון בחלקו וז"ל וצין כחישו סני' ומלמד ערבות פירוש הפסוק למדנו ומלך ענין גלות והוא כי המקל' צדק שיש בו עבודת הש"י להי' פקודת ה' משלו ולבטוח הוא עמלו כל המלות בגו' ובמיתנו הנה הוא מאושר גדלו לקבל סכר על הפקדתו זאת וקראה כזאת איננה מדה לבני' כי אם לבנת ואין קושיא לזה ממה ששינוי במסכת אבות הרואה שיהיו ולא יתנו אחרים עינו רעה בשל אחרים כי ההבדל מנזרח משלמו ואין כלן מקום להאריך : אין משכירין בתים פי' כשעולין לרגל אין משכירין להם לא צמים ולא משות אלא נכנסין לחוך הפחים צמים ונהנין מהמעות : לפיכך עורות קרשים רול' לומר תודות ושלתי' שמתנדבים עולי הגלים והעור' הם שלהם : יבעלי אושפיון נוטלים אותם בורוע פירש הירש"א משום סכר משות' גלפא קקון של חרם שנתחם בו : ומשכח אם ששם צהמה : גם מדברי זה הזנח למדתי ענין גלות ומדה טובה והוא שאין אדם ראוי להסכים חר' שאינו שלו אע"פ שהיא מוחק כאלו הוא שלו כמו ציפני ירושלים שאינם ראויים להצטרף צדים לעולי גולים והאסף רבי אלעזר טעם המעות לא יסכרו ואע"פ ששם משלל' והיה הם נתמך נכסים שלהם ולא שבו שהעם צוה כדי לעשות סיג לשכירי' צדים שאם היו ראוי' ליעול סכר משות וצלו לידו הערמה שיבליעו סכר הצית בסכר המעות ויחזרו שאינם נוטלים רק סכר המעות ועם כל זה אין ראוי שעולי גולים יהיו מן המעות בעלי צדים צמים לפיכך אמרו ז"ל שאינם בני ירושלי' ונוטלים בזרוע עורות הצהמות שלמים שחשבו עולי גולים כדאמר אבוי שמע מנייה אורח ארעה וכו' וזה למדתי מדברי הרשב"א שאמר משום סכר משות' אחר שכתבתי זו מלאתי במסכת יומא פ"ק פי' זה יותר מנזרח וכחך על מלאך אבוי וכוון דבעלמא אורח ארעה צדיקן אומר רבנן הכא שיטלו אותם בזרוע כדי שיתנו לעולי גולים משות בסכר פנים פיות : (ש"מ אדרת ארעא וכו') פי' כן שצירושלים היו נוטלין אושפיון העורות של הקדשים בזרוע משום סכר המעות שהיו יבנים בהם ומכאן לשאר התקנות' שאע"פ שאין נוטלין בזרוע מ"מ היה אורח ארעה למשכן איננו גולש ומשכח לאושפיון הרי"ף :

אמר מר זוטרא משפחות ספרים שבלו עושין אותן תכריכין למת מצוהו והוא נניזוהן ואמר רבא ס"ת שבלה נניזין אותו אצל ת"ה ואפילו שונה הלשון אמר רבי יוחנן ורבי יצחק וכו' וכו' חרם שנאמר יונתתם ככלי כרש' יעמדו ימים רבים :
משפחות ספרים אף כל ס"ת : ואכלו בזה הלשון כלומר אכלו לא שחם ת"ה בלמודו צמח' אלא במסכות וברייתות :
אה"ב כבר הוצא משנת ת"ה גזילה מכל ס"ת כמעלת הדי על הרוחם כדאמר ז"ל הן כנאלי עשאו דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי

ס"ט
ע"ב

מקמי לורבא ורבנן וכו' דרמי' דרך הלש' על הכתוב הלא' תמנו זאת וכו' שהיה מחזיקה חרע"ה ואו' היו עם נבל אשפר בחשיבו בחול כבוד לה' ותזירו חמנו הנקראת זאת וחלת התורה ולא תחכם הלא הוא היינו תחכם אבד קנד מלמד להועיל הוא עבד מתקן אמת ויטונע מדריכר' בדרך חלק וכו' אין להפלה המשפחות הספרים שבלו נניזין לעשות חרם חכריכין למת מצוה וכו' שבלה נניזין אותו אצל ת"ה :

דרוש בר קפ"ר מ"ד ירושורף את בית היוצת בית המלך לב ואת כל בתי ירושלים ואת כל בית הגדול שרף באש' בית ה' זה בית המקדש' בית המלך אלו פלטרין של מלך' ואת כל בתי ירושלים כמשמען' ואת כל בית הגדול פלגיו בה רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי חד אמר מקום שמגדלין בו תורה זו"א מקום שמגדלין בו תפלה' כאן דאמר מקום שמגדלין בו תורה דכתיב יגדיל תור ויאדיר ומ"ד מקו' שמגדלין בו תפלה דכתיב *ספרה נא לי את כל הגדול' אשר עשה אלישע ואלישע כי עבד כתפלה הוא רעבר חסתיים רבבי יהושע בן לוי דוא דאמר מקום שמגדלין בו תורה דאמר ר' יהושע בן לוי בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש חסתיים : וירשורף את בתי ה' בצנור אע' כפי' התתיים זה סימון : מותר לעשותו בה"מ אלמא בית המדרש היו גדול : מהרש"א מקום שמגדלין בו תורה בו' משום דכל בית גדול יתורא הוא דנכלל כל בתי ירושלים הוא וע"כ דרשו מקום שמגדלין בו תורה דע"י צנין צ"ה שחוקלין בו רצים ללמוד תתרגם ומתגדל ההורה כמ"ס מרצה יצירה מרצה חכמה ומייהי למשן לדקו וגו' של הקב"ה תתגדל ותתאחד ההורה דרבים וכו' ד' שמגדלין בו תפלה היינו נמי תפלת הרצים צנינון צ"ה היא יותר מקובלת כמ"ס כי דרבים היו עמדי ומייתי מדכתיב צאלעטע ספרה נא לי את כל הגדולות אשר עשה וגו' ומיניו בו מפורש ששם תפלת דכתיב ויצא ויסגור הדלת וגו' ותפלת אל ה' וכתיב ותפלת אלעזר וגו' ויהי והנה הנה תלא שופים ורכב אש וגו' ורצה לומר דאלעזר תתפלתו היה נענה כאלו היו רצים מתפללין צדולות צ"ה :

לב
מלכ'
ס"ט
ירושלים
כ"ג
סעתיים
ס"ח
ס"ט
ס"ט

תא שמע ראמר רבי יוחנן משו' רבי מאיר אין מוכרין ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה ש"מ תורה בתורה שפיר דמי דילמא שאני תלמוד שהתלמוד מביא לירי מעשה אשה נמי' לא תהו בראה לשבת יצרה אבל תורה בתורה לא' ת"ר לא ימכור אדם ס"ת אע"פ שאינו צריך לו יחר על מן ארשב"ג אפי' אין לו מה יאכל ומכר ס"ת או בתו אינו רואה סימן ברכה לעולם :
א"ר ללמוד תור' להסתירם בו כולד מור' וקס"ד דהוא הדין לקט"ס :
 אפי' לירן לו שיש לו אח' אפי' ויהי ס' ברכה לעולם מאותן הדמיו' :
שאלו תלמידיו את ר' זכאי כמה הארכת ימים אמר לוי מימי לא השתחוית מים בארבע אמות של תפלה ולא כניתי שם לתכירי ולא בגלתי קירוש היום' אימא זקנה היתה לי פעם אחת לא היה לי קרוש מברה כפה שעל ראשה והביאה לי קרוש היום חנא כשמתה היא

ס"ט
ס"ח
ס"ט
ס"ט
ס"ט

ח"ב כב א

בני העיר פרק רביעי מגילה

הנחה לו ש' גרבי יין משמת הוא הניח לבניו ג' אלפים
 גרבי יין רב הונא היה אחר ריחא וקאי קמיה ררב אמר
 ליה מאי האי המיניך הובא א"ל לא הנה לי חברא לקדושא
 ומשכנתיה להמינא ואותיתי ביה יין קדוש א"ל יהא רעוא
 דתישום בשירא כי אמלל רבה ברוח ררב הונא איניש
 נוצא הוה עייל גנא אפוריא אתאן בנתיה וכלתיה שלחן
 מאני ושדיין עילויה עד דאיטום בשיראי אתא רב יוסף
 אשכחיה א"ל אקיים כך ברכתיה ררב כי שמע רב איקפד
 אמר אמאי לא אמרת לי כי ברכתך וכן לפר' שאלו
 תלמידיו את רבי אלעזר בן שמוע במהרארכת ימים אמ'
 להם מימי לא עשיתי בית הבנסת בפניך רביא ולא פסעתי
 על ראשי עם קודש ולא נשאתי כפי כרבי' שאלו
 תלמידיו את רבי ריחא במהרארכת ימים אמר להם
 מימי לא קדמני אדם לבית המדרש ולא אכלתי מבהמה
 שלא תורמו מתנותיה ולא ברבתי כפי כהן' למימרא
 דמעלותא היא והאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כל
 ת"ח שמברך לפניו אפילו כהן גדול עם הארץ אותו
 תלמוד חייב מיתה שנ' כל משנאי אהבו מות אל תקרי
 משנאי אלא משנאי כי קאמר איהו נמי בשורן ;
 במה הארכת ימים צלוי זה זכות : כפה עשין : אסר ריחא
 תגור עשב מין גמי : דתשום בשירא סרוס ומסוסה
 נמשילס : סתמוס פלסוס תרמוס : כי אמלל כסכנס
 לחוסה סיו פססות נגדיהס : וכן למר אף אזה סתא מזנך
 צנך סתא סיוס עת רלון ותקיס אף נקפטר'יא מקר' סלונס
 דרך גיח הכנסת : ולא פסעתי על ראשי עם קודש כשהיו
 התלמידיו יושנים צ"ה על גבי קרקע הסת'ך דרך תסיבה לסבת
 צמקונם נראה כפוסע על ראשם : ולא נשאתי את כפי לזנן
 לנרך צרכה כהניס צלא צרכה סהכניס לריסין לנרך צנוך אשר
 קדמו צמלוריו ולונו צקדושו של אהרן וכו' במסכת סוטה :
 מינותיה סורעו והלמיס וסקינה : ולא ברבתי כפערס :
 לפני כהן דאמר מר וקדשו לכל דבר שנקדשה לפנות ראשון
 ולנרך ראשון : משנאי סגורמין לבני אדם לפלסו סהרוס ת"ח
 שכל לפני עם הארץ אומר אין נחת רוח צבורה :
 תוספות כי קאמר סוכו בשין ואם חלף מלי רבותיה סס עול סכסין
 קודס כיון סהס שורן * ופר' סהי כשון דקאמר סהל לא
 כסון ממס קאמר אלה כסניס ת"ח ואין סהון עם הארץ ומעיקר' נמי
 לא סיה מקפיד אלה כנס הארץ וס' אהני מלי רבותיה סה רב סול קרי
 כהני כדאמרין לעיל כ"ג ופרק הורקין וכו' והסריך קול סיה ולכסוף
 כהן י"ל כפרס' דלא מיירי סהל אלה כריכות סל מוון סלח חקנו כס
 רבין מיירי מוסוס דרבי סלום ולקך סיה יסול לנרך לפני כהן סחית ממנו
 ורבי משמע לסנח דלא כרתי' דאיירי בצרכת סהון דלי כקריאת סחורה
 סהי ולא קרייתו נעור הארץ לענין כהן עניין כסחי סוסקוס ז"ל :
 הרשב"א ו"ל כותי סס ס' אף על מי סלנו כונו סל כנס סתפסה
 דסכסו מלי רבותיה סה אגרונין כל סהכנה סס רע לנכרו
 ע"ל כנייהס : ולא נטלתי קדוסי סיוס ס' גיין אע"פ סיהו סותר כס' :
 מהרש"א ולא בטלתי קידוש הוסי כו' לעעת סוסקוס
 דמקדשין על סהס ק"ק מלי רבותיה דלא ציטל
 קידוסי סיוס דמסמה סיה לן סת דאין קידוסי אלה צמקוס סעונה

והם ליישב ולא ציטלתי קידוש סיוס על סיון וכו' קאמר דלניחא
 לקידוסי סיוס דר"ל יין : ולא נשאתי כפי כו' דה"ל דאין
 סהסן לנרך לנרך כיון סלון זו סתנזה אלה לסונתן כו' יסרסל
 סתמול צרכה סהק"ס על יסרסל כמ"ס ואני אכנסס : ולא אכלתי
 מבהמה שלא כו' וס' מלי רבותיה כיון דאסו' סוכ' ו"ל סהכל
 נמסך סלית סלכסא כו' ק' וכו' וס' סתנור סוול על עלמו :
 הר"י ו' ולא צמתי קדוסי סיוס וסיוס מלי רבותיה דהא ציטל וכו' א"ל
 וס סהכת לקדוסי ולידו : וסלון קידוסי סיוס וכו' דאססר לקדוסי
 על ססת וסיוני רבותיה לקדוסי על סיון סה מלי רבותיה ארקה סחור וכו' ;
 וכו' כיון לננון וכ"כ סהס"ל וס לית לנרך כסל דקידוסי סיוס על סיון מלזה
 אכל איני חייב לכהר אהרין אס לין לו יין וכו' ממחר צמקוס סלניו סלני
 יין כדלמר סלחא וקוס סיה לי וסכרה כסה צעל סהס לקדוסי יין לקידוסי
 סיוס אבל קסה כדני חלעור כן שוסע דלחין לא סלחתי כמי צלא צרכה
 וס' וס' צלא צרכה סהכניס לריסין לנרך אסר קדוסי כקדוסי על סהרן
 וכו' וסיוס דהא סוכה סוול דכל סלחוס סתנך עליוס עופר לנסיסו וסל
 כיון מ"ע על סהכניס לנרך א"ל יסרסל * ומלחתי לבריט' א סהקסה כן
 ונלע"ד סהס"ל סכסי כהן אס יוס כהניס וסירכין אסר קדוסי כקדוסי
 סל אהרן וק"ל דסורה אלו סוול סכסרן מ"ר רבי אשכר ל"ל סיה רלנה
 לנשכר כענין סוול אלה סיוס סתנך צרכה סל אסר קדוסי כקדוסי סל
 אהרן וס' סל סכסניס לנרך א"ל יסרסל * וסל לקחוי עור סכס' סונל
 לכסיס סכסרסיס ולידו סתנך עתס עופר כ"ל סהס אכל אס סכס' סונל
 פסס אלה סל פוסס סיו אש עופר איני סוס אכל אס סוכר מלוח עסס
 וס רבי אלעזר ס"פ ס' סוכר פסס אהרן כסור לנרך לא סתנרה לנחת
 צעמיס אהרן סכסרה סכסרה סכסרי אלה סור וסוכר ולא כסל כסו אלה
 כנכרה סיוסח

שאלו תלמידיו את רבי חנניא בן הקנה במה הארכת לה
 ימים א"ל מימי לא נתכבדתי בקלון חברי ולא
 עלתה עמי קללת חברי על מסתי וותרן הייתי בשמיני
 לא נתכבדתי בקלון חברי כי הא דרב הונא רדי מרא
 אסתפיה אתא רב חנא בר חנילאי וקא שקיל מינה א"ל
 אי רגילת רדרית במאיורי דרי ואי לא איתיקורי אגא
 בוילותיה דידך לא ניהא לי' ולא עלתה על משהי קללת
 חברי כי הא דמר זוטרא כי היה סליק לפוריית אסר שרי
 ליה לכל מאן דצערין וותרן כמשני הייתי דאמר מר כ"ג
 איוב וותרן כמשונה היה שהיה מינה פרוטה לחטוני כ"ק
 כמשונה שאל רבי עקיבא את רבי חנניא הגדול א"ל
 במה הארכת ימים אתא גוואי קא סחול ליה סליק יתיב
 אריקלא א"ל רבי אם נאמר ככשי למה נאמר אהרן ומאי
 אהרן א"ל אהרן מיוחד שבעדרו אסר להו צורבא סרבנן
 הוא שבקוה רליתי' א"ל מימי לא קבלתי מתנות דכתוב
 *ושונא מתנות יחיה' ולא עמרתי על מדותי דאמר רבא
 כל המעביד על מרותו מעבידו לו על כל פשעיו שנאמי
 *נושא עון ועובר על פשעי' למי נושא עון למי שהוא
 עובר על פשעי' ;

במה הארכת ימים צלוי זה זכות : כפה עשין : אסר ריחא
 תגור עשב מין גמי : דתשום בשירא סרוס ומסוסה
 נמשילס : סתמוס פלסוס תרמוס : כי אמלל כסכנס
 לחוסה סיוס פססות נגדיהס : וכן למר אף אזה סתא מזנך
 צנך סתא סיוס עת רלון ותקיס אף נקפטר'יא מקר' סלונס
 דרך גיח הכנסת : ולא פסעתי על ראשי עם קודש כשהיו
 התלמידיו יושנים צ"ה על גבי קרקע הסת'ך דרך תסיבה לסבת
 צמקונם נראה כפוסע על ראשם : ולא נשאתי את כפי לזנן
 לנרך צרכה כהניס צלא צרכה סהכניס לריסין לנרך צנוך אשר
 קדמו צמלוריו ולונו צקדושו של אהרן וכו' במסכת סוטה :
 מינותיה סורעו והלמיס וסקינה : ולא ברבתי כפערס :
 לפני כהן דאמר מר וקדשו לכל דבר שנקדשה לפנות ראשון
 ולנרך ראשון : משנאי סגורמין לבני אדם לפלסו סהרוס ת"ח
 שכל לפני עם הארץ אומר אין נחת רוח צבורה :
 תוספות כי קאמר סוכו בשין ואם חלף מלי רבותיה סס עול סכסין
 קודס כיון סהס שורן * ופר' סהי כשון דקאמר סהל לא
 כסון ממס קאמר אלה כסניס ת"ח ואין סהון עם הארץ ומעיקר' נמי
 לא סיה מקפיד אלה כנס הארץ וס' אהני מלי רבותיה סה רב סול קרי
 כהני כדאמרין לעיל כ"ג ופרק הורקין וכו' והסריך קול סיה ולכסוף
 כהן י"ל כפרס' דלא מיירי סהל אלה כריכות סל מוון סלח חקנו כס
 רבין מיירי מוסוס דרבי סלום ולקך סיה יסול לנרך לפני כהן סחית ממנו
 ורבי משמע לסנח דלא כרתי' דאיירי בצרכת סהון דלי כקריאת סחורה
 סהי ולא קרייתו נעור הארץ לענין כהן עניין כסחי סוסקוס ז"ל :
 הרשב"א ו"ל כותי סס ס' אף על מי סלנו כונו סל כנס סתפסה
 דסכסו מלי רבותיה סה אגרונין כל סהכנה סס רע לנכרו
 ע"ל כנייהס : ולא נטלתי קדוסי סיוס ס' גיין אע"פ סיהו סותר כס' :
 מהרש"א ולא בטלתי קידוש הוסי כו' לעעת סוסקוס
 דמקדשין על סהס ק"ק מלי רבותיה דלא ציטל
 קידוסי סיוס דמסמה סיה לן סת דאין קידוסי אלה צמקוס סעונה

לא נתכבדתי וכו' מפרס לה ואולי : מרא סורי"ס נלע"ו :
 וקא שקיל מינה לכסוד וסלחנה סוול : דרית במאתך ס' ס'
 סלחנה נוסח כלי וס צעירך : גוואי סריסין סיו עכדיס מסכרסיס וס'
 סוכו וקא סחול נס כ"ג עקיבה סכורין סיו ססיה כן כמיון : אס
 נלמך

במה הארכת ימים צלוי זה זכות : כפה עשין : אסר ריחא
 תגור עשב מין גמי : דתשום בשירא סרוס ומסוסה
 נמשילס : סתמוס פלסוס תרמוס : כי אמלל כסכנס
 לחוסה סיוס פססות נגדיהס : וכן למר אף אזה סתא מזנך
 צנך סתא סיוס עת רלון ותקיס אף נקפטר'יא מקר' סלונס
 דרך גיח הכנסת : ולא פסעתי על ראשי עם קודש כשהיו
 התלמידיו יושנים צ"ה על גבי קרקע הסת'ך דרך תסיבה לסבת
 צמקונם נראה כפוסע על ראשם : ולא נשאתי את כפי לזנן
 לנרך צרכה כהניס צלא צרכה סהכניס לריסין לנרך צנוך אשר
 קדמו צמלוריו ולונו צקדושו של אהרן וכו' במסכת סוטה :
 מינותיה סורעו והלמיס וסקינה : ולא ברבתי כפערס :
 לפני כהן דאמר מר וקדשו לכל דבר שנקדשה לפנות ראשון
 ולנרך ראשון : משנאי סגורמין לבני אדם לפלסו סהרוס ת"ח
 שכל לפני עם הארץ אומר אין נחת רוח צבורה :
 תוספות כי קאמר סוכו בשין ואם חלף מלי רבותיה סס עול סכסין
 קודס כיון סהס שורן * ופר' סהי כשון דקאמר סהל לא
 כסון ממס קאמר אלה כסניס ת"ח ואין סהון עם הארץ ומעיקר' נמי
 לא סיה מקפיד אלה כנס הארץ וס' אהני מלי רבותיה סה רב סול קרי
 כהני כדאמרין לעיל כ"ג ופרק הורקין וכו' והסריך קול סיה ולכסוף
 כהן י"ל כפרס' דלא מיירי סהל אלה כריכות סל מוון סלח חקנו כס
 רבין מיירי מוסוס דרבי סלום ולקך סיה יסול לנרך לפני כהן סחית ממנו
 ורבי משמע לסנח דלא כרתי' דאיירי בצרכת סהון דלי כקריאת סחורה
 סהי ולא קרייתו נעור הארץ לענין כהן עניין כסחי סוסקוס ז"ל :
 הרשב"א ו"ל כותי סס ס' אף על מי סלנו כונו סל כנס סתפסה
 דסכסו מלי רבותיה סה אגרונין כל סהכנה סס רע לנכרו
 ע"ל כנייהס : ולא נטלתי קדוסי סיוס ס' גיין אע"פ סיהו סותר כס' :
 מהרש"א ולא בטלתי קידוש הוסי כו' לעעת סוסקוס
 דמקדשין על סהס ק"ק מלי רבותיה דלא ציטל
 קידוסי סיוס דמסמה סיה לן סת דאין קידוסי אלה צמקוס סעונה

בני העיר פרק רביעי מגילה פו

נאמר כבש את הכנס את העסה צנקה ולא עמדתי על מדותי
 לשלם גמול רב למי שליטתני :

הריטב"א י"ל קמברא פילא"ס סיה חת' כגון סיה סבל העקרו
 סדאח לקון ולא סלחו כפי בלא זכרה לא הענה מיל
 הסודותה כפי רזא חתה רזא כרסה חכס סיה לכל כון סכר : וילחא
 פיה גופה קא חתה לן סבל כון סהכר אוחו סחכר וחחיק ימים ע"כ :
מהרש"א מימי לא נסתכרה בקלקין כו' אטילו כנה"ג
 צנודא למיטת סחכרו עוסה כון סרלנו וסמר
 לא עלתה על סחתי כו' ומייתי כי סא דמר עורא לא דכל סוס
 סיה סתתין סיה סכר לסיסו ועד"ז אמר דוד עד מה ככודי
 לכלומה גו' סמלומים אוחי כל סוס ומסיס צענון צלום ימדוי
 סתכנה ואסין וגו' סלנו מוחל לוי מימי לא קבלתי סתנות כו'
 נראה ג' אלו דברים סיכי סהדי כון דלא קבלתי מזנות סחכרוס
 וגם לא עמדתי על מדותי לפיכך צמנון בלערא דהנה סתמינין
 ליתן לחזים ס"ח אלא סתמתי לו בנזלת ממון וספח וסרן
 צממו דסיינו צמנון עלי סיחי ואלו קבלתי סתנות או סקבלתי
 ממון על כניסי גס סס סיחי וסרן לא סיחי וסרן ממון שלי
 אלא ממון של סחכרי סקבלתי :

שאל ר' את רבי יהושע בן קרחה במה הארכת ימים
 אמר ליה קצת בחיי א"ל רבי תורה היא וללמוד

אני צריך א"ל מימי לא נסתכלתי בצלם המות אדם רשע
 דא"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי אסור לאדם להסתכל
 בצלם המות אדם רשע שנאמר * כי לולא פני יהושפט
 מלך יהודה אני נושא אם אביט אלקך ואם אראך א"ר
 אלעזר עיניו כמות שנאמר * ויהי כי זקן יצחק ותכרין
 עינו מראות משום דאסתכל ביה בעשו הרשע והא נרמ'
 ליה והאמר רבי יצחק לעולם אל תהי קללת הרוש קלה
 בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים בו רעה
 שנאמר * הנה הוא אלק כסות עינים ' אל תקרי כסות אלא
 כסות ' וכת"ב ויהי כי זקן יצחק ותכרין עינו הא והא
 נראה ליה רבא אמר מהכא * שאת פני רשע לא טוב
 בשעת פטירתו אמר ליה ברכני א"ל יהי רצון שתניע
 לחצי ימי ולכולו לא ' אמר ליה הבאים אחרך בהמה
 ירעו ' שאלו תלמידיו את רבי זירא ואמרי לה את רב
 ארא בר אהבה במה הארכת ימים אמר להם מימי לא
 הקפדתי בתוך ביתי ולא ציעדתי בפני מי שגדול ממני
 ולא הרדתי במבואות המנופפות ולא הלכתי ר' אמת
 בלא תורה וכלא תפילין ולא ישתני בבית המדרש לא
 שינת קבע ולא שינת עראי ולא ששתי בתקלת חברי
 ולא קריתי לחברי בהכניתו ואמרי לה בתניכתי :

וללמוד אני צריך אולי אוכל לקיים : לולא פני יהושפט
 אלישע אמר כן ליסורס בן אסא : הבאים אחרך
 בהמה ירעו צחיתו כלומר אין טוב לך לחיות ימים רבים כמוני
 ססס כן לא יטלו גנך גדולה ולא זה נסיון וסס יסוי כל ימותס
 סיענותן ולא הרדתי דברי סרה : בלא תורה גרסי עגורה

כפי תמיד : בהכניתו אם כינו חזירו לו סס לגנאי : ואמרי לה
 בהכניתו אטילו אותו כיוני החמוק וכל מתספתו סס דומי
 לתספה כמו חנינה ומנוחס צמסכך גיטין :

ת"ד כ"ה אין נוהנין בהן קלות ראש אין אוכלין בהן ואין
 שוחטין בהן ואין נאותין בהן ואין משיילין בהן ואין
 נכנסין בהן בהמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים
 ואין מספידין בהן הספר של יחד אבל קורין בהן ושונן
 בהן ומספידין בהן הספר של רבים אמ' ר' יהודה אימתי
 בישובן אבל בהרבנן מנחין אותן ועולים בהן עשבים
 ולא יתלוש מפני ענמה ג'ש וכו' : א"ר אמי ב"ה
 שמחשבין בו השבונות מלינין בו אית המה מלינין ס"ד
 לא סניא דלאו הכי אלא לסוף שילינו בו מת מצוה :

ואין נאותין ואין מתקשטין להוכי ואין משיילין סס : הספר
 של רבים סל ס"ח סתם סלזכין לסחאסך ולסספירו וצ"ס
 ראוי לכך לפי סקוד בית גדול : מלינין כו' מסמע דמונה סול
 לקלן כו' סת המה : לסוף שילינו בו מת מצוה סימון נקס
 ממים סלון להס קוצרין :

רבינא ורב ארא בר מתנא הו קיימי ושאלו שארתא
 מדבא אתא וילחא דמיטרא עיילי לב"ה אמרי
 דאי דיעיילין לב"ה לאו משום מטרא אלא משום
 דשמעתא בעיא צילוחא כיומא דאסתנא :

וילחא דמיטרא וסס מים צלום צמ' לאי משום סגן עלינו
 מפני הגשמים סלס לא סיינו טוסקין צמעתא לא
 סיינו נכסין : צילוחא דעת לולא ומיסכס סלינו ערוד צאס
 מתסנה :

תנ"א ר' שמעון בן יוחאי אומר בא וראה כמה חביבין לו
 ישראל לפני הקדוש ברוך הוא שכל מקום שגילו
 שכינה עמם גלו למצורי שכינה עמם שנאמר * הנחלה
 גגלית לבית אביך בהיותם במצרים וגומר ' גלו לעולם
 שכינה עמם שנאמר * ושמי כסאי בעולם ' גלו לבבל
 שכינה עמם שנאמר * למענכם שלחתי בכלה ' גלו
 לאדום שכינה עמם שנאמר * מי זה בא מאדום המזין
 בנדים מבצרה נגמר ונאף כשום עתידין לינאל שכינה
 עמם שנאמר * ושכ ה' אלהיך את שבותך ורחמך
 וחשיב לא נאמר אלא ושב מלמך שהקדוש ברוך הוא
 שב עמם מבין הגלות ' שכינה בבבל ויבא שריא אמ'
 אבי בני בני שתא דהוצל וכבי כושחא דשף ויתוב
 בנהרדעא ולא חומבא כבא ויבא אלא ויבטין כבא ויבטין
 כבא ' אמר אבי תיתי לי רבי מרחקנא פרסאי עיילנא
 ומצלינא בנה ' וכאן מאמר רבי זירא שפרה וכו' והיא
 כתוב בפרק ואלו מלחין סמוך לענין דומה לו :

והי"ב לא נאמר גיטין : היבא שריא צנבל סגניה מקום
 סיכר סקוד סרה סס : דשף ויתוב בנהרדעא סס
 נקוס וצלוכו יכניה וססיתו מלזניס ועפי ססילו עמחא בגלות
 לזיס

בני העיר פרק רביעי מגילה

לקיים מה'שנא' כי רצו ועדך את אצניה וגו' : רבי מרחקא
פירש כשאי מהלך בדרך בצורח מקום אפילו אני מרבה עלי את
הדרך אני נכנס עם ומתפלל שחובה :

הריטב"א ו"ל יאף כשהם נבאלים סביב בנייהם שחור וכו' וגו' תפי
כבוד הכנייה לא אמר הכתוב שהכנייה נבולת הגדול הוא
פאנו מחוריהם בקאון הארץ ולא הוחרה אלא נבולתו ומוחך כד לומר ג"כ
שהיא נבולת וכן הכנייה אחר נרד הכתוב אבל ורמי לא באל לומר רבותה על
שהיא בשפת הארץ אלא שהיא נבולת נחמל שטוניהו המחזין האולה
גורמים גלות לכנייה וז"ל צדקות כל השופק בחירה ובניניהם חסדי
ומזוי כבוד הכנייה מכלה אני עליו פאלו פאלו וכו' וזני מבין עבו"ס כי
צדוקת אלו הדברים אינו נבאלים וטור הכנייה שהיא לנפשוים וקדחת כלה
ועשרים כמות יסדאל ומלכה ושמות אחריה יושע לבניו האמת :

מהרש"א תורה היא וללמד בו' דאריכות וימים שלך
מסתמא צמילי הדורה היא תלוייה : בצלם דמות

אדם רשע בו' והוא כענין קללת אלהים תלוי וגומר וע"ס חכמי
המקובלים כי הכרת פניהם ענתה גם שם בצלם דמות מראה
אדם אורה רוחנית לעצב או לרע כפי מעשיו ללד הבהירה או ללד
העומאה ואשור להסתכל ללד העומאה ע"ר אל חטו כל האלילים
ומה"ע קאמר בסמוך ללד אסתכלי בצטו"ס ד'גורה תלד העומא'

זמיותי ליה שאלמר לולת פני וגו' אם אצני את ארצך שהוא ל'
בפול מורה גם על הנורה הרוחני ללד העומאה : והכדון עניני
מראות משום ראשית בו' לפי פשוטו הוא מיותר ודאי
ביון שפא ענינו מן הראייה כהו וע"כ דרשו מ"מ"לוח כמו בשביל
כמו חכלולי עינים מיון כמו בשביל שאת פני רשע לא טוב בו'
לפי פשוטו כמו לא תפא שני דל גו' אשר לא יבא פנים גומר ואולי
דהקך נמי משמען ראייית פנים דכל הנפוא פנים הוא מראה לו
פנים וכן משמעו הקדא דלעיל דמייחתי לעיל לולת פני והושפת אני
נושא אם אצני ארץ גו' : דהמיה ריעע בו' כפרשי' שיהיו כל
ימיהם ודמיות ע"ס מיהו ה"מ לברך רב בניו שיגועו לכולהו
הימים ושהיו כל דורות נאלאוי כן' לא הקפדתי בתוך ביתי

בו' הכעס ממדה הרעה ואמר הנס שבניתי של אדם יש לאדם
להשיל אימה ולא יחירה מ"מ לא עשיחין צדיקים וכעם : ולא
צעדתי בפני בו' דבכמה מקומות אמרו דאין לאדם להלוך לפני
מי שגדול ממנו אבל אמרו בצרק אל' הסמוכה צג' הסתלגים
בדרך ריב בצאמצע והגדול זמיונו והקטן משמאלו וקא"מ דמ"מ
בשהלכתו כן עם רציו נותרתי ציה דלפי לעד אחד לא הלכתי בפני

מי שגדול ממני : ולא דהדרתי במבואות וכו' דצפ' מי שמחו
אמר' דאשור לקרות עם ק"ם ומסמך להו אקראו וקאמר דרבי
זירא מחזיר על עמלו אפילו על ההביר תורה : ולא הלכתי די
אמות בו' נכמה דברים אמרינו שם לכל אדם ד' אמות וקאמר
דמעולם לא הלכתי במוכן בני תורה ותפילין שהוא כהר תורה
במשורם פרק האומר : לא ישנתי בב"ה בו' אמרינו צעלמא
דאשור לישן צצ"ה ומסמך ליה אקרא סאלמר וקרעים הלביג
גומה ור"ו החזיר אפילו פינת עראי : ולא ששתי בתקלת
חבירי בו' קרא כתיב ומיחי לה צפ"א בנפול אויבך אל תשמה
בו' היינו שמה חפני השאלה עליו אבל בתנודו שאינו עושה משום

שאלה ואפשר שיש לו השאלה כגון שקנה מתכנה סתורה צול וצודאי
שחזרו השכיר צה ח"ט' ס' על החזיר ר"ו ציה שלא היה שמח בהשסדו
וקטלתו : ולא קראתי לחבריו להניכו בו' רש"י גרם מלי
חניכה וחניכה ופיר' תרנויהו לגנאי ודפוי וק"ק דל"כ מאיר צדוקיה
דהא המכנה לגנאי אין לו חק לעולם דהא משום דלזיל סומקא
ורחי מורא וז"כ ה"נ שחניכה וחניכה לגנאי אבל צערוך גרם
צדוקיהו מלי חניכה אלא דגרסוי' ולא קראתי לחברי בחניכתי שלא
כניתי לו שם ולא בחניכהו שפילו שם כנעו לו אחריהם לא קראתי
עב"ל ולפי זה זמיונו לפר' אפילו כונוו דלכ' הוי לגנאי הוי צדוקיה
ומ"ס החס' לעול : *קרושחן אף כשהם שומעין בו' אמרו
צמדס והשומתי את מקדשיכם יכול מן הק' צדוקת כשהוא אומר
ולא אריות גומר הוי קרבות אמריה הא מה אני מקיים והשומתי
את מקדשיכם מן הגדוה' של ישראל שהיו מתקדשים וטועים לצד
סם בו' כפרש"י במוטב והמתניהא דהכח לא נוחל ליה לפרש כן
דההוא נמי צבר האזורה דתנאי ונשמו דרכים והיהם ארלכם
שמנה גו' וע"כ דרשו מנייה הכא דאשמועינן קרא דלך כסתן
שומעין יהיו צדוקתן : *בגון הספירא קראי בו' רב ששת
בו' פירש"י אם ימות אדם אחר צי רב שש עב"ל והוא דחוק שב"א
נקט מצור לכבודו לגנאי ויפת' ולזיל פירשו נראה דה"ק ביניה
רב ששת צדוקת' הספירא על אדם אחר וכדמייחתי מפרס דאספדה
לכלתיה צבי כנשתא וקאמר אי משום יקרא דידוי בו' דמשום
דהוי האספיר ת"ח מקרי הספד של רבים והכי משמע לישראל דקאי
צ"י רב שש בו' דמשמע שהוא עומד צמיס מספיר על ההריגא
והשפא יותח דכ"ל נקט מצור לכבודו דמשום יקרא דידיה ומספירין
צצ"ה על אדם אחר וכו' נראה מפני הרין : *אי משום יקרא
דידי ודמייחא אהו בו' צדוקת ג"ה אצניא לן הספירא אי מוס
יקרא דמיי אי משום יקרא דמייחא ולפי גירסת הספרים דהכא
צבי כלתי' לא גרסי' אי משום יקרא דמייחא משום צדוקתו לומר
לא היה ראוי להספיד לגנאי ויפת' דל' מקרי הספד של רבים אלא משום
צדוקת ת"ח אבל צעודת דדידי זירא דצמותר גרסינן אי משום
יקרא דידי אי משום יקרא דמייחא דההוא מיתת ת"ח מרבנן הוי
אבל צרי"ף גרסינן צתרוויהו אי משום יקרא דמייחא וז"ל דמ"מ
לא איתו כ"ע ולא הוי הספד של רבים אלא משום יקרא דרפרס :
*תא חוי מה בין תקיפי בו' נראה דכל זה להפלת הענין דזה
צדוקת מרבנן לא הוי מצני א"ו לא הוי סכונ לנב' שם ולא תנא
רק להלכה והיה יוסב צב"ד סודות כדאשכחן בצפ"ב דצ"ק שהיא
יושב רב כהוא דברא שזיעי יאף על פי כן הספיד עליו ר"ל בלשון
לער חסר א"ו גברא רב וההוא דהוי הני הלכתא ספרא בו'
והיה מצני בבל והקול רב צמחן דהספדו היכי נספדה יי' צנא בו'
וכללו לא חסר מהם גברא רבא : *במי ששינה הלכות בו'
והיינו צאינו תלמידו ונחמו צו סימן ג"ה הוי ר"ח תלמיד גברא
אמרינא אבל בתלמידו מזינו צמיה מקומות שהיו משחמיין בהם :
*לשחמש איניש במאן דתני ד' בו' פירש הרי"ף דהני דמי
שאנו ד'סדרי משנה ומאן דמתיי פלמי גמיר תלמוד ד'סדרים
עכ"ל

זמון אפי סהים כמה מלות סהים אמר שגאלו מצבל ועדן נכארה
גילוי השכינה סס צב"ה :

אברה דשמאל ולוי דו יתבי בני כנשתא דרשף ויתבי לח
בנהרדעא אתיא שכינה שמעו קול רגשא קמו סס
נפקי רב ששת הוה יתבי בני כנשתא דרשף ויתבי

בנהרדעא אתיא שכינה ולא נפק אחו מלאכי השרת קא
מבעתין ומצערין ליה אמר רבוננו של עולם עלוב
ושאינו עלוב וכול ושאינו יכול מי דחה מפני מי שבקוה

*ואי להם למקדש מעט בארצות אשר כאו שם אמר
רב שמואל בר יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות
שבבבל ורא"א זה בית רבינו שבבבל אמר רבא מאי

דבתיב *ה' מעון אתה היית לנו אלו בתי כנסיות ובתי
מדרשות אמר רבא מריש הוה גריסנא בנו ביתאי
ומצלינא בני כנשתא כיון דשמעית להא דקאמר דוד

*ה' אהבתי מעון ביתך לא גריסנא אלא בכי כנשתא
היבא דמצלינא תניא רבי אלעזר הקפר אומר עתידין
בתי כנסיות ובתי מדרשות שבחוצה לארץ שיקבעו

בארץ ישראל שנאמר *כי כתבור בהרים וככרמל בים ירמי'
יבא והלא דברים קל וחומר ובה תבור וכרמל שלא באו
אלא ללמוד תורה לפי שעה נקבעו בארץ ישראל בתי

כנסיות ובתי מדרשות שקורין בהם ומרביצין בהם את
התורה כולה על אחת כמה וכמה דרש בר קפרא מאי
דכתי *למה תרצון הרים נבנונים יצתה בת קול ואמרה

להם למה תרצו רין עם סני כלכם בעלי מומין אהם אצל
סיני כתיב הכא נבנונים וכתוב התם *או נכון או דק ירמי'
אמר רב אשי שמע מינה האי מאן דידיר בעל מום הוא

אמר ר' יוחנן כל מקום שאתה מוצא נכורתו של הקדוש
ברוך הוא שם אתה מוצא עונותיו דבר זה כתוב
בתורה ושני בנביאים ומשולש בכתובים כתוב בתורה

*כי ה' עליוכם הוא אלהי האלהים גומר וכתוב בהריה
עושה משפט יתום ואלמנה שגוי בנביאים *כי כה אמר
רם ונשא גומר וכתוב בתריה ואת דכא וישפל רוח מליס
ומשולש בכתובי *סילו לרובב בערבות ביה שמו וכתבי סס

בתריה אבי יחומים ודין אלמנות :
רב ששת מאור עונים סה : בי רבינו רב : כיון דשמעית
להא דאמר דוד ה' אהבתי וגו' פיהם הרשב"א ז"ל כיון

סנחתי על דעתי בנה שאמר דוד אצל אי אספר סלא קרא אהו
פסוק מעיקרא ע"כ : וככרמל בים יבא מלמד שצער כרמל את
הים ואימתי הוי אומר צעקת מתן תורה :

מדרש"א ה' מעון נו' אסיפא דקרא צדור ונור קסמיך
דהיינו גם כפאי צ"ה קיים יהיה מעון לנו צב"ה :
כיון דשמעית להא דקאמר דוד ה' אהבתי מעון כו' הלמון
מגומם כיון דשמעית כו' דמאי שמע ליה דקר' משרש הוא צספר
קהלים גם קשה דמסיכא משמע ליה דהאי מעון ביתך בי כנישתא
הוא

עכ"ל ובתב הר"ן ואהדים פירוש דתני לעלמו דמתיי לאחרים כו'
ע"ש וסיף סיהי נראה דנקט ר' סדורים כמ"ס פרק המקבל צד'
לא מילינא כו' מילינא כו' ופסקי סס צד' סדרים כגון מועד וישיבות

ונשים ססס וכוונות כו' וכן קדשים וכלל מקום מוקדש גו'
כו' מילינא כתיבא ורשום אינו נראה כחולה לרדך וכן ספרות ע"ס
וע"ש עוד פירוש אחר כו' ולכאור' ק"ק ה' דמייחתי עליה כי סה

דר"ל סהו זיל כו' סהו מעט' לסהו סהרי לא רלה להשתמש גם
צמי דתני לחוד כמ"ס הינינא צד' סדרי משנה וא"ל סדי צר לקושא
צמיא ור"ן הרגום בזה דר"ל לחומרא קאמ' דלפי' סנה הלכות

משניות מקרי כו' ע"ש והסוגיא לא מוכחא כן ויס ליישב כו' לפי
הדקדוק דקאמר אי סהי גמור מיני סה מלתא כולי דהנרא' דר"ל
קאמ' לה וליסנא דאי סהי אינו מיושב ונראה לפרש דר"ל מעיקרא

נמי ודאי דהתמיר על עלמו כיון דראה צו סהו קרי ותני סדר
היה ר"ל דמתני נמי סהו ולכן קאמר ליה סדי צר לקושא למיח
וקא"ל זיהו נוחא לי דלמשע' לחור כו' משמע מוס שלא צל לכלל

דמתני וקאמר ליה ר"ל אי סהי כסחה לא כסחה לדי דמתני
אגמור לך מלתא סכחא לדי דמתני דאמר רבי יורה צוה ישראל
התמיד כו' סה אינו מן המשנה אלא הלכה מן התלמוד והספא

הוי ספיר סה עובדא דר"ל מעולם יס כן ליישב לפי' הר"ף ועוד
יס דרך אחרת לפרש לפי' האחרים סכחא ר"ן דוה הגברא היה
ג"כ דמתני אלא דאמר נוחא לי דלמשע' כו' ור"ל לא רלה לקבל

דצדי וא"ל גמור מיני סך מלתא דאמר רבי יורה כו' והספא
סיהי תלמידי ומותר לשמש לרבו אפילו אם התלמיד דמתני :
*חריבר אלפי גברי כו' יס כיוון על מוסר סה לפי שהסען

מקשרגאו ויגלו צ"ב חלק איס סה סה כח לשען עליוס
כסככאו על מדון דכתיב לא נפקד ממנו איס ועגין סיפורה נמי
לצטל כח הסען כעסם הסורה כ"ה ומ"ד כנתינתה כו' ס"מ למחן

דקרי כו' לפי' הר"ף היינו דנתינתה לא צאו עדין לכלל סהרה
גדולה לתלמוד ולפי' האחרים נתינתה נמי לא סה סך לקבלה ולא
צאו עדין לכלל מדה גדולה הימנה ללמוד לאחרים : הגנלה

נגליתי כו' סהיהה סכני' מדברת עמהם צמארי' לא סהו אצטריך
לחייי דכמה דיבורים ממורסים צמרה סהו סם סהקב"ה למסה
ולאסרון לא דודאי מלא כל סהרץ כצודא אצל מ"מ גילוי השכינה

הוא צמקיותו מיוחדת כמו נמשכן ומקדש וקאמ' דה"נ היה להם
גילוי שכינה צלוח מצרים ככתוב הגבלה נגליתו וגו' נל' כסול
להורות על גילוי שכינה סס ועי"ל הגבלה נגליתו הכפול מל' גלות

כצוקול שהסכיני' מטערת ג"כ צללות וכן למענכס סלחתי צבלה
היינו גילוי השכינה וכן מי זה צל מחאוס גו' סהיה גילוי השכינה
סס וצריכת עין ועקב מייחי נמי גלו לעולם שכינה עמהם סנא'
ושחתי כסאי כעילס דהיינו מקום מיוחד לגילוי שכיני' וקאמ' דאך

כשרון עתידיו כו' דהיינו סתמור גילוי שכינה לירושל' סלא חסאר
סס צמקוס סגלו ישראל כצד מדכתיב וצו ויהיה אה סבוך כמו
עס סבוך ודקדק לומר דוה יהיה כסח עתידין ליגאל מצלות
אריס אצל כסגאלו כצד מלגולו צבל נסאר' גילוי שכינה סס דסא

בני העיר פרק רביעי מגילה

הוא ואימא דבה"מ הוא כפשיעה ונראה ליושב דהא דקאמר כיון דשמעת קרי ארשא דלעיל דמשון אהה הוית לנו דבור גו' אירי צ"ה"כ ה"י האי משון ציחק אירי נמי צינת הכנסת אבל צינת התרה לא מוקמינן ליה הכא כי הוה דציחק בה"כ משמע ליה מיחוץ לחדק דהכא משמע דעיקר הלימוד יהיה צינת הכנסת ציחקוס תפלה וצ"ק דצרכות אמרו בהפך מרוב טיה מלניא צה"כ כיון דשמענא ליה דאמר אוהב ה' שפיר כיון נומד דאין להקפ"ה צעלמו אלא ד' אחיה של הלכה מלניא בני עמדי הובא דרובא ויש לחלק כמ"ס השור סימן ל"ו דהוה אירי דוקא בני סוס זו מדרש קצוב ציחק דיתו ועיין בחיבוריו ס' : שיקבעו בא"י כו' ועד"ו יש לכוון במומחז שמתצי באומרים לי צינת ה' נלך גו' זה המומחז בגלות לאחר שמתצי באומרים לי צינת ה' נלך שהוא צ"ה"כ כאלו עומדות היו רגליו צה"מ צירובים ולכך שמתצי בהליכתו לצ"ה"כ כאלו באחי לתקדש לפי שירובלים הצנויה קעיר שמתרה גו' ר"ע"פ שאמרו שמתרה לעתיד יהיה צ"ה"ג גדול כדורשלי צענה"ו וירובלים יהיה גדול ככל א"י וע"י אמר מה טעם יהיה צ"ה"מ לעמוד כ"כ גדול לפי שצירובלים הצנויה לעמוד יהיה מוצרי לה למקדש ויהיו כל מקומות של צרי הכנסות שהיו צה"ו ונמצא עתה בגלות שאני עומד צה"כ הרי הוא מקום המקדש גופא דלעמוד ועד"ו אמרו פ"ק דצרכות צינת תפלה לא נאמר אלא צינת תפלה סהק"ה מתפלל ס' כמ"ס דצרכות שמעו ר"י כ"ג שהיה הקב"ה מתפלל ויהי רצון מלפני שיקבעו רחמינו כו' ונפשו' ושמחיים צינת תפלה דהיינו צה"מ שיהיה לעמוד צ"ה"ה דעה"ו בגלות הוא יקרא לכל העמים דהיינו בני נקיות שכל ארץ העמים שיקבעו לעתיד צה"ו מחז"ל צ"ה"ה : ומהי תבור וברמל שלא באו בו' דינא משמע שכלו ממקומם למקום אחר והיינו למקום הר סיני ולפי הענין ס' צה"מ דהיינו כי כדבור גו' כמו שאלו הרים גלו ממקום למקום תורה כן יגלו ויפחדו צה"מ תורה ומקומה ולכך עמי לך כלי גולה בומר ונראה דההרים אינן בעלי צינתה לצד לשמוע תורה אלא שבה ההרים זכ"ל כ"ס ה' צ"ה"כ דר"פ דתולין בני יגיא נהר' דשמא שר של ים היה : למה תרצו רין עם סיני בו' נוסף זה המאמר לכאן דלפניו דהלשיל שלא צאו ההרים ללמוד תורה אלא לעשות דין עם הר סיני לומר שהם גבוהים יותר ממנו ועליהם ראוי ליתן תור' אבל יצאה צה"ק שגבוהים הוא מומחז צה"מ וכדאמרינן פ"ק דטוטה לעולם ילמוד אדם תודעה קונה פהרי הניח הקב"ה כל ההרים והגבוהים וההרה שכינה על הר סיני כו' שאלמר אז דכא ושלל רוח וגו' גם צוה ים אפרים של הר סיני כ"מ שאה"ה מוציא בבורתו של בו' לאו דוקא כ"מ דמכנה מקראות מלינו גבורתו של הקב"ה ולא כפי צריה ענותותו אלא דכ"מ ר"ל צין צבורה צין צנזיים וצין צנזיים כדמסיק ולאו דוקא נקט גבורתו דהנה קראו דמיינה מנזיים וכאזנים לא כפי לבן גבורה אלא דר"ל צ"מ שחזרה הצומחות מעליו של הקב"ה אבל משום דהפאי קרא דתורה דכפי צין האל הנדול הגבור

והנראה נקט עמי גבור דר"ל לאין מדתו והעלה צ"ה"ה צמח צ"ו שהגבור מרחיק הגדולים ושלל רוח בגון יחוסים ואמנות ויחשבה צ"ה"ה אינו כן אלא שהוא מקרבן ומשגיח בהן ביותר ורש"י צומח לקח לעלמו דרך אחרת שפיר עשה ומשגיח יחוס ואמנה הרי גבורה ואילו גבורתו אהה מוציא ענותותו ואוהב גר וכו' אבל סוגיא דשמעתין אינה כן אלא לגבורתו אהה מוציא בקרא דלעיל מינה כי ה' אלהים וגו' ויקרא דצקתיה עובד משפט יתום וגו' היא ענותותו שמשגיח בחולפי ונדכאי רוח ואין דברי רש"י צומח סוגיא דאפרים כן דר"ק : *אלא ששטרותיו כו' לבן לטורת לא שיק' כאן לפי שפירו' וע"כ דרשו מדטיס ומנוטיס דהיינו הדס והסג אשר צדה ירבעם מלכו שגלה נפשו והיא על לטורת וע"פ מה שאמרו' שדק"ה משלם צמחה שדס מודד העונם כעין שצד' שעשה ומשעם שיער הדס שלא צמחה צד לו העונם שצד' שהעצירה זו כעין העונם שעשה ונמצא שעל משל זה שעשה ירבעם והתעורר רבים צענלי וגם בס' צביטול הדס והמועד ועוד כמה עצרות שעשה למצרים פרק חלק ורבו צו העושים כפי העצירה' וע"י אחי' היו עליו לטורת שמתעורר אחי' בעצירתו הרבה שעשו להוריע לצרכות באי זה גויר' קשה יהיה עונשם לפי העצירה' גם שדרי ארס ד"ל' אס חייב ארס' כו' מיתוס יהודי צמחורה כדאמרינן פ' ד' מיתוס מ"מ צדינו מניס כ"ו להודיע העונם כעין העצירה נידון צמחה שמד על העצירות שעשה האדם מצד הקב"ה עליו גויר' קשה כעין כל עבורותיו *ומשה מפי הנבוכרה כו' נראה שהם צ' עממים כיון דהללו שכתב צ' רבים הם ים לחם לקללה למצד לביים ולא כן יש לחום לקללה ליתוד ועוד דהללו שכת"כ מפי הגבור' דים לחום יותר לקללתו מקלות משפי משל אש"ג דהנה נמו ודאי צורה' ק' אמרן כמ"ס התוספות ועיין צה"מ בחיבוריו פרק הספירה :

הר"י מ"ד מ"ח אהה היית תורה כיון דרבים רב' משון אהה היית לנו אלא כתיב כסיות ובתי מדרשות מל' למדרש אהבתי משון ציחר על בני כסיות מקום שיתפללין ודלילין על בני מדרשות הוא אומ' אהבתי משון ציחר וע"ק דהא שפ"ק דצרכות אחר אבוי מרים הוא ברישא צו ביתאי ומלניא צו כסיות כיון דשמענא ליה דאמר רבי חי'א תשתי' דעולא מיום שהרבו כ"מ אין להקפ"ה צעלמו אלא ד' אחיה של הלכה לא היה מלניא אלא היבא דברושא וכן מייחס הס' רבי אחי ורבי אבי אש"ג דהו לא חליט כשפ"א כשריא לא מלני אלא בני עמדי היבא דהו ברשו ומלניא כ' מאמר' אלו סוהרים יד אה זה דהכא משמע שצריך לברוש וללמוד תורה במקום ש"ה"כ שמתפללין בו והס' משמע שצריך להיות מהשלל במקום שומרים בו והיינו יכולים לומר צה"מ דמקום סוס בו ברשת הלכה יש לו חושפת על מקום החפלה צה"מ הנכנסת וכן לא היו מתפללים אלא במקום שומרים בו סוס' ד' אחיה של הלכה אבל ללמוד תורה כיון מקרא' ומשנה שאין ס' ד' אחיה של הלכה ראוי לברוש צינת הכנסת שהיא מקום התפלה ועי"ל דהנה מיידי צ"ה"מ לו צ"ה"ה קצוע ללמוד בו תורה ולא היה לו אלא קצוע לתפלה אלא שפטים מתפלל כן ויפגמים כאן לכל לא היה מלני אלא היבא דרבים כיון שהוא מקום קצוע לברושיו יקרא ד' אחיה של הלכה והבא מיידי' נמי שצריך להתפלל במקום קצוע לתפלה וכן לברוש במקום אחר שצריך לא הקצוע לו מקום לברושיו והנה קאמר לא ברישא אלא היבא דחלילת' ואי' דרבים קרא דהבתי משון ציחר על מקום צ"ה"ה הוא דקאי ליה הכאי קרא אחי' אהבתי משון ציחר ולא אמר מעוקד דהו' על בני כסיות ומדרשות ומדקאמר משון ציחר הוא על בית אה"ה

בני העיר פרק רביעי מגילה

היונו שאין מענינו של יום דברי' הלא ימין קודם הפסח כגון ביעור חזק והגטלה ושחית המלות משעת שחיה ועוד כחז ב"י עס חירולים אחים ע"י וזה הנקט בצריחה שלם רגלים פסח ועל"ר ומג ולא נקט נמי ר"ה וי"ה דכתיבי ג"כ צו הפרש' י"ל דלא חקן משה בשאר מלות משום דלא אחיו מומן לומן וס"ר ר"ה וי"ה לא מקרי מומן לומן דיש לרשם ליתן לבו לתשובה בכל השנה כמו צ"ה וי"ה מש"כ בשלם רגלים דמלוחן צומן צענינו של יום ומה"ט נמי מספקא לן בפרק בכל מ' ערין אם אומרים ומן צ"ה דלא מקרי שפור מומן לומן אלא שלם רגלים דכתיב צה מלות ראה בשמחת מגילה :

הדרן עלך מסכת מגילה

פרק ראשון

פ"סקא ומצינו על הקברות במועד אר"ש בן פ"י רמז לציון קברות מן התורה מנין שנאמר *וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון א"ל רבינ' לרב אשי הא מקמי דלית יחוקאל מאן לן ולשעמך הא דאמר רב חסד' דבר זה מתור' משה לא למרנו ער שבא יחוקאל בן בווי ולמרנו *כל בן נבר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי הא מקמי דלית יחוקאל מאן לן אלא גמרא גמירי לה ואתא יחוקאל ואמסייה אקרא ה"ג גמרא גמירי לה ואתא יחוקאל ואמסייה אקרא רבי אבהו אמ' מהב" *וטמא טמא יקרא טומאה קוראה ואומרת לו פרוש וכן א"ר עוויאל בר ברי' רבי עוויאל (משמ'*) רבה טומאה קוראה לו ואומרת לו פרוש והאי לרבי הוא דאתא האי מיבעי ליה לטפי' דתני *וטמא טמא יקרא צריך להודיע צערו לרבי' ורבים יבקשו עליו רחמים וכן מי שאירע בו דבר צריך להודיע לרבים ורבים יבקשו עליו רחמים א"כ לכתוב וטמא יקרא מאי וטמא טמא יקרא ש"מ טומא קוראה לו ואומרת לו פרוש אבי אמר *ולפי עור לא תתן מבשול רב פפא אמר *ואמר סלו סלו פנו דרך * רבי חנינא בריה דרב אידי אמר *הריבו מבשול מידך עמי רבי יהושע בריה דרב אידי אמר *והודיעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשי' י

הולך הלאו ואין כלן משום ניומם : קול גברא במחא וקול אחתא ברברא קול שאינו מלוי הוא וצבת קול בל' אלוי : והוא דאמר הן הן והוא דאמר לאו לאו כפסל לומר ב"ש ואין צו משום לן קנתבו : דעמיה כנון עשמי התקראות :

חוספת מנין שישתמין בבת קול' ויבטלי חיי ר"א ב"י לא תתשו ולא תעובדו א"ע"ש שאין נהי' יס' ובלבד לאחר ג' סימנין כגון וואי צבאי תסון וגו' ויסף אמרו וישעין ויגו וימור א"ר אלעזר הלכין אחר שמיעת בת קול שפארו ואינון דשפעינה דבר בר קפחא הוה מעלל להו קרחא ככל כאלעזר וישעין קלא דעלוי קרי אס נגטו יבא צנפו ילא אחר כדומיה שאל עתה בדי אלא כפחא ו' בלבו וכו' הוה ליה : רבי יוחנן ור"ל הו' צנו מתמיה אפיה דשמואל אמרו לך אחר שמיעת כח קול עברון קומי דסדרא שמונה קלי טיילא קרי ושמואל מת וביישון וכו' הוה ליה : רבי יונה ורבי אשי הו' סליקין ומקריין לרבי אבה' משום אמרו לך אחר שמיעת בת קול שמינין קלא דאתתא אחרה' לנפרתה אישטי בנינא אחרה' לא אישטי ולא אישטי בנינא דישתאל :

הריטב"א ו"ל מנין משתמין בבת קול פי' לעשות סימן בעלמא פלא כדרך נחם וקפידא ככל דברי בני' אדם : וזה"ל דקל גברא בתתא פירוש אפי' בתתא : וקל התתא בגברא דוקא ולא בתתא חשבי סון דבריות בעיר ואין בדבריהם משום : והוא דאמר לאו א"ה מרי יומני שמינת דבר ראה כי נסון הדבר :

מדרש"א מנין שמששתמשין בבת קול שנוא' ואונד' בו' והוא דאמר הן בו' נראה לפרש כולה מהאי קרא

ואיירי בני' שמדבר בדרך ספק לעשות דבר מה אם לא וישמע קול שאומר אחריו הן או לאו וי"ס ואונד' השמענה קול מדבר אחרי דברך לאמר זה הדרך לבו בו תאמינו היינו הן וכו' השמאלו היינו לאו ודקאמר נמי ה"ה"ם דשמע קול גברא בו' ויחא לפי זה דמחא אדם אחר שמע דבריו והבינו בו' או לאו אבל קל גברא בתתא וקל התתא כדברא לא ככח דוקאמר והוא דאמר הן הן בו' והכפל מורה על אמיתות הדבר שיתקיים כדאמרנו בשנועות הן הן או לאו לאו שנועה מדכתיב בשנועת הקצ"ה נני מצול ב' פעמים לאו : ומשום דלא ידע לבסומי בו' לא יתרו קרית ליה בו' אבל מרישא דקרא לא עובים ל"ק ליה דודאי שוב הוא לקראו בשנועה בו' מיהו בשנוט לא יהיה און כדבר' : *ב' ח"ח ואין נוחין בו' כמ"ס פרק היראה און התורה נקנית אלא צמורה ואמרו חז"ל על הדברים בו' כי לא יצא אדם על אמיתות התורה רק ע"י פלסוף עם חזרו וצמורה ויצא לעשות בלימודו וי"ס תקים להם עובים שלא יצא לעמוד בלימודו על טובו וצורו ולא יחיה בהם שיהא לעשות להפיר דבר האסור בתיבה : *ורדבר משה את שמעריה' וגו' מצותן שיהיו קורין בו' מיקורא דקרא קא הריס כשרס"י בתיבתיהון ומסונד ליה איתורא דהאי קרא ואזר תקאלו אותם צמועס דכתיב לעיל מתפרש כמשמעו שיהיו קורים צומן וצריחין' דהנא דמשס תקן להם שיהיו שולין ודורסין בו' נראה שהו' דבר נוסף על הקריאה דקתני בתיבתיהון ואפשר דררס ליה מלדלא כתיב כאשר לוח ה' את משה דהקריאה היא היכה לוי מיהקב"ה כמ"ס אשר תקראו אותם צמועס וע"כ דרסו מניה דללאו לוי הקב"ה שיהיו קורין צומנו כדקתני בתיבתיה' ה"סוף להן משה שיהיו גם שולין' והרסין צו צומן מענינו של יום ולגני שפח שאלו'ל שיהיו שולין' והרסין קודם הפסח ל' יום

ובתו
הוא
היה
לשון
פסח
צומה
לפי
שמו
שני
אות
על פה
וע"י
היה
אמר

יחוקאל
ט
ה
ס
ת
יקרא
י
ע
ע
ע

משקין

פרק

ראשון מועד קמן

פט

י' קר' מד וזמא אמר * והזרחם את בני ישראל מטמאתם רב
שם ית
שם ית
ג' ס' י' נ
אשי אמ' * ושמת' את משמרתו עשו משמר למשמרתו
רבינא אמר * ושם דרך אראנו בישוע אלהים אריב"ל
כל השם אורחותיו בעוה"ז זוכה ורואה בישועתו של
הקב"ה שנאמר ושם דרך אראנו בישוע אלהים אל תקרי
ושם אלא ושם * רבי ינאי היה הווא תלמידא רבנא
שתא הוה מקשי ליה ובשבתא דרינאלא לא מקשי ליה קרי
עליה ושה דרך אראנו בישוע אלהים :

מצינין על הקברות שסנין סנינין על הקברות נסיד וכו' כדי
שלא ילכו אוכלי תרומה לשם : וראה עצם ובנה אצלו
ציון יחוקאל היה מונח על העמיד לבא שיעשו יסדאל ציונין על
עלמות הפגרים המוסלמים נאלס ורמו הוא שלא בא הכתוב
להסור לומר סיהא אדם עושה ציון דמוסו היסט אין לר' ציון:
כל בן נבר ערל לב שמתכרו מעשו לנזיו שבמיסו מעשה
ערל לב ונודד כו"ס נדמסרם נפ"ב דמחמת וכהן ערל נבר שמתו
אזיו מחמת מילה ולא רזו למולו שיראים פן ימות גם הוא כחזיו
לא יבא אל מקדשי לשרתני שלמורין נעוהו : במירי לה מסיני:
טמא יקרא רמו שמומא קרלה הפרס ולא תבא הלום וליה זו
ציון : אביי אמר ציון מהכא : לא תחן מבשול עשו ציון שלא
יבטלו בני אדם בלוקה שומא ויהיו נכשלים בה נוסאי תרומה
ושקרוק : פנו דרך עשו דרך פנו ללכת זו : והזרחם הפרוס
כל מד חד טעמיה דנפשיה קאחר : משמרת סיינו תרומה דמחז
תשמרת תרומתי שריכה שמור שמומא : עשו לה משמרת
ציון שלא תעמא : ושם דרך מסוס דרך ארנא עושה ציון
השם אורחותיו מסוס ומחז נסיד מלוה כנד שרה : אל
תקרי ושם יסדאל אלא ושם ציון : בשבתא דרינאלא לא
הוה מקשי ליה נוסוס דחזיו כולי עלמא לשרקא ולי מקשי ולא
הוה מלי לפרוקיה הוה מכסוף : קרי עליה ושם דרך שמתב
נעוהו אלוה מתן שלא להקשות :

ו' ואיבע' אימא הא אמרין אין מרחיקין ציון ממקס טומאה
שלא להפסיד אי"ר רבי יהודה אומר עד שיהא
שם זקן או תלמיד לפי שאין הכל בקיאין ברבר אמ' אביי
שמע מינה צורבא מרבין דאיבא במתא כל מילי דמתא
עליה רמיא :

הא אמרין אין מרחיקים זכוין סמוך להילנות האינו דלוי
שמומא ציון האילנות הוה נחרס בשביל האילנות : כל מילי
דמתא עליה רמיא דתלמידי דביי הוה :

מתני' צדין את האישות ואת העכברים משרה האילן
ע"פ ג'
ומשרה הלבן כדרכו במועד ובשביעית וכו' : נמ'
מאי אישות אמר ר"י כויה שאין לה עינים אמ' רבא בר
ישמעאל ואיתויא רב יימר בר שלמיה מאי קראה * כמו
שכלול תבס יהולך נפל אישת כל חזו שמש :

צדין האישות נעוהו האילן כמערב מפני שפסדין בו : כדרכו שאין
נרד לעוהו נודע : ובשביעית אפי"ו דתקן העדה : כדכתיב
לה עינים וחוסר כקרקע : מלי קראה דאישות נריה שאין לה עינים דכתיב
שם שכלול תבס יהולך שכלול שקרין ליתמי' תבס יהולך כומר כשילול

מן ומרחיקו ריות נטלות מינו עד סוף נוסוס וית' : ופי' אשכ כל חזו
שם כמור כך יסוח נטלות פסחוס לרדן ומתוס דלח חזו שם :
תוספ' לרין את האישות כמערב ובשביעית חויה מלי קת"ל בשביעית
והלא אלו : עבודת קרקע וכו' מ"ט דאשר כדרכו ו"ל
דודאי לרין למוסקל חכנים מחזן כשרה בשמחה האישות ותתן פ"ב
דשביעית החקקל שדור ונול העלמות ונותן החחכותו כעונות נלרד
וכן כדכרין על ארורות נטלו :

א"ב ב' נריה שאין לה עינים הוה הרע וטועה כמו שאמר עס עור ועינים
יס כי לאלות האנושיו ומשם עעורים קרי וכעירות העון כעניות
אזינו רואה וכן קראל דוד נפל אשכ כל חזו שם וכו' כדכרי רשטי הס
פסולוס מתון כדכריס ונעובק ונול ויכלו אחר שלעולס הוה יתן לזר
אותס כדכרי תכחות וחוסר וכפרס הוא כוון למעוהו רנל וי"ט ע"ה חקראל
ק"ס כדכריס ד"ה לרביס ונפמא בשמיס כדכרי קרוין חרה לכל יסדאל
כדכריס כדכריס חקל לאו"ך ילמוד לרואה את ה' אלכסס וכו' :

ח ולא יספירונו קודם הרגל שלשים יום * מ"ש ליום אמר
ר' כהנא אי"ר אמר רב מעשה כארס אחד שכיום
מעוהו לעלו לרגל ובא ספרן ועמד על פתח ביתו ונטלהן
אישתו ונתחנן לו ונמנע ולא עליה באותה שעה אמרו לא
יעורר על מתו ולא יספירונו קודם הרגל ל' יום ושמואל
אמר לפי שאין המת שמתת מן הלב ל' יום מאי כנייהת
איבא בנייהו רקא עברי בחנס :

מעשה וכו' כומר סהו לו מעוהו מומנים לנרד לעוהו לרגל ונתחנן
אשתי לפסדיס ונמנע מעלעות לרגל : לפי שאין המת
מתכת מן הלב ל' יום אי' משפדו פתח מל' יום לפני הרגל אחי למסד
כרגל דעדיין לא סמו : דעניד כחוס מ"ד מסוס מעוהו שיתן לרגל כיון
דספין עניד בחנס שפיר דמי ומ"ד לפי שאין המת מתכת מן הלב ל' יום
בחסס בניי אסור :

תוספות דקא עבר כחוס ונאלס דלכתח כרגל כניסורי ופי' לשמואל
י"ל דלא אסיר אלא ע"י פסדהו אכל הוא עמו שרי דיתר
מחלפת מעוהו ע"י לעקה וישמח לאחר זמן :

מחני' אין נושאין נשים במועד לא בתולות ולא אלמנ'
ע"פ ג'
ע"כ ולא מייבמין מפני ששמחה היא לו אבל מחזיר
הוא את נרושתו : גמ' וכו' שמחה היא לו מאי דיה א"ר
יהודה אמר שמואל וכן א"ר אלעזר אמר רב הישעיא
ואמרי לה א"ר הנינא לפי שאין מערבין שמחה בשמחה
רבה בר רב הונא אמר מפני שמנח שמחת הרגל ועוסק
בשמחת אשתו א"ל אביי לרב יוסף הא דרבה בר רב
הונא דרב הוא דא"ר דינאל בר קטינא אמר רב מנין שאין
נושאין נשים במועד שנא' * ישמחת בחגך ולא באשתך
עולא אמר מפני הנוהרת רכי יצחק נפחא אמר מפני בטול
פריה ורביה :

מפני שמחה היא לו כמתת חפרס : מחזיר ברוחשו דלויס שמחה
כ"כ : מלי הוי וכו' שמחה אסורה ב"ט : אין מערבין שמחה
בשמחה כמור כענין כל שמחה במועד לזוהי : מפני שמחה לטוה
לנרד נישאין ונמחא כ"כ אסור : חוסס בשול פ"ה דלוי שרי נישאין כ"ט
אין אדם נושא אשה כל הפסג טלה אלא מחמתן עד החושב סיהא עוסק
שעודה אמת למערב ולנשאין :

תוספות לפי שאין מערבין שמחה בשמחה מותרת הכתוב כדכריס
לקמן חקראל דשמה ונחוסלמי דרוס דמכתיב מלא סמוע
זאת ועניס נרואס קלח כדמי שאין עושין מלות תלויות דכענין סיהא לבו
פני למחא א' ולא יסנה עמוהו סימנה וכו' שמחה כשנחה וכו' לפי
שמחה : מחזיר ולא באשתך עקר דהסא סיהא ולא באשתך כדכתיבין כס"ק
ח"ב כג א קמילה

ע"פ ג'

דכריס י'

ע"פ ג'

תוס' ג'

משקן

פרק ראשון

מועד קטן

ב
מלכים
ט

מלכים
ט
ט

כרכמי

מלכים

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

דמנה ורז אשי האי נתקן מאי דריס ביה: מפני העוה ומתני הכי סי' מפני
 שמחה הוא לו ועוהה היה יותר מדאי: מפני כטול פ"ו ומתני הכי פירוש
 מפני שמחה הוא לו ומפני אחרו כדלן על הרגל שיהא שמת אז סי' מפני
אמר רב יהודה אמר שמואל אין מערבין שמחה בשמחה
 מנא לן כרתיב * ויעש שלמה בעת היות את התנ
 וכל ישראל עמו וגו' אם איחא דמערבין שמחה בשמחה
 איבעי ל' למינשר עד התנ ומעבר ז' להבא ולהבא ורילמ'
 פינש' לא נטרין עד התנ והבא דאיתרמי עכרין איבעי
 ליה לשוירי פור תא שוירי בנין רבי לא משיירין איבעי
 לשוירי באמ' כליא עורב אמה כליא עורב נמי צורך בנין
 הוא אלא מרמייתר קרא מכרי כתיב י"ד יום ז' ימים וז'
 ימים למה לי ש"מ הני לחוד והני לחוד * אמר רבי פרנך
 א"ר יוחנן אותה שנה לא עשו ישראל יה"כ והיו רואים
 ואומרים שמה נתחייבו עכו"ם שונאיה של ישראל בליה
 יצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנין לחיי העולם
 הבא מאי דרוש קל והומר ומה משכן שאין קדושתו
 קדושת עולם וקרבן יתיר דוחה שבת דאיסור סקל' ב"ה
 דקדושתו קדושת עולם וקרבן ציבו' יה"כ דאיסור כרת
 לא כ"ש אלא מאי ר' רואני' החם צורך גבוה רבא צורך
 הרויט ואכתי הכי נמי ב"ה מיעבר ניעברה מיכל לא
 גכלו ולא נשתו אין שמחה בלא אבילה ושתייה * ומשכן
 דדחי שבת מנא לן אילימא מדכתיב * ביום הראשון וביום
 השביעי רילמא ראשון לקרבנות' לקרבנות אמר רב
 נחמן בר יצחק אמר קרא כיום עשתי עשר יום מה יום
 כולו רצוף אף עשתי עשר רצופין רילמא ימים הראוים
 כתיב קרא אחרניא ביום שנים עשר יום מה יום כולו
 רצוף אף י"ב ימים כולם רצופים רילמא הכי נמי בראוין
 אי"ב חרי קראי למה לי * ומקשר דדחי יה"כ מנא לן
 אילימא מדכתיב * ארבעה עשר יום ורלמא ימים הראוין
 גמר יום יום מהתם ומנא לן דאחיל לדו דתני רב תחילי'
 * ביום ה' שלח את העם ויברכו את המלך וילכו
 לאהליהם שהלכו ומצאו נשותיהן כשהרהר שמחים שנהנו
 מזיו השכינה וטובי לב שכל אחד ואחד נתעברה אשתו
 בכך ובר על כל הטובה שיצתה ב"ק ואמרה להם כולכם
 מזומנין לחיי העוה"ב לרוד עברו ולישראל עמו בשלמא
 לישראל עמו דאחיל לדו הווא עון דיה"כ אלא לרוד
 עברו מאי הוא אמר רב יהודה אמר רב בשעה שבקש
 שלמה להכניס הארון לפני ולפנים רבקי שערים זה בזה
 אמר שלמה כ"ד רגעות ולא נענה פתח ואמר * שאו
 שערים ראשיכם והנשאו ופתחי עולמ' ויבא מלך הכבוד
 מי זה מלך הכבוד ה' עזו וגבור ה' גבור מלחמה ולא
 נענה הדד ואמר שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם
 ויבא מלך הכבוד מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא
 מלך הכבוד סלה ולא נענה כיון שאמר * ה' אלהים אל
 תשב פני משיתך וזכה לחסדי רוד עכרך מיד נענה

באותה שעה נהפכו פני שונאי רוד כשולי קדרה וידעו
 כל ישראל שמחל הקב"ה לרוד על אותו עון:
 שבעה ימים לחנוכה היות כשנה שלמה צות המקדש ואח"כ ז'
 ימים לחם הסוכות כדאמר' בסמוך: דיילמא מנשר
 לא נטרין וכו' אחרו במש"ל אין נוסאין נסים במועד ושמואל נתן
 טעם לדבר לפי שאין מערבין שמחה בשמחה והביא ראיה מהנוכת
 היות ועל זה הקשה התקשה ודילמא לא נטרין לחנוכה היות עד
 הרגל משום שני' והיכא דאיתרמי עכרין כלומר אי הוא מתרמי
 יום השלמת בנין סמוך לתנ מערבין שמחה בשמחה: ראי בעי
 ליה לשלמה לשהויי פורקא צניין עד סמוך לחג כי היכי דנעביד
 שמחה להבא ולהבא ולא הוי ציטול מנחם כיון דלא נגלס ומדלא
 שבה ש"מ אין מערבין: לא משיירין זמיעה יזיע דהטרמי' הוא
 ועוד דגלאי הוא: אמרן כליא עורב שמדנין של ברזל צורך שלמה
 שט"ג היות ללכות העורבין שלא ינחמו סם וישנאו אח גג היות
 שמונע את העורבים כליא כמו לא הכלא רמיק: צורך בנין
 דוא שהוא השלמה ל' אמות של קומת צית ראשון וקומה של צית
 שני ושאר צניקולא משיירין: הני לחוד והני לחוד דלון מערבין:
 אותה שנה לא עשו יה"כ סאכלו כל שבעה ימים של חנוך היות
 קודם לתנ וז' שקודם לתנ יה"כ הים: מאי דריש דדחו יה"כ: קרבן
 קדושת משכן * מנא שאלכו ישראל במדבר: קרבן יחיד
 נשיאיים דמנוכת המנוכת: שבת דאיסור סקילה דחמור (מנחת)
 שהקריבו קרבן נשיא כדלקמן בשבת. וקרבן צבור דכתיב וכל בני
 ישראל עמו סבל בני ישראל הקריבו קרבנות נחמוכת צה"מ: כרת
 הוא ונרעו נכרה קודם זמנו ולא דמי האי מילתא למאי דפריך לעיל
 אחי"ג ג"ס מקרא לקרא דפשיט דיה"כ אסו' צאנול' ונשיאיים ואינהו כו'
 מיהא כההוא זימנא דרוש ואכלול ולא עקרין ליה לגמרי אלא פעם
 אחת בלבד וצמטקן ע"פ הדבור דמי שבת כדכתיב נשיא אחד ליום
 וגו': התם היה צורך גבוה עולות ואמורי תמורת: רבא צורך
 הרויט סאכלו ושאו וצטלו מנאכלס ציה"כ. התם נמי צני' המקדש
 מעמד נעמד כקרבן ולא ניכלו ציה"כ: מפני דדחי קרבן מנא לן
 דילמא לא דמי: ביום השבת ב"ה ומשמע לן יום ז' והיוו שבת: רש"י
 דילמא שביעי לקרבנות אלא הקריבו נשיא צערס צני' מקריבו י"ג
 נשיא שביעי צא' צני' ומאי שביעי שביעי לקרבן נשיא: ביום עשתי
 עשר יום הוי יום יחידה משמע מה יום וליילה רשופים שאין
 הפסק צינחום: ימים הראוים לקרבן כגון ימי חול אצל שבת לא היום
 דמי: ומנא לן דאחיל לדו הווא עון דיה"כ אלא לרוד
 עברו מאי הוא אמר רב יהודה אמר רב בשעה שבקש
 שלמה להכניס הארון לפני ולפנים רבקי שערים זה בזה
 אמר שלמה כ"ד רגעות ולא נענה פתח ואמר * שאו
 שערים ראשיכם והנשאו ופתחי עולמ' ויבא מלך הכבוד
 מי זה מלך הכבוד ה' עזו וגבור ה' גבור מלחמה ולא
 נענה הדד ואמר שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם
 ויבא מלך הכבוד מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא
 מלך הכבוד סלה ולא נענה כיון שאמר * ה' אלהים אל
 תשב פני משיתך וזכה לחסדי רוד עכרך מיד נענה

ט

אזינו אלא עושה דחפלת י"ח אכתי צימי שלמה לא תקון ועוד דאמרי בחפלת הסחר בהדי"כ דתעניות כנגד מי אמר רבי חלבו כנגד כ"ד רנוני שאמר שלמה בשעה שפסקו ארון לפני ולפנים אלא כ"ד רנוני שאמר לאו היינו כ"ד ברנות דתעניות. משיחך שלמה. (ר"ה חפלה חפלה כך יש בפרשה) :

מהרש"א וטמא טמא יקרא טמאמה בו ו"ל הכא ניחא ליה לאחויי קרא דכתיב באורייתא כדפרקיך לעיל ה"א מקמיה דאחא יחוקאל מאן אמרה והאי קרא דאורייתא איח ליה פירכא דמבעי ליה לכדתיחא לרקיך להודיע וערו בו' אלא גבי רב פפא דמיהי ג"כ מקרא דנביאים הולרכו החום' לומר דכל חד וחד נקט מאי דהוה מסיק אדעתיה בו' מאי דלא מסיק חצריה אדעתיה עכ"ל והוא דחוק דכמה מקראי דאורייתא לא מסיקי אדעתיה ונבטול משקיך אדעתיה ויותר קשה מאי דדריש ליה תקרא דהרימו מכוול מדרון וגו' הילך לא אסוק אדעתיה רישא דהבוא קרא פנו דרך וגראה לפרס דכולו איח לבו פירכא קתא ומאן דדרש מנבה אללו ליון הבוא קרא ודאי מפורס טפי צעניינא מכלהו מיהו איח ליה פירכא דהבוא לעתיר צמלחמא גוג כתיב ולא צומן הוה וקר דרשא דעתא עמא יקרא איח ליה פירכא כדאמרינו דמבעי ליה דלרקיך להודיע בו' והאי קרא ולפני עור לא חתן מכוול איח ליה פירכא דלא משמע אלא שלא תעשה לו מכוול יודים אבל לשומרון מן המכוול לזיון הקברות לא משמע מיניה קרא דסולו סולו פנו דרך איח ליה פירכ' דמקום דרך הרבים דשכיחי טהרות ודאי לתקן אבל לזיון הקברות דאינו במקום דשכיחי רבים לא שמעינן מיניה דלרקיך לזיון אבל מסיפא דקרא הרימו מכוול מדרך עמי דיתורא הוא לתמו לזיון גם במקום דלא שכיחי רבים דהיינו לזיון הקברות ודדריש ליה מוהודעת להם את הדרך וגומר ניחא ליה לאחויי קרא דאורייתא ומאן דדרש ליה מקרא אדריגא והורתס את בני ישראל וגו' משמע ליה דקרא דהודעת להם את הדרך איח ליה פירכא דמבעי ליה כדדרשינן מיניה פרק אלו מליאות והודעת להם את הדרך זו ציח חיהס בו' משום שם וקרא והורתס את ישראל וגו' איח ליה פירכא דע"כ לא איורי בעומת את שלם הוהירו בני ישראל על כך רק הנהיגים אלא בעומת נדה איורי כדאמרי' פ"ק דשעועות וקרא דשמתרס את משמתרי איח ליה פירכא דמבעי ליה לאסור שניות לערי' דגני עריות כתיב האי קרא כדאמרינו פ"ג דיבמות והאי קרא ושם דרך ארצנו וגומר איח ליה פירכא דאיכא למדרש ביה גדלקמן כל השם אורחותינו : אל תיקרי ושם וכו' ויקרא רבה ושם בו' צימן כתיב דשמים אורחותיו בו' ור"ל הכא אל תיקרי ושם בשון מלשון שמה אל ושם צימן' מלשון שומא וכפרש"י שם ומחשב הפסד מאן'נו' ורישא דקרא' ונכתב תוד' יכדנני ודרשינן צי' נגמ' הוין וזכח ילרן ומחודה יכדנני צי' עולמות ועלם קאמר דזה הוונת ילרו השם דרכיו וזכה ורוא' בישועותו בו' דהיינו צעונה' צ' בשבת' דריגל' בו' עיין פירש"י והוא דחוק דלא הוי מצי לפרוקי ומכסיף גם מה שפ"ו ושם דרך שהיה מחשב השעות איוה מהן להקשו' בו' זה

אינו צמחעות המקר' דוסי דרך וגראה לפי שהקשות תלמוד על הרוב נחלקים לנ' חלקים הא' קושיות הסותר כגון ורמינהו והא' חנו הב' קישות היחור כגון פשוטא ול"ל והא' תיגרא חדא וזמנא וקאמר דנכל יומא דהוה שם התלמידים צ"ה והיה לומד ודורס להם דברים שאינן פשוטים ואפשר שהיה צדק להקשות קושיות הסותר או קושיות היחור אבל בשעתא דריגאל שהיה שם קיבוץ התון עם היה וורס לכן דברים הפשוטי' לתלמידי' אלא שלא היו פשוטים להתון עם ונדורי' שלא היה צדק קושיות הסותר כיון דדברים פשוטים הן וכן לא היה צדק קושיות היחור דגם שהם פשוטים ותלמידים לריבוי הן להתון עם וקאמר צוה התלמוד דהוה מקשי ליה בכל יומא והשאל לא הוה מקשי משום דהדברים פשוטים הם לו א"כ למה הוא צד בשעתא דריגאל צ"ה שטרי לא היה לרקיך לדברים הפשוטים וקאמר דמ"מ הוא צד דסם לו הדרך דהיינו שהיה שם ומחשב לו שער הלוית הדרך מניחו לנ"ה וקאמר דשנרו הוא דלראנו דצדד מידוש ציעע אלהים דהיינו צייעיתא דשמיא הגם שנכח שכל האנושי לא היה צדברים אלו רק דברים פשוטים ארצנו ביטע וגו' דהיינו צייעיתא דשמיא נפלאות מחורחו ועד"ז הנא לשער מסייעין אותו מן השמים למנטר עד דהג' בו' פי' צדום' כדי שלא יתעצלו ישראל ממלאכתן כ"כ עכ"ל וע"ל דמ"ה קאמר דה"ל למנטר עד התג כדי שלא יעצרו מלהשקות צי"ה דשכשו שהקדומו הו' ימי' לא עשו י"ה כדאמרי' בסמוך : באמה כליא עורב בו' ק"ק כיון דלמי סדרהו לאו שורי בנין צ"ה מקרי ולא לורך בנין הניח הוא הדרן קושיון לדוכתיה ולתמא מינטר לא נערינן ויש לייסב דזוקא דו"ק : לא עשו ישראל את יה"כ בו' מהאי קרא דמלכים דאייתי תלמודא לא משמע ד'ימי מנוכת המונח היו מקודס' ו'ימי התג אבל בקרא דד"ה הוא משום דכן הוא דכתיב ועשו ציוס השמיני עזר' כי מנוכת המונח עשו ז' ימים והגב ז' ימים : ורילמא ימים דראוין בו' ואשטרין לו יתורא לתמדנו דו' ימים הראוין ראו פיוסיו : ושובי לב בו' בבן וכו' בו' דכן מצינו צהשך צר"ס צרבי דאמזילדא ליה ברהא וחלש דעתיה פ"ק דצ"צ ואמר על כל הטובה כו' מוזמנן לחיי עה"צ כח"ס למען יעצ' לעולם שכולו טוב ויש לייסב לישנא דכולכ' מוזמנן בו' משא' שיש לדון שלא תעטנו ביה"כ ניחא צאותן שאכלו ביי"ה לכס שמתח מלוה אבל אוחן שאכלו שלא לש"ש רק לשם אכיל' גבה עשו שלא כהוגן לכך יתקו צ"ק זל' היה כולכס מוזמני' בו' ר"ל גם אוחן שאכלו שלא לשם מו' מוזמני' בו' : **הר"י** כל השם אורחותיו צעונה' וכו' אל תיקרי ושם אלא ושם וכו' הכונה שכתבו ושם בשון שומא וראו לכן קאמר א"ח ושם בשון אלא ושם כיון שומא ואפשר שאע"פ שקודם אמר רבינא ר"ה לזיון שאמר ושם דרך והפס"י פשוטא סימן בטיה דרך וכו' ארצא ביטע אלהי' שם דרשא ושם מלשון שמה שיהא כיון מ"מ לאונו פי' היל"ל ושם בדרך ארצנו שהיינו חסום ליון בדרך לכו' דרש ריב"ל ושם מלשון שומא אל תיקרי ושם מלשון שמה אלא לשון שומא כיון דאי תיקדק ושם דרך שיהא שם דרכיו ומחשב הפסד מלוה כנגד שמה וכו' ואי איחא דעשרין : איבעי ליה למנטר עד התג מעבד ז' להבא ולהבא וכו' חיהה דילמא לעולם מערבין

משקין

פרק ראשון

מערך קטן

* ואכלתם אכול ושבו ועללתם את שם האלהים וכו' וידעתם כי בקרב ישראל אני ואני האלהים ואין עוד ולא יבוש עמי לעולם :

רבי יהודה בן גרים מגרים אהי. פרשת נדרים ראשי המשות' פ"א מסכת נדרים : אפסור הימנו נטלו ממנו רכות שפזורים לכתת איהם הילנה ולא הלכו : כצפרא אהו לאפסורי וימנא אהריזו : ביום דה' של כמות היינו ככ"ג בחדשי :

וכתיב ביום עשרים ושלושה אלמא דכ"ג ונכ"ג איפטרן מיוניה : אנשי צורה חסדים גדולים כלומר חכמים : פלם מעגל רגלך כלומר שקול כל מעשך זה כנגד זה צלה מלוא לייך חסוד איה מסו אסה עובה אס לעשות איהם מלוא אס ליכז לעסוק עין צחורה : אורה חיים מורה : פן תפלים ספיא קורמח לכל דבר :

שאי אפשר לעשותה כלם ועשה מלוא פן תפגעל : אפשר לעשותה ע"י אחרים כלום : ואיני בטלה בטעה זה צלה למוד קודם כי הוא צריך ללמוד שאל לא ללמוד מהיכן ידע המלוא וכו' אחר פן תפלים שחסין מהקיימות עד עכשיו : וכל הפצ' לא ישוו בה שחצבל כל חפצך כצביל שחטוק צחורה הפצ' שמים ישוו בה כלומר שאלם יס יך לעסוק בצמזה מצטל ח"ת ועוסק בצמזה : דאפילו הפצ' שמים לא דמצטל מלוא ועוסק בחלמוד חורה : תעייל ולא תיפוק חמתע ליה כצחורה תעייל ולא תיפוק שחצ'א מחורה ולא חמכרס : תפיק ולא תעייל הוה חמתע ליה חוליא פרקמטיא ולא תשיב אליו : תעייל בלחא סדרך כלם שהולכת אלל הצעל :

ולא תפיק דלא לימות צדק דהדרי נפקי מיך ודהרי לני נשיקו : ליחרוב ביתך יחרב קצנך כלומר שחמה לאורך ימי ולא חצא חצא לקצר : וליתרב אושפיזך בית שאלח דר נו שחמי וקטמוד בתוכו : דההוא עלמא הוי ביתא והאי עלמא אושפיזא הוא כאכסנו'י' שסופו למוח וההוא עלמא ביתא כקצר הוי בית שטומד סס לעולם : דבתריב קרסם בחימו לעולם דרשעים כחזי כולס ימותו ויבזאו צקנר שקיא ציקס לעולם :

שחא חרמא קרי סנה ראשונה של ניסואין דקדוהי ני יקס אסה חדסס : ר"ש בן חלפתא אפטר מיניה דרבי ותלמידיו דרבי הוה ומלורא הוה אצל רבי יוסי בן חלפתא הנא הוה : לא תבייש אחרני :

כדי שלא תתבייש שלא תפא ליהי כן ותחביש : ותנא בה וסנה סה חרי יומני דרכיהו : ולא יבושו עמי והיינו לא תבייש דרכה נמי היא :

ותוספות באל בצמזה שא"ל לעבות ע"י אחרים עשיית מלוא עדיף שיהי מפסיקו אפי' ר"ש בן יוחאי לעשות סוכה ולולב כדאיתא שפולמי : אלל דהספקה דחפלה וק"ל אין מפסיקו לר"ש בן יוחאי בירושלמי זה סגנונה ואין מפסיקו סגנו המני סגנו :

הר"ן ? ו"ל כתיב פלם מעגל רגלך כלומר שישקול הליכותי בצמזה להניח מלוא קטנה לעשות הגדולה וכו' אורח חיים פן תפלים כלומר לא תשקול ולא תחוס מלוא הקטנה ע"י הגדולה הא כלל כשאפטר לעשותה ע"י אחרים הנה הקטנה ועשה הגדולה ואל לאו עשה הראשונה כדאית לייך כדרך שאמרו אין מעבירין על המלכות כ"כ בערוך : עוד הביא פי' הראש' ד שאורח חיים הוא על ח"ת וכן כתיב חפצך לא ישוו בה דה חפצי שמי' מלוח : הר"ן ו"ל הא מפלי שמים ישוו בה בלוח שטוסק בחמת ואינו עוסק

מעדין ומ"מ אינו חיוב לערב אלא רשות הוא אם רצה לערב וכו' וכו' והנה לא רצה לערב ומ"ל למילף דהאי לא עירבו הוה חסוד עיבודא וכו' ספרו אכעבי ליה לאטער עד האב כדי שלא יתעלו ישראל מחלבתן כל כך רצה לתוך מה שדקדקתי ונע"ד ל' דכיון שפיה סנה לא עשו וכו' חפסי הסמחה כדלקחתי אי איהא דמעדין דמות ומ"ן הוה מחייבין : לערב לא היה להם ליהוה ית' כ' ואיכעבי ליה לאטער ומעבדו י' ימי חבב להבא ולהבא וכו' : ומ"ל דחמל וכו' אין ללקחת דהא יצאת בה קול ואחרת כולס מהחמס ליהי העב' ומכאן דחמל ליה קנ"ה חסוד דכחות איה למכעבי תנ"ל ויצאת בה קול וכו' וחסי מדיכתי על כל הסוכה אשר עשה ה' לישראל ומה היה הסוכה לישראל סולח כ"ק וכו' :

רבי יוחנן בן בעבאי ורבי יהודה בן גרים תנו פרשת נדרים בי רשב"י אפטר' מיניה באורחא כצפרא אהו וקא מפטרי מיניה אמר להו ולא אפטריתו מינאי באורחא אמרו ליה למרתנו רבינו תלמיד שנפטר מרבו ולן באותה העיר צריך שיפטר הימנו פעם אחר' דכתיב * ביום ה' שלה את העם וננו' וכתוב * ביום עשרים וגי' לחדש שלה את העם מכאן לתלמיד שנפטר מרבו ולן באותה העיר צריך ליפטר ממנו פעם אחרת א"ל לבריה בני אדם הללו אנשים של צורה הן זיל לגביירו וליברכוך אזל אשכחנהו וקא רמו קרתי אהרדי כתיב * פלם מעגל רגלך וכל ריבך יכונו וכתוב * אורח חיים פן תפלים נעו מעולותיה לא תרע לא קשיא כאן במצוה שאי אפשר לעשות ע"י אחרים כאן במצוה שאפשר לעשות ע"י אחרים : דדור יחבי וקא מכעיא להו כתיב * יקרה

היא מפנינים וכל הפצ' לא ישוו בה דא הפצ' שמים ישוו בה וכתוב * וכל הפצ' לא ישוו בה ואפילו הפצ' שמים לא קשיא כאן במצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחר' כאן במצוה שאפשר לעשותה ע"י אחר' אמרו ליה מאי בעית הכא א"ל דאמ"ל אבא זיל נבייה דליברכוך :

אמרו ליה היא רעוא דתוורע ולא תחצר תעייל ולא תפיק חפיק ולא תעייל : ליחרוב ביתך וליתיב אושפיזך לבלבל פתורך ולא תחוי לשהא דהתא : כי אתא לגבי אבוה א"ל לא מכעיא ברוכי דלא ברבן אלא צעורי צערו לי : אמר ליה מאי אמרו לך : אמר ליה הכי וכו' אמרו א"ל הנך כולאו ברכתא ניתוה דתוורע ולא תחצר תוליר בנין ולא לימותו : תעייל ולא תפיק תעייל כתיא ולא לימותו בנך וליסקן לבי נשייהו : תפיק ולא תעייל חפיק בנתך ולא לימותו גבריהו ולא ליהדרן תוך : ליחרוב ביתך וליתיב אושפיזך דהאי עלמא אושפיזא וההוא עלמא ביתא דכתיב * קרסם בתימו לעולם אל תיקרי קרסם אלא קברס : לבלבל פתורך בכני וככנתא : ולא תחוי שחא חרת' דלא תמת אתתך ולא הנסיב אהריתי' ר"ש בן חלפתא אפטר' מיניה דרבי א"ל לבריה זיל לגבי דליברכך א"ל הא רעוא דלא תבייש ולא תחבייש כי אתא נביה אבוה א"ל מילתא בעלמא הוא דאמר לי א"ל כירכך ברכת' דכרבינו קב"ה לישראל ותנא בה רכתי' :

מעדין ומ"מ אינו חיוב לערב אלא רשות הוא אם רצה לערב וכו' וכו' והנה לא רצה לערב ומ"ל למילף דהאי לא עירבו הוה חסוד עיבודא וכו' ספרו אכעבי ליה לאטער עד האב כדי שלא יתעלו ישראל מחלבתן כל כך רצה לתוך מה שדקדקתי ונע"ד ל' דכיון שפיה סנה לא עשו וכו' חפסי הסמחה כדלקחתי אי איהא דמעדין דמות ומ"ן הוה מחייבין : לערב לא היה להם ליהוה ית' כ' ואיכעבי ליה לאטער ומעבדו י' ימי חבב להבא ולהבא וכו' : ומ"ל דחמל וכו' אין ללקחת דהא יצאת בה קול ואחרת כולס מהחמס ליהי העב' ומכאן דחמל ליה קנ"ה חסוד דכחות איה למכעבי תנ"ל ויצאת בה קול וכו' וחסי מדיכתי על כל הסוכה אשר עשה ה' לישראל ומה היה הסוכה לישראל סולח כ"ק וכו' :

רבי יוחנן בן בעבאי ורבי יהודה בן גרים תנו פרשת נדרים בי רשב"י אפטר' מיניה באורחא כצפרא אהו וקא מפטרי מיניה אמר להו ולא אפטריתו מינאי באורחא אמרו ליה למרתנו רבינו תלמיד שנפטר מרבו ולן באותה העיר צריך שיפטר הימנו פעם אחר' דכתיב * ביום ה' שלה את העם וננו' וכתוב * ביום עשרים וגי' לחדש שלה את העם מכאן לתלמיד שנפטר מרבו ולן באותה העיר צריך ליפטר ממנו פעם אחרת א"ל לבריה בני אדם הללו אנשים של צורה הן זיל לגביירו וליברכוך אזל אשכחנהו וקא רמו קרתי אהרדי כתיב * פלם מעגל רגלך וכל ריבך יכונו וכתוב * אורח חיים פן תפלים נעו מעולותיה לא תרע לא קשיא כאן במצוה שאי אפשר לעשות ע"י אחרים כאן במצוה שאפשר לעשות ע"י אחרים : דדור יחבי וקא מכעיא להו כתיב * יקרה

היא מפנינים וכל הפצ' לא ישוו בה דא הפצ' שמים ישוו בה וכתוב * וכל הפצ' לא ישוו בה ואפילו הפצ' שמים לא קשיא כאן במצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחר' כאן במצוה שאפשר לעשותה ע"י אחר' אמרו ליה מאי בעית הכא א"ל דאמ"ל אבא זיל נבייה דליברכוך :

אמרו ליה היא רעוא דתוורע ולא תחצר תעייל ולא תפיק חפיק ולא תעייל : ליחרוב ביתך וליתיב אושפיזך לבלבל פתורך ולא תחוי לשהא דהתא : כי אתא לגבי אבוה א"ל לא מכעיא ברוכי דלא ברבן אלא צעורי צערו לי : אמר ליה מאי אמרו לך : אמר ליה הכי וכו' אמרו א"ל הנך כולאו ברכתא ניתוה דתוורע ולא תחצר תוליר בנין ולא לימותו : תעייל ולא תפיק תעייל כתיא ולא לימותו בנך וליסקן לבי נשייהו : תפיק ולא תעייל חפיק בנתך ולא לימותו גבריהו ולא ליהדרן תוך : ליחרוב ביתך וליתיב אושפיזך דהאי עלמא אושפיזא וההוא עלמא ביתא דכתיב * קרסם בתימו לעולם אל תיקרי קרסם אלא קברס : לבלבל פתורך בכני וככנתא : ולא תחוי שחא חרת' דלא תמת אתתך ולא הנסיב אהריתי' ר"ש בן חלפתא אפטר' מיניה דרבי א"ל לבריה זיל לגבי דליברכך א"ל הא רעוא דלא תבייש ולא תחבייש כי אתא נביה אבוה א"ל מילתא בעלמא הוא דאמר לי א"ל כירכך ברכת' דכרבינו קב"ה לישראל ותנא בה רכתי' :

מעדין ומ"מ אינו חיוב לערב אלא רשות הוא אם רצה לערב וכו' וכו' והנה לא רצה לערב ומ"ל למילף דהאי לא עירבו הוה חסוד עיבודא וכו' ספרו אכעבי ליה לאטער עד האב כדי שלא יתעלו ישראל מחלבתן כל כך רצה לתוך מה שדקדקתי ונע"ד ל' דכיון שפיה סנה לא עשו וכו' חפסי הסמחה כדלקחתי אי איהא דמעדין דמות ומ"ן הוה מחייבין : לערב לא היה להם ליהוה ית' כ' ואיכעבי ליה לאטער ומעבדו י' ימי חבב להבא ולהבא וכו' : ומ"ל דחמל וכו' אין ללקחת דהא יצאת בה קול ואחרת כולס מהחמס ליהי העב' ומכאן דחמל ליה קנ"ה חסוד דכחות איה למכעבי תנ"ל ויצאת בה קול וכו' וחסי מדיכתי על כל הסוכה אשר עשה ה' לישראל ומה היה הסוכה לישראל סולח כ"ק וכו' :

רבי יוחנן בן בעבאי ורבי יהודה בן גרים תנו פרשת נדרים בי רשב"י אפטר' מיניה באורחא כצפרא אהו וקא מפטרי מיניה אמר להו ולא אפטריתו מינאי באורחא אמרו ליה למרתנו רבינו תלמיד שנפטר מרבו ולן באותה העיר צריך שיפטר הימנו פעם אחר' דכתיב * ביום ה' שלה את העם וננו' וכתוב * ביום עשרים וגי' לחדש שלה את העם מכאן לתלמיד שנפטר מרבו ולן באותה העיר צריך ליפטר ממנו פעם אחרת א"ל לבריה בני אדם הללו אנשים של צורה הן זיל לגביירו וליברכוך אזל אשכחנהו וקא רמו קרתי אהרדי כתיב * פלם מעגל רגלך וכל ריבך יכונו וכתוב * אורח חיים פן תפלים נעו מעולותיה לא תרע לא קשיא כאן במצוה שאי אפשר לעשות ע"י אחרים כאן במצוה שאפשר לעשות ע"י אחרים : דדור יחבי וקא מכעיא להו כתיב * יקרה

היא מפנינים וכל הפצ' לא ישוו בה דא הפצ' שמים ישוו בה וכתוב * וכל הפצ' לא ישוו בה ואפילו הפצ' שמים לא קשיא כאן במצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחר' כאן במצוה שאפשר לעשותה ע"י אחר' אמרו ליה מאי בעית הכא א"ל דאמ"ל אבא זיל נבייה דליברכוך :

אמרו ליה היא רעוא דתוורע ולא תחצר תעייל ולא תפיק חפיק ולא תעייל : ליחרוב ביתך וליתיב אושפיזך לבלבל פתורך ולא תחוי לשהא דהתא : כי אתא לגבי אבוה א"ל לא מכעיא ברוכי דלא ברבן אלא צעורי צערו לי : אמר ליה מאי אמרו לך : אמר ליה הכי וכו' אמרו א"ל הנך כולאו ברכתא ניתוה דתוורע ולא תחצר תוליר בנין ולא לימותו : תעייל ולא תפיק תעייל כתיא ולא לימותו בנך וליסקן לבי נשייהו : תפיק ולא תעייל חפיק בנתך ולא לימותו גבריהו ולא ליהדרן תוך : ליחרוב ביתך וליתיב אושפיזך דהאי עלמא אושפיזא וההוא עלמא ביתא דכתיב * קרסם בתימו לעולם אל תיקרי קרסם אלא קברס : לבלבל פתורך בכני וככנתא : ולא תחוי שחא חרת' דלא תמת אתתך ולא הנסיב אהריתי' ר"ש בן חלפתא אפטר' מיניה דרבי א"ל לבריה זיל לגבי דליברכך א"ל הא רעוא דלא תבייש ולא תחבייש כי אתא נביה אבוה א"ל מילתא בעלמא הוא דאמר לי א"ל כירכך ברכת' דכרבינו קב"ה לישראל ותנא בה רכתי' :

מעדין ומ"מ אינו חיוב לערב אלא רשות הוא אם רצה לערב וכו' וכו' והנה לא רצה לערב ומ"ל למילף דהאי לא עירבו הוה חסוד עיבודא וכו' ספרו אכעבי ליה לאטער עד האב כדי שלא יתעלו ישראל מחלבתן כל כך רצה לתוך מה שדקדקתי ונע"ד ל' דכיון שפיה סנה לא עשו וכו' חפסי הסמחה כדלקחתי אי איהא דמעדין דמות ומ"ן הוה מחייבין : לערב לא היה להם ליהוה ית' כ' ואיכעבי ליה לאטער ומעבדו י' ימי חבב להבא ולהבא וכו' : ומ"ל דחמל וכו' אין ללקחת דהא יצאת בה קול ואחרת כולס מהחמס ליהי העב' ומכאן דחמל ליה קנ"ה חסוד דכחות איה למכעבי תנ"ל ויצאת בה קול וכו' וחסי מדיכתי על כל הסוכה אשר עשה ה' לישראל ומה היה הסוכה לישראל סולח כ"ק וכו' :

משקין

למשך לשון הכרחה והחיה נקראת הכרחה משמו של רשמי וי"ח כתי
שיהרבו העורים עממים האחד ממיסה והשני ממי הרשמי ו"ל :

סס
ע"ב

מתניתין ועושה על אשה הכשיתה כמורה : **מתיב רב**
דנא בר אבהו אשה דרב הסמיה ותיב וקאמי
ל"ש אלא ילדה אבל זקני לא א"ל האלקי אפי אמך ואפי'
אמא דאמך ואפילו עומדת על קבורתה דאמרי אינשי
בת שיתין כבת שית לקל טבלא דרמא :

לא סו הו דלמר עובד אשה תכשיות : חלה ילדה בתורה שדרכה נכך
ולמיסיה לא שמה כשועד : חלה זקנה לא ותיב עבדא אשתך הכי
דתיקשטא חא הו"ו וקובאפילו עומדת על פתח קבורתה בעיא לתקשטא
לקל טבלא דרמא סי' סקטוס הו"ו ד'ל' מני זמר כבלול וכי חבלא דרמא
ילדה בת שית לקל היולא כתי ענדא בת שיתין ותיב תקשטא :

אמר רבא פרקמיטא כל שדרא אמר א"ר יוסי בר אבין
ובדבר האבוד מותר רבינא דהו ליה הדיא פיקא
דהו מוזבין בשיטא אלפי שדריה לבזוני : **בתר** חולא
דמועדא חבניה בתריסר אלפי :

ט
ע"ב

פרקמיטא כל שאר לעשות סחורה בשמי' : ובדבר האבוד מותר
שם דיה לו הפסד חס לא יעשה לאתחא סחורה מותר
לעשותה חלל בתום שלל להדיא אסור :

הוספות

פרקמיטא כל סהו פי' ר"ל בתספורת רבי' יעקב לא היה
מושג הלואה רבית פרקמיטא וכו' ובדבר האבוד מותר פי'
דבר שאם לא יבחרנו עתה שאלו לא יבחרנו יפה פעם אחרת ויפסידו מן
הקרן חלל אם לא יפסידו מן הקרן חלל שלא ירדו כל' אין זה תשוב דבר
האבוד וכו' לקנות סחורה שלא חובה יצטרך ביקור אחר תועד וכו' :
ארי"ב נכסא חלדא זה ע"ס מה שברבו תוס' חזו דבר האבוד להודיע
דבר כבוד חלו כל הועד כיריבים מקלניו לו לעל' סחור' וקוראין
כל מה שלא ידעונו דבר האבוד ועל כה"ח הורבס' אחר תועד וכו' :
וההודיע זה ודבר מירבו תוס' א"ת הועדוה על חולל של מועד תועד מעובד'
דמי' ולמדו כי אין מעזר לה' מלתא סור עוב' ליהוין הנמנע' ולעשות דבר
עוד כבוד שמו גם אם יבא נספק וכו' ולכל' לה'ס ריווח תשלמו כל :

אמר רב אמר לי אדא ציידא כוורא סמוך למסרחיה
מעלי ואמר' א"ל אדא ציידא כוורא מווי' באהיה
אסקי באבזה ומיבלי כבריה אישיתו עליה אבזה ואמר
רב אמר לי אדא ציידא תהלי וחלכא לישעון עופא ולא
לישעון פוריא ואמר רב אמר לי אדא ציידא כוורא תהלי'
חלכא מיא ולא שיכרא שיכרא ולא חמרא :

יא

מו"ה נאחוס נחלש שמהל נבחר מן המים נדמים : אסקי באבזה
לאחר שאלו ונתנו כמים זון' אכליה נבירה מעלין אותו
בזיר היולא מן הדמים ואוכלים אותו : אישיתו עליה אבזה שיתין עליו
מים שדגים נדרלו מן המים : חלל' שחלים : לעטון עופא כלומר לאחר
אכילתו מהך הדיבא קודם שיש' ולא לעטון מירא לא יסן לאלתר
אחרים : מיא ולא שיכרא מושב לפתוח אחרים מים ולא סור :

תוכפות כוורא סמוך ליתסרחיה מעלי' ניהו' היה תופסין סבבה למיכל
סמוך לסרחן וגם מחסיתו עליה אבזה דל' בסמוך דמעלי נשמא
נשמנו כמו הרפואה שנתר' שמים סוטים צונת הוה לו שמה ניהו' דכל'
מעלו לו כפי וי"ח כוורא לאו ככלל דמים מירי וס' דג ששמו כוורא
ומסנה כוורא' אלו משאר דמים כדאמרין פרק כל הנשר אר' לן בירוחא
שאר לן לשאר כוורא ואין נרא' שיהא בכל לשוטים של דמים עט' אהד :
מורה ש"א כוורא מויה באהוא אסוקיה באבזה מיבליה
בא אבזה כו' כו' כו' המלך נכח' וקמים כלל וס'ר
נבירה דרל' לומר דכל הגי מניעה הוא וכל נמניעה הוא יוצר

פרק ראשון מיעד קמן

עוב ס"נ אמרין פרק הספיוה כוורא מליחא מעלי נבירה מליחא
לא מעלי ממוס דלא מנייה הוא :

ואלו מנלחין פרק שלישי

תנא ר' עקבא אוי' מנין למנהרין שראו באה' שהדין יר'
את הנפש שאין טועמין כל אותו היום ח"ל ילא ע"כ
חאלו על הרס אלא ליעיוניה בדיניה רבי נמי וכו' : ויקרא
מגודה שמת ב"ד סקלין את ארונ' ר"י אומ"א שיעמדו
עליו גל אבנים כגלו של עובן אלא ב"ד שולחין
ומניחין אבן גדולה על ארונ' ללמך' שכל המתנהרמת
כנודו ב"ד סקלין את ארונ' :

מגודה שמת וכו' ספק דצרייתא הוא : כגלו של עובן דכתיב
ויקמו עליו גל אבנים גדול :

ארי"ב הטינו דבר וכו' והו' נמלחין אלו הטינו שם לאחר נבחה
עונם החמורים אף בזמן כלל הכות שא"ל לו לדינ' כויה כויה
אחר הכות : וזו היה סימן סקלת ארון המנוחה לשרות כעון שמת
בזיפת חמורים עדין לא ילא מירי עונס :

מצורע מרו כבדרי תורה ת"ש והודעתם לבניך ולבני ד'
בניך ובסמך ליה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך
בחובר מה דהלן ביראה ובאימה ברתת ובזיע אף כן
ביראה ובאימה ברתת ובזיע מכאן אמרו רובין רובות
והמצורעים ובעולי דרות מותרין לקרות בתור' ובנביאי'
ובכתובים ובמישנ' ובמדר' ובהלכות ובאגרות בעלי
קריין אסורין ש"מ :

ובין ומצורעין ברתת ובזיע הם עומדין שלכס חואג עליהם :
ובועלי' נדוח נמי אע"ס שמתוך קלות ראש כעלו אח סנהה
אחר כך דואגין מניי התבא : אבל בעלי קריין אסורין לפי
כח להם מהוך שמה קלות ראש הוא דרואין קרינאם שמש
משחו נמי לאו כרתת קאי דשמה הוא לו :

מורה ש"א דמות דיוקני נחתו בכס כו' עיק' מרס' ויהיונו
דמות דיוקני ללס ולורה של שאר כל אדם חלל לור'

וללס של אה"ר דיוקני גושיה מקרי כדאמרי' נפ' ח"ה דמות
דיוקני חסכלל כדיוקני עמלה אל הפחבל כו' וסס משורס ואחר
ובעונותיהם הכפתי כי נבטילה השמה הנסך דמותו ואלמו וע"ס
זה אחר הכחוש כי קללת אלקים הלוי שנהפך דמותו דיוקנו של
מעלה ויש רשעים שס נשמחן ורומס נהספך לנמהה ע"ג בגבול
כמ"ס כזה בעלי התקנולס *מאי הררפה כו' מניחן אותו כו'
והוא לשון ריפיה שרודפין אותו עד מרמס עד שליית דין ובערנך
הניא כערך הרקך ואשכר שמשפס ליה מלשון הרדופטי שהוא חילן
נגדל עליו דבר מה ויהיונו שפתינן עליו מרירות כד שליית דין
ועיון כר' : *א"ל בר קפרא איני מכירך כו' פרס' ר' רמלו כו'

שאינו דולה לראות עכ"ל ואין זה משמעו וי"ל דה"ק שאפה אומר
ומה רבו אומר נבדד ר' הילך אהם מכיר אותי נכך והרי אני
אני מכיר :

אמר רבה מני' דקבעי וזכר' ובשדרין שולחא דב"ד
ומסינן

ואלו מגלחין פרק שלישי מועד קטן צב

בתיב' וזמנין ליה לב"ר הכתיב *וישלח משה לקרא לרתן ולאבירם בני אליאב ומנ"ל רמוזין לריגא רבתי' ס' *ויאמר משה אל קרח אתה וכל עדתך היו לפני ה' לקמיה נברא רבה מדכתיב היו לפני ה' אתה ופלוניא דכתיב אתה ורם ורתן דקבענא זימנא דכתיב מחר זימנא אתה וזימנא דכתיב *קרא שם פרעה מלך מצרים שאון העביר המועד ומנ"ל רמא שם מפקר בשלוחא דב"ר ואתי ואמר לא מתחיו כלישנא בישא רבתיב העיני האנשים הם הנקר * ומנ"ל דמשמתינן דכתיב *אורו מרוז דהכי סברא דנברא פלוניא דכתיב מלאך ה' ומנ"ל דמחרמינן דכתיב אורו אורו * ראביל ושתי בהדיה וקאי כד' אמות דירידיה דכתיב יושביה ומנ"ל דפרטינן הטאה בציבורא דכתיב כי לא באו לעזרת ה' * ואמר עולא כד' מאה שיפורי שמתיה ברק למרוז איכא דאמרי נברא רבא הוה וא"ד כככא הנה שנאמר מן שמים נלחמו הככבים * ומנ"ל דהפיקינן נכסיה דכתיב *וכל אשר לא יבא בעצת השרים והקונים יחרם כל רכושו והוא יכרל מקהל העד' ומנ"ל דנציני וליימינן ומחין ותלשינן שיער ומשבעינן דכתיב ואריב עמם ואקלל' ואבה מהם אנשים ואמרטם ואשביעם * ומנ"ל דכפתינן ואסרינן ועבדינן דררפה דכתיב הן למות הן לשרושיהן לענוש נכסין ולאסריהם :

רמוזינן ליה לריגא לנע"ד * וזימנא בחר זימנא דלי לא אחי הווא זימנא דקבעינן ליה וזימנא דתרינן * קראי סס שמהא כלומר שמהא לפרעה שהעביר החומר כלומר שהעביר אותו מועד ששמו אחר מועד ראשון * דלי מתפקד בשלוחא דרבין כלומר שזיפק שלח כ"ד בשלוח אמר מרשמי : העיני האנשים הם הנקר חי לא שלחתי א"ל למשה מה לא היה ידע : הכי סברא נברא פלוניא דעת סבא לנחוח את פלוני שזיפק לנחוחו ששמו על אותו חכם : אמר מלאך ה' דיק אחר לא נחוחו סבא שזימנא של מקום : מתחמינן כלומר : דפרטינן תעליה דאמרינן לאנשי עירו מסוס הכי ותי משמחין ליה : כככא הוה מליה דסיסרא : דמפקינן לנכסיה דמאן דלא נית ליה לרבין : יתם הוה וכל רכושו דהפקר ב"ר הפקר ומחל' נפק' לו בכל הוכחין ואריבי עמם ואקלל לנחוחו שהשבי גשים נכרו' : דכפתינן ידיו ורגליו : דאסרינן ליה שקרינן אוחו על העמוד להקחיו : **איהו** אלקים נגב כערה אל ויכל אלה חרותו של סדר התכשט וסל הכי' דלמחיו חן הוה וכל עולו עתה * לעמאס כי אס על פי הטורה ככל אבר יורו :

מהרש"א מגן דקבעינן דוכתא ומש' דרינן שלוחא דבי ריגא ומזמנין ליה כו' בראש"ט * י"ג הכא ומזמנין ליה לדין דלקמן ילפי' ל' מתוך קרא דכתי' וית' משה א קרח גו' ואלפ' לקוי' נוסחה גמורה שלנו דמהאי קרא קיל ודאי נמי משמע הזמנה אלא דמשמע מני' נמי סידור שליחות וקביעות דוכתא נמי משמע מנייה מסיפא דקרא שאמרו לא נעלה דקיינו לא נעלה לחרע בית דיןך שקבעת לך מקום ב"ר דמאינו צו לשון עלייה ועלמה יבמחו השערה : לא מתחיו כלישנא בישא רבתיב העיני האנשי' הנקר גו' לפי פסוקו שכל עמאס אמרו כן ויכולה קללהו דבחרו כפרש"י בחומא לא משמע מנייה אפקרות' ולא לינשא ציבא והר"ן פירש העיני האנשים אמרם קאתר אלא פנייה הסקוב וקפוי וימר

למשה משמע דא"ל עכ"ל ור"ל שקללו את משה צניקור העין והקטוב כינה לכתוב האנשים הם כאלו על אחרים אמרו : ויא"ד בויכבא הוה בו' פרש"י מולא דסיסרא עכ"ל אולו שמהא כן צמדקס וקאתר סקיה לו לנח לעזרת ה' גו' ע"פ מ"ט שמהלך רע יענה אמן :

פ"ג אחת גזר רבי שלא יישן תלמוד : בשוק מאי רדשי ה *תמוקי ירכיך מה ירך בפתר אף ר"ת בפתר יצא רכי חייא ושנה לשוני בני אחיו בשוק לרב ולרבה בר בר חנה שמע רבי איקפר אתא רבי חייא לאיתחוויו ליה * א"ל עיירא ראה מי קורא לך מבחוץ ידע הנקט מילחא בדעתיה נהג גיפוחא בנפשיה תלתין יומין ביום תלתין שלח ליה תא הדר שלח ליה לא תיתי מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקר' סבר מקצ' היום ככולו ולבסוף סבר לא אסרינן מקצת היום ככולו אתא א"ל מ"ט אתיה א"ל דשלח לי מר דליתי והא שליחי לך לא תיתי זה ראיתי וזה לא ראיתי קרו עליה * ברצות ה' דרבי איש גס אויביו ישלים אתו' א"ל מ"ט עבדת הכי א"ל דכתיב *חכמו' בחוץ תרונה א"ל אם קרית לא שנית ואם שנית לא שלשת ואם ישלשת לא פירשו לך חכמים חכמות בחוץ תרונה כדרבא דאמר רבא כל העוסק בתורה מכפנים תורתו מכהות עליו בפרהסיא והכתיב *לא מראש בפתר ויכרתי יהוה בימי רכלה * ורבי חייא האי חמוקי ירכיך מאי עביר ליה מוקי לה כצדקה ובנ"ח : אף דברוי תורה בפתר דכתיב כסופיה דקרא מעשה ידי אמן התורה מעשה ידי אומנחו של הקב"ה : עיירא כך כינה שמו של רבי חייא לטון גגלי וכן צמקרי האומנן אמן : ראה מי קורא לך כלומר לא מנאן : תא רגלי : הדר שלח ליה לא תיתי וזה שלח ליה רבי חייא : ברצות ה' דרבי איש שלח ראה השלח ששלח לו רבי צנניי דלי הוה חיו לא אחי : גס אויביו ישלים אחיו כי הוא על כרחו צל : מ"ט עבדת הכי דשנית שוק : שלח הכי ביומא דכלה דרסה שהכל מלוינין סס : מוקים לה בצדקה דרגו דמויעט' למעמד נסחר : לא שנית הפסוק עמס שנייה : בחוץ * תרונה תורה עמלה מרגנס : לא מראש בפתר דכרתי נשעת אהרן מתן תורה אלמא תורה נשנית בחוץ :

מהרש"א מה ירך בפתר אף ר"ת כו' לשון מתוקי פירשוהו למאן ספר דומיה הקרה לספרו של ירך שהוא תמיד מכוסה : עיירא מי קורא לך בחוץ בו' פרש"י עיירא כך כינה שמו של רבי חייא לטון גגלינו עכ"ל ונראה דהיינו לשון גגלי לפי שרבי חייא היה מגמגם בלשונו סהיה אומר ה' צמק' ת' כדאמרינן נמגי'ה שא"ל ר' כשאתה מגיע אלל ומכתי' לה' לא נמלא אתה מתוך זק"ה הוה נמגנס בע' כדאמרי' סס שקרינן לא ע' לפי שאלו אלהיהם הם קרובים בלשון מלחיו' אה"ע ובדרך לבגוד היה קורא אותו עיירא צמקס חיי"א כפי מגיסו לבגודו לומר לו מי קורא לך בחוץ רמו לו סהיה לומר בחוץ וכמ"ס לקינן קמחון בחוץ תרונה : נהג גיפוחיה בנפשיה תלתין יומין בו' נחש

ואלו מגלחין

פרק שלישי

מועד קטן

מועד קטן

וחוקי לה זנופה דכניא ויש לזקוק דלכתי הקיזי וזומוסיה
 דנסיא הוה טמי מניזופותיה דקב"ה דכתיב הלא תכלס שבעת
 ימים כדמחיקי מיניה לעיל דלוי נויפה פתח משבעה ימים ומוני'
 נמי ניגף דלוי נויפה ויחד משבעה ימים ויש לחרץ דלכך קאמר
 דכתיבא אע"פ שאין ראייה לדבר וכו' ודאייה גמורה אינה דו'
 דהסא אינה לא משום דרעט סתיה לה וכו' קרא ואינה ירק גו'
 דלא תכלס שבעת ימים משום נויפה ולא גרע דרעט דיהה ועי"ל
 דהסא משום שבעת ימים שאל עוד כדכתיב וקעט לא
 נסע עד גו' : אם קרית כו' הני ג' לסוגות כחשמה מקרא
 משנה ותלמוד וכמאמר יסלם אדם שנותן במוקרא דמשל ונתלמוד
 ואמר אם שלשה לא פירשו לך היינו שלש שמשותף"ם כל הלורך
 שפירשו לך מלכות בחוק גו' כדכתיב כו' שחרתו מחרות עליו
 מנתוך כו' וכן יהפך כל הענין ברחובות תתן קולה גו' שמכרות
 עליו ברחובות וכתתי טערים גו' סתיה טעו נודע כשערים כסם
 גדולים : בצדקה ובגיב"ה דכתיב בריסיה דקרא מה יפו גו' כח
 דכ"ב דהיינו נודע דכתיב ועטויה גו' : דרא חייקי ליה למר
 עוקבא כציפחא כו' וראה דר"ל ג"ס כדכתיב היה שמואל יושב
 לפני מר עוקבא לפי סתיה הוא נשוא מ"מ נגה מר עוקבא ענוות
 דעלמו נגד שמואל והוה חייקי ליה מקום דנמיכות ע"ג לפתח
 דהיינו מתלצל ככל זה דרך פלנות עשה לפני שמואל

דרי"ה ורבי היא עוקי לה בנדקה וכו' ומה דהא דמוקמינן אתן קרא
 כההורא הוא חסני דכתיב כסיפיה דקרא מעשה ידי אוחן
 שכתורה מעשה אוננותו של הקב"ה כמו פרש"י ו"ל לעיל והשתא דמוקי
 לה בנדקה לא אחי מעשה ידי אוחן וימא מרשים נמי בנדקה לפי שהנדקה
 נ"ח עשה הקב"ה עם חרום וזהו ויס מעשה ידי אוחן הקב"ה - אבל רש"י
 פ"י מוקי לה בנדקה דכתיב לתעבר כסתר והכונה לומר דלא נרדך לדרום
 השתא מעשה ידיו אוחן אלא משתמעות נפקא מהנדקה הוא כסתר כמו
 היך כדכתיב מתן כסתר וגו' :

דהיא אתחא דהוה יתכה כשבילה דוה פשטה כרעא
 וקא מניפה חושלאי ודהה חליף ואויל צורבא
 מרבנן ולא איכנעא מקמיה אמר כמה חציפה האי איתת'
 אתאי לקמיה דר"ג א"ל מי שמעת שמתא מפומיה א"ל
 לא א"ל וילי נהיני נויפחתא חד יומא מנפשייכי :
א"ב תניפה חושלאי פירוש בנשה מנשה שטורים נלי קלופה :
מהרש"א וקא מניפה חושלאי בו' דהיינו טעורי' קלופים
 והסאה מניפה קלופתן מחוקן :

ר"ב וזוטרא בר טוביה דוה קא פטיק סידרא קמיה דר"ב
 יהודה כי משא האי פטוקא *ואלה דברי רוד
 האחרונים א"ל אחרונים מכלל דאיכא ראשונים ראשונים
 מאי ניהו שתוק ולא אמר ליה ולא מידי דהר אמר ליה
 אחרונים מכלל דאיכא ראשונים ראשונים מאי ניהו א"ל
 מאי דעתך כל דלא ידע פרושא דהאי קרא לאו גברא
 רבה הוא ידע דנקט מילתא ברעתיה נהג נויפוחא
 בפשיה חד יומא ובמאי דרמי עליה מיהא אחרונים
 מכלל דאיכא ראשונים ראשונים מאי ניהו דכתיב
 כ"כ *יודבד דוד לה' את דבריו השירה הזאת וגו' אמר ליה
 דקרוש בדרך הוא לרוד דוד שירה זאתא אומר לפני

על מפלתו של שאלו חייך אלמלא אתה שאלו הוא
 רוד אברתי כמה רוד מפניו והיינו דכתיב *שנין לדוד
 אשר שר לה' על דברי כוש בן ימיני וכי כוש שמו והלא
 שאלו שמו ולמה נקרא שמו כוש לומר לך מה כוש
 משונה בעורו אף שאלו משונה במעשיו * כיוצא בדבר
 אתה אומר * על אודות האשה הבושת וכי בושת שמה
 והלא צפורה שמה ולמה נקרא שמה בושת לומר לך מה
 כושי משונה בעורו אף צפורה משונה במעשיה דמאכיס
 ובמרא' מכל הנשים' כיוצא בדבר אתה אומר *וישמע ירחיב
 עבר מלך הבושי וכי כושי שמו והלא צדקיה שמו ולמה
 נקרא שמו כושי לומר לך מה כושי משונה בעורו אף
 צדקיה משונה במעשיו כיוצא בדבר אתה אומר *הלא
 ככני כושים אחס לי וכי כושים שמן והלא ישראל שמן
 ולמה נקרא שמן כושים לומר לך מה כושים משונים
 בעורן אף ישראל משונים במעשיהם מכל עכו"ם וליטון :
 פטיק סידרא לומר פרשיו' : אלה דברי רוד האחרונים מכלל

דאיכא ראשונים והא לא מנינו שומר דברי דוד אלא
 בזה הסמוך בלבד ודברי הוא לטון נזארה: דהר זנא מיניה וימנא
 אחריתא דברי דוד היכן מנינו דוד דברי : כל שלא ידע דבר
 זה אבד תמחו בחמיה : אלמלא אתה שאלו וכו' שגולת
 במזלו של שאלו והוא נולד בזמן דכתיב כמה שאלו ממנו סתיה
 לדיק מתך * (א"ע) שלא היה לו קופה של פריזים תלויה ומאחריו
 כמו פסיקה תלויה לך ואין מעמידיו פרנס וכו' (הר"ן) : שניון
 שגנה היפה לו והני קאמר אלה דברי דוד האחרונים אלו היו
 עיקר הסיקא הראשונים אשר שר על שאלו לא היה בהם ממש
משונה במעשיו ככל דורו רשעים והוא לבין :

תוספות פטיק סידרא קמיה ר' יהודה כו היה מניחם לקרוא בכתובים
 כל שבת ושבת כדליתא כדכתיב כל כתבי כהן כדכתיב פטיק
 סידרא דמאי כתיבה כסתר: אחרונים מכלל דאיכא ראשונים' שלא תפרשו
 שאיתם: כהן: פטיק סידרא לומר דלא נרדך לגלוי עלייהו אלא אחת ליתמר
 שגמר על הראשונים' פ"ח דברי דוד האחרונים מכלל דאיכא ראשונים
 שנאמרו כדכתיב ומשקי ודברי דוד חס דברי הסיקא הלאה שאלתיו כדכתיב
 ויחד לא מנינו וממרים לדוד כדכתיב ואתח לומר שמור על הראשונים :
 אלמלא אתה שאלו והוא דוד שגולד כישל להפריז בילכות וכל לודך מחיית
 עמלק כמו שכל לוד : אף שאלו משונה במעשיו הכי איתא כדכתיב אף
 שאלו משונה במעשיו ונקמתו דכתיב היה משכמו ומעלה וגו' : אף
 צפורה משונה במעשיה ובמחיצתה שיהיה יפה מכל הנשים : אף לדיק
 משנה חזרו סתיו רשעים :

מהרש"א אלמלא אתה שאלו וזיא דוד כו' עיין פרש"י
 והוא דמוק לתלות מלכות בית דוד במזל ועוד דהא
 אחרונים כפוק ש"ב דמככת כזה לין ומל לית'אל גם עיין על פ'
 הר"ן בזה סתיה דמוק ונראה לשגשג ע"פ מ"ש בינמא כותה לא הני
 ולא מרגים בדרא דמריה כייטיה שאלו כ"ל ועלמא לו דוד כשקיס
 נלא עלמא לו וכו' ועס פירשנו ע"ל הפא לפהר מסייעין אוחן
 מן השמים והיינו דוד נחו לזו כסוד כתיבה עליה סודין
 להורות על משאיו ופיק סליה מנון ויחד כ"ב במפורש כספר
 הקלים וכדלקמן פטיקס עולה של כסופה ומן הסמים סייעומו
 ומא"כ שאלו של מנינו כו שניקס סליה ולא בייקס לקבל יסודין

מא"כ שאלו של מנינו כו שניקס סליה ולא בייקס לקבל יסודין

ס"ט ע"ב

ס"ט ע"ב

ס"ט ע"ב

ואלו מנלחין פרק שלישי מועד קטן צד

משו* ולפני עור לא תתן מכשול רחמי רבי ר' שמעאל
 ו' ולפני יגור לא תתן מכשול במכה בנו הגדול הכתוב מרבר:
 סנו שומעניה שמעו שמעו מועדיו פר"ח שהיה עם שמים
 מתחלל על ידו גדאמרין צפ"ה הכי דמי חלול השם כל
 שחבריו מחזיזין שמעו וכו': צריכי ליה רבנן ללמוד תורה
 ממי וק"ע ד' דאמרין לעיל מודה סנה לאתריה מסתמא אין
 ת"ח הולך ויושב לפניו וצפ"ה לריכי ליה רבנן דאתריה דהוס
 רבנן: ואם לאו לא יבקשו תורה הווליא וסנו שומעני והא
 דלריכי ליה רבנן לאו כלום הוא דמוטב דלא ולמינן מיניה: אחא
 אירו האי מודה נמי בהדיא: אבעי לפרשי ליה שרי חס
 יכולין החזיר יגוריו על רב יודה שרי ליה: שפחה של בית
 ר' משרש לקמן: לא נהגו וכו' שלא החזיר גדיה עד ג' שנים:
 מאי דקמן כלומר הכי איתרמי דעל האי סנה ר' שמאל בר נחמני
 לבי מדרס' הארנא: פרק"א אמתיה נסכו למגורה זה בנידו:
 לא קבלה דהור עכא להו ולא פתחה מיה: רי"גי ראשי צ"ד
 וחסדיו מעלי מיניו: מ"ט לא קבלה דבערקה דחסימי אנוס
 צינורו הוה: דעבר אדרבי אלעאי דלא הוה אפשר לחקוני
 נפשיה כדדבי אלעאי: ג"א כדדבי אלעאי הוהא דסנו שומעניה
 הלך לתקום שאין חזירין אותו ועשה עם חפלה לבו צלינעא מסוס
 דלא תחלל עם שמים צרהסוף ולהכי קבלה דבערקה דדייני:
 למקום שאין מכירים אותו ולא יתקו בו כבוד ויטוף את יגורו
 לפי שמסתיל את עלמו ויעשה מה שלבו חפץ ודלוי לא יזיקנו
 יגורו לעבירה כך מזהרם בחסות רב האו ז"ל ג"א יעשה מה שלבו
 חפץ מוטב ויחלל צלינעא ולא יהחלל צרהסוף: ברבי רבה בנו
 גדול: לא תתן מכשול שגורם שמעטש כנגדו:

תוס' לא תפני ליה בתקום חלול השם מכאן שמעו דמוטה חזיר לדבר
 עמו ערקיה חייא אמתיה בעל עבירות וכה מרה כבוד מיה:
 למערתא דדייני פר"ח למערת דדיינין סביר קבלו דיין: משום דעבר
 אדרבי אלעאי אנוס צינורו הוה והע"כ לא קבלה דהוה ליה למעבר רבני
 אלעאי ולא יחלל עם שמים: ואיה דגרסי דעבר כדבי אלעאי ה"פ"ט
 קבלה דמערתא דדייני משום דעבר כדבי אלעאי:

ריש' לקיש דהוה מינטר פירסא אחא הווא גברא קא
 אביל תאיני רמא ביה קלא לא אשגח ביה אמר
 ליתיה הווא גברא בשמתא אמר ליה ארר"ב ליהי הווא
 גברא בשמתא אם מוכן נתחייבתי לך נדוי
 מי נתחייבתי לך אחא לבי מירש אמרו אפרו ליה
 שלו נדוי שלך אינו נדוי מאי נתחייבתי לך לבי ר' לישורי לך
 לא ידענא ליה"ל ויל לגבי נשיאה דלישורי לך דתני' וכו':
 רמא ביה קלא גער צו: נדוי מי נתחייבתי לך שהיה לך
 לפורעני דקין: אחא ר"ל לבי מדרסא: שלך אינו נדוי
 דלאו צדינא סתמי' ונכסו ציוספ' אס ויזון נקחייבתי וכו': חיימא
 הוה קא עבר משום לא תגזול ועס לומר סקן היה המנהג לאכול כל
 מה שהיה רחל ולתת הדמים:

א"ר' הווא באורשא החקינו אב"ד שפירא אין מנדין אותו
 אלא אומר' לו הכבר ושב בביתך תור וסרה מנדין
 אותו מפני חלול השם ופליגא דר' לקיש דאמר ר"ל ת"ח

שכרת אין מנדין אותו כפרהסיא שנ' *וכשל' היום וכשל
 גם נביא עמך לילה ורמיתי עמך כסדו כלילה מר זוטרא
 כי מחייב צורב' מרבנן שמתא כרשיא משמית נפשיה
 והדר משמית לדודיה כי היה עייל באושפיוא שרי ליה
 לגפשי' והדר שרי ליה לדודיה א"ר גדיל אמר רב ת"ח
 מנר' לעצמו ומיפר לעצמו א"ר פפא תיתי לי רלא שמיתי
 צורב' מרבנן מעולם אלא כי מחייב צורבא מרבנן שמתא
 הכי עביד רב דלמעער' ממנו אננדיא דצורבא מרבנן
 הוה ממנו אשמתא:

הכבר נלשון הזה אמר לו עשה ענין באלס סביר עליו ראשו ופס
 צניק בלשון כבוד אית' לו וסביר אל תהיה אותו כפרהסוף כלילה
 דשוכה ואין אלס רחא: משמית נפשיה משום קרא דהוה גורבא מרבנן
 ממנו אננדיא מלקות ומלקות יפה לכו וימר שמתא וכו' מלקי לכו:
מאי שמתא א"ר ש מיתח וישומאל אמר שמתיה יהיה
 ומתיה ביה כי מיתחא בתנור צפלי' דר"ל דאמר ר"ל
 כשם שנכנסת כרמ"ח איברי' כך כשיצאה יוצא כרמ"ח
 איברים כשהיא נכנסת דכתיב *והיתה העיר חרם לה'
 חרם בנימשיא רמ"ח היא כשהיא יוצאה דכתיב *ברוג' חרם'
 חרם תוכור חרם בנימשיא הכי הוה:

ומהניא כיה כי עינא דתורא כסותן סתוין חס התנור ופולג בתוסה
 י שאינו יולא לעולם כלומר מה' לכל מאן דמשתתן ליה ללא
 נפקא מיניה לעולם ופולג דר"ל דאמר יולאה:

מהרש"א מאי שמתא כו' שמתה יהיה כו' בערך גרסי
 שם חסא וכו' כס מיקא דה סס חסא שם קתיא
 דכתיב וצאה אל בית הגגו עכ"ל: כשהיא נכנסת דכתיב
 והיתה העיר חרם כו' כמה לכוון חרם דכתיב צורה ולא מיייתי
 לכו ומיייתי האי קרא דהוסע ויש לכוון דהוה משום דלא שייך חרם
 בנזף העיר אלא בחרם שהוה ציונה וקתיב העיר לרמוז על אצרי
 הגוף האדם כתי"ש בקרא דכתיב עיר קטנה ואנשים בה מעט עיר
 זה הגוף ואנשים בה מעט הם אצריו על אדם דהיינו העיר הוה
 כלל האברים הם חרם ואמר כשהיא יולאה דכתיב ציונה חרם
 חזקור כמה חרם כתיב ומיייתי האי קרא לפי ענינו כי כשהו ונכנס
 החרם על רמ"ח אצריו הוה צדמת הדין וההיך כשהיא יולאה מן
 רמ"ח אברים צדמת הרחמים וזהו ציונה דהיינו כשגזר מ"ה
 צדמס על רמ"ח אצריו חרם חזקור דהיינו חזקור מדת הרחמים
 על רמ"ח אברים:

אמר רב יוסף שמי שמתא אנובתא דכלבא ואיתו
 דיהה עברא דהווא כלבא הווא אביל מסאני
 רבנן לא הוה קא ידעו מנו ושמתו ליה איתלי' ב' גורא
 בגנובת' ואבלות' הווא אלמא הווא מעער ליה להווא
 צורבא מרבנן אחא לקמיה ררב' יוסף א"ל יול שמתיה
 א"ל מיסתפינא מיניה א"ל שקיל פתיא עליה כ"ש
 רמיסהפינא מיניה א"ל שקליה אחתיה בכרא ואתת' בי
 קברי וקרי ביה אלפא שיפורי' במ' יומין אול עביד רבי
 פקעו כרא ומית אלמא מאי שיפורי' שנפרעין ממנו מאי
 תברא א"ר יצחק ברי' רב' יהודה תברי' בתי רמי דתנא
 ארשב"ג

בד ב ארשב"ג

ואלו מנלחין פרק שלישי מועד קטן

ארשב"ג כל מקום שנחנו הבמים עיניהם או מיתה או עוני :

גנובתא זכ : דידה ענדה מלקי ליה : מוסחצינה מניה דגנבה אלא הוא : שקול פתיחא עליה כחוב עלוי פתיחא : שקליה לפתח פתחא אחתייה ככח חקע פתח הכר ולא ישמעינו קברי דלא פתחי תתן אונסי : וקרא בינא בלומר חקע ביה אלפי סימרי : מאי חבירי למח תקיעין חקיעה וכסריס : חבירי כתיב בלומר שיתא משגר בתיס גוהיס :

מהרשא שמתא אנובתיה רכלבא ואיהו דיריה כולי ר"ל הגס הגנובתיק סגור נראה מכלל האברים

מ"מ האדם דידה ענדה כו' דלחלי ביה טורח ואכלתיה : שקליה אחתיה ככדא כו' (כי האדם דומה לכלי שאין לו קנה כי ענינהו זה הוא מניעה וכו' אמר אחיה לפתיחא כדלא כלתו נתתו להלמא ולחתיס כי קברי לרמוז כי אם יהיה סנירתו וקבורתו וקרי ביה אלפא שצרי כי האלף הוא כלל וסוף המספרים ועם האמר לגבי שמתא כדמסיק ע"ס שפירשין ממנו ועם כתי' יומין שהוא מספר ויורה האדם וקלאמר מאי הנדה מה עם הצברי לגבי השמתא וקלאמר ע"ס חבירי כתי' כו' וכו' שנתנו מחמי' עיניסם או מיתה או עוני דעוני כתיבה כמפורסם במסכת נדרים

פנחס אחוה דמר שמואל איתרע ביה מלתא עייל שמואל למשאל מעמא מיניה חונירו למזפריה דהוו גפישין אמר ליה אמאי לא שקלת ליה אמר אלו כדיריה דהו מי הית מולול ביה כולי האי הואי *כישגה הויע' מלפני השליט ואיתרע ביה מלתא בשמואל עייל פנחס אחוה למשאל מעמא מיניה שקלינורו למזפרי חבטניורו באפייה א"ל לית לך ברית כרותה לשפתים דאמר רבי יוחנן מנין שברית כרותה לשפתים שנאמר *ויאמר אברהם אל געריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם ואסתריעא מלתא ודררו תריריהו :

איתרע ביה מילתא אכלות צמנת אחוה דשמואל שמת בנו : על לבניה לדבר על לבו : אלו כדיריה דהו כלוא' אלו הוית אכל : מי מולול ביה כולי האי בצללות דסקלת למזפרי : כישגה הויעא שגור השליט גזרה על אדם שלא כוונה להרגו או לחצשו והלכו ומנשווה : ואיתרע ביה מלתא אכלות : שקלינורו למזפריה חבטניורו לאפיה וקניאו צלמיה מרוב עם והדר שמואל ומכנס ליה דורוקן וקרא רשע ועיין בגמרא פעמים דורוקן למרעיס היכא לניכא למיתם שחטבור עליה מעוברות ופסיל :

מהרשא ברית כרותה לשפתים שנא' ויאמר אברהם וגו' וכתבו הוסי' תימא דלמא מדה טובה מרונה

וה"ל לאחוי הא דלמרו' פ"ק דכחזרו' ופ"ג דברכות לעולם אל יפתח אדם פיו לשון שנאמר ונומר עכ"ל והבראה לייבא את אל דהקיא דאל יפתח פיו לשון חירי כשהאומר קלל את עצמו באתו פורענות ורעה כדמוכחי הענינים ההם והעטעט בו כמ"ס צ"ט סגא יתן פתמון פה לשון לקעור ולומר הודאך צלל דין כמאה עדים דמי ולא נשאר מקום למדת הרחמים להאריך אפיס כו' ע"ס וליכא לדמני להקיא דהקא חירי כשגג' הינלא מרברי האומר

צרכות ופורענות או נזופת וזלתי כדמוכח הענין פתח למתואל והעטעט בו כדמוכח ניכא ואינו יודע מה ניכא וכפי' דפי' כחומס ונזופת כנזופת שימזנו סניס עכ"ל והשגא אין סברא לחלק בין מדה טובה למדה רעה כנזופת הינלא מרברי האומר כשגגה : ושי"מ מותר לזרקן והא תניא גירבדים נאמרו בעפרנים סס הקיברן צדיק שורפן חסיד וזורקן רשע מ"ט ש"מ תעבור עליירו אשה עוברת ופסיל' אשה בי מדרשא לא שביחא וכו' ויזמני דמבשני לרזשידי ליה אכראי כיון דאשתני אשתני :

ושרי לא הגבוי וברר עליהו אהתא אכראי : כיון דאשתני מהחא דוכחא דהוה משקילא אשתני ולא חוקי :

אמר אבטול ספרא משמיה דרב פריעה שיהו בימי משה הוא אמר וקניו אמה ופרמישתקו עמה וורת לקיים מה שנאמר *ושפלא אנשים ירקום עליה ואמר אבטול ספרא משמיה דרב פריעה שיהו בימי משה אמשיעו דהוה שנאמר הנה יוצא המימה :

פרמישתקו אחוה : אונגו פוס דכתיב סנה מלא המימה מחלוקת במסכת שבת דה אמר רחבי לבי יאל ליאיר כבול

מכסות ומד ארר נזופי לסי יאל חומר לי ואורי ואני שביחי :

אדרי חף וזן מין הנזופות במזיכות אכרי לזון גם אמתות על מחברי ח"ל ויהיו נשויים בענינים ואם לא יבין ילכו והם אם לא תשורם להם זמנים בקתם לא יתפלו לזון מהם כגולם כי זה דרכם בעל למי' היה רב כדבריו אלא על פרעם סריס בימי חסד רזו נלנורו בחינה וחמל' ואמר תוא אחיה סריס נפוח ודלל אביס כו' א"ל היה קטון נהנהו מבי' וכו' אשה מאד קטון אחיה ספסי כמלוח עיניו היה נזופו כהתנפלו על היכלא ואתרו לא ידעתי את ה' והבאות מיוחס לזון דרדת פני האדם כד"ל כתיב טעם על קראם וירד על הקו וצמנתקו אהו ורת כי ערות וחת חמורה כמסדה היתה נזופה חמון ונזופת על כלו הרי מלמן חמסם טעיה דעה ופי' כסליו ירעה אולת ויהי' אשתנו רנה סריס מתפלל בלוקת או שפאית ככסיו ליתת חמוק ללמה או עו פסיל ופסיל לחרף ולגרף ולכמר בעליון חמון :

מהרשא אמנושי דהוה שנא' הנה הוא יוצא המימה כו' כפרסי' והוכרי זה הכחוש צמכת ערוב ולא קודם זה צמכת דל"ך לארנות טאף צמכת כניס הקודמת אמרו החרעמים כי אצטע אלהים הוא חף על פי כן חוק והקבנה הוא לצבו ולא נמנע פריעה ללאת המימה לומר כשציל מתכשפים ולמר לגרף לומר לי ואורי ונומר :

אמר רב יהודה אמר שמואל בכל יום ויום בת קול יב יוצאת ואמרת בת פלוני לפלוני שיה פלונית סס לפלוני ואמר רב יהודה אמר רב ארבע' יום קודם יצרת ע"כ הולך בת קול יוצאת ואמרת בת פלוני לפלוני שיה פלונית פלונית בית פלוני לפלוני אשת פלוני לפלוני :

המאמרים האלו הובאו במסר' להקשות על מאמר שמואל סות' לארס אשה בחול המועד שמא יקדמנו אחר והרצו הקשיא אמרו ואלא אימא שמא יקדמנו אחר כרחמי' כי הא דרבא שמעיה לרדוא גברא דקא בעי רחמי' רחמי' תודמן לי פלניתא אמר ליה לא תבעי רחמי' הבי אי החייה לך לא אולא ממך ואי לא כפרת בה בתר רבי שמעיה דקאמר רחמנא או אדור לימית סקמא או איהי חמות מקמיה אמר ליה לא אמרי לך לא תבעי רחמי' עליה דמלתא

ואלו מגלהו פרק שלישי מועד קטן

היורה אבל בית וסון לפעמים אינו בא מניחת היוםה שלו אלא
בניחה אצו שמה בניחה שנים עכשווי"ש"א קינא וכו' ולגבי
אחרן מפרש הקנא' כמאמרו כמ"ש צדק קרח כמ"ש צנין ואחרן
מה הוא כי תלמו עליו אבל לגלות משה לא קנאו זו וכו"ש אם
לקחת מלכות לא היה לך ליתן לאחריך כהנהוג וכו' דרשנו לגבי
משה ש"א קינא למשה מאמרו דהיינו כשכא משה למחנה עד
שעה אהלו מחוך למחנה ודבר זה מפורש יותר בפר' חלק וצפר"ק
דצ"ק ע"ט :

דרי"ה שאל יקדמו אחר ברחמים וכו' : וקשה טובא אצלו לא משני
הא בנינו האשן האז בנינו שני כדמשי התם בשוטה ותיקשו'
לבעלי התי'אמרות כדמשי : ויעק' אשכנז הנמצא מעשה לשון הרע
דמשי'ם אשכנז נכדא דבעי רחמי וכו' ואלו רבא לא תיבעי דמשי התי
מיוה לך לא אילא תוך דמשי'ם דלא מהני תמי וכו' וכו' עין יתקו' יש
גירסא אחרת וצ"ל לא פירש בה הדין מירושם וצ"ל לא פירש בה אם אינה
בה תוך סוף פתחיה עד אשכנז שאלת עתה שלא יצא הוינו יצא סוף
שאלת בה תוך סוף פתחיה בקרוב זמן או אולי ליתום מקשה בלתי
קידם : ומנו או אולי היתום מקחיה שיהי מתחרט על שנאש' על' וכפי
זה היה רחמי שחפלה הועילו על אכל כפי גירסת רש"י דרך לבין מה
רש"י הוא : ונל"ד דכפי ספ' הראשון הוינו ראשון וצ"ל הוא כדמשי'
והוינו בש"א נכדא דבעי רחמי וכו' אשכנז ראשון ראשון הנגזר כפי'
היורה דלכתי בכותה שפ"ה י"ק וישע לא קדמו הוא נגזר מפני של הקד' ה
כמו שאמר בנינו יתקו' ויתקו' הוי' השלם אשכנז ה' משה כשעת
היורה הוינו על יתקו' ויתקו' לך לא משני הא בנינו ראשון וצ"ל דמשי'
שאל יקדמו אחר הוי בנינו ב' עין' דשאלת אצלו לאורי דמשי'ם כאלו
של משיד אש כן אורי נאחר בנינו ב' משי'ם אצל בנינו ראשון חוץ מ'אשכנז'
בזה משי'ם אשכנז קמ' משי'ם דמשי'ם בן מי שאל על אשכנז בנינו
שני כול' תמי' משי'ם ב' חס"מ ולכתי משי'ם שאל יקדמו אחר בתפלה
שאלו בנינו ראשון בנינו ב' עין' דמשי'ם אשכנז ראשון ראשון כפי
התפלה וכפי לפי פירוש אחר שמי'ם בנינו ב' שאל נגזר המעשה שאלת
אל בשאל לטוב לנפשו דהא דשאלת אצלו שאל יקדמו אחר הוא בשאלת
באר העינוי תמוס דהיא קוסא' דשאלת אצלו לקד' דאחר הוינו ב'
שאל נגזר המעשה נגזר כפי מעשיו של אשכנז ויתקו' ויתקו' אחר
לקדמו בשאלתו למה הדין לתוך שיקדמו אחר הוא בשאלתו ויתקו' בנינו
ב' שאל נגזר העינוי הוא ע"פ מעשיו ולפעמים תפלה ממשית ויקדמו
אחר ברחמים : ובשפ"ה לע"ד נוספת כל האמרים שעת היורה נגזר תוך
פלוגי לפלוגי וזאת הניחה ויאלם אל האעל וזה מ'הננוס' אהנם לפעמי'
כל אחר ויקדמו בתפלה ונגזר תפלה שיקדמת היורה ואלו הקדו'ם
מ'הננוס' כפי דמשי'ם ואלם מעשיו של בני הננוס' או שאלו עושה חוסם
לדמות בנינו שגזר' הראשון ואלו מ'הננוס' לפ' ואלם חין מעשיו של ב'
הננוס' או שאלו לא הועילו לבעל הבורה שגזרה' לדמות בת זמנו של
ראשון וזהו מ'הננוס' של דמשי'ם : ו' וס' קודם היורה בת קול יואלת
ואמרת כל פלוגי לפלוגי ואחר שאלו בשלם אשכנז כל אחר לקדמותו
ברחמים ואלו קדמו בנינו ב' עין' אשכנז כדמשי'ם נגזר עליו להיות
זמנו של אחרו פלוגי ועכשיו זה את בתפלה לקדמו לו ואלו בנינו ב' עין' און
הקדו'ם מ'הננוס' אלא לפי מעשיו שיהי מעשיו רחמי'ם לבעל בנינו הראשון
של אשכנז ומדמי מ'הננוס' לשני ככת תפלתו ואלם חין על מעשיו עדין
היינו הראשון הראשון לפי שגזר' בתפלה וכן יום מעשיו למ'הננוס' או
תפלה ל'הננוס' אשכנז ויגזר' הראשון אלא מעשיו וכת' התפלה שחפלה
מעבדת בנינו הראשון עדין עדין אחרם כפי מעשיו וכפי מעשיו מ'הננוס'
היינו לכל ילדי בית טיב ואלם אצלו רחמי'ם מירכא' דמשי'ם לנפשו בגלל
דבעי רחמי'ם ואחר דמחני' לו פליטתו כי תפלתו ארש שחפלה לבעד
מועלת בנינו על אשכנז ואלו רבא לא תיבעי דמי וצ"ל מיינה לך שגזרה' להיות
בת זמנו אורי' דרך תפלה וצ"ל לא מיינה שלא עשה לך ואלה כל לבעל

קרח ועדתו נאחר ויכלה משה לקרוא לתוך ויבאם ולא רלו ללכת חמיהם אלא
מתלמידי'ם על כולם ואף ע"פ כ"ב' המנות ההנה הן מלכות סבדוהי'ם או
כגדו' וכו' שיהי'ם וחסדי'ם וצדק' אחר ואלו לחוק קנד' בלתי'ם משה רבינו
גדלו' זה הקדוק לאות בפרו'ם ויקבלו על משה ואשרן לתמו' ליה כנגד הומו'
במקום ראשון כעל מהחוקות שיהי' מלקים ל'הננוס' ח' קרח כדמו' מלחין
במקום אחרות ודחן אצוה'ם ח' סופרים למי' : ואף ע"פ שהי' חוקים
סבדוהי'ם זה על זה אי' נקדו'ם וחסדי'ם לחוק' שיהי'ם על משה ועל
אשרן : וכוון כגון און ספק ב' הכנות האלה לא היו מ'הננוס' בפרשי'ם משה
רבינו ומכא' כד' ח' און ח'ם לא אכל ויחם לא חס' : ומ'הננוס' מזה לדעת
ח'רשים הלא כעל מהחוק' קנד' לבעל כדמו' כדמו' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
ועשיר' לבי'ם שדעתן קוד' : ואלו היה' כוננת' יב' סאיאל ב'אחרי' שכל אחר
קנא' לנפשו ויחם מירושם כל אחר מעבדה הישע אולת' חסד' : לחס' שיהי'
מעבדו' ראשון וכשי'ם כעדי' אשכנז אכל כל אש' ויתקל' היו מ'הננוס' כעל'תו'
למחיו'ו ויו' קיום מ'הננוס' הללו ועכשיו זה וזה כעדי' גירסא' האשכנז' כ'אמר
ד'הננוס' כעסוק וישע' משה ויפול על פניו השקד' ויתחוק קרח' : וכן כוננת'
רש"י ב'אחרי' ומל'ל' המ'הננוס' ויתקלו' לבי'ם ואלו ה'הננוס' למעיון

מהרש"א שדה פלוגי לפלוגי כו' מפי' הר"ן שדה פלוגי
פלוגי כו' פי' פסקת הגדוהי'ם שאשכנז פוסק עם
ביתו הכל נגזר קודם יצירת הולד ע"כ ו' והלכו המוק' וכשם שהו'ם
דמ' יום קודם יצירת הולד ביתו היו'ם ואלו שדה המלך
לילה ומצאו'ו לפני הקד' וס'אבל עשה זו מה רח' עליה עשיר' או
עני וזה מה טוב בנירש'ת השפ'ר' שדה פלוגי פלוגי במ'הננוס' עליו
עשיר' או עני כו' ע"כ וקשה לפי' זה דהי'ם כן אמל'י הזכיר עליו
הכרות עני או עשיר' עשיר' מהס'ר'ו מכה או טעם גזור' או חלם שהוא
נגזר גם כן בני'ם הריון כדמ'הננוס' פי' כל הריו' וי"ל דהנהנוס' דנקט'
הכל בתפלו' וזית' ובהה' כרו'ם הבת קול' ויאל' מ'הננוס' ב'הננוס' דהננוס'
גם שהוא נגזר מ"ת און הבת קול' ויאל' : כ' הא דר'בא' כו' פרש"י
בגמרא' שלפנינו אינו מוזן לו שבתפלה קח' ל' רבא אשכנז לא מיינה לך
ח'א' לשנות היורה וכו' כשחפלה שייחוס הוא או היא שלא
יראה צדק' בתפלה אחר' ומ'הננוס' יאשכנז שלא יקדמו אחר ברחמים
שחפלה היא ופ'ו' מצי' קח' ל' לא אמיינ'ה לך דלא תיבעי עליה
דמיתקא דהא מיתקא' אחריתא היא דבתפלה ח"ל' שלא יבנק' דבר
ש"א' לו לשנו' ולא ייער' עמקו אבל הבת כדמשי'ם או אשכנז שוי'גיל'
לו שחפלה היא ואלו אשכנז שחפלה אצלו ור'איה מר' ראובן
בר' אי'ס'רובלי' שחמר' מה' אשה לאהב' כו' לא תמנע כן ולשון שאל'
ויקדמו אחר לא תמנע שחפלה היא אלא שחמר' ויאלה' וכפי' ע"י
דס' פי' אחר גם כד' עס' פירוש אחר בשם הר"ן והוא כוון ע"ש :
מה' יצא הרבר' כו' והיינו צגור'ק שמים כד' בשעת יצירה ואלו
ניתא' להו' אפרם כשפשי' מה' יאל' הדבר פני דצדק' שוי'מנה לך
כפרש"י ב'הננוס' כיוון דנימוס' היה כדמ'הננוס' פי' ג"ה כל יתנוס' שאינו
כשלי'עור' כו' לא ה"ל לחלות הדבר כי יאל' מה' דרו'ק' : כ' מה'
הוא ב'ו' והיינו נתי' בניחה שמים ביצירה וקרא' דקמ' כי תואנה
הוא מנפק' מתפלתו'ם כי זהו גזירת שמים ביצירה וקרא' דקמ' כי תואנה
תואנה הוא ב'ו' : ומה' אשה גו' וי"ל לפי הירוש'ת הנה כדמשי'ם בית
וסון נחלת אבות ומה' אשה גו' דמשי'ם האשה לאיש גזירה' מיי'ם
היורה אבל בית וסון אינו נגזר' מן היורה אלא נחלת אצוה' וקשה
דהא בית וסון נתי' נגזר' מהיורה שהמלך' שאל' טיפה זו מה תהא'
עליה עשיר' או עני כדמ'הננוס' פרק כל היה' ודומק' לתוך הכל'
אקרא' דעל אשה הבת קול' ויאלה' ואלו על בית וסון דקרא'
לא מ'הננוס' כן וי"ל אשכנז שחפלה היא לעולם מה' בניחה מעת'

ואלו מנלחין פרק שלישי מועד קטן צו

זוגה הראשון שגור לה עם אדם אחר וחסרה לך חכה נח לדי כפירה
 שהאמר שאין התפלה מועילה ועל האמת הוא מועילה לקרוב גור דין
 הראשון עד שיזנו מעשין אם הוא רחוק לך וכפי מעשך יקרנך מסא"כ
 אם לא התפלת אפילו שפיהה הוא רחוק לך כפי מעשך לא יקבלת את
 שגור לה ביוזם הראשון ולכן יקרה דבר בלשונם שאמר לא חשתי הכי ולא
 אהב לא חשתי דמשמע שלא חרף אלא על אופן התפלה ולא ליגע הכי
 אלא באופן הרע לו להתפלה שיתבל היווג שגור לה ירצה מעשיו כדי
 שחורין לו יעוד אשכר שיעולם שגור לה הראשון הוא חרף מה שגור לה
 קודם הלידה ולא מהני מעשים וחסיה וזניגוהי כח' שהיא לאדם שכבר
 נשא אשה וניס כפי הנעשים או כפי התפלה כי שקלים שיהיה לטעל הגור'
 של מ"וים קודם היורה נסכר נתיקמה פעם אחת ביוזם הראשון ומ"ט
 אחרי שחורף לאדם כפי מ"כ בל דריווג בין האמן ויין ש"א ע"כ
 דלא סייק למישא שח' יקרנך כדמייס ביוזם אחר אפי"ל לא נתנו דבריו
 לשעורין לחלך בין יעוג שני האדם למיחס שח' יקרנך וזמורף לאדם
 ליווג ראשון דחן ומרמון ולכן הותר לכלם לאדם כחש' מ"ו גמ' רח"ו
 מרצ אשכר דמ"ט שח' יקרנך אחר חייג אלא קרומה בלכך בן מוק דבר
 עבודה להונן לפני בן זוגה הראשון ולכן כשהתפלל חורנן לו פלתי' אמ'
 לו לא חשתי הכי כי אם חקדם לקחתם וזורה רחוקה לך סופך לנסר כח
 שפחיה להתחלמן חקר או להתגרם כדי לחור לבת זוגה הראשון ולמה לך
 חפלה זו בין שפחיה לאלה מרן באחרונה וכו' מה' אשה לאדם מ"ו
 דמירי ע"כ מ"ט יוונים או לדיק ולדקת דמיינ' יסודי' יתקן ויקנה ועלה
 כחוב שח"ל הדבר או לדיק עם כרעה דמיינ' זיווגו של חשוק עם כח
 החייג ועלה כחוב לא ידעו כי מה' הוא יום זיווג של רשע עם לדיקת
 עליה הכחוב חומר ומח' אשה מבטלת וכו' אשה מבטלת והיא אשכר שחיה
 שח' ע"כ כחוב בית וזון נחלת אבות ומח' אשה מבטלת והיא אשכר שחיה
 וזון הוא נחלת אבות אבל אשה מבטלת הוא נחלת אבות ומח' לו"א
 דייכחו שיהיה זיווגו של יתקן שאמר לכן נחולל מה' יאל הדבר ונס
 זיווגו של שחוק כי לא היה אשה חולה ביה וכחוב ביה לא ידעו כי מה'
 הוא מקלן אחר לבד עם יון הכתובים שהיא אשכר מה' אשה מבטלת ולא
 מלך אב ואם בני אדם שמשע שחזרהו מאשת אב וכו' והרבר קשה להולמו
 ובלע"ד עם מה' דק"ל דמן התורה אסור לו יתקן אשת אב לפי שיחוד
 הפזויה גור עליו דוד כמעט' דחמנו ואמר ואין אשת אב חתונה ע"כ א"ש
 אחר אלא ביומן שאשכר עמו מה' אשה אחרת עם שני אנשים
 כשרים דוקא אבל פרוניס אבי' עשרה אב ויגעו במשה שפרס מאחשו
 וכחוב ומה' אב אב האכל וקנה לו מתוך אהבה ונומר והיה כל מנקה ה'
 ינא אל הלה מועד ונומר ופעמים רבות תאלץ הנשים הלזביות להלה של
 משה וזכה שחזרה למשה ביומד אשת אב בין שאין אשתו עמו והוא היה
 עומד חוץ למחנה יש כאן ייחוד וכל אחד קנה לאשתו בלכות אב אהל משה
 שהיה לה ייחוד עם משה ותולדה למשה רבינו שהחזירה עיניה עליו עם
 ומשה יקח את האלה וגו' והיה כל מנקה ה' ולא הלא אהל מועד וסמך ליה
 כחוב ומחורו יהושע ען טו נער לא יזים מתוך האכל ויבין שחייב היה
 יוסב יהושע עם משה כפי ר"ש ב"א שני א"שים כפרים וחק ע"כ שדברך
 לא החיור עם שני אנשים אפילו הם כשר' היינו שח' בלכות בדרך יעטרך
 האחד לקבץ ותשאר האשה עם האחד אבל בעיר או חקוקים ישוב החייתות
 והכל נתי היו קבועים כאלהם ובכח האשה לפני משה לא יזים יהושע מתוך
 האלה ואין כלל יסוד ויהי ה"ל יבין בענין החיובים לא המחזיק מה שאמ'
 הכחוב ובתוס' ה' שאחרי הלה ה' סוכן בתוס' של ישראל ואתה הרחיקת
 תמונה אה"כ בן משה יקח את האלה וטה' לו חוץ למחנה כי מתוך זה יהיה
 יתקן עם האשה הנורסת :

דישראל נברא רבה' ההוא דהוה חני הילכתא סיפרא
 וסיפרי' ומר אמר רבי ניספרי' הו צנא דמלי ספרי' דהבד
 תא חוי מה בין תקיפי דארעא דישראל לחסדיו דבבל :
 חנון ההם וראשתמש בתנא חלף חני ריש לקיש זה
 המשמש במי ששונה הלכות כהנה של תורה' ואמר
 עורא לשותמיש איניש במאן דתני ארבעה ולא לשותמיש
 איניש במאן דמתני ארבעה כי הוא דר'ל' הוא אויל
 באורחא מנא עורקמ' רביא אתא הרוא גברא ארכבי'
 אכתפיה וקא מעבר ליה א"ל קרית' א"ל קרינא תנית
 תנינא ארבעה סדרי משנה א"ל פסלת לך ארבעה שרי
 ושענה בר לקישא אכתפך שרי בר לקישא במיא א"ל
 גיחא לי דאשמעיה לבר א"ל אי הכי נמור מיני הא מלחא
 דא"ר יורא בנות ישראל הן החמירו על עצמן שאפילו
 רואות מיפת רם כחדלל וישובות עליו זיקקים ע"כ :
 יקרא דירי אי מישו' יקרא דמיתא ה"ל הפסד של רבים ואחו
 למספ' דהוה חני הילכתא סקיה בניה מעני' לתלמידים
 כד"ר שריות של תלמידים : ה"ל אמר ווי דמסרל לה ארע' דישראל
 גזרל דבאדריבי לספור זמה אפסדנא חומרן כן : די צנא דמלי
 ספרי' חוי על כל מלך כפרים' אינו אלא כסל מלך ספרים ואינו
 מצינ מה שבתוס' אף הסנה הלכות ולא סמך ח"מ לתלמוד
 שיבניה טעמי התוס' ופעמים שדברי מנה סותרים זה את זה
 ולריך לקרנן כגון הכל במאי עסקינן וכגון הא מני ר' פלוני הוא
 מסורי' מיסרל אינו יודע מה סוגה : תקיפי ארעא דישראל
 ריש לקיש דחמירן בתוספת יומא דאש' נהיה רבס דר מנה לא
 מחשבו דמאן דמשחתי נהדי ר"ל יסבין ליה עיסקא בלא סקדו רב
 נחמן בר יתקן תמסדי' בבל בשליה מסכ' סוגה דק"ל' לא קיתני
 ורחת טעמ' דאיכ' אלא בתנא כתר חור' : דהף עבר מן העולם :
 עורקמא רביא שלוחת של מים מנוסין : ראישישע' שאמש
 לדמוני : החמירו על עצמן דמאורייתא אין לריבה ז' נקיים :
שלישה ימים הראשונים אסור בשאלת שלום והתניא
מעשו ומתו בניו של ר"ע ונכנסו כל ישראל
והפסידום הפסד גדול בשעת פצירתן עמר ר"ע על
ספסל גדול ואמ' אחינו בית ישראל שמעו אפי' ב' בניו
חתנים מנוחם הוא בשביל כבוד שעשית' ואם בשביל
עקיבא באתם הרי כמה עקיבא בשוק אלא כך אמרתם
תורת אלהיו בלבוז' ש' ששברנס כפול שלכבוד תורה
באתם לבו לכתובם שלשום הרי שואל בשלומן כבודן
רבים שאני :

אפי' ב' בניו חתנים קדומים : מנחם אבי מרוב כבוד שעשיתם לי :
 ואם נכביל עקיבא באתם הרי כמה עקיבא בנזק שלא הלכתם
 למתן : וכו' ספסרנס כפול שלכבוד תורה באתם : לבו נתיכנס לשלום
 הרי שואל בשלומן :

אר"מ המוצא את הכירו אבל לאחר י"ב חדש ומדבר
עמו תנחומין למה הוא דומה לאדם שנשברה
רגלו והיה סצאו רופא וא"ל כלך אצלי שאני שוברת
וארפאנה כדי שתדע שסממין שלי יפין :

רפרם אספרי' לכלהיה בני כנישתא אמר משום יקרא
דירי ודמיתא אתו כולי' עלמא רבי יורא ספרי'
להוהא מרבנן בבי כנישתא אמר אי משום יקרא דירי
אי משום יקרא דמיתא אתו כולי' עלמא' ר"ל ספדיה
להוהא צורבא מרבנן דשביח בארעא דישראל דחני
הילכתא בעשרים וארבע שורותא אמר ווי חסרא ארעא

כ"ט

כ"ט

ע"ב

י"ג
 תולדה
 פרק
 ט"ו
 ספרי

ואלו מגדחין פרה שרישי מועד קמן

א"ה"ב כסס שאמרו אל תחננו כעשה שחתו חונטל לפניו כי א"ה סיכסו דברי תחומין דלמי מי בעדין רחמו אלנו כך הוא סגולת גמורה לאמר סבב'כח'אלנו לעוררו כדי לחמו ויחבלינו מי סמח לו תחת ימי סבנברה רגלו ויחיה שמון סה הוימיה סגמט נשרו חוטג ונחרסל וחוולאו רופא הייע ומתח סתיב נפשו ואל' כלל סלמי סורה סבנוו ויחבלינו לו כלל וסבר לנו וארפלה א"ה כ'כדרי נוחוין כדי כהדס ססמוחין סלו וסון ר"ל סדברי עוביס ונכוסיס ואלי ארוב' כי לא מתקנה העוסק ואל' :

יד כה

כי נח נפשיה דרב הוי'סכו' רבנן לאותובי ס"ת אפורי' אמר להו רב חסדא מלחא דבתיים לא ס"ל השתא ליקום ליעביד ליה דאמר רבי הלבו אנא חזיתיה לרב דונא דבעי למיתב אפורייה ויהו יתיב ס"ת עיליה וכף כרא אארעא ואותיב עיליה ס"ת אלמא קסבר אסור לישב על המטה שס"ת עליה לא הוה נפיק פוריה מבבא סבור לשלשולי דרך גנות אמר להו רב חסדא הכי גמירנ' מיני'הכס שמת כבודו דרך פתחי' סבור לאשגוי מפוריא לפוריא א"ל רב חסדא רבי גמירנא מיניה הכס כבודו כמטה ראשונה דאמר רב יהודה אמר רב מנין לחסם שכבודו במטה ראשונה שנאמר וירכיבו את ארון אלהים אל הענלה חדשה ונומר פרום בבא ואפקיה פתח עליה רבי אבא ואמי' ראוי היה רכינו שתשרה עליו שכינה אלא שבכל גרמא לו' מתיב בר נחמן בר רב חסדא ואמי' ליה רב חנן בר חסדא היה היה דבר ה' אל יהוקאל ונז' טפה ליה אבנה בסנדליה א"ל לא אמנא לכו לא הטרוד עלמא במילי מאי היה שהיה כבר כי אסקו לרחם אמרו לרבי אמי ולרבי אסי רב הונא אתי אמרו כי הוינן התם לא הוה לן לדלווי רישין מיניה השת' אחינו לרבי אתי ליה בתרן אמרו להו ארוננו בא ר' אמי ורבי אסי נפקו רבי אילא ור' חנינא לא נפקו אמרו הוכא נונחיה ניעיליה למערתא דרבי חייא דרב הונא ריבין תורה בישראל ור' חייא ריבין תורה בישראל מאן מעייל ליה אמר להו בר חנא אנא מעיילנא ליה דאוקמתיה לתלמודיה כי רוצי כמתיסר שנין ולא הואי קריא ומשמע ל' קמיה וירענא בעובדיה ריומא חד איתהפיכא ליה רצועה דתפילי ויתיב עליה מ' תעניתא עייליה ויהו גני יהודה מימיניה ראבוב חזוקיה משמאליה א"ל יהודה לחזקה קום מדוכתך דלאו אורח ארעא דקאי רב דונא אבראי כי קם בסדיה עומדא דגירא חויה רב חנא איבעית זקפיה לארונא ונפיק ואתא והאי דלא איענש משום דזקוף ארונא דרב דונא :

סמאל
גו
יתקאל
ח

לו על סנדלו כאלס הנוגע על רגל חסרו בתשמי כדו שלא יסמוכו השומדים סביב מנתה של רב הונא : א"ה סהו כסנדלו : לא חשורוד עלמא לא תטריח זקופיח : שריה כבר מתחלה זא"י ותחלה לא היה צבנל להתם לקבור זא"י שהקבר זא"י נקבר בלא משל שנאמר הסס היוצב צה נסאס עון ואין ישיבה בדרך אלא לקברה ועוד שאין לו לער מחילוח לתמיח המהיס : זא"י דונא אית'סכרי רבי חמי ורב אפי' סמי הוה זא' : אמרו כי רדיוני המן לא הוה לן לדלווי רישין סדיה גדול תמנו וסוה לן זוסה לדלווי רישין : והשתא אתי בתרן דסבורין סהוא מי ונא' זרגלוי . רב הונא רבין תורה כלאמרי' הסס כי קוימי רבנן מקמי'מתייבא מנפלי גלוימיהו ומכסי לתמא זא'נאק ואמרי' זא"י קם מתביתא דהונא צבלאס : ר' חייא רבין תורה כלאחריון צב"ת אלא עבדו ליה לתור' דלא לשהח מוסר'אל : סאן מעייל ליה מיוקן להכניסו לקברה אל' רבי חייא : דלא חזי לי קריא קרי : ומשמע לי קמיה שמתיה לפני רבי חייא : וירענא בעובדיה אמי זקי צמטשו שדס גדול הוא : איתהפיכא ליה רצועה דתפילי דלא הוה לבר סדיך סוה איתיה על שדי נראות סבתון זקבר רצועה סל דלא וספק לנמיס לחד הרשע'נני כובס מת'איבעית נבעת מקמי האס : זקפיה לארונא דרב הונא וחספ' למנן נגדו : והאי דלא איענש רב חנא שלא שרפו עמוד האס משום דזקפיה לארוננו דרב הונא ולא היה יכול לעבור האס :

ת"ס'פ'ות אל עגלה חדשה יתורא וקרא דריס וזוהי עגלה סוד העגלה סהויה הארון מניס סמס לניח ועיסו סל' אל' אמר דאזתה עגלה סמברו' פלסתיס ויהיה סחיו סחיו ויבקעו עמי העגלה והפירח העגלו : צבנל גרמא לו אש'ב דלנינו ססרתה סכינה על משה וסחרן ומריס בדרך מלריס סבתקדשס א"י לא תנינו סל' ארעס סהוכסיו לכוזאות : סיה היה לפי סגברד אלו חלה סארץ לא ספקה ממנו אפילו צבנל אכל לא סתלה לסרית צבנל ויה סל' מלי היה סכבר היה סלומר סבר בתולה קודס סארץ יסר'אל : סרין ז"ל א"ל רב סדאל וכו' מהכא סמעין דאין תינומין ס"ת לפני הנת ואע"ב דאמרי נמדרס דלחזוקי מלך יהודה הוינו ס"ת לפני מ"ח לא גמרוין מועה :

מהרש"א ד'י'ק'י אול ברא דהוה מתפנינא מיניה בו' פס"י זקופיח עב'ל וספ' גראה לסרס' צפסיטות סהוא ס"ת נומר סהיה לי לירא ממנו כמ"ס סת ה' אלהך תירא לרצוח ס"ת מל"ס ת' עיין פס"י מקרא דמייחיה סתורה גופה קרויה אור אצל ר"ל דומה לס"ת . היינו המזות סכחוזיס צס"ת סע"י הסגמה מקייס וזוסס האדס זאצרי הגוף : ס"ת אפוריא בו' עיין פס"י ועינו כמ"ס כי סת' דמיון סס"ת וסנוקן לגויל סס"ת וסאותיות סירוחה לנעמה וכיון סמת סת' סהסמה סרמת מן הגוף וכיון דחמיו סהיה ה'סמה לו כ' ס"ל ליכז לגבה סתקא סהסמני ילא' מן הגוף מ"ס'ס וענין דלא ללסולי דרך גנות זמקו' סאין מווחות דהוי כמו לוסע לים : על עגלה חדשה בו' תשמע ליה סהיינו אזוהי עגלה חסונה' כפר סשגורוהי פלסתי'ולכך לא הזכיר ססיו נמי סירוח עלות אכר לא עלה עליהס עול אלא סלא זא' כאן להזכיר רק עגלה חדשה סבגורוהי פלסתיס מטע' דקאמר דאין לסורקו מעגלה זו לעגלה סחרת וסע"ב היה סהרכינו דוד על עגלה עשות היה בידו כדאמרי' פ"א'י' וסיה לו לישא את הארון כס"ק

ונני
מיקיה
סלני
סדיה
ייתר
במל'
רס

אפורייה משום כבוד כלומר קיים זה מ"ס צוה : וכף כרא כספ הכר לארץ וסדינה עליו ס"ת בלא רעה ליכז סמוך לספר : לא הוה נפיק פוריהה מבבא אלא הו יכוליס להנליח המטה דרך סטר הנית ססיחה המטה רחמס וסדחת קר : לאשגוי מפוריא לחזו צמסה אחרת קענה סתלא דרך סתח : אל עגלה חדשה אזוהי עגלה ססגורוהי פלסתיס צה וצארו עגלה וניסאו דוד מציח אצינדס לשיד דוד : פרום כבא כמו פרימא סברו ססתח וסתייזוסו : שבכל ברמא לו סאין סכינה סורה צוזה לארץ : טפה ליה אזוהי דרב סדאל לרב נחמן צבנדליה סמכס

ויארו מגלחין פרק שלישי מועד קמ"ז צ"ז

צנחק ח"ת למדנו מיני לפי טעונו שסוף צענלה שגגרו פלסחים
 משום דאין לפרוק מטעלה לעגלה : הוינא בר תמיני סרי שנין
 ולא חזי לי קרי כו' הוינו סהיה בר ח"י עיני שהוה טיבו טיביס
 לישא אסה כדי בלמוד תורה : נטורה כדאמרין צינמא ולאני לא
 נסחתי אסה או ונמדתי צנטורה ולא רלחתי קרי : יומא חד
 איתרפמא כו' עיני פרס"י הויסיק צנסר יומסין דלריך סהו
 אונתי' כדי נרלות מנתן קסר על תפלין ע"כ וענין ארבעי' יום
 להטענות לפי שהתפלין הם כתר תורה כו"כ צנחק האומר
 ע"ש והטורה ניתנה למ' יום : הוי גני יהודה כו' בהדיה
 עמודא כו' עיני פי' זה צנסר יומסין :

א"ר יוחנן אפי' רבו שלמדו חכמה אינו יושב עליו אלא
 יום אחד כי נח נפשיה דר' וזירא פתח עליה דהוא ספרני'
 ארץ שנער הרה וילדה ארץ צבי גדלה עשועיה אוי נא
 לה אמרה רקת כי אברה בלי המדעה : כי נח נפשיה
 דרבי אברה אחיתו עמודי דקסרי רמעי' דרבי וסיי שפעו
 סרובי דצפמרי דמא' : רר' יעקב בר אחא איתחמיאו
 בכבי ביממא' דרבי אסו אתקרו בר אריוא' : דרבי
 שמואל בר יצחק אתקרו כל אילניא' : דרב תייא נחיתו
 כיפי דנורא מן רקיע' דר' משה בר סימאי אשתעו כל
 צלמיא והווי למחצילא' : דרבי תנחום בריה דרבי חייא
 איש כפר עכו אתקרו כל אנדרטיא' : דרבי יצחק בר
 אלישיב אתחתרו שבועין סחתרת' כמכוריא' דרב המנונ'
 נחיתו כיפי דבררא מן שמאי' : דרב רוב יוסף נשוק כיפי
 דפרת אהרדי' : דאבי ורבא נשוק כיפי דנגלת אהרדי כי
 נח נפשיה דרב משרשיא טעון דיקלי שיצי' :

כי מטו לנשרא לעבור דף של גפר קצר טעמיו לא היו יכולין
 לעבור זה נדר זה אלא זה צפני זה: קמו גמלי עמדו הגמלי
 נושאי הטעם צמקמן : טייענא סותר ישמעאל : רבון סכני הא
 דעבדי יקרא להדי שאין אחד רולה לעבור צפני צנרן : מר אמר
 סכני אמרו להדי : ברינא דידי' לפי דעמי : נברא בר גברא
 ארי צן ארי : נתור כבי ושיני דהורא טייענא משום כנזו דרב
 המנונא : פתח עליה הווא ספדנא : ספר מלחמת סית' ל"א
 שלחם רב המנונא ונחורו כני ושיני דהווא טייענא : גזע ישישים
 זה רבס בר רב סנא דהוה גזע ישישים צן גדולין רב סנא דהוה
 ראש גולה ועדקי מנשיא דארץ ישראל : ועמו ספר מלחמת
 עמו רב המנונא : קאת וקפודו דובפלו קללות כמו וירשו קאת
 וקפוד כלומר קללה בזה וספדנא צנולס : להראות שוד ושבר
 זה קץ של הקב"ה : הניעו ראש על צדיק כחמר שלח היה לו
 אלא לב אחד ואין לפניו מן העלם הפנימי כלום כמו שיש בעלם
 של שאר הפירות והניעו ראש : גשים לילות כימים לקונן עליו
 יום ולילה על תשובה לילות כימים ללמוד תורה : בר קפוק
 ובר אבין סו כומדי' דהווא יומא דנח נפשי' דרב אשי מאי
 אמרת דרב אשי גופיה א"ל לספדו צנעת פטירתו דידיה גופיה
 מה חומר עלי ענין אחר יומא דנח נפשיה דרבינא מאי אמרת :
 בארום בתלמידים : שלהבת מוקה : אוזב עך שפל מאד
 עמי הארץ : חבתי רשע : העלה מן הים : דקק אגס : חכה
 ושלחבת לשון גונות : חלש רעתיה דשניסא ספדו זה ממש ליה
 לחכה ושלחבת וזה לצדיק : איתרפוך כרעייוו הספך כרעס
 סהו דורכיס צנח הרגל שלח הוא יכולין להספיד עוד על אדם :
 וההוא יומא דנח נפשיה : לא ספרורו משום דאזרע להו חקלה
 על ידו : לא בר אבין חליין ולא בר קפוק חליין ליצמתו
 לפי שאין יכולין לעמוד על הרגל והתורה אמרה וחללה נעלו מעל
 רגלו ולא יצמתו רגלו : כי רוח אחי ריגלתי כי היה עובר מדקל
 ל"א סהיה מדקל גדול ויזלא לטמוף רוב הלשונס מדקל וסוף
 ח"ב כה א

ת"ל
 ק"ב
 ע"ג
 ר"ב

110

כ"י נח נפשיה דרבה בר רב הונא ורב המנונא אסקינורו
 להתם כי מטו לנשרא קמו גמלי אמר להו דהוא טייענא
 מאי האי אמרו ליה רבון דקעבדי יקרא להרדי מר אמר
 ניעול מר ברישא ומר אמר ניעול מר ברישא אמר אי
 ברינא דידי' נברא בר גברא ניעול ברישא חליף גמלי'
 דרבי' בר רב הונא נתור כביה ושיניה דהווא טייענא פתח
 עליה דהוא ינוקא נוע ישישים עלה מכבל ועמו ספר
 מלחמת קאת וקפודו הוכפלו בשוד ושבר הבא משנער
 קצף על עולמו וחמר נפשות ושמה בהן ככלה חרש' רוכב
 ערבות שש ושמת בכא אליו נפש נקי צדיק' : כי נח
 נפשי' דרבי אבינא פתח עלי' הווא ספרנא תמרים הניעו
 ראש על צדיק כחמר' : גשים לילות כימים על משים
 לילות כימים : א"ל רב אשי לכר קפוק דהוא יומא מאי
 אמרת אמר ליה אס בארום משה שלהבת מה יעשו
 אוזבי קיר לוייה בחכה הועלה מה יעשו דגי הרקק בנהל
 שוטף נפל חכה נח יעשו מי גבי' קמני' אמר ליה בר אבין
 ח"ו רחכה ושלחבת כצדיק אמינא אלא מאי אמרת כבו
 לאבלים ולא לאברה שהיא למנוחה ואנו לאנחה חלש
 דעתיה עליהו איתרפיך כרעייוו וההוא יומא לא אתו
 לאספודיה והיינו דא"ר אשי לא בר אבין חליין ולא בר
 קפוק חליין רבא כי היה אתי דיגלת א"ל לבר אבין קום
 אימ' מילתא קם ואמר כאו רוב השלישים במים וכו'
 ברית ורהם תעינו מאחרוך כאשרך מבעלה אל תוניחנו
 באות ועשה עמנו אות כמי מרה' : רבי הנין חתניה רבי
 נשיאה הוה ולא דנו ליה כבי בעת רחמי' והווי ליה הווא
 יומא מבכי לממליה נח נפשיה בעת עליה דהוא ספרנא
 שמחה לחונה נהפכה ששון ויגון הודבק בעת שמחתו
 נאנח בעת חנינתו אבד חנינו אסקו ליה חנין על שמו כי
 נח נפשיה דר' פרת פתח פומיה עליה רבי יצחק בן
 אלעזר הווס קשה לישראל' כיום כא השמש בצתרי' דכתו'
 * והבאתי השמש בצצרים ואמר רבי יוחנן זה יומא של
 פ"י אישיה כי נח נפשיה דרבי יוחנן ותיב רבי אמי עליה
 שבע ותלתין אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא
 רבי אמי דעבר לגרמיה עבר רבי דא"ר חייא בר אבא

ע"כ

פ"י

ואלו מגלחין פרק שלישי מועד קטן

גור שלישי דכתיב ושם הוסיף השלישי מדקל : רבי יירא
 נולד בצבל וגדל בארץ ישראל והיינו דקאמר ארץ שנער הרה וילדה
 ולאמי קרו ליה רב ויהא ורבי זורא : אוי נא לה אברה רקה כי
 אברה בלי חשדחה יכולה רקה לומר כי רקה זו עבריה אחיהו
 הוריו דמונת : איהאסיאו גראו הכננים שנפנה העולם
 צדקו רוב זער : כיפי דעורא אננים של אור : אשתעיאו כל
 צלמינא והורו להצליא מקל' ונמטת אורת הכרופ של ללמים
 גזרת השענות מפני אורת הסחיד שחלקה דרבי נתנה לא
 נסחל אפי' גזרת משבע מטולם כדאמרין דערבי פסחים והיו
 למחללי כמו שחלקו במגבל ובמחללים כלי עגול כמו טחין עיט
 הסחל : אמרדמי אורת מלך שמת : אחתהרוע' בתים הנכנים
 וצומחיה לא הוו אמי גנבים : כיפי דפרת איהדי' חומות הסגבר
 צנוות עליהן ארקא"ש גלג' : ג'טקו קרוו זה לזה מפני שני
 שגא לטולם : שיצי קוליס :

מרהשיא אמר רינא הוא אברה בו' ע"ט מ"ט צמנות
 אי בר ארין ובר ארין יאי אי בר ארין יאי וכו'
 וה"נ רבה בר רב הונא היה מורסם בר ארין ובר ארין שהיה
 אביו לראש בצבל אבל רב המנוג' משרסם בר ארין ולא נמלא בר
 ארין וע"כ כי מנו אגיסרא הוו עברי וקאי להדדי ואף צמיתקו
 היה מכבד כ"ל חזרו נכבדו התורה שהיה להם דבר אורין תא
 עיקר אל זה השיעור אמר כי דיעא הוא לרף שרבה בר רב הונא
 גם בר ארין זה ולול כעבוד מורה של רב המנוג' ונעש על כך
 ופחה הנוק' ע"ט מ"ט השיעור סילך רבה בר רב הונא קודם גזע
 ישיאם עלה מנבל שהוא רב הונא ועמו ספר מלמחוק שהוא רב
 המנוג' וע"י קאי וקיסוד רמו על המעשאלים שגא להם לראות
 צהספיה ודמו לקאי וקיד שהם גופות עמאס כמ"ט לא למס
 הלך זריר אלל עורב הוכסלו לראות כבוד ושבר הבא לתור צמיתק
 צ' הלדיקס ואמרישקף על עולמו ועון הדור הוא סיבת מיתאס
 ח"ט כי חמס מפני נשמות שהלדיק לא מת צעונו רק שנין ציד
 מלאך הקלף ומשמות והוא אינו ממחין צין לדיק לרשע ואמי' שגס
 המלאך שמת ויו"ל לקראתו כיו"ל לקראת כלה מדש' כמ"ט מר' הנושא
 שהאלף יולל לקראתו לומר לו שלום ואמר דגס כמחזו היא
 שהורה ונקיה ורובם ערבות שגס חמת כסא הכבוד נשמת הלדיקי'
 לזרורו צרור המים שס וסחא צבל אינו נפש הלדיקי נקי : תמרים
 היעור ראש בו' כלל ישראל נמשלו למר שאין לו אלא לב אחד
 בדאמר צמדסות והאפרים יעטו ראש צמאס' ואמר על לדיק
 במחר כמ"ט צמיקר ולא לאנידה כי הלדיקי ימאר דהשארית הנפש
 לעה"צ וכאמר ופדת לעה"צ : אמ' בארז' נפלה בו' לריתן בחכה
 בו' בנהל שיטוף נפלה בו' הפליג בהרבה דמונות על רב אפי כי
 היה זו הורה וגדולה צמיקס אחד כדאמרין מד"מ גס שחיה
 הרבה שנים : הלויש רעידה כפרש"י והוא מדמה ליה לשלפת
 וסאי לאנידה עכ"ל ר"ל שכלה כשלפת ובהיה אנדה ואינו כן כי
 הלדיקי יש לו השדרות הנפש לעה"צ והא דכתיב הלדיקי אבד היינו
 לדורו אבל אנדה משמע שהוא גופיה דבר הנאבד ונעשו דהקלחו
 כרשיכו שלא יורו רואים לתוך דומסוק כי הינכם והחליל' מורים
 על האררת הנפש להקיס לאחיו שם כידוע לנעלי הקבלה : באו

רוב שלישיית במים זכור ורחם בו' נראה ללאו דרך הספד
 קאי' אלא דרך חפלה על שגא רבא צמיקס סנהני צמי מדקל ואמ'
 צא רוב פליסיה היינו רוב ישראל שנקראת שליסית דכתיב ציוס
 הסוא יהיה ישראל שליסיה למלרים והיה מתפלל זכור ורחם להליגו
 וגם כי טעינו מאחרוך כאשר מצעקה דהיינו כסונה אל הוניאנו
 צדית מי מרה כנסוס : שפחה לתונה נדבכה שישין ויגון
 גרביקו בעת בו' י"ל שלם ענינים הנקט אל הפנים שהיה זה
 הולד צן זכר שהיו צו שלם פתוחה שכל ציוס הלידה וצו
 לת' צמילחו וצו ציוס ל' צדיונו וכן היה הצללות ציוס המיתה
 שהיא יום הזר וצו צענה ימים הצללות וצו ל' יום : כיוס
 בא השמש בצהרים בו' צלמו צו כמו צמיתק השמש שלא צומנה
 אין זה חסרון לה אלא להרואים צמיקסה כס להם הסרון צמיתק'
 צלהריסין ר"י שמת אין זה חסרון לו אלא לתלמידיו הרואים
 תורה על ידו : אחיהו עמודי בו' שפינו מרובי בו' נראה כל
 הוי שינוי דתתשו צעולם ציוס מיתה כ"ל מהם מורה על מעלת
 המת שאמר אחיהו עמודי כי הלדיקי עמוד העולם נחמר מהעולם
 ורואי לבנות עליו ושפנו מרובי בו' ע"ט צמיתקו צדקתו וצוהוה
 שפעו לערות מלמעלה מוס דתתמוס וצמיתקו נכחמו להיות
 משפיעין מזה הדין בעול' שהוא רמו הדמי' חמת המיס ויהאחמיו
 כוכבי צמיתק בו' דלפי טעם כוכבים ביהוה נראים גס ציוס אלא
 שמתוך מאור השמש חומר הרקיע ציוס אינו נראין וציוס שמת
 נחשך ציוס קודם וצו שהיו נראין צו ככבים כמו צלילה ובעיני
 שאמרו לעול ציוס צא השמש צמיקס ויהאחמיו כל אילני בו'
 נחיהו כפי בו' על הרוב הני דחשיב ואילו פורענות הם הצאים
 צמיתק הלדיקס וכמ"ט מפני הרעה נאפק הלדיקי כמפורש פרק
 הכונס ואשתמו ללמני' בו' ע"ט מעשאים ונפרש' וע"ט וכן י"ל
 אקללו כל אנדרתו כ' :

חזנו רבנו ואלו קרעין שאין מאחין' הקורע על אביו ועל
 אמו ועל רבו שלמדו תורה ועל נשיא ועל אב ב"ד
 ועל שמעויות רעות ועל ברכ' השם ועל ס"ת שנושרף וכו'
 אביו ואמו ורבו שלמדו תורה מנין דכתיב *ואלישע
 ראה ודוא מצעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו אבי אבי
 זה אביו ואמו רכב ישראל ופרשיו זה רבו שלמדו חכמ'
 מאי משמע כרסחרגס רבין ויסק רבי רבי דטב לדון
 לישראל בצלותיה מריתניה ופרשין' ולא מאחין' מנא לן
 דכתיב *ויהוק בבגדיו ויקרעם לשנים קרעים משמע
 שנאמ' לשנים אינו יודע שהם קרעיו' אלא מלמד שקרועין
 תעומדין לשנים לעולם' א"ל ריש לקיש לרבי יוחנן אליהו
 חי הוא א"ל כיון דכתיב ולא ראהו עוד לנבי רידיה במת
 דמי ועל נשיא ואב ב"ד ושמועות רעות מנ"ל דכתיב
 *ויהוק חוד בבגדיו ויקרעם וגם כל האנשים אשר אתו
 ויכפרו ויבכו ויצמו עד הערב על שאול ועל יהונתן בנו
 ועל עם התעל בית ישראל שאול זה נשיא יהונתן זה אב
 ב"ד על עם' ועל בית ישראל אלו שמועות רעות' א"ל
 רבא בר שבא לרב כהנא ואימא עד דאיכא סלוח א"ל
 על

כו
 חזנו
 מ"ט
 מ"ט

ואלו מגלחין פרק שלישי מועד קטן צח

צריה לראש שהעכו"ם ראש ולא אהה : מנות קסרי כך שמה : לא אמרו לקרוע את שמעונו רעון אלא ברוב צבור כל ישראל : כמעשה שהיה דשיל ויחונק : גרמו לגפשייהו למרדי ביה והא דקאמר לא קטלי יהודי רוצה לומר במס : לקל יתרי לקול כנורות ונגלים של מנות קסרי שהיו רוקדים ומשוררים ומזמרים ומורדים במלכות : פקע שורא נבקע מונות לודקיא : בת נעמיחא בת העינה : השתא אי שקיל להו נעמיחא איניו ליה למיקרע על הגויל ועל הכח' דהו כנסרף לא אמרו אלא ברובע כשארם מלכודו גידים : ע"א לא אמרו אלא ברובע שיש להם רובע ויכולת להולל כי מעשה שהיה של אחים השרים העומדים על יהויקים שהיה צידם למתוח ולא מיהו זוחקס חיינים קריעה דכתיב ולא קרעו מכלל דאית להו למקרע : חכרותא איכא חכרותא הן שאלו קוצרין מתיס שלחו לזבדן ואלו קוצרין מתיס שלחו לזבדן :

על הפסיק הענין : ס"ח שנשרף מנא לן דכתיב *ויהי בקרא יהודי ג' וארבעה דלחות וקרעה בתער הסופר והשליך אל האש וגו' מאי ג' וארבעה דלחות ראמרי ליה לידויקים כתב ירמיהו ספר קינות אמר לרו מאי כתיב ביה איכה ישבה בדר אמר לרו אנא מלכ' א"ל בכה חבב' בלילה אמר אנא מלכא נלחה יתדה מעוני אמר לרו אנא מלכ' ידרכי ציון אבילות אמר אנא מלכ' הוי צריה לראש אמר לרו מי אמרה : אמר כי ה' תונה על רוב פשעיה מיד קרר כל האזכרות שבה ושרפן באש והיינו דכתיב יתים * ולא פתרו ולא קרעו מכלל דבעו למקרע א"ל רב פפא לאביי אימא משמיעות רעות אמר ליה שמיעות רעות בהדיא שעתא מי הוא : עוד הוכירו בכרייתא דעל שמיעות רעות קורעין ולא מאחין אמרי' עלה כנמרא ואשמיעות רעות מי קורעין והאמרי ליה לשמואל קטיל שבור מלכא תריסר אלפי מיהודאי במנות דקסרי ולא קרע א"ל לא אמרו אלא ברוב צבור וכמעשה שהיה ומי קטיל שבור מלכ' יהודאי והאמרי ליה שבור מלכא לשמואל הויתו לי דלא קטילית יהודא מעולם ההם אינהו גרמו לגפשייהו דאמר רבי אמי לקל יתרי דמנות דקסרי פקע שורא דלודקיא : רבי אבא ורב הונא בר חייא הוי יתבי קם רבי אבא לאפניי שקלה לטושפתא אנתה אבי סריא אחא בת נעמיחא בעי למיבלעא שרא רב הונא ידיה ונאצלינהו אמר ליה אי בלעא השתא איחייבנא שנים קריעות : א"ל רב הונא מנא לן הא כירידי הוה עוברא ואתאי לקמיה דרב מתנא ולא תוה בידיה ואתאי לקמיה דרב יהודה ואמר לי הכי אמר שמואל לא אמרו אלא ברובע וכמעשה שהיה : רב המנונא איקלע לרארי מתא שמע קל שיפורא דשכבא הוא הנך איניש דקא עברי עבירתא אמר להו לרוו הנך איניש בשמתא לאו שכבא איכא במתא אמרו ליה חכרותא איכא במתא אמר להו אי הכי שרי לכו :

ד"ר"ן לא אחא אלא ברוב צבור וכמעשה שהיה פי' צמות שאלו ויחונקו שהיו רוב ישראל לשם ופלו צבור אויביהם אע"פ שלא היו אלא מיעוט * שקליה לעופתא בירוסלמי יש אחא נעמיחא שקליה ליה למפלי דהוה כרני חייל גרד רבי אבא וזנקה * שמע קל שיפורתא דשכבא סייון כשית בעיר כמו שאנו עושין שמתין עתה את היום להודיע ושו' מונות דבה הוא בסיל : להו הנך איניש נשיתא וירושלמי הוה אחריה העופת דבר שלא כהגן לךך דנזי * והאמת אברהם מי' עכו"ם אינו חייב לקרוע אבל מיהו אלא היה ס"ח אלא מנחת איכה ומכ"ס קא יליף ואפשר מסוס שאבד את האזכרות שבו ולא דקא אמרו ס"ח : מאי כתיב בה איכה ישבה בדר א"ל אנא מלכא לומר אע"פ שאבד מקונו חמי מן על כרחו : לא אמרו אלא ברוב צבור ולא אמרו אלא כשארם שורף להכעיס להקב"ה וכמעשה שהיה שנתכונן והויקים לצוות הגולה להכעיס : אבל אם נפלה דליקה ס"ח או כחשילין כחונק או חוטפים עופות אינו חייב כלל : מרה"ש' רטב להו לישראל בצלותיה מרתיבין בו' ומשמעו חכס ורב כמ"ש פ' י"ג מי פיסלו חולה צדיקו ילך אלא חכס ויפסקו עליו רחמים דקפלתו כמעת : על הפסיק הענין בו' ק"ק על עס ה' ועל בית ישראל מני על הפסיק הענין איכא הכא דהיינו עס ה' והיינו בית ישראל : ברכת השם מגלן דכתיב בו' קרועי בגדים משה"י נספר ישעיה על שמעני גידווי הסס ויהא כמו צרכת הסס עכ"ל : סאי שלש דלחות וארבעה בו' ר"ל אמרו לא חשג לשרפה עד אחר שקרא ג' דלחות וארבעה וקא' דלא היה חש על כל הפורענו' שובר גד' דלחות דהיינו גד' פסוקים הקודמים עד שהחיל לקרוא לו פסוק ממשי היו לרוב ראשם שהעכו"ם היו ראש ולא אהה כפרש"י וסא"ל מאן אצורה כי ה' הוה על רוב פשעיה בו' נראה שמש' טעם אחר על שלא חש עד אחר שהחיל פסוק ממשי משו' דנזי מפרש כי ה' הוה על רוב בו' ולא נזכר שום אומר צדיקה מקודם זה והוא נחבון לקדר האזכרות שבהן לשרפן ואע"ג דודאי הא דקריעה דתער הסופר משמע כל המגילה כמ"ס הירושמית מ"ח משמע ליה נמי דקדר האזכרות מדלא היה חושש לשרפה עד אחר פסוק ד' שאין בהם שום אזכרה עד פסוק ה' שיש בו אזכרה כי הגהה ה' על רוב גומר : * ערי יהודה מגלן דכתיב ויבאו

סאין מתאחין לעולם : שמיעות רעות שמע על רוב הצבור שהרגו : על ברכת השם שמע רע שנרץ את הסס : וכתבו בחוסמות וז"ל ברכת הסס ירוש' רבי הושעיא חני אפילו הסומע מן עכו"ם כדכתיב התמי ופלא אני ה' אלהי כל בשר : מהו לקרוע צונן הוא רב אמר צס רבי חייל משרנו הגודפניס פסקו מלקרוע : ע"כ : אבי' שהיה שקול לו כחצו וכחמו ויחוק בבגדיו ויקרעם באלעס חבוב : ה"ג מתמשע שנאמר ויקרעם לטנים איני יודע שהם קרעים אלא מלמד שהיו קרועים לעולם : וה"ג כשהגריין גד' מיקוח : אילרוד חי הוא ולמה קרע עליו : שאלו זה נשיא ויתנות זה אב ב"ד נחכס היה : על על הפסיק הענין העל כל אחד ואחד קורעין : ס"ח שנשרף קורעין עליו מתי אזכרות שבו : שלש דלחות מ"ה קרי דלחות שכל פסוק ופסוק של פסר קונו' פרסה לעמ' והשליך אל האש שרף ונרץ לתוך האור : אנא מלכא ונאע"פ' אנא מלכא : דרו

כה ב

אנסי

ואלו מגלחין

פרק שלישי

מועד קטן

אנשים משום כו' קרועי בגדים ומנחה כו' היינו כשילאו מניהם לא היו יודעין צמורן הנית וצורך שמעו וקרעו בגדיהם על שראו צורך ערו יאודה צמורנן וקרעו לה שרש"י שם ונראה הא דנקט תלמוד ערו יאודה צמורנן ולא ערו ישראל משום דהתנא ידון לתאר צמורנן ציח שני איברי ולא היו יודעין רק ערו יאודה ולא ענו מנצל צמורן ציח שני רק שבט יאודה וקצת מצינעין וי' שבטים שגלו לחלל ומנזר לא עלו :

יז
כז
ע"ב
נ"א
קכ"ב
רמ"ה
נב
י"ג
וע"ס
רמ"ה
י"ד
וע"ס
רמ"ה

אמר רב יהודה אמר רב כל *המקשר על מתו יותר מדאי על מת אחר הוא כוכה *היה אהתא דהואי בשב בותיה רבב הונא הוה לה ז' כנים שביב חד מיניויה הוות בכיא עליה ביתירות שלח לה רב הונא לא תעברי הכי לא אשתיה ביה שלח לה או צייתא מטוב ואי לא תימוש יהיא איתח' זוורתין לאינדך ומתו כוליה ורות קא בכיא שלח לה תימוש זוורתא לנפשה ומחה *אל תבכו למת ואל הנודו לו *אל תבכו למת ויתב רמאי ואל תנודו לו יותר מבשיעור *אל כיצר שלישה לחב' ז' להטכס ל' לגיורין ולהספירת מבאן ואילך אמר הקב"ה אין אחס מרחמים עליו יותר ממני *בכו בכה להולך אמר הקב"ה להולך בלא בני' ר' יהושע כולו לא אויל לבי אבל אלא למאן דאויל בלא בני דכתיב בכו בכה לדולך כי לא ישוב עוד וראהת ארץ מולדתו *רב הונא אמר זה שעבר עבירה ושנה בה *רב הונא לטעמיה דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו ס"ד אלא נעשית לו בהיתר :

מקשר לשון וקטרו מפסד : על מת אחר הוא כוכה שכל הנמשך על לטר יומר מדאי אלער נמשך אחריו *ביתירות יותר מדאי : תיבמש תקתן : זוורתא כתריות ז' לז' למת : מתו כוליה ולכתי צני צייתא *אין אחס צריכים לרח' עליו יותר ממני שמעפיה ידי הוא והקתו נפשעו : ככו בכה להולך סיפא דקרא כי לא ישוב עוד כלומר צנו גם לרשע מי שלח ישוב עוד ונמלא נערד מן העולם : נעשית לו בהיתר ואינו חוזר עליה כהפסד : רמ"ז ז' זה שעבר עברה ושנה בה פי' והיינו להולך כלומר להולך צנריות לנו : כי לא ישוב לא חוזמן לו הסנה כשאר בני אדם משום דנעשית לו בהיתר כדאמריו *קא *מהרשא *מטאן ואילך כאלו עוברת בשוק כו' פירש' כהפסד ועד ז' צ' חדש והכי איקא צירושלמי כו' עכ"ל אבל ז' צ' חדש לא יוצר צמורנה וכלו דברייה נרא' דעד שלשים קאמר וכל הני פשוטי ג' וז' וכל הוצרכו לעיל כהמון ואינו סותר דברי הירושלמי דאיורי הכי נמי כהפסד :

ר"י אל תבכו למת יותר מדאי וכו' וכנתם לדקדק כהכו שאתם אל תבכו למת והכי מליש ככל הנוח העולם שבו עמיה' אברהם דכתיב וינח אברהם לפסד לשרה ולבנותיה ויניק כהו נוסדו שם חפסד גדול וכן צארכו וכשה כתיב ויבט' יוס' ועוד יש לדקדק שהל"ל אל תבכו ואל הנודו למת ליה דרשו אל כהכו יותר מדאי חלל על מקורן הכות והחורה שהיו נהנים הילדתי ים להטעור ולבנות יותר מדאי ולא נמש' וזהו שרשו כהכו צנו ככה שפא צניח כפולא הולך זה הדין שצמיחתו קרוימי ואין לודך לומר מ"ד אלא מי שהיה מי ועכשיו הוא מת אבל הדין שצמיחו גם כתיחתו נקרא מ' א"כ הוא הולך חיי עולם הוה למי ע"ה

ולאיש דקדק ספקא הולך צנו ככה ויהר חתן אחר צנו רהטוים לפי סילא ישוב וראה את ארץ מולדתו לפי שהעודת לפי היה הדין קרוא וחתן את ארץ מולדתו צדדך ישרה וטעה ביחיתו לא ישוב עוד וראה להדין ולחוק את ארץ מולדתו ובכתיבת אביתו וכו' יש להטעור והבדיל המספר וכו' : להולך בלא צניח וכו' רמזי כהם לב מאל לכו לחול' לשמח קרא הפסטה דמירוי על סלום כן אישיהו הולך בגולה כי לא ישוב עוד ליתיה ובכתיבו הולך ויבט מ"ד ק' לרשע מ"ל א"כ יבא הכתוב פלאחריו כי כה חמרה' אל שלום כן אישיהו הולך וגומר כי א"כ חלני זה כה שבט אם יבכה למת צנוי חזקת היתויה המרתה מאחר שהיא עולה אחרת נפרדת מהראשונה לשהרטה ז"ל גם כנין ונדקדק חזקת אחריו דקאמר אל חכמו לחל' א"כ דכל המחלל וכו' גם דקדוקו ואל תנונו ולא מותרת גם ככל צנו ככה ולמה לא אחר צנו צנו או ככה ככה להולך וע"ק אחריו קראו הכתוב להולך בלא צניח א"כ ואל קראו מת בלא צניח *אמנם היות כי מה שראוי לאדם להתחיל לרחות כמתו ימנעו אינו על כי נשחוק הדין מע"ה' כי ידעו שעה' ישוב רשע ופרוודר צניח הע"ה' ותי גבר הכס לא ידע כי סוף אדם למות ולא ראונו מי ששאר צניח' מי יקום מיום הבריאה ע"כ א"כ לדא' על אהח עלמו וכמאמר הספדן צנו לאבדום ולא לאבדום שאנו להתחיל וכו' למהוה מאלף שמה יחאנון אדם מי על פטירת הדין א"כ גבר על מתו ישוב ומתאחר אחר מתו אחר אדם אל צארוים נפלה סלהת וכו' אל הדרך לעשות נפלות עכו"ה רק יבטו לאחריתם וע"כ צדדו אומר שם שחטנו נבאסדו של אדם כשר עובדי עליו שבעודו כרשעו ולא נגמר מים ומוחו כי קרוי אלו דבר ואל' צדדו א"כ סה' סה' שלא כן כהפסד רשע הוא וראוי לקטרו כתיבי כי רשעים כתיבי קראוי' מתים והוא דקדוק אחריו לפי דעתו וז"ל הניחיה אל הכנו למת ואל חמונו לו כנומר על פייה העדרו העולם כי הפסד כל א"כ א"כ יתה או ועבר והנה איננו לפי שכלל הוא חי הפסד ארום אל סנה יתה או א"כ שנים יתה הכל של אל העפר וסוף אדם למות אבל הני ית אל לנו כי יראה כהנשים וימנעו להתחיל ולבנות על עמיתיה ותשואתיה אחר הרבה לפסדו ולא זכר א"כ חס המות כהוה כדמרו שאין בית מנוח למתו ממהה וזו היא המנה העוללת בכל בני אדם המתים וכהעולם היה על אחר מה ומהלך ועבר כי הכל מיי האדם ויתאבלו וכו' על מיתותיה איש איש על נעמי לבנו כי ידון ויראה שאין מנוח ללמד להלכו' *אמנם להולך בלא צניח רמזי לבנות כ'כיתות כפולת האמת כולנו כלל האנשים הכשרים ואחת נוספת כפרט על כי א"כ היתו אחריו וכן אחר צנו שהיא ציווי על הכתיב המתודשת ואמר ככה שה' מקור על הכתיב הרביע כלל המתים וע"כ לא א"כ צנו צנו כי ה' איננו פרטית למי שמת בלא צניח כי היא כוללת לאשר גייה צניח וצנת שיש לבנותו על מה שראוי כי המות היא דבר הכהני אדם א"כ צנו שנה וחתן לבן כהכו מרשעו ואמר צנו שהיא צניח מתודשת לאיש היה שמה בלא צניח והטעם שקראו הכתוב הולך נראה על שם מתו' שחטו עם הד' שהן חמונין כתיבי מיי שאין לו כדים דכתיב ואם אין מתה חכמי וגומר לכך קראו הכתוב הולך כי לא יודך לומר מת כי אם למי שהיה מי חס איננו למי שהיה קרוי מת בעודו מי אין לחל' שמת עכשו וכרי קודם לכן מת היה לכך קראו הכתוב ילך שזמנה לאלך שהלך משעל' הא לעולם הוא א"כ למת מהדד כהכרי מת היה והפסד שחטם כדוק כדתיב לומר כי לא ישוב עוד וראה את ארץ מולדתו למת טעם לבניה נוספת מאחר שגם כתיבי היה כמת עד שלא יודך לומר מת אלא הולך ואל' כה תחלל עליו עוד שהיא אין להתחונן כי אם על מי שהיה מי ומת חלל על מי שהיה מת מעיקרו מה יחאנון אדם מי היה אחר שמה שיבנו עליו הוא על כי לא ישוב עוד וראה את ארץ מולדתו דהיינו אחיו וצית א"כ א"כ חס איננו למי שהיה קרוי מת בעודו מי אין לחל' שמת עכשו א"כ קרוי למשפחה ולמולדתה עם שעכשו לא ישוב וראה אפי' ארץ מולדתו כדלא נשמתה פסד גדול הוא ורמזי לבנות עליו יותר משאר המתים כי אחר ה' על סלום גומ' יבטן עם מ"ה' ח"ו' שאלום היה דקדוק כן אישיהו וגומר ואמנו מאלו שצדקיהו כהגלותו אחיו כהכר נאמר כתיבי וישעת את צניח לעיניו ואת עיני דקדקא עוד וכו' והא"כ הליכי נלמה ועשה הכתובים

ואלו מגדחין פרק שלישי מועד קטן צט

ועד ששים זו היא מיתת כרת והיא דלא קא חשיב לה משום כבורו דשמואל הרמתי * רב יוסף כי הוה בר שתין עבד להו יומא טבא לרבנן אמר נפקא לי מכתת * א"ל אביי נהי דנפיק מר מכתת רשני מכתת דיומי מי נפיק מר א"ל נקוט מיהא פלגא בידך * רב הונא נח נפשיה פתאום הוה קא דלא רבנן עלוי תנא להו וונא רבין הדיב לא שנו אלא שלאי הנינו לנכורות אבל הגיע לנכורות זו היא מיתת נשיקה :

מת פתאום עלא חלה * זו היא מיתת חטופה דאמרין ולמות תולדות וסס מיני מיקה דנימטריא : זו היא מיתת כל אדם וכדרכו מת זו המיתה הטוב * מת דתמימי טהה זו היא מיתת ברת גרסי * בחמישים ושתים זו מיתתו של שמואל דכתבו וישב סס עד עולם עד עולמו של יוצל חמיסי טהה * והאי דלא חשיב לה לעיל להאי נהיך דכרת ונכוס כנדרו דשמואל שמת בן חמיסי וסתים : מכתת דיומי כגון סך דלעיל מת יום וכו' דמיסה דתיה גערה : נקוט מיהא פלגא דמכתת דשנו נפקא :

וזיא טיית"ח שבחו מסס * גבורות נחצרו חיון : **תוספות** מת בחמיסי זו מיתת כרת בירושלמי מביק לה תיקרא אל חכריו אח סנט משפוח הקהיא וכתיב לעיל ומנן חמיסי טהה ישוב מנצח העבודה ולא יעבור עוד אלמא תיקודס לכן תשוב כרת : בנ"ב זו מיתת שמואל הרמתי בן שמי טיסי כשביחילו אמו לרגל ואח"כ וישב סס עד עולם טיסי : יוצל חודש פחותו יום נתמיה עלי לכווח שופט דכתבו ועלי יושב ישב כתיב ועלי שפט את ישראל ארבעים טהה אחריו שמואל הרמתי ומקין י' טיסי שאלו להס מלך וכו' טהה מלך שאלו וכו' מדשים קודם מיתת שאלו מת שמואל דאחיסא דתעניתו הר"ן ז"ל לס' זו מיתת כל אדם פי' ואך אמרי' עליו טההו דשע : כ"ו היא מיתת כרת פי' של חייבי ברייתו דטמא דבורות פי' סס ול מסס כ"דלא מיענט ספס לכו שיתין ופלגא דשיתין הא תלתיין וכי טהנת הנהו כ"כדייהו אשפתת דנ' טיני היא מיתת כרת : חמשין וכו' זו היא מיתתו של שמואל הרמתי * וא"ל מאן לן דלא חי אלא כ"ב טיני וי"ל מדכתבו כיה עד הגמול הנער ימי התיקה כ"ד מודס וכתיב וישב סס עד עולם דהיינו י' טהה טהה עולמו של יוצל וכתיב כליום מנן חמיסי טהה ישוב ונומיר :

מדרש א מאי קראו קרבני ימך ג' * הן חדר קרבני תרי כ"ו * האי קראו גבי מיהא דכתיב ולא חלה מקודס ה' ימים ונשיקה מת טההא מיתת פתאום כדלקמן אלא דליפנין מייניה רמז לשאר בני אדם : מת בנ' זו מיתת כרת נ"ב כו' וכחכו הטום * בירושלמי מאל חכריתו וגו' ועוד ימי שנותינו ע' טיסי וגו' דל כ' דלא מיענט עליהו נשתיירו ל' ותימה דהא דשמעתין ל' משגולל קאמר כו' עכ"ל ונראה לישב דה"ק ע' טיני דל כ' דלא מיענט כו' וכיון דמת בנ' הרי נכרתו לו ימים ומשמיט כ' טהס טעות הגעורים והוא מנובל' לפי טעם אלאס נ' טיסי אחר כ' טיסי טהס ימי הגעורים ונ' טיסי אלו הס דמיוני היוכל טהס מ"ט טיסי מהס אחר כ' טי הגעורים טיסי ספיר' ומשגולל על אדם על טעמו וטנה הו' טהה טנת טעמיס על אדם הוא חליתו של אדם דמיוני היוכל טההו וכו' אמר ל"ב זו מיתת שמואל הרמתי הוא למעלתו וע"פ מ"ס דנימא * שאלמר' טנה רבניס חסידו יסמו' כיון טעגרו רוב טנותיו של אדם (נלא טהא) טוב

מכונים מה שאלמר אל חככו למח כי אם להלך בלא בניס כי כה אמר ה' על ההולכים בגולה ויתנו בירושלים תקחם שאל יבט להם כי אם להלך בלא בניס דהיינו טהה סהוא לנקיטו כי לא ישוב עוד למקום הזה ואפשר שחזר לומר ואלו הולך הולך לא יראה עוד סהוא מיותר לרמז מה שהלכו את עיניו בלפון טהס אפון טההיה לא טההר לו וכו' :

אמר רבי אמי למה נסמכה מיתת מרים לפרה אדומה לומר לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתן של צדיקים מכפרת אמר רבי אלעזר למה נסמכ' מיתת אהרן לכנרני כהונה לומר לך מה בגדי כהונה מכפרים אף מיתתן של צדיקים מכפרת :

מיתת הצדיקים מכפרת על אלו היום : מיתת אהרן לכנרני כדונה טהאמר ויפטע טהס את אהרן את נגדיו * ואהרן יאסף אל עמיו ומה סס : כנרני אהרן מכפרין' מנן המטט על טנות הדיו וגו' פטמון על לשון טהע ניומא :

מדרש א מה פרה אדומה מכפרת כו' טיסי דתוספת מכתת על טעשה עגל וכדלמרי' דמדת כו' ע"ס והוא דחוק דתחמון ע"פ אוחו מדרס ונראה אע"ג דמוכח כמה דוכתין דפרה קדשי דקח הנית היא מ"מ טהאלת קריי' דתמנא גס טהיה נקיחית מתרומת הלשנה כמו טהר קרננות ומ"ס הטום' כפי' מרובה לפי טלריקין לה כהנים טעודים קרננות חשיב לורך קרנן כו' ויפסי' נלא לב כ"ד כו' ע"ס : למה נסמכה מיתת אהרן לכנרני כהונה פירשו כהנים' דכתבו ויפטע אהרן את נגדיו גומר ואהרן יאסף ומת ופי' הקונט' ונגדי קודם ילבשו לפי טלינו טמוך כ"כ עכ"ל פי' הקונטרס לא תלאהי ואין זה מקרה טהס מקום ועיניו מה טהכחכו בחינטי הלכות :

הר"ן למה נסמכה מיתת אהרן לכנרני כהונה וכו' מרש"י ויפטע טהס את אהרן את נגדיו ונומיר וקסא דכיון אפד ליה הקב"ה להפטיט כנרני אהרן כטעמ מיתתו ולהלביסם לאלעזר' מהו זו טהלה שאלו למה נסמכה' ונראה דדייק כיון טכנר אחר קודם טמוך וס יענט טהס כלשר ליה' מה נורך לומר עוד ויפטע טהס את אהרן את נגדיו אלא למתוך ולומר שקול מיתת אהרן עס כנרני מה כנרני כהונה מכפרין וכו' וענין הדיקס הוא טכנרני כהונה טהכפרים על בניו עריות וטשיטות דמיס ועס"ס איניס מכפרים על עולמו של טהוה' אלא על טהא ויקטרה עליהם עון של זה להכריעם למונה וכן מרש"י ז"ל סס וכן מיתת הרזיקי מכפרת על ישראל :

ית **תנן** רבנן מת פתאום זו היא מיתת חטופה חלה יום **טס** **אחר** ומת זו מיתת החופה * רבי הנינא בן גמליאל יחולק **אמר** זו היא מיתת מנפה שני' * בן ארם הנני לוקח את **טס** **מחמד** עיניך במנפה וכתבי' * ואדבר אל העם בבקר ותמת אשתו בערב * ב' ימים ומת זו היא מיתת דרוזיה * ג' גערה ד' נויפה ה' מיתת כל האדם : א"ר הנין מאי קרא **טס** **ויאמר** ה' אל משה הן קרבני ימך למות קרבני תרי ימך **טס** **חרי** הן חרא טכן בלשון יוני קורין לאחת הינא * מת בחמישים זו היא מיתת כרת בחמישים ושתים זו היא מיתתו של שמואל הרמתי בששים זו היא מיתת כל **טס** **אדם** * אמר מר זוטרא מאי קרא **טבא** * בבלת אלי קבר בעלות נדיש בעתו בבלת בנימטריא ששים' לשבעים **טס** **שיבה** * לשמונים גבורה דכתיב * ימי שנותינו בהם **טס** **שבעים** טנה ואם בנבור' **שמינים** * ואמר רבא פתמיס

ואלו מגלחין פרק שלישי מועד קטן ק

דמות רבי אלעזר דוקא אבל תרומה איתחוי ליה א"ל לאו תרומה קא אכילנא ולא קרש איקרי גור מיניה חליפא ליה שעתא רב ששת איתחוי ליה בשוקא א"ל בשוק כבהמה אתא לנו ביתיה ויכול ליה רב אסי איתחוי ליה בשוקא א"ל איתרח לי תלתין יומין ואחרדיה לתלמודא דאמריהו אשרי מי שבא לבאן ותלמודו בירו ביום תלתין אתא אמר מאי כולי האי א"ל דקא דחקת רגליה דבר נתן ואין מלכות נוגעת בחברתה אפי' כמלא נימא רב חסדא לא היה קא יכול ליה דלא היה קא שתיק פומיה מנרסה סליק יתיב אארוא דבי רב פקע ארוא דבי רב אשתיק ויביל ליה רבי חייה לא קא מצי למקרבא ליה יוסא חר דמי נפשיה כעניא אתא שרף אכבא אמר ליה אפיקו ליה ריפתא לעניא אפיקו ליה א"ל קא מרחם מר אעזר איהוא גברא אמאי לא קא מרחם מר גלי ליה ואחוי ליה שוטא דערא אמציה ליה נפשיה :

קא מרחם מר אעזר דכסודר טייח סאני עני נודד ללחם וסולח לי : איהוא גברא כלומר עלי מדוע לא תרחם ותן לי נפשי ולא תפרימי לנח כמה פעמים : דמתפקדה למייתי ליה לתר דהאי עלמא : אחוי ליה מלאך המות פוטע דנורא וגלי לו דהוא מלאך המות והגליה ליה רבי חייה אח עלמו : מהרש"א איתחוי לי איתחוי ליה בו פוש' לאמר מיקה עכ"ל ונראה דהיינו במלום ודבר זה מפורש פרק מי שמעו ספרות המדבק הגוף והנשמה הוא * שני (ס"א בט) צבי"ו להודיע ע"י מלום וע"כ : איתרח לי תלתין יומין ואחרדי רבי והיינו דלמיתין פרק מי שמעו מהדורא דנורא דרב אסי ונעירין צריך הדור פי' צבי"ו וקאמר אשרי בו והלמודו בידו מפורש פ"ק דצ"ב והקאמר אין מלכות נוגעת כולי מפורש פ"ק דהענין : רב חסדא לא היה כולי פקע ארוא אשתיק ויביל ליה בו נראה מענינו שמת בו ביום ולא חלה עקודס ולא הוי ככלל כרת דיומי דכיון שהגיע לגבור שהרי צ"ב שני מי ה"ל מיקת נשיק' בדאמרי לגבול דרב הוגא וכן לגבול דרב אסי נראה שמת בו ביום שהגיע לגבורה כמ"ש צורך שהיה ראש יציבה נשים שנה ומסתמא כשעסה ראש לא היה לה פחות מכ' שנים :

משנה נשים במועד מעונות ולא משפחות : גמ' מאי אמרי אמר רבא ווי לאול' ווי להבלא אמר רבא נשי דשכנציב אמרי דבי ווי לאולא ווי להבילא' : ואמר רבא נשי דשכנציב אמרי גור גרמא מבכא ונמשי מיא לאנטיבי' : ואמר רבא נשי דשכנציב אמרי שיוול אצטלא דמלתא לבר הרי דשלימא וזויהו ואמר רבא נשי דשכנציב אמרי עטוף וכסו טורי דבר דברכי ובר דמי היהוצא' רבא נשי דשכנציב אמרי אחנא תנרי דאזבני מירבדי ואמר רבא נשי דשכנציב אמרי רהיז וגפיל ואמברי ויפתא יזף ואמר רבא נשי דשכנציב אמרי מותא כמותא וברעא חיבוליא :

מאי אמרי נשים כהם מעונות ווי לה לאול' ווי לה להגלי' כון שאינה חוזרת ואוי למשוי כזה שנשא' אח המת והר"ן פי' איי להולך לתמושכנים עליו : גור גרמא מבכא נפלו הלחיים : ונמשי מיא לאנטיבי כלומר הדרי מיה למפרע כלפי מטה : שיוול גולל גולל גולל כיו דשנאניז : אצטלא דמלתא תכריבי משי יקריס' למאן אמרו הכי לבר הרי דשלימא וזויהו לכן מורין שירד מנכסיו אומרים הספד זה כדי שרממו עליו לעשות לו ארון ותכריכין : תוספ' דשלימא זוהדיה כלל מה שבע אין לו חלק ולא יערך לעשות להם עזרו ויהר' הר"ן השאלו לזה הנכסד גלימא של משי שכבר הסולמו הולאוחו ולא העזרו להגליה עליו עוד מוזן וכסות' זה היו אומרים על ענין עובדים שאין לו תכריכים לשי כבודו : ועטוף בו' החשטפו והתכסו ההרים בשק שזן גדולים וכן גבוהים היה המת הזה : הר"ן ו"ל זה היו אומרים על אדם גדול שמת צורך כבוד ועושר והולך בכל דרכיו והיו אומרים קחשטפו הרים וכסו עלמכם בכל'

יתיב קמיה דרבה לפני משמו שהיה מלה : חזויה רב סעורס לרבה דקא מנמנס גוסס ולסון מעליה נקט : אמר ליה רבה לרב סעורס אחוה לימא ליה מר למלאך השמך דלא ליצערין ויסקר מדלי : דמר לאו שוישביניה הוא והלא אחא מכירו אמור לו אחא מלאך המות רגיל היה לנח צביהס : א"ל כיון דאיתרע מולא דגוסס הוא לא מסכת ביה ח"ל רב סעורס אחא אפייסיה דלא ליצערין נתטו מיך לאחר מיתקן אחוי לי נפשי ואלע הוי עבדי' כי מיק איתחוי : כריבדא דכוסילתא סמקו דס צמעט לער כחלס סמקו דס רב נתמן היה מנמנס גוסס : מאן חשיב מוי הוא תכוד צנינו וצאן ספין' מי הוא אדם ראוי לדספסי מני' וחייס לדבורי' וצאן ריקע' מי מתוקן אללי לשון רקועי פמיס ל"א אמרי מי גבוה צנינו כמשהל ביניה' מהלוא כמוך שער ספסל במלך דליבא לערא כלל : משום דנפישא בעתותא רידיה או אמר לי זיל הוי צעלמא כדתיקרא לא צנינא מסוס צעקתא דמלאך המות שלא יתחיי עסס אחרת אע"פ שלא יצירני : לאו תרומה קאבילנא ולי קנולח לי מטמי' דכתיב את משמרת תרומתי שרדך למרה צעורה : ולא קרש איקרי דחשיני כולי האי : חליפא שעתא ולא תח צבורה פרק והר"ן ו"ל פירם כבהמה בשוקא צמייה רואה אחא להר' ג' אוחי כבהמה בשוק חא לנו ציקא ולסס תמיתני ע"כ : איתרח המתן לי : דאמריהו צמייס אשרי מי שבא לבאן ותלמודו בירו צניוס' פסמיס צפ' וזו עוצרין : מאי כולי האי שאתא חודפני כ"כ צורך הזמן היה לך להמתין עד לי כולם : דקא דחקת רגליה דבר נתן הוגא בר נתן עטא וימניה להיות נשיא וקא דחקת רגליה והכי אמרינן צפרק אחד דיני ממונות כסנהדרין מיימות רבי ועד רב אסי לא מלינו חורה וגדולה צמקוס אחד והיינו צה' והא הוה הוגא בר נתן מיקף בייק ליה לרב אסי' לא הוה יביל ליה מלאך המות : יתיב אארוא עמוד של ארז שמתקן למדרשו של רב : אישתיק רב מגרסי' מקול הארז כפקע' שרף לשון צני' מרופות :

בב
סס
ע"ן
ע"ן
גור
גור כ'
פרופסי

ואלו מגלהין פרק שלישי מועד קמון קא

סוף
ב טו
פ טו
עין
סוף
ברכות
דף טו

דוד אמר לאבשלום לך בשלום הלך ונתלה וא"ר לוי כל היוצא מביהבנים לבית המדרש ומבה"מ לבית הבנים וזכה ומקבל פני שכניו שגא* ילכו מחיל אל חיל ירא' אל אלהים בציון א"ר חייא בר אשי אמר רב הלמידו חכמים אין להם מנוחה אפילו לעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון :

ראשונה ושניה צ"י ציט"ט מתו לו צ"י ציט"ט : לא עשו אלא מצוה אחת צוים מתו : ועל שם אותה מצוה ששמו צו ציט"ט שהיא היה וים חל' למלא את ידם נאמר ואמיתם כל בית ישראל יבכו על רבי שלמה ולימודו תור' וקיימו מצות על אחת כמה וכמה שאנו ראויים לספד : מה אביה צו של ירבעם : שלא עשה אלא מצוה אחת וע"כ אותה מצוה ששם משבתו הקצוב ואומר וספרו לו כל ישראל יען כי נתאל בו דבר טוב אביה צו ירבעם ציל משמרתו וגדולו וזמנו המלך : ועלה לרגל ולא הקפיד על מה שהקפיד אביו ודכתיב עתה חשב הממלכה לבית דוד אם ילכו ישראל לרגל ויראו מלכות בית דוד יבטחו בצורה ואלי לא אשכ צעורה שאין ישיבה בעורה אלא למלכות בית דוד לבד : פדרסאות ארבעים כדי שיבינו לעולמים ואב"ל לא הקפיד צדק וכהניע' משמרתו לצורך הדרך ביטלה והיו יכולין לעלות כל הרגלים לעלות : ובמשרפות אבותיך שסורפון על המלכי' לאחר מיתתו כל כלי חמסין : שלא עשה אלא מצוה אחת סמוך למיתתו וע"כ אותה מצוה שהעלה ירמיה מן השיט זכה לתשרפות אבותיו ולמות בשלום וספרו עליו הוי ארון האי מצוה דקא חביב לא קאמר אלא איתו מצוה שסמוך למיתתו שצבילי אותם מצות וכו להשפד לדקדק' וגדו וצדיקו הרבה מצות קיימו ציט"ט : ואח"כ נתי קיים מצות דהא אשכחן ביה מצוה דלא חביב לה דכתיב ויסע שק על צפרו וילום ויסכז צק ויהלך אט וכתיב הראוי כי נכנס אכאז' לא דר' ירענא מיה דר'א דמשמע מספד הרריהון בצפקת גנדו דהא מלך הוא : והמלך היה מעמר במרכבה נבח ארם אש"כ היה מחניק עליו במלחמה כדי שלא ינוסו ישראל ולא והרגו : בצפורי כפי הדין שיש צו קשר ויולא בקושי מן החורן : פיטורין קוסרין שתי ספיות בית' אין להם מנוחה לשבת קאמר והולכין מנ"ע לרקיע ומרקיע לג"ע לטיל ולשמות שגא' ילכו מחיל אל חיל וגומר : (מפרש"י והפוספת נראה שצדק המסכתא כחזו מאמר אר"א אמר רבי מניא ט"ה מרביס שלטו וכו' ואלי לא תלחתי בנתרא ועובד לכהוב כאן פיורו כמו שכתוב בפרש"י וצדקסות' וזה לשון רש"י ובל בניך למודי ה' כיון שכל בניך למודי ה' רצו שלם צדק יהי שלום בתלך מיל התלמידים שנתלמידים תורה רבדים : למען אחי ורעי אלו תלמידי חכמים הע"נו לעמו יתן וגומר "ו"ל חוספ"ז אר"א אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרביס שלום וכו' סמוך אהא דלעיל : בנין אלו תלמידי חכמים בדאמרינן צדקתא סבת מאן צנאי' אלו תלמידי חכמים שסובקין צדקתו של עולם :

הר"ן ו"ל אל יכנס אדם לתוך דברי חברו פי' שלא ידעו שום א' מהו מה שחומר חברו : אר' ע' ואני אחיון פי' ולא אדעו' שום דבר עד ש' אחריו ככברה נפס' שכלה חרין חרין : שום והפיה האקד' בדאמרי' במקפת ר"י : ציון שיש שום ידו לשון ולשמה : אין להם מנוחה לא

בעה"ז ולא נכח"כ כלומר אפי' לאחר מיתתו יעסקו בחזרה לפני השכינה בדאמרי' בעשפה יהודה לא היה ידע לתקול ולמטרות כהדי רענן : דכתיב ילכו מחיל אל חיל וגומר וזהו צדקתו שפירחו סבתו חיוו השכינה חזו צונו של מעלה שגא' כנגד יתעושים הכנייה כעור סחורה לה יתרו' :

מהרש"א א"ל רבי ערפון דעו שהכם גדול הוא ובקי באגרות ואל יכנס בו' ר"ל אל יכנס אחד לתוך צדרי חצירו במשפ' ומתן כיון שחכם גדול הוא ובקי כולו גם הוא יבא לידי משא ומתן עמו ואכל אסור צו מדכתיב הנהג דום אכל אס' כ"א ידבר בלגד גם הוא יסוק ומדבר עווה אמר רבי עקיבא ואני אחרון ועיין צפירוס הר"ן : פתח רבי ישמעאל ואמר רבו כולרי אחר שהוא פתח בדאמרינן לקמן דאין התאמין רשאי' לומר דבר ע"י שפיתח האבל בו' ואפשר שמשמע זה צדקתו שיש לו בלא לנחמו' כפי שהיה לא פתח לומר רבו עונותיו בו' עד שהכפירו אבולותיו : וזה נדב ואביהי שלא עשו אלא מצוה אחת בו' ר"ל דר'א כמה מצות עשו מקודם אלא כלומר מצוה אחת צדקתו כהונה סבו צוים צד"ח ניסן החזילו לעבוד צדקתו ויקריבו צו אחרן גומר ומשום אותה מצוה אחת של העבודה הנוגעת לכל אחר ואמיתם כל בית ישראל וגו' שצבילי עבודתו מתו צויו של ר"י ששמו כמה מצות כאלו שצבילי רביס עכ"ל' שרביס מספידים אותן וכן תפרש גבי דר'קיו שלדיק גומר הוי כדאמרינן פי' חלק והכא קאמר מצוה אחת שהעלה ירמיה מן השיט אלא דהיינו מצוה אחת הנוגעת לכלל ישראל להזיל ירמיה שזכיר את ישראל לעשות תשובה אחר שיטעו לו רבי' כבוד צדקתו וצדקתו המלכיה גו' צדק ששמו כמה מצות כאלו שצבילי רביס על אח' כמה וכמה שאנו רביס מספידין אותן : דבר טוב בו' ח"א שביטל משמרתו בו' אשויש דקדק קסמו' דבר טוב אל אלהי ישראל וגומר דהיינו לעלות אל ה' אלהי ישראל לירושלים לבעל צדרי אביו ירבעם שאמר אם יעלה העם הזה לעשות צדקים צדקתו' וגומר : במספרא דאחאב בן עמר' דקציל יתיה דררימו' בו' פרש"י צדקתו זכרה ומדכתיב ביה וצדקתו הרבה צדקתו והוא השפד כולו עכ"ל אבל צדקתו ג"ה דרשונה מלשון שמתה צדקתו רשעוה רנה וענין דבר א' טוב ששם שהיה עונד ומתחור צדקתו כדי שלא יכירו ישראל צדקתו ויצרנו ותחל' נפיל' יוסף כף פרש"י צדקתו מלכיה : ובמספרא דיאשיהו בר אבון דקציל יתיה בו' ונראה הא דמדתה הוא מספדא שהיה לעמוד בירושלים למספד דאחאב ויאשיהו לצי מה שפורסם פי' החליל דהואו מספדא דירושלי' יהיה לעמוד על נפשו צו יוסף שהיה נהרג אז על יד הרע שהיה נהרג והואו מספד על היחיד כמה שאמר וספרו עליו כמספר על היחיד וגומר ודומיא דהכי מספד דאחאב שלא נהרג רק הוא כתי"ס ומלך ארם טוב וגומר לא לתמו' את קטן ונח גדול כ"א את מלך ישראל וגומר : וכן צדקתו דכתיב וילך המלך יאשיהו לקראו' וימיתו צדקתו כראותו אותו וכו' והיו המורים מלך יאשיהו וגומר שגראש שלא נהרג רק הוא וכדכתיב ויקוין ירמיהו על יאשיהו : ואמר ר"י אמר רב שעשוהו ככברה בו' להפליג הקושיא מייח' ליה ה' דר' יאשיהו דלא צו שלא מצ' על מתו בשלום אלא שנקרא צדקתו ששלוהו ככבר' *שמת נבוכד נצר בימינו בו' *

ח"ב כו א מפרש"י

וארו מנלחין פרק שרישי מועד קטן

מפרש"י בפסוק ויתיה בצלם המוח כו' כל ימי ג' לא ולא אמירו וכשתג' ג' ילא לךיקו מביה האסורין ולמחרת את וקצרוה כנדול טכ"ל: וילא חרב ב"ה בימינו בו' וכן מפורש שהיה נקרא ונאספת אל בקרוחך שכלום ולא הרגה עיניך בכל הרעה אשר אני מביא עליך החרק הזה: *לדבריו מיה יפה ראשון בו' פירושו צדוקים לישראל ליתן וכו' וע"ם וצפרק קונס יין פרש"י כשתוק עם אחיו הכהנים נלחם הפנים עכ"ל וס' נחזשינו מפורש: קשה יציאת הנשמה מן הגוף כפיטורי כו' ולעיל מדמה ליה להקל וליוכח לער אלא כמחל צניחא כולי היינו ללדיקים דמיידי ציה לעיל והכל כפחה בני דרס קאמרין :

הר"ה והלא נדרים נבד ואיניו של עשו אלא מנה אחת וכו' פשה"ל של עשו אלא מנה אחת ביום שחת וכן פ' א"כ והיא מנה דקחשי לא קאמר אלא אחת מנה סמוך למנה שפסיל אחת מנה וכו' להפך דנדב ואיניו ולדיקו הרבה מנות קיימו ביראלי וקשה מני' מה שיה שיה הק"ה ואח"כ כל בית ישראל יבנו את השרי' היה כפסיל המנה ששאו כלאוהו היום בלד דילמא צוה לאחיהם כפסיל כל המנות ששאו בעד' חיי' וצ"ק אם לא עשו אלא מנה אחת דקאמר הוא סמוך למיחרן ולא קא חסדי מנה ששאו כתיב' א"כ איך היה אומר בניו של ר' על אחת כמה וכמה דמשמע ששאו הרבה מנות סמוך למיחרן ומיין להם כך ועד כלאר כו' וזו נחמה שאלו לחזיו וכו' ויבית ולרות רבות אחר' כמו שמת' רבו ימין בן וכו' כפסלו נחשו והוכירו לרות אחר' ואמר לא די לערי אלא שהבחרונו לערן של רחשיו' וכו' לא היה לו שפסולתו אלו כיה צו' לה' ישמעאל אומר רבו עונותי כפסלו אכליו כי זה יורה שנתעשו מנו וכו' ויהי ענה ר' טרפין ואמר לו מה מלנו בניי אחרן שכל השרי' אחר כי בפי' אחרן אציהם מתו כי בחרת התאסף ה' להשידו זה פלגי' כניס' אכל אחר העיון מני' של אחר כפסיל אציהם שפרו צוה הק"ה לאחרן ולכינו של אחרן תאכלו דק אח"כ כל בית ישראל יבנו את השרי' אשר שרף ה' ואל אחרן גרס מיתחם למה וכו' ה' מלכפסוד ולכתי' עליהם אלא וכו' שאין לאחיהם אחרן שום גרמא כתיבתם וכו' אין אומר שנתעשו מתו שקרינו אש ויהי אש כן איך ליה הק"ה לישראל שכיב את השרי' כיון שהם גרמו לכפ' שנתעשו ומתלו משמע שמת' הם ורחיטם שכיבו את השרי' כיון שהם גרמו לכפ' ששיו כפסלו והם עשו מלך כקריב ככסוי וקריבו בני אחרן את הרס המנה אחת קרינה על קרינה אש ויהי וכו' וכל ק"ו שנבד ואיניו אלא היה ידים מה להגן נכס חטאם של הקדחת אש ויהי אחר הק"ה כל ישראל יבנו את השרי' עם גרמא כי שמת' הם מתעלם ועון שגורו ראו' ישראל לכו' כל שכן בניו של רבי שמו ונדע להם חטא כמט שדמע בניי אחרן ומית' כי לא היה מית' כפסיל חטא והם השלימו עמם ואין חסריהם אלא לפני דרס וכל ישראל יבנו על אחרון וזוהם עונתם נענה יוסף הגבילי וכל אומר של אחרן יבנו בניו ענין אצות מח צנו שהוא אומר רבו עונותי כפסיל אצותי שרי אציה בני של ירבע' שדמע עתאו אלא כיני שחטא והתעל' ונבד עליו ועל ביתו ששפר וכל כדכתיב והכרתיו לירבעם מסחין בקיר המת לירבעם ויכלנו הכלבים ואע"פ כן בנו אציה שמת' לו דבר טוב ויהי לקבורה ולא ענשו עמו אציה בניו ירבעם ואע"פ של אציה פיר אציה אלא דבר אחר טוב בלד כ' בניו של רבי שיש בידם כמה מנות שאין אומר שנתעשו כפסיל אציהם וכ"ס של אציה ונדע דבר של חטא ל' שדברו און ל' שמתו בענין אציה' אלא שהגיעו אל שאלותם והלכו אל הגתל' קיענה ר' אלעזר בן עזריה ואמר ומה לדיקו וכו' כוננה לומר שלתו חזו ר' ישמעאל כשתחם וכל שכן כשתחם אציהם שהרי לדיקו כתיב ציה ויעש הרע בעיני ה' ככל אשר עשה יהויקים ואע"פ אחר לו הק"ה כשלוס תמותו וחיו ארון יספחו לך וכל זה כפסיל מזה א' שש' להעלו' את ידעיהו ומתעט' כן וק"ו בניו של ר' של אציה ונדע להם חטא של כדכתיב ומה חטא אלא חטא שביעו לשלמית' וכן דרס ר"ע ק"ו ומחאב שררה לפסוע כפסיל דבר אחר שש' של המיל לכן של ישראל נלחמה וישעו והכירו אותם ספדו לו כל ישראל כ"ס וק"ו ככניו של ר' של חטאו שראוי לשפדן כפסיל ששפר וכו' לישראל זה ג"ל כבידאו

הרין ערך מסכת מועד קטן

פרק ראשון

ה' דלא כי האי תנא דתייא יחזן בן דרבאי אומר משום ר' ר"י טובא באחד משניו פטור מן הראייה שנאמר *יראה יראה בדרך שבא לראות כך בא לראות מה לראות כבי' עיניו כך לראות כבי' עיניו :

יראה יראה כתיב וקרי וראה וראה לו אומר את פני האדון דמשמע שהאדם רואה את השכינה וראה לו וכו' וכן פני האדון משמע שהאדון כל לראותן הקים הכסוי ראיתך לראיתו : כדרך שכל לראות כך הוא כל לראות מתוך שהלראות כל' עיניו אף כן כלן לראות מן האדם כבי' עיניו :

תוספות ויראה יראה פרש"י וכו' כ"ל ולא יתכן לר"ת דהא לא מייך ציה צניס שכינה כפסיל מקום ועוד דרשים מסורת קודם הדרב' היה לנו לדרוש אומר קודם וע"כ כר' ר"ה יראה מה לראות כבי' עיניו ששאלם כל האחרות כל מקום כבי' עיניו של מקום אף האדם כל לראות המקו' כבי' עיניו ולא דמי לעובד ועבד דדרשינו שראוינו מקרא ומפורש דהס' כי הדדי נינהו אכל ככל כל מדה מלוק מחבריה :

אה"ב לא אציהם ראוי בין הריים רש"י ותוספת סתא ירושלמי וכללתי שר"ת איך רואה לסבול דוחק מועט כפסיל' מאוחרו סתאין כל לראותן משני פסוקים ככל הקום ולא מייך כה ציה ונלחך כבי' להם ששטר חזונו רש"י לבנתו אומר מועל ששאלם כל לראות כללתי קריא : אך יראה כתיב ק"ו ה"ה אלא ששם הוא חמיר הכל לראות כללתי קריא : אך אומר לכלל הפירושים מצי דוחק בניי לאחזקוהו האי מנה הוא ככס' האן מחזיקים שביע בניו ה' כבי' עיניו להיטיב לנו בחדה טובה מרובה כתיב עניי ה' אל לדיקים כן כפסיל לראות גדולנו לעד סללו מחשבותינו לכבוד ולפאר' וכו'

הבל חייבין פרק ראשון חגיגה קב

כתיב אלא אין זו מים ה"א דלגופא אתי שלא היה זו מים ולא
 הוה דייקין מיניה אבל נחשים ועקרבין יש זו אבל הסמא
 דכתיב והגור רק ובכללו נמי שלא היה זו מים ע"כ דאין זו
 מים לדיוקא אתי דנחש'ם ועקרבין יש זו ואין זו מים הוא מירוש
 של והגור רק גם מ"ם הרא"ם לפי דרכו דנחשים ועקרבין אין
 זו מילוי ולא אימעיט מהגור רק עכ"ל אין זה משן דהא אמרו
 בהאי ליגא לחמירא מלא נחשים ואין להאריך זוה דמתוך
 שמעתיך ופיר' רש"י לא משמע אלא דבדרינו והקשה הרא"ם כיון
 דהיו צבור נחשים וקא"פ צ"ב דיבמות וכל לחמירא מלאה נחשים
 ועקרבין מעדין עליו כו' א"כ לא כיון רחוק להגילי ותיק' דל"ק
 דלא ידעו סג' זו נחשים כו' עכ"ל ע"ס ועיין דרמב"ן דבדרינו
 מעין לזה ובפנינת רוי תוס' דהוא א"ל להסליך לגור אחר דכתיב
 השליכו אותו לגור הוה וזה השליכו אותו הנורה שממע צור אחר

לר' שפיח' כו' עינים פקוחים ופניה סלמה ולא תחליטם וכו' אחרו לקח
 בגמרא ח"י תנחום חרש בלוי' אחר טעור מן הראייה בלאו כאלוים כי
 באמר רגונו שימעה סלחמו בכל קרטיט אלו כדמסי' קרא ואינו אל זעזם
 כן טע' אונע' לתכנתמו ונקטב לתולתו' וכן מ"ס עוד מר' ברגלו אחר
 טעור מן הראייה בלאו רגליס וכו' והכל הולך על דרך אמת :

הנהו תרי אלמי דהוו בשבבותיה דר' בני ברתי' דרבי
 יוחנן כן גודנרא ואמרי לה בני אחתיה דרבי יוחנן
 דכל אימת דהוה עייל רבי לבי מדרשא הוה עיילי ויתבי
 קמיה ומנידי ברישייהו ומרחשי בשיפותיהו ובע' רבי
 דחמי עלייהו ואיתמו ואשתבו' דהוו נמירי הלכתא וספרא
 וספרי ותוספתא וכולי גמרא : דרש רבא מאי דכתיב
 *מה יפו פעמך בנעלים כה נריב כמה יפין רגליהו של
 ישראל בנעלים בשעה שעולין לרגל בת נדיב כהו של
 אברהם שנקרא נדיב שבו *נריב עינים ואספי עם אלהי
 אברהם וכו' אלו' אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב אלא
 אלהי אברהם שהיה תחלה לנרים א"ר כהנא דרש רבי
 נתן בר מניומי משמ' ר' תנחום מאי דכתיב *והגור
 רק אין בו מים ממשמע שנה' והגור רק איני יורע שאין
 בו מים אלא מה' ל' אין בו מים מים אין בו אבל נחשים
 ועקרבין יש בו :

הר"י דרש רבא מ"ד מה יפו פעמך בנעלים וכו' נראה שהקשה לרבא
 שאם כל לשנה לבגדי יספאל מנף רגל ועד ראש פעמך מחוקי
 ירימך : שרר' מואר' *ענין ראשך וכו' זה לא לשנה בנעלים לזה
 דרש כמה נאים רגליהם דנחש'ם ישראל כלומר לא למד שכתוב פעמך ולא אחר
 רגלך כמו שאמר ירימך אלא לדרוש על פעמי רגליס דכתיב ב' ד' פעמים
 בשתי יראה כל זכורך והוה מה יפו פעמך שסג' ג' פעמים בשנה ויקום
 בנעלים משמן עולם כלומר הוהו שעוליס בפעמי רגליס ותחוק' זוה
 ליהוה נת נדיב זה אברהם שהתנדב לבנת לעור טרוא' ועולת לירושלים
 דכתיב ויסע אנדס הלך ונסוע הבנה שהיה מחוק' והולך נגד ירושלים וכן
 הוא אומר נדיבי עינים שסג' רגליס נאספו לעלות בלשפת עם לירושלים :

ר"ד מעשה ברבי יוחנן בן ברוקא ורבי אלעזר בן הסמא
 שהלכו להקביל את פני רבי יושע בפקיעין אמר
 להם מה חרוש היה היום בבית המדרש אמרו ליה אמר
 תלמידך אנו ומימך אנו שותותי אמר להם אעפ"כ א"א
 לבית המדרש בלא חרוש שכת של מי היתה שכת של
 רבי אלעזר בן עזריה היתה ובמה הגדה היתה היום
 אמרו לו כפרשת הקהל ומה רדש בה *הקהל את העם
 האנשים והגשים והדוף אם אנשים באים ללמוד ונשים
 באות לשמוע שף למה באו' כדי להקביל שכר למביאי'ה'
 אמר להם מרגליות טובה היתה (לי) בידכם ובקשתם
 לאברה ממני ועוד דרש בה *את ה' האמרת היום וכתיב
 וה' האמירך היום אמר להם הקב"ה לישראל אתם
 עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה לכם חטיבה
 אחת בעולם אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם דכתיב
 *שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחר ואני אעשה לכם חטיב'
 אחת בעולם דכתיב *ומי בעמך ישראל גוי אחד בארץ
 ואף הוא פתח ודרש *ברבי חכמים כדרבונות ובמסמרו'
 נשועים בעלי אסופות נתנו מרועה אחר למה נמשלו
 דכרי תורה לדרבונות לומר לך מה דרכן זה מסוון את
 הפרה לתלמיה להבי' חיים לעולם אף דברי תורה מכווני'
 לב למדרס מדרכי מיתה לררכי חיים אי מה דרכן זה
 משלשל אף ד"ת משלמלין ת"ל ובמסמרות אי מה מסמר
 זה חרב ולא יתר אף דברי תורה חסרים ולא יתירי' ת"ל
 נשעי' מה נטיעה זו פרה ורב' אף ד"ת פרים ורבים בעלי

הלבנת משותף : מכלו הוינו דבמרא שהל'ם לו כח ללמוד
 מה שמוע : שנקרא נדיב על סנדנו לנו להסיר
 צוראו : נדיבי עינים הם הגרים המתנדבים מן העמים לקבל
 עליהם עול מלוא' : והגור רק משום דרזני תנחום נקט לה
 כג' גבי שמעתי דרזני תנחום לעליל במגרא : אבל נחשים
 ועקרבין יש בו לא היה ריק אלא ממים (דיק' דהל"ל וישליכו
 אותו הנורה לתדה' ואפילו דאמר והגור רק לא הל"ל אין זו מים
 אלא דלא הוה לפינן מיניה נחשים יש זו אלא ממה שאמר אין זו
 מים נק"ל הר"י) :

החכמות תחלה נדרס שנתנו על הוינו עפי מכל אותם שלפניו :
 החושין : שיהי תחלה לנרים ול הסקו כלו נדרס ויקרא'
 דהוה נכו ושכ' עד ה' אלהין אין ק' דבר גדול מן החכמות : ומעשה שבו
 ד בוחיוו בתי' ה' אלעזר ור' יוסע ור"ג גור ספקליטין של מלך מלוא' ועד
 ל' יוס' לא יהיה ויהיו בכל העולם והיו ספקליטין של מלך אחד ירא שמים
 פא' לו אלג'ו' ג' ובלה' לו אה הדבר והוה רשותו מלעגוים דרוב אחר להם
 אותו ירא שמים מכלל ועד ל'ס עימ' אלס אלהי' וכו' וקא' דייס כולי' הוא
 קרא גבי ברי' והיוו דקא' דייס הוא אמתי' נקט עפי' עם אלהי' אברהם מעם
 אלהי' יצחק :

מרהש"א מה יפו פעמך בנעלי' וגו' מה נאין רגליהן
 כו' דהיוו כל מי שאין רגלו יפה אינו עיל' כדלקמן
 פרט לאמר כו' ותלה נילוח' שהלכו בנעלים דכל הולך יתף הולך
 בצער כמ"ס מעני רגלך מיתף אבל סולכי רגליס הלכו בשמחה
 צק' דבנותיה' של שמחה וצק' גמ' מהם כמה שפירן כו' ג' ומנין צסח'ה
 צסנדלין דסס' ונא' כו' אבל נחשי' ויקרבין יש כו' פרס"י לא
 היה ריק אלא ממים עכ"ל ור"ל דודאי בכלל והגור רק סממא נמי
 משמע שאין זו מים ומדכתיב שז' אין זו מים לא איצטריך
 אה לדיוקא אבל נחשים ועקרבין יש זו ואעפ"כ לא היה ניווק יוסף
 אבל לדיוק' אבל עינים ואנשי' למתו' איצטריך ואין להקשו' דלא לכמו'
 אלא אין זו מים ונחש'ם הרא"ם דלאו קמתי' הוא דאי לא הוה

סס
 עק"ל
 טע' קב
 דברי
 כו
 עפרין
 גים
 חטיס
 אסת
 כס"ג
 ותי
 וכו'
 עכ"ל
 המו'
 חת'
 כו' יוס'
 ססני
 כו'
 סס"א

אסופות כו' ב

הכל הייבן פרק ראשון הגנה

אסופות אלו ת"ה שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה הללו משמאים והללו מטהרים הללו אוסרין והללו מתירין הללו פוסלין והללו מכשירין שמה יאמר אדם הואיל והללו משמאין והללו מטהרין הללו אוסרין והללו מתירין הללו פוסלין והללו מכשירין היאך אני למד תורה מעשה ת"ל כולם נתנו מרועה אחד כולן אל אחד נתנו ופרנס אחד אמן מפי ארון כל המעשים ברוך הוא שגא' *ויברך אלהים את כל הרבנים האלה לאמר * אף אתה עשה אויזך באפרכסת וקנה לך לב לשמע דברי המטריין ורבני המטמאין דברי האוסרין ודברי המתירין דברי הפוסלין ורבני המכשירין ובלשון הזה אמר להם אשרי הדור שר' אלעזר בן עזריה שרוי בתוכו שאין דורו יתום ולימרו ליה בבריא משום מעשה שהיה דתניא מעשה ברבי יוסי בן דורמסקית שהלך להקביל את פני ר' אלעזר בלוד אמר לו מה חדוש היה היום בבני המדרש א"ל נמנו וגמרו עמונו ומאב מעשרין מעש' עני בשביעי' אחר לו יוסי פשוט יריך וקבל את עניןך פשט את יריו וקבל את ענינו בכה ר' אלעזר ואמר * סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם אמר ל' לך ואמר להם אל תחושו למניינכם כך מקובלני מר' יוחנן בן וכאי ששמע מרבו ורבו מרבו הלכה למשה מסיני עמו ומאב מעשרין מעשר' עני בשביעית מה מעט הרבה כראים כבשו עולי מצרי' שלא כבשו עולי בבל וקדושה ראשונה קדשה לשעשה ולא קדשה לעתיד לבא והניחום כדי שיסמכו עניים עליהם בשביעית תנא לאחר שנתישבה דעתו אמר יהי רצון שיהורו עני יוסי למקובן וחורו' דרש רבא * ועמך כלם צריקים בין שאמר להרליק בין שאמר שלא להרליק שנידם לא נחבוננו אלא לרבר אחד :

מאריך בני עמו ומואב מעשרין עכשו מעט עני כשביעית שהם היו זורעין כשביעית כדמפרש לקמן שלא קדושו עולי גולה כקדושת הארץ : פשוט יריך וקבל עניך הוקדש בעולם שנתן עטרה לאחו מנין הרי מימות אנשי כנסת הקדושה היתה תקנה זה : אל תחושו למניינכם אל יהי לכם שום חשש וגמגום חרטה נמה שנתניהם ותקנת' שהרי הסכמת' להלכה ספק מקובלני וגומר וקדושה ראשונה קדשה יהושע לא קדשה לע"ל אבל קדוש' שניה נקדשה לעולם כדחנניא בימות קדושה ראשונה ושניה יש להם שלישיית אף להם למיפק בשאר ת"י אין זורעין כשביעית מן עמו ומואב והניחום תלקדש כדי שיסמכו עליהם עניים כשביעית נלקט שנתן ופאה ונמטר עני לכל תקינו ליה סיוע מעשרים מעשר עני וצדקות המה' קנה להטיל עליהם אזה מעש' שירונו לפי שאין חייבין מן המה' : להרליק ביום הכפורים כי יש מקום שנהיה להרליק בליל יום הכפורים ויש מקום שנהיה שלא להרליק ועו' דרש רבא כי שניהם נהבוננו לדבר אחד לאסור תשמים המטה וזה שאמר להרליק לפי שאמר הגר לא יתעם מחורו וזה שאמר שלא להרליק סוגר כשהגר דולק מסתכל ורואה את אשור ותקדוש לה ע"כ הרי למדנו ממאן שהאמר להרליק נר והמקור ואפי' התחייב ההדלקה כלם נקראו לדיקים להיות כוונתם א' לקיים מצוה כן כל האוסרים וכל המתירים בכל מצות בעולם דבריה' כן נתנו מרועה אח' כיון שכונתם א' לפרש מצוה או מצות ונולד זה אמוז שכווננו לומר' כי אחרי שהאוסר גם המתיר א' לכל אח' מהם הקדמה שכלית המציאות' לקיי' שבירתו הרי כל א' מהם יש לו הסל' בלתי משה' א"כ יהיו חולקי' במציאות' ר"ל זה יאמר כך א"ר זה יאמר כך אח' מהם זה נקט' עם ת"ס במצוה' זה על נטעו' מה נטעו' זו פרה ורבה וכו' ודי בתקום זה ברמז לוכי' בעלמ' :

תוספות : נסוס לשמוע אמרין ביחשמי ללא כון עוזי' דלמר חייב אדם ללמד לביתו תורה' כדי ליחז' סבר למציאיהם על זה סמנו להביא קעטים בנית הנכסח' י ומי נעמד ישראל גוי אחד אמרין מדרש ג' מעידים זה על והקב"ה ישראל ושבת הקב"ה וישראל תעיד' על שפה שהוא יום מנוחה' ישראל ושבת מעידים על הקב"ה שהוא אחד : הקב"ה ושבת מעידים על ישראל שיש יחידים נעבד' ועל זה פתחו לומר אחה אחד במנה כסכת אף על פי שאינו מדבר על ענין שבת כו' היא כמו שפלת ערביים ושבת' ע"כ : מדבקין אל אחד נתנו וכו' תוס' בשלש' כפ"ק דעיינן בני סלונתא דלפגס דבצטע שייך שפיר אלו ואלו דברי אלהים חיים דאפשר דהו' מרוויח' אלא אלו מעדיין ואלו תמאלין אלו מתירין ואלו אוסרין היאך אפשר ויש לומר שלפיך גילה' הכסוד אמרי וביים להשאת' : באפרכסת כחוספת כחוס עשה אויזך בחדרי מדרים והבטח בו דברי העמאליים והמשמרים ואזהרה גרסה נראית דהא אפרכסת מכניס בו ומוציא בו ואין לחמוק אלא ויש לישב באפרכסת לעולם הוא מלאכה כי כמו שהיא מריק' עומה מעט מעט כך משביעית למלאות' וכן אהה חסך אויזך למלאותם מרבדי חסדים ע"כ :

מהרש"א של מי היתה בו' דר"ג הרי דר"ג ב' שנתות ורבי אלעזר בן עזריה שבת אחד ושאל כן ליהו' מי הוא בעל הגדה בדלמך כו' האומר דבר צדק אומרין מהיא גולה לעולם : ונשיים לשמע' כו' וכחזן התוספות פרק מי שזעזעל אמתניין דהס' בן עוזי' אומר חייב אדם ללמוד את ביתו חורה כו' דאיסא בירושלמי הו' דנו עוזי' דלא כרבי אלעזר בן עזריה דלמר

אסופות אלו ת"ה שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה הללו משמאים והללו מטהרים הללו אוסרין והללו מתירין הללו פוסלין והללו מכשירין שמה יאמר אדם הואיל והללו משמאין והללו מטהרין הללו אוסרין והללו מתירין הללו פוסלין והללו מכשירין היאך אני למד תורה מעשה ת"ל כולם נתנו מרועה אחד כולן אל אחד נתנו ופרנס אחד אמן מפי ארון כל המעשים ברוך הוא שגא' *ויברך אלהים את כל הרבנים האלה לאמר * אף אתה עשה אויזך באפרכסת וקנה לך לב לשמע דברי המטריין ורבני המטמאין דברי האוסרין ודברי המתירין דברי הפוסלין ורבני המכשירין ובלשון הזה אמר להם אשרי הדור שר' אלעזר בן עזריה שרוי בתוכו שאין דורו יתום ולימרו ליה בבריא משום מעשה שהיה דתניא מעשה ברבי יוסי בן דורמסקית שהלך להקביל את פני ר' אלעזר בלוד אמר לו מה חדוש היה היום בבני המדרש א"ל נמנו וגמרו עמונו ומאב מעשרין מעש' עני בשביעי' אחר לו יוסי פשוט יריך וקבל את עניןך פשט את יריו וקבל את ענינו בכה ר' אלעזר ואמר * סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם אמר ל' לך ואמר להם אל תחושו למניינכם כך מקובלני מר' יוחנן בן וכאי ששמע מרבו ורבו מרבו הלכה למשה מסיני עמו ומאב מעשרין מעשר' עני בשביעית מה מעט הרבה כראים כבשו עולי מצרי' שלא כבשו עולי בבל וקדושה ראשונה קדשה לשעשה ולא קדשה לעתיד לבא והניחום כדי שיסמכו עניים עליהם בשביעית תנא לאחר שנתישבה דעתו אמר יהי רצון שיהורו עני יוסי למקובן וחורו' דרש רבא * ועמך כלם צריקים בין שאמר להרליק בין שאמר שלא להרליק שנידם לא נחבוננו אלא לרבר אחד :

להקביל פניו י"ט פוס שארם חייב לכנוד את רגו בהקבלת פנים כדאמרינן בר"ה מדוע את הולכת אליו היום לא תדע ולא שפת' : תלמידיך אנו ואין לנו לרבר צנפק' : האמרת שנתת כמו יתאמרו כל פועלי האון יתבטלו סדרכם למת' הטיבה אחת שנתת מתחת פני' תשובות' : ואף הוא ר' אלעזר בן עזריה : לתלמידי שורת המענה : פוסלין ומכשירין שייך לענין שסול עמות ופסול כהונה : כולן אל אחד אמן אין לך אחד בבני המחלוף מביא ראייה מחורה אה אמר אלו מתורנו של הקב"ה : פרנס אה' אמן אין לך מציא ראייה מדברי נביא הכף לחלוק על מה רבנו : עשה אויזך באפרכסת תאמר שטול לכן לשמים עשה און שומעת ולמוד ודע דברי כלן וכשתדע להבחין אחיה יכסר קצת הלכה כחוסת' : אפרכסת רעיונו' א' שעל הרמים : מה מטמא' זה כשנעטין אותו בטובל הוא מחסרו : יבול אף זה כה' ל' בשיעים כנשיעים שדרס לפתוח לרבות' ולימרו ליה בבריא מיד למה הוקדש לומר תלמידיו אנו : נמנו וגמרו והסקינן סיוע ישראל הדרים בעבר הודין נמה שקבשו ממיומן ועוג

הכל הייבין פרק ראשון חגיגה קב

דאמר הכא אנשים ללמוד ונשים לשמוע ונראה דפירוט נשים לשמוע כדאמר ר' יודעין לקיים מצוה ולא משום שידעו שזכות תולה כדאמר ר' עזאי : טף למה בר' ים לעיין צוה דהא כתיב צוה הכי בארזו ענין ונביהם אשר לא ידעו ישמעו ולמדו וגו' הרי טף הקנים אשר לא ידעו הם בכלל שמיטה ולתורה וי"ל דההוא קרא נקטים שהגיעו כבר למנוח והם בכלל שמיטה ולתורה כדאמרין קטן שהגיע לחינוך אביו ולמדו תורה ואשר לא ידעו היינו שאין יודעין לשמוע ולשמוע שזכר בקרא בני אנשים ונשים וא"כ הטף דהבא ע"כ לא איירי בהגיע לחינוך דלא אישטריך לה דהא מפורש בקרא ובתור הכי ונביהם אשר לא וגו' אלא דהטף איירי בקטים שלא הגיעו לחינוך ואינן בכלל שמיטה ולתורה ולמה הם נאים אלא כדי ליתן ספר למצייתיהו ולכן כללן עם האנשים והנשים ליתן ספר להם על שמצייתין אותן ובדרך למות אהיות טף שלמיטה ולאחריהם הם אהיות טף ח"י והיינו שמצייתין הטף ככ"ה להזיק עין ח"י ולפי שהוראה גם נבנים שהגיעו לחינוך אינן עומת לשמוע ולשמוע לכך לא כללן בקרא קמא דכתיב צוה ושמו לשמוע באנשים ונשים אלא דכתיב הכא ישמעו ולמדו לירא' את כ' כל הימים והיינו שחמיק צוה השמועה ולמדו ליראה את ה' כל הימים והיינו צימי גדולותם : אחת עשירי חגיגה בר' עיין פרש"י אבל בחומש הוסיף פרש"י משום הגדלה הוא הבדלתי לך מלאה נכר כולי ע"כ והיינו דקאמר הכא חגיגה אחת שמע ישראל וגומר ה' אחד וכמ"ס ונפלינו איני ועמך וגו' ולפי זה יש לשמע חגיגה מלאה חוטב עלים דישתאל נחטבים ונגדלים מכל שאר ענבים : ואף דרא פרש"י רב"ע ע"כ לשונו וכן משמע מדקאמר ר"י לצסוף אין דור יתום סר"ב"ע כולי אבל ל"ף אף הוא פתח ודרש בר' לא משמע כן אלא צוה דשמע ר"י דרשה דרא"ב"ע אהם עשייתו חגיגה אחת אף אני אעשה אהם חגיגה אחת כולי פתח אף ר"י לדרוש כעין זה דקאמר מרועה אחד אל אחד נחנן וכה"ג איחא בצרק כל המנחות כיון דשמעו דאמר אדיר פתח הוא כולי ע"כ דק"ל לצסוף אין דור יתום סר"ב"ע ע"כ כולי ור"ל דשפיר נחננו צדדשו כעין דרשת זו : דברי תורה לדרבנן בר' נקם דברי תורה במקום דברי חכמים דכתיב בקרא ר"ל דברי חכמים היינו חכמי התורה שמוסין סייג לתורה גרפה שהוא דבר שכלל מענינו דכתיב לעיל חגיגה אהן וחקר וחקן בר' שדרשוהו על מצות דרבנן שהן סייג לתורה כגון ערובין וכו' ונאות לערנות ומלת דרבנן פירושו זו שהוא מתן התקוע צדק המרדע כדכתיב ולהביא את הדרבן וכדמתן פ"ט דכלים מלמד שכלל את הדרבן וצירובלמי דאיתת חלק מ"כ שהוא נקרא דרבן מדר בניה בשרה והוא שיימה לב האדם רע מעוררו כשרה סוררה ודוניה הורה לדרבן דכתיב שהדרבן מעה את השר' להדריכה ישר לחתימה להביא חיים נוספים לעולם כך דברי תורה והנשים מכוונין אל השלמתי מדרכי מיתה לחיים והנשים : אי מה דרבנן ולשכלל בר' שאינו מחקיף אף דברי תורה אינן מתקיימין ח"ל ממסרות שהוא דבר סבוע ומתקיים במקומו כך דברי תורה מתקיימין לעולם כמ"ס כמה מלכים גורוין גורוין ומחנעלים ומשה גור כמה גורוין

ואינן בטלן לעולם וא"כ אי מה ממסר בו' ר"ל מחסר ומחזק כנחל מקום שהוא תקוע שם ח"ל נעושים דה"ל למכחז כחמסדו' הקצושים או תקועים אלא נעושים שאינו מחסר אלא ספרה ורבה ומוסף בידולים והא דלא כתיב כילנות נעושים מפורש בירושלמי דלא אלטרך לעומר אלא כילנות נעושים אלא מלמד שם שו שנת של מטע וצירורו של ברזל : אלו ת"ח שיושבין אסופות שהורה נקית נקיבון כדאמרין אימתי ד"ח נשמעין כחקקן צומן שזעליהן שומעין אותן באסופות ומדכתיב אסופות בלשון רבים ולא חסיפה דרש ליה לב' חסיפות מחולקין הללו מעמלן והללו מעהרין : נתנו מרועה אחד אל אחד נחנן פרנס אחד בר' דבכלל רועה אחד אל אחד כמ"ס האלקים הרועה גו' רועה ישראל האינה גומר ובכללו ג"כ פרנס אח' זה משה סנא' איה משה רועה לאנו גומ' והוא נקט פרנס כמ"ס ג' פרנסין עמדו לישראל המן שציל משה בר' ואמר שאמרן מפי אהרן כל המעשים הללו דגם להלכה למשה איכא לגרד לטמא ולטהר וצוה ליה מכל הדברים האל בטולן מפי הגבור' נאמרן שהיה הדיבור מחלק למשה קולות כדאמר' פרק ר"ע ודבר שאינו מפורש בצורה איכא לדרין לטמא ואיכא לדרין לטהר והצורה נתנה להכריע בזה ע"כ הרוב כמ"ס אחרי רבים להטות ואמר ע"ז עשה אוניך באפרכתת בר' פירש בערוך אפרכתת הוא דלי על רמיים שהוא מניחם הרבה ומציא קמיע עכ"ל והוא משל לענינו שייכים לאותו לשמוע הרבה דברי כולן צין המעמלן ציון המטהרין אבל יקנה לו לב להבחין מדעוהו החלוקות חיזה יבשר ויקבע לו הלכה כמותו כמ"ס : אמר ליה ופי פשוט דידך בר' עיין פרש"י בפסחות ה"ל לפי' הוקצו בענינו שלא ח"ל תלמודו אנו ומיירך כולי כמ"ס לעיל לרבי יהושע דהכמי מייחא ליה דקאמר ולימרו ליה בהדיא משום מעשה שהיה בר' ולפי שהיה זו כמורה הלכה לפני רבו וחייב מיחה היה נדון צעונם שומא לפי שעה דשומא הוא מהתנבזים כמת צמכתא דרבים :

ר"י אה אנשים כל ללמוד וכו' נראה לע"ד שדקדקו כפסוק שאמר הקהל את הפס האנשי' ונשים' והטף למען ישמעו ולמען ילמדו והי' האנשים באים ללמוד והנשים באים לשמוע שאינם חייבות ללמוד וכיון שהזכרו נבתי האנשים חתלה שם באים ללמוד ה"ל להקדים חתלה למען ולמדו שחור אל האנשים הנאי' ללמוד והי' יאמר ולמען ישמעו על השר' הבאות לשמוע ולמה אמר חתלה למען ישמעו נחמ"כ אמר ולמען ילמדו ו"ס האנשים באים ללמוד והנשים באות לשמוע ואלו מליני בטף שהיה בהם איש ענין נזק לבעם ישמעו ולמדו היינו אמרין שאמר למען ישמעו ולמדו על ענין הטף' אבל הטף למד באים הכי אינם באים אלא חמשי שבא אשתם ואמרו מצייתים איהם ערבה ערבה יש לנו לומר דלמען ישמעו ולמען ילמדו אינו חוקר אלא על האנשים וא"כ היה לו לומר למען ילמדו ולמען ישמעו שהוא על ראשון ראשון' ומיירך דלעולם היו קרא דלמען ישמעו ולמען ילמדו חסר על הטף ויבאר דענין מי איה הקהל' הקהל הטף אע"כ שם מעמל' ויבאר' עמם כדו למת סבר למציאה' הי' לט לב' בה סברי מצייתים אה הם אנשים הי' הם בכלל הקהל' האנשים שיה להם סבר טוב נקיים מתחיו ומיירך ואם מצייתים הם נשים ב"ב יש להם סבר כקיום הקהל הנשים ולמה הויכחי לקבל שנת מחמת השר' הטף' אלא הויה ליה שיהאנשים יש להם סבר ללמוד והנשים יש להם סבר השמיע' ואלו חמסאי' להטף יש להם סבר ללמוד ומשיע' שאם הם נשים מצייתות הטף יש להם

הכל הייבין פרק ראשון חגיגה

קד

שהיה מתירא מיום הדין וקראר עולים קרי משמע בו ולא קאמר
 אליהם קרי משמע דמלא אליהם כל"מ בלאו רנים נאמר הוא
 לבו ועל היכולה : ויחן בעפר וגו' כולי האי בו' עיין פרס"י
 והיינו כל היסורים יתן בעפר פיחו אבל כל ע"י הביא קרא יתן למכה
 לחי וגו' וטעות הוא דזה הכתוב אמר אולי את תקוה חביב ולולי פי'
 רש"י וראה דאולי את תקוה קרי' אחרא דלעיל עוב' ה"ל ק"ו וגו' עוב'
 לבדר וגו' ויחיל וגו' יסב בדר' וגו' ואבל אחרא שפיר כולי האי וואלי:
 הר"י סורא אחר געניו פטור מהאמה וכו' ופרס"י יראה יראה
 חביב וקרי' יראה יראה כל זמיר את פי האדון דמשמע שהא'
 רואה את השכיני' וראה כל זמיר את פי האדון משמע שהאדון כל לראותך
 הקיום הכתוב רואיתך לראיתו מה לראותך בשתי עיניו חף ניראוח מן
 האדם בשתי עיניו של אדם 'ונחום' פרס"י כדרך שבא הקב"ה לראותך
 דהיינו כל עינו חף איהו כל לראותך כל עינו ולא יחכן ל"ת דהא לא
 שיד יראה בני שבוע סנבל מקום . ועוד מסרת קודם הצרכה היה לנו
 לדרוש המקור קודם ועל כן נר' ל"ת יראה חף לראות בשתי עיניו
 שאדם כל להארוח לפני המקום בשתי עיניו של מקום חף האדם הנכ לארא'
 מה לראותך כל עינו של מקום דמשמע הקב"ה רואה ויהי הכתוב אומר
 יראה כל זמיר שהאדם הכתוב יראה את פי האדון ואלו ל"ת ויחיל
 רואה את פי האדון בשתי עיניו או בעין אחד וכהא סלקינן למילף ויחיל
 נראה לדרוש כדרך שבא לראות האדם להקב"ה שהאדם כל עיניו כל יראה
 האדם ויהי נראה דהקב"ה כל עיניו של אדם ופלענין מיהא מקום' הראשונה
 הקב"ה עיניו' וע"כ דלמה לנו לדרוש מסורת ומקור' והיי המקור' למוד
 שפיר אכזה לדרוש שהאדם הוא נראה לפני המקום וכשהא רואה הוא לפני
 הקב"ה נמלא בהואה בשתי עיניו כל האדם היראה יהיה בשתי עיניו וכן
 לומר כזה דאין לנו כל כתיב כהם מראה לפני הקב"ה בשתי עיניו של מקו'
 כל האדם יהיה נראה כל עיניו וילמא הקב"ה כדאיתחא והאדם כדאיתיה
 חבל מה דרש החסידות ומקור' את דרש"ס כל כדרך שבא לראות וכו'
 וע"כ לפי רש"י פטור' מה לראותך בשתי עיניו חף כלן ליראוח מן האדם
 כל עינו של אדם שיהי הלא ליראוח הוא האדם שהאדם רואה המקור' כל
 האדם ליראוח להעני נראה את פי האדון וכן קשה מ"ס מה לראותך בשתי
 עיניו שיהי האדון' בכתבו יראה הוא יראה האדם את פי האדון ובהכרח
 צריכין לדרוש המקור' חתלה שהאדם יראה יהיה נראה לפני המקום וכן
 שהאדם נרא' לפני הקב"ה מלא שהאדם רואה אורחיו וכל שיהא רוח לאר'
 כל עינו כל האדם הנכ לראוח הוא כל עינו של אדם אבל פסע דברי
 רש"י אין לשבס כלל' וכן קשה לדברי החסיד' שהפך הני דרש המקור' חתלה
 היה להם לפרש כל יראה יהיה נראה האדם כל עינו כדרך שבא האדם
 ליראוח הקב"ה כל עינו של מקום כל עינו של המקום' חתלה וכל"ל
 המלמד לכן דרש"ס כדרך שבא ליראוח כל עינו של מקום שהוא המלמד
 וכל"ל את המגורין המלמד כל האדם ליראוח המקום כל עינו : וזה
 תוכחה של כל' כל' וכן' וקשה כי לא מצינו כלן תוכחה כל' כל' לא אמר
 לאחי שם זכר של תוכחה דק כל בעתו מפניו מפני הבראה אבל תוכחה לא
 מצינו לעשות ממנה ק"ו לתוכחה על עון שמיכתיב הקב"ה ואפי' יומר שמ"ס
 יוסף את יוסף מעור אבי חן הוא תוכחה מעלה שהם נח של שקרים שאבי
 אחיהם אי לנו את זקן וקנינים קצין ואחי מת ויהיו את יוסף יוסף ויבטח
 שדברת' כי שקר שמה הוא שקר כל' מ"ס שאחיהתי בני וכל את העור חנו
 חן באשר דברת' או עם זה שקר זקן לכן תוכחה גדולה מו' ומ"מ לפי
 הכיין הקו' שאם תוכחה קשה מזה הפרש מן תוכחה כל' לתוכחה הקב"ה
 ובשאלת בענין ז' את שמיחיתו כל הקב"ה מיתח עולם ובעסו כעם
 עולם מא' כל כעשר ודם אבל תוכחה מה נביאים ומתורה רנה אחר פרס'
 ריבם אזה כל בדל אחר איני לנו מיום הדין יוסף קעום של שבוים היה
 ולא היו אחיו וכולן לעמוד בתוכחתו וכשיבא הקב"ה ויבית לכל א' וא' לפי
 מה שהא שאלמר אבייבן' ובערה לעינין על אחר מה נבמה : ועתה כל' נפי'
 לזון ק"ו את הגזול' לא עמוד בתוכחה הקצן שיהי יוסף קעום של שבע'

היה ולא עמדו בתוכחתו מה יעשו בני אדם בתוכחתו של הקב"ה אשר אין
 קץ לדולו : ועוד י"ל במדרש דקב"ה הוא חובתה של כל האדם שיהא
 הקדים לפשות עמו אינה דבר רע . וע"כ גמלוהו כרעמו שכן יוסף הקדים
 להביא דתתם רעה אל אניהם וזהו המד' נבחתו הארץ ונאמר מן הדין
 שהיה הוא שער מים היה הראשון מדין מאה דינים ואפי' לא יבאו אחיו
 לענות אותו כי נבחהו חובתו ותוכחה של הקב"ה שאין מעור מה להשיב
 כי הוא הקדימונו הנועה כמו שנאמר מי הקדמיני ואשלם עאל' ותחוספתם
 אחרי של הקב"ה עאל' : שלא יבאו להשיב תשובה מעליהם להשיב למדין
 דתמנה דברים מצי לפטור עומת קלם כדאמר פי' הדור יבואו לפטור כל
 העולם מדין של חפלה : וכמה תחוספתם הוא חומר' ושאלו פירוש מקום
 להשיב על חובתה של הקב"ה יוקר מחובתו של כל' כיון שיש כמה דברים
 שיכולים ישראל לפטור לעולם מדיני שמים כדאמר פי' הדור יבואו לפטור כל
 העולם והיו חפלה . ואך אומר כלן חובתה של הקב"ה עאל' כ' מ"ת כיון
 שאינו פטור למדין כי אם קלם פטור ומ"ו כי לפטור פטור נגור לכך
 אחר עאל' : ואל שחזאל וחייתי למשה נבדיה בו' עיין בתוספת' : וזכר
 לבאר הדין מ"ו למד שיהי קרואו שיעור לו שקיום הכל והיי אפי' שיהיה
 דבורו של משה ויעיד שקיים כל מלות עשה חוך יעד עלו שאל עבר על
 שום מנהג ממלות כל העשה שהאדם לא ראינו ראינו נבוא עבר ולא חלק
 משה ואפשר לדמות דמ"ס החסיד' דמא ידע הוא על כסול מל"ה ומ"ס והא'
 לא היה דבורו הוא כמו דיתוו אחר שאל היה דבורו לעיניו על מ"ע
 ומ"מ עדין קשה נבוא דברי התוספת' שפרשו שהיה אומר כל וכן עשימי
 כל ויהידיני ככל ימרום כי אם קלם פטור ומ"ו כי לפטור פטור נגור מדין
 אם עבר על איזה דבר מחבורה : והכינון אולי שלא היה קורא למשה להעני
 אלח שיכח להיות סביבור עליו דילמא ח"ו לדינא מחגיגתו ולא תהיה
 בתפרק שעברתי על מלת ה' מונעה אני בנמנע לדינא מחגיגתו באורייתא
 ולא קיימת' וכיון שכן כל עמדי להיות פטורו של נכעתה הדין :

רב יוסף כי הוה מטי להאי קרא בני' דיוש גספה בלא
משפט (אמר) ומי איבא איניש ראויל בלא זבני' איה'
כי הא דרב רימי בר אבוי היה שביח גביה מלאך המות
אמר ליה לשלוחיה דל איתי לי מרים מגרל' שער נשיא
אול איתי ליה מרים מגרל דרדקי אל' אנא מרים מגרלא
שער נשיא אמרי' איה הכי והאדר' א' והאל ואייתית'
תהוי במעיינא ואלא היכי יכלת לה הית נקישה מתתרא
וקא מחריא תגורא שקלתי' ואתחבתי' אנבא דכרעה קרתי'
איתרע מולה ואייתית' אל' רב ביבי בר אבוי אית לכו
רשות' למעבר דבי אל' ולא כת' יוש גספה בלא משפט
אמר להו ולא כתיב' דור הלך דודר בא והארץ לעולם
עומדת אמר ליה דרעינא להו אנא ער דמלו לררא והדר
משלימנא להו לדומה סוף סוף' שניה מאי עבדת לוי אל'
אי איבא זרבי' מרבני שנינו עומר עומת' מוספינא
להו ליה' ז"א דמעביר במילה' מוספינא להו ליה והוא
חלופיה' ד' ויתן כי הוה מטי להאי קרא בני' דיושחתינו כו
לכלעו חנם עבר שרבו מלין אורו עליו וזכית חנה
יש לוי' ר"י כי הוה מטי להאי קרא בני' דין בקדושי לא
יאמן ושמים לא זכו בעיניו אם בקדושי לא יאמן כמאן
יאמן יומא חד הוה אויל באורחא חזיה להורא וכרא
דרהו קא סתקיש חמיני שביק הנך דמנו ושקיל הנך דלא
מנו אל' רגי מעליא טפי אל' הוי לאורחא קא בעינא
להו תי גטרו ותני לא נשין אמר היינו דכתיב' הן בקדושת
לא

פסוק
 זכור
 וזכור
 זכור
 זכור
 זכור

הבל חייבין פרק ראשון חגיגה

במלות שים מהם נספה בלא משפט שמתים קודם שהגיע זמנן :
 במאן יאמינן ובקדושתו לא יאמינן להנחות קאמר דלפניו בקדושתו
 לא יאמינן ולמאי דמסתי קמי מעטרין כו' היינו פו בקדושתו כו'
 ולענין שמתיים קודם דמיקא נקט קדושתו שלא יבואו לידו מעבד
 דומיא דהני תמיני שקילי הני דלא משו אכלו פלא בקדושתו פכר
 חטאו לא חזו כן דומה דמנו ולא מעטרין דלא שקילי לה ולעיל
 דפריך מי חיובא דלוייל בלא זמנו ולא מוקים ליה כהני דק
 בקדושתו לא יאמינן דים נספה בלא משפט לא משמע כן כיון דמסו
 בלא ימנעו הוא מת קודם זמנו במשפט מקרי ולא מוקים
 אלא בשבט :

ר"י רב יוסף כי מטי לאפי קרא בני יום נספה בלא משפט ופי'
 ומזמנו ומכרי קהים' הו' דפתחא דמי' הו' ריבא ופי' אפי'
 ולא היה רב יוסף ביהמסד ואיך היה שאל רב יוסף ומתוך הניח' לך ל"ג
 אמר אלא נראה פריך ליה ואיך נראה לפרס כן ד"ל כן הו' ל' ספרי אפי'
 רב יוסף היה שאל לך היה מתוך לו הגמ' כיון שאין לו הכרח דרב יוסף
 לא היה שאל אלא מתוך שמתוך גמ' אומם כמתת קהים' הו' ד"ל' אמר
 שר' היה שאל בלא לפי שהוא היה נוכח בשמיני לפסוק זה שים נספה בלא
 משפט ונבואו סתיה האמינן שך הוא אמתה דאיכא דלוייל בלא ימנעו ויהי
 מתחילין על' אהו עמי אמת קודם זמנו ומעטרין עליו היה נכבד וכוון סתיה
 מתמין בדברי הכתוב פריך היה שאל מי איכא דלוייל בלא ימנעו' אפי' היה
 מתחמק אפי' יהיה כבודו היה למת היה נוכח ומעטרין עליו על דבר שלא היה
 ולכן אמרו אמר לא נבדקו שרי רב יוסף לא היה שאל כך במשנה היה
 והבמה אלא נמרח כריך ליה ומשני ורב יוסף היה מחמין ככתיב שך
 הו' ים נספה בלא משפט דלוייל בלא ימנעו ולכן היה בני כר זה משני
 להאי פסוקא : ולא חרבה מרבין וכו' וכו' וכו' ים להקשות לך עקיבא
 דלוייל ליה בשלי התיק וכו' ועל' ים התיק דלוייל עקיבא דלוייל מוסיפין
 לו אפי' למי שוכה היינו במפקד שתיים שרד הקה' לכל אדם שגמ' אפי'
 הרונים זמנו נבגיע מספר הקולה ההוא שוב אין מוסיפין לו שים אחר'
 אבל בשנים שדיו כתר קאזיני לאדם אחר ויהי נספה בלא משפט איתם
 שים מוסיפין ומתיעבד נכס לך מוסיפין איתם' לנורח דרבין המעביר
 מילתיה' אפי' אין מוסיפין שים מ' מוסיפין כיון שאינם שים אחר'
 חמדות אלא שכנר גידור ונקטו לאמר ונספה בלא משפט והאי חילול בלא
 שיחא וכני האי מוסיפין לנורחא מרבין דמעביר כו' וכו' ועל' דל"ע
 דפרי וכה משליטין לו לא נכח שפתיין לו אם אהו' שלא זכה הוא לירכא
 מרבין בלא זכה ורואי שישתמו לו מ'א' כשים אדם אחר נספה בלא משפט
 אותם השנים בלא מוסיפין לו אפי' שאין משליטין לו כל שיעור שיהיו
 שיקלי לו כשה הלידה מ'א' אותם שנים שיעברו מהא' חילול שיספס בלא
 משפט ונקחים להאי לירכא מרבין אפי' שלא זכה כיון שיהי לו מרה עונה
 זו סתיה מעביר על מדותיו' רבו יוחנן כי משני וכו' וקשה מעיקרא מאי
 פרי רבי יוחנן דכתיב ויהי נמרה ויהי נעמו כשהו עובד' דלוח דענין
 ים נכבד אפי' בקדושתו לא יאמינן וכו' יאמינן : ועל' דהיינו קאמר דשני
 שך דמשו שים אותם שיתבטלו ופליגי הו' דלא נכבשו אפי' הקדושים
 שיתבטלו כו' והאקדושה לר' להניחם' ולוקח אותם בלא תבטלו ומענין
 שיוקח הקה' ולוקח הקדושים שיתבטלו ויהי כו' העולם האנושים אלא
 נכבשו הך מהלוקח התימים שאינם תושבים' ומהת האתים המושבים
 ואינו לוקח עמו כלל ועל כן קשה להי' שפי' היינו דכתיב כן
 בקדושתו לא יאמינן העונות יראו פן ירקבו אף הנדונים הכהנים החלשים
 למיתה פן יעצלו וכפי זה החלשים העונות והאצילות הוא לוקח פן
 יתלישו ויבטלו דהוא להסוא נבדל לא עשה כן לוקח החלשים העונות פן
 ירקבו אם ייחס אלא היות המושבים ולקח עמו שאינם מושבים : ועוד
 לתם הכוונ' הכהנים הנדונים כיון שכל הנדונים הם שם כן יש' הוא
 מלקח כן כן בקדושתו לא יאמינן :

לא יאמינן' אינו הוא תלמודא דהוי' בשיבכוותיה דר'
 אלכסנדרא רשביב אדווצר אמר אי בעי האי מרבין הוה
 חיי ואם איתא דילמא מתו בקדושתו לא יאמינן הוה ההוא
 מבטע ברבנותו הוה :

דש נספה בלא משפט ים שהוא כלה ואין טון צידו ולא היה
 משפט לפסוק : ומי איכא דלוייל כו' נראה קא בני ליה :
 א"ל מלאך המות לפגמו : אייתיה לי מרים מנדלא נשיא
 הרוג את מרים הקולטת שער הנשים : הויכי יבולית לה מאחר
 בלא הגיע זמנה . הות נקוטא מההרא בידה סתיה אהו'
 סאדורל תנור שקדון פירגין' : וקא כהריא תנורה הו' מבדל'
 את התנור : אותהתיה אנכי דברעא הוסיבתי ע"ג רבלס
 ונכויח וסודע תזלה : דרעינא דהו' אנה אמי מוסרין לסומר
 התימים שמתו דומה ל' התגלגלוס עמי וטיסו צעולס עד סמל'
 שנותיו והוא קרוי דור : דמעבר ב'מיל' מ'נר על מדותיו' ד'במו
 שיתבטלו : היני מיעטר אותם שלא תבטלו כל ריבין אינן מתהרין'
 לירקב : היינו רבתיב וכו' העונות יראו פן ירקבו אף הנדונים
 הנדונים נאחזים למיתה קודם שימטו : אדווצר צעודו כחור :
 הוא מרבין להיות הולך צורך עוצים היה חיי' מבטע ברבנותו
 היה ר' אלכסנדרא היה נמיר בני סאניון מן הקדושים ומצטע
 בצדויותו סוס ופכרז ומנוב לא יהיה לרשע ולא יירקד וימים ככל
 אשר איננו ירא מפני סאניס ותניא בקדושתו מורא זה אינו יודע מהו
 כשקול אומר והכרח פני זקן ויראת מאלהיך הוי אומר זה כיבוד
 חמשים :

חמשה איכא אינוס דלוייל בלא ימנעו ל"ג אחר דרב יוסף לא היה
 שאל כן דע' לא תירך לו כלום וכי נבטיל כך לא היה לו לנכר'
 אלא נמרח הוא דקא בני הכי : היה כתיב נביס מולך המות דמספר מה
 שארבע לו כתר דהיינו עובד דמרים' גדללא נהי' נביס מ' היה כדאיחא
 כשכח : מוסיפא ליה ויהי מילטיפי' ים להקשות לר"ל דלית ליה בשלי
 החולך משלו הוסיפו לו למוק' ולית ליה זכה מוסיפין לו ה' משפט הכ'א
 דמוסיפין לו ל' ע' מבטע ברבנותו הוה ר"ג איכא לומר כשהוא דמיה
 מנדוקין בני אהו' שנת והיה' אשתי מולכת משלו כתיב היתרם ואמרה
 כתיב כי הוא שייך ואחר יתוך בעלי עקרא הרכה ומה הרכה יאך מת כתיב
 ימיו ומה שלא השני לו כ' חמשים' שלא היה משפיק לה חשיבה זו :

מהרש"א ויש נספה בלא משפט כו' ה' דלמרוין פרק
 צנה צהיה דים מיקה בלא חטא שייך הכ' דהקס'
 איירי צמח צמנו אצל הכ' איירי צמת קודם שהגיע זמנו למות
 דים נספה בזמנ' משפט קודם זמנו כי קא כו' והדר משליבא
 לדומה כו' ועל' נאמר על התימים העלויים ולא כל יורדי דומה
 דר"ל לא התימים הנאמן ומתגלגלוס בעלויים ולא צאו עינין לרשות
 דומה העמומה על הכהנים וגם לא כל יורדי דומה שבאו לרשותו
 והלוי ים אבל אומנו נוכח כתיים שלא למות בלא זמנו לטוט צעול'
 ולא נבא ג"כ לרשות דומה העמומה על הכהנים ולבדך יה מעתה
 ועד עולם וגו' : צורבא מרבין כו' צפסה משלי הדיא רש"י
 דרשה דקא' וכתיב עס אבל א"כ הוא אינו ענין סוף הפסוק לראש
 ע"ד ונראה למיין כוה' הישא דקרא רב אובל נור ראשי' למאי דקאמ'
 הכ' ואי איכא לירכא מרבין כו' וז"ש רב שהוא אחד מרבין אובל'
 נור שהוא נוסף צעה' לא אכלול נור ותלק ראשים דהיינו רשים ודלים

חמשים
 בתי

הכל חיובין פרק

ראשון הגיגה

קה

ונחמדס רבנא' חי שרה נביא ענין זה בסדר שאמרין של תחילה הוא
 נוח סוף לנקטת בענתה יפה לה ויפה לתורה מתקנתם של בענתה רע
 לה רע לתורה ר' חיוב רבה ותלמודיו היו תורדים לטבת תחת תחלה וכו'
 פעם א' לא ליקנה ורחה עליהם חמה והתלמודאמר יודע בעל התלמוד
 איתוהו הוא עושה של תחלה ללקוט ולקטתו כד הקד' יודע איתוהו ענתון
 של ליקוט והסתלק מהעולם והתקין ע"כ' הנה לוי א' החלמה בענתה
 הוא כשנשאלו התלמודים שנתקן קודם שיתלמוד אחר ביטולן אבל לאחר
 שגמר ביטולן הוא שלא בענתה שכבר החליטו אבל בחזיתם שנתקן לא
 יתקבלו אינו מתקן כי עתידים הם להתקבל וכן אמר דהוא גברא הוא
 נחלק הנה דלא מנו שלח תחבאל וכו' דה' סע"ו' שהוא דרך לעמוד
 לתשכן עה"כ לוקח לרבות עמו בתפירתו כחלום דלא מנו שלח תחבאל כי
 כרוב הימים יתקבלו ויבית יהיה דמנו שנתקבלו אין לו עסק בהם ליתום
 בזה העולם כי כיון שנתקבלו הם קרובים אל ההפסד קרמיון אחרו אדם
 שהיה החלום המתקבל כסכה ידו יוצא כחלום הוא שדני' הן בקדושו
 ליתום חלום מתקבלו כד העולם מניח התלמודים הטובות שהם הלדיקים
 והקפ"ה לוקטן וכן הם המעורים הלדיקים שנתקבלו אין לעולם היה עסק
 בהם שהם קרובים להפסד והם מני עה"כ' והיינו דכתיב' הן בקדושו לא
 יאמין הוא כמו הן בעברו לא יאמין למר שאינו נותק בעברו כי אין
 עונותם שלימה כד אין קדושתם שלימה ועוד כי אין איתוהו שמוס אדם
 גברא אפי' בקדושו לא יאמין כי אין בקדושתם חמס סתים עם קדושי'
 ונתקן חקשקש ולא תאמין עתידים ועכשיו כפרה שחלתי'
 המנופלת אינו תאמין ונותק בעל התלמוד ליתום. אלא לקטט כי יש טעם
 ליתום פ' יתקדמו א"כ מ"ש בקדושו לא יאמין אינו שאין להאמין בקדושת'
 אלא שטקד' אינו רוצה להאמין ולנכוחו שמוציא לא יתקדמו כי כאשר שירקבו
 ולכן מתקטט להסיר חקשקש מתקבל וענין ' עוד ש' אינו הוא הוא
 חלמיוהו : וי"ל כשם בה' שאמר אינו דחשמה דלר' יוחנן הוא מקשה
 וליקט' ביה כקרא דכתיב הן בקדושו הן בקדושו לא יאמין וד"כ אין אמר רבי
 אלכסנדריו אי בניו הוא גברא כיון מיי ודגולתו מתן בקדושו לא יאמין הוא
 ויש לתרץ דאין הוא סבירא לו כקרא דהן בקדושו לא יאמין כמו שהוא
 קרא דכתיב הן בעברו לא יאמין אינו טעם עליהם כי אין עונותם שלימה
 וכן קדושו אין קדושתם שלימה וכה אין להקשות' לר' אלכסנדריו שאמר אי
 הוא בניו הוא לורכא דרבתן שלח לנתעוה הוא מיי כי הוא עמדים לרברי הכתו'
 שאע"פ שפרשה ת"ח עוסק בחורה אל תאמין בו כחומר התנא אל תאמין
 בעצמן עד יום מתו וכן אדם מת בקלות יאמין הוא לפי שלא היה בו
 תלמוד גברא החברות והקדושה כי בקדושו לא יאמין לפי שהיטעו לגדר
 גדר הקדושה אבל ר' יוחנן שרדש כי בקדושו שרואה קב"ה שניטעו לגדר
 הקדושה ולכן לא יאמין להם להיחשב בעמ"ו שלא יסדורו מקדושתם א"כ
 שהיה לורכא מרבין שלכן מת בקלות שיהם לפי שכבר התקדמו ולא היטעו
 הקב"ה בעמ"ו : הן יא' לר' תנשד' : ויתרו עומדא חמס מעטת ברביתו
 ואין לדנו בכלל הקדושים ולכן אמר אי בניו הוא חי' : וי"ל דכתיב' התום'
 שרבותו וכן איכא ליתמר בההיא וכו' : וקשה יאמין ויתלמוד לה דחשבע
 ברבותו היה לוקח מתן בחלי יאמין ואם לא היטעו להן כחמי יודעו בו שהיה
 ממש ת"ח ולא היה מעט ברבותו א"כ מה היה שאמר' חוב' מעט
 ברבותו וכן איכא ליתמר בההיא דשפת וכו' ונדחק י"ל דהיה מספקא לה
 שאלו היה מעט ברבותו או שאלו היה מהוהו דבקדושו ולא ידעו להשיב
 לה כדכורו אף עדיין קשה לאי נמי לא יהיה חסרה ליתום שאלו תנאנו ו'
 דמתי דבקדושו לא יאמין הוא אינו תנאנו לית' אין אחרים הכל דליתא
 מהן בקדושו לא יאמין היה וכשם שנתאר כאלו היה להם לומר שם כי זה
 מת בקלות שיהם והוא תלמוד ג"כ מת בחלי ימיו וסקולים שניהם וי"ל
 מה דהכח שאינו דל"ר אלכסנדריו אי בניו הוא גברא לית' כדכור עונים
 הוא מיי ורברית שחיתתו היתה נכבולו שלח היה הולך כדכור עונים ועל זה
 הוסיף' לו אי איתא דהן בקדושו לא יאמין ומסקל הקב"ה לקדושי' שנתקבלו
 ושכלו בדיקתם פן יתקבלו מ"ו א"כ ענין לרבי אלכסנדריו להכריח שאיתו
 ת"ח לא היה הוון דלמא איתו ע"ה' נכבולו שיהם שחללת לכן שלקו
 הקב"ה ויגמולו שאע"פ שיהם ע"ה' האינו' בעל תמר שהיה שמתו כהם

הן בקדושו לא יאמין מ"ח אדמור' מספקא שלא היה הוון יניחא מספקא
 שחא הניג לתלמית שילמודו ולכן מת סתיה מאותם שמתו כהן הן בקדושו
 לא יאמין אבל הם שחיהם אשתי נועלה חלפיו ולעקב שחורה כתיב כי
 הוא חיך שחורה נחל' חיים ללמוד' לא היו יודים להשיב שחא נכבול
 סתיה מהוה דקדושו לא יאמין שאין זו חסובה נחל' כי היא קוראה חר
 גדול שאמרה חורה כי הוא חיך נח' חסובה שחא חסובה בענתה
 לא יאמין וכוון שאין זו חסובה ביררה סודא' היה מאותם של בקדושו לא
 יאמין אין זה חסובה נחל' אבל כאלו שחא לרבות' מה שהיה כדרא לרבי
 אלכסנדריו שחא נכבול שלח היה הוון ואי בעי לית' כדכור עונים הוא
 חסובה נחל' להשיב על דבריו מנין לך כדור שלח היה הוון שחא חסובה
 דקדושו לא יאמין הוא וכו"ל שהוא ספק עדין אין לך למר כדל' חי
 שהיה ענין הוא מיי וזה גרסא נכון :

רבי יוחנן כי היה משי דלאי קרא תהו בני *וקרבתי ה
אליכם למשפט והייתי עד ממחר במשפטים שם
ובמנאפים ובנשבעים בשמי לשיקו ובעושושי שכר שכיר
אלמנה ויתום ומשי גר ולא יראוני אמר ה' צבאות עכד
שרבו מקרבו לרונו וממחר להעידו תקנה יש לו ' א"ר
יוחנן אינו לנו ששקל עלינו הכתוב קלות כחמורות אר"ש
ב"ל כל המטה ריון של גר כאלו מטה רינו של מעלה משה
גר משי כתיב ' אמר רבי הגינא בר פפא כל העושה רבר
ומתחרט בו מוחלין לו על כל עונותיו מיר שנאמר ולא
יראוני הא יראוני מוחלין לו מיד ' רבי יוחנן כי תהו מני
דלאי קרא בני * כי את כל מעשה האלמים יביא במשפט
על כל נעלם אם טוב ואם רע אמר עבר שרבו שוקל לו
שננות כדורות תפני יש לו מאי על כל נעלם אמר רב
זה הדורג כנה בפני חברו ונמאס בה' ושמואל אמר זה
הדק בפני חברו ונמאס בה מאי אם טוב ואם רע אמר ר'
ינאי זה הנותן צדקה לעני כפרהסא כי הא דרבי ינאי
חוייה לרעהא גברא דיריב וזוא לעניא כפרהסא א"ל
מוטב דלא ייהבת ליה מהשתא דירבת ליה אכסופיתיה רבי
רבי שילא אמרי זה הנותן צדקה לאש' בסתר דקא מייתי
לה לירי חשרא רב אמר זה המשגב כשר לאשתו שאינו
מתוודק בערבי שבתות אינו רבא רבא משרר שאני בת
רב חסדי דקום ליה כגור :

קלות כחמורות עושיי שגר ככיר כמכשפים וכמנאפים : ובשי
גר ולא יראוני כהאי קרא כתיב כי את כל מעשה האדם האדם
האלהים יביא בתשפט על כל העלמות ממנו טעמה שנגג הוא
מציאות בתשפט על כל אפילו דבר מועט כמאמא : ונמאס קן דעת
כדור דכיר : מא' אם טוב ואם רע דחשמה חף על הטובה טעמה נמאס
ענינוו בתשפט : שאיט מחותך שאינו מנוקד מן החלז ומן הגידין
האסורין : בערבי שבתות שמתוך שהן ממהרין לתקן לרבי שבת
אין נותקין לז' אם מנוקד הוא :

תוספות הוא ידמו מחלין לעושיי. שגר ככיר חף' דהוא לא חטפה
 ופליגא דר' ישמעאל דאמר כפ' כחלה דומא דעל חיובי כ"ל
 לאין חטפה חולה ו"ה מספרי' : ואיכא נרייתא אחרת התם דעל עשה ולא טוב
 חטפה חסרה תפירת :

מהרשא עכר שרבו מקרבו כו' נמאס דלנות שנינו
 הוא העד הוא הדין כו' אבל חסופין ר"י לרקדק
 כהאי קרא שהדין גוביה מתקדמו למשפט על מה ששפט גזרו גם
ח"ב כו א

רבי

הכל חייבין פרק ראשון תנינה

המסד מדח מיס ומלוח לא יהיה לך ל"ח מלך הדיו ואם כח"ם
 בעובדי כו"ם אם אוכלה אל קנא הוא העובד כו"ם הוא עובר על
 מצות עשה דלכני ועל לא תעשה דלא יהיה לך שם ממדת
 המיס המתקבלים לזונום ולמדת אם אוכלה שם יצונו' ועקרנות
 ועל זה אמר כשיצונו החרות על העובד כו"ם יאמר על כי אין
 אלהי בקרבי גו' שלא יתלו הדבר בהבטחה שהחרות אלו צלות עליו
 בדבר והצטו אבל יתלה הדבר במקרה ולאני הסחיר אסתיר ונמו'
 שאנכי אוסיף להסחירו לו על כל הרעה אשר עשה כי פיה גומר
 שהוא המתחיל להסחיר פניו ממנו וק"ל : **המציא לו מענת**
לעני כו' עיני מ"ם הסוסות אבל הא דקאמר מאי רשע' ולרות
 כו' לא יקייש גם לפירושו ונראה לפרש ע"פ מה ששינוי פרק
 הגויקין לא היו סקריקין ביהודה כו' ומוקי לה בנמרא דג' גזרות
 גזרו קמייחא דלח קטיל להקטלו ומעשהא קטיל ליהי ר' זוזי
 בדרייחא קטיל להקטלו הלכך קמייחא ומעשהא גמר ומקי
 בדרייחא אמר האידינא לסקול ולמחר חנענא ליה דינא ולמסנה
 אחרונה יש צידן ליקח הן קודמים אין צידן ליקח הלוקח גונון
 לבעלים רביע והאיז רבי צ"ד כו' ע"ם והסתא רעות רבות היינו
 צ' גזרות ראשונים שהיה רבות לקריקין ליקטלו או לישול קרקע
 ואססיה גם לכני לוקח דמאר ומקי ולרות היינו אם יש צידן ליקח
 הוא קודם לכל ואם אין צידן ליקח יקנה אותו אחר ונעונו לו רביע
 דהיינו שממלא לו מעות אותו רביע ואפסר אם לא היה אחר
 קונה אותה היהודי לנו ההרקיל ידי שחבשו לדינא והיינו לתליתא
 פניה שבעכו"ם מגזרו להורגו ולתורו כמו תלוחו וזין כו' כל
 שאינו בהסחר פנים אינו מרם ולכני ישראל כתיב ישא ה' פניו
 אליך גו' במשפט כספרי אינו דומה שאל מחנרו בתוך פניו כשאל
 מן הגדדים ולכך כהם בגלות נפלה צרכם א דישא פניו גומר
 בהסחר פניו מפי"כ אר עכו"ם שאינו שייכין בהסחר פניו
 דלעולם לא ישא הקב"ה פניו להם : כל שאינו בודהה לאבאל
 אינו כו' הנומן ישראל עושין רלונו של מקום כתיב ואכלת
 את כל העמים ונהפך כשחין עושין רלונו של מקום כתיב והיה
 לאכול גומר ונלשיד כתיב ואלתכם אכול והללכם גו' הלכך כפול
 דר"ל ואכלתם לעתיד מה שאלנו מה העכו"ם ונענו' צ"ל
 שיהיו ממזירין לכם צבנה"ב כל מה שהיו שוללין מכם נעולם הזה:
 יהבו ביה רבנן עינייהו ארדיה כו' ר"ל אף על פי שתקיים צו
 והיה לאכול ע"י שחרר לבי שזור מלכא כדאמר להו מ"ת כין
 דיהבו צ"ל רבנן עינייהו שלא תקיים הדר שדר מלכא וצרכו :
אע"פ שהסרתני פני מרם בחלום עינין פ"א ועי"ל לפי שא"ל
אם יהיה צבאכם גו' תחלום ארצו צו לא כן עבדי משה גו' פה
אל פה ארצו צו דהיינו פנים אל פנים כדכתיב ודבר ה' עם משה
פנים אל פנים כתיב ומדכתיב הכא ולאני הסחר אסתיר פני גומ'
דהיינו למעט גומ' ונזלח משה שהיה פנים אל פנים אבל כעין
נזלח שחר נבואים דתחלום ארצו צו לא איתעש מהסחרת פנים
וטוב מלאכי כעין זה צפי ע"י : שנאו ובצאל ידי כסחידך גומר
לפי עיניו דלעיל נראה דמייחי לעיניו נזלח ומחלת מקרא זה
ושמחי דכרי כפיך גומר דהיינו נזלח משה שהיה פה אל פה ואמר
בגלות ססחר וו הענים מ"מ ונצל ידי כסחידך דהיינו שלא סחר
פנים ממש כמי שאקופ פניו ללך אמר אלא גמי שמכס פניו ככל

העובר עברה אחת אפילו פעם אחת בשנה מעלה עליו
הכתוב כאלו עבר כל הגזרות כולה :

צרות זו לזו נאן וכעסן' לרעה גם כעם ונזכר שתי נשים יחד :
זה המצאין מעות לעני בעל קצי אש עובד ואם רע
זה הרגיל להתמלא דקרו לעני בשעת הדחק ולא בשעה שקודם
הדחק שיוכל לבקש מוונתחו ולקנוחה בשעת האול : לעללא לקנות
התבואה כדמיתרמינו ועללא הרעע' : לתליתא להסגר ולאזוד
כך שמעתי ול"ג לקנות בשעת הדחק מונן שעה שהוא תולה בסלו
כדאמרי' חלף לסילוחיה קשה לעניוחא : אינו מרם מרוע ישראל
דכתיב והסחירתי פני מרם היינו הסחר פנים שלועק מרר' הצלות
עליו ואינו נענה שלא יצונו' ויהיה לאבאל שבעכו"ם שוללי' ממנו
גרבורו שללונו : כ"מ שנתנו חכמים עיניהם סוסה פ"ה עגלה
ערופה : כהתום ארכי ב"ו צדס הוא קא דייק ציוס ולא צלילה
שמריל'ו תלוס ארבי ששפלת כל הדבר : ידו נטויה עלינו להגן :
אחוי ליה ע"י סימן רמזו לו התויר פניו : במחנז צרמו : נסרחה
חכמתם צארם כתיב שאין עוד חכמה בחיותן ארצה ענה מננים
וגו' לנגדך אלףך צטוה שיחה יתירה דברי שוק שלפני השמים :
בבתי גואי אויב כדכתיב במסחרי' חכמה : ה"ג ובבתי בראי
ליבא והא כתיב ויקרא וגו' וכל קריאה השמעת קול היא :
מאינר' רם לבירא עמיקתא כמה גדולה נפילה זו ואין לך צור
עמוק וגבה צבוח כחכמים ארר' : תקפיה רבי לרבי חייל ואול
רבי צדיה : כי הו' מ'פמרה' מקמ' שנטלו רשות : איבוי השתי'
אם לא צלח עמד והאמתי' כל מנעתי מברכה זו : מאן לך הא
כלומר שגדולה כל כך הקבלת פנים : בי קש כהסוקין : רבי
יעקב הו' רגיל וכו' מהלך שלשה השנים היה מניחו לבית רבו
אונסע מניחו אחר השסע ולומד יום אחד וחוזר לביתו לשמח את
אשרו צמג הסוכות י"ט ראשון :

תוספות כגון ויורה ועקרבא פ"ח רפואת נוסיה זו קשה לנו דאמריקן
 כפרה פ"ט דעכו"ם קרירי ועקרבא חיימי לויבאל וחלוס'
 סבתא הילקן הובא דנסיכה ויורה ועקרבא נעשות צרות זו לעולות להו
 תקנא : זה המצאין מעות לעני בשעת הדחק פ"א דק"י ארבעיל האם
 טוב ואם רע ושעת דחק היינו שאינו ממלא לו בשעת האול לקנות תבואה
 אלא לקנות פה לפי שעה כשחלוקה בסלו דדאמרינו תלך לבלתי תלך למאני
 ולא יתורא לר"ח דלמא אספקוס בקרא דכי חמלאו אותו נרוח ועוד דנקע
 גמרא מלחא דלח סכיתא דאמרינו צרובי סתוס תלחי בניתייה קשה
 לעניוחא ומפ"ח דקאי אררות רצוח ורעות המציא מעות לעני בשעת
 דחקי כגון אספשו פ"טל וכל זה ואחר שילוח מעות על קרקעותי ואם לא
 היה ממלא לו היה העו"ל מיקל לו כפניו שהוא דחוק ועני : זוהי לעללא
 לא שכי' אם היה רוח לקנות תבואה למאכלת ביתו : למלחא כמו תלוחו
 וזין שמתדו הישיל אם לא יפנה עמו ע"פ ויחי עוד ללח גו' פסיו'
דקרא בחיים הוא יו ברחש' לא וימת כיון שמתחייב ימותו עד כו'
מדרש"א תקנה יש לו כו' כדמסיק דצרות זו לא כגון
ויבורא כו' דרש"אין קשה ואין לכן תקנה ומסיק
לשון צרות מ' זעו משום דאם לא כן לכחוד רעות ולרות רבות
ומדכתיב רעות רבות ולרות משמע ליה דלוחן רעות רבות הם
צרות זו לזו ופרש"י דלרות לשון סמיכות כולי ע"ם ונראה דאיו
נופל מלשון צרה ממש דהיינו שכ"ח מן הרעות מרר' לחברת' שלא
היהיה לה רפואה וכן וכעסהה לרעה שאמר מהן תצויה
לחברת' והענין מנזר שאל' כן על עובדי כו"ם כי ואני מ"ע מלך

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

קז

יחד דרואה בקלח על מצרו מתוך הכל ועי' דיר סתם נאמר כמ"ת על השמאל כמ"ס צברת התקין אך זו שמאל כו' שאלת' אף ידו יסרה ארץ וימינו טפה סמים גומר כו' ע"ס ו"ג גם שגלות איכא הסתרה פנים כמ"ס הביז אומר וימינו מ"מ כלל ידו שהוא השמאל כסיתך להגן עליכם והאי' לישא דידו נכזיה עליו כו' מלינו לו בספר ישעיה בנמה מקראות דכתיב בכל זאת לא שב אמו ועוד ידו נטויה וכל המפרשים וכן הדרגוס פירשו בו לרעה אבל לפי הענין דהכא ים לרעהו בו לטובה נאמר הגם דבכל זאת הסחיר פניו מהם שגלות לא שב אמו מהם כמ"ס ידו נטויה להם שהיא יד השמאל ואל' הסחיר פניו ממש והוא מפורז בריש פרק תפא' דתקונין כי וימינו האי' המרמים יד שמאלו הוא הדיון גם שגלות הציב אומר ימינו והם הרחמי' ממש ומתה הדיון גבר עלינו מכל מקום הוא ידו הנוטויה עליו להגן מלכות הגלות ואיך מייחיו עובדא' דסוף מלא' דהרמ"ח ה' לריב"ח הסתרת המקום מעליו והוא הרמ"ח לו ברמתו דעוד ידו נטויה ואין כאן הסתרה גמורה: מאי תהוי עלן שמינאי כו' לפי שריב"ח הוא היה מפרשם בעל נהגון נגד הנונים כגון בקך דש"ק דצבורה בסני דבי ארנא' ובההוא דשר' א"ט דאמר ליה קיסר לריב"ח אלהיכם בלר' כו' וכן כמ"ס וזהו א"ל אחר מיתוך מה תהוי עלן ממינאי מי יודע להציב להן בלוח ואל' אצרה עלה מננים גו' האי קרא גבי עכו"ם כתיב שהם הנונים כמפרש בנמה מקומות וזהו אמר אם אצרה עלה מננים שהם ישראל שנקראו בניו אחים לה' כמרתה גם חמ"ס של עכו"ם שהם הנונים: ווא' בעית אימא בהבא דכתיב ואלכה לנגדך וגומר כבר השריך בזה הנרנגאל בספר משעיה יסועה שהם מחייבין' באמונתם דמיון עשו ליעקב שהיה להם אב אחד ועשו היה זה לבין ברממה כפי ויעקב איש חס וגו' כן אמרנו עכו"ם שמשערים לעבוד עבודת ה' והם עובדים אותו ברממה ודעה דלתי' איתמי כו' ועוד השריך עיין ע"ס ו"ג ואלכה לנגדך וגומר כי מעשה אבות סימן לבנים שני עשו ילכו בזה לגד בני יעקב לפי שמחן כמו שכתבנו ואף על גב דתצטל סימן זה כמ"ס צפ"ט ע"ס דמתיקרא' דרש לנגדך ולבסוף דרש יעבור נא ארוננו לפני עבדו היינו דוק' לענין מלכות וממלה בדמשמע קרא' דיעבור נא ארוננו וגומר דמיידי באדנות וממלה דהיינו שהיה עשו מחזיק במלכות מתקדם בשולם הזה ואחר כך יתחזק במלכות בני יעקב לשולם אבל לענין חמה מתקיים האי קרא' ואלכה לנגדך וגו': תקנה יש לו בר' יולר הרים וצורא רוח הם כוללים הגוף והגשמה הגוף וולר' אמתעיתו של עולם מהר הבית והגשמה צוראה מרוח ה' כמ"ס ויפת פאפיו כמת חיים ושימו של חכם שהוא הדיבור ואל' מנין שיהיה שם כלי הדבור מהגוף וכן הרוח כמ"ס לרוח ממללא' ו"ס ומתיר לו מה שיחיו מה תקנה יש לו כיון שהוא יר' וצורא אוחס' וס"מ למכתב מניד לארס שיחו וע"כ דרשו מלח מה שהוא מורה על דבר קטן כמ"ס ויאמנו מה וכמהו הרבה דר"ל מה שיחיו דלשילוי שיחה של מה שבין איש כו': ומסתרים כו' דה"ל למכתב בנחה חכמה נפשי אבל במסתרים משמע צמקוס שמו מסתרים ואמר מבני גוה מבני גארותן כו' מבני גארותה כו' מפרש' צס' ירמיה מפני גדולה שלכם שתצטל ומשני גארותה של שניו' שיתן לשלילים ע"כ ומשני יתן שהכל אחד שאין גארותה של ישראל אלא הקב"ה

דכתיב ואשר חרב גאורת אלא שרשב"ן ציאר צפי' כביכול דמשמע גארותה של מלכות שמים כענין שאמרנו שחמטעו כפי החיות ובחמטעו פתלי' של מעלה ומקום ית' להקב"ה שמו מסתרי' הם צחי נוואי הספרים הפנימי' שעליהם נאמר וסם חציו עוז כולו וצחי צרי' הם עמודי החוץ שעליהם העולם עומד וי"א צחי גוואי ה' הראשונה וצחי צרי' ה' אחרונה והכל כונה אחת ע"כ: שאנ"י חורבן בית המקדש דאפי' כו' דמכתובי' ביום ההוא משמע על יום מיוחד קאמר דהיינו ביום המורצו ומיהו ההוא קרא במסתרים חכמה נפשי נמי משמע דביום המורצו קמשחני דכתיב ביה ודמוע דתמוע וגו' דהריש ליה בסמוך נמי על חורבן צ"ה ומשמע דוקא צחי גוואי ונראה דודאי הכייה קמיה כביכול ליכא אלא צחי גוואי אף דה"ק שאני מורצו צ"ה דאפילו מלאכי שלום כו' קאמר אפי' לנבי אדם דלא ה' האדם לא אף המלאכי מר יצטיון והם ג' צחי צרי' ודכתיב ויקרא ה' לנבי וגי' היינו שגם על המלאכי' קרא להם שיצטיון צחי צרי' אבל קמיה שמיא כביכול ליכא כבייה כלל צחי צרי' שניה בכתוב לומר דתמוע פניו דתמוע על חורבן צ"ה מקדשות ולבני גלות ישראל כתיב ויחד פניו דתמוע משום דעל חורבן מקדשו' שהיה צחי צרי' לא היה כבייה קמיה אלא על האדם והמלאכי' מה שאין כן על גלות ישראל שהיה הצביה צחי גוואי כתיב ויחד עיני וגו' כביכול שהיתה הדמעה כלפי שמיא: ועל שא"ל לעשוק בתורה כו' לכאורה היה זה עטס לצבייה ולדררה לשמות על כך ולפי דקדוק דקאמר גביה שאפשר כו' ואינו עוסק פסחם ולא קאמר ואינו עוסק צורה וכן גבי שא"ל כולי' קאמר עוסק פסחם ולא קאמר עוסק צורה נראה לפרש דה"ק כל שאפשר לעסוק צורה ואינו עוסק גם בצדדים אחרים כפועל בעל וכל שא"ל לו לעסוק צורה לאו משום שא"ל לו ממש אלא שעוסק בצדדים אחרים המצטלים אותו מלימוד תורה על שיהיה הקב"ה צוכה ע"ו שהולך בעל ואינו עוסק צורה וגם ע"ו שעוסק בצדדים אחרים וצוטל מדברי חרה שהיה לו להיות כל עסקיו משום לימוד תורה כדאמרין ס"ב צ' דקדושו מניח אתי אף כל אמונות שצטולם ולומר את בני תורה כו': אמר מאינרא כו' נראה דלא כצוונה נפל הספר מיהו ואפשר שהיה עומד במקום גבוה בעליה ונפל משם לארץ ולמקום עמוק יותר ועי' זה נזכר בדורות המקרא' השליך משמים ארץ דלפי פאטו ה"ל למכתב לארץ בלמ"ד וע"כ דרשו דמשניהם השליך צפט' את' משמים ומארץ למקום עמוק ביותר דהיינו מאינרא רס לצורא עמיקה' ואפשר שרמו בזה על שהשליכו שגלות לצביל' כדאמרין פרק האשה לא הגל' הקב"ה לישראל לצבל אף משני פסוק עמוקה פרק האשה וימי שאלו וגו' ויראו' ואינו ראו' כו' הראה דהך דרשה שאי' חכמה אלהיל שרש' יראה יראה כסם שצא לראות כן נא לראות שזה ודאי לא יתקיים ממש צעה"ז שני הקב"ה אינו נראין צעה"ז אבל צעה"ז נאמר ויגלה כבוד ה' וראו כל בשר גויהקמי' אז יראה יראה ממש דהשכינה רואה פני ישראל והם יראו פני השכינה וזה שאמר חכו' להקביל פני הרוזים ואינו נראין דהיינו שחוכו לעולם הבא לקבל אהו' פנים יהיו גם נראין לכם: ויחי עוד לנצח וגו' פטיה דקרא דתמיה היא וכי הרשע לא ימונ' כמו כו' ע"ס צפ"ט ר"ל ומלח' כתיב נלשון תמיהא דרשאו ויחי אדם

הכל הייבין פרק ראשון הגיגה

הקדושים ואין לומר דמיירי בלתיים השמיים שפנים ארע ישראל מקדש
בסורין ובמקדש פנים הים ותי שאינו כהן אפי' וזה מסע בידוע שאינו
מזרע ישראל דהא אחרו ליה רבנן לרבה מר לא בספר רמי ולא זוהיה
לאכל ארמיה וכו' שרבה היה איש לדיק חמים לא היה רמי לטעם בספר
פנים ולא זוהיה לאכלו ודומק לרד לומר דכיון שקם העם וזה מלה הגור'
אל והסתרתי והיה לאכלו אף ע"פ פירו' בים בני אדם לדיק הטעם דכון
אחר רבוי' ועוד י"ל בדרוק שנגמס מדרבן נאמן יחד וקם הים הים הים הים
ומהם אפי' כי ביום ההוא וילא מדרבן נאמן רבוי' ועצמים והסתרתי פני
מהם והליל' ועצמתי והסתרתי פני ממנו אלא לומר על ידיו שלאחר מרון
אף של המורבן וכן דרשו מ"ל והסתרתי פני נמלטו עבד'ם והיה לאכלו
באך שישראל כול' בהסתר' פנים והי' לאכלו עד אשר יסיר ה' את שבת לוק
ובנה המקדש ודמי ישראל וכנס וכו' כל מי שאינו כהן הסתר פנים חינו מהם
כי כשהיה המקדש נתן ביד עבד'ם כי ידיו עסקוקים בשמים החזרה
והקדושות והעולם השמים מלכות וביהם כשאין מלכות ואברהם בידר
לו התלבות : וילוי הסתר אשירי אחר רבה אשירי אשירי פני מהם
במלכות אדרכ' כי רב יוסף אחר ידו נטייה עליון שאת' וכל ידו כסיתך
ולרדך לדיקדק רבוי' רחמים דרבה וכל ידו כסיתך כסותו זה כי זה יאמר שם
ואשים דברי בך וכל ידו כסיתך לטעם שמים וכו' אכל כסותו זה לא
נרמו כלל וכל ידו כסיתך וכן כפסוק ההוא לא נרמו הסתר פנים : ונראה
דרבה דרש יתור פנים ההוא שיש בכלל העולם וברון טוב ביום למעוטי הילכה
שמרתי לו הלום ידו שיתפיל על הגדר וכן יוסף דרש כפול הסתר אשירי
שיש בכלל העולם טוב לומר אשירי נשעת הסתר אשירי אכסה אהכם כלל
ידו להקין עליון : וכן שילא שמינה ליעקב דקרי ביה ויזר הרים ונראה
רוח מגיד לאדם מה שיזר' ויש לדיקדק וכו' ר' שילא לא קרא מעולם פסוק
זה עד שפגשו מהר"א יטקא : ואפשר דר' שילא היה יודע התקרא ככתבו
כמבואר ענין הרים ונראה דרוח ומגיד לאר' מה שיזר וכפי הכוונה במקרא ארע
שמגיד הקב"ה שיזרתי קלי' שכן ארע לאשירי אלא מניח כמבואר שהקב"ה יזר
הרים וגם בורא רוח וגם מגיד ויודע כל שום שמרנו כדכתיב כי אין מלה
בלשון פי ה' ידעת בלה' אכל ההוא יעקב עשה בלשון הכבוד ולא אחר
ומגיד לאדם שיזרתי אלא מגיד לאדם בלל וכו' שפי' כי יאמר הכבוד כי היום
הקב"ה שיהא בורא הרים ויזר רוח מגיד לאדם כולומר עתיד להגיד לאדם
ליום הדין כולומר שיהא שמה יתורה שכן ארע לאשירי כי שיהא על דרכי
הנזק וקומו שיזרתי אלא וכו' ענין ארע להגיד פנים הדין ולבשר בנה
ר' שילא וכו' ודוק בלשון דיוקא שאמר מגיד בלא וכו' ולא אחר ומגיד
בוטל' : ואם לא תשמעוהו וכו' מקום יש להקב"ה ומשחרים שמו וכו' וקשה
כי מה זו שאלה שאלה מתי מסתרי' דיל קרי כי רב הוא פירושו ואם השאלה
היא למה היתה הגמיה בשמרים לא תורק רמי שמואל כלום : וע"ק מה
ששאל ומתי מפני בוא דמשתע דעבדי' נחמדה שאלה זו סתור ומתי מפני
בוא ולא אחר מתי מפני בוא : וכן קשה ארע נחמדה שאלת ומי איכא בניה
קרי ק"ה דהא בקרא דכתיב חכמה נפשי איכא לערמוי אקרא דכתיב ענו
וחדוה במקומו' וכל' למה הדין ארע רב פשא שאלתי' עלנות לפני החזקים
ולרמי קראי אשירי כתיב חכמה נפשי וכתיב החם עה וחדוה במקומו' וע"ק
דאמרי לא מפני שהאני שורטן בית המקדש דתיקו דמאנטי לקמן שאני
ב"ה דאשירי מלאכי השרת כתיב וע"ק שמתחלה הקשה שאני אשירי לומר שקב"ה
בוא כלל : ועכשיו שחדש דאיכא בניה בנתי' גזרי רעה שם בנתי' דאשירי
קריה הכונה שחור לשאלו ארע הוא אומר דכתיב דאשירי לטעם בניה : ואם
כתיב ויקרא ה' לכני עג' וע"ק מ"ש שאני חרבן ב"ה דאשירי מ"ה כמו כי
מה דמות חרבנו כתיב וע"ק הקב"ה שמתחלה שאלתו ענו במקומו ולא עוד
אלא שאמר אשירי מ"ה דאשירי נדק לומר אשירי מ"ה נעדר ויזר הכל ברוך
הוא : וי"ל דפשיעו דקרא הוא צאהרת הניחא שהסיר ליתר לאל שחשו
והאזינו ואל תבניהו קדשה על הגהות מ"ה דכר העובדות ה' כל בניה לב
וההרים על כל חנו לה' אלהים סודר ביה' מלך בנות לבש וחסל לב
חמשי' לאזהרה זו שיהרתי לבס שחשו ואל תבניהו אחר הנבואה רימיה
במשחרים חכמה נפשי מפני בוא שחשו עון של הגהות שיבואו ביה עונשים
וגלות וחרד עיני דמעה כי נשעה עזרי ה' : ואל קשה כפי פשוטו למה אשירי

עוד לללל וגומר דהיינו שמוסיפין לו על שנותיו כי יראה כתיבים
ימותו ואם כתיבתי' בו' נראה דהיינו צלילת נפש כמפורש פרק
האורג וכתיבתי' עאל' כי הראה פני מהם כרואה פני שכינה
בלעיל ובהפך ברשע אסור להסכל פני רשע כדאמר ר' דב' החובל :
ג' רחא באורח' בו' ועיין פרס"י והוא דחוק ונולו פירושו נראה
דלאו מה"ט נקט ג' מהשים אלא דכן היה דרכו לילך לתקום אחר
לדקם פרמחזו משם ובסופו בדרך כ"ב שלא היה אפשר לו ללמוד
בב"ה רק יום אחד ומיקוהלו מיום יום ידרושון וגומר וכו'
ביום בו' דודאי בכל מקום היום כולל גם הילכה כמו ויהי ערב
ויהי בקר יום וכו' אבל מדתקו יום יום כפול משמע למעט לילה
ואלה קאמר רבי כי ביום בו' אלא בו' אשילו יום אחד בנה מעלה
בו' ולכן הוא כפול כלומר בלאו הוא לומר בכל יום יום
וההנה דכתיב זה קצוב לגבי פורענות מ' יום יום לשנה יום לשנה
גומ' ומסיים כהאי קרא מענינו ודעת דרבי יחזקאל דגם מה דלוי
בארחה ורדך כמו דעת יחזקאל שהו' נחשב להם : וכן במרת
פורענות בו' אפי' יום אחד בשנה בו' עיין בתוס' פ"ק דסוטה
מה שזקקו ונראה ליישב דלוי לאו כללל הוא בכ"מ דמדה טובה
מרובה מתחד פורענות דהא במדה טובה גופה יש חלקו לגבי
אזהרו כתיב לאלטים דור ולגבי שמרי מלכותו דהיינו מיראה
כתיב לאלק' דור אלא הכל לפי כונה הרע והטובה וכו' מ"ה ארע

פחות ממדה הרעה :

הר"ה ענה שרבו ממל' וכו' וקשה שהרי כחוד קודם פסקו זה ומלאוהו
רעות רבות ומלאו לא בני אלא כהאי קרא והיה כי תמלאן
גז' : וכן לומר דהנה נשם הקב"ה שפיר' פניו ממנו כדכתיב
ואני הסתר אשירי : וכיון שהו' בהסתר פנים יספ' אחר ומלאוהו רעות
רבות ונרות שבוין שנסתלק שמיחה הקב"ה ממנו שזכ' אין לו גלות ואין כאן
בניה לומר עבר שרבו ממנו ל' רעו' שהרי אין הקב"ה ממלא' לו אלא תשתי'
פניו והינו מוסבה והרעות שולעות כי אכל כהאי קרא דלא כתיב בו' הסתר
פנים אלא כי אשירי אל החדמה ואכל ושבע ואין כאן הסתר פנים וכעוד
היהוה העבד בנות ארמיו ממלא' לו רעות רבות שכן כתיב והיה כי תחלל'
וג' וענה השירה לפניו לעד הרי בשפמו כמות הרות ומעבודת אחרו
בשעור והוא ממלא' לו רעות רבות ולכן היה טוב : מתי רעות רבות ונרות
נראה שהקשה לו דהיל' רעות ונרות רעות למה הפסיק בין רעות ונרות
במלת רבות למה דרשו רעות רבות ורעות הללו יהיו רמות ולו כגון : ונראה
תקרבא שיפיה ליה הוא רע לו : ומשאל' אחר לו המלא' משעת כפי
פיר' החופ' שפירושו כגון שפסחו המושל וכו' זה יאמר לו שילוח לו חמות על
קרקעותיו ואם לא היה לו כה המושל היה תיקל כמדוינו לפי שה' דחוק ועני'
על' : ומ"מ לא תחלל' בזה דברי שמואל הכי שיעוי כפסוק רעות רבות
ונרות וכו' ל"ה דרש נרות זו לאו הרעות שומר' אף ה' כי להניח עליו
עונות ולא יחלל' מי שיהיה לו לקות : מהות' אבל בשעת הפסד המושל הוא
לפטר שמואל מעות מיד דתליחא שכתב ונעלל' לא שיהיה היינו רעות נרות
שיניק' אובל ולא יחלל' ויניק' להפסד השמשל ומלא' : כל מי שאינו בהסתר
פנים אינו חוטא על שיהיה נאכל ארע ארע : הנהוג לדרוש חובת
הכבודה במקרא לפניה ולאחריה והכי מדרשו והסתרתי פני מהם מי
שהו' בהסתר פנים הוא מהם וכו' נדרש' למחירי מהם ויהיה לאכלו מי שהו'
מזרע ישראל ויהיה לאכלו אכל קשה דהאי קרא דוהסתרתי פני ויהיה לאכלו
הוא עובש על עבד'ם א"ל וקם העם ונהא אשירי אלא כתיב הארץ ועצמי והסר
נרותי ועל ענו זה ומהה אפי' והסתרתי פני שחשבו מלכו' האנחות עליו ואינו
עונה שלא יבא אלו' לא יעני' בו' א"ס ארע בהסתר פנים ולא זוהיה
לאכלו וא"ל ארע הוא אלא כל מי שאינו בהסתרתי פני אינו מהם והרי כל
הלדיקים והחסידי' אינם ארעין להסתר פנים ואל לאכלו הם שרע ישראל

הכל הייבין פרק ראשון הגינה

דבאלתא חלה מתוקם ליה האי קרא טענות גומר כפיטל ק"ם או
תפלה שלא קרא ק"ם או לא התפלל כלל ביומו ובסיון גומר
שהתפלל ביחידות בלא מנין ו' ונקט תפלה שחרית וטריית וס'
תפלת מנחה אלא דנקט ליה דומיא דבעל ק"ם דלא סידך רק
שחרית וטריית א"ל לרובא נקט ליה הכי דאפי' תפלת ערבית
ובחרת דים להם תשלוחו ביומו מ' מקרי עשרות לא יוכל להקין
כיון דלא התפלל ביומו וכו' תפלת מנחה דאין לה תשלומין כי
אם ביום אחד ודו"ק: לישנה ק"א פעמים בו נקט בתלפיה
משער הזה לפי הרמז עובד אלהים לאשר הוא ר"ת
גו' ק"א ולא עבדו הוא ר"ת גו' מאה והטובה בזה
ט"ד שכתבו בספ' התכלת לגבי מאה בדיקות שחייב אדם לברך
בכל יום צמוד נפש רוח נשמה דמיון כהן לוי ישראל
שיצא לתלך הנשמה אחד מק' דהיינו מעשר מן המעשר ומלא
סונה ק' פעמים הוא חלק אחד לנשמה הכל האונה ש"א צוהר מזה
הוא חלק אלוה ממעל והיינו ציון עובד אלהים גומר ומייתי
למשל ו' פסוקי צוואו בו ר"ל שהוא מהלך אדם ליום אחד ההולך
אחר חמורו עם סחורתו הסוכר נעטל ונזא לוי' פראשות ואם הוא
משכירו לתהר הליכחו אחר חמורו פרסה אחד יוקר דהיינו ו"א
פראשות ביום א' איהם פרסה קשה עליו ונטל עליו עוד וזו אחד :
ולא בכסף בו' עיון פסוקי והוא דמוק דה"ל למחבז ככסף
בכ"ק הדמיון וע"ק דהא כתיב בהש"ן זה ו' פסוקי בדרך את הכסף
ונראה לשר' לפי עניינה דהכא ה"ק ו' פסוקי ולא בכסף דהיינו שלא
יהיה להם עשירות של כסף דעשירו' נקרא בכ"מ ש"ם הכסף וכפל
הענין בחרתך צבור עוני היינו שלא יהיה להם כסף וקרא לעניות
מזה טוה טענתו למעט ובהש"ן כשפרחן כיוון הכסף הרצוני
להם והזה עשו לנצל : בורדא סוכמא לרובא בו' סוכיא
מיוורה אמרי' פרק הרוחא סוכא סימן טובה לרואה גם בלזום ולא
כן הסומק והיינו סוכא מורה על ליצון טענות וקאמר נמי סוכא גם
שהענין נופים רעה להם דוגמת הורדא סוכמא מ"מ הוא מלך
וזמלן אותם להטיב אותן כמו גוף הסוכיא סכולו מורה נע"ל
התפל כסוכיא מיוורה סוכא יפה מלך עלמו ולא מלך הכפשי כסף
וזהו אשר עלת סהרי אין בו רק אורדא ור' ענא אחומה של עור
כן יאוי עניינא להם סוכיא מלך עלמן ו' אורחין יפין ולא מלך עשירו'
ועד' ו' אחר לטוספי ברכבי פרעה דימיהך רשעיו ססוי ופון מלך
עלמין של כסף וזהו עניינן הו' משלימן לכן כשר : אבל הבא
על אשת איש בו' לטיל נבי הוליד ממנה ממזר כחבו האוספי'
במתני' דלא בני למקט רוחו בו' אבל הכא דנקט סוכא על אשת
איש ולא נקט הוליד ממנה ממזר נראה דה"ל למקט נמי רוח
מזיו גזול לא היה מזל למקט נעיון בזה בחיובי הלכות : אין
אמרים בקרו במל כולי' אלא בקרו מלה כולי' כפס' לטין
קלקול נופל ב' זרם סוכא בזה מתלה עכ"ל והיינו סוכיא עובה
טוב והיה לומר תורה מתלה ועכשו פירש אבל סוכא על אשת
איש אין זה מקרי טענה טוב מתלה אלא פירש סוכא מתלה :
בצפיר טרדה יוקר ממזל א' הת"מ בדבור תור' כעטמות של
לפני טור כעטמות זה ש"ס ים צערתין שלכן מביא הפסוק לומר

היה ע"ם הקנהו כעטמות תורה וקאמר דכן איש נודד ממקומו
דהיינו מצות המדרש כפי ה"ל כעטמות תורה ופיר' ממנו כעטמות
דברים בעלים ואמר ואמר מה מלאו בו' כי רחוק משלי אין לומר
רחקו אלא מי שניהק' מתלה ל' קצ"ה דהיינו בלמוד תור' כעטמות
צענו וקופפי תורה לא ידענו דהיינו שירבו ממנה : לייצא
ולבא אין שלום בו' זה הפרוש בו' תחלת המקרא זה כי לפני
הימים כבר איש לא נהיה בו' ובפרק חלק אמרו סוכיא קד' מגולה
כמזויר עם סוכיא מדרש צדוק כל האובדות שנמשנה תורה
והתמרחס ואין קונה וע' אחר עם מאי ולולא ולבא אין שלום
פירש זה הוא הנאמר בהלכות כל האובדות ארור אלה צנוף
וארור אלה צנוף דאין זה מקד מגולה לפי פשוטו וע"כ דרשו
זיה עם אף ת"ח ככתבו צו שלום רב גו' כו"ט וס' הכא מה"ט
דרש זיה כיון סוכא אדם מדרש הלכה בו' דהיינו שלא יהיה צדו
הלכה ברורה לתר כדלית ליה בפרים תהלכה למקרא ולמר כדלית'
לית מהלמוד למשנה או תלמוד דרובלמי לנבלי וזה מכלל קד'
מגולה כמפרש פרק חולין עמידה תורה שהתחנך כולי' ומסך
שלא ומלאו הלכה ברורה כולי' ומסכים בזהו קרא מן השר' לטוס
הך דרש' הוא הילך הרע כפי' רש"י עם בל"א סוכא התמים ומדא
בכל זה : דחורתי בו' מפי' רש"י נראה דמורה צו היינו הרעה
והתקנה הוא דלפי' נכשערי ולא מדעת מושבת ומיורו לרך
התרה מאחרים וכן מוכח הסוגיא דפרק הספינה שאמר עם
ועכשו כשנשערי מי מופר לוי אבל הר"ם לא הביאו הסוגיא דה"ל
כן אלא דהקב"ה מיפר לו עלמנו והקבו עם מה שהקבו ע"ם :
פורחין באיור ואין להם בו' דכל הני פירושין קאמר הני
תנאי דבייחא דים להם על מה שישמרו סדר ליה להנא דמתני'
דאין להם על מה שישמרו דלכליהו אית להו עירכא כדאוקא בגמרא'
השמואל נמי דלית ליה פירכא מ"מ כיון דלאו מגופיה דקרא
מייתי ליה אלא מדאוקא לא ימל דברו הוא אינו מומל אבל אמרים
מוחלן לו מקרי אין להם על מה שישמרו והיינו דקרי ליה עירכא
צדור שאינו אלא מדאוקא במוחך ולא מגופיה דקרא ודו"ק
*כדררים התלויים בשערה בו' אמר הררים לבן רמים לפי
מה שפירש' דמקרא מועט והלכות מרובות קאי עליה נוחא
דהררים לבן רמים ש"ם הלכות מרובות ולפי' ר"א סכתו הוסי'
לקחו דמקרא מועט והלכות מרובות לא קאי עליה ו"ל דהקם ליה
כדררים לבן רמים להשגת הענין למשל כשערה א' אמר' לרדים
מכל זר של השערה תלוי הו' א' מבני הררים ואע"פ כן לא נשק
אחד מהן מן השערה כן הוא הלכות בזה בו' דצדמו מועט תלוי
ולא נשק ממנה :

א

דרי' ר' תיבתו חיי כתיב חוק רגל מביא רעד וכתיב אלא ביתך
כשולת ל"ה כן דעתיב ואשתו כאל בעלות ומלמס וקס'
דלפניו הוא בעלות ומ' אל ירעה יסרא בעלות יורה מלמי ונרקק
דכיון דאיה קדם למלמס נט ה"ל דכיון דוד כחלה נומר סוכיא אלא נישך
ואל כ' יסרא חריי שלמה כן דוד דכתיב חוק רגל ואפשר דלא קפיד א'
בקה סוכיא דוד אלא יתב מקרא סוכיא סוכיא חוק רגל מביא רעד שלא
תנא סוכיא רעד סוכיא כתיב ח' מקרא רעד על ישראל סוכיא חוק רגל חוק רגל
והקאמר חוק רגל משמע שלא תנא כתיב ח' בלא ואם י' י' רשות להביא
שלום

אין הורשין אין הורשין פרק שני

ח משנה ראשונה אין הורשין בעריות כג' ולא כמעשה
 יא בראשית בשנים ולא במרכבה ביחיד אא"כ
 ע"ז היה חכם מבין מרעתו כל המסתכל בד' דברים ראוי
 לו שלא בא לעולם מה למעלה מה למטה מה לפנים ומה
 לאחור וכל שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא
 לעולם : גמ' אמרת כרישאלא במרכבה ביחיד הדרר
 אמרת אא"כ היה חכם מבין מרעתו ה"ק אין הורשין
 בעריות לנולא כמעשה בראשית לב' ולא במרכב ליחיד
 אא"כ היה חכם מבין מרעתו ' ולא כמעשה בראשית בכ'
 מנא ה"מ רת"ר * כי שאל נא לימים ראשונים יהודי שואל
 ולא שנים שגאלין יכול ישאל אדם קודם שנברא העולם
 ת"ל * למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ אי למן
 היום אשר ברא אלהים אדם יכול לא ישאל מששת ימי
 בראשית ת"ל לימי ראשונים יכול ישאל אדם מה למעלה
 ומה למטה ומה לפנים ומה לאחור ת"ל * למקצה השמים
 ועד קצה השמים מקצה השמים ועד קצה השמים אתה
 שואל ואי אתה שואל מה למעלה ומה למטה מה לפנים
 ומה לאחור והשתא דנפקא ליה מן למקצה השמים למן
 היום אשר ברא אלהים אדם למה לי מיבעי ליה לכדרבי
 אלעזר דא"ר אלעזר אדם הראשון מן הארץ ועד לרקיע
 היה שנאמר למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ
 למקצה השמים וגו' וכיון שפרח הנית הקב"ה ידו עליו
 ומיעטו והעמידו על מאה אמה שנאמר * אחור וקדם
 צרתני ותשת עלי כפכה אמר רב יהודה אמר רב אדם
 הראשון מסוף העולם ועד סופו היה שנאמר למקצה
 השמים ועד קצה השמים וכיון שפרח הנית הקב"ה ידו
 עליו ומיעטו שנאמר אתור וקדם צרתני אי הכי קשו
 קרא אהרדי אירי ואירי מדה אחת היא * ואמר רב
 יהודה אמר רב עשרה דברים נבראו כיום הראשון ואלו
 תתיי הן שמים וארץ * תרו ובהו * אור וחשך * רוח ומים *
 מרת יום ומדת לילה * שמים וארץ דכתיב * בראשית
 ברא אלהים את השמים ואת הארץ * תרו ובהו דכתיב
 * והארץ היתה תרו ובהו * אור וחשך דכתיב וחשך על
 פני תהום וכתיב ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור * רוח
 * ומים דכתיב * ורוח אלהים מרחפת על פני המים * מדת
 יום ומדת לילה דכתיב ויקרא אלהים לאור יום ולחשך
 קרא לילה * תנא וחרו זהו קו ירוק שמקיף את כל העולם
 פנים כלו שממנו יוצא חשך לעולם שנאמר * ישת חשך סתרו
 י"ח סביבותי סוכתו * כדו אלו אבנים מפולמות משוקעות
 יט בתרום שמים יוצא מים שנאמר * ונטה עליה קו חורו
 יז ואכני בהו * ואור ביום ראשון איברי הכתיב * יתן
 יח אתם אלהים ברקיע השמים וכתיב * יהי ערב יהי בקר

פרק שני חגיגה

יום רביעי אלא כדר' אלעזר דא"ר א אור שברא הקב"ה
 ביום אחר אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו
 וכיון שנסתכל הקב"ה באנשי דור המבול ודור הפלגה
 וראה שמעשיהם מקלקלים עמד וגונו מרס שנא * ומעו
 מרשעים אדם וורועו רמה תשבר ולמי גנוו לצדיקים
 לעתיד לבא שנאמר * וירא אלהים את האור כי טוב ואין
 טוב אלא צדיקים שנאמר * אמרו צדיק כי טוב וכיון
 שראה אור שגנוו לצדיקים מיד שמח שנאמר * אור
 צדיקים ישמח * כתנאי אור שברא הקב"ה ביום ראשון
 אדם צופה ורואה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו דרבי
 רבי יעקב וחכמים אומרים הן הן מאורות שנבראו ביום
 ראשון ולא נתלו עד יום ר' * אמר רב זוטרא בר מנניה
 אמר רב כעשרה דברים נברא העולם בהכמה ובתבונה
 וברעת ככה ובגבורה ובנערה בצדק ובמשפט ובהסדר
 וברחמים כחכמה ובתבונה דכתיב * ה' בחכמה יסר ארץ
 כונן שמים * בתבונה ברעת דכתיב * ברעתו תחמות
 נבקעו * בכת וגבורה דכתיב * מכין דרים ככחו נאור
 בגבורה * בנערה דכתיב * עמודי שמים ירופפו ויתמהו
 מנערותו * בצדק ובמשפט דכתיב * צדק ואשפט מבין
 כסאך * בהסדר וברחמים דכתיב * זכור רחמיהך ה' חסידך
 כי מעולם המה * א"ר יהודה אמר רב בשעה שברא
 הקב"ה את העולם היה מרחיב והולך כשתי פקיעות של
 שתי עד שגער בו הקב"ה והעמידו שנאמר עמודי שמים
 ירופפו ויתמהו מנערותו * והיו דא"ר ש"ב ל"מ ד' אני
 אל שדי אני אל שאמרתיו לעולמי ר' איבא דאמרי אמר
 ר"ל כשעה שברא הקב"ה את הים הגדול היה מרחיב
 והולך עד שגער בו הקב"ה ויבשו שנאמר * גוער בים
 ויבשו * ח"ר כש"א שמים נבראו תחלה ואח"כ ארץ
 שנאמר * בראשית ברא אלהים אתהשמים ואת הארץ *
 ובה"א ארץ נבראת תחלה ואח"כ שמים שנאמר * ביום
 עשות האלהים ארץ ושמים תניא אמרו להם ב"ה לב"ש
 דלבריינס אדם בונה עלייה ואח"כ בונה בית שנאמר
 * הבונה בשמים מעלותיו ואותרהו על ארץ יסדה * אמרו
 להם ב"ש לב"ה דלבריינס אדם בונה שרפרף ואח"כ
 כסא דכתיב * השמים כסאי והארץ הדום רגלי וחכמים
 אומרים זה וזה כאחד נבראו שנאמר * אף ירי יסדה
 ארץ וימינו מפה שמים קורא אני אלהים יעמדו יתרו
 ואיך מאי יתרו ולא משלפי מדדי מ"מ קשו קראי
 אהרדי אמר ר"ל כשבראן ברא שמים ואח"כ ארץ
 וכשנטה נטה ארץ ואח"כ שמים מאי שמים א"ר יוסי בר
 הנינא שם גים בכתנותא תנא איש ואיש מלמד שהביאו
 הקב"ה ושרפו זה בזה ועשה כן רבך שאל ר' ישמעאל
 את ר' עקיבא כשהיו מהלכין בקוץ ר' אל אתה ששימשת
 את נחום איש גם זו כ"ב שנה שהיה דורש כל ארץ
 שבתורה

י"א
 ע"ז
 י"ב
 י"ג
 י"ד
 י"ה
 י"ו
 י"ז
 י"ח
 י"ט
 כ'
 כ"א
 כ"ב
 כ"ג
 כ"ד
 כ"ה
 כ"ו
 כ"ז
 כ"ח
 כ"ט
 ל'
 ל"א
 ל"ב
 ל"ג
 ל"ד
 ל"ה
 ל"ו
 ל"ז
 ל"ח
 ל"ט
 מ'
 מ"א
 מ"ב
 מ"ג
 מ"ד
 מ"ה
 מ"ו
 מ"ז
 מ"ח
 מ"ט
 נ'
 נ"א
 נ"ב
 נ"ג
 נ"ד
 נ"ה
 נ"ו
 נ"ז
 נ"ח
 נ"ט
 ס'
 ס"א
 ס"ב
 ס"ג
 ס"ד
 ס"ה
 ס"ו
 ס"ז
 ס"ח
 ס"ט
 ע'
 ע"א
 ע"ב
 ע"ג
 ע"ד
 ע"ה
 ע"ו
 ע"ז
 ע"ח
 ע"ט
 פ'
 פ"א
 פ"ב
 פ"ג
 פ"ד
 פ"ה
 פ"ו
 פ"ז
 פ"ח
 פ"ט
 צ'
 צ"א
 צ"ב
 צ"ג
 צ"ד
 צ"ה
 צ"ו
 צ"ז
 צ"ח
 צ"ט
 ק'
 ק"א
 ק"ב
 ק"ג
 ק"ד
 ק"ה
 ק"ו
 ק"ז
 ק"ח
 ק"ט
 קכ'
 קכ"א
 קכ"ב
 קכ"ג
 קכ"ד
 קכ"ה
 קכ"ו
 קכ"ז
 קכ"ח
 קכ"ט
 קל'
 קל"א
 קל"ב
 קל"ג
 קל"ד
 קל"ה
 קל"ו
 קל"ז
 קל"ח
 קל"ט
 קמ'
 קמ"א
 קמ"ב
 קמ"ג
 קמ"ד
 קמ"ה
 קמ"ו
 קמ"ז
 קמ"ח
 קמ"ט
 קנ'
 קנ"א
 קנ"ב
 קנ"ג
 קנ"ד
 קנ"ה
 קנ"ו
 קנ"ז
 קנ"ח
 קנ"ט
 קס'
 קס"א
 קס"ב
 קס"ג
 קס"ד
 קס"ה
 קס"ו
 קס"ז
 קס"ח
 קס"ט
 קע'
 קע"א
 קע"ב
 קע"ג
 קע"ד
 קע"ה
 קע"ו
 קע"ז
 קע"ח
 קע"ט
 קפ'
 קפ"א
 קפ"ב
 קפ"ג
 קפ"ד
 קפ"ה
 קפ"ו
 קפ"ז
 קפ"ח
 קפ"ט
 קצ'
 קצ"א
 קצ"ב
 קצ"ג
 קצ"ד
 קצ"ה
 קצ"ו
 קצ"ז
 קצ"ח
 קצ"ט
 ר'
 ר"א
 ר"ב
 ר"ג
 ר"ד
 ר"ה
 ר"ו
 ר"ז
 ר"ח
 ר"ט
 רכ'
 רכ"א
 רכ"ב
 רכ"ג
 רכ"ד
 רכ"ה
 רכ"ו
 רכ"ז
 רכ"ח
 רכ"ט
 רל'
 רל"א
 רל"ב
 רל"ג
 רל"ד
 רל"ה
 רל"ו
 רל"ז
 רל"ח
 רל"ט
 רמ'
 רמ"א
 רמ"ב
 רמ"ג
 רמ"ד
 רמ"ה
 רמ"ו
 רמ"ז
 רמ"ח
 רמ"ט
 רנ'
 רנ"א
 רנ"ב
 רנ"ג
 רנ"ד
 רנ"ה
 רנ"ו
 רנ"ז
 רנ"ח
 רנ"ט
 רס'
 רס"א
 רס"ב
 רס"ג
 רס"ד
 רס"ה
 רס"ו
 רס"ז
 רס"ח
 רס"ט
 רע'
 רע"א
 רע"ב
 רע"ג
 רע"ד
 רע"ה
 רע"ו
 רע"ז
 רע"ח
 רע"ט
 רפ'
 רפ"א
 רפ"ב
 רפ"ג
 רפ"ד
 רפ"ה
 רפ"ו
 רפ"ז
 רפ"ח
 רפ"ט
 רצ'
 רצ"א
 רצ"ב
 רצ"ג
 רצ"ד
 רצ"ה
 רצ"ו
 רצ"ז
 רצ"ח
 רצ"ט
 ק'
 ק"א
 ק"ב
 ק"ג
 ק"ד
 ק"ה
 ק"ו
 ק"ז
 ק"ח
 ק"ט
 קכ'
 קכ"א
 קכ"ב
 קכ"ג
 קכ"ד
 קכ"ה
 קכ"ו
 קכ"ז
 קכ"ח
 קכ"ט
 קל'
 קל"א
 קל"ב
 קל"ג
 קל"ד
 קל"ה
 קל"ו
 קל"ז
 קל"ח
 קל"ט
 קמ'
 קמ"א
 קמ"ב
 קמ"ג
 קמ"ד
 קמ"ה
 קמ"ו
 קמ"ז
 קמ"ח
 קמ"ט
 קנ'
 קנ"א
 קנ"ב
 קנ"ג
 קנ"ד
 קנ"ה
 קנ"ו
 קנ"ז
 קנ"ח
 קנ"ט
 קס'
 קס"א
 קס"ב
 קס"ג
 קס"ד
 קס"ה
 קס"ו
 קס"ז
 קס"ח
 קס"ט
 קע'
 קע"א
 קע"ב
 קע"ג
 קע"ד
 קע"ה
 קע"ו
 קע"ז
 קע"ח
 קע"ט
 קפ'
 קפ"א
 קפ"ב
 קפ"ג
 קפ"ד
 קפ"ה
 קפ"ו
 קפ"ז
 קפ"ח
 קפ"ט
 קצ'
 קצ"א
 קצ"ב
 קצ"ג
 קצ"ד
 קצ"ה
 קצ"ו
 קצ"ז
 קצ"ח
 קצ"ט
 ר'
 ר"א
 ר"ב
 ר"ג
 ר"ד
 ר"ה
 ר"ו
 ר"ז
 ר"ח
 ר"ט
 רכ'
 רכ"א
 רכ"ב
 רכ"ג
 רכ"ד
 רכ"ה
 רכ"ו
 רכ"ז
 רכ"ח
 רכ"ט
 רל'
 רל"א
 רל"ב
 רל"ג
 רל"ד
 רל"ה
 רל"ו
 רל"ז
 רל"ח
 רל"ט
 רמ'
 רמ"א
 רמ"ב
 רמ"ג
 רמ"ד
 רמ"ה
 רמ"ו
 רמ"ז
 רמ"ח
 רמ"ט
 רנ'
 רנ"א
 רנ"ב
 רנ"ג
 רנ"ד
 רנ"ה
 רנ"ו
 רנ"ז
 רנ"ח
 רנ"ט
 רס'
 רס"א
 רס"ב
 רס"ג
 רס"ד
 רס"ה
 רס"ו
 רס"ז
 רס"ח
 רס"ט
 רע'
 רע"א
 רע"ב
 רע"ג
 רע"ד
 רע"ה
 רע"ו
 רע"ז
 רע"ח
 רע"ט
 רפ'
 רפ"א
 רפ"ב
 רפ"ג
 רפ"ד
 רפ"ה
 רפ"ו
 רפ"ז
 רפ"ח
 רפ"ט
 רצ'
 רצ"א
 רצ"ב
 רצ"ג
 רצ"ד
 רצ"ה
 רצ"ו
 רצ"ז
 רצ"ח
 רצ"ט
 ק'
 ק"א
 ק"ב
 ק"ג
 ק"ד
 ק"ה
 ק"ו
 ק"ז
 ק"ח
 ק"ט
 קכ'
 קכ"א
 קכ"ב
 קכ"ג
 קכ"ד
 קכ"ה
 קכ"ו
 קכ"ז
 קכ"ח
 קכ"ט
 קל'
 קל"א
 קל"ב
 קל"ג
 קל"ד
 קל"ה
 קל"ו
 קל"ז
 קל"ח
 קל"ט
 קמ'
 קמ"א
 קמ"ב
 קמ"ג
 קמ"ד
 קמ"ה
 קמ"ו
 קמ"ז
 קמ"ח
 קמ"ט
 קנ'
 קנ"א
 קנ"ב
 קנ"ג
 קנ"ד
 קנ"ה
 קנ"ו
 קנ"ז
 קנ"ח
 קנ"ט
 קס'
 קס"א
 קס"ב
 קס"ג
 קס"ד
 קס"ה
 קס"ו
 קס"ז
 קס"ח
 קס"ט
 קע'
 קע"א
 קע"ב
 קע"ג
 קע"ד
 קע"ה
 קע"ו
 קע"ז
 קע"ח
 קע"ט
 קפ'
 קפ"א
 קפ"ב
 קפ"ג
 קפ"ד
 קפ"ה
 קפ"ו
 קפ"ז
 קפ"ח
 קפ"ט
 קצ'
 קצ"א
 קצ"ב
 קצ"ג
 קצ"ד
 קצ"ה
 קצ"ו
 קצ"ז
 קצ"ח
 קצ"ט
 ר'
 ר"א
 ר"ב
 ר"ג
 ר"ד
 ר"ה
 ר"ו
 ר"ז
 ר"ח
 ר"ט
 רכ'
 רכ"א
 רכ"ב
 רכ"ג
 רכ"ד
 רכ"ה
 רכ"ו
 רכ"ז
 רכ"ח
 רכ"ט
 רל'
 רל"א
 רל"ב
 רל"ג
 רל"ד
 רל"ה
 רל"ו
 רל"ז
 רל"ח
 רל"ט
 רמ'
 רמ"א
 רמ"ב
 רמ"ג
 רמ"ד
 רמ"ה
 רמ"ו
 רמ"ז
 רמ"ח
 רמ"ט
 רנ'
 רנ"א
 רנ"ב
 רנ"ג
 רנ"ד
 רנ"ה
 רנ"ו
 רנ"ז
 רנ"ח
 רנ"ט
 רס'
 רס"א
 רס"ב
 רס"ג
 רס"ד
 רס"ה
 רס"ו
 רס"ז
 רס"ח
 רס"ט
 רע'
 רע"א
 רע"ב
 רע"ג
 רע"ד
 רע"ה
 רע"ו
 רע"ז
 רע"ח
 רע"ט
 רפ'
 רפ"א
 רפ"ב
 רפ"ג
 רפ"ד
 רפ"ה
 רפ"ו
 רפ"ז
 רפ"ח
 רפ"ט
 רצ'
 רצ"א
 רצ"ב
 רצ"ג
 רצ"ד
 רצ"ה
 רצ"ו
 רצ"ז
 רצ"ח
 רצ"ט
 ק'
 ק"א
 ק"ב
 ק"ג
 ק"ד
 ק"ה
 ק"ו
 ק"ז
 ק"ח
 ק"ט
 קכ'
 קכ"א
 קכ"ב
 קכ"ג
 קכ"ד
 קכ"ה
 קכ"ו
 קכ"ז
 קכ"ח
 קכ"ט
 קל'
 קל"א
 קל"ב
 קל"ג
 קל"ד
 קל"ה
 קל"ו
 קל"ז
 קל"ח
 קל"ט
 קמ'
 קמ"א
 קמ"ב
 קמ"ג
 קמ"ד
 קמ"ה
 קמ"ו
 קמ"ז
 קמ"ח
 קמ"ט
 קנ'
 קנ"א
 קנ"ב
 קנ"ג
 קנ"ד
 קנ"ה
 קנ"ו
 קנ"ז
 קנ"ח
 קנ"ט
 קס'
 קס"א
 קס"ב
 קס"ג
 קס"ד
 קס"ה
 קס"ו
 קס"ז
 קס"ח
 קס"ט
 קע'
 קע"א
 קע"ב
 קע"ג
 קע"ד
 קע"ה
 קע"ו
 קע"ז
 קע"ח
 קע"ט
 קפ'
 קפ"א
 קפ"ב
 קפ"ג
 קפ"ד
 קפ"ה
 קפ"ו
 קפ"ז
 קפ"ח
 קפ"ט
 קצ'
 קצ"א
 קצ"ב
 קצ"ג
 קצ"ד
 קצ"ה
 קצ"ו
 קצ"ז
 קצ"ח
 קצ"ט
 ר'
 ר"א
 ר"ב
 ר"ג
 ר"ד
 ר"ה
 ר"ו
 ר"ז
 ר"ח
 ר"ט
 רכ'
 רכ"א
 רכ"ב
 רכ"ג
 רכ"ד
 רכ"ה
 רכ"ו
 רכ"ז
 רכ"ח
 רכ"ט
 רל'
 רל"א
 רל"ב
 רל"ג
 רל"ד
 רל"ה
 רל"ו
 רל"ז
 רל"ח
 רל"ט
 רמ'
 רמ"א
 רמ"ב
 רמ"ג
 רמ"ד
 רמ"ה
 רמ"ו
 רמ"ז
 רמ"ח
 רמ"ט
 רנ'
 רנ"א
 רנ"ב
 רנ"ג
 רנ"ד
 רנ"ה
 רנ"ו
 רנ"ז
 רנ"ח
 רנ"ט
 רס'
 רס"א
 רס"ב
 רס"ג
 רס"ד
 רס"ה
 רס"ו
 רס"ז
 רס"ח
 רס"ט
 רע'
 רע"א
 רע"ב
 רע"ג
 רע"ד
 רע"ה
 רע"ו
 רע"ז
 רע"ח
 רע"ט
 רפ'
 רפ"א
 רפ"ב
 רפ"ג
 רפ"ד
 רפ"ה
 רפ"ו
 רפ"ז
 רפ"ח
 רפ"ט
 רצ'
 רצ"א
 רצ"ב
 רצ"ג
 רצ"ד
 רצ"ה
 רצ"ו
 רצ"ז
 רצ"ח
 רצ"ט
 ק'
 ק"א
 ק"ב
 ק"ג
 ק"ד
 ק"ה
 ק"ו
 ק"ז
 ק"ח
 ק"ט
 קכ'
 קכ"א
 קכ"ב
 קכ"ג
 קכ"ד
 קכ"ה
 קכ"ו
 קכ"ז
 קכ"ח
 קכ"ט
 קל'
 קל"א
 קל"ב
 קל"ג
 קל"ד
 קל"ה
 קל"ו
 קל"ז
 קל"ח
 קל"ט
 קמ'
 קמ"א
 קמ"ב
 קמ"ג
 קמ"ד
 קמ"ה
 קמ"ו
 קמ"ז
 קמ"ח
 קמ"ט
 קנ'
 קנ"א
 קנ"ב
 קנ"ג
 קנ"ד
 קנ"ה
 קנ"ו
 קנ"ז
 קנ"ח
 קנ"ט
 קס'
 קס"א
 קס"ב
 קס"ג
 קס"ד
 קס"ה
 קס"ו
 קס"ז
 קס"ח
 קס"ט
 קע'
 קע"א
 קע"ב
 קע"ג
 קע"ד
 קע"ה
 קע"ו
 קע"ז
 קע"ח
 קע"ט
 קפ'
 קפ"א
 קפ"ב
 קפ"ג
 קפ"ד
 קפ"ה
 קפ"ו
 קפ"ז
 קפ"ח
 קפ"ט
 קצ'
 קצ"א
 קצ"ב
 קצ"ג
 קצ"ד
 קצ"ה
 קצ"ו
 קצ"ז
 קצ"ח
 קצ"ט
 ר'
 ר"א
 ר"ב
 ר"ג
 ר"ד
 ר"ה
 ר"ו
 ר"ז
 ר"ח
 ר"ט
 רכ'
 רכ"א
 רכ"ב
 רכ"ג
 רכ"ד
 רכ"ה
 רכ"ו
 רכ"ז
 רכ"ח
 רכ"ט
 רל'
 רל"א
 רל"ב
 רל"ג
 רל"ד
 רל"ה
 רל"ו
 רל"ז
 רל"ח
 רל"ט
 רמ'
 רמ"א
 רמ"ב
 רמ"ג
 רמ"ד
 רמ"ה
 רמ"ו
 רמ"ז
 רמ"ח
 רמ"ט
 רנ'
 רנ"א
 רנ"ב
 רנ"ג
 רנ"ד
 רנ"ה
 רנ"ו
 רנ"ז
 רנ"ח
 רנ"ט
 רס'
 רס"א
 רס"ב
 רס"ג
 רס"ד
 רס"ה
 רס"ו
 רס"ז
 רס"ח
 רס"ט
 רע'
 רע"א
 רע"ב
 רע"ג
 רע"ד
 רע"ה
 רע"ו
 רע"ז
 רע"ח
 רע"ט
 רפ'
 רפ"א
 רפ"ב
 רפ"ג
 רפ"ד
 רפ"ה
 רפ"ו
 רפ"ז
 רפ"ח
 רפ"ט
 רצ'
 רצ"א
 רצ"ב
 רצ"ג
 רצ"ד
 רצ"ה
 רצ"ו
 רצ"ז
 רצ"ח
 רצ"ט
 ק'
 ק"א
 ק"ב
 ק"ג
 ק"ד
 ק"ה
 ק"ו
 ק"ז
 ק"ח
 ק"ט
 קכ'
 קכ"א
 קכ"ב
 קכ"ג
 קכ"ד
 קכ"ה
 קכ"ו
 קכ"ז
 קכ"ח
 קכ"ט
 קל'
 קל"א
 קל"ב
 קל"ג
 קל"ד
 קל"ה
 קל"ו
 קל"ז
 קל"ח
 קל"ט
 קמ'
 קמ"א
 קמ"ב
 קמ"ג
 קמ"ד
 קמ"ה
 קמ"ו
 קמ"ז
 קמ"ח
 קמ"ט
 קנ'
 קנ"א
 קנ"ב
 קנ"ג
 קנ"ד
 קנ"ה
 קנ"ו
 קנ"ז
 קנ"ח
 קנ"ט
 קס'
 קס"א
 קס"ב
 קס"ג
 קס"ד
 קס"ה
 קס"ו
 קס"ז
 קס"ח
 קס"ט
 קע'
 קע"א
 קע"ב
 קע"ג
 קע"ד
 קע"ה
 קע"ו
 קע"ז
 קע"ח
 קע"ט
 קפ'
 קפ"א
 קפ"ב
 קפ"ג
 קפ"ד
 קפ"ה
 קפ"ו
 קפ"ז
 קפ"ח
 קפ"ט
 קצ'
 קצ"א
 קצ"ב
 קצ"ג
 קצ"ד
 קצ"ה
 קצ"ו
 קצ"ז
 קצ"ח
 קצ"ט
 ר'
 ר"א
 ר"ב
 ר"ג
 ר"ד
 ר"ה
 ר"ו
 ר"ז
 ר"ח
 ר"ט
 רכ'
 רכ"א
 רכ"ב
 רכ"ג
 רכ"ד
 רכ"ה
 רכ"ו
 רכ"ז
 רכ"ח
 רכ"ט
 רל'
 רל"א
 רל"ב
 רל"ג
 רל"ד
 רל"ה
 רל"ו
 רל"ז
 רל"ח
 רל"ט
 רמ'
 רמ"א
 רמ"ב
 רמ"ג
 רמ"ד
 רמ"ה
 רמ"ו
 רמ"ז
 רמ"ח
 רמ"ט
 רנ'
 רנ"א
 רנ"ב
 רנ"ג
 רנ"ד
 רנ"ה
 רנ"ו
 רנ"ז
 רנ"ח
 רנ"ט
 רס'
 רס"א
 רס"ב
 רס"ג
 רס"ד
 רס"ה
 רס"ו
 רס"ז
 רס"ח
 רס"ט
 רע'
 רע"א
 רע"ב
 רע"ג
 רע"ד
 רע"ה
 רע"ו
 רע"ז
 רע"ח
 רע"ט
 רפ'
 רפ"א
 רפ"ב
 רפ"ג
 רפ"ד
 רפ"ה
 רפ"ו
 רפ"ז
 רפ"ח
 רפ"ט
 רצ'
 רצ"א
 רצ"ב
 רצ"ג
 רצ"ד
 רצ"ה
 רצ"ו
 רצ"ז
 רצ"ח
 רצ"ט
 ק'
 ק"א
 ק"ב
 ק"ג
 ק"ד
 ק"ה
 ק"ו
 ק"ז
 ק"ח
 ק"ט
 קכ'
 קכ"א
 קכ"ב
 קכ"ג
 קכ"ד
 קכ"ה
 קכ"ו
 קכ"ז
 קכ"ח
 קכ"ט
 קל'
 קל"א
 קל"ב
 קל"ג
 קל"ד
 קל"ה
 קל"ו
 קל"ז
 קל"ח
 קל"ט
 קמ'
 קמ"א
 קמ"ב
 קמ"ג
 קמ"ד
 קמ"ה
 קמ"ו
 קמ"ז
 קמ"ח
 קמ"ט
 קנ'
 קנ"א
 קנ"ב
 קנ"ג
 קנ"ד
 קנ"ה
 קנ"ו
 קנ"ז
 קנ"ח
 קנ"ט
 קס'
 קס"א
 קס"ב
 קס"ג
 קס"ד
 קס"ה
 קס"ו
 קס"ז
 קס"ח
 קס"ט
 קע'
 קע"א
 קע"ב
 קע"ג
 קע"ד
 קע"ה
 קע"ו
 קע"ז
 קע"ח
 קע"ט
 קפ'
 קפ"א
 קפ"ב
 קפ"ג
 קפ"ד
 קפ"ה
 קפ"ו
 קפ"ז
 קפ"ח
 קפ"ט
 קצ'
 קצ"א
 קצ"ב
 קצ"ג
 קצ"ד
 קצ"ה
 קצ"ו
 קצ"ז
 קצ"ח
 קצ"ט
 ר'
 ר"א
 ר"ב
 ר"ג
 ר"ד
 ר"ה
 ר"ו
 ר"ז
 ר"ח
 ר"ט
 רכ'
 רכ"א
 רכ"ב
 רכ"

אין דורשין פרק שני חגיגה קיא

שבתורה את השמים ואת הארץ מאי ררש בהו א"ל אילו
 נאמר שמים וארץ הייתי אומר שמים וארץ שמותן של
 הקב"ה הן ועכשיו שנאמר את השמים ואת הארץ שמים
 שמים ממש ארץ ארץ נמשך את רארץ למה לי להקדים
 שמים לארץ * והארץ היתה תורה ובהו מכרי שמים
 מתחיל ברישא מאי שנא דקא השיב מעשה ארץ תנא
 רבי רבי ישמעאל משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו
 השכימו לפתחי למחר השכים ומצא נשים ואנשים למי
 משכה למי שאין ררבה להשכים והשכימו * תניא ר' יוסי
 אימר איי לרם לבריות שרואות ואין יודעות מה הם
 רואות עומדות וכו' הארץ על מה היא עומדת על
 העמודים שנא' *המרגזו ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון
 ועמודים על המים שנאמר *לרוקע הארץ על המים ותפלו
 על ההרים שנאמר *על ההים יעמדו מים ההרים על רוח
 שנאמר *יוצר הרים ובורא רוח והרוח בסערה שנאמר
 *רוח סערה עושה דברו וסערה תליה בורועו של
 הקב"ה שנאמר *ומתחת ורועות עולם וחכמים אומרים
 על י"ב עמודים היא עומדת שנאמר *יצב נבולות עמים
 למספר בני ישראל * וי"א על שבעה עמודים שנאמר
 *חצבה עמודיה שבעה * רבי אלעזר בן שמעון אומר על
 עמוד אחד עומדת וצדיק שמו *שנא * וצדיק יסוד עולם *
 אמר רב יודנה שני רקיעין הן שנאמר *הן לה' אלהיך
 השמים ושמי השמים ור"ל אמר ו' אלו הן * וילון רקיע
 שתקום וזבל מעון מכון ערבות * וילון אינו משמש כלום
 אלא ונכנס שחרית ויוצא ערביה ומחדש בכל יום מעשה
 בראשית שנאמר *הטטה ברק שמים וימתחם כאהל
 לשבת * רקיע שבו חמה ולבנה כככים ומולות קבועים
 בו שני * ויהן אותם אלוים ברקיע השמים * שחקים שבו
 ריחים עומדות ופוחנות מן לצדיקים לעתיד לבא שנאמר
 *יוצו שחקים מפעל ודלתי שמים פתח וכתוב *וימטר
 עילים מן האבול ודגן שמים נתן למנו' וזבל שבו ירושלים
 ובי' הקרשי ומזבח בני ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב
 עליו קרבן בכל יום שנאמר *בנה בניתי בית זבול לך
 מבון לשכתך עולמים ומה מקריב וכי תעלה על דעתך
 שיש לשם פרים וכבשים אלא מהו מקריב נשמתן של
 צדיקים ומנא לן דאקרי שמים שנאמר *הבט משמים
 וראה מזבול קרשך ותפארתך * מעון שבו כתות כחות
 של מלאכי השרת שאומרות שירה בלילה וחשות ביום
 מפני כבודן של ישראל שנאמר *יונים יצוה ה' חסרו
 ובלילה שירה עמי תשלה לאל חיי אמר ריש לקיש כל
 העומק בתורה בלילה הקב"ה מושך * עליו חוט של חסד
 ביום שנאמר יומם יצוה ה' חסרו מ"ט יצוה ה' חסרו משום
 *רבליה שירה עמי א"ד אמר ר"ל כל העומק בתורה
 בעה"ז שדומה ללילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד

6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

אין דורשיין פרק שני היגה

השרפיק: אף ידו יסדה ארץ מסיפיה דקרא יליף דכתיב עמיתו ימניו כשראון ועשאו קעמיו כמו שחמרו למעלה: וערפן ערפן: אל הקדים שמים ארץ דלא נל כתיב הכל את הוא אחרון כאלהת נבראו אלא ש"א לקרות ב' שמות כאלהת לכתיבתי את להקדים: למי שאין דרכו להכניס והכניס והכניס נמי דקרא לשמים חלה מה לויה שמים דכתיב להכניס ארץ ארץ דרכה להכניס ועוד מעשה ארץ מחוקן ומעשה שמים בתהומות וזו השני' עמו שגבראו כאלהת לך הבורר לשבר במעשה ארץ חלה:

תוספות להקדים שמים לארץ דלא נל הוא אחרון הייתי אומר דשני' נבראו כאלה' וכנחשו זה אחר זה לפי ש"א נענוא אחר כדפריש"י

והא דאמרי ב"ה לעיל ארץ נבראה חלה כדכתיב ניס עשמה ה' אלהים ארץ ושמים אע"י דלא כתיב ולא ההם ודמי ליה מרשני קרא לסתוך ארץ לעשייה ומיכוו בתיקו חובב פריש"י את המים לרבות מולדותיהן ומרשני אחר הוא ופליגי בהאי דהבא ע"כ: ויזר המים ונבראו ומה ענין זה הוה אלא ללמד שהמים עמדו על דבר: רוח ספירה עושה נברו דבר הרוח הספירה עשאהו: והתחת כל הלידה נרועות עולם הסינים אוחו: וכנס שפירח לתוך מיקו האור נראה: ויולד ערבי' מחוקו ומתפשט ויולד למטה מן האור והיו עולם שמים וזו הדוגמא כדאמרינו בכל יום: כדוק וישיבה עולם נע"י בלתי ים שמים ארץ ומתחת אלה שמים וריש פרוסי: משן לשון מזור הקום משלבים דריש עו: ומסתת ניס מפני כבודן של ישראל סינקלים אוחו ניס: יומס ויהוה ה' חסדו יוה את המלאכים לשחק כדי לעשות חסד לנרמיו חסד והם החתומים: ויולדה שירה עמי דרקיע עם שיר של סקסיהו ניס:

תוספות וכנס שחיתו פריש"י כנס מיקו ומיאלה האור יולד ונ' וקסא א"ב הארץ נראים הככבים גלילה כיון שיש קעמיו דרקיע ה' וקסא ה' וסוף ארץ כמו ש' הענינים אך רוב פשימי שהענינים מחשיבו ומכסין אותן וגראה לפרש איפכא: וכנס שחיתו נעולם ומוצגו האורה ויולד ויולדת ערבי' מן העולם ויחלקה האורה וזרין הככבים ע"כ: ומשך חוץ על חסד ונ' ע"י פ"א ע"י פ"א רש"י: ומנא לך דמעון אקרי שמים מן לשון אור של מניו פירענות כדכתיב נכחו ללגים פשימי: שכו אלוהות של ויברר כל אלו לפירענות:

תוספות כל העוקב בחזרה אכתיב לא קים למיתיה ד' דרקיעים שהחיל לפרש' לזכותו של ה' ה' ה' מרוב' הכל בשקט ומזון לשרעיה אול של עסח לעינה כדאמרי' בפ"ק דחגיגות מעלי תלגא לעורא החמשה מטרי לארץ וכתיב נמי כי נאסר ירד הגשם והשכל וזמנה לא יסוב כי הם הרוח את הארץ ונ' ע"כ: עליית עוליס עמית עליית ארבי' לשון ענינל של מים ולשון חגלי על לשון אנו הארץ הלא' דחילתא ענ"ן והם חמים המגודים לקוקו פירות ותנוואח: פסח ה' את ארצו למדת שיש לו אלוהות לפירענות: תוס' דוד נקס ואירידי לארץ: הקשה הרבי אהנין ה' כתיב נישעיהו כי נאסר ירד הגשם והשכל מן השמים ומירך דכיון שמתן הענינים ירד דרבי' כדכתיב מן השמים ולמאי דפריך יחא דוד הארץ הוכנין לפירענות אבל החתום את הארץ נשארנו למעלה ע"כ: לא יבורר רע על יבור ארץ: רוחות ובשמות חלה מילתא היא: וי"ח רוח היא הנשמה העשויה כדמות הנוף נקמה נשימה אלוניו כלע"י: מסין נאון כסא' ונכסא' בעשויה הוא כדמפרש גמא: ויגלם נהקו כשרין ארץ שעמו שריה נדקו: ויקרא לו קרא' אלג' רוח מלפני אלמא לפני הם: בשם נדבות ונ' בהמן מורה כתיב מורה שמים סג' נפשי יאלה נדברו והקפו עליהם על והתים סג' בשם נדבות שמים ונ' קרא קרא ציתן תורה משהו כשפר תלים כדאמרי יקום אלמא סוף וארבי: כתיב ויחא יקרא עמיה שרי: נמופלא מתך כדמפרש: ומסובל מתך של ריה הקב"ה נלכות לך:

מהרש"א בעריות בני בר' מוקי לה בשפתו עריות כו' עיין פריש"י

מרתיו לפרש מרתיו מתא' וסוד איסור העריות כגון סוד איסור אחריו דהשן מונה את ישראל באיסורה סברי עולם דחילת בנינו היה שקין והכל נשאו אחיהם ואין האדם דן נשכלו לאסור וכן באיסור אחרת אספו אין אדם דן נשכלו משעמו של יעקב שלמה

במרצנה כל עיקר אפילו נתימר א"כ היה אוקו יחד חכם מצין מדעתו שלא יטרך לשלול מה שיחפיק לו: בשלשה שנים והוא: בשנים אחד והוא: בייחוד אין שם אלא הוא לבדו ובגמרא מפרש לה: ארבעה דברים הני מפרס ואולי: מה למעלה מרקיע ששל ראקי החיות: ומה למטה מן הארץ: ומה לפנים חפץ למחילתו מרקיע מן המזרח: ומה לאחור למערב ובגמרא מפרש טעמא: וכל שלא חס על כבוד קונו בגמרא מפרש מאי היא: דהיו לו יפה לו ועוד היה לו אם לא נל לעולם ואומר אני לשון רחמים כלומר מרוחם היה אם לא נל לעולם ודוגמתו בחזרה עתה נאל אלעזר ואל איתמר בניו הנוראים רבי אלעזר אומר ראויין היו לשרף אלא שריתם הכהנו להכרין ובש' המענה להרמז"ם כתיב ראוי עינין כל פירושו כשפרן: הא אמרה רישא ולא במרכבה ליהדי וכוון וייחודי הוא ולינו טומע מפי הרב על פרקו מדעתו מצין וקא אסרת ליה: והדין היתה א"כ היה חכם ומצין מדעתו: ל' לרד מן הדורס: ולא במעשה בראשית לב' וכ"ס ג': ולא במרכבה ליהדי לתלמוד יחד א"כ היה אוחו תלמיד חכם מצין מדעתו שלא יטרך לשלול לרד צמקוס שיסתפק דלאו אורה ארעה לפרושי להדיא:

תוספות במעשה בראשית פ"ח הא שם מ"ז אחרית היולא חבדא' ומתפסק על אחריו: מנה ה"מ דאין שנים שואלין במעשה בראשית יכול יסאל מה היה קודם שנברא העולם: יכול לא יסאל ולא ידעם במעשה שפת ימי בראשית דהא למן בריית אדם הוא דיכתיב בראשית המרש הוא ע"כ נברא ת"ל ליתם ראשונים מיום הרשון: והסתא דנפקא לו מן ומלקחיה השמים האסור לשלול מה מן המחזיק מחילת כ"ל האסור לשלול כבוד' שנברא העולם דהא הוא הוא מה שהיה קודם ברייתו הוא עשוי מן המחזיקו הילך למן היום אשר נברא אלהים אדם למה לי למענוי מתיבה קודם שנברא העולם: על הארץ ומלקחיה השמים על הארץ היה ומעבי לשמים: אחר וקסא דרחמי שחי פעמים ינרתי חלה גבוה ולכסוף שכל: מוקף העולם ועד אוחו כסדיה שוכני היה כדאסו למורה ורגליו נוגעים למערב: גם אחרת זה ע"כ דסנהדרין: תורה ונוהו לקחן מפרש ליה: מדת יום וקמה לילה ערשית וד' שעות צין שניה: ומה חך כסיתו חוה הא למנה שמתן מוקף הא שח' פעולות לשון למהל מישע"י"ן כע"י: קו חוקו ועמד למנה שחיתו קו וזמנו ארבי' ע"כ:

תוספות יכול יסאל אדם מה למעלה מה למטה מה לפנים מה לאחור משמע הכל דלפנים ולאחור היו מה שיש אחריו הכפי מורה ומערב וה"ל לכן ודרום ולקחן כשרקן משמע לפנים ולאחור הוא מה שיהיה קודם שנברא העולם ומה שיהיה לאחר' כאלמא מה למעלה ומה למטה שפיר אלא מה לפנים ומה לאחור מאי דהיה היה ומשני משל למך שניה פלגרי וכו' והכי תנא כדנוספתא מה שיהיה ומה שערוד ליתו וי"ל דהיי' נאון ונתיב שפתינו מתיבה: מוקף העולם ועד סוף מתך ח"ק שנה שנאמר שדי שחיתו ש"ל ארבי' יותר שנאמר את אל שדי פרה ורבה אתי שחיתו די לעולם: ומתיבה מנא לך הא שיש ח"ק שנה ולא יותר ולא פסות וי"ל דנפקא לן מן שדי שיש ב' אחריות ש"ן דל"ח וי"ד קח ל"ן כ"ל ח' העולם מן שדי ועל ח"ק' לן ש' שעות מ"ר מתאם כד עורילא: אידי וליני מה שיעורה הוא ופלגי חילין דריש כדמיר דאורה ומערב רחוק טי דאי לו חילתה הכי היכי הוה קם כיון דכתיב מקלה השמים ועד קיה השמים וי"ל אסוד שיהי נב"ע עד שחיתו: ישת חך סתרו מרכתיב סיבותיו וסוכחו קא דריש' יוד שם דבור ארץ נאסר הונו קיימי כל ככבים הלאים דרקיע וכו' עיין שם ע"כ: המנה יודע מה שהיא למה: כהונה שהיא מצין דבר מה מפלגלו כדמתי' דעת יסוב: כה הוא כה הרועה בורה נברא ח' נערה יוסב כדאמרי לקחן סעוד כו ועמד: פיקועות לומיטי"ל כע"י: כשמים מעולותיו אלמא עליות איקרו: שרפיקו לרגליו קסא לישנ עליו על כדכתיב קסא עשוי חילתה ונפי ובה הספ' מתוך

אין דרשיין פרק שני חגיגה קיב

היהל ונטא אחות אשתו והנך חרי דפקי וטרי דחדדי ולא שמיני
עבס סוד צוה מרבין ואתי למטרי איסור' צערויות כי האי והשתא
יחא דהוה סתרי ערויות דומה ממם למעשה דרשיות ולמעשה
מרכבה שהם ודאי סודות ודברים נפקדים ממם: 'מי בראשית
ד'ל' לימים ראשונים אשר היו לפניך גו' ואילו עריך למכתב
למן היום אשר ברא אדם גו' למקדך דמאז נתיי שאלה ועיון
שכל ציורו כי האי הוה תלמוד דבריאה ואשר נברא בנזק
ונשמה: מה לפנים ומה בו' ים לדקדק לשי הש' דמה לפנים
שפסטימו בו הוהשעות כמ"ל לעיל דפירושים דהיינו קודם שנברא
עולם היצור צעי למימרא הנא יכול ושאל אדם מה לפנים הא כבר
מיטייה קרא מרכביז למן היום אשר ברא אדם כו' דקדקני לעיל
ג"ל דכדרי נקט השתא מה לפני' אלא אנב דנקט מה למעלה ומה
למטה ומה לאתור ועוד למאי דנפקא לכו מלוקי' השמים האסור
לשאול מה שיש חוץ למחיות מתיילא נפקא נמי דאסור לשאול
מה לפנים ולא אלעגריך קרא למן היום אשר ברא אדם גו' אלא
לכד'ל' כדלקמן ולפי' זה מה למורה מה למעלה חוץ למחיות
הרקיע לא הוזכר כלל אלא דהוי ככלל מה למעלה ומה למטה
דהיינו למעלה ממחיות הרקיע ולמטה במחיות הרקיע דה"ה
חוץ ממחיות הרקיע מן הדרדי' וה"ל להבוא פירושה דמה לפנים
ומה לאתור היינו חוץ ממחיות הרקיע למורה ולמעלה ל"ל דה"ה
חוץ ממחיות רקיע ללפון ולדרום מן המקרא דמחיות מלמקלה
השמים ועד קלה השמים כולו משמע דו' קלוות ים לשמים ולעול':
הניח ידיו עליו ומעשיו שנאמר בול' דבשתי ידים של הקב"ה
נברא האדם מתחלה כדאמרינן במדרש מדכתיב ידיו עשונו גו'
והיה יום ש' מדותיו שם הרמז' והיו כמנואר דבר זה בלוקי
ברפ"ק דכחצות ועיון שפירא דברו שנים כ"ל ידים ששם הרמזים
והיון ומעטו ונמדדש ליקוט הוסיף צוה המאמר ומעטו והעמידו
על מאה בו' וכ"ה בפרק השפיט דקומחו של אדם הראשון היה
ק'אתה והיינו אחר שפירא ומעטו ויש רמז צוה ותפז עלי כפכה קף
גו' מאה: 'עשרה רבדים נבראו ביום אחד בו' מספר הו'
דברים שנבראו ביום ראשון ראוי לתת להם עטם והוא ע"פ מה
שנבראו כי ביום ראשון נברא תומר הראשון אשר ממנו נהוו כל
צורות הנבראים וכ"ל נקבע ביומו כפרס"י צומתם והשתא צומת
הראשון ביום ראשון נבראו הד' מידות השפוט דתשיב הכל
שהם אש רוח ומים וארץ כי המוסך הנאמר בקרא הוא האש
העשוי כמ"ל המורה ועוד יסוד מתישי השפוט שהם הגרמים
השמימי' הרי שנבראו ביום א' חמשה יסודו' השפוט' בלי הרכבה
כלל ונבריאחן ע"י שהם גשמי' נפלו צהם המקריים בו ביום ומשי'
קו הוהו שהוא הורה למקרה האיצות והכמות נגדד המקום
העול כד'ל' הגו' ש' קו מוסך קו ירוק המקף כו' כי הוה המקף
את מקום העולם הם גרמים השמימיים שהם יולא המוסך
שהוה אש העשוי לעולם כמ"ל חמתי המתקף שמהונו' הגלגלים
יולא אש העשוי אצל למעלה מקו המקף שהו הגלגלים אין לומר
בו גדר מקום והני' שאלמר יש משך שפירא וגו' ירעה קי בלמתי

הנמצאים המורכבים ככלל אין להם מליחות כ"ל נג' יסודות
השפוט שהן רוח ומים וארץ אצל ליסוד הד' שהוא אש העשוי
לא יכלו לברא וי"ש כי ישת הקב"ה מוסך סתרו שלא יוכלו כל
הנמצאי' התחומי' למליחות אש היסודי אף שהוא ג' כנגד המקום
וכחצו התפוספות סיפא דקרא סביבותיו סוכחו קדרים ע"פ
כונה שאמרנו כי יסוד האש הוא המקום עה"ל שהוא צומחו הסוכ'
שהיו ערלו והעולם השפס' כי כל מורכב יספד בהשפס המורכב
ונה"ל נברא צה' דמיון הסוכס כלורקס שהיו דפנות שלמות וכלישי'
אשילו עשה כמפורש במסכת מנחות ואתר אנני צבו הורא' למקרה
האיכות כגון הלח והיוצט שהם אצנים המפולמוח בו' שאף האצנים
מטבע היצט בתאמר הש"י היום הלמים יולאים מהם לעולם
והאצנים הם ג' כ' ממקרה החס והמים ממק' הקר כל זה ממק'ר'
האיכות ומקורות השפוטים שנבראו ביום אחד: ואתר ומדת יום
ומדת לילה בו' שהוא ממקרה צומחו שיש ככל גשם מהיסודות
חיים ה' השפוטים שזכרנו לעיל וללוה ה' היסודות וד' המקריים
הבאים מהם בודלוי רחיים להנרואות ערס כל נברא המורכב מהם
מכל הנמצאים ומתישי העשירי שהוא התכלית אשר נעבורו נברא
כל והוא האור שנברא הקב"ה ביום ראשון שלא הוזכר בריאה ביום
א' כ"ל לאור כפרס"י צומתם והוא האור הנגנו ללדקיקס שיהיו
זוכין לתענוג נפשי ליהנות מיוזי הכניעה ע"י הקורה שנקראת אור
כמ"ל כי נר מצוה ותור' אור ושאל אדם צופר בו מסוף העולם
בו' היינו צענו' השכלי ומתיי ליה שאמר יורה אלהים את האור
כי טוב ואין טוב בו' דנשאר ימי בראשית כתיב ויורה אלהי' כי טוב
עול כללח הבריאה וציוס ראשון פרע כי טוב על דביאת אור על
כונה זו ואין טוב אלא דבר דשנילו נברא ונבנו ללדקיקס לע"ל:
ואור ביום ראשון אברוי והכתיב ויורן וכו' ויום רביעי בו'
יש לדקדק האגופיה דקרא דכתיב ביו' ראשון ויאמר אלהים יהי אור
ויהי יגו' ה"ל לאקטווי הכי דהא ביום רביעי נברא וי"ל דאגופי'
דקרא ידע למימרא דברוי חמתיס דלקמן הן הן המאורות שנבראו
ביום א' ולא נחלו עד יום רביעי אצל רב דמתיב מדת יום ומדת
לילה בתרתי שנבראו ביום א' ע"כ דנקבעו המאורות ג' ביום
א' קבא ליה שפיר מהבוא קרא דיום ד' ומשי כד"ל דהוה
אור הוא פנגנו ובודלוי היה נקבע ביום א' אלא כוון שנסתכל בו'
עמד וגנו וצו ביום ד' נברא מאורות אחרים ונקבעו בו ביום
ואגופיה דקרא נמי דכתיב ויהי ערב ויהי קיום אחד לא משמע
ליה למקרה דנקבעו המאורות אלא דמ"מ זמן דיום ולילה תשיב
ליה כמד' דו"ק: 'בעשרה רבדים נבראו העולם בהכמה
ובתבונה בו' כפי העיון שהן הן ה' דברים דמתיב הכל שבהן
נברא עולם הן בשמותיהן קרוצים לשמות עשר שפירות שהשימו
בהן המקובלים בקריאת שמותן והם ה' המאורות שפנינו שבהן
נברא העולם ומתיי בתכמה ובתבונה דכתיב בתכמה יסוד ארץ
ויון שמים בתבונה גו' לפי שמות הספירות קדמה חממה לבינה
הוא מבסיס לדעה צ"ה לקמן דארץ נבראת תחלה ואח"כ שמים
ואמר וצדעת דקציב צדעתי התמות נקבעו דעתה היא המעלה
העליונה

העליונה

אין דורשין פרק שני חגיגה

העלויה כפר"ש בחומש ויית' לו כצו ההומה נבקשו מהו אבנים
התפלותה שהזכרו לעיל שמהן יולאין מים לעולם ואמר כצו
ובצורה דכתיב זכרון הרים וגו' דבצריאת הרים נראה כמו
וגבורתו צוהר כמפורש על הרים ושמדו מים וגו' יעלו הרים וגו'
בין הרים וגומר משקה הרים וגו' הרים בגובה' ליעלים וגומר
ואמר צערה דכתיב עמודי שמים ירושפ' גו' פרש"י כדלקמן
שגער צו ועמד עכ"ל וצחומ' פר"ע א"ו י"א יהי רקיע יחוק הרקיע
אע"פ שנצרא שמים ציום ראשון עדיין לחים היו ורקעו בשלי
מגערת הקב"ה כולו דכתיב עמודי שמים ירושפו כל יום או בשני
יחמהו מגערתו כו' ע"ש ואמר לך ותשפט דכתיב לך ותשפט
מתן כסאך וגומר לא שנצרא הכסף כבוד בשפת ימי צדא"י קאמר
ככל הנהו דנקט דהא אמר' פרק מקום שנהגו הכסף הוא מו'
דברים שנצראו קודם שנצרא העולם אלא דקאמר דהכסף כבוד
נצרא מנ' דברים שצדא העולם ע"ש י' דברים בכלל נצרא כלל
העולם : בחסר וברחמים דכתיב זכור וגו' כי מעורם המה
לפי משמעו שנקב דוד על לב' א' אצוה' וגו' דרבי' ה' וגו' הדריכני
צאמך וגו' ל' למחבב' צל להשא' זכור רחמיך ה' אוסדיך כי מעול'
זהו וע"כ דרשו מעולם המה היינו מצריאת עולם המה וה"כ
אמר' שיתף הקב"ה מדה הרחמי' עס היו וצרא העול' וכתיב עול'
משד יבנה וגו' : היה מרחיב והולך כב' פקציות אח' של כו'
צ"ר כיצד צרא הקב"ה את עולתו ועל צ' פקציות אח' של אה וא'
של שלג ופסחן זה צוה כו' ע"ש וצראה דנקט אח' שלג ע"ש ואמר
לשלג הוי ארץ ונקט אה כדלקמן שהשמים מאה ומים נצראו ונת
לענון צוה שהוא רמו לנ' מרחו כי האה הוא רמו למדת הדין
והשלג ומים הם רמו' לרחמים ונ"ש שפתח זה צוה כו' כדאמרין
צתלה כו' ואח"כ שיתף הקב"ה מדה הרחמים עס מדה הדין
שנאמר ציום עשות ה' אלתי' וגו' ואמר כהים מרחיב והולך כו'
כפי נדחיתו שהן לאין הכלית עד שגער צהו הקב"ה והעמידן כו'
שיחה שיגור לעולם בגדר המקום כפי המהקבלים מהם דברים
גשמיים ומימי מרכיביו אלני אה הוי הוא שאמרתי לעולמי די
וכו' וכחצו הקופצות רמו צוה לעולם ת"ק שנה שהעולם מן
אחיות שדי הוא ה"ק 'גוער בים יובשרו כו' מצטו גערה צום
סוף שנאמר יוגער צום סוף ויארב וגומר דהיינו צקריעה ים
סוף אבל צום פתח דכתיב כאן לא מציוו צו אה קאוי אצריאת
עולם ועוד דגוער ל' הוה ופול שפיר אצריאת עולם דעוד הוה
הוא גוער צו שלא יהא הולך ומרחיב אבל הקריעה ים סוף ה"ל
למחבב ויגער ל' עבר דכתיב חסם : ובה"א ארץ כו' וים תימא
דצבר הוה כיון שנתאמר אהר נצרא שמים וארץ ארץ ופול צום
תלה להיות האה מוקדם למצרו ועוד קשה דמקשינן קצו קאוי
"אהדי ומשני ר"ל כשנצראו צרא שמים כו' אכתי לנ"ה קצו קאוי
אהדי ואם נאמר לנ"ה גם כן הוי א"כ צמאי שלגינ' ואם נאמר
לנ"ה כהך לא ה"ל לשחוק לר"ל מלומר לנ"ה שהך זה ובעל יפה
מראה כהך דר"ל צרא דנפשיה קאמר ולאו לקרואי אליבא דנ"ש
וב"ה ולצדיקהם כהך עס חירו' אחרים על רמיות התקראות
ע"ש ואין זה משגיחית התלמוד דהא פתחא דהתלמודא קאמר קא

קראי אהדי ולא ר"ל ומשמע דלנ"ש ולנ"ה על פלוגתייהו פריך
ועוד דאין זה מדרך התלמוד כיון שכל אחד מהתלמים יש לו חירך
על רמיות המקראות והוא פשוט שהרי הווכר צמרא מה לו לר"ל
להקשות קוסיא זו ולהרלה בע"א ויראה דודאי צמאמר אהר נצרא
כולם אהמם פלוגתייהו צחומ' מהיסודות החמיל להרמיב וילך
המציאותה של עולם כמ"ש חו"ל עס אהר רב יודא אהר רב צפנה
שצרא הקב"ה אה העולם היה מרחיב והולך כ"כ כו' עד שגער
צהו הקב"ה כו' והיינו דהר"ל מצוי דכתיב אהי אל שדי אהי הוי
שאמרתי ים לעולם די והמשל צוה דצבל הדברים יש לפסק
בצריאת' אה נאמר שהשמיים אהר צוהים הוי העיקר וצצרא תמל'
ואח"כ נצדלו והולכים עליו קליפות החילוניות והס אינם אלא
שומרי' לפנימי או שנאמר הפך זה כי החילונות הם גדולות וצצראו
חמלה וצולתו יספיד גם הפנימיים כי הוא צומר עליהם ואמר קך
צצוטי יתגדלו השמיים ואם נאמר שקילים הם וצצאו שיהיה כאמר
החמיל מציאותם כקטעו' יתו גדולים והולכים וליה לדעת צ"ש
שנאמר בראש' ברא אלבים אה השמים וגו' כי הנרמיות השמייות
המקושי' אה העולם אהר צפיוצ' יתנועעו כל המציאו' הה עיקר
וימנו החמיל המציאות להרמיב ולהלך מלמעלה למטה עד
לארץ שהוא האמצעי צוה היסודות הפשוטות והוא שהצד אהיה
עו' השמים כסאי וגו' צוראי הכסף הוא עיקר והשרפרף הוא
על אלו וכמו שפרש"י כי לפי גובה הכסף הוא מחקו שרפרף
ודעת נ"ה הפך זה כנאמר ציום עשות ה' אלהים ארץ ושמים כי
הארץ הוא המורכו אהר עליו יספדו כולט והוא העיקר כי הם אוני'
אלא כשומרי' ומשמע' אליה וע"כ צה החמיל המציאות והיה הולך
ומרחיב עד מציאות השמים הגלילים עד שגער צהו הקב"ה כענין
שאמרנו צ"כ דימא דכל מודי מאמציאותו מתלר והצדא ראייה
שנאמר הצוה בשמים מעלותו ונצדחו על הארץ יסדה כי מעמד
העליה צלי הציות שחציו א"ה וע"כ הארץ היא העיקר שהצודה
של היסודות הצפוט' כולם על הארץ יסדם הש"י וצצוה אה אחת
צעלמה פלגי ר"א ור"י צומא פ"ה ר"א אומר וגו' וע"ש ודעת
השכמים הקרוע צויהם כי כאמת החמיל המציאות מלמעלה מן
השמים ומלמטה מן הארץ שנא' אף יר יסדה וגו' כמהחיל צב'
ידיו צשני קצוות לעשות מלאכתו ואמר קרא אהי עליה יחדיו
שיעמדו יד' צו הגלגל ההיקר צלי הארכו והארכו צלי הגלגל א"ה
שיעמדו אף יחדיו ועמודו וע"כ החמיל המציאות צשניהם כי כלם
עקרים והא דמקשה קשו קראי אהדי היינו אליבא דנ"ש דלנ"ה
קרא דברים עבות אלהים וגו' דייק דהעשיה נתת אל ארץ ושמים
ומדהקדים צכאן ארץ לשמים ע"כ צצוה חמלה אבל קרא
דצראשית צרא אלהים אה השמים וגו' לא דייק דהצריאה שנאמר'
עס נתת אל הארץ ולא צא לומר כאן סדר הצריאה לשמים וארץ
כמו שפרש"י אלא שצרוו הכתובים הקדים השמים לארץ הוא לנ'
עניינים כי מציאותו יד' ניכר צאמלעות' יותר מעל ידי החצומו'
כי מתנועת' ורוב מניע ראשון שכל מהנעוץ יש לו מניע ויכלה
הדבר א מניע ראשון והצ' כשהולות מעלות פעולתו ית' נראות
יותר מהעליונות כמ"ש כי אראה שחך וגומר וצצורה ירושלמי
אח"כ

אין דורשין פרק שני הגינה קיג

אהא דלא קשה ליה קרא דבראשית ברא וכו' א"ר מניא ממקו
 שב"ש מביאים טעם לדבריהם ב"ה מסלק' מ"ט דב"ש בראשית
 ברא וכו' משם ב"ה מסלקי ליה והארץ היהיה כבר היהיה ע"כ אבל
 ב"ה דייק ליה קרא דבראשית ברא וכו' שהמ"ט נבראו תהלה ויפרש
 מלת בראשית כמו בראשית ו'לאורו' סדר הנביא' כמו שהבי' רש"י
 דעת המפרשים א"כ מה ישבו בראש דניום בשמות וכו' ומשני ר"ל
 כשנברא ברא השמים תהלה כמו שנקרא בראשית ברא אלהים את
 השמים וכו' אבל כשנעשה נעשה ארץ תהלה כו' ומה שכחב בעל יפה
 מראה דר"ל ע"כ לב"ש לא אחי דלא נחלקו אלא בצריחה אבל
 צנטייה מורו ב"ש דארץ קתיה דא"כ מאי קאמר ב"ה לב"ש
 לדבריכם אדם בונה בית כו' והלא איו זה משל לודק אלא צנטייה
 שבויה כ"א דהקמת מלכו והלא ביה מורו ב"ש לב"ה כו' עכ"ל
 הוכחה זו אינה אלא לפי מה שהיה הנין לשון נטי' שהוא הקמת
 מלכו המלכ אבל מהא"ר כי הקמת המלכ היהיה בכלל הצריחה
 והנטייה היא גומר עשייה ותיקונים כי מלאכת הארץ נגמרה ביום
 ה' שאלתר ביום השלישי ותיאלה היצבה וכו' ויאמר אלהים קדשא
 הארץ וכו' וגומר מלאכת השמי' היה ביום ה' שנא' וי יהי מאורות
 ברקיע השמים וכו' ולכן צנטי' העשייה הוכיח הארץ תהלה שנא'
 ציו' עשית ה' אלים ארץ ושמי' וכו' ובעל יפה מראה הארץ בתאמר
 הוה ארץ צדקתו רחוקים מפשונו ע"ש ואני לא באתי רק בדברי'
 הקרובים לפשונו : ואר"י ב"ח ששם מים כו' ר"ל ששם עליו ים
 מים כדכתיב ויהי מנדול גו' וצין המים אשר מעל לרקיע וכתיב
 הצריחה ויקרא אלהים לרקיע שמים גו' דר"ל מים דעל הרקיע
 ים מים קרא לרקיע שמים ע"ש שם קים והמ"ט משמע לשמים
 כמ"ש הרא"ש ארץ ת"י' שם מים שאלתר על השמי'
 האויריים כו' לא ידענו מי הצריחה לכך ודו"ק : תנא אש ומים
 בו' ופי' כמ"ש שה"א אחי השיו' נמה ובהפך אריות כו' והכונה
 כדלעיל ע"ש צ' מדותיו הדיון והרחמים ששהפן וברא בהן השמים :
 דוירתי אומר שמים וארץ שבוות בו' לכאורה הענין תמי' לפרש
 דכל שמים וארץ דכתיבי הן שמו ועוד דגם הכא הואך אפש' לפר'
 שהן שמו של אלהים וא"כ אמאי קאי מלת ברא דכתיב ולפי לשון
 הצ"ר היהיה אומר שמים וארץ אלוהות הן כו' עכ"ל נראה דה"ס
 דהייתי אומר שמים וארץ ג"כ שם אלוהות הן וכו' שניות הו' וה"ק
 קרא בראשית ברא אלהים השועל את אלהים הפועל שמים וארץ
 שיהיה לשמים וארץ כח אלוהות ומסר מן הכחוב אלהים הפועל
 ועכשוו שנאמר את השמים ואת הארץ גו' ע"כ אלהים דקרא
 היינו אלהים הפועל ושמים שמים ומשם וארץ ארץ משם ואין
 צהם כח אלוהות כלל וכה"ג י"ל בפ"ק דמגיל' גבי סתבנו לתלמי
 אלהים ברא בראשית כשנברא : את הארץ ל"ל כו' דכיון
 דכתיב את השמים ע"כ אלהים דקרא לא קאי אשמים וכ"ש הארץ
 וא"כ לכתוב את השמים וארץ ומשני להקדים שמים כו' כפרש"י
 וכחבו תהום' והא דאמרי' ב"ה לעיל ארץ נבראת תהלה דכתיב
 ביום עשית ה' גומר ולא כתיב תהום ואת דריש ליה מדשני קרא
 בצדדיה להשמך ארץ לעשייה כו' ע"ש וקשה לדבריהם א"כ גם

לב"ש נמי לא לכתוב ואת גבי הארץ ומדשני קרא מסדרי' דבראשית'
 ברא גומר השמך שמים לצריחה וציום עשות גומר הקדים ארץ
 לשמים לדרום ליה דהשמים נבראו תהלה ולפי דרכו שכתבנו
 לעיל הא דמשני ר"ל כשנברא ברא שמים תהלה וכשנעשה נעשה ארץ
 תהלה היינו דאליבא דב"ש משני הכי אחי שמר הכא דלא לא כתיב
 ואת ה' א"ה הצריחה היה כתיבה כחבר בדעת המכמים אלא צנטייה
 היהיה הארץ תהלה ולכן סינה כאן בראשית ברא שמים גו' דאל"ה
 ה"א דהצריחה והנטייה שוין אבל לניה הלל דלא מתלק בין הצריח'
 והנטייה דקרא דבראשית ברא לא דייק ליה כמפורש לעיל ע"כ
 דסינה הכחוב דציום עשות ארץ גומר לומר שהארץ נבראת תהלה
 ארץ קשה לב"ה דלא ס"ל ואת הארץ להקדים שמים לארץ אחא ואת
 הארץ ל"ל וע"כ נראה דכל הסוגיא אחיה לב"ש אבל לב"ה ים
 לדרום את השמים ואת הארץ בדרך אחר כדאיתא בצ"ר שהשיב לנו
 ר"י לפי שאין יודעין לדרום כו' אלא את השמים לרבות ממה ולבנה
 כו' ואת הארץ לרבות דשאים ואלוהות כו' וכה"ג איכא צפרש"י
 שחמש לרבות תולדותיו ופליג דרסה דהכא כמ"ס הווספות
 והיינו אליבא דצ"ה : דמי שאין דרבו להשבים והשבים כו'
 פרש"י וזו השכימה עמה שנבראו כאת' כו' עכ"ל והיינו כהכמים
 דס"ל הכי לעיל ויותר ג"ל אליבא דצ"ה השיב ר"י הארץ השכימה
 ונברא תהלה ודמיא דכתיב מייחתי ומלאו נסים ואנסים כו' שהקדימו
 להשלים הנסים מאנסים וכן נראה דר"י כצ"ה קאח' כדמוכח בצ"ר
 שכתבנו לעיל : איך לרם לבריות שראוים ואין יודעין כו'.
 הקושיא בכלל וכי משום שאין יודעין הצריחה כל זה יהיה אנו
 להם ומנ"א בדיעתן כל זה ומה ענין העמודים הללו במספר למר
 כדאית ליה כו' ונראה הכונה בכל זה כמבואר בצמה מקומות
 במקרא ובתלמוד שהצריחה ענין לרם ללח את הינה"ר הצורה
 ובמנה כמ"ס צידושוין אש פנע צוין מנוול זה ומשכהו לבה"מ
 והקצ"ה עוררו כמ"ס שם נופה רשע ללדקן גו' ה' לא ועונו בידו
 וע"ד בבא לנהר מסייעין לו ע"ז אמר ר"י איו להם לצריחה שאין
 יודעין על מה העולם עומד לפי צמרתו אש לקוים עולם צמנש'
 הצדיקים העושים ואם לאבד צמנשה הרשעים והיו העולם עומד
 בצמירתן אדם בקיום התורה ובמנווחיה והיינו על העמודים
 כמ"ס העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל ג"ח ועל ג'
 דברים העולם קיים על הדון ועל האמת ועל השלום שנאמר
 המרגיו ארץ גומר מפני טעויותיה ויפלטון דהיוו' שאין בני אדם
 מקיימים העמודים שצטרו ואמר בעיקר העמודים שנומדים על
 המים שהיו התורה כמ"ס הוי כל מאל לבו למים ומייחתי רמי' לזה
 שנאמר לרקיע הארץ על המים דהיינו על התורה שנמשלה למים
 כמ"ס הוי כל מאל לבו למים ואמר המים על ההרים כי התורה
 לא נהנה למלאכי השרת אבל נהנה לבני אדם הצדיקים הצומרים
 טובו שנמשלו להרים בצמה דוכתן כגון מקףק על ההרים גומר
 על ההרים לא אבל גומר ואמר שההרים עומדים על הרוח גומר
 הצדיקים ובחירסת לטוב תולה ברוח שהיא הגשמה העתירה שנתנה
 להם כמ"ס יופח צאפיו קשתת רוח גומר ואמר שכל זה הוה צמרת'.

אין דורשין פרק שני הגיגה

הואילן פרום צפני האהל : המה ולבנה קבועין בו' גם זה סגל
קדעת התוכניים שדעתם שמהם ולבנה אינן קבועין בגלגל אח' אלא
כדרך של"ס מנכ"ל : רחיים עומרות וטוחנות בו' נקרא שמקיס
מל' שמיקה וטוחנה ואמר ועומנות מן לדיקיס היה נראה לפרש
לדיקיס שבדור המדבר כדמייקו מקרא דכתיב לדור המדבר אכל
האי קרא לאו בדיקיס איירי דכתיב לעיל מייני כי לא האמינו
באלהים גו' וכתיב גם ויגאל אלו גו' ונגירסת הילקוט טוחנות מן
לדיקיס לע"ל וינחא טפי ומייקו ליה מדור המדבר שנאמר וילן
שמקיס גו' נתון להם הקב"ה גם כן מלוחו מן שהיה מוכן להם
לעמוד ואפשר שע"כ אמרו צמק חלק שאין לדור המדבר חלק
לעה"כ שכבר קבלו חלק מן הזמן צמקו : ירושלים וב"ה
וסבבה בניו ב' ומייקו ליה מקרא בנה בניתי גומר ל' הכפול בנה
על ירושלים בניתי בית כמשתמט צ"ה וצול על סם האזנה
ואמר שמייכאל השר הגדול בו"ש ע"כ נקרא השר הגדול בסמ' דנח
שהוא כהן גדול של מעלה צמקת של מעלה וכדאמרין צעלמא
ירושלים שלמעלה מכון נגד ירושלים שלמטה ואמר שהוא מקריב
עליו קרבן וצמ"י הגיה בזה וכי מעלה על דעק שיט לשם פרוס
ובכשים אלא תהו מקריב נשמח של לדיקיס ועל זה תקו צמפלה
ואוסי ישראל בו' כמפורש צמור אורת חיים סימן ק"ך ומייקו וראה
מזוגל קדש גומר רנה לומר ראה מירושלים שלמעלה שמתון לה
ירושלים שלמטה שמרבה עתה ואיה קאלחך גו' : מצפי כבודן
של ישראל בו' דשירחן של ישראל עיקרה ציוס מצמלת צ"ס
שמרית ומנחה סגן מוצה כדמסייס בהאי קרא חפלה לא מי משא"כ
ערבי' היא רשות וכה"ל אמרו צפ"ק דעכו"ס מהאי קרא דהקב"ה
שומע שירה מפי תחת צלילה ומשמע מכל זה דלון המלאכים
אומרים שירה ציוס כלל ויש לדיקוס מהא דאמרין פרק ג"ה כי
עלה בשמר א"ל הגיע זמני לומר שירה ויש לחלק בין המלאכים
שנצראו בכל עיס שאין אומרים שירה אלא פ"א ציוס שנצראו
כמפורש גם וצין מלאכים כגון מייכאל וגבריאל שאומרים שירה
תמיד כמפורש גם : שאמבר השקופה כמעתן גו' וכתיב ביה
ונדך את עמך ישראל גומר היינו על ידי מלאכיו אשר גם
כמ"ש המלחך הגואל כוח ונדך גו' ויעקב אמ' למלחך לא אשליחך
פ"א צמכתי : אצרות שלג רשל ברד בו' והם אצרות של
פורענות ליסר כסן את הדביות כפרש"י ועל פי המקרא לאויב
הצלת אצרות שלג ואצרות ברד גו' אשר חשכתי לעת לר וגומר
וסם כתיב מי הילד אצלי על גומר דהיינו עלייה עלילים רעים
ועלייה אצלי גו' שגור כן ואמ' חרדי סופה ופערט בו' הלכותיהן
אם בו' שהם גם כן אצרות של פורעניות כמפורש בשיעור דפתי'
מעט ה' חפקדו גו' סופה ספירה ולהג אש אובלה ומייקו שנאמר
יפסח ה' לך את אולרד הטוב כד היא נוסחה באמרא ושיין כפרש"י
אבל בגיר' ע"י מייקו שאמר פתח ה' אולרו ויולא בלי ועמו :
השמע מן השמים מכון גו' צמפלה של סלמה על הפורעניות
המתרגמה בשולם היא דכתי' ואהאי קרא סמך ומי דהסורענות
סיו סם צמטון : צדק ומשפט מכון גו' צדקה דכתיב בו'

הואילן פרום צפני האהל : המה ולבנה קבועין בו' גם זה סגל
אויב שהיה טפר בצמירה ואמר על דעק כי לא ארשט גומר אשר
בסערי' וסופי דרוח ספירה עברה לפניך ונחמלך לך בין אויב לאויב
דהיינו רוח וזה"ל ע"כ כתיב צמפלה בש"ן רמו על הילר הרע
שהוא כמו של פטור ואמר שאוקו ספירה תלוי בצל האדם לטהר
הקב"ה עוזרו והיינו סתוליים צונונו וכמו של הקב"ה לעזור לבן
אדם לבי בחינה ולפי שר' יוסף לא זכר כמה הן העמודים וסמך
אמתי' שהן ג' חורה ועבודה וג' קאמרי ביה הני חנאי ע"ס מ"ט
צ"ב דמכות דאיכ' הנאי דמד אמ' תרי"ג מלות נתנו לישראל וצא דוד
והעמידן על י"א וחד אמר דבא ישעיה והעמידן על ג' וח"א דבא
פנתיק והעמידן על אחד והוא האמונה שנאמר ולדיק באמונתו
יחיה כמפורש גם בצורך ועד"ו קאמרי חכמים הכל העולם עומד
על י"ב עמודים שהן י"א דחשיב חסם ועם האמונה שהיא והאי
עקריה הם י"ב עמודים וי"א על ו' עמודים הם ו' דחשיב חסם
ועם האמונה הם ו' עמודים וה"א דקאמר הכל על עמוד אחד
היא האמונה שנאמר כה ולדיק באמונתו יחיה ומייקו ליה שהיא
עמו' של הלדיק כמ"ס בו ולדיק יסוד עולם דהיינו באמונתו ועד"ו
אמר הכתוב לדור ודור אמונתך כוננת ארץ והעמוד שע"י מלות
אמונה כוננת ארץ ועל ריה חמדות ארץ כי האמונה היא עמוד
אחד של כל עולם כמ"ס ודו"ק : שני ריקיעים הם שנאמר הן
לה' אלהיך השמים ושמי גו' ו"ל צה שנתכוון על ג' ריקיעים
דהיינו שמים הם האויריים ושמי השמי' הם שמים העליונים ומש
כמ"ס הרא"ס אקרא הללו אח' ה' מן השמים גומ' ואמרין הללו
שמי השמים והאויריים הם נקראו שמי' ע"ש מענין סם מים בעבו'
היוח סם היות המים בו' ע"ש : ו' ריקיעים ואלו הן וילחן בו'
המני עבו"ס מסכומים על כך שו' ריקיעים הם והם ו' כוכבי
לכת כסדרן של"ס מנכ"ל אמנם כפרעי הדירים במאמר הזה לא
ידענא לכוין להם וע"כ אמרתי ליה בזה צמפלה לך כל הדרוש :
אלא נכנס שחרית יוצא בו' עיין פי' רש"י וההוא' ופי' זה
אינו מוזן ומשעם הילון כשהוא פרום צפני דבר אחר הוא מחשיך
דלכך צלילה ויולא מן העולם כדי שיהיו הכוכבים נראין א"כ היאך
שכנס שחרית בעולם להביא האור לעולם דמשמע דע"י פריסת
הוילון היה מחשיך אור צלילה ובכנסתם לחיקו נראה אור החמה
ציוס והרי אנו רואין דעלייתה של שמש ציו' מאיר ושקיעתה צלילה
הוא מחשיך ולונו דזריחה נראה ללא לענין אור קאמר נכנס
ערבית ויולא שחרית ומחשך גו' אלא דגם קודם שנקבעו המאורות
ציוס ד' נאמר ויהי ערב ויהי בקר שהיו אז מדת יום ומדת לילה
כדאמרין לעיל והיינו דכלאו מאורות עלם השמיים ויחר מאיר
ומהזר ציוס מצלילה משו' דהוילון נכנס ציוס לטורן חיקו והרקיע
מאיר ויולא אכל כך צערבית מחיקו תחת הרקיע ומחשיך צפני
ציוס ומחשך ציוס ממש כדכתי' שמיים היום הם קודם שנקבעו
המאורות וציוס מדת יום ומדת לילה שהיו נראין ברקיע על ידי
הוילון ומייקו ליה מקרא הנוטה כדקן גומר כהאל לפנת היינו כמו
שמשין וילקן צמקל לפנת שמים הוילון עלול וקאלל פסתה צלילה

אין דורשין פרק שני חגיגה קיד

אלק וזלזקה צ' ענינים הם דרכי למעט עושה עול זדקה משמעו
 שנותן דבר ואינו תייב לתת לו חלל בדרך זדקה : גנוי שלום
 דבתיב ויקרא לו ה' שלום כו' ושמו של הקדש נקרא שלום
 נלמד מהאי קרא פ"ק דשבת כמפורש שם ואמר גנוי ברכה דכתיב
 ישא ברכה מאת ה' גו' ולא הביא האי קרא לעיל גם לענין זדקה
 דכתיב נסיפיה וזדקה מאלהי יסעו משום דלא כתיב ציה הסס
 המיוחד הזכין בערבות ואמר נשמתי של צדקיקש שנאמר
 והיתה נפש אדוני צדורה גו' ענין זה מפורש שחל ע"ש
 ואמר וגשמתי כו' שנאמר כי רוח מלפני י' יענין גו' דבר
 זה מפורש כ' ה' אומר ושל שעתידי כו' שנא' גשם נברות
 חניף גו' מפורש פרק רע"ק ואמ' שם אופנים כולי מלך אל
 כולי שנאמ' סילו לרוכב בערכות ביה שבי לפי ענינו ה"ל
 יה שמו אבל רמז צוה ע"ש כ' ביה לוד עולמים וע"כ אחר סגול
 לרוכב בערבות סגול למעלה מכל הכרואי סגול צ"ה : במופלא
 סמך בל תדרוש ובמסוכי כי הכסול צוה נרא' שרמז אבל ה"מ
 דמתיאוינו צומפלא היינו צמעה המרכבה מה לנעלה ומה למטה
 כו' אל תדרוש ובמסוכה מתק גס המעשה דראשית אל תחקור מי
 שאינו בקי בצבעי מעשה צראשית אך צמה שהרשית תחזקון אומר
 החזקון כל' לוי כמ"ש והחקרים והפלאסופים דיש לאדם לחקור על
 מליאתו מחוך הכרואים שבעולם : ואין לך עסק במסתרות
 דהיינו בסתרי עריות כדלמתינו לעיל :

כיום חסני כבודו של ישראל וא"כ גם מעון משום לכבודו של ישראל :
 תנ"א אמר רבי יוחנן בן זכאי מה תשובה השיבתו בת
 קול לנבוכד נצר בשעה שאמר * אעלה על
 במתי עב אדמה לעלוין יצתה בת קול ואמרה לו
 בן בנו של נמרוד שהמיר את כל העולם כלו
 עליו במלכותו כמה שנתתי של אדם עש'נה ואם נבבורו'
 שמונים שנה דכתיב * ימי שנותינו בהם שבעים שנה
 ואם בגבורות שמונים שנה נגומר והלא מן הארץ ועד
 לרקיע מהלך ת"ק שנה ועוכיו של רקיע מהלך ת"ק וכן
 בין כל רקיע לרקיע למעלה מהן חיות הקודש והגלי
 החיות כנגד כלן וקוסולי החיות כנגד כלן ושוקי החיות
 כנגד כלן ורכובי החיות כנגד כלן
 ירכי החיות כנגד כלן וגופי החיות כנגד
 כלן וצוארי החיות כנגד כלן וראשי החיו' כנגד כלן וקרני
 החיות כנגד כלן ולמעלה מהן כסא הכבוד והגלי כסא
 הכבוד כנגד כלן וכסא הכבוד כנגד כלן ולמעלה מהן מלך
 אל חי וקיום רם ונשא שיכן עלידם ואתה אמרת אעלה
 על במתי עב וגו' אך אל שאל תורד אל ידכתי בור'חני
 רבי חייא אבל מוסרים לו ראשי פרקים וא"כ חייא אין
 מוסרין ראשי פרקים אלא לאב כ"ד ולמי שלבו דואג
 בקרבו * איכא דאמרי והוא שלבו דואג בקרבו * אמר
 רב אמי אין מוסרין סתרי תורה אלא למי שישבו ה'
 דברים * שר המשים ונשוא פנים * ויעין וחכם חרשים * ישעיה
 ונבון לחש * א"ר אמי אין מוסרין דברי תורה לכותב שוא'
 * מניד דכריו ליעקב הקיו ומשפטי ישראל אל עשה כן
 לכל גוי ומשפטים כל ידעום * א"ל רבי יוחנן לרבי אלעזר
 תא אנמך מעשה מרכבה א"ל אכתי אל קשאי ברקש
 נח נפשיה רר' יוחנן א"ל ר' אמי תא אנמך מעשה מרכב'
 א"ל אי זכאי גמירנא מר' יוחנן רבך רב יוסף הוה גמיר
 מעשה מרכבה וסבי דפומבדיתא דזו תנו מעש' בראשי'
 אמרו ליה ליגמרן מעשה מרכבה אמר ליה אנמריה אתון
 לי מעשה בראשית אנמרהו בחר דנמרהו אמרו לגמרן
 מר מעשה מרכבה אמר ליה תנינא ברוח * רבש וחלב
 תחת לשונך דברים שהן מתוקים מרובש וחלב יהיו תחת
 לשונך * רבי אבהו אמר מתיא * כיששים ללבושך אל
 תקני כבשים אלא כבשים דברים שהם כבשונו של
 עולם יהיו תחת לבושך אמרו ליה תנינן ברו ער ויאמר
 אלי בן אדם אמר להם הן הן מעשה מרכבה * מיתוכי עד
 דיבן מעשה מרכבה רבי אומר עד וואר (בעין חשמל)
 בתרא ר' יצחק אומר עד החשמל * עד וואר מנמרינן
 מכאן ואלך מסרינן ראשי פרקים א"ר עד וואר מסרינן
 ראשי פרקים מכאן ואלך אם הוא חכם מבין מדעתו אין
 אי לא לא ומי ררשינן בחשמל והא הדא ינוקא דרזה
 רריש בחשמל ונפק נורא מחשמל ובלתייה שאני ינוקא
 ב

ס
 ס
 י

חיים

ישעיה
 קט

ס
 ס
 חסדי

אין דורשין

פרק שני

חגיגה

דלא מטא ומניה דלאו ארעה ארעה דרדריש * א"ר יהודה
 אמר רב ברם זכור אוהו האיט למזבז והנניא בן חזקיה
 שמו שאלמלא הוא נננו ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרין
 דבריו תורה מה עשה עלה לעלייה והעלו לו שם ג' מאות
 גרבי שמן וישב בעלייה דורשין * ת"ר מעשה בחינתק
 שהיה קורא בבית רבו כספ' יחזקאל והיה מבין בחשמל
 יצאתה אש מחשמל ושרפתו ובקשו חכמים לנגוה ספר
 יחזקאל אמר להם רבי ירושע בן נמלולא אם זה חכם תנא
 חכמים הם מאי חשמל חיותא ממלולא כבתניתא תנא
 עתים השות עתים ממלולא בשעה שירדבור יוצא מפי
 הקדוש ברוך הוא חזנית ובשעה שאין הדבור יוצא מפי
 הקב"ה ממלולא * יתחיו רצוא ושוב מאי רצוא ושוב אמ'
 רב יהודה כאור היוצא מפי הכבשן מאי כמראה הבוק
 א"ר יוסי בר חנינא כאור היוצא מבין התרסים * וארא
 והנה רוח סערה באה מן הצפון ונו' להיכן אול אמר רב
 יהודה אמר רב שהלך לכבוש את כל העולם לפני נבוכד
 נאצ' וכל כך למח כדי שלא יאמרו עובדי כו"ם ביד אומה
 שפלה מסר חמשי ברנך ואת רבנו אמר הקב"ה מי
 גרם לי שהיה שמש לעובדי כו"ם וכוונתיה' של ישראל
 גרמו לי * וארא החיות והנה אופן אחד בארץ אצל החיות
 א"ר אלעזר מלאך אחד שהיה עומד בארץ וראשו מניע
 לבין החיות במתניתא תנא סגדלפון שמו ונכזה מחביריו
 מהלך חמש מאות שנה ועומד אחורי המרכבה וקושר
 בתרים לקונו איני והא כתיב * ברוך כבוד ה' במקומו
 מכלל דבמקומו ליכא דידע' ליה אלא רקשר ליה לבתר
 ומשביעו בשם המפורש ואולי חגא ויתיב כדוכחיה :
 עליו לזון נקיה הוא כלומר על עלמו ולא עלי' גבלי החיות עובי
 פרוסתיהו : קרסול' אסתירא קביל'א זלע' : שוק הוא
 העלס הנמרק עם העלס : רכובי הוא עלס הירך הסמוך לשוק :
 ירך הוא עלס הקולית הקצוע צמתים :

רס"י
 צ"ח
 ס"ב
 ס"ג
 ס"ד
 ס"ה
 ס"ו
 ס"ז
 ס"ח
 ס"ט
 ס"י
 ס"יא
 ס"יב
 ס"יג
 ס"יד
 ס"טו
 ס"טז
 ס"יז
 ס"יח
 ס"יט
 ס"כ
 ס"כא
 ס"כב
 ס"כג
 ס"כד
 ס"כה
 ס"כו
 ס"כז
 ס"כח
 ס"כט
 ס"ל
 ס"לא
 ס"לב
 ס"לג
 ס"לד
 ס"לה
 ס"לז
 ס"לח
 ס"לט
 ס"לס
 ס"לסא
 ס"לסב
 ס"לסג
 ס"לסד
 ס"לסה
 ס"לסז
 ס"לסח
 ס"לסט
 ס"לסז
 ס"לסח
 ס"לסט

מכסול וכו' חומא זו' מלת דידקו דלוי' סיב מיקה כדקאמר גמרא תנא
 והא אמרין תנא דמלוא למדוס ופקא לן מחא קרא חסר געשה תנא
 וזי נהא כזן גלו לא נאמר אלא חסר שאפי' מתי עושקס בחורה וכו' וי"ל
 דליינו קודם סתירה החורה לכל לאחר סתירה חסרה וכו' וי"ל
 ילפינן מהאי קרא דרף' מלת חסור למדוס ונכסר אחר מלמתי הירוק
 אחר וי"ל ל' דהכל חסרי' חס' היכל דהיכל כתיב אחר שהיה ללמח
 דליכא לפני עור לא תתן מכסול כדאמרין גע' החסויט מוס ין דהכל
 עור על לפני עור לא תתן מכסול * והכי מילי דקאי אחר' עברי דהכל
 שכללו כתיבתו א"ל להניח חלו חבל או לאו הכי אינו עובר אלפני עור ה"ל
 אפי' במקום שבו אחר רועה למדוס דליכא לפני עור מ"ל אחר תנא
 מניד דבריו ונמר ע' כ' לא קאי ולא נקתי ובעינן לנו דחל' מעשה
 כדאשית עבוד המרכה דריוחיה וכו' : ככסונו של עולם סתרו של עולם
 כמו ד'שא ככסונו כדדי ככסי דהתנא לתת לך : ממני ולא
 ככסונו תנין עד ויארר אלי וכו' ככסי שמינו עד ויארר אלי : כן תן מעש'
 המרכה הם ע"כ שיהא הכל כשיהא שמי מקראות הלל שכן יארר נעון
 חסול וכו' הישאל פקסח וכו' כן קספידו עליהם חמיס מלחמס
 סהס המדברים בלורת מראה שמי' * מיתמי גרסי' ולא גרסי מ' או מעש'
 מרכה עד כהן : עד ואלס נעון חסול ולא הוא ככלל : עד החסול עד
 איהה חסיה ויהא ככלל : עד ואלס נעמר גמרון כלומר הק"ק עד היק
 מעש' המרכה שנתנו לדרוס עד ויארר אי' עד החסול ומשע עד ויארר ין
 ין מעש' המרכה סקפידו עליהן וכו' א"ל ח"ל לגמור חרע' ויארר וכו'
 אלי כן ארס אחר ליה כן מעש' המרכה וכו' הוי מעש' עד
 הכה וכו' לא והתניא עד היק מעש' המרכה ע"כ נגמו ספר יחזקאל שם
 כשפי כקרבנות דברים סותרין דברי מורה נבוכי שכן להדתי' גם כשפי
 ס"א ונמנות פרק החבלות והיא מנין במשלת לדרוס מאו' : מות אש כסור
 מללות אש יולא דמדיס : דלא וכו' מלילות רלסס מתחת קרעי העני
 למעלה מראשיתן ומחרות ומכנסות אותן מעורא הסביסו כשפירות בריה
 ושיבה על לזכ היולא מ' פוק : מפי הכנסן כשיפיו כו' כניסן לסיד
 וזקן לטון שברי חרסוס הוא שדאר יולא מנין חזן לאבן כדתן בשורבין
 ונקוק לחזן על פי הכנס סל' ילפיקו הסביסו מנין הכנס' דרד ימקיק
 כושר לנחוק על גרס נקיס כקניס ונפון אורו על גני' כחלסן סתור סתור
 כדס כחך כחיסת פרסית של לכה על גני מרס ויהיה יולא למעלה דרד
 נקבו כגלי ויהא עשוי גוויס גווי' ויחיד הוא יולא ונכסו ין והאוי חסול ע"כ
 הוא כלסון שנאמר מלמן סתת הרעה : מאי כנישא סתס ליה סלל ככלל
 יקסו לנגוה וכו' שאל קראו כו' ומתנין ונקוק אחר כסר כ'
הדרושין : כספידו על גני' חס' כלס חמיסו וכו' ויהא וכו' כלס
 חמיסו לזינן כיוו ע"כ :

רס"י
 צ"ח
 ס"ב
 ס"ג
 ס"ד
 ס"ה
 ס"ו
 ס"ז
 ס"ח
 ס"ט
 ס"י
 ס"יא
 ס"יב
 ס"יג
 ס"יד
 ס"טו
 ס"טז
 ס"יז
 ס"יח
 ס"יט
 ס"כ
 ס"כא
 ס"כב
 ס"כג
 ס"כד
 ס"כה
 ס"כו
 ס"כז
 ס"כח
 ס"כט
 ס"ל
 ס"לא
 ס"לב
 ס"לג
 ס"לד
 ס"לה
 ס"לז
 ס"לח
 ס"לט
 ס"לס
 ס"לסא
 ס"לסב
 ס"לסג
 ס"לסד
 ס"לסה
 ס"לסז
 ס"לסח
 ס"לסט

הוספות : זן נט' של ומרוד הרשע לא סתיה חרעו סתרי כתיב וכוס
 ילך חת ומרוד הלל ע"כ מעשו סלך גם הוא כשעבר ושלח
 ידו כישראל כמו ומרוד ששלח ידו כדכרס : ורגלי החיות כנגד כלס יס
 מניסוס כדקוסתא עשרה ונחמקוס הו"ל' וזמרים סכו' עליה לסי חסזן
 חמס מלות ומחם עשרה ונחמקוס הו"ל' וזמרים סכו' עליה לסי חסזן
 כשכלן למנין ז' : רקיעס וכו' חוים הוא ע"ו פעמים ח' ויהיו מנין
 ישרה י' ס"ר ת"ק וי"ה לשיפון שיש ע"ו פעמים ח' ק' * ונחמס מחקיהו
 שוסד דבריו ע"ס ריעל' דהו"ל' א"ר לן מן הארץ ועד לרקיע מהלך ה"ה
 סנה אמר ר' רכיסו ור' מנינו גדול מזה רגל חלף מנין י' ה"ה רלס כמה
 הוא גבוה למעלה מעלמו כו' חמחם חקט' וכו' כל דבריו שוסד ע"כ
 ירושמי והוא מניס עשת גמרתו כדי לחזוח עשת גמרא ירושלמי הוא
 היה תנא ואינו תקבל את רלס' : ואיה סלמי קדרי עליה סכל אפקת רובל סוף
 קרא קרודן ופייטן וימיו הוו מקדשים על פי הרלס' שמעוס לא יוסד
 רק קרודן עיוס א" ע"כ : אכל מוסרין לו וכו' ר' חייב חזר על הקסנה
 סלמד ולא כמרכבה כותיד : ראשי פרקים סימני ראשי פרסיות סנה :
 סלנו וזנא ואינו תקבל את רלס' : ואיה סלמי קדרי עליה סכל וזנא עליו
 הרתי בעינן : סתדי תורה כזון מעשה מרכסה וספר יורה ומעש' כדאשית
 ויהא כריותא :

ר"ל
 ס"ב
 ס"ג
 ס"ד
 ס"ה
 ס"ו
 ס"ז
 ס"ח
 ס"ט
 ס"י
 ס"יא
 ס"יב
 ס"יג
 ס"יד
 ס"טו
 ס"טז
 ס"יז
 ס"יח
 ס"יט
 ס"כ
 ס"כא
 ס"כב
 ס"כג
 ס"כד
 ס"כה
 ס"כו
 ס"כז
 ס"כח
 ס"כט
 ס"ל
 ס"לא
 ס"לב
 ס"לג
 ס"לד
 ס"לה
 ס"לז
 ס"לח
 ס"לט
 ס"לס
 ס"לסא
 ס"לסב
 ס"לסג
 ס"לסד
 ס"לסה
 ס"לסז
 ס"לסח
 ס"לסט

הוספות : והיות רלס וכוס ס"ח לפי שכן מנחמס עומדת ודכסן
 לרדת לבאר שיפסי ויהא לכה ויפיון חזר ויהיו רלס
 וכו' ושלח ידו אחריו מיד אמה שלס חסר אה כיוו יהיו דאחרין כניסן כל
 הנייר לשרלל געשה רלס כו' כר נעשה רלס קודם סתיר' לרס דנעטן
 אחר או אפטר היות מילר לשרלל שלח יאחרו ביד אמה סתירה חסר אה
 חזר : וקודם חרסוס קניס מנחמס לן : וקודם הו"ל געשה סתירה ע"כ :
מהרש"א ארבה לעליון כו' לעיל מנינה כקוב כי הוי גוונל
 ואחרת בלכזב הסמיס אעלה גו' אכל אפטר לפרס
 על רקיע ראשון משא"כ הכא דכתיב אדמה לעליון גומ' כמו סהסז
 לו על זס והלא מן הארץ עד לרקיע כו' וזין כל רקיע ורקיע כו'
 למעלה מן כסא הכבוד כו' : שהמריר עולם כו' עליו כו'
 כמ"ד כפר' כולד מעברין אמרפל שמו ונקרא שמו ומרוד סהמריר
 כו' והיינו כדור סלגס כפרס' צמותס ונכוכד נזר לאו כן כזן
 הים כמ"ס התוס' אלא ע"כ סוה כ"ל אחר אעלה על כמתי עכ' גו'
 וימרוד סהמריר מעל ונקודת אה דור סלגס ג"כ לעלות לשמי' כמ"ס
 הכא כננה ללו עור ומגדל וכו' סהמריר סהסוס גומ' כפרס ספרק חלק
 נעלה ונכנו כקדוואת כו' ע"כ והוספות פירסו גע' א" :

רס"י
 צ"ח
 ס"ב
 ס"ג
 ס"ד
 ס"ה
 ס"ו
 ס"ז
 ס"ח
 ס"ט
 ס"י
 ס"יא
 ס"יב
 ס"יג
 ס"יד
 ס"טו
 ס"טז
 ס"יז
 ס"יח
 ס"יט
 ס"כ
 ס"כא
 ס"כב
 ס"כג
 ס"כד
 ס"כה
 ס"כו
 ס"כז
 ס"כח
 ס"כט
 ס"ל
 ס"לא
 ס"לב
 ס"לג
 ס"לד
 ס"לה
 ס"לז
 ס"לח
 ס"לט
 ס"לס
 ס"לסא
 ס"לסב
 ס"לסג
 ס"לסד
 ס"לסה
 ס"לסז
 ס"לסח
 ס"לסט

הוספות : אין מוסרין דברי תורה לכותי הכסה הר' אלתן חושב ליה
 דכתי בטעם כדורה חייב מיתה כדאיהא כפרק ר' מיתות
 שהי העוסק בתורה חייב מיתה והסלמנו עובר על זלמני עור לא חתו

רס"י
 צ"ח
 ס"ב
 ס"ג
 ס"ד
 ס"ה
 ס"ו
 ס"ז
 ס"ח
 ס"ט
 ס"י
 ס"יא
 ס"יב
 ס"יג
 ס"יד
 ס"טו
 ס"טז
 ס"יז
 ס"יח
 ס"יט
 ס"כ
 ס"כא
 ס"כב
 ס"כג
 ס"כד
 ס"כה
 ס"כו
 ס"כז
 ס"כח
 ס"כט
 ס"ל
 ס"לא
 ס"לב
 ס"לג
 ס"לד
 ס"לה
 ס"לז
 ס"לח
 ס"לט
 ס"לס
 ס"לסא
 ס"לסב
 ס"לסג
 ס"לסד
 ס"לסה
 ס"לסז
 ס"לסח
 ס"לסט

איך דורש'ן   פרק שני   חגיגה   קמו

ורגלי החיות כנגד כולן כו' עיין פירש"י וזכור"ם ע"פ הקליר
 וז"ל ת'אירי' היינו מהארץ עד לשמים אומר אה"ו וז' רקיע' ושם
 איריים זין הרקיעים ראי' וד' וקף רג"ל ח"ק תשיב' לי' אומר וררי
 ע"פ פעמים ח"ק מיהו הא דלמך הכא רגלי חיות כנגד כולן כו'
 גמט כנגד כל הני ח"ק דנקטו וז"ל כף רגל סוית לאו היינו רגלי
 החיות גם ויטעד הקליר וחינת אכר הנה מרדנשות ורמא דבד'
 חיות הנושאות את כסא הכבוד ומשעני וז"ל ח"ק קרני החיות כנגד
 כולם דנקט הכא הם קרני השור שנסכא דשאר החיות לא סיך
 קרני : אל ירבתו בוד כו' ר"ל נשמתו אל שאל שהוא גיהנם
 תורד וגונו אל ירתי בוד לא קאמר אל בוד אלא אל ירתי בוד
 כמשורם בקרא ואזה השלכת מקבך גו' שלא יהיה נקבך בקברו
 אך שיהיה נשך מתוך לבור דהיינו לירתי בוד : אלא לאב"ד כו'
 היינו ליחוד כדורו ויש לדקד' דיהאך אר"י כשמוך לר"א חא אגמך
 במעשה מרכבה והא ר"א לא היה אב"ד וללאנא דקאמר ולכל מי
 שלבו דואג ויחא דר"א ודאי לבו דואג היה אבל להאי ליטנא כחרא
 דקאמר והוא שלבו דואג דבני תרתי קהה דר"א לא אב"ד היה
 וי"ל דכולה מלחא דהכא לא איירי אלא דגם בני שאין חכם ומבין
 מדעתו דמ"מ זבא"ד ולמי שלבו דואג מוסרין לו ר"ש אבל מי
 שחכם ומבין מדעתו מוסרין לו גם מעשה מרכבה גושה ור"א
 דלקמן חכם ומבין מדעתו היה והכי מוכח מתוך הסוגיא : אין
 מוסרין ר"ת ועכו"ם ב' לא קאין און מלמדן חור' לעכו"ם דהא
 ודאי גו' מל' דידעו מלמדן אותן ונשא' מלות התור' עכו"ם הלומד
 אותם חייב מיתה אלא דהכא נלמד מענינו דאין מוסרין לעכו"ם
 היינו טעם וסוד הנאות ואילו ב' מלות שלום אין מוסרין להם
 סודן ועמון ועו"מ מיתתי ליה תקרא דחייב מגיד דבריו ליעקב
 וגם טעם תקים ומשפטים גושה דהיינו תקים ומשפטים
 של דת האלהים ולא נון דכל גו' דגם משפטים
 ודת הנימוסית שלהם שמיצים לקיים שהיינו הוא אחד משנע
 מלות שנלעזו בני נח מ"מ כל ידעום טעמם וסוד הענינים וזוה
 יהינן קושיית החסום נשם ר"א : א"ל לא קשא' כו' מכאן
 תשובה לאותן אנשים שדורו היה שמתלים כל ימיהם בחכמת
 הקבלה גם בילדותם אם החכמה היא חכמת הקבלה אינה נובע'
 במעשה מרכבה לא ידענו למה לא הוצרכו זו החכמה נשם תקום
 לא במשנה ולא בחלמוד ובחוספתא ובמלכותא ובספרא ובספרי
 ולפי הגרסה שחכמה זו נובעת למעלה ממעשה מרכבה ויותר ראוי
 להשתירה ולא לגלותה ונפ"י ויחסן אחרתי צוה שיש למתוח ביד
 הדורשים בחכמה זו כדכתיב גם בסוד השם ע"ש : מר"י רבך
 כו' גם מזה ראינו שהיו מרחקין עמון מללמוד גם ללמד חכמ' זו
 ונקל דמה ר"א חז' ר"ש שאל' לא קשא' ולר' אסי דמה ואמר ליה
 אי וכאי כו' רב יוסף דהא סבי' דשמדינתא מלמדן וא"ל דהנינא
 ביה דנש וחלבו גו' : סבי' דרפוב' דיתא כו' א"ל לנמר לן מר
 מעשה מרכבה כו' סבי' דפומבדיתא מפורש בסנהדרין שהם רב
 יודא ורב עינא ור"ל ליגמר לן היינוגל"א בתידותא דחנן במתני'
 דאעילו לחכם ומבין מדעתו אין תרשין אלא ליקוד וא"ל תגינא

ברו רבש וחלב תחת גומר ריטא דקרא נופת טופסא
 שפתוחך הדרש נקרא כלה נכ"מ ואמר נופת טופסא
 שפתוחך בתורה דרש כלה אך היו זהיר שיהיו דש וחלב כו' שכן
 סודות מעשה מרכבה יהיו תחת לבושך ולא ילאו מתוך השפה
 להשמיע לרבי' א"א אחר מהכא לבושך לגבושך גומר כדר מפורש
 נכ"מ שכל ספר משלי חתם הוא וכוונתו על השמשל והני
 קראי דלעיל מנייה ידוע חתם פני לאך גומר : הנמשל על
 התלמידים וסית לבך לעדרים ללמדם הישג ואמר לרז ולתלמידיו
 שלא יהיו מתאבדים בלמודם כי לא לעולם יהיה חסון ואמר גלה
 חזיר גו' הנמשל בנגלה של התורה ומסיים ביה בנסתר התורה
 שהם כבשונו של עולם יהיה החל לבושך הנמשל שספיקו ארון ולא
 כגלה ארון לאתרים : הנינו ברו' ער ויאמר אלו י' יש לדקדק
 דמשמע דמעשה מרכבה הם פריש'ו דחמלת ויקא' וכוון דחני ביה
 הני סבי' דפומבדיתא עד ויאמר אלו בן ארס גומר מה בקשו ממנו
 ללמוד עוד שהרי הם סוים ענין מעשה מרכבה וליכא למ"ד
 כסמוך שיהיה תכאן ואילך מעש' מרכבה וי"ל דהא דקאמרי דחנין
 ביה עד ויאמר אי גומר היינו דידעי ב'י' בראשי פירקום וסם בקשו
 ממנו לגמור ממנו כולה מלחא כמ"ס ליגמר לן מר מעש' מרכבה
 כו' והוא שא"ל הן הן מעשה מרכבה ר"ל דרי להם כרך בר"פ :
 ער וואר בתרא כו' עד החשמל כו' תרווייהו כוונתו להאי קרא
 וארא כעין חשמל גומר אל דלמ"ד עד וארא היינו דמלת חשמל
 לא הוה ככלל ולמ"ד עד חשמל הוה ככלל כפרש"י ומיהו מלת
 חשמל כתיב ג"כ בר"פ דמעשה מרכבה דכתיב ומתוכה כעין
 החשמל גו' וי"ל דהכא לא נחזיון חמלת חשמל לחוד אלא אכולה
 האי קרא חשמל כמראה אש צוה גו' : אם זה חכם הבבלי לביב'ם
 כו' ר"ל אם זה הפקדן חכם כל הקטנים חכמים דלגדולים אין
 לחוש כדקאמרינו לשיול שאני יוקא' דלא מעי וימניה : לדירן אזל
 כו' שהלך לבבוש כו' כ"ה הגירס' גם בילקוט ור"ל כיון דהוכיח
 ביאשו של הרוח שהיה מלפון אחאי לא הוכיח להיכן הליכותו וקאמ'
 דהליכותו לכל העולם לכבוש כו' ובפרש"י מאי בעיא הקס למה
 הלכה לבבל עכ"ל לא ידעתי להולמה : שלא יאמרו עכו"ם כו'
 ר"ל גם אם וכה נופש נר' למשל על ישראל כשביל ג' פסיעות
 כדאמרי' פרק חלק מ"מ כמה וכה כ"כ לכבוש את כל העולם שלא
 יאחרו ביד אומה שפלה כו' פרש"י כספר ויקראל שכסדים אומה
 שפלה היא שאמרו זה ניס לא היה וכו' ומעשה זה כל המי' לביב'א
 נעשה ראש כדאמרינן במסכת געון ועיין בחסום : מי גרם כו'
 דבאר הך ענינא דמעשה מרכבה כתיב ויאמר וגו' סולת אני אל
 בני ישראל ואל גוים המורדים וגו' משמע לאו אל עכו"ם ממש
 עובדי כו"ם שני ישראל חמה הגורמים ליתן מתפלל כ"כ לעכו"ם
 המורדים וגו' בירון כבוד ה' מפקימו מכלל דמקובלו ליבא
 כו' גם מה שאמרו הוא מקומו של עולם ואין עולם מקומו היינו
 מלך פעולותיו והיינו מלא כל הארץ כבודו מזד פעולותיו מ"ת
 גילוי שכינתו יתברך צ"ה הוא במקום מיוחד כדכתיב ומקומו
 ומשמעו דליכא דידע אותו חקום :

אין דורשין

פרק שני

חגיגה

קמ"ז

במשמעו * קוסם זה מלך שנאמר * קסם על שפתי מלך
 במשפט לא ימעל פיו * וכן זה שראוי לישב בישיבה
 שר המשים אל תקרי שר המשים אלא שר חומשים
 שיודע לישא וליתן בה' ויחשי תורה * דבר אחר שר
 חמשים כדרכי אבהו דאמר רבי אבהו מכאן שאין
 מעמידים מתורגמן על הצבור פחות מחמשים שנה *
 גשוא פנים זה שגשואים פנים לדרו בעבורו למעלה כגון
 רבי הנינא בן דוסא למטה כגון רבי אבהו בני קיסר * יועץ
 זה שיודע לעבר שנים ולקבוע חדשים * חכם זה חלמיר
 המזכיר את רבותיו * חרשים זה שנעשו הכל לפניו
 כחרשים בשעה שפותח בדברי תורה ונכון זה המכין
 דבר מתוך דבר * לחש זה שראוי למסור לו דברי תורה
 שניתנו בלחש * ונתתי נערים שריהם אלו בני אדם
 שמונעים מן המצות * ותעלו לים משלו כס אמר רב אחא
 בר יעקב אלו תעלי בני תעלי ולא נתקררה רעתו עד
 שאמר לם ירהבו הנער וגומר מאי ירהבו הנער כונן
 יבואו בני אדם שמונעים מן המצות ויראהו במי שמלא
 מצות כרימין * מאי והנקלה בנכבד יבואו מי שחמורות
 רומות להם נקלות ויראהו במי שקלות רומות עליהם
 שחמורות אמר רב קמינא אפילו בשעת כשלונה של
 נ"ל ירושלים לא פסקו ממנה אנשי אמנה שנאמר * כי יתפוש
 איש בארצו בית אביו ואמר שמה לכה קצין תורה למ
 דברים שבני אדם מתכסין בהם בשמלה ישגן תחת ידיך *
 * והמבשלה הזאת מאי והמבשלה הזאת דברים שאין בני
 אדם עומרים עליהם אלא א"כ נכשלו בהן ישגן תחת
 ידיך קצין תהיה לנו * * ישא ביום ההוא לאמר לא אהיה
 חובש אין ישא אלא שביעה שנאמר * לא תשא את שם
 ה' אלהיך לשוא לא אהיה חובש מאי לא אהיה חובש לא
 אהיה מחובשי בית המדרש ובביתו אין לחם ואין שמלה
 שאין בידי לא מקרא ולא משנה ולא גמרא * ודילמא
 שאני התם דאי אמר לרו נמירנא אמרה ליה אימא לן הוה
 ליה למימר גמר ושבת ומאי לא אמרה חובש לא אהיה
 חובש כלל אינו והאמר רבא לא חרבה ירושלים עד
 שפסקו ממנה אנשי אמנה שנאמר * שומטו בחוצות
 ירושלים וראו נא ודעו ובקשו ברחובותיה אם תמצאו
 איש אם יש עושה משפט מבקש אמנה ואסלה לה לא
 קשיא הא כדברי תורה הא במשא ובמתן
 בדברי תורה הוה במשא ובמתן לא הוה * תנו
 רבנן מעשה ברבי יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמר
 ויוצא מירושלים ויהי ר' אלעזר בן ערך תלמידו מחמר
 אחריו ללמד תורה מפיו אמר לו רבי שנה לי פרק אחד
 במעשה מרכבה אמר לו בני אלו רבי שניתן לכם ולא
 במרכבה ביחיד אלא אם כן היה חכם מבין מדעתו א"ל
 רבי הרשני לומר לפניך כמה שלמדתי א"ל אמר מיד

ירד רבן יוחנן בן זכאי מן החמר ונתעטף וישב על אבן
 אחת תחת היות א"ל רבי מפני מה ירדה מן החמר אמר
 לו אפשר אתה דורש מעשה מרכבה ושכינה עמנו
 ומלאכי השרת מלוין אותנו ואני ארכוב על החמר מיד
 פתח רבי אלעזר בן ערך ודרש כמעשה מרכבה ירדה
 אש מן השמים וסבבה את כל האילנות שבשורה פתחו כל
 האילנות ואמרו שירה מה שירה אמרו * הללו את ה' מן
 הארץ תנינים וכל תדומות עץ פרי וכל ארזים הללויה *
 וי"א שירה זאת אמרו * אז ירגנו עצי היער ואף מלאך
 נענה מתוך האש ואמר ודאי הן הן מעשה מרכבה עמד
 רבי יוחנן ב"ו ונשקן על ראשו ואמר כרוך ה' אלהי
 ישראל אשר נתן בן לאברה' אבינו שיודע להבין ולהקור'
 ולדרוש כמעשה מרכבה כאלעזר בן ערך יש נאה דורש ואין
 נאה מקי' יש נאה מקי' ואין נאה דורש אבל אתה אלעזר
 בן ערך נאה דורש ונאה מקיים אשריך אברהם אבינו
 שאלעזר בן ערך יצא מהלצ'ך וכשנאמרו הדברים לפני
 רבי יהושע היה הוא ורבי יוסי הכהן מהלכין בדרך אמרו
 אף אנו נדרוש כמעשה מרכבה פתח רבי יהושע ודרש
 כמעשה מרכבה ואיתו היום תקופת תמוז הית' ונתקשרו
 שמים בעבים ונראה כמין קשת בענן והיו מלאכי השרת
 מתקבצין וכאין לשמע מעשה מרכבה כבני אדם
 שמתקבצין ובאין לראות במומשי תתן וכלה ה' רבי
 יוסי הכהן וספר הדברים לפני רבי יוחנן בן זכאי אמר
 אשריכם ואשרי יולדתכם אשרי עיני שכך ראו אף אני
 ואחס בחלמי מסוכין היינו על הר סיני ונתנה עלינו בת
 קול מן השמים ואמרו עלו לכאן טרקלין גדולים מוכנים
 לכם ומצעות גדולות מצועות לכם אתם ותלמידים
 ותלמידי תלמידים מזומנים לכת שלישיית איני והא תניא
 רבי יוסי בר יהודי אומ' שלש הרצאות הן רבי יוסי הכהן
 הרצה דברים לפני רבן יוחנן בן זכאי רבי עקיבא הרצה
 דברים לפני רבי יהושע רבי חנינא בן חנינא הרצה
 דברים לפני רבי עקיבא ואלו רבי אלעזר בן ערך לא קא
 השיב ליה דארצי וארצו קמיה קא השיב דארצי ולא
 ארצו קמיה לא קא השיב איני והא רבי חנינ' בן חנינאי
 דארצי ולא ארצו קמיה וקא השיב ליה אלא דארצו מיהא
 קמיה מאן דארצי הוה קא השיב :

מ"ט
 קמ"ז
 ר"ל
 כ"ב

פ' נל ירושלים לא פסקו ממנה אנשי אמנה שנאמר * כי יתפוש
 איש בארצו בית אביו ואמר שמה לכה קצין תורה למ
 דברים שבני אדם מתכסין בהם בשמלה ישגן תחת ידיך *
 * והמבשלה הזאת מאי והמבשלה הזאת דברים שאין בני
 אדם עומרים עליהם אלא א"כ נכשלו בהן ישגן תחת
 ידיך קצין תהיה לנו * * ישא ביום ההוא לאמר לא אהיה
 חובש אין ישא אלא שביעה שנאמר * לא תשא את שם
 ה' אלהיך לשוא לא אהיה חובש מאי לא אהיה חובש לא
 אהיה מחובשי בית המדרש ובביתו אין לחם ואין שמלה
 שאין בידי לא מקרא ולא משנה ולא גמרא * ודילמא
 שאני התם דאי אמר לרו נמירנא אמרה ליה אימא לן הוה
 ליה למימר גמר ושבת ומאי לא אמרה חובש לא אהיה
 חובש כלל אינו והאמר רבא לא חרבה ירושלים עד
 שפסקו ממנה אנשי אמנה שנאמר * שומטו בחוצות
 ירושלים וראו נא ודעו ובקשו ברחובותיה אם תמצאו
 איש אם יש עושה משפט מבקש אמנה ואסלה לה לא
 קשיא הא כדברי תורה הא במשא ובמתן
 בדברי תורה הוה במשא ובמתן לא הוה * תנו
 רבנן מעשה ברבי יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמר
 ויוצא מירושלים ויהי ר' אלעזר בן ערך תלמידו מחמר
 אחריו ללמד תורה מפיו אמר לו רבי שנה לי פרק אחד
 במעשה מרכבה אמר לו בני אלו רבי שניתן לכם ולא
 במרכבה ביחיד אלא אם כן היה חכם מבין מדעתו א"ל
 רבי הרשני לומר לפניך כמה שלמדתי א"ל אמר מיד

אין דורשין

פרק שני

חגיגה

והוא לא אחד הם : אפי רב רבי אפי וטארי האחד מני תיובק והאחד מני גדול : כאן בזמן שבירת המקדש קיים צימי ושיעה היה בית המקדש קיים נמכרו וצוימו ימוקאל כבר הגיע הזמן שיחזר בקרבו ותמטטטה מפליא של מעל : ויבשתיים 'עופף סמיך לי' וקרא זה אל זה אלמא הנך נינחו דלמרי נכו שירה שמתקשים בקול כנפיהו וצנתך כתיב וציינו גזי חמייף עיניך : (הוספות) לכן כבר שראר את המלך בן כפר שאומ' ראיתי את המלך און מאחינו ואוהו לפי שאון דרבו של מלך להיות בכפר לרד הוא לומר ראיתי פלוני ופלוני השרים עמו פלוני ופלוני משרתיו כדי שיאחינו לו בן ימוקאל ראה את המרכבה על נהר כבר הולך לפרש כל סדר המרכבה אבל ישעיהו ראהו ויבט על כסא רם ונכס לא הולך לפרש : כתיב אחר אומר שיש כנפים וברוב אהר אומר ארבע כנפים אף על פי שזה במית חוה בשרפים מכל מקום מסתברא שגם החיות יש להם ששה הנעים כמו השרפים : צימי גינאל כבר נחזר הבית כזיכור אף כלפי נכח השכינה הווקקו לומ' כך כמו בצמר ודם שאלה יכיל לומר בן מיעוט : אלף אלפין הוא מספר כל גדוד וגדוד אלה און מספר כמה גדודים יש : לטור דינור דהיא קרא גזי נהר דינור כתיב : על אשר קומטו בלא עה על השע ממות וארבעה ושבעים דורות שהעביר הקב"ה מן העולם קודם מתן תורה ולא נראה בדקתיה לקמן ונתקן בניהם לנפסחוס ועליה' נופל כמאמר ונהר חילק יבוסם והיינו נהר דינור שחילק עליהם : קומטו להרבאות עלו במעשה נגדו להרבאות לשון ומקמטני לעד היה : קודם שנברא העולם נגזר עליהם להבדלות שיבואו קודם מתן תורה לקיים מה שנא' דבר ליה אלף דור רחוקה היתה תורה ליעתן לסוף אלף דור וכשגלה שאון העולם מתקיים בלא תורה עמד וטרדן מן העולם והמתין מתן תורה לעשרים וששה דורות אחר עד משה רבינו : רבה אמונתך רבה ההלכה עליהם :

מע"ש לע"ש : למטה חלבי עוב"ם מנכדן אוחן בשמיו : רמי אהוה הוא חשוב כבית המזל כדלמרי' נבנהדרין דהו נפקין אמהא רמי קימר ומשרן ליה : שאלו למסור לו וכו' כמו אכ ל"ד ולכו ודלוג בקרבו : תעלה שעל : כי יחפס איש בחסויו הכחון היה מננה אורן לומר שלא היו יודעין להסבוב לשאליהן דכבר האב' : שמי אדם היו מתבסין בהו שתי והתחזק שאל יסאלו להם לפי שאלו הם נקייאין בהם : יסאן חתת יודך כמילר אהוה כמי בן : אר"כ נכסו בן כבאלילוד נכסו פשוטו פנע פשוטו פנע : שניה הוא מן מלך לל לעמוד על שמועתו : לא אהיה איתי גיגיל להיות : דילמא הלי לא משום דאשוי אמתיה הו אלא משום דלי אהר גיגירא איה אמרי לי' אימא לן והוא לא ידעו גם זה כפי כלתו ותקופה תמוה היתה שאון דרך להתקשר שמים בעבים : במוטותי חתן מיני שובי שמחוקן לפניו : הרנה דברים דרש במעשה מרכבה : וסיפר דברים הללו : לכת שלישיה ג' בחות הוישבות למי השכינה : דלמרי' והלו קמיה שגרה לפי אמרים ואחרים הרלו לפמואלא ר' אלעזר בן ערך לא אמרים הרלו לפניו ולא הוא הרנה לפני מי שחזר והרנה לפני אמרים לכך תיזק פיהומוה כון משום רבי עקיבא לבידוע שהוה הרנה ואחרים הרלו לפניו אבל רבי אלעזר לא אמרים הרלו לפניו ולא הוא לפני מי שהרנה לפני אמרים :

הדרושין כתיב יחידשמי כיום שמתא ר' אלעזר בן ערך במעשה מרכבה ירד רבן יוחנן בן זבאי חתל המזור אחר אינו ברוך שאליה חובב ושומע כבוד קוטי הלכו וישבו להם תחת האלון וירדה אש מן השמים והקיפו והיו מלאכים מתקבלין לפניהם כעני חוטה שמתאים לפני חתן נענה מלאך אחד מתוך האש ואמר כדכרך אלעזר בן ערך הו הו לפני מעשה מרכבה מיד פתחו כל האיגרות פיהו ואמרו שרה ארי יוננו כל מיני ועי' והבא דבריו אף מלאך אחד נענה ולי' מלאך הווח דלעו ענין כון :

ברורשי'א לכן כבר כו' עיין פרק מ"ט והוספות ועוד נראה לפרש ע"פ מ"ט פרק הוראה מלכותא דארשא בעין מלכותא דרקייע וליפי שהיו ושיעה בן כרך ונהגדל בירושלים בין מלכים כדלמרי' דלחוק ואלמיה אחים היו והיה רגיל במלכות' דארשא לא היה מתמיה נמי כ"ב במלכותא דרקייע משא"כ ימוקאל שהיו כן כבר מכתיבו אשר בעתותו ולא היה רגיל גם במלכותא דארשא ולכן אמתיה כל כך במלכותא דרקייע : והקב"ה מתנאה בו' לפי הענינו גם האדם בכלל גאה גאה שהוא מתגאה על הגאים שהם ארו וסור ונשר ושאיר והקב"ה מתגאה על כולם כו' סמך אסיפא דקרא סוס ורוכבו רמה וגו' דהיינו האדם שמתגאה ברוכבו על הסוס הקב"ה מתגאה עליו להשליך גם רוכבו שהוא האדם צים גם נראה שזכר הסוס ע"פ מ"ט פ"ע ב' נו' דברי' שנאמרו בסופ דרותו נכה והיינו סוס שמתגאה ורוכבו שמתגאה עליו הקב"ה מתגאה על כלן להשליך צים : קט' יגורו בו' לפי שהמלאכים וכל נכח השמים עומדי' לפני ית' ב' ה' ש יתמיינים מלמדים וכו' דבינו על אדם ויש תבמאלים מלמדים חובה כמפורס על זה בצנזות מביהו ואלמא וכו' אהך ד' חובו יש מלמדים וכו' מיימין דכתיב ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אל הימין וגומר אבל גזי פני האור כתיב פני השור מהשנאל דהיינו מלמד חובה וע"כ בקי ימוקאל רחמים והפכו לכרוב שהיו ג"כ לורה אדם שנקב רחמים ג"כ על יברא שנקראו אדם אדם וגומר וע"פ המדרס שהלכות הם המרכבה יש לבטון צוה כי כבר אמרו לורה יעקב מתקנה תחת כסא הכבוד ולורה אדם אפי רב רבי רמו על אברהם שנא' האדם הגדול בענין' וגו' והכרוב הוא אפי' זוטרי של אדם ארוה על ימאן וכה"ל אמרי' פרק הגדול במעשה של אברהם לורה אברהם זקן מלך אחד ולורה ימאן נמאר

הוכחות מופיעה על היות יולאין ממו מלאכי השרת ואחרים שיה יומד ועברין כדלמרין כמכר והיו מלינו במהרם שטרף מלאכים בכל יום ואחרים שיה והיינו דכתיב הדיש לבקרים רבה אמונתך לפי שהמלאכים הקדושים המחוייבין את זה לומר שיה כאלה בדכתיבו וקרא זה אל זה ואמר י' והו שהקנו ביורם של שרתיה כלם עומדים ביום עולם והשמיים צורא אחר בקול ונתתן רשות זה לזה כלם כאלה עומים אבל אלו הדישם שבראים בכל יום און אמרים קודם על הסדר ועטרדין מיד ועליהם חתן יור משרתי' שברא אוחס ומיד אמרין שיה ועטרדין : ואשר משרתיו כלם עומדים ביום עולם אלו הם משרתיו הקדושים ועומדים לעד : אשר קומטו יחד עם מרש"ה אלו ה' ממות וע"י דורות שבראם לנבות' ולא יתירא וני עבד דיה כלל דיה וכו' היה פסעו להיות כגיהם אלא נכס הקב"ה שמו עמיתו להיות שרשים ושתלן בכל דור ודור ונחיינו לניהום אחר שבראו ע"כ : כרסויא משמע כסא אהר בורכוו רמינו ש' כסאוח חקקו ליכב עליהם : שביה מול לחשיה אדם אלון : אחר לו יאמר לוד שמתדריך פרק רביעי' : כך מדמסרויך חל מדכריך כד שחיינו כנענים והאלות שחן עומתן הוכה : קלא ישעיה אף יבראל כומר נתנחם עליהם י'ת ברעיות : ירבו יתנאו : שם ממות סדרי משנה היו בנייהם : למס אלו בעלי גמרא שיש למחך על הרחמים כסמיח הלחם : ראינו לישב בשינה לישול חמט ענה בכל דבר חכמה כדברי וסגוריה כיו' : ראינו לישב בשינה לישול חמט ענה בכל דבר חכמה כדברי חנה להעמיד לפניו חוביין לירוש לרים : ליעלה מטיאין פנים לורה בעצורו שהכל הויתן כוסתו : כגון רבי חייא בן דוסא כדלמרי' יעלמא כל השלם לא יתון אלא בשביל חייא' בני ומינה בני די לו נקב חרובין

צמור מזד אחד : די מינייהו איבערעט בו פ' דינישעה מפורס
 צאחן עס כנפים בשמים יכסה פניו וצפחים יכסה רגליו וצפחים
 יעופף בו וזהו קאמר דהי מינייהו מהג' וזגוח איבערעט צעט
 חורבו וקאמר אורחן שאומרות שירה בו ומעטע דאומענט
 השרה לפניו וצדק צמורצן המקום אבל למ"ד ארזן שמכסות
 רגליהם איבערעט לא ודענא מה טעם דאיבערעט צעט חורבן
 הצית ארזן המכסות רגליהם ולפי האדרש דצפחים יכסה רגליו
 לפי שהם כפף רגל העגל שלא להוכיח עון עגל ונחא דצפח' התרצן
 נזכר עון עגל שאמר וזכרם ספקו ופקדתי וגומר ולכך איבערעט
 ארזן כנפים המכסות הרגלים אבל לפי סוגית תלמודינו נראה
 דמשום לניעות הוא כדאמר כרעיה לאו אורח ארעא לגלוי קמיה
 דביה ודו"ק : מויעתן של חיות בו סמך קארטא . דלעיל מיניה
 כורס' שביצין דיוור גבו' היינו ככלל החי' שנסא' הכנסא כמפורס
 במרכבה דיתוקאל דמות החיות מראיהו כגחלי אש גבו' וויעתן
 שאמר אינו ממש אלא לשבר אף האזן כאלו מויעות ממה שנסא'
 הכסא ונגיד וסמך על ראש רשעים בו ומייתייה ממה ילעה וגומר
 דהיינו הויעה החמה שיואלות מהחיות : על אשר קומטו עיני
 פרש"י אין רצונו שהענין מן העולם ממש דא"כ לא תהיו כלל
 ועל מה נדונו אלא שהענין אז קודם מין תורה וחסדן בכל דור
 בו ועל מה שנושין רשעים בכל דור ודור שפיר נדונו וכה"ג כצנז
 הזוט' לפי גרסת הספרים : ורן הן עיי פנים בו ר"ל דור נאמר
 על י' שנים ואחר שלא שאלו הקב"ה * עטרה (שם הרבה) גהן
 דדור אחד שלא היה קיום לדור הוא מפני ששאלו אבל שאלו
 וסורן צמקת מהן בכל דור ודור שאפשר שיתקיים הדור הוא
 צמעטן : אשר קומטו לברכה בו לפי הדרש דקאז על רשעים
 יהיה צלח עת מחובר למעלה וה"ק אשר קומטו מלהנחלות צעתי
 היינו קודם מין תורה ונבראו אח"כ בלא עתים בכל דור ודור
 אבל לדרש זה דאמר קומטו לצרכה נראה דכלל עת הוא מחובר
 למטה וה"ק אשר קומטו שמקטעין עמלן בעולם הזה שהוא עולם
 הזמנה ועתה הרי בעולם הבא שהוא צלח עת שאינו עולם ומני
 ועתי יהיה וזכה לגלות להם הקב"ה אז סודו שאמר נהר יולק
 גו' והוא רמו לחטונג נפשי שיהיה ללדיקים בעולם הבא כמ"ס
 צמעטן גבי ר' אלעזר צו פדח והיבנא לך לעלמא דחיי י"ג נהי
 דמשכי אפרסמון דמענגת צהו . שנאמר חדשים לבקרים נו'
 דהיינו צבקר של כל יום דדרבן אז לומר שירה כמ"ס צרן יחד כל
 ככזי צקר גו' מתהדנות מלאכי לומר שירה ואח' צוה רבה אמונהך
 ר"ל אמונת הבריה שהקב"ה ברא העולם והרי הוא מתהנה
 בכל יום אף במלאכים וע"י הקטן ציוצר וצטובו מתחד בכל יום
 חמיר מעשה בו ואמר ג"כ במלאכי יולר משרתים ואשר משרתיו
 בו כלומר בכל יום צורא חדשים בו כמ"ס החופשי' שנ' וברוח
 פיו כל צבאם לפי שפעם דקרא לנח האמים את כוכבים
 ומולות אבל מדשינה גבי כל צבאם ונראה פיו משמע דבצבאות
 הרומני חסדעי קרא והם המלאכים מיהו פשעה דקרא דצחל
 בריאת עולם חסדעי ומלן הא דכל דבר שיואל מצי בו וי"ל
 דסמך נמי אדרש' דלעיל חדשים לבקרים גו' שכלל יום מתחדש

צורא מלאכים ולא פליג אלא אהא דקאמר לעיל דמנהר דיוור
 נבראין בכל יום וישנ' קאמ' דמרוח פיו של הקב"ה נברא' בכל
 יום וכן נראה מדברי חוספוט : ל"ק כאן ברישיבה בו דההוא
 קרא בנביאל צינז דרן קמאשעי כדכתיב צריש' דקרא ועתיק וימין
 יהיב לבושי' כחלב גו' אבל ההוא קרא דשיר השירים דמשמעו על
 הרוב ציליאת מצרים שנדמה להם כגזרן במלחמה כמ"ס ה' אש
 מלחמה וע"ש : כורסיה גומר ועד די גו' אחר לו ואחר
 לרוד בו צמד קרא כתיבי ור"ל קודם שהתחיל להסגנא על אגרון
 מיה הרצועי' אמר עד די כורסונו רמיו גו' בהקב"ה יכין לו כסא
 וגם לדוד כסא דהיינו למלך המשיח כמפורס בצוף הענין עד די
 קטילת חיותא גו' וארו עם ענני שמיא ככר אינש גומר וליה יבז
 שלטן ויקר ומלכות גו' ואח' צהאי קרא גס סיכין שחי כסאו' לכו'י
 מוכן אח"כ כסא א' למלך המשיח מ"מ עטרה עתיק וימין למוד יתי'
 על כורסיה לדוד צמטעט כל העכו"ם וקא"ל ר"י בגלילי עד מחי
 אהה עושה סכינה חול שיכלול כסא של דוד עם כסא הקב"ה אלא
 דב' כסאות יכין הקב"ה אחד ליבז עליו הוא לדון את עכו"ם וא'
 לעשות דקה עם ישראל קאמ' דעתיק וימין יהיב צרישא על אורו
 כורסיה לדון את עכו"ם מקודם ואח"כ יהיב על כסא של דקה
 לישראל דכו מפורס שם עד די קטילת חיותא גומר וארו עם ענני
 שמיא ככר אינש גומר וקא"ל רבנ"ע עקבא מה לך בו' דלא
 ניתא ליה למיתר הכי דמה לו להכניר כאן לגבי דין עכו"ם כסא
 של דק' וצ"ע אמ' דכולו ככסא של דין קאמ' אח' לכסא דיתייב עליה
 וא' לשפרק בו וזהו הנרא' לפתח הסוגיא לפרש"י דכורסונו צנ"ן
 מורה על רבים ויש לדקדק לפירושו דההוא חד קרא עד די כורסונו
 גו' דצרישא דקרא למוד ה"ל לדקדק בן תרי כסאות למה ולולא
 פרש"י נראה דכורסונו לא משמע ליה לשון רבים אלא דוי"ו וגו'ן
 מורה הקטנה כמ"ס המפרשים במלת אישן ובמלת סתקון והשתא
 רמו דכורסיה שביצין וגו' משמע לשון גודל וכורסונו רמיו משמע
 ל' קטנות וקאמר אחד לו מורה על הגודל ואחד לדוד מורה על
 הקטנות כלפי כסא הקב"ה וקאמר ליה אהה עושה של סכינה חול
 דורתי תרויהו בשל סכינה קמאשעי אלא אחד לדון כלפי עכו"ם
 ואחד לדקה כלפי ישראל וקא"ל מה לך אלא אגדוח דלא סייך
 להוכיח הכא כל דקה כמ"ס לעיל וקא"ל אלא דכולו ככסא לרין
 קאמר אחד לכסא היינו שמורה על הגודל ליבז ואחד לשפרק
 שהוא כעין כסא קטן כלפי הכסא גופיה : משען אלו בעלי
 סקרא בו' דלפי פשעו הוא כפול צענינו תמי משען ומשענה
 ומשען לחס ומשען מים בו' ועל כן דרשו כל הענין צמורה
 ובמלות ואמר משען אלו בעלי מקרא שהתורה סבכה גופיה היא
 ודאי המשען שסמוך עליה האדם בכל מעשיו ואמר משענה בלשון
 נקבה אלו בעלי משנה שהמשנה נקבעה לגבי התורה גופיה שאין
 להשען על המשנה צטוב כמ"ס התאגים מובלי עולם שמורים
 הלכ' מין מןהון ואמר משען לחס או צעלי תלמוד כמו שהלחם
 הוא עיקר מוון אחר כך תלמוד מוון אחר הנפש וקראו משען בלשון
 זכר שם לסמוך על תורה שבע"פ כמ"ס תלמוד אין לך מדה גדולה

אין דורשין פרק שני הגינה

מנוער מן המלות וה הפך זקן שקנה חכמה ומלא חיות כרמז
ויבא מי שמחורח כולי דהיינו שכולן קלי' צייטו וההפך מי שקלי'
כו' שכולן מחוררות הם צייטו ונראה לפרש הא דאמר שנקללה זו
דירחנה הער וגו' נהקרה דעתו של יעקב שהוא ע"פ מ"ש כפ'
חלק בעקבות משיחא כל ודאי מטא ימאכו כו' נערים פני קניס
ילביתו כו' וכוון וקללה זו סימן ליבית המשיח נהקרה זה דעתו
של יעקב: וכל במרכבה בייחוד א"ב כו' היינו ליקוד
כדאוקמיה לעיל דר"ש ויש לרקק כוון דלמי דעת ריב"ז לא היה
ר"א רחוי להודיע לו במעשה מרכבה של היה חכם ומצין מדעתו
א"כ היאך כבר לימד לו ריב"ז כמ"ס ר"א בן ערך הרבני לומר
לפיך דבר אחד שלמדתי וי"ל דר"א בן ערך שכתב חלמודו הם
ע"י תמרה דפרוגיה ומיל דיומסוי' כמ"ס פס' מצות ואח"כ חזר
להלמודו וקודם שכתב חלמודו היה חלמודו ריב"ז מעשה מרכבה
בהיה ר"א בן ערך חכם ומצין מדעתו ואמר שכתב חלמודו היה
סבור ריב"ז דחינו בוד חכם ומצין מדעתו עד שהוכר לו ר"א בן
ערך חלמודו שלמדו כבר ועי"ל שמתדק עונה אר"א בן ערך דבר
שלמדתי אף שלא למד ממנו וצירטלי' ל"ג שלמדתי ונחא טפי :
וישב על האבן כו' שכן חינו בשם ויקחו אבן וגו' וישב עליה
ואמ' חמת היתה כו' הוא רמז על מאור הורה כמ"ס פירי הרוחה
זית בתלום פס עוב כו' הרוחה שזון זית בתלום יאפה למאור תורה
ואמר אפשר כו' וסכינה עמנו ומלאכי השרת חלון כו' וצירטלימי
חמרו בלשון אחר אמר חינו דקין שאפה שומע כנגד קונו ואני
רוכב כו' ולשון חלמודי וי"ל ל"ג שיהיה זה נדרך אחר בן דכבר
הסכינה עמנו ומלאכי השרת חלון אוחנו נדרך שיהו שומעין
הדברים משך ואינו נדון שארכב ואמר וירדה אש מן השמים כו'
דהיינו שירדה להם שבטל מן השמים אש המרכבה כמראה אבר
ראה שם חוקק' ואמר וסכנה את האילנות כו' היא רמז על מעשה
בראשית כי חוקק' וזהו מהשם בראשית' והיא בעלמה
הגידה שאתרו כלו כי מעשה מרכבה ומעשה בראשית ודאי
מורים על הלולו ובשחרו ית' ב"ה כמ"ס הללו מן הדרך וגומר ואמר
שענה מלאך אחר כו' דהיינו שמתאמת להם במוכבל מן האש
דמעשה מרכבה שחוקק' אלה הן מעשה מרכבה באמת בלי ספק
ואמר ברוך כו' שנתן בן לאברהם אבינו כו' יאשו כאל לאברהם כמו
שאברהם נתן לבו מעלמו לחקור על אמונה זו במעשה מרכבה
ובמעשה בראשית כמבואר בפס' יצירה היומיוס לאברהם אבינו כך
ר"א בן ערך יודע מעלמו להבין המקור כו' ואמר יש נאה דורש
ואין נאה מקיים כו' היא ליבית אחרו בעלמא צפן עילוי יש נאה
דורש ואינו מקיים מצות כו' אבל כלן מצי מקיים שייך ביה וי"ל
דהיינו מקי' דהכא שנהכוון אל האמת כמ"ס הן מעשה מרכבה:
היה הוא ורבי יוסי רבין מרלכין בדרך כו' מעבודת דלעיל
והכא נראה של היה עמשה אנשים אחרים רק הם שיהי מסוס
הא דקני ולא במרכבה בייחוד אלא א"כ הוא חכם ומצין מדעתו
דהיינו לרוב ועוד חלמודו אחד עמו וזהו שדקדק לומר שצוודת
דלעיל גם הכא שפיו סכינה בדרך כדי שלא יסמכו בו נס אחרו'
דלא הותר לדרוס לחכם ומצין מדעתו רק לימוד: (גראה בבין

לזו ומיחי שאחר לבו למתי בלחמי גומר כמ"ס שהלמוד הוא
הטיק המזון הגס להשטן עליו כמו שהלחם עיקר מזון הגופי
וכשרס"י ואמר כל מטען מים אן בעלי אגדה שחולצ' ב' התורה
בכלל נמשלה למים כמ"ס היל כל נחא לבו למים בהרבה דמיונות
במסוס צמס' קטנית ומסוס דהכא כבר נוכרו קלה חלקי החור'
קאמר דמיון זה למים לגבי ארדה שמוסין כו' ואמר גבוריה בעל
שמועות כו' כמו שהגבור שיש צידו ובכחו לעשות גבורה כן הפעלי
שמועות מוכנים הם צידו ובכחו ולשם מלחמה כו' היינו גם שאין
צידו ובכחו מוכרו מ"מ אחרו שידע בהבולו מלחמה הוא מלח
חברו כן מי שידע ליבא ולחון כו' גם שאין צידו שמועות מהוך
הרופחו שידע בתלמחמה של תורה יבא על המתנה ואמ' שופט זה
כו' נפיו כמשעו ר"ל להוסר מהם הנובחה כמ"ס אין עוד נפיו
בו' אבל בשופט לא אחר כמשעו ודאי יהיה להם שופט לא שופט
הכן אמת לחתמו יסוד מהם ואמר קוסם זה מלך שאלמר קוסם על
שפתי מלך דלפי מהמעו אין זה קללה דהקסם ממש הוא אסור
בישראל וע"כ אחר שרמו על המלך שאלמר קוסם על שפתי מלך
גומר שמהמה דבריו חפוסט שלא ימלל כאלו הוא קוסם קסמים
ועוד י"ל שקורא מלך קוסם שהוא מורה לרע כשפוסט כמ"ס
שפיק קרא דמהדרין דאין מושגין בנסהדרין כולי ובעלי כשפוסט
וידועין צב' כו' ע"ס: וכן כו' דודאי חוקנה ממש לא הוסר מהם
אלא זה שראוי לבייבה כדאמריו זקן זה שקנה חכמה ואמר שר'
דבשמים אל תקרי בו' דהיינו בקרא שרי אלפים שרי מאות שרי
חמשים שרי עשרות והכא לא נקט שהוסר מהם רק שר חמשים
למדרס אל תקרי חמשים אלא חומשין כו' נראה שאין זה בכלל בעלי
מקרא דלא ראי זה כראי זה דבעלי מקרא משמע בכל המקרא הוא
צקי אבל אינו יודע ליבא וליתן זהם ושר חומשין היינו שידע גם
ליבא וליתן ב' חומשי ובשאר המקרא אינו יודע : שנושאין
פנים לרורו כו' ליבא פני לעלמן אין זה בכלל הקלות ולא הוסר
מהם שהרי בכל דור יש צדיקים שנושאין פנים להן למעלה וכן
למטה אבל שיהיו מטעין פנים גם לדורס בעצורם כגון ר' מנינא
צן חוסא למעלה ורבי אבהו למטה הוסר מישראל בקללות יעקביה:
ואמר יעקב שידוע לעובר שנים כו' אף דמלנו לשון עלה גם
במילי דעלמא מ"מ הכא נלמד מעינו שהוא עלה הנוגעה במילי
דחורה כגון לעבר שנים כו' ואמר ומסו זה הלמיה המתנים אה
כו' חרשים בשעה שפוחת כו' לפי שפנים חכם מרשים הוא דבוק
והדרס תשיב ליה בתקרי כלו אינו דבוק וכן נכון לתס הוא דבוק
ונשיב ליה בתקרי ואפס' מוסס שהקרי בלשון דבוק לא משמע ליה
מסו כמשמעו אלא המתכים אחרו וכו' בנכון שהקרי בלשון דבוק
משמע ליה מצין דבר אילו בני אדם ששנוערין בו' שיהיו נערי'
שריהם אין זו קללה אש הם טווי' ולכן דרשו דגם זה בכלל הקלל'
בני אדם שנוערין ואמר והעלולוי' יעשו צם כו' העלי בני העלי
מדכחו העלולוי' בעי למדן דרבו העלי בני העלי להפליג הענין
שהפליס בייחוד ימכלו גם ואמר ירהנו הער בוקן כו' אלו בני
אדם שנוערין כו' מ"מ מענינו דלאו ממש בער זקן ונקלה
בנכנד משחטי קרא אלא לנעין קורה ומלוח קמשהטי קרא הער

קשה בו' לא קאמר ונרא קשה הוה סימן קללה כדאמר' דרבי' ל' נראה קשה מייחך אל' אחר גר'א' כמין קשה והיינו קשה הנוכח במרכבה ויחזיקל כמראה הקשה וגו' : בשומרוני חתן בו' פי' בערוך ממוטו ומירו' סאומדין לפני חתן וכלה כדי לשמחן והיינו כדלגיל פתחו כולן וזאמרו מיר' בו' : מסובין היינו על הר סיני בו' הוא הוראה על הפסוק' שהיו צהר' מיני נחמן תורה כמ'א' אר' ישנו פה ואשר חינונו פה וגו' כמ'א' צעדיהם לכל דבר שנתחדש לחכם צדורו כד' נפתח לו תלמוד ממוטו במחן תורה צהר' מיני : אתם ותלמידים ותלמידי תלמידים מומוטין לכת שליש' בו' וצירולמי מסיים בזה הקיא כמ'ד סוגע שמת' את' פניך שבע כהן של נדיקים לע' ולכח בעל יפה מראה להיאז' ביקרא רבה אל הקרי סוגע אל' שבע כחות של נדיקים להקביל פני שכינה ופניהם דומות לתמה ולבנה לרקיע ולכניסו ולבדיקים ולכניסו ולמורה הטורה שהיה צב' מ' בו' ע"ס ועו"ל לפי סוגיית תלמודינו לכה שלישי היינו של' כחות שוכר' אתם ותלמידים ותלמידי תלמידים : ג' הרצאות הן ר"י בו' ומסיים צירולמי מלחן וזילך אין דעתו נקיים :

תוספת נכנסו לפרדס ע"י ס' ולא עלו למעלה מתם אלא היה נראה להם כאלו עלו למעלה :

י"א תנו רבנן ארבעה נכנסו לפרדס אלו הן בן עזאי בן עזאי וזמא ואחר רבי עקיבא אמר להם רבי עקיבא כשתכנסו אצל אבני שיש טהור הוורו שלם תאמרו מים מים משום דכתיב *דבור שקרים לא יכון לענף עיני' בן עזאי הציץ ומת ועליו הכתו' אומר *יקר בעיני ה' המותה לחסידיו' בן זומא הציץ ונפגע עליו הכתוב אומר *דבש מציאת אכול דייך פון תשבענו והקאתו' אחר קצין בנטיעות' רבי עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום' שאלו את בן זומא מרו לפרוסי כלבא אמר להם *ובארצכם לא תעשו כל שבארצכם לא תעשו' שאלו את בן זומא בתולה שעוברת מרו לב"ג מי חיישין להאדשמואל דאמר שמואל יבולני לבעול כמה בתולות בלא רס או רלמ' דשמואל לא שביח אל' דשמואל לא שביח וחיישין שמה באמכמי עיבה והא אמר שמואל כל שכבת זרע שאינו יורה כהן אינו מוריע דילמא מעיקרא נמי יורה כהן הוא :

נכנסו לפרדס עלו לרקיע על ידי ס' : שיש טהור מזהבן כמים לגוליס : אל' תאמר מים מים יס כאל' איך נלך עד כאל' לשון רש"י וז' : מלאהו צנור' פירוש ברייתא זו וז'ל' ארבעה נכנסו לפרדס והו מוקדם בהיכלות רבתי' והיכלות ווערתי שהיו עושין מעשים ומתפללין תפלות נטהרה ותשחמתי צתת' וזכרון בהיכלות' ורואין היך משמרות מלאכים צתעמדס והיאך היכל אל' היכל ולפנים והיכל' וקאמר להו רבי עקיבא כשתם מנינין אלא לבני שיש טהורים אל' תאמרו מים מים ושירוש מים סהא מגיע בלמיחו לאתרו מקום נהאין לו ס' מים רבים ואין ס' מים אלא דמות בעלמא נראה ואם את' דרו אלו מים נדהף לפי כי עקר הוא אומר וכן מפורש בהלכות רבתי' בלשון הזה מפני ששומרי' פתח היכל שיש שם תעלין אלף אלפי גלי מים ואין ס' אפילו עשה אחת אלא אומר וזו לבני שיש טהור סקן לגולות בהיכל

למד ב' אחר

אין דורשין פרק שני חגיגה

אמר לו מאין ולאין בן זומא וסיף הוסיפה אמר לם רבי יהושע לתלמידיו
 כבר בן זומא כיוון כלומר שלא חננל דעתה ופי' אחר קלן נטיעות
 משל הוא על עיקר הדבר ד' נכנסו לפרדס וכיון שהפסיד אחר והפסיד
 דמשה לתי שנכנס לפרדס וקלן נטיעות כי אחר חשב שיש שתי רשויות
 כללו האמונים שאמרם הרמזין הרמזין ומקור עוב ומקור רע מעון אור
 והשך טעם זה נחמון תלך זה עשה משנה זו וי' עיקבל היה יותר שלם
 מתולס כי הליץ בחובן ונפס כראוי והכיל דעתו אוחן גנורות והכלת ונתן
 לו הקב"ה חיים וכל דבר שאפס חשב בו מחשבה נכונה בדעת נמונה ודע כי
 דבר זה היה מתקבל אלל הראשונים טולן יתדיו ולא היה א' מהם מכתב בו כי
 אומרים היו כי הקב"ה עושה אוחות וגורלות ע"י הלדיקים כמה שהיה
 עושה ע"י הנביאים ומראה אה הלדיקים מראות נרחות כדרך שהיה
 מראה אה הנביאים כי הקותים לעולם בדברים הללו ואין וכן הפסד כל
 עיקר כי יודע אלהים שאין עוונתו בו טענה נעלה וכל מ"ה עשה לרבי
 חזינא בן דוסס ונולחו החמשים בו ולא מחמשים ובשלמה מר רב שמאל
 גאון ז"ל וכוונתו בו שהרבו לקרות בספרי דברי עובים שאומרים אין
 התרחות הללו נראות אלל לנביא ז"ל עשה גם כה אלל לנביא ומחמשים
 בכל מעשה שאמר בו עשה בו גם ללדיקים ואמר וי' אין זה הלכה אף
 במעשה של רבי עקיבא שלם כהכונתו ומעשה רבי חנניו בן הקנה ועל
 ר' ישמעאל וכוונתו בהם גם כל אלה אחר חיים הלכה ואנו סוברים כי
 הקדוש ברוך הוא עושה גם ללדיקים ובמלאות ומראה להם הכליו והמה
 תחמד ענינו אשר אהה חמד לאל לחדרי ההלכה יתוך האלף חדריו ויזכר
 לתוך מהלכים עם הנביאים לפי וחזקה מדבן יתכן ועל עדתו השמה
 כי עמו מקור חיים י"ש ע"ר ר"ב ע"ב :

קרב לענין זה מלאתי חסופה אחרת שהביא רבינו הגאון הגדול היה
 וכתוב בו אשר יראה אל הנביא זה משה שכתב לו חזקן הנהיף
 והנפס ומיסור הכהנת אדם היה עמק המשנה והגמלה ואשר טוב לשראל
 כי למוד התורה ועל לעלות ולהתמים כמותו ויעלו לעמי הארץ כי יושב
 לרבי המצות והתורה ואשר יסור לנו מזה ויתעסק בדבריהם הם אשר
 וכתב יסיר מעליו ויראת שמים ויפקד ברוחם הטובים כי יסלק מעליו כל
 דברי תורה למארי ומלת ההפדה יארע לנו אדם שיסתנפו דעתם עד
 שלא יתנוש לעיניה התפלה ולאחר היותם אלל אשר יתעלו עמם לתורה
 וליראת שמים יאל להם מזה כי יכלו בהתקן ליראת שמים ואחרי
 התשובה בלא תקפוקו אלל ישימו טוס ספק בהקב"ה ואלס חרחה שאותם בני
 אדם המתעסקים בלוחם דברים ואחרו בן היה דרך סגולה וכוונתו שיגנו
 לידעת הברא לת שחמה ולא חלטה להם ודע בלמתי כי ימנו קר ולא
 תמלא ויראת מעת תריות וענוה וטהרה וקדושה אלל בלוחם המתעסקים
 במשנה ומראה אלל דברי הגאון רבינו האי ז"ל אביהם של ישראלים טופס
 מה שהעתיקו ממה שמלאתי בספר הנמלא בנים חכם ירא ושר מרע
 ממלכות קאחלונג"ה אשר מימי עולם משנים קדמוניות רבו כשר רבו
 המהיה וזקוקים וברם לנרסם :

הגו רבנן מעשה ברבי יהושע בן חנניא שהיה עומד
 על גב מעלה בהר הבית וראוהו בן זומא ולא עמד
 מפניו אמר לו מאין ולאין בן זומא אמר ליה צופה הייתי
 בין מים העליונים למים התחתונים ואין בין זה לזה אלא
 שלשה מצבעות בלבד שנאמר ורות אלהים מרחפת על
 פני המי' כיונה זו שמרחפת על בניה ונונעת ואינה נונעת
 אמר להם רבי יהושע לתלמידיו עדיין בן זומא מבחין
 מכדי ורות אלהים כתיב כיום ראשון והבדלה כיום ב' הוא
 דהוה שנאמר ויהי מבדיל בין מים למים וכמה אמר רבי
 אחא בר יעקב כמלא נימור וכן אמרי כנורא דגמלא מר
 זוטרא ואי תימאר רב אשי אמ' כתיבי גלימי דפרסי ארדרי
 ואמרי ליה כתיבי כמי דסחיפי ארדרי אחר קיצין בנטיעות
 עליו דכתוב אומר אל תתן את פיך לחטא את בשרך
 מאי הוא חזא מטשרון ובתיהיב ליה רשות הדא שעתא
 ביום' למיתב ולמכתב ונתא דישוראל אמר נמירי דאין
 למעלה (לא עמידה) לא ישיב' ולא קנאה ולא תחרות ולא
 עורף ולא עפוי שמא ח"ו שתי רשויות יש בשמים מיד
 אפקה למטשרון ובחזיה שתין פולטי דנורא אל' מאי
 טעמ' כי חיותיה לא קמת מקמה אתו דביא ליה רשותא
 למימחך וכוותא דאחר יציה בת קול ואמרה אשוב בנים
 שובכים חזין מאחר שירע כבודי וסדר כי אמר האיל ירמיה
 ואיטירדו ליה להתרא נכרא מהדוא עלמא ליפוק וליהני
 בהאי עלמא נפק אחר לתרבות רעה ואשכח זונה תבעה
 אמרה ליה לא אידישע בן אביה אתה ששטרך יצא בכל
 הארץ עקר פוגלא משראא כשבת ויהיב לה אברהם אחר
 הוא שאל אחר את רבי מאיר לאתר שיצא לתרבות
 רעה

מהרש"א פירש בו עיני פרש"י והוספ' ופי' בערוך כינה
 פירש מענין ג"ע שהיה גנוה ללדיקים כך הורו
 מקום שהיו נעדרות שהשמות של לדיקים לרורוחו בו ע"כ גם
 כתבו שכל שם זה קאח' אחר שקלן נטיעות של פירס היה ועיני
 בכל דברי אלל בפורך בשם הגאון רבינו האי ע"ש ובס' ישן מלאתי
 ח"ל נכנסו לפרדס החכמה והיא נכמת אלהים בן עזאי הליץ ומת
 מתוך מדבק נפשו בזהנה רבה דנקות אחתי דדברי עליונים שהם
 יסודה והליץ צורה הוקיר נספרדה מן הגוף ונפשת' מכל עיקרי
 הגוף בלוחה שנה רחמה מנוחה כי עוב ולא שנה עוד למקומה וזו
 מעלה גדולה ע"כ נאמר יקר בעיני ה' נו' ולא כדברי המפרשים
 שהם סניעה ומקום שאישר לא יראני האדם ומי דל"ע עשיתם

אין דורשין פרק שני חגיגה קיט

וצין מים החתונים אה למר ב' אלבעות ולמר כמלא נומא ומעקה
 יש לחמוס על הרב ו'ל אך היום הגמרא וקפס דברי האגדה של
 ז"ר עכ"ד הר"ס ולדעתו המקרא'ה סובל ז' הירוסים כי אחת
 דבר אהי' שמים וז' שמינו כי מקרא' א'ולא לתמה טעמים ומעקה
 מה שהבין הר' לב' ב' דרעה הרב המור' ו'ל נבחר זיאר הרב המור'
 רקיע המקו' אשר יהבו' צו הענן לפי שהיה זה אללו המלא המים
 למעלה מגרם השמים כ"כ אינם כן כי גם הרב המור' יודע דזה
 ומה שהובי' האוורים ולא הובי' המים אשר למעלה מגרם השמים
 לפי שלא נאמר שם מים אלא על דה' דמינו והמלא מולוה שהיה
 הענין הוא בעלמא כן והו' זיאר שא"ל עקיבא כסאחס מגיעים
 לאבני סיס טבור אל האמרו מים שנא' דובר שקרא' וגומר כמ"ס
 כל זה גם הרב"ל וסנייהס במקרא' אחד נאמרו הללו אח' ה' מן
 השמים וגו' הם השמים האוורים ואח"כ כחצי הללו שמי השמים
 הם הגלגלים ואחר כך כחצי והמים אשר מעל השמים וכן כחב
 הרא"ס ולזה מנאר רש"י ו'ל הציא צפי' שמים שא' מים והס'
 דברי ז"ר ואחר כך כחב שם מים והס' דברי תלמודא' פ"ג דתגיג'
 א"ל יופי דר מיניא שמים שם מים וצמקו' תא' שמים אה ומים
 שהציא הקב"ה אה ומים וטרפין זה צוה ונעשה צהן שמים כי
 המאמרים אלו ופירושהיהן אינן סותרין זה את זה אלא שהצ"ר
 הזכיר שם ענין המים אשר מעל הגלגלים וע"כ פ'י אורה שמים
 שא' מים כי המים נושאים עליהם למעלה אבל תלמודינו שהזכיר
 שמים האוורים כמאמר דבן זומא ע"כ יהיה פ'י אורן שמים שם
 מים בעבור היות שם המיית המים וכן פירש הר"ס ומה שאמר
 אה ומים כי השמים האוורים הוא המקום אשר צו יהוה הענן
 ויש מהם כענין אה ויש מהם ענין מים כי מלינו ואה מקלקח' בחוך
 הברד שהיו הגרד והאם טורפין זה צוה הרי מנאר' כי השמים אלן
 מאה ומים טורפין הקב"ה זה צוה ודענין זה כחב בעל מקור
 חיים בענין אה ומים שטרפין זה צוה ומעשה אינן מקו' לחמוס על
 רש"י שחפס דברי האגדה והניח דברי הגמ' דמצינוה כי רש"י לא
 יכחיש זה דאל"כ לא ה"ל להצי' מאמר דתגיגה שם מים ואה ומים
 שפירושה על שמים האוורים כמ"ס אלא שהוא מפרש המקראות
 בענינים הקרובים לפשטו וזה דרך רש"י ו'ל זכמה מקומו' כמו
 שכתב הרא"ס ו'ל זכמה מקומות אמנ' באגדות ירושלמי דזרכות
 אמרין תא' זכס ר"ע ענין של רקיע כב' אלבעות מלאח דרבי
 תנינא פליגא דאמר ר' אחא זכס רבי מנינא תרקיע עמו לשתקים
 כראי מוזק תרקיע מלמד שהן עשויין כעם יסול שאינן בראי' ת"ל
 מוזקים כו' עכ"ל ומשמע שם דברקיע שהם הגלגלים איירי ולא
 דברקיע האוירים דפליגי' שם על מי ססובר דענין של רקיע מהלך
 ת"ק ו'א"כ לפי זה נראה לומר דמאמר דבן זומא כפשוטה איירי
 זכס העליונים מנגלגים ודעו' דבן זומא שאתר שאין צין
 מים העליונים לחתונים כ"כ אלא אלבעות כדעת ר"י לזכס
 דענין של הגלגלים ז' אלבעות והוא מזדיל צין מים העליונים
 לחתונים ומי ססובר כמלא נומא סובר כר"ת דענין של רקיע
 המזדיל זכיקס אינן אלא כעס הוא מעשה הכחוב ומאמר דבן

רעה מאי דכתי' * גם את זה לעמת זה עשה ראלהים אמר
 ליה כל מה שנברא הקב"ה בעולמו ברא בעגרו ברא ררים
 ברא נבעות ברא ימים ברא נדרות אמר ליה ר' עקיבא
 רבך לא כך אמר אלא ברא צדיקים ברא רשעים ברא זן
 עדן ברא גיהנם כל אחד ואחד יש לו שני חלקים אחד כבן
 עדן ואחד בגיהנם וכה צדיק ונאל חלקו וחלק חברו כבן
 עדן ונחייב רשע ונאל חלקו וחלק חברו בגיהנם אמר רב
 משרשי' מאי קרא נבי צדיקים כתיב * משנה שברון שברם :
 יירשו נבי רשעים כתיב * משנה שברון שברם :
 מאין ולאין מאין תכל ויובין לכך טרוד : צופה הייתי מהצונן
 קיייתי זמעשה בראשית : ואין בינינו זמקים מיצורה
 מקום קצר כופת הרקיע צדקת : נורא דרמלא כגמלא
 כשמשדרין לזוים של גשר וז' אלל וז' אפי' שלל חסיה ריח מעט
 נחלים וכן גלימי וכן כפי סחיפי כוסות סמחי' כפופים ארני"ר
 זלע"ו : אחר קיצין בנטיעות קלקל ועוון כסונכס זפרדס
 ומקץ הנטיעות ולפי שמה אורח כנסס זפרדס נחלקת הדברים
 נקט לישנא דקץ זנטיעות' לא עמידה לא גרסינן : לא עורף
 לכלל דהדין להס פנים : עפוי עייפות : פולס' מכת מקל
 זאשענו"א זלע"ו : פוגלא זעון : ממשרא ערוגה : מדוין כן
 זומא מבחין כלומר חוץ מיסוב הדעת סכך דורס דהא מרמסח
 ללו זמקס הזדלה כתיב :
תוספות ומחיה שחין מולבי דנורא וזהו חלקו של מעלה דמלקוח
 של מעלה ל"ט כי עומקן מן ו'ל ומעלה ומטה המשתלש' לכל
 שנה וז' של מעלה עובשין מעשרים ומעלה לכן תחית של מעלה שמים
 והלקו למטרון להריע שאין בו יסולת מאחרים :
מהרש"א וראוהו בן זומא ולא עמר כו' וצירובלמי גרסי'
 שהיה מהלך בדרך וכן זומא זכ כגדו שאל זלע"ו
 ולא השיב כו' ולפי זה יוחא כפשוטה שא"ל ר"י כשהיה ערוד כ"כ
 בדרך מאין זכא ולאן אחה הולך ולפי גירסה תלמוד' שלנו שלא
 עמד מפניו עיני פרס"י ועוד ו"ל שחפס ר"י שלא עמד מפניו
 זכביל שחגאה שאין ראוי לו לעמו' מפני' יהושע וע"כ א"ל ל'
 הוא מאין ולאין בן זומא שאין לארס להבאר' אצל יהשוב כי בריאח'
 שפילה מאין מטפה סרומה ולאן אחה הולך למקום עמר כו' וא"ל
 זופה הייתי כו' דמחוך טרדות העינן לא נחתי לצי לעמוד מפניך :
 בן מים עליונים למים תחתונים כו' שדעות תלוקות צוה מהס'
 שאומרים כי הרקיע שהזדיל צין המים החתונים לגליונים הם
 הגלגלים וזו היא דעת הרמב"ן והפליג להציא כמה מאמרים על
 אחיותה זה הענין וזו היא דעת רש"י ו'ל זכסי' זכומס ססוכוב בחוך
 המים זכמלע המים שיש הפרש כו' אבל הרב המורה זיאר כי
 רקיע זה הוא המקו' אשר נחכהונו הענין ומאמר הוא דבן זומא
 אינו סובל לכאורה כ"ל פירוש הרב המורה וכן כתב הרא"ס על
 פסוק בחוך המים זכמלע המים כו' והאריך שם עוד אבל היה
 דתגיגה דבן זומא שאמ' לופה הייתי מה צין מים עליוני' לתחנהי'
 לא כב' אלבעות וא"ל ר' יהושע לתלמידי' עדיין צן זומא זכמחוך
 כו' סבורא ליה דיהי רקיע זרקיע האוירי קמירי פ'י יהי רקיע
 יחאה הרקיע כחשמנו ולפיכך אמרו אין צין מים עליוני' להרקיע

יספיה
 סי'
 ירמיה

אמר אין להם דרך אחת לא פתח' וכל על רקיע האוירי שהיא
 דרך רחוק מפשט הכבוד (ומאמר דבן זומא) ובעל יפה מראה
 חמה על הרבי' אליהו מורחי ז"ל וז"ל ובעיני ופלא תלמודי
 שכתבו אך יאמין שר"ל ופשוט רקיע על האוירי והמ"ה העליוני
 ותחתיו כ"ו הדרך כו"ט וז"ל א"ל יתן את פיך לחשיא
 את בשרך כו"ו נירושלמי מיתו לי' אהא פתחוהו שם מתי' עליו
 כו' אחר מה חלין ענדין הכא כו' ע"ש והביאו החוששים והיינו
 שבדברי פני היה מחטוף התנוקות וקרו להו בשרך כו' והוא דמוק
 ובענינין ובתלמוד שלנו לא מיתו כלל ונראה לפרש בענינו ע"ש
 מ"ש בפי"א שאל אחד לרב אידית עלה אל ה' עלה אלי מצני לי'
 ואל' זה מטערו ששמו כשם רבו פתא"י כי שמי בדרבו כו' כמפורש
 שם שהשאל הוא נטה לשניות ורב אידית השיב לו דאין כאן שניות
 ח"ו אלא זה הרב והוא עבדו ושמו כשם רבו כו' דכתיב כי שמי
 בקרבו ע"ש וה"ל הכא דאע"ג דלכא ישיבה למלאכים כ"א לבדו
 ית' כו' כמ"ה ראייתו את ה' ושב על כשאו וכל לבא השמי' עומדי'
 וגו' מ"מ כיון דשמו כשם רבו אחיבהו ליה רשותא ליכא פ"א
 לכחזי ובתורה ישראל אבל אחר לא היה ידע ומשך כדעת השאל
 היה דיש כאן שניו' ותלמד הקב"ה שיושב יש עוד אחד פיושב כמ"ה
 צ' השניות הן והיינו דקאמר במירא דלמעלה לא הו' לא ישיבה
 כמ"ה ראייתו וגומר לבא השמים עומדים וגו' ולא התרוח כמ"ה
 עושה שלום בתרומתי כמו שסדר השיטע הצימד מוכא עלו ובגדיראל
 א"ל כו' ולא עורף כמ"ה וארבעה פנים לאחד והיינו מכל צד ולא
 עיפוי דכתיב בלדיקים וקוי ה' וגומר ועלו אבר כוסרים וגו' וילכו
 ולא ייעשו וכן בלדיקים העולם הוא כ"ה במלאכים והשפא הא
 דקאמר עליו הכבוד אחר אל תמן אח פיק וגו' יש לפרש דלשיפא
 דקרא סניד דכתיב אל תאמר לפני המלך שהוא מטערון שיושב
 סצ' השניות הן כי הוא נקרא מלך כמ"ה היה אנכי שולח מלך
 לפניך וגו' כי שמי בקרבו ואמר על עשותו של אחר אל תאמר כי
 שגבה הוא כי טעה על ידי ישיבת מטערון אבל אליהו יקוץ על
 קולך זה שהאמת בשניות כי שגגה כו' עול' וזון דאין להרהר בכך
 דמא' חס ושלום צ' השניות הן וקאמר לנספך אחיבהו ליה רשותא
 למתקן ובתורה דאמר והיינו דמטיים בהאי קרא והצל מטעמי יודך
 שהם שמועסו טובים שטעה כדר וכן ובתורה חבל ארזן על ידי
 מחסנה רעה זו להאמין בשניות חס ושלום ומחיהוהו ס' פולסיין
 בו' מירסו בחספי' להודיע לו שאין יכולת למטערון ופיר מחמירני
 עכ"ל נראה שהולחנו לכך ולא סגי לנו בעמא דקאמר תלמודא
 אמרו דכי מחיהוהו אחי' לא קומת מקמייהו דודאי לא סייך עונם
 מלקות במלאכים אלא לפי הדמיון והיינו להראות לו לאחר שאין
 יכולת בעטערון כו' וה"ל תלמודא מ"ט מחיוהו גס לפי הדמיון
 משום דכי מחיהוהו כו' דאלו קמת מקמי' לא הו' לריבון לקודיע לו
 שאין יכולת בעטערון אבל השתא דלא קמת מקמי' אשעתיקה דיש
 צ' רשות וכדי להוליא מלכו של אחר מחיוהו למטערון להודיע
 לאחר שאין יכולת כו' ומיהו לא אחר מתחבירי הרעה כדמסיק ;
 ורין מאחר כו' וכה"ג אמר לקמן שמעתי מחמירי הפרגוד כו'

ולאן הירושלמי פ"א היינו עובר לפני בית קדש הקדשים רובם על
 סוס ציה"כ שמל להיוס בצבת ושמתיו בת קול ונלכות מנזק"ק
 וחומרת סונו בני' חוץ מאל"ה שידע כתי ונמדד לו ע"כ ומיהו הוא
 לא היה לו להשגיח בזכר ומ"ה לו ר"מ בחלו ולא כן כתיב חשב
 אנוס עד דכא ונדרתו אין לך דבר עומד לפני המזבח : ברא
 הרים ברא ובעות כו' לפי ענינו נראה דמלת לעמח מפל צויה
 לו כגון הרים ובעות שם להם שוים בגובה וכן ימים וכו' ימים
 ונחרות וכן בדה"ה משמר לעמח משמר והרבה כמוהו ודקא"מ ברא
 לדיקים ברא רשעים מלת לעמח לא קאי אלדיקים ורשעים שאין
 שוין רק הם דבר והפסו לא דיש לפרש השוין צקת סצרה הלדיקי'
 וברא גן עדן ברא רשעים וברא גיהנם סצרה לכ"א מה שסיך לו
 ואמר כל אחד ואחד יש לו ב' חלקים כו' דקיון דניחן לאדם
 הנחמרה להיות לדיק או רשע כי הכל צדיק שמים חוץ מיראש שמי'
 ואין הקב"ה מקשה שר ועונם כל צדי' לכך ברא לכולן גן עדן שמש
 יוכו כולם וכן ברא לכול' גיהנם דמא' לא יוכו כולם ודקא"מ וכה
 לדיק נוטל חלקו ומלך הרשע צגן עדן כו' אדרשה דרב משרשיא
 ולקמן סמוך ועי' דלשיפא דהאי קרא סניד דמטיים ציה על
 דצרה של ימלא ארס אמרו ממונה וכינוי דאמרו אלדיקי' ורשע
 קאי שהרשע כמא' לא ימלא מחלקו ממונה צגן עדן לפי שהלדיק
 נוטלו וכן להיפך כמא' אמרו הלדיק לא ימלא ממונה מחלקו
 שצביהס לפי שהרשע נוטלו :

שאל אחר את רבי מאיר לאחר שיצא לתרבות רעה ^{יג}
 מאי דמתיב * לא יקריבהו זהב וזכוכי' ותמורתה ^{יד}
 כלי פו א"ל אלו דברי תור' שקשי' לקנותן ככלי זהב וכלי ^{טו}
 פו נוחין לאברן ככלי זכוכית אמ' לו האדרי' אפילו ככלי ^{טז}
 חרס אבל רבי עקיבא רבך לא כן אמר אלא מה כלי זהב
 וכלי זכוכית הללו אף על פי שנשתברו יש להם תקנה כך
 ת"ח ששרי' יש לו תקנה אמר לו' אף אתה חוזר כך אמר
 ליה והרי בכר שמעתי מאהורי הפרגוד שוכו בנים
 שובבים חוץ מאחר * תנו רבנן מעשה באחד שהיה
 רוכב על הסוס בשב' ויהי ר"מ מהלך אחריו ללמוד תור'
 מפיו ביון שהגיע לתחום שבת אמר לו סאר חוזר כך
 שכבר שמעתי בעקבי' הסוס עד כאן תחום שבת אמר ליה
 ואף אתה חוזר כך א"ל והלא שמעתי מאחורי הפרגוד
 שוכו בנים שובבים חוץ מאחר תקפיה ועייליה בי ^{יז}
 מדרשא אמר ליה ליעוקא פסקו לי פסיקך א"ל * אין ^{יח}
 שלום אמר ה' לרשעים עייליה לבי כנשתא אחריתי א"ל ^{יט}
 ליעוקא בני פסקו לי פסיקך אמר ליה * כי אם תכבשי
 בנתה ותרבי לך כורית נחתם עונך לפני עייליה לבי ^כ
 * ואת שידר מה תעשי כי תלכשי שני וכו' תעדי עדי זהב ^{כא}
 כי תקדיני בפוך עיניך לשוא תתייפי תקפיה עייליה
 בתליסר בי מדרשא פסקו ליה כי ראי גוואא לבישיותא
 יעוקא דשף תליסר אמר ליה * ולרשע אמ' אליהם מה לך ^{כב}
 לספר

אין דורשין

פרק שני

הגינה

קב

לספר חקי הוא ינוקא וזה מנמנם בלישונה אישתמע
כמאן דקאמר ולאלישע אמר אלהים שקל סבינא וקרעיה
ושדריה לתליטר כי מדרשא איבא דאמרי אמר אי תה
סבינא בהדאי קרעיה * כי נח נפשיה דאחר אמרי לא
מירן לדיינה ולא לעלמא דאתי ליחי לא מירן לדיינה
משום דעסק בתורה ולא לעלמא דאתי ליחי משום דהמא
אמר רבי מאיר משב לדיינינה וליחי לעלמא דאתי
מתי אמות ואעלה עשן מקברו בי נח נפשיה ררבי מאיר

סליק קוטרא מקבריה דאחר אמר רבי יוחנן גבורתא
למקליה רביה בגורא חד הוה בינאן ולא מצו לאצולה
אי נקישא ליה בירי מאן מירמי ליה מינאי מתי אמות
ואכבה עשן מקברו * כי נח נפשיה דרבי יוחנן פסק
קוטרא מקבריה דאחר פתח עליה חזא כפרנא אפילו
שומר הפתח לא עמד לפניך רבינו בתו של אחר אתיא
לקמייה דרבי אמרה ליה רבי פרנסני אמר לה בהו של מי
את אמרה בתו של אחר אני אמר עדין יש מורעו בעולם
ודכתיב * לא נין לו ולא נכד בעמיו אמרה לו רבי זכור
תורתו ואל תזכור למעשיו ירדה אש מן השמים וסכסכה
ספסלו של רבי בכה רבי ואמר למתנין בתורה כך
למשתבחין בה עאכו" * ורבי מאיר הוה גמר תורה
מפומיה דאחר ורא אמ' רבה בר בר תתא אמר רבי יוחנן
מאי דכתיב * כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו
מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא אם דומה הרב למלאך ה'
צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה
מפיהו * אמר ר"ל רבי מאיר קרא אישכח ודרש * הט
אונך ושבע רכרוי חכמים ולבך תשית לדעתי לדעתם לא
נאמר אלא לדעתו רבי יוסי בר חנינא אמר מרבא
* שמעו בת וראו והשי אונך ושכחו עמך ובית אביך גי'
קשו קראו אחריהו אי קשו' הא כנורו הא בקמן כי אתא
רב דימי אמר אריה במערבא רבי מאיר אישבה תמרא
אבל תיחלי ושיא שיחלא לברא אישכתיא רבה בר רב
שילא לאליהו א"ל מאי קעביד קב"ה א"ל קאמר שמעתא
מפומייהו דמילתו רבנן ומפומיה דר"מ לא קאמר אמר
ליה אמאי דקא נמר שמעחא מפומיה דאחר אמר ומאי

נפקא מינה רבי מאיר רמון מצא טובא אבל קליפתו ורק
אמר ליה השתא קאמרי מאיר בני כך הוא אימר בזמן
שאדם מצטער שביני' מה לשון אומרת קלני מראשי קלני
מזרועי אם הקב"ה מצטער על דמן של רשעים שנושפך
קל וחומר על דמן של צדיקים שנושפך :
שארבו בנין שובבים וכו' צירובלמי מרגש מילי טובא לחם
ענגש עד כאן : ונחומים לאכרם ע"ו שכתה' כי שכיב
אחר אמרו צרקיע' לא מרין לדייניה כלחד הנה בינאן הלמיך
אח' היה ציינו סוכסל וילא לתרבות רעה ולין אנו זין כלנו יכולים
להלילו ולהניחו לחיי עולם סבא : אי נקישנא כו' אם
איתו אני צידו להניחו לעולם סבא מי יקאנו מידי :
מירמי לשון נוטל מידי : שומר הפתח על גיהנם

א"ל ר' יוחנן
דכרתי
דשע' י
י' ל' ס' פ'
ו' כ' ג'
א"ל ר' יוחנן
דכרתי
דשע' י
י' ל' ס' פ'
ו' כ' ג'
א"ל ר' יוחנן
דכרתי
דשע' י
י' ל' ס' פ'
ו' כ' ג'

כתיב
דכרתי
דשע' י
י' ל' ס' פ'
ו' כ' ג'
א"ל ר' יוחנן
דכרתי
דשע' י
י' ל' ס' פ'
ו' כ' ג'
א"ל ר' יוחנן
דכרתי
דשע' י
י' ל' ס' פ'
ו' כ' ג'
א"ל ר' יוחנן
דכרתי
דשע' י
י' ל' ס' פ'
ו' כ' ג'

אין דורשין פרק שני חגיגה

גו' נכחם עורך גומר רמון לו והתשובה לא יועיל כמ"ש לו הכח
 קול סונו צנים סובבים מוך מחלחל וכו' א"ל ואת סודו מה תעשי
 גו' כי תעדי עדי וכו' גומר גומר לשון תפישי גו' ר"ל שגם עדי ינופי
 החזר' סך לא יועיל לך וכו' א"ל הר' ולרשע אמר אלהים מה
 לך לשפר גומר זה הפסוק נדרש פרק חלק על דאג וע"ס
 צהיריטונו וזכרון זה המק' ליוקא סביה מגמגם בלשני' לאומרו
 נגר אליעזר אחר : משום דעסק בו' ס' ודאי דהוה אחר מכלל
 שוטיגי ישראל כנפול דלמירנו כהו פרק קמא ד"ה יורדין לביהנם
 ונידונין בה י"צ חדש לאחר י"צ חדש גופן כלה ונשמחון נשרפת
 בו' חרותי היתה מננת עליו מרינה כו' ניהגם כדקאמר תמוס
 דעסק בלירייתא ומדכתיב בשבך השמור עליך גומר ולא לעלמא
 דלתי לתי דאין לו סוס זכות להיות זוכה לעולם הבא ור"מ בקי
 עליה כהק' זה לדידיניה על עבירותיו צניהגם ויהיה זוכה לעולם
 הבא בשביל חרותו כדלמירנו בעלמא דליתו דומה סיהיה הרב
 צניהגם והתלמיד בע"ט דר' מאיר תלמיט של אחר היה כדלקמן :
 אעלה עשן מקברו כו' כמה רשעים שמחון ונדונים צניהגם
 ואין אנו דאין סוס עשן עולה מקבריה ואפ"ט ד שאלתו ותגזור
 אומר ויקס לך סהדיקים גגורים והקב"ה מקיים ה"נ ר"מ בקי
 על זמא לדידיני לאחר ויעלה עשן מקברו להודיע לרבי' שנתקיימו
 גיורת ר"מ וכו' איכא למימר כמ"ד מיתום כר"ע סהעלה עשן
 מקבר אצו של טורנסרופוס הרשע מוך נמשכת להודיע לו זה
 הוא יום השפזת גם נראה דנהך עינדא דהכא ודהתם גם סעלה
 עשן מהקבר אשר סם הגוף על דין שריפת הנשמה צניהגם
 הראוי להם כדמסיק דלפי' שומר השקח בו' דהיינו שומר פתח של
 גיהנם כפרס"י ועוד כדלמירנו פרק חלק סהקב"ה מניח הנשמה
 ונורקה צנוף ודן אוחס כח"י שני יקרא א' השמיים וגו' : גבורתי
 למקל"י רבייה בו' גם סעשה זה לעונשו של רביה סתכה לעוה"כ
 מכל מקום לפי הנראה מהרואים דמיקלח רביה ולא יראו סיזכה
 לעוה"כ אין כאן עובה לרביה ועוד דאם הוא טובה לרביה מלד
 לעוה"כ לעולם הבא הרי הוא רשע לו לדידיניה ואפשר דרביה
 עיחר דלא לירידיניה ולא ליהי לעלמא דתיי כח"י לא מדונבך ולא
 מעוקף : אם דומה הרב למלאך בו' וה"ס כי הנהן מסעט
 לוי הוא מורה החורה ומלמדה לישראל כמ"ס יורו משפטך גו'
 ואחר גם כי הוא שומר צשתיו דעק ללמדך תורה אם תנקש
 ללמוד תורה מפייה ראה אם דומה הוא צמעשו למלאך : דהו
 אונק' ושמעו וגו' לפי סכל אצורים שפאדס נצראין לעשות רעון
 קונס צפרט צתוק סיהא לייח לעשות דברי תמיים אבל סאר כלים
 ואברי המעשה שפאדס אשר הלצ קוד העיקר בהם לא יהיה לייח
 לדעת תמיים ככל פסם שמה רשעים הם אבל תשית לנך וכל סאר
 אצורים לדעזי דהיינו לשמים וכן מקרא' מייחיתו שמיני צת סיהא
 כ"י ודאי להשת אצרי אונק' לתמיים אשר יסאל התמוזר נאצר
 עליהם למנח על שמיים גו' כפרס"י סם אבל בשאר אצורים אל
 תליית להם שמה רשעים הם ושמי עמך גומר דהיינו מעשיהם
 קרטיס : ושדא שיהלא בו' הכא דומה מה שלמד ר"מ לגרי

שמחון וסרעין שפטיים שדי ולקמן דומה חקך זה דחוכו של
 רימון אבל והקליפה שמחון שדי ויס לומר דלחר לא היה סלם אל
 צמדת כדלמירנו לעיל אשכח זונה בו' ולא דייטו כדלמיר' לעיל
 שפס צ' ר' שויתו הן וקאמר דר"מ כרמיק ממנו מדחיו הרעות
 וגם דעוחיו הרעות והשקא לגבי דיעות קאמר דספרי שמחון אבל
 דהיינו החורה שלמד עמוו צנגלה אבל הטינה דדיעות סהיה בלצו
 צפנים כגון צ' ר' שויתו הן לא רהה לקבל ממנו נסדי ולגבי מדוחיו
 ומעשים הרעים עשה צנגלה כגון הך דאשכח זונה בו' ועקר
 סוגלא צנסת קאמר דר"מ כרמיק מהם כדלמירנו לעיל לגבי
 תמוס צנת והיינו קליפיו זרק אבל התלמיט סתורה שלמד ממנו
 שחישלו לגרשין צפחך דהיינו כמ"ס מלאי' מצות כרמון לחון אבל
 ר"מ דהיינו סקיום מצות החור' ונכספוך דומה ח"ח' לאגו והפרי
 הפנימי סבו לחור' סבו והקליפ' סגנואי סמאס למעשו היינו ודאי
 דהחור' סהיא מכלל דהיעות מקרי פנימי' לגבי התדות והמעשים
 שנאדס סהם וגלים במחוך : השתא בו' מאיר בני אומר
 בזמן שאדם מצטער בו' ר"ל הפזא אהך מלמא גופה דלחר
 סייכא מלחיה דר' מאיר כדקאמר ח"כ מטעמ' הקב"ה על דמון אל
 רשעים ק"ץ וכו' ועינו קלני מראשי קלני מודעי כולי מנוזא
 צמחויטו פרק נ"ה :

אשכחיה שמואל לרב יהודה דתלי וקאי אעיקרא די
 דדשא וקא ככי אמר ליה שינוא אמאי קא
 כבית אמר ליה מי נוטר מאי דכתיב כרו ברבנן* איה ע"צ
 סופר איה עיקל איה סופר את דמורלים איה סופר שהיו ע"ס
 סופרים לכל אותיות שבתורה איה שוקל שהיו שוקלים חלק
 כל קלים וחמורים שבתור' איה סופר את המנדלים שהיו וי"ט
 שונים ש' הלכות במגדל הפורח כאויר ואמר רבי אמי ר"ס
 ש' בעיי בעו רואג ואחיתופל כמגדל הפורח כאויר וחנן
 שלשה מלכים וד' הדיוטות אין להם חלק לעוה"ב אנו מה
 תדרי עלן אמר ליה שינוא מינא איתיהו בלבם * אחר מאי
 זמר עבו"ם אפס ספומיה אמרו עליו על אחר שבשע'
 שהיה עומד מבית המדרש הרבה ספרי מינין נושרין לו
 כחיקו * שאל נימוס הנדרי את ר"מ כל עמר דנותית
 ליורה סליק אמר ליה כל מאן דהוה נקי אנב אמיה סליק
 כל דלא דוה נקי אנב אמיה לא סליק * רבי עקיבא עלה
 בשלום וירד בשלום ועליו הכתוב אומר * משכני אחרוך
 נרוצה ויחף רבי עקיבא בקישו מלאכי השרת להחפו
 אמר להם הקב"ה בני הניחו לו לזנק זה שראוי להשתמש
 בכבורי מאי דרש אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן
 * ואתה מרבבות קיש אות הוא ברבבה שלו רבי אבהו
 אמר * דגול מרבבה דונמא הוא ברבבה שלו וריש לקיש
 אמר מהבא * ה' צבאות שמו אות הוא ברבבה שלו ורבי
 חייה בר אבא אמר רבי יוחנן מהבא * לא ברוח ה' ואחר
 הרוח רעש לא ברעש ה' ואחר הרעש איש לא כאש ה'
 ואחר

רבי
 ס' ה
 יענים
 ח
 מלכס
 6

אין דורשין

פרק שני

הנוגה

קבא

ואחר האש קול דמשה רקה' תנו רבנן ו' דברים נאמרו
בשדים ג' כמלאכי השרת ושלושה כבני אדם' שלשה
במלאכי השרת שיש להם כנפים כמותן ושטין מסוף
העולם ועד סופו כמלאכי השרת ויודעין העתיד להיות
כמלאכי השם ויודעין סוד אלא שומעים מאחורי הפרגוד
כמלאכי השרת ג' כבני אדם אוכלין ושותין כבני אדם
ופרים ורבים כבני אדם ומתים כבני אדם וששה דברים
נאמרו בבני אדם ג' כמלאכי השרת ושלושה כבהמה ג'
כמלאכי השרת יש בהם הרע המלאכי השרת והולכין
בקומה זקופה כמלאכי השרת ומספרים בלשון קדש
כמלאכי השרת' שלשה כבהמה אוכלין ושותין ופרין
ורבין ומוציאין רעו כבהמה' פוסקא כל המסתכל בד'
דברים וכו' בשלמא מה למעלה מה למטה ומה לאחור
לדחי אלא מה לפניו מה דתהו תהו רבי יוחנן ורבי אלעזר
דאמרו תריוויה למה הדבר דומה למלך בשר ודם שאמר
לעבדיו לכו ובנו לי פלטרין גדולים על אשפה הלכו ובנו
לו ואין רצונו של מלך שיוכירו לו שם אשפה : כל שלא
חס על כבוד קונו וכו' מאי היא רבי אבא אמר זה
המסתכל בקשת דכתיב * כמראה הקשת אשר יהיה בענן
ונומר' רב יוסף אמר זה העובר עבירה כסתר הקב"ה
מגלה עליו בגלוי רבא אמר כל המסתכל בקשת צריך
שיפול על פניו דכתיב כמראה הקשת אשר יהיה בענן
ביום הגשם בן מראה הנוגה סביב הוא מראה דמות כבוד
ה' ואראה ואפול על פני ואשמע קול מרבר לייש עלה
כמערכת משום דיחיו כימות אלא לימא ברוך וזכר
הברית' הרואה את הקשת צריך לברך מאי מברך ברוך
וזכר הברית רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן אומר ברוך
וזכר הברית ונאמן ככריתו וקיים במאמרו' דרש רבא
מאי דכתיב * אל יגדת אנו ירדתי לראות באבי הנחל
למה נמשלו דברי תורה לאנו לומר לך מה אנו אף על
פי שמלובלך במיט ובצואה אין שבתוכו נמאס אף
תלמיד חכם אף על פי שסרח אין תורתו נמאסת' אמר
רב יצחק כל העובר עבירה כסתר כאלו רוחק רגלי
השכינה שנאמר * בה אמר ה' השמים במאי ונמר איני
והא תניא רבי אלעאי הוקן אומר אם רואה אדם שיצרו
מתגבר עליו בכל יום ילך למקום שאין מבידין אותו
וילבש שחורים ויתכסה שהורים ויעשה מה שלכו הפץ
ואל יחלל ש"ש בפרהסיא קשיא הא דמצי כייף ליצרי'
הא דלא מצי כייף ליצריה' תניא רבי יהודה אמי' משום
רבי אלעזר נוח לו לאדם שיעבור עבירה בסתר ולא יחלל
שם שמים בפרהסיא שנאמר * ואתם בית ישראל כה
אמר ה' איש נלוליו לכו עבדו ואחר אם אינכם שומעים
אלי ואת שם קדשי לא תחללו אמ' רבי אלעאי אם רואה
אדם שיצרו מתגבר עליו וכו' : דרש רבי יהודה בר

נחמני מתורגמניה דריש לקיש כל המסתכל בנ' דברים
עיניו כחות בקשת ובנשיא ובכהנים בקשת דכתיב
* כמראה הקשת אשר יהיה בענן בנשיא דכתיב * ונתת יחוקא
מחורך עליו' בכהנים בזמן שנית המקדש קיים בשעה
שעולין לזבח ומכריזין את העם בשם המפורש דרש רב
יהוד' בר נחמני מתורגמניה דריש לקיש מ"ד אל תאמינו
ברע ואל תבטחו כאלוף אם יאמר לך יצר הרע חטא
הקב"ה מוחל לך אל תאמן בו שנא' אל תאמינו ברע ואין
רע אלא יצר הרע שנאמר * כי יצר לב האדם רע מנעוריו
ואל תבטחו באלוף אוין אלוף אלא הקב"ה שנאמר
* אלוף נעוריי אתה שמה יאמר אדם מי מעיד בי אבני'
ביתו אדם וקורו' ביתו ורחושי ביתו אדם מעידין
בו שנאמר * כי אבן מקוד תזעק וכפים מעץ יעננה תניא
רבי שילא אומר שני מלאכי השרת הגלויין לו מעידין
בו שנאמר * כי מלאכיו יצוה לך רבי זריקא אמי' נשמתו
של אדם מעידה בו שנאמר * משוכבת תיקר שמור פתחי
פוך איזה דבר ששרוי בחיקו של אדם היא אומר זו
נשמה וחכמים אומרים איבריו של אדם מעידין בו
שנאמר * ואתם עדי נאס' ואני אל :
וחלי בעיברא דרשא נשטן על הבריו : ברבנן תלמודים
היוצאים לתרבות רבה : שיקול' לדורש קל מחמור וחמור
מקל לפי המסקולות של קו' : במגדל הפורח באייר י"מ צנצנה
של למ"ד דרוסין צנצנת כל זלח וי"א מגדל דור הפלגה ול"ג
צנצנת הפחות לאייר גרסי' וכן מהלכו להלות וכו' : דידי' ופחות
בלעם והוא ואחיתופל וגיומא בחלק : שניא דיתה בלבם רעיש
היו מימימיה : אחר מאי מצינו מה צל לדין כך ולא הגין עליו
תורתו וזמר עו"ם לא פסק מפומי' והיה לו להניח צנציל מרנן
הנית דכתיב צסור לא יפחו יגן גושן' לו סחיקו קודם שהקיר
עלמו לתרבות רעה אלמא עינא היתה צלנו : כל עמר דנחת
ליורה סליק כל למר הניגין ליורה של סמים לצבוע עולה לו צנצו
או לא כלומר כל הלומד תורה מפני חכמים עולה להם תורתם
להגין עליהם מן הסטא או לא : אנב אמיא למר צן יומו שלא
תקלכך כשהוא בגיזה עולה לו הצנע כלומר כל שורץ חטאו
קודמת לחכמתו עולה לו כך נראית צעני' ורצותו מפרטים כל
עמר דנחת ליורה סליק כל היורה לגינה לזון עולה : אנב אמר
עמר צן יומו שלא תקלכך צניט עולה לו הצנע כלו' סיס לו זכות
עולה : מאי דריש מהינן הנין מקום הסניעה שמוה ולא הניין
סס' אי נמי שלא טעה כנו טעמה אחר : דונבא לשון היכר דבר
העומד לדוגמא להראותו כלומר כזה טעה לי וזין זה אלף דבר
היכר אף כאלו מקומו ניכר :

הוספו' דקיי אבב אמיא כלומר מי שיראחו קודמת לחכמתו תכחשו
מתקיימת ודאי ואחיופול' דלא מהינן לנו סירחון לפי שלא
היה להם כלאי' בצינה פיר' היה נוטל' : ס'א' ס'א' אדם
הוא מלא לתחשי ישיש ומעו' ישיש רעו כבני אדם כלקחין גמי דרמי
חב לא א

צנצנה

לכהנה וכו' אריבא למימר דהו' בכלל הני ואף לקחו לא הו' חשיב ליה אלא משום דנעמי אבסחוי' ב' דומים לכהנה הו' ר' אלתנן ע"ב : וצ"ה למטה והרי אמרו מהתח' רובות טובים ואם שאל מי שובלן לא עם על כבוד קונו ליעטי עליה במערבא ל"ו לה : כאלו דוחק רבלי הסכינה אומר נבלו אין הסכינה כלן וכתיב והלחץ היום רבלי : למקום שאין מיריון אחריו אין דעהו בבוה עליו ושמה יהלם כח ילדו וגם אם יתעב אין נותנין לו לב שאינו חשבו צעירי' וכו' שורשים שחורים מלי כיוף ללירה : ונעמו על סווא נחש' בסתר כאלו דוחק את הרגלים : ה"כ דלג מלי כיוף ללירה טוב לו כנגעה מנשרהסוי' (הובסות יעשה מה שלבו חסן לגמרי : משעמו דמותר לאדם שיעשה חסני' בסתר ולא סברה' ולא כפר' לה בשלתי' פ"ק דקדושין דפירש דה"ו סווא מותר לשעוה עבירה אלא בלחור יוכל לשעוה מה שלבו חסן דלמישח שחורים ויגיעת אכסמיות אכסמיות את לבו ע"ב :) ובמשכח ז"ק פ' והלו ממלחין הביא מחלף זה : וגם כפי קמא מחכמת קדושין הוא יותר בחוק וז"ל גם לא רואה אדם שילדו מתנצר עליו וכו' שהבש לשעוה במיני זמר ולשעוה בשמחה המרגילתו לדבר עבירה כגון זה אמר יתן למקום שאין מיריון אחריו וכו' ועשה השל' בחלטה ובחיה במיני זמר וכיוצא בהן אבל כדרי עבירה שיש בהן דין שמים ואפילו חיבי לאיני או עשה וכו' למענה שאסורין אסור : עולם ה"ו לא התיר ר' אלעאי אפילו בסתם ואף דברים אלו לא התירן לו אלא אמר כמישח עליה לעשות כן כדי להנטיח ולרו' להשלים חלופיו ובסוואה את עליונו לבוש שחורים משתכר יצרו וימנע ולא יעשה וכו' בהוס' מקום הנכר בקדושין כגם ר"מ ז"ל וז"ל ה"ו שבתה ע"ן לעבור עבירה אלא כן א"ר אלעאי יגיעת דברים והאכסמאות וליגיט שחורים מחננין ילד הרע ומנעין האדם מן העבירה ע"כ ומבטיחין את העם בשם המפורש שהסכינה שורה כשפרי אצבעותיהם : אל האינו ברע האומר לך סווא : ולא תנעמו בחלק אומר שימתל ה' : וכתיב מחננין ע"ן כמו שפטים כנגד פתחו : ואלים עדי הוא מעיד כגלמו בל עונו שמוכות כפניו וכן בפרק א' הענינות :

מהרש"א זמר עבו"ם לא פסק מפומיה בו' עינין פרש"י

ולא ה"ל זמר עבו"ם אלא סתם וזמרא לא פסק בו' בדאמר הסם צומסכת געין זמרא מנלן דאסור בו' גס אינו נראה דמשום זמר דלאחר התורנן יהיה נעו צו משום מיעות ונרא' דנקט זמר עבו"ם הדיה צו מיעות צומר גופי' וכה"ג אמרו צס"פ מרוב' דמשום עבו"ם אסירא וטעמא משום דמשכח למיעות ואהא מייחיי פסור אמרו עליו על אחר בו' רבבה פפרי מינין בו' ר"ל שהיו עמו ספרי מינין אלא כצבא לב"ה היה מכסן צמיקו ושארן מלה' אחרון פפני תלמידים שהיו צב"ה אבל לסוף מהוך ערדת לימודו סם כמח מלשמרן כשעמד ממקומו שהיה יושב ונפלו מהוך חיקו על הארץ לפני התלמידים צב"ה : דרודה נקי איב אביה בו' עינין פרש"י והוספות ובערוך צטרך עמר פי' דעל גב אמיה נקי כלומר כל איתו זמר שהוא נקי ואינו מלוכלך צטיע קולט צבע ופה כך ר"ע מתחלה היה יפה עליה בשלום וירד בשלום ואחר שמתחלה לא היה נכון לא ירד בשלום עכו"ל ונראה לפרש מהאי לישנא דנקט נקי אבז אמיה סרמו צוה מעובדא דמיהא צירושמי דאנויה אנו של אחר הפרישו ציום המילה לתורה וכונתו היה שלא לשם שמים ולכן נחקיים צו דולא להרצות רעו וז"ש דאחר לא היה נקי אבז אמיה דהיינו קרין ללדהו ציום המילה נהכוון איתו ללמדו שלא לשם שמים ולכן לא ילא בשלמי : משכני אהרין פרציה בו' אסיקא דהאי קרא קסמינ' דמסיים ציה הניאמי המלך

מדריו דהיינו שאל לשלום צמדרי היכלו' של מעלה כמפורש צצדרי רב האי ובערוך ע"ם ובספר ימן מלחיה וז"ל רע"ק היה שלם בכל מיני שלימות ובסביביו בצבול שכל האנושי א"א להגיע אליו עמד ולא הרם לעלות אל ה' וע"כ נאמר עליו משכני אחריו וגומר כלומר שנמשך ולא נכנס לפנים מן הצבול כע"ל : להשתמש בשכבודי בו' נראה מהאי לישנא כפרש"י האי דנכמו לפרסד ועלו לרקיע רהשי גס היו משתמשין בשמות הקדושי' וע"כ אמרו וכו' שאין רהשי להשתמש בשמותיו הקדושים ורזו לדוחפו ולהזיקו כמו שניזוקו ג' במיורו עד שא"ל הקב"ה הניחו לזקן זה שראוי להשתמש בצבודי דהיינו צצבוד הסם : ואהא ברבכות קודש בו' מפי' הערוך אוח הוא צצבוד : שלו פי' שאין צמלאכים דומה לו והוא ראה צמלאכים דומים למטרון וידע דלאו קודשא צ"ה עכו"ל וזה מסכים לפי' שני של רש"י מאי דרש שלא טעם כמו שטעה אחר עכו"ל דהיינו שטעה על סיבז מעטרון מבז שתי רשויות הן

דונבא הוא ברבבה בו' פי' בערוך כלו' מדוגס שאין כמותו בכל הרצנות ורע"ק ראה תלמידי הדומיון למטרון וע"כ לא טעה בו' עכו"ל ר"ל שלא טעה כמו אחר : ה' צבאות שבו בו' ר"ל כעין דרשות דלעיל דרע"ק לא טעה צפתי רשויות כמו שמשב אחר אלא שהקב"ה אדון לצד בכל צבא שלו ונראה דהק' דרשות מקי' לבו מהק' קראי מר מסיק ליה מתחא מרצנות קודש דלפי פכטיה ה"ל למכתב צבא מרצנות קודש בלשון הקודש ולא אהא סווא מלשון סרגו' וע"כ דרשו צו מלשון אוח הוא זמר דמסיק ליה מדגול מרצנה דונבא הוא בו' דוחק הוא לכון דמלשון דגול דרשו לכון דונבא דלא מלינו חילוף הלי' צמי' וע"כ נראה לומר דמדגול מרצנה יליף לה כמו שזכר הדגל הוא ניכר לצד צמיל כן הקדוש צרוך הוא ניכר ומובדל מהן אלא משום דים צמיל למעלה מנושא הדגל צמייצות כגון המלך ופריו ע"כ קאמר הוא דמדתה ליה לנושא הדגל אינו רק דונבא צעלמא שהוא ניכר ע"י דגלו מכל בני חיל כן הקדוש צרוך הוא מובדל מכל הרצנה שלו שהוא אחד ולא כמו שטעה אחר ומאן דררשי ליה מה' צבאות סמו לפי פטונו שהוא ה' לב' צבאות דהיינו לצבא של מעלה ולצבא של מטה ה"ל למכתב ה' צבאות הוא וע"כ דרשו אדון הוא בצבא שלו וצבאות צ' מלות הן צבא אוח כווא אוח בצבא של מעלה וצפי' טרוך פי' צטרך אוח כמח שכתבתי לעיל : ולא ברוח ה' וגו' והנהו' עובר בו' כן הוא צנוסכת במרא שלפניו וצפי' הויח' ומקם האי קרא ובהה ה' עובר וסינו משום דהאי קרא ובהה ה' עובר כהיב לעיל מניה דהאי קרא ולא צ"דו וגומ' אבל לפי גההו מאי דרשה לויכא הכא דלא מביא אלא הקרא ולא ברומ גומר כדכתיב ונראה לקיים כל נוסחה הנמרות לפי ענינו דר"ח צ"א ארי' מייחיי ליה מהבא הק' דרשה שלא טעה ר"ע כמו שטעה אחר וכיינו שהקב"ה מובדל מכל חילופיו כל מעלה ומקומו ניכר כמו שכתוב לא צרות ה' וגו' הסם מלאכי רומות ולא ברעש ה' שהן מלאכי רעש ולא צאש ה' שהם מלאכי אש כפרש"י שם אבל מקומו ניכר בקול דממה דקה והנה

אין דורשין פרק שני חגיגה קכב

והנה ה' עובר אז ולפי כוננו וזאת הפך הכתובים שהנה ה' עובר דכתיב לעיל מינה מוסב אלמטה שאמר האש קול דממה דקה ואז הוא אורח שה' עובר : משין בו' במלאבי השרת בו' לענין עיסה כדר נאמר שיש להן כנפים בו' אבל ר"ל דמקומן להיות מסוף עולם ועד סופו כמ"ה מש"כ בדרם דיש מקומות בעולם שאין יכול להיות שם אם מפני החמה אם מפני הלינה ומחמת דברים אחרים : כבני ארם בו' וכתבו התוספות ה"מ למחשב ימים ומולאים רעו כבני ארם בו' עכ"ל דינאי מלינו זהו צדק עובדא דפ' מי שאינו גבי אשדליא דהוי שחי ורמי וגני וכו' אך קשה לדבריהם שכתבו דהך לקחו לה היה חשיב ליה אלא משום דבעי אשכותי ג' דומין לבהמה בו' הא מני' לאשכותי ג' כי הכא וה"ל למחשב לקחו דמתיים כבהמה גם ים לדקדק דהוי ג' שזולה צדקי' כבני ארם ה"ל לתלות צדקת' דהא צדן ארם גופיה תולה להו בבהמה ועל כן נראה הא דאמר בשדים אובלין ושוקן כבני ארם כלומר דבר הראוי לאכול לבני ארם ולא הראוי לאכול לבהמה וכן פירקורבין כבני ארם היינו נמי שמשמין פני' כגו' שנים ולא כבהמ' ומתיים כבני ארם היינו נמי דאפשר שהסד יוכה במיתתו בשומרו תלוק בעולם הים שרמו עולה למעלה כבני ארם ולא כבהמה שרמו הולך למטה ומו לא מירי : בלשון הקודש כמה"ש בו' בני ארם ודאי דלאו כולהו מספיקין צדקה' אלא משום מלאכי' נקט לשון הקודש כדאמרינן דלא ידעי לשון תרגום ולא צא לדמות בן ארם למה"ש אלא שיש לו לשון ודיבור לאשוקי' צדקה דאין לה כח הדבור : בני ל' פלשתי' בו' וקרוב לזה צד' תאלמנה שפתי שקר וגומר אחרתכו בו' עד צונה כבעולם מלך צדק ודם צונה פלטין במקום האשפה כולי כל מי שצא לומר פלטין זו צונה במקום האשפה בו' אינו פוגם כן כל מי שצא לומר עולם הוא מתוך וואו וצוהו אינו פוגם אחמה ע"כ וכה"ג איחא צירוסלמי וכתב בעל יפה מראה וקשה מאי מחלה אי קודם בריאת עולם לא דמי לפלטין במקום האשפה שאינו חסר אלא שפוגם בו' אבל הכא משקר כי העולם מחודש תאין מחולט בו' ועוד מהו השגם שהוא פוגם בכבוד ה' האדרשה בצדו הוא כי זה כמו הוא להתאיר מאין המחולט בו' ולכן נראה כמ"ס הרמב"ן דחזרו הוא החומר הראשון הנקרא לעכו"ם הוילי בו' והשפא' מי שאומר שהעולם נברא מתוך חסוה וצוהו שוגם צמה שמפרס מה שזכר ב'חור' לפי שאין ראוי ליחס אליו ויתברך לא בריא' הדברי' בצלימות לא הויה החסרה דאין זה כבודו שהיוילי נמלא ככח ואין לו לורה מעמלו בו' עכ"ל ע"ש בצורך ולשון צחלה דקאמר שם וכן לשון של תלמודינו לפנינו לא משמע כן אלא נראה דקושטא דה"ק דאין לחשוב מה היה לפניך קודם שנברא עולם הזה גם קודם שהיוילי אלא שלא היה לפנינו כלום בעולם והקצ"ה מאין המחולט נבראו ומייתי' משל שלא להוכיח שם האשפה שהיה שם קודם שצנה השלשין אלא כאלו נגזרו במקום פניו כך הקצ"ה אין ראונו להזכיר שהיה לפנינו שם צריאה אחרת שם פוגם כבודו שהיה

דרי"ה שם דברים נאמרו כבני ארם ג' כמ"ה ג' כבהמה וכו' וקשה דר' כבהמה הוה ליה למימר הוה תלמי' ומתיים כבהמה וכו' דהתיות אין תלמו' אחת כבהמה יותר מהאדם דקאילס שניה א"כ גם האצולה ופריה ורביה ומעטין ריעי' אין לעשות עיקר כבהמה ולחילת ארם כבהמה וי"ל דכפא מייבוי כבדילח אדם קודם שחטא ונקמה עליו מיתה הוה בו' דברים כמ"ה ג' כבהמה כשנשאל עדין לא היה מיתה צדקם ככתיב אי אמתיים חלבים אחס אכן כאלד תחטון אחר שחטא ועוד מיתת כבהמה נמשכה ממות האדם כשנשקמה מיתה על האדם נקמה גם על הכהנה וכו' : כל העובר עברה כשחר כאלו דוחק וכו' איני והאמר רבי אלעאי מי שילרו מתגבר עליו וכו' : וכתבו התוס' ולא כפי' ר"ח דקאמר דח' שיה מחריר לעשות עברה וכו' אלא קאמר וילג' שמורס ולא יבא לרו עברה ויכול לעשות מה שצוה חפך דודאי אין ילרו מתגבר עליו : וסוגיא דשמעתין אינו משמע כדבריו וכוונתו מבור' סלפי' ר"ח לא מקמי מידי דלעולם העובר עברה כשחר דוחק רגלי השפיה והסם קאמר שילגם שירים וילך למקום שאין מבידיו לו כי בוראי וכעו ולא יחטא' וע"ד ים לישב פרי"ח דקאסויא הוה דקאמרי' ולא יתמלל ש"ס כבהמה דשמעו שפיההויה הוא דבר קשה אבל כוננה לא והכא אמרינן דכסחרי הוא דוחק רגלי השפיה שחא' קשה יותר מפרההויה ולפי' תוספת דאמרי' ידעשה מה שצוה חפך משמע דוחק' לאה' שיעשה חפטי כשחר ולא מפרההויה קשה נמי דהא לא קאמר ילך למקום שחר' ידעשה מה שצוה חפך אלא ילך למקום שאין מבידיו וחוהו דהא נמי מפרההויה אכל אינו כשחר' ומתקבחים אלו לומר דמדיק קרא דלא כתיב ריע ביו"ד אלא ריע ביו"ד אלא גם לפירוש ר"ח י"ל כו' : מ"ד אל תלמינו צדק וכו' נראה שדקשה לו מ"ד אל תלמינו לדעריבניה אל תלמינו ולא תעטנו ערעו ונאלקו' ועוד הכפל וכתב דהא תלמינו והכא תעטנו והכא ריע' והכא אלקו' : לוח דהא וחוהו עילוי דהע שחא' נקרא ריע ודייק קרא דלא כתיב ריע ביו"ד אלא ריע ביו"ד אלא ריע ביו"ד ריע ששמחו של אדם השוכנת במיקו היא תעיד זו וקשה לרי' תורה דררס מי מעיד זו אנוי ביתו וקוחות ביתו חס מעידים זו שחא'ר כי אכן

אין דורשין פרק שני חגיגה

ויאין לוקין אם הטיחוהו שהוא חייב מלקות צללוהו גרמין על שיוצאו שניהם וצמסקת מכות לוקף לה מקרילי והנה עד בקר ענה וגומר : ואמר מר כל תקום שנאמר עד הרי-באן סנים : אלא

בפני שמעון האם ישנה ילמדה :

הוספות אראה בנחמה לישא קלילא שניעה בלסון קנה בלומר לא יוכל לרמוח בנחמת לין אם לא עשה זה וכן בני התקרה ואולם זה אינו יומלא כבוד האם והוא גומר : לאחר הוא מת הא ולא קט כשאינו עם אין קולו כשעם מאסו שיהו אמרים לו דלמיו ישע אלף כשעה שיטעו אם אכל הפתח מדקטת מת זכיה ואז היה לו לזקוק ע"כ :

מדרש'א אראה בנחמה בו' פירשו צווססות כלומר לא יוכל לרמוח בנחמת לין כו' ע"כ גם בהים צה"מ

שני קיים צומן יהודה צו צבאי קאמר הכל אררה בנחמת לין של חורצן צנית ראשון דגאלולה שניה צנית שני לא הוה גאלולה גמורה שהיו לא חור להם מלכות בית דוד וכמה דברים כמסדו צנית שני כדלוקא ציומא ומוהו יותר וימא פרש"י ש"ק דמכות

שפי"ס אררה בנחמת כשעם שימותר צינו ואררה בנחמתן ע"כ :

א"ר יוחי סה לי אבא אלעזר פעם אחת היה לנו עגל של

זבחי שלמים והבאנוהו לעזרת נשים לשמוך לא מפני שסמיכה בנשים אלא כדי לעשות נחה רוח לנשים :

הוספות לעשות נחה רוח לנשים וכגון שיהיה צדקה שלהם כשהם רומח למכירה להיוה בעולם כפי"ק דקדושין וצפוק כהנא

דו"ה פ"ד נסי דידן אם כלהו לעשות מלות עשה שהיוה גרמ' ולגרר עליהן חין ממחין כיום אע"ג דפטרות לא חוקרי ברכ' לצטלה וכו' משבח מהבא :

משנה עצרת שחל להיות בע"ש בית שמאי אומרים

יום טובו אחר השבת וכו"ה אומרים אין לה

יום טובו ומורים בעצרת שחל להיות בשבת שיום טובו

אחר השב' אין כהן גדול מתלבש בכליו ומזוהרין בהבפר

ותענית שלא לקי' את דברי האומרים עצר' ואחר שבת

גמ' ורמינרו משהו ומת אלכסנדרי בלור וכאו כל יח

ישראל לכפרו ולא הניחו רבי טרפון מפני ש"ט של

עצרת היה י"ט ש"ט אי י"ט איננו מי קא אתו אלא אימא

יום טובו היה לא קשיא כאן ב"ט שחל להיות בשבת

כאן ב"ט שחל להיות אחר שבת :

יום טובו של קרצנות ראייה ומגינה כל י"ט לאחר השבת שאין

קרצין לא צ"ע ולא צדעת : אין לה יום טובו אינה לריב

יום טובו שמוהר להקרינן צ"ט : אין כ"ג מתלבש צבלי' נאים

שלו צבירי וצוקת ולא צדעת עבודה קאמ' ולא צבגדי כהנה קאמ'

אלא שלא יתנאה בזכותו היום שיום טובו של עלרת אחר השבת

צינוט הכל שאין היום יום טוב מפני האדוקין שהיו אומרי' עלרת

אחר השבת מהם אומרים וספרת להם ממחרת השבת שנת

הקור חזקין וכו' ויבין גרמו זה צפוק אל האומי ובטלה להמים שדרו כשחמו של אדם מעורה יוחא שרמיצבכחו משובח חיקר ועוד לוקף לצאר מה הוא צ"ו שלא יאמרו צביר' כי מה הם הדברים שאומר ינה"ר ורש"י פי' כרע האומר קן חטא וז"ל אין צוה האמיה להאמין והי"ל אל חטאע לרע החורין קן חטא ואם הוא מה שאומר הקב"ה מוחל קן זהו

בכלל אל חטאיו צעננה אלוף זה הקב"ה שיהיה לרעה שהא"ל כשהוא נא לבנות שהקב"ה שימחול לו הוא מלך שיה"ר קראו הקב"ה רע וכוון שיה"ר מעיד עליו שהוא רע א"כ אין לאדם לעינש על חטאיו כיון שי"ר

הרע שנקרא רע המחטילו אל האמין צעננה זו שנקרא רע ינה"ר ולא יענישין עליו גם אל הצננה נהקב"ה שהוא אלוף עונדך וימחול קן וישא האמר האע"פ צמקם כתר כי אין רואני לו"א כי אין מקור חושק להכריז

עלך כדכתיב אם יוכתר איש בנסתהים ואני לא ארעו' ואפשר שיה הוא מה שאומר ינה"ר לאדם הטע כי אין מי שמעיד עלך ועל זה אמר אל האמין כרע זה ינה"ר שומר קן מי מעיד כן אל האמין כי ים מעידים

עלך אכן מקור חושק ונפיש מעין ישננה ולרבי יוכדה דריש משוכנח חיקר על אשחק שיכנח חיקר שלא ירעה שיהיה עמה א"כ שהיא אשתו פן הגה לומר עם אשת אחרים ואם ינה"ר יאמר קן הגה אשחק היא אל האמין כדכריזו כי התורה צדקים אפילו עם אשתו מביא הטע' : ר' זריקא אמר כי מלאכים וכו' נראה שהקור כמכות מאי יזה קן לשמך הי"ל כי

מלאכי יזה לשמך אלא ה"ק יזה שיהיו מעידים קן למי שגם חמיר עמך לשמך ואשר יראו יגידו וצמקם אומרים אכריזו על אדם מעידים שנאמר וחסע עדי וגו' :

סס יצא מנחה ונכנס שמאי וכו' ת"ר יצא מנחה ונכנס שמאי

להיכן יצא אבוי אמר יצא לתרבות רעה רבא אמר

יצא לעבוד המלך תנ' נמי רבי יצא מנחה לעבודת המלך

וריצאו עמו פ' וזנות המלמדים לבושים סריקין :

סריקין צבלי מלכות :

ארה"ב כתיב ויטפחו לרומים כמנהג נביא להורוהם עזוהי נער הדיוט

שימולן על ישראל ונכלמו א"ל כהמחד מלכותו עבר ועבר ועבר

שנים ויותר וכן חל ל"ו א"כ חכר כנול הדבר היה נשאו וכברו ובערותו

מכון ולכרי רבא אמר רבי יודנה האלך ותניא נמי הכי מסייעא ליה :

תנו רבנן אמר רבי יודנה טבאי אראה כנחמה

אם לא חרתי עד וזמם להוציא מלבן של צדוקים

ע"כ שהיו אומרי' אין הערי' וזממים נהרגין עד שיהרג הנידון'

אמר רבי שמעון בן שמש ארא' בנחמה אם לא שפכת דם

נקי שהרי אמרו חכמים אין העדים וזממים נהרגין עד

שיזומו שנידם ואין לוקין עד שיוצאו שנידם ואין משלמין

מזון עד שיוצמו שנידם מיד קבל עליו יודנה בן טבאי

שיאנו מורה הלכה אלא בפני שמעון בן שמש' אמרו כל

סס

טז

ז"ב

ע"כ

ע"כ

מעשה

חומר בקודש פרק שלישי חגיגה הכו

מעשה באשה אחת שבאת לפני רבי ישימעאל ואמרה לו רבי בנך זה ארגתו בטרהרה ולא היה בלבי לשומרו בטרהרה וכתוך בריקות שהיה בודק ר"י א"ל רבי נדה משכה עמי כתבל אר"י כמה גדולים דברי חכמים שהיו אמרי' בלבו לשומרו מזהו אין בלבו לשומרו טמא שוב מעשה באשה וכו' כזה :

ארגתיו בעתה יודעת אני שסמך טהרה כי ג"ע ג' לאננות טהרה' למטמאה לא נעשה כי טהרה ותי' מל היה בלבי לשמו' ומחך בדיקות וכו' החול ולא היה לך בלך' לשומרו טהר ארע כי כך ולא נהרה : מטמה עמי כתבל טהרה כי התכל ככל הליכות וטמא היתהו : **אח"כ** תחת הטהרה עורת לאחלע וסוף המעשה טהרה בקדושה לאמר יסכים האדם במעשהו לטהר מכל דבר רע חול וטמאה כמ"ס שו"ת פ' לנדה תמיד כי תמימי כל חזונו וכו' חילתא ולאו רמיא ארעיה יארע כה חלקה * ו הוה חקתה חכמים בלבו לארעו טהר וכו' שחקרתו חולא רבי ישימעאל מצי השהה תכינון טהרות :

חומר בקדש פרק ג

תניא אמר רבי יוסי מפני מה הכל נאמנים על שרת יין ושמן כל ימות השנה כדי שלא יהא כל אחד ואחד הולך ובונה במה לעצמו ושורף פרה לעצמו אמר רב פפא במאן מקבילין האידנא סדרותא מעס הארץ במאן כרבי יוסי :

שררת יין ושמן לקבל מידים יין לנסכים ושמן למנוחות : ובונה במה בעשה איסור המנוח ומקטור לנסכים : כרבי יוסי דאמרין בנמרה דחיים לאינה דללו לפרנן לא מקבילין כדאמרין בפסחים צדקת אלו עוברין :

תוספות כר' יוסי אמר ר' אלעזר דק"ל רבי יוסי ומייסוק לאינה לפיכך מומתין עשבו בכל עם הארץ אש"ג דאמרין כנרבות אין מומתין על עם הארץ וגם רב משיא בר' חתילפא לא רצה לומר עליהם * והר"י מפרש דלא כל הנהגה לטוב אחי הקם להחזיק לעצמו בת"ח טלא לומר על עם הארץ ויהי הרשות כדו לטוב דאין אלו התוקין עצמנו כמ"ה לענין הא"כ בתוספות * למהי מחלן לדור היה שאמנו מחוב קנת חובים עברנו על מה שאנו מקבילין בדברים רבים החיים לאלו לטקת ממוז אינה נשפחה ועוד כיוצא בה בנמרה סמוך לה :

תניא א"ר יוחנן בנשתי ועוד כיוצא בה בנמרה סמוך לה : נעפל לו תלמוד אח' תלמודיו ז"ס א"ל אומר לך טעמו של ז"ס א"ל אומר א"ל כליו של עם הארץ טמא או טהור א"ל טמא ואם אתה אומר לו טמא כלום מפניה עליך ולה עוד אלא טמא אזה אומ' לו טמא א"ר לך שלי טהור ושלך עמא וזהו טעמן של ז"ס מיד הלך ר' יוחנן ונסתת על קברי ז"ס אמר נענתי לכם עלמות ז"ס ומה שתנוות שלכם כך תפוסות עכ"ל אמרו כל ימיו השתרו שינו מפני טענותיו והסוגיא ארוכה לענין עומא' ועברה ומה שילוח לכהוב צ"ס זה לשון ק"ר מפרש"י וז"ל לשי' טהרו ז"ס אוכלין ומשקין וכלו חרם שאין להם שיהיה אלא צדיקת ואם באת לאסרו עליו לא ישמע לך אבל בכלי טעף ישמע לו ויענילו ע"כ * ועוד בנמרה לענין אם שולחין מהם כלים או לאו ועוד שנינו צ"ס וה הגזאים שנגנשו לתוך הניח וכן הגונים שהחירו את הכלים

נאמני' לומר לא נגענו ובירוסלים נאמנים על הקדש ובשעת הרגל אף על החרוזה אש"פ סה"ל ויהר חמורה ופי' גזאים הם ישראל שהם גזאים לתוך עכו"ם לגבות מיד ישראל גולגולות ומסים והרנוניות שנתכסו לתוך הניח לעצו וכן הגזאים שגנבו כלי חרם והחירוים נאמנים לומר לא נגענו בחרו' * ושילוח בנמרה מה"מ דנאמנין בשעת הרגל א"ר יוחנן בן לוי דאמ' קרא ויאסף כל אים ישראל אל העיר כלום אחד חרם הכבוז עשהם כולם חרמים בשלשם נגעוהם כיום שלאסרו כל ישראל בנגעה : כהובו עשאים חברים וגם הרגל שנת חפיפה הוא ולמהתי מואז' הסוגיא שראוי למנהיג לעיין ולעבר השערה ישרה זי ומי יהיו הדברים שוכל להקל בהם לפרוק ממנו אינה להסכים עם דבר הנניח והלפת והסלום אהבו :

מהרש"א כאיש אחד חברים בו ובירוסלמי ילף מדכתיב ירוסלים הננויה טעור שחברה לה יחדיו עיר סה"ל עושה כל ישראל חרמים ושריך מעתה בשאר ימות הסנה ומשני לבד בשעה שסם עלו שבעים הוא דכתיב ולדרם תלמודינו לא יתיאבז מעתה אשלו בשאר ימות הסנה נמי כו' :

ארי"ל גם גרול נעשה כלהם הפנים כסידורו כו' סילוקו שנאמר לשום להם חם ביום הלוקו : ע"כ **סילוקן** כסידורו שסילוקו לשנת הטהר חם ביום סידורו : חם ביום הלוקו חס חם ביום הלוקו מעל השלוח :

כת"ב * המזבח עץ שלש אמות גבוה ונומ' וידבר אלי יח זה השלוח אשר לפני ה' פחה כמזבח ופי' כו' כשלהן רבי יוחנן ור"ל דאמרין שרידיו כוונן שב"ה קיים מוכח מכפר על ארם עבשו שאין המזב' קיים שלחתי של ארם מכפר עליו * אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר ת"ח אין אור של גיהנם שולטת בהן קל וחומר מסלמדר' ומה שלמדר' שתולדו' האש היא הסך מרמה אין אור שולטת בו תלמידי חכמי' שנופן איך דבתי' * הלא כה דברי כאש נאם ה' עאכ"ו * אמר רבי שמעון בן קריש פושעי ישראל אין אור של גיהנם שולטת בהן קל וחומר ממוכח הוהב ומה מזבח הוהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב כמה שנים אין האור שולטת בו פושעי ישראל שמלאים מצות כרימון דבתי' * כפלמא הרמון רקתך אל תקרי רקתך אלא ריקנית שבה מלאים מצות כרימון עאכ"ו :

שלחנו מכפרת עליו נהנסת אורחים : סלמנדרא חיה שנדרתא מן האור בשמצעירין אש נמקוס אחד שבע שנים : כעובי דינר זהב מועט לא חיסר והנה דעשה בו נס : **תוספות** שפטי ישראל אין אור של גיהנם שולט בהם לא כפושעי ישראל בנפון קאמר דאמרין דר"ה מפשעי ישראל בנפון גיהנם כלה וזה אין כלים אלא בשאר נוסעים קלת קאמר משום דמסיק ליה אברהם לבלתי חוץ ומעול כוחיה דמעשה ליה ערלתיה כרים עושין פסון וזה דאמרין כדאף פרק הכוזב הכל יורדין ועולין לכו לגיהנם קאמר אלא נמקוס אחד קאמר לידון סם ואף הנוהן לאחר י"ב חודש עולין שאין יורדין יותר משנה תמימה : שאין בו אלא עובי דינר בנמוחא י"ס שהיה משה תמס על זה הארץ אפשר שלא ישרף העץ א"ל המקוס כן דרבי כאש

יח
כו'
תוספ'
וה
ק"ל
תחת
ס"ה
עולם
מכור
ס"ה
ידע
ר"ז
יח
תוספ'
כ'
ס"ה

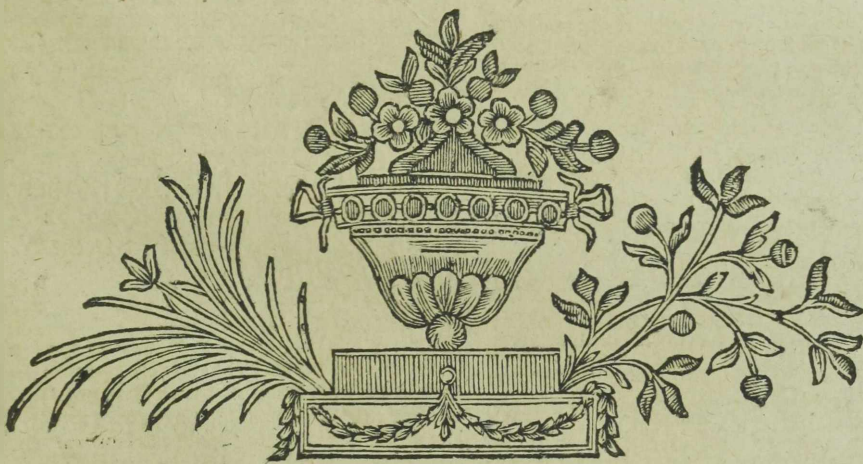

חומר בקודש פרק שלישי חגיגה

נמי מיירי דהא דאמרין ב"ה פושעי ישראל בגופן גופן כלה הוא ברוב
 עינות ואית בהם פושעי ישראל בגופן וכן מהנה עונות ואין בהן פושעי
 ישראל בגופן עליהו כתוב והבאתי את השלישית בהם ורפסתיים וברוב זכו'
 ומיעוט עונות אחי' יש בהם פושעי ישראל בגופן אין אור של גיהנם
 אולטת בהם ק"ו מחמת הדין והכי דייק התם בנח' דאמר מהנה עונות
 ואית בהו פושעי ישראל בגופן לא סניא ליה בלאו והבאתי את השלישית
 בהם דמשמע הא ליחא מהנה עונות סניא בלאו והבאתי בהם אע"ג דליח
 בהו פושעי ישראל בגופן' ושמא כגנת החום' דחי ליכא מהנה עונות אחי'
 ירידה אינם יורדים לגיהנם ומקאמר אין אור של גיהנם שולט משהע
 דיורדים ואין האור שולט ויחינו כמחלה עונות ואי אית בהו עון פושעי
 ישראל בגופן אז לא סני דכתיב והבאתי את השלישית בהם ואי הו רובא
 עונות גופם כלה לך אמרו החום' לא פושעי ישראל בגופן קאמר
 ומסכת ר"ה כחנתי כו"ע ע"ג :

של מעלה אם אונאת אש ואינו מכלה ש:אמר והסנה איננו אכול :
מדרש' א"ת שכל גופן אש וכו' דברי באש בו' דמאך
 דברי תורה אש שנהן נעשה גופן אש כמ"ס ת"ח
 דרחה אורייתא הוא דרחה ציה : בעובי דינר בו' פירש"י דינר
 זהב דבר מוטט לא חסר והנה בו' עכ"ל מדברי החו' נראה לפרש
 דה"ק שלא היה העובי יותר מדינר זהב ואף על פי כן לא נשרף
 העץ שהתחיו שהזהב הדק מגין עליו ונדמיון זה פושעי ישראל בגם
 הם מלאים מלוח כדכתיב כפלה הרמון גומר ואלו המלות בהם
 דמיון הזהב כמ"ס הגמדים מזהב הם מגינין עליהם מהם של
 גיהנם שלא יכלוט בהן :
דרי"ה פושעי ישראל אין אור של גיהנם וכו' כפי' התוספ' לא פושעי
 ישראל בגופן קאמר וכו' ותימא דילמא פושעי ישראל בגופן

הדרן עלך מסכת חגיגה

ירושלמי ברכות

התלך מה ש' שלחמונין ונקיט' אחר נקרא קרומניא וכתבו בו אם אלו
מחליא וכו' אבל דברי תמיא ים להם העלה גדולה בעולם הו' וכו' על
קבלת האמונות עד ימינו קדשו ועד חכה יבנה אחרים ים יצרום העיה
אלו כמו ש' התח עין ודכות' לוח ספק סתמק' בדינתו חיו תועה
אלתנו חיינו לכות ולחלואי אל הירוב הוא שאלה וכו' על פי הגורם
אבר ויורד ונומר ושבר בלא תבור וי' אליו כותב לו :

ד' ולפניו מה קרוין ב' פ' רשיות הללו בכל יום רבי לוי ורבי
זימא חד אמר מפני שכתוב בך שכיבה וקמה' **ה'**
חד אמר מפני שעשרת הדברות כוללים ב' אבני שמע
ישראל' לא יהיה לך' ה' אחד' לא תשא ואהבת מאן
דרחים למלכא לא משהבע בשמייה לשקרא וזבור את יום
השבת למען תזכרו רבי אומר זו מצות שבת שמיא

מחמה ט

שקול' כנגד מצותיה של הורה הכתיב * ואת שבת קדשך
ודעת לרם ומצות הקיום ודעה צויתא נומר להרדיק
שהיא שקולה כנגד כל המצות * ככד למען ירבו וימיכם'
לא תרצה ואברתם כדעה מאן קטיל מתקטיל' לא

מחמה ט

תנאף ולא תזכרו אחריו לכבדם ונומר א"ר יצחק עינא
וליקא תרי כסורי דרשאה יענה דהבי' * תנה בני לבך
לי ועינד ובי' אמר קב"ה אין וכתב לו לבך ועינד אמר
ידע דאת דידי' לא תנום ואסת' הנך' דנן חבדך'
לא הענה כרעך אני האלהים וכתבי' * הו' אלהים אמת

מחמה ט

מדו אמת א"ר אבין שהיא אלהים חיים ומלך עולם אמר
קב"ה אם העדה עושה שקר על חברך מעלה אני עליך
כאילו העדת כי שלא בראיה שמים וארץ' לא תחמוד
ובתנתם על מוות ביתך ביתך ולא ש' חברך' :

מחמה ט

מפניו ה' הדבות מלוים הם' ו' אסת' עם סה כמנום בגדול כלנו
בפ"ה ס' ל"א סדקו כמלו' לקרות' א' אסת' עם קריא' שש
כמו סהו עובדס בתקדס ומפני האיום עובדס' :

מחמה ט

ה' ובפניו פרושות השמים' א"ר איבו בעין הדין הקרום
היה עובד א"ר אלעזר בר אבינא ככפיים הללו
שלא תצפו מבני בית הארץ מלוים' רב סבין בשם רבי
יהושע בן לוי אמר לא הזכיר מלוים בארץ כמיוזרי אהרו
תליס מה טעם * ויהן לרם ארצות נהם ונומר מפני מה בעבור

מחמה ט

ק

בעין הדין קרום בשמי' כי נבאן ע"מ קרוין כי לחלו הקרא מ"א
והי סה לו החלו הוא אלו יסול לכפני דיו ס"כ ויה יורה גדול
עונתוהו לפניו וי' וגם סדו אסדות' בלא לעבור על פותו וכו' א"ר אחר
ש' כפס רוח בלא ענו ועיה הקדס' נלוס' : (הקפס וי' הדין סלק
ועד שמוק' הלא לא לקח תכל' נומר נלוס ומי' ככל עיבי סתלכס היו
מקום כפניו וכו' 2) : ויסע תקן כרבת' הדין לכות' לה' אכד הדין
ל' אפתינו' : (אכד' מעני השלוא גלוס מתנה אהנו חייבס' ל' אדוה' אורס'
ההיא עמא כפי דין השלוא' : והנה י' פתקן סה לעפל הדין לחנוק וליאר
כי טון אלתו' נחבס' חן הדין הקדס' אף וליה' נחמיס' ל' אבות' על
סחלוא' ל' אפתינו' ולומר הדין סה' יאכס' נכסותו אלוס' כמנון סה'
בדו' כ' וליה' כפניו ופוסד' ונחמיס' אכד' סה' כפי' אף א' השלוא' כפי' נטמו
ע' א' דיוס' מתחלה ועד סוף כפי' חוספה' בלא טון קדס' חוספה' כל
עין אלוס' קדשות' ים סוף ופתינו' כל היום טובס' סה' טמו' נמיס' כפתינו' לסבין
חון לכל ברייתו הדין לבדו ול' אהנו' כפי' על ויהיה חן' ולנו סיה' כפיס'
רוב' אלוס' כפניו ופוסד' ונחמיס' אכד' סה' כפי' אף א' השלוא' כפי' נטמו
מ' ד' וגם כרס' כפתינו' סה' דה' ונלמה' על הדין ועל הקדס' ויה' כפי' סה'
כפי' ל' אפתינו' עם חוספות' כפיס' כפי' כפי' חוספות' לתת' על סתלוא' ויהוקס'

מכל ל' יומיו ויזכורו הכי ית' תלכות בית חד' תחוקה' : אף אהנו' כרס'
סאך' לא סיה' ראו' ל' אורס' סה' כפי' נחמו' כמנון סחלוא' לפני' ויהי ראו'
ל' סוסף' כפי' תכלס' על חוסתו' לחובס' : ותכתיב' סלוא' ויהי הקדס' סתנו
מזכירי רבי יאכס' בן לוי א"ל לא סיהנו' חוסה' כפי' חוסתו' אהנו' מה טעם
ויהן לרם ארצות נהם מפני מה בעבור' ויתרו הקרו' ופתינו' : ובדינה'
זוס' לומר כשחלע' סאך' לבנו ויבדד' כפי' לנו סאך' : טעמס' סיה' לבחור'
קדוס' ונלמה' וכו' סאך' סיה' כפי' חוסתו' : וס' קדוס' סה' גלילית' ותורה' סיה'
סלילית' סאך' ויפין' כפי' סיה' כפי' חוסתו' כפי' אפתינו' סה' אלתו' חוסתו'
מורה' ונלמה' כפי' כשעמיתו' סה' כי לא תשכח' מפני' אהנו' ראו' ונחמיס'
אלתו' ל' אבות' על סאך' כפי' סה' כפי' כדעה' כדעה' נבול' אלתו' ל' אפתינו' כל סה' סה'
סאך' סה' ל' כדעה' ונלמה' חוסה' ונלמה' : ובדינה' סחלוא' א' סחלוא' כפי' חוסתו'
וי' א' סה' חוסה' סה' חוסתו' חוסה' :

וראו' ל' שפי' כחפי' חוסה' כפי' חוסתו' כפי' חוסה' כדעה' כדעה' סה' ל' אפתינו'
רבי יהושע בן לוי כפלי' כיוכלו' כדוס' כדעה' סה' כפי' סה' כפי' חוסתו'
נחוס' סיה' חוסה' חוסה' כפי' חוסתו' : ויהי אחר' חוסה' כדעה' כדעה' כפי' חוסתו'
עוד כס' כל בלא אחר' כפי' חוסה' כדעה' סה' חוסתו' ונלמה' כפי' חוסתו' כפי' חוסתו'
ויבולס' לא י' חוסתו' וכו' רבי' יורד' כדעה' כפי' חוסתו' כפי' חוסתו' כפי' חוסתו'
כפי' חוסתו' כפי' חוסתו' כפי' חוסתו' כפי' חוסתו' כפי' חוסתו' כפי' חוסתו'

ויהן קדוס' כפי' חוסתו' כפי' חוסתו' כפי' חוסתו' כפי' חוסתו' כפי' חוסתו'
למען חוסתו' ונלמה' חוסתו' כפי' חוסתו' כפי' חוסתו' כפי' חוסתו' כפי' חוסתו'
כיוכלו' לא סיהנו' רבי יהושע בן לוי א"ל חוסה' כדעה' כדעה' כפי' חוסתו'
וכיה' כפי' חוסתו' כפי' חוסתו' כפי' חוסתו' כפי' חוסתו' כפי' חוסתו' כפי' חוסתו'

א"ר א"ר אבין שהיא אלהים חיים ומלך עולם אמר
קב"ה אם העדה עושה שקר על חברך מעלה אני עליך
כאילו העדת כי שלא בראיה שמים וארץ' לא תחמוד
ובתנתם על מוות ביתך ביתך ולא ש' חברך' :

מפניו ה' הדבות מלוים הם' ו' אסת' עם סה כמנום בגדול כלנו
בפ"ה ס' ל"א סדקו כמלו' לקרות' א' אסת' עם קריא' שש
כמו סהו עובדס בתקדס ומפני האיום עובדס' :

ה' ובפניו פרושות השמים' א"ר איבו בעין הדין הקרום
היה עובד א"ר אלעזר בר אבינא ככפיים הללו
שלא תצפו מבני בית הארץ מלוים' רב סבין בשם רבי
יהושע בן לוי אמר לא הזכיר מלוים בארץ כמיוזרי אהרו
תליס מה טעם * ויהן לרם ארצות נהם ונומר מפני מה בעבור

בעין הדין קרום בשמי' כי נבאן ע"מ קרוין כי לחלו הקרא מ"א
והי סה לו החלו הוא אלו יסול לכפני דיו ס"כ ויה יורה גדול
עונתוהו לפניו וי' וגם סדו אסדות' בלא לעבור על פותו וכו' א"ר אחר
ש' כפס רוח בלא ענו ועיה הקדס' נלוס' : (הקפס וי' הדין סלק
ועד שמוק' הלא לא לקח תכל' נומר נלוס ומי' ככל עיבי סתלכס היו
מקום כפניו וכו' 2) : ויסע תקן כרבת' הדין לכות' לה' אכד הדין
ל' אפתינו' : (אכד' מעני השלוא גלוס מתנה אהנו חייבס' ל' אדוה' אורס'
ההיא עמא כפי דין השלוא' : והנה י' פתקן סה לעפל הדין לחנוק וליאר
כי טון אלתו' נחבס' חן הדין הקדס' אף וליה' נחמיס' ל' אבות' על
סחלוא' ל' אפתינו' ולומר הדין סה' יאכס' נכסותו אלוס' כמנון סה'
בדו' כ' וליה' כפניו ופוסד' ונחמיס' אכד' סה' כפי' אף א' השלוא' כפי' נטמו
ע' א' דיוס' מתחלה ועד סוף כפי' חוספה' בלא טון קדס' חוספה' כל
עין אלוס' קדשות' ים סוף ופתינו' כל היום טובס' סה' טמו' נמיס' כפתינו' לסבין
חון לכל ברייתו הדין לבדו ול' אהנו' כפי' על ויהיה חן' ולנו סיה' כפיס'
רוב' אלוס' כפניו ופוסד' ונחמיס' אכד' סה' כפי' אף א' השלוא' כפי' נטמו
מ' ד' וגם כרס' כפתינו' סה' דה' ונלמה' על הדין ועל הקדס' ויה' כפי' סה'
כפי' ל' אפתינו' עם חוספות' כפיס' כפי' כפי' חוספות' לתת' על סתלוא' ויהוקס'

ירושלמי ברכות

קנה

אינהו ליצנותא ליציני הרוח מה היו עושין הולכין אצל ?
 תלונותיו של רוח ואומרים לו אימתי יבנה בית המקדש אימתי בית ה' נלך הוא אומר אע"פ שהם מתכוונים להרעישני שמה א"ר רבתיב *שמחתי באומרי* לי בית ה' נלך :

מ"ס קנה

מכאן לחדנו מועלת גדול הוא שראוי לכל אדם חס וחס שיחיה נכספ ומתפוקאל סבוב כגללי עם היות שומך ומנוח לו לנדו המד וגבר כמו ענין צנין היות סתם ה"ל דודי רק אהת לא תקנה הבית כי אם נכר ח"פ"ה שמה כמ"ה :

ח קנה

כר רמך רבי בון בר חיאי על לגביה רבי ועירא ואפטר עלוי *מתוקה שנת העובד וגו' יישן אין כתיב כאן אלא יאכל משל למלך ששכר פועלים רבתיב וזויה שם פועל אחד שהיה מתבשר במלאכתו יותר מן הכל מה עשה לו המלך ונשלו והיה מלךך עמי ארוכות וקצרות לעתותי ערב נבנסו הפועלים לישראל שכרו ונבנס מה הוא וגשלו שכרו משלם ותחילו הפועלים מתרעמים ואומרים אנו יגענו כל היום וזה לא ינע ב' שעות ביום ונמל שכרו משלם * אמר להם ינעוהו בכי שעות מה שלא ינעוהו אחס כל היום * כך ינע רבי בון בר חיאי בתורה לכ"ח שנה מה שלא ינע תלמיד ותיק במאה שנה :

דוד רבי בון בר חיאי התלמד טלל לזכור לזמן תורה נבנמיס צדיקס אלא היו מצדיקס נלשון כבוד כד דוד ר"ל כמיסון כאן הדיסיה אלא אלא כמות סויה ונסנה מיו הסכנה ; יישן אין כתיב כאן אלא יאכל ראו לנדע איד תפרסם הפסוק ויהי אם יאמר יישן ונעמה אחר יאכל איד יקסיס עם ענין התשלם שתיסל לתלך עשר פועלים ; ויב"ל כי אם לאחד ייבן יכל מתנון עם סויה דקרא אחר כי העשיר לרוב הסובע סיס לו בתמון ונכסוס איננו יכול לזון בלילה כי אם מעט כמות סיסוס למחר כמאר מה מלילה אלא יבאו גוסיס וכדודי לילה לנבנול ולבול לו ונלם כנחס תדיס ארוכה אחרתו תרה כענינה אכל העובד הוא כהנך ר"ל קטון ומתפרנס מיעובד כסיו מתוקס כטור אף ע"פ סתיה ותחלת הלילה עד תוך התמס ויותר כי אין לו תחיות לתלך מן האולמיס בלילה ; אבל פתה מאמר יאכל אין שירוש ; כן אלה עם מעט ולס הרבה יסויה ינע כמלאכתו כדי לאכול כלומר כון טיעבה סתדלות הרבה אז מעט כדי לבקש מחלולו חתענע כדנן נכספ וערבה כנחו סטור כנוי לפטורקו וכן השל"ה יום עם מה כתי' מיו ויסחדל מעט להסעו מחלולו ; ורואינו בפרס"ל לקבלת סגיטלי מדרס ויהי פירס חיות יאכל ללול יס סכפכ כיה וזמן תחיות תרעם ו"ל מתוקס סנת העובד אף ישראל ת' ימי סני ולס הרבה יאכל סכרו ומרעס כמרוכה תסס פרנס אף ישראל ת' שנה וכחולל מעט ונחחר ויסחולל בקוראי סמו כי נדרס כמתחולל עד כאן * א"ל לשי הכתי' אינו קנה כלום ;

בטלול ויהי סתלו עמו וכו' כאן נרמו פניו גומל הניס כב' פניס * האחד כי חיד כסעס ספורת הדיק חתפנע נכסו בנ"ע * הכ' סתה * יתיס יעלה לסיסה עליונה א"ל חשלה יותר מלס ; הרבטנה היא רחוקה כתיבך עמו ארוכות וקרות ; ססית היא רחוקה כתיב * לערס נכסוס הפועלים וכו' ; **רבי** ועירא בר סליק להבא אקיו רס אול כעי מבין ארס **ב** לישראל דקופר מטבחה * אמר ליה ככמה הדין לישראל * אמר ליה בתמשין מני וחר קורסין א"ל סכ לך שתין ולא קבל עליו * סכ לך שבועין ולא קבל עלוי * סליק עדי דמטי למאה ולא קבל עלוי * א"ל עביר כמנהגך ויהיב ליה ברמישא תחת לבי וערא אמר לן לרבנן מה ביש הדין מנהי' דבאס רלא אכיל כר ניש לישראל דקופר **ח** **כ** **ב** **ל** **ב** **א**

מ"ס קנה

הרסי' ר"ל שחם כפיוכו בות' מה סכחתי לעמ' אלה על דרך סתלות כדי להסות פי' תורה לבד' כנו סמכרי' בית דנמר' טלו וסכל יתיב ספרוס סמסוק בלמרו למען חמון הוא כמו פי' למען ירבו יתיבס כלן ככונה זו סטעס תלות וסחמס א"ל כדרי אלה גור'קסרס וקוטר וכסחמס גומר הוא כד שררו יתיבס וגו' רק להרוע שיאכס להס קיוס החלות רדכו יתיבס ומיו נתיבס * אכל אין זה הטעם עמתי לזוני החלות הים רק זה לסס תחלת אחרון יותר חשלה ומשכח וכן ערוך אלוו סהול נתיבס תפס וליכוס לחיי ע"ה * וכן ראו לכהר למען חמון גומר טבל' סהולעטו כנודלי מאכר חסמיתר החלות חמון ורביסם וכסחס ירפסס אף הארץ עם היות סתהלית אחרון עמתי לסמית החיות הוא יותר עתולה ונעדר וספילו כתיבס תחילתו כתיבך אין להסחין דת נכפס סהטעס סלנטווי כדו כדו ; כמל יודיסם וכה תמיד לירובת הארץ ; רק הארץ כהדרגת מה מקודס התלית וזכאלעגת קיוס תורה וכסחמס התליות כה טובה לחי העולם הוא * ירפס"ל מנאו רמו ליה כפירוס למען ירבו יתיבס וגו' א"ל מה פועלס ירבו ומי נתיבס ולס לזו יתיקטרו סכרי חירה נדרסין מחלל ללו אהס כועס וכן מחלל הן אהס כועס לזו ע"כ * הים ילה הרב כיה כועס סמסוק טבל' לרועי סכר ועובס החיות כעיה' סקיקוקסם יתיב סכרי ונתיבס ונתיבס קרוס ; אבל התלית אחרון אחיוי לסס הוא כפולס הנחול ואין ססק כספרתס כל החיות נחמו סמי סכוונת הנכרות וזה ע"כ * כמצינתיס וספרת אף תמס ה' אלאך ללכס כדכרו וסירס אמו וכל חכס סרס כפירוסו כתיבס בתורה כמיוסתי ירבו לפיותה סספקת כדל עת כיון ססכחמס עם הנארות כתיבס כמיוסתי ירבו הארץ * אבל תלמידי רבינו יונס כפירוסס לסלכות היר"ף לא תתקרי' דעתס עד סכורו ; סתיכן סכחכס כמי סרמיית ויסחר עוקית עולה ככחוריס דכתיב ויחן לסס ארלות גוסיס כעצור יסחרו הקיו וסרמיית ; וכסתי' ונחלמי סכר לבדרי כפי' הר"ף * עורס כסכס כפי' סמק כל תלמיס העולם אס רייתס לסמור החלות למען חמון וכוו חת סדרך ; ופי' סמק למען ירבו כתיב וסל סמינען על לב לל סככרון ונל אחריו רק הארציו ומיס כיוו סמיסם על הארץ ; ואכסוב כסרמו עמית כפי' סלכות אלו נחמו ; א"ל מה סתמרי וכלסר היה א"ל מנדלו התכדריס עמלי סלכון כנוי למען כי מתקוות דמיס מתפרס כן היות למען ראונו למר כמיוע המתכ' כתיבך ; זה מה כנוי כספס ויהסס עמו לסס עמלום למען ירפס ספירוסו כמנהג מוסמית העלמיס סוכרת אבל לא סנאחר סכן עמו כעצור ירבת ויהי פסעו ;

ומלבר דקתין גומל ל' מועלת גדול חמתי סכרסכרי כיה ויהא למק ידים רשות אל עם ה"ה אלא אבר אריות גוסיס הין

ארץ מולדתו ואבותיו ואבות אבותיו סס נקברו וסס הים סס אכמו לל סתדלנו כתיבוק א"ל לגור בארץ הקרובה ; ותיב ואל מתקוין קיוס תורה ואלות ככל אריות תגורינו כמי כתיב הוה סתעדה ללציתינו וכלו כדיות עיקר ליוודו כעיון וכמעסה ככל החלות סס סוכת הוה ; וזכאלעה חיות הלכוכו כתיב עסה וסמולת לא תעסה ועל הכל מצינתינו כמנו ליוסעת נכסנו כצאלעזת תפס כקני כפי מחרסס ו"ל כיה ליוסעה אכיוו אף סתמון יסחר יתיבס וכנולל כתיבס ע"ה אפר סק כעין נרלס ככוס ה' לון ;

היה קורא פרק שני
רבי יוחנן הוא מסתמך על רבי יעקב בר אידי והוה רבי אלעזר חמי ליה וטמטר ליה מן קמי אמר ליה תרין מילין עבד לי הדין ככלאי דרא דלא שאיל בשלמי וחרא דלא אמר שיערית שמי * אמר ליה כן אינן נהנין בדיקה דועירא דלא שאיל בשלמא דרבה ראינן מקייבין * ראוי עיריס ונחבאו גומר ; **רבי** יוחנן היה מסתמך פי' כענין ומחללסן כתיב רבי יעקב (י"ח ט') טבע נכר היה לפי היה כענין על "ויעקב בר אבדי" ויהי רבי אלעזר רחוקו ומחללסן ממנו ולא היה נזכר עמו כלל חשולו נכסו כמלמו ; וירע כענין ר' יוחנן וסס סמולוס סססן כן סוכי כן רבי יעקב סרד עוטה הוא כמ"ס אידי והנין ססוסק כדקוקס סלסס אף אומר כדליל ויהי ספירוסו נער ; אף אס אומר קרין ככלל וסירוסו סיהס כנלי ע"פ סקרי' רבי ולי רנ' ;

מ"ס קנה

ירושלמי ברכות

עד דמחו ליה חד קורסין * אמרו ליה מאי האי אמר לון
ראוי לא לך לא אכול בישראל * אמרו ליה למה * חני לון
עובדא שלחין בעון לאיתויי אשכחן ארניה נפיק א"ל
מאי כל הכון אמר לון ויתיי עלאי דלא כעכית עלוי מסבר
מנהגא הוא כן אלא *ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו
מיכרכבי רבו פנתם אמר קשה ליצעות שהתלחה יסורין
וסופה כלייה שנאמר ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו
מוסריכם וסופה כלייה רכתיב כי כלה ונחרצה וגומר :

קופר צבר בנטון ארמי : קורסין פי' צדורון ענין תלקות וזה פירוש לטון
המאמר מועתק לנטון הקרב רבי * ועירא הוה צבלי וזה עולה לחי'
כעלה לבס תלך לקנות ליערא אחי' * אמר תהטעמ א"ל כמה חתן לך נעמי ליערא
זאת א"ל ב' * וזה וזה אחת * א"ל קה לך פי' מהם ולא תלקי ככל ולא רזה
חור ואל' קה לך ע' * ואל' תלקי ולא רזה * חור ואל' כעסם כעסם עד ק'
דמיירי ולא רזה א"ל * עשא כתיבאן ואתן לו הכל כמו שבאל' טעמ' * בערב ירד
רבי זבירא לבית הורבי * אמר לבי לזבי הורבי רוחיני מה עמם לתיבא
הרע היה שאלו תיכיס אמרו לו מה זה סאמרא * א"ל כלם זנינו תקבל מלקות
אזינו אכל כר * אמרו לו למה * סבר להם התמטב * כלתו להביא הטבת
ויבא לתיכס לידע מה היה זה * אמר להם יבא עליך כך וכך * שלא כעכית עליו
וכי היה חובב וסופה כר הכונה * אמר לו סברו הביאו מזהיר ואומר אל
תתלוצצו וגומר * והריני מוספק אם לטון הוא מועתב כי כפי הרגלה הטבת
היה טלין סלא היה מוכר הנכר אם לא יקבל הקנה מלקות אחד ויהאך היה
הוא עלמו מוכר אחרת הביאו ע"ה * בעבור זה הסביר לולי טעוח סופר
מי ככתב אלא וניהל אל תתלוצצו * אלא לטון אחייה הוא אמרו ליה ויבא
הענין כסמטור * שבעת החולל צמרו סמי' סהים מוטאו כן * ומה אמרו לו כ'
מנה וחד קורסין היה סמוק ולעב כדרך המחקרים זה עם זה ליה אמרו לו
סיהי ראו ליעטם על לינחתו סכן אחת הביאו וטעה אל תתלוצצו וגומר וכו'
המחירם כעניי כפי הפסג א"ל פי' סמי' אוח' סהס' * מועתב וכו' לקיים ל'הסבר
סמי' סהס' כמות כחיה אלל תתלוצצו ואלס כן קטבת עלמו היה מוכיר
כדברי הגביה הלכתי דרך אחרת ואל לומר *הטבת חבב לר' * ועירא כליגן כמה
סכאל תמנו כמה סהס' ואלל ליער' כי ליה לו לומר רק קתן לו כדירא אחד לו
דירי כר וזה וזה סמי' כדרך סמוק * ועוד מטי סמיר הכין ליער' כי
היה ראוי לטאל על ססס ליער' ולא על זלמ' כרתיה סבלי היה סהס'
סמן ע"ד מה אמרו בספסחים תמן ואלל אליה פי' צבר * אליה סמן עטי
בעליהם וכל חתק כר סמן וסמנוני בני אדם ראוי לקרותו לזן * כי כן
פי' הססוק כענד האומרים כרתנו ברית עם מוח וכו' * סורה סיות כוונתם
תלעטיים על יום הדינה * וסאין טוב * בארם רק סכאל וסכה ולעכל ככרס
זלמ' גוס הטבת ואל' סתון חירים רביס כליערא ועוד חד קורסין אולי ע"י
זה יכוב מתחככטו הרבה ולא יחוב אל התענוג והוא לא כן עשה אלא היה
מוסיף לו * בכל עת עמ' עמ' הסורס כדירי לזנות * אל תתלוצצו פן יחזקו מוכרכים
כדאחר לו סלעולס יסיהרו בתלקות אפי' כיוסיק על סתמון * ויהתר סכעו
כעניי הדרך סראכסו ובעיטס עוליס אל כוונ' אחת להאיר הליתוס אכל ים הבדל
כיוניס * לפי' הו' ר"ל סלא לזכר כדרי לזנות * ולפי' ה' סכוונה כו כענד
התלוצצו סתמות העושה ועוד סתענוני העולס כי זלמ' היה סונת סביא
כדאחר סתמת כדאחר זלמ' כמעו דבר ה' * אפי' לזון * סכס' סכס' לזכות
כירסס סכסכס' אלא וטעה אל וכו' * און סס ויס לזכ' סכסס' תלמודא אחר
סמי' מה מ' סר' * ועירא לא עמיס אוח' אל וטעה וגומר או ר' * ועירא דלמר
טעם זה לתיבת טבת) :

אלעוד חוץ מירמיה שחתם כדברי תוכחות וכו' בכתוב
לעיל בפרק זה עד דכתיב * כי אם מאוס מאסתו
השיבט חתת כי אם באוס וגומר * ואף אליהו לא נפטר
מאלישע אלא מתוך ד"ת רכתיב * ויהי המה דולכים
הלוך ודבר כמה היו עסקין רבי אמר אמר כק' ש' היו
עסקין הך כמה רכתיב * ודברת כס ר' יודן אמר כדברית
עולם היו עסקין היינו רכתיב * כדבר ה' שמים נעשו
רבי יודן בריה דרבי אבין אמר בנחמית ירושלים היו
עסקין הה"ד * דברו על לב ירושלים רבנן אמרי ישיעם
במרכבה היו עסקין הה"ד * וחסס רכב אש וכוטי אש
וגו' * רבי הוקיע בשם רבי יוחנן אמר לעולם אל יהא זו
הפסק הזה מתוך פיך * ה' צבאות וענו משנב לו וגו' *
רבי יוחי בשם רבי יוחנן אמר וכו' * ה' צבאות אשרי
אדם כוטה כן :

המעם נ"מ' החננים סביו עוסקים בקריאת סעט או כדברא עולם
סורבל לבס תיבת ודבר מיוחדת כי תה לנו סנדע אלס היו מזהיר'
או לא אכל כל לרמז סביו מזהירס * כענייטס עליוניס כוסר כסל לטון דבור
כמו קריאת סעט או כריאת עולם * וחסס אכר כוסף סביו מביניס כדכוסף'
הגאלס העמידה אחר התיבן סבאמר בה כ"ס לטון דבור דברו על לב ירושלים
ודבקן אמרו סמי' הססוק נחמד סביו * סולליס ותדבריס כעניי' אוריסה אמר
רלו כענייטס וזהו רכב אש :

א"ר פנתס המתפלל בכה"ס כאלו מקריב מנחה סדורה
מה טעם * כאשר יביאו בני ישראל את המנחה
בכלי סדור ב"ה' רבי ירמיה אמר * רשוה' * ברמצאו
היכן הוא מצוי בבית כנסיות ובבתי מדרשות אמר
רבי ולא עוד אלא שהש"י עומד על גבם שנאמר * אלהים
נצב בעדת אל' * רבי הונא אומר זה שהוא הלך לבית
הכנסת צריך לרקל את רגליו שנאמר * ונדעה נדרפה
לדעת את ה' וכשהוא יוצא צריך להלך קימקא ומה טעם
* כי אהה צעדי חספור :

רבי הנינא בן דוסא היה עומד ומתפלל זבא חברברי
ודבישו ולא הפסיק את תפלתו והלבו ומצאו אותו
החברבר מת ומחל על גב הורו אמרו אוי לאדם שנשכו
החברבר ואוי לו לחברבר שנשך את רבי הנינא בן דוסא
ומה עסקיה רדיון חברבר כד הוא נבית לבר נש אי בר
נש קרים למיא חברברא מאית ואי חברברא קרים למיא
כר נש מאית * אמרו ליה תלמידיו רבי ולא הרגשת אמר
לון יבא עלי מתוך שהיה לבי ממתון כהפלה אם הרגשתי
אמר רבי יצחק ברא לו הקב"ה מעין תחת כפות רגליו
לקיים מה שנאמר * רצון יראוי יעשה ואת שדעתם ישיב
וישיעם :

אמר ריב"ל אם עשו שפחותיו של אדם תנובה מכוסר
שנשמעת תפלתו שנאמר * כורא רב שפתים ישיב
וגומר כשם שחיות המתים חיים רם לעולם כך ירירת'
גשמים חיים לעולם רבי חייא שמע לה מן היא * חיינו
מוימיס

אין עומדין פרק המישי

תני לא יעמוד אדם ותפלל לא מתוך שחוק ולא מתוך
שיחה ולא מתוך קלות ראש וכו' אלא מתוך רברי
הורה * וכן איפטר מחברו וכו' שכן מצוינו כנביאים
שהיו חותמים בדבריהם כדברי שבה ונחמות * א"ר

אמר ריב"ל אם עשו שפחותיו של אדם תנובה מכוסר
שנשמעת תפלתו שנאמר * כורא רב שפתים ישיב
וגומר כשם שחיות המתים חיים רם לעולם כך ירירת'
גשמים חיים לעולם רבי חייא שמע לה מן היא * חיינו
מוימיס

ביום המקדש למתפלל צה"כ והכ"י ברחמי שומע צ"כ הפלה האמרת צה"כ ופי' הפסוק כפי דרשה זאת כאשר יציאו בני ישראל את המזבח בכלי טהור כן הוא צית ו"הא"ס צה"כ כלומר שמתפלל צה"כ והמזבח הבלה בכלי טהור כן צה"כ בדרים סוים זה לזה ורבי ירמיהו דרש פסוק צה"כ על המקום ור"ל בכל המקום שהוא נמצא סוף חמי כפסות ובתי מהרבות ופי' זה נוסף על פי' מדרש אחר שנאמר על הונו ופירושו ביום שהוא נמצא בעשרה ימים שבין ר"ה ל"ה וכו' :

צערי תפסור הוא זה דקדוק נכבד כי כשאלו יוצא חצית הגוסס לעסוק בעניני השולם רצוי לכוון כל דרכיו בכלל ופרט לעבודת ה"י ואל יתפנה לעניניו הכללי עולם אבל בהליכתו לבית הכנסת הלכו שלא יתעכב בדרך כבוד עסק חנונית ועולמים רק סיכונים ביום נפשו מהרה גבית מפנה : **מעשה** ר' מניא נזכר צ"כ בנמי' ונס נקרא ערוד וכן חבירי פירשו צ"כ ארסיי העולם מן הפהם והכל כשנקטין זה לזה : לקיים מה שנאמר רצון יהוה ויגור ה' זה פי' לא בדרך הבלה שלא בדרך הפסד ור"ל שנתפס יבטע ויבטעס מכל סכנה הבלה עליהם נעת יהוהם מתפללין כמו שקרה לרבי חנניה שביחיתו מתפלל על דבר מה נסבו מתרברר ומי האיסור הכס ומתברר מלוחה סכנה שנתקן לו חילין :

רבי כרפיה ורצון חולקין על ענין אם האדם הקב"ה לכל שבטותו ואחילו על לא ירד כי אם לבי דברו ולדעת האומר על הכל שלא יאחל כיון שלא אמר ה"י אחר"ך רק ואמרה הער ולא הגיבר על היין הוחר נדר הטל וזה פי' אינן שומרי בירושלמי : נתקן בנמי' אישטי' ארופאליס בעלי מלאכת הוד מביאין בחגורה וכל כל הלוים נכס כל המסמות לכל החלום ונכות ומה שלחשבו כפסס זה הענין שהקב"ה מבטח צ" מוני המנות ועופה צ" מוני נסים : היין ה"ל הגנה נסיית המפוסות ומשלה לירידת המטר הגדלה לעניני הכל : היין הכני המבטח נסיית המפוסת המבטח לירידת הכל בלתי נודעת אלגנו חיון מבא עם היותה כנגד התולד' ונס כנגד הבטחו שם רחם בלארזו בעי' על הקב"ה מחיה מתים שהוא דבר נעלם מיריעתו ובלתי מורגש ומס' א"סובר כחף על פי כבודר אליכו ופסקה המבטח המורמשת לעולם נבארה הנסמרת שחידר אינה נעדרת חנינו של אברהם ככחוב ביחאר סמוך לזה : וזה פי' על ילדותו לרחם כאל"ס שעניני העולם הזה הכל הוא כמ"ס בלתי כי הילדות והמחרות הכל נמשך ביד נכות ומולדת נבזיהם עליה' ע"כ ורע אברהם מוכנת הגנה נסיית מחלו יחברך והיסוד שנתתי ללמוד על הוה על שכתב ה"ל ע"כ ע"כ חילת פרס' ואלו יאמר והביאו הרמב"ם ואחר ואלו דברים נזקקים ודי בזה כפי המצוי :

וגולתיה כרעא עיניה נכסו שהוא מתגולל בו הוא פי' גולתיה סהיה אפסכט חתנו ונופל לארץ ולא היה מבטח בו לפי דקדוקו בנרספו : ופי' שרעא כמו שרע קולטו חתנו אבקולוס יתיר : ושלחתי כאל זה כיון הרש"י בע"ל אל חרובו בדרך אל תפסקו בדבר הכלה כפי שכתב חרוב עליכס הדוד שמרוב עסקס בעומק הלכס יסון מושים מתברר בישימוך דוד :

ביצד מברכין פרק ששי

אמר רבי אבהו כתיב *פן תקדש המלאה הודע אשר יב תזרע ותבואת הכרם העולם ומלואו עשוי ככרם וזמרו פרוינו ברכה : רבי חזקיה כשם ריש לקיש *אמרת ככ לארני ה'אתה טובתי כל עליך אם אכלת וברכת כביכ'ול כאלו משלך אכלת : רבא אחר כל עליך יבללו כל המשובות ויבאו עליך ר"א כל עליך מבלה אני טובתי בנפך אמר רבי חיאי גזו כל עליך איני מביא מכה לעולם מבלעדיך. כמה דכתיב *ובלעדיך לא ירים איש ידו :

ראוי לנכס כונת כל הפירוש האלה על לטון הפסוק ולדעת כלס הכרת שפירש דלום הפסוק שיש לדבר יוד עם נפשו כמו שורה לטון אחרת בלטון נקבה שידבר הכה החיני אל הנפש המכסלת אמרת לה' ונכס' **לב** **ב** **סוף**

מיומים ונומר וסמך ליה ונרעה נדרפה לרעת את ה' ובתיב *ויבא כשם ונו' מכאן ראייה : כתיב *ויאמר אליה רתשבו כחושבי הגלעד אל אחאב חי ה' אלהי ישראל אשר עמרתיו לפניו אם יהיה השנים האלה על ומטר כי אם לפי דברי רבי ברכיה ורובן חד אמר על המטר לשמע לו ועל השל לא נשמע לו וחד אמר בין על המל בין על המטר לשמע לו מאן דאמר על המטר נשמע לו על המל לא נשמע לו מן הרא *לך הראה ונו' ואתנה מטר ונומר : ומאן דאמר בין על המל ובין על המטר נשמע לו איכן הוחר נדרו של מל אמר רבי תחומא ארעתיה סבירין לומר נדר שהוחר מקצתו וחוחר כולו :

ואי בעית אימא בכנה של צרפית שנאמר *ויקרא אל ה' ונזכר הנם על האלמנה אשר אני ונו' : אמר רבי יונה לאחר שגנב נרחקו של רופא עד שרוא יוצא נפצע בנו חוזר אצלו ואמר לו אדוני הדופא רפא את בני א"ל לך והחזר את הנרקת שכל מיני רפואי נתוניןשם ואני מרפא את בנך כך אמר הקב"ה לאלירו לך והחר נדרו של מל שאין המתים חיים אלא במללין ואני מחיה בנה של צרפית ומנין שאין המתים חיים אלא במללין דכתיב

*ותיו מתוך נבלתי יקמטן ונו' כי מל אורות מלך : אמר רבי יעקב וכפר הנין בשעה שעשה אברהם זקנך רצוני נשבעתי לו שאני מויו מל מבני לעולם מ"ט *לך מל קי ילדותך וכתיב בתריה נשבע ה' ולא ינחם ואין ילדותך קהלם אלא עולם של הבל כמה דאת אמרת *כי הילרות פ"ה השחרות הבל ואעפ"כ לך מל ילדותך : א"ר יהודה בן פזי נתתיו לאברהם מתנה דכתיב *ויחת לך האלהים במל השמים ונומר : א"ר שמואל בשעה שישאל באין לידי עבירי' ומעשים רעים הנשמים נעצרים והם מביאין זקן אח' כנון רבי יוסי הגלילי והוא מפניע בעדם והגשמי' יורדים אבל המל אינו יורד בזכות בריה לעולם ומ"ט

כטל מאת ה' גומר אשר לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם א"ר יוחנן ברית כרותה הלמך הגדה מתוך הספר לא כמרהה הוא משכחה ר' תחומא אמר והסובר תלמודו לא כמרהה הוא משכחה ומ"ט פן השכח את הדברים אשר ראו עיניך ונומר אמר ר' יוחנן כל המציע תלמודו כצנעא לא כמרהה הוא משכחה שנאמר *ואת צנועים חסדי חכמה ריש לקיש מרגי באורייתא סגי'א היה נפיק ליה לבר מן תחומא רשכתא ולא ידע לקיים מה שנאמר כ"כאהבתה תשגה תמיד : רבי יודן בר ישמעאל הוי מהגי באורייתא סגי'א היה נפיק וגולתיה שרעא מיניה והוא לא ידע לקיים מה שנאמר באהבתה חשנה תמיד :

כפי הגדלה קרין ענה הוא עין קל שהוא תעע קתח וכתן בערך אל קרין ככניס וחליים ועמודים ופרים והחמל' לנא בני והמורה התרבת לפניו יתברך ככונס רגליה ה'א חבינה עליו סאלו' ונס' כי הקריב קרין מת' ורעו רי"ל למה חמר ונס' לרחם שחבינה לפני הקב"ה ואל המנהה סהיא קרין עני כלל קרין נפשו חתה ליה הגדל ומשלה גדולה עס בין המתפלל

ירושלמי ברכות

המקום והחילוף צמחושים כי למי פה רבי חזקיה כל הפסוק מקור
 צמחו אחד צמחו דוד לפשו אחרי לם ה' אתה רוחה נזרח ברכתי קודם
 סמילי' הכיר ולהודות כי הוא ארון הכל ועוד תוכל לאחר לפשו והבדל עמתי
 כל ענין אחי לרוב עור להסמל ולשאלו תלפניו על טובתי כי כבר נמתי
 ע"י מה שהקדמותו לברך וכיוצא' עמלי אלהי וזה תסמך : ולכל אחד תחב'
 שירושם אחרונים טובותי כל עליו הם דברי הקב"ה שאתם נלפס חקרי בנות
 צרכים לם באתם ה' אתם' וישעור הפסוק מן שאתם דוד לנפשו אם תהיה
 לם ה' אתה הוא יחד לך טובתי ונז' לומר כל טובתי יכלו ויבאו ענין מל'
 כלול באתן וכן נצ' שירושם אחרונים ואין הסוד בין שאתם מלא בפי' תלה
 כלל : יכלו באתם טוב ערם ויכלו ענין כל הטובות :

תני מצוה גזולה אסור לברך עליה אמר רב אושעיא
על שם' ובוצוע ברך נאץ ה' אמר רפי יונה הרא
דתימא בתתלה אבל בשוף מצוה' רבי יוסי אוסר אין
מצוה עברה' אמר רבי אילא* אלה המצות אם עשיתן

במצותיהן מצות ואם לאו אין מצות :
מעם ההבדל בין בתתלה לברך הוא תחב"ש על הלך כתיב סוף ויתברך
 צוה סוף ויגזל ויגזל א"כ האבילה היא הסורה עליו לעולם ואם
 יברך כדי לאכול הוא תלך ה' שבור על תורת לא תגזול אבל אם כבר עבר
 על תורת לא תגזול ואלו כבר הרי' מתחב"ש לברך לגזול ויחבר ולהודות סוף
 ברא אחרו הפרי בטנה תמונ כבר ורבי יוסי חלק על זה ואומר אין מנה
 עברה ונפילו' קודם אבילה חייב לברך כי אע"פ שברך עברה כיה בעל הכל
 פתח סוף קודם אבילה מקיים מנהו היה חלק' איונו ראו' להקרא עברה
 תחת סוף בעל עברה על המלה ועומה מנהו צברתו בברך על האבילה'
 נד' אלה חלק קודם אחרון ותומר שפילוי בסוף לא יברך במאור אלה המצות
 כל' רבים להודות בתתלה ובסוף תהיה בהם מנהו ולא עברה כל' ומכאן
 מסק הרמב"ם א"ן מתברר על ובר יוסר בנין' וכן ויגזל לה בתתלה ולא
 בסוף' והרמב"ד' הגב עליו' והרמ"ם הסכים לברכו' האוסרין ומתירין כל
 אחד מהם תפילי רחיה לברכו הפסוק זה ויגזל בברך' עשיתן תתקומו נפסקי
 הרמ"ם ובספר הרמב"ם חסדום אחרון :

הרואה פרק השיעי

אמר רב הונא* שדי לא מצאוהו שניא כח לא מציו
בתו ונבורתו של הקב"ה' רבי אבהו בשם רבי
יוחנן' היסופר לו כי ארבר אם אמר איש בי יבולע' אם
בא לספר נבורותיו של הקב"ה מתבלע מן העולם' אמר
רב שמואל בר נחמן* מי ימלל נבורות ה' כגון אני וחברי
אמר ר' אבין מי ימלל נבורות ה' תרגם יעקב איש כפר
הנני ילך רומיה תהלי' כל סמא דמלת' משתוק' למרגלית'
רלית בה מימי כל מה דאת משבה לה את פגים לה' :
לא תנוו כחו וכו' היה אפשר לעשות ולגזר לא מלאוהו סוף סוף כח
נפשיה ספק א"פ הוא כחיה לן חס ופגים' כלל בר הנה לומר כח
אמתי לא מתינו כחו כל' ידענו ודאי סוף סוף כח לכל' כל ידענו ולא נודע
פחו ונבורתו עד היכן תענה יעוד כתיב לוח' סגלות' ההבנה תהיה בערך אל
פחו ונבורתו ויא' סוף' מלאוהו נכסותו מותם ענותו כי זה שטע
ואין צריך לסיפור' ולית דה גימתי' פי' בערך תמיס לרוב חשיבות וערך
סלה ויה עיר' הילתם הם יתון טובו הוא כפסוד בכתו יתברך השתיק' :
נפירום כגון חיי וקברי סאלו' הו' מלאוהו נכסותו נכסים' ונס רבי שמואל מורה
סלא ויכל לספר הכל' אבל הודיע כי הסם' יתברך הילתו חסדו עמו ועם
תברו שמיים רבום הילום תלרות' :

שאלו המינים לרבי שמלאי מהו דכתיב אל אלהים ה'
הוא יודע אמר לרבי מי כתיב הם יודעים הוא
יודע כתיב אמרו ליה תלמידיו רבי לאלו דחית בקנה

לנו מה אתה משיב אמ' להם שלשתן שם אחד הם כאיש
 דאמ' בסיליוס קיסר אנטוסוס חורו ושאלו אותו מהו רין
 דכתיב* אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ מי כתיב דברו מליס
 ויקראו ארץ דבר ויקרא כתיב אמרו ליה תלמידיו ר' :
 לאלו דחית בקנה לנו מה אתה משיב' אל' שלשתן
 שם אחד הם כאיש דאמ' אומנין בניין ארכטיקטיקין הורו
 ושאלו מהו רין דכתיב* כי אלהים קדשים הוא אל' מי יודע
 כתיב הסי' אמרו ליה תלמידיו רבי לאלו דחית וכו' אמר
 להם קדשו הוא בכל מיני קדושות' חורו ושאלו מהו
 דכתיב* אשר לו אלהים קדונו' אליו אמר להם מי כתיב
 בכל קראנו אלהים אליו כתיב' אמרו ליה תלמידיו לאלו
 דחית וכו' אמר להם קרוב הוא בכל מיני קרובות דא"ר
 פנהס עכו"ם נראית קרובה היא דחוקה מ"ט* שאהו
 כתף יסבלוהו אבל הקב"ה נדא' רחוק דהו קרוב דא"ר לוי
 מן הארץ ועד לרקיע מהלך' ק' שנה וכו' רבי ברביה
 אמר אף מלפי דחיותו וכו' ככתוב בפרקאין דורשין
 ובמקצמות אחרים ראה כמה גבוה מעולמי ואמון נכסנין
 לב' עימד החון ומלאה בשפתיו והקב"ה מאמון לו' וכי
 יש אלוה קרוב מזה הדא דתימא בכל קראנו אליו' רבי
 יודן אמר' כשר רס' יש לו פטרון אם באה לו צרה אינו
 נכנס אצלו פתאום אלא הולך ועומד על פתח חצרו של
 פטרנו וקורא לבן ביתו והוא אומר לו איש פלוני בחרן'
 אבל הקב"ה אינו כן אם באת לו צרה לא יקרא לא
 למיכאל ולא לנביראל אלא לו צוות והוא יענה דה"ר כל
 אשר יקרא בשם ה' ימלט' אמר רבי אלכסנדרו עזיבא
 הוא בחד ארכין דשמי' אלכסנדרוס והוה קאים ודאין חד
 לסטים אמר ליה מה שמך אלכסנדר אמר אלכסנדרוס
 פניי לאלכסנדרו' ומה מי ששמו כשם ב"ן יצויל מי
 שתל' במחצתי ברהק"ה עאכ"ו ה"ד כל אשר יקרא בשם
 ה' ימלט' רבי פנחס אמר ב"ו יש לו פטרון ובאי שגונא'
 ותפשוהו על פתח חצרו של פטרנו עד דצוות לפטרן
 עד דאפיק עברה דחרב על צוארו והרגתו אבל הקב"ה
 הציל יהושפט מחרב ארם הדא דתימא יוזעק יהושפט
 וי"י עורו ויסיחם אלהים ממנו מלכד שלא היה חסר אלא
 חתך ויסיחם אלהים ממנו :

ראוי ידע עם לרבי כל האלות הללו כיון כפי תרואה דוד אחד ללן
 וכן הגב רבי מתלי' לצינין הסנה אתח ללן' אן מה טעם חסר
 להצינ' לתלמידיו טעמה מיוחדת לכל אחת מהם' וזה תכתיבו תתקו זה
 הוא סים חלק מורגס בין כל אחד ואחד תלן כי האלה שניי ויתר חזורה
 תהראסנה כפי חלקו נעשה סוף נענין בריאת' עולם ויש חקום לחיב דעת
 נפסד בריבוי הכחיות ציין לן חן דל חיוב סוף הבורא ללן ויתר תחיה
 לכל דבור כפי דגד ורואין הוא קל ייתר כמה טענה להיה ביריעת מישי
 מתחשות לבס' ולכן חלק רבי מתליו בת שבתו בריבוי השמות' ולראשונה נתן
 חלקו בשמות כפי מנהג הכהנים והתלכות' ולכ' נתן חלק כפי חומטת
 הכהנים שאלוהו אומנין פירום אומן בניין טובה וכן השמות אחרים כפליים כפי
 מנהג לטוים' והאלה ה' הוא יתבר חקיק כענין דוחמותו יתברך הוא פרום
 ונכלל מכל אלה עולמות ורעני נענין גדול כיה חיות קוסי גדול' והולך
 להסיד

יב
 תליס ו
 ירוב
 תת
 תת
 יקרא
 יכו
 בתד'

יד
 טיב
 טס
 מליס
 קי
 טט

ירושלמי פאה

ישמעאל באהוקבלה עליו לרבותינו אמרה לרם נערין
 בישמעאל בני שאינו נוהג בי כבוד אותה שעה נתכרכמו
 פגים של רבותינו אמרי אפשר דרבי ישמעאל
 לית גרין יקרא באמייה אמרין לה מאי עביד לך אמרה
 לון כר תוא אתי מבי ועודא אנה פגיא מכתא רגלוי
 במיא ומישתויא יתהון ולא שביק לי אמרין ליה הוואל
 והוא רצונה הוא כבודה א"ר מונא יאות אלין טחנייא
 אמרין כל בר נש וב"ג וכותיה בקפתיה אמיה ררבי
 טרפן אמרה הבין ואמרין לה הבין אמיה ררבי
 ישמעאל אמרה הבין ואמרין לה הבין רבי ועירא הוה
 מצטער מנין רהוה אמ' הלואי הוה לי אבא ואמא ונקרנין
 ונירתי נן ערן וכיון דשמע אלין תרתין אולפנייא אמר
 בריך רחמיך דלית לי לא אבא ולא אמא לא כרבי טרפן
 דיוגא יביל למעבר ולא כרבי ישמעאל הויגא מקבל עלאי
 אמר רבי אבון פטור אנה מכבוד אב ואם אמרי בד
 איעברתא ליה אמיה מיח אביו וכד יולדתה אימיה
 מיחת י"ש שמאכיל את אביו פטומות ויורש נהגם ויש
 שהוא טחון כריותים ויורש ג"ע כיצד מאכיל את אביו
 פטומות ויורש נהגם חד ב"ג הוה יליף מאכיל לאביו
 תרגולין פשימן חד זמן א"ל אביו בריי אלין מאן לך
 א"ל סבא סבא אכול ואדיש דכלבייא אכלין ומרשין
 נמצא מאכיל את אביו פטומות ויורש נהגם כיצד טחון
 ברחיים ויורש ג"ע חד ב"ג הוה יליף טחין כרתיים חד
 זמן אתא צמות למתנייא אמר לאביו על פדון תחתי
 ואנא איידי אין טחית למילקי טב לי אנא ולא את אין
 מטיח מבוויא טב לי אנא ולא את נמצא טחון כרתיים
 ויורש ג"ע א"ר חייה בר בא תני רבי שמעון בן יוחאי
 גדול הוא כבוד אב ואם שהעדיפו הקדוש ברוך הוא
 יותר מכבודו נאמר *כבוד את אביך ואת אמך ואמר
 *כבוד את ה' מודנך מה את מכבודו מודנך ספריש לקם
 שכחה פאה תרומה ומעשר ראשון ומעשר שני ומעשר
 גני וחלה ומאכיל את הרעבים ומשקה את הצמאים
 ומלביש ערומים עושה טובה לולב שופר הפילין ציצית
 ומוזהא אם יש לך אתה חייב בכל אלו ואם לאו אין אתה
 חייב באחת מהן אבל כשהוא בא אצל כבוד אב ואם בין
 יש לך הן בין אין לך הן כבוד את אביך ואפי' מחור על
 הפחחים תני רשב"י כשם שמחן שכרן שוה פני
 סוה גדול כך פורענותן שוה מאי בעמא *עין תלע לאב
 ותבון ליקתא אם עין שהלעינה על כבוד אב ואם וכוחה
 על לא תקח האם על הבנים יקרנה עורביי נחל יבא עורב
 שדו' אכוריו ויקרנ'ואל יתנה משנו יראבלה בני נשר יבא
 נשר שדוא רחמן יראבלה ויתנה ממנו *אמר בר אבא
 בשם ר' אבא בר כהנא כתיב *אורח חיים פן תפלא נעון
 מעולותיה לא תדע מלפל הקב"ה מהן שכרן של עושי
 מצות כרי שהיון עושים אותה באמונה ר' אחא בשם ר'
 יתקן

פדה"ק וק"ל : יום תשעין חמל לב' סולא וכו' האכל אתי וכו' כי הכי
 לרוב טחונותי טחן חמיר להפסיע ולהטיב יתב תחתא לחימון ר"ל לאובני
 סמורה אם הם מרד תוקקס אכל אם הם מרד עתס מוליקין כבוד גס הוה
 יתברך מרחיק הטענותי מס' ויחייבו מיה ב' מתי רימוק' האחד מרד
 היוקבל סב' תלמי יתברך טלון רופס להפסיע עליו רוחה תתג לב'ניי איהם
 הגמרים זה מרד כבוד זה סולך למעבר וזה סולך לנשוח כלל חמיר מס
 יאמר מרסו ובעת סמול' ב' פרפולות רימוק בניו וכן מעירו וכן אפס כמסרתי
 תנעלה וכו' וילקן יום תשעין וית' ויטעור חמלי הוה טוס עול כתיב יתברך :

מסכת פאה פרק א

משנה אלו רברים שאדם אוכל פירותיהן וכו' כבוד
 אב ואם וג"ח וכו' צדקה וג"ח שקלין כנגד כל
 המצות שבתורה וההלוקים שיש בין שתיהן כמו שנוכר
 בתלמוד שלנו * ומעשה מוגבו המלך הכתוב בנמרא
 שלנו פרק השותפין אמר רבי יוחנן אין אנו יודעים אי
 זה חביב או צדקה או ג"ח אלא משה דכתיב *תחסר ה'
 מעולם על יריאיו וצדקתו לבני בניס' די אמר שג"ח
 חביבה מן הצדק * וית' תשאלו את רבי יהושע מהו למר
 את בנו חכמת עבו"ס אמר ליה ילמדנו בשעה שאינה
 לא יום ולא לילה דכתיב * והינתן בו יומם ולילה * מעתה
 אטר לראם ללמד את בנו אימנות בנין דכתיב והינתן
 בו יומם ולילה והתני רבי ישמעאל * ובהרת כתיים זו
 אימנות רבי בא בריה ררבי חייה אמר מפני המסורת *
 כבוד אב ואם רבי אברה בשם רבי יוחנן שאלו את רבי
 אלעזר ער הובן כבוד אב ואם אמ' ליה לי אתם שואלים
 שאלו לדמא בן נתניה וכו' בראי' כקדרשין פ"ק פעם א'
 אברו ישפה וכו' אית דאמרין מפתח תיבותא דהה יחייב
 באצבעיה דאבוה ואת דאמרי רגלוי דאביו דאמייה
 דזו יתיבין על חיבותא נחת לגבון אמר לון לא יבילית
 מייתי לה לכן אמרין דילמא הוא בעי פרישין תבון
 כלקוניה למאתים סלקניה לאלף כיון דאתער אבוה
 משנת' סלק ונחת טעון לה נביהון כעון מיתן לי כרפסקין
 ליה באחריתא ואל קביל עליה אמר מה מוזג לבון
 יקרא ראבתיא כולא פריש' איני נהגה מכבוד אבא כלום מה
 פרע לו הקב"ה שכר על כך אמר רבי יוסף ב"ר בון
 אותו הלילה ילדה פרתה פרה ארומה ושקלו לו ישראל
 אינו לו משקלה וזה נטלחה * אמר רבי שבתי כתיב * משפט
 ורוב צדקה לא יענה אין הקב"ה משהה מתן שכרן של
 עושי מצות כעבו"ס * אמו של רבי טרפן ירדה לטויל
 בהצרה כשבת ונפסק קוררקיסוס שלה הלך רבי טרפן
 והינה ב' ידיו תחת רגליה ויתתה מלכת עליהן עד
 שהגיע לה למש' פעם אחת חלה ונכסו רבותינו לבקרו
 אמרה לון התפללו על רבי טרפן בני שדוא נהג כי
 כבוד יותר מראי אמרי' לה מאי עביד לך תנית להון
 עובדא אמרי' לה אפילו הוא עושה כן אלף אלפי אלפים
 עדין לא הגיע לחצי כבוד שאמרה תורה אמו של רבי

הוא
 תני
 ספ
 ספ

ירושלמי פאה

של אחאב עובדי ב'ים ועל שלא היו ברם דלטורין היו
 יוצאין למלחמ' ונוצחין הוא שעובדיהו אמ' לאליהו *הלא
 וגר לארדני את אשר עשיתה בהרוג אוזבל את נביאי
 ה' ואחב' מנביאי ה' ונ' ואכלכלם לחם ימים אם להם למה
 פים ואם מים למה לחם אלא מלמד שהיו המים קשים
 להביא יות' מהלחם ואליהו מכריו בחר הכרמל ואמ' *אני
 נותרתי לכרי נביא לה' וכל עמא ידעתי ולא מפרסמין
 למלכא *הצי גבור שנונים עם הנלי דרעם כל כלי ויין
 מכין במקומן וזה מכה מרהוק כל החל' כבו מבחזין כבו
 מכפנים ואלו אע"פ שכבו מבחזין לא כבו מבפני מעשה
 בא' שהניח נחלים כוער' בהו ובא ומצאן כוער' כפסח'
 א"ר שמואל בר נחמן אומר' לנחש מפני מה אתה מהלך
 ולשונך שותת אמר לון דרוא נרם לי מה הנאה יש לך
 דאת נושך אריה דררס ואוכל זאב טורף ואוכל את מה
 הנאה יש לך אמר להם *אם ישוך הנחש בלא לחש
 יאילולי דמתאמר לי מן שמים נבית לא הוינא נבית מפני
 מה את נושך באבר את' וכל האיברים מרגשים אמ' להם
 ולי אהם אומרם אמרו לבעל הלשון שרוא אומר כאן
 וחדג כרומי אומר ברומי והורג בסוריא ומפני מה אתה
 מצוי בין הגדרות א"ל אני פרצתי גדרו של עולם :

דנווחא דנהי' בעלי טויות חזקין פתח הוול עלים תם מלת המלך
 כולם ילכו הם צנונים לנחות המלך היה א' חסם סתמו בר
 חזק וזא ב' וא' והטויות סם רב להכירו בהלע ועליו כסאל מה
 נאלס חוס ידעיו לו הכירו הפמוד לו חונגין פי' בגינה בלפון ירובלתי וע"י
 דנביהם אלו סומיו ואלו יבא בר חזק לעבוד בתם הוי ג"ג וא"ר יוחנן
 די לטן הרע בלפנע' וס קסור ג"ב עס חס א"ר יוחנן בתסוכת סאל' א' ו'
 זה לטן הרע האומר ויהדעו כמו נעמס זה סאל' סל' זה נאלס חוס
 וא' סקו חונגין והראובן ידע הלפון הרע וספי אמרו בחזקו חונגין -
 וכן בנזק' חקס עומד סל לטרוי הוטל עליהם חס ויהי חסר א"ס סמו
 יוחנן וסאר חסר ענין טוב נגלות א"ך לא עלינו חוס לבקר לר"י ססי חולס
 זכוס נוכרי יוחנן וסאר ר"ל זה לטן הרע בלדק ר"ל סאלחו בחזקו חוס
 חקס סאל' ביקר חוס גדול כרבי יוחנן :

סב הזכות יש לה קרן ויש לה פירות עברה יש לה קרן ואין לה פירות
 הזכות יש לה קרן ויש לה פירות
 וספי' דכתיב *אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעליותם יאכלו'
 עברה יש לה קרן ואין לה פירות או' לרשע רע כי במול
 ידיו יעשה לו מה אני מקיים ויאכלו מפרי דרכם אלא כל
 עברה שעשתה פרי יש לה פרי :שלא עשתה פרי אין לה
 פרי' *מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה דכתיב *או
 יגברו יראי ה' איש אל רעהו וגמר מחשבה רעה אין
 הקב"ה מצרפה למעש' דכתיב *אין אם ראותי בלבי לא
 ישמע ה' הרא התימא בישראל אבל בעב'ים הלופין
 מחשבה טובה אין המקום מצרפה למעשה דכתיב *ועד
 מעלי שמשא דהה משתחרר להצלותיה ולא כתי' ושוביה'
 מחשבה רעה המקום מצרפה למעשה דכתיב *מקטל
 מתמס אחיך יעקב ויגמר וכי הרנו אלא מלמד שחשב
 עליו להרגו וחשב עליו המקום כאלו הרנו' רובו זכות

ומעוטו עברות נפדעין ממנו מעוט עברות קלות שעשה
 בעה"ז בשביל לתת לו שברו משלם לע"ל רובו עברות
 ומעוטו זכות ונתנן לו מהן שר מצות קלות שעשה
 בעה"ז בשביל להפדע ממנו משלם לע"ל אבל הפורק
 עול וספר ברית והמלה פנים בתור' שלא כהלכ' אע"פ
 שיש בידו תור' ומעשי' טובי' נפרעין ממנו בעה"ז והקרן
 קיימ' לו לע"ל רובו זכות יורש נ"ע ורובו עברות יורש
 גיהנם א"ר יוסי *נושא עונו' אין כת' כאן אלא נושא עון
 שרקב"ה חוסף שטר אחר מעברות והזכות מטריעות :

מסכת כלאים

א"ר לוי *אשך כנפן פוריה בידכתי ביתך בניך כג
 כשתילי ותיס' מה ותיס אין בדם הרכבה אף בניך כג
 לא יאה בדם פחולת' חכריכי המת אין כרם משום קמ'
 כלאים' דכתיב במתים חפשי כיון שארם מת נעשה *
 חפשי מן המצות' תני בשם רבי נתן כנסת היורדת עם
 ארם לשאל היא באה עמו מ"ט *תהפך בחמר הותם כיו'
 ויתיצבו כמו לכוש' אנושינוס שאל לרבי מ"ד תהפך לח
 בחמר הותם ויתיצבו כמו לכוש :

(מ' חותם לורס האדם סכול נשעו בחוסם אל' הר' יוספטו לחומר
 ויתילכו כמו לכוש בחמיס המתים' או יאחר תחבץ המזר' לאחר התחיה
 לחוס' ותלכיים כמו לכוש ס"ח שיעתו בלבויהם כקברו עמם) א"ל מי
 סווא חזיה את הדור הוא מלכבו (דעת רבי סל' יעמחו בלבויהם חתם אל'
 הקב"ה יעסס להם בנזים לבדו ולחפצת כמו שיעסס בנזוס טרקבוס
 ולדעתו ידעה כמו לכוש כמו כחו לכוש סל' יעמחו ערווים' כמו כחו לכוש
 ר"ל יעמחו חלככוס כמו לכוש החיטס סקבירה ערווה ונזחה לוח כחב
 י"ת ע"ס) :

רבי יוחנן מפקד אלבישוני בורדיקא לא תורין ולא כד
 אוכמין' אין קמית ביני צדקיא לא כחית ואין קמית
 ביני רשיעי' לא בהית' ר' אישיה מפקד אלבישוני תורין
 הפיתין אמרו ליה ומה את טב מן רבך' אמר לון ומה
 אנא בהית מן עוברי' רבי ירמיה מפקד אלבישוני תורין
 תפיתין אלבישוני *מ' מלומתין למחו לא גדוליס ולא קניס
 א"ר ססיהס לו ססס ואימרו עין נעין דהיינו סלינוסוקו כהינו)
 בדרסי' ימ' כ' כנרסיראדבן תרין מסאני כרנלי חוטרס
 כדיו ויהבני על סימורא אי אתי משיחא אנא מעתר'
 צפירא אמרי מ"ד לון דרמך ר'אן קסלין לוא אוריק לון
 כר קפרא בריש' מכסיה ומנוי מכועין אמר לון מצוקס
 ואראלי' היו תופשי' בלחחי הכרית ונכרירין של אראלי'
 והטפו את הלחות אמרי ליה דמך רבי אמר לון אתון
 אמרויתון וקרעון ואויל קלא דקרעון לנו פפתא מהלך
 תלתא מילין רבי נחמן בשם רבי מונא מעש' נמוס נעשה
 באותו היום ע"ש היה ונתכנסו כל העיירות להספירו
 ואשרוני' תמני עשרי בנישן ואחתוני' לבית שעדים ותלת
 לון יומי' שר שהיה מניע כל אדווא' לבינות סמלא לוי חבית

בירוי שמים מת כאן ונקבר שם יש בירו אה' וחרגא אמר קבור' של כאן מפרת על מיהה שלהלן רבי יונה בשם רבי חמא רגילו דבר גשא ערבתי' למקמתיה כל הן דתרו מתבע כתיב 'ויאמר ה' מי יפתח את אחאב ויעל ויפול ברמות ולעד יומת לא תחוך ביתו אלא תמן :

רבי ירמיהו ורבי אעזר' הוה משילין כפי' באישידין ראו ארונה שהן באות מחל לאי' א"ר ברקוריא לרבי אלעזר מה דרעילו אלו אני קורא עליהם *ונחלתי שמתם לחועכה כתייבם ותבואו ותצמאו את ארצי במיתתכם א"ל כיון שהן מגיעין לאי' והם נוטלין נוש עפר ומגחין על ארונה מתכפרין דכתיב 'וכפר ארמתו עמו (י"ת גרם

כל הן דרובו מהו מניי פי' מפסידו להם נקבר צמלים : דברים צב כחו דברים צבו לומר אין הטוב צלוי יעקב בגולה חן הכבוד אלף דברים צמייים גם כן לריון לכן ר' אחסלו לגבי פי' בארנות החיים : וסאל סבאל לומר וכלא אין איך חיים תגלה לה מכל הפירות וכולו קטור ותברותיה ודאי ר"ל אין המוכה אלף דבר עולם וכן ארונה חיים המתים בחיבה : ואמרו פתח חלק ובמקומות אחרים שחיתת המתים חן הטהרה וכוונתם על ענין אמתת ארונה ולא דרך כלל רגוע לומר כדלית יתו המתים בנפש ונסח היו חיים אבל ארונה פירו מה ואת היה נוש אלף החיים ולעיל דבר קלה משי החיים הלאים סגרו מניאוס ראייה לברויס א"ר קלה שהם דברי הגבוהים כן היה בענין הפירו היה אחר שפירי הרין סגול חיים תגלה ואינו נתייב דברתי עס לפי כי לעצור כשהם בגלות חיים שמתת כפי האכפר עס זלח

הארונה המתית ראי לזכור כלן ענין אמוני אה' קרוב לענין זה וקאי יתם לו חתומה נסבכו וסוד חוק כדלוי מונק : והוא חס' א"ר היתם ארונה נבדחת העולם כחו ארונה נבכס ויחז חיון וברא העולם כבאלהר תיון מכלל ישי וגי' וגי' בענין הבחורו יתברך בעולם השפל הוא קודמת לכל באלהר הרין אהר ה' דורס אותם חמיר ענין ה' ארורי זה ונחמ' וזהו נצטוונו ענין טעם תלות השמות : ומי' מהו פראוי פתחיה ג"כ רחמן כגם הגמלא היה סבאל חתים התיים וראוי כגם מתי חוזה לרין וכו' כגם היה אחריו ר"ל שיהי מתי ח"ל' דר' אהנס וקשה להם שיתקבטו סבאל ר"ל ראייה לדבריו וטון נכחה לעם עליהם שיהיה חמוה ודוק לעם עליהם ולא לעובדי אהר ארנות צבבור זה הקשה בעל תלמוד ואמר מעשה רבותינו שגולה תה יתא עליהם והביט לו רבי סימלי הקב"ה הרעיד עליהם את הרין וכו' י"ת גרם מחלדי : ו"ל מחללי געושה אותה חוללים מלולים : וגם רש"י ו"ל כתב ענין זה בלבון אהר כאשר בשיפסוק וזה אסחתי ומתירם ונתירם בקבורתם אין מתי חוזה לרין חיים אלף כעבר לגלות תולדות מלכאן בנחלתה עשר הלוח' דגושה : ואין עשר אתה הארונה רתו להאמתה כפסגתם מתי' : וראוי לומר

איש יצוי שמים וכו' לפי האמת הוא מקוה לברות לקיים ועל נדחת יסגולה : הבורר תיב ענין האני' : כגם בזה של חיים סבאל נדח' כחוב' געולה על כי השיוון ואחר ה' ונתן קבלה היתם בינו אלו מנוגת כגל פתח ארבע כל בית הגשם יהיו סביה כססונין ורשויו להאמין שהם הבורר ענינו' כאלוים ומקודשו בלוינו כ"ה פראוי חיים מוטון כגד קרוב' ברהה של חיים זה וזה היתה עס את שבתתי למעלה ולמטה :

יש יצוי שמים וכו' לפי האמת הוא מקוה לברות לקיים ועל נדחת יסגולה : כס ומס' א' סובר סקבירה היא הכל' : וכו' סקבר בלרן ובה בעולה התיים : רגלוי דבר ע' רגלי כל איה ואיה עס ערבים להקומו ככל מקום סבאל נכח ענין זה חיים כאשר קרה כאלהב כדרי שבתקים סגנונה סבלנים ויקר את דמו נתקן וירעלה היתם דרין עולר למקום שיתמחו : ו"ל מתי יתפתח סגל' חלפתה רתוח נלכד במיתוה עס ויעויתו וילכדו וישתדו ללכת עס ואם יתמחו עס נלמדו ויקברו עס ל' התיים סגנונה שיתקן את דמו נתקן וירעלה וסגן אס"י מלא מת מתי אלה אחר סאוכה מתה עלה על החרבס וכן אל בתי' כבצורון ימות עס ונתקיתה סגנונה פי' היא קרובה אל וירעלה וכמו כבצורו ימותם :

סכרת ה' ביקורי' שבעלת הטוב' היא לזאתם סה חיים נה ומתקיים הדר ב"י דתוה כיו עוש לו אלוה' : אבל אחרו היתה עת חושל סבאל הנוק הגניף אל הרין הקדוש ור' לעזר' הסב לו כי לעולם עס מעול' נדול' גם כבוד' אחר ויתפתח שער' חיים סכרת עליהם אכפר שיון אחר בולח התיים עטף סביה להם תהייס לכל אל א"ל הקדוש היא חמרתה ע"ה עליהם כגון סכנוה ברמו בחמורים של מעלה :

מכסה שביעית פרק ששי א"ר שמואל בר נחמן ג' פרומנאמות שלח הרושע לאי' כן ער שלא יכנסו לארץ מי שדוא רוצה לפנות יפנה להשלים ישלים לעשות מלחמה ועשה גרנשי פנה האמין להקב"ה וקולך לאפריקא' נבכוניס השלימו' ל"א מלכים עשו מלחמה ונפלו' א"ר יוסמאי בר שונם לכשיגיעו הנלוות אשר אמנה הם עתירות לומר שיריה מ"ט *השורי מראש אסנה :

יעוד יתה' י' כוונת סתם כזה סאחתי למעלה כפי' האחרר כתי סידק על כל בעלי הארונה שקברו בלרן גלוחיו פסוק והאחתי אהנס על

אדחאנס ונחתי רוחי כנס אחיות' כיראה לטון ור' אהר' הדחאנס על מישלן ראה אותה ואלו סב כה העולם ומהם כבצורו כי תשובה ליה כי הארונה קדוש' הקבוע צבננו כרתייה וקבוס תלות תלמי' בה על ידי ביאת מביח דרקי' היא שעתיד' לנו ולכמה על זכות תרומתי ובה היה תחיתו ונחיתו כל עתה תתמועניס נהתי' כתיים יתים' ויהי אכפר לחסון שמעלה הרין תפסיק עתה תתמועניס נהתי' כתיים יתים' טוביו כ"ס מנאל' בהם דבר טוב להיות רוח ירענס וחבריו טעם איהם טוביו כ"ס מנאל' בהם דבר טוב מר' ויבחה בלרן ונעבור זה חט ויהי מה כגם החיים א"ר ע"ל מלא יכו' ללדיקס אהר' כתייה ובעל א' הסב רבי בריס כיון כרפס' הרין וישראל רתו כיון שבעת פקודים וסרף ונכח כל זכות הרין מר' מנאל' אר' איהם וכות הדיקים הקבועים כתייה קיום קיום נתי' לעד וכו' וכן הפסד ובר' כגוס נה : כתי' י"ת ונחתי אהנס וגי' ע"ס הוא אלה התי' הוא ונחתי רוחי כנס ומתים ונחתי אהנס וראוינו מדסתוב ונחתי לבר ונבצתי אהנס וע"ס :

עולא יתות' איה' אהר טכב בלרן מר' לרד לנבל ויהי פי' נחתי' סה סרור מוס' לנבל ולידדתי חיון סנעפר סה וכבר כתייה' סה הליון איהו'ל לנאל' הדיקס'ליון סתומ'ל'ס אלף טיה' : כתי' ברי החי'ל לבנות ואחרו לו לזה אהר טוכה אס מנטי שחתה בחי'ל לרין אהנו ועליון אהר הקבר עס' אהר לזס ומה הנלה י' כיון כאלהר' מרגליתו כהרן עטלה כיוו חרבלות א"ל סכנה סנעפר' מנוט' בלרן סת'ל' אהר קרפס' חוק כרתי' ור"ת ב"ב כעטר כאלוף כהוא חוסל לרין וקרוב לה' אכפר הרין ונלדתי היתם א"ר יוכב כחובה היה אהר אל ינע'ל' ואמר שיחור האומר לגבי הרין היה משיהם כל להקרי' פלרסכו וקף גם זאת כתייוו נקבר כלא' לאל מתקרתה דעתי ער כוזה סקברתיו בלרן סתוה ליה לבורר ארונה אהתי' נלא' כי היא ראי' גמורה על חרס' העולם ודברס' ה' קוה חיים ונחתי היתם סת' מיוב העני' : וזה חרס' סת' ליה ליה ג' ימים ססונכ' בלרן וישראל' עליהם כגון עוד עס' ה' לפי האמת הוא מקוה לברות לקיים ועל נדחת יסגולה :

עור הבורר תיב ענין האני' : כגם בזה של חיים סבאל נדח' כחוב' געולה על כי השיוון ואחר ה' ונתן קבלה היתם בינו אלו מנוגת כגל פתח ארבע כל בית הגשם יהיו סביה כססונין ורשויו להאמין שהם הבורר ענינו' כאלוים ומקודשו בלוינו כ"ה פראוי חיים מוטון כגד קרוב' ברהה של חיים זה וזה היתה עס את שבתתי למעלה ולמטה :

יש יצוי שמים וכו' לפי האמת הוא מקוה לברות לקיים ועל נדחת יסגולה : כס ומס' א' סובר סקבירה היא הכל' : וכו' סקבר בלרן ובה בעולה התיים : רגלוי דבר ע' רגלי כל איה ואיה עס ערבים להקומו ככל מקום סבאל נכח ענין זה חיים כאשר קרה כאלהב כדרי שבתקים סגנונה סבלנים ויקר את דמו נתקן וירעלה היתם דרין עולר למקום שיתמחו : ו"ל מתי יתפתח סגל' חלפתה רתוח נלכד במיתוה עס ויעויתו וילכדו וישתדו ללכת עס ואם יתמחו עס נלמדו ויקברו עס ל' התיים סגנונה שיתקן את דמו נתקן וירעלה וסגן אס"י מלא מת מתי אלה אחר סאוכה מתה עלה על החרבס וכן אל בתי' כבצורון ימות עס ונתקיתה סגנונה פי' היא קרובה אל וירעלה וכמו כבצורו ימותם :

סכרת ה' ביקורי' שבעלת הטוב' היא לזאתם סה חיים נה ומתקיים הדר ב"י דתוה כיו עוש לו אלוה' : אבל אחרו היתה עת חושל סבאל הנוק הגניף אל הרין הקדוש ור' לעזר' הסב לו כי לעולם עס מעול' נדול' גם כבוד' אחר ויתפתח שער' חיים סכרת עליהם אכפר שיון אחר בולח התיים עטף סביה להם תהייס לכל אל א"ל הקדוש היא חמרתה ע"ה עליהם כגון סכנוה ברמו בחמורים של מעלה :

מכסה שביעית פרק ששי א"ר שמואל בר נחמן ג' פרומנאמות שלח הרושע לאי' כן ער שלא יכנסו לארץ מי שדוא רוצה לפנות יפנה להשלים ישלים לעשות מלחמה ועשה גרנשי פנה האמין להקב"ה וקולך לאפריקא' נבכוניס השלימו' ל"א מלכים עשו מלחמה ונפלו' א"ר יוסמאי בר שונם לכשיגיעו הנלוות אשר אמנה הם עתירות לומר שיריה מ"ט *השורי מראש אסנה :

יעוד יתה' י' כוונת סתם כזה סאחתי למעלה כפי' האחרר כתי סידק על כל בעלי הארונה שקברו בלרן גלוחיו פסוק והאחתי אהנס על

ב דג ב כאן

ס' 7

ירושלמי תרומות

כאן רמז מעלת אמונתו בה' ובמרתו הלא היה חסיד סבה ויאלתנו
תבולות וגם הכהנים יצבוהם סם רמז לחלטים וברים יאכלו לפני
עדת האמתיים ויהיו פנים ומתחם כהם והלא כונת עמיתיו לומר שיהיה :

מסכת תרומות פרק ד

כז כתוב *ששית האיפה מחמר החטים וגומר עין יפה
חורם אחד ממ' בינונית אחד ממ' א"ר לוי כתרוב
*וממחצ' בני ישראל תקח אחד אחד מן החמשים כל מה
שאתה איתו ממקום אחד' הדרי הוא כזה מה זה א'מנ'אף כל
מה שאתה איתו א'מנ' הרעה אחי'מס' רכתיב *וששיתם
אח האיפה ונזמ' * א"ר לוי *כל המצ' מעשרותיו בתקן
אינו מפסיד כלום *ט' ועשירי' התמר האיפה אל התמר
יהיה מחבתו :

פרק שמיני

כתוב *כרצוח ה' ררבי איש נם איביו שלים אהו
ר"מ אומר זה הכלב ריב"ל אומר זה הנחש ר'
ינאי דרי מרחיל מינה סני' והוא יהיב ערס'יעל ד' מרושין
כח רמין חד וזמן פשט יריה ואשכחיה בביה אמר ארימון
מיבא *שומר פתאים ה' * מעשה בטבח אחד כצפור
שהיה מאכיל את ישראל נבלות וטרפות פעם אחד שחה
יין בע"ש ורבי' נגז ונפל ומת והיו כלבים מלקקים בדמי
אתון שילקן לרבי הנינא מה מרתיה קומיהדן אמר לון
כתוב *ובשר בשד' טרפ' לא תאכלו לכלב תשליכון אותו
וזה היה גזול את הכלבים ומאכיל לישראל ארפגנון רמן
ירדוהו אינן אכלון :

רבי יואי היה ירא התחם ולהגלל חתנו היה גזול עשור על ר' סגלים
של תיס' פעם ח' טבטיטו וימלאה סוקן לו אחר הסירובו הכלו
נבו' : אהון שילקן באל לשלול לה' תנינא חיה לבריות מלפנים : אחר להם
סחורה אחרת לתת הטרפה לבלנים וטבטו רבע הזה היה גזול חלקם סחיה
הטרפה ונתנה לטרפלח ח"ב עתה כספי' אנה ליהו סופל מן הגב לפני
הבלנים הדין נותן סם יבנו חתנו חובות' ויאללו בשרו ודמו : וזה פ' ארמון
תלמן רשיון היתום והטרפו חסם ולא תקברו את הרטע כי הבלנים
מולטים תלמס' :

מסכת מעשרות פרק ג

כט רבי ועירא ורבי בא בר כהנא ורבי לוי הוי יתבין והה
רבי ועירא מקנתר לאילין דאנרתא וצוות עלון *
א"ל רבי בא בר כהנא למה את מקנתר לן שאיל ואנ
מגידין לך * א"ל מרז הדין רכתיב *כי חמת אדם חודך
שארית תמות התנור * א"ל כי חמת אדם חודך כעוה"ז
שארית תמות התנור כעוה"ב אמר רבי לוי לכשתעורר
המתך על הרשעים הצדיקים רואים מה אתה עושה
לדם הם מודים לשמך :

יחוקל
תה
כתוב
לא
יחוקל
יח
היה
פרכ'כ
דקירו
פיו
כסו'
חמלה
פיר'
כסו'
על יוס'
סמיו
ק'
סמיו
ק'

סמיו
ק'
סמיו
ק'
סמיו
ק'
סמיו
ק'

כט
מגידין

כט
מגידין

זך מעור הספוק לדעת ר' לוי כי חמת אדם כאשר אהם מעורר חתוך על
אדם הספוק וכמה בלבן אדם סלקן כדרך אה"ר לעבור חנות הס' י
או חודך ר"ל הדיב חלוק מורה לך ברשותו שפכת מתוך על הרטע ולבון
חודך לאחר כסחת על מי סדרנו לבודות לה' סחיה חלוק ויודעתו ואת
תהיה סבה שחמור ותלמוד ספרות חתוך ויכסס עם זה סוף האומר נדרו
ובלמו ונזמר כיון ספודאס חלוק הוא סכ"י לא יציר חתוך ראו ללמוד
חמתו לבודות לפניו ויחבר כל ספיונו וידר נדרים ויאלמו ויבור רוח נגידים
וגו' כאשר הקב"ה יקפון ויפסול רוח הכהנים או גם תלמי ארן סם נגידים
עליהם ר"ל על הכהנים יראו תלמינו וקב"ה יהיה עול עליהם :

מסכת בכורים פרק ג

שמעון בר בא היה בקי במרגליהא ובכל מלאי ולא
היה ליה עגול למיכל והוא רבי יוחנן קרי עליו
*וגם לא להכמילתם אמר כל מי שאינו מכיר מעשיו של קל"ט
אכרסם יכיר מעשה אבותיו של זה :

היה בקי בהגרת מרגליהא סחיה חלמה כספרת ספסוקים מתיידין כה
היבה וגם היה בקי בכל נדרים אחרים ולא היה לו חס יאכל וסיה
קורב' יוחנן עליו וגם לא להכמילתם * ועוד היה חוכר עליו חמיהם
אחד ח סחיה בין חלמסו חמיהם חקיקים כמעשה נדיבי עמים כמו אהרס
אביו וכל זה לא הועיל לסיני מונותיו ברות כי בגלל הוא חומר כעולם
כמו אחריו כחלמוד כלל על חסם ספרת * מחמור על פתחו ואחר לחסו
הקדו ליה כי הדיב ליקדוהו לברך ר' יוחנן לו לוקח כדי סתמו ב"ב כענין
אם יעטר לבריות וירע כעניה על זה הוא חסיה לה בגלל הוא סמו' כעולם
מלאה כי בגלל הדבר היה נזין זה ספט הספוק לכל רמז ב"ב ליה ועמיהם
רכים כחלמוד ודמיה ליה וביחוד כמסכת תענית :

משנה כיצד מפרישין את הביכורים וכו' * לפי כבוד לא
הנבנסים הוי צראין * ולא כן תני *תקם וקיי'ע
הדרת מה קימה שאין כה צראין כים אף הדור שאין בו
חסרון כים שניא הוא הבא שהיה אחד לקצינ' חני רבי
שמעון בן אלעזר מנין לוקן שלא ישרית ת"ל וקן ויראת
מאלהך אני ה' * רבי הנינא בריה דר' אבדו לוקן ארבע
אמות עבר ישב לו * גדול משהוא רואיו עבר ישב לו
מלך משהוא רואיו ער שנכסה ממנו מ"ט *היה כצאת סמ' ג'
משה נזמר והביטו אחרי משה ער באו האהלה הביטו
אחרי משה מלמד שחשדוהו באשת איש א"ר סימן אמר
הקדוש ב"ה מפני שיביה תקום ויראת מאלהך אני ה'אני
הוא שקיימתי מצות עמדת וקן תחלה :

לפי כבוד וכו' לפי מנין האובסן הנוכסס כהנה בכורים כן היו מנין
האובסן סינאס להקבל פיהם לכבוד המנה אס רבים אס מועטים
כמניס כמו כהצתי לתעלה כסוף מסכת ואת * ח' לקינן פעם אחת בעתים
רוחקים : ת"ל וקן ויראת נסתר וקן ויראת כאומר וקן עמנו ויראת
תחלה ואל תשריח * וכו' ע"ד ע' פנים לחרה : כהצדקה נצבת אס
ראוי לשרם כהצדקה כהסיה שרם תסם ויקח חס האלם וגעה לו מתין
לחמסם סחיה כדי שובל ליתות בו זרי' הדין המכונה נצבת אס כמו אכלם
וכעיה כי אחרי סכב כהר מ' יוס' ות' לילה לחס לא אכל ודמס לא כהס
וכרתו מן הסר ראו סחיה כעניינס כחלמ' ה' חללי לחוס לנרסי הדין
כלל : ליה חסבו חסבם דעה ססם היה סוכר חלמס' היה לנחת הכונה כדי
סיוכל לחלול ולנחות צינן לצנן עמנו כדי להעמיד קיום נוסו ורואו שנזמר
ספני' חלמ' כחלה לא יחלה רק תמי אנטים רקס כמו ערב רב כהו
שלק קנן חמסם וכפי חמלת חסר רבינו ראו לנזון סם חסר נצבת אס

ירושלמי ביכורים

קלא

לחד כיה וסמכו ח"ל על פסוק ויקחו לכם וקלא את אמתו אונס טסוק והכינו יחד תורה מה פטריהו :
אני הוא שקמיתו מצות עמיתו וכן אכתוב שיה נאחד על אצרה אכינו שקיים מצות המילה לעת וקתו ויה אלו ה' לבקר והוא יבד והש"י נבד עליו וכתיב בסוף הענין ואברהם עורו עונד לפני ה' והר"ל תקון ספרים הוא זה וכו' :

לב רבי זירא הוין בעיין ממנתי' והוא לא מקבל עלייה כד שמע הרין תניי דתניא חכם חתן נשיא גדולה מכפרת קביל עליה מתמני' חכם * מפני שיבה תקום והדרת פני זקן וכתוב בתרי' וכי יעור אתך גר מה הגר נמחל לו על כל עונותיו אף חכם בשנתמני' מוחלין לו על עונותיו * חתן * יולד * עשה לו ישמעאל ויה אף את מחלי' גומר וכי מחלת היה שמה והלא בשבט היה שמה אלא שנמחל לו על כל עונותיו נשיא * בן שנה שאל במלכו וכי בן שנה היה אלא שנמחל לו על כל עונותיו כתיב בן שנה רבי מונא מקל לאילין דמתמני בכסף רבי אמי קרי עליהו * אלהי' כסף ואלהי' זהב לא תעשו לכם * חרנס יעקב איש כפר נבורי' * הוי אומר לעץ הקיצה עורי לאבן דומס הוא יורה ויריע הוא לחרות הנה הוא תפוש זהב וכסף לא בכסף אתמני' וכל רוח אין בקרבו אין ריח תורה בו הוי אין בעיתון ממניה * הוי' בהיכל קדשו הוי' מפניו כל הארץ : עוד מענין זה נמס' אלה * מיתמני' ר' יוחנן כד היה מקים פסוקי תורה שמעין לדו אורייתא לומר שכל שררה שניתנה במוסד הנה נתנה שנאמר * בי מלכים ימלוכו

ויקרא יט

דב"ה כח

ספואל פ"י

ספואל פ"י

פסוקי סקני'

פסוקי סקני'

פסוקי סקני'

הוי אין נשמיין אף רחמי' ומתנו' על דב"ט כי ה' בהיל קדוה הם חמניו כל הארץ ויבא עתיד לרפורע רעונו ומתמני' והמיתמני' והמיתמני' עם זה המעשה רבי חני כי כתיב תורה פרוסיה היה מטיס ספר תורה בירושלם מתמני' ועו' ויבנינו כי אין ברה' רחמי' אלא היתמנה תחת התורה : י"מ * וה' בהיל ח"ל מתנו יקאלי התקראים בנס ה' ונס בהילי מלך ומתמני' כס הארץ' ה' נה לגרר בנתיבא דקסרין :

אודה ה' ככל לבב כי הא' הוסיף כח לעבודתו חל ונרמתי ונברו חמיו על סלח' עור' וקחסי' ללרף למעשה מחבתי הטובה ולהסיף על הטוב וגם עתה רחמי' נעמי כי הלא ליטאר מיתמני' איתו' : והשניה לי עדים למתים ממי עמיס' והדגש אילי' כתיבתם עונות הקודם אבר לא דמיתו ולא עלה על לב לעבודתם אלא כדכתיב בהקדמת ספר ה' : הלא הוין לי אס' היות זה לי ימיס' רבים נכתיבו על פוקמי' התעט אבר הסיגה יודי כתיבה מחמירי' רבים ומחמירי' כתיבונד לא היה מחבתי' להבסם בספר כי כי אס' יודע נעמי' דלמתי לא קאלי' למות דמי הקדמה דמי חמתי כדכתיבונד וכתיבתם נעמיס' פתוך לנרופי' הפתריס' הרמזיניס' והאחרונים אבר מתיס' אלו חייס' כי הנה לא נרמתי יודי דברי נעמיס' בנסיס' וכן הודעתי כתיבתם הספר' : ונברר האייתוס' לפני סניס' אל מלכה חממי' מיוחדי' גבורי' אובי' ורמי' הם הרמזיניס' ובהתלמס' וגינה לבס חוקי' רמות ויחמרו לי חוק ומחוק וכחון ואת וכוון כספר' ובדברים עמי החוקי' ועל עמדי עמדי ויחבון כסדר רעמיס' כתיבונד דברי חממי' ויהידיס' נתיקומת מיוחדי' : עד תקום סרדי' מעמתי כי מעט אבר היה לפני וחי יקום ועבד כי קמי' הוא :

השני כי על אבר לא נעמי' ולא רחמי' בעי' הלאה עם ספר המלמוד וירושלמי' וירושלמי' ונתן מתמני' אס' לא נחמי' אל לי לכחוב כספר זה עם דבר מן הירושלמי' עד שכתבתי מתי רביס' ברי לבב תייתי' דרך האלטיס' בדרך ה' סיה' רחמי' ותחתי' אילי' לכחוב מחמירי' ויהידיס' ג"כ מתלמוד ירושלמי' וירושלמי' ויחמרו לי כי נעיר הויה נמלא ביה חכם סמוי' רב מוסדך מוכתר כבודך ואתה ובהנה ספר' ארוך אבר כתיבונד בלי פי' מ' דמריס' רבים מתיס' סדרי' תלמוד כלי' וגם ירושלמי' ולתת את מלכאס' אחתנתי' לפני חכם הרב קבור ישיאלו הספר הוא' : והנה ה' המתא' כתיבונד כספר תלמוד ירושלמי' סהור רב הלכות והאיכות ויראה מתוכו סיה' כותב מתברר ללכת כדרך כלי' הילקוט לחבר כל הדגש על אי זה פסוק מתורה ונלויס' כתיבונד כלי' תלמן בין הדגש סהור כתי' דין אומר ודיבר או עתה וסרה וכו' הדגש סהור חכם כדרך אברהם לרבים על ענין תדיות או אעניני' וכי העמתי' הקלה רחמי' כי טוב לקרר וחמדי' כי וגם קס' הספר אבר כתיבונד תלמוד על ספר זה רק העניני' סהם מתמני' חמי' היה סודרתי' בין כתיבונד בין הדיני' הלא' הם כתיבונד על סדרי' תלמוד עם רחמי' סהם ומתמני' ואין לומר לומר כספר הוי' במשנה ותלמוד בכלי' וירושלמי' :

רבי יורה הו' רמי' לתנותו מתוכו על הצבור כיון סהור חכם ומרוב ענותו חל היה תקבל אמתו והיה בורח מן הפררה אבל כששמע זאת התביע סמיתו חכם וכו' קבל עליו לכוון מתנה ורמי' לנדע עמל' לתחילת עונת כל אחד מן' אלה ונאבד בוה אחד מ' בעמיס' וגם סיה' כחוד עמיס' : האחד כי מתי סתמלוד כחוקת הוי' לעסוק בחורה עד שהגור כחור כחוב למעתי' עליהם למתכונן כד נאשע הוי' ומעמי' העמיס' עליו כי תורת אמת איה בשי' ועלה לא נמלא כתיבונד : ולאס' אבר אלה לו מרת הרין נתון סיה' מתמני' לו כל השאל' עמיתו סיקן סהור לייק כחור עמי' : וזאת ליה סהור מתמני' וכל שכן אס' מתמני' ע"י גינה כסאלו כי האוני' הוא חורה על שלמתי' : וגם חתן הנושא אס' כדו להסיר חן העמיתו ולקיים מצות פריה ורביה מרה סיס' כי סתמלוד העמיתו כתיבונד חתן מתמני' חתן לו כל עונותיו ויה יודק כד היה כתיבונד מעטו כד ברי חו"ל שעה כתיבונד וכן יורה המסוק סאהר וירא עמו שנתמני' לקיים רמון אכינו : העמס' ח' ככל אחד מ' אלו נכתיב חורה סיה' וכמעט הוי' עתה לייס' אחר כיון שקודם שנתמנה על כל אחד ואס' הדבר מוסף היה לו להסתכל להבחי' סתמלוד עם עליו לבד ולא היה לו לחוב לדבר אחרו חוץ חתנו אבל עתה נחמס' ונאשע על כל אחד חכם סתמלוד ויחר כולו כי החתן כתיבונד כתיבונד אס' נחמיי' להסתכל ארץ יבד

רבי יורה הו' רמי' לתנותו מתוכו על הצבור כיון סהור חכם ומרוב ענותו חל היה תקבל אמתו והיה בורח מן הפררה אבל כששמע זאת התביע סמיתו חכם וכו' קבל עליו לכוון מתנה ורמי' לנדע עמל' לתחילת עונת כל אחד מן' אלה ונאבד בוה אחד מ' בעמיס' וגם סיה' כחוד עמיס' : האחד כי מתי סתמלוד כחוקת הוי' לעסוק בחורה עד שהגור כחור כחוב למעתי' עליהם למתכונן כד נאשע הוי' ומעמי' העמיס' עליו כי תורת אמת איה בשי' ועלה לא נמלא כתיבונד : ולאס' אבר אלה לו מרת הרין נתון סיה' מתמני' לו כל השאל' עמיתו סיקן סהור לייק כחור עמי' : וזאת ליה סהור מתמני' וכל שכן אס' מתמני' ע"י גינה כסאלו כי האוני' הוא חורה על שלמתי' : וגם חתן הנושא אס' כדו להסיר חן העמיתו ולקיים מצות פריה ורביה מרה סיס' כי סתמלוד העמיתו כתיבונד חתן מתמני' חתן לו כל עונותיו ויה יודק כד היה כתיבונד מעטו כד ברי חו"ל שעה כתיבונד וכן יורה המסוק סאהר וירא עמו שנתמני' לקיים רמון אכינו : העמס' ח' ככל אחד מ' אלו נכתיב חורה סיה' וכמעט הוי' עתה לייס' אחר כיון שקודם שנתמנה על כל אחד ואס' הדבר מוסף היה לו להסתכל להבחי' סתמלוד עם עליו לבד ולא היה לו לחוב לדבר אחרו חוץ חתנו אבל עתה נחמס' ונאשע על כל אחד חכם סתמלוד ויחר כולו כי החתן כתיבונד כתיבונד אס' נחמיי' להסתכל ארץ יבד

למנות הנהגת הצידי' וחכם ונמיא נחמיי' כל אחד מהם להסתכל כסדר סתמלוד יורה כולל סהור הנהגת הלליס' ואחידות סהם תחת תמיני' : אבל יס' הדבר כתיבונד כי הנהגת הנהגת עליו ענין ההנהגה כדברי' הנומיס' והחכם גם כדברים המכתיבין וא"כ רמיו נחמיי' כסדרם וכיכל כל אחד מהם אל הנהגה היותר מעולה והמסופת עליו יודו ויחמרו לו כל עונותיו הפטריס' הקדומי' אלו נאחד קד ימחיי' לתת דין ומכסון על ההנהגה כוללת הנוסף סדרי' הוא כדרי' חדה :

רבי מונא היה תלולו לאלו הדרייני' או חממי' על הצבור שמתמני' אס' חמני' היותם עמיס' נעמי' ככף : וחס' היה קורה עליהם אלהי' כספ' וכו' : וכן פי' יעקב אר' כסר : ונרמי' ספוק הוי' אומר לעץ הקיצה סהור לחמר על התמנה ואין הבונה כי סלל המתנה אחרו הוי' הוא כלאו אומר לעץ הקיצה ועל לבן דומס עמרי' : הוא יורה כתיבונד וכי יודע הוא להורות כעטור אס' משום זהב וכסף וכו' :

הוי אין נשמיין אף רחמי' ומתנו' על דב"ט כי ה' בהיל קדוה הם חמניו כל הארץ ויבא עתיד לרפורע רעונו ומתמני' והמיתמני' והמיתמני' עם זה המעשה רבי חני כי כתיב תורה פרוסיה היה מטיס ספר תורה בירושלם מתמני' ועו' ויבנינו כי אין ברה' רחמי' אלא היתמנה תחת התורה : י"מ * וה' בהיל ח"ל מתנו יקאלי התקראים בנס ה' ונס בהילי מלך ומתמני' כס הארץ' ה' נה לגרר בנתיבא דקסרין :

אודה ה' ככל לבב כי הא' הוסיף כח לעבודתו חל ונרמתי ונברו חמיו על סלח' עור' וקחסי' ללרף למעשה מחבתי הטובה ולהסיף על הטוב וגם עתה רחמי' נעמי כי הלא ליטאר מיתמני' איתו' : והשניה לי עדים למתים ממי עמיס' והדגש אילי' כתיבתם עונות הקודם אבר לא דמיתו ולא עלה על לב לעבודתם אלא כדכתיב בהקדמת ספר ה' : הלא הוין לי אס' היות זה לי ימיס' רבים נכתיבו על פוקמי' התעט אבר הסיגה יודי כתיבה מחמירי' רבים ומחמירי' כתיבונד לא היה מחבתי' להבסם בספר כי כי אס' יודע נעמי' דלמתי לא קאלי' למות דמי הקדמה דמי חמתי כדכתיבונד וכתיבתם נעמיס' פתוך לנרופי' הפתריס' הרמזיניס' והאחרונים אבר מתיס' אלו חייס' כי הנה לא נרמתי יודי דברי נעמיס' בנסיס' וכן הודעתי כתיבתם הספר' : ונברר האייתוס' לפני סניס' אל מלכה חממי' מיוחדי' גבורי' אובי' ורמי' הם הרמזיניס' ובהתלמס' וגינה לבס חוקי' רמות ויחמרו לי חוק ומחוק וכחון ואת וכוון כספר' ובדברים עמי החוקי' ועל עמדי עמדי ויחבון כסדר רעמיס' כתיבונד דברי חממי' ויהידיס' נתיקומת מיוחדי' : עד תקום סרדי' מעמתי כי מעט אבר היה לפני וחי יקום ועבד כי קמי' הוא :

השני כי על אבר לא נעמי' ולא רחמי' בעי' הלאה עם ספר המלמוד וירושלמי' וירושלמי' ונתן מתמני' אס' לא נחמי' אל לי לכחוב כספר זה עם דבר מן הירושלמי' עד שכתבתי מתי רביס' ברי לבב תייתי' דרך האלטיס' בדרך ה' סיה' רחמי' ותחתי' אילי' לכחוב מחמירי' ויהידיס' ג"כ מתלמוד ירושלמי' וירושלמי' ויחמרו לי כי נעיר הויה נמלא ביה חכם סמוי' רב מוסדך מוכתר כבודך ואתה ובהנה ספר' ארוך אבר כתיבונד בלי פי' מ' דמריס' רבים מתיס' סדרי' תלמוד כלי' וגם ירושלמי' ולתת את מלכאס' אחתנתי' לפני חכם הרב קבור ישיאלו הספר הוא' : והנה ה' המתא' כתיבונד כספר תלמוד ירושלמי' סהור רב הלכות והאיכות ויראה מתוכו סיה' כותב מתברר ללכת כדרך כלי' הילקוט לחבר כל הדגש על אי זה פסוק מתורה ונלויס' כתיבונד כלי' תלמן בין הדגש סהור כתי' דין אומר ודיבר או עתה וסרה וכו' הדגש סהור חכם כדרך אברהם לרבים על ענין תדיות או אעניני' וכי העמתי' הקלה רחמי' כי טוב לקרר וחמדי' כי וגם קס' הספר אבר כתיבונד תלמוד על ספר זה רק העניני' סהם מתמני' חמי' היה סודרתי' בין כתיבונד בין הדיני' הלא' הם כתיבונד על סדרי' תלמוד עם רחמי' סהם ומתמני' ואין לומר לומר כספר הוי' במשנה ותלמוד בכלי' וירושלמי' :

רבי יורה הו' רמי' לתנותו מתוכו על הצבור כיון סהור חכם ומרוב ענותו חל היה תקבל אמתו והיה בורח מן הפררה אבל כששמע זאת התביע סמיתו חכם וכו' קבל עליו לכוון מתנה ורמי' לנדע עמל' לתחילת עונת כל אחד מן' אלה ונאבד בוה אחד מ' בעמיס' וגם סיה' כחוד עמיס' : האחד כי מתי סתמלוד כחוקת הוי' לעסוק בחורה עד שהגור כחור כחוב למעתי' עליהם למתכונן כד נאשע הוי' ומעמי' העמיס' עליו כי תורת אמת איה בשי' ועלה לא נמלא כתיבונד : ולאס' אבר אלה לו מרת הרין נתון סיה' מתמני' לו כל השאל' עמיתו סיקן סהור לייק כחור עמי' : וזאת ליה סהור מתמני' וכל שכן אס' מתמני' ע"י גינה כסאלו כי האוני' הוא חורה על שלמתי' : וגם חתן הנושא אס' כדו להסיר חן העמיתו ולקיים מצות פריה ורביה מרה סיס' כי סתמלוד העמיתו כתיבונד חתן מתמני' חתן לו כל עונותיו ויה יודק כד היה כתיבונד מעטו כד ברי חו"ל שעה כתיבונד וכן יורה המסוק סאהר וירא עמו שנתמני' לקיים רמון אכינו : העמס' ח' ככל אחד מ' אלו נכתיב חורה סיה' וכמעט הוי' עתה לייס' אחר כיון שקודם שנתמנה על כל אחד ואס' הדבר מוסף היה לו להסתכל להבחי' סתמלוד עם עליו לבד ולא היה לו לחוב לדבר אחרו חוץ חתנו אבל עתה נחמס' ונאשע על כל אחד חכם סתמלוד ויחר כולו כי החתן כתיבונד כתיבונד אס' נחמיי' להסתכל ארץ יבד

רבי יורה הו' רמי' לתנותו מתוכו על הצבור כיון סהור חכם ומרוב ענותו חל היה תקבל אמתו והיה בורח מן הפררה אבל כששמע זאת התביע סמיתו חכם וכו' קבל עליו לכוון מתנה ורמי' לנדע עמל' לתחילת עונת כל אחד מן' אלה ונאבד בוה אחד מ' בעמיס' וגם סיה' כחוד עמיס' : האחד כי מתי סתמלוד כחוקת הוי' לעסוק בחורה עד שהגור כחור כחוב למעתי' עליהם למתכונן כד נאשע הוי' ומעמי' העמיס' עליו כי תורת אמת איה בשי' ועלה לא נמלא כתיבונד : ולאס' אבר אלה לו מרת הרין נתון סיה' מתמני' לו כל השאל' עמיתו סיקן סהור לייק כחור עמי' : וזאת ליה סהור מתמני' וכל שכן אס' מתמני' ע"י גינה כסאלו כי האוני' הוא חורה על שלמתי' : וגם חתן הנושא אס' כדו להסיר חן העמיתו ולקיים מצות פריה ורביה מרה סיס' כי סתמלוד העמיתו כתיבונד חתן מתמני' חתן לו כל עונותיו ויה יודק כד היה כתיבונד מעטו כד ברי חו"ל שעה כתיבונד וכן יורה המסוק סאהר וירא עמו שנתמני' לקיים רמון אכינו : העמס' ח' ככל אחד מ' אלו נכתיב חורה סיה' וכמעט הוי' עתה לייס' אחר כיון שקודם שנתמנה על כל אחד ואס' הדבר מוסף היה לו להסתכל להבחי' סתמלוד עם עליו לבד ולא היה לו לחוב לדבר אחרו חוץ חתנו אבל עתה נחמס' ונאשע על כל אחד חכם סתמלוד ויחר כולו כי החתן כתיבונד כתיבונד אס' נחמיי' להסתכל ארץ יבד

מכבת שבת

יציאות השבת פרק ראשון

מנין שהוצאה קרוי' מלאכה רבי ישמעאל בר כהנא בשם א רבי יוחנן שמע לה מדרשא * ויצו משה ויעבדו קול כתיב במצוה

ירושלמי שבת

במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא ונמנעו העם מלהוציא מבתיהם ולידת לגזבריו רבי אחא אומר אפילו רבנא את שמע מינה כשם שנמנעו מלהוציא מבתיהם ליתן לגזברים כך נמנעו הגזברים מלקבל מירם ולהבינם ללשכה :

למרתין מנאן מעלת מרתין כי פלמניה סה עובס ונוריס ומרתיס מחא לנאסות סלא לקבל דבא עור ומחסי סבאסונ אמר וילאן העם מחביא היה נראה סבאבאסיל כבדו הם וסבאסו סלא לבניא עור חבל הגזברים יהיו מקבלים אם יבואו לידם וכל רבי אחא ולמנהו בגם הגזברים היו וירקין סלא לקבל עור ורואי לומר סקן קבל רבי אחא ונרבו כפי' הפסוק ילכו משה ויעפרו קול בתחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה ויהי הכרח למרסן כן סביה לו לאמר איש ואשה אל יבואו עוד דבא ויהי סמנהו אל המצויים בלבד חבל עשה סאמר אל יעשו עוד מלאכה מירמו בדרך כשת ללות בגם לחומים ולגזבים בגלל מקראים עובס' מלאכה ולכן זוהי להוסיף משה רבינו ע"ה כנאמן בית ה' ויהי מרית חכם על און במופת כי גם הגזברים היו בלגם ונוריס סלא לקבל עוד :

במה מדליקין פרק ב

ב על שלש עבירות נשים מתות וכולי : אית תנויי תנו ילדות אית תנויי תנו ילדות מאן דאמר ילדות תני בשם רבי יהודה בעון נדרים בניס מתיס דכתיב *לשווא הכיתי את בניכם מאן דאמר ילדות מאן שאין השמן מקטרנ אלא בשעת הסכנה רבי פתח אמי *ולפני כי לעזור בהון עמוד ושאל לו גומר בסדר האורים אין כתיב כאן אלא במשפט האורים מלמר שבשעה שישארל ויצאין למלחמה ב"ד של מעלה יושב עליהם אם לנצח אם להנצה : רבי חייא אומר *כי תצא מתנה על אויביך ונשמרת וגומר הא אם לא יצא אינו צריך שישמור אלא מאן שאין השמן מקטרנ אלא בשעת הסכנה רבי ברונא אומר *יום צרה ותוכחה ונאצה היום הזה הוא יום אחר לא אלא מאן שאין השמן מקטרנ אלא בשעת הסכנה' אמר רבי אחאי *וקררו אסון בדרך הא בבית לא אלא מאן שאין השמן מקטרנ וכולי א"ר תלמי *בהשפמו יצא רשעי יצא צדיק אין כתיב כאן אלא קט רשע מאן שאין השמן מקטרנ וכו' הוישב ברא מרועע סה כה ענישה מלאך המות רנסמם שלו רכתיב *ישי מות עלימו

כ"א *כי תשה כרעך משאת מאמה :
אית תנוי זה חיל טענה מתות ללות רובא לומר בניו הילדות סקן שניה רבי יהודה בגיס מחיס ורואי סקא' לפי זה סלא היה סניה זה סמנה המניה על סגם עבירות נשים מחות ולא כבתמיהו כולל : אלא היה סניה כרבי ול' יהודה נשים ילדות מחות צעון נדרים ויהיה ילדות סס כולל נדרים ונקבות עמט' כחו וילדות והתנן סטנה וילדות ססיס למבטוי ס'ס'ס מחות כשת דבתה לודסן : וגם לת"ס בנחרא נל מורא חרוד סכונא' וכן אחר כלן סאין דידן סקטן מקטרנ אלא כשת סססנה ונעון זה סמר עמיס רבות כדברי חו"ל דאחי ורואי לבניו כדרך כשת מחיס עס ססלל דרשנה כנו על סיד דברי עסלו הכיני כן מתייהו כן מילא כלאחי' את ה' וישב על ססא ולא נצח סמסיס תנא סומסיס עליו מימינו ומתנאלו ובמקומות אחרים נאמר זה וסרבו חו"ל אלו ומאן מימינו לכות ואלו בתחלוסיס לחביה' ועל סידו זה נכנס כנו חוק ונאחר כיון סקאד סמאחי וסנדך נדיק ויסר הוא קול ות' כל סמולס כולל

וכשרע ובלקח ובתבטת חיבי ויסר נאקתו לרדא חלכוס תלמיס עוז חכות ילדות על הספט וכן כדברי אליהו סה אם עליו מלאך מליך אחד מני סאן להביד בסכר' ללס וכסרו וז"ל חלכוס חליה חביד ר"ל סל מלאך מלס מרס כנו כפי ס"ל כר"י עטב סקאד אחר ספקה חלי חלכוס למטוס ונעסו סמל וסדך עובד לרר רעס' כר"י וגם אחרי כן כהפסו בניס דין סל מעלה ומצור סמחונן סמס הוא הכינא לסמר וסכילו לעסורו וסולי סוס סירוס סאמר דוד ה' אל יעשו בניו ולא ירשינו נעון כהפסו אחר לעסלה מחנה זכסר סל דודים כיון על הכנו וסמר ה' אל דריס יעצמו כידו להכילו לתפול ולא ירשינו כהפסו כתיב דין סל מעלה ונלסון בניס חו"ל מכוונה מליך היה וסכרוניו ככנו סטרס דסחאלו חן כסירה אחרת' **מתיס** והאחת סאקד חילך סל עטותי וכות וסובס יהוי מונחי' סמיו ויבידו וסל' וגם למדונו חו"ל סאין נח ככנון לחביב מעסמו את האדם עד עמוד להפסו לפני ספסו בית דינו ומכרד וכס תלמן חונו כנגדו ככזכרו ענו אחר הוא היה ככתיב : כשת ורבי סמס למד תלמן חילך סאורים כי כשת יתלמח'ס' בייבטע יא עס ר' צ' דלי הוילמיס לנצח ונוריא סכין סס ספסו'ס סס מחסלוסיס וסומיסיס ולי וסן ס"ל רבות למקטרנ : ורבי חייא סכסוף ראיס מפקסו ומכרדו ונומר כי לה ליתנו כר"י כמסוק כהפסו סאורים אלא סס ספסו ולא רמז סס כיון סונן כנגדו' ועוד היה ככסוף רבי אחאי סמסוק קררי' סמסו כדרך דוקא כר"י סהוה ענה הסכנה כנו' ד' ורבי ברונא הכינא ראיס מפקסו ונביאס ר' אבוי ומפקסו ככונים ולא כגזרו מה עוריס ככבו יא נדיק אין כרבי כלן אלא יאך רכט כיראה טוב כהיס סכסר לומר דוק יא נדיק וכו' חן כמנע לפי ספס אחר כן היה סכסר לו כונת דוד ככחו ומנור אליה סחלמי אל סמרס סהיס קובל ונעקן על הרעס סמיהו לנגדו ככארו כי סי רכט וסי מרחה ונומר ודברי סמיהו סכסוניו נול' עוד אחר סמוד לכסוק זה וקודס חלני ספקד עליו רכט וכו' ועמוד על ימינו כהפסו יא רכט ויך ויכל להסלל עליו כילא נדיק והוא סקד כנויה ולסון זה אומר סאין כונת רבי אבוי כנלה מדברי' סכונן כענינו סאמר דוד יאך נדיק לכל רלס חקון קוביא חוקי כנליה ככסוק זה סלל אפי' סה ראי' לחמרו סלל סמס'ס ו' הרי דוד כניס סמיסיס ככאר רכט ועוולן על כהרסו קלונתו כנגדו ואחר ספקד עליו רכט וכנון ועמוד על ימינו ככר הוא מוחיק ומחיות כרעס נומר וז"ל מה לך להכניסו כדן ובהכניסו יאך רכט בבית דין ואלא קודם זה היה מחיותו ומוחיקו כרעס' וס'ס ים מקוס להכניסו כדן אין חלסל סל סל ככארו ככסניסוהו ככרס אל חולי' ע' נדיק סקד חוקתו כהפסו חכל סמיהו רכט אינו נדיק בית סל לכאחר סילא מתיס סס'ס ככחלמו כן הוא' וילח כות ר' אבוי סומי סכסון הוא הוא מוכנס ככסלל יחידי כי אין לורך להכניסו כדן אלא ללות סל חולי יאך נדיק ולא סיהה' וילח כונת דוד ככחלמו' וחקון וילח קוביא יאך עייניו כפי' הספיק סלא ללמוד חלמי' חלמי' סמיהו כטס היות סכסר יתון כיד סקטן ככארו וכנון ועמוד על ימינו ערוין אין כהרסו כמנהו חלוי להכמידו אע"ס סהוה ידוע סמיהו עד סופא לפני כן חלילין וכס יעשו כהטו כנגדו ונגלה עונוי וספסע' כו' יא רכט ולא חויל' דן חלמלו' כהכרד חקון סאין יכולת לכנון לקטרנ וחלי' סעה סכסנה סלו הוה עת' מרעס :

דנסמ'ס כעירוס סהיס חלמי' זה כס'ס וירוסלמי הוא וסירוס חובנו ככסון עס"ס סהוה סכונן הוה חלי' וז"ל הוא ככל חובנו סהכסון סכאמר יסי מות תלמן חוב כונו כי ססס כרעך ויסי' סירוש יסי מות ככאמר מלאך המות ורעס חובו עליה ורואי לבקס רוחו כפסוקו לתרס' זה' וסכתי לדרוס סמוכין אחר כפסוק סלמעלה סכר יחידי מחוק סוד ככתיב סליקס ככלל כרעס וסכס"ו כהיה דוד סמיהו' על מחיותו כן יתחיק סוד ככתיב סליקס ככלל לו עס היותו עובד כן ככיה כדול' וקראו רבו וחלפוס' וסלס' ככרבו ככינו וסכס'ס יחידי ככתיב ה' מחוקיקס סחרי סמיהו סלמליס כרעס ע'ס'ס וסחיתונל' לא רלס כונו וסכר מחנו ורחר סמיהו עס סהוה'ס עליו רכט ולא ככ ענו ככתיב ה' ככר מחסלה א"כ כלאוי סהוה ככרס סהוה סכרוניו כורע' ככרסס יכנסו ככתיב מרועע ככאחם ככתיב ה' ולסס יאך ככל מונס סהוה מלאך המות לתכונן עובד ולוה ירוד סאלו ככתיב כנו יחידי' להכניסו ככתיב מרועע' ככרעך מרוד סובס ככתיב עליו וכס ניות' וכס יקבר מתיס חובס והרי הוא כירוד לא סכאל' כי רשות כמנהו כקרבס מלסון ויהי כנו' סקרבס ארנס וירוסס חדרי מתיס כן וסלו ככסולס ככתיב מרועע'ס לכלל עסמס ומחכבתס מרעס' : כ"ג יסי מוח כלומר מ"ה ע"ס כרעסו כמנהו ר"ל סהיס ללס דירסס רשות יקטרנ עניסס כרי' ככסלו עליהם וירוד חיוס סכאלו :

אדם הראשון תלה שורתה לעולם היה ברכתי' *ויצא ה' א

ירושלמי שבת

לחבריה מוליא חסס ואין זה חסיה לכל יום' ארי למדנו מאן מדה חסיה
 לכתן סיהיה עמי וסבל בך עבדך אל העבודה האלהית ויהי' הוא עלמו
 שגורו ועור מדה עונה אורת סירוקק על קיות צדמי כפי עבד טעויות'
 ולזה כתבתי ומהרה זה' אלס הוא קר' הוא ארור' עבדך קרות לפניך זה האחר
 בתלמוד הב' לכוויאר על כבוד צעל חורה ואחר כמי בלפניו שמי המפחות הם
 ה' בולטייא וכלס הב' גמתיא ויהי מנהגס כלכס כול יום ולמלול בשלום
 הגמיל' ותבטח' ובלפניא היו יוצאים ללכס רבאיתו ולכס בראשית' האלה
 מאלה זאת ליום לקום אל יסנו מנהגס ויכנסו עמה רבונה כיון סוכו לחורה
 אריס לקום לא רה להביס חסבה מדעתו אלל' אלל' לא ררני יומאן ודרבה כפי'
 הוא קידס אלס עניהם סכום סמוחהו וכן להמיותו ולתל' לו סוכו אלל
 לא להביסו בראש שהוא כבוד מוסר' בלי חוטלת ל"ר צון אף ליביה' ח"ט'
 יקרה היא וכו' וכו' יקרה חלסון כבוד' וכו' בולטייא וממתיא דרמי' מוסק'
 אלס סט סמות ענלח' או סיס דסס עמי מה גמתיא בערוד ומלתי' כפי' לכתס
 בלוטו ממוסכת יומאן חמתי בעל' ולסון עמי' הוא וזאכס' לפרס על דך
 זה סבולטיא הוא אריס בעלי עמל וממתיא לסון וסס אחר כך עלו במעלה
 גמלדו חורה :

פרק שמונה שרצים

כתיב *שמעו ואת כל העמי' האזינו כי יושבי הדר רבי
אמא ורבנן חד אמר למה הוא ממשל כל באי
עולם לחולדה אלא לפי שכל מה שיש ביבשה יש בים
והרבה מינים בים שאינם ביבשה חולדה אינה בים
והרינא אמר למה הוא ממשל כל באי עולם לחולדה מה
חולדה זו גוררת ומנחת גוררה ומנחת ואינה יודעת למי
מנחת כך כל באי עולם גוררין ומניחין ואינם יודעין למי
מניחין היינו דכתיב *יצבור ולא ידע מי אספס :

מלאך וסגורו על פיו אמ' ליה רשיעא אתון מילך ובר אית
ליה חזר ואמר *כירך אלהתך שרדךך מישך ונומ' דשלח
בריה אין כתיב באן אלא דשלח מלאכיה וישויב לעבדהי:
כרברי רבי מינא נרמו סוד סכתה רתמ"ס בלגרת תימן ויה הסוד
 היה בידם חזרו רבי תנאי' ובלפיס חלק תל' דבי אליכו ו'
 אלפיס סנה היה עבדו ב' אלפיס סנה ב' אלפיס ימי'
 אסיה בעוונותינו כרנו ואלו תסס מה שינאו' וכן נאמר לדעת ר' הגינא
 בעוונותינו שרנו עבד מטעם הווא ודודך היסר בעיניי המעוות הללו למעו'
 אל דברי ח"ל האמרים תפס' רווס אלס מחבבי קליון ולכן רתו צבאן הרב
 ואחר סטוקים בללס להם כוונה אחתית כפי הססט ונרמנו כרס
 האדרסיס הכס' ודאספריס פירסו הספוק בסמנו ויה המדסס ארנו מוסרת
 אלס נרנח עולד דרס' מי ובריתנו סיהא כעס בחסכון מדיקס כמו סיס
 ונרתיאות עולד ער' הווס חרוב אלל' הרובס וכן לעתיד לנח' יבא עת'
 שיאחר לעקב' ולסכסל מה פעל אל ולא נודע מתי יהיה העת הווא' תירך
 שידע' ועל דרך זה דרס' רבי כרטיס עטח' ילג' עת סיסאו לדיקו יסראל'
 עביס' אל' למניס ותלפתי סכרת וסלכסיס יגללו' מהלדיקס סיוויטוס
 מה פעל ס' ור' לוי מודה' כפי יהיה ולמק' חלמרו אחר סכבר היה כוונ'
 ציה כמי חנניה מוסבל וסוריס סכו' סריסיס חמס מלסון ומכל לא אחי'
 כיון סלס לא היה מודיע רק עלא כרפתי וכן לו נרמ' כע' סאמר להלן די
 לא סלע נרמ' בגמתיאן' אלל' עמה סאמר וסכל לא אחי' כלל' גם כיה סכס
 חמלה סרתי כסס' מקודס לא אחיה כסס' עמה' אלל' לא נודע זה לעמי כל'
 הוויסס לכן כיה הלסון ואחר הוויאן לגוררין אליון די לא סלע נרמ' וננ'
 מתקן מילך ובר אית ליה פמתיא אחר העולל' סרר' ורבה כפי' לגבור' נר' סיסקון
 עכריו סאמר בר אלפיס ולא יבייר לסון בן כמלכסיס ולכן סקו נרמיו כנודע נר'
 ואחר די כלי' מלכסיס ולא אחר נר אלפיס' כאכר' אחר כרלכסיה :

פרק המצניע

א"ר לוי כתוב *ולבש הכהן מזו בר והרדס את הדשן
אלא שאין גדולה בפלטיץ של מלך' עוד כפרק
הבונה מאכר קרוב לעינין זה ללמדנו שהגדולה וכבוד
ראויין לכל עוסק בתורה ושרוא קודם לכהן העווכר בבה"מ
תרתין ורעיין הו' בצעורין בולטייא ופגמייא הו' עללין
ושאלין בשלמא הנשיאה כל זומא הוון בולטייא עללין
קדמאי ויתכין קדמאי אילין פגמייא וכין לאורייתא אתון
בעו מיעל קדמאי אשתאלת לר' ל שאל ר"ל לר' ודרשה
בכי מררשא אפילו ממזר ת"ח וכן עם הארץ ת"ח קודם
לכהן עם הארץ סברי מימר לפרות ולהתיות ולבסות הא
פלי לשיבא ליה א"ר כון אף לישיבה מט' יקרה הוא מפנינים
מכרן גדול המשמש לפני ולפניה :

שואל

גדולה בפלטיץ קריא על זה תחת סאמר כסותך ופסל את
 כדרי ולכס כדריס אחרים ופסלי' נהדך חורה דר' ארץ כדריס
 כסל' כסס קדריס ררני אל יתוונ' כסס' כוס לרבו' נכך ולכס כדריס מחותים' הוס'
 כי מלכ' סון נחית' ונחית' סוקות' עוד י' סכול גדול כין הב'
 לתוריס סמכום' למדנו מתי ספוקיס הללו' כספסוקיס והיסי את הדסן הוויא'
 לכן עלמו סל' יחוס' לנכדיו כסיאחר סכיון סהקרתה הקרבנ' וכל עבודותיה'
 הקרות מועלות עמל' לעשות' און רלוי' סהא' עלמו יעס' ג' עבודה גרועה
 כמו הרמס' הן' רק' סילוס' לנכד' קטן סון און לוי' לפסוקה וכרי' לנעל' זאכ'
 סכרל' לזה ה' וריסיס את הדסן וסירבו כירלסמי' סליון גדולה בפלטיץ סל' תלך'
 אלל' הספוק סני' הו' לעינין עמי' כדריס' סכסון עלמו סעבד' די העבודות
 יסכר' נדמו ופסטי' הכדריס' סמכום' כסס' עבד' העבודה רבאיתו ולכס' כדריס'
 אחרים' נרועים' חסס' לנכד' הוויא' קל' חוס' הלסון' זאכ' כדריס' כמו ספיר'
 רש' הראשונה לכל' יוס' ססיה' חותמ' מל' החתמה' מן' החוללות' ספתייתו'
 ונחמן כדריס' ספתי' לסלתי' את הדסן' הנכר' כסיא' סחררה' און' מקס'
 ונחמן כדריס' :

ראוי לחוס לת"ס מה שיש ביבשה ויש בים וכו' כי מה יוסוף ומה יתן
 לענין אהיה' התומך לחמור' סמעו' זאל' כל סעמוס' סתיה' חולדה
 סיס' או לא' זאכס' סרתי' סלן' וכיון' דרוס' אמוני' סתקוק' בל' כל' מלכין' וזאל'
 מה' סנחלתי' כפי' ענכ' וכו' יסידות' ספאכין' יהיה' כלל' מעוס' כיוס' ולא' נחלס'
 סוס' סיס' וזכרי' ספסק' הגדול' יהי' אחריו' ספלוס' סוכיס' טעמיות' וזאל'
 סוס' חמס' כדריס' לסתר' ספסק' על' ידי' ענכות' נעשיות' ואחריו' חלמי' סוס'
 האת' אחר' סודע' אמת' הגורס' סכוס' סמוכה' נכונה' ולאחר' כי' ידענו' כעדות'
 ה' לאתנו' סכר' נר' סה' ספחלה' היכס' ולכור' זאת' חלמי' סתתיו' אחריו' וכו'
 ספסיס' אל' מקום' אל' וסחלה' היכס' ולכור' זאת' חלמי' סתתיו' אחריו' וכו'
 קרה' סמעו' וסלמי' כי' יוכס' העולס' הו' ונכרו' בלכסס' כי' סה' רול'
 כקיות' ונעדרו' ורעס' עמס' להפיל' ונכד' הענע' עיה' לסרלות' היכס'
 להות' נכס' סתקיס' חקין' אנוכי' על' הסיס' וזה' אחר' סלל' סכרול' ורוע'
 סאך' על' הסיס' כי' העולס' חסדו' וכלל' יוס' מוס' כדריס' סלל' סכר' כקיות'
 מחתקת' על' הוס' סכרול' או' סן' חלמי' וסחוי' סלל' אלטו' וסוק' ויביתו'
 כעו' חסיה' לעבודתו' יסררו' ולקיס' חלמי' וזאל' עסיה' עוק' חלסיס'
 חתמון' ורבו' נכסיס' כי' הבל' יהי' מעס' חתעוטיס' וכלמי' זאל' חוקר' יחד'
 עכיר' ארבו' בעוטיס' על' חילס' וננ' אל' חרלי' כי' יעכיר' אריס' וננ' וספוקיס'
 אחרים' נכסיס' אל' כוונה' זאל' לקבוע' בלמי' זאל' ספחלה' מנו' סמכר' אר'
 אנוכו' ויכסי' חל' דרמי' לחולדה' סלמי' נחלתי' כיוס' אע"פ' סמלמי' סל' כל'
 חמי' ב"ח' סתלמי' יכס' ונכ' אמתנו' עוק' מלמי' ונכ' אל' כיוס' וסכ'
 כדריס' סכסיס' וסכסיס' חמי' כל' הוס' עלמי' וקול' חלמי' כדריס' סלל' חלמי'
 להבלי' העולס' וכן' כסיס' עוק' על' חממנו' לעבודתו' ית' ולכס' כדריס' כמו'
 כדריס' חתמון' אחר' חרס' יקיר' ולא' יכין' נחל' כדריס' חמי' ודוק' לטון'
 חל' הו' אמת' ונכון' סמי' סלל' אחר' חל' כל' כן' סכס' וסל' כל' עבד' מה'
 חל' אל' לא' ארבו' ארס' עוב' עמי' ויכסי' חל' וסל' חלמי' חורה' נכרי'
 חל' חלמי' סכסיס' לטון' ויכסי' חל' עין' על' לטון' חלמי' סמי' סלל' אחר' יוכסי'
 חל' אלס' חולק' עליו' כענין' חמל' לחולדה' ואחר' סלן' לנו' לורד' כסיסיה' סמל'
 גמלדו חורה :

ירושלמי פסחים

מסכת פסחים

עוד תלמידי בירושלמי סמוך לה על פסוק וטעמו הקדמים וכו' הארון היה
מתנוחח ברחוק הדבדב וכיוצא בזה מהלכין וישראל כתיבה או בקורה והוא
כתוב בפרש"י ביום וכן נורד לכתבו וכן פ' במעשה י' פ' שבעה סיה ב"ס
ואין מדרך להכיר וכו' :

אמר רבי יהושע בן לוי מפני מה הצרנו מפני
דרכי שלום מעשה באשה אחת שהיתה רבובה
לחברתה עלתה ערובה ביד ברה נכתבה ונפתתה
ונשקתיה אתא ואמר קומי אמיה אמרה הבין הוות רחמיה
לי ולא הוינא ידענא מהוך כך עשו שלום הה"ד
* דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום :

דבוכה טעמה מלן וליה : כלתה וכו' לא היו נהגים לעשות עירובי
העורות ב"ב על ידי אחד מזה לבלע אלא כל אחד מהני
האחר היה נותן ככר לחם ונותנין כל הנכרות בנית אחד ומכסה הנשים
או סין עמון טובות העירוב כמו שפטינו ג' בדרים תריך לחם לומר פתוך ביתו
ערב נכת עם חבבה עברתם עברתה ע"כ זאת האשה שהיתה טעמה עם
פגנתה שהעירוב היה מזה בניתה לא דתה להוליד היא עלתה ערובה ר"ל
חלת לחם טלה ובלתהו ביד ברה והאשה בעלת הבית קבלה השת מיד העור
והחוקיק בו ונחקלו ותחבקה ונכנסה מדרך כסם לערבים קטנים וגם זה
היה קטן ששלחוהו לחוץ והככר בידו ויבא העור ויבא לאתו וקאחר כן היתה
פגמתי אובסת לי ולא הייתי יודעת מתוך כך בזה לדבר עם בעתה ועשו סלוס
בנין : ולבארה יבא לקבוע עור באלה רבי יהושע בן לוי מטיי מה מערבין
והלא תבוכתו מנדי כי בלתי הקו עירובין לעשות סיני למחירת בכת כדי בלא
יעשו להנזיל תרבות היוד לר"ה והוא שבלתה שאלה ר"ל היתה שאלת
הכס לכביבו תרבות מעולה ומעולה הגדול חמלת דברי ח"ו והלא כות
הבאלה כיון בלא היתה כנות טעמה בחקיקה זו אלא לרבים ממשל מקרב העם
כאל עשו בשלחם בכת היה לחקן דברי יותר קל כיון שכל אחד מיהודי האחר
ישים על שפתו לחי קטן להסירה בעלמא ודו בודל במערה מן העשות או בחקן
אחר יותר קל תדעו הגדיל ליתין כל בעל הבית ככר לחם אחד ודי טעמה
אחד בעד כולם : והוא שאלה תבוכה ותבוכה אביבה דנוקה בבל כל הכס לב
הולך בישור ירח ח' אחד שחלבי הנותן ראשונה לח"ל בבל חקיקה ללודך

התקון דבר פרטי עוד ישים להם כותב כוללת להעמיד ההנהגה הירושלית ושניה
כל ישראל אחים ורעים אלוהים זה לזה דברים בקיים תרומה ית' הבית רחיה
חמסוק דרכיה דרכי נועם והשכל חיי"ג מלות ברות הדרכים רחמים קיימים
בלתי שמתים ומתלת נלם לחנות ביועם ה' והשכל תקנות ר"ל לנתיבות
קריים עשויים להשפיע כפי מקרי הותן כי תקנות ח"ל העבדות ללודך
השע' למודך מלחא לעלמי ירוש' כי טוב לבלל לחת חמס' ויבא סקנבל סכר
על הדרכים כי קבל סכר על הפרנס כי חמלת ויבוכתו ו"ל בין בחקן
חקיקה בין בשעת בעולה הוא אחד להעמיד ולהחזיק השלום ולקיים הסדר
הדיני ולא היתה כותב בלתי בחקיקה ערובי מרות כי להיות יסוד העשות
במשפטי מרות חמסות היתון שחלר לבני הארבות הרבים רחיה כי טוב
לעשות מעשה שורה על בעול וחת חמסותה כפנת והוא כיוון והגבים בעל
הבית לחמלשת בתוך חמללים ונתכך חסועל זה הוריה כורה כריי יס
נקריים ויחמלמים זה עם זה וכל יתכך חמס אחר לחברו על כל ו"ל
פ"ל כי לאיסוף אחים אמתו והוא חמס' להם החמלה כחיי יותר חמלי הכל
שיעבדן כי בבל שאר עשויי' כריי בנייהם יבא חת העשו ושעורו ולתתו יחמל
חוק' ויחמל' חמסות כוללת לנכס כלום ויתכך כלום כרטי כי יהיה רוב בני ב'
אנשים חמס' כחבר קרוב בין בני נשים יהיה על ידי וחת חמלה עם כלום
בנייהם ויח"מ ככת ו"ל עירקה חמלה דרי' ויחמל לקתן פ' הלון אחתיתין
דלא חמרו לערב חמרות אלא כלה לחקיקה חמרת ערוב מן החמקות פ'
שהבחתמין כחמיו יתין לרייני לערב חמרות וקאחר רבי יהושע טעמה
אחרת' משת תה מערבין בחמרות אחר שמתמסו כחמיו חמני דרכי שלום
וקאריך ע"ס 'אכסו דרכי חמלות ח' כריי על ע"י גס הסמוק שחמל
וחמלק בין דרכים לנתיבות חן חן ומעין חמלה' ע"כ :

רבי אהא אומר נח בכניסתה לתיבה הבנים עמו אבנים י"א
מיכות ומרגלות בשעה שהיו כרות היה יורע
שהוא לילה : למה י' יש חיה אובלת ביום ויש חיה אכלת
בלילה : והא חמיב 'צרה חשבה לתיבה כמאן דאמר לא נגי'
שמעון מלכות בשנת המבול :

למה הולך לידע לחימי כוונתו ויחמלי באל לילה והכינו לפי טעם חיה
אכלת ביום ויש אובלת בלילה וקולר חמיו על נאחר כל נח לחת לכל
חיה ויהי חמיות בעהם : וקקתה חקיקה וסבתי לר' חמסה לפניה והלם
הק"ו ית' הוא כפי דעת החקיקה לר' חמון וז"ל חס' כן לחת חוהו לעשות חמון
הח"ונה חמורת כעליונה כדי לרמות חמיו יסמוק חמבול ר"ל ירידת חמס'
או כשהחמל להאור הנכרות חמס' כאלו חמל חמון חמסיה ויבשל חס'
העורב וחת חמון :

פרק כל שעה

חורת ותיבון והרי חורת מחוק כל עצמו * אמר רבי יב
חייא כל עצמן אימתמון לחורת מה חורת
תחלתו מהוק וסופו כד כך עשו מצרים לאבותינו
במצרים בתהלה דושב את אביך ואת אחיך כמיטב
הארץ ואהר כך וימררו את הים :

שנינו במשנה בחרות ויבולן בה למנוה דמורר והא חמרת קודמת
וחקיקה לום בעל החמלה כי החיבון הוא כמו ויחמיו וירעו
סתחלמו מחוק וקטו מר ר"ל כשחמלה גילית העלון ונאלך ליד יוכה להנזיל
הרע וזו אוחן העלום הם מרים וערי לומר חמ"ב כסוף חקוק כחמלנו הול
אחר נטיעתו וכל מיד חמון לודיעם שורעקן ברשעי חמרת רחמיה כמו
כאר ורעיס ויוליס חמס קלתי חמרת דקון וזו איתן חמקון וחס' וטעמים
כל קלת חמס וגדלים וטעמן חמקון לחבול עד שגדלן וחת וחס קרוכים
לכע וזו הם מרים :

פרק מקום שנהגו

חני רבי שמעון בן אליעזר הכרעם והלויים וישראל יג
וישיר מעכבין את הקרבן רבי אבין טעמא הרבי
שמעון * וכל הקהל משתחווים אלו ישראל והשיר משורר ר"ה
אלו הלויים וחצוצרות מחצצרים אלו הכהנים הכל עד כ"ס
לכלות העול' הכל מעכבין את הקרבן רבי יהושעא שמע
לה בין ר"א ואתתה את הלויים נתנוים לאהרן ולבניו אלו יחדי'
הלויים לעבוד את עבודת בני ישראל אלו הכהנים ולכפר ר'
על בני ישראל זה השיר ולא יהיה בכני ישראל נגף
אלו ישראל :

למדנו מחזן כסרתן כל יבאל חמס הלויים קרבן לנד אלא כסוף חמין
אל נהא טעמה בכותב הנעלים לבוב מהעלם ולקריי חמלי
ואמרוי חב"ח חקרב כללו הוא חלב וחס חמקריי עמון * (ה"ח חרבה
לחבו על הכבוד שחבס סוס טעם עמידה ישראל על הקרבן דקחור סכא'
ול דק דתא כגולת חמיו חמיו וזון סלן בעלים חלה פלוסיס איל העיין
מחור' לעיל מתך חוספחא דקחור ככסיס לעבודה ולקלוס לויים וישראל
חודיעים עמון ססס סלוקו כל יבאל וזלחמין יתוף חקרב וסכור סלע
כדין

בדין שלמה עוסק בחלומה וקרבן קרב ושלם יהו כ"י בעלן מתלמידיהן
 שהקנין המצויים כ"ד מתארוז וכל כל שמר הכיים לים וישראלים וכו'
 מה"י פתעונו פ' בלשם פרוק ע"ע ועוד לירך לנד עקרי מחובר עם
 וקויוה הפלה סבו אומרים הלום בשר וגם העלויס והיום אה אפין
 אנו מקריבין קרבן וכו' מתארוז הפלה ובלשם פרים פתעונו וענין זה
 פתעונו בתוכה נרומי כי הארזן ליר עמי פתלה והוא היל בלשם פתק
 בעלמא וכל קרבן כו' מתקדש חרב בעומיו וכל הקבל מתחיים פסקו הו'
 שגרו: (ה' תחום הויה אחר חרב חקק בלשם ולכפר על בני ישראל
 זה הארז עיקר יראה עיקר הכהים היל שר פתלה להלל והלכות לפינו
 יחבדן: (פ"ו מ"ו"ל גם כוה כל דק בע"י כי תה ענין לשיר כל לים אל
 העלויס ועוד והסא בעלמא נבחר מיירי ו' ושלמו בקרבן יחד לא
 תינו פתלה רק ודיו' אלה הויה חתמארי קרבן ועמנו עמק
 וכו"מ לא בפסחמי אלא כלי שר בלשם חק"מ תעמיה בלא דר"מ *)

פרק ערבי פסחים

יד תני רבי חייה יפה שתוקה לתכמים קל וחומר לשפשים
 וכן שלמה אמר *גם אויל מחריש חכם יחשב אין
 צריך לומר חכם מחריש * תני רבי חייה בנגד ד' בנים
 דברה תורה וכו' בן חכם מה הוא אומר מה הערות
 והחקים והמשפטים אשר צוה י"י למצרים בן דשע מה הוא
 אומר לו בחוק יד היציאו י"י למצרים בן דשע מה הוא
 במצרים עליו בכל שנה ושנה מביק שחוציא עצמו מן
 הבלל אף אתה אומר לו והקרה את שנוי עבדך זה עשה
 ה' לי בצאתי ממצרים לי עשה לו לא עשה אלו היה אותו
 האיש במצרים לא היה ראוי שיגאל משם לעולם * בן
 טיפש מהו אומר מה זאת אף אתה למרו בלחבו פסח אין
 מצטירין אחר הפסח אפיקומן * מהו אפיקומן שלא רהא
 עומר מהבורה זו ונכנס לחבורה אחרת ושאינו ירע
 לשון אביו *

לשון שתיקה סוגל שני פירושים * האחד כפי הסמכת המצוה שהיא
 שללת הדבור למערי ומערי יבד וחומס * השני הוא יותר
 מדוקדק והוא על הפסוק המדבור וזה על בני אדם * והשני חכם או
 תלמוד לומר ויחוק ומפסק דברו וסברא ותחבט לו או שריו טעם ביה
 והשני האחד לדבר וכו' ראוי שיכניה העומד עם נואה שוק לארבע
 המסות או לסבה אחרת מיוצא בה ונדרתן דליה לכל אחר מאלה בפסוקים
 רעים וידום אהרן תרגום ופתק סאה אחר כוזה ומתרגם דברים נהפסק
 על בניו ויאמר לו מהם ששוקו כי בן דבר י' בקרבנו אקדם שתק נהפסק
 דבורו וקבל תאמר מהם שלא דבר טוב על אוחו ענין ויחס כלל את העם
 השוק את העם סדרי פסוקים בדברים נגדו תהם וכלם השתקם שהפסקו
 דברים ולא דברו עוד וכן מלניו לשון דוחה ליה כדבר העניס שהחזיר על מי
 שאינו תשוב למערי ושוקק אחרת תכלוסה באל וכו' בלעל אחרו מה וישמענו
 זה וכו' וידי פתחיה שתק תלמדו סיס דבר נגדו * השריו מלניו וארבעה
 אמי ויאלה מנוחה על מלך שתיקה שנה פירוש האחרון מלשון ח"ל שתיקה
 כהוראה נחיה שלא לחבר זה על הוצב ודומם תמיד אלה על בני האדם
 הפיזיים יחדיו ויאמר האלד לתברו כך וכן אלה תיב לו ויחברו שוק ואינו
 תאב לו ולא אחר בני חייה ענין שתיקה תחיים על הוצב ויחברו
 תמיד חיבו תשובה אלה מנוחה בעלמא הוצב סדרי מלתי רבות הם תליות
 בדבור וגם חיוב אדם לדבר עם בניו ועם תלמיזיו וללמדם סדר כדבר
 תאב לו ולא אחר בני חייה ענין שתיקה תחיים על הוצב ויחברו
 תמיד רק על תשקין תלמדו בנה שומעים תרפסם ואינם מוכרסם או שהתחיל
 לדבר בפ' איו מלוא זה בליוו דרוס ושתק ותפסיק דבורו למכור נדוקת

בדלה לפדות על האמת אי לכוונה אחרת מתיבת לשחוק ולתפסוק דבורו
 ולפי שפיעטו האמוני וזכא תמונה אחר כשהאדם מסיק מדבורו ואינו מתעלם
 לקיים עטמונו * לנגל וזהו סברא המנוכח היו רבי חייה יפה שתיקה
 וכו' * ודומה זה למ"ט כשם שאקבל שער על הדרישה אקבל על הפרישה
 ואין לי לזרז שתיקה ולומר שמהדור יחבשו בעולת רבות הלוחו בליו
 וידוע לעינו הכל אלמס פירשתי כלן סתיקה נאמן שלא יקבה כלל המאמר
 סדמי יפה שתיקה וכו' ודבר הלום מתקבל מלמני האמוני החזינים לטן
 שתיקה גם על הדור הראשון הולך הדין כפי המצוה כ"א ויחפסת אלות
 להאריך בהודעת בעולת ומסכת מסתוב וגם בירובי טוקן ויחפסת גדול
 נמשכים מהדבור בדברים נאומים ועיוני * (הו"מ כתב וכו' מה ענין זה
 אחרתי דמייחתי לו בר קפוח עלה אלא הכא בענין הדבור בנחת מלניו מיירי
 כלפי קרובו שיכלל בדבור לכן השתיקה טובה אפילו בתכמים הנותרים
 בדבריהם ק"ו לעפסוס ותימיה לה תתתני' שהדבור בנחת ליה יחוק דקני
 לא אחר לכן אלא אחרו לו אנו אחרתי וכו' תכאן אחרו ח"ל יפה שתיקה
 ק"ו כו' ופרטי' תכאן מפני דבר כנה אחרו יפה שתיקה) ונלוי לוקדק דברי
 רבי חייה בראה * לכוונה דקפוח יראה אפסוס כיון בלחר ק"ו לעפסוס
 יראה שחארי יפה שתיקה הוא מבורר ודוק בעפסוס יותר מבתכמים ולזה
 הולך ר"ח לרובע דרוס אחרתי בתכמים אכל בעפסוס הוא מבורר
 בעלמא ואין לזרז ליה חייה למצרו כי מת"י אנו למדיו אוחו ונכנס דברי אחר
 אל"ל חכם מחריש זה יורה שחארי ר' חייה מבורר ולדק בתכמים מנעפסוס
 שהיו אחר שהאדם הוא שפוט מעמינו ואין לזרז לאומר וזהו איהו קטיל
 כאשר נכונה שישן דק טיפס הבלל קח בן המלך שתיקה למחמר חכם
 יחבש סדרי בעפסוס יותר מלמתי שהשתיקה יפה יותר מבתכמים * אכל מלחמ
 חכם יחבש יותר מלמתי בתכמים כשבר הם חמשים מקורס והחזום גדול
 הוא פהשדור חכם יחבש בע"י ים כיון כ' אחרתי העיון ויחס אחרתי
 וההנהגה הביאלי לומר זה לשון מן בעלי המהפסד להקשות לדברי מדברי
 ר' חייה וכו' שלמה אמר וכו' ולפי דמתי הלה על הקדום אחמי ולא אחרך עוד
 בבורחו כי אלא אחרתי אלה ערבים למחך המלמדים ה"ו יפה חמשים סיהא
 נכחצי' בקולר וממה שהדמתי בלשון שתיקה ומדוקדק בדברי ר' חייה נתייב
 אל"ל פשוט הפסוק בדרך נחוח אחתי בדרך זה גם חיל מחריש חכם יחבש
 אונס פתעו נבן אחר שהאילו ששהחיל לדבר בדרום עם ואח"כ שתק והפסק
 דבורו חכם יחבש כיון שלא הפציר להאריך בדברי עקבות כדי להחיות דבריו
 זה ויורה שיש בו מוח חכמה בעל מה שלא שעת אחרו לא שעת והטובן ששוקק
 יש לו מלטה רבה על זה וס"פ סיהא שיש להם בשיקה כפי הראשון גדול
 גדול צידיהם כי שתיקה נבונן אינה וזמתי סיומת הפשטים בלמד אכל דרבי
 העיון פתוחות ונבילות בתוך לבו שבבלי זה נקרא כיון שחבון דבר חסוד
 דבר אלמס שתיקה האילו מהו המהדר ידועה שלא ידע מה להאבד ודרי הוא
 אונס פתעו וכו' ונפשו בתסרון ידועה ועם כל זה יחבש בתכס כיון שהחיל
 לדבר בדרום הוא ואח"כ שתק או ויורה שאינו מדבר בעליו דעת *

בבב ד' בנים וכו' הנה מלניו שישלוק בתשובת שאלת בן חכם וכן הם
 הוולגאו' * מתלמדים נלמס שקדיו טעם עפס הויב אין מפתירין וכו' * וסמח
 מלנו בהפסד וכן כחוס בהנהגה בכחכ הרמב"ם פתעו * וכו' מרש"י וימת עפס
 ויחס מה בין פאלת חכם לתשובת און מפתירין אחר כי כשכאל החכם עם
 החקים כלל עוק לומר כיון שתיקה היס בקרבן פסח למס אנו אובלי חסיה
 קודם הפסח שהוא עיקר ביום הוה ותשובתו כי אנו עומס כן לקיים הלכות
 השמה שהוא נאלו על השבט וחלי טכונת ירושלמי ענין שאלת חכם הוא
 בפרשת ואתחנן לדברי הכל והאופת עם היא ארובה שאלר ויחתי לנגד
 עבדים היינו וכו' ואתנו הילאי וכו' ויטוה' * לעשות וכו' אלא יכלול חשונה
 לכל זה אין מפתירין וכו' לכן שם בכלל בירושלמי סיהא אלא חשונה בלילת
 העפס ואין פירוש חס חמים אלה עפס שוף על פי טיפס דעת והנהגה מה
 שהתחיל ולמכור דבריו הם דברי טעם נבדל שאינו עומקם בשאלתו אלא שאל
 סתם מה ואלת כן קרי וכו' וכו' אילת פסח זה נזכר ומנוחט ענוות ויחברו
 אל החשוב כלם אחרת מרביס פניניו עם ליה סה"ל להתעב דבריו מחלל ויחמ'
 ויבא העפס לחסון כן בירחוקו לקחת סה ליה אכונה ובמתי' ד' מוסות אלא דע
 לך שאין ואלת סיהא רק כדי שכל"י אילת פסח זה נזכר ומנוחט ענוות ויחברו
 קטיוות בנפשויתו ולכן אסוד לאכול סוס דבר אפילו פירות אחר אילת כססו
 וכו' לא יהיה שפאי טעם כמדך ללכת מתעוררה לחנניה אחרת נלכך מעניס
 ולמלו

כד ר' רבי ירמיה

ירושלמי שקלים

קלה

דעבר על יחתיאן וחד אמר כל דעבר על פקדייא יתן ; מ"ד כל דעבר על יחתיאן חסייע ליה לריבוי מ"ד כל דעבר על פקדייא יתן חסייע ליה לבר צוריה עד כאן :

ירושלמי אמר רבי מאיר כמין מטבע של אש הוציא יש הקב"ה מתחת כסא הכבוד שלו והראה לו למשה אמר ל' זה יתנו כזה יתנו זה כתוב בפרק ראשון ובפרק ב' מאמר על ענין זה ורואי להכרם יחד וזה נסמך כתיב זה יתנו רבי יהודה ורבי תנמיה חד אמר לפי שחטאו בחצי היום יתנו מחצית השקל דעבר שיחא גרמוסין (מטבע כ' מעה כסף) רבי יהודה בר תנמיה אמר בשם רבן יוחנן בן זכאי לפי שעברו על עשרת הדברות יחאשם כל אחד ואחד נותן י' גרה ; רבי ברכיה ורבי לוי בשם ריש לקיש ואמר ששכרו בכורה של רחל בכ' כסף יחא כל אחד ואחד נותן ופורת את בנו בכ' כסף פנחס בשם ר' לוי לפי שמכרו בכורה של רחל ונופל לכל אחד ואחד טובע יחא כל אחד ואחד נותן שקלו טובע :

בנות התחיל אהלם להציר ב' מספוק גולום מבורים ב' מ' א' כי מה נורך להוציר לבון מחלית ואלא היה ראוי שיחמרו ויחמו כל העובר שקל אחד סיחיו בו ; גרה ולמה יחסיח כפר נפש זה אל כסף שלם בו כ' גרה וביהיה מחתימו ואלא יחמר ראוי לנכות לו שם כפרך אל שם עמיתו א"פ כיהיה שקל קטן כי כל השקלים הם קטנים וגדולים בערך אל זה עלמלה ולמה מהם וזה מקום לנעמן ; אמר בן כדי להודיע העולם כידוע בשלחם שהיה משורשם הודיע דבורם של מהם זה השקל האלם יבדו להודיע כמות הכסף שיתן ; אחד לכפרה נפשו כדיוק זה הכתוב ומהות השקל הכסא ומפורסם אלם שאלת עניה בטלה מזה עמיה סדרי הארך להגביל ולהודיע כמות השקל האלם שאמר כספוקו זה עבדים גרה השקל והוצרך לאחד ולשמות מחלית שקל תרומת ל' כמו שפרש' ; ולשון יחד מדיק יחא אש יחא הכתוב זה יתנו כל העובר על הפקדים שקל שיש בו עשר גרה ; השקל רב' יחמר גדול ויחא י' כדיוק ראוי שאלמר כמטעי התורה אל כגול ומה זה השקל עולמיים ולא כיהיה חובלן עניי תורה ומלות כחלשות העמיים העולמיים אשר אין להם צד לקי' ; מהו תמיד כל היום משתני ובלתי עומדים במצב אחד קיים כמו ענין התענובות בתקלס יחובם התלמידים וכן ישמול זה יחא וגם מתיבס התדעות חוספיין מורטיין בתקלס התענובות ודנירים גדולים וקטנים כחומר חלחלוד ; לשפעתיים היה כ"ד וגם התענוב הקטן כמו הגרה אפשר להגדיל תקלסו או להקטנו ויראה זה לפי טרפה והגדילם כמו משקל התענוב הרואי ; והיתה כמות רבי מאיר להציר השקל הגדול היה יחמר מין מטבע עד אל האל האלם הקב"ה מתחת כסא הכבוד כל דרמונו והודיעונו כי מהם רבנו ראה ויבא בלחלשות חוסיי הפתיייים והגדילם כמו משקל התענוב הרואי ; היות כפר נפש נמלומם זה שיה נמטע לעמוד על אחתהו או אל יחיה כמי שפופס בידו חתיבת כסף וחומר לו ולא יחמר ולוה מ' א' כיהיה זה לחות' מהדברים שמתקלס בן מהם יען היות דמיון התקלס זה עם זה לחות' הלכא בלכת עוביין בן התקלס הגדול דרך שינובל עם התקלס אחד יחמר קטן יחמו טיהא מחליתו או כליטיו או עך אחד וכי זה התקלס ינובל עם אחד יחמר קטן וכלם עמיים להשמות עד שיבוע גמיה' להראות בשום לתלמידי יחמר בן האילוי חסך חתיבתו יחאמר לו כיה מתקלס וזה לך גבול לכל התקלס ; זה הדבר היה כמות פרסה הקב"ה נוכח את ישראל כשהאילוי מתכודו ענין נכרח כמו לוחת הברית שהגיעו ליד לוחת רבינו מתחת כסא כגדונו יחמר בן האילוי חסך חתיבתו שמתקלס עבר גרה וימטה ביד מהם יחמר לו טיהא ראה ויחיה שחור כשכל' זה התקלס וכו' מתקלס כפר נפש כל אש ישראל ומה שאל' כתיבא בזה חורה כחלכע תיא רבו לנאכעו כל מהם שחור ענינו יחמר כחלכע ואחז בתקלס או יחיה כפר נפש הנה זה מספיק לחתור השקל האחרון הוא ואלע"פ שנתבסב בשם רבי מאיר הוא מוכסם מכל התחלים ואין חולק עליו בזה שדברי רבי יהודה ורבי תנמיה הם האחרם כפי עמנו וכן נכתבו בפרק אחר ; וכוונתם להציר השקל הראשון

אח ויחמטניו (פ' שחמטניו וי שאינו שוקל כגומר שחולטין העינים מביטו ; וקטן כלל ביחא סרי פטורא און חמטניו אורו ואם נחון תקלסו מידו ואלא אכיו נחון כעבורו וואו קטן אחריון לו תחחר מנחת עליו הכנה בעברה והענין עליו זאת האלוהו חסו עליו עדי שיעיט לגסיס ולא תמסוק ויהו ענין אחר' כל קטן השתקל אכיו לשקל על ידי איוו פוסק' ; פ' הרמב"ם אחר דני יוחנן בן זכאי ר' הודיע נותן שכל ישראל חייבים לשקל לפי שהא כפר נפש על כדי לחות האילוי האחר כי מה שאמר ה"י' זה יתנו וזה ענינוטריא וי"ר ר"ל כי העניס עבר שניסם הלסם הם חייבים לשקל אבל לפי כתרומות הלכסה יעשו ממהה העומר ובתי הללם וזהם הפני' והם מנחות ואולגוין הם הכהנים כמו שכתבם בן זכאי אחר וכל מתחת כסא לילת תיהם לא תאלל אלו היו נותנין שקלתין בתרומות הלכסה לא היו מותר להם לנכול סוריו העומר וזהו הללם והם הכהנים כן היו דורכסם הכהנים והכונים אחרים כי אחרובל מתחת כסא אחר בתרומת היתד והוא אחרם מתחת יחוד קריבה לילת ואין מתחת גבור קריבה כלל ולפי' אם ראו לתת שקלתיים חודת' כמו שהודיע עליו בן זכאי ע"ל הרמב"ם ; וז"ל הרא"ש את מי חמטניו לויס ולא כדי כוברי דלתייהו אפילו לים פטורים כדחמסם ביורשלומי טעמיה דבן זכאי דכתיב כל העובר על הפקדים ממתן כן ב' ושבט לוי לא נחיה ; ואין חמטניו הכהנים א"פ שחייבין לשקל ; חמי דרבי גלום לפי שבערות הקרבנות עליהם חולקים להם כבוד וסומכין עליהם בלא יעכבו שקליהם ומפרסם בפרק הקומץ טרירי לחוסרם לנצור בלא יחא קרבן למור שכל יחיד ; וזהו דקדוה איוו חוטא דסרי"א לדיחוס שחא לא יחוסרטי יכפ יפה ; כל כיה כפנו חוטא פתוסם ביורשלומי כל העובר בים ; ואלע"פ דכתיב בפרשת אלף פקודי וכסף סקודי עטדה וגו' וכתיב לשם חותם אלף ובלכת אלפיס תק"ן ויהא סך ישראל' כלל לויס הייע תרומת ארעיס ; כל תרומות הוי' הם כדפרש"י יפרשת פי חסא' ולוחסה של ארעיס לא יחיס טעם לוי ופחותה של קריבות גבור הוי' ; והשתא נוחא ה' דכתיב כל העובר על הפקדים דחוס תרומת ארעיס חתיב כל הפקודים אבל לנבי חרותה הקרינות דריס כל העובר בים סוף ; ויהא כלל זה יס לפרש כל העובר על הפקודים כגמון בין לבדם בין עם ישראל' ; שהכניס דורשין לעמון להחליטם ולא דרשא הוי' דהוקא ביחנת' כן לבן ארעיי קרא"ל לוחסם כיה לו חותמתם על כהרם ע"כ ; ויהא ככתיב בן חמסו ו ; ויבולס דרובותיו אש' חפסיס אנו חייס ללקוט חמנו פרח כסון וחולעתה גדול תענין כונותינו והא' להחליטם שלא יחא כל אחד דורס ולחוסר סוס אלה להחלוט ולטובעו רק כיהיה חמתו לקוס חמותו יחמר ולחוסר האחת כל חולתה המועיל ועיקר אחריה זו בתקוס הוי' להאיד' אל הכהנים העמיים אל זה ובפייסוד תכנה ואל למוד תחנה ענין כולל ; והא' כשהניס ; לויס וגם הדוריים להם כהיות חורחס קנע חייבים ; לם לתת שקלים ודוקא ויכיה ביה כיון מהם לגופר נפש כמו שאמר בפרשה שקלים לכפר על נפשותיהם ואלע"פ שפטורים מהדערען בדבריהם גובייס כמו חמסם ארנוניות ואל עניין פטרען דבר נפשי הם סוסם לכל חסם לוח סרינו ; את מי חמטניו לויס וכו' ואלע"פ שפעס הפסוק יורה כסם פטורים באחריו כל העובר על הפקודים קבלו חו"ל פירוס אחר מורה כסם חייבים ואין חו"ל לויס אלא כן ; הכהנים סיהם כלל מקום לפעור את עמלון חמטעם ; הגורם כחשה קבלו חו"ל שאין מתב' כסם ; הוה והנינו כל להוציר לתלמידי אל יטעה בהבנת לבון הרמב"ם בתכנה ובסוף היל' א"ל' א"ס ראו לתת כקליהם חמסן כמו שהודיע עליו בן זכאי ולשון מותר יורה דהוקא וחדת לתת אל יחא שאינו עובר כל כליה תיהם ; ולא תחיל לכל אש לא ראו ליתן און עמיו סיון חוב דכל העובר על הפקודים דוקא כתיב ; וכל טעם לוי אינו כולל העובר על הפקודים חמסן כשהר"ש ואלת כמות הר"ם דבריו אלה סותרים למה שכתב למסק דין מהלכות שקלים כסחם מנעונו חייב מי חמטניס לויס וכו' ; וכניהם חמני דרבי שלום און חמטניו ונעלום חייב כסם כסחם תמיה דבריו ריב' ; בר פלוגתייהו דבן זכאי ; ואין לומר דמר אחר חלו ומר אחר חלו ולא עלינו ; סרי' אחריו ביורשלומי דהואי פליגי וכן כהב הר"ש ; כס' את מי חמטניו לויס דלא כבן זכאי וכן לבון חמטניו חתיבין כסם כחארה אחר ריב' ; לא כי אלא וכל זה מנדר לגדרי הר"ם כסוף דבריו שכינה הגדלה הם לשקל וסתיקון כיה מנחר' תמיים ואין צורך אלא להאריך ולכחשו ; ועכ"ל ; בחלי להעיר ולהאידה לתלמידי חייבין כל לנו לתקן דברי הר"ם ב' לוי סוס סחריה ; ואלת היתה לו כוונת שכתב כס' א"פ כמו שכתבתי בפתיחה ; ח"ל ; אירובלמי כס' ; חמטנו ו ; ויהא דרבי טעמיה דרבן יוחנן וי יתנו י"ב שניסיס כיוון כל העובר על הפקודים כפי יאודה ורבי תנמיה חד אחר כל

ירושלמי שקלים

ר"ל חימוח וזכור עליהם קיטם ונחלי עולה וכל מי סמיה קיטן ונחין ומתחיים לספרות והאומנים על האספרות לקחין ומציאין בהם הקיטן וכו'.
 בן אחיה על חולי מעים לפי סמיהם הללוים והמים על הרלס כל קיטם ויסו תסמתיין בדיים ולא יסו לזכורין אלה כנד אחד סיהא התחום כי אסר להם לעבוד אלה בדרענה כנדיים כחנות ומכסים מלמט ואבגו לא כחות ולא יזרר ואכילס ב"ר הריב וסותין ויס ומצינאית ההנהיה היה מתרפה ענכס ויסו סחוח איתריהם הפנימיים חלוטים וכן אחיה סמיה היה מתענה על רסופים וזהו תמונה סיהא על חולי מעים : ומיטת חגור סיתון סונתו סיה חליצת יסו לעס כיוטן וכחזקר יסיה תמונה על הפירוח הנורות והתענויות והננים וכוטס התיס : נביני כרוז תפריז כסעת הקרבנות עיזיו כהים לעבודתו ולייס לחקן וסיהאל לעתיד : ירושלמי לפירוח סמיה ו :

ב פתחיה על הקיטן * תני פתחיה זה מרדכי בא וראה כמה גרול כה של אותו האיש שפותח דברים ודורשן ויודע בשבעים לשון תני עיר שהיו בה שנים ראיון לרב' וכולם ראוין לשמוע הרי זה ראוייה לסנהדרין שלשה הרי זה בניינים ארבעה הרי זה תבטא' ביבנה הרי ד' בן עזאי וכן וזמא בן מתאי חמינא בן חבינאי פעם אחת יבשה ארץ ישראל ולא ידעו מדיכין להביא העומר וזהו תמן חרף הרהו הריב חרא ירא על גנות והרא ירא על עיר איתוניה קמיה דפתחיה אמ' לרו אית אחר דמתקרי גנות צריפין אולו לחמן ואשכנז' אמר רבי יוסי ברבי בון פעם אחת יבשה ארץ ישראל ולא ידעו מדיכין להביא שתי הלח' והוה תמן חד אלם חרהו יחיב חרא ירא על עיניה וקרא ירא על סיכרא איתוניה לקמיה דפתחיה אמר לרו אית אחר דמתקרי עין סוכר אולון לחמן ואשכנז' ועוד שם מעשה אחר כיוצא באלו : (ויודע בע' לשון כתב י"ג וא"ח תלי רבוקים הלל ככל סנהדרין איכא דיועי בע' לאון כדנסמך : הא מקסא לה כצק ר' שמעאל ומשיי דהוה צייל לנטי ודרס ופרס' מ' מערבס הלכות ודורסן כגון עין סוכר וגנות צריפין :

ש שהיו בה שנים ראיון לרב' כנ"ל שאין הכונה על הדבור בלבד וסמיה' כלם הם הלומים אלא שהיו בנינים ומכנים בעלמס דבר תתון דבר והאיתים ראוים להטוב ר"ל לזכור ונ"ל סעיר יבנה הרי זו חתה מפני סהיו כה ארבעס חמתי' שאין להאמין סכל בני העיר וזלמס היו חלמי' : מדה ירא על גנות וכו' יגיה ירו אחת על הגג וידו אחת על הריף רלה לומר כעין סוכה וזהו אבן מרדכי סיהא רוחו אלס סיהא קרר סעורים כחיקום הנקרא גנות צריפין וכו' : וכן כסמיה ירו אחת על המעוול וידו אחת על עינו וזהו אבן מרדכי סיהא רוחו על חקום הנקרא עין סוכר וכס יחלל סיהא : (ורס' מ' ס' סיהא חור סבמונות חללת סני ותחפין כרתיס לעוול : והאוספוס פירסו סיכרא קרר או חקום סכר הויר כמו עופי סכר חמתי נעס) :

ערר בירושלמי בן אחיה על חולי מעים מ' שהיו סמיהם מהלכין והמים וכו' וסיה יודע אי דין חמר עב לתיסין ואי דין חמר מסי חמיס פירוש אורחיון תחוקין ואחא חרדס העניס :

בן נחוני' חופר שיוחין * אמר רבי אחא ומה בנו בצמא א"ר הנינא מאן דאבר רהמנא וחרון הוא יחרון בני מעיה אלא מאריך רוחיה וגבי דיליה אמר רבי פ"ס אחא כתיב * וסביבו נשערה מאר מרקקע עמדם כחוט השערה' אמר רבי יוסי לא מן השעם הוא אלא נורה על כל סביבו ונראה הוא מן הרקובי' יותר מן הרחוקים רבי חני כשם רבי שמואל רבי נחמני מעשה כחסיר האקס

שהיה חופ' בורות שיוחין ומערות לעובדים ולשנים פעם אחת דיתה בתו עוברת להנשא ושטפה נדר והוה כל עמא עלין ובעו להנמא יתיה ולא מקבל עילו' לאתנמא עאל רבי פנחס בן יאיר לניבה בעי מנחמיה ולא קבל עליו לאתנמא אמר לחון דין הוא חסירכון אמרו לו רבי כד וכן איה עושה וכך וכך : אירע לו אמר האברה בעיר כמכר בורא אבן במים וקיפחם במים מיר נפלה האברה בעיר ובאה בחו של אותו האיש אית דאמרין בסיכת' איתערי' וא"ר מלאך ירר כדמות ר' פנחס בן יאיר והצילה' נביני כרוז שהיה מכרוו בבח"מ' אנריפס המלך שמע קולו כרתוק ח' פרסאית ותון לו מתנת רביה' בן בני על הפקיע שהיה מווי' את הפתילות * רבי יוסי על לכפרי : בעא לממני עליהון פרנסין ולא קבלין עליהון פתח ואמר קדמיהון בן בני על הפקיע ומה זה שלא נתמנה אלא על הפתילות וכה לימנות עם גרולי הויר אתם שאתם מחמנין על חיי נפשות לא כ"ש :

מאן (דאמר הקב"ה ותון יוחרו מעוסי סרס' לעבוד על כל פסעים ומתכרס' ה' אל רחום ותון ארז אים אף לרעסין וליחא אלא מ' ארזי איםי וגבי דיליה ככא' כו : וסחור מעוסי פירוס ויחרו קשרי בני מעיו ויזלו כחמלויס כחורס היחר אל כריות לחמא :) על הפקיע ו"ל סרס' כיומה חמיס חמנול דתון כחמס' דמות כסמיה' ליליס סיו סמתיס התקום בלילה וזהו חמתיס אל האספרות ומי סמיי וזולין איתו יכן סיו חוכטין אחרו וספרין כסמות על זה סיה חמינע בן בני' : וכן כסב סרס' ס' כסמסח תרות נחבול סמילע על סהניס ורלוס סירוס סמיריס סבינות סקרקס וזל"ס שאין סס פסח : ועוד סוכר כמכס ו מחמיס אחרים כגון בית רחיו וביט אטעניס והס כחוכיס אלאו כיומה ועוד אחרים חמינע על עניינ' סרס' בלתי חמתיסס אל כיוס ססר וז' לנו לא כסמתיס : עוד כירוסלמי סתון נלתי חמתיסס : (א' כ' כסמיה' איתערי' לל' חלמי' פירוסו וכו' : סמירוס סמדיקס ועוורה כיתדילל נלה למיס) :

אמר רבי יונה כתיב * לכן אחלק לו כרכים ואת עצומים כח יחלק שלל זה רבי עקיבא שהתקן טקרא ופררש יעסין והלכות ואנרות וי"א אלו אנשי בנסתס הגדולה אלא מה נני זה התקן כללים :

מד' תחוק וזכר בו חתום סמירס פסוק לכן אחלק לו כרכים על רבי עקיבא כהא' פסוק אחרון כפרק סה' וסבול עבדי וכנר כפרסס פי' החמיסיס כפרסס זלתי וזלתי אסבר סמילל יחיד או יחידים חמוינים סמיון כפתיס לעמו ארתו פירוס חמויף ויבוסל ליה הכרת תכאונות ויסורים חמינעס סמיריס כחורת פרסס סיסבול אים מיוחד ועוד כירוקסס אף כחללת ספרסס כיונה כסס עבדי ועוד ירוס ונסח ונבה תלד עם חדרס ח"ל על חארים הללו ונס כמאן כפרסס אחר עליו לכן אחלק לו כרכים נגי' : וזלתי יונטר סהדחתיסס סללו כי פתי' וזלתי לכל דבר ויסמיעאל סכליסיס חספרסס סרס' : ועיין כדברי רבי חזקוני ו"ל ונכאר חפרססו דוחקיס ונחארוסס כיה לרבי יונס על פסוק אחרין ככפרססס לעמוד ככולו וכו' וזלתי מתיסס ע"ד הנצט כסכר אכזר וכל זה ליתוח' חללת כי לפי האמת אפי' אס כפי סבמונו קרורס לל ידענו לייסב עניני פרסס וז' ודכרירס חמתיסס כה יסו כעניני קרורס לעמונ' לא חמתי' וז' חמתי' חרונעסס להאמין כפירוסס פירוסיס בלתי נכויסס ונכויסס ובלתי חמתיססס אל האמת : וסרלוו וסמחוייב אללוו כויל סהדחתיסס וכויל צוה' להחוק כתי' החסס עם סיה סלל' סעע אומר לא סעעתי וספי' לנו חיות פרסס' וז' כדברי ספר' חמתיסס סתום וגי' כמו סרלוו לנו סנחלר ספי' סמתי' דטאל סיהא עלמו לעווס וזתס דניאל סתום סרביסס כי סחומיס וסחומיס סדכרוס ער עת קולו אחרו כרביס מחו"ל סכר רומן סל מחמני קיטין על סיה סנעווס דניאל כתיבנו ודוד' וסרל' כתיבנו

בחרנו כשאלאר כי בודאי אלתמו וצנונו טין בעין נחמיסי' אחיה פרסה
 לכסחמורן וקדוניה כי בליען חור הוא ונעמי אללנו לעמוד על הכנה כונה
 בלימותו און קרה לו כהינתן הקדומים לניעול מלכותו סם עניינים
 סתומים ויהיה נמנוה הכנים אללנו עד שילאו אל המליכות ואז ידענו פי'
 הספוקים הם ולא קדם כיו ענינו אלסנדור: וישבות בחי ימינו ולא יחיה בן
 יארם עור ופרטיס הארים בלתי עובט עד יוסם: ותלך רחיה גומרה על
 הלווינה: האלהים אבר הוא עמוז חור עובט פי סתומים וחמומים
 הקדשים עד עק יתבררו ויתלבו ויטרו רבים וכו' כל הפרסה וכן רחוי
 לעשות כהינתן ויסיג עברי סוף על פי שפתייה הכנה קסה אללנו לא
 חפשי וז הפוקים נהנהו בנאורה אדוקים אדוקים הענין כי יסם לכו ליעד
 ולבנין עמה פירוש הפרסה על המלכות: יעיין במדרש היה לר' יונה ויחמוט
 נלמוד בדרך קלה וזכרם אך עמוד על כלל כונה כיון כלל הכיר רבי
 יונה במדרש רק זה הספוק אחריו יורה סוף כוננו לומר סכל הפרסה הוא
 גבוהה על ר' עקיבא לבדו אלל זה הספוק לבח סכנונו כי אבר הערה למות
 נפשו: וכבר נחמאן אללנו הוא חפר עמוז ליתיה על קודמת הסמיטנדך
 כיתובר כסוף הספוק אחריו יורה סוף כוננו לומר סכל הפרסה סמו
 סורקין וכו' עד וילתה נחתו נלחר: וכדי שיתיישב כל הספוק היה על
 רבי עקיבא וחק רבי יונה עמוז פי' תחלה הספוק לכן חלק לו כרבים על
 סתיה חלק עברי מורה לעי רבים: וזהו פירוש המורה דברים על אופני רחוי
 להת יוד לסי כונה זאת: אחריו וזה עמוזים יתלק סלל ואחכ בקרא עמוזים
 לבחיים התעמוזים עמוזים הכנה מורה ויחי' וחקק לנייסי כלים ופרטיס
 לתמן יוכר לו כרטי מלך ואחר: יתלק סלל על דרך תחיל דוד עם אזוי על
 אחרתך כחולל סלל רב ויחמוז ביה סלל אזויי תפס ססה הענינים גומיסי
 הסמיטריסי הכנה האות כדורטיס עמוזים חמוזים ויחדי סללדנו מדברי ר'
 יונה פי' ספוק אחריו רחוי כשאר סכל הפרסה אלל גבוהה על הסמיטריסי
 התעמוזים כיוארין וסם תלקים לכו' מיסי' האחד הסובלים יסורין קסיס
 תלקים ויתלמיס וסם ונחמאן כרוב קסיס כחוס ארם סו ויכילאו לו ועל
 כל אחר תלל אחר כפרסס ואז וכו' תפך לכוז אלו גומרו ויחדרם שרשו
 על ספוק זה כפחלת הסכס כרבות: יעיין הכ' חמיסיס ארכלון יסורין
 קרוב ויתחמט סללס על קודמם סתי ימכרד כתי' ר' עקיבא ויכילאו כוס וכו'
 מיסי תכסיסי ארלס הוא היה כדורות לקסיס: וזהו תייכס לו פי' ספוק
 וזהו חרו' מי יסוח כפסיסוק ארכלו חכבי לקסיס: וזהו כפסחוי יבא
 על כון כפסחויי כוזל תחלת כל חסד וחסד היה' חמיסיס ועל כל א' חסד
 יתקן לטון היה יככל עברי וסם ירום ונא ונכח סלל ארד תסם רחוי לקרא
 עבר' זה וסם ע' אלה יתקן בו חסדס: וכל ירום ואלתרה עכו' רוח כפסחוי
 סתי' כדורות חמיסיס וכוז חסד: וז חסד סלל ייע הדבר למחוי כליהס דוד
 חיונה אר כל חסד וחסד יתס וכוז סגמו: והעסס חיונה מכייה לפרס
 לפסוק זה על רבי עקיבא כדברי רבי יונה היה כתי סתיקיס בו אבר הערה
 למות נפשו וכן הדברים: כסרם דברי י"א סלל כיו חלקו על ר' יונה כיה אלל
 כתי סתייה כתיסס מתולק היה כתי סתי' כ טעם התקן וי"א וכו': רחוי

התקן הסופר דברי חמות ה' וחקוי אל יסאל: ולוה אחר היה ח' ל סופר
 ככה ללמוד מתוכו סופר אחר סכבר כוה ככרוו עורא הסופר ח' ל' עסס
 סתי' סופר דברי חמות ונווד וזלל קו הספוק לתר דתי ארס סתייה סופר
 דברי חמות אכל סם לא יתאר אלל עורא הסופר בלכד יהיה פירוש כוה
 ספר רחא דז אלס סתי' הכוזב ככחז ארסחמססל: וכוזלי עקרק כונח כתיב
 הכחז היא לבאן ארתי סיה' ל' תלמר לעורא סתייה בו י' ספר מורה אללי
 סתיים ותלמה ל'סאל אכל אחר סכונכ סהסר הוא סרדך כחחר לעורא
 התקן הסופר ספר דברי חמות ה' חסס למחוי ספי' סופר הוא חמות וכן פי'
 הרלכ' סתייה יודע למחוי תלקי וטעמי חיוני וספסור: ואל' סיה' היה
 מתורר ותכונה עורא הסופר על ב' הסופר אח' כפי הגולה על חיותו כפי
 כתיבה: וכן נראה מדברי ח' ל' כנסכה ספסורין כפסחה הכחז על ידו הוא
 כספ ומה למחוי כתיבה אחרית: הכ' לכוידע תלמחוי סתייה חונה כל טעמי
 מורה דברי חמות:

רבי חני בשם רבי שמואל בר נחמן הראשונים חרשו ל
ודעו (ניכסו כסחו) ועדרו וקצרו ועמרו ודשו וורו
ובררו ושחטו והרקירו ולשו וקמפו ואפו (ואט) אין לנו
פה לאכול רבי אבא בר מנחם בשם רבי זוירא אם היה
קדמאין מלאכים אנן בני איניש ואם היה בני איניש אנן
חמרים ואמר רבי מני ולא דמינן אפילו לחמתיה דרבי
פוחס בן יאיר דומנא דראא נגברוד לטמיא עברא גברודן
דמלא יומין וכו':

מאמר רבי חני הוא פסגו בעיני חמות רחויי להציג בו על דבר אחד
 לבד כשע' ס' סגביר כל פעולות פדעיות המיוחסות לאדם האלוהים
 לעשות את העיקר חסר שלא הכיר הרע עמוז רחויי לומר גרעתי האדם
 סתייה רחויי יסלחם הרלוונטיס חרבו וקנו חטיס ויחייבו לו לטון ויורעו לא נלחר
 אלל על פעולת הרועים לבדו וכו' היה להכיר הקרקע אשר עליה מרע הרע
 כי הלא כל ארץ נחלקה לתלקים רחויי לומר סכל דים לו בעליס ותי סוף
 כי שר ויורע לרעם סוכר אל חוכר קרקע ולא היה רחויי לומר המעשה הלא
 חפשות הקרקע סוכרר כלן בון הכל וסלופה כשכסר חיונה ככללת כפשות
 הליכה: ומלכן למחוי סכונת ר' חני לכוידענו כסם הוא חסל על קולר הכח
 האדוניס כוננו סלל כיומנו עבריס מיידיעת מורה חסמיה מורסס
 לקבלת יסכך ולא על העדר הכמה חיונית ולרמוז אל זה לא הכיר תלמן
 כלו חסוסי לרוע לאם האלהה וסם מי נתן לו הסדה לרוע עליו לפיות
 הרוע גלוי וידוע שרף סתורה ארלית וסחבלס הם עס' ה' אלל ססס כדמות
 הסדה סחבלס הרוע ועל דל ודלי קא כתיבא כי אין לנו לב לעשות ולבנין כל
 הסחמלות והסדמות הליריסיס להכנה תורקתיו: וסלופיה סיה תסל הפעולות
 המיוחסות לאדם האלהה להציג לחס וכן ארדך:

עצה נחמי לכוידע לערי לתיס כי זה לי עשר גדול הקלידי קרה ידי
 להכנה ויחסיין דבר כדרי חמיסיס ותיחוסס ויחוד כסר כל יודי
 זה העלמר כעסבת כחן פקד אלו קסיסיס ארס הארסוסיס חלמיסיס אנו כלוסיסיס
 וכו' סם לבני כדכרי וכתר אכל קולו ויחמר רוי לו אזוי לי סם חסמיסיס הקורוי'
 אלינו סתי וסתיקיס כגדך אלל הקורויסיס ארסילת סתי וסחכנין ארס עמלן
 כסחוד רבי פוחס ארס חסל עמלן כי לי יספיק לו על כפסחוי' ארס עמלן
 ודרי בעינינו ככתיבס אלל אכחמו חיוניס להסויף יגון על מלכונינו ואלחר
 לבכנו כענינ' אחרים עליו נחמלס וס כרסס כלמיסיס עליו לבי דוי ועל חברי
 ארסי ורטי אלל סודי החמיסיס רבותינו ארס היה כדורות כפסחוי' מוח: וסם
 כוה כמיסיס ארס יסכפנו וקסיס ככתיבה וסכמיסיס ארסיסיס ארסיסיס ככוננו'
 היה חסל על רחבי אכל חוסס ארלס חקייית לבני סיה ככונה לפני עליו ועל
 כני ועל ארס וסל די זה היה הערה סלל כי כסר יעקב הך לסדר כתיבה
 הירושלמי סוי יסכפנו וס חלמיסיס ארלס: וע' הרלכ' רחויי לרמוז לחתור
 זה סוכר בו הרלוונטיס מלאכים לכו' יעלמוס לכרבו על סלחמות ולפרשו כסי
 פספוע על ארס נחמיסיס ולא תלמיחי אלל ספר אחר וסכר מלחמיו מוסעה
 פסמיסיס רבות כל כפסחי' חלמיין ארס חקן כל וסכר פרטיסיס ואתקס ארס
 לבי לעיין ככללות כונח סחחמי' ארסיסיס ארלס: לומר סולת החלמן חניע למעלה
 רבה כולת כתיבה וסחמיות וידיעתה היסכבט לי עמה הוא יודעס סוללת
 ולא חמיסיסי רחויי לומר כי חמידי כל הוסי עגר העיוני' חל ארסיסיס וכל
 חמיסיסי סחודו לכס סן יסיה לכנסס סהכרס חוקק הקוליה להחייין אל דבר

רבי חני בשם רבי שמואל בר נחמן הראשונים חרשו ל
ודעו (ניכסו כסחו) ועדרו וקצרו ועמרו ודשו וורו
ובררו ושחטו והרקירו ולשו וקמפו ואפו (ואט) אין לנו
פה לאכול רבי אבא בר מנחם בשם רבי זוירא אם היה
קדמאין מלאכים אנן בני איניש ואם היה בני איניש אנן
חמרים ואמר רבי מני ולא דמינן אפילו לחמתיה דרבי
פוחס בן יאיר דומנא דראא נגברוד לטמיא עברא גברודן
דמלא יומין וכו':

עצה נחמי לכוידע לערי לתיס כי זה לי עשר גדול הקלידי קרה ידי
 להכנה ויחסיין דבר כדרי חמיסיסיס ותיחוסס ויחוד כסר כל יודי
 זה העלמר כעסבת כחן פקד אלו קסיסיס ארס הארסוסיסיס חלמיסיסיס אנו כלוסיסיסיס
 וכו' סם לבני כדכרי וכתר אכל קולו ויחמר רוי לו אזוי לי סם חסמיסיסיס הקורוי'
 אלינו סתי וסתיקיס כגדך אלל הקורויסיסיס ארסילת סתי וסחכנין ארס עמלן
 כסחוד רבי פוחס ארס חסל עמלן כי לי יספיק לו על כפסחוי' ארס עמלן
 ודרי בעינינו ככתיבס אלל אכחמו חיוניסיס להסויף יגון על מלכונינו ואלחר
 לבכנו כענינ' אחרים עליו נחמלס וס כרסס כלמיסיסיס עליו לבי דוי ועל חברי
 ארסי ורטי אלל סודי החמיסיסיס רבותינו ארס היה כדורות כפסחוי' מוח: וסם
 כוה כמיסיסיס ארס יסכפנו וס חלמיסיסיס ארלס: וע' הרלכ' רחויי לרמוז לחתור
 זה סוכר בו הרלוונטיסיס מלאכים לכו' יעלמוס לכרבו על סלחמות ולפרשו כסי
 פספוע על ארס נחמיסיסיס ולא תלמיחי אלל ספר אחר וסכר מלחמיו מוסעה
 פסמיסיסיס רבות כל כפסחי' חלמיין ארס חקן כל וסכר פרטיסיסיס ואתקס ארס
 לבי לעיין ככללות כונח סחחמי' ארסיסיסיס ארלס: לומר סולת החלמן חניע למעלה
 רבה כולת כתיבה וסחמיות וידיעתה היסכבט לי עמה הוא יודעס סוללת
 ולא חמיסיסיסיס רחויי לומר כי חמידי כל הוסי עגר העיוני' חל ארסיסיסיס וכל
 חמיסיסיסיס סחודו לכס סן יסיה לכנסס סהכרס חוקק הקוליה להחייין אל דבר

אף על פי כפסחויסיסיס רביס כיוונו עורא כסופר לא חרס רבי ארס אלל
 כפסוק עמוד זה כפסחן סחמוע ארס נתן חלקו לרסחמססל לעורא

כס
 ד
 ה
 ו
 ז
 ח
 ט
 י
 יא
 יב
 יג
 יד
 יו
 יז
 יח
 יט
 כ

ירושלמי שקלים

לב נחום איש גם זו היה מליך דורחן לבית חמו פנע ביה
 חד מוכה שהין א"ל זכי עמי מה דאית נבך לא
 הש ביה כי חור אשכחיה דמיה קם לקבליה ואמר עינא
 רלא חמון לך יסתמון יריא רלא פשטן ליתן לך יתקטעון
 רגלים רלא רהטין למיתן יחברון מטא ליה כן סליק רבי
 עקיבא לבקרא יתיה א"ל אי לי שאני רואה אותך בכך
 א"ל אי לי שאני רואה אותך בכך א"ל ומה את מקללני
 א"ל ומה את מבטע ביסורין ענין נחום איש גם זו כתוב
 בתעניתא כגמרא שלנו ויתר באורך ותחדש כאן מה
 שא"ל ר"ע ומה שהשיב לו נחום רבי הושעיא רבא היה
 רביה דרבד"ר חד מינא נורא ורזה יליף רהה אכיל קמיה
 חד זמן כל יומא יומא חד היה ליה אורחא ולא אויל
 לנביה לרמשא סליק לנביה א"ל אל יכעוס מארי עלי
 צנין הוה לי אורחין ולא בעית לבזוי ביקרא דמארי
 יומא רין כנין דלא אכלית עם מארי יומא דין א"ל
 אתפייסת דין דמתחמי ולא חמי דין דחמי ולא מתחמי
 יקבל פיוסף א"ל הדא מנא לך א"ל מרבי אלעזר בן
 יעקב דרבי אלעזר בן יעקב סליק חד מני נורא לקרתיה
 איתיב ליה רבי אלעזר בן יעקב לרע מיניה ריימרן אלולי
 דהוה בר שרנא אית רבי אלעזר בן יעקב יתיב לרע
 מיניה יתיבן ליה פרנסתיה ביקר א"ל מאן יתיב לרע
 מני אמר ליה רבי אלעזר בן יעקב יתיב לרע מינך צלי
 עליה כהרא צלותא את דנמלת חמד עם דמתחמי ולא
 חמי דין דחמי ולא מתחמי יעביד עמך חמד :

זה תפסי ליה ספסארו חו"ל כי תלמד התיב החוטל עלינו לתת חמנונו
 לעני לדיק למיפו עוד בדברים טובים דברים יתומים וכן אמרו כדרך
 דרש צ"ח ותפק לרשב שיאתר לו תנא נכסי על שאני יכול לעשות חמד עמך
 כל הרחי ונכבדו כלנו היה עשיר ובר גדול לן ר' אשעיא רבא היה מכבד
 בדברים למקם סני נהור תלמד בנו וזולתי היה תלמד לו תורה בע"פ והיה
 דרבו לנטול עמו כדי לכבדו ויום אחד שהולך ללכת בדרך הלך אליו בערב
 למיפו על מה של אל עליו ביום ההוא ויאמר לו בלאן כבוד לא יכעוס
 אהוני עלי וכו' והאנס התלמד קבל פיוטו וינכרהו ויאמר הנה פייסם ליה
 יאראה ויהיו רואה זה שרואה ויהיו נראה סאוה הקב"ה יקבל פיוסד ; אמר
 ליה חמי לתת ואת הדרכה א"ל מרבי אלעזר בן יעקב שעלה לעירו סבי
 כהור אחד וכדי לכבדו ויב רבי אלעזר למטה תהסני נהור כדי שיאמרו אם
 לא היה אדם גדול לא היה יבך רבי אלעזר למטה חמנו ונתנו לו פרנסתו
 בכבוד וישאל הסני נהור לעומדס עם מי קא' הווש למטה חמנו אמרו לו
 מרבי אלעזר הוא ותפיל עליו בואת הפלה אחת גאלת חמד עם הנראה ולא
 רואה וכו' ועוד הווררה דרכה ואת בתמינא פיק :

אמר רבי חמא בר חנינא מפסולת של לוחות העשיר
 משה שנאמר *פסל לך שיהא הפסולות שלך א"ד
 הנין מחצב אבנים טובות ומרגליות גלה לו הקב"ה
 למשה מתוך אהלו ומשם העשיר משה שנאמר פסל לך
 שיהא הפסלו' שלך וכתוב *ורבישו אחרי משה עד בוא
 האהלה תרין אמראין פליגי ביה חד אמר לשבח וחד
 אמר לגנאי מ"ד לגנאי חמו שקי' חמו כדעיה חמו פורקה
 אכל הוא מיהוראי ושת' מיהוראי ומדלי מיהוראי ומ"ד
 לשבח חמי צדיקאי מי וכו' ; עוד ברבא פרשת פסל לך

וזו נסו *עת להשליך אבנים ועת כנוס אבנים עת
 להשליך אבנים ויתר אף משה וישלך מידו את הלוחות ;
 ועת כנוס אבנים פסל לך הפסולות שלך משם העשיר
 משה אמר הקב"ה דין הוא שיטול משה אותן פסולת למה
 ישראל שלא נתעסקו במצות נתתי להם כל טוב ארץ
 מצרים שנאמר *וה' נתן את חן העם והעשירו ומשה
 שעסק בעצמותיו של יוסף יהא עני אתן לו את הפסולת
 שיעשיר :

אם הדברים כפסנן רבא הקב"ה כד' ביהו וברוי גתעיס ביהו לו עושר
 וכבוד וע"כ יבדוהו עטו ככלא יתטרך לתחות כסר ורס ; ואם
 לאמר בטענה ביה לומר שיהא מסתפקא זכיה בתלכו נאחרו דברים הללו ע"ד
 הטלה כי ת"ס כעלה הקב"ה למטה מרגלות רתו שכחותו ויבך בתוך אהלו
 היה סמוך בתלכו ואלו היה רואה כינו אבנים טובות ומרגליות וזה לא היה
 לו שום תועה לנחלת עיה וברס ועושר וכוססו כי מה יתרון להם ביה כי
 אם האות עשיו וכספתו היה כראו וזקק בל מחכמותו ומקסמותו הגדל
 לאן ; ופסולת הלוחות רתו כי יאמר ימים ביתיה ובכמלה עושר וכבוד
 סכנותיה הראשונה האתפתה וידעתה חסורת וקיום חמותיה היא ההפלות
 נפסיות לאורך ימים ועוד בטעה עית הדעות להטיל יהוה לו עושר וכבוד
 כהאמתו ויתברך ותלמד לו דיון התסס להאירטו איר כל הפסולותיו ככל ישי
 חיותו יהיה לעשות תורתנו קטע ומלאכתנו עולוי כמו כלו יתן היא התיקור'
 וזאת נקרא מדרס רבה כח"ס נחמה שעסק בעצמותיו של יוסף יהא עני
 בתמיס רתו ; וכן תסס רתו לא יאמר ימים ביתיה ובכמלה עושר וכבוד
 תורה ותלות אלל סם כל מחכמותיו לקיים תלות כמאל"ל בתורה אחר ע"כ
 מסוק חסס לו יקח תלות אלל אחרי כמותו על הר סיני ותסס קבל תורה ותלות
 והאירד תלותו וט"ס שאה כבד אחרס הקב"ה הפסיד עמו מיד ותרלה לו
 וזה לו פסל לו סני נוחות ונותר רחוי לתת לו עושר וכבוד כדי שיכול
 לקיים תורה ותלות וע"כ בירושלמי סתור לענין פסל לו וכתיב ובידעו אחרי
 תסס וכו' ; ללאור יקפח פ מה עניו זה לענין סרבי ותסס יקח את
 האהל כחונה תוקדס רבס פסל לו לכן אלו לייבדו לגור כנאן פי' התפרסס
 סכרי רס"י כתיב שדבר זה היה נהב תסס מ"ה עד שהסס התססן ולא ויתר
 וכ"כ ר"ח סתן מוקדס ומאחר בתורה ארע ע"ס סרבית"ן חולק בלד תס
 על דבריהם ומאחר סוה היה חבד כלאר סוף העגל סאו' הפחיל מפסליק
 האלו תסס ונפס לו מתוך וכו' ; סם סאו' תוסס סתן היה תמיד תן היום ההוא
 עד שהסס התססן א"כ סגור עשיו ותסס יקח את האהל הוא עשיו סיהא אחר
 פסל לו ; וזה יראה על כן ענין ירמ' סאחר תפסס זה אומר הביעו אחרי
 תסס ; יס הורסין לבסח ויס הורסין לגנאי האומר לגנאי היה אומר שרואה
 איר הפערר תסס וססיו פניו להצות רתו סתין וכרעיו וזולתי איר הוא סתן
 אובל וכתה מוכסס יהודים ומעביה את גופו עליהם והורסו ; לבת אומר
 ססו אומר' ראו סתנין איר הוא מנודי ותלונן וענתה בו דקתו והלא זה נקשר
 עם כל אר' תב' הדרסס סתלכיו ביה סלס היה הענין ספסועו חמש סתאל
 תרגלות אחר פסל הלוחות עשיר כפסיו עתה ונעשיר ; מה היו מדברים עליו
 אם לבסח ואם לגנאי אלל לשי הרב ס' סיהא מסתפקא ומחם בתלכו כ"ס סיהא
 פניו להצות ססיותו סתבל עשיו העולם ויתכר בחוס לבו ונפסו כי אל
 יתהלל עשיר בעשירו רק בהיותו אלל כפסיו ירא' :

רבי חמא בר חנינא ורבי הושעיא רבבה היה ממילין
 באילן בנישתן דלוד א"ל רבי חמא לרבי הושעיא
 כמה סמון שקעו אבהרתהו כאן א"ל כמה נפשות שקעו
 אכותי כאן מי לא הויין בני אינשא דילעון באורייתא
 רבי אבין עבד אלן חרעו סירא רבה נחית רבי מני
 לנביה אמר ליה חמי מה עכרית אמר ליה וישבח ישראל
 את עושהו ויבן דיכולות מי לא הוה בני ושא דילעון
 באורייתא :

ירושלמי שקלים

קלט

על זה פעמים היה מתראה וכו' וקס' דהיינו נכנס ויאלא דקאמ' ט
אנה יאלא אם לא למלחמה ושאר דתקרא' סתוך לעורכי מלחמה
ולא היו מתיים אורו במקום חוקים במעמד המלך וסומרי רמא
דמשפחה הם היו רמקוס מהאונים :

כתב הרמב"ן דפרשת עקב על פסוק ועשית לך לרן עץ שנרי ר' יהודה
ברבי אלעאי הם דברי יסוד ודעת רבנן דכל תקום מלחמה
שלוחת ונכרי לוחות היו מוחזין בזמן אחד וסלק היה ואלא למלחמה ועולם
אלא כשנכסה על ידי הנשאים כדברי רבין והפסוק חמיים ככהוליאור
פסג אחת במלחמת פלשתים אחרי ארי לנו מי יעלנו מיר וכו' וזה יורה שהיה
הארון דבר חסג סל ראו מתיים שילאסורו ישראל למלחמת אלל כעס הולת'
והואים כהביל רבי יהודה ברבי אלעאי דבסוק הגיבס ולא חרון אללים יש
משוננת כנגדה ואין להחריד עצה וזהו דבילור סינה דבראית' וזה' האחת
ספרון סבו לוחות מוחזות היה בקרית יערים מן היום שהחזירו הפלשתים
ולך יאמר סאל עליו כסותו במלחמת הגיבס חרון ה' אלל וזהו ראו כאלתר
סוה אמר סאל על הארון ספיו בו סברי לוחות ספיה נכנס ויאלא פסחה
למלחמה חמיר והפסוק היה יש כסוה עניני אמר לדעת רבין :

משנרנו הארון נגנו עמו צלוחית המן וצלוחית שמן לת
משפחה ומקלו של אהרן פרתיה ושקריה וארגו
שהשיבו פלשתים אשם לאלקי ישראל מי נגנו יאשיהו
כיון שראה שכתוב בו *יולך ה' אותך ואת סלכך אשר
הקים עליך עמר ונגנו שנאמ' *יאמר אל הלוים המכנינים
לכל ישראל הקרושים לה' תנו את ארון הקדש בבית ה'
אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל אין לכם משא
בכתף עשה עברו את היונומר אמר להם אם גולה עמכם
לבבל שוב אינו חוזר למקום :

ראוי להשיא על האמר זה פסחה נגלה לואשיהו האמר מה סכנוה כתיבה
יולך ה' אותך וכו' כחלו לא קרא חיימו בספר תורה ה' והלא חלק
כשר היה כמו ששערי עליה הפסוק וכתובה לל היה לפניו חלק אשר כס אל ה'
נגו' ובתפסת סבת פרק כהנה כהנה יא' ספיה לזיק בחור כל ימיו ורב אמר
אין לך גדול כבעלי סכנה כולאסורו וכן לדברי זה וכן לדברי זה יקשה אך
לא קרא בספר תורה עד עשה ולא חריון במקום ה' סרן להחריד לחלומי
וקרא זה הספור כספרי המפרשים כמלכס וכו' וסס ימאל סכונת מספיקות
ונתנוס כסוכי כי ת"ס כאל סרה סוכו בו יולך ה' חותך ואת חלקך אין סכונת
סמתחם על עשה כפסוק זה אלל כמאלו סיהה נגלה הספר כפסוק זה וזהו דך
לכבו כחכמו סימאל מילחא היה :

תני ר"י בר אלעאי שמן המשחה שעשה משה במדבר לט
מעשה נסים היה בו מתחלתו עד סופו שמתחלה לא
היה בו אלא י"ב לוגין שנאמ' *ושמן וית הין אם לטכך בו
את העיקרים לא היה כספיק עאכ"ו שהאור בולע והעצים
בולעין ויורה בולע' וממנו נמשח השכן וכל כליו והבהני'
המלכים וכו' : כ"יצר היו הלוחות כתיובים' הננינה בן
גמליאל אומר חמשה על לוח זה וה' על לוח זה שנאמר
*ויכתכם על שני לוחות אבנים ה' על זה והיעל זה רבין
אומרים עשרה על לוח זה והי' על לוח זה שנאמר ויגר לבם
את בריותו אשר צוה אתכם לעשות עשרת הרבנים י' על
לוח זה והי' על לוח זה והי' שמעון בן יוחאי אומר כ' על
לוח זה והי' על לוח זה שנאמר וכתבתם על שני הלוחות
אבנים כ' על לוח זה וכ' על לוח זה' ורבי סימאי אומר
מ'

היו תלמים וחסידים כדבר של עיר לך כעסו אורו חסידים חמונים ורבי
חזק היה חסידים לכבו רביו שושעיה הסי לו סיוחך טוב היה כ"וליא
כל המתון לזון ולפרנס אכיסו סדברו כתיבה ר"ל סלמדת תורה וכו' ומהו כמה
כפאת סקנו אבות רחמי לו סלס היולאסורו כבנין כתי כסוסיה היו
מוציאין אותם עם חלמדי' סלקמו חורה היו וכו'ן ויתוכן נפשות רבות שיכינו
כאלמות אחתי נפשי ויעובדיה וסכסוהו לתפוקה סכונת סקונת סכסס
לך קראס כסוסות עלי סלמות :

פרק ששי

לה משנה ראשונה י"ג שופרות וי"ג שלחנות וי"ג
השתחואות הון במקדש של בית רבן גמליאל
ושל בית רבי חנינא הון כהנהים היו משתחיים י"ד
השתחואות רבי יהודה דריתיה כנגד לשכת העצים שכן
סמדת בידם מאבותם ששם ארון נגו ומעשה ככרן אחר
שהיה מתעסק וראה רצפה אתת משונה מהכרתה וכא
לומר לתכיריו ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצחה
נשמתו וידעו ביחוד ששם ארון נגו :

מתעסק עשה מלכחו ולא אמר עובד לפי שזה הכין סאירע לו זה
הדבר היה כעל חוס והיה כורת עניס למערה כלכסת העלים
כי לאן לעלי חומין מלכס במקום אלל ככת עניס למערה וכו' ו' הסתחואות
סאלה אמרו כ"ורכמני ספיו מסתחיים אורס כנגד י"ג פרעות ספרלו מלכי
עמ"ס כעורה חמרו מלכי בית חסיונא ונדרוס וכסיה סרס גיבוע למקס
כפרות מן ספרות היה מסתחיה ע"ד הולס :

ירושלמי תני בשם רבי אלעזר ארון גלה עמדה לבבל
מה טעם משום שנאמר *לא יותר דבר אמר
ה' ואין דבר אלא שדברו' לתוכו וכו' *וייהו לתשובת
השנה שלח נבוכד נאצר ויביאו כבלה עם כלי חמדת
בית ה' איזה חמדת בית ה' זה הארון' תני רבי יודנה בר
אלעאי במקום היה הארון נגו שנאמר *ויאריכו הברדים
ונגמו ויהיו שם עד היום הזה :

ויהיו שם עד היום היום היום קוסול הפסוק זה לדברי האומר גלה עמדה
לכבל סהול ירשמו כספסוה להודיענו סכיון סהינה הארון בתוך
הדברי סכסו הברדים כלפי חץ לפי סלל היה לרד עורל סלמת את הארון ככתף
סמתחלה היו הברדים נחוסים כפרון כסיה סודסיה אמרו הארון כמו לפני
הארון ככרי ר' אסי' היו נוסח' אוחס כ' אסי' לכל לו לעני וסחריו לכל עתה לא
היו לריכין לה וכן האריכו הברדים ויהיו סס כל הימים ספיה כה' קיים אלל
לא סירמנו ססחיר הארון להיגנו כס וסיהים הברדים סס עד היום סהו :

לז תני ר"י בן אלעאי כ' ארזנות היו עם ישראל במדבר
אחר שהיתה תורה נתונה כתוכו היה נתון באהל
מזעד שנאמר *וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב
יד המחנה וזה שהיו שכרי לוחות נהנין בתוכו היה נכנס
ויוצא עמדם פעמים היה מתראה עמדם כמלחמה ורבין
אמרי אחר היה פסג אחת יצא כימי עלי ונשבה ימסייע
סחולו לה קרא לרבין *אוי לנו מי יצילנו מיד האלהי' האדירים
ס' האלה מלייא דלא חסון מיוחדן קרא מסייע ליה לרבי
ס' ו' יהודה ברבי אלעאי *ויאמר שאל לאחיה הגישה ארון
האלהים וחלא הארון בקרית יערים הזה וכו' : (כנז י"ג)

ת"כ
כ"כ
יפסית
וע
ד"ה
כלו
ס"כ
ס"ג

ס"ח
ד"ה

ירושלמי שקלים

קמא

וזרבי סומאי היו גראוס כחזונים ד' פטחים אמסוס להם כנחתי בעטם דבריו בין הכי וכן כפי לא אחזקן כי וקסת הספר אבר בחתי ומלכות הדפוס אבר לפני מללייר כפי פנת דברי שמעון בן יוחאי כנתיבת ל' על לוח זכוכי' על לוח זה וזו היא הגורה :

אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים : לא יהיה לך אלהים אחרים על פני : לא תעשה לך פסל וכל חמונה אשר בשמים ממעל וכל הדברות : עד ושוררו וחמורו וכל אשר לרעך :

פחות ולא יותר אבל רצונו בהסתר דבריו ר"ש ורבי סומאי בכל עת שהיה כתיב תשה רבינו בכל אחד מהלכותיו היו עיניו מאירות כאלו היה רואה בשעה שיה' דברות כחזונים ב"פ זה לעומת זה ללמוד לו הגולה והעולם והבחינה העולם היתה גלויה לפניו מפי הקב"ה כאלו היתה כהנה בפי' כאשר יורה

אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים : לא יהיה לך אלהים אחרים על פני : לא תעשה לך פסל וכל חמונה אשר בשמים ממעל וכל הדברות : עד ושוררו וחמורו וכל אשר לרעך :

רבי פנחס בשם ריש לקיש אמר תורה שנתן הקב"ה למשה נתנה לו כאש לבנה הרתומא כאש שחורה

היא הצובה מאש ונהונה מאש שנאמר מימינו אשרת

ידעתי פלא ידעתי לור הענין האם הגדולה האמת ומה שמצדתי לעלמי שדברים פלא אחרים ה"ל כפי הדרך הכולל אלם דברה תורה ללון בני אדם וכאשר יסוד האם הוא היסוד עליון ונמשך מאללנו יותר הכל ב' יסודות כן דרך המחקר לנעת בלא כל דבר היסוד נעדר כמו שאמר דניאל נה דומר עניד ונשק מן הקדושי גלגלתי בור דליק : ולרתנו לנו מעלה חסודה כי רבה היא למדושי ה"ל היא כחזונה נשא ועל האם : ולא כן מן האברה להכיל בין עשאה הכתיבה אל כתיבניה עמלה נלם אמר עמלה שעליה נכתבה החסוד היא אל חמרה והכתיבה עמלה היא לבנה כשנתנה קורה נגמלה והיה ספירייה חמרה עיניים :

רבי שמאל בר נחמני אמר הלוחות היו ארכן ו' טפחים ורחבן ו' טפחים והיה משה תופס

כטפחיים והקב"ה כטפחיים וטפחיים ריחב באמצע כיון שעשו ישראל אורות מעשה בקש הקב"ה לחטוף מעדו של משה וגבר ידו של משה והטפחין ממנו הוא שהקב"ה משבתו בסוף ולכל היד החזקה : והא שלמא על ידא דגברא על ימינא רבי יוחנן אמר הלוחות היו מבקשין לפרוח והיה משה תופשן היינו דכתיב ואתפוש כשני הלוחות תני רבי יודן הלוחות היו משני ארבעים מאה והיה הכתב טיבלן כיון שפרח הכתב ככור על ידו של משה ונשתחור :

מאמר זה כותב בירוש' ללון בנס' למענות סמוך לענין שדירת הלוחות שהיה ביר' כדמיון ויראוי כי עוב שהיה סמוך לב' האמרים אל מעלה שומעין ענין הלוחות ויהיה כל הענין בתקום אחד והמאמר היה הוא אמר דורשין לכן אחרין בו קלת ורואי כחומר' אלא כחומר לכל תהלתן בתומו כרוב דברי מאמר זה לא יפרסם כשכחו תחת' רובן כן יותר ללא יקר אל לקח אחרון להיות נפחה אל מירובים ורובם וזרורם בנייתם על הקדושות כנתיב שאלו יתכן דן זוהו ספק מה בחיות וכוונת' ואיכות הלוחות ה"ו ולא כדמיון הכתולתי לנדוק עני תוקם סוד' ונתת חמרה בנייתו כשפרים רצוני לומר ספיר' דו"ל ותבנים הוריים הבאים בעקבותיהם ומפיהם אמו חיים ודרך אמונה כדמיון ומתם לדמיון כי זה הדרך ויכנס אור היות הלוחות הוא אכן יקרה מתב איכותם היה אלוטנס' ו' טפחים ע"ו' ואיכותם אכתב עשרת הדברים חרות על הלוחות ככתיבה והקקרה תחת ויהיו לי למתיב נפש ולכלכל את כתיבתי קח דברים שאני למד נעשות המלאי כספר החכם חבר הכוזרי ו"ל : ועם גדול השקפתו בחכמותו עמאל לקרות ולעשות לחכמות תורתיו הקדושה' וכל מעיניו להביט ולהעמיד על פיהם סרבי אמונתו ובענין זה כחה דברים מעתי הכמות ורבי אבית' ה"ל והאמר שאין אמתו יודעים איך נגסם הענין עד שבס' דבר ויקרע את אלוטנו וכו' כי הוא היקר וברא את הלוחות וכתב' אותם כגז חרות כאשר ברא את השמים כדמיון נגלה ורש' יתכן' ונגסם על הכעור ככתב על הגנת העולם לכל אדם ישראל' :

אשר חפץ ועל החכמות אבר חפץ וחמרת בנס' הכתב בעשרת הדבריו כאשר לאחר כי קרע את ידו ונמרו לחיות עומדות תחתיו הפס ויחמאלם ע"כ' פנה לדמיון חמרה החכם החזירי הוא כלא אהיה נחשב בלא חמוני בעבור היקוי חמון חמלת חמור רבי שמאל בר נחמני דברים כשפטן רבואי ומחוייב אללו לתת עטם למה שאמר שמחן ו' טפחים כארכן וכן הוכרר כחלמוד מלנו וניחוד כמפי באמתין פי הכריתם לומר שיהו הלוחות ארכן כרחמן' הנה זאת חקרנו כי הוא הגרה ככונה לבין כונת מאמרם שהיה תשה תופס בעטחיים ודקב"ה בעטחיים וטפחיים ריחב חמלת' זוהו מה שדברתי לעלמי ככונת חמור זה : כאשר רש' הקב"ה לכות את ישראל בכת לרס לוחות כחזונים בהם עשרת הדברים בחלונות רכן על נביאם רלואי ומחוייב סריה חלק הלוחות מוחוק וזקוק מה דבר רבינו חקבל הלוחות וגם ויפאר חלק בזה תחת כתיב שכינתו ויפחד ענין הלוחות לרמוז איך הונחו והמקבל שניהם אחוין ולזקוקם בהענות מלאותם וקומום כי חידם היתה זאת המעלה והלוחות אמונת ללן ישראל' וכל אחד משניהם עשה מה שעליו ועשה הקב"ה ענין הלוחות חזון מורה לשמור דרך עץ האדם : והמקבל ימשה רבינו מתיק בכל כמו לשמור ולעשות את כל דברי החסוד ככחזונים גלותות וכו' כי ימשה לפי זאת הכוונה שלא יהיה בנייתם מרחק רב רק במדת היעור המותקן ביר כל כשלה פחות מזה שמתקן ויפחד והמקבל יתחזקוין כל אחד מהם כשלה הלוט ויפאר בנייתם הכלים חלעני ריחב לא פחות ולא יפחד להודיע כי מחדל כל היסוד לא יפחד' והמקבל מעל משה רבינו מקבל הלוחות עוד רלואי לפיטן כן רלואי לומר שיפאר השלים חלעני ריחב ותוקם לפי יתת די כשפונה לכל הכח כלמלאת ידו כקיום אמורה ומותיה שדברת' חזונה אללו להחיות בלחיות שלם החלעני כפי מאמרם ו"ל כפיסתא וימא כתר תורה מוחל לכל בלי עולם הרואה ליעול ב"ה וישול זאת החסוד סבה החייבת להיות ארכן כרחמן וכל אחד מהם הוא מעל חמל דר שיהיה כחפס כיון אס' יתפס חמל האורך כיון חמל הרובח והיו חמרה טפחיים סהם השלים הרחבון תחת חמרה כענינו ויפחד וטפחיים סהם הכלים האחרון תחת המקבל סהם חמרה רבינו וטפחיים סהם הכלים החלעני חונת ריחב לכל בלי עולם מה בלא ויכל להיות אס' יהיה האורך גדול מהרובח' ועל יסוד זה הגני ממשך פירוש סוף האמור ופירוש כל תמלות מה שכתב תשה תופס בעטחיים הוא כשפטן חזון ומה שכתבו והקב"ה בעטחיים דברה חמרה ללון בני אדם וחס' וכלום להאיר בו ללון תפוסת די רק כמו כשפרשתי כמתח ככפי שכינתו וכתמורו יתכן' היו תלויים טפחיים רלכונים' ככמות רבה הביאו חמרה זה ככפי מקומות וכלל אחד מהם ע"ו ררסם חמ' כדי להחיק ללון חמרה די חמנה ויפחד כפרשת ומתם עלם אל' ה' כחוב כן ח"ר כרטיה הלוחות היו ארכן ששה טפחים כביכול היו בני יתמיה ויהי העולם כני טפחים ויבדו אל תשה כני טפחים וכו' טפחים היה חפריים כיון די ליד' הרי כפקדיה לומר כביכול שיוע כירוב' ללון זה לחמליים כמו שאמר דבר דו קרנו למענה לחמרה : וגם כפרשת עני תמא על כסוק ושה לא ידע כי קרן עור פניו כחוב הלוחות היה ארכן ששה טפחים והחמן והיה תשה אורו בעטחיים והכתיבה בעטחיים וטפחיים בחלונות ע"כ' הרי שחלק ודקוק' כללון ולא חמרה והקב"ה הוסיף אללו והכתיבה לכוונה שאמרה וכללן כירושלמי מכל על חמבין ללן דקוק כללון ויפחד כללן בני אדם' עוד יא' לנו תועלת מדקדוק ללון חמרה רכה בחמרה וכו' טפחים היה חפריים כיון די ליד סריה מדקדוק ללון על חמבין כפי שכתב האבולן כשפרשתי למתם שתי ארכין כרחמן כדי שכלל מרחק שיתפס הלוח כיון באור כיון כרובח יהיה כיון חמרה מרחק סיה לשיעור התפסם וכל אחד מהם לא פחות ולא יותר וזאת כונת חמרה וכו' טפחים היה חפריים כיון די ליד לחמנה שלזורה הסהם

ירושלמי יומא

נאמן ואומר ובמחרתם חזר לנספחיהם כי לא רחיקם כל חנוכה וכן הכתוב
 לחם לדקרוק זה כדי שילקח מה שחמר חזק אחר לי הדבור נכ"ג וגם יאל
 לי חוולת וזה לחתן הגדול האבן שפירשתי לעלה בזה שלא הוסיף כל
 שירובלתי וכן נגזר בחורים אם אחת הדבר כגון חתוב כגל הספרים כסיון
 שחכמה הגדה קובית וכל אדם לא יהיה נחשב מועד הורגו כאן שירובלתי
 לומר שכן היראה למשון בלתיק לא היה דמות תלמוד אלא בניו לחק"ה כמו
 שחמר דמיל ועתיק וימין וימין חזק אין האחד נגזר בשניו תלמודים מעט לבנים
 ופעם חורים אלא חמיר נדמה לו נלגום לבנים אלא שבוזיה סנה נכנס
 עמו ולא יאל עמו כמו בשנים הראשונים סנה נכנס ויאל עמו ;

פרק שני שעירים

ארבעים שנה עד שלא חרב כ"ה היה נר מערכי כבה
 ולשון של זהירות מאדים וגורל של שם עולה מת

בשמאל והיו דלתות היכול לעלות מבערב ומשכימין
 ומצאין אותן פתוחות אמר לדס ר"י בן נכאי היכל היכל
 למה אתה מבעתו יודעין אנו שספך עתיד לחרב

שואמר *פהח לבנון רחתי ותחבל אש בארזיך * זכריה

בגמרא כלנו כחוב האחר זה אכל זה ניהים קלת הגדל כפי הזמן כי יח
 סם אחר לא היה לבנון כל זהירות תלבו וכן אחר ולכן זהירות
 מאדים כלומר שכל די כלה היה תלבוין אלא שהיה מתחום והתעלם ניון
 האדם יותר ומה שהיה ראשונה וכן היו מעשי שפירשים קרוב לחרבן : עוד
 אחר כס שהיו דלמות היכל נפתחת תוליתן וכאן הוסיף בזהיר להגדיל
 הכאב ואחר שהיו נעלין אותן שומרי המקדש מבערב לבחירה הלילה והיו
 שבתותיו ונחללין אותן פחותים ר"ל כגם בלילה היו נפתחות תוליתן סימן
 לאויבים שיבאו להחייב הבית כי לא חוולת בו סוס שמירה אבל נפתח כל
 שחמר נפתחות תוליתן בלילה אינו חוזר לילה כלל וגם בני האחרונים יח
 הגדל קטן לעינין שדור הדבור בלילה כי כס אחר ולא היה חובל עולה ביתא
 ולא היה נר מערכי דולק וכאן אחר עולה בשמאל ונר מערכי כבה נכסף
 הגדיל הכאב והגיביר שפירש עולה בשמאל ונר כבה וכס אחר לא היה עולה
 לא היה חזק אפי"ש שהענין אחד לא הוסיף כבה ונחלל :

פרק יום הכפורים

שמואל אמר הדין חתובה על חבירה צריך למימר לה
 שרחיית עלק ואין קבלה איה טבות ואין לא

מיייתי בני נש ובפמים ליה קדמיהון הה"ד *ישור על אנשי*

(פירוש יעטו בורה של אנשים) ויאמר ומתתי ישור הערתי
 ולא שוה לי אם עשה כן עליו החתוב אומר *פרה נפשו*
 מעבור בשחת וגומר ואין מייית צריך למיזל וספיסי' על
 קבירה ומימר ליה שרחיית עלק איך יוסא בשאר כל
 העברות אבל במוציא שם רע על חברו אין לו מחילה
 עולמית :

מכאן נראה שהא' חתוב כל טעות מה שנהגים בומונו אם יהא ה"ס
 ואם והקייטו כדברים נכנס בניהם אחרים עשה שלם
 ומדבר עם העלוב שיראה לקבל פיוס הגולג ואחר זאת הקדמה יאל
 העולג לבקש תחילה חתנו ואין זאת כוונה כחולל אלא שיעולג ילך חתנו
 לפני העלוב ואחר לו מרחיית עלק ולא יאל קבלו או יאל אנשים עמו חזר
 להלות פיוס בעיניהם שחוללו לו וכן יורה הקדוק לבסוף שמואל : ועוד יגיד
 עליו רעו שחמר וחי חיה ליד לתיול על קבירה וכוונתו * ויאלו שחמר
 שפאליה לפיוס לבני האי ואתה אין כנס קדימה בדיניהם רק שהעולג ילך
 חתנו לפיוס העלוב ואלה הכוונה וכוונתו כס לכפר עליו חתבר עמו לחברו

ומקאל של משה מה למעלה *איש אחד בחתום לבוש ברים אף

בשמה רבי הנינו אומר כנגד המלה שהיא לח' על שם

*בריתי הית'אתו מפני מה אינו משמי' כבגדי זהב כפני

הנאוה א"ר סימון על שום *אל תתהדר לפני מלך א"ר

לוי על שום אין קמינור נעשה מנינור אחכול ועשו
 להם אלהי זהב עכשו עומד ומשמש בבגדי זהב :

קמינור א"ר טוב ורמון מלבן חמר גזי' קמינור קורא חגר סינור
 כולו נר שהא' תלמד וכות וקורב כלום ובואל תלמודה :

ההנה יראה ענין זה שחומר שיתפת כהן גדול היא לכפר על הורג כהננה
 והכרת אמהי קיום אללו אים נחטאו ויחל : ולחמן זה ראוי

שובר מה ככתב רש"י בספ' ענין זה לפי שהיה לו לבסוף גדול להחמיל בלא
 חרע תקנה כישראל אם כן נראה שחטא זה היה מוסרין לבסוף ולרוח

ובחיות הכהן כגדול יסור חטא שמים : ועוד כתבו המפרשים טעמים
 אחרים על דרך הפכט כהאמר גלות הוראה על מות הכהן הגדול ואין

לשאריו וכירותם כלן עשוינו בספריהם : ואכפר לכסטים חמור זה עם
 ת"ס ח"ל' אין ויחיה בלא עול : והספרים ואפי מעשה נחשב לבסוף ענין

קל כמות העברה לחיינו מיתה לאורך ימים כי בחרתן אחר לא ימות כמו
 שקרה בחיות משה ואהרן וכמי שטה לו אחר כאן כי לבנות הכהן הגדול

חסיד עליון שחומר עליו כי שמי כן ויחבר דעם ונזמר אין ראוי שיחלל
 בו עון אבר חטא שחייב מותו לביתו רק חטא הורג כהננה כי הוא

נחשב לטוב לבסוף ע"ד מה שחומר עליו ונראה שהיה את עון הקדשים אשר
 יקריבו בני ישראל וכו' וכלאו חתוב ונחמר שנספ' אים ירחלל וקברת
 בנספ' הכ"ז ופסירתו מן הש"ה הוא כפרת כל יחיד חטא כהננה סכנס
 יחית נכס אחר תיחלל וכנס יחייבים ככ"ז אין ויחיה בלא חטא :

פרק הוציאו לו

ארבעים שנה שמש שמעון הצדיק בכהונה גדולה
 ובשנה אחרונה אמר להם בשנה זו אני מת

אמרו לו מנין אתה יודע אמר להם שבכל שנה ושנה
 שהייתי נכנס לבית קדשי הקדשים היה זקן אחי לבוש

לבנים ועטוף לבנים נכנס עמי ויצא עמי בשנה זו נכנס
 עמי ולא יצא עמי בעון קומי רבי אבהו והבתי' *וכל אדם

לא יורה באהל מועד ואפילו אותם שכתוב בהם *ורמות
 פניהם פני אדם אמר לון מאן אמר לי דהיה בר נש אני
 אומר הקב"ה היה :

בגמרא כלנו ביומה ובתנחתא כתוב זה יותר באורך ויש כהן קלת
 חילוף לח"ס כס שלא הוסיף כלן וכן נכנס שחורים וכס אחר

והיום מדתן לי וכן אכל לבוש חורים ועטוף לבנים עמו ולא יאל
 עמי ואין ראוי יותר כהן חולקין בנזילות דמיו לומר בזה שכתבו חמי

שמעון הצדיק עליו כהן עטופה הספר אשר לפני או כלה תשב להאריך
 כפסוק על הפרשים :

מאן אחר לי הדוא בר נש וכו' אין כ"י בר נש קדם חתם כהני פסוק
 ודמות מנייה כפי אדם הוא על אחד מד' חיות מרכבה הדומה לזנב

ואפי"ה הסוב לו כחומר חזק אחר לו : הדוא בר נש אבל כוונתו לומר חזק
 אחר לי שהיה חזק כחולל הולך עם חמטן תלדיק בר נש ר"ל אחד מד'
 חיות המרכבה הדומה לזנב אפי' חומר שחוקן האלו היה דמות העולה
 לחמה חלל חיות המרכבה ויהא דמות הקב"ה יתברך חלל זה עליו רב שהקמ'

במדרש
 לא

ויקרא
 יב

ויקרא
 יב

ירושלמי ראש השנה

קמ"ד

מתי לברא הא ק"ל חנות אנות עונות לכוניס אחרים כמבאר בחומי
וישאל דלון אבא מתי לברא הא חרינא לה כבדורי (ג"ר ס"ט ע"ב)

**רבי חנינא הכהני רבנן בעי ואין הקב"ה רואה את
העולד ולא שמיע לך את דאמר רבי סימון א"ר**

הקב"ה דן את האדם אלא בשעה שעומד בה מ"ט כבי
שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם א"ר כתיב כל

*לא יתיצבו הוללים לגנר עניך למה שנאת כל פועלי
אין דרש רבי יששכר דכפר מגדי *כי הוא ידע מתי שוא

וגו' א"ר ידועש בן לוי אם וך וישר אתה (וגו) אם וך וישר
היית אין כתיב כאן אלא אם וך וישר אתה ר"ל כעת אפי' מלא

יהיה גם כן לדין (עקוד) *כי עתה יעיר עליך ושלם נות
צדקת :

בונה שאלת רבי חיילא שכינ סהסס רואה את העולד וידע העמיד
לחיות ביום שיבית חושב באחרית היום ועתה אינו חושב

דנשי' מספיע לו עונות מעשה י"ת עובד כן כיון כשעמיד הוא רשע לחיות
הכיבו לו בעלי התלמוד ולא סמחתי מ"ב רבי סימון אין הקב"ה דן את האדם

כפי מה שעתיד לעשות אלא כפי מעשיו כעת והוא ויהיה אדם חסידים כי
שמע אלהים וגו' ודאי הולך וגם רשעים רבי יששכר דמסוק כי הוא ידע מתי

שוא (וכפני ה"ה) ויש לתמוה ד"ב מתי תשי כדבריו סימון דהאסיס
גופא תיקמי לו ועוד הוסי' ד"ב לתכשי התי דא"כ לא ידע מעולם מאחר

שיודע ה' שיחטא לתורתו לו חיים לכל אלה ודאי כפיטא דלון הקב"ה מעשיו
לאס קודם שיחטא כמעט ורבי סימון לא אילתרין לאבתיעין אלא דלשילו

מלפניהם לו כס לא יעבד אפי' ה' כל חטא עון העשירי ובכלל דבריו ג"כ
דלשילו לגו' עליו דין על הפעול מעשיו ותיקיים הדין כבעתו כד"ס דה"ל

סיחוס דיום כד"ה על העמיד אפילו ככה"ל לא עבדו ליה נטר דין ער
שיחטא עב"ל ועוד הקטנה הלא כן סוחר ונזורה כרבו ע"כ סופו ואחריו כס

ע"כ (ע"כ) שתיקן מונחת מתורה ואלה סמות רבה מפניו ג' ו"ל :

ראה רשיתו את עני עמי' ה"ה"ד כי הוא ידע מתי שוא יודע הקב"ה
העם המתים על האד באמתו' ד"ר ידע הקב"ה העם המתירים

לעשות שוא ונהרגים כמה דתימות תיחד כדריז יסולו אלא וירא ון ולא יחננו
כילו אתה מולא בשעה שאלתה הדר חנותו של אפרהס היא ונבנה מה כתיב

ויהי חיים מן החמת ותלך ותסב ליה חננו ד"ר בכדיא התחילה ונחמת דרביס
כלפי מעלה' אחרים לפניו רבון העולם אחמול אחרת לי ארסה את

ורעד והיום הוא מת חיה ויקרא מלאך אלהים אל הדר א"ר סימון כקב
מלאכי הברית לקטרנו אחרו לפניו רבון העולם אדם שעתיד להיית בניך

כנחא אתה מעלה לו את הפאר זהה לבעלות נם' כנחא סהס עמיריס ואתר
לפניו זה אני אלהיו א"ל עכשיו לדין הוא לו רשע אחרו לפניו לדין הוא

א"ל איני דן את האדם אלא כבעתו לכך כתיב וירא את ולא יחננו וכן כשהיו
ישראל בינתיים ראה הקב"ה מה שעתידין לעשות הדר' ויחמר ה' ראה לט'

כאמר אלא ראה ראיתי א"ל הקב"ה תעה אתה רואה ראיה אחת ואני רואה
ב' ראיות' אתה רואה אותם בחיים ולמי עתידין מותי ונכח ראה אותם

תקבלן מותי וכו' ראה' ועוד ראיתי זו ראיתי מעשה העבול שאחר ראיתי
את העם כפי מעש' כפי איני דנס לפי העתים העתידים לעשות אלא לפי

הענין דהספיא כי שעתתי את עתקס אפי' שיעדתי ומלאכיו שמתירים
לעשות הוי ראה ראיתי מהו כי ידעתי את תולדותיו יודע אני כמה עמיריס

אחתי עמתי בלתי גדול הלא הוא הריעט"ה ועל דבריו כשנתי וחוקתי לסחור
דברו ה"ר אלכו ועיניו מעט וזה שמתחב"ב כמקום הוסי' מ"ט סמכטו

שחוק החדישם כשנלו מעט לל היה השני הוסי' לעבול מתינ הדלדיס מתיסן
לכתיב רבנן הוא לכס לחדיש המנה אלא בערך כל שחוק וכוני' אחרים סחי

לדלדיס כתי ירח החיטתס מל וזכוניו במחוק לסם אל מעלה ולא מוריד
לענין קיום המלוח כ"ח תהס סל ענין מתינ הלעונוני מיהא יסין

קרניו' חירב' סיון' ג' וכו' כלס מתיד סוף סמך וכוניו' : וסם הוירד
הרמ"ל לחת טעם לקריתא כמות כנכל ואחר כתי כמקיים כנולח התיב אל

יחמר עוד ח' א' אחר קריתא וגו' לא מפני סחיה ומש' מוס בעול סוף מנה
או תלק ממנו ח' ו' אלא ליחור דבר חננה' לערוש עתהס סחיו קוראים

מתינ הדלדיס ירח החיטת' ואחרים כיוולא ח' וד' להכיב ליה כנולח ורמיבו
לז יחמרו עוד וגו' מלמד שכבר כתיבתי במקום הנזכר שאמר כן הרב דרך דרש

ובכשר יחומר זה וכשכתיבו סה עסס אכדו' למע"ל יחזכרו כדור נגור סמכות אחי
כמה סמכותי בגלות כל מלכות ומלוח סלח כדברי ה"ר אלכו ז"ל :

גך אמר רב כהדון גדונין כראשה השנה וגור דין מהחחם
ביום הכפורים ודלא כרבי יוסי דאמר יהודי גדון

ובכל שעה מה טעם *ותפקדנו לבקרים לרגעים תבחנונו'
ותפקדנו לבקרים זו פרנסתו לרגעים תבחנונו זו אבילותו

רבי יצחק רבה בשם רבי המלך וצבור גדונין ככל יום
שנאמר *לעשרה משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דכר

הקדוש ב"ה דן את ישראל ביום בשעה שוק עסוקין
במצות והעכו"ם כלילה בשעה שהן בטלין מן העבירות

שמואל אמר כשהוא דן את ישראל הוא דן את העכו"ם
ס' ומה מקיים שמואל *דין לאומים במשרים בישרים

שבורה מוכידי לתן מעשה יתירו ומעשה רחב :

המלך וגור גדונין ככל יום העשם לפי שחלקו מנה חלק מעיין ככל
יום כדברים אלו מעשה מתחלפס ומתיקיים אל הגבולו סללית

וכן הגבור המתיריים כדברים הטובים המתחדשים לסם ככל יום חמדי תיקיים
כליו ונדעיס כמו אל כמות הסנה בלו האדם נוספים לגבור לו ספדירו

יהיה בחון כמות ונחל היותם נטר תשך לסם עני כשמתנה היתיריס
לכן ראוי סיסו נדעיס ככל יום כפי המעו המתחדס : וידן לאומים כ'

דליו להטיר כמתר וה סמכ"ה דן את ישראל וגם את העכו"ם ושיטה סוס
לפניו יחזכר כתיצולת דין אפי' ססם תלקין כוון הדין : וכפי היראה יס

סמירה לוח תמ"ל בע"ל השמיר הקב"ה החורש על כל העכו"ם ולא קבלה
על טס סר אל וכוין כלל קבלה מתורה הרי סס מתיד סמסרת פניס :

עוד מתי יס לחוש כדברי מעלה ככרס סמכס מתיר לסם מעשה
יתרו ומכס והלא ככר קרס לנו כירא מוסי חנה ואין אבא מוסי כרס וכו'

מדת הדין ותיקיר' : וכתביה תקין לבי העירות כדריס כחלח תב' פניס :
האחי כי מה שמתוב בלן וידן לאומים הוא דוק כדברים הטובים לכל אותם

ונאות ולא כענין פרטי החיטס כי כל אותה זמות כדכר כלל היא
וזבחת מתליו יחזכר אפי' ט"ל שיש סל א"כ כרטי כוח סל"ל ססס ע' סריס

ולעונה עסל כן סדירו אכסי כמותס הגדולה ועל חתינתו כו יחמר אינו וע'
ולענין הדין ככללי הוא ראוי למעט אל המתים קדמיס סחי ככר סחי יתירו

ורחב ושיטלי כמותס מלמן מלומס גור דין קסס המתיריס כססס האומס
לגומי' : הכ' עני' ססס נדעיס אינו לפניו תרי"ג מלוח כיון כלל קבלוס

אלל לענין ו' מלוח סעשונו כיון כס סלגליס סס ידעיס גס הוסי ססס בול
והיני ועכו"ם גילוי סעירות וספיימות דתיס וזכרת ססס וזכר מן הדין

ירושלמי ראש השנה

משמרתו אני ה' משמרתו מצותו של תורה החלה א"ר
סימון כתיב *מפני שיבה תקום והדרת פני וקן אני ה' כ"ס
אני ושקיימתי מצות וקן תחלה :

זרזיר הוא ללב רח צמחה בלתי נצולג' וכל מחנניו בן אחר הפך להיות מלנה ולא מנוחה : ופירושו ודורו נצח' מב' פנים או כ"ב ודורו שקם כנגדו אדם פתח לנצח או סתיה כשנעו : ודורו שלו מנוח ואדם רוצה בינה ודורו : ונס' שיקום עולמו : ונס' אכסר למרס ע"ד זה ע"כ כטעה שהאדם מחקיקט עם ודורו שהוא שלו מנוקס לנצח כי אדם קרוב אל עולמו אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן אל' לך חלקים עמו הלא הוא מלך מלכי המלכים ורוצה להיות מנוחה ולא מלח' רוצה לומר כ"סוב האד' כ"סובתו יעשה הם' המנו עינטל מעולו בור דינו לרעה ופי' לנצח כלולו נקוד' הדין כ"ד' והי"ה בפתח ס"ל ואחר כל זה יריב כדי לנצח אל' להיות מנוחה וכן קטוב למעלה כסוף פסחים מ"ה למלח' חומר הדוד ומרו' למי מנוקסין אחרו וכתת' א"י ה' כשנרתו מנוח האורח כמו שא"ל קרב' הל"ב מלכים ערומים משמח חתנים קובר' תתום הבקר מולים שחמיר וירא ח"ו ה' ונס' אהרבה קיים מלח' וקן תחלה כפ' הוא יבדק כנגדו ועמלו לעמוד לפניו ונס' זה כחוב למעלה כדורו ומי' מסדר ורעס' : (בכתב י"ח זה חתקס לנצח ודורו וכו') פירו' החתקסן עמו וזאת מלכון מעטס עמו לזירה או נצח' או נולח כדאיתא כ"ר' פכ"ו וזה לפי דרכך רבי חיאל ואסתכח' כעלמ' הוא כי הכתובים הסמוכים לו אינם סובלין הפ' הים : (בכתב י"ח זה חתקס לנצח ודורו וכו') והא קרא' כתב' בלא לנצול הבקר קדימס בטומאה ואיר' שיר' לומר כמח' הקב"ה זו המלח' חתלה : וי"ל דהיינו כפכ' לנצול' את ישראל ומזרס' דאחריון כחילתה' וזכר' ה' אל משה ואל אהרן ברוך מלכ' תוך לבדך וממי' מה לא נדבר עמו תוך הכדך לפי סתיה' מלח' גלגלים וכדמפ"ש' אי נמי כדאמר' כ"ר' כעלה ה' בתקום עומאה כשגיל לנצול' אח"כ קרה לנצול' ועס' לנצ' נסר' מלכים בתקום עומאה או שקרא' ח"כ' שיהרגו כדי לקיים כעלמו מלות שמירת' הטהרה ע"כ :

אמר רבי סימון כי מי גוי גדול אשר לו אלהים גו
קרובים אליו רבי המא רבבי רישעיא חד אמר דנר'ה
איו אביה באומה הזאת בונה שבעולם אדם יודע שיש
לו דין לובש שחורי ומתעטף שחורים ומגדל זמנו שאינו
יודע היאך דינו יוצא אבל ישראל אינם כן אלא לובשים
לבנים ומתעטפים לבנים ומגלחין זקנם ואוכלין ושותין
ושמחים כר"ה שיוצאים שהקב"ה עושה להם נס : וחורוא
אמר איזו היא אומה באומה זו בונה שבעולם השלטון
אומר הדין היום והליכטם אומר לפחד למי שומעין לא
לשלטון אבל הקב"ה אינו כן אלא אמרו ב"ד היום ר"ה
הקב"ה אומר למלאכי השרת אמרו בימה יעמרו
קטיגורין וסננורין שאמרו בני היום ר"ה ומלאכי בית דין
לעברה למחר הקב"ה אומר למלאכי השרת העבירו
בימה והעבירו קטיגורים וסננורין שנמלטו בני לעברה
מה טעם *כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב : אם תליס
חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב אם אין חק לישראל פ
כביכול אין משפט לאלהי יעקב * א"ר קרצפה לשעבר
אלה מועדיה מכאן ואילך אשר תקראו אתם א"ר אילא
אם קראתם אתם מועדי ואם לאו אינם מועדי :

דפי שחום הלכנס אלו אל' כדור' כהתנינו כש' ראות עינינו תחמדת' ככל כ"ס יוס' י"ב כענת ס' חלקים לכו ראו סתיה' קניענו אהב' כפי ראות עינינו אחר סמיך והקדוק' לפי השנוט' אמרס כדור' הש"י אין טוס מנוט' ומנוי' היא ית' ברא' חכ"כ' החמורות גדולות' יקבעס כדקיע' אלוות'

ידעו כקן חרותו בן הקב"ה ועל כפלה אלא כפלה כפונה מכל אחד חז' פסוקים ורבי הניא הניא מספ' לא יתינובו וגו' וכו' ולכון קרה ואחר ולמה טאה כל פועלי און ויהיה פי' הפסוק כן הדין מסמור עינין מן האוללים שרעס חסי' כשאלה כל פועלי און בחותה בעה כפועלי און ולא קודס לכו ולכון פועלי מחייב כן כי הוא ל' הונו פועלי און הקב"ה עשויס עד שיפעלו און אע"פ שהוא יודע כיעשו כן ועס' היות סלחתי מן הפסוקים כדך היות חרותו כל הקב"ה עריון אחרט חייון לעיון טעם מובל' מקי' ס' זה' ואפס' לומר כדור' כלל טוס נמשך אל' אמונה כדך כפסוקים כיוון כפלה הפ"י שהאדם יהיה כחוריו כמעטו און ראו' להעניטו על הפועל הרע שהוא עתיד לעשות כשכר' סיכר' כטוב ויחלס כרע ולא כחוריון יודעומו' וה' הקדושתו כי הוא לכדו הודע און יודע הודק' מב' קלות האפס' כהרעית סגולית' מבאר טעם אפסותים וקמו ככתב הרמב"ם והניח' ראה' הפסוק כי לוח' החכמותו ויג' אה' יס' לדיקדק כי וזה' הוכיח' שיעשו על העול' ואח"כ היות און כתי' כאל' אל' אלה' והלא ידק' ג"כ לכו' היות חספ' המלס ככר טוב על מנועה טעוב ככר ועס' כיון כעבר כיון כהוה' ומלס' עריון כמות' בלד' כחוכמתו ואת' לאיוב טראה כלדקו' דברי רבי יואסע כחוריה' ואת' בלד' סל' מתלס' לאיוב על ככרותו הנספח' כמתהס' אל' אחרי כחוריה' ואל' סל' עריוני העולס הוה סל' בני החמירה' ולכן ליק' ורע' לו ורס' לו בלד' עד כן תמלל' ונמחר' החל יעשה חכמ' עס' כניד' מעולו לו כלומר' אע"פ כפחה' חמיר' בעלמך סלחה' לדיק' הדין כעס' עמו לו ונחמיו' ויחיה' ככר' אה' חכמ' כעלמ' היות חוכס' אולי' טעמו בני און לכו' להרעס' על מית' וס' אה' חמירס' על היסורין ומוליס' ככדו' על גופך ויס' תקום לחלוקך סלחה' חמיר' כעלמ' כהיית' חס' וימר' וירא ה' כיון עבר וכן האחת כמו בעתיד כותב כספר' למכוב' והיה הליס' הוא' חס' וימר' מה יוסף' ומה יתן מה שהיית' ית' ל' כיון עבר כיון כעמה' הדין קורא' הדין כנגדו ויחידך וכופר' כחמנה' הלא סל' כעס' הולח' אלה' חס' וימר' עתה' חמרה' עיני' עולך וסל' טוס' לזקך' והיה' רבש'טור' ונמחר' ומלכו' ראו' על' העמיר' בדרך' ק"ו אה' חמעה' טעוב' ככר' יא' אל' החמירות' מחבטל' והיה' כלל' היה' ככסת' חמנה' ככמות' כ"ס' כהמח' העמיר' להיות' כעדיין' לא ית' אל' חל' החמירות' און כ' כ' כעל' חמעה' טעוב' כעל' היות' היות' וק"ו הוה' חס' חס' ויחברת' כפי' מה' ככחמתי' ככרס' כהמורה' וכעמיר' להיות' הוא' כנס' אללנו' חס' חומר' אפסד' וככתיב' ע"ת' ונראה' הדין' כלפי' סל' מתיק' עלמו' לדיק' אחר' לו עס' לו וימר' אה' עיני' עולך' ונמחר' אה' כעד' עתה' וכעמיר' כעון' כניר' כמעלו' לו ל"ה' היות' און' כתיב' כלן' וגו' דינון' דיוכות' איוב' וכחוריו' על' העבר' הוא' כחוריו' אחריו' הים' כעמיון' לכו' וכמו' כפול' כחמעה' חמך' פסוקים' ובר' לא' נמי' היות' און' ככד' : הן' כעמיר' לוחיתין' ונמחר' און' כן' לפי' זה' היל' ל' און' כן' וימר' היות' לדיק' כדנדר' עתה' עיני' עולך' והיה' מתיב' עתה' אע"פ' כ' סנעטרת' כעון' כניד' : ומדנכין' לנכס' דעבר' העסקי' כיה' ונקט' א' וימר' אה' לדיק' אחר' לו וימר' אה' עתה' אע"פ' כלא' יהיה' כן' לעמיר' ע"כ' : (עוד' כתב' ל' אה' כ' כעל' און' כ' כעל' און' וי"ל' כעל' טין' יעקב' פי' דמי' כהכוב' כן' הדין' מסמור' עריון' מן' ההוללים' והרעס' טעמי' כשאלה' כל' פועלי' און' בחותה' כפועלי' און' ולא' קודס' לכו' ולכון' פועלי' מחייב' כן' כי' הוא' לכו' הויה' לרדו'ן' און' הפעל' עד' שיפעלו' און' אע"פ' שהוא' יודע' שיעשו' כן' : ומוסוף' און' על' הדורו' כהפסוק' הנוק' ללעול' מתיב' כי' לא' אל' חס' הרע' אה' וגו' כפי' סליון' הקב"ה' חסן' כהרעס' הרעס' כי' אס' ככמות' מדרסו' ומה' כי' לא' תכזו' כהכחשת' עתולס' ולכן' לא' יכתיב' אה' חס' למי' הוללים' על' העמיר' דכל' לאפסר' בלא' להקדים' עורעורס' עביר' וחוק' כשה' עורעורס' כפועל' דכרס' העניכס' חזילס' כחפס'ט' למי' ע"כ' : פי' הוא' ידע' חס' סוף' ככתיב' ו"מ' מירוב'א' קרה' לשי' כהנוס' איה' א"ר' פי' וי"ל' ח"ל' חס' כן' את' האדם' אל' ככעטו' לכו' כתיב' וירא' און' ולא' יתינובו' ע"כ' :

אמר רבי חייא בר בא כתיב *דוריר מתנים או תיש
ומלך אלקום עמו בונה שבעולם זה מבקש לנצח
ורזירו וזה מבקש לנצח וזרירו אבל הקב"ה אינו כן אלא
לא לנצח אלקום עמו לא בני תיקום על דיריה לא לנצח יריב
לא לנצח און ריב בונה שבעולם מלך כן גזור גורה רוצה
מקיימה אינו רוצה אחרים אחרים אותה אבל הקב"ה
אינו כן אלא און גזור ומקיימה תחלה : מה טעם *ושפרו את

תנ"י
מלך
ק
מקיימה
אינו
ק

ירושלמי ראש השנה

קמה

לאחרות ולתועדים והכל כזה לפני יומי כמכסה כלורה בעבור זה ליה הוא
 ית' אבר תקראו אותם מועדי קרי ביה חתם אם קרחם חתם מועדי וכו' ;
 (יודעים שקב"ה עושה להם גם הקצה בעלי י"ח וכו' עבדי רחמנא ויפא
 לשקרא לתי פלוגי רחמי והלא רשעים נכחנים למתה וא"כ המועד כמח
 קחה בשעתו עמנו ובמקום זה זה עושה אף יום יסודו על הסם ומי לנו גדול
 תביטאל שאמר ליה הרבונתי כסבור סתא לי דתי ולא בעת נבדקתי וכן
 רבי' לכה בשעת מיתו עיין פירק הפלת סתא וכו' וכו' וכו' עט שבני
 ויפתו כי יקום אל ובי יקוד על העש אום וקדוהו ועור הלא איפסי
 שמע' דה"ה איהו אחרו ת"ה לפני הקב"ה כע"ע עמני חתן און אומרי' ישראל
 כר"ה וכו' וכו' א"כ אפסי אליו ויבט על כסל דין וכו' ורארין כס וכבט
 צ' עתים הוא' אף על פי שאלה האדם החייב בדניו און על לפניו ותכליתו
 לעובד ליה אל האילן ממות נבסם בעו"כ הן גיסורין הן בניתת הנוך הו
 הם דעבדי ליה כי עורחים זו סהלי לעובדים' ועוד טעם מי ככל אדם
 יחויק עמנו לבנינו כמחזק' בקדוהו כב"ק לעולם וכה וכו' ולק יאות
 לשם אימה ופחד מלך עושים וכו' און אומרי' איהו יאות להם גם כן
 הם דעבדי ליה כי עורחים זו סהלי לעובדים' ועוד טעם מי ככל אדם
 שחנה מתחלה וימות כעושים וכו' עמורק' ליה הם שקב"ה מתריק
 להם וכן ע"ד יו"כ וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 עונים ביום האלו) ואני אומר כיון שתקיימים מצות היום אילו כחילה
 ובתיה כמו שאר ע"ה לנו לבן מתתקים וכו' ולמה מוח וכו' כי הדות
 כי היא מעונם ר"ל השמחה שאינם מתחזקין ולא מעלנו ביום הזה היא
 עמנו ותמכה טעמה נפש לם וכו' ואלה הדברים רבה כ"כ ותתקן דליתו זה
 המורה בלון ויחר עובד וכו' ;

מעמך עמנו ביום עבר אנוס עתה נפלאותיך ותחשבתיך הכל בידינו כי
 בכל עת נסתכל לפניך נשבעה נפלאותי ותחשוב עליו תחבות טובות הטבה
 כחמנו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 מה בין כל אחד מהם אורולייגין ורילוני בלג"ו שנתן האב לבנו הגנה לידע
 השנות חתי יתפוק לעשות עמו טובה ומתן כמורי' הוא ויחר רב העובת ;
 פי' כמורה טובה כי ביה נתן אביו לשמוח ומתן הגמול וכדומה' והאב נתן כח
 לבנו לשמור לנר"ל לא יתקן חמנו האויקין ולחסור מעליו האשירים ומשל
 העובת הוא יצטר עובתה כסלדר הזה העתק לכן ליתריק מעליו עוד
 הגדיל כמו בהצלתה אגוד וחזרו כסלדרן כל העובת נחמסם כל העובות והסבן
 עמנו יהיוסם בעבדתי בכל עת כסלדרן כל העובת נחמסם כל העובות והסבן
 כי כח הטבעת אינו רק לתתם חמור תהילת מה' כבוד ליה לכמה אבל אין
 כח ידו להציל ולחדש מעלמו כום עובדי' אנוס כלי הנגרות כמו גדול לעשות
 נעזר עב כסלדרן מנחם ומחזק' ומשל ה' אצרות יותר מנחם כמלי הנגרות
 לרדף להיות ביד אונן אבל מי שאינו אונן מיטל לעבות ויחילו האונן עט
 כליו לא יוכל לעבות סוס כלי און לא נטא' ר"ל ע"ה און וכו' וכו' וכו' וכו'
 ועשה כלי אבל כיון שאב מוסר לכן אצרות' ומלאת כל טוב כגדיל לעבות
 עמו' והשל נרמק של רמאות עולה על כלם כפי ההגדל מנחם בין שמיח
 הבריות לתורתה כשחוסר כי רמאות המולאם אחר היות נססד חוג הנוף
 הוא ענין יותר קבא עט על הגדיל כח הבן' והבונה כוללת ככל המרע' ;
 האלה כי בכל עת ככל מעשיו יהיו לפ"ם גדול כחם להחליט פלאים כשני
 כעובד להיות מעליו את הרעה ולחדש טוב' כמורת ברוחאונן וגם כמורתם
 כשחוסר אבל לשער ר"ל בנפלאות טעם ה"ה כיתחנם עמנו לא היו לנו מעשי'
 קדומים מחייבים הפללות רק ס"ה עט כן מעמנו להודיע את כבודתו
 ולתמן פשר שנתו ככל הדרך וגם לקיים ברות אבות כאשר יורה הספוקים על
 כל זה וכו' וכו' וכו' וכו' ;

ד' היוצר יחד לכם וגומר א"ר לוי היוצר יחד לכם כבר ס
 הבין את כל מעשיהם אר"א בנהג שבפאלם הל"ס
 מה נוח ליוצר הזה לעשות מאה קנקנים או להסתכל בהן' ל'
 לא להסתכל בהן' א"ר ברכיה יוצרין רוצה שיהיה לכם
 יחד אליו אמר רבי אבין מי שהוא יחיד בעולמו כבר
 הבין את כל מעשיהם כתיב* מראשית השנה ועד אחרית
 השנה מרשות בתי מריו ליה ברישא ויהב לה אחרית דב"ס
 טוב כסופא ;

ארבע תלמיס האלה אינם חולקין זה על זה וכן יורה באתרו א"ר אלעזר
 א"ר ברביה א"ר חבין גלר' ר' אלעזר אמרו זה הדר פסוק בתלמוד
 א"כ אר אחר תהא יותר אחר חדא ולא פליגי וכולם מודים בד' דרובי' אמעמיס'
 האחד רמי רבי מי יודיעתו ויפדן הקדושת ורבי וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 שום רבני ובניו בידעתו כי הוא אחד פסוק ויה רמי באתרו היגל' יחד לכם
 להבין כבר הבין רמי לא יודיעתו הקדושת' וכו' אלעזר הוסיף לרמי להבנתו
 וית' הפרשית עט על כל ארץ וארץ חסם ויה סיה לפני הכלות הבריה'ה וביה'
 ראה מתחל הקנקנים שאין טוהט היגל' על עשייתם בלבד אלא הבנתו כס'
 אחר עשייתם כן אמר לו להסתכל כסם בתמיס כולומר בודאי זאת היתה
 כונתו להסתכל כסם ולתחסי' וליהטת חסם והתחיל הוא לענין ההסתכלות
 וסבהה בלבד וכמותו יתפרד לטעמי' ולאכול לכל ברויחיו ואל זה רמי התבין
 אל כל מעשיהם' ר' ברביה הוסיף ענין אחר סרניו יתפרס סהיו כלו'
 כלים אחר' נתן שאל חס' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 ור' אבין פי' לשון יחד על הקב"ה כהוא יחיד ויה חסד בלבד על פי' לוי'
 מרשיית כתיב ר"ל שאין לאון רש וקבלה שמשלם ומחליט את עמנו כמסכה הו
 פי' מדני ברישא מסתכל ומכניע ית' עליו וגם ית' לחיות טוב כסוף
 סקסו ויה רמי בלבן הכתוב ועד אחרית הטעם ;

פרק אין מברין
תני רבי שמעון בן יוחאי הקרקע של מים והרכבים של סא
 אש ודרין זה עם זה ואינו מוקקן זה לזה ה"ה ר'
עושה שלום במרומיאמר רבי בון המלאך עצמו חצוי א"ב
אש וחצוי מים ואית ביה חמש אפין (הפיינו תרסיס וזרק סב
 ולא נחמוס' ומיס דהמון סיינו המון ים או המון מים כרפי' ופה
 תראה' וגו' ויהו כתר' שישו כמרא' וכו' ועינוו כרפי' אש
 ח'כ לז א'
 וזרעומו

כ"ב כי מי נוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו א"ר יוחנן
 כשחכונסמס מלאכי השר' לפני הקב"ה לומר אימתי
 ר"ה אימתי יו"כ הקב"ה אומר להם לי מה אתם שואלים
 אני ואחם גלך אצל ב"ד של משה' מנין כרתיב אשר לו
 אלהים קרובים אליו אשר לי אומה קרובים אין כתי' כאן
 אלא אשר לו אלהים קרובים אליו הוא וכל פמליא שלו'
 אר"י אמר הקב"ה עד שלא נעשית אומה שלי מועדי ה'
 מבאן אוילך אשר תקראו אותם ר"ה אשר לו אלהים
 קרובים אליו וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 בו ואם עני הוא כופר בו ואומ' שאינו קרובו אכל הקדוש
 ברוך הוא כתיבו ל' ישראל נתונים במצרים בשעבוד
 והקב"ה אומר שהוא קרוביהן מען שנאמר *לכני ישראל
 עם קרובו ואם קרובו עני הוא עושה עצמו עיקר ואוזו
 טפלה מיה אומר פלוני מתקרב לי אכל הקב"ה כתיבו ל'
 עושה לישראל עיקר אשר לו גוי קרוב אין כתיב כאן
 אלא אשר לו אלהים קרובים אליו ע"כ ברבא ;

אשר לו אומה קרובה אין כתיב כלל אם תחלת הפסוק יהיה כי מי נוי
 גדול לו אצל מים על יסודו וכו' אצל לו אומה קרובה אליו
 אבל הטובה כזה שאל תחול הספוק כי מי נוי גדול אלא תחיל בקב"ה ויאתר
 האם יס' לכה' אומה קרובה אליו כמותו וכו' ; וכן רמי לפרש ח"ס
 כסוף התלמי' אשר לו גוי קרוב אין כתיב כלן וכו' ;
אמר רבי סימון *רבות עשית אתה ה' ונו' לשעבר רבות
 עשית מבאן אוילך נפלאותיך ומחשבותיך אליו ;
 א"ר יהושע בן לוי משל למלך שהיה לו אורולייגין וכיון
 שעמד בנו מסרה לו א"ר יוכי משל למלך שהיה לו שומרי'
 כיון שעמד בנו מסרה לו א"ר אחא משל למלך שהיה לו
 טבע' כיון שעמד בנו מסר' לו ר' חייא בר בא למלך שהיה
 לו כלי נגד' כיון שעמד בנו מסר' לו ר' א"ר יצחק משל למלך
 שהיה לו איצרות כיון שעמד בנו מסר' לו ר' בנין אמרי
 לרופא שהיה לו נרחק של רפוא' כיון שעמד בנו מסר' לו ;
פירוש ר' סימון חס וברכ' אלוהי' כספונסו של מקד' רבות נפלאות עשית
 עמנו ותחבות חכמתך עלינו אלה שאמר המסור' רבות עשית

ירושלמי מגילה

ולדברי האומר כ"ל בתחום הובקעה העיר נחמד הנות כ"ב ועיין יהושע בן
ישראל בתלמוד מלי בחסכת סבאריין אחריו ענין אחר שסבירי ל"א נבוכד
נלמד עם תלמוד בן קוליה ולדקיה בן חשייה והם נכרמו וישאר הוא לבדו וע"ס

מחבת מגילה פרק א

רבי יוחנן ור"ל חד אמר נביאים וכתובים עתידים ליבטל
וה' חומשי תורה אין עתידין ליבטל מה מעם *קול
גדול ולא יסף ר"ל אמר אף מלכות אסתר והלכות אין
עתידין ליבטל נאמר להלן ולא יסף ונאמר כן וזכרם אל
יסוף מורעם * והלכות אסתר * הליכות עולם לא חתיב
* ויהי כל הארץ שפה שפתם ודברים אחרים ר"ל וד' יחזק
חד אמר שהיו מדברים בע' לשון ותרין אמר שהיו
מדברים בלשון יחידו של עולם לשון הקדש :

הרשב"א (כפ"ל על מה שאמרו נבחרים חבלי נבטקו עתה עתה ככל
התעוררים נבטלים וימי הפורים אינם נבטלים שנאמר והיום לא
יסוף מורעם אף הפסד כחמשתל אמת א"ל א"ן החורה והסבי ו"ל דברים נוספים
עוד נבגדו וז' הוא אחריו עם אף י"ב א"ו נטל לעולם שנאמר והיום ואת
לכם לחקק עולם ו"ל"ז זה קדם חתור גם נכסח כתיב חקק עולם שנאמר וזהו
היום הוא לחקק עולם ומיכח ובמחרון את היום היה נגו"ל כ"ל פירושם ככל
התעוררים לא הסגוה עליהם כלא יגרום הטעם נבטלים באחד חן המיכח כמו
סכתוב סכ"ה ג' נזון חוגב ונבט חבל מימי הפורים הניחוב לא יעברו
ותתרו יאודים וזכרם אל יסוף מורעם כלא יעברו ולא יסף נבטלים הניחוב
ולא אחרים וכן י"ב והיום ואת לכם הכתה נסחיה לחקק עולם שהיום
יבפר ונאס' לא יבחרו ודעת רבי כ"ל כדעתו בתלמוד דאמר י"ב נכסח בין
על ספק בין על אלים כפיס אצל חקק עולם אחר נכסח אחרה ולא הכתה
דכתיב חקק עולם חתנוהו ע"כ לכן החשיבה :

אנטונינוס אמר לר' מובלני את מלויתן לעלמא דאתי
א"ל אין א"ל מן אימר פסחה לא אוכלתני
ומלויתן לעלמ' דאתי מובלחני א"ל ומה נעביד לך כאימר
פסחה כתיב * וכל עדל לא יאכלנו כיון דשמע כן אול
וגזר גרמיה אחא לבני רבי אמר ליה חמיט דנורית א"ל
ברידו לא אשתכלת מן ומומי בידהו דאשתכלת ולמה
נקרא שמו רבינו הקדוש שלא הכיט במילתו מימי הוא
אמר' דאתנייר אנטונינוס ומילתו דרבנין אמרין דאתנייר
אנטונינוס דמר חוקיה ור' אבהו אמרין אס באים גרי צדק
לעתיד לבא אנטונינוס יבא בראש כלם :

יש להלל על דברי רבי שראש חסד היות יותר קלה אכילה סעודה לוייתן
מאכלית הפסח * ואבד לומר טבול עולת איתא סעודה יחייבין כן
וקרוב דבר לומר שאינה אכילה גופית אפי"ס כגנו אותה כסא אכילה ועוד
כי בעת הפסחה היה חף הגוף לו הניף ואיברו כי רוח אחרת שמה בעבור
זה עלת כהן א"ו כהן כלא בעת הפסח אכל אכילה הפסח שהיה אכילה
גופית תתם חייב לקיי"ב חלות כל עדל לא יאכלנו ונכ"ס המיטה כי כס נכר
ענין לוייתן אכילת עם מירובי המפרס' ונכרמו מפרס' א"ל ונכס ענין וקויתת:

מסכת חגיגה

א"ר יהושע ב"ל מינין שכל המקיים מצות דאיה כאלו
מקבל פני שכינ' מן הכא * שלש פעמים בשנה יראה
כל זוכרך את פני האדון ה' * עני וירד רחבה קורא אני
עליו * איש כמתנתו ידו עשיר וידו מעוטה קורא אני עליו *
* כבדכת ה' אלהיך אשר נתן לך :

המסורה על הטוב יוסף ויתרון לכן העני טוהו יותר מהלוי לו כפי
עושות חתנו רחמי לקבלו תירו כיון שגבו לו לחת יתרו מן
הראוי כ"ו חמת ירו אכל טבסר קטנן ידו וזמן טמן כפי החלוי עבד 56
רבינו חמונן אין לקרות עליו אים כמתנת ידו אלא ככרבת * א"ל נמן לך
ונשין חתנו לחת כפי הכרבת אבד ברוב ה' :

שויעך לא בצר וכל מאמצי כח ר"ל אמר אם סדרת תפלה
לא תהא מצר פיר' * אלא הרחב פיר' ואמלאונו * במדרש
תרים כמסור בקרוז כרוב מאכר זה וידר בבואו ור"ל
בקרא עניי כנ' * דברים היה מצטער דוד עליהם והרחיב
לו הקב"ה אחד על בית המקדש וכה"א * זכור ה' הרור את
כל ענותו והרחיב לו הקב"ה ומצא את המקום שנאמר
* ויאמר דוד זה הוא בית אלהים * ואחר על אשת אוריה
החתי שהיו ישראל מלויין אחריו ואומרים איפשי' ששבה
את הכבשה והרג את הרועה והפיל את ישראל בהרב יש
לו השועה והרחיב לו הקב"ה ואמר לו * גם ה' העביר
חמאתך לא תמות שלישית שהיו ישראל אומרי' מה דוד
סבור שהמלכות נשתל מבת שבע הירחב לו הקב"ה שנא'
* אנה בן גולד לך ונ' כי שלמה יהיה שמו ובי כל הבנים
אין נולדים ומהו נולד לך לרפואתך מן השיא רי"ך על
ידי מי על ידי נתן הנביא שנאמר * וישלח ביד נתן הנביא
ויקרא את שמו ידיריה :

זה המדרש מקובל עם האמר רבי חביו וז"ל המ' תחשיבה לו סהה חלילו
חתנו והיה לו הרחב כמו עוני כירחב : ה"ד זה הוא בית ה' פסוק
סוף ד"ה כספה גורן ארום : אם סדרת תפלה סתירה כפי המתפלל
ועיין בקדוק הלשון ובספור הענין ולהסיר כחיו של מקום קודם שאלחו הכל
ויהי חמאתך כח כל חלילי עולם בעליהם ואתר וכל כלא האים עותדים
עליו חתנו ומחלילו * לא תהא חרף פיר' עינין סס פסוק ל' וכמות היסורין
לחל לכל אלא דו חמסורין :

עד א"ר ברכיה פעמים שהגשמים יורדים בזכות אדם אחד
בזכות שדה אחד אחר בזכות עשב אח' ושלשתן בפסוק
גמריה * אחד הם * שאילו מה' אנו' ויסטר גשם יחן לכם לאיש
עשב השרה לאלה ולא לאנשים * לעשב ולא לעשבים
לשרה ולא לשרוא' ר' יומי בר בון בזכות ג' דברי הנשמי'
יורדי' בזכות הארץ ובזכות החסד ובזכות היסורין ושלשתן
כפסוק אחד * אם לשכט אם לארצו אם לחסד ימציאנו :
ל' **בשרה** ובשכב און כסס טות וחד עליהם אכל הויתו אחר עבד אל נטל
הטה ובעל העשב * ובמחר סלנו כמנחות כרוב חמיר זה
כמנען אחר וסס פירוש כ"י פירוש וכל עינין סס פסוק ל' וכמות היסורין
זה פירוש אס לבט ליסר את האדם כבנט :

פרק בשלשה פרקים

רבי מנא אמר בין כמ"ד כמ' להרש הובקעה העיר בין
כמ"ד בי"ז בתמוז מיום שהובקעה העיר ועד יום
שחרב הבית כ"א יום א"ר אלעזר הוא סימנא * מקל
שקד אני רואה מה הליו היה משהוציא את נצו ועד שהוא
גוסר פירותיו * כ"א יום כך שהובקעה העיר עד שחרב
הבית כ"א יום * מאן דאמר באב הבית בט'
להרש הובקעה העיר ומאן דאמר בט' באב הרב הבית
בי"ז בתמוז הובקעה העיר * אמר רבי יוחנן אלף פרחי
כדונה בלחו ונתחבתו לתוך קלתותים של בית המקדש
וכלן נשרפו מיד ולא נשתייר אלא יהושע בן הווצרק
דה"ד * אוד מוצל מאש :

יש מתקולין בון אכתיים כיום חרגו הבית והבקעת העיר ע"י נבוכד נאמר
י"א סבוקבט העיר בט' בתמוז ו"א כ"ו ב' וכן לדברי זה וכן לדברי
זה מינין הבקעת העיר ועד יום חרגו עבדו כ"א יום מינין לדברי מקל כקד'
כן לדברי חומר בט' להרש הובקעה העיר הכתוב לומר כלא' אלא נחמד הנית

א"ש רבי יורן נשיאה שלח לר' חייא ולר' יוסי ולר' אמי למעבר
 בהלן קרייתא דארע' דישאל לאתקנא להו סופרין
 ומתניין עלון לחד אתר ולא אשכחון תמן לא סופרין ולא
 מתניין אמר להו איתון לן נאורי קרתא אולון ואיתון לון
 סנארי קרתא אמרי להו אילין אינון נאורי קרתא לית אינון
 אלא הרובי קרתא אמרין לון ואי רין אינון נאורי קרתא
 תליס א"ל ספרייא ומתנייא הה"ד *אס' לא יבנה בית שא
 קט עמלו בוניו בו רב הווא אמר מצינו שויתר הקב"ה על
 עכו"ם ועל גלוי ערווינעל שפיכת דמים ועל מאסס בתור'
 רמ"ג לא ויתר להם מעס *ויאמר ה' על עולב את חורתי
 על עכו"ם ונ"ע ושר' לא נאמר אלא על עובם את חורתי:
 סופרים כבר יורסיי גלון סופרים כולל בקיאון כוללית הסופרות
 ועוד מעלה שנות ססס כעובס יורעס לית טעמי הפורס
 לכל א' מנ' חלקים וסודות תמן שמוס טעמי תרוב וסאטור וכל ודעי
 ספר זריבון לתורד לכתוב ולתפוס שמוס לכתוב סימנין ורמזי סריקס: סעטרי
 סופרים וסופרים: ולי דין אינון סלון לחכמים א"כ סלון סלון טעמי עליו
 לכתורים אדם חוריים ססס ונח"י העיר ית ססס סופרים סעיבו לסס ססס
 סופרים וסופרים: עכו"ם נ"ע ש"ד לא נאמר סהרי כולתו ונן סליחוי
 חמר נכואה וו סר פורטוס נ"ג עשרות הללו:

עתידים לעלות שנאמר *ה' פמית ומתיה מוריד שאל
 ויעלמה הוי"ד פתוחה מבל צדדיה כך יש פחה לכל בעלי
 תשוב' מה הוי"ד כפופה כך כל באי עולם עתידים לכפרון
 ונהפכו כל פנים לירקון (סגס הנהיקס מתחילין מפני הרין)
 וכיון שראה דוד כן רתחיל מקלס בב' אותיות *הללו יה
 הללו אל בקרשו *כל הגשמה תהלה ליה:

כה"א כחסס כחומר בלי סוס ויעס כיון דכור אות ס"א הנאמר מעלון
 וגם עוה"ב עס סיומו גדול הערך לא יעורר לשב"י לבריחון רק
 האון יותר קטנה מכל האותיות סיוף הוי"ד אכל בתעלה סיוף רבה ותולה
 לכותם סוף כל הנינון בכל האותיות ססס כלסס י': וכיון כרסח דוד וכו' אף
 ע"ס מדון דלא זה העולם כחוס הרלות וזעור' ו אינו נודע רק כעיון
 ובלאוהי סריס הוי"ד כקלוסו לשב"י ורמזי י"ה ולא ה"י כי טעמו סבוכה
 לעוה"ב והנאמר סיוף אומר דרשניו כפחות עמוקס טעמי מעלסס כי ידעמי
 פליאה דעת מתני':

ארבעה נכנסו לפרנס וכו' וכתוב בסוף אחר הציץ פב
 וקצץ בנישעות ומנו אומר זה אלישע בן אבויה
 אמרו עליו שהיה הורג רבי תורה דבר הוא חמי תלמיד
 משכה באורייתא הורג רבי קטיל ליה ולא קורא אלא כר הנה
 עליל לכו ועדא ורזה חמי טלייא יתבין קומיה ספרא אמר
 מאן אילין יתבין ועברין רבי אומנייא רדון בניי אומנייא
 רדון נגר אומנייא רדון צייר כיון הוון אילין שמעון בן
 הוון שכנין אולין לון עליו הכתוב אומר *אל תתן את
 פיך לחטיא את בשרך החבל את מעשה ידריך
 שחבלה את מעשה ידיו של אותו האיש אף
 בשעת הניויר' הו משענין לון משלון כשכת ורזו מתכונין
 משענין תרי חד משול משום שנים שעשו מלאכה וכו'
 אמר אשעינין יחידיון הוון מתכונין מפרק ככרמליח
 משום שלא להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים וכו':

כר הוה עעלן וכו' כהיה נכנס לנות תועד כוון בית המדרש או בית
 הכנסת או כ"ד ויהי רחוק עברים יתבין לפני תחם סקרא סופר הוים
 אחר' למה יתביס אלה ככאן כולל טוב לזה סליתו להיות אומני בנין או
 אומני ערות או אומנות קרתא' חרונס מעשה רוקס טוכר ליר כסאיו שמוק
 כן היו שורקין את עמלון הסחרס: אף כעס המורה וכו' היתה כוונה רעות
 להסתיף את חרונס וטעמיה נראה לאנסי יסחלל סיוף אונסין אוחס כעס
 המורה סליתו תח' כווס הסכת היו מתכונין להנול מתחיל סכת לן ידו
 תליכוס קורה אומני גדול ב' אגוסס כיהל ללא יסיה היחיד לנזח עוסה
 מלכס א' כסבי המורה ב' כעשו מלכס א' אינס חריסס ררסע היה
 יורס הרין ומכוון להסתייפס וזסס מזה לנכוסס יסיעניו לכל יחיד לנזח ועוד
 כעס היו מתכונין לפרק הסאיו ככרמליח סלון בו חייב אלא מהדקין וזיה אומר
 לנכוסס אר' יסאטרו ומסכת סיהודי סכוכס ונולו לנכוסס סאכס דרך רס"י ל"ה
 ולא יסכאן כעברס ככרמליח או סחלכס אחרס ככרמליח ולא מלכסי כחכוס ערד
 כעס ידו ונכוסס טוב לנכוסס כמקום חוה ויה נכוסס כל מקום כעס ב' סחלכס
 גלון אחר' סרנוד יד לסס מתחר' בית קרבי סקדסס: עוד סס סלל אחר'
 אחר' ר"ת כסבי סוכך סחריו מ"ד ויה' כוך חל כל אחר לניב למס' א"ל כסכל
 לו מתנו ורא' כסב סר"ע דרסס ליה כוכוס מות ונ"ט ססיה כיון כיר' מלכסיו
 ויעייה עוד סס עוב סחרית דבר מרלכסיו ודרסס ליה ר"ת לרסס סכולר כניס
 כילדוהו ותחו ונכוסס סולר ונכוססיו ואל' ר"ע רבן לא כר דרסס אלא טיב
 סחרית דבר סיהו עוב מרלכסיו וכן סיהו הסעס' אכוסס אכוסס סיהו מנדול
 ירוסלס וכווס סכס לחוסה קרס לכל גדולי ירוסלס יסאטרו כניס חל' ור"ה
 ור' יוסעס כמקום אחר' כיון וכוון יסכין סרין כעבר' סחרין וסרקין אחריו ער
 אילון עסקין כילדיה עמוסן כיוון יכבו ומכוסס סחרין סחרין סרסס חל' סך
 סססיס וסרקסס אוחס אחר' לון חכוסס למה כעסס כסרין כוסי א"ל ס"ל אלא

א"ש רבי יורן נשיאה שלח לר' חייא ולר' יוסי ולר' אמי למעבר
 בהלן קרייתא דארע' דישאל לאתקנא להו סופרין
 ומתניין עלון לחד אתר ולא אשכחון תמן לא סופרין ולא
 מתניין אמר להו איתון לן נאורי קרתא אולון ואיתון לון
 סנארי קרתא אמרי להו אילין אינון נאורי קרתא לית אינון
 אלא הרובי קרתא אמרין לון ואי רין אינון נאורי קרתא
 תליס א"ל ספרייא ומתנייא הה"ד *אס' לא יבנה בית שא
 קט עמלו בוניו בו רב הווא אמר מצינו שויתר הקב"ה על
 עכו"ם ועל גלוי ערווינעל שפיכת דמים ועל מאסס בתור'
 רמ"ג לא ויתר להם מעס *ויאמר ה' על עולב את חורתי
 על עכו"ם ונ"ע ושר' לא נאמר אלא על עובם את חורתי:
 סופרים כבר יורסיי גלון סופרים כולל בקיאון כוללית הסופרות
 ועוד מעלה שנות ססס כעובס יורעס לית טעמי הפורס
 לכל א' מנ' חלקים וסודות תמן שמוס טעמי תרוב וסאטור וכל ודעי
 ספר זריבון לתורד לכתוב ולתפוס שמוס לכתוב סימנין ורמזי סריקס: סעטרי
 סופרים וסופרים: ולי דין אינון סלון לחכמים א"כ סלון סלון טעמי עליו
 לכתורים אדם חוריים ססס ונח"י העיר ית ססס סופרים סעיבו לסס ססס
 סופרים וסופרים: עכו"ם נ"ע ש"ד לא נאמר סהרי כולתו ונן סליחוי
 חמר נכואה וו סר פורטוס נ"ג עשרות הללו:

פרק אין דורשין

רב אמ' *תאלמנ' שפתי שקר יתחרשו ויתפרכן ישתחקו'
 יתחרשו כמה דתימי *ויאמר ה' אליו מי שם פה וגו'
 יתפרכן כר"א *הוה אנהו מאלמים אלומים ישתחקו
 כמשמעו הרבירות על צרוק צרוקו של עולם עתק דברים
 שהעתיק מבריותיו' בגאווה וכוו זה שמתנאה לומר אני
 דורש כמעשה בראשית סבור שהיא כמתנאה אינו אלא
 כמתבוה *א"ר יוסף המתכבד בקלון כמתר אין לו חלק
 לעה"כ המתכבד ככבודו ה' העולמים לא כ"ש מה כתיב
 בתריה מה רב טובך אשר צפנת ליראיך אל יהי לו כמה
 רב טובך ז"ר לוי כבוד אלהי' הסתר רבר עד שלא נברא
 העולם וכבוד מלכים תקור דבר משנברא העולם:

ואינו אלא היות טעם סקרי' כחל' בנא"ל וכן לקח דברי פי חסן כן
 כי אם היות טעם סקרי' כחל' בנא"ל וכן לקח דברי פי חסן כן
 כנאות טלסס ותכוסס אוח כסכרס רזו על דולד וכוסיס וכיואל כסס סהככרס
 כנזח דוד סליק דברסס חנוניס כרוב כולתס וסיה חכוסס אוחס כי לא סיו
 חלמיני' ססס מפיח ח' סירוס חל' ס' יתר' לת וערס כולתס סוכורסס סקס
 כנאות רכס' וכסי סלחת זלח סלואה חככס לסס לנינון גדול וקלון מתחרד
 נח"ס רופס על אכר סחו ככוסס סיהס ולעברו על מחרסס ו"ל כנכוסס
 מתך חל סדרוס וכו' המתכבד ככבוד פי העולמים אכסר לסרס לטן כנזח
 סססו כרד כוון קלון אונסרס מתכבד ככוססו ונזכר כדרוס סססו ככוד פי
 סעולמיס סלל לנזח בו כי כודל' סענון הוה סלל כנאל זה סיה קוסס סכורס
 סעולס חלל כוונ רבי לוי ככוד אלוסס סססר דבר סלל כנזח כמה ססיה
 קוסס סכורס סעולס' וככוד מליסס סקור דבר לררסס לתור כנזכרס ססיו
 אחר' סכורס סעולס:

פא א"ר אבהו בב' אותיות נבראו העוה"ו והעוה"ב שנא' כי
 ביה ה' צור עולמים צייר עולמים ואין אנו יודעים
 אי זה מהם נברא בה"א ואוי' מהם כיו"ר אלא מבה רכתי'
 נ"גל"ג *אלה תולדות השמים והארץ כבה"א כבה"א כבה"א הוי
 אומר העוה"ו שנברא בה"א והעוה"ב כיו"ר מה ה"א חסר
 מלמטה רמו לכל באי עולם שרם יורדין לשאל מה ה"א
 יש לה נקודה אחת מלמעלה רמו לאחר שרם יורדים הם

חמש עשרה פרק ראשון יבמות המט

במלתה וזוהי חפול מה שהקשה מהר"ן ז"ל אורו ז"ס הר"א המדקדק ודע זכ"ר פריך אהך דהכא והא קציו ויזונו רשעים לשאלה ומשני ההוא דזיוטא ההתחנה ששאלו ועיין הפירוש ברא"ם ועוד נראה לפרש כונת הנ"ר על פי מה שכתבנו בפרק הקומץ שה"א פתחה מתחיה רמו סבל הרובה ללאת ילא וה"ק שה"א שנסוף מלת לשאלה הוא רמו שהיא פתחה מתחיה שסס ירדו הרשעים לדיוטא ההתחנה ששאלו וכה"ג פרש"י בפרשת בראשית שהעולם הזה נברא בה' רמו שירדו למטה לשאת בה"א שפתחה מכל לך ופתחה למטה לרדה עם ע"כ וק"ל :

הר"ף תניא איש אחי ואביו תיראו וגומר יכול אמר לו אביו הישנא או ישאמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו ת"ל איש אחי ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו כולכם חייבין בכבודי תניא יכול יהא בנין בה"מ דוחה שבת ת"ל את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו כולכם חייבין בכבודי תניא יכול יתיירא אדם מבית המקדש ת"ל את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו נאמרה שמירה בשבת ונאמרה מורא במקדש מה שמירה האמורה בשבת לא משבת אחרת מתירא אלא ממי שהזהיר על השבת אף מורא האמורה במקדש לא ממקדש אתה מתירא אלא ממי שהזהיר על המקדש ו' ואינו הוא מורא מקדש לא וכנס אדם בהר הבית במקלו כמנעלו כאפונרתו ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו קפזרריא ורקיקה מק"ו ואין לו אלא בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאין בה"מ קיימין ת"ל את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו מה שמירה האמורה בשבת לעולם אף מורא האמורה במקדש לעולם :

אמר לו אביו לטון : הישנא נצית הקדוה להטיב אבדה או שהקשה עומדת בחזק ואמר לו אל תשייר : יכול ישמע לו ת"ל איש אחי ואביו תיראו וילפינו לאו דעומתה ולא דהשגת אבדה מלאו דשגת : נאמרה שמירה בשבת ומורא במקדש והקטן הנקטו בפסוק אחר לא משבת אחרת מתירא דלא כתיב ביה מורא : באפונרתו ארניקו שאמר במתניו : קפזרריא לקר' הלוכו שלא להקפיד וכינס בפתח זה ויאלץ בשנגודו ולא לשם עבודה אלא לעשות זרכיו : מקל וחומר מפרש בפרק הרואה מני חזן לנח אל שער התלך בלבוש שק שאינו מאוש ק"ו לרוק שהוא מאוש לפני הקב"ה :

תוספות יכול יתירא אדם מבית המקדש בני אביו לא הולך אחר כי דפשיטא שלא ישתחוה לו לשם הלאה : אבל בני מקדש אולעזר משום דהוה דבר שנקדשה או בני בני אביו שיד מורא שלא יעשנו אבל במקדש אין לנו מנחה אלא דוחה כמו שאמרם והלך : **מהרש"א** *במתרא דף י"ג כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה כו' כגון אלוס אלומה כו' אלו שמות כולם שמות העיר וכן היא המדה גם בשאר שמות כמו הרם נמו ביתה כו' אל ארסה כו' וכדמרינון שצמתינן במוטה ולא נקט הכא אלא מהי בהם שם העיר לפי שהם מקדש שפוטטים ומפורסמים לפרש כן וקאמר כל תיבה שצריכה כו' דהיינו כל תיבה מהשמות שהיא והוא לרובית למ"ד בתחלתה כמק"ו אל אבל שאר תיבות מלה ופועל לא יתכן בהם שצריכין למ"ד ח"כ לח א

א ויקרא יב

הר"ף תניא איש אחי ואביו תיראו וגומר יכול אמר לו אביו הישנא או ישאמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו ת"ל איש אחי ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו כולכם חייבין בכבודי תניא יכול יהא בנין בה"מ דוחה שבת ת"ל את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו כולכם חייבין בכבודי תניא יכול יתיירא אדם מבית המקדש ת"ל את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו נאמרה שמירה בשבת ונאמרה מורא במקדש מה שמירה האמורה בשבת לא משבת אחרת מתירא אלא ממי שהזהיר על השבת אף מורא האמורה במקדש לא ממקדש אתה מתירא אלא ממי שהזהיר על המקדש ו' ואינו הוא מורא מקדש לא וכנס אדם בהר הבית במקלו כמנעלו כאפונרתו ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו קפזרריא ורקיקה מק"ו ואין לו אלא בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאין בה"מ קיימין ת"ל את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו מה שמירה האמורה בשבת לעולם אף מורא האמורה במקדש לעולם :

אמר לו אביו לטון : הישנא נצית הקדוה להטיב אבדה או שהקשה עומדת בחזק ואמר לו אל תשייר : יכול ישמע לו ת"ל איש אחי ואביו תיראו וילפינו לאו דעומתה ולא דהשגת אבדה מלאו דשגת : נאמרה שמירה בשבת ומורא במקדש והקטן הנקטו בפסוק אחר לא משבת אחרת מתירא דלא כתיב ביה מורא : באפונרתו ארניקו שאמר במתניו : קפזרריא לקר' הלוכו שלא להקפיד וכינס בפתח זה ויאלץ בשנגודו ולא לשם עבודה אלא לעשות זרכיו : מקל וחומר מפרש בפרק הרואה מני חזן לנח אל שער התלך בלבוש שק שאינו מאוש ק"ו לרוק שהוא מאוש לפני הקב"ה :

תוספות יכול יתירא אדם מבית המקדש בני אביו לא הולך אחר כי דפשיטא שלא ישתחוה לו לשם הלאה : אבל בני מקדש אולעזר משום דהוה דבר שנקדשה או בני בני אביו שיד מורא שלא יעשנו אבל במקדש אין לנו מנחה אלא דוחה כמו שאמרם והלך : **מהרש"א** *במתרא דף י"ג כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה כו' כגון אלוס אלומה כו' אלו שמות כולם שמות העיר וכן היא המדה גם בשאר שמות כמו הרם נמו ביתה כו' אל ארסה כו' וכדמרינון שצמתינן במוטה ולא נקט הכא אלא מהי בהם שם העיר לפי שהם מקדש שפוטטים ומפורסמים לפרש כן וקאמר כל תיבה שצריכה כו' דהיינו כל תיבה מהשמות שהיא והוא לרובית למ"ד בתחלתה כמק"ו אל אבל שאר תיבות מלה ופועל לא יתכן בהם שצריכין למ"ד ח"כ לח א

חמש עשרה פרק ראשון יבמות

ב"ש מתירין לרת ערובה להתיבס לאחין דליה ליה דרכא
 דלגורור : הלצו הירוח מן האחין : ב"ש פוסלין מן
 הכרונה שחלוצה חלוצה : וב"ה מבשירין לפי שחלוצה שלא
 לגורך והיו כמולדת מן הנכרי : נתיבמו לחיות : ב"ש מבשירין
 אחין לכהנים אם נתאלמו תיבמוס : ובית הלל פוסלין
 שנבעלו לאסור להם והנבעל לפסול לה עשאה וזה והזונה אסורה
 לכהונה : לא נמנעו וכו' אף על פי שבני הירוח שנתבטו לבית
 שמימי מתורבים הם ל"ב שהיו באיסור אשך את הו עליהם ואשת
 אח נכרת וכו' עריות שהן מייבי כריתות מתורבים הם כדאיתא
 בפירקין אפילו הכי לא נמנעו ביה הלל לישא נשים מבית שמימי
 לפי שהיו מודיעים להם לוחן הנשואת מן הירוח ואמרין דעו
 שמשפחה זו מותרת ערוה שנתבטו בזהם והם מן פורשין : ודורות
 אלו על גב אלו סעו תפאלין כליהם אלו לאלו :

גמרא איבא מ"ד לא עשו ב"ש כדבריהם דהא ב"ה ג
 רובא ואיבא מ"ד עשו רבי אולינן בתר רובא שס
 דיבא רבי הרדי ניהור הבא ב"ש מהרדי טפי : ע"א
 רבי הרדי ניהור בחכמה

מהרש"א רבי הרדי כו' פרש"י נחמה וקף על גב דפתחא
 כתיב נחמה אחרי רבים להטות אפשר דמוקיעין
 לה דוקא דכי הדדי ניהור מרביצין לא תענה על רב חסר וי"ד
 דמתמע ביש נחמה דהיינו רב לא תקף אחרי רבים להטות ודע
 דכל זה אמרו בקודם צת קול אצל לאמר צת קול קאמר : ואינעית
 אימא מ"ד לא עשו דהא נפקא ב"ק ומ"ד עשו ר"י וטעם הוא דלת'
 אין משגיחין צנת קול ועיין כל זה בתוספות גם צמינטינו
 צלכות וק"ל :

לא נמנעו בית שמיאי לישא בו' לקיים מה שנאמר האמת
 והשלום אהבו הנם שא"ל סהיו שני הדעות אמת לאמתא
 מ"מ מדד השלום ואזהנה שהיה בנייהם גלם אמת כמ"ס נתיבנה
 כי כולם דברי אלהים חיים נחמו מרועה את' וק"ל :

שאלו את רבי יהושע צרת הבת מרז אמר להם מהלוק'
 ב"ש וב"ה והלכה כדברי מי א"ל מה אחם מבניסין
 ראשי בין שני הרים גדולים בין שני מחלוקת גדולות בין
 ב"ש וב"ה מתיר' אני שמא ירוצו גלגלתי אכל אני מעיד
 לכם על שתי משפחות גדולות שהיו בירושלים משפחת
 בית עכמאי מכית צבועים ומשפחת בית קופאי מבן
 מקושש שקן בני צרות ומרם כהנים גדולים ושמשו על
 נבי המזבח :

בימי רבי דוסא בן הרכינס הותרו צרת הבת לאחין ה
 והיה הדבר קשה לחכמים מפני שחכם גדול היה ז"ל
 וזקן ועיניו קמו מלפני לבית המדר' אמרו מי לך וידועתו
 זו אמר להן רבי יהושע אני אלך ואחריו יז רבי אלעזר
 בן עזריה ואחריו מי רבי עקיבא הלכו ועמדו על פתח
 ביתו ונכנסה שפחתו אמרה לו רבי חכמי ישראל באין
 אצלך אמר לה יכנסו ונכנס הפטו לרבי יהושע והושלחו

סבורא הוא מיני שהיה על המקדש לא שאני לן בין המקדש קיים או
 אינו קיים כי מי שהסור עליו חי וקיים הוא וכ"ה ח"מ' היה אפשר לומר
 שאנ"ס סבורא היה מיני שהסור על המקדש שחל לא הויה אלא כיוון
 שיה"מ קיים כמו שהסור על הר סיני כל זמן שהיה שם שבינה גם האלן
 דהבקר אלי"ענו אל מול הבר הריהו : ובסבורא הוא השכינה כתיב הריהו
 יעלה שר ולקף ילוף משה שחירח שבת לעולם אף מורא מקדש לעול' י"מ
 למה ילעורך היקפא וזה שבת אינן מחירא אלא מיני שהסור על השבת
 כיוון דילמין דמורה מקדש לעולם תו לובא למירא סבורא היא המקדש
 שאם אין המקדש נסתלק המורא וכו' : אמרנו שהמורא אלא מיני שהסור
 על המקדש ולכן היא לעולם ואפשר לומר מחר הירוח דמיעקרא דריס
 להאי קרא הכי אכל למקפא דהרשיון ליה מה שבת היא לעולם אף מורא
 הא לעולם ליבא למירדס היא דרשה רעיל' אמרנו מיני שהסור על
 המקדש ועוד אפשר למיר דבאי הוק' דאי חזה מתיר' אלא מיני שהסור'
 על המקדש נא למיר חייב עשה על היעלה בחוץ שאם המורא הייה מן
 המקדש לא היה לנו אלא המקריז חולין כפי' המקדש שבתו בו את מקדשי
 מיראו שאם המקריז בו חולין כפי'ם אכל קדשים חוץ המקדש לא למדנו
 ממורה של מקדש וכו' : סבורא הוא מיני שהסור על המקדש ים ככללה
 בין חולין כפי'ם בין קדשים בחוץ כי מיני שהסור על המקדש סבורא שלא
 להוליא קדשים בחוץ ולא להקריז חולין כפי' : ומה שאמרין בכרייתא וליהו
 שרע מקדש לא יכנס כמקלו וכו' : נקט הדבר הפשוט יותר : לא משנת
 אחת מתירא פרש"י דלא כפי' ביה מורא הכונה לרש' דהא אמר' במס'
 שבת הבקרא את הסולה אמר יוכלו שבת להיה ים ככללה מורא משנת
 לזה פירש דלא כתיב ביה מורא' : ונחשפית יבול יחירא ארס מהמקדש
 לר' לישב דברי תוספות דמשמע דיוכל יחירא ארס מהמקדש הוא
 להשתחוות לו משום דהוי דבר של קדושה ואמר ח"ל את שבותי וכו' דאי
 אמת מתירא אלא מיני שהסור על המקדש ומה שקמו וחרר ואיניהו מורא
 של מקדש לא יכנס להר היות וכו' הוא משום דהא צהא חליה כשהיינו
 דורש' את מקדש מיראו מהמקדש משם היינו דורשים להשתחוות לו משום
 דהוי דבר שנקדשה והשתא דרשינן מיני שהסור על המקדש חוץ לנו לדורס
 מורא זה אלא שאם יכנס ארס להר היות כמקלו וכו' ועדיין קשה אמאי לא
 מוקי ליה נתי מורא מיני שהסור על המקדש אוחו תירא להשתחוות לו
 יתבקר וליה ליה למיר' ואינינו מורא להשתחוות לו להק"ה שהסור על
 המקדש ושמה אחרת להשתחוות ל"ו אינה חליה בלתייהת המקדש כי
 הוא אלהים ולו ארמו מודים ומשפתיים לכך פי' ואיניהו מורא לא יכנס
 להר היות וכו' : ועוד ריק' לבין התיורן סהיו שאמרו התישבות דגני
 אפיו שיק מורא שלא יעשאו וכו' נאדרנה קשה שהסור יוכל יחירא
 מהמקדש שאינו נמנע מורא במקדש אלא בחוץ ואם אינו נמנע דה"ל לומר
 ס"ד לומר מורא מקדש והדבר הנלוו לכינו לא הוכיחו : ונראה דה"ל לומר
 יוכל יחירא מחליו דהיו הכי נמי לומר לירא מחליו שלא יעשאו אלא
 ממקדש דהיו שיק מורא מקדש אלא דלא יכנס להר היות כמקלו וכו' :
 יוכל יחירא מכו"ה לומר דהא כיוון שפי' קיים ח"ל וכו' יוכל יהיה מורא
 זה דוקא יהיה מורא מקדש היינו בחוץ שבת המקדש קיים :

ב **משנה** ב"ש מתירין את הצרות לאחים וב"ה אוסרין
 י **י** הלצו ב"ש פוסלין מן הכרונה וב"ה מבשירין
 נתיבמו ב"ש מבשירין וב"ה פוסלין אע"פ שאלו אוסרין
 ואלו מתירין אלו פוסלין ואלו מבשירין לא נמנעו ב"ש
 מלישא נשים מב"ה ולא ב"ה מב"ש : כל הטהרות
 והטמאות שהיו אלו מטרדין ואלו מטמאין לא נמנעו
 עושין טהרות אלו ע"ג אלו ע"ב' : ובכרייתא פירש יוחר
 ע"ג **ע"ג** ואמר לא נמנעו ב"ש לישא נשים מב"ה ולא ב"ה מב"ש
 ללמדך שארבה וריעות נודקין זה בזה לקיים מה שנאמר
 *ואמת והשלום אהבו :

חמש עשרה פרק ראשון יבמות

קב

נחמנה לנשיא ולחורו רבי עקיבא שמו בשם הגדולים כדקאמר לקמן שמך הולך מסוף כו' ולפי שהיה ר' יהושע בן מנאי גדול מהם בשני' שהוא היה מתלמידי ריב"ז זומן הבית שמאי' רב"ע שנתמנה לנשיא בן י"ח שנה אחר המורנו כמ"ה היום' דברק צמה בהמה וכו' ע"ע היה זומן בן כוויבא דניבאר אחר המורנו כמה שנים וע"כ כשאלו לפניו בלי שאלה לרבי יהושע מי הוא חספו והוסיפו שאלה שהיה מכירו כבר זומן הבית כמקרא' י"ט לו בן לעזריה חדרנו כו' דרבי דוסא וקו גדול היה בדמוכה לקמן אבל לרב"ע ולרבי עקיבא לא הכיר ולא הוסיבם עד ששאל עליהם מי הם גם לר' יהושע ולרב"ע הוסיב כבודו על משה של וקב לפי שזה היה נשיא וזה היה אב"ד ולא בן לר' עקיבא אף על גב שסיפר בשמו דלקמן היה נחשב בשניו כחלמי' גם שהיה חלמידי של ר' יהושע' ולזה קרא על רב"ע המקרא הזה נטר הייתי וגו' זומן עזריה אביו ונס וקנתי עתה זומן בנו ר"א ולא ראינו לדיק נעזב הוא עזרי' וזעזעו מנקה להם הוא בנו ר"א וע"כ שערזה וזנו ר"א עשרים גדולים היו בדמוכה פרק צמה בהמה ולר"ע אחר אשה הוא עקיב' בן יוסף גר דרק מבני בניו של סוס' כמחוק ירוז דנרש' ולא מן הגרים שיכזו בני ישראל לך ולא גרים הנאים מעמי' : ואמר התחילו מסבבים אוהו בהלכות בו' עשו בן בני סלא ורגים שיקר ביחולו על דין לרע הצה ויחירא לגלות להם האמת כדאמרין לעול דר"י סלא רצה לגלות הדבר שאמר מתירא אטי שמא ירולו כו' לפי שבני לרוע של אלו פגומות אלו : א"ל אח קאן יש לי בכור כו' לפי דעת הרמב"ם שהצריך ימים רבים ר' דוסא כמעט כל זמן בית שני זומן מני הנביא עד אחר מורנו בית שני נישא דאמר את קטן יש לי בשנים סלא הארי' ימים כ"ב ולא שמע קבלתי מחני הנביא אבל בספ' יוחסין דמה דברי הרמב"ם ציה ויש לפרש דה"ק דגם שהוא אחי קטן מחני הוהרו בו סלא יקפח אתכם בהלכות כי אין בידו קבלה מחני הנביא כמו שקבלתי ממנו ולזה אמר כי בכור שגן בכור ע"ש שהוא סומך על כפול חמיתו ע"ד ויגד לך הטלמות חממה כי פליס לחושיה גו' ושטן ע"ש שלח' יבון מפני כל ועומד על דבריו כפרש"י : ואמר הנא כשנבטו נבטו בפתח אח' כו' עיין פי' החוספ' ועוד נראה לפרש כי לפי הדין נשיא קודם לאב"ד אבל כשנבטו נכנסו לפי הכירא שהיה להם ע"ס רבי דוסא כתי' לעיל ר' יהושע היה לו הכירא ואח"כ רב"ע סלא היה לו הכירא גם עם אביו של ר"ע אבל כשילאו אין מן הראוי שיילאו כסדר שנגנסו כיון דנשיא קודם לאב"ד ע"כ יא' ר' יהושע צפתח אחרת סלא יא' אחר רב"ע כיון שכבר נכנס מקודם לו וכן ז"ל בר"ע כיון שהיה גדול בחממה לא היה ראוי ללכת אחריו' וי"ל צפתח אחרת' ואמר ועירין לא הגעת לרועה בקר בו' איכא לפרוסי פרמו לו רמו על שמע מחלו ר' דוסא לאסור לרע הצה מתקבלה מחני הנביא כדאמרין בשמעתין א"ל שאין לך לתמוך על קבלה זו מחחרון שנבטויהם שהוא מני כדאמר' צדיק בחר'א דטועה מאן נביאים אחרונים חני זכריה מלאכי כי עדין לא הגעת בקבלתך בדבר זה ומבטאים הראשונים לומר שהיו

על מטה של זהב אמר לו רבי אמר לתלמידך אחר וישב א"ל מי הוא אמר לו רב"ע א"ל ויש לו בולעוריה חברנו קרא עליו המקרא הזה "עדר הייתי גם וקנתי ולא ראיתי צדיק עזוב וזרעו מבקש להם תפשו והשיבו על משה של זהב אמר ליה רבי אמר לתלמידך אחר וישב א"ל ומי הוא א"ל עקיבא בן יוסף א"ל אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו שב בני שב כמותך קב"ה רבו בישראל קרא עליו מקרא זה "מיב שם משמן טוב התחילו מסבבין אותו בהלכות עד שהגיעו לצרת הבת אמרו לו צרת הבת מהו אמר להם מהלוקת ב"ש וב"ה הלכה כדברי מי אמר להם הלכה כב"ה א"ל והלא משמך אמרו הלכה כב"ש אמר להם דוסא שמעת'או בן הרבינס שמעתם א"ל חיי רבי סתם שמענו א"ל אח קאן יש לי בכור שטן (שטן) הוא וזומן שמו והוא מתלמידי שמאי והוהרו בו יקפח אתכם בהלכות לפי שיש עמו ש' חשבות בצרת הבה שוהא מותרת אבל מעדיני עלי שמים וארץ שעל מרכה זו ישב חת' הנביא ואמר ג' דברים צרת הבת אסורה עמון ומואב מעשרי' מעשי' עני בשביעית ומקבלין גרים מן הקרדוים ומן התרמוזיים הנא כשנכנסו נכנסו בפתח אחד וכשיצאו יצאו בשלשה פתחים פנע בו כרבי עקיבא אקשי ליה ואוקמה א"ל אתה הוא עקיבא ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו אשריך שוכית לשם ועירין לא הגעת לרועה בקר אמר לו רבי עקיבא ואפילו לרועה צאן :

ירדו כמו וקרוך גלגלו דאיבמך לשון רטוך : שהן בני צרות שאסור לשוק ככ"ה : בימי רבי דוסא הותרו אחיו של רבי דוסא שהיה מחלמידי צ"ש הקרוך דחטן לקמן ועשו על פיו ונהנו בן : שחכם גדול היה וסבורים חכמים שהוא הקרוך קמו עמדו מלראות : א"ל רבי יהושע לר' דוסא רבי אמור לתלמידך אחר ויבן : דוסא הקרוך שמעתם אומרים : או בן הרבינס צלל דוסא שמעתם : סתם שמענו בן הרבינס סתם וזמן לא הוהר : בכור שטן (שטן) הוא חריף ועומד על שמועתו ועושה מעשה זאינו סג שמעו עתה לעשות כרבים : עמון ומואב ישראל' הדרים צאריך עמון ומואב שכבש משה מסיוחן ונתקדשו בקדושת ארץ ישראל ועשבו צניח שני צללה קדושתה חורשין זה בשביעית ומקנו להם מעשר ראשון ומעשר עני בשביעית כדאמר לקמן מחני פרנסת עניים שצ"י שאין להם מה לחבול בשביעית לפי שצטל לקט שכחה ופאה וצאים סס ונוטלין סס לקט שכחה ופאה ומעשר עני : ומקבלים גרים מן הקרדוים וכו' ולא אמרין ממורים הם מננות ישראל צללו עליהם עכו"ם דאיכא רבנו לקמן דפסלי :

פנע בו וזומן כרבי עקיבא :
יוחסין יואו בנ' פתחים סלא יתגלא יחד ויקפחם בהלכות וינטרמו לקבוע הלכה כמותי' איני יואו בנ' פתחים כתי' שמתאיהו השתנו תשובותיו :
מהרשי"א א"ל ר' יהושע אני ארך בו' לפי שהוא היה אב"ד צלומה דור ואחריו רב"ע שמתא היה

פליס
 קב"ה

דח ב

רנטי

חמש עשרה

פרק ראשון

יכמות

ותשי בקר כגון עמוס מלאכה זו בקר אנכי גומר ואשפר שרעו לו על עמוס על שהיה ערל שפתיים וכבד לשון כדלמריזון במדרשות ור"ל גם אם היה קבלתכם ממנו אינה מזוהרת שלא תצונו לשנונו יפה ודיבורו וטעמו הוא בידכם והסביו לו רבי עקיבא כי הגעתי בקבלתי מחניו אצילו לרועי לאן שהוא רצו על משה היינו שהיה רועה לאן וגם היה ג"כ כבד פה ולשון ודאי לאין לטעמו בקבלתו ממנו והא הך דרשה דעליה עליה לג"ש דמינה נילף לאסוד נרת סתת היא בקבל' מסיני מפי משה לאין אדם דן ג"ש מעלתו ודו"ק: ו רבי יוחנן וסביא אמרי דרוריהו יאון מקבלין גרים סן

התרמודייס פליגי בה רבי יוחנן וסביא חד אמר משום עברי שלמה וחד אמר משום בנות ירושלים בשלמא למ"ד משום עברי שלמה קס"ב עכו"ם ועבר הכא על בת ישראל הולד ממז' אלא למ"ד משום בנות ירושלים מאי היא פליגי בה רב יוסף ורב כהנא ותרוריהו משמיה דרבה בר בר חנה חד אמר ר"ב אלפי גברי ושיח' אלפי קשתויי וחד אמר ר"ב אלפי גברי ומנייהו שיתא אלפי קשתויי בשעה שנכנסו עכו"ם להיכל הכל נפנו על כסף והיה ורס נפנו על בנות ירושלים שנא' *נשים בציון ענו בתולו בערי ירו' א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן פוסק

איכה ה

ת"ס י

ז

איכה ו

דברים נב

איכה ז

זהו שר העולם אמרו *נער הייתי וגם זקנתי מאן אמריה אילימא קב"ה מי איכא זקנה קמיה ואלא רוד אמריה מי קשיש כולי האי אלא ש"מ שר העול' אמרו וא"ר שמיאל בר נחמני א"ר יוחנן מ"ד *ידו פרש צר על כל מחמדיה זו עמון ומואב בשעה שנכנסו עכו"ם להיכל הכל נפנו על כסף והיה ורס נפנו על ס"ת אמרו זה שכתבו בו *לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' ישראל באשי *צוה ה' ליעקב סביביו צרוי אמר רב בנתן הומניא לפום נהרא :

עברי שלמה שגאפו בנות ישראל מחמת עושרן ודורין סס בחוקת עכו"ם וקסדר עור"ס ועדו הגא על צת ישראל הולד מתור : משום בנות ירושלים לקמן פירש לה בנות ירושלים במורכבה שכלו עכו"ם ונשאלם : ה"ב אלא למ"ד משום בנות ירושלים היו קשתויי מוסיי קס"ב נער הייתי אידי דלדכרי' סאי קר' לעיל נקט ליה הכא שר העול' מלאך הומני' לפום נהר' : כהומניא עכו"ם הם ומלירין לבני סוס נהרא שהם ישראל עניים :

הוספות ר' יוחנן וסביא אמרי אין מקבלין גרים מן התרמודיי' תימה הכי פליגי רבי יוחנן אמרי הנביא ושחא סבר ר' יוחנן שלא אמרה בני העולם : ככלל' לאין דלמך משום עברי עכו"ם למיחלי טעמא משום ממורות היה ליה למיחר משום עברי סתת דעברי איסורא בישראל וי"ל דהספחא בחייאש העול' מהם ואיכא למ"ד בפרק בשלה בחייאשתי מלנו' עברי אינו לירד גט חתור : פסוק זה שר העולם אמרו קס"ב ר"ח דעבי פיעי שר הפסחת נער נקרא חתור' וי"ל דמטערין והגורא חלמ' מטערין הוא שר העול' סקרא נער ובישעי אחר יסד חוקת מטערין שר הפתק' למ' מוסר משמע החוק הוא מטערין ואי אפשר סיהא חוק שר העולם דמפרק אלו טרפות אמרין דנכשת ימי בראשית פתח שר העולם ואחר ישחא ה' כנעשו חוקן לא היה כנעשו בראשית וי"ל דמטערין און זה שר העולם והא דנקרא נער לא משום דמכני נטר הייתי גם זקנתי אלא נקרא נער סקן היה שמו ובפסיקת' טע"ח סמות של מטערין מינה נמי נער צעוד דלגדות חולקות ו על זו דכתי' ים אומרים דמקן מת ובריש מקמת דרך ארץ משמע דנכנס לג' עכו"ם :

מהרש"א *משום בנות ירושלים שנא' נשים בציון ענו גו' צפ"ו יחסון פריך אכולי עולמא דולמא מהכך דכתיב נשים צליון ענו גו' וסס מפורס וק"ל : אילימא קודשא ב"ה מי איכא זקנה כו' א"ע' דלמריזון צפינו נראה להם כזקן כו' היינו לפי הדמיון של ישראל אבל הקב"ה לא הליל' על עולמו וקנתי כיון דליכא זקנה קמיה וה"ה דמ"ל נמי איכא נערוה קמיה דקאמר הקב"ה על עולמו נער הייתי אלא משום איך קושיא דמי דוד אמר' ומי קשים כו' נקט הכי וא"ע' ג' דגבי דוד כתי' ויהי דוד וקן צא גו' מ"מ כיון דלא קשים כולי עולמו עד ט' שנה מאי רבותיה דקאמר דכל ארשתן דהאי לא ראה ליהי עכו"ם ולכך קאמר דשר הטול' אמרו דהו' דמי מירדס דמכיל' לא ראה לדיק יגו' ודו"ק : זה עמון ומואב בשעה כו' שכתוב בו לא יבא עמוני גו' אסיפא דקרא ידו פרש לג' ר' גמ' קמין כי ראהה גוים כלו מקדשה אסר לניהוה לא יצוהו נקבל גומ' ומחמדיה היה הכורה שנאמר צה הנחמדי' מזהב גומ' ודרס יסרף צלם מלכון פר"ש דלוחמיוי סרף וק"ל ע"ש : צוה ה' גו' כגון הומניא כו' כסמך זה להטול סוכר צבנות עמון כדלמריזון צפ"ו' יוחסין הומניא איכא צבול כולה דעמונאי וחרמ סניביו לריו על פי מ"ס צפרק חלק עמון ומואב צבני ציסי דא"ר הו' וק"ל :

דרי"ק און מקבלין גרים וכו' חוסמות אין מקבלין גרים וכו' תימה הכי פליגי רבי יוחנן אמרי הנביא ושחא סבר דלא אמר בני מעולם' וקסא חלמי' לא יקבאו החוספות על יונתן בן הרטינס שאמר נרת הבת מותר' ופליגי אמרי הנביא שאמר נרת הבת אסורה ואס' י"ל דסבר שלא אמר כך בני הנביא א"כ מה קסאו עור במקבלין גרים ואפשר למחר דיונתן בן הרטינס היה אפשר לחלוק על אמור' דואס' ולומר דלא אמר בן בני אכל ר' יוחנן סתתו אחרון אך חולק על מה שקבלו הראשונים דמצי אמר קבלת הראשונים והנראה נכון הוא שיונתן בן הרטינס היה חולק ואמר' שלא אמר בני כן מכת' חסותות שהיו לו בלרת הבת לחתונה אכל ר' יוחנן שלא היה לו חסותות לחלוק ולומר שאין מקבלין היכא פליגי על דברי בני ירושלים דחוקק סתת סבר ר' יוחנן מכת סברא כלכד שלא אמרה בני מעול' מ"ד ידו פרש וכו' יס לדקדק מיה הוקשה בלבוש ועוד כפי דרשה זו שמתמדיה הוא ס"ח מה עמין י"ב כי ראהה ונראה שמוקשה לו בכתוב זה דמחמ' בר הור דבר אח' ועמ"ס הם דבר אח' והיל' ידו פרש נר ועכו"ם על כל מחמדיה כאשר בואו מקדשה ועוד אם מחמדיה הם חמדת כסף והב מה סייך ליה כי ראהה גוים כלו מקדשה ליה תירלו צעמון ומואב שסס לריהם של ישראל על שזה ה' לא יצוהו בקהל ק' והלרים הללו עמון ומואב לא עלרו כח ליכנס להיכל אלא בשעה שנכנסו העכו"ם להיכל דהיינו נכוד נר וחייליהו חסותות כנכנסו גם הלרים סת"ח כי בולס נפנו על כסף והב והס נפנו על ס"ת וה"ק ידו פרש נר על כל מחמדיה בשעה שנכנסו העכו"ם להיכל וכי ראהה עכו"ם שנכנסו וצאו אל מקדשה ונכנסו גם הם ונצאו מקדשה לעקר אשר ליה לא יצוהו בקהל ק' וצאו לשרוף ס"ת שהיא מחמדת :

בגמרא דף י' קבא רבא וקבא זוטא מנדרד ואילו לשאלו כו' נראה שכווננו בלבוש זה שגני קצין היו סס ע"ש דלמריזון פרק האים מקדש דעסר' קצין עות ירדו לעולם חשעה נעלה מיסן כו' ועשרה קצין עללות צלו לעולם ע' נעלו עבדים כו' והיינו קבא רבא דמיסן פתי צה ממור' ועו פני' וקב' וועט היינו הרמוד' שהיו צה עבדי שלמה שעדיין לא נשתרצב צה ממירות כמ"ס והתוספות ובהכי ניחא לפרש' דלמס' ריהטא אין הלשון דומה דמעיקרא

ביצד פרק שני יבמות קנא

דמיקרא קאמר משאול לתרמוד דגרע עפי וזבן מתרמוד למיטן דממע דלא גרע כ"כ דלפי דרכיו נחלא דמיטן גרע עפי משום עונת ומתורות וכו' :

סס א"ד יורה אמר רב אסי עכו"ם שקדש בזמן הזה הוששין לקדושו שמה מעשרת השבטים הוא והא כל דפריש מרובא פריש ברוכתא דקביעי דאמר רבי אבא בר כהנא *וינתם כחלח ובחבור נהר גזון וערי מדי חלח זה חלואות וחבור זה תרייב נהר גזון זו גינתן וערי מקי זה חמין והכריותה ואמרי לה זו נהר והכריותה :

מעשרת השמיטת הו"א ששאלו סותים וקסבר דנותת סילה ומשאל סלה מאר ומששין לקדושי מתיר : ברוכתא דקביעי בני עשרת השמיטת וכל קטע כחלח על מחלה דמי ויבא קטעי כדכתיב ונתם כחלח ומתיר : זה תרייב נהר גזון ומשכי משכי ומקוקי : **תוספות** ברוכתא דקביעי דכדכתיבו הו רובא מעשרת השמיטת ולא כח"ש קביעתם משום דכל קטע כחלח על מחלה דמי דלי אזיל אינו נבנה כל דפרים מרובה פריש כדאמרי' ע"פ דכחיות :

ביצד פרק שני

א' איסור קדושה שניות מרבני סופרים ואמאי קרי ליה איסור קדושה אמר אביי כל המקיים דברי חכמי' נקרא קדוש אמר ליה רבא וכל שאינו מקיי' דברי חכמי' קדוש הוא ולא מקי' רשע נמי לא מקרי אלא אמר רבא קדוש עצמך במותר לך :

אמר רבא רמו לשניות מן התורה מין שנאמר *כי את כד התועבות האל עשו אנשי הארץ אשר לפניכם האל קשות מכלל דאיבא רכות ומאי נינהו שניות ומאי משמע דהאי אל לישנא דקשה הוא דכתיב *ואת אילי הארץ לקח לימא פליגי דרבי לוי דא"ר לוי קשה עונשן של מרות יותר מעונשין של עריות שזה נאמר בהן אל וזה נאמר בהן אלה אל קשה ואלה קשה מאל גבי עריות נמי הא כתיב אלה הווא מעוני קשה אלא מאי תמרירוהו הני אפשר בתשובה הני אבשר בתשובה רב יורה אמר מהבא *און וחקר תקן משלים הרבה אמר עולא א"ר אלעזר קודם שבא שלמה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אונים עד שבא שלמה ועשה לה אונים רבי אישעיא אמר מהבא *פרעוהו אל תעבור בו שמה מעלו ועבור' אמר רב אחי משל דרבי אישעיא למה"ד לאדם משמר פרס משמרו מבחוק כולו משתמ' מכפנים שלפניו משתמר שלאחריו אינו משתמר והא דרב אשי בדותא היא החם שלפניו מיהו משתמר הכא אי לאו שניות פנע בעורה נופה רב כהנא אמר מהבא *ושמרתם את משמרת עשו משמרת למשמרת א"ל אביי לרב יוסף הא דאורייתא היא דאורייתא ופרשו רבנן : כל התורה נמי פרשו רבנן מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא :

איסור קדושה זה שייך על מה שנאמר במשנה כל שיש בו איסור קדשה מולח ולא מדיבמת ופירשו בצריקה מלי איסור קדושה שניות וכו' : קדוש עצמך לעמוד ולהסיר אף בחוקר לך להוסיף לך שניות המותרות על העריות כדי שלא תבא לידי עריות האסורות מן התורה : כי את כל התועבות האל גבי עריות קביע דמשמע כל הזעזעות הקשות *מכלל דיש רכות וקלות מהן ואסורות : אלה צמדות קביע כי תועבת ה' אלהיך כל עושה אלה כל עושה טול ומתקאמר יותר משל עריות מכלל דהאל לא קשה הוא : הא כתיב אלה מכלל הזעזעות האלה ונכרת : עריות אפשר בתקנה כל זמן שלא הוליד ממנו יפרנס ממנה ויתפרט אבל מרות גזל את הרעים הוא ואינו יודע למי יתנו' ואע"ג דק"ל יתקן בהם לרבי רעים לאו תאונה מעלייתה היא און לשון אונים בית אחרים כדאמרי' צערוצון לימד דעת את העם דלעמרא בסמיני טעמא ואסברי צדדמי גמר מלחא ממלחא והנהיר על דברי סופרים כדכתיב ויותר מהמה בני הזכר צדברי סופרי יותר מדברי קורה וגזר על השניות אונים של קופה לאתנו בן קופה ומשמרתא שלא תפול הכי נמי ע"י שניות המתקין מן העריות : פרעוהו הגדילהו לאיסור והוסיף עליו כדי שלא תעבור בו לשון גדל פרע : ושמרתם את משמרת' גבי עריות כתיב :

תוספות רבי יוסף אמר און וחקר' והא דלמרינן בפ"ג דעריובין בשעה שתקן שלמה נ"י ועריובין יתה בת קול ואמר וכו' ולא תשיב שניות שאל אחר בת קול תנה :

מהרש"א קדוש עצמך במותר לך כו' והא דאמר וקרא קדוש כתיב צנור קדוש יהיה לך גומר ע"ש שהור' עלמו מדבר המותר וק"ל : לכפיפה שאין לה אונים כו' לפי שאין האונת ככ"מ שומע מאמר כמו האינו השמים גו' האינוהו הפלמי גומר אבל האי און וחקר תקן גומר משמע שהוא צלמו און בלי שומע ומאמר וע"כ דהשווה משלשן שטפה און לכלי וק"ל : פרעוהו אל תעבור בו וכו' דלעיל מנייה כתיב באורח רשעים אל תבא וגומר דהיינו אורח העריות אמר שהגזל וקוסוף אורח אורח לאיסור וק"ל :

הרי"ה א"ל רבא כל שאינו מקיים קדוש הוא דלא מיקרי רשע נמי לא מיקרי והא דלמרינן כדכרס רבה אמר יאורה טוי כל הנוגר עלמו מן הערות נקרא קדוש ולא אקשינן קדוש הוא דלא מיקרי רשע נמי לא מיקרי : י"ל דנוגר עלמו מן הערות נקרא קדוש הוא שבוש נדר ומשמרת על איסור הערות כגון שלא להרבות סיחה עם האשה או שלא להרבות כחשמים אשחז המותרות לו ומי שאינו נוגד נדר זה אינו נקרא קדוש וגם רשע לא מיקרי אבל האי דקאמר כל היקיים קרא קדוש קשיא דמי שאינו מקיים ועובר על דברי חכמים רשע איקרי ומאי במקדש עלמו כדאמר לו קאמר איסור קדושה שבוש ויסור דבר המותר לו מזה קדושה אלא אמר דרך נלל כל היקיים נהרי חכמים נקרא קדוש :

כ"ב מ"י שיש לו בן מ"מ פוגד אשת אביו מן הייבוס חייב ע"כ על סכתו אמאי קרי כאן *ונשיא בעמך לא האור בעושה מעשה עמך כדאמר רב פנחס משמיה דרב פפא בעושה תשובה"נ כשעשה תשוב' והאי בר תשובה הוא והתניא שמעון בן מנסיא אומר איזהו *מעושה לא יוכל ז"ל לחקן זה הבא על הערונה וחליד ממנה ממור השתי מנהא עשה :

ביצד פרק שני יבמות

איך לא :

גרי אריות כגון כוחים דכיוונו בספר מלכים וישלח ה' גם את האריות ונתקיימו דרכיהם הסם בגלותו שומרון גרי חלומות בעל חלומות אמר להם להגביר : מרדכי ואסתר ורבים מעמי הארץ מתיהודי : בזמן הזה ס"ד דכל הכי נתקמו הכי לאו גרים ניהו כגון נצוראלדן וכיוצא בו : כבזמן הזה שלא יעשה מחמת שררה ולמות שפתיים הרחק ממך דאזו לאחוקי לקבל קמח : הן גור יגור הנא להגביר יגור : אפס מאותי צדור סאין אני עמסה יתגביר דהיינו בזמן הזה : מי גר אחד בעניוחד לאשר אמרתי לך עליך ויכול לעולם הנא ויכול ינוח כמו על פני כל אחי נפל ויכול מלך אלף :

תוספות לא קבלו גרים בימי דוד ובימי שלמה מחמי הנבי וכן פסעו דכיוונו שלמה לא קשה דמימי הוא טעמא אלא משום שולחן מלכים והכי לא דרובי אבל קשה דאמר : בערך גבי מעשה דבנשנים דמימי דוד נתוספו גרים על ישראל ק"ו א"ף וי"ל דמעמון נתבירו כדלכתמן גבי תרדכי ואסתר והיכי עמי הארץ מתיהודים ויש ספרים שכתבו בהן לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה אלא שנעשו גרים בגורים והיוו דפ"ב דשבת האז דלחם לקמיס דהלל ואומר גיירי ע"מ לעשות כ"ג בשום סיה הלל דסופו לעשות ע"מ : וכן הויה דהתכלת דלחם לקמיס דרבי גיירי ע"מ שאכא לחותו תלמוד :

מהרש"א בענין מן הכותיות כ"ג נטען משמע אל"ג שהוא יודע שכלמו סאינו אחת מ"מ מפני השם טיארנו שכבר עבר עזרעל עמה לא יכנסו והיינו הסר מן עקשיות דהיינו דבר עקוס ולוינו אחת ודנ"ק : ביצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד בו והא דאמרין ס' הערל נתוספו על ישראל ק"ו א"ף גרים בו : מנזרל דתוספות וטיין צמירוסני סס :

הרי"ם אין מקבלים גרים וכו' ויחוס' דפ"ב דשבת האז דלחם לקמיס דהלל ואמר גיירי על מנת לעשות כ"ג בשום היה וכו' ע"ב וחמיה לו בין דכיוונו דוד ושלמה לא קיבלו גרים לפי שהיו נבדלה אבל בזמן היה ישראל הם בעניונו ושלמות מקבלין גרים ולא שאני לו בין מתנייר ע"מ לקבל פסח או לו א"ב מה הקשו החוססות ההלל שקיבלו אחת שמתנייר ע"מ לעשות וכו' כי בימי דוד ושלמה נולדו ונתקיים מי גר אחד בעניוחד עליך ויכול וכו' ולכך קיבלו אע"פ שאמר גיירי ע"מ שאכיה כ"ג דהא מקיין לעיל אחר שמתנייר איש לגם אשה וכו' וכן שנתנייר על שולחן מלכים כולם גרים הם ונרדך לומר דה' ס' דביעבר אע"פ שהיה כלבו כך אבל לבחלה לומר גיירי על מנת כך לא : והלל שקבלו לבחלה הוא משום שהיה כעמון בו כסופו לעשות לגם שמים :

ארבעה אחין פרק שלישי

אמר רבי יצחק כל מעובות של בית רבי תמר שמן וכלה נקרא שמן תמר ע"ש תמר שמיעבה באצבע והא הו ער ואינון שלא כדרכן שמשו בשלמא אוני כתיב ביה *ושתת ארצה אלא ער מנ"ל אמר רב נחמן בר יצחק וימת גם אותו אף הוא באותה מיתה מת : בשלמא אוני משום לא לו ויהי הורע אלא ער מ"ט עבר הכי כדי שלא תתעבר ותבחישי ויפיה :

כל מעובות של בית רבי המטירות דתולדותין דאצבעותיהו : תמר שמן ע"ש תמר שמיעבה באצבע קודם ציאה וספיקה פתוח וקודם כשתי ציאות דנביאה רשונה לא מיעברל :

הקיא

עושה מעשה עמך הוא :

בעושה מעשה עמך כדאמר רב מתח כפ' תומר נקדם : השאל מיתה סאינו וכן עושה מעשה עמך הוא וכו' ומי דעונו גלי ונכר כל זמן שחומר קיים מיזו מחשבה ואיך : כלל עושה מעשה עמך הוא :

היספות כעשה תוספת והא דאמר בר' הונקין לכל אין הכי עשה שלח לאכינו לבחור וקבלו מן מתיבת וכו' הסם כעשה חסונה וכו' כ' בשלמא חלקת משכוח דמחייב אע"פ שעשה השב' אלא לקבל מי שעשה השוכה אין רשאי לקבל אפי' אחר וי"ל שאם הוכיז סם שמים לבעלה או עשה דבר שנתחייב בו נדון אע"פ שעשה השוכה חייב ולא מיעבר : **אד"ב** כלל גדול או"ל לחוק ויום רפות כל חופא און לך דבר שטעוד בפני השוכה אפילו כפר בטיקך : ואין לו דבר גדול מנשא אלא הגבתי עושה תוספת : כי אין להחילא מחייב כי עושה חלד : וכו"ס הגבתי ועווד רשע דרבו כל דרך פועל טר ספיקה וזאי און מחסבותי אפילו יהיה העא צמירה טהא תלוי בתחבטה ויזכר אל ה' וירחמיה כי רניס רחמינו והסם שחטף כנכנדי : שסם חלך צדור וסם לא היה מוחל עב"ס אלקינו זה האז נעלה ודבר עולמס כ' ורבה למלוח אפילו טון טר ועלום כוה : הנה כי כן ציארר פה שאפילו הנא על הערוה ויולדו תמנה חתוך כעספה חסובה עושה מעשה עמך הוא : וזה שאמרנו עליו תעונו לא ויכל לחתן הוא מלך המתור העול שמוכר עמו תמיד אלא כפר שמועלה לו חסונה כמו שכתב' וי"ל :

בד *והיה הבכור מלאן שמועלה הכורר לביים אשר הלך פרט לאילונית שאינה יולדת יקום ע"ש אחיו לנחלה אתה אוטר לנחלה או אינו אלא לשם יוסף קורין אותו ויסקי עקב קורין אותו יעקב נאמ' באן יקום ע"ש אחיו ונאמ' להלך ע"ש אדריס יקראו כנחלתם מה שם האמור להלן נחלה אף שם האמור כאן לנחלה ולא ימחה שמו פרט לסרים ששמו מחוי אמר רבא אע"פ דככל התורה כולה אין מקרא יוצא מידי פשוטו הנא אתאי גורה שוה אפיקתיה מפשטיה לגמרי :

מכאן שילוח גדול לנים בני דרס ולקחם לו לאחיה וימחה והיה הכנור המיינס יהיה הכנור : אשר תלך ואחיה יתנה תחיה ראוי ללך פרט לאילונית : יקום הכסב ע"ש אחיו לעול נחלה ולא יתקו אחיו עמו : והיה אומר לנחלה והא יקום כיס מחטני : או אינו אלא כן עולר לו תשקני שאם היה סם החתן ויסק קורין לו יוסי : אין מקרא וי"ל מידי פשוטו ואע"ב דרשינו ליה לדרשא מידי פשוטו מיהא לא נפיק לגמרי : ופיסקיה לגמרי שאין דרין לקרות לבנו כסם אחיו החת :

תוספות או אינו אלא לנים ויהא כוליה קרא כעספיה ולא לדרוס מוכ' דמיה גדול לנים אלף ה"ה ויהי הכנור כן הראשון שהלך הימיה יקרא שמו כסם החת ויליך גנ"ס דלאו סם מתם קאמר אלא לנחלה דכין ולנחלה קאמר ליכא לאוקומיה קרא אלף ביים : **אד"ב** הדברים עתיקים במלות יבוס ולמה תלוב גדול : ומאי ולא ימחה כמו משראל הם אינו הכס שקורין לו בני אדם : ומאי סה נחלה שנחלה אסיה עמי דרשי ה' לאיסחרו לנחלה כסם כל טיב :

רבי נחמיה אומר אתי גרי אריות ואח' גרי חלומות ואח' גרי מרדכי ואסתר : אינם גרי עור שיחניירו בזמן הזה בזמן הזה ס"ד אלא אימא כבזמן הזה אע"פ שכבר העלו הלכה דרכיה אריות כולם גרים הם אע"פ שהנען מן הכותי ונתניירה אסור לכנסה לבחלה משום רב אשי דאמר רב אשי *הסר ממך עקשות פה ולוות שפתים תרחק ממך : חנו רבנן אין מקבלין גרים לימות המשיח כיוצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה א"ר אלעזר מא' קרא *הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עליך ויכול מי גר אחד בעניוחד הוא דרעליך ויכול אבל

דכ"ס

ג"כ

פ"ג

ג

החולץ פרק רביעי יבמות קנב

החולץ פרק רביעי

טבל ולא מל מל ולא טבל אינו נר עד שימול ויטבול רבי יודישע נמי גילף מאבות ורבי אליעזר נמי גילף מאמהות וכו' תימא וכו' :

באבותינו שמו' בימי משה כשלאו חתומים וילאו חבלו פני נח לקבל החרה ולקבל מי הסנינה : מחלשות נשותיהם שטנלו כדמפרש לקמן דאם לא טנלו בתה נכנסו תחת כנפי הסנינה : אהיהו א"ל ליעל :

ת"ר מי שכא ואמר נר אני יכול נקבלנו ת"ל אתך במחוק לך בא ועדיו עמו מנין תלמוד לומר *וכי יגור אתך גר בארץ אין לי אלא בארץ בת"ל מנין ת"ל אתך בכל מקום שאתך א"כ מה ת"ל בארץ בארץ צריך להביא ראיה בת"ל אין צריך להביא ראיה דברי רבי יהודה חכ"א בין בארץ בין בת"ל צריך להביא ראיה :

בא ועדי עמו מנין שאתך ת"ל וכו' יגור מ"מ ולקמן פריך כיון דעדינו עמו שפיטור ותי כתי קרא : כל מקום שאתך ולקמן פריך הא אפיקתיה : דרין להביא ראיה כגב"ד כתיביר מילא גבעתו מנין טבול הוא ומשום שנחל דלוי' הוא דקראר הכי ותפקר :

הוספות אין לי אלא בארץ פי' דמקבלים דריס ואל"ג דצית הנוף היא כעני ריבוייה כיון דלדניו בארץ כדאשכחן כתיב *לך דקדושתו גבי שלות עבד והשפעת כספים : א"ל בלדך לא מיישקין דלמא הדרי כתיב משום דליכא שנחל דלדך ישראל :

אה"כ לא הקדיש עבד ישראל מלו להסדך אליהם ונולס כי הס עס לבדד יבטון ואל"ל ונלה הגר עליהם ומספחו על בית יעקב קייס גרים לישראל כספחת ולנה חקקיהם ממנו עדות וזויה כדורה וכדחלמך ג"כ כאלר וכו' :

ת"ר *ושפחתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו מכאן מן א"ר יהודה גר שנתניר בכ"ד ה"ד גר בינו לבין דכ"ה עצמי אינו גר מעשה באחד שבא לפני רבי יהודה ואל"ל נתנירתי כיני לבין עצמי א"ל יש לך עדים א"ל לאו יש לך בנים א"ל הן א"ל נאמן אתה לפסול את עצמך ואי אתה נאמן לפסול את בניך :

תוספות יש לך עדים פי' שנתנירתי כיון כיון נעמד וזויהו לי הא דבעיניו נ"ל היינו דווקא לכתחילה אבל דיעבד תמי נר כשר א"כ פי' לו עדים ולאו כיני לבין עצמו הוא :

תנו רכנו גר שכא להתנייר בזמן הזה אומרים לו מה ראתה להתנייר אי אתה יודע שישאל בזמן הזה רזיים דרופי' סוופי' ומטורפים ויסורין כאים עליהם אם אמר יודע אני ואינו כרי מיר מקבלין אותו ומרעיע אותו מקצת מצות קלות וקצת מצות חמור' מ"ט ראי פריש גפרוש דאמר דבי חלבו קשים גרים לישראל כספחת דכתיב *ונלה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני מ"ט אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן בן נח נרנע לא פחות משה פרוטה ולא ניתן להשבון וסרעין אותו עונשין של מצות אומרים לו דמי יודע שעד שלא באח למדה זו אכלת חלב אי אתה עונש כרת חללת שבת אי אתה עונש מקילה עכשיו אכלת חלב אתה עונש כרת חללת שבת אתה עונש מקילה וכשם שמרעין אותו עונשין של מצות כך מרעין

יא תניא רבי אלעזר בן יעקב אומר לא ישא אדם אשה ורעותו לגרשה משום שנא' *אל תחרש על רעד רעה י וכן שאר כל הנשים וכו' :

בשלמא יבמה כדאמרין אלא שאר כל הנשים אמאי אמר רב נחמן אמר שמואל משום דאמר קרא *להיות לך לאלהים ולזרעך אחריו להבחין בין זרעו של א' לזרעו של שני מתיב רבא לפיכך גר וגיוורת צריבין להמתין ג' חרשים הבא מאי להבחין איכא הכא נמי איכא להבחין בין זרע שנורע בקדושה לזרע שלא נורע בקדושה :

ולזרעך אחריו שזן הסנינה טורה אלא על הודאי שורעו מיהאם אחריו וכו' ק"ל כדנריס וברוחי מסכ כמורדיס והמטעמיס פי' אלו בני ערסוביא גר וגיוורת גר שנתנייר ואשתו עמו לריבי' להמתין ב' חרשים לפרוש זה מזה והכא מאי להבחין איכא הכי אין כלן רבאון ושני : **תוספות** ולזרעך אחריו לקמן כפרק טשאין דריס מהאי קרא דלזרע ליה רמזאן לאכריהם לא תריסיב כותיב ושפחה דלא תריסיב זרעך בתרה :

מה ההוא דאתא לקמיה דרב א"ל כותי ועבד הכא על בת ישראל מהו א"ל הולד כשר א"ל הב לי ברתך לא יהונא לך אמר ר' שימי בר חייה רבא אמרי אינשי גמלא במרי אקבא רקדא אלא גמלא ארז קבא והא מדוי ולא רקדא א"ל אי ניהוי כיהושע בן נון לא יהיבנא ליה כרתי א"ל אי הוה כיהושע בן נון אימר לא יהיב ליה אחרוני יהבי ליה האי אימר לא יהיב ליה אחרוני לא יהבי ליה לא הוה קא אויל מקמי יהיב כיה עיני' ושביב ואף רב מתני' מורה כה להיתירא ואף רבי יהודה מורה כה להיתירא רבי אתא לקמיה דר' יהודה א"ל זיל איטמר או נסיב בת מינך וכו' אתה אלא לקמיה דרבא א"ל או גלי או נסיב בת מינך :

ההוא בן עמי' ושישראלית : אחריו אינשי נחלו כדרי אקבא הקדא כמל גדול מרדק בתוך קב קטן דר' רבנלי כמלכות מדי וגומאז : הא קרא וכו' גמלא וכו' מני יבא וירקד לנטינו כלומר אתה שכתבת דבר תודוס האמת דכריך וחו' לו כחך : לא הוה אויל מקמיס אוחו בן העבד' דקא' ל' כלי ברתך : זיל איעמר במקום שלא יכירך ושא' בת ישראל שאילו יכירך לא יתעב לך אלמא לאו חמור הוא מדאכפר ליה בת ישראל שדרי ממנו וכו' על הפסיה : נת מינך כח ישראל מן גמלוס הכשרה כמותך אכל ממורתו ושפחה לא תישא אלמא כשר הוא : גלי לא לנלות במקום אחר שלא יכירך ויחתי לך בת ישראל כשרה :

הוספות זיל איטמר וימאן וחסות וכו' והא כתיב כדלחמינו כפי' כדכופות דעלמין מתחמתה לוחותין וכו' דהסת להביא פתי לבין העובד ע"ג המזבח כמו שזכרנו עס ר"ת ח"ן החס כר"ת אבל חכמים אומרים כל משפחה נמקת כשרות הס עומדות כפי' עשרה יחסין : **אזה"ב** רבים אומרים וישעו לוולתם חס כלא יעשו הס כתי"ס הנה יסרת רבים וגומרי כי עתה חסא לך וכו' והלא הא גמלא וכו' קבא וכו' לא קרא' : אף כי כדחלמך כדאמרין :

ת"ר גר שמל ולא טבל רבי אליעזר אומר ה"ז גר שכן מציעו באבותינו שמלו ולא טבלו טבל ולא מל ר"י אומר ה"ז גר שכן מציעו באמהות שמבלו ולא מלו וחכ"א

סס
סח
סח

יא
דז
ט"ז
סג
סב
כד
י"ו

סע

סו

החולץ פרק רביעי יבמות

מודיעין אותו מתן שכרן אומרים לרודי יודע שהעבד אינו עשוי אלא לצדיקים וישאל בזמן הזה אינם יכולים לקבל לא רוב טובה ולא רוב פורענות ואין מרכין עליו ואין מדרקקין עליו אלא לעורר מאי קרא דכתיב ותרא בני מתאמצת היא אלכת אתה ותחלל לרבה אליה אברהם לא אמר לו תחום שבת כאשר תלמי אלך אמר לו יהודי כאשר תלמי אלון מפקרין לתר"ג מצות עמך עמי אמר לו עכו"ם ואלהיך אלהי ארבע מיתות נמסרו לב"ד כאשר תמותי אמות ב' קברים נמסרו לב"ד ושם אקבר מיד ותרא בני בתאמצת היא וגומר :

סוברים פליגי וכפיון כמו סמופי כפא כפיון כלי : ואיני כדאי ואינו ראוי להספק בלרסה ומי יתן וזוכה לכך : דאי פריש לפרוש ולא איכפת לן דאמר מר קשים גרים לישראל כספחת דכתיב ונלוה הגר עליו ונספחו על בית יעקב לכן ספחת שלוחין מעסיקים הראשונים ולומדין יבואל מהם או כומכס עליהם בלויסו וקטור : ומודיעין אותו עין לקט שכתה ופאה של ואמרו עניים הללו הוקטנו פלח שדי גולנים הם ועומד עליהם להרגם בדיניהם שגני נח הוהרו על הגזל כסנהדרין ואזכרתן זו היא מיתתן ללא צני התראה לפיכך בן נח נהרג על פחות משנה פרוטה דעכו"ם קמיד על דבר מועט ולבני ישראל הוא תמולה : ולא ניהון להשבין ואינו בחזרה אלא נהרג דבני ישראל כחיב והאיב את הגזלה אבר גזל אבל בני נח אמרין כסנהדרין אזכרתן זו מיתתן וכיון שעבר על אחד מן' מלות נהרג : לישאל אחרינא מודיעין אותו עון לקט שכתה ופאה הואל והס תקפדין כל התמונ כ"כ כדאמרן דנהרג על פחות משנה פרוטה מודיעין אותו עון לקט שכתה ופאה שחא יחזור בו מלהתגייר ולשון זה עיקר דאי מאס עמא קחא מאי לשון עון לקט שכתה ופאה יודיעוהו שילקטו עניים כשזכו : לא רוב טובה לפי שילך הדם מחור אחריה' כדאמרין כסוטה ושחא תנות דעתן עליהו ויהטאו : ואין מרכין עליו דברים לאיים עליו ספרים ואסיר לן יחוד להחיות עם אחי' ב' קברים אחי' לנסקלי' ולנכרפים ספרים עבדיות עבירות חמורות ואלה לנהרגום ולנמקתי

שזין מיתתן חמורה ואינו רשעים כ"כ : תוספות קשים גרים ישראל כספחת לפי שאין בוקאין נדקוקי התנאי' וישאל לומדים ומעסיקים ונמשכן נהס פי' בוקוע' עוד לשון אחר משום דכל ישראל ערבים זה בזה ויק' דפסיק אלו נאמרם משמע שלא היו ערבים על הגרים ולא חשבו החס ערבות של ערב רב ועוד י"ל דקשים גרים לישראל לפי שמתערבין בהם ואין סביה אורה אלא על משפחות המיוחסות שישאלו ויש מפרשים לפי שניתר הוהדו ישראל על הגרים ואין יכולין ליבר מאזנות :

מהרש"א ומודיעין לרם עון לקט כו' פרי"ו הואיל והן מקפדין על התמונ כ"כ כדאמר דנהרג כו' מודיעין אותו עון לקט כו' שחא יחזור בו מלהתגייר ולשון זה עיקר כו' עכ"ל ואין זה מספיק דלכתי אחאי נקט הני סבן תקנות עניים ולא נקט גם חרותם וזכר מעשרות וי"ל לפי שיעקר מלות תנודע עניים בזמן שישאל על הדמיון היא מלוא ליתן לגר שאין לו חלק בארץ כמשורש בקרא פירש קדושים ופרשת ראה אמר

כזומן הזה ש' יתשוב הגר המקפיד בתמונ עד היום הזה דבן נח כו' כיון שאין ישראל על אדמתן ככל' מלו' ע' ע"ב ויחידו לו סאל קמיד גם הוא כזומנו כי יהיה לו עון נדבר בזמן הזה אם לא יתן הוא לשאר עניים וק"ל אל' לא אסיר לן תחום שבת פרו' ש' דמודיעין לו מלות קלות כמתמרות דאינו הקלה בלמות שבת אלא מלמד' החומות דלדורות' ולקטן עליה ואין מתימין כדכומה הסוגי' דפסיק דעירונין וכן אסור ימוד מאכבוד עריות הוא הקלה דמלקין עליה והיינו דמודיעין לכן הקלות כדי שיעשו דחף על הקלות כזו הלכות תמוס מאסוריו שבת דלא תמזי כמלאכה וכן ימוד דערוות דלא תמזי דעבד איבואל מלקין עליה : ומודיעין לו מצות חמורות היינו אסור לן עכו"ם ככלל ו' מלו' דני נח הם וגם העכו"ם מתימין עליה ואסבר דא"ל לפי שבת מלכות אח ותחזור לסורך מ"ל לח"ל כאלו עובד כו"ם כמ"ס דודר כי גרסאיו היום מהספחת כנחלת ה' ד' מית' גמסרו בו' דודאי העכו"ם ים להם כמה דעני מיהוה אבל ח"ל דפנמוס גס בלא הקלות שזכר' מתימין לנודך טעם כדאמרין צפי' האשה רבה צפי' שרכב על סוס כשצת כו' ודרים מקפדין אחרינ' מלות כדכתיב עמך עמי מספר שורש יסד' פטעה היא חמש מלות כמולפ"ך ועמך עם שלשה אריות הרו תרי"ג ועוד נראה ע"פ מ"ס עמא פיוזא דקדמיתו פומיבו לאוויבו לקבל כ"כ מלות עליכס ובאר עמים לא ראו בזאת וע"כ אמרה עמך עמי וק"ל : ובתוס' דד"ה קשים גרים כו' ועי' ל' כו' לפי שמתערבין בן כו' עכ"ל וכפי' זה משמע צפי' וחסין דהא' מיתו לכו ההס ועוד י"מ סס שהס קשים שהס מוכרים עונותיהם כפי' ביראל כו' ע"ס וק"ל : כך מודיעין אותן מתן שכרן בו' ר"ל דים לנדוקי' חלק צב' עולמו' דהיינו עיקר שכן כשנ"ב אינו אלא ללדוקים וגם כשנ"ב ים להס חלק אלא שאין יכולין לקבל כשנ"ב רוב פורענות ולא רוב טובה כפרס' מס"כ הרשע מקבל רוב טובה כשנ"ב כדי לעוררו מן העוה"כ לגמרי וק"ל :

הר"י אסיר לן כו"ם ולא תקן אלהי נקמה ככלל תרי"ג מלוח הוי אסור כו' וכו' סאמרה לה מסקדין אחרינ' מלות ואחרי עמך עמי מה נודר עוד לומר לה אסיר לן כו"ם : ושחא אפי' לקיים כו"ם ע"מ שלא לעובדה אמר' לה דאסיר לן כו"ם מדכתיב לא יהיה לך אלהים אחרים שלא יהיה להם כזויות הלוים אחרים וע"ז אמרם ולא תקן אלהי' א"ל דכו"ס יברג ואל יעבור וליה כשאר מלות שיעבור ואל יברג ומיז קשה דגם ג"כ ע"ד יסבר ואל יעבור : שני קברים נמסרו לב"ד וחיות מאי א' נפת לה כשני הקברות אם שני קברות או תמונ או יחוד ועוד דלחיות לעיל ומודיעין אותו הקלות מלות קלות ומקלת מלות חמורות ופי' הואל מילתא ליקא לארדושיהו ושחא לא בלא להרשו מתימין הקברות אלא כפי' לכוזע שלא יהו קברות נכבדות אטמיו אלא כשני קברות שמתרו לנית דין ופי' הא דלאי מודיעין :

תנו רבנן ועשתה את צפרניה רבי אלעזר אומר תקיין רבי עקיבא אומר תגדל' תנו רבנן וכתבה את אביה ואת אמה רבי אלעזר אומ' אביה אביה ממש אמה אמה ממש רבי עקיבא אומר אביה אביה ואמה זו עכו"ם וכן רוא אומר 'אומרים לנין אבי אתה וגומר : ירמיק תקיין אלפרגוס קאי וא"צ דלאן ניוול הוא גזירה הכתוב הוא : תוספות

החולץ

פרק

רביעי

יבמות

קנב

כפי חלוצו אומר אמה לחסר קרואו פליגי או נמי נפקא מיוזיה אם מתו חתיה ואמה או נתיבירו וריב"ז פי' לה"ע דריב"ה שחכמו כע"ס קידם שחנעלו לו :

יד תניא רבי תנניה בנו של ר"ג אומר מפני מה גרים בזמן הזה מעונים וסורין באין עליהם מפני מה גרים בזמן שבע מצות שקבלו בני נוח רבי יוסי אומר גר שנתגייר כקצן שנולד דמי אלא מפני מה מעוניין לפי שאין בקיאים בדרקוקי מצות ישראל אלא חנן אומר משום רבי אלעזר לפי שאין עושין מאכה אלא מיראה אתרים אומרים מפני ששרה עצמן להכנס תחת כנפי השכינה אומר רבי אבהו ואי תימא רבי תנניא מאי קרא *ישלם ה' פעלך ותהי משבורתך שלימה מעם ה' אלהי ישראל אשר באת לחסות וגומר :

שלא קיימו ד' מצות צעודן עכו"ם ועד השקל לא איפרעו מנייהו דפרוענותן גזוהו להם לעקוד אבל כשתגיירו נפרעון מהם כדי למתק עוונתם : כקצן שנולד ואינו נענם לשעבר : מיראה מיראת הנהגה והפרוענות האמור עליהם : אשר באת שפרקת ולא חסרת :

תוספות שאין עושין מאכה אלא מיראה כפי' טעם משמע שמינה רעים ונפרק כעס ממנו דמינה נשבת ואומר ר"י דמאכנת המקום ומיראת התקום כיון תרווייהו נשבת מאכה את ומיראת האדם תרווייהו לגריעותא או כמו שפי' ע"ס בקיאות מאכה את וכגון שאם לא יהיה לו עבד תובא על הראשונה ואין עשה אלא ע"מ לקבל פירם ומיראה היינו מיראת עונש אבל הכא קשה דנקט מאכה נשבת ומיראה לגריעותא מהו קמי' לחסד איכפא או תרווייהו לגריעות' או תרווייהו לשבת : אשר באת לחסות פירו' שחצת ותימה דכפי' מי אומר רבי מר ונשכח חביו ואמר ואני אמר' דרות בת בתו של עגלון בנו של בלק חלף ונאסר היתה וכשתשוב ותיקו של אביו שהיה עגלון עד סוף ימיו של אבין היינו בזויה הנאל יתיר ממאכתיס סנה ולעת וקתו נשאל דכתיב לבתי אהרי בעתוהיס וי"ל דבת בתו של עגלון לאו דוקא אלא כלומר דמירעו היתה כמו כן בנו של יתירד הישע ונקרא קרא לה נערה :

מד"ש א באת לחסות וכו' עיין פר"י ירוס' ונראה דמ"י הכוול ישלם ה' פעלך ותהי משבורתך שלימה מעם ה' וגומר דריש לה ד"ק ישלם ה' פעלך שנתגייר ועוד קהא משבורתך שלימה על אשר באת ומחסרת לחסות גומר וק"ל :

דרי"ב אב' באת לחסות פי' רש"י א' שיתירך ולא חסרת וקשה שפי' ישנה בדרך מואב נבואה עשר שנים שפאר ויסבו ע"ס כע"ס שנים וספחה מלתגייר עד עששו סהרה עמיו לא"י ואין לומר שחיד נתיביה אלא שלא חסרה לה הכות גרים עד עכשו דנצטר' מפני דעכשו נתיביה דילוף דאין מביא ודקדקיס על הגר מדכתיב ותהי כי מתאמת היא ללכת ותחול לדבר אלהי ועוד לאחר הנה סנה יצטרך אל עמה ולא חסרה שובי אהרי יצטרך מוכח עד עכשו לא נתיביה וד"ק :

תניא שמעון בן עזאי אומר מצאתי מלת יוחסין בירושלים וכתיב בה איש פלוגי מזור מאשת איש וכתיב בה משנת רבי אלעזר בן עקיב קב ונקי' וכתיב בה משנה הרג את ישעיה אמר רב מירן דייניה וקטליה אמר ליה משה רבך אמר *כי לא יראני האר"י וחי ואתה אמרת *וארא' את הירושב על כסא דם ונשא משה רבך אמר *מי כיי' אלהיט בכל קראע אליו ואתה אמרת

*דרשו ה' בהמצאו קראוהו' משה רבך אמר * את מספר ימיה ימך אמלא ואתה אמרת * ומוספתי על ימך חמש עשרה שנה אמר ישעיה ודענא ביה דלא חקבל מה דאימא ליה ואי אימא ליה לישויה מודי אמר שם איכלע כארוא אתיה לארוא ונפרוהו כי מנא להדי פומא נה נפשיה משום דאמר * וכחוך עם טמא שפתים אנכי יושב מ"מ קשו קראי אהדדי ואראה את ה' כרתניא כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה * ידרשו ה' בהמצאו הוא ביהוד הא בצבור ויחיד אימת אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו אלו עשר ימים שבין ר"ה ליה"כ את מספר ימך אמלא' תנאי היא דתניא את מספר ימך אמלא' אלו עשר ימים שבין ר"ה ליה"כ את מספר ימך אמלא' זכה משלימין לו לא זכה פותחין לו דברי רבי עקיבא ותבמים אומרים זכה מוספין לו לא זכה פותחין לו אמרו לו לרבי עקיבא הרי הוא אומר והוספתי על ימך חמש עשרה שנה אמר להם משלו דוכיפו לו חדע שדדי נביא עומד ומתנב' * הנה בןגולד לבית דוד יאשיהו שמו וערין לא נולד מנשה' ורבנן מי כתיב נולד מהזקיה לבית דוד כתיב אי מהזקיה נולד אי מאינש אהרינא :

משנת רבי אלעזר קב ונקי' קב מנה קנה כלומר במקומות מועטין הוא נוכח בתמנה או דברית ונקי בכל מק' סגור הלכה כמותו : מירן דייניה נביאי סקר : בהמצאו משמע פעמי' שיינו מלוי : אמלא' לאו לשון תוספת אלא תמילי ולא יומר :

ידענא ביה בתמסר-דלא מקבל היולא דעמיה דקראי אלא קטיל לו ואי אימא ליה ולא קיבל ואשוייה מודי בהרגיה דעכשו סבור הוא להרגי דבין מוטב סבחת מפניו : כי מנא נרגא : להדי פומא דישעיה נפרוהו ונח נפשיה ומס' הכי שיעס' לנסויה פומיה משום דקריניה לנרל ע"ס ענא שפתים מדערו שלא אוק לו הקי"ב ברוך הוא ולא מחמת חוכמה דכתיב ואומ'גו' : נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה וכסבורים לראות ולא ראו משה נסתכל באספקלריא המאירה וידע שלא ראו צענו' והרמז"ן ו"ל כחז בהרשו' ו"ל כל הנביאים נסתכלו בשאינה מאירה חכמנו ו"ל כל הנביאים כלם נסתכלו בשאינה מאירה ונדמה להם סירא ונראה וזה כעו אדם נסורו כחוס ורואה ונומך כאלו גבוה והאחד כב' וכוולא כהו ואינו כו' והוה סתבז ובידי הנביאים אדמה מרסא שרויין דמיון היה ולא עיקר ומשה נסתכל בצבור וסבור הסכינה באספקלריא התאירה מחזורי הסכינה וקפס יתיר ולא כן לו וכך מרסא בהגדה בויקרא ונ"י אין ע"ס מחזור ס"י יתקאל עמיס המרכבה לא הוכיר לא רות גדולה נשן גדול ואם מת' קת' ומתוכה עמין סתמל אבל דברי הכל הסוד והסגוד הגדול מויו הסכינה לא ניתנה רשות לכל זריה להסתכל בזמן לכל מי סהוא חכם ומצין מדעוהו אבל לפרש יוצר תודו הסכינה לא ניתנה רשות לכל זריה אלו דברי ר"ח ו"ל וכענין סהו כחז רש"י ו"ל באספקלריא התאירה ונאזנה מאירה וספירוהו סהוא אמת קל הנביאים נסתכלו בעין ודלו בעין ומראה כבוד ה' כאם אובלג

משנת רבי אלעזר קב ונקי' קב מנה קנה כלומר במקומות מועטין הוא נוכח בתמנה או דברית ונקי בכל מק' סגור הלכה כמותו : מירן דייניה נביאי סקר : בהמצאו משמע פעמי' שיינו מלוי : אמלא' לאו לשון תוספת אלא תמילי ולא יומר :

ידענא ביה בתמסר-דלא מקבל היולא דעמיה דקראי אלא קטיל לו ואי אימא ליה ולא קיבל ואשוייה מודי בהרגיה דעכשו סבור הוא להרגי דבין מוטב סבחת מפניו : כי מנא נרגא : להדי פומא דישעיה נפרוהו ונח נפשיה ומס' הכי שיעס' לנסויה פומיה משום דקריניה לנרל ע"ס ענא שפתים מדערו שלא אוק לו הקי"ב ברוך הוא ולא מחמת חוכמה דכתיב ואומ'גו' : נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה וכסבורים לראות ולא ראו משה נסתכל באספקלריא המאירה וידע שלא ראו צענו' והרמז"ן ו"ל כחז בהרשו' ו"ל כל הנביאים נסתכלו בשאינה מאירה חכמנו ו"ל כל הנביאים כלם נסתכלו בשאינה מאירה ונדמה להם סירא ונראה וזה כעו אדם נסורו כחוס ורואה ונומך כאלו גבוה והאחד כב' וכוולא כהו ואינו כו' והוה סתבז ובידי הנביאים אדמה מרסא שרויין דמיון היה ולא עיקר ומשה נסתכל בצבור וסבור הסכינה באספקלריא התאירה מחזורי הסכינה וקפס יתיר ולא כן לו וכך מרסא בהגדה בויקרא ונ"י אין ע"ס מחזור ס"י יתקאל עמיס המרכבה לא הוכיר לא רות גדולה נשן גדול ואם מת' קת' ומתוכה עמין סתמל אבל דברי הכל הסוד והסגוד הגדול מויו הסכינה לא ניתנה רשות לכל זריה להסתכל בזמן לכל מי סהוא חכם ומצין מדעוהו אבל לפרש יוצר תודו הסכינה לא ניתנה רשות לכל זריה אלו דברי ר"ח ו"ל וכענין סהו כחז רש"י ו"ל באספקלריא התאירה ונאזנה מאירה וספירוהו סהוא אמת קל הנביאים נסתכלו בעין ודלו בעין ומראה כבוד ה' כאם אובלג

כחז בהרשו' ו"ל כל הנביאים נסתכלו בשאינה מאירה חכמנו ו"ל כל הנביאים כלם נסתכלו בשאינה מאירה ונדמה להם סירא ונראה וזה כעו אדם נסורו כחוס ורואה ונומך כאלו גבוה והאחד כב' וכוולא כהו ואינו כו' והוה סתבז ובידי הנביאים אדמה מרסא שרויין דמיון היה ולא עיקר ומשה נסתכל בצבור וסבור הסכינה באספקלריא התאירה מחזורי הסכינה וקפס יתיר ולא כן לו וכך מרסא בהגדה בויקרא ונ"י אין ע"ס מחזור ס"י יתקאל עמיס המרכבה לא הוכיר לא רות גדולה נשן גדול ואם מת' קת' ומתוכה עמין סתמל אבל דברי הכל הסוד והסגוד הגדול מויו הסכינה לא ניתנה רשות לכל זריה להסתכל בזמן לכל מי סהוא חכם ומצין מדעוהו אבל לפרש יוצר תודו הסכינה לא ניתנה רשות לכל זריה אלו דברי ר"ח ו"ל וכענין סהו כחז רש"י ו"ל באספקלריא התאירה ונאזנה מאירה וספירוהו סהוא אמת קל הנביאים נסתכלו בעין ודלו בעין ומראה כבוד ה' כאם אובלג

ח"ב לט א וקו

יבמות
כח
קללים
ס
יבמות
ס
ח"ב
ל
ל
דברי
ר

החולץ פרק רביעי יבמות

והוא שאמר הכתוב ויביד הנביאים ארמה : ולפי ענין דעתי שזה הוא שאמר הכתוב אשר עין בעין נראה אלה ה' שלשון עין במקרא בהרבה מקומות הוא כמו מראה ואשר מטעם שלשון דהא ופירושו הכתוב היה אמר משה רבינו ע"ה להקב"ה הלא שמך הגדול בקרב הים היה כי המראה שנמרבנה שהוא נראה הוא שמך הגדול והנצרך הרי אלה דנוק לכנסת ישראל וא"ל לכותם כי שמו בקרבנו אצל משה נספח לכל באסקלריא המאירה הסתכלות הדעת שהוא תפארת ישראל ומעט ממנו תראה פנים שנאמר כי לא יראני האדם ומי : ואני ידעתי גו' ואלו חי עכ"ל הרמב"ן ז"ל : (א"א טבע האסקלריא שמראה לו ימין כנגד ימין ושאל נגד שאל מה שאין כוונתו כנגדו ומהו חזן למה כינהו אסקלריא) אמור לפרש"י ז"ל : שני דורות שנים שפוסקין לאדם בשעת לידתו : ובה מוסיפין לו והוא אמלך לזון חוספת הוא : משלו הוסיפו לו אלא שמתחלה היו רזיין לפחות משני : הרע שמתחלה כשנולד פסקו כל כל איתו תוספת שהרי הנביא נתבטח בימי ירבעם שנים הרבה קודם הנה נון נולד לזית דוד יאשיהו שמו ובשעת חוליו של מוקיאו נולד לא נולד משה שממנו יאלי ואשיהו והיו אמר בשעת חוליו גורו לפחות משני וכשזכה השלימו לו :

תוספות לשייח מור פ"ח ט"ה ט"ה להשינו דמשה נמי כתיב ויראו את אלהי ישראל : מוסיפין לו והא דאמרין פחות קטן בני חיי וממנו לאו בזכות תלוי מלוא אלא כמלוא פעמים דכות גדול מועיל בראמתינו שבת און מול ישראל ומיכה לא סתם שיפתים החול כדעובת בפעולות בני עובד דר' אלעזר בן פרח : משלו הוסיפו לו וקרו ליה חוספת לפי מה שנגזר לפחות ע"י עין והא דאמרין ב"ב דהגיגה בני אחתא מגדלא כתיב כי י"ה אורבא מרבך דמעבר צמינל מוסיפנא ליה אור"י דמיחא אפי' לרבי עקיבא דהין זה חוספת כיון שנגזרו לשום אדם חזע שהרי כתיב עומד וא"ל ואלא אם לא התפלל חוקיה על עניו היה מת ויהיה נבואה בעלה אלא ע"כ אין כתיב מתבטח אלא מה שראוי להיות אם לא היה מועיל אם כן כינוי מוכח מתאן דמשלו הוסיפו לו אשיהו לא אשיהו ויהי כבר כל שמהו שנגזרו לו מה שלא נתקיימה הנבואה לפי שחזק ואלו לא העל ונשא אשה בשנים הראשונות היה מוליד ואור"י בשמח הדורות נגזרו להוליד ונאותו היותו ונאותו הפרק שם נולדים וכשני תוספת נגזר לו להוליד משה :

מהרש"א משה רבך אמר כי לא יראני האדם גו' ואתה בו' הא דלא קשיא ליה בפתור גופה מדכתיב ויראו את אלהי ישראל וחתת רגליו גו' ז"ל דראה אמריו כמפורש בקרא וראית את אמריו ושני לא יראו אבל וזראה את ה' יסב על כפא משמע ליה שראה הפנים ובתוספתו' כצדו דלא ליסוייה מויד פ"ח דלא להשינו דמשה כתיב ויראו את אלקי ישראל עכ"ל אבל לא יקייבש אחי לא קשיא ליה למנפה מתורה גופה דקשיין איהדיי בערוך בערך באסקלריא אמר יועאל דלא תקבל ליה הוה צבי למימר והלא אורון העומדים עם משה נאמר בהן ויראו את אלהי ישראל גומר וכתיב כי לא יראני גומ' וכתביב כי לא יראיהם כל תמונה אלא כצדו ראו הם כצדו ראייה אני שיש כבוד למעלה ממנו והכבוד שהוא הגדול שהיה קרוב לשכינה לא ראהו אדם כי כל הנביאים ראו כצדו מתוך באסקלריא שאינה מאירה בצדו כמות גודמה בו' והוה כאלם זקן שאורו כמות וראה הנמוך כאלו גבוה נשאלת שנים ט' ומשה רבינו נספחל כצדו והוה השכינה

באסקלריא המאירה מאחוריו הוה השכינה וצדק יותר בו' עכ"ל ועוד האריך לפי הנחמס שהיה לו בשמטחין תנאי הוא וע"ס משה רבך אמר מי בה' אלוינו בכל קראנו גו' משמע ליה צ' בכל היינו בכל זמן קראינו דל"ל : הל"ל לכל קראינו כמו קרוב ה' לכל קראו ומקיים הא ביחיד הא בצבור ובפ' מלות חלימה ופ"ק דר"ה מסיק דצנזור אפי' נחמס גור דין מתקרב משה"כ ביחיד והא דלא מקייבש וכלו ביחיד ופ"א בלא נחמס גור דין וכן צנחמס גור דין דלא מתקרב משה"כ דהאי קרא בכל קראנו אליו כולה ענינה שלשון רבים איירי אבל האי קרא דרשו ה' גו' מסיים ביה בל' יחיד יעווב רשע דרכו גו' והכי משמע דרשו כל אחד מכם א"ה ה' גו' ומסיים ויחיד אימת בו' אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליה"כ בו' והשנים דבין ר"ה ליה"כ עדיין לא נחמס גור דין עד יה"כ שבו החזימה לכל גור דין וע"כ אפילו יחיד יכול אז לנטל דינו שעדיין לא נחמס והרמז בזה ב"ה מלאו שבשני וחמישים יום עיקר ימי רחמים שבהן עלה משה ויורד מן ההר לקרוב גור דינא של ישראל צמעה העגל ועד"ו ז"ל קרא כי שם ה' אקרא בו' ר"ל צומן דאף היחיד קורא ה' דהיינו צו' הימים או אחס הצו גודל לאלהינו שלא תקראו אחו' אל שהוא עם מחוקק צמחם אל לגודלו הקראו אורו מלך כי הוא אז מלך על כל הארץ לדונם אז ובעי אפשי רחמים ולא כמזקק משוחטו ועד"ו ים לכוין קרא וינבא ה' לצדוק צמטע והאל הקדוש גו' וק"ל : משה רבך אמר את **מוספי** ימין אמלא בו' יש לדקדק דאמרוין פ"ק דקדושים ופ"ק דשועה בן משה ועשרים שנה ארכי היום שאין ת"ל היום אלא היום מלאו ימי ושנותיו ללמדך שהקב"ה משלים שנותיהן של דניקים מיום ליום בו' ובלוי חטא מי מריבה צא לא"י ויהי מיוחר מק"ך שנה שהם שני דורות שנגזרו לו ובשלמא לחכמים נחא דלי לאו חטא מי מריבה היה שגזרו לו להוסיף לו אבל לרבי דהין מוסיפין אפילו ע"י זכות מא"ל דליכא למימר דהיו מוסיפין לו שנים שנגזרו לשום אדם אחר כמ"ס התוספות מההיא דמדגלא נשיא דא"כ מאי אקשי ליה לר"ע מווספתי על ימך ט"ו גומר דהא איכא למימ'נמי הכי לא ע"כ דליח לן למימ' הכי היכי דלא הווכר כן בפירוש ונ"ל דההוא סוגיא דלא כר"ע וכתבו התוספות וזה מוסיפין לו והא דקאמר בת"ק חיי בני וממנו לאו בזכותא תליא אלא בתולא כפיטא דכות גדול מועיל בו' עכ"ל ע"ס : מדצריהם נראה הא דאמר לאו בזכותא תליא מלחא היינו שלא להוסיף על גזירת המול בשביל זכות שאינו גדול ב"כ אבל לפחות מן המול אם לא זכה הא דאמר דלא תליא בתול דמש"ה לא קשיא להו אלא מהא דמוסיפין לו דאמרין רבנן אבל מהא דלא זכה פוחזין לו דקאמר נמי רש"י ל"ק לכו וכתה קראי מוכיחין דנאין זכות מצטל גזירת המול כדכתיב ואזדהם מהרה גומר ואלא להקשות הא בים זכות נמי הא כתיב למען יראינו ימך גו' כי הוא מיך ואורך גו' ד"ל דהיינו להאריך ימך עד גזירת המול ושלא לפחות מן הגזירה וע"כ לר"ע ר"ק לפרש הני קראי הני דהא אלגייה אין מוסיפין בכל אפי' ע"ה הזכות ודו"ק : ובתוס' קדע שהרי נשיא עומד

החולץ פרק רביעי יבמות קנר

ועוד וא"ח והלא וכו' וז"ל נמי שאין הניזח מתנבא דברים שהיו צריכים להיות אלא לפי הגמרא ולא לפי הוכחות ראל"כ מאי קא מקשה להו ר"ע לרזנן שהרי נזח עומד כו' דמחא לפי מה שראוי להיות לפי הוכחות שיוסיפו לו ט"ו שנים נזחא שיוולד בן לחתונה וק"ל :
הרי"ף דרשו א"ח ה' בתנאי לאן נחמד בלא נזחובו' וחימה כיון שחימד הוא חזרנו למה נקט דרשו בל' רבים דהיל' דרום את ה' בהנאלו קראוהו נזחובו רובי' חזרתי אלוהי למימד על כל ימיו עולם ומ"מ י"ל נקט דרשו ה' ללמד שאלה"ם שהרבים הם נעשים בכל זמן כדכתיב בכל קראנו אלוהי א"ח יש חוסר חוספות מעלה שידרשו הרבים את ה' כו' ימים שכן ר"ה ליה"ט שנים החימד נענה וזה שמך החריני ועוד כשע דרשו שהיו לזמן ומזר ומחם בל' רבים ולא אלוהי כי ירבה הפלות ה' וירחמנו ויהיב קרוב אלו בלא הימים וגם הנזיר הקוראים באתו הימ' תדלה הפלות אל אלוהי כי ירבה הפלות סליחה מרובה על הפליה של שאר המצוה והענין שאלו הימים כתפלת נזיר : ומלו היסופי לו בתוספת והא' דמרים מעולה נתיב וכו' אומר ר"ה דמחא אפילו לר"ע דאין זה חוספת כיון שגזרו לשם אדם וכו' וקשה דמחא לא משני ר"ע מ"ם בחקיה והוספתי הוא מענין שאים שגזרו לשם אדם ומה קודם ימנו או מהשנים של אדם שלא זכר דפטר ר"ע דפחתי לו : ואזכר שנים ככר נגזרו אל אותו אדם ויש להוסיף אפילו לרבי עקיבא ונראה דלתיב קאמר ר"ע חנע שהרי נביא כלומר י"ם לו להשיב עליהם דמחי דקאמר בחקיה והוספתי הוא חנע אדם שלא זכר שסימחו להם ואזכר שנים שכבר נגזרו לאדם מהם י"ם להסיף חבל איני משיב לכם כך חלה משלו הוספתי לו מחכ שהנניא מחנבא הכהן בן נודל לבית זרע ועינין לא עלד מנשה ומכאן חתה למד שמשלו נחנה לו : ולאזכרה י"ם להקשות עוד לדברי החוספות מאי בניניהו לבין ר"ע והכמים כיון דר"ע נמי זכר וכו' מוסיפין לו חנע אדם שלא זכר שגזרו להם שנים וגם חכמים מוכינין בן זכר מוסיפין לו : ומחיה איבא בניניהו דלרובך זכר מוסיפין לו מחנם א"כ שנים מוסיפין מחמתם שלא זכר וכו' ור"ע אין מוסיפין לו מחנם אלא דוקא בשנים שנים לאדם ויפסחו לו כשלא זכר אחת השנים מוסיפין לה סאה :

החולץ דרשו א"ח ה' בתנאי לאן נחמד בלא נזחובו' וחימה כיון שחימד הוא חזרנו למה נקט דרשו בל' רבים דהיל' דרום את ה' בהנאלו קראוהו נזחובו רובי' חזרתי אלוהי למימד על כל ימיו עולם ומ"מ י"ל נקט דרשו ה' ללמד שאלה"ם שהרבים הם נעשים בכל זמן כדכתיב בכל קראנו אלוהי א"ח יש חוסר חוספות מעלה שידרשו הרבים את ה' כו' ימים שכן ר"ה ליה"ט שנים החימד נענה וזה שמך החריני ועוד כשע דרשו שהיו לזמן ומזר ומחם בל' רבים ולא אלוהי כי ירבה הפלות ה' וירחמנו ויהיב קרוב אלו בלא הימים וגם הנזיר הקוראים באתו הימ' תדלה הפלות אל אלוהי כי ירבה הפלות סליחה מרובה על הפליה של שאר המצוה והענין שאלו הימים כתפלת נזיר : ומלו היסופי לו בתוספת והא' דמרים מעולה נתיב וכו' אומר ר"ה דמחא אפילו לר"ע דאין זה חוספת כיון שגזרו לשם אדם וכו' וקשה דמחא לא משני ר"ע מ"ם בחקיה והוספתי הוא מענין שאים שגזרו לשם אדם ומה קודם ימנו או מהשנים של אדם שלא זכר דפטר ר"ע דפחתי לו : ואזכר שנים ככר נגזרו אל אותו אדם ויש להוסיף אפילו לרבי עקיבא ונראה דלתיב קאמר ר"ע חנע שהרי נביא כלומר י"ם לו להשיב עליהם דמחי דקאמר בחקיה והוספתי הוא חנע אדם שלא זכר שסימחו להם ואזכר שנים שכבר נגזרו לאדם מהם י"ם להסיף חבל איני משיב לכם כך חלה משלו הוספתי לו מחכ שהנניא מחנבא הכהן בן נודל לבית זרע ועינין לא עלד מנשה ומכאן חתה למד שמשלו נחנה לו : ולאזכרה י"ם להקשות עוד לדברי החוספות מאי בניניהו לבין ר"ע והכמים כיון דר"ע נמי זכר וכו' מוסיפין לו חנע אדם שלא זכר שגזרו להם שנים וגם חכמים מוכינין בן זכר מוסיפין לו : ומחיה איבא בניניהו דלרובך זכר מוסיפין לו מחנם א"כ שנים מוסיפין מחמתם שלא זכר וכו' ור"ע אין מוסיפין לו מחנם אלא דוקא בשנים שנים לאדם ויפסחו לו כשלא זכר אחת השנים מוסיפין לה סאה :

מרהשיא העבירים לפני הציץ כל שפניהו כו' ע"כ יאר ה' פניו אך שיהיו פניהם מלוינין ע"י השם שהיה תחוב עליו דהיינו קודם לה' וההיפך היו פניה מוריקות וכן סימן של יין נעולה ריח נודף כו' ע"כ הכתוב הוא מורה על הנוחת ונזירה דבחולות וכו' וזהו שיש וכו' וזהו שיש בחולות וק"ל
הרי"ף תיבא וכו' אשה יודעת איש וכו' וקשה למה אמר הכתוב וכו' אשה כיון שהיא חזרה בחזרה לבעל שהיא יודעת על כך שאם שנים אע"פ שלא יבא וכו' אשה חלה וכו' וקשה למה אמר הכתוב וכו' אשה מדבר נבעול' ע"כ קשו קראי אהדי שהיא חזרה כאלו וכו' יודעת שבעלה בין גדולה בין קטנה הרגוה הוא אחת שלא נבעולו בין גדולה בין קטנה החיו וזכר נאמר וכו' הפך אשר לא ידעו דהיינו שלא נבעלו החיו הוא גדולה שאין עק אע"פ שלא נבעלה הרגוה וכו' אינו מדבר אלא בראיה לבעול וה"ק כל יודעת איש דהיינו הראיה לבעול מחכ ב' שנים יום אחד הרגוה וכל הפך שהיא פחותה מחכ ב' שנים החיו זמן נקדקד מ"ם החוספות אי לא כתיב אשה הוה אמינא דהיא קרא נמי בטק איירי ונפק יודעת הרגוה ושאינה יודעת יקיימו אבל גדולה אפילו אינה יודעת הרגוה וקשה דהיינו כ"ד לומר דוכל יודעת איש מיירי נפק לחודיה דאדרבה מוכח בתורה וכל הפך משמע דקרא קתח מיירי בגדולה ועוד קשה היכי אמרי ה"א שהבעלה ירגו ושאינה בעולה יקיימו והגדולה אע"פ שאינה בעולה הרגוה כי גם בלאיקמתא דראיה לבעול כך הוא וכו' היא דהרבה עליהם שאני דורשים שלא נבעלה החיו בין שאינה ראוי לבעול אלא זה יש למחך דנפקא מינה לקטנה יודעה על ב' שנים דהי דרשינן הפך אשר לא ידעו איש שלא נבעלו החיו היינו אמינא דהיא בטק שהיא יודעת על ב' שנים שלא נבעלו החיו ואין נבינין לאיקמיה דראיה לבעול אפי' נח ב' שנים שהיא קטנה הרגוה ודוקא הפך אשר לא ידעו איש שאינה ראיה לבעול דהיינו פחותה מחכ ב' שנים החיו הוא יותר מחכ הרגוה ועוד ל"ח דהי דקיימו לבעול והרגו א"כ בעצמה מחכ ב' שנים אפילו דלוקמין דהיינו להבעול א"כ פחותה מחכ ב' שנים ראיה לבעול להכשל אע"פ שבעלה החיו כי אין בעצמה כלום ושאם רמו לנו על פסק בת ב' שנים אי לא שכל אשה גדולה פחותה היא שבעה חת איש וראיה להבעול הרגוה וכל הפך מהם פקטות דסתמא הם שלא ידעו איש שאינם ראיות לבעול החיו וכס ע"כ שירד ל"י שעה יותר מחכ ב' שנים ראיות לבעול : ונעצמנה לפני הציץ וקשה מאי פריך הלא הכא נכחות יבש בלעד כתיב ומחא ד' מחות נצרה בחולה אשר לא ידעו משכב זכר וכיון שכלם היו נערות הראיות לבעול אלו יתה פניהם מוריקות נעדין

פרק הבא על יבמות

תניא *ובל אשה יודעת איש בראיה ליבעל הכתוב מדבר אתה אומר בראיה ליבעל או אינו אלא נבעלה ממש כשהו אומר וכו' ור"ע חנע אומר בראיה ליבעל הכתוב מדבר' מנא ידעי א"ד חנא בר בינא א"ר שמעון חסידא העבירים לפני הציץ כל שפניה מוריקות בידוע שהיא ראיה ליבעל כל שאין פניה מוריקות בידוע שאינה ראיה ליבעל א"ר נחמ"ם סימן לעבירה דרדוקו כיוצא מדבר אתה אומר *וימצאו מאנשי יבש גלעד ארבע מאות נערה בחולה אשר לא ידעו משכב זכר מנא ידעי א"ר חנא השיב יעל פי הבית של יין בעולה ריחה נודף בתול' אין ריחה נודף ונעבירה לפני הציץ אייר כחנא כריה רבי נתן *לרצון להם כתיב לרצון ולא לפרועות ואי הכי במדין נמי אמר רב אשי להם כתיב להם לרצון ולא לפרועות לעכו"ם אפילו לפרועות :

רזי אומר מקשו קראי אהדי של כרת יודעת דקרא ואשר לא

ועוד וא"ח והלא וכו' וז"ל נמי שאין הניזח מתנבא דברים שהיו צריכים להיות אלא לפי הגמרא ולא לפי הוכחות ראל"כ מאי קא מקשה להו ר"ע לרזנן שהרי נזח עומד כו' דמחא לפי מה שראוי להיות לפי הוכחות שיוסיפו לו ט"ו שנים נזחא שיוולד בן לחתונה וק"ל :
הרי"ף דרשו א"ח ה' בתנאי לאן נחמד בלא נזחובו' וחימה כיון שחימד הוא חזרנו למה נקט דרשו בל' רבים דהיל' דרום את ה' בהנאלו קראוהו נזחובו רובי' חזרתי אלוהי למימד על כל ימיו עולם ומ"מ י"ל נקט דרשו ה' ללמד שאלה"ם שהרבים הם נעשים בכל זמן כדכתיב בכל קראנו אלוהי א"ח יש חוסר חוספות מעלה שידרשו הרבים את ה' כו' ימים שכן ר"ה ליה"ט שנים החימד נענה וזה שמך החריני ועוד כשע דרשו שהיו לזמן ומזר ומחם בל' רבים ולא אלוהי כי ירבה הפלות ה' וירחמנו ויהיב קרוב אלו בלא הימים וגם הנזיר הקוראים באתו הימ' תדלה הפלות אל אלוהי כי ירבה הפלות סליחה מרובה על הפליה של שאר המצוה והענין שאלו הימים כתפלת נזיר : ומלו היסופי לו בתוספת והא' דמרים מעולה נתיב וכו' אומר ר"ה דמחא אפילו לר"ע דאין זה חוספת כיון שגזרו לשם אדם וכו' וקשה דמחא לא משני ר"ע מ"ם בחקיה והוספתי הוא מענין שאים שגזרו לשם אדם ומה קודם ימנו או מהשנים של אדם שלא זכר דפטר ר"ע דפחתי לו : ואזכר שנים ככר נגזרו אל אותו אדם ויש להוסיף אפילו לרבי עקיבא ונראה דלתיב קאמר ר"ע חנע שהרי נביא כלומר י"ם לו להשיב עליהם דמחי דקאמר בחקיה והוספתי הוא חנע אדם שלא זכר שסימחו להם ואזכר שנים שכבר נגזרו לאדם מהם י"ם להסיף חבל איני משיב לכם כך חלה משלו הוספתי לו מחכ שהנניא מחנבא הכהן בן נודל לבית זרע ועינין לא עלד מנשה ומכאן חתה למד שמשלו נחנה לו : ולאזכרה י"ם להקשות עוד לדברי החוספות מאי בניניהו לבין ר"ע והכמים כיון דר"ע נמי זכר וכו' מוסיפין לו חנע אדם שלא זכר שגזרו להם שנים וגם חכמים מוכינין בן זכר מוסיפין לו : ומחיה איבא בניניהו דלרובך זכר מוסיפין לו מחנם א"כ שנים מוסיפין מחמתם שלא זכר וכו' ור"ע אין מוסיפין לו מחנם אלא דוקא בשנים שנים לאדם ויפסחו לו כשלא זכר אחת השנים מוסיפין לה סאה :

החולץ דרשו א"ח ה' בתנאי לאן נחמד בלא נזחובו' וחימה כיון שחימד הוא חזרנו למה נקט דרשו בל' רבים דהיל' דרום את ה' בהנאלו קראוהו נזחובו רובי' חזרתי אלוהי למימד על כל ימיו עולם ומ"מ י"ל נקט דרשו ה' ללמד שאלה"ם שהרבים הם נעשים בכל זמן כדכתיב בכל קראנו אלוהי א"ח יש חוסר חוספות מעלה שידרשו הרבים את ה' כו' ימים שכן ר"ה ליה"ט שנים החימד נענה וזה שמך החריני ועוד כשע דרשו שהיו לזמן ומזר ומחם בל' רבים ולא אלוהי כי ירבה הפלות ה' וירחמנו ויהיב קרוב אלו בלא הימים וגם הנזיר הקוראים באתו הימ' תדלה הפלות אל אלוהי כי ירבה הפלות סליחה מרובה על הפליה של שאר המצוה והענין שאלו הימים כתפלת נזיר : ומלו היסופי לו בתוספת והא' דמרים מעולה נתיב וכו' אומר ר"ה דמחא אפילו לר"ע דאין זה חוספת כיון שגזרו לשם אדם וכו' וקשה דמחא לא משני ר"ע מ"ם בחקיה והוספתי הוא מענין שאים שגזרו לשם אדם ומה קודם ימנו או מהשנים של אדם שלא זכר דפטר ר"ע דפחתי לו : ואזכר שנים ככר נגזרו אל אותו אדם ויש להוסיף אפילו לרבי עקיבא ונראה דלתיב קאמר ר"ע חנע שהרי נביא כלומר י"ם לו להשיב עליהם דמחי דקאמר בחקיה והוספתי הוא חנע אדם שלא זכר שסימחו להם ואזכר שנים שכבר נגזרו לאדם מהם י"ם להסיף חבל איני משיב לכם כך חלה משלו הוספתי לו מחכ שהנניא מחנבא הכהן בן נודל לבית זרע ועינין לא עלד מנשה ומכאן חתה למד שמשלו נחנה לו : ולאזכרה י"ם להקשות עוד לדברי החוספות מאי בניניהו לבין ר"ע והכמים כיון דר"ע נמי זכר וכו' מוסיפין לו חנע אדם שלא זכר שגזרו להם שנים וגם חכמים מוכינין בן זכר מוסיפין לו : ומחיה איבא בניניהו דלרובך זכר מוסיפין לו מחנם א"כ שנים מוסיפין מחמתם שלא זכר וכו' ור"ע אין מוסיפין לו מחנם אלא דוקא בשנים שנים לאדם ויפסחו לו כשלא זכר אחת השנים מוסיפין לה סאה :

פרק הבא על יבמות

תניא *ובל אשה יודעת איש בראיה ליבעל הכתוב מדבר אתה אומר בראיה ליבעל או אינו אלא נבעלה ממש כשהו אומר וכו' ור"ע חנע אומר בראיה ליבעל הכתוב מדבר' מנא ידעי א"ד חנא בר בינא א"ר שמעון חסידא העבירים לפני הציץ כל שפניה מוריקות בידוע שהיא ראיה ליבעל כל שאין פניה מוריקות בידוע שאינה ראיה ליבעל א"ר נחמ"ם סימן לעבירה דרדוקו כיוצא מדבר אתה אומר *וימצאו מאנשי יבש גלעד ארבע מאות נערה בחולה אשר לא ידעו משכב זכר מנא ידעי א"ר חנא השיב יעל פי הבית של יין בעולה ריחה נודף בתול' אין ריחה נודף ונעבירה לפני הציץ אייר כחנא כריה רבי נתן *לרצון להם כתיב לרצון ולא לפרועות ואי הכי במדין נמי אמר רב אשי להם כתיב להם לרצון ולא לפרועות לעכו"ם אפילו לפרועות :

רזי אומר מקשו קראי אהדי של כרת יודעת דקרא ואשר לא

מכ
ג
מזערי
כ
מית
נ
כ

הבא על יבמתו

פרק ששי

יבמות

לא ידעו בין כחלה נבעלה כי אם ע"פ נתינו' ואפשר לומר מהך הדקוק
 ולכך סתם נאמר ר"ג לומר סי' לעבד' הדקוק ופירשו שה' הדקוק לאו היינו
 ידוקו אלא יש קולת להדקוק ידוקת פנים כדמאר' פניה מוריקו' וכו' יש לנו
 לומר דהרואים יבעלו פניה מוריקות אבל אין זה הדקוק ולמי שנבעל' היה
 לה הדקוק סתמון לעבד' שנבעלה הוא הדקוק וכשנבערום לפני הדין כל
 מי שיתר ראויה לבעול ולא נבעלה היו פניה מוריקות ולמי שנבעלה היה
 לה הדקוק שהוא יותר ונבעתו יבם אלו העבירים לפני הדין היה נזקק כל
 מי שנבעלה ליהנות לה הדקוק ולכן פרק' ועבירה לא יצ' ומ' ומשני לה
 לרצון להם ולא למרעמות וע"ל דכלין עסק רשעם כפי השעה והמנוחך
 דכינוי בניו מרין שגלו להנחמן מין הראוי להבעול ובין שאינה ראויה להבעול
 היו פניה הרואיות לבעול מוריקו' אע"פ שלא נבעלו וזכינו מלפני נבעלה
 נבעלו' יבם שגלו להנחמן הנבעלות לא היו מוריקות פניהם לפני הדין לרואיות
 לבעול אלא נאחזם שגלו ונבעלו ממש ונא' נבעלו' אע"פ שהיו ראויות להבעול
 ללא היו פניהם מוריקות :

י"ו רבי שמעון בן יוחאי אומר קברי כותים כותים אינם משמאים
בארל שנאמר ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם
אהם קריוון אדם ואין כותים קריוון אדם :

אין משמאין את המאסיל עליהם : אהם קריוון אדם וגני
 טומאת אהל כתוב אדם כי ימות נזאכל ונחוספת הארצו
 נדוקי' ומכונות המלמד דגראש דעכו' ס' ככלל האדם עיין עליו
 וצ"ן לירך לכתבו הכס :

דרר"י אדם אהם וכו' וקס' דאי' לימא נמי אהם קרוים נאך הוא
 כתיב ואתן לאני' ונאן אינו מתמא' נזאכל וקפאו קרה הדידיה
 אדידיה שקראם נאן שאינו מתמא' נזאכל וקראם אדם משעתא נזאכל ויש
 לחרץ עט מה שביארתי כדדשוני כספר סוף ויזקק ע"פ משמאל' שביארל
 עושים רגונו של מקום נקראים אדם וגו' אדם אהם כגומר אהם אהם
 הנדקס כה' אליהם אהם קרויים אדם וזמן שהיו ישראל עובדים רגונו
 של מקום שאין אהם הדקוקים אלא אתן עכו"ל של נקבה שמשם כהם
 נבקסו ולא עברו את' או אהם נקראים אדם והשם נוחם שאמר קודם
 ואתן לאני ודאי יוצר אדם אהם לומר בנות אהתן השם כותים נקבה ולא
 עשים רגון הקב"ה הרי אהם כלאן וזמן אהתם נדקס כה' אליהם
 נעשות רגונו ית' אהם קרויים אדם וכפי זה יוצר אתן קרויים נאן ואין
 העשין רגונו ויזקק קרוי נאן אלא אהם אהם :

מתנ"י מעשה ביהושע בן נמלא שקידש למרתא בת
 ביייתום ומינהו המלך להיות כהן גדול וכנסה וכו' :
 גמ' מיעדו אין נחמנה לא אמר רב יוסף קמיר קחוינא הבא
 דאמר רבי אסי תרקבא דינירי עייליה ליה מרתא בת
 ביייתום לינאי מלכא עד דמוקי יהושע בן נמלא בבחנא
 דברבא :

מינהו אין בלומר מינהו מתוך אהל אהיו הכהנים ובעתהרין לא מינהו :
 נחמנה לא נחמנה לא קחיני דכתי' משמע דהוא היה לכך : קעור
 קחוינא הכא קשר של רשעים איני רואה נאך שאל היה ראוי לכך אלא נתן
 מחנו ויעינא :

תנ"א אין בתולה אלא נערה וכן
 שובת מיראה מאד בתולה :

כתבתי הברייתא הזאת ללמוד ממנה פז כמה שנים היחה
 רצקה כשנשאת כלשר כתבו התוספות דנכאן מסמע
 דהיתה גער' ונסדר געלס כתיב דהיתה בת שלשה שנים ונספרי
 מונח דהיתה בת י"ד שנים וסתנו לנסוף דהם מדרשים חלוקים
 זה על זה :

אמר רב נחמן אמר שמואל אע"פ שיש לו לאדם ככה

כנים אסר לעמוד בלא אשה שנאמר *לא טוב כ
 היות האדם לבדו תנאי *שלשה דברים מן עשה משה פרק
 והסכימה רעהו לדעת המקום פירש מן האשה וכו' : ר"פ
הר"ף אע"פ שיש לאדם כמה בניו וכו' לירך נקבס לר' אשתכחא מ"ל
 דמידיה חסם כתי' שיש לו בניס' וילמא מי' שיש לו בניס' אינו
 נקבס לבדו וקרא מירי בני' שאין לו בניס' והוא לבדו בלא אשה וכלל בניס'
 ואילס' ויריף' ומכתוב בלום אלהים עשה את האדם והאדם מהו ורעו שאי
 אין נקבס אדם שלם עד שיקחו לו בניס' ואפי' אחר לא טוב היות האדם
 כשנכר נקבס אדם ולכך שקיים פריה ורביה ועב"ל לא טוב היות האדם הוה
 לבדו וכיון שאמר לר' טוב ליטמן שהוא אסר ליתב בלא אשה :

תנ"א רבי נתן אומר בית שמאי אומרים כ' וברס' וב' סב
 נקבות ובית הלל אומר זכר ונקבה אמר רב הונא
 מאי שעמא דרב נתן אליבא דבית שמאי דכתיב *ותוסף נ"ג' ד
 ללדת את אחיו את הבל הבל ואחותו קין ואחותו וכתיב סג
 *כי שת לי אלהים זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין ורבנן
 ארזויי הוא דקא מרי :

את קין את הבל אחיו רבינו לומר נקבות היו עמה : כי שם לו זרע
 תחת הבל אלא המלוא צעו ולא סיני בלא ב' ומכיון וב' נקמה :
מהרש"א אמר רב הונא כ' את אחיו את הבל
 ואחותו קין ואחותו ובתיב ב' את אחיו לא
 משמע לרצות תאמה לקין דקאי אהבל וכן פרס"י נהדיח דמרינו'
 דלית קין דריש תאמה לקין וכס' צב"ר אכל נזאח אהו את הבל
 דריש ב' תאומות אהבל ע"ש צפרק א"ע איתא א"ר תמא עלן
 למטה ב' ויהי ד' וכתב הר"ס דלא דרש אהתים לרבינואל עכ"ל
 מדדריש ערלא שהוא מפרש דיריד ד' אדם וחוה קין והכל ונעלס
 ממנו דברי הקום' לשם שכתבו ויריד ד' אדם וחוה וקין ותאומתו
 אכל הבל דעיין לא גולד נזאחו עטס כדכתיב ויאסף ללדת את
 הבל וב' תאומות מלדו עמו כו' עכ"ל וכולהו אהתים לרנבו לפי
 דרכן ודו"ק :

איתמר היו לו בניס' ומתו רב הונא אמר קיים פריה כ
 ורביה רבי יוחנן אמר לא קיים רב הונא אמר סג
 קיים משום דרב אסי דאמר רב אסי אין בן דוד בא עד
 שיבוא כל הנשמות שבנוף שנאמר *כי רוח מלפני יעושוף
 ונשמות אני עשיתי ורבי יוחנן אמר לא קיים פריה ורבי'
 לשבת יצרה בעינן הוא ליבא :

משום דרב אסי כלומר עמא' דפריה ורביה משום דרב אסי
 והוא כיון דנעלו על ידו מנשמות שנאמות אורג' שאנו גוף
 הרי קיים פריה ורביה :

מהרש"א אע"פ שיש לו לאדם כמה בניס' כולי שנאמר
 לא טוב היות אדם לבדו כו' וכו"ג אמרו לקמן
 מהאי קרא השרי' בלא אשה שרי' בלא עובד והכוונה מהידוע טוב
 הנאמר בכל מעשה נראשית הוא הרצון והקיום לפניו והצב' ולכך
 אמר נזאס' לא טוב היות האדם לבדו כי נלכדו לא יקיים בלי בת
 וזגו קיום היצין וזהו שרי' בלא עובד וכו' : פירש מן הראשה
 מאי דרש' בו' יוצר צפרק ר' עקיבא עיין סס ומה פסח שהוא
 אחר מתרי"ג כו' מספר פענח רזי הקשה הרפ"ר מלי' ק"ו הוא זה
 איתא דין לנא' אן קדין להיוס כנודן דלמרינן צפרק התיד נקמס
 שמת

הבא על יבמתו פרק ששי יבמות

מרהש"א בלא שמתה בו דבתיב ושמתה אתה וביתך

לפי משמעות הל"ב בני ביתך אצל אשה קרוי ביתו של אדם כדלמרינן בעלמא ולפי שמי בים לו אשה יש לו מקום דירה וביה למתה זו נקט הטור א"ה דירה במקום שמתה דלמרינן הכא ואין לפרש הקרא שהגזירה היא כך שימתה הוא עם אשתו באכילת מעשר שני בירושלים דכיון דאין האשה מיוצת בעלתה ראייה ובי משום אכילת מעשר שני ינטרף להעלותה לירושל' ברוב שנים שהמעשר שני נהגה בו אלא הדקדוק לא השמיט לנו אלא שלא יהיה לו שמת' בלא אשתו עמו עם ודו"ק: להגיה ברכה אל ביתך ההא איכא לפרושי ליה פשוטו ככל דברי שבצוקי ואפשר כיון דסמך ליה האני קרא ביחוסקא למתא חלה ולא כ"כ לגייל מנייה בשאר מנות משמע ליה דביתך זו אשתך דמלות חלה מוטל עליה ביותר כדלמרינן פרק ב"מ נק"ל: ותרשיה גו' קרא התורה במקום הזה הושיה ע"ש שהיא מתקנה כמו של אדם ואי"ל לו לטעוק בשאר זרעו אי ליה אשתו עמו וק"ל: תשובה נבר ר"ל אשתו משמרתו מן החטא ונולמת ית"ד שהוא נקרא שונאך גו' כמ"ס אם רעב שונאך גו' כמו החומה שבצד העיר ואמרת מן הבגואים: **"כל הירוע בלאשתו שהיא יראת שמי" בן עיין פרש"י** שהוא דרוש שלום מלשון שלמה והוא דחוק ונראה לפרש שהכחוש עם ירא שמים מדרש אם ידעה כי גם היא יראת שמים ושלום אהלך דהיינו שהשם שלם שהוא עם י"ה אחכם כדלמרינן בסוטה אם זוכין השם י"ה צניעה ואו ופקדת גו' ומאן דדרוש ליה ציונא לדרך דהיינו הולך לשלום בדרך ואו ופקדת גומר ולפי דרשה זו לא אלעריך למדדע ולא תחטא ואם אינו פוקדה החטא כדדרים לגייל אלא לפי דרשא דהכא כדמסיק אפי' סמוך לווסתה קאמר דא"ה לא החטא דרואי חטא הוא צאינו יונא לדרך ומאן דדרים ליה ציונא את אשתו בו' דהיינו כי שלום אהלך ופקדת גו' דהיינו בני ביתך שדדריכם בדרך יסרה בו' ולא החטא שלא תצאיה לרדי חטא ומכבדה יותר מגופו דהיינו להלבישה בגדי מעבדים ויאר ממנו כדלמרינן קרי למאני מכבדותיהו וק"ל: **עליו הכתוב** **אומר אז תקרא גו' עיין פרש"י** פר' השרפון וי"ל אנוני לא מייחתי קרא דלעיל מייחתי אז ונקט כשאר גומר דהוא קרא כתיב בחר כי תראה גומר ומצדך לא תתעלם דדריש מייחתי כל הני ואפשר דכל הני הוא סבר מעשיה העוזב דנקט לעיל מייחתי אצל סבר דהמלה לעני בעטת דוחקו דקאמר אינו גדול כ"כ דלא היה לו להחזיק מלעזרו עד שעת דוחקו כמ"ס כי ימוך אחיך ומטה גומר והחזיקו בו אל תנחמה שרד ויפול בו' כפרש"י בחומס לזה פרש"י שהיה דפי' דמגינה שהצילו החוסמות ע"ש בכהי מיירי הקרא כי תראה ערום גו' דלא היה לו להחזיקו כ"כ עד שיראה ערום ממש ולכן אמר סיבה שכרו צדקה זו שאלו החוקה זו קודם שמתה ידו כ"כ גם היה שכרן כן כמ"ס טרם הקרא ואזי אענה גו' אצל השתא של החוקה זו עד שירד ויפול גם אנו לא אענה עד שתקרא לי ודו"ק:

לומר נחמי דכתיב לא טוב היות האדם לבדו דלאני אר"ה שאם לא אשה האדם לא היה מתקיים העולם כי אדם אין ואלתו ולכן לא עוב אים יריב האדם לבדו אכל כדורו כהמים אחריו אחר ע"פ שא"ל אז"ל לא יסור נשים מ"מ אפטר לעולם להתקיים ע"י אחרים אפטר אשה בלא אשה וינע ממנו הטוב לזה אמר כ"השרוי"ל זה מרדכי"ל לא אשה עמי שיכירי מ"מ שרד בלא טובה והכריח בן מוכתה"ב לא טוב היות האדם לבדו ומספיק היל"ל לא טוב האדם לבדו ומדקאמר לא טוב היות האדם האדם הני סבכל ימי היות העולם לא טוב אינו שרוי בטובה אם יהיה האדם לבדו יבמרתם אמר עוד שרוי בלא עוד אמר כ"השרוי"ל זה מרדכי"ל לא אשה עמי כנגדה דאשה חשמה שאין העזר תלוי באשה אלא אעשה לו אשה ואלו זכה עזר בלומר יתקיים בידו העזר שהיה לו מתחלה קודם כהשאין ואלו לא זכה כנגדו שיצטל אותו עזר בסיבה ומדקאמר דהאשה עמי עזר דקודם לכן אין לו עוד כלל ועכשיו עם האשה חשבו לו עזר ולא עזר ומי יחמד לו אותו עזר ואם לו זכה כנגדו שכנגדו תהיה האשה לנטל העזר שהשיג מתוך היובד והרי הוא עובר ובעל לו כיון שבר אשה אלא עזר כהחמה: שרוי בלא אשה שמתה שפ"ל ואלו לא אשה אלא לא אשה שרדו בלא עזר כהחמה: שרוי בלא אשה שמתה שפ"ל ואלתה אתה וניתך ש"ל שהיכוח מכת הקפואה שיש בסופו לו דלעריכיהו ואלתה אתה ושמתה אתה וניתך לפי ה' אהלך ולמה הפסיק ואמר ואלתה את לפי ה' אהלך והדר קאמר ושמתה אתה וניתך שהרי גם האכילה היתה לו ונתיבו שהמעשר נאכל להם ולשניהם ולכל אדם וא"כ למה לא אמר אתה וניתך בענין האכילה אלא בענין השמחה כנגד לכן הוכיח דאין לו שמה אלא דהיותו איש ונתיבו ומי שאור שרדו בלא אשה שרדו בלא אשתו אתה וניתך לפי ה' אהלך ולא הוסיף עם ביתך לפי שגם מי שאור שרדו בלא אשה הוא אחריתו ויבדל ויבדל לבדו ומקיים הגזירה לנטל מעשרותיו לפי ה' אכל שמה לוכא כי השרוי בלא אשה שרדו בלא שמה ואומיחי ושמתה בתיב שהיה אשה ויבדל יבמרתם אמר שרדו בלא כפיה ש"ל וכפר בעדו וכו' יראה דחול לטעם התשובה דתנן בשעת ימים קודם יו"כ"מ מתיישבין כ"ו ר"י אמר אף אשה מתקנין לו שמה חמות אשתו ש"ל וכפר בעדו ובעד ביהו וכו' ביהו זו אשתו חשמה שחשו ראינו לכפיה אים הוא שרדו בלא אשה ויליף לה מהאשכנזי פיר של כ"ב שהיה מותרה על עמלו ועל ביתו זו אשתו ולא היה מותרה עליו ביהו של כל ישראל שהיתה עליהם על ראש השעור היינו מאוס אשפתו שצילה ממותו וכפרת עמלו תלוי בה שרדו בלא כפיה וכתיב להניח ברבה אל ביתך דייק הכי דהיל"ל וראשית ערובותיהם חתנו לכהן להניח ברבה ביתך מאי אל ביתך אלא הכוונה לומר כיון שהכריח תלוי באשה והשרוי בלא אשה שרדו בלא כפיה אמר שרדו לתת מלה ראשית ערובותיהם לכהן כי מתוך רינתו אמר שרדו אל ביתך זו אשתך לנכר את מעשה ידיו כי מתוך רינתו חטלה הנחה הכרעה אל אשתך הרי שאין הכרעה מלוחה אלא בהיותו נשוי אשה ע"י א שוקק שכנסו בלשון רבים וראשית ערובותיהם חתנו לכהן לכהן וילך בלשון תורה לנתיב מכה אל ביתך היל"ל בכפיה ולא עוד אלא שאל ביתך דקאמר הוא מיותר לנמרי ולכן דרש שאל ללמנו השרוי בלא אשה שרדו בלא כפיה וה"ק ראשית ערובותיהם חתנו לכהן כיון מי שיש לו אשה וכן מי שאין לו אשה הוא מחייב לראשית מלה לכהן לכהן דבר בלשון רבים אמרם בענין הכרעה אמר להניח ברבה אל מי שמה נשוי אשה הוא להניח ברבה אל ביתך זו אשתך מי שיש לו בית מניחו לו ברבה אלא מי שאין לו בית אין לו ברבה אש"פ שחייב לתת חתנה גם הוא לכהן ויבמרתם ש"ל סימון אמר אף בלא שלום שפ"ל וראשית מלה לכהן ואלו אשה שרדו ויערך שלום וקודם כן מזה יתר השבוע מאחר שכבר אמר עליו הכרמלה ונאחז אל נבל ושאלטם לו בשמי נשואים מה לומר עזר ואתה שלום היל"ל ואתמרתה כה לתי מ' לעשיר שהוא נבל וניתן שלום אל אהרן ק' שלום והרי כאן שאלת שלום לו ושאלטם לו לשלום ושלום ביתו מייחתי שלום ואח"כ שלום כל אשר לו מילך אהרן ק' שלום לזה פירשו ואתה שלום שהוא על אשתו וכלל לאשתו

קרי"ה תחיי בלא אשה שרדו בלא טובה וכו' הניאור כהנה לע"ד דר"י שהענינו שכל השרוי בלא אשה שרדו בלא טובה משום האשפר

לשמו ככלל ואחרי שזו מצינו ששמו נכלל אשה שריו ככל שזו
 ואין שום לדרס ונהל אחריו והבא ויחא ויחא ויחא לו כשמי לטעם ואחרת
 כה דברים האלה למה שהם נכלל העשה והאשה תהיה שזו דהיינו אשה
 שהיא נכללת בכלל אשה ובאין נכללים אים ואחשו ויותר שזו הוא על אשה
 בני ביתו דלויים וקטנים וכל אשר לך ואחר כך על הלאה ועל המזון וכל
 אשר לו משהו וכו' לא אמר שריו ככל שזו דשבר קרא כשמייה הוא והאשה
 שזו עליו וכל ביתו שזו על אשתו הרי שזו שזו לזו ככל שזו אשה וכו'
 כשבר אמר ואלתם כשמי לטעם וזכר ואחר ואלתם שזו הוא שמתלה לזה
 אולם ששאלוהו לטעם וכל אשר לך לזו אולם שמתלה לזה
 דרך פרט לכל אחי' ואחיה שזו ויבאך שזו וכל אשר לך שזו : אמנה לעני
 וכו' עליו הוא אומר אז תקרא וכו' וקשה מיהו דקמי האי קרא כתיב אז
 יבאך כשבר אורח וכו' למחלה אמר עליו הוא אור לא יבאך וכו' דהא אחי
 בתורה דבי הרהר עמו וכו' ושאף משום דנפילי קרא כתיב והלך לפניו
 לדקך לדיח ביה מליה לעני דקרא דכי הרהר עמום ליכא מליה לעני אלא
 מלגים עמום : הכי איתיה קרא דזו תקרא דהוא בתורה והלך לפניך
 דקרא דשמן ליה אז תקרא וכו' וענה :

בג אמר רבי אלעזר כל שאין לו אשה אינו אדם
שנאמר זכר ונקבה בראם ויקרא את שםם אדם
 אמר רבי אלעזר כל שאין לו קרקע אינו אדם שנאמר
 ה' השמים שמים לה' והארץ נתון לבני אדם' ואמר רבי
 אלעזר מאי רכתיב *אעשה לו עור כנגדו' וזה עוורתו
 לא וזה כנגדו' ואיכא דאמרי רבי אלעזר רמי כתיב
 כנגדו וקרינן כנגדו וזה כנגדו לא וזה מנגרתו' אשכחיה
 רבי יוסי לאלירו א"ל כתיב אעשה לו עור כמה אשה
 עוורתו לאמר אמר ליה אדם מביא הטיין חטין כוסם פשתן
 פשתן לובש לא נמצאת מאירה עיניו ופעמיתרו על
 רגליו' ואמר רבי אלעזר מאי רכתיב *זאת הפעם עצם
 מעצמי ובשר מכשרי מלמד שבא אדם על כל ברמ' וחיה
 ולא נתקרה' דעתו עד שבא על חוה ואמר רבי אלעזר
 מאי רכתיב *ונברכו בך כל משפחות הארמה א"ל
 הקב"ה לאברהם שתי בריכות טובות יש לי להברוך בך
 רות המואביה ונעמה העמונית כל משפחות הארמה
 אפילו משפחות הדרות בארמה אין מתברכות אלא
 בשביל ישראל *כל גויי הארץ אפילו ספינות הכבות
 סגליא לאספמיא אינן מתברכות אלא בשביל ישראל :
 כנגדו מלוכה עליו וסוחרת דבריו : כתיב כנגדו מדלל כתיב
 יו"ד לשון נגידה דמלקות : השם כוסם כתיב : זאת
 הפעם מכלל דפעמים אחרים שימש ולא עלו דעתו : שתי
 בריכות כמו מנדיך את הגפן : רות המואביה ונעמה
 העמונית יאלו מהן מלכים ונביאים נעמה אמו של רחבעם ואלו
 ממנו חוקים וחכמים ויבאשע לדקיים גמורים וישעיה הנביא
 דלמד מר אמוך והמליה אחי הוי :

תוספות אפילו ספינות הכבות מכליל לאספמיא מכל דריש שבה לרשח
 אפילו כהן שאין עומדן א"ל מעט בדרך :

מורשהיא אינו אדם כו' הוא מנזר ע"פ מ"ס פ"ב דעירובין
 כל אהון שנים שהיה אדם הראשון כנדיה הוליד רוחין
 שדין וליקין שאחר ויחי אדם ק"ל שנה ויולד בדמותו ככלל
 דער השאף לאו ככללם אוליד נפש של המליה מוליד בדומה וזה
 שאין לו אשה הרומו' ושינן מ"ממין כו' ועלדיה ממנו רוחין שדין

הרי גם הוא אינו נקרא אדם והמליה מוליד בדומה והוא הענין
 בעלמו שאמר כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם כו' דהיינו שאין
 לו קרקע מיוחדת לדירה ולפרנסתו כמ"ס התוספת לקמן אינו
 אדם דהו כמו הרומו' והפזון שאין להם דירה מיוחדת בדרך
 והוא ענין קין שא"ל הקב"ה אחר שהיה עובד אדמי' ארורה הארמה
 גו' לא תסוּף הת ככה לך נע וגד תהיה בדרך שלא תהיה לך עוד
 קרקע מיוחדת ובמקרי ר"ל אצרו ויולד בדמותו מנאן אשה למד
 שלא היה קין לא דמותו ולא מלאתו עד שולד שם והיינו ששאר
 מן הארמה שהיה מיוחדת לו כי האדם נקרא ע"ס ארמה וק"ל :
כתיב כנגדו בו' רש"י בתומם הניא ל' ראשון וכתב הרא"ם
 ולשאר קמא יש לפרש נמי כנגדו מל' נגידה ומלקות וע"ס ב"אורך
 ואין זה מתור דר"ב לא ה"ל לתלמודא לפנות הלשונות דלישנא
 קמא קאמר לא וזה כנגדו ולישנא ב"א קאמר לא וזה מנגדו
 וגם רש"י לא פ"י כן מלשון נגידה ומלקות אלא דלישנא ב"א גם
 מ"ס הרא"ם דלישנא קמא סבר דיש אס למסורת ומ"ה לא דריש
 ליה אלא מלשון נגידה ומלקות הוא תמוה דהא מלשון נוכח לא
 מנינו ג"כ יו"ד כשזון כמו נגד החר והדרה כמוהו וע"ס נראה
 דלישנא קמא דריש כנגדו מלשון נוכח כדרך הלוחם עם חבירו
 להעניו נגדו כמ"ס גם הרא"ם בפ"י ראשון ואין להקשות גם לפי
 דבריו לעיל כיון דנגד מלשון נוכח מנינו כמ"ס ב"א יו"ד דהיינו
 המסורת וגם המקרא מסייעו א"כ לישנא ב"א קמא איתא נדרשה
 לפי המסורה לחוד דהיינו מלשון נגדל ומלקות דכה"ג אחריו
 בפ"ק דסנהדרין גזי חלב וגבי יראה דדרשנין המסורת אף על גב
 דהמקרא והמסורת כי הדדי ניגיהו דוק : פ"שהון בו' זכר אלו ג'
 דברים לפי שהם עיקר חיי וזכרי נפש שכל עלמו של יעקב לא נקט
 רק ונתן לי לחם לחטול ונגד לנצות והאשה היא עוורתו כן :
 ב"מ"ד שבא בו' כתב החוקניו וכו' שכתבנו קהם שזו עליהן
 דלח"ה' הא מתקריין ביבאת אדם עכ"ל' אין זה מספיק דהא
 משתעבדה בהמה אינה מקבלת זכר ואפי' זכר אדם כדמוכח פ"ק
 דנדרות ואשכח לומר שכתבנו וילדו כו' כיום קודם שזו עליהן
 דהא חוה נמי ילדה כו' כיום כדאמרינן פ"ר אח' ד"מ ובעל הגלחון
 כתב שאין זה משמעו שזו עליהן כשמיים שא"ל כו' אלא לשי שלא
 היה לו זוג היה חזק לחפש ולבדוק בכל הימים אם ימצא עוד
 מין אחד בלא עור וכיון שלא מצא לא נתקרה בו' עכ"ל : שתי
בריכות בו' לכאורה מכל משפחות גו' מרבויות דכל דריש אפי'
 משפחות האסורות לזא דקבל יבוינו כן נקיתו' שלהם דעמוני ולא
 עמונית מואבי ולא מואבית ואך יש להקדק דמשקרא דריש ונברכו
 מלשון הדרכה לכסוף דרשו ליה מלשון דרכה ממש אפילו
 משפחות הדרות בארמה אין מתברכות אלא כו' וע"כ
 נראה דמלמח בנפשי נפשה הוא זכר לדרוש כל משפחות גו' כמו
 שדרש כל דגוי בו' כמ"ס התוספת והשאר אפשר דמשקרא לאו
 מרבויות דכל דריש אפי' משום דכל הוי קראי דכתיבי כיוולל כזה כמו
 והקצרכו כזרען משפטיים כי אדם אומר לזנו הלא כבאברהם
 תהא כאשרים ומנשה אבל הכא שניה הכתוב למכחז ונברכו מלשון
 נפעל ע"י אחרים דהיינו שיעשה הקב"ה מהן שתי בריכות כתיב
 אז מלשון שיתקצרו מן השמים ודו"ק :

הבא על יבמתו פרק ששי יבמות

המין כולל וקרקעך אינו חסוב ואין לך שכר לפי השער אפילו הכי
הני מחזרתיך ברכה מזוהה בדרך שאין לוקח דמיו' ואין כלה מהר :
ברכה פוס' : וכן ולא תירדול מכור כלי שממשיך והשחמם
בדמים בפרקמיטא קודם שהצא ליה עינות : בייסחורין כלי הבית
טאש"ד זלע"ו : אבל גלויאם שהיא עשייה להסביר בלישקה לא
ויכר דלמא כי הדר בעי לא לאתקומי ליה הגוהה כמחסי' וצמ'
הקשו על פירש"י דמאי שנה נקט ביסחורין עמי משאר מילי ונרא'
לר"ת בפיר"ח דתיבול ענין ארוגה כמו ספר דוללי בזבא' כלומר
קה בגדים ולא תארוג כי יוחר תרומה בקנין מבארוגה אבל גלוי'
עוב לארוג דלוימר לא מתרמי ליה כדלעיל ע"כ תוס' : שיש חרסו'
של סתום כמו סתום פלסחים טומיון פלסחאי : טום ולא
תשפ"ץ אם יש לך חד קטן בנותל רעוע סתום אוהו מיר ולא
תחשוב נקבך לפשך זו טעם ולגנים הרב' ליסותו : שפיץ פלסטר'
זלע"ו ולא בשל נפש איזה להנאות בניןך הרחב הנהך וספלה
להיות יפה : ולא תבני לא תפיל את הכוול וחטבו : בתוך
נטיב את'ת' המצון עד שהצדוק מעשיה שלא תהא רעה ונקטענית :
נחת דרגא ונסיב אחתא שלא תקח אשה משוכה ממך שמה לא
תחגבל עליה : שושבינא אוהב עוב צמר לך הדרס חסוב
להובק אתריו :

תוספות אין לך אומנות כחותה וכו' אע"ב דר"א נזיח קאמר לעיל
כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם ירוד לומר קרקע נצטת
עליו בית שיהיה לו וגם לזרד מיוחתי כדלמך רב פפא נסמך ורע ולא
חביו והכא מיירי בלדס שטיק אומנותו בקרקע ע"כ :
מהרש"א בעלי אומנות כו' ר"ל שיתנו אומנותו התשובה
לעבוד עבודה השחוקה מכל זעמ"ו דהיינו עבודת
קרקע שכל עמלון לעמיד לא יצדק רק עבודת קרקע לזורך דירסן
ומזנותו כמ"ס תוספות ואמר שאין לך אומנות פחותה זעמ"ו
מעבודת קרקע שאמר וירדו דלפי ענינו הוא היפך דמייבשה לים
לאמר וירדי הים בלניות גו' אבל כחז כלא וירדו מים ליבשה ע"ס
הירידה מאומנותם התשובה לפתוקה דהיינו עבודת קרקע ועד"ו
יש לפרש ת"ס פ"ק דטוטה וימררו את' מיהס זעבודה קשה צמות'
ולבגדים וכלל עבודה זרה בחמלה צומר ולבגדים ולבגדים וכל
מאומנות וומר ולבגדים דהיינו זעבודת קרקע זרה כהיא הכבוד'
השחוקה מכל אומנות וק"ל : מאה וזוי בעסקא כו' לכאורה הם
סותרים ת"ס צמר הכי צמעתל מי שיש לו קרקע ורע ולא חובין
כו' קצין וזין ארעא כו' אבל הוא מיושב לפי דברי תוספות' והכא
מייירי בלדס שטיק אומנותו בקרקע לכך נסמנו אלו המאמרים
לכאן וק"ל : מתמסכן כו' נקט האי לישנה ע"ס ת"ס פ"ק דטוטה
ערי מסנתות דלמך מר כל העוסק בצנין מתמסכן ואמר מר היינו
הכא וק"ל :

הרי"ף אין לך אומנות פחותה מקרקע שאל' וירדו אבי' דירידה הוא
מאנויותיהם ועל הארץ יעמוד ויהיה להם עמידה הרי שאין ירידה
בקרקע אלא ירדו תהאבות ויעמדו על הקרקע ואת' דבון שלא אמר על
הארץ יעלו אלא יעמדו משמע שיעמדו בירידתם מ"ת יש לו ללמוד שהקרקע
היא ירידה אבל שאין אומנות פחותה ממנה מ"ו זייק רת"ל וי"א
מאנויותיהם

הרי"ף מ"ד אעשה לו עור כגודו וכו' נראה שהקשה לו דאם המנה
אעשה לו עור שחמורתי חמיר כגודו לעשות לו זרכי ביתו הרי
לו לומר אעשה לו עור כגודו כדלמך שיתיה' לנגדו חמיר מאי כגודו לו"ו
אעשה לו כפי מעשיו ואם זכה היתה עור ואם לא זכה היתה כגודו ראונו
חלוקה עליו ומותרת דברין במה אשה עושהו נראה שיקשה לר' יוסי כיון
שאם נכרחה למרה ורביה ה"ל אעשה לו אשה כגודו כמ"ס בנתיב' האדם
זעשה אדם כך בנתיב' האדם יאמר אעשה לו אשה ועוד שבענין פריה
דכיה אינו עושהו אלא משיבם יאו לכר א' להוילא ולהות ואין כאן צמח
עושהו אלא בדיקון היחי' שיהא מתקנה לאדם : ת"ד ונכרסו כו' בריכות
עושהו וכו' נראה שיקשה לו אסם הוא לאן ברכה היל' והתכדדו כו' כמ"ס
ע המלך ה' בשעת העדוקה של יצחק והצטרפו בורען כל גויי הארץ מאי
וינכרו נקט הלא אלא לרמה שמי בריכות שותב הוא לאן מנכר הנכר :
אפי' משפחה הדרת בלדסה וכו' פי' ישראל הם דרים למטה ועל השמים
כבודם מרד התורה והתורה אצל עמ"ס חין להם חלק אלא למעט בלדס והם
מתכדדים בשביל ישראל : אפי' שישנות הגלות וכו' פי' תוס' דתכל דרים
שאל לרבות הם שמיים עובדות אלא חטט זלדק וקשה דלא דרים הכי מכל
משפחות האדמה ויש לתרץ בדיקון אפי' הויה אמר אפי' משפחות הדרות
בארצה אינם מתכדדים אלא בשביל ישראל דלא לא הוכר כלן ישראל
וזלדדסה משתעי קרא לק הויה קרא דכל גויי הארץ דכתיב ביה והתכדדו
בורען כל גויי הארץ דורען הם ישראל הוי משכדסם הם מתכדדים ומייר
קאמר כמי משפחות הדרים בלדסה שמתכדדים בשביל ישראל אע"פ שלא
הוכר סם ורען לפי דלפנין בריכות המשפחות מברכות גויי הארץ :

כד ואמר רבי אלעזר עתידין כל בעלי אומנות שיעמדו על
הקרקע שנאמר * וירדו מאנויותיהם כל תופשי
משוט בלדסם כל חבלי הים על הארץ יעמדו ואמר רבי
אלעזר אין לך אומנות פחותה מן הקרקע שנאמר וירדו'
רבי אלעזר חזייה לההיא ארעא דרשי' ביה ברכא לפותיה
אמר ליה אי תשרייה לאורכך הפוכי בעיסקא טב מינך'
רב על לבינו שבילי חונוה דקא נייפין אמר להו אי תטפו
איתניפן הפוכי בעיסקא טב מינך' אמר רבא מאה וזוא
בעיסקא כל יומא בשרא והמרא מאה וזוי בארעי מילחא
תפוררה ולא עוד אלא מנניא ליה אארעא ומרמא ליה
תינרא ואמר רב פפא ורע ולא תובין אעיג דכי הדרי
גינהו הני מתכדדוין ולא תירדו אלא תירדו ה"מ ביסחורין אבל גלימא
לא מתרמי ליה כד בעיני טום ולא תופשי שפיץ ולא תבני
שכל העוסק בכנין מתמסכן קפוז ובין ארעא מתון נסיב
את'ת' נחות דרגא ונסיב אחתא סך דרגא ובחר שושבינ'
שיעמדו על הקרקע ינימו אומנותם לעסוק בתרים ונקליד :
וירדו מאנויותיהם כל תופשי משוט על הארץ

יעמדו וירדו לשון גייהה עניות : דשרי ביה ברבא ורע כרוב
ל"א כרצא חרסנה כמו כרוב וקמי כמה דמטיק תעלל מני כרוב :
לפותיה לרובם הערונה : אי תשרייה לאורכך כלומר אפילו
יתזור ויתרישה לא ועיל כלס לפי העסקאי הפוכי בעסקא טוב
לסדנית יוסר : דקא נייפין הרוח מתכדדו כו' זו : אי תניפו כמה
שחרלו תופשו און תעלל צכס לוי פרקמטוס : תניפו לאן הניפי
לי צנוטה : אפי' שחמרה עובד וזולל עבדים וחזוי צמל
חפורה ירקמן החפורה ער שלא הניא' שלים : שנינא ליה אארעא
לשמר כל הלילה : ורע תפואה לביבול ציחק : ולא תובין לא
קנהה צנוטה מן השוק : ואף על גב דכי' הדרי גינהו אפילו

כד
סס
ת"ת
כ

הבא על יבמתו פרק ששי יבמות קנו

מאונותיה וה"ס וידרו משמע לשון ירידה מאונותיהם שהיה להם וכוון שחופם נשבע היה ארומות ברובעו וה"ס ע"כ אמר וידרו מאונותיהם היו אומר שזקוקת פחותה תהיה :

כה אמר רבי אלעזר בן אינאי אין פורענו בא לעול' אלא

בשביל ישראל שנאמר *הכרתי גוים ושמו פנוחם

החברתי הוצאתי וכתיב *אמרת' אך תיראו אותי תקחו

ממירי רקשי ממהתא ומי איכא מירי רקשי ממותא נפק

הקלס' דק ואשכח' *ומוצא אני מר ממות את האשה רב דהא קא

מצערא ליה דביתיהו בי אמר לה עבידי לי טלופחי עברה

ליה חימצי חימצי עברה ליה טלופחי בי גדל חייה כריה

אפיך לה א"ל איעליא אבך א"ל אנה הוא דקא אפיכא

לה א"ל היינו דקאמרי אינשי דנפיק מינך טעמא מלפך

מיהו את לא תעביד הכי שנאמר *למדו לשונם דבר שקך

העוה ולאור רבי חייה דהא קא מצערא לי' דביתיהו כי הוה

משכח מירי צייר לי' בסודרה ומייתי לה א"ל רב והא קא

מצערא ליה למר לי' ריינו שמגדלות כנונו ומצילות

אותנו מן החטא מקרי ליה רב יהודה לרב יצחק כריה

מוצא אני מר ממות את האשה א"ל כנון מאן א"ל כנון

אבך איני והא מתני לי' רב יהוד' לרב יצחק כרי' אין אדם

מוצא קירת רוח אלא מאשתו ראשונה שנאמר *יהי

מקודר ברוך ושמח באשת נעוריו וא"ל כנון מאן כנון

אבך מתקף תקיפה ועבורי מיעברא במלה היכי דמי

אשה רעה אמר אבוי מקשטתה ליה חבא ומקשטתה ליה

פומא רבא אמר מקשטתה ליה חבא ומחררה ליה גבה :

בשביל ישראל לוראם כדי שיחזרו צתסנו' *חימצי' מין קטניו' :

אפיך לה הוה אומר האז לבנו אומר לאמך לעשות

עדיס והוה אומר לה עשה חימלי וקא עשה עדיס : טעמא

מלפך פעמים שהנו מחכים את אבני אני היה לי לעשות כן אצל

אחא לא תעביד הכי דבר שקך הוה וכתבו למדו לשונם דבר שקך

כי הוה משכח מירי דבר הראוי לה'מן החטא דההוה עבירה :

ועבורי מיעברא במלה נוחה לרצון ומעברת על תחוקה :

פומא לקל' ולגדך עד זמן סעודה כדי לעטרו : ומחררה ליה

גבה שלא לאכול עמו ומלערתו :

עכ"ל נקט הרמב"ם עבירה נכנסה עבירה גופה לפי שהרמב"ם קשה

מנצירה כדאמרנו צומתא כשן אדם נולד מהרמב"ם עבירה

בגל' יום כדאמר פרק גט פשוט ודקאמר לקמן ועונותיו מתפקקין

היינו נמי עון הרמב"ם עבירה כסיה לו עד היום וק"ל :

דרי"ף א"ת לא תעביד הכי ענא' למדו לשונם דבר שקך וכו' מה שא"ת

על ענינו שלא להסיר דבריו כמו שכתב על כו' כיון שהוא למד

דעת מכו' להסיר דבריו עמה כדאמר דנפיק מינך טעמא מלפך היינו

הוא שדבר הוא אומ' לבנו לך אומר לאמך לבשל עדיס ואם היה הולך לחנו

ויהפך הדברי' ואומר כך אמר אלא לבשל אפונס היה משקר ולידך להדחיק

מדבר שקך אכל רב ענינו שהיה רוצה בעדיס ואומר הפך רענה שחבל

אפניס אין כאן דבור שקך אלא אומר מה שאין דעתו טובה היינו :

אמר רבי יוחנן כיון שישא אדם אשה עונותיו

מתפקקין שנאמר *מצא אשה מצא טוב ויפק רצון

מה' במעברא כי נסיב איניש אתתא אמרי ליה הכי מצא

או מוצא * מצא דהריב מצא אשה מצא טוב * מוצא

דכתיב *ומוצא אני מר ממות את האשה אמר רבא אשה

רעה מצוי' לגרשה דכתיב *גיש' לך ויצא מרין וישבות רין

וקלון ואמ' רבא אשה רעה וכתובת' מרובה צרתה בצדה

דאמרי אינשי בחברת' ולא בסילת' ואמ' רבא קשה אשה

רעה כיום סגריד שנאמר *אלף טורד כיום סגריד ואשת

פדנים נשהוה' : ואמר רבא בא וראה כמה טובה אשה

טובה וכמה רעה אשה רעה כמה טובה אשה טובה דכתיב'

מצא אשה מצא טוב אי כונה משתעי קרא כמה טובה

אשה טובה שהכתוב משכחה אי בתורה משתעי קרא

כמה טובה אשה טובה שהתורה נמשלה בה כמה רעה

אשה רעה דכתיב ומוצא אני מר ממות את האשה אי

בגוה משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שהכתוב מגנה

אי בגוה משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שגידנם

נמשלה בה' *נגני מבי' רעה אשר לו יוכלו לצאת ממנה יומים

אמר רב נחמן אמ' רבה בר אבהו זו אשה רעה וכתובתה

מרובה *נתני ה' בידי לא אוכל קום אמ' רב חסדא אמר

מר עוקבא זו אשה רעה וכתובת' מרובה במעברא אמרי

זה שמונותיו תלויין בכספו :

מתפקקין נסתמין לשון ויפק כמו פוקקין הנקבין : צרתה בצדה

ישא אקרת אצלה : בחברתה מקצלת חונתה יואר :

בסילתא קוץ וכתום' אמרו דרזא לטעמי' דאמ' צנוף פריקין נוסף

אדם כמה נכיס על אשתו ע"כ : סגריד יום צרד ורוח : דלף

טורד וגוי' ואשת מדנים נשקוה שוין הם : הלויין בכספו שאין

לו זריעה דקרקע דכל שנה מיצר דזוגא שנתא תתייקר הצנוזה או

ייעלו עטרי צבר :

מדרשי'א מצא אי מוצא כו' ר"ל מצא קאזי על היום שמלא

לו אשה טובה ראוי לשמה דה כללו מצא מליאה אצל

באשה רעה לא קאמר מצא היום כי אינה מליאה לו אצל אומר

שלתה ומולא אני את האשה המיוחדת להיות מושל' עליו כדאמרנו

בפרק אישור נשך כל שאשחו עושלת עליו זועק ואינו ענה ורמז

האשה גי' אים שהיא נמקס אים וסיים בזה מצא טופ

ח"ב מם א

כספא

הבא על יבמתו פרק ששי יבמות

כשהיא אשה והוא איש כמ"ס והוא ימאול לך וסינו טוב כמ"ס לא טוב היות אדם לבדו וק"ל גרש לך גו' היא האשה רעה דאמר לגביל מקשה ליה הכא והמקשה ליה פומא כו' והמהדרא ליה גגה דאשך לילנות: כיום סגריי שגא' כו' משום דלבלמה צקרא מזהמה דרעה רעה לרלף הטורד ויום סגריי לא נקט אלא דלזו הדלף טורד צבית ואמר דליוני כן אף דעיקר הדמיון ליום סגריי שא"ל ללאת לחוך ציוני בדר ורוח ולבטל מן הדלף הטורדו צבית כן האשה רעה א"ל להנלל ממנה וללאת מחוך לבית כל טעה כדלקמן אשר לא יוכלו ללאת ממנה זו אשה רעה וכו' אלא זו אמר טוב לשבת על פתח גב מאשה מזדנה גו' הסינו צבית אי אפשר להנלל ממנה אם לא על פתח הגב: **שדברתו משבחה כו' לכאורה נרא' שמשבחה היווה שמ"א טוב אבל לפי זה אשה טובה אינו מפורש צקרא וגורלה לפרש דלסיפא דקרא סוף שטיים ומשבתה ויפק רזון מה' דבשפא מלא אשה מלא טוב היינו ואלה טובה וכן כשנדרש על התורה אסיפא דקרא סמך ויפק רזון מה' ולכך נדרש על התורה דלפי פשוטו ה"ל למכתב מלא אשה טובה ויפק גו' אבל על התורה מתפרש מלא אשה צביתה אשה אחרתו לך צתמלא טוב דהיינו התורה שנקראה טובה או ויפק רזון מה' וגמולה התורה לאשה טובה שצביתה לבעלה כמ"ס בשבחה חשבה המיד וגיהנם כמשלה לאשה רעה שג' שמה עמוקה פי זרה וקאמ' צביתה' מחשבה קרא הכא דלפי פשוטו מאי מר ממות אבל על הניהגס מתפרש ומלא אינו מר ממות שפול מיתת הגוף את האשה שהיא הגיהנם שהיא המיתה וק"ל: **וכמו נבל גו' הני קראו צבילות איירי אבל לקחו הדמיון לשמה רעה ובגורו כו' מופלת על האש כאלו האויב מושל עליו להכעיסו ואין להנלל ממנו וכן צמי שמונותיו חלויני כספסו סיד המוכר הצואה מושל עליו או שינעלו שעריו שבר כפי' רש"י וקל להבין.****

פי' אוחס עומת שהיו מספקין ונסתמין בידו מתעלה נעוריו שנסתמין בשעת ניסוחיו לא מינעוהו שמתלו' הס לו לגמרי אלא הם נעשים רזון מה' שנסתמין לו כל אוחס עומת ומעלות כנפוח ומלות ויעלו רזון לפני ה' ואם ח"ו הוא להפך שישוב לכסלה אז אפי' תהיה לא יע' לו לעומתו הראשונים שמעטיו מנגללין עליו את הכל ונפרעים ממנו מה הדבר עלמו כהיה כונתו כני משבחה סביב שאילין לתוך מלא או מלא כי היה רזון להאי' ולהדריך את החתן בדרך יסרה שלא ישוב עוד לכסלה דכן היו אומרים ראה נתנו לפניך שני דרכים את התייש ואת טעוב את המות ואת הרע יש דרך ישר לפניך וזו תקיים מקרא שכתוב מלא אשה רהימי אם תשחלל למלא חן ושל טוב צביתי אלהים ואדם לשמור מלתו וזו תקיים כך סוף הפסוק שאל' ויפק רזון מה' צביתי שמה' ועומת המתפקין ונסתמין צביתי בשעת הניסוחיו כולם יהיו רזון וישבו ככית לפי ה' וגם יש דרך המות לפניך שהוא אם תחוק: **כשעתך ותשוב לכסלה שזו נאמר עלך המקרא שאל' וימלא אינו מר ממות את האשה להיות שפדנה מה שרחת' בשעת הניסוחין שנמלא לך עונותיך ועתה נבלגת אוחס עליו כרוש מעבדי והחרת עוד לחן דבריו שברך זה מר ממות וכיון שיש בידך לקיים מקרא מלא אשה מלא טוב או מקרא מלא אשה מלא טוב ממות את האשה ראה לך שחבר צדיקים והלכת מדברי ה' ויטוב לך חתו כונתו בני מערבא בחתום לחתן מלא או מלא להכיר לו שני ענינים שהם אשכריים להשיב צלמנו' הווגו בדי שחיי יתן אל לבו ויקיים מקרא שכתוב מלא אשה מלא טוב וכל היתה כונתו בני מערבא לבלו את החתן אל מלא אשה טובה או רעה כי זה לא היה יכול לדע עד לאחר זמן כמו שכתבנו: קשה אשה רעה כיום סגריי יש לך קדקד דהי"ל כדלף טורד ציוני סגריי אבל סגריי לחודה מה ריעותיה ואשכר דדרשינן טורד על שני דברים על הדלף ועל אשת מדנים או דלף ממש כיום סגריי שפול יום סדר ורוע טורד את האדם כי אינו יודע אנה ילך ואין לו אש' יש צבית מפני הדלף או לו אם ילא לשאך כי האו יום סגריי אין יולא ואף כן וכן האשה רעה טורדת האדם כי אין לו אש' יש צבית ורואה כמתולק עמה גם אין לו אש' ילא לחוך כיון שפול יום סגריי אין יולא ואין בלא נגמלאו שיהיה סוף לישב כבם צמתות קשה לו כיום סגריי שקשה לו ללא' לחוך לבית כן קשה לו לישב בבית עם אשת מדנים:**

הר"י כיון ששאל אדם אשה עונותיו מתפקין בו' יש לך קדקד בו מנ"ל לרבי חמא האי דרשה נקראת כיון ששאל אדם אשה עונותיו מתפקין וע"ק דהי"ל עונותיו נמלתיך ומהו ענין זה על מתפקין ורש"י ז"ל פי' עונותיו נסתמין ומ"מ יותר ראו' לומר עונותיו נמלתי כי מה נפקחה היא היות: כסתמין וע"ק שאלת בני מערבא סביב שאילין לחתן מלא או מלא לך לנקט להם טוב טעם ודעה איך אפשר לחתן בן לילה א' סוף דליסוחין שיהיה יודע אם מלא אשה טובה או אשה רעה כי זה לא יבאו עד התוך הזמן ועוד קשה מה חועלת יש כשאלתם דמה נפטר אם היא אשה טובה גם בלא דבריהם היא טובה ואם מלא אשה רעה מה יבדו של זה לעשות וחתן נלחמי נערי קא מעבירי ליה ומה כונתם צוהיביאור נלע"ד דרבי חמא הוסיף בשפוק מלא אשה מלא טוב דהי"ל מלא טוב ורזון מה' ולקח טר לומר מלאה אחרת ויפק רזון מה' ועוד למה סינה את טעמיו לומר ויפק רזון וזו אמר וימלא רזון מה' ליה דרש שבבונה ללמדו שכשנשא אדם אשה עונותיו מתפקין ופירש רש"י ז"ל כסתמין והבונה לומר שאע"פ שהחתן מתכפרין לו עונותיו ח"מ עונותיו אשר חטא אינם נמחקים לגמרי אלא כל התאחזי אשר חטא הם מונחים בקופסא ונסתמין סם לראות מה יהיה בסופו כהם אחר הניסוחין הוא מתהלך דחמו ליהו ואל ישוב עוד לכסלה אלא האש בדרך יסרה הם מחוללים למרי ולא תזכרנה עוד כל חטאותי לרעה ואזכרנה עליהם חיי ימיה שנסתמין לו ועומת נפוחו אבל אם ח"ו ישוב לכסלה אחר ניסוחיו וימלא ואשכר או חללנו עליו עונותיו הראשונים וכוזר יזכרם עוד וזה נדחו **כשנב' אם האדם נשאל אשה שהשדל ללכת בדרך טובים ומלא טוב דהיינו שאלך בדרך יסרה ועונה ועשה מלות וחינת הנה או ויפק נעשו רזון מה'**

* בניך ובנותיך נתנונים לעם אחר' אמ' רב הון בר רבא **כו** אמר רב זו אשת ראבי' בניו נבל אכעיסם אמר **סס** רב הון בר רבא זו אשה רעה וכחובתה מרובה רבי **דכ"ט** אלעזר אומר אלו הצדוקין ובה"א * אמר נבל בלבו אין **ל** אלהי' במתנית' תנא אלו אנשי ברבריא ואנשי מסגנאי **מ"ט** שמהלכין ערומין בשוק שאין לך משוקע ומתועב לפני **נ"ו** המקום יותר שמהלך בשוק ערום רבי יוחנן אומר **נ"ז** אלו חבריא אמרי ליה לרבי יוחנן אתו חברי לבבל שנא **נ"ח** נפל אמרי ליה מקבלי שוחרא תריץ יתיב' גזרו על ג' מפני גזרו על הבשר מפני המתנות' גזרו על המרצאות **נ"ט** מפני אפובילה' קא מחטמי שכבי מפני ששמחים כיום **ס"א** אידם שנאמר * רוחה יד ה' בכם ובאבותיכם ואמר רבה **ס"ב** בר שמאלא זו הטומי שכבי דאמר מר בעון חיים מתים **ס"ג** מתחטמין :

אין אלהים מי שאמר אין אלהים קרי נבל : **חברייא** פרושים רשעים ומצווין ואינן מכירין כדנזן של ישרא' : **שנא** כפך : **ונפל** מרזב לער שהיו צדי הסינה מסורין צידם : **אמרי** ליה **מקבלי** שוחרא לבסל גזירתא: **הר"י** יתיב ושמח: **אמרו** לוי על ג' גזרו אמר ליה מפני ג' עזירות שהיו צדי בני צבל : **גזרו** על **הבשר** שלא ילכלו בשר שקועה אחר לקם מפני עזירה **שנידם** **ס"ד**

הבא על יבמתו פרק ששי יבמות

ועוד הוירך כפסוד מלאה לא הכל חגי' צריך דהיינו שלא להזמין את שאינו הגון כמ"ש דמטי' ירושלי' שלא יסנו כפסודה כו' וק"ל :
בבא אמר רבי אמי אין בן דוד כא עד שיכלו כל הנשבות
 ששנוף שנאמר * כי רוח מלפני יעטוף ונשמות
 אני עשיתי * תניא רבי אלעזר אומ' כל יהודי שאינו עוסק
 בפריה ורביה כאלו שופך דמים שנאמ' * שופך דם האדם
 כדמים דמו ישפך וכתביב בתריה ואתם פרו ורבו * רבי
 עקיבא אומר כאלו ממעט את הדמות שנאמר * כי בצלם
 אלהים עשה את האדם וסמך ליה ואתם פרו ורבו * בן
 עזאי אימר כאלו שופך דמים וממעט את הרמות שנאמר
 ואתם פרו ורבו אמרו לו רבן יעזאי יש נאה דורש ונאה
 מקיים נאה מקיים ואין נאה דורש ואתה נאה דורש ואין
 נאה מקיים אמר להם ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה
 אפשר לעולם שיתקיים ע"י אחרים * תניא אירך רבי
 אלעזר אומר כל מי שאינו עוסק בפריה ורביה כאלו
 שופך דמים שנאמר שופך דם האדם וסמך ליה ואתם
 פרו ורבו * רבי אלעזר בן עזריה אומר כאלו ממעט
 הדמות בן עזאי אומר וכו' א"ל לבן עזאי יש נאה דורש
 וכו' * תנו רבנן * ובנתתיאמר שובה ה' רבבות אלפי
 ישראל מלמד שאין השכינה שורה על פחות משני אלפי'
 ושני רבבות מישראל הרי שהיו ישראל שני אלפים ושני
 רבבות חסר אחד וזה לא עסק בפריה ורביה לא נמצא זה
 גורם לשכינה שתסתלק מישראל * אבא חנן אמר משום
 רבי אלעזר חייב מיתה שנאמר * ובנים לא היו להם הא
 אם היו להם בנים לא מתו אחרים אומרים גורם לשכינה
 שתסתלק מישראל שנאמר * להיות לך לאלהים ולורעך
 אחריך בזמן שורעך אחריך שבינה שורה אין זרעך
 אחריך על מי שורה על העצים ועל האבנים :

סדר ת"י נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה יוציא ויהן סס
 כתובה שמה לא וכה להבנות סמנה אע"פ שאין
 רא' לרבר זכר לרבר * מקץ י' שנים לשבת אברהם בארץ
 כונען ללמדך שאין ישיבת ח"ל עולה לו מן המנין לפיכך
 חלה הוא או שחלתה היא או שנייהם חבושים בבית
 האסורים אין עולים לו מן המנין א"ל רבא לר"נ * וילית
 מיצחק דכתיב * ויהי יצחק בן ארבעים שנה בבקחתו את
 רבקה וגומר וכתביב יוצחק בן ששים שנה בדרת אותם
 א"ל יצחק עקור הוא א"ה אברהם נמי עקור הוא הוה
 מביעי ליה לכדרבי חייא בר אבא דאמר רבי חייא בר
 אבא א"ר יוחנן למה נמנו שנותיו של ישמעאל כדי ליחס
 בהן שנותיו של יעקב :

גוף סגוד שז"ך בין ממנה שכינה למלאכים וסס רמות ונשמות
 נהונות שגבראו משפת ימי בראשית השחירות להגות בגופים
 העליון להזרוא' : שנה כי רוח מלפני יעטוף הנאול' ונשמות
 שאני עשיתי : יעטוף לשון עכבה כדכתיב והיו העטופים ללבן
 גרישא דקרא משפתי בגאולה כי לא לעולם ארוב : ואתם פרו
 ורבו נחמיה דהריווי' כתיב הילכך כמו שגשה שזיהו הוא :
תוספות שיתקיים ע"י אחרים אע"ג דאשת צדק אע"פ שגשג נחו
 של' עקיבא דקאמר הים צדקיה דר"ע עבדה ליה לבן
 עזאי הכי הא אחריון צדק קרא דעובד ונשאה ונרשה :

מהרש"א וכאלו ממעט הדמות כו' מזוחר כי מי שאינו
 עוסק צפ"ו מחסר הנשמות מן העולם וכאלו שפך
 דמן וענין מיעוט הדמות נראה לפרשו כמ"ס הרא"ס כי אדם
 הראשון נברא בצלם ובדמות של הקב"ה כי הוא נברא ונעש' כצפו
 של הקב"ה שנאמר וחסת עלי כפכה אצל אלמי של שאר בני אדם
 שלא נדפסו כצפו של הקב"ה אלא בתחומי של אדם"ר אין נקראים
 אדם של הקב"ה אלא דמות ללם של הקב"ה ולכן נקרא ללם
 אדם הראשון דיוקנו של הקב"ה וללם של יעקב נקרא דמות
 דיוקנו כ"כ פ' ת"ה וכתב הר"ן צדק נקרא הגוול נורה אדם

נקראת דיוקנו שהיא שניה לקונו כו' כדכתיב ב' צלם אלהים כו'
 עכ"ל ע"ש וזהו מזוחר שאמר שכל מי שאינו עוסק צפ"ו ממעט
 הדמות ר"ל שממעט דמות ללם של הקב"ה בעולם דהיינו נורה
 אלמי של כל אדם שהם אינם אלא דמות ללם של אדם הראשון
 ורש"י בחומש פי' נעשה אדם גומר כדמחזינו להנין ולהפכיל
 עכ"ל ולפי זה יס לפרש ממעט הדמות כי הוא ממעט האדם שהו'
 מין מדברי וסגלי מהעולם שהוא מתדמה בו למלאכים העליונים
 וק"ל : פחות משני אלפים כו' הוא מזוחר צד"ר ויגל אלהים
 מעל אברהם שהשכינה שורה על השמים נמי ע"ו ואמר רוב
 עליהם כמו שהשכינה שורה על השמים כ"כ א"ל רבנן
 שמים צדוק גו' ואמר שאינה שורה בפחות מכ"ג א"ל כו' דוגמת
 מתנה שכינה של מעלה שהם כ"ג א"ל מלאכי כמ"ש רבנן אלהים
 רבותים אלפי גומר וכן צדוקמא זו היה צדוקמא דור מתנה ליה
 כ"ג א"ל כלם לדיקים שהשכינה שורה עליהם ולא היו בכלל משא
 דור המדב' וסס היו מתם המרבה שהם נשאו כלי הקוד' שהשכינה
 שורה עליה' ושאלמר נמי לקמן בזמן שורעך כו' היינו בזמן שורעך
 אחריך כמותך לדיק השכינה שורה עליו וזמן שאין כו' שאין
 לך זרע אחריך כמותך אלא שהוא רשע אין השכינה שורה עליו על
 מן כו' ודו"ק :

סס ת"י נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה יוציא ויהן סס
 כתובה שמה לא וכה להבנות סמנה אע"פ שאין
 רא' לרבר זכר לרבר * מקץ י' שנים לשבת אברהם בארץ
 כונען ללמדך שאין ישיבת ח"ל עולה לו מן המנין לפיכך
 חלה הוא או שחלתה היא או שנייהם חבושים בבית
 האסורים אין עולים לו מן המנין א"ל רבא לר"נ * וילית
 מיצחק דכתיב * ויהי יצחק בן ארבעים שנה בבקחתו את
 רבקה וגומר וכתביב יוצחק בן ששים שנה בדרת אותם
 א"ל יצחק עקור הוא א"ה אברהם נמי עקור הוא הוה
 מביעי ליה לכדרבי חייא בר אבא דאמר רבי חייא בר
 אבא א"ר יוחנן למה נמנו שנותיו של ישמעאל כדי ליחס
 בהן שנותיו של יעקב :

מקץ י' שנים כל על הגר והא' דלא נסיב לה צדק בני קמאי
 עד שלא זאל לררך כנען שהיה שנים מרובות צדק אדם
 ללמדך שאין ישיבת ח"ל עולה לו דילמ' משו' עון ח"ל הם עקורי'
 לפיכך הואיל וקמינא שאין ישיבת ח"ל מן המנין דחליא בכל
 דבר המונע מן ההריון מלה הוא או חלתה היא וכו' : וילית
 מיצחק ששה כ' שנים ולא נשא אחרת : עקור הוה וידע שמתת
 עלמו הוא ולקמן נפקא לן דעקור הוה : אברהם נמי עקור הוה
 כדאמרין לקמן והכי ינא מנייה דהוה מבעי ליה וכו' כלומר
 יצחק עקור הוה מ"ה לא נסיב אחריו וקרא דילק' בן ששים מה
 לא יתירא הוא דהוה להכי כתיביה רחמנא למיגמר מנייה ששה
 כ' שנה דהוה מנייה ליה וכו' אצל מקץ י' שנים דאברהם אע"ג
 דעקור הוה ולפענ' מני' דאי לאו לדרשא למאי הילכת' קא' כמענין
 קרא מקץ י' שנים : ליהוה כרן לידע שנותיו של יעקב בן כמה
 שנים הוה כשהלך לבית עבר וכשעמד על הנאר בשלהי גמ' דמגיל'
 מפרש

הבא על יבמתו פרק ששי יבמות קנט

מפרש לה והיא קרא דילתק בן פ' שנה מיידי לה הסם דילתין
מיינה גדול ה"ח מבידור אז וחס ששל אחס שנים שהיה יעקב
בצית עזר לא נעטם עליהם :

הוכחות אע"פ שאין ראיה לברר רחיה נמורה רחיה דמשס אין ללמוד
שהיא זקוק לנדה אשתו אפי' אם אי"ל בלא גרושין ואברהם
ראוי ללמוד מבין אשתו אפי' על הכלל אפי' אפי' אשתו יולד ויחן
בזונה הינה ששה עמה י' שנים שרי להנשים לרעה כמו שמינה באברהם
אזני ירחמו מן השמים ויזכה ערין לננות ממנה כמו שבבוקר וזה אברהם
משהרובלוק מילתק וא' י' יתקן נמי לא שיהי יוח' מי' לפי מה שפ' שלט היתה
בקה אלא בנ' כ' כשפ' אע"פ שפ' י"ב לא היתה רחיה להוליד וי"ל
דמרתים הולקין כדפריש"א לעיל ועוד דמכח בפר' בן סורר ומורה חרות
הראשונים היו האונים להוליד הרבה קודם הזמן הזה : אי הכי אברהם נמי
עקר הוה כדלמך לקמן עוממותו הוה אברהם ובר' ופ' פ' מסתמי' כפר
נכרע כשנשא ארה הכא אלינא דרבי יהודה והוא שרי רחמי' כשהול עוממות
שקדע אין חולד ועוד דלשילי לרננ נמי דלמינו עליה לא כפיט סו' לוד :

מהרש"א ללמדך שאין ישיבת חוץ לארץ עולה בן'
עיון פרש"י ור"ל כי בת"ל לא היה ראוי לנני' אלא
וכותא דאי' שא"ל הקב"ה ואתעך לבני גדול גו' אהני לי' כדאמרי'
צפ"ק דר"ה למ"ד דאין אצוני מקום גורם אלא וכותא דאי' גורם
והוא כוונת רש"י ב"ב בתומש ע"ש וקסוגיא וכותא כמ"ר צפ"ק
דר"ה דזנות דאי' גורם דלמ"ד דלמינו מקום גורם מאי שרי'
מילתק דאימא אברהם נקמה עקרוהו ומולו כצנינו מקום משא"כ
יתקן שלא שיהי מקומו אצל למ"ד חוכותא דאי' גורם פריך שפיר
דע"כ לא אהני זכות דאי' לנבל הטקרות דאל"כ יתקן נמי היה
לו וכותא דאי' ועקר היה והר"א"ס הבינו מדברי רש"י וי"ל בתומש
כי הנעמת ואתעך לבני גדול גו' הוא ענין ביטול עקרוהו והאריך
בדבר ליישב הא דפריך ח"ה אברהם נמי עקר היה בן' ע"ש ואין

מקום לקושיא לפי דברינו לפי הסוגיא דפ"ק דר"ה ונ"ש
וילקף מ"בצחק בן' כחבו הסוגיא וא"ח יתקן נמי לא שיהי יוחר
לפי מה שפירש שלא היתה רבקה רק בת שלם בן' וי"ל דמדברות
חלוקת בן' ע"ש והר"א"ס כחז על קשות התוספות דהמ"ל הכי
דילתק נמי לא שיהי רק' שנים אלא דעדיפא קמטני דאפי' היתה
ראויה להריון בן' עכ"ל ועוד כחז בפרשת חולדות בני ויתקן בן
מ' שנה גו' שכתב רש"י ו' שנים עד שנעשהו בת' ו"ב בן' ו' שנים
לפה להמתין כמו שפשה אצני לברה כיון שלא נתעברה ידע שהיא

עקרה והתפלל עליה ושפתה לא רעה בן' עכ"ל ופי' הר"א"ס דבריו
י' שנים לפה בן' כלומר וליבא לחילף מילתק לשהייה כ' שנים והא
דכתיב בגמרא שאני יתקן בן' עדיפא קא מטני בן' ושפתה לא רעה
לישא בן' מירוס וכן בשלחא בן' עכ"ל ע"ש בבורך ואין ה' תמורר
דאין זה דרכו של רש"י להקשות קשות התלמוד ולהרדך בע"א
ויוחר דמוק צמקן' דהלמודא עדיפא קמטני כמ"ש הר"א"ס גופיה
ולולי דברי האמ"ן היה נראה לי לומר דסוגיא דהכא אולא אפילו
לבריחא לרודר עולם ופריך שפיר וילקף מילתק אפי' ע"ש ששה י'
שנים כמו אברהם ולא נשא אשה אחרת אלא שהורדך להתפלל
ומשני דעקר היה וליבא לחילף מיינה והדברים נזכרים לפרש"י
בתומש דהא ודאי לא תקשי ליה דלילף מילתק דהא מסקינן אלא
דעקר הוה ומאברהם נמי לא הוה לביטע אי' לאו מיתורא דקרא

כדמסיק אלא דקשיא ליה ויתקן גופיה דעקר היה כמו אברהם
אפילו בלא יתורא דקרא ה"ל ליתקן מאברהם ואחר שפשה עשר
שנים היה לו לישא אחרת ולא להתפלל נכת אשתו ומחרך דשפתה
לא רעה בן' וילקושיית התלמוד נמי ה"ח התלמוד לבניו הכי דאין
לנו ללמוד מילתק ממנו דאי אפשי לו לישא אחרת אלא דהאמת
משני כדמסיק דאין ללמוד מילתק ולא מאברהם ממנו דעקורים
היו אי' לאו מיתורא דקרא כדמסיק אבל יתקן דהיה ג"כ עקר כמו
אזני ה"ל ללמוד ממנו אי' לאו ממנו דשפתה לא רעה בן' ודו"ק :

אמר רבי יצחק יצחק אבינו עקר היה שנ' "ויעת' יצחק ל'
לה' לנכת אשתו על אשתו לא נאמר אלא לנכת

מלמד ששניהם עקרים היו אי' הכי ויעתר לו ויעתר להם ^{סס}
מבעי לי' לפי שאינו רומה תפלת צדיק בן צדיק להפלת ^{סס}
צדיק בן רשע' אמר רבי יצחק מפני מה היו אבותינו
עקורים מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתו של צדיקים אמ'
רבי יצחק למה נמשלו תפלתו של צדיק' בעתה מה עתה
זה שמדפך התבואה בגורן שמקום למקום כך תפלתו של
צדיקים מהפכת מדותיו של הקב"ה ממדת רגונות למדת
רחמנות אמר רבי אמי אברהם ושרה נמשמטין היו
שנאמר *הביטו אל צור חצבתם ואל מקבת בור נקרתם
ובתיב *הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם ^{סס}
אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב שרה אמנו אילוניית
דיתה שנאמר *ותרי שרה עקרה אין לה ולד אפילו בית'
ולד אין לה :

ויעתר להם מיבעי ליה צלמא אי אחרת תפלת יתקן על אשתו
היתה היינו דכתיב ויעתר לו כמו שהיה מתפלל עליה
והיה רבקה אשתו אלא אי אחרת על עלמו היה מתפלל ולנכת
אשתו משמע שפיהם היו עקרים זה מזה ול' ויעתר להם מיבעי
ליה : לפי שאין רומה תפלתו שהוא היה נדיק בן צדיק לתפלתה
שהיתה נדקת בת רשע לשיכך תלה בו הכחוש : יתקן פלג"ח
בלע"ז : חצבתם נעשה לו זכרות : נקרתם נעשה לה נקבות כמו
אני קרתי ושחיתו מים : אין לה ולד קרא יתורא הוא דהא
כתוב עקרה :

מהרש"א אלא לנכת בן' פרש"י בתומש זה עומד בזוית
זה בן' ע"ש ועיון בפרש"א"ס אמרם יס לדקדק כח
לפי מאי דס"ד מעיקרא דילתק לא היה עקר ולנכת אשתו פירוש
על אשתו אמאי לא היתה רבקה מתפללת על עלמה ואין לומר
דהא"צ פגם היא היתה מתפללת על עלמה אפי' חקשי ליה לנתי
דס"ד מעיקרא נמי לו להם מיבעי ליה והגמרא כי הוא מנבאר
שפתל חזירו של אדם יוחר תקונלת להיות האדם נענה בה
מתפלת עלמו כמ"ש אין חנוש מחר את עלמו מזית האסורין
ומזה העטם אחרת רחל ליעקב הנה לי בנים וכן שרה אחרת
לאברהם חמסי' עקיף על שלא היה מתפלל עליה להיות תפלת
אחר יוחר תקובל מתפלת עלמה וזה כדמסקא דעקן מעיקרא
שרבקה עקרה היתה אלא יתקן לא היה עקר היה נימא שטות
היה

הבא על יבמתו פרק ששעי יבמות

דנק' שהרי יצחק לא התפלל על עקרותה והיא שהתפללה לא נתקבלה תפלתה ויש לתרוץ שרש"י דקרא בלשון שאמר אינו דומה הפלתו שהוא נדון בן זריק וכו' לפיכך חלה בו הכתוב לפרש שגולגול נתקבלה שניהם יצחק על עקרותו ורבקה על עקרותה ומ"ם ויעשר לו ולא להם לומר שתפלת הנדיק בן זריק חסונה וזלה בו הכתוב לומר ויעשר לו אע"פ שגם נעשר לה ושם כיון באומר ויעשר לו שקבלת תפלתה של רבקה היחה ב"כ כפינו של יצחק שהתפלל ובלל קבלת תפלתו שהיה בן זריק נתקבלה גם תפלתה של רבקה:

ביבמו דוד אימועטי שני דכתיב ימי שנותיו ברם לא שבעים שנה :

זה נאמר בגמרא על מה שאמרנו תשמיש דרז כי מה שהאירו ע"כ צמשה נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה וכו' היינו מ"ס דוקא בדורות הראשונים ששנותיהם מרובן אצל צדורות אחרונות ששנותיהם מועטות ג' שנים וכו' ואמר רבא עלה ליחנה להני כללי מכדי תמתי' מאן תקן רבי והא בימי דוד אמשטו שני וכתבו עלה בדוספות חף על גב דהאי קרא תפלת משה כתיב מתחיל דוד אמרו שמינו שהי כך אצל משה מלינו שהי יורה ע"כ למדנו מזה פ"י חפלה למשה על משה או פירוש אחר אצל הוא עלמו לא חמרה :

איני והא אמרו ליה רבנן לרבי אבא בר זבדא נסיב לב אחתא ואוליר בני ואמר להו אי זכאי הו לי מסייחא דההם רחויי קא מרתי להו לרבנן דרבי אבא איעקר מפרקיה דרב הונא רב גידל איעקר מפרקיה דרב הונא רבי חלבו איעקר מפרקיה דרב הונא רב ששת איעקר מפרקיה דרב הונא רב אחא בר יעקב אחותיה סביביתא תליה בארזא דבי רב ונפק מיניה כהוצא ירקא אמר רב אחא רבי יעקב שותין סבי דינא וכולהו איעקרו מפרקיה דרב הונא לבר שאון רקיבמי בנפשאי : דהכמה חחיה את בעליה :

איני והא כו' אמרנוהו פריך דקחני מי שאין לו בנים וכו' יסא אשה אחרת שמא לא זכה להננות ממנה ויזכה להננות מן השניה * סיבביתא חולו מעלה השתן ואדם נעקר ממנו : כרוצא ירקא ירוק כקף חמר ע"כ פירש"י ז"ל : ואפשר לפרש מאמר רב אחא שמעלת הכתמה היא כסתמה את בעליה ואין ראוי שימשך ממנה קצור ימים או חולי ולכן רב אחא השגיג בשכלו שאם ישהה צב"מ יותר נומן הראוי ימשך לו להיות עקר משום הני הקדים ללאת לקיים צעלמו התכמה גו' :

מתני' ראש מצוה על פריה ורביה אבל לא האשה רבי יוחנן בן ברוקא אומר על שנינום הוא אומר * יברך אותם אלהים ויאמר להם פרו ורבו : גמ' מה"ם א"ר אלעאי משום ר"א בן שמעון אמר קרא * ומלאו את הארץ ובבשוה איש דרכו לכבש ואין אשה דרכה לכבש ארבה וכבשוה ב' משמע אר"ג בר יצחק וכבשוה כתיב רב יוסף אמר מרבה * אני אל שרי פרה ורבה ולא קאמר פרו ורבו :

תוכפות ולא קאמר פרו ורבו אע"ג דלאוהם הראשון קאמר פרו ורבו ההוא כוונה צעלמו ולא למטה :

היה מחפלה עליה מעטם שאמרנו ואמר שהיא היה מחפלה לנכת אסקו דהיינו על אשה ובשניה וע"כ קאמ' ויעשר לו כמו שהוא היה מחפלה עליה אצל השקא דקאמר ר' יצחק דלנכת אשתי פירשו היינו צבוח לה כמו שהיא היחה עקרה גם הוא היה עקר ונלכת היינו כמו צבוח לה דהיינו שניהם היו מחפליי כפרש"י צמעתין ולא כמו שהבין הר"ם לנכת היינו לנכת המקומי ומה שפרש"י צמומם זה עומד צוותו כו' לא כיון על נכת המקומי אלא שצא לומר שניהם היו מחפליי בדרך כמלינו צמחפליים לעמוד צוותו כמ"ס בר' עקיבא כשהיה עומד ומחפלה צוותה זה מלאוהו צוות אחר והטעם שלא יעדרהו למחפלה דבר מהלדיים ולהני פריך ספיר דאם שניהם היו עקורין וכ"א היה מחפלה על הצירו שכן מקובלת יותר להם מנשי ליה וק' : תפלת צדיק בן וכו' אע"ג דכ"ס דבכרות בני למימר דים לדיק וטוב לו כגון לדיק בן זריק וים לדיק ורע לו לדיק בן רשע ואחייא לה הסם מדכתיב לא יומתו אבות גומר ת"מ לענין שהיה החפלה מקובלת יותר לנעל גזירת העקרות קיימא דך סברא דכאמר גאא אינו דומה עו' וז"ל : בעתה כו' ונרא' הדמיון כי כמו שהעקר המה התנועה להבדיל המדה רעה שהוא המונע שגם ממדה טובה שזה כך הפלתו של לדיקים מהפכת להבדיל מדת הדיון ממדת הרחמים ונוכר זה גבי יצחק טפי מבשאר אבות לפי שהיתה מדתו מדת הדיון כמ"ס פחד יצחק ויבצע יעקב צמח אצלו גומר כידוע לתכמים ואף על פי כן צמחלווהו הפך מדת הדיון למדה הרחמי' לטובת צבוח העקרות וכו' צ"כ ר"ל שהפך את הנצירה ולפסו כן קריין ליה עקרא דאפיך אדרא וק' : שניא הבישו אל צור גו' וכתוב הבישו אל אברהם גו' שהסוף השני הוא פירוש של ראשון כפרש"י צמפר וטעיה ע"ס ומסיים אשה קראי בלאה גומ' ר"ל דלפי חולדהו ועטשו היה לו גם אשה להיות יחודי' אצל קראתיו בשניו שם אברה' וצרה ואצרכו לשנו' מולו ואצרכו צ"פ וק' : אילונית ל' אילונית אמרי' בצבוחה דוכריתא דלא ילדה כמו האיל שאין לו בית ולד ומיחזקא דאין לה ולד דריש ליה כמו שפרש"י ואפשר שגוה כיון הפסוק באמרו ותלמך טרה בקרבה לפי שראתה בקרבה סימן אילונית כדאמרין צמק הערל סימני אילונית שאין לה דדים כו' ושאיין לק סימולי תמים ואשמעינן הפלא שנעשה בה כי עבד הנמועת שהיה בה שאין לה בית ולד לאפשרת להיות

ד"ר"ה יצחק אצטו עקר היה שאמר ויעשר יצחק וכו' הגיאר דליף מדכתיב לנכת אשתי כי עקרה היא שכתם שרנק היחה מחפלה על עומת חסני שבערה הוא כך היה מחפלה יצחק על שגיה הוא עקר וכו' ויעשר יצחק לה' ומה היה מחפלה מקבול לחפלה שהיתה מחפלת אשתי כי עקרה הוא כן לנכת חפלה זו היחה תפלת יצחק על עולמו כי עקר הוא ולכן הקבא אי הכי ויעשר לו ויעשר להם מיבעי ליה לפי דס"ד שרנקה לא היחה מחפלת על עומת אלא יצחק היה מחפלה על אשתי שהיתה עקרה שיקדוהו ה' ויעשר לו ה' לעמוד בקול תפלתו אצל עכשי שדרשנו ששניהם היו מחפליין זה לנכות זה היחה תפלת יצחק על עולמו להם מנשי ליה ומשני אינו דומה וכו' משמע אע"פ שהיו שניהם מחפליין לא קבל ה' אלא תפלתו של יצחק שהיה לדיק בן זריק וים להקשות כיון שילמך לא התפלל אלא על עולמו שהיה עקר וקב"ה קבל תפלתו א"כ מיד נפקד'

קס הבא על יבמתו פרק ששי יבמות

אביך צוה גוי מפורס דבורסלמי וצ"ר והיון לזה לא מלינו שלום ופי' רש"י בחומש דהא ודלי לא לזה שלם היה נחמד יוסף צענינו עכ"ל ואין להקשות דא"כ למה היה נחמד צענינו אמרו יד"ל דלאחר מיתה אבינו נעשה חמוד ע"י שלא וימנו לכתוב או ע"י שהיו צבור והוא לש"ס נחמנו והם חבנו לו ישמענו כמפורס צ"ר והגוי מסתגר שלא חשדוהו אלא עד אחר מיתה אביהם דל"כ אמאי לא בקשו מאביהם שילווה לפני מורה ולא הולרכו או לשנות ועוד נראה לפי פלמודינו ההמקרה מוכיח בן מדכחיב ויראו אחי יוסף כי מה אביהם ויחמרו לו ויסמנו גומר ויילו אל יוסף דמשמע תפני משם השגיחה חמרו ליה בן שטה ולא שטה לפי האמת וק"ל : ר' נחמן **אומר מצוה ברו'** שהרי הקצ"ה לזה לזה לזה דקושטא קאמר ששה שם וצח כדכתיב בקרא ויאתר שלום לנצוח לה' גומר ויקרא להם לנצח מ"ת עיקר הלכותו לנצוח אח זור היה נריך לשנות ולא עשה כן אלא מפני יראת שאל : כתיב **ואדני וקן ברו'** מדברי הר"ם דלרו"ל שדרשו בן פירוש היה לי עדנה כממענו כמ"ס שיש בו וה"פ אחרי בלתי בבר היה לי עדנה אבל אדוני וקן בו עוד האריך ע"כ אבל קשה לפירושו יהו דברי רש"י בחומש סותרים שהוא בציור דרש רז"ל שגינה מפני השלום והיינו שלא היה לו חק כלל על עמ' זא"ז היאך פרש"י שזב על וחלחק שרה בקרבה שהיה מסתכלת בצעיה ואמרה אפשר הקרנים בו עכ"ל דא"כ גם על עממה היה חוקת וע"כ נראה כפי הרמב"ן שגרה ודלי צענייה חקת ופי' אחרי בלתי עבר במקום עתיד ומה שהג"י לרו"ל לומר שגינה מפני השלום ואינו וקנתי במק' ואדוני וקן ולא במקום שאתרה אחרי בלתי גומר דא"כ ה"ל למכתב צבחי לישאל ולמה זה חקת גו' אחרי בלתי דקאמר צפרק המעלים לא מותבי הקב"ה בדמיהם איהי רז"ל לצבחי לישאל דקאמרה אחי אחרי בלתי אלא ואני וקנתי במקום ואדוני וקן ומשם שגינה מפני השלום :

אדריב גורת שלם היא שלם האהבה מלוה על פ"ו כי האם הוא הסוג נוח הורה והא"ל חומר תופעל ואין דרכה כל אהב לחור אחר האם והאחר חומר ליגרו מה טעם ואך הובל לקיים המלה : **מהרש"א ואין אשה ברו'** צ"ק דקדושין פרט"י איש דרכו לכנסו אה הארץ במלתמה ואין בו עכ"ל ע"כ והיה כינוי וכבשה שב על הארץ הסמוך לה שאם דרכו לכנסו ארצות ולא האשה וכ"פ הרא"ם דבריו אבל לא ידעתי מי הכריח רש"י לפרש כן ולמה לא היה כינוי של וכבשה שב על הנקבה כדרך שאמר והוא ומשול כך אב"ג דלא נאמר בן עד אחר טעם של מזה מ"ת לענין תלות פ"ו נאמר בן קודם זה ויש ליישב דע"כ היה לך למימר וכבשה היינו שהם יבשות את הארץ לפי מאי דר"ס ד' וכבשה חרתי תשמע וכו"ל לפי הכתוב לר"י ד"כ ה"ל דר"ג וכבשה כתוב אלא וכבשה בלשון רבים דכוננים רבים משמעו קרא שהם יבשו אח הארץ מיהו צ"ר תשמע דר"י צ"כ מורה לדרכה דוכבשה למדרש שלא תהא ולאית ע"כ וכמ"ס אבל לפי סוגית פלמודינו נראה כמו שזכרנו ומ"ס ולא קאמר פ"ו הכינוי תמוס' אע"כ ולדאם הראשון קאמר פ"ו ההוא לצרכה בעלמא ולא למנו' עכ"ל וכו"ל למי' ומי דעל שניהם נאמ' ורבו הא דכתיב גבי יעקב אני אל שדי פרה ורבה ההוא ודאי לצרכה בעלמא נאמר כדכתיב גביה גוי וקבל גוים גוה' ולפי טעם יעקב לצד נחיתת הדבור ע"כ נאמר בלשון יחיד :

לב אמר רבי אלעאי משום רבי אלעזר בן שמעי בשם שם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע כך מצוה על אדם שלא לומר דבר שלא נשמע רבי אבא אמר חובה שטאמר אל תוכח ל"ן פן ישנאך רובח לחכם ויארחך ואמר רבי אלעאי משום רבי אלעזר ברבי שמעי מותר לו לאדם לישנות בדבר השלום שנאמר **אביך צוה וגו'** כה תאמרו ליוסף אבא שא נא : רבי נחמן אומר מצוה ש יושאמר **ויאמר** ויאמר שנא ואלך ושמע שאל ודרגתי רבי ר"י תנא גרול השלום שאף הקב"ה שינה בו עקד' דמעיקרא כתיב ***ואדוני וקן ולבסוף ואני וקנתי** :

הר"י בשם שמונה נומר דבר הנשמע וכו' פרש"י וכו' דכתיב הובם חוכים להוכיח מי שמקבל היינו וכו' ואע"כ דלא כתיב אלא הוכח חוכים כמה פעמים דכיון אף על פי שאינו מקבל ממש שאל יחזור ויקבל היינו ומג"ל הא דוקא להוכיח מי שמקבל היינו אפי' דרייק דאי הוכיח לבמה פעמים אחא סיל"ל הוכח הוכח או חוכים חוכים ומדקאמר הוכח חוכים משמע דדרשנין למי שיכיר בו הוכח שאף התוכחה דהיינו מקבל חוכות חזקת רעבו חוכות אבל למי שאינו מקבל הוכח לא חוכות ומר ואמר ולא תשא עליו חסד לרמוס עדר שאינו נשמע דכיון חוכות אלא שלא יקבלו חכורו חסד עליו שלא לחמור ולא תשא עליו חסד לומר לא תעמיטנו תשא של תשא מאחר שמקבל החוכות לא יפגע לקל מוריו ואחרי נשא ונתן עליו חסד ומחר לאדם לישנות וכו' חז"ה ראה מדכתיב בה האמרו אל יוסף וכו' והלא מדכתיב אביך לזה ולא מלינו שזה משם דאיה שחיתר לשנות וכן צמדרש רנה ויימי לה מהתם שאמר אביך לזה וכן פירש"י ו"ל כדכתיב אביך לזה ולא מלינו שזה אלא שחיתר לשנות מפני השלום וע"כ לר' נחמן וכו' דאיה שחיתר ראוהו יתן בשחיתר לשנות ולומר לנצוח לה' אחי וע"כ לרבי רבי ישעשאל מ"ל שהקדוש ברוך הוא שינה דילמ' הוא אמרה אמרו בלתי דהיינו אחי וקנתי וכן אדוני וקן והקדוש ברוך הוא שינה קול דכתיב אמרה ואדוני וקן והגוי הוא אמרה אחרי בלתי דהיינו ואם יקנתי' ועל"ד דרבי אלעאי דר"ס הוא קרא דהאסמו ואמר להם את אשר יקרא וכו' שהונו ענין שזב יעקב לנצח דאסמו

מהרש"א דבר הנשמע על עכ"ל משום רבי אלעזר בן שמעי דר"ס ליה ובעלמא דרשינו מיינה הוכח חוכים ק' פעמים ועוד יש לפרש הוכח חוכים לעמוך בדדשינו בעלמא עמויך עונתך במלות שמקבל חוכות ובהיפך שאינו מקבל חוכות ומ"ס רבי אבא אמר חובה שנאמר אל תוכח לך בן גומר נראה דמזה דבר נוסף על המלה וגומ' דמיס ראשונים מזה ואחרונים חובה משום סכנה דמלה פדוית' וה"ו מדכתיב פן ישנאך היינו סכנה למוכיח שינעור עלע שנאה וכו' צה"ק ויאמר ויגוע לו עונה ממנו וק"ל :

הר"י בשם שמונה נומר דבר הנשמע וכו' פרש"י וכו' דכתיב הובם חוכים להוכיח מי שמקבל היינו וכו' ואע"כ דלא כתיב אלא הוכח חוכים כמה פעמים דכיון אף על פי שאינו מקבל ממש שאל יחזור ויקבל היינו ומג"ל הא דוקא להוכיח מי שמקבל היינו אפי' דרייק דאי הוכיח לבמה פעמים אחא סיל"ל הוכח הוכח או חוכים חוכים ומדקאמר הוכח חוכים משמע דדרשנין למי שיכיר בו הוכח שאף התוכחה דהיינו מקבל חוכות חזקת רעבו חוכות אבל למי שאינו מקבל הוכח לא חוכות ומר ואמר ולא תשא עליו חסד לרמוס עדר שאינו נשמע דכיון חוכות אלא שלא יקבלו חכורו חסד עליו שלא לחמור ולא תשא עליו חסד לומר לא תעמיטנו תשא של תשא מאחר שמקבל החוכות לא יפגע לקל מוריו ואחרי נשא ונתן עליו חסד ומחר לאדם לישנות וכו' חז"ה ראה מדכתיב בה האמרו אל יוסף וכו' והלא מדכתיב אביך לזה ולא מלינו שזה משם דאיה שחיתר לשנות וכן צמדרש רנה ויימי לה מהתם שאמר אביך לזה וכן פירש"י ו"ל כדכתיב אביך לזה ולא מלינו שזה אלא שחיתר לשנות מפני השלום וע"כ לר' נחמן וכו' דאיה שחיתר ראוהו יתן בשחיתר לשנות ולומר לנצוח לה' אחי וע"כ לרבי רבי ישעשאל מ"ל שהקדוש ברוך הוא שינה דילמ' הוא אמרה אמרו בלתי דהיינו אחי וקנתי וכן אדוני וקן והקדוש ברוך הוא שינה קול דכתיב אמרה ואדוני וקן והגוי הוא אמרה אחרי בלתי דהיינו ואם יקנתי' ועל"ד דרבי אלעאי דר"ס הוא קרא דהאסמו ואמר להם את אשר יקרא וכו' שהונו ענין שזב יעקב לנצח דאסמו

הבא על יבמתו פרק ששי יבמות

האשמו וההמלוכה ויהיו כלכם אסופה אחת וכן זה יצדק לומר אבינו לזה לפי מהו אחר כבוד זה וזה אחר אחת כבוד האשמו לטובת אחת נלי המלוכה וכונתו כחמה נוראה בהיה לומר ליוכף שלא ימלוק עם אחיו הלא יתברר בפיסוק הבהרה וזהו ופי' כי חין להוכיח פסונו אמני השלום כי בחמה דברו שכן לזה אבינו ואין להפיק שמינו מפני השלום אלא בחמור כל כבוד האחר והרי לא אחר כבודים אלא ימחלו שמינו מפני השלום : ורבי נתן אמר מלוה מדאמר הכ"ה לשמואל עגלה כקר הקה נידק דהיינו עגלה ערופה ומסס ויסתרו להרדק שאם על חלל ספק לזה הק"ה הלא עגלה ערופה יולד לכל לחרוב ופס' דם נקי וכוון בעגלה הלא עגלה ערופה יולד לזכר ויולד לזכר והמחלל מלוה והי"ל והמחלל ל' וקראתה לפי כונת מדכתיב ואמרתי משמע שמתו הוא לומר למנוח ל' אחתי וקראתה לפי השלום : דבר רבי שמעאל וכן הקדוש ברוך הוא שיהא דמיעקר אביו ואדוניו וכו' אפטר דייק שפיר אמר אחרי בלתי דייקו וקנה עמיה והיה כך הכונה ואדוני וכן ובכדי הק"ה הי"ל למה על חקרה שרה לומר אני וקנתי והיא חגש אלה ומאחר דקאמר והיא חגש אלה שכל דבריו אלו שממחל וקנתי חף חגש חלד ולמה נראה לומר בסוף אני וקנתי אלא ודאי שבנדריה שאלמה היא חגש אלה יש אני וקנתי ומה שפיר לומר ואני וקנתי הוא במקום שאמר ואדוני וכן רבי שטיה מפני השלום : גדול השלום וכו' ומדרש פירש כה"ל גדול השלום שיקדוש ברוך הוא שיהא דבר מפני השלום שאלמה היא חגש אלה ואני וקנתי ויש לקדק לומר זאת למה הביאו מחמת הפסוק שאמר היא חגש אלה שפיר השינוי הוא בחמור ואני וקנתי ולא כנדריה שאמר ואדוני וכן חגש יתבאר עם קדוה ארר שלא מלנו שמינו בעינו שיהי גם טעמיה דברים מקרה לפי שיהא אחרי בלתי שאני וקנתי יתכן שפיריה לי עגלה וגם אדוני וכן והקדוש ברוך הוא העלים ממנו מ"ס ואדוני וכן ואלו וכו' כי אם מה שאמר אחרי בלתי דייקו ואני וקנתי כי אחת דבר' דרשו אחרי בלתי שאנו דרך חמיה אלא חמיה בחמת הבה לי עגלה אחרי בלתי כי חמיה הקדוש ברוך הוא ליתו נערוה ומה גם לה"ל שפיריה נדה ועגלה הוא חלשון ערוה שיהא וסח אכל מ"ל לרובית מנחן שמינו מפני השלום כי שמה כונתה היתה בתעובה לומר דבר אני וקנתי וגם ר' אדוני וכן לפי הנילו חילת חמיה שאמר היא חגש אלה ודקאמר היא חגש אלה משמע שכן אמר קן אחת רחיקי רחיה אחת מנס שבעה לי שמחמשה לי עגלה ונערוה אחרי בלתי אלא כל אפטר שם אלא ויעשה לי גם בלילה שמינו הנערוה וחס אף על פי שהייתי נערה וקנתי לא ילתי ונכשוו שכל הנערוה שלא נטבע אלא בנס אפטר שם אלא מה הוכיח שפיר אחרי בלתי לא היה דרך הנילו אלא בנחמיה אחרי הבה רחיקי שאמר בלתי היתה לי עגלה אכל העיטוב : מלך אדוני שיהא זקן כי שיהא אינו ראוי לנס במותי ששם לי הק"ה גם והנה נדבר היה היה אלו לזכר לזכרה הכונה אומרת שהק"ה עשה לה גם כי רחיה היא לנס אכל אברהם לא נעשה לו גם לחמיו לנערוה דיוכה דיהא כהא מחנו של אברהם ויש קפידה בגולה נדבר היה לך אחר הק"ה לאברהם למה זה חקרה שרה ללתי' האף חגש אלה דמתוך דבריה אלו שאמרה היא חגש אלה שישמע דבר אמרה הן אחת שנעשה לי גם ומהתי לנערוה אכל היא יעשה לי גם הק"ה אלא כיון וקנתי בלתי עמיים ונערוה זה אינו עשה ויהי לא כך אמרה אלא אחרי בלתי היתה לי עגלה וכו' שנעשה לי גם זה וכן אמר ב"ב בלילה אכל אדוני וכן נראה שאינו ראוי לנס שיהא הק"ה מפני השלום ומה דקדק דקדקו אחר מלך האזכר הק"ה לשנות וכו' אמרה אפינו ע"ה היה מקדש בעניינים אלא שאמרה שיהא זקן ואלו היא וכו' אחי' הדיע שבחמיהו בעניי' וכו' אם יקדש בעניינים אלו לומר אם היה יתקן או אם אחי הוא הדיק' וכו' מה שבתתי חמיהו שחקתיו הוא על מה שאמר שהק"ה יעשה עמיה גם לפי שיהיה הוא ומסתפקה אם גם לנעלה יעשה הק"ה גם כיון שיהא ערוה וכן זה קפידה גדולה שיהא בהא מחו שמינו וכן לכן שיהא הק"ה יולד אחרת שכן אחיה סיפה חגש אלה לומר שמסתפקה אם היתה רחיה לעשות לה גם בלילה ואפטר

שמינו כי יצדק מ"ס ח"ל ואני וקנתי מלעשות נפס' בלומר היא אחרת שאם גם חגש אלא ויעשה לי הק"ה גם * בלילה אחר וכו' אני וקנתי מלעשות נפס' הרבה וזה אחר זה ויהיה כפי זה מ"ס היא חגש אלה הם דברי שרה ומה שאמרה ואני וקנתי הם דברי הק"ה וא"כ אין כאן שנינו מפני שאם יש לזהות שאין כאן שנינו כי שמה כונת אחרי בלתי הוא בחמיה בלומר חמיה לי עגלה לפי שאני וקנתי ומ"ס הק"ה נמה זה לחקרה שרה לומר היא חגש אלה הוא שאמרה נדה מעטם הלידה שאין אפטר שפיקר שטרין לא היה לה היתכן שאלה כיון שאני וקנתי כי אף יעשה לי הק"ה לעת וקנתי יעקר שטרין מה שאז היה לי נשעת הנערוה לכן הוצא רחיה אחרת מדברי מלך שמינו לנחיה בענין העקרות מפני דברי השלום :

רביתיה דר' חייא היה לה צער לידה שנאי מנא ואחת סס
לקמיה דרבי חייא אמרה אתמהא מפקדה אפריה
ורביה א"ל לא אולת אישתאי אמר דעקרה לכוף
איגלאי מילתא א"ל איכו רתא לי חמא ברסא אחרית
דאמר מר יודא וחוקיה אחי פוי וטבי אחותאי :
איכו ילתי לי חמא ברסא ומי יתן שלא תשתי וחלמי עוד כרס א' שני ננס : אחי חלומים : אחותאי חלומות ונכונתי הוי :

פרק אלמנה לכהן גרוה

תנו רבנן יורע אין לה אין לי אלא ורעה ורע ורעה לך ואפילו פטול מעין ת"ל ורוע אין לה מכל מקום ויקרא ת"ר הריני בפרת בן בתי כווא שמאבילני בתרומי ואיני בפרת בן בתי כווא שפוטלי מן התרומה ע
כווא כלי קטן כלומר ממזר שהוא גרוה : ברא כלי משכן כלומר כהן גדול להבנת זה התאמר לרדך הקדמות נזכרות במס' של מעלה והס' כי בת ישראל שנשאת לכהן ונתאלמנה אם ישאר לה שום זרע ממנו פטול בן הן או בת אובלה שתרומה בעצד אלו אחר זרע ולכן אם וילדה בת ולמה בת הלכה ונשאת לעצד אלו לעכו"ם וילדה בן הרי זה ממזר ואפ"ה קרא זרע בן בן שהוא בן זהו ובעצרו תאכל תרומי' אם אמו ויהא חשוק לו עונה וקאמ' הריני כפרת בן זקני הגרוה שהוא ממזר ואפ"ה מאכלני בתרומה מה שאין כן צנת כהן הכווא ל ישראל ונתאלמנה ונשאר לה בן בזה שנשאת לכהן והרי הוא ראוי להיות ב"ג ובעצרו הוא פטולס לכוז אחרי אלמנותה לאכול בתרומה ביה אביה וחס לא נשאר שום זרע היתה אוכלת :

פרק הערל

אמר רבה בר יצחק אמר רב לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו שנאמר * בעית יהויא אמר ר' אל יהושע עשה לך חרות צדוקי ודלמא הנה דלא מהול כלל דכתי' * כי מולים היו כל העם היוצאים וכל העם היולדים במדבר ברך בצאתם מצרים לא מלו אם כן מאי שוב אלא לאו לפריעה ומאי שנית לאקושי סוף מילה לתחלת מילה תחלת מילה מעכבת אף סוף מילה מעכבת רתון אלו הן ציצין המעכבין את המילה בשר החופה וכו' ובמדבר מיט' לא מהול אי בעית אימא משום חולשא דאורחא

הערול

פרק

שמיני יבמות קסא

קסא

ראורחא ואי בעית אימא רלא נשבה להו רוח צפונית
 רתניא כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא
 נשבה להם רוח צפונית מ"ט אי בעית אימא משום דנזופי
 הו' ואי בעית אימא רלא נבררו ענני כבוד' אמר רב
 פפא הלכך יומא דעיובא ויומא דשות' לא מרליגן ביה ולא
 מסבירגן ביה והאיגרא דרשו ביה רביס *שומר
 פתאים ה' :

אם כן מאי שוב דמשמע זמנא אחריתי אלא לאו ס"ת לפריעה:
 ומאי שנית דהא דרשא טוב טעם מאי דרש ניה : סוף
 מילה לזין שנסתיירו שלא חזך כל הערלה : את רוב גובה
 אע"ג דלא הו רוב הקופה : ל"א מאי טוב ומאי טוים אלא לאו
 לפריעה ולהאי ליכנא ברם ודלמא לאקפוסי סוף מילה וכו' ולא
 לפריעה אהא אלא לעיובז : סוף מילה לזין שנסתיירו שלא חזקן
 יספ : רוח צפונית נוטה לא תמה ולא לוננת ותמה וזרחת : לא
 בשבה להם רוח צפונית נזינס ולא זרחת חזת עליהם : אי
 בעית אימא משום דנזופי הו' ממעשה העגל ולא הו' ראיון
 לאור נונה : ואי בעית אימא משום הכי לא נשבה כי הכי דלא
 נבררו ענני כבוד שהיו מקיפין ולא היתה תמה יכולה להכנס :
 יומא דעיובא יום מעונן : יומא דשותא שנת הרומית מנשבת
 והיא קשה מכל הרומות : מסבירגן מקיפין :

תוספות לא תמה פריעת מילה לחדשה ומ"א ארבעה טעם מילתו
 אע"ג דלא נזינת כדאמרינן כ"ד דאש"י עיניו מבטלין קייס'
 וז"ל אם לא נזינת פריעת עד ויחשב הכי נזינת מילה ה' כתיב אלא
 המות שאין נזינת רמאי לחדש דבר מעשה ו"ל דהלכה למה חשני
 הוא ויהיב אסמכתא קראת : נקטת' רביס א"כ מאי טוב ומאי טוים בעית
 פאקפי נשפה הו' ומשני לאקפוסי ולא ברם אלא לאקפוסי וז"ל ויהיב ר"ח
 משרס דמאי טוב ומאי טוים כולה דלא מלחא הו' וברם ודלמא לאקפוסי וכו'
 ולהאי אתא ולא לפריעה ולגריסו לא משני במשקל מירי אהי קיפוא מאי
 טעמא לא מהול משמע דלא הו'כל כלל בפרקי ר"ח משמע שיהו דקראת
 מי מנה עפר יעקב ראה כל המדבר שיהי מלא מצרנותיקן ש' ישראל אתר
 מי ויכל לעמוד כבוד' עם היתול' התוספת' בצמר הרך שג"מ מי מנה עפר יעקב
 מנחל התקינו סהויר מנסך את הערל' עם הדיס נעפר הרך ונמלח סתרי'
 דמי' כפי' מי' משמע שיהו ולא פרעו דמי' כה' כל אומ' מ'טה שהו יס' אל'
 צמד'כל הו' שורשים משני עני הרך : מ"ט של מלו של התר' להס כשר חלה
 אובלין קדשים או אהי' כשר כלל כיון של מלו של התר' להס כשר חלה
 אלא ע"י שזמים ועבר אסור בקדשים ואי' אם מלו ולא פרעו כדמשמע
 בפרקי דר"א ונמלח סתריס מ"ט כיון דלפלו על הפריעה ולא פרעו כאלו
 לא מלו דאי לאו הכי הו'הן חזקת דערל קבלה קמה מאכזונו וי"ל דיוצאי
 מזרים מלו ופרעו וזאתם אכלו קדשים אכל הילודים ממדבר של מלו לא
 אכלו קדשים אכל נשפר חלום וכו' תורמים של א' נאכרי' להס מאחרי שאין
 יבולין לאסול קדשים מירי דהו' אכזי וילי דהיכי דלא אצטר' בהקדשה שרי
 כשר חלום כפי' כפי' דתנול' ומשום דלא נזינת' הו' רוח צפונית כשברי' אות'
 דנזינתו של ישראל סיפר הכותב של עשו אלא פסח אהי' כמ' שנה שיו
 במדבר של מלנו עשו פסח אלא רשע' שיתחזקו וכו' מירי הו' מעשים
 ואי משום מילת אבריו שהיו מעבדים ותשיב גנות לפי שגרמו להם דבר זה
 והו' כיון דלא אצטר' לא היתה מעבד כדאמרינן דלא הו' רוח צפונית לו אחר דתנול'
 ואז יקרב וכו' ואי' ילקח דעשו פסחים אכל לא עשו כתיבן אלא אחר'ל
 בשבה להם רוח צפונית ע"י בני עמלק אכל אין לפסח ולא נשבה כלל דהו'
 אחרקין כסוף כל הני דרומות מנשבות ככל יום ורזת לפונת מנשבת עם
 מלם שאלמלא כן אינו בטולם מפקינ' : וכן דיון ר"ח' מנשבת מרובלם
 ח"ב מא א

ולא כמו שפי' נקטת' ממעשה העגל שהיו תתל להם הקב"ה ואמר להם
 סלחתי אסח"ל' נעשה משכן והרעה שכונתו נתיסם. דלא נבררו ענני כבוד
 לאו משום דתקיעה דנומה הו' ועוד לתכלוס אלא משמרת העננים
 והעת יפה כדאמרינן פעמי שפעחא ליחלא כיומא דאשתא וכתיב נתי
 מלמן וכו' יאתה וכו' לזון אורה כמו המציקים והזכין פי' תמח ואפילו
 לפי החדש כן הו' דרשיקן שאלה הו'כ כלפי' שמירתה העננים והשמים
 ועליוס אהטאלה יוקר' ולכך הו'כ כול :

מהרש"א משום חלשא ראורחא כו' האי טעמא קמא
 משרס בקרא שאמר ואז נזינס גומר כי ערליס
 הו' כי לא מלו אותם בדרך דהיינו בשבול חולסת הדרך ולטעמא
 דקרא דלא נשיב להו' רוח צפונית דלא נבררו כו' יס לפרשו בקרא
 שאמר' ויהי כאשר חמו כל הבוי להחול וישנו חתום עד חיות' ר"ל
 דלכך מלו עכשו שהיו יכולים לישב במתנה במקומם ולהקדשות
 סהיה רוח צפונית נשיב עלייהו שלא היו לריכוס עור עננים מש"כ
 במדבר שלא היו יכולים להקדשות במקומם כיון דלא זרח עליהם
 השתם משני ענני כבוד ותחזך למתנה מתוך לענני כבוד לא הו'
 יכולין ללאז מפני ארובים ענני מעשה עמלק וק"ל וכתיבו החוס'
 דלא נבררו ענני כבוד לא משום דתקיעה דנומה היא ועוד לנתכלים
 אלא כו' ר"ל דודאי הרוח קשה לנתכל כדאמרינן פ' החובל לא דרוח
 לפונת נוטה והעת יפה וטוב לנתכל כדכתיב שמש דקדק ומרפא
 גומר' ומ"ט כדאמרינן בעיא שמעת' כו' וכתיבו מלפון גומר ועוד
 יס להציא ראהו מקרא רוח לפון חולל גסם וחמולל לשון הנטל
 כמולל יתל דברו וכפרש"י צ"ק דתענית אדון' בתפלי פרש"י

תחולל מלפון בריאה ולידה הו'הן התלמוד ודוק :
הרי"ה לא ניתנה פריעת מילה וכו' כדכ"ד ר"י וז"ל לזון אחר מה טוב
 ומה טוים אלא לאו לפריעה והלאו ליספ' גרשיקן ודלמא לאקפוסי
 וכו' וקשה דלא משני מירי' אהי קיפוא וכו' קפוס היספ' עור קיפוא לי
 ויהי ליספ' דגרשיקן מאי טוב ועאי שנית למה הורג' שוב וישני לפריעה
 והאדר' מספיק לכך אפי' אומר להאיך נורפא דגרשיקן ודלמא לאקפוסי משני
 א"כ מאי טוב ומאי טוים ב' פגמים אלא הו' אהי לפריעה ור' לאקפוסי סוף
 מילה דמעבדין הוינן ואפילו אהי' דכשקפס ודלמא הו' דלא מהול וכו'
 משני א"כ מאי טוב ומאי טוים שנית מ"ט כשאר הקשות ודלמא לאקפוסי סוף
 מילה שפיר משני א"כ מאי טוב ומאי טוים אלא דמעיקרא לא נזינת לפסל
 הענין טוב ושינת אלא מדכתיב טוב וכתיב שנית היתה דלא מירי' בלוחם
 הילודים שלא נמלו דלא שיק' לומר כהו אלא שנית וכשאר וקשה ודלמא
 לאקפוסי סוף מילה משני דכפל לומר טוב ושינת רוח אהי' ע"כ הפריעה וא' ע"כ
 עיכס סוף מילה וכו' ו' ל' כיון דמוקתי טוב ושינת לפריעה ולאקפוסי סוף
 מילה א"כ היכן רוח המילה אלותם הילודים שלא מלו ונראה דמשוקר' הו'
 ס"ד שהילודים לא מלו כלל ובתר דמשני לפריעה ומקמינן נמי הילודים לא
 מלו ע"כ פרעו דלא ולא פרעו כאלו לא מלו וכן מצינו בפרקי ר"ח :

תיך כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא לו
 היה יום שלא נשבה בו רוח צפונית בחצי הלילה
שנאמר *ויהי בחצי הלילה וה' הבה כל כבוד מאי
תלמודא הא קמ"ל דעת רצון מלחא היא אמר רב הונא
 רבך תורה משוך אוכל בתרומה ומדבריהם גורו עליו
 מפני שנראה כעור' להביאו בנמרא על זה רבי יהודה
 ואמר משוך לא ימול שני ששבהו רואו לא אמרו לו והלא
 הרבה מלו בימי בן כוזיבא והילידו בניס וכונת :
דעת רצון מלחא היא וכוון דמצי' לילה עת רזון והיא לתכח
 נמרות

סס
 שנת

הערל פרק שמיני יבמות

דלא הוה מגיירי אלא לעלוה על שלמן מלכיה הא נת פרעה לא
לרובא להכי סהרי בת מלך הימה : שלמה לא נסיב מידי אלא
לזנות קיה ממכוין דכתיב לשהנה ולא לאיכות :

מהרש"א כאלו נתחתן בה למי' ההוספות דמריך האיך
נשאה שלמה בו' נוחא דל"ל מיקא דגיירה דלא לא
גיירה נזנות נמי הוה אסירה ליה אבל מפרש"י דלא מריך אלא
אהא דקרי ליה חתנה ק"ק דהסאה ה"מ לאוקמא אפי' בגיחה
אלא מתוך אהבה בו' ודו"ק :

משנה עמוני ומואבי אכורין ואכורין איסור עולם אבל
נקבותיהן מותרות מיד : נמי סנה ה"מ א"ר
יוחנן האמר קרא *וכראות שאול את דוד יוצא לקראת
הפלשתי ויאמר אל אבנך שר הצבא בן מי זה הנער אבנך
ויאמר אבנך חיי נפשך המלך אם ידעתי ולא ידע ליה ל"ל

והא כתיב *ויאהברו מאד ויהי לו נושא בלוי אאובה קא
משאל ואביו לא ידע ליה והכתוב *האיש כימי שאול
זקן בא באנשים ואמר רב ואיתומא רבי אבא זה ישי אבי
דוד שנכנס באוכלסא ויצא באוכלסא ה"ק ויל שאיל אי
מפרץ אתי אי מורח אתי אי מפרץ אתי מלכא הוי
שהמלך פורץ לעשו' דרך ואין ממחין בידו אי מורח אתי
חשיבא בעלמא הוי מ"ט א"ל שאיל עליה משום מאניה
דכתיב *ויילכש שאול את דוד מריו : מאי מריו כמרתו
וכתיב ביה בשאל *משכמו ומעלה נכוח מכל העם מאי
הוי דאיתרמי ליה מאנאי ש"ם מלכא הוי אמר ליה דואג
הארומי עד שאתה שואל עליו אם הגן הוא למלכות אם
לא שאול עליו אם ראוי לבא בקהל אם לאו משום דקא
אתי מרות המואבה א"ל אבנך תנינא עמוני ולא עמונית
מואבי ולא מואבית אלא מעתה ממור ולא ממורת ממור
כתיב מס זר מצרי ולא מצרי שאני הכא דמפרש טעמא

דקרא *על דבר אשר לא קרמו אהכם בלחם ובמים דרכו
של איש לקרם ולא דרכה של אשה לקרם היה לרם לקרם
אנשים לקראת אנשים ונשים לקראת נשים אישתיק מיד
ויאמ' המלך שאל אתה בן מי זה העלם החם קרי ליה נער
והכא קרא ליה עולם ה"ק ליה הלכה זו נעלמה ממך צא
ושאל בבית המדרש שאל אמרו ליה עמוני ולא עמונית
מואבי ולא מואבית אקשו להו כל הני קושיות' אישתיקו
בעי לאכרוזי עליה מיד *רנמשא בן איש ושמו יתרא
הישראלי אשר בא אל אבנעל בת נחש וכתוב *יתרא
הישמעאלי אמר בא מלמד שהגר חרבו כישמעאל ואמר
כל מי שאינו שומע הלכה זו ירקד כהרב כך מקובלני
מבית דינו של שמואל הרמתי עמוני ולא עמונית מואבי
ולא מואבית ומי מתיבן והאמר רבי אבא אמר רב כל
ת"ח שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין לו
ואם לאו אין שומעין לו שאני הכא דהא שמואל ובית דינו
קיים

בנרות הויה נמי עת רלון לרוב לפיטא ואין לך יום סרות
לפנייה אין מנשבת בו בחצי הלילה וזה היה סימן לרוד כבוד הלוי
לו למעלה ממתחו ונקיבו כלפי אפון כיוון שהגיע מלות לילה רוח
לפניו מנשבת בו ומגנן מאליו והוא נעור והוא דנקט הכא ארבעי'
שנה לומר לך שאילו אחס' מ' שנה דמוסיה היו ולא נכזה להו
ציונים נשנה להו בחלות לילה משום דעם רלון הוא : משוך מחול
שמעמיה ערלחו וכסתה את העטרה : בימי בן בוזיבא שמעמיה
עכו"ס ציונים צדק ציטר וגזרה יד בן בוזיבא ונלחם צהם ונלחם
ומלך על ישראל צ' שנים ומתלה וחורו ומלו ציוני :

מהרש"א דעת רצון מילתא היא בו' נראה למפרש דה"ק
דעת רלון מלות לילה ורומ של אותה שעה נוח ועוב
לנמלס אף על פי כן וה' הכה כל צדור בלחות שעה כי ים ציר
הקדום צדק הוא לשנות הטבע וק"ל :

הר"י מצי תלמוד הקמ"ל דעת רלון מלכא הוא וכו' נדון לנפון הוי
הייתה עת רלון למכת בנרות אבל מנ"ל דעת רלון הימה
לרוב לפיטא נעור הוי כפולח מלחם הימה עת רלון אבל מנ"ל למ' שנה
סביו נמקד והוא לרוב סהרי נס נמלחם נשנה רוח לפיטא כוס וכל
אחם מ' שנה לא נשנה רוח לפיטא כיום ונראה דק"ל ארבעה רוחות
מנשבת בכל יום דהיינו כל רוח מנשכ שש עמות ונמלח לילה מתחיל לנשכ
רוח לבנות וע"ז הוי כבוד תלוי לרוד וכצורה לפיטא מנשכ בו היה יודע
שהוא מלות לילה והיה קם שאלח מלות לילה אקום וכו' וכשהנה הל' כבוד
בחצי הלילה הוי האוי למנוע בלחות השעה רוח לפיטא שהיא נוחה וטובה
למלחם כדי שלא ימנאו הכסרות מנת למכסם ואפ"ה לא רצה הקב"ה
לנשכ מלחמו של עולם אלא נשכ סרות לפיטא כלימה הוא ורואה לרוב
כחוס ויהי בחצי הלילה ומי יגיד לנו סהיה בחצי הלילה דקדוקה רוח
לפיוט מתחיל לנשכ בלחות שעה כמו שכתבנו בנדון *וכיון שלא כתעל
רוח לפיטא אפי' בלחות הלילה סהיה נענוע טעם למכת בנרות ממנו אחס
למד שטעמו לא נכתב ואפי' נמנעו סתעל לשת רוח לפיטא כיום
אלא עליה לא נכתב דקדוק כיום סהיה עמוד העין לא נשנה רוח לפיטא
כי הוי דלא ליכודי חנן נעלה סהיה עמוד האש לא היה חסם דליכודי
ונשנה רוח לפיטא כל מלות לילה נמי :

לן **מתיב רב יוסף** *ויחתהן שלמה את בת פרעה מלך
מצרי' גיורי גיירה והא לא קבלו גרים בימי דוד
ולא בימי שלמה מירי הוא טעמא אלא לשלחן מלכים הא
לא צריכא ליה והא מצרית ראשונה היא וכו' אמר רב
פפא און משלמה ליקום ונתיב שלמה לא נסיב מידי
דכתיב ביה *מן הגוים אשר אמר ה' אל בני ישראל לא
הכואו בהם והם לא יבואו כנס אכן יטו את לבכם
אחרי אלהים אחרים ברם רבש שלמה לא אהבה אלא קשיא
ויחתהן מתוך אהבה יתירה שאהבה מעלה עליו הכתוב
כאלו נתחתן בה :

אמרו בגמרא דלא טייך מתנו' עכו"ס בעודם עכו"ס ומה שאמר
הנחוב לא תתחנן צם הוא לאמר שנהגיירו ועל זה הקשה
רב יוסף והכתיב ויחתהן שלמה אח צח פרעה והסני צעל התלמוד
גיורי גיירה ומש"ל נופל צח לשון ויחתהן : ומור המקשה והקשה
הוא לא קבלו גרים לא ציוני דוד ולא ציוני שלמה והרלו מידי הוא
טעמא אלא לשלחן מלכים ה"ז דלא קבלו גרים הייע טעמא משום

הערל פרק שמיני יבמות קסב

מ"ה
ת"ח
נראה
י"ח

קיים מ"מ קשיא הבא תרגומו *כל בבורה בת מלך פנימו
במערבא אמרו ואי תימא רבי יצחק אמר קרא *ויאמרו
אליו איה שרה אשתך וגו' :

ולא ידע ליה שאלו לודו : באבולוסא שר של כסיה רבוא :
שהמלך פורץ גדרות של אמריה לעשות לו דרך קצרה
מזינתו לפדוהו או לנרמו : השיבא בעלמא הוי כדמפרש
דחזא ביה קמיני מלכות הלך לא אפטר דלא הוי רישא : מ"ט
א"ל שארל מתי קוא דמסתימי מניי ממלכותא. מסויב רבתי מוס
זר כל סיס צו מוס אס קודם מעשה שאפה הוראה לודו
אמרה וסנאה לקלמיהים צנית המדרש כסם רבו סומעין לו כסעת
הוראה : ואם לאו אין שומעין לו סמתמת מעשה הנא לודו
אמרה : דהא שמואל וברית דינו קיים ומלחא דעבדא לגלויי
היא ולא מסקר בה : הנה בארחל לחי דרך אשה ללאח מציקה :

הוספות אס קודם מעשה וכו' אומר ר"ח דוקא היכא שהא עצמו
טבע דבר כנון עמסא שהא עצמו היה נרדף לאחיה הוראה
שהיה נשוי בת ישי דכתיב אשר נא אל אבינו בת נחש ואמרינו כפ"ק דב"ב
נת מי שאת כעטוי של נחש וכו' פסקו נוסחין על האשה נכי בר שהעיד
על אשתו ו' בניו ו' בריים פ' י' ויחשן בני עובדא דרבי יהודה בכל דוכתא
דתייתי לה היווהו לריבין לאתו הוראה אכל אס אינו נרדף לאחיה הוראה
שומעין לו אף על פי שלא אמרה עד שעת מעשה :

מהרש"א והכתוב והאיש בימי שאול גומר לכאורה מהך
ענינא גופא פשיטני' ה"ל לאתווי דכתיב הנה ראיתי
צו לשי גו' ויסלח שאלו מלכאס אל ישי ויאמר שלח אלי את בנך
דוד וגומר ויש לפרש משום דאיכא לפרושי דהיה משאיל על אביו
מאיהם כשם הוא דהא מלחא אפטר לא ידע ליה ולכך מייטי מהך
דישי אבי דוד נכנס באבולוסא כו' ואמרינו פסקו צו דברכות אין
אבולוסא פחות מס' רבוא וכוון דאס מפרסם היה כ"כ סר על ס'
רבוא והוי דידע ביה מאיהם כשם היה וילוף ליה מדכתיב נא
באנשים דהיינו שפא בצלמתא צאנשים ומסחם כמה אנשים נאמר
דעל מספר אנשי דוד התדבר קאמר סהיו ס' רבוא ומסיק גס
שידע דמשנע יהודה הוא היה מחפץ אי מפקד אי מורת ולמנ"ת
אס יהיה מלך : מ"ט א"ל שאל דכתיב וילבש שאול את
דוד מריו כו' פרש"י כשמואל נכסכו להיות כמדת דוד כולי נראה
משורשו דכינוי דמדיו על דוד קאי וא"כ הוא מהוכן קמשתמע
מיינה סהיו הנגדים כמדיו של שאלו משכמו ומעלה גזוה גומר
שג"ס הכניס צו עין הרע ויורה נראה דכינוי דמדיו קאי על שאלו
דהיינו מדיו של שאלו היו מכוונים ליה כנס : ובתיב יתרא
הישמעאלי גו' נראה לפרש כיון שאינו מפרסם איהם סם עיקר
ועוד דודאי ישראלי הוא וע"כ נדרשו סניה' חנור רבוי כישמעאל
ונאמר כל שאינו שומע הלכה זו דהיינו עזוב הוא ישראלי ולא
עמוני ודקר כחרב וצירוסלמי איכא פלוגתא דהא איהם סם עיקר
וגס סם גרסי' דחנור מתניו כישמעאל וכתב בעל יבם מראה וקסה
לפי דברי תלמוד שלנו מאי מנר מרדו כישמעאל דה"ל כדמותי
שהא בעל החרב וראוי שקורח חרב הוא מדה כנגד מדה כו' לפי
דעת דנאך דעמונית ומואזנית ככלל האיסור ואין לקבל מהס

גירות והנא עליה קנאין כובעין דקדיר' חרב כמ"ס פנחס וידקו'
אח שניהם גו' גבי מואזנית ועיין סוף פרק המכותין : איה שרה
גו' מפרש"י ומדכתיב הנה צאלה דלחין דרך אשה כו' עיין סם
ועיין פ' הפועלים : כנאני עמוני ולא עמונית וכחצו החוסמות
וא"ת לר"י תקשי ליה מרזי ולא מרזית ואומר ר"י דגבי עמוני
ומואזי וכו' ע"כ וכל זה דוחק וכל הני דלקשי להו דנאך כדלעיל
למה לא הסינו לו כו' ונראה דלר' יודא היה זה הלכה לכלעיל
מסויב עמוני ולא עמונית ומואזי ולא מואזיף כדקאמ' קד מקובלני
מב"ד של שמואל הרמתי דהיינו הל"מ אביף סהיה יס דלקדק
בעיניו זה שדואג וסיעהו חסבו לאסור עמונית ומואזנית ולא
האימניו בקבלתם והיאך חסבו שבעו זה אכזבן והיה שופע כל ישראל
כמה שנים כמפורש בקרא' ואיך נשא פסולי הקהל דרבים כמ"ס
ויקה עשרה אנשים גו' ויחר מזה כפטר רוח כסגולת הסביב לבעו
פן אבתיח את נחליי גו' ופרש"י סם לחת פגם צורטי שאמר לא
יבא עמוני ומואזי וטעה בעמוני ולא עמונית עכ"ל היאך מלאו
לבו לדבר כן בשניו בעוה שהיה שופע בימיו הא הקורה בשניו כמ"ס
ביום קטנה גו' אפח התח קלה להקיס סם המת גו' גס קסה
שהיה חם על פגם ורעו ולמה לא היה חם על האיסור לאו גזביה
וכל ביאה וביאה אסורה לו וע"כ נראה למאי דמסקינן צפ' כילד
דעסה דיבמה דוחה ל"ת והיינו לאינו מתיבזמין מן הקורה אלא
דאנו גזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה דאסור בה דכבר קיים
העשה כביאה ראשונה ואפטר דלא בימי בעוה עדיין לא גזרו על
ך והותר לו ביאה ראשונה כמלוא יבום דעסה דוחה ל"ת וכמ"ס
המפרשים דדיון יבום נהגו או אף צדק וביים כמ"ס הרמב"ן כפרשת
וישב וכדאיתא בצ"ר וע"כ לא חלה הגדול את דעהו דמואזנית
אסורה לדחוק היבום משום איסור ביאה דעסה דיבום דוחה
ל"ת דמואזנית אכל קלה הדבר על פגם הודע דהולכין אחר פסול
וכיון דהיא אסור' לציא בקהל בלא יבום צניח הולכין אחריה להיות
פסול בקהל וע"כ אמר לא אבתיח את רעוי טיטלי כצו מנאסה
כסרה משא"כ בעוה שלא יחוס על זה שלא היה לו צניח שמחו כלס
בעובדא דמונח כדאמרינן בצרק הספיה וזו סיחה גס דעס דנאך
וסיעהו שאמרו מה משאף אחיה בעוה שהיה שופע ישראל היינו
ציהיר ע"י מלות יבום וצביאה ראשונה נהעברה ממנו כדאמרינן
דבעוה מת מיד אחר ביאה ראשונה ובעו עובד פסול קהל הוא
דהולכין אחריה ולא האימניו בקבלת בעל"מ עמוני ולא עמונית ונח
רבא דרשאות והסופי' על הל"מ שם רמו צתורה צוה מדכתיב אל
תלך את ענאב גומר ונמלאות שלא יאבדו מפני שני הפריות
עונות כולי ונדוק :

ק"י והני לא ידע ליה והכתיב והאיש בימי שאול וכו' וקסה שהיו
בשוב דוד מהכות הסלסתי ויקח אותו אביר וביאהו לפני שאלו
כתיב ויאמר אליו שאלו צו מי אהה הנער ויאמר דוד צו עברך ישי ותקשי
ליה הכי ומי לא היה ידע ביה ובאחיה ולכא' לשבוי כדלעיל ועל כרחין אית
פן למיחר דידע ליה לשי אכל לא ידע אס היה דוד בנו או לאו וא"כ מאי
פריך לעיל ואביו לא ידע ליה והכתיב והאיש בימי שאול וכו' דילמא ליש
מא ב
ידע

ידע ולדוד לא ידע שהיה בנו ע"ק כשהתקדש ואינו לא ידע וכו' למה לא
היה רחוק פסועה שהיה יודע שדוד היה בן ישי כדכתיב וישלח שאל תלמידי
אל ישי שלמה אלי את דוד בן אבד בלתי ויקח ישי ממור לחם וכו' וישלח
בית דוד בן אל שאל ויחזירו וישלח שאל אל ישי ועמר נא דוד לפני כי
מלאךך בעיני רבי אהרן שהיה יודע לדוד יודע שהוא בן ישי ולמה הביא
מאותו כחוב של ואח"כ בימי שאלו שאינו אומ'אלה שהיה יודעו ליש' אבל לא
אמר שהיה יודע דוד בן ישי הוא ואבד' ליש' כמחלה כששאל שאל
לאמר בן מיה העלם היה אבד' שאל ע"פ שמכירו שהוא דוד בן ישי מ"ח
שאל על בעין הרמיהו לב שהיה לו לנא לקראת הפלסתי אמר לאמר בן
מי הוא זה כלו' והוא בן ישי הוא ואין לאמר נכונה לא למלמה כדי להחליט
כמו להכריח לב וכו' אל הקדש אלף המסוק והוא בימי שאל בן האבדים
שהיה יולא כהנובטא שם של א' רבא וכיון שהיה יודע שאינו ישי שהיה
בגור חיל כמלמה אין אבד' מען ילא בגור ומה שחור שאלו לומר לדוד
בשמו מה שחית הת הפלסתי בן מי אחה העבר ל"ל מלה לנחך בו אם בנה
רוח הרעות הפלסתי ויחזו כאלו בן מיה חתה העבר כאלו ועלם
מען מי היה אבד' והם הבי' שיכנו בן ראש הבלא ישי הוא יורה נאחזו
ואבחו ורמות רוחא דחית ביה יוד' כשנעתיחו הבי' בן עבד' ישי להרות
שהיו עבדים ומשעבדים לו אמר לו חבא עד שחטה שואל אם הגון
למכות וכו' ואפטר לדרים נד' אשכחא דמניו כמסוק זה הכיר את שאל
כשמו ולא הכירו בשם חלק דכד' ובראית שאל את דוד יולא אמר אל
אבד' וכו' ושמך ליה כתוב ויחמר המלך שאל את בן מיה העלם ועוד כיון
שעם אבד' היה מדרג' שאל אח' ועוד שקודם הכירו בשם ישי וכו'
המר בן מיה העלם אח"כ שהיה עם דואג כשאל שאלו לאמר ויל שאל
אי מפרן קמי' מלכא ליהו' והשני דואג עד שחטה שאלו אם הגון נאמרו
שאל אם הוא ראו' לנא בקל' שהלכה וו' נעלמה ויהי שחור ואמר המלך
כלומר להתיק המוכס' בידו אח' דואג שאלו ח"ש שאל אח' כומר דואג
לך אח' ושאל בן מיה אם ראו' לנא בקל' שהלכה וו' של עמינו ולא
עשייתו כמעלמה מתי' וכו' וכו' והשני דואג עד שחטה המלך שח' דברי
דואג שאלר וכו' אח' השם שהיה זה דוד המלך ואח' שואל על עיני
המלך שאל אח' חתה אל אם ראו' לנא בקל' בן מיה זה שהיה הדבר
נעלם מעני הוא כולל לא יפת' פתחו ומוצי' והראשון עיקר :

גו' והלשון רבים לפתח למוסרי דריש רמזו נמי על עמיה
העמונית : נפלאותיך ומחשבותיך אלינו גו' פרש"י חכמת
לעונה כשהמרת את הקבוצה ע"ל והוא דומק דמאי נפלאותיך
ומחשבותיך אבל הגרסה ע"פ מ"ס צרקה שור סגנה אל תגר את
מוצא גו' וכי מה עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה בו' נשא
משה ק' ומה מדוינים בו' מוצאים עמלון לא כ"ס א"ל הקב"ה
לא כשעלמה על דעתך עלתה על דעתי ב' פירוט שנוצח ישי לי
להוליא מן רוח המוצאים ונעמה העמונית בו' והיינו נפלאותיך
ויחשבותיך שלא כדעת ומחשבות משה אלינו שחמת במוצא אל
תגר את מוצא גו' ונעמון וקרצת מול בני עמון אל הלוים גומר
והיינו ב' מקראות הללו דקראו דמחשבו' ונפלאות הלכות כצננו
פירוט מהר"ל צ"ל לקראת הללו והוא דמוק עיני שו' ודו"ק :
כתיב הנמצאות בו' דלי לאו לרשא המלכות ל"ל ומשורם
צ"ר שהי צנוחקי הגמלאות שהי מליאות רוח העובדיה ונעמה
העמונית אור' מלאהי דוד עבדי גו' היכן מלאתו צדודם וקראם
מליאה לפי שהיו קרובים להאחד עם אנשי סדום או ע"ס שאל
משה לאבד' עד שאל' הקב"ה אל ה'ר' גו' כלעיל או ע"ס שהיה
דואג לאבד' מהוך הקהל כלעיל : במגלת ספר בו' היא החור'
אי למ"ד צרקה הגיוקון דקורה מגילה מגילה נקמה ולי למ"ד
חחומה נקמה וכולם נקראה מגילה דכתיב והגם מגילה עשה גו' :
דכא בתיב דוד עבדי' כהצו היום' חף על פי שדוד עמלנו אמרו
ברוח הקודש אמרו ע"ל ולא ידענא מי הגרסה לנא דהמומור
היה מנתקם ליתון האורמי ויפסדו ברוח הקודש על מלכות בית
דוד וק"ל :

דריש' שני תפירות שהיו על גרא' דריש' אי עבדך בן אחיך ו רוח
שבתה ביה אחי רוח אחיך' והנה היה עלי קבר אחיך שאל לנא
בקבל אל ליתון בן אחיך שבתה מהקבות אחת ואחרי ויש לרמזו בלח
מוסרי מלשון איסור לנא בקבל התרת אחי' ואת רחבעם תאיש' לנא בקבל :
מ"ד או אחרינו הנה בלתי מלכד מה שפ' דש"ו ז"ל לנא' ל' ל' כפי השפע
כי התקדם לו ככתוב מתי אזי אחתיו וממדרש דת דרבו אין אזי לנא לשון
שירה שאלר אזי אח' תש' וכו' דרבו אזי על אח' שש' שאלו בנית
המדרש ונתעלמה משה הלכה ואשתיקו וצלו לאחרי' עליה עד שקם עממא
וכו' אמר דוד כלחיה שעה אזי שהתקיים עממא אחרתי עתה בלתי להית
נקרא ישראל ולא משאני ולא ידעתי שכתגילת ספר חוריה כתוב עלי
המלכות וכתיב מלאתי דוד עבדי רבי עבד' ה' אני ויקהל ישראל אני :

אמר רב הונא במזרא לא חיי והא אנת תנתן מסורים
אסורין ואיסורן איסור עולם א"ר יורא לירי ע"ז

מפרשא לה מיניה רבב ירודה ירדיע חיי דלא ירדיע לא ע"ז
חיי ירדיע ולא ירדיע עד תלת' דרא חיי טפי לא חיי דהיא
דוהה בשבבותי' דרבי אמי אכריו עליה דמזרא דהא דהה
אזיל ובכי אמר ליה חיים נתתי לך :

מזר דירדיע צברור לכל' חיי' הוא דנורוחו דלא תטעמי ביה :
דלא ירדיע כלל לא חיי אמי' הוא בלא יכא כסיה : ירדיע
ולא ירדיע עד תלת' דרי' דוקרי' אינשו חיי טפי לא חיי דכיון
דלנא דבר צברור הוא משכתמא מלחא :

מהרש"א דלא ירדיע לא חיי וכו' ק"ק מהאי דפ' יוחסין
דפרין עליה דרבי יודא אנו אנון מי ידעינן מביבא
קאמינן דלמא מהני דכתיב ברא נשים בליון ענו גומר הא רב יודא
ס"ל

לש
ק"ו
ס"ח
ס"ט
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ק"י
ק"יא
ק"יב
ק"יג
ק"יד
ק"טו
ק"טז
ק"יז
ק"יח
ק"יט
ק"כ
ק"כא
ק"כב
ק"כג
ק"כד
ק"כה
ק"כו
ק"כז
ק"כח
ק"כט
ק"ל
ק"לא
ק"לב
ק"לג
ק"לד
ק"לה
ק"לז
ק"לח
ק"לט
ק"לס
ק"לסא
ק"לסב
ק"לסג
ק"לסד
ק"לסה
ק"לסו
ק"לסז
ק"לסח
ק"לסט
ק"לסז
ק"לסח
ק"לסט
ק"לסז
ק"לסח
ק"לסט

מכרות הם רלועות טקוסים צנס העלם : פתחת שהאת
את הקבוצה : נעמה אמר של רחבעם וממנה ואלו
מלכי בית דוד נפלאותיך ומחשבותיך אלינו עליו ועל רחבעם
בן בני חכמת לעונה כשהמרת את הקבוצה : אני אמרתי נעמה
שנמשחתי עתה צאקי לגדול ומקרוצ' ספקו לי גדולה זו ולא ידעתי
שמיני אבד'ס נכח עליו במגלת ספר :
תוספות הא כתוב מלאתי דוד חף על פי שדוד עמלנו הסרו צנוח
בקודם אמרו :
מהרש"א ב' מסירות בו' יראה שהטעם ליה למדרש בן
מריבא דקרא לנא ה' גו' הני עבדך בן אחיך
גו' והיינו רוח שקראה עליה בן כדכתיב ופרשת כנעני על אחיך

העירל פרק שמיני יבמות קבנ

ס"ל הכא דלא ידוע לא חייוס לישב :

היה לא לפי שאין דרך כבוד לספור אחר י"ב חדשים אחר שנתקבלו קנחומין על המת כדאמרין במ"ק : אין לנו להקטע לשאל ולגיהו לא כסף ולא זבד כי אם נפסוק ואין לנו להמיה כי אם מזרעו : והזקענוס תלוי . באומה זו יבואל : רחמיים וכו' והיו גצענוס דלא מרמיים אינס ראוין להרניק נקם מיד גור עליהם דוד לכך נאמר והגצענוס לא מצני ישראל המה :

מדרש"א שנה ראשונה א"ל שפא עוברי כר"ם יש כו' משמע להו הכי דמסתמא קודם שכלו הג' שנים

פשט ונדק ומס' חמא על פי חומר העציר' דקך מחמלה על עכו"ס

ואח"כ על הזנות ואחר כך על הפרקה ואפשר שאולי' זה מלשון

המקרא שהוסף לומר שנה אחר שנה דלא אילטרין ליה דמסתמא

נמי ג' שנים דכתיבי רזופים היו אלא דמשמע להו כל חד מג' השנים הוה צאנפי נפשיה לענין הפסוק אחר תמא של כל שנה

ונסה : אין הרב' תלוי אלא בי בור"ל דבר מלכות שררין להיות נחקר ע"פ המלך כדמסיק ו"ש שכל צאורים וחומי' ילי של צנבוא'

ראשני' וצנייה הוה ליה נמי לשאל צנבוא' מה הוה החמא יב'ל

ודאי דלא שאל כלל צנבוא' ולכך לפי דעתו שהיה בהם חמא עכו"ס

וג"ע וזקקה דבר שאין תלוי במלכות לא של צאורים וחומי' דאין

שואלים צאורים וחומי' אלא לתוך דהיינו דבר תלוי במלכות : מספיקין להם מים ומזון כו' פרש"ו כהנים היו מספיקין להם

מזון לגצענוס כו' עכ"ל לא הזכיר צפירושו מים דנקט בכל

נוסמות גמרות שלפנינו גם אין סברא שהיו הכהני' מספיקין מים

לגצענוס שהם צעלמס היו שואני מים והוא דבר שניקן לעולם

בהם גם קשה לפירושו שאמרו הגצענוס אין לנו כסף וזכב עס

גומר דמזון ודאי שיה כסף הוא ולולי פירושו היה נראה לפרש

שהגצענוס היו מספיקין להם מים ומזון לכהנים דהיינו לשאוב

להם מים ולהסתיק להם לורכי מזון כגון לחצוב עלי'ם שהיו עובדי

ה' ואורו זמור שהיה להם לגצענוס לעבוד עבודה : יעל תלה

צהריה נוב עיר הכהני' ולכך אמרו שפיר אין לנו כסף כו' אבל

יש לנו דבר גדול עמהם שלא הניח לנו הוכות הגדול והוא ענין

דהיו מקבלין או גרים כדמסיק אע"ג דלא היו מקבלין גרים צימי

דוד ושלמה אלו גרים ודאי לכו"ס נחמונו ולא לשלמן מלכים שהרי

נחגיגו ע"י קידוש שם שמים צפרהסי' דע"כ ונעשו גם בני מלכ' ע"י

שלא הניחו את הגרים מלכות : באשר משפטו שם פעלו

בר"לפי פשוטו כינוי דמספטו פעלו קאי על הקב"ה אבל ו' דמספטו

הוא חומר דה"ל צאשר משפטו פעלו כמו הזור חמים פעלו וע"כ

דרשו דכינוי דמספטו פעלו קרוי על האדם הארז דמתיקס דמספטו

של האדם עס וכבר נס פעלו אנוח : ולא דרבייה למכפריה כו' אע"ג

דדעווס של רעב צא גם צנבול שלא נפסד כהלכה מ"מ אמר

דוד דדבר זה א"ל לתקן ממש כיון דלא דרכי' לנספדיה אחר י"ב

חדשים אלא מעשה ותייטס אשכר לקון נקרינודו כו' ג' סימנים

יש באומה זו רחמיים כו' ר"ל סימנים שהיו ניכרים צמות

הללו מהון שאר עכו"ס לענין הרחמים צריך המציא צנבוא'

דשנתי כו' שאמר הני מערב רב קתו' דכתיב ונתן לך רחמים גו'

כל המרמס על הצריה צידוע שהוא מורטו של אברהם אבינו כו'

ונשנת צפיק כ"ג כל התרמס על הצרי' מרחמים עליו מן השמים

שנאמר

אמר רב חנא בר אדא נתינים דוד גור עליהם שנאמר

*ויקרא המלך לגבעונים ואמר אליהם והגבעונים

לא מבני ישראל המה' מ"ט גור עליהו דכתיב יזיהי

רעב בימי דוד שלש שנים שנה אחר שנה' שנה ראשונה

אמר להם שפא עוברי כו"ס יש בכנס דכתיב *ועברתם

אלהים אחרים והשתחיתם להם וחרה אף ה' בכנס ועצר

את השמים ולא יהיה מטר בדרקו ולא מצאו' שנייה אמר

להם שפא עוברי עבירה יש בכנס דכתיב *וימנעו רביכי'

ובלקיש לא היה ומצח אשה וזנה היה לך בדרקו ולא מצאו'

שלישית א"ל שפא פוכקי צדקה ברחבים יש בכנס ואין

נותנין דכתיב *נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל

במתת שקר בדרקו ולא מצאו' אמר אין הדבר תלוי אלא

בי מיד *ויבקש דוד את פני ה' מאי היא אמר ר"ל ששאל

כאורים וחומי' מאי משמע א"ר אלעזר אתיא פני פני

כתיב הבא ויבקש דוד את פני ה' וכתבי' ההם *ושאל לו

במשפט האורים לפני ה' *ויאמר ה' אל שאול ואל בית

הרמים על אשר המית את הגבעוני' אל שאול שלא נספד

כרלכה ואל בית הרמים על אשר המית את הגבעונים'

וכי היכן מצינו בשאול שהמית את הגבעונים אלא מתוך

שהרג נוב עיר הכהנים שהיו מספיקין להם מים ומזון

מעלה עליו הכתוב כאלו הרגן קא תבע אל שאול שלא

נספד כרלכה וקא תבע על אשר המית הגבעונים אין

דאמר ר"ל מ"ר *בקשו את ה' כל עניו ארץ באשר

משפטו פעלו באשר משפטו שם פעלו אמר דוד שאול

נפקין להו תריסר ירחי שפא ולא דרכיה למספדיה נתינים

נקרינודו ונפייסנודו *ויקרא המלך אל הגבעונים ויאמר

אליהם מה עשה לכם ויבמה אכפר וכבר את נתלת את

ויאמרו לו הגבעוני' אין לנו כסף וזכב עס שאול ועם ביתו

ואין לנו איש יותן לנו ו' אנשים מבניו והזקענוס לה'

פייסנודו ולא מפייסו אמר דוד ג' סימנים יש באומה זו

רחמינין וביישנין וגומלי חסדים רחמינין דכתיב *ונתן לך

רחמים ורחמיך הרבך ביישנין דכתיב *וכעבור תהיה

יראתו על פניכם גומלי חסדים דכתיב *למען אשר יציה

את בניו ואת ביתו אחריו כל שיש בו ג' סימנין הללו

ראוי להדבק בו אין בו שלשה סימנין הללו אין ראוי

להדבק בו :

דוד גור עליהם כדכתיב והגצענוס לא מצני ישראל המה כלומר

אינס ראוין לצב נקטל : איש מתהלל במתת שקר

שמוסק וצניו נתון גורס לעזירת גשמים : בהנים היו מספיקין

להם מזון לגצענוס' שהיו חצוני עלי'ם ושואני מים למזנה כדכתי'

ציואשע ולא יכרת חכם חוטני עלי'ם ושואני מים לנית אלהי' :

קריבע הקורב נ"ה צנבוא שאלו שלא נפסד כהלכה והדר קתבע

צפורענותיה דס"ל אשר המית וכו' : באשר משפטו צמיקוס

שנתן האדם עס מתיקין פעלו דקמיו : תריסר ירחי שפא

לאו דוקא דקא קרוב לתלתין שנין הוה שהיו סוף שנתו של דוד

מא

סס

במזל

ג כה

סס

דברים

יב

ירמיה

ג

תנ"ך

ה

פסוק

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

ב כ

הערך

פרק

שמיני

יבמות

שלאחר ונאון לך רחמיים ורחמך גומ' ופי' רחמון ונאון לך רחמיים
 דהיינו שיהיה לך מדה הרחמים שהיה אתה מרחם על הנרונה
 ולא בן שאר העבדים ולענין הנזכר אמרו' נגדדים בעבור שהיה
 יראונו על פניו גו' זו הנושה בו' כי היראה הנכרת בעיניו היא
 הנושה כמו' ש' נזכרת פנים וההפך עו פנים ולאנו לפי מוגן וטעמן
 קאמ' דהא אמרו בעיניה ס' י' ירא' עו בנזומות הן ומפני מה נקנה
 קור' לירא' מפני שהן עזין לא דעל זה וס' נקראו בישינים שהקור'
 מוחסן כהן ומכוננת לבס כפרס' כי זהו הכתוב בעבור שהיה
 יראונו על פניו נזכרת הנזרה נאמר שנתן הקב"ה הנזרה שהיה
 יראונו על פניו נזכרת נאמר כדאמרנו ס' וה"ל מוכת ההוא
 דנדרים שהנושה צאה לנו מנהיגת הקורה שאמר ס' דכל מי
 שאין לו נושה פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני ולענין
 ג"ח אמר דכתיב כי ידעקו גומר ואף ע"פ שלא הוזכר בכתוב שא
 משפט ולדקה הנילוו מן הכתוב הוא ג"כ ב"ת והוא בכלל ושמרו
 דרך ה' גו' ה' הב"ח נקרא דרך ה' סילך בה הדרם אחרי מדותיו
 יקצרך ב"ה כמ"ס אחרי ה' אלטיסם קלבו וכי אפשר להלךך אחר
 שכונה בו' אלא להלךך אחר נודעתו מה הוא מלביש ערומים כו'
 ומתוה ק"ק אחרי לה קאמר נמי מהאי קרא דכי ידעתו גו' דעוד
 סומנים ניכרים ונ' בהם בעלי משפט ובעלי דעה ואפשר דאין לו
 משפט ולדקה ניכרים סומנים כמו אלו ג' דקק' ודו"ק :

דרי' ה' ותמיים דוד גור עליהם וכו' פרש"י ו"ל נדבתי ויאמר אליהם
 והנבעותם לא מפני ישראל המה בלומר אינם ראוים לצד בקבל
 וקשה דר"ל שאין ירקם גור עליהם אבל יפוא כהנל א"כ איך חזר ויאמר
 להם לנבעותם מה אעשה לכם ונא' אפשר וברבו מלח ה' יהי כל דברים
 אלו היו ראויים לנזמם קודם גור דין אבל לאחר הנדרם שיתקם לא
 שיטעו עוד לקול ולתקום ועל"ל ש' אדרבה א"ל דברו פיוסם היו ודעתם
 שיתקם וירקם חתכם וקלה הנדר ב' פאלס אפול לקרב ולרקם חתכם הרי'
 בדי כמחול' שדרשו מה לורך לומר אל תקום אשר יבחר אלה תלאו יהושע
 בעור ארץ היו אינו מקרבן ולא ינתקן אלא מי שהיה עתיד לבנות בית
 הכהונה אם יהיה דעורו לקרב וכו' וכו' ופאלס דברו שהיה דעורו ונתקן
 וכו' וענין נדבתי שארבו ס' ונפי וכו' אמר דוד להם הלא לכם לדעת כי
 אהם מרהקים ויחוס יהושע והנבעותם לא יעני ישראל המה ועתה מה
 אעשה ואקרב חתכם אם הכפור וברבו את מלתי ה' אשכח' דוד הסורחות
 שלא תהיו ונקשו לנקם קמתם מכות שאול וכו' וירקם ודו וקראו נשם
 בנבעו כי לא מפני ישראל המה: פנה רשעים א"ל שאל עובדי כו"ס יש נכס
 וכו' וקשה למה לא חשם דוד לשנה ראשונה על כל הנדרים המיועשים הנשמי'
 ולא היה חושש בכל פנה את' אלא על דבר אח' והיה לו להיות חושש על כולם
 ולנזקו גם וכו' שנקד ולא מלא מיד' הם תולה בעלמו ולא היה הרעב ג'
 שנים בארץ ונ"ל כס' שמשם על אלו ה' נדרים בעו"ס ועמנו עמירה
 ומסקי לדקה נדרים ואינם נוחים קד היה לו לחוש על כל אחת הנדרים
 שנעשים עליהם הנשמים ה"ה באסכת חניניה פ"ק אין הנשמים נעלמים
 אלא בענין הירושת ומעשר' א"ל הנשמים נעלמי' אלא בשביל ל"ה שאל' רוח
 כפי תולד נשם ופנים נעמים לשון ספר' אין הנשמים נעלמים אלא
 בשביל עו פנים אין הנשמים נעלמים אלא בשביל בעות תורה אין הנשמים
 נעלמים אלא בענין גול ומה לא חשם אלא על ג' נדרים הללו ויע"ק למה
 לא שאל מיד פני ה' כמו מעשר ארץ ה' נסים' ונאכלה שיש מיני נשמים
 שאינם מחדת עמרת נשמים אלא שנקם התפוצה או מאכילת חנם וכו' ואל'
 בהם וכו' לא היה אלא חניניה נשמים ואפשר לנו לומר שלא היו עמרת כל
 קב' נשים שמה שנסתה ראשונה לא ידך מעור כלל ולכן לא' שאל נאורים

ותמיים כי כתוב בנזרה ועבדתם אליהם אמרו' ועור את הנשמים ולא יהיה
 מעור והואר לעולו רלוים שאלו ס' ש' שידקו ביהמה על עמו"ס כמ"ס כפרתי
 ר"א ע"ס ו' ובלקוהו ובארה האחרת ההחיל לירד המער ונאספ ח"ס ומעור
 דברים ומלכם וכו' כי דמשמע שאלו היו נדרים ש'ם עיפות של מעור
 הבדלות אבל מעור דק שאין ראוי לנזוח מולו דהא היה וכו' סאל' עמרו
 הנשמים למיני' אלא ומעור נדרים אמר אין לחוש עוד על ל"ה דכתיב ביה
 תחולל בשם נלמדי וכן על ניוול תרומות כתוב ביה ל"ה תום ובלו מימי
 שלב שאלו נזכרו וכן על כו' של נזכר שאלו אור' ש'ם נשמים וכן על כו' מימי
 תורה כתוב וכן המקרה נשים עליונות וכו'ן סידר מעור אבל נלמבו הנשים
 שאלו אין שבעה מים לכך אמר שאלו ה' מגילוי ערוות שפגסם
 הוא לא מעור נדרים' ובסנה האבחת כו'ן הרשעה היו נשאים ורומ
 שמתכסים הקשים נעבוס אבל בשם אין הירושת והענין מלהלם
 הקרק' או' אין חן זה אלא בשביל פוסקי לרקה נדרים ואינם נותני' שאלוקים
 כמדתם להיות קול הירושת וכו'מי' העבוס הנדרין מעור ואין נשמים וירדים
 וכשדקו אלו מלא חן על כו'ן של נזכר תלוי אלו ה' נזכר אלו ידע מה נשם שבעת
 מוחת הנבעותם היה להוד מלך בו כי הוא היה ברמה להרביע הכהני' שאמר
 שאלו על הספקיו להם ומזו"ס נעמין שאל' ש'ם שאלו יש לדוד חן בו'
 ועוד דמו אין הדבר תלוי אלא בו בלומר ש'התקן בתפלה הקב"ה שיריעת
 מיהו העין שפירס הרעב היה מר וינקט דוד את פני ה' שאל' פאורי' והתו'מי'
 ויאמר ה' אל שאלו וכו' ומה שלא הוזכר העיקר שאלו הרינוס וכו' עור הכהני'
 ואפי' למ"ד נרו' שמוי שהיו מהם ז' ג' הטיבו עולם כ' שאלו מים ומשם
 וכן ובאמר מ"ה קים ליה נדרתם מיניה שהרג פ"ה הכהני' אמוס לאות
 שכור קבל בה שאלו עבשו שגהר הוא וכו'י ענין לא התיירו עבשו אלא על
 אשר המית את הנבעותם נכגדו מה שמתעס מלריות שאלו מים לכך נא'
 עליוהם הכהני' ותיים וכו' וה' הרעב היה היה ראוי להיות מיני שאלו אלא
 המתעס שאלו' ה' היה גרופיה של שמה גלגלו עדי ימי דוד שהיה סורפות
 של ית ס' בו כח לשלל עשבו וכו' תמול שכתוב כו'ן ויהי רעב יומי
 דוד דמשפיק לומר יהי רעב בארץ מאי' מימי דוד וכן קשה מאי' שנה אחר
 שנה דמחילת משפט שדיו סנה רעפות ועוד שאמר אחרי שנה דק"ל'
 אחרי מופלג והי"ל שנה אחר שנה דאמר סידך אמוס רמו לנו שנה שרעב
 היה היה ראוי להיות מיני' שאלו וכו' למה אלא ויהי רעב בימי דוד דבר
 שאל' נחזיוני הוא כי היה ששנים כח סנה אחרי וכן מופלג שאר וכן שאלו
 ואחרי וכן הווא שאלו מופלג' ל' שנה כח סנה וכו' וינקט חוד וכו' אלא שאלו
 שאלו נספר ככלה וקשה שהיו מקרא כתוב ויפסדו ויבשו על שאלו ועל
 יבועתו וכו' ולכאור' ו"ל שאע"פ שנספד ע"י דוד ואכסיו מ"מ לא שפדוהו
 כל ישראל כהכלה וכשהיה הלא ילאו וכו' ונתקן' וכו' ל' ש'ם נאחר
 ויפסדו ויבשו ויחיו ועוד הרעב ונשמתם לא נאסר כהכלה ה' שזמן הקלוב
 הוא' ו' ימים וכו'ן לא יחשם הנשמות אלא עד הבריח ועוד שיריך
 להקדים הכני תחלה ואל' כ' הכספר כמו שאלו' ג' לכני וכו' להספר וכו'ן
 כתוב ויפסדוהו ויבשו לירדות שאלו השפידוהו אלא כדי לעורר הכני מתוך
 ההספר כי לא היה מלבס נבנות חסרונם ולהבטיח' אלא מחנך שפרג טוב
 עור הכהנים וכו' וקשה ענין ידע עוד הפנים שחל לו כשתנבים כמ"ס
 חו"ל כ"ק דנדרתם כו' התנבים ומזקן לו שאלו' שאמר ולא עברה ה' גם
 כשנזכרות ואלו' אורחים ותמיים לא אמר לפי שנתנבים ומנ"ל דאשילו ליה
 שאלו' רוח' אהה ונזקד עמי בתחילתי' ולמעל' ביחלתי' שאע"פ שנתחלו לו
 הריגת הכהנים עתה ונזקד לו הריגת הנבעותם ואח"ל שכלל תלו' לו ביה
 ובשנתחלו לו העיקר נחמל ג"כ הריגת הנבעותם אפשר שכל כתיבת חלול
 השם שהיה נדרר כי נשבעו ישראל לנבעותם ועק חילול השם אינו נחמל
 עד לאחר מיתת כדכתיב אם יוספר העוק ארבע תחזקו ולכן הולך כפשוטו
 כפשוטו' אמר דוד שאלו ונזקד לו הריגת הנבעותם ואח"ל שכלל תלו' לו ביה
 אלא כתיבים קרייתו וכו' ותימה שאלו' לדוד עשהה הפך דבריו והפסידו
 לשאלו אחר י"ב חשב שאמר ויחברו את עלמות שאלו וישעו ככל אשר מה
 הקד' ואח"ל את אש התקן לך להצדיר הרעב של שאלו ככל עבר וכו' והיו

תלמי

הערל פרק שמיני יכמות קסד

לו כבוד ויהי לו ליקח טפי בתוך ה' מפיכתה צן יהונתן
 של היה רבו ולמסקנה שפקס רחמים עליו ולא נענה כמו שכתבו
 החסמות וקל להבין :

והכתוב *לא יומהו אבות על בנים* אמר רב חייה בר מג
 אבא אמר רבי יוחנן מוטב שתעקר אות אחת סס
 מן התורה ואל יתחלל ש"ש בפרדסיא *ותקח רצפה בת זכרים
 איה את השק ותמחו לה אל הצור מתחיל קציר עד ניתך
 מים עליהם מן השמי' ולא נתנה עוף השמים לנחש עליהם
 ובס' וחיות השרה לילה והכתוב *לא תלין נבלוח על העץ זכרים
 אמר רבי יוחנן כשיש ר"ש בן ירציק מוטב שתעקר אות
 אחת מן התורה ויתקדש ש"ש בפרדסיא שהיו עובדים
 ושבים אומרים מה טיבן של אלו הללו בני מלכים הם ומה
 עשו פשטו ירדים בגדים נרורים אמרו אין לך אומה
 שראיה להדבק בה כוונת בני מלכים כך בני הריומות
 עאב"ו ומה גר' נרורי' כך ישראל עאב"ו מיר נחוספו על
 ישראל מאה והמשים אלף שנאמר *יהי לשלמה שבעים
 אלף נושא סבל ושמינים אלף חוצב בהר ורמא ישראל
 הו לא ס"ד כתוב *ומבני ישראל לא נתן שלמה עבר
 ורמא דונגר כעלמא מרבא *ויספר - שלמה את
 הנרים וימצאם מאה וחמשים אלף וגו' ונתינים רוד גור
 עליהם משה גור עליהם דכתי' *מחוטב עציץ וגומר משה
 גור להוא דרא דוד גור לכולא דרא ואכתי ירושע גור
 עליהם דכתי' *ויתנם יהושע ביום ההוא חוטבי עצים וגו'
 יהושע גור בזמן שבה"מ קיי' דוד גור בזמן שאין"ה קיי' :

ואל יתחלל שם שמים סהו העבו"ס אומרים אין אומה זו
 ראויה להדבק בה סהרי פשטו ירדים צנרים ליעול
 מונגריהס ולא עשו נקמה בה' עד ניתך מים עליהם עד ימות
 השמי' לא נתנו לקבורה' רונגר פנירים : אלא מהבא ויספר
 שלמה את כל האנשים וימלאם מאה וחמשים אלף ויעסה
 שבעים אלף נושא סבל : מחוטב עציץ מדקריגאו לחוטבי עטים
 בצנפיהו ס"מ לאו בכלל ישראל ניהו ולא בכלל גרים זכרים
 ועבדים פסולים ניהו וגבעוני' חוטבי עטים ניהו דלהני אקליגו
 יהושע : משה גור עליהם להוא דרא על חוטבי עטים שהיו
 צינני : ויתנם יהושע אלמא עבדים ניהו ויקטעו להורות
 הבאים גור דכתיב לא יכרת מכם חוטב עטים : בזמן שביח
 המקדש קיים דכתיב מונח לה' :

תוספות וחסרו לא אל הנור אחר נבדדס אל הנור סהריה עליה
 את הרין ואחר הטר תמים פעלו : דונגר מה סביבות דין
 לשן מנה כדאמרינן כנכא כהר' וקר' ליה דון פסל :

מדרש א והכתוב לא יומתו גומר אסויא דקרא סמיך
 דכתיב לים בנחטאו יומת וקרא ללא יומתו אבות
 על בנים מוקמינן צמס' ענהדרין צדוח צנים ולא יומתו צנים על
 אבות צדוח אבות וקף ע"ג דכתיב טוקד טון אבות כל צנים הא
 מוקמינן לים פ"ק דכרתינו היינו בשאחתי' מעסה אנוהיהס צידה'
 והכל פריך דמשמע דלא לדון כלל רק בשביל מעס שאלו צנבעוני'
 ונחמטת בני מיכל נמי לא קטא להו דאפשר דקטנים היו דגני
 מיר

יוצאים הם ונתינה ונתינה סוד עם שאלו ועם בניו כדי שאלו כל ישראל
 ידו חותנו ויוני שראה הק"ה שבגלו חסד עמו מיד תחלה רחמים ויהו
 מער על הארץ ונור למה נחמסו על טרפו שאמר לו אל שאלו של נוסד
 והוא אומר נור ר"ב יחי' לאו ארחא וחסדיה ופ"ק שבע דוד כקול ה'
 אומר אל שאלו וכל בית הדמים ולא אחר נפירו' על שאלו של נוסד בהלכ'
 ומעיקר' סדר דוד אל שאלו ואל בית הדמים כולה הלא מיתא על אבר
 המוח שאלו לבגבעוניס וזה לא תפס לעשות הפסד כי אחר נפיקו הריסד
 יחי' ולאו ארחא וחסדיה ונתינה לא שאלו כי שבע על בגבעוניס
 לבד וכשראה דוד שלאחר שהיה ז' בניו שאלו באשר שאלו הגבעוניס עדין
 לא נעמד עליהם לארץ או נתן לנו לבנינו מונתו יחי' שאמר אל שאלו שהוא
 על של נוסד כהלה אז הפתול נהסדו ומ"מ כיון ללא ארחא ארעא
 למספדיה נחר שחא לא הפסידו לשאלו והוא עבדו בקירו אלל פינה
 העלמות לקדם נקמות אבותיו דק"ל טעמי עלמות וקבורתם ביום מיתה
 דמי והוא ליה הפסד ונעמד עליהם לארץ אחרי כן אחרי נתן מוספל ומתן
 שטרנו ז' בני שאלו על שבעה הדמים ויחד שגמלו סהר ויעהר אלהי' לארץ
 ועד כהרבותי סה כשפר סקף נחת ר"ל אחרי מות ר"ל יע"ס ופס"י ז"ל
 והני גבעוניס דלא תרחמי וכו' לבך נאחר והגבעוניס לא מבני ישראל הנה
 וקשה שפסקו והגבעוניס לא מבני ישראל הנה נאחר תחילת הענין קודם
 שפייס ואיך הוא אחר סהר סלל נתפייסו נחם גור עליה' ונראה לרמות
 כאן הדינים מוכת' אחר שחמרו והקבעו לה' כנבעט שאלו נחוב דלח' דוד
 אני חתן ממי אזי אתן היל' ויחל' דוד כן אכנס כאר רמו רחוק' ויאמר דוד
 אני חתן אמת' חוטבי עטי' לעולם וזרחא אמת' איהו נתינים דוד גור עליה' :

ב *ויקח המלך את שני בני רצפה בת איה אשר ילדה
 לשאול את ארמיני ואת מפיכבת ואת חמשת
 בני מיכל בת שאול אשר ילדה לעריאל בן כרזלי
 המחולתי מאי שנא הני אמר רב הנא העבירום לפני
 ארון כל שארון קלטו למיתה כל שאין ארון קלטו לחיים
 מתיב רב הונא בר קמינא *ויחמול המלך על מפיכבת
 בן יונתן בן שאול שלא העבירו ובי משוא פני' יש ברבר
 אלא שהעבירו וקלטו ארון ובקש עליו רחמים ופלטו
 ואבתי משוא פנים יש ברבר אלא שבקש רחמים שלא
 יקלטו הארון :

ויחמול המלך ופי צרון קלוא מלחא כיון דלא קלטו ארון מהו
 תחלתו של דוד ומשיג של העבירו : וכי משוא פנים
 יש ברבר וכי היה לו לדוד ליקח מות צדיני נפשות היה לו
 להעביר את כלם : ואבתי משוא פנים יש ברבר קולא וקלטו
 ארון לא היה לו להמית אחר תחתי :

תוספות ארמיני ומפיכבת איהו מפיכבת היה בן שאלו ואומר ר"ת
 דהוא היה רבו של דוד דאמר' פ"ק דברכות שהיה מניס
 פני דוד כהלה' וירסינן הים דלאו מפיכבת שמו אלל איס בעל שני
 מפיכבת בן שאלו נקרא איס בעל דכתיב הימים ולא כמו פכתי' בספר' אלל
 איס נוסח שמו דלא מניו כסום מקול' אס בשם עקר' מפיכבת ואיס נוסח
 נהרב כחמת מלכות בית דוד קודם מנשה הצבעוני' וילב למתי' דמפיכבת
 בניו של יהונתן היה רבו של דוד דאיהו לא מניו כסום מקוס שנקרא לא
 איס נוסח ולא איס בעל : ואי"ו וזה לא חלק לו כבוד רבו נפק עליו
 רחמים שלא יקלטו הארון וי"ל שהיא כקם ולא נענה :

מהרש"א העבירום כו' לא יענה מתיבא פסיקא ליה דהו
 עוד צנים אחרים מורע של נאל ואפשר דהשתא נמי
 פריך מפיכבת בן יהונתן ולרבי התוספות שאלו טפי שכהו
 דמפיכבת בן שאלו היה רבו של דוד ולא מפיכבת בן יהונתן פריך
 מ"ש הני דמפיכבת בן שאלו הוא בכלל הו' צנים ולמה לא חלק

ושוטרים הרבים בראשיכם :

לכהן ולא ללוי בתמייה הא ודאי קרא לויס קאמר : ר' אלעזר
בן עזריה כהן יהיה כדאמרינן צנככות סבא עשירי
לעזרא : עקיבא בתרמילו מאוס דר' עקיבא רעיל דכלכל סנוע
הוא : הרמילו מתח של טור בצטילי"א בלע"ו ורועה נותן נה
פתו וסולא בלנארו : מפני מה קנסו לויים במעשר לאו אלעיל
קאי דטעמא דכבא לאו מאוס קנסא חלא מאוס דכהנים נמי לויס
איקריו כדאמרינן חלא דאמרינן נכמה דוכתי בתלמוד נקר
דקסינאו טורא : ושוטרים הרבים בראשיכם דהיינו ישראל
שהם רבים מהלויס :

תוכפות ומבני לוי לא תלאתי סם : והא דתקן בידוסינן געשר יוחסין
עלו מכלל וקא תשיב לויס וקרא נמי : כתיב ויקחו ראשי
האבות ליהודה ובנימין והלויס אלמא עלו פירש"י בעשרה יוחסין דאחוס
לויס שעלו עמי היו קנזי' בהונות כשאלתר להם נכבד נארו שירו לנו משיב
לינו עמדו וקנזו' בהונותיהם ואחריו איך נשיר אח שר הולפי שלא חלא
שם רמזים לשיר עמד וקנסם ואפילו למ"ד עיקר : שורה כשה מ"מ הקפיד
מאוס דאיכא נמי מלה כלי :

מרהשא *גמרא ה"ק לוי"א בתורת קנסא קאחית אית
לך כו' משלן זה שממע דלא ידע דע"ק דעת
ראב"ע וק"ק דר"י אמאי אהדר ליה פתחא לני קברא דשמא
בתורת קנסא הקביל לה וי"ל דה"ק אי בתורת קנסא הא אית נך
דהיינו שיש לך עושר כדאמר פרק צמה צמה ולא היה לך לטול
קנס רק להניחו לעניים ולפי דרך זה יש לפרש הא דאמר ר"ע
בהרמילו כו' דהיינו כלי של עני סבא רז"ה לזכות במעשר ראשון
לעניים בתורת קנסא : ואנא שהוא עשירי לעזרא ח"י וידעתי
צקלה מאנזווי דקנסא לכהנים ממש קאמר מאוס דצחוק מלקה
מדאור יחאל נמי אית ציה לכהנים וקנ"ל : ובכני לוי לא מצאתי
כו' מפרש צפרק עשרה יוחסין צמידונו ע"ס :

האשה רבה פרק י

א"ר יצחק מנין שהפקר ב"ד הפקר שנאמר *וכל אשר פט
לא יבא לני' הוימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל ע"צ
רבישו הוא יבדל מקהל הגולה ר"א אמר מהבא *אלה עורף
הגלות אשר נחלו אלעזר הכהן וירושע כן נח וראשי
האבו' למשות בני ישראל וכי מה ענין ראשים אצל אבות
אלא לומר לך בה אבות מנחלין בניהם כל מה שירצו
אף ראשים מנחלין את העם כל מה שירצו :

הפקר ב"ד הפקר וכל מידי דממונא לאו עפקיה הוא : וכל אבר לא יבא
גו' בס' עזרא : וראשי האבות למעות ה"ל למכתב וראשי מעות
בני ישראל :

תוספות שהפקר ב"ד הפקר אכל מן העמא על הפקוד ליכא למימר
דאפקיה מרשותיה כשעת הפרשה כיון דבתר הכי נמי של
היא ועליו לחוקי :

מרהשא מה אבות מנחלין בניהם כו' דרך מתנה גם
לאחרים שאינן צניהם מועיל אכל בלשון ירושה
ונחלק קאמר דמנחלין צניהם חוקא שיעכל להרצוח לאמר ולמעט
לאחר

מירב היו כדאמרי' בעלמא ועגשו עפיר בצביל עון אבותם שאול
כדאמרינן איש בחטאו וימת אבל שאינו איש דהיינו קטן וימת צעון
אבות אבל תאמרמי ומצינוכח בני שאול שהיו גדולים בצארה שעה
פריך ספיר ולוה כיונו לומר וחקת רלפס גו' אל הטר גומ' צאמרה
האור תמיס גו' כח"ש הומו" ר"ל דאפי' הוא לא הרבה אחר
מתה הדק למה נענשו צניה הגדולים צעון אבותם חלא שהדריקה
היין כדאמרינן מוטב שחקק כו' ודו"ק : ובה גרים גרורים
בך ישראל על אחת כמה וכמה כו' ישראל ממש לא הוי
דנחא לגבי עזריס וצניס סהיו רחויס לידבק אכל ה"ק ומה
גרים גרורים היינו הקתאים שגורו בהו איסור התנות ועוד גורו
שעמד עליהן לעולם כך שאר גרים דהווי בישראל לגבי תיקון
לידבק בהן על אחת כמה וכמה ודו"ק

הרי"ף מוטב שחקק אוח א' וסחורה וכו' פ' לטקור מילה לא יומתו
בניס ובכלא כתיב יומתו בניס על אבות אבל קשה דהא כתב איש
בחתאו וימתו ור"ל יש בלא עיקרן פסוק א' וכן קשה בלא תלין נבלתו על
העץ שאמר בני יומתו מוטב שחקק אוח אית שאך יבא מה שכתב אחר
כי נכור חתברנו בניס הווא ושאף אוח אחת לאו דוקא שעל כל הפסוק הוא
אומר מוטב שחקק וכו' : ומהניס דוד גור עליהם וכו' ואין לומר דלמא
ליה וליעמיד דוד לא גור עליהם אלא משה וזה אסתין דירושע גור
עליהו נכתיב יחוס ירושע ואם משה גור עליהם מה הוסיף ירושע ומה
דמתיב צדאי דמשה לירושע משפתי נמי לרוד דהא לאו קושיא היא
דהיין אמרינן משה גור עליהם וכו' קיים : והשתא דאמר דוד גור עליהם קשיא ליה
חילנו דמשה גור לחיותו הדור אפילו במקו סב"ה קיים אכל צדור אחר לא
גור עליהם ודוד גור לכולל דהא אכל עד ין קשה דכיון סיכופע גור ליון
סב"ה"ק הרי"ף יש טאל דנרות אחרונים כל זמן שבה"ל אי"ב מה יוסף עוד
דוד לבשר לכולל דהא וי"ל דהשתא סדר מהתא חירולא דאמר דוד גור
לכולל דהא וכו' מתקעין לה תשה גור להביא דהא וירושע לשאר דורות
כל זמן שבה"ל ודוד הוסיף לגור גם ליון שאין סב"ה קיים :

יש מותרות פרק ט

מר תנו רבנן תרומה לכהן ומעשר ראשון ללוי דברי רבי
עקיבא רבי אלעזר בן עזריה אומר לכהן לכהן
ולא ללוי אימא אף לבח מ"ז דרבי עקיבא דכתיב *ואל
הלויס דתרבו ואמרת אליהם כלויס קא משתעי קרא
ואירך כר' ירושע בלוי דא ר' ירושע ב"ל כב"ד מקומי
נקראו כהנים לויס וזה אחד ממש *ורכהנים הלויס בני
צדוק ורבי עקיבא וכו' והא ינחא דהוה שקיל רבי
אלעזר כן עזריה מעשר ראשון מינה אול רבי עקיבא
אחררה לפתחא לבי קברי אמר עקיבא כתרמילו ואנא
היי' איתמר מפני מה קנסו לויס כמעשר פליגי בה רבי
יוחנן ובכיא חד אמר שלא עלו בימי עזרא וחד אמר כרי
שימסכו כהנים עליו בימי טובאיתן : ומנא לן דלא סליק
פירא רבי עזרא דכתיב *ואקבעם אל הנהר הבא אל אדרא
ונחנה שם ימים שלשה ואכינה בעם ובכרתיס ומבני לוי
לא מצאתי שם אמר רב חסדא בתחלה לא הו מעמידין
ד"ה שוטרים אלא כן הלויס שנאמר *שוטרים הלויס לפניכם
עכשיו אין מעמידין שוטרים אלא מישראל שנאמר

האשה רנה

פרק עשירי

יבמות

קסה

לאחר וקאמר דרשינן נמי כמו אבות לטעול נחלה סמלה בגורל לזה ולתתה לאחר בדרך הספק אט"ג דכתיב לרב חרבו ולמעטנו גו' וק"ל :
ת"ש "אליו תשמעון אפילו אומר לך עבור על אחת מכל מצוות שבתורה כגון אליתו בהר הברמל הכל לפי שעה שמע לו" שאתי התם דכתיב אליו תשמעון ולאמר מיניה מגדר מלחא שאני" : ת"ש א"ר אלעזר בן יעקב שמעתי שב"ד מכין ועונשין שלא מן הרין ולא לעבור על דברי חזרה אלא לעשות סייג לתורה' מעשה באדם אחר שרכב על סוס בשבת בימי עבו"ס והביאורו לכ"ד וסקולתו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכ' לכך' ושוב מעשה באדם אחד שהטיח באשתו תחת התאנ' והביאורו לכ"ד והלקוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך מגדר מלחא שאני :

מעלי שבחא הדא יומא ננה ליה ולא אתא שקל עשר מפירי רביהיה עילוייהו אתא לקמיה דרבי חייא א"ל שפיר עברת דתניא "למען תלמד ליראה את ה' יבמות אלהיך כל הימים אלו שבחות ה' ל"ט למאי הלכתא אילימא ר' לעשורי ומיכל איצטרך קרא למישרי מלטול דרבנן בלא לאו כי האי גוונא א"ל הוא אקריין בחלמא קנה רצון מאי לאו הכי קאמרי לך "הנה בשחת לך על משענת רבקה הרצון הוה לא הכי קאמרי לך *קנה רצון לא ישבר ופשתה כהה לא יכבנה :

נגה ליה סהה יוצר מזמנו : עלויירו וטע"ג דאסיק לא אחו' : למען תלמד בגי' תרומה ומעשרות כחיו ואלכלת לשני ה' וגו' : כל הימים אלו שבחות ה' ה"ט ה"י למד ליוהר שלא יטעל עונג דשגיל תקון הטבל : למאי הלכתא ומה אחא קרא לאחורו : אי יומא עשורי בשבחא ומיכל ואיצטרך לאשמועינן דטע"ג דשחח הוא מהקנין : פשיטא וכי איצטרך קרא למישרי מלטול דרבנן הפרסא מעשרתא דשבת אינה אלא משום שבות דתני אלו הן משום שבות קרא ומגביהו תרומות ומעשרות דמשכח ציבא ויהיבא אפר לך לא טעולא דעלמא דאיצטרך למשרייה הכא : אלא לאו בה"ג דחזרו לעשר על מה שלא צ"ל לעולם ועמיד לצ"ל לזורך עוגג שבת : והוא אקריין בחלמא ליל שבת הו' : קנה רצון מקרא אחר ושמו קנה רצון : מאי לאו הנה בשחת וכו' ולא ספור עבדה : לא קרא אמרינא אקריין : קנה רצון לא ישבר מפייה דקרא כי לאמת יוליא משפט דשפיר עבדה :

א"ר ב' בתלום חיוין לילה לאשר מחבבותם רק טוב כל כיום היה נגלה לזאם עניניה דיוחא חכסו הדבר ומשאו' : לכן כשהקרו לו בחלונו לרבי ינאי קנה רצון ידע סביה דרצון הוא על מה שעשה לעשר חסידות בעלו על פירות עשיון לא בלא וסבר ש"ל' ולענין דינא בטעל על קנה רצון אכן רבי חייא סביה דיוחא עמו מקרא דכל הימים דשפיר עבד פתח לו בנסוק הלאחר סבסבו לאמת יוליא חכסו' אך אמרס מן החיובק אללי כיון דרבי ינאי אמר דאקרו ליה קנה רצון ונקרא דהנה עמחו לך על משענת כתיב הקנה רצון : סוס מלי למיחור ליה מאי לאו הכי קאמרי לך הקנה רצון לאו ה"ק לך קנה רצון לא יכבד ובתור אב לא נאמר לפי סביה תלום לא דק וכבר נדחק רש"י ו"ל בחבבתו לפרס מקרא אחר ושמו קנה רצון אבל לא יכבד הדבר לגמרי :

תנ"א "לא חסרתי עבר אל ארצונו רבי אומר בלוקח עבר על מנת לשחררו הכתוב מרבר ה"ר אמר רב נחמן בר יצחק דכתב ליה לבשאקתך רבי עצמך קנוי לך מעבשיו :

על מנת לשחררו ומוזהר שלא להסחטנד לו :
תנ"א *ואשה גרושה מאישה אפילו לא נתגרשה אלא מזו מאישה פטולה לכהונה והיינו ריח הנוג שפוטל י"ט
 בכרונה :
 לא נתגרשה אלא מאישה כגון שכתב לה נט ואמר לה הרי את מגורשת ממנו ולי את מתורח לכל אדם שלא תגרסה זו לגמרי אלא מאישה נפרדה : פטולה לכהונה אם מת והתורה לנשא :
 אזור ר"א אמר לשמעתיא בי מדרשא ולא אמר' משמיה מח דרבי יוחנן שמע ר' יוחנן איקפד עול לגביה רבי צו

ח"כ מב א חמי ע"ג

ס"ה
 צ
 ט"ו
 י"ג
 י"ד
 י"ה
 י"ו
 י"ז
 י"ח
 י"ט

יבמות
 י"ט
 י"ח
 י"ז
 י"ו
 י"ה
 י"ד
 י"ג
 י"ב
 י"א
 י"ז

י"ג

מ
 ע"ג
 י"ז
 י"ח
 י"ט

צ"ד

ע"ג

ה'אשה רבה פרק עשירי יבמות

אמי ור' אמי א"ל לא כך היה המעשה בבית הכנסת של
 טבריא בנגר שיש בראשו גלוסטרא שנהלקו בו רבי
 אלעזר ורבי יוסי עד שקרעו ספר תורה בחמתן קרעו
 ס"ד אלא אימא שנקרע ס"ת בחמתן והיה יש"ר יוסי
 בן קיסמא אמר תמה אני אם לא יהיה בית הכנסת זו
 בית עכו"ם וכן היה הרר איקפר טפי אמר חברותא
 נמי על לנביה רבי יעקב בר אידי אמר כתיב "כאשר
 צוה ה' את משה בן צוה משה את יהושע וכן עשה יהושע
 לא הסיר דבר מכל אשר צוה ה' את משה ובי כל דבר
 שאמר יהושע היה ואמר להם כי אמר לי משה אלא
 יהושע יושב ודורש אתם ויביל יודעין שחורתו של משה
 הוא אף רבי אלעזר תלמידך יושב ודורש אתם והכל
 יודעין שהתורה שלך הוא א"ל מפני מה אין אתם יודעין
 לפיכך כבן אידי חברנו ורבי יוחנן מאי טעמא קפיד כולי
 האי דאמר רבי יהודא אמר רב מ"ד "אנורה באהלך עולמי
 וכי אפשר לו לארם לדור בכ" עולמים אלא אמר דוד
 לפני הקב"ה רביע"ע יהו רצון שיאמרו דבר שמועה מפי
 בעולם הזה דאמר ר' שמעון בן יהוצבק כל ת"ת שאומרי'
 דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר
 אמר רבי יצחק בן אבא ואי תימא שמעון נזירא מאי
 קרא "וחכך כיון הטוב הולך לדורו למישרים רובב שפתי
 ישינים ככומר של ענבים מה כומר של ענבים כיון
 שמינה אדם אצבעו עליו מיר רובב אף ת"ת כיון
 שאומרים דבר שמועה מפיהם בעולם הזה שפתותיהם
 דובבות בקבר :

נגר שיש בראשו גלוסטרא טראבו עז וראוי לשקוק שומים
 ולפאר תשמים ונתלקו בו לענין נעילת דלת' אלעזר אוסר
 לנעול בו ורבי יוסי תירך לפי שם תורת כלי עליו ומותר לטלטלו :
 חברותא נמי את תלמידי אתם עמיים תכרי שאתם מניא' ליה
 ראייה תרבי אלעזר ורבי יוסי טהו כהנים : וכן עשה יהושע
 העיד עליו התקרא שכל מה ששם נמי מה עשה ואפילו מה
 שאמר פסם סקרי או אפשר בכל דבר ודבר שיאמר יהושע כך אמר
 מה ואפילו הכי אספיד קרא דמי מכה היס : שיאמרו דבר
 שמועה מפי בעור' ו' טהו שפתי נעוה בקבר כאלו אני מ'
 דובבות נעוה לטן דבור (ס"ד רובב) סמרתית ומצדד' : רובב
 כלי שמינין בו ענבים עד שמתחממים ויין נוח ללאת כמו תוכמ
 צדק דתמיד נחט : רובב היון רוחם ועי ויולל למטלה : רובב
 פרו' ט"ס בלע"ז :

תוספות אנורה ביהמי' משכמתו טיפיה של מעלה שפתותיו
 נעוה בקבר כאלו תדברות מלא כבשעה אחת דר נב' עולמים
 נחשקת טיפיה ביהמי' כחז מ'אמר זה יש עם הדוש :

מורש'א אם לא יהיה בית הכנסת זו בית עכו"ם כו'
 מהטעם דומק הבניה מ"ה' כלאמרינן צנדרים כל
 הכונס כאלו אין אטיה כנגדו שאלתר רשע צנובה אשו גומר
 אלקים דר' חברותא נמי כו' דודאי תכרים כו' א"ל ור' ל' היס
 ויסי

לסם להתרגז צנדר הלכך כדאמר פ"ק צ"ג ו"ג צ"ה שנתה ורעות
 נהנו זה צוה לקיים מה שנאמר האמת והשלום אהבו וכדאמרינן
 בעלמא שפי ת"ח הטומין זה לוח בהלכה כולי אכל זה ר"א תלמידו
 הוא עשה שלא כהוגן שלא אמרה צמתי כדמסיק ואמר שנאמר
 כאש' צוה ה' צוה וכו' עשה יהושע וכו' ובי על כל דבר שאמר
 יהושע כו' יראה דלכאורה אין ראייה כי"כ מיהושע שלא היה לו
 ממי לקבלה אלא ממשה וכו' ומסרה ליהושע כו' ומסתמא כל
 דבריו מפי משה אבל צדורות שאמרוהו שאפשר לקבל מרבים ים
 לו לומר גם אמרו וממי קבלו ולכך הביא מן התקרא שהעיד על
 יהושע שכל מה שאמר מפי משה הוא אע"ג דליכא לאסתפקי ציה
 מפי אחרים אלא ע"כ מכוס דליכא לאסתפקי ציה דתדעת
 עלמי אמר כן וע"כ העיד עליו התקרא שכל דבריו מפי משה וע"ז
 אמר וכי על כל דבר כו' אלא ע"כ שלא נחשק לנו אס מדעת
 עלמו אמרו דמסתמא מפי רבו משה אמרו ולא מדעתו וה"נ
 צ"ל שהו' תלמודך מסתמא מפיך רבו מוסקת אמרו ולא מדעת
 עלמו או מפי אחרים דא"כ ה"ל להכיר גם אמרו דמסתמא מפי
 רבו הוא כי הכל שגך היא ושאימר מ"ט קפיד כולי האי כולי דמי
 משום דאזרי' דכל האומר דבר נכס אמרו מניא גולה לעולם
 אמרים נמי ים לסם להקפיד צק וע"כ אמר הקפיד על דבר
 שהיה נכסו צו אלו אמרה צמתי כדאמר רב יוחנן כולי אנורה
 באהלך עולמים וכי אפשר לדור בפעם אחד בכ" עולמות
 דאהלך לא מייך בעולם המיתה אלא ע"ז אהל של תורה שצעה"ז
 אנורה צ"ל עולמות דהיינו גם צנדר ועיין צוה צנדרו בעל עין
 יעקב ובעל יסא מראה שפירשו צוה וכבז שהו' חסוק מההקס כי
 שפתי המת איך יתנוענו כו' וכ"כ אמר עבור זמן וישוה אל העפר
 כו' וע"כ ואני אומר כי אין תרוק מן הסכל כי הענין מוזכר כי
 הדבור הוא כח הנשמה ע"ז כלי הגוף וכל דיבור משובח מוליד
 כח רוחני צדוקה משובח וצאמרו צס אמרו אותו כח רוחני שגולל
 כבר הוא מעורר מולידו צ"ל עולמות שהם הנשמה צדוקה"ו וכל
 הדבור שהם השפתיים צעה"ז גם כי הם בקבר כבר מצינו הדמיון
 מייין הטוב המונח צבור היא רוחם ורונב ע"ז כח האלעז המעוררו
 כן השפתיים גם כי מונחים צבור שפת רוחשים על ידי כח
 התעוררו ודו"ק :

הרי"ף מאי דכתיב אגורה באלך עולמי וכו' נראה לירקק מה הקסם
 לו בכתוב היה שאלו"ר אנורה וכו' אלא הקמי' הוא ת"ש אח"כ
 ובי אפשר לארם ופי' היל' כתיב אנורה ביהלך עולמים וכי אפשר לארם
 וכו' ועוד נאמר מ"ל כפי קרא שיאמרו דבר שמועה וכו' ואפשר שדקוק
 מאי אגורה ביהלך היל' אנורה עולמים לכך דרשו אהלך משונו מה שנו
 אהליך שסם נתי מדבשות ואמר אנורה נמינת אהלך שסם ד"ת האמרים
 נתי מדבשות שמועתינן שפתותיו דובבות בקבר כאלו מדבשות נעמתו
 שומות בעור' ויודעלמי פרק היס קורא אמרו על ספק זה ובי טלה על
 לכ דוד שהא' מי לעולם אלא אמר יבי כגון שיאמרו דבר שמועה מפי וזה
 ים ליכס בגמרתני שאת' מאי נכתיב אנורה עולמים ובי טלה על לכ
 דוד שהא' מי לעולם ויס כוונתי לעולמים למה"ו ולמה"ו ספקי וכו' אפשר
 לארם ליכס צמתי עולמים כאלו אלא שיאמרו שמועה מפי בעור' כמי
 שיהיו שפתותיו דובבות דייניתי צ"ל עולמים כאלו :

תוספות אנורה ביהמי' משכמתו טיפיה של מעלה שפתותיו
 נעוה בקבר כאלו תדברות מלא כבשעה אחת דר נב' עולמים
 נחשקת טיפיה ביהמי' כחז מ'אמר זה יש עם הדוש :

מורש'א אם לא יהיה בית הכנסת זו בית עכו"ם כו'
 מהטעם דומק הבניה מ"ה' כלאמרינן צנדרים כל
 הכונס כאלו אין אטיה כנגדו שאלתר רשע צנובה אשו גומר
 אלקים דר' חברותא נמי כו' דודאי תכרים כו' א"ל ור' ל' היס

נשואין על האנוסה פרק פרק נשואין על האנוסה

ויהי דבר ה' אל יונה בן אמתי שנית לאמ' שנית דברה עמו שכינה שלישיית לא רברה עמו והכתוב *והוא השיב נבול ישראל מלכא חמת עד יום הערבה כדבר ה' אשר דבר ביד עברו יונה בןאמתי הנביא אמר רבינא על עסקי ניונה קאמר רב נחמן ברי יצחק אמר הכי קאמר כדבר ה' אשר דבר ביד עברו יונה בן אמתי כשם שנהפך ניונה מרעה לטובה כך בימי ירבעם בן יואש נהפך להם לישראל מרעה לטובה :

גדווא השיב ירבעם בן יואש : על עסקי ניונה קאמר דלא דציה עמו על עסקי ניונה אללא שני פעמים :

חוספות על עסקי ניונה חויה אחי אלוטריך למכתב שנת ולא שלישיית דלא אשכחן סדנה עמו שלישיית ושאל מין דמליני שחורו ללקולס ותנבא עליהם משום האלקוטי היינו יכולין לסנור סגס אזי נתנבא עליהם יונה ור"ח והא אשכחן דנכרה עמו שלישיית בעסקי ניונה דכתוב ויאמר ה' אל יונה הריענן חכה לך ונומר ואני לא אהסם על ניונה וגו' ור"ל דהני לאו עסקי ניונה נינוו * ומיה לר"י בר יצחק דאמר סב לא דברה עמו קשה ור"ל קשה הויה אמתו ויס ארביי הכל נבואה אחת : ר"ל בר יצחק אמר ה"קובי אומר ר"ל שאלון על אותו דרסם שפירא ר"ל כשירוש נביאים ויאמר ה' אל יואש יען אפר ונומר בני רבעים ישבו וגו' על יד יונה בן אמתי א"ל או שמה אינו האבן אללא דברס שאף נזק גדול כגון מעשה ניונה וכוונא בן :

מדרש יא שלישיית לא דברה בו' והא דכתיב צמר הכי ויאמר אלנהס אל יונה הריענן מרה וגומר ויאמר ה' אמתה תסתנו' אל זה דבור ג' אללא הוכחה בעלמא על שפירה לו וק"ל : כשם שנהפך בו' כך נהפך בו' כמפורסם צמר הכי כי ראה ה' את עני ישראל גומר ולא דבר ה' למחות גומר ויושעים ביד גומר וק"ל :

ק תיר העבר והאשה אין חולקין להם תרומ' בכית הגרנות ובמקום שהולקין נותנין לאשה תהלה ופושטין אותה מיד מאי קאמר ה"ק במקום שהולקין מעשר עני נותנין לאשה תהלה מ"ט משו' וילוחא אמר רבא מרישא בי הוי אתו נברא ואתתא לדין קפאי הוה שריא תינבא רגברא ברישא * אמרנא דמחייב במצות כיון דשמעא להא שרינא תינרא דאתתא ברישא מ"ט משום זילוחא :

מאי קאמר קמי אין חולקין והדר קמי נתיקום שולקין : ה"ק האי נתיקום שולקין לאו אחרונה קמי וס"ק ודבר שולקין נמי לנסיס כגון מעשר עני שהוא מתחלק בתוך הגזית צעיר ואין כגון משום יומד דשכיחי אינון ונתיקום לאשה תהלה משום דיללא גזא מילתא למיקס :

סא **אמר** שמואל י' בתיים עומדים ופירש אחד מהם ובעל ע"כ הולך שחוקי מאי שותקי אולימא שמשתקין אותו מנכסי אביו פשיטא מי' דיעני אבהו מנו אלא שמשתקין אותו מדין כהונה מ"ט אמר קרא *ותחת לו ולורעו אחריו בעינא זרעו מיוחס אחריו וליכא מתקוף לה רב

מב

אהר עשר יבמות קסו

פפא אלא מעתה גבי אברהם דכתיב *להיות לך לאלרים ולורעך אחרך החם מאי קמוהר ליה רחמנא הכי קאמר ליה לא תינכס בותיות ושפחה רלא לזייל זרעך בתרה : הולד שחוקי וכפר הוא דהא פשיטא לן דזן כסן הכז על הפגויה הוא : מדין כהונה מלעבוד עבודה זרה ורע"ג דלענין יוחסין לישא אשה כפר הוא פסול לעבודה : אחריו סינור זרעו : כתיב קמוהר ליה רחמנא הוהיל וההוא אחריו קדרשת ליה לענין פיסול כהונ' הכא מלא פיסול קדרשת ביה הא ודלא גבי ישראל כפר הוא כגון י' כפרים עומדים ופירש א' מהם ובעל : זרעך בתרה כדלמדין כפרק קמא דקידושין שפחה הולד כמות דתיבוי האשה וילדיה וגו' כותיה דכתיב כי יסיר את צדק צדק הכז מישראלית קרוי צדק ואין צדק הכז מן הכותיות קרוי צדק אללא צדק :

אד"ב גם כתיב לא פתחם ליהודי לך לאללים ולזרעך אחרך אשר למר ע"כ דרסם ה"ל"ג שאין הקב"ה יומד כמו להיות לאללים על זרע אברהם שאינם אחריו היינו האויים להיהודי אחריו כתיב למען אשר יזיה את בניו ואת ביתו אחריו וכאשר ידוך ה' ונותר או יהיו נקראים ביתו אחריו ככתיבתי דרך ה' לעשות לך קדק ותשפט :

מדרש יא אלא מעתה גבי אברהם בו' ה"ק ליה דלא תינכס שפחה בו' מהכא משמע דנאמר לאברהם

ולזרעו קודם מתן תורה לישא שפחה וכתיב דכל מלוה שנתמרה לבני נח וגשנית בסמי לוח ולזה נאמר כדלמדין פרק ד' מיהות והא דנשא אברהם את הגר שפחה שרה ו"ל מוכס דממילא נשתמרה כדון הנושא שפחה צפ"ה השולח וקף לפי המדרס שכתב החוקי שפחה הגר שפחה מלוג של שרה כדכתיב ולה שפחה מזרית מ"מ כיון ששרה עלמה נתנה אות' לאישה אברהם כדכתיב והקח שרה גו' ותחן אותה גו' נשתמרה ממילא כדון הנושא לעבדו בת חורין ולא לחיותו וכו' ו"ל גבי יעקב שנסא שפחה רהל ואלה ומוכו באברהם אין זה מספיק דאף אם נשתמרה הגר מ"מ הויה לה מזרית ראשונה דעתיבה חזורה ליאמר ואברהם קיים כל הזרה אפי' עירו' תשבילין כדלמדין גיומא ו"ל כיון דנאשה קודם שנימול ואו לא קיים עדיין כל הזורה דהא לא קיים מילה שוב לא גירס' אחר שנימול אע"ג שפיקה מזרית ראשונה אבל הרא"ם כתב בסוף פרשת לך לך ור"ל כי אברהם קיים כל הזורה אפילו עירובו תשבילין כדלמדין גיומא אבל מלות מילה לא קיים דודע היה דעמיד להטעות עליה ואזי יהיה מלוה ועוסה דגדול כולי עכ"ל והוא דחוק גם קשה דא"כ למה נשא מזרית קודם שנימול אבל לפי שישנו יתא' דכל גר לא נלעווה בתלות עד אחר מילה כדלמדין פרק התולין ולכן כותב אברהם בהגר וכיון ששפחה בהיגר שוב לא גירסה גם אחר שנימול משום דעתיבה תורה ליאמר ועדין עוד צוה בצורך בעו"כ גיומא דחוק וזכא למידק אהך סוגיא דסוף פרק ארבע מיתות למאי דאמר י' מלות נלעוו ישראל בתרה בו' והקבו תוספות שם תימא האיבא גמי הנשא בו' ומילה שניקן לאברהם בו' ע"כ אמאי לא חקיי לכוני האיבא קך דהכא לאסור אברהם אצטו זרעו בשפחה וכותיה נים ליעבד ודו"ק :

אמר

מצות חליצה פרק שנים עשר יבמות קבו

על דר סיני פסקה והמתן עכו"ם שלא עמדו על הר סיני לא פסקה והמתן :

מין רגליה בין ירכוניה שנה עליה סיסרא ונחמנה יעל כדי ליגעו : ברע נפל שכב שבעה כתיב נקרא : רעה היא שגולאים הרשעים וק"ה נפש דריק בהנחלן הלךך לאו הנאה הוא : שמת רעבו"ם למה גנבת את אלקי :

תוספות ובה ק"ה מהנהגו מעביר לכתב לחומר דברין אחזי לא מסרה עליה שריה קרקע עולם הוא כדאמרי' גבי אסתר ועוד כי הוא לא היה אונסה ודרכה היא שלחנה בדבריו ונחמנה עליה כדי לחתום כמו להלוי ישראל אלא מרין אחזי משפחה הכתוב כ"כ דכתיב חנוך מנסי' וגו' ואמרי' פגור ונחמנה נדול מעבירה למה מתחלה שלא לשמה פי' מאמנות לפי שחיי כהנות מן החילה ועל לא חייה נהני' מן הביאה ותשני דודאי לא הייתה נכסיה מאוס דעובתן של רשעים וכו' והחיה נחמנה קיימא ק"ה פירכא כמור ונחמנה :

מהרש"א וטוחן של רשעים רשע כ"ו מפורש נסוריות ע"ש : בשעה שבא נחש על חוה כ"ו הוא מצויר

כי האדם נברא בללם אלקים נחמנה מעליונים גם גוש מתקום עמוד מק"ה המוצת שמשם משתחוה של עולם ושהוא יחיד נחמנה ויניס כה' בשליונים ע"כ נברא יחיד וכשצד נחש על חוה על ידי חטא שאלנו מעד הדט' כמ"ה הנחש אטעה את אדם שאכל ימות ואשא את חוה ובה השיל בה וזהוהא שיהיה גם האדם ככל שאר הנבראים להיות דק בן לך המנחמה עד שנאלו ישראל להר סיני שאלו פסקה והמתן וזמור לפיות בללם אלקים כמ"ה אני אמרתי אלקים אחס נגומר :

הרי"ף שבע בעילות נגבל אומר רשע וכו' אומר חזי דרשו על וחסכו בשמיכה שמיכה מעיד עליה שלא נגע בה אחרו רשע ודוחק לומר שהם מדרשים חלוקים ויש מי שפירש' שלא בעל אוחת ממש רק מתוך סברתו היה דומה לו שנעלה ושאב סוכן בין רגליה ועדיין אין דרשה זו מוסכמת לדבריהם שדבריו נגולה עפירה לשמע עוד אחרו וזה ק"ה מחסיהו יעבירה ויאלע"ד בדקוקה הכתובים שכתבו וחסכוהו בשמיכה וזמר למר ותסקרה ותחסכו ולא כתיב בשמיכה ע"כ אני אומר שיעל אמרה לסיסרא סורה ארזי סורה אלי אל חירא אלהייה לומר סורה שלא תגע בה ויבנתה זה סורה אלי אל חירא ויסר אליה האהבה על תחלי זה אלא יגע בה ותחסכוהו בשמיכה שמיכה מעידה שלא נגע בה אוחת שמה אבל כשפאל מזהה אח"כ הסקויה כל תגע מים כי למחתי ונזוזה אלו עם המים התיק בה ובעל"ז בעילות ולא כתיב ותחסכוהו וכתבוהו ולא כתיב בשמיכה לפי שאחותה שמה כל עליה וזהו הנהגה אחרו יעל על סגור וזהו סכתו בין רגליה כעש סכתו כ"ו כאשר ברע עם נפל סודו שסכתו לומר שעל טעל רשע אשר עשה וברע לשכך עמה לכן נפל סודו שסכתו יעל ומזהו וחסכוהו קרקו :

נב לוי נפק לקרייתא בעו מיניה גידמת מהו שהחלוץ וכו' : קה זה המאמר כתוב ג"כ בירושלמי יתיר בלחודך והעסקתיו כמ"ה

עם וכתה שכתבי כאן :

בני סימוניא אהו לגברי רבי אמרי ליה בעיא תתן לן חר בר נש דריש וראין וזון וסופר ומתניין ועבר לן כל צרכנו ויהב לון לוי בן סיסי עשו לו בימה גדולה והושיבורו עליה אהון ושאלון ליה הגידמת במה היא חולצ' ולא אניבון (השיבם) ריקקה דם מרו ולא אניבון אמרין דילמא לית הוא מארי אולפן נשאל ליה אנדתא זינאני שאלון באנרתא אהו ואמר ליה מהו הדין דכתיב * אבל אניד לך את הרשו' בכתב אמת אם אמת למה רשום ואם

רשום למה אמת ולא אניבון כן כתוב בירושלמי ובגמרא שלנו נוסחא אחרת רשום בכתב אמת מכלל ראיכא כתב שאינו אמת לא היה בידה ע"ב בירושלמי אהון לגבי רבי אמרי ליה דרין פיוסא דפייסינך אמר לון חייבן בר נש דכותי יחביה לכון שלח איתורו ושאל ליה אמר ליה הגידמת במה היא חולצת א"ל כשישינה ריקקה דם מרו א"ל אם יש בו צחצוחות של רוק כשיר ובגמרא שלנו לא היה בידה אמת שאל כי מררשא א"ל מי כתיב וחלצ' ביד ומי כתיב וירקה רוק ע"כ מרו הדין דכתיב אבל אניד לך את הרשום בכתב אמת א"ל ער שלא נחתם גור דין רשום משנהתם נור דין אמת א"ל ולמה לא אתיבינך אמר ליה עשו לי בימה גדולה והשיבוני עליה וטפת רתי עלי וקרא עליו * אם נבלת ברתנשא ואם זמרת יד לפה * שפיל

מי גרם לך להתגבל בדבריו תורה על שנשא' ברם עצמך ע"כ בירושלמי' ובגמ' שלנו אבל אניד לך את הרשום בכתב אמת לא קשיא כאן כגור דין שיש עמו שבוע' כאן כגור"ד שאין עמו שבועה כדרב שמואל בר אמי דאמר רב שמואל בר אמי אמר רבי יוחנן מנין לגור"ד שיש עמו שבועה שאינו מתקרע שנאמר * לכן נשבעתי לבית עלי אם יחכפר עון בית עלי בזבח ומנח' עד עולם אמר רבא ב

בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא כדבריו תורה' אב"י אמר בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר כגמילות חסדים רבא ואב"י מרבית עלי קאתו רבא דעסק בתורה חיה ארבעין שנין אב"י דעסק בתורה ובגמילות חסדים היה שתין שנין * ת"ר משפחה אחת ר"ה

היתה בירושלים שהיו מתים כבן * ח' שנה כאו הודיעו את רבן יוחנן בן זכאי אמר להם שמוא משפח' עלי אתם שנאמר * וכל מרבית ביתך ימחה אנשים' לכו ועסקו בתורה ורחיו הלכו ועסקו בתורה והיו והיו קורין אותם משפחת יוחנן על שמו אמר רב שמואל בר אב"י אמר רב מנין לגור דין של ציבור שאינו נהנה אינו נחתם והכתיב * כי אם חככסו כגור ותרבי לך בורות נכתם עונך לפני אלא מנין שאפילו נחתם מתקרע שנאמר * מי כה' אלהינו בכל קראנו אליו והכתיב * דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב לא קשיא הא ביחוד הא בצבור ויחיד אימת אמר רב תנמן אמר רב רבא בר אבהו אלו עשרה ימים שבין ע

מהו שתחלוץ בשמיכה : יבמה שרקקה דם מרו מיהוה חלוצה מעליותה : אבל אניד לך את הרשום וגו' מקריבא דהניא שהמלך אמר לו אגיד לך את כל הנגור בשמים ורכוס בכתב והוא אמת מכלל דליכא בשמים כהז דלית אמת בשמים : מי כתיב וירקה בפניו רוק דלהוי משמע דלא יהא סס אלא רוק וירקה סתמא כתיב ואלעו רוק וזכר אחר והכא נמי לוי אשכר בלל למחיות רוק : בכתב אמת ססקי"ב מאמנו ומקיימו ואלע מור ומנטעו ומחיתו אמת : אמר רבא גרסינו ולי"ג ואמר רבא :

מהו שתחלוץ בשמיכה : יבמה שרקקה דם מרו מיהוה חלוצה מעליותה : אבל אניד לך את הרשום וגו' מקריבא דהניא שהמלך אמר לו אגיד לך את כל הנגור בשמים ורכוס בכתב והוא אמת מכלל דליכא בשמים כהז דלית אמת בשמים : מי כתיב וירקה בפניו רוק דלהוי משמע דלא יהא סס אלא רוק וירקה סתמא כתיב ואלעו רוק וזכר אחר והכא נמי לוי אשכר בלל למחיות רוק : בכתב אמת ססקי"ב מאמנו ומקיימו ואלע מור ומנטעו ומחיתו אמת : אמר רבא גרסינו ולי"ג ואמר רבא :

מהו שתחלוץ בשמיכה : יבמה שרקקה דם מרו מיהוה חלוצה מעליותה : אבל אניד לך את הרשום וגו' מקריבא דהניא שהמלך אמר לו אגיד לך את כל הנגור בשמים ורכוס בכתב והוא אמת מכלל דליכא בשמים כהז דלית אמת בשמים : מי כתיב וירקה בפניו רוק דלהוי משמע דלא יהא סס אלא רוק וירקה סתמא כתיב ואלעו רוק וזכר אחר והכא נמי לוי אשכר בלל למחיות רוק : בכתב אמת ססקי"ב מאמנו ומקיימו ואלע מור ומנטעו ומחיתו אמת : אמר רבא גרסינו ולי"ג ואמר רבא :

מהו שתחלוץ בשמיכה : יבמה שרקקה דם מרו מיהוה חלוצה מעליותה : אבל אניד לך את הרשום וגו' מקריבא דהניא שהמלך אמר לו אגיד לך את כל הנגור בשמים ורכוס בכתב והוא אמת מכלל דליכא בשמים כהז דלית אמת בשמים : מי כתיב וירקה בפניו רוק דלהוי משמע דלא יהא סס אלא רוק וירקה סתמא כתיב ואלעו רוק וזכר אחר והכא נמי לוי אשכר בלל למחיות רוק : בכתב אמת ססקי"ב מאמנו ומקיימו ואלע מור ומנטעו ומחיתו אמת : אמר רבא גרסינו ולי"ג ואמר רבא :

בהמצאו

מצות הליצה פרק שנים עשר יבמות

בהמצאו חמטע שאין מלוויו ככל עת :

מתקרב ונקרא אחת ונקראה לי דהוה אפשר לזקמיו נמי כאן בני"ד של יחיד
שאינו מתקרב הוא כתב אחת כאן בני"ד של גמור שאע"פ שנתחם מתקרב
כדאחריון לקחו שמה חלה מעיניה נקט או נמי דתחם כדנזיל מחבר על
מ'לכות עבו"ס שאז בני"ד נזכר להשתעבר בישראל ואיך אמר בכתב אחת
כיון בני"ד של נזכר מתקרב לכתי משני בני"ד שיש עמו שבושה שאינו
מתקרב נקרא אחת : ובתוספות וא"ת מאי הוא הקאחריון כתיב דלא
בניחא תליא מלחא חלה במזל וכו' ועוד שנס רבה נקט במילתא חסדי'
וקשה לעילא אמרו בתי' דלא עסיק ב"ב בג"ח סיניל מזורי' בני עלו ואפשר
לומר דהאי ועוד אינו תירון אמר חלה סמיך אשמיאוי דקארי' דשניחא
ליה דנתורה בלכד הוא מחכבר ועוד בני' כלומר ליה חורה וכו"ל דשניחא
היה נסם לנטל גוריה בני עלו חלה סמיס' דבזול חילא תלהא ונלכי לא
קאמר הכי ועו"ל : ומהו קשה דנס' למה שקשה רבינו חללק דעו"ל נמי
עסיק היה בעסק חבורה וכו"ל ואחכי אמרי' אפי' בהעדרות חורה עם
ג"ח אין בהם לנטל גוריה בני עלו ושא"ל דהאי דאמר אליבא דר"י לר"י
חורה וכו"ל לנטל חלה הוא משני אליבא דרנא בחורה לחודיה' מכפר והכא
אליבא חורה ועוד ג"ח סגלירק עם חבורה ומכפר : והכתיב דרשו פ' ה'תלוא
וכו' : וקשה מנ"ל דבכל קראינו הוא בין אחר גו"ד דילמא הוא קודם גו"ד
ושאל לך סמיך ואמר והיכתיב דרשו פ' ה'תלוא לומר כנס סלימיר מועיל
נאחוס ימיסי אשילו לאמר גו"ד סגן כתיב וישוה אל ה'ורחמיהו כן לנטר
נקרע לאחר גו"ד שזמר בכל קראינו אלו אשילו בכל השבוע :

**רבי חייהור"ש בר רבי הווי יתבי פתח חר מנייהו ואמר גו'
דמתפלל צריך שיהן עיניו למטה שנאמר * והיו גו'
עיני ולכי שם כל הויס' : והו אמר עיניו למעלה שנאמר
* וישא לבבנו אל כפיס אל אל בשמים אדרכי אתא רבי
ישמעאל בר' יוסי לגבייהו אמר לרו במאי עסיקתו אמרו
לי בחפלה אמר לרו כך אמר אבא המתפלל צריך שיהן
עיניו למטה ולכו למעלה כדי שיהקיימו שני מקראות
הללו : אדרכי אתא רבי למתיבתא אינהו דהוו קלילי עול
יתבי בדוכתייהו רבי ישמעאל ברבי יוסי אנב ויקר' היה
מפסע ואויל א"ל אבדן מי הוא זה שמפסע על ראשי עם
קדש א"ל אני ישמעאל ברבי יוסי שבאתי ללמוד תורה
מפי ר' א"ל וכי אתה הונן ללמוד תורה מפי רבי א"ל וכי
משה ראוי היה ללמוד תורה מפי אבנורה אמר ליה וכי
משה אתה א"ל וכי רבך אלהים הוא אמר רב יבך שקל'ו
רבי למרפסיה דקא"ל רבך ולא רבי' אדרכי אתת יבמה
לקמיה דרבי' למהלך א"ל רבי לאבדן פוק כדקה לכתד
דנפק א"ל רבי ישמעאל ברבי יוסי כך אמר אבא איש
כתיב כפרשה אבל אשה בין גורלה ובין קטנה א"ל רבי
לאבדן טוב אירוביתך לא צריכת כבר תורה וכן הוא קא
מפסע אבדן ואתי א"ל רבי ישמעאל בר' יוסי מי שצריך לו
עם קדש יפסע על ראשי עם קדש' מי שאין לו צורך עם
קדש היאך יפסע על ראשי עם קדש א"ל רבי לאבדן קום
בדוכתיך : ונפסע באתה שעה נצטרע אבדן ויבצעו שני
בניו ומאינו שתי כלותיו אמר רב' נחמן בר' יבבך בריך
דחמנא דכספיה לאבדן כהאי עלמא :**

עיניו למטה כלפי ארץ ישראל משום דשכניו תסס קיימא דכתיב
וקו עיני ולכי שם : אתא ר' למתיבתא למקדש ואשעי
כל חד למיחז דחוכתיה : רבי ישמעאל בר' יוסי' נעל צטר הוסי'
כדאמרי' נהשור אה קסועליס : מפסע ואויל הוהק לטע : אבדן
תלמוד

חוספית מי כתיב ומלכה ביד וסא דקאמר בירושלמי שחולצו בימין
למטה בעלמא חל עיובתא ליכא : רבא ואבוי מדביח עלי
קאלתו דנה גרסין דרבא לא היה כהן כדאחריון כפ' הורוב דא"ל לשמיעה
וכי לו מחתא חל דנה היה כהן דאחריון בפרק עד כוזה רבה בשל ליה
צדוק ואחריון בסיכ' ומבד קיון אחר רבא בני חיי יומיו לאו בכוותא חילא
מלחא וכו' מדרכה חיה מ' שני' ורב חסדא' שני' בראמר נמי הבא רבה
חיה מ' שני' הקשה בר' אלחנן דבמילתא חסדי' מיי עסיק דאמרי' בתלם
אמר רבה יהי ולא אחמיהו א"ל אפי' מ"ט אחר' מר הכי וכו' מר תורה
איכא ובמילתא חסדי' איכא ואר"י דלא עסיק כך כר דבמילתא חסדי'
שני'ל מנודר' בית עלי אכל כדי שני'ל מחבלי על שמה היה בידו שנס סאר
זכייה עינותו לו וי"ת מאי הוה דקאמר כמסכת מ"ק דלאו בכוותא חילא
וינחא חלה בחולה מדרכה לא חיה חלה מ' סיה ודלחא יהיו עממא נמי
שמה מבני עלי וי"ל דס"ל לרבא דנתורה בנכד הוא מתקפר כמו לרבה

**מדרש"א אבל אני לך את הרשום בכתב אמת בו'
לי' כן בנור דין שיש עמו שבושה בו'**

ובירושלמי אס' רשום למה אמת ואס' אמת למה רשום בו' דניס
עונו שבושה אינו מתקרב ועשה אמת אכל בזיון עמו, שבושה כיון
דפעיסיס מתקרב אינו רק כרוסס' בעלמא ולא אמת הוא ומיחיי
ליה מדכתיב אשר כשנשקיו גומר ומיסיס כזה עד עולם דהיינו
שיקאמי' ולא יצטל לעול' : אבל כדאמר בר' ר' ח' בו' אבל מתכפ'
בב"א אלו הן ג' מעודי עולם כדאמר השולס עומד על ג' דברים
על הצורה ועל הטובה ועל ג"ח ולפי שהם תשלו בעבודה כו"ס
למה דבעטו ונבלי ומתחיי גומר ואין קשיגור נעשה מעבור אכל
בג' עמודים השניס סהס חורה וג"ח מתכפ' ולפי שדדיני שמיס
הוא בן עשרים נחוסס לרבה דשזיל עמוד הצורה עוד כ' שניס
כימי הראשונים עד מ' שניס ולכתי' נחוסס עוד כ' דשזיל עמוד
ג"ח כימיס הראשונים כ' שניס עד ס' שנין וכדאמרי' בס"ק
דצרכות כל השוסס בחורה וגב"ח מוחלן לו כל עונותיו מלאמר
דנחסד ואמת יכופר עון כו' ע"ס : כבן י"ח שנה בו' דהיינו בן
י"ח לחי' ליבא אשה שיזנן לכלל אפסיס דמתק' זה נקראו לידות
ונצרות ושרסי' כקטא שהוא מדה כנגד מדה אהס אכלת' קהסיס
לפני ומנן שרסי' שיהטק בו' עכו"ל לפי שהם נבעו צדק
מעמודי עולם שהיא העבודה שא"ל נה כנמס בעבודתו ולא חמיהו
ונכלל לאו אהס שומע כן : והכתיב כי אם תכבסי בנחר גו'
עם כלל ישראל מתשקיו קרא אס תכנסי בנחר דהיינו בג"ח ותרבי
לך צורית חסר וי"ו כתיב דהיינו שתרבי ללמוד תורה שנקראת
צרת עדין ונחס' עונן לפני גומר מלסון כחס' כתי' הו כרוסס'
כתמא דלא דיכי בו' ומסיק שאפי' נחס' מתקרב שזאמר ווי כה'
אלהיסו גומר משרוס צדק החולץ ע"ס :

דרי"ף א' חסדי' למה אחת וכו' י' לישב שלח אשכנז בתלמודנו על
קושא וז' פמה שהניס בירושלמי עד שלח נחס' גור דין רשום
ומשוחס' גו"ד אחת והענין הוא שיש כפחוס ג' פסוקים האחד רשום דחמי'
רוסס כל הו"ד וכו' כפחוס שאז דבר שיתקיים וכו' אחת דחשע שיש
כפס שאינו אחת בירושלמי השני על הרוסס ועל הפסח ואחרו עד שלח
כחס' גו"ד הוא רשום כמו הרוסס שהוא מתכפל פקל אבל לחו' בני"ד הוא
מתקיים ביותר וזה למוד שלח מתקרב נכא כפחוס על אחת וזה חירולו ס' חף
ע"פ שאין כפחוס חלה כמה שנגזר דין מ"ח בני"ד שאין עמו שבע' י' לישבו
כפחוס או כפחוסה וממלא שאינו כחס' אחת אבל בני"ד שיש עמו שבושה אינו

גו'
סס
גו'
מלכ
סס

מצות חליצה פרק שנים עשר יבמות קסח

ואי לאו שאלנו הויו נשאריו עגונות לעולם ודו"ק :

הר"ה קם עינו למטה פירש"י כלפי ארץ ישראל מסוס דמדינה התם קיימ' והבונה לה"ש שאין למטה האומר כאן יתנו עינו בקרקע דא"ב היכי לויף תהויו עינו ולמי סם ויחייב קשה דא"כ הוה לו לפרש עינו למטה כלפי המקדש שכן כתיב והקדשתי הית הוה להיות שתי עיני עד עולם והו עמי ולמי סם כל הימים ושאף כאן למדנו שתמיד ישאר עיניו לנדר המקדש כי העומדים בחולה לנדר ישאר כלפי ארץ ישראל שתמיד כלפי המקדש והבונים בנדרן ישאלו ישאר עיניהם אל מול המקדש ואין להקשות דכיון דקרא כתיב והויו עיני ולמי סם הויו עיני כלפי ארץ ישראל למטה כלפי המקדש וא"כ הו"ל לנדר שיהיו עיניו ולפי למטה דשאף לא קרא לפי שיהיו עיני ולמי סם הם דכתיב אל הקדש ולא לפינן נדרך שהיו עיניו למטה מדכתיב והו עיני אלף ילפינן שהמדינה סם ומיאלף אחינן לנדרך שהיו עיניו אל המס למטה וכו' ולפי דקדק דר"י שאלו מסוס דמדינה התם קיימ' :

פרק בית שמאי

תני בר קפרא לעולם ידבק אדם בג' דברים ויתרחק מן ג' דברים ידבק בג' דברים בחליצה ובהבאת שלום קמ'

ובהפרת נדרים ' בחליצה כאמור שאלו דתניא אבא שאול אומר הכונס את יבמתו לשם גוי לשם אישות לשם דבר אחר כאלו פוגע בערוה וקרוב כענין להיות הולד ממזר ' כהבאת שלום דכתיב *בקש שלום ורדפוהו וא"ר אבהו מ"ס

אתיא ריפיה ריפיה כתיב הוא בקש שלום ורדפוהו ל' וכתיב דתם רודף צדקה והסר ימצא חיים צדקה וכבוד ' כהפרת נדרים כרבי נתן דתניא רבי נתן אומר *הנורר גישין

כאלו בנה במה והמקימו כאלו הקריב עליה קרבן ' ויתרחק משלושה דברים סן המאונים ומן הפקדונות ומן הערבנות ' מן המאונים רמא גדלה ומחרמא בה מן הפקדון כבד מתא דבייתיה כי בייתיה דמי מן הערבנות בערבי של ציון דאמר רבי יצחק מ"ד *רע רועי בערב

וד רעה אחר רעה תבא למקבלי גרים ולערבי של ציון ולתוקע עצמו לדבר הלכה מקבלי גרים כרבי חלבו דאמר רבי חלבו *קשים גרים לישראל כספחה בעודי ערבי של ציון דעברי שלוף רוי' ' תוקע עצמו לדבר הלכה דתניא רבי יוסי אומר כל האומר אין לו תורה אין לו תורה פשיטא אלא כל האומר אין לו אלא תורה אין לו אלא תורה

הא נמי פשיטא אלא דאפילו תורה אין לו מ"ש אמר רב פפא אמר קרא *ולמדתם ועשייתם כל שישנו בעשייה ישנו בלמידה כל שאינו בעשייה אינו בלמידה ואוביעית אימא לעולם כדקאמרת מעיקרא כל האומר אין לו אלא תורה אין לו אלא תורה ודקאמרת הא נמי פשיטא לא צריכא דקא מגמר לאחרינא ואולי ועבדי מהו דתימא אית ליה אנרא לדרידה קמ"ל ' ואי בעית אימא תוקע עצמו לדבר הלכה כדרינא דאתי רינא לקמיה ונמר הלכה ומרמי מלתא למלתא ואית ליה רבה ולא אויל משאל דאמר רבי שמאל בר נחמני א"ר ונתן לעולם יראה ריין עצמו

תלמידו של רבי היה וצירושלמי ה"ה זרן ואצון לטעם קלילא כך אימא בתוספתא : שקליה רבי למטרפסיה לגמולו על שמת ולא ימחה : פוק בדקה אם היתה שתי עטרות : לא צריכת למתדקה : בכר הורה זקן רבי יוסי : נצא עונשו של גמולו הרע נביא :

מהרש"א שנאמר והיו עיני ולבי גו' משהרב בית המקדש פלוגי ודרשו מכל הימים דהך זומן הוה עיני ולבי גו' שהיא השכינה סם והכי מפרש צירושלמי ארשב"ן כו' משהרב צ"ה ה' בשמים כסאו סלק שכינתו בשמים ר"ל בן שדת אומר בן הרב ובין לא הרב אינו זו מתקנותו שאלמר והיו עיני ולבי סם כל הימים ומאן דמלגי נמי הכא ואמר שיהיו עיניו למעלה שנאמר נשא לבנינו גו' אל אל בשמים ירמיה אחרו לאחר האורבן אבל זומן שצ"ה קיים כל"ע עיניו למטה כמ"ש ושמת אל חמיל עבדך גו' ארז יתפללו אל המקדש והוה ואתה שמת אל מקדש שנתן גו' ונאמר סם והתפללו אליך דהך ארמס גו' וכו' ר"י דר יוסי ואמר פסרה צניעה עיניו למטה ולבו למעלה רמו שפיקר שכינתו סילק לשמים אבל עיניו למטה כי לא סילק מתם שכינתו מסס כי דעוהו לנא עוד סם צצ"מ צנינו לקיים מה שנאמר כל הימים נעוין צרנינו וינה צפרק אין עומדין וק"ק דהכא סתק לבו למעל' וצפרק חפלה השחר שנינו צמתלל שנינו לבו כנגד בית קדשי הקדשים ואפשר לפרש כנגד בית קדשי קדשי' למעלה כמ"ש צה"ח שלמילה מכוון כנגד צה"מ שלמטה ולא שמת כן סם צגמרא שאמרו הוה עומד בח"ל יכוון לבו כנגד א"י כו' הוה עומד ב"א"י יכוון לבו כו' ודו"ק : על ראשי עם קרש כו' דבר זה מפורש צפ"ק דסנהדרין דלויף לה מדכתיב לא תעלה במעלות גו' וכו' מ"ש סם דלא יעלה דעמוהו סם לו מעלות עליהם בגדולה ושראוי לשמוע על ראשם וע"כ א"ל אצון לפי שאהה מתגאה ומשתחרר ומיקל בכבודו כ"כ אין אהה ראוהו מותלמדיו של ר' שהיה מפורסם במדת ענוה כדאמרינן בסוף מסכת סוטה משמת רבי צטלה ענוה ויראה חטא והבזיון לו וכי משה הגון ללמוד תורה כו' שפעה מעשים כאלו צרחה כמתגאה על הצבור כמ"ס ויבס משה לשפוט וגו' ועמוד העם על משה חן הצבר וגו' אלא דלפי לורך הענין יס היקר צדבר לעשות דבר הגאה כמתפרר או שיש לפרש מתם שפעה משה על ראשי עם קודם דכתיב ויתלבו צחמחי' הדר גו' שפעה עליהם הדר כגינות וכתיב ויעל משה אל הר האלהים גו' וא"ל אצון דאינו דומה וכי משה אהה דיהוי כל ישראל הו צריכי' לו משא"כ אחה דאין צריכי' לך והבזיון לו ר"י צ"ר יוסי לפי שרך והו וכי רבך אלהים שהכל צריכי' לו ו"ס דקלי' למטרפסיו דק"ל רבך גו' דהיינו שגם אוי איני לךך לו בכל דבר וכן אירע לו ע"י יבמה שצאה לפניהם צנית המתהם שהיה ר' לךך לדברי ר"י כו' יוסי שראוי להתייחס גם קשה הוה ולא תמאן ואמר שצנצנו צ' בניו וב' כלוחיו מילינו נראה לפרש צנצנו כנגד מדה דלוחן צ' כלוחיו כפי בניו שצנצנו הם מאנו או צנצנוין הראשונים או צנצנו ולא נתקיים צנצנו יקום ע"כ לחמו המת ולא ימתה כמו גומר א"כ שצנצנו צים שאין לו סוף ולא סיי' אפשר להם לינוס

עצמו כאלו חרב מונחת לו בין ירכותיו וזיהנם פחות לו בתחתיו שנאמר *מה מטרתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מבנוי ישראל וגומר מפתח בלילות מפתח של זיהנם שדומה ללילה :

מן הערבות שלא יבא ערב : כאבא שאול פרק החולץ הכונס את יצחקו לשם נוי וכו' : ואמר ר' אבהו במסכת קדושין : **אתיא רדיפה רדיפה** תשלום שכר גדול להצלת שלום שאוכל פירוהקין צעוה' והקין קיימת לו לעוה' צ' בגמילה' הסוים כתיב וכו' ומלא חיים לךהק וכו' וכו' צעוה' ו' וכו' צעוה' ו' : **באלו בנה במה** צענת איסור המצות המוטא הוא דהתיב וכי קחיל לנדור וגו' הא אם לא תתהל יהיה כך הטעם : **באלו הקריב הקרבן** שער עליו שתי עשרות אלא ילך אלא חס ויתירו כדי שלא יבא רגול בכך : **בבר שחא** לא יקבל פקדון מן עירו : **רבייתיה כי** ביייתה רמי סרגיל אלא ויטול את שלו ויחזור ויחטענו : **של ציון** עם מקום שמימיו הלוח והוספין הערב ל'א של ליון קראום עם הערבון על עם נוסריקין שלוף דוך שלוף עלמו מן הלוח והוקע ודך עלמו על הערב : **רוץ** לטון חוקק כדלמירין דלה ושלפה : **רע ירוע** רעה אתר רעה : **כי ערב זר המערב** גרים זרים בישראל והכנסם צערדון נמי משמי' ולתוקע עצמו וסיפא דקרא וטנא חוקקים צעמ וכולה מפרש לה : **חוקק עצמו** לרבר הלכה שאומר רבייה שנה אוני מקיים ואקבל שכר חלמוד : **קשים גרים** שאין קיימין בדיקדוקי' מלות ולמדין ישראל ממשטיהן : **בספחה** ליסח דקרא נקט ונלוח הגר עליהם ונספתו על בית יעקב : **אין לו תורה** אינו עוסק בחורה : **אין לו תורה** אינו אלא מקבל שכר ח' : **אין לו אלא תורה** אינו עוסק בשום מלוא בעולם אלא בחורה אינו מקבל עליהם שכר אלא שכר חלמוד חורה : **אפילו תורה** אפילו שכר לומוד אין לו : **ואי בעית אימא** כרמיעיקרא אין לו אלא חורה ודקאמרת הא נמי פשיטא : **לא צריכא וכו'** אית ליה אגרא דעשיה : **וגמר הלכתא יודע ה' שאין דומה דין הבא לפניו כ'כ ומדמי מלחא למלח' ולא משאיל לרבים והיטו חוקק פסומך ונשען על ההלכה שהוא יודע : גבורים דיונים :** שלשלמה שהלום שלו : משתרו בית המקדש שם לשכת הגזית :

תוספתו ויתרחק מן המאונים : פ'ר"ם כריש פרקין נסם נאון דאין לקדש יחוסה עדי שפיחא ראיס סביב צוגרת כדי להסתלק מן המאונים והא דתקינו לה רבנן נאליין כדלמירין לקטן ל'ל לצברי הגאון דהיינו דוקא תיבא שיש לחום אלא יתעו כה מתיב הפקד וקייא תיבא אין לו ראייה אלא שלא ילמדוהו לחאן : אחרי דריפה רדיפה אכל מוכתב לעול מי האיש החפץ חיים וגו' לא מתי דייק דלמא קאי אכולה פרישחא כגור לשוך מרע סור מרע ועשה טוב נסם וגו' דהיינו כל החורה כולה אי נמי סבא כתיב לךהק חיים וכו' דלא היה נפקא לן מה' קרא פ'ר"ם דקיימין אדום אוקל משיחותיהן צעוה' והקין קיימת לו לעולם הבא : הוודר כאלו כנה כנה י"מ דנפקא לן חלה חלה כתיב הכא וכי חסדל לנחור ובתיב חסם חדלו לכם מן האדם אשר נשחם בלאו מן בנה יחשב הוא ויתמירין פ'ר"ם דכתיב אל הקריב וכו' דלא היה נפקא לן מה' קרא פ'ר"ם דקיימין אדום הוודר אע"פ שמקיימו נקרא רשע א"ר אבהו מ"ה כתיב הכא וכי חסדל לנחור וכתיב חסם רשעים חדלו רובו : מתי דתמא אית ליה אבא תימא דלמירין פ'ר"ם דתמא כל המוכה את הכינים אין טעמא בא על יד

סד ד

ומשם עומא חסם שלא יאחרו הרב נתיגוס ותלמודו כ"ע וע"ק ל"י הרב אחר דרבי מאיר למד ואפי' יאל לתרנות רעה ושמא היכא סבא רע מתחלה קודם שילמד אחרים חסם לא סייך האי עומא אכל היכא סבא טוב מתחלה אז ודאי אין טעמא כל על ידו ואחר מתחלתו היה רע כדלמיר' כהנינה של ימינו לא פסק וזר עב"ס מפורים וגם ספרי לנדוק' הינו משרים מחיקו : שסם נטורים סביב לה פירס כקוטרים בכהדרין דלספח הגזית קאי וקשה דה"ל לחומר ע' או ע"א אלא י"ל דאשכים רבוא דישאל קאי : אחווי חרב משמע ליה מאיינון כדון כדורס' כסנהדרון מויתרו דוד חרבו שדעו לנגל כסנהדרון ואע"פ דכתיבה כתיב חומר חרב על ידך נגור ונמרי' :

מהרשיא * דף ק"ח מ"ד מימינו בכסף שהינו כיו ושכרו אדם כו' ושאלו את ריעקיבא בבית האסרין

מבואר דקאי אקרא דלעיל מיניה יהוימיס היינו ואין אב גומר שהיינו דור יתום בלא רב עמנו ללמוד ממנו כמ"ס זבאע שקרא רבו אליהו אבי אבינו ונאמרוהו שהיה כ"י שנקרא אס שנאמר ואל הטוט חורת אמת היתה כאלמנה ע"י זה מימיו שהם ד"ה

שנמלכו למיס בכסף שהינו ועלינו חלשון עלת ה' במחר גומר וק"ל : דף ק"ע לעולם ידבק האדם בגו' דברים ויתרחק כו' בהבאח שלום דכתיב בקש שלום ורחמינו כו' עיין

פרס"י וזהו מייק ליה הך ג' צ"ס פ"ק דקדושין לשני השלום שכר כפרס"י אכל לא ידעתי אחי הולך לכך הכא דא"ל לא היה היה בהצלת שלום שכר כ"כ יש לדבק בו מהאי קרא דבקש שלום גו' דמזויר על כך כמו שיש לדבק בחליטה ובהשרת נדרים דלא אשכחן בזה שכר כ"כ ועוד דאי משום דיש צו שכר כ"כ יש לדבק צו בשלום אחי שביק ג"ח גופא ולימא היה נמי דיש לדבק צו מה"ט ונראה דכל הני ג' דמשיב לדבק בהן היינו אע"פ דפעמים יש לצדד גם בשיפך דהיינו בחליטה כגון צידוע לנו שמינס לשם מלוא דאשילו לאחא שחול מלוא יבוס קורמח היה דדוקא קאמר הנוסם את יבמותו לשום נוי כו' וכן בהשרת נדרים הוודר לשם מלוא ווודר צעח לרה כמו שחליו צועקב ודרי יעקב נדר גומר וכן בהצלת שלום שאסור לעשות שלום בחיובי ה' כמ"ס הלא משנאך ה' אשנא ונמקומאך אחקוט ואעפ"כ אמר לדבק על הרוב צו' אלו שוכר דהמיעוט הוא שמיצמן לשם מלוא וכן בנדרים המיעוט הוא וכן בשלום שיש לדבק עם רובא דעלמא בהצלת שלום וילף ליה מלשון ורדיפה דמשמע שיש לדבק צו ולוח הולך הכא לג"ס דהאי כיוני הוודרסו קאי על השלום כמו רורף לךהק ופסד גו' דהדיפה קאי על ה' לךהק ומסד ואי לאו ג"ס לא היה מפרשין כיוני דרדיפסו על השלום אלא על האנא וה' קרא דבק שלום שאנאין ואם לא יריעה צו ורדיפסו היינו דרדף אורו שלא חסא חסא נרדף ממנו כמ"ס אס' בא להורגן השכס להורגו ואמר בהשרת נדרים הוודר כאלו בנה כו' עיין הדמיון בזה בר"ץ פ"ה נדרים ועי"ל דמנו צנונה בנה גופה ליכא אסורא אלא שמיצא את המקיימו לידי אסור ונכסר יפה מראה הקשה בזה דבצנועה אמרו הך צו דעוב לקיימה כדלמיר' בעובדא דרבי' א' אי איתשיל אשבעתי' הוודר ואי לא לא נהדר ואיך יתכן שיתחלמ מן הקלה אל הקלה דנדרים חסד השאלה ללךהק ובצנועה לענינה

לעצמה ושמה י"ל חטום דנדר חל על דבר מלוה וטוד דרוב
 נדרים לאסור על גסמו חיי גסמ כו' אבל שבעות לא בעצמי אלא
 קמטא ומתן או לקיים המלוה טוב שלא להסיר כו' עכ"ל והאר"י
 ע"ש ועי"ל שבעות מלינו בחזרה לעשות כן כגון שבעות הפקדון
 ושבעות העדות וקבלת כל ההורה ע"י שבעה היה והיינו שטמא
 שבעות היא לאסור עלונו על הדבר משא"ל נדרים כהדבר נאמר
 עליו ולא מלינו בזה מקום בחזרה לעשות כן : שיחרתק מב'
 דברים אלו כו' הוא ג"כ בדרך הזה שחמרו הגס שם ללמד
 דהיך לשעמים במאונן כהך דתנו דמלמדן אותה למאן וכן
 צפקדון דוראי הוא ג"כ למסור פקדון חצרו ולהעטר בעדו צמק'
 שלא יבא נזק לו אבל אמר להחרתק מהן על הרוב : מן רבפקדונו'
 בבר מתא כו' עיין פסר"י והוא דמוק ונראה לפרש דודאי ים
 לאר לשמו' פקדון חצירו אורח או באיניו שמור צבית המפקיד כמו
 צבית הנפקד אבל צבר מתא דבייביה כי בייביה שהיא שמור צבית
 המפקיד כמו צבית הנפקד אין לקבל ממנו : בערב של ציון כו'
 פרש"י שם מקום כו' ואולי שהוא שני חצות של יום ולא מרינא
 קאמר אלא שכן היה מנהגם ציון להיות ערב קבלן או לזה לו
 ואני פורע דמדינא הוא שלוף ודנ"ק : רע ירוע כי ערב זר כו'
 פרש"י המעורר זרים צגרים והגכנס צברונו כו' עכ"ל ולולי
 פירושו לענין גרום נמי מתפרש בלשון ערבות כמ"ס כל ישראל
 ערבים זה בזה והמקבל הבר להיות מכלל ישראל הרי הוא נעשה
 ערב גם בעדו והיינו כספחה שהיא נעשה להיות ערב גם בעדו :
 כל שישנו בעשייה ישנו בלמירה כו' הכא מרינא לסיפא
 דרים וגצי וקפחתי וכתבתם ליה מסיפא לרישא כל שסגנו
 צקשרה ישנו בכתוביה ו"ל הכא ראי' למרשם מסיפא לרישא כל
 שישנו בלמירה ישנו בעשייה וכל שאינו כו' לענין שבר דודאי מי
 שאינו בלמירה אינו כלל בעשייה כמ"ס שהלמוד מביא לירי מעש'
 ואמרו אין צור יראת חתא ולא עם הארץ חסיד וקרוצ לזה כתבו
 החוספות סוף פ"ק דקדושין ודנ"ק : ששים גבורים כו'
 כתבו ה"שמות פירש בקונטרס בסנהדרין דאלגמתי הגוית קאי
 וקסא דהל"ל ע"י כו' עכ"ל וצ"ק דסנהדרין כתבו דכפירוש
 הקונטרס איחא צ"ב ר"ע ע"ל : עוד כתבו החוספות אחוזי מרב
 משמש ליה מוויינין צדקו כו' עכ"ל ונראה דלענין הדיון נקט' ים
 למהר ביוצר לשאלו מרבו ולא יסמוך על סגלו כמ"ס ספ"ד דב"ד
 הרולה שיחנים ישמוק צ"ת כו' והרולה בייטוסק צ"ת ישמש
 שמתנו צו נגס גס צ"מ אפשר שהמחייב ילך וישאל את רבו אם
 טעה והו"ע"י ישאל הוא מקודם לזה ודנ"ק :

אלא ע"י ערב מחור לו להסור ערב מפני השלום וכן הדנק צהקת נדרים
 אפילו במקום שא"ר להחרתק מהפקדון אם נדרת להחיר הפקדון שביד
 ויהא אם חקיים הברו וחחירונו אחת נכסל בקיום הדבר שהמקיימו כאלו
 הקריב קרנו על הבמה וכענין זה הדנק ההרפת נדרים חף ע"פ שא"ר
 מחחרת מהפקדונות והדנק בחלוט' א"פ שמהרפת ממילאין הכמה שכלה
 למאן צבינא מ"מ אחר שדבריה צ"ה למלך הדנק שכלה מיד
 היסם ומ"מ אחרי רדיפה הכוונה דדילמא מאי דנתיב בקס שלום ורדיפא
 הוא לעלמו שיתקם שלום עם כל אדם ולא צ"ה להפקיעט עמו רדיפא
 לשלום אבל מנין לנו להחית שלום בין אדם לחצירו לזה הביא אחרי רדיפא
 רדיפה דכתיב החם הרוק דרקה להיינו לאחריהם כל רדיפא שלום זה הוא
 לאחריהם והוא נכון והיינו שמיים למור דלע"ג דהכא לא שייך דרשת הג"ש
 ברדיפה רדיפה כיון דשייבא כפ"ק דקדושין דתינון אלו נדרים שאובל
 פירושוהו נעשה"ו והקדן קיימת לע"ג"ה הכא שלום והיא נרדק להביא
 ראייה שאובל שבר נעשה"ו והקדן קיימת לע"ג"ה הכא דכתיב ודק
 נדקה ומסר ימא חיים נעשה"ו וכבוד לע"ג"ה ושמה כיון ליה רש"י ו"ל
 שאמר כאן ואמר רבי אבהו פ"ק דקדושין שלא פא רש"י ו"ל להסור חורה
 מקום אלא למור דלא אצטרך רבי אבהו הכא אלא כפ"ק דקדושין ואוב
 גרוא נקביה הכא אצטרך עקב : ומור כאלו בנה בנה וכו' פירש"י ו"ל
 דמוטא הוא דכתיב וכי חסדל לנדרו וכו' אין להקטיל דילמא דיוקא דקרא
 הוא חטום דכתיב לעיל לא תחמד לשלמו והיא כן חטא הא אם חסדל
 לנדר לא יהיה כן חטא של אחרת התשלומין לפי שא"כ הי"ל וכו' חש"כ
 לא יהיה כן חטא דנדרתו וכו' חסדל לנדר נומר נדרתו חטא על הנדר
 יראה הדיון כאלו חרב מונחת וכו' ים דלקק חרתי למ"ל חרב מונחת
 וביהם למור שא"כ אין חרב מונחת בין הרובות אע"פ שיהיה ביהם חטאו
 תחתיו אפשר לו לעשות עלמו לנר אחר ולהשבע מביהם אבל כהיות החרב
 נעולה בין ירכותיו אם יע"י עלמו חלד אל זה יכנס נדרתו חטא כן אם
 יעה מהדיון יסול נדרתו יהיה נדון ביהםם וכו"ה גורו לנס מפני חרב
 למען מדעונו גורו דרש' חו"ל שעת הדיון גור מפני חרב ועוד י"ל שפתימ'
 יסול לפני הדיון משמש כמים ולרדק לירא חרבם שהיא מונחת בין ירכותיו
 שהיא המילה ולא יהיה צמיס חס שטום :

האשה שלום פרק טו

א"ל רבינא לרבא רמוכה גט לאשתו במקום קטשה קיח
 מרו כיון דאית ליה קטשה ברהה וכות הוא לה ע"כ
 או דילמא ניהא דגופה עירוף לה ת"ש ראר"ל טב למיחב
 מן רו מלמיחב ארמלו אביי אמר דשומשמנא נכרא
 כורסה כי חרתא רמו לה רב פפא אמר דנפצא נכרא
 תיקרי בסיפי כבא ותיתיב רב אשי אמ' דקולמא גבר' לא
 בעי טלפחי לקידר' תנא וכולן מוגות ותולות כבעליהן :
 מ"ז דו גופים ב' : כל הוא בעל : דשומשמנא גברא מן כנמנה : כורסא
 כי חרתא רמיח מתוקת עלמה כנמנה ונחתה כסאה אלא חשונת
 מורות הארץ : דנפלא לאמיתו ממוסה תפנן נמר : דקולמא גברא סמן
 פיסול משפחה : טלפח' עדשים שהוא מאכל קל ואין מסורו כים כ"כ א'
 שאולת ממנו אך יקרא שמו עליה :

האשה בתרא פרק טז

מתנ"אין מעירין אלא על פרצוף פנים עם החוטם וכו' : קב
 גמ' ת"ר פדחת בלא פרצוף פנים פרצוף פנים
 בלא פדחת אין מעירין עף שיריה שניהם עם החוטם אמ'
 אביי ואיתימא רב כהנא מאי קרא *הברת פנים עניתה ישעיה'
 ח"ב מג א

האשה בתרא פרק ששה עשר יבמות

בס אבא בר מרחה דרזא אבא בר מניומי דזו מסקי ביה דבי ריש גלוחא זוזי אייתי קירא רבנא בבלייתא רבנא באפותיה חלף קמיהו ולא אישתמדיריה :

אין מעידין על האים שמת אל"ם : ראוהו מת כפרתו פניו עם חמטו שכולן לחיבור סהו וכו' : בדתח מתו : הכרח פניהם עתה גם בעדה גם אל"ם חין ערוך בשאר גוף אל"ם בחיבור פנים קירא שניה : דבך בנתיקא דבקה נתעט מעליה בלוי : לתימא בנד ב"וי : בלפניהם בחלמי : **אה"ב** נכר כתבו בחסכתא ויחא סימן ל"ה נתעלות החוטם להיותו כלי שרף ליתוח דלבי האברים ובח"ס כל אשר נשאת רוח חיים באפיו סהא עיקר החיות : ונוסף עליו מ"ס פה סהא עיקר הפנים כבו לבד כיבר האדם ולכן הושאל החף בגשון הקודש לכל פרוף הפנים : אכוס ארצה : ושתחו אפיו : ויכול ללפי חוד : עורף נכשו בלבו כדכחו ל"ל עורפין לו חפלתו כפניו ומעט יבוכה דלכא בר מניומי : אשר בו לא אחל לומר בזכרי מו"ל אשר הצלוח חסכת שבת ס' ל"ו דהו מסקי ביה דבי רבי ריש גלוחא זוזי והו קא תעברי ליה : דתריס סהא אמילא סהא רהו לתימא והו דבי ריש גלוחא לא היו כדכרי יע"ס : אמנס ככר : ו חיותי כנס הוא אשתמטר קא הוה מחמטת מיהם נעקקים סהא בל"ס אל נוכחי ומתכר כחוטם נכרי : קורא לוי עליו חמטו לו יצמו חף לא יכטו כי אפרס :

נו **דהוה גברא דטבע באגמא דסמקי אנסיב רב שילא דרבייתהו אמר ליה רב לשמואל תא נשמתיה**

קבא אל" נשלח לי בריש' שלחו לימים שאין להם סוף אשתו אסרה או מותרת שלח להו אשתו אסרה ואגמי דסמקי מים שיש להם סוף או שאין להם סוף שלח להו מים שאין להם סוף רס וזר מאי טעמא עברת הכי מטעא טעינא אנא סברי כיון דקוו וקיימי כמים שיש להם סוף רמי ולא היא כיון דאיב' גלי אימור גלי אשפלוה קרי שמואל עליה דרב *לא יאוהה לצדיק כל און קרי בר עליה דשמואל *ותשונה ברוב יועץ :

אגמא דסמקי אגם של אוחו מקום : אגם מרש"ק בלע"ו עומד בתקומו ואינו מים חיים : כמים שיש להם סוף רמי שאינו יכול לטוט על פניה לתרחוק הלך אם איתא דסליק סו חו ליה : גלי אשפלוה למקום רמוק ומנס אל : לא יאוהה לצדיק כל אין שלח באת תקלה זה ליה רנ של גדות חדרב שולח : ותשוע' ברוב יועץ חסוע'מן המככו' מפני שנטלתי עלה ממנו :

סס אמר רב אשי דא דאמי רבנן מים שאין להם סוף אשתו אסרה ה"מ באיניש דעלמא אב"ל צורבא מרבנן לא אי דסליק קלא אית ליה ליה הוא ל"ש איניש דעלמא ול"ש צורבא מרבנן דיעבר אין לכתחלה לא :

אה"ב מורבא מרבנן קלא אית ליה גם בחסכתא ויחא סימן ע' אמרו רבנן קלא אית להו * כח"ס תמותות בתוך תורה : בתמותות תמן קולא טענעב אמתיה לפרסם בפנים :

תניא אמר ר"ג פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שנשכרה בים והייתי מצטער על ת"ח שבה וזמני רבי עקיבא וכשעליתי ביבשה בא וישב ורן לפני בדלכה אמרתי לו בני מי העלך אמר לי דף של ספינה נודמן לי וכל גל וכל שבא עלי נענעתי לו ראשי מכאן אמרו חכמים אם יבאו רשעים על ארם ינענע לו ראשו אמרתי באותה שעה כמה גדולים דברי חכמים שאומרים מים שיש להם סוף מותרת מים שאין להם סוף

אסורה : תניא אמר רבי עקיבא פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שמטרת בים והייתי מצטער על ת"ח שבה וזמני ר"מ כשעליתי למרינת קפומיקא בא וישב ורן לפני בדלכה אמרתי לו בני מי העלך אמ' לי גל מרדני לחיבורו וחבירו לחבירו עד שהקיאני ליבשה אמרתי באותה שעה כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להם סוף אשתו מותרת מים שאין להם סוף אשתו אסרה :

נענעתי לו ראשי ועבר על בני והלך לו : ינענע לו ראשו ידמה מפני הפעה ולא יחגרה בכן :

תנו רבנן מעשה בכתו של נחוניא דופר שיחין שנפלה חן לבור הגדול ובאו והודיעו לרבי הנינא בן רוסא שעה ראשונה אמר להם שלום * שניה אמר להם שלום * ע"ס * שלישית אמר להם עלתה אמר לה כתי מי העלך אמרה לו זכר של רחלים נודמן לי וזקן מנדיגו' אמרו לו וכי נביא אתה אמל"ם לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא דבר שהצדיק מתעסק בו לא יכשל בו זרעו * אמר רבי אבא אעפ"כ מת בנו בצמא שנאמר * וסביביו נשערה מאר מלמד שהקב"ה מרדק עם סביביו כחוט השערה רבי תנינא אומר מדבא *אל נערץ בסוד קדושים רבה נורא * ע"ס * הוא על כל סביביו :

דופר שיחין טעו"ל רגלים ומים מחננסים חסס והיו שוחין הס זמרי וזהמחם : שלום שעדיין יכולה לחיות וכן בשניה אל שלישית שאינה יכולה לחיות אמר להן עתה שידוע היה לו שלא תמות סס כדלקמן : דבר שדחה מתעסק בו ואחוז צדיק אביה לא יכשל בו זרעו : ובר של רחלים זה חלו של יצחק וזקן אדור מנדיגו זה אברהם : נביא אתה לידע שלא תמות : מתעסק בו בעורם עשיותו : אעפ"כ מת בנו על מנוח בלחם סדק דרכו של מקום להקדק עם החסידים : וסביביו נשערה לסון חוט השערה : עם סביביו עם לדוקים ההולכים אחריו :

תוספות אמ"ס מח בנו נחמא מכל מקום לא היו דבר שח"ס ס הליך של עפס לו הנור :

מהרש"א וכל גל וכל שבא עלי נענעתי עיני בחיבורי ר"ס הפסוק : זכר של רחלים נודמן לי בו' פרש"י של רחלי' חלו של יצחק וזקן זה אברהם עכ"ל דהיינו שזכה העקור עמד לה צעת לרה כמ"ס ברה' ירלה עקידה זו סלוח לנשרל בו' ולהגלס מן המרענות כפי' רש"י בחומש ונחוסט' מ' הפרה כהנו צסס ורשמי דמלך דמות רבי מנינא נודמן לה עכ"ל : אלא דבר שהצדיק מתעסק בו בו' וצמרק הפרה גרפינן דבר שהצדיק מלעבר בו בו' שנאמר וסביביו נשערה גומ' מדקדק עם סביביו כחוט השערה מדכתיו נשערה כפי' ר"י דר"ס לה מלשון שער והיינו שמדקדק עמה כדאמרינן דמשלם ללדקי' עוגם על מיעוט עזירות צנה"ו כדי לנכות אהם שבר משלם צנה"ו וכה"ו דר"ס ונורא על כל סביביו כפרש"י בפרשה שמיני כשהקב"ה עובד דין בלדוקים הוא מחייל ומתעלה בו' אם בן צללו כל סכן כרשעים וכן

האשה בתרא פרק ששה עשר יבמות קע

זכן הוא אומר כו' דהיינו אם כן צדקיים בעולם הוא כל סכן צדקיים בעולם וכן צדקך אמרו ומשלם לנחלו על פניו א"כ צדקיים צדקה כ"ס צדקיים צדקה וק"ל - בסוּמא * המסכת יבמות אר"א אר"ח ח"ח מרבים שלום כו' וכן מסוי' צדקיות ונזכר ונזכרות והוסף צדקיות עוד בפסוקים אמרים שלום רב לאוהבי גו'ה' טו גו' ודרים הם אל תקרי צניך לא צניך ומתוכה נפקא לה ואין ליתן טעם פשוטיו כן צד' המסכתות אלו משום דדברי אגדה הוא צדקיות ליתא למימר הכי דגללו הכי מסוי' שס צמס' צדקיות צדקה השייכה להם וכן דאר"א אר"ח כו' לא שייכה להם כלל לכאורה נראה דודאי צד' מקומות אלו יש טעם צדק' דמסוי' צדקה אגדה וצמקומי של כ"א יתפרש ונראה הטעם דהכא צדקה מומרא לפי שם צמס' וכן צדקיות אלו לכאורה כאלו עוקרים דבר מן החונה דצדקה האשה כריך וני צד' מחנין לעקור דבר מן החורה צממה דברים ומשני לה והאוס' שם צד' פ' גני עיגונא הקילו בה רצון כחצו ואין זה עקירת דבר מן החורה כיון שדומה הדין בגון להאמין כו' ע"ש והוא דמוק גם בשמעתין היאך הקילו בשעת אים לעקור דבר מן החורה דהא מן החור' צד' דרישה וחקירה גם צד' דלמירין הנך צדקה דב"ש לבה' היכי נעבד לחלוץ ומאסו אגונריותה וכו' לאמאן דרכיה דרכי נועם גו' וכן בס"פ יש מותרות ולא נעשה מהים כמים מק"ו כו' ח"ל דרכיה גו' והוא המנהג לכאורה וכי משום דלא נמאסו ניהא דפסור' מהלילה ואין זה אלא דברי קבלה דרכיה דרכי נועם גומר שאם תמאס צעניו יתן לה גט ולזה סיים צמס' וז' צדקה הוא ח"ח מרבים שלום בעולם שנאמר וכל צניך לחודי גומ' ור"ל דאין זו עקירה מן החורה אבל דברים אלו נוגעים צמקה השלום כמ"ס צמקה נערה וראה צניס לצניך שלום על ישראל דלא אחיה לדי חליה ויבום דזה מביא קטעה דשמא הוא לא יחלוץ והיא לא תחפוך צו ויבא לדי עיגון ואין זה שלום כמ"ס השריו בלא אשה שריו בלא שלום וכן להיפך טעור כמו שפנינו צדקה צד' צממות לזו אין צניס ולזו יש צניס וז' טעם לה צניס מוקרת והיינו דניס צניס לצניך איכא לה שלום שחנש' לשוק משא"כ צדקה לה צניס וכן הרבה ואמר שלום רב לאוהבי תורתך דאין זה עקירה אלא ממדת שלום שלא תעגן האשה וכחצי דרכיה דרכי נועם גו' שלא תמאס צעניו בעלה ואם יתן לה גט אין זה נחיצות שלום ואין להו מכסול שחנש' בעלה ע"ד לא יאונה ללדיק כל און ויאמר יהי שלום בחילך דהיינו שאמנת שחנש' לשוק וכלום צדקמוטין דנאמנת שחייבם וחשאר צדקה ולא תחפוך או שם לפרש שאמנת נשים שלום בחילך אבל במלמחה אינה נאמנת ושלוה צדקמוטין בשלמורה מת על משתו ואמ' למען אחי ורעיו גו' לפי שהמניע עד אח' ג' האשה עלמה לומ' מת בעלי או מח יצמי והיינו למען אחי לומר מח בעלי שחייבם לאחיה ומח יצמי שחנש' לשוק לרעים ע"כ אמרו אדברה להעיד גם צדקיות כך מפני השלום שלא תחפוך ועוד אמר למען צד' ה' אלהינו גומר כ"א יחרבו הענוותים שלא יהיה עד אחד או האשה עלמה נאמן יאריך צנין צד' אלהינו כמ"ס אין צן

קכב

הכיריהו והלבו והשיאו את אשתו :
גמרא ודילמא שד הוא אמר רב ידודה אמר רב שראו לו דמות אדם אינרו נמי דמו רחזו ליה בבואה ואינרו נמי איה להו בבואה רחזו ליה בבואה דבבואה ודילמ' לירידהו נמי איה להו בבואה דבבואה א"ר חנינא אמ' לי יונתן שירא בבואה איה להו בבואה דבבואה לית להו :
שראו לו דמות אדם מחתלה כשעק : בטאה דבבואה לו ללו' לימדני יונתן שירא שד היה או כקי כיו :

הוספה דחזו ליה בבואה צירטלמי רבי מניא נסס רבי מאה הדא דתימא כדוה אבל בעיר אפילו לא ראו בבואה של אדם והא חנינן מי שהיה מושך צדק ואמר מי ששמע קולו יכתוב גט לאשתו הרי אלו יכתבו ויתנו ואמר רבי נתן והוא שראה בבואה של אדם אמר רבי כון מתיקן מלויין צדקיות כדרך שס' מלויין נשדות והא דלמירין אל יתן אדם שלום למכירו צדקה דחייסין שחא שד הוא היינו נשדה דומיא דיושע שהיה מן למחנה ישראל :

הרי"ף אש"כ מת כני בלמא כחכו החו' מ"ח לא היו דבר שנתעסק בו הדין של עשה הבור' נראה להגיה שלא עשה אלא הבור' או שלא עשה האדם שבור' ואפילו לחוק הלשון שלא עשה הבור' לומר שלא עשה הבור' כלום נזקק שלא היקור הבור' אלא האמ' ולא הבור' :

הרן עלך מסכת יבמות

בתולה נשאת פרק ראשון

תני בר קפרא בתולה נשאת כד' ונבעלת בה' הואיל ונאמרה בו ברכה לרעים אלמנה נשאת בה' ונבעלת בו' הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם :

ונבעלת בה' משתמש כד' ויבנם ליל ה' : ברכה לרעים פרו ורבו ומלאו את ביתם : הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם פרו ורבו ומלאו את הבית :

כתולה נשאת פרק ראשון כתובות

קעא

מפני מה אצבעותיו של אדם דומות ליתרות מ"ט אילימי משום דמחלקן כל חרא וחרא למלתיה עבירא דאמר מר זו זרת זו קמיצה זו אכה זו אצבע זו גודל * אלא מ"ט משופות כיתרות שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעותיו כאזניו * תנא רבי רבי ישמעאל מפני מה אוזן כולי קשה ההאליה שלה רכה שאם ישמע דבר שאינו הגון יכוף אליה לחוכה * תנו רבנן חלה ישמיע אדם לאזניו רבדים במלים מפני שהם כבדים החלה האברים :

יניח אצבעו קטא ספוייה כיתד * מ"ט כלומר מלי דמות כיתדות * אלימא רמחלקן סמולנותו זו מנו ואינו ממוכרות יתר * חרא וחרא למלתיה קטיא היא כל אחת יש בה לורך ונף בצרכי גבוה * זו זרת מן הקטנה מודדין זרת של הסן * זו קמיצה מאלצע שאלו הקטן מתחילין לקמוץ מופה שלם אלצעו על פס ידו הקמיצה והאחת ואלצעו וקומץ * זו אמה מהגדולה מודדין אמה בנין ואמה כלים * זו אצבע למתן דמים של השחף דכתיב ביה בצלצעו * זו גודל לצנן יד דההרן ומלארע * משופות אגוויית ידאם זלע"ו * אליה כפר שסוף האוזן * נכרית החילה לאברים רנות ודקות לבנות מכולם * והכי נמי אמרין בתוספת עכו"ם היא עכו"ם דחריך רישא פרי מליכיל אפילו מריש אודניה ונף על פי שמתהר לבשל :

מהרשא אל תקרי אוניך דלפי פסונו הל"ל עליוניך ודרי ליה דקאי ארישא דמלתא דכתיב וגשמרת מכל דבר רע גומר שדרשו בו במסכת עכו"ם צ"ק * ונסמרת מכל דבור רע וסאיר על השומע שיניח אלצעו כו' מלהשמע ואח' דהיינו דאר"א מפני מה כו' וזה וזו קמילה כו' מ"ט משופות כו' יש לכוון בזה האי קרא דמייחא דכתיב לעיל מיניה ויד היתה לך מתוך למחנה בו * ר"ל שיהי בכלל אלצעותיה היתה כל חרא וחרא למלתא מתוך למחנה ומלתא דהיינו בתמיה שבניה הוא דלריך * חלקן דאמר מר זו זרת זו קמילה כו' אבל במלתא אין אחה לריך לה כמ"ט אל חאמר כתי ועולם ידי גומר וכת"ט בנין ולתא אוניך לפניך שאין אחה לריך לגבורת ידך אבל ת"מ יש לורך מה * במלתא דשיפוע יחידות ואלצעות וידך שאינה אוזן על אוניך כו' ואמר מפני מה כו' והאליה רכה שאם כו' מנואר לפי טעם הנריאה הסמוס של האוזן הוא קשה שהוא מקבל הקול שיכנס לתוך האוזן גם כי הוא מכסה לאוזן שלא יפול בו טוס דבר אחר אבל הרך שלמטה לפי טעם הנריאה אין לו מקום כאן אלא ללורך שאם ישמע כו' סיכוף לחוכה מטמה למעלה * אל * ישמיע כו' אחר שאמר לעיל בלאיסור לשמוע דבר שאינו הגון והוא דבור האליה כו' גם הנדור המותר כגון דברים שגלים לרובין אל ישמע את אזניו אלא לדבור המלות משא"כ בשאר חושים כגון נחוש הראות שאין אחה מנואר להעלים עינין מראות דבר המותר ואמר הטעם מפני שהן נכיות תחלה כו' ר"ל שבלק יבא שמעיה * דבור הנעל לידי שמיעה דבור האסור שע"כ היא נכיות תחלה לשא' אברים שאר החושים ונלאים מנחה לפי שהאיסור מצוי בו יותר :

דריף מ"ד ויתר חסיה לך וכו' הוקשה לו שאם הוא מעיין כלי ינין

הל"ל על זינך וכן קשה כינון שפא הלזני להזין לו יתד כד לחפור בו בלחץ חזן מה לנו אם היתה היתר על הכלי * ינין או ניקוס אחר אלא כול לרמוז על האוזן שיניח אלצעו וזהו ולא ישמע דבר שאינו הגון * מה טעם משופות כיתרות וכו' מייחא דר"כ בצלצעו א' שבוט שפני כיתר מספיק להטות אוחו אלצעו ולזון לריך להניח בשחי ארני אלצעו אחד בכל יד כתי וזהו כל אלצעותיו משופות * וסא רמי שיניח השומע אלצעו כאלו וגם יניח אצבע כאלו כל * וסא רמי שיניח דבר שאינו הגון * יכוף אליה לחוכה וקשה כינו דהאלצעות הס משופות כדי להניח אלצעו כאלו * וזה לורך עוד * אל האליה וכן קשה כינו שיש אליה בלחן מה לורך לאלצעות הלזון משופות וי"ל דמרוויחיה לרובי שאם יכוף האליה וינת * ספת ודני עניה אינו מעכב השמיעה * והאלצעו לברו חנ"ס שיניחה בלחן מ"מ עדיין הוא שומע אלא יכוף האליה לחוכה ויניח אלצעו כאלו על האליה וזה אינו שומע כלל :

אמר רב נתנן אמר לי הונא כר נתן תנא מנין לברכת נ

חתנים בעשרה שנאמר * יוקח בועז עשרה

אנשים ירבי אבדו ורבי מרכא * במקדלות כרכו אלהים

ה' ממקור ישראל * ורב נתנן נחמא קרא רבני אברו מאי

רריש ביה מיבעי ליה לברכתנא * היה רבי מאיר אושר

מנין שאפילו עוברים שבמעיי אמן אמרו שירה עד הים

שנאמר במקדלות כרכו אלהים ה' ממקור ישראל

ממקור ישראל על זרכת מקור לריך קהל והיינו עשרה כמו

הקהל אח העדה ואין הקהל פחות מעדה ועדה עשרה

כדלפונ מעדת מרגלים עד מחי לעדה הרעה יאלו יהושע וכלב :

תוספתא שאלר ויקח בועז עשרה אנשים ובמסכת כלה דמייחא קרא

דויברכו אח זבקה איבא למיור דהתא זרכת ארוסין והיא

זרכת ושואין ויש ללמוד משם שיש לברך זרכת ארוסין לשה התקדשת

על ידי שליח שהרי אלושור שליח היה ונראה דאסמכא בעלמא הוא דר'

לא משמעה מהתם ולא איירי פסטיה דקרא בנכרה ארוסין :

מהרשא במקדלות כרכו אלהים ה' גו' זין לפי דרשת

זרכת חתנים וכן לפי דרש דאפי' עוברי'כו'ממש

לכו דאיירי זענין שמתה וניקוס שרה דכתיב לעיל מיניה קדמו

שרים אחר נוגגים גו' וצפרק כסם מפורש שראו העוברים מתוך

הכרם בצמקלרוא התאירה וע"ט צמקלרואינו * אי ס"ד למדרש

לא סני דלא עשרי' אין לפרסומי כו' ואלע"כ לא קבל הגואל

הך דרשא דסבר לא הקירה בועז אלא משום מלות יבוס כמנואר

באורך צמקלרואינו פרק הערל ע"ט * פי' זרכת ארוסין אקבו

על העריות כו' נתקנה ע"ט פ"ט קדושים חתני כל מקום שאתה

מולא גדר ערוה אתה מולא קדושה כו' ו"ט אשר קצ"ו על העריו'

אפי' היא פנויה ומגדר עריות אשר לנו גם הארוסות שאינן עריות

כמו שאמרנו כלה בלא זרכת ארוסיה לעולה כנדה ולא הקיר לנו לא

הנשואות לנו שאינן ערוה וזה חזק * ו"ט מופה וקדושין שכבר

ומסיים בה דבכל זה מקדם עמו כו' בגדר הערוה אי"ג שיש לפרש

דמסיים בה הכי ע"ט פ"ט מ"ט זכמה דוכתי דמיון ישראל לגבי

הקב"ה כשהה לעולה וו"ט דהוא מקדם לו ג"כ עמו ישרא' בדוגמ'

וז בקדושין שהיא נתינת החורה כמ"ט אל חקרי מורשה אלא

מאורסה ובמסכה הוא יתוד שניעוהו בתקדש עמו וזמו שדרשו ביום

חתונתו זה מתן חורה וזכום שמחך לנו זה יום שנתמך המשכן

ונ"ק' פי' ששע זרכתן שהבל ברא לכבודו ויוצא

נתיקה

כתובות פרק ראשון בתולה נשאת

ית ה' האשה הנאה לליתך וכו' ונכתה חתנים היא אשר נדה ששן
 ופחה ואין כאן שום רמז * ובמסכת כלה שהנולד קרא דויכרת את הכהן
 ג"כ לא מנינו עם נכתה חתנים אלא נכתה אחרת מ"מ נכתה חתנים היא
 וכתנו התוס' שנספוק ויכרת את רבקה לא משתמע עשרה תחום ולאסר
 לנקט השמחה שזו עשרה חיות נספוק ויכרת את רבקה ויאמר לה
 אחתותי את הן אלמי רבנה רמז לעשרה :

רב אמי אקלע לבי דרב אישי דבריה דבריה ברין כ

שית ליבא ברא קמיפלו דמר סבר היא יצירה
 הוא ומר סבר ב' יצירות הוו לא רב"ע היא יצירה היא
 מר סבר בתר מחשבה אולינ ומר סבר בתר מעשה
 אולינ כי הא דרב יודה רמי כתיב * ויברא אלקים את
 האדם בצלמו וכו' * וזכר ונקבה בראם הא כיצד בתחלה את
 עלה במחשבה לבראות שנים ולבסוף נברא אחר :

ברין שית יולד האדם הוסיף : הלא יצירה הו"ל כמ"ד בעירובין וכן
 א"ל הלל פרטוף במחלתו כדמיו : נדה ב' פרטופן ובר מלפניו
 ונקבה מאחור : ב' יצירות כמ"ד וזכר היה וממנו נבראה האשה והרי כאן ב'
 יצירות : בתר מחשבה אולינ שב"ע במחשבה ליצור ונברא אחר בעירובין
 בפרק עושין פסין :

חובבות הלא יצירה הו"ל ז' דהיינו מ"ד פרטוף אחד מדקאמר בתר
 הכי דכ"ע הלא יצירה הו"ל ומר סבר בתר מחשבה אולינ
 ונדרים מר ב' דעירובין משמע נהיה דמ"ד פרטוף אחד הו"ל עלו במחשבה
 להנראות כ' אלא למ"ד החס שני פרטופן לא ס"ל הכי כן פר"ש :

מותר שאין מר סבר הוא יצירה הוא ומר סב' ב' יצירות

ב' עיני פרש"י * ולפי דברי החופשים יתיה המירוש
 דהוסף הלא יצירה כמ"ד וזכר שמתחלה לא נברא רק אדם זכר
 ויצרות כמ"ד ב' פרטופן שמתחלה יצירתו היו ב' ומיהו ראית
 החופשות אינה מנרעת לדחות פרש"י דודאי אליבא דמ"ד וזכר
 מוכרחין לומר כן דמתחילה עלה במחשבה כו' דאל"ה תקשה
 מאי זכר ונקבה נראה ולאיבא דמ"ד פרטוף נוחא הלא קרא מ"מ
 לתאי דחתינן למרין קראי אהדי גס למ"ד פרטוף מוכרחין לומר
 דמתחלה עלה במחשבה לבראות ב' כו' כי פ"י דמתחלה עלה במחשבה
 לבראות ב' תמש זלי חסור כלל כשאר כל הנבראים ולבסוף נברא
 אח' דהיינו ב' פרטופן מחוברין כן י"ל לישב פרש"י * ודע כי פרש"י
 בחומש הביא דרש"ו וז"ל מדרש ב"ר מדכתיב וזכר ונקבה נברא
 אונח וכתיב ויקח אתה מללגותיהו וכתיב הלא"ם מה שהיית רש"י
 ז"ל דרשה דקראי דגמרא והפס דרשה דקראי שדרשו בב"ר י"ל
 דרש"י דייק מההיא דכתובות דמ"ד פרטוף הוא עיקר מדקאמר
 שם דכ"ע הלא יצירה כו' והיינו כמ"ד פרטוף ולא קאמ"ר זכר
 וזכ"ע ב' יצירות כו' עכ"ל ודברי אינן מובנין לי דהא מ"מ כההיא
 דכתובות למ"ד פרטוף נמי הביא דרב וידא דדרים לה מקראי
 דמיתיי בגמרא אע"ג דסוגיא דפרק עושין פסין ודפרק הירושא
 דריש ליה נמי הכי למ"ד זכר מ"מ לא ס"ל להיית דרשה דגמרא
 כיון דלמ"ד פרטוף נמי דרשה זו בסוגיא דפר"ק דכתובות ועינן
 בתחלה עלה במחשבה כו' כענין שאמרו דא חלה עלה במחשבה
 לבראו צמדת הדין ראש שאין העולם מקיים כו' כן הוא הענין
 הזה דמתחילה עלה במחשבה לבראות ב' כשאר הנבראים וכבר היה
 שהאדם נולד קטנה ואין העולם יכול להקיים כך ולרין שלוש
 ועס י"ל צניע' דברא אח' על שמו של הקב"ה שהיא יחיד צנועה

תקנה עד"ה כל הנקרה בשמי לכבודי נראהו וירחינו אף עשינו ו
 והוא לפי שיש בהיות האדם שינוי משאר בעלי חיים שהאדם הוא
 נברא בגוף ונשמה ועוד שהנקבה נעשית מאדם ולא כן בשאר ב"ח
 וע"כ נאמר בהיות האדם ג' לשונות אלו נבראה שנאמר ויברא
 אלהים את האדם בצלמו כלום אלהים גומר והוא נבראה הנשמה *
 יצירה שמת' ויולד ה' אלהים את האדם עקר מן האדמה היא
 יצירה הגוף * עשיה שנאמר ויבן ה' אלהים את הללע אבר לקח
 גומר וע"כ לכבודו נראהו שהיא נבראה הנשמה יסד נכתה שכל
 צדא לכבודו וע"כ ירתיו שהיא יצירה הגוף יסד נכתה וולד האדם
 וע"כ אף עשינו יסד והקיו לו וממנו נבין עזי עד שהאדם
 נברא יחידי והנקבה נבראה ממנו לקיום העולם וסיים גס זה
 וולד האדם שהיא ודאי גס כן נברא * ליצירה אדם לדורות * נכתה
 שש חטים וחגל עקרה כו' ע"כ הכתוב רמי עקרה לא ילדה גו'
 כי רבים בני שומתה גו' ומפורש בפר"ק דנדרות רמי כ"י שדומה
 לאשה עקרה שלא ילדה בניס לגיהנם והיינו שמשמת ליון שהיא
 שוממה בנבון בנייה או לחוכ' נכתה שמה שמח רעים כו' נתיסד'
 על שמח החתונה שטעין עתה צנלות שאין שמחה לפני המקום
 ואסור לכל אדם למלא שחוק פיו וגס בשמחת חתן וכלה אמר
 והשנתי גומ' תחולות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול
 כלה גומר שם ארבע קולות אשכ"כ אלו * מנאסין ממנו יתעלה
 צ"ה שצבול שמח החתן והכלה ישמה את רעים האסורים שם
 השושבתי * שימחו החתן וכלה כמו שמתח ילרין שהיית שושבתי
 בדאמרינו ויביאה אל האדם שקלעה וקטעה והביאה אליו ותלמד
 שנעשה הקצ"ה שושבתי לאדם וסיים צד"י שמח חתן וכלה כי
 שמחה אחרת ליבא צנלות ואסורה לכל אדם : נכתה אשר ברא
 ששון כו' נתיסדה על שמחת חתן וכלה שהיתה שלימה לעתיד
 צעת הגאולה וע"כ הכתובים צירמיה כי בגלותה אמר והשנתי
 מערי יסודה גומר קול ששון גומ' קול חתן גומר ששן ארבע קולות
 וצב צנולא נאמר עוד ישמע צמקס הזה גומר קול ששון וקול
 שמחה קול חתן וקול כלה גו' והוסף קול אומר הודו גומר וזה
 אמר שאין להתייאש לנו בגלותנו חמר שלא חסור קול הששון
 והשמחה השלמה עוד אלינו שחרי מאי דלא היה הו"ל כ"ש מאי
 דהוה הוה וז"ל אשר נברא ששון ושמת' ג' דמאי דלא היה הוה כ"ש
 שיש לנו להאמין דמאי דהוה הוה וצמחר' * ישמע עוד בערי יהודה
 גומר קול חתן וקול כלה קול מלכות חתנים מחופפת גומר זכר
 כואן ב' קולות שנוכרו נהאי קרא דבצי גאולה * ואמר קול מלכות
 חתנים כו' תחת קול אומר הודו גומר דהיינו שהחתנים מצרכים
 ומנדים בקולם לה' ובמ"ש מנסכת צמרת דמשמת חתן וכלה וזכר
 לה' קולות דכתובים גבי גאולתן של ישראל מאש"כ בנשפחה הקולות
 צנלות לא כתיבי רק ארבע קולות דהיינו קול ששון וקול שמחה
 קול חתן וקול כלה אבל קול אומר הודו לה' גומר לא ישיבת גס
 צנלות דהיינו לתת שירות וחסדנות להקצ"ה על הנסים שטעיה
 עמנו בכל עת ושעה :

דר י"ח מנין לכתוב חתנים וכו' אף על פי שלא מנינו ברות שברו שם
 נכתה חתנים דהא נהנה קראי כתיב והקנים ברכוה בתולה

בתולה נשאת פרק ראשון כתובות

צטטנו של נשע ע"כ אמר חנו לצדכס לחקור ולמפיש את מית' ואת
 מיליה הטא בזה וחס לא חמלאו או מ"מ ואת היא עומדת בתוב
 או' ימי בראשית כחמשעו שכבר נגזר מנה שנטשו בשעת ימי
 בראשית שאלו חטאו אדם וחיה ונקמה מיתה עליהם הדיינו צטטנו
 של נחש ואמר רבים שחו כו' כמסקה ראשונים כו' המסיל המיתה
 בשחיית כוס פורענות כמ"ס בכתה מקראות וע"ל ע"פ מ"ס לא
 נברא יין אלא לנחם אצלים והיינו רבים שחו עשר' הטובות דלקמן
 שביתת האכל והוא חסרה ראשונים ולא לימא רבים ישחו כו' :
 לעולם אל יפתח אדם פיו כו' הוא מבורר שהדבור גם צדק
 הדמיון עומד אף מדה רבין עד שהשטן מקטרג להיות המושא
 מודה צדק שראוי לכך וזו"ס כמעט כסודו היינו גו' שאמר כן
 צדק הדמיון לעיון העולם וכן מדה רבין אהרד ליה דראוי לכך
 ע"פ החטא שמעו דבר ה' קיינו סודו גו' : מלחא בנגד פנחמי
 אבליים כו' כי זה הג"מ שהוא עם המצ' הוא חסר של אמת ויחזר
 חשאר ג"ח ולכן ראוי לשבסם ולבדק אוחס על זאת ח"ס אחינו
 ג"ח בני ג"ח המצויקים בכריתו של אברהם אבינו ר"ל
 הצותיקה של אחינו הם המצויקים כו' שא"כ ידעתינו למען אשר
 יצוה את בניו גומ' שהם אמות של אחינו ומפורסם בזהו קרא ג"ח
 במצואר צפרק הערל ע"פ וקרא הג"ח בריוו של הצר הם אצנים
 שע"י נשעת האשל אחר הכחז ויקרא עם צסס ה' אל עולם
 כחפורם צדירשוח ואמר אימא מלקא כנגד כל ישראל כו' להשתלל
 על כלל ישראל להילם מצותות שאינן צבצע דיינוו פרט כאלן דבר
 וחצר ורעז וציוה דנקט הוא השציה דכולהו אחנהו ציה כדאמר'
 צפרק השחקין ולכן נגד ארבע פורענות אלו שפרע כאלן נקט ד'
 לטעות פדה והכל ועלנו והושע כו' וסוים בחתימה עולר המגפה :
 * תנאו' כוסות תקנו כו' הג' שקודם אכילה והג' שנתוך
 האכילה הם לנודך המאכל כדקאמר לשקוח ולשרות המאכל
 כדקאמרין צברכות אך אותן ארבע שאמר אכילה שצלו לשתות
 לכאורה אין זה העשם אחד כנגד הון ואחד כנגד ארך כו' מפטיק
 דלמה קצטו כוס לכל צרכה וצרכה שצבל עמי ומצאר כל אדם
 דסגי ליה בכוס אחד לצרכת המון ונראה שהכוונה צוה שאלו הד'
 שאמר המאכל הם צלו לשתות להצרות לו בשתייה כפרס' וע"פ
 הכוונה רבים שחו כוס הפורענות שהוא רמז' על ד' כוסות של
 פורענות שהקב"ה חשקה את העכו"ס לע"ל כדאיתא צב"ר וכיון
 דצטנו ד' כוסות קצטו אוחן גם לד' הצרכות שצבנה"מ ומה
 שהיוסיפו עוד ד' כוסות ג"כ ע"פ הכוונה זו דאמר' צב"ר דכנגדן
 הקב"ה חשקה ד' כוסות של יצועה ונחמה לישראל לעתיד לבא
 וקצטו אוחן צנחמות אצלים אחד כנגד חזני העיר כו' ואחד כנגד
 צ"ה כו' כפרס' תקנו עליו צרכת ניחומין שנתמנו כו' נראה
 משרושו דלא קצטו צרכה אלא אהך כוס דכנגד צ"ה אצל אהני ג'
 דחזני העיר ופרגמי העיר ודר' ג' לא קצטו להם צרכ' ואפשר שהיו
 שותין ע"ד שאמרנו חיי וחמרא לאסו רבין ולפסו תלמידהון וכך
 היו שותין חיי וחמרא לאסו חזני העיר וכן צדפרנסי עיר ודר' ג'
 ודקאמ' נמי החתולו היו שותין ומשחקין כו' כי מתוך רצון השמים

היו משחקין ושותין וית' מזה השיעו"ד כוסות החזירו כו' ושא"ת
 צראשונה היתה הולאת המת קשה לקרוביו כו' לפי שהיו עשירים
 קוצרין עולמם בכל' תכזובים ומפני הצדקה היו גם העניים עושין
 כן עד שהיה קשה להם כו' ואהכי מיידי לה פרק זלו ומלמין ע"פ :
 דר"ר"ה פתח ואמר וירא ה'רו' ים לחת עעם למחורבין לומר הפסוק
 היה ומה גם למאי דמסקו חציב אח לחתוסי אררר מהו ר"ס
 וירא ה' ויגאל דור שאבות מלאנים כונס על בניו כיון שזם תפסדי על
 עון הדור טעל בניו של הדיק לענשם על עון הדור ולא יהיו כפרה לנחמי
 חזרו וירא ה' מעשיות הרעים ויגאל וכפי מ"ס דור שאבות מלאני' להקב"ה
 וכו' יראה שכנראה הקב"ה שאבות קוברים צניחם אינם מזדקקים עליה'
 אח הדין אלא הם מנאנים לומר להם מתו צניחם או הקדוש ברוך הוא
 אינו מקבל מיתה אותם הננים לכפרה על הדור אלא מתעבם יותר על
 הדור הרע שברחו לסקו אותם הננים צנווס וכן כתיב על כן על כחוריי
 וכו' דכתיב לעיל מיינה ויהי מחארי העם היה מחעיס ע"כ שאלוקה ה'
 הכחורים אינם לכפרה על הדור שאילו היו לכפרה ישחו ה' בשעשי כיון
 שהגיע מהם תועלת לכפר על בני ישראל אבל להיות מאשרי העם מחעיו'
 ע"כ על כחוריי לה ישמח שהם חמים צנוון הדור ועון עולמו אינו מתק
 וז"ס ככל זאת לא שב אסו כלומר ככל זאת שפצרו הכחורים לא שב אסו
 של הקב"ה ללקוחם לכפרה אלא להענישם שזה פרי המעשים שצבר נבלה
 שאפי' נחמם לו לטובה וזמן מיי הארס שהוא ע' צנה דיינוו ועד עולמו של
 אדם עוד ידו של הקב"ה נעווה להפסס לרעה וכשהיה אחל לנחמי צערי
 מנצור לומר שאין מיתה כיון כפרה על הדור מ"מ חשבו אהך לחטובה
 לחוששן צנוון הדור שחמה נחשב מכלל הדיקים : מסחה ראשונים לימא
 פירש"י ו"ל מסחה ראשונים וכו' הכוונה להפ' י"ל דכיון דלא אחר כך
 מסחה החרונים מה עיון לומר כמסחה ראשונים וצדקתה הוא לומ' שצנוונה
 על האחרונים שהיה להם מסחה האשונים לכך פירש"י י"ל צנוונה
 לאחר מסחה ראשונים הוא כלומר האכל היה מסחה ראשונים הוא וז"כ
 מסחה ראשונים לימא ולא כמסחה ראשונים וא"ל דכיון דלא לימא רבים
 ישחו אלא רבים שחו שפיר איכא לימא כמסחה ראשונים דיינוו רבים שחו
 כמסחה ראשונים הלא לא צניכא אלא ככלל רבים שחו אימא ראשונים ומאי
 כמסחה ראשונים אלא הכי לימא מסחה ראשונים הוא וכדאמר :

תניא בראשונה היתה הוצאת המת קשה לקרוביו יותר
ממיתתו עד שהיו מעיתין אותו ובורחין עד שבא
ר"ג ונגר קלות בעצמו והצויאוו בכלי פשתן והגנו כל
העם אחריו להצויא בכלי פשתן א"ר פפא והאידיא נהוג
עלמא אפילו בצרדא בר זוזא :

הוצאת המת שהיו קוברים אותו בגלים יקרים כיון שיהיו וברקות :
 כלרדא נר זוזא נדר קננסו שאיט שיה אלא ריג' :
אמר רב שמואל בר דחמיני אמר רבי יונה כל הוצא
 למלחמת בית דוד נט בריחות כותב לאשתו
 רכתיב *ואת אחיק תפקוד לשלום ואת ערובתם תקח
 מאי ואת ערובתם תקח חני רב יוסף דבריהם המעורבים
 בינו לביניה :

נט בריחות כותב לאשתו שאם יגוע צמלמיה יהא גט
 מיום כתיבתו : רכתיב צמלמיה שאלו ואת אחיק וגומר
 ודוד לנד מישי אציו להשיג שאף הוואלפין למלחמתו עושין כן :
 דברי המעורבין בינו לביניה לו קדושין : תקח קטול מניינסיס
 על ידי גט :

מורשא דא ר' *דור קטיע עיין פירו' רש"י וצערין מפרס
 זור

בתולה נשאת פרק ראשון כתובות

קענ

ולא אלל אזור שהיה צימיו משה :

ואמר רב הונא בנדרתא מטרי משקה מרובה ומזבל ומעין וממשך אמר רבא רבא בר רבא שימעהאל

ואיתויא רב בימר בר שלמיא אמר קרא *תלמיה רוח מליס נחת גדוריה ברכיביס תמונגנה צמח' חברך אר"א מוצב מויה ומזין מחבב ומכפר מכפר דייגי מויה מויה גזירות ומכפר עונות :

מזבל את הארץ : מעדן גזון עזנה וזו צפירות : תלמיה של א"י : רוה נחת גדוריה כלקר צריניס תמונגנה

רוה הוה משקה ומרוה : תמונגנה הרי מזבל : מעדן וממשך את הפירות נפקא מלמחה חנךך : תמונגנה דיס' ענפיר :

קס"ד מויה עונות מויה צונות הקרינו' העולם גזון שהקר צונות צאין מן המזון וגורמין לו נרכה : מחבב את ישראל אל אניהס :

דייגי מויה היינו מכפר הייניו מויה הייניו מכפר : מויה גזירות רעות מעל ישראל :

מהרש"א מטר משקה מרובה בר מובת מויה מויה כו' גבי מונח ודאי איכא לפרוסי דמלסון מונח דריס

ליה נועריקין אבל גבי מטר וכן לקמן גבי חמרי משמין כו' אין מקום לפר' דמלסון דריס ליה לא דחשיב כלל הניו המעלות טובות

שבהן זלי הוראה מלסון ונראה לפרס במעלות התנזח סוכר נרמוו בצלסון עונות לפי הקרצנות שתקשרין עליו ואמר מויה גזירות

רעות הוא הקטורת שנקטר עליו כמ"ס ויעמוד בין המתים נומר ותעטר התנזח ואמר מויה הוא הקרצון תמיד וסאר

עולות שנקרצו עליו שאלמר צו לחמי לאוסי ריה גו' וכי ללחם שלנו הוא לריו אבל הוא לחם ומזון שלנו ואמר מונח על השלמים

שנקרצו עליו מהם מניאוס שלום ומזון בין ישראל לאניהס שנשמים ואמר מכפר על החטא והאשמות שצאו לכפרה על עונות ע"פ

הכונה זו איחא במדרש ויקר' רבה שדרשו מלסון ע"כ קרא מונח מ' מחלה ז' וכו' צ' ברכה ח' חיים היינו מחלה במקום מכפר

שהם מחלה ואשמות וכו' במקום מחנך השלמים המניאוס וטות נשלום להם ברכה במקום מויה שהם הקרצת תמיד ועולות חיים

במקום מויה שהוא הקטרות כמ"ס ויעמוד בין המתים וצין החיים וק"ל :

וא"ר הונא בנדרתא תמרי משמין משבען משלשלך מאשרן ולא ספנקון אמר רבא אבל תמרים אל

יורה מתיבי תמרים שחרית וערבי' יפות במנחה רעות בצהרים אין כמותן ומבטלות שלש דברים מחשבה רעה

וחולי מעים ותחונות מי אמרין דלא מעלו עליוני מעלו ולפי שעתא שררא מידי דרעה אחמרא דאמ' מר השותת

רביעות יין אל יורה ואיבעית אימא לא קשיא הא מקמי נהמא הא לבתר נהמא דאמר אביי אמרה לי אם תמרי

מק- ג' זמא בי נרגא לרקולא בתר נהמא כי עכרא לרשא דשא אמר רבא דרך שם דרנא אמר רבא דרך גנ פוריא

אמר

דור קטיע שלל חלד ויפסקו הדור כו' עכ"ל וכדאמרין לקמן כר דמיס יפין לאשה כו' שהמים מרובים בניה מרובים וק"ל :

מאי אלמנה אמר רב הונא בנדרתא אלמנה ע"ש מנה אלמנה כן הארוסין מאי איכא למימר אידי רהא

קרי לה אלמנה היא ומי קרי לה אלמנה אלמנה דכתיה באורייתא מאי איכא למימר דעתידין רבנן דמתקני לה

מנה ומי כתיב קרא לעתיד אין דכתיב *ושם הנחר השלישי חרקל הוא הולך קדמת אשור ותנא רב יוסף

אשור זו כליקא ומי הואי אלא דעתיה ה"נ דעתיה : בנדרתא דמן נגדה : על שם מנה טלס נפא' משתחלמנה חין לה

בחוזה אלל מנה : דכתתא באורייתא ועדיין לא נתקנו כתובות ומי כתיב קרא לקוח על שם דבר העמיר : זו סליקא שם עיר :

ומי הואי בניה בנדרתא עולם דכתיב הולך וכו' : תוספות

אלמנה דכתיב באורייתא תלי איכא למימר והא ליכא למימר דתוספת מהבא דכתובת אלמנה מהב באורייתא דהא ננה

לא הוה צימי משה ללא הכירה חורה אלל ככר והא דאמרין כננות מרע"ה נאמן היה וקני בשבועות אלל שמהם אל קדש כפול היה לא שהיה

מנה צימי משה אלל כו' כמו שמהם של קדש צימי יחוקאל כפול היה כך היה ככר של קדש כפול צימי משה : ותנא רב יוסף אשור וכו' סליקא ומי הואי

ס' כקופציות ומי הואי בנריית עולם וכלא רב יוסף מאשור וכן מנח לא מני למיפד דמלסן למימר דאשור וכו' שם החמה ולא שם העיר ומימות

עולם היה כן אלל קפית דמאי יתייה מאשור דאשור אע"כ דלא היה בנריית עולם כיון דהיה צימי משה שפיר ה"ל למכתב אלל מנה לא הוה

לכתוב כיון דעדיין לא היה נדורו ונראה לר"י לפרס דסליקא צימי משה מי הואי דק"ל דסליקא לא היה צימי משה וסב"כ סליקא כוכך חרקל ולא אלל

אשור שהיה צימי משה :

א"ה ב' אל יפלא צימי המחנך ותקלס תורמוס שפיהו זופס ומבטת בלבוה ודבריה לדברים העממיים אלל בולה תפי עליון יראה מנה

ומבטת עד סוף כל הדורות : חקן וס לבין חך אמר שנקרצת בחורה אלמנה מחסו סהו עתידים המתים לתקן לה מנה סהרי נוטריקון דהם הוא נהפך אל

מנה כי אלל מחמסן ואשור לומר שנקרצת אלמנה לפי בחירה מנה אחד בתקנת המתים חן החולה וכו' אל מנה סבבולה יס' למתים ואלמנה אין לה אלל מנה אלה מהמנים שים לכתובת :

מהרש"א אלמנה ע"ש מנה בו' הגם כי מלניו כן בצלסון וכר כי לא אלמנ' ישראל ויהודה מאלנה גו' דרש אלמנה

ע"ש מנה ויחיא למימר איידי הקרי לה אלמנה קרי לומר אלמנ' כדאמרין בצלמנה מן הארוסין : ותנא רב יוסף אשור זו

סליקא בו' עיין בדברי תוספות מה שכתבו וכן מוכח לא מלי למפרך מלניו למימר דאשור וכוס שם החמה כו' ולענין כוס חף

לפי האימתים אלל פטרס מלסון מחנו עוד במהילת אלל בצאורה היה קבלתם דהוה שם העיר ונראה עוד לדיקדק מן מלסון המקרא

דכתיב ארץ החוילה וארץ כוס אבל בצאור לא כתיב ארץ דמשמע שם העיר עפי ורס"ג נפי' החומס ככז כוס ואשור עדיין לא היו

וכתב המקרא על הפסוד עכ"ל והוא ע"כ צ"ר שהוכר גם כוס אלל ידעתי למה לא הוכר גם חוילה דכתי' מקוניה וכו' צ"ר גם כן בני חוילה ודברי תוספות קלח מנומנס שכתבו בסוף דבריה'

וסניב סליקא הולך חרקל ולא אלל אשור שהיה צימי משה עכ"ל דמיסכא תימן לן שהיה אשור אחר קודם משה עד שהולכו לומר

ח"ב מר א

האשה שנתארמלה פרק שני כתובות

אמר רב פפא שפרין ורבין עליה אמ' רב נחמן בר יצחק אף אנו נאמר אילונית דוברניתא דלא ילדה : משתן מחמתו : משלשן גלגול : מאשרן מחיותו כח כמו אשרו חתון : ולא מפנקן אינו מרצות אשטוניפות על הלז ונלן לבטח : אל יורה פוס הוראה לפי טעודות דעתו כפיסור : שהרית וערבית יפות כלל דמלתא לאחר הכילה יפות שמרית דרין של בני אדם בפת שמרית כדלמירין בהשאל ערנית לאחר הכילה : במתנה רעות סתן קודם הכילה לאחר שינת הלהרי : בצדדים לאחר הסעודה שאלו נשענ : אין כמותם וטובות יותר מערבית לפי שמתו מעוכב ציוס מליך לשהות לבית הכסא בכל עת שירגה אצל גלילה טרות הוא לו : מבטלות כדשבה רעה דאגה לפי שמתמות את הלז ונהרים ענת אורה ואלהה היא : כי עברא לדשא מחיותו את הגוף כנרית את הדלח : אף אנו נאמר אף אנו נדרוש את השמות מה לשון איילונית שקראו חכמים לאשה שאינה ראויה לילד : דוברנית' לשון איל חמי' דמקנהמין דבר שלים הרי היא כאלו בלתי מולידה מהרשא' איילונית דוברניתא דלא ילדה קראה זכר לפי שיעקר סמיניה שהיא כוכר שאין לה דדים ומתקפה כו' וקולה עז בלש' ואין לה סיפלי מעיס כנשים כדלמירין פרק הערל וק"ל :

מהרשא' כיצד מרקדן לפני הכלה ב"ש אומרים כלה כמות שהיא כו' ר"ל דרך' לשורר בעת הריקוד ונדלקתן משרי קמיה כלתא ונאמ' דלויטו שיר ויהי לר"ג כלה כמות כו' ופירשו התוספות כלה כמות שהיא ולם יש זה מוס יסחקו כו' א"צ ויבטחו דבר נאה שיש בה עכ"ל ויהיו משום דאסור לספר אפילו בענות בהמה כדלמירין פרק ה"ג ועוד ל"ג דצין יש זה מוס וצין אין זה מוס אין מספרין זה לא שכן ולא גנות אלא שאומרי' לר"ג לשנא גופיה דקאמר כלה כמות שהיא דהיינו כמות שהיא נובאת חן צעניין וכיון שאסור לאדם לישא אשה עד שיראהו כמ"ש בר"פ הליס מקדס הרי זה שראה ונשא איהו ודאי גם אם יש זה מוס היא נובאת חן צעניין וצ"ה אומרי' שיש לפרש מעלתה שהיא נובאת חן דהיינו כלה נאה ומסורה וק"ל ב"ש הרי שסיקה מנת כו' וברי' אכן כ"ע סהדי דלאו נאה ומסודה היא ובקר הוא והסיבו צ"ה מי שלקח מקח רע כו' אי איהו אומר ישנתנו צעניין ר"ל דאין זה שקר כיון דצעניין המקח טוב ה"ל כלה נאה ומסודה צעניין הוא דאל"כ ודאי לא היה נשאה ואלהי מייחי דמשרי קמי כלתא לא כמל כו' ר"ל דלא צריכה ליפוח עמלה כנחל כו' כיון שהיא מעלת חן צעניין נובאה :

פרק האשה שנתארמלה

והתנו רבנן כיצד מרקדן לפני הכלה ב"ש אומרים בלה כמות שהיא וב"ה אומרים כלה נאה חסודה אמרו לר"ג לר"ב ב"ה הרי שהיתה גנתא או טומא אומרים לה כלה נאה ומסודה ודעתי' אמר' *מברך שקר תרחק אמרו לר"ג ב"ה לבי"ש לרברבים מי שלקח מקח רע מן השוק ישבתנו בעיניו או יגנונו בעיניו הוי אומר ישבתנו בעיניו מכאן אמרו חכמים לעולם תדא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות כי אתא רב רימי אמ' הכי משדי קמיה כלתא כמעברא לא כחל ולא שרק ולא פירבוס ויעלת חן : כיצד מרקדן מה אומרים לפני : כמות שהיא לפי ויפיה ומשנינה מקלסין אותה : חסודה טוט של חסד מסוך עליה : מכאן אמרו מדברי צ"ה שמתו ישנמה : תדא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות לעשות לאיש ואיש כרוננו של משרי מסורים : לא כחל אינה צריכה חל : ולא שרק כעב המאדים את הפנים : פירבוס קלינות עבר לו לא כחלה ולא שרקה ולא פירכהה וקרי הוא יעלת חן :

היחסות כלה כמות שהיא ואם יש בה מוס יסחקו ולא ישבחה * או נתי ישבחה דבר נאה שיש בה כיון צענייה או יודיה אם הם יפות ויפה הלא אומרים לא ישבחה למתי דכשזכר זה שיש בה לשנא ומכלל דשאר לננאי : ישבחה וכו' ויפוח שמאי כו' אע"ג דישבחה בעיניו אין להם לתכמים לתקן להוקיע לומר שקר שהורה אמרה דבר שקר חרקה וכחב הרע"ב א"ל לחת עמי דברו צ"ה דכל שהיא מפני דרכי שלום אין זו משום מנדב שקר תרחק :

דרי"ה כלה כמות שהיא פי' החופשות ואם יש בה מוס יסחקו ויריק ליישב לפי זה מוס כלה כמות שהיא דכיון דבעלת מעס יסחקו א"כ אין אומרים לבלה כמות שהיא ולפי' רש"י נישא דמשא דפירש בחיורין שני של תוספות שיאמרו הדבר הנאה שיש בה : ואפשר ליישב דלא אמרו יסחקו אלא בשעת החיפ' אבל יקלמו אותה במשפחה או בחתון כמו שמו עובדות צנות ירושלים שפי' המיחסות אחרות אל חתנו עיניכם כיון חנו עיניכם כיון חנו עיניכם במשפחה וכן בעלת עובד אחרת חנו עיניכם בחתון וכן המקלסין הכלל יאמרו כלה כמות שהיא או כפיפי או בחתון או במשפחה :

כו' *כמבו רבנן לרבי ירמ' שרו ליה רבי לא כחל ולא שרק ולא פירבוס ויעלת חן' כי כמבו רבנן לרבי' אמי ולרבי' אמי שרו להו רבי כל' מן רין וכל מן רין כמבו לנו לא כמבו לנא לא מן סרמיסין ולא מן סרמיסין ולא מן סרמיסין רבי אבהו כי הוה אתי ממתיבתא לבי קיסר נפק אמרהו דבי קיסר לאפיה ומשרו ליה רבי רבא דעמיה ומברבא דאמתיה בוצינא דהורא בריך מתייד לשלם :

סוהור ע"ק

האשה שנחארמלה פרק שני כתובות קעד

אינני שמרקים לפני הכלה והסתא נוחא דקאמר רבי ארא קא
מכסיף לן הוי סבא דאנן נערים לגבי ואל מרקרין רק מדא וואו
מרקד כחלתא דילן אע"ג דהוא סבא ודו"ק : אלא אחד בררא
כו' דהוא רמון שאין הדור ראוי לעמוד במחילתו כדאמרין כל דניק
נכוס מחוסרו של בניהו לשה"ג וע"ז אמ' דאהני ליה שיטתיה
לסבא כו' ר"ל דדובר קל ויבנה הלויק למעלה כזאק : כבשורא
כו' וזוהו הוי קיס ליה צנויה דמיון עליה ככסורא והדמיון
ככסורא השומד לבנין שבניא נמקד עליו כמו שחקנו לומר בנין
עדי עד ע"ש וכן א"ל בפלג ע"ש וה נקרא חסכה צית צכ"מ כי
היא עקרה צית וכן הוא קורא הניח וק"ל :

תנו רבנן מעבירין את המת מלפני הכלה וזה הוה פ
מלפני מלך ישראל אמרו עליו על אנריפס המלך **שס**
שעבר מלפני הכלה ושבוחרו חכמים שבהירו מכלל
דשפיר עביר והא אמר רב אשי אפילו למאן דאמר נשיא
שמחל על כבודו כבודו מחול מלך שמחל על כבודו אין **וכריס**
כבודו מחול דאמר מר "שום תשים עליך מלך שתהא **י'**
אימחו עליך" פירשתי דריכס וזאי : תנו רבנן מבטלין **סכסד'**
תלמוד תור' להוצאת המת ולהכנס כלה אמרו עליו **כ**
רבי יהודה בר אלעאי שהיה מבטל תלמוד תורה להוציא **מנייה**
המת ולהכנסת בלה במה דברים אמורים כשאין עמו כל **מ"ק**
צרכו אבל יש עמו כל צרכו אין מבטלין וכמה כל צרכו **כ"י**
אמר רב שמואל בר אבוןי משמיה דרב תריסר אלפי גברא **העיר**
ושיית אלפי שיפורי ואמרו לה תריסר אלפי גברו ומנייהו
שיית אלפי שיפורי עולאמי' כגון דחיצי גברי מאכולא
וער סכרא רב ששת ואי תימא רבי יוחנן אמר נשילתה
כנתינתה מה נתינתה בס' רבוא אף נשילתה בס' רבוא
והני מילי למאן דקרו רבנן רבא למאן דמתני לית ליה
שיעורא :

מעבירין כשהכלה יולדת מבי' אביה לבית חתונה ונוסאי המת
יולדין וכו' וכו' אובולוסין הרבה ואין רוצין להסערב
מעבירין את המת ואפילו דרך אחרת : אפילו למאן דאמר
פלוגתא דשרק קמא דקדושין : שום תשים עליך ישראל הוזהרו
שישמו עליהם שימות הרבה כלומר שחבא אימחו עליהם הלכך
אין כבודו מחול שלפניך ריבה הכתוב שימות הרבה : פירשתי
דריכס ולא ניטר שעבר מלפניה' אלא כגא הוא נרד לפנות הדרך :
שיפורי מכריזין עליו כיצא לכנותו : ריחיצי גברי מאכולא
לשיכרא משער השור ההוא עד הקבר : נשילתה כל תורה
ממנו : כנתינתה בסויה נשילתה היינו נשמת ונלמודו בעל :
למאן דקרי מקרא : וחתי משנה אבל עדיין לא סה לתלמידיהם :
אבל למאן דמתני לאחרים : לית ליה שיעורא ומנילח
שמעיהו למיין דלא קרי ולא הני אין מנעלין אס יס לו מתעסקין
כדי קבורה בעלמא בשלחות דרב אחאי מלחיו כן :

תוספות אבל מאן דמתני לית ליה שיעורא בשלחות דרב אחאי כתיב
ומנילח שמעיהו למאן דלא קרי ולא הני אין מנעלין אס יס לו
מד

מהרש"א לא סמל כו' ע"פ מ"ט כסוטה לא תחירא מן
הפרוסים אלא מן הצנועים שדומין לפרוסים
מזקטין סבר כפונם ועוסינן מעסה ומרי כפרסי' עס דהיינו שאין
מחליקים כמולדותיה אלא צנועים ומחזין נאמן וכוונ כבדן כו' :
אומרים לבניהו לכבדן כפונם עכ"ל ו"ס לא כהל שקוא צבע
לעינים כי השרס ויראה לעינים ולא שרק שקוא צבע לפנים ע"ד
שאמרו צנוט' שאין הדור רואה אלא לפנים דהיינו שאין חוכו כבודו
ולא פירכוס שקוא קליעת שער שמתחין עמו כצנועים וחסינים
אבל יעלה מן התורה שהיא ורמי' מעלה מן לולותיה : לא
חסמבו לנא לא מן סרמיסין כו' צנועין צנך חסם על כל
אלו האנויות ע"ש צנוט על צ' הפירושים צוה ני צנועונו רבים
מהרצנים שנסלים צוה צדור הוה ורמי' הדבור לחקן על פי מנמי
ארצות וקצינים :

אמרו עליו על רבי יהודה בר אלעאי שהיה נוטל בר **פ'**
של הדס ומרקד לפני הכלה ואמר כלה נאה **סס**
וחסודה : רב שמואל בר יצחק מרקד אתלת אמר רבי
וירא קא מכסיף לן סבא כי נה נפשיה אפסיק עמודא
דנורא בין דיריה לכ"ע וגמרי דלא מפסיק עמודא דנורא
אלא אי אחד כדרא או לחרי בררא אמ' רבי וירא אהני'
ליה שוטיה לסבא ואמרי לה שיטתיה לסבא ואמרי לה
שמוטיה לסבא : רב אחא מרביב לה אכתפיה ומרקד
אמרי ליה רבנן אנן מרו למעבר הכי אמר להו אי דמיא
עלייכו כבשורא לחיי ואי לא לא' אמר רבי שמואל בר
נחמני אמר רבי יוחנן מות' להסתכל בפני בלה כל שבעה
כדי להכבה על בעלה ולית להכתא כוותיה :
אתלת שלשה צדן זורק אחד וקבל אחד : מכסיף לן סבא
שמולל ככבוד ח"מ ונחב קלות ראש בעלמא : שוטיה
לסבא שטע אל הדס שהיה מרקד זו : שיטתיה שערז ומנהגו
שוטיה שהיה מתנהג כסוטה מרביב לה אכתפיה חן הכלה
כבשורא נקורה בעלמא שאין אחס מהררין עליה : להכבה
כשורא שהכל מסתכלין בה נכנס זיפה בלבו :

תוספות שוטיה לסבא מר"מ לטון שטה והדס אע"ג דלא הוי מחס
מין א' מ"מ שיהם מין ארו' ואל"ו ות"ל דנשטלי כן וכה ור"ל
דעמודא דנורא היה כעין שיטת הדס כדאמרין ככ"ר נחב שיטת דנורא
ואתפיהו דעין שיטת הדס והפסקה צוה דיריה למנדי אמרו מות'
הדון סבא דקאי שיטת דנורא קתוה מסוס דעביר קתוה הכלה :
מהרש"א אמרי על ר"י כו' אשמעינן דאע"פ שהיה תורתו
אומננוה הוה מצעל ח"מ והיה מרקד לפני הכלה
ובדקתי בצידי הנהייתא דלקמן וק"ל : רב שמואל בר יצחק
מרקד אתלת שרסי' אתלת ג' צדן זורק אחד ומקבל אח"עכ"ל
וכה"ג אחר' צפק החליל כשמתה צית השאננה רש"ג היה נוטל
ת' אצוקות וזורק אחד ונוטל אחד ואין נוגעין כו' אבל א"כ ה"ל
לתלמודא לפרושי' הכא כדמפרש לה חסו ועוד דל"ה הל"ל אתלת
אלא בתלך ונער מלי קא תמנה עליה רבי וירא וכלו פירושו רב'
לפרש דהכא ה"פ שהיה מרקד אתלת דהוה מרקד נעד תלתא שאר

מתעסקין **ב**

האשה שנתארמלה פרק שני בתוכות

תחמסקין כדי קבורה : ונראה לר"י לענין חלוקה המטיל כל בני העיר
 ואמורים אפילו לחאן דלא קרי ולא חני דלא מפליגי מידי בחלו תמלחין כהני
מדרש : וזה וזה לפני מלך ישראל בו לפי שכבודו נוגע
 בקצת כבודו של הקדוש ברו"ש שחלק מכבודו
 ליראיאן ואמרזו מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע וכלך אין
 כבודו ממול ולחכי הוורך לשנויי הכא דלכך שנתחבו משום דהוא
 פרתא דרכים ולא משני מלוה שאני כדמשני צבר ואלו נאמרין הא
 דשנתחבו שקרא תעומד וכת"ש התוספות וק"ל : דף כ"ו במתני'
 המעון הזה בו בערוך פי' נשבע שנתעב בתקדש עמ"ל ועוד כ"ל
 שנשבע בשמים כדאיתא פרק אין חורשין ב' ריקיעים נקרא מעון
 שבו נקחו של מה"ש אומרות סירה גלילה נו' ע"ש : דף כ"ח
 ומה בהמתן בו' בפרק נושאין כתב התוספות דל"ג ליה הכא :
בב **אריב"ד** אסיר לארס שילמוד את עבדו תורה ולא
 והתניא לוח הימנו רבו או שעשא רבו
 אפאזרופוס או שהניח הפילון לפני רבו או שקרא ג'
 פסקים בב' ה"ז לא יצא לחירות התם דאיקרי עבד
 מדעתו כי קאמרין בהניג ביה מנהג בני
אפאזרופוס מסר נכסים בידי להניס ולהניח לשפחה : ה"ז לא
 יצא לחירות ולא ארבינו אי' לאו דשפחה לא היה זינף
 מיניה ולא הוה שפיק ליה להובו מנהג בן חורין ופי' דיש עבד שלמד תורה :

אסון בידי אדם ולא יהיה אסון דמשפטי מיתת צית דין למימר
 דהיכא דלכא מיתת צית דין תכלס דמי ולדות : אסון
 בידי שמים וקראו אסון : צנים פחים קור מוס : בידי שמי'
 אם צאים פורעניות על האדם גזרת מלך הוא : הוין מצנים
 פחים : שפעמים מצאים נפשיהם : לא מירס כלן הרב לניס פמי'
 ונצבא צדרא בצדק מי שמח פתנז אמר רבי מניח הכל בידי
 שמים מתן מצנים פחים ופי' רבנ"ש : ז"ל לניס פחים ליבין דקרא
 לניס פחים בצדק עקב הניזו והקור פח ומוקס בצדק עקב כי
 צירו הצדק תלוי בשמור מן הלנה יוש מפרשים לניס פחים קור
 ותוס ע"כ : פחים פחם : בידי אדם נגירו פלג גזירת המלך :
 דין ארבע מיתות טונס דוגמין : נופל מן הגג דומה לנסקל
 שדומעין אוננו מניס הפקילה לרחך וגבוש פמי קומות היה כדאמר'
 צנמר הדין : חיה דורסתו אריס מפילו לרחך והורגו בצריסה :
 נחש מכישו והארס שורפו : נמסר למלכות וכן מתיזין ראשו
 בסיף כי כן דרך הוונעתי על ידיהם וזו היא מיתת סיף
כרונבי אפרסה והוא צו"ן מל"ט :

תוספות הכל בידי שמים וכו' והא דאמרין לעולם אל יעמוד אדם
 בתוקם סנהא אלחא יכול לשמור עמו מן הפורענות וכן קרי
 נטוי דאמור לעמוד תחתיו התם מן הפשיעה יכול לשמור עמו דהא ודאי
 שגוד להמית עמו אבל כשהבין עליו מן השמים באונס א"ל לו לשמור
 אבל לניס פחים לעולם אל יבואו עליו באונס אם רצה להוסיף ואם תאמר
 והא דרשב"ן והספר ה' מתך כל חובלי לנה אלמ' בידי שמים הוא י"ל הדינא
 שיהם הקב"ה עולמו או יתן לו מלבושים ולא ינטרך להוסיף ואם תאמר והא
 פחים בידי שמים הוא כדאמרין בב"ר בפרשה ע"ו אמר ליה אבונעוס לרבי
 ללי עלי אמר ליה רמב"א לסינוקי מלנחא אמר ליה דא לנחא יתיר חד
 כסו ולנחא אולא א"ל תחובי סרביה : א"ל הא כיו לנחא דכתיב אין
 יסתר מחמתו וי"ל דקרא כתיב בעברי דרכים או בתלמה כדרך התלכס
 דנכרך אין יכול להוסיף מן ההום אל אם רוצה לישב בנית יכול להוסיף שיסב
 הוא כולמר לניס פחים לאדם לשון פח ומוקס ואינו כן דנפיק דע"א
 מייתי לא אבשקדרא עליהו מתה מיר תחום : והא דאמרין הכל בידי
 שמים מתן מיתת שמים אין עניינו לכאן דתתם קאי על הולך במעו אמר
 שבוירין אם יהא עמי או עשיר גבר או חלש עשיר או חסד אבל לניס פחים
 לא והא מיירי בתפושעות הצלות על האדם : דין ארבע מיתות לא בטלו
 ואם תאמר והא בהשכר את הפושעים כדאמר דקפוח אל"פ שיהו חייב
 פקילה שבעלו הוא וכו' עברה מארסה וי"ל כשבעל בנו תלה ואל"פ הוא
 דהיינו בעולה והתהא כותק : אבל קשה דמוניא כמה עברייני ועודו כו"ס
פסקים

תחמסקין כדי קבורה : ונראה לר"י לענין חלוקה המטיל כל בני העיר
 ואמורים אפילו לחאן דלא קרי ולא חני דלא מפליגי מידי בחלו תמלחין כהני
מדרש : וזה וזה לפני מלך ישראל בו לפי שכבודו נוגע
 בקצת כבודו של הקדוש ברו"ש שחלק מכבודו
 ליראיאן ואמרזו מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע וכלך אין
 כבודו ממול ולחכי הוורך לשנויי הכא דלכך שנתחבו משום דהוא
 פרתא דרכים ולא משני מלוה שאני כדמשני צבר ואלו נאמרין הא
 דשנתחבו שקרא תעומד וכת"ש התוספות וק"ל : דף כ"ו במתני'
 המעון הזה בו בערוך פי' נשבע שנתעב בתקדש עמ"ל ועוד כ"ל
 שנשבע בשמים כדאיתא פרק אין חורשין ב' ריקיעים נקרא מעון
 שבו נקחו של מה"ש אומרות סירה גלילה נו' ע"ש : דף כ"ח
 ומה בהמתן בו' בפרק נושאין כתב התוספות דל"ג ליה הכא :
בב **אריב"ד** אסיר לארס שילמוד את עבדו תורה ולא
 והתניא לוח הימנו רבו או שעשא רבו
 אפאזרופוס או שהניח הפילון לפני רבו או שקרא ג'
 פסקים בב' ה"ז לא יצא לחירות התם דאיקרי עבד
 מדעתו כי קאמרין בהניג ביה מנהג בני
אפאזרופוס מסר נכסים בידי להניס ולהניח לשפחה : ה"ז לא
 יצא לחירות ולא ארבינו אי' לאו דשפחה לא היה זינף
 מיניה ולא הוה שפיק ליה להובו מנהג בן חורין ופי' דיש עבד שלמד תורה :

מאי קצצה דת"ר כיצד קצצה אחר מן האתיין שנשא
 אשה שאינה דוגמת לו באין בני משפחה ומביאין
 חבית מלאה פירו' ושוברין אותה באמצע רחבה ואומר'
 אהינו בית ישראל שמעו אהינו פלוגי נשא אשה שאינה
 דוגמת לו ומתייראין אנו שלא יתערב זרעו בזרענו בואו
 וקחו לכם דוגמא לדורות שלא יתערב זרעו בזרענו וזו
 היא קצצה שהתינוק נאמן להעיד עליה :

דוגמא אלו וסימן זכרון לדורות הנאים :
מדרש : מביאין חבית מלאה פירות בו' וקחו לכם
 דוגמא לדורות בו' לך לוקחין פירות שהוא
 דבר שהלדים נהנים בו ולהטעים אחרים וצריך לקחת לחטוף
 מהם לזכר שבהם יוחר מלכו הוכרזו וכמאמרם הלומד ילך למה"ד
 לדין פתובה על נייר חסד בו' והזינוק נאמן ציה מייתי לה הכא
 ונעלה קללה יש לפרס כמו שאותרים על זכר הפסוח הנלך כך
 אותרים על נקבה הפסוחה קללה וק"ל :

אלו גערות פרק שלישי

אמר אביי נאמר אסון בידי אדם ונאמר אסון בידי
 שמים מה אסון האמו' בידי אדם פטור מחשלומוין
 אף אסון האמור בידי שמים פטור מחשלומוין : מתקיף
 לה רב ארא בר אבהא מסאי רכי קא מורר לרו ועקב
 לבניו על צנים פחים דבידי שמים נגירו רלמא על אריא
 וגנבי דבידי אדם נגירו' : אמר יעקב אהא אהר אהא לא
 אודר יעקב על כל מילי אודר' : וצנים פחים בידי שמים

תוספות הכל בידי שמים וכו' והא דאמרין לעולם אל יעמוד אדם
 בתוקם סנהא אלחא יכול לשמור עמו מן הפורענות וכן קרי
 נטוי דאמור לעמוד תחתיו התם מן הפשיעה יכול לשמור עמו דהא ודאי
 שגוד להמית עמו אבל כשהבין עליו מן השמים באונס א"ל לו לשמור
 אבל לניס פחים לעולם אל יבואו עליו באונס אם רצה להוסיף ואם תאמר
 והא דרשב"ן והספר ה' מתך כל חובלי לנה אלמ' בידי שמים הוא י"ל הדינא
 שיהם הקב"ה עולמו או יתן לו מלבושים ולא ינטרך להוסיף ואם תאמר והא
 פחים בידי שמים הוא כדאמרין בב"ר בפרשה ע"ו אמר ליה אבונעוס לרבי
 ללי עלי אמר ליה רמב"א לסינוקי מלנחא אמר ליה דא לנחא יתיר חד
 כסו ולנחא אולא א"ל תחובי סרביה : א"ל הא כיו לנחא דכתיב אין
 יסתר מחמתו וי"ל דקרא כתיב בעברי דרכים או בתלמה כדרך התלכס
 דנכרך אין יכול להוסיף מן ההום אל אם רוצה לישב בנית יכול להוסיף שיסב
 הוא כולמר לניס פחים לאדם לשון פח ומוקס ואינו כן דנפיק דע"א
 מייתי לא אבשקדרא עליהו מתה מיר תחום : והא דאמרין הכל בידי
 שמים מתן מיתת שמים אין עניינו לכאן דתתם קאי על הולך במעו אמר
 שבוירין אם יהא עמי או עשיר גבר או חלש עשיר או חסד אבל לניס פחים
 לא והא מיירי בתפושעות הצלות על האדם : דין ארבע מיתות לא בטלו
 ואם תאמר והא בהשכר את הפושעים כדאמר דקפוח אל"פ שיהו חייב
 פקילה שבעלו הוא וכו' עברה מארסה וי"ל כשבעל בנו תלה ואל"פ הוא
 דהיינו בעולה והתהא כותק : אבל קשה דמוניא כמה עברייני ועודו כו"ס
פסקים

נערה פרק רביעי כתובות קעה

עונה האמורה בתורה כאן נאמרה עונות השמים ולקמן תנן
אימתי הוא עונה :
אח"כ נראה דה"ק ור"א תרתייהו נקטי עונס ללבוש ומן ולבשו עיני כהדי
 הדיו וכן קיים רש"י ז"ל :
כי הוא אתו לקמיה דרב יודנה אמר לרוי יארוד לידה יא
 ואבני מהא שדיא כי רוי אתו לקמיה דרב חסרא
 אמר לרוי כפו ליה אכותא כצבורא וליקום ולימא עורבא
 בעי בני והוא נבר' לא בעי בני ועורב' בעי בני והכתוב
 *לבני עורב אשר יקראו ל"ק הא בחיורי הא באוכמי : חלים
 כי רוי אתו אושים שאינן רואים לזון ציטוס קענים : יארוד קמי

מהרש"א יעקב על כל מילי אזהר בו' ולכאורה קשה
 דהיחך אזהר להו אצידו שמים שאין אדם יכול
 להאר ולשמור עלמו ממנו וי"ל דודאי אין אדם יכול לזוהר לשמור
 עלמו מאונס שכן על אדם צדיק שמי' אבל יכול אדם לשמו' עלמו
 למילך במקום סכנה והיו פשעה וכו' כהנא תחוססות ועיין
 צפרק המקבל : וכו' אריא וגבגי בירי אדם בו' מקר גופה
 דהכל צדיק שמים חוץ מלניס בו' ה"מ למפרך דשמע כל
 סמארענות צדיקי שמים וצבכלן אריא ונגנני חוץ מלניגי בו' אלף
 דמקד המיוס שמרצ צ"ה בו' מפרס טפי דאריא ונגנני צדיקי שמים
 הו' נדו"ק : רין ד' מיתרות ב"ד לא כבולו בו' כהנא תחוסס' **אבל**
קשה דחיוני כמה עברייני ועונדי כו"ס מקיים על משוחס
 וי"ל דעי' בו' או זכות חולה לו ואינו נפרע ממנו צמיס בו' עכ"ל
 ע"ש וכן י"ל צדיקד המיוני כמה ליקום גמוריס כמו ר' עקיבא
 שמקיים צמיסות משונות דנפרע ממנו מיעוט עבירותיו צמיס
 כדי לזכותו לעולם הבא וק"ל :

פרק נערה

אזהרה למציא שם רע בנא לך ר"א אמר *מלא תלך
 רביל רבי נתן אמר *מונשמה מכל דבר רע
 ור"א מ"ט לא אמר מדאי הדוא מיבעי ליה לבדרבי פנחס
 בן יאר ונשמרת מכל דבר רע מכאן אמר רבי פנחס בן
 יאר אל יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בליל' ורבי
 נתן מ"ט לא אמר מהאי הדוא אזהרה ל"ב ד' שלא יהיה רך
 לזה וקשה לזה :

ונשמרת מכל דבר רע וכל מקום שנאמר השמר מן ואל אינו אלא
 לא תעשה : לבר' פנחס נחם' ע"ו : שלא יבהר וכו' דמיון
 ליה כי יסיה גך אדם וכו' : רך לזה ורביל לזון רך לי תסיה :
אח"כ עס סוית כנראה רחיק יותר מתוכחה על משמעות לזון מולא סס
 רע מן לא חקר רביל מיה סהא מן ונשמרת מכל דבר רע ויחא ליה
 לרבי נתן למדת מהאי לישנא לומר שיש לחדס להבשר מלדבר דבר רע כלומר
 אפילו דבר אחר סיהיה מולא סס רע דרך העברה כמ"ש כחמללה סוירה
 ויקום חלים ומות :

מו תניא שארה אלו מונות וכו' ר"א *ואשר אכלו שאר
 עמי כסותה כמשמעה עונתה וזו עונה האמורה
 בתורה וכו' ר"א *אם תענה את כנותי רבי אלעזר אומר
 שארה זה עונה וכו' ר"א *איש איש אל כל שאר בשרו לא
 תקרכו לגלות ערה כסותה כמשמעה עונתה אלו מונות
 וכו' ר"א *ויענך וירעיבך :

מהרש"א עורבא בעי בני בו' נקט עורצ יותר משאר
 עונות לפי פרש"י שהוא דומה בחמלה ליארוד
 כמפרס צערוך אלון יארודתא אית להון מסון על אפיוסו כד
 אינון מינקו צניהון דלא יהונו חמיון יתהון סומקין ואכלין להון
 עכ"ל וקלט צלסו אחר צליסו רצמי וכן הוא העורצ מחמלה
 הוא אכורי כהנא לצניס אכל לצסוף שהוא מכיון כהנא שמרין
 הוא מפרס עליהם וק"ל :
א"ר אילעא באושא התקינו המבזוב אל יבזבו יותר
 מחומש תנה המבזוב אל יבזבו יותר מחומש שמא
 יצטרך לבריות ומעשה באחי שבקש לבזבו ולא הניחו לו
 חבריו ומנו רבי ישכב ואמרי לה ר' ישכב ולא הניחו לו
 חבריו ומנו ר"ע ר"ג ואיתימא רבי אחא בר יעקב מאי
 קרא *וכל אשר תחת לי עשר אעשדנו לך והא לא דמי *נח
 עישורא כחרא ליעשורא קמא אמר רב אשי אעשדע
 לבחרא כי קמא :

המבזוב לעניים : מחמש שבכסין שלא יצטרך לבריות : עשר אעשדע
 כ' עישורין : לזון חמס : והא לא דמי כחרא לקמא דפי
 שקלת

מו
 יקרא
 י"ו
 דברים
 ע

מו
 תניא
 ז"ל
 ז"ל
 יקרא
 ק
 דברי

אף על פי פרק חמישי כתובות קע

א"ע פ' שטיקן ינאלי ירינו כי מי יודע הינא אבר ינא תמס איה יבאר

פרק אף על פי

מתני' דלא נרבי חיאי דתני רבי חיאי אין אשה אלא לויפי חיאי אשה אלא לבנים ותני רבי חיאי אין אשה אלא לתבשנין אשה ותני רבי חיאי דרוצה שיערן אה אשתו ילבישנה בלי פשתן דרוצה שילבן את כתו יאבילה אפרוחים ויעקבה חלב סמוך לפרקה :

לחכשימי אשה שיקן לה חכשיטין לתחלוט בןן שיערן אח זיס חשקלו"ר בע"ז : לפרקה ימי הגעורים :

א"ר ב' אן להקטות דלברוייהו ולתמינהו ר' חיאי וחי"ל אן אשה חלה לויפי זניס ומכתיבי אשה דויפי זניס הוא התוכן לכלל מלכותו ומכתיבין הוא התבוסק חלבה לצללה כי להיות כידעת האשה בכל כבודו חלו זניפיה כל חלחה נסכה לחכשטין לתחלוט בןן כלתקן סו"ר מורי ומכתיבי מתני וביקוי דבר' אלהה תשחוקק עליבן חלו זניפיה חכשטין ע"ג : ולכן פרט יבטיח אביא לעולם עני וכן נבחרו זניפן ונומרו זניס הוא יסיד ס' חת תפלתה העכסים תומה ויהולך ויזכור כמה מהם עד אומרו כי חת יזמי לכ"א רבי חיאי כזס לו לארס לעד אשתו ולעבות לה חכשטין כי הם געורים לויפי ומחויפי ומכד הנסים :

ומניקה את בנה וביאמ' שמואל כל זמן שמכיר'ה היא ראתה לקמה דשמואל'ל לרב דימי בר יוסף זיל בדיקה אול אחתבה בראא דנשי ושקלי' לברא קמדרד ליה עליוורה כי מצא לגבה היה קמשי לפרה כבששתיה לעינא מיניה א"ל נטף עיניך קיס ררי בריך :

כך זמן שמכירה אין שיעור לזכר חלה בדיקה הדבר חלו אם את חוץ שמכירה נסכה ונניקתה בכפר :

דשתיא שיכרא הוא לה בני אוכמי דאכלה בישרא ושתיא חמרא הוא לה בני כריי דאכלה ביניו הוא ס' לה בני עיני דאכלה בורי דו לה בני חינוי דאכלה ע"כ כרפסא הוא לה בני ויחתי דאכלה כוסברתא הוא לה בני בישרני דאכלה אחרונ' הוא לה בני ריחני ברתא דשבור מלכא אכלה בה אמה אחרונא והוה מסקי לה לקמיה דאבוא בריש ריחני :

כריי גדולים : חינוי בעלי חן : כרפסא אמי"ה : כוסברתא חליינדרא"ר בע"ז :

א"ר יצחק בר חנינא אמר רב הווא הכל משהין בפני השמש חוץ מבשר ויין : אמר רב חסדא בשר שמן ויין ישן : אמר רבא בשר שמן ב' השנה כולה ויין ישן בתקופת תמוז' אבוא בר איהו ומנימין בר איהו חד ספי ככל מינא ומינא וחד ספי מחד מינא : מר משתעי אליהו בודיה ומר לא משתעי אליהו כהדיה : הניו תרי חסדרי ואמרי לה רב מרי ורב פנחס בני רב חסד' מר קדים ספי ומר מאחר ספי דקדים ספי אליהו משתעי בהרי דמאחר ספי לא משתעי אליהו כהדיה : אמימר ומר זוטרא ורב ספי דוח קאי תבי אפתחא רבי אונטר מלכא חליף ואול אשורנא ומלכא חווייה רב אשי למר זוטרא דחוויר אפי' שקל באצבעתיה אנח ליה בפומיה אמר ליה אפסרתא למסורתא

בזנס בדרך דקדק ולא שוכרן לאחרים . ביון שבנים כו' דלא אתי לירי חליצה כו' דהלויא היא כעין קנטה ומריצה כהיא מביטו נירקה כפניו כעין סלינו חסך ביצוס ופעתים הוא כהיאמך כהיה אינה תפלה ביצוס והוא מביטו כע"כ וקלמר כגוס על ישראל עס"ה להקים לאחיו סס כשדאל וקראו שמו כירשל גומר : ומ"ס שלום על דיני ישראל דלא אתי לאיצווי פירס"י מי קרוב וקודם לנחלה כע"ל וק"ק דפרס' נחלה מפורכת בתור' מי סה הקרוב קרוב קודם ולמה אחו הדיינים לאילנווי באין לו בני זניס וי"ל מאן דרואה לו בני זניס ודאי אינו משבור נחלה דלסבור אפילו מנרא ציבא לצר' טבא חס"ג דמפא יונה בר זרא כדאמרוין לקמן צירקין אכל מי סלינו הוא' לו בני זניס יתוס דנמיתה בנו יצאו נכסיו לקרוב קרוב סלינו סגור וס"כ סה מחלק נכסיו על פיו לקרוביו שדמיו קרוב סלינו וסכר ואל סה הדיינים לאילנו' כההיא ולקמן פרק הכותב נכסיה לטוניה כו' שיהס קרובים סודא דדייני כפרס"י ומוספות ע"ס ודו"ק :

ת"ר שבויי מלכות הרי הן כשבויין גונבי ליבשות אינן כשבויין והתניא איפכא מלכות אמלכות לא קשיא הא במלכות אהשורוש הא במלכות בן נצר ליבשות אליבשות לא קשיא דא בבן נצר הא בליבשתי' דעלמי' ובן נצר רחם קרי ליה מלך והבא קרי ליה ליבשתי' און גבי אהשורוש ליבשתי' הוא גבי ליבשתי' דעלמא מלך הוא : שבויי מלכות נאס עשנה המלך לחשמים : הרי הן כשבויין ומחרין לנעליהן כדקאן ואחזיקין לי לאונתו : במלכות אהשורוש הן כשבויין לפי מלך גדול הוא וידעת שלא יסאנה ונעלמה כחונם . בן נצר ליבשתי' היה ולכד עירות ומלך עליהן ונעשה ראש ליבשתי' ונדודיה חנן שבויי מלכות אינן כשבויין ואסורות לנעליהן דכורה מיינסין קניסין לה ונעלתי כרלון : ליבשות אליבשות וכו' צנן נצר אסורות כדאמרוין דסברה מיינסין נסבי לה : והריני אשח מלך : ליבשתי' דעלמא אפילו לקומין שלו קשין לה לפי' אכלה חלוא : לבני אהשורוש ליבשתי' הוא הילכך מתקומין קמיהא דמירי במלכות אהשורוש קרי לזן נצר גנזי לטעות וברייתא דקני אופ' דגנזי לטעות איירי צליטע' דעלמא קרי לזן נצר שבויי מלכות :

ג' א"ל שמואל לרב ירוד' שינא לא תירידי בעבורי אהפנתא אפילו מברא בישא לברא טבא דלא ידיעי מאי זרעא עפיק מיניה וכו' ש מברא לברחא :

וכ"ש מנרא לברחא ויבא איבערי אהפנתא הוא סוה כותב לבטו מה שיהי רחוי לבורים לבניו :

א"ר ב' הארס יראה לעיניס חס שיבו בן על היורה אזי ולא יוכל לדעת מה יסיה בן בנו ולכן אין לו דרון עליו כי אם על האסר ללאת חתנו אשר יהנה משבויה וס"ה קבלת וסנאחי את עתלי מנאטו לארס כיהיה אחרי דמי יודע תמס יסיה אז סכל ונומרו כסל על צנו חסדר נהה קרוא ארס שיהיה אחירו ולא אחר לבני יודך ולא ידע תמס יסיה אז סכל צנו כנוד לחמו אלא רבה כלא יסיה מחבב על צנו לזכ אלא על צנו חסדר ורעו ארס כיהיה אחרי כי מי יודע תמס יסיה אז סכל ואולי ירע עמלו צנו כהיה רואיה חסס וכן צנו יסיה סכלו יטעו בו לרעס אז תהק יעברי נחלוט וצנו ליהוה סכל וכן בנו יסיה חסס ועוד לוס אחר כחולא סל' איבערי נמל' מעולם אפילו חנן לבת

אף על פי פרק המישי בתוכות

ועל כן אמר שאינו כן לא הקרא חוה גומר ע"ש לחיים ניתנה ולא
 לעבר מתקנת הכריזה קודם שכתבו וע"כ אמר כי היא היתה אם
 גומר בלשון עבר וד"ק: מר קדים ספי ובר מאחר כו' עיין
 הדבור ומניעת הדבור של אליהו משום זה נראה לפי מה שאמר
 זאליהו דבנס הזה מוקים אנפשיה מלאכול מ' ימים כמ"ש זו וילך
 בנת האכילה ההיא מ' יום גומר וזה סינון לשם מכל מין וכן
 דמקדים וספי ליה משו' דל"א לחדס לזיקים אנפשיה מלאכול הרי
 הוא מפליג הדבור דבנס לא אכל אליהו מ' יום וכן דקויפ: שקל
 אצבעתיה אמי ליה בפומיה כו' מלשון צמויה דהוא סגי ליה
 להציז נפשו צממיה צעמלא ולא צא לתוך משו' דל"א חקטי
 השחא צמתון של לדיקים חין הקד"ה מביא תקלה ע"י לדיקים
 עזמן לא כ"ס כדפרישין צממה דוכתון ומשום סכנה התייר מיהא
 העומיה ודק"ל מ"ט סמכת חנים כו' ו"ל דקך סכנה להפסיד
 סעוד' המלך הוא יוהר סכנה לרב אפי מסכנת מר זוטרא: ד"א
 חזאי ביה כו' צדקטי צבר חזיר מזורע כו' מלך ד"א נופל
 צב"מ על החזיר ומפגרה דלא ספיל סעודה עכו"ס מבוס צבר
 חזיר אלא משום דהוא מזורע דכן דרכו כדלמרינן צירק האים
 מקדש עשרה קצין נגינים ירדו לעולם טעמה נטלו מיריס כו'
 וק"ל:

אמר רב אנחה שוברת חצי גופו של אדם שנאמר **ד'**
 *ואתה בן אדם האנח בשברון מתנים ובמרידות
 חתנה ורבי יוחנן אמר כל גופו של אדם שנאמר *והיה כי
 יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת אל שמעתי כי באה **סב**
 וגמס כל לב ורפוי כל ידים וכהתה כל רוח וכל כרכים
 תלכנה מים ורבי יוחנן נמי הכתיב בשברון מתנים הריא
 רכי מתחלא ממתנים מתחלא * ורב נמי הכתיב וגמס כל
 לב ורפוי כל ידים וכהתה כל רוח שאני שמועה דבית
 המקדש דחקיפ' טובא * הריא ישראל ועכו"ם הריא קאולי
 באורח' בהרי הררי לא אימצי עכו"ם לשנויי בהרי ישראל
 ארכריה חורבן בית המקדש גמר ואיתנה ואפ"ה לא
 אימצי עכו"ם לשנויי בהרי א"ל לא אמריתו אנח' שוברת
 חצי גופו של אדם אמר ליה הני מילי מלתא חרתא אבל
 הא דשינן בה דאמרי אינשי דמלפא תכלי לא בהתה :
 מתנים צאלמע הנוף : דשינן בה הורגלנו צה כמו כיון דדס
 דס : דמלפי תכלי לא ברתה איה הלמודה לכלל
 צניה לקצרים אינש תמויה ומפדת צמח אחר מהס סכנר
 למורה היא :

תוכפות שאני שמועה דבית דקדוק וכו' וכו' ולא האזי קרא דואתה
 כן אדם האנח בצי צב"מ כדפי דבתי כתיבי וכו' כי יאמרו
 וגו' ואמרת להם אל שמעתי כי באה וגמס כל לב וכו' והריא קיא קודם
 לחורבן כתיב וכן הוא אומר הריא לם חילא סיה' נלחם על שמעת צדק' ק
 שמעה למרס ואז וגמס כל לב יצוד האנח' סחיה איה הזדקן על שמעת
 בית המקדש :

מרהש"א דף ס"ז י"ה"ש כאן והודיש בביתו שנאמר
 לכל רבר המהולקת כו' פירש"י ואין ללמוד משם
 אלא

לסעודתא דמלכא אמרי ליה אמאי תעביד הכי אמר ליה
 מאן דעביד האי פסל למאכל דמלכא אמרי ליה אמאי
 אמר להו דבר אחר חזאי ביה בדקו ולא אשכחו שקל
 אצבעתיה אנח עליה אמר ליה הכי מי בדקיתו בדקו
 והאשכחו אמרו ליה רבון מאי טעמא סמכת אינשא אמר
 להו חזאי רוח צרעת דקפרחה עילויה * ההוא רומאה
 דאמר לה להריא אתחא מינסבת לי אמרה ליה לא * אול
 אייתי רימני פלי ואכל קמה כל מיא דצערי לה בלעתיה
 ולא ירב לה עד רוג לה להסוף אמר לה אי מבינא לך
 מינסבת לי אמרה ליה אין אול ואייתי רימני פלי ואכל
 קמה אמר לה כל מיא דצערי לך חוף שראי חוף שראי
 עד דנפק מינה כי הוצא ריקא ואיתסיאת :

הדר ספי מלאכל אח השמס מכל מין ומין וחד ספי ליה תמין אמר
 צחמל סעודה לכובע ומס'ר תמין מכהסוד עד שיגמור
 סעודתו : קדים ספי קודם שיקן לפניו : מאחר ספי מכל מין
 ומין לאחר שנתן לפניו ולפני האורחין : דקדים ספי משהעי
 אליהו בהריה כו' לפי כשנתן לפנייה והוא רואה ומחאה
 ומלטער ופעמיים שיש אורחים הרבה : אוגור כס מלך פרס :
 אשורנא דמלכא מוכיז המנות לפני השרי' ובלשוננו סוקל"ם:
 דחזור אפיה פניו וועפי' שחלוף למאכל : אמר ליה השורנא
 לרב אפי : אפשרתא לסעודתא לא ואלל המלך מעפה :
 אמרו ליה שטריו המלך אמאי קעביד הכי : אמר להו רב אפי :
דעביד הכי פסל למאכל דמלכא העונ' מלאכל כזה חין ראו
 שאכל המלך מלאכל מירו : דבר אחר חזאי ביה צבר של חזיר
 מזורע ובלשון ע"ז שורמיון : שקל אצבעתיה רב אפי שקל
 אצבעתיה דקפולא : אנח עליה על אד המהתיכות אחריה לא
 גרסין : הכא מי בדקיתו כלום דקקס את המתיקה זו בדקך
 ואשכחו נס נעשה לו דפרח עילויה דמר זוטרא : פלי מצקע
 והרבה יש לו דומין מצמכת נדה דפלאי פלאי : מיא דצערי רוק
 סגדל צוק הפה מחמת קיוסא דבר הגליל צפניו ואינו אוכל
 ממנו : עד רוג נפשו שניה וכרסה נעשה כזכוכית שכן דרבי
 הגזומים : חוף שראי ריקא והסלכין :

מרהש"א דף ס"א * והיא בעולת בעל עולה כו' ולא לו זה
 הדרס דה"ל למכתב והיא אסח אוס כדכתיב דבר
 הכי הפז אסח האים כי גו"ע"כ דרבו כי אמ' לו הקד"ה לאנימלך
 אל האמר שלא לקח חנה לשה כיון דל"א היא אכל תסבון
 לקח חנה לשה צעמלא שלפי הנראה אהרס ירד מנכסין
 כמ"ס ויקח אבימלך לון וצקר גומ' יומן לחרסה ע"כ הוסיפו של
 כך צעולת צעל סעולה עמו ואינו יודעת עמו וסיה עומדת
 צמעלחה שלא להשעזר צה כשפחה צעמלא ומלן דדרוס אס כל
 מי לחיים נתנה כו' לצי סכנר כפי' לוחץ ויקר אשה כי תאוס לקחה
 זאל ועשה אחר מעשה הנמש קראה צבס חוה ע"ש כי היתה אס
 גו' לפי שחקלה אדם צעמרה היה לצעל דין לומר סהיא סעולה לו
 וסיה נתקלה ביומר כמ"ס עשוק והרוך צעלל הלדי צניס גו'

אף על פי - פרק המישי בתובות קעו

אין דרך לכנס צעיר גלילה :

מהרש"א מאן רבתי' בברו שוא גוי' אלו גשוחיהן של ח"ח
כו' יש לפרש הכתוב לפי דרוש זה ע"פ מ"ש הס ר"מ
ואלו ר"מ הם משכמים ואלו משכמים בו' שאמר כי פועלי
הרשות הם משכמין ומעריצים זמלאכתם ושוא הוא כי הם
אוכלים לחם העלזים כינוי הוא להשמים כמו כי אם הלחם
אשר הוא אוכל שמחוק מלאכתו א"ל צהו עונה צומנה ובתקונה
ואמר כן הוא בדוגמא זו בת"מ מהם משכמים ומעריצים לביח
המדרש וא"ל צהו לעונה באת' אבל אמר דת"מ אין כאן שוא כמו
בפועלי הרשו' אבל יתן הקב"ה חיי עוה"ב אף לנשותיהן שמדדי'
סינה צעה"ו עד צוא בעלזאם מצ"ה לקיים מצות עונה וק"ל :
"ראב"ל מדידה בו' וז"ל חליף בו' לפי טרז"י פסקי' בסמורו'
דבוח צמון אל אמרים ומפורים אל אמרים פטרנ' ציחס אקוניס
להם בתיים משונים בלאו הם עשירים ומחוק כסאו נחשב לעובר
גדול עין המלך עליו אבל אמר מי שאינו הולך בגדולים ממנו
ואכל מדידה בו' וגני צעולא דלפדני' בו' שכל מה שבידו וקנינו
הוא שלו ולא משל אמרים אין עין המלך עליו ויש לו פנאי לעונה
כל לילה וק"ל : *עונה של ר"ח בו' מע"ש לע"ש שנאמר

אשר פרוו גומר הכי משמע ליה מהאי קרא שנאמר כי אם
צחורח' ה' מפלו ובצורחו יהגה יומם ולילה דהיינו כל ימי
החול ואין עת לעונה לילה כל ימי החול כיון שצריך להגות הצורה
יומם ולילה אבל אמר כי צילל שצח שאז' הח"ח כעך שחול טל גו'
שהוא ליל קטנוג וצחיה בו' כפי' רש"י גס א"ן צה ציעול חורה
כ"כ שאסור לקרוא לאור חרי פרוו יתן פרוו יתן פרוו וזמן
עונה שהצנים נקראו פרוו בערך שער פרוו כענין וק"ל :

הר"ה א"ר יתכן אלו נטויהם של ח"ח וכו' יש לדקדק מנין לר"י
להוציא הכתוב משפטו ולררש לידיו מלשן מנרד סינה דילמא
כפשוטו הוא שאמר שוא לכם משכמין קום לחלו לחם העלזים בו הקב"ה
נותן לחם לידיו כסוחו ימן על מיטתו בנחת רוח ואינו צריך לערות כמותו
כ"ל דאי כפסטיה דקרא לה"ל כן יתן לידיו יש דמשמע כן יתן הלחם
לידיו יתן על שנתו ומדבכ יתן לידיו סינה משמע שמה שברו נותן
דילמא הוא השני' ולכן דרש לידיו שהוא מלאן מנרד סינה אבל קמס
דילמא ח"ח עתם הכתוב מנרד כן יתן למנרד סינה מענינו שהוא ח"ח
ענינו וכן דרשו ר"ל הפסוק של השבעה בקיץ תמותן אלו ח"ח המדדי'
סינה מעניניהם בעו"הו שהקב"ה משביעו מויו שביעו בעו"הו קרא
אשבעה מויו תמותן בעו"הו כד נהקין בעשיל מה שהייתי מנרד סינה להקין
בעו"הו ולע"ד דר' יתכן הקשה בנחמו זה שקול כל להביל המשכמים
ומאחרים נשף לבא לביתם כדי להשיב פטרפסח ואח"כ הם אוכלים לחם
העלזים בעמל' ונביעה כן כן נותן הקב"ה ומתן לת"מ המנרדים סינה
מחוק ההשבעה והביעה בתורה א"ל אף המכיל ענינים אחרים שהוא
בא להביל ענין א' צריך לומר מה אדם תרומה בכל הערות וההשבעה שכן
יתן הש"ח לת"מ בלא השבעה או יביעה אבל אמר שגם הת"מ אינו
משיג זה אלא בהשבעה וביעיה צבורה א"ל אין מכאן ראיה להביל
העשק בתלצה כל הורגה לרום כפחותו מדבר נבשותיהם של ח"ח
וא"ל יפה אמר הכתוב שוא לכם בני אדם משכמין קום ומאחרי שנה
נחתם יביעים כיום ובלילה ואוכלים לחם העלזים ומנרד טעם היבוע
במלאכה צריך לישן יותר כי מתוקה סינה הבורג ואדם מענינים שיצור
השינה ומה לכם ביביעה זו כן יתן לנשותיהן של ח"ח המנרדים שיש
ח"ב מה א

אלא חודש כ"ח וי"א חודש צביתו בו' עכ"ל ועוד נראה לפרש דאין
ללמו' משם י"א חודש צביתו דה"ל בכלל זה ימי עיבורה וימי ליד'
ומסתמא לא בעי כל הני יומי צביתו אבל רב לא יליף משם אלא
חודש בלוי' שלא ישא עליו מטא חודש צביתו דקאמר כיון שלא נתן
לו שיעור תפחמא כההוא שיעור דכאן הוא אצל ר"י ודאי דמלי
יליף כולה מלתא מקרא ולפי דרבנו יש לפר' הא דקאמר ר"י מ"ט
שאני התם דלית ליה הרוחה בו' דה"פ שאני התם דרשנא להיות
לו חודש כאן משום דלית ליה הרוחה כ"כ י"א חודש צביתו דה"ל
ימי עיבור' ולידה אבל מי שאינו מעבב כ"כ צביתו אין ללמוד משם
דרשות לו להיות חודש כאן ולכן בעי למילף מצביו צ"ה דהע"ג
דלא היו מעבדים רק צ"ה חודש צביתו שרי לו להיות חודש כאן
ודו"ק : שאני שמועה רב"ה דתקפא בו' הוא קרא דלעיל
מניה וחתה בן אדם האנת בספרון גו' החורן צ"ה הוא דתכיב
אלא דלא מפרים ציה כבליף קרא יהיה כי ואמר אליך על מה
אתה נאנת ומאמר א' שמועה גו' והאי עכו"ם דלדכרי' חורן צ"ה
וא"ל לאו אמרינתו אנתה שוברת מלי גופו בו' לא הוה שמיט ליה
אלא מלתא דרב מיהו רב מודה דחורן צה"ת שוברת כל הגוף
כדמסינו וק"ל :

הר"ה אמר רב אנתה שוברת מלי גופו בו' יש להקשות במאי פליגי רב
ור"י דמאי נפקא לן מיהו שהיא מתחלקת במצולאח כי האנת
הוא יודע דבר זה אם נשבר מלי גופו או סולו וע"ק מה שהקשו בתוספות
דקרא דהאנת בספרון מחינה הוא כמי על חורן צ"ה וכו' ונלע"ד שרב
דר"י בלוי' חורן כתוב בו דקפאי רישיה לסופיה קורס הוא' אמר האנת
בספרון מחינים וי"א אמר נחם כל לב וזה אמר רב דריש' דנזקא ומ"ש
ונחם כל לב אינו חורן לתוקאל שאמר לו על מה נאנת וגו' אלא ה"ק איני
נאנתו ונשבר מלי גופי לפי שדרכי ה'מארה הכוונה ואל שמועה כי
כאה אליכם אחם השומעים ונחם כל לב או"ש שאני שמיטת צ"ה כל'
לעולם האנתה היא בספרון מחינים דהיינו מלי הגוף אבל ישראל לא נאנתו
כדי שיקשה למה אמר נחם כל לב אלא הם שמעו בכה אל השמועה
דעם של החורן דתקפי' טובא נחם כל לב ויחוקאל שהרחה הקב"ה החורן
ששמעו לישראל אח"כ ונאנת האנתה שברה מלי גופו ורי' סוכר דנחם כל
לב קאי ומי לתוקאל על האנתה שנתם ועוד י"ל מאי דקאמר בספרון
מחינים ובמיריות תאנת ומה הפסוק לומר בספרון מחינים בן ה'האנתות
והי"ל ואתא בספרון מחינים ומיריות ליה דרש שבאנתה הא' סוכר' מלי
גופו ומ"ש אח"כ נחם כל לב לא הוה להיות שמועה צ"ה תקפא טובא א"ל
הקב"ה שיחזור ויאנת ונענינה ונמלא כי האנתה היא בספרון מחינים ואח"כ
לע"יהם תחזור ותאנת בדיריות ובהטרפות שתי האמתות נשבר כל גופו
ונחם כל לב וגו' דרש דכפל האמתות לאו דוקא וסי' דקרא דנזקא האנתה
אחא צוברת כל גופו ומחמתים מתחילת :

טו *שוא לכם משכמין קום מאחרי שבת אוכלי לחם
העצבים כן יתן לידיו שינה אמר רבי יצחק אלו
גשוחיהן של ח"ח שמנדרות שינה מעניניהם בעולם הזה
ובאות לחיי העולם הבא :

שוא לכם משכמין קום מאחרי שבת מלאכת הרשות
אוכלים לחמם צעזכ : כן יתן הקב"ה לידיו שינה
למי שמנרד לכבודו ולמאנתו סינה : מנדרות שינה ממתינו א'ת
צעליהן שסס צבית רבן וסונוו פרקו וכתבו החוספות דצמלמדיים
סלומים בעירם קאי דאי צעיר אמרת אמאי מנדנתם שינה הא

המתין

אף על פי פרק המישי כתובות קעה

תלמדו כל אופן י"ב שני' היה אבי אביו רבי יוסף תלמדו כדאמרי' בעלמא כל התלמד את בן זנו תורה כאלו קבלה מהר סיני והסתא ספיר קאמר וההוט המושלם גו' דגס אס אביו אין כאן ללמדו אביו אביו תלמדו וק"ל :

* בשם הרב המאור הגדול מוהר"ר יצחק מאיר בן הגאון מוסק"ר יונה ז"ל האומים שא"ל לראיית החופפות דמקרא גופים מוכח דראו זא"ו דחוט המושלם לא במהר יתקף פי' נקלה אחרי שהס ג' חוטס קלועי' יחד א"ל לנתקס אבל אס כ"א צפני עלמו אפילו יותר מג' יתקפו א"כ צבכרת הנמשל דומה למשל ודו"ק :

רבי עקיבא רעיא רבן כלבא שבווע רוח חיות' ברתיה ב דרהו צניע ומעלי אמרה ליה אי מקדשנא לך אולת סס לבי רב אמר לה אין אוקדש' ליה בצנעא ושדרתיה שמע - אבוה אפקה מכינת' אדרה תנאה מנכסיה אול יתיב י"ב שני כבי רב כי אחא אייתי בהדיה תריסר אלפי תלמידי שמעיה להווא סבא דקאמר לה עד כמה קא מרברת אלמעו' תיות אמקת ל"א לרידי ציית יתיב תריסר שנין אחרוני אמר ברשעת קא עביד' נהדר אויל יתיב תרי סרי שנין אחרוני כבי רב כי האה איתיה בהדי' כ"ר אלפי תלמידי שמעיה רביתוהו הות קא נפקא לאפיה אמרה לה

שיבבתא שאילי מאני לבוש ואיכסאי אמרה להו * יודע משני יו צדיק נפש בהמחו כי מטאי לגביה נפלה על אפה קא מנשקא ליה לברעיה הוו קא מרחפו לה שמעיה אמר להו שבקוה שלי ושלכם שלה הוא * שמע אבוה ראתא נברא רבא למתא אמר אויל לגביה אפשר רמיפר נרראי אתא לגביה א"ל אדעתא רבנך רבא מי נדרת א"ל אפילו פריק אחד ואפילו הלכה אחת א"ל אנה הוא נפל על אנפיה ונשקוי על ברעיה ויהב ליה פלגא ממוניה * ברתיה דרבי עקיבא עברא ליה לבן עזרי ור' הוינו אדמר איושנא חן

קתילא בתר רחילא אולא כעוועו' אמר כך עוברא ברתה רב יוסף בריה דרבא שדריה אבוה לבי רב לקמיה דרב יוסף פסקו ליה שית שנין כי הוה תלת שני מטא מעלי יומ' דכפורי אמאי אויל ואהוינו לאוישי ביתי שמע אבוה שקל מנא ונפק לאפיה א"ל ונתת נזכרת איכא דאמרי א"ל ונתת נזכרת אישרוד לא מר אפסיק ולא מר אפסיק: כלבא שבווע סס אחר מעשירי ירושלים פגל הנכנס לגמור רעב ככלב היה יולא צבע : קא מרברת את מתהנת

שיבבתא השכנות שלי ושלכם שלה הוא תורה כלמתי אנו ושלמתם חסם על ידה הוה: שקל מנא כלי זין כלא להלמס: אישרוד בליות מרוב: לא מר אפסיק ולא מר אפסיק לא אכלו סעודת יס"כ שחסיק זה אכלה ורחשנות * סעודה אחרונה של ערב השעה צאצ ויום הכפורים קרי סעודה הנסקת שחסיק זה במסכת חגיגה :

תוספות הוה נזע ויעיל וסא דליתין כאלו עוברין אחר רבי טיקובא בשקיותי עס הדרן היתו' אומר ינו יתו לי ח"ה וזשכט בחיור משמע ולא הוה מעלי איכא למיטר דהתם לאו מטוס סביה טוה ח"ה אלף תוסס סביה סבור שיתגלוס על עמי הדרן משני חורחס ויהי ח"ה חסילוס : יוסס וגס מטוס גלא היז ממלין אויס לזע

הייתי תלמדו תורה ויהיה חסם כוה : **תוספות** הפע המושלם לפי ששלמתי ראו אל זה כדאמרינן בעלמא שאמר רבי אושעיא דבר דלתי וסאלו לרבי יוסף לנך קרי עלייהו תוסי דיושולם לא במהר יתקף כלומר לא יתקף מידעו לעולם כדאמרינן בעלמא כיון שאלה לומר הוה וכו' וכן ענין מנא אויל' תורה חזרת על אכסאי' שלה ודרסי מלטי וסא כייקו אותם וכו' :

מהרש"א קרי עליה כו' ורחוש המשולש לא במהרה גו' עיין פירוש התוספות וסא וכן צבכר ח"ה דמייתי לה אסא דפלגי ר' אושעיא ואביו רבי תחא אל סיליה לרבי יוסף כו' ע"ש אבל הכא לא הוזכר כלל השינוי לר' יוסף ויש לפרש הכא עמי הוה מתהדרן שמעתי דרבי אושעיא אף ע"ג ולא היה אביו

בציאלו וקטעמו גו' ולצטוף חור לקרב אינוסוף ועכו לי מקדס במהר ואין לומר' כוה סיניו רלו' לפניו והבדל לפי המדרש דהמסן צא לכפר עון העגל וק"ל דא"כ אין כאן ראייה דדעת קונך יש בך דלומר דהוזכרו לכך מפני עון עגל ודו"ק : תרתיה סרי שני כו' ככל הני דלקמו נקט הכי דהיינו י"ב שנין ואפשר סקן הסניס מ"ח למשה ונשיאין עד בן שלשי' למת שבטוסי או עוקר לימוד התלמוד מקבלה רבוסי כסאניו עדיין מטופל צניס. עד דאתי איעקרה כו' פס"י בן דרך העומדת עטר שנים בלא צעל עכ"ל והיינו כהססיסה עוד דעתה מנעל כדאמרינן בעלמא ודקאמ' לשא שמה לא משמע שהסיסה עוד דעתה ממנו וכו' :

יח רבי חנינ' בן חבנאי רוח קאויל לבי רב בשיליה הלוליה ררשב' א"ל איעכב לי עד דאתאי בהדרך לא איעכב ליה אול יתיב תרי סרי שני כבי רב עד דאתי אשחנו שכיילי דמתא ולא ידע למיזל לביתיה אול יתיב אטרא רנהרא שמעא להווא רביתא דרוו קרו לה בת חבנאי אמ' ש"מ האי רביתא רידן אול כתררה הוה יתיב' רביתוהו קא ניהלא קמתא דל עיניה חותיה סוי לבה פרח רוחה אמר לפניו רבש"ע עיניה זו הוה שברה בעא רחמי עליה וחותיה :

בשיליה הלוליה דרש"י ינו מוסתו : איעכב לי המתן לי עד שכלו ימי חותי ואלך עמך לבי רב : אשתנו שבילי דמתא שננו צעיר בניסוס דתסיס ונסתמה זה מבוזות : להווא רביתא נערה : סוי לבה ראה לנה כלומר נדמה לנה סתמוס כוה צעלה :

יש רבי חמא בר ביסא אול יתיב תרי סרי שני כבי מדרש' כו' אחא אמר לא אעביד כדעביד בן חבנאי עייל יתיב במדרשא שלח לביתא אחת רבי' אושעיא בריה יתיב קמיה הוה קא משאל ליה שמעת' הוא דקא מחררן שמעתתיה חלש דעתיה אמר אי דרוא הכא הוה לי זרע כי ראי על לביתיה על בריה קם קמיה הוא סבר למשאל שמעתתא קא בעי אמרה ליה רביתוהו מי איכא דקאים קם קמיה ינוקא קרי עליה רמי בר חמא * רהוט המשולש לא במהרה יתקף זה ר' אושעיא בנו של ר' חמא בר ביסא :

לא אעביד כדעביד בר חבנאי סנכנס לגיחו סתמוס : יתיב קמיה ולא היה האב מכירו : חוניה נצריה דמתהדרן שאעתקיה אי דרוא הכא אלו הוימי כאן סהנתי בני קטן והלכתי הייתי תלמדו תורה ויהיה חסם כוה :

תוספות הפע המושלם לפי ששלמתי ראו אל זה כדאמרינן בעלמא שאמר רבי אושעיא דבר דלתי וסאלו לרבי יוסף לנך קרי עלייהו תוסי דיושולם לא במהר יתקף כלומר לא יתקף מידעו לעולם כדאמרינן בעלמא כיון שאלה לומר הוה וכו' וכן ענין מנא אויל' תורה חזרת על אכסאי' שלה ודרסי מלטי וסא כייקו אותם וכו' :

מהרש"א קרי עליה כו' ורחוש המשולש לא במהרה גו' עיין פירוש התוספות וסא וכן צבכר ח"ה דמייתי לה אסא דפלגי ר' אושעיא ואביו רבי תחא אל סיליה לרבי יוסף כו' ע"ש אבל הכא לא הוזכר כלל השינוי לר' יוסף ויש לפרש הכא עמי הוה מתהדרן שמעתי דרבי אושעיא אף ע"ג ולא היה אביו

הייתי תלמדו תורה ויהיה חסם כוה : **תוספות** הפע המושלם לפי ששלמתי ראו אל זה כדאמרינן בעלמא שאמר רבי אושעיא דבר דלתי וסאלו לרבי יוסף לנך קרי עלייהו תוסי דיושולם לא במהר יתקף כלומר לא יתקף מידעו לעולם כדאמרינן בעלמא כיון שאלה לומר הוה וכו' וכן ענין מנא אויל' תורה חזרת על אכסאי' שלה ודרסי מלטי וסא כייקו אותם וכו' :

אף על פי

פרק חמישי

כתובות

שם כדלמדין בניו עם הארץ מדרם לפרושים אצל מ"מ שומר תורה היה
 ע"כ והריש"א ו"ל כחנן דמאי דלמחר כנסתים היה קודם לכן אבל
 אח"כ חזר למועב שהיה ליעב ומעלי וקובע עלמו לתורה כדלמחר הכה
 ארעתי דנברא רבא מי נדרת ור"ח והלא אסור לפתוח במלך דלמחר
 נדרים וכו' מ"ל דהכא לא חשיב ובלו כיון שכלן לבי רב דדרך הוא במלך
 לנמוך שפעם ארס גדול אי ימי כגון דתלה נדרו נדרה שפירס נשעה
 שגדל עד דעור אס לא יעשה סופר דענגון ור לא היה עגל כדתן וכו'
 דרתיה דר' עקיבא ענדל ליה לכן עזאי הכי ור"ח והלא כפ"ק דסוטה פריך
 והאיכא כו עזאי ולא ניכר ולהי"א לישאל דמטיי כסת ופירס אחי ספיר ו"ל
 דעז"ב דקאמר הכא דענדל הכי עלן עזאי מ"מ לא נשאל אלא בדאירוסין

שהאשה משתוקקת עליהן ומאי ניטרו תכשיטין דרש ר'
 יודנה איש כפר נבוריא ואמרי לה איש כפר נבור חיל
 מנין שאין פוסקין יינות לאשה שנאמר *ותקם חנה אחרי
 אכלה בשילה ואחרי שתה שתה ולא שבת ברה אלא מעתה
 אכלה ולא אכלה ח"נ און פדשני קרא בדבוריה קאמרין
 מבדי בנה קעטיק ואחרי מ"ט שני ש"מ שתה ולא שתה :
 אין בית דין פוסקין יינות לאשה שהיו מרגינים לתמוך
 חשמים :

תוספות אחרי אכלה כמו אחרי אכלה חמיק ה"ל משמע אע"פ שאל
 אכלה כדכתיב חנכה גוף החכל מ"מ איח לן למידרש הכי
 ותקם חנה אחרי שעת אכליה שיהי לה לליל ואחרי שחה אלקה וביאו
 מוך מחנה שלא הי"ל לפתוח ולכר ויחשבה עלי לטורה : שחה ולא שחה
 מילא קאמר ואחרי שחתה דמייא דלכילה שחלה בה א"ל אחרי אכלה ואחרי
 שחה כדכתיב אכל וסחה ולאמר לך ותדמי קרא נדויעיה דרש הכי
 כדמפרס לקח : אכלה ולא אכלה בתמייה וכן חדרוש כיון כן שאף פוסקין
 מאונת לאיש : חכדי בנה קעטיק קרא דהא כתיב חנה בקרא וכוהו נמי
 אכלה אם כן לכתוב נמי שחוקה או לא לכתוב קרא בניה ולכתוב אכל נמי
אחרי זה"ש ספ"ה ונתין ופירוש יקח לב ולא אמר ונתן ויין אלא
 בשמיטה כחומר' ונתן הכא מיין ומיורס ויקח לב מכלכל דעת האדם
מהרש"א וא"ת אלכה בו ושקיי דברים שהאשה בו

משום דשקיי סתמא משמע יין שהוה סתם משקס
 שהמים כבר נזכרו בתפוסם גם הפירוש שמי תוכות עליו דקיינו
 פירוש וילנה וע"כ הולכנו לדרוש מלפון השוקק וק"ל : ואחרי
 שתה שתה ולא שתתה בו"א ע"כ דכוס אי יפה לאשה כדלקמן
 מ"מ אשמעינן דלא שחתה ויחר מהשיעור ואין להקשות נמי דלמא
 לא שחתה משום שהיה מתענה כמ"ס ולא החכל דמ"מ לכתוב
 אחרי שחתה ויהיה פ"י אחר שעה שחיה כמו אחרי אכלה כמ"ס
 התוספות וק"ל :

א"ר ר' הו' מנין לאכטניא שאמור בתשמיש דמשה שנאמר
 *וישכימו בבוקר וישתחוו לפני ה' וישוכו אל ביתם
 הרבתה וירע אלקנה את חנה אשתו ויזכרה ההשתא אין
 מעיקרא לא :
 ויבואו אל ביתם וקדר וירע חלקנה את מנס :

פרק מציאת האשה

תנו רבנן מעשה רביב"ו שהיה רוכב על החמור והיה כא
 יוצא מירושלי והיו תלמידיו מהלכים אחריו ראה סו
 ריבה אחת שהיחה מלקטת שעורין מכין גללי בהמתן של ע"כ
 ערביים כיון שראתה אותו נתעטף בשערה ועמד לפניו
 אמרה לו רבי פרנסני אמר לה בת מי את אמרה בת
 נקדימת בן גוריון אני אמר לה בתי ממך של בית אביך
 היכן הלך אמרה לו רבי לא ברין מתלין מתליי בירושלים
 מלח ממך חסר ואמרי לה חסר ושל תמיך היכן הוא אמרה
 על בא זה ואבד את זה ' אמרה רבי וכור אתה כשחתמת
 על בתוכתי אמ' לים לחלמידי וכו' אני כשחתמתי על
 כתובתי של זו הדיתי קירא בה אלף אלפים ריגרי וזה
 מניח

הוא לנוע כו' ועי"ל ע"פ מ"ס צ"ה הו"א דאין קרוין לנוע שא לא למי
 סלנוע צניח הכסא וקניא חסם בן עזאי אומר פעם אח' נכנסתי
 אחר ר' עקיבא לביח הכסא ולמדתי ממנו שאין נכרעים מזרח כו'
 ושאין נכרעים מעומד לא מיושב משום לניטות ומעלי היינו שהיה
 נוח לזריות וכל שהוה נוח לזריות נוח לתקום אבל עדיין היה חסר
 ממנו לימוד חור' ואמרו ולא ע"ה חסיד וע"כ א"ל אי תקדשנא לך
 אולת לבי רב כו' ונדררים מפרס דלא חול לבי רב עד דלנסית
 ליה מקודם וע"כ כל מחמר זה דקלא כפניס סונים וסאמר דר"ל
 יודע לדיק נפש בהמתו כו' עיין פרש"י פרק הנודר מן המנובל
 ועי"ל ה"א קרא לפי ענינו לפי שהיה רועה בהמות ודרך הרועה
 בסקו ותרימלו ולא יחוש שאין לי צנדי' חסודים כי לקח אותי לאשה
 סתת שהיה כבר רועה בהמות ויודע שאין לי צנדים חסודים כי
 אביה אדרה מנכסו וממפרס נדרים שלא היה להם כר וכסת
 והוה גנו אחיבנא וק"ל עבדי ליה לבן עזאי הכי משום דלמורין
 צבן עזאי דלא רלה לישא אשה כדלמורין צמרק הבא על יצמתו
 שפסחו חקקה צחורה חלה הכא הרצו בה שנס היא דעתה לכך
 שיתעבצ צ"ה וק"ל : משי' מעלי יומא דכפודי בו' תכנין לצא
 בינס זה שלא יחא תקע צעניו אפיו כי הלילה יהי אסור צתשמים
 אבל אמר אחי לאנשי ציתי מה נעשה להם צומן ג' שנים ואע"כ
 היה נהשד צעניו אפיו שא"ל וזאת נזכרת וא"ל ח"ל וינהך נזכרת
 כו' והוא ענין אח' כי היונה אינה נדבקה אלא צנן זוגה וק"ל :
שומרת יבם דיתה ולא ענו בו' דלקמן פרק מליאת האשה
 אשכחן דפקסן לה ד' מלות והזנים לקופה של צממים כו' וענו
 אחריה אמן וע"כ אמר דהכא לא קאמרי אחריה אמן משום דהיה
 השא שומרת יבם והתם צבעלה קיים איורי וק"ל : אמר רבא
 לא שנו אלא שאין בעלה עמה אבל בעלה עמה כו' גראה
 דלא קאי אלא אשנים כדלמרי' לעיל צפני צבעלה צ' נומת אכל ג'
 שחובעק בשה צבעלה נמי אסור דהוה מצני חלופה כדלמורין
 צנדרים ופטרס דצבעלה אינה חובעק ע"ג יודו' ק"ל השת' אין
 מעיקרא כו' ומעטס זה קאמר צנ"ר ר"ס לך לך דהדרך ממעט
 פריה ורבי' : קטלח לך תלחא ואתח כו' דלכ"ע נמתו לה ג'
 אנשים שאסו' לישאה וקרא' קלטת כדלמרי' צ"ה הכא על יצמתו
 וכן רב מסוד השנה שעתה כן ששאלה רבא מחזק ופי' :
אין פוסקין יינות לאשה וא"ת א"לכה אחרי מאדני נותני
 לחי' ופי' צמרי ופשתי שמי ושקיי דברים

סד

מציאת האשה פרק ששי כתובות קעט

וזמננו נא בזאת גוי' דל' האי שלא לשמה לכבוד הוא גרע פני
 כמו שמחלקין התוספות בפסחים אהא דאמרינן לעולם יעסק
 אדם בחורה אפי' שלא לשמה כו' וזעלמא אמרינן טוב לו שלא
 נברא ע"ג ורבים דודר היה שמקבלין עושר שלהם שלא בלמונה
 ובסילול הסס בגילת עכו' ואמר כך מתנדבים מלמו
 ממון להיות להם סוד כדל עין ולפת להם זרכת מי
 סברך להיות להם שם ותפלת ואין זה אלא מלמ
 הכאם בעבירה ואין לעושר הזה מלת וקיום כדאמר
 סכא : צאי לך בעקבי הצאן כו' פי' רש"י ללאה עקבי
 הצאן כו' ויהיה פועל עומד אבל לפי ענין זה הדרש גראה סהוא
 פועל יוצא ור"ל הוציא לך מזונותיך עקבי הצאן היינו מנין
 עלפי הנהגות שזכר ורש"י אל תקרי גדיותיך אלא גוייתיך משום
 דלפי פשוטו מה שקראם גדיים במקום הזה אין לו מקום ומצינו
 אל תקרי בני האי גוונא :

מבית אביה חוץ משל חמיה בכה ריב'ו ואמר אשריכם
 ישראל בזמן שעושין רצונו של מקום אין כל אימה ולשוין
 שולטות בהם ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מוסרין
 ביד אומה שפלה ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן
 של אומה שפלה ונקדימון בן גוריון לא עשה צדקה
 והניא אמרו עליו עקדימון בן גוריון כשהיה יוצא
 מביתו לבית המדרש כל מילת היו מציעין תהתיו ובאו
 לו עניים ומקפלין אות' מאחריו אי בעית אימא לכבודו הוא
 דעבר ואי בעית אימא כרבעי ליה למעבר לא עבד
 כדאמרי אינשי לפום נמלא שיחנא * תניא אמר רבי
 אלעזר בר צדוק אראה בנחמה אם לא ראיתיה שהיתה
 מלקטת שעורים מבין גלפי סוסים בעכו קראתי עליה
 מקרא זה * אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי
 הצאן ורעי את גדיותיך ונמא אל תקרי גדיותיך אלא
 גוייתיך :

ת"ר יתום ויתומה שבאו להתפרנס מפרנסות אית היתומה סס
 ואח"כ את היתום מפני שהאיש דרכו לחזור על
 הפתחים ואין האשה דרכה לחזור יתום ויתומה שבאו
 לינשא משיאין את היתומה ואח"כ משיאין את היתום
 מפני שבשחה של אשה מרובה משל איש * ת"ר יתום
 שבא לינשא שוברין לו בית ומציעין לו מטה וכל כלי
 תשמישו ואח"כ משיאין לו אשה שנאמר * די מחסורו ורבים
 אשר יחסר לו די מחסורו זה הבית אשר יחסר זה מטה שו
 ושלחן זה זה אשה וכה"א * אעשה לו עור כנגרו : כ"ה
 להתפרנס ממונת של צדקה : שאלו לינשא משל צדקה נאמרינן
 לקמן אשר יחסר לו זו אשה :

ולא כדון מתלין מחליא ולא כך היו מוסלין משל צירופלים :
 מלח ממון חסר הוצ'ה למלוח ממנו כלומ' לגרום לו
 שיקיים יחסרנו לצדקה המיד וממנו זה קיומו : ואמרו לה
 חסד יעשה ממנו חסד ושל בית אבא לא עשו צדקה כראוי וכלה
 עמוס : בא זה ואמר את זה לפי שנתקבצו : חוץ משל
 חמיה תוספות שהסוף לה התען : ערביים קרי אומה שפלה
 שזכנו אהלים הם נמדבר : מציעין החתוין תחת רגליו להגן
 עליהם : לפום נמלא שיחנא לפי כח הגמל וטעונו משא :
 אם לא תדעי לך אם לא תדעי לך כנסת ישראל לשמור את
 הסוס : צאי לך גו' מוסף ללאה עקבי הצאן ולרעות את
 גדיותיך ר"ל גופך :

ת"ר * די מחסורו אתה מצווה עליו לפרנסו ואי אתה כב
 מצווה עליו לעשרו * אשר יחסר לו אפי' סוס לרכוב סס
 עליו ועבד לרוץ לפניו * אמרו עליו על הלל הווקן שלקח ע"כ
 לעני בן טובים אחד סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו ורבים
 פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו ורוץ לפניו ג' מילין *
 ת"ר מעשה באנשי גליל העליון שלקחו לעני בן טובים
 אחד מצפורי ליטרא בשר בכל יום ליטרא בשר מאי
 רבותיה אבד רב הונא ליטרא בשל עופות ואי
 בעית אימא בשר בליטרא ממש * רב אשי אמר התם
 כפר קטן היה ובבל יומא הו' מפסדי חיותא אמשלתיה *
 הווא דאתא לקמיה דרבי נחמיה אמר ליה במה אתה
 פוער א"ל בבשר שמן ויין ישן רצונך שתגלגל עמי
 בעודשים גלגל עמו בעודשים ומת אמר אוי לו לזה שהרגו
 נחמיה אדרבה אוי לו לנחמיה שררגו לזה מבעי ליה אלא
 איהו הוא דלא איבעי ליה לפנוקי נפשיה בולי האי הווא
 דאתא לקמיה דרבי א"ל במה אתה פוער א"ל בחרנגולת
 פמוטה ויין ישן א"ל ולא חיישית לרוחא דצבורא א"ל
 אפיו מרידו קאכילנא מרחמנא קאכילנא רחמיא * עיני סלי
 כל אליך ישברו ואתה נוהן לרם את אבלם בעתו בעתה קיים
 לא נאמר אלא בעתו מלמד שלכל אחד ואחד נוהן
 הקב"ה פרנסתו בעתו אהכי אתאי אחתיה דרבא רלא
 ת"ה

מדרש"א מעשה בריב"ז אחי החורבן היה שחור וילא
 מתקום שהיה לירושלים שבר וילא תירושלי קוד'
 פחורבן גדאקא פרק הניקוז שהי נקדימון מג' עשרים שקדים
 החורבן היה בירושל'י כדאית' סס ואלע"ג שירע ריב"ז דג' אונרות
 של ג' עשרים שרפו כצר הנדיוני שהיו סס שאל ממון בית אביך
 להיכן הלך האשר ממנו של נקדימון שלא נאמר לו : מלח ממון
 חסר כו' עיין פרש"י * ועי"ל כל מי שאינו נוהן לצדקה כדאין הוא
 מחסר המלח שהוא קיום לממונו : אשריכם ישראל אמר
 אשריכם על צ' הגדדים כי באתם הב' ההפקות הם למעלות
 ישראל כי כל אומה ואומה יש לה שר ומול בשמים משא"כ ישראל
 שאין להם שום תול אבל הם חלק ה' כי יעקב חזל נחלתו וע"כ
 כשעוסין ראונו הם למעלה מכל העכו"ם ושיריהם כח"ש הנוט נא
 השמימה גו' שדרשו שהיווא את אברהם ההוא למעלה מכל אבא
 השמים דאין הצטע אלא מלמעלה למטה אבל כשאין עושין רצונו
 כו' הקדוש צ"ה מסלק שמינתו מהם והרי הם פסלים ונבזים מכל
 העכו"ם שיש להם שר ומול ולשראל אין שר ומול : לכבודו
 הוא דעבור כו' להאי קירולא שמע דאפילו הוא עבד כדעמי
 למעמד כיון דלא עשה כן משום מלמא אלא לכבודו ה"ל שלא
 לשמה ונענש עליה ואין להקשות הא אמרינן גבי צדקה אמילו
 שלא לשמה יש לו שר עליה כדאמרינן כמי שימין בני וע' ודרשו

מציאת האשה פרק ששי כתובות

חזיא ליה תליסר שני ואתי' ליה תרנגולת פטומה ויין ישן
 אמר מאי דקמאי אמר ליה נעניתו לך קום אכול :
 משל עופות פטומה וקרים והוא היה מעונג : בשר בלישרא
 שהיה בשר ביוקר והיה לרץ בשר דמיו ליתרא מעות :
 כפר קמין היה ואין המוקר נמכר : אפטרולתיה בשבילו והיינו
 רבנא ולעולם במשקל ליתרא בשר קאמר : הרוא דאתא עמי
 המנ' פרנס : במה אורח סויע' מה איה רגיל לאכול בפעורקה :
 בעתו הכל לפי מה שהוא כל יום ד' ויחיד לפי למורו : אמר רבא
 מאי דקמאי מאי דבר זה שארע לפני עמה שלא היינו רגיל צדק
 שצאלו לו לכהן ותרנגולת ויין ישן בינה : נעניתו לך דברתי
 יותר מדאי :

מהרש"א *שוכרין לו בית כו' ואחר כך משיאין לו
 אשה כו' דכן הוא דרך ארץ סיבה אים' לו בית
 ואחר כך ישא אשה כדאמרי' במשקל מסות מלמטה והיינו די מתסורו
 זה הביט שזה הוא המסורן הראשון שיש לאדם ואשר יחסר הם
 ארבע הציוד זה מטה כו' : שלקח לעני בן מצובים את' כו' והיינו
 סבורגל בדרך אלה אבותיו והכי משמע לשאף דאשר יחסר לו ולא
 סיך למימר בזה דלא איבעי ליה לפטוקיה נפשיה כו' כדלקמן :
 מדרהמנא קאבילנא כו' בעתה לא נאמר אלא בעתה כו'
 פרס' לפי מה שסוף כו' לפי למודו עכ"ל אין זה במשמעות צעתו
 אלא לפי זמנו ואפשר דהא דכונה למכחצ צעתו לשון יחיד לא
 איבערין אלא לד"א לפי למודו ועוד נראה דהוא גם זה האיש לא
 היה סופד בכל פעם צתרנגולת פטומה ויין ישן אלא לפי לורך שעה
 לצריאותו ולמודו לפי לורך שעה קאמר והשתא נחא דליכא למימר
 בזה דלא צני' לפטוקי נפשיה כולי האי כדלעיל וק"ל

הר"ף שכל אחד ואחד נותן פרסתו צעתו ופרס' ז"ל צעתו הכל
 לפי מה שהוא כל יחיד ויחיד לפי למודו וקשה איך למדנו זה
 מדכתיב צעתו לשון יחיד א"כ ה"ל ב"ב אובלו לשון יחיד והאשר הכתיב
 קאמר נותן אכלס של בני אדם הרבה היושבים יחד ויש מינייהם אחד
 שרגיל לאכול מאכל מסובת מומין הקצ"ה לכל אחיה התורה כפי המאכל
 שרגיל אותו יחיד לאכול בעת סעודתו כגון שהוא דחמא לקתיה דרבא
 שהיה רגיל צתרנגולת ויין ישן וכו' הרי סעודתו אכלס של כל בני הבית כפי
 המאכל שהיה רגיל בו שהוא כדכ"ל :

בג"ד אין לו ואינו רוצה להתפרנס ונתנים לו לשום הלאו
 קס וחוזרים ונותנים לו לשום מתנה דברי רבי מאיר
 וחכמים אומרים ונותנים לו לשום מתנה וחוזרים ונותנים
 לו לשום הלאו לשום מתנה הוא לא שקול אמר רבא
 לפתוח לו לשום מתנה : יש לו ואינו רוצה להתפרנס
 ונותנין לו לשום מתנה וחוזרים ונפרעים ממנו חוזרים
 ונפרעים ממנו חו לא שקול אמר רב פפא לאחר מיתה
 רבי שמעון אומר יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נוקקין
 לו אין לו ואינו רוצה להתפרנס אומרין לו הבא משכון
 וטול כדי שתזות דעתו עליו :

אין לו משלו : ואינו רוצה להתפרנס משל זקקה : יש לו
 ואינו רוצה להתפרנס משלו אלא משל זקקה ומסנף עלמו
 צרענ' : שתזות דעתו עליו ויגבה לנו לומר דטסה לתזון ולגזוף

תמני הוייל ותעניני משכון אין זו אלא הלאה ויטול כלל צדקה
 שיאמר אין לי משכון והם יאמרו טוב כלל משכון :
מהרש"א לשום מתנה הוא לא שקול כו' ז"ל צדקה כיוון
 דמדקדק הא לא שקול מדקמי ואינו רוצה להתפרנס
 כו' א"כ מאי משני לרבנן לפתוח לו לשום מתנה הא לר"מ נמי
 קאמ' שכבר נתנו לו ואינו רוצה להתפרנס מן הדק' וליכא למימר
 לפתוח לשום מתנה שלא צדק צדקה דא"כ מאי קשרין לשום
 מתנה הא לא שקול דאימ' שלא צדק צדקה שקול לשום מחלו' ודו"ק :
כר עוקבא דהוה עניא בשבכותיה דהוה רגיל כל יומא
ס איזיל אחיו מאן קא עביד בי דהוה טיבותא דהוה יומא
 נהא ליה למר עוקבא כבי מדרש' אחיא דביהתו בהדיה
 כיון דהוה דקא מצלי ליה לדשא נפק בתרייהו רהוט
 מקמיה עיילי דהוה אתנא דהוה גרופא נורא הוה קא
 מיקליין כרעיה דמי עוקבא אמרה ליה רביהו שקול
 כרעין אותיב אברעאי חלש דעתי אמר' לוי' אנא שביחנא
 בגויה דביחא ומקרבא הנייתי * ומאי כולי האי דאמר
 *מר וזוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא
 בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא ואמרי לה אמר רבי
 יוחנן משום רשב"י ונח לו לאדם שימסר עצמו לתוך
 כבשן האש ואל ילכין פניו הכירו ברבים מנא לן מתמר
 דכתיב *היא מוצאת :

ציונרא דרשא תור צמפתו וזיר הדלת סגנא זו : דהוה יומא
 אחוה הווס שיקן העני לבו לדעת מי נותן לו : כיון
 דהוה העני : מצלו השו' עמסם להשיך לתוך המרח' דרשא :
 אנא שביחנא בני ביחא ועניי מואליס אחוי לפיך וכותי
 גדול : ומקרבא הנייתי הנחיא מזונותא שאני מתלקס לחס ונפר
 ומלת אכל אחיה נותן מעות לעניים והם עורמס' וקוים סעודה
 ומאי כולי האי להם להס לצרחה ולכנסם לתזון : היא מוצאת
 והיא שלחה וגו' אף על פי שצאלו לישקף לא גלחה הדבר אלא
 אס כן יגלה הוא ואס לא יגלה משרפת והריענ"א ז"ל כתב היא
 מולת פי' ר"ח ז"ל שהוא חסר אלף והיא מלשון וילת אס כיון ולא
 מלינו כן בכל הספרים אלא לשון וליאה הוא כדפי' רש"י ז"ל והף
 על גב דהסוף תמלין פני חזרו צדקים מה שאין כן צדו של מר
 עוקבא מ"מ למדנו כי הלצנת פנים דבר קשה מאד :

מר עוקבא דהוה עניא בשבכותיה דהוה רגיל לשרורי ליה כה
 ארבע מאות זוזי כל מעלי יומא דכפודי יומא חר **ס**
 שדרנינו ניהליה ביר בריה אחא א"ל לא צריך אמר ליה
 מאי חוית תואי דקא מולפי ליה יין ישן אמר מפוק כולי
 האי עייפנינו ושרנינו ניהלי' כי קא נחא נפשיה אמר
 אייתין לי חישובנאי דצדקה אשכח דהוה כתוב ביה
 שבעת אלפי דינרי סיאנקי אמר זוראי קילוא ואורחא
 רחיקתא קס כובויה לפלטה ממניה : הוכי עבר רבי
 והאמר רבי אלעאי באושא התקיע המכובו אל יבזנן

סוף
 פ"ק
 וירק
 הוסיף
 הוסיף
 הוסיף

מציאת האשה

פרק ששי

כתובות

קפ

וזהו מחומש הגי מילי מהים שמה ירד מנכסיו אבל לאהר מיתה לית לן בה :

עייפנהו כפלים : סיאנקי סם מקום : וזראי קלילא אדה קלה הכינוחי לדרך רחוקה שאני ואלא לה :

מהרשיא ארבע מאה זוזי כל מעלי יומא דכפורי כו' :

דקדק ליתן דקדק זו הגדולה בע"כ שכותה זה יאה מנכרע לטובה א"נ בו זיוס לרדק העני צותק לסעודתו ואלע"כ דכתיב מאות זוזי לא מקרי סוג עני ואסור לקבל דקדק מ"מ ר' מאות זוזי בפ"א שרי לעני לקבל דקדקן צמתיתקון דפיאה ומיהו כי עייפניהו ושדריניהו נהיההו בו זיוס קסה היאך קבל הכפל ביון סכנר קבל ארבע מאות זוזי ונטעם עשיר דנחוק לומר סכנר הוליה בו זיוס ויהי מ"מ מאות ע"כ שלא נשאר' צ' מאות זוזי : וזראי קלילא ואורחא כו' דהנדרק מלכא מדינה של גיהנם לעולם הכא כדלמריגן בפ"ק דב"ב והיו צעניו הנך ו' אלפים דינרי שתון מושעים הם לפי עשורו כדלמריגן לטול לפום גמלא סומא :

כו רבי אמא הוה צייר זוזי בסודריה ושדי ליה לאחוריה ובמצוי נפשיה לבי עני ומצלי עיניה מרמאי * רבי

הנינא הוה הדוא עניא דדחה רגיל לשרדויה ליה ארבע זוזי כל מעלי שבתא וימא חד שרדוניה נהלי' בירדביתיהו

סח אחאי אברה ליה לא צריך מית שמעית דדחה קאמרי ליה במה אתה סועד בטלי כסף או בטלי והב אמ'

היינו דאמר רבי אלעזר כוואו נחזיק טובה לרמאים שאלמלא הם היינו חומאים בכל יום שנאמר *וקרא עליך

^{דברים} ^יאלה' והיה בך חטא' ותני רבי הייא כר רב כדפיתו רבי יהושע בן קרחה אומר כל המעלים עיניו מן הצדק' כאלו

^ס עובר כו"ם כתיב הכא *השמך לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגומר וכתיב התם *יצאו אנשים בני בליעל

^ס ^ס מה להלן עכו"ם אף כאן עכו"ם :

ומצלי עיניה ומנע עיניו כלפי אחוריו לראות שלא יבא רמאי ויתורם פגוש עלונו עני והעניים ביום ומתורם אותם :

בטלי כסף או בטלי והב צמתת של פשתן לצנות או צל משי לצנוות : היינו דמארים שאנו מעלימים עין מן העניים אבל עכשו הרמאים גורמים לנו :

תוספות בעני כסף או עני והב דלא עייפניהו ושדריניהו כמו מר עוקבא דלעיל מסוס דבהנך דברים לא שיק סינק אלף ורזאי עשיר סיה : עלי והב משה לטובה כחולעת סני אדומה כוסב דומיל דהכא דהסאכר את האמיניו :

מהרשיא ומצלי עיניה מרמאי כו' מיעול לא היה רואה ליה עני ונטעם דהא חסדי כן דר' אבא ס"ק דב"ב

דנחמה ואינו יודע למי נותן ע"ס : כוואו נחזיק טובה לרמאי' כו' שנא' וקרא עליך גו' פרש"י ועכשו הרמאים גורמים לנו

עכ"ל ובסת' עניים הרמאי' גורמי' שאין לנו חטא וקרא איירי בדודע סהו' עני ודו' ק"בל המעלי' עיניו מנאו' כדחוסינו ס"ק דב"ב ע"ס :

הרי"ף אחר היינו דר' אלעזר וכו' ותני ר' חיאל וכו' קסה מדקאמר הייט דר"א כוואו נחזיק טובה לרמאים שמע שאם לא נחזיק

טובה לרמאים לא ידחה טענה הרמאים כדלוי חסוקן ליה טענה הרמאים ישנה נעולם ויש בה לפטור בני עולם המעלימים עינים מהנדרק משני הרמאים וכן ים לנדקק דמי' שאלמלא הם וכו' וקסה כיון שים רמאים יכול לפטור עלות השוקף כעצמה זו ולמה ארמי הכתוב ויהי כן חטא כי כיון שים רמאים ארמי' שוקף אל ה' לא יהיה כן חטא * וכן נדקדק בחאי דתני רבי חיאל כל המעלים עיניו וכו' סתיון שים חשבת הרמאים אין לרון למעלים כעבודי ס"ס * וע"כ למה היה הדתני ר' חיאל כיון דכל רמי זה כדלוי זה רבי אלעזר עני שאל התפקו לו לרבו אלף לנדק ואלא למנעה ממנו שאילו לא היה לנו לחזוק טובה לרמאים לא היה לנו ליתן כלום למי שהחוק סבאו רמאי אל בני עשריבוס אנו להחזיק טובה לרמאים נתון יום להם כי זו היא מכלל החוקת טובה שגריד להחזיקם שאלמלא הם היינו חומאים ככל יום כשהיום ואינין קורא חגרי לפניו יתברך על שפשו עני וחוטא נכסו להעוה דברים כלפי מעלה ויהי כי יקרא אל ה' לקרוח חגרי על מהותיו יתברך ויהי כן חטא אותו מעל שפשו העני כקטרונו יסלחו ה' ב' על שלא הספקת לו די מחסורו ומחך דחוק קרא אל ה' והיית אחרים מרחם עליהם שאל דקדוק ככתוב שחזר וקרא עליך אל ה'

ולא כחוב וקרא אל ה' כי מה לעני הוה לנעוק אל ה' על אדם מיוחד לפי שכל ערת ישראל מוטוים להיתווח וכחדי עליך לרמוז שלא רימתת עליו ואחרו החטא של העני מעלנו הק"ה כן ויהי כן חטא ומחך זה הרמאי אנו ינולים מהטע הקרויה של חגרי שוקף העני אל ה' ומ"מ אחר הכתוב

ויהי כן חטא צומן סניכר סבאו עני ואינין ואין מרחם עליו אלו הקריאת חגרי שוקף העני אל ה' ויהי כן חטא ועל סתם בני אדם שלא ידענו כסא

אם הם רמאים אם לאו אנו ינולים מהטע הקריאת חגרי מפני הרמאים סתם * והביא עור ה' דחזרו רבי חיאל לפי שפשו זה שדלמריגן שים לחוש לרמאים א"כ ים לנעוה נקנית הנדרק ודני מניח לא מעל את עלמו

מלחא דר' הירוש' אל ארמי סתיון דתני רבי חיאל כל המעלים עיניו וכו' דשקול הוה כעבודי כו"ם ע"כ יצא לנו ונשינו יודעו מי שאינו מחזק לרמאי יתן לו דקדק כי האמת הרמאים מועילים למי שבעל חמד עיניו

ולא ראיניהו שאין אנו חייבים ליהודי אחריו מפני חטא הרמאים אבל שארם רואה את העני אין לו רשות להעלים עיניו כו מפני חטא הרמאים לך לא מנע דקדקו ר' מתיבאל ורע"ס אשתו אדם החזק לרמוז תהיה נתיבה זו

חוקת טובה לרמאים שמילין אותה ומניעת הנדרק כסוגע וכלא הדע :

ת"ר המסמא את עינו והמצבה את כסותו והמקפה את כו שוקו אינו נפטר מן העולם עד שיבא לידו כן : ^ס

המסמא את עינו מראה עלמו כללו עינו סמויה : ^ס ^ס ^ס שוקו כאלו שוקו נכונות כדי ליעול דקדק :

מהרשיא המסמא את עינו כו' כפרש"י וק"מ מאי מיתתי קך לתפא מצרייתיה ה'א מתני' הוא נכס"כ דקיאם

מי שאינו יל מר ולא סומא כו' ע"ס :

שלח ליה רב ענן לרב הונא הונא חברין שלם כי אתיא כו ^ס ^ס ^ס הא אתתא לקמך אנבייה עישור נכסי הוה יתיב

רב ששת קמיה א"ל ויל אימא ליה ובשמתא יהא מאן רלא א"ל * ענן ענן ממקדקעי או ממטלטלי ומאן יתיב כי

כרוחא כרישא אול רב ששת לקמיה ררב ענן א"ל מר רבה ורב הונא רביה דרבה ושמתו שמת מאן רלא א"ל

ואי לאו דשמת לא הוה קא אמינא ליה למר ענן ענן ממקדקעי או ממטלטלי ומאן יתיב כי מרוחא כראש אול

רב

באהליה רבי אמי ורבי אסי לא הוו אכלי מביעי דההיא
 מכואה רבי יודישע ב"ל מיכרך ברו ועסיק בתורה אמר
 * אילת אהבי' ויעלת חן אם חן מעלה על לומדיה אנוני לא
 מננא כי הוה שכיב אמרו ליה למלאך המות זיל עביר ליה
 רעותיה אול אתחוי ליה א"ל אחוי לי דוכתאי אמר ליה
 לחיי הב לי סבינך דלמא מבעתת לי באורח' יהבה ניהליה
 כי מטא להתם דל-יה קא מחוי ליה שוור נפל להרו' גיסא
 נקטיה כקראנא דגלימ' א"ל בשבעתא דלא אתננא אמר
 הקרוש ברוך הוא אי איתשיל אשבעתיה ניהדר אי לא
 לא ניהדר א"ל הב לי סבינאי לא יתב ליה נפקת בת קלא
 ואמרה ליה יהבתי ניהליה דמתבעי לבריית' מברין אליהו
 קמיה פנו מקום לכר ליואי פנו מקום לכר ליואי אול
 אשכחיה לר' שמעון בן יוחאי דההו יתיב על תלת עשר
 תכטקי פיוא א"ל את הוא בר ליואי א"ל חן א"ל נאאתה
 הקשת בימך א"ל חן א"כ אי אתה בר ליואי ולא היא
 דלא הואי מירי אלא סבר לא אחויק טיבות' לנפשאי רבי
 הנינא בר פפא שושביניה הוה כי הוה קא ניהא נפשיה
 אמרו ליה למלאך המות זיל עביר ליה רעותיה אול לגבי'
 ואתחוי ליה א"ל שבקי תלתין יום עד הניהדר תלמודאי
 דאמרי אשירי מי שבא לכאן ותלמודו בירו שבקיה לבתר
 תלתין יומן אול אתחוי ליה א"ל אחוי לי דוכתאי אמר
 ליה לחיי א"ל הב לי סבינך דלמא מבעתת לי באורחא
 אמר ליה כחברך בעית למעבד לי אמר ליה אייתי ספר
 תורה וחוי מי אוכא מירי דכתוב בה דלא קיימתיה אמר
 ליה נפ איכרכת בבבלי ראתן ואיעסקת בתורו ואפ"ה
 כי נח נפשיה אפסיק ליה עמורא גרורא בין דיריה לעלמי'
 וגמירי דלא מפסיק עמורא דערא אלא לחד בדרא או
 לתרין בדרא קרב לגביה רבי אלכסנדראי אמר עשה
 בשביל כבוד חבמים לא אשנח עשה בשביל כבוד אביך
 לא אשנח עשה בשביל כבוד עצמך אסתלק אמר אבוי
 לאפוקי ממאן דלא קיים אפילו אות אחת אמר ליה רב
 אדא בר מתנ' לאפוקי ממר דלא אית ליה מעוקה לאיגריה
 ולא היא מיהו הוה וההיא שעת' הוא דשדייה ויקא' אמר
 ר' הנינא מפני מה אין בעלי ראתן כבבל מפני שאוכלין
 תרדין ושותין שכר של הומי' אמר רבי יוחנן מפני מה
 אין מצורעים כבבל מפני שאוכלין תרדין ושותין שכר
 ורוחצין במי פרת :

תכטקי פס"ט"ל : א"כ לית את בר ליואי און אזה ראו לברח
 זה שאני שומע שהקפת אינו אלא אות צרות שלא יתיר העולם ואם
 יש לדיק גמור צדור אין לרדיך אות : דלא הואי מירי לא נראה
 הקפת צימיו : שושביניה אהונו ורגיל אללו מלאך המות : מי
 איכרכת בבבלי ראתן ועסקת בתורה כדקיה בענין ליהו
 הקיה מסכן צנפשו לכנד את התורה : בשביל כבוד עצמך
 סיקרןו איך ויפסידך וימטסקן צך : ואמר אבוי לאפוקי ממאן
 דלא קיים עמוד זה צל להוילא מעלנו מי שלא קיים את כל התור'
 כמו סקיים הוא : של הומי שמעילין בה כמות סגדל צהומי :
הר"ט ב"א ו"ל ריב"ל מייכרך ברו ועסיק באורייתא שירוש מכריז
 פכו ואפי' היכא דלא עסיק בה ובדלתרינן כסוטה גבי כי
 גר מלוס ומורה אור ואורייתא אשילו צעירא דלא עסיק בה מננא ותללא
 לעוסקין בה נכחה :

מהרש"א ב"ד מיני שחיין בו' ובעלי ראתן קשה מכולן
 בו' ונחומם בגי' ונגע' ה' את פרעה נגעים גדולים
 בו' צמכת ראתן לקה בו' וע"כ צ"ר היינו מדכחיז נגעים גדולים
 כדאמר שהוא קשה מכולן ודקאמר הסורר מונונים בו' לפי שהם
 כרוכים זו יותר כדקאמר טוהו סימונו דרמו דודני עליה והוא
 מהטבע שהנונים עומדים על מקום השחיין ודקאמר לא יחייב
 צדיקה ולא עייל צהליה עומדת אהל סמלוגר' תשוב מתח ורבי
 אחי ורבי אסי כדו להרחיק עלמס ממנו עבדו הרמקא זו יחידא
 דאשילו מציעי בו' ורבי' צ' מברך זהו ועסיק בצורה בו' אם חן
 מעלה על לומדי' אגוני כו' המעלה חן ציעני אלהים ודאם מלינו
 כמו שאנו אומרים והלוגני חקך בו' ותניי לחן בו' בעיניך ובעיני
 כל רנאי בו' ואמרינן כסוטה דתזוס מננא ולא תללא ותורה תללא
 והשקא שפיר קאמר אם חן מעלה דהיינו תללא אגוני לא מגנא
 פתחיה ולמאי דמסיק סס הורה צדנא דטובא בה כדאמר מברך
 ועסיק בסו' : א"ל אהי דוכתאי בו' מונוהו לפי דעת מלאך
 המות ליעד מקומו צטו"ב וכל יטער על מיתתו וזו לא הוה
 עדיין מקומו שניו שאר דיוקים היו משתמשין בו כמ"ס פול מקום
 לצר ליואי בו' ויש לפרש הא דכפל מלות פנו מקום בו' פנו מקום
 כו' שהוא ודאי לא נקטרק מקומו המוח' לו כמ"ס אחוי לי דוכתאי
 כו' אף שיש ללדיק עוד חלק צג"ע חלק רשע שהי' לו צג"ע דכהיב
 משנס יירוש כמ"ס צמגיגס : בי מטא לההם דליה בו' כמ"ד
 דג"ע צטו"ב דלמ' צמס' חמיד ויש לו ממינוח גנובות סאורך
 להגביהו ודאמר אי איתשיל אשבעתיה בו' ולא קאמר דאי
 עבר אצטנזיה דהא ודאי ליסורא לא עביר נא"ל סוה עבר
 אשבעתיה לא סוה קאמר דלעבר נמי השחא למטב ליסורא אלא
 למתסל : א"ל רב לי סבינאי לא הוה קא יתיב בו' ממוס
 דעדיין הוה ירח לנפשו עד דל"ל דמחצנא לצריית' דהיינו לצרות
 אחרים : א"ל נראה קשה בימך בו' שהקפת הוא אות על
 קיום סביניה בימי נח ואם אתה צר ליואי כקיימת השנועה לא הוה
 לרדיך העולם ללוח הקפת כי צומרך היו נולוים : בחברך בעית
 למעבד לי בו' דלוח הוה סבינו צידו לא הוה מניח את ריב"ל

לקיץ

הנושא פרק שנים עשר כתובות קפב

לקטץ מעל המזילה לג"ע : איפסיק ליה עמודא כו' כמו
 שכתבנו צפ' האסא שהיא הנראה סלין סדור ראוי לעמוד במחלתו
 וז"ל בשביל כבוד חכמים שהוא כבודו של חכמים כשיסתלק הענין
 והיו ראוי לעמוד עליו עשה בשביל כבוד אנכי אם היה אצלו
 מי מירשו כדלעיל וז"ל לא היה מ"מ כיון דכאבו לא היה
 מפסיק עמודא גם אלו היה מי לא היה ראוי לעמוד במחלתו :
 עשה בשביל כבוד עומד דהיינו שיסתפקו בכבודך בקבורה אמר
 שיסתלק הענין : לאפוקי ממאן דלא קיים אפי' את אחת כו'
 דיש תלוה מרומזים בזה א' והיינו דקאמר איתיה ס"ס ומי כו'
 אם עברתי אפילו ברמי אוח א' שנה ודו"ק :

הכותב פרק ט

ההוא ר"ל כמי למוכיה שכיב וכו' אתו ב' טוביה שכן
ות"ה ת"ה קודם קרוב ות"ה ת"ה קודם אבעיא
 לרו שכן קרוב מאי ת"ש קרוב שכן קרוב מאה רהוי
 שניהם קרובים שניהם שכנים שניהם ת"ה שורא דרייני :
ת"ה קודם דמסחרא אדם מנזיק מצטוי טוח נשעת מיחה דאמר מר
 כל הנוכח לא תנבאלו אלא למהנה ת"ה מנכסיו : שורא דרייני
 העלת הדיינים לפי מה שיראה דיינים שהם דרבו של מת לקרב את זה
 וזה מה או ימי סכנייהם טוב ומה נזכר יורה ש"ל נו מתמון המת
 לזכות : שורא כמו שדי ביחא דמחרגמ' ירה כים העיל בים :

פרק אלמנה ניוזנית

אמר רבי יוחנן כל המונע תלמידו מלשמשו כאלו מונע
ממנו חסד שנאמר *למס מרעוה חסד רב נחמן בר
יצחק אומר אף פורק ממנו ראת שמים שנאמר *ויראת
שדי יעווב :

למס מרעוה חסד המניע עלמו מרעוה ומניס ממנו חסדים
 וזאת דמסקין לה תדכיון לעיל מיניה ומזיקיה נדחה ממנו
 וסמך ליה למס מרעוה חסד :

הר"ף כל המונע תלמידו מלשמשו וכו' : יריך לנקט רמי לדבר היכן
 הוזכר כאן מונע תלמיד לשמשו וכו' וע"כ ה"ל דרשים רב נחמן
 פורק ממנו ויראת שמים מקרא מלא ואיך לא דרש ליה ר' יוחנן ונראה
 דדייק בקרא דה"ל ללמס חסד מרעוה ולמה הפסיק למס מרעוה : ועוד
 למה ויראת שדי יעווב וכו' : לזה דרש למס מרעוה שמתים עלמו
 מרעוה שלא ישמשו מניס ומונע חסד : ונרמו חנוע תלמיד לשמשו
 דכתיב לעיל מיניה האם אין עוברתי בני וחוסיה נדחה ממנו וסמך ליה למס
 מרעוה וה"ל כה"ל כי אלו רובא עורה מהתלמיד שימשו וחוסייה נדחה
 מהתלמיד שלמד ממנו חוסיה נדחה שמועטו מלשמשו ומלעוורו למס מרעוה
 השומע גם הוא מניס ממנו חסד וזה כיון דש"י וז"ל וחסתא דייק קרא
 ש"ס ב' דברים הא' מניס מרעוה חסד והא' ויראת שדי יעווב הרב המונע
 לתלמידו ורב נחמן אחר אף פורק ממנו ויראת שמים למר : שגסם שמוס
 המונע הוא רב גם מיראת ויראת ה' הוא לתלמיד שפורק מהתלמיד ויראת
 ה' והוא ויראת שדי חו"ל כלידר רעיה הוכר : מתחשם ממנו חסד וזאת
 ועוד אמרתי ויראת שדי יעווב התלמיד :

פרק הנושא

תנו רבנן משעת פטירתו של רבי אמר לבני אני צריך

פ"ב
 פ"ב
 פ"ב

ל' ז'
 פ"ב
 פ"ב

ל' קג

נכנסו בניו אצלו אמר להם הוררו בכבוד אמכם נר
 יהא דלוק במקומו שלחן יהא ערוך במקומו מטה תהא
 מוצע במקומו יוסף חפני שמעון אפרתי הם שמשוני בחיי
 ורם ישמשוני במותי הוררו בכבוד אמכם דאורייתא הוא
 הכתיב *כבר את אביך ואת אמך אשת אב הוא אשת
 אב נמי דאוריית' הוא דתני *כבר את אביך ואת אמך
 את אביך זו אשת אביך ואת אמך זה בעל אמך וא"ו ה'
 יתירה לרבות אחר הגדול הני מילי מחיים אבל לאחר
 מיתה לא' נר יהא דלוק במקומו שלחן יהא ערוך במקומו
 מטה תהא מוצעת במקומה מאי מעמא כל בי שמשו היה
 אחא לכיתיה הוא בי שמש' אחאי שיכתבתא קא קרי
 אכבא אמרה אכתיש דרבי חזקי דרבי יתוב כיון דשמע יוסף
 לא אהא שלא להוציא לעז על צדיקים הראשונים יוסף
 חפני ושמעון אפרתי הם שמשוני בחיי ורם ישמשוני
 במותי סבר מיניה בהרין עלמא הוא דקאמר כיון דחזו
 דקדים ערסיהו לערסיה אמרי שמע מינה להורא עלמא
 הוא דקאמר והאי דאמר הכי דלא לימרו מלתא דואי
 לרו ועד האירנא נמי ונחת דרבי הוא דאנהיא לרו אמר
 להם לחכמי ישראל אני צריך נכנסו אצלו חכמי ישראל
 אמר להם אל תספרוני בעיירות והשיבו ישיבה לאחר
 שלשים יום' שמעון בני חכם נמליאל בני נשיא הנינא בר
 חמא ישב בראש' אל תספרוני בעיירות סבור מיניה
 משום טרחא הוא דקאמר כיון דחזו דקספדי בכרבים
 וקאתו כ"ע שמע מיניה משום יקרא הוא דקאמר דשיבו
 ישיבה לאחר שלשים יום דלא עריפנא ממשא רבינו
 דכתיב *ויבכו בני ישראל את משה בערבות מואב
 שלשים יום תלחין יומין ספדי ביממא וליליא מכאן
 ואיך ספדי ביממא גרסי בליליא או ספדי בליליא וגרסי
 ביממא עד דספדי תריסר ירחי שתא הוא יומא
 דאשכבתיה דרבי נפק בת קול ואמרה כל דרוה
 כאשכבתיה דר' מוזמן הוא לחיי העולם הבא' והוא כובס
 כל יומא דהו אתי קמיה הווא יומא לא אתא כיון דשמע
 הכי סליק לאיגרא וגפל לארעא ומית יצתה בת קול
 ואמרה אף והוא כובס מוזמן לחיי העולם הבא :

נר יהא דלוק במקומו א"ל תשלחו כמו בחיינו דכל ערב שבת
 היה נ"ל לניחו מנעשר כדלקמן : יוסף חפני דתן חפא :
 את אביך כל אהני רבין : וא"ו יתירה דהא אמך : דני מילי
 דמינן בכבוד אסת אציו חפני אציו : בי שמש' ערב שבת ונראה
 צעוני לפי שכן השמות שלו סבור צפי כל והכל חרדים אליו
 לגמור מלאכתם עד שלא תחשך לוח קרי בי שמשו : שלא להוציא
 לעז כו' לומר לא לדיקים היו שלא היה להם רשות לצוה לניחם
 כמו רבי : סבור מיניה בהרין עלמא שהיה מלוה שיסתפקו
 בקבורתו : דקדים ערסיהו לערסיה הם נקברו תמלה : והאי
 דקאמר רבי שמקן להודיע שימותו וישרתו : דלא לימרו איגמא
 מו ב עלייה

פ"ב
 פ"ב
 פ"ב

פ"ב
 פ"ב

הנושא פרק שנים עשר כתובות

שלישית כמותו מלחא דאימורא הוה צהו שלא זכו להשתק צו
 ואללאי מלחא דהאי דלא סגיננו בשני דרבי ונחיה דרבי אגנא
 עליהו : עיירות גדולות מן הספרים וכרכים גדולים מהם :
 והושיבו ישיבה לצדקה צבור : לאחר שלשים יום של פטירתו
 מיד ולא יהיו עמוקים בהסדר : שמעון בני חכם הוא לקמן
 סרוך מתי קאמר : הנינא בר חמא ישב בראש הטיבה :
 סבור מינה משום טורח דבני כפרים דמזיכו לעיירות ואין
 למספדי : כיון דהוה קרא אספיהו בכרכים וקא אתו כולי
 עלאא מטיירו ומכפרים איתו מסוס יקרא הוא קאמר : ומא
 ראשכבתיה ויום פטירתו :

תוספות מוזנן לחי העולם הוא קשה והלא כל ישראל יש להם חלק
 לנפולוסי' ק"ר חמא כל סוף האמר מוזנן לחי העולם
 הוא הינו כל דין וכל יסודין :

מחרא מ"ם כל בי שמישהו היה אתי סו' כאלו הוא
 מן וקיים לעולם ס"ע"ב נקרא הוא רינוו הקדוש
 וקדושה בעלה בלחזו יום כדלקחן וע"כ שאמר צפרק
 חלק קדוש יאמר לו כל הכבוד לחיים מה קדוש קיים
 לעולם אף הם קיימים לעולם ולזה שנה בכל שנות
 בעת קדושה היום של שנה"ש הקדושה שנו וק"ל : ועד
 האירנה נמי כו' ולא יאמר דעתו הנין ביומנן כ"כ סמוך למיתת
 רבי אלא יאמר כיון שהיה לו לרבי לחיות ולא יהיו לריבים עוד
 לש נגה לו א"ל הנין זכותה עוד עליהו : משום יקרא הוא
 דק' אבר אף על גב דאין לך בעוהו כרבי כו"ש משנת רבי בעלה
 עוהו מ"מ בני יקרא כמותו דח"ל לו למנוחל כבוד הצורה וסיינן
 דקאמר ומתח רבי בעלה עוהו וגם לנביא שהרי בני יקרא ומסוס
 כבוד תורה וק"ל : מבאן ואילך ספרי ביבמא וגרסי כו' יש
 לדרקק הא אכתי ערוף מתסה ולאחר שלשים לא מסדו כלל
 בימתא או בלילה ויש ליישב כיון דהוא לא ליה על כך אלא שהם
 מעלמס מסדו י"ב מדסיס בימתא או בלילה אין להם בעדיפא
 עשו לו מתסה ויש לדרקק שאמר להושיבו ישיבה לאחר שלשים כו'
 ולא יהיו עמוקים בהסדר כפי' רש"י מתי מייחוי דלא עדיפא
 ומתסה דהא חסם בני קא' היה ל' יום ולא היו הסדר כדאמר'
 צפרק ואלו מגלמין בשאר כל אדם שלמה לנכי וסבטס להספד
 ושליס לגיהוק כו' ויש ליישב דלשילו הספדו של רבי לא רנה
 להיות יותר מנכיה דבני משה דעדיף עמי ובטור י"ד סו' ש"ד
 כתב ואין צוכין על ח"ח יותר מלי יום וקיינו מהך סגויא הסכא
 ומן לא קשה מידו וק"ל : מוזנן בו' דכל המתעסק בהספדו
 לכבודו ציוס פטירתו וכה לכן כדקאמר דבעלה קדושה צו ציוס
 שנס הסהו יוכה לכן במתעסק בקבורתו לכבודו וההוא כונס נתי
 שמתער על כך להיות עליו זכה צוה להיות מוזנן כו' וק"ל :

לה שמעון בני חכם מאי קאמר ח"ק אע"פ ששמעון בני
 חכם נמליאל בני נשיא אמר לוי צריכא למימר
 סס
 אמר ר"ש בר רבי צריכא לך ולמשלעתך מאי קשיא ליה
 ט"ב
 הא קרא קאמר ואת דבמלכה נתן ליוזרם כי הוא הבכור
 ד"ס
 הרוה ממלא מקום אבותיו הוה ורבן נמליאל אינו ממלא
 סס
 ט"ב
 ד"ס

מקום אבותיו הוה רובי מאי טעמא ענד רבי עדי דאינו
 ממלא מקום אבותיו בהכמה ביראת חמא ממלא מקום
 אבותיו הוה חנינא בר חמא ישב בראש לא קבל רבי
 חנינא שהיה רבי אפס גדול ממנו שתי שנים ומחצה יתיב
 רבי אפס ברישא ויתב רבי חנינא אבראי ואתא לוי
 ויתב נביה נח נפשיה דרבי אפס ויתב ר' חנינא ברישא
 ולא הוה ללוי איניש למיתב נביה וקאמא לבבל והיינו
 דאמרי ל' לרב נבליא רבה אקלע לנהרדע' ומטלעו ודרשי
 כלילא שרי אמר שמינן מנת נח נפשיה דרבי אפס ויתב
 רבי חנינא ברישא ולא הוה ליה ללוי אינוש למיתב נביה
 וקאתי ואימא רבי חנינא נח נפשיה ורבי אפס כדיתב
 יתיב ולא היה ליה ללוי אינוש למיתב נביה וקאתי אי
 בעית אימא לוי לרי' אפס מיכף הוה כיף ליה ואי בעית
 אימא כיון דאמר רבי חנינא בר חמא ישב בראש לא
 סני דלא מלך דכתיב בהו בצדיקים *תנזור אומר ויקם
 לך הא היה רבי הייא נח נפשיה' והאמר רבי הייא אני
 רביהי קברו של רבי והורדתי עליו רמעי' איפוך והאמר
 רבי הייא' אותו היום שמת רבי בטלה קדושה איפוך
 והתניא בשתלה רבי נגנש רבי הייא' אצלו ומצאו שהוא
 כופה א"ל רבי כפנו מה אתה כופה והתניא מת מתוך
 שחוק סימן יפה לו מתוך דבכי סימן רע לו פניו למעלה
 סימן יפה לו פניו למטה סימן רע לו פניו כלפי הבתול
 סימן רע לו' פניו כלפי האם סימן יפה לו' פניו ירוקן
 סימן רע לו פניו צהובן ואורזים סימן יפה לו מה בערב
 שבת סימן יפה לו כמוצאי שבת סימן רע לו מה בערב
 י"ה סימן רע לו כמוצאי יום הכפורים סימן יפה לו מת
 בחולי מעים סימן יפה לו מפני שרובין של צדיקים מיתתן
 בחולי מעים אמר ליה אנא אתורה ומצנת קא כבינא
 איבעית אימא איפוך ואי בעית אימא רבי הייא עטוק
 במעוה הוה ורבי סבר לא אפגריה :

צריכא למיבר נמיהו דרבנן גמליאל דנזור הוה דלכוו נשיאה
 לך ולמשלעתך סיכס הוה כדאמרין בעלמא לוי
 אחוי קידה ואלעג : מאי קשיא ליה לר"ש ב"ר דאמר לריכא
 למימר אחתי לריכא הא קרא כתיב : והוא ממלא מקום
 אבותיו הוה כלומר אין צלחיו חסד ממנו אזל כלן הרי
 אחי חכם ממנו : ויתב רבי חנינא אבראי מן לבית המדרש
 שלא היה וכפף לר' אפס : וקאמא לוי לבבל כלילא שרי ללח
 צה בשבת מאי טעמא : מלן דרנה לניכך בכלילא אשה שפונה ואשה
 שפונה לא שלפא ומחוי צפרק ציה אשה ואלה : מיכף הוה
 בייך ליה קודם שגלה מחקמו אזל לר' חנינא לך כיף. והא הוה
 רבי הייא' ולמנייה רבי לראש וסניס : קברו של רבי ארונו של
 רבי הוריד עליו דמעות : בע"ש סימן יפה סיכס למנוחה מיד :
 במוצאי יום הכפורי' נמחלו טוהו וסי' ופה לז' : לא אפגריה
 לך אנטלים ממלוח :

הנושא פרק שנים עשר כתובות קפג

הוכפות אמתו היום שמת רבי נעלה קדושה סודו קורין אמתו רבינו הקדוש והא דהיא בשלמי סוטה מסת רבי נעלה עשה ויראה שז לוח קדושה כגלו : והר' חיים ספן היה אמתא שלימי כסאשער ר"ת הייתי נעמלנו לו הכתי נעלה קדושה דקאמר הכא היינו קדושה כסאנה וכן מוכח מתקאמר אמתו היום שמתע אמתו היום דנאק ונו לא וכדכתיב אמרין ביהושעמי ברכות כ"ג מי שמתו דכשתי רבי אמתו היום כהנה היום ואין נראה לרבינו דמחמתו לרבינו דהסם ימימי נעמלמל בית המדרש דרבינן אכל נעמלמל דאורייתא לא :

לכני קפג אני צריך נכנס ר"ש אצלו מסר לו סדרי הנכמה אמר לרם לכני גדול אני צריך נכנס ר"ג אצלו וזק מרה סדרי נשיאות א"ל נהוג נשיאותך ברמיים וזק מרה כתיבמימיס' איני ודבתיב *ואת רביא' ה' יכבד ואמר מר זה יהושפט מלך יהודה בשריה בראה תה זה היה עומב מכסאו ומתבולק ומגשקו וקורא לו רבי רבי מרי מרי לא קשיא הא בצניעא הא כפרהסיא הני רבי מוטל בצפורי ומקום מוכן לו בבית שערים והתיא *צדק צדק תדרוך זריס הלך אחר רבי לבית שערים רבי בבית שערים הוי אלא כיון דהלש אמשייה לצפורי דמדליא ובסיס : איריא : שרייאא ורענא : ומגדלנא נבשי מקלף אני מממורס ודומה לו אין קרמין נשנין לוימס : וצירינא טביא זניס :

מהרש"א ה"ק א"ע"פ כ"ו ובזוף הוריות אמרין דה"כ"ג נשיא ור"ת חכם ורבי נתן אב"ד דמשמע דה"ש מינוו נקרא חכם ואפשר לפרש שהיה ראש הדיינים מש"כ הכא דליכא לשריבי הכי דהא קאמר ר"ח בר חמא יבש בראש וק"ל והיא ממלא מקום אבותיו וזה כו' ק"ל היך קאמר דמלא מקום אבותיו הוה היינו יוספש שהיה יולך כד נביהורס כתיב ויהב את כל אחיו גו' וכדו וילך בדרך מלכי ישראל גזר וי"ל דנשיא אנו יבאשע כסר היה ואל"כ כסר ודוק : לוי לר' אפס היה כיון ליה כו' ר"ל אם היה ר"ח מת הוה כיון לו לולך לישיבו של ר' אפס ולא היה גולם ומקומו אכל כשהו שיהס חיים ר' אפס ור"ח נאסוס כדורו של ר"ח ויתבי אצראי לא הוה לוי בייף לא' אפס ויתבי גו' ר"ח נאסוס צוה לא עשה סמיר ונענש על כך כדאמר צדק מי שמתו ית"ש לא סלקת לנשיבתך דרקיע אחר ליה דאמרו לי כל כי סך עני דלא סליק לנשיבתך דר' אפס ואלש"זיה דעתיק כו' ע"ש : ודודרתי עליו כו' בין שהיה בא שבתים כדמב' לקתו ונאסול היה סס קאמר על רבי כשראיתי קברו הודתי עליו דעונתו והיוו רבזיה מש"כ בשאר מתיס דאקבר גו' ינו בני ולא יתיר וק"ל : משני מה אמת בוכה כו' סמך למיתקו הוה נא"ל אהורה ומצות קא בכינא ודלא מי שזוכה תפני ריחת מיתה סימן רע הוה לו אכל אני זוכה על תורה ומלות שיהעלו ממנו כדאמר צדקיס צדקיס מני מן המלות כמ"ס גלותו ענין הוספור קצר חסדך אמונתך גזר :

ואריכנא מנלתיא ומקאמי קלסיס אריכנא לבסן הקון כדאמרין צמסכת סוטה אריין או לא אריין כלומר מחוקן או אינו מחוקן ובשר ערוא נמי כתיב ושרית מלכא לא אריין לנא לחמי : לא תהא כדבר הזה בישראל כלומר סוף אינוה כדבר זה לעולם : נהוג נשיאותך ברמיים סתקא יוסב בין הגדולים זה פרס"י אבל צדקך גרים דמיס גו"ל פרס הגאון עסס הדבר טלא הרהר כן דאמר פרהס לא כדאס סתקמו גדול צניעו ולינו מוכרו דמיס יקריס : מ"א אמי' אם הסתה מהס דמיס אף על פי כן לא תתולל בצניעהס : ס"א דמיס דר"ש מ' לא תתולל נשיאותך צמגי הלמידיס א' נהוג צדק ציר רמה ע"ל ו"ל : וזק מרה אימיה סתקא אימך עליהס : בצניעא מכבד כל אחר ואמר : כפרהסיא מעיל עליהס אימיה לטודיע נשיאוקו : רבי מוטל צמלו צמארי ומקום קברו מוכן לו בבית שערים : דמדליא דאמרין צמגולה למת נקרא שמה לשרי שושבת בראס הדר כלמרי :

מהרש"א א"ל לבני קפג כו' היה ראוי להקדים לקרוא צנו גדול ואפשר דהאמננס סתיה חגיגה צניעו מהאסיאוק וכן לעיל שמתע בני חסס גמילאל כולי וק"ל : נהוג נשיאותך ברמיים כו' נרא' מפרס"י נהוג נשיאותך דמיס דהיינו לגבי גדולים וקוסף צמלמידיס סלינס גדולים כ"כ וזק מרה צהס כשתעס מצנע המרה טלא מרה להס עינס כוהקיס וק"ל :

הרהא יומא דנח נפשיה דרבי נורו רבנן תענית' ובעי רחמי אמרי כל מאן דאמר נח נפשיה דרי ידק' כחרב סליקא אמתיה דרבי לאיגרא אמרה עליונים מבקשים את רבי ותחתונים מבקשים את רבי יחי רצון שיכופו תחתונים את העליונים כיון דחויא כמה זימני דעיל לבית הכסא וחלץ תפילין ובעי ליה וקמצשער אמרה יחי רצון שיכופו עליונים את התחתונים ולא הוה שחקו רבנן מלפניו רחמי שקלה כחא שריא מאירא איהיקו ונת נפשיה דרבי אמרו ליה רבנן לבר קפרא זיל עיין אול אישכחה דנח נפשיה קרעיה ללבושיה ואדרריה לקרעיה לאחוריה פתח ואמר אראלים ומצוקיס אחוה בארון הקדש נצחו אראלים את הצעוקיס ונשכס

ולו והיינו רבי הוה מנצי רבי הנינא ורבי הייא אמר ליה רבי סס חנינא לרבי הייא ברדי יודי אנצית דאס ח"ו גשתכת תורה מישראל מהרדני לה ספלפולי אמר לו ר' הייא אנו עברי ולא לשתכת תורה מישראל דאיתנא כיתנא ושריינא ומגדלנ' נשבי וצירינא טביא ומאכילנא בישראל ליתמי ואריכנא מנלתיא ממשכי דטביא וסליקנא למתא דלית בה מקרי ודרקי וכוונכנא חמשה חומשי להשעה ינקי ומתינא שחא סתרי לשתא ינקי לכל חדי ותר אמרי ליה אמתי סדרך לחברך : והיוו דאמר רבי כמה גדולים מעשה הייא אמר ליה ר"ש בר רבי אפילו ממך א"ל אין אמר לו רבי ישמעאל ברבי יוסי אפילו פאבא אמר ליה ח"ו לא תהא כואת בישראל אמר להס

ל' ר' אפס ור"ח נאסוס כדורו של ר"ח ויתבי אצראי לא הוה לוי בייף לא' אפס ויתבי גו' ר"ח נאסוס צוה לא עשה סמיר ונענש על כך כדאמר צדק מי שמתו ית"ש לא סלקת לנשיבתך דרקיע אחר ליה דאמרו לי כל כי סך עני דלא סליק לנשיבתך דר' אפס ואלש"זיה דעתיק כו' ע"ש : ודודרתי עליו כו' בין שהיה בא שבתים כדמב' לקתו ונאסול היה סס קאמר על רבי כשראיתי קברו הודתי עליו דעונתו והיוו רבזיה מש"כ בשאר מתיס דאקבר גו' ינו בני ולא יתיר וק"ל : משני מה אמת בוכה כו' סמך למיתקו הוה נא"ל אהורה ומצות קא בכינא ודלא מי שזוכה תפני ריחת מיתה סימן רע הוה לו אכל אני זוכה על תורה ומלות שיהעלו ממנו כדאמר צדקיס צדקיס מני מן המלות כמ"ס גלותו ענין הוספור קצר חסדך אמונתך גזר :

ל' ר' אפס ור"ח נאסוס כדורו של ר"ח ויתבי אצראי לא הוה לוי בייף לא' אפס ויתבי גו' ר"ח נאסוס צוה לא עשה סמיר ונענש על כך כדאמר צדק מי שמתו ית"ש לא סלקת לנשיבתך דרקיע אחר ליה דאמרו לי כל כי סך עני דלא סליק לנשיבתך דר' אפס ואלש"זיה דעתיק כו' ע"ש : ודודרתי עליו כו' בין שהיה בא שבתים כדמב' לקתו ונאסול היה סס קאמר על רבי כשראיתי קברו הודתי עליו דעונתו והיוו רבזיה מש"כ בשאר מתיס דאקבר גו' ינו בני ולא יתיר וק"ל : משני מה אמת בוכה כו' סמך למיתקו הוה נא"ל אהורה ומצות קא בכינא ודלא מי שזוכה תפני ריחת מיתה סימן רע הוה לו אכל אני זוכה על תורה ומלות שיהעלו ממנו כדאמר צדקיס צדקיס מני מן המלות כמ"ס גלותו ענין הוספור קצר חסדך אמונתך גזר :

ל' ר' אפס ור"ח נאסוס כדורו של ר"ח ויתבי אצראי לא הוה לוי בייף לא' אפס ויתבי גו' ר"ח נאסוס צוה לא עשה סמיר ונענש על כך כדאמר צדק מי שמתו ית"ש לא סלקת לנשיבתך דרקיע אחר ליה דאמרו לי כל כי סך עני דלא סליק לנשיבתך דר' אפס ואלש"זיה דעתיק כו' ע"ש : ודודרתי עליו כו' בין שהיה בא שבתים כדמב' לקתו ונאסול היה סס קאמר על רבי כשראיתי קברו הודתי עליו דעונתו והיוו רבזיה מש"כ בשאר מתיס דאקבר גו' ינו בני ולא יתיר וק"ל : משני מה אמת בוכה כו' סמך למיתקו הוה נא"ל אהורה ומצות קא בכינא ודלא מי שזוכה תפני ריחת מיתה סימן רע הוה לו אכל אני זוכה על תורה ומלות שיהעלו ממנו כדאמר צדקיס צדקיס מני מן המלות כמ"ס גלותו ענין הוספור קצר חסדך אמונתך גזר :

ל' ר' אפס ור"ח נאסוס כדורו של ר"ח ויתבי אצראי לא הוה לוי בייף לא' אפס ויתבי גו' ר"ח נאסוס צוה לא עשה סמיר ונענש על כך כדאמר צדק מי שמתו ית"ש לא סלקת לנשיבתך דרקיע אחר ליה דאמרו לי כל כי סך עני דלא סליק לנשיבתך דר' אפס ואלש"זיה דעתיק כו' ע"ש : ודודרתי עליו כו' בין שהיה בא שבתים כדמב' לקתו ונאסול היה סס קאמר על רבי כשראיתי קברו הודתי עליו דעונתו והיוו רבזיה מש"כ בשאר מתיס דאקבר גו' ינו בני ולא יתיר וק"ל : משני מה אמת בוכה כו' סמך למיתקו הוה נא"ל אהורה ומצות קא בכינא ודלא מי שזוכה תפני ריחת מיתה סימן רע הוה לו אכל אני זוכה על תורה ומלות שיהעלו ממנו כדאמר צדקיס צדקיס מני מן המלות כמ"ס גלותו ענין הוספור קצר חסדך אמונתך גזר :

ל' ר' אפס ור"ח נאסוס כדורו של ר"ח ויתבי אצראי לא הוה לוי בייף לא' אפס ויתבי גו' ר"ח נאסוס צוה לא עשה סמיר ונענש על כך כדאמר צדק מי שמתו ית"ש לא סלקת לנשיבתך דרקיע אחר ליה דאמרו לי כל כי סך עני דלא סליק לנשיבתך דר' אפס ואלש"זיה דעתיק כו' ע"ש : ודודרתי עליו כו' בין שהיה בא שבתים כדמב' לקתו ונאסול היה סס קאמר על רבי כשראיתי קברו הודתי עליו דעונתו והיוו רבזיה מש"כ בשאר מתיס דאקבר גו' ינו בני ולא יתיר וק"ל : משני מה אמת בוכה כו' סמך למיתקו הוה נא"ל אהורה ומצות קא בכינא ודלא מי שזוכה תפני ריחת מיתה סימן רע הוה לו אכל אני זוכה על תורה ומלות שיהעלו ממנו כדאמר צדקיס צדקיס מני מן המלות כמ"ס גלותו ענין הוספור קצר חסדך אמונתך גזר :

ל' ר' אפס ור"ח נאסוס כדורו של ר"ח ויתבי אצראי לא הוה לוי בייף לא' אפס ויתבי גו' ר"ח נאסוס צוה לא עשה סמיר ונענש על כך כדאמר צדק מי שמתו ית"ש לא סלקת לנשיבתך דרקיע אחר ליה דאמרו לי כל כי סך עני דלא סליק לנשיבתך דר' אפס ואלש"זיה דעתיק כו' ע"ש : ודודרתי עליו כו' בין שהיה בא שבתים כדמב' לקתו ונאסול היה סס קאמר על רבי כשראיתי קברו הודתי עליו דעונתו והיוו רבזיה מש"כ בשאר מתיס דאקבר גו' ינו בני ולא יתיר וק"ל : משני מה אמת בוכה כו' סמך למיתקו הוה נא"ל אהורה ומצות קא בכינא ודלא מי שזוכה תפני ריחת מיתה סימן רע הוה לו אכל אני זוכה על תורה ומלות שיהעלו ממנו כדאמר צדקיס צדקיס מני מן המלות כמ"ס גלותו ענין הוספור קצר חסדך אמונתך גזר :

ל' ר' אפס ור"ח נאסוס כדורו של ר"ח ויתבי אצראי לא הוה לוי בייף לא' אפס ויתבי גו' ר"ח נאסוס צוה לא עשה סמיר ונענש על כך כדאמר צדק מי שמתו ית"ש לא סלקת לנשיבתך דרקיע אחר ליה דאמרו לי כל כי סך עני דלא סליק לנשיבתך דר' אפס ואלש"זיה דעתיק כו' ע"ש : ודודרתי עליו כו' בין שהיה בא שבתים כדמב' לקתו ונאסול היה סס קאמר על רבי כשראיתי קברו הודתי עליו דעונתו והיוו רבזיה מש"כ בשאר מתיס דאקבר גו' ינו בני ולא יתיר וק"ל : משני מה אמת בוכה כו' סמך למיתקו הוה נא"ל אהורה ומצות קא בכינא ודלא מי שזוכה תפני ריחת מיתה סימן רע הוה לו אכל אני זוכה על תורה ומלות שיהעלו ממנו כדאמר צדקיס צדקיס מני מן המלות כמ"ס גלותו ענין הוספור קצר חסדך אמונתך גזר :

ל' ר' אפס ור"ח נאסוס כדורו של ר"ח ויתבי אצראי לא הוה לוי בייף לא' אפס ויתבי גו' ר"ח נאסוס צוה לא עשה סמיר ונענש על כך כדאמר צדק מי שמתו ית"ש לא סלקת לנשיבתך דרקיע אחר ליה דאמרו לי כל כי סך עני דלא סליק לנשיבתך דר' אפס ואלש"זיה דעתיק כו' ע"ש : ודודרתי עליו כו' בין שהיה בא שבתים כדמב' לקתו ונאסול היה סס קאמר על רבי כשראיתי קברו הודתי עליו דעונתו והיוו רבזיה מש"כ בשאר מתיס דאקבר גו' ינו בני ולא יתיר וק"ל : משני מה אמת בוכה כו' סמך למיתקו הוה נא"ל אהורה ומצות קא בכינא ודלא מי שזוכה תפני ריחת מיתה סימן רע הוה לו אכל אני זוכה על תורה ומלות שיהעלו ממנו כדאמר צדקיס צדקיס מני מן המלות כמ"ס גלותו ענין הוספור קצר חסדך אמונתך גזר :

ל' ר' אפס ור"ח נאסוס כדורו של ר"ח ויתבי אצראי לא הוה לוי בייף לא' אפס ויתבי גו' ר"ח נאסוס צוה לא עשה סמיר ונענש על כך כדאמר צדק מי שמתו ית"ש לא סלקת לנשיבתך דרקיע אחר ליה דאמרו לי כל כי סך עני דלא סליק לנשיבתך דר' אפס ואלש"זיה דעתיק כו' ע"ש : ודודרתי עליו כו' בין שהיה בא שבתים כדמב' לקתו ונאסול היה סס קאמר על רבי כשראיתי קברו הודתי עליו דעונתו והיוו רבזיה מש"כ בשאר מתיס דאקבר גו' ינו בני ולא יתיר וק"ל : משני מה אמת בוכה כו' סמך למיתקו הוה נא"ל אהורה ומצות קא בכינא ודלא מי שזוכה תפני ריחת מיתה סימן רע הוה לו אכל אני זוכה על תורה ומלות שיהעלו ממנו כדאמר צדקיס צדקיס מני מן המלות כמ"ס גלותו ענין הוספור קצר חסדך אמונתך גזר :

ל' ר' אפס ור"ח נאסוס כדורו של ר"ח ויתבי אצראי לא הוה לוי בייף לא' אפס ויתבי גו' ר"ח נאסוס צוה לא עשה סמיר ונענש על כך כדאמר צדק מי שמתו ית"ש לא סלקת לנשיבתך דרקיע אחר ליה דאמרו לי כל כי סך עני דלא סליק לנשיבתך דר' אפס ואלש"זיה דעתיק כו' ע"ש : ודודרתי עליו כו' בין שהיה בא שבתים כדמב' לקתו ונאסול היה סס קאמר על רבי כשראיתי קברו הודתי עליו דעונתו והיוו רבזיה מש"כ בשאר מתיס דאקבר גו' ינו בני ולא יתיר וק"ל : משני מה אמת בוכה כו' סמך למיתקו הוה נא"ל אהורה ומצות קא בכינא ודלא מי שזוכה תפני ריחת מיתה סימן רע הוה לו אכל אני זוכה על תורה ומלות שיהעלו ממנו כדאמר צדקיס צדקיס מני מן המלות כמ"ס גלותו ענין הוספור קצר חסדך אמונתך גזר :

ל' ר' אפס ור"ח נאסוס כדורו של ר"ח ויתבי אצראי לא הוה לוי בייף לא' אפס ויתבי גו' ר"ח נאסוס צוה לא עשה סמיר ונענש על כך כדאמר צדק מי שמתו ית"ש לא סלקת לנשיבתך דרקיע אחר ליה דאמרו לי כל כי סך עני דלא סליק לנשיבתך דר' אפס ואלש"זיה דעתיק כו' ע"ש : ודודרתי עליו כו' בין שהיה בא שבתים כדמב' לקתו ונאסול היה סס קאמר על רבי כשראיתי קברו הודתי עליו דעונתו והיוו רבזיה מש"כ בשאר מתיס דאקבר גו' ינו בני ולא יתיר וק"ל : משני מה אמת בוכה כו' סמך למיתקו הוה נא"ל אהורה ומצות קא בכינא ודלא מי שזוכה תפני ריחת מיתה סימן רע הוה לו אכל אני זוכה על תורה ומלות שיהעלו ממנו כדאמר צדקיס צדקיס מני מן המלות כמ"ס גלותו ענין הוספור קצר חסדך אמונתך גזר :

ל' ר' אפס ור"ח נאסוס כדורו של ר"ח ויתבי אצראי לא הוה לוי בייף לא' אפס ויתבי גו' ר"ח נאסוס צוה לא עשה סמיר ונענש על כך כדאמר צדק מי שמתו ית"ש לא סלקת לנשיבתך דרקיע אחר ליה דאמרו לי כל כי סך עני דלא סליק לנשיבתך דר' אפס ואלש"זיה דעתיק כו' ע"ש : ודודרתי עליו כו' בין שהיה בא שבתים כדמב' לקתו ונאסול היה סס קאמר על רבי כשראיתי קברו הודתי עליו דעונתו והיוו רבזיה מש"כ בשאר מתיס דאקבר גו' ינו בני ולא יתיר וק"ל : משני מה אמת בוכה כו' סמך למיתקו הוה נא"ל אהורה ומצות קא בכינא ודלא מי שזוכה תפני ריחת מיתה סימן רע הוה לו אכל אני זוכה על תורה ומלות שיהעלו ממנו כדאמר צדקיס צדקיס מני מן המלות כמ"ס גלותו ענין הוספור קצר חסדך אמונתך גזר :

ל' ר' אפס ור"ח נאסוס כדורו של ר"ח ויתבי אצראי לא הוה לוי בייף לא' אפס ויתבי גו' ר"ח נאסוס צוה לא עשה סמיר ונענש על כך כדאמר צדק מי שמתו ית"ש לא סלקת לנשיבתך דרקיע אחר ליה דאמרו לי כל כי סך עני דלא סליק לנשיבתך דר' אפס ואלש"זיה דעתיק כו' ע"ש : ודודרתי עליו כו' בין שהיה בא שבתים כדמב' לקתו ונאסול היה סס קאמר על רבי כשראיתי קברו הודתי עליו דעונתו והיוו רבזיה מש"כ בשאר מתיס דאקבר גו' ינו בני ולא יתיר וק"ל : משני מה אמת בוכה כו' סמך למיתקו הוה נא"ל אהורה ומצות קא בכינא ודלא מי שזוכה תפני ריחת מיתה סימן רע הוה לו אכל אני זוכה על תורה ומלות שיהעלו ממנו כדאמר צדקיס צדקיס מני מן המלות כמ"ס גלותו ענין הוספור קצר חסדך אמונתך גזר :

ל' ר' אפס ור"ח נאסוס כדורו של ר"ח ויתבי אצראי לא הוה לוי בייף לא' אפס ויתבי גו' ר"ח נאסוס צוה לא עשה סמיר ונענש על כך כדאמר צדק מי שמתו ית"ש לא סלקת לנשיבתך דרקיע אחר ליה דאמרו לי כל כי סך עני דלא סליק לנשיבתך דר' אפס ואלש"זיה דעתיק כו' ע"ש : ודודרתי עליו כו' בין שהיה בא שבתים כדמב' לקתו ונאסול היה סס קאמר על רבי כשראיתי קברו הודתי עליו דעונתו והיוו רבזיה מש"כ בשאר מתיס דאקבר גו' ינו בני ולא יתיר וק"ל : משני מה אמת בוכה כו' סמך למיתקו הוה נא"ל אהורה ומצות קא בכינא ודלא מי שזוכה תפני ריחת מיתה סימן רע הוה לו אכל אני זוכה על תורה ומלות שיהעלו ממנו כדאמר צדקיס צדקיס מני מן המלות כמ"ס גלותו ענין הוספור קצר חסדך אמונתך גזר :

הנושא פרק שנים עשר כתובות

ארח הקדש אמרו ליה נח נפשיה אמ' להו אחון קאמריחון ואנא לא קאמינא בשעת פמירתי של רבי יקף י' אצבעותיו כלפי מעלה אמר רבש"ע גלוי וידוע לפניך שינעתי בעש"א אצבעותי בתורה ולא נהנתי אפי' באצבע קמנה יר"מ שיהא שלום במעוהתי יצתה בת קול ואמרה יבפיה * יבא שלום וינחו על משכבותם על משכבך מיבעי ליה מסייעי לרבי הייא בר גמדה דאמר ר' חייא בר גמדה אמר רבי יוסי בן שאול בשעה שהצדיק נפטר מן העולם נ"ט אמרים מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע צדיק בא אומר יבואו צדיקים ויצאו לקראתו יבא בשלום וינחו ע"ד משכבותם אמר רבי אלעזר בשעה שהצדיק נפטר מן העולם נ' כתות של מלאכי השרת יוצאת לקראתו אחת אומרת לו בא בשלום ואחת אומרת הולך נכוהו ואחת אומרת לו יבא שלום וינחו על משכבותם ובשעה שהרשע נאבד מן העולם נ' כתות של מלאכי חבלה יוצאת לקראתו אחת אומרת * אין שלום אמר ה' לרשעים ו אחת אומרת לו * למעצבה השכבון * ואחת אומרת לו * רדה והשכבה את ערלים :

דעויל במה זימנין לבית הכסא דתולי מעיט סוה ליה : והלץ תבלין ומנה להו ומצער למחן ולהניח פתח ואמר הספד : אראלים וצדיקים מלאכים וצדיקים מלאכי ארץ : ולא נהיית' בעולם סוה אפילו לשי טורח שבעתי בצלצע קטנה שלי : יבאו צדיקים ויצאו לקראתו ויבא בשלום ואמר כן ינחו צדיקים על משכבותם : הולך נכוהו וצרה :

תוספות והנה חילוק ואש"כ מחלי מעיט פלוריס מן התבלין לפי שאין יסולין ליוהר היטב אבל ר' היה מביא עטמו בקדושה יוהר נדלי והוא יודע היטב ליוהר מ"ר : ולא נהניו אפילו בצלצע קטנה דאחרת' כמרס עד שאדם מחלל : סיגס טורה לחוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעינים לחוך גופו ומייתי סוה עובדא דרבי :

מהרש"א הווא יומא כו' עד סופו הקשות מה ענין שגזרו בתיבת רבי עזי על כך מ"ד נח נפשיה ידקר כו' ועוד שהרי לצפוף אמרו נח נפשיה ומה ענין הפלה עליונים מנבקים ומה ענין סוה הכלי כווא פוסלסיה וענין אמרו צארוץ הקודש ונכסה ארון כו' ולא צורה עלמה ומה ענין שוקף י' אצבעות ולא אמר כן על כל גופו שאפי' צאבר קטן לא נהנה ולמה דקבר מלבן רצים דמסכנות ולא דקבר כן אדלעיל מיהו ינחו שהו צלצון רצים : הווא מצבור שה"ס נצח מן העליונים צנמה ומן התחתונים צנוף ומהו יבואו לו צ' פעולות שכל העיון מכה הנשמה ומעשה המנוף ולפי סוה רבי ע"ה שלם בהכלית השלמות צעיון הוורה ובמעשה המלות כמ"ש צעלה קדושה בואחו יוס ואמרו צנטה משתח רבי צעלה עטה ויראה ויהי ראוי לפי הוורה ומעשו לפנות חי וקיים לעולם שב"כ נקרא רבינו הקדוש כמ"ש לעיל וע"כ גזרו מ"ד נח נפשיה ידקר בחרצ כו' ג"ס סוה כל ימיו סובל יסורין וצביל הדור כמ"ש צפרק הפועלים כולוהו שני דסוהי דרבי לא אצטריך עלמ' למערא ולוה אמרו מ"ד נח נפשיה

כו' סוה מגין על דורו ואמתיס אמרה בחפלה עליונים חצקסיס כו' ע"כ סוהו וז לפי שסמחו מן העליונים וסס צע"כ ודלי דחסיג שלמות העיון ביוהר וקחתיס מנבקים את רבי לפנות וכה במעשה צלמות הגוף צעה"ו נבקים חי וקיים לעולם צנוף ונמה ולפי כרחהו אורו מלעבר ביוהר וז"ל לו להשיג שלמות הגוף כמו סוה העיון בתבלין וע"כ אמרה י"ר שיכופו עליונים כו' ולא הו סמקי רבנן כו' שקל כווא שדיה הוה הרמו דכלי תרס צנירתו וז הו מחסו כן הו גופו של אדם צנירתו ולערו וז הו מוחו שלי אפסר לו להשיג שלמות הגופי במעשה כענין התפילק ועי"ז אשחקו ונת נפשיה וסוהר קרעיה כו' דאל"כ הוה כמניד להס דנח נפשיה אבל אמר ליה צלצון חכמה אראלים כו' ע"כ הסוק יס צוטה כמדקרות חרצ ולסון חכמים מרסא אורח הגויה יס דקבר וז דרסוהו לענין נדרים וקאמר אראלים כו' דודאי שלמות העיון כמ הנשמה לא הבעל לא צעה"ו ולא צעה"כ צ"כ מ"ס והו דמיון הוורה סוהת מונחה צארוץ הקדש אבל שלמות ארון הקדש סוהו דמיון גופו נלמו נו אראלים ונשנה ארון הקדש צעה"ו צקבר ואמר שנשעת פטירתו וקף עשר אצבעות כו' לפי שמתחו לא יחסר רק שלמות המעשה סוהו צנוף כי שלמות השכלי צנח הנשמה תחוק לע"כ ע"כ הוהר שלמות התעשה סוהו צו צוהוהו חי שינעתי צי' אצבעותי צלמות הוורה כי היד הו עוקר כלי מעשה הגוף ולא נהייתו אפילו בצלצע וע"כ אמר י"ר סיחא שלום במוותי לגוף צקבר וע"ז אמר יבא שלום וינחו גו' דמח וינחו דקאמר לבין רצים וע"כ מנחת הגוף ומונחת הנשמה בעולם הנח שהשיג סס שלמות ביוהר אבל על מסכנות בלי רצים לא יתכן לכלול הנשמה צו דלא שייך בה סבינה וע"כ אמר שעל הצדיקים שילאו לקראתו אמר סגס סס ינחו צנופן על משכבות' צקבר אבל על שלמות הנשמה לא הוה לרדך לבקש בצדיקים כי בודאי חסיג סס שלמות ביוהר ועוד יס לביון צנ' כמות סוכר צמ"ה סס ג' כתות מלאכים המנונים כל כח מג' עולמות ססס עולם העליון ועולם האמצעי ועולם התחתון הפת הו' אומרת יבא שלום הוה כח מה"ש ועולם עליון אשר סס השלום צפמליה של מעלה ומסס חבא נפס הצדיק לרורה צארוץ חסיים ואחת אומרת הולך נכוהו הוה כח עולם האמצעי שהצדיק הולך נכוהו לצטל המול צבעולם האמצעי אשר סס בא רוחו כל אדם ואחת אומרת וינחו על משכבותם הוה כח של עולם התחתון שהגוף נקבר צו ואמר ברשעים צהיך זס צעטה שהדעס נאבד מן העולם אח' אומרת והוה כח שלמעלה חין שלום אמר ה' לרשעים ואחת אומרת למעצבה השכבון הוה כח עולם האמצעי ואחת אומרת רדה והשכבה את ערלים הוה כח עולם התחתון :

הרי"ף י"ר סיחא שלום במוותי הכוונה הוה שלפניו סוה הקדוש וחד הוה טעל הצדיק חספי הוורה שצויה לנח על הדור כו' ש"ה ימצא ברעה אשר חמלא אחס חו"ס' תמא הוורה נאסף הצדיק ויס לעויה סהצדיק טעלו הקב"ה לכפר על הדור וחסון ומכיל הוורה סביח' שחיה לכל על הדור סחוך מייתו ולוה הפלל י"ר סיחא שלם במוותי ויהי מיתתי כשרה

יבפיה
סס
סס
תחילת
סס

שני דיני גזירות פרק שלשה עשר כתובות קפד

ופנס מקומי : אינו נפטר מן העולם וה"ק ק"ו שימאח את עיניו כסחיה טעם בשופו ויבש לרין : שאינו צריך לכלום סהא עשיר ואין לרין להחזיק : דשאלו שאלתא דרגיל לשאל מזני עירו כהמתא וכלים : מאי עומא דשוחדא למא אסור למטל לזכות את הוכאי : אין אדם רואה חובה לרואה אסור למטל לזכות ללא החובה לחייב את עצמו ואפי' מתכוין לדין אחת : שדוא חד הנותן והמקבל נעשה לב אחר : (מ"ז מהר"א) ו"ל מי' מד חרף ר"ל שטורח להפוך זכותיה ופ"ט כהוא לטן שמהה על שקבל המתנה ולספוק נעשה בשורו חדודי' אמרז מדה וכו' :

תוספת : כיו טעמין סתין הא דלא פריך הכא והכי עברי הכי והכיב וסעד לא תקא כפרק עליה דקראי' אומר ר"ח משם דלא אסור אלא מעבלי דיעין אבל הכא משל גמור : ור"י מפרש הכא לאו כדורות שבר היו עשלים אלא הכא כל שעה היו יושבין בדין ולא היו עוסקים בשום מלאכה ולא היה להם מנהג להפזרם והיה מושל על הגמור להפזרם אבל קראי' כהקראי' בעלמא היה יושב ולא היה לו עטול שבר והוא עומא ומי אחי עשיר הא דקאמר לקמן מלמי הלכות שמישה והוא הקיימה וכו' טעמין שברו מתדורות הלשכה אל"פ משבר הלמוד תורה אסור כדאיתא גמ' א"ן בין המור :

אפילו צריך גמור ולוקח שוחד והיינו ק"ו לרשעים שכבר נטלו שחד דפסע ראשונה דנפסע ראשונה כשנטול אחי' לדיק הוא טעמין לא נטלו וק"ו לטפסים דנפסע טני שנטול שחד שכבר נעשה טעם מתעם ראשונה שנטלו : ורש"י פ"י דהאי ק"ו לטפסים אינו מן הזבתיקא אלא מדתניא חכמים ולדיקים משמע שר"ל ק"ו לטפסים ולכן מחמה ובי הם בני דינא ותשני ה"ק ולא נודח כת"ס : מ"ד מלך במשפטו וכו' שאינו צריך לכלום וכו' הכא משמע דלריכות מתון קאמר משום שחד מדמתיק עליה האי דינא דשאלו שאלתא וטעל נמי צמילי דשאל איירי וצסנהדרין צ"ל מיייתי הק דרשה גופיה דרב נחמן בר כהן אריין שאינו בקי וצריך לשאלו הוראות ודינא דמטיק התם דרש רב נחמן בר כהן מ"ד מלך במשפט יעמיד ארץ ומוסיק טעל דתרי הכי דני נשיאה חוקמי דינא דלא גמיר וכולה שמעתא דהתם מיירי דדינא שאינו הגון מתמת שאינו בקי ואומר ר"ח דהאי קרא איבא למידק שאינו צריך לא מתון ולא לדברי הורא :

מהרש"א *שצ"ד בתים כולי ובגנן בתי כנסיות כולי ובספר ישעיה פרש"י תפ"א בתי כנסיות היו צירושלים כמתני מלתי ע"ס : צ"ט מנה בו' אפשר לומר בזה המנין בכל שנה קאמר ובה לכ' דיני גזירות דהיינו ג' בתי דינין מכ"ג לכל אחת לג' מנה ובה לכל דין מהם קמ"א זווים צורך ויעירו חכמים בו שהוא כדו כיוסוקו בכל שנה מסתמא וקאמר דאם לא ספקו בזה כגון שתייקר השער מוסיפין כו' וק"ל : אלא אפי' לזכות את הוכאי בו' ק"ק דאימא דהתם איירי שנטול מאלה מהם דתתי לאלווי דינא וכן נראה מפרש"י בתומט וו"ל לא תקא שחד אינו לטעם דיק כי השחד יעור משקבל שחד ממנו א"א שלא יפס לבו אללו להפך בזכותו עכ"ל וכדלקמן כיון דקבל שוחד מיניה איקרבא ליה דעתיה לגביה כו' ועיין צר"ס אבל שנטול משניהם כמו קראי' דלא אחי לאלווי דינא אימא דשרי וח' ק

כפרה על הנזיר הרעה מעליהם ויבא טעם עליהם : ואחא אומרם יתוה על מסכנות : וקסא דינא על משכנו מעבלי ליה וכן דקרו למעלה כגמרא ככה קול שיעלה יתוה על משכנו מעבלי ליה ולרין לומר כי כדאסיפת הלדיק התעוררות כמה גמורם של לדיקים אחרים ונחלים להקביל פניו של לדיק זה כמ"ס כגמרא פטו והמנו כס' ליתקומו מלך יאורה שבה וכן כל גמרות של קרובי הלדיק כמות אלו כשעת פטירתו עליהם אומרם מלאמי כבדת יתוה על מסכנות וכיוצא מה אומרם לרשעים למענה ישמנו כדכתיב סאלו מתחת רובה לקראח בוצר' כי נבית אחרו רשע מתעוררים הדמים של גיהנם וכל הרשעים אחרים וייתוה למעלה ישמנו אבל כמימת הלדיק כל גמורם הלדיקים יתוה על מסכנות :

פרק שני דיני גזירות

לא אמר רב יהודה אמר רב אפי' נזירי גזירות שבירושלים קה היו נוטלים שכרם צ"ט מנה מתרומת הלשכה וכו' קרנא היה שקל איסתרא מוכאי ואיסתרא מתייב ודאין ליה דינא והיכי עביד הכי והוא כתיב *ושחר לא תקח וכו' ואס"ק דהוה שכר בטלה רמוכה כי הא דרב הווא כי הוה אתי דינא לקמה אמר ליה הכו לי גברא דדלי לי בתריקאי ואיתן לבו דינא : אמר רבי אברו בא וראה כמה פמיות עיניהם של מקבלי שחד אדם חש בעיניו נותן ממילורופא ספק מתרפא ספק אינו מתרפא והם נוטלים שוה פרוטה ומסמין עיניהם שנאמר *כי שחד יעור עיני חכמה : ת"ר כי שחד יעור עיני חכמים ק"ו לטפשים *ויסלף דברי צדיקים ק"ו לרשעים מיירי טפשים ורשעים בני דינא יתוה אלא ה"ק כי השחד יעור עיני חכמים אפילו חכם גדול ולוקח שחד אינו נפטר מן העולם בלא פמיות הלכ' : ויסלף דברי צדיקים אפילו צדיק גמור ולוקח שחד אינו נפטר מן העולם בלא שירוף הרע' : כי אתא רב דימי אמר דרש רב נחמן בר כהן מ"ד *מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומת יירסנה אם רומה דיין למלך שאינו צריך לכלום יעמיד ארץ ואם דומה לכהן שמתור על הגרנות יירסנה אמר רבה בר רב שילא האי דיני' רשאלו שאלת' פסול למורן דינא ולא אמרן אלא דלית ליה לאישולי אבל אית ליה לאישולי לית לן בה : אמר רבא מ"ט דשוחדא כיון דמשקל שחד מיניה אקרבה דעתיה לגביה והוי כגופיה ואין אדם רואה חובה לעצמו מאי שחד שדוא חר אמר רב פפא לא לירון איניש דינא למאן דרהים ליה ולא למאן דכני ליה דרהים ליה לא חוי ליה חובה דכני ליה לא חוי ליה זכות אמר אבוי האי צורבא מרבנן דמתחמין ליה בני מאתיה לאו משום דמעלי טפי אלא משום דלא מוכח ליה כמילי דרשמיא :

נוטלים שכרם ומתפגסים היינו לפי שלא היו עוסקים במלאכהם : איסתרא טעם : הכו לי גברא דדלי מיה מסקה שדוקי : בהריקאי צוקומי : תריקאי אומר אני סהא לשון פסם כמו קנייס תרוקות דשמיית חולין כלומר שאני מסתלק

שני דיני גזירות פרק שלשה עשר כתובות

וה"ק : כמה סמויות עיניה של ביה גוטלין ש"פ ומסמין עיניה שונאמר בו ויעור פקחים דקאניר וזלא לטניס דהיינו מסמין עיני השכל שלהם ובעלי הבית ומכאן מתקני טיני הפקחים : וק"ו לטפשים בו וזכו בחיובי הלכות : אפילו חכם גדול בו בלא סמויות הלב בו ויהיה יעור עיני חכמים עיני השכל ולכ שלהם וכן פרס' בנזמות יעור פקחים אפי' הם צדקה ונוטל סוף שחזקו דעתו ויחזקה תלמודו בו ע"כ' מהו' בצדקתן הך ליגאל התיירק הדעת על ויסקף דברי לדיקוס קאמר לה והכל קאמר בלא סמויות הלב ויענין כסול בקרא ועור אמרתי קרוב לשעטו ולייבש הכפל לפי שם מי שזן על פי ראייתו שהוא עד ארוחה ואין לריך לו פס' דיעור מפי העדים וס' מי של ראה הדבר אך שהוא דן על פס' הדברים כי העדים וזה שאמר כי השחד יעור מתאם את הדיו והוא כאלו לא ראה התעבה כך ומחויי את הובאי ע"י השחד גם אם הוא דן ע"פ דבור העדים השחד יסקף דברי הלויקים שהן דברי העדים שמעורים לך והוא מלכך דברייהם לחייב את הובאי לפי ערות הדיקדוקי' : מלך במשפט בו' עיין צ"ק דמספרין : מ"ט רש"י וכו' בו' ר"ל מ"ט דמקבל שחר אפי' לשטט לך וקאמר דמון דקבל ליה בו' הוקרעא ליה דעמי' וא"ל לו לשטט לך וקא"ל א"כ אמאי קרי ליה שחד דלא יגול הלון אלך זמיו שמקבלו להטות משפט וקאמר דקרי הכא כהן אפילו במקבלו לשטט לך ע"כ' ההוה פגופים ובהאי חד ק"ל : אמר רב פפא לא לדון בו' למאן דרחים ליה כולי קמנו החופשות לאו דצורב וטובא לחייבי ציה ר"י ורבנן בו' דלגבי דיון אפילו הנזן מודו והסול כדמסיק תקרא בו' עכ"ל לכאורה קשה לדבריהם דאימא קוטטת דרב פפא נעמא דקרא קתפסס מ"ט לא לזון איגים לחיין דרחים בו' דומיא תמש' דלעיל מניה דקא"ר צ"ח מ"ט דסודתא בו' דנעטמא דקרא קארי לשורבו ויש ליישב הל"ל מ"ט לא לדון בו' דקא"ר רבא מ"ט דסודתא בו' וק"ל : רלא מוכח ליה במילי' בו' ע"כ' אל תוכח לך פן ינאך' הוכח לחכם ויאבדך ורובן וסכה וני' תהא ללו חכמים : *כרישא ה"א כולי כולרו רחמי לי כיון דרואי דיינא אמינא מונייהו בני לי בו' הך מלכא מתגי' דפ"ד דלבוש הוא החובך עלמו מן הדין שורק ממנו אינה וזול בו' ואפטר דכוסא דמלחא אשמעינן כיון דמזלי דמאן דמתייב ליה האירעא בו' אם מרחס כולוה רמתי בו' ולא יומא דלין דמתון כמות הליכא דרחים ואיכא דכתי דה"ק : הרי"ף מירי טפשים נרשטים בני דינא מניא : ותמיה הוא דבנזמות עיני חכמים חזק על הדינים המקבלים שחר עיני החכמים ההם אבל דברי לדיקוס אפי' חזקו דביינים הלויקים כדו ויניק ק"ו להטעי' אלא דברי לדיקוס הם דברי ש'הבעלי דינים שהם לדיקוס כי ע"י השחד ונזות משפט ויסקף דברי לדיקוס נעטמא והוא אפטר למרס האי דקאמר ק"ו להטעים חזקתו על הדינים המקבלים שחר עיני החכמים חייב ק"ו אל החיים סיבחה כדו דבר יתיר קל שהוא כולל חשב אל מחזק דברי התלמוד שחר מדי עשבים ורשעים בני דינא נניא : מוכח שבדיינים הוא חזק ורדון לקיימוי ויחזק כח לחייב דבריו שורקים ויעור עיני החכמים הלויקים לזכות או לחייב הדיק' וסוף וישות סנה לזכר שולא דבר מדי דריון וצדקה לו פסיק שחר אפטר רבין דאיכא השחד הוא אפי' לזכות את הובאי יסוף גם את דריון הלויקים וכו' כשדרין הוא רשע שמימי את הובאי' מ"ד

מלך כמשתט יעמיד לך ולי חקשהו סוף ויניר במלך שמעיד מלכותו ע"פ הדין א"כ היל"ל ונלא משפט ירשנה מלי וזליס חרימות וזליס דולה לזרס החכום כד שולך ספורס מהדין ירשנה : ומחמת הוא לטון הפרס' וסילוק א"כ כיון שהוא חזקר במלך היל"ל ומלך תרומות ירשנה לו יאמר יתרומות ירשנה ליה דרס שדנדר בניין שהוא דומה למלך שאלו ידור וכו' וזליס דומה לכן שהוא אים החומר בנין דהרומות ירשנה :

לנו רבנן *שהחד לא חקך אין ערירך לומר שחד ממין אלא אפילו שחד דברים נמי אסור מדלא כתיב בצע לא תקח היכי דמי שחד דברים כי דא דשמאל היה עבר במכר אמתא והוא נברא יהיב ליה ידיה א"ל מאי עבידתך א"ל דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא אמיסר דהוה יתיב וקא דאין דינא פרה דנפא ארשייה אהא הוהא גברא שקליה א"ל מאי עבידתך וכו' מר עוקבא דיה שדוי רוקא קמיה אתא הוהא גברא כסויה א"ל מאי עבידתך וכו' רבי ישמעאל ברבי יוסי הוה רגיל ארשייה דהוה מייתי ליה כל מעלי שכתש כנתא דפירי יומא הוה איהי ליה בה' בשבתא א"ל מאי שנא דאירנא א"ל דינא אית לי ואמינא אנב ארואי איהי ליה למר לא קביל מיניה א"ל פסילנא לך לדינא אותיב וזוא דרבנן וקא דיינין ליה בהדי דקא אויל ואתי אפר אי בעי מעיין הכי ואי בעי מעיין הכי אמר תפח נפשיש של מקבלי שחד ובה אני שלא נשלתי ואם נשלתי שלי נשלתי כן מקבלי שחד עאכ"ז : רבי ישמעאל בן אלישע אייתי ליה דרוא גברא ראשיית הנז אמר ליה מוכחא את א"ל מדוך פלן ומזהם לדבא לא הוה כהן למיתבא ליה א"ל דינא אית לי וכו' כרלעיל :

ט
ס
ע
ב

במכר גמר : יהב ליה דינא לשמו : כנתא דפיר' כל מירות מפרסס על ר' ישמעאל : וזוא זוג : בהדי דאוויל ואתי בכל אשר הולך וצח היה לבו לזכותו של זורו ארים וצלין לו קתמי זכות ואמר זלכו הלואי ויעטון כן וכך ויוכה בניו : ראשיית הבז כל שיה כנזו אוקן חייב ליתן לבנה אחד מששים : מהרש"א אפילו שחד דברים מרלא כתיב בצע לא חקך בו' ולעיל דרוס מנייה טעמא דסודתא שהוא חד הדרשות שקילוב יצואו כניהם וכנראה מדברי הקום' דלא קאמר הך מלחא דמטיב מדאוריית' אלל לאסמכתא צעלמא קאמר וכמ"ס בחיובי הלכות ע"כ' : בה' בשבתא לפי שהיא מנאס דינא וכו' כתי דייני עשבו לבי הקנת עורא : וס' לדיקך כבך עובדא וצאיך עובדא דלקתן דקאמר אייתי ליה וזגא דרבנן אמאי לא קאמר תלתא רבנן כהו תלתא ז"ד וכנים הרי הם צ"ד תניף כדאמרינן בסנהדרין ויש ליישב לכאורה דלא קאמר פסילנא לך לדינא אלא בחידי כחיד מומת' אלל בחלת' דהיינו אם עוד צ"ד ביינים אחרים לא החזירו לפסול את עמינו מלדון עמהם ולכן לא קאמר אלל דלחויב וזגא דרבנן אלל הלשון לא משמע הכי מדלא קאמר אחייב וזגא דרבנן צהמים ועי"ל דהך זוגא דרבנן מומחין נמי הו' וצדד נמי הוה כפי אלל דרלה לידע אם יקונו הסנים לדעתו לזכו

שני דיני גזרות פרק שלשה עשר כתובות קפה

ואשמעין דרלויה היתה אותה טנה להטער ע"ש וק"ל : האי עשה והאי כו' פרש"י מלוח הדיינים עשה ושפטתם לך עכ"ל פירושו אינו מובן דמאי משמע מושפעתם לך לזון דיתמי זריסא חזל מקרא דנפת הכי וליף ליה צפ"ק דסנהדרין קטנו כגדול השמעון סיה' חזיב ע"לך דין של פרוטה כדון של מאה מנה למנ"ת לאקדומי ע"ש והכא דין היתוס בא מקודם ולדברי הרמב"ם דמקדומי דין יתוס כו' שנאמר שפטו יתוס גו' נחמא טמי סהוכר כאל דנקף דינא דיתמי מינה לדבריו לא הוה לרין למנקט דהוס קאים דיל' דיתמי קמיה דל"ט בלא צנת אחת דין יתוס קוד' אי ללו דכבוד תורה עדיף :

ר"ב ענן הוה רגיל אלירו דארי גביה דהה מתני ליה מא סדרא דאלירו כיון דעבד הכי אישתלח אותיב סס בתעניתא ובעי רחמי ואתא כי אתא הוה מיבעית ליה בעותיה ועביד תבותא ארמיה ויתבי קמיה עד דאפיק לי סדריו והיינו דאמרי סדר אלירו רבה סדר אלירו ונמא: סדר אלירו רבה סלמד מן למינה : סדר אלירו ונמא סלמד בתוך חזיב :

תוספ' והיינו דאמרי סדר אלירו רבה וסדר אלירו ונמא אמר ר"י לפי שהספיק בלימודו לרב ענן מלקי לב' סדרים ופסעס רחמן למד ממנו יתרו מן הד' חזיב קרי לרמבו סדר אלירו רבא ולגמרא קרי ונמא: **מהרש"א** אותיב בתעניתא כו' כי אתא הוה מכניע ליה בעותא כו' יראה העטם צוה לפי שנכפל בשמים שלא היה לו לקבל אפי' בדרך דורון כיון שלכתלה דרך שומד זריסא הניא לו כמו ר"י צ"י ור"י צו' אלישע דלטיל שלמר ומה חטי שלא נטלתי כו' ואח"כ נכפל בנית צמה שפלת לרז נחמן נדיינים מר לקמי גברא דלוא כו' דמהך לזון זה הנין רב נחמן דקריביה הוה ואסתתס עענפיה דמזריה וקסאק צמה דלוהיב צתענעו נחכפר לו על אכולו דהניס קעניס בקבל חזל עדיין טעא דנענע מזריה ואסתתס עענפיה צמקומו עומד ולכן נענע צמדה ו דהוס מצניק ליה :

בשני רב יוסף דהו ריתחא א"ל רבנן לרב יוסף סב ליבעי מר רחמי אמר להו השתא ומה אלישע דכי הו רבנן מיפמרי מקמיה הוו פיישי תרי אלפינ ומאתן רבנן בעיקר ריתחא לא היה בעי רחמי אנא אבעי רחמי וממאי דפיישי הכי דכתיב 'וואמר משרתו מה אתן זה מלכיס לפני מאה איש מאי לפני מאה איש אילימא דכולהו לפני מאה איש בשני בצורת טוב' הוה אלא לאו רכל חר וחד קמיה מאה איש' כי הוו מפטרי רבנן מבי רב הוו פיישי אלפא ומאתן רבנן' מבי רב הונא הו פיישי חמני מאה רבנן' רב הונא הוה וריש בתליסר אמראי כי הוו קיימי רבנן ממתיתתא דרב הונא ונפצי גלימייהו הוה סליק אבקא וכסי ליה ליומא ואמרי במערבא קמו ליה ממתיתתא דרב דנא ככלאה' כי מפטרי רבנן מבי רבה ורב יוסף הו פיישי ארבע מאות רבנן וקרו לנפשייהו **ח"ב** מו א יתמי

לזכותו או לא חזל בשלשה גס לא יכוונו לדעתו אפטר דלמד חסד לא חסדים עם השמים והסמי לדעתו ורו"ק : תפח נפשם של מקבלי שוחד כו' ו"ל אטילו לשמע לך ולוה אמר תפח נפסם דודאי א"ל לקבל שוחד לשמע לך מאוס אירקובי דעמיה ומה חטי שלא כולי :

הרי"ף רבי ושמעון ר"י הוה רגיל לרסיס וכו' לא קביל מיניה יתסה לקיבל מיניה ולא לדייניה וכן קסה דביי ושמעאל בן אלישע ושחא לך לא קבל ממנו כי כוה נתן אל' לנו להסב' לסמי וזוג דרבנן לזון הנין ולא סלמו אל ב"ד אמר סן תלוא חקלה חמתת ידו כמעשה דרב ענן לקמן' ועוד תסס טלסם הוה מקבל ממנו לא וסייה שתקת תלדנר אחיה דבר לומר אי נעמי טעין הכי חזל לשחא לא דבר מואהיה רק אמר בלנו אי נעמי טעין הכי' ולכן רב ענן שקביל דהוון לא הסיב וזי של ת"ח לזון אח דינו כי חסס מן יכנר עליו ליה דבר של זכות ובלק' שלמו לפני רב נחמן ואפט"ב לא ונא מדיי תלמי :

ר"ב ענן אייתי ליה הרוא נברא כנחא רגילדני רבי גילי אמר ליה מאי עבדתך א"ל דינא אית לי לא קביל מניה א"ל פסילנא לך לדינא א"ל דינא דמר לא בעינא קבולי לקביל מר דלא למנען מר מאקרובי בכורים דתניא 'ואיש מר מבעל שלישה ובעא לאיש האלהים להם בכורים ועשרים להם וכרמל וצבלנו וכי אלישע א כל בכורים דהוה אלא לומר לך כל המביא דורון לח"ח כאלו מקריב בכורים אמר ליה קבולי לא בעינא דאקביל השתא דאמרת לי טעמ' מקבילנן שדריה לקמיה דרב נחמן שלא ליה נדייניה מר להאי נברא דנא ענן פסילנא ליה לדינא אמר מרשלח לי הכי שיימ קריביה הוה הוה קאים דינא דיתמי קמיה אמר האי עשה והאי עשה עשה דכבוד תורה עדיף סלקיניה לדינא דיתמי ואחתיה לדיניה כיון החזא בעל דיניה יקרא דקא עביר ליה איסתתם טענתיה :

גילדני רבי גילי דביי קעניס : וכי אלישע אוכל בכורים דהוה והלא לא היה טעם סהרי ויעני ושפט צבנן ומלינו צמכת טעיתוסם כדיו על טעם גד דכתיב ויעני ושפט צבנן ומלינו צמכת פכחוס באלו זריס דשפט דהאי קרא חזיו של חלישע : ש"מ קריביה הוה להכי פסיל ליה לדינא : האי עשה והאי עשה מלוח הדיינים עשה ושפטתם לך : עשה דכבוד תורה דינא דהאי גברא דהוה עשה דלויכא כבוד תורה דרב ענן בהדיה עדיף : **תוספות** ובי אלישע אוכל בכורים הוה חן לרין להחוק כפי' הקוערס דרבי מיכוס ובי אלישע אוכל בכורים הוה והלא צמחונן הוה וזין בכורים נאכלין חון למחה כדמוכב זריס אלו הן הלוהין ונפרק צמיה היתקס וכו' אחת כהריל כסדר אלניה ונמא דת"ח כברה להס לטירלל בכל מקום מושפתיים שגמרא תקריב מנתה בכורים וואמר וואס כא חגעל שלישי וכו' וכי אלישע אוכל בכורים הוה ונמא חין סס מקסם ולא מוכח ולא כהן גדול אלא אלישע ותלמידיו יושבין לפניו מכאן אמרו וכו' : **מהרש"א** וכו' אלישע אוכל בכורים כו' עיין פרש"ו ותוספות ולא יתח' להו כשטעוס כהוה הלחם מצבורים דהיינו צתלתא קליר סעורוס כפי' רש"י בספר מלכיס דל"ט מלי אשמעין קרא מיהו צפ"ק דסנהדרין מפרש לי' כשעמי

מלכיס
ד

שני דיני גזירות פרק שלשה עשר כתובות

יחמי כי הוּו פפטר רבנן מבי אבי ואמרי לה מבי רב פפא ואמרי לה מבי רב אשי הוּו פיישי מאתן רבנן וקריו לנפשיהו יתמי ריתמי :

הוּו ריתחא נעם של מקום וכל רעב לעולם : רבי מפטרי הלמידי ממנו לעמוד מצית המדרש : הוּו פיישי גביה אוכלי שולחנו : תרי אלפי ומאתן דכתיב עשרים לחם ולחם צוקים הרי כ"א וכרתל הרי כ"ב וכל אחד לפני ק' איש הרי תרין אלפין ומאתן : בתלמיד אמוראי הסומעים מסו ומשמיעים לרבים זה מכאן וזה מכאן ומלפנים ומלחמור ומתחלקים למקומ' הרבה שהיה העם רב : ובסי ליה ליומא מפיל את התמה והיה ניכר צורך ישראל :

מהרשיא לא הוּו בעי רחמי אמא אבי רחמי כו' ים
לדקק בזה המליו צימי תמי התלמו' דצעו רחמי אכפאל צפ"ק דתענית ולא כשאר ק"ו זה בעלמא מאלטע דלא צעי רחמי ואין סברה דצימיהס הוּו פיישי טפי מתרי אלפין ומאתן וי"ל דצעו של כליה שצא לעולם גוורים תענית ואצטו רחמי ובהכי איירי הקד דפ"ק דתענית אבל הכא מיירי דצעו של צנורא דהיינו דהגשמים מועטים והשער צוקר ולא היה לצעי רחמי אלא תמוס דוחקא דתלמידים ועבד ק"ו מאלטע דפיישי כ"ב תלמידים ב' אלפין ומאתן ולא אצעי רחמי תמוס דוחקיהו כ"ב בשני דרבי יוסף דלא פיישי רק ד' מאות תלמידים ולא אצטו רחמי תמוס דוחקיהו וכן מוכח בס"ק דסנהדרין דצימי אלטע לא הוּו רק רעב של צנורא דרוב"ק : אלא דכל חד לפני מאה איש כו' והכי מוכח לישנא דקרא ומה אתן זה גו' לשון ימיד דהל"ל ומה אתן אלו לפני גו' וק"ל : הוּו סליק אבקא וכסי וכו' כוונת צוה דאחר שקמו מתחבתא דהיינו מלימודא מרנא רב הוּו לא עסקו צימי טענה רק צדדות הטובות שמשלו לנדיי לדיקים כמ"ס שכל עת יהיו צדדיק גו' וכי נפלי גלימיהו דהיינו גם אצק מדוהיה' הטוב' מכסי' ליה ליומא דהיינו כח העבו"ס כמ"ס חמה לוקה סימן רע לעבו"ס שמונין לתמה וצדקה זה אמרו והוי מתאצק בעשר רגליה' דהיינו לייק גם אחר אצק מדוהיהס הטובות כמ"ס צדדות הרעות אצק של גזל וגזל וצדק לשון הרע כך צדדות טובות של הלזקיש אצק גלימיהו וק"ל :

מג אמר שמואל שניו וסת תחלת חולי מעים • כתוב קי בספר בן סירא כל ימי עני רעים והא איבא ע"ג שבתות ימים טובים כדשמואל דאמר שמואל שניו וסת תחלת חולי מעים בן סירא אומר אף לילות בשפל גנים גנו ובמרים הרים כרמו המטר גנים לגנו' ומעפר כרמו לכרמים :

שניו וסת אפילו לטובה : במרום הרים כרמו שאין ציוו ממון לקנות צמקוס טוב וקונה בראש הקר וכל זבלי' שהוא מוציא לו נוטל וזב לכרמים שתחתו' :

מד ת"ר לעולם יודר אדם בארץ ישראל אפי' בעיר שרובה
סס עבו"ס ואל ירודר בתוצה לארץ ואפי' בעיר שרובה ישראל שכל הדרך בא"י דומה כמי שיש לו אלוה וכל הדרך

בח"ל דומה כמי שאין לו אלוה שנאמר *לחת לבס את ארץ בענן להיות לבס לאלהים וכי כל שאינו דר בארץ אין לו אלוה אלא לומר לך כל הדר בח"ל כאלו עובר מו"ס וכן כדוד הוא אומר *כי גרשוני היום מהשפת בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים וכי מי אמר ליה לדוד לך עבוד אלהים אחרים אלא לומר לך כל הדר בחוץ לארץ כאלו עובר כו"ס :

וכי מי אבד לו לרוד כן אלא מעני שהיה נרץ לצרות לאלת מחרץ ישראל אל מלך מנאב ואל אנשי * **מהרשיא** וכל שאינו דר בארץ ישראל אין לו אלוה אלא לומר כו' לכאורה דהא אינו נמי דומה כו' קאמר ומה הויקו צוה עפי סאחר באלו עובד כו"ס ונרא לשרש דודאי הקב"ה הוא אלוה כל העולם אבל נקרא אלוהי הארץ דהיינו ע"ס א"י כמ"ס הרמב"ץ פרשת וילך ע"ס וקווא על פי הדמיון טעמו ישראל הס צורך והשתא מ"ס כל הדר צא"י דומה כמי שיש לו אלוה יחא ע"ס אלוהי הארץ אבל מ"ס הדר בח"ל לא יתכן צו לומר שדומה כאלו אין לו אלוה כיון שנקרא ג"כ אלוהי עולם ולכך מתמה וכי כל שאינו דר צורך אין לו אלוה דהא ודאי נשבע שיהיה לנו לאלהים ואין דבר זה הלוי צורך וקאמר דודאי דומה כמי שאין לו אלוה קאמר דהיינו כאלו אינו מקבל את הקב"ה לאלוה אלא עובד כו"ס כפלא גויי הארצות עובדי כו"ס ומייחסי מדוד דתלה מהספתם בנחלת ה' בלך עבוד גו' דהיינו שדדלו אונתו עד שסודרך לייק לתוך לארץ למקום עובדי כו"ס ורוב"ק :

הרי"ף הדר בח"ל דומה כמי שיש לו אלוה וכו' וצריך לדקדק מהו הלשון זה של דומה דבשאלה הדר בח"ל שאע"פ שיש לו אלוה דומה דרעוץ שאין לו אלוה אבל הדר בח"ל אין לומר נלשון הוה דומה אלא שיש לו אלוה בלא דמיון * והאשכח לומר שדבר בח"ל ואינו מקיים מצות הארץ כגון חרובות ומשפחות אש"פ שצא נאמן באלוה מ"ח כל האינו יאמרו שאין לו אלוה לקבל עליו טול מלכותו כי זה טעם מלות הכתובים כמו שכתבנו במקומו והדר צא"י ועוד הדר בח"ל דומה כמי שאין לו אלוה כיון שאז יכירו שיש לו אלוה * ועוד הדר בח"ל דומה כמי שאין לו אלוה כיון שאז יושב תחת ממשלת השמים וכתיב לתת לך את ארץ כנען להיוך לך לאלהים והאשכח צא"י הוה תחת ממשלתו יתכרך ואין לשרים אחו חלק צא"י אותה הארץ אשר ה' אלהיך דורש וי"ס כי גרשוני מהספתם בנחלת ה' שהיא א"י לאמר לך עבוד אלהים אחרים שהם השמים ולא להיות תחת יד אלהים חיים ומלך עולם אבל הדר בח"ל דומה לכל העולם שיש לו אלוה שמשגיח עליו בצרעתו וע"כ יושב תחת ממשלתו והשגחתו יתכרך :

רבי זירא רוח קא משתמיט מיניה דרבי יהודה רבוע **מב** למיסק לאי דאמר רב יהודה כל העולה כבכל **קיא** לאי עובר בעשה שנאמר *בבלה יובאו ושמה יהיו עד יוםפקדי אותם נאום ה' ויר' וירא ההוא כבלי שרת כתיב **ס** ורב יהודה כתיב קרא אחרינא *השבעתי אחכס בנות **סס** ירושלים בצבאות או באילות השדה וגומר * ורבי זירא **סס** ההוא שלא יעלו ישראל בתומה * ורב יהודה השבעתי **ס** אחרינא כתיב ורבי זירא ההוא מיבעי ליה לכרבי יומי **ס** חס' בר חנינא דאמר רבי יומי בר חנינא שלש שבועות הללו **ס** למה את' שלא יעלו ישראל בחומה ווא' שהשביע הקב"ה **ס**

שני דיני גזירות פרק שלשה עשר כתובות קפו

קרוזה יסועחי לנח ג' וק"ל :

הר"ם הגולה מבבל לא"י עובר בעשה וכו' אין לתמוה הלא דודר
 בח ל דומה שאין לו אלוה ואיך נזם הקב"ה ככלל ויפלו וזמ"ה יהיו
 דשאי החס כיון סינאו של מרעס והגלו אותם לכל וגזר עליהם סתם
 יהיו לכל הר כח' סהא כאלו עובד כו"ם מיירי גינאל מא"י בדעתו
 ויחלוטו והחזק' כתבו אצ"ל דהאי קרא נגלות למקום חביב י"ל דנגלות שמי
 נמי קפיד קרא ומ"ו עדיין קסם דנגלות ראשון אילו רמז לפנות מבבל אל
 מקום אחר כח'ל לא היו כולין מרמחיב נבלה ועלו ומזה יהיו ואילו נגלות
 שני חס רנו לפינת ממקום למקום בח'ל מי קפיד קרא כיון שלא הזכיר
 ביומד כח'הים מקום אצ"ל דהאי קרא נגלות למקום חביב י"ל מולך מח'ל
 לא"י וע"ק כיון דמסיק דר"י נמי דריש הוי קרא דנגלו ויפלו כגלי שרת
 ולא יליף אלף הקרא דהשבעתי א"ך אמר רב יהודה עובר בעשה היל"ל
 עובר על השבעה ולכן כ"ל דר"י עשה עקר הלמוד ממקום נבלה יפאז
 רק מי יוכיח דלא אמר ר"י אלף על הנזים כלכד בא הכוזב והשבעתי אח"כ
 שמכר בנשראל לאורווי על פסקו נבלה יפאז סהא כולל גם על ישראל
 וכיון שמהי קרא קא יליף י"ל דגם על נלות שמי ומשע אוקור לפעולת
 מכל הארצות לא"י עד דחזקו האמת הקב"ה לנאלו אח אסא"ל

א"ר אלעזר כל הדר בא"י שריו בלא עון שנאמר כ"ל מצ
יאמר שכן חילתי בעם הרושב בה נשוא עון א"ר
לו רבינא רב אשי אמן כסובלי תלאים מתניין לה אמר
רב ענן כל הקבור בא"י כאלו קבור תחת המזוכה כתיב
הכא * מזוכה ארמה תעשה לו וכתיב התם * וכפר ארמתו
עמו * עולא היה רגיל דהוה סליק לא"י נח נפשיה בח"ל
אתו אמרו ליה לרבי אלעזר אמר אנת עולא * על ארמה
טמאה תמות אמרו לו אדונו בא אמר ליה אינו דומה
קולטתו מתיים לקולטתו לאחר מיתה הווא גברא דנפלה
ליה יבמה בי חוואה אתא לקמיה רדבי תניא א"ל מצ
למיתת ליבמה א"ל אחיו גשא מותיה ומת ברוך המקום
שרגו ויהו ירד אחריו אמר רב יהודה אמר שמואל בשם
שאמר לצאת מא"י לכבל כך אסור לצאת מבבל לשאר
ארצות רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו אפי' מפומבדיתא
לבי כובי הווא דנפק מפומבדיתא לבי כובי שמתיה רב
יוסף הווא דנפק מפומבדיתא לאיסתוניה שכיב אמר
אביי אי בעי האי צורבא מרבנן הוה חי רבה ורב יוסף
דאמרי תרווייהו כשרין שבבבל ארץ ישראל קולטתן
כשרין שבשאר ארצות כבל קולטתן למאי אילימ' ליוחסין
והאמר מר כל הארצות עישה לארץ ישראל וא"י עישה
לבלל אלא לענין קבורה :

מצ
 סס
 ישי"ב
 35
 שות
 דברי
 35
 עומס

את ישראל שלא ימדרו בעובדי כו"ם * ואחד שהשביע
 הקב"ה את העכו"ם שלא ישתעבדו בהן בישראל ויתר
 מראי * ורב יהודה אמר * אם תעירו ואם תעוררו כתיב
 ורבי יורה מיבעי ליה לכרבי לוי ראב"ו * שבועות הללו
 למה תלתא דגי דאמרן * ואיך שלא ינלו את הקן ושלא
 ירחקו את הקן ושלא יגלו הסדר לעכו"ם * בצבאות זו
 באילות השדה אר"א אמ' להם הקב"ה לישראל אם אתם
 מקיימים את השבועה מוטב ואם לאו אני מתיר את
 בשרכם כצבאות או באילות השדה :

דבעא רבי יורה למסק רב יהוד' מות' נידו לפכי סוה מוסחמט
 מנייה : בכלי שרת כתיב קרא דלעיל מנייה קיוב כי
 נה אמר ה' אל העמודים ולא הים וגו' : שלא יעלו בחומה
 יחד ניד חוקת: אם תעירו ואם תעוררו נ' שבועות ככל אחת:
 שלא יגלו את הקן נבחימס : שלא ירחקו את הקן
 בעגסם ליסנא אחריו סלא ירחקו גרסוין לשון דומק סלא ריבז
 בתחטוים על"ך ויתר מדאי : ושלא יגלו את הסדר אמרי לה
 סוד הטינור * ואמרי לה סוד עממי התורה: מתיר את בשרכם
 לשון הפקר :

וחספיה נבלה ונפלו וסמה יהיו חף על גב דהאי קרא נגלות ראשון
 כחייב י"ל דנגלות שני נמי קפיד קרא : סלא יגלו סוד
 העיבור כדאמרינן כי הוי הנמחם וכינחם יהוה סוד העיבור פירש ר"ח
 ז"ל סלא יגלו לעכו"ם :

מהרש"א עובר בעשה שנאמר בכלה יובאו ושמה
 יהיו ג' ודאי למאי דהוקי ליה ככלי שרת ע"כ
 אינו לשון זוויל דלאו בידם הוו אלף ירמיה מתנבא סכן יהיה חבל
 השחא דמשמע ליה דקאי אגני הגלות ליכא לפרושי שמתנבא סכן
 יהיה דל"כ אין הנוצה אמת דהא חזינן דמקו ונמה דסליקו
 מבבל לא"י אלף סהא לשון זוויל והקד דסליק עוברים בעשה
 ודו"ק : בחימה בו' ר"ל ודאי דרשות לכל אחד משראל לעלות
 לא"י אלף סלא יעלו בידך ניד חוקה ולננות להם מומת ירושלים
 ונחמיה שאמר ונכנה מוחה העיר ולא נהיה ג' כרסות המלך היה
 כמ"ש סס וחק' דברי ההלך אשר אמר לי ג' וטוניה סאל
 לנחמיה על כיון הוומה העל המלך אהם מנודים לא היו יודעים
 שרסות המלך היה ומיהו בשעתוין ל"ל דלחם סלא ימדרו לאו
 יעינו כיון הוומה אלף דבזרים אחרים כהסם נגלות : השבעתי
 אחריו כתיב ה' ודאי דידע דכתיב עוד השבעתי סלימי אלף
 אחריו כתיב ממש כלאון אמר דבשלימי : לא כתיב ביה דבבבנות או
 בבילות הסד' כסיוה סה' קרא דהוקי ליה כעכו"ם סלא ישתעבדו
 בו' דאינו דממה אוחס לפחות עתורות הללו סכנר דומה אוחס
 לממזה חודר מייער ועוד יש סס כספר סיר הסירים פסוק רביעי
 השבעתי ג' ו"ל חכיב ליה הכא דלא כתיב חס תעירו ואם תעוררו
 לרמוז על כפל השבעה ג' מ' הפסוקים גם לא כתיב ביה
 דבבבנות או בבילות הסדה דהיהו שבעה אעכו"ם ודאי קאי
 כדמוכס קרא ודו"ק : שלא ירחקו את הקן בו' עיין פרס"י
 ועוד יש לפר' סלא יהיה צענייהס הקד רחוק דה"ל כאלו מחייסין
 חן הגאולה אלף יהיה צענייהס חן הגאולה קרוזה כמ"ש כי

ט"ו
 ס"ד
 ס"ו

ובל יאמר שכן הסוכן מליחי כלומר לא יתערס לומר צד לוי כי
 כלם נשואי עון: אתה על ארמה טמאה תמות מקרא הוא
 נבנולח עמוס : אדונו בא לקברו בלרץ ישראל : כך אסור
 לצאת מבבל לבי סס סס ישינו המרצלות חורה חמיר: דנפק
 מפומבדיתא לבי כובי לגור סס : ארץ ישראל קולטתן
 וכדפרס' : אילימא ליוחסין שגוסים גשים מארץ ישראל והס
 בכל מיחסי עמי דלמר מר כפרק עשרה וחסין כל הארצות הוי הן
 אלל נבל כעיסה המעורבת שאין ניכר בה מה כיומה כך כל
 המספמות ספק : אלא לענין קבורה של נבל מוליכי ארנווחיסס
 לקבר בלרץ ישראל וסל סאר ארנו' הרמוקים מארץ ישראל וקרובים
 מן

שני דיני גירות פרק שלשה עשר כתובות

לכל קצורים צביל שיש אם זכות תורה :

מדרש"א שנאמר ובל יאמר שכן ג' עיני פרש"י הכא

ולפי פרש"י בספר ישיה נראה דה"פ דקרא ובל יאמרו העכו"ם שכני ישיה דישראל חליתו צבילים כדאמרן או לרשע או לשכנו דליתו כן דישראל שהם תעם הויכב עליה נבוא עון הם והרעה שהיא לשכניה בעון עולמם הוא ועי"ל קרוב לזה דחליתו קאי על ישראל ובל יאמר שכני ישיה דישראל שני"ב ישראל משוקקים צל"ה שחליתו ואל"ו ארץ הרים היא ואורה עוב למולתם כדאורתינו צפ"ה הנושא גזי רבי כיון דהלא אמריהו ללעורי דמדינת עמי ובסוסי אורה דליתו כן אלא שאני חמדתי צל"ה משום דהעם הויכב וגו' דהיינו שריו צביל עון ולמאי דקאמר אכן צבולו מלאים כו"ה"פ דקרא ובל יאמר שכן רע השמת לארצי שחליתו כתיב צדוד ה' וסעדנו וגומר' כל משכנו השבת צבילי אויבי יאמרו רע לי מתי ימות וגומר אבל חליתו כדי לתרץ טעמי ביצורין וז"ל הויכב בה צבולי נשוא עון דהיסורין ממרקין וק"ל : תחת המובה בוקא מבוואר כתיב האדם ממקום כפרתו נברא שנאמר וייער האלהים את האדם עפר מן האדמה ממקום שנאמר בו מנחם אדמה העשה לי הלואי תהא לו כפרה ולמעלה האדם אשר שהוא כאלו קצור שם כי כמו שריתו ונשמתו שב נהררה למקום אשר מוצב ממנו כן עפר גזו שב למקום עהרה למקום מונח אחר משם מונח עפרו של אדם ועי"ל אחר לקדושן ארץ ישראל ושחרתה וכפר אדמתו עמו שהקצר צבילה מקום שיהיה צל"ה כאלו קצור צמקום הכפרה מקום המונח אשר משם ניטל גופו ועל פי כונה זו נאמר תאמר אנח עולא על אדמה עמאה חמות כו' שא"י כולה עהרה וצב"ת סנקצר שם כאלו נקצר צמקום מונח ובל קלה אחר עמוס האי קרא על אמליות כהן בית אל ודקאמי' אינו הומה קולטתו מתיים כו' מהאי קרא משמע ליה הכי דתלה הדבר צמיתה על אדמה עמאה חמות א"ל אחיו נשא כותית כו' קראה כותית ע"פ מ"ש לעיל כל הדר צל"ה כאלו עובד כו"ם והיינו כותית ואמר צדוד המקו' שהרנו דהיינו שמת צביל ומנו צביל ורע וק"ל : כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות כו' פרש"י שיש שם ישינות המרצא' תורה

כו' וכה"פ פי' לקמן גבי לעגין קצורה כו' דשאר ארצות כולן קצריין צביל לפי שיש שם זכות תורה טכ"ל : אבל לפי הסוגיא נראה דה"פ דא"י קוד' לצביל מה"ע נמי צביל קודם לשאר ארצות וע"פ מ"ש צב"ל אחד דיני ממונות אדם הראשון גופו מצביל וראשו מא"י ואצרו מאשר ארצות וכמו שא"י קודם דראשו שהוא עיקר הגוף ממנו כך חכ"כ צביל קודם שגופו נברא ממנו ודו"ק וע"פ פרש"י יתייבש מה שיש לדקדק בענין אברהם כעבר כתיב סוף פרשת נח בצנצנה ושרה וילאו אחם ללכת תרצה כנען ומה היה חכ"כ הדבור אליו ויאמר ה' לך תאריךך וממולדתך אל הארץ אשר אראך כשרי כתיב הים ודעו לך לילך אל ארץ אפרת גס קשה קודם דבור לך נגד למה היה דעתו לילך לא"י וי"ל לפי שגם אז היה לצביל מעלות בחכמה וצא"ר דברים לגבי שאר ארצות ולמה אחר בצנצנה שהכיר צוראן צאור כסודים שהוא צביל וממרו הסליכו שם לכבשן ורבים החכמו שם ע"י וע"כ אמ' עשה"ך תרם תאריך קנדים וקלמו אברהם ושרה עון לא היה דעת

אברהם ושרה לילך לשאר ארצות מצביל שהיה הוא מקום חכמה ציורף מאשר ארצות כדאמר הכא שאסור לילך מצביל לשאר ארצות אבל היה דעתו לילך מצביל לא"י קודם ודלוי יותר מקום מוכן לחכמה ולתורה גם מצביל ולזה קראו ביה"ק ארץ חכם אברהם וז"ה על דעת זה ללכת לארץ כנען אך כשא"ו לחרץ עכב שם תרם וכל ציורו ונחמכב אברהם משום כבוד אב עד שצ"ח לו מאמר הש"י לך לך תאריךך וגומר' שהוא ארץ ארם ושם נחמכב אל ציורו לקיים כבוד אב גם ממולדתך שהוא צביל כנראה ומכוננים שם ארץ ומולדתך גם כי שם מקום שמעך על חכמתו מ"מ לך לך משנייהם לארץ ישראל שיש לה כמה מעלות טובות ציורף ודו"ק :

הר"י כל הדר כו"ה רחי צביל ען שנאמר ובל יאמר שכן חליתו ופי"ל לנקם לך אשמתך שמדבר הכתוב היה נדר כו"ה יורהו לעיל מיניה כתיב מה ענין וגו' ענין הירושלמי ירושלים וסמיון לזה כתיב ובל יאמר שכן חליתו ומינה קשה דל"ב נישא דוקא קודם כתיובתו וענין הוא נשוא עון ומי"ל צבילות א"י : ושאר ענין כול א"י ויבאין מוסף אחר וכל יאמר שכן חליתו מהיסורין כי העם הייכב בה נשוא עון משמע לכל מקום א"י סמיון ע"י סמיון לא יאמר חליתו כי העם הייכב בה נשוא עון וגם כתיב לעיל מיניה מקום הנדים והאורים על המים ותלמידיהם שאין תורה כותית א"י רחי צביל ען כן כן כלל א"י אחר טעם הייכב בה נשוא עון : כתיב הכא מנחם אדמה העשה ופי' חמא דילמא חירי על הדר צל"ה ארץ שמחכפני לו כמו שהכפר העושה : ושאר מוכתיב אדמתו דדרשין ער מותו שה"ל"ק מתחלפת בעי"ן צלמותות אחת"ל וכן דרשו במקום אחר עובד אדמתו : ונבחרתו חני שמתחלפת האל"ף בעי"ן ודדתי אדמתו שיצבד חליתו עד חסו ויש כאלו מיתה וקטורה לקבור בצדמתו שהיא א"י והרי הוא קבור תחת מנחם אדמה שמחכפני לו כל תפארתו : א"ל לרבי אלעזר אחר א"ת עולא על אדמה עמאה חמות וי"ל כי מה זו תפוחא שהרי כמה לדיקים גדולים וטובים מתו כח"ל : ועוד נבאר כוננת דש"י ו"ל סברה לנו מקום התקרא ש"ל על אדמה עמאה חמות שהוא צבולות עמוס דיל קרי כי רב הוא : ונל"ד שיתחיה לרבי אלעזר הוא כי ידוע הוא שהמחבר עובד הקב"ה תמרפה למעשה ומיחיה למעשה שיעשה אותה כפועל וכן היה ראוי לעולא שמשך מחשבה טובה לעלות לא"י שחלף מחשבתו לפועל ויבא לא"י ולכן אמר אמת עולא המתחלף לעלות לא"י לא נגמרה מחשבתך טוב' ללחא לפועל ולפי ששאלמר ר"א כך כד חת עולא ולא היה לו לומר אמת עולא על אדמה עמאה חמות שהוא לטון עמיד אלא כך הל"ל על אדמה עמאה היתה מתחלק לך כחז הש"י ו"ל פסוק הוא צבולות עמוס ותפס לטון התקרא שהוא צבולות עמוס לומר לטון עמיד :

אמר רבי יהודה כל הדר בבבל כאלו דר בא"י שנאמר

*הוי ציון המליטי וישבת בת בבל * אמר אביי נקמינן בבבל לא הזויא חבלתי רשיתי תרנומא ארובל רבנימין וקרו ליה קרנא רשיובתא * אמר רבי אלעזר וכו' מתיים שבחוץ לארץ אינם חיים שנא *ונתתי צבי בארץ חיים ארץ שצביוני בה מתייה חיים שאין צביוני בה אין מתייה חיים * מתיב רבי אבא בר ממל יחיו מתוך ישיעה ובלתי יקביון מאי לאו יחיו מתוך מתיים שבא"י ובלתי יקביון מתיים שבח"ל ומאי ונתתי צבי בארץ חיים אנוכוד נאצר הוא דכתיב דאמר רחמנא מייתינא עליהו מלבא דקליל כי טוביא א"ל ר' מקרא אחר אני דורש *נוהן נשמה לעם עליה ורוח לחולבים בה ואלא דאכתיב ובלתי יקביון דהיא נבפלים הוא דכתיב ורבי אבא בר ממל היא נוהן נשמה לעם עליה מאי עביר ליה מינוני

מקרא
וכי
ישיעה
וכי
מב

שני דיני גזירות פרק שלשה עשר כתובות קפו

מיבעי לכרדרי אברהו דאמר ר' אבהו אפי' שפחה כנענית שבא"י מוכטת לה שהיא בת העולם הבא כתיב הכא לעם עליה וכהיב דהפ"ה *שבולתם פה עם החמור עם הרובה לחמור ורוח להולכים בה א"ר ירמיהו א"ר אבא א"ר יוחנן כל המהלך ר' אמות בא"י מוכטת לו שרוא בן העולם הבא * ולר"ה אצדוקים שבת"ל אינם חיים א"ר אלעאי ע"י גלגול מחוקף לה רבי אבא סלא רבא גלגול צדיק"ה צער הוא אמר אביי מהילות נעשות להם בקרקע: וקרו ליה למוות המטיב * לעם עליה על ארץ ישראל : והוא בנפלים כתיב ולעולם נצרך ישראל אינם בתמיה: על ידי גלגול מתגלגלים בעלמות עד ארץ ישראל ומיטב שם: מהילות נעשות להם בקרקע ועומדים על רגליהם והולכים במחלות עד ארץ ישראל וסם מנבלצין וינלאין : בזהר"ש"א כאלו דר בא"י שנאמ' כו' הכא משה להו וטולה בצל צה"ו ומרזא דשמענא רב יודא ואיקו גופיה אמר לעיל כל הטולה מצבל לא"י עובר נשעה י"ל לאו מסוס דנצל עדיפא אלא דרך זיה הקב"ה סבל הגולה סם לא יעלה עד זוס פקודה מירכו מי שהא צה"ו ודאי דלא ילך לצבל אלא דהכא משה להו לגבי שאר ארצות דהאטו מייחוי ליה הכא הוה : קרנא דשיבתא כו' בערוך פי' קרן ויוזם ססם נילולין מצבלו כו' ע"ל וכפרטי' דקרו ליה הכי למוות החמור דהשפחה הא קרו ליה הולל דנתימון וק"ל ארץ שצבינוי בה כו' נבדולה על זור כתיב האי קרא ציחוקאל לפי שנאמר נה על זור וסבנחך את יורדי צור אל עם עולם גומר אמר משא"כ בצרך שצבינוי נה ויעלו מתייה מזור וימיו ולמאי דמוקי ונחתי לצי א"נ כו' דקליל כי עביא האי ארץ חיים קאי ע"כ אלור ונדאמרי' שר' לו נה בצרלות החיים זה מקום שווקים ודו"ק : יחיו מתוך בתים שבא"י נבלתי כו' לפי שכבר אמר נרשעים מתיים כל ימיו גו' אמר בצדוקים יהיו מתוך שבא"י ונבלתי שבח"ל יקומו וצבלון גליה קרא מתיים שבח"ל צבלון נבלה לגבי א"י וקלה הכינוי מתוך צה"ו כדמות א"י ימיו אצל בח"ל חלה הכינוי נמה נבלתי שאין זכות מ"ל גרמה אך זכות עלמיו ולמאי דמוקי לה בנפלים הוא דכתי' קרי להו נבלי' לפי שנולד מת ובא"ל מקרא אמר אני דורש נוחן נשמה לעם עליה גומר האי קרא לענין חמלה נריאה הוא דכתיב נה אמר הא צורה שמים ונוטיסה רוקע הארץ ואלאליה עתה נשמה גו' ודריש ליה לענין חמיית המתים דלא היה ליה למחבב לעם עליה דעדיין בחמלה הצריחה לא מקרי עם אצל לענין ההייה קאמר דאמר שהיו לעם ומחו הקב"ה נוחן נשמה וכן למאי דדריש ליה דאפילו שפחה שבח"ל עיקר הדרשה מלגס גם ים דלקרא מהימן משמע ליה דבא"י משפתי ארץ ואלאליה ואימא בכל העולם והאמר כסם זה דריש מלגס כל יומד דמשמע דאיירי בא"י אשר שם עם ה' : אפי' שפחה שבא"י כו' שפחה שהוכר בכל התלמוד שנטבלה לשם עבודה דרדלי העכו"ס שבח"ל אין להם חלק לעה"ז אצל השפחה גם שהיא תמות כזכות שהעבד שמל ועל ים לו זכות מילה משא"כ השפחה נבדל' אפטר שלא חזקה לתחלות בקלה חיוביה שלם אצל בא"י מונחת לה שהיא נה עה"ז דכתיב הכל עו' ווע"ג

דכאי קרא עם החמור נעבד הוא דכתיב ילף מתייה אפי' שפחה ועם מלכות עם כמו לעם עליה דעכ כולל נמי שפחה ודו"ק * דר"י * מסיר ר' אבא לאו מחור וכו' וקשה כיון דר"ל האמר מתיים כנח"ל אינם חיים ל"ו ר"ל שאינם חיים כלל אלא שאינם חיים כח"ל רק ע"י גלגול מחמלה הולכים בה א"ר יוסם מנבלצין ונלאין כדחייס לקמן ח"כ מתיים ליה רבי אבא דהא כתיב הכא נבלתי יקומו דגם ר"ל יאמר דנכתיב מתייה כח"ל יקומו * כלכל להכניס בגלגול מחמלה ומיית סם וע"ק לרבי אבא דמוקים קרוא דיהתיי לצי שמדיר על מוכד נאלר מ"ס דכתיב הכא כח"ל חיים דבדולא על * הוא אומר דכתיב חיים מנבלצין דכח"ל הן מתיים חיים ולא כן מתיי מותיב ליה לרבי אבא * וע"ק דלרבי אלעאי דמוקי נבלתי יקומו על הנפלים שבח"ל למה הולך לבניו מקרא אחר דכתיב נוחן נשמה לעם עליה ימיו לני כתיבא שביא ונחתי לצי כח"ל חיים ויחיו דכתיב נבלתי יקומו * על הנפלים שבח"ל * ונראה דר' אבא מתיים שבח"ל אינם חיים אלא מדבר כל הדיקים שנתיחבב קרויים חיים אלא על הרשעים קאמר חוץ שצבינוי נה דכתיב חוץ אשר ה' אלהיך דורש אוחזי המיד מתיים חיים אפי' שריו רשעים לפי שהם חושבים נה כשאין עין כדאמרו לעיל ולכתיב אפי' רשעים שנתקן זים מתיים הם חיים אכל בח"ל אין הרשעים שמתו נה קאים * ומיהו הדיקים שאלו כודאי הם מתיים נחתיב רבי אבא יחיו מתוך אלו שבח"ל נבלתי יקומו אלו מתיים שבח"ל והא ודאי מיידי נרשעים שבח"ל הם נקראים נבלה כי הדיקים כין שבח"ל וכן שבח"ל אינם נקראים נבלה וליחתי * חתיב הקילו ורנו שבוכי עמד שהדיקים שישנם ויקומו לעבוד לבא * ומ"ס ומאי דכתיב ונחתי לצי הוא על מוכד נאלר כהונה הא שפתינו נח"ל נדמרה רבא פ' יולא ו"ל חמתי אמה מחסי חלקי כח"ל חיים והלא הן ארץ חיים אלא זור ומכרתייהן חמן שובעא חמן ואלא אלא ארץ שמתייה חיים תחילה למוות החמור למדת כלן שזור נקראת ארץ חיים משי' דתיק שבעא חמן ואלא ופסוק זה של ונחתי לצי כח"ל חיים הוא נבדולת זור כדכתיב כהן אמה ה' אלהים לצור וגומר * והרדקו את יורדי צור ונחתי לצי כח"ל חיים וסם נחתי לצי הוא על מוכד נאלר כל כתיי סיבא על זור שפיר קאמר כח"ל חיים על זור כמ"ס חמן ואלא וכו' לא ררשינו ארץ שמתייה חיים כי אין זה ענין למוכד נאלר הוא על זור לכמה אכל אי דרשינו ונחתי לצי כח"ל ארץ שצבינוי נה בדדריש' ר' אלעאי שפיר דרשו בח"ל חיים מתייה לצי חיים וד"ק והרדקו את יורדי צור אל עם עולם כעמר שירדו לניהוש שנקרא צור שאין ליהוש סם עד עולם כי אינם חיים רק ונחתי לצי כח"ל חיים כח"ל שצבינוי נה מתייה חיים ולכן מתייה ר' ירמיהו גילמא ונחתי לצי הוא על מוכד נאלר סיבא על זור שהיא ארץ חיים דהמן שובעא חמן ואלא ואלא דרשינו כדכתיב אלעאי אלא ונבלתי יקומו הוא על הרשעים שבח"ל לבן הוכר ר' אלעאי להביא מקרא אמר של נוחן נשמה לעם עליה הרי שבח"ל אינו נוחן נשמה רוח חמור ומאי דכתיב נבלתי יקומו הוא על הנפלים של א"י שמתו ויזכרו ימיים סם עתוים לקום בחייהו ודעתה דאייתי קרא דנוחן נשמה לעם עליה דמוכח על כדכתיב דכח"ל אינו נוחן נשמה חיים למדת נבלתי יקומו נפלים * ולא כח"ל אכל אי לאו האי קרא דנוחן נשמה א"ל לר"ה נכרה נומר דמתי על אינם חיים דהא קרא דסייד עליה שבא ונחתי * לצי חיים ים ידמותו וילוח אינוכר נאלר הוא ומאי דכתיב נבלתי יקומו הוא על חתי מ"ל דמנין ליה לדרשו דנפלים של א"י דווקא נבלתי יקומו נפלים של א"י * ורבי אבא דמוקי * נוחן נשמה לרבות השפחה שבח"ל * א"כ הפסוק זה מיעוט לבני ח"ל * ומור דלדמשו דנבלתי יקומו הוא על חתי מ"ל ועכשוו שקרישו שרבי אלעאי לא דריש למשעתי מ"ל אלא דכתיב של נוחן נשמה השפחה מקשה וכי לרבי אלעאי אין דדיקים שבח"ל חיים דכתיבתי אי ילף מתייה לצי כח"ל חיים היינו אומר שמה שמאר ארץ * שצבינוי נה מתייה חיים למשעתי מ"ל * שאין לצבינוי נה שמדקר על הרשעים שבח"ל שפתיים חיים עושים לזוה של הקב"ה ואיך לצינו של הקב"ה כח"ל החיו אין מתייה חיים אכל לעולם הדיקים שבח"ל הם עושים לצינו ורנו של מקום הם חיים כי אם אין הקב"ה חמן כח"ל הרי הוא חמן כח"ל ויכלה ה' הוא אכל השפחה דרשינו מתייה נשמה לעם עליה ורוח והולכים נה בא"י דמשמע דהסם שאין ישיבים

שני דיני גזירות פרק שלשה עשר כתובות

עליה ולא תולכים אינו נתון נשמת רוח חיים קשה וכי הדקיקים שמה'ל
 חיים חיים וחשני על ידי גלגול מחילות :

ב ונשאתני מצרים וקברתני בקבורהם * אמר קרנא
 דברים בנו יודע היה יעקב אבינו שצריך גמור
 היה ואם מתים שבת'ל חיים למה הגרית את בניו שלא
 קבל עליו צער מחילות כיוצא בדבר אתה אומר * וישבע
 יוסף את בני ישראל וכו' * ר הגיגא דברים בנו יודע היה
 יוסף בעצמו שצריך נמו'היה ואם מת' שבת'ל חיים למה
 הגרית את אחיו ארבע מאות פרסה שלא קבל עליו צער
 מחילות' שלחו ליה אחור' לרבה בר בר חנה יעקב שצריך גמור
 היה וכו' * אילפא מוסף בה דברים ומעשה באחד שהיה
 מצטער על אשה אחת ובקש לירד כיון ששמע כואת
 גלגל בעצמו עד יום מתו אע"פ שהם גדול' אחת אינו
 דומה לומר מעצמו לומר מרבו ואם האמר אין לך רב
 יש לך רב ובנו רבי יוחנן ואם אין אתה עולה הוהר בני
 דברים אל תרבה בשיבה בשיבה קשה לתחתונת *
 ואל תרבה בעמידה שעמידה קשה ללב * ואל תרבה
 בהליב' שהליב' קשה לעינים אלא שליש בעמידה שליש
 בשיבה' שליש בהלך' * כל ישיבה שאין עמה סמיכה
 עמידה נוחה הימנה * עמידה ס"ד * והאמרת עמידה קשה
 ללב אלא ישיבה שאין בה סמיכה עמידה יש בה סמיכה
 נוחה הימנה :

דברים בנו יו כאל דברים מספורים נדבר זה וזריך לתת להם
 לב : שצריך גמור היה ולא היה לריך לזכות ארץ
 ישראל : שלחו ליה אחור' לרבה בר נחמני בסומדיקא הוה
 וכו' לו אחים צריך ישראל ושלחו אבר' זו כדי מעלה אל'ם :
 אילפא מוסף בה דברים עוד שלחו לו כו' מעשה באחד שהיה
 מצטער על אשה אחת שנתן בה עינו והיא היתה בחולה לארץ :
 אע"פ שהם אחת יפה לך לעלות כאל ללמוד מפי הרב שאין
 דומה הלמד מעליו וכו' : ואם האמר אין לך רב כאל שיוכל
 ללמדך : שאין בה סמיכה כמו נמנות או כקתדרות ים סמיכה
 נספסלין וכסאות אין סמיכה :

מהרש"א דברים בנו בו' לרישא דקרא שאמר אל נא
 תקברני בתמרים אפטר לתת בו טעם נגל' ספוס'
 להיות עפרה כניס ושל' יעשו אותו התלמים עכו"ם אבל לסיפא
 דקרא שאמר וקברתני בקבורתם היינו צ"ל דמוכח שהיה חס
 מלקבור גם בשאר ארעות שאין שם לחוס לכניס ולעכו"ם להכי
 קא' דאין הכא טעם נגלה אלא דיש דבר' צדנו דבר שנימי ונסחר
 כדמפרש שטנין מחילת' היא ודאי סוד נסתר ורש"י צירוף החומש
 הביא כל ג' הטעמים כמו שהם צ"ד והלריך הר"ס דכלבו
 אינאנו ואין כאל להלריך ולפי תלמודינו נראה אחרי שצאנו לטעם
 דגלגול מחילות סוד אין אנו לריכין לטעמים האחרים דאל"כ לא
 ליסתמיט תלמודא מלהכיור גם עעמים אחרים ומ"ש הר"ס
 דלטעם גלגול מחילות לחוד לא לכתיב אל נא הקברני בתמרים
 אלא אל נא הקברני צ"ל כדי לגלגול גם שאר ארעות עמיהו אין
 ו קשיא כיון דבתמרים היה עקב או נקט עמיר בתמרים וכיון

דכתיב וקברתני בקבורתם דהיינו או' הרי כולל גם שאר ארעות
 עם תמרים מלקבורו גם מה סכנה דמעטם גלגול מחילות לבד
 די בעלמתי' כיוסף לאו קשיא הוא דהא ודאי יוסף ג"כ היה
 מלזה שיאזכרו לא"י מיד אלא שלא היה סיפק ציד בניו לטעות כן
 כמו שהוא עשה לאינו שהיה שליט בתמרים כמו שפרש"י צרפת
 בשלח וצפ"י הוהר נתנו שם צדק שוד על שיעקב וכה ליקבר
 גופו צ"ל * יוסף בעלמתי' ולא גופו : שצריך גמור היה בו'
 פרש"י ולא היה לריך לזכות א"י * עכ"ל פי' אבל אי לא היה צריך
 גמור איכא למימ' שהיה מטרות אח בניו להטעותו לא"י כדי שוב'
 לתמית המת' צ"ל * וכדא"ר תמים שבת'ל חיון חיים ומוקמינן
 ליה צאינן דקיקים ומשמע דא"ה תמים שצ"ל חיים נזכות א"י
 ולפי זה הא דקאמר ואם תמים שבת'ל חיים למה הגרית בו'
 היינו לומר תמים דקיקים שבת'ל בו' דמוקמינן לעיל דחיים
 אפילו לר"א אך קשה הא דאמר שאל לא וכה לתחילות דהא כיון
 דצריך גמור היה ודאי וכה לתחילות כדלעיל דפרכין ולר"א
 דצריך שבת'ל חיון חיון ואמר רבי יילעלי ע"י גלגול ומתקין
 לה רבי אבא גלגול לדקיקים לער הוא אמר אבני מחילות נעשה
 בו' וז"ל דמימרא דהכא לא חס לתקפתא דרבי אבא וס"ל כרבי
 יילעלי דצדקיקים שבת'ל חיים נצטרע ע"י גלגול ולא ע"י מחילות
 אם לא אטמינן צוקתא : יודע היה יוסף בו' והא דלא אמר ר"ת
 מילתא אקרא דיעקב דלקמים שאל סבר ר"ת דקרא דיעקב ליכא
 דברים בנו אלא טעמא אחרינא נגלה אית ביה דרעה ליקבר אלל
 אבותיו צמרת המכפלה כמ"ס וקברתני בקבורתם משא"כ ציוסף
 דלא סיך לומ' כן פרש"י מחילות נעשות להם צדקת בו' והולכי'
 במחילות עד א"י בו' עכ"ל אבל צ"ד אחרו הקב"ה טעם להן
 מחילות צריך בו' וכן מתנגלגלין וצ"ל עד שמייעין לא"י הקב"ה
 נתון בהם רוח חיים וכן עומדין בו' ע"ש וכו' * איתא צירולמתי
 פ"ט דכלאים הקב"ה מחליד הארץ לפניהם והן מתנגלגלין בו'
 דמשיעם שאף במחילות מתנגלגלין ואין עומדין עד צואם לא"י אלא
 שהקב"ה טעם להן מחילות ומשה להן הארץ שלא יהיה להם
 עבר גלגולין והיינו מוציא רי א"י וקראת ארץ חיים כי שם
 מקום ירידת הנשמות ועליהם ותחלה צירואים צ"ל היה שם
 נכרא אדם הראשון כי ארץ חיים שלמה נתון נגד ארץ חיים
 שלמעלה אב' חס השמות יורדות לארץ חיים שלמעלה וכזו
 חזורים למעלה למקומם צמיתים וכזו צנת התמיה יורדין למטה
 צריך חיים וק"ל : גלגל בעצמו עד בו' נקט הכא הוי לנסא
 שלא רעה בגלגול מחילות צמיהו וקבל עליו לער ונגלגול צ"ל נחיו
 עד יום מתו וק"ל :

אמר ר"א עמי ארצות אינם חיים שנאמר * מתים כל מש
 וחו רפאים כל יקומו תניא נמי רבי מתיב כל שם
 יחו יבול לכל ת"ל רפאי' כל יקומו במרפה עצמו מרברי ע"ז
 תורה הכתוב מדבר אל רבי יוחנן לא ניהא למרייהו י"ס
 דאמרת לרו הכי הווא במרפה עצמו לענ"ם *
 הוא דכתיב אמר ליה מקרא אחר אני דורש דכתיב
 * כי של אורות מלך וארץ רפאים וגומר כל המשמש
 כאור

שני דיני גזירות פרק שלשה עשר כתובות קפח

קרון ננות ירושלים ודינו כפרים לגבה ונחלק פרש"י שנס
הלדיקים ששאר ארלות כ"י מחילות הולכים ועולים לירושלים
ק"ץ משנה מה חשה בו' נקט חטה במלתיה דרישא דהאי קרא
וילינו מעור גו' שרמו על חמיה הלדיקים לעתיד איירי בחנה
יהי פסח צר גו' כדלקמן :

הר"ף אמר רבי אלעזר עמי האריות וכו' ויחיתו כיון שיעקר דראשו
של רבי אלעזר ר"ה מתקרא שבתו כי על אורוח עליו וכו' ולימה
הניח בחבורה שאין קומנו רואה דהוא במחנה עמו לעב"ס' וכו' וק'
דההוא דכתיב מחים כי יחון מיירי בעב"ס' דהו' ישראל הא כתיב קרא
אחרתא יחון מתוך וכו' ובראה דהוקיא לרבי אלעזר אם הוא דכתיב
מחים כל יחון מדבר בכל עב"ס' אף על פי שאינם רפאים כל יחון
לעב"ס' אפי"ל כל יחון לאו חור למר רפאים כל יחון דב"ס מואזין
לומר דילמא לעולם בעב"ס' ויפריש קצתם חמים כל יחון יכול לכל ת"ל
רפאים כל יחון דמיה עמו לעב"ס' וכו' ה"ל רפאים כל יחון קומנו
בלמד ועוד דסת"מ"ס' אפי"ל לאו חור למר רפאים כל יחון דב"ס מואזין
מיידי והא דלא אמר רפאים כל יחון בלמד כדו' של פנים שאינו מדבר
אלא בעב"ס' עבדי כו"ס לקב' אחר מחים כל יחון בלמד אף על גב
דכתיב יחון מתוך שס' חמי ישראל מכל מקום יש בכלל מחים כל יחון
ומי' הס' רפאים חמיה עמו מ"ס רבני וכו' אחר לא ניתא למרייהו
דאמרת להו הכי דכתיב יחון מתוך ולא חילק בחייו ישראל שכולם עבדיים
לחיות ואם יהיה הפרש בין עובדים בתורה לשאינם עובדים ויב' דבר
אחר אבל לא בעינן תחמיה ואין הכתוב הוא מדבר אל כתיבי עב"ס' ואף
על פי שכתבו חמיה כל יחון חור למר רפאים עמו החמיה בעבדי כו"ס
שאילוני קומה לא יקומו רשעים במשפט ואינם עומדים דבין ובאר יקומו
אמר ליה מתקרא אחר אמי דרש וכו' וזה ע"ל הכי רואה מתחלה מתקרא
באור חמיה און חור חמיה חמיה וכו' מתן מחים כל יחון רפאים כל
יקומו כהניא ולא מייתי האי קרא דעל אורוח אלא לסיפס דעיקר החמיה
חמיה בתורה ומיהו אנו דרשום רפאים בתורה עמו מ"ס שאין אור
תורה משייכו ומיהו יש לדקדק אף אמר מעיקרא עמי הארלות אינם
חיים והרי יש להם פרוסה כדלמך בעלמא את"ל ובראה דכתיב דיק ליבא
דרבי אלעזר שמך וכו' דהניא מחים כל יחון יכול לכל שיש לדקדק
בברייתא שהי"ס דלכל החמים אין חמיה והרי ביה כתובים מיכיים
תחית החמים מן החמיה כדדרשנין פרק חלק אלא הכינה של כברייתא
היא למר שלימי שכתב כי על אריות עליו כל שאינו משתמש באור חמיה
אין אור חמיה ממיידי וכו' לכל עמי הארלות כל מי שאינו משתמש באור
חמיה אין לו חמיה ת"ל רפאים שהוא חמיה עמו מד' כלומר שמלמד
זאת שאינו משתמש ב"באור חמיה גם הוא חמיה לא להחיק עד למדי
החמיה אותם רפאים כל יחון אבל שאר עמי הארלות שמתקיים יד החמיה
הם חיים ורבי יוחנן סבר דלמיהו יש להם תחיה ותחיה ולכן אמר לא
יחית למרייהו וכו' : ואתם הדבקים וכו' כיונא דברך אתם אומר לאהבה
את ה' עו' וכו' אפטר לרבך כשנייה והכתיב כי ה' אליהו אש אוכלת הוא
אלה כל המשא בתו לת"מ וכו' וקשה דאע"פ משום דה"ל לידבק בשכינה
מוקיינן ליה חלוו' הפרעים משא בתו לת"מ ויחיה לת"מ וכו' ודילמא
בעושה לדקות וכו' וכו' אחר מתאר מלות או עוסק בחמיה שיהא אש החור'
מיידי שהתקיימו כלו אפטר לרבך כשנייה והכתיב כי ה' אליהו אש אוכלת הוא
בפסוק ואתם הדבקים למה הולך נ"כ להניח פסוק ולדבק בו והי' כי
רובלך נקט ואח"כ כל קרא דכתיב כהו' לידבק ה"ל נמי קרא דאת ה'
אליהו חורא וכו' וכו' תדבק ואם הוא סומך על החינן לדרוש לא אלטריך
נ"כ קרא דאליהו את ה' ולדבק בו וכו' נראה דהארכא להניח האי קרא
לאהבה את ה' ולדבק בו שאמר בנמרה מסכת קדושין תינח שמינן
דעמאמי ה"ל דרוש כל אחין שחמיה כיון שהניח לאח ה' אליהו חורא
פיר' א"ל תלמידיו כל אחין שדרשת מה חמיה עליה א"ל כסם שקבלתי שדר
על כהדישה ק' אקבל שדר על הפרישה עד שדרת ר"ע את ה' אליהו חורא
לרבות

באור תורה אור תורה מחייהו וכל שאין משתמש באור
תורה אין אור תורה מחייהו כיון דחיהיה רקא מצטער א"ל
נתי' ר' מצאתי להם רפואה מן התורה * ואתם הרבקים בה'
7 אלהיכם חיים כלכם היום וכי אפשר לרבוקי בשכינה
גם והכתיב * כי ה' אליהו אש אוכלת הוא אלא כל המשיא
בתו לתלמיד חכם והעושה פרקמטיא לתלמיד חכם
ודמהנה ת"ח מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאלו מדבק
בשכינה כיוצא ברבר אתה אומר * לאהבה את ה' אליהו
לדבקה בו וכי אפשר לאדם לדבק בשכינה אלא כל
המשיא בתו לת"ח והעושה פרקמטיא לתלמיד חכם
והמהנה ת"ח מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק
בשכינה * אמר רבי חייה ברבי יוסף עתידין צדיקים
שמבצבצים ועולים בירושלי' שנא' * ויציצו מעיר כעשב
הארץ ואין עיר אלא ירושלי' שנאמר * וגו' על העיר
הזאת * ואמר ר' חייה בר יוסף עתידין צדיקים שיעמדו
בלבושיהם ק"ו מחמה מה חמה שנקברה עירובה יוצאה
בכמה לבושים צדיקים שנקברו בלבושיהם עאכ"ו :

ת"ס
ע"כ
ת"ס
כ"ב
ד"ה

רפאים כל יחון במחנה עמו מדברי חמיה ; וארין רפאים
תפיל ולא קרין רפאים תפיל : מצאתי לרם תקנה יקנו
לח"מ מנכסיהם : העושה פרקמטיא מהעסק בממון ת"ח כדי
להגיע לידם סכר והם פונים לעסק בתורה על ידי אלו וכתב
חיים כלכם היום על ידי דבוקי של ת"ח וכהו' לחיות :
מהרש"א יהוא במרפה עצמו לעב"ס הוא ולא פלג
ר"י אברייתא דכתיב נמי קאמר בצרייתא במרפה
עמו מד"ת לעב"ס הכתוב מדבר ודקאמר על אורוח בו' כל
המשתמש באור חמיה בו' ומה אור חמיה לטל כתי"ס חל כול
אחריו כמו שהטל לרובה אינו טופק לעולם כן החמיה אינה
פוסקת לו כתי"ס והיא תמתיק לעה"צ ורש"א דהאי קרא יחון מתוך
וגמר דמשמע דאחמיה קאי : כאלו מדבק בשכינה בו' ע"פ
ת"ס א"ל ה' אליהו חורא לרבות ת"ח הוא מוראו למקום והוא
מבואר הדבוק בו' כי הגשם מתדבק ברוח והרוח נצטמה והגשמה
חמת כסא הדבוק לרוח כדכתיב חיים לעוה"צ כדמסיים דהאי
קרא חיים כלכם היום במפורש פרק חלק ואמר כל המשיא בו'
חשן בזה שלשה דברים הדבוק בגוף משא בתו לת"מ והמהנה
מנכסיו הוא הדבוק בממון והעושה פרקמטיא לת"ח אין זה דבוק
ממון שהרי לא נזכר כלום מממון אבל הוא דבוק כלי להגותו
ככל מה שאפשר : צדיקים מבצבצין בו' שנאמר ויציצו מעיר
בו' דאל"כ מאי רבותיה ולפי פשוטו קאי ארש"א דקרא דכתיב יהי
פוסת צר בצרין גו' ואמר וילינו מעור בלא זריעה כשאר עשב ארץ
שוממת בלא זריעה והדרס ימאון זה ה"ל לכתב לשון יחיד ויליין
כדכתיב יהי פסח גו' ירשע כלזנון ועוד מאי רבותיה מעיר דהך
רבותי' כיצתא כש"ס הוא יחיו צד' ועוד ארד' דישבו עיר תש'
שפי משדות וכרמי' כדאמרי' בעלתא וע"כ דרש דקאי על הלדיקי'
שנקברים בעיר וילינו משם כעשב הוא שיעקר גדולו מתמה
למעלה ואמר ואין עיר אלא ירושלים בו' שלל שאר עיריות

שני דיני גזרות פרק שלשה עשר כחובות

לרבות ה"ה וא"כ כאלו דכתיב לאהבת את ה' אלהיך ולדבק בו אם לדורש
 כפשוטו שהיא לרבות כי ה"ו אפשר דכתיב אם אהבה וכו' ודאי דרשינן ליה
 ארבינא דלמא ה"ו כתיב וכו' שרי תביי קאמר וכו' וכו' שפירשני מלת ה'
 ובין דכתיב קרא חביב את ודרשינן לרבות נתי"ח א"כ זה הוסיף על מסוק
 ואתם הדברים ודרשינן הכי נמי שפירשני מדבק עם ת"ח שהוא מדבק
 בשכיב וק"ל ונבין דנקיט מה שאמר נמרחא הל"ל כיון שהגיע למת ה'
 אלהיך תירא וכו' שרי תביי קראם פסוק וכו' ה' אלהיך תירא פסוק
 אהבת את ה' אלהיך ומה שיש לדורש כלומר פסוק ואהבת את ה' אלהיך
 יש לדורש ג"כ כפשוטו את ה' אלהיך תירא וק"ל שגם למעלה מה שכתב
 לומר למען תירא את ה' אלהיך זלמה ולא הוסיף למשמעון העמסוני מאי
 תירא את ה' אלהיך ואם יש לדורש את התנאי שם גם כפשוטו את ה'
 תירא ונל"ל שמשמעון העמסוני היה דורש יפה מ"ש למען תירא את
 ה' אלהיך וכן ואהבת את ה' אלהיך תירא תירא רבו שהוא כמורא שמיים
 אבל כשהגיע לפסוק את ה' אלהיך תירא אין לדורש כן לפי שזוהי לומר
 אותו הענין ואם רבינו אה"ה הוא ברוב הל"ל את ה' אלהיך תירא
 ותעבוד לפי שהיה חביב לרוב חובו וגם לעבודו ומדקדק אותו הענין
 דמשמע לראו קאי תעבוד לרבינוא דהא ה"ל אותו להעבוד ולא לרבינוא
 שריפה ה"ל ודאי ברובו יש ג"כ חוב לעבוד לפי שאמרנו לו הלימודי ומה
 ה"ל על שאר החיים אם לנטל כל אחס הדמות או לקיים אותם אחר
 פהם כשם שקבלי שבר על הדריסה כלומר אינו מצעל הדמות של כל
 החיים שדשתי לפי שזרע אינו שיש לו דריסה שבר וכשם שקבלי
 שבר על כל אחס דרשינן ק"ל אקבל על מרסיי מדרש את ה' אלהיך
 תירא שלא הגעתי לחמה עד שנה רבי עקיבא ודרש את ה' לרבות ת"ח
 כלומר לא ריפה לרבי דא"כ ה"ל לו ותעבוד אלא ריכב לכל ת"ח אע"פ שאינו
 רבו ולכן אמר ואחרי:

ענינים ושמה תאמר אינו מרוה תלמוד לומר *מותה *
 ושמה תאמר אין בו שיעם ת"ל *הכלילי עינים מיון כל
 ח"ך שטועמו אומר לי לי ושמה תאמר לעזרים יפה
 ולוקטים אינו יפה תלמוד לומר *ולכן שנים מחלב אל
 תקרי לכן שנים אלא שנים פשוטה דקרא במאי
 כתיב כי אתא רב דימי אמר אברה כנסת ישראל לפני
 הקב"ה רבש"ע רמזו בעיניך דבסיס מתמרא ואחיו לי
 שיניך דבסיס מחלבא מסייעא ליה לרבי יוחנן דאמר ר'
 יוחנן טוב המלבין שינים לחברו יותר ממשקרו חלב
 שנאמר *ולכן שנים מחלב אל תקרי לכן שינים אלא
 לבינן שינים :

גלוסקאות וכלי מילת דריס פסח דר לטון פסח חיד שהיא
 רחנה וחטה רחנה לא מבטחא ללל פח אפויס :
 וכלי מילת דריס פסח לטון כמותה פסיס : שתתמר לטון תומר
 דקל : קינן בלפת נקב זו עד טעשה לידקו תחוכו ואע"פ
 שקלו את המותר ס' ליערין : נפשח' נזדל אחר מהן מן הקלח :
 ודיני ערלים בעולם ללקט גלוס' וכו' : ודע עוב תשחה
 מתוך הסענה שתחור ולא תעריך לדורו : חומר כור נהוא ל'
 שאין : גרבי סאה : אין דך כל אילן סרק שלא יעשה פרי : אין
 בו יין אין לו תלמוד דפרי : מותה לטון הס'ה שהיו מסית את
 הסגור : רמזו לי בעיניך ומתרג' לטון סוק ומחוד מוך לי בעיני'
 שלך וטוב לי מיון כשהרלני פנים להזנות ושוקית : ואחיו לי
 שיניך לטון סוק שהאק טינו נגלים :

אמר רבי הייא בר יוסף עתידה א"י שתוציא גלוסקאו'
וכלי מילת שנאמר *יהי פיסת בר בארץ * ת"ר
יהי פיסת בר בארץ בראש הרים אמרו עתידה חטה
שתתמר כדקל ועולה בראש הרים ושמה תאמר יש צער
לקוצרה ת"ל *ירעש כלבנון פרוי הקב"ה מביא רוח
מכות גנויו ומנשבת עליה ומשרה את סלתה וארם יוצא
לשרה ומבי' מלא פסח ירו וממנה פרנסתו ופרנסת אנשי
ביתו *עם חלב כליות חטה אמרו עתידה חטה שתתא
כשתי כליות של שור הגדול ואל תתמה שהרי שועל קינן
בלפת ושקלורו ומצאו ששים לשרין כליטרא של
צפורי תנאי אמר רבי יוסי מעשה בשיהין באחד שהגית
לו אביו שלשה ברי הרדל ונפשה אחד מהם ונמצאו בו
ט' קבין הרדל ומעציו סיככו בו מכת יוצרין' אמר ר"ש
בן החליפא קלה של ברוב הניח לנו אבא והיינו עולים
ויורדים בו בסולם *ורם ענב תשחה חמר אמרו לא
בעולם הזה עולם הבא העולם הזה יש בו צער לבצור
ולרדוף העולם הבא מביא ענבה אחת בקרון או בספינה
ומניחה בוית כיתו ומספק הימנו כפטם גדול ועציה
מסיקין חחה התבשיל ואין לך כל ענבה וענבה שאין בה
לי גרבי יין שנאמר *ורם ענב תשחה חמר א"ח חמר
אלא חומר' כי אתא רב דימי אמר מ"ר *אוסרי לגפן
עירה אין לך כל גפן וגפן שבא' שאין צריך עיר אחת
לכצור' ולשורקת בני אתונו אין לך כל אילן סרק שבא'*
שאינו מוציא משוי שתי אחונות ושמה תאמר אין בו יין
ת"ל *כבש בין לבושו ושמה תאמאינו אדום ת"ל וכבש

גלוסקאו'
וכלי מילת שנאמר *יהי פיסת בר בארץ * ת"ר
יהי פיסת בר בארץ בראש הרים אמרו עתידה חטה
שתתמר כדקל ועולה בראש הרים ושמה תאמר יש צער
לקוצרה ת"ל *ירעש כלבנון פרוי הקב"ה מביא רוח
מכות גנויו ומנשבת עליה ומשרה את סלתה וארם יוצא
לשרה ומבי' מלא פסח ירו וממנה פרנסתו ופרנסת אנשי
ביתו *עם חלב כליות חטה אמרו עתידה חטה שתתא
כשתי כליות של שור הגדול ואל תתמה שהרי שועל קינן
בלפת ושקלורו ומצאו ששים לשרין כליטרא של
צפורי תנאי אמר רבי יוסי מעשה בשיהין באחד שהגית
לו אביו שלשה ברי הרדל ונפשה אחד מהם ונמצאו בו
ט' קבין הרדל ומעציו סיככו בו מכת יוצרין' אמר ר"ש
בן החליפא קלה של ברוב הניח לנו אבא והיינו עולים
ויורדים בו בסולם *ורם ענב תשחה חמר אמרו לא
בעולם הזה עולם הבא העולם הזה יש בו צער לבצור
ולרדוף העולם הבא מביא ענבה אחת בקרון או בספינה
ומניחה בוית כיתו ומספק הימנו כפטם גדול ועציה
מסיקין חחה התבשיל ואין לך כל ענבה וענבה שאין בה
לי גרבי יין שנאמר *ורם ענב תשחה חמר א"ח חמר
אלא חומר' כי אתא רב דימי אמר מ"ר *אוסרי לגפן
עירה אין לך כל גפן וגפן שבא' שאין צריך עיר אחת
לכצור' ולשורקת בני אתונו אין לך כל אילן סרק שבא'*
שאינו מוציא משוי שתי אחונות ושמה תאמר אין בו יין
ת"ל *כבש בין לבושו ושמה תאמאינו אדום ת"ל וכבש

שני דיני גזירות

פרק

שלושה עשר כתובות

קפמ

אין לך כל אילו טרק שבא"י בו' דרוס סורקה בסמ"ך לשון
 טרק ומיהו משמש קוים טרקה בסמ"ך דסינו ומורת גפן כדקאמר
 ושמה תאמר אין בו יין בו' ת"ל כבס ביין גו' ולא קרי ליה
 טרק לא משום דלא היה טוב כפאר גפנים שנגזר אח' מתיק חומד
 ואמר שבא תאמר אינו ארום בו' מהכא משמע דהארום הוא
 מצנח מן הלגן וכמ"ס אל טרף יין בו' יחלסו גו' אלסו שהא אינו
 גרוא לארום כמו הלגן ולכן הלגן מוקדם לזרכה ואמר ושמה
 תאמר' אינו מרובה בו' דהיינו סאינו משכ' כיוון שהו' לא מילין טרק
 וכן ושמה תאמר אין לו טעם ואמר וש"ת בו' ת"ל חבלילי
 עינים גו' עינים תלגן ושניו טעון הכוונה ואמר (וש"ת)
 לוקמים אינו יפה דרעט וקנים נוחין מין וכן וזה אינו מחייב
 כ"כ כחוק העגב כמו בפסג גדול ת"ל לבן שנים שהא זקן ומלת
 תמלך אין לו מקום לפי דרש זה ויש לפרש דכן שנים משמע נמי
 קטן בן ז' שנים ואמר שעגב זה טוב לו לוקן בן שנים יותר תמלך
 לבן ז' שנים ואמר פשטיה דקרא במאי בחיב בו' קרי הק
 דרשא פשיה דקרא לגביה דרשא דלעיל דלא צני למימר להך
 דרשא אל תקרי לבן שנים בו' ואמר רמח לי בעיניך בו' ע"ד כי
 טובים דודיק מין וכן דרך האהנים לרמון לחצרו בנין ודרים
 חכלילי תלגן תיכל לי לי טוב כעס משחוק"ת מן חוכל ועד"ז
 אמר ואחיו לי שער בו' כי דרך הכונס מעלם פיו והשנים
 זה על זה והספך הסוף הוא סוף פיו ונראה למיזרו שינו' :
נא רב תימי בר אדא מקרי דרדקי דר"ל הוא איפיר תלתא
סס יומי ולא אחא כי אחא אל' אמאי איפגרת אל' דלית
 אחת הניה לי אבא וכצאתי ממנה יום ראשון
 שלש מאות אשכולות אשכול לטרב יום שני בצרתי
 שלש מאות אשכולות שני אשכול לטרב יום ג' בצרתי
 ממני שלש מאות אשכולות שלש אשכול לטרב והפקרתי
 יותר מחציה אל' אי לאו איפגרת היה עברא שפי רמי
 בר יהוקאל איקלע לבי ברק חוינדו להנהו עוי דקאבילן
 תותי תאיני וקא נטוף דובשא מתאיני וחלכא טייף
 סניידו ומערב בהדי הדרי אמר היינו זבת חלב ודבש'
 אמר רבי יעקב בן דוסא מלוד לאונו שלשה מילין פעם
 אחת קרמתי בנטוף והלכתי ער קרסולי ברביש של תאני'
 אמר ר"ל לדידו חוי לי זבת חלב ודבש של צפורי ודתי
 שיתער מילין אשיתער מילין אמר רבה בר בר חנה
 לדידו חוי לי זבת חלב ודבש של כל א"י ודיאי כמבי
 מכסי עד אקרא התולבקי עשרין ותרתוי פרסי אורכא
 ופותיא שיתא פרסי רבי חלבן ורבי עיירא ורבי יוסי בר
 הגינא איקלעו להתוא אתרא אייתו קמיהו אפרסקא
 דהיה כאלפס כפר הינו ואילפס כפר הינו כמה דהו
 חמש מאין אכלו שליש והפקירו שליש ונתנו לפני כהסחן
 שליש' לשנה איקלע רבי אלעזר לתתם ואייתי לקמיה
 נקטן בידיה ואמר "ארץ פרו למלחה מרעת יושבי בה
 ר' יהושע ב"ל איקלע לגבלא חוינדו להנהו קצופי דהו
מס ח"ב מח א

קיימי כי עילי אמר ענלים בין הנפנים אמרו ליה קטופי
 נינדו אמר ארץ ארץ הכניסי פירותיך למי את מצויאה
 פירותיך לערביים הללו שעמדו עלינו בחטאתינו לשנה
 איקלע ר' תימא ליהם חוינדו דהו קיימי כעוי אמר עוים
 בין הנפנים אל' יל לא תעביד לן כתבריך ;
 אפטר לבן בנטול : דלית כרס המול על גבי כלנסאות
 ער"ל יאה בלע"ז : דהו עברא שפי סהרי רח"ת
 שכל יום היו מחמטע מן האשכולות וזה עונש הנטול : קרמתי
 בנטוף קודם עמוד השער : והוה כמבי מכסי עד אקרא
 דתולבנקי כשהרף כל התקוות ישתער לך : נקטן בידיה
 מאלן קטנות לחיות ביהו אחת : קצופי אשכולות כדמתרגמינן
 לא חכור לא חקטוף : לשנה לסוף שנה ;
מהרש"א אי לאו דאיפגרת היה עברא בו' ר"ל והייק
 עושה מלאכתך ע"י אחרים וק"ל : היינו זבת
 חלב ודבש בו' לפני שנטול ח"ל כלל חד זבח צאנסי נפשים
 וכתיב חד זבח אהרוניותו שש זקין ומטרובנין ודו"ק : ארץ פרי
 למלחה מרעת גו' כל הני אמוראי נמי שפירו בשבט א"י לאחר
 הארצן היה וע"כ הלא הדב"ר"א שיעטל שבח' או מרעט יושבי בה
 בי הדב"ל הני זכו' וחובות יושבי בה ולסוף שנה פרס"ל לסוף ארבע
 שנה מלך קאמר לגנה אחת וקאמר דגס ארצו פירות גופייהו
 נחמטעו מרע' יושבי בה לסוף שנה וריב"ל שחמ' ארץ ארץ למי
 בו' לעבו"ס הללו בו' אפטר שאלו העבני"ס כשרים היו אכל אמר
 הכ"ץ אינה שלם ולא עמדו בה אלא בחטאתינו אינו ראו' נשנחה
ת"ך בברכותיה של א"י בית סאה עושה ה' רבוא **נב**
 בורין בישיבתה של צוען בית סאה עושה ע' **סס**
 בורין דתניא אמר ר' מאיר אני ראייה בבקעת בית שאן
 בית סאה עושה ע' בורין ואין לך מעולה בכל ארצות
 יותר מארץ מצרים שנאמר * כגו' ה' כהרץ מצרים ואין
 לך מעולה בכל ארץ מצרים יותר מצוען דהיה מרבו בה
 מלכי דכתיב * כי היו בצוען שריו ואין לך טרשים בכל
 ארץ ישראל יותר מחברון דהו קברי בה שכבי ואפ"ה
 חברון מבונה על אחד משבעה בצוען דכתיב * וחברון
 שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים מאי נבנתה אילימא
 נבנתה ממש אפשי' אדם בונה בית לבנו קטן קודם שיבנה
 לבנו גדול שנאמר * ובני חם כוש ומצרים פוטוכוען
 אלא שמבונה על אחת משבע בצוען והני מילי בטרשים
 אבל שלא בטרשי' ה' מאה וה"מ שלא בברכותיה אבל
 בברכותיה כתיב * ויורע יצחק בארץ הדוא וימצא
 בשנה ההיא סאה עשרים ;
 בברכותיה כסלים מנורכח : בישיבתה של צוען וכו'
 כדמפרש ואזיל ומלכות אחת למד לארץ ישראל
 כדמפרש ואזיל : אני ראייה בבקעת בית שאן שהיא משאר
 ארצות : בית סאה עושה ע' בורין וכוון דבאר ארצות ים
 ע' טרין כ"ס חרץ מלחם : שאין לך מעולה בכל הארצות
 במצרים

נב' א' סס' ב' כז' ז' י' כג' כ

פניה קב

שני דיני גזירות פרק שלשה עשר כתובות

פירותיה אי מה צבי זה קל ואין בשרו שמן אף א"י קלה לבשל ואין פירותיה שמיים תלמדה לומר *ארץ ובת חלב ודבש שמיים מהלב ומתוקים מרוב;

סאה קמח הוא אצק דק היולא מן הגפה והחטים עמונים זריחין של גריסין ואין עמונים דקים והגפה מוילאה קמח וקולט הסולת ומחיר מה שנפנה לריחים : סיבין שהמחשק מוילאה כסולתהו מעין לסולת כוחשין אורו במתכת : בורסין הן כוזבין היולאים זאחרונה : קיבורית קמח שאינו יפה טעמים ממנו פח קבור וקרוין שהגורי'רס : יאה משבחי'ו בה בארעכון יפה חס משבחין אוחה : בית סאה הניח לי אבא זא"י א"ל ההוא בר אמורא חמ' מזני האמורי אמר ליהודי תחלק זיאתו לארץ : הך תלחא דקייא אנדא דירדנא דקל פלוני השומד על שפת הירדן : כמה גזירותי' מינה כמה תמרים חסם גודרים הימנו לקיעת תמרי' קרייה גזירה בלפון משנה וגורא בלפון ארמי : אין עורו מהויק בשרו שטור כוזב וגומד לאחר הפסו : אינה מחוקת פירותיה עושה פירותיה מרובין עד אין מקום להטעמן וצננא בחרא פרק מי שמת הציאו מאמר דומה לה :

מהרש"א יאה משבחי'ו כו' סאה חמ' ע"פ מ"ס התורח יושני ארץ סהו מריחין הארץ מלא קנה זה לוחים מלא קנה זה לפנים כולי כפרס' בחומש אבל במעלות א"י קאמר הזדוקי דבארעא קטילא זיח סאה כו' ממנה משת כו' : נמשלה לצבי כו' דלפי פשוטו מל' חפץ כדאמרינו לעיל ארץ שבזיוני בה הוא ככל בהאי קרא דהיינו ארץ חמדה דחבב זיח וע"כ דרסונו לצי' שהוא סס חים זקרא ושאמר ובת חלב ודבש שמיים מהלב תאוס דארץ זבת חלב וגומ' דלבר שגדולו מן הארץ מירי ששפחת בה א"י ובלחץ אצו גדולו מן הארץ וע"כ דרסונו דקאי על הפירות של א"י סוכר סקן סמיים ממלכ כו' וק"ל :

אמר רב יהודה אמר רב משה בארם א' ששגר לבית גר חמיו יין חדש ושמן חדש וכלי פשתן חדש בעצר' מאי קמשמע לן השיבותא דא"י קמשמע לן :

כלי פשתן כלים מפשתי' מדם : השיבותא דארץ ישראל שמהרת לבשל פירותיה צלרס :

רבי אעורר כי דוח סליק לא"י אמר פלטי לי מחדא כי נה סמברו אמר פלטי לי מתרתי כי אותבורו בסוד העיבור אמר פלטי לי מתלתא שנאמר *ויהיה ידו על הנביאים החזיים שוא וגומר בסוד עמי לא יהיו זה סוד העיבור ובכתב בני ישראל לא יכתבו זו כמיכה ואל ארמת בני ישראל לא יבאו כמשמעו רבי זירא כי הוא סליק לא"י לא אשכח מברא למיעבר נקט במצ' וקעבר א"ל יהוא צרוקי עמא פויו' דקדמיתו פומייכו לארעיכו אכתי בפוזותייכו קיימיתו א"ל דוכתא דמשה ואהרן לא וכו' לה אנא מי יומר דזימנא לה רבי אבא מנשק ביפי דעבו רבי חנינא מתקן מתקליה רבי אמי ורבי אסי קיימי משמשא לטולא ומטולא לשמשא רבי חייא בר גמדה

במצרים שהיו נמשלה לנן ה' : ואין במצרים מדינה מעולה כנענ : דמרבו בה מלכי מצרים שאמר כי היו צלונן שריו על מלך ישראל הכתוב מדבר לגנאי שמרדו דבצק"ה וסמכו על מלכי מצרים ותמיד היו שריהם ושלוטיהם מצויין צלונן שלוחים אל מלך מצרים ומצרים חבורה : מבונה בנייה בכל טוב מבונה לבון פרי כדכתיב ואבנה גם אבני ממנה : לבנו רקטין לנענן : לבנו הגדול למצרים : על אחת ז' ה' ר'ו פעמים ע"הרי ת"ד וצמקים שאינו טרשים כחצרין יס להסוף עד ח"ק וצנכרותיה כתוב מזה שטרים על אחת שבאר שנים תצרך לתאה מזה פעמים ת"ק הרי חמשה רבוא :

מהרש"א בבקעת בית שאן כו' פרש"י שהוא משאר ארצות עכ"ל ור"מ לטעמים כדאמרינן בפ"ק דחולין ר"מ אכל עלה של ירק צניח שאן והתיר רבי זיח שאן והקים שריק הכקוב מנסה לא הוריש זיח שאן ומשי הרבה כרכים כו' עכ"ל : בארץ מצרים ר"ל שקלה ארץ סדום במעלה לנן ה' לאילנות וכארץ מצרים לזרעים ולא תלון זשאר ארצות ואין להקשות דהא א"י יותר מעולה ממצרים ולא חלה בה וכן נמשא זשאר ארצות י"ל דארץ סדום גופה ככלל א"י היתה ושאלר דהוי מרבו בה מלכי כו' ואין לך טרשים יותר מחצרין כו' עיין בגמרא פרק ואלו נאמרינן ומה שיש להקדק צוה עיין בחיבורינו ס' שמבונה על אחת מו' כו' ומלח שנים בתקום הוס כמו שונים במ"ס הרא"ם פרשם טלח לך ושאלר אבל שלא צטרסין ת"ק כולי אפשר שיונו להסוף מן הפתח א' מממשים כי חוספות הקדושה והצדקה נכ"מ אחר מל' כמו התרומה והיוצל ותנ השנוטות ושאלר אבל צנכרותיה כו' מזה שטרים הוא מבוחר שלפי הטעם לא היה ראוי לבדל רק חלק אחד מק' שהוא מעשר מן המעשר והוא חלקו יתצרך צ"ה שחטנו לכסן וצנכרותיה נחוספו חלקי האדם ל"ט חלקים והוא פי' הכתוב עשר תעשר את תוצאות זרעך היולא שדה שנה שנה גו"ר ל' תן מעשר מן המעש' שהוא דבר הראוי להיות יול' מן השדה בכל שנה שהוא חלקו יתצרך שיתן לכהן והנוסף ל"ט חלקים הם צלו צנכרה לחלק האדם וק"ל :

נח תניא א"ר יוסי סאה ביהודה היתה עושה ה' סאים סאה סס קמח סאה סולת סאה סובין סאה מורסן וסאה סאה קיבורית א"ל יהוא צרוקי לרבי חנינא יאי משבחי'ו בה בארעכון בית סאה אדת הניח לי אבא ממנה משה ממנה חמר ממנה עיבור ממנה קטניות ממני' רועות מקניתי א"ל ההוא בר אמורא לבר ארע' דישראל האי תלחא דקיימא אנדא דירדנא כמה גזירותי' מינה א"ל שיתון כורי א"ל אכתי לא מעיילתו בה אהריכתוהו אנן ק"כ כורי הנה גזרינן מינה א"ל אנא נמי מחד גיסא קאמינא לך אמר ייחתי רב חסדא מ"ר *ואתן לך ארץ חמדה נחלת צבי למה נמשלה א"י לצבי לומר לך מה צבי זה אין עורו מחויק בשרו אף א"י אינה מחוקת פירותיה : ד"א מה צבי זה קל מכל החיות אף א"י קלה מכל הארצות לבשל את

מ"ס

נה סס ית קבל

הה"ק סנינו לתקן מתקליה דהיינו מכסלי העיר בלחץ כיפי
 וסלעים ור' אמי ור' אסי קיימי משמח לכולה ר"ל אותן סלעים
 העמידו משמח נו' למקום שהם פונים ללכת והשמח יתח' קרא
 דמייחי כי רלו עבדיך את אבניה ואת עפרם גו' אכולה אמוראי
 קאי : צירוף אחר צירוף לפי שיטת אל אס יזכו ומשלו כנסף נקי
 ואם לאו הרי הם כסויים כמ"ש ואלרף כבוד סניגין גו' וכמפרש
 בלחץ צמח' מולין וכמ"ש לפתחו בלחץ הכסף ולרפחים בלחץ
 הכסף ור"ש אחר שיהיו ישראל בנתחם נמשלו לסניגים דלחץ צירוף
 וטוד זה עשיריה דהיינו טע"ו הצירוף בגלו' לא ישארו רק המעט
 מהם שהוא קודש כמ"מ וכמ"ש על סניגין בירושלים קדוש יאמר
 לו שז לרפס סניג' כמ"ש ושזה והיתה לבער עד שיהיו כנסף נקי
 שלרף סניג' ורז יוסף בא לפרש דהצירוף ט"ו צנוי וצנוי צנוי
 דהיינו גלות אחר גלות : עתידין כל אילני סרק שבא"י כו'
 עיין דברי החפ"ז לפי שרזה לסיים צדור טוד נקט לה הכא ולא
 כולי עכ"ל ט"ש והוא דחוק וזולו דהריהם גראה דנקט לה הכא
 שפיר דגם זה סי' לדור טען דוד בא וכמ"ש פרק מלק א"ן לך קץ
 מגולה מזה שנאמר' וחסם הרי ישראל ענשיכם תחננו ומריכם תשא
 לעמי ישראל דהיינו שההרים ככלל גם אלנו שאין בהם אילן מאכל
 רק אילני סרק ישאלו פרים לישראל וכדאמ' הכא גם מהאי קרא כי
 עץ נשא פריו גו' ונראה לפרש עוד דצין הכא וצין החם משמע
 דצילין סרק איירי מדכתיב זהו נישאת פרי דר"ל גם שהוא אילן
 סרק לפני טעמו און ראוי לגדל בו פרי מ"מ יא' פרי שלא צדיול
 וזה הוא סימן לתור טען דוד בא וצין כמ"מ א"ס :
 חדרן עלך מסכת כתובות

מינדר בעפרא שנאמר *כי רצו עבדיך את אבניה ואת
 עפרה יחננו אמר ר' זירא אמר רבה בר ירמיה דור שבן
 רוד בא קטיגורא בתלמידי חכמים כי אמריתה קמיה
 ודשמואל אמר צירוף אחר צירוף שנאמר *ועוד בה
 עשיריה ושבה היתה לבער' תני רב יוסף בוזי ובוזי
 רבוזי * אמר רב חייה בר אשי אמר רב עתידין כל
 אילני סרק שבא"י שיטענו פירות שנאמר *כי עץ נשא
 פריו תאנה ונפן נתנו חילם :

פ"לפי לי מחרא נלתי מאתן מן הקללות האמורות במקרא :
 נקטו במצרא וסמקוס שאין גשר ותלמידי טען על
 רומח הגהר משפה לנפה ואינו רחב לילך עליו כי אם אותו צידו
 צחבל התחת למעלה תמנו קסוד עני ראשו צהתי יחידות אחד
 מכלן ואחר מכלן בשני עברי הגהר : **ועמא פרויא טען צהול**
 דקרימיתו פרימיתו לאורניבו מ'תלמחם הייחס צהולים
 שהקדמחם נעס' לנכמע ועודכס צהתלמחם למהר לעסו'
 דצר בלא טען : כיפי דעבו אלמוגים ל"א כיפי דעכו סלטים :
 מתקן מתקליה מזה ומתקן מכסלי העיר תחתית חבת הארץ
 שהיתה חנינה עליו מחור שלא ילא טען דעל הדרכים : קיימי
 משמשאל למיאל כשהטעם הגיע למקום שהם יושבים וגורסים
 ומהם מקדחת עליהם עומדים מעס לייבז בלל ונימי הלנה עומדי'
 מן הלל ויושבים צמחה כזי שלא יוכלו להרעם על ישיבת ארץ
 ישראל' עיין חלק על פסוק ליואל ולבא און שלום : קטיגוריא
 הרבה מסטיגים ותלמידים חובה יעמדו עליהם : צירוף אחר
 צירוף גזירות על גזירות : ועוד בה עשיריה כשהטעם התלקס
 יהיו אבדים ולא נוקר כי אם העשירית אף היא חסוב והית' לבער:
 בוזי ובוזי רבוזי ופוללים אחר שוללים : כי עץ נשא פריו
 מדכתיב תאנה ונפן נתנו חילם הרי טען פרי תאור מה ת"ל כי
 עץ נשא פריו אף אילני סרק ושאלו פרים :

תוספות רבי חנינא היה מתקן מתקליה פירו' שהיה שוקל אבנים ומולחן
 קלות אחר עדין לא נכנסתי לא"י כיון ששקלן ומולחן ככרות
 אומר כבר נכנסתי לא"י וכן מפורש בתוספתא נפ' שלח לך כשעלה ר' חנינא
 הגדול תכנן נקט לידע אם נכנס לא"י והי' שוקל אבני' כל ותשקו קלות אחר
 עדין לא נכנסתי לא"י כיון ששקלן ככרות אחר אין אלו אלא אבני' א"י והיה
 מנסקס וקרא עליהם את הפסוק הזה כי רצו עבדיך את אבניה : דור טען
 דוד בא איירי דאיירי בנכרת העולם הנש' דהיינו לוחות האשית נקט לה נמי
 הכא : עתידין כל אילני סרק בא"י שיטענו פירות וכו' לפי שרזה לסיים
 בדבר טוב נקט לה הכא ולא קאמר לעיל דאיירי דהיינו מילי :

מהרש"א זה סוד עיבור כו' כדלמרתין לעיל שלא יגלו הסוד
 לעכו"ם וט"ש קרא סוד עיבור ואמר וכחכב
 ישראל לא יכתבו וז' סמיכה ע"פ מ"ס פרק השועלים ליידי חזי
 לי ספרא דאדם הראשון וכחכב ציה כולי רבי לא יתקרי דהיינו
 סמיכה : רובתא רמשה ואהרן לא זכו כו' נראה דאהעברה
 גופה נמי קאמר הכא דמסה ו'הסוקל' וכו' זה דכתיב כי לא תעבדו'
 את הירקן גומר ולא תי יוותר כו' ולכן נקלתי לטעור בתלמי :
 ר"א מנשק כיפי דעכו כו' עיין פ"ט"ו ולא ידענ' מאי רבנתייהו
 טען טען כו' כי ודי מן הראוי ליהנות בכל מקום ונראה לפרש
 מח ב

פרק ראשון

אמר רבי חנין אמר רבי השומע הוכרת השם מפי א
 חברו צריך לנדותו ואם לא נדרו הוא עצמו יא' ז
 בנדוי שכל מקום שהוכרת השם מצוי שם עניות מצויה ט"ז
 ועניות כמיתה שנאמר *כי מתו כל האנשים וגו' ותניא טחוס
 רשב"ג אומר כל מקום שנחנו חכמים עיניהם בו או חנינים
 מיתה או עוני א"ר אבא הוה קאימנא קמיה דרב דנא
 שמעיה לרהוא אתתא דאפקה הוכרת השם מפומה
 לבטלה

ט"ז
 טחוס
 חנינים
 פ"ק
 פרק
 כמ"ט

כל כינויי נדרים פרק ראשון נדרים

לכמה שמתאשר לה לאלתר באנפה * ש"מ חלת
 ש"מ השומע הוכרת השם מפי חברו צריך לגרותו ;
 וש"מ נדרו בפניו אין מתיר לו אלא בפניו וש"מ אין בין
 נדרי להפרה לאל כלום * וא"ר גידל אמר רב מנין
 ששבעים קיים את המצוה שנאמר * נשבעתי ואקיימה
 וכו' והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא קמ"ל דשרי ליה
 לזרוי נפשיה * ואמר רב גידל אמר רב האומר אשנה
 פרק זה או מסכת * זו נדר גדול נדר לאלהי ישראל ואמר
 רב גידל אמר רב האומר לחברו נשכים ונשנה פרק זה
 עליו להשכים שנאמר * ויאמר אלי בן אדם קום צא אל
 הבקעה ונזמר ואצא אל הבקעה והנה שם כבוד ה' עומד ;
 השומע הוכרת וכו' ברוך תמורה משקין אזהרה למזכיר שם
 שמים לבעלה מדכתיב את ה' אלוקי הירא : ואם לאו
 נדרו הוא עצמו יהא בנדוי לא יסוף בנדוי נאלו אלא ראוי
 להצדקות קאמר סברי אנו חומר וסוף מהמזכיר עלמו :
 שבכל מקום עממא קא יביב למאי דקאמר ואם לא נהו הוא
 עלמו יהא בנדוי סברי ענשו חומר דשם עניות מליה דכתיב ככל
 התקום אשר אומר את שמי ונזמר ונרמקתך ונדהוכרת השם
 למנוה מליה כרעה ועובר הוכרה לטוב גורמת עניות אי נמי
 מדכתיב גבי שבעת שקר וכלתו את עליו ונזמר ונשמורה מדמה
 הוכרת השם לבעלה לשבעת שקר : שנא' כי יחתו כל האנשים
 וכו' ר"ל יצחו תמש כדאמרוין לקמן פרק רבי אלעזר דמיהבה
 היה דכל מקום שנאמר ונשם ונלזים אינם אלא דמן ואזכירם
 וליכנה הון במתלקתו של קרת אלא מפני שהטעם אמר כי מתו
 דאע"ג דאמרוין חס"ד משום כמה עני וסומא ומזרע ומי
 שאין לו נשים הכא ודלוי מעניות קאמר דאין לומר סנסתמו דהו'
 כתיב במתחוקו על קרת העיני האנשים ההם תנקר וליכא לתימר
 נמי סתוי מזרעויה דהא כתיב בקרב המה' וליכא לתימר סתפלאו
 במתן תורה דהא אמרי' סחורו למותן במעשה העגל וליכא
 לתימר דמשום שלא היה להם נשים דאם כן היכא א"ל מפני זה
 שזב מזרעיה וכו' מפני שלא היה להם נשים לא היו דברייהם
 נשמעים למלכות להלטינו אל פרעה אלא ודלוי מפני שידרו
 מנסייהם ולא היו דבריהם נשמעים : או מיהיה או עוני אלא
 שזו להדרי והתקו נפשי' אמאי אריא השומע הוכרת השם מפני
 חברו דנריך לנדויה סא אמרי' גירסלמי דכל שאין עושה כשורה
 צריך לנדויה ותיבוי דאע"ג אלא מיהו בהוכרת השם בלמוד הוא
 דמתמזרים הכי שהו' בעלמו יהא בנדוי מפני שמעשה חמור
 וכדתיבוי : והלא מושבע ועומד מהר סיני דכתיב ונזמרת
 דנריך אדם לשנות בהורה ל"א והלא מושבע ועומד מהר סיני
 דכתיב לא ימות ספר ההורה הוה וכו' : עליו להשכים מסבירא
 דס"ק כיון שאמר נשכים הרי קבל עליו סוף הוא מעורר בצד
 בשם שהוא מעורר עכשו וסרתי קמ"ל תהא דקבלה בעלמא
 לבד מזה מהניא דומיא דלדקה וקמ"ל נמי דעליו להשכים
 כדעבד קב"ה :

מחרש"א שם עניות מצויה כו' בתמורה מע' אזהרה

מלח ה' אלוך תירא גומר יש לפרש דמזיק
 אסיפא דקרא ונשמו חסבנ' ר"ל זמקין' חיונ' שבוים אכל בלאו הכי
 תירא את ה' גומר ונלזכיר שמו ולפי מה שפרש הרמב"ן דלא
 תשא סס ה' אלוך גומר מדלא כתיב לא תשא סס שבע נמי
 הוכרת שם שמים לבעלה ומסיני ביה נ"ל אשכנז' אתה עמי
 ישא גומר דהיינו שלא יקח בלא עונש ומתפסח עושו לו לנו לומר
 או עונש ממון דהיינו עוני או עונש מיתה ולהקל ניימא דעונש
 עוני הוא ולכן סס' העונש ביה משום דעוני מיתא' אכל הרמב"ם
 צדוק הלכות שבעות כחז דלפלו להזכיר שם מן השמות לבעלה
 אסור כולי שזומר ליראה את השם האכבד והגורא גומר עכ"ל
 ולפי זה יש לפרש סא דקאמר דעוני מליה מדכתיב לעיל מיהו
 בחומר כל בפתח גומר אס' לא תשמור גומר ליראה את השם
 האכבד גומר אכל צדוקא דתמורה לא קאי הכי במסקנא אלא
 דאזהרה מלח ה' אלוך גומר וכו' : והא מושבע ועומד
 כו' ולא צדוק דקרא דכתיב נשבעתי ואקיימה ונזמר לא הוה קטול
 ליה ודא מושבע ועומד כו' משום דאיכא דאמרי א"ה' א"ר
 שבעה דהר סיני קאמר כפר נשבעתי נהר סיני ועשה אקיימה
 אלא חרב דמפרש ליה אשבעה דהשפא פריך והא מושבע כולי
 ומשני דלא שבעה מתם קאמר אלא דשרי אינם לזרוי נפשיה
 וכהכי ומישב הדין דפרק התכלת השבע כל לשון גומר זה יום
 הלידה שמצטיין אותו הוה לדיק ולא רשע כו' דשבעה זה למה
 והלא מושבע ועומד כולי אלא דרך שבעה נמי אינה אלא
 ודלוי נפשיה נשמכת גיה שני חרוץ אחר זכר : נדר גדול
 נדר לאלהי ישראל כו' אלא השבעה שפוי בשם ודרי לויכא
 לפסוקי ביה דדעתו לשמים אלא ביה הלשון שאמר אשנה פרק זה
 כו' איכא לפסוקי ביה דלפי מה שאמר לקמן פרק קונס יין לאהבה
 את ה' שלא ואמר אשנה טיקראני רבי כולי הנה גם זה לא פירש
 דנדרו ושמו' כונה שלא לסי' ולא חל הגדר בצדור בעלמא אלא
 במהפס' בצדור הנזכר ונתיב קאמר דל"ה נדר גדול נדר לאתני
 כולי דמשפחה כונה לש"ס ולא מחוקקין אינטי דרשיטי ותל הנדר
 בצדור בעלמא לבד מזה כמו בצדקה ואין מחוקקין נדר כזה
 כדלקמן פרק סיני :

הר"ף הוכרת ה' וכו' פירש הר"ן דתמורה משקין אזהרה למזכיר שם
 שמים מדכתיב את האלוקי תירא ולכאורה קשה דליתא מ"ד לא
 תשא את שם ה' אלוך לשוא וכו' דהתם הוה שטות שוא שבעה לשות
 הידוע לאדם כנון שיעביר אבו סיא' וזה אכל אזהרה לאזהרה בלי שבעה
 אלא שמוכרם ש' ש' בעלמא לא יפקי אלא תחת האלוך תירא שכל מקום פי'
 הר"ן עמ' קא יביב נפשי דאמרי' אס' לא נדויה הוא עלמו יהא בנדוי סברי
 ענשו חמור דשם עניות מליה : ועדין אין עעם זה מספיק לבעיה שלא
 נידבו סוף נדויה' איהם לפי שאמר הכת' תירא את עמיתך לפי שחוקק
 שמת' מוכרם הוא חמור בל יפקי אלא תחת האלוך תירא לו הוא נשאו
 על ענשו ולכן זה שמע הוכרת השם מחבירו ולא נידהו לאינטי ביה שלא
 יבזעוד להסיר הכי הוא גרמא כשחמור ומזכירו והואו להסיר עונשו
 כאינו הוא חמור השם ודלוי נדויה' ומיהו נדר לדיק מנין לנו שהוכרת
 השם הוא בעניות וע' דכ' וזה כל הדברים שצריך לנהוג עליהם ליתא נמי
 אס' לא נידהו יהא בנדוי ואשכנז' שמלכו דתתן ואזכירם הוכרת ש' ש' לבעלה
 כשחמור למע' להחרימי אתה' אומר כאשר הרגת את המלך ודרש ת"ל
 מנאן שרפי' בשם המשורש וכפי זה הלכינו שם התפוסם נפשיהם ויהא ליה
 הוכרת

כל כינויי נדרים פרק ראשון נדרים

חודים נזורים וכשהם מטמאים ורבין עליהם ימי נזירות מתהרשין בהם ונמצאו מביאים חולין לעוורה :

אשם נזיר טמא שהחמיל למנוח ונעמל בזה סבור מנינו ומציא קרבן ומונה בכחמילה : בא לפני אדם אחד שצא לקריבו קרבן נזירותו ולגלה שערו : פתח יצרי עלי מיהר מלסון פתח כמים : ובקש לטורדני מן העולם ליתך אחרי מראה שמי : אמרתי לו כך אמר צעלמו : נזיר להזיר לה' כמזרמו לשם שמים : משום ראיתי על המא ששעמל וגנאי הוא לאדם חשוב לאכול דבר שקרב על המא : כל אשמות נמי וכ"ש מעמל אלא משום דאירי צלשה נקט אשמות : תורדון מתפחדין כמו ופחדת לילה ויומם ומתרגמין וסתיק : כשרם תורדון נזורים כשהם מתהרשין על מעשיהם הרעים : ורבין עליהם ימי נזירות שמתחלה לא נחננו אלא לשלמים יום : מביאין חולין לעוורה ללא דוקא שכל זמן שלא התירו חכם נזירותן קיימת וקרבנותיהם חובה עליהם אלא כעין חולין קאמר שמתוך שאין כוננן רזויה חף קרבנותיהם אינם רזוים אצל צדק גרשה שצא מן הדרום לכתל למיתת להכי שנין שהסיה כונחו כל כך רזויה במחלה מן ססדי שלא נהרע :

מהרש"א בא נזיר אחד מן הדרום כו' יש לעיין מה לו להזכיר שצא מן הדרום גם שהיה רועה לאביו

צעיר גם מה שפרש"י שפחו עליו זכרי להנאי לזרי הרהור ענינה הוא דמוק מה ענין מתנאה לזה ונראה שרמו שצא מן הדרום שהיה חכם כמ"ש הרזלה להחכים ידרים ואמר שאף על פי כן היה רועה לאביו צמזות כבוד אב ואמר גם צעירו במקום שהיה מכירין צו וצמעתו ואמר מלורף לזה כשהיה מסתכל עלמו צנצנאה שהיה גם יפה עושים פחו עליו הויר הרע להחנאות וכי איש כמוהו במעלת החכמה יפה עושים ויהי רועה וז"ש שצק לטרוו מן העולם לעזור על מזות כבוד אב שלאמר צו למען יאריכו וימך גו' ואמר משני מה אחת מחגאה שלא להיות עוד רועה לאבין שצופך למוח ע"י שפעורו מזוה זו של כבוד אב והוא ענין מעשה אצטלוס צעלמו שהיה מחגאה בשערו ומרד בציוו כדאמרינן פ"ק דטועה וזה שפסיים כאן להזיר לה' שהיה זה נזיר להתגלה לש"ש לקיים מצוה כבוד אב ואמר נסתכלתי צנצנאה שלי ופתח עלי זכרי וצק לטורדני כו' הוא הילכ"ד הוא מלך המות וע"ו נאמר לזה רשע ללדוק ונצקס להמיוו הרשע הוא הילכ"ד מסתכל לזה פושע צויעי הדיק וצמעתויו ועל ידי זה מצקס להנילו לזי מעשים רעים כדי להמיוו וקרבן לזה דרשהו נפ"ק דקידושין ע"ש :

תניא רבי יהודה אומר חסידים הראשונים היו מתאזין להביא קרבן חטאת לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידוים מה היו עושין עומדין ומתנבין נזירות למקום כדי שיהחייבו קרבן חטאת למקום ר"ש אומר לא נדרו בנזיר אלא הרוצה להביא עולה מתנרב ומביא שלמים מתנרב ומביא תורה הדי' מיני לחמה מתנרב

ומביא

של כל חנועה שמתחם ולהכי קרי לזה חסם לא דכתיב כל זיירי ארעא כלל חסינן כי אין צממה דצר ממש המציא חינוס רק החנועה שאין זה ממש ולפי שרוב החסילים לריבין לעבע חסם כמאמרם אל האכל לזון ואל תשכח כו' הנה לפי קירוב וריחוק קנועת גבלל חמה לנו בחדר מד' עמי יום וסנה יעלה רפואת האדם וז"ש צ"ק דצ"ב כשתת אברהם אבינו חלה הקב"ה הרפוא' בגבלל חמה ודלוי יומא דלוי קלירא כי כסות אברהם מי ודע צסוד הרפואות ודרים סגוליים והוא אבן טוב שהיה לו ומסופער נגנוה חנהה החכמה וחלה הקב"ה רפואות אדם בגבלל חמה כפי קירוב וריחוק קנועתם כמ"ש וכמו שיבא מזה עוד במקומו סס ועתה און כאן מתקם לחמיהם הרא"ש ע"ש ודר"ק :

דר"ק ונראה לבי רחמי וכו' ופליגי דר"ל פ"ה רא"ש ומלוגי דר"ל הא דאמרן בנחמה דמזון הוא אירי קרא דלוי מוקי ליה נחמה דלעודי : יום קת יומה דילמא רמינא נמי אחמה דלעתיד קאמר וי"ל דמאמר רמיני עיל ס"מ חירגא דיומא משי והא מיירי בעוה"ו א"כ מאי דא"ר מינא נמי לעוה"ו ועוד כ"ל דפליגי דר"ל הוא נמי דרבי מינא דר"ש קרא דוקא כפי אדם שיראין להווי ס"ש לעולה ולא מוקי ליה בכל שאר הגדוקים ור"ל מוקי ליה בכל הגדוקים שמתרפאין בה שכל מי שזכיתו מרובין קרא לדיק' עוד הקשה הרא"ש אחאי' לא אחר חיה גופא מטיא כדאמרינן כמ"מ דלוי יומא דלוי קלירא' ועל"כ לתרן דחמה מרפאה לגל חולה כמו שאמרן מתגלות עובד היתה לאברהם כל חולה שרואה אותה מתרפא ותלזה בגבלל חמה היינו דאמר אחאי' דלוי יומא דלוי קלירא וכפי זה אין זכריוו חמה שהוא חירגא מרפא לכל חולה אבל לרזים להווי ס"ש לנטלה אע"פ שאי יסתכלו בנחמה רק במרוב הוא עפרותית הלא אל הבית נזירות השמש גם הוא מתרפא שבו ונראה לבי שמי שיש צדקה ומרפא בנכניה מאי בנכנ"ל אלא לרבות חירגא שהוא כנפי השמש ואינו השמש עלמו אפ"כ חסו דוקא לרזי השם' והשפא נמי יומא דאמר ופליגי דר"ל שאמר שגם החירגא מועילה ומרפא ור"ל סבדי הרפוא' השמש לרזי להווי מתרפאין דחשע דכסוד בנזירותו אינו מתרפא ורבי מינא אחר דגם בעוה"ו שהוא צנתיק והוא מרפא ולא יתנועא השמש אלא גם בנכנ"ל חמה שהוא חירגא דיומא משי' ובענין דדוקים מתרפאין כן לעוה"ו יש להתנוג מה רפואה היא זו לדדוקי לעוה"ו וכדומה לי שראוי בנכ"ל ששמות הדוקים שיתלנה נזיר דיעור שצוקי כרוב צתך כור ובשוללות מנהר דזיר סס מתרפאים שמתוך חמה נזירותה הוא אש מרפא מה שמתלנה מנהר דזיר :

ג תניא אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד פועם אחת בא אדם אחד נזיר מן

הדרום וראיתיו שהוא יפה עינים וטוב רואי וקוצותיו סדורות לו תלתלים אמרתי לו בני מאה ראית להשחית שערך זה נאה אמר לי רועה היית אבא בעירי והלכתי למלאות מים מן המעיין ונסתכלתי בבנוא שלי ופתח יצרי עלי ובקש לטורדני מן העולם אמרתי לו רשע למה אתה מתנאה בעולם שאינו שלך במי שרוא עתיד להיות רמה ותולעה העבודה שאנלחך לשמים מיר עמרת ונשקתו על ראשו אמרתי לו בני כמותך ירבו נזורי נזירות

בישראל עליך הכתוב אומר *איש כי יפילא לנדרו נדר נזיר להזיר לה' מתקף לה רבי מני מאי שנא אשם נזיר טמא דלא אבל משום ראיתי על המא כל אשמות נמי לא ליכול דעל המא כאין א"ל רבי יונה טעמא כשרם

ט
ע"כ
נזיר
פ"ה

במדכ"ו

ואלו מותרין פרק שני נדרים קצב

ומביא אבל בניזירות לא התנדבו ברי שלא יקראו חוטאי
שנאמר "וכפר עליו מאשר חטא על הנפש":

י לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהן מה היו עושין כדי שיתחייבו קרבן שאין מביאין קרבן חטא אלא על תעוה מתעב עיני אחר לפי שאין הקב"ה מביא קרבן על ידיהן שאין באין לידי שום תקלה ושום חטא שיתחייבו קרבן חטא: אלא כדורס להתנדב מתנדב ומביא שליח וכו' אבל חטא לא אחי בנדבה ובנזירות נמי לא היו מתנדבין שלא יקראו חוטאים ומתני' דקתני נדר בניזיר למשע דכשרים נדרים כדמית' לאו ר"ש הוא: **סס תניא** ר"א הקפד ברי אומר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכו' באיזה נפש חטא זה אלא שציער עצמו מן הדין והלא רבבים יז' ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן הדין נקרא חטא המצער עצמו מכל דבר עאכ"ו מכאן כל היושב בתענית נקרא חוטא והדין קרא בניזיר חטא כתיב משום דשנה בחטא הוא:

והדין קרא בניזיר חטא כתיב על סס שעזא את עצמו בדת קאמר קרא אשר חטא על הנפש: משום דשנה בחטא הוא דעל סס רשנה עלמר בחטא שציער עצמו ועוד שעיני' נזירותיו לא היו כתיב ביה אחר חטא על הנפש וכו' נמי לשאר נזירים דאיקרו חוטאים וגבי רחמי' כהאי ה"ה למבנה ולהכי גילה כהאי משום דנה שנה בחטא ב' פעמים ודמילן הקבלה במקלקל:

פרק ואלו מותרין

ד תניא לעולם אל תהי רגיל בנדרים ששופך למעול בשבועות ואל תהי רגיל אצל עם הארץ ששופר להאכילך מבליט ואל תהי רגיל אצל כהן עם הארץ ששופר להאכילך תרומה (טמאה) אלא תרבה שיחה עם האשה ששופך לבא לירי נאוקרבי אחי בר יאשיה אומר כל הצופה בנשים סוף בא לידי עבירה כל המסתכל בעקבה של אשה הדין ליה בנים שאינם מהוגנים אמר רב יוסף ובאשתו נדה: אמר רבי שמעון בן לקיש עקבה דקתני מקום החורף שהוא מבון בנגד העקב ותניא **כ** *ובעבור תהיה יראתו על פניכם זה בושא *לבבתי **סס** תחזאו מלמד שהבושה מביאה לירי יראת חטא מכאן אמרו סימן יפה לאדם שיהא ביישן אחרים אומרים כל המתבייש לא במהרה הוא חוטא וכל שאין לו בשת פנים בידוע שרוא עמרו אבותיו על הר סיני:

אל תהי רגיל בנדרים ששופך למעול בשבועות דחמירי טמי דכתיב דוכי לא יוקה: להאבייל תרומה טמאה להזכיר אפילו כהן מלא יקח רגיל אצל כהן עם הארץ: ובאשתו נדה אפילו אשתו נדה שיש לה צנה היקר: מלמד שהבושה מביאה לירי יראת חטא דעל פניכם משמע בשם פנים וכתיב צהריה לנלתי חמטא: לא עמדו אבותיו על הר סיני שהרי כהן טעם למעמד הר סיני לנצנור תהיה יראתו על פניכם וכתי' את אשר יכון פה מעמד עומד היום ואת אשר איננו פה עמנו ומי שאין לו בשם פנים אינו מזרעם:

מדרש"א ששופך להאכילך תרומה בו' כן הוא בכל נוסחא גמרוה שלמינו ובישראל חדר קיירי דלעגלים

לא מיטקין כפי' הרא"ש אצל מדברי הר"ן נראה דגם להאכילך תרומה טמאה ואיירי אפי' בכהן חזר וק"ל: היא הבושה בו' כמ"ס בשם פנים וכן ההיפך ממנו עו פנים ומדה הנזושה היא סימן לישראל כדאיחא צברק הערל ונדבריו המדות אמרו כן שהוא סימן יפה וזהו צהרם שהוא צימן אצל נדרתו בלמוד אמרו ולא הצייטן למד והשתא הא דלמרוינן פ"ג דניולה מני מה נהנה חורה לישראל מני פסן עיין ויאל לב' עשנים הא' מפני שהן עיין ראוי שלמדו החורה כי לא הצייטן למד וכו' שפתא החורה משת:

עוהן כי יראת החורה היא על פניהם היא הנזושה ודו"ק: *באין לירי ממזרות בו' לאו ממזרות מתם קאמר אלא שכל מעשה הלך על הרוב אחר המתעבד ויהיו בני אינן מהוגנין מדת ממזרים וק"ל: *בתי החורה התירתך בו' עיין פירוש הר"ן ועי"ל מדרסרה החורה צערה צ' משכנות דהיינו כדרכה ושלא כדרכה ע"כ דצאקה באינו ערוה שרי ח"ס החירוף שאיך ערוה לו: *ולא החורו אחרי לכבבם בו' שלא יתן עיניו בו' פתח בלב ופייס צעין סהם צ' סרקורי עזירה ע"י שעינו מחסכל צאקה אחרת ונתן לבו עליה וצדדר ערוה ומשעי קרא כדכתיב אשר אדם זונים גו' ונות ממש והוליות הוא גדר לערוה כההוא עובדא דפרק הקומץ וז"ל לעיל דמליני כמלאכי השפת צלילות כמשי"ט שהוא גדר לערוה וק"ל: *ובדרותי מבט המורדים והפושעים בי אלו בני מדרות בו' מדברי הרמז"ס פרק כ"א מהלכות א"צ דהעושה כן הצניע אינן הגונים אלא עוי פנים הן ומהם מורדים ופושעים ויסורי הגלות צוררין אותן עכ"ל: אסנית משנע"ה בני אמה בני אנוסה בו' מפי' הר"ן בני אנוסה נרעיה טפי מצני אמה בו' ומתוך שז'לו קרובי זה לזה חשיב להו כחד דהא ר"ל אחר ט' מדות וצפרטן אהה מולא עשרה עכ"ל אצל הרא"ש גרם בני אמה פי' שפתא משותרת בו' עכ"ל וי"ל לדבריו דלכך נקט ט' צפרטן משום דסימניהון לא הוו רק ט' אסנית משנע"ה דהא סי' אחי מורה על אמה ועל אנוסה וצניעותה הילקוט לא הזכיר כלל בני אנוסה וצפור א"ה סימן כ"ה לא הזכיר בני אמה והוא סמיר ט' גרם צפרטן וק"ל: *בני שנואה בו' בני הצופה אינו והא"ר שבין אר"י כל אדם בו' והא

דלא חקשי ליה נמי אצני שנואה דכתיב כי שנואה ללה נומר הא אוקמה צברק י"ג ששנאין מעשה עשו בו' ולא שיהיה שנואה ליעקב ע"ש: בני בו' צפור י"ג בני נדה ולא משמע כן דלא חשיב הכא אלא הצניע שגולדו מדבר הקרוב לעצירה אצל בני נדה מאיסור כרת כפאר ערוות וק"ל: *בני מריבה צפור י"ג בני מזרדת ולפי גרסתינו י"ל דה"ל כללל בני גרוסה או בני שנואה דמ"ל שהוא שנואה או היא שנוא דומיא דבני שנואה ויהי דברי המאמר עיין צג' שרפושם וצורספות ודו"ק: *כל שאשתו תובעתו בו' וכתיב יששכר חמור גרם לו' הך סוגיא מייחית לה נמי בפ"ג דערוצין ומייחית הך קרא וסאל לאה גו' והאמר אלי תפא גומר וניחא דהוא ס"ד שפונעתו לציאה מתם ומשני

דלרטי

ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים

דלראוי ארזיאל ואלו תבא כי גו' לבא להסלה כפי הר"ן אבל
כל דמייתי קרא דחמור גרס ה"ק למאי מיימי לה המקשה
לדברנ' מזה משמע שלא היתה חובתו בזה אלא שהקב"ה סייעה
בדליקת פרק דמלתו והענין מבוחר דבזה לא בניס דהיינו זכרים
ע"י שזובעתו היא ואלו תזרעת תחלה ויולדת זכר וזכר החיני'
לדבר מלכה הוה לה בנים חכמים ונבונים כו' ושאמר ולא כתיב
נבונים מזה מוכח דב' עניינים הן כפרס' בחומם וכבר הציב
הרא"ם על הרמב"ם דמשיב להו כחדא ודע דקאמר ולא כתיב
נבונים היינו נצטיל שאר שבטים אבל שבע ישאמר שריו דחורו של
משה יהיה זהו ודלוי נבונים ודו"ק : *יששכר המור גרס כו'
עיון פי"ר"י אבל בערוך פירש בערך תמר' כשחזר ועקב מן הגדה

כל הבושה כל האורד כמו מנעא שפקים : ולשון חבמים נס
מרפא שחזירו לו :
מהרש"א כל הבושה כו' מלת בושה לא מלינו במקרא אלא
לגבי נדר : ושבושה כמו לבטא בשפתיו מנעא שפקים
ויבטא בשפתיו גם אלא שפ' לשי דברו' החלמי נקרא ע"ש השפטים
שנזכר בלא כוונה הלכ' דהיינו נדר ושבושה שהיוס נדר ולמחר
מחזרט כמ"ס בשמעתין לב זה עליו ו"ש כל הבושה בנדר ושבוש'
ראוי להקירו כי הוא נזרתי בלא לב כוונה ולשון חכמים שהו'
בנדר השנימי בכוונה הלכ' נקרא ע"ש הלשון הוא מרפא למנעו לו
פחת וחדטה ככל הג' דשמעתין וק"ל :

הר"י"ה כל הבושה ראי להקירו בנדר ראי' החזר כל הבושה לחייו אפי'
שבוש' ומיימי ראוי להקירו בנדר ואפי' בנדר דתניא ר' נתן אמי'
האורד כאילו בנה ביה בשעת אסור' המאום והמקיימו כאילו הקריב עליו
קרנן ולבן אחר כלו אלא בשלון כפי' תמלא כלו' ואין לו תקנה אלא בשמרת
המור שהו' לטון חכמים שהזכירו הנדר חבו שאר' בנצטת ימות הדבק
בנפיש נדרים כמו שביארו' שם : הוונה אם נדרת לחייו הפקדון שניד'
אף ע"ש שזוהר' לרבות מן הפקדונות מ"מ כיון שאת' מקיים הנדר וכל
הנזכר בנדר אפילו מקיימו ראוי לידק' בנדר' לבד' הדבק בהפדת נדרים
שהו' לטון חכמים מרפא ולא תמיר הפקדון ממנה נדר' ואע"פ שאיך
מתקין מן הפקדונות לא תמוס ביה ככוונת הדבק ספדת נדרים :

אמר שמעאל כל הנדר אף על פי שמקיימו נקרא רשע
אמר ר' אבא מאי קרא *וכי תחדל לגדור לא יהיה
בך חטא ויליף חרלה חרלה כתיב הבא תחדל ובתיב
החם *שם רשעים חרלו רוגז :

הנדר כאלו בנה במה בשעת אסור' המזומן ונראה צעני'
להכיני תממה ליה לבונה במה מסוס דסליק דאשקיה
דנודר דמלוס קא עבד דרמנא אסריה צמילי דאיסורא וליהו נמי
אשר אנש' וקאצי דעבד דלדרבה לבונה במה דמי דתי דרמנא'
אזרה' לאקרוני קריצנות פניס הא אזרה' דלא לכוסי' עליה לבנו'
במה ולהקריב בחוק הכי נמי נתי דרמנא אסר' עליה דברים
האסורים כי מוסף איהו במה דאסר רמנא פשע כענין שאמרו
בירושלמי ציפיק פותחין לא דייך במה שאסרה תורה אלא שאתה
אוסר' עליו דברים אחרים וסיך ביה נמי שהי' לישאל מסוס דנודר
מתפס צקרו' וכיון שאין קרנו ראוי נמאל כוונה במה ומקריב
בחוק' והמקיימו כלומר שאינו נשאל עליו : כאילו הקריב במה
ומייב מסוס שחיינו חוק' ויליף חרלה חרלה דהכי קאמר וכי תחדל
לנדר לא יהיה בך חטא הא אם לא תחדל יהיה בך חטא :

מהרש"א וביה החם רשעים חרלו רוגז : נראה לפי
דסהו' קרא מהך ג"ש גופיה ופרש לענין נדרים
דרוב נדרי' המדיר חזירו שלא יהנה חזרו ממנו או גם הוא מחברו
בא מתוך רוגז וכעס שיש לו עם חזרו בכה' לדליל' אלו לא מרובין
לי כו' והיא והיא מדת רשעים או מדת סדום היא שנקראו ג"כ
רשעים כמאמרים בצלות האומר שלי שלי ואלך שלך זו מדת סדום
שלי שלי ושלי שלי רשע ו"ש כי שם בתיבתם חלוו הרשעי' מרוגז
וכעס להקיר את חזרו שלא יהנו זה מזה ולזה קאמר כנדר' כשר'
לא אמר כלום שאין זה מדת' לא מדתם שלי שלך ואלך שלך ודו"ק:
אמר

הנדר כאלו בנה במה בשעת אסור' המזומן ונראה צעני'
להכיני תממה ליה לבונה במה מסוס דסליק דאשקיה
דנודר דמלוס קא עבד דרמנא אסריה צמילי דאיסורא וליהו נמי
אשר אנש' וקאצי דעבד דלדרבה לבונה במה דמי דתי דרמנא'
אזרה' לאקרוני קריצנות פניס הא אזרה' דלא לכוסי' עליה לבנו'
במה ולהקריב בחוק הכי נמי נתי דרמנא אסר' עליה דברים
האסורים כי מוסף איהו במה דאסר רמנא פשע כענין שאמרו
בירושלמי ציפיק פותחין לא דייך במה שאסרה תורה אלא שאתה
אוסר' עליו דברים אחרים וסיך ביה נמי שהי' לישאל מסוס דנודר
מתפס צקרו' וכיון שאין קרנו ראוי נמאל כוונה במה ומקריב
בחוק' והמקיימו כלומר שאינו נשאל עליו : כאילו הקריב במה
ומייב מסוס שחיינו חוק' ויליף חרלה חרלה דהכי קאמר וכי תחדל
לנדר לא יהיה בך חטא הא אם לא תחדל יהיה בך חטא :

פרק ארבעה נדרים

כב בר ברתיה רבי ינאי סבא אתא לקמיה דרבי ינאי
סבא א"ל אילו הוה ידעת דפחחין פנקסך
ומשמשיין בעובדך מי נדרת א"ל לא ושריה א"ר אבא
מאי קראה *ואחד נדרים לבקר :

קראה שצני נדרים מוקדם במעשי של ארס' ואחר נדרים לבקר
שם נודר מתקין מעשיו :
מהרש"א אלו הוה ידעת דפחחין פנקסך כו' בצלות
סניו הפקס פחוחה והדי כו' היינו לגבי שכר
חטאו כמס"ל מוניה הכל נתון פצרונו כו' והכא הכי קאמר לגבי
מי שכר' היה לדיק' ע"י נדר' שדר זה הוא חלתי חטאו לפנות
בעצירה זו את פנקסו ומשמשיין כו' וק"ל :

יש בושה כמקרחת חרב ולשון חבמים מרפא * כל
הבושה ראוי לרוקרו בחרב אלא שלשון חבמים
מרפא תניא רבי נתן אומר הנודר כאילו בנה במה
והמקיימו כאלו הקריב עליה קרבן :

הנדר כאלו בנה במה בשעת אסור' המזומן ונראה צעני'
להכיני תממה ליה לבונה במה מסוס דסליק דאשקיה
דנודר דמלוס קא עבד דרמנא אסריה צמילי דאיסורא וליהו נמי
אשר אנש' וקאצי דעבד דלדרבה לבונה במה דמי דתי דרמנא'
אזרה' לאקרוני קריצנות פניס הא אזרה' דלא לכוסי' עליה לבנו'
במה ולהקריב בחוק הכי נמי נתי דרמנא אסר' עליה דברים
האסורים כי מוסף איהו במה דאסר רמנא פשע כענין שאמרו
בירושלמי ציפיק פותחין לא דייך במה שאסרה תורה אלא שאתה
אוסר' עליו דברים אחרים וסיך ביה נמי שהי' לישאל מסוס דנודר
מתפס צקרו' וכיון שאין קרנו ראוי נמאל כוונה במה ומקריב
בחוק' והמקיימו כלומר שאינו נשאל עליו : כאילו הקריב במה
ומייב מסוס שחיינו חוק' ויליף חרלה חרלה דהכי קאמר וכי תחדל
לנדר לא יהיה בך חטא הא אם לא תחדל יהיה בך חטא :

הנדר כאלו בנה במה בשעת אסור' המזומן ונראה צעני'
להכיני תממה ליה לבונה במה מסוס דסליק דאשקיה
דנודר דמלוס קא עבד דרמנא אסריה צמילי דאיסורא וליהו נמי
אשר אנש' וקאצי דעבד דלדרבה לבונה במה דמי דתי דרמנא'
אזרה' לאקרוני קריצנות פניס הא אזרה' דלא לכוסי' עליה לבנו'
במה ולהקריב בחוק הכי נמי נתי דרמנא אסר' עליה דברים
האסורים כי מוסף איהו במה דאסר רמנא פשע כענין שאמרו
בירושלמי ציפיק פותחין לא דייך במה שאסרה תורה אלא שאתה
אוסר' עליו דברים אחרים וסיך ביה נמי שהי' לישאל מסוס דנודר
מתפס צקרו' וכיון שאין קרנו ראוי נמאל כוונה במה ומקריב
בחוק' והמקיימו כלומר שאינו נשאל עליו : כאילו הקריב במה
ומייב מסוס שחיינו חוק' ויליף חרלה חרלה דהכי קאמר וכי תחדל
לנדר לא יהיה בך חטא הא אם לא תחדל יהיה בך חטא :

ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים קצנ

א א"ר שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן כל ארס שבועים
 כל מיני גיהנם שולטין בו שנאמר *והסר כעס
 מלכך והעבר רעה מבשרך כי הילדות והשהירות הבל'
 ואין רעה אלא גיהנם שנאמר *בל פעל ה' למענתי וגם
 רשע ליום רעה י ולא עוד אלא שהחתוניות שולטות בו
 שנאמר *ונחן ה' לך שם לב רגז וכליון עינים ודאבן
 נפש איזהו דבר שמכלה את העינים ומדאיב את הנפש
 הוי אומר אלו החתוניות עולא במסקיה לארעא דיישראל
 אתלוון בהדיה תרין בני חוואי בני חוואי קם קדי שחמיה לחכריה
 א"ל לעול' לאו יאי עברי א"ל אין ופרע ליה בית השמימי
 כי אתא לקמיה דרבי יוחנן א"ל דילמא ת"ו אחוקית ידי
 עוברי עבירה א"ל נפשך הצלת קא תמה רבי יוחנן
 ונחן ה' לך שם לב רגז בכבל כתיב א"ל עולא הווא
 שעתא לא הוה עבר לן ירדנא :

כל ארס שבועים כל מיני גיהנם שולטין בו לפי שהכעס מצוי
 לכפור בעיקר כדאמרין בפרק ר' אלעזר דלורב המשך כליו
 צמחא יסא בעיניך כעובד כו"ס : כל מיני גיהנם שולטין בו
 קשה לגנובו כאלו היה נדון בכל מיני פורעניות כגיהנם או נתי
 מחוך כעסו כל לודי עבירה ומשלט עליו גיהנם : לב רגז היינו
 כעס כשנינו לב רגז יהיה כליו עינים : שמכלה העינים הוא
 מאריך בחלוו ומלפס חמדי להתרפאות : במסקיה כשעלה לא"י
 אתלוון עשו לו לוויה : בני חוואי יודים היו : א"ל אין ופרע
 ליה כו' ונתורא לומר שלא עשה יפה שמה יתרגו : כי אתא
 עולא לקמיה דר' יוחנן אמר דלמא אחוקית ידי עוברי עבירה
 שחמתי לו ויל ופרע בית השמיטה : ופרע ליה בית השמיטה
 שיעות מהר : נפשך הצלת שאלמלא כך היה הרגז : קא תמה
 ר' יוחנן ונחן לך שם לב רגז בכבל כתיב וסאך גזר כעסו
 של אותו בן ממוא כ"כ לפרוג את מצירו האיל דהו' צאריך ישרא' :
 דדייא שעתא לא הוה עבר לן ירדנא ולא הינא כחמוס ארץ
 ישראל ועבר הירדן לא נהקדס להבאת עומר ולמקלת קדושות :

מהרשא כל הבועים פל מיני גיהנם שולטין בו ונראה
 להקדק תלשון כל מיני כו' דמיני אש של גיהנם
 נרתחא ציה כי הכעס מתולדות אש ולכן נקראת חמיה וצת"ח
 אמרו אורייתא הוא דמתחא ציה שאל"הנה כה דברי כאל גומ' :
 וגם רשעי ליום רעה כו' ע"פ מ"ס צפ"ק ד"צ סאמ' איוב בראת
 צדיקים בראח ג"ע בראח רשעים בראת גיהנם כו' שהרהר אמר
 בריאתו של הקב"ה דלא הוה ליה לצרוח הרשעים ולעומת זה
 הגיהנם ולשכל דעמו אמר שלא כל פעל ה' למענהו להודיע
 גדולתו וגם הרשע ליום רשע שמה אלא גיהנם כעל למענהו להודיע
 גדולת מעשמו שכל זה קלוסו כמפורס צאגרת משלי ודו"ק ונחן
 ה' לך שם לב רגז גו' איזהו דבר שמכלה כו' משום דלפוס
 היתהו לצ רגז אין זה מן הקללות אבל הרגז והכעס ממדות
 הרעות הוא וע"כ אמ' דה"ק דמתוך לב רגז סיחן לך וצא לך קלל'
 זו שהיא כליו עינים גו' ואיזהו דבר כו' וק"ל : בכבל כתיב
 כו' כי סאך' שולט צת"ל ויקר מצא"ו והכעס הוא ממד' סילה"ר

וזו כוונת הכתוב כי ידעתי את יצרו אשר הוא עושה היום צבטוס
 אציאלו אל הפרך גו' ר"ל אשר שדעתי את יצרו אשר שולט צו והוא
 עושה היום צבטוס אציאלו גו' ואין לו לענוס אוקס כ"כ
 אבל צבואו לא"י אש יעשה עוד רעוה כוחת רצויו לענוס ויקר אשר
 סאך הוה"ה שולט צו כ"כ צו"ק וק"ל :

הר"י ואין רעה אלא גיהנם וכו' יש לתמוה א"כ שהכעיס שלמה
 המלך כעס העגבר רעה שנילו מיהנס א"כ אין גיהנם לרשעי'
 פיו של אלה יהיה ציה כעס והוא חמיה' : חמיה יש לומר שהרשעים שחטאו
 יש לאל ידם לשבו מתעטס כי יכירו ברגס וישונו אלוה ויה שאלין כן
 כעטס שאין שנייה משוכה כנגדו וכן מוסף עפשוו ירשע הרבה נודאי
 שלא יסוב אל ה' וכל חטונות שן גיהנם שילטו בו חטונותיו אשר
 יחטא וירבה לפסעו : שאמר ונתן ה' לך סס לב רגז וכו' יש קלח חמיה
 דמא ליה דלב רגז הוא מצוי חולי החתוניות שהוא מכלה העינים
 ומדאיב הגפס דילמא לב רגז הוא קללה אחת וכליון עינים היא קללה
 אחרת וכן דלבוו נפש דאש הכל הוא קללה אחת הול"ל לב רגז מכלה עינים
 ומדאיב נפש ומקאמר וכליון עינים משמע שהיא קללה אחרת : וע"ק
 הדינ"ל כל הכעס הוא נח כליון עינים שאמר לב רגז וכליון עינים
 ולריכין את לומר דהיון דכחוב וכליון עינים צו"ו נראה שלב רגז הוא דבר
 איובליון עינים הוא דבר אחר וכו' והדן לקצין דאין לפרס החתוניות
 שמדאיב הגפס ומכלה העינים לפי שכתבו וכליון עינים צו"ו ואשר למר
 דקשה ליה צהאי קרא שאס הם עובדים מתחלפות להם בין חולי הנכ שהוא
 לב רגז וכליון עינים נפש ויש ליישב צ"כ וכו' וכליון עינים שרובם
 הכעס וצ"ל לחתוניות שמכלים העינים ומדאיבם הגפס וכליון עינים
 כליון עינים ודלבוו נפש ויש ליישב צ"כ וכו' וכליון עינים שרובם
 לומר ונתן לך סס לב רגז הכעס וכו' ונתן לך סס לב רגז הכעס וכו'
 ודלבוו נפש כי הם תלוים כעס' ויש לדורש שאמר כל הכעס לפי שלא
 נכתב לב רגז וכליון עינים שם החתוניות אלא ככל ונתן ה' לך סס לב
 רגז אבל צו"ו אינו חקיקים כחוב זה ושאם גם עינים החתוניות שמכלות
 עינים אינם אלא ככל ליה אמר כל הבועים ככל מקום ואפילו בלארץ
 ישראל החתוניות שולטות בו :

אמר רבא בר רב הונא כל ארס שבועים אפילו שבינה
 אינה חשובה כנגדו שנאמר *רשע כנובה אפו
 כל יררוש אין אלהים כל מומותיו' רב ירמיה מרדתי
 אמר אף משכח תלמידו ומסוף משפוט שנאמר *כי
 כעס בחיק כסילים גווח וכתבי' : וכסיל יפרוש אולת'
 רב נחמן אמר בירוע שעונותיו מרובין מוכיותיו שנאמר
 *איש אף יגדה מדון ובעל חמה רב פשע :

כנובה אפו כנגדו כעסו : אין אלהים כל מומותיו שכינה
 אינה חשובה כנגדו : שנאמר כי כעס בחיק כסילים
 ינח אלהא דכועס הוי כסיל וכתיב וכסיל יפרוש אולת' אלת'
 מוסף עפשות :

מהרשא שנאמר רשע כנובה אפו גו' כנר אמרו צפ"ק
 דאענה כל המתגאה כאלו עובד כו"ס ואמר כלן
 המתגאה בגובה אפו דהיינו מחוך פעם בל יררוש סוף' בלי כענפ
 ודריסה דמחוך כעס כל לודי טעות ואין אלאים ככל מומותיו
 שאין השכינה חשובה שהיא כנגדו כנר גו' כנר גו' וק"ל :
 שנאמר כעס בחיק כסילים גו' מזה החמנים גם כעונשים
 עס הצדיקים או חלמיהם עמין לרנוס ומעצזים על מדותיהם
ה"ב מט א

ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים

כלל זה הכליל אינו נוח לרשות והנכם מונח ומן רצ נתיק עס
תכרו ותלמדו וכו' זה הוא למד בד גדד ומעט כדאמרי פ"ק
דמעניח חרב אל הכדוס ונאולו כו' ו"ו וכסיל יפרוס אולת שע"י
זכ שאין לו חנר ותלמד יפרוס אולת בחורה שאינו מכוין לפרס
האמת כמ"ס שם הרבה למדתי מרנזתי ויותר ממכרי יותר
מתלמידי כו' וק"ל : שעונותיו מרובים כו' לפני פסגו נדרתי
סותרים זה אל זה מהלמד כי כעס נתיק כסילים גו' כמ"ס לעיל
ועיין פס"י :

אמר רבי אחא בר חיננא אלמלא לא חטאו ישראל
לא ניתן להם אילנה המשנה הומשי תורה וספר
יהושע בלבד מפני שערכה של א"י הוא שנאמר *כי
ברב חכמה רב בעס ויוסף דעת יוסף מכאוב :

לא ניתן להם אלא ה' הומשי תורה וספר יהושע שעקרן של
ספר נביאים לא היה אלא להוכיח ישראל על עזרות סגידם
ואלמלא לא חטאו לא הורגו לחוכמות: מפני שערכה של ארץ
ישראל היא שנספר יהושע מפורס עירוק שצארץ ישראל וערך
מלק של כל שבט ושבע והמלות אשר נחלו ולפיכך אפילו לא חטאו
היו לריכין ספר יהושע: שנאמ' ב' ברב חכמה רב בעס כדכ
דברי חכמות הנביאים סימן לרוב כעס שהעניו ישראל להקב"ה:
מדרש א"ר בביע היום שחטאו וכעסו וכל הקב"ה ועוד ו"ל
צדוק ספרים סתם דברים סתם חכמה מפורס רוב
כעס שבעס הקב"ה עליהן על שחטאו וק"ל: *כל שהיא תפארת
לעושיה כו' ר"ל גם שהיא תפארת לעושיה כמ"ס אין כמה וימנין
כו' עני נמי תפארת לו מן האדם והרי לא היה לו תפארת מרוב
נחתן סא"ל כמה וימנין אדעתא דהכי נדרת עד דליקיד וק"ל :
דף כ"ג *משימשא לטולא ומטולא כו' שמעתי שיש בחלוצות
זנונים להם נתיין חניין מקורה ומינין אינן מקורה מלמעלה
וזמרתית וצערב כשהשמש אינו חס כ"כ הם יושבים נתיקם שאינו
תקורה ובלהרים השמש חס ויפנים נתיקם המקורה וכן היה
צניין צ"ה שלהן ו"ס שהיו מלמטערו כל היום צ"ה שהיו
תמרתית שהיו בשמש עד שהיו פונים לטולא ומתהרים שהיו פונים
טוב לשמש צערב :

הרי"ה אלמלא לא חטאו ישראל כו' : תמיהא לי טובא שריי סיד
השירים הם דברי אהבה הקב"ה לישראל צינת תורה ובמשכן
ואינו כשאר הספרים של הנביאים שבה על ונכתתן של ישראל וכיון שכן
איך הוא אומר לא נתתו אלא תמשי הומשי תורה וספר יהושע והרי גם
ספר שיר השירים היה ניתן לישראל וע"פ שאל חטאו לפי ספר השירים
הוא קודם קדשים הו' אמת שאם לא חטאו כל ישראל נענש לא היה לך
משכן שמשכן נה לכפר מעשה העגל אבל מ"מ שיר השירים י"ה נה קבלת
התורה וגם ספר תהלים י"ה גם כמה הלכות וחושבנות היה ראוי ליתן
לישראל חף על פי שאל חטאו :

כה תקוה גברא דהוה מטיק בחבריה וזוי אתא לקמיה
דרבא א"ל לווה זיל פרעו ליה א"ל פרעתך
א"ל רבא א"ב ויל אישתבי ליה דפרעתיה אול ואייתי
קניא ויהב וזוי בנויה מיסתמך ואויל ואתי עליה לב"ד
א"ל למלה נקוט האי קניא בידך נסב ס"ת ואישתבע

דפרעיה כל מה דהוה ליה ביריה דהוה מלוה רנו ותבריה
לדהוה קניא ואישתפוך הנהו וזוי בארעא ואישתכח
דקושטא אישתבע ואכתי לא עביד דמשתבע אדעתא
דנפשיה :

והתנ"א וכן מצינו במשה רבינו כשהשביע את ישראל שם
בקרבנות מואב א"ל הווי יודעים שלא על
דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעתי וע"ד המקום
שנאמר *ולא אתכם לבדכם וגו' מאי א"ל משה רבינו דנ"י
לישראל לא רבי קאמר להו דלמא עבידתון מילי ע"י
ואמרידתון על דעתו משום הכי אומר על דעתי לאפוקי
מאי לא לאפוקי דאפוקי שמא לעבו"ם אלוה מכלל
דעביד איניש דמשתבע אדעתא דנפשיה לא עכו"ם

איקרי אלוה דכתיב *ובכל אלוה מצרים אעשה שפטם
וגו' ולשבע יתהון דמקיימתון מצוה משמע מצות מלך
ולשבע יתהון דמקיימתון כל מצות משמע מצות ציצית
דאמר מר שקולה מצות ציצית כנגד כל מצות שבתורה
ולשבע יתהון דמקיימתון תורה משמע תורה אחד
ולשבע יתהון דמקיימתון תורות משמע תורת מנחה
תורה חטאת תורת אשם ולשבע יתהון דמקיימתון
תורה ומצות תורה משמע תורת המנחה
ומצות משמע מצות מלך ולשבע יתהון דמקיימתון
תורה כולה משמע עכו"ם דהתניא חמורה עכו"ם שכל
הכופר בה כאלו מודה בתורה כולה ולשבע יתהון
דמקיימתון עכו"ם ותור' כולה אי נמי תרי"ג מצות אלא
משה רבינו מילתא רלא תריחא נקט :

והתנ"א וכן מצינו וגו' שנאמר ולא אתכם לבדכם הכי פירושא איני
משביע אתכם על דעתכם לבדכם לאפוקי מאי קאמר להו הכי
לא לאפוקי דהי אפוקי לה שאל לעכו"ם אלוה ופלו לה ובעו לחופר
נפשיהו דאמרי דפתחן לאלוה : לא לאו לאפוקי משום האי קאמר הכי
דאינהו לא מנו לאפוקי לעכו"ם שאל דאלוה ולמיתר נפשיהו דהא עכו"ם
איקרי אלוה העלמה : א"כ אמאי משבע יתהון הכי וע"ד המקום ועל
דעתי לשבע יתהון דמקיימתו תורה : הוה משמע תורה אמת שכתב
לבד : משמע מנות מלך שכתבתם שום חסום עליך מלך וגו' שיש שם מלות:
אי קמשבע להו הכי דמקיימתו עכו"ם ותורה כולה א"כ דמקיימתו תרי"ג
מלות לא מנו למיתען מידי : אלא משע רבינו ע"ה וילתא דלא עריה' נקט
כשאר ע"ד המקום ועל דעתי שם ככלל הכל :

אד"ב לא יעויל לטוב החומר או גזירת המלך ליהב דבדרי עד
שתתב מהם כוונה לקום מלכותו כל עוד שהעם יהיה לבס
למדת ולא ירע לשבע להם כי לא ישתעל משתעל למעלה ואפי' ועל עוד
שיתרלו מפלים צפתרון המלה דנדוקה יותר יתמקון מן הכונה האמתית
בלשון קרה לעצת הרקיעים ולתנאים פנים בתורה שאל התלמוד והוה שאמרו
פה שא"ל משה דילתא עבדתון מילי ואתרתון על דעתיו משום הכי א"ל
על דעתי ועל דעת המקום ולא שפירטו מלות אלוה מנחה תורה ודומיהם
לרננס' ואמנם מה היה דעת המקום ודעתו כלה מאתו הקבלה האמתית
לנביאים וחכמי דור ודיר בתורה שבעל פה :

ההוא היא דהוה בשני שבוה מלכא רמו עליה תליסר
אורוחא דתיבנא ובלע יתהון :
אורוחא אצלנאחות מלכות חנן : ובלע יתהון אלא דהוה גדול
ספרות בית הכר :

ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים קצ"ד

לא נקרא שלם כו' במילה שלא בזמנה הוא וכו' ק"ל : כשנתרשלה
מן המילה כו' וא"כ וכי מייז מיתה משום שנתרשלה והרי אין בה
רק עשה לאב וי"ל דעם סביביו נעשה מאד א"כ דעדין בני נח

ואחריו וזו היא מיתתו ע"כ מפענת רז"י :

הרי"ף גדולה מילה שכל נפוח שטעה אברהם אבינו וכו' ויש להבין מהו
לית למיך ולפסח וזו הדימה אלף דא"ל להקרא חמים כי אם
בקים כל המצות ואם חסרה מילה אח' אריז חמים ונה לא נקרא אברהם
חמים שהיה חסר מילה אחת ולא נשיל שום יותר מילה למעט המילה
יותר משאר המצוות ולפי ה"ש א"כ חסרה לא רחמי המילה וחסר מילה אחת לא
נקרא ב"כ חמים ונלע"ז דכתיב יתקן דנשלמה אס נטווח אברהם מתחלה
על כללות המצות ולא הפליגם היה לנו לומר דאפילו בחסרון מילה אחת
היה נמנע מלהקרא חמים אבל כסחיה אברהם כן ל"ט שהו וקיים כל
המצוות שנטווח ועדיין לא נשלמה ע"כ המילה על המצות היה רחמי נקרא חמים
בין שלא חסרו לו אפי' מילה אחת מהמצוות שנטווח וחסים היה נמנע
ה' אשר נטווח סקיים אוחס לא ימנע ע"כ להיות נקרא חמים על מה
שעמיד להנפוחות וכן שלא נעשה עדיין וכוון שראינו שכלל אוחס המצוות
סקיים מה שנטווח ולא חסר אפי' א' מילה לא נקרא חמים עד שנטווח
במילה משמע שגדולה מילה : גדולה מילה שחסרה את השבת וכו' יש לתת
טעם לנפח על לא רוחה שבת שקדמה נמנעה בראשית דכתיב וישנות
פיום הדיעבי ונלע"ז : שנטווח הוא להיות השבת חלו מילה נחלשת
המילה גדולה כיון ששבת חלו בה והענין הוא דק"ל עכו"ס ששבת
חייב מיתה וכדי לנפ' להיום שבת לרדך סביבי חתום באות בריח קודש
האשראלי אי אפי' לו ששבת שבת כי אברהם הוא מייז מיתה אס ששבת
וביון שמתוך המילה הוא כל לכלל שמיצת שבת א"כ מהראוי שחדמה המול'
את השבת כי כל זמן שאין מילה לא כל לכלל שמיצת שבת ויבן כי הוא

נכון : גדולה מילה שאלמלא היה לא ברא הקב"ה עולמו וכו' ויש להבין
דנשלמה שחורה ויחא שכל נפוח העולם אלא בשביל החורה אבל המילה
היא מילה אחת כשאר המצוות ואין יתכן שלא נברא העולם אלא בשבילה :
אחוס נפוחו היינו לפי שהחורה מתקיימת כל זמן שבו ארס עוקפים
שחורה בין ביום וכן בלילה אבל בזמן שאין עוקף נחורו על כן בשבת
שבו ארס ימנע על מעותותיו וזו מקומו העולם כל זמן שמיטה היא
מקיימת גם באותו זמן לפי שהוא מילה נדבקה בעולמו על ארס בשבת
ובקומו וזו היא כוונת ח"ל נעמרא בין שהיא חוד עולמו מתקן וכו' ובין
שנברר במילה אחר לנפוח על השמינית וכו' ויבארתי כס' שמות כנסף
חזוקק ע"ס ולוח נרוח המילה נבראית העולם שמימלת נבראית יש ברי"ח
א"כ שהוא המילה ואם דת שהוא החורה ובכונתם נבראו חמים וארז וכי'
זה יקשה לתת לא ניתנה המילה לאדם הראשון כיון שהוא עיקר קיומו של
עולם הן אחת שפאלה זו שאל טרנספורטס הרשע את ר"ע והשניו שכל
מה שנברר נרדך תיקון החיטום נרדך להטותן ומלי אבל מ"ח אנו לרייזין
לפטר דתינתם שלא נברא האדם כיון כל הנדרים לרייזין תיקון אבל
מ"ח קשה שהיה ליה לזנות לאדם הראשון על המילה כמו שזוהר על ז'
מנחת וליה מתקין לזנות נשים עד שהיה אברהם אבינו כן ל"ט שהו

והנה ע"כ פי' כשנולד אדם הראשון לא היה עולם כי נברא מהול וערלס
לא נתכסה אלא בזוהמת נחשט שהעול פתוח גם בארציה ע"כ הדעת טוב
ורע נמשך הרע ונדבקה פערלה ולוח נקרא ערלה רע וכן זה חזי
מנאר פריעה ר"ע לומר שחורו רע שמתוך מעד' הדעת טוב ורע
ונדבך באחריו מקום פריעה נעשה הרע ופה שנתפך לטוב ואין רע ולפך
לא היה מקום למילה עד שבר אברהם כי מקודם נברא נחמה : מש וחלק
הרע עד אברהם העיר מחורו ונדבכנס אותה וזכא כי שאריתה נדבקה
בשמעאל וזו נעווח על המילה אלה נחמה המילה שנתפך מ"ח יעלה לזנ'
השמינית ש"ח מילה וס"ח הוא אס השם לומר שנחלמעות' נחבעל הרע
ונדבך בו ס"ח הכתול והחורו : גדולה מילה ששקולה ככל המצוות שנאמר
הנה דם הנדרת אשר כרה ה' עמכם וכו' ורש"י ז"ל פי' וכחיו במילה
ואחנה

ב

שאיני נזהר לזרע אברדם אסור בישראל ומוחר
בעכו"ס : נמי והאיבא ישמעאל *כי ביצחק
יקרא לך זרע כתיב והאיבא עשו ביצחק ולא כל יצחק :
הא איבא ישמעאל דזרע אברהם הוא וכווא מן העכו"ס : יקרא לך זרע
באחרו זרע קא נדר : ולא כל יצחק ועשו אינו יקרא זרע ימס
לכפי מותר בעכו"ס :

משנה רבי אלעזר בן עזריה אומר מאוסה היא הערלה
שנתננו בה הערשעים שנא' *כי כל הגוים ערלים
ובל"בית ישראל ערלי לב ר' ישמעאל אומר גדולה היא
מילה ששלוש עשרה בריחות נכרתו עליה * רבי יוסי
הגלילי אומר גדולה היא מילה שהיא דוחה את השבת
החמורה רבי יהושע בן קרחה אומר גדולה היא מילה
שלא נתלה למשה הצדיק עליה אפילו מלא שעה רבי
נחמיה אומר גדולה היא מילה שהיא רוחה את הננועים ר'
מאיר אומר גדולה היא מילה שכל המצוות שעשה אברה'
אבינו לא נקרא שלם עד שמל שנא' *התהלך לפני והיה
חמים דבר אחר גדולה היא מילה שאבלמלא הוא לא ברא
הקב"ה את עולמו שנאמר *אם לא בריתי יומם ויליה
חקות שמים וארץ לא שמתי * רבי אומר גדולה מילה
שהיא שקולה כנגד כל המצוות שכתורה שנאמר *הנה
דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים :

ששלוש עשרה בריחות וכו' ט"ס עשרה בריחות נכתבו צרפס'
מילה : שהיא דוחה את השבת החמורה דכתיב וזיוס
השמיני ימול ביום ואפילו בשבת : מלא שעה חלף מיד שנתפלו
צקס מלאך להרגו : דוחה את הננועים דכתיב ימול צר ערלתן
ואפילו יש סס שבת לבנה יקח : לא נקרא שלם עד שמל
דכשזוהר על המילה אחר ליה הקב"ה החתך לפני והיה חמים :
שנא' והנה דם הברית ואף על גב דהאי רע לאו דם מילה הוא
אלא קרבן מכל מקום כיון דבכיות כולה כתיב בריח נבמילה נמי
כתיב בריח מלוחה שקולה כנגד כל המצוות :

מהרש"א *כי כל הגוים ערלים נ"ח ואומי ויהיה הפלשתי
הערל גו' עיין פירוט הר"ן מאו' ואומר והוא דמוק
יש לפטר דיקרא קמא יש ללמוד כסודר לערלים צלשון רבים גם
המזולים בכלל כדכתיב כל הגוים גו' אבל נודר צלשון יחיד
מעל זה אימא דאס הוא ימול אינו נקרא ערל ומייתו והיה
השלישי הערל גו' וזו' דע אס הוא ימול וכו' אולי עכו"ס
בכלל דשיך כהו ערלה אבל בנחיתתו אינו בכלל וקאמר בנות
הערלים דגם בנות נחגבו הכי ע"כ אביהם וע' אר"ח מלוסה
היא הערלה שהרי גס המזולים מהם נחגבו צסס זה לגנאי דומיא
דכל בני ישראל ערלי לב דהיינו לגנאי כחפורש בקראונו' :
שדוחה הננועים כו' לכחורה מלחא וזערתי היא שדוחה ננועים
לגבי שבת הקאמר לעול מניה וי"ל לפי סרבי ישמעאל שאתר גדולה
מילה שנתרעו עליה *ג' בריחות עיקרם במילה בזמנה לאמרו
ומסיום כהו את בריחי אקיס את וליקא שנימול לח' וכן שדוחה
שבת היינו דוקא מילה בזמנה וקאמר רבי נחמיה דגם מילה שלא
בזמנה גדולה מיתה שדוחה ננועים וכן מ"ס גדולה מילה שאברהם

הערל גו'

יש לפטר דיקרא קמא יש ללמוד כסודר לערלים צלשון רבים גם המזולים בכלל כדכתיב כל הגוים גו' אבל נודר צלשון יחיד מעל זה אימא דאס הוא ימול אינו נקרא ערל ומייתו והיה השלישי הערל גו' וזו' דע אס הוא ימול וכו' אולי עכו"ס בכלל דשיך כהו ערלה אבל בנחיתתו אינו בכלל וקאמר בנות הערלים דגם בנות נחגבו הכי ע"כ אביהם וע' אר"ח מלוסה היא הערלה שהרי גס המזולים מהם נחגבו צסס זה לגנאי דומיא דכל בני ישראל ערלי לב דהיינו לגנאי כחפורש בקראונו' : שדוחה הננועים כו' לכחורה מלחא וזערתי היא שדוחה ננועים לגבי שבת הקאמר לעול מניה וי"ל לפי סרבי ישמעאל שאתר גדולה מילה שנתרעו עליה *ג' בריחות עיקרם במילה בזמנה לאמרו ומסיום כהו את בריחי אקיס את וליקא שנימול לח' וכן שדוחה שבת היינו דוקא מילה בזמנה וקאמר רבי נחמיה דגם מילה שלא בזמנה גדולה מיתה שדוחה ננועים וכן מ"ס גדולה מילה שאברהם

ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים

בגדר כל המצות שבחטורה שנאמר *כי על פי הדברים האלה כרתו אתך ברית ואת ישראל י דבר אחר גדולה מלה שאלמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר *אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי ופליגא רבבי אלקור דאמר רבי אלעזר גדולה תורה פס שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר *אם לא בריתי יומם ולילה וכו' אמר רב יהודה אמר רב בשעה שאמר הקב"ה לאברהם אבינו *התהלך לפני והיה תמים אחוה רעדה את עצמותי אמר שמי דבר מנוה יש בי כיון שאמר ליה *ואתנה בריתי ביני וביניך פס מיד נתקרה דעתו *ויוצא אותו החוצה אמר לפני רבנו של עולם הסתכלתי במול שלי ואין לי בן אחר אלא ישמעאל אמר ליה הקב"ה אברהם צא מאצטנינות שלך אין מול לישראל :

כי על פי הרבירים האלה כרתו אתך ברית כלומר ברית מילה שנקלה ככל הדברים הקיינים כל המצות : ופליגא רבבי אלעזר רבבי מוקי ליה להאי קרא צמילה וסוף מוקי האי קרא בתורה : שמי נמצא כי דבר מנוה עד עכשיו שלא אמר לי ויהי המים עד עכשיו : צא מאצטנינות שלך ממעט הכמת מולות שלך והיינו דכתיב ויולא אותו החולה :

מהרש"א לא נקרא תמים בו' מזהיר כמ"ס הגורה פ"ט ה"ג כי לא נקנה מזהו ו להקלים חסרון יצירה רק להשלים חסרון המדה עכ"ל * ולזה אמר שאין לך מי שהיו צו כל המעלות באברהם שאין לך בו' הע"פ כן לא נקרא שלם והמים צמעת המדות אלא עד שימול ולזה אמרו כש"ל הקב"ה היה תמים אחוה רעדה כי חשב אברהם שמה יש בו דבר מנוה ותום ביצירה וכוון ש"ל אחר כך אם בריתי גוי' שהוא מוס ונגמל הערלה נקשרה דעתו שאין מוס זה חסרון ביצירה שכל אדם כן נצרך אלא שזה הוא חסרון המדות ובהסתלקו אחיה שלם ותמים צמדות ו"ש ג"כ כל המתמים ומשלים עלמו נמדות באברהם יש לר' מעלה גדולה על יצירה כי השעה עומדת לו לצטל מול שעה של היצירה כדלקמן באברהם וק"ל : שנאמר כי על פי הרבירי האלה כרתו גוי' ר"ל שכל הצורה תלוין צמילה כיון שעדיין לא נמול אינו בכלל מצות הקור' ואדרבה אסור ללמוד תורה ולשמור מצות כדאמרין פ' ד' מיתות ודוק : לא נתקיימו שמים וארץ כו' ויש להקדק אם קיום העולם גם כשציל המילה ה"ל למחשבה צמתת' גבי על ג' נדרים העולם קיים על הרוב כו' גם למ"ד שאלמלא תורה לא נתקיימו כו' הרי תורה נמי בכלל קיום העולם ולא חשיב הצורה בכלל מקיימי העולם אלא בכלל מעמדי עולם כמו שמחלק הטור צום רבינו וי"ל דהתם לא חשיב אלא ג' מקיימי עולם בין אדם לחיבור וי"ל דהתם לא חשיב אלא ג' דאליס נדר וכן האמת בו' וכן השלם בו' ע"ס אבל הכא קאמר דעולם כולו פסם חקות שמים וארץ נתקיימו אתי לא כשציל מילה ולתור כשציל תורה וק"ל : אלאמלא תורה בו' שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה גוי' משמע לי' דהאי ברית תורה היינו ברית

של יומם ולילה דכתיב וזכרתו יהנה יומם ולילה וק"ל : במול שלי ואין לי אלא בן אחר כו' אבל כפי"ב דמסכת שבת איכא צלשון אחר נסתכלתי באצטנינות שלי ואינו ראוי להוליד בן כו' ולכאורה פסם סותרין אהדדי והיה נראה ליישב דהתם נמי ה"ק אברהם אינו מוליד בן הראוי לירשו וכה"ג כתב הרמב"ן והרא"ם על דברי הב"י אבל לא משמע כן מדקאמר ה"ס מאי דעתיך דקאי לךך צמערב צוקימנא ליה צמורת כו' ורש"י דקאי לךך צמערב שהוא מזונן ואינו ראוי להוליד עכ"ל משמע דהויא דאינו ראוי להוליד כלל קאמר דהיינו שהוא מזונן צמערב ונראה להעמיד הצמרתים כפסנן דהתם צמורת צון הצמרתים שהיה אברהם צן ע' ומול שלו לךך היה מזונן ולא היה ראוי להוליד כלל כי קאמר ה"ס דהויא הקב"ה הולידו החולה ממול לךך שהיה מזונן צמערב וקאמר צמורת שהיה ראוי להוליד וצלי שינוי כשהיה מזונן או דהא לא כשהיה שמו עד אחר לידה ישמעאל אבל סוגיא דהכא דריש לי' מדשינה שמו אברהם וקראו אברהם כדאמרין צ"ב והוא אחר שגולד ישמעאל הולידו פסם שנית ע"י שינוי שם אברהם אינו ראוי להוליד בן אחר לירשו אבל אברהם ראוי להוליד בן אחר לירשו א"י מתק"ד דהיה תמים וסמך ליה והיה לךך המון גויים כמסורם כפסנן ולא נקט הכא קרא דיוולא אותו החולה הנאמר כבר צ"ב הצמרת' לא לשינוי צמלת' דמאן שהולידו הקב"ה ממולו כבר צמורת צו ע' שנה שהיה ראוי להוליד כך הוליד אותו ממולו צמורת צו ע"י שנה ע"י שינוי השם שהיה ראוי להוליד בן הראוי לירשו וניחא דלך מיהוי הכא כך דקאי לךך צמערב בו' דכבר קם ליה לךך צמורת מצמרת צון הצמרתים ונפ"ק דר"ה דקאמר שינוי השם של שרה גרם לשנות מולה להוליד צו ה"ה דשינוי השם דאברהם גרם לו לשנות מזלו להוליד בן הראוי לירשו כדאמרין צ"ב והכא אלא דעדיפא קאמר צ"ב דשינוי השם דשרה גרם ליה להוליד גם שאינה ראויה להוליד כלל ואפי"ל למ"ד פ"ק דר"ה דשינוי מקום של אברהם גרם לו להוליד בן היינו צמיתו מולו בארבעה כדמייקו ה"ס דכתיב לךך דהר כתיב ואתשך לגוי גדול שגלחתו מחרן היה צו ע' שנה ולא היה ראוי להוליד כלל ושינוי המקום גרם לי' לשנות מזלו להוליד אבל כך דהכא להוליד בן הראוי לירשו כשהיה צו ע"י שנה גרם לו שנוי שמו כדאיתא צ"ב ולא גרם שנוי שמה שהלך כדאמר צ"ב ודו"ק : אין מול לישראל כו' עיין צמורת סוף מסכת קידושין :

הר"י גדולה מילה שאלמלא היה לא נתקיימו שמים וארץ וכו' ופליגא רבבי אלעזר וכו' וי"ל למת לו אחרו על דרשח המשה ופליגא רבבי אלעזר שאמר אילמלא תורה וכו' כמ"ס צבריחא וכפי הוראה דרשח המשה והצריחא הכל דבר אחר * וכו' נדרקודק שינוי לשון החשנה מזונן צמורת החשנה אחרת אילמלא מילה לא כרא הקב"ה אלא שמו וכברייתא אחר אילמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ * ולכך אינו אומר שהשנה אחרת ש"ס שצמיל תורה מתקיימים שמים וארץ מ"מ אילמלא מילה לא כרא הקב"ה עליונה זה עולם החזקין לפי שהעולם הזה צמירת יום וצמירת לילה הן אחת צמורת יום וצמורת לילה שישאל שפסוקים צמורת מתקיים העולם אבל כמין השנה שני אדם ישיש בלילה וי"ל

ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים קצו

בלום למלאכי השרת :

מהרש"א כל המנחש לו נחש בראלא משום מדה כנגד מדה בו' בכל שאר דברים נמי ודאי דהקב"ה משלם מדה כנגד מדה כדאמרין צ"ק קמ"א דסועה גס אינו דומה דמור זו מקרא דמיתקי כי לא נחש וגו' אבל נראה דה"ק דמדה כנגד מדה נשבע מהאי קרא דכי לא נחש ציעקב וגו' מהכתיב בזה הך גזילה ולא הלך כפעם בפעם לקראצ נחשים וגו' שבעין דקודם ששבע בגזילה שס"ז צפוי כי לא נחש ציעקב הלך לקלס ולהיוקס בגזלים שהיה סבור שהיה ציעקב מנחשים והיונו כל הנחשים לו נחש ודוק; **בבנינים** אחריו כו' ויפסיק הקרא קדרים כפרים" דכתיב כעת יאמר ליעקב גו' דבר שפלאו שנאמר לאברהם ע"י מלך שנאמר כעת חיה גו' ישאלו את יעקב ולישראל מה פעל אל בצאתו עמ ולא ישאלו עוד את המלאכים כי הם יהיו לשנים ממחילתן ועיין בר"ן שגם זה מדה כנגד מדה עיין סס

ואין תורה אין יתקיים העולם אלא ששה הקב"ה ששמים ישראל לקבל המילה שהיא תוחם אות נרתי קודם ששמים חמיר ויבאן ששה ימים הם מוכתרים נמילה שהיא שקולה ככל המצות והיא מקיימת העולם שביין שים ששמים נרתי קודם המילה הכי יש יום כל המצות כולם כי שקולה מילה ככל המצות שבתורה וזו ששמו במשנה גדולה מילה שאלמלא מילה לא ברא הקב"ה את עולמו עה"ל לפי שחזרה יתקיים העולם ביום וכשעה שאינם ימים כללה לכל כמות ששמים בני אדם כללה היאך יתקיים וכיון שא"ל להקיים לא היה נורא וכמלה ברא הקב"ה עולמו שנאמר אם לא בראתי יומם וילגם שהיה המילה קדושה וימרתה יתקיים וכלילה חתך שמים וארץ לא שחמי דאע"פ שנאמר שאוקות שמים יתקיימו בחזרה לפי שחלמי מרום עופקים ברהיית התורה כללה כי אין גם שניה ת"ת הארץ התחזקה שזכרים לשון כללהוין מקום לבריאת הארץ אלא כמילה כמו שכתבו ולכן לא אמרו כאלו ופלא דבריו אלעזר דאמר אילמלא חזרה לפי שגם א"ר אלעזר אילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ דהייש השמים העליונים שאין גם מילה אינם מתקיימים אלא בזכות התורה כי גם בשמים ממעל יש תורה כבודותיה ופנימיותה כי עיקר סודות התורה היא כעליונים ואח"כ אברהם לא ברא הקב"ה עולמו הוא על עולם התחתון שטוב בתחתונים והם זכרים למילה כדי לבנין כמות המילה כללה לכל בלשון הכריתא שנאמר שהמילה מקיימת שמים וארץ הכל ודאי פליגא דברי אלעזר שאמר שבתורה מקיימת שמים וארץ :

יד אמר רבי יצחק כל המתמים את עצמו הקב"ה מתמים עמו שנאמר עם חסיד תתחדש וגו' רבי אישעיא אמר כל המתמים את עצמו שעה עומדת לו (עולה לגדולה) שנאמר *התהלך לפני הוהה תמים ובתיב* והיית לאב המון גוים :

מהרש"א הקב"ה מתמים כו' טעמין דלעיל וצטמוך שצדקה שהיה תמים עם ה' לבטוח זו נלא שמע האלעגנטיים ולהצדי השמים והתמים הקב"ה עמו לשנות מולו ויהיו השעם עומדת לו כמ"ס מול שעה גורם הקב"ה סינה מול שעה שלו לטובה ומייתו מדכתיב גביה והיה תמים שלא ששמע לתענונים וקוסמים ונח"כ והיות לאב המון גוים אף על פי שלפי מולך חזק ראוי אלא לגנוי אחר דהיינו ושמע"ל וק"ל :

יד אמר רבי לוי כל המנחש לו נחש שנאמר *כי לא נחש ביעקב והא בלמ"ד אל"ף כתיב אלא משום מדה כנגד מדה * תני אהבה בריה דרבי וירא כל אדם שאינו נכחש מכניסים אותו למחיצה שאפילו מלאכי השרת אינם יבולין ליכנס לה שנאמר *כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל :

כל המנחש לו נחש שהקסמים והאטמים רודפים אחריו שנוק בכל דבר וכדאמרין צ"ק קמ"א דהיינו קפדין נדרים שנאמר כי לא נחש וגו' : בלמ"ד אל"ף דמשמע דאין רודפין אחריו : מדה כנגד מדה מאן דקפדי קפדין כהרים דבמרה שאדם מודד זה מודדין לו ולא נזיק מקרא *כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל* שמלאכי השרת ישאלו לישראל מה פעל אל לפי שמתוך שאינם נמחשים מכניסים אותם למחיצה שאין מלאכי השרת יכולים ליכנס לה ונראה צעורי דהיינו נתי מדה כנגד מדה שמתוך שאינו הולך לקראצ נחשים לירע העמידות אלא ששם דהקב"ה משום הכי מגלה לו הקב"ה רני עולם שאינם

אמר רבי אבהו אר"א מפני מה נענש אברהם אבינו מן ונשתעברו בניו מאתים ועשר שנים מפני שעשה. סס אנגריא בת"ח שנאמר *וירק את תניכו ילירי ביתו נח"י שמה עשר ושלוש מאות וירדוף עד דין * רבי שמואל בר נחמני אמר מפני שהפריו על מדותיו של הקב"ה שנאמר *במה ארע כי אירשנה * רבי יוחנן אמר מפני שהפריש סס את בני אדם מלבא תחת כנפי השכינה שנאמר תן לי הנפש והדרכוש קת לך * וירק את תניכו רב ושמואל חד סס אמר שהריקן בתורה וחד אמר שהריקן בזהב * שמה עשר ושלוש מאות אמר רבי אמי בר אבא ואליעזר כנגד כלן ואיבא דאמרי זה הוא אליעזר אליעזר בחושבנא הכי דוי * ואמר רבי אמי בר אבא בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו שנאמר *עקב אשר שמע אברהם בקולי סס ושנתיו של אברהם חוץ משלושה עק"ב בחושבנא שאה ושבעים וחרתין * ואר"א אמי בר אבא השטן בחושבנא תלת מאה וארבע הדי * ואר"א בר אבא כתיב סס אברהם וכתיב הוא אברהם בתחילה המליכו הקב"ה לאברהם על מאתים וארבעי ושלושה אברים ולבסוף על רמ"ח ואלו הן שתי עינים ושתי אוזנים וראש הגוף :

מפני מה נענש אברהם אע"פ שצדק' הטונס מפורס' על אומריו צמה אדע מכל מקום ענינה זו העניסחן להיות נופל צמה אדע : שעשה אנגריא בת"ח שקלוס למלמה כדכתיב וירק את תניכו ולימי ציחו דהיינו בני אדם שמתכן לתור' : שהפריו על מדותיו סהרצה והגדיל להרהר על מדותיו של הקב"ה שאמר צמה אדע הפריו וימר וספקיר : שנאמר תן לי הנפש ואברהם כענין נתן לו ולו עבדן לעמלו היה מכניסן תחת כנפי השכינה : שהריקן בתורה וזון כחזרה וצטנילה לנתן המלמחה לשון אחר הריקן מן החזרה מלשון והפזר רק עשה צהס אנגריא : הריקן בזהב כדכתיב צירקק מרוץ דהיינו זהב כגומר שנתן להם והז חרצה כדי שילכו : שנאמר עקב אשר שמע נמנין טק"ב שמע ואברהם חיה קב"ה ומלא שכן ג' הכיר את

ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים

וראו : השמן בחושבנא תלת מאה ושחן וארבעה דיו
וימות החמה ס"ה אם כן איכא חד וימא דליה לי' רשותא למסן
דהיינו יום הכפורים : רמליכו הגליטו : שתי עינים ושתי
אזנים שצחלה המליכו הקב"ה על אבריו שהם נרשחו לומר
תעבירה אצל עיניו ויחיוו של אדם אינם נרשחו שהרי על כרחו
ידלה בעיניו ונאחזו ישמע ולבסוף שנימול המליכו הקדוש ברוך
הוא אפילו על אלו שלא יסחלו ולא ישמע כי אם דבר מלוא :
וראש הגויה שימול :

מדרש"א מפני מה נענש אברהם בו' כתב הרא"ש אף
על פי שצירח השונם משרפת על אומרו צמה
אלע כו' טכ"ל ואין זה מוכרח דלמירנו בתוספת מגילה ותענית
ובב"ר צמה אדע גו' לא בקורא חנר חלל צאזיה וצוח כו' והכי
פגרו כל בני אמוראי השמחין דלפניו אדמוחל וק"ל : אנגריא
בת"ח כו' וכה"ל אמירנו פרק המקנא מפני שש' אנגריא בת"ח
בז"ש דריש ליה צמורש מדכתיב אין נקי אבל הכא אינו מפורש
מתיבא דריש ליה ועיין פי' הר"ן ויחד נראה לפרש דדריש ליה
מדכתיב ולידי ביהו כתי"ש צמרוני כל המלמד צן מצרו קורה כאלו
ילדו : שנאמר חן לי הגפש גו' מלך סדום אמר כן לאצדס
אלא שלא היה לו לקבל דצרוי לפחור נפשות השני שהרי וכה צהס
מן הספקר והיה לו להכניס חמח כנפי השכינה אללו כתי"ש פ"ר
חלק ואלח הנפש אשר עשו צמרו אנרהס גייר את האנשים ושרה
את הנשים :

אמר המניח מ"ן הגאון הגדול מוה"ר ש"ז קאיידיעובר הקשה
דע"פ משנן המוצא נתום פ"ק דזרבות דף ז' ע"ב
בנכרה צמה אדע קודם לתלמחא המליכו דוק ומשכח א"כ אף
עבירה זו הענישכו להיות נפל צמזה אדע דקדים וכו' :
דדוריקן בורה ב' מותר : ר"ל את שדוריקן באנשים
טובות כד"א וצרותיהם צירקת מרוץ גו' שלא יהו להטוין אחר
המזון ויתעסקו בהללח נפשות רבי לוי אמר צפ' שופטים דוריקן
כד"א מי האיס הירא גו' ע"ש : וא"ד אליעזר הוא דחושבניה
רבי יהוה והא דכתיב ענר אשכול וממרא יקחו חלקס יושבים על
הגלים היו וכה"ל איכא צמ"ר : בן ג' שנים שנאמר עקב
אשר שמע גו' חושבניה בו' נראה שחלח ודיעתו להכיר
צוראו היה בן ג' שנה מיהו לא נחשנו לו ימי חורג עד ג"ב שנים
שאו נשלם ודיעתו לרביס כדאמירנו צפ"ק דעו"ב א' אלמים ימי
חורה גמירא דמחולין מנ"ב שנין שנאמר צו ואלח הנפש גו'
והרמ"ם צפ"ס המדע מ"א כתיב צו מ' שנין הכיר אנרהס את
צוראו ע"ש וכבר השיג עליו הראב"ד מדהכא וק"ל : השמן
דחשבניה בו' שורש טען בלא ה' וכן נמצא צמזה מקראות בלא
ה' אבל דרשו ליה השטן צה"ה מאוס דהיכא דמשחתי קרא במלאך
המשחית כתיב השטן צה' בלא מקראות בליוצו גם צמרויה לרמוז
על שטן הידוע וע"ב גם ה' בכלל השטן לרמוז דכל השנה
שס"ד ימים הוא שטן הידוע להטוין נגד צוראו כתי"ש בליוצו
ובצמרויה השטן צה' מן מיום אחד מאנה דהיינו י"ה אין כח
לשטן כתי"ש שישאל דומיו או למלאכים נחין לקארין וק"ל :

אלו חב' עינים בו' עיין פי' החוספת ופי' הר"ן ועוד י"ל
כידוע שב' החושים שהם הראות והשמע משמעות למעלות דברים
הרוממים משא"כ צמרו החושים שאינם משמחין רק לדברים
הנפשיים וע"כ מ"ש לעיל על פסוק והיה חמוס שהמילה משלמת
האדם צמעת השכליות והמדוח ולזה אמר כי צמרות המילה
השליטה גם על צ' החושים היחוס רוממים דהיינו הראות והשמע
מנ' עינים ומנ' אזנים להשחית צן כראוי למעלות האדם
בשכליות ומנ' לזכות שלם והמים שלם דהיינו צמ"ח אנשים
וימא שבהי' רש"י צפי' החומס דרשה זו על פסוק והיה חמוס
גו' ע"ש וד"ק :

הר"ן מפני מה נענש אנרהס וכו' פי' הרא"ש ו"ל אע"פ שצמרת
השונם מפורש על אומרו צמה אדע מ"ח עבירה זו הענישכו
לזכות ונפל צמזה אדע וכו' ד' אפס' לפרש דקדוק דברי רבי אלעזר שאמר
מפני מה נענש אנרהס ונשחטו צמ"ו דה"ל מפני מה נשחטו צמ"ו של
אנרהס וכו' אמנם רבי אלעזר הקב"ה לשאלו היחס דרו' ה' ששענש
אנרהס על שאמר צמה אדע ונשחטו צמ"ו של אנרהס והלא מן הראוי
שאנרהס שחטו וענש יריה העונם בעצמו ולא כענין ששחטו צמ"ו
אציהס וכו' מפני מה נענש אנרהס על שחטו ונשחטו צמ"ו של חטאו
שה חטאו מפני ששע' אנגריא בת"ח שהם צמ"ו להקב"ה לכן נשחטו
ג"כ צמ"ו של אנרהס שהיא מזה כנגד מזה : ושחטו אמר מפני שחטו
שאמר צמה אדע וכו' שאלו לא נשחטו אלא אם יירשנה והיה אומר צמה
אדע אם יירשנה היה הוא בעצמו נענש אבל הנדיל לישאל על מוחיו
ואמר צמה אדע כי יירשנה כלומר יודע אני כי יירשנה בודאי אבל צמה
אדע כלומר בליה: ועד אדע שחוקים בהצטחה שבצמתי לתת לי את
הארץ לרשמה מהו הרע אשר חתן לי כי יירשנה וכיון שנסחטק הפרזי
על המדה כ"יון הרע נענש גם כפרעו וכו' כי גר יריה ורען ולפי' רש"י
ז"ל שפי' הפרזי על מוחיו שהריס צמ"ו אדם להכנס חמח כנפי השכינה גם
נענש בדרות הכאים שלא נכנסו חמח כנפי השכינה נענש גם כפרעו אשר
יבא אחריו :

אמר ר' אמי בר אבא מאי דכתיב עיר קטנה ואנשים מן
בה מעט וכא אליה מלך גדול וסבב אותה ובה סס
עליה מצורים גדולים עיר קטנה זה הגוף ואנשים בה מעט ע"כ
אלו האברים וכא אליה מלך גדול וסבב אותה זה יצר קלם
הרע ובה עלי' מצורים גדולים אלו עושות וצמא בה איש
מסכן חכם זה יצר טוב ומל"ה הוא את העיר בהכמתו זה
תשובה ומעשים טובים : ואדם לא זכר את האיש המסכן
הוא דבשעת יצר הרע לית דמדבר ליה ליצר טוב
והצמחה חעוו לחכם זו תשובה ומעשים טובים מעשרה
שלישים אשר היו בעיר אלו ב' ירים : ובי' רגלים : וב'
עינים : וב' אזנים : וראש הגויה : ופה :

מעשרה שלישים שולטם בלדס שרוב מעשה האדם נעשים
על ידיהם :
מדרש"א עיה הגוף ואנשים בו' דלפי פשוטו ה"ל להוסי' צמח
עליה מלך גדול צמשים רבים וחילוחיו דלון מלך
בלא טס כמו שהבי' צמיר דלנביס צמ מעט גם וסבב אותה וצנה
גו' וצממע שהיא עלמו סבב אותה וצנה עליה גו' בלי טס אין
זה דרך המלך ולפי הנמשל מלך גדול זה יצר הרע שהוא עלמו סבב
העיר שהוא הגוף וקול עלמו צנה עליה גו' ופאנשים פרס"ו
בב"ב

ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים קצו

לרגלו וכחיו צההו מומור אחוה כהן לעולם ואברהם נקרא אדון כדאיתא בצרכות למען אדוני למען אברהם שקראך אדון: על דבריו של מלבי צדק נעלה המשנה:

מהרש"א בקוש הקב"ה להוציא כהונה משם בו' נקום' קיומו לאברהם כמו מוציאו שלם לה' בו' ע"ש ובד"ץ הירושלמי לזה ועוד כ"ל דה"פ להוציא כהונה משם היינו מבניו שזולדו לו עור ולא נהכרנו בניו שזולדו מקודם דכה"ג אמרו בני פנחס ולא נהכרו עד משה ואמר לבי שזולד מקודם שנהכרו לעור אבל כיון שהקדים בו' נהנה לאברהם שזולד מקודם: א"ל אברהם ובי מקדימין בו' אין זה נשאר שאל' אברהם ע"י וסבוכיו על כך אבל משה שנטלה ממנו ונהנה לאברהם ולא נהנה לאחר למדו לומר משום הכוונתו על כך ואפשר דקרא אהו כהן על דבריו מלכו דקח הכי מפורש על שדרכו בצדק למעלה אדן: ובי מקדימין ברכת עבד לברכת קטנו למה הענין הל"ל לברכת רבו שהוא לישא נשוא נטול בני עבדו אבל נקט הכי לפי שאברהם קטנו א' נלמד מהאי קרא דברך אברהם לאל עליון קונה גומר והוא מזכור שזכרה לקונה הוא-המשפיע לקטנו שהוא מקבל ברכת השפע וראוי וראוי שיהי' ברכת המשפיע קוד' לברכת מקבל השפע: שב לימינו בו' ענין צדק' וראוי נעלם מהם אגדה דשיק חלק דלעמוד אמר כן לשם איימו הקב"ה לאדני אברהם והוקמה לימינו בו' שהוא' נאסר ה' לאדני שב גו' ומרש"י ע"ש אלעזר אמר זה נאסר ה' לאדני אברהם שב גו':

הר"ף והיינו דכחיו ויהא כהן לאל עליון בלמוד החיבורי איתנו דעת תחתיו ו"ל כ"ס' כסף מוקף ע"ש נ"ס לנו נדקדק מ"ש והיינו דכחיו והוא כהן שהטובה לביש מש' וזאתה כהן לעולם אחי לעולם אלא לפי שכלי דקח חיה הוא מן ואין זרעו כהן ולאברהם יתנה הכהנה לו וזרעו לבד אמר לאברהם אחי כהן לעולם בלמוד אהו וזרעו עד עולם:

פרק אין בין המורד

איבעיא להו הני בהני שלוחי רידן הוו או שלוחי דת דשמיא למג"מ למורד הנהא אי אמרת ע"ב שלוחי רידן הוו הא מהו ליה ואסור ואי אמרת שלוחי דשמיא שרי מאי ת"ש דתנן וכו':

הני כהני שמקדימין קרימנות: שלוחי רידן דבעלי קרימנות: הא קרימני ליה שיהי' לכפר כפרתו ואיזוהי כפרו שלא יבנה ממנו: אלא שדקדקו וכו': **תוספות** אבעיא להו הני כהני שלוחי רידן הם איזו' דכ"ק דקרימנות אסיק רב הווא דשלוהי דהתנא דכחיהו עניהו דאי ס"ל שלוחי רידן מנהו מי איכא מידי דאין לא לוי' לתעבד ולאיהו עבדי אפ"ה בניי האל לתעבדא מיתחיי' או מיתחיי' וכו':

אד"ב אית לן תמוא דקבר שלוחי דכחיהו ניהו: בלא תיה למניא הקרבן למען על גבהו כיון שחסר לו קרבניו ולומר ככר הוא שלח עלי והוא יצאור כבדי ולבסוף דעתו ממנו: אלא הנה שמוע תנא טיב טעוב שמוע הוה הכוונת הכונה והכונתו לבב הכוונת ע"ד בער הקרבנות: וכן עשה בתפלה הוה לנו מתקום הקרבנות אף לשתוד על הס' ד' ולומר שמוע רידן הוא בלי בלשמות הכונה לנו עמו אד' אם יוכל בלשמות שפתינו ימלא בי כן נאמר יחיו רידן וקרימני שרימני לבי לטען רגו':

מלמדנו מדרש הלכות ואגרו' ולא ילמדנו מקרא מקרא מ"ש לא ילמדנו משום דקמהני ליה כדרש נמי

ה"ב נון א קא

צ"ט קהלת לפי הנמשל שהם אבריו של אדם וכו' ונצחיו אבל המורגים משרם ליה לפי הנמשל סומא דקלין וזכוחה צנו לבא דאינשי בו' ע"ש בצרכנות כל הענין משרם לפי הנמשל גם ע"ש בצרכני קתנ בע"א ע"ש: כחכמתו זו תשובה ומשישים טובים וכו' ע"ש פ"ט פירק ה"ב קורא כחלית חממה שמונה וכו' בו' שנה' ראשית חממה וראח ה' גו' ללמודיהם לא נלמד אלא לעושהם בו': מעשרה שלימים ב' עינים בו' עיני פרש"י בספר קהלת ונראה לפי שפשה איברים אלו כוללים הד' חושים צ' עינים חוש הראות וכו' אינים חוש השמיע צ' ידים וכו' רגלים וראש הגויה חוש המישוש הנה חוש הטעם וכל מעשה אדם המורגשים נעשים ונצמרים על ידם כי תש הנה' הרוח צדק אין בו צורך כ"כ למעשה ולרבי אדם ומלנו כמה בני אדם תוסרו וכו' י' אברים אלו נקראו צדוק שלישים וק"ל:

הר"ה ושאל דהא אית מסבין ומכס וכו' וכו' ויש לנמס כיון שאמר שאלו את המסבין ומכס זה וכו' ויש העיר בחמתו: שמונה ומ"ט אף חור לומר וראש לא זכר את האיש המסבין והאלא א"ל וכו' וכו' וכו' לא היה חור למועב שמונה ומ"ט: אינים הכונה אפ"ש נקרא מסבין וגם נקרא חסב וכל זמן שלא חתמה הני' לא וכו' אדם את האיש המסבין או יב'ע' כי לכוונתו מסבין אין דבריו נשמעין לכל מחור: שמוסבין היה גם כן חסב מלך העיר בחמתו וזה לא כהן ע"ש וראש לא זכר האיש המסבין ומכס אלא וראש לא זכר את האיש המסבין והוא בלומר בעודנו מסבין ולא בחממה אבל ואלו את העיר בחמתו ולא נשמעוהו: מעשרה שלישים בני עינים וכו' ויש תימה שלא מנה החסב בכלל האיברי' שמוע' אדם והחוטם אינו ברשותו כמו העינים ואינו דמרום דלא בני ומתי ואמע מה לא בני: ומחור דברי כר"ם שפרטו וס' איברים המסבירים בעצמה והינם מסורים ביד האדם יס לומר שהטעם הע"ש שאינו ביד האדם מ"מ אינו מסורב בעצמה ומידי' יס דוקא טעם ריה בטויים כערה שהוא נחוטס הוא מסורב בעצמה: ושאל אפשר שאלו העשרה האיברים החממה שהיא חממה ומעשים טובים תענו לנכס להוסיף כרשותו ולא יחסר אצל החוטם שאינו ברשותו ומידי' מתי' דלא בניי אין כח בחממה למענו מהרית טהא לו שלא ככוונתו:

אמר רבי זכרנו משום רבי ישמעאל בקש הקב"ה להוציא כהונה משם מעמך שמוע' ומלכי צדק מלך שלם וגו' והוא כהן לאל עליון כיון שהקרימני ברכת אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם שנאמר *ויברכתו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון גו' וברוך אל עליון וגומו' אמר ליה אברהם וכו' מקדימין ברכת עבד לברכת רבו לפיכך הוציאה מאברהם שנאמר *ירוד מומור נאם ה' לאדני וגו' וכתיב בחריה נשבע ה' ולא ינחם אחוה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק על דבריו של מלכי צדק וכו' ויהי' דכתיב *והוא כהן לאל עליון הוא כהן ואין זרעו כהן:

ומלכי צדק הוא ע"ב נה' לפיכך הוציא הכהונה מאברהם ואף על פי שאברהם מורשו על שם לא וכה צהונה מחמת שם אלא מחמת עלמו: והיינו דלמרינו והוא כהן ואין זרעו כהן בלומר שלא וכה זרעו צהונה ממחרתו משום הכי נעלה מכל שאר זרעו של ע"ש ונתנה לאברהם: נאם ה' לאדני דוד הוא דקאמר דנאם ה' היה לאדני דהיינו אברהם שב לימינו שהצניחו צמלחתם ד' מלכים שישב לימין ה' כלומר שיהיה בעורו לפי' אייבן החס

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

קא מהני ליה אמר שמואל במקום שנוטלין שכר על המקרא ואין נוטלין שכר על הגדרש מאי פסקא הא קמ"ל דאפילו במקום שנוטלין שכר על המקרא שרי למשקל על המדרש לא שרי למשקל מ"ש מדרש הלא דכתיב *ואותי צוה ה' בעת הריא לאמר לכם וכתיב *ראה למרתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוה ה' מה אני בתנם אף אתם נמי בתנם מקרא נמי בתנם רב אמר שכר שימור רובי ויחגן אמר שכר פיסוק טעמים :

שנוטלין שכר על למוד המקרא ולהכי לא ילמדו מקרא בתם ליה דקדמין ליה השכר שהיה לו ליתן אבל מלמדו הלכות בתם דלא קהני ליה כלל : מאי פסקא דמנחם חילי מלחא ולא איסורא איכא אפי' למשקל שכר על המקרא חרין לא ודאי לאו שער עבד דשקל כלל והא קמ"ל מנחם דאפי' בתים שטעלים שכר וכו' ולהכי לא ילמדו מקרא דהואיל ושרי למשקל שכר אם מלמדו בתם מהני ליה מן השכ"היה לו ליתן רב אמר מ"ט חוקי למשקל שכר מן המקרא מפני שאין טעלים שכר אלא על שכר שימור שמשמרת התניוק' שאין מניחין אותו ללא ולעסוק : דברים בטלים ולא שכר לומר המקרא וטעלים דלרבינן שימור למדוס מקרא ולא גדולים ולהכי לא ילמדו מקרא לקטנים בתם דהואיל ושרי למשקל שכר קהני השכר שיהי לו ליתן אבל מלמדו מדרש קטנים אין לומרין מדרש אלא לגדולים ו גדולים לית להו שכר שימור ולא קהני להו כלל ולהכי שרי : ור' יוחנן ואמר שכר פיסוק טעמים שקיל מנייהו שמלמדו נקיות וטעמים והוא שכר שרי למשקל ופיסוק טעמים אינו אלא במקרא ולהכי לא ילמדו מקרא' בטעם מאוס דקדמיה ליה שמייה לו את השכר תרוך מתניחין דקמין לא ילמדו מקרא' בטעם דקא מהני ליה שמייה לו את השכר שהיה לו ליתן לא וילמדו : וה"ק לא ילמדו מקרא לקטן בתם מאוס דקא מהני ליה שכר השימור אבל אם היה גדול מלמדו לו ולבניו מקרא' גדול בטעם דהוא לא ליתן שימור ולא קהני ליה ולבניו נמי האילו ואידין עתה הוה משמרו וליבא שכר שימור :

מדרש'א רכתיב ואותי צוה ג' וכתיב ראה למרתי ג' כו' מה אני בתנם אף אתם בתנם כו' אין לפרש

מה אני למדתי בתנם מפי הקב"ה אף אתם בתנם דה"כ כאשר למדנו ה"ל למכת' ועוד ליתאי כתיב' קרא קמא אורי צוה ה' גו' אבל נראה לפרש דה"ק דכאשר צוה ה' שמעט שבניו למדו אתכם והא פשיטא דאמר ליעול שכר על קיום המצוה ומשום דהיא אפשר לפרש למדתי אתכם וטעמי כל אשר צוה צענין המצוה ולא שאניו למדו אתכם קמייחי קרא דמפורש ביה כהדיא דהלווי היה על הלימוד ארום דכתיב אורי צוה ה' צעת ההיא למדו אתכם נומר ומינה לפי זה לא לאעריך לאתויי קרא דראה למדתי נומ' דנקרא קמא מפורש עפי ו"ל צעניו לאתויי בדיק קרא דהרז והסלמיהים בכלל אזהרה זו בתנם ולא בשכר מדנקט נקרא ראה לשון יחיד ולמדתי אתכם לשון רבים דר"ל ראה אמר ליהושע ולמדתי לכלל

ישראל דכלם באזהרה זו והר"ן כותב צוה פ"י דחוק בתמה דנרי' ודו"ק :

אמר רב מאי דכתיב *ויקרא' בספר חוררת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא בספר חוררת האלהים זה מקרא' מפורש זה תרגום' ושום שכל אלו הפסוקים' ויבינו במקרא אלו פסקי טעמים ואמרי לה אלו המסורות' אמר רבי יצחק מקרא סופרים ועמור סופרים וקריין ולא כתביבן ולא מקראין קריין הלא למשה מפי' : מקרא סופרים ארץ ארץ שמים מצרים' עמור

סופרים אחר תעבורו אחר תלכו אחר תאסף קדמו שרים אחר נוגנים צדקתך כהררי אל משפטיך תרום רכה' קריין ולא כתיבין פרת דכלכתו איש דכאשר ישאל' באים דונבנתה לה דפליטה' את דהגד הוגד' אלי דהגורן' אלי דהשעורים הלן קריין ולא כתיבין' כתיבין ולא קריין נא דיסלת' ואת דהמצוה' ידרוך דהחורך חמש דפאת ננב' אם דכי גואל הלן כתיבין ולא קריין אמר רב אחא בר ארא במערבא פסקי ליה להאי קרא לתלת פסוקי *ויאמר ה' אל משה תנה אנכי בא אריך בעב לענן :

מפורש זה תרגום דמפרש ליה למקרא' ושום שכל אלו הפסוקים' ונקודות הפסקות צין פסוק לפסוק קריין ליה פום שכל על ידיהם ארום מצין המקרא כפי טעמת הטעמים כדאמר' גפ' קמא דמגייה נקפא מנייה לפסוקי טעמי' דהמסורת מה שממר במסורה : אמר ר' יצחק מקרא סופרים הקרויה שמסרו לנו הראשונים נקראו סופרים : ועמור סופרים תיבות ותיבות מכתבו' לישות הלשון ונקרא עמור לפי שהן מעטרוה את הלשון : קריין ולא כתיבין תיבות הנקראות ואינם נכתבות : כתיבין ולא קריין מכתבות ואינם נקראות : הלאה למשה משיני כך קבל משה מסני וממנו לישיר' : מקרא סופרים ארץ ארץ כשם קב' אכתמחא קראת דקמץ : שמים מצרים אף על פי שאין בהם אל"ף נקראים כאלו היותם בהם : עמור סופרים אחר תעבורו אחר תלכו אהרן תאסף קדמו שרים אחר טגנים כל בני אחר מזהרין הם ואינם אלא לתפארת הלשון דהוא ליה למכתב סעודו לנכס ויגעורו תסגר שעתה ומימי ויאסף קדמו שרים ונוגנים אלא שכתבו לתפארת הלשון : צדקתך כהררי אל הוה ליה למכתב דצדקת הררי אל כדכתיב משפטך ההוה רכה לומר שההרים הרמים כלומר המלאכים רבינו לנזקה ה' אלא שכתב כהררי אל לתפארה הלשון : ונדברנו מורי ראיתי דעמור סופרים היינו מכוהנין טעם מפסיק בלתי כי היכי דליקחמז אחר כך תלכו אחר כך תעבורו אחר כך תאסף קדמו שרים ואחר כך נוגנים דצדקת כהררי נפסק שבעס כהררי תמלת אל לומר שמלת אל השוכה כאלו היתה בתמלת השבוק ופירושו אל דצדקת נגליה כהרים שהם נגונים' והלמלה הפסקה הוה במשמע אחר שתלכו אחר שתעבורו אחר שתאסף קדמו שרים אחר האוגנים שהוגנים קדמו להם דצדקת כהרים על אל וקרי לה עיבור סופרים מאוס דמעטרי ליה למתחא בעעס הקרואה : קריין ולא כתיבין פרת דבלכתו בשמואל הוא להשיב ידו צנה פרת פרת קרי ולא כתיב : איש דכאשר ישאל בשמואל נמי הוא גבי אחיתופל כאשר ישאל איש דבדר אלהים אפי' קרי ולא כתיב : באים דונבנתה בירמיהו הנה ימים צאים נאם ה' ונבנתה העיר וגו' צאים קרי ולא כתיב : לה דפליטה' בנף וימיה צבאות צבל אל ימי לה פליטה אל קרי ולא כתיב את דהגד הוגד ברות ויען צעניו ויאמר לה הגד הוגד לי את אשר עשית את המוקד האי את קרי ולא כתיב מיהו כספרים שלנו קרי וקמין ואף במסרה לא מדכר ליה בנפך דקריין

איין בין המודר פרק רביעי נדרים קצח

דקריין ולא כתיבין : אלי דהגורן ברות נמי הוא ותאמר אליה כל
 אבר תאמרי אלי אעשה והססוק שאמרו וחד הגורן ותעש ככל
 אבר לוחה חזותה וקרי ליה אלי דהגורן אף על גב דבהאי קרא
 ליכא הגורן כיון דמתיק ליה בסמוק ללחמיו : אלי דהשעורים
 ברות נמי הוא ותאמר עש השעורים האלה נח לי כי אמר אלי קרי
 ולא כתיב : כתיבין ולא קריין גא רישלח בנלמיס בהשחמימי
 בית רמון ויפלו גא ה' לענדך כתיב גא ולא קרי : ואת (את)
 דהמצוה בשרד ותחתי כך מלאחי כתיב ולא נמלא בספרים שלטו :
 ידירך דהדירך כחף ידמיה דירוך הסודך את קשוה ידירך שני
 כתיב ולא קרי : כחף דפאת נגב בסוף יתחיל ואלה מדותיה
 וגו' חס חס מאות וארבעה אלפים חס שני כתיב ולא קרי :
 אם דבי גואל ברות ועשה כי א נס כי אש גואל אנכי הוי אס
 כתיב ולא קרי ובזמניה כתיב כל הוי ונפי עליהו אמריגא מיהו
 לא כתיב את דהמאה אלא אף דהגוש דכתיב ברות גבי דהקיהו
 חו ה' אבר עשה לנו את הנפש האלה :

מהרש"א מפורש זה התרגום בו' הוא תרגום אונקלוס
 שכבר ניתן מסתמי ושכחום וחזרו ויסודם כדלמרינן
 ברפ"ק דמגייל' : ואמר משום שכל אלו הפסוקים כי ערוב
 ענין מביא לענין אבל דהספק לפי ענינו מחוס סכל וזמנה לכל
 ענין ואמר במקרא אלו פסוקי מעשים גם זה הוא דבר נוסף
 להפסיק הענינים להבין וק"ל :

יש אמר רבי חמא בר חנינא לא העשירי משה אלא
 מפסולתן של לוחות שנאמר *פסל לך פסולתן
 יהא שלך' אמר רבי יוסי בר חנינא בתתלה לא נתנה
 תורה אלא למשה ולזרעו שנאמר כתב לך פסל לך מה
 פסולתן שלך יהא אף כתיבתן שלך ירא ומשה נהג בה
 טובת עין ונתנה לישראל ועליו הכתיב אומר *טוב עין
 רוא יבורך כי נתן מלחמו לדל מתיב רב חסדא *ואותי
 צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם חקים ומשפטים אותי
 צוה ואני לכס' *ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים
 כאשר צוני אלהי' אותי צוה ואני לכס *ועתה כתבו לכם
 את השירה הזאת השירה לחורה *למען תהיה לי
 השירה הזאת לעד בבני ישראל אלא פלפולא בעלמא :

למשה למוד נתנו אלא שפסולתן יהיה לך ונראה שמתא פסל אנו
 נוכל מנורה פסולת כנ"מ דהיינו דבר של לגבי עיקר דה"י דבר
 הקלף מנתק מן הלוחות שהיו ספירין היה הפסולת מן עיקר
 הלוחות שהיו כפטים עיניו לכלל ישראל וק"ל : מה פסולתן בו'
 דכתיב לך מלך עלמו אנו מוכרת להיות כחנן שלך אלא שהיה
 הספר אחר כתיב משלך כמו קח לך עגל וגומר וכן עשה לך
 חלונות שדרשו בו שהיה משלך אבל גבי פסל לך שהיו ספירין
 א"ל לומר בו משלך אלא שהיה פסולתן שלך ה"י כתיב בו שאל
 דפי' הסמוכה לו נלמד מענינו דה"ל נמי הכתיב יהיה שלך שאל
 נחמה הוי' אלא למשה והוא נהג בו טובת עין בו' טוב עין גו'
 ופי' דקרא כי נתן מלחמו גומר היינו מלמדה של תורה ופרכינן
 ואותי לוח ה' גו' ללמד אתכם בו' הא ודאי דהתיב מלוח התורה
 היה לכלל ישראל לא קאמר נמי משיקרא דלא ניתנה אלא למשה
 בו' אלא דהיינו למודה מן הכתיב לא יהיה אלא שלך ולכך לא פריך
 אלא מהני קראי ואותי לוח ה' ללמד גו' ראה למדתי גומר כאשר
 אנו גו' דמתיב דגם למודה נתן לכל ישראל ומניי ואותי לוח ה'
 ופריך ועתה כתיבו לכם את השירה דמשמע הלמד מן הכתיב
 ניתן ג"כ לכלל ישראל ומניי אלא פלפולא בעלמא שהוה הלמוד
 מתוך הקצו ע"י' הנות דבר מתוך דבר כפשי"י וכאלו הוא דבר
 מנתק הוא ניתן למשה ולזרעו למוד דומיא דפסולתן שלך שהוה
 דבר מנתק : ופי' הר"ן למען תהיה לי השירה הזאת לעד גומר
 ואי שירה לזדה קאמר מאי סהדוהא עכ"ל והוא דמוק דודאי
 בשירה שנתנה בפרשת אס ועצרו על התורה מקרי ספיר טובות
 להם ונראה דה"ק כיון דגם השירה שאינה רק לעד הוא בכלל
 הכתיבה והלמוד דכתיבו ועתה כתיבו לכם גו' ולמדה את בני גו'
 מכ"ס שמו' התורה שנלמדו הוא בכלל הכתיבה והלמוד לכל וקרא
 ה"ק גם השירה שאין בה לורך כ"כ למלוח חזרו כתיבו אותי בכלל
 התורה ולמדה אותה בכללה גם יש לורך בה שהיא' לעד כו' וכו' ק"ל :

אמר ר"י אין הקב"ה משרה שכיתו אלא על גבור וחכם
 ועשיר ועניו : וכלם משה גבור דכתיב *ויפריש
 את האהל על המשכן ואמר רב משה רבינו פרושו וכתיב
 *עשר אמות ארך הקרש וגו' אומא דאריך וקמיין אלא מן
 הדין קרא דכתיב *ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם
 מעל שחתי ידו ואשברם לעיניכם ותניא הלוחות ארכן
 ששה ורחבן ששה ועינין ששה *עשיר דכתיב *פסל
 לך פסולתן שלך יהא' חכם רב ושמואל דאמרי תרויהו גו'
 המשים שערי בינה נבראו בעולם וכולם נתנו למשה חוץ
 מאחד דכתיב *ותחסררו מעט מאלהים וכבוד והדר
 תעשררו : עניו דכתיב *והאיש משה עניו מאד מכל
 האדם אשר על פני הארמה :

שכבר ניתן מסתמי ושכחום וחזרו ויסודם כדלמרינן
 ברפ"ק דמגייל' : ואמר משום שכל אלו הפסוקים כי ערוב
 ענין מביא לענין אבל דהספק לפי ענינו מחוס סכל וזמנה לכל
 ענין ואמר במקרא אלו פסוקי מעשים גם זה הוא דבר נוסף
 להפסיק הענינים להבין וק"ל :

יש אמר רבי חמא בר חנינא לא העשירי משה אלא
 מפסולתן של לוחות שנאמר *פסל לך פסולתן
 יהא שלך' אמר רבי יוסי בר חנינא בתתלה לא נתנה
 תורה אלא למשה ולזרעו שנאמר כתב לך פסל לך מה
 פסולתן שלך יהא אף כתיבתן שלך ירא ומשה נהג בה
 טובת עין ונתנה לישראל ועליו הכתיב אומר *טוב עין
 רוא יבורך כי נתן מלחמו לדל מתיב רב חסדא *ואותי
 צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם חקים ומשפטים אותי
 צוה ואני לכס' *ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים
 כאשר צוני אלהי' אותי צוה ואני לכס *ועתה כתבו לכם
 את השירה הזאת השירה לחורה *למען תהיה לי
 השירה הזאת לעד בבני ישראל אלא פלפולא בעלמא :

פסל לך שלך יהא ושל ספירין הוי : טוב עין רוא יבורך
 זה משה דכתיב ציה כי טוב הוא : כי נתן מלחמו לרל אין
 להם אלא תורה דכתיב לכו למתנו בלחמי וק"ל דל אלא ישראל שאל
 וידל ישראל עד מתו : מתיב רב חסדא ואותי צוה ה' בעת
 ההיא ללמד אתכם אלא דהספ אסו ללמד את ישראל ומפרכינן
 ואני לכם וקרא בני קאמר ואותי לוח ה' ונמי נתתי את לבי ללמד
 אתכם חקים ומשפטים : למען תהיה לי השירה הזאת לעד
 ואי שירה לזדה קאמר מאי סהדוהא איהא : פלפולא בעלמא
 נתן לי למשה והוא נהג בו טובת עין לישראל :

מהרש"א לא העשירי משה בו' שאל תאמר שהעשירי משה
 מאשר ליתוד שכתנו לו שלמד לכל ישראל דהא אמר
 מה אני בחכם בו' כדלמרינן לעיל אלא שהעשירי מכלולתו בו'
 שנאמר פסל לך גומר מלת לך לא פריך על הלוחות גזשיא סלל
 גו' ב

אין הקב"ה משרה שכיתו נקניעות : עשר אמות ארך
 הקרש אלמא משה גזוה עשר אמות היה וכיון שהיה גדול
 כל כך מסתמא גזוה סיה : אריך וקמיין אריך צוותה וקנין
 כחם : חוץ מאחד יודעת הסם וקעלה על אמתו דכתיב
 ותחסררו מעט מאלהים :

אין בין המורד פרק רביעי נדרים

מהרש"א ודלמא דארך וקטין בו וכפח הר"ש קימא

אמאי לא יליף מקמיס ויקס את המסכן עכ"ל
אלו קיפוי הוא ע"כ פירושו נראה במקומו אבל הוא קם מאליו
בגם מדקבץ לקמיה הוקס הוקס ואליו תמנע כדאיחא בתנחומא
ועין פרש"י בנחום וק"ל וברוב ממשות בניו סהיו נמשה אלו
משלות ניימא ג"כ בס"ד נביאים מדכתיב ניוס מקרנך ממחך
קמוני גומר ולפי שאלו הנעלות גבור חכם עשיר הם המעלות
הגדולות בעיני הנדיבות כמ"ס חכם אבן הצון בהקדמת ח' פרקי'
ראוי שלא יחסר מהם נבוא סליה הסס והוסף לו נביחות
שלא יתבאר בכל אלו ג' מעלות אבל סיהיה ג"כ עינו אלל אלו
המעלות פ"ש ושאלתו חכם עדיף מנבוא ודלוי דכל נבוא ג"כ
חכם הוא אלא דה"ק דמעלת הסכמה עדיפא מנבואה וכי"ל דחכם
עדיף ונבואה היינו נחפזת המורה מש"כ חכם דהבא היינו במילי
דעלמא דומיא דליק' ועין מ"ס צוה בש"ק דב"ב וק"ל :
ואשברם ורתניא גומ' מהאי דפרשה כי תשא וישלך מידיו את
הלומות וישברם גומ' אינו מוכח שבכח השלכתו לדרך מידו נשברו
אלו שאמר שהשליכן לדרך שברן בכלי ברזל אבל בהאי קרא שניה
לומר שפסס צ"י ידיו וחד סיהי נוסף בידו אחת משמע דלכך
פסס צ"י ידיו כדי להשליכן כח כדו לשברן בהשלכה זאת וזה
מירה על גבורתו ששברן בהשלכה דעלמא גם סהיו קמפירין
ו כיון שפס וק"ל : חמישים שיערי בינה בו נהנו למשה
חדר אחד בו בש"ק דר"ס יליף ליה מדכתיב לדרך מוקף
שבעים שבע שבעים דהיינו מ"ט טעמי המורה ושאר כל החכמים
לא היינו למעלה זו בחסר אח' כדאמר' דבריון במעלת תלמיד
ד"מ שלא היה דבורו כדומ' וזהו יודע על כל דבר עומתה מ"מ
טעמים ועל כל דבר עתה בו עין ש"ס :

הר"ף אין הקב"ה מורה שניתנו בו וק"ש מ"ל עיכודא דאף ע"ס
שמאלו נמשה רבינו כל רוחם התעורר מין לנו למי שאין בו כל
המדות הללו שלא יסרה הקב"ה עליהם : ואשר לומר מדכתיב חכם צ"ב
מקרבך מחמך כמנוי יוסף לו ה' משמע דלר"ך ליתון במשה ממש חכם צ"ב
וסתובל דאמרי קרוייהו ל' שערי בינה וכו' תימא דיליף גבור מדכתיב ושי
לוחות העדות בידו נתבאר הלוחות ארכו וט' ולמה הוכיח זה מואחזתו בשני
הלוחות שהם בשנייהם ולא הניח מהבאת' ודלוי' תבוי תחוספות והולך
לחטט דקראע כח גדול דמשמע דיליף תמה שדלכיו והטעם שר"ך כח
בגזל : וע"כ דמהיבא דיליף עשיר מפסל לך פסולתן שך יליף ממי חכם
מדכתיב כחיו כחיו שך יבא ויבא טיבא עין ונתת לי אשהאל וגם לפי
התוספת דפסולתא יבא ליה ויבא : זה טעם עין ונתת לי אשהאל מוכח שיהי
חכם ומה אומר אנערך דרב וסתובל דאמרי רבינו וכו' ודלוי' לומר
דלא יליף מהאי דכתיב ושי לוחות העדות בידו חכם דהבית של הלוחות
היה סובלן וכח הקדושה היו נחמיות מיליתן אל' כשאר הכתוב מן
והייקרו הלוחות בידו רכחיו ואשפוט כחתי הלוחות מוכח שער סהיו גבור
זיכול לסובלן בידו ואל דלא יליף חכם מחכב לך הוא לפי שישם נבא טענות
עין ונתת לי אשהאל ונזיל לפי שכל אשהאל היו רחמים להביית שמי
פי' חכם הם מ"ס עברי בו' שנתמא למשה מה סהו נוסחו לפי' יסר
לא כהי' הקב"ה שפירושו אל' על משה בלבו ודע"ס פלגו שבת' שבת' על
כסה חכמי ישראל מ"מ אין הקב"ה מורה שניתנו בקיבוץ אלא על מי שיש
בידו ד' מלא' הנה' למשה וד"ס הנה' ש"ל אין הקב"ה מורה שניתנו בקיבוץ :

נדרים רבי יוחנן כל הנביאים כלם עשירים היו מנא לן
ממשה ומשמואל ובעינים ומיונה ממשא דכתיב

כא
ס

*לא חמור אחד מהם נשאתי אי בלא אנרא לאפוקי מאן נמד' ^ט

דשקיל בלא אנרא אלא אפילו באנרא ודלמא משום דעני טו

הוא אלא נפסר לך פסולתן שלך יהא' משמואל דכתיב ^{טז}

*הנני ענו בי נגד ה'ונגר משיחו את שור מי לקחתי חמו' ^{טז}

מי לקחתי ונו' אי בחנם לאפוקי מאן דשקיל בלא אנרא' ^{טז}

אלא דאפילו בשכר ודלמא משום דעני היה אלא מהבא ^{טז}

*וחיובתו הרמחה כי שם כיתו ושם שפט את ישראל ^{טז}

ויבן שם מזבה לה' ואמר רבא כל מקום שיהלך שם ביתו ^{טז}

עמו' אמר רבא גדול האמור בשמואל מכה שנאמ' במשה ^{טז}

דאלו במשה כתי' לא חמור אח' מהם נשאתי דאפי' בשכר ^{טז}

ואלו נבי שמואל אפי' ברצון לא שכר דכתיב וייאמרו ^{טז}

לא עשקתנו ולא רצותנו ולא לקחת מיר איש מאומה : ^{טז}

עמוס דכתיב *ויען עמוס ויאמר אל אמציה לא נביא ^{טז}

אנבי ולא בן נביא אנבי כי בוקר אנבי וכולם שקמים' ^{טז}

ובחרום רב יוסף אפי' כרי נתיא אנה וישקמין את לי ^{טז}

בשפילומא' יונה דכתיב *ויהן שברה וירד בה לבא ^{טז}

עברם תרשישה מלפני ה' ואמר רבי יוחנן שנתן שברה ^{טז}

של ספינה כולה' ואמר רבי רומנוס שברה של ספינה היה ^{טז}

ארבעת אלפים דינרי זהב :

לאפוקי מאן דשקיל בלא אנרא וכי משתבח היה בלא נעל

בלא סכר דלא הוא גזלן כולי עלמא נמי לאו גזלן

נינהו : אלא אפי' באנרא שלא היה נהנה משל אחרים : אפי'

ברצון דוימנין מהרזי משום ככופא ולא ניחא לכו : דלמא

האי דלא שקיל אפילו באנרא לכו משום עושר אלא משום דעני

הוא ולא היה ליה משפלות להכי לא היה לר"ך : אלא מהבא

שמעינן דעבור ליה משפל לך : ביתו עבו כלי משמיכו וזה היה

מרוצ עושר : לא חמור אחד מהם נשאתי נעל כרמו :

מהרש"א אי בלא אנרא לאפוקי ממאן בו' ולא ניחא ליה

לחלתמא לתימר דרבותיה דלא שקיל אפילו כשהלך

לזורכס כהרצומו ולא חמרא דחד מנהון שריתו וכפי' המפרשים

דל"כ עיקר חסר מן הספר אך קשה דקאמר אלא אפי' באנרא

מאי קאמר כה' להקב"ה סהיו לו עושר ולא היה לר"ך לחמורס

כפי' החוס' ור"ן פירש דאפי' באנרא שלא היה נהנה משל

אחרים עכ"ל לא יתכן דל"כ מהיבא מוכח דעשיר היה גם קשה

בשכר מאי הניא איכ' ואפשר לומר כפי' החוספות שאמר להקב"ה

כן מתחם עני' שלא נשאתי חמור אחד מהם אפילו בשכר רחוס

צעורתי שאינו לר"ך להס ואומרי' אלי כאני משחרר עליהם מתחם

זה ושריך דלמא משום דעני הוא וקאמר להקב"ה מתחם שאינו

שוכר מהם חמור משום עניות אומרים אלו שאין ראוי לעני כזה

להשחרר עלינו ומסיק אלא מן פסל לך בו' וה"כ ע"כ דאמר לא

חמור אחד מהם היינו אפי' בשכר וכדקאמר לקמן כשביטתו דאלו

במשה בו' לא חמור בו' דאפילו בשכר וכן גם לפרש גבי שמואל

ועי"ל דה"ק דאפילו בשכר לא לקחתי מהם צע"כ לזורכס כדרך

השחרור ומ"מ שמעינן מיניה דעשיר היה סהיו לו נאכור חמור

וגדול חמוס בשמואל דאפילו ברטון לא סכר מהם חמוס דשמא לין

בלבס

אין בין המידר פרק רביעי קצ"ט

בזכר ר' הוה גמור ופריך ודלמא מאס דעמי הוה ולא היה לו חמור
 משלו וק' אחר דלפ"ה חמור לא נשאי גמור דרך שמונה לזכר
 מיהא לשי זה עיקר חסר גם מן התלמוד לפי זה ודוק: **לאפוקי**
מבאן דשקיל בהמה אלא בו' ים לרקק דל"ב חקבי ליה
 דאמר נמי את מי עסקינן וכו' לאפוקי מאן דשקיל ומאי רבותי
 ויש ליישב העוסק היינו שגר פסולת אדם וכו"ל לא השוק שגר
 שכיר גומר וק' אחר את מי עסקתי מלחן לו שכרו על פסגד אגלי
 אע"פ שהם חייבים לעשות עבודתי בחנם כמ"ס ביותא מתאן
 לח"ה שבני עירו מליין לעשות מלאכתו ודוק: **כל מקום שחלק**
בו' דלפי פסונו דק"י ביום הרמתה כל הוה ליה לכהנה אלא
ותשובתו לביחו הרמתה כמו וביאו אל ביתם הרמתה גם לכלורה
הספוקים סופרים זה את זה שאמר והיה מדיני שיה בשנה ובכז
גומר וכסא את ישראל גומ' דמשמע בסובנו שפט כל ישראל וברקא
דבתריה אמר ותשובתו הרמתה כי שם ביהוה וס' שפט גו' דמשמע
ברמקה בניהו שפטם וע"כ אמרו דכל השנה שזכר ובסובנו שפטם
ולא היה רק השופט סובנו בכל שנה הרמתה וק' אחר כי שם ביהוה
בכ"מ שהוא שם בסובנו שפטם וע"כ דמשמע דשמואל לא
היה לו שם ביהוה ברמה דקא' אמו חנה נדרתו וישב שם עד עולם
דהיינו ל' שנים שהיה כי מיום שנולדו יצא בניהו ה' וע"כ אמר כי
שם ביהוה לא ק"י רק על כל מקום שהיה בניהו שם שפט
ישראל היה ביהוה עמו ודוק: ולא רצונו גו' דלפי פסונו מלשון
רצץ ויהי חסר ל' שנים וע"כ דהוהו מלשון רצון ויש לרקק
אמאי לא מייחתי קרא דלעיל מניה דק' אחר נמי שמואל את מי
עסקינן ופי' מי רבותי גו' ו"ל דהו' נמי בכלל גדול שנא' בשמואל
יחד משאנתי במהם לשמואל הוהו כל ישראל על דבריו שאל'
לא עסקתו ולא רצונוטו שלא מלוגו כן במהם שהוהו על דבריו
ודוק: ארי מרי גיח' גו' כפר"ס שם דאי בוקר רועה בקר
ונלבי שקיים פועל שמשמש שקיים ק' אחר קרא מתא לא נביא
אנכי גומר שריי בניהו היה אלא ד"ק לא נביא שקר אכני שמבק
שקר להוצא שריי בוקר אכני גו' דהיינו שאני עושה כדמתרגס
ואניני רריך לשקר והו"ק: שבריה של שפינה כולה בו' דהכי
משמע לשנא השקרה ומה שתן הוא כל שברה יש לפרש כדרך
הבורח שמקדי' עלמו דבריו והספן עדיין לא היה מוכן כ"כ ועדיין
לא קיבל שכרו מאנשי' תבאו לילך גו' הרמיה והוה הקדים לתת
שקר כלס ולקבל אחר כך מהם השכר והכי משמע קרא שהקדים
ומיהר את הספן דכתיב וימלא אניה צאה תרשים יתן שברה וירד
זה גומר דמשמע מיד שצאה תרשים וקוהם שירד שברה לא נתן
לשהיה: ויש נתן שברה וההיא עיר לירושלם:

ומ"ו היה משנה עלמו שלמעט אשר היה לפניו לא השכיר עם חמור להקל
 מחמורו כדי שלא יעייפו חמורו וישאו לו פנים אלא היה עשאים ע"כ חמורו
 ונמלסו עמו ועשונו יותר מדאי ופי' מאי דאמר לקו דלא יעל בשכר
 שלא מרגו' ו"ל דכיון קלא היה לו תמלסו כי היה עמו לא הולך ליקח בשכר
 שלא מרגו'ם כי להפניו המועטים לא יכלד לתלמי דרגו'ם ולא נשא מהם
 כשכר שלא מרגו'ם: ויודיעו דרגו'ם ש"ל נראה דרגו'ם ודילמא משום דעניו
 היה שפיר משום דעניו היה ומנהג הקדושת היה שלא להטריח עליהו וגם כזה
 יש להחמיר מפי' ויודיעו דרגו'ם תמלסו שיה עשיר שיקנה נהרות לכל
 אשר אתו ולא השכיר מאחרים והיה הסתמה שלא נשא בשכר והעניו בשיבות
 של אחרים יותר מדאי ופריך דילמא משום דעניו היה ולא היה להטריח על
 בעלו בהתמנה סת' וישיבוו מרגו'ם ולא יקמי מרגו'ם סת' דהתנאי ולכן הוכרח
 לקנות כהמות ולא תמלסו שבו' זה אפשר לומר לברסח הרא"ש וליגרסת
 הספרים דילמא עמי היה אפשר לומר ששור למוק מאי דק' אחר אי כל אגרא
 שדה לאפוקי מאן דשקיל בלא אגרא ויהי אחר דילמא בלא אגרא היה עמי
 והיה משנה עליו דקף ע"פ שהיה עמי ואין בידו להשכיר צהמה לא העיל
 עמו על הצבור לומר להם אי כרמם שלכם איך אמר מפני שחוקים מעט
 מעט על כל אחד וכו' אמר' כל מקום אחר שהושא בעל לטרם הם חייבים
 לעשות לו כל דרכיו ומפ' היה מתקיים שפענויות לא הערים לשום אמל' אלא
 את הפניו הם על ההמות שלם ותשובתו הוהתה כי שם ביהוה כל מקום
 שהיך ביהוה עמו וכו' וקס' מל' הוי ואין דרבי' כי שם ביהוה על
 הגלגל ובית אל והולדה רל"ב וקס' אר' אר' כי שם ביהוה שאל' תחית
 עמם אל מ"ס ותשובתו הרמת' לפי שכל מקום שהוא היה שם ביהוה ואיך
 היה שם וילע' ד' לתוך דברקדיו ו"ל רל"א ותשובתו הוהתה לומר הרמתה
 ליהו' בכל מקום שהיך היה ביהוה עמו ולכן לא אמר ותשובתו לביחו הרמתה
 כי גם במלסו ובלגל בית אל היה ביהוה עמו ולכן אמר ותשובתו הרמת' דכיון
 שכל אותם המקומות היה לו בית אל סיך לומר ותשובתו אלא בערך העיר
 שהיא הרמתה כשאר הבית שם בכל אותם המקומות היה ביהוה ואיך אמר
 ששן אל ביהוה עדי'ם לברו כשפוטו כי שם ביהוה ברמה וילך הכי דהיל'ל
 ותשובתו לביחו הרמתה אלא להיות בכל מקום שהיה ביהוה עמו והוא
 היה משכנ' כל אותם המקומות למה יבדל המקום הרמ' כי גם יזקק לומר
 שחור לגלגל או הרמל'ס כיון שהוא היה כולו מקום לתקום יתרון לם ולמה
 ייחד תשובתו הרמתה אלא לפי ששם עיקר ביהוה אלא כשאר המקומות היה
 מוליק ביהוה מהרמתה ולכן יזקק לומר תשובתו הרמתה: **אחר רצף גדול**
התאמר בשמואל וכו' דלפי' שמואל לא שברה פוט' ו"ל אפי' ביהוה לא נתן
בעלים היה שוכר ואינו ממשל לא היה שוכר לא כלום ולא פירש' והיה
דמשמע דמשה שאמר לא חמור אחד מ"ס נשאתי הוא כשכר באונם שלא
ברגום ומה שזה הוא ביהוה שלא יעל בהמות של אחרים שלא מרגו'ם והיי
לכ"ע אמר לעשוק בהמות של אחרים אפילו בשכר כיון שאין רגום בכר
זרדי לומר דכיון שהיה משה פורסן כי ישראל ועליו מוטל כל זריהם היה
ברצף לטול בהמתם אלא כל תפניו וכו"ס תחיתו שכר אשיל' באונם
ולכן שנה שפתי' הוי לו שלא יעל באונם בשכר:

ואמר רבי יוחנן בתחלה היה משה לומר תורה ומשפחה
עד שניתנה לו בתורה ששפחה * יתן אל משה
בכלותו לרברב אתו בחר סניו שני לתות העדות כתובים
באצבע אלהים * אמר רבי שמעון בן לקיש רמו לבקור
חולים מן התורה מנין דכתיב * אם כמות כל האדם
ימתוון אלה ובקורת כל האדם יפקר עליהם לא ה' שליחני
מן משמע אמר רבא אם כמות כל האדם ימתוון אלה
שרם חולים ומומלים על משהו ובני אדם מבקרי' אותם
מה חבריות אומרים לא ה' שליחו לוח דרש רבא מאי
דכתיב * ואם בריאה יברא ה' אם בריאה גיהנם מוטב
תורה אם לאו יברא ה' איני והתיניא שכעה דברים נבראו
קודם שנברא העולם ואלו הן תורה: ותשובה * מן ערן
וגיהנם וכסא הכבוד: ובית המקדש * ושמי של משיח'
תורה

כב
 סס
 פ"ט
 זכ
 ט"ז
 ע"ג
 נה"ג
 טו
 ס

איין בין המודר פרק רביעי נדרים

תורה דכתיב *ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאו *
 תשובה דכתיב *במרום הרים ילדו וגומר תשוב אויש ער
 דכא ותאמר* שובו בני אדם * גן עדן דכתיב *ויטע ה'
 אלהים גן בעדן מקדם * גיהנם דכתיב *כי ערוך מאחמול
 הפתה * כסא הכבוד דכתיב *נמק כסאך מאו בית
 המקדש דכתיב *כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשו
 שמו של משיח דכתיב *הי שמו לעולם לפני שמי יעון
 שמו * אלא הכי קאמר אי אברי לה פומא הבא מוטב
 ואי לא יברא ה' והא כתיב *איין כל הרש תחת השמש
 ה"ק אי לא מקרב פומא להבא * לקרב להבא :

ובני אדם מבקרים אותם והיונו דכתיב ופקודת כל האדם
 יפקד עליהם : לא ה' שלחני לזה לפי שהיה עתה קדם
 מלשגיגים עליו ואומרים שהיה משה אומר להם מדעתו בלא נזון
 של מקום : ואם לאו באין גיהנם נצרא עדין : איני מי מספא
 ליה למשה : שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם
 כלומר בעלו במחשבה להצטרות קודם שנברא העולם סוף אשר
 לעולם בלא הס' וכדמתיבן שמסתבין של יסחאל קדמה לכל ועל
 דרמין לא נצרא העולם בלא גיהנם ללודך הרשעים : אי לא
 מקרב פומא להבא לקרב וקריבא בעלמא ליתא בכלל איכל חדש
 יכתב הרשעא * כתיב ו' *ל כפר נודע מחמת המחשבה ה' סוף
 הטעם וכלנו תאמינים וכן כל בעלי הדעות
 שהעולם מותר הדום לזנו לא תחייב נס' ויכול ואסון שהוא ית' לא ברא
 דבר לתרו והוא אמרו לא חיי' בראש גשמי ידבר * ויפקד הנהגה בבריאת
 העולם היין האנושי כי הוא בלידת עיקר חלק מברואים במחשבות כי הוא
 מושל בכל הברואים הפלסיס כתיב ובראו ייחדו ובראו תתון העולם הפלס
 מכיר עובד לפני ומכיר מלך גומט כמלכא עליון מלאכים נבדלים ועל כן
 נצרא במחשבות תכיל הוא לבדו והוא אומרו נעשה אדם בצלמנו ואמר כל
 מהם תחת רביו ואחר שנברא על הכוונה הוהא אי אפשר לו בלתי לתוד מן
 העובדא ונעשה יורשה עבד אל' אהויו ועל כן דרין קדמה על כל מיני
 לנהוג עליה בעשה ולא תעשה וא"כ לא נצרא העולם שקדמה לה מחשבה בומן
 הוא בשקדמה ג"כ התורה בלשונה עליה ומפני שהיה אינו מוכרת על
 מעשיו שכן חייבה המחשבה ית' ודאי דבון על מעשיו א"כ שקדמה המחשבה
 בריאתו ומחשבת התורה על כל מיני אורח בתקוד' מחשבת החשובה כ"ס
 יתעל שיבון לו וזון לבני שאם לא כן לא היה העולם קיים דור' א' סוף אדם
 דיק בראך אשר יעשה טוב ולא יתעל ואחר מעשיו לך לו עניינים טובים
 כסא לשי תעשיו וס' ג"ע ויניס * וכסא תבידו הוא המים שהעולם
 החמתון מתגלה כסא * ואחר כתיבן הברוא ייחדו כסא סביב דכתיב וקנת
 החיותם א"כ הולכה קדמה התחבטן כן חלבו שהוא קדם לבריאת העולם
 השל לפני ב"ב והוא דעת אנושי המחקר והמביט נקראו כסא כבודו באומרו
 המים כסא וכלתיו זה ליתן כסא הוציא מלך המים והליתם הוא וזן
 ימות האנושי כי אחר שתתלה הדרך דעה את ה' כמים לים המים ולא
 אחר שהממים עליו קדם אלא סוף של מיםת לנצח מחשב' כותבו וזו כותב
 כל האמור * ע"כ :

מהרש"א ער שנתנה בו' לפי שא"ל לדעת אנושי לקבל כל
 מלות התורה חזק וזון מועט כזה מ' יום כפרס' *
 צומם ולהכי קאמר ר"י שהיה לתוד ומשכמה שהקפה עליו משנהו
 אלא שנתנה אלמים היה לו שתיקיים בידו ולא שתקטב וע"ו אמרו
 בשכר שקראו אדם לתקח מתנות לתודו לומר כן ע"פ מ"ס במדרש
 בכלאו חבר כתיב שמתן לו הקד"ה התורה כחזן הנהגון לכלה
 ה' קדושתן שזון צדין ומה ומתנה שלא להחזיר וכן פרש"י במוסם
 א"כ מה שפרש שכלה היא התורה והחזן הוא ישראל אינו כן אלא
 ככ"מ הקד"ה נדמה לחזן והיסתכל לקלה הדו"ק : * ובני אדם

מבקרים אותם בו' דלמי פשוטו מלשון שקודם שנצרת בני אדם
 הענין כפול ולכך דרשו הפקודה דנקט הכא מלשון ביקור וקאמ' מה
 הצרות אומרים לא ה' גומר והשאלה ה' סלחני קלי שפיר על
 המבקרים שיאמרו עליו כן אבל כמ"ר אמרו אם הרופאים עולים
 ומבקרים בו' חף אני כופר ואומר לא ה' גוי' וק"ל : ז' דברים
 נבראו קודם בו' מפני הדין' כלומר בעלו במחשבה להצטרות
 בו' עכ"ל ולא שמעו כן כסוגיא דפרק מקום שנהגו דמוקי ההס
 חללה קודם שנצרא עולם ואור דיוניה כסני כשנת ואור דירן
 במחשבה ואם על המחשבה אמר נמי הכא לא ה"ל לפלוגי ההס
 צון חללה לאור שלה אלא דעלה במחשבה להצטרות ולא נצרא עד
 יום ב' דקדקלוגי דבי אור דירן אלא פהדרים כהגטן ואין צדן
 סתורה וק"ל * תורה מנין בו' ר"ל גם לגבי אלו דתשיב הכא
 שהיו גם כן קודם בריאת עולם התורה קדמה להם אלפים שנה
 והיתה לפני כרוביה אז צאם שחורה ע"ג. אש לבנה שהוא נסתר
 של התורה כולה שמתיו של הקד"ה והיונו שאז היתה ראשית
 דרכו שהוא דרך הסתור : תשובה דכתיב בו' ה"ל במרום הרי'
 גומר דהיונו קודם שנברא העולם חשב אנוס עד גומר היינו אותן
 חזקע"ד דורות שהיו ראויים להצראו' וראה הקב"ה שרשעים הם
 לא תועיל להם התשובה וקומטו בלא עת כדאמר' בחגיגה והיונו
 חשב אנוס עד שדכחו מן הבריאה ומבריאת אדם ואילך * והאמר
 שבו בני אדם גומר : ג"ע דכתיב ויטע ה' אלהים גן בעדן
 הקדם * וכתיב וזון מלקדמין דהיונו קודם בריאת עולם ולא ינחא
 להו לפרש בעדן מקדם כדמורו של עדן נעע את הגן כפרס"י
 כדמורס דא"כ ה"ל לתכנת בקדם בברי' ולא נח"מ : גיהנם כי
 * ירוך מאחמול גו' פרש"י זה יום שמי שיש לו אהמול ולא שלכס
 וכ"ה כדמורו דכיום ב' נצרא גיהנם ולכן לא נאמר בו כי טוב
 וא"כ ל"ל קודם שנצרא עולם דגני גיהנם היינו קודם שנגמרה
 בריאת שמים וארץ דכיום ב' נצמר בריאת שמים וארץ כבו נאמר
 יקו המים תחת השמים גומ' וקראה היצעה ולכן נאמר בו ב'
 פעמים כי טוב : כסא כבוד דכתיב בו' נצרא מקום שנהגו
 מיידי ליה כסא כבוד נמי מהאי קרא דמיידי גבי ב' כסא כבוד
 מרום מראשון מקום מקדשו ופרש"י כספר ירמיה כסא כבוד
 שנתרוס מראשית בריאת עולם הוא מכוון כנגד מקדשו ונראה
 דר"ל מראשית בריאת עולם היינו שיקום מקדש היה חלפת
 בריאת הארץ כמ"ס אכן שחיה שמתנו מתחתיו של עולם ואמרו
 כתיבנה שהעולם מאתלעוניהו נצרא דהיונו מתקום מקדש שהוא
 אתלעיקו של עולם : שמו של משיח דכתיב בו' לפי ששמו
 התזמור נאמר על שמה האלך אבל קרא דלעילי מנייה נדרש כסוף
 כדכותב למוח המטיח את שסח דר' בארץ גומ' וייללו משיח גומר
 כואתר כתיב קרא ע"פ מ"ס לא כעשה"ו ע"כ ע"כ וקרא כ"ל ד'
 וע"כ נקרא ב"ה ו"ס דזו ימות המשיח ויהי כס הו"ה שמו של
 הקב"ה רגיל לעולם שגם משיח יהיה נקרא בשם זה כמ"ס פר'
 המשיחה משיח יהיה נקרא בשם הקב"ה שנאמר וזה שמו אשר
 יקראו לו ה' מקומו אבל לפני ששם דהיונו קודם שנצרא עולם לא
 היה נקרא כס המשיח כולו בשם הו"ה אלא יתנו שמו ברוח ע"ש
 ההו"ה שיש בו ו"ו וגם ב' וינין' חתב ב' ההו"ה כשגם ההו"ה
 ודו"ק

תפ"ס
 ח"ס
 ז' ע"כ
 יעשה
 ל'
 ח"ס
 ז' ע"כ
 ירמיה
 מו
 ח"ס
 ע"כ
 קה"ס
 ח'
 פ"ס
 ח'
 ח"ס
 ח'
 פ"ס
 ח'
 ח"ס

אין בין המורד פרק רביעי קר נררים

ודי'ק: והבתיב אין כל חדש גומר וכו' מה מניקרא דקאמר אס
בריהא גיהנס כו' ה"מ לא קביו והקביו אין כל חדש גו'כ"ה צפ'
חלק ולמאי דס"ד נמי השקא חי אנרי ליה סומא ה"מ נמי לאקטיו
דהא דנקרי חנות חזיו פי הארץ צי' דנררים שנבראו עברא שנת
בין השמשות :

מזה אס בריאה לה פירם כו' וע"כ לא נברא העולם בלא גיהנס כולמה
אע"פ שכן הוקרא דערק מתחילתו אין אלו דורקו בריאה ומש אלה שעה
במשנה כ"מ הסברא על ענין ארץ ומררים צביו'ל המשתנה ויאה לטעול
ולא נברא העולם בלא גיהנס כדאמר חרד הרשעים שנבראו בעולם : איני
וכא תצא וכו' היה מני לאקטיו הני איני שיהי מסופק מזה אס נברא
גיהנס והלא אין כל חדש החת הפסג ומשעה ליה שנברא גיהנס ואיך
כשחפך למר אס בריאה גיהנס : י"ל דעדיפא מינה פירם מהנרתיחא
דוראי נברא ואח"כ פירק וכו' לא נברא וכו' כל החדש ומצני' לה :

ררש רבא ואמרי לה אמר רבי יצחק מאי דבתיב כנ
*שמש ירח עמר זבולה : שמש ירח זבובל מאי קס
בעי והא ברקיע קביעי מלמד שעלו שמש וירח מרקיע
זבובל ואמרו לפניו רבש"ע אם אתה עושה דין לבן עמרם
אנא מאירין ואם לאו אין אנו מאירין באותה שעה זרק
בהן חצים והניתות אמר להם בכל יום יום משתחווים
לכם ואהם מאירים בכבודי לא מהיחם בכבוד בשר ודם
מדיחם ובכר יום יום יורה בהם חצים והניתות ומאירים
שנאמר *לאור חציך יהלכו בהך תניתך :

והיא ברקיע קביעי דכתיבי ויתן אותם לאלהים זרקיע
וזנול מלמעלה מן הרקיע הוא כדאיתא צפ' אין דורשין :
אם אתה עושה דין לבן עמרם ממחוקתו של קרח ומשמע לכו
דהאי קרח צמחוקתו של קרח מדריש ממוס דביניאית מלריס
וצברקיע'יס סוף משתני צסטר חקוקו וכתיב ציה מחלת ראש מצית
רשע ומשמע להו דהיינו קרח ומחיו צבר'ל משם ירח עמר וזנולה :
והרשב"א תבג ו"ל דבר מפורסם שהנכד נבעלו חיים הסגלים
היא האלוני משני סטוח בעל סבל וצנין וסחיון הסגל
לבידול בין מן חוקו והמר כיום זה משפולח טענב סבל סלר בעלי חיים
סחחטתין עמו וזה חקן יתבוין להבידול האמת והסקר והלכור ובראי הברך
לעבור לפניו ולא תזקן העבודה המזבוחים בלתי א"י יעבד אחר חבני אדם
יזור על ידו ומשפולח ומה סלא רבא וזנולה זה לא נברא העולם הסגל כאשר
ללו לנו ח"ו חמיל במאמרם תחלוש עשה הקב"ה עם מעשה ברשעים אס
יבאלת מקבלים את התורה מוטב ואס לזא איני האסור אפסם לזבוח וכו' :
ואחר התורה נבראת קודם נברא העולם כבודו וכו' כמו שכתבתי במאמר
למעלה וזהו אמר מחתבתי כי יבאל קרחה לכל גיבר ברור בחתלת
התורה שמתחברות ברקיע לקיים השפלים להאיר על הארץ במאמר ויתן
אותם לאלהים נרקע השמים להאיר על הארץ ולתכול כיום ובלילה נתלח
שקלית כנות העולם הסגל בחורו וקיים עולם בחירותו כדון בורא ויברך
וקל חי עבדים סבת בחירות התורה היא סבת סחירת העולם ככללו ואס כן
כל מי משולח טענב נדברי הנוכל המשתלח נדברי התורה סותר את התורה
ואס אין תורה או אפרי לקיים העולם ועס זה סחמלת כיונה הסאורות
ובאלו חיים צריכים להיחס ברקיע להאיר על הארץ רק לחיים לסחמלת
ולגלות משם כדי שלא תביע מעולתם לעולם הסגל כלאוהו כיונה החתרת
שחור בעליו הכתם הירוח לנולד עד שיתן כדון למשם השלח החילון ככל
צית כפ"י שהיה קרח חטוי טענב בליחותו : גם יס לך לדעת כי הצדיקה
מקומות כלצורת מספר'עניים קדושים בלכנות כי הנצורה ויתעלה על כרעי
מעשה בני אדם כדן לרשע דמת חתמלמס'ס כחלקים הנצחון מן השמי'ו
גם רומים לנו דו"ל כחלקים חמימים סגל מעולותיהו ית' כדון מכוין הוסבר
והאמת ובאלו סלחיו והיסי וזהו אמרם אס מעשה ברשעים לרשעם נבראו
ואחרי' אמרתי לעבד לפני הקב"ה כו' אמר לויעלל כהונה סיו בעצמה אמר
פון סעלו לטול קטיו ואמרו אס אתה עושם דין מוטב כי יסי תורה ויסי עולם
ואס לאו אין חורה סעלו ואל"ה סקב"ה ופסי טענב אלו סקבלק'ו אס סכר
לעול העולם סגס למס'ס ולורה ענודים ואין העולם סחנבעל אלה העולם
כמטנעו מוטב כי כן יסר סנעל יסנכר וזלו סס חיים ומחיות סאוקר' : כסס
ככל יום וטעמי סקבלקו עתידת ליתן סרעו ובענין סאוקר' כפ"י יספעל
סאל המזון אס ר' יספעל אס אין לורד טענב'ס מפני מה אינו מוטב' אמר
ליה אס לנדב אמר תיו ענודים היסיו אמר כן אלה סס ענודים לסנעק

דק"ר רמו לביקר חוליס וכו' מאי מפתח אמר רבא וכו' לרד לייבב
מה סעאלו מאי משמע כי כנר מפורס הוא ספקות כל האדם
סמכקרו אס החוליס ורחה לו למר דס"ל סקודת כל האדם הוא לאחר מיתה
ספקדים אוחס על בקריסס להספידם לו ומן סחיונס וצבני ניחא סדר
היקרו סאמר קודם ינחון אלה וכו' ה"ב היבר סקודת כל האדם סהוא
לסקר על חקוס הקטורה אלו אי אמין וסקודת כל האדם הוא ביקר חוליס
הוא סמסור להיבר מיתה בהחילה ואח"כ היבר הביקר סהוא נעודס
חיים והי"ל קודס אס סקודת כל האדם יפקד עליו ואח"כ כמחל כל האדם
יסחון וכו' וזהו סאל ואמר מאי משמע סמנדר יסחון חוליס כיון ססוכר
אמר מיתה וזהו אמר אס כמות כל האדם סהס חוליס וכו' והכונה למר
סקודת כל האדם סהוא ביקר חוליס אינו על ענדת קרח כיון ססוכר כנר
מיתחם ינחון אלה חל מדבר על כל בני עולם סמטוליס חוליס על מיתחם
ונכקרו אוחס וכו' אס כמות כל האדם וכו' ויסחון אלו וזהו מוח כל האדם
הוא ססקודת כל האדם סהוא ביקר חוליס יפקד עליהם על בני אדם הנמנר
ססס חוליס ומכקריס אוחס וכו' אס מיתחם וזהו ענדת קרח לא ינחון
כמות כל האדם ופני לו לא אמר כמות כל האדם על אוקו מיתה בלנד סלא
סהיה כדור כל הארץ אלה כנלביב סברי סוכר וכו' אח"כ כספקו ואס בריא'
וכו' וכו' בלל כמות כל האדם על כל הדברים ססס סמטוליס למית' דהיינו
סלני אדם סקודת כל האדם יפקד עליהם בביקר חוליס על מיתחם וכו'
כמות כל האדם ולהינין רש"י א"ל סאל סאל האדם סניי אדם
מנקרין אוחס וכיון נדבריו ססקודת כל האדם לא מיידי כענדת קרח אלא
כניי אדם סמכקרו' אוחס וכן כסירוס רש"י א"ל אמר וכו' אדם סמכקרו'
אוחס והינו דכתיב וסקודת כל האדם יפקד עליהם וצריך להבין מה חירם
רש"י לומר רש"י ודכתיב וסקודת כל האדם כי כסליי קרחה בלוקין אוחס
צא לומר ססקודת כל האדם יפקד עליה'ל קאי אמת קרחה אלה על החוליס
כניי אדם מכקרו' וזהו ניחא סלא היבר ביקר ענדת קרח אמר ססוכר
מיתחם אלה סוכר כמות כל האדם יסחון אלה ענדת קרח וזהו וסרס מהו
מות כל האדם ססס חוליס על מיתחם סקודת כל האדם יפקד עליהם
סמכקרו' אוחס בני אדם : שנעס דנררים נבראו וכו' מירס' י"ל כי ערוך
מחמול אחרו יום סיס לו חמול ואל סאטוס בלית' סהיה לו לפניו ולא לפני
פניו הו אומר יום כ' סזו נברא גיהנס וקסס היאר אמר אמר הבא קודם
שנברא העולם : רש"י א"ל פירס ערוך מחמול היינו קודם שנברא העולם
ואפסר לוח' פירס'ס' סהעולם נקרא גמר הבריאה כיום שנברא אדם כי הוא
העולם וקודם שנברא אדם סהוא גמר בריאה העולם כנר נבראו כל הו'
דנררים שניה' נברא כפני ואדם סהוא גמר על עולם : ברח כפני ופסי רש"י
ז"ל כתב נבראו עולו כמשנה להצרות קודם סברא העול' סאלי אפסר לעול'
בלא סס נעל כרתי לא נברא עולם בלא גיהנס לנורן הספיעים : וקסאי יו
דברני רש"י ז"ל סאל עלו כמשנה להצרות ואל נבראו א"כ יחיו פירק אוני
מי סכפקא ליה למשע היבר אע"כ סעלס גיהנס ממשע להצרות סברא' מ"ת
מספקת ליה אס נברא גיהנס כפועל ואס נאמר סנבראו כפועל למה הוצרך
רש"י ז"ל לומר עלו כמשנה סאל' לעולם בלא סס ועוד כיון סיס ראה
מהנכותים לכל הו' דנררים נגס לניכנס למה הוצרך להר"ן לומר ועל כרחין
לא נברא העולם בלא גיהנס ואל"ה סעלס גיהנס ממשע להצרות קודם סברא וכלא
מקרא הוא אמר כי ערוך מחמול וכו' : ונראה דהר"ן ז"ל תוסקס לו
סנקורה לא סיון לורה סנברא'ת קודם העולם וכן צית סאוקר' וכן סשו סל
עושה סאלס נברא ארץ לא בלא לעולם עד מן סל כל דבר בעתו לכך פירס
למה כמשנה וכו' ככתיב כי ערוך מחמול כמשע להצרות קודם סנברא היה ערוך
לפני יסנכר לבראה גיהנס וכו' כיון סלא נברא ממש מה הוקסיה למר
אינו סהק' מסופק מזה אס נברא שרי כיון סערין לא נברא יפה אמר

אין בין המדר פרק רביעי נדרים

צעוני היא צנין גם לחומה שעליה העליה וסומן לדר' רחצום כו' שהוקים ועלו לו סחורה להקל המשא מעל העם והילדים ועל לו צנין שא"ל אבי העמים עליכ' עול כדד ואני אספיק על עולכם גו' והיום עלתם סחורה שמרדו צו וישראל עי"ו ואלו סומן לוקים הים לו צנין עולם כמ"ס והיו לך לנצדים כל הימים וק"ל : לא לסעור אינש כו' כמ"ס ושקדתי כל האדם ופקד גו' ות"א נסערא דכל אנשא יסעור גומר ונראה שהוא לשון ראיה ופקוד צלרתי חולי כו"ס לרצוח את הערים הרגום למסערי קרויט ועיין צעור צעור סער וכן כו' רש"י צפ"ק דשנת אהא דמנין שהשכינה סוער כו' דגרסינן סוער צרו"ס כלומ' מצדק דשוקד הרגומו סוער ע"ס בנין שהקב"ה זן את החולה כו' והאמרי צעלמא אפתייה וקאים היינו נמי שהקב"ה זן לחזו דאם החולה של

אלא ליכא דעתיה מן רחמי כחלת שעי קמייחא רווחא דעתיה בתירייתא חקוף חולשיה * אמר רבי אבין אמר רב מנין שהקב"ה זן את החולה שנאמר *ה' יסערת על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו * ואמר רבי אבין אמ' *קרב מען שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנאמר ה' יסערת על ערש דוי * תניא נמי הכי הנכנס לבקר את החולה לא ישב על גבי מטה ולא על גבי כסא ולא על גבי ספסל אלא מונוטף ויושב ע"ג קרקע ספני שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנאמר ה' יסערת על ערש דוי :

לא לסעור אינש לא יבקר וקמית כל הא"י מתרגמינן וסערא: קצירא חלה : כחלת שעי קמייחא רווחא דעתיה וקסדר המצדק שנתרפא ואין לרד לבקש רחמים עליו: בתירייתא חקוף חולשיה וכסנור שהוא צאפס חקוף ומקווא מן הרממים: יסערונו כמו ולחם לנצ אנוס יסעור לא ישב על גבי מטה ולא על גבי ספסל אלא מ"ד דדוקא כשחלה סוכב ע"ג קרקע ספני מצדק גבוה מתקום סכינה :

הר"ף כל המצדק החולה ניצל מדינה של גיהנם וכו' ל"ל שצדק צדק החולה הוא לזרו ולהיגבר לצדק מתחילי כי הכי הוא חסום בקולר ולרד פרקליטין גדולים יהודה וישוב אל ה' ויחממו וינלו מדינה של גיהנם וכן שצדקו והנילו אותו חלה מדינה אל גיהנם וימלכו ה' בלדקו בלוחם מדה עלמה והוא ניצל מדינה של גיהנם והביא ראיה מהכבוד אשרי משביל אל דל שאם הוא מדבר נתינת הצדק אל דל ואבין שחיים כה אלף משביל כשכחה ליתן לו ולא יחשיב כגון שאמר לו שמעתי שפלה לך יושב וכו' ואלו אמר משביל אל חמר טוחן וכו' ודאיהו על הצדק אפתייה שמיכלו דיעס ומשכל לשון במהוה מתחילו והאלול מיהיבם וק"ר גם הוא וימלכו ה' יום רעה שהיא גיהנם: ואם צדק מה שברו בעה"ו מצדק המזון שיש לו סדר למצדק בעה"ב ובעה"ו עוד ל"ל שאלו רחמי על הצדק החולה שאין בידו עון ולא הארך להשכלתו של ה' הצדק אפתייה שמיכלו כי אדם לדיק הוא * וס"ד דאיהו ניצל מדינה אלף כשיצדק לחרם חוטא והשפילו והתודה על תחיתו והאלול מיהיבם גם הוא ינצל מדינה אלף הצדק לחרם שלא יצטרך להנילו מדינה מה שברו בעה"ו ה' וימלכו ה' מיל"ה שמתוך שהצדק היה רחם לאדם לדיק סוכב על ערש דוי החי יתן אל לנו אם כדאיהו כפלה שלחם וכו' ומצדק החיוב כלנו והקב"ה חסיונו לכאפי' ית"ה שצדקו וימיהו מהיסודין והמלוואים כסדר צדקו לחולה ויאשר בדרך שיהיו הכל מתקדשין כי לפי שהצדק שהוא מדונה בסודין אין כלל החכמה בלדקו כי אומרים ח"ו שוא עבוד אלהים כיון שבלדקו היה פתח בו מדה אלף כשהצדק כל פתח והשקע כל העולם התקדשין בו וכו' יצדקו ויחללו גומר לאו ואלו מעלות הצדק שיש לו השקע וזהו ויבאו יתיקרו ואלו חתמה מר"ה להיות נוספה כשיתבטא אביו אלף לדיק צלומתו ית"ה * ות"ס צמחא יודמנו לו רעים נעטמן סבונה שיתגלגל לו יד וכותל האמיר לתעב לרעיו כמו הרעים שאמרו לעטמן אפי' דבר גדול הניחו דבר אריך הלא תעשה אפי' כי אחר אריך רחן וטובא ובסגנוניר נעמן אומר הנה נא ידעתי כי אין אלהים כלל הא"ר כי אם ישכראל כשפר צענו"ס * וכן היה אחר כל חתמה הרי שיתגלגל גם לרעיו לכבוד צענו"ס ולא כרעיו של רחצום שילאו מהכלל והאלול גם כן לרחצום צענו"ס ומצדק המצדק והצדק החולה הם שהיא לדיק אל חתמה להיות בעדת אויביו שהם כרעיו של רחצום אלף יהיו כמחורו אשכ"ס ויבאו כרעיו של נעמן * וכן ית"ה א"ס ו"ל רעיו של נעמן שהשאוהו ענה לטוב בירדן : מנין שהקב"ה זן את החולה וכו' צמחא מ"ר רש"י ז"ל יסערתו כמו ולחם לנצ אנוס יסעור ומנין שהשכינה שרויה שחלת ה' יסערתו קרי היה יסערתו ח"ו שחשעדי סכינה על ראשו כדאמרן דהיהו שכינה שרויה למעלה מתיטתו * וצדק לבין דברי רש"י מהו זן שאמר קרי היה יסערתו כי מה כתיב ומצד

לא לסעור אינש לא יבקר וקמית כל הא"י מתרגמינן וסערא: קצירא חלה : כחלת שעי קמייחא רווחא דעתיה וקסדר המצדק שנתרפא ואין לרד לבקש רחמים עליו: בתירייתא חקוף חולשיה וכסנור שהוא צאפס חקוף ומקווא מן הרממים: יסערונו כמו ולחם לנצ אנוס יסעור לא ישב על גבי מטה ולא על גבי ספסל אלא מ"ד דדוקא כשחלה סוכב ע"ג קרקע ספני מצדק גבוה מתקום סכינה :

מדרש"א ואין דל אלא חולה כו' רוב מלת דל שצמחא חלה על עניות ממון אבל דל דהכא אינו אלא חולה כו' ומטתו כו' כן מדכתיב משביל אל דל ליתן ממון לבעי ודל אין צריך כ"ו השכל אלף לגבי חולה אמור דודאי צריך צדק ולהשכיל ופה מהרפואה שהוא לרד שזהו עיקר הציבור חולים וזמיתו שא"ל מלה ויבעני בחולי מקויה כתי' שהיה מתפלל שיבצע אוחו הקב"ה מן החולי אבל ח"ו מלה מלי רוס ע"ס צמחא רש"י צמ' ישיה:מה שברו בעה"ו כו' כיון שהוא שצדקו החייהו צמח' כדאמרן אינו דומה שלא יהיה לו סדר למצדק גם צמח' ואמר ה' יסערתו מיל"ה שהוא אויב הפנימי שהוא מדה כנג' מדה סג"י שהחיהו ועמד מחליו נמחלו עונותיו כדלקמן גם המצדק זה לא יבא לידי עון ואמר החייהו מן היסודין דהיינו שלא ימות מתוך יסודין כמו שהיה לחולה זה מן חוקן היסודין ואמר ויאשר בדרך שהכל מתקדשין בו כמו שהוא בידי רובין לפני החולה ואמר ואל תתנהו כגשם אויביו דלמי פשוטו ה"ל למכת ציד אויביו אבל כגשם הוא לשון רצון ודעם אויביו שהם מתיארים ענה לאדם לפי דעתם הם ודאי אויביו של אדם כרעים של רחצום סכיו מתיארו לו ענה לפי דעתם לסחור ענת חוקים אבל לזה המצדק גם שהיה גדול אבל קטן כדלעיל נעשה לו ריע טוב לבקר ולרפאו צמח' זו יודמנו לו רעים כמו של נעמן שאמרו לו דבר גדול דבר אריך הניחא גומ' רחן וטבר רש"י פ"ר רעים כעטמן על אלגשט והוא דמוק : וקנים סחור כו' הענין קה לוסר ריהוא צדק שיאמרו הילדים צנה וחקקים היקר וכן סחור וכן לפרש המשל כמי שיש לו בית מומה צנוי ורצה לנמקה עוד צנוצה עליה עליה והילדים א"ל צנה שחומה הבית יכולה לסבול צנין העליה חקקים א"ל סחור חומת הבית כדי לנמקה וית' צעוני שתייה לה חוק לסבול חומת העליה שעליה ואמר שמע חוקים כו' שהוקים ודאי יותר בקוואם צדק זה ולאו אמר כי צנין שאמרים הילדים הוא סחירה גם לחומת צנין שאמרים חוקים סחירה חומת הבית ע"ת לנמקה ית"ה

אין בין המודר פרק רביעי

נדרים

רב

הקרי ועוד מ"ם א"נ יסעדרו מתם מה ענינו וכן מ"ם כאלמון כהרוא
 גאל על הוי מלתא קלתו לפרושי ופאשר לפרם דהקאס לרש"י ו"ל ארז
 נר דריש תרמי מהאי קרא ד'סעדרו דקודם אמר רב הקב"ה זו המלה
 שאלמר יסעדרו וזכ"ר אמר הפסוקה שריה שאלמר יסעדרו ולכך אמר
 רש"י ומין שפסוקה שריה שאלמר ה' יסעדרו קרי ביה יסעדרו ובמו לבב
 אהב יסעדרו שפסק"ה זו אחת וכפי דרשה או חינו ביה המקרא דקרי
 יסעדרו דה"ל ה' יסעדרו ויחוקו לחלה להיות מיון ביחולו אוכל פת
 לחם ולדרש האמרת דרש"י הקרי דקרי ביה יסעדרו ולא יסעדרו לומר
 שפסק"ה הוא בעורו כי תרגום אשתי אמר נעורו הוא אלא דלחא כסעדי
 וז"ל יסעדרו הוא כמו יעורכו לחולה על אפסוקה ה"ל על ראש המטה
 וזה על ערש דוי ימי יסעדרו וזהו שפסק"ה ה"ל על ראש המטה
 אלו לריבין לדרש יסעדרו משכן עזרה כתבוינו אלא הוא משקד מתם
 שחוקים הקב"ה והוא לו לתפוד ומסענה הכותו שריו על מטווי ויש
 באיה יסעדרו זה כדלמך דריש פסוקה ה"ל על מטווי וחס יסעדרו הוא
 משקן עזרה אינו מוכרח להיות למעלה ממטווי כי בכל המקום אשר יבא
 עם הוא לו לעזרה ומשד לכל כשכתי דריש יסעדרו מתם משקן תיבה
 ומסעדר לרדך להיות לו על ראשו להמכו ועוד י"ל כפי רש"י שנתן ע"ס
 אל שתי דרשות דמ"ל דקדאר קרי ביה יסעדרו לחולה כדכתיב ולחם לבב
 אהוב יסעדר ומ"ם א"נ כולמר ויש לדרשו ב"ל משקן סמיכה ומסעדר מתם
 כדלמך שריו על מטווי וכפי זה לא קלי יסעדרו לחלה דא"ל ה"ל ה'
 יסעדרו כדכתיב ה' יסעדרו ומיניה גס ה"ל יסעדרו אלא כל לומר שה'
 שהיא יסעדרו לכל בני אדם כדריש פסוקה ה"ל על מטווי על ראש מטווי
 של זה החולה ועוד יש להרבות ענין זה דלמך אמר שאלמר שפסק"ה זו
 אחת דרישין קריי שהיא יסעדרו כגון דגושא כולמר יסעדרו לחולה כאלו
 אכל פת לחם ומ"ם על ערש דוי חזר אל החולה כסוף על ערש דוי ולדרש
 האמרת של פסוקה שריה למעלה אין אלו דורשין הקרי של יסעדרו שהיא
 גו"ל דגושא אלא יסעדרו חזר על הקב"ה שהוא שפסק"ה ה' שהיא יסעדרו
 לכל הוי תמיד הוא יסע על ערש דוי חזר אל ה' ה"ל ה' שהיא על ערש
 דוי שפסק"ה שריה למעלה ממטווי :

אין עני דלכא דכתיב ובחומר כל לא דלעה וע"ל דה"ק אין מלת
 עני נהנת כלמיקוס אלא כל עני דלעה וכדמסיק אכל לגבי מתוון
 אינו אלא בלשון תושאל וכדמסיק במעשרה אמרו על עני דלעה
 דלא ביה כו' דלא קמי מה חסר כו' וכענין כפול לרמוז בין דבדריש
 הגושניים ובין הרומניים כגון תלויין דלעה וק"ל :

אמר רבי אלכסנדר אמר רבי חייה בר אבא אין בו
החולה עומד מחלו עד שמהליו לו כל עונותיו **סס**
שנאמר *הסלה לכל עונותי הרופא לכל תחלואי* רב
המונא אמי חזר לימי עלומי שני *רשפש בשרו מועד **סס**
ישוב לימי עלומי *כל משכבו הפכת כהליו אמר רב **סס**
יוסף לומר שמשכת הלמדו :

חזר לימי עלומי אמר שמהליו ונתרפא מתחוק טעמו להיות יותר
 צריך ממה שהיה קודם חליו שנתרפא רשפש נוסריקון רעוב
 ופס וי"ל חזר לימי עלומי דלעה כחוק שלא טעם טעם טעם
 לומר שמשכת הלמדו ומי עלומיו קדרים מענין העלמה :

מהרש"א עד שמהליו כו' וכענין שאתרו סהסורין מתקונין
 עונות של אדם ומימי מקרא הסולח לכל עונותי
 הרופא גו' כי ההלואים צאים ע"י טעא וחמר טע"י וסורי החולה
 סולח לו הקב"ה עונו ומרפא תחלואיו ומח"ע ראווי סימכו ב'
 ברכות אלו להדין צ"ח ברכות אלא דגאולה מפסוק ציניהם
 מטעם שאתרו פ"ב למגילה מטום דעתידין ליגאל בפניעות וק"ל
 כל משכבו הפכת כהליו אמר רב יוסף לומר שמשכת כו'
 כפרס"י וכו' הגורקא בכל הספרים ומלתא צאנפי נפסיה הוא
 דדריש מקרא דתהלים אכל מפי הר"ש וסר"ן נראה דל"ג הוא
 קרא כלל ורב יוסף אקרא דלעיל דמיימי מספר אינו קלי דכתיב
 ישוב לימי עלומי ומל' העלמ' וכתבת תלמוד כפי הר"ש וסר"ן
 ולולי פירוש"גם לפי גירסאם א"ל לקיים ישוב לימי עלומי כפסוקה
 ישוב ע"י שכתת תלמודו לימי עלומי ונערתו שהי' אז בלי תלמוד
הרי"ף חזר לימי עלומי שאלמר רשפש וכו' פירוש לעיל כתיב יסעדרו
 כמשכבו על משכבו וזוהיחמו מיחיו לחם שמהליו לו אכלת חתעב
 נפשו ותקרב לשאח נפשו אם יש עליו מלאך מלך אחר מתי אלקי יחמנני
 וכו'ל וסמיך ליה רשפש כשרו דהיינו כשנתרפא וי"ל דגם בקראי דתוליש
 יש לדרוש כן הרופא לכל תחלואי וכתיב בחריה המאביע נשוב עדיך
 תחדש כנסר ועורייכי דהיינו ישוב לימי עלומי ותחמיה לי לתה לא
 למדו רב התעטא מהאי קרא וכתיב קרא דאינו שאלמר דריש ליה לעול"ב
 הנואל משתת היכי נעוה"ז יחדש כנסר נעוריו : אמר רב יוסף לומר
 שמשכת תלמודו וכו' מ' רש"י ו"ל כגמרא כל משכבו הפכת כהליו כל סדר
 הענין תלמודו התקורר לו נספך לו כהליו ומשכבו ע"כ ואל אהין היסק
 התלמוד נרשח כמשכבו ונראה דלדרש הלענת התלמוד כמו הלענת
 דהיינו הלענת משכבו ועדין אינו מתיישב לי ורש"י ור"ן פי' דליק מתי
 עלומי מענין העלמה אכל קסה דהיינו פסוק כל משכבו ומסוק ישוב לימי
 עלומי דמסע דמחורייח קא יליק וסוף רש"י על התורה שלמד ששכ
 כדלמרו ח"ל כן היא דרביה של חוהי ועל הארץ משכב כל אותו תלמוד
 הפכת כהליו כמשכבו ועדין ל"ע :

אמר רבין מאי דכתיב *ואתה בן אדם עשה לך כלי
גולה זה נר וקערה וששיה * ובחומר כל אמר **יחקה**
רבין בר אבא בלא נר ובלא שלחו רב חסדא אמר בלא **דבר**
אשה רב ששת אמר בלא שמש רב נחמן אמר בלא **כה**
דעה תנא בלא מלח ובלא רבב אמר אביי נקטינן **מא**
אין עני אלא בדעה במערכא אמרי דלא ביה בלא ביה
דלא דא ביה מה ביה דלא קמי מה חסר דלא לא קמי
מה קני :

ושמעת עוד לאלול עליו : ובלא רבב שמון : דרא ביה בלא
 ביה מי טעם בו דעך כתי טעם בו הכל שאינו נחמר כלום :
 דלא קני דעה מה קני מה יועיל ליה כל מה שקנה :
מהרש"א זו נר כו' דמשמע דכלים ידועים ומיוחדים הם
 הנושאים לגולה כתי"ש עשה לך גומר לעיניהם
 אולי יראו גו' דהיינו פניונו מזה הגלות וק"ל : בלא אשה כו'
 כו"ל ובחומר כו' קמיימי והיינו קרא קמח דכתיב ברעב ובלמא
 ובצערות ובחומר כל גו' אכל קרא דכתיבי כי האכלס בחומר כל
 גו' לא שיק לניחור ביה בלא אשה דהא בלשה קמחמעי הסוף קרא
 ולפי פשוטו בחומר כל היינו כל דבר אכל א"כ לא הוא אילטרין
 למחבר ברעב ובלמא ובצערות דהוא וכלל חומר כל דבר וע"כ
 אמרו דחומר כל הוא דבר פרטי אלא דבר שהכל לריבין לו למר
 כדלית ליה ולמר כדלית ליה דבר הקרוי חסרון לכ"ע : אלא
 בדעה כו' ומלת עני ודאי ברוב למאר על עני במתון אלא דר"ל

ב' יוסף חלש אייקר ליה תלמודיה אהרריה אבוי
קמיה דיינו דככל דוכתא אמרינן אמר רב יוסף
לא שמיע לי הא מלתא ואמר ליה אבוי את אמרת לן
ומהא מהניחא אמרת לן רבי הוה נמיך תלת עשרה
אפי הלכה אנמריה לרבי חייה ז' משהו לכוף חלש רבי
אזריכי

ב

אין ב
 סס
 סס

סס

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

אחדיה רבי חייא קמיה גהו זי אפי דאמריה ושחא
אורו לרו דיה הדא קצרא רהוה שמיע ליה לרבי כד הוה
גרים לדון אול רבי חייא נמר יתרון קמיה קצרא ואחא
אהררנהו קמיה רבי כד הוה חוי ליה רבי להדוא קצרא
אל רבי אתה עשית אותי ואת חייא איכא דאמרי הכי
אל אתה עשית את חייא וחייא עשה אותי :

איקר ליה תלמודי הכבדי עליו תלמודו שפמו : חלת עשר
אפי ני"ג פנים : קצרא נובס : אתה עשית אותי

נאת חייא דנמרה לכו דכל תלמוד את בן חזרו חורה מעלה
עליו הכחזו כאלו עשאו שאלת ואת הנפש אשר עמו חזרו

מהרש"א אמריה לרבי חייא כו' נמנה דברים קדושים
מלכות מספר הוב ר"ג כגון י"ג מדותיו של הקב"ה

ויו"ג מדות שהורה נרשע בהם גם הרמז"ס הניח עיקרים
כמנין זה ונלמד כן גם בחזון מ"ט פנים שיש להורה כדלעיל יש

מהם י"ג פנים היותר עיקרים לקדושה בהם וכן מספר הו' הוא
יותר מסוגל לקדושה בכל דבר כגון השבת והשביעית והיובל

וספירתו' שנוטות ועוד כרבה במהדורות נלמד שכן גם בלוי י"ג
פנים יש ו' פנים היותר מסוגלים לקדושה וע"כ אמריה לרבי ז' ^ד

מתמלה לר' חייא וק"ל : שמע ליה לרבי כד הוה גרים כו' אלוי
דהוה הואו קצרא דלמרי' צ"ל הווא נבי אשכנזיה דר' כל יומא

הו אחי קמיה ההו כובס הווא יומא לא אחי כו' וק"ל :

עמ' אמר רבי אלכסנדרוי אמר רבי חייא בר אבא גרול
גם שנעשה לחולה יותר מעם שנעשה לחניניה

מישאל ועזריה דאלו חניניה מישאל ועזרי' אש של הדיוט
והכל יבולין לכבותה אבל של חולה אש של שמים היא

מי יוכל לכבותה ואמר רבי אלכסנדרוי אמר ר' חייא
בר אבא ואמרי לה אמר רבי יהושע בן לוי כיון שהגיע

קצו של אדם הכל מושלך בו שנאמר *היה כל מוצאי
יהרגני רבא אמר מהכא *למשפטין עמדו היום כי הכל

עבדין אמרו ליה לרבה כי שילא שכיב ההוא נברא
גוברא רכיב גיררוא וזמרי' משא תיתור' איסתשט שרייה

במיה וקא שכיב קרא אנפשי' למשפטין עמדו היום וגו'
שמואל חוייה להדיא עקרבא דיתבי על אקרוקתא ועברי

גתרא טרקנר צמיח קרי עליה למשפטין עמדו הוי' וגו' :
הכל מושלך בו לחמיתו אפילו וזכר אפילו יתוס : למשפטין

עמדו היום כי הכל עבדין כיון שלמשפטין עמדו
צמיחה של מעלה שהגיע קמס לנעת הכל עבדין לקיים את דבר

המשפט : שכיב ההוא נברא גוברא אדם שהיה גבוה כלומר
גרוך : רכיב גיררוא וזמרי' רובג פרדה קטנה : תיתורא

גש : אסתשט מלשון פשוט רוח של שגנון וכדלמרי' צלמא
שעשה הוא דנקטיה אמוחה רוח שנות לאוהב פרדה והסליכות

גזר : אקרוקתא מפרדע ועקרב אינו יכול לטוט גזר ונשאו
המפרדע עליו להעבירו גזר ונלשון את האיש :

מהרש"א מי יוכל לכבותה כו' דגם המים אין מניין לחמה
מ"ט חליותו וחסלו אש ה' גו' ואח המים לחמה

ונ"מ דעמי אפוקי רמיש לעשות לו גם כזה ח"ג לענין דמנכין
לו מנכוחתו וק"ל : והיה כל מוצאי גו' דכל מוצאי משמע

דהרבה שלמים לתקום לקיים שלוחתו וכך עלתה לו משהר ע"י
סומא למך וכדו ומוחיו ליה נמי זון הדין קרא להכל עבדים

לעשות שלוחתו לקיים זו משפטים שכלל יום ויום לר' יוסי דאמר
פ"ק דר"ה אדם יודון בכל יום ויום כפשיטה למשפטין עמדו

היום שכלל יום ויום הוא גור דין וקליו של אדם ולמ"ד החס
דליו יודון לא דר"ה ה"ק למשפטין דבר"ה עמדו בכל יום שלוסך

לעשות זו דין פמים שנגור עליו מר"ה ועמדו היום קלי גם על
השלמים לפעמים פסס רנים כההיא דעקרבא דיהיב על

אקרוקתא וכו' כי הכל עבדין כמאמר הנים שלוחתו למקו וק"ל :
אמר שמואל אין מבקרין אלא למי שחלצתו חסה

לאפוקי מאי לאפוקי הא דתניא ר' יוסי בן פרמא
אמר אין מבקרין לא חולי מעים ולא חולי העין ולא

מחושי הראש * בשלמא חולי מעים משום כספא אלא
חולי העין ומחושי הראש מאי מעמא משום דרב יהודה

דאמר רב יהודה דבורא קשי לעינא ומעלי לאשחא אמר
רבא ראי אשחא אי לאו דפרונקא דמלאכא דמיתותא

היא מעלי כחורא דרקלא חד לחליתין זומין כי תרייקא
לניפא רב נחמן בר יצחק אמר לא היא ולא תרייקא אמר

רבא בר יונתן ערסן יפה לחולי לרפוחא מאי ערסן אמר
רבי יוחנן תשאלא רשערי עתיקתא רב יוסף אמר סמרי

רשערי עתיקתא דריש נפיא * אמר אבוי ובעין בשולא
כבשרא דתורא אמר רבי יוחנן בורדס אין מבקרין אותו

ואין מוכרין שבו מאי מעמא אמר רבי אלעזר מפני
שהוא כמעין הנובע ואמר רבי אלעזר למה נקרא שמו

בורדס שהוא כמעין הנובע :

שחלצתו שלבנתו חמה כדאם המודיון פעל כלו ויין שלתו
נקרא חלוצ : לאפוקי הא דתניא דסנידא ליה

לשמואל כי הך דתייתא דאין מבקרין להנך דקא מני דשמואל נמי
לאפוקי הני משום כספא דחומן שרירי לנקיטו ומכסף :

דפרונקא שלת פעל היה תמים : כחורא לרקתא הולין
ספניו דהקל שמתין אותו מזהמות וחזוק : תרייקא

מרתמת מעייל וקורין לו תרייקא : חישלא רשערי סעוריס
קלופוס : דריש נפיא פתלתא דרקתא הגפה : בורדס חוינה

אחז נב' חנינו' צור דס וכו' חולי שתקלת דם מלמט' אין מבקרין
אוחו משום דחומן לרין לנקיטו ומלטי' לי' ואין מוכרין שבו

לומר פלוני חולה חולי בורדס דללו לשון נקיים הוא וא"ג
שלא יתבנים החולע לי נמי סקופץ מזה לזה ויש בו סכנה להכיריו :

דריש"א לחזקין הא דתייתא חב' ה"ן נמי' דסנידא ליה (שמואל כ' הא'
ב' דריש"א וכו' וימונו מעשרת דאחר לאפוקי הא דתייתא וכד

חוייתא שיהיה אמרו דב' אחר דתייתא אמרו אין מבקרין לא חולי מעיים
וכן אמר שמואל שאין מבקרין אלא למי שחלצתו חסה ומשום לא חולי

מעיים וכו' וא"כ הילול היינו דתייתא וכו' ולכך מ' סבמנה שמואל שאמר
שאין מבקרין אלא למי שחלצתו חסה מה נזל למעט אלא אל השמיים
דברייתא חלץ קמס לי נמי' תנ"ל דשמואל לא מיעט אלא אלו השמיים
ספרייתא

הנודר מן המבושל פרק ששי נדרים רנ

נדריתא דלמא ששאל כל מיני תולאים ימעט מהבוקר ואין מבקרין אלא לתי שחללתו חמה בלבר והבדיתא לא מעטת אלא חולי מעים סבא'יסומא ולחלי העין ויחמם הראש מסום דדבורא קשה לא ולעולם סבקרין לשאר מיני תולאים ויחמיו' אף ע"פ שלא חללתו לכן נראה לפרש לחפוקי מהא דתניא דשמואל דאמר אין מבקרין אלא ימי שחללתו מזה בלבר הוא היפך מהבדיתא שלא ימעט מהבוקר אלא בני דמי וזוקא אכל סאלת מבקרין אע"פ שלא חללתו חמה :

פרק הנודר מן המבושל

לא אמר ליה רב לחייא בריה וכן אמר ליה רב הונא הרבה **ממ** בריה כל מירעם לא תפלוש קמיה רבך לבר מן ע"כ קרא דרייסא שוק דומין לפתילה של אבר ואפילו קמיה שבור מלכא פלחא רבי יהודה ורבי יוסי חד אביל רייסא באצבעתי' וחד אביל בהוצא אמר ליה דאביל באצבעתי' לדאביל בהוצא עד מתי אתה מאבילי רוקך אמר ליה דאביל בהוצא באצבעתי' עד מתי אתה מאבילי צאתך :

כל מירעם לא תפלוש כל מאכל שחללת אס אהה יושב לפני רבך ויש לך רוק בתוך פיך תבלענו ולא תפלוש אוהו לפני רבך דיוץ מקרא דרייסא שדומה וכו' הנולע ורוק אחר שאל' לפתילה של אבר קמיו מתעכל י"ג פסס קמיס לגומו של אדם כפתילה של אבר : ואפילו לפני שבור מלכא פלוש ואל תחניט : בהוצא בקליפת עד : מאבילי רוקך שאין דרך לקנח הסולא לאחר שצתה לחוך פיו כשמוסרה כקטרה : מאבילי צאתך נשחת הלמריס :

מהרשא *במאן מצליגין בו' ש' קצירי ממש מריעי רבנן בו' תפרש' נראה לכאורה דב' נרכו' מלליגין עליהו קצירי ברכת רופא חולי עמו ישראל ומריעי רבנן ברכת על הצדיקים בו' על פליעה עמך ישראל אכל לא תשחט כן דבך דפליעה עמך ישראל לא הוזכר להפלה על החולה כלל ועיקר הטעם קצירי רבנן שנקראו מריעי וסוף תרגומו של חולה אלא דודאי בברכת רופא חולי עמו ישראל כולל להפלה על שניהם אלא דקאמר פסס 'רבי' לבקש רתמים עפי שהם לריכוס מיווק לפי שהם פליעת קוצריהם ומתישין כחם צוי וק"ל : *בבלאי מפשאי דאבילי לחמא בלחב' בו' כיון דדייסא עבה ופת טעם אה' להם למה להם לחוללן ביה דאי' נמי וס' טע' יש לו ולהכי מסתפק רב שדא' דבבלאי אי אפי' דייסא דמיטי ופת דמיטי שהן מין אי' מחויק לכו' דב' טעמים כיון דזה תפושל וזה אשי או דוקא דייסא דמיטי ופת דמיטי שהן' מיניס או בהיפך יש לו ד' טעמים להכי קצירי רב אכלה בתמיס דודאי יש לו טעם אחר : *אמאי קאבילי מר ביריה א"ל בו' נראה דיש להסתפק בשאלחו אס ר"ל אחאי צדיק ולא צדק או אחאי צבולי ידיה ולא חסגי ליה צלצב אחד או צב' ועו' האבין לו ללכך לא אכלתי צדק מסום דבסיס צלצב' ולהכי אכלתי ככל היד דצלצב' בבסיס וכו' ש' צמרחין גכ"ס צב' ולא אחיזת ומתיס כחמאי ראיסא לתי' דקתן דאין לאכל

צלצב מסום דלמה אהה מאכליו לאתך דלא שיק אלא כסני' אוכלים מקטרה אי' תשא' כ' פסל סאלא לבר אכל' *למיכל דייסא עד פרסה למיכל בישרא דחורא עד בו' לפי פי' הרשב"ם נר"י בישרא דחורא הוא מחויק הלכ' יוצר ודבאמרינן צב' מרובה ללא אכלתי בישרא דחורא כפי' החוס'ס ומיזו הא דאמ' תומנין לך בו' לא תשחט כפי' זה אלא כפי' שני צד' וק"ל : שהם דומין לפתילה של אבר בו' הדמיון לדמיון פ"ד מיתות צמלות הנשרפין שזרק פתילה של אבר לתוך פיו ויורד לתוך מעי ומותרת מעיו וק"ל : עד מתי אתה מאבילי רוקך בו' מפי' הר"ש אכל צלצבו היה מקומו מן הרוק עכ"ל ואשכחן רוב מאכלי' מבושלים שאוכלים צמטת ונראה נמי דהכי תנאי אלו היה להם צמט לא היו מדקדקין ומתפירין זה על זה ואפשר דכך נוח לקנחו מן הסולא וק"ל : *א"ל ר"ש אלו אין יוצאין מבני מעים בו' א"ל ר"י ב"ש שנסמך בו' ודאמרי' צמטה דחכמת כל חשמות דגושא עדיף י"ל היינו למאן דאית ליה אכל ר"י לא הוה ליה כלהקטן :

רבי יהודה ור"ש אייתו לקמירי בלוספיין רבי יהודה אכל ור"ש לא אכל א"ל ר"י מ"ט לא אביל מר **א"ל** ר"ש אלו אין יוצאין מבני מעים כל עיקר א"ל ר"י ב"ש שנסמך עליהן למחר :

ברוספיין תחיס שנתבטלו יותר מדאי כיון שאין יולאים חמני מעים : ב"ש דמעלו שנסמך עליהן שאין אנו נריכין לאכל מאכל אחר למחר :

רבי יהודה הוא יתיב קמיה דרבי שרפא אמר ליה רבי מרפון היום פניך צהובין אמר ליה אמש יצאו לב עבדיך לשרה והביאו לנו תרין ואבלטם בלא מלח ואם אכלטם כמלח כל שכן שהיו פנינו צהובים * אמרה ליה היא מטרוניתא לר' יהודה מורה ורוי אמ' לה המטותא וארבעה כפי דפסחא וחוגרי צדעאי מן הפסח ועד עצרת אלא חכמת אדם תאיר פניו אמר ליה יהוא מינא לרבי יהודה פניך דומין או כמלוי ברכית או כמגדלי חורים א"ל ביהודאי תרייהו אסרין אלא עשרים וארבעה בתי כמאות אית לי מביתי ועד בי מדרשא וכל שעה ושעה לכל אחד ואחד אני נכנס : רבי יהודה כד אול לבי מדרשא שקיל גולפא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה רבי שמעון שקיל צנא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה דביתהו רבי יהודה נפקת נקטת עמרא עברת גלימא דחוטבי כד נפקא לשוקא מכסאי ליה וכד נפיק רבי יהודה לצלויי רה מכמי ומצלי וכד מכסי ליה רה כוכרך כרוך שעשני מעיל ומנא חרא נדר רבי שמעון בן גמליאל תעניתא רבי יהודה לא אתא לבי תעניתא אמרו ליה לא אית ליה כסמיה שדר ליה גלימא ולא קביל רלי ציפתא אמר ליה לשליחא חיי מאי אכא מיהו לא נחא לי ראיחדיגי

הנודר מן המבושל פרק ששי נדרים

בהאי עלמא :

מדה ורוי על הראה ומשכר שמוך שראתה פניו להוסיף כל טעה היתה סעורה שמתכר: הימנותא בידה דהריא ארתא אמנותי בידך שאינו שותם כל השנה יין אלא קדוש ואכלת: והוגרני צדעאי וקשר אני לדעי פדתי מאוס מיתום ראשי מפני ד' כוסות ששהיית שאני חושש מהן מפסח עד עשרת: כמגרלי חזירין שמוך שמתרווחים הרבה מניסם להוסיף בולפא קקן והיה מניזול לבית המדרס כדי ליכנס עליו: שמכברת את בעליה שלא היה יושב על גבי קרקע: דרוטבו גלימא שזנבה: שעטני מעיל היה תשוב צנינוי כמעיל: דלי ציפת' הגביה מתלק: חזי מאי איכא ראה כמה עושר יש בו ומעשה נסים היה שנתמלא כל אוהו מקום והוינס:

מהרשיא ר"י הוה יתיב בו' אמר ליה מ"ט היום פניך צרוכיבין אל' בו' ואם אכלנום במלה כ"ש בו'

עכ"ל לבארם יש להקדק דר"ט רק עם ר"י היה מדבר למה פניך להוסיף ורבי יודא בהשכותו כלל האחרים עמו וי"ל דר"י מתוך הסיוחה כידוע כל היכא דאמר' מעשה בחסיד הוא ר"י בר אטאי לא ראה לחלות הדבר בתנחמו כדמסקי חכמת אדם גר' ולבך כלל עמו כלם שהיו אוכלין אמש עמו צהני חרדין נעשו פניהם להוסיף וק"ל: תבבית ארם גר' וראה דר"י לא השיב לה אלא דלאו סיכור הוא והלמודה הוא המסוק להם וטעמא מאי אלא חכמת גר' אכל צפק עובדא דמינא בו' ר"י בעלמו השיב לו טעמא מאי דכ"ד צות הכסא אית' לו כי' ואפשר דמתלחא דעלמא אוקמיה למינא על שהיה חושבו למגדל הימים הרגילים צהני כסאות ונראה מלשנא דמורה ורוי שהוא קרוב למה שקראו אותו כל עולם יודי ורבי לשבח קראוהו קאי לגבאי מורה כגון סורר ומורה שהוא וולל וסובא דקיינו רוי וק"ל: וארבע בוכות בו' משום שאלו הן כוסות של ברכת המזון ואף על גב דברכת המזון גמי צעי כנס מ"מ לאו ברכת המזון הוא כהני דלא לסעוד ולא לצריך צ"ה משא"כ הני דחשיב חובבא הם ולא עני ליה בלאו הכי והא דאמר רבי יודא גביה צפ"ט וטעמא דהך אנוסי דראוי להם ציין י"ל דלססה אנסיס קאמר' ראוי להם יין ואין שמחה להם אלא ציין אכל ר"י ולא מסחס אנסיס שהרי לא היה ראוי לו כדקאמר חוגרני לדעאי מן הפסח בו' וק"ל: נדולה מלאכה שמכברת בו' ר"ל אע"פ שאסור לח"מ לעשות מלאכה בפני ג' כדאמרינן פ' י' וחסין ו המלאכה של משא הכלי הותרה להם לפי שמכברת בו' וק"ל: בדרך שעטני מעיל בו' עיין צ"ל הפירושים וק"ל כיון דלאו מעיל היה ממזי כשקירא גס אם היה תשוב לו כמעיל ונ"ל דהוי האי גלימא עשוי כעני מעיל ואשמועי' אע"ג דאתתיה נפקא ביה לטוקא לית ביה משום לא ילכס גבר' שמת לאשה דהיינו דווק' צנדי העשוי מיוחד לאשה אבל צנדי מעיל הוא מיוחד לשניהם צנצנא נאמר כי תלכסנה צנות המלכים מעילים ולגבי זכר תמלא קרנה צמקא ולת' ציה משום לא ילכס גבר גר' ודו"ק: גזר רישב"ג הענינא ר"י לא איתא בו' רשב"ג נשאל היה או גזר הענינא ודרכם היה להצפיק בכל עניניו למקום הנשאל ואמר

דר"י לא איתא משום דלא הי"ל כסויה ואפשר דההוא מעיל לא היה בידו דאתתיה הוה לרביה ליה ללכת צו לטוק או שהיה מתצניס לכסות סס בכסות מיוחד גמי ללשחו כמ"ס לשיל ולתה אמר דשדר לו גלימא בו' דהוא כסות מיוחד לניס וק"ל:

הרי"ף רבי יהודה היה יחידי וכו' יש להקדק דר' ערפון השיב שצ"ח לו חרדין ואכלם וכו' והמתרונא השיב לה הכמת אדם תאיר פניו ולהוא מינא השיב כ"ד צות הכסא ימי לו מתיחו וכו' הרי"ג השפוט למא לא השיב טעם אחר לשלשון וראה דלר' ערפון נה הכמת אדם תאיר שהיה אותו היום פניו להובין יחד מנימם אחרים אי אפשר להשיב לו הכמת אדם תאיר פניו ולא כ"ד צות הכסא לפי שא"כ מה היום להיות פניו להובין יותר ויתר שמיא ימי לו בכל הימים הכמת אלוים צקרון וגם היה נודק עמו צ"ד בחי כסאות וכו' ולבך השיבו שזוהו היום אכל חרדין ולהו פניו כי היה עני' כדאמרן לקוח שלא היה לו ולאשתו וזה כמות אית' וכו' ועוד אפשר לשאר שחרדין היו משלשין אותו יותר וכשצדק עמו צדתי כסאות הרק מינו כל תולאים צנצנוס וכו' א"כ אם חבלתם צמלת כי המלח מעיל להקדק ולהואו מטרוניחא לא אמר טעם החרדין כי לא חבל היום ההוא חרדין ומה גם כי לא האמינן כי דבר נקל כחרדין מאר' הפנים וגם לא ידעה המטרונא מעניניה של ר' יהודה רק רבי ערפון כי היו חסבה שסחה יין ונשכר וקראחו שירכ ורבי אלסם בנג מתקן וגם לא אמר טעם היות הכסא כי דעתן של נשים קלה שלא להאמינן כי בדיקה עמו ניות הכסא מעיל לאחד פניו כי ארבעה מתקופ כמו לבך השיב לה הכמת אדם תאיר פניו ולהוא מינא השיב שאינו מלמין כדברי חכמים ונכדאיסם ונכדאיסם ועם החרדין לא אמר לו כי אותו היום לא אכל חרדין וגם לא יאמינו בו כי מאלל קל כזה מאיר הפנים ועוד כי לא היה רבי יהודה מראה עניניהו לפני האדם שהיה עני' ולא היה לו יכולת לחסול אלא חרדין כי ר' ערפון היה מוכר בו ולבך אמר לכל אחד טעם המסקים לו:

רבי עקיבא איקדשת ליה כרתיה דבר בלבא שבועות שמע בר בלבא שבועות אדרה רואה מכל נכסיה אולה ואחסיבת ליה בסיתוא רוז גנו כי תבנא הות קא מנקיט ליה תבנא מן מויה אמר לה אי דואי לי רמינא לך ירושלים דדהבא אתא אליהו אידמי להון כאינשא וקא קרי אבית אמר להו הבו לי פורתא דתבנא דאליא' אתחאי וליית לי מרעם לאננויה אמר לה רבי עקיבא לאנתתיה חואי האי גברא דאפילו תבנא לא אית ליה אמרה ליה ויל דוי בבי רב אויל הוה תרתי סרי שנין קמיה ר' אליעזר ורבי יהושע למשלם תרתי סרי שנין קם ואתא לביתיה שמע מאחורי ביתיה דקא אמר לה חד רשע דרבייתרו שפיר עביר לך אבוך חדא דלא רמי לך ועוד שבקך ארמלות חיות בלהן שנין אמי' ליה אי מינאי דילי ציית ליהוי תרתי סרי שנין אחרנא אמר הואיל ויהיבית לי רשות' אהדר לאחשוי הדור אול הוה תרתי סרי שנין אחרנא' אתא בעשרי וארבעה אלפין ונין תלמידים נפק כולי עלמא לאפיה ואף היא קדמה למיפק לאפיה אמר לה הווא רשיעא ואת להובין אולת אמרה ליה יודע צדיק דין רלים' אתת לאתחואה ליה קא מחדו לה רבנן אמר להם הניחו לה שלי ושלכם שלה הווא שמע אביה אתא ואיתשל על נדריה ואשתרי מן נכסיה:

הות מנקיט תבנא מן מויה הות מלקט הזון משערו: מניח

הנדרר מן המבואשל פרק ששי נדרים רד

רמינא לך ירושלים דרהבא תכשע של זכב שירושלים
 מזויר זה והכי ענין לה בדאיקא צפרק צמה אשה : אליהו
 ארמי לון באנשא כדי לנחם אוחם ונהראוח להם שיש עניים
 יותר מהם : רלא דמי לך שאינו דומה לך מתפסחה תשובה
 כמותך : ואת להיבן שלה היה לה נדרים ראוי : יודע צדיק
 דין דלים י"ע הוא זה דמה שנתעטרה צבילו אית דאמרי
 דאיתי סוף ידע דרבי עקיבא הוא ואמרה ליה דלא מתגניא
 צעינו ואית דאמרי דלא היה ידע אלא הכי קא אמרה דלדיק לא
 מצוי לאנשי : שלי ושלכם שלה הוא תורתא וקורחכם צבילה
 הוא שנתנה לי עלה למיזל לבי רב :

מהרש"א רבי עקיבא אתקדשת כו"ק עובדא איתא נמי
 צפרק אף על פי בקלח צפנים שונים ע"ש ומייתי
 לה הכא בדמיון זה ומייתי לעיל ספיה ר' יודא ואשתו עניים ולא
 רזו להנות משל אחרים כך היו רע"ק ואשתיה צח כלבא שבוע
 דנכסוואו הוה גנו צי תנא כו" וי"ש אי הוה ספק לי כו' דהיינו
 משלי אעשה לך ירושלים ולפי שהיא צענה רפה ליפתו דראשו
 ללקט החצון מתוך השער א"ל ליתן סכרה בעושרו לעשות על
 ראשה עיר ירושלים של זכב מזויר כמפורש בסוף סוטה עיר
 של זכב היא עטרת כלות ופחיתים ע"ש ועל שם הכתוב אם לא
 אעלה את ירושלים על ראש סמתי ונא"ג גזרו על עטרת כלות
 בסולמות של עיטום כמפורש סוף מסכת סוטה ורבי עקיבא אמר
 הפורצן היה מתלמידי ר"א ורבי יהושע כבר כתבו החוספות
 צפרק צמה אשה דלאגזרו אלא דוקא לתחיתם ולכלות ולא לשאר
 כל ארס ע"ש ודו"ק : רלא רמי לך כו' ר"ל דלא דמי לך
 בעשרותו שהיא צח כלבא שבוע משעירי ירושלים : איג לא דמי
 לך צימות שר' עקיבא היה מצני גרים וצפרק אע"פ ליאח הא
 אלא הך צתריית' קא"ל האתא סבא עד כמה כו' וכן הא דקא"ל
 מר רשע ואת להיבא כו' איתא צפרק אע"פ בלשון אחר דלעצמה
 א"ל צבת' שאילו מאני כו' וק"ל : יודע צדק גפש בהתרו
 יש למרס דה"ק יודע דדוק שאין לי נדרים חסונים ושהטמני
 כשהיה ספק לו אף על צח נפש דהיינו ירושלים דהצבא כפירוס
 רש"י כאן וצב' צמה אשה ועיין פרק אע"פ :

יתחין אדוננו עליו עד שנביא לך יותר : אילא רבפינתא צכל
 ספינה היו עושין דמות איל מעד לנחם ולקיוון סחפא הספינה
 קלה בהליכה כאלו והיו ממלאים אותו דיגרי וכו' (א"ר) חד
 מן ענא עושין איל של זכב או עז ממין האילן : בין גזוזא תיבה
 עשויה להלניע בחוכה ממון הספינה כדאמרין צי גזוזא דתמנא
 אורז : ומן מוצרניתא פסח אחת האורז רבי עקיבא והלמידו
 מעתה והלכו אכל מערניתא פסח אחת האורז רבי עקיבא הריני מלוה
 אוחך וזהיה אהה לוח והקד"ה והיס ערבים צדצר קצע לה זמן
 לפרעון כשהגיע הזמן חלה רבי עקיבא הלכה אורה מערניתא
 על שפת הים אמרה רבש"ע גלוי וידוע לפניך שרבי עקיבא חולה
 ולא היה צידו לפרוע חזון ראה שאת ערב צדצר מיד נשקטית
 צחו של קיסר ונעלה ארצו מלא אצנים טובות ודגרי זכב וזרקס
 לתוך הים והיס הביאתו צמיקס שהיה אוחה מערניתא יושבת
 על שפת הים מיד נעלה אוחה ארצו והלכה לה לימים נחרפת
 רבי עקיבא וצא לו אלל הריא מערניתא ומעוזו צידו לפרעון
 חזון אחרה לו חורתי אלל הערב והוא פרע כל החוב והא לך
 מה שחן לי יותר ומאוחו ממון שהחזירה לו נרעשר ר' עקיבא :
 ומן אשתו של טורנוסרופוס שהיה רבי עקיבא מקפחו צקראי
 צפני קיסר ומקנתו צדצרים פעם אחת צא לציחו סר וזנף אמר'
 ליה אשתו מפני מה פניך וזעפית אמר לה מפני רבי עקיבא
 שמקנתר אחי צכל יום צדצרים אמרה לו אלהיהם של אלו שונא
 זמה הוא מן לי רשות ואכשיל אותו צדצר ענינה לפי שהיה
 יפת תואר נתן לה רשות ונתקשטה והלכה לה אלל רבי עקיבא
 ובלהה צוקה כשאר רבי עקיבא אורה רק ושמק ונכנה אמרה לו
 מה איתן הקך תלת מילין אמר לה שחיס אפרס פלישת לא אפרס
 רקקתי על שחא מטשס סרוחה : צניחו על האי שפאר דבלי
 צארעא : והוא שתק טלפה צרות הקודש שעיזדה להקנייר
 ולהגשא לו ולא רלה להרעיה : אמרה לו כלום יש השונה אמר
 לה אין הלכה ונחגיגיה ונשאת לו לרבי עקיבא והכניסה ממון
 הרבה : ומן קטיעא בר שלום צפרק קמא דע"ז שנתן כל
 ממוןו לרבי עקיבא וחלמידיו :

מהרש"א מן שיח מילי איתעתר רע"ק מן כלבא כו'
 ר"ל דלא תימא מריבוי תלמידיו שזכר ונחטשר
 שלמדם חורה צבצר דודאי לא היה נהנה מחורקו אלל מן שיח
 מילי כו' דהוון קלת צבא איתעתר כדמפורש וקרוצ לזה אמרו
 צפ"ד נדרים ממה נחטשר משה כו' כמפורש שם וק"ל : *ומן
 דוסקורתא כו' צכל הפירושים לא כתבו כלום צזה ונראה דלא
 היו גרפי לים וכן מוכח דהא קאמר מן שיח מילי כו' ואי היה
 גרפי ליה הרי מן ו' מילי הוא דמשצי ויש לקיוון דמן דסקורת'
 קאי אלעיל דהסוף גזוזא דאשחכמ צבהוא צימנא דמן דסקורתא
 הוה דהיינו משל ימעאלים היה כמו אורחא ימעאלים ת"י
 סינן דסקראים וק"ל : עביד מרנא עליה כו' פרש"י יתחין
 אדוננו עליו כו' עכ"ל והלשון דחוק ונראה למרס לפי פירוש
 הרא"ש גזוזא הוא חתיכת עץ גדול דא"ל שיעשה על חתיכת עץ

הנדר מן המבושל פרק ששי נדרים

נשינו טובה דחיינו נשינו טובה שראו כנר אלה שעשויים שפחה אהל את לא ראינו עונה מעולם שאין לנו יודעים כמה מיני ענבים יש נפירות כלומר דבר מופלא הוא שכל כך לימוד :

זה את מלאכתו למה שהוא ראוי ועי"ו נבקע העץ חמ"כ ואשכנח זה דהו מלי דנרי וק"ל :
רב גמרא יהב ארבע זוזא לספונאי לאתויי בך מדעם לא אשכחתי איתיה ליה כרון קופא אשחמיט עייל לחזרו חפרו בתריה אשכחיה דרביע על מרגליהא איתניון ליה בולתון :

מהרש"א אבותינו אמרו נשינו טובה כו' נפרק כ"מ תפרס ליה נשינו טובה זו ציח המרחץ כו' ועוד כמה דברים אצל לרבי לא משמע ליה למרס כן דלא סיך נבו שנהא כי כן דכנא הרבה מיני לפני דסיך נבו שפיר שנהא וק"ל :

קפא קוף : אשחמיט צרח ונכנס תוך מור אחד : איתניון כולריו ממדת חסידות ולא מן הדיון :
מהרש"א איתניון ליה כולריו כו' מדעין זו ממדת חסידות הוא ולא ממדת הדין וכלפי מ"ס בסוף קידושין הספנים רונן חסידים והיינו דהקוף עדיין לא נזהר לידו דמשמע איתניון ליה כולתון דקאמר איתניון ליה כו' לא צידו ורשמו ממש קאמר וק"ל :

רבי עבר ליה הלוא לרבי שמעון בריה ולא אומניה לח לבר קפרא כתב על בית נגנא כ"ד אלפין רבואין סס דנדין נפקי על בית נגנא דין ולא אומניה לבר קפרא אמר לרון אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכ"ו אומניה אמר לעושי רצונו בעולם הזה כך לעולם הבא עאכ"ו יונא דמחייך ביה רבי אתיא פורענותא בעלמא אמ' לי לבר קפרא לא תבדחון וידיבנא לך ארבעין גריוו חיישי אמר לי ליחיו מר בכל גריווא דבעיני שקילנא שקל דיקולא רבה שחיה בכופרא וסתפיה על רישו ואול ואמ' ליה ליכיל לי מר ארבעין גריוו חיישי דרשינן כך אחיך ר' א"ל לאו אזהרתך דלא תבדחון אמר ליה הישי דרשינן קא נסיבנא אמר לה בר קפרא לברתיה דרבי למחר שתינא חמרא ברקורא דאבוך וברקורקי דאבך :

אמרה ליה כת קיסר לרבי יהושע בן הנגיה חכמה מפוארה בכלי מבושר * א"ל לא למדת מביית אביך כמה מחתינין אמרה ליה במאני דפמרא * אמר לה כולי עלמא כמאני דפמרא ואתון כמאני דפמרא אתון אחיתו במאני דכספא ודהבא אולת ורמת חמרא כמאני דכספא ודהבא וסרי * אמר לה אף אורייתא כן אמרה ליה והאיכא שפירי ונמירי אמר לה אי הונו סנין הוו נמירי טפי :

מבושר שהיה שחור : וברי נחלקל היון : אי דרו סנין שלג היו נאים :

נפקי על בית נגנא דין להולאק הגאסין : ולא אומניה לבר קפרא לפי שהיה איש נדון מחיירא שמה יעשה שום דבר שיחוק : דכל נריווא דבעינא נחמה מדס שארפה אקס : דיקולא רבה סל גדול * טחיה בכופרא עת אורו צופת כדי שלא ילאו החטין מהן נקבי הסל : וסתפיה על רישיה הפכו על ראשו : ליכיל מר ימדוד : חיישי דרשינא סלוייתון כלומר שאתה חייב לי ולגדימותא קאמר : ברקורא דאבוך שירקד אביך לפני כשאתה : וברקורקי דאבך שתהא אמן מקרקת ומזמרת :

מהרש"א תורה מפוארה בכלי כו' עיקר כך מלתא מפורס פ"ק דתעני דאף ד"ת אין מהקיינין לא צמי שדעתו שפלה ואיש הגאה ויפה דרכו להגיס דעתו כההוא עובדא דנריר צפ"ק ועיין פרש"י פרק קמא דתענית והספיקות כחצו סס הא דקאמר אילו הונו סנין הונו גמירי עפי פ"א סס היו שגאים היופי היו חכמי' ביותר עכ"ל כוונת ג"כ לזה דר"ל דודאי אין זה תלמי נענע הנריאה שיהיה המכושר גמיר וסביר טפי מן הגאה ויפה אלא דה"ק אי הונו שגאים היופי ולא היו מניסין דעמס מחמת יופיין האו גמירי עפי מדתשחא וכן משמע הלשון אלו הונו סנין כו' מלשון שגאה ולא קאמר אלו הונו מנושרין הונו כו' נדו"ק :

מהרש"א א"ל שמאל רבך הכי דנן כו' פירש רש"י צחמים ולולי פירושו נראה דנתיחא קאמרה דשמואל רבך נמי הכי דנן לי וספחא נוחא דקא"ל דא"כ ידעך את שמואל רבי דהכי דנן אוחך למה צלח לפני תלמידו וקא"ל אין גולא כו' וא"ל א"כ לצוויה קאחיה לפני דעךך דלא יסיה דך הכונו כו' וק"ל : כתב על בית נגנא כו' להאביר יח הוא הכוזב וצנוספת ע"י ולא אומניה לבר קפרא כתב על ציח נגנא כו' וקא"ל על בר קפרא שהוא היה כוזב על ענינו כן שנהולאה גדולה כוזב שהולא רבי לא אומניה לבר קפרא לציח נגנא פירש הר"ן לטענת נשיאין ויסקר נראה לפרשו כמשמעו שהולא כן על ציח חממות דצנו וק"ל : אם לעוברי רצונו כך כו' אינו דומה כפרש"י שהיה מנגנון כך על שלא יזמנו אלא שהנראה דתתיקא

היא דאתת לקמיה דרב יהודה לדינא ואתחייבת דינא אמרה ליה שמואל רבך הכי דנן אמר לה ידעת ליה אמרה ליה אין גוצא ורבה כריסיה איכס ורבה שנייה אמר לה לבויה קא אתית תחוי הדיא אנתחא בשמתא פקעת ומיתת :

הווא נברא דיהב עבדא לחבריה לאמורי אלפא מיני לפדי אנמריה תמיני מאה אומניה לדינא לקמיה דרכי אי"ר אבותינו אמרו נשינו טובה אנו אפילו בעינינו לא ראינו :

דפרי מיני תכל : לאמורי אלפא מיני לפדי שילמדנו לעשות אף מיני תכל , אומניה לדינא על ר' מיניס שלא יתמו : אבותינו אחר

הנודר מן המבושל פרק ששי נדרים רה

למעיקר נמי כוונתו לשבח וע"פ מ"ס שיש אדם שוכן לנ"ש ולחנות
לטה"ו ולטה"ב כמו רבי וחזריו ויש לנדיקים שאין זוכין רק
לטה"ב אבל הרשעים אינן זוכין רק לשלחן אח"כ שצנע"ו ולזה אמ'
ברמי מעיקר' אם לעזרבי ראונו בעה"ל כך כמו לעושי ראונו שהם
רבי וחזריו כ"ס שיהיה לעושי ראונו כך בעה"ס שזה יוכי עומי
ראונו עמי מעזרבי ראונו ולפי סה"ס לא הבינו כוונתו פירש דבריו
אחר כך אם לעושי ראונו בעה"ו כו' ודו"ק : **אחיה פורענותא**
כו' דרבי בעל יסוריו טיה וכל שני יסורי דר' לא אצטרין עלמא
למערא כדאז' פרק הפועלים ובר קפרא והאי דהוה ידע זה אלא
דהוי סבר ע"י שיטתו ויכה לטה"ב כדאמרין בתענית פ"ג הנך
בני עלמ' דהאי ונהו דאינטי דדימי הוי'שקל דיקול'רבה כו' הרך
בדימוסא וחקפ' על רישיה כו' שלא יכירו רבי כמו ששעון בפורים
כדאמר פרק חלק בני חמו אובל' דקרי סתף ארוסיא שלא יכירו
ישעיה ורבי והאי הכירו בקולו ואל' דרך בדימוסא לאו אהרסיך
ללא חנדמן כו' ואין לך עלי אל' מ' בגימ' מיטי סאמרת שהצטתי
לך בשכר שלא חנדמן כי אהה הצדימי והאי לו בר קפרא ג"כ
דרך בדימוסא שאין איי מצדק ממך סבר זה כלל אלא חייטין
שהלויק ממני :

מאי כן אלעשה תרניא לא לחנם פיור בן אלעשה את
מעותיו אלא להראות בהן תספורת של כ"ג דכתיב
*כסום יכסמו את ראשיהם תנא בעין לולית מאי לולית
א"ר יהודה תספורתא יחדתא ה"ד אמר רבא ראשו של
זה בצד עיקרו של זה והיינו תספורת של כהן גדול :
תספורת יחדתא שאין כותיה : פיור מעותיו שהם נותן משון גדול
לספר שיהי מספר לו כחולת של כ"ג :

אה"כ אמר הכהן כ"ג כי ער אלהיו על ראשו שחידר שבינה למעלה
מראשתי היתה וע"כ תספורת שערו היה חזוקק להראות שכל
מחשבותיו היו מכוונות לאלוקים וראשו של זה כד עקרן של זה מתקנות
אחת לחתם ולעקר דתה הראשית :

מהרש"א מאי בן אלעשה דתניא לא לחנם פיור כו'
לפרש"ו דחוק דמאי אולמי ליה כך ברייתא מהך
עובדא דלעיל דקאמר צדיקי בן אלעשה מקיפי דר' הוה ועשיר
גדול היה ונראה לפרש דה"ק מאי בן אלעשה אם עשיר גדול היה
למה נקרא ע"ס אביו בן אלעשה ולא על סס עלמו וקאמר דקניא
לא לחנם פיור בן אלעשה כו' דדרך היורשים עושר מליכיהם לוותר
ולפור משותיהם כדאמרין פ"ק השבת שלישית מאלל יורשים
ופירש רש"י צדיק שלא עמלו בן ואמר' פרק גיטין סה"ס מיהני
לו אביו משות ורואה לאבדם ישתמש בכלי זכוכית ויזכור פעלים
כו' ולכך נקרא בן אלעש' ע"ס אביו שושרו היה צירוסה מאביו
וקאמר עליו גס שהיה בן עושר ויורש מאביו לא היה מפור מעותיו
בחסד כשאר יורשים אלא דבן אלעשה גס שהיה ג"כ יורש לא

פיר צדיק אלא כדי להראות כו' ודו"ק : *דלמא פלטיה דג
גדול ובלע"י דג קטן כו' והוא מצואר צדדס דג גדול זכר היה
והיה עומד יונה פס צדיק ולא נתן לז להחפול רמו הקב"ה לדג
וסקיאו לחוד מיה של נקבה שהיה מלאה עוזרים והיה פס
צדוק שא"י ויחפול גו' ממעי הדגה ענ"ל רש"י סס ומה"ע נמי
היה בחמלה צדול ואמר כך בקטו כדאמר הכא וק"ל לפי המדרש
וטעמו אמאי קאמר צדק הכי ויאמר ה' לדג ויקא את יונה אל
היבשה הל"ל ויאמר ה' להגה גומר סחרי צדנה היה לצפוף ואם
נאמר דשזב אחר כך כשהחפול פלשו הדגה לחוד פיה של הדג לא
ידענא טעמו למה לא פלשו הדגה עלמון ליבשה ויש ליישב ודו"ק :

ח"כ גב א מאי

בן אלעשה חתניה רדבי הוה ועשיר גדול היה ומטא
לבי הלולא דר"ש בר רבי א"ל בר קפרא לרבי מאי
תועבה כל דאמר ליה רבי רדבי הוא תועבה אקשיה בר
קפרא אמר ליה רבי פירש את אמר ליה תיחי רביהו
חרמי לי נטלא אחיה אמר ליה אמר לי לרבי קום רקוד
לי ואומר לך הכי אמר רהמנא תועבה תועה אתה בה
לכסא אורינא אמר ליה מאי תבל' אמר ליה כענינא
קדמאיה אמר ליה עבר לי דאימר לך עביר אמר ליה
תבל תכלין יש בה מי שניא דרא ביאה מכלדון ביאות'
ומאי זמה אמר ליה עביר וכו' אמר ליה זו מה היא לא
יכול בן אלעשה למסבול ונפק הוא ואנתתיה מתמן :

מאי תועבה דכתיב גזי משכנ זכור : חרמי לי נטלא חמווג
לי הכוס : נטלא כלי קטן : תועה אחת בה שמינת משכני
אסה והולך אלא זכר : מאי תבל דכתיב גזי אסה הנרצעת לבהמה :
תכלין יש בה בקמיה : מי שניא דרא ביאה מכלדון ביאות
גלות היאך מנתן בן מיה לילך אלא בהמה ונרצעת : זומה היא
לסון ספק שאינו יודע ממני מתעברת : לא יכול בן אלעשה
למסבול כל אונן זילותא של ר' לפי שהיה עשיר גדול ולא היה
יכול לראות זילותא דמזין :

מהרש"א מאי תועבה כו' צמקס עזירות קתיב צנורה לטון
תועבה אלא דה"ק דככל עריוח שאלמרו צנורה לא
כתיב תועבה אלא צמסכז זכור בן צנורהה צפרשת אחרי וצין
צמיהה צפרשת קדוסיס לומר לך צמסכז זכור טעה אהה צה אכל
צתכל ליכא לפרושי הכי דהא צבליו נמי קתיב צפרשת קדוסיס
חבל עשו גומר וי"ל גצבי ערות כללו איכא לפרושי מלשון צבלול
זרע הלכז ורע הבן צפרש"י צמקס עש"כ גבי אסה הנרצעת

הנדר מן הירק פרק שביעי נדרים

פרק הנדר מן הירק

מא' דבתי *ומברבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל
 במות כיון שעשוה אדם את עצמו כמדבר שהוא
 בה מופקר לכל תורה נתנה לו במתנה שנאמר (ומברבר
 מתנה וכוין שנתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר) וממתנה
 נחליאל כיון שנתנה לו עולה לנדולה שנאמר *ומנחליאל
 במות ואם הנבזה את עצמו דקב"ה משפילו שנאמר
 ומבמות הגויאל עור אלא ששוקעין אותו בקרקע
 שנאמר *ונשקפה על פני הישימון ואם חוזר בו הקב"ה
 מנבירו שנאמר *כל גיא ינשא ;

שהוא מופקר לכל ללמד תורתו לכל : כל גיא ינשא אף ע"ג
 דלא כתיב בני האי קרא דמנחליאל בנות דהא איכו כתיב
 בצורה והאי בנינאים אפי' הכי כיון דכח"דקב"ה משפילו כגיא
 מייחי ראייה שהמשפיל עלמו כסופו לעלות מדכתיב כל גיא ינשא :

מהרש"א דף נ"ד *נו"ן סמ"ך ע"ן זין סמא לעינים ב"י

ועד"ז יש לפרש מ"ס וזכרנו אף הדגה גומר נשקה
 נפשו יצאה אין כל נחלי אל הין עיניו ר"ל דלון לנו דבר המושיל
 לנו הין לגבי דגים רק לענין הועלת העינים שהדגים מסמין את
 העינים ולא כן המן : ומברבר מתנה גו' דלמי פשוטו כמו
 ספי' התרגום ומתאחזיניה לכו נחחא עתהון לנחליא כו' לא
 ה"ל למתקב נחליאל אלא מתקב' לנחל ומנחל לבמות כו' גם למה
 קרא הבאר מתנה עפי מן המן והענין דלמרגין ג' מתנות שונות
 נחתו בו' לכך דרשוהו על הזורה כיון שעושה אדם עלמו כמדבר
 כולי דהינו שחלמוהו תקיים בידו והכי תפושם צפרק כולד
 מעצתין כמ"ס לעיל פרק א'ין בין המודר גבי' משה שצחלה היה
 למד תורה ומשכחה על שנתנה לו ונתנה ואמר ונשתנה לו בענין
 זה שמתקיימת בידו נחלו אל שהדג סיככה לכך נקרא נחלת ה'
 כמ"ס יעקב חזל נחלוהו ומלחה צארך מדבר גומר ומשנתלו אל
 ונקרא נחלת ה' עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל בנות כמ"ס גם
 בענין יבאחו על הצרבונו' ורכיבוהו על צמתי גו' ואח"י אם הגביה
 עלמו כו' בנות קתא דצפרק פי' שהקב"ה מגביהו אבל ובמות
 צפרא ע"כ קרא מוקים אנשיה דבתי אירי' אם הגביה עלמו
 יוקר מדאי הרי הגוי שהקב"ה משפילו ואמר ולא עוד אף ששוקעין
 בו' הוא רמו על כפול הענין שאתרו בו' תלך הוא שפל רוח
 וצפרק כולד מעצתין הך מלתא ליתא : כל גיא ינשא האי קרא
 לאו בענינהו דכח כתיב אלא קרא הוא בישיבה אלא דה"ק גם
 שכבר כתיב ממדבר גו' ומנחליאל בנות דמשמע שהקב"ה מוכחה
 ע"י הזורה משפלת לגבוה היינו מעיקרא אבל מי שכבר הגביהו
 הקב"ה ע"י שהוא גבה עלמו בנות הקב"ה משפילו אימא דלא
 תעיל לו חורה שגביהו טוב הקב"ה ולזה מייחי מוקרא דישעיה
 דכתיב כל גיא ינשא מריבויהו דכל דריס ליה דגם מי שהקב"ה
 משפילו ע"י סהיה מתגאה עלמו ביותר כשיחזור בו שוב ינשא
 לעזיד דבתי איירי קרא וק"ל :

הרי"ם מאי דכתיב ומתדבר מתנה וכו' : הוקפה לו שאם הם משפילי
 ה"ל ומתדבר למתנה ומתנה לנחליאל ליה דרש הכותבים
 הלא מתדברים מ"ה צפרק מופקר צפרק לנפקר חרתו ללמד תורה
 לכל בתם ולאו טעמים לו מן השמים שמתלים לו רוח תורה ואינו הולך הקב"ה
 שיחוק לו טעם על זה כי הרי הוא פתחלה מלכה הכח לו כשמשפיל את
 אשתו ומחוק כל אותה השמ"ה הוא מתחלה כפי הכריות ועולה ביה ואם
 מניס דבתי הקב"ה משפילו הגוי ואם חוזר בו הקב"ה מנבירו שמתמר כל
 גיא ינשא ופי' ה"ה"ס קרא אחינתא הוא ודרים ליה הדיא קרא ה'
 שהוספל בגויא ינשא וקרוכים דבתי לפרוש ה"ן ז"ל ג' לרמו כהאי
 קרא מני מני שתיר נפלו דכתיב בחר הגוי אשר בזהו מואב ראש
 השטן ונשקפה על פני הישימון כלומר חוזר הקב"ה ועושה אותו ראש
 בשוואת אותו הקב"ה והשקפה שמה עליו כשקופה הירדות על פני
 כושימון כלומר על פני העם הנשתימון והחזרה גם היא נשקפה כשקוף
 הדרס או הקב"ה ששאר ראש הפסגה והיינו דכתיב חסם כל גיא ינשא :

כ"ד דעיובורא דמתא כמתא דמי אמר רבי יוחנן
 ראשיה קרא *וריה כרתיה ירושה ביריהונו' מאי
 ביריהו אילימא ביריהו ממש והא כתיב *ויריהו סוגרת
 ומסוגרת אלא ש"מ בעיובורא אימא אפי' בתחומה הא
 כתיב בתחומא *מדרהם מחוץ לעיר :

לתחומה כחוד אלפיס אמה : אלא ש"מ בעיובורא הוי קאי וקרי ליה
 ביריהו : אימא ודאי' בתחומה הוי כחוד העיר והאי דכתיב
 ויהי כדמות ירושה בנייהו בתחומה הוי קאי' : תחומא איקרי חוץ לעיר
 דכתיב ומדרהם מחוץ לעיר :

פרק קונם י"ן

רבי טרפן אשכחיה היא גברא בנאן שרוקפלו
 רוב המקצועות דקא אכיל אחתיה בשקא ושקליה
 ואמשייה למשריה בנדרא אמר אוי לו לטרפן שוה הרגו
 שמע היא גברא שבקיה וערק אמר רבי אברו משום
 רבי חנניה בן נחליאל כל ימיו של אותו צדיק היה
 מצטער על דבר זה אמר אוי לי שנשתמשתי בכחיה
 של תורה דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל
 המשמש בכחיה של תורה נקטר מן העולם ק"ו ומה
 בלשאצר בכתשה בכלי קדשו שנתנו חול שנאמר
 *ובאו בה פריצים וחללוהו כיון שפרצוהו נעש' הוה נעקר
 מן העולם דבתי' כ"ה בליליא קשיל בלשאצר המשמש
 בכחיה של תורה שהוא קיים לעולם ועד עאכ"ו ורבי
 טרפן כיון דבי אכיל הוקפלו רוב המקצועות הוה אמאי
 צעריה הוה גברא הוה גנבי ליה ענבי כולה שחא וכוין
 דאשכחיה לרבי טרפן סבר הויוו דנגנב אי הכי אמאי
 ציער נפשיה משום דרבי טרפן עשיר גדול הוה ורעה
 ליה לפייבוו בדמים :

המקצועות הסנינים שהם מיוחדים לחודך התאנים כקטשין
 מוסע עגולים נקראים מקצועות והכי אשכחן דקרי
 קרא לסנינים מקצועות דכתיב יעשוהו צחקועות ואש' הטעוים
 עלמס נקראים כן על שם : שהוקפלו סנניו הסנינים נלו'
 שכבר נלך קין התאנים : שמע והוה גברא הכיר טרבי ערפון
 כ"ב

היה: שנשתמשתי בכותרה של תורה שהינני כשהודיעו
 שהוא רבי טרפון ולא היננו אלא לכבוד תורה: אי רבי רבי
 טרפון אמאי ציער נפשיה או אמרת בפלמא דלא הוה קפיד
 שהא גברא אלא אהיה שעתא משום הכי הוה מלעבר היך לא
 הודיעו דזמון שהוקפלו רוב המקלוטות שהקרא ניהו וחי נמי לא
 לייח ליה הלשלים ליה ההוא פורחא אלא חי אמרת דכולה שחא
 הוה גביה ליה עובא ממי הוא ליה לתעבד לר' טרפון וכי הוה ליה
 לשלמי דמי עובא דלא תמידי בהו' ומסקינן דלין הכי נמי כיון
 דעשר גדול הוה מיהו דוקא כי הוי גונגא הוה דלמו' מא' דהו'
 גברא עדין שדו ולכבוד תורתו הוה שהניחו אבל והוי לטעור
 עלמו בכבוד הורה ומה שאינו חייב בו שרי בדאמרי' לקמן שרי
 ליה לזרעא מדבין למימר לא היכילא כרגא ושי ליה נמי למימר
 שדו לי הינראי ברישא שבזרא בדברים הללו וכתה תורה לתלמידי
 תמימי כשם שכתה לכהנים ולויס תדומות ומעשרות:

במה"ש"א דף מ"ג *קסבר משום פניות מלתא היא
דקאמר בו' עיין צמורוסיס ועי"ל דה"ק קסבר

דשמרו משום קטנות רובע מלקא עליו אלו הוה קאמר דעדין לא
 הפקידו היה לרדף לעשרן דלא אם היה אומ' משעין לא היה נאמן
 והיה לרדף לעשרן דמאי וק"ל: אוי לו למרפון שזה בו' ים
 לעיין ק"ק צוה דלא היה לו לומר אלא טרפון אני לא תהרגני ויש
 לפרש דקאמר האי לישא שהיה מלעבר עלמו גם על אחר מיתהו
 וע"פ מ"ם כל שצברו נענם ע"י איין מכניסין אותו במחילתו של
 הקב"ה ואם זה וההרגו והוי שהיה נענם גברא הוה ע"י וא"ל
 כן שיהיה ציור מלהרגו וק"ל. אמאי צעריה הוה גברא בו'
 משמע דלאו עוב' היה המשפיקה וערק בשמע דרבי טרפון
 הוה וכי"ם הר"ם דמפתחיה הוה צקי דין והוה וא"ל אי"כ מאי
 חירץ דהיי סבור דנגב לו עובי דעובי שח' דמי' תא לא להורגו
 וכי לא ידע גם דין זה דלין לגב דין מיתה אם התורה אלא דין
 כפל ואין זה נקרא בא במחמת דלין לו דמים דהיינו בשעת גיוב'
 אבל הכא השחא בהוקפלו רוב מקלוטות היה מותר צהו וי"ל דלא
 היה דעמו להורגו אלא שבזם לו למשד' צנהר כדי שיהיה ושלם
 לו עבדים דכולי שחא וכן משמע לשחא דאמאי צערי' מיהו רבי
 טרפון והוי שהיה סבור שכל להורגו כמ"ם או' לו טרפון כהרגו
 זה וניחא דשריך אי הכי אמאי ציער נפשיה דבשלמא אי לא היה
 חסודו צנגב לו עובי דכולי שחא אלא אההוא שעתא דהוקפלו רוב
 המקלוטות גם אם היה נגמה לו לעבוס' לא היה לו דין גבב עליו
 כיון דרובא הוה מפקידו או העבדים גם אם הוא לא הפקיר ולהכי
 היה מלעבר עלמו שלא היה לו לירא שיהרגו אלא שבזים לו כך
 כדי שיסלם לו ממי דקאכול שהח' אבל הסת' דקאמרת דשמע מיניה
 שחא להורגו על צנגב עבדים דכולי שחא ודין מיתה ים לגבב דרבי
 עוב' וספור היה לו לירא שיהרגו דזיניהם ואמאי מלעבר היה
 על שניול מן החייה ע"י דיוורו שהודיע נפשיה ומשני דא"ם היה
 מלעבר כיון דעושר גדול היה ויכול היה להקיל עלמו דרבינו
 מעון גם שדין מיתה היה לו דזיניהם ויש לעיין ברא"ם
 ובר"י צוה דרכים אמרים ודו"ק:

ררי"ק ר' טרפון מ' א' הכי אמאי ציער נפשיה וכו' עיין בחוספות

דעשרו בשלמא או היה צדיק ליה וכו' ומה שפירש הר"ן ואי
 כמו לא לייח ליה הלשלים ליה ההוא פורחא וכו' ויש דוחק בדברי הר"ן
 וי"ל הכי ס"ד להקיל כיון דמים נעמיס דמים מרובים דלא ס"ר שיער
 עלמו על שלא אילם לו גם דמים מרובים של עבדים כוזה שחא היה לו
 לשלם אלא והוי עשיר דלא ס"ד דהוא מה שאינו חייב בו אלא בחשקת
 דר' טרפון היה עשיר גדול ויהי ליה ליקוסי דמים ואפשר לנו לומר על
 דרך הר"ן נילון אחד דחי לא הוה עובי דמלה דמלה דנגבי ליה לרבי
 טרפון מלעבר על שלא אילם לו המעוט של החאנים ולומר לו כבר
 הוקפלו רוב המקלוטות ואין בהם גול ואמ"ה הוה דמייס בו כיה היה
 יגזול ולא היו חושקין אותו לגזול אבל כיון דנגבי לו עובי כולי שחא לא
 היה יכול ר' טרפון להפטר ממנו כשגלמון שדינין היה אומר לו בלך
 אחת וחושב חזי לך גם לבא מאופן שלא היה יכול כשגלמון ואמאי
 ציער נפשיה כיון שלא היה יכול כוונתו כר' ומשני דכיון דעשיר גדול היה
 בדברי הר"ן שאמר ומיהו כ"ג דוקא אסור וכו' סנין שלפטר עלמו ציה
 שאינו חייב מדמים שרי בהיה דלא היכילא כרגא ה"ה נמי היה לו ל' טרפון
 לפטור עלמו בעבדים ותלמידי שחא היה חייב כן כלום ושרי ליה לומר
 לזרעא מרבין אלא ולמה עשר עלמו אלא והוי דלע"פ דשרי מ"מ איניה
 מחת שפירס עלמו מי שאם יכוד עושר ומיין וא"כ איך אמר
 הר"ן וי"ל מיהו סב"ל אסור דמשמע למינהו היה אסור לפטור עלמו
 ככ"ג ומה שפירש הר"ן וי"ל העעם משום דההוא גברא עדין היה חסודו
 וכו' לרדף עעם למחל למחורו וי"ל רה"ן סבר דלין לא מלעבר דמי
 טרפון אלא מחדת חסודו דמירא שרי לא היה כיה כדלו להיות מלעבר
 כל ימיו של אותו לדיק וכו' ואומר איי לו וכו' כי די לו לער לפי שעה
 גם לא היה אומר איי לו אלא מחמת אסורא דעבד היה מלעבר כל ימיו
 ואמר איי לו וק"ל ע"פ שלפטר עלמו כיה שאינו חייב שרי מ"מ אמאי
 הכא דגם השחא שחמ' ר' טרפון איי לטרפון שהרגו זה לא כשחלק ההוא
 בגברא מהשחא לומר כיון שהו' ר' ט' פירא' שאין זה נגב אלא עדין היה
 חסודו שחא היה הגבב ומ"מ עוב' כעוד לתורתו שלא להמיתו וכיון שלאחר
 ארבע הודיע אותו שחא ח"ם עדין היה חסודו שחא היה רגוב ומ"מ
 עשה כבוד לתורתו ח"כ הוא גורם וזולו כחודה לשי שזה משך לומר
 בחורה שאינו מקיימה ועובר עליה לגזול ועושה ח"ו תורתו שלפטר ועוד
 כשחשם בכח תור' וקשחשם בכח חיהוה הוא תולד כחיהוה שאם חיווהו
 ח"ם נגב יגזול רבי וי' רמה כפולה ולפטר אסור להשחשם כיה וישלם כיון
 שיש גיוד מנשת אע"פ שאינו חייב ככו אלא כשחמ"מ שיער עלמו ציה
 שאינו חייב בו בשעת החורה ומקבלין ממנו ואין בדבריו גרמת זולו
 חיהוה שרי' ועדין ק"ל לדברי הר"ן וי"ל מחמת אסורא היה מלעבר
 ר"ט איך קאמר משום דעשיר גדול היה והיה לו לייסו דמים והלא
 דבר האסור איין מילוק בו אם לו ואם עשיר וכיון שהוה דבר האסור
 משום דההוא גברא עדין היה חסודו אע"פ שלא היה עשיר ר"ט היה
 ראוי לו למעבר על עשה אסור להשחשם בכח חיהוה ושמא סבר הר"ן
 דאין אסור להשחשם בכח תורה כשעדין חסודו אותו אלא ביכול להגלל
 מזה הימון אבל כשאינו יכול לפטור עלמו בחיובו כהוא עני ואין
 ידו משנה לפטור עלמו אלא ביה' שרי לפטור עלמו בכבוד תורה:

תניא *לאהבה את ה' אלהיך ולשמוע בקולו ולרבהב
בו שלא יאמר אדם אקרא שיקראוני חכם אשנה סם
שיקראוני רכי אשנה שאהיה זקן ואשב בישיבה אלא
למד מארבה וסוף הכבוד לבא שנאמר *קשרם
אצבעותיך כתבם על לוח לבך ואומר *קשרם על לבך
חמיד ענדם על נרגרותיך ואומ' *רריכה דרבי נועם וגו'
ואומר *עץ חיים היא למחויקים כה ותומכיה מאושר רבי
אלעזר בן צדוק אומר עשה דברים לפועלם ורבר בהם
לשם אל תעשה עושה להתגדל בהם ואל תעשה קרוק
לבה

ב ב

דמי
 תלמי
 ס
 ס
 ס

רבי אליעזר פרק תשיעי נדרים רז

והארז נצבים גומר וימלא נמי דתן ואצירם היו והם אשר נאמר עליהם כי מתו כל האנשים גומ' שהם היו מבקשים נפשו של משה שהלטינו עליו ואמרו אליו מי שמך לאיש גו' וכתבו וישמע פרעה גו' : ואם אין מתה אנכי גו' דליבא לפרושי שאמרה ואם אין אמות אנכי מהוך כבר על שאין לי בנים דל"כ לכרוב ואם אין אמות גומר אבל מתה הוא סס החומר ואם אין אני נקראת מתה על שאין לי בנים וק"ל : אל נא חדי במת פרושי בנותם מה מחמתא צביאה אף מתרע כן והוא ע"פ הספרי אבל ממה שאמרו פ"ק דתולין ופרק נ"ה פי טנים צדוקך דגני אליבט היינו שריפא לרעה נעמן שהיא סקולה כמת וראה דלענין שאין מיו חיים משז כמת וכן כל הסך דמשיב הכא דלענין דליו חייו חיים קאמר וק"ל : במחשבים הושיבני כמתי עולם לכאורה בלא נר הל"ל דהיינו דמחשבים הושיבני אבל דממדתה ליה כמתי עולם משמע ליה דהיינו סומא דהוה נמי לעולם נחך וק"ל :

תנ"א רפורד רנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו

מנא הני מילי אמר רב נחמן ואי תימאר' יוחנן **כתוב** *ויאמר ה' אל משה במדין גומר * אמר ליה במדין נדרת לך והתר נדרך במדין דכתיב *ויואל משה לשבת את ראשי ואין אלה אלא שבועה דכתיב *ויבא אתו באלה וכתיב *אם במלך נבוכדנאצר מרד אשר השביעו באלהים מאי מרדוהיה אשכחיה צדקיהו לנבוכדנאצר דקא אבל ארנכתא היה אמר ליה נבוכדנאצר לצדקיהו השתבע לי דלא מגלית עלי רלא חתויל לי מלחא * אשתבע ליה לטוף דזה קא מצטער צדקיהו בגופיה איתשיל אשבועתא וגלי לי שמע נבוכדנאצר דקא מבזין ליה רברכנורו שלח ואייתי סהדרין וצדקיהו אמר להו חזיתון מאי עביד צדקיהו לאורבי הוה ראשתבעיה בשמא דשמיא דלא מגלית * אמר אתשילית אשבועתאי אמר להון מתשלין על שבועתא אמרי ליה אין * אמר להו בפניו או אפילו שלא בפניו טעמא לא אמריתון לצדקיהו מיד *ישבול לארץ ידמו זקני בת ציון א"ר יצחק מלמד ששמעו כרים מתתתירם : אין מתירין לו אלא בפניו האוסוס הארינו זיה לענין דינא

אי פרוש צפני רולה לומר מדעתו של מדיר אפילו שלא בפניו משא או דוקא צפני ואפילו צבל כרמו והטולה לדעת רוב האוסוסים הוא סכספנדרי כיחה להאחזי של סניורו לדין סיהיה צפני ואפילו צע"כ :

מהרש"א ואן אלה אלא לשון שבועה כ"ר מה שהוציא מלת ויאל מתמעטו לטון רצון ללשון שבועה עיין בדברי הר"א"ס ולי"נ דליו נורף אלא צדקיהו לך גו' המלך לך הוה יחור לשון לדרשא צדקיהו נדרת לך סס והתר צפני ושבועה זו לא סוכרסא מפורש צדקיהו וע"כ אמרו חדאי האוכרה דתכתיב ויאל משא כו' שקול לשון שבועה שאמר שגדר ליחרו לשבת עמו ולא

הורה כההיא דהתם אבל הכי' דלא דעינו ליה ואיהו צני לאודועי נפשיה ליה ליה ליתמר משום כבוד קורחו אלא משום ציטול חורתו וק"ל . בפרש"י ליטול מנה כו' כשחולק עם אחיו הכהנים בלחם הפנים עב"ל פי' ה"ח סכנהנים וכהן דקרא דוקאסרו מיירי נמי צת"ח הנקרא כהן כמו וצני דוד כהנים אבל הר"א"ס והר"ן פירשו כפשוטה דנטול מנה יפה בחולק עם ישראל וצכהו דעלמא איירי ולאמר פרש"י דקרא למרס כן מנישא דקא' לכל דבר שבקדושה ובחולק עם ישראל ליבא בדבר ההוא שחלק דבר קדושה וק"ל : **עברא רנורא אנא כו'** וכוונתו לשמים שהיא עבד ה' הנקרא אם אוכלה גו' וק"ל נקרא עבד ה' ובלא ע"ה ור"ן פי' לרבותא נקט ת"ח ואין לנרד וק"ל :

הרי"ף תנא לנפשה אח ה' וכו' שאמר קשר וכו' פי' הר"ן כלומר לא חתין להאחר אלא כני סיהי שגורים פיקר וכו' וצ"ל להבין היכן הוצרך כן לא חתין להאחר דקשר על אלבעות הוא סיהי שגורים פיקר : ובראה סיוה שמך ואמר והסוף על זה ואומר עגסם על בגדוהוין סיהי ד"ת שומע על הרגרת דהיינו שלא להתייהר בה אלא לשה על גרבותין נכר ויש להחזיק למה הוצרכו שני כחונים דמלאכה אח ה' משמע מהבנת הכורה ולא לכבוד עמך ולמה הכיז עוד שחומר קשר על אלבעות דמשמע לא חתין להאחר אלא כדי סיהי שגורים פיקר * וראה לנפשה אח ה' מדבר נקום התלות שלא יעשה אוהם לשם פנייה ולכבוד עצמו אלא מהבנת הכורה והוא דלא יאמר הקרא בשביל שיקראווי תם הוא מדבר נעסק התורה דס"ל ולימוד שלא לשמה כדי שמתוך שלא לשמה יצא לשמה הכיז מקרא דקשר על אלבעות דכדי סיהי שגורים פיקר ולא חתין להאחר * והא דלמדעין פיקר מקום שהגו לעולם יעסקו אדם בתורה ונחלות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה נא לשמה הוא בחתול לימודו של אדם ללמוד לעול' שלא לשמ' לא :

פרק רבי אליעזר

מג אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי כל מקום **סר** שאתה מוצא נצבים אינם אלא דתן ואבירם ע"ז אלא מאי *מתו לאנשים גומר * אמר ריש לקיש **ספוס** שירדו מנסכים * תנא ד' חשובים במתים עני ומצוער **י** * וסומא ומי שאין לו בנים עני דכתיב כי מתו כל האנשים **במדבר** מצוער דכתיב *אל נא חדי כמת * סוסא רכתיב **יג** * במחשבים הושיבני כמתי עולם * מי שאין לו בנים דכתיב *הכה לי בנים ואם אין מתה אנכי :

כל מקום שזמ' נצבים אינם אלא דתן ואבירם סן מלינו דזה אשר הלג וכתיב ואלו נצבים כלכך שני אנשים עזרים נלים היו דתן ואצירם וכן וישגו את משה ואת אהרן בצבים כלומר סונבים פגעו במשה ואהרן והם היו דתן ואצירם אלתא לא מתו : במחשבים הושיבני כמתי עולם משאדם נחון במתך וליאו רואה משז כמת : ארבעה חשובים במתים כבר פירשתי בפ"ק מנא לן דירדו מנסכים עמי ממד מהך ארבע' : **מהרש"א** אינן אלא רהן כו' סכן מלינו דתן ואבירם עבד קרם אשר הלג גו' כתיב סס ואלו נצבים גו' ניתא נמי כה דכתיב צפרשא סמוק שני עזרים נלים גו' וישגו את משה

רבי אליעזר פרק תשיעי נדרים

ועוד א"ר פוחתין לו מן הכתוב שכתורה וא"ל אילו סם
היית יודע שאתה עובר על *לא תקום ועל לא ע"כ
תשור ועל לא תשנא את אחיך בלבבך ואיבת לרעד י"ק"ט

כסוך והי אחיך עמך שדוא עני ואין אתה יכול לפרנסו
אמ' אילו הייתי יודע שדוא כן לא הייתי נודר ה"ז מותרו
ע"כ לא תקום ולא תשור טלם נקטת מימינו כלי ולא השליך והייתו
הנאסף או טעמם לו דבר שלא סגנו ויתוך טלם הדרתו והתורה
אמרה לא תשנא את אחיך בלבבך הדרתו הוקיף ר' ולא ויתו
ולחיותו טלם יעני ואי אתה יכול לפרנסו מחמת נדך ואם אימ' אינו
הייתי יודע בשעת הדר כל אהרות הללו לא הייתי נודר הכי זה מותר :

מעשה באה' שנדר מבית אחרת הנייה והכניסה לבית סו
ר' ישמעאל ויפה א"ל ר"י בני מון נדרת א"ל
לא והתירה ר' ר"י בוחה שעה ככה ר"י ואמ' בנוי ישראל
נאות הן אלא שהעניות מנוולתן וכשמת ר' ישמעאל היו
בנות ישראל נושאות קינה ואמרות בנות ישראל על
ר"י בכניה וכן הוא אומ' *בנות ישראל על שאל בכניה

אמ' בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנוולתן וכן ע"כ ישאל כמו ד
כן נאים הם בנתיבותם טעיס לית המעשים אלא שהעניות
ודלות הבלות המר והמפר מנוולתן ולא היית להם מדה טובה :

ההוא ר"ל לדביתו קונם שאי את נהנית לי עד
שהתעיימו חבשייך לרבי יהודה ולרבי שמעון
ר"י טעים אמר ק"ו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו
אמרה תורה שמי שנובת בקדושה ימחה על המים
המאירים בספק ואנו עאכ"ו ור"ש לא טעים אמר ימותו
כל בני אלמנה והאל יזון שמעון ממקומו ועוד כי היכי שלא
לתרגלי למנדר :

יבמותו כל בני אלמנה כלומר ימות הנשאל והוא תלם אלמנה והיא יבמותו
בניה : לא יזון שמעון ממקומו שיעשו חבשיה ולהכי לא רצה
לעשות כי היכי שלא לתרגלי למנדר שלא יהו קיום נדרים :

מהר"ש אמר ימותו כל בני אלמנה והאל יזון כו' ע"כ
מ"ט פרק ג"מ צעון נדרים אשתו של אדם מחה

על אהר למה יקח ממכרך מחתךך וצעון נדרים בניו מתיס כו'
והכל את מעשה ידך גו' וזה סגור הנאה מלשון ציולתך דרנן
ר"ל ודאי סימחו בניו כשאר נדרים ובס' ימנת הוא גופי' מחתיה

על סגור הנאה ממנה ציולתך דרנן והספר הוא אלמנה ודו"ק
ההוא ר"ל לרביתו קונם שאי את נהנית לי עד
שתראי מים יפה שכיך לר"ש כ"ר ויסי א"ל ע"כ

שמה ראשה נאה א"ל סלגל שמה שערה נאה א"ל דומה
לאיצי פ"טין שמה עיניה נאות טרושות שמה אוניה
נאות כפולתו שמה הושמה נאה בלום הוא שמה
שפתו ה' נאות עבות שמה צוארה נאה שקיעו שמה
כריסה נאה צפה שמה רגליה נאות רחבות כשלה
אזו שמה שמה נאה לכלובית אמר לך ופת קיריך אותה
לכלובית ש"מא מלובלכת במימן ושריה :

מ"ט יפה סדך מים סמוך כל' מין קאמר לה חס וזה פה סוס דבר
יפה : יפה ראשה נאה וכן הנהיה שתרכלו לו : סלגל דומה
לאיצי פשתן שחאשין סלגליס עגוליס : טרושות רמות : כלום סוסים :
לנארה

יסוד למלרים נהן לו צדו לפרה וסודי דסוד לשון שבוטה
מזדקיהו דכתיב ויבא אהו צללה גו' וכמה קראי דכתיבי בפרה
דכתיב צדו ל' אלה שהיא שבוטה ולא מייתי אף סך קרא דלדקיהו
משום דבני לאחיו דלדקיהו לא עשה וכה סתרינו לו טלם צפניו
טלם עשה כמשה שקדק להחזיר לו צפני יתרו : מאי מרדותיה
אשבויה כו' דהי כפסטיה סהציעו טלם יתרו מלהשקטנו לו
ברוב מרד קרא הא ודאי לדיק דלדקיהו כממר' בס' מלך ובהר"ו
שהיא לדיק גומר לא היה עובר על שבוטה זו אבל שבוטה זו
דלא מגליט עלי שהיה מלפער דלדקיהו צנפני' מתוך לערו דגופי'
הס ספר דסרי לו לגלות ע"י הורה אפי' טלם צפני וע"כ

בדאמרין פרק אין מעמידן הויא מטרוניקא א"ל לר"י אשכנז
לי דלא מגליט אשכנז לאלמנה ג"ל לא מגליטא למחר דרשה בני
מדרשא וכו' אשכנז לאלמנה ישראל לא מגליטא לעמיה ישראל
מגלי' והכי נמי כהא אשכנז לי הכי לאה ישראל לא מגליטא מיכו
משום חילול השם כיון דלא גלי ליה הכי מטיקרא כי הים דקאמי'
דגליא לה מטיקרא משום חילול השם הולך להחזיר נדרו ואסילו
טלם צפניו כיון דסרי צדיעו וק"ל : דהוא קא אביב ארנבתא

כו' דרך צעלי מלחמות שהם סבורים ובעלי נפש סופה לאכול
אינו מנושל ואל אבל סוסין צמוזו וטעמו הרע' הארנבת' מיד שלך
אוקו צעו צידו אכלו וכו' ודאי מרד אכור הוא צותר ולא
רצה לגלותו וק"ל : מרד ישבו לרמי וקני גו' לפי פשוטו
ה"ל למחבצ יסנו כקח תחת ה"ד וכן דמו בלא י' כמו צסיפא
דהאי קרא העלו עפר גו' מרדו סך גו' אבל יסנו בליר' תחת יו"ד
הוא לשון לווין וכן ידמו סנ' א"ל שסנו לרנן וידמו תחת ש"מרו

להתי' נדרו ציטניה על כפאות ושורש בחדש כסמר דלדקיהו כו'
ושלא צביב מנהדרין ורלה אוחס אנשים של לורה והכיב אוחס
צקתוראות של זכר כו' כיון שהגיעו לפרשת נדרים כו' א"כ
התקום לדקיהו שבוטתו ושמועו לרנן כו' עיין ברש"י סם :

ההוא ר"ל אמר לו צדין נדרים לו והוא נדך צדתי וכו' מ"ל לדרום הא
כי אין לומר דלמא כפסטיה דקרא דהלך ככר נאמר וילן ויסי
אל יתר חתנו שהיה צדין מה לרד ליתר עור וימתי' ה' אל משה צדין
ואם בא ללמדו סיפרו היה צדין וסם בא אליו משה למעלה בצדוק ויסי
משה אל יתר חתנו ה"ל : ויסי למדין אל יתר חתנו וע"כ תמי' לך סו
דמספיק לומר וימתי' ה' אל משה סוב מתימיה או לך למלרים ליה דרשו
כשהלך משה ויסי אל יתר חתנו וי"ל אוכס ואשכנז וימתי' יתרו למשה
לך לשלום והלך וביחיתו הולך אחר לו הק"ל למשה קודם שחבצו למלרים
צדין לך חתנה התיב הדר בניו וימתי' צדתי הדר סוב למלרים
וכן משמע מלשון רש"י דגרים מרד צדין לך אלא ה"ק ליה צדין נדרת
לך והדר צפני יתרו וכו' אבל קשה לי כיון דכנר
לך הסי אל יתרו ועל מימנו רבות אלמס על ואשכנז אל אהו וי"ל
לך לשלום חתני לך ה' השפעה ששכע טלם לילך אלא כרשותו ולמה
הולך לומר לך למדין ויתר נדך כפניו : וי"ל אפי' שיקרא זה
ממרה סודק א"ל הק"ל למשה לך סוב מתימיה וי"ל כתיב וילך משה
ויסי אל יתר חתנו : ובכסף עונק סדר סימון תרתי' אי סתן לו יתרו
רשות חתנה לילך הוא נדרו סך דרשו לך נדכו ויבא לשלום כלומר
שסם חוליק אשתך לא הנהייה אהו א"ל הק"ל למשה צדין נדרת לך
וכתי' נדך צפניו לאלוך גם את אשתך וכנר צפניו אפי' בעל כחשוטו
בתי' כתיב ויקח משה את אשתו ואל כניו וכו' וסם היתמתי פיה ע"כ :

סמ"ג
סמ"ג

סמ"ג

רבי אליעזר פרק תשיעי נדרים רח

תרי טלופחין שכן צבצל היה לסוף לומר על המוטע תרי ולא צ"י ולכך הבינה תרי מתם וכן גרמיו ודאי משמע מדה גדולה ומדה קטנה כדמוכח לעיל בפ' הגדר מן המצולת ד"ל רבי לדר קשרא יבטיח לך ד' גרמיו וק"ל גרמיו דבטיח ביה שקל דיקולא כו' ה"ו איש לשיטון מדניתו היה מתכוין אמרה קטנה ודאי הבינה מדה גדולה וכן מלשון צוליא חיו משנים בלשון לפי לשון מדניתם וכן צבצל אפטר דצ"ל לא היו קורין חלא דלת או דבא ומיעוט יס לדיקוק שאמר דתיב צבא בן נועי אצבא כו' מה לו להזכיר שיצב אצבא וי"ל תמוס דתיב צבא בן נועי אצבא בקרבן צפני השתח משנה דכוונתו עליו אבל אלו לא הוה יתיב עס ודאי דלא היתה טעמה לומר כן דכוונתו על צבא בן נועי וק"ל :

נערה המאורסה פרק י

אמר ליה רבא לרב נחמן חוי מר האי מרבנן רחאא ממערבא ואמר אודקיקו ליה רבנן לבריה ררב הונא בר אבין ושרו ליה נדריה וא"ל וילי ובעי רחמי על נפשך החטאת דתני רב דימי אחיה ררב שפר' כל העורר אע"פ שמקיימו נקרא חוטא א"ו זכיר מאי קראה רבי החתול לנדרור לא ידעה כך חטא הא לא החלת איבא חטא: זיקר בעי רחמי על נפשך כך חטאו לו במרע: ה"ל חלמלא חלמלא חטא: חטא בן חטא.

ארה כ' כמה השלינו בשמחה זו נפרע לעיל ובתאמרוס זה נבנות העורר ועד שאתרו העורר נדר בחלו ביה נהס והתקיימו לחלו הקריב עליו קרבן וחזקתה מלנו אחר נדרים סיבב לפרושו ובעיקר יחד ועקב נדר לאמר לאמר לדורות וכו' והדרום אררין חזרו ויהיה די לנו פה להעיר מהעורר בעת ליה או לעשות סיבב לנירו כפן נעוץ : אהם ליתר נדר על דבר שאסור לעשותו בני נדר קודם וכו' צבא נבאונים סיבב להשנו מאזו הכחה עשיתם א"י סעד בלא ידור הוא נדבות לב כל מה שבעה ואחר נדר כל מה שיקיים איש אלא סיטון חוב כ"כ שאם הוא תאחר לקיימו צבא שיה וכל רגע עובר תמוס כל תאחר : ה"ו שאילו לא יקיימו כלל : ה"ו שיהים עליו בחוק לאילו עליו המרד ויחזר נדרים שרמים באור וזין להם על מה שישמחו : ה"ו שחפך נודקין אחריו לוקח בפקה סחוקים אם הוא נטוה כח"ס לעיל ותמר נדרים לבקר ולפעמים יתקרו על חטא זה וימלאו בו גדול מתנו כתי סיס בטיבו חטבתו פסולין סדס ועובר חטא ונהקין על מה שערר החכם ותולצין לו התעורר וזולקן אותו וכו"ס כי דרוש ירשנו ה' אלהיך חזקו : וזה כן חטא ועוד טעמים אחרים ע"כ צ"ד להכריז מזה חזק באיכות הנדרים : וזהו ג"כ סיבב התלותק במיד דמד אמר נקרא קרבן וחד אמר נקרא חטא הכל כפי הארס והטון והפסק והגוס וכו"ק :

פרק ואלו נדרים

אמר שמואל ערבוביתא ערבוביתא מתיא מתיא לירי עירא מ' ערבוביתא דמאני מתיא לירי שהני וכו' י' שלהו מתם הוהרו בערבוביתא הוהרו בהכורה הוהרו בבני עניים שמהם תצא תורה שנאמר *יול מים מרליו מרלים שמהם תצא תורה ומפני מה אין מצויין תלמודי חכמים יוצאין מבניהם

ואמרה שקיע שראש מונח בן כתיפוחים : א"ל יפה אהם קורין אותה לבלותיה סהא מלובנת בחומין זה הסע יפה לה והיינו ודאי מוס יפה שבה ועל דעת כן הדירה שהורעבו אותו דבר יפה דמה יפה לה שמה לבלותיה ואיכו יתי מלובנת :

מהרש"א ער שתראי מים יפה שבך כו' מכל הפירושים נראה שפרע מוס תל' מאומה ונראה לקיים כמשעו מלשון מוס מתם כל' ער שצ"ל לו מוס היסור יפה שבך שם צו ק"ת יפוי וכל הוי מומין דמשיב ודאי דאין צהו מומין סהס מומין לפקונה כגון עינים שרופות ומומה צלום ואמרה שקיע אבל כל אינך דמשיב הכא גם דלענין מומי כהונה לא מתרו מומין במוסכת בצורות בעיני אדם מתרו מומין כדקאמר הכא והשתא ניחא דהס מנוער נמי מתרי מוס טעמי הצריות כדקאמר בני ר"מ דדייק בשמיה דדידור וק"ו הכא דבאוהו מוס שהא סמה לבלותיה מלא דבר יפה השמה נאה לה וזה המוס שהא סמה הוא יפה ונאה לה יתר מכל מומין שבה וק"ל :

מה **סס** **ההוא** בר בכל דמליק לארעא דישראל נסיב אתחא אמר לה כשירי תרין מלופחין בשירת ליה תרין רתת עלה למחר אמר לה בשול לי גרומא כשירת גרומא אמר לה אייתי לי תרין כוצינין אייתיאת לי תרין שרגיין אמר לה חבר יתהון על בבא * הוה יתיב בבא בן בוטי על בבא וקא דאין דינא חברת יתהון על רישיה * אמר לה מה הדין דעברית אמרה ליה כך צוני בעלי * אמר את עשית רצון בעליך המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטא :

תרין מלופחין כלומר דבר מוטע שכן דרך לשון בני אדם לומר על דבר מוטע אחד או שנים וביצי היתה טעמה והבינה הדב' כפאטו : גרומא כלומר הרגס : ורצונין קרנום של אבטיחים : שרגי נרות דתחרגומין צוליאני : **חברינו** אבבא מתוך סהיה כעוס על מעשה אמר לה דלחצרניהו אדשא על ראש הפתח והיא חנה על שחצום צראם צבא בן נועט סהיה גדול הדור : שני בנים כבבא כנגד תרין שרגי ואייתי האי עובדא לאשמועינן סחידותא צבצל בן בוטא :

מהרש"א פתח עליה דהר' ספרנא בנות ישראל על ר"י בכינה המלבישן שני גו' דריש שני מלשון שן המעלה עדי והז גו' היינו הן והז טעמה לה לעדי ולכך צבוצד' דלעיל דלא איירי בעשה לה שן לא מייחתי אר"י האי קרא דכתיב בני שאול ומכאל יס קלח ראה לפרס"י בני שן חותבת שן והז דפרק בנה אסא דמלויני ר"י ורבנן אס שרי להוליא בשבת דקאמ' ל"ס אלא של והז אבל של כסף ד"ס מותר תמוס דשל והז חציבא ואתי לאתויי אבל לפי רבננו דשל והז משונה במראה משאר שינים ודילתא מצוו לה כו' אבל של כסף דומה כו' דא"כ ר"י הכא דענד לה של והז ליפוחה עפי ה"ל למענד של כסף דאדרבה ע"י של והז מצוו לה ודו"ק : ונסיב איחחא כו' נראה מהזכיר סהי האים והאשה מנ' מדיות שכל מה ששינהה מכונתו לא היה א"ן מתוך שיניו לשונות של ב' המדינות שאמר לה

ואלו נדרים פרק אחד עשר נדרים

בבגדים תלמידי חכמים אמר רב יוסף שלא יאמרו תורה ירושה היא להם רב שישא בריה דרב אידי אמר כרי שלא יתגדלו על הצבור מר יזוטא אמר מפני שהן מתגברין על הצבור רב אשי אמר משום דקרו לאינשי חמרי רבינא אמר שאין מברכין בתורה תחלה דאמר רב יהודה אמר רב מ"ד מי האישי החכם ויבן את זאת דבר זה נשאל לחכמים ולגבאים ולמלאכי השרת ולא פירשוהו עד שפירשוהו הקב"ה בעצמו שנאמר *ויאמר ה' על עוזם את תורת וגו' היינו לא שמעו בקולי והיינו לא הלכו בה א"ר יהודה א"ר שלא ברבו בתורה תחלה: ערבוביתא דרישא כפשוטו מפרק ראשו תמיד ומתוך כך אכלא ערובותא דרישה: בתיא לירי עירא

מניאו לירי סמוי ענייני שוקתא הלאש מכהא מלור עיניו דמאני בתיא לירי שעמוזיתא כהש צנגדיו ערובותא של זוסמא שאינו מכנסן תמיד ולבסוף כשהם מוזהמים מניאו לירי שעמוז וסתהון לבי ערבובית' דגופא כגופו מוזהם שאינו רוחן תמיד מניאו לירי שמה וכינוי אצטעוהו המלכות ולאלו יש רמזא אכלא שעמוז קשה מהם אלא ככוסה אלימא מרהיב: הודרו בערבובית' כלומר הודרו בתכונות ונרמזה: הודרו כחבור'

ללמוד תורה צנועה שהתלמידים מתקדים זה את זה ואחריהם הודרו בבני עניים להשגל ללמד תורה שמהם הלא תורה שאין להם עסק אחר ועוד שדעתם שקלה עליהם: לצאת מבגדים ת"ח שעל הרוב אינם בני תורה: ירושה היא להם שלא ילמדו תורה מאחר שהן סומכים שירשה היא להם: כרי שלא יתגדלו על הצבור שאם לא היקח תורה עסקת מהם יגיסו דעת: דקרו לאינשי חמרי שאין עושים בהם כבוד

ונמזים אותם מפני תורה שהם: שאין מברכין בתורה תחלה כחלה עסקם בכל יום דענין לעסוק במצוות והערב נא ויאמר בחר: דבר זה נשאל לחכמים וכו' ולא פירשוהו מדכתיב ויאמר ה' על עוזם את תורתם מכלל דליכא דידע לאהדורי טעמא אלא קב"ה בלמוד ומלאכי תבגלת סתרים של הרב ר' יונה ז"ל דקרא הכי דייק דעל שלא ברבו בתורה תחלה אצדק ארץ דאם איתא דעל עוזם את תורתו כפשיטא משת' טעמו אף התורה ולא היו עוסקים בה כשנאכל לחכמים ולגבאים' למה לא פירשוהו והלא דבר גלוי היה וקל לפרש אלא ודאי עוסקין היו בתורה תמיד ולפיכך היו חכמים ונביאי' קתמי' על מה אצדק ארץ עד שפירשוהו הקב"ה בעצמו שהו' ידע מעמקי הלב שלא היו מצרכין בתורה תחלה כלומר שלא היקח התורה צנועה בעיניהם כל כך שיפא ראוי לצרך עליה שלא היו עוסקים בה לטובה ומתוך כך היו מוולגים צברתם והיינו לא הלכו בה עלומה צנועה ולשמה:

אלו דברי הרב החסיד ז"ל:

כזהו רש"א יול מים מדליו גו' צפר' חלק דרשוהו לענין מלוכ' וכת"א אכל כהא דרשוהו לענין תורה שנקרא' מים כמו שכתוב היו כל למא לכו למים ופי' וול מים שהיא החורה מן הדלים שיפיה ורשו של הדלים צמים רבי' דהיינו ת"ח וק"ל: שהן

מתגברין על הצבור כו' צערוך גרס נמי הלא מתגדלו ויש לפרש דבהא פלוגי דמ"ד כדי שלא כו' לאו משום טעם אלא להזילן מעצירה הוא שלא יצולו לירי גידור ומ"ד משום טעם ענינה הוא על שהיו מתגדלו על כו' וק"ל משום דקרי לרבו חמרי באלו הם צנוע הנדיבה אינם ראויים לתקנה ככריית החמור והו' וע"כ אין צנייה תלמידי חכמים דאפילו לפי דעתם ולפי טעם הנדיבה המוליד מוליד צנועה וכיון שהם ח"מ אחלי אין צנייהם ח"מ וק"ל: שאין מברכין בתורה תחלה עיין בפירושים ועי"ל כלפי מה שאמרנו בני העיר כל ח"מ שצריך לפניו כהן עם הארץ אותו ת"ח חייב מיתה שנאמר ולמשאלי גו' והיינו שאין ח"מ מצרכין בתורה תחלה ומניחין לצרך לפניהם כהן ע"ה וקיינו דרשים ליה הלא מולא הלכו בה שהרואה ח"מ שפל לפני ע"ה אומר אין נחם רוח צבורה כפשי"ט שס והשקף הוה ספיר מדה כנגד מדה שאין מלווין בני ת"ח להיות ח"מ וצפ' הפועלים דרש מאשר נחתי לפניכם כנוי דלפניהם יחפרם כפשוטו לפי דרכינו דכתיב כי לאסו ודם צדיקים (פשיטא כו' כג"ל):

איס' בר יהודה לא אתא למיתבא דרבי יוסי ג' יומי סס אשכמיה ורבימוס בר' יוסי א"ל מ"ט לא אתי מר לבי מדרשא דאבא הא תלתא יומין א"ל בי טעמיה דאבוך לא ידענא היכא איתא א"ל לימא מר מאי קאמר ליה דלמא ידענא טעמיה א"ל הא דרבינא רבי יוסי אומר בכיפתן קודם לחיו אחרים קרא מ"ל א"ל דכתיב *ומגשיהם יהו לבהמתם וגו' מאי חייחם אולימא חיה והלא חיה בכלל ברמי' היא אלא מאי חייחם מיתחם ממש ^ה פשיטא אלא לאו בכיפה והאיכא צערא דערבוביתא א"ר יוסי אין אלו נדרים עיניו נפש:

ורדימוס בר יוסי היינו רבי' נהנה בר יוסי דמתקרי בנן של דרשים: טעמא לא ידענא דאמר למילתיה שאינו יכול לעמוד על סוף דעתו: א"ל דכתיב בני לוי: ולכל חייחם אולימא חיה משם שיתפרנסו משם: והלא חיה בכלל צדקה כדכתיב: זאת היתה אשר תאכלו מכל בהמה והואיל דכתיב לבהמת' למה לי חייחם: חייחם מיתח דכתיב בגדיהן היינו מיתח דאי לא מנכפי בגדיהן איכא צערא דמיתח היינו נמי עירובותא דאחרו לעיל:

ההוא גברא דאיחסר הנייה דעלמא עליה אי נסיב איתתא כי לא תנינא הילכתא רהיש כנפא ותובליא ולא מצי למיתנא איתחא רב אחא בר רונא ושבשיה ואינסיב איתחא שרקה מינא ואיתאי לקמיה דרב חסדא אמר רבא מאן חכים למעבד כי הא מלתא אי לאו דרב אחא ברב הונא דנברא רבא הוא:

ההוא גבר' דאמר איחסר הנייה דעלמא עליה אי נסיב איתחא כי לא חיינא הילכת' כלומר תאסר תנחת עולם עילי אס איתחא חיה עד שאשנה הלכות: רהיש כנפא ותובלי' כנפא קרי סילוס טעילין זו צאילין חובלי' חבל שחולין דקל ואינסיב להם למעו הענינים שבהם התמרים ומשל של בן אדם הוא רץ לתעל' זמנ' לעסוק ולשנות לבנות ולא אשתעי' מלת' ואלו דיימר' דהיינו כנפא שרץ יחידו לתעלה ולמעה כאלו שעולה כנאל צאילן

מתרג' ע"ג

פרק ראשון

תניא *הא אלי ואנורו אנאה לפניו במצות אעשה לפניו ב
 סוכה נאה לולב נאה ציצית נאה אכתוב לפניו ס"ח ע"ג
 נאה ואכרכנו בשירים נאים :
הרי עלי לשלח פרע ה"ז נזיר כמאי הרדיון שילוח טו
 ריבויא הוא דכתוב *שלוך פרדס רבנים ט"ה
 אימא מידי דעבר ברכתוב *שולח מים על פני חיות * י"ב
 תגא פרע פרע יליף כתיב הכא *קדוש יהיה גדל פרע י"ג
 שער ראשו וכתוב החס נבי כהן הרויט *ופרע לא ישלחו י"ד
 ואב"א האי שולח מים נמי רבוי הוא כדמתרגס רב י"ה
 יוסף ברבישקין ליה מא לפירא רבוי :

אימא תשלח מידי דעבר הוא דמשמע שינו שער דתפסא מים
 ומענינים מתקום למקום כדכתיב ושולח מים וגו' תחא פרע מים
 יליף כתיב הכא במיר גדל פרע וכתיב גבי כהן הדיוט ופרע לא ישלחו
 מה פרע דכתיב גבי כהן הדיוט וישלח דרבינו הוא כדאמרינן ספרק כ"ב
 אף פרע האשור גבי נזיר גדול שער הו ורבי שמעון שנינו גדל עד
הוספות משקין ליה מילא לפורי ורבי פי' גדל הפרי וקשה דאשכחן
 הרכה שילוח שאינו לשון גדול אל"ל' העברה כמו שלח תשלח
 וישלח יעקב וי"ל דהו מוחזק מהנן קדאי היה משני ליה כדלעיל תנא
 פרע פרע יליף ואלא נא לפרס אל"ל מקרא דאזוינא מיניה ושולח מים
 ודחוק דמשמע דתניא הב"ש וכו' :

אח"כ הרבה יגיעות יגע התרגל ליכב פסוק ושולח מים על פני השטח
 שיהיה לשון רבוי גם אחר הב"ש וכו' כנא דבברי תהוספות לעיל
 כי סס בנדרות גמשים מ"ה יתר מדבר וכבר אחרנו בחסכת חגיגת על פי'
 א' בהס רתו לטבע האלהי ממים העליונים סיורה נמשך זו וזו חתקה
 ומלחיות כדמתרגס רב יוסף כדמשקין ליה מילא לפירא ורבי עמי"ש הנהיג כי
 נאשר יוד תבסס וגוונר כן יהיה דברי נגאמר והללוהו אחר בלחתי מעולו
 ומרצרו :

תניא האומר מימן ה"ז שבועה מ"מ לאו משום דכתוב
 *ויורם ימינו ושמאלו ז' השמים וישבע בחיי
 העולם אמרי לאו משום דימין נופא איקרי שבועה דתני'
 מנין לאומר מימן שדוא שבועה שנאמר *נשבע ה' י'
 בימינו ומנין לאומר שמאל שזו שבועה שנאמר *ובזרוע ישי'
 עזו אלמא דזרועו היינו שמאלו :

האומר ימין שלא אוכל כדו זו ה"ז שבועה מ"ט לאו משום דכתוב
 יורם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע נמי העולם דקמתים
 ומינו לישבע דמייך ליה : שאומר וזרוע עזו כדכתוב ימיט וכתיב י'
 וזרוע עזו אלמא דזרוע היינו שמאלו : תוספת

מאין : חובל' חבל כדאמרינן בנכא בחורא מאן דנקוט מגלול' ותנולול'
 ואמר חיל וזאנור דיקלא דפליח : ובגמיה ואינטיה איתחא : וסריקיה
 קייל טת פניו בעוט כדי שלא יצירה רב משדא כאליו היה חסד אח' מהס
 שגדר שלא ישא אפה כדי שיתיר לו דאפס' אילו היה מכירו לא היה מתיר
 לו : מאן חסיס לתעבד כי האי מלחא שרקק בכך ששילאו אשה קודם
 שישאל על גברו כדי שיהול הגדר עליו קודם שאלה דקסרי כרבי וכן
 דמאר לא יפר האול ולא תל הגדר דר' נתן דינא הוא ונחית לעומקא
 דריגא ה"ז פליגי בשאלה שאין שאלים לחסס עד שיהא הגדר על עניו :

צ"א ההוא נואף דעל לגבי דהאי איתחא אתא גברא מליק
 ע"ב נואף איתוב בכלי כבא הוה מתחו תחלי תמן
 ועשמין חויא בעי מריה דביתא למיכל מן הווא תחלי
 בלא דעתא דאיתחא א"ל הווא נואף לא חיכול מנרף
 דשעמינו חויא אב"רבא איתחיה שריא אם איתא רעבר
 יחוס' איסורא ניהא ליה דליכול ולימות רבת' *אנשי דמים
 נאפו ורס בידרס פשיטא מהו דתימא איסורא עביד
 והאי דא"ל ריחא ליה דלא לימות בעל דתתי איתחא
 עשני ט עילייה *מים גנובים ימתקו ולחם סחרים ינעם קמ"ל :

בלא דעתא דאיתחא שאלו היחא יודעת לא היחא מעתהו לאלכו :
 כי נאפו ורס בידרס דנאפין הורגין הנעלים : מהו דתימא
 איסורא עבר האי צביה : והאי דא"ל הכי משום דלא לימות דתתי
 איתחא עילייה מים גנובים ימתקו : קמ"ל דלא אמרינן הכי ושריא :

אח"כ תמשיט אלו ואלא לאו סיס לדון לקף נכות כל התלוטות אע"פ
 שבעין תמשיט לא תחיל להס דבר טוב עכו' חייבים אנו לערוח
 ולתלא להס אוח לעובה הלס שיהיה נאפסות רחוק * כי כן אל"ל היו דן
 את כל האדם לקף ונות ונאמרים את כל רזו אפי' שלא יתנא להס כי אם
 פקטי * וכבר יפה הלילו הקדמונים על פסוק הלא יתעו חורטי רע וחסד
 נאמת חורטי טוב : שהנן דבר לרעה ממה נפשך הוא הוועה שלם בלמת
 און זו תלוטת הוה חובד בכשרים ומתקייב לקות ננוסו ואלס עעמיה הוועמה
 עובר על תלוטת הוה דן וכו' חמיר ר"כ לעולם הלא יתעו חורטי רע *
 ונפסק אס דיינורו לכות הוא אס חסד ואלת' מזה נפסק שאס אין רע
 נילול תלוטת חובד בכשרים ואלס אמת' טל דברים רעה מתקיים הוה דן וכו'
 ור"כ וחסד ואלת' חורטי טוב עכ"פ הוה גם בהסרירו בני אדם אס ואלתו
 גדיטו וס ענכן למור על כל הדברים הטובים להעמידם בחקיק כשרות
 ויחידיו היו תמים :

מהרש"א מ"ד כו' מים גנובים ימתקו כו' נתנו החוס'
 כדאמר סנהדרין ניטל עעס צילה וניטק לעוברי
 עבירה עכ"ל אלמ הכא אל"ל לפרס כן דודאי שלמה לא אמרו הכי
 קרא על אחר החורבן ונחידושוני סוף פר' בן סורר יפורס ע"ס :
 קמ"ל נתנו החוס' קמ"ל דנאף אינו יודע זה וניהא ליה דלימות
 בעל כדי שיהא כו' עכ"ל ולשנא דתלמודא דפרק זה דזרר לא
 משמע כן דקאמר קמ"ל דכמה דקיימא הכי שיתא עפי וא"צ יודע
 זה דמים גנובים גו' ניהא ליה דלימות בעל ותהיה שיתא
 ליה :

הדרן עלך מסכת נדרים
 ח"ב נג א

הריני נזיר

פרק רביעי

נזיר

ד
ט
י
י
י

הוספות האומר ימין ה"ו בטענה ימין שלא אוכל כפר זו וה"ה שמאל כדלקמן מירוש החפלין מדהזכיר ימין תחלה : **ושמשון** לאו נזיר היה והכתיב *כי נזיר אלהים היה הניער החם מלאך הוא דקאמר ומ"ל דאיטמי למתים אליהם מדכתיב *בלחי האומר רבתי אלף איש דילמא נדרתי גדי' ביה ולא נגע בה אלא מהבא *ר"ך מהס' איש ויקח את חליצתם דילמא אישחתינ ברישא והדר קטלינהו ויך ויקח כתיב דילמא גוססין שוינן אלא גמרא גמירא לה :

ושמשון לאו נזיר היה והכתיב כי נזיר אלהים יהיה הנער וקס"ד דמנוח קאמר להא מילתא דל"ד דבר הנזיר שחדס מדיר את בנו נזיר : מלאך הוא דקאמר כי נזיר אלהים יהיה הנער : דילמא נדרתי גדי' בהו מתחן כהו אלכל הוא גופיה לא נגע בהו : ויך ויקח דממשע ניך והדר ויקח :

הוספות ושחטון לאו נזיר היה וקס"ד שיהמלאך היה אומר לאינו שזירנו לכשיוול כדאמר' לקמן האיש מדיר בנו כמיה' החס מלאך הוא דל"ד כעניינה ולא ינא מירוח לא מסי' אציו ולא מסי' שמשון : **אה"ב** אין לתמוס חס טעק על דעת האומר שיוכל חס להפסיע חתלה אלף אנשים מתנדיהם וחל"כ להרגם או להסיע כלס גוססין עד שיוכל לקח חליוסם לאחר נזין כחבב כו' על משתן שלא היה כמו גזרות אכסיס כי חס מתנדיה יח' אחר :

מהרש"א החם מלאך הוא דקאמר בו' ולא תקשי למה לא קיים אציו מנוח דברי המלאך דל"ל סהמלאך לא הזכיר כניידיהו אלא מורה ולא יעלה על ראשו זה קיים כדלעיל נזיר שמשון אינו מיקל כהער ולא הזכיר שלא יטמא ודפריך מלך דאטמי בו' הכי פריך ואומ' דאציו קיים דברי המלאך לעשותו נזיר גמור שלא יטמא כשאר נזירים והא דלא הזכיר דק איסור גילוח פיינו קוספי' על שאר נזירים שלא יהא מיקל כהער לעולם ויש לכונן זה שאמר המלאך נזיר אלהים ויהיה ג' ולא אמר נזיר לה' כדכתיב כתיבה ג' נזיר לה' הורה זה כי לא היה נזיר כדמח' הרחמים כשאר נזירים רק כדמח' הוין וכגזרה שע"כ קראוהו שמשון הגבור ועליו נזיר דן נזיר את עמו וק"ל :

הריני אומר אבשלום נזיר ועולם היה שני' *ויהי מקין מ' שנה ויאמר אבשלום אל אביו כי נדר נדר עברך בשבתו כגשור בארם ונזמר אשלמה את נדרי ומגלה אתר לשנים עשר חדש שנאמר *ויהי מקין ימים לימים אשר יגלה ונז' וילף ימים ימים מבתי ערי חובה מה החס שנים עשר חדש אף כאן שנים עשר חדש : ואשלמה את נדרי פיינו קרננות מירוח : מה להלן שנים עשר חדש דכתיב עד מלאך לו סנה המימה :

מהרש"א ואשלם את נדרי אשר ג' נפ"ד דתמורה פי' דס"י כונו' אשלמה את נזירותו ואלגת ע"ל והיינו שתיבה ג' כהמונ לגלות ונצטר' קאמר החס אר נדרתי כחצרן זהלא עיקר נזורו כגשור היה כדכתיב כי נדר נדר ענדך כשצנת כגשור ג' געי למימר אלא להציא ככסיס מחצרן ופריך כחצרן מחצרן כשנעילי' ומסיק אלא כיון דהותרו הצמות כל היכא דנעי מקרבו ע"ס דף כ' : הגי' משנים כו' הוא סנה עשר לשמשאל

הרמתי וכתמורה פ"ב מסיים בה' י' סנה שמלך שמואל סנה את' שמלך שמואל ושאלו ב' שמלך שאלו בעלתו ול"ו שמלך דוד ועיק פירש"י אבשלום היה יודע שפתיח דוד למלכות מ' סנה כו' ע"ש ודברי נבילותו כן לפרש שחלה מרד אבשלום כשאלו להס מלך זמתי שמואל סנהו נטל אבשלום טעה לתרוד כמלכות אביו כמו שמרדו ישראל לשאלו להס מלך אחר שמלך שמואל עליהם כמפורש בקרא דחציז ליה מרדה וק"ל :

פרק מי שאמר

הניא רבי אלעזר הקפר כרבי אומר מה ת"ל *וכפר ב עליו כאשר חטא על הנפש וכי באיזה נפש חטא נזיר' זה אלא מפני שציער עצמו מן היין נקרא חוטא וק"ו ומה' זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא הבצוער עצמו מכל דבר עאכ"ו ודא האי קרא כנויר טמא כתיב ואנן אפילו נזיר טהור קא אמרינן קא סבר רבי אלעזר רש"ס הקפר נזיר טהור נמי חוטא הוא והיינו טעמא דכתיב קרא כנויר טמא דהאיל ושנה בחטא :

ואנן אפילו כנויר טהור קאמרין בו' מדמפרש ר' אלעזר בקפר טעמא דחטא כשזיל ליער עלמו מן היין והיינו נזיר טהור : דהאיל ושנה בחטא סבר הויר עלמו מן היין ועכשו שונה כחטא טהור לו להויר מן הטומאה ונטמא :

פרק הריני נזיר ושמעו

ת"ך *אישה הפרס וה' יסלה לה באשה שהפר לה בעלה ודא לא ידעה הכתוב מדבר שהיא צריכה כפרה וסליחה וכשהויה מניע ר"ע אצל פסוק זה היה בובה ובה מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר מלה טעון כפרה וסליחה המתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר עאכ"ו כינצא בדבר אחא אומר *ולא ידע ואשם ונשא עונו ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר מלה ועלה בידו בשר חזיר שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר עאכ"ו איסי בן יודנה אומר ולא ידע ואשם ונשא עונו ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר מלה ועלה בידו בשר חזיר כנון כו' החיכות אח' של הלב ואח' של שומן ונשא עונו המתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר עאכ"ו על דבר זה ידעו הדוויים :

אישה הפרס וה' יסלה לה כמה הכתוב מדבר אם כשהי' נזירה וספר לכ בעלה סליחה ו למה אלף וכו' : מי שנתכוון לאכול כשר חזיר ואלכ כשר טלה ג' : המתכוון לאכול כשר חזיר ג' דמיקרא לחטאה איכון דהא לא ידעס דהפר לה בעלה מסוס הכו' צריכה כפרה וסליחה : **אמר** רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן מאי דכתיב *כי ישרים דרכיה' צדיקים ילכו בהם ופשעים יכשלו' וט"ס רש"ס

כ"ב
נזיר

י

י

י

י

י

י

י

י

י

י

י

י

י

רניני נזיר פרק רביעי נזיר רי

אח נפשע וגומר זה לוש שפירש מאברהם שא"ל כי אנשים אחים אנוהו : מקריטו עון זה אברהם דכתיב ויה בנינו לור מלכהם ש"ע המריבם שפירש מאברהם גרם לו להיות עני לאנשי סדום וע"כ נא לידי מעשה נותונו וגולדו עמו ומואב האמורין נבא זקבל : כל בדיח שנועלין זו הארמון שלא יכנס עו ארם : לתאור יבקש נפרד הלך אחר חקוק לבו כדלמדין לעיל כל המסוקים לשם עזירה נאמר : בכל תושייה יתגלע בקורה שכתב ובחורה שגבל פה דקמן עמוני ומואבי אמורין ואיסורן ואיסור עולם : חמר ונחה ויצאו ממנו מלכים ונביאים מלכים דוד כדכתיב ואלה מולדות פרץ וגומר ונביאים דלמדין אמרן וחמלה אחי הוא ולשם שמים כוונה ולהננות מורעו של יעקב כדכתיב כי יראה כי גדל שלח :

הר"ה דרש רבא מ"ד דאח נפשע מקריט עון וכו' עיני פי' רש"י - ולעז"ל שהוא על שפירש לא רצה ליק אלא אברהם ואמר לא אוכל להמלט ההרה זה אברהם כי רוצה מעשיו כגור מעשה אברהם ואני דומה רשע בערכו ולכך את סהוי לנו כי אנשים אחים אנוהו שלא יקר למקומו של אברהם מעתה שפירש הוא מקריט עון ואין הוא חסוב ליש אלו כי הוא רשע בעשיו ומחוד שפירש חמתו כל על שחייבנותו ויהו כינו וכן זרע אברהם חתנים שאינם כדקדים יחד כדכתיב לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' ואין להם חקיה עד עולם כמו ארמון סגור נרמז ולחשים כתיב וישא עיניו וירא את כל כבוד וכו' וכל המסוק על שם עזירה נאמר כמ"ס למעלה וכן כשנפרד הכפיקה סדום ולא רצה להמלט ההרה אלא אברהם כל כוונתו הייתה רעה לתחת ידו בעזירה יבקש לעו ולכך נפרד מאלו אברהם כי בחיותו אלו לא ימלא החקות בעזירה ולכן כלל חסיה בכל מקום שקורים חורה שהיא חסיה בין בחתי נכסיות ובין נכתי מדרשות נבגלו קלוטו שקורין פרשה של עו ולא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' ורש"י ו"ל סודם בחורה שכתב ובחורה שגבל : פה ובחורה כלומר שגבל תושייה כי בחורה שכתב נכח עשוי לא יבא עמוני וכו' ובחורה שגבל חתן עמוני ומואבי אמורין ואיסורן ואיסור עולם :

אמר רב נחמן בר יצחק גדולה עזירה לשמה ממצות שלא לשמה איני והא אמר רב יהודה לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה - אלא איבא כמצוה שלא לשמה דכתיב * חבורך מנשים יעל אשת חבר הקניני מנשים באהל תבדך מאן איתון נשים באהל שרה רבקה רחל ולאח אמר רבי יוחנן שבע בעילות בעל ארתו רשע באותה שעה שנאמר וכו' - נופא אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק וזה ויצתה ממנו רות דא"ר יוסי בר חיננא רות בת בנו של ענלון בן בנו של בלק מלך מואב - א"ד הייא בר אבא אמר ר' יוחנן מנין שאין הקב"ה מקפה אפילו שבר שיחה נאח מהבא דאלו בכיר דקרייתיה מואב א"ל רחמנא למשה אל תצר את מואביאול ותנח כס מלחמה מלחמה הוא דלא הא צעורי צעוריהו ואלו צעורה דקרייתיה בן עמי א"ל אל תצורם ואל תתגר כס כלל אפילו צעוריה לא אמר רב

כס משל לשני בני אדם שעלו את פסחיהם אחר אכלו לשם מצוה ואחר אכלו לשם אכילה גסה זה שאכלו לשם מצוה צדיקים ילכו בהם וזה שאכלו לשם אכילה גסה ופושעי יבשלו בהם א"ל ר"ל האי רשע קריח לוי נהי דלא קא עביד מצוה מן המצות פסח מיתה הוא דקא עביד אלא משל לשני בני אדם זה אשרו ואחרו עמה בבית וזה אשתו ואחרו עמה בבית לאחר נדרמנה לו אשתו ולאחר נדרמנה לו אחרו זה שנדרמנה לו אשתו צדיקים ילכו בהם וזה שנדרמנה לו אחרו ופושעים יבשלו בהם מי דמי און חרא דרך קאמרינן הבא שתי דרכים אלא משל ללוט ושתי בנותיו הן שנתכלו לשם מצוה ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בהם הוא שנתכוין לשם עזירה ופושעים יבשלו בהם ורמזא הוא גמי לשם מצוה איכותו לא ס"ד דא"ר יוחנן כל הפסוק כולו על שם עזירה נאמר * וישא לוש * ותשא אשת ארוננו את עיניה את עיניו * ויאמ' שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני וירא * וירא אות' שבסן כן חמ"א את כל כבוד * בער אשה וזיעד כבר להם כי כלה משק * אלא * אחרי מארבי נתוני לחמי ומי צמרי ופשתי שמיני ושקיי * והא מינים אנים הנא משום רבי יוסי בן חוני למה נקוד על וא"ו שובקומה של בכורה לומי שבשכבה לא ידע הא בקומה ידע ומאי הוה ליה למעבר מאי ררוה הוה נפקא מינה דליפניא אחרינא לא אבני ליה למשתי חמרא :

תוספות נהי דלא עביד מלה מן המצות פסח מיתה קא עביד ותימ' והא שמשע כסוק בגוול קמח דחביבה גסה לא שמה אכילה נא"ל איסורא עבד שלא יא ידו חבור ו"ל ה"ק כהי דלא יא ידו חותב אכילה פסח רשע קריח ליה מה היה יכול לעשות אם הוא כבר שבע אין לו לינוע מלאכול ואין ראוי לקרוחו רשע אם אכלו - ור"ת תירך דתרי כוונת אכילה גסה הוה התם תימרי שהוא כל כך שבע שהוא קך כאוכל ומה שהוא אוכל אינו טהור מיתנו כלל ובההוא אמרינן האוכל אכילה גסה דה"ב פסח והבא מיירי שהוא שבע הרה אכל אינו קך במאכל : חדא דרך קאמרינן שגלוק הולך ואינו נכשל והרשע נכשל : והבא שני דרכים הם זה כל על אשתו וזה כל על אחותו הוא שנתכוין לשם עזירה כדלמדין דכונות עמי"ס אסור נכחו אפילו למ"ד שחר מזור החובל ואילך גזרו עליהם כגור עורה ופירשו מרוב עריות שזרי הם לא פירשו לא הוה לדבי להסקותו יין ללוע :

ד דרש רבא מאי דכתיב * אה נפשע מקריח עון ומדיני' ככרית ארמון אה נפשע מקריח עון זה לוש שפירש מאברהם ומינים ככרית ארמון שהגיל מדינים כינו וכין ישראל ככרית ארמון שנאמר * לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' - דרש רבא ואיתימא רבי יצחק מ"ד * לתאור יבקש נפרד ובכל תושייה יתגלע לתאור יבקש נפרד זה לוש ובכל תושייה יתגלע עמוני שנתלה קלוטו בכתי כמור' ובכתי מרשו' רתנן עמוני ומואבי אמורין ואיסורין איסור עולם - אמ' עולא חמר ונת' צמרי וכו' חמר ונת' יצאו ממנו מלכי' ונביאי' אמרי ונה נפלו כמה רבכו' מישראלי :

ברא
ספ
ספ
ספ
ספ
ספ
ספ
ספ

בית שמאי

פרק המישי נזיר

חייא בר אבין אמר רבי יודישע בן קדחה לעולם יקרים אדם לדבר מצוה ושכשר לילה אחת שקדמה בכירה לצעירה זכתה וקדמתה ארבעה דורות למלכות :
 איני מדקאמר דגולה למה מלמה שלא למה מכלל דמלמה דמלמה גריש' ומדקאמר שמתוך שלא למה כל למה אלמה דמלמה שמתוך כך כל לשמות מלמה למה ומשני אימא עבירה למה מלמה שלא למה דהריוויה מעלו :
 מנשים באר' מנצרת נשים שזאלה הנורח גם היא ומאן ינבו נשים שזאלה טרה רצקה רחל ולא טרה דכתיב איה טרה אשך הנה שזאלה רצקה ויניחא יתכן האלה רחל ולא דכתיב ולא מאלה לאה ויבא שזאלה רחל : מ"ב קרבנות ו' פעמים שבעה מצבות פיר ואלו במוצח : ויצאה ממנו רות שלא ממנה דוד שרייה להקצ'ה כשירות ומוצבות : דקרייתיה מואב משמע מאבי : בן עמי בלשון נקיה הוא דלא רחקה להודיע דמאביה נחשבה : אמר אל רצורם ואל תחרגו בהם ומדלא כתיב בהו מלמיה ש"מ דלפילו ערש לא ליעבד להו ולא עוד דלאו בכירה דקרייתיה אב הכחוש פרסמה דכתיב ותסכב את אביה ובלעירה כתיב ותסכב עמו: ארבעה דורות לישראל שבד ימי דוד ושלמה :

ומקדש שני נזיר ירדעו דליחרכוה מי ידעי לאימת אמר אביו ולא ידעי לאימת הבתי *שבעים שבעים נהתך נזיר אל על עמך ועל עיר קדשיך ואכתי מי ידעי כתי יומא : פ'
 פוחחין בתנאי גולד ואפי' להנהו דדדו עד שלא חרב ביה : הויי בכו בכו בכו אכסרי לרו דאלו אתי אינש שזאלה שעתא דנדריתון ולארו לכון דמרז וכו' : וא רדאי רתום כסאמרז מכמים לגמסו המודי דמרזן בית המקדש הוי גולד הוה אמניו דלאו גולד היא לפי שזדעין הוי שעתא ליחרז דכתיב היכל ה' היכל ה' היכל ה' דמה מקרא הוא צירמיה אל חשמו אל דגרי הכקר לאמר היכל ה' יגו' ולא שזאלה עלינו רעה ומרסם לה רב יוסף הכא שהיה ירמיה מוכיח את הרשע' שהיו מתאיסים מן הסרענות ואומרים ישר היכל זה עוד יבנה לנו היכל בית שני ואם יחרז בית שני עוד יבנה שלשי ליונות המושית אלמא יודעיס הוי שחרז ומשני נזיר ירדעי שיחרב לא ידעי אימת הלכך הוי גולד שלא הוי נמנעי' שזכיל זה מליודו כיון דלא ידעי אימתי יחרז : וכריך אביו וכו' לא ידעי אימת יחרז דבבתיב בספר דניאל : שבעים שבעים נחתך על עמך ועל עיר קדשיך פור' פמינת כשבי' דהיינו ארבע מאות וחששים שנה נגור שיהא ציון חרזן בית ראשון לחרזן בית שני דהיינו כששים של גלות בבל ות"ך שמעך בית שני ומשני דאבתי לא ידעי באיזה יום תחלת שנה או בסופה : כהרשי"א זה מקדש ראשון ומקדש שני כו' תפרס"י נראה לפי הדרש יהיה היכל ה' הראשון לשון שבעים וכמ"ס פרק עשרה יוחסין היכלא צדיקו והאג' זה מקדש ראשון ומקדש שני אכל א"כ חרזן מקדש שני לא משמעני מיניה אכל שערך פירש וז"ל היכל גו' זה מקדש ראשון ומקדש צ' ומקדש ג' ש"ת קרי חרזו והב' שעתו עד עולם עב"ל ותלמודא דלא נקט אלא מקדש א' ומקדש ב' היינו שיחרבו ולא נקט ונקטס כג' שיעמד לעולם וק"ל :

פרק שלשה מינין

איבעיא לרו האי מויה מלחחת רבי או מלעיל מאי נ"מ
 לניזיר שנלחחו לסטים ושיירו בו כרי לבוך ראשו ליעקרו וכו' : ת"ש מהא אינבא חיה דקאים בעוקבא דבינתא וכו' וכו' כר צבעין סביא דיקנרו חורין עקבי נימרוך ש"מ מלחחת רבי ש"מ :

איבעיא לכו היא מויה מלחחת רבי היא שער מלחחת רבי בשתך לבשר היולא מן הראש וגולד וראשו כדקא קאי : ת"ש מהא אינבא חיה ליעטר' בלע"ז דהוא מילי כניס : דקיימא בעקבא דבינתא בעקר השער המעור לבשר : וכו' מדלנעני סביא דיקנרו כו' הכי דלתו דרדקי ונזיר הכי מוירי דיקייכוון מתלבטין שערי עקרי וקוס ש"מ דמלחחת רבי :

אה"ב כנר קיימו דרבי רמננות סבשער רמו לתומרות ונקבות האלות ובכור עמנו אחרו סקוה מייס שער ראשו כמות שאר בני גלות וסקו להאיות שלא היה חשיבן הגלי השולס ומתודותיו : ועס כל זה נוכל לבין שחקר פה אם השער גדול מתחיתו ומעקר לומר סבשכחיות גולדים ותהגליס ובר'יס תחת בחור הסבור : כע"כ אחרו סבשכחיות חבלי כניס שקן ותועבת הבשר : והתכן תלמי ירו כמקנה זרד לתקן יסודם ותו לרמז ויכיל

פרק בית שמאי

פוחחין בתנאי גולד היכי רמי אמ' לרון אלו אחא אינש
 לב ואמר לכון דיהרוב בית המקדש מי הוה ע"כ נדרתון אמר רב יוסף א רואי רתם הוה אמינא לרו הוא יימיס כתיב 'היכל ה' היכל ה' דמה זה מקדש ראשון

שני נזירים

והביא ר'אשה המוקים אלווען וקום לפיראות בחורים סתלכנים עיקרי
שערוהים קן הם התינים סתכנים הדוחים רועות ורשעים ע"כ
נקראו לנכונים כדי שיכיו נראים לדיקים ומונים טלא זה ללס כי סוף סוף
מתגלה עקר זרונם ומתלבן חיסורן ופרטם סרע ור'אשה כבוד :

פרק שמיני נזיר ריא

כחאס נמי היתה חייבת וסגוללס חונה ע"י חייב וכתסכתא קרא וסמך
כחאס נמי סקלל חונה על סדירה רועה כהמה דקא וסס פי' ר"ח
כתוספת בתמיה :

רבי אלעזר כן עיקב אומר מגין שלא חצא אשה נפ
בכלי ויין למלחמה תיל* לא יהיה כלי גבר על אשה י"ג
ולא ילכש גבר שמלת אשה שלא יתקן איש בתיקוני
אשה א"ל רכנן לרבי שמעון בר אבא חוינא ליה לרבי
יותנן דלית ליה א"ל מחמת וקנה נשרו דהוא דאיתחייב
נגירא קמיה דרבי אמי איגלאו בית השמי אחוייה דלא
מנלח א"ל רבי אמי שבקיה דמן כחריא הוא :

פרק כהן גדול

ז תנו רבנן לאחר פטירתו של ר"מ אמר להם רבי יהודה
מ"ט לתלמידיו אל יכנסו לתלמודי ר' מאיר לכאן מפני
ע"ג שקנהרנין דם ולא ללמוד חורה באים אלא לקפחני
ד"ה בהלכות הן באים חק סומכוס ונכנס וכו' כעס ר' יהודה
ט"ו אמר להו לא כך אמרתי לכם אל יכנסו וכו' אמר ר' יוסי
סס יאמרו מאיר שכב יהודה כעס יוסי שתק חורה מה תהא
רפ"ה עליה :

בכ"ד יין למלחמה כדמתרבימן לא יכא תיקון יין נכנר : שלא יתקן
איש בתיקוני אשה דהכי מתרבימן ליה טלא יתחול וסלא פירסם
נגנדי לענוין של אשה : חוינא ליה לרבי יוחנן דלית ליה סער כסית
השמי : איגלאי בית השמי כי הוה משליח כהפסס מלמיה לנגדיה :
תוספות חייב לרבי יוחנן דלית ליה פי' סער בית השמי והאי גומיס
מחייב כהנהדרתו ומדלל מסוי כמספדים סקלנייה דכל הפחות
מזנבי סופרים הסור לר' יוחנן חף כמספדים :

אמרו ש"מ כל שמעתת' רמאמרה בני תלתא קרמאי
ובחראי אמרי' מציעאי לא אמרינן אמר ר"ג בר
יצחק אף אגן נמי תנינא אמר נחום הלבלר כך מקובלני
מ"י מיאשה שקבל מאבא שקבל מן הוונות שקבלו מן
הנביאים הלכה למשה מסיני באורע שבת וחררל בכ'
ושלשה מקומות ונחן פאה מכל אחר ואחר ואילו ירושע
וכלב לא קחשיב שמע מינה :

פרק הכותים אין להם נזירות

ש"מ כל שמעתתא וכו' דלמי שבע חסי ופסי שבע מראשן דהאי
מחו דעמי לחימר להאי מילתא לא תלכרע לחימר אלל קמאי
ובחראי ומלועאי לא כדתנן בתמיה ר"א ור"י ולא קחשיב רבי יאשע בן
מתל כהדיביו : שקבל מן הוונות ויסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן יאשע בן
פרמיה ונתאי הארנני יהודה בן טבאי שתמען בן טעם סתעיה וזכטלין
הללו ושתאי וזנוות קלנו מן חנו זכריה ומלכאי וספריאס קלנו הלכה למשה
מסיני : ה"ג הארע אחי שדה שני מיני חנין וכן עשאו גורן אחת ונתן
סאה א' דהחילו וסדה א' ורע' ארע' עסן שני מיני החיל וסנייה מין
מינים אינו חייב אלל סאה אחת א"ל"כ סס דעמי חלקת ולעשות מין
שתי גרנות ואין ספרים דלית כהה הוורע שבת ומרלל אינ"ס בע"ז ותו
לא ואקן ל"ב לה : ואילו יאשע וכלו דהאו מילעי : לא תשיב אלמא רקחאי
ובחראי אמרינן ומלועאי לא אמרינן ומן הנביאים ואלין תשיב כוליה
כהדא מפני שהיו מביית שני ואלין :

משנה נזיר היה שמואל ב"ר יי רבי נהוראי שנאמר ח
*ומרה לא יעלה על ראשו נאמר בשמואל ס"ג
ומרה ונאמר בשמשון *ומרה מה מורה האמורה
כשמשון נזיר אף מורה האמורה בשמואל נזיר א"ל רבי
יוסי והלא אין מור'אלא של בשר ודם דמתרנמינן ופירות
אינש לא תרו עלווה א"ל רבי נהוראי והלא כבר נאמר
*ראמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני שכבר
היתה עליו מורה בשר ודם :

שני נזירים פרק ח

נז אמר רב רונא המקיף את הקטן הרי הוא חייב א"ל רב
אדא בר אבהו לרב רונא ורירך מאן מנלח להן
א"ל חובה תקברינן חובה לבניה כולרו שני רבב אדא
בר אבהו לא אתקיים ליה ורעא לרב רונא :

מה מורה האמורה כשמשון נזיר דכתיב כי נזיר אלהים יהיה
הנער מן הנטן : אין מורה אלא של בשר ודם טלא קהא
מרות ואימת כסר ודם עליו :
מדרש"א והלא אין מורה אלא של ב"ז ב"ו חיי ר"ל מלסגן
וראה דלא מלינו לו כ' כסופה אלל נל' כסופה אלל
מלסגן מרות לסררה כדמתרגס ומרות איניס לא קהא עלוהי
וכנסמתה ע"י הוא בן כלסגן המתנה וכלל נוסמתו גמרות יסדת
אינו ומלסגן דקאמר אין מורה אלל של ב"ז כו' משמע דההוא
דכתיב גבי שמעון נמי הכי מפורס והא דכתיב כיה נתינת עעס
כי נזיר אלהים יהיה גו"ה"ק כל זמן שנזיר אלהים יהיה לא יעלה
עליו מרות של ב"ז אלל כשצנטל נזירות ועלה עליו מרות ב"ז
כמתרגס בקר' אס בלתי וסר כתי מה שאין בן כשמואל טלא מלה
מרות סלו כנזירות כלל ודו"ק :

א"ד רב אלד בר אבהו לרב רונא לרירך דאמרת דהמקיף את הקטן
חייב קטיס דלתיבתו מנלחן כל מראש כדאזכרייהו דאיניס דקא
מנלחי להו כדי להכרותו אחר הווי' : מאן קמנלח לכו"ל חונה בן שיה
דאשמו דרב הונא דקסטר רב הונא דאשה לא מפקדה אלל וקפסת הראש
דאראס דאחרי'לל'א ר' רב אלד תקברינכו לבני' דלדידך דאמרת המקיף את
הקטן חייב כי מקפס ליה אשה נמי חייבת אלל הגדול חייב וס'ה לאשה :
הקטן פטור וס'ה נמי לאשה וכן גדול המקיף את הגדול חייב וס'ה לאשה :
א"ה ב' כל וראה כמה גדולים דברי הקמים בעלמי אס כושר חף מחכס
לרעו ועלפי כדבריהו ואלין שמי גריס' חונה שפאדת סיה

אמר ליה רב להייא בריה חטוף וברוך וכן א"ל רב
רונא לרבה בריה חטוף וברוך למימרא דמכרך
ערוף והתניא רבי יוסי אומר גדול העונה אמן יותר מן
המכרך א"ל רבי נהוראי השמים כך הוא שהרי גוליידין
מתגרים במלחמה וגבורים נצחים אלא תנאי היא דהניא

הכותים אין להם נזירות פרק תשיעי נזיר

פרק ראשון

אמר רב יוסף מאן לימא לן דרבי אביתר בר כסמא דא דהא שלה ליה רבי אביתר לרב יהודה בני ארם העולים משם לבאן דם קיימו בעצמא *ויתנו את הילד בזונה ודילדה מכרו בין וישתו וכתב ליה בלא שרשט וא"ר יצחק שתיים כותבין שלשה אין כותבין כמתניתא חנא שלשה כותבין ארבעה אין כותבין א"ל אבוי אמו כל דלא ידע הא רבבי יצחק לאו נברא רבה הוא בשלמא מלתא דתליא בסכרא לחיי רא נברא הוא וגמרא לא שמיע ליה ועוד הא רבי אביתר הוא דאסכים מריה על ידיה דכתיב *ותזנה עליו פלגשו רבי אביתר אמר רובב מצא לה רבי יוחנן אמר נימא מצא לה ואשכחיה רבי אביתר לאלהו א"ל מאי קעביד קב"ה א"ל עסיק בפלגש בנבעה ומאי קאמר אביתר בני כך הוא אומר יונתן בני כך הוא אומר אמר לו חס שלום ומי איכא ספייקא קמי שמיא אמר לו אלו ואלו דברי אלהים חיים הן וזבוב מצא ולא הקפיד נימא מצא ודקפיד אמר רבי יהודה זבוב בקערה ונימא באיתו מקום זבוב מאיסות ונימא סנתא איכא דאמרי אידי ואידי בקערה זבוב אונסא ונימא פשיעוהא :

בר סמכא דוא ראו לממוך עליו : משם לבאן מצנל לארץ ישראל : ויתנו את הילד וגו' שהיו משתהים בארץ ישראל ומניחים נשותיהן עגונות ומצטלים מפריה ורביה שקל בעיניהם ילדים וילדות : ובתוספתא כתבו לפי שהם משתהים בא"י היו צניעהם ומתעבדי צניעל מוזנות והיינו בזונה צניעל מוזנות עוד מפרשים כדאמרינן צירוסלמי עזבא הוה צדק שמכר בתו ללמוד תורה והלך ולמד ע"כ : שתיים שקי קנינות כותבים מן המקרא צלל שרטע וא"כ רבי אביתר לאו בר סמכא הוא כיון דעבד שלא כדברי ר' יצחק דאחא מייחתי ליה בגמרא : בשלמא מלתא דתליא בסכרא אי לא הוה סנר לה מדעתיה : לחיי כלומר שזר מזי למימר דלאו נברא רבה הוא וגמרא לא שמיע ליה הא גמרא דר' יוחנן : דאסכים מריה על ידיה לגלות לו סוד לבין דברים הסתומים על אמתהם : ותזנה עליו פלגשו

אחד המברך ואחד העונה אמן במשמע אלא שממחרין למכרך תהלה אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידו חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר *וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך : אל תקרי בניך אלא בוניך : חצוף כוס של צרכה וכן כל הצרכות אל יקדמך אחר : גולגולתין וכו' וכן גמר הצרכה היא עניית אמן :

מהרש"א גדול העונה אמן כו' זה המאמר עיקרו פרק אלו דברים כי פס ודאי מקומו אמתותיו דעונן אמן אחר וישראל לא יצא הכא לא שייך כלל וים לבין זה לפי שמונותיו של אדם קאים כקריית ים סוף וע"כ לזה הקצ"ה להאכול ושבת לצרך עליו כמ"ס ואכלת ושבעת וצרכת גומר סע"י זה הקצ"ה משפט צרכותיו להניח לו בריות מוזנות כי יש לאדם מקטרגים בצדד מלקח לו מוזנותיו הפסים בריותו ואלו הצרכות הם המלווים יגשר וסגורים טובים לנגד המקטרגים ולזה דימה הצרכות והענייה אמן לגולגולתין המתגדים ולצדדים המנחמים במלחמה כי הוא ממש כמ"ס שהצרכות הם הגולגולתין ועניית אמן הם הצדדים לגלג המלחמה נגד המקטרגים שהם מלאכי משחית פמ"ס משני גולגולתין אף וימיה והשתא נסמך זה המאמר לבאן מתני' של סמיא דמסכ' נזיר כדמיון זה צלמנו בענין נזירות שמואל ושמואל כי הנזירות ופרישות הוא דיבוק אלוהי כמ"ס להויר לוי' והוא נותן כח וגבורה בשמליה של המלה להשפיע על אופיו אדם כח וגבורה נגד המקטרגים כמ"ס בתפארת צמחשון ומורה לא יעלה כו' כי נזיר אלהים גומ' והוא יתל להושיע את ישראל גומר ור' נחראי לויק בג"ס לשמואל כן כדמשמע נמי בקראי שהליתו וישראל בשמחה על ידו ור' דלפיג עליה ודאי אין מקרא יולא מידי פשוט דמורה לא יעלה על ראשו משמע בילוח פער אלא דקאמר דלא אלעריך ג"ס לענין כח וגבורה שניחן לו דהכי נמי משמע ומורה היינו מרות ושררה ודו"ק : אר"א אר"ח תלמידו חכמים מרבים שלום כו' זה המאמר איתא בסוף מסכת יצמח גס בסוף מסכת צרכות וכבר כתבנו שם ענינו והכא לכאורה אין לו מקום ואם לסיים המסכת בצדדי אגדה הא כבר סיים בצדדי אגדה בצרכה אלא שממחרין למצרך תהלה בדרך סיימו הנביאים בצדד עוב ויש לפרש בזה דקאי נמי אמתני' דמסיים בה מסכת זה בענין נזירות שמואל ושמואל שכתבן אמת קוזנות לעבודת ה' כמ"ס בשמא ונתתו לה' כל ימי חייו וצמחשון כתיב נזיר אלים יהיה וגו' ולזה צל זה המאמר לבאן ח"ת מרבים שלום כללו אונר בתתני' שהיו שופטי ישראל לעשות שלום ביניהם כמ"ס בשמואל וסם שפט את ישראל ובשמחון כתיב וישפט את ישראל גומ' ומייחתי קרא דכתיב וכל בניך צדק שהיו צניע קטנים כיון לימודי ה' כי לכך הוצנו ממעי אמת וע"י ורצ שלום וגומ' במשפט דק שפט ישראל וכן שלום על ישראל :

הררן עלך מסכת נזיר

המביא גט פרק ראשון גיטין ריב

פסלם בצבעק כחצי וקונה סתמה עליו : וזבוב מצא לה בקערה :
 גימא מצא לה לקחן מפרס : וקטמיה גרסוקי גימא מצא לה
 והקפיד כדמפרש טעמא ואזיל : גימא באותו מקום ודרכן היה
 לקפיד אח השער ולא ליסכן בועלה ליעשות כרות שפכה ומסוס
 דסכנתה הוא הקפיד עליה וזרתה מפני אימתו :

הוספות וזבוב מלא גימא מלא מחנהה עליו דריש לשון וזה ולשון
 מיון וא"ח ומג"ל דלא היה זנות ממש ויתרין ר"ח ו"ל
 מדרגה להחיותה כדמחמיא כדפי' אשתי' מלגסם לא היה דרסם להמירם
 לאחר זנותה כדכתוב : נא לא פלגשי אבך ופחזי והאינה לזרות עד יום
 מוחן אלמות חייה : גימא מלא לא וא"ח וכל אמריון : כדמפרשין בפרק
 כ"ג שאין לה לננות וישראל שער לא כדפי' אשתי ולא כדפי' הערה וי"ל
 דכח ופי' תואר היתה כדמפשי' בתם בני חמר :

מדרש"א וזבוב מצא לה כו' ונראה דלא זנות ממש קאמר
 לא ה"ל לתקבז עליו דלא משמע על בעלה אלא על
 בועלה כמו ותחן תחומיה עליהם גו' דיוקולא וכנא ליבא לפרש
 על בועלה שהרי לא הוטרב בועלה וע"כ דרשו שלא זינתה עם
 אחרים אלא על בעלה ברתה אי זבוב כו' ואי גימא כו' : וגימא
 סכנתא כו' אבל ליבא למיטר דפעס ראשון לא הקפיד וכשנינתה
 בצולתה הקפיד דלא כ"כ ה"ל אלא אלו ואלו דברי אלהים חיים
 הן גימא וזבוב מלא והקפיד וק"ל :

בשם* הגאון המחבר קוין דיונה : וזבוב מלא לה וא"ח ומג"ל
 וכו' : ולולי דצריכה הייתי אומר בדרקוק עוד למה אמר
 הפסוק צלחת למ"ד זבוב או למ"ד גימא בלשון וקונה : ועוד
 שלומדים אנו מזה שאל יטיל אדם אימה יתירה וכו' איך מרומז
 בפסוקים שם אימה יתירה : ולכן נראה שיש דקדוק בפסוק
 נאמר וקונה עליו פלגשו וחלך מתאוה ספינח עליו מיותר הוא
 אלא שרמו ששפחה דבר כנגדו ואלו היה נגד אפר שאינו קפדן
 לא היתה נקראת מרידה וז"ל וקונה עליו פלגשו ר"ל ששפחה
 דבר קטן שאינו ראוי להקפיד עליו ועליו היה כאלו היה זנוק ואלו
 כן מדקדק מחינח עליו שאינו זנות ממש דעוהו היא מרידה נגד
 כל אנשים וגם נרמו שהוא חשוב כמות דהיה קפדן ביותר ודו"ק :

הרי"ה מלא רבי אביתר וכו' מה שפי' רש"י הוא היתה שפי' שמתהין
 כח"י קיימו בעלמא ויתמו הילך בזונה וכו' וע"פ דרך התוס' יש
 לפרש ויתמו הילך כדמפשינו : ותוצה ע"כ שפי' שפחה בני ישראל
 זנותים אותם בזונה וכן משמע מלשון המקרא והשתא קאמר כי כל עוד
 שפי' יושבים האמת אלא נהיה לא היתה מחקימת קללה ויתמו הילך בזונה
 לפי שהאמת של הילדים מתסכנים כדי שלא להגיע את צניעות נהנים ביד
 הזונה ויזד מותר ה"ן אבל בתוך שהאמת עליהם ממש לא"י ומתייחס את
 צניעות האישים לוקחים אותם ואין מעכב צידם ולכן שלח ד' אביתר לומר
 לכם שפי' שעולם ממש לא"י נארחים הילדים בלתי ארחים והעני"ם
 מתסכנדין בהם ונתונים הילך בזונה נמצאו כי בעליהם מקיימים בעולם
 קללה זו ויתמו הילך בזונה וכו' : ותוצה עליו פלגשו וכו' : כדמפרש מחנהה
 דריש לשון זנות ולשון מוון ע"כ ו"ל דבר יהודה דאמר גימא בצאות מקום
 קללה זו וזה היה סכנתא איבא זנות גימא פלגשו ודכן של זנות להניח
 אלא לשון מוון וז"ל אנו לריבך לפרס לר' יהודה דאמר גימא בצאות מקום
 מה זנות יש בזה והיא סכנתא איבא זנות גימא פלגשו ודכן של זנות להניח
 אלא לשון מוון וז"ל אנו לריבך לפרס לר' יהודה דאמר גימא בצאות מקום
 ולא יודע זנוח וגם פילגשו עשקה מעשה סונוות להניח שם השער והקפיד
 עליה : עוד בתוספתא וז"ל ומג"ל דלא היה זנות ממש ואומר ר"ח מדרגה
 להחיותה דאפילו פילגשו לא היה דרסם להמירם אחר זנותו כדכתיב נא
 לא פלגשי אבך ופחזי והאינה לזרות עד יום מוחן אלמותה שפי' ע"כ

ועל האמת יש לדמות הכרחה שהיא דדילמא חלך שאני ונראה לדבר שהרי
 בא עליהם בלונס ומ"מ היו לדורותינו : ויטעם לפי שאין רוכבים על
 סוסים וכו' ואין עשויין אלמותה ואפשר לי לומר דחי אפשר לומר ותוצה
 מל' זנות ממש רח"כ היה לו לומר אחרת דמתני ויתם אשתי ויפך
 אחרת לדבר על לבם כי האי גרידה לדבר על לבו ולפיקו אלא להיות דבר
 נקל כגון גימא או זבוב קל לדבר על לבו ולכן קראו חושב שהוא חושב
 ונראה לו לאשה : ועודים נודקין מחיבה ויפך דאשכים מריה על ידיה
 דר' אביתר כיון שלא הקפיד על הפוש ואחרת יותר הכביס על דברי רבי
 ויחזן שאמר גימא מלא כיון שהקפיד עליו וחזן מחזר : וי"ל דר' אביתר
 הוליא מקרא מדין פשוטו לומר ותה עליו פילגשו שאינו לשון זנות ממש
 אלא לשון מוון והאשכים הקב"ה על ידו וגם ר' יוחנן סבר כר' אביתר
 לאיבא דאמר ולא חזן : והלא ר' אביתר ולדברי ר' יהודה : שאמר רבי
 יוחנן גימא מלא מ"מ עיקר התייחס הוא לדרוס ותוצה מלשון מוון ולא
 כפשוטו מלשון זנות וריקין לר' אביתר מ"מ וזוהי עליו פילגשו מאי עליו ולר'
 אביתר שאמר זבוב מלא הוא כדכתיב : שאף עליו אשתי ותוצה עליו פלגשו :

אמר רב חסדא וקולא אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך
 ביתו שהרי פלגשו בנכעה הטיל עליה בעלה אימה
 יתירה והפילה כמה רבבות מישראל : אמר רב יהודה
 אמר רב כל המטיל אימה יתירה בתוך ביתו סוף הוא בא
 לידי ג' עבירות גלו עריות : ושפיכות דמים : וחלול
 שבת : אמר רבבה בר בר חנה הוא דאמרי רבנן ג' דברים
 צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם השכנה
 עשרתם ערבתם דליקין את הנרות צריך לממרינהו
 בניחוחא כי היכי דליקכלו מינה : אמר רב אשי אלא לא
 שמיע לי הא דרבה בר בר חנה וקיימיתיה מסברא אמר
 רבי אבהו לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו
 שהרי אדם גדול המיל אימה יתיר בתוך ביתו והאבילותו
 דבר גדול ומנו רבי חנינא בן נמליאל האבילותו ס"ד
 השתא ברמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על
 ידם צדיקים עצמם לא כ"ש אלא בקשו להאכילו דבר
 גדול ומביא ניהו אבר מן החי :

גלי עריות כשתגיע זמן טעילתה צעח זנה והיא יראה לומר לא
 טעלתי ומשתמקו נהי : שפיכות דמים כי הוא לא פעמים
 כזרתה מפניו ונפלת צלחת ספרתים או מגשר וחלול שבתות
 פעמים שתדלקך נר או משללת משפחה מפני אימתו והוא אינו
 עושה : עשרתם פירות שגבל למחר : ערבתם עירובי שבתות
 בהמתן של צדיקים זהכל כומטין : אבר מן החי שאכל מתוך
 אבר השחטה ומפני אימתו חתנו עבדיו אבר מן החי והצינא
 תחתיו שלא יצין :

תוספות שלם בעירוח כסדר עולם הארצין ולחוח יום פלגש בצבעה
 שבת היה : וז"ל כחז שלם בעירוח גלינו עריות ושפיכות
 דמים וחלול השם וכו' היו פלגש בצבעה ולהכי לא קאמר אבר מן החי :
 השתא בהמתם של צדיקים וכו' אר"ח דלא פריך אלא בני מידן דאכילה
 דגנאי הוא לנדיק שאוכל דבר איסור ולהכי לא פריך בני ר' ישמעאל שקרא
 יחנה כפ"ק דשבת ובני יהודה בן טבאי שהרג עד זמות ובההוא לפ"כ
 דביתנוח דהכלו עבד לכהונה על ש"י : ליה ר"ח חף על פי שיש שם
 אכילת איסור קרומה לאשחו ולכחו שהם אסורים בצרומה מ"מ כיו
 שהאדם עצמו אין נכשל באכילת איסור אין סכנה להקשות וכן דמייתב
 אלא דאשתי ואין עמיס קודם הכלה חף על פי דאמרין חסד דמייתב
 כדאסרה וכו' לא כפיס תשפלה דנבנאי גומא כנא דמכריתא א"ל דבר
 מנוה כ"כ אכילה של היתר כשעת אסור : ונחיל

יחזיק
כח

כיליא מנ"ל דאמר א"ל מדרבנן רתנן בפילמוס של
 אפספסינוס נזרו על עשר' חתנים ועל האירוס אדחבי קס
 רב דונא לאפנווי א"ל רב חזרא קרא כתיב *כה אמר ה'
 אלהים הסר המצנפת והרם העטרה ואת לא זאת השפלה
 הגבה והנכוה השפילי וכי מה ענין מצנפת אצל עטרה
 אלא לומר לך בזמן שהמצנפת בראש כהן גדול עטרה
 בראש כל אדם נסתלקה מצנפת מראש כהן גדול נסתלק'
 עטרה מראש כל אדם אדחבי אתא רב דונא אשכחנינו
 דתו יתבי א"ל האלהים מדרבנן אלא חזרא שמך
 חסדאין מילך רבינא אשכחיה למר בר רב אשי רתה
 גדיל כיליא לכרתיה א"ל א"ל סבר להמר הסר המצנפת
 והרם העטרה א"ל דומיא רתא גדול בניברי אבל בנישי
 לא מאי ואת לא ואת ריש רב עוקר ומנין א"ל למשימה
 רבב אמי ומנין א"ל למשמי' דרבב אסי בשע' שאמ' הקב"ה
 לישראל הסר המצנפ' והרם העטרה אמרו מלאכי השרת
 לפני הקב"ה רבש"ע ואת להם לישראל שהקדימו לפונד'
 בסני נעשה לנשמע א"ל לא ואת להם לישראל שהשפילו
 את הנכוה והנכוה את השפל והעמידו צלם בהיכל :

דקרא
 של תנן
 איירי
 דיקא
 ויד
 חזרא
 רש"ט

בסופן בה' יותר מכל שאר הערים גם אם הוכרז עריהם לא
 ה"ל לכותנן בה' שהיא נמה ויוצאת בלשון ואמר למדרש זהו
 קונה מלשון קנאה בה' ודימונה מלשון דומם ובה' בסופה רמוז
 לשמים שה' שמו של הקב"ה שנסם המיוחד שהוא שוכן עדי עד
 יעשה לו דין ולכאורה מעד שני דעדה דרש נוטריקון עושה לו
 דין אבל א"כ גבי סמסיה מהיכן דרש עושה לו דין וע"כ נראה
 דכב' דרש דעדה מלשון עדי עד ועושה לו דין דרש מה' דעדה
 וכן מה' דסמסיה רמוז ל' אחרונה מלשון של הקב"ה רמוז למח
 הדן ודו"ק : וכי מה ענין מצנפת אצל עטרה כו' לכאורה
 מצנפת כתיב בקרא קודם עטרה ואל"כ בהיפך ה"ל מה ענין עטרה
 אצל מצנפת וכמו שסיים בזמן שמלפנת בראש כ"ג כולי שחולה
 העטרה במלפנת ונראה כי לשם פשטיה דקרא שניצח על צינור
 כהןא ומלכות וכת"י אבדי מצנפת' משרי' כהנא רבא נאנטול
 כתר'א מלדקיהו מלכא ולפי ההנחות נחזטל לנמרי צניח ראסון
 ובית תשמייא וסודוס צורע מלכו אח"כ גם לא מלכו מלכות
 שלימה כ"א ברשות הרומיים אבל כהנול צניח בני היה מפי הסס
 ולא נחזטל כלל כמ"ש מפי זכריה הכניח ליהושע בן יהודק כ"ג
 ולזה אמר מה ענין מצנפת בסופר צניח שני אצל הרס העטרה
 סופר כנר צניח ראסון וה"ל להקדים הרס העטרה שנעשה צני'
 ראסון קודם הסר המלפנת שנעשה צניח שני וע"כ אמרו שהרס
 העטרה היינו עטרת ראש כל אדם שנכותו צניח שני שהסר
 המלפנת מכ"ג או הורס העט' מראש כל אדם כדמייקרי צולתנו
 של אפספסינוס וגזרו כל עטרו חתנים דהיינו צניח שני ודו"ק :

האלהים מדרבנן כמ"ש הפשיה דקרא צנטרת מלכא הוא
 דכתיב כמ"י אלא דמסדאין תילך צענין דקדוק סלך מה ענין כולי
 וכמ"ש דו"ק בישעיה שאמר הקב"ה לישראל הסר כו' ע"פ
 מ"ש ג' כתריו הן כו' וכן שניהו לישראל צמחן תורה כמ"ש צמחן
 תורה והאם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי נגד' וכמ"ש פ"ר עקיבא
 בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשטע צנו מלאכי השרת וקשרו
 לכ"א לישראל צ' כתריו והן כתר מלכות וכתר כהונה וכששתאו
 ידו ק"ד רבוא מלאכי הצלה ופקדום כו' וכ' כשתאו צנעת
 המורבן אמר הקב"ה הסר המלפנת כו' שה' ד' הכתרים כהונה
 ומלכות ולזה אמרו מ"ה שזחא להן לישראל שהיא קבלת התורה
 שנקראת ואת והקדימו זה נעשה לנשטע כע"ז יתן להם הצ'
 כתריו והסבי הקב"ה לא זאת ע"י שבערו על התורה ולא קיימוה
 שנקראו ואת יש להם להסיר הצ' כתריו שהיינום לכהן הני' שהצ'
 כתר תורה והיינו שהשפילו את הגבוה שהיא כתר תורה שהוא
 גבוה מנ"כ כתריו האחרים והגבוהו כו' שבעמרו ללם כו' וק"ל :

הר"י ה"י מילי ויחזק דמנח וכו' נראה דדרש סתומים שבת משום
 חופים וכו' שנת משום מיור בשר לא ישתו וין ובהאי קרא כתיב
 אל תשתה אל גיל בעתים תשתה דכל מיני שמחה חסור אך השה דבהאי
 קרא לא חסור שיר ולא שמחה של שיר אלא כל חופין שמחה אע"פ שאינה
 מתוך שיר חסור ואפשר דלא אמר אל תשתה ישראל' בעתים ואמר אל גיל
 בלומר במקום גילה אל תשתה ואם יש גילה בודאי יש שמחה ומה היא
 השמחה שיש למנוע במקום שיש גילה אלא ומהא דפומא : עאי דכתיב קינה
 ודומיה וכו' כ"ל דהא דדרש אלו ה' עיירות קינה ודומיה יעזעדה
ח"ב גר א

קבל

המביא נט פרק ראשון גיטין

ועניתך לא אענך עוד פשיה דההוא קרא הוא :

מהרש"א וכ"ש בשהם מרובים בו' בקרא וכן רבים כתוב
אצל לפי המשל שאמר וכן נגזרו ועבר כ"ס הוא
דיותר שהיא טעונה א"כ לא לעבור ולדקא הליל מנחה כולי כ"ס
פ"ד ד"ב' כחזו לא וישיל הון גומר ולדקא הליל מנחה כחזו לא
ישיל אנדרות גומר ולדקא הליל מנחה ב' דקוקה סללו למה אחר
שמילתו ממיתה משונה ואחר מדינה של גיהנם ואיזה מילתו
מדינה של גיהנם היא דכחזו ביה יום עברה וה"ל קאמר הכא
מלשון ועבר אדוינה של גיהנם והקאמר ועניתך כולי דאפילו עני
המחפרנס כ"מאוס לדכחורה אין זה בכלל המשל כיון דעני
הוא אין לו טעונה וקאמר דאך עפ"י יש לו טעונה מאחרים מן
הלדקה וירך לגזוז גם ממנו : שוב אין מראין בו' כיון דעני
משקטו ועניתך לא שייך למימר לא אבך עניוה ממם אלא אף
מראין לו עוד מכלל ולדכח עניוה המתוך מנחה הלדקה
יוכה לטעורו :

הר"י אם רואה אדם שמוטותיו מוטלמין וכו' יש לדקדק שרש עוירא
אמר וכו' אם הם מרובים והכחזו אותו וכן רבים נעזר ומדמת
דבי ר' שמעאל שאמר שפברו הוא להיכלל מדינה של גיהנם וכו' פ"י כ'
ע"י גיזה שבנו מהם לדקדק ירבו ועוד נכחרי היכא רמיהו וירבו נכסיו'
ועוד לר' נחמן מה שחזר ופלא חזו וכנגזרו ועבר וכן פ"ה"ל ו"ל ועניתך
פשיה דקרא הוא וקשה כי מה בא ללמדנו יש לפרש דרד"ט וכן רבים לענין
השכר על מי שמוטותיו שלמים כולמיה ואם יזיל מהם חושבי שיחזקו
מוטותיו אחר הכחזו וכן רבים שירבו וכו' ול שכן הם מרובים הוא לענין
דחוב המינה שלם מי שזכאיו משעמי ומוטותיו מוטלמין לר' ליתן וכו'
כ"ס אם שמוטותיו מרובים והוא רחוק שזרך ליתן' ועוד אשך דרד"ט
שירבו נכסיו ומחזיקו וכן נגזרו כולמיה' הלדקה דכחזו לויחא הלחמי מהלך
שחור ולמחא ועולה למר תחת הלחמי הגגנו ויותר היטנו ות"ס הכחזו וכן
רבים הוא לומר שחיהה הבתיה כל אחד כפי ערבו מי שמוטותיו מוטלמין
וחזן כפי אשר חמלא ידו וכן רבים אותם שמוטותיו מרובים יחזו לפי
הערך וכן נגזרו שאלא שיש לו למר מרובע נוח הירבוחי שיש לו למר מעט
גוזים ממנו מעט כן כחית הלדקה יבזו חן ממונם כפי ערכ' וצתה חור
ושאל מאי וכן נגזרו ועבר רבין שגזבו הוא ליתוד לתיבת הלדקה כפי
ממונם וב' לרמוז שיקרא לנחה חמזון' שיתו כמו שחזר לעלמא למר אחר
בחוס' למקום הגזוה א"כ ה"ל' וכן נגזרו מאי ועבר דכחזו נגזרו ועבר
כיון דכחזו נגזרו לשון רבים ה"ל' ועברו לש' רבים מאי נגזרו ועבר דכחזו
נגזרו רבים וילא לשון יחיד לומר ועבר ליה הניא תל' דיר' ר' ישמעאל כל
הגזו מנכסין משל לשני רחוקים סגמ' ומכירי על זנאן וכו' ריחא ליה היתיה
נעטת עכר ואין לה תקנה אלא בגזויהה כר העשיר עשירי שחור לו לרעוה
לפחות נכס' ונמל כגיהנם והוא רחוק' במלח ועבר דכחזו עברה היס הוא
ומאוס שאלא שאין לה למר עוברת נכחזו כלי פחד כן מי שמוטותיו
מוטלמין אין לו פחד גיהנם אלא מי שמוטותיו מוטלמין לר' ליתן ממנו כד
שלא ימול בגזויהה וכ' זה רמו הכחזו שאמר גזוז לשון רבים אש"פ שגם
מי שמוטותיו מוטלמין אחריו לו שיתן לדקה אש"פ שאין לה פחד שיטעב
נכחזו כיון שמוטותיו מוטלמין אחריו הוא שחור העשיר שחזר מרובה כי נוח
ועבר מכיר דיעור שחזר גיהנם אחריו לו שיתן לדקה אש"פ שאין לה פחד
הוא סר"כ נכסיו כמו הגזוה הלחמי שחזר לתוספת שבת א"כ אמר ויתר
העשיר אין לו דוחא ממון ודי' לי את אשר לי ליה אחר ועבר אש"פ שאינו
חושב לתוספתו מחזו מ"מ הכא אחר שחזר הלחמי שחזר לתוספת שבת א"כ אמר ויתר
חימא דתינת לשפירי' שיש להם נמר נכחזו לר' ליתן כד לעבור כולל דיעור
הוא גיהנם אכל העני שאין לו ממון שהוא דמיון הלחמי ואלו לו היה שוכני
עליו למנוע מעבור נכחזו שחזר להנלל מביהם הוא יחזו לחמתי עניוה
דכחזו יחזן עני נעניו וכו' מה העולה לו לדקה ליה אחר אפילו עמי

נקלז ומזומן ופשיה יותר שאמר העיריות מאוס אלק הוא כגורל שיעזו
לקלז וכתיב לנא' וכו' ופלא היתירם' נחמל בני יודקא לבר דרשו לקלז זה
לדרשה כל שיש לעקב לגמלא וכו' וכן קשה אינו עם עיר לבר דרשו קלז כל
מי שיש לו קלזה על עבדו וכו' ויש"ל עם מי שחזבו רש"י שנתחלת
יאהה חזבו כל עירם כ"ע ומתקונם כח"ל"ם עיריות אלא הע' עיריות
היחיות נקלו בני שמוען חמלו בני יודק' מכר וטע זה דקוקה הרב מהרש"ל
כס' כל יקר מ"ס עם ויחזו העירים מקלה למטה בני יהודה שחזבו מקלה
של אלו ה"ל' עם היו לבני יהודה עשירים ונחמיה והשבעה למתען כחז
עוד שמעו כי מה שערבו כאן נכחזו וקל' נחמיה וכו' לדרשה כל מי שיש
לו לעקב לגמלא וכו' וכן קשה ודומיה וכו' אינם אלו העירים כשעל אלא
ע"מאם לדרשה קאחו וכו' ע"ל' וכפי זה היינו לר' ליתן לדרשו עור כ' עירים
מהם לדרשה כדי שיהיו התחיות כ"ע עירים הנכחזים בכלל ועוד לא מלמתי
בצדקן ל"ם עירים אלא ל"ו וכו' י"א מרובים ככל אלק מהם ג' עירים ונכחו'
האחרון יד' עירם והם ל"ו עירם' ונלע"ד כפי שיעהו שיש ג' עירים
בפסוק ששלשון נקראו חור דכחזו וקום וחזרו וכתבו וחזרו מנחה חזרו
הוא חזרו וימלו נכס חזרו נקרא שיהיו עיר אחד וכפי זה נפרטנו אמה
מנאל ל"ה ונכללן כ"ע לבר דרשו שמה שמוטותיו קינה ודומיה ועדמה
אלקב ומדמה וסמנה ושאריו עירם כ"ע' כל מי שיש לו קלזה וכו' הא
דקלזה אחר שוכן עני עד ונלעקב לגמלא אחר שוכן כסיה' י"ל דר' דרס
דמי שיש לו קלזה על מכירו ונלעקב חסו' להחזק על מכירו' ומי שיש לו לעקב
וקים עושה לו דין לו לא לעולם חסו' להחזק על מכירו' ומי שיש לו לעקב
לגמלא על מכירו שקפסו מוטותיו וירד למי' שוכן כסיה שהיא מקום קולם
על דרך עמי אכתי כברה כמו שדרשו ח"ל' כן כשנלמה הקל"ה למשה מתוך
הקנה עם עתה יעשה לו לו מתוך הפנה שירגיש כניכולו לרחה ריניאל
השכניה למר בר רב אשי וכו' וקשה כיון דעיקר הגזוה הוא מדרבנן דחזון
כפולמוס של אש"פסיסטים גזרו וכו' כדא"ל לעל' רב הונא לרב הקדוש האלהים
מדרבנן אלא חסדא שמך וחסדאין מילך א"כ למה חסדו רבין' למר בר רב
אשי מקרא דכחזו הכר התלפוס וברם העקרה שיש לו משונה דחזו דכ"ג
עכרי ה"ל' להקטוף כדחזו גזרו על עטרות חמנים וכן כפולמוס של עשומ
גזרו על עטרות של כליח כרי' אמנים וכסמי סוג כגזויהה ו"ל' דחזו רב'
כלות א"כ' ויתקוער לו ויבך תנא' מי הכי איהו עטור' כל' עיר של ויה' אכל
עושה אחוה קיפה של מילתו וכו' רש"י י"ל עיר של' ויבך עטרה של' ויה' ועיר
של' ויה' מתייר' עליה הרי שלא גזרו אלא עטרת של' ויה' שמלוייר עליה עיר
של' ויה' אכל עטרה של' ומי ומילח מות' וזה היה עו"מ' רב דר' אשי לברתי'
ולכן אין להקשות על אלא מרובים חסו' והרם העטרה למשע' דיש למנוע
כל מין עטרה ויתירן לו דחזו דכ"ג' כגזרי יש למנוע כל מין עטרה אכל
ללוח אין למנוע עטרה שהיא כמשי ואין עטרה וזה בלא עיר של' וזה :

דרש שר עוירא ומוני אמר לא משמיה דרב אבי ומוני
אמר לא משמיה דרב אבי מאי רכתיב' כה אמר
ה' אם שלמים וכן רבים וכן נגזרו ועבר וגומר אם רואה
אדם שמוטותיו מצומצמים יעשה מרם צדקה וכל שכן
כשהם מרובים מאי וכן נגזרו ועבר תנא דבי ר' ישמעאל
כל הגזו נכסיו ועושה מרם צדקה יצול מדינה של גיהנם
משל לשתי רחלות שהיו עוברת כמים אחת גזוה
ואחת שאינה גזוה גזוה עברה שאינה גזוה לא עברה
ועניתך אמר' וזמרא אפילו עני המחפרנס מן הצדקה
יעשה צדקה : מלא אענך עוד תני רב יוסף שוב אין
מרמא לו כיטבי עניות :

ה
ס
תוס
ס

שלמים מוטלמין וה"ק קראם שלמים ממוטותיו וכל שכן אם
רבים : וכן נגזרו ועבר רבים מוטלמין לעבורים
נכסר על דני גיזיה שהגזוה עוברת כן גזו מהם לדקדק וירנו :

המביא גט פרק ראשון גיטין ריד

ושותיהם מבהלים אררא וארשא ופוליי בריש אמרים כפותו כופתין אמרים הרונג הורגין אילו הרנו לחסתי מי נתן לינאי אכא בר כמותי א"ל בני אדם הללו קרובים למלכותן א"ל קושי לרם מסים ופדריי שרצים אהריהם אמר ליה הן אמר ליה אי הכי שפיר ענדת :

איספקא כלי : א"ל אין מהדרנא : אמר לנו לא כדאיתרין לעיל אם כד לחור אינו חור : אמר ליה לכבי דוסחאי : חיי מר מאי קעניד דלא קתהירן : טע רמו ליה הרבה הכוור לטון מורי ל"א עב רמו ליה יפה ראוות תכיתו הללו אחאי תעניד הכי שפדריי להחזיר מיד : הן אמר לכשי מרות נביהים בקומתו וכוונתו אמר חף מלוכותין מאותיות משאר בני אדם : ומדברין תתקיימו כלומר קוט ענה ויראה הדמר ואלא חטיבין :

אח"כ נראה התעשה הור סתקסא נענדט ננד ערוינס ואלויי חף אם יכופו אחיו דברי בלתי גוון קת החיבי בענדו אם יקבל נסחסי כי חיי ליון עם סתקסא תמנו ולכן רבי דוסחאי לא לבד החזיר הכלי להרדעו עם היות הדין כשחומר הילך מנה לפלוגי סקרון שבו על בדיי חייב באתריותו אם יאספו מיד סלח : זה אם כד לחור ולומר החזירו לי שפא יאספו חזיר כדור אינו חזיר כדלעיל מיה בגמרא : אלא שכמה נענר רבי יוסי בר כוסבא אמר ליה ליה איה איה עובי דסבר דליה דלכסיד אופסיה וכסאותיו רבי אחאי על כהי איה סתקסא ועבר חבא בחדס הסיחא : ומחשבתיה ומתהבנה כדבר יצאתה בני אדם ינהל כל עין לראות קומתם ומלבושתם ומתהדר כל און לשמע קולן ושוחקין ולבב כל אדם יחס להבין שבטעל דם חוקק לחזר ולעשות אסור ולהבין ואם היה נכדג להביא הכלי לשרה לרבי אחאי לא היה יכול לשלמו ולפתח חזר חתחו ועכו"ל שאל רבי אחאי אם היו אלג קרובים למלכות כלומר שאלו אין זאח ים לנו מוראם של מלכות לומר הפריעם וכשהביי הן עדין א"ל כיון שאם היה כבר לדרד פתמי יכול היה ללאת לדרבו שאל ידרשו ויזינו אחיו אם לא היה להם פוסים ופדריס לרונן א"ל לסוף כשא"ל גם על זה אמר ליה הן : מי הכי שפיר ענדת ושנחו :

מהרש"א הן אמה בורמבריים מחזייהו בו עיון פירש"י וכוה דמוק ולולו פירושו נראה דכן אמה בו מתם קאמר כהיא דאיתרין צמ"ק פרעה דבימי משה הוה אמה ונקנו אמה בו דהיינו אמה מתם כדמיתוי קרא שפל אנשים והשתא נישא שררה מדברים מחיים מתם קאמר דהכונע אמה נראה כאלג הוה מנופס וזוה מאותיות וק"ל :

פרק המביא

רבה בר בר חנה הלש עול לנביה רב יהודה ורבא י לשויליה ביה בעו מניה שנים שהביאו גט וכו" **מז** ארבי אחא הווא חבאי שקלה לשרגא מקמיהו אמר **ע"ג** רחמנא או במולך או כגולא דבר עשו למימר דארומאי ין מעלו מפרסאי והתני בר תיאי מ"ד אלהים הבין דרבה והוא ידע את מקומה יודע הקב"ה בישראל שאין יכולין לקבל גיורת ארומיה עמי והגלה אותם לבבל לא קשיא להקמיה דנייתי חברי לבבל הא לבתר דאתו חברי לבבל :

חברי פרסאי : שקלה לשרגא סיס למרסוס ווס' חיד שאין מדליקין חור בזמון ווס' אלא נצית עכו"ם סלהס : אמר רבא בר בר חנה : רחמנא או במולך או החניאני בלך : או הגליי בלל בני עש סהס מכזדים אונקן : הבין דרבה של תורה **נר** **ב** ולמודיה

האחרים הן הדוקה טעניתו תלמו מניכ' מ"ח יעשה ממה שנידו לדה ומה שברו שאין מראין לו עוד סימני עניות שאע"פ שגבר עליו סיחיה עני מהכפנה עליו הורה ואין מראין לו עוד סימני עניות ולפי שם לדוקה חיל' לרונג האי ועניתך בעני העוסה דלמא חזר שבר לעו"ם לדקה שדעיתו הקב"ה שאל עניו עור סימניו בעו"ה לוח אמר רב' ועניתך סיחיה דקרא הוא דחביב לעיל מניה וכן גונו ועבר שמיאל מניהם דאי אחיא שהוא שבר למי שמונתו ומלומתו וכל שכן מרובים שאל עניו הקב"ה סימניו בעו"ה א"כ לא היה רואי לבטוח שבר לו בסקף הפסוק לאחר שהודיעו שברו בעו"ה שיהא עובר כוהר דיבור ולא יכנס לביהם וזהו רמזי לבטוח קודם שבר הללו הסימניו בעו"ה דהיינו אם שלמים וכן רבים לא אענך עוד בעו"ה סימניו וחס"כ יאמר וגונו ועבר בעו"ה נביהם מדכתיב ועניתך נפשיס דהווא קרא משמע שיהא חלוקה אחרת שדכר עניו הוונן לדה שאף על פי שגבר עליו סיחיה עני מהכפנה עליו הורה ואין מראין לו עוד עניות :

כ"י פליגי ביס הגדול דתניא איהו ארץ ואיהו ח"ל כל ששופע ויורד מטורי אמנו ולפנים א"י מטורי אמנו ולחוץ ח"ל והנסן שבים רדאן ארצות כאלו חוט מתוח עליהם מטורי אמנו ער נהל מצרים מן החוט ולפנים א"י מן החוט ולחוץ ח"ל ר"י אומר כל שכננד א"י דרי הוא נא"י שג' ונבול ים יהיה לכם הים הגדול ונבול זה יהיה לכם נבול ים וגו' :

כ"י פלגי נים הגדול שהא חתום מערבי סוף ופלוגי תנאי איכא למ"ד שסח הים הוא נבול ים נבול ח"ל הוא וכו' לנ"ד ים נפיה תנאי : איהו ארץ מקצוע לפניה מערבה של א"י ה"ג"ס וכתרונס ירושלמי מחרג' הר הדר טורי תמנו וכתיו זה יסיה לבס נבול וגו' : כל ששופע ויורד מטורי אמנו ולפנים לנ"ד ח"י דהיינו לנ"ד דרום הוי ח"י וכו' : ואסון שביס ח"י הים שכתעבי : מת תלמיס הוא חתום א"י כמקצוע מערבה דרומית ומחזר לים הגדול וכו' :

אה"ב הוסס נבול לא"י הר הדר כי שס מת הדין הכסן תומה כותבו לשרגא דכתיב ויסע וחר הדר וקאר נסס העס כדרד כי וססף חסס עורס ומגוס' : וקרא הר הדר תקוס מיתתו מהתתרגס טורי אמתן אנוי ולמיקו מתה כמארר לו יתן לא איתמניס ים שחילה לומר שרש"ה ואחרן לא איתמו כס' אלא כהו שפירשו איתמניס ואחריה לומר סהיה אחרן רחא אמתה והתלמיטס : ומי יודע על שמו קרא דוד סס כנו וצטורו אמתן לשיחו בניו שלמים כחזונס כמארר כד"ל עול דוד סהניס הוי וקאר היה דבר לפניה כנו כחזונס דר"ה כי כל כצונס דורס ה' גומר והתפלל עליו לשלמה בני חן לבב סלס גומר :

תנ"א כשנאמר דברים לפני רבי יוסי קרא עליה המקרא' הוה שפתים ישק משיב דברים נטוחים : שפתים ישק רמזי הוה לינסק :

תוספות שפתים ישק משיב דברים נטוחים כשאלם אומר דברים נטוחים אוחס שסכיותיו מסיקס שפתותיהם וזלו שסמקין ואין יודעין מה להביב :

רבי אחאי בר יאשיה דוה לי' **יאספקא** דכמפא כוהר רעא א"ל לרבי דוסחאי כרינא ולר' יוסי בר כיפר כהרי דאיתתו אתתה ניהלי אויל יהבי ניהליותו אמרי להו נקני מיניכו אמר להו לא אמרי להו אהרדיה ניהלן רבי דוסחאי כרי ינאו א"ל אין רבי יוסי בר כיפר אמר לי' לא הוי קא מצערו ליה א"ל חוי מר הויי קא עכיד א"ל מב רמו ליה כי אתו לנביה א"ל חוי מר לא מסתיי' דלא סיען אלא א"ל נמי טב רמו ליה א"ל אמאי תעביד הכי א"ל אתם בני אדם הם אמה וכוונקן אמה ומרברים מחזייהו

מז
ע"ג
א"י
ס"ה
ד"ה
ה"ה
ע"ה
ר"ה

ב' לך וקרא בזה הלשון שהיא לטון קרוב שה לעומר ולעני שהט'
 תחמלתי בל' בדטלג'ה ולפי שטיקת הקנה לעסיר שלא יפסיד
 וקרא בול כמפורס טפי ומייתו ובדתי את גאון עובס אלו בולאות
 שהיו כנושים ולא רצו להקטע בלאו הקנה פרוזובל ובוטים אלו
 העניים שאל' העטט גו' דייטוס שרבינו בלאו והללו להם וזו
 הקתסו שכלב וזו להם דלת בעטו לווין :

דרי"ה הנעלמים זכו לכר נחמדי זה פרק ר' עקיבא ועוד יש לומר ולהת
 טעם להם שאמר עליהם הוא אומר כלתה השמש פנצורתי ארך
 שייני עמינים אלו בשירת חמלת סיסרס ועוד היכן נמחו כאן הנעלמי' ואינם
 עולמים ואבד אורחן ובאר קצר אלו דברים שנכתבו כאן נעלמים שומעין
 דרפתם עומים מאחבה ושומעם דיסורין ונלע"ד שכולם הם מדו' הרובו'
 להיות כנעלמי' שאינם עולמים שידעוים דבר מגונה באותם שנעלמי' אותם
 ועכ"ל הם נעלמים מחבריהם ואינם עולמים לעולמיהם כמה שיש בהם וזה
 צריך להיות בהם מדה אחתה ששומעים דרפתם ואינם מודיעים אפי' דברים
 טובים נחמטנים להם להם רבות למת דרפסויו והכלאונני במילי' לפי
 שאע"פ שאין נחמטנים ואת דברי עולמן מ"ל צריך להיגע לגמרי מלהשיב
 אפי' דברים טובים שאם מדבר אל דבר לא יוכל להתאפק ויהיה עולג אוחס
 בדברי בנין ולהשיב מעלה זו אתה צריך לקטט שני דברים הא' שמעשך יהיו
 לש"ו ועוד ב' אלהים מאהבה שיקטט כי בזה תחמס מעלמן חידך כי
 אח"כ בלכך מה יתן וזה יוסוף לטון רמים של העולג המנוח לחברו כסיותו
 תחמס עם ה' ועשה מאהבה ועוד שיתחיי יתן אל לנו שאותו העלמן
 שנינו חנייה הרי הוא לו ייסורין למתק טעמו וכיון שהם ייסורין של כפר'
 יהיה שמו דיסורין ועל בני האדם האלו כנעלמים הנכזב אומר ואוכיבו
 כלתה השמש פנצורתי לפי שיקשה נכזבו מה שקולל לכל אויבי ה' שאכזרו
 עמו שנאמר בנצורתי מה שצד לומר שם ואוכיבו כלתה השמש אהמס להיות
 שהיה בך נעלג בשורה זו שהיתה דברה עיקר ונדה טעל לה דכתיב
 וחסר דברה וצדקוהן אחרה דברה הדל פרוזן בישראל גו' הרי שתלחה
 אגדולה בעלמה ולא התשיבה לברך להכירו ונמלא בך שתי' נעלג הדברה
 לך נחיתום השירה אחרה ואוכיבו על בך העולג שהיה אוחס את ה'
 ועשה מאהבה שהם כסרו אחו להיות חסיר כשמש שהם עולג בכל יום
 שיונים בו אלס בשעת ויחילו ואל"ה תאיר ואל"ה עולגס נכזרותו כן אוכיבו ה'
 הנעלמים ומדוכאים יחילו בשמש פנצורתי :

אמר רבא בהני תלת מילי נהתי בעלי בתים מנכסיהם
רמפקי עבדייהו לחירות ורסיירו ובסביירו בשבת
ע"נ ודקבעי סעודתייהו בשבתא בעירן כי מדרשא דאמ' ר'
הייא בר אבא א"ר יוחנן ב' משפחות היו בירושלים
אתה קבעה סעודתה בשבת ואחת קבעה סעודת' בערב
שבת ושבתין עקרו :

רמפקי עבדייהו לחירות וצדו טעם שאמר לעולם בהם
 חטוננו : **ורסיירו** ובסביירו שחוקים מסתכלים בשבת
 ידע מה הם לריבוס : **בעירן בי מדרשא** שמתנס דרום דרשה
 לרבים בשבת והם יושבים בסעודה והיה להם להקדים או לאחר :
בערב שבת כלל שבת ואין כאן כבוד שבת דקיימא לן כבוד יום
 קודם לכבוד לילה והם היה מתנוונין בשביל שיטול בית המדרש :
 ואלת דמפרטיים בערב שבת ממש וכן כלל יום מרוב עושר אבל
 צדק מיהו איכא איסורא טיובס לשבת כשקול טעם בלא האוה' :
מהרש"א בהני תלת מילי בו' יש לתת טעם בזה המין
 דמפיק עבדו לחירות הרי הוא עלמו פותח ומוריד
 עלמו מנכסי בציפור עשה דמסיר וכסויה בשבת הרי זה מתפש
 בצורך תלכס' ביום השבת מלאכתו וכן גם בחול אמ"כ אינה
 פתחית כיון דמיסכ' זה ביום השבת היך המסיד שאלמן בו שלא

ר"ה לתקן מה שהיה מחסר צדקת ועשה לו גם ונעשה מלאכתו
 מאלו ודקבע סעודה בשבת בו' ע"פ מ"ס נצרכות חסידים
 הראשונים עשו חורף' קבע ותלכסות מחברכת וזה עשה סעודה
 קבע צדיו כי מדרשא אין מלאכתו מהצדקת וק"ל :

דר"ה רבה בר ר"ה כהן שהמקדש חצי אשה אינה יא
 מקודשת כן חציה שפהה והציה בת אורין מג
 שנתקדשה אינה מקודשת א"ל רב חסדא מי דמי ההם
 שיי' בקנינו הבא לא שייך בקנינו הדר אוקי רבה בר רב
 הונא אמר' עילויה ודרש' *ורמבשלמה הוא' תחת ידך אין
 אדם עומד על דברי תורה אלא א"כ וכשל ברם אעי"פ
 שאמרו המקדש חצי אשה וכי' והודה לדברי רב חסדא :
 אוקי אמורא עליה העמיד מתורגמן לחזור ולדרוש ורמבשלמה
 הואת' כלומר כך התמל בדרשה מקרא כחוב והמכשלה
 הואת חמת ידך נצאטי ירושלים שפסקה תורה מהם והיו שאלין
 למחריהם שמהלכה קצין תהיה לנו והמכשלה הואת חמת ידך
 כלומר דברים שמוטקס כשמהלך שלך זה שאלה צדיק כנס אמור
 לנו וקסיה קצין : **ורמבשלמה הואת** דברי חורה שאין אדם עומד
 על אמתתה עד שיכסל זהם להורות טעות ויכלימהו והוא נוחן
 לז ומנין : **תחת ידך** הם אף אני נכשלתי בהוראתי ומחריני כי :
מהרש"א הדר אוקי אמורא מעיקרא דדרש כנס שהמקדש
 בולו לא קאמר דלוקי אמורא עליה בו' ואפשר דלא
 היה קא מוקמי אמורא אלא בדרש מקרא שהשמיע לרבים כי הגא'
 והמכשלה הואת גומר משכ"ב לעיל דלא השמיע לרבים רק האפי'
 דווא וק"ל :

דר"ה והמכשלה הואת חמת ידך פרס"י ו'ל דברי תורה וכו' ונראה לי
 ל' לדקדק לתם הכירו זה פתחוים לקצין שיהיה עליה ימי לא היום
 לחורה שם טוב שינוי אחו בו אלא כנס מכשלה שחידד לוכסל בה' אהמס
 חסדו שמה לא יהיה להיות קצין עליהם כיון שאין אדם עומד על אמתתו
 אלא א"כ נכסל הורחה נטעות א"כ מי יערב אל לנו להכנס בדרש שיהיה בו
 הורחה נטעות לוח יפתחוה בפייה ואחרו לו אם אתה חושש מהמכשלה כנר
 היתה חמת ידך שנסבלת פעם אחת ושוב אינך נכסל כי שתוך אותה מכשלה
 שנסבלת לשפך אתה נוהג בו ומנין להבא על אמתתה : ועוד יש לומר
 שאמרו לו שכל תלמיד חכם צריך לוכסל חטילה כדי שתתוך אותה מכשלה
 יתן לב וינין ד"ת על אמתתה והלא יש צורך המכשלה הואת שטעות
 להסתלק מהאורחה כי עומדים כל הרובים זה שהגיע להורחה ואינו מורה
 וכוון שהמכשלה הואת היא חמת ידך גם אם תבא להיות קצין לבין ולהורות
 שוב לא תכסל כי תהי' וכן מעשה ד"ת לאמתתן בשכנר נכשלת נטעות
 פעם אחת והמכשלה הואת היא חמת ידך שנגעה להורחה ואינו מורה שוב
 לא תכסל ותעמוד על אמתתה של תורה והוא מסיים אחס כשדמס אחתי
 שבעתי להורחה ואינו מורה וזה היא המכשלה שיש חמת ידי ואחרכך אין
 צדיק לחס ושמלה בו דברים הללו היתה זה שלא הגיע להורחה ומורה ואינו
 לא בעצתי להורחה כי אין צדיק לחס ושמלה של תורה לך לא אהיה חובס :

בגתיה ררב בחמן כחוש קידרא בידיירו קשיא ליה יב
 לרב עיליש כתיב *אדם אחד מאלף מצאתי מה
 ואשה בכל אלה לא מצאתי הא איכא בנותיה ררב חמן קה"ט
 נרמא ליה מלהא ואשתבין ואשתבאי איהו נמי בהדיירו
 יובא חד דוה יתיב בניה הרוא גברא דרתי ידע בלשנא
 דצפורי אתא עורבא וקא קרי א"ל מאי קאמר א"ל
 עיליש ברח עיליש ברח אמר עורבא שקראתא ולא
 סיכנא

השולח פרק רביעי גימין רמז

דאמרן לזו מארץ רחוקה באנו ולא באו לא חיילה עליהו שבעה כלל והאי דלא קמלינהו משום קדושת השם :

מ"ג דר' יהודה דלמך נדר שחור נתיים אין לו הפרה : ולא הניס כנבעותו כתיב : נשבע להם והיה להו לאתשילי אשטותיהו אי לאו תסוס שחור נתיים ודינן דלמרי יש לו הפרה : תסוס לאו תסוס סוף לו הפרה הוא דלס' הפרס לא נדר דמי חילה שנבעה עמיהו כלל ולא נבעת תסוס : משום קדושת השם שלא יאמרו העכו"ם עברו על שבעתן :

תוספות כיון דלמרי תחך רשקה וכו' וכו' נלא כתיב מי חילה שנבעה והא הוי שנבע לבעול אח המלה דכתיב לא תחיה כל נשמה וכו' וכו' דכתיב רוצין לפסלים כתיב לא תחיה כל נשמה כדכתיב קראי וקראח אלה לטוס וגו' רק מערי העמים לא תחיה כל נשמה וכו' מ"ע דר' יהודה דלס' הפרס לא נדר דמי חילה שנבעה כתיב חייב לא תחיה כל נשמה כדכתיב כתיב לא יסמו כחלף וכו' וה"ל שנבע לבעול אח המלה וע"כ תסוס חילול הוא כדקאמרי רבנן וכו' דקסבר ר"י דאי אחילא דיש לו הפרה לא היה בכך חילול ה' : וה"ל בלא חילול השם חייב אף ימולו (להרנן כיון דכתיב להגביר כדאמר לעיל לא יסמו כחלף סו ויתעורר אחך לי יבול ועכו"ם שקבל עליו שלא לעבוד עכו"ם וכו' ואחרי' נמי צריך אלן לאחרי' וכחנולקן מלמטה לתען אכר לא יאמרו אחכם לעשות וגו' הא למדת פלס תוורים נחשוכה הקבלין אהן והואו קראו בו' אומות כתיב וכו' דאי לא חילול השם ניהו חייב ימולו להרנן היו ויטילם לנרסס מעריהו' ועוד דלמטה שעה לא נחו להגביר כי אם אחר כך :

ריש לקיש ובין נפשיה ללוראי שקל בהדיה חייתה יב

וגללתא אמר נמירי דיומא בתרא כל רבעי מיניהו

עבדי ליה כי היכי דליחול ארמיה יומא בתרא אמרו ליה מאי נחיא לך אמר לך בעינא אקמטינבו ואותבינבו וכל הד מיניבו אמחיה "חיי"ת ופלגא קמטינבו ואותבינבו וכל הד מיניהו כד מחייה חרא חייתה נפק נשמתיה ודקריננה לשיניה אמר ליה אחיבי קא מחייכת כי אחתי פש לך נבי פלגא דחייחא קמלינורו כולרו נפק ואחא קאכיל ושתי אמרה ליה ברתייה לא בעית מידי למונא עליה א"ל בתי כריסי כרי כי נח נפשיה שבק קבא דמוריקא קרא אנפשיה "ועובו לאחרים חילם :

ללוראי אומה שאולוס בני אדם : דייחא וגללתא סק קסור

ופקיע עגול או של און או של עופרת כסוכו :

דיומא בתרא כשארונים אמו : רליחול ארמיה ימחול על דמו :

אקמטינבו ואותבינבו לקסור אחסס ולהסויכס : דייחא

ופלגא כלומר מכה וחמי מכה : יתיב קאכיל ושתי כל ימיו כל

מה שהיה משהכר לא הוה מלמטה להניע ליום מתר' : למונא

עליה כד לא כסח לעב כריסי כריי נטעי וסומן שבעתי

הוא לי כר נכסח : מוריקא כרכוס :

תוספות ריש לקיש ובין נפשיה ללוראי קודס שחור למוטב דשחמח

לא היו חילול נעלמו כן : כריסי כריי דרכס היה לשכב על

נעס כדאמרי' מנחם ריש לקיש רמי' אהעורו ומקשי' (וכ"ל ששבו סך

משום שחל עוב בשמל כדאמרי' נדה ודכר מאחר ראשן כלל בפרק ע' :

סמיכא עליה ארבי אחא יונה וקא קריא א"ל מאי קאמר א"ל עיליש ברח עיליש ברח אמר כנסת ישראל

ביונה מתילא ש"מ מיתרחש לי ניסא אמר איול אחוי

בנתיה ר"י' אי קיימין ברוסנותייהו אהררניהו אמר נשי

כל מיילי ראות להו סרון להרדי בבית הכסא שמעיננו

דקאמרין ערי גוברין ונהרדעי גוברין נימא להו לשבויהו

דלרחקינהו מבא דלא ליתי אינשין ולשמעי ולפרקינן

קא ערק איהו והואו גברא לדידהו אתרחיש ליה ניסא

עבר כמכרא ודינא גברא אשכחיה וקבלוהו כי הרן

ואחאין אמר הוי קא כתשין קידרא בכשפים :

בחשן קידרא בירייהו מגיסון הקידים ציוון כסאיו רוחמח

והנזס סנור שאין האור שולטות בהן סדקניות הם :

אחד מאלף מצאתי שהוה זדוק : אמר ליה רב עיליס להנזס

גברא : מאי קאמר האי עורבא : ביונה מתילא ציונה נמשלה

דכתיב ונחתי מחמי : סרון להרדי נועותו יחד ציונה הכסא :

עדי גוברין אלן השנאים צעלנו הם : ונהרדעי גוברין ישראלים

אנשיו שננהרדעי צעלנו היו כלומר כסס שהם היו צעלנו כך או

צעלנו אין לנו לריכות עוד להם : עדי אלן כמו עדה אחרת זאת

אומרת : לירדקנו מבאא שירמקנו מכאן : איהו והואו גברא

רב עיליס ואותו האיש המצין בלשון השופות : עבר מברא מעבר

המים ולא יכלו להשינו עוד :

מרהשי'א גרמא להו מלחא בו' ר"ל דהך מלחא גופה

דנתשו קידרא ומראין עלמן דקניעות הוא גרמא

לכו דלשתנין ואשכחוי איהו כדרייהו כדי שיחברר לו שלא עשו

בו רק ע"י כשפים כדמסיק : א"ל עיליש ברח כו' ככל הדבור

לקיים הדבר והוא לא האמינו כי כן דרכו של עורב לשקר

בשליחותיהו כענין נח ואמר אלהכי אהא יונה כו' וזה היגה דהא

אינו משקר בלשיותיהו כמסורס בני נח אבל אמר דשחא הוהו

גברא משקר אא שאמר שהאמנו צדור כיון דכו' מחילא ליונה ס"מ

דקושטא הוא ומתרחיש לי ניסא : אי קיימין ברוימוותייהו כו'

ר"ל דודאי ידע סתן נבעלו' לשנאן לא דאחוי אי קמו בדימונותיהו

עס בגרייהו הישראל' ואין נבעלות אלל צאונס אהררניהו עמי

הניזקין פרק המישי

ממ תניא א"ר שמעון מפני מה אברו הניזקין שמין לרם בעידיהו מפני הגולנים ומפני הזמנים כדי שיאמר אדם למה אני נוזל ולמה אני חזם למחר כ"ד יורדים לנכסי ונוטלין שרה נאה שלי וסומכין על מה שכתוב בתורה *מיטב שדרו ומיטב כרכו יושלם :

פחות כ"ב

גולן לא יביד דמי חמסין ויבד דמי :

אדריב וכו' מ"ט הוי חמסין סבר עבדא כנגד הספדה ווי דנחיל ליה סיס להסתכל בדין שאר הנות ויתר ליה לי לגול ולחוס למה אלי חס וכו' ד של מעלה נפרטין חן חלקי טאה בני סיהא השתה וסומכין סבבר נכתב סתורה דתו לח מיטב שדרו ומיטב כרכו יושלם סלס סך הדין לחטע כל סין לחטע :

ד הדין אפוטרופוס הוה בשבכותיה דרבי מאיר הוה קא מובין ארעתא וובין עבדי ולא שבקיה רבי מאיר אחוה ליה בהמא אני להרוס ואתה לבנות ואפילו הכי לא אשנא אמר דכרי הלומות לא מעלין ולא מירדין הנהו כי תרי דאגרי ברו שמוך רכל בו שמישי הוה קא מצנז בהדי דררי אוקלע רבי מאיר להחם עכבידו תלחא בי שמיש עד דעכר לרו שלמא שמישי דקאמר וי דאפקיה רבי מאיר להדיא גברא מביתיה :

נב

דכל כי שמישא של ערנא סתם : שמישי לסטן דקאמר וי דאפקא מביהיה :

גה תיר גול מריש ובגוא בבירה ביש אמר מקעקע כל הכירה כולה ומחזיר מריש לכעליו וכו' אמר אינו לא אלא רמי מריש בלבד משום חקת השבין : אה ב יס וקבל ולא להחזיר אופן הסוכה (הוטע לכל חין טעא חנו כי עקרה כלל כח"ס וקרעו כלכסס וכו' :

טו שס ע"ג

טו משנה לא הוה מקריקין ביהודה בהרוגי המלחמה : סס מקריקין עבו"ס רוחא שנתן לו ישראל קרקע בפדיון נפשו ואומר לו סא קרקע זו ואל חמיתני * וכוונה המסנה בכלל כי טיעוס המיר ל ישראל גור כולתוס סלו סלסה גיורת כנגד ישרא היושבים בצדק יהודה * גיורתא קמיתא כל דלא קטיל לקטליה * מלישתא כל דקטיל ליהוי ארבע זוזי כפרויקא כל דקטיל ליקטלוהו : הלכך קמיתא ומלישתא כיון דקטליה אבז אונסיה גמר ומקני : ופירוש לא הוה מקריקין סלס כל אפי יבדו ולקח מן הרוזח סדה שנתן לו יהודי אחד כשניל סלס יהרגנו מקחו קיים ואין בעל הסדה יכול להניחו מידו משענה אונס ולומר כגזלה הוהה ביד הרוזח דלמז אונסיה גמר ומקני דכיון שאמר ליה סא קרקע זו והניחתי אקנייה נהליה כלל סלס : ובתוספת פירשו מה טעמא טיעו כיהודה כבא לתע ארץ הגליל סלס הוהה סלס כיהודה וי"ל כראסול' גורו סמד על יהודה לפי סמסרת כויה מליצוס סיהודה הרג אה עבד דכתיב ידן כטורף אויבין * וקתיל נמי כספרי ירוי רב לו כשעה סדיג אה עכו וכסוף פ"ק דסוטה למרינו חסוס כן דן סקל קולפא ומחייס הרישיה דעמו ונתרן טיעיה ונפלו אכרטייה דיעקב סמל לא מח בלוח' סכאה עד סמדר עליו יאוד' וקרגו עכ"ל :

אמר רבי יוחנן מאי דכתיב * אשרי אדם מצא חסיד חסיד ומקשה לכו ונני' אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלי' אחרנולא ואחרנונולחא חרוב טור סלכא אשקא דרספק חרוב ביתר' אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלי' דהוה נכרא דרחמיה קמצא ובעל דכבי' בר קמצא עכר סעודת' איל לשמיעיה זיל אייתי לי קמצא אזיל אייתי ליה בר קמצא אחא אשכחיה דהוה יתיב א"ל סברי הוה גברא בעל דכבא דהוה נכרא הוה מאי בעית הכא קום פוק א"ל הויל ואתאי שבקן והיבנא לך דמי מה דאכילנא ושתינא אמר ליה לא' יהבנא לך דמי כולה פלגא דסעודתיך אמר ליה לא' יהבנא לך דמי כולה סעודתיך א"ל לא נקטיה בידיה ואקמיה וקפקיה אמר רבי הויל וחו יחבי רבנן ולא מיחו ביה ש"מ קא ניחא להו'ל' אזיל איכול קורצא כי סלכא :

מפחד הוה לרחות העולה סלס חארע חקלה כדך אס אטעה זאח : שקא דריספק דפון של מרכנא נסוס סקורין ריו"ט וכו' סלס כעון עגלה כדלמריקן כלאו וזאח כנו כי מעולת לוי כדנתיקא כריספק : קמצא ובר קמצא כך סס שני יכודים : דרחמיה קמצא אוהבו הוה סמו קמלא' א"ל לא שביקא לך : א"ל הוה יהנינא לך דמי סלגא סעודתך : איכול קורצא מליטות' ללקיים דבריה' אוכלי' חנפי' לגמי מענו וק"ל : תוספות אשרי אדם מפחד חסיד כפרת חסות הפזר לחרינו חסיה להטא גברא דהוה חסיד חסד' ליה' חסיה אה דכתיב ספרו כליון חסדים ופרך מרקא דהא' ומקו לה כדכתי סתרינא סלס סלס חלמידו וכו' על סכנתו חסיד ורבה נתי חנינו ליה' אהני ענדא סעטא על רוב טובת' וסגות' לבייש אה בר קמלא ולעמוד על כח קיסר וזה סלס לפחד ולרחוק מן הטרעטת' גלל דמי לחרס התפחד כתיב :

מהרש"א אשרי אדם מפחד חסיד וכו' פירש"י דואג כו' ר"ל ממה שארע חקלה כראשונים דהיינו ירושלי' הוה להם להטא על העולה להם כדאמר לקמן ומאמר דהו' לדיקי כולי האי למה ענדו ממוס דלא איאבול על ירוסלים כו' וזרעה ססוך אסיפא דהאי קרא דכתיב ומקשה לבו יסול דרעה כמ"ס כפרעה אחר שראה כי כמה חכות הוקפה לבו כן אלו כשטור מלכא הוקפו לבס ולא דאגו על חקלה אחר שראו חקלת ירוסלים וכן מרבין ביתר סהיה כמה שני' אחר הטרודין גלל דאגו על חקלות שלפניהם : אייתי ליה בר קמצא כו' אשפר סהיה זה אבז ונוט וטעה סלסו כניסיה וגס כר קמלא דלחא גס אחר שעה סהוא סגולא סהיה סבור אמרי' סאניו אוהבו ודאי מנפק גס אהבתי ולעשו' כור' עמו כזה סהוא סמונו וכמ"ס כשירודין כל התפשה כנינו יס כן כד מדרש קונו סנא' וירת ה' אה רוח הניחוח וסול מכולא מי סג' לו סנא' על חבירו טעסה לו דבר סאינו כהונו והוא מתפחד כיינו של עמנו דהיינו סימון אהוה לתפשה יין טעסה יס כן מדרש קונו סנס הקצ"ה מתפחה' להס סמטא לו כדבר סהוא של סל סהולס הוה סל כמ"ס וירת ה' רוח גו' נח רוח טעסה דלמז כמ"ס סהא"ס אכל זה נעל הסעודה לא קיה כן מדרש קוט וגס אחר

הניזקין

פרק המישי

גיטין

ריז

אחר שכל צענות לטענתו : **א"ל מכריהוא גברא בעל רבבא בר'** ואין טענה לומר שאני מומין אותך כיון שאזה שואלי וכל נקמות כדמסקי לא הגינוונו עד שנקמה נקמה נדמה ואפקיה ואמר הואיל והווי יתבי רבנן ולא מיהו בו בר' אובא לתמר מה שלא ימחו מעמי שלא היה נזים לתמוס ואפשר טעמו כן כי הטענה הוא שגברה צדוקה הדור כמ"ש בטענה גבי ארביס מתלן :

וא"ל בדוקין טענתו מהו זהם צטלו לרי עין שהיא מוס דוק טענתו בזהם כמו שזכרה ממעשה הזה שלא רצה שיהיה חזירו ומעודתו וגם בייטו נדברים : **יאמרו בעלי מומין קרובים בר'** דודאי הכל צטלו מומים קרובים נכמ"ג משום שלום מלכות אבל ילמדו לומר דצטלו מומין אבלו קרובין גם במקום אחר שלא משום שלום מלכות וקאמר ר' יוחנן שזה שלא נקרב קרובו של מלכות על ידי רבי זכריה החריגה צימנו ונאמה היכולו כו"ג כי מלכות עליו גלוסה טענתו שאלת משם אפשר שהגינו לא היה נחרב שהיה המלכות חס עליו אלו היה קרובו קרב אבל טעה שלא נקרב קרובו היה חזקו על הדין שאמר אין לו לך נון : **שדא גירא למורת בר'** טעה כן דרך קסם כשהיה סמוך לעיר כפרסי ונראה לפי טעמו דמקום אחר עד רומח העיר עמד לירות מלכו לארבע רוחות וא"ל אחר מ"רבע רוחות היה נגד ירושלים ואין צו מידות שכל ירושלים אם היה סמוך לירושלים ואפשר שלא היה סמוך כ"כ כדי שיוכל לירות לשאר אבל היות נשאו דרך המלך עד לעיר ונתתי נקמתו בארסו נ"ו נקמה טעם החריגו צימו של הק"ה צדק שני והקנה היותו על ידי עמו ישראל לא כמו צדק ראשון שלא היה הנקמה ע"י ישראל כ"א ע"י מלכות פרס אבל לעמוד נאמר ועלו מנסיכים בזה ליון גומר וז"ל הק"ה צדק לחרובי צדקה דלוי לא היה רטנו כק"ה צימנו להחריגו ובעי לכפורי ידוע כולי ואמר ערק ואוילו ואמיר כו' :

שדריה עליוהו לאספינוס קיסר אתא צד עלה תלת יח

שני היו בה הנהו תלת' עשרי נקדימון בן גוריון **סס** וכן כלבא שבוע' וכן צצית הכסת' נקדימון בן גוריון **ע"ו** שנקרה לו חמה בעבורו כן כלבא שבוע' שכל הנכנס לביתו כשהוא רעב ככלב יוצא כשהוא שבע בן צצית הכסת שהיתה ציצתו נזררת על גבי כסתות' ואיבא דאמרי שהיתה כסתו מושל' בין גדולי רומי חד אמר להו אנא זייני להו בחמי ושערי' וחד אמר להו ברחמרא ומלחא ומשחא' וחד אמר להו בדציבו' ושבהו רבנן מרציבי דרב הסדא כל אקלירי הוה מסר לשמיעה בר מרציבי דאמר רב הסדא אכלבא דדימיו בעי שתין אבליו דציבי' הוה להו למיזן עשרים וחד שתא הו' בזה הנהו בריוני אמרי להו רבנן ניפוק ונענבר קרבא בהדיהו אמרי להו רבנן לא משתייע מלחא קמו קלינהו להנתו אסברי דחיי' ושערי והוה כפנא :

נקרה נקמה לשון מקצרים צהרים : נקרה לו חמה וזמה כשצילן צמסת טענתו : ציצתו לית של עליהו : נזררת על גבי כרים ובסתות שלא היה מהלך אלף על גבי מילת' ואיבא דאמרי צן ליתתו שמו ולמה נקרה שמו הכסת שהיו כסתו כסא שלו מוטלת צין גדולי רומי כשהיה הולך צדויה להקביל פני קורבן הווי להו להקך תלתא עשרי חמי ושערי ומחרא ומלחא וגיבי למיזן כל בני העיר עשרים ומר שסא' : בריוני אכסיס רקיס ומחוסס **ח"ב גה א** למלתת

י"ו אול אמר ליה לוקיס מרדו בר' יהוראי אמר ליה מי ימר **סס** א"ל שדר להו קורבנא תוית' אי מקרבין ליה' אול שדר ביריה ענלא תלתא בהדי דקאתי שרי ביה מומא בניב שפתיו ואמרי לה בדוקין שבועי דוכתא דלדידן הוה מומא ולדידו לאו מומ' הוא סבור רבנן לקרוביה משום שלום מלכות אמר להו רבי זכריה בן אבקילוס יאמרו בעלי מומין קרובין לגבי מוכח סבור לאקטליה דלא ליולל ולימא אמר להו רבי זכריה יאמרו משיל מים בקדשים יהרג אמר רבי יוחנן עונותיהו של רבי זכריה בן אבקילוס החרובה את ביהונו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו שדר עליוהו גורון קיסר בי קאתי שדא גירא למורת אתא נפל בירושלים למערב אתא נפל בירושלים למערב אתא נפל בירושלים א"ל לינוקא פסוק לי פסוק א"ל *נתתי את נקמתו בארסו ביר עמי ישראל וטמר אמר קודשא בריך הוא בעי לחרובי ביתיה ובעי לכפורי ידיה כההוא גברא ערק ואוילו ואמיר נפק מיניה ר' מאיר :

ויקרא כ"ב

קורבנא קרבן להקריבו על גבי המזבח דקיימא לן ליום אום להצות את הקורבן מנדרים נדרים ונדרות מנחאל : בניב שפתיים טעם העלונה : דלדירו לא הווי מומא לקריבו לגבוה כגמה דידוהו אלא מחוסר אבר : בדוקין טעם כמו הטענה כדוק : יאמרו המשיל מים בקדשים יהרג שהיו כפורים שנטלו הטעל נוס נקדימוס ונצר על לאיסוס צו מוס נהרג : עונותיהו כשגונוטו כסבל אה וסולא הרנו : שדא גירא למורת לקסום קסם כשהיה סמוך לירושלים : הסוא ינוקא היה מגמתם בלטינה ל"ג : ביר עמי ישראל על ידי עמי ישראל : לכפורי ידיה קנת ידיו :

תוספות ענלא תלתא כמו וצליסו על כולי גימי ענלא מחלפת ואלו מושלם פירוש כהו וטיבי' וז"ל שילסו לבין וזה הכן דהא אמרינו בפ' ד' תחתיה דהו חזרו להו טענלא תלתא ולא כתי שזרסו שגבל שילס דהא בסוף פסק ר' אליעזר דמילא אחר עמד להו ענלא תלתא ביומא הכשתה פירוש ווס שגלה לליתו :

מחרשי"א ענלא תלתא בר' רמו להס פקודת הענל וציוס פקדי ופקדתי נו' עדין צדק כמו שהיה צדוקין ציוס רחשון כמ"ס חלק קרבן פקודת העיר ואיס כלי משחיתו גו' היינו הענל כמ"ס ציוס פקדי ופקדתי גו' ואולי שאמר ענלא תלתא ע"ג ג' עגלים כמ"ס ג"כ טעם עיר צדקס הווי ישראל וינוקיס מענל אחר מכלא ואילך מנ' עגלים : דלירדן הווי מומא בר' רמו להס לצדוקי דור שהיה בהו בעלי לשון דרע טעוה נוס טעתיים בזהם

הגיזקין

פרק חמישי גיטין

למלחמה: אמרי לה רבנן לךך בריומי: לא מסתייעא מלתא
לנח: קמ בריומי: קלנדו להך אמברי לזלזרות הקנאות
והעמיס כזי סלחמו :

מהרש"א תלמא עחירי כו' בזכיה רבתי איתא כל הך עובדי
בפנים שונים וחסידי סם נקדימון בן גרוינן ברתתי
והוו ארבע עמרי נקדימון עקדה על סתה כולי פירו' שמומן
ע"פ מ"ט ב"ק דומא' במקום פני היו עוסקים בחורה ובמלות
כו' וזוהו אמ' כיון גבס עשיריכם היו בעלי מעשים נקדימון עקדה
לו כו' ע"י חלטה' כמפורס' בחגיגת בן כלנא שבוע שכל הנכנס כו'
סהיה סתו מניה לכל בן ליתא כו' סהיה זכור במלות ליתא כמ"ט
בהם למען חזקו את כל בת מלוסי כולי וכו' ד סהיה כסתו מועלת
כולי וסהיה צדו להפגל עליהם בעני המלכות אי לאו כדמסיק
מסוס דהוו בה דריומי כו' והס פריזי ישראל סהיו בהם כמפורס'
ביוסיפון והס מחקך שנלחם את זה גרמו להם התורנן והגלות
שלא היו רוצים לנכנע לרומיים כדקאמר דא"ל רבנן נעבוד שלמא
כו' שבכר ירשו זה כי סמון אבות לבנים סלחמי יעקב יעבור לא
אדוני לפני עבדו וזכור כמפורס' שחידושונו בלגדות דפ"ק דעכו"ס
ולכך אמרו רבנן לא מסתייעא מלתא ליעבוד ביהויהו קרבא :

יש **מרתא** בת בייחוס עתירתא דירושלים תיבא שדרתיה
ס לשלוחה אמרה ליה זיל אייתי לי סמירא אדאול
איודבן אתא אמר לה סמירא ליבא חזרתא איבא אמרה
ליה זיל אייתי לי אדאול איודבן אתא ואמר לה חזרתא
ליבא נושקרא איבא אמרה ליה זיל אייתי לי אדאול
איודבן אתא ואמר לה נושקרא ליבא קמחא דשערא
איבא אמרה ליה זיל אייתי לי אדאול איודבן הוה שליפא
מסאנא אמרה איפוק ואחוי אי משכתנא מירי לסיבל
איחיב לה פרתא בכרעה ומהה קרי עלה רבי יוחנן בן
זבאי *הרבה כך והעוננה וגו' איבא דאמרי גרונרת דר'
צ צרוק אכלה ואיסטניסא ומתה דרבי צרוק יתיב ארבעין
שנין בתעניתא דלא ליחורב ירושלים כי הוה אביל מירי
הוה מתחוי מאבראי וכי הוה בארי מייתי ל' נרוגרת
בייץ מייהו ושרי להו כי הוה ניחא נפשה אפיקתה לכל
דהבא וכספא שריתיה בשוקא אמרה ראי למאי מיבעי
יחוקא :

ס סמירא סלה: חזרתא פת נקיים: נושקרא פת קינור
פלאונוי"ר: פרתא פרש של גלגל בהמס: ומתה מחמת
איסטניסוסא: גרונרת מלוחס ענפארו ל' צרוק סמלך את
מימיה ומלחמא סיה וכלתקא לרעוננה ומרוח החולי של ר' צרוק
שכנס בגרונרת עטמה ומתה בלסטניסוס: הוה מתחוי בגרוננו
מלחמא מחמת סהיה כחוס: כי הוה בארי כסגמר חעניוחיו
ורקא לספרות עלמו: הוה מייתי ליה גרונרת חלמיס יבסיס
מעני שלא סיה יכול לבצוע דבר ענה וסהיה מולך את מימיסס
ומסלך הגרונרת:

מהרש"א מרתא כו' י"ל דלון זה מרתא בת בייחוס
דקדקס ואשע בן גמלא כחנן פרק הנשי'

דהסיה בזמן ינאי המלך הוה כדאמרין סם ונאוה חקתיה
לחורבן טובא סוס סהיה מבני השמונאי כדמוכח בנמה דוכחין
ומיהו ביומא פירשו החופשות דיה ינאי לאו סהיא ינאי דהס מבני
השמונאי דא"כ לא סהי מוקיס ליהוסע לכ"ג דלויה גופיה כ"ג
סוה: קרי עליה ריב"ז הרבה גו' לפי שבכר כתיב מוס כל
סעיני סלס הרך בך והעטג מלך סרע עינו גו' רכד מוס סלל
נכחש בליס רק הסוף דבר זה בלסס סהיא נעטב רכד ועונגה
ביחור לרמוז על אשה זו: בספם בחוצות ישרליכו אסוסא דקרא
קסמך דכתיב כספ' וההס לא יוכל להליס ביוס ענדת ה' נפסס
לא יבטו גו' ובריסא דקרא לא כתיב והנס בניי סלסל סלל
דהכי כתיב והנס לנהה סהיה גומר אולי סהיא על גדול מעלס
בוהנס כדקאמר ביומא דחרקבא דדיורי עיילא ליה מרתא בת
בייחוס ינאי מלכא לאוקמא ליהוסע בן גמלא ככ"ג: חזרתא
איבא כו' כתיב סהל ד' מיני לסס לפי סנקיוס המקדס סהיו
מקריבין לחמי חודה סהו ארבע מיניס וע"ד וכי לחמו סוה לריך
לכל סוה מזונו מלחון גבוה להפזר מרגסיונו דל' מינין לחמין
סוכר סלון ובהנל סקרבה וו צ"ה סם סהיו כסווי עונה סרשט
כל מוונתיסס ניטל מסס ארבע מיני לסס סוכר לעיל: דרבי
צרוק יתיב מ' שנין בתעניתא דלא ליחורב כו' דארבעי
סנין קוד' שחבד סהיה בעלו סנהדרין וזמן בו סמינו חורבן דהו"ק:

אבא סיקורי ריש בריוני דירושלים בר איתיה דריב"ז
הוה שלח ליה תא בציוניא לנבאי אתא אמר ליה
עד אימת עבדיתו הבי וקטליתו ליה לעלמא בכפנא אמר
ליה מאי איעבר דאי אמינוו להו מירי סמלו לי אמר ליה
הווי לי תקנתא לירי: באיפוק דאפשר דהווי הצלה פורחא
אמר ליה נקיש נפשך כקצירי וליהו כ' עולישילוי כך
ואייתי מירי סרי' ואנוי נבך ולימרו דנח נפשיה ולעיילו
בך תלמידך ולא ליעול כך אינש אחרינא דלא לרגשך
בך דקליל את דאינוהו ידעי דחייא קליל ממות' עבדי הבי
נגבו בו ר' אליעזר מצר אהר ור' יהושע מצר אחד כי סמו
לפתחא בעו למרקריה אמר להו יאמרו רבן רקר בעו
למרחפי' אמר להו יאמרו רבן דחפו פתחי ליה כבא נפק
כי מטא לחחס אמר שלמא עלך מלכא שלמא עלך מלכא
אמר ליה דיחיבית חרי קטלי חרא דלאו מלכא אנא ר' א
קרי' לי מלכא ותו אי מלכא אנא עד האינא אמר לא
אתית לנכאי אמר ליה דקאמרת לאו מלכא אנא איברא
מלכא את דאי לאו מלכא את לא ממסרא ירושלים בירך
דכתיב *והלכנו באריר יפול' ואין אריר אלא מלך
דכתיב *והיה ארירו ממנו' ואין לבנון אלא בית המקדש
שנאמר *היה השוב הוא הלבנון ודקאמרת אי מלכא אנא
אמאי לא קא אתית לגבאי עד האינא בריוני דאית בן
לא שבקינן אמר ליה אלו תבית של רבש ודרקן כרוך
עליה לא הווי שוברין את החכות בשביל דרקן אישתיק
קרי עליה רב יוסף ואיתיאמר רבי עקיבא *מישוב חכמים
אוצר ודעתם יסכל איבעי למימר ליה שקלינן צבתא
ושקלינן

סס
ועל
דל
יש
לא
ירושק
סדר
קרי
סל
ק
כתיב
סס
דל
גיו
ול
כני
ר"ב
יש
ירמיה
דמיס
ס

הניזקין

פרק חמישי

גיטין

ריח

ושקלינן ליה לדרקון וקטלינן ליה והביטא שבקין לה אדהכי אחא פריסתקא עליה פרומי א"ל קום דמיח ליה קטר ואמרי הנהו חשיבי רדומי לאותיבך ברישא הנה מסיים חד מסאנא בעי למסימא לאחרנא לא עייל בעא למשליפי לאירך לא נפק אמר מאי האי א"ל לא תצטער שמועה טובה אחי' לך דכתי' *שמועה טובה תרשן עצם אלא מאי תקנתיה לית' אינש רלא מיחבא עתך מיניה ולהליף קמך רכתיב *רוח נכא תיבש גרם ענב דבי עייל א"ל ומאחר חכמיתו בולי האי ער האינא אמאי לא אתיחו לבכאי א"ל ולא אמרי לך אמר ליה אנא נמי אמרי לך אמר ליה מיזל אולינא ואינש אחרינא משרדנא אלא בעי מינאי ואחן לך אמר ליה חן לי יבנה וחכמיה ושושילת' רבנן נמליאל ואסותא דמסין ליה לרבי צדוק ופסיק קרי עליה רב יוסף ואיתימא רבי עקיבא *משיב חכמים סד אחר ורעות יסבל איבש לאיבש ליה לשבקינהו דרא זימנא ודא סבר דלמא כולי האי לא עביד והצלה פורתא נמי לא רוי :

פסוקי
טו
סס
פסוקי
סד

אבא סיקרא כך מתי: שלח ליה ריב"ז חא לגבאי זנעט: אמר ליה ריב"ז: עד אימת עבדיתו הכי דלג שבקון לאשמועי: חזי לי תקנתא לרידי שינומי לגאח מן העיר: נקוט נפשך בקצירי החזק עלמך כמליס הוליא קול שאתה מולה: לישילול כך כמו שאתה גוסס: ואייתי מירי סריא דבר מסריח גבון נבלה: ואגני גבך והסגני צמטך עמך שיאמרו מה הוא ומסריח כבר: ולעילוי כך תלמידך יכנסו חתך רגלי תסתך לשאת ולא יטונו אחריס לשאת דאינון ידעון דחייא קליל מתיחא: בעו הך דרינוי למרקר' דממזיס פמח מעריס הוא: אמר ליה אבא סיקרא: יאסרו הרומיים עליכס שאמלו רבן קרו: למרחפיה חולי ינעק: רלאו מלכא אנא והצעללה צי: איברא מלכא את מלך אחס עתיד להיות: ודהו אדירו כמנן ומישלו מקרבו יצא אלמא אדיר הוא מושל: לבנון זה בית המקדש שמתלנן עגוריהס על ישראל: כרוך עליה דבוק ולהוט אחריה: אין שוברין את החבית כדי שילך לו הדרקון כך היה לכם להסחית מונח העיר ולסרפה נפש כדי להשליך אחס דרינוי מתוכה: וחביטא שבקין לה כך היינו ממסים חולי טבל להס ולהניחא מתינה והיה העיר קיימת ונשלים עמך: פריסתקא שלח: לא נפיק שנתפנו אצרינן משמחא האמועה: ורוח נכאה תיבש גרם כלשך חכמה רחך מתחא השונא היבש העיס פלך: חן לי יבנה שלא תחריבנה ולא תהרגו חכמיה: ושושילתא רב"ג משמחא הגשמי שלח תהרגם שלא חכלה פולטנוס צית דוד: ואסותא רשאים חן לי מלמך שיספלו את ר' צדוק שלא היה יכול לבצוע אוכל לשי שנתקלרו מעוני דתענוותיב: והוא סבר דבי יומן: כולי האי לישבך לרונשלים לא עביד לי ומשקתא דלשילוי חללה פורתא לא עביד הלכך צעניא מתינה האי דתתייה חללה פורתא:

וישילוי
חללה
פורתא
פסוקי
סס
פסוקי
סס

חוספוח או לאו דמלכא את לא מיסטרל ויחוליסו בירך אע"ג דאכתי לא מיסטרל בירו עד שזא טיטוס חכל מקוס כיון דכבר צר עליה שלטן שים וזהו כפנא הוה כאלו כבר נחפרה:

מדרש"א וקטלינו לעלמא בכפנא בו' גס שהס אמרו ניפוק ינעבוד קרנא בהדיינו מ"מ לדעת רבנן לא הוה מסחייענא מלחא והס שרפו ואזר החמיס חלה הכפנא בהס וק"ל: ואין אדיר בו' לפי ענין שמעלה עוד היום נבנו גומר על מפלח סנאריב וחילותו נאמר כל הענין אך הדרס דכפא משמע ליה למדרס על חורבן המקדס דאין לבננו אלא מקדס ומתייחי מדכתיב הבר הטוב הזה והלבננו דלא נאמר הבר הטוב זה' הידוע רק על הר המוריס שכבר נבחר לטוב מאבותינו אצרה ילחך וישקך והלבננו קאי על בנינו של מקדס של הטוב הזה מעלי לבנון כי הוא מלסן בנין או מלבנון פרש"י ודו"ק: אלו חבית רבש ודרקון בו' דבש הוא את' מהמקיס סה צו מסוס גילוי ודרקון שהוה הגחם הוא כרוך עליה עד פתיחה סיוכל להטיל צו ארס ולהיקן את האדם ואמר דנדולא שוברין החבית ולהססיה קלת כשזול הדרקון להורגה עם שנירה החבית ורש"י פירש כדי שילך הדרקון בו' ע"ל ואין זה צמטע דא"כ מה רויח כשנירה החבית וה"נ קאמר למאי דחיבני ליה לתימר בו' דשקלי' לדרקון וקטלינן ליה בו' והדמיון הנריוני ה"ל אהתיס ומומת: העיר הוא החבית וכל אשר בה היא דבש שנתוכה גס חס יהיה מומת העיר לפרופס ויהיה הפסד קלח גס נמה שנתוכס קרויח בהריגתס דרינוי:

משיב חכמים בו' ר"ל דעון חכמי העיר הוא הגורם שהקצ"ה חשיב חכמים גומר שלא יהיה להס העת (דעת) להשיב: לא תצטער בו' אפשר שיער עלמו סהיה חושב כי תחמת חולי נפוח רגלו וע"כ כפ"ל שמועה טובה בו' א"ל מאי תקנת' בו' דודאי היה צירו לעשות לו מנועים אחרים אלא שאתר דמ"ת נפוח הוא זה ומאי תקנתיה ו"ל ליתאי אינש בו' זהו תראה דלאו חולה נפוח הוא דלא צעיר רטוחה כחולי אחר: א"ל ומאחר דחכמיתו כולי האי אמאי לא ארזית בו' הוסיף צוקשייתו דלעיל דמתוך כחמתכס היה לך לבא אליו ולהגלל מנצרו זה דלא שצוק דקאמר' והשיב אע"כ כן הוא אצרי לך דגם הס חכמים ולא נוכל להגלל מהס ואמר ליה חא נמי אמרי לך צמל דלעיל:

אסותא דמסין ליה לרבי צדוק מאי דוא יומא קמא כה אשקוה מיא דפארי למחר מיא דסיפוק למחר מס מיא דקמחא עד דרווח מעיה פורתא פורתא: ע"כ

מיא דפארי תיס שניסורו בהס סונין: מיא דסיפוקא סונין גמון וקח מעורר צבן:

דרי"ף אין אדיר אלף מלך וכו' פרש"י ו"ל והוה אדירו ממנו ס' ספוטס לרש"י שנתנו אחר והוה אדירו ממנו כמות ישראל היה האדיר והמושל מקרבו ולא נאריך בה ללמוד תפס והלא אספסיינוס היה מורעו של הוהס ליה אחר רש"י ו"ל אלמא אדיר הוא מושל כולומר שלא הביא פסוק זה אלא ללמוד ממנו שאדיר הוא מושל וכו' כ"כ דכתיב והלבננו יסול הוא לומר והלבנון כחוסל יסול אבל לא יליף ממנו שאדיר יהיה ממנו: ככ **אול** שדריה לבימס דרשע ואמר *אי אלו רמי צור חסוי סס כו זהו שיטת הרשע שחירף וגדרף כלפי מעלה מה דניס **גה** **ב** עשה

הניזקין

פרק המישי

גיטין

בכנס ולא יזקק הקדום ועוד דים מילוק בין טריפות אדם לנחמה כדפריש

בפרק קמח דטירובין :

מהרש"א אי אלהימו צור גומר זה מיטום כו' גדברי ר' נחמיה בספרי שדרי הכתוב כלפי עכו"ם ואמר

האינו זה מיטום אי אלהימו גו' דהיינו כלמיסיה דקסבר שהרג את עצמו ומיימינו נמי מהאי קרא שמו איתוחס למוח הויס סבור דלוחות ובימינו של הריבא אדם שהיא יליפת אדם הוא ג"כ אית והריבא של עצמו : מי כמוך חסין יה גו' בקרא דלעיל מינה כקוז ונורא על כל סניביו שאמר כי מהו אינו כמדת צ"ט ודס שהו מווצר לנגד אוהביו ומדקדק עס אויביו ומדקו ית' הוא היסך בעולם הזה כי הוא נורא על כל סניביו להקדק עמהס כמוהו שהערה כדאמרינו סוף יצמות וצדקת הפירה ולגבי רשעים אמר סה' אלהי לכחות אהה לנקום נהס מיד ונמי כמוך צמדה זו שאפה חסין וקשה יה שהו עס הגלות לקיות שותק ולהאריך להס עד זא קולס כמביק שפא יתוס כו' כדי לטורדס צעה"צ והאיסך זה בלדיקיס וכה"ל דריס מיי מווך צלמים ה גומר מיי כמוך צמדה זו לעשות עצמו אלס נגד רשעים ויאל להס זה הדרס דלא מלינו כמותו אלס חסר יו"ד מלשון אלס ואמר מה עשה נפל את הפרוכת כו' שדחאי לא היה חס ליעול עמו רק כלי זהב וכסף שבצ"ה אכל נבל גס הסרוכת כדי להשחנה צמפת דס שהרג את עצמו דהיינו אשר כן עשו וכל הדרס הוה הוא בפרש"י נקבלת אף מה שהרשו הסך קבוריס צמקוס קבוריס לא הניאו צפירושו והניס קבוריס כמשעו ע"ש ואפס' משו' דלא משעו לי' למדרס אל תקרי קבוריס אלס קבוריס דלא מלינו צמוס מוקוס ל' דמתחלף צרו"ס אכל אל תקרי וישתכחו אלס ויפס צמוס נימס ליה דב' מתחלף צב' צמורס כהניצ"ב ונראה לפרס לפי הדרס דלא דוק אל תקרי קבוריס אלס קבוריס אלס דמשמעו קבוריס הוא קבוריס כמו קיבורא דאחיני שפירוס צו מלשון מוך של תמרי' ואין גבורתו אלס במי' כו' ר"ל גס כי נשבע שלא יצוה מצול לעול' איהוה' אלהי'ס לא אכל איהו' אין גבורתו לא צמיוס בא פדע' וכיו"א ל' רשע כו' בן בנו של עשו הרשע גס כי מלכות ארס שלמותו קבלה היה צידס גו' שמורצן צית שני היה ע"ז ורעו של עשו כמפור' בכמ' מדרסו וכבר כתבנו צום שהאריך הראשון היה לצו בן איש כמפור' צבן גוריון כו' : בא יחוש ונכנס בחושמו ונקר במוחו כו' זא לא העושה היה לפי שמש' שמירף וגינף עלגבורו שזא מנח הסנמה שזא דרך החוטם למוח כמ"ש וישע' צמיוס נשמת חיים ויהי האדם לגס מיה וח"א לרוח ממללא וענין שנקר צמותו כו' ושמע קול ארופת' אשתיו יס לשרס רמו מקרא דמיימינו לעיל שאמר סלגו צורריך גומר וידע כמציא לתעלה ר"ל וידע צאוהו פרוכת שהניא לעירו סוהיה לו למעלתו להשחנה צו צעירו או ר"ל כמציא למעלה כמ"ס כסבור שהרג את עצמו ואמר שהיה עונוס צסוך עין קרדומות כמו שנקר קוררוס את העץ כן נקר היחוס צמותו ולצניו נמי קאמר דפיו נמש' וצפרניו צרוח בקורדו' הוה ואמר פחותיה שהיה לו קלת נחמה ופסתי כי יתה גוי וישראל בצכסל וכלמותו יהלומון להשתקו צקל דרופקא ואמר שפלגו מוחו למד בגזול סוף רמו לג"י כמ"ש במרחות

עשה תפס וזנה בידו ונכנס לבית קרשי הקדשים והציע ספר תורה ועבר עלי' עביר' ונטל סוף ונידר את הפרוכ' ונעשה נס והיה דס מכלצב יוצא וקסבר הרג את עצמו שנא' * שאנו צורריך בקרב מועדיך שמו אותות' אותו' אבא חנן אומר * מי כמוך חסין יה מי כמוך חסין וקשה שאתה שומע ניואיו ונידופו של אותו רשע ושותק רבי ר' ושמעאל תנא ימי כמוך באלים ה' מי כמוך באלמים מה עשה ונטל את הפרוכ' ועשאו כסין גרנותו והביא כל הכלים שבמקדשו והניחו כוזן והציבן בספינה לילך ולהשתבח בעירו שנ' * ובכן ראיתי רשעים קבורים ונאו ממקו קרשו והלכו וישתכחו בעיר אשר כן עשו אל תקרי קבורים אלא קבורים אל תקרי וישתכחו אלא וישתכחו איכא דאמרי קבורים ממש דאפילו מילי דמיטמון אנליין ליה : עמד עליו נחשול שנים לטובעו אמר כמדרמה אני שאלהי' של אלו אין גבורתו אלא במיס בא פדעה טבעו במיס בא סיסרא טבעו בנים אף הוא עומד עלי לטובעני במיס אם גבור הוא יעלה ליבשה ויעשה עמי מלחמה יצתה ב"ק ואמרה רשע כן רשע כן בנו של עשו הרשע בריה קלה יש לי בעולמי ויחוש שמה אמאי קרי לה בריה קלה רמעיילנא אית לה ומפקנא לית לה עלה דיבשה ותעשה עמה מלחמה עלה ליבשה בא יתוש ונכנס בחושמו ונקר כמותו ד' שנים : יומא חד הוה קא חליף אבבא רבי נפתח שמע קול ארופת' אישתיק אמר איכא הקת' בכל יומא מיתוה נפתח ומחו קמי' לעכו"ס ויוב ליה דיווי ישראל א"ל מסתייך דקא חיות כסנאך עד תלתין יומין עבדי הכי מכאן ואילך כיון דדש דש תניא א"ר פנתס בן ערובא אני הייתי בין גדולי רומי ובשמת פצעו את מוחו ומצאו בו כצפר דרור משקל ב' שלעים' כמתנית' תנא בנזול בן שנה משקל ב' לטרין אמר אכיו נקמינ פיו של נהשת וצפרניו של ברזל כי הוה קא מית אמר להו לקליהו להווא נכרא ולבררו לקמיה אשב ימי רלא לשכחיה אלהא דיהודאי ולוקמיה ברינא :

ח"ס
ע"ב
פ"ט
נ"ח
טו
ק"ה
נ

שאנו צורריך בקרב מועדיך צבית שאפה מקוועל צו : שמו איתוחס אותות אמרו ספמיניקן סימנדס זה של מי הוא אס לא שהרגנו את עצמנו כיוני כלפי מעלה : חסין מתאפק; כמין גרנותני סל גדול שסאבין צו יין מנת לצור וקורין קולנויו' : וישתכחו בעיר אשר כן עשו הגבורה הוהת שאפה רוחים: מילי דמיטמון ממונס סל ישראל : נחשול רוח ספרה : סיסרא נפל קיסון גרסס : מעיילנא פה להכניס מאכל: מפקנא ונזא דרך בית הרעי : ארופתא קורנס : אשתיק אותו יתוס מללקר מפני קול הקורנס : כיון דדש דש מסהרגיל היחוס ולתה צקול הקורנס הכיר צה ולא הניח ניקורו : צפור דרור ארונגו' לא :

תוספות מעשה נס והיה דס רבו' (לודיע דקשה לפני המקום מורק צ"ה ונקר כמותו' שנים לא נעשה ערפס נקך דרך משעו

אמרה לבעלה כגדה דמה עסקו חז"ל ואמר לט הארוסות כו' פת"ש בפ"ק דכחוצותיו"ל דהוה טע עשרה מישראל שהיה יכול לעשות פניהם נרכת נשואין וכן משמע שהיו טע ישראל אחריס כדלוקארה כשחז ספרו לזה כו' דודאי לישראל אמרה כן ודו"ק : יותר מיוסף כו' למאי דקאמר בפרק כ"ג דתקופה של יוסף הוא ענותנותו של צועה ותקופה של צועה ענותתו של פלטי המ"ל הכא דפטט ויחר אפילו מנעוהו ברחמי דהתם לאו כל יומא ולאו אשמו ויחר מפלטי מיהת במדא דלאו אשמו דתקופתה הויה לדוד אלף דנקט הכא דהוה יוחר מיוסף בחלפת וק"ל : ומצאו אב ובנו כו' הא ודאי זה מעבירות הגדולות ומה"ק קאמר ומאחר דלדוקי או כולי האי כו' היינו תמה שלא היה ציניהם רק זה העצירה שהרי כשקלטם חור המה למקומו ובהך עובדא דהטיל ציניהם לזון צינה כו' ז"ל דע"כ טע שהעמיד להם עדים לא עדי טומאה כו' או עדי סחירה וקניא לה כזר ד"כ לא הוה לריך ללזון צינה להטיל ציניהם אלף שהעמיד להם עדים תמה שמלא ציניהם על טעה אחד לזון כעין ס"ז דה"ל עידי כישור וזהא קאמר דהוה דיקוי לאוסרה בעידי כישור כזה ולא תלין ליה ברואה קרוי יש לקדקד דמשמע דכל הגי עובדי אחר המורצן הוה כדמסיק משום דלא יאובול על ירושלים ונבא בן גוטי המזכר בהאי עובדא היה בזמן הורדוס כדאמרינן פ"ק דב"ב ויהי הרבה קודם המורצן וי"ל שהיורד הך עובדא שהיה קודם המורצן ומסתמא בשעת המורצן הוה ג"כ דיקויס : משום דלא יאובול על ירושלים למי שהיו אנשי ירושלים ידם על שאר עירות בנתה דברי' בחכמה ובעליית' לרגל כדלוקאם באיכה רצתי על כן היו שגאליס אוקס ולא נלעטרו על תפלת ירושלים וז"ל שמתא אז ירושלים כשהיא דקוימה וגילון זה כל אוקסיה כו' לא כלאוקס שגאליס אוקס וק"ל :

דרי"ף טעמה ברורא אחר כו' אל תנע בי שני לן בחוכה תמיך - נדחיה דהא ז"ל אחסיה מעטלין כנגד חכומה מחרר לשהת עניה בלא חכמה וכו' כיון שהיו צבייה לא היה לו טע להחפוס מ"מ היה לה לקנות מתנו כקנין סודר ויתחר' בלא חכמה וזע"פ שלא היו טע עדים דלא איכרי שהיו אלף לשקרי : והביא לזון צינה וכו' פת"ש ו"ל שהוא דומה לשלח זרע להילול קול שבאו על אשמו וי"ל דאע"פ שהיה שכת זרע לא היה טע שיון שבאו על אשמו דשמו חזו קרו לאסוייה ומה גם מתוך מחלל ומסקה שנתכרו ושח"ל לא נתכנו אלף להילול קול עליה וש"י שיאמינו : מ"ע אעגוש משום דלא יאובול על ירושלים שגאחר שישו אתה משום כל התאבלים עליה וחימתא דלא אמרו כאן אלף שהתאבלים עליה יסובו אתה משום חכלל דשאינם התאבלים עליה לא ישישו אתה משום אלף מ"ל לשאינם התאבלים עמה שיהיו נכשלים לחרכה ולשמתה ושח"ל הכי דמיס דלא קאמר שישו משום אלף שישו אתה משום כל התאבלים עליה חכלל דשאינם התאבלים עליה ותאבלו אתה שהיו זרבינן וזמין להות לה כשהיא נכשלת' גם הם יתאבלו אתה וכשהיא נכשלת יסובו אתה וכו' דכפר סכניא שלא תתאבלו עליה נחרבו ארסם להות התאבלים אתה :

בב **אשקא** דריספק חרוכ ביתר דהוה נהגי כי הוה מתילד **סס** ינוקא שתלי ארוא ינוקתא שתלי תורניתא וכי היה מנשבי קיצי' לרו ועברי' לרו נגא יומא ויתא דהה קא חלפיה ברתיא דקיסר איתבר שקא דריספק קצו ארוא ועיילו לה אתו נפול עלייהו מחוניהו אתו אמרו ליה לקיסר מרדו כך יהודאי אתה עלייהו *גרע כדרי

אף כל קרו ישראל א"ר וירא א"ר אבא א"ר יתחן אלו פ' אלף קרני מלחמה שנכנסו לכר' ביחר בשעה שלכרחה והרגו בה אנשים ונשים וטף עד שהלך דמס ונפל לים הגדול ושמא חאמר קרובה היתה רחוקה היתה כו' תניא רבי אלעזר הגדול אומר שני נחלים יש בבקעת ידים אחד מושך איךך ואחד מושך איךך ושיערו חכמים שני חלקים מים ואחד דם במהותיתא תנא ז' שנים בצרו עכו"ם את כרמיהם מרבם של ישראל בלא ובל :

תורניתא ס"ין : גגא חנשא : קרני מלחמה ראשי גייסות חוקטי קרן ומתאפסיס ליה' בני נלאס יושמא תאמר קרובה היתה לים : בקעת ידים טע מקום : ואחד דם מהרגי ציחר :

מהר"ש ינוקא תורניתא וכו' פ' היא ג"כ מין את כדאמרינן בפרק אין מנינין י' מיני ארויס הן שני' אתן במדבר ארו טעה גומ' ארו ארוא טעה תורניתא ולפטר שהוא מין ארו נקנה לפי הלשון טעה ותורניתא טע באלנות ג"כ מין וכו' ונקנה ולהכי קאמר כי קלו ארוא כו' נמול עלייהו וממונהו דהוה סברי שרמו למעט הכורי' דקוי שחלי ארוא לבני סיון נרכת הינוקא וכו' טע בפרטה כל הון הילוד וק"ל : ז' שנים בצרו כו' כל זה נרמו נכחז שאמר שפכו דמים נמים שהיו נווליס נמים סניצה ירושלים דהיינו צימיס ואין קוצר לרמן כי כקוסי גופי נקרו כמ"ס שתיקון הגז והחטיב על שנתנו הרוגי ציחר לקנורי ועי"ן הייע חרפ' לשכנענו גו' שצלו כרמיה' מדמי' תחת זבל ודו"ק :

אמר רבי חייה בר אבין א"ר יהושע בן קרחא טח לי וקן סח אחר מאנשי ירושלים בבקעה זה הרג נבורא דאין טע רב טבחים מאתים וי' רבוא ויבירושלים הרג צ"ד רבוא טע על אבן אחת עד שהלך רמן ונגע כרמיו של זכריה לקרי מה שנאמר *ורמים בדמים נגעו אשכחיה לרמיה דזכריה דהוה קא מרתת וסליק וסאמר לרו מאי ראי אמרו לו דם זבחים ראשתופך אייתי רמא ולא אירמא אמר לרו אי אמריתו לי מושב ואי לאו מסריקנא לבשרייכו כמסריקי דפרולא אמרי ליה מאי נימא לך נבייא הוה בן דהוה קא מוכח לן במילי דשמאי קמינן עלייה וקטלינן ליה הוה כמה שנים דלא קא ניח דמיה אמר לרו אנא מפייסנא ליי אייתי סגהררי גדולה וסגהררי קטנה קמיל עלייה ולא נח בחורים ובתולות קמל עלייה ולא נח אייתי תינוקות של בית רבן קמל עלייה ולא נח *א"ל זכריה וזכריה טובים שבדם אברתי ויחא לך ואכדיעו לכולהו כדאמר ליה דבי נח בההיא שעתא ררהר תשובה כרעותיה אמר ומה דם על נפש אתה כך הירא נברא דקטל כל הגי נשמתא עאב"ו ערק אול שרר איתרמ' בביתיה ואניו תנא נעמן גר תושב היה נבורא דגר צדק היה מבני בניו של רמן למדו תורי' בבני ברק מבני בניו של סמר' למדו תינוקי' כירושלים מבני בניו של סגהר' למדו תורה ברבים מאן אינון

אף כל קרו
פ' אלף קרני
והרגו בה
הגדול ושמא
תניא רבי
ידים אחד
שני חלקים
עכו"ם את
תורניתא
חוקטי קרן
קרובה היתה
מהר"ש
כדאמרינן
שני' אתן
שהוא מין
מין וכו'
דהוה סברי
הינוקא וכו'
כל זה נרמו
סניצה ירושלים
נקרו כמ"ס
ועי"ן הייע

אונן שמעיה ואבטליון והיינו דכתיב *ונתתי את דמה על צחיח שלע לבלתי הבסות : של זכריה בן יהודע הכהן שהרגונו שרי יהודה צמלוח יואש כשהתחמו לו לזנוא ושכחו אלה והרגונו בעזרה : שדר פירשתא שפרט מה קהל על נכסיו : גר הושב היה שלא קבל עליו שאר מלוח לא עבד'ם שאלת' כי לא יעשה עוד עבדך וגו' : והיינו דכתיב הדמיה דזכריה : על צחיח שלע על מלקת אבן מלקת שלא יבלע דכתיב כך היה דמו של זכריה על הרמפה ולא נבלע : צחיח שיעונו כהרגומו :

מהרשי"א ונענע בדמו של זכריה כו' כפרס'י שהרגונו בעזרה דכתיב דר"ה ורגמוהו אבן צמלוח המלך בתר ביז' ה' והשליג הטנון סכ"כ סריס הרג בצקטה עד שעלה דגון מפקיה לחר העזרה ואמר לקיים דמיו דמיו נענו דהיינו שנענו דמיו הרזים אלו בדמו של זכריה ונקט דמיו לשון רזים כמ"ס דמי חקך לעוקים דמו והם זרעוהו וענין דהוה דמו מרחם וסליק כו' של מה שכנס עליו היה מדה מתוך רחופה דמאסיס לבלתי הכנסת ונמ"ס חקך אל חכמי דמי' וא"ל דס זכריה דאשחזקו כו' יש לפרס דה"ק דאשחזק ולא נעשה מלוחו ולכך הוא מרחם ואמר אייתי סנהדרי כו' בחורים ובתולות קטל כו' דכתיב אס יהרג נמקדס ה' כהן וגזיף דהיינו זכריה וכתיב בקריה שכנו לארץ כו' צמלוחי ונחורי נפלו צמרז גומר סריס גו' טבת גו' אחר שפתי ורזיחי גומר כולל הרעה נזה על אלו הכתוב שזכר שהרגו צמלוח עי"ז :

הקול קול יעקב והירים ירי עשו הקול זה אדריינוס קיסר שהרג באלכסנדריא על מצרים ה' רבוא על ס' רבוא פכלים ביוצאי מצר' קול יעקב זה אפסיונו קיסר שדרג בכרך ביתר כו' רבוא ואמרי לה ארבעת אלפים רבוא * והירים ירי עשו זה המלכות שהחריבה את בתינו ושדפה את היכלנו והגליתנו מארצינו * ר"א הקול קול יעקב אין לך תפלה שמועלת שאין בה מורעו של יעקב והירים ירי עשו אין לך מלחמה שנוצחת שאין בה מורעו של עשו והיינו דאמר רבי אליעזר * בשוט לשון תחבא בחרחורי לשון תחבא :

הקול קול זונה ובני עולה יעקב ראה וימך צנזואם תפלה זו של זיקה והיינו דאמר ר"י אלעזר הא דלמירין לעיל של ירי לשון הרע חרץ הניח ונהרגו כמה רבנות : בחרחורי לשון צנזויב לשון כמו אל תחמר : שוט לשון שט וזכה **הוספות** זה אדריינוס קיסר שהרג באלכסנדריא והא דלמיר' בהליל דאלכסנדריא מוקדו הרגם והמריה שאל פעמים תחישבה : **מהרשי"א** הקול זה אדריינוס כו' כלפי מה שאמרו כי מעס' אבות סימן לבנים וכמו שהיה יעקב אז צראג' וצבר' שלא ימירו אביו ע"י הקול כמ"ס אולי ימטני גו' דהיינו שלא יאמין שאני עשו ומני קולי כך דלמתי להם איתו קול צבר' באלכסנדריא וצנזיר וכו' והירים ירי נעו כמו שהיה ורא' יעקב סימיהו צנזיר שאין ירי עשו שהם שערות כן עלה מורא של ישראל מידי עכו"ם

כו"ל : אין לך תפלה שמועלת בו' כפל הקול דהיינו נמי קולו סימן לבניו כמו שאמרו"ל שהיה קולו נבלגן תמנונים קוס נא אבי גומר כן יהיה קול בניו צמלה וכפל איר והירים ירי עשו ע"ס מלחמה שיעקרה ביד כמ"ס אה אה ה' גדולה גומר והוא סימן לבניו שהיו ונלמן ביד המלחמה וכן דסיף לחנה קאמר צמדרס צנזי יעקב תלה בקולו כמ"ס צ"צ כשועק מרזן בקול ירי עשו שלטנונו ש' שאמר וילגו כל העדה גומ' יוצא עמלק וז"ס כן והיינו דאמר"א כו' בחרחורי לשון תחבא דהיינו אס יש תחורי לשון צנזי יעקב תפלה צנזי על עשו ורש"י כירס דהיינו דאמר"א כולי קלי אלעיל והוא דמוק יוד"ק :

הר"י הקול קול יעקב זה אדריינוס קיסר נראה דדרים כפל הקול קול יעקב ודרים הקול כנגד פה ולעפה מיטקב על חורזן אלכסנדריא שהרגו סס פסיס רבוא וחזר ואמר קול יעקב כנגד קול בני ואנקה מיטקב כמלח ביתר שכפי זה ויחבא שכפי זה זרזי למר שקול הנכי והלכות לעקב היה המידים של עשו שהרגו צנזיר ואלכסנדריא ומהו זה שהרגו למר והירים ירי עשו זו עמי"ס שהחריבה צמיון וכו' דה"ל והירים שהרגו כו' אלמס דרבו כפל והירים ירי עשו שהירים הוא כנגד הדים שארנו נמחר וירי עשו הוא כנגד מה שהחריבו כמ"ס :

אמר רב יהודה אמר רב מ"ד * על גהרות כבל שלם ישבנו גם בכינוי בזכרנו את ציון מלמד' שהראוהו סס הקב"ה לרוד דירבן בית ראשון והורבן בית שני הורבן מ"ס בית ראשון שנאמר על גהרות כבל שם ישבנו גם בכינוי קלי בית שני דכתיב * זכור ה' לבני אדום את יום ירושלים סס האומרים ערו ערו עד היסוד בה' * אמר רב יהודה אמר שמואל ואי תימא רבי אמי ואמרי לה במתניתא תנא מעשה כד' מאות ילדים וילדות שנשבו לקלון הרגישו בעצמם למה הם מתבקשים אמרו אס אנו טובעים בים אנו כאים לחיי העו"ב הרש להם הגדול שברם * אמר ה' סס מבשן אשיב אשיב ממצולות ים מבשן אשיב מבין עיני אריות אשי' ממצולות ים אלו שטובעין בים כיון שישמעו ילדות כך קפצו כלם ונפלו לתוך הים נשאו ילדים ק"ו בעצמם ואמרו מה הללו שדרכן לכך * כך * אנו שאין דרכנו לכך עאכ"ו אף רס קפצו לתוך הים ועליהם טבתו' אומר * כי עליך הרגנו כל היום נחשבנו כצאן טבתה ורכ יהודה אמר זו אשה זו בניה אתויה לקמא קמיה דקיסר אמרו ליה פלה לעכו"ם אמר להו כתוב בתורה * אנכי ה' אלודך אפקה וקטלוה' אתויה לאודך לקמיה דקיסר אמרו ליה פלה לעכו"ם אמר להו כתוב בתורה * לא יהיה לך אלהי' אחרים על פני אפקה וקטלוה' אתויה לאודך ואמרו ליה פלה לעכו"ם א"ל כתוב בתורה * לא תשתחוה לאל אחר אפקה וקטלוה' אתויה לאודך אמרו ליה פלה לעכו"ם א"ל כתוב בתורה * וזבת לאלהים יחר' אפקה וקטלוה' אתויה לאודך אמרו ליה פלה לעכו"ם א"ל כתוב בתורה * שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחר אפקה וקטלוה' אתויה לאודך אמרו ליה פלה לעכו"ם א"ל כתוב בתורה * וירעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהי' כשמים

מנחם כ
זכרים
מנחם כ
נ

הניזקין פרק תמישי גיטין רכא

בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד אפקה וקטלה
 איתיה לאירך אמרו ליה פלח לעבו"ם א"ל כחוב בתורה
 פס"א את ההאמרת היום וכו' וה' דאמירך היום כבר נשבענו
 להקב"ה שאין את מעבירים אותו באל אחר ואף הוא
 נשבע לנו שאין מעביר אותנו באומה אחרת א"ל קיסר
 אישדי לך נושפוקא ונזין ושק"י כי היכי דלימרו קבל
 עליה הרמנא דמלכא אמר ליה חבל עלך קיסר חבל עלך
 קיסר על כבוד עצמך כך על כבוד הקב"ה עמא"י אפקה
 למקטליה אמרה להו אומיה הביה ניהליה אנשקיה פורתא
 אמרה להו בני לכו ואמרו לאברסם אביכס אתה עקרת
 מזבח אחד ואני עקרתי שבעה מזבחות אף היא עלתה
 לגג ונפלה ומחה יצאת בת קול ואמרה *אם הבנים
 שמחה רבי יהושע ב"ל אמר זו מילה שניתנה בשמיני
 רבי שמעון בן לקיש אמר אלו ת"ח שמראין לבנות
 שחיטה בעצמם דאמר רבא כל מילי לחיו אינש בנפשי
 בר משחיטה ור"א רב נחמן בן ביצחק אמר אלו ת"ח
 שממיתין עצמן על ד"ת כד"ש בן לקיש דארשב"ל אין
 ד"ת מתקימין אלא כמי שממית עצמו עליה שנאמר
 *וזאת התורה אדם כי ימות באהל :

פס"ב
 פס"ג
 פס"ד
 פס"ה
 פס"ו
 פס"ז
 פס"ח
 פס"ט
 פס"י
 פס"יא
 פס"יב
 פס"יג
 פס"יד
 פס"טו
 פס"טז
 פס"יז
 פס"יח
 פס"יט
 פס"כ
 פס"כא
 פס"כב
 פס"כג
 פס"כד
 פס"כה
 פס"כו
 פס"כז
 פס"כח
 פס"כט
 פס"ל
 פס"לא
 פס"לב
 פס"לג
 פס"לד
 פס"לה
 פס"לו
 פס"לז
 פס"לח
 פס"לט
 פס"לס

ילדים וילדות לדרך מתנזקים ואמרו אם אנו עוזבים ציס אנו
 צאים כו' ר"ל אי אית ציה בגלגול מחלות לבא לחיי עמי"ב לעמדי
 ודרש להם כו' מכשן מבין שיני אריות כו' כמ"ש כבר
 חסידך לחיהו ארץ ואמר ועליהם הכתוב אומר כי עליך הורגנו
 גומ' דהיינו שנהרגו על קידום שמו שלא יבואו לידי עבירה ונתחבנו
 בעינינו כללן עתה שלא חסו על מחסם בעמלם כדי שלא יבואו
 לידי עבירה וכן יתפרסם בעובדא דארתא וו' הניא כי לולוי קידוש
 שמו לא נהרגו ויש לפרש כי עליך הורגנו אז ציים ונחבנו כללן
 עתה אלאם כעלקמן : אשה וו' בניה כו' יש לדקדק למה אמר
 כ"א פסוק אמר ולא אמרו כלם פסוק אח' ועוד קשה בשני שאמר
 פסוק לא יהיה לך גו' למה דילג פסוק שקדם לו לפני גומר גס
 הפסוקים לא הביאו כסדר שהם כחוצים בחורה והמקרא שהביא
 עליה כי עליך הורגנו גומר מאי משמע ליה שפי עליה מעל כל
 שאר קדושים שנהרגו בקידוש השם והנראה שז' ציים אלו נהרגו
 בקדוש השם ז' ימי השבעה וכו"ל הביא קרא מענינו של אותו יום
 שנהרג זו וו"ש דאיתיה לקמא דהיינו ציום אחד מימי השבעה
 ואמר אנכי וכן אלהיך גו' אלהיך כי ציום הניא כי לולוי לא נבראו
 המלאכים ולכא הפסים לטענה למינס להאמין בהם גבורות
 אלוהות וציום שני נהרג השני והשני לא יהיה לך גו' כי ציום
 ז' נבראו המלאכים ומקום לטענה להאמין בשנייה וציום ג' שנו
 נבראו כמות פועלים בדרך יקו המים גו' תדשא הארץ גו'
 שאין להאמין שיש שם כח אלהות בדרך נבתי לה' לצדו וו"ש
 זוכח לאלהים יתרים גו' וציום ד' זו נקבעו המלאכות והמזלות
 שאין להאמין בהם גבורות אלוהות וו"ש לא השתתתה לאל
 אחר גו' וכן עכו"ם כמ"ש וסן חסא עיניך שמיתתה גו' אשר
 חלק ה' אות' לכל העמים ציום ה' נבראו צימוד ממוול צם שניה'
 ישירו המים גו' ועוף יעופף וו"ש שאין להאמין שיש כח אלוהות
 ממוול ציניהם המקיימם וו"ש ה' אלהים בשמים שמעל ועל
 הארץ מתחת גו' שדרסו לרבות ששול קטן שנים ציום הו'
 נבראו נפש מיה והאדם שאין לשתף ע"ש וו"א ח"ס שמע
 ישראל ה' גו' וציום ז' שאין להאמין אשר שברא הכל צו' מינס
 אנו עוזה' את הארץ ואינו משגיח במעשיה עוד וו"ש את ה'
 האמרת גו' כבר נשבענו כו' שזה הוראה שהיא משגיח עלינו
 ומלוח שבת מורה עד' ומתקיצ אוח היא ציני וציניכם שאנו
 שובתים זו שהיא ית' צ"ה שבת צמעשה בראשית ומייתי עליהם
 קרא דעליך הורגנו גומר דלעיל תהאי קרא צמאור זה נזכר כל
 זה שאמר תתקן ומתקן גומ' הם דצרי הקיסר הזה ואמר כל
 זאח צאצאו ולא שמתוך היינו נגד שאמר אנכי גו' ואמר ולא שקרנו
 בצדריך גומר נגד שאמר לא יהיה לך גו' ואמר ולא נסוג אמר
 לבנו גו' נגד מצה לאלהים גו' ואמר וחסא אשורנו מני ארמיך גו'
 נגד לא שחשבוה גו' ואמר אם שכתנו שם אלהינו גו' נגד שמע
 ישראל ואמר ונפרסו כפינו לכל זר גו' נגד ידעת היום גו' ואמר
 הלא אלהים יתקור ואת כי הוא יודע חטלומוהו לצ גו' הוא עיני
 בעמנו שאמרו צוה הו"א ל' הקיסר אישדי לך נושפוקא ונחין
 ח"ב גו' א

לקלון ילדים למשכז זכור וילדות פלגשים : כשן צין סן
 נוטריקון : שדרבן לכך לתשמיס ואין קלונס מרובה
 בקלון שלנו : זו אשה הורגנו כל היום : האמרת יתרו :
 נושפוקא מחצו שזרחה ענוע זו כיו שפאה נראה משתמה
 לה : הרמנא דמלכא שולטנת המלך קבל עליו לעשות מלכותו :
 זו מילה הורגנו כל היום דומקן דמיית : בר משחיטה שמה
 יתקנוו נהרונו : ור"א לרעט מראות נגעים מפני שמוכן לקטון
 עליו :

האספות קטלו סו' ונפלו לחך הים והא' דאמרי' מועט שיטלה מי
 שנתה ואל יתחיל בעושי הכא והאים היו מיסורין כדאמרי'
 אלמלא נבדוהו להנניס מיטבל ועוריה הו' פלחו ללמלא ועוד דע"כ היו מעיני
 אוחם ולא היו והאים אוחם' איתיה לקיום שיה' קרא' מייתי והפעני לא
 מייתי ומרס' (במחורס) אמר' וקצא אמר אכ"י ה' אלהיך והשני לא יהיה לך:
מרהשא מ"ד על גריות בבל גו' דכל מזמור שלא נזכר
 שם אמרו ומתברר משתמא חוד אמרו ומלינו כנה
 מוזמרים שאמרו המזמורים על שם העמיד על הגלות והמורבן
 כמו מזמור לאשף אלהים צאו גוים צנחתיך גו' אבל צדוד לא
 מלינו צו אלו' ש אמרו צרות הקודש צלמון צני הגלות על נהרות
 צבל שם יסגנו גו' דהיינו מורבן צית ראשון וזכור ה' לבני אדם
 גומר על מורבן צית שני וכבר כתבנו דעליית' צבית שני לא היה
 גאולה שלית' שעדיין היו משועבדי' צו לפרס ולשכו"ם ולא רמי' אבל
 מורבן צית ראשון ושני מורבן אחד היה וצבל היה המתחיל ואדום
 הוא הגומר וו"ש צדורס ערו ערו עד היסוד גו' דהיינו שלא נגמר
 מורבן הראשון עד צוה מורבן שני : שנשבו לקלון כו' קלון נאמר
 צדבר שאין דרכו צנך כדאמרי' פ"ד מיתות צני כנתי הכא על
 הצמקה כו' והיינו ששנו לקלון ילדים למשכז זכור וילדות
 לפלגשים כפס"י והיינו שדגישו שלא השאירו העכו"ם רק בקלון

הניזוק

פרק המישי

גיטין

בר' כי הונו דלמחר קיבל עליה הורגנה דמלנא : והשיב לו הקצן חבל עליך מלבא בר' והיונו לא נקם ממנו המלך שיטנדור עכו"ם אל לפנים שיאמרו העול' שעשה רזון המלך לענדור עכו"ם גם שכלנו לא יענדור וכח"ס פ"ק דמגלה למה נחמיינו עליה כו' מפני שהשחתו לללס אל' וכי משאח מנס יס דבדר אל' הם לא עשו אלא לפנים כו' והיינו דכתיב כי לא ענה מלכו היינו שלא השחתו לעכו"ם אלא לפנים בפני העולם ולא היה צלום בן וו"ס גם כאלו בזה הקצן הלל' האי' יתקו' ואלו לענוס על ענדור עכו"ם גם לפנים כי הוא יודע תעלומות לב' שיוון בלל לענדור עכו"ם אבל אין לעשות כן מפני הרוואה שאינו יודע תעלומות לב' של אדם אחר ובצדו שאף צלמו כך הוא וסוי' בזה כי עליך הורגנו כל היום היינו בכל יום מו' ימי השבוע וכל המזלות דיתמא חבל ומי השבוע רעים עליונו ועליך הורגנו כל היום בלשון רבים על הו' הנשים ונחשבנו כאלו עמדה בלשון יחיד נקבה האמס' : ורבי' ל' אמר זו מילה שנתנה בח' בר' ר"ל דהיינו מילה נומנה שהקצן רך ומסוכן למיתה כההוא דרבי נתן שעדיין לא נבלע צו דמו ודלמחר אלו ת"ח שבראין הלכות שחיטה כולי פרס"י שמה יתחננו בנדרנו עכ"ל ויותר נראה לפרש דמרע מזליה נעתי אל יפאח אדם פני לען ולא הסדר מצולו לירי כך מנ"ס המעשה ודוגמ' דהכי לבני ערע נכרה מפרס"י גופיה ודלמחר אין ר"ח מתקיימין בו' שנאמר וזאת התורה אדם גו' דלפי פשוטו ה"ל למכתו וזאת תורה אדם כי גו' כמו וזאת תורת העולה גו' וזאת תורת המטען גו' ועכ"כ כתב וזל' החזרה דהיינו שהחזרה מתקיימת בלדס המתים עמנו בלשון של חזרה וענין המיתה שמתית גופו ומסתלק ממנו מותר החלוה :

דר' י"ח עליהם הכתוב אמר כי עליך הורגנו כל היום וכו' ורבי יהודה אמר זו אשה ובשעה צניה פי' רש"י זו אשה הורגנו כל היום וצריך לפרש מה רבה רש"י ל' למר בלשון כי דבר פשוט הוא שכל פסוק זה היה אמר ועוד יש לדקדק שלא הביא כל הכתוב אלא זו אשה הורגנו כל היום : והוא אפשר לומר דלדורס ד' ח' ילדים יולדות אינו נדדס יפה עליך הורגנו כי לא מקרי עליך אלא בדבר של עכו"ם אבל דבר של קלן לא מקרי עליך הורגנו אבל לדורס אשה ובשעה צניה שנהיה על עכו"ם איקרי כאן עליך יאמס' ל' שדורסת ארבע מאות ילד' אינו נדדס יפה הורגנו כל היום שכן אמרו הילדים הכתובים הללו שכתבו ביה האחד אמר וידעת היום והשבת אל לבנך והא' אמר את ה' האמרת היום וה' האמרת היום וה"ק כי עליך הורגנו בשעת כל היום את ה' האמרת היום וה' האמרת היום ואם נתקיים את ה' האמרת היום יתקיים ג' ביה' האמרת היום : ופותר נכון הוא שיון למר זו אשה הורגנו כל היום בלשון שאף היא נפלה ומזה אע"פ שלא הורגה :

מחפי בפיוא והאמרי דבי ר' שילא תרתי מתקלי אסתריה פיוי נחוח בעלמא חרא כרומי וחד' ככולי עלמ' אלא שהיו מנגיין את הפו ביופיין מעיקרא הוו חשובי דרומאי נקמי בליוני דגושפנקא ומשמש' ערסיהו מכאן ואילך מייתי בני ישראל ואסרי ככרעי דפוריהו ומשמשו אמ' ליה חד לחבריה הא ריבא כתיבא אל' יגס כל תלי וכל כזה אשר דריס לא כתוב בספר התור' וזאת אמר כמה מרחיקא מרובת' ^{כ"ז} פלן אמר ליה אינגר פוסתא אפלא אל' אי מטאי לנביה לא איצטריכי לך אמר רב יהוד' אמר שמואל משום רבי שמעון בן גמליאל מאי דכתיב * עיני עוללה לנפשי מבלי אנה ג בנות עירי ארבע מאות בתי כנסיות היו בכרך ביתר ובכל אחד ואחד היו בה ת' מלמדי תנוקות וכל אחד ואחד היו לפניו ת' תינוקות של בית רבן וכשהיה אויב נכנס לשם היו דוקרין אותו בחוטרין וכשנכר אויב ולכרום כרבים בכפריהם והציתום באש :

קצוצי הפילין דפסי תפילין חוץ מן הרצועה קרויה קלוזה כדלמרי' נמס' סוטה אומר ברצועה ואינו אומר בקלוזה : דררעא מ' פאה ורישא פה גדולים ד' נתיס כלל קלוזה הוו ג' ומני ח' פאה וזח חומר ד' לא היה שניה אחד של זרוע גדול מאחד נמתי הראש לפי שגוף כל ארבע פרשות צניות א' ובשל ראש פרסה אחת צניות אחד ומכל מקום דפוס של ראש מתוך שצריך לחלק הצניס ולהיות ריחו צניסה וקצונים על מושב אחר הולך המושב להיות רחב והיו על אחד ג' שצורע : ולא פליגי רבה בר בר חנה ורבי ינאי ומתניסא : ד' קבין צמורין בית ראשון : איסתירי סלעיס : שהיו מנגיין את הפו ביופיין והיינו המסולאים לשון סולו לרובם לא חסולה בזהם אופיר משוכסס היו ציופי מן הפו : בליוני דגושפנקא זרות נחוח בנחתמיה כדי שתתעברנה כנגדן : כמה מרחיקא מררוא דכתיב ה"ל למכתו המסולאים אוחז פסוק : מעט : פוסתא אפלא דף ומני :

מהרש"א אשרי שיאחו ונפץ את עולליך גו' ודאי האי קרא לא מתפרש אלא בנפץ עוללים דבני צבל על הסלע אבל מרישא דקרא מפורש שנס הם עשו כן בבני ישראל כמ"ס אשרי שיטלס לך אח' במולך שגמלח לנו דהיינו שיבול' לך מזה כנגד מדה ומפרס לה דהיינו בנפץ עוללים גו' וק"ל : מאי מסולאים בפו בו' דלפי פשוטו ה"ל למכתו המסולאים מנז צמ"ס כמו הנחמדים מפו או כפו צב' אלא בפו משמע שמסולאים ע"י הפו דהיינו ע"י חכסטי פו שניה עליהם ולכן חקשה והלא תרתי מתקלי אסתריה פיוא בו' וקאמר אלא שדיה מנגיין את הפו ביופיין מעיקרא בו' ויהיה צ' בפו כמו תחת הפו שהיו משתכסס משמשי ערומתיהם מעיקרא כנגדן מייתי בני ישראל ואמר דאל' חד למצוריה הא ריבא כתיבא בו' מדכריו מוכח דקרא נבר צקללות ואם החמיל גם בהך דנמטה סורה והפסיק בזה דף ופלגא מהאי קרא לא היה לו לומר היבא כתיבא דלמח' כמה שלפניו שלא קרא עדיין כתיבא אלא נראה דלא החמיל

לא נח
ישמעאל
במתניהא
הא דרישא
אבן אתי
בר מרי
ונומר
היקרים

הניזקין

פרק

חמישי

ניטן

ייתי ב' עמי חגרי שק התפלשי באפר אבל יחיד עשי לך
סספר חמוררים כי פתאום יבא השורר עלינו עליך לא
נאמר אלא עלינו כביכול עלי ועליך
על כבוד שמך הנכבד וניסן נגזרחק : עלי ועליך שמתי
נחמל נכך :

מהרש"א סספר חמוררים בו כי האי קרא כתיב גני
מפלת נור ניומקאל בשני קלת הכל דכתיב חבל
ימיד וחמוררים במקום מר שחמך כי הלאה שנהיה זה עמי
היא חבל יחיד שלא נעשה כל נשאר עמי וע"ד לרס רבים חלו
נמה ומספר חמוררים כי ככל דבר עמי המרה והלאה כי יבא
השורר עלינו דכין דכיל יחיד קרא זה לא ה"ל עלינו אלא עליך
חבל אמר עלינו שזה יתגדל לחיי שיהיו גם עליך :

אמר רב יהודה אמר רב מ"ד ועשוקי גבר וכתיו איש
ונחלתו מעשה באדם אח' שנתן עיניו באשת רבו
ושוליא דגריי ויה פתם אחת הוצרך רבו ללוות א"ל שגר
אשתך אצלי ואלונה לך שיגור אשתו אצלי שהה עמה ג'
ימים קידם ובא אצלו א"ל אשתי ששגרת לך היכן היא
א"ל אני פמרתיה לאחור ושמעתי שהתיקת נתעללו
בה בדרך א"ל מה אעשה אמר ליה אם אתה שומע לעצתי
גרשה א"ל כתובתך ג' מנה א"ל אלוך ותן לה כתובת'
עמר זה וגרשה הלך הוא ונשאה ביה שהניע ומצו ולא היה
לוי לפורעו אמ' לה בא ועשה עמי כחוכך והיו רם יושבים
ואוכלים ושוחין והוא היה עומד ומשקה עליהם והיו
דמעות נושרות מעיניו ונזפלות בכוסיהם ועל אותה שעה
נתחתם גור רין ואבירי לה על שתי פתילות כנר אחד :
שוליא דגריי היה לא היה רבו לחורף חלל רבו לאומרו של
גריין : שוליא הגריין : בערך ללוות רבו : קדם
הסניס : ב' פתילות כנר אחד ח"י :

מהרש"א ושוליא דגריי היה בו כל ענין זה מפורש כהאי
קרא ודלתי מניח אמר היו חסני און ופוטנו
רע דהיינו זה שהיה מעל חלל רבו ואמר כי ים לאל ידם עמי' צל
שלהם לרבו ואמר וחמרו שדוח ג' ע"ו שחמד ונתן עיניו
צאסת רבו עוסק הגבר שהוא רבו דמלה גבר נוסל צו כמו בן
הגנייה ונחיו שהיא אשתו ככ"ת דמיקו מתם כבר כתיב וכתיב
תשאו ונחלי טעיה לפי פשוטו לכחון נוסאו מתקום ולקחו דכתיב
במקום הזה הוא אשת רבו ששקט ע"ו שהיה לו ולא היה לאל ידו
לשלם לו ואמר ושמעתי שהתיקת נתעללו בו אמר כן שודיא לא
היתה אומנם מהתיקת אלו לא שהיא גריילה אחוס עמה לדבר
ענינה ורנן היה ופמרתה לך : על ב' פתילות בו' ונראה לפרס
דנלגא דעל אוחס עשה נתחמס בו' אשכר הא דשהה ג' ימים
מעיקרא לא עבר עמה עבירה ויחיה מוצרת לו לאמר שנגרסה
אלא שעל אותה עשה ששקו להסיוו לגרסה ולטענד צו על ידי
פמרתה נתחמס גור דין ולשנא דלמרי לה אוחס טעם אין זה
עיקר עביר' אבל נשמה' אלא מעיקרא ג' ימים עבר זה עביר'
אעטיח ח"י דהיינו צ' פתילות כנר אחד עמי' זו אקורה לו גם
אשכר גרסה נתחמס גור דין ונראה גם שעיורו יחיד היה
בין שהיה עירם למחון ולא מימו נתחם גור דין ללכל :

טע

אמר רבה כריה דרבא ואיתימא ר' הילל כריה רביי
וחלם מימות ששה ועד רבי לא מציעו תורה וגרולה
במקום אחד ולא הוא היה ירשע היה אלעזר והא היה
אלעזר היה פנחס והא היה פנחס והו וקניס והא היה
שאול היה שמאל והא נח נפשי' יטלה שני קאמרי' והא
היה דוד היה עיר' הירירי והא נח נפשי' בלחו שני קאמרי'
והא היה שלמה : דה שמעי בן גרא והא קמליה כולח
שני קאמריין והא היה חוקיה : דה שבנא' הא איקטיל
כולרו שני קאמריין והא היה עזרא היה נחמיה בן המליה'
א"ר אחא בריה דרבא אף איו אומר מימר' ועד רב אשי
לא מציעו תורה וגרולה במקרא אחד ולא הוא היה הנא כר
נתן שאני הנא בר נתן דמיכת היה כייף ליה לרב אשי :

במקום אחד שהא חורס וגדולתם של ישראל במקום אחד
שאן צישראל גדול בחורה ונעושר כמורו : ודא דה
אלעזר יתיר לאמר שפטר יאסע : ודא דה פנחס לאמר אעור
חורה וגולה שהיה כהן גדול אמר לבניו : דיו וקניס שקבלו
מיאסע ופאריס ימים אמרו וכתיב אשר הלריו וימים אמרי
יאסע : שאול גדול בחורה היה אלם שלם למד לחמריס כדאמריין
ציעורין שאלו לא גלי מסכר' להכי כתיב ציה ככל אשר יפנה
ירשע : והא נח נפשיה דמחול קודם שאל : כולרו שני מטעמד
בגולה וסא חורה וגולה צקוס אמר ויה נחמל גדולתו על
היה יחיד בחורה : עירא דיראדי גדול בחורה היה כדאמריין
במועד קטן דקיה מהני להו לרנן על גבי כרים וכסמים . חוקיה
מלך יהודה גדול בחורה היה כדאמריין במלך : שבנא גדול
בחורה היה כדאמריין בפמרתה שכל הא דרס פתליס רנוות
חוקיה כמר כרי רנוות : והא איקטיל שגריי כדאמריין
גדיל מחנות :

תוספות וזא היה סניס דנתן חורה וגולה היתה לו כדאמרי' במועד
קטן והא חוקי רבלי דהיה לו נתן ואמריין בפ' ד' דריס
דקיים היה והיו מלכיס אימנד ע"ל ונכס' סהריין פ"ח דני מחנות
פרק ד' כתיב חלחר זה פעל אחרת וזס הוסיפ בתוספות ג' דריס ואל
הס' והא היה חוקיה אית סריס דלא ברקי ליה חוקיה לא היה חוסל על
כל ישראל סכר לו עשרת הסניס ועוד דשכנ' רשע היה ולא מחניינא
היא ותדע דבי פירך הוה דוד לא משני הוה אחיטפל שקראו דוד אלופי
וליועזי כיון דרשע הוה איוו מן המנין וקלם קסא דלא משני היה מסינוש
שהה מניס פני דוד ככל' בלחו שני קאמרי דמשפתחיה גדולתם לא פסח
כולנו שני והשאר לא קסא למיסי דגריי והא היה אלעזר היה פנחס דהס
פירך וזא היה אלעזר שסתחלה גדולתו אמר של יאסע וחוסל דלא משני
מיהסע היה עמית' לו קנו שחור' הלוטו זשכתמו ישראל :

מהרש"א היה שמאל בו' לכאורה כיון דשמואל היה נביא
במה שנים קודם שגמס כאלו היה ליה למיפך
בהיפך הא היה שמואל ולסניו היה שאלו וס לייסב דכל גדולה
דקאמר הכא שהיה נטיח כמו רבי או מלך כמו שאלו או כ"ג כמו
אלעזר חבל שמואל לא היה גדולתו ויורר מח' מכל בני דקאמר
דקוה שמואל היינו שהיה גדול בחורה ולא היה שמואל חורה וגדולת
במקום אחד ופ"ל דהו וקניס והא היה עירא ושמטי דהיינו שהיו
ג"כ ככלי חורס וגבי דוד נמי המ"ל דהוה שמטי חלל דניחא ליה
לחוקי עירא דקוה רבו כדאמריין בעלמ' ופיין עוד דסניס או ש'

הניקין

פרק המישי גימין

וא כיצד דברים שבכתב אי אחה רשאי לאמרם על פה
דברים שבעל פה או אתה רשאי לאמרם בכתב ר'
ישמעאל תנא אלה אלה אתה כותב ואי אתה כותב דלכו'
א"ר יוחנן לא ברת דקב"ה ברין עם ישראל אלא בשביל
דברים שבע"פ שנא *כי ע"פ הרברים האלה ברתו אתך
ברית ואת ישראל :

אז אמרת' כך אמר דוד אז אמרת' כשטרפו עלי שאל ודאג
למסלנו מלגל בקהל והעד צ"ה עמנו ולא עמונית
בדאמרינן בינמא : הנה באתי עכשיו באתי לכלל : כתוב עלי
מאז ניתן המר' הוכרחי בה ואת שתי בנותיך הנמלאות בזכות דוד
שעמיד לאלף מרות המואבים ונעמה העמונית אמו של רחבעם
כתיב הכה הנמלאות וכתיב הסם מלאחי דוד עבדי אלה מגלה
אקראי משום דמתקלה וכחכה מגלת צראיית והדר מגלת נח והדר
מגלת אברהם והיינו דקאמר במגלת אברהם כתוב עלי : החומה
גמורה חסוימת ושלמה : אי נבוי לברבי לוי אוקראי מגלה
אותן פ' פרסיות שהורכו ליום נאמרו ונכחו ונמסרו זו ביום
ונכחנה כל אחת במגלה לבדה לפי שמובלות רחוקות אז מו
הלך קרי לשאר' נמי מגלה משו' דכשחור והשלמה הורך לכו'
ונצראיית עד פרשת כהנים לנד ודלגן פרשת כהנים הכתוב' כבר
וכחש מפרשת כהנים עד פרשת שילוח עמא' וכן כולם : פרשת
כהנים אמור אל הכהנים שהלכות כהנים כחצונות בה לא יעמא :
לא יקח מוס בזו לא יגש ומפני שבו ביום הווקרו לעבודה הורכו
קדושתם להודיעם : פרשת לוי' קח את הלוי' דנהלותך שנה
הלכות לוי' ויש אומרים ואל הלוי' תדבר ואינו כן כי מה עניינה
אלל הקמת המשכן דמשער ראשון לא נהג עד סוף חמשים וארבע
שנה ועוד פרשת עשר מיקרא' : פרשת לוי' הורכו לבו ביום
שנאמר לוי' : פרשת טמאים ויהי אנשים אשר היו עמאים לגשם
אדם שנק' הלכות הפסח והמשכן הוקם באלה בנין והוהורה להם

תלויה במדרש הכתוב ללמד בכלל ופרט וגזרה שיה וסאר מרות
שהורה דרשת נסם : ומי עושה על פה שאין רמו תלמוד לה
צחורה אלא למשה נאמרה על פה : כי על פי וגו' על שבעל פה
נכרה צרות אלמא איתו הואי רובס : אמתה קתמיה וני רובי
קורתי היה לי לכתוב להם והלא צחורה סכתתו להם כמו ז'
נמשכו . כתיב כתוב לך את הדברים האלה אלמא נכתבה :
וכתיב על פי הרברים האלה אמר לא נכתבה דברים שחורתי
לך בכתב אי אחה רשאי למוהרם לומר אל ע"פ : ודברים שבע"פ
אי אתה רשאי לכותבן מכאן אתה לית' סתתלמוד לא ניתן
ליכתב אלא מפני שהורה מתכתב' ונחוסכות פירטו דפרשת
עמאים היינו ויגזרו דכתיב ביה עומאח סרך ונבלה :

כהרש"א *והא לא ניתן ליכתב' אלא כיון דלא אפשר עת'
לעשות ע' נראה כזה דלא ניתן לכתוב משום דלא
יסמוך הארם על הכתיבה ולא ילמדו ויהר ונדא' דא"ל לכתוב
כל הדברים שהפה יוכל לדבר צ"ה ולכן צדורות הראשונים שהיה
לצבם רחבה מני יום אמר לא ניתן לכתוב כדי שיחזרו על הלמודו
ומשחו תמיד ויהיו סדורי' לו המיד ללמוד ולהציאו ליד עשייה
אבל עקה עת שחמעטו ללבויות וא"ל לצבם ע"י הלימוד בע"פ
מרבנו ומשחכחה ממנו בע"פ ארבעה עת הוה להציאו ליד עשייה
על ידי שהיו המלכות סדוריים לו בכתביה אע"פ שגל ידו זה הפרו
הורחק שלא יחזור על משנתו ותלמודו תמיד כי יסמוך על הכתיבה
ודו"ק : תורה חתומה ניתנה בו' מהיווע כי הורה אחת
גמורה היא לפי הנוהג יתבדק צ"ה חמנים לפי המקובלים יס בה
גינוריים מתולקים והוא כי סוד ופסח של חורה מורה על סמו
המיוחד כמ"ס מי שידע לרף איתות שצחורה בו' והנגלה של
החורה הוא מנודר סכן מצות האדם וי"ש מגילה נהגה מתולקים
בשני ענינים לפי המקבל ושאר חתומה היינו חתומה ופחותה
בחיבור אחד לפי הנוהג יתבדק צ"ה וק"ל : אמר רבי ינאי
באל"ף ב"ית בו' פרש"י כלומר ר"ת עב"ל ולשון באל"ף צ"ח
לא משמע כן ויותר יש לפרש דר"ל שלא היו איתות מחזרין
בחיבות אלא כמו א"ף צ"ח שאינו רק איתות בעלמא וכמו שכתוב
בעלאל לפי האיתות היה מצין לכתוב החיבות וכן בסריגין חלחל
התקרא היה כתוב חיבה שלימה ואח"כ איתות שאינו מחזרין
ודו"ק : פרשת טמאים בו' כתבו חתו' פי' בקונ' ויהי האנשים
וקשה לפי' דאמר צ"ק דפסחים שאלו דורסין בהלכות פסח ל'
יום בו' שהרי נביא עומד בפסח ראשון ומזכיר על פסח בני ולפי
זה אינא חודש וחזי כיון שצ"ח נישן היה בו' וכן הקשו החופפות
צ"ק ופירשו הם פר' עמאים עומאח סרך ונבלה בו' עב"ל ע"ש
והוא דמוק דכיון דעומא' תח היה בכל פרש' כהנים שהזכיר למה
לא נאמר דעומאח סרך ונבלה נמי הוו בכלל פרש' כהנים דהא
בסדר אחד נאמרו כל פר' כהנים זה אמר זה צפרשא אמור אבל
הנראה לקי' פרש"י ולפי מה שהזכירו סדר לפי דעת רשב"ג דס"ל
פ"ק דשסאים דשאלו בהלכות פסח קודם פסח צ' שבות וילוף
מפ' הסודס (הקרא ר"ל דהקא אייל בשיתק' דרשב"ג ולכך ביום

ספק
ב"ה
נכת
פרשת
תמיד
ספק
יב
ג' יום
בית
צ"ה

שהוקם

התקבל

פרק

ששי

גימין

השח מיוזנת (שווינת) רבי עקיבא איצר בלוס רבי יוחנן בן גוריון קפפת הרובלים רבי אליעזר בן עזריה קפה של בשמים משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי רבי יוסי נמקו עמי רבי שמעון טחון הרבה ומציא קמעא תנא משבח קמעא ומה שמוציא אינו מציא אלא סתין וכן אמר ר"ש להלמידיו בני שנו מדותי שמדותי חרומות חרומות מדותיו של ר"ע :

חכם וספר כדאמרין נכנסה אחרתו לו לבל לאני : **חכם** לכשירצה כספיה הוה לפות מתון ומחשב בדבריו היה **חכם** : גל של אנונים מפרס נצבות דרבי נתן מה גל של אנונים אדם נוטל אחד מהן וכן נחקצנות ומפלות זו על זו כולס כך רבי ערסון זא חלמיו וסאלו דבר היה מציא לו ראה מקרא מדרש

משנה הלכה ואגדה הכל ביחד : **הטות מיוזנת** יינה וזון זה חמיה שאין המזוני רריך לומר לטוקחין הפחיתו ואכיל לבס כן נלרך אדם ללמוד מפיו מוזון לו ותלמודו ערוך צניו : **איצר בלוס**

כך מפרשת נצבות דרבי נתן למה היה רבי עקיבא דומה לעני שנעל קפחו ויאל לשרה מלא עטורים קצר ונתן זה מלא חטים נתן זה וכן פולין וכן ערשים וכסנא לניתו צורך כל מתן ומתן לעלמו כך רבי עקיבא כסלמד מרובותו שמע דבר מקרא מרובותו ואחריו הלכה ואחריו מדרש ואחריו אגדה נתן לנו לחזור עליהם ולגורסן עד שהיו סדורים צפיו ולא אמר אלמוד מקרא לעלמה מדרש לעלמו אבל כשנעשה חכם גדול עשה כל ההורה טענות מטענות סדר מדרש ספרא וספרי לבדם ושאלם לעלמם להלמידיו והלכות לעלמם ואגדות לעלמם ויראה צעני אורז בלוס סגור מטגירות לבדן מחילות (מחילות) מפסיקות כמו שנוסים צתינות גדולות ליתן מעיס מכלן עטורים מכלן ערשים מכלן כמו פיו בלוס ורגליו מצולמות בצנורות קליט"א בלע"ה : **קפפת הרובלים** מפרס החס מה רובל זה שאל ליער שאלום תמונו אפרסמון : שמו אומר הן פליטון עמך אומר הן קנמון עמך אומר הן כך נלרך לשאלו דבר במקרא מצינו וכן בתלמוד וכן במדרש וכן באגד' ואין שנה זה דומה לשל ר"ע שנתן לנו תחלה ולמד הכל מצולגל ואח"כ סדרן : **"קפה של בשמים** דומה לקופת הרובלים אלא שהרובל מתוך שאומתו צדק מרינה מיניס יותר וקוסר כל אחד צרורו לבדו להיות מוזון לשאלו :

קב ונקי לא הרבה חלמוד כשאר חזריו אלא מה שאמר צניו ^{ק"ג} **המדרש** נקי הוא שהלכה כמוהו לעולם : **טחון הרבה שנה הרב** : ומציא קמעא מפרס ליה : **תנא משבח קמעא** מתלמודו : **ומה שמוציא אינו מציא אלא סתין** : מה שסמך מתלמודו לא סמך אל דברים שלא נראו שכלה כמותן : **שנו מדותי למדו חורתי** : שמדותי חרומו' מתרומ' מדותיו של רבי עקיבא בחריסם ותרמתים מתוך עקרו משגיחו של רבי עקיבא והיינו צריה' אחר צריה :

חוספנות חכם לכשירצה יוצר ערבי מאיר ובלמא ר"ח חרף ומקשה ורבי יהודה מתון ומסוכ וכה"ג אחריו בסוף הוריות : **הטות מיוזנת** לשון מען ואלת דרבי מטיית לשון ייין : **בלוס כחוספנות** גרסין

בלוס בח"ס כמו פיו בלוס ורגליו המולמות ככנורות : **ואית דרבי פמ"ך** כמו כנרסית רבה חסל למד שבו אולתיו בלוסיס וחחויים ומעורבים : **מדרש שא** רבי יודא חכם לכשירצה בו' עיין פרס"י והוא דמוק דלון זה בכלל מונה שנתן וצטרך פ"ל לכפופת שפחו והוא רחם המדברים עכ"ל והיינו שנתו וצנחו דרין ל"ג אלא ר"יודא חכם ול"ג לכפופת. **שמדותי חרומות** מתרומות בר' ע"ט חרומות מעשר שנתן לכסן ספיק קודם קדשים צריה' אחר צריה' אחר שצבר ונחרס המעשר ללוי נחרס ממנו חרומות מעשר לכהן וק"ל :

פרק מי שאחזו

רב עמרם חסידא כי הוה מצערין ליה בי ריש גלותא מג דזו מגנו ליה אתלנא למחר אמרו ליה מאי נחא ^ס ליה למר דלייתו ליה אמר הצי כל דאמינא לזו מיפק ^{ע"ב} הפכי אמר להו בישדא סומקא אנומרי וחטרא מרקא אייתי ליה אינהו בישרא שמינא אנומרי וחטרא חייא שמעיה ילחא ומעילה ליה לאי מסוחא ומקמה ליה במיא דבי מסוחא עד דמהפכי מיא דבי מסוחא ודגן דמאוקאי בישריה פשיט פשיט רב יונקא איעסק ברוח' רב ששת מיהעסק בכשורי אמר גדולה מלאכה שמתממת את בעליה א"ל ריש גלותא לרב ששת מ"מ לא סעיד מר גבן אמר ליה דלא מעלי עברי דחשדרי אאבר מן החי א"ל מי יימר א"ל השחא מחוינא לך א"ל לשמעיה זיל גנוב אייתי לי הרא ברעא מחיתא אייתי ליה אמר להו איתרבי לי הרמי דחיותא אייתו תלת כרעי אויתיבו קמיה א"ל הא בעלת ג' רגלים הואי פסיק אייתו חדא מעלמא אויתיבו קמיה א"ל לשמעיה אויתיבי נמי לךך רידך אויתבה אמר להו האי בת חמא רגלים הואי א"ל אי הכי ליענדו קמיה דמר וליכולא א"ל לחיי קריבו חכא קמיהו אייתו קמיה בישרא אויתיבו קמיה דיסתנא דחנקא חמתה נגישה ושקלא ברכה בסודריה לכחר דאכיל אמרי ליה איגיבי לן כסא דכספא בהדי דקא מעייני ואתו אשכוחו דכרוכה בסודריה אמר ליה חזי מר דלא מיכל קא בעי אלא לצעורן אמר להם אנא מיכל אכלי וטעמי ביה טעמא דחיוורא אמרי ליה חיוורא לא עביר לן האידנא אמר להו ברקו בדוכתיה ראמר רב חסרא איכמא בתורא וחיוורא באיכמתא לקחא היא ברקו אשכוחו כי קא נפיק כרו ליה כירא ושדו ליה ציפתא עליוהי אמרי ליה לית מר לינא נטר ליה רב חסרא מאחוריה אמר ליה ליעקא פסקי לי פטקך א"ל *גמא לך על מינך או על שמאלך א"ל לשמעיה כתיב קא חזית א"ל ציפתא דשדיא אמר ליה הדר מינה לבחר ^{שח"ל} דנפק א"ל רב חסרא מנא דהו ידע מר א"ל הרא דנחר לי מר ועוד דפסקי לי יונקא פטקא ועוד דחשידי עכדי ^{כ"ג} דלא

צ"ח
ג"ר
ס"ו
ו"י

לח

דלא מעלי :

לקמן דקאמרי חי ער דלא מיכל קא בעי בו' וזוהי מוכח דמעקרא
 נמי משום טעמא דחזירא לא אכל כח"ס בחוספוט ויש לדקדק
 דא"כ אמאי קאמר דגטסה דהרגיש בלאו עולם כפרס"ה הא בלאו
 הכי לא היה אוכל מינה משום חזירא וי"ל דאי לאו משום הרגיש
 אזוהי עולם לא היה מוכרז במוסד אלא היה מכליבו בגשר החת
 השלחו אבל טורח צמוד להוכיח בעלם היה על כניהם שמקטוי
 רעהו סימנך בו : מנא הוה ידע מר בו' לכאורה קשה מה שאל
 לו דהא איהו דנחר ליה ודלאי משום הכי הוה וי"ל דנדלא דמכוס
 דנחר ליה לא ירגיש בכך אבל נחר ליה שלא יסבך עד שיטלהו
 למה נחר לו וכפלה שאל לו ואעפ"כ הרגיש בצדד היה המיה לרב
 חסדה מנא הוה ידע לה מר וא"ל ע"ה שמה נחר לי הייתי מרגיש
 דלרדך שאלה ולכך שאלתי ליונקא פסוק לי פסוקך וכו' הרגשתי
 ועוד דמשידי בעניו בו' ונדלאו לא לכבודי א"ל לינת מר לא שאשכח
 בו וק"ל :

הר"י כרחה בסודרים פ' החוספות משום דאשכחיה ניה עמ' דחזירא
 הוא דעביד הכי וכתלמוד לא פירש עד לנסוף וי"ל שכתוספות
 לא נחא נהו מה שגריה חפסות דמלת דהוה עולם שעל הירך שארס בולעו
 ונמקך בו וכך החמיכה בסודרים לפרואה דא"כ למה הוהך לומר לויס
 גלוחא אלא מיכל אכלו ובעמ' נר טעמ' דחזירא הי"ל ונמו כסני זו רעחוב'
 עם העולם שבה לינת בו אלא ודאי דלתי כרבה בסודרים משום דאשכח
 ניה טעמא חזירא ומהו להאי פירושא אינו מתיישב ח"ס בשפה וקלה
 דנשלחא מפני העולם שייך בשפה אכל מפני העולם מלי בשפה דקמק טעמ'
 חבעי ליה ושמא הא וזה היו בשפה מפני העולם וכוון דאשכח בה ריעותא
 נחמון בעעמא וזהו טעמא דחזירא ומשום הכי כרפה לחמיכה כולה
 בסודרי' דאי משום העולם לא היה נועל כל החמיכה רק העולם בלגו : ח"ל
 נטה על יומק או על שחלק פירש"י וי"ל פסוק הוא כעשהאל וי"ל דרש"י
 ז"ל לא נל למדנו מקומו של פסוק הוא אלא שרש שם אחר לשמיעה הדד
 מינה דחשבה חזר לחמירין וכפיוז מה שאמר לו הינקה טיה כך על יומק
 או על שחלק ז"ל נטה מקומו ומהשתאל חזור לחמירין ועשה כדבריו לפי
 שם אחר לו שילך או לך ימין או לך שמאל או לא עשה כך שמת כדבריו
 כיון דכדרי התינוק הם כנפוחה קענה לכך פרש"י ז"ל פסוק הוא כעשהאל
 כלומר כי שם מוצא שאל א"ל אבנר לעשקאל שיחזור לחמיריו דהא כתוב
 לעיל מינה ירדוק עשהאל אחרי אבנר ולא נטה ללכת על הימין ועל
 השמאל מאחרי אבנר וסמך לו ויאמר אבנר נטה על ימין או על שמאל
 כלומר נטה כך אל לך ימין או אל לך שמאל וכן א"ל כן הינקה לרב שמת
 שיעה עלמו ללכת ללך הימין או ללך השמאל ומאי דאמר רב שמת לשמיעה
 דבר מינה ירך לחוק שאל א"ל לחזר לחמיריו אלא יחזור מעליה אל אבנר
 מהלדין וזהו שפרש"י ז"ל דבר מינה חזר מעליה לימין או לשמאל למעט
 פ"ה דבר מינה שאינו חזר לאשמך :

מעשיתי לי שרים ושרות ותענונות בני האדם שדה **מד**
 ושרות שרים ושרות אלו מיני זמר ותענונות **שם**
 בני האדם אלו בריכות ומרצאות שדה ושרות **הכא**
 הרנימו שדה ושרותך במערבא אמרי שרתא א"ר יוחנן **ק"ה**
 ש' מיני שרים היו כשיחזו ושרה עצמה אינו יודע מה
 דהא אמר בר רב הבה תרגימו שרה ושרתך שדה ושרתין
 למאי איבעי ליה דפתיב *הרבית בהבנותו אכן שלמה **ח"כ**
 מסע נבנה וגומר אמר להו לרבנן היכי איעביד א"ל
 איכא שמירא דאיתיי משה לאבני אפוד אמר להו היכי
 אשתכחא אמרי ליה איתיי שרה ושרתין כבשיננו אהדדו
 אפשר דידעי ומגלו לך איתיי שדה ושרתין כבשיננו
ח"ב נו א **אהררי**

הו מצערי ליה העבדים מפני שהיו חסידו פרוש ומחזיר
 עליהם באיסורים : אהלגא דרך לאחזו לו חולה ממחזר לנה
 כמפרש סם בגמרא ורפואתו צדקא שמינה אומרא ומתרא חייל
 פי' בלא מויגה מים כמבאר סם בגמ' : טיסקא כהוים : מרקא
 מוזג במים הרבה : ילחחא אשת רב וחמן והיתה בה כושיא ושת
 אב צ"ד ומסנה כדלמרי' השעור והרועז דרב נתמן חזניה דבי
 נשיאה הוה : מסתא מרחך : מתהפכים מתנת זיעה אדומה
 הוהא ממנו ע"י צדקא שמינה ומתרא חייל : פשוטי נהרות
 עגולות : רב יוסף מתעסק לחלגא : ברתיא בני שיחתי
 ויזיע : בכשוירי לשאף קירות ושפלות : אהרבו לי הדמי
דהויחא מדרו לפני נחמי הכהןה לנחמי' אהדמי הנחמה כלומר
 ערבו הנחמים : א"ל ריש גלותא : אי הבי משום דמשידי הוה :
 ליעברו קמיה דמר כלומר קמיה שמינה דמר סדרו המאכל
 נהמר : תכא שמן : לייסתא דחוקא אבתא אמנשעריי' שין
 עלם קטן שעל כף הירך שאלס בולעו ומתק מוסד דרב שש סגי
 נהור הוה ולא יראנו ויאלל וימתק : גששה משפה והרגיש בלאו
 עלם שקל כל המזיכה וכרסה בסודריה : ונתוס' פירשו משום
 דאשכח ניה טעמא דחזירא הוה דענד הכי והזלמוד לא פירשו
 עד לנסוף ע"כ : אינגיב לן כסא דכספא סהיו רחיים אותו
 כורך בסודרים ורוזים לבדוק מהו : אמרי ליה לריש גלותא :
דהוירא נטר בעלת שמן : מיבלי אכלי וטעמו טעמתי :
חוירא או עביד לן האדינא לא שטנוו הוים בהנה בעלת
 שמן : בדיכחא צבור הוה צורקי במקום דיסתגא זו כפך הירך
 וחמאלנו בעור שהוה לבן **דיאמר** רב חסרא חוירא באוכמתא
לקותא טלאי לבן בעור שמור לקותא הוה סם בצדא וההך העור
 ללבן : כרו ליה בירא חפרו גומך שיטול בו : ורשו ציפתא
 השליכו מחללת ע"כ הנזר כדו שלא יבין מושבו : לית' מר לינת
 לשכב במשכבו : נחר ליה רב חסרא עשה לו סימן כמו נחרת
 סופו : א"ל רב שש ליונקא פסוק לי פסוקך : נטה
 לך פסוק הוה כעשהאל : דבר מינה חזר מעליה לימין או
 לשמאל :

מהרש"י א רב ששח בו' נקטניהו לפי שאמר כל אדם ויכלנו
 לעשות שאר תלמיכות כדכוח כגון לתעוב עלי' כח"ס
 וצוקע עלים וסכן בהם שלא היו יכולין לעשות רב יוסף ורב שש
 דהיו בני גזר ואמר דח"מ הוה עושין תלמיכות כדכוח כגון
 צריחא כצבורי וק"ל : דחשידי **אמבר** בו' כדלמירין מרצה
 עבדים מרצה גול ומחזר כך גולל מחזי' צדק וסם יראים מר"ג
 קולרוו לגולל מתקום אחר מאבד מן המז כדי להשלים : א"ל
 האי בת גיהוה בו' ויש לדקדק ומאי קושא הא בעלת נח ג' וכן
 בעלת ה' הגלים מותרים להדוט כדלמירין פ' א"ע דבעלת ה'
 וכן בעלת ג' הוה בעלת מוס אבל טרפה לא הוה וזוהי לומר
 דח"מ קאמר להו דלא ה"ל לקריבו לשלחו ר"ג כח"ס הקריבו
 נח לפסחך וי"ל דהוה ניכר חסר רגל ולא יד דהוה טרפה כדלמיר
 סחם רב הוה לא עמי אלא חסר רגל חסר רגל טריפה נמי הוה
 וק"ל : וכרבה בסודריה בו' פי' רש"י כל החמיכה וכדמכות

מי שאחוז פרק שביעי גימין

יהודים אדם חרץ פעלים נו' כי רצ פנולקו סוכר פלן נכנס
 צירו אשמדאי ארע"ו וזו נכנסה ציה המקדש שעל כן נקרא נכנס
 שעל ידו נכנסה ציה המקדש וסוף שמו וכן תחלת סס אינו סס כלם
 ארוכות מהסס רומזים על"ב" המותה שעל השולשלתא וסעל
 העוקףא סתתו צירו :

שדריה ליה לבניו בני יהודיע יתיב ליה שולשלתא מה
 חקיק עלה שם ועוקףא חקיק עלה שם סס

וגבכי דעמרא ויקי דחמרא אול כרא כרא כחחאי
 ושפינו דמיא וסתמינו ככבא דעמרא כרא כרא
 מעילאי ושפינו דחברא וסתמינו סליק יתיב באילנא
 כי אחא סירי לגושפנקא גליה אישכחיה חמרא אמר
 כתיב *לץ היון דומה שכר וכל שוגה כו לא יחכב ובתיב
 *ונת ויון ותירוש יקח לב לא אישתי כי צחי לא סביא
 ליה אישתי רוא וגנא נחית אתא שרא ביה שולשלתא
 סתמיה כי איתער חיה קא מפרול א"ל ש מא דמרך עלך
 כי נקיש ליה ואתא מטא דקלא חף ביה שרייה מטא
 לביתא שדייה מטא נבי כובא דהורא ארמלתא נפקת
 איהי הננא ליה כפה לקומתיה מיניה איתבר ביה גרמא
 אמר היינו דכתיב *ולשון רבה תשובר גרם הוא סביא
 דהיה קא טעי באורחא אסקיה לאורחיה הוא רויא דהיה

קא טעי באורחא אסקיה לאורחיה הוא חדותא דהיה קא
 מחדי לה כפה ישמיעה דהיה גברא דהיה קאמר ליה
 לאישכחא עביד לי מסאני לשב שני איתוך הוא דהיה
 קסמא דהיה קאים איתוך כי מטא להם לא עייליה לנביה
 דשלימה עד תלתא יומי יומא קמא אמר לדו אבאי לא
 קא בעי לי מלכא לנביה אמרו ליה אנסיה משתיה שקל
 לבינתא איתוב אחברתה אתו אמרו ליה לשלימה אמר
 להו דכי אמר לכו דהר אישקויה למחר א"ל ואמאי לא
 קא בעי לי מלכא לנביה אמרו ליה אנסיה מיכלא שקל
 לבינתא מחברתה אותבה ארעא אתו א"ל לשלימה א"ל
 הכי אמר לבו ננידו מיניה מיכליה לטף (לראש) תלתא
 יומי עייל לקמיה שקל קינא וישא ארבעה גרמירי ושדא
 קמיה א"ל מכדי כי מיית דהיה גברא ליה ליה בהדין
 עלמא אלא ארבעה גרמידי השתא כבשתיה לבולי
 עלמא ולא שבעת עד רכבשתן נמי לדידי אמר ליה לא
 קא בעינא מינך מירי בעינא דאבנניה לבית המקדש וקא
 מבעי לי שמירא א"ל לדידי לא מכר לי לשרא דימא
 מסירא ליה ולא יתיב ליה אלא לתרנולא כרא דמדין
 ליה אשבעתיה ומאי עביד ביה ממטי ליה לצורי דלית
 ברו יישוב ומעט ליה אשינא דמורא ופקע מורא ומנקיש
 ומיית בירע ראלנא ושדא דהם והוי ישוב וינינו
 דבתרנמינו גר מורא דרין קינא דרתגנולי כרא דאית
 ליה בני דפיזה לקניה וזנית חיותי כי אחא בעי למיעל
 ולא מצי אול אייתי שמירא ואותבי עילויה רמא ביה
 קלא שדיה שקליה אול חנק נפשיה אשבעתיה :

וגבכי

אחדי אמרי און לא ירעין דילמא אשמדאי מלכא
 דשרי ירע אמר להו ריבא איתא אמרי ליה איתיה
 בטורא פלן כריא ליה כירא ומליא ליה מיא ומכסי'
 בטינתא ותימא בנושפנקא וכל יומא סליק לרקיעא וגמר
 מתיבתא דרקיע ונחית לארעא וגמר מתיבתא דארעא
 ואתי סירי ליה לגושפנקיה ומליא ליה ושתייה ומכסי ליה
 וחתיס ליה ואול :

ברכות לרמז נון נלון : הכא תרגמו צנל : שרה
 ושדתי'ן ער זכר ושהה קינא : שרתא טיה עגלה
 למרכ נסיס ושריס : כטיחין צלוקו מקוס : מה היא מה
 דמותה ומה טיבה וי"א שיה עמס רמס כלן ואמן אינו יודע
 מה הוא : דוכי אעביד צלי כלי צנל : שמירא צריה מספת
 ותי צרמית ואין כל דבר קשה וכול לעמוד משני : לאבני אפור
 דלמרי' נתם' סוטה אגנים הלל אין נוחתו עליהם צדו סלמך
 פתוחי חורס ואין מחרשין עליהם צדו סלמך צלולתם שלא
 יהיו מחרסו כלום אלא כותב עליהם צדו ומראה להם סמור
 מנחמן והם נצקנות מחליהן : ככשינה כפאס ציפורין לומר לו
 היכן הוא : ככשיגיד לתן לכן מכנס סל צגדים : ריבא איתיה
 אשמדאי שולל לכנסה בצנורא פלן צמר פלוגי כריא ליה בירא
 כרה לו סס צור : מינרא און : וחתמיה בנושפנקא מוקמו
 סירי לגושפנקיה צוקו שלא נכע אדם צו לללות צורו : חוס'
 איכא שמיר דאיתי' משו : לאבני אפור הכל משמע דלאבני
 אפור צני שמיר צנ"ק קדושו גבי וצדף דומה צו נתינה צקו
 ממנו אגנים לאצור וזה היה צבית שני מדקאמרין לשנה נולדה לו
 פרה אינמה כו' וצבית ראשון לא עשו פרה כדאמרי' סנייה עסה
 עורא וי"א כיה סמיר צבית שני ואין להקשות דנפ' כקרא דסוטה
 חן משתחו צביליס הרשונים צעלו אוריס וקומיס ומכרז
 צ"ה צעל סמיר דהיינו צ"ה שני מדנקט צ"ה סחס ויהאם צמרא
 נקט צ"ה ראשון על מיני אחריו ובוד מדלא ערצוקו צהדי אוריס
 וחומיס וי"ל למתקני דמשתחו צביליס הרשונים צעלו אוריס
 וצומיס והסמיר דמשתחו צביליס הרשונים היינו מסתרי צ"ה
 ראשון (דהקס חומיס) מסתרי צ"ה ראשון) צעלו אוריס וחומיס
 וי"ל שסמרוה מימי שלמה עד חורבן ציה שני : זיל איתוי'
 שירא כו' כי לא רלו לשלול צאוריס וחומיס כסכוליס לשלול ע"י
 דכר אחר :

מהרש א מיני זמר כו' סניס מלשון סיר אה סריס לטון
 זמר וסרוה לטון נקדה וולוי ע"ש סס עמי כלי זמר
 שמוזמזיס לזכריס ויש מיוחדיס לנקבו' וקרוז ליה ח"י ויימי ומרא
 לזמרא כהון לילוי כו' וזמריית' צבית משתייה חמרא ויינו דסריס
 סס כלי זמר לזכרי לויס צ"ה נסרוס סס כלי זמרוה לנקבות צבית
 סתמיה וק"ל : וחתמיה כו' כדאמרי' צדו סס סאגליס וסוחין
 ומירי ככני אדם ויהי ירל מנגיעת אדם צמירי צדו סליק להשליך
 צו סס המוח ונדלוי מאלכו נמי מכסי כך צנושפנקא מיה"ט ולא
 הזכיר הכא אלה מימינו משום סך מעשה שהתמס צנינו להחליף
 מימינו צנין : ככנינו בן יהודיע כו' אולי סמ"ע נאמר וננינו צן

מי שאהוו פרק שביעי גיטין רבו

זנבין דעמרא גיחז אמר : וויקי דחמרא נזדות יין : בירא מתחיא צמודה ההר למטה מצורו כל אשמדאי ושפיטרו למיא גגון האופה יין לחמרי' הרוק מי צור העליון לחוך החמטון דרך נקב סתקב צפפה סנין שתי הצורות ומתוך שהראשון קרקעיתו גבוה מקרקעית החמטון נרוקו המים להובו מלילתו : וסתמינהו לנקבים סנין זה לזה כדי ששפיטיון לצלוון לא יזנב ממנו לחמטון : וברא בירא אחריתא מעילאי לצורו על אשמדאי : וזמנינהו מילא אוחן שתי צורות עמר כדי שלא יזנב אשמדאי : טמינהו סתמם כדחמרגמינון סתמוס מלתיס טמונון פלסחאי : כי אחא אשמדאי : סירייה לגושפנקיה ומלא שלס : לא סני ליה לא יכול להחפיק : רוא וגנא נסחבר ונרס : נרות אחא נניבו מן האילן : סתמיה סני השלסלת סניב נוארו שלא יוכל ראשו לזאח : דוה קא מפרול מחטע ומתעסק לנתקה הימנו : דמרך הקנ"ס : חף ביה נחמך צו : כובא לריף קטן קטן כמו כובא דלידי : דארמלתא חלמנה היקה דרס צו : אירחננא ליה למשך מעליו שלא יחוף צו : כפה לקוסתיה ללד אח' ואסחלק טובי כחפיו מן הצניס : ולשון רבה השבר גרם על ידי לטון רכה שמזנה מענה רך נסברה עלמי : אפקיה העלסו להטווח אל הדרך : רויא כצור : אסקיה אל הדרך : הוא הדיוותא דרוה מחדן לה רכה הכוספת כלה סניו מרניס בשמחה מחד : אנטיה משיטיא טפה קרנב : נגידו מיכלא מיניה מסכו ידסם מלהאכילו כי אס מעט : קניא קנס : דמהימן ליה אשבויעתיה חלמינו צמנווח כשנבע לו להחזירו לו : דלית ברו ישוב של זרעיס ואילנות להצפרנס סס : ופקע טורא מחקע מעט ממין חרין עד שמלך סס זרע האילנות וגדלים אילנות סס ומתפרנס מהם : ברקו קניא צדק עד סניו צקילין היכן יש קן של דוכיפת דוהא תרגולת צרא : וזניהא זכוכי כרי איר' אס צניו ולא יוכל להכנס אלסם והא לריך לשמיר לנקע הזכוכית : רמא ביה סלנות של שלמה קלח : חקק נפשיה החרגול :

תוספות
וכחזינוהו יין ויתורס אע"פ סוה הפסוק לא נכח עדיין סיו יודעין כיוו ארור עושה מלחמה ס' רמיה נפרק לא יחפור בני יואב

מהרש"א זנות יין נו' לא מלניו צבוס דוכחא סהסדים נזהר מלשחוק יין אצל אשמדאי מלכס מכס היה כדאי' דבכל יום סליק לרקיעא וגמר מחיבתא נו' והיו נזהר מלשחוק יין מעטם שאמר דהיון מסבס ויקח לב אכל מעטם טבע צו אדם לא היה נזהר כיון דחזא שלא נפתח מוחמו קלה הדבר צבא היין לסס צנפ : שדא ביה שולשילתא נו' ולא הוציר מה עשה צנקה דחיקק עלה ג"כ סס דרוב שלמה סלמ' אלא הוציר מה עשה אשמדאי בחפסיה ע"י השלסלת דחיקק עלה ססס מ"מ היה יכול להזיק אס צניבו כדאמר מעט דיקל חף ציה שדייה נו' אכל ע"י עוקחא סהיס ציד צניבו לא היה יכול להזיק וכן מוכח בסמוך כשתן שלמה העוקחא מידו לו אזיקוס ופתקוס וק"ל : הדר אשקיה למחר נו' ועל כוונת זו אמר סתקוב חסיו ואקחה יין

ונסבאה סבר ויהי כזה יום מחר גדול יתר מחד גומר אמר סילר המתאווה הוא מתאווה לפתוח בצלוחת ואס אין לחצרו כלסם אמר חסיו פי' צולו ואני אקח לכם יין משליו ונסבא יחד דרך סכרות כמו וולל וסבא ואמר שמתאווה כך לשקיה ולא לאכילה כי המתאווה אותר סהיה כזה יום מחר כדקאמר הכא שקל לצניחא נו' הדר אשקיה למחר תל"כ צלחילה סלעטרך לפתוח מחלוהי כדקאמר נגידו מיניה מיכלא ויחמר סהסוב כי נגדול ר"ל נגדולי אמסוס דבר זה יותר מלניו כמ"ס כל הגדול מחזירו וצרו גדול וכעובדא דשלמה הכא וק"ל : לשרא דימא מסיר ליה בו' אולי סהסמיר ניתן ציד של ים סגידולו צלמס ולא יקני ליה להסתמס צו אלא לתרגול הדר לדרך פרנסתו כדמסיק ומיהמן ליה אשצנעוהיס שזינו נתון אוחו לשמוח אמר דאילו ניתן לצני אדם להסתמס צו סיו עוקרין צו הריס ושאר דבר לסיק וכדחזא ההרגול דרס סע"י צא ליד אדם לסמס צו מנק נפשיה אשצנעוהיס וקאמר דהיינו דמהרגמינו נגר טורח נו' חרגמוו של דוכיפת ומסרס פ' א"ט

הרי"ף שדריה לצניבו יחבי ליה סוסלתא דחיקק עלה סס ועוקחא דחיקק עלה סס יז לחת עסס למה הוצר כניסו לעוקחא דחיקק עלה סס דהא סוסלתא דחיקק עלה סס אלוטריבא לחת על אשמדאי כי צבא ססס חקיקק צס אמר לאשמדאי סנייה דומארך עלך ונקט ליה ואחא אכל עוקחא לחאי אוריד וגרסה שחשס שלמס סן יפענוס אסעידאי לצניבו ויזיקנו לכך נחו לצניבו העניעת דחיקק עליה ססס כי ציה לא יירח מפחד אשמדאי וכן מצינו בסלמ' כד שקל מיניה סוסילת' סכל ימן סהיה עוקחא ציד שלמה לא נצרתו ולא יכול לו וכי יחבי ליה עוקח' אלו פתקיה לסלמ' ארבע מאה פרסי :

אמר ליה בניו מניו טעמא כי חיותיה להדוא סמיא מו דרוה קא טעי באורחא אסקיתיה לאורחיה אכר סס ליה מכרזו עליה ברקיעא דצדיק גמור הוא ומאן דעביד ע"כ ליה ניח נפשיה זכי לעלמא דאתי ומאי טעמא כי חיותיה להדוא רויא דקא טעי באורחא אסקיתיה לאורחיה א"ל מכרזו עליה ברקיעא דרשע גמור הוא ועבדי ליה ניח נפשיה כי היכי דליכיליה לעלמא מ"ט כי חיותיה להדוא חרוותא כבית אמר ליה בעי מימת נכרא בנו חלתין יומין ובעיא מינטר ליבס קטן חליסר שנין : מאי טעמא כי שמעתיה להדוא נברא דאמר ליה לאושכפא עביד לי מסאני לשב שנין אחיבת אמר ליה הרווא ו' יומא לית ליה מסאני לשבע שנין בעי מאי טעמא כי חיותיה להדוא קסמא דרוה קסיס אחיבת אמר ליה דרוה יתיב אבי נוי דמלכא לקסוס מאי דאיכא תורחא : תרתיה נביה ער דבנייה לבית המקדש וימא חר דוה קאי לחוריה אמר ליה בתי**כתועפות ראם לו ואכריי כתועפות אלו מלאכי השרת ראם אלו השרים מאי רבותייכו מינן אמר ליה שקול שולשילתא מינאי ויהב לי עוקחך ואחיו לך רבותאי שקליה לשולשילתא מינאי ויהב ליה עוקחא בלעיה אותביה לחר גפיה ברקיעא ולחד גפיה בארעא פתקיה ארבע מאה פרסי על הריא שבת אמר שלמה כ* מה יתרון קלמ"ט לאדם

נדבר
72
קלמ"ט

לאדם ככל עמלו שיעמול תחת השמש כי זה חלקי מותר עמלי מאי כי זה רב ושמואל דר אמר מקלו וחר אמ'נתרו
 88 היה מחזור על הפתחים כל היכא דמטי אמר *אני קהלת
 הייתי מלך על ישראל בירושלים כי טמא גבי סנהדרין
 אמרו רבון מכדי שוטה בחרא מלתא לא סריך מאי האי
 אמרו ליה לבגורו קא בעי לך מלכא לבגורא אמר ליה לא
 שלחו ליה למלכותא קאתי מלכא לבגורא שלחו ליה אין
 קאתי שלחו ליה בדרן בברעיה שלחו ליה במוקי קאתי
 וקא חבע ליה בגדוהיהו וקא חבע ליה נמי לבת שבע
 אמיה אתויה לשלמה והכו ליה עזקתא דחקוק עליה שם
 ושולשילתא דחקוק עליה שם כי עייר הוייה פרח ואפ"ה
 היה רזה ליה ביעותתא מיניה והיינו דכתיב *הנה משחו
 שלשמה ששים נבורים סביב לה מנכודי ישראל בולם
 אחויו חרב מלומדי מלחמה איש חרבו על ירכו מפחד
 כלימות רב ושמואל חר אמר מלך והריוט וחר אמר
 מלך והריוט ומלך ;

ס"ח
 פ"ב
 וי"ג
 ט"ז

אסיקתיה מה חוששת לו ; ובעינא מינטר ליבם קמן עד שניא
 סמי שברות ויהא רחוי למלוכה ויודע היה זה שעתידה
 להמתיק י"ב שנים ; ז' יומי לית ליה אינו בעות לחיות ו' ימים
 שמה למחר ימות ; אבי גוא תחזין היה אורג גדול והכ וספק
 טעון ; תרדיה גביה אמרו אללו שלמה לאשמדאי תרח בלשון
 ארמי אישור דבארמינן בנבא קמא מאן תרח נירח שמואל ; דזה
 קאי לתרדיה שלמה אלל אשמדאי ; בהעופות ראם כו' להקב"ה
 יש לו תופפות רחמים לתשלחו ולפרע סורענות בלתיחו ; מאי
 רבותייכו טפחצת הקב"ה כנס ; עזקתך טענתו היה שם
 חקוק עליה ; פחקיה דמכו ; גגורו לבנו ; (ובצורה טהרות
 דרב האי רחמי קונו מקודו של מים לטות מים) ; לא סריך
 אינו נזקק לומר דבר אחד של טעות כל הימים שזה אומר הייתי
 מלך ואלו אומר דבר שטות אחרת ; בדרך בברעיה שרגלו של סד
 דומות לשל תרנגולים ; במוקי קאתי אינו כל לשכז יתק אלא
 באנפילאות בלגוני"ה ; בלע"ו ; מלך והריוט היה שלמה לא חר
 סוג למלכותו ; (נכאן האריכו צמחא צענייני רשות ולא
 רחמי לכתנן) ;

מדרש"א אסיקתיה לאורחא בו' לפי שדרך השדים לטויק
 וכמו שראו גם בו חף ביה שדיא טעא לניחא שדיא
 ולזה אל"ל מ"ט אסקייה לזה לאורחא שלח יהא ניווק ואל"ל שיון
 דרכו לטויק לדיקי' ביה שדיא בן עה"ב ולזה אל"ל דא"כ כי מתימי'
 להאי רוחא אחמי אסקייה דאנן ידענין ביה שהוא רשע ואמר גם
 זה יה"ע כי היכי דלכניה לעלמא דאחי מ"ט כי מתימי' לההוא
 שדווחא בו' ונדלוי אחא מלטר צהורוקן של בני אדם ואמר שאינו
 כן אלא שודע צהורוקן דמייתא האי גברא בנא קלחין בו' וכן שאו
 יצענין דאל"ל לאוסכפא בו' דמתימא שחיה מלגלג על מתחנה טובה
 לבני אדם ואמר שאינו כן אלא שמלגלג אינו על שטותן ועטותן
 דלכצעה יומי נמי לית ליה מסחאי וכן אינו מוכא על הקוסם ; אלו
 מלאכי השרת בו' לפי ששטו דקאי כחושפות על הראם לא יתכן

לשון כחושפות שהוא לשון מעופפים וע"כ דרשו כי כחושפות הוא
 מלכא בלתי נפשיה קאי על מ"ה סקראו מעופפים כמ"ה סרפוס
 גו' ונשחים יסופף וזיעף מועף ; וראם אלו השדים והוא מנורא
 סוכר הכתוב שאלו צ' כחות דהיינו הא' מ"ה והב' השדים כשאל
 הוליא ישראל ממלרים היו הם משתלמים עם המלאכי להניל את
 יס"אל כמ"ה יסעט מלךא אהיס גומר והשדים להיוק את המלרים
 כמ"ה יסעט גם גומר משלח מלאכי רשעים ולפי השדים דרס
 צארץ וכולים עד לפנים כמ"ה לעיל דסקיו לרקיע דימה אחס
 לראם דעומד צרף ונבזה עד לפנים ואמר לו שלמה מאי
 רנחוייכו מינן כו' דודאי המלאכים יש להם מעלות רבות מינן
 אבל אחס כיון דלנוליס וברזיס ומחיס ; אפריס ורזיס דבני אדם
 מאי רנחוייכו מינן כו' ; פחקיה ר' מאת פרסי בו' ונק"ו
 מפורס דר"א על שער מירמא דה' וכנס סוסין בו' שדר לוויה
 אשמדאי מלכא דשדי ועמד ויהי מן כורסי בו' ע"ה ואמר שלמה
 מה יתרון לאם בו' הם החלח דבני קהלת וסיים על עצמו וזה
 היה חלקי מכל עמלי ר"ל שהי' מתאון שמכל עמלי שעתליו צענין
 צ"ה ע"י פועל אשמדאי זה היה חלקי ממנו שנטרד אינו ממלכותי
 ולא נאחר לי רק מקלי צעירי ; לבגורו קא בעי לך כו' נראה
 דודאי כל אחס השנים שחר שלמה על הפתחים ד' מלות פרסה
 היה האשמדאי מחמת צעדי שלמה ולא היו מרגיבין צו אלל
 שאו לבנינו כיון דעזקתא דחקוק עליו השם היה צידו אם אשמדאי
 הוא ודאי דלא צעי ליה מבוס אימא השם כדקאמר וכי טייל חוייא
 ופרח ויש להקדק למ"ה מלך והדיעט הא כתיב מלך שלמ' בירושלי'
 ארבעים שנה וישכח עם אצותיו ויקבר צעיר דוד ודומק לומר דגם
 הסיים שנטרד ומלך אשמדאי נחשנו למלכותו שראה מזה שנטרד
 צחלת מלכותו ולפי החרגוס שנטרד מפני שער על מלות ה'
 נוחא קלח דאיכא למימר דנסוף סית הארבעים נטרד וק"ל ;
 אר"ב ל' אבל בישר שור בלפת ולן בלבנה בליל י"ד או
 ט"ז בתקופת תמוז אחותו אחילו תנא דהמלא
 ברשו מכל דבר אחותו אחילו אמר רב פפא אפ' מתברי
 פשיטא ס"ד אמינא רואיל ואמר מר תמרי משבען
 ומ שלשון ומאשרן ולא מפנקא אימא לא קמ"ל מאי אחילו
 א"ר אלעזר אש של עצמות מאי אש של עצמות אימא
 דגרמי ;

ככל דבר שהוא טוב לו ומחוק להכי אכובל ממנו כל האוחזו מניאו ליה
 מילי שטמו אחילי ; הויאל ואמר מר שהמרים יפס כ"כ לנזק ;
 משגנו מחמתו ; משגלן וכלשלתו ; מאשין חותותו כח ; ולא חפיקו אינן
 מענייני אף קלן לתות אפנינים ולע"פ שון מחוקות ;
 אה"ב הליטוס אהי האות החבל העדוים סמו לתכל חושבים בניהם ;
 הערב לא יק' ; ותחמיר זה ודלעיל מיניה נבאע כמה דברו ביה
 כזים אחרי כי שני צע אדם שלל עשמו טעם מיניה יהיה כוללכי שמים
 מלתדים כהפר ריב"ל צהורוקן החלל כריסו חלל דבר שיהיה אחותו אחילי ;
 ואליה לרב נתן החס טלים וסעודתן סהאדק הימיה משוך ידן הימיה כי צחק
 אוכל לשבע נפשו ותחא נופו צריח ובען רשעים החסר ופסלו עליו החבל ;
 א"ר אליהו לרבי נתן אכול שליש ושתייה שליש הגח
 שליש לכשתכעוס תעמוד על מלואך תני רבי חייא
 דרצנה שלא יבא לירי חולי מעים יהא רגיל בגיבול קין
 ומרף

ס

חורף מעוררך שהנאתך הימנה משוך דרך הימנה ואל
השרה עצמך בשעה שאתה צריך לנקבך :

אכור שלש ושהה שלש והוא שלש בעד ריקס ולכחשמוס ומלא בעד
כעס העמוד על מילוף אל אל תלח מעד אכילת נחיתה
לכחשמוס חבקי : טעמו לעטול בחיזון או פס בנין : שאתך שערנה לך :

מז
סס
על
על
סס
לז

שלשה דברים מבחשין כתי של אדם ואלו הן פחד
דרך ועון פחד דכתיב *לבי סחרחר עובני
כתי דרך דכתיב *ענה בדרך כתי קצר ימי עון דכתיב
*כשל בעוני כתי גידברים מתישין נופו של אדם ואלו הן
אבל מעומד ושחה מעומד ושימש משחו מעומד חמשה
קרובים למיתה ויתר מן ההיים ואלו הן אבל ועמר שחה
ועמר הקיז רם ועמר ישן ועמר שימש משחו ועמר
והעושה אותמו מן ואלו הן הבא בדרך ונתייגע הקיז
דם ונכנס לכית המרחץ ושחה ונשחכר וישן ע"ג קרקע
וישימש משחו א"ר יוחנן והוא שעשאן כסדרן אמר אביי
כסדרן מת שלא כסדרן חלש איני והא מעורת עברה ליה
לעבר תלת מנייהו ומית ההוא בחוש היה ה' רובן קשה
ומיעוטן יפה ואלו הן דרך ודרך ארץ עושר ומלאכה יין
ושינה המין והקת רם : ור' ממעטין את הורע ואלו הן
המלה ורעב והתקן בכייה ושינה ע"ג קרקע וגרדניות
וכשות שלא בזמנה ודוקח רם למטה כפלים תנא בשם
שקשה למטה כפלים כך יפה למעלה כפלים א"ר פפא
למטה למטה מן הבצים למעלה למעלה מן הבצים וכשות
שלא בזמנה תנא בשם שקשה שלא בזמנה כך יפה
בזמנה א"ר פפא זמנה תמוו שלא בזמנה טבת יומי ניסן
יומי תשרי לא מעליא ולא קשיא :

פחד דאנה סדאנ על דבר העתיד כגון עירוד מוונות או פחד
אויז וקורין איינש"ל : סחרחר מוקף דאנש אבל ועמר
תיר קודם ששה מעט : העושה איתן כולן כאמת : מעורת
שם אשה ומיעוטן יפה כעין להם מעט מהם יפה לגומ
לרפואה וטוב סיה לו קלח משלף יפה לו כולם אבל רובן קשה
כעין לו הרבה : דרך להלך בדרכים ודרך ארץ חמשים עושר
מיעוטן יפה ורובן קשה שמזעטו מתלמוד תורה ומגבי לבנוחמין
לרמוץ ולסחות : ונתקן זרעט : וגרדניות קילנדר"א כמו זרע
גדשלא בזמנה לקמיה מפרש : והקת רם למטה היא ממעט
כפלים ככולן : למטה מן הבצים כמו ברגליו ונשקיע : למעלה
זכחפוס ונולרז ונקלזכוס :

תוספות דרך ועון דאנת העון א"י טעם העון ה' קרינים למיתה
אכל ועמד וכו' משמע אפילו עושה אחד מהן נלכד מדלא
קאמר עלה דבעינן כסדרן :

מהרש"א *לדמא דרישא כו' ים לשאל בכל הני דרפואות
הנזכרים בהאי פרקא גם צדק אין מעמדין
אמאי כתיבנה דנינא רוב אפי בתלמוד הא אמרינן צפ"ק דכחזנות
והטוב צנינך עטידי שגנו חוקיהו ספר הרפואות כלי שניקבו
רחמים ונשמרו מחמים על זלח וים לייסב זודאי יתחן רשת

לרפאות ולידע רפואות כל תלמים אלא שאין ראוי לגלות כלם לכל
אדם משום אינשי דלא מעלי סלא ינטיחו בה"א ברפואתם והשחא
מה"ע שהוקר להם לכחו' התלמוד גופיה דהא דבר"ש שבע"פ אסור
לכותבן אצל מאוס שמדורה הפכהה צדורות אחרונים הוקר להם
לכתוב מאוס עת לעשות לה' גו' כדלמך גניטין מה"ע הוקרו להם
לכתו' הרפואו' ולגלותו לרבים כיון שא"א לזכרם בע"פ וכן יסחכנו
מכל אדם ומתוך זה קראה שאין התלמוד חסר תכל החכמות כי
לכל חולי תמ"ו רפואה שלמה ונחמתי למבזים לשונם ולא יאמר
המלטיג על חכמי התלמוד שהיו נחמדים ומחמדי הרפואה : פחד
דכתיב גו' דרך התפחד שיאל לבו וזהו אמר לבי סחרחר ע"ד
לך אמרין גורא סחור סחור ולברמא לא תקרב דהיינו שהכפל
מורה תרחיק עמך מכרמא כך תפרש כאן סחרחר הכלל מתרחק
מתני משמד ועי"ו עובני כתי ולאמר דרך דכתיב ענה צדך כתי
שגם הסחור לגלולה לירושלים כתיבש לעיל מיניה מ"ח הוא
מחזינן על עורת הדרך עליו שממעט כמו של אדם והתפלל על
ואח ואומר אני אל תעלני בתי ומי גומר ולאמר עון דכתיב כשל
בעוני כתי מי' החום דלפך עון וכמפרש בהאי קרא כי כלו בניגון
היי גומר וטור כתיב החום א"י עונם העון כדלמרינן פרק צ"ח
סימן לעזירה הדרוקן וק"ל :

הר"י שלשה דברים מחמשים וכו' פחד דרך עון כתיב החום דרך ועון
דאנת העון או בני עונם העון וקשה לפרשו קמא סה"ל דאנת
העון דא"י היינו פחד סה"ל דאנה כל על דבר והיינו תשוב לכו תלחא מילי
והיינו אלא שנים פחד שיש בכלל פחד מהעון והשני הוא דרך והפחד לחמ'
דפחד הוא חובב על דבר העתיד כמו שצ"ח" כגון עירוד מוונות או פחד
אויז ודאנה של עון הוא דאנה על העון ששעה לשערב וסחור תשיב שלשה
דברים : חמשה קרינים למיתה וגו' נחמתי החוסמות משמע אחי עשה אחי
עמן נלכד מרלה קאמרינן עלה דבעינן כסדרן דכתיב הכי שמע
מדלא אמר דנני כסדרן דחמי' עשה א' מין ודילמא א"ע"י שבשאל סלא
כסדרן הם קרינים למיתה ולהכי לא בעי כסדרן אבל לעול' שרדך שיעשה
אח כלם ואי הו' אחר החוסמות משמע דלא בעינן כסדרן מרלה קאמרינן
עלה דבעינן כסדרן הוה אחי ספיר אבל הא דחמי' עשה אחת מהן נלכד לא
משמע ויס לפרש דהתקן שאם עשה א' מהמן היס ונח' לתחר אינם מוערפות
דמיין סבדנרים שהעושה אותם חיד מח' לא נחית לפרושי החם אם הם
בעושה כולם או עושה א' מהם אבל קאמר עלה כסדרן מת שלא כסדרן
חלים ומחזן זה נחמתי לך דבעושה כולם קאמר וזהו לא קאמר אי בעי
כסדרן או שלא כסדרן משמע דבעושה א' קאמר ולהכי לא אנטרין לן לידע
אי בעי כסדרן או לאו וא"כ מאי דלחרי החוסמות מדלא קאמרינן עלה
דבעינן כסדרן הוה כולמך רלל קאמרינן עלה דבעינן או דלא דבעינן שמונה
רובן קשה וכו' תימה דלא חשיב נמי מלא ושאור וסבדנות דכתי קחשיב
כמס' דרך ארץ ושאור הכוה הוה מימע דמישטוף לכות דבר מועט כל מהוא
ויתר ממנו הוא קשה והני מיעוטן דהיינו פחות מההני הוי :

פרק הזורק

אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן משום רבי יהודה ברי
אלעאי בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות
האחרונים דורות הראשונים מכניסין פירותיהן דרך
טרקמאן כרי לחייבן במעשר דורות האחרונים מכניסין
פירותיהן דרך גנות ודרך קרפיות כרי לפוטין

בדלקמן ומהרש"ל מירש כסס גלימן הנפסות זע"א דמייחתי אז' צחי דינין של עכו"ם תוליד חד זבייה חרי וזני חרי בניי תרו הרי ז' עכו"ל אבל לפי פרש"י בספר רמב"ם נראה שפוטו כמו שפרשתי: כתיב עליו עלה שלפנאמר גומר ר"ל דכתריה דהאי קרא רק לא כמלכי ישראל כתיב עליו עלה גומר דמשע דמסוס דלא עשה רע כמלכי ישראל נענש דעלה עליו כו' בתמיה וק"ל אוחן פרדסיאות שאסובו וכו' דודאי עובד עכו"ם היה האנש בן אלה כדכתיב דרישא דהאי קרא ויעש הרע בעיני ה'גו' ולכן כתיב ליה כהדי' ו' בקי דיניס שעבדו עכו"ם אבל כמה שאמר רק לא כמלכי ישראל היינו שלא הוסיף פרדסיאות דכתיב בירצע' ויאמר בלבו גו' אם יעלה העם הזה לעשות וצחיס צבית' בירובלים ובז לב העם גומר ויועך הזלך גומ' ומסתמא שהוסיף פרדסיאות על כך ואמר כך כתיב בכל מלכי ישראל שאלו צהלות הדת ירצעם גם כן לבצע עליו רגלים וכו' ודקא קרא לומר דהשע שלא עשה כמלכי ישראל היינו לבצע עליו רגלים אבל כמלכי יהודה הרשעים שעבדו עכו"ם עשה השע' שהגלה גלות צדקיהו כו' ע"פ מ"ס צדקיהו חלק נקם הקד"ה להחזיר העולם לחוכו וזכוו צרעט של יהויקים ומתקדשה דעתו דכדור ובקס הקד"ה להחזיר העולם לחוכו וזכוו בשביל דורו של דקיקו סהור רשעים והתקדשה דעתו בשביל דקיקו סהיה דריו והיינו משום דדורו של יהויקים עדיין היו החכמים החרש והמגמר בירובלים משא"כ דדורו של דקיקו שכבר גלו כפרש"י עס ולזה אמר דניאל בתפלתו כי מחד המלך דקיקו סהיה לריוק לא היו ראויס עדיין לגלות אלא ע"י דורו הרשעים ראויס לגלות ואמר גם שהפקיד הקד"ה עלינו בגלות בשביל רשעינו מ"מ דקק עשה לנו כדי שמתלא גלות יכניהו קיימת שימורו אוחנו בחסודה ועיין במדוענו פרק הדין: הרש' שבשערה כו' לגעל מנייה מהאי קרא כתיב ונח והגלה גומר וכל החרש והמסגר לא נסאר גומר אלא דאינא לפרש ביה כפשטיה וכו"י אומניא וזרעיא אבל כהאי קרא דמפרש ביה החרש והמסגר אלף הכל בצורים עושים מלחמה גו' דלא שייך בצעלי אומניות אלא בנ"מ סהס בצורים ועושים מלחמה על סוד ועיין במדוענו פי' אד"מ וק"ל: לוועושהם לא ותמוז דכתיב במלכות גבי בנין צ"ה ויהי בשמיניס שנה ו' ארבע מאות שנה ללאת בני ישראל מארץ מצרים גומר ויבן הבית לה' והבית ראשון עמד כ"י שנה הרי בנין הכל תתי"ן שנים טענה מהם ארבעים שנים שהיו ישראל במדבר הרי יסאר ביום תתי"ן שנים משכנכו לארץ עד חריצו הבנין ואמר אלו שהיו תתי"ן שנה בלתי היה זורקיס בכו' כי אבד האבדון גו' כפרש"י ובסוף מכות אמרנין ואבדקם בניימס כאבדה המתקבט' היינו למתי דהקדים ב' שנים אבל אלו שהיו עד זמנא תתי"ן שנה היה נתמלא סתקס וקאי נחמיציו כליה ואבדה' גמורה ח"ו והיינו דקק עשה לנו דהיינו אבדה המתקבט' ועיין עוד בזה במדוענו פי' אד"מ:

הרי"ף שזע מינה מהרה דמתי עלמא וכו' כיופוסת הקשו סתי קושיות דלכאורה כשאר' דידך היו עובדי עכו"ם שפסלו על מיכה וכו' שרזו ה' ועדין לא חירזו מה סתקס הרי"ף אלמנן דלמא דתאבדון מהר אחר ונשנחס אחר ויזכיר ברור דהא כהא תילא דינין ש"מ' ועשיט

פסל הוא על פסלו של מינה שעבר בים חה לא היה אחר ונשנחס א"כ מ"ס העדותי כסס כי יאזר חלדון מהר היא אחר הפסל שעבדוהו וזינו לאמר ונשנחס אלא מהר אחר שעבדו לפסל ומיניו שעבדו נביימס עיני ונשנחס ש"מ מהרה דמתי עלמא סמני מלה וחמיסין וחריחין הוא' ונפסר לומר עוד דכיון דכתיב אבדון מהר מעל הכרז' אשר חתם עובדימס את חירזן הרי סתהר הוא עיניו שעבדו את חירזן:

תניא היה רבי צדפון אומר כל מקום שאתה מוצא **מציא** **אנוריאות** של עכו"ם אף על פי שדינימס **ברני** **מס** **ישראל** אי אהה רשאי להוקק לרם שנאמר ***ואלה ע"צ** **המשפטים אשר תשים לפנימס ולא לפני עכו"ם*** סתומ

ד"א לפנימס ולא לפני הדייטות: **אנוריאות** אכופות כמו **איור-קיקן**: לפנימס קאי אשנטיס זקניס פעלו עמו לחד קודס מחן הורה דכתיב ואל משה אחר עלה וגומר רש"י שנוכחה מרבה ו' לומר מחן הורה קודס מחן מורה נאמרה ונכנה הנומז והעלו הנולה והשלמים ונזכרו דס נכנסו לצריח: ונחוסמה כהוז כסס ר"י דאלהיס עובא דכתיב צהבה קלי דמלאהיס וקאף לן מומחיס:

אכלה בשוק ונרבה בשוק הניקה בשוק בכלל ר"מ **אומר** תצאר"ע אומר עד שיטאו ויחנו בה **מוחרות** בלבנה א"ל רבי יוחנן בנורי א"כ לא רחנת בת **לאברדם** אבינו שיושבת חת בעלה התורה אמרה ***כי** **מצא בה ערות דבר** ולחלק הוא אומר ***על פי שני עדים** או על פי שלשה עדים יקום דבר מה להלך **דבר ברור** אף כאן **דבר-ברור**:

גיגרה בשוק הלכה טעויה ברזן מוזרות ולכנה נשים הטוות בשוק לצור הלכה ודרכן לשים סחיות בטעות ולכרז בחסודות סעירי: **לא** התחת וכו' שיש איביס מולאסי קול בתנאס כדמו מועט: **חוכמות** אכלה בשוק בירבה אומר ר"י דאיירי שפיר נקאל דקודס טשוהין טילא עליה קול זה ומדנחת עליה לנו קודס טייסח לכתי: א"ל ר' יוחנן בן זורי א"כ לא הכתח בה לאברהם אבינו ויפנת החת כעלה כהן סדרי הוא איתו וידע כמה עבדו עליה קודס ומה יס לה לעשות: **ר"ע** אומר אפילו מצא אחרת נאה היסנה כמאי קמפלגי **ברר** לאר"ל כי משמש **בד'** לשונות אי דלמא **אלא דהא ב"ש סברי כי מצא בה ערות דבר דהא מצא בה ערות דבר ור"ע סבר כי מצא בה ערות דבר א"ל מצא בה ערות דבר**:

כי משמש בד' לשונות במקום ד' לשונות הללו נכחו כי בתורה במקום אס במקום פן במקום אלא במקום אשר במקום אס כמו כי ימלא דקרבן כי יקרא כי תראה חמור וכו' במקום אלא לחפור דבר האומר למעלה לומר איתו בן אלא בן כמו ויאמר לא כי במקום וכן ולא התקין את ידך כי תיחח ספחה וכו' במקום פן כמו כי חמור בלבד רניס וכו' לא חירא מהס וכו' וכן כל כי בסמוכוס לחף חף כי חאחד לא אשירטו חף כי תנכי אענינו בלן נדרשין בלשון תימה וכו' ועוד משמש בלשון דהא היינו אשר או מפני כלומר ליתן טעם כמו לא נתקח כי ידאה כלומר מפני שיחלה וכן כי יבא אלי העם לדריס אלהיס מפני שזא אלי העם ונולחו מתרגמינן ארז בלשון ארי בלרמי ומשמש כל לשונות כ' בניבוי ואס בלח וכו': דהא חנא נה מפני שמנא נה או עברה או דבר ואס לאו לא יגרס הילכך לא חמנא מן דקאמר קרא היינו מפני שמנא נה כדמפרש ביה ולא משום פן של ע"י ור"ע מפר' ליה להאי כי בלשון אס הלכך חמני מילי ניטרו לאס חמנא מן של עי ניטעו ואס חמנא נה ערות דבר:

מציא
ברני
מס
ישראל
ע"צ
המשפטים
אשר
תשים
לפנימס
ולא
לפני
עכו"ם
סתומ

במ"ט והייתי רוח שקד ג' והוא הגם הרוח ור"י אמר כאלו נוסר
 כו"ג גם הוא עד"י כי רוח הגסה שהוא עמל מצינו לירי נסחת ה'
 שהוא מקור הספרה ועד"י אמר ג"כ כאלו ג' על עריות כי רוחו
 הגסה טה' א"ר ה' הטהרה מצינו לירי רוח שומאה על עריות כדלמ'
 לעיל : כאלו בנה ברה"ב מלך רוח הוא מורה בתקרא על
 מקום גבוה ולענין גבוה רוח גבוה הסבירו ודעוהו למה כמ"ס
 בנדרים ומהלילל צמות גר' ואם הגביה עלמו הקב"ה משילו טה'
 וצננות הגיה"ו ו"ס הכל כי צמה נחשב הוא שהרוח הגבוה נחשב
 ונדמה למה צננותו והיינו למה של עכו"ס שהוא רוח השומאה
 הגסה ופירוש הכתוב חדלו לכם מן האדם אשר נשמה גשמי לפי
 יצירתו שהוא רוח טהרה כמ"ס ויולר ה' אלהים גומר ומה נאמרו
 נשמע גר' וק"ל א"ר רות ממללל והוא לא הפך אחריו רוח זה כי צמה
 דעכו"ס נחשב העל נרוחו הגבוה והגסה ודוק : כל שיש בו
 גבוה הרוח אפילו הקטנה הקב"ה ה' כ"ל גבוי גסות הרוח
 כקצו העובת ה' כל גבוי לזר ליד לא יקנה ונפמח ע"י וספדים
 החדשים כל הגל על א"ל כו' ועטות הוא דלא כקצו האי קרא
 דהכא לגבי הגל על א"ל כלל ובערובין ט"כ כדפשו המרה מעת
 מירו לירי אשה לא יקנה גר' טה' יר ליד לא יקנה ללו היינו קרא
 דמייחוי הכא אלא קרא אחריוהו הוא כפטר משלי יד ליד לא יקנה
 רע ורע לדיקים נמלט וכמ"ס ה' ה' ה' ה' ה' ה' ה' ה' ה' ה' ה'
 המאמר דהכא מוצא ע"פ מ"ס ב"ה דלכות ג' מדות טובות
 צאצרהס עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה וההיפך צבלעס ו"ס
 כל שיש בו גבוה הרוח שהוא מדת בלעס הרעה שניה צננות
 גם שיש בו מידה הרפואה צננות טננות של אברהם דהיינו עין
 טובה ספקיהו הקדוש ברוך הוא כו' כי לא רלה להנות רק מה
 ספקיהו הקב"ה כו' שאמר ה' ומייחוי ידי לקבל מאל עליון קנה
 גומר ולא אקח מאלך אפילו תמוע וענ שרוך גומר מ"מ כיון שיש
 צו מדה השניה הרעה שהיא גבוה הרוח לא יקנה מדינה של גיהנם
 כמ"ס צבלעס ודברי רבי שילא שאמרנו אפי' קיבל תורה כמשה כולי
 ניתנו גם לזה אע"פ שיש צו מדה זו הרפואה של להנות מאחרי'
 במשה שלא היה נגיה מציית הוסי רק ממה סקניהו הקב"ה נקבלת
 תורה ע"י הלוחות כמ"ס פסל לך הספולת סק אע"פ כיון שיש צו
 מדה הרעה בסוף הרוח כבלעס לא כו' ור"י ה' ה' ה' ה' ה' ה'
 צו מדה הטליונה על לך השלימות ציורח לא די סאמו נהגה מהס
 אלא שאם אהיה אחס צמות סרף על פי כן כיון שיש צו
 מדה הרעה זו של גסות הרוח כבלעס לא כו' וק"ל :

ה אזהרה לנס הרוח מיני אפר רבא אמר זעירא מרבא
 *שמעו ודאדנו אל תנבחו רב נחמן בר יצחק
 אמר מהבא *ורם לבכך ושכחת וכתוב *השמר לך פן
 תשכח וכדרכי אבין אמר רבי אלעאי דא"ר אבין א"ר
 אלעאי כל מקום שנאמר *השמר פן אלא אינו אלא לא
 תעשה' דרש רב עירא ומנין אמר לה משמיה דרבי אמי
 ומנין אמר לה משמיה דרבי אסי כל אדם שיש בו גסות
 הרוח לטוף מתמעט שנאמר *רומו מעט יבול ישנו בעולם

ל' *ואינו ואם חוזר בו נאסף מן העולם כזמנו שנאמר
 *והוכחו בכל יקפצון כאברהם יצחק ויעקב דכתוב בהו
 בכל מכל כל ואם לאו *וכראש שבלת ימלו * מאי
 וכראש שבלת ימלו רב הווא רב חסד' חד אמר כסאסאה
 דשבלתא וחד אמר כשבלתא עצמה בשלמא למ"ד
 כסאסאה דשבלת' היינו דכתוב וכראש שבלת ימלו אלא
 למ"ד כשבלתא עצמה מאי וכראש שבלת ימלו אמר רב
 אשי וכן תנא דבי רבי ישמעאל משל לאדם שנכנס לתוך
 שררו נבנה נבונה הוא מלקט *ואת רבא ושפל רוח רב
 הווא ורב חסדא חד אמר אתי רבא וח"א אני את רבא
 ומסתברא כמאן דאמר אני את רבא שדרי הקב"ה השר'
 שכינתו על הר סיני ולא נבה הר סיני לפעלה * אמר רב
 יוכפ' לעולם ילמד אדם סודות קינו שדרי הקב"ה הרוח
 כל הרים ונבעות והשרה שכינתו על הר סיני :

אזהרה שלא יהא גם רוח טה' ורם לנכך וסכמת אלמא מגובה
 הלז צל לירי טמה שפוכה את צורלו ונפכתה הוא מוהר השמר
 לך פן תסמך : בתמעט מתמטותו : רובו מעט כיון שרומן
 מתמעטין . וישנו בעולם מתקיים : והוכחו ואם חזר ונעטף מך
 עינו שמחך את עלמו . בכל כאלו שנאמר בהס כל : יקפצון מן
 העולם וימוצו מות יסרים : אברהם כחיו ציה ויה' ברך את אברהם
 בכל : ילמך כחיו ציה ואוכל מכל : יעקב כחיו ציה כי סניו אלקים
 וכי יש לי כל : כסאסאה דשבלתא גבוה של סנולת סקורין וקן
 הסנולת והיא נכר וטפל מאליו : נבנה נבונה הוא מלקט והיינו
 וכראש שבלת ימלו כסנולת סנולת רבא הוא מלקט ומחזקה :

אתי רבא אני מבניה את הדמא עד שטובן אזלי והיינו אשכנז את
 דכ"ל : אני את רבא אני ארכין את שכינתי (אללו) : ילמד אדם
 סודות קינו לזכות את הנמוכות : כל הרים ונבעות כנון סבור
 וכחלל שצלו סס כדכחיו למה חרליון הרים גבוהים :
כהר ט"א אזהרה לגסי הרוח כו' שנאמר שמעו ודאדנו
 אל תנבחו כו' סס לענין איסורא קאמר תפירס
 צמח מקראות ואם לענין מלקוח קאמר הא אמרי' דלין למדין
 מדברי קבלה ואספר דקאי א' לעיל דעונשין אוקו צדוקיגיהוס ואין
 עונשין נמי משמאי אא"כ מוסירין וק"ל : כל אדם שיש בו גסות
 הרוח לטוף מתמעט כו' יראה דהאי קרא בעיני דרז המבול הוא
 דכחיו שנתגלו כשגול רוב הטובה כדאיפת פרק חלק וע"כ נאסכו
 צלל ומנס וע"כ אמר צמי שחור צו ואינו מתגלה עוד נאסכו צומנו
 כצרהס כו' אף שנתחברו צלל הטובות כדכחיו צהו . בכל מכל
 כל לא היו מתגלו כדאמרי' בחולין כי אחס המעט אחס מתמעטין
 עלמנס אברהם אמר ואנכי עמר בו' ע"ס : וחד אמר אני את
 רבא ומסתברא כו' ונ"מ גם החבוי וסמיל עלמו לגבי הספל
 ומנו ולא יאמר שאין זה כבודו דלין לך גדול מכבוד סמיס וק"ל :
 ואמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח ראוי
 לגרעו באשירה כתוב רש"י *ורמי הקומה נדועים
 וכתוב החס *ואשריהם תגרעון ' ואמר רבי אלעזר כל

אדם

דברים
 יח
 טז
 טז
 טז

המקנא

פרק ראשון

סוטה

גזול ממרחק גומר :

יפמי אדם שיש בו נסות הרוח אין עפרו נעדר שנאמר *הקיצו
 ורגנו שוכני עפר שוכבי עפר לא נאמר אלא שוכני עפר
 מי שנעשה שכן לעפר בחייו ואמר רבי אלעזר כל אדם
 שיש בו נסות הרוח שכינה מילת עליו שנא' *כי רם ה'
 ושפל יראה וגבוה ממרחק יידע דרש רב עירוראי תימא
 ר"א בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם
 מדת בשר ודם נבזה רוא' את הגבוה ואין גבוה רואה את
 השפל אבל מדת הקב"ה אינו כן רוא גבוה ורואה את
 השפל שנאמר כי רם ה' ושפל יראה :

אמר רב חסדא אמר מר עוקבא כל אדם שיש בו נסות
 הרוח אמר הקדוש ברוך הוא אין אני והוא יכולין
 לזרז בעולם שנאמר *מלשני בסחר רעדו אותו עצמית
 נכה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל אל תקרי אותו
 אלא אתו' ואיכא דמתני לה אמספרי לשון הרע שנאמר
 מלשני בסחר רעדו * אמר רבי אלכסנדרו כל מי שיש
 בו נסות הרוח אפילו רוח קמעה עוכרתו שנאמר
 *והרשעים כים נגרש כי השקש לא יוכל ומה ים שיש בו
 כמה רביעיות רוח קמעה עוכרתו אדם שאין בו אלא
 רביעית דם עאכיו' אמר רבי חייה בר אשי אמר רב
 תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמנה בשמינית
 אמר רב דונא בריה דרב יהושע ומעשרה ליה כסאסאה
 לשבלתא אמר רבא כשמתא מאן דאית ביה ובשמתא
 מאן דלית ביה * אמר רב נחמן בר יצחק לא מינה ולא
 מקצתה מי נוטרא אמר רבתיב ביה *תועבת ה' כל מלישו
 נכה לב :

כאשרירה גדת וסרת אחריו כלשהו סלריך לשהו אחרים כדכתיב
 ואזדקס את סמס : ננער מקין כתיבית המחס :
 שוכבי עפר לא נאמר דלשחמט על כל המחס : שכן לעפר
 משפיל עלמו עד לעפר : מיללת מקוננת : וגבוה ממרחק יידע
 דשיה דקרא כי רם ה' ושפל יראה וגבוה ממרחק יידע והגבוה
 ממרחק מקודס שחבא עליו הפרשות ימים רבים : יידע שכינה
 מחלונת ואשכזרת עליו כמו וידע אלמנתו וכמו וידע זהם
 אנשי סוכות וידע כמינא למעלה לשון סבר : רואה את הגבוה
 לקרבו ולהשתדל עמו ומסוב בעיניו כמו כדכתיב בהלכה בראשונה
 רחמי את אבותיכם נחמי עיני לקרבו ולחבבם :

מהרש"א ראוי לדרשו בו' נסות הרוח של סמריני וסייעתו
 איירו קרא ומפרש ביה גדושים אבל מדמה ליה
 ג"ס לגדוע של אסירה כמו סלריך לגדעה ולשרש אחריו כמ"ס
 אבד חבדון כן גבסי הרוח לריך לגדוע ולשרש אחריו כמ"ס מאד
 מאד הוי שפל רוח כי הגם הרוח הוא כמו של עכו"ם כמ"ס לעיל
 ודו"ק : שוכבי עפר לא נאמר אלא שוכבי בו' נראה לי
 לגדועק וז' דמקרק ליה מדלא נאמר שוכבי במקום סוכני : ל"ג
 צער צב' אלא שוכבי עפר לא כו' וכ"ה בגירסת ע"י אבל אי
 גרסינן צער צב' כמו שהוא בגמרות שלנו לא גרסינן כלל שוכבי
 אלא שוכבי צער לא נאמר דמשמע עשר תלמעלה ומלמטה דהיינו
 לאחר מיתה כדאמרינן צר"ס כסויה דהם עפר לא נאמר אלא
 וכסויה צער סיהיה עפר תלמעלה ומלמטה וה"ל עפר נאמר
 דמשמע לאו תלמעלה ומלמטה והיינו ע"כ מי שנעשה שכן לעפר
 בחייו דליכא עפר אלא תלמטה : והענין מנוצר שנעשה שכן לעפר
 בחייו שודע שפלות וזכרו מעשר כמ"ס אברהם ולאכיעפר גומר
 וק"ל : שכינה מיללת עליו עיין פרס"י והוא דחוק ונראה
 לפרש דה"ק קרא כי רם ה' ושפל יראה וראה הקב"ה
 והגניבו ולקרב אליו את השפל כדאמרינן בסמוך אבל המגניב עלמו אין
 הקב"ה מקרבו אלא ממרחק יידע לקוין עליו היפך מדת צמר ודם
 שהגבוה מקרב את הגבוה כדאמרינן בסמוך ולוה נסמך דרם רב
 טורח כולי לכאזנענין זה בעלמו ונסמך נמי לכאזנען דרסה אין אני
 והוא יכולין לזרז בעולם אלא כולי למ"ד אחי דכא הוי הקב"ה
 מקרב השפל אליו להיות בעולם אח' למעלה ואי למ"ד אני את דכא
 הקב"ה מקרב עלמו בעולם אח' למטה אל השפל אבל בגסי הרוח
 הקב"ה מרחיקו להיות למטה והקב"ה למעלה בעול' העליון והיינו

ואיכא דמתני לה אמספרי לשון הרע משום דרטיס דקרא
 מלשני בסחר וגומר : רוח קמעה עוכרתו פורענות קלה
 טורפתו ומאזדקו : והרשעים גבי הרוח דקרא דלעיל משמע
 בשפלים ומדכאים להחיות רוח שפלים וגו' כי לא לעולם ארצי וגו'
 על ארס השפלים צעון צלעו קפסמי ואכחו וגומר דרבי רחמי
 וארמאחו וגו' צורא ניב שפלים וגו' אבל הרשעים שאינם שפלים
 וניכאים כים נגרש כים קמליך גורם רפש ועיט לפסחיו סביב :
 במה רביעיות לוב של מים אנו רואין זו שרות קמעה עוכרתו
 עוכרת את ממוינו : ואדם שאין בו אלא רביעית אחד סרביעתי
 דם הוא מקיים זהו סיפור שיערו חכמים הלכה למשה מסיני
 סרביעית דם מטמא בזהל מפני שהוא נפש וקרינא ביה על נפש מה
 לא יצוא : אחד משמנה בשמינית מסקל קטן הוא והיינו עוכלא
 כלומו צריך סיהא בו מעט גאוה סלא יסיו קלי ראש מסחוללן זו
 והיו דבריו מחקבלים עליהם על כרחם : ומעשרת ליה
 כסאסאה לשבלתא נכות מעט נאה והוגנת לו לתלמיד חכם
 ומעשרתו כסאסאה התעשרת לכנלח : בשמתא מאן דאית
 ביה נסות הרוח : ובשמתא מאן דלית ביה גסות פורתא לפי
 שאין בני עירו יראים ממנו ואין בו כח להוכיחם : לא מינה ולא
 בקצתה לא תישא דם לא צנולה ולא בתקיעה דמי ונטרא מ"ד
 ביה קרא תועבת ה' כל גבה לב (שמנה בשמינית חלק מס"ד ויאל
 תכלל גמי רוח) :

תוספות אדם שאין בו אלא רביעית דם פר"ח הוא דם הלול שממנו
 נסמית הלב אין בו אלא חלק תשנה ועשרים סלעים שהוא
 רביעית הלוג :

מהרש"א איכא דמתני אמספרי ל"ה שנאמר מלשני
 בסחר גו' ודרים ליה נמי מוסוף דקרא אל חקרי
 אותו אל אתו לא אוכל ולא מרישא דקרא אותו אלמית וכ"ה בנדיח
 נפרק

המקנא פרק ראשון סוטה רלב

צפרק ים בערבי וזהו דחוק לומר דאחור דכופא דקרא יהיה קאי אלפני פניו בקרא אל"ה ולא אלפניו גבה עינים גומ"גס אין לו מסמנות כלל לגבה עינים גו' במקום הזה וי"ל דלפוס הק דרשה דקאי אל"ה ודאי דקאי נמי אגבה עינים גומר וה"ק מלפני בסחר גומ"גס גבה עינים אחר כלומר אהו לא אוכל לדור עמהם ודו"ק: אפי' רוח קימעא עוברתו שנאמר והרשעים כים גרש לפרש"י אפי' דקרא סת"ק ויגרשו מימיו רפס ועש גס נחמק לפרש בכלן גסות הרוח אל הרשעים אלל לפי המדרשות צמם מקומות צהאי קרא הוא מדמ' הרשעים בגלי הים שמתגאים ועולים למע"ל ללאת חין לגבול מול הים לטעוף העולם וכשמגיעים סס הם נצברים ברוח פיו של הקב"ה כן פי' רש"י בצפר ישעיה ע"ש ולפי זה נראה דגרסינן עונברו נצ' ועס"ה כי רוח עברה זו ולינו גומ' שדימה הרשעים המתגאים כגון פרעה ולפנמריז ונ"ל לגלי הים העולים לרוח לטעוף עולם ורוח קימעא של גבול מול הים שהוא רוח פיו של הקב"ה עונברתו מלשעוף כן ברוח פיו של הקב"ה עונברת מן הרשעים גאותם כמו שפסה לפרעה ולפנמריז ולנ"ל ולכל רשעי דור ודור המתגאים בטול'ומה ים סיס זו כמה רביעין' כו' דקאמר היינו כל גל וגל מהים סיס זו כמה רביעיות כו' וק"ל: ת"ח צריך שיהא בו אחד משמנה בשמינית וראה לפרש שלא ישלל הת"ח עלמו ויגר מדאי מאוס כבוד הצורה בלחוד ממעלותיה סהס שמונה סאמרו בשמינית שהוא תמינה אפי' כמ"ס המצופים סע"ס מעלות הצורה סהס שמונה נאמרו המצומר כן בשמינה אפי' וזהו קאמר ומעשרה ליה בסאמאם לשכלתא לפי שהצמחה שלא לש"ס אמרו סס דכראם סבלת ימלו דהיינו כסאמאם דסבלתא אלל המתגאה בקבלה לש"ס כצבוד הצורה אדרבה מעשרה ליה כבוד הצורה תהיה לו לעטרת בראשו כסאמאם לסבלתא ונדדך למוח שמעתי שמונה בשמינית שהוא חלק ס"ד סאל לא יגיע לו חלק אחד מנ"גס שהוא בס הרוח וק"ל: **יא אמר חוקיה אין חפלתו של אדם נשמעת אלא א"ב** **סס** משים עצמו כבשר שגא' *והיה מדי חדש בחדשו **יבטי' טו** ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוו' לפני אמר ה' אמר רבי יורא בשר בתיב ביה ונרפא ארם לא בתיב ביה ונרפא' אמר רבי יוחנן ארם אפר' דם מרה בשר "בושה סרוחה רמה ואיבא דאמרי" "בושה שאול" "רמה דכתיב בשי"ן: אמר רב אלא כל אדם שיש בו גסות הרוח לטוף נפחת שנאמר *ולשאת ולספחת ואין שאת אלא לשון נבדות שנאמר *ועל כל הרים הרמים ועל כל הגבעות הנשאנות ואין ספחת אלא מפילה שנאמר *ואמר ספחני נא אל אחת הבהונות לאכול פת לחם א"ר ידעשע בן לוי בא וראה כמה גדולים נמוכי הרוח לפני הקב"ה שבזמנשבת המקרש קיים ארם מקר' עולה שכר עולה בידו מקריב מנח שכר מנה בידו אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב כל הקרבנות כולן שנאמר *ובחי אלהים רוח נשברה ולא עוד אלא שאין מס פלחתו נמאסת שגא' *לב נבשר נודכה אלהים לא תבוה;

כבשר שהוא רך ולא כאזן שהוא קשה: להשתחוות להצלב אוחס סהס כבשר יבוא ויחללו כי הם נשמעים לפני אלל גסי הרוח לא יבואו: בשר בתיב ביה ונרפא וזכר כי יהיה בו צעורו שחין ונרפא ארם כי יהיה צעור צעור' נגע לרעת כי תקיה בלדס לא כתיב נרפא צמד מנייכו לפי דרכך אחה למד שמי שהוא רך ועניו כבשר קרוב להסרפלות מיסורין הנאים עליו אלל מי שהוא קשה נלדמה אין רפואה למכותיו דרוח קימעא עוברתו: ארם למה נקרא שמו ארם שהוא אפר דם מרה כלומר כולו הצליכך לא יחאה מרה היא לתלומות מרה היוולחא מן המרירה סנכנד ומתגברת בלדס הכל לפי החדשים ושנוי העתים ולפי המאכל שאוכל ועל ידיה נאים תלאים ונגעים ומאכזבים ים שקרו צדרי הרפאים מרה שמורה וים שקרו מרה אדומה: שאול מקוס שאול ביהו: נפחת מתמעט מתביבוח ונעשה פחות באנשים: ולשאת ולספחת על ידי סמנא את עלמו בל לירי ספחת שאינו עיקר נאפים אלא נפסח וטפל: טפלה דצר שאינו חצוב צעלמו ומעפל לאחרים: ספחני נא אספני נא צניור' בית עלי שסחני קרא לעמיד כהנים גדולים אחרים שיוצאו את כהני ארץ מגדולתם ויולטכו לבקש מהם לאוספם ולקולטם אללס: אל אחת הבהונות בלחם מי המצומר: שכר עולה בידו ולא שכר קרין אחר: ובחי כל הונמים במשמע:

מדרש"א א"ב משים עצמו כבשר שנאמר גו' יבא כל בשר להשתחוות גומר מדלא כתיב יבא כל אדם גו' והא דכתיב צדור המנוול כי השחית כל בשר גו' ולא כתיב כל אדם הא דרשינן מנייה דלף כל בהמה ומיה נוקקו לשאינן מינן והכל לענין השמועה סייך לרבות בהמה ומיה נק"ל: ארם אפר דם מרה בשר בושה סרוחה רמה כולי' הכוונה שיומר אדם שפלותו שחמיו כי יסודו מעפר כמ"ס וילר ה' אלכיס את האדם עפר גומר שהוא המומר השגוע השפל סבל ד' יסודות ושאר דם שהוא מסוגל לתלאים כדאמרין פ"ח"ה דריש כל מרעין אלל דם כו' ושהוא בעל מרה מד' מרות שעל ידיהם אס יתגבר אחד מהם יבא לחלוץ ולמיתה כפי ד'עמות הסנה ועוד יזכור שהא' צפר ע"ס שפלותו צמוח כי אס יהיה רע לשמים יהיה לו צוסה ליום הדין צמותו כמ"ס אוי לאוזה צוסה כו' ולא יהיה רע לצדיות כי צמוחו יהיה סרוח לפניקס ולא רע לעלמו כי עלמותו לרמה יהיו וע"י שיומר כי אדם ונצר שמו לא יחאה ויהיה טוב לשמים ולצדיות ולעלמו וע"י ים לכון בקרא צדור המנוול שסגאנו ביוחר כמפרש פ' חלק אחר לא ידון רומי בלדס לעולם גומ' ר"ל כל הון שער רומי זו דהיינו שהוא מי לא ידון צדעמו שפלותו בלצר הון נקרא ארם אלל כגסם שהוא נקרא צפר ע"ס שפלותו צמוח לא יזכר ודו"ק: שנאמר ולשאת ולספחת ואין שאת אלא לשון גבוה כו' נקט האי קרא דסוף פרשת נגעים ולא נקט תחלתו דכתיב כי יהיה צעור צעור טחא או ספחת גו' מאוס דמיסורא דרש סהס וכנר כתיב ואת הצורה לכל געב לרעת ולחנק גו' דהיינו בכלל

המקנא פרק ראשון כוטה רלג

יהודה וזה למלכות נחום פסח דנרכות ראונו נטל חלק חמלה בענין הירון : וליא עבר דר' בחובס דרס רבי תחומתא איתיה לא טבר זר נחוכס כשכז משה דנרכס ימי ראונו ולא ימות וזאל ליהודה אין יך נצרכה כל הפנטיס מתמלה חלק חוק מזו : עצמותיו של ידודה סנובלגליו בארון עלמות כל המנטיס העלו ממזרים והוא שוסף אמר להם והעליתם את עצמותי מנה אחס עם עלמוחוס וסוי עלמות כל הפנטיס שלון קימת יהודה ארציו מוסרקין ומחבלגליו בצרוננו מפני שנידה את עלמו נצרונו של צנימין שאמר ומחתי לך כל הימים אפילו לעולם הבא ומחכא נפקא לן נמכות נדוי חכס אפילו על תנאיו הוא צא : מי גרם לראובן שיודה נמטסה יאטי אצו : יהודה סהודה נמטסה חמר כך היה מוסר ציור ומרס ארדה רבי תחומתא כשאמר יהודה לרקס ממני עמד ראונו נאמר אני נבלתי יאטי אצו ועכשו ימי ראונו שלון קימת כלו חיו ואלא ליהודה סהוד מחבלגל : לשפא מקוס סתקין חסס כמו דסך מדוכתי : למתיבתא לסיני של מעלה : למשקל ולמשרה לרס וסלוי דכתי' דיוו לטון מלחמה ידיו רב לו יסא לו נאמן לריו ריו וסלוי דכתי' דיוו לטון מלחמה הא מלחמה של חורג : אליבא דהלכתא לא היה זיכה לומר דבר המתקבל : מאן דמפרש חסאיה לריוס נראה סאינו צוס ונכלס נצנר : דלא ליתשרו אחיה סלא יסון שאר אחיו נחשדן תנאינו :

תוספות מי גרס לרובם פירה אף ע"ג אידיון במדרש יושב ראונו אל סבור מלמד סכס חזק ומחשבתו על סבלג יאטי אצו חס היה קודם מעשה דחמר מ"א לא הורה נרכוס עד אשר סהודה יהודה ע"ג בסרס סהוד :

ח תנן איש מכסין אותו פרק אחד מלפניו והאשה שני פרקים אחד מלפניה ואחד מלאחריה וכו' אמר רבא גמרי דאין יצר הרע גולט אלא במה שענינו רואים **האיש** מכסין אותו נשקל : פרק אחד חסוכת נדב מלפניו וסאר כל גופו ערוס : גמרי מסורת סודס מרכוס :

תוספות גמרי וכו' מקסין ח"ד דחמר ערוס סין נפניו סין סלא נפניו נפישו יריוהו וק"ל וחסס ס"פ מארס סרסא הערה פסס אחס סוב סהרה אחריה יעולם אפי' סלא נפניה סבל נמחט סרסא ססקולת ערוסה אפי' סהרה אחר אחס :

יד משנה במרה שארס מורד בה מודרין לו היא קשמה סס את עצמה לעבירה המקום מנוולה היא גלתה ע"ג את עצמה לעבירה המקום גילה עליה הירך החחילה בעבירה תחלה ואחר כך הנפאל לפיך חלקה הירך תחלה נאחר כך הכנס ושאר הנוף לא פלט : גמ' אמר רב יוסף אף על נב דמרה כמיל במרה לא כמיל דאמר רב יוסף וכן תני רבי חייא מיוס שחרס בית המקדש אפי' ג שבמל' סנהדרין ארכע מיתות לא בטלו' והא כמלו אלא דין ארבע מיתות לא כמלו' מי שנתייב סקולה או נופל מן הגג או חיה דורסתי' מי שנתייב שרפ"א ונפל ברליק' או נחש מכישו מי שנתייב הריגה או נמסר לשלכות או לסטין באין עליו' מי שנתייב חק או טובע בנהר או סח בסרוני :

תניא היה ר' מאיר אומר מנין שבמרה שארס מורד בה מי מודרין לו שנאמר * בסאסאה בשלחה תריבנה אין סס לי אלא סאה מנין לרבות אפילו תרקב וחצי תרקב קב יאטי וחצי קב רובע וחצי רובע חומן ועוכלא למלוד לומ' * כל סס סאון סאון כרעש ומנין שכל פרופטה ופרופטה מצטרפין לחשבון נדול למלוד לומר * אחת לאחת למצוא חשבון קלמ' וכן מציינו כסוטה שבמרה שמרדה בה מדרו לה היא עמדה על פתח ביתה ליראות לו לפיכך כהן מעמידה בשער נקנור ומרא קלונה לכל היא פרסה לו סודרין נאס על ראשה לפיכך כהן נוטל כיפה שעל ראשה ומניחה תחת רגליה היא קשטה לו פניה לפיכך פניה מוריק' היא כחלה לו עיניה לפיכך עיניה בולטת היא קלעה לו את שיערה לפיכך כהן סותר את שיערה היא הראתה לו באצבעותי לפיכך צפרניה נושרות היא חנדה לו בצלצול לפיכך כהן מביא חבל מצרי וקשר למעלה מדריה היא פשטה לו יריכה לפיכך יריכה נופלת היא קבלחו על כריסה לפיכך כטנה צבה היא האכילו מערני עולם לפיכך קרבנה מאכל כהמה היא השקתו יין משובח ככוסות משובחים לפיכך כהן משקה אותם מים חמים במקרה של חרס היא עשתה בסתר יושב מרום (בסתר עליון) משים בה פנים שנאמר * ועין נואף שמרה נשף לאמר לא תשורני עין וסתר פנים ישים' רבר אחר היא עשתה בסתר המקום פרסמה בגלוי שנאמר * תכסה פניה שואה כמשאון תחלה רעתו בקהל :

ירך החחיל בעבירה נטון לשמש סירך נכסה חמלה נקורוב נסר' לפיכך חלקה הירך תחלה לקלל אוהס דכתיב כחט ה' את יריכך נופלת גמ' : אפי' ג מרה עצמה כמיל ספסוק ד' מיתות נ"ד : במרה לא כמיל סמודרין להס לעוניו ענינה נמדה סנתמינין נס ומחוס נמאמח אזרס מוסס : דאמר רב יוסף קלמודא קאמר דאמר רב יוסף נמי נעלמא וכן תני וכו' : דין ד' מיתות דין פנים סהוד דנמחס : נופל מן הגג דומיא דסקילה דחנן צית ססקילה סיה נצוה סתי קומת את' מן סעדיס צא נדמס וכו' : חיה דורסתו ארי דורסו נפרינו ומטילו לארץ נסס זה דומס לנסקל : נחש מכישו והארס סרסו : נמסר למלכות מיתת חלכות מחיון ראשו נסיף וסרג נמי סייף הוא כדאמרינן נססיהדין : סרוניו נוי' מלט וסוא חולי נגרונו : בסאסאה כחך אוקס ססס עלמה כסאסס מסלמה לאנדון קרינינה : ואין לי אלא סאה כלומר ענינה גולה : הרקב חלי ססס סרי וקב דסיינו ג' קניס : חומן ועוכלא מסקולת קטנות סן וסיטורן מפרס נמ' נצנצ' כחמ' כסמוכר את סססינה : ומנין שכל פרופטה וכו' אף על פי סלא נפרע ממנו פסס רישונה ופסס לא ויתר לו עליהס אלא מפרסין אזרס לחשבון : ליראות לו פרכסס לנגדו : כיפה נעוף : פניה מוריקות סכי חון לקמן אינה מספקת לסחמח עד פנינה מוריקות ועיניה נולגת :

והראתה לו באצבעותיה רחמה לו לנא אלה מאבל בהמה
 טעורים : במקרה של חרס פתוחה ומגונה סבוכות : משים
 בה פנים עזאי להפרע ממנה ושמיחי את פני ונחתי את פני
 וכלם לטון פונה אני מכל עסקי ועוסקי צה : תבסה שנאה
 במשאון המכסה דבר השליחי למקום : במשאון צמתך :
 מהרש'א הירך הרחחיל בעיבורה בו' ואת'כ הבטן בו'
 מה'ט נמי ואת'כ שאר הגוף כפרס'י במושג מנין
 לשאר כל הגוף'ל וצלו זה כנולה א"כ מת'ל בנן וירך לפי שהם
 התמילו בו' ע"ש : במדה לא במיל בו' אמתניתין קאי דתני
 צמדה ולא קתני מדה שאדם מודד בו' דהא ודאי לאו מדה שלמה
 היא קטטה והמקום מנוולה אבל צמדה הוא מקרי צדצר שקטטה
 ש מענינין ממנה לנוולה וק"ל : מנין לרבות תרקב בו' ת"ל
 כי כל סאן סאן גו' לפי הדרג סאן סאן מלשון סאה ומרובויא
 דני כל דריס חשילו תרקב בו' ואולי שצלה הגו'ן צמל סאן סאן
 הלוות על הקטנות כנו"ן הצלה צמלת אישון כו"ש המפרשים
 ואמר ומנין שכל פרוטה ופרוטה מצטרפת בו' לכאורה אין
 זה ענין לגבי צמדה דקאמר הכא ויש ליישב משום דעל טהא מועט
 כ"כ נקט כחומן ועולל אין אדם נענם ומאי צמדה סייך ציה
 וקאמ' דלענין טרוף נקט להו דמלטרפין אחד לאח' להסח'ל צמדה
 ודו"ק לטון פונה בו' עכ"ל וצמדהס ילקוט מפורס צע"א יושב צמחר
 סס פנים של לורת עובר צמוח הנוסף כפרסם צעול' ונוחה ע"ש :
 יו"ב' מאחר רנ"ל מאחת לאחת למצו' חשבון *כי כל סאן
 סס סאן ברעש למה לי לבמדה ובמאחר רנ"ל מבי כל
 יספיה סאן סאן ברעש כמסאמה בשלחה תריבנה למה לי
 ב' כדרבי חנינא בר פפא דאמר רבי חנינא בר פפא אין
 הקב"ה נפרע מן האומה עד שעת שילחה שנא' כמסאמה
 בשלחה וגו' איני והאמר רבה ג' כוסות האמורות במצרי'
 למה אחת ששחתה בימי משה ואחת ששחת' בימי פרעה
 וכה ואחת שעתידה לשחות עם חברותיה ובי תימא הנך
 אזרי והני אחריני נינהו והתניא א"ר יהודה מנימן גר
 המצרי היה לי חבר מתלמידי ר"ע אמר מנימן גר
 המצרי אני מצרי ראשון ונשאתי סצרות ראשונה אישיא
 לבתי מצרית שניה כרי שיהא בן בני ראוי (מתוך) לבא
 בקבלה אלא אי אתמ' הכי שאתמ' א"ר חנינא בר פפא אין
 הקב"ה נפרע מן המלך עד שעת שילוחו שנאמ' כמסאמה
 בשלחה תריבנה' אמירמ מחני לה להא דרבי חנינא בר
 פפא ופא אחא דא"ר חנינא בר פפא מאי דכתבי *כי אני ה'
 לא שנית' ואתם בני יעקב לא בלית' אני ה'לא שנית' לא
 דנר' הכיתי אומה ושנית' כה ואתם בני יעקב לא בלית' דכתבי'
 ג' *הצי אכלה בס חצי כלים והם אינם כלים' א"ר המנונא
 אין הקב"ה נפרע מן האדם עד שתחמלא אתאו שנאמר
 *כמלאת ספקי יצר לו :

לו הטרעון משין התעל' שילוחה אצורה מן העולם : שלשה
 כוסות צמלומן של שר התקום : בימי פרעה נכה צבא צבוע
 נאצר מלך צבל להכות את ארץ מצרים : עם חברותיה ליתוח
 התשית אלמא לא נעדרה צמנה ראשונה : ובי תימא הנך אזרי
 הראשונים כלו כולם ואלו מלומות אחרות היו שגויסו צריך
 מצרים : מצרי ראשון הוא עלמי נהגיר : אשוי' אלבני מצרית
 שניה נח מצרית גיורת וגר מצרי שפקה היא שניה לגיורת כדי
 שיהא בן בני שלישי וראוי לישא בת ישראל דכתיב בניס אשר יולדו
 להם דור שלישי יבא להם בקהל ה' שאם הייתי משיא לבני מצרים
 ראשונה היה (בן) בני בני מצר האם ואמרין צימות וצקדוסין
 להם הלך אחר פסולן אלמא דריין מצרים הם דאלו שאר אומות
 מותרין לנא צקהל מיד ומנימן לית ליה הא דאמר' צברכות
 שהעמונים והמואבים והמצרים מותרין לנא צקהל שכבר עלה
 סתמרב וצבלל את כל העכו"ם והנ' קתני צמיה דהך מלקח
 צחוספחא דצקדוסין א"ל ר"ע מנימן טעיה שכבר עלה סתמריב
 וכו' : אהא מן התקרה הזו : הצי כלים מכות כלות : כמלאת
 ספקי כל רצונו : יצר לו קבא צרה :

מדרש'א ג' כוסות בו' צפרק ג' פרה'ס' ג' כוסות צסיפור
 החלוס וכוס פרעה גו' דקדק לפרס צסיפור החלוס
 לפי שיש עוד כחוס כוס אחר ונתת כוס פרעה גו' וצ"ל חשיב ליה
 נמי וקאמר ד' כוסות נגד ד' כוסות של פסח אבל תלמודנו ודאי
 לא חשיב חל"ג' הגאריס צסיפור החלוס וכוס פרעה גומר
 ואשפט אותם אל כוס גומר ואתן את הכוס גו' והיינו שחלוס שר
 התקום היה סתמונו האמיתי : לנצטר טוב על ישראל כמפורס
 בחידושינו פ' ג' וטע' שון ע"ש : וב'ת הנך אזרי בו' מ' והנך נמי
 דצימי משה מתו וצטנו צימי פרעה : ובי אוהר רחמנא מערב רב
 בו' עכ"ל רש"י בפ' הערל ע"ש : צקום : גר"ה סנימן גר המצרי
 בו' אבל עמון צבלל דכל הנהו בו' וצ"ג עמון דעמון לא יחצני
 אדוכתייהו וצברכות ובי בו' סתמריב ולא התריבנה כבודנאצאר בו'
 עכ"ל כ"ל : צא"ד וקסה לפירושו מן התוספת' דקתני לא מצרים
 צמקומו בו' עכ"ל כבר תיקן ר"ח צמירוס הא דקתני לא מצרים
 צמקומו בו' דר"ע אית ליה הכי על אותה טעה שהלך לתרהקה
 מלך כוס צבלל את מצרים אלא תלמוד שלנו אינו סובר בן שלא
 היה זה צבלל לא שטיפה צעלמא אלא דעיקר דקסיהס אהא דקתני
 נמי סס לא מואבים צמקומו ושיעור דצריהס דקסה לפירושו צמה
 שתיקן הא דקתני לא מצרים צמקומו שנאמ' דחלמודנו אינו סובר
 בן דככל זה לא תיקן כלל דים לנו לשבס כמו בן לפירושו הא דקתני
 לא מואבים צמקומו דהוא לכ"ע ודאי אינו אלא שטיפה צעלמא
 ולא צבלל כדכתבי שאן מואב וזו ל"ג מואבים חסל ל"ק מיד
 דהוא דלא מצרים צמקומו בו' כבר תיקן ר"ח צמירוס ודו"ק :
 אני ה' לא שנית' לא הכיתי לאומה ושנית' לה בו' הקשו
 צחום' דקתני ליה הא דרבא והא דמנימן דלא ק"מ לתרובי לתלך
 בו' ע"ש וכ"ל דלא קסה מידי דלאו לענין כליון אומה שלמה קאמר
 חני ה' לא הכיתי לאומה ושנית' אלא דק"ק הא לא שנית'
 לככותה

כי כל סאן צנא חלמודן סאן טעיות קטנות נפרעין ממנו : למה
 לי מאחת לאחת נקפא : לכמרה חלמודן צמדה סמודד מודדין

ס
 ט
 פ

המקנא פרק ראשון סוטה רלד

אשערי צ"ה ויהיו משום דנקט הכא דוד והוא לא נזה צ"ה אלא
שלמה נצלו והוא כותב הת"א סתבנו דודאי צשערי מקדש איורי
ובצ"ג דשלמ' נצלו עיקר הכבוד היה לדוד כהוא הנין כסף והב
לבינו גם קנה מקום מקדש ולבני ספרוס אמרו פר' צ"מ וצפרק
חלק כספא שלמה להניחם ארון לב"ה דנקט שערוב זה נזה כו' ולא
נענה עד שאלמ' א' חפז פני מישור וברה לחסדי דוד ענדך כו' ע"ס
ולכתי נקט הכא ספיר אשערי צ"ה טעמו שהיא חלה לדוד ודוק:

להכונה צחותה מנה שכתבי אותה כבר שלא יאמרו העכו"ם אין
כחו אלא בנו המכה כמ"ם התלמים אין כחו אלא צמים אלא מכה
איותם צמכה אמרתי משא"כ בישראל : חצי בלי"ם כו' גם צמכה
אחה לייסרם אמה פעמים והענין כמ"ם צמלרים סהנה אותם
כו' מכות נפשות זו מזה בימי משה ואח"כ בימי פרעה נכה סהנה
אותם צמכה מרצ של ר"ג שלא היה אותם כבר להראות לעכו"ם
שים כחו נבלם והוא כוונת הכחוש צחלת עטר מכות אמר הכחוש
ולמי אקשה אה לא פרעה והרצתי את אוסתי גו' וצמכה צבורות
ג"כ נאמר לא ישמע אליכם פרעה למען רבוה מופתי גומר לפי
שפרעה האמין צפניות שים אלהות הרצה כח לב"א ואח' כמ"ם
אין כחו אלא צמים ולזה גם כסכה אותו צמחה והפחה זו צמחה
לא החיץ שיהיה גם כחו צמחה וזה הנילו לקוסי לב סיהי מותר
שלא יסנה הקדוש צורך הוא לו להכונה אותם מנה סלקה כבר
וצמחה שסירה זו אמר שלא יהיה כחו זו וזה הנילו שסרתי
אוחתי ואח' מופתי זו להראות לו כחי כנולם כמ"ם למען הראותך
כחי וצבור הדע כי אין ממוני וגו' וק"ל : עד שחמלא סאתה
כו' נראה דכך היא המדה צרעיים דצמלת ספקו מיידי נכו כל
הענין שם וכפרס"י כל רצונו דהיינו שמוסיס צרלון וצמחיד אכל
צמח צדיקים אמרין פרק קמא דטע"ס דנפרע מהם מעט
מעט לעונתם ע"ס :

תנו רבנן סוטה נתנת עיניה כמי שאינו שלה מה שבקש'^ח
לא ניתן לה ומה שבירדה נטלו ממנה שכל הנותן^ח
עיניו במה שאינו שלו מה שבבקש אין נותנין לו ומה^ס
שבירדו נוטלין הימנו וכן מציונו בנחש הקרמוני שנתן עיניו
במי שאינו שלו מה שבקש לא ניתן לו ומה שבירדו נטלו
ממנו אמר הקב"ה אני אמרתיו ירא מלך על כל בהמה
והיה עכשיו * ארור יהיה שכל הבהמה ומכל חית השדה
אני אמרתיו ילך בקומה זקופה עכשיו על נחונו ילך אני
אמרתיו ירא מאבלו מאבל אדם עכשיו * ועפר יאכל הוא
אמר אהרונ אדם ואשא את חוה לפיכך * ואיבה אשית
בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעיה * וכן מציונו בקין
וקרה ובלעם ורואג ואחיתופל ונחוי ואבשלום וארונה
ועוזיהו והמן שנתנו עיניה במה שאינו שלהם מה שבקשו
לא ניתן להם ומה שדוהו בידם נטלו מהם :

יו דרש ר"ח בר פפא מאי רכתיב * רננו צדיקים בה'^ס
לישרים נאה תהלה אל תקרי * נאה תהלה אלא
נוה תהלה זה דוד ומשה שלא שלטו שונאיהם כמעשה
ידיהם דוד רכתיב * טבעו בארץ שעריה משה ראמר מר
משנבנה מקדש ראשון נגנו אוהל מועד קרסיו קרשיו
בריחיו ועמודיו וארניו היבי אמר רב חסדא אמר אבימי
תחת מהילות של היכל :

אלא נזה תהלה על עסקי וזה צמים טענו יהללוהו שלא טלטו
שונאיהם וכו' להיות נהנין מהם : דוד רכתיב טבעו
בארץ שעריה לעיל מיניה כתיב חפז ה' להשיח חותמת צח אינן
ועלה כתיב טענו צורך שעריה ומלודת אינן היא עיר דוד וציתו
בדקבוב כספר שחולל וכטבאו לרים צימי דקויבו טענו דלתות
השערים שהיו של נחשה אל כסף והבז כתי שלא ישאום אויבים
ועליס ואבינים לא נטלו אותם :

מה שבקשה לא ניתן לה שספורת לנעול : ומה שבירדה
נטלו הימנה אם סוטה מהה ואם הוודיה ספורת לנעול
והספורת כמזונה : נחש הקרמוני נתן עיניו צמיה וצא עליה
והיינו דכתי' הנתם הפילי לטון טתמים ויסואין הוא נטלו הימנו
קומה זקופה : ירא מלך סלנך ששאו טרוס מכל : אני אמרתיו
ילך בקומה זקופה מקללתן אותה למד וכן כל אלה אותה למד
מקללתו : קין נתן עיניו צמחמה יחירה שולדה עם הכל שתי
חלומות נולדו עמו והיינו דכתיב את אחיו את הכל שני אחים שני
צנויים : קרה על הכהונה ונבלע : בלעם צמחמו טל בלק כתי
לקלל את ישראל ונהרג צמחין שהלך ליעול שבר כ"ד אלף טנפלו
מישראל על ידו : דואג אציר הרועים וגדול סתלמידים הוסי
ונחקקא דודו שראו נצון לחס ואיס חומר מרסא פניס צהלנה
כדכתיב הנה רחוקי צן לסי ניתן הלחמו וגומר ואמרינן
צאניה צפרק חלק כל הסבוק הזה אמרו דואג צלטון טרע :
ואחיתופל נתן עיניו צמחמה כדאמרינן צחלק רסא אס יולל
מחתמו וכספור שספיר לחלק : ומה שבירדו נטלו מהם ולא
ימא ימיס : נחוי צמחמו טל נעמן ונלטע : אבשלום צמלכות
ונהרג : וארונה צאניס נהרג : ועוזיהו ככהונה והלרעח
ורחה צמלמו :

מהרש"א אל תקרי נאה כו' נראה משום דה"ל למכתב
רננו צדיקים לה' צל' כמו את ססירה הוזהר לה'
והרפה כמזוה אכל אמר רננו צדיקים צמה טענה להס ה' סנגו
אוהל מועד כו' טענו צורך שעריה כי לעונתם היה ולהיות
ההוס חלה לייסרם ולא סיהללו זו שונאיהם כמו צסאר כלי
צ"ה טטל טועס והולוכן עמו להסחנח ולהסהלל צעירו כמ"ם
צפרק הענין וצמדתם אגדה דלקנעספה זה הוס צשערי מקדש וית'
מנשאר כלי מקדש לפי שחלקו כבוד לארון שנאמר שמו טערים
ראשיכם לפיכך לא סלטה צתן צריה וטענו צורך כו' עיין פרס"י
צאניה אצל רס"י הכא נחקא לפרט דקאי אשערים של צת אינן ולא

מהרש"א אני אמרתיו כו' כל בני אני אמרתיו כו' אינו מפורס
צפרק אל מחוך קללותיו טעמינן ליה וכס"ג אמרינן
צפ' חלק גני צלנמס מחוך צרנותיו כו' ע"ס אהריג אדם כו'
סאח ב נט

סס
מניס
ננה
צ"ב

המקנא

פרק ראשון

סי'מה

שהוא נחמנו שימות אדם שיאכל הוא תמלה וישא את חוב כו' עכ"ל
 פרש"י בחומש והוא דחוק דמחמט מן הכחוש שהפית חיה לאכול
 ממנו וכו' גם היא תמות והנראה צוה כי לזוי הש"י לאדם שלא
 יאכל מעץ הדעת היה קודם שנבראת מזה ממנו ומיהו גם מזה
 נלמדו צאכלתה שהיה נעשה צאכלתה דבין למ"ד פרנוף היה בין
 למ"ד וכן היה היה חלק ממנו והחלק בכלל הכל וכו' צילמדנו
 פ"א היה רבי אצל מהלך מדנו ונחלו לו עט"ס כו' ע"ש ואדם
 הראשון עשה סייג לדבריו יוצר ממה שא"ל הקב"ה ואמר לה אפי'
 אמר לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו גו' והנחם נטל ענה בלבו כיון
 שאז אדם לא אוכל להכסיל שהוא יודע האמת שלא נלמוה על
 הגיגיה אכסיל את מזה כו' כדלפיא צאנות דרבי נתנוהשתא הנחם
 היה סבור כיון דלא נבראת עדין מזה בשעת הזוי לא נלמוה כלל
 בדעת העכו"ם ההוא שהיה מהלוח עס רבי אצל ואס כן חף אם
 תאכל ממנו לא תמות אלא דלפי צברת אדם ומהו שהיו סבורים
 שגם מזה בכלל הזוי אמר הנחם להטעות את האדם שע"י שדחפה
 את מזה ולא תמות צנביעה הטעה ומה ויחבל ג"כ תמנו לפי
 צברתם כגם הגיגיה בכלל הזוי ואמר שהאכל האשה ולא תמות
 הנה גם אדם יטעה לומר שאין מחם בלזוי הקב"ה דלפי צברתו
 גם האשה בכלל הזוי והיה לא מחם ויאכל גם הוא ממנו וימות
 וכו' אמ"כ אשא את חוב שלא היה בכלל הזוי ודברי' אלו צבורי'
 הם ק"ן פרש"י נחן עיינו בחלומה יצירה כו' עכ"ל הכי איהא
 צפרקי ר"א מיהו מההוא סוגיא דפ' העכו"ם בש"א ב' זכרים וכו'
 צבוח שגאמר וקוסף ללדת את אחיו את הצל הצל ואמיתו קין
 נאחורו נראה דגם עם הצל לא נולדה אף תמות' אתה ולולי פירוש
 נראה לפרש ג"כ לענין ממות ע"ש צ"ב דקאמרי בואו ונמלק את
 העולם את' נעל קרקעות וא' נעל מעטלוים דין אתה ארשא דלת
 קאים עלה דידי הוא ודין אתה מזה דלת לנש דידי הוא כו' ע"ש
 והפחא קאמר היה עובד אדמה ונקם מה שאין ראוי לו דהיינו
 מעטלעין שהיה של הצל אחיו רועה לאן גם מה שבידו נעלו ממנו
 כדכתיב צרור אהה מן האדמה גו' וק"ל : *בקללה נמי הא
 כתיב לצבוח בטן גו' והוא כו' ולהר"ם נעלם קושיא זו
 ותייראה דהכא שהוא הקשה קושיא זה ומתרחך לזאו צבטן וירכה
 של פועה קמירי אלא צבטן וירך של צוטל כולי ע"ש דנהא איכא
 פלוגתא צפרק כסס והכא לכ"ע קאמר וק"ל :

משנה שמשון הלך אחר עינו לפיכך נקרו פלשתים
 את עינו שנאמר *ויאחזרו פלשתים וינקרו
 את עינו * אבשלום נתנאה בשערו לפיכך נתלה בשערו
 ולפי שבא על עשר פלנשי אביו לפיכך נתנו בו עשר
 לזנביות שנאמר *ויסבו עשרה נערים נושאי כלי יואב
 וכו' את אבשלום ולפי שגנב שלש לבבות לב אביו ולב
 בית דין ולב כל ישראל לפיכך נתקעו בו שלשה שבטים
 כ שנאמר *ויקח שלשה שבטים בכפו ויתקעם בלב
 אבשלום ועודו חי בלב האלה :

חננו רבנן שמשון בעינו מרד שנאמר *ויאמר שמשון

אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני לפיכך
 נקרו פלשתים את עינו שנא' *ויאחזרו פלשתים וינקרו
 את עינו אינו והא כתיב *ואביו ואמו לא ידעו כי מה' כו' ע"ד
 הוא כי תואנה הוא מכקש מפלשתים כי אול מיהא כתר
 ישרות עינו אול * תניא רבי אומר אומר שמשון תחלה קלקלו
 בעזה לפיכך לקה בעזה תחל' תחלת קלקולו בעזה דכתי'
 *ולך שמשון עזתה וירא שם אשה וזנה לפיכך לקה כו' ע"ה
 בעזה דכתיב *ויאחזרו פלשתים וינקרו את עינו וירידו כו' ע"ה
 אותו עזתה והכתיב *ירר שמשון תמנתה וירא שם כו' ע"ה
 אשה בתמנתה תחלת קלקולו מיהא בעזה היה :

שמשון הלך אחר עינו כדילין לקמן על עשר פלנשי אביו
 כדכתיב כספר שמואל ויעווב עבר נשים פלגים לסמור
 הצית : לזנביות מנותח : לב אביו ולב בית דין דכתיב אלקה
 נא ואלתמה זה נדרי וכתיב ואת אבשלום הלכו מאתים אים
 קרואים והולכים לתומם ואמרין כסועה יושלמי קרואים מדוד
 שעל ידי תמות דוד הלכו עמו אמר לו קהו לו שילכו עמי שנים
 אנשים איהם שאמר וכתב לו נשים מראה מוחמו של דוד לשנים
 והולכים אחריו וכו' לשנים אחרים עד שכינם מאתים אים וכולם
 ראשי סנהדרות הרי לב אביו ולב בית דין ולב אנשי ישראל
 כדכתיב והיה קרב אים להשחיתו לו וכתיב מי ישימני כסע צהרף
 וכתיב ויעווב אבשלום את לב אנשי ישראל : בעינו מרד על ידי
 עינו מרד צבורא : כי מה' הוא שחט צאונה אשה כדי להתרבות
 צפלתים : והכתיב ירר שמשון : צמנתה וירא שם אשה
 מנות פלשתים ותיצב בעיני שמשון ומעשה של זו צמנת קודם
 לזה צנעות : תחלת קלקולו מיהא בעזה דההו דההו צמנת
 לאו קלקול הנה כולי האי שבתה לו לאשה ולא צא עליה צנעות :
מהרש"א לפיכך נתלה בשערו כו' אינו מרמז צדקא
 שנתלה בשערו אלא כתיב ראיתי אבשלום נתלה
 בצלה אבל הכי משמע ליה מדכתיב לעיל מיהו ויחוק ראבו בצלה
 דמשמע צטער ראבו כדכתיב וצנלחו את ראשו גו' ושקל שער גו'
 ולקמן צמרת מייחין לה מהני קראי ע"ש : לפיכך נתעכבו לה
 ישראל ו' ימים כו' שנאמר והעם לא נסע עד גו' דהאי קרא לא
 אנטרי דפטר כתיב ואמר נסעו העם ממחרת אבל כתיב והעם לא
 נסע גו' לאשמועינן דמאס כנודה נחמכנו ישראל הו' ימי' : איני
 והכתיב ואביו ואמו לא ידעו כי מה' ניסר אמתני לא קאיא
 להו דמה שהלך אחר עינו גם זה היה מה' כדי להתקם צפלתים
 ולא צא לזרי עזירה שלא נשאה כלל אבל מה שאמר הכל צנעינן
 מרד נהקב"ה פריך ספיר הא כתיב מה' הוא ומסני כי אזיל מיהא
 צתר ישראל'ו ע"ר שאמרו צדק שאדם רזו' לילך מוליכין אורח
 וק"ל : תחלת קלקולו מיהא בעזה כו' פרש"י דההיא צמנת
 כו' עכ"ל וכו' לטון הרושלמי צנשוטין היו ויש לדקדק לר"ש
 דאמרין צפרק און מעמידין לרבות כל המסיוין דאך נשאר
 העכו"ם דרך תמנוחם ויאסות אסרה חורה וצננות גורו וכן ספק
 הרמז"ם א"כ הנה קלקול עפי צלקתה לאיסות מנותח ויש ליישב
 דהכתיב

ימ
 שס
 ט"ז
 פוסק'
 טו
 פסוק'
 ט
 כ
 סס
 סימט

בשעת גמר ביאה נשמטה מתחתיו *ותהה השמרי נא דב' ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא מאי כל טמא וחו עד השתא דברום טמאים קאבלה אמר רבי יצחק רבי רבי אמי דברום האסורים לנויר * ויבקע אלהים פ' טו את הכבתש אשר בלתי ויצאו ממנו מים וישת אמר ר' יצחק רבי רבי אמי הוא נתאוה לדבר טמא לפיכך נתלו חייו ברבר טמא :

שדלדלה עקרה כמו אנני רה סנדללו : מינא ירעה והלא כמה כזבים אמר לה קודם לכן ומלאכו שקין : ניכרים דברי אמת מהקבלים ומיוסדים דנרי אמת ודגורם על אפניסה רחוקה שפרו גדול ולא היה סוקה יין והכינה שהדברים האחרונים שאלו לה שדבר זה היה כמו גדול אמת הן : והאלצהו לשון דוחק ומלוקה : בשעת גמר ביאה תלות אדם מרובה : דברים האסורין לנויר משרה ענינים כגון ניור שרה ענינים צמיו ויס זהם טעם יין דלא נפקא מכל אשר יטסה בגסן היין : מסתש מקום קניעות הסן : נתאוה לדבר טמא לישא בת אל נכר : ברבר טמא לתי החמור שאלמלא הוא היה מת בלמלא :

מדרש'א למה נקרא שמה דלילה כו' דגזי אשה שבתמנת וגזי אשה ונהל לא הווכר שמה ונבלשה וו הווכר שמה דלילה ראיה היתה כו' ע"ד שלמרו ר"ח דייק בשמה כדודר זה"ל היה לו לשמשן לדייק בשמה ולפי שמליו ג"פ ונחמר דלילה גו' בקאי ענינה דרשו זיה שדלדלה אוהו זנ' דברים שזכר בכתו בלבו זממשין וק"ל : ניכרים דברי אמת פירש"י ולא היה שמה יין כו' עכ"ל בקרא לא הווכר מפורש דהיה אסור בשתיית יין ולי משו' דכתיב כי ניור אלהים יהיה בו' הא ע"כ ללו לכל מיני קאמר דיהיה ניור דהא היה מותר לעמא למתים כדמגן זנ"פ הניור ולא מן הסם כניור שמסן אלא דאסור בגילוח שער וי"ל דלמדו לומר שהיה שמסן ג"כ ניור מנין מהוהוהרה אמו על כך כדכתיב אל תשתי יין וזנה יקבוש לקמן מלי כל טמא נו' דאיכא לאקשוני ואימא דער הפשא דברים טמאים צומח קבלה דשרי לכל שאר ישראל והיוס לא חבלל כמו שאמר לה היין מהיום כשאר ניור דו"ל דודאי לא אסר לה יוקר ממה שזנה נאסר וקרי הוא מותר בטומא' מן ולהכי מלעריד לאקמה דלא טמא מתם קאמר אלא דברים האסורים קאמר וכפ"י רש"י וק"ל : תוא אוהו לדבר טמא לפיכך כו' עיין פירוט רש"י ויותר נראה לפרש זענני זה בעלמנו שהא אוהו לדבר עמא דהיינו להקטום בלתי החמור ולא צידו כדכתיב וימאל לתי חמור טריה גומר וע"כ לא נטסה לו גם אלא בלתי החמור זה שזנו נתלו עיניו וי"ל שלשון תאוה נמצא על הרוב צמקרא צדרי אכילה וז"ש שיהיה לדבר עמא דהיינו לאכילת דגם מחוד גייהם וצלת האריה שהוא דבר עמא ודו"ק :

*ותחל רוח ה' לפעמו במחנה רן אמר רבי אחא ברבי כב תגינא אותו היום חלה נבואהו של יעקב אבינו סס דכתיב *יהי רן נחש עלי דרך לפעמו א"ר יצחק רבי רבי שישע' אמי מלמד שדחתה רוח הקדש מקשקשת לפניו כיווג כתיב כ"ט דבא

דהיה דתמנת להכא שלקה לאיסור היינו אמר שגירה דשרי בשאר עכו"ם אפילו לר"ם וחזניו שא"ל כי איה הולך לקחת אשה מערלים גומר דהיינו גם אחר שתגירה כיוון שגאה מורע פסול :

הר"י שמשן וענינו מרד כו' וקא' למה לא סוכי' נחטאו אלא מ"ס כי היא יסרה נעניו והלא יכיד משה רע שגשה ונבל בת אל נכר וענדי כי זה דרך כל העושים עבודה של נזות דעניא וליבא תרי סרסורי דעבודה איהו ונענ"ל איס לוקים על מרחיץ הענין אלא על גופה של עבודה ונרוא' דכיון שמה' היתה לו להקום מפלסטים לא לקה כגון בת אל נכר אבל לקה על מה שצדק לומר אוהו קה לו כי היא שיה ענינו כי הנה זה יורה שאינו חס על כבוד קונו אלא אסר עניו הולך לו שהענין הוא נרסותו של אדם והיה ראוי לומר אוהו קה לו כי אהנחיה שכבחה אינו צידו של אדם והאב"ט הוציא אותו מחמולתו אבל ממה שהו"כ' היא יסרה נעניו מרד בלתיו לפיכך לקה בעניו וקרום מלטים וזכו מקנת המר' כי אלא מיהא פיר' יסרת עניו אול אכל בגופו של מעשה מה' היה דכתיב כי תואנה זמקס ממלסתי אבל שאר בני אדם שא"ט' ששועטים בנרסות עניה מ"מ' איס מרורים כשמשן לומר ישר הדבר נעניו א"כ הם לוקים על גופה של עבודה ולא על מרחיץ הענין לדבר טמא וכו' ור"י ריך לבסוף אחי' נייר ר' יצחק השלשה ספרות שנתלקו בני"ד ר"ל ודגניו ר' לוי אמר המקום האוא הוא שמו לתי ורכני אמרי המק' הוא שמו מכתש ר' אב"ה ר' זכיה כסס ר' אלעזר מלמד שברא לו הקב"ה הענין מנין שכי' בליו וזוח מנכרכוו של מעשה יצק מן הכסן מנין שנינו וכאן הניח סברא רביעיה ואפשר שהקשה לר' יצחק לפרט ר"ל שאל' המק' יהיה שמו לתי אם כן יקשה למה אמר התכתס בלתי בקודר פת ה' שהוא הידוע ולא טרע מקומו א"י וגם לרנני שיש סאס מכתש הוא סס המקום מה זה שאל' אשר בלתי מנין המקום עומד בלתי וגם לספרת ר' זכיה סברא לו הקב"ה מעיני מנין שינו והכתס הוא מקום הוחל' אשר בלתי שהוא מקום השן יקשה א"כ ג"ל סנפל לשמשן הסן ושאר המכתס וממנו ילא מים וליך אמר בלא המכתס כפתי' שהוא היבת הידוע וחמיו לא ידענו מה היה לו לשמשן מה א"ר יצחק הוא נתאוה לדבר טמא וכו' דברים יבקע אלהי' את התכתס אשר בלתי שזוכר למעלה שאלו לתי חמור עברה כי כתיב' מוסל' כלבים לא נשאר בה כי אם גומח השיטס וינאו ממנו מים כיוון ר' זכיה לומר הוא נתאוה לדבר טמא לרקק שני דקווקים כפי דרכו האחד שכתבו קודם וינאו מחד ויקרא אל ה' ויסעד ליה ויקע אלהים ולא כתבו ויקע ה' ועוד דכתיב וינאו ממנו שנתק ממנו ויחיהר ויפסקי לומר ויקע אלהים האמסר וינאו מים וישת אלא לומר שנתק הדן ומשפע ישר נתלו חיוו צדכר עמא וז"ס ויקע אלהים דנין ישר לפי שמתנו היה שהוא נתאוה לדבר טמא כך נתלו מיינו צדכר עמא וז"ס וינאו ממנו מים כולמר ממנו משמשן שנתאוה לדבר ולא הדבר שיל מים מלתי החמור ונתלו מיינו צדכר עמא :

כא *יהי אחריכן ויאהב אשה בנתל שורק ושמה דלילה סס
פ' טו תנא רבי אחא אלא לא נקרא שמה דלילה פ' טו
י' ראיה היתה שתקרא דלילה דלדלה בחור דלדלה לבו סס
ס דלדלה מעיניו דלדלה בחור דכתיב *ויסר כחו מעליו סס
ס דלדלה לבו דכתיב *ותרא דלילה כי הניד לה את כל לבו סס
ס דלדלה מעשיו ראשתלק שכינה הימנו דכתיב *הוא לא ידע כי ה' סר מעליו ותרא דלילה כי הניד לה את כל לבו סס
ס מנא ידע' א"ר יוחנן אמר' כי ניכר' דברי אמת אבי אמר ידע' באותו צדיק דלא מפיק שם שמים לבשל כיוון דאמר סס
ס לה *כי ניור אלהים אני אמרה השתא והאי קושט' קאמר סס
ס *יהי כי הציקה לו ברברים כל הומים ותאלצהו ותנצור סס
ס נפשו למת מאי ותאלצהו אמר רבי יצחק דבי רבי אמי

המקנא

פרק ראשון

סוטה

סוטה
היא
המקנא
היא
המקנא
היא
המקנא

והיא לפעמי ונחזיק רחם *פעמץ והב ורמון * בין צרעה
ובין אשתאול אמר רבי אמי צרעה ואשתאול שני הרים
גדולים היו ועקרן שמשון וסחנן זה בזה * והוא יחל
להושיע את ישראל מיד פלשתים אמר רבי אהא כרבי
חינאי הוחלה שבועתו של אבימלך שנאמר * אהא חשקו
לי וליוני ולנכרי * ויגדל הערר ויברכהו ה' במה שברכו
א"ר יהודה אמר רב שברכו באמתו (אמתו) כבני אדם
ורועו כנחל שומף :

רוח ה' רוח נבואה שפירה על יעקב : מקשקשת לפניו לזמו
זאשר הולך : הוחלה שבועתו של אבימלך כעלה לזון
לא יחל דברו לפי סהס עברו על השנועה חלה : במה ברכו
בל זרעם שנמקרא האל לזון רצוני דבר המתרסה ומלוי בו שובע
ומה זרעה נמלא בו לא נמלא עושר בשמשון : שברכו באמתו
לחיות זרעו כרוח שומף למה שנתאוו הנזרך :

מדרש א' ותחל רוח הגומ' חלה נבואתו של יעקב בו
תשמע ליה רוח ה' רוח נבואה כמשמעו זמקוס אחר
ולא רוח גבורה כהרגומו ולפי שלא נמלא בשמשון סהיס נביא וע"כ
אמרו שחלה נבואתו של יעקב יהי דן נחש גומר וצב"ר מפורס
דמינן שמשון לנחש כזמה דברים וק"ל : שהיתה שביעה

מקשקשת לפניו בו' צירושלמי מפרס סהיו שערותיו מקשקשת
כיווג בו' ע"ש : בין צרעה גר צרעה ואשתאול ב' דרים גדולים
בו' דתשמע ליה קרא דזמקוס סהיס בין ז' מקומות הללו החל רוח
ה' גו' ולא מירס כמה וע"כ אמרו בו סנין אוחס ז' הרים למקוס סנין
ה' החל בו דרך גבורה סהיס דברנן לאחון ז' הרים למקוס סנין
סניסה נסה היה טומגן וינחל ליה דמקרא מלינו לרעה ולאחאל
נמלה יהודה היו דסינון ז' עיירות חבל הכא זב' הרים שנקראו

ז' ב' לרעה ולאשחאלו ואחון עמנו זה בזה ודנ"ק : הוחלה שבועתו
בו' דאין לפרס שהוא יתחיל להקשיע ישראל מיד פלשתים לכזר
בתוב צימיו שופטים ויאמר ה' הלא ממלכים גומר ומן הפלשתים
וחלעקו אלי ואושיע אהכס מידם וע"כ דרשו שהמל' שנועתו של
אברהם צימיו כדכתיב גביה ובעת ההיא פלשתים מושלים בישראל
חבל קודם זה גם סהיו פלשתים מזירים לישראל כדמוכח שהיה קרא
ואושיע אהכס מידם מ"מ לא היו מושלים בהם כדרך המלך בעת
והשנועה היה שלא יהיה אה' מושל על חברו ול"ל דבאחון זמן היה
נכדו של אבימלך קיים השנועה לא היה קודם על נכדו וכן נראה

מפרש"פ א' א"ע כ"כ הרד"ק צם' היסט ע"ש :
הרי"ף ותחל רוח ה' לפעמי וכו' אוחו היום מה נבואתו של יעקב אבינו
ובו' נראה שזקשה לו דחיל' ויהי רוח ה' עליו או יאמר ותחל
רוח ה' על שמשון כדכתיב בני דוד כשחשו שמואל ותחל רוח ה' על דוד
מיהם והוא מתעלה ולא תחית סם ותחל רוח ה' על דוד ליה דרשו חו"ל
שחלה נבואתו של יעקב שאת"י די נחש עלי דרך וזהו יתיישב מ"ס במתה
דן כי להשאלת רוח ה' לא יולדו ליה' במתה דן כי רוחו נוססה בכל המקומות
אלא מ"ס שמתה דן שנתאב יעקב לחיות דן נחש טקס עלי דרך כן היה
משון וזכר ומתקם ולא פלשתים ודקדקו מ"ס לפעמי כי מה סיך פנימה
בהשאל' רוח הקודם לפר דרשו שפיתה רוח הקודם מקשק' קול לפניו כוונ
סווא לזון שפעמן ויהא שפיתה רוח הקודם שמשון קול לפניו להרוח סהיס
ה' עמו וכהרי יתגבר ולכן לקח ב' הרים וטעם זה סה נבואה על אודותו יתגבר
וקרא יחל להושיע את ישראל ח' ח' חחה והמלה שנועה של אבימלך וכו' ירא'

סוטה משמעות הכתוב שהיא לזון התחלה והרשיוה מל' חילול כמו לא יחל
דברו לפי שקודם לשמשון היה כמה שופטים והרשיוה את ישראל כגון גדעון
דכתיב כי השבתנו מתך מרדן וכן נקתי הפסע הושיע את ישראל ומה יס' האמר
במשמון והוא יחל אלל סווא לזון יחלל שנועה של אבימלך וכו' למה חילל
את השנועה כזר פס"י לפי סהס עברו על השנועה חלה וזהו יתחל' מ"ס
משמון נקתי הפסע חלשתים שחבנה לומר א"ע"ס סלמו חשכנים מלשחי'
מ"מ כיון הפס החתוין לקח וכן נקתי הפסע שנועה של אבימלך וכו' נכסיו
עושה אנו עמה' רעה נרשנה ונחיהר ויס' לרמוז עוד מלשחיס כלוהר משה
שעסו לי פלשתים שעברו על השנועה וכן מירס לב אהין ועידון קש"ה כיון
סהס עברו על השנועה חלה ח"כ לא חילל שמשון שנועה ולאשכר לומר דלף ע"פ
הוא אומר וכו' חל החתוין חל' חלן חילול שנועה ולאשכר לומר דלף ע"פ
שכתוב ויתם ה' ביד פלשתים מ' סהה וכו' משעברים חחת יום מ"מ לא
הרגו אחי ישראל כמו פעשה שמשון שרגו יין אוחס סוק על ירך מכה רעה
מחד לכן נקרא שמשון ממלל שנועה של אבימלך : ויברכהו ה' כמה זכרו

מחבר לכן נקרא שמשון ממלל שנועה של אבימלך : ויברכהו ה' כמה זכרו
ה' בו' קשה מהו חלל שפאל ביה זכרו כי פהה מימי ברכות יס עושר
ובכדו ודריכתו ויזים גם ברכות סהיס מעל ורש"י י"ל מ"ה' זרעה נמלא בו
לא מלינו עושר בשמשון וע"פ דברו י"ל סלא מלינו בו אריכת ימים ועוד
אפשר לומר דהוקשה לו זכור שאמר ויגדל הערר ויברכהו ה' דמשח' דהרבה
הוא חל מידו דשייב כהכח שמשון שרגו יין אוחס ויחלל האשם דן וחקרא שמו
שמשון ויברכהו ה' ח"י נתי ויגדל ויברכהו ה' ליה ס' מהה זכרו לנער א"ר
יהודה שברטו באמתו סהיס ורעו כחלל שומף דקודם היום הערר נא לכלל
נער' ח"י לן לו דרע ראויו להוליד חבל משביע לכלל נערות ראה הק"ה סהיס
שומף כזמה ואם יהיה ורעו ככני אדם וכמהו כמו ואל עס הפלשתים חבל
כיהיו ורעו כמים רבים א"ע"ס סהיס שומף לא ינחם חילו ולא יחלס נוסו :

*ויקרא שמשון אל ה' ויאמר ה' אלהים זכרני
נא וחוקני נא אך הפעם הזה ואנקמה נקם
אחתי משתי עיני מפלשתים אמר רב יהודה אמר רב
אמר שמשון לפני הקב"ה רבש"ע זכור לי עשרתי וישתים
שנה ששפסתי את ישראל ולא אמרתי לאחד מהם
העבר לי מקל ממקום למקום :

נקם אחת משתי עיני זמדרש אמר רבנו של עולם חן לי שזר
עיני אחת בעולם הזה ושזר עיני אחרת סהא שמונה לי
ומחוקנה לעתיד לבא :
מדרש א' זכרני נא גו' ואנקמה נקם אחי גו' פרש"י אחת
מעניו חן לי נקמה בו' ושזר האחרת לעה"ב עכ"ל
והוא מדברי הרשב"ם ועי"ל לפי סוגיה החלמוד סלנו שנוגס
זעניו על שזרד זעניו כדאמר לעיל וע"כ אמ' דהיה די לו שנוגס
א' מצ' עניו ועל האחרת חן חן לי בנקמה וסאמר זכור לי בו'
ולא אמרתי לא' מהם העבר לי מקל ב"ר אמר ג' כ' סאשילו יעוד
קל כזה לא קבלתי ואין עונם עורון עיני צנוור שפסתי כי יעוד
וע"כ נקם אחד מצ' עיני וק"ל : זכור לי עשרתי וישתים שנה
ששפסתי בו' לא נמלא זכרתי רק וכו'א שפט את ישראל עשרים
שנה וצירושלמי כהזב א' אומר עשרים שנה וכתוב א' אומר ארבעי'
שנה ולא נמלא זכרתי ארבעים שנה ועיניו נבזה בהוספות פרק כמה
זמנה וקראו סהמסרסו כזה לפי סכפל הענין לכחז סני פעמים
ששפט כ' שנה וע"כ אמר כתוב א' אומר כ' סנה והיוינו קרא קחל
וכחז א' והיוינו קרא סני הוסף עוד עשרים שנה דה"ל ארבעים
עי' עשרים הראשונים ומשני סהס דפלשתים היו ויראים ממנו כ'
סניס ואמר מתן לפני דרך ה' יס לקיו' גרסת החלמוד סלנו דכ"ל

כ"ג
טו

המקנא

פרק ראשון

סוזה

רלו

זכור לי עשרים שנים אה דר"ל זכור לי שתי פעמים עשרים שנה
דכתיב נשני פסוקים דהיינו חרבעים שנה ואפשר שמלקן הכתוב
משום דנדר' קמא מפרש וישמע את ישראל בימי פלשתיים עשרים
שנה דהיינו עבוד שהיו פלשתיים אובלים עשרים שנה וצאריך קרא
לא כתיב בימי פלשתיים שנכנסו סוב בעשרי' שנה הסגיים שפט אותם
אותן כ' שנה דה"ל שתי פעמים עשרים דהיינו מ' שנה ודנ"ק :

דר"י נקס אחת משתי עיני פירש' במדרש אחר רבנ' ע' חזן לי ספר
עיני א' בעה' וכו' וז"ל שדוקוק מ' ודאוקוקה נקס אחת משתי
עיני דה"ל ודאוקוקה חב' עיני ולפתח יאמר ודאוקוקה נקס ב' עיני ועוד
למה הוסיף ב' עיני ומספיק למר נקס אחת מעיני מפלשתיים ועוד דה"ל
להקס נקס בתי' ולא נקס בשב' ונראה אחר נקס אה' כי נודעו הקס
הוא פקס אה' ועוד דה"ל נקס אחד בדל"ת ומכל אלו הרקדוקים דרש
נקס עין אחת מהשני עינים ענה' והוא האחד לעוה' :

בד *וירך שמשון וילכד שלש מאות שיעלים מאי שנא
שועלים אמר רבי אייבו בר יגרי אמר רבי היא

בר אבא אמר שמשון יבא שועל שחור לאחוריו ויפרע
מפלשתים שחור משכונעם תניא אמר רבי שמעון

החסיד בן כתפיו של שמשון ששי' אמה היה שנ' *וישכב
שמשון עד חצי הלילה ויקם בחצי הלילה ויאחזו כרלחות

שער העיר ובשתי המזוות ויסעם עם הבריה וישם על
כתפיו תנא אין דלחות עזה פתוחה עם ששים אמה '

ס"י *ויחי טוחן בבית האסורים אמר רבי יוחנן אין טחינה
אינה אלא לשון עבירה וכן הוא אומר *תטחן לאחר אשתי

ועלי' יכרעון אחרים מלמר שכל אחד ואחד הביא לו את
אשתו לבית האסור' כדי שתתעבר ממנו א"ר פפא היינו

דאמרי אינשי קמי רשתי חמרא חמרא קמי רפיקי גריו'
דובלא' ואמר רבי יוחנן כל המונה אשתו מוננת עליו

ס"ט שנאמר *אם נפתח לבי על אשה ועל פתח רעי ארבותי
וכתיב תטחן לאחר אשתי ועליה יכרעון אחרים והיינו

דאמרי אינשי איהו בין ארבותיה בין בוצינא :

שחור לאחוריו וכשדדן אוחו לקי מחיק לנרות אלא חור
עקלקלת : שער העיר נשערו עומ משמעי קרא : על

בתיפיו כשיב' כתיב קמי רשתי חמרא חמרא לפני כל אדם
מביאים מה שרגיל בו לפני סוכה וכן מביאים וין קמי רפיקא

גריוא דובלא לפני עובד ארמה וחופר צנינים שרגיל לאכול ירק
מביאים לו של מלא ירק : דובלא מין ירק הוא : קרי ובוצינא

מין אחד הוא אלא שאלו גדולים ואלו קטנים כלומר כמה שהיא
עסוקה היא עסוקה :

מרהש' א יבא שועל שחור לאחוריו כו' ובענין זה אמר' ג"כ
שהנה ונבזיהתם לזה לזה דהיינו לאחוריהם זה לזה

לרמוז כיון שזה חורו משכונעם לאחוריהם וכן אמר' ליתן רשות
לחור אחי' משכונעם : בין כתפיו כולי שנאו' וישם על כתפיו

וגמרי ראיין כו' משמע ליה דס' אותם כולם מונחים על שני
כתפיו ולא סמס מקלסם על כתפיו והש' ואל' מחול' כונסא קור'

ארוך על כתפיו דל"כ מאי אשמועי' קרא דנשס על כתפיו דתמ'
על ב' כתפיו אי לאו לאשמועי' דנשס סהו מונחים כולם על ב'

כתפיו דסו' ס' אמה כדגמרינן דלתתן וק"ל' : אין טחינה אלא

לשון עבירה כו' הוולאו לשון טחינה משמעו דל"כ בעל כרח'
עמן להם נדתיים שהיא מלאכה כדדה וכו' למכתב ושמן להם אל
ונתנו לו לשמן דמשמע דע"כ אלל ויהי עומן משמע לשון רלף
דהיינו לדבר עבירה כדמסיק כדאמרי אנשי כו' ומיימי מחטת
לאחר אשתי גו' דמכתב עמי לדבר עבירה כדכתיב בחר הכי ועליה
יכרעון גומר כי היא זמה גומר :

דר"י בין פתחון ששין אהי' ס' קת' חיהה כיוון שהלכות
אל עזה אמרי' שאינם פתוחות תפ' אהי' ס' קת' חיהה כיוון שהלכות
המוזות אל' ששור' רחב המזות רחב ס' ומה מ"ס דלמות עוב אריס'
פתוחות מס' אהי' הול' הלכות עם המזות ועוד אפשר כיון כהפיו היו
הלכות ססס ס' אהי' על ס' אהי' דהיינו כיון כחף לבחף ויעוד רחב
המוזות עומן היו על בני הכתפים : ויהי עומן בבית האסורים אר"י חין
טחינה אלא לשון עבירה ולרד' לבקש כרח' מ"ל' דאנו טחינת טחין או
קטינת שהיה עומן בבית האסורים וכן' כלי יקר פי' הכס' ל אה"ה דרריש
בית האסורים דבר האסורים לרמוז שהיה עומן ובעל הדברים האסור' לו
ת אל נכרי ועוד אפשר דסמס נוחסחים הם כריים ונרגלים וא"כ חיק אש'
לו למי שדיוו אסוריו להיות נוחס' ברכים ומה גם דלמות המייעט מחת
ככחיים שהיה עומן בבית האסורים כי לענין הכס' שעה' לו נכסול מנדל
הבית כספיק למר ויאסוריו כנוחסחים ומה לנו לידע אם היה עומן סס או
עשה מלאכ' אחרת אלא לדרוש שהיה בעל נשי הפלשתיים כמו חתן לאחר
אשתי וכוונת' להשיג' כחו מרוב השמים והבעולות והשחאל יחא הסמייעט
הכחוק מה אסוריו כנוחסחים כדי להחיות כחו וגם היו מביאים לו נסוחים'
כדי שיחעבר ממנו צבורים וגם היו מתישים כוח את כוח גדול ויף ע"פ
שנאמר שעה סר כחו ממנו מ"מ נלמא שער רכשו שינו לקדמותו וכן נרש
הינא ממנו צבור הרדך יהיה כשחירת שער ראשו מניחול :

ואמר רבי יוחנן שמשון דן את ישראל כאברהם כו'
שבשמים שנא' *דן ידיו עמו כאחד' ואמר רבי

יוחנן שמשון על שמו של הקב"ה נקרא שנאמר *כי שמש
ומנן ה' אלהים אלא סענה לא ימחק אלא מעין שמו של

הקב"ה מה הקב"ה מגן על כל העולם כולו אף שמשון
הגין ברורו על ישראל ואמר רבי יוחנן בלעם חנר ברבולו

אחת היה שנא' *וילך שפי שמשון אחר בשותי רגליו היה
שנאמר *שפיפת עלי אהר' כו' :

כאחד כיומו של עולם שפט דק' : שמש לשון חמה כמו ושמתי
כדכד שמשותף : על שמו של הקב"ה משמע סכניה

סס הקב"ה ממש : מעין שמו שאין סס ממש אלא מגין ומציל :

שפי' שוליס"ן כמו דשק מדוכתיה : שפיפון ספיספ כפולה :

מרהש' א דן את ישראל כו' והמקרא מפורס דן ידיו כשני
ישראל כאחד וכפי' רש"י דלענין הדיון ממש קאמר

אלל כנ"ד ובחממות מפרש לה לענין נקמה בפלשתיים ע"ש :

שמשון מעין כו' שנא' כי שמש ומנן ה' אלהים גו' הכונה ש
כי מדם הרמתיס והדיון לפי המקבילים כמו שמש הפועלג דברים

הספיי' לפי המקבילים ושמשון מעין שמו אף שהיה מותר הגבורה
והדיון דמנן קאמא כדאמרי' בריס פסחים מ"מ לגבי ישראל בל

דרחמיס להגין עליה וכו' משמע כיונו על ישרא' שהי' שמן ומנינן
של ישראל ודק' : בתום' דל"ה לא ימחק תימה כו' והכא פריך

אהא דקאמר על שמו של הקב"ה כו' עכ"ל וז"ל דהמקשה פסיקא
ליה כשם דכתב דמשמן נמחק ולמא' משום דלא חזיב ליה כשהי

הכנ' :

סס

סס

סס

סס

וחתו לאים הוא לכה ולחך סנר לאו נחו של סס היהה שמעון
פטים ליעקב כלים סמוזיו של סס ויעקב כנר היה יוקר מען ק"ך
שנה: טדורה אני מנדה :

מהרש"א שמשון שנחגגה בה בו' אל על גצ דליכה למימר
דמדה כפטישה או סנר היה ויעל כפטישה
וירד לדרשא הגנאי או וירד כפטישה דנעמק היה
ויעל לדרשא שנחטלה מכל מקום קאמר כיון דליח
נהו הכרט שניהם לדרשא אך קשה דהא בני שמשון נמי
קטיבו ויעל וינד לאביו גו' ואם נימא זיה כפטישה שעלה מתמנה
א"כ ע"כ חתקומו מוכרח דמתנה בעמק היה וכפטישה כתיב סס
וירד שמשון חתנה ולא ה"ל למדרי אלא עלייה דיהודה ויב ליב
דלמי הדרשה התיי ויעל נמי דגני שמשון על שנחטלה זו סחור
שסס ופי' מהכוחו וסאל לאביו ואמו וסס מיתו זו כמ"ס האין
בננות אחיך גו' עד אשר אח"כ סחור הכתוב בננות כלס סאל וירד
שמשון ואביו ואמו גו' ודו"ק : **שכל עינים מצפוח לראותו**
בו' נפרס' לענין הנספס אורחים בניתו של אנרהה קאת' לה
ואסכי שייך לאתויי קו ריטע אכל בו' ככל אכל הר"ס פי' שכל
עינים מלפוח לראותו הוי מנחה אנרהה בו' עכ"ל ע"ס ולא
ידענא למה לקח לו דרך אחרת דלא ממעט כן מיתוך שמעתי
במ"ס : גיורת אני בו' לאיסור נדה היתושע דעמידה חורה
לאיסורי-בכור ולאיסור כותית אע"ג דהוי אלא גיורת ב"ד של
השמונאי כדא"פ' און מעמידין היתושע לאוח' גיורה כמו שקיי'
אברה' אפילו עירוב חבטילין ועוד דמן החורה גמין קלאון פוגעין
בו וכחז הר"ס ו"ח אף הותר לבא על הגנה והאל בו' וסמא
י"ל בו' אכל מ"ח קדשה בכסף או בשטר ואחר כך זב עליה בו'
ע"ס ואין נראה דכתיב כן נהוי לבנו ומה גנאי היה אם נתקדשה
לו ועוד אמרו גדולה עבירה לשמה בו' ועוד נראה דמעשה זה לא
היה לא בינו לבניה ואין אש' מתקדשת בלא עדים אפילו בקידושי
זיאה והרמז"ס ב"פ' דהלכות אישות כחז קודם מהן חורה היה
אדם פוגע בזאת שזקו אם רלה היא והוא נותן לה סכרה ונוטל
איהה על אם הדרך והאלך והוי תקרית קדשה משנתנה חורה
נאמרה בו' עכ"ל כל זה תרמו על משה יהודה וקמר שלא נכסל
אלא דבר זה שעתידה חורה לאסור ובנ"ר וימן לו הקנ"ה מלתך
האמונה על החולה לעבור בזוה דהיינו דבר שעתידה תור לאסור'
וק"ל : פגויה אני בו' יתומה אני בו' פרש"י שהייתה קטנה בו'
עכ"ל לא ידענא מי הכירו לפרס כן דהא ונאי יהודה לא נחביון
לכך סהרי לא ידע סהיא כלתו אכל איכה לפרס דא"ל דשמא קבל
אניך קידושין מאחר בלי ידעיתך בנקטתך ואין אחס פגויה כמו
שאתרתו ואל' יתומה אני שכבר מת אבי ביהווי בננות אחי כמ"ס
באביו ובנדאי לא קבל אחי קידושין עלי והסתא נישא דיש לקיים
שער דנחו של סס היהה ודנ"ק :

הרי"ף וירד שמעון חתנה שמשון שנחגגה בה וכו' . הכוונה לח"ל
הגט חתין עולה חתנה כמעלת שנחטלה בה משה שינאו ממז
פיך חרה אכל כשתחן כתיב וירד חתמה כולתו וירד ירידה היתה לו
חשעשה שעה בחתמה שכל על הכותית . והכס כפתח עינים מלמד
שכלה וישה כפתח של אנרהה אביו וכו' ויך לודקת מ"ל למור זה
דלמא כר' וימן שסס מקום הוא שחיו עינים ועוד לקח יסנה כשתח

של אנרהה אביו ונראה שדקדק רבי אלכסנדרו אסם עינים הוא מקום
חתי כפתח עינים ה"ל' והכס בעינים כדכתיב איה הקדשה היא בעינים
על הדרך על פתח דרכים ואין לפרס כפתח עינים על שער העיר דא"כ
ה"ל על פתח שער עינים חתי כפתח עינים אלא חדר על מקו' מיוחד
שהוא פתח היתה שהוא ביתו של אנרהה הנקרא עינים ע"ס שכל עינים
מאשה לראותה בלומר שכל בני אדם רוצים להיות מביטו של אנרהה וזו
יענה כלתו פתח דלמחו ליהודה שיהי מביטו של אנרהה אביו וי' וימן
אחר מקום הוא שחיו עינים דייק מ"ס יהודה היא כעיים על הדרך
שהוא מקום ורש"ן דרש שפחה פתחי ביתר בעינים של יהודה לומר
שאין עיניהם בדרך שאלמך לה שמא וכו' : יתומה אני פרש"י הייתה קטנה
והשואלי אני ואחי וקטיבו לו סלס היתה קטנה לתה נלרסה לומר לו
פגויה אני . ובר כשזכרתי יתומה אני ומפיק הלא כעיים על הדרך
איה אח שכיון שהיא יתומה קטנה אע"פ שנשאת היתה יכולה למאן אלא
מכאן שמעו שהיתה עברה לכך אם היתה יתומה נשואה שוב אינה יכולה
להאן לכך הותרה לומר פגויה אני והשתת שמא קבל אחי קדושין לפי
שהאב מקבל קדושו כחו הגורם אחרת יתומה אני ואפשר לומר לפרס"י
שהיתה קטנה והפ ע"פ סוטה למאן לריבה למאן בפני שנים ולא עבר זר
ביניהם לכך אמר לו פגויה אני ומה שפירש"י ולך סנר לאו נחו של
סס היתה דמשמע דלשאר סנרות אפטר שהיתה נחו של סס ביאר הרענין
הוא שאל"פ שסס מת ס' שנה קודם לכו אפטר שהיתה מתר בת ס' שנה
בשרק זה אכל להאי סנר שחמרה סנרין היתה קטנה אי אפשר להיות
נחו של סס שזה לו ס' שנה סנר מת ויב חיהה לסנר או שלא היתה
נחו של סס למה לנו אותה לשריפה כדשלמא לאפרים מתקאס שהיתה נחו
של סס נישא ושמא לדידה נמי קשה הויך היה דיה בשפה כיון שהיתה
שומרת יבם ושומרת יבם שניתנה להיה כתיבה אלא אע"פ שאין הדין כך
השעה לריבה לכך לפי שהוא דבר כבוד לנחו של מלך וכן להאי
סנר שלא היתה נחו של סס גורו עליה שריפה חסום לנך שעה :

ו' יושע אשל בבאר שבע אמר ריש לקיש מלמד ששעה כח
פרדם ונטע בו כל מיני פגרים רבי יהודה ורבי
נחמיה חד אמר פרדם וחד אמר פונדק בשלמא למאן רבי
דאמר פרדם היוו דכתיב וישע אשל בבאר שבע ואמר ר'
ריש לקיש ששעה פרדם ונטע בו כל מיני פגרים אלא
למאן דאמר פונדק מאי וישע כדכתיב * וישע אהלי 56
אפרנו בין ימים להר צבי קדש * ויקרא שם בשם ה' אל
עולם אמ' ריש לקיש אל תקרי ויקרא אלא ויקריא מלמד ר"ע
שרקריא אברדם שמו של הקב"ה כפה כל עובר ושב
ביצר לאחד שאכלו ושחו עמדו לברכו אמר רבי
משלי אבלתם משל אל עולם אבלתם הודו וברכו לו ר'
שאמר ויהי העולם :

ונטע בו ליהנות עוצרים וסניס: פונדק לנן סס אורמיו לנן
אש"ל נוטריקון הוא הכילה שחיה לוייה שהיה מאכלים
וונפקו ומלוה אותם : וישע אהלי אפרנו פסוק הוא דנטאל על
אחד התלכים : אלא ויקריא למד הבריות לקרוא בשם אלתי
ישראל אל עולם : ביצר לאחד שאכלו ושחו משלו ועומדים
לברכו לאנרהה אחר להם ובי משלי אבלתם .
מהרש"א וישע אשל גו' וחי פונדק בו' ופרש"י ולנן
אש"ל נוטריקון אכילה שחיה לוייה בו' עכ"ל ובנ"ר
מפורש אשל שאל קופר בו' והוא מתלות הסוכות כמו כסו וכנס
ולפי פרש"י ביהומת חול' פונדק לאכנסיה וכו' כל מיני פירות
עכ"ל נישא עש דאין אשל וילא מממשנו שקאל לנן אילון בקרס
ח"ב סמך א ודו"ק

המקנא פרק ראשון סוטה רלח

מדרש'א משום דכספה פניה בו' דליכא
 לעומר דהיך משום דכספה עכשו פניה
 ולא היה יכול לראותה ולהכירה שחזר היא חשבה לוונה
 דהא כיון דלון דרך הוונת לכסות פניהם אף אם לא
 גביה צה שחזר היא מ'ת לא היה לו למחנה לוונה ולכאורה
 גביה לפרושם לא יהיה פניהם פניהם על ויחשבה לוונה אלא
 משום דכספה פניהם צדיה חמיה לא הכירה ועמם ויחשבה לוונה
 לפי שזכרה דכספה דרמיס כפרס'י בחומס לפי פשוט ורס'י
 בחומס פירש לפי דרשה דהכא כי כספה פניה כשהיה צדיה חמיה
 היהה לזונה לפיכך לא חשבה עכ'ל ולפ'י ניהא דכי כספה פניה
 הוי ספיר עמם לווחשבה לוונה משום דכספה פניה צדיה חמיה
 כדרך הלזונות וקר' אשה לא כספה פניה כדרך הפזולות לקר' לא
 פשצה לתמר אלא סהיא זונה וק'ל : בא גבריהאל וקרבו כי הוא
 מלאך המזונה על השריפה הולדת וכו' לישראל כדאיתא פ' י"ה
 גבי נתנו לו גבלי אש כדאיתא בירושלמי בו' ופ' ע"פ דהאלה חמיה
 מישראל ועוריה ע"ש ופי' הכחוש למנחם שאלה גבריהאל לסמאל על
 מתר שהיהה אז כיונת אלם כהרף פתא סימניה דשיל דוד שיהא
 ומנה וק'ל : דלמנחם על יונת אלם בו' קראה ונה ע"ש כ"ו
 דתחילת לוונה ואמר שהיהה כאלם כדלקמן דלא בעי ליה למימר
 כדי שלא להזנינו אלא כאלם המרמז לאלם אשר אלה לו אנכי הרה :
 כך ותם מתייבה כתיבי דודוך דכתי' כי יחיד ועני חני גוי' ותם
 כי חני דבזוי חלק ואמר ד"א שגילג כשהוא מחול בו' ופא דאמרי'
 פירק הפכחל דבדא כיון סיסחל דמילא שצברו נחיסה דערו
 בו' למ'ד שגילג כשהוא מחול שרץ לטעין ממנו דם צרית נחיל
 ולמ'ד אין לרץ לטעין נח' מ'ת שחם אלא היה ערל גם כי לא
 נחקי' בו דקום עשה נוח לו לארם שיפיל עצמו לתוך כבש' ע"י
 אש בו' חמס' דפרק הוהב ומחוס' דתכונות היא מולת בלא א"ף
 כמו וילך אש בו' עכ'ל וכחז הרעוט' דלא מלינו כן בכל הספרים
 בו' עכ'ל ואין מקום להמיתה דאין רגום שהוא חסר א' דכחז
 אלא דר"ל שהוא חסר צקרי שהאל"ף נחה ואינה נקראת אלא מולת
 בלא א' וכפרס'י דהריא צב"ר ע"ס : הבר נא בו' דהבר ביישר
 בו' ר"ל שהקב"ה פירע לו בתורה כשם שהוא רימה אביו ע"י כהונת
 זה שהיה חושב כי טרף יוסף והיה מטער אביו על כך כך חמר
 רימהה אחוה וכליו עד שגטער יהודה למלכה כמ'ת סן נהיה לבו
 וינאל צוב אמרו צב"ר אלה רמיית לאנך בגדי עוים חייך בו' וא"ף
 שהכחוש הוה בלאו רביס נאח' זאת מלאתו הכר נא בו' חלו דדרם
 הוה האמירה ביהודה כי הוא הכחוש דהם ועל פיו עשו מת' שש
 וק'ל : אין נא אלא לשון בקשה בו' הכר פני זוראך בו' ר"ל
 שאף אם הכסור צלווה מעש' גם בפנימין לפי שלא היו עדי' צלווה
 מעשה גם שלא הכירו הסמימין הכר פני זוראך שהוא הוודע ועד
 ול' חתעלם עיניך ממני ורס'י פ'י בחומס ול' תאנדי' נ' פשוח סהס
 שכלל שאמר ממני כי העו' ירד אמנו וכו' למפרע צ' עובר' היו
 לה וק'ל : ויבר יהוד' ויאמ' צדק' ג' נראה דקשו לי לקלמודא
 צקרא שאמר צרישא דקרא והיא שלמה אל חמיה גוי' וסמיה ויבר
 יהודה גומר וקראו צמו דהוא יתורא דקרא דלא ה"ל למכחז אלא
 יבר ויאתר לךהק גומר דהא ודאי אחמיה דרישא דקרא קאי א"צ

דלמה שנה הכל להזכירו צמחו והיו ליה למכתב נמי הכא ויבר
 חמיה גומר כמו צרישא דקרא ועל כן דרשו והיונו דאמר רבי חנין
 בו' שעל סם ההודאה הנזכרת כאן קראו יהוד' צמחו ע"ש קב"ה:
 יוסף שקרדש ש"ש בו' כמו שקרגס וינחן סהדוחא על יוסף
 שיהי דלא קירצ לאיתת רזניה בו' ונחוסף בו' הנה' מעמס שע"י
 אחי סה' שנתוספה בו' צו' צו' אריות סה' הי"ה חוץ מה' לחרונה
 שצבס שהוא עיקר בו' סה"ה כי ה' לחרונה היא ה"א וזה צבס
 וצוקרא רבה עדות ציהוסף יה מעיד שלא נגע בנחש פטיסר בו'
 וכמ'ש שצעי יה עדות לישראל גוי' כמ'ש לקמן צבס יה המתובר
 צאוס ואבה ודו'ק' : יהודה שקרדש ש"ש בו' דהיינו שקידס ש"ש
 צהודארו כמ'ש לו הכר פני זוראך ואל העלום בו' ודע דצפ"א"ג
 איתא נמי הך דרז מלא בו' יהודה קדס ש"ש צפרהפי' בו' ומפרש
 לה צענין אמר דהיינו נחש שירד נחשו חתלה לים בו' ע"ש וז"ל
 דהא והא איתא וק'ל : נקרא כולו על שם של הקב"ה מ'י
 ואע"ג דנלדיתו נהמה לו אחו ללה זה השם מעמס הפעם אודה את
 גוי' לא היהה קרא אחוה אלא אודה אכל סה"י עס צביה לקרוח
 כולו על שמו של הקב"ה ע"ש יהודה שם צו כל סם הו"ה ודה'
 נוספת להורות על לשון הודאה שע"י ההודאה שאמר לךהק ממני
 וזה לקרוח כולו על סם הקב"ה ולזה כוונו צאמרס ללה הפסה
 הודאה ועמדה צביה צני הודאה יהודה בו' בחפרס פ"ק דברכות
 בח"א דהיינו שלאה כמתנבא שלא מדעת נהמה לו זה השם יהודה
 ודו'ק' : אתה הצלת חבר ושני בניה בו' דהיינו כשם שהיה
 קידס ש"ש צהודארו אבר ע"ה ז'ה ניאלת חמר וכו' צביה מהשריפה
 ע"י גבריהאל שהוא מלאך אש ע"י שקירצ סמניה כדלעיל כך מניה
 מישראל ועוריה קדס ש"ש ה' הודות לה' אשר עש'י' נקראו ישראל
 יהודה צמחו סהס מודים לה' והיה מ'ת' הוללת מן השרפה ע"י
 גבריהאל מלאך המזונה על סהס צמחו פירק א"פ : ולא יסא
 עוד לדעתה בו' פרס'י כיון שידעה בו' נראה מפירושו שיהיה
 גם מלת לדעתה פ'י כן שלא פסק ממנה דשציל שראה דעתה
 וכוננה לה"ש אבל לא לדעתה מי הכריתו ליה להוליא לשון לדעתה
 דקרא ומלת שידע' דמרא מתממענו לפי פשוטו מלסון והאדם ידע
 את מהו והרבה כמוהו כיון שידעה וזה עליה שוב לא פסק ולא
 היה גנאי צענינו לבה עוד אליה וק'ל :

דר'י'ף שינא מנקה דוד בו' י'ש לחם עמס דהכורו כאן מכתס שינא
 מנחה דוד סמור לינת אלם רחוקים סהיחב כיונה חלמת
 דשחרתקו הסיתנים עם מה פסי' רש"י ז"ל לעיל נא סמאל וריחוק סמאל
 הוא פ'ר על ארם וריחוק כרי' שהשקל ואל' יאל' דוד מנחה סהיחב אח' ארזים
 גינא מלס וכפי' זה אמר למנחם על יונת אלם סהא חמר שריחה כיונה
 אלומה כשפי' רחוקים דכשחרתקו שריחוק סמאל מפני דוד מכתס סהיחב חך
 והס ונלדקתו עתיד להכחז את ארם ויש ג"כ לרמוז לחד מכתס חל'
 מכה שעתיד להכות את ארם' ויש לדרוש עוד שסכסל' דוד ביד אביס
 מלך גה ויאמרו לו עבדי הלל זה דוד ונקשו להרבו אז אמר מותר זה על
 יונת אלם רחוקים דכשחרתקו שריחוק סמאל מפני דוד מכתס סהיחב חך
 דוד שחזר לנלח מחמר ונרמו נפסוק של היא מולת שדוד כחוב מ'תאפי'
 דוד עבדי וסכות דוד שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו ונחקבל
 דבריה וימילג ולכך אמר דוד בחמו אחוה סלשיתס הלא אש חמר דשצילג
 עשיח מסד כשעה ששחרתקו הסיתנים ועמה הני אלמים כי שאפי' אש
 וכו' ואני מת' סם כי צלדקתי החוקי' וכשם דקטענותי כייחתי סם ס'
 בגזולתי לך מני וסי' : עו' לח' לארס שיפיל' עלצו לחוק כנשו האש וכו'

תמימה דילמא חששה תמר אטם תסנת למור לו כי תמנו היא הרה לא יאמינו לה ואדרבה תעלה תתנו של יבונה ויפרסו ולהליל עמיה רחוקה הדבר כי היה תפטר שיכירו רחמי עליה ולא תתפודות סאל להלכו פניו עשתה כך שפחא כיון כפקס יבונה לכתוב סלה לו הכר נא פני גוראך א"כ הדי זה אמרת לו סממנו היא מעונת ואלע"כ לא אמרת כן בנידור אלל דרך רמי כדי סאל ללבוני פניו : הכר נא כהכר גיטרו וכו' נא אין מי אלא לשון נקשה וכו' ג"ל למקור שמי הדורות הללו ונדקדק שאמר בלשון סלנה כיון אלא לשון נקשה והענין סלה לו אמרת הכר נא פני גוראך כוננת בזה היתה למד לו שאלם על דימר של הכר פרע לו הכ"ה שואמרו לו הכר למי המתות וכו' כל שכן וק"ו על הרעית כפס א' חיסראל על נל חתם שיפרע תמנו הק"ה ועל זה אמרה לו הכר פני גוראך שאינו מותר אפי' שיהיה דיבור שאמרת הכר נא לא תכוננת וכו' ויכר יבונה ויאמר לך מה מנני בלומר ידעמי במחש כי ממני היתה גרמה יצא לירי כך שואמרו לו הכר למי המתות על שמהדי איני לאני הכר נא בלשון שאינו מותר אפי' שיהיה דיבור שאמרת הכר נא לא תכוננת וכו' ע"פ דרשה זו שברר חז"ל ומה שאמרו בלשון סלנה אין נא אלא לשון נקשה הוא לפי שאלם הוא לשון נקשה ה"ל נא הכר ולכן אמר שאף ע"פ שאינו עורר למור בנקשה לאחר שאמר הכר מ"מ אין נא האמור כאן משמש בלמד בלשון עכשו אלא גם כן משמש לשון נקשה ויאמר לו הכר כנגד הכר נא הכוננת כן וגם כיון למור בנקשה ממך הכר נא פני גוראך סאל תהרגני חס ואל תעלם עיני ממני : יבונה שקדש ע"פ ברכסיה וכו' ויקרא על שמו של הק"ה ים תימה בזה שיבונה נקרא כך מלאתו מרסם אמו ולא היה ערוין בירו קודש עם שמים כנרסיהו אלל יוסף במלת תמני ע"פ אוח משמו של הק"ה היה לאחר שקדש ע"פ נסתר שהיה נקרא יוסף וחז"ל יוסף ושאל ע"פ העדות נקרא יבונה שעתיד לקדש ע"פ ברכסיה ולכן נקרא שמו בישראל כפי כל הכריות זה שמו יבונה משע הולדו אלל יוסף שקדש עם שמים נסתר לא וכן מיום שנולד להיות נקרא שמו בישראל יוסף אלל יוסף ולאחר מעשיו הוסיפו לו אוח אחת להיות נקרא יוסף וגם זה נסתר כי בני הכריות נקרא יוסף שמו אלל נקרא כן ככתובים עדות ביוסף שמו :

ל פ"ב קנא אבשלום בתנאה בשערו וכו' ת"ר אבשלום בשערו מרד שנאמר *וכאבשלום לא היה איש יפה בכל ישראל להלל מאד סכף רגלו ועד קדקדו לא היה בו חס ובנלחו את ראשו והיה מקץ ימים לימי אשר ינלח כי כבד עליו ונלחו ושקל את שער ראשו מאתיים שקלי' באבן המלך תנא אבן שאנשי טבריא ואנשי ציפורי ששקלן בה לפיכך נחל' בשערו שנאמר *ויקרא אבשלום לפני עבדי רוד ואבשלום רוכב על הפרד ויבא הפרד החת שובך האלה הגדולה יחוק ראשו באלה שקל ספסירא בעא למפקסיה תנא דברי רבי שמעאל באותה ים שעה ראה ניהגם שבקעה מתחתיו *יורגו המלך ויעל על עליית השער ויבך וכה אמר בלכתו בני אבשלום בני בני אבשלו' מי יתן מותי אני תחתוך אבשלו' בני בני המלך לאט את פניו ויועק המלך קל גדול בני אבשלום אבשלו' בני בני הני תמניא זמני בני למה שבעה ראסקיה משבעה מרורי גיהנם אידך א"ד רקריב רישיה לגבי גופיה ואיכא דאמרי דאיתיה לעלמא דאתי *ואבשלום לקח ויצב לו בחייו את מצבת אשר בעמק המלך כי אמ' אין לי בן בעבו' הוכיח שמי ויקרא למצבה על שמו ויקר' לה יד אבשלום עד היום הנה מאי לקח שלקח מקח רע לעצמו *את מצבת אשר בעמק המלך אמר בני חנינא בר

פפא בעצה עמוק' של מלכו של עולם שנאמר *הני מקים עמליך רעה מביהך כיוצא ברבר אתה אמר *וישליחו מעמק חברון אמר רבי חנינא בר פפא בעצה עמוק' של אותו צדיק הקבור בחברון שנאמר *ידוע הדע כי גר יהי' בני ורעך בארץ לא לרם כי אמר אין לי בן ולא הוא ליה בני ודביחב *ויולדו לאבשלום שלשה בנים ובת אחת ושמה תמר אמר רבי יצחק בר אבדימי שלא היה לו בן הגון כ"י למלכות רב חסדא אמר גמירי כל השורף תבואתו של הברור אינו מניח בן לזרשו ואיור קלייה לריואב דכתיב *ויאמר אבשלום אל עבדיו ראו הלקת יואב אל ירי ואל שם שעורים לכו והציתוה ונומר :

מקץ ימים לימים תמני לנסה סניור עולם היה ומגלה אתם ל"ב מדעים : רקריב רישיה לגבי גופיה שהיה ראשו פושך רחוק מגופו וקרניו : שלקח מקח רע לעצמו ה"ק קרא ואבשלום לקח השורה הולח בחייו : ויצב לראות מצבת אשר בעמק המלך עצה עמוקה של דקב"ה שהיא מלך עולם שגור על דוג כן במעשה נח שבעה הניו אבשלום אוקה עלה וקיימה מלכות דברו של הק"ה דכתי' לעולם ה' דברך כלל כשמיט' ויקרא למצבת על שמו גרם לאותה רעה שחקרא על שמו : ויקרא לה יד אבשלום כך היא נקראת *וישליחו מעמק חברון ביוסף משעניו קרא כשסלחו ועקב אלל אחיו והוא חתלת סנת ירדת ישראל למתים : של אותו צדיק הקבור בחברון זה אברהם :

מ"ה ר"ש והפרר אשר תחתיו גו' תנא דברי ר"י באותה שעה ובקע' בו' וצגרסח הילקוט שקל ספסירא בעא למפקסיה תנא דברי ר"י בו' וכו' בע"י ונראה משום דהאי קרא יתורא הוא דמתי אשמועינן ספסירא עבר מתחתיו אל דלי ללו הכי שהיה הפרד עמד במקומו ודאי דהיה פוסק עלמו כספסירא את הפרד עבר מתחתיו נקט שאלו מתחתיו ואלו היה חתך אבשלום את שערו כדמרו היה נפל לסע וכן נראה מפרס"י בספר שמו"ל וק"ל : תמניא בני למה בו' ויש לפרש דמשמע ליה הכי מהא דכתיב גירסא דענינא ויעל על עליית השער גומר דמתי אשמועינן ביה לפי פסונו וע"כ דרשו בזה דויעל על עליית גומ' קאי אבשלמי דע"י שאלו דוד הני בני העלה אותו אכיו עד שער העליון דמדורי הגיהנם וענין דו' פעמי' שאמר בני העליון ור"ל א"ע"ג דלכא לא מיוכס ברא כדאמ' פר' חלק כמ"ם החום"ם הכה ה"ק כיון דמעט' נח שבע גרמה לו כמ"ם הגוי מקיס גו' אמר כיון שזנו נענש על ידו ויכס נמי כשזילו להעלותו מדמורי גיהנם ו"ם מי יתן מותי אני תחתוך שקרי עוני גרמא לו זלתי וק"ל : ואידך א"ר רקריב רישיה לגבי גופיה בו' נקרא אינו מפורש שהיה ראשו משלך מגופו כפרס"י ואלו מדכתיב ויחלו רסנו באלה ולא כתיב ויחלו כשערות ראשו באלה כדקתי נהלה כשערן ומשע להו דהוהכל ראשו מגופו ע"י שנלחו בלא וק"ל *ואבשלום לקח ויצב לו גו' מאי לקח בו' כה"ג דרס ר"ל כפ' חלק גבי ויקח קרח גומר וסע מפורש כמדוסו וכן יש לפרש הכא והוא התקח רע סלמיז לעלמן כחייו נגד אכיו כמו יאלו נלכסו גומר ו"ם המתנב ו' היא דבר שאינו הגון להיות נפל נגד אכיו אלל היה זה מעלה עמוקה

אחרי שחזר משה שקדוהו בשנים אלה דלהק קצורתו במשה דכבודו יותר בגדולים ומה זכה משה שהקב"ה עליו נחשק בו שאלמר ויקבור אותו גו' פועל הויקבור ק"ז אקב"ה ובספרי איכא פלוגתא דהא דהיאכ לת"ד דמשה קבר את עצמו וק"ל : לא על משה בלבד כו' לענין אסופת נשמתו של דניקים קאמר הכי ודמשה עדיפא דזכה ליה בקבורה גופו כדקאמר מי גדול ממהה סלא נחשק בו אלא המקום ואספר שדימה אסופת נשמתו הגדוקים לקבורה מכה בכבוד היה משה בגופו נחלק מחציתו בכריש' מאכל ונשחה גו' עם וספירס מן האספ ואל קס נביא כמותו וק"ל : דה"ר י"ק משה ואל על משה בלבד אמרו וכו' האספה סולת חקקה היא עניא וכו' ומה יוכיפך עוד לומר ואל כל משה בלבד אמרו וכי שאר כל הגדוקים מתעסק בהם הקב"ה כי לא היה בו לכל יתר וזלמו למשה לפרו' וגם הראיה שהיה מוהק לפיך דקור אין לו החיטמות ואספר דהאי מחזיקין סבר כההיא דהניא סביה מוטל בנפשי סביה ומלאכי השרת מונחים לדקף ה' עשה וקב"ה אמר מייקוס לי עם מרעוס ופרסי' וז' לזכות לנפשי וז"ל שהקב"ה אמר והכתיבה מ"ז מנאל וכו' ועל מה שמסתין המלאכים וגם הקב"ה אמר כן לא על משה בלבד אמרו אלא על כל הגדוקים כי דקור יהלך לפניו והמלאכים אומרים לפניו לדקף ה' עשה וכבוד ה' יאספיהו לומר מי יקוס יי עם מרעוס ולהכיבסם וגם והכתיבה מ"ז מנאל :

לב מי דמי ההם שעשא חרא הכא שבעה יומי אמר אביי איכא ולענין הטובה אינו כן א"ל רוא וכן לענין הטובה ע"א קתני אלא אמר רבא הכי קאמי' וכן לענין הטובה רבא ומה מרה ולעולם מרה טובה מרובי' במדת פורענות' ותחצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו' אמר ר' יצחק פהוק ויתניב ויקר' כפעם בפעם' אהותו' אמר להכמ' אהותי את' מרחוק' מרחוקה' נראה ה' לדעה' כו' אל דעת ה' מה' ה' אלהיך שואל מעמך' יעשה' יעשה הילארנוי בית נאמן' לו' ויקרא לו' ה' שלום :

אינו כן ויותר ממה שקרא מודד מודדין לו' : דבאוהה מרה דונתא מלחוח ענין ומיהו יותר ממה שפסה מסתלה דמרה טובה מרובה בתפלותיה ממה פורענות' : אמר להכמה סתיל אל הקב"ה ומסיו שאלמר כי ה' יקו קנינה מפיו וגומר :

מהרשיא' צדוקים' לעולם מרה טובה מרובה כו' וז"ל דעדין כו' עכ"ל ויש מ"ס'ים דזה מסא דאמר צמ"ק ס"ג וסיה עורר חתינה על ח' מלוח חלל ומתחנן על מלחים סלא הרג אלף כדכתיב איכא יחדוק אחד אלף ותמני' (היה) קרי ליה מתחנן סלא לא היה חסד רק רדיפה בעלמא כו' ענין בתקוני' צדוקים' גד' מרים המטינה למשה שעה אחת ללו דוקא נקט טעה אלא שלים טעה לו רביע כו' על אח' ת"ק כו' עכ"ל שלים שעות מו' ימים היא בקירוב על אח' ת"ק דקסאף צמדת פורענות כשיעור סהא מודד מודדין לו ולא יותר וכו' מדה טובה מרובה על אח' ת"ק ממהה רעה אכל רביע הוא יותר הרבה מח"ק על אח' דקסאף וז"ל ותי דצמדת פורענות נמי וית' ממה שמדד מודדין דאל"כ ה"ל מדה טובה יותר מח"ק על אחד ממהה רעה ודו"ק :

אמר' (תמניה וז"ל דהתוס') נפקא לכו מקרא דכתיב צמדת

פורענות סוקד עון וגומ' על שלישים ועל רבעים' וצמדה טובה כתיב וטובה חסד לאלפים דהיינו אם צמדת פורענות מסלס דור רבעים הוא גבי חסד לאלפים אחד מח"ק' ואם מסלס דור שלישים הוא גבי חסד לאלפים אחד מח"ס בקירוב והכי נמי אם אמתיו' מרים שלים שעה הוא אח' מח"ק בקירוב' ואם המחויבה רביע שעה הוא אחד מח"ס בקירוב ונקטו שפיר לא רביע שעה ודו"ק' צלוח דבור אכל קיאי לר' נחא' במרגלים נפרע יוס למה כו' מרובה מדה פורענות ממהה טובה של מרי' כו' עכ"ל דצדיקים המטפים דלפי מה שפירשו לכו דוקא טעה אלא שלים שעה פרי מדה טובה דמרים מרובה ת"ק על אח' צמדת פורענות המרגלים אינו אלא סס"ה על אחד ואספר דה"ק כיון דמדה טובה דמרים ה"ל ת"ק על אחד א"כ צמדה רעה לא כו' אלא כשיעור שמדד וצמרגלים פרי מליוו צמדה רעה סס"ה על אחד ודו"ק :

ותחצב אחותו וגו' דלפי קטמו מה לו להוציר כל זה דלא ה"ל להוציר רק הסנה הנפלאה שאלא צה פרעה ציבור ואמתו צאה ואצרה סאלך וקראתי גומ' וע"כ דרשו מנייה להשמיטו כי מטעה ה' צמועות ודעת רחוקה מסכל האנושי כמו שהיה צמיון זה שפסלכחו ליאור חסבו שנתעלה נבואה מרים כדלקמן שאזיה שפסה על ראשה כו' אכל היתה כבה עלמיה כהמלא אחת צה פרעה וספי' נחמדל צמיו כל וע"כ שהשנייה כניול היא בגלות עם ישראל שג"כ קראה אחיו שהיא בגלות עמהם ובהמלה גאולתם היתה השנייה נלחט עם דהיינו וחסדל אמרו וגו' וקראמר למחוק לדסה דהיינו כדעוה רחוקו' מדעת האנושי ג' מכה סהיה צו היראה ציבור שלמות כמ"ס מה' ה' אלהיך גו' שאלמר צו סתיל מלחא ונערהו לגבי משה סה' צו ויהא ה'מה' וקמ' כי לא ישפה ה' גו' כ"א גילה סודו גו' כמו שגילה דבר זה למרים ופיוס וקרא על וי' שלום להביא על ידו שלום סתילו ישראל בשלום משס וק"ל :

ויקום סלך חרש על מצרים אשר לא ידע את יוסף רב לו ושכואל הד אמר חרש ממנו וחד אמר שנחחרשו סס גיורתיו' מאן דאמי' דרשי ממנו דכתי' חרש ומאן דאמי' שנחחרשו גיורתיו' דלא כתיב ויסת וימלך' וימאי אשר לא ידע את יוסף דהיה דמי כמאן דלא ידע ליה' ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצים ממנו' ה' נאידוא דהחיל בעצה שתלה שונאמר ויאמר אל עמו לפיכך לקה רוא תחלה שונאמר' וזכה ובעמך ובבבל עבדך יעלו יע' הצפרדעים' ה' רכב נחמיה לו לרם מיבעי ליה אמר רבי' דמא ברבי חנינ' בואו ונתחכם למושעין על ישראל כפה נדונם נדונם באש כתיב' כו' באש ה' נשפט נדונם כהרב' וזכרבו את כל בשר (אלא) בואו ונדונם במים שכב' נשבע שאינו מבי' סבול לעולם שני' כו' מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ הם אינם יודעים שעל כל העולם אינו מביא אבל על אומה אחת מביא אי נמי הוא אינו מבי' אבל רס כאים ונפלים להודך המים וכן דוא אומר' וצמצרים נכסם לקראתו וינער ה' את

מרים

בלשון יחיד כו' וכו' ד' האסמכתא הקשו להם מיועב ליה כו' עכ"ל
 ע"ם באורך נלי נראה לפרשו דרשו כן ללא יתכן לו' נהמכס שהוא
 בקמת חכמה על כל מה שזכר בקרא לעשות לישראל וע"כ אמרו
 כי נקט' חכמה זו היא דבר שכלי ועיניו נחמסו למוטעין כו' שהוא
 ודאי דבר עיוני וע"כ אסמכתא אמרו לו להם מצעו ליה כמ"ם
 הרא"ם אי נמי דקאמרו הכי דלא יהיה סחירה בדרשה זו כיון דלא
 בתיב להם אלא לו' נדרגום בחבר כתיב וחרבו שלופה בידו
 גוי לכאורה מהאי קרא דמיימי לעיל גבי אש ה"ת לאחייי נמי הכא
 דמקיים ביה כי באש ה' נפסעו ונצטרנו את כל בשר גו' וכ"ה בש"ר
 וצילקטו ולייבש החלודינו נראה ודאי כמה קראי איתנהו דמוכחי
 דהק"ה דן את המוטעין לפניו באש ונצטרז אבל מיימי היו קראי
 לענינא דהבא שהק"ה משלם מדה כנגד מדה והכי מתפרש האי
 קרא כי הנה ה' באש יבא גומר בלהנות אש לדון מוטעיים לפניו
 באש כמ"ם כי באש ה' נפסעו בלשון נפעל ולא כתיב יפסעו כצרכו
 לאותן שגרו אותן באש הדיינו שגנו' את ישראל באש ע"ד עמו אנכי
 צרתי וגבי חרב מיימי כדכתי' וחרבו שלופה בידו גבי צלעם שרמו
 לו שצטרזו הרב לצפוק על הליכה זו כמ"ם ואח צלעם צו צעור
 הרבו צטרזו וזה היה מדה כנג' מדה כמו שהו' החליק' אומנחו שהו'
 הרב כמ"ם לאחוננו לו יש חרב צדי גומר וכנגד ישראל צו לקבל
 בשה אף הם החליפו לעמנח' ולא הרגוהו בשה אף צטרזו כפרש"י
 צפר' מטות ודו"ק : והם אינם יודעים כו' זהאי קרא דמפורס
 ביה שזעוה צמורה דכתיב ולא יברח כל בשר גו' משמע עולם כולו
 כמו בימי נח גם בקרא דמיימי כי מי נח זאת לי גומר מצבור
 מי נח עוד על הארץ הוא כולל כל ישונו של עולם וק"ל : אבל דם
 באים ונופלים כו' פירש"י צוממם שהיו מהומימן ומעורפים
 וראים לקרואת היס עכ"ל ועיין דברי הרא"ם צוה ע"ם ולכאורה
 הכתובי' אינם מוכיחים כן דכתיב וישבו המים ויכסו את הרב
 גו' דמשמע המים באים עליהם והרבה ליה מה שהכתובים
 מוכיחים בתקום שנקטת היס ונעשה למרצה והלכו עם בני ישראל
 זו בתקום דרשו מזרים אחריהם כדכתיב ירדפו מזרים ויבואו
 אחריהו גומר אל תוך היס והשחא ינחא כשגנו המים על התמריים
 לא שזו רק על מקומם הראשון והכא ה"ק אינו מביא מנוח לעולם
 לשעוף מקום היבש' כמו שהיה בימי נח אלא הוא מביא הבריות
 צחוק היס לשעוף אותם והאנוח לא בא בגבולם אלא שהם באים
 בגבול היס ודו"ק : כי ברבר אשר ודו' גו' בקדרה שבשלו
 בו' רש"י הביא הק' דרשה צוממם שרמז יתרו וכתיב עליו הרא"ם
 אבל צפ"ה-רק בקדרה שצטלו צה ולא ידעתי מהיכן הוליו כו'
 מלשון יוד ולא מלשון גם מזדים מלשון רשע כו' למה לא נאמר
 שלא כווננו צוה אלא משל כו' ולא שפירוש זה מורה ע"ז עכ"ל
 בכל הנוסחאות גמרות שלנו ישנו בגמרא דמיימי האי קרא ויוד
 יעקב גומר ויש לקיימו וע"ם ומ"ם שלא כווננו צוה אלא משל
 צעמלא כו' עד חופר גומץ צו יפול כו' עכ"ל אין זה דומה
 דחופר גומץ הוא משל צוק על כל מי שחושב לעשות רעה לוולתו
 ולהפילו והוא עצמו נופל בו אבל משל ציבול הקדרה כו' אינו ענין
 על הרעה שחושב לעשות לקצירו ולא חזינו קר משל ציבול קדרה

בצום דוכתא רק צענינו והבא כי הציבול נאמר בכל מקום על
 דבר הבא צמים וקאמר דצו בקדרה שצטלו את ישראל לדונם נמי
 יס סוף כדכתיב כל הצן הילוד היאור' כו' זו בקדרה נצטלו
 שצטעו צים סוף וכדכתיב וינטר ה' את מזרים גומר באדם
 שמענו את הקדרה כפרש"י עם : ג' היו באותו עצה כו'
 לכאורה אין למאור זה מקום כאן דמפרש קראי דפרשט שמוח
 ונראה דנמך לכאן שזכר צעמ' נחממה לו שהיו צעמ' זו אלו
 שלטה ולכך אתר צלוח' צ' דפרים שזכר באותה ענה שהם האם
 והצרז כדלעיל צו נדונו הדיינו אינן שחק נידון ציפורין אש
 כמ"ם אש אלהים נפלה גומר גם השחין מעטע אש הוא וצלעם
 שיעך להרע נידון צטרזו כדמיימי לעיל מקרא דצלעם וחרצו
 שלופה בידו כמ"ם לעיל ויתרו שצטרזו וכו' בניו כו' שנאמר ומשפחה
 סופרים כו' מנזרח צפרק חלקי'עלה מן הארץ ועלינו מבעי
 ליה כו' דלא משמע להו לפרש כפסועו ועלם ישראל צעל כרהנו
 כפרש"י צוממם דהא משמע מן הקרא סלא היו חופשים אותם
 לשעבדם ולולו הכנסה שיש לחום ועלם מן הארץ לא היו משעבדים
 בהם כלל ומה' פירשו דועלה מן הארץ אמלרים קאי שישראל
 ילחמו בהם ויגרשו לישב חתיו וכו' ועלינו מצעו ליה כו' וק"ל :
 ושייבו עליו גו' עליהם מביעי ליה כו' דלמי פסוטו שצמו
 שרי מסיס על ישראל לשון סימה לא יפול צו צמניו שרי מסיס
 וה"ל למכתב ויפקדו עליו שרי מסיס לכך דרשו דלא קאי אשרי
 מסיס אלא שצמו מתם מלצן על פרטה ונדרך אסמכתא קאמר
 עליהם מצעו כו' כמ"ם הרא"ם וסלא יהיה פסור הדגש כמ"ם
 לעיל וקאמר שרי מסיס דבר המסיס כו' הולרך להוליואו מפסוטו
 כיון דכתיבו דעליו לא קאי אצרא אלא אצרעיה פירשו דבר המסיס
 כו' כפרש"י וק"ל : ח"א שמכבנות את בעליהם פרש"י בלשון
 ראשון דע"י אותן ערים ואוקה עזבוהו נכחוטו לעטע צים עכ"ל
 וקשה להאי ופירש דא"כ מה יפרשו צבל הני ערי מסכנות דמלכו'
 ודו"ה דע"כ יתפרש להם הני צענין אחר וכו' למה ילא להם זה
 מן הכלל וכן יש לדקדק גבי מסכנות בלשון ראשון דכתיב וינללו
 את מזרים מה ופרש צבל אינך ודו"ק : כן יפרוך כן רבו וכן
 פרצו מבעי כו' לאו דוקא כן רצו ופרשו בלשון רבים אלא דלא
 ה"ל למכתב רבה וישרוך לשון עמיד אלא לשון עבר רבה ופרך
 גם שצאנו עמיד בתקום הוה כמו ככה יעשה אינן גומר ינחא להו
 לדרום ולפרשו כמשמעו מלעמיד ודו"ק : ח"א פיתום שמה
 למה נקרא שמה רעשטם כו' נראה דלמדו לומר כן שהוא
 פיקוס הוא רעמסם דכנר היה רעמסם צימי יעקב דכתיב וישבו
 את אינו צררך רעמסם וע"כ אמרו דתרא הוא פיקוס הפיקוס שצו
 נקראת רעמסם ע"ם ראשון ראשון מחרוכם וח"א מקום רעמסם
 ראשון צנו ונקראת פיתום ע"ם פי התפוס וזהו היכון שהכריח
 לרש"י ז"ל צפי' החומם לפרש לפי פסוטו אח פיתום ואת רעמסם
 סלא היו מתחלקת ראיות לכך ועשאן חוקיה כו' עכ"ל מאסם דעכתי
 לא היו תחלת צניסם דסא כתיב צימי יעקב ארץ רעמסם והרא"ם
 דחק עם צפרש"י לאין לורך נמיחו דרשם דהכא ויאלו סיהיה וינן
 שצ אחיוק צנין רעמסם כפרש"י צקממם לפי פסוטו דמלת וינן

המקנא פרק ראשון סומה

כס
התנ"ל
כס
כס

שמתנדלים באים עדרים עדרים לבתרים שנאמר* ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדים אל תקרי בעדי עדים אלא בעדדי עדרים וכשנגלה הקב"ה על הים הברדיו תחלה שנאמר זה אלי ואנוהו :

ושופותות כשמוסרין את הסור על גבי הכירה קרי ליה שפיתא : אחד של חמין לרמוך רגלי צעליהם צדה : בין שפתיים בין מזריהם מקומות לנעוטים מלך גבול הסדה גבול מכלן ומצרו גבול מכלן ומרין צלמנט : יונה יסאל שנאמר יונתי חמתי : עוררתוך למת ממתי אמך : חבלתוך לטון חבלי יולדה : בעקר מנקה : משפר חמל'ולר צלע'ו כמו שטוסין לחינוקות ליטב את איברייהם ולהקטם שנתקון ממער הליהה : לא כרת שרך לא היו לך מילדות לחתוך עבור הולד : למשעי להחליק הספר כמו חלקת לואריו שטיטות : עגולים טעין כזר עגול נעשה להם נס : רבבה בצמח השדה גדלים מן הארץ כלמת הסדה : ותבואי לנעם חניך : הם הברדיו סרוו שנינוהו כזר : זה אלי שראיתי כזר :

מדרש"א נשים צדקניות כו' בשעה שהולכות לשאוב

כו' הוא דר"ו על נשים צדקניות שהיו מפרנסין את צעליהם והיו נוקטין להם ולא היו מוטים חתם צעליהם ולכך נדמה להו הכא ליונה שאינה נוקטת אלא לכן זוגה וק"ל : רבב"ה מוזן להם רגים קטנים כו' ענין רגים קטנים כדאמר' צעלמא סהם מפרין ומרצין גופו של אדם וע"ה הכרעה דכן ירבה שנאמר וידנו לרוב גו' ורחם לנה צמה שאלתנו וזכרנו את הרבה אחר נאכל צמלרים חס גו' שלא היו קונים אותן אלא ספקצ"ה מוזן אותם להם כדכ"ה ואל' נבצר שסנזון בין שפתי'ולא קטנו עיניהם בלמך וכו' להיות להם מן שנינו וכו' לבחם מלרים ויסאלו ממלרי'כלי כסף וכלי זהב גומר כמ"ש ביה וכו' נתן את חסו העם גומר ולמך כיון שקטני זמן מולדיהם הולכות ויולדו' צדה כו' מירא' מלרים עשו כן בגזרת כל הכן הילוד גו' ומיייתי מדכחיז חמת התפוח טוררתוך גו' רישא דקרא מי ואת גו' מתרפקת על דודה דהיינו שנתקפה לכן זונה צמלרים וסיפא דקרא שמה דהיינו חמת החפוח מבלתך אמך גו' ואל' הקצ"ה שלא משמי מרום מי שמנקה כו' שנאמ' ומולדוהיך ציום גו' דכתיב האי קרא כחיז לא חסה עליך עין לעכות לך אמך מאלה לחמלה גו' דהיינו אחד מכל אלו סוכר שטוסין לחמלה לולד ציום הולדת וכחיז צמריה ולעבור עליך גו' דהיינו שהיו טוסין לך כך משמי מרום ולמך ונתתן להם ב' עגוליים כו' שנא' ויניקדו י'בש משלע גו' דכש להקהק ושמן לסיכה והאי קרא לפי פסונו צנוצח ח"י הוא דכתי' וריכיהו על צמחי' ארץ גו' אבל לפי מהמעו מתם לא מלינו זה הים דכש משלע גו' : צנוצח ח"י או לאו צאלו הולדות שהיו ריכיון לכך דאמס אחר לירחה הלכה למלאכה גם לצימה שלא יריגטו צו המלרים ולמך נעשה להם גם ונבלעים צקרקע ומביאים שוורים כו' גם כי ראו זה הנס נפלא מסנו שאין זה רק מעשה כיוסף כמו שחזנו צמח מלרים ולפי שחשפה כיוסף ודמה לו אין לו כח רק ציה' וכדי חסיפת יד אדם ע"כ מסנו גלל נעלנו רק כדי מתישה סה' חסיפת יד אדם ו"ה סהין

חורשים על גבם שנאמר מרום חורשים גומר אמר צרישא דקרא רבח לריוני מנטורי ממס כשהיו קונים ונעדים צמלרים סנאלו לאורגם הצל לא יכלו לו ע"ה צליטה צקרקע ולפי שחזנו סהא מעשה כיוסף ולא נעלנו רק כדי ממריסה היו חורשים ע"ה לחופסן צמך כדי ממריס'ולשון מרום חורשי' הוא כסול דהוא סני צקרא לומר ע"ה מרום וי"ל חורסים מלשון חרישא סהא כיוסף מי המלרי' היו נעלי כספיים ודו' ק' היו יוצאים ומכבצבי' כעשב השדה שנאמר רבבה בצמח גו' דהי כפסטיה לעטין רצוני קחמה לה לזמח הסדה : למה סינה מלשון האומר צנדכסה כחול הים או ככובדים אלא לעטין וליחסו חו הצקרקע סנזלעו זה מדמה להו כלמת גו' ולמך באים עדרים כו' וחבאי בעדי עדיים גו' דהי כפסטיה מלשון עדי וקיסוט סקנזוי צקיסוט' קחמך היאך חסיים צו ואת ערום ועדיה וע"כ דרשו מיני' מלשון עדרים אבל לא מלינו מלה שיהיה חסר חרי"ש סהי' טיקר המלה וי"ל צדרך לחות לפי סדרך הקטנים שמואל חרי"ש קסה להס צדנור ומלגלים אותה צדנורם צמרט אלו הקטני' סתגלעו צמקוס סלך אדם וכאלו עמהס ידבר הכחו' צלסנס וחנזוי עדי עדיים צמקוס עדרי עדרים צדלוג חרי"ש צו"ה ס"ח עדי עדיים צלל ר"ה כיוו לה סקורין אלו חערים סתגלעו צדנור שיהיה משמעו מלשון קיסוט סס קלל עדרי עדרים צרי"ש ודו' ק' :

ו'יאמר מלך מצרים למילדות העבריות רב ושמואל

חד אמר אשה ובתה וחד אמר כלה החמותה כו' אמר אשה ובתה יוכבד ומרים ומאן דאמר כלה החמותה יוכבד ואלישבע הניחא כמאן דאמר אשה ובתה דחגי' שפר' זו יוכבד ולמה נקרא שמה שפרה שמשפר' את דולד' רבר אחר שפרה שפרו ורבו ישראל בימיה' פועה זו מרים ולמה נקרא שמה פועה שיהיה' פועה לולד' דבר אחר שיהיה פועה ברוח דקדש' ואמרת עתידה אבי שחלד בן שמושיע את ישראל ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים מאי אבנים אמר ר' יוחנן סימן גדול מסר להם איכא דאמרי בדכחיב וארד בית היוצר הנה הוא עושה מלאכה על האבנים מה יוצר זה ירך מכאן וירך מכאן וסוך באמצע אף אשה ירך מכאן וירך מכאן וולד באמצע ואיכא דאמרי בשעה שכורע' לילד ירכיח'ו' מצטננות כאבנים אם בן הוא דהמהן אותו ואם בת היא ותיה א"ה הנינו סימן גדול מסר להם כן פנוי לטשה בת פניה למעלה : ותיראן המילדות את אלהים ולא עשו כאשר דבר אליהן להן מיבעי ליה א"ר יוסי בר' חנינא מלמד שחבטן דרכר עוברת ולא נתבעו : ותחיון את הילדים תנא לא דיין שלא המיתו אותם אלא שהיו מכפקוח להם מים ומוזין : ותאמרן המילדות אל פרעה כי לא כנשים המצרות העבריות כי חיות הנה מאי חיות אינטי' חיו' במש אמו חיה לא צריכי' חיה אחריתי לאולוד' : אלא אמרו לו אמהו וזו כחה נמשלת' יהודה : נור אריה יהודה דן : יחי דן נחש עלי דרך' נפתלי' אילה עלודה :

יגשכר

ע"כ
ע"כ
ע"כ

ישמש חמור גרם יוסף *כבוד שורו דרד לו *בניסין
אב יטרף דכתיב ביה כתיב ביה דלא כתיב ביה כתיב
ביה *ואמרת מה אמן לביא בון אריות רבצה בתוך
כפירים סבתה נודיה :

אלישבע בת עמינדב אהו : אהון : הויה פועה לולד
שמעשענת אהו דדרך שמאלין לחינוך בדברים ערבים
לפתוחו ולשעשו : פועה ונעקד כמו פעיחא הוא דא כוילה
אפטיה 'ה'ג וראחון על האזנים אחר רבי יוחנן סימן גדול מסר
להן בשעה שזרעתי לילד ירכוחיה מטענות כאזנים דבר אחר על
האזנים כדכתיב וארד בית הוילר גוי' מה יולר זה ירך מלאן כו' :
סימן גדול שלא הטילו האם וחתניאלו ותאמר נפל היה זה לכם
פי' של ליה ולו הטלוה וקארגוהו ד"א להכי קרי למשבר האשה
אזנים כדכתיב גבו יולר כלי חרס אזנים ואשה נמי ליוולר דמייא :
ס"ז ע"ז ע"ז שגלו רובד ומגלגל הבזים שקורים מוט"ג על גשוחתם
כדפום הכלי למי גדלו וקטנו : סימן גדול מסר להם וראחון על
האזנים אם בן הוא שם ארס יבולת לראות מיד אם בן הוא בלא
שום הגנה : בן פניו למטה לארץ כדרך חמושו : בת פניה
למעלה כדרך חמושה והכי מפרש בנמרח מסכת נדה : אליהן
משמע על עסקי ביאה לשון יבוא אליה : ורחיין הוה ליה למכתב
ולא התימו את הילדים וחמין משח' שהיו מסייעות להחיותו שהיו
מטענות אותם בנתיקים ומגלות אותם : אילימא חיות במש
מילדת : בחיה נמשלת חיות הסדה אינן ריביות למילדות :
דכתיב ביה כתיב ביה מי שחננו בו סנקרא בשם ביהמה ומיה
הכי כתיב בו ושחין כתיב בו הרי כתיב בכל כניסוחן יחד מה אמך
לביא אמך כנסת ישראל כולה נקראת לביא :
תוספות שיהיה פועה לולד פירש רבינו תנח"ל לחסה לחימות ויהא
הלך כמו שפטים אלו עכשו בחזו אשה :
מדרש א למילדות העבריות גומר מ"ד אשה ובתה זו
יובבר ומרים מ"ד כו' כחן הרא"ם ויחכן שהיה
קבלה בידם או כו' עכ"ל ו"ל ש' שלמדו לומר כן משום דהוי ליטנא
אשר שם האחד גו' ושם השני גומר לא חמלא בחורה ב"א כשקדם
לו כשפוק שהיו שנים כמו ולעבר יולד ב'נבי' שם האחד פלג גומ'
וכן ואת שני בניה אשר שם האחד גרשם גו' וכן וישארו שני אנשים
במחל' אשר שם הא' גומר וכאן לא קדם לו שהיו שני מילדו וכתיב
אשר שם הא' שברה גומר וע"כ דרשו מיניה אשר שם הא' היא
הידוע' בשמה במקו' אחר וכן שם השני הידוע כבר ולפי שלא נזכרו
בשמה בחורה מאתו הוור לא ג' נשים אלו יוכבד ומרים ואלישבע
וע"כ האחת והשנית הידועות על שנים מג' אלו נשים קאתר ובהא
לא מספקא להו דודאי יוכבד היא אחת מהן דרך היקנות להיות
מילדות ולא הנזות והכלו' שלה ועוד דהכתוב בא הפרש ולא לפחות
אם היו מרים ואלישבע לא הוה ידעין הו ניהו האחת והי ניהו
השניה אבל אם יוכבד היא אחת מהם לבי' לאספקוקי דודאי האחת
דקרא היא יוכבד וזה שדקדק לומר אשה ובתה כלה ומתוה דלכך
ליכא לאספקוקי בשם האחת אלא בשם השנית פליגי דמר אמר
דהיה מרים דיואר ידועה בשמה תאלישבע ומר אמר דאין סברא

שהיתה מרים מולדת או דעדיין קטנה היתה מה' שנים ויהיה פי'
אשר שם האחת הידועה בשמה במקום אחר יוכבד היתה שמה
עכשו נענין המילדות שפירש ושם השני הידועה בשמה כבר למר
מרים ולמר אלישבע עכשו נקראת פועה כו' : אמא אבנים אר"י
סימן גדול מסר בו עיין פי' רש"י ולשיתקו כתב ה"ג מאי אזני
אר"י סימן גדול מסר להם כו' ד"א על האזנים כדכתיב וארד לו
בית הוילר גוי' עכ"ל ומפרש ליה ד"א ללו' לענין סימנים קאתר לא
דלהכי קרי ליה למשבר אשה כאזנים כו' ע"ש אבל בש"ר משמע
דלענין מסירת סימנים קתמיה לה ליוולר ע"ש והגורא בזה
דודאי הני חרי לשיני לענין מסירת סימנים קאתר כדמונה בש"ר
וכפי הרמזין והרמז"ג כי פרעה זיה להם שיהרגו הזכרים בסחר
על האזנים שאפי' הוילדות עמאן לא ידעו זו כו' ע"ש ולפי שרוב
הנשים שהיו צלידות נקח להם סימן שיכווננו לידתן ממש
שחובלו להרוג אותן בסחר דהיינו כסירוקיהן מטענות כאזנים
ולד"א מה יולר ירך כו' בהחלת היורה של הולד בין הירבי' חובלו
להרוג אותם בסחר והוא משל היול' כי כמו שהיולד הוא כשהסדך
שהוא אזנים הוא בן ורכו קל ביה לקלקל הכלי כו' וארד בית
היוולר והנה הוא עושה מלאכה על האזנים ונשחת הכלי גו'
כדוגמ' זו בהחלת לידת הולד כשהוא עריין בין הירכים חובלו
לקלקלו ולהרוג ולזה הטעין נעלמו שאחרו בסמוך סימן זה
מסר להם בן פניו למטה לארץ כדכתיב שמה להרוג הזכרים בסחר
היה לרך גס כן להודיעו שידעו לו איזה בן ואיזו בת ועוד כהננו
זיה דרך כנון מסכים ליה צפרק ד' תיבות על הא דאמרינן החס
בן נח נהרג על העוברים ולא ישראל ע"ש : כאשר דבר אליהן
להן : שבעי ליה כי דקדק לפרש"י צרש' חיו מרה דאין נופל
לשון לי ולו ולזה אלל דבור לא י' ואליו ואליו ונמקומו שהחמלא
לי ולו ולזה סמוכי אלל דבור יקראם במקו' עלי בעו ועליהן וא"כ
הכל מאי קושיא להן מבעי ליה דהא הכא ליכא לפרושי להן במקום
עליהם אלא במקום ל' כמו כאשר דבר למילדות וי"ל כמ"ס
הרא"ם כס הרמזין כי מלינו דבור במקראות שלינו דבור ממש
כמו בא אל פרעה ודברת גומר וידבר משה קמו את המנחה וכו'
הכל כאשר דבר הוא במקום אחר כדכר כתיב ויאמר מלך מלרים
למילדות גומר ושפר גופל זו ל' להן כמשמעו במקום ל' וק"ל :
ורחיין את הילדים תנא כו' עיין פי' רש"י אבל בש"ר דרש לה
מיהורא דקרא מאתר שלא עשו כאשר דבר אליהן כו' למח הוורד
הכתוב לומר וחמין גומר ונראה לדעת ש"ר דאף על גב דדרשינן
מכאשר דבר אליהם מלמד שחננו כו' היינו ממלת אליהם דלהם
מבעי ליה מיהו אינן המקרא יולא מידי פשוטו דכאשר דבר אליהן
שז אשלא התימו את הילדים ושפיר קאתר למח הוורד וחמין
גומר : שהיו מספקים להם בזון כו' עיין פי' רש"י ובש"ר
לא דיינן כו' אלא יז שהיו עניות והולכות המילדות ומננות
תזון מנתי עשירות כו' ע"ש ולשיתקו רש"י ו"ל נמי הא דקאתר
פרעה מדוע עשיתו הדבר הזה וחמין גומר ולא קאתר ולא
התימן דה"ל ה"ק להו לא דיינן שלא התייהם אלא שגם התייהם
מספקות

המקנה

פרק ראשון

סוטה

במקום להם מוזן אך קשה לה"כ מה השינוי בן כי מיוח הנה
 נטרם הנא' וכי מסוס דאין לריבון למלכות אין לריבון למנומת
 ולפי הדרם דמסמון אומה זו כמיה כו' השינוי לו' גם על סיפוק
 תנועת ללא חן לריבון להם כדמחרי' סוף קידושן מימי לא
 ראהי ארי סגל בעל מוננו והם מתפרנסים שלא בלעז כו'
 ודו"ק: אומה זו ברהיה כו' יודרה נור אריה כו' לא הניחם
 כסדר שהם כחוננים ביהודה וימי בנרבת יעקב אלא הניחם
 כסדר שהם כחוננים בפרשת ואלא לפי מדר' תולדותם ונקט שר
 וחמור שהם מין צמחה בכלל מיה כדמחרינן פי' נהמה המקשה
 זאח המיה אשר תכלכו מכל הנפמה גו' הא כינא צמחה בכלל מיה
 כו' ונראה דלא מייחיה הכא אלא קראי דבני ברכת יעקב דצדד נמי
 כתיב בלביא שכן בנרבת משה ועי"ל שלא נאמר לביא אלא בלביא
 צפף המעון מן שאין כל כהן נאמן הים בלא קף הדמיון
 כמיועודו דלא מייחיה הכא קרא דבני דנקרא לביא כיון דמייחיה
 קרא דכולו איקרי לביא והענין מנזחר בישראל בעושים ראו
 המקום אינם בכלל הטבע שגורו על אדם ומהו במתאם אצל הם
 בעצמם המיה כפי טבע הנבריה ודו"ק:

עוזבה זו מרים ולמה נקרא שמה עוזבה שהכל עוזבה
 (במחילתה) : ויליד והלא מיניב היה נסיב לה אמר רבי
 יחנן כל הנמשא אשי' לשים שמים מעליה הכחז כאלו
 ילדה יריעות אשה' פניה רכות ליריעות' והכל בניה
 אל תקרי בניה אלא בניה' ישר שיישר את עצמו :
 ושובב ששיבב את יצרו' ואדרון שרידה את יצרו
 וא"כ דאמרי על שהיו פניה רכות לורר ולאשחרר אבי
 תקוע היו שתי נשים חלאה ונערה אשחרר זה כלב ולמה
 נקרא שמו אשחרר שרדשהרו פניו בתניעות אבי שנעשה
 לה כאב תקוע שתקע את לבו לאביו שבשמים היו שתי
 נשים נעשה מרים כשתי נשים חלאה ונערה' לא חלא' ולא
 נערה הואי אלא בהחלה חלאה ולבסוף נערה' ובני חלאה
 צרת וצרת ואחנן צרת שנעשית צרה לחברותיה' צדד
 שהיו פניה רכות בצדדי' אתנן שכל דרואה אותה כולך
 אתנן לאשתו :

אדרן ומשה כיצאו מיוכד : ותמת עוזבה אשה כלב והיא
 מרים ולקמן מפרש לתה נקראה שמה עוזבה ומאי ותמת
 זהו שנלערה : ויקח לו כלב את אפרת לחמר שנהרסיה חר
 ולקחה לו אלמא אפרת קרי מרים וכהיו ודוד בן איש אפרתי :
 וכלב בן הצרין פסוק הוא דבדני הימים : בן שפנה מעצת
 מרגלים חירולא הוא דקא מתרין ולעולם בן חלרון הוא ולמה
 נקרא שמו בן יסונה על פס מעשיו : ה"ג נאפד בן קנו הוא :
 חורגיה דקנו בן אהנו של קנו היה כלב ונמלא עתניאל חרוב
 מאמו : דיקא נמי דכתבי קרא אחריה כי מבתי כלב לא
 קרייה בן קנו בכתיב עתניאל אלא הקניו מאנשי בניו ומגדולי
 של קנו : שדבל עוזבה מתמלא מולגות היתה כדקרי לה הכא
 יריעות ולקמן קרי לה נמי חלאה ועוזבה שבזנה כל בחורי ישראל
 מלישא אותה : וראי מנכבא נסיב לה דכתבי לעיל ותמא עוזבה
 ויקח לו כלב אלמא אקחיה הואי : לשם שמים כגון זו נסיחיה
 חולה ונכאה לשם שמים שנדק צמחיה אהרן ומשה וראה אוחס
 לדוקים ורוב בניו דומים לאמי האם צנ"צ ניב נומלון : ליריעות
 בלא הורא' אהמימות מתמא מליה היתה ירקרקת פלד"א בלע"ו :
 בניה אלו שנקט בעלמא ענאה ועשאה מצוה כשאר נשים לשם
 נשואין וזנים : י"שר ושבב ואדרן שיישר את עלמו מלעשות
 אחר עטות המרגלים : ששיבב את עצמו מעלהם לבון הנת
 האצננה ילגית ומורדת אשי' דרש והכי נמי קרי ליה מרד נקרא
 אהריאל על שמרד בעלמא מרגלים : שרידה את יצרו שהיה
 מסיקו לטעות עמהם : שרדשהרו פניו סקנל עליו מעניות הרג'
 שיכל מעלמא מרגלים : שנעשה לה כאב שהקע את לבו לאביו שבשמים
 ובמונות הצריכים לחולה : שהקע את לבו לאביו שבשמים
 שלא להיות בעלה מרגלים : חלאה חולה ולבסוף נערה שנהרסיה
 ממליה ומורה לחאר פניו כנערה : ובני חלאה ובנייה חלאה
 שנבנית ומרפאח משבחים היו ליהות זרת וזהו ואהנן : צרה
 לחברותיה מקקאות היו בנסיחיה : שולך אתנן לאשתו שהיה
 מקסוה למשכנ נשים :

דרי"ף ואל עמי כאשר דבר אליהן להן מינעו ליה א"ר יוסי תלמד וכו'
 ורס"ף עשר נעמר ביחתי מה בך זה לוח נה' ולא נאליהן הכל
 דבר אחר ורס"ף פי' אליהן השמע על עסקי ביהא כדכתיב יבא אליה ולי
 נדאה דדרשו אליהן כמו עליהם שאתיות אהי"ג מתחלפות וד"ק אלא עשו
 כאשר דבר מלך מלרים שהיה רוצה לנא עליהם מסבב נשים ולא קבלו
 עליהם וזהו ר"ש יושב ורסת מרמס ריה שאחריו פס ליה לא יאחר אלא
 עליהן מלימד שהנען לדבר עבירה אבל בנרסת תלמוניו שהקשו לשאלו ליה
 מינעו ליה ליה כיון שהכל דבר אחר הוא ואפשר דהקשו על תוספות אית שיש
 בלתיים וזהו ר"ש יושב ורסת מרמס ריה שאחריו פס ליה לא יאחר אלא
 מלך מלרים למידות לא כתיב אל המלכות וכן ויקרא מלך מלרים
 למלכות וכן ויטב אליהם למלכות ולא כתיב כענין אל החילוי' אלא בלתי'
 זא"כ היה ראוי לומר כאשר דבר ליה ולא לומר אליהן אלא מלימד שהנען
 לדבר עבירה ולא עמי כאשר דבר להוקא אליהן בתשמים ולא קבלו מתנו :
 וחתיין את הילדים חתא לא דין שלא המיתו אלא סביו מספקות להם מים
 ותנון פי' רש"י ו"ל הוה ליה ליתמר דנהו היתיה הילדים ולי נראה שהקדקו
 יחור ותחייין את הילדים דכיון שהיה ליה אוחס' אס בן הוא וכחיתו אחיו
 וכתיב ולא עשו כאשר דבר אליהן בידוע הוא שלא היתיה אוחס' אלא ותחייין
 אחס' וחת"ל עוד ותחייין אלא לדרום שלא דין שלא המיתו אלא סביו
 מספקות להם מים ותנון להתחיתם כרעב :

לו א"י קרי כי ראו המלכות את אליהם ויעש להם בתיים
 רב ולוי חר אבדו בתי מלכות חר אמר בתי
 סס' כהנה וליהיה : מאן דאמר בתי כהנה ולויה
 אדרן ומשה' ומאן דאמר כתי מלכות
 דוד נמי סמרים קאמי דכתיב *ותמת עוזבה
 ויקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור וכתיב ורוד
 בן איש אפרתי *כולב בן הצרון הוליד את עוזבה אשה
 ואת יריעות ואלה בניה ישר ושובב ואדרן בן הצרון בן
 יסונה רוא' בן שפנה מעצת מרגלים ואכתי בן קנו הוא
 דכתיב *וילכדה עתניאל בן קנו אחי כלב הקטן ממנו
 אמר רבא חררגיה דקנו הנה דיקא נמי דכתיב הקניו ש"מ

המקנה פרק ראשון סוטה רמנ

פרש"א ויעש להם בתים כו' חד אמ' בתי כרונה כו' משום שפרק ר"ח נתיים אלו אינו יודע מה הם פסהו' אומר אשר בנה שלמה סקי נתיים אח בית ה' זו בית כהונה ואח בית המלך זה מלכות וזהו יוכבד לכהונה ומרים לתלכו' כו' ע"ש ונראה דהני אמרתי רב ושמואל דפליגי הכא פליגי נמי לגייל במילדו מתי היו ומ"ד לגייל אשה ובהה"ס ל' הכא בתי מלכו' ממרים ומחו' דאמר לגייל כלה וחמורה סבירא ליה הכא בתי כהונה תחליטבע את מה שזמר דבתי לוייה מתשה לא ידענא תמי רבוקיה דהא כל שטג לוי שזמר לעובדה הלויים וי"ל דה"ק שאחר שחגגרשה יוכבד תלויסה עמיה לנישא סניח לעמיהם שהיה לוי דהיינו שגולד ממנה משה שהיה לוי' וקאמר דרוד ממרים קאמי דכתיב ותמת עובדה גו' טעונה בתמי ישראל מלשא אוקה לזי שהיה חולנית ונלטרעה ונשלה כלז ואחר כך כגמחרפאת נקראת אפרת ועל שמה נקרא דוד אפרתי מליון לשון אפרתי בלוגו אפרים מת"ש ויאמרו לו אנשי בעלד האפרתי אתה גו' וגם הדר שם צהר אפרים מליון נקרא כן כמ"ס בן תמוז בן לוף אפרתי גו' אבל דוד שהיה מיהודה ודר ציית לחם יהודה ודאי דלא היה נקרא כן בשם אפרתי לא על שם אים המלשמה טעונה דהיינו מרים שנקראה בקר' אפרת וכן לימלך מחלון וכליון נקראו אפרתיים דמחורה משפחה היו גם המקים נקרא בית לחם אפרת ע"ש זה אף מ"ס דכלב היה אים מרים ומס' ילא דוד ל"ע דהא יחוסו של דוד מרים בן חזרון בספר רות גד"ה ומחן הכוזבים נראה דכלב לאו היינו רם דני צנים היו לו לחזרון ורחמיאל ורם וכלבו דהיינו כלב כדמוכחי קראי דר' ה"וי"ס לגבד דאמר מיוצאי בני רם נשא אשה מיוצאי בני כלב ולא היה דוד מתשפחה כלב אלא מזר אים לא שהטיובת מרים עשה ואח שנקראו אפרתיים וק"ל: **דבתי וחמתי עובדה** ויקח לו כלב את אפרת גו' צ"ל מקרא דלעיל מנייה דתייתי וכלב בן חזרון הוליד את עובדה אשה גו' לפי פשטיה משמע שכלב הולידה מתם ובתו היתה אלא דהאי קרא ותמת עובדה ויקח לו את אפרת גומר אלו היתה צמו מה הוא הענין שחלה לקיחת אפרת לאשה לו צמיחת צהר עובדה וע"כ דרשו דהאי עובדה היא אפרת ושירוש ותמת היינו אחר שגלטרט' כדכתיב צמרים אל נא תהי נחמ גומר שהמלורע חשו' כמת לקחה כשהכל עובדה עד שנתרפא' ונקרא אפרת ובתהרש ילקוח אפרת פלטינו של ונלכים מגדולי הדור דהיינו מרים ונראה דגם דהאי קרא גופי' הוליד את עובדה אשה גומר מדכתיב עובדה אשה משמע דאשה היתה דאל"כ מאי אשה דקאמ' אה צמו היתה: **בל הנושא אשה לשם שמים מעלה בו' שהיה כשואה** עובדה הוא ונשאה שלא לשם יופי כדקרי לה יריעות אלא לצנים נשאה שזקק צמיחה דרוב צנים הולכי אחר אמי האם וה"ל כאלו הולידה שחיה סבדר נאמר צה ותמת עובדה דהיינו שנלטרעה כאלו מקו ומשנתרפאה הרי כלא הולידה וק"ל **יריעות שריו פניה בו' רלפי** פשוטו שאת' הוליד את עובדה ואת יריעות גו' היינו שמייהם הולד ובנותיו היו אבל השתא דאת עובדה ע"כ היא אשה מרים כדלעיל ע"כ ואת יריעות נמי מהפרש על אשה וליכא לפרש על אשה אחרת שמה יריעות שריו לא נמצא דם בשום מקום שמה דהיינו

שנלטרעה ושהיא נשאה כאלו הולידה כמו שכתוב גבי עובדה ואת דרשו דהאי עובדה אשה היא בעלמה יריעות ונקראת כן ע"ש שהיה פניה דומות ליריעות ועוד קלף ראהו דזו היא עובדה זו היא יריעות מדכתיב והא צנים בו' אים צ' צנוחיו היו או צ' נכחו ה"ל למכתב ואלה צניהם ואם על אחר מהם קאי איו זה מוכרע ולזה אחר אל תקרי צניה אלא צניה כו' דכיון דהאי עובדה היא יריעות והיא מרים אי צניה מתם קאמר ישר שובב גומר הכוזב השני דכתיב ביה והמת קוברה ויקח לו כלב את אפרת שהיא ג"כ מרים וקלד לו את מור הוא סותר זה דה"ל למחשבה גם הכא בצניה וע"כ דרשו מנייה דלא הוזכרו כאן צניה כלל אלא צניה שהיאם הוא צונה את האשה כדאמרין פרק כ"ב אין האשה כורחא ציית אלא למי שעשהה כלי שנאמר כי צועלך עושף וישיה זה נקרא ישר ע"ש שטר עלמו צענין זה בעלמז שנשאה ל"ש וכו' לפרש שציצ את לירו' וכבו ציורו שלא נשא אשה לשם נוי אבל רש"י מירש לענין מרגלים ע"ש ואמר וי"א על שהיו פניה דומות לודד היינו אחר שנתרפאת: **ולאשחור אכרי תקיע גו' אשחור זה כלב גו' מדכתיב ואשת חזרון צביה ותלד לו את אשחור גו' כיון דהא בן חזרון ואשת חזרון צביה צנים של חזרון דכתיב ציה וצני חזרון גו' את ורחמיאל ואת רם ואת כלב ולא נחא להו לפרש כפרש"י שם דאשחור טולד לחזרון אחר מוחחו וע"כ דרשו דאשחור זה הוא כלב שגומר בכלל צניו של חזרון אלא שנקרא כן על שהשחור בו' גם ציה פרש"י לענין מרגלים וים לפרשו על ענין זה בעלמו שהיה מפקד רחמי שמים על רפואה ואחר נעשה מרים כצ' נתיים כו' דכיון דאשחור זה כלב ולעיל לא חזיב הני נתיים אלא עובדה ואפרת דרשו דגם אלו שמות נשיו הן בעלמם שמתו אשתו מרים שוכר לעיל וקראו כן ע"ש שבתחלה מלאה ולבסוף נתרפאה ונעשית נערה וכה"ג אמרין לקמן ציובב שקראת בת לוי על שחורם לנעורה וזוהי ל' לשון המקרא ויעש להם בתים ש"א צ' המילדות זכו ונעשו לבית שחורו לנעורוהו וכמו שיאמ' מן מס מתיים מן פת פתי' כך יאמ' מן בת צתיים בלשון הציים ואמר וצני גלילה לרת גומר לרת שנעשית לרה כו' דכיון דזו נערה זו מלאה וכבר חזיב בני נערה שם אקאי חזיב אף לא צנים לחללה ולתשבה נמי גבי נערה ועל כן דרש דלאו בני חזיב הכא אלא אחר שנצנית חללה ונתרפאה נעשית לרה כו' ודו"ק:**

הרי"ג חר אחר בתי כהונה ולויה וכו' וזריך לחזין צמחי פלטינו וכל הני מהכתיבה וכו' דהא מלאה כפגומתא לתעלה מי היו המילדות אחר רב יהודה כלה ומייתה יוכבד ואלישבע בת עמינדב רב יוחנן בר נחמן אחר אשה ובתה יוכבד ומרים והשתא רב לשעמיה דאמר יוכבד ואלישבע וכו' זה אינו יכול לדרוש בתי מלכות מתיים יו מרים און לה עסק במילוח ולקד דרש בתי כהונה ולויה ומלכותא רב לשעמיה דאמר במסכת גליותא הכהונה ומיכבד הלויים ולחזן דאמר התם שהיו שוכבד ומרים יש לדרוש בתי כהונה ולויה ומלכות כהונה ולויה מוכבד ומלכות ממרים וכן למר וכן למר אחי ספור מש"ה ייטש להם בתים בת"ש דה"ל ייעש להן כנ"ו כיון שיוכר נתיים ומאי להם דקאמר אלא כיון שגודר על בתי כהונה ולויה או מלכות ס"א מתייחס לזכרים יכ' אחר ויעש להם בתים: אל תקרי צניה אלא צניה נראה דהא כיה של מרים היה חור כדכתיב ויקח לו את אפרת ותלד לו את חור וכן שכתוב אלה צניה של

המקנא

פרק ראשון

סוטה

מבול לשל"ע ד שארצו לומר שאלעגנטינו ראו לעתיד ללקי' נמים היינו משום דלא בעלה אותה גזרה שליטת עד שהשלך לאור שחצו האלעגנטינים שאז היה נלקה מושיעו כדאמר' לקמן וזוה יקישב שלא עברה בת פרעה גירח אביה שאמר השלכתו שאמרו האלעגנטינים שכבר נלקה מושיעו בטלה הגורח ורש"י בנחמס קכב כך שראו אלעגנטינו אקרא ואם בן הוא והמתן גו' וזה אינו לפי הסוגיא דמעתין דגורה ראשונה דלם בן הוא והמתן גומר לא היה אלא משום פן ירבה גומר ונלחם בנו ודו"ק :

הר"י ר' חמר רבי יוסי אף על עמו גור לרוך לבקש אסתמחא מנ"ל דעל עמו גור דילמא כפשוטו טעם ללל עמו סיניו זכרון להשליך לאור אה חכמים הנולדים וגדלה דריק שא"כ היל"ל כל הן הילוד לישראל האורה חסידותו כמי טוהם למילתו בילדות אה העבריות אם בן הוא והמתן אוחו ומקלקלר כל הן הילוד טהר הוא גם על הילוד מן החלוצים וגם דייק מצי לאמר דהוסי הכא אלא עם מה פירש רבי תנחומא שאמרו האלעגנטינים לפרעה הוסי נולד מושיעו של ישראל זקן אלו יודעים אם יהודי או מצרי עמד וקנן לל עמו ונקם מתן וזוה לו נעים הנולדים הוסי וגור אף על עמו והשתא נישא דאמר ויל לל עמו לאמר בכבול אמרתי האלעגנטינים זיה כל הן הילוד אפי' למצרים האורה חסידותו וכו' : שלשה אחרים נולדו בתחלה אם בן הוא וכו' פרש"י ז"ל בתחלה והמתן אוחו לא הוסיב שמיים וכו' וז"ל מי כדמי לרש"י לפרש בן שנתחלה ב' אר"כ הוסיב שומרים כי הרי לא הוסיב שומרים במקראות ואפשר שדקדק רש"י סבין שגזרת האורה חסידותו היתה על ישראל ועל כל עמו אם כי טעם אהם כפספסו שני גיטות הכל גזירה אחת היא להשיבם לאור וכן גזירות והמתן וגזירות האורה חסידותו הכל הוא גזרת מות בנתק ליה פ' שהראשונה היתה ע"י המילדות שספק על איוונסם ולא נובש עליהם שומרים וכסויה הוסיב שומרים וכן על ישראל הוסיב שומרים ועל כל עמו ולא הוסיב שומרים וכן לרבות השומרים מדכתיב לאמר דהיינו ויל לל עמו לאמר לשומרים לשמור שישלכו הן הילוד לישראל לאור :

היינו לא הוסיב חור וגם לא מלניו שהיה למרים בעט אחרים חבל אלא חור אכל ישר וסובב וארדון לא הוסיב בנתיב של מצרים ליה אחר אל חקרו עניה אלא כוניה שמרבר כבעלה שנאה למרים ונסאה כדפרש"י מקרא פלב בשמות הללו ישר שייקר עלמו מעלת המרגלים וכו' ואיכא דאמרו על שהיו פניה דומין לוודר פי' דאין ארדון סמו אלא ישר וסובב סמו לוותר לנו שמרים שנקראת ענונה חורה לפניה אה"כ פניה דומין לוודר וארדון ורזה למר וודר :

לו י' יוצו פרעה לכל עמו לאמר אמר רבי יוסי רבבי הנינא אף על עמו גור ואמר רבי יוסי רבבי הנינא שלש גזירות גזר בתחל' א* אם בן הוא והמתן אותו ואח"כ היאורה השליכתו ולכסוף אף על עמו גור :

אף על עמו גור דרש ר' תנחומא יוסי שגולד טעה אמרו אלעגנטינים לפרעה הוסי נולד מושיעו של ישראל ואין אלו יודעים אם יהודי הוא אם מצרי עמד וקנן כל עמו ונקם מהם ליתן לו נעים הנולדים בן גוים וגור אף על עמו : בתחלה והמתן אותו לא הוסיב שומרים אלא סמך על המילדות : השליכתו הוסיב שומרים וקסודיו להבר' ולבסוף על עמו כדפרשיתו וכיון שעבר הוסיב ועדין רואין באלעגנטינות שלא לקה העמידו הגזירה עד הוסיב שהשלך לאור :

מהרש"א ג' גזירו' גור פרעה פי' בתחל' משו' פן ירבה גור למילדות אם הוא בן והמתן אוחו בספק ולכסוף בשלא עמו כאשר דבר אליהן גור להוסיב שומרים להשיבם לאור כדכתיב כל הן הילוד האורה וגומר והיינו דנתחמקה לו בנאו ונדונוס נמים שכבר נשבע הקב"ה שלא יביא מבול בו' כדאמרין לעיל ולכסוף כשאמרו לו אלעגנטינו שיהיו נולד בן המושיעין גור אף על עמו ואינם יע לנדק ביה דכל הן הילוד האורה גומר צהר וילי פרעה לכל עמו הוא דכתיבא ומשמע שהוא קאי אגורח כל עמו וכן הוא כהדיא בש"ר כל הן הילוד בין יהודי בין מצרי בו' דמיונו לכל עמו לחוד לא הוה מוכח מידי דאימא דזוה לכל עמו להשליך בני ישראל לאור והשתא מנא ליה דכל הן הילוד גומר וילי פרעה לכל עמו גו' ב' גזירו' ולהקדי' המאומר דהיינו דכל הן הילוד גו' הוא גזרה שניה וילי פרעה לכל עמו גזרה ג' ויש ליישב דסמכו עלתם לומר גזרה שניה מדכתיב כזה נחממה לו דהיינו נחממה למושיעו של ישראל להוסי' במים בו' וב' גזרות ראשונות היו משום פן ירבה יהוה כי חקראנה גומר והר"א ס' כתב אהא דאמר' שאמרו אלעגנטינו דלי משו' מיעוט זכרים ליק' מריה ורביה יותר היה לו להרוג הנקבות גו' עכ"ל ודבר' הקב"ה דהא צ' גזרות ראשונות אם בן הוא והמתן גומר וכל הן הילוד האורה גומר לא אמרו לו עדין אלעגנטינו כלום ואע"פ כן לא גזר אל על הזכרים כמשורש בקרא אם בת היא והיה ונדלמ' כהדיא בשמעתין וכבר אמרו בש"ר טעם היה המלך להרוג אה הנקבות בו' ע"פ אהל למדו לוותר שהיה סס גזרה ג' ע"י אלעגנטינו מדכתיב וילי גו' כל הן הילוד גומר בין יהודי בין מצרי בו' כמ"ס כהדיא בש"ר וכו' כנחממה לקמן דגזרה אם בן הוא והמתן לא היה לא משום פן ירבה גו' ונלחם בנו ודרך אגשים להלחם עכ"ל והא דלא חספיק להו גבי גזרה שליטת משו' דכבר נשבע הקב"ה שלא יביא

*וירדך איש מבית לוי ויקח את בת לוי להיבן הלך אמר לה רבי יהודה כר ובינא שהלך פרעצ בת' חנא סס עברם גדול הרוד היה כיון שגזר פרעה כל הבן הילוד היאורה השליכתו אמר לשוא אנו עמלים עמר ונרש את אשתו עמדו כולם ונרשו נשותיהם אמרה לו בתו אבא קשה גזירתך יותר משל פרעה דרשע שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקבות פרעה לא גזר אלא בעולם הזה ואתה גזרת בעולם הזה ולעולם הבא פרעה רשע הוא כפך גזרתו בתקיימת כפך אין מתקיימת ואתה צדיק ודאי גזרתך מתקיימת שנאמר ותגזור אומר ויקם לך עמר והזויר את אשתו עמדו כלם והזוירו נשותיהם ויקחו ויחזירו מיבעי ליה אה' רבי יהודה בר אבוןא שעישה לך מישיה לקחין הרשיבה באפריון אחריו וכרמים בירקתן לפניו ומלאכי השרת אומרים אה הבנים שמחה את בת לוי אפשר בת מאה ושלשים שנה היתה דאמר רבי המא בר הנינא זו ויכבר שהורתה כנעון ולידתה בין החומות שנאמר אשר ילדה אותה ללוי במצרים לידתה כמצרים ואין ורת' במצרים וקרי לה בת א"ר יודר בר בון' שגולדו בה סימני נערות:

המקנא

פרק ראשון

סימא

רלו

גתל הדרז וסיו הכל נשמטין לדבריו על הוברים ועל הנקבו
 שלא ילדו לא זכר ולא נקבה : אלא בעולם הזה שהנולדים
 מתים ומזוירים ומיים לטובם כהן : אהה גורת בעולם הזה
 ולעולם הבא שמיין שאין יולד אלא זכר לטובם הנא : בת מאה
 ושלושים כדמשמש ואילן שגולה צדידותן למרים וישראל נחטבו
 עם מאזנים ועשר שנים ומחולל משה לא נחטבו אלא שמיים שנה
 כדחזיקו ומשה בן שמיים שנה ובומר צדדים אל פרעה וזאקה שנה
 ילאו נחלא טעברו מירידתן עד שגול משה ק"ל וכשהחזיר עמרם
 את יוכבד כבר הייתה מעוברת מתמה כדאמרין לקמן נשמעין :
 דאמר רבי חמא גיט עומקין וי יוכבד צרפטן של ירדו מלרים
 אלה מולא שמיים חסר אמת ונכללו אתה אומר הכלאים מצרימה
 שמיים ו יוכבד שהשלימה התשכן צנניסתן לעיר : סימלי גערר
 חורה ליתו עלומים בלוצר כנשים וחורר פנים ונחפשו הקמטין
מדרש א' שהלך בעצת ברה סמנו עמא אהא דאמרי לקמן
 שהיתה מתנבאה כשהיא אמת אהרן כולי וכן פירש
 דש"ס פרק יש נחמין ע"ש ויש לדקדק למה הוצרך כאן למימר
 שהחזירה ע"י דבורה של מרים קשה גורתך כו' ואימת דמסוס
 נבואה זו שא"ל שהיה שחלד בן כו' החזירה וי"ל דמסוס נבואה
 לא היה לרין להחזירה דהא ודאי היה יודע עמרם כשיעורה של
 יוכבד דהוא מעוברת כבר ג' חדשים כדלקמן שהוא הכרח טעור
 אלא ע"כ החזירה טעם שאתה לו קשה גורתך גו' ושעל ידי
 חרותו יחזירו גם אמרי נבואה ק"ל א"ל בתו קשה גורתך
 כו' עמר ודחזירה כו' ולא סגי להו למימר שהחזירה ע"י נבואה
 טחיה אית שחלד בן כו' דכיון דכבר נחטרה חתנו שלשה חדשים
 כדלקמן שו כדו הכרח טעור לא היה לרין לו להחזירה והטעם
 מנזאר שוכרה ג' דברים נגד ג' גורת צבור פרעה כדאמרין
 לעיל שנתחילה גור אס בן הוא והמתן איתו ולא בת וגומר ע"י
 אמתה לו קשה גורתך שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואהה גורת
 אף על הנקבות ושגור צננייה כל הון סילוד סיאורה גו' לא גזר
 אלא על הגוף צנה"ו אבל יתו לאתי עה"כ כדאמרין בהניקון
 אפיז מחלולת ים אלו שטעברו זים ואהה גורת צנה"ו וצנה"כ *
 ושגור שלישי אף לכל עמו זו הגזירה ספק שהקו"י שהם התלרי'
 מלמס יצטלוה צעבור צניהם ואהה לרין צודאי גורתקיימת שאל'
 ומגור אומר וגו' ודוק ויקח ויחזיר סיבעי ל"י כו' דכיון דע"כ
 פירש ממנה כדלעיל מרכיב וילך ע"כ נשאלן שמים היו ומאי
 ויקח דמשמע לקוחין ראשונים אלא טעשה לה תעשה לקוחין כו'
 ואהרן ומרים היו מרקדין כו' עיין ברש"ס צפרק י"ג וברמב"ן
 ואע"כ שידעו שכבר מעוברת ג' ימים מי"ת היו משמתי צורת'
 שלא יהיה נולד בן האומיטן בהיאקה גרובה ואמתה אס הנשים
 שמתה פי' הפסוק מתיב עמרם העקרת שנתקרה מתיבה להחזירה
 שם ולא אס שהיא יוכבד והנשים אהרן ומרים שמתה ונספח לזה
 צללא יסאל ממרים וגו' נעשה זה וקל להבין :

לט * ותרדך והאשה ותלד בן והא רות מייעברא ביה תלחא
 ירחי מעיקרא * אמר רב יהודה בר אביןא מקיש
 לידתה לדורתה מה דורתה שלא בצער אף לידתה שלא

סס
 מות

בצער מכאן לנשים צדקניות שלא היו בפיתקא של חוה
 והא הות מעברא ביה וכו' מקמיה נהארה כדלקמן : מקיש
 לידתה וכו' לא נכתב אריון זה אלא לדורש כן : בפיתקא
 של חוה נפק דין שלה ושטר גירות קללה דעלון והריון :
מדרש א' והא הות מעברא כו' מעיקרא כו' דנמד טעניא
 לית לן למימי' און מוקדם ומאומ' נחורה וע"כ דרשו
 טע"כ נכתב כאן כאלו לא הייתה מעוברת כבר שלא היה לה לער
 טעור ומיהו מסמיכות שמעי' אסם לידתה שלא נצטר היה וק"ל :
ותרא אותו כי טוב הוא תניא רבי מאיר אומר טוב
 שמר רבי יודנה אומר טוביה שמר רבי נחמיה
 אומר הגון לנביאות' אחרים אומרים נולד כשרוא מהול'
 וחכמים אומרים כשעה שגולד משה נתמלא כל הבית
 אורה כתיב הכא ותרא אותו כי טוב הוא וכתיב התם
 * ירא אלהים את הארץ כי טוב * ותצפנו נ' ירחים ולא
 מט לה מצרים אלא משעה דאחרה והיא דות מעברא
 ביה הלחא ירחי מעיקרא * ולא יכלה עוד הצפיט ואמאי
 הצפניה ותזיל אלא כל היכא דשמעי מצראי דמתיליד
 יונקא מבטו יונקין ומעוו דתם כי היכי דלשמע לקיירו
 ונעווי בהיירו דכתיב * אחוה לנו שיעלים שועלים קטנים
 מחבלים ברמים :

הגן לנביאות רחמה נרום הקודש שעתיד לנבואה : ותצפנו
 שלש ירחים שלשה חדשים וכלה להפנינו שלא הלכו המלרי'
 לצדק אחרה אלא למוק ע' חדשים משתחזרה והיא הות מעברא
 ביה תלחא ירחי מעיקרא ומהכא נפק לן אמאי תצפניה ותזיל
 מאחר שלמן נמשחרים הוה דכתיב ותלפניו מה סיק לה לדגון:
 וסעוו דתם נמשחקים שם ודרך חנוק לנעוק לקבל חנוק חברו *
 אחוו לנו שועלי' בת קול אומר למי הים אחוו לנו שועלי' הקעני'
 שהיו מחזלים הנרמים צהינאם סמדר צעוד הסרי קטן :

מדרש א' רמ"א טוב שבו כו' טוב ממש כקטן כזה לא סיך
 לראות זו ולא נפרש צו מלשון יפה כמו כי טובת
 הנה איננו טעם על שהלפינה אותו וכי לדקדק כיוכד אי לא היה
 יפה לא הלפינהו וע"כ דרש בר ר"מ טוב שמו שסם משה נהנה לו
 בת פרעה אבל עיקר שמו טוב והיהה דיקא בשמו כי נהולד לה
 אהרן ומרים נחוסף בגלות מרים ע"ס. וימרתו את מייבה אהרן
 ט"ס השלכת יאור אבל בשם מרים רח"ל כי טוב הוא טע"י יאל טוב'
 וגאלה לישראל ור"י הוסיף צענין זה נעלמו טוביה שמו כנסף לו
 שם י"ה המוסוף בשמו כמו שם ישראל והרמו צו שם טוב צאלמע
 וי' של כי מלפניו וה' של הוא מאמריו ור' נחמיה שאמר הגון
 לנבואה עיין פירש"י ונ"ל טע"י צנה מרים רחמה זה כי יוכבד לא
 נחטבה ככלל ז' הניצלות צפ"ק דמגולה ושאר שגולד כשהוא מהול
 כי הער"ל הוא דינוק היל"ה שיקרא ערל גס וכהיפק בהסרת
 ערלה נקרא טוב ושאר שנתמלא הציח כולו אורה כו' הוא חידוש
 נפלא והואה על שעתיד לזרע עם השנייה פה אל פה טע"י זה
 איהה קרן עור פטו וק"ל : ותצפנו גיריחים דלא מע לה כו'
 פרש"י ומכאן נפק לן והיינו מדיקה יעלה להפנינו עד ג' חדשים

טעור

המקנה

פרק ראשון

סוטה

שינוי משום דלא מנו לה כו' ורש"י בחומש חכם לו דרך אחרת
 ע"ש וברא"ם וזין כאן מקום להאריך ובספר פנינת רזי כחב דהא
 ודאי מלרוב נמי הוא ידעי דיוולדת לו' וילדה למקובעים וצדקו
 אחרים לשמה חדשים משעה דהאדרה וחי הוה מעברא ג' חדשים
 מעיקרא וילדתו לו' מקובעים דהיינו לג' חדשים משעה דהאדרה
 וע"כ יכלה להלמינו ג' חדשים ויניס וידקה אורזו עד ג' חדשים
 ומעה דהאדרה בן חסון דבריו וכה"ג כתב החוקמי ע"ש וז"ל
 יכלה עוד הצפוני אבאי תצפניה בו' פרש"י שלפון צמחיה
 היה כדכתיב וזלפנו כו' עכ"ל היינו מסבירא אבל ממה שהיתה
 יכולה להלמינו שלשה חדשים אין ראיה דג' חדשים הראשונים לא
 צדקו אחרים כדלעיל דלא מנו כולי ושאר דהוי שפעו מלרבי
 דלתיילד כו' לא דוקא אלא שהרגישו שעת לידתה כי הכל צמטה
 דכבר נולד מקדים זה ג' חדשים לא שהרגישו זה לפון ע' שהוליד
 למי דעם וק"ל : אחוה לנו שועלים בוי מזרע כסיר השירים
 רנה ונלת בעולים כו' א"ר זכריה שועלים קדמה מלא תינה
 חסר שעלים כו' שירדו לפעלו של יום וע"ש ערמה צנה נקממה
 לו להפליס ליהור מכלו לבעלים כו' וע"ש ודו"ק :

מא *והתקח לו חבת גמא ממי שגא גמא אמר רבי אלעזר
 מביא לצדיקים שמונעם החיב עליהם יותר
 משום מנופס וכל כך למה לפי שאין פושטים ידיהם בגול' רבי
 שמואל בר נחמני אמר רב רך שיעמוד בפני דבר רך
 ובפני דבר קשה *והתחמרה בחמר וכופת תנא חמר
 בכפנים וזפת מבחורן שלא ירית אותה צדיק רוח רע'
 כס *ותשם בה את הולד ותשם בסוף על שפת היאור רבי
 אלעזר אומר ים סוף רבי שמואל בר נחמני אמר אם
 דכתיב קנה וסוף קמלו :

שחביב עליהם ממונע דהיינו ומעטין ואף ע"פ שהיה משתמר
 גופו יותר ששל עלים כששים ומקום : דבר רך צנה
 הוא משתמר יפה מן הכל לפי שהדבר קשה ככפלים מוליכין
 אותו בחוקים וכו' נתקל בצנן וכוא נישוף וגסר אבל דבר רך נתקל
 ונודק לאחוריו' ריח רע של זפת : אם של עלני ערנה וקנים
 דקים אישי' ריח צלע' וכו' וכו' קנה וסוף קמלו דקרא : קנה קנים
 סוף ערנה דקה : תוספות חמר מכפנים וזפת מבחורן פי' ר'
 צסס ר"ש בר קלוינימוס זה וזה בן חן ההנה והחמר היה מכסה את
 הזפת אבל תמחן לא ופתה שלא ירגיכוני הגמא דומה לקנה
 היאור ולא יצמינו ההנה צדק קנה היאור :

מדרש *אמר רבי אלעזר רבי יוחנן רבי יוחנן
 אמרו שפירק ג"כ גבי יבק שנסחיר על פני עניים
 וז"ל הכל שהיה משתמר גם גמא לא שיתר היה משתמר בעלים
 אחרים ומדחוכי דקרא שהיה גמא לאשמועינן ומלאו לדקוקים כו'
 דאל"כ אין לך דבר שמונה צפני סקוה נפס וכו' ממון וק"ל :
 בחמר וזפת תנא חמר מכפנים כו' מדחוכי ר' לז' מניס
 חמר וזפת אמרו דודאי חמר מנחון אינו דבר מתקיל צמים מנחון
 וצמחנא נח שהיה ופת מצמיס ומנחון אכ"ג דג"כ דקוק היה י"ל

כיון דהשמים רב היה שם לכל מין ומין לא היה צד חמר מצמיס
 שאפשר שיתפרק ע"י שימוס רב כזה ועוד יש לומר שזינו הכל
 לומר שלא ירית כו' ע"ש שהשניה היה עמו בולקמן והרבה
 וחיוא מיבעי ליה כו' וצוה ימישכו דבריו רש"י בחומש פ' נח
 והרא"ם כתב שם דרך אחרת ע"ש : וכתבו התוספת פי' ר'
 צסס רש"י דהוה חן ההנה והחמר היה מכסה הזפת אבל
 מנחון לא ופתה שלא ירגיכוני הגמא דומה לקנה היאור ולא
 יצמינו כו' עכ"ל וקלא ריחיהו קנה שגמא דומה לקנה כמו שפירס
 ההרגום קנה וסוף קנה וצמח אף קנה לדבריו דא"כ מלי קאמר
 לעול מ"ש גמא כו' דהא איכא למומר שלקחה גמא שלא יצמינו
 ההנה חן קנה היאור ויש לייסד דשאר עד נמי דומה לנת' אלא
 לאפוקי זפת קאמר ודו"ק : ותשם בסוף רא"א ים סוף כו' זה
 המעשה במלרים ביאור ולפי הפתובי' שים סוף לאו צמלרים אפשר
 שזין ים סוף ומשנים יאורים למלרים וע"כ קראו סוף וצס"ר ים
 סוף שים סוף גמיע עד נילוס ושאר רש"י לגם דכתיב קנה
 וסוף האו קרא נמי במלרים כתיב אלא דכריחה לא טייך זים סוף
 אלא צמלם דומיא דקנה דקנה גמיה ופרש"י סוף שרנה דקה
 עכ"ל וצמחנא קנה וסוף קנה וצמח עכ"ל :

הר"י *ותשם בסוף על שפת היאור רבי אלעזר אמר ים סוף וכו' י"ע
 מה ענין ים סוף אל היאור דהא כתיב הכל על שפת היאור
 ובתיב וחדר נח פרעה לרחוק על היאור ונערותיה הולכות ע"י היאור וזה
 גם כתיב היאור מלרים עד ים סוף וז' דרך שלשת ימים וסימא אורה ארך
 מלרים שחורה אורה זו על עכשיו שקרין אורה מלרים והיא היתה לפעלה
 זזה על שפת היאור והוכיב אללים סוף וצמחנא מקום היתה ארך מלרים
 הכסוהה בתורה וז"ל ע"כ וצמח בסוף על שפת היאור :

*והר"ר דבר פרעה לרחוק על היאור אמר רבי יוחנן
 משום רבי שמעון בן יוחאי מלמד שירדה לרחוק
 מגלולי בית אביה וכן הוא אומר *אם רחץ ה' את ציאת
 בנות ציון *ונערותיה הולכות על יד היאור אמר ר' יוחנן
 אין הליכה זו אלא לשון מיתה וכן הוא אומר *הנה אנכי נ'
 הולך למות * ותר את התיבה בחורן הסוף כיון דהיו
 דקבעה לאצילי למש' אמרו לה גבירתנא מהנו של עולם
 מלך בשך זכ גזר גורה אם אין כל העולם מקימין אותה נח'
 בניו ובני ביתו מקימין אותה ואת עוברת על גורת אביך נח'
 כא גבריאול וחכנא בקרקע *יתשלח את אמתה ותקחה נח'
 רבי יהודה ורבי נחמיה חר אמר ידה אמר שפחתה נח'
 מאן דאמר ידה דכתיב אמתה מאן דאמר שפחתה מרלא
 כתיב ידה ולמאן דאמר שפחתה הא אמת בא
 גבריאול והצמח בקרקע דשייר לה הרא דלאו אורה ארעא
 דבת מלכיה למיקם לחודה ולמאן דאמר ידה לכתוי ידה
 הא קא משמע לן דאשתרובב אשתרוביב דאמר כר וכן
 אתה מוצא באמתה של בת פרעה וכן אתה מוצא בשיני
 רשעים שנאמר *שני רשעים שברת ואמר ריש לקיש תליס'
 אל תקרי שברת אלא שרבת :

לרחץ לעגול שם לשם גרות : וכן הוא אומר פי' שהצ
 ומתקנה

מב
 טעם
 יסוד'
 טעם
 יסוד'
 טעם
 יסוד'
 טעם
 יסוד'

המקנא

פרק

ראשון

סוטה

רמה

ומתקנה מעונן קריו רחוק : לשון מיתה כמפרש טעמא
 ואיל שפיו ממותו בידה הלכות על אחו לויק : דאמר מר גבי
 שריטס הוסיף דלחשורום נחמסת מגילה : בשני רשעים דעוב
 מלך הכסן צברכות נחמסת פרק הרוח : שרבת לישנא
 דתאשר צנז :

מהרש"א לרחוק וכו' לפי פרש"י לא ה"ל לאחוי האו קרא
 אס רתח ה' גומר דלא איירי ברמיזה ממש ועפי ה"ל
 לאחוי מכתה מקראות דכתיב רחילה בני נטילה ועוד למה לא
 נאמר דלרחילה בעלתא ירדה אלל סוז הרחילה נאמרה למשל על
 רחילה עתה מגלוני ציח אציה ודרש ליה מדלא כתיב לרחוק ברוך
 היאור לא על האי' להור' מלל היה זו רחילה ממש וצפא קמחטי
 נתי קרא דאס רתח ה' גו' משל על השנים ומתקוקס שהיו מלוכלכים
 צנו' ליון גבוליו עכו"ס והאס מייחיל לה פ"ק דתנינ' אמחי קרי לה
 יהודית כפר' בעכו"ס כו' ע"ש וק"ל : אין להיבה זו אלא לשון
 מיתה כו' דל"ג למה ליה למכתו וערותי' הולכו כפר"י בחומס
 דמייחיל הכא וקרא את הציבה גו' הפסיק הענין והס"ר לא מייחיל
 האי קרא כלל אלל דע"כ צחר וקרא את הציבה גו' שראו וערותיה
 שצאקה להנילו כו' ה"ל גבירתנו כו' וכאז כתיב וערותיה הולכות
 למיתה צחר וקרא את הציבה גו' אלל רחוק המקרא יולא מידי
 פסאנו לכך הקדמנו דהיינו שהיו וערותיה הולכות על שפת היאור
 קודם שראתה את הציבה גו' ולמדו למר שצא גביראל וחצטנו כו'
 שבמיתה זו מתו מרכיבי הולכות על יד היאור שפירשו לפי הדרש
 הולכות למיתה בקרקע שעל שפת היאור שצא גביראל וחצטנו כו' :
 מ"ד ידה דכתיב אמתה חף על גב דפי' אית לן לפרש כמשמעו
 אמתה מלשן אמה שפחה כדקאמר מ"ד שפחה מלשן כתיב ידה
 ככא ע"כ לייבא לפרש' ככי דהא שפחותיה מתו ולא מתצטרף ליה
 למימר דשייר תדא וק"ה ידה דכתיב אמתה ועיון דשפחותיה מתו
 ככא ע"כ דלויכא לפרש אלל ידה גם רש"י בחומס פירש לפי
 פסאנו אמתה שפחה ורבותיהו דרשו לשון יד כו' ע"כ ל דהכי מוכח
 נמי מחוק שמעתינן דלמיתה שפחה היא ויתר פסאנו משנפרס אמתה
 ידה והרא"ס האריך צוה לפרש' ולין לנרך :

הר"י ונערוותיה הולכות א"ר יוחנן אין הליכה אלל מיתה וכו' אין
 להקשות כיון אלל מתו אלל לפי שמינו נכ' ומתו לה גבירתנו
 את עוברת על גבירת חניך וכו' בא גביראל וחצטנו איה הוא אומר בירידת
 בה פרעה ליאור ונערוותיה הולכות לשון מיתה אלל לפי שהכח הוא
 אומר ויתר בת פרעה ונערוותיה עניה נאמר הולכות ליהוה שכתבת היו
 הולכות למות כאותה ירידה שפחה לראות בת פרעה את הילד ותרלה
 להנילו והס יחמו בידה וגביראל עמיד לחצטנו כדי לך שהליכה זאת שהיו
 הולכות עם גבירתו היא הליכה למות מחוק אומה וירידה ליאור : הא קמ"ל
 דאישתרונוי וכו' וכו' חית דלא כתב ידה אלל כתיב אמתה בת"ס דגוסה
 יש למר דלכך היתה רפוייה מ"ס על אמתה לנאנו גוס ידה דנתת
 ונשתרונה למרותי :

ג ונחפתח ותראו את הילד ותרא מבועי ליה אמר רבי
 יוסי ברבי חנינא מלמר שראתה שכינה עמו *
 * והוא נער בוכ' קרי ליה ילד וקרי ליה נער תנא הוא ילד
 וקולו כנער דכרי רכי יהודה אמר לו רבי נחמיה א"כ
 עשיתו למשה רבינו בעל מנס אלא מלמ' שעשת' לו אמו

חופת נעורים בחבה אמרה שמא לא אזכה לחופתו
 * ותחמול עליו ותאמר מילרי העברים זה מנא ידעה אמר
 רבי יוסי ברכי חנינא מלמר שראתה אותו מרול' זה *
 אמר רבי יוחנן חנינא שנתנבאה שלא מרעהה זה נפל
 ואין אחר נפל והיינו דאמר רבי אלעזר מאי דכתיב
 * וכי יאשרו אליכם דרשו אל האבות ואל הירעונים

המצפצפים והמהגי' צופים ואינם יודע' מה צופים מהנים
 ואינם יודע' מה בהנים ראו שמושעים של ישראל במים
 הוא לוקה עמרו ונזוור כל הבן הילוד היאורה תשליכותו
 כיון דשרייה למשה במיא אמרו תו לא קא חיוני כי הדוא
 סימנא בטלו לנזרותיהו והס אינם יודע' שעל מי מריב'
 הוא לוקה היינו דאמר רבי חמא ברבי חנינא מאי דכתיב

* הטה מי מריבה אשר רבו בני ישראל הטה שראו
 אצטנניו פרעה וטעו היו דקאמר משה * שש מאות
 אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבנו אמר להם משה
 לישראל בשבילי נצלתם כלכם :

שראתה עמו שכינה והאי את לשון טס כמו לא שלח ועקב את
 אחיו : נער גדול משמע : בעל טוב והוא לוי ונפסל בקול
 לעבודת השיר : ואין אחר נופל ליאור שאותו היום צטלו גרוחיו :
 וכי יאשרו אליכם הטוב' דרשו כמונו אל האבות המלפלים
 ומהגים נניח קרו להו הכי לגבי שאינם לא מלפלים כנגורום
 ומהגים כיונים מולאים קול צנזונס ואינם יודעים מה אומרים
 כך דרך של אצטנניו אינם רואים אלל סימון אלל לא פירשו של
 דבר : ראו אצטנניו פרעה שמושעים של ישראל וכו' והק'
 מלחא לאו רבן אלעזר קאמר לה דקרא לאו אמריס קאי אלל
 תלמודא קאמר לה וקאי אהא דאמרינו לעיל ואין אחר נופל כד'
 אלעזר דאמר דאינו יודעים מה הויגים הלכך ראו מלרים ולא ידעו
 מה ראו : כיון דשרייה למשה במים כל זמן שהיה ביאור אין לך
 לקוחא גדול מזה וצטל הסימן של לקייה : רגלי צטנניו כמו וינרך
 ה' אותך לרגלי : בשבילי נצלתם שצטלו מלרים גורס :

תוספות צטנניו : צלתם כלם חימה אדרניה צטנניו נגורה הנורה
 שראו אצטנניו פרעה וכו' הוא היה ראשון המשך ליאור
 וגורה ראשונה אס כן הוא והמתן אותו לא צטנניו היסח אלל משם
 ונלחם כו' ודרך אשכזם להלחם :

מהרש"א ותפתח ותראו כו' ותרא את הילד גומר
 דכינוו ותראו הוא מיותר רמז דקאי הכינוי על
 השכינה וצפסר צתי כינוי וקראתו ה' ו' מלי האחרון מהסס רמז
 לשכינה עכ"ל : קרי ליה ילד וקרי ליה נער כו' גם שמינני
 שהילד מינוס הולדו נער כמו מה נעשה לנער הילד גו' וכתי'
 ויבקש דוד את האסי' צעד הנער מ"מ הכא לא ה"ל שנתה לקרותו
 נער כיון דכבר קרי ליה הכא ילד ורש"י בחומס הציא חך דרס'
 דר' שהיה קולו כנער וטעו עליו הרמז' וכבר דמו זה ואמרו
 א"כ ששיתו למשה רבינו בעל מוס ועוד כו' ע"ש והארזך הרא"ס
 להשיב על דבריו ע"ש ומדבריו נרא' שגאער כסר לעבודת השיר של
 הלוי' וכן נרא' מפרש' בשמעתי וקסה דקל לכל הענות לא נקרא
 ח"כ סב א

ע

צער רק עד ל'מ"ט הרא"ס בעלמ"ס ויב"ש ועבוד' הלויס לביד
 איינס מחתלים אל מל' שנה ואילך וגלו פי'רש"י היה נראה לפרש
 מ"ט עשיית למשה בעל מוס לאו מאוס דלוי הזה אלא כל שנינו
 שצדקם צדקיהו מחאר כל אדם בקרא בעל מוס ובניאל בזה א"ס
 פקילו דק באשה בקרא בעל מוס וסריס וכן להיפך באשה שקלה
 עב הקרא בעלת מוס ואילונית ור"י לא היה חס לדברי הר"ן
 דהקס ודאי שנינו צריית' הוראה על מומם אבל הנא קולו כנער
 חורה על מעלתו וגבורת לבו : שעשורה לו תופה בו' הוכיר
 הכחו' להורות שחייאשה אמו ממנו וכדאמר' שטתה אביה על
 בו' וק"ל : מילדי העברים מנא ידעה בו' פי' למאי דקאמרינן
 לעיל דגם המצריים היו בגזירה שלישיה מנא ידעה שמילדי עברים
 הוא וקאמר שרצה אותו מהול ואפילו למ"ד שנולד כשהוא מהול
 צח פרעה חסדה שהוא ניוול בו הגולדי מהול הם מועטים ולמ"ד
 דנולד כשהוא מהול לר"ך להטויף ממנו דם צריית נוחא עמי סיס
 להכיר בין הנינוול בין הגולד מהול וק"ל : זה אר"י בו' זה נופל
 ואין בו' ובש"ר זה מהו זה נופל בו' ונראה לפרש דה"ק מהו
 זה דלפי הלשון לא ה"ל למכתב מילדי העברים זה אלא מילדי
 העברים שהוא אבל זה למעטו אחי זה נופל בו' וכה"ג דרסינן
 צפרק ע"ג צנוו זה פרט לסומין מיה"ל למכתב צנוו הוא וכחז זה
 למעט אחי המצפצפים והמגנים בו' מפרש"י נראה שהוא מל'
 לפזוף כעופו' לפי הררם אבל ממה שאמרנו אופים ואינון יודעים בו'
 נראה שהוא מלשון השקפה והבטה כמו ויראו האופים והקמיהו
 עליוס אופים שה' מוני ומתנבזאים ואינם יודעים מה מהנבזאים
 ומלת מלפניס כפול על כונה זה שהם צופים ואינם אופים או
 שהכפל מורה על המיעוט בדבר כמו ירדק ארמזס : ראו
 שמושיעם של ישראל בו' נגורו כל הבן הילוד גז' היינו גזירה
 שלישיה דקאמר לעיל דגזיה כתיב ועליל דנקט האי קרא צגזירה
 שנייה לישנא דקלמודא הוא דקאמר עלמו צגזירה שנייה אשה
 נחממה לו גומר כמ"ס כל זה לעיל וק"ל : כיון דשרדויה
 למשה אמרו תו לא חויון בו' שיה היה סימן הלקויה שהשליכוהו
 ליאור או ומה שהולרכו לומר שאינם יודעים שעל מי מריבה הוא
 לוקה דלא מסהדר להו לומר שסימן הלקויה לא יורה אלא על
 השלכתו ליאור לחוד שלא היה אלא לפי שעה ועוד שישל מזה
 תשעה לישראל אלא שיהיה זה ג"כ סימן לתקיד על מי מריבה שהיא
 לקויה גמורה וסס לא היו יודעים ועיין לזה פרש"י הכא וק"ל :
 המה מי מריבה בו' המה שראו בו' מלת המה הוא כמותר
 לדרום מניה הזה מי מריבה הנזכרים במקום אחר בו' כפרש"י
 צחומס ובחטא מי המריבה פרש"י צחומס על שהכה הסלע ולא
 דבר אלו אבל צפרק חלק פירש על שאמר להם שמתו נא המורים
 גו' ועיין במפרשים וק"ל : ת"ר אלק רגלי גו' בשבילי
 נצלתם בו' נראה שרשו כן ממלת רגלי שהוא נקוד צחור"ק
 הלמ"ד דלפי שפשוט ה' צחור"י רגלי וק"ל : בשבילי נצלתם
 כלכם כחצו החספות קימה דלדרבה נצטילו נגורו הגזרות שראו
 אלטגוניי פרעה י"ל שהוא היה הראשון המושלך בו' עכ"ל ע"ס
 דבריהם תמוסיה דהא ודאי הא אלטגוניי הוא גזרה שלישיה

היה לכל עמו אבל גזרת השלכת בני ישראל ליאור היה נכר
 בגזרה שנייה משו' פן ירבה וגו' גם מ"ס צחורו שמה היה
 הראשון המושלך ליאור זה סותר כמה מדרשות שהגורו צבו שכבר
 הושלכו רבים מצני ישראל ליאור וכבר כתבנו בזה לעיל דגזרה
 שנייה לא נשנוול משה היה אלא מאוס פן ירבה וגו' ונילק גזירה
 שנייה מהנה נחממה לו וגו' כמ"ס לעיל ואין להקשות דאם כן
 גם אחר שנכתבה גזרה שלישיה כשראו שמושיעין נלקה צמים
 למה נכתבה גזרה שנייה שהיה מאוס פן ירבה וגומר כדאמר
 הכא זה נופל ואין אחר נופל די"ל כיון דלאו דלוקה מושיעס לא
 תשו עוד לפן ירבה ונלחם צנו כיון ולא יהיה להם מושיע ודו"ק :
אמר ר' חנינא בר פפא אותו היום עשרים ואחד בניסן **מ**
 היה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע **מ**
מי שעתיד לומר לפניך שירה על הים ביום זה ילקה ביום
 זה רבי אחא ברבי חנינא אמר אותו היום ששה בסיון
 היה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מי שעתי'
 לקבל תורה בהר סיני ביום זה ילקה ביום זה ' בשלמא
 למאן דאמר בששה בסיון משבחת לה נירשה דאמר מר
 בו' באדר נולד משה בשבעה באדר מת משה בשבעה
 באדר ועד ששה בסיון תלתא ירחי הוו אלא למאן דאמר
 בכ"א בניסן היכי משבחת לה אותה שנה מעוברת היתה
 רובו של ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם :
 שירה על הים ככ"א צניס נאמר' כדתינא צדקד עולס מרעמס
 לסוכות ומסוכות לזיתס ומזיתס לפי החירוק הרי ג'
 ובציעו ויגד למלך מרזיס כי צרה העס חמיסי ופטי רדעו
 מנזרים אחריהם ליל צבועי ירדו לים שנאמר ויאור את פלילה
 צמתיח אמרו סורה ויוס צבועי היה יו"ט האחרון של פסח היה :
 דאמר מר בשבעה באדר מת משה צפ"ק דקדושין ולפיסן
 לה מקרייא דקביו ויבכו בני ישראל את משה בערנות מואב שליסן
 ויוס וכקביו משה עבדו מת ועשה קוס עבדו את הירדן וכתיב כי
 בעוד שלשת ימים אחס עוזרים את הירדן וכתיב והעס עלו מן
 הירדן בעומר לחודס הראשון לא מהס ל"ג למסרע חמלא ככבדעס
 צאדר מת משה ' ומנין צנו' צאדר נולד שנאמר ויאמר אליהם
 צן משה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל ללחא ולצא מה הלמוד
 לומר היום היום מלאו ימי וסומי' תלתא ירחי דרו וסס שלכה
 מדטיס שהפיניהו : רובו של ראשון לא חסר אל שנעת ימוס :
 ורובו של שלישי דהיינו ניסן : ואמצעי שלם אדר הפני שלס'
מהרש"א רבי חנינא בר פפא אמר אותו יום כ"א
 בניסן היה בו' רבי אחא בר חנינא אמר אהו
 יוס' בסיון בו' נראה דמייחיהו להו בלבוס סלוגתא אדלעיל
 ונראה לפרש דחמה כאמר לעיל דאינס יודעים שעל מי מריבה
 הוא לוקה בו' וקאמרי אינהו דודאי היו יודעים וטיקר כראו צנ
 לקויה המיס הוא השלכתו ליאור אלא שניול מגזרה זו ע"י
 המלכים שנקבו בצבילו אי ציוס כ"א ניסן למר אי ציוס שסס צסיון
 דצוה המוכח שוכרו המלאכים נהבעלה הגזרה מעליו וכדאמרינן
 סוף מסכת שבת דאין מול לישראל תמוס דע"י וכוח גדול וקבעל
 גזרה

המקנא

פרק ראשון

סוטה

העלמה דכירה ולזה היתה נלכדת עם מרתוק לירע טוף נבואחה וזהו אמה שלא ידעה נבואחה בשעה שסופק ליתור גם אם ראתה כבר שהיית היה כולו אורה חשנה לה לפנה אחרת וע"כ עמדה וטעמה לה גוי נדוק :

מז פ'סקא יוסף ובה לקבור את אביו וכו' מ"ש מעיקרא דכתיב 'ויעל יוסף לקבור את אביו ויעלו אתו' כ"ל עברי פרעה והרר וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו כו"מ"ש לבסוף דכתיב 'וישב יוסף מצרימה הוא ואחיו ויהרר וכל העולם את אביו אמר רבי יוחנן כתיבה עור שלא ראו בכבודן של ישראל לא נהנו בן כבוד ולבסוף שראו בכבודן נהנו בהם כבוד דכתיב ס"ו 'ויבאו עד גרן האמר ובי גרן יש לה לאמר א"ר אבהו מלמד שהקיפודו כחרים לארונם של יעקב כנרן זה שמקיפין לו אמר שבאו שם בני עשו ובני ישמעאל ובני קטורה תנא כול' למלחמה באו כיון שראו כתרם של יוסף שחליו בארונם של יעקב נטלו בול' בתריהם ותלאו בארונם של יעקב תנא ל"ו כחרים נתלו בארונם של יעקב : מאי שנא מעיקרא דהקמיניהו למלרים מקמי אחי יוסף ומאי שנא לבסוף דכתיב הוא ואחיו והרר וכל העולם אתו : ובי דרך לבסוף אעדים ולעשות מהו גרן : שמקיפין לו אמר גרן של קוליס ל"ו כחרים י"ב נסיחים דיטמטאל וכו' ג' אלופים דעשו וכו"ס כ"ה הם תימן וקנו נמנו שני פעמים 'וא"ת קרת נמנה שני פעמים שני קרת הם אחד מצני אלופים ואחד מצני הליבמה מכל מקום ל"ה הם וכתרו של יוסף הרר ל"ו :

מדרש"א והרר וכל העולם אתו כו' דמשמע להו דכל העולם גוי' על כל עבדי פרעה שהונרו מעיקרא בלשון עלייה ועלו כל עבדי גומר וק"ל : נהנו בהם כבוד כו' דהינו טלנו לפנייהם ואף על גב דאמרינן צ"ג' שאכלו לחין מכבדין צורכים דהיינו בשנים ששבעו זהו צורך אכל אם מתחלה נוערו ויהיו ללכת כי הכא מכבדין כמו שכתבנו צריך הועלים צכס התוספות וק"ל : ובי גרן יש לו לאמר כו' יש לדקדק דאימא כפשטיה ונקרא כך ע"ש אטד המקיפו דהא לפי הנמשל נמי ה"ק שהקיפודו כחר' כו' גרן שמקיפוס לו אטד וי"ל דודאי אין דרך לקרות שם הגורן על דבר שכל המקיפו וסחם גורן נמי מוקף באטד ולא צ"ל קרא אלא לשמועין הנמשל שהקיפודו כחרים כמו שמקיפוס הגורן באטד וק"ל : שבאו בלם למלחמה כו' ומתורם צכ"ר ע"ש והוא שצאו אלא יקבר יעקב צמעתה המכיל' בדלקמן וכינו שראו כחרם של יוסף כו' נטלו גם הם כקריהם מתאסם כו' ע"ד נפלה ערות ראשנו כדכתיב צמית ויפסדו סס מספד גוי' : תנא ל"ו כחרים כו' עיין פרש"י מה שכתב דכ"ג אלופים מצני עשו ותשיב קרת צ' פעמים וצ"ר חסיד ליה חד דמזור היה א"ק לפירושו ה' אמרינן פ' חלק דכל אלוף מלכותא צלא הבא הוא והיאך קת' דהלו כקריהם גם נראה דלא היה להם רק שמונה מלכים צדוקים הללו שהיו קודם שמלך מלך בישראל

כמ"ש צדק' וישלם גם ק"ק דהא חסיד נמי הכא בני קטורה שהיו מלכי מדין סס ולמה לא תלו גם הם כקריהם ולולי מיר"ס נראה דהיה קנלה צידם שהיו הכל ככלל ל"ו כקריהם וכו"ה צמחומא סגס מלכי כנען תלו כקריהם ע"ש :

*ויספרו שם מספר גדול ובכר מאד תנא אפילו סיסם מח ואפילו חמרים כיון שהניעו למערת המכפלה סס אתא עשו וקא מעכב אמר להו"ממרא קרית ארבע היא סס חברון א"ר יצחק קרית ארבע ארבעה זוגות היו אדם סס וזוהו אברהם ושרה יצחק ורבקה ' יעקב ולאה ' איוו סס קברה ללאה בדרידה האי דפייש ידיי הוא אמרו ליה ובינה מינך אמ' להו נהי רוביני בכידותא פשיטתי מי וביני אמרי ליה אין דכתיב *בקברי אשר כריתי לי סס כ בארץ כנען ואמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יעזרק אין כירה אלא לשון מכירה שכן בכרבי הים קורין למכירה כירה אמר להו רבי לי אינרתא א"ל אינרתא בארעא דמצרים היא ומאן ניוול ניוול נפתלי דקליל כאלחא דכתיב *נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר אל תקרי סס אמרי שפר אלא אמרי ספר חושים כן בן חמן הוה ויקרין סס ליה אודניה אמר להו מאי האי אמרי ליה קא מעכב האי ער דייתי נפתלי מארעא דמצרים אמר להו וער דאתי נפתלי מארעא דמצרים יהא אבי אבא מוטל בבזיון שקל קולפא מחייה ארישיה נתרו עיניה נפלן אברעא דיעקב פתחינהו יעקב לעיניה ואחיו דהיינו דכתיב *ישמש צדיק כי הזה נקם פעמיו ירחץ ברם הרשע (א"א בגמין סס פרק ה' שיהודה המית לעשו) באותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה דכתיב *למה אישכל גם שניכם יום סס אחר ואע"ג דמיתתן כיום אחד לא הואי קבורתם מיהא סס כיום אחד הואי ' ואי לא איעסק ביה יוסף אחוה מי לא הוה מעסקי ביה והכתיב *וישאו אותו בניו ארצה כנען סס אמרו רביחו לו כבודו במלכים יותר מבהדיונות :

וקא מעכב שלא יקברוהו סס : אמר קרית ארבע שמה שאינה ממוקת אלא ארבע זוגות הא דאמר ר' יצחק לאו מלהיה דעשו היא אלא חלמודא קאמר לה לניומר טעמא דעכונא דודאי כך הוה כדברי עשו שאינה ממוק'אל שמה קברים : איהו יעקב : קברה ללאה בדרידה צמלק המגיעו כדכתיב ושמח קברתי אה לאה : ובינתה כשמנת הבנות : נהי דרוביניה לבבורתיי סלא אטול פי שנים אלא כמותו : פשיטתי מי זביני מלקי כחלק פסונו לא מכרתי : אמרו ליה אין פשיטודך נמי זבינת חלקך צמטרה ז' לגמרי שקך אמר אבינו בשעת מיתה אבך כריתי לי : ואין כירה אלא לשון מכירה כמו ואכרה לי בשמחה עשר כסף : רבו לי אגרת' הראו לי עשר המכירי : יקרן אודניה כדו אוניו משמוע : מאי דאי למה אינכס קוברים אותו : שקל קולפא מלך כמו קולפי טבי בלעי מאנימי צורכין : ואי לא איעסק ביה יוסף אחוה מי לא הוה מתעסקי ביה בלומר היך הנימוא אחיו לעסף

המקנה פרק ראשון סוטה רמז

ליוסף ליתול לו נצדו את הטם של בצורת אניהם וני פרקו מעליה' העול ולא משו לו ואם לא נתעסק בו הוא לא היה מחטפקים
 13 : והכתוב וישאו אותו בניו אלמא אף הם היו מחטפקים
 במשאו ונקברוהו ומסקנה כחז אחרי קברו חזו חלה הדבר בו
 שהוא עיקר הדבר : אמרו אמו בנייהם : הניחו לו להחטק בו
 כנגד כלנו כבודו של אביו במלכים שיוסף מלך הוא :

מדרש'א מספר גדול וכבר מאד וכו' אפי' סוטים כו'
 מלשון זה שהוא מורה על גדול ורצוי ההספד דרשו

כן שעשו כן לכבוד ואולי שניינו כמו שנוסים טקה למרככת שרים
 ומלכים במיתתם להבדיל המוסים שחורים ולעשות להם כאלו גם
 הם נכונים וק"ל : ממרא קרית ארבע בר' ארבע זוגות כו'
 אקרא דפרס' וישלח מיימי ליה הכא וכו' דערוצין אבל אקרא
 דתמלח פרס' חיי שרה דלא כתבו הארבע כה' יש לפרשו שהוא שם
 איש קרית איש שמו ארבע והוא היה אבי ענקים במשמעות
 הכתובים דספר יבואש קרית ארבע האדם גומר קרית ארבע אבי
 הענק גו' אבל האי קרא הארבע כה' היותה לא תפול בשם העלם
 וע"כ דרשו בו שהוא שם המספר ע"ש ארבע זוגות וכו' וכן
 גרס' שהבדילו דרשה הדכא אקרא דפרשת חיי שרה שמנו עלמם
 אקרא דפרשת וישלח מדכתי' בה' היותה ורש"י בפרס' ישלח שנת'
 לפי פשוטו דארבע הוא שם העיר ומליו כה"ג בתוספת ה' כגון
 בית הלמני אבי העזרי חין זה ראייה דלא מליו אלא בב' זיונות
 שפניהם מהםם אבל הכא קרית אינו מהםם אלא שהוא תרגומו של
 עיר ומה שעשו הר"ס אדרשה הדכא מקר' דספר יבואש אולי לא
 זכר הרב מה שדרשנו בכו"ר האדם הגדול בענקים גו' זה אברהם
 ולמה כו' ויחסו לאברהם לפי שהוא קנה אותו בכסף מלא ובסיר
 השורים רבה האדם זה אדם הראשון הגדול זה אברהם יתכן
 ויעקב שנקרא גדולים יהיה פירוש הכתוב ארבע שנים נקברו ד'
 זוגות שהם אדם נשפה שנקראו גדולים וענין הארבע
 זוגות נראה לפי הדיון כי מנר עקרון לאברהם מקום לטעות לו
 קבר וחנן צפרק המוכר פירוח המוכר לכפרו מקום לטעות לו קבר
 טושה לו מערה ופוקא לחוכה שאונה כוכין דהיינו ארבע זוגות
 והעטם צוה נראה קבר אחד לעלמנו ועוד ז' קברים לו' המוטלין
 עליו לקבורו כשהו מטמא להם וכו' : והאי דפייש רידי הוא
 בו' פשיטותי מי זבניו כו' פרס'י שלא אכולפי שנים אלא
 כמוהו עכ"ל נראה שדקדק לפרש כן דלא מנר עכו ליעקב את
 הצבורה אלא שלא יטול פי שנים ולא שטול יעקב פי שנים אלא
 שחלקו צוה כו' אחים פשוטים א"כ תאי קאמר האי דפייש רידי
 הוא דמשמע כולו דידי הוא ואם מנר לו את הממש גם אם לא
 מנר לו פשיטותיה הרי יש ליעקב כל קבר אלא ועוד חלק שלישי
 מזה הקבר ואין לעשו רק צ' חלקים ואין אלו אלא דברי נביאות
 דסחם קאמר קרא וימנר את צבורתו ליעקב גומר והכי משמע
 פרק י"ז דדומיא שנתן יעקב ליוסף את הצבורה קנה יעקב צבורה
 מן עשו ובהדיא קאמר החם בבני שטול פי שנים וגולו פירושו
 נראה דמשמע צבורתו קנה יעקב ליתול פי שנים ואף על גב דהיה
 ליעקב גם כהאי קבר אחלק ג' קאמר האי דפייש רידי הוא שיש לי

צ' חלקי' צו ולו חלק מן אה' ואשלים חלק ג' שיש לו צו וז"ל דגם לפי
 האמת שמנר חלק פשיטותיה היינו דוקא כהאי קברא אבל לא
 צפאר דברים שהרי לא הוכרז בקרא אלא שמנרו חלק צבורה אבל
 כהאי קברא קנה ממנו גם חלק פשיטותיה שלא יקבר הרשע אלא
 הלידיקים כדאמר' בעלמא ולקיים קרית ארבע ע"ש ד' זוגות איש
 ואשתו ומפורש במדרש שנתן בעצלו זה הרבה ממון שאמרו כריתו
 מלשון כרי שטול כל כסף וזהב שהיה מניח לכן ועשה מהם כרי
 כו' ע"ש : ואין בירדה אלא לשון מבירה כו' פרס'י כמו ואברהם
 לי בחמישים גומר עכ"ל וק"ל דהא הלמודא לא מייחיה אלא מההיא
 ואדרבה פרק ג' מייחיה ליה אההוא קרא דההא ויה ליישב
 דדיוהכא ובניהם לאס לא ספק לא אהא דמייחיה שכן בצרכי הים קריין
 למכירה כירה אלא פרס'י צא לומר כאלו דלא תימא שהיא מלה
 זרה כירה במקו' מנורה וקאל' דכ"ג קאמרינן ואברהם לי בחמישים
 גו' וכן דרך התלמוד בכמה דוכתין לאחיו מהכא להחם ומהחם
 להכא מה' ע' וכו' : אמרי שפר אלא אמרי ספר בו' פירוש
 אוחן אמרי שאמרו לו אגרתא צמלרי' הוא נפתלי היה נתן אהם
 בצפר האגרת שהביא משם וק"ל : והשנים בן רן כו' והיינו
 דכתיב ישבח צדיק כי חוה גו' יראה שכל זה נדרש ממנו
 זה כהאי וזרו רשעים מרחם הוא עשו שכן בעל דברם היה
 מפרנסם ללאות עבו' חוהה לדבר כוז שלא מנר חלק קברו
 ליעקב חמת למו כדמות חמת נחש גומר צא כעטו לעכב קבורתו
 כי כמו הוא נחש הקדמוני ואמר חרש יאטם אונן והוא מופים בן דן
 שלא שוע לקול מלחשים והוא חוזר חזרים ממוכס לידע על מה
 שלמו לנפתלי והוא ע"י הרם שינומו גומר של עשו ואמר להחן
 טיגיה ופלו כו' דכתיב נפל אטח בל חוה גומר ודמחמינה לעיניה
 דכתיב כי חוה נקם גו' וסאמר ואחין דכתיב ישמח לדיק ותלמודא
 קצר דברו והביא סיפא דקרא וק"ל : נתקיימה נבואתה של
 רבקה דכתיב למה אשכל גומר פירוש שמתוך דבריה למדנו
 נביאותה שביום אחד ימותו שהרי לא דגה אלא על שיהרג עשו
 את יעקב בעיונו שם ואמרה למה אשכל גם שניכם יום אחד
 אלא שזה היה נבואתה שביום אחד ימותו וז"ל דלאו במתנבאה
 מדעתה היא אלא כניבא ואינו יודע מה ניבא שהרי לא חזיו רבקה
 כהדי שבעה נביאות צפרק קמא דמגילה וק"ל :

דררין תהא אפי' סוטים אפי' חמורים אספר דררין אמרו גדול וכז'
 מאד דלא סייק כדן במספר אלא מספר גדול אחד מנעי ליה
 למימר ליה דרשו האי כדן הוא צמחי דכתיב לעיל ויעל עמו וכן כדן
 פרשים ויהי החמה כדן מאד הרי שאומר כדן על הריבוי שם הסוטים
 והחמורים ובתיב נתי ואצרכ כדן מאד במקרה דהיינו נמי כסוטים
 ובחמורים וכו' בכלל המספר שעשו לא האבילו אותו היום הסוטים
 והחמורים באופן שהיו נוהגים ומלעטרים בחומו חיוס כאלו הם מספדי'
 והיה המספר כולל אפי' במקרה הסוטים והחמורים כדן מאד : ואי לא
 אישקא צוה יוסף פרס'י כלומר האלך הניחוחו אחיו וכו' : כוונת רש"י ל'
 לדיקק דמשמע שקופית הנמרה היא למה תלחה התורה הקבורה ביוסף
 דכתיב אחרי קברו את אביו דמשיע דאי לא איעש צוה יוסף לא היו
 עושקים בו אחיו והא כתבו וישאו אותו בניו וכו' ואי מוסס הא לא קשיא
 מיד שנין שיוסף החפורר תמלה דכתיב ויעל יוסף לקבר את חנו

ועל .

המקנה

פרק

ראשון

סוטה

ועלו אחיו עמו לכן תלה הקבורה ביוסף לומר אחיו קברו את אביו לה
 פירש"י כלומר ה"אך הניחיהו אחיו שהקפידו ה"א לאחיו למה התעוררו
 לעלות לקבור את אחיהם עד שיעלה יוסף וינחיהו ליעול לו לבדו את
 הסם של קבורת אבותיו וכי פרקו זעליהם העלו והכניסו יוסף איתו בניו
 למשפט שהיו מתעסקים במשאו מניו יוסף וא"כ לא נתעוררו בעליהם
 לקבור עד שנתעורר יוסף ויעל יוסף והדר ויעלו אחיו אחיו ומשני שאלו
 כעורה הניחו ליוסף שיתעסק כנגד כולם כדי שיחבנו יותר אחיהם כי
 כבודו יותר נמלסו מתכדויותו ולכבוד אחיהם נתכוונו וכן פירש"י ז"ל
 וענין יוסף וא"כ לא אישעק ביה משה וכו' והוא וקבור ב"ב כמו שפירשתי
 שא"כ וק"ל :

מט פ"סקא מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה

סס הגו רבנו בא וראה כמה חביבות מצות על

סע משה רבינו שכל ישראל נתעסקו בבזיה והוא נתעסק

ספ במצות שניא* חכם לב יקח מצות ואייל שפתים ילכט *

ומנין היה יודע משה רבינו היכן יוסף קבור אמרו מרח

בה אשר נשתיירה מאותו הדור הלך משה אצלה א"ל

כלום את יודעת היכן יוסף קבור אמרו לא ארון של מתכת

עשו לו מצרים וקבעוהו בנילום הנהר כדי שיחברכו

מימיו הלך משה ועמד על שפת הנילוס אמר יוסף יוסף

תביע עת שנשבע הקב"ה לנאול את ישראל והגיע

השבועה שהשבועת את ישראל אם אתה מראה את

עצמך מוטב ואם לאו הרי אנו מנוקם משבועתך מיר צף

ארונו של יוסף ואל תחמה האיד ברול צף שהרי כתיב

מלכ"ב * ויהי האח מפיל הקורה ואת הכרול נפל אל המים ויצעק

ב ויאמר אהרן ארני והוא שאל ונמר וישלך שמה ויצף

הברול והלא ברבים קל וחומר ומה אלישע תלמידו של

אליהו ואליהו תלמידו של משה צף הברול מפניו מפני

משה רבינו על אחת כמה וכמה רבי נתן אומר בקברניט

של מלכים היה קבור הלך משה ועמד על קברניט של

מלכים אמר יוסף הגיע עת שנשבע הקב"ה לנאול את

ישראל והגיע השבועה שהשבועת את ישראל אם אתה

מראה את עצמך מוטב ואם לאו הרי אנו מנוקם

משבועתך באהה שעה נודעו ארונו של יוסף נטלו

משה והביאו אצלו וכל אותן שנים שהיו ישראל כמרבר

בני ישראל מצרים קברו בשכם אמר רבי חמא רבי

הנינו כל העושה דבר ולא גמרו ובה אחר וגמרו מעלה

עליו הכתוב על שנמרו כאלו עשאו ר' אלעזר אומר אף

מורידין אותו מגדולתו דכתיב * ויהי כעת ההיא וירד לה

יהודה מאת אחיו רבי שמואל בר נחמני אמר אף קובר

אשתו ובניו שנאמר * ותמת בת שוע אשת יהודה וכתיב

* וימת ער ואונן :

נחעסק בבזיה ועללו את מלכיהם כדי שיחברכו מימיו תמיד

לפי שאין ארץ מלכיהם סוכה ממי נשמים אלא טלה נשום

יאוריס ומלכיהם מנילוס עד סוף המדינה כמה פרסאות ונילוס

עולה ומסקה ומחברך וממלא חוקים יאוריס ומסקה את

הקרות וסינו דכתיב וסיה אסר לא יעלה ממספחות המדמה ולא

עליהם יהיה הגסם ולא מספחות מלכיהם לא תעלה ולא נאסר ולא

עליהם ואין כחזו כלן גסם אלא ולא עליהם יהיה אוחו נסר מס

סוחין ממנו * ויגזן חדגס ולא עליהם חוסק נילוס : ויהי האחד

מפיל הקורה נקלמרו אלסע כתיב נמלכיהם : והוא שאל

השאלוהו לו : תלמידו של משה ולא כלמך מסו אלא הורחו של

משה למדו לללוהו : בקברניט של מלכים נקבורו של מלכים

ולסון יוני הוא : קיים זה מה שכתוב בזה אגדה זו מפורס

נמלכיהם נפרסח ויהי נסלח כתיב צוה אנכי וכתו' צוה החתח אסי'

אנכי * כתיב צוה לא יהיה לך וכתוב צוה את אלהים אני ירא' לא

חש' * מי פרעס * ובור את יוס הפנת * ועומ נסח וסכו' * ואלן זה

אלל לסכח וכן הוא אומר וסנינו את אסר ינילו וכן כל עשרת

הדברות : ולא חשח את אחיך * לא תקום ולא תטור * ותי אחיך

עמד : ותי לא אישעק ביה משה כלומר ה"אך הניחו ישראל

למשה להתעסק בו הוא לבדו וכי לא חשו לשבועה אם לא נתעסק

משה זו לא היו הם מתעסקים : והכתיב וכו' אלמא לאח' שפטר

משה נצטרות מואב נתעסקו צסם ישראל והענינוס את הירדן :

ותו אי לא הוה חסעסקים ביה ישראל לאחר שפטר משה מי

לא הוה מתעסקים ביה בניו וה"אך הניחו בניו את אסר העס

להתעסק ביה והכתיב צסכסס ויהיו לבני יוסף לנחלה אנת נחלתם

קברוהו דכתיב היה עליהם אמרו בניו בעלמס הניחו לו שיתעסקו

בו ישראל כולם : כבודו במרובים יותר מבמועמים ישראל

אמרו בעלמס נעמד משה קיים הניחו לו להתעסק בו משה לבדו

כבודו נגדולים יותר מנקאנים : משכס נגבורו ויסלחמו מעמק

חדרנו ויבא סכמה וסס היו רועים ודוחן אינו מקום וסא דכתיב

ויאחי' הילס נסנו מזה כר אחר לו אסח אומר את אחי אנכי מתקס

נסנו עלמס מן האמנה הולח וניסם מחיוקים עלמס כלמיס לך

כי שמעתי אומרים נלכס דוחינפ לךקס לך נכלי דחות דיון : ה"אך

להמתך אס חנא אלס : העלו בני ישראל הא כתיב ויקח

משה ולא סארוץ ישראל : אף מורידין אותו מגדולתו מן

השמיס למחולל ואינו נומר אלא אס כן נלסס כמס חמה נענר

הירדן : הכתיב וירד יהודה וגומר שהו החמיל כסלס יוסף

ולא גמר כסאמר מה צלע וגו' :

חוספות סדה כה אסר נספירס תלוהו הדור קימת והלא מסר והאיר

כן משה נולדו צימי יוסף והיו מלכיהם : למה לא שאל

עסר

המקנא פרק ראשון בומה רמח

אשר אחוה וחס היו חבני ציון של יוסף ו' סוד הגולה נחמד לפרה
בדחיה צפיקי ר"ח וכו' שח' חסה הלכו וקני ישראל אלה לפי שכבר
נכסו על ידי בני אחרים שילאו ל' שנה לפני הקד ומלכו עתה בה ואמרה
לחס מה לשון אהור לחס המושע הוא אהור לה פקוד פקודי אמרה להם
ח"כ הוא הוא לכן הק' גם חסה אלה :

מדרש"א מולן נחמסקו בבזיה והוא נחמסקו במצות כו'

דהיינו שהיה המלך המצוה עניו כמו שפנינו והיו
מחשב הפסד מלוא נכוד שיהיה וסינו חס לב גו' שמחשב כן בלבו
הפסד מלוא כו' : ומנין היה יודע משה ב' גס שאר ארונות
של השבטים העלו עמהם כפרס"י פרשת צלח וכדאמרי' פרק
הסוד לבני יהודה ה' שנים שהיו ישראל במדבר בין עלמתינו
מנובלין בחרון אכלו היו יודעים קצרותו של משה"כ ביוסף שהעלימו
המצרים קצרותו מטעם דמסקי שיתעבב שם כדי שיחזרו מי
נילוס ולהני קבני ומנין היה יודע כו' דאינו חזמה שידע זה
צנוחה כיון שלא הוכר נקרא אכל ידע זה על ידי סרח בה אשר
שהיא היחה מאותו הדור בכלל שבט' שירדו למצרים והיתה חיה
עדיון כמפורש במדרש מדקדוב אנכי שלומי אחוני ישראל גו' וא"ל
ארון של מחכות כו' כדי שיחזרו כו' ועשו של מחכות כדי שיסקט
ממים ולא ימלאו אותו להעלותו חסם ועצבוהו שם כדי שיחזרו
כו' וצוהו יעקב נמי ודאי היה הילוס עולה לדאיהא במדרשות
אלא שלא היה יכולת בידם לעבד ארונם של יעקב ויוסף שלט היה
במצרים והיה ספק בידו לעשות כו' כפי רש"י בחומש פרשת צלח:
וא"ל יוסף הגיע העת שנושבע הקב"ה ב' חלה שבועת יוסף
בשבועת הקב"ה כמ"ש צענין ויאמר יוסף גו' והעלה גו' כאשר
בשבוע ה' לאברהם גו' וישבע יוסף את בני ישראל גומר : ואל
תחמה היאך ברזל צף כו' צף הברזל מפניו ופי ה' רבים
הם וציתוד בני משה שמעו שהיו הנסים צרונו יבחרך ע"י
לזוי כמ"ש ב' מכות ונברכת ים סוף אכלו זה הים הסברול אף
לא היה צו לזוי של הקב"ה כנראה שנינו וע"כ אמר אעפ"כ אל
מאמה צו דומיא דאלישע דבמעשה צעלמא שהשליך העץ אל המים
אף הברזל צנם וכמ"ס רזון יריאיו יעשה וק"ל : בבקבניט של
מלכים כו' פי' הערך צניח הקצרות של מלכים והיו שם ארונות
הרבה ולא היה יודע משה איהו עד שמדעו מעלמו עכ"ל :
וכל אורם שנים כו' ריו ב' ארונות כו' כבר כתבנו דגם
שאר ארונות של השבטים היו שם עמהם במדבר לא שלא היו
צמחה שניה משא"כ ארונם של יוסף שלא נחמסקו בו לא משה
שהיה צמחה ליה קרוב למחה שניה כדאמרינו לקמן בפרק היה
נוטל ע"ש וק"ל : קיים זה כו' רש"י הגדה זו
מפורשת במבולחא וכן כל הדברות לא השגו גו' לא תקום גו'
ומי אחיך גו' עכ"ל ר"ל דכל מה שכתוב בעשרות הדברות חשב שם
דקיים יוסף דהיינו מה שכתוב בלוחות שהם י' הדברות ועוד חשב
שם גם זה שלא נזכר ב' הדברות אלא צמחה דהיינו לא השגו אח
אחיק וביוסף ויחם אותם גו' לא תקום גו' אחס השבטים גו' ומי
אחיק גו' ויכלכל יוסף את אחיו גו' וק"ל : ואי לא עסק ביה
משה ישראל כו' לכאורה כל זה פותר מאי דאמרינו לעיל שכל

צני עונשין ודו"ק :
אמר רב יהודה אמר רב מפני מה נקרא יוסף עצמות
כתיו מפני שלא מיתה בכבוד אביו דקא אברי
ליה עבדך אביו ולא מיתה ולא אמר להו אביו מירי אמר

ס
ע
ע

המקנא פרק ראשון סוטה

פרק
החלה
ע"ס
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ס

רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי יוסף ברבי חנינא מפני מה מת יוסף קודם אחיו מפני שהנהיג עצמו ברבנות * ויוסף הורד מצרימה אמר רבי אלעזר אל תקרי הורד הלא הוריד שהוריד איצטנוניי פרעה מגדולה * ויקנהו פוטיפר סוים פרעה אמר רב שקנאו לעצמו ובא גבריאול וסרסו) בא גבריאול ופרעו מעיקרא כתי' פוטיפר ולבסוף כתיב פוטיפרע :

נקרא יוסף עצמות בחייו שאמר והעלית את עלמתי מזה ועורתי מי : **שהוריד אצטנוניי פרעה מגדולהן כשפחד את המלוס והס לא ידעו לפהרו : לעצמו זכור מהך ופיו : פרעו היינו סרוס יחירו :** הלא בא גבריאול וסרמו לא גרסינן : **מהרשיא מפני שלא ביחה בכבוד אביו הטובה זו שלט' שותפין צלום ותאבדו נבראו עלמות לכך נחבזה שיקרא עלמות בחייו כאלו לא היו לו חלא חלק הנה מאבדו דהיינו עלמות וק"ל : ויוסף הורד מצרימה אר"א אל תקרי כו' רבא' דדדאו כן משום דהאי קרא יחורא הוא דכבר כתיב והמדיני' מכרו אונאו אל מזרים לפוטיפר גומר וע"כ דרבו מנייה שהוריד כו' ואשמועינו צוה דהתלת זילתו לסס לקורין מגדולתן ויהיה הוא השליש עליהם כמסורם צ"ר ג"כ מלשון הורד שהוא שליט כמו וירד מים ועד גו' וזכי הוא רודה גו' ע"ס : ויקנהו פוטיפר סרוס כו' רש"י ל"ג בא גבריאול וסרמו חלא בא גבריאול ופרעו דהיינו סרוס ונדרס משונו דקרא דמעיקרא כתיב גומ' אבל סרוס דקרא כתרומתו רצה דפרעה והוא לשון מכתח בתקרא אבל צ"ר אמרו סרוס שנסתרם צנופו כו' ע"ס וע"כ הגדלה לקיים גירסת הסמרי' משום דהאי קרא יחורא הוא דכבר כתיב צרס' שלמעלה והמדנים מכרו אונאו לפוטיפר סרוס גומר כמש"ל וע"כ דרבו והסא מלשון סרוס שנסתרם צנופו כמש"ל צ"ר ולכן הניא האי קרא צרס' זו ולא קרא לעיל ומשניו פוטיפרע תקרי' פוטיפר צרוספת ע' דרשו שפרעו והוא סרוס יחיר' כפרס"ל וצויה הכא וכמה גוני סרוסוס יש צורך השלל וי"ל מהיכן ולא להס לומר דהיינו פוטיפר היינו פוטיפרע ויחיא רבא אמר הוא וע"כ המדרס שראתה אסא פוטיפר' ע"י האצטנוניות שהיה לה זרע תמנו יחא ק"ת ועוד גרס' לפרס תדכתי' ויקר' פרעה סס גו' ויתן לו את אסנת צה פוטיפרע גו' למה תלה אסא זו שגס צנחתי' פרע' דמשמע צעל כדחו של אבי' פוטיפר' והיינו משום דלא רצה אצויה פוטיפרע ליתן אסנת לו משו' דנחבזה אסאו על ידו וגם הוא נסתרם על ידו דהיינו פוטיפר היינו פוטיפרע ולפי פשוטו נמי יש לומר דבע"כ של אצויה היה משום דעבר היה גס עברי והא דכתיב הנה פוטיפרע כסן און וגבי פוטיפר קרי ליה רב הטמנים כבר תירך הרמב"ן ע"ס צבריובו ועיין גס צרס"ס בזה צורך ועיין דבא גבריאול וסרמו כו' היינו סרוס חמה מקולדות אסא שגבריאול הוא שר של אס כדאמרינן פרק ע"ס וצ"ב דיומא וק"ל :**

והמדנים מכרו אונאו וכו' ולומר ולהחיל צעניו דאסון קד חיל' ויקנהו פוטיפר ליוסף בתמרים מיד הסמעהלים ע"א אל תקרי הורד חלא הוריד לאצטנוניי פרעה מגדולתן כשפחד החלוס : ויקנהו פוטיפר סרוס פרעה שקנאו לעלמו וכו' הטובה שקנאו לחשימ' ולכך בא גבריאול וסרמו בא גבריאול ופרעו שהא' סרוס יותר כמש' וי"ל שאל לדקדק שהרי שקודם שקנאו לחשימ' היה פוטיפר סרוס בדכתיב לעיל והמדנים מכרו אונאו בתמרים לפוטיפר סרוס פרעה והסא לא כתיב ויקנהו פוטיפר סרוס פרעה לומר שקנאו לחשימ' לכך אמר כאן בא גבריאול ופרעו שקקודם שקנאו היה סרוס חלא לא היה משרס צרוס יחיר' חלוס שעדיין היה ראוי לחשימ' ועכשוו יחוסף צו סרוס יחיר' דהיינו בא גבריאול ופרעו ולכן כתיב רש"י ו"ל חלא גבריאול וסרמו לא נומר שמקודם היה סרוס חלא עכשוו חלא גבריאול ופרעו סרוס יחיר' ונוד ו"ל כדכתיב שנספסו סל והמדנים לא הגברו צו אס מזרי ולאן כתיב סרוס פרעה איש מזרי דכין שנתלה היה סרוס חלא שנסתרם סרוס יחיר' עכשוו ליתן צלמותו סרוס חלאסון היה נקרא איש ראוי לחשימ' ונלאן המחה נחמה שהיה א' א' מזרי נסתרם לגמרי לפי שקנאו לעלמו לחשימ' וכן נקרא פוטיפרע על הפירוש היחיד שנסתרם לגמרי :

פיסקא מי לנו גרוד משהו שלא נתעסק בו אלא הקב"ה נא שגא *ויקבור אותו בניא מול בית פצור וגו' ע"כ סס *ויאמר האלי רב לך אי"ד לוי ברב בישר ברב בשרודו דהי' ברב בישר רבתי' רב' לכס בני לוי ברב בשרודו רב לך לך ד"א רב לך רב יש לך וכו' ויהושי' רבא רב לך שלא יאמרו הרב כמה קשה והתלמיד כמה סרבן וכל כך למה * תנא דבי ר' ישמעאל לפוס גמלא שחנא *ויאמר אליהם בן קורס' מאה רעזרי' שגה אנכי היום שאין ת"ל הוי' ומה ת"ל הוי' פ"ק היום מלאו ימי ושנותי ללמדך שהקב"ה משלים שנותיה' ע"כ של צדיקים מיום ליום ובהדרש לחדש שנאמר *את מספר ימיך אמלא' לא אוכל עוד לצאת ולבא מאי לצאת ולבא אילימי' לצאת ולבא ממש והכתי' *ומשה בן מאה ועשרי' שנות שנה במותו לא כהתה עינו ולא גם לחה וכתיב *ויעל כג משה מערבות מואב אל הר נבו * ותניא שתיס עשרה מעלות היו שם ופסעון משה בפסיע' אחת אמר רב שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן לצאת ולבא גבררי תורה מלמד שנסתחבו ממנו מעינות החכמה *וילך משה סס לא ויהושע ויחזעבו באהל מועד תנא אותה שבת שבת של דיוזני דוחה וישלה רשות מזה ונתנה לזה :

ברב בישר את בני מלוקתו רב לכס בני לוי *הקט"ה מדקדק עס הדוקים כמות הסכמה וענש צנוחה מזה : רב יש לך הגיטה מלכותו של יהושע ואין מלכותו נוגעת בתורה ואס' לו כמלא ניימא' דבר אחר רב לך ד'ך א' תרנה עוד נקסא' שלא יאמרו הרב כמה קשה שאינו מתפייס וקומע לו : והתלמיד כמה סרבן מפניו ואסון חמנים הוא כן מסרניו צו לשאח את צח אמתו בגדרים ונכסנויות צמר צו מזירו שישלח עמו : וכל כך למה מה עושה רב צנוחה צו המורים שהרבה צמנות הרבה ולא נענה : לפוס גמלא שחנא לפי כח הגמל מרבין צמאחו אף כאן לפי דקדוק מדקדקים אמרו : היום מלאו וצניס זה נולדתי : לא גם לחה לא כרס מלכותי כמו דיוזני שני וגו' שני סנרים היו צח תמלא היום למשה וסופו ליהושע :

המקנא פרק ראשון סוטה רמט

מהרש"א רב לך כו' ברב בישר רב לכם בו' מצואר בני
מלת רב מורה על רוב עונה אם צעה"ו צרעשים
אם צעה"ו צלדיקים כמ"ס זהו מה רב עונן גו' ובהפך צעה"ו
אמרינו פרק החולק הלאדיקים אינם מקבלים לא רוב עונה כו' אבל
מדת הרשעים שמקבלים רוב עונתם צעה"ו כדי לטורדם מן
העצה"ו ע"ס ע"א י"ט רב דהיינו רוב עונה צעה"ו ועקב לא אמר
רב י"ט כל דמתחפק צעה"ו בהק"ו דפרק החולק והא דכתבו רב
עוד יוסף בני מו' גו' היינו נמי צעה"ו כמ"ס סמימן זה היה מסור
ביד יעקב ממי הגבורה אם לא יצונו אחד מצני במי' מוצעת אני
פלאני רואה גיהנום כפרס"י פרט"ו וישנן והפחא ה"ג ס"ה לפי שיש
אם עדת קרת צמדת רשעים דהיינו רב לכם צעה"ו וכן דקדק
הקב"ה עמו ועטם ונחשבר הוא צנעין המדה זו רב לך צעה"ו
ונמדרס אמרו דרב לך היינו רב עונן השטן לך לעס"ו צעה"ו
צמותם ודו"ק: רב יש לך רבנו יורשע בו' כמפורסם צמר הא"י
קראו לו את יהושע גו' כי הוא יעמוד גו' ולענין סדרה ורצונם
קאמר רב יש לך א"ג גם לענין חכמה כדלקמן סאסתחמו כו' ואמר
די"א רב לך שלא יאמרו הרב במה קש"בו פירשו רב לך מלי'
רצונם כמ"ס הרא"ס וכמה קשה כו' וכמה סרנן מאל קוסף דבר
אלי גו' וק"ל: וה"ב למה בו' פ"ו רש"י לפי דקתו
מדקדקים אמרו עכ"ל ולפירושו קאי אדלעיל ברב צנעונו כו' גם
קשה אמאי לא חייתו האי משל ציננות ס"ו דעיקר מלקא איכא
האם להקב"ה מדקדק עם סניניו כחוטו השערה ויש לפרס הכא
דקאי אהא דקאמר שלא יאמרו הרב כמה קשה והתלמיד כמה כו'
בלומר וכ"כ למה סכרו לא הוזכר עם צקרא ספסליר כמה כ"כ
צעה"ו רב פסס אחת וקאמר דלטוס בתלא סחנא דלגני רב כזה
הקב"ה ודאי דהצפירה מוטעת היא כתרונה ושפיר קא"ל אל חוסף
גו' וק"ל: או לימא לצאת ולבא ממש והבתיב לא גם לתה
כו' ולא נראה להם לפרס לא אוכל אינו רשאי לפי שה' אמר אלי
לא מעבור גו' שלא מצינו וי"ו צמקוס לפי כמ"ס הרא"ס ע"ס:
לצאת ולבא כדברי תורה מלמד שנסתחמו כו' יש לפרס
לפי זה סיפא דקרא וה' אמר אלי גו' שאל"ל אל תמטנו שיהיה לכם
עוד לרב צנעונו לא"י חמור החכמ' אי דאורא דא"י מתכים הנה
ה' אמר אלי לא תעבור גו' וק"ל: וכתביב יועל משה מערבות
מצאב גו' י"ב מעלות היו שם ופסען בו' דלא ה"ל למכתב
מערבות מואב אלא יועל על הר נבו דכבר ידענו דנערבות מואב
היו כל ישראל או וכל משנה תורה סס נאמר אלא דאשמועינן
דנפ"א ופסיעה אח' עליה מערבות מואב לטס צלי הספס ציניסם
וענין ו"ו מעלות כו' רמו על ו"ו צנטיס ע"פ ת"ס בתנחומא ואת
עליה על כלנה אלו ברעותיו של משה כו' לא היה צו קטטה כו'
והענין מנזא כי לא היה ניתחו העדר ח"ו אבל הוא פסס צפסיעה
אח"ל על כולן שיהיה שקול כנגד כל ישראל וניתחו הוא העדרס
ופמיתוחס הוא כמ"ס ויתעבר ה"ו למענטס גו' וק"ל: וילך משה
ויהושע ויתיצבו באהל בו' ארתה שבת שבת כו' רעד היום
לא צא למחיה סכינה דהיינו אהל מועד רק משה בלבד אבל צאו
ח"ב סג א

יום שמת משה היום גם יאושע נצח צמחה סכינה דהיינו שנת
דיווגי צמחת היום למשה ופוטו ליהושע כפרס"י וק"ל ראינו
מהאי ליטנא דקאמר שבת של דיווגי שמת משה נצבת וכבר הארינו
צוה החופשים צמק ע"פ עיני סס וק"ל:
הר"ן רב לך רב י"ט וזונו יהושע נראה דדרס כיון שביצע זמנו של
יהושע ליעול השרה ולהוציא רב אל חוסף דבר אלי עוד דכבר
פיה אם הוא יתפון למחול את תדבר עמו: רב לך שלא יאמרו וכו' נראה
שליחט שמשם הקב"ה שלא יאמרו הרב כמה קשה והתלמיד כמה סרנן
ולכן אמר למשה רב לך הנה יש רב קשה למחול ואין ראוי לך להיות סרנן
ויהי אפשר לחיל לאורך ניסא ולומר כיון שהתלמיד הוא כמה סרנן לא
יהיה הרב קשה למחול מה ח"ל דע ג"ס לך רב והוא היה תעשה עיקר
שלא יתל הרב דברו ויזון סכין אל חוסף עוד דבר להיות תלמיד סרנן
ולא שאל ואמר כל כך למה סכיון שהתלמיד היה סרנן יתחיל הרב ולא
יהיה קשה למה אמ' לטוס בתלא שיתחא שכפי דקוחיו של משה לריך לדקדק
עמו להיות הרב קשה להחמיס ולמחול ויזון סג"ו עיקר לכן לריך
התלמיד להעניר עמו ולהיות סכין:

תניא אמר רבי יהודה אלמלא מקרא כתוב אי אפשר נב
ל' לאומרנו היכן משה מת בחלקו של ראובן דכתיב
סס ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו ונבו בחלקו של
דכ"ס ראובן קריא דכתיב *ובני ראובן בנו את חשבון ואת
ביתד' אלעלא ואת קריתים ואת נבו ואת בעל מעון נבו ששם
ג' מתו שלשה נביאים משה אהרן ומרים והיכן משה קבור
דכ"ו בחלקו של נד דכתיב *וירא ראשית לו כי שם חלקת
ג' בחוקק ספון סחלקו של ראובן עוד חלקו של נד כמה הוי
ארבעה מילין ואחר ארבע מילין מי הלוים מלמד שהיה
משה מת מומל בכנפי שכינה ומלאכי השרת אוסרים
דכ"ח *צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל * והקב"ה סאי
ג' אמר *מי יקום לי עם מרעים מי יתיצב לי עם פועלי און
ג' ושמואל אמר *מי כהחכם יודע פשר דבר ורבי יוחנן
דכ"ט אמר *החכמה מאין תמצא ואיוו מקום בינה' ורב נחמן
קבלת' בר יצחק אמר *וימת שם משה עבר ה' * סמליון אמר
ג' וימת שם משה ספרא רבא דישראל:
דכ"י בכנפי השכינה צנף חוד לצומו * מי יקום לי עם מרעים
ג' להכותם לפני: פשר דבר שיהי יודע לעשות ספרה
ג' צנו וזינו צנו: סמליון סס חמט:

מהרש"א ותניא אריי בו' היכן משה מת בחלקו של
ראובן בו' והיכן קבור כו' המגן גם צוה שלא
היה ניתחו וקצורתו צמקוס אחד להקור' להם שיצטערו על העדר
מיתחו כי לא יהיה להם עוד עונת צמק' ומוכיח אבל אין להם
להשטן רק על החטונה שהוא מעשה ראינון ספחח צמסו' והקבור'
היהם בחלק של ג' לפרס להן על עון פעור כדלקמן ואמר שעדיין
לא נקבר והיה מוטל בכנפי סכינה הספירו המלאכים על סעדת
לישראל וו"ש דקת' ה' גומר שאין סברא שיאמר משה כן על עצמו
פכסטיה ולפי סה"ק' שהאדם עושה אפשר שאינה כהוגן כדאמרי'
פ"ק ד"ק ופ"ק ד"ו צ"ו שהקב"ה מכסיל ליתן דקרה לכאיון מהוגנין
וו"ס כי משה אין נביא נמוה והיה צו מזה ה' צדקת ליתנה
לכגוסי

המקנא

פרק ראשון

סוטה

לזנונים ואמר ומשפטיו עם ישראל בנינו למשפטיו על חכה דמדת
 משפט הלך דנינו אדם ולא דנינו שמים שהוא תעור ויחר נכמה
 דברי' שאמר שמינן דנינו שמים ונשור מדנינו אדם כלף סנהתינו
 ישראל כמה פעמים לילה דנינו שמים כמ"ם ואכלה אוחס כרבע
 עמד משה צרף להביא חמת ה' לדונס דנינו אדם כמו בעבל
 שהרג ג' אלפים ונתקפר להפסד בלאו כביכול מיתחו הוא העדר גס
 הקב"ה אמר עליו צרף להפסד בלאו כביכול מיתחו הוא העדר גס
 לו מי יקום לי ג' כפרס"י להוכיחו לשמי ועי"ל לי חמש סהקים
 אוחס לי לעס ולא הדלתאי אוחס ממני כמ"ם אס אין פניך הולנ"ו
 גר' ושמאל אמר מי כהכל' גו' פשר דבר יס לפרס אדיבור לא יהיה
 לך גו' שהוא כולו אס כמ"ם בע"ו כי אס אובלה הוא אל קנא ומי
 יודע לפשר אוחס אס כמו שפסע משה דמעכה עבל ופטרס סקס
 רחמים עליהם להביא חמת האס ולהפסידו ור"י אמר והחכמה
 תלין חמלא הספיד עליו שזעניו החכמה היה העדר לדורו כמ"ם
 בי הוא היה אב למחמים ולו ניתן חכמת הפלפול של החורה והוא
 נמנה לכל ישראל בטובח הלאה כמ"ם צנדרים והיינו מלין חמלא
 בלדקמן פ' נוטל מי משפס עלמו כלין כמו משה שנאמר זו והלאה
 משה עניו מלך גו' וכיבוז ואנחנו מה גו' זו חמלא החכמ' ורז נחמן
 אמר ויעת סס משה גומר ע"ם מ"ם כמ"ם דב"ק דב"ב אפשר משה מי
 וכחז וימת משה גו' ע"כ הקב"ה אומר ומשה כוחב מכל' ואילך
 הקב"ה אומר ומשה כוחב דמטע כו' כמפורס סס צמידוכינו
 והיינו סהקב"ה אמרו להודיע שהוא העדר גדול לדורו כמ"ם עבד
 ה' גו' ולא קס כמשה גו' לכל האומות אשר עשה גו' : סמלין
 אמר וימת שם משה ספרא רבא דישראל וכן ת"ל נפסוק
 בי סס חלקת משחק גו' והוא מנואר כי לא נקרא משה כוחב
 לישראל רק הנולה של התורה כי הפסח של החורה כפר כחובה
 לפניו ית' צ"ה קודם ציראח עולם כמ"ם שחורה על בני אס לבנה
 וע"כ אמר כי הוא ספרא רבא דישראל שהוא כחז החורה ויקנה
 אל הכהנים בני גומר או ספרא שהיה מונה מספרן של ישראל ב'
 פעמים וכחבו הזוספוח וכ"ה צערוך סמליון איס דאמרי סס
 מלאך עכ"ל אפשר דממעע להו הכי מאוס דהא דאמר רב נחמן
 וימת סס משה אינו מפורס בו סוס שבת למשה וע"כ אמרו דכולה
 מלת' דרב נחמן היא דרב נחמן אמ' סוס ההפסד אמר עליו סמליון
 המלאך וימת סס משה ספרא רבא כו' ואמר וי"א לא חת משה
 כחזבו כו' וימת הק' קושיא דפ"ק דב"ב וכי אפשר משה מת וכוחב
 וימת משה גומר מ"ה קאמרי דלא חת ומכחו לה אג"ס דסס סס
 מה להלן עומד ומשמע כו' נקט השמוס כדאמרינון בעלתא גדול
 שמושה יתקד מלמודה וענין השמוס מפורס לקמן פרק נוטל ופה"ג
 אמרו דמעניתי יתקב אבינו לא חת ויפורס סס :

כנח דישראל ללודס ספר החורה ומסרו ישראל וסחו וכן היה אמר
 הקב"ה ויחיו יי פתח סס חכה ספרא רבא דישראל והוא ע"ד שדרש רבי
 יוסן ותינורו שהיה אומר לי עס מרעיס לו מי כהאס וכו' או
 והכמה מלין חמלא וכו' :

תניא רבי אליעזר הגדול אומר שנים עשר מיל על
 שנים עשר מיל כנגד מתנה ישראל היה בת קול
 שמייע ואמר וימת משה ספרא רבא דישראל . ויש
 אמרים לא מת משה כתיב הכא וימת שם משה וכתוב
 החס *ויחי שם עם ה' מי יוס וארבעים לילה מה להלן
 עומד ומשמע אף כאן עומד מפורש *ויקבור אותו
 בניא בארץ מואב מול בית פעור א"ר ברכיה סימן
 בתוך סימן ואפילו הכי ולא ידע איש את קבורהו
 וכבר שלחה מלכות העכו"ם אצל גסטרא של בית פעור יך
 הראוני היכן משה קבור עמדו למעלה נדמה להם למשה
 למשה נדמה להם למעלה נחלקו לשתי כחות אותם
 העומדים למעלה נדמה להם למשה אותם העומדי' למשה
 נדמה להם למעלה לקיים מה שנאמר ולא ידע איש את
 קבורתו עד היום והוא אמר רבי חמא ברבי חנינא אף
 משה רבינו אינו יודע היכן קבור כתיב הכא ולא ידע
 איש את קבורתו וכתיב החס *וזאת הברכה אשר ברך
 משה איש האלהים ואמר רבי חמא בר חנינא מפני מה
 נקבר משה רבינו מול בית פעור כדי לכפר על מעשה
 פעור :

וי"מת נוטרי"קון דיימת : סימן בתוך סימן כלומר סימנים
 הרבה צרף מואב צניא מול בית פעור ואף ע"פ כן וכו' :
 מלכות העכו"ם ארס : גסטרא מושל כמו שאמר קמוס דמוס
 שלטון ומצור צנכרות ריהטון קרטון גסטראל :

כמהרש"א ויקבור אותו בניא מול גו' סימן בתוך כו'
 דכיון דלא ידע איש את קבורתו כל הני סימנים ל"ל
 אלא ראשמועינן קרא דאפ"ה לא ידע כו' : וכבר שלחה מלכות
 העכו"ם אצל כו' דהו חכני דנכל הני סימני' היף אפשר לומ'
 דלא ידע איס גו' וקאמר דעתו למעלה נדמה כו' והוא מנואר
 כי כבר נעשה סהס גס בחיי דבר רומי כמלאך כמ"ם לחס לא
 אכל ופרס מן האס ע"כ במותו גושו כנקבר גלאר רחמי סאין לו
 גדר צמקוס ואף לעמוד על מקומו המיוחד לו והסיף רבי חמא
 לומר שמהם בעלמו אינו יודע כו' כי כן נעשה כולו רחמי שלא ידע
 היכן גושו כלל כו' נפסח החומר ממנו וק"ל : מפני מה נקבר
 בשה אצל בית פעור כו' ר"ל גס שלא ונה ליכנס לא"י בחיים
 מפני מה לא ונה לקבר צ"ח כנו עלמותו ויסק וקאמר לכפר כו'
 והוא ענין הכחב שאחר חפלת משה כחזבו וכבז צניא מול בית
 פעור גו' ר"ל שחטא זה שצחוס צנית פעור גרמה לי לקבר צמ"ל
 לכפר עלינס ועי"ל שאמרו מפני מה נקבר כו' דגנאי הוא לומר
 סס עכו"ם על מקוס קבורתו וקאל' כדי לכפר כו' וענין צחוסמ'
 ע"ס ת"ל וצמרס ילקוט איהא בע"א מה עשה משה חפר כו' וישמן
 חמה צרף כו' וכישראל עטאים סיס עולה ופטר פיו לנשקף

דרי"ף גו שס מתו שלש נביאים וכו' נראה דרדים נבו מלנח נבואה
 סס מתו ג' נביאים שהו בוחו חזר ואף על פי שהי סעבים
 אקוס דכתיב כה ויתנבלו גס הם איפס דרדים ששה נביאים כתיב
 אזותית של נבו שהם ג' אזותית : סמליון אומר וימת סס משה ספרא רבא
 דישראל נראה דסמליון אוקמה לו דלרב נחמן דאמר וימת שם משה עבד
 ה' אין כוח מקוס להקב"ה להפסידו חיי שמת משה עבד כי גס אל
 סמנוסה אפר הוא איך הוא עבד ה' אלא הוה ספסידו על שהיה ספרא

המקנה פרק ראשון סוטה רנ

זרסו להשיח לפיך וקרא שמו פטור ויהי משם מזכיר עליו את
השם ומורידו למטה וכשתח מה עשה הקב"ה נאן את קברו כנגדו
והוא רואה קברו ומזור לאמריו בו' והוא מנואר כבר גזס הפרק
שהחטא חילוי מלאך מחמת והוא זה הפטור שפטר פיו בו' ודו"ק
גד ואמר רבי חמא ברבי חנינא מפני מה נשתחר קברו
סס של משה מעני בשך ורס מפני שנלוי וידוע לפני
הקב"ה שעתיד בית המקדש ליהרס ולהגלות את ישראל
מארצם שמיא יבוא לקבורתו לא משה באותה שעה
ויעמדו בכביזיתחננו למשה ויאמרו לו משה רבינו עומד
בתפלה בעדנו ועומד משה ומכבול את הגזירה מפני
שחביבים צדיקים במיתתם ויהר מבחייהם שכן אתה
מוצא בשעה שהיו ישראל כמדבר וסרחו כמעשיהם
ועשו עגל קצף הקב"ה על ישראל אמר למשה *הרף
ממני ואשמידם כמה צדיקים היו באותו הדור וכמה
חסידים משה ואהרן ויהושע אלדר ומירד ושבעים זקנים
ושאר החכמים ותלמידים ולא עשה בשבילם ולא ביטל
הגזרה אלא כשביל משה' ואמר רבי חמא בר חנינא
סס ג מאי דכתיב *אחרי ה' אלהיכם תלכו וכי אפשר לו לאדם
סס ד להלך אחרי שכינה הלא כבר נאמ' *כי ה' אלהיך אשר
אוכלה הוא אל קנא אלא הלך אחר מרותו של הקב"ה
נראה' מה הוא הליבש ערומים דכתיב *ויעש ה' אלהים לאדם
ולאשתו כתנות עור וילבישם אף אתה הלבש ערומים
סס ט' הקב"ה ביקר חולים דכתיב *וירא אליו ה' באלוני
ממרא אף אתה בקר חולים' הקב"ה קבר מתים דכתיב
זכרים *ויקבור אותו בניא אף אתה קבור מתים' הקב"ה נחם
גל אבלים דכתיב *ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים
בראשית את יצחק בנו אף אתה נחם אבלי' ויעש ה' אלהי לאדם
כס פרק ולאשתו כתנות עור וילבישם רב ושמואל חד אמר
ה' ע"ס דבר הבא מן העור חד אמר דבר שהעור נהנה בו דרש
רס"ה רבי שמלאי תורה תחלתה גמילות חסדים ומספה גמילות
חסדים ותחלתה גמילות חסדים דכתיב ויעש ה' אלהים
לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם ומספה גמילות חסדים
דכתיב ויקבור אותו בניא :

איתו בו' הפועל שהוא הקוצר חסר מן המקרא מי הוא ופירשה
דקאי על הקב"ה שזכר לעיל ובספרי איכה חנה דפליג וקאמר
ויקבור אותו הוא קצר את עלמו : דבר הבא מן העור בו' ולא
עור דכמ' מתם דעדין לא נחפשהו אז שום צמחה כ"כ המקווי:
תורה תחלתה ג"ה בו' הוא הוראה צמעתה התורה כי החורה
כולה מראשה ועד סופה גולה הסך כמ"ס ותורה חסד על גטונה
וידוע מטעם מדה טובה זו על הדקה ושאר מדות צמחה מקיומות
זק"ל :

דרש רבי שמלאי מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס
לא"י וכי לאכול כספריה היה צריך או לשבוע מטובה
סס היה צריך אלא כך אבר משה רבינו הרבה מצות נצטוו
ישראל שאינם מתקיימות אלא בארץ אבנם אני לארץ
כדי שיתקיימו על ידי אבר לו הקב"ה כלום אתה מבקש
אלא לקבל שכר מעלה אני עליך כאלו עשיתם שנאמר
*לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל תחת
אשר הערה למות נפשו ואת פושעים נסנה והוא חטא
רבים נשא ולפושעים יפגיע לכן אחלק לו ברבים
שאני מחלק לו שכר שלם שמת תאמר כחכרונים ולא
כראשונים ת"ל ואת עצומים יחלק שלל כאברהם יצחק
ויעקב שהיו עצומים בתורה ובמצות תחת אשר הערה
למות נפשו שמסר עצמו למיתה שנא' *ועתה אם תשא
סס ט' חטאתם ואם אין מחנינא מספרך אשר כתבת ואת
פושעים נמנה שומנה עם מחי מרבר והוא חטא רבים
נשא שכיפר על מעשה העגל ולפושעים יפגיע שבקש
רחמים על פושעי ישראל שיחורו בתשובה ואין פגיעה
אלא תפלה שנאמר *ואתה לא תתפלל בעד העם הזה ימיהם
והל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי : יא
ולפושעים יפגיע בגבול פושעים יפגע : הערה הריק :

כזהרש"א מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס בו' דליכא
למימר שהיה מתאוה ליקצר צא"י משום גלגול
מתילות כמ"ס צפוק כצונות גני ועקב וינסף דאעברה נא וארשה
את הארץ הטובה לא משמע כן ולא"ל הקב"ה כלום אחס מנקה
אלא לקבל שכר מעלה אני בו' יש לפרש זאת החסונה נהלי קרא
ויאמר ה' אלי רב לך גו' דהיינו רב עוב הפלגן ללדיקים לעה"כ
כמ"ס צמדתשוח וניהו קסה דהיאך קאמר שהיה מנקה לקיים
המלות כדי לקבל שכר עליהם הא אמרי'ל חתיו כעבדו' המסתמים
אז הרב ע"מ לקבל פרס וי"ל דהיינו צמולה שנתחייב זה כבר
אכל הכא סערוין לא בלא' שסס חסונה והקב"ה לא ראה שיהיה
חייב צה שפיר תלי לבקש מסוס קבול שכרס ודו"ק : שנא' לכן
אחלק לו ברבים גו' דהיינו אחלק לו שכר ככלל הרבים שנאו
לא"י ודימה לו השכר הוס לשלל שהוא דבר שלא טרח צו לא אמרי'
עשאוהו כן תקבל שכר כללו עטיה על דבר שלא טרח צו אלא
אמרי' שצוהו לנס והוא כונס השכר שסס אנוני על אמרתך כמולא
סלל גו' ר"ל שסס אנוני על אמרתך אמירת הפורה בעלמא בלא
קיומה ועורר עשייתה כמולא סלל רב שסס על דבר שלא טרח צו

היה מביא פרק שני סוטה רנא

הורטה זרע ומצטלת לבו מעל נזים : ואפר פרה לטהר ולזכות
 אח ישראל ממעסה העגל : בישבר אם מחוט ועד שרוך נעל
 הצביות עלמו מן הגזל : חוט של תבלת כנגד מחוט ג' זרועה
 של חפילין כנגד שרוך דחינו רצעה : בשלמא רצועה של
 חפילין קבול סבר הוא דאיכא הגהה בדכתיב וכו' : אלא הוסיף
 של תבלת רצועה מה הגהה איכא מה גשוחה תבלת סוקיקו
 הכחוב לציניא : שהתבלת דומה לים נא ללמנו שהמקוי מלוח
 לזינת כללו הקבול מני ענינה והכי תניא לה בספרי ואלעריכו כל
 הכי משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד
 הילכך תבלת דומה לים ויז דומה לרקיע והתכלת לא דמי לרקיע
 כל כך אלא דומה לדומה כגון תכלת קרוב למראה הים ואין קא
 חזינן דים קרוב למראה הרקיע : ורקיע דומה לכסא הכבוד
 קראי קא דרשינן דכתיב ברקיע כמעסה לבנת הספיר וקביב ככסף
 הכבוד כמראה אבן ספיר דלוח כסף :

פרק היה נוטל

נח משנה אינה מספקת לשוחות עד שפניה מריקו ועיניה
 כ בולטות והיא סחמלאת גידים והם אופרים
 הוציאה הוציאה שלא חטא את העורה אם יש לה
 זכות תולה לה יש זכות תולה שנה אחת ויש זכות תולה
 שתי שנים ויש זכות תולה שלש שנים מכאן אמר בן
 עזאי חייב אדם ללמד את בנו חור' שאם חשתה הדע
 שהזנות תולה לה רבי אלעזר אומר המלמד את בתו
 תורה מלמדה תפלות רבי יוחנן אומר רוצה אשה בקב
 ותפלות מתשעה קבין ופרישות' הוא היה אומר חסיד
 שופע ורשע ערום ואשה פרושי' ומכות פרושים הרי אלו
 מבלי העולם :

מתמלאת גידין שזכיהה נוסחין ונראת כמלאה גידין
 וגם צדפה ששעת שזעה שטתה של נשימים וכתיב תניח
 צדפתי כמין סרביטין מזורקין צד : מלמדה תפלות מפרש צדמ' :
 רוצה אשה בקב ותפלות גרסינן וצמרא מפרש מאי קאמר :
 מכות פרושים מפרש צמרא שמכא עלמו צתלים להראות
 שהיא ענין ולזנוע :

תוספות רולה אשה נקב ותפלות פ"ח רולה אשה סיפא פעלה חתך
 ויהא תמיז אולה ככל שנת לתח לה עונתה ולא יביא לה אלא
 קב חטום ולא יהא נבל סובך בדרך דחוקק וזלנו עתון לה עונה אלא
 אמת לשלמים וים וזע"פ שתיבא לה לכדו ע' קבין חבינין עליה ככל שנת
 קב אחד מע' קבין ופרישות ל' יום וכו' :

ס וזהם אופרים הוציאה וכו' מ"ט דרלמא מתה למימרא
 ע"ג דמת אסור במתה לזייה והתניא במא מת מותר
 ליכנס למתנה לזייה ולא שמא מת בלבר אמרו אלא אפי'
 שמת מת עצמו שנאמר "ויקה משה את עצמות יוסף עמו עמו
 י" במחיצתו אמר אכ"י שמא תפרוס נדה למימרא
 שפיר דביעותות מרפי"א אין דרתיב* ותתחלה המלכה מאד
 י ואמר רב שפירסה נדה י"א אן תן חרדה מסקת דמיס
 קרא צמית כיעתוחא מרפי"א :

כמחנה לזייה כזה הכיח דכא עור' נשים וגם שער ניקטור לא נתקדשו
 בקדושת עובדי זריין כן כשאר כר הכיח : עתון כמחילוי
 ובמדרש נמי היו ג' מחנות לפניו מן הקלעים מחנה שמינה והלויים יחנו
 סביב למסכן העדות זה מחנה לזייה והדגלים ג' מפרסאות זה מחנה ישראל
 ומשה היה לוי קאמר עמו : שנת תפרוס כרה אבב ביעתוחא דמים המרים.
 והגירה והצד והזבח ובעל קרי אפרים : מחנה לזייה בדלפולין בפרק אלו
 זכרים : פתח' לזייה דלמה שאינה צאה פתחים אלא דלזינת שחא יטאן
 לזיניס לזרבה לזינת אח הקדור מלזינת דם וזלפולין בשעת פתח' והיה
 נדה אדלמא איתמר דקחני הניע שעת וספה ולא נדקה עתמה מפני
 שאורח צומנו כן ר"ת חומר אס' היקיה כמתנה וספת אח הקדור :
 נדקה עטורה אס' נדקה אחר כך ומלמדה עטורה ולא אמרינן אורח צומנו
 כן שחרדה מלקת אח הדמים : ביעתוחא הנאה עליה פתחים כגון ו'
 שלא היקיה חרדה עד עכשו ופתוחא היא מרגשת כעורה וכן באסת' שבלת
 לה שצועת מרדנו פתחים : מרפי"א אח הדמים וספת אח הקדור :
 תוספות ביעתוחא מרפי"א תימה לר"י והא כפרק בתרא דנדה כנמי'
 ג"ס חומרים כל השנים תחת נדות מ"ע דכ"ס ביעתוחא
 היקיה חזינן וכו' פלגי עליה וקאמרי' הסם אלא הא דחתיב ג"ס חומרים
 כל השנים תחת נדות קרי' כחו כמבשר ולא תחת אונסו אלא עמול
 דכ"ס וכו' אלא דלא אחר ביעתוחא מרפי"א חז"ל ביעתוחא דמלך לא
 מרפי"א דלא חזי אלא בשעת הולאת הנפש :

מני מתניהוין דתניא כמה זכות תולה שלשה חדשים כרי
 הכרת עובר שנאמר *ונקתה ונורעה ורע רברו אבא
 יוס' בן חנן רבי אלעזר בן יצחק איש כפר דרום אומר
 תשעה חדשים כתיב הכא ונקתה ונורעה ורע וכתוב התם
 *זרע יעברנו יסופר לה' לדור זרע הראוי לספר רבי ח'י' נב
 ישמעאל אומר שנים עשר חדש ואף על פי שאין ראיה
 לרבר וכו' לרבר שנאמר *להן מלכא מלכי ישפר ע"ד
 וחטיף בצדק פרוק ועויתך במיחן ענין הן יהיה ארכ'
 לשלוחך וכתוב כולא משא על נבוכדנאצר מלכא וכתבי'
 *לקצת ירחין תרי עשר . לעולם רבי ישמעאל היא ע
 ואשכחן קרא דאמר דתאני ומחלית דכתיב *כה אמר ה'
 על שלשה פשיני אדום ועל ארבעה לא אשיבנו ומאי אף
 על פי שאין ראיה לרבי' זכר לרבר דאיכ' למיפרך דלמא
 שאני עובד'ם דלא מיפקד דינא עלייהו :

מני מתניהוין דקתני יס' זכות תולה שלש שנים כרי הכרת עובר
 דדריש ונקתה על ידי זכות כרי ונורעה זרע כשיעור שהעובד
 ניכ' צמטונת : הראוי לספר הראוי להחיות ולכא לספר שנתו של
 מקום : ואף על פי שאין ראיה גמורה לדבר סוגות תולה עד
 י"ג חדש : זכר לרבר לקמיס מפרש חז"ל אינה ראיה : לך
 מלכא מלכי ישפר עלך דניאל אחר לג"י כשפרש לו החלום
 סיפא נטרד מן האנשים להיות עם צממה ומה : להן מלכא
 אמנא חתלך : מלכי ישפר עלך עממי חזענן עלך להאקא לעממי
 וחטיף בצדקה פרוק חטאן על ידי נדקה פדה : ועויתך
 במיחן ענין ועוונותך צמגנת ענינים : בכך תרי ארכא
 לשלוחך בכך הסיס אורך זמן לשלוחך סלא ינא עלוך הצרענות
 וכן עשה הים מקנך ככל וים עניי ישראל סחני צבולה והיו זרינין
 למזונת ומפרנסן ואף דניאל כשהסילו עלה ו נלך נחכות סרפה
 אח ישראל שפלו נגולה ומסרנין על סקממי' וכתוב בלא משא

היה נומל פרק שלישי סומה

כל הפורענות בל אל נכודנאמר לקצת ירחין תרי עשר אמא
 קלה לו ונות טעם עשר חדש : לעולם מהגיון דקמני שלם טעם
 רבי ישתעאל הוה דאפסקון קרא דאמר ותני אונה בהארת זמן
 כלומ' מקרא' כתיב שקב"ה מחרין : זמן אמר זמן עד שלשה טעמים
 הילוך הוה להו ג' טעמים דלא מיפקד רינא עלייהו מן העכו"ם
 אין מתהרים מן השמים לפקד עונותיהם עליהם בעולם הזה
 אבל משראל ממחרים לפקד בעה"ז ומתקדקין אחריהם :
בהרשי"א וכות תולה לה ג' חדשים כדי הכרת עובר

בו פרש"י דדרים ונקמה ע"י זכות כדי וזרעה זרע
 זכו עכ"ל ע"כ הוא המון דא"כ אמאי לא מייתי נמי הכא הוה
 קרא כדמייתי לו : אפוק אהטעם חדשים וע"ק לפרוטו דבפרק
 חלק קאמ' משעה : רע היינו משקלל הוהע במטוי אפס כפרש"י
 גופיה סס ונראה ד' מהאי קרא וזרעה זרע יליף ליה אלל
 דכל אשה טועה הסויה היא נפסק אס חנקי אס ללו ומסנר' איה
 לן למימר דמנו דאס חנקי ידעינן בהכרת עובר ה"ג זמנה ניחן
 לה אס לא חנקי כדי הכרת עובר ודו"ק : זרע יעברנו יסופר
 הראוי לספר בו יס לדקדק כזה דהכא משמע דהראוי לספר
 היינו משעה שגולד טעם לו פה מקרי ראוי לספר להשמיע קולו
 דהיינו אמר ט' חדשים ימי עינורה ובפרק חלק ונכת מהאי קרא
 גופיה דלא היינו משעה שגולד דלפניו חסם אקטן מאומה כל
 לעס"ז ה"ל משעה שגולד דכתיב ויגידו לדקדק לעם נולד וח"ל
 משעה שסיפר דכתיב זרע ויבדנו יסופר וז"ל דהאי תנא דהתם
 פליג אדהכא וס"ל משעה שסיפר היינו מתם משעה שזכר לדבר
 ודו"ק : ר"י אומר י"ב חדש ואע"פ שאין וכו' ולא תנא
 ליה למימר דר"י שיעור קמא דמתני' נקט דקמני יס זכות הוה
 שנה א' דכיון דתקרא משה יס ר"י משמע דליה ליה אלל הוה
 שיעורא ולאוי דמסיק דג' טעמים נמי איכא קרא ניחא דלא נקט
 אלא שיעורא קמא ונחת ליה נמי הני שיעורי דאית בהו נמי קראי
 ודו"ק : בבב תרא ארבא בו' פרש"י ואף דינאל כשהשאו טעם
 זו לכך נחננון טראם בו' עכ"ל ונכ"ל דב"ז אמרינן דנענש ע"ז
 אזי לתר הפך שהזכותו מגדולתו ואזי לתר הדיוה לבוצא דארוקח
 וקל להבין :

ס פ"סקא ויש זכות תולה שלש שנים וכות רמאי אי לימא
 זכות דתורה הא אינה מצווה ועושה היא אלא
 זכות רמעה ומי מננה כולי האי והתניא אז חז דרש רבי
 משלי : מנחם כרבי יוסי כ"י נר מצוה ותורה אור תלה בהתוב
 המצוה בנר ואת התורה באור לומר לך מה נר אינו
 באור אלא לפי שעה אף מצוה אינה מנינה אלא לפי שעה
 ומה אור מאיר לעולם אף תורה מנינה לעולם ואומר
סס כ"התהלךך תנחה אותך ונ"י בהתהלךך תנחה אותך
 בעה"ז בשבכך תשמור עליך זו מיתה והקצות היא
 תשיחך לעוה"ב משל לאדם שהיה מחלך בדרך באישון
 לילה ואפילה ומתיירא מן הקוצים ומן הכרקנים ומן
 הפחחים ומחיה רעה ומן הליסטים ואינו יודע באיזה דרך
 פהלך גורמנה לו אבוקה של אור ניצול מן הקוצים ומן

הכרקנים ומן הפחחים ועדיין מתיירא מחיה רעה ומן
 הליסטים ואינו יודע באיזה דרך מהלך כיון שעלה עמוד
 השחר ניצול מחיה רעה ומן הליסטים ועדיין אינו יודע
 באיזה דרך מהלך כיון שהגיע לפרשת דרכים ניצול
 מכולם דבר אחר עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה
 תורה שנאמר *מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה
 אמר רב יוסף מצוה בעידנא דעסיק בה מננה ומצלה
 בעידנא דלא עסיק בה אנוני מננה אצולי לא מצלה תורה
 בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה מננה
 ומצלה : מתקוף לה רבא אלא מעשה דלא ואחיתופל מי
 לא עסקי בתורה אמאי לא הנינה עלייהו אלא אמר רבא
 תורה בעידנא דעסיק בה מננה ומצלה בעידנא דלא
 עסיק בה אנונה מננה אצולי לא מצלה מצוה בין בעידנא
 דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אנוני מננה אצולי
 לא מצלה רבינא אמר לעולם זכות דתורה והקאמרת
 אינה מצווה ועושה הוי דפקודי לא מפקדי באנר' דמקריין
 בגייהו ומחניין בנייהו ונטרין לגבריהו עד דאתו בגי'
 רבנן מי לא מפלגי בהדייהו :

זכות רמאי איהו זכות מגינה כ"כ : זכות תורה שיהיה עוסקת
 בתורה : היא לא מפקדה דכתיב ולמדתם אות' אס בנינים
 ולא ננוחיקם ונינון דאינה מלווה און סברה גדול כמלווה ועושה :
 היא תשיחך קלין צדק אס זכותך : פחתים גומות : גורמנא
 לו אבוקה של אור כך וכה לקי' מלווה טיול מתקלח פורענותיו :
 ועדיין מתיירא מחיה רעה ובאמטעים שרנן לילך בליה פן
 יפגעו בו כדכתיב חסד חסן ויהי לילה זו הרמזם כל מינהו יער :
 הגיע עמוד השחר ואף כאל זכה לתורה ניצול מן המטא ומן
 היסורין : ועדיין אינו יודע וכו' שמה יכפנו יארו לנצל וישב
 עליו יר הרע ופורענותו : הגיע לפרשת דרכים וסס הכיר את
 דרכו ואף כאל הגיע ליום מית' ולא פירש מן הקורה עד יום מיתו
 ניצול מכלם והני מפרש לה לקמיה : עבירה מכבה שובר מצוה
 ואין עברה מכבה שבר מי עסקך עבודה קודם לכן אלמא מלווה
 לא תגני כולי האי : לכבות את דאהבה זו תורה כדכתיב
 הנחמני אל בית היין ודגלו עלי אהנה סוד יין : אמר רב יוסף
 לעולם מננה מן היסורין הרבה ומאי אינה מננה דקאמר תנא
 קמא מן המטא שלא יכשילנו יר הרע קאמר : מצוה בעידנא
 דעסיק בה וסייעו לפי טעם דקאמר : סננה מן היסורין : ומצלה
 מיצר הרע שלא יכשילנו לחטא : בעידנא דלא עסיק בה מננה
 התנוה ואינו עוסק במלווה אנוני מננה מן הפורענות : אצולי
 לא מצלה מוצר הרע : אמאי לא הנינה עלייהו מיצר הרע
 שהתניא וטעמא רשעים גמורים כלומר אמאי לא תוללו מן
 הפערות : מצוה בין בעידנא וכו' אנוני מננה מן הפורענות כי
 מתנית' ודקמני נמי צרייתא עבירה מכבה מלווה ללו מלהגין מן
 היסורין קאמר אלל מלווה שבר לעמיד : לעולם זכות דתורה
 ולא ששוקף צורה אלל שצורחם צנינה ונבעלה טעמא *
 ודקריין

היה נומר פרק שלישי סוטה רנב

אמאי לא הגינה תורה עליהם וי"ל דלא קאמר תורה מנא לא מפורטניו ויסורין ולא ממיה וק"ל: בארא דמקריין ומתניין בניירו בו' פירוש שהאכה מלוגה צניחה יגור מהאש ואומר לנביה לילך לציוס הספר ויש לכוון בזה בקרא דכתיב כה האמר לבית יעקב וקגיד לבני ישראל ודרשו בזה כה האמר לבית יעקב אלו הנשים צלשון רכה וקגיד לבני ישראל אלו הזכרים דברים קשים כבידים ומלקקים צה למה הקדים הנקבות לזכרים אצל לפי שכלל הנקבות צניחת התורף אף שאין האשה מלוגה על למוד נתן טעם ואמר כה האמר לבית יעקב שכן הנשים שגידו לבני ישראל ויהיה חגיג נסחר לנקב שהיא חגיג לבניהן שילמדו ומטרח היא צלמיתדם ובשכר זה יהיו הנשים צלל קבלת התורה וזה שדקדק הכוזב לקרות הנקבות במקום הזה בית יעקב והזכרים בני ישראל לפי שהיא מלוגה צניחה היא מונעת טפי ללונת צניח על כך וק"ל :

דמקריין ומתניין שמורח על נביה להביא אל בית הספר לקרות מקרא ולשנות משנה : ונומר לגבריינו ומתניינו את בעליהם שזלזלו לעיר אחרת ללמוד תורה : **בהרש"א** פה אור סנין לעולם וכו' ואומר בתהרלך תנחה אותך גומר מקמי' דהאי קרא כי נר מלוגה וקורה אור כתיב האי קרא ונקורה איירי שאלך שהתורה מגינה לעולם כי צע"ז הנחה אותך משלש מנחה מכל לרוח גם בשכר בקרב שמור עליך תמימות הקרב גם לע"ז מדינה של גיהנם היא חשיק להליך בערך ומה שהקשו החושבים למאי דמסיק דמלוגה בין צעידתו דמסיק זה וכו' צעידתו דלא עסיק בה אגוני מנא אמאי קאמר הכא דהתורה מגינה לעולם הא אף מלוגה מגינה לעולם י"ל דהמלוגה לא מנא אלא לעולם צע"ז אצל הצורה מגנה אף לע"ז צדוני' גם גיהנם כשתייח מקרא והקיות היא חשיק ומייתי ומה משל לאדם פה' מהלך כו' הוא מנואר כי הא' מחובר מגוף ונשמה שהקף פועל מעש' המל' והנשמה שהיא שכלו של האדם פועל העיוני שהיא התורה ולפי שיש לאדם ג' מעיקים כוללים צנוף מונעים אותו משלמות האנושי וכמו שהצנקה נלילה מללך את האדם מן הקליים כו' כן הצנ' צע"ז שדומה ללילה מללך את האדם מפורעניות המתרגשות צע"ז שסם דבר ומרד ורעב מן הקליים הוא רמו על קנסי החנונו' ורעב צע"ז וקוף ודרדור גו' פתחים רמו על הדבר שמתן ונפל לשח וצרכיית רמו על לרם לויז מחבר והמלוגה שהיא שלמות הגופנית מבנת עליהם ועוד יש לאדם מעיקים שנים מונעים אותו משלמו' הנפשי והם הי"ה"ר ומרד רע המשיאו לרע' ולזה אמר אצל עדיין מחירא הוא מחיה רעה ולמטיס הוא רמו אלו שנים המציאים מונעים שלמותו נפשו את האדם לידי טע' רמו להם האי הוא הי"ה"ר והצ' צניחיה אדם רע המפריח אורו מזה אינו יגולו ע"י וכות מלוגה שהוא שלמות הגוף כ"א צנכות התורה שהיא שלמות הנפשי דמיון עמוד השדרה הוא יגולו דצ"ה"ר אמרו אם שבע צך מנוול זה תשכהו לבית המדרש וברשעים המפיתים אמר המקוב המוק נבשר גו' צנורח רשעים אל' תבא גו' ובזה שלמות הנפשי וק"ל : עבירה בו' ואין עבירה בו' צנמה דבחין המשל תורה למים כמו כל תלם לבו למים גו' אצל הכא דמדמה הפלגת האבנת התורה לתם כמו שכתב לעיל מיניה כי עוה כמות האבנה בומר רשעים רשפי אש שלהב' ו"ה שהיא התורה שהיא כחוצה לפניו יתברך צלח שמורה על בני אש לצננה ור"ה לומר כי עוה כמות גומר שהוא הי"ה"ר הוא מלך החיות האלהה שהיא החורה היא עוה כמותו לנחמו לפי שיש בה שלהב' ו"ה כמ"ש שהקב"ה עוררו שגמח' ה"ל יעוצנו בידו והשתא במקום הזה לבני אש דיתה העצירות למים רבים שלא יוכלו לכבו' האבנה עוה א' שוכר ודקמ' ד"א עבירה בו' משמע דקאי אלגשיל וק"ה ד"ה דלכך חלה קרא המלוגה בנר והתורה בנור דמים רביעם דהיינו עבירה מכזה מלוגה דהיינו רק נר קטן אצל התורה שהיא אש ואור גדול לא יוכל לכבות ודו"ק : אלא אמר רבא והורה בו' ק"ה דאכתי כיון דאגנא לעולם למה מתו דולג ואחאופל קודם זמנס דבמתניין פרק תלך

דר"י ויש זכות חולה וזכות דמאי אי זכות חזורה וכו' יש לדקדק שמה הקשו ובה אינה מלוגה ועושה ודלמא משום הכי אינה מגינה לעולם אלא עד שלש שנים נלבד שאם הייתה מלוגה ועושה הייתה החורה מגינה עד עולם וע"ה הכי ס"ד דכות' חזורה היא דא"כ היכי קאמר צן עוהי מכא' שריי ארס ללמד כתי חורה שחם שסחה מדע שהזכות חולה לה ודאי אם לא תלמוד חורה לא יהיה לה זכות לתלם לה נוח לו שלא ילמד כתי חורה וכן על הכי האמר שהוא זכות דמלוגה משמע דלא מקשה אלא מן הדבר אחר שאלך עבירה מכזה מלוגה וכתב רש"י ו"ל אלמא דמלוגה לא מגינה כולי האי ואל"כ למה הביא כל הרבייתא דלעיל דליכא לאקשויי מינה משום דבדרייתא אחר דמלוגה מגינה לפי שעה וכן הוא בסוטה שמגנה עליה לזמן מועט ואל"כ למה הביא רישא דבדרייתא וע"ה כו"ל ואלו זכות דמלוגה והא לא מגינה כלל ולמה קטני מי מגינה כולי האי דמשמע שהיא מגינה במקלת ובדרשה שצבירה מכזה מלוגה משמע שאינה מגינה כלל וכן קשה בדרייתא מ"ש אינה מגינה אלא לפי שעה דמשמע שיגולו מכל הפירעיות לפי שעה ובמשל שהיא האצנקה משמע דלפילו לפי שעה אינו יגול מכל הפירעונות אלא מחלקת פירעונות בלבד כתי שפ"ש דהכי קאמר יגולו מהשתתים ועדין מחירא מהמיות רעות ונמלא שאינה מגינה מכל הפירעונות אפי' לפי שעה הרי שאין המשל דומה למשל' ונבאר תאי ואומר בתהלבך וכו' ונראה לפרש דאמר אי זכות חזורה הא אינה מלוגה ועושה בלומר דמל' דמגינה ג' שנים כיון שאמרנו בתורה עלמה יש זכות חולה שנה א' יש ג' שנים יש ג' שנים א"כ דיינו לומר דמי שאינו מלוגה ועושה שיהיה שנה א' או ג' שנים אצל ג' שנים מל' ולמאי דכ"ד שהוא זכות חזורה אחר בן עזאי חייב ארס ללמד כתי חורה היינו חורה שבע"פ שחמה לומרין שבר התורה שהיא מגינה מהיסורין לפי שאם לא ילמודה חורה שבע"פ והוא כבר למדה חורה שכתבנו שמה תשחה והיכות של התורה תנין עליה ויתלה לה וכו' שלא למדה חורה שבע"פ לא ידעה שהיכות חולה לה ואלא שרע על המים וכו' ונבאר בדרייתא נראה לדייק מ"ש את' וכו' דרש' ו"ה מנחה תאי את' דרש' ר' מתנח' ואפשר דכ"ד לדרוש ככתוב זה דכתיב כי נר מלוגה וזכור' אמר דמדרים מרישא לסיפא ומסיפא לרישא דהיינו שיש למלוגה אכיות הגר והאור וגם לתורה יש אכיות הגר והאור מלוגה כתיב כי נר ומזכור' אמר וכפי זה חזן לדרוש שחלה המלוגה בנר ואלה התורה בנור אצל את' וזו דרש' ר' מתנח' שאע"פ שגורש כך מ"מ למה חלה המלוגה בנר שלא אמר כי אור תלוגה וזכורה נר כי גם נהאי היינו דורשים שיש אכיות אור לתלוגה ולתורה ואכיות נר לתורה ולמורה ומדעשה שיקר לתלות התורה והתורה בנור צריכין אנו לומר שיש התייחסות למלוגה עם הגר ולתורה עם האור והוא שמה נר אינו מצי' אלא לפי שעה רק שלא נעשה כפירוש מגינה לפי שעה

הוא

היה נזמל פרק שלישי סומח

מאי פרשת דרכים מה הוא ומדמה לבגיע לפרשת דרכים
 דהא אנוקא היינו מלא עמוד השמר היינו תורה אלא
 פרשת דרכים מאי היא : ויום המיתה ק"ח ביום מותו של פירש
 לפרוק מעליו עול תורה : ויראת השא וכה ליראת חטא אחר
 טובה לקור' ניגול מכלל שהתורה מלמדו דברי תורה ודברי אימור
 ומתה הוא צריך ליראת חטא וכעט מלדקף אחר יגרו :
 ורסקלא ליה שמעתי אליבא דרבנן דהא ד"ק עלה עמוד השמר
 ניגול מן החיה וכו' וכה לקורה ניגול מזה הרע ומן החטא וענין
 אינו יודע צאי זה דרך מהלך אם יתנה שמיטעוהו מן השמים
 לה קבל דבריו ביון חנניו להורות כהלכה וכמפשט הגיע לפרשת
 דרכים וכה לכך ניגול מכלל : לאמר אלהים עובדו כך הו
 אומרים עליו אלהים עובדו שצא על אשק איש ואין אנו נעשין עליו
 דרשו והפשטו כי אין מילין אין לו וכו' שילינו שהעבירה כבשה
 וכוותיו : לא יראה כך עבירה ואם יראה וכן ממחירך : שמעון
 אחי עזריה תתא הוא נמשנה קמייתא דזנחית ולמד תורה ע"י
 אחיו שהיה עסקו בשרקמעיא ומפרנסו כדי שיחלוק הוא זכות
 תלמודו של שמעון ולשיקך הוא נקרא על סם עריה אחיו וכן דבי
 יוחנן למד ע"י הנשיא שהיה מפרנסו : הלל עסק בתורה מתוך
 עוני כדמפרש במסכת יומא :

מהרש"א מאי פרשת דרכים כו' שהמ"ל אל הקאמץ
 בעלמך עד יום מותך וזה הפ"ח כיון דהתורה
 בעידוהו דלא עסקי בה לא מלאה מחטא כדמסיק לעיל הרי כל
 ימיו הוא נספק שמא יבא לידי חטא והוא כהולך בדרך ולא ידע
 אם הוא הולך בדרך שדעתו לילך בה כן זה הפ"ח הוא כל ימיו
 נספק עד יום מותו שהוא יודע או בעלמנו שלא חטא ושלא חטא
 עוד וכן לו לפרש למ"ד זה ק"ח ויראת חטא שלא יאח מידי ספק
 זה סודא לא יתעל עוד ולמ"ד זה ת"ח רסקלא ליה שמעתי
 כו' דהיינו פרשת דרכים ע"ד זה הדקדק ישגון אור דעה שלא צל
 הפ"ח למעלה זוגם סיה לו אור תורה כדלעיל להזילו מחטא
 אפשר דליתו מכיון על האמת וק"ל : אלמלא דרשוהו דואנ כו'
 לאו דווקא קאמר דהו ידע הוי קרא דהא דנאנץ בימי שאול היה
 ולא היה מו רק ל"ד גיט דבאמר פ' חלק וא"כ ע"כ שלמה נולד
 אחר מותו ועוד דגר יומי אחיוסופל לא ראה לו לשלמה רק ז' שבין
 שהיה שלמה בן צדק כדאמרינן פרק בן סורר ואחיוסופל לא
 קם את דואנ כדאמרינן דהם והאי קא שלמה קאמר ליה לא
 ה"ק אלמלא הוו ידעי דהוה הוה וכוונתו דלין הכעירה מכבה
 תורה כו' וענין כסוגיא זו בצרפ"י וכוונתו דבמדינתו בהלכות
 וק"ל : מאי בוז יבואו לו כו' ונראה כיון דידע לפרש רישא דקרא
 אם יתן איש את כל הון ביעו כזבה דמיירי בזהבא התורה ידע
 נמי לפרש בוז יבואו מלשון ציון שמצוין ארבע על כך אבל ה"ק מאי
 צו יבואו לו מלשון כפל דהו כפי למכרז יבואו לו וקאמר דבזו
 יבואו לו ככלל דהיינו בעה"ו ובעה"ב כדמסיק דבזו בעה"ו ללא
 לקדושה הלל חמי סנא כמו שקראו שמעון אחי עזריה לכבודו
 בעה"ו וכו' יוחנן דבי נשיאם נקרא בעה"ו כן לכבוד דבי נשיאם
 ויטו

הא נע"ו כוחין הר שמיאיר בלילה ביום לשרוף כתיבה מאי
 מהיאי והתורה תעלה לעולם הוא עב"כ ובעה"ו ו"ב הוי חמינא שהמ"ו
 מניעה בעה"ו תמיד ליה הוה אחר המלך כהנה ארוך בעה"ו וכו'
 דהוי קרא דבר תורה כתיב בקריה דקרא דבההולך וכוין שכלוהו עסק
 הויעוהו תעלה התורה שמיניה בעה"ו ובעה"ב למס מור למר בתריה
 ותורה אור שמניעה לעולם בעה"ו ובעה"ב אלא ודאי דהוי קרא ותורה
 אור שהיא מנין לעולם המלך הוה אחר המלך כהנה ארוך וכוונתו לו
 אנוקא אחת שהוא נר תורה מניעה עליו ממלקת שרעניות שהם הקונים
 וברקנים כל זמן שהאנוקא בירו וולקת רוחא מקום הפתח והוא ניגול אבל
 מפורענות של פיות רעות ולפסיק אין המלכה והאנוקא מניעה עליו
 אש"פ שהמלכה היא בירו והו מניעה לפי שכן נעוד שהאנוקא וולקת
 בירו אבל לאחר שעה שפילת האנוקא מירו אש"פ שלא כבשה אינו נגול
 מהפורענות וכבשה הוא בעשית עבירה ופלה מירח הוא כשפירש מהמלכות
 ואינו בירו כדי מניעה לפי שעה מפורענות הקונים אבל אם יבואו עליו
 החיות אינו ניגול אבל החור' הוא כחור' היום שניגול מהחיות רעות ולפסיק
 זכיינו מניעה לעולם אפילו שאינו בירו ומתקן ים להקצות למ"ד דוסת
 תורה מניעה ג' שנים והוי המלכה ליה מניעה אלא כשהוא עוסק בה
 דהיינו לפי שעה ומלקת שרעניות וכן ים להקצות מר"א שאמר עבירה
 וכבה מלך דהיינו לפי שעה אש"פ לפי שעה אש"פ עבירה שבער אחר עשית
 המלכה היא מכבה המלכה שלא תנין על הפורענות כלל ובאן כבועס שיש
 עבירה עבירה הוי המלכה שהיתה בידה כבשה לה ואינה מניעה עליה
 מפורענות וממני רב יוסף מורה בעידוהו דעסקי בה וכו' פירוש הברייתא
 דתמרה דמלכה מניעה לפי שעה הוא לענין שנה המהטא כשעידת' דעסקי
 בה וסמר תמיה לא יודען בירו תמיה אבל לאחר שנתר המלכה אינו כסוח
 שלא יתעל אבל לעולם שהוא ניגול מהסורין וכן ת"ם עבירה מכבה מורה
 הוא מנעא מהחטא ואיכא בינייהו דללישנא קתא המלכה הוא ניגול מהחטא לפי שעה
 כל זמן שמהנה בירו והוא עסקי בה אבל אם פירש המלכה חף ע"פ שלא
 עשה עבירה אינה מניעה מהחטא כי איכסר לו לנא לידי תמיה ומניעה
 מהסורין וכו' אחר דוקא עבירה מכבה מורה דהיינו כשעשה עבירה
 אבל כ"ו שלא עשה עבירה וע"פ שפירש המלכה הוא ניגול מהחטא דכ"ו
 שלא עבר עבירה בעידוהו דעסקי בה לקרי' ח"י רב יוסף דאמר אפילו
 כשעבר עבירה מכבה המלכה שלא תנין מהסורין והא דכסותה אם יש לה
 זכות מניעה מהסורין חף על פי שיש עבירה עבירה מירי ששעשה
 המלכה אחר העבירה ולא חולה לה :

סא הגיעו לפרשת דרכים מאי פרשת דרכים אמר רב חסדא
סס וה תלמיד חכם ויום המיתה רב נחמן בר יצחק
 אמר זה ת"ו ויראת חטא * מר זוטרא אמר זה ת"ח
 רסקלא ליה שמעתי אליבא דרבנן דרבר אחר עבירה
 מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה * אשר רב יוסף
 דרשיה רבי מנחם בר יוסף להאי קרא כסני ואלמלא
 דרשוהו דואנ ואחיוסופל הכי לא דרפו בחר דוד דבתיב
 ת"ם *לאמר אלהים עובדו דרפו והששוהו כי אין מציל מאי
 ע"ה דרוש *לא יראה כך ערות דבר ושב מאחרירך ולא
 הו ידעי רעביה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה :
 ט"ה ח מאי * בוז יבואו לו אמר עולא לא כשמעון אחי עזריה ולא
 כרבי יוחנן רבי נשיאה אלא כהלל ושכנא דכי אחא רב
 דימי אמר הלל ושכנא אחי רון הלל עסק בתורה
 שכנא עבר עסקא לטקף א"ל תא נערוב ונפלוג יצתה בת
 סע קול ואמרה * אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז
 יבואו לו :

ויזנו לו גם בע"כ המלמולג עמו סבר למווד התורה וק"ל :
פיסקא רבי אלעזר אומר השלמך את בתו תורה למדה
 תפלות למדה ס"ד אלא כאלו למדה תפלות
 אמר רבי אבהו מ"ט דרבי אלעזר דרבינא "אני חבמה בו
 שכנתי ערמתי כיון שרבינו בן חבמה בארס נכנסה בו
 ערממית ורבנן האי אני חבמה שכנתי ערמתי מאי דרשי
 ביה מבני ליה לדרבי יוסי ברכי הנינא דאמר רבי יוסי
 בר' תנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד
 עצמו עליהם ערום שנאמר אני חבמה שכנתי ערמתי א"ר
 יוחנן אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשים עצמו
 כמי שאינו יודע שנאמר "והחבמה מאין תמצא ר' יהושע
 אומר רוצה אשה בקב ותפלות מתשעה קבין ופרישות
 מאי קאמר הכי קאמר רוצה אשה בקב ותפלות עמו
 מתשעה קבין ופרישות : הוא היה אומר חסיד שוטה וכו'
 היכי דמי שרבי שומא כול דמבעה אהתא בנורא ואמר
 לא מסיקא לה משום רקא מסתכלנא בעררה " ורשע
 ערום היכי דמי רשע ערום אמר רבי תנינא זה המטעים
 דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חברו רבי אבהו אמר
 זה הנותן פרוטה לעני להשלימו למאתים וזו רחנן מי
 שיש לו מאתים וזו לא יטול לקט שכרה ופאה ומעשר
 עני היו לו מאתים וזו חסר אהת אפילו אלף עתנים לו
 כאחד הרי זה יטול רב אמי אמר רבי יוחנן זה המשיא
 עצה למכור בנכסים ומכרם ואמר רב אמי אמר רבי
 יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים מה שמכרו
 מכרו אביי אמר זה המשיא עצה למכור בנכסים כרשב"ג
 דתניא נכסי לך ואחריו לפלוני ירד הראשון ומכר ואכל
 השני מוציא מיד הקהלות דברי רבי רשב"ג אומר אין
 לשני אלא מה ששיר הראשון בלבד :
 למדה תפלות ס"ד וכי התורה תפלות קרית לה : כאלו
 שתחובה היא מנינה ערממית ונעשה דברים בלענה :
 חבמה תורה שמעמיד עצמו ערום עליה שפירס מכל עסקיו
 ונעשה עליה עני וחסר כלי ל"א שמים עלמו ערום עליה נרמין
 שמעדים לקיים תורתו לנכון כל ידו ללמוד מכל אדם : מאין
 תמצא מן העמי כלון תמצא רוצה אשה בקב ותפלות תפלה
 היא ליוון מיוגות מוטעים והא תפלותה מלי לה בשמים
 מתשעה קבין ופרישות לפרס מן התפלות לשינך אין טוב
 שתלמוד תורה : משעים דבריו לדיין ומתקנשו בלב הדיין
 שרבי וכו' לדברי זה קשים לזקק והוי ערממו ורשע הוא
 שטורר על לא תשא בית שוא : להשלים לו מאתים וזו נעמקה
 לא יטול לקט ויש לו קרובים עניים שטורר : נכסים מוציאים
 דתן מי שמח והגיה ציים וצונת צונת שהנכסים מרובים הצנים
 ירשו והצנות יענו בנכסים מרובים הצנות יענו והצנים יאכלו על
 הצנחים : שקראו ומכרו קודם שאלו הצנות ל"ד וקשתירו
 בית דין הנכסים בחוקת הצנות :

מהרש"א כיון שנכנס חכמה בארס נכנסה עמו
 ערממית כו' ולגבי איס הוא תועלת להנין ערממ
 הרשעים ולהטעים כנגדם וסיים צוה ודעת מזומות אמלא י"ל
 ע"י דעת של תורה מזומות של אחרים אמלא וע"ד עס עקש
 תחפל אלל נשים דעתן קלות פן יערימו ויזולו לרדי עברה
 וקלקול וק"ל : אין דברי תורה מתקיימין בו ע"י עיון פרש"י ועי"ל
 ע"ד שאמרו כל האוחז ס"ח ערום כו' ערום בלא אוחז מנה
 כיוולא ביה קאמר הכא שמעמיד עלמו ערום על דברי תורה כאלו
 הוא ערום ממנה ואינו מתגאה לומר שהוא חכם וכו' לכוס רב
 ובענין זה סתך לזה שאמר אלל צמי במסים עלמו כמי שהינו כו'
 דהיינו גם אס חכם הוא מסיס עלמו כמי שאינו חכם כמ"ס
 איוהו חכם הלמוד מכל אדם ר"ל איוו חכם שהורה מתקיימת צו
 הלמוד מכל אדם ואינו חסיד עלמו חכם והוא פי' הקרא דמיימי
 החכמה מאין מי במסים עלמו כלון צו חכמה צו תמצא החכמה :
 רוצה אשה בקב פרש"י תפיל ליוון כו' ויהא תפלו מלו כו' לפיכך
 אין טוב שתלמוד תורה עכ"ל גם שהורה ודאי הוהיה לפרס מן
 התפלות מתוך שהיא תפילה צה יותר לא חסגות בזההרת החורה
 ומוטב שהיו סוגיין ואל היו מודין ועין צווס לפי רבינו האי נקט
 קב וע' קבין דוקא ולפי ר"מ ל"ל דלא דוקא נקט קב וט' קבין אלא
 דכן דרך התלמוד כמו י' קבין חכמה ירדו לעולם ט' קבין נעל א"י
 ואח' כל העולם כולו דפ' האים מקדש וכל הכסו דמיימי עס דלאו
 דוקא קב וע' ע"ס : זה הנותן דינר כו' מקרי רשע דעינו רעה
 בשל אחרים הוא והנותן עלה למטר כו' ויף ע"ל דאס הוא רעה
 לבעות הוא עיבה לבנים וכן בזההרף לפלוני כו' מ"מ מקרי רשע
 שהוא מעביר דעת החכמים והסוגין כמ"ס ההושפות וקל להנין :
אמר רב יוסף בר חמא אמר רב שישת זה המכריע סג
 אדרים באורחותיו : רבי זריקא א"ר הונא זה
 המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים עולא בר רב אמר זה
 שקרא וישנה ולא שמש תלמידי חכמים אתה בר קרא ושנה
 ולא שמש ת"ח ר' אלעזר אמר ה"ו עם הארץ רב שמואל **כב**
 בר נחמני אמר הרי זה בור רבי ינאי אמר הרי זה כותי
 רב אחא בר יעקב אמר הרי זה אמושי : אמר רב נחמן
 בר יצחק בשרתברא כותיה רב אחא בר יעקב אמר רב נחמן
 אינשי רטין מגושא ולא ידע מה רטין תני תנא ולא ידע
 מה תני :
המכריע לאחרים באורחותיו ראו ועשו כרלוני ולכו נדרכי
 ולא נתקנו : זה לא להראות אה עלמו ככסר בניני הצרי'
 ואין הוכו ככרו לא טלא יהקדו אחריו לצדוק ככוסותיו : שקרא
 מקרא : וישנה משנה : ולא שמש ת"ח ללמוד תלמוד ככרה
 בעמי המסגינא ס"י רשע הוא שאין אחריו על צדו ויהן ללמוד
 ולימו סע"י השעמי"ס חילוק בציבור וסוחר וצדני ממונות לזכות
 ולחייב ובעהרתה למעט ולהכר כדאמרין בנמה דוכתי מ"ס אמר
 מר הכי ומר הכי ואחרים מלי בנייניהו ולאורוין כן וכך וערום
 הוא שהאומע את קולו שונה משניותו כסבור שצדי בעעמיסן
ח"ב סר א
 ועעגיין

ע"כ

וי"ו כ"ה

היה נוטל פרק שלישי סומה

ונוהגין כי כבוד כהלמוד חכם : אימתי גרסין : הרי זה עם הארץ חסוד על הטהרות ועל המעשרות : בור גרוע מעט הארץ : כותי אסור לאכול פתו ולקרותו יינו דכיון דלא שמיס מכתיס אינו מקפיד על דברי מכתי' לכת' ולא סוף לא להרשות עלמו כתי' : אמרש מכסף האוחז את השינוס ונוגד את הלכות ואף זה כן : רטין מגושא לותם המכסף : לותם את לוחטיו ואינו מזנין מה הם ומה פרושן אלא כך מנשיס שמע שהמכספות צא על ידי אוחס לוחט' : חני תנא ואף תנא שלא שמיס כקלמוד טונה משנתו ואינו יודע מה הוא :

מהרש"א אזה המכרס כאורחותיו בו עיין פרש"י ועי' שמיס אחרים לבי אורחותיו ודרכיו שלא ממנו טונה לו גם שהד' עומד קרוב להספיד לאוחס אחריו וק"ל : רא"א ה"ו ע"ה רשב"ין אמר ה"ו בור בו פרש"י בור גרוע מע"ה עכ"ל והיונו דע"ה אקרי ע"ה שמה נדרך ארץ ולא כן הצור שהי' רק מכל דבר וכפי' הרמב"ם צמס אצות אמתקטין דאין צור ירא חטא ולא ע"ה חסיד צור הוא שאין לו חכמה ולא מדות וע"ה הוא שאין לו מעלות כאלה אכל יחי' לו קלח מעלות המדות ע"ה : ר' ינאי אומר ה"ו בותי בו פרש"י דכיון שלא שמיס ח"ח אינו מקפיד על דברי חכמים כו' עכ"ל ומה"ע אחריו צמ"ק דחוני' כנחום שאין מרקדקין צמלות כשאל ע"ה :

סד ת"ד איהו עם הארץ כל שאינו קורא ק"ש שחרית ע"ה וערבית כבכרות דברי רבי אלעזר ורבי יהושע וחכמים אומרים כל שאינו מניח תפילין כן עוואי אומר כל שאין לו יציאת בכנרו רבי יונתן בר יוסף אומר כל מי שיש לו בנים ואינו מגדלן לחלמוד תורה אחרים אומרים אפילו קרא ושנה ולא שמש תלמידו חבמי' זהו עם הארץ קרא ולא שנה הרי זה בור לא קרא ולא שנה עליו הבתוב אומר * יודעתי את בית יהוד' ואת בית ישראל ורע אדם ורע בהם * ירא את ה' בני ומלך ועם שונים אל תתערב א"ר יצחק אלו שישוני' הלכות פשיטא מהו דתימא מאי שונים שונים בחטא וכררב הונא דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו ס"ד אלא אויבא נעשה לו כדיתר קמ"ל : חני התנאים מבלי עולם מבלי עולם ס"ד אסר רבא שמורין הלכה מתוך משנתן תניא גמי הבי א"ר ישמעאל וכו' מבלי עולם הם מנסי' והלא מיישני עולם הם שנאמר 'הליכות עולם לו אלא שמורין הלכה מתוך משנתן :

איהו עם הארץ שנמשך על הטהרות ועל המעשרות והתומוק מבטעו טמא : כל שאינו קורא ק"ש דהא ודאי לא ידע מידו אבל ידע לקרות וקורא לאו ע"ה הוא ששונים הלכות שלא שמיס ח"ח ולא הקפידו על טעמי משנה הלכות מפני' פשיטא דהכי הוא אלא חבמי' נדרשין אי לאו דהכי : הותרה לו דומה צמינו כהיקר : מבלי עולם ס"ד ומה הם גורמים לאחרים : שמורים הלכה מתוך משנתן קלמר שחללים עולם כהוראות

טעות דכיון דאין יודעים טעם החכמה פעמים אפדיס לה דבר שאינו דומה ובור דין חכמות הרבה דלמרוין הא מני ר' שלמי היא ויקודה היא ולוח הלכות כותיה ובור שאינם יודעים צמלות התנאים הלכה כדברי מי הלכך מורין להוראות טעות : הליכות עולם לו השנה הלכות העולם שלו וצמחומו :

מהרש"א איהו ע"ה בו פרש"י איהו ע"ה שנמשך על הטהרות ועל המעשרות כו' עכ"ל ר"ל איהו ע"ה דאחרו צמק' אחר משמע ומיהו הא דאמר פ"ג שאכלנו איהו ע"ה שאינו אוכל תולין צמק' דצרי ר"מ ומכ"ל כל שאינו מעשר כו' ל"כ לפירושי ה"ו ור"ל דהרבה עניני ע"ה הן כתי' החוסי' וק"ל : כל שאינו קורא ק"ש בו ע"ה מ"ס פ"ה הלחם אפדי' לא קרא אד' אלא ק"ש שמרים וכו' קיים מצות לא ימוש בו' ומ"ה קלמר הכא אם לא קרא ק"ש ולא קיים מצות לא ימוש מקרי ע"ה ומיהו הא דאמר סס אסור לאמרו צמעי ע"ה שלא יאמר נק"ש בני כולי כפרש"י ע"ה ר"ל ס"ל כחמרים דקתן דע"ה קורא ק"ש ומ"ד הכא כל שאינו מניח תפילין היונו ומיגס אם קורא ק"ש אם אינו מניח תפילין ה"ו משיד ערוס שקר צמלנו כדלמרו' צמכות והיו ע"ה וכן למ"ד כל שאין לו יציאת כו' מה"ע הוא וכן למ"ד כל שיש לו בנים כו' היינו מי מה"ע דמחי' נק"ש וסגנח' לצנך גו' ולמדתם את בניכם גו' וק"ל : לא קרא ולא שנה כו' ר"ל דהיונו שאינו יודע כזהמיהו שאינה יודעת כלום ור"ל לבי הדרש זה המקר' און כאן מקומו דלפי ענינו מלפניו ומלאתרויו אירי הא קרא צמעות יסרלא ויכודה וכמו שפ"י אלאמיונו כבטורה בו' ע"ה : ירא את ה' בני ומלך ועם שונים גו' שאלה קלמר היא קרא לצנו כחכמיס ירא את ה' בני ומלך גם שאלה מלך ולא תהא צור שאינו ירא חטא גם אם קרא הרי שלא שנה ואמר גם עם בניס ולא שמיס ח"ח א' התערב סס ע"ה כדעת אחרים וכדמסיק שמורין הלכה מתוך משנתן בלא שמיס ח"ח אבל הלמך צמסה בלא הוראה מישוני עולם הן כתי' הליכות עולם לו גו' ועיין צמיודשי אגדות דסוף מסכת נדה וצורות הללו אותן שמורין הלכה מהוך ש"ע והרי הם אינן יודעין טעם הענין של כל דבר אם לא יקדקו מהחלה דצבר מהוך הרלמוד שהוה שמוס ח"ח וטעות נפל כהוראות והרי הן ככלל מצלי עולם ויס לגזור צמ' :

הרי"ה מכו דתימא מאי שונים שונים כהוא חמיה ליה און אלו דרשיס אוחו סד כיון שהיו דרש' כונה אל מאמר רב הונא כיון שצמח עברה ושנה בה הותרה לו וכי' שמיס און אלו עוקדים אוחה דרשה אלא ס"ד דלא אחא קרא אלא להסיא דרשה לתורה ליה כל ר' יצחק ודרש גם הדרשה הוחת שאלו ששונים משניס ולא שמיס ח"ח א' התערב בהם אי נמי דלא מיחא לו לאוקמי קרא כהאי כיון דחית לו לתרש ביה הא דרשה דשונים הלכות נמי ששונים כהוא למה ליה אל התערב שרי גדולה תשוב' לטור אוחס וחס הוא בלא תשוב' אפי' נעבור עכ"ר פעם אחת אל התערב וזו לא אחא רבי יצחק למרש"ה ששונים הלכות הויא' דרשין ליה בשונים כהוא דלא אשכחן דרשא' אחריתו והסחה דרשיס ליה ר' יצחק ששונים הלכו' חו לא דרשין ליה בשונים כהוא דנהנוו התערב להסיס למעט : נעשית לו כהמך בלומר שאינו מניחם נעלמו שמיס כו' לשנן כהסנה שחושש שיש כינו דבר הית' :

היה נוטל פרק שלישי סוטה רנד

סד פיסקא אשה פרושה וכו' : חנו רבנן בתולה צליינית
 סס ואלמנה שובבית וקטן שלא כלו לו חדשיו דרי
 אלו מבלי עולם אינו ואמר רבי יוחנן למדנו יראת
 חטא מבתולה וקבול שבר מאלמנה יראת חטא מבתולה
 דרבי יוחנן שמעיה דהריא בתולה רנפלה על אפה ואמרה
 רבש"ע בראת נן עדן בראת גיהנם בראת רשע' בראת
 צדיקים יהו רצון מלפניך שלא יכשלו בי בני אדם קבול
 שבר מאלמנה דהריא ארמלה דהיא בי בנישתא
 בשיבנותה וכל יומא הוא אתיא ומצלה בי מדרש' דרבי
 יוחנן אמר לה בתי לא בית הכנסת יש בשיבכותיך א"ל
 רבי ולא שבר פטיות (יש לי) כי קאמרינן כגון יוחני
 בת רשבי :

צליינית נעלת הפלה : ואלמנה שובבית נעלת שכנות
 הולכת ומתקרת שכניה תמיד : הרי אלו מבלי עולם
 שאינם אלא נזאפות ומכספות ומראות עמין כלדקניות שלא יבדקו
 אחריהן : קטן שלא כלו לו חדשיו וקטן מפרס : וקבול שבר
 מאלמנה שהיא עורפת עממה יותר מן הצורך כדי לקבל שבר
 כדמפרס ואולי למדנו מזה שיטתית אדם עלמו במלות כדי לקבל
 שבר יותר : בראת צדיקים לחול גן עדן : בראת רשעים לירם
 גיהנם : שלא יכשלו בי בני אדם להפסיד חלקם ע"י מגו עדן
 ולירם גיהנם : כי קאמר מבלי עולם : כגון יוחני בת רשבי
 אמנה תכספה היתה וכשנגיע עת ליתא אסא היתה עוררת רחמה
 במכשפות ולחצר משלשטרת הרבה היתה אומרת אלך ואצק
 רחמים אולי תשמע תשלחי והולכת וסותרת כשפיה והולד יולל
 פעם אחת היה לה שכיר יום צניקה והיא הלכה לבית האשה
 היוולדת ושם השכיר קול הכשפים מהקשקים בכלי כמו שהולד
 מהקשקש צמיע האם וצ"ל ופתח את מנופת הכלי והכשפים יאלו
 והולד נולד וידעו כי נעלת כשפים היא :

מהרש"א אינו והארי' למדנו קבול שבר כיו' מנחולה לא
 מריך דהא לא משני מידי אצטולה והיינו משום
 דבתולה צליינית לא משמע א"ל דמתפללת יותר מדאי יומם ולילה
 עפ"י הערוך תש"כ"ב הן בתולה דיראת חטא היתה מתפללת בזמנה
 וכן אמנה שובבית משמע דדררה בך מן בקרת שכנותיה תמיד כפי'
 רש"י מריך ספיר מתוך אלמנה דקבול שבר דמיירי בכה"ג נמי דכל
 יומא הוה אחת ומללת בי מדרשא כו' וק"ל : יר"מ שלא יכשלו
 בי בני אדם כו' : ה"ל דלא היתה מתפללת על עממה שלא אכסל
 צניני אדם דלא תועבא אפסר דהיה יודעת בנפשה לאוקמה ולא
 היתה מתפללת אלא שלא יכשלו הם בה לאונסה ויענוו על ידה
 ובדלתיה כל מי שנטעם סבירו על ידו חין מכניסין אותו במיתאיו
 של הקב"ה ודו"ק :

הר"ף בתולה צליינית וכו' : אינו וכו' : יש קצת חובה דמאי אקשי מלמדנו
 יראת חטא מנחולה הבא קאמר על בתולה נעלת חפלה תמיד
 למור אחר הפילה הוא חמנני עולם שהנעוה ריבה להיות כירכתי היתה
 וכן באלמנה שהיא שובבית מותרת על שכניה תמיד הוא חמנני עולם אכל
 אלמנה הכולל להתפלל בכה"ג למדנו קבול שבר : מיתה וכו' תימא דקפי' ליה
 דקאמר סתמא בתולה צליינית אלמנה שובבית נעלת כליל כולם והא אסתמא

בתולה אחת ואלמנה שלמדנו מהם יראת חטא וקבול שבר ומשני דהאי
 דאלמנה שובבית כגון יוחני בת רשבי מ"מ אחי קשרה סבל בתולה כיון
 ש"ס בתולה שלמדנו ממנה יראת חטא ולא משני מידי י"ס ליכס דמעיקרא
 לא אקשי מנחולה צליינית לפי שצריכה לפרנס עצמה ולא להיות נעלת
 חפלה דלעולם נעלתה המתפללת הוא חמנני עולם וזאת בתולה שמתנו
 ממנו' יראת חטא היתה מתפללת יהו רצון שלא יכשלו בי בני אדם ולא אקשי
 אלא מאלמנה שובבית שלמדנו קבול שבר מאלמנה חף על פי שאתר' שהיא
 מותרת לית' אל בכה"ג היתה שובבית כי נודעו שחמור על הפסוה של
 אותו מקום ותודעו לא חמור אלא כגון יוחני בת רשבי :

מאי קטן שלא כלו לו חדשיו : הבא דרבינו זה תלמיד ס'
 חכם המבקש ברבותיו רבי אבא אמר זה תלמיד ס'
 שלא הגיע להוראה ומורה דאמר רבי אבא אמר רב
 מאי דבתיב * כי רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה *
 כי רבים חללים הפילה : זה תלמיד חכם שלא הגיע
 להוראה ומורה ועצומים כל הרוגיה זה תלמיד חכם
 שהגיע להוראה ואינו מורה' ועד כמה עד ארבעים שנה
 אינו והא רבה אורי בשוין :

המבקש ברבותיו וקרי ליה קטן שלא כלו לו חדשיו ע"י שימיו
 מתקדמים כדאמרינן צפרק קמא דמגינס : כי רבים
 חללים הפילה בלא שום קא משתעי וכן תלמיד שזינו נהב
 כשורה קרו ליה הכי : זה תלמיד שלא הגיע וכו' הפילה
 לשון נפל שלא כלו לו חדשיו : ועצומים לשון עולם ענינו שגולמים
 וסוגרים פיהם ואינם מורי' ללריכים הוראה : ועד כמה הוי
 ראוי להוראה : והא רבה אורי' וכל שתוקו לא היו אלא ארבעים
 שנה כדאמרינן צר"ה רבה ואינו מדביר עלי קאחו וכו' : בשוין
 אס שנה לגדול העיר בתכמה מותר להורות או שאין צעיר וכן
 ממנו :

מהרש"א ועצומים כל הרוגיה זה ת"ח שהגיע בו' פרש"י
 מלשון עולם ענינו ויש לפרס כמשמעו ור"ל גדולים
 ומשונים שהגיעו להורא' כמ"ס לגיל ספ"ק ואח' עצומים יחלק
 סלל כדפרס יחלק ויעקב וק"ל : ועד כמה עד מי שזינו כו' כמו
 ששינו בן מ' שנה לבניה דהיינו שזינו דבר מתוך דבר דעד מ' שנה
 הוא זמן שמופע של תורה לקבל מרוב כדאמרינן פ"ק דעכו"ס
 ולא תהו ה' לכם לבדעת גו' עד היום הוה שאין אדם עומד
 על סוף דעתו של רבו וחכמת משנהו עד מ' שנה כו' : אכל הקו'
 כחצו דעד מ' שנה היינו מסתחיל ללמוד ולא משעה בגולד כולי
 ע"ש והיינו משום דהתם החמיל ללמוד מתוך תורה ואין זה
 מוכרח דהיא היו דבור הוצדק כמה וכמה קטנים הם שגולדו אז
 קודם מתי תורה ולא היו ראויים להתחיל ללמוד אז : וגם עמסה
 הכחוש מחדר ולא תן לכם לבדעת דהיינו שיש להם מ' שנה
 מלידתם בס' אס לא למדו מ' שנה וכמו ששינו בן מ' לבניה דלא
 חיינו דוקא בלמד כל המ' שנה ודו"ק :

תגו רבנן ז' פרושים הם' פרוש שכמי' פרוש נקפי' סו
פרוש קיואי' פרוש מירכה' פרוש מה חוכתי' סס
ואעשנה' פרוש מאהבה' פרוש מיראה' פרוש שכמי' ע"ב
 זה העושה מעשה שכם פרוש נקפי' זה המנקה את רגליו
 פרש

היה נוסל פרק שלישי סימה

הזרסמא כיון דכנר עבר עזירה ועניה אוחה דלכך נחמיז
 הרינה וכו' : פרוש נקפי עיין פרט'ו ועי' ע"פ מ"ס פ"ק
 החולין דם נקף מרצה כדס עולה והוא דקאזיל לכנר מלזה וזה
 היצוק רגלו נעלמן כדי שיתצווו כפרס ולדיק שחפסר כדס
 עולי ואמר פרוש סוככה דמשפע בו כפרס'ו הולך כסוף כו'
 עכ"ל אע"ג דלאר"י שילך הדמס בכפוס רחש ולא נקומה אקופה
 אפשר דמשפע כי מדוכה היא כפוסה ביותר תדלי ואפשר וכל הני
 דנקט היינו בעושה אוחן כמראים עלמס פניו הנריוח צפוישות
 ואינן פרושים אבל הפרוס האמיתי העושה כן ה"ו משונח בכל הני
 ענינים דנקט ועיין צערוך' לאורך צערוך פרוש כמה פרושים בכל
 זה וכן בחסוסות לפי הירושלמי וכו' : כי דינא רבה ליתפרע
 מהני דחפו גונדי בו' פי הערוך צערוך גנדי בגדים שמורים וכן
 רב עין לבס גונדי דפי' כל כחצי פרס'י צנד שמור ונראה לפרס
 הכל דלגס גונדי גדים שמורים כללו הוא מן השרוטים
 המתאכלים על ירושלים כי היא דאלטוד ועירא דפרק הכונס
 דהוה מסיום מפאני אוכמי דקא מאכלינא אירושלים סכור יוהרא
 בו' וכן פי' הערוך : אלא מן הצבועים שדומים לפרושים
 כמעישה וצרי' כו' מעשה זמרי ודאי צבלי וצפרהסי' היה כדכתיב
 ויקרב אל אחיו אח המדויפת לעיני משה ולעניו כל עדת גומר אלא
 דה"ק מעשה זמרי שהיה צבלי וכן עושיין צסקר ומראין עלמס
 צבלי כפרסין לבקש שר כפנחס וכמה לדיקים היו שעשו מעשים
 גונדי וכן כמה רשעים היו שעשו מעשים רעים אבל נקט אלו זמרי
 ופנחס שסיו עושים מעשים הפסיים דכנר אחד וזק :

פרוש קוזאי אמר רב נחמן בר יצחק זה המקיז דם
 בכותלים : פרוש מרובה אמר רבה בר שילא דמשפע
 כמרובה : פרוש מה חובתי ואעשהה א מעליותא היא
 אלא דאמר מה חובתי הו' ואעשהה א פרוש מאהבה
 פרוש מירא' אמרו ליה אביי ורבא לתנא לא תתני פרוש
 מאהבה פרוש מיראה דאמר רב יודה אמר רב לעולם
 יעסקו אדם בתורה ובמצות אע"פ שלא לשמה שמתוך
 שלא לשמה בא לשמה אמר רב נחמן בר יצחק דמטמרא
 מטמרא דמגליא מגליא (ורמטמרא) דכי דינא רבה
 ליתפרע מהני דחפו גונדי אמר לה ינאי מלכא לרביהדרו
 אל תחיראי מן הפרושים ורא ממי שאינם פרושים אלא
 מן הצבועים שדומין לפרושים שמעשירם כמעשה זמרי
 ומבקשים שר כפנחס :

פרש שכמי פרוש נקפי פרוש קוזאי פרוש מרובה גולו
 מפרס לבו : מעשה שכס שאלו שלם לשם שמים אף זה
 מעשיו להאחזו סיכודוהו בני אדם ולא לשמים : מעקף את רגליו
 מהלך בשפלות עקב צדו גדול ואינו מרים רגליו מן הארץ ומתוך
 כך מעקף את אצבעותיו צבועים : מקיז דם בכותלים עושה
 עלמנו כעולם עיניו שלא יסחכל צנאים ומתוך כך מכה ראשו
 צנוחל והדס יולא : דמשפע הולך כסוף : כמרובה בוכנא סהא
 עשו כמקצת וראשו כסוף : פרוש מה חובתי ואעשהה למדני
 מה עלי לעשות ולעשה : הא מעליותא היא אם אינו נקי
 צאיסוריס ובדקדוקי המלות ונא ללמוד : מה חובתי הו'
 ואעשהה מה עלי לעשות עוד ולא עשיתי ומראה עלמנו כאו קיים
 את הכל : פרוש מאהבה מאהבת סכר מלות ולא מאהבת מלות
 צוראיו : ומיראה של עושין אלא מה על הדמס לעשות מאהבת
 יולדו וכאשר לזני ה' אלהי יוסף הסכר לבא : דמטמרא מטמרא
 וכו' הנסקרות נסקרות מצני אדם והגלויות גלויות ומ"מ לב"ד
 הגדול כולן גלויות והוא יפרע מן המכסין צבליקות ומראין עלמנו
 כפרוסין ואינן פרושים : אל תחיראי מן הפרושים שהעושים הו'
 שונאים אותו לפי שרגו מן החמסים הרבה ונהפך להיות לזקני
 כדאמרין בקידושין וכמשה היה אשהו יראה מהס שלא יעניו
 המלוכה מצניו והיהה אומרת לו לבקש מלפניהם עליה ואמר לה
 אל תחיראי מן הפרושי' שדקדיקס הס ולא יגמלון רעה ולא לבנין
 שלם מעלו לסס : ולא סמי שאינן פרושים סמס אזהני
 אלא מן הצבועים כלומר שאין מראיתם כחולדת' אלא לצבועים
 ומתוך ואין חוכס כנרס שמעשהם כמעשה זמרי שהס רשעים :
 ומבקשים שר כפנחס ואומרים לצריות לכנרס כפנחס ואיכל
 דקא חפרסי לה לענין לניעותא :

מהרש"א פרוש שכמי זה והדושה מעשה שכס בו' פרס'ו
 שאלו שלם לש"ס בו' ויס לדקדק דקסי ליה הכא
 כדמקיס כסמון לעולם יעסקו אדם צהורה ובמלות אפילו שלם
 לשמה דמתוך כו' וי"ל דהאי שלם לשמה דכס גרוע עמי

פרק ארוסה

א"ר יאשיהו ג' דברים סח לי ועירא מאנשי ירושלים כה
 בעל שחל על קינויו מחול וזקן מברא שרעו כ"ד
 למחול לו מחליו לו וכן סורד ובורה שרעו אבייו ואביו
 למחול לו מחליו לו וכשבאתי אצל חברי שבררום על
 ב' דורו לי ועל זקן מברא לא הודו לי בדי שלא ירבו
 מחלוקת בישראל :

סח לי ועירא שהיה מאנשי ירושלים : זקן מברא סמרה על ב"ד של
 לשנת הגוי' ומתחיו צנחן :
אב"ב כל מהום מלקס חורה כנור גדול לקניס כנחנה קיימת אף אפ
 לא יהו חכמי עיין סהסיסין יעשה תבינים כמ"ס אליהו ורוב סניס
 יודיעו הכמה וכל טוב ההנהגה המדינה מן הוקנים וכן אמר התקנין כאשר
 זקנים אשטר שנתו אזו ג"כ שנתו הנחורים ומנייחס מהיות סמחים כי הם
 מורים ומלמדים לנחורים ולא שום מהם יראו ועשו כדכתיב ראשונס
 צענים זקנים וסועריכס ואמר דוד חוקים אכתובו ונמשך מהו שביהיה
 הוקן מן הראשונס ואיס רע ובלעיל אין לאחד מתחיו מן יתעול רניס
 המחשיבים אותו לבנון דעת וימשבו אחריו : והוא שאחרו כאלו שאס רונה
 הפעל לחול על מה שיש לו חסס מאשחרו וספול לסטול מרי בנס הרשות
 בידס כי אין אלו חוקים אלא לפרע אחד אכל וכן שחירה ככ"ד וירעו אף
 ירחו כלל ישראל אין לחולו לו בשום אופן אלא להסחיו ולגדעו פאשרה :
 תניא

ולא כר כה' לכן הרמב"ם ו'ל צפירות האסנה י'ו ואפילו שהא' כחוצ צאל"ף הנה הוא מורה על הין' ואפילו שהא' כחוצ צוא"ו הרי הוא מורה על הלאו לפעמים וכבר זכר טעם זה המדבר ב'אוחיות הנה' ו'לפיקר מה שאמר לא איהל לא היה בחיבהו צאל"ף או צוא"ו ממה שסוד הספק בין הלאו זכין :

מהרש"א ועדין הדבר שקול כו' ר"ל לו צו"ו משמע מהלכה בין אם יענוש אוקי' להרנני לו אני מלפני לטע"ז או לא צאל"ף ר' תשמע מורה א'עד שיהרגני אני מלפני לו מיראת הריגה אבל אם ירנני ולא נללתי ממנו מיראת עונש לא איהל ואלפני לו עוד לטע"ז ומייחוי מקר' המכריע שאמר עד אצווע לא אציר חומתי שודאי מי טיט לו מדה זו שלא מסיר חומתו לעול' עד יום מותו אין זה ממדת עובדים מיראה הלא מעובדי' מהלכה נהאי לא אציר חומתי לביא לפרשו לו צו"ו אין לו משמעות כלל אלא לא צאל"ף ודו"ק : אלא לא משמע הבי ומשמע הבי כו' צפי' הרמב"ם צמתי' אפילו הוא צאל"ף מורה לפעמים על הין' אפילו הוא כחוצ צו"ו' הוא מורה לפעמים על הלאו וכבר זכר זה המדבר ב'אוחיות הנה כו' ע"ל ו'ם לדרקד גבי אצל לא חומת מרכיבו צאל"ף למה הוצרכו לדרוש מיעה אע"פ שאין לו עכשו והיה לו קודם לכן הא איהל לפרשו ממנו לו צו"ו' אע"פ דכתיב צאל"ף כי הכא גבי לא לר' ובגין לא איהל וי"ל כיון דעיר לטון נקנה היא ה"ל למכתב לה כה"א אי לאו למדרש מיעה נתי לא ויט קתה ב'נוסחת רש"י ב'נוסח כעין זה ודו"ק :

הר"י ועדין הדבר שקול וכו' ח"ל עד אצווע וכו' אין למר בי עדין הדבר שקול עד אצווע לא אציר חומתי הוא מהלכה או מיראה לפי שאין פי' עד אצווע עד שעת המיתה לא חסור חומתי הוא למחר המיתה חסור חומתי דהא לא אציר ובהכרח הוא למחר עד אצווע הוא כו' יעבור עליה עד עונש שאצווע ואפ"ה לא אציר חומתי וא"כ אי אפשר למר סתם עובד מיראת העונש כיון שהוא היה מקבל כל עונשים שנעולם שאפי' היה עונש גדול עד עונש מיתה היה מקבל בשביל עבודת הטרף ויחבר ויחזק סתם עובד מהלכה ונאחזה ה' היה מקבל עונש מר ממות כדי לעבוד אצל ה' וגם י'ם ל' לדרקד ב'ה שאמר לא אציר חומתי ממנו כולמר לא תמדת יראה ופחד אלא ממני מדעתי ורלטי העובד והכתיב ומלאך פניו הושיע וכו' י'ם ל' לדרקד למה לא הוא צאל"ף שלא י'ם ל' לקב"ה למה ב'נחלתו של ישראל ואף על פי כן מלאך פניו הושיעם באהבתו ובחלולו אע"פ שאינו מגיע לו לרה מלכות ורש"י ו"ל פי' אצווע קרא אינו חושש לנחלתו ולא לר' כה והכוונה לרש"י ו"ל לחקו' דהקטן ואמר שקרא' אומר שאינו חושש לנחלתו ואם אינו חושש לנחלתו דלמא חושש הוא לנחלתו וקרא כענין שכוון להגות אף ע"פ שאין לו לרה ב'נחלתו של ישראל י"ח מלאך פניו הושיעם באהבתו ובחלולו ואפשר לומר דרך דרש שקרא' שאינו אומר ויחי לים לחישי' ודק הוא אומר א"כ ו'מלאך פניו הושיעם אלא שקרא' הוא לים מרגיש ב'נחלתו כדי להיות לים לחישי' פי' מלכותו של הקב"ה היה לים לחישי' כיצד לפי ש'נחלתו של ישראל לו לקב"ה מגיע לרה כיוסול ומלאך פניו הושיעם לישראל מ'נחלתו כי ב'ה כענין ש'נחלתו של ישראל נוסע בה ויאלו הוא צאל"ף שלא י'ם ל' לרה לקב"ה ב'נחלתו של ישראל אך הוא אומר מלאך פניו הושיעם ויאלו הוא חסדך הושיעם כענין ויחי לים לחישי' :

תניא רבי מאיר אומר נאמר *יראה אלהים באיוב ונאמר *יראה אלהים כאברהם וירא אלהים האומר כאברהם מאהבה אף ירא אלהים האומר באיוב מאהבה ואברהם

במקלות כרכו אלהים אדני ממקור כו' כפרס"י שנקלו על הים עכ"ל כהני איברי קרא' דלפניו קדמו שרים אחר נוגיטם דהיינו קדמו על הים ושרל לומר מירא ואח"כ נוגיט' המלאכי' צורך עלמותו חושפת שירת מרים טאל' וקתא מרים גומר הקוף ביה גו' וקרא' דלאחריו פס נטימין לעיר רודס שרי גו' דרשבו ל'קמן צפ"א חל תקרי רודס טא' ר' דיס וכו' שרי יקודה רוגמים כו' ט"ם : והוא לא חיו בו א"ר *יראה לים כרו' אע"פ דאמרין ב'צדק מהפלת דהציווק ב'מתי אהו' לוסה מסוף עולם ועד סופו לאו היינו ראהו ממש אלא ראהו שכלית והכי פדק והא לא חיו העובדים ראהו ממש כדקאמרי הטוללים והתינוקות זה אלי גומר ש'רוי הכרם היה הפסק לכן ומשני שהכרם נעשה לכן כ'אסקלריא מיראה כו' שראו ראהו ממש וכדאמרין צעלמא שראיה שמה ב'ים מה טלל ראה ויחזק לפי שראו ב'ים כ'אסקלריא מיראה מה' שלא ראו ש'ר נביאים אלא משה רבינו כדאמרין ט"ס המולך וק"ל :

הר"ף היה רבי מאיר אומר מתי' אפילו עובדי' וכו' ב'נוסחת רבי מאיר אומר מתי' אפילו עובדי' ש'מעי' אמן אין למר דר' יוסי הגלילי ור"מ פלגי וכו' ביאר כוונת התו' א"ה סבר נמי האי דרעורים אלא שקרא' זה המתקן ויסאל לא נמכ ד'נקות פקדו רד' מ'הים ואמר שיה ומהאי קרא' דכתיב מתי' עוללים ויונקים נקא' שרי הונק נהרא כ'שעה שפי' ונק' תהדר ואם הוא עקב אך הוא אומר שיה שאמר מתי' עונקים וסדה עוו אלא נודאי ש'מעי' הונק פי' מהדר ואמר שיה ולכן הווא האי קרא' דמתי' עוללים וכן ר'ח' למר כ'ס לר"מ דר'ים אפי' עובדים ממקלות והסחא לר"מ מתי' עובד לוי' להאי קרא' דמתי' עוללים ויונק' דהא לא אינעדין למר ש'עוללים אמרו כיון שאפילו העובדים אמרו שיה כ"ס הוא לעוללים ויונקים אלא אינעדין ליה לרבי מאיר הוא קרא' לצענון ש'מעי' כיונק הדד מתי' ואמר שיה :

ע משנה בו ביום דרש רבי יהושע בן הורקנוס לא עבד כו' איוב את המקום אלא מאהבה שנאמר *הן ע"ז וקטלנו לו איהל ועדיין הדבר שקול לו אני מיהל או איני מיהל לו ת"ל *עד אצווע לא אציר חומתי ממני לימר ש'מאהב' עשה אמר רבי יהושע מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי שהיית דורש של מ'יך לא עבד איוב המקום אלא מיראה שנאמר איש תם וישר וירא אלהים וסר מרע' והלא יהושע בן הורקנוס תלמיד תלמידך לימר ש'מאהבה עשה : נמ' ונחוי האי לא היכי כתיב לא אי בלמ"ד אל"ף כתיב לא הוא ואי בלמ"ד וא' כתיב לו הוא ובל הוכי הכתיב בלמ"ד אל"ף לא הוא אלא מעתה כ'כל צרתם לא צר דכתיב בלמ"ד אל"ף הכי נמי דלא הוא כ'כ רבי ה'ים רבי נמי והכתיב *ומלאך פניו הושיעם ונומר וינשאם כל ימי עולם' אלא משמע הכי ומשמע הכי : מאהבה סהב את המקום : שקול משקלו ש'ה מכריע לכאן ולכאן : לו אני מיהל או איני מיהל וה"ק כן יקטלני קלא הוא הרנני לא איהל לו עוד ד'ים לא סהב דרדס כמו לו צלמ"ד וא"י כ'דמ'רס צמחל' מיראה מהא' סורענות טלל הכא עליו : ירא אלהים ולא אהב אלהים : תלמיד תלמידך תלמידו של רבי עקיבא : וליחוי האי לא כו' ואמ"י אמר עדיין דהדר שקול' ה"פ דלא הוא וקאמר קרא' אינו חושש לנחלתו

סס
נב
נב

כשם שהמים פרק חמישי סימה רנו

ישי"א מאברהם גופיה מנא לן רבתיב *ירע אברהם אוהבי מאי איכא בין עושה מאהבה לעושה מיראה איבי בנייהו דא דתניא ר"ש בן אלעזר אומר גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה שוה תלוי לאלף דור וזה תלוי לאלפים דור הבא כתיב *ועושה חסד לאלפים לאוהבי והחס כתיב *ולשומרי מצותיו לאלף דור החס נמי תלוי לאוהבי ולשומרי מצותיו לאלף דור האי לדסמך ליה והאי לדסמך ליה *הגדו תרי תלמידי רהו קיימי קסיה דרבא חד א"ל אקריון בחלמאי *מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וחד א"ל אקריון בחלמאי *וישמחו כל חוסי כך לעולם ירגנו וגו' אמר להו תרוייכו צדיק גמורי אתון מר מאהבה ומר מיראה :

פרק אלו נאמרים

חניא ר' שמעון בן יוחאי אומר אדם אימר שבוו בקול עב נסוך ונגותו בקול רם שבוו בקול נמוך מידוי רב מעשר * ונגותו בקול רם ממקרא כבודים * ונגותו בקול ע"ז רם והאמר רבי יוחנן משום רשב"י מפני מה תקנו תפלה בלחש מפני שלא לבייש את עוברי עבודה שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חשאת לעולה לא חימא נגותו אלא אימא צערו ברחמי * וטמא טמא יקרא צריך להודיע יקרא צערו לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים :

שבחו לא עברתי ממנו חן ולא פסקתי היינו צנת עלמו : בקול נמוך מדלל כתיב ביה ענייה : ונגותו כגון ארמי אונד אבי גומר והיינו גנות שמחודים אביצוס לכן החרימי היה רשע : מפני מה חיקנו סיפא אדם אומר חפלוו בלחש כדאשכחן בנהה וקולה לא ישמע : שלא לבייש עוברי עביר' המחודי בחפלת' על עבירות שזדים : צערו לרות שצברו עליו דהיינו לרות שצברו על ישראל לרת לכן לרת תלמי : וטמא טמא יקרא לנו סורו מעליו כי עמא הוא : שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חשאת לעולה לא קבע לפתע חשאת מקום בפני עלמו שלא יבינו שהלא חשאת ויחבייש :

מדרש"א מפני מה חיקנו הפל' בלחש בו פרש"י כדאשכחן בנהה וקולה לא ישמע עכ"ל יש לדקדק דהכ' קאמר עממא כתיב שלא לבייש עוברי עבירה ובפרק מי שמתו אמרי' ביה עממא אחרינא המשמיע קולו בחפלתו ה"ו מקטני אמנה ופרש"י שם כאלו חין הקב"ה שומע חפלת לחש עכ"ל ויש ליישב דוראי אש היו כולי עלתא משמיעים קולם בחפלתם לא הוה שייך ביה מקטני אמנה אלא כיון דחקנו חפלת לחש תמוס עוברי עבירה מאן דלא חש ביה ומשמיע קולו עפי משה אפיני ה"ו מקטני אמנה ודו"ק : אלא אימא צערו ברחמי בו לפי ר"ז לרות שצברו בו וק"ק מאי שייך הכא להודיע בקול רם צערו כתיב שצקכו רחמים על מה שצבר מאי דהוה הו"ל צדוקה לבקש עליו רחמים שלא יבא עוד לרת כו' וק"ל : וטמא טמא יקרא בלבושו סורו בו * ופירושו דחוק דהכא לא נחכוין אלא שיקרא שהוא טמא כדי לבקש רחמים עליו שיפא מטומאות נעו וטערו אבל שיקרא שיפא מטמו הוא מילתא אחרינא כדאמרי' ביהוי פ"ק דמ"ק וטמא טמא יקרא עומאה קוראה לו פרוס ומקטי' והא מציעו ליה להודיע

באברהם כו ירא אלקים אהב : תלוי לו ונתנו לדנוחיו להגין עליהם עד אלפים דור : לאלפים לאוהבי סמך לאוהבי לאלפים ואיך קרא סמך לאלף דור אל שומרי מצותיו דהיינו עיראה ואין אלו דומים לאלף עיראה לפרוס מהכא דהוא מהלכת הסכר ומיראה פורענות הקללות והעונשין והגך מהלכת המקום ומיראתו שמואל וגדולו ואומתו מוטלת עליו : וישמחו כל חוסי כך גו' סיפא דקרא ויעללו כך אוהבי סמך :

מהרש"א מה ירא אלהים האמור באברהם מאהבה כו' מוצא נס' טיקרים מ"ד פי"ג ו"ל נאמר עתה

ירעמי לפי שאז נעשה המעשה בפועל המורה כו' שאברהם יירא אלהים ועובד מהכא : ולא ייראה עונם שאין בו ירא נמנע מלעשות כן מהלכת ה"ו ולא תוארו הכחוש באברהם כו' ע"כ ונא כאלו הג"ש שלא חאמר כתיב שהיה ירא אלים ולא אהב כמ"ד הכא בחתנותין לא כמו שאמר באברהם שהיראה שנאמר זו היה ע"ד האהבה כן נאמר כתיב שהיה ירא ע"ה הדרך בעובד מהלכת כדמוכחי קראי דמייחי בחתנותיו : החס כתיב ולשומרי מצותיו לאלף כו' שלשון עמירה טפל על ל"ח כמ"ס כ"ח טמא : סן וז' אינו אלא ל"ח ומלות ל"ח הם מזר הירא' כמ"ס המפרשים ועיין בפרש"י הכא ובפרק נוטל חילוקי היראה והאהבה גם כס' טיקרים מ"ג פ' ל"ב : החס נמי כתיב לאוהבי ולשומרי מצותיו לאלף כו' לכאורה הו"ל לאקשווי הכי אהב קרא דפרסת יתרו דמייחי דכתיב ביה נמי ולשומרי מצותיו ויש ליישב ע"פ מ"ס לטיל באברהם ובאיוב שהיראה הנאמר בהם היא מזר אהבה הכי נמי איכא לפרושי לאוהבי ולשומרי מצותיו מזר האהבה ולכן לא פריך אלא מקרא בתריה דלא כתיב ביה אלא לאלף דור דאוקמי' בורא' בעלמא הא כתיב ביה נמי לאוהבי וכפי נוחא למאי דמסיק האי לדסמך ליה כו' שדקח ביה הרא"ס בקרא קמא דולשומרי מצותיו דבק עס וטובה חסד דלפני פניו ולא עס לאלפים דלפניו דלדבריו נוחא דולשומרי מצותיו דבק נמי אלא לפי' דהיינו צנוסים מירא' על כד האהבה וסינו לדסמך ליה ומוסיב כתיב קרא דפי' ואחמנו האי לדסמך ליה קאמר שפיר דלא קאי אלא אלשומרי מצותיו ולא לאוהבי לא שאוהבי דבק עס שומר הכרחי והחסד כמ"ס הרא"ס ודו"ק :

לוקדין לערו לרבים כדי שיבקרו רחמים עליו ומשני דאם כן לכבוד וטמא יקרא מלי וטמא עמא ס"ת תרתי ודו"ק :

הר"ף אדם אומר שנתו בקול נמוך וכו' גיטות בקול רם מחקא פבורים פרש"י כהן ארמי אבדו אבי היינו גיטות שמתוודין שאינם לכן הארמי היה רשע וי"ל כיון שסמפדים גיטות לכן שפק לאבד ארמי אם כן א"ן זה גיטות של עלמי בני מה לנו ולכן אבי למשקית ואספר שמתוך שהא אומר שלכן הרשע איבד ארמי הוא ס' למדנו והלכנו בדרכיו דרבי רשע ויתרוך מעשיו כהן רבון ופשתבנדו כהנר ס' א"ן ה"ג גיטות עומדו ואתמים אותו בענייניו בקול רם ויתירו קשה עמאי דמטני לערו בקול רם והלא כיון שמתוך שספר לערו על לכו בקול רם אם ככללו סיפור גיטותו שאינו לכן הארמי היה רשע ערוך הקומיא סקשה שאין לנים עובדי עניניה וי"ל כמסקנא דרשינו ארמי אבדו אבי על הצרות שכלו עלינו ממנו גם לרות מערים א"כ לא מדרים תו שאיבד ארמינו בדרכי רשע שהלכנו בדרכיו ואין כלן הכרת עון בקול רם :

ענ ותפלה בכל לשון האמר רב יהודה אומר רב לעולם אל יישאל אדם צרכיו בלשון ארמי דא"ר יוחנן כל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נזקקין לו לפי שאין מלאכי השרת מצוין בלשון ארמי לא קשיא דא ביחיד הא בצבור ואין מלאכי השרת מצוין בלשון ארמי והתניא יוחנן כהן גדול שמע קול מבית קדשי הקדשים שאמר נצרו מליא דאוולו לאנחא קרבא באנטוכיא ושוב מעשה בשמעון הצדיק ששמע קול מבית קדשי הקדשים שהוא אומר מביתל (סבילת) עבדתא דאמר טמא לאותאה על היכלא ונרג גסקלס ובטלו ונורתיו וכתבו אותה שערה וכיוצו ובלשון ארמי היו אומרים איבעית אימא בת קול שאני דלא שמועי עבידא ואי בעית אימא גבריאל היה דאמר מר בא גבריאל ולמדו שבעים לשון :

ותפלה דקתי מתמתין בכל לשון לא לר"ך קרא דרמתי ויגבו וצוקא לטיני ידידי לכוננו לנס ולילולו : יחיד לר"ך סייסעוהו מלאכי השחק כבוד לא לריבוי להו כמלך הן אל כבוד לא יתאם היונו מואם בתפלתם של רבים : נצחו מליא וכו' שהלכו פרמי כהונה בני בית חמונאי להלחם עם עוב"ם לפני יום הכפורים וגלחמו צי"ם ושמן יוחן בת קול כשיה עונד עונדה צי"ם : עבדתא מיל לכו העזיר את מילי עבודה גדולה וגו' : גסקלס עם מלך עוב"ם הוא : אומא : אומא בת קול אומ' מרה הממו' על כך יודעת ע' לכו מניי עטמיה להשמיע והיא משתלחה לכל הלשונות פעמים לכו ופעמים לזה : דאמר מר לקמן צפרקין גלמדו לחספ ע' לשון :

מהרש"א כל השואל צרכיו כו' לדברי הר"ם דוקא נקט לכו ארמי לפי שהוא מנוגד צעוני המלאכי ולדברי החולקים דאין חילוק בין לשון הרגום לבאר לשונות ל"ל דנקט ארמי שהוא הרגום לרשוקא חף ע"ג שהיא לכו משונו נמוך משוני כדאחריון י"ג מנייה דדו"ק : יוחנן כ"ג שמע מבית כו' משמע להו אלו מניי הכהני' היה דא"כ נזנאה היה ואלו המשטים כתיב סני היו שבר בטלם הנזנאה או שמחו זהו וכו' והלא מלאכי אכל צבא קול כדמסיק קו משחמין גם לאחר מורצן בית בני כדמוכס פ"ק דינחית וכו' י"ל דמשחמין היו כמלאכים או

כדמסיק גבריאל הוה ואע"ג דגבריאל יודע כלשון ארמי אל יאס' אדם לרכיו כלשון ארמי דאספר שהוא ארמי ממונה לקבל הספילות להניחם לפני יחזקך צי"ה ודו"ק :

תנו רבנן כיצד עברו ישראל את הירדן בכל יום ארון ע"ה

נוסע אחר שני רגלי ג' ואותו היום נסע תחלה שנה' ע"ה

*הנה ארון הברית ארון כל הארץ עובר לפניכם בירדן ע"ה

בכל יום ליום נושאים את הארון ואותו היום הבהי'ם יחבט

נשאוהו שנאמר *ויהי כמות כפות רגלי הבהנים נושאי' ע"ה

ארון ה' ארון כל הארץ ונומר' תניא רבי יוסי אומר בני' ע"ה

מקימות נשאו הבהנים את הארון כשעברו את הירדן' ע"ה

ובשעה ששכבו את יריהו' ובשעה שהחזירוהו למקומו :

וכיון שנשבלו רגלי הבהנים כמים חזרו המים לאחוריהם ר"ך

דכתיב *ובכא נושאי ארון עד הירדן ורגלי הבהנים ע"ה

נושאי הארון נטבלו בקצה המים (דכתיב) ויעמדו המים

היורדים מלמעלה קמו נד אחד וגומ' וכמה נזכרין רוחבן)

של מים י"ב מיל (על י"ב מיל) כנגד מחנה ישראל דברג

רבי יהודה א"ל רבי אלעזר כ"ר שמעון לדברין וכו' אדם

קל או מים קלים הוי אומר מים קלים א"כ באים מים

ושוטפים אותם אלא מלמד שהיו המים נגרשים ועולים

למעלה כיפין על גבי כיפין יותר משלש מאות מילין עד

שראו אותם כל מלכי מוצר ומערב שנאמר *ויהי בשמוע ע"ה

כל מלכי האמורי וגומר ואף רחב הוונה אמרה לשלוחי

יהושע *כי שמענו אשר דוביש ה' את מי סוף ונומר ע"ה

וכתיב ונשמע וימם לבבנו ולא קמה עוד רוח וגומר מאי

שנא רחם דכתיב *ולא היה בס רוח ומאי שנא הכא ע"ה

דכתיב *ולא קמה דאפילו אקשוני לא אקצו' עודם ע"ה

בירדן אמר להם יהושע דעו שעל מנת כן אתם עוברים

על מנת שתורישו את יושבי הארץ מפניכם שנאמר

*והורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם (וכתיב) *ואם נעידו

לא תורישו את יושבי הארץ מפניכם וכתיב *ויהי כאשר ע"ה

דמיתי לעשות להם אעשה לכם) אם אתם עושים כן ע"ה

מיטב ואם לאו באים מים ושוטפים אותכם שנאמר *עד יחבט

השמירו אותיכם מאי אותיכם אותי ואתכם עודם בירדן ע"ה

אמר להם יהושע *הרימו לכם איש אבן אחת על שבמו ע"ה

למספר שבמי בני ישראל למען תהיה זאת אות בקרב' ע"ה

כי ישאלו בניכם מאמר מה האבנים האלו לכם ע"ה

וגומר סימן לבנים שעברו אבות את הירדן עודם בירדן ע"ה

אמר להם יהושע *שאו לכם מה מחוץ הירדן ממצ' ע"ה

רגלי הבהנים י"כ אבנים והעברתם אותם עמכם והזחת' ע"ה

אותם במלון וגומר יכול בכל מלון ומלון ת"ל במלון אשר ע"ה

תלינו בו הליה' ע"ה

אחר שני רגלים כדכתיב פרסח נשא ג' מסעות דגלים :

לפניכם שמע לפני כלם : בכל יום הלויים נושאים

בני קה' כדכתיב ותמחרתם הארון והשלחן וגומר : ובשעה

שישכבו את יריהו' כדכתיב ויקרא יקוע צן ון א הכהני ייאמר

אלקס

אזו נאמרים פרק שביעי סוטה רנו

אליהם שאז את ארון הנרות : בשהחזירו למקומו לבית קדשי הקדשים בנימי שלמה כדכתיב ויצאו כל וקני ישראל וישאו הכהנים את הארון והיינו החזיריו למקומו ששכנהל בנימי עלי לארץ פלשתיים מתוך בית קדשי הקדשו : על משכן עשה משה מטע טוטל שהשקנו נקב בשילה וכשהחזירוהו לפלשתיים לא היה לו מקום קבוע שהרי מרד משכן שילה ונשפחה צבית אבינדב ומשה הביאו דוד לסוף עשרי שנה לבית עובד ומסע לעיר דוד עד שגנה שלמה את בית המקדש וצנה לו את הדביר לפניו מן ההיכל ואמה ערקסין מוללח במקום הסמוכה והוא קרוי מקומו המיוחד וכדכתיב ויצאו הכהנים את ארון ברתה ה' אל מקומו אל דביר הבית וגו' : וכיון שנטבלו בשפה מורחיק כנסיחן לחזרו חזרו המים לאחוריהם שלא היו יורדים מן הכהנים ולמשה אלא עם עומדים והמים פצחו' תמיד נבגתים ועולים למעלה כדכתיב קמו נד אח' והכהנים עמדו עם עד שצברו כלם : כמה נבנה של מים גרסי' : "ב מיל כגד סחנה ישראל סיהו "ב מיל על "ב מיל והם עברו במניחן רוחב ממנייהם עברו יחד כמות שהוא רוחב "ב מיל נמלא שלא שהו בעצמם אלא מהלך "ב מיל של אורך ממנייהם עד שטלו אחרונים של סוף הממנהו ונבגדו נבחו המים : דיו אומר מים קלים לרוץ מן האדם וא"כ המים לא נבחו אלא "ב מיל וחזרו למקומם נמלא שעדין לא הספיקו לעבור וצאים המים ושועים אותם : כ"פין אולמות : ואף רחב אמרה לשלוחי יהושע קודם שצברו את הירקן של קריעת ים סוף היו מפחדים עדין : עודם בירדן אמר להם יהושע וכו' כדכתיב והכני' נושאי הארון עומדי' בתוך הירדן עד הים כל הדברים אשר ליה ה' את יהושע לדבר אל העם ככל אשר צוה משה את יהושע דהכי כתיב במשה כי אחס עוצרים את הירדן אל ארץ כנען וקורסחם וגומר כלומר קודם שצברו את הירדן התנה עמהם ע"מ להורישם : רש"טפים אורחם גרסין צרייהם וריסו לבם וכו' הם האצנים שהקמו דאמרי' לקחו שלמה מיני אצנים הם היו מתחת תלך רגלי הכהנים ליכרום להזות סימן לבנים שצברו : אבות את הירדן : שאו לבם מזה מתוך הירדן ממצב רגלי הבהנים וגו' הם שהקמו צבר עיבדו וצנו התנוע וקשלום וקבעום צנגלל :

מדרש"א *אורח רך מבוא השמש מקום שהחמה וורחת בו עיני פרש"י הכא והיה לפי זה אחרי דרך מבוא גו' הכל דבור אחד ר"ל אחרי מופלג ורחוק מן מבוא השמש דהיינו מן המזרח ללך מערב ומ"ד לקחו מבוא השמש מקו' שהחמה סוקבת והיה ג"כ הכל דבור אחד אחרי מופלג ורחוק מן מבוא השמש דהיינו מן המערב סמוך לירדן שהוא מזרח א"י אבל רש"י במומם לקח לעלמו דרך אחרת שפיר' אחרי רחוק מן המזרח ודרך מבוא השמש ללך מערב וצ' דבורים הם והוא דלא כמאן מהני גלוי' דשמעתיך ואפסך שררכו צפירו' התומם לשמור השטור ולפי הנקוד צנ' עמיים שמטת ליה לפרש צנ' דבורים כמו שפיר' סס ועיין בזה מה שכתבנו כה"ג בחיובי הלכות וק"ל : * בארץ הכנעני ארץ החיי רואו בו פרש"י בנימיהא בו' דהיינו משום דאחא לא הציב ראצ"י מיני דלאו קשיא היה דגם אם מני הוא

ה"ב סה א רלכ"ג

אזו נאמרים פרק שביעי סוטה

ראצ"ש ראה לזכרו סהיו נגדסין כ"כ למעלה מן העגנים כמ"ס
 הרוספוח עד שראו בו' מדקחיז ויהי כשמוע כל מלכו גו' וימס
 לזנס ולא היה בזה גו' דודאי מהך השמועה בעלמא לא היו
 מתקמדין כ"כ אי ללו שראו הסם הגדול סהיו מי הירדן נגדסין
 כ"כ האמינו בשמועה זו אשר הוציג גומר ומייחזי נכח"ג ואף רחב
 בו' כי שמענו גומר וימס לזנסו ולא קמה גו' דמפי השמוע' בעלמ'
 לא היו מתקמדין כ"כ אבל כשראו הגם הגדול שכל המים אף
 בשנלוים נקבטו להם כשרש"י בזה שמוע גבי ויבקרעו המים האמינו
 בשמועה אשר הוציג ס' מים סוף גומר כל זה נראה
 לנו פסע לקיים גרסת הספרים יבטיח ודו"ק : עודם
 בירדן בו' לכאורה לטעמיהו כל הני עודם בירדן מדברי
 ראצ"ש כיון דסהו סס בירדן אף לא טעמו אותן המים
 אם לא היו נגדסין כ"כ ואין זה ריהו לרמות דברי ר"ו דאימא
 דהנהנים סהלנו בחלמא המתה ודאי היה להם סהוק לעמוד
 ולטהות בירדן עד אשר יעצור את האחרון מן התגלים אבל כל הני
 עודם בירדן בו' הוא יורש כל כליד עזרו ויראל את הירדן בו'
 דקמי זרם הנתיחה וככ"ע איחא וק"ל : ע"ש שתורישו בו'
 שנאמר והורשית את כל יושבי כ"כ כשרש"י דקרא דלקמי'
 כי אהם עונרי' את הירדן גו' ר"ל בשעה שהם עונדים גו' האמר
 כך לישראל והיינו ע"כ ע"י יחושע ולמנו גומר כן מרישא דקרא
 קרא דקחיז דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי אהם גומר
 דואמרת אליהם נאחרא דקרא הוא רמו על יחושע שהו יאמר
 אליהם כן בשעה שהיו עונדים את הירדן משום דלא יקבלו עליה'
 הנסירות כמ"ס הרוספוח ואם לא יתרו לקבל המים באים
 ויטעמו בו' ומכיים נטעין ויטעין אותהם מאי אותהם כולי
 ופרש"י וטעמין אותהם גרסונו בנתיחה ע"כ נראה דר"ל דאין
 זה דרם מן הפסוק אבל הוא לטון הנתיחה ולמלוא מדקדק מהאי
 לטון דאותהם בו' ד' אורי ואחשכ בו' אבל בגרסת ע"י מייחזי
 לה מקרא שנאמ' עד שמעידו אותהם מאי אותהם בו' והיינו קרא
 דסוף ספר יחושע דהל"ל אהכס בלא וי"ו ומדקחיז אותהם בו' ו'
 משמע ליה נמי אורי יטעמו המים עתה נאם לא הקבלו
 הנסירות והוא דחוק דמיהא משמע ליה דהאי קרא נהעברת
 הירדן איירי ודו"ק : עודם בירדן א"ל ירושע הרימי גומר
 עודם בירדן א"ל ירושע שאו גו' אין זה צ"י מינו אצנים
 דאמרינו לקמן אלא שהכל ענין א' דהו' הם שלקחו סימן לזנים הן
 הם שהביאו להם עיבל וכתבו עליהם הורה ואח"כ העמידן במלון
 צלבל ולא היו סס אצנים שניים שלקחו מהך הירדן אלא אצנים
 שניים היו סקיים יחושע מהך הירדן כח מצב רגלי ההנים בו'
 ויהיו סס עד היום הזה כמפורש בקרא והכו מפורש לקמן מהך
 שמעיהו וק"ל :

דרי"ג ואף רחב הורה שמעיהו וכו' דרך נבאר מה נא ללמדנו מה שאף
 רחב הורה אחרת כי שמענו וכו' וזה שמענו רחב היה פקיע'
 יס סוף וזה שמענו כל מלכו האמרי היה בקיע' הירדן ומה ענין זה
 ליה ונראה שמעלה דרם ר"א סהיו המים נגדסין ועולין למעלה כיסין על
 בני כיסין וחר פסלם אחות מיל עד שהיו אחון כל מלכי מרת ומסס
 שמעו כל המלכים ולא היה בהם רוח ומהו אנו דרשין גם לקיע' יס
 סוף שאמרה רחב כי שמענו וכו' ומכיון שמעו כל העולם אלא שחך שלמו

מנוח חוליס ומי הים קמו כמו נד עד למעלה השמים כי היה רחב על
 השמים ונבאלו ולא קמה בהם עוד רחב וכו'
אמר רב יהודה אבא חלפתא ואליעזר בן אבהו אחת שיערהו
 כן חכמינא עמדו על אותו אבוי' וכל אחת שיערהו
 משוי' ב' סאה ונמירו רכל טעוניה דרמלי אינש אבהתה
 תילתא דטעוניה הואי סבאן אתה מחשב לאשכול שנא'
 וישאורו במוט בשנים ותניא ממשמע שנאמ' במוט אינו נזנז
 יודע שהוא בשנים וזה ת"ל בשנים בשני מטות איר' י'
 יצחק מלמד ששני מטות היו טורמני וטורמני דטורמני
 הא ביצר נמצא אתה אמר שמונה נשאר אשכול (שנים)
 א' נשא רמון וא' נשא חאנה וירושע וכלב לא נשאו כלום
 מאי טעמא אי בעית אימא משום דחשיבו ואי בעית
 אימא שלא היו באותה עצה' פליגי בה רב אמי ורב יצחק
 נפחא חד אמר לדברי ר' יהודה כחתינחון עברו לדברי ר'
 אלעזר ברבי שמעון בזה אחר זה עברו וחד אמר בין לר'
 יהודה בין לרבי אלעזר בר שמעון כהתייחון עברו ביהו
 מר סבר אדם קל מר סבר מים קלים :

רמדלי אינש אבהתה' פלגס טלמו מגזיהו על כתפו ואין אחר
 מסייעו : הילתא דטעוניה היא מינו אלא שלים משאר
 שהו נוסף כשמעיהו אחר נמצא סהיו כל אחר מהם נוסף משל
 ק"כ סוף : ובסבאן אתה מחשב כמה היה באשכול שטאנו
 שמונה אבוי' והיו מסייעין זה את זה כשפרימים אותן על הכפס'
 משמע שחבר ויטאוהו מינו יודע שטאנו כפס' : א"ר יצחק
 טורמני וטורמני דטורמני משאוי תחת משאוי
 שחתמזנים מסייעין את העלונים ונכל אהר בו' מנוטת כילל
 צ' מוציאת פולקין זה אלל זה וכו' נוספים אהם וכו' מוטה אחרים
 וד' בני אים ונושאין אותם והם צאלכסון מהמה בני העלונים מוט
 האחד לראש האחד ומוט אחד לראש הב' והולכין צאלכסון ורבי
 יצחק לאו מקרא שמיע ליה אלא דפשיטא ליה דרמון וקאה סני
 צשני' ויחושע וכלב לא נשאו כלום פשו להו המניא לאשכול ואם לא
 מדרם דהאסון האלמדנו דלאו מוט אחד אמר קרא לא היינו יודעין
 לכיון ח' בני אדם למסאן אף שתינו מנינה דב' מוטהו היא ואתא
 רבי יצחק לאשמעינן דבני משאוח היו סס וכל אחד צ' מוטה :
 שלא היו באותה עצה להציא אשכול שמונה כזה כהמרגלים
 לרעה נקטונו לומר כסם שמירותים מנינים כך יושבים ממונים
 ונצורים ונצוהים : לדברי רבי יהודה שאמר לא נצחו המים אלא
 י"צ מילין כלורך מחניהם : דרך התייחון עברו בירדן כל רחב
 מחניהם עברו יחד הולכר לא היה אורך הבערה אלא י"צ מילין :
 ולדברי רבי אלעזר ברבי שמעון לאמר יוצא מנ' מאות מיל
 בזה אחר זה עברו איס אחר איס נמצא סהיה הרצה מלוד לעבור
 דלי כהתייחון עברו מסום דמים קולו מארס לא היו נגדסין כ"כ :
 מים קלים הרצה הם קלים מן האדם : ומר סבר אדם קל לרוץ
 כמו המים :

מהרש"א כשרש"י צד"ה הילתא דטעוניה בו' כ"א
 מהם נשא ק"ך סלים ומכאן אתה בו' וכו' א"ר
 יצחק טורמני בו' ונכ"א היה צ' מוטה כילד צ' מוטה הולכין בו'
 ומוט

אלו נאמרים פרק שביעי כומה רנה

והטו' א' ראש ה' והלכין בלכסו' ור"י לא מקרא כמיע ליה בו' עכ"ל מפי' וכן נבשפן חוס' מפורש בע"א וכן שמעתי דסתם מוטע שני דברים אחד מיתון והאחרת שאלו שאנו קורין בל"א ער"ג והיינו דכתיב ונתנו על החוט דעל דל אחד א"ל להיות כל' והסתחא ספיר קאמר מתשמע שנאמר צמות אינו יודע בשמים פירוש שיש בו צ' קנים ולג' בני אדם נמי לא אשטרך מכתובי וישאורו אלא שב' מוטות תמוזרים היו כ"ל צב' קנים שם לכל אחד ד' ראשים וכל ראש נשא אח"הם הדיוני ח' לג' מוטות וק"ל : בתנייהו עברו לדברוי ראב"ש בזה אחר זה בו' משמע מהאי לשנא דעברו דלא פליגי אלא בעצרת הירדן אבל בהומש פרס"י דאחיא דירושלמי איבא פלוגתא בכל התעטות צמדבר איבא מ"ד כתיבה היו מלככים מלכתיב באשר יתנו כן יסעו ויאכיל מ"ד כקורה היו מהלכים מדכתיב מאסף לכל המתחנן ודע מה שדקדקו החוס' כאן בשבטם לירדן נמשכו זה אל זה ולא נאמרו עמון שאם לא תאמר כן אלא כדרך תנייחן עמדו צירדן א"כ לא עמדו כולם צירדן צעעה שהחנה יהושע בו' עכ"ל ע"ש ואין זה ראייה דמי הגיד להם דפעם אחת שמעו כלם התנאי' וחימא דיהושע והכהנים היו עומדין צירדן צמיה מקומו' ותשמיעו' ההנאים כמה פעמים וכל העובר שם היה שומע ומ"ש הירושלמי דנ"ה צוה אחר זה בו' יהיה אויך רפ"ח מיל על רומח מלי מיל וה' מלגן בו' עכ"ל וג' מלח מיל דקאשר נוסף על רפ"ח י"ב מיל היינו ע"י קלות המים לדעת רבי אלעזר צ"ה שמעון וטור כצנז החסו' דנ"ה מ"ם א"ל אדם קל בו' אע"פ שהדבר ידוע בו' אבל כאן צנזו' נגדשין ועולין בו' עכ"ל היינו לפי גרסאם בדברי ר"י וכמה גובהם דגם לר' יהודה היו נגדשין אבל קשה למה לא הציב ר"י כן לקושית ראב"ש דהא צנזת נלחח היא ולשמיעו' לפי הגרסאם בדברי ר"י וכמה רומחן לא ק"מ דהמים לא היו נגדשין כלל לר"י כמס' ובעיקר קושיות אע"פ שהדבר ידוע שהמים קלים י"ל דר"י לא חש תמוס דגם אס על הרוב המי' קלים יש והרוח שאין מיתון קלים יותר מצד אדם דמלינו תילוק צקלות מנהרות כהדמיון הדקל חד קל שהיה קל יותר משאר נהרות מילין צנז"י ע"ש שהאי קל בל"א ודו"ק :

דכתיב וחקרצונו לא כלכם וגומר ואינו מעבד על ידיך : כלום יש אדם ובו' כלומר אם הקב"ה צוה כלום היה אומר לו לעשות דבר שבטו' לצד ליהי חקלה : לבושחה של ארץ ישראל אותם ששאלו המלה שלוח המרגלים : לא עלה בידינו אין לנו יודעין לדרום : שסתר דבריו הכתים ועשה שואלו צדאי : שעשה שונא של הקב"ה אך מלג כהדמיון לקמן אפי' בעל הכית אינו יכול להוציא כליו חסס : שהחביא דבריו לא אמרם כמות חסס : שפסע דלג שלא אמרם כאשר הם :

מהרש"א שלח לך לדעתך וכי אדם בורר בו' עינין פרס"י והוא דמוק ונראה לפרש דר"ל דלא היה צוה דעת הקב"ה שהעיד כבר עליה שהיא טובה והיה להם להאמינו צדך מדרך משל בדרום וכי בורר לו חלק רע לעלמו וכ"ס הנזכר שצירר לו א"י כמ"ש ארץ חב"ה' אלהיך דורח אותם וגו' ונבר האריך הרמב"ן צוה כיוון דעת משה היה ג"כ שלוח המרגלים מה מטאו הם יותר ממנו והוכן הדברים כי גם במלחמות אלו שהיה להם חשונה ה' הלכו לפי הטבע קלח כמ"ש סוס מוכן למלחמה ולה' החשונה ולזה הסכים הקב"ה צלילות יהושע צ' אנשים והם כלב ונחמן שהוטחו כבר ללדקוס ולא יזילו דעה על הארץ ולא שלחו אותן רק שידעו מהיוכן עונה ליבבם וגם כאן הסכים הקב"ה עם משה לשלח צ' אנשים כאילו כמ"ש שלח לך אנשים דרוז מיעוט שני' אבל ישרא' לא היה כונתם לכך אלא לידע אם טובה אם רעה ומשה לא ידע אם כונתם זו הרעה וע"כ אחר וייעב צעוני משה וא"ל הקב"ה שלח לדעתך שלא ידעת כונתם הרעה ולא לדעתיו כי ה' יראה ללבב שכל כונתם לנזפה א"י וע"פ כונתם הרעה שלא האמינו להקב"ה שהיא ארץ טובה לא רצו כל שצט ועצט מהם לשלוח לו מרגל שאינו מצטט כי לא האמין לו ליה א"ל איס א' איס אחד למטה אצותיו ששלחו כל נשיא גו' היינו לפי דעת כל נשיא שצט צהם ולא כן דעתו רק צב' אנשים כשרים כמו צלילות יהושע וק"ל . כתיב הבא ויחפרו לנו את הארץ בו' מדשנה לכחוצ צפרשת דברים נוספים כמו ומצרה הלצנה גו' וק"ל : דבר זה דרשונו מלפון נוסה כמו ומצרה הלצנה גו' וק"ל : דבר זה מסורת בו' מרגלים על שם מעשירם בו' דרשו כן מדכפל קרא לכחוצ ואלה שמותם גו' אלה שמות האנשים גו' לומר לך לדיוק בשמותם סהם ע"ש מעשיהם ספור ספר מעשיו של הקב"ה בו' עינין פרס"י ועוד יש לומר שמעשה הש"י בכל האותות והנסים המפורסמי' שגעה להם מיום אלהם מארץ מצרים הסחיר וכמה אותן כאילו אינו רואה אותן שולגי כך לא היה אומר לא נוכל לעלות ומיכאל עשה עלמנו מך שאין ס"י צירי וי' צ"ה ליתן להם מוטות כמו שפרש לקמן סבוליו' דנת הארץ שחטר צה עיקר המוטות סהם עיקר מי' נפש סהם מעה ועשרה ושמן ונחמי שהצניח דבריו של הקב"ה ולא האמין צמה שהעיד על הארץ שחא' טובה ופסע על מדותיו של הקב"ה שנתן סכר טוב למאמינים צו כמ"ש בהצנחת א"ל אנו ה' גו' והאיך ליתן עונם לכופרים בלא האמינו לדבריו הוא הענין לבי דעת הש"י לא היו ראויים להיות שלוחים רק שני אנשים והם כלב ונחמן כמו שפשו צימי יהושע

לדעתך אני אינו מזה אויך אבל ישרא' הם אומרים לך שהשלח' סה

אמר ריש לקיש בעיני ולא בעיני המקום : *ויהפרו לנו את הארץ אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן מרגלים לא נתבטנו אלא לבושחה של ארץ ישראל כתיב הבא ויחפרו לנו את הארץ וכתוב הנהם *חפרה הלכנה ובושחה החמי' ואלה שמותם המטה ראוכן *שמוע בן בודר ופטיה אמר רבי יעקב דבר זה מפרשת בירדנו מאבותינו מרגלי' על שם מעשירם נקראו ואנו לא עלה בידינו אלא אחד כהור בן מיכאל ספור שפתח מעשיו של הקב"ה מיכאל שעשה שונאו מך * אמר רבי יוחנן אף אנו נאמר נחבי כן ופטי' נחבי שהחביא דבריו של הקב"ה ופטי' שפסע על מדותיו של הקב"ה :

לדעתך אני אינו מזה אויך אבל ישרא' הם אומרים לך שהשלח' סה

אלו נאמרים פרק שביעי סומה

שהשלו ממי הע"י ולא מפי נשיא כמ"ס כאן כל נשי' זהם כי כלב
 היה משפט יואל' דלא קמינ צנחמן נשיא וכן פתח שלא היה נמנה
 בכלל הכהנים אבל הם כוונו לרעה למנות להם מכל שבט ושבט
 שיהיה לו נחלה בל"י ולכן לא רצו בפתחם ולזה כשנתברר להם
 יהושע משפט אפרים היה חושש מהם ב"ן שהוא ג"כ נחמנה ע"פ
 נשיא שבט אפרים ולא מפי הקב"ה שח"ו יקלקל עמהם ע"כ
 הוסיף לו י' משמו של הקב"ה כמ"ס ויקרא' משה להושע בן נון
 יהושע בזה משפט יוסף' גם לו נחוסף מוח א' משמו של הקב"ה
 והשחף יהיה יהושע' אלהיות בחמלת שמו מאותיות שם הש"י
 וכת"ס ישודרה בזה מתנו כלב שיהיה ג"כ נר'טון הש"י ויהיה זהם
 שני שלוחים שזוהי ה"י וקף א' יתקלקלו כל השאר להוליא דנה
 יהיו אלו שנים מפי הש"י' וכתחסיס אוקס' והרי כמלאה ודו"ק'
הר"י שנה נ' אנשים לדעתן היינו דחתיב וייטב בעיני ולא בעיני
 המקום לוקמה כיון שהכריזו שלא היה מדעתו של הקב"ה משום
 שאין אדם נודר חלק רע לעלות אם כן משה שידע שלא היה טוב בעיני ה'
 לשלם דחתיב וייטב בעיני ולא בעיני המקו' א"ך היה שחלם ולא חשב שאין
 שליחות זה יעלה כהונן ויאפס' ששכרנו ישראל ויאמרו לו נשלחה אנשים
 ויאמרו לנו את הארץ ולא היה טוב בעיני ה' חשב שלא היה רע אלא בזה
 שאמרו ויאמרו שאם לאו מרפה כדכתיב ויאמרו' הלכנו וע"כ לא היה טוב
 בעיני ה' אבל אם לא אמרו כן אלא ויאמרו היה טוב בעיני ה' לשלם
 השלוחים ועל כן אמר וייטב בעיני הדבר של השליחות והשנתי גם טוב
 בעיני ה' השליחות רק הדבר ויאמרו וע"כ אמר לו שלם אנשים ויאמרו ויאמרו
 לא יעלה כי יוקר השליחות לא היה טוב בעיני המקום :

עו *ויעלו כנגד יובא ער חברון וכלב מביעי ליה אמר
 רבא מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים והלך
 ונשתטח על קברי אבות אמר להם אבות העולם בקשו
 עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים יהושע כבר בקש
 עלי רחמים עליו רחמים שנאמר *ויקרא משה להושע בן נון
 יהושע אמר לו יהי יושיעך מעצת מרגלים והיינו דכתיב
 *ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וגומר *ושם
 אחימן ששי ותלמי ילידי הענק אחימן מיומן שבאחי
 ששי שששים את הארץ כשחיותות תלמי שששים את
 הארץ תלמים תלמים ד"א אחימן בנה ענת ששי בנה
 אלוש תלמי בנה תלבוש ילידי הענק שמעניקים חמה
 בקורחם :

י וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים מאי
 נבנתה אילימא נבנתה ממש אפרש' אדם בונה
 בית לבנו קמן קורם שיבנ' בית לבנו הגדול דכתיב *ובני
 חם כוש ומצרים ופוט וכנען אלא שהיתה מבונה על אחר
 משבע' בצוען וכו' וחברון טרשים הואי והא כתיב *ויהי
 מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלבה נא
 ואשלם את נדרי אשר נדרתי לה' בחברון ואמר רב
 אריא אמר רבה בר בר חנה שהלך להביא כבשים
 מחברון' ותניא אילים ממזאב כבשים מחברון מינה
 איירי רקלישא ארעא עברא רעיא ושמינ קנינא :
 לבנו קמן כנען קמן מננים של חם היה ומלרים שני לבנים
 מבונה לשון אבנה ממנה כלומר מיוספת נפירות : אלבה
 ואשלמה את נדרי וגומר כלומר אלבה נא ואשלמה נבחרון את
 נדרי אשר נדרתי בגבור כדכתיב נחריה כי נדר נדר ענדך נשנתי
 בגבור נבחרון מאי זביע' והלא לא היה שם המנוח כי א"ס בגבעון
 להביא כבשים לעולה דאמר מר בנמנות כבשים מחברון אלמא
 ארץ מרעה היתה מינה כלומר מתשובתך אתה מסייעני שלא
 היתה השונה לומר כשאר הארץ : דקלישא ארעא עבר שלה
 טרסין דק וקלוש ומוטע הוא ומחודך כך לא היו מורסין וזורעין
 אותה שחיותות מאכל אדם : עברא רעיא מלמחת ומעלה עשנים
 ואוכלים האנן : ושמינ קנינא מקנה האנן שמון שכן דרך האנן
 להיות משניט צאריך ויבשה וטרסין ויקר מאריך לה' :
מהרש"א כי היו בצוען שריו פי' שסם היה מושב המלכים
 וסרים ואיכא לאקשויי דהא דוד מלך נבחרון שבע
 שנים וחברון היה הטרסין שבא"י כדמסיק הכא וי"ל שאנן ו'
 שנים לא מלך עדיין על כל ישראל לא נתנו לו ליטב במקומן
 המעולה מחברון ודו"ק :

יהושע לא הולך לילך טכנר צק משה עליו רחמים : והיינו
 דכתיב ועברי כלב וגו' סיפיה דקרא והביאותו אל
 הארץ אשר בא שמה היא חברון כדכתיב ויאמרו לכלב את חברון
 שבע מינה כלב הוא האיל לחברון : מייבין גבור שבהם כמו שיד
 הימין חזונה מהצאל : כשחיותות סמקס רגליו מעמיק צאריך
 מרוב כבוד ויכר שם כגומא וכשחף ולשון שזי לא פורש לי מאי
 דמי לשחיותות ונראה לשון עמודי שם שסם כצדים ומקום מעמדס
 יוכר : תלמים כולם האחריםהם שמעלה העפר ומעמיק הארץ :
 שהיו מעניקים את הרחם בקובחתם מרוב גובה קומתם
 דומין כאלו' אוארם ווקר ועונק צנבק שבחיה עולה זו :
מהרש"א יהושיעך מעצת מרגלים בו' ומה שנאמר כבר
 נמלחמת עמלק ויאמר משה אל יהושע בו' וקרא כן
 ע"ס העתיד כמ"ס האולך קדמת אשור גומר ועדיין אשור לא היה

ארו נאמרים פרק שביעי סוטה רנט

במדבר
לך
ס

עט יישובו מחזור הארץ וכתוב וילכו (ויבאו) אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מקיש הליכה לכביאה מה ביאה בעצה רעה אף הליכה בעצה רעה *ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש וזה פריה אפס כי עז העם אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר כל דבר לשון הרע שאין אומרים דברי אמת בתחלתו אין מתקיים בסופו :

וילכו ויבאו ל"ג אלא וכתבו וילכו ויקראו הוא כוון דכתיב ויספרו לך ה"ל למימר אלא ויבואו אל משה : מקיש הליכתן שהלכו לתור הארץ לביאחן : אף הליכתן בעצה רעה שנתחלה להוליא דבה נכתבו : אין מתקיים שתחזיקים הזאתעים אחס כדלתיין לפיכך אומרי' דבר אמת חמלה כדי שיאמנו ואף מרגלים לך פתחו בשפת הארץ חמלה :

מהרש"א וילכו ויבואו בו' אף הליכה בעצה בו' גם לפי הדגש כלם אנשים גומי' דבמתלה אנשים כשרים היו היינו צעקה שנחננו אבל בהליכתן בעצה רעה היה וק"ל : ויספרו בו' וכתוב אפס כי עז העם נוסף כל ל"ה בו' מלשון היה שאמר כל ל"ה שאין זו אמת מהחלתו בו' שמתע דסופו ל"ה אינו אמת' ואם ר"ל כי עז העם גומר והערים בלזרות גומר הרי ע"ו הניד הכחוש כרע עקב סהוא אמת שנאמר גומי' גדולים ועלומים ממך ערים גדולות ובלזרות גומר' ונראה לפרש לפי ששלחו המרגלים על צ' דברים הא' להודיעם אם אפשר לכבושה והצ' אם יש בה חיי נפש כמ"ם העם היושב עליה התוק גומר ומה הארץ גומר הטובה גומר ומה הערים גומר ולפי שנתחנה א"י בצענה מינים שנאמר ארץ חסה ושעורה גפן וזאבים ודמון ארץ ויח שמן והבש ועיקר חיי נפש שבהם הם חטה ושעורה ושמן כדאמרי' פרק הפסנה אין מוליאין פירות מל"י דברים שיש בהן חיי נפש כגון יינות וסאמין וסלחן' ר"י מתיר ביין כו' ולכן נסתך ארץ קחא לחטה ושעורה וזאבים כחרא לית סבא כדאמרוין פ"ג שאכלו לפי סקן עיקר חיי נפש והשפא כשלאו סבא הכחוש שאלו בתחלה גומר דבר אמת כדי להוליא דבה על הארץ שאין בה רק אלו ארבע מינים שהן הב' מינים שהביאו עמהם מן הגפן ומן הזאבים ומן הרמונים ואמרו וגם זבת חלב ודבש היא ודקדקו לסיים דבר שקר ודבה וזה פריה שהראום אבל עיקר חיי הנפש שהם שאר הגומינים חטה ושעורה ושמן אין בה ועוד אמרו לירא' ש"א לכבושה דבתחלה אמרו אמת אפס כי עז העם בו' והערים כצורתן אבל סימנו דבדבש שחברו וכן יליטי הענק האינו הם שהרי העיד הכחוש שחברו וכן וזה לא כדלוי' שקר רק כלב לבדו כדאמרוין לעיל מדכתי' ויבא אבל לא אמרו כן לא כדי ליראם ולשחד כל ישראל ש"א לכבושה וכמ"ם לנסוף לא נוכל בו' ודו"ק :

הר"י יישובו מחזור הארץ וכתבו וילכו ויבאו מקיש וכו' : הוא דלא דריש הא' הקישא כנסתו וילכו ויבאו והניח קודם קרא דרישנו הענין מנאור דה"ל לא כתיב חמלה ויסבו לא הוה מקשין לה דילמא הא בדליחא אבל הכא דכתיב כד ישובו מחזור הארץ אין מקום עוד להיור בהליכה שהרי כד חזרו ולמה הוכיח א"כ וילכו אלא להקיש הליכתם לביאתם וכו' וכשאר כסף מוקף פ"לחך ביבארתו איני שאמר בתו' ישובו מחזור הארץ מקן מ' ויס' א"ש שמורה למערכ' י' ש' ויס' ואין פסוקו כל

הארץ כדלענין ויס' חמלה שקפלה להם הדרך והלכו כל ארץ ישראל כדלענין יוס' והעטם לפי שפסג הקב"ה שכל יום ויום שהיו הולכים בו לריס' להתעבכ במדבר סה' א' דהיינו יוס' לשפג וכו' ולכן אמרה חמורה דעל לחם שבו מקן ארבעים יוס' שקפלה להם הדרך לפי שילכו ויבאו מקיש הליכתם לביאתם שגם הליכתם היתה בעלה רעה ולכן כל ימי ההליכה גם הם היו ראוים ליענש כעדים יוס' לשפג להיות במדבר וע"כ כשנו מקן ארבעים יוס' ולא נתעבכו יותר שלא יתעבכו יותר מחמור' סה' במדבר :

*ויהם כלב אח העם אל משה אמר רבא שהסיתם פ' בדברים דחוייה ליהושע וקא משתעי אמרי' ס' ליה דין ריש קטיעא ימלא אמר כלב אי משתעינא אמרי' ס' בי מלחא וחשמין לי אשתקניננו ברישא הדרא אמינא לתי אמר להם וכו' זו בלבד עשה לנו בן עמרם סברי בנותיה קא משתעי אישתיקו אמר להם והלא הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והוריד לנו את הסן אם יאמר עשו סולמות ועלו לרקיע אל הנשמע לו *עלה נעלה וירשנו ס' אותה כי יוכל נובל להרהאנשיה אשר עלו עמי אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו אמר רבי חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה כי חזק הוא ממנו (אל תקרי ממנו אלא ממנו) כביכול אפילו בעל הבית אין יוכל להוציא בליו משם :

ויהם סתק : אל משה אל דברים שהחמיל לדבר צמסה וסו' סבורי' כגוונותו רועה לדבר : שהסיהם בדברים כדמפרש ואזיל : דחוייה כלב ליהושע שרעה לדבר והסתיקוהו בניוה ואמרו לו ריש קאיע ימלא מי שראשו קטוע שאין לו גנים לישול חלק בדרך הוא ידבר לפנינו : וחשמין לי אשתקנינא אורי : עלה נעלה אף לשמים אם יצוה עלינו : ממנו מן הקב"ה : אל תקרי ממנו ל"ג שאין חסם בקריאה בין תמנו שנאמר על ימך שמדברים עליו לחמנו על הרבים שאומרים על עולאם : אינו יכול להוציא בליו אם הפקודים ס' : ביצל הבית ארון העולם :

מהרש"א ויהם כלב בו' עיין פרס"ו והוא דמוק דלפי שנוחתי של יהושע שהיו ק"י שנים לא היה לו ליהושע רק מ"ב שנים צומן המרגלי' והיה ראוי להוליד צנים ונני צנים וצטרף עשרך ריש ש' לפי שקראו משה יהושע כולו לפי שאות הוי"ו קטיעה היא עכ"ל גם זה הוא דמוק דמה לגלוג היה לו צנה ונראה לפי מה שאמרנו לעיל דיהושע היה שלוח בכוון הס"י וע"כ הוסיף לו משה יו"ד להדדילו מעלת המרגלים ע"ו לגלגו הם עליו וא"ל דרישא של שמוקן שהיא הוי"ו היא קטיעה שמוקן והתה כאתה מחלקו שלא יחמנה מתי הס"י רק מתי הנשיא שלו וע"כ תשב לבב אולי בדבר לגלוג מה יהיו חשמין גם לו כו' עד דכדרי צנוניה קתשקניו התמיל לגומר הוציאנו ממצרים בו' הוא הוסיף שאמר שהור שהסחיר מעשה הס"י אמר שפרסם הוא אוחן הוליאנו ממצרים וקרע וכו' ועל שאמר מיכאל עשה עלמנו מך אמר אם יאמר עשו כולמנו כו' ויליף ליה מלשון הכפל עלה נעלה גומר וק"ל : כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא בליו משם כו' קראו הקב"ה בעל הבית צל"י כמ"ם שהוא אלהי הארץ ויש לפרש דר"ל דאף אם יבוא' לם לא יוכל להוליאם משם וע"כ

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה

ע"כ נתייבנו כנייה לדורות להוליאם משם וכן נראה לפרש
 שפרק כל המנוחות וק"ל :

מדיני *ארץ אוכלת יושביה היא דרש רבא אמר הקב"ה
 רש"א פ"א אני חשבתייה לטובה ורם חשבה לרעה אני
 חשבתייה לטובה דכל היכא דמשו מיתת חשיבא דידהו
 כי הוי דלטרדו ולא לשאלו אכתריירו ואיכא דאמרו
 אויב נח נפשיה ואמריירו כולי עלמא בהספריה ורם
 חשבה לרעה ארץ אוכלת יושביה היא ונהי בעינינו
 כחנבים וכן היינו בעיניהם אמר רב משרשיא מרגלים
 שקרי הוי בשלמא ונהי בעינינו לחיי אלא וכן היינו
 בעיניהם מנא דלמי ולא הוא כי רזו מברו אבילי תותי
 ארזי רזו מברו רזי וכן רחויירו סלוק באילנא שמינו
 רקא אמרי קא חוייב אינשי דרמו לקמצי באילני *והשא
 כל העדה ויחנו את קולם ויבכו העם בלילה הראו אמר
 רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן אותה הלילה ליל תשעה
 באב היה אמר הקב"ה רם ככו בניה של תם ואני אקבע
 יו לרם בבית לדורות * ויאמרו כל העדה לרגום אותם
 כאבנים וכבוד ה' נראה באהל מועד אמר רבי חייה בר
 סא אבא מלמד שנטלו אבנים וזרקום כלפי מעלה *וימתו
 סא האנשים מוציא דבת הארץ רעה במגפה לפני ה' אר"ל
 בלמד שמתו מיתה משונה אמר רבי הונא בר פפא
 דרש רב שילא איש כשר חמרתו מלמד שגששתרב
 לשונם ונפל על טבורם והיו תולעים יוצאים מלשונם
 ונכנסים בטבורם ומטבורם נכנסים בלשונם רב נחמן בר
 יצחק אמר באסברה מתו :

אני חשבתייה לטובה שהיאמיה להם כאלוכלת יושביה שמתים
 צה הדין : שכיב אויב שלם קטין ונתנו עליהם והיינו
 דקאמר כלל קר ללם מעליהם : הכי גרסינן ולא היה כי הו מברי
 צלני הויה ארזי הו מברי ולא הו זוק סקרינן דליגהו שמיניהו
 לאמוריים שהו קורים אותם מגבים : דכי הו מברי אמוריים
 את אבליהם כשחורים מן הקצר דאמרינן לעיל בכל דוכתא דמטי
 פקדי תשיבא מנייה ומצרינן לאכל סעודה תחת הארזים לחמו :
 כר חזיננו מרגלים נהו ורזי לטמוד לעמיה סלקו וכו' וזרקום
 כלפי מעלה שרזו לרגום אורחא נמי אכבוד ה' במגפה מלא
 קרינן במגפה משמע צמחמתה ורזיה להם מדה כנגד מדה
 באסברה מתו שהיא צה על ליה כדאמרינן צממה מדליקין :

מהרש"א ארץ אוכלת יושביה בו אמר הקב"ה אני
 חשבתייה לטובה בו לחם סקר היה זה שלם ממו
 אז סם ולא ראו סם הקסד כלל למה לא הניחו אורחם על כך ג"כ
 והושיע וכלל דסקר הוא כמו שהניחו על שהוליא דנה שאין צנוצת
 א"י כלום א"ל טובה הארץ מאד והיינו בכל העונות כמ"ס לא
 תצמר כל צה גם חיי נשא ואמרו המרגלים לא נוכל לה מפני
 הענקי אמרו אל תראו מפני עם הארץ גו' אבל הסנוצה על ארץ
 אוכלת יושביה היא שהקב"ה חשבה לטובה בו ואמר ור"ד אויב נח
 נפשיה בו אינו ורזי דוק גדול היה וכי משום שמת היה חשבו
 ארץ אוכלת יושביה לא סהם לא ידעו שאינו מה וכיון גדולי עלמא

עמו הספד חשבו דרזים ממו סם והקב"ה חשבה לטובה שאינו מת
 וזאת הסנוצה מפורש בקרא שאמרו כי פה ללם גומר הוא איוב
 וק"ל ונהי בעינינו כחנבים בו שקרי הו בו לפי מה שכתבנו
 לעיל היה גופה שרזו הענקים היה סקר כיון שלא היו כחצרון אלא
 שלם היו מונחשים על כך אלא מפי יושיע וכלל אכל דבר זה וכן
 היינו בעיניהם מונחם מלך עלמנו דמנא הו ידעו ומשני ולא היה
 בו ר"ל דלספר דמלך עלמנו לא היו מונחשים דכי הו מברי בו
 ורזי : אותו היום ש"ב היה בו אין זה מפורש צהוי קרא אכל
 צהקלים ק"ה מפורש וימאסו צרף חמדה גו' וישא ירו להם
 להסיל זרעם צנוים ולרוחם צרצרות גו' יש רמו צהוי קרא סהם
 פתחו סיהן לפטן שאמרו לו צמדדן סהו לו מתנו ולמה צרפת חוקט
 אל הארץ האחת לגפול צחדי שמינו וסונו יסיה לבו גו' ואמר אמור
 אליהם מי אני נחם ה' אם לא כאשר דברתם צלוננו כן אעשה גומר
 ואמר ופגריכם אחס יסלו צמדדן ונכניס יסיו רשעים גו' אכל יפלו
 אח"כ צגליות גם מ"ס חנה ראם ונשונה חזרימה נקיים צמדדן
 בית ראסון ע"י ויחנן צו קרם קרי רמו צלל זה צנייה לדורות
 וק"ל וכתוב וכבוד ה' גו' מדסקיך ליה צמד קרא משמע ליה
 שוכבוד ה' סה דצק לרגום אורחם צאבנים דלעיל מיניה וק"ל :
 וימתו האנשים נרשמתו מיתה משונה בו כמ"ס הוהאסות
 מדסקיך רעה למתה ולמ"ד מלמד שמתצרב לטונם ונפל כולי
 כפרש"י מדכתי' צממה הניח צפתח שפומה התמוד להם צמדה
 כנגד מדה וכן למ"ד באסברה מתו סצלה על ל"ה כפרש"י ועי"ל
 למ"ד שמתצרב לטונם בו הכי משמע ליה וימתו האנשים מוציא
 כולי דלא אכתיב ליה דודאי על המרגלי קאי אלא לשמועיה שמתו
 ממקום שהוליא דנה והיינו לטונם שמתצרב היה עיקר מוליא
 דנה שש"כ בקרא לכו הרע :

הר"ה חזינא חייבי דדשו לקצלו וכו' פרש"י בחינם שמענו אומרים זה
 ליה נחלם וס כדכתיב ואכ"פ סהם אחרו ונהי צנוינו כחנבים
 וכן היינו בעיניהם משמע כחנבים והם שמעו שהו נחלים שהו דבר קטן
 הדבנה מהדבנן הענין הוא שהיהוים שמתים על גבי האילנות שהו מקום
 צבוח דהו להם כדבר קטן שהו הגולה וצחיתום אלא בעיניהם היו נחלי
 גדולים מהגולות דהיינו כחנבים : מלמד שמתצרב לטונם ונפל על טיבורם
 וכו' אספר למר שרזה הקב"ה להרוחם שמת היה להם שלא ילאו נעולם
 כי צעוד הולך נחמי אלו הטיבור מתו כי משם הוא ניוון והנה סקיים
 ונכסיו היו תולעים ואלים מלואים ונכנסים לטבורם אפתח פי הטיבור
 כמסר היה צצקון אלו :

ב"ר שיעלה אחרון שבישראל מן הירדן הורו מים
 לכקומו שנאמר *ויהי בעלות הכרבים נושאי ארון
 ס בריית ה' מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכרבים אל
 יחוספס החרבה וישבו מי הירדן לכקומום וילכו כחמול שלשות
 על כל נדותיו ונבצא ארון ונשיאו הכהנים מצד אחד
 ישראל מצד אחד נשא ארון את נושיאו ועבר שנאמר
 *ויהי כאשר תמו כל העם ללכוד ויעבור ארון ה' והכרבי
 ס לפני העם ועל דבר זה ענשו עוה שנאמר *ויבאו עד
 ס טרן וכן וישלה עוה אל ארון האלהים ויאחו בו כי שמעו
 ס הבקר אמר לו הקב"ה עוה ארון נושיאו נשא דוא עצמו
 ס לא כל שכן : כיון

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה רס

בין שעלה וכו' סוף הדברים ללעול הוא אלא אידי דמנא בה ומכאן אזה מתבאר לאשכול וק"ל לה לפרשת מרגלים הכא : שבו המים למקומם והקנים עמדו בתקומה עד שטברו כל היס וכשטברו וחקו כמות ההקנים ה' ה' ונמשכו לאחוריהם פסיגה א' למלא ארון וההקנים מלך זה וכו' ואל"ג דההוא קרא דויקי כאשר תמו כל העם לעבור קדים דמשתע דהאי נתקו כמות רגלי ההקנים צערו כפי קחיו לא הוה הכי אלא אין מוקדם ומאחר דאי כסדרו כפי ה' וק"ל ליה מן הירדן דכתיב ציה ויעבור ארון ה' וההקנים לפני העם והעם כנר עלו וכיון דארון ובהקנים עלו ועברו אחריהם עד שצאו לפניהם הרי יצאו להם מן הירדן ומאי הוה קאמר וילו יהושע את ההקנים לאמר עלו מן הירדן אלא אין מוקדם ומאחר והאי עלו מן הירדן דקאמר להו הכי קאמר להו סלקו רגליכם לאחוריהם ועודם צערו האמוראי וכתיב בחזרה נתקו כמות רגלי ההקנים א' ה' עד וישבו מי הירדן למקומם ונשא ארון את נושאיו ועבר והיינו קרא קמא דכתיב ויהי כאשר תמו כל היס לעבור ויעברו ארון בריה א' וגומר :

מהרש"א נמצא ארון ונשאיו הברנים מצד א' כו' עיין פו' רש"י הכא מהיכא למדו לומר כן ולא כפשטיה סעצרו הארון וההקנים ללך מערב סעצרו ישראל ונפשי רש"י צם' ילושע הוכיח לומר כן מדכתיב ויעלו מן הירדן ולא כתיב ויעצרו למדנו שכל השפע שהיו עומדים אצלו עלו ואל"ג לומר סקו עומדים אלא שפת הירדן כחשור שהיו נאחר למעלה נעצרו רגלי ההקנים צקתה המים וס' ויעמדו ההקנים וכל ישראל עוברים עכ"ל :

הר"ן נמצא ארון מלך א"י רש"י ואל"ג דההוא קרא קדים וכו' לריק (לצלח ה' דמשתע מלשון רש"י ס'ס נפרש נתקו רגלי ההקנים צערו ס' ה' ה' ס'ס וכו' גם לאחור פירוש לריק לומר אין מוקדם ויחאמר לפי שס'ס כנר עבר הארון וההקנים לפני העם אין מאחר אה"כ נתקו כמות רגלי ההקנים מהירדן אלא וילו אין מוקדם ומאחר ונחה לפרש דהאי ס'ס א"ס נפרש א"ס נתקו א"ס אלא העבר השני קצת קאמר כאשר תמו כל העם לעבור ש"ס כנלו כל העם גם ההקנים שנתקו א"ל העבר השני ואחר עברו נסעו עם הארון לפני העם וזה פיר' אה"כ ואחר נתקו כמות רגלי ההקנים הוא ללמדנו שס'ס שנתקו א"ל החרבה תורה מי הירדן לנתקו"ס אבל א"ס נפרש נתקו א"ל החרבה צערו הירדן מזה"ס א"ס כן כאשר תמו כל העם לעבור אי"ס מצדו על ההקנים כ"י ה"ס לא עברו רגלי אלא הארון נשא את נושאיו והיה לאחר שנתקו רגלי ההקנים לחרב וא"ן הוא אומר נתקו רגלי ההקנים לאחר שטברו שהיו לפני העם אלא אין מוקדם ומאחר :

פ"ג וי' וי' אף ה' בעוזה ויכוחו שם האלהים על השל רבי יוחנן ורבי אלעזר חר אמר על עסקי שלו וחד אמר שעשה צרכיו בפניו וי' וי' שם עם ארון האלהים אמר רבי יוחנן עוזה בא לעה"ב שנאמר עם ארון האלהים מה ארון לעולם קיים אף עוזה בא לעה"ב וי' וי' לרור על אשר פרץ ה' פרץ בעוזה אמר רבי אלעזר שנשאתנו פניו כחרדה אלא מעתה כל היכא דכתיב ויחר הכי נמי דתם כתיב אף רבא לא כתיב אף :

מהרש"א על עסקי שלו כו' סגנו לאחור בו כפרס"י גם פי סמנו בהקד לא היה לו לאחור צלחן שלא יוכל דאס נושאיו נשא עמלו לא כ"ס ומ"ד על שפעה צרכיו כו' היינו דזה נמי גרמה לו רח"ב דר"ג מפורש צקתה ויכוחו על אשר שלח ידו בומר ולפ"ו ת"ד על שלו היינו משום הך פסגה לחוד נעשו וי"ס דלקרק דל"כ מאי קאמר ר"י עוזה צל לעה"ב וכו' משום הא דפגנ לאחור צלחן ולא למד ק"ו לא יהיה לו חלק לעה"ב וכו' נאמר דר"י הוא דקאמ' שפעה צרכיו בפניו הוה ניהא אצל א"כ הל"ל סתמים דר"י הוא דקאמר שפעה צרכיו לפניו ולא ר"א וינלקט גבי עוזה צל לעה"ב ל"ג אמר ר"י והשפעה ניהא דלא קאמר סתמים דר"א מני סנר דעסה צרכיו ולהכי חילוקיך לא צוועינן דיש לו חלק לעה"ב ודו"ק שגשגות פניו כחרדה כו' שהיה ממשע"ל על סתם עוזה על ידו גם על סתם לפאת הארון בעגלה ולא לכאזן ככתף כדיו ודרש מן ויחר חרדה צ"ב ריש"ן כמ"ס צערוך צערוך חר שקראת חרדה ע"ס החור שאפשיה בו עד כאן לשונו עיין ס' :

דר"ש רבא מפני מה נענש רור מפני שקרא לרברי תורה פד ומירות שנאמר ומירות היו לי הקיך בבית מטרי **ס'ס** אמר ליה הקיך הדברי תורה שכתוב בהן התעייף עיניך **מ"ס** בו ואינו אתה קורא אותן ומירות הריני מכשילך כדבר **ק"ל** שאפ"ה תינוקות של בית רבן יודיעין אותו שנאמר ולבני **ס"ג** קהת לא נתן כ"י עבודת הקדש עליהם בכחף ישאו ואיזו **מ"ג** אתייה בעגלה :

נענש רור סתם על ידו עו"ס : ומירות היו לי הקיך בבית מטרי כשהייתי בורח מפני אויבי ויגורתי מנינו הייתי משתעשע בחקיך והיו לי ומירות לשעשועי : התעייף לשון וכפלת דמהרגמינן וחטפי שאס"ה כשכל עיניך לפסוח עין נהימס הדעת מהסמכל בהם תיך ואינו : לא נתן משה עגלות לבני קהת לפי שש עליהם לפאת ככתף כי לא היו הם ממונים א"ל על דבר קדוש הארון והשלחן :

מהרש"א ומירות כו' כי הומר הוא צפוי של אדם לפי שעה אצל ד"ת הם לריכוס תמידות שלא יאוצו מפני כדי שלא ישאמרו ממנו ועד"ו אמרו בתרא גמור ומורתא **ס"ג** ומייתי מתרא חטפי עיניך בו גו' דאורי צד"ת דכתיב לעיל מינה מצינחך מלך להיטיו על ביערך אל חטען שאי אחי לריך לחורר אחריה כי החטפי עיניך גומר כי בקל חצא ליהי כסמה וק"ל :

ב"ש הגאון מופר"י אביגדור ו"ל חתן הגאון בעל קיקיון דיונה ו"ל : הריני מכשילך כו' ולבני קהת לא נתן וגו' שלשי סיפור הספור קודם הבאת העגלו היה הכל ככתף ואחר שנאמר למשה קח מלחם וגומר נחה אוחס אל הלויים הו"ס כפי עבודתו לא מלאנו היכן נרמו לו שלא ליתן לבני קהת עגלה רק ככתף ישאו ואל"כ לא היה לחוד מוקם לעשות ונ"ל דנרמו למשה שארון נושא את נושאיו ונחה לא נתן עגלה לבני קהת וזהו כונת הפסוק ולבני קהת לא נתן ולמה לא נתן עגלות ומתוך כי ככתף ישאו ואל"כ נקמך ולא כשנ"ל לרמוז שגני קהת ישאו מן הארון : **נעצרכין**

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה

וערבו נפקא לן מהאי קרא מתמעט טה' צנקה לוי יודע טה' אלא לשמיה מן התורה וכו' א"ל שאלו ומהר ע"ש ונקטינן צערטין מסורר שטער בשל חזרו חייב מיחה שנאמר וקור הקרצ וגומר ע"ש וזוה יובן טעוהו של רוד שלקת עגלה דס"ל סתיה למשה ליתן לבני קהה ג"כ עגלו א"כ מקרי עבוד' ולא ס"ל שהארון נושא את גושאיו ולכן אמר הקצ"ה הרעני מבטיקן שקסה קושיה הגמרא אם נאמר צנקה לתה נאמר ישאל וצ"ל דנליקף מיניה שירה מן התורה וק"ל מסורר שטער בשל חזירו חייב מיחה אם כן היאך עבדו בני קהה משא וזירה הא מסורר שטער חייב מיחה מה טאין כן אי אמרינן ארון נושא את גושאיו ולא יעטרך עגלה הויה כאלו אינה עבוד' וברי לןן לשורר ודו"ק וזו פי' הפסוק וכניניהו סר הלויס במשא יכור במשא כי מצינו הוא' וזו פי' לרקדק ככל במשא אם מלת כי מצינו הוא' מיוחדר אלא הפסוק מתרץ הענין איך הויהו צר במשא הלא מסורר שטער חייב מיחה' ומתרץ כי מצינו הוא' יודע כי ארון נושא את גושאיו וק"ל - וזוה כונת חז"ל ויסדרה הפרות מלמד שהסכו פניהם ואמרו שירה סהרו שלא עבדו עבודה צניאית ארון ורשאי להם לשורר וק"ל :

דחוק ונראה למרש על פי מדרש ולקוט כיון שראוי היה להם לישול את גדיהם ולהניח כל פניהם ולסול לכוני טעה או צ' ונ' עד שיהכסה הארון כל ממ"ה הקצ"ה והם לא עשו כן אלא כשראו היו בוחקים וקופים ומרקדים מדצרי' דנריס יהוריס שנאמר וצית שמס קולריס בו' ע"ש בצורך והיונו דמח' שראו הארון בדרך קולריס ומשהחיים ולא נפלו על פניהם שלא לראוהו דרך חרדה ויראה אבל עמדו וקושי' והלו ושמחו כמפורס בסוף המקרא ושמחו לראו' דהיינו דרך קלוה ראס ולא בדרך גילה גרעד' צמיק' גילה קהא דעה ודאמר מילי נמי אמור מאן אמרינן בו' אפשר שלמדו ממה שדמור צסוף הענין ויאמרו אנכי צית שמס מי יוכל לעמוד לפני ה' אלתיס הקדוש הוה גו' שאחרי שנעשו הם אמרו כן בדרך וידוי כי לא יפה דברנו מאן אמרינן כולי ומאן אחא לך דאיפייסח וצתח מאלניך אבל מה שחזר הארון וצא בעל כרחם של פלסחים הוא לפי שיה' הוה צהס כמפורס בקרא וק"ל ויך' בעם שביעים איש חמישי' אלהאיש גו' מדלח כתי' ומחמיסי' איס צו"ו גם מדכתיב איס איס צכל פרט משמע להו דהיינו הע' איס היינו הני' אלף למר בדלתי ליה ולמר בדלתי ליה דאל"כ לכהונ' ג' אלפיס ע' איס ויונהן חרגס וקטל צצני עמא צנעין צצרא כו' וצקקלא ג' אפיס ויוקטב לפי דצרוי דנקע איס צכל פרט אבל לא יוקטב דהוה צצני ליה למיכתב ומחסיס צו"ו ודו"ק :

הר"י מפני מה נענש דוד פרס"י שמת עווה על ידו וקסה שהרי עווה בטהלו מה על עסקי סלו או שפעה לרבי בפני הארון בראחין לעיל וי"ל דמ"ת לא היה מת פס שבעה שמתה העלת הארון שלא לערכב הסתחה אלא אח"כ הוא צנעו וימת אלא מפני שנשג של דוד מת עבשו ונחשבבנה השתחה אותה טעה ועל זה אמר מפני מה נענש דוד וכו' הרינו מבטיקן וכו' תימה רחוק דכתיב ולבני קהה לא נתן הוא כמדבר לפי טעה ומ"ל דגם לחרוה לא הויה יושא את הארון בעגלות וגם נבאר איך דוד טעה בדבר שהתייקקוה של בית רבן קרין זו ואל מה טעמה הוא כי חשב דוד שלא היתה נמזה לחרות א"כ אמר הקב"ה הריני מבטיקן בדבר שאפי' תינקו ס' ל בית רחוק ובענין כי בדרך הוה זו בו לעשות אפי' גדולי ישראל ונראה שבדבני החורה כהוז ולבני קהה לא נתן כי עונות הקדש עליהם צנקה ישאו והלי ישאו הוא מיוחדר ומספיק לומר כי עונות הקדש עליהם צנקה או הו"ל צנקה ושאיס מאי ישאו אלא לרמוז שגם לעמוד ישאו צנקה ולא בעגלות דוד טעה שלא דקדק אחי דכתיב ישאו ועל האמת נכסל בדבר שאפי' הונוקה של בית רבן ויודעין דלא כתיב ישאו בלשון עמיד אלא לרמוז שגם לעמוד ישאו ככתף אותה ויחיה בעגלו ואחר שכתבתי זה מילתי שכתב הרב מהר"ר שמואל לנתיאוי וזק"ל בס' כלי יקר ויחתי להשתקף :

* יר"ה כי צעדו נושא ארון ה' ששה צעדים ויזבח שור פז ומריא וכתיב שבעה פרים ושבעה אילים אמר סס רב פפא בר שמואל על כל פסיעה ופסיעה שאר ומריא ע"כ על כל שש פסיעות שבעה פרים ושבעה אילים אמר ליה רב חסדא אם כן מלאה כל ארץ ישראל במות אלא אמר רב חסדא על כל שש פסיעות שור ומריא על כל ששה פרים של שש פסיעות שבעה פרים ושבעה אילים :

פה * יר"ה באנשי בית שמש כי ראו בארון ה' משום דראו ויך רבי אבהו ורבי אלעזר חד אמר קוצרים ומשתחוו' היו וחד אמר מילי אמור מאן אמריך דאמריית ובאן פייסך דאיפייסת * ויך בעמ שבעים איש וחמישים אלף איש רבי אבהו ורבי אלעזר חד אמר שבעים איש היו וכל אחד ואחד שקול בחמישים אלף איש וחד אמר חמישים אלף היו וכל אחד ואחד היה שקול כע' סנהדרין ; ויך באנשי בית שמש גו' לאו צנח הכאה דודו כתיב אלא כשהואוהו הפרות מפלסתיס ויאידו צלרין נקט לה ; משום דראו ונסתכלו צו ויך צתימ ; קוצרים ומשתחווים היו ולא נעלו מלחמה לכבודו והלי ראו לכן ציוון כמו אל תראוני שאני שמתרחקת ; מאן אמריך דאמריית מי הכעשך שהנעשך ולא הללך עמך מן הסני' ועהה מאן פייסך שנחפייסת לצח מאיך ; מהרש"א משום דראו ויך גו' כו' פרס"י לא נעלו כו' וקוא

כתיב * גרין בידן וכתיב * נכון בחחלה כיוון ולבסוף ר"ב נכון' נמצאת אומר ג' מיני אבנים היו אחד שהקים משה בעבר הירדן שנאמר * בעבר הירדן בארץ מואב רואיל משה באר את התורה וזאת לאמר ולהלן הוא אומר * וכתבת על ראבנים את כל רברי התורה הזאת ונר' אותיא באר באר' ואחד שהקים יהושע בתוך הירדן שנאמר * ושתים עשרה אבנים הקים יהושע בתוך הירדן ואחד שהקים אשרלללל שנאמר * ואת שתים עשרה האבנים האלה אשר לקחו מן הירדן הקים יהושע בגלגל ; וכתיב שבעה פרים ושבעה אילים צצריי פייסיה דקרא ויהי צעורו האלקים את הלויס נושאיו ארון ה' ויוצמו צענה פרים וצנעה אלים : מלאה כל ארץ ישראל במות מוצתה דעל כל פסיעה מוצח : כתיב כיוון צצריי פייסיה ויצא עך גורן כיוון וישלם עוה וכו' וצמחאל כתיב גורן נכון : בתחלה כצא הארון סס נעס' להס כיוון ההורג סהרג את עוה ולבסוף לאחר שנשתפה שלס חמיסי צנית עונד ארוס נעסה להס נכון סהכין את ציהו דכתיב צנך ה' את עונד ארוס אשמו ושמנהו כלותיה ילדו טעה טעה צכרס אח' והיינו דכתיב טענותי

השמיני

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה רסא

האמיניו גו' וכתיב ששים ושנים לעבוד אדום ושמעתי צעם רבי
מנחם בן רבי הלני גורן נכון הוא גורן ארונה הניחום וא"כ הוא
ה"ג צחלה' נכון ולסוף כירון על פס המזבח שחלקו בניו וסופו
הרז וכידון ל' עבר ומורן הוא כמו ירלו עיניו כידו : נמצאת
אומר סיפא דבריוהא דלעיל הוא אלא מאנם הנהא דה ושל דבר
זה וענש עזה הפסוק בכל הני : שהעמיר משה בעבר הירדן
בערבו' מואב וכו' דהני בריות קאי בצדק כענו וקרי עבר המזרחי
עבר הירדן וכי קאי בערבו' מואב או צפאר המעשות קרי ארץ
בנענו עבר הירדן והוא עבר המערבי : בגלגל לאחר שנטו מהם
המזבח צהר עיבל קלמס והניחום לגלגל וקדעום פס :

הרי"ק על כל שפסיעות ז' פרים יראה לחת עעם שעל שפסיעות
הקרינו שבעה פרים ולא שש כמנין הפסיעות לשי סגבל פסיעות
היו מקריבין פר אחד וא"כ בשפיעה השפית היה ראוי להקריב ג"כ פר אחד
ובס כנגד כל השפ פסיעות ששה פרים נמצא שפיעורף הפר שהא כנגד
פסיעה ששים עם שש פרים שהם כנגד השפ פסיעות עלו כחספר שבעה
פרים וכן יהבאר לקמן על כל שפסיעות שור ומריא ועל שש פדרים
ס' ו' פסיעות ז' פרים :

ח'נו רבנן כיצד כהבו ישראל את התורה רבי יהודה פו
אומר על גבי אבנים כתובה שאמר *וכתבת על פס
האבנים את כל דברי התורה ואחר כך סדרוהו אותו בסדר דברים
א"ל רבי שמעון לרברוך היאך למדו עכו"ם את התורה
א"ל בינה יחירה נתן הקב"ה בעבו"ם ושגרו נטירין
שלהם וקלפו את הסיד והשייחה באותה שעה נתחתם
גזר דין על עבו"ם לבאר שחת שהיה להם ללמוד תורה
ולא למדו רבי שמעון אומר על בני סיד כתובה וכתבו
להם למטה *למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל דברים
תועבותם הא למדת שאם חוזרים בתשובה מקבלים
אותם אמר רבא בר רב שילא מאי טעמא דרבי שמעון
דכתוב *והיו עמים משרפות סוד על עסקי סוד ור' יהודה יעלים
אמ"לך בסיד מה סיד אין לו תקנה אלא שרפה אף אות' דברים
העבו"ם אין להם תקנה אלא שרפ' במאן אולא הא התני'
*ושבתו שביו לרבות כווננים שבהוצה ארצך שאם דברים
חוזרים בתשובה מקבלים אותם כמאן רבבי שמעון כב'
כיצד כתבו על המזבח צהר עיבל : היאך למדו עכו"ם תורה
הלא לא נלטו לתכנס בשבטים לבון אלא לבא וללמדה
כל הרועה שלא יחא פתחון פה לעבו"ם לא היה לנו מהיכן ללמוד :
נטירין שלדים סופרים שלה' והם קורים אותה נוטרי' ויהשיאו
והשתיקוה כלומר נעלו משם ע"י העתקה : וכתובה להם
מלמטה בסוף הדף : למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות
לעול מנייה כתיב כי החסר החרימם ודבר זה כתבו למעט להודיע
לעבו"ם היושבים חוץ מגבול ארץ ישראל שלא נלטו להמרימם
אלא על אותם שבחוק הגבולים נלטו להמרימם כדי שלא ילמדו
אותו מעשה לקבלתם אלא אחס היושבים מזה לה אס אחס
חוזרים בתשובה קבל אתכם והכי גרסינן בהדוא כחוספתא אס
אחס חוזרים בכם אנו מקבלי' אתכם ובתוכה אין מקבלי' שמחת'
יראה עושים : מ"ט דרבי שמעון דלחר על בני סיד כתובה :
על עסקי סיד שהתורה נכתבה עליו והיתה מגולה לטעיהם ולא
למזוה : אלא שרפה גיהנם שכל זמן שאין מתגיירים הם קרוים
עבו"ם אין חלקם אלא משרפות סוד' ה"ג ובשני סניו לרבות
כעננים שגמו לארץ דקרא בח"ל כתיב כי האל למלמה מן הארץ
לח"ל והכי תניא בספרי כי חל למלמה בתלמת הרשוח הכחוב
מדבר' דכי חל משמע כשחלה על דעחק ללאח ושנית סניו
לרבות כעננים שחובו כל הכחוב להחיר כעננים שח"ל ולקיים
מהם יפת חומר שלא יהו בכלל לא חמה כל נכח' דהאי וסניה קרא
יתירא הוא : במאן בר"ש דלחר שכתבו להם שיחורו בחשיבת
ויקבלו אלמא לא היו העומדים חוץ לגבולים בכלל לא חמה כל
ח'ב סו א' נשמך

מדרש"א על כל פסיעות כוונ' לה"ק דכלל א"מו' לעדים
שור ומריא ולא נק' ו' אלא מסוס ז' פרים וז' אלים
דמפורש צדיק קרא דר"ה ולמ"ד על כל שש פסיעות שור ומריא
ניחא עמי דנקט בהאי קרא ששה לעדים וקרא דהסס ז' פרים וז'
אלים היינו על כל ז' פדרים כו' אט"ג דלא מפורש הסס כלום
נלמד מסוס מן המפורש מה הכא צבור ומריא ו' אף הסס צו'
פרים ו' והו"ק : בתחלה כירון ולבסוף כיון כו' פ"י בני שרפ"י
צעם רבי מנחם הוא דחוק דממע מתך התקראות דשמואל וד"ס
שאמר שפרך צעיה פס השהו בדרך לביח עונד אהם הגיטו וסז
שהה פס ג' מהפיים ואח"כ העלוהו לעיר דוד גם פי' ראשון הוא
דחוק לפדס כירון על פרך עזה וכוון על נית עונד שאין זה ענין
את' אבל הנראה כירון ע"ס פרך עזה כששאויה צעגלה וגורן
נכון על ששאויה חסס לעיר דוד על נכון על כשפי' כירון כמפורש
במקראות וק"ל : נמצאת אתה אומר ג' מיני אבנים יס לעיני
צוה מה טעם אבנים של משה שהקים דלוחן של יהושע בגלגל
מפורש כי ישאלו גו' אשר נכרמו מי הירדן גו' לזכרון לבני ישראל
עד עולם וכן שהיחם צמי הירדן קאמר טעמם זה והיו סם עד
היום הוה גם אינו מענין סיפורו של הבריות' דמירי כולו צמטשה
יהושע צעברו הירדן הכוונ' ידוע כ"ס צעל העיקרי באמונתו
ג' הם העיקרים ויורדי האמונה והם תורה מן המשים ומליחותו
יח' ב"ה המחדש עולמו ושבר ועונם והפאן הוא רמו בכל מקום
על היסוד ועיקר כמו אכן פנה גו' וקאמר ג' מיני אבנים לרמו
על ג' יסודי האמונה אבנים של משה לרמוז על יסוד התורה
שנכתב עליהן מפי משה שהירידה משמים ובאוחס שבגלגל והס'
עלמן שנטו מהן מוצח צהר עיבל אשר סס נאחרו הקללת והצרכו'
שהס השבר והעונש בקיום התורה ובהעברת התורה שכתבה
עליהן ואותן שהקים בחוק הירדן להודיע' על מליחותו ויכלתו אהרם
עולם צלות אשר נכרתו מי הירדן מפני ארון גו' וק"ל : שהקים
בגלגל כו' פ"ש"י דלאחר כו' והכי מוכח' הסוגיא לקמן דלוחן
של הר עיבל הן צעלמן שהניחו אחר"כ לגלגל ודברי רס"י בחומם
תמוהין צוה שכתב נמצא אהה אומר ג' מיני אבנים היו בירדן
וכנגדן בגלגל וכנגדן צהר עיבל כדאיחא במסכת סוטה עכ"ל וזה
אינו דהיינו של עיבל היינו של גלגל אלא דג' מיני אבנים האחרו
בשמעתין היינו עם אבנים של משה וכבר קצת תרס"ס דל"ע :

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה

נשמה אבל לרבי יהודה כלם ככלל לא חתיה כל נשמה :

מהרש"א שנאמר וכתבת על האבנים כו' ולא מייחתי קרא
 דלעיל מיניה והקמות לך אבנים גו' וכתבת עליהן
 אח כל דברי גו' משום דמינה משמע כר"ש דכתיב וסדה אוחס
 צמיד וכתבת עליהם גו' דמשמע סיד ואח"כ הכתיבה אבל מהאי
 קרא וכתבת על האבנים משמע הכתיבה על האבנים ממש ואח"כ
 השיד ולין מוקדם ומאחר בחזרה ולכן פריך לקמן מ"ט דר"ש
 דעל האבנים משמע ממש על האבנים ור"ק : א"ל ביניה יחירה
 בו' נראה לר"י אילטרך ליתמר דהאיטרוה דהיינו העתיקה
 ונשאה משם לב"ט דע"י קילוף לאו כ"ע ידעי לקרות זו אבל
 לר"ש דלא היה זו קילוף כ"ע ידעי לקרות זו משם גם מ"ט ר"י
 ועד"ו נתחם גור דינס בו' ראה קלה לדברי ר"י שהתקפה הוא
 היה מצוי לב"ט אבל לר"ש כלא העתק לא היו נעשים כ"כ ילך
 לשם לקרות זו וק"ל : וכתבו להם למשה למען אשר לא
 ילמדו גו' נראה לפרש לר"י דכתבוה על האבנים כדי שסופי
 עכו"ס יעתיקוה לכל העולם לא היה כתוב האי קרא למטה
 דאיורי דוקא זו' עממים כפרש"י אבל לר"ש דלא העתיקוה משם
 אלא כדי שיקראוהו עס על הסיד אין סכרה דמשום דרוקים
 שיצאו עס לחוד נכתבו עס הלא משום ז' עממין שנתוכה נמי
 וזה סכחו האי קרא למטה למען אשר ילמדו גו' הוא העם אשר
 נכתבה על הסיד עס כדי שילמדו ז' עממין ג"כ ולא ילמדו אתכם
 גומר ור"ש הא למדת שאם היו מודים בו' שהרי העיקר שבבילים
 נכתבה עס והיינו דוקא לוחן שהלכו מא"י חוץ לגבול א"י אבל
 שנתוכה אין מקבלים שמתחת יראה עושים כפרש"י ולא למדנו
 מהאי קרא אלא אותן ז' עממים שהלכו מעלמם מחוץ לגבול כגון
 הגרגשי שפנה אבל שהלכו בע"כ כגון כנענים שנשדו לא משתמע
 מיני' להאי אלטרך וסדתי סדתי דא"י שכלו חוץ לגבול בע"כ ע"י
 שני מקבלים אותם וזוה יסול קציית החופשה לקמן גם מה
 שהקשו החופשות שבנימא דהנא למת קבלו אח רחש שהרי בהך
 א"י היחה נראה דלאו קושיא היא דמפני השנועה שנסעו לה
 הב' שלוחים הולכין לקיימה כמו בלנשי בנעון שנאמר זהם ולא
 הכוס בני ישראל כי נסעו להם ונקום לחוטבי עליהם ולסואני מים
 מפני שהעו את בני ישראל כמפורש בקרא אבל השנועה לרחש
 היחה כסוגן מפני פקוד נפסם גם שראו בה שמורה כחשונ' גמורה
 כמ"ס כי יי' א"י הוא א"י שמי' ממעל ועל הדרך מתחת וק"ל :
 והיו עמים משרפות גו' פרש"י גיהס בו' עכ"ל מפירושו נרא'
 דלר"ש דר"ש על עסקי סיד לא יהיה פירוש משרפות שריפת
 גיהסם ואפשר דאיכא לפירושי ע"פ מ"ט שרש"ק דע"י שהק"ה דן
 אח עכו"ס שלא למדו תורה דהיינו על עסקי סיד ואמר החס
 דמלוה להם מלוא סוכה ותקדור להם חמה בתקופת תמוז כולי
 והיינו משרפות אבל לר"י ליכא לפירוש הני סד' דקאמר מאי היא
 אבל על שריפת גיהסם נוחא כמו שתיקון סד' אינו אלא על ידי
 שריפה כך תיקון של עכו"ס אינו אלא ע"י שריפה גיהסם וק"ל :

כל ברירה יכולה לעמוד בפניכם וכל העומד בפניכם מיר
 נתרזשנאמר * את אימתי אשלח לפניך והמתי את כל
 העם אשר תבא ברם ונתתי את כל אייביך אליך עורף
 ואומר * חפול עליהם אימתה ופחד בגדול זרויך ידמו עס עו
 כאבן עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה * עד יעבור
 עם זו קנית זו ביאה שניה * אמרו מעתה ראין היו
 ישראל לעשות להם גם כביאה שניה כביאה ראשונה
 אלא שגורם החטא * ואח"כ הביאו את האבנים ובנו את
 המזבח וסדרוהו במדד וכתבו עליו את כל דברי תורה
 בשבעים לשון שנאמר * באר היטב והעלו עולות ושלמים
 ואכלו ושתו ושמתו וכרכו וקללו וקפלו את האבנים ובאו
 ולנו בגלגל שני' * העברתם אותם עמכם והנהחם אותם
 במלחן יכול בכל מלחן ומלחן ח"ל אשר חלינו בו הלילה
 וכתוב * ואת שתים עשרה האבנים האלה אשר לקחו מן
 הירדן הקים יהושע בגלגל' תנא צרעה לא עברה עמכם
 ולא ודבתיב * ושלחתי את הצרעה לפניך וגרשה וגומר
 אמר'יש לקיש על הירדן עמדה וזרקה ברם מרה וסיסתה כס
 את עיניכם מלמעלה וסרתה מלמטה שנאמר * ואנוכי
 השמדתי את האבורי מפניהם אשר כנובה ארוים כבתי כ
 וחסון הוא כאלונים ואשמיר פריז ממעל ושרשיו מתחת
 רב פפא אמר שחי צרעות היו הרמא דמשה ורמא דירושע
 דמשה לא עברה דירושע עברה :

נחרזו וחקלקל צרעי : והמתי לשון מהומה וטרפונו הנוף ומה
 שצמחו : ביאה ראשונה בימי יבושע : ביאה שניה בימי
 עורא לעשות להם גם לעלות צרוע ולא היו משתעבדי למלכות:
 אלא שגורם עוים של ישראל בימי בית ראשון סגור עליהם שלא
 ילאו אלא ברשותו דכתיב מי צדק מכל עמו : והעלו עולות
 ושלמים סדך דלעיל דכתיב פרסה מלחוח חנוכה והעלית
 עליו עולות וגו' פירו' ממעל ענינו : ושרשיו מתחת סודים :
מהרש"א באותו היום עברו בו' הגם שזה המעשה נהר
 גריזים ונהר עיזל אמר מנשה ידיו ועי כתיב
 צספר יהושע אין מוקדם ומאחר כפרש"י עס והדר זה מפורש
 בחזרה וזהו ציוס אשר העברו גומר והקמות לך אבנים גו' ומפרש
 לה והיה צעצעכם תקימו אח האבנים גו' נהר עיזל גו' ובו ציוס
 צאו ולנו בגלגל הכי משמע חניף ראשונה בגלגל היה והיה ידוע להם
 ויחמו בגלגל גו' דמשמע חניף ראשונה בגלגל היה והיה ידוע להם
 דהר גריזים ונהר עיזל יותר מס' מיל היה ממשעבד הירדן וקאמר
 וכל העומד בפניהם מיד נחרו בו' גם זה מן הכפי' שבריוחוק הרך
 כ"כ שהלכו צו ציוס לא היה להם שום מעבד כי כל העומד בו'
 ומייחתי ליה שנאמר ואל אימתי גומר והמתי את כל העם גו' רש"י
 פי' דמלשון והמתי דרש ליה ולא ידענא דא"כ מתיכא דרש ליה
 מליך קרא דמייחתי ואומר תכול עליהם אומתה גו' ולולי פירוש
 נראה דמלשון אימה דכתיב צהרה קראי משמע ליה דכן דרך
 התקפחד מאימה נחרו ומסוס דההוא קרא דסרת או יביר משמע
 דצקריעת יס סוף איירי כל הענין שמענו עמים גו' או נבאלו וגו' .

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה רסב

נמוזו גוי קאמר דעד יעבור גוי משמע דקאי נמי להעברת הירדן
 שהיה לעידי צימי יהושע וככל עד יעבור על צלח שניה צימי
 עזרא דכתיב צימיה אגרוח וקמו לי אל פרווח עזר הגהר אשר
 יעבורו גומר ולא ניחא ליה לתלמודא לפרש שני העברות על גחלי
 ארנון ועל הירדן כהרגומו דלא מצינו למון העברה שגחלי ארנון
 וקאמר דה"ל למה צימיה שניה צימי עזרא לא היה צימיה נסמך על
 העכו"ם כהעברת הירדן דהא קרא ממה לנו וקאמר רליון היו
 כו' כדמוכת בקרא לא גזרס התע"ע כ"קראס צימי יהושע עמך
 אבל צימי עזרא לא קראס כן אלא גם זו וק"ל : ואה"כ רביאיו
 את האכנים ובנו את המובח וסדרו בסדר וכתבו כו' וכן
 הני במהני' ולכאורה קשה דה"ל מלן תנא ר"ש אבל ר"י סבר
 לטיל כתב ואה"כ סד"ו"ל דהאי וסדרו בסדר דהכא היינו בין כל
 אבן ואבן לבנין המובח כעין שכתבו החוסמות לעיל אבל אמר
 הכתיבה היה הסדר על האבנים כר"י וניחא דקראל אמר כתיב
 וסדה אוחס בסיד נחמ"כ וככתב עליהן וגו' ובהה סני כתיב כתיב
 וסדה אוחס בסיד וגומר דמשמע אתי הכתיבה דו"ל דסדה קתל
 היינו בין אבן לבין למזבח וסיד דקראל על כתיבה האבני' נדו"ק ;
 וכתבי ושתים עשרה האבנים האלה וגו' הא ראה אלעזר
 דאוחס אבנים שבנו מזבח דהר עיבל וכתבו התורה עליהן קטלוס
 ולנו בגלגל סהוא היה צמלון הרשעון כדמסיים כהאי קרא הקיס
 יהושע בגלגל דו"ק צרעה לא עברה עמהם ולא כו' מפרש"י
 צמוחם נראה לפרש דמדקדק הני מדלא מנה כהאי קרא דנשלחתי
 אל הירעה גו' מכל טבעה אומות אלא אלו הכעניני והתחי שהם
 ארץ סימון ועגו וסרין והכתיב ושלחתי וגו' ותשיב נמי חוי סהוא
 מעבר הירדן והלאה ומשי על ספה הירדן עמדה כו' דחוי קרוב
 לירדן מלך מערב היה כך חובן דצרו וחיני יודע מנה ליה דחתי
 מארץ סימון ועגו הוא דהא גני חצרן כתיב סהוי בני חת ורצקה
 אמרה קחי משני צנות חת דמוכה ומל זה דחתי מעבר לירדן
 במערב היה ונראה לפרש דלאו אהאי קרא קסמין לומר סלא
 עברה לרעה עמהם אלא מדכתיב ציוסע ושלח לפניכם הירעה
 ותגרם אוחס מפניכם שני מלכי האמורי וגו' דמשמע הירעה לא
 עברה סלא נרשה אלא שני מלכי האמורי שהם ארץ סימון ועגו
 בכולי קראי וסרין עקר דסורה ושלחתי את הירעה וצין מחתי וצין
 וחמיו שהוכר בקרא פרין ומשי על ספה הירדן עמדה וזרקה וכו'
 ומייחי מדכתיב ואנכי השתדתי את האמורי וגו' אמורי דהאי מארץ
 סימון ועגו הוא כדמוכתי קראי ולא מייחי אל מהא דזרקה בהן
 נרשה כו' והכי נמי נוחא דזרקה מלך זה על הירדן ללך האחר ולתמו
 לומר מהאי קרא דע"י וזיק"ה היה מדכתי' אשר כנונה וגו' ונאשימד
 פרין ממעל וגו' דאשמועינן דגם בגובהו כ"כ הויקן הירעה' מלמט'
 למעלה צענייהם ע"י וריקסו וכו' מלמעלה הויקתן מלמט' ע"י
 סרוס וקרי העינים פרי ממעל כי עין הוא עיקר פרי מעללו
 לרעה כמ"ס עינא ולכא הרי סרסורי דעצירה הן וק"ל :

מקיפין את הארון והלויים את הכהנים וישראל מזה ומזה
 שנא' וכל ישראל וקנינו ושטריו ושופטיו עומדים מזה ומזה
 ומזה לארון נגד הכהנים והלויים וגו' הפכו פניכם כלפי ה'
 הר גריזו' ופתחו בברכה בדרך האיש אשר לא יעשה פסל
 ומסכה חיועבת ה' אלו ואלו עונין אמר' הפכו פניכם כלפי
 הר עיבל ופתחו בקללה * ארור האיש אשר יעשה פסל
 ומסכה והיו אלו ואלו עונין אמרן ער שעומרים ברכות מ'
 וקללות ואה"כ הביאו את האבני' ובנו את המובח וסדרו
 בסיד וכתבו עליהם את כל דברי התורה כשבעים לשון
 שנאמר * באר היטב ונטלו את האבנים וכאו ולנו גם
 במקומם :

למטה באמצע בין שני ההרים : מזה ומזה מכאן ומכאן על
 ההרים : הפכו פניכם פניהם כנגד הר גריזים ופתחו
 בצרכה כל הארורים היו אומרים קחלה גלסון צרכה : אלו ואלו
 סנהר גריזים ובסנהר עיבל והא דכתיב אלה יעמרו לצדך לא שיהו
 הסגנוס מזרנים ומקללים אלא הלויס העומדים בין שני ההרים
 הופכים פניהם לר הר גריזים בצרכה ולהר עיבל צקלה : הביאו
 את האבנים כדכתיב וצנית גם מוצח וכרצח עליהן את כל דברי
 התורה הוסיף נצח היטב : ונטלו את האבנים ספרו את המוצח
 לאחר שהעלו העולות והשלמים כדכתיב והעליח עליו עולות :
 ולנו במקומם צנית מלונס בגלגל וסס הקימו את האבנים :
 גמרא מאי * והחציו אמר רב כהנא בדרך שחלוקין כואן צ'
 חלוקין באבני אפור מתיכי שני אבנים טובות לו
 היו לו לבין גדול על כתפיו אחת מכאן ואחת מכאן
 ושמות של שנים עשר שבטים כחוב עליהם ששה על
 אבן זו וששה על אבן זו שנאמר * ששה משמותם על האבן
 האחת ואת שמות הששה הנותרים על האבן השנית
 כחולדותם שנית כחולדותם ולא ראשונה כחולדותם
 מפני שיהודה מוקדם וגו' אנתיות היו עשרים חמש על
 אבן זו וכו' על אבן זו ר"ח בן נמליאל אומר לא בדרך
 שחלוקין בחומש הפקודים חלוקין באבני אלא
 בדרך שחלוקין בחומש שני כיצור בני לאה כסדרן בני
 רחל אח' מכאן ואחר מכאן ובני שפחות באמצע ואלא מה
 אני מקיים כחולדותם כשמותם שקרא להם אביהם ולא
 בשמות שקרא להם משה ראוהן ולא ראוהן שמעון ולא
 שמעוני דין ולא דני ולא גדי' תיובתא ררב כהנא
 תיובתא : ואלא מאי והחציו תנא חציו של מול הר גריזו'
 מרוב' מחציו של מול הר עיבל מפני שלוי למטה ארובה
 מפני שלוי למטה בצרי להי הבי קאמ'אנפ"י שלוי לסטה
 בני יוסף עמהם שנאמר * וידברו בני יוסף אל יהושע
 לאמר מרוע נתת לי גוי' החל אחר גו' ואמר להם יהושע י'
 אם עם רב אתה עליה לך הירעה אמר להם לכו והחציו
 עצמכם ביערים שלא תשלוט בכם עין רעה אמרו ליה
 זרעיה ריוסף לא שלטא ביה עינא בישא דכתיב * בן פרת
 יוסף בן פרת עלי עין ואמר רבי אבהו אל תקרי עלי עין
 אלא

יהושע
 פרק י'
 סוטה
 רסב

סב
 רב

אלא עולי עין
לרוב בקרב הארץ
ואין העין שולמת
שולט בהם דמי
יצחק רוביפו
שמו בצאתו על
יצחק בתולדותם
כתיב הבא בנימין
למא והחציו
ישראל וקטנו
ענין למה לי
במקום אחר
בדכתיב אלה
על הקלה
ששה משמות
דהר עיבל
באתח מן
בסדרן גד
ראשונים נכחו
מזן מיהודה
הוא חסיו
כדרך ספור
אלה שנות
ואלה שנות
ובשטה נזונו
בתולדותם
דרב בהא
סדר הר
עיבל ראונו
דקאחר והחזיו
למטה זקני
כ"ש רבצרי
אלא הכי
גרויים מרובה
יוסף וגו'
עולי עין
בך זרען
בתולדותם
מהרש"א
זה דכמו
במפורס
לזכרון
כו' ורש"י
שמעון לוי

אלא עולי עין רבי יוסף בר חנינא אמר מהכא * וידנו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים מים מבמים עליהם ואין העין שולמת בהם ארעו של יוסף אין העין שולט בהם דמי חמשין אותיו חמשין נבי הדא הויין א"ר יצחק רוביפו ליוסף אות אחת שנאמר * ערות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים * מתקף לה רב נתנן בר יצחק בתולדותם בעינן אלא בכל התורה כולה בנימין כתיב הבא בנימין שלם כדכתיב * ואביו קרא לו בנימין :
למא והחציו בספר יוסע הכי כתיב כהאי קרא דמתעתינן וכל ישראל וקטנו וגו' חזיו אל מול הר גריזים והחזיו אל מול הר עיבל למה לי למכסח וספלו דמשמע חזיו הויחד או חזיו הנוכר במקום אחר : כדרך שחלוקין הסנטיס דהר גריזים ובהר עיבל בדכתיב אלה יעמדו לנרן את העם על הר גריזים ואלה יעמדו על הקלה דהר עיבל : כך חלוקין באבני אפור שאמור דהם ששה משמות דהר עיבל דהר גריזים כדכתיב על האחת וששה דהר עיבל כדכתיב על השנית והיינו דכתיב והחזיו אותו חזי ההקוק באתח מן האנטיס : בתולדותם כסדר לידתן ששה האמרוניס כסדרן גד אשר ישכר וזולן יוסף בנימין זהו סדר לידתן וששה ראשונים נכחו דהיוד ראונו שמעון לוי דן נפתלי כסדר לידתן מזן מיהודה : וב"ה על אבן זו לקמיה פריך ששה אמרוניס כ"ד הוסיפו : לא בדרך שחלוקין בחיובם הפקדים כלומר לא כדרך ספורין כדכתיב ואלה שמות הפקודים היא ספר וידבר שנסדרו דראשו אלה שנות האנטיס אשר יעמדו אהכס : בחובש שני בתהלת ואלה שנות ראונו שמעון לוי יהודה ישכר וזולן באתח מהן ובשטה נזונו דן נפתלי גד אשר יוסף : אכ כן סה ת"ל בתולדותם הואיל ולא כדרך לידתן הם נסדרין : תיובתא דרב בהא דכולה עילתא אין זה סדר הר גריזים ובה עיבל דא סדר הר גריזים שמעון לוי ויהודה ישכר ויוסף וזנומן : ודהר עיבל ראונו גד ואשר וזולן דן ונפתלי : מרובה בחציו כו' והיינו דקאחר והחזיו אל מול הר עיבל המיומן שנתלאין מפני שלוי למטה זקני כהונה ולויה היו עם הארון בין שני ההרים כדלקמן : כ"ש רבצרי ליה חזיו של הר גריזים אסרי סנט לוי מהן היה : אלא הכי קאמר ואע"פ שלוי למטה חזיו הכי חזיו של הר גריזים מרובה מפני שיוסף ומרובים היו : וידברו בני יוסף וגו' סיפיה דקרא ואני עם רב אשר עד כה זרעני ה' : עולי עין עולין על העין ואין העין עולה עליהם : וידנו לרוב בך זרען יעקב למגס' ואפרים : בציר הדא דהו אאזן השנית קאי : בתולדותם בעינן בשמות אשר קרא להם אביהם :

קאי רק אשניס מיהו נראה דגם לפי שמעון בתולדותם קאי נמי ארשאונה לבני חמשה האמרים אלא מדכתיב בתולדותם לשניה גמרינן דראשונים לאו כולה בתולדותם דיהודה מוקדם אבל רש"י כדכתיב דמסיו שחזיה דרבינו כחולדתו הוא כותב הנביא דהכא וק"ל : לא יודע שחלוקין בחובש הפקודים אלא שם אלא נזכר שם לוי מ"מ ח"ז הוה שם דיוסף נמשך לשנים אפרים ומגסה אלא כדרך שחלוקין כדכתיב מני כו' יהיה יוסף באמרוניס כרס"י הגם שלא נזכר בסדר ההוא דקרא בס' יוסף כלל דלא כתיב שם אלא ו"ה בני יעקב הבאים מ'רומה מ"מ נזכר א"ח לכללו אהם כדכתיב ויוסף היה צמלר' ומזה העג'ס שהיה יוסף גדול בלמח נכתב באסדר באמרוניס ומעלתו וגדלותו שלא היה בכלל חזיו מר' כי כבר נתגבל במלריס טרם צואם ואזו צוואם נעשה ומתו של יעקב שלמה עם יוסף שהיה עם וק"ל : ולא בשמות שקרא להם משה ראונו ולא ראונו כו' לא נמצא במקרא שאורה כפרשת פתחם אלא גבי ראונו ושמעון ראונו שמעוני אבל דן וגד לא נאמר שם הגדי דהיינו אלא דכתיב נמצא ו"ל דלאו דוקא שקרא להם משה וק"ל : חציו של מול הר גריזים מרובה בחציו של הר עיבל כו' וכחצו האוס דנירוסלמי איתא דהיינו מלמד שמועטיס דהר גריזים ומרובים דהר עיבל כו' וכחצו דנירוסל' מיוסב יותר והיינו משום דהחזיו דהר עיבל דה' שמעט שהוא המזוור והוא הרוב דהיינו חזיו דשנטיס ורובא דגברי כו' ע"שאלל המקראות דפרטן של השנטיס אינו מוכח כן אלא דהאין ו' שנטיס דהר גריזים היו יותר ע' אלף צורך ודוקא לומר שזן הלויס עמדו למטה ע' אלפים או יותר כמ"ס התוספות דמשמע לקמן דלא עמדו למטה אלא זקני כהנו' וזולתם אכל לתלמודיו דהאין דהר גריזים מרובים ניהא כוליה כפטיסה והא דכתיב והחזיו נה' גבי הר עיבל לאו משום דהוא מזוור ברוב גברי כמ"ס התוספות אלא דה"ס שהוא מזוור בחזיון של שנטיס שאיתן ו' שנטיס דהר עיבל עמדו כלם עם אכל חזיו של הר גריזים לא עמדו כלם עם שהרי חלויס עמדו הרבה מהם למטה וז"ש א"פ שלוי למטה תואתן של הר גריזים ולכך נאמר צואתן של הר עיבל והחזיו נה' שהוא מזוור יותר בחזיו של שנטיס שעמדו כלם עם מ"מ שנהר גריזים מרובים כדמסיק שבני יוסף עמהם שאלת' וידברו בני יוסף את יוסע וגו' ומיהו קלת קשה ל"ל לאהוי קרא דיוסעט משום דבני יוסף המרובים עמהם הא דפרטן של הר גריזים מפורש בחזרה שהן מרובים קשה אלפיס בערך ונראה לפרש דמשמע ליה מהאי קרא דספר יוסעט דנכתבו ונתגדלו בני יוסף באתח סה לכוין הרבה מהם יותר מצני כ' דהיינו ממנין אחרון שנפרשט כמס' עד אחר העברת הירדן דאל"כ מהו קאמרי בני יוסף ואני עם רב שהרי בפרטן לא היו יותר מצני יהוד' רק בערך ע' אלפיס ולכתיב מיהו מהאי קרא דאף אם נאמר שעמדו למטה כחשעה אלפיס מצני לוי מ"מ שנהר גריזים מרובים ע"י בני יוסף שכתבו ודאי באתח סה כדכתיב ואני עם רב וגומר ודו"ק : והבא בנימין שלם כדכתיב וצנין קרא לו בנימין כו' דבני קריאת

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה רסג

אנן ודאי איכא טעם בקריאתו כך כמו בכל נניו וכמו שפירש"י
 בן ימינ בן שולר נדרוס או ימינ מלפני מוזק כמו שפירש הרמב"ן
 הולך לבתוב ימינ בור"ד לידע טעם קריאתו אנן כך לכל בכל
 הקורה היכה נקראו לא אלוטריך ולשמיעתו טעם קריאתו וכוון
 שפירש"י נמה לא דק למכתבה ודו"ק :

אמר רב חנא בר ביזאנא אמר רבי שמעון חסידא יוסף
 שקידש שם שמים כסתר וזהו חסידא פרו לו אנת אתי
 משמו של הקב"ה יהודה שקידש שם שמים כפרהס"ו וזה
 ונקרא בולו על שמו של הקב"ה יוסף מאי הוא דכתיב
 יהיה כהיום הוה ויבא הביתה לעשות מלאכתו אמר רבי
 יוחנן שנירם לדבר עבירה נחמונו ויבא הביתה לעשות
 מלאכתו רב ושמואל חד אמר לעשות מלאכתו כמש
 נכנס וחד אמר לעשות צרכיו נכנס ואין איש מאנשי

הבית שם אפשר בית גדול כביתו של אותו רשע ולא
 היה בו אבן וינא רבי רבי ישמעאל אותו היום יום אירם
 היה והלכו כולם לבית עכו"ם שלהם והוא אמר להם חולה
 אני אמרה אין לה יום שיוסף נוקק לה ביהום הזה :

והתפשחו כנגדו לאמר שכב עמי (תנא מלמד שעלו
 לסטה שנירם ערומי) באותה שעה באתה דיוקנו של אביו
 ונראו לו בחלוק א"ל יוסף יוסף עתידין אחיך שיכחבו על
 אבני אפוד ואתה ביניהם רצונך שיפתח שמך מביניהם

והקרא רועה זונת *שאמר רועה זונת יאבד הון מיר
 *ותשב באיהן קשתו אמר רבי יוחנן משום רבי מלמד
 ששבה קשתו לאיתנה : *ויפוזו וזעו ידיו מלמד שניעין
 צפרניו (ידיו) בקרקע ויצאת שכבת זרעו מבין צפרניו
 ידיו *מדיד אביר יעקב מי גרם לו שיכתוב שמו על נבי

(אבני) אפוד אלא אביר יעקב משם רועה אבן ישראל
 משם וזה יוסף ונקרא רועה ישראל שנא *רועה ישראל
 האוינה נוהג כצאן יוסף תנא ראו היה יוסף לצאת ממנו
 *ב שבתים כדרך שיצאו מעיקב אביו שנאמר *אלה

תולדו יעקב יוסף אלא שיצאת שכבת זרעו מבין צפרניו
 ואעפ"כ יצאו מבגדין אחיו וכולן נקראו על שמו של
 יוסף שנאמר *ובני בנימין בלע ובכר ואשכל גרא ונעמן
 אחו וראש מלכום והופים וארד בלע שנבלע בין העכו"ם

בכר שהיה מכור לאמו *אשבל לשבו אל גרא שגר
 באכסניות *ונעמן שנעים ביהותי אחי וראש אחי וראשי
 הוא' מופים חופים הוא לא ראה בחופתי ואני לא ראיתי
 בחופתי * וארד איכא דאמרי שירד לבין עכו"ם ואיכא
 דאמרי שפניו דומין לזוור :

בסתר שנחמד עס הגרוה והטעמד על עלמו וכנס אס ולרו :
 יהודה שקידש ש"ש בפרהס"ו על הים כדלקמן נקרא
 כלו שם ב' אותיות כולל נסמו על יהודה : לדבר עבירה
 והאי מלאכתו שמעים : מלאכתו כמש מלאכה צרכיו תשימס :
 יאבד הון שם טוב שהא יקר מכל הון : קשתו שכבת זרעו על
 שם שירם כמן : ויפוזו לאו ויפוזו ש"י ונ"ד מתחלפין זה בזה

כמו לעקה וטקה : שניעין אצבעותיו בקרקע ונסמך עליהם
 כדי שיביח דעתו ויטרד בלערו ויטרד חוקק ולרו ימיר אנניונו
 של יעקב : משם וזה להיות רועה ומסס וזה להיות צאן
 מצאני ישראל : רועה ישראל האוינה כלפי שכניה נאמר : נוהג
 כצאן יוסף קרי ציה כלפון יוסף המנהיגה כלפון של יוסף אלמא

מקרי ישראל כלפון יוסף הוא הרהר כלפון אלה תולדות יעקב
 יוסף תולדות כלפון יוסף מיטרך כנגדו ראו ללפון יוסף : ואף על
 פי כן יצאו מבגדין אחיו אותם עשרה שפחתו מיוסף צעמר
 אלכטותיו : שגר באכסניות בדרך נכריה : מופים מפרס
 בדברי רבו תנמוח סתיה פני כפי יעקב צניו בלגמות שקבל
 מעס ועצר :

תוספות לעשות לרבו נראה חסדם הכוללו מלפון ציאה ויכח הביחה
 קא דייק נמי לעשות לרבו נכנס : באותה שעה בלחה
 דיוקנו של אביו כחז רכינו מסס הרדוס ואין איש מאנשי הבית לא היה
 עס הכלל דאוס אחר שלא מאנשי הבית לקמר חלק ומופלי מחורח אחשי
 הבית היה עס הוה דמות דיוקנו של אביו ומיסה קנת מענן נדבחתו על
 בחלון ושאר מרכיבי ציח משתש כפיה לא אלל בחלון היה :

מהר"ש יוסף שקידש ש"ש בסתר כו' מאי הוא דכתיב
 כו' מלמד ששנירם לדבר עבירה כו' לקאורה
 הוא ראייה לסתור וי"ל דאס לא היה מתכוין הוא כנסת
 לבית ג"ב לדבר עבירה אסתר שמיראת אדוניו פירש גס
 אז כמ"ס לעיל הן אדוני לא ידע אפיו וגו' ולא חשך ממנו וחלומה

כי אס אחר וגו' ויהי כדברה אליו יוס יוס ולא שמע וגו' דאף
 וה קדום הגס אלמא מיראת אדוניו שמת ירגישו בדבר היה אנשי
 הבית אלל הכח כתיב ויהי כהיום היה וגו' ואין איש וגו' שלא היה
 לו יראה מאנשי בני בית כדלקמן אותו היום יוס כו' אצלמינעין

קרא דציאלו לבית היה גס כן לדבר עבירה ביום הזה ומצו
 כשפיר' א"כ' הרי זה קדום הגס בצמר והזוספות סכחמו מסוס
 דהולילו מלפון ציאה ויכח וגומר ע"ס היינו לקמן למלן דאמר
 לעשות לרכיו נכנס שלא הביא חמלת המקרא אלל הכח לא הולכנו

לפרס כן אלא מתחלת המקרא ויהי כהיום היה וגו' דריש ליה כמו
 שפחנו : ועי"ל לתלן דאמר לעשות לרכיו נכנס מדלל כתיב
 לעשות מלאכה וכחז מלאכתו דייק לעשות לרכיו ולא מלאכת
 אדוניו ומאן דאמר מלאכתו מעם מפרס לה מלאכתו המתוה לו

כעין לעיין פסקאס כחפרס בתוספתא ע"ס : ואין איש וגומר
 אפשר בית גדול כו' ורש"י בתוספתא קתשיק זה הדרוס מרישא
 דקרא ויהי כהיום היה כלומר ויהי כאשר הגיע יוס מנוח כו'
 ע"ס : ולא ידענא למה הניח דברי החלמוד דלא מתיק ליה הכח

אלא מסיפא דקרא ואין איש וגו' אסתר ציה גדול כו' ויש ליישב
 פירש"י בתוספתא על פי התוספתא דדריש עס ר"י אף איש וגומר
 שיקש עלתמו כו' ודריש נמי ר"י גופיה פה דיום אירס כו' והיינו
 מרישא דקרא ויהי כהיום היה וגומר גס מה שפי' עס יוס מיוחמ
 יוס לתוק כו' על פי התוספתא ע"ס : באותה שעה באתה
 דיוקנו של אביו כו' עיין בתוספתא צמס רבי מאיר דרשן מדכתיב
 ואין איש מאנשי הבית הא חלוק מאנשי בית היה עס והיינו דמות
 דיוקנו כו' ונדכתיב צמס ממתע צמס לא ע"כ הוכן דברי ופי'

אלו נאמרים פרק שביעי כומה

בציה לא חבל בחלון היה וע"כ האי דיוקא לא קאי אלאו בית
 כמש עמא הכחוב דהנהו ודאי בחלון נמי לא הוה דהלכו לבית
 עכו"ס אלא דקאי אלאו חמר שלא מחזגי בית ואלו שרמו בדמות
 דיוקנו והיא לורת יעקב הקוקי' תחב ככא הכבוד נראה לו בחלון
 ושער השמים וזהו תבן מדי אצוי יעקב ובמדרש כיון שכל ליוקב
 לה ברא הקדוש ברוך הוא בדרום אצוי ונתקדשה בו ע"כ : אי"ל
 יוסף עתידין אחיד שיכתבו על אבניו בו' סוף אדרשה
 דלקמן משם רועה אבן וגומר והוא מוצא שנתחב שמוחם במקום
 קדוש על אבני אשדו בצנני קודם סיהיה שם לונרון בקדושה
 והוא צנדר ערוה כדאמרין כל מקום שיש גדר ערוה אהה מוא'
 קדושה וזהו שאמר ר'נרן שימחה שמי' מציניה' צנדר ערוה וחקרא'
 רועה וזויות יאחד הון בו' ופרסי' סם טוז שהוא יקר מכל הון
 עכ"ל ויה לפרשו כפשיטה יאחד הון היינו האבן האפוד שהיה סיה
 הון רב כדאמרין פ"ב דעכו"ס : וקאמר מיד ותשב באירגן
 קשתו בו' קשתו לאיתנו בו' טיון פרסי' וע"ל מלכו
 קשי ערוה וכן נראה מלסון צ"ר וקאמר ויפוזו ורועי ידיו
 וגומר ויצא שכבת ורעי מבין בו' טיון פרסי' וע"ל ישו
 מלסון פוזר חמר הרי"ם וירושו מל' זרע וכן הוא לטון צ"ר וישו
 ורועי ידיו אר"י נחפזו ורעו ויאל' לו דרך פרינו ומידיו לטון
 רבים קאמר דנעך ידיו בקרקע וכו' לטון תחמוח נעך עטר
 אצבעותיו בקרקע בו' ודקדק לומר מצינ לפרני ידיו בו' משום
 דדלי היה יוסף נואר מליגע ידיו בצמה כדאמרין בפרק כל הוד
 ומיהו משו' צטול סכנ' ורע נעגם שלא יאלו ממנו י"ב צנני' כדלקמן
 ואמר משם זכה ונעשה בו' דגם לזה זכה תחמת שאמר ליה אצוי
 שלא יהיה יקרא רועה וזויות וגומר וקבל דבריו וכה להיות רועה
 לכלכל את אצוי וזויות צמלרים וק"ל : ראוי היה יוסף לצאת
 בו' שנא' אלה תולדות יעקב יוסף וגומר דלפו פשוטו כמו
 אלה תולדות נח סם חס יוסף הוי ליה למחבז נמי הכא אלה
 תולדות יעקב ראובן בו' כסדר תולדותם וכו' צ"ר לא הוה ז"ל
 בן אלא אלה תולדות יעקב ראובן וכו' ולכן דרום ליה הכא אלה
 תולדות צמסר היינו י"ב שהיו ליעקב ראויים ללחא מיוסף ולפי
 שהוא היה עיקר תולדותיו שכל עלמו לא יעקב לא טעל לא דתל
 וכל מה שארע ליעקב אירע ליוסף וזו אקונין היה דומה לאצוי
 כמפורסם הכל צ"ר ולזה משפחו ממנו עשרה צנים בהולאח
 שכבה זרע נחשו לאחיו צנימין שהיה גם כן בן רחל ויש לשאול אם
 א' עשרה צנים שהוליד צנימין היו החת הפתח של יוסף תולדות
 עלמו היכן הלכו דמסחמא צנימין נמי היה ראוי להעמיד תולדות
 ויש לפרש שכל א' עשרה נולדו לצנימין תחא הפתח של יוסף אלא
 דקאי' דלכן נולדו לו כ"ב צנים עשר' שלא נולדו לאחד מן הצנני'
 כדי לתלאות הפתח של יוסף ושהיו י"ב צנים מצני רחל כמו שהיו
 ראויים ללחא מיוסף ולכן נקראו על שם יוסף כמו שני צניו אפר'ו
 ומנשה נקראו על שם סבניו כמ"ש בו' נשני אלהים וגו' וכי הפרי
 אלהים צאק שני וגו' כך נקראו א' עשרה צני צנימין ע"ש שני
 של יוסף ומהטעם כי שנות הרבה מהצנימין טעמם מפורסם
 בכתוב ראו חו"ל לתח צמחמות טעם גם בשאר שנות כדאמרין
 צ"ק דברכות מנלן דשחא גרים דתיבז אשר שם שנות צאק וגו'

והשמיט הכא לפרש סם מוסיס מטוס דפרש' פתח קראו שמוס
 ועל פי התחמוח פירש' ע"ש נעם למס מוסיס ע"ש וכן למס שמוס
 פרסי' בפרשח פתח ע"ש סהיה סמוך בין העכו"ם ור"ק :
הרי"ק ארבע קטנים ע"ש צמחמות וכו' אלע"ס שכתב אברהם יורה עדין
 לא קודם ש" ונקרא על שם העמוד וכו' לא לתח לא נקרא גם
 כן יוסף כחלוא על שם העמוד אפסר לומר שמי עתיד לקדם ש"ס
 צמחמות כיון ויהיה על הים ראוי להקרא' שמו צמחמות יהיה שכל
 כשמו סם כן ארבע אמותו אל יוסף קודם צמח' ראוי ליהודי אולי
 של השם צמח כי השם הגלוי לכל העמים הוא יוסף ויוסף נקרא לעדות
 לישראל וזהו שאמר יוסף קודם ש"ס צמח הוא כי מי ידע אם נחמתי
 של יוסף יהיה לעופה או לנור והקב"ה מעיד על מה שהיה צמח דניוסף
 היה העיסוב שלח חטא אר"י סיהיה לכר ענברה נתנו וכו' ליספר
 דהא דרבי יוחנן אחיה חפ"י למ"ד לעשות מלאכתו וכנס דחממע שלא
 נתמון לעברה אלא לעשות מלאכתו משם מ"מ שחא אחר שמיסמו
 הכותה להתחיל בעשיית מלאכתו כיונתו היה דומה יבא לעשות העברה:
 מלמד שכלו למטה ערוצים רח"י דילק' מוכחב ותחפשו צנדר פלגס היה
 הוא לבוס בלבוס מה ענין חפסה צנדר לומר שכנה עמי כי אין זו חפסה
 כיון שיכול להשתי' מהלבוס ולילא חבל להיות שכלו סיהיה למטה ערוצים
 ואח"כ כשראה דיוקנו של אצוי וחבז' נתימן קשור רעה יוסף לנפס לבוסו
 אז נלה הוא ומפסה צנדר שלא יתינו לומר כיון שאחה ערוס עמי
 דמעה שכנה עמי ולא תלבס לנפס' : משם זכה יוסף ונקרא רועה ונראה
 לפרש מהו אצוי ישראל ונפרסי' תיבז וכו' להיות בלבן מחבני ישראל ועדין
 לא מפורש צנדר' רש"י מהו ענינו חתם להיות צניקנו של אצוי נראית לו
 בחלון ואמר לו חמיר שיכתבו על אבני האפוד ואתה עיניכס ר'נרן שיכתב
 שמי' מציניהם וחקרא' רועה וזויות וכשכנה יוסף ולא נכסל בצמירה אז
 נתייחד שמו ליכתב בנכני האפוד כשאר אחיו וזהו משם רועה אצוי ישראל
 זכה להיות רועה וכן להיות חתם שמו חתק שמו חתקו בלבני ישראל
 חתקוס כחפוד ולא ימחה שמו מנין שנות השכנים :

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כשעה שאמר
פרעה ליוסף *ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת
רגלו אמרו לו אצטננינו עבד שלקחו רבו כעשרים כסף
תמשילו עלינו אמר לרנן גונני מלכות אני רואה בו אמרו
לו אם כן יראה יורע בשבעים לשון אמ' לרנן אי הכי לפחר
איבריה בליליא ברא ובבראל ולמדו בשבעים לשון לא היה
קא גמר הוסף לו אות אח' משמו של הקב"ה ולמד שנא'
*עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא
ידעתה אשמע לצפרא כל לשנא דאשתעי פרעה בהדיה
אדרר ליה אידרו לכונן היה קא משתעי יוסף בלשון הקדש
ולא היה פרעה ידע מאי רוח קאמי אמר ליה מאי האי אמ'
ליה לשון הקדש אמ' ליה אנמרן אנמריה ולא היה קא גמר
אמר ליה אשתבע לי דלא מנלית אישתבע ליה בי קאמר
ליה יוסף *אבי השביעני לאמר אמר ליה ויל איתשיל נראש'
אשבעתך אמ' ליה איתשיל נמי ארידך ואף על גב דלא
ניחא ליה אמ' ליה *עלה וקבור את אביך באש' השביעני' סם
אצטננינו חמיוס ומוסיס כככוס וידעין צמחמת המלכות :
 גונני מלכות גונני מלכות גונני מלכות וצמחמת המלכות :
 ערות ביהוסף שמו סיהיה דקרא שפח לא ידעתה אשמע
 איתשיל אשבעתך חסאל לחמיוס שיתרוהו לך :
מהרש"א עבד שלקחו רבי בו' דאיתא צמחמת סיה' כחונז
 צנימוסי מלרים שאין עבד מולך ולא לונז צנני

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה רכד

שרים כפרס' צפוסק נער ענר ענרי והתה חסונת פרעה גנוני
תלכות אני ריאה צו כלומר שאני רואה בתכמותו והוא רואה שאין זה
מן יממי עזרים אלא מנני מלכתי ושלא כדון נמכר לעבד כמ"ס
כי גנב נכסתי מתוך גומר וכן שאמר ליה אם כן יסא יודע צע'
לשון כו' הו' בנימוסיסהם וכדאמרין בסנהדרין דלא העמידו אלא
היודע שבנשים לשון ואמר לא גברא רוח ולמדו בו' הוסף לו
אורת אחת משמו בו' שנאמר ערות בירוסף גומר איתא
בגדרתים רמו כחאי קרא שמתחיל צע' ומסיים צע' והא ודאי קא
דוכה יוסף לחוספ' ה' היה בעצור שקידש שמים בסתר כדלעיל
אלא ההכא קאמר על ידי שקודש שם שמים בסתר וכנס יצרו ונה
צטעה הריכה לו הוסף לו ה' משמו של הקדוש ברוך הוא כדי
שידע צע' לשון ובעל ידי זה יעלה לגדולה ולגלי כנסה יצרו
באשח שפיפר לא היה וכה לכל זה ופירוש ההבנה כך הוא עדות
ציהוסף בו' שם של ה' שהוא עדות לישראל בגדר ערות כמ"ס
שצני י"ה עדות לישראל גו' נתקיים ציוסף שנתוסף לו ה' ציהוסף
שמו הוא שם י"ה ועל ידי זה וכה צלחתו מוסל על מלרים כי גם
שפת לא ידעתי אשמע ויש זוה רמו צתרה שאמר פרעה הנמלא
כזה ליש אפר רוח אלהים גומר דהיינו כה מלאכי שמים כמ"ס
עוסק מלאכי רוחות גומר או אוח ה' משמו של הקדוש ברוך הוא
סוף רוח אלהים נחמ' ע"ז אחרי הודיע אלהים אונק את כל זאת
גומר דהיינו ע' לשון און גנון גומר ועל פיך יסק גומר ואמר
למחר כל לישנ' בו' איתתני אידוד בל' הק לא היה ידע בו'
גם זוה יש רמו בקרא דבתר האי קרא דמייקו כחיו ויקרא פרעה
שם יוסף לפנה פנעה גומר ע"ש מגילי דטמירן לפרעה היינו ל"ה
גליין כדר ליוסף גם משמעות דטמירן כדר ליוסף היינו ע' לשון
גליין ליה עתה צתוספל ה' לו מסוביח זה משמע ולשון הקדש אינו
בכלל שנעים לשועת וכן נראה דע' אומות צוולת ישראל כדמוכח
ע"ע פרי הנהג והא דאצטעיה פרעה דלא מגלי ליה לאו משום
נימוסיסהן שידע המתוך כל ע' לשונות דודאי ל"הק אינו בכלל ע'
לשון חלה משום דגנאי היה לו לפרעה שיוסף ידע בלשון א' שהוא
ל'הק יותר על ע' לשון והוא לא ידע להשיב לו השאלה און תקום
לקושיית הר"ס' גציי פי המתדבר בו' דאין הורסה יוסף לדבר עם
אמיו צל'הק בו' ע"ע הפרע' לא אצטעיה לא משום גנאי שלא ישתעו
שמו כיון שלא יוכל להשיבו לו וק"ל : בי א"ל אבי השביעני
אמר ליה איתשל בו' דמשמע מתוך הכחונים שהוצרך יוסף
לרבוץ עליו רעים לבקש מפרעה על כך כח שכחז וידבר יוסף
אל בית פרעה גו' אם נא מאלאין חן בעיניכם חנרו נא צאוני פרעה
לאמר אבי השביעני גו' והיינו דלא ניתא ליה לפרעה משום דאיתא
צמדראת שרא' פרעה שנתדוך נילום כנסא יעקב למלרים גם
שפסק הרעו וע"כ רה לעבד גם ארונו שם ולולי השנוטה של
יוסף שקבל עליו לא היה נחרצת פרעה להטלוהו ממש כדכתי' עלה
וקבור את אביך כאשר הצטיעך ובדואי דהיה מפליר ציוסף משום
זה ויל איתחיל אצטעוך אי לאו דא"ל ואיתשל נמי אדיוך דו"ק :
ידודה מאי היא דחניא דיהר' מאיר אומר בשעה שהיו
ישראל עובדים על שפת הים היו שבטי' כריינים

זה עם זה זה אומר אני יורד תחלה לים זה אומר אני
יורד תחלה לים קפץ שבטו של בנימן יורד תחלה לים
שנאמר *שם בנימין צעיר רודם אל תקרי רודם אלא רד
ים והיו שרי יהוד רומין אות שנא' *שרי יהודה רגמתם
שרי וכולן שרי נפתלי לפיכך זכה בנימן הצדיק ונעשה לו
אושפויכן לנבחר שנאמר *ובין כתפני שכן אמר לו רבי
יהודה לא כך היה מעשה אלא זה אומר אין אני יורד קנאה
תחלה לים וזה אומר אין אני יורד תחלה לים קפץ נחשון עיי'
בן עמינרב יורד לים תחלה שנא' *סבבנוי בכחש אפרים
ובמרה בית ישראל יהוד' עוד רד עם אל ועם קדושי' מקומן
נאמן ועליו מפור' בקבל' *הושיעני אלהי' כי באו מים עד רש' א'
נפש גומר' אל תשפניי שכולת מים ואל תכלעני מצולת' חסע
ואל תאמר עלי באר פיה כביתה שעה היה משה מאריך תלם
בתפלה אמ' לו ירדי טובעים בים ואתה מאריך בתפל' סח
לפני י' אבר לפניו רכש'ע מה יש לי לעשות אל' *דבר שמת
אל בני ישראל ויסעו ואתה הרם את מטך ונשה את ירך יד'
על הים ובקעהו ונמר לפיכך זכה יהודה לעשות ממשלה
בישראל שנ' *היתה יהוד' לקדשו ישראל ממשלותיו מ"ג
היה יהוד' לקדשו ישראל ממשלותיו משו' דהים ראה ויגוס;
אושפויכן לנבחרה שנית קדשי הקדשים צניו צמלקו ; בבחש
אפרים שראו לסמוך עליו וכחשו צתונתם ; רד עם
אל יוד לים על צנטם צתקנ' : ישראל ממשלותיו דיהוס
שמתקדם לחסול צנס :

מהרש"א קפץ שבטו של בנימן יורד לים בו' ראה לומ'
קודם שנצטק עמו והאמינו צדנר ה' אל משה דבר
אל בני ישראל ויסעו כפרס' ציונת און להם אלא ליטע שאין דבר
עומר צפניהם בו' ע"ש ודכתיב צתר הכי ואתה ה"ס את מטך גו'
ונצטקו ויבולו בני ישראל גומר היינו משום שאר צנבים שלא
צטעו צדנור ויסעו גו' ויראו לנפסם לירד צים ומייחי שנאמר שם
בנימן גו' דלעיל מיניה איירי בקריעת ים סוף דכתיב קדמו שרים
גו' צמקלות צדנו גו' צמקוה פרק כס' ע"ס : קפץ נחשון
בו' עין פרס' וע"ל ע"ס פסל מינה שהיה עמהם צים כמ"ס
ועבר צים לרה כדלמ' פ'חלק אצל יהודה עוד רד עם אל כפרס' י'
ומסיים ציה ועם קדושים נחמו שקידש ש"ס והאמין ציה' וצמשה
לירד לים כמ"ס ויסעו און להם אלא ליטע בו' ואמרו עליו מפורס
בקבלה בו' לפי שנתורה אמר וינעקו בני ישראל אל ה' גו' דהיינו
תפלה וא"ל הקב"ה מה חלעק גומר ואון תפלתו מפורס שם
וקאמ' דבקבלה מפורס תפלתו של כהן וזו שקדשו ש"ס שנא' האיטעני
כי צאו מים גו' ואמ' דגם משה היה מאריך בתפלתו בו' כמ"ס לו
הקב"ה מה חלעק גומר במפורס בתפלתו ושיין צדמ"ן ואמסר
דהיינו תפלה זו דמייחי דמפורס בקבלה כים צה אריכות צדריס
ולשונות ועניינים כפולים גם תפלה קרה ילפינן ממשה שאמר אל
נא רפא נא לה ולא האריך לומר אלהים ובתפלה זו אמר הושיעני
אלהים צמקום אל וא"ל הקב"ה ירדי טובעים צים ואתה מאריך
כנ' צצמקום סנהג מתפללין תפלה קרה כדאמרין צתוספת צדננס
ונקט

אקט לטון יודי לר"מ דנתימן ירד חמלה לים וזכה דנין כפתוי
 שכן וזה הוא רישא דקרא קראו יודי לגנימן אמר יודי ה' גומר
 וחמי"ט ק"ל הקצ"ה דבר אל בני ישראל ויסעו לגבי ארסון סורדו לים
 חמלה אין להם לא לסיק וזה כפרס"י צמותס לגבי שאר השנע"ס
 געמ' אח יודן גו' לביקב וזה יהודה כו' מה עטס בו' משום דהיט
 דהא חס ר"ל משום דהיט ראה שקדשו מ"ס לירד חמלה לים זה
 דהא היט וינוס מפניו שלא הטניעו כיוס ע"ד שקטר לדיק מוסל
 ציראת ה' וק"ל :

דרי"ק היו שניס מתיינים בו ל"ל כפינו שהיט פתוח מכל עבר ויש
 בו צד ליכנס כפי צדו אדם נכח אחת מה ליטס ולחמלקת לומר
 אני נכנס חמלה הרי היט פתוח וכל הרודה ליכנס יכנס מעבר אחר וכפסר
 כפסך מוקק כיארחי שלמות נכנס חמלה ארונו של יוסף כי ציטתו נקבע
 היט וכל שבע הבא ליכנס היה רוצה ליקח עמו ארונו של יוסף כדי ליכנס
 עמו אל היט ועל זה היה כל אחד אומר אני נכנס חמלה עד שקפן שבע
 כנימן ונכנס אע"פ שלא היה עמו ארונו של יוסף שאיזה סס כנימין לעיר
 תרסם אל הקרי רודס אלף רד יס מ"ס אל חקרי רודס הוא שאס הוא
 מלשון דריו ומשלה הו"ל לעיר רודס מצי ר"ל נקד רודס ורודס נוטריקון
 מלשון דר י"ס ואף על פי שהא נרדס מושפן רד יס מ"מ אינו זו
 מחמטעו שהיא לטון רדיו ומחמלה שבה שבע כנימין למחלה וירדיו מלך
 זה ומ"מ כיון שפרי יבורה רכשו אותם וקצלו אל היט היה רוד ומחמלה
 כנימין מעוטה מן מחמלה ומחלה יהודה וזה סס כנימין לעיר רודס
 מחמטעו ירדיו ומחמלה לפי שכפרד יס שרי יהודה רתתס והיו רוגטיס
 אותם ונלוסם והיו עיקר ציודת היט ולסיך כנימין שחתמלו כקדום שמו
 יחברך החמלו ממון חמלה פל שאלו ובשיל רתתס סביב מחמלה כי
 רכמו אותם היה חילמס והרדיו אה"כ יהודה כי ממון פנה מחמלה יתד:

ר"ל רבי אלעזר בן עקיב אומר אין אפשר לומר לוי
 למעלה שכבר נאמר לוי למעלה ואי אפשר לומר
 למעלה והשאר למעלה רבי יאשיה אומר כל הראוי לשר'
 למטה והשאר למעלה רבי אובי אלו ואלו למטה עומדים
 הפכו פנידס כלפי הר גריזיו ופתחו בברכ' כלפי הר עיבל
 ופתחו בקלה והוא על על כסמוך אתה אומר על כסמוך
 או אינו אלא על ממש כשהוא אומר יאסכות על הארון
 את הפרכת היו אומר על כסמוך :

שכבר נאמר לוי למעלה משה כפז צהורה אלה יעמדו לנרך
 ויטעו ולי וגי' : שכבר נאמר לוי למטה כספר
 יהושע וכל ישראל וקינו עומדים מזה ומזה לארון נגד הכהנים
 והלוים אלא כהנים ולוים למטה היו: הראוי לשרת לשאת את
 הארון והיינו מנן ל' עד גן ג' : למטה אלל הארון : אלו ואלו
 ישראל ולוים וקנים ונערים למטה היו כדכתיב כספר יהושע :
 ועל הר גריזיו ועל הר עיבל שכח צהורה על כסמוך כדמפרש
 ואולי : על הארון על כרמיה לאו על ממש דהא מחיה היו
 פרוכת ולא הויה סכד :

מהרש"א כל הראוי לשרת למטה בו עיין פרי"ש ודקדק

לומר לשרת לשרת דליף כלל הארון והס בני קהת והיינו
 משום דמהאי קרא דיהושע דליף כלל בני למטה דכתיב וכל ישראל
 וחקינו גו' כתיב נגד הכהנים הלויס עטשאי אר"ס צדית גומר וק"ס
 למ"ד לעיל וקני כהונה ולויה היו למטה הא בהוא קרא מפורש
 עטשאי ארון הס ולא וקניס עסקוליס לעבודת משא מנן ג' ונ"ל

פ"י פנידס כלפי הר גריזיו ופתחו בכרבה צה
 וכו' : תנו רבנן ברוך בכלל וברוך כפרט סס
 ארור בכלל וארור כפרט ללמד וללמד לשמור ולעשות
 הרי כאן ר' דוד'הרי כאן ח' וח'הרי מ"ז וכן
 כסני וכן בערבות מואב שנאמר *אלה דברי הברית
 אשר צוה ה' את משה ונו' וכתבו *ושמרתם את דברי
 הברית הזאת ועשיתם אותם ונו' נמצא מ"ה בריתות על
 כל מצוה ומצוה רבי שמעון מציא הר גריזיו ור עיבל
 וכמניס אהל סייער שבמדבר ובפלוגת' דהני תנאי דתני'
 רבי ישמעאל אומר כללות נאמר בסני ופרטות כסני
 מעיד רבי עקיבא אומר כללות ופרטות נאמר בסני
 ונשנו באהל סייער ונשתלשו בערבות מואב ואין לך כל
 מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה מ"ח
 בריתות רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו אומר משום
 רבי שמעון אין לך כל מצוה ומצוה שכתוב בתורה שלא
 נכרתו עליה מ"ח בריתות של שש מאות אלף ושלישת
 אלפים וחמש מאות חמשים אומר רבי לרברי ר' שמעון
 בן יהודה איש כפר עכו שאמר משום רבי שמעון אין לך
 כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה מ"ח
 בריתות של שש מאות אלף ושלישת אלפים וחמש מאות
 וחמשים נמצא לכל אחד מישראל שש מאות אלף וחמש'
 אלפים וחמש מאות וחמשים מאי בינייהו אבר רב
 משרשיא ערבא וערבא דערבא איכא בינייהו :

ברוך בכלל ברוך כפרט כל הנרמות והקללות נאמרו זהר
 גריזיו וזהר טייל כלל ופרט ברוך אשר יקים את דברי
 ההורה הואת ארור אשר לא יקים הרי כלל וכן כל אחת ואחת
 צרע ברוך וארור : ברוך אשר לא יעשה פסל ומסכה ארור אשר
 יעשה פסל ומסכה וכן כלס : ללמד וללמד לשמור ולעשות
 כל המלות כן טעונות ארבעה אלה ולמדסם אותם ושמרתם
 לעשותם וכתיב ולמדתם אותם את בניכם הרי כן ארבעה מלות
 לכל מזה ועל ארבעתן נאמרו ארור ברוך בכלל ופרט ברוך אס
 ילמדו ארור אס לא ילמדו וכן ללמד וכן לשמור וכן לעשות כלל
 אחד ארבע גרימות צדית לנרך כללל וצדית לנרך כפרט
 • צדית

אלו נאמרים

פרק שביעי

סוטה

רסה

צדיק לארור בכלל וצרות לארור צפרט : ארבע וארבע ארבע צדיקו' על ללמוד וארבע על ללמד הרי שמו' שמונה ושמו' דאיב' עוד שמונה לשמו ולעשות : וכן בפרט : כשנאמרו כל המלות למשה ניתנו כלם בצרור וצרוך בכלל ופרט : וכן בפסוק מואב כשנאמר ליקרא כדכתיב בעצב הרדן בצלל מואב הואיל משה וגו' שנאמר אלה דברי הברית וגו' צרור קללות וצרור כתי' מלמד הנרית וגו' אלמא בצרית ערבות מואב צרבות וקללות כן ברית מוצב ודבר גרונים ודבר עיבל לא לרדק קרא דעלה קאי (תנא) וזה איירי : מ"ח ברייתות לכל אחד מישראל שם עשרה תלמידי יומני הוי מ"ח : מוציא הר גרונים לפי שלא אמר והקשב עליהם כל התורה אלא מלות שנפרשה ומכניסיהו מועד שלאחר שהוקם המשכן דבר הקב"ה עם משה נישב : ולמדו כל התורה כדכתיב וידבר ה' אליו מהלך מועד לאחר : כללות נאמרו בסוג' צפרט נאמר התורה צבינו ולא נתפרשה לו וצאה מועד נתפרשה לו כגון צבינו נאמר ונתת עליו את עולותיו ואת שלמתי ולא פירשתי את הדין כיצד והקטרה אימורים וספסו ויתחם וכליל של עולה ובספר ויקרא צאהל מועד פירשה : ונשתלשו בערבות מואב מפי משה לישראל ח"ק מצדא ליה כרבי ישמעל הילכך הר סיני והאל מועד חדא הוא ורבי שמעון מצדא ליה כרבי עקיבא הילכך הרי ניתנו : רבי שמעון בן יודר' אומר מ"ח ברייתות לכל אחד של שם מלות אלף ושלש אלים וחמש מלות וחמשים כמנין שהיו צבינו שכל אחד נעשה ערב על כל אחיו ה"ג צפרט' אמר ר' לדברי רבי שמעון בן יהודה אין לך כל מלה ומלה שלא נברתו עליה מ"ח ברייתות של שם מלות אלף ושלש אלים וחמש מלות וחמשים וכן בכל אחת ואחת של שם מלות אלף ושלש אלים וחמש מלות וחמשים : מאי בינייהו מאי הוסיף רבי וצמיא פליגי : אמר רב משרשי' ערבא וערבא דערבא אס נעשה כל אחד ערב על ערבותו של חברו או לא רבי שמעון בן יהודה סבר לא נעשה כל אחד ערב על חברו אלא ששמרו את המלות נמלא כל אחד ואחד ערב על מ"ח ברייתות של כל אח' ואח' לא נעשה ערב על ערבותו של חברו על כל מוצתו של חברו ואחא רבי ליתמר לדברי ר"ש שצא למנות את ברייתות הערבותים לו למנות מ"ח ברייתות של ס' רבוא לכל אחד ואחד ובכל אחד ואחד מהלך יס' רבוא סתם נחשבו זה צום על מוצתו ועל ערבותו נמלא כל אחד מקבל עליו ערבות של ס' רבוא צבינו מוצתו של חברו וכל אחד מס' רבוא הללו ס' רבוא צבינו ערבות שנתערבו אחד על חברו וזה קבל עליו אף הערבות של ערבים :

כהרש"א ברוך כו' ללמוד וללמד לשמור ולעשות הרי ארבע בו' האי לשמור אין לפרש מלשון לאו הוא כדאמרינן כל השמר וכן ואל אינו אלא ל"ח ולעשות היינו מלות עשה ממש דאם כן לא יהיו י"ו ברייתות במלות לאו וכן צ"ע לא צ"א יהיו י"ג דהיינו צלמינן יהיו ד' צללמוד וד' צללמד וארבע צללמוד ונעשייתה יהיה ד' צללמוד וד' צללמד וד' צללכות אלא דים לפרש לשמור גם נעשייתה ולעשות גם צללכות היינו כדאמרינן צ"ק דקידושין אשר תקמרון זו משה לעשות זו מעשה חב סו א

ופרש"י זו משה שמצאה לידי מעשה בו' ע"ש ואין זה בכלל ללמוד דקאמר הכא דים לומד מרבו ומשכחה אבל שמירת המשנה סיבה חוזר על משנהו שלא תשכחה מכיון ודבר זה מציא לאי מעשה וכיך גם נעשייתה וכן לעשות דהכא לא עשייתה ממש אלא קיום המצוה הוא סיך גם כאלוהו ודו"ק : ארבע וארבע הרי ח' בו' עיני פרש"י ק"ק לפירושו מזה חלקו כך צללמוד וללמד ח' ועוד צללמוד ולעשות ח' הל"ל ד' צ"א הרי י"ו ויפתר נראה לפרש ד' צרוך צללל וד' צרוך צפרט הרי ח' צרוך ועוד ח' ד' צללל וד' צללל ארור צפרט הרי ח' ארור ויחא השקא דחילק תחלה צרוך צללל מצרוך צפרט ואחר כך חילק ח' צרוך מ"ח ארור והעינין מוציא שהיה צרוך ברייתות צדיק צללל ארור אשר לא יקום גומר והיה צרוך עוד כריתות צדיק צפרט לכל מלה ומלות כי הוא ידוע כי מלך הנוהן שהוא האחד האמיתי כל התורה היא כמלה אח' ויבוד אחד לכל התורה והיא האמונה כמ"ס צמכות צא מילה והעמידה על אחת כמ"ס ולדק צללמונו יהיה כמפורס שם וע"כ צא כריתות צדיק צרוך אחד צללל מלך הנוהן ולפי שנתרבו המלות מלך המקבילים כמנין חרי"ג ע"כ צא גם הנרוך וכריתות הצדיק לכל מלה ומלה צפרט : וכן בסוג' וכן בערבות מואב שנא' גו' הכי משמע ליה דכל הני הוא צענין זה צרוך וארור צללל וצפרט צדבר גרונים ודבר עיבל מפרש צפרט כי צא ומדנסמך ליה הנהו קללות דמשנה חורה שהיו בערבות מואב כדמסיים צדו אלה דברי הצדיק אשר לזה גומר בצרף מואב משמע ליה מחוך הסמיכות שהיו גם כן עיני דבר גרונים ודבר עיבל צרוך וארור צללל ופרט ומדכתיב שם מלמד הצדיק אשר כרח אס כחורז משמע ליה אדום דחורז שהיו גם כן כעין זה צרוך וארור צללל ופרט אבל דאהל מועד להאי תנא לא חשיב דהיינו צבינו היינו דאהל מועד' גם שזכרו קללות צ"כ שהיה צאהל מועד ח"ש' צחומש צבי מלמד הצדיק פירש היינו קללות צ"כ שנאמרו צבינו עכ"ל ואין ל"ל דאין מוקדם ומאוחר בנארה אלא כמ"ד דסיני והאל מועד חדא הוא ודו"ק : ונשתלשו בערבות מואב פרש"י מפי משה לישראל עכ"ל דקדק צבינו מפי משה בו' דלמ"ד נמי שנתלשו צפרות מואב דמי דקרי ליה הכא אופן הערבות מואב משה הריה היינו משום דמפי משה היו משא"כ דסיני ודאהל מועד ודו"ק : אין לך בל מצוה בו' מ"ח ברייתות של ו' מאות אלף בו' משמע מזה דהוושט דקטציו' היה גם צבינו ובערבות מואב ואחיה הך סוגיא כר"י דסבר הכי צפרק נ"ה דעל הגגלו' נעשו אמרי' קודם שצרו את הירדן אבל לר"ן אף על הגגלות לא נעשו אמרי' עד שצרו את הירדן לא הוי צלל מלה היא י"ו ברייתות של שם מלות אלף בו' ורש"י פיר' צחומש נקוד על לנו ולצנינו לדבר אף על הגגלות לא עשו בו' צבר גרונים וצבר עיבל ונעשו ערבים זה לזה עכ"ל כל זה בו' כרבי נחמיהיב"מ הר"ס ודו"ק :

דרש רב יהודה בר נחמי בתורגמניה רבבי שמעון בן עזריאל לקיש כל הפרשה בחלה לא נאמרה אלא בשביל שם וואף ונאפת שנאמר ארור האיש אשר יעשה פסל ע"כ דרבי ט' ומסכה

ע"כ דרבי ט'

אלו נאמרים

פרק שביעי סוטה

ומסכה תועבת ה' וגו' רעביר פסל ומסכה בארור מני כ"י אלא זה שבא על העריות והוליד בן והלך לבין העכו"ם ועבר בוים אמר הקב"ה ארורים אביו ואמו של זה שכן גרמו לו :

כל הפרשה של הר גריזים לא נאמרה אלא בנוסף ונואפת אשת איש בארור מני ליה נחמי' כופר בעיקר' הוא סיני ליי' נארוה' : אלא זה הבא על הערו' א"ל וסולד תמוז ומתוך נושא' אסבור לנא דקפל ה' ולונו מולא אשה הלך בין העכו"ם ועובר בוים' : ארורים אה אשר עשאופו לעצמו פסל ומסכה וכן הדין את כולם כ"ל לפי פשוטו אוחן של עריות כגון סוכס עם מוחגחו ואחא אביו ועם תמותו כולן זא"ל ולתיק' נקרי' ארורי' סוכס עם כל נהמי' א"ל שטתה מעזה נמהה שנתאסף * מקלה אביו ואחיו בל על א"ל מולול בלציו ונלחו שבלו גידולים רשים צבית' משנה טור משפה א"ל שהיא סומא צדור ואינה יודעת עונשה כמנהי * משני גבול רעוה בל על אשתו הרי השיב גבולו * מכה רעוה צסקר גורס לו בלחש שחריו שמתות צבדיקה המים המרים : לקח שומד לטעות לקח שומד להיו' עוקב חמר המגוף ולפתוח לו אשת איש וגורס לו מיתה * מטה משפט גר ומום אביו יודע לדרשו' (א"ל אם נכתייר גר וצנו ונשא הגר ישרא' ויניחה וכסבור' וזהו צן הגר ואין לאחיו שנחגייר חלק בירושה חף אם החוקן צנכפי אביו הרי מטה משפט גר * ויחסם כשעטו שמתמור חולק עם יתמי האב ולאמנה כה"ג ועוד דמויות רבים כ"ל) :

מהרש"א כל הפרשה כולה כו' בארור מני ליה אלא כו' אין לערש וכי נארוה מני ליה דהא עובר בוים חייב סקילה דלש כן תיקי ליה נמי צווכס עם אשת אביו וצווכס עם חוסתו דחייבים נמי מיתה חמור' למאי דלוקי ליה צנואף ונואפת דא"ל הא חייב מיתה מיתה חנק לא דר"ל וכו' סני צלחיר דמתמע צלחיר צנוה' הא אין לו חלק בל עה"כ דמומר לעכו"ם הוא דמומר לכל הצורה ואין לו חלק לעה"כ משא"כ צנא על א"ל יש לו חלק לעה"כ כדאמרי' פ' הובנ ויה' צנא על שאר עריות אך קשה וכי משום דקצי' ליה צנואף קרא דעכו"ם וכי נארוה מני ליה הולך למדקח רכולה שרשף צלחיר כפרשי' וכן דורש את כולן כו' ע"כ ע"ש ואין להצריך צדחוקין ככל וסולולו פירושו גראה דלא נתכוין לומר כולה פרשף אכל י"א ארורים אלא אספקו זה לומר שהיא נקרא פשה כולה דסתומה לפניו וסתומה מלאחריו : **דלח תניא אידך פ"ה כהרבה אה בני ישראל בשם המפורש אחת אומר בשם המפורש או אינו אלא בכנוי * ת"ל ושמו את שמי שמי המיוחד לי יכול אף בנכולין כן נאמר כאן ושמו את שמי ונאמר להלן לשום את שמי שם מה להלן בית הבחירה אף כאן בית הבחירה רבי שמו"י יאשיה אומר אינו צריך הרי הוא אומר * בכל מקום אשר אוכיר את שמי אבא אליך בכל מקום ס"ד אלא מקרא זה במסרס הוא בכל מקום אשר אבא אליך ובכרתוך שם אוכיר את שמי וזהו כן אבא אליך ובכרתוך בבית הבחירה שם אוכיר את שמי בבית הבחירה :**

כשם המיוחד ככתבו : כ"ל מ"ד וכי כ"ל שם המיוחד נאמר הכתיב זה שמי וזה זכרי לא כשאלו נכתב אוי נקרא : ועוד כ"ל אשר אלא אלק וזהו לא יחד מקום להכותה' : מאמרם שחוקר כ"ל אשר אלא אלק כחולק מעמד שחוקר כשילה וצבית עולמים :

חוספות או אינו אלא כתיבו רבי הלל פי' צפספרי כתיבו כגון אל אלהי' נלחמו ולא את מר דהיינו חוסק אדעתא לנטי' קרא למיער יצדק אלהי' כחוקר כן ד' אחריות אלא כתיבו ה"ל כקראיחו כח"ר :

אמר רבי יהושע בן לוי מנין שהקב"ה מתאהב לברכת כהנים שנאמר ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם אמר רבי יהושע בן לוי מנין שכל כהן שמברך מתברך ושאינו מברך אין מתברך שנאמר ***ואברכה מברכך :**

ושמו את שמי חלק הכתוב הדבר בהקב"ה (נכון) להיות צרכה פ' אלו זו לנורך שימת שמו על עמו ולא עשאה לנורך ישראל אלא לנורך המקום : **ואברכה מברכך** דאלו ואני אברכם ישראל קאי כרבי עקיבא דאמר צאלו ערשוח למדנו צרכה לישראל מפי כהנים מפי הגבורה לא למדנו כשהוא אומר ואני אברכם הוי כהנים מניי הגבורה לישראל והקב"ה מסכים עמם :

מהרש"א מנין שהקדוש ברוך הוא מתאהב לב"כ עיני פרשי' וע"ל דרבינו לטעמי' כפרשי' לקמן דסבר כר"ע דואני אברכם קאי לישראל שהכהנים מברכים לישראל והקב"ה מסכים ע"י וקאמר דא"כ הוא שהקב"ה מתברך את ישראל למה טיה לכהנים לצרכם כלל ומה חוטלם בצרכתם אלא שהקב"ה מתאהב לברכת כהנים שתברכו ישראל ג"כ מפי הכהנים וק"ל :

דר"ף מנין שהקב"ה מתאהב לב"כ וע"י פרשי' תלה הדבר בהקב"ה להיות צרכה עיני שמוח על עמו ולא עשאה לנורך ישראל אלא לנורך המקום ע"כ * הוא בירשת בעל עיני יעקב וצירסת החלש כחפ צפרשי' תלה המעמד הדבר כהן להיות צרכה וכו' ולרך ליישב בגירסתו היתה אהם תלה הדבר כהן בישראל אך הוא אומר שלא עשאה לנורך ישראל אלא לנורך המקום ויש ליישב כפי גירסתו * ודלת הדבר צפספרי' לומר שמי אה סמי ולא אחר ואשים שמי מפני שהיא לנורך המקום שישים הכהנים שמי וגם לירשת הבעל עין יעקב יש ליישב שהכוונה היא דאם שימת השם הוא לנורך ישראל היל"ל ושמו את שמי על בני ישראל ויתברכו מפי ואני אברכם אלא לומר ששימת שמי על בני ישראל הוא כדי להלכות רון הקב"ה שאני מלוח לצרכם ואני אברכם ברלנו :

ואמר רבי יהושע בן לוי אין נותנין כוס של ברכ' לברך כי אלא לשוב עין שנאמר ***טיב עין הוא יבורך כי נתנו מלחמנו לדל אל תקרי** יבורך שמי בירך ***ואמר רבי יהושע בן לוי** מנין שאפילו ערפות אלא מברך בצרי עין שנאמר ***כי חנם מזורה הרשת** בעיני כל בעל כנף ואמר רבי יהושע בן לוי כל הנהנה מצרי עין עובר בלאו שנאמר ***אל הלהם את לחם רע עינונו** כי כמו שערך בנפשו כן הוא רב נחמן בר יצחק אמר עובר בשני לאוין שנאמר ***אל תלחם ואל תתאו** ואמר רבי יהושע בן לוי אין ענלה ערופ' באה אלא בשביל צרי העין שנא' *ועני ואמר ודינו לא שפכו את הרם הזה ועינינו לא ראו יצרכם וכי על לבנו עלתה שוקני בית דין שופכי דמים הם אלא כ"ל לא כא לדינו ופטרטוה בלא מונו' לא ראיתו והנתנוה בלא לוויה :

צו
סס
צ"ב
ג"כ
יב
אלו
ערסוח
ס"ב

צח
סס
תשי
כב
סס א
סס ט
סס

פ"ד' 1

אָדוּ נאַמרים פּרק שביעי סוטה רסו

לברך ברכת האנון : למצב עין שגלה צלע וגומל חסד צממונו : **מבירין בצרי עין ואין אוללים משלכן** : כי חנם מזורה דרשת לעיל מיניה משקעי בצרי עין נאדרנה לרס כל הו יקר נמלא : **מזורה** לשון יזורה על נוכח גפירת כך הליידיס דרס לזרות חטים ושעורים ברססם כדי שיגאלו העופות לאכול ואלו לרי עין צמסם **מאדלי** מוזנותיהם שארין ברססם צעניו כל צעלי כנף סוף הם מנירים צהם ואין נהגים ממונותיהם : **כי כמו שער** כנפשו כן הוא שער זה על כרחו לשון פעל ונקודתו מוכח סחלוי קמץ וחלוי פתח וטעמו מלמטה כאלו זה האכול מורד והעורר צנפשו של רע עין כן הוא לשון כהאנים הבעורים ומנחם פן סרוק פירס לשון שיפור חזירי הוא משער דנפשו כמה יאכל זה וכד מתי : **ופשרגורו בלא מוזנות** לומר למזונות הולך ולא היה לו וראה אחד נוכח מוזנות וצא למוטם ממנו בלונס רעצנו וצא זה עליו והרגו : **בלא לוייה** חבורה שילך עמהם :

עין הוא יבורך דמשמע הוא ולא אחר והרי כל יראי ה' הוא יבורך שנאמר כי כן יבורך בדר ירא ה' ואלה אמר א"ל יבורך אלא יבורך כי טוב עין הוא דוקא יבורך לאחרים ויש לרמז מה פסרס"י טוב עין שגאל צלע וב"ה צממונו ככתבו שאמר כי יתן מלחמו כלומר ולא מלחם אחרים דהיינו שגאל יתנו אחרים וגם ב"ח כי נתן מלחמו ללד זו היא ב"ח עם העניים : **אמר רבא** בה הוגא כיון שנפתח ס"ת אבו' לספר אפי' **לפ** **בברך** **הבית** שנוא' ובפתחו עמדו ואין עמידה **לא** שחיקה שנאמר **ותוהלתו** כי לא ידברו עמרו ולא **ענו** עוד רבי יורא אמר רב הסדא מהכא **ואוני כל העם** **כל** **אל** ספר התורה : **ובפתחו** וכסהחיל בעורא כתיב : עמדו שחקו : **הוספות** כיון שפנתח ס"ת אמור לספר אפי' בברך הלכה מקשה בפ"ק דברכות דלמר דרבי שמעון הוה מברך אפייה זגריס אמר אינהו כידעו ואין בדיקו וחזינו למימר דמסור דפיה סאני משום דהא מאור עיניס והיה פטור מקריאה משום דהוה דברים שנכתב אי איהו רשאי לתמוך על פס וכו' :

שאלו תלמידיו את רבי אלעזר בן שמעון במה הארכת צט ימים אמר להם מימי לא עשיתי קפנוריא בבית סם הבנסת ולא פסעתי על ראשי עם קורש ולא נשאתי כפי בלא ברכה מאי מברך אמר רבי יורא אמר רב הסדא אשר קדשנו בקדושתו של ארזן וכו' כי עקר ברעיה למיסק מאי אמר יורא רצון מלפניך ה' אלהינו וכו' :

במה הארכת ימים איזה זכות יצדך עיקר סהארכת צט ימים : **קפנוריא** לקר דרנו דרך בית הכנסת לנגס פנתה זה וללכת כנגדו ולכון קפנוריא מפרס בברכו' אדמקיפול דרי אישול נהא עד שאני מקיף סביב השורות הללו אכונס צהו וקאקר את דרכי : דרי שורות צחים : **ולא פסעתי על ראשי עם קורש** שהיו התלמידים יושבין צבית במדרש ע"ג קרקע והמלך ציניהם כשהם יושבין ונכנס לישב בתקומו מרחיב פסועותיו על כרחו והוא לשון מפסיע ונראה כמפסיע על ראשיהם ולמיך דרך להקדים או יסב לו מתחת : **ולא נשאתי כפי לנרך** סנהן היה : **וכי עקר ברעיה** צעזודה למיסק והוא מחזור פניו כלפי קיובה מתי אחר :

מדרש"א קפנוריא כו' לגזי צה"מ סיניו פ' הירושל דאסור מדינא ויליף לה מקרא מדכתיב ואלו מקדשו חוראו ור' אלעזר היה מחמיר צהו גם צבית הכנסת בקרא מקדש מטע ושומר לא פסעתי על ראשי כו' מוצר פ"ק דסנהדרין וק"ל : **עשינו** מה שנודת עלינו בוי"ו כמו שכתבו לעיל כיון דהצרכ' תלויה בהקצ"ה כמ"ס ואני הצרכס דקאוי על ישראל כדעת ר"ע וא"כ ברכת הכהנים למה ואינו אלא גזירת המלך עליהם שיברכו את ישראל וקסוד מחאיהו לברכתם כדאמר ריב"ז לעיל וק"ל : **דרי"ף** ולא נשאתי כפי בלא ברכה וכו' יש תימה מאי רמיזה נדיני אלעזר כן שמוע שריי כל המצות מרובין עליהם עובר לעשייתן ואפשר לומר דהוה ס"ד דסיני לרובי ברוך אשר נט לנרך את עמי ישראל באהבה ור"ה היה משבח להקצ"ה בצרכותו חמלה על שנתקדם בקושיותו של מנרך אשר קדשנו בקדושתו כי וכו' אמרו : **רבי אלעזר** שריי כולל שמו זה נכרכה :

סו ב אמר

כתיב בלא וי"ע על המנרך והקרי יבורך יש לדרוש שהמנרך את צעל הצית הוא מחנך וכדלמרי"ר' הרואי"ל כוס של צ"ה שהמנרך מחנך שנאמר וצרכה מנרכון כפרס"י שם וע"כ לא תתן הצרכה אלא לטוב עין כי ברכת המנרך תחול כפי בנות המנרך והוא כמות ברכה דהני' לנרך את עמי ישראל באהב' דהיינו צכונה צעין טוב' ויראון צלל ואמ"ס ע"ג יצדך האצרך צעין וצלל טוב כי הוא נתן מלחמו צלל טוב ללד וזה שדקדק מלחמו שלא אכל האם פה יפה ולדל נתן פה קיב' לא משם ללד נתן מלחמו כפי מה שהוא וק"ל : **מבירין בצרי עין** כו' הא ודלוי דעופות חנין בני דעה וסכל להכיר צהו אכל קאמ' הקצ"ה המשביע לכל מי רצון אינו מוזמן האנון לעופות אלא ליידי צרי עין ח"י יש לפרס דדרך הליידיס להשליך חטים ושעורילמקי' אח' גם קודם הליידיס להרגיל העופות סם וליידי צרי עין ממעטי' צהו גם צבעת לידה צצוה מכירין צו שלא צא לא ללוד אחס ומרחיקים עלמן מלידתו וי"ס כי חסם מזורה הליידי מטע חטים ברסח צבעת לידה כיון שלא הרגילוש סם מקודם וק"ל : **שנאמר אל תלחם** גו' עיין פרס"י ולפי דקדוק לשון אל תלחם גו' ולא קאמר אל תלחם להם גו' נראה לפרס כינוי צנפשו על האכול ממנו שאמר אל תלחם שאכילתך מלחמו לא יעסם לך צו עסם להם וזה שפסיים ואל תחלו לתטעמוותיו שלא יעסם לך עסם האכילה אלוו אלא כמו דבר שטעמו מר וכתיב צהריה פתך אכלת תקיאה גו' ודו"ק : אין עגלה ערופה כו' וא"ה מתי מתיקה מהכא הא אדרבה אלו זקני צ"ד אומרים שלא צא לידם ופטרוניהו צלל מוזנות ולא היו לרי עין לגציה ואע"פ"י מציאים עגלה ערופה דוחק לומר שלא צלח עגלה ערופה צביל לרי עין לכפר עליהן לא צלח להוכיר עליהן שלא היו הם לרי עין וי"ל מדאמרי כפר לעמך ישראל גו' משמע ליה שוקני צ"ד אמרו וידעו לא ספקו כלא שטרנוהו צלל מוזנות ויהם אח' משאר העם פטר לחוה צלל מוזנות כפר לעמך גו' ודו"ק : **הר"ף** טוב עין הוא יבורך א"ל יבורך אלא יבורך נראה דהוקשה לו דה"ל טוב עין יבורך מאי הוא דקאמר כיון דיבורך הוא על עצמו לוח דרשו יבורך את אחרים ועוד דקדק סוף הוא אומר טוב

לפ
בברך
הבית
לא
ענו
כל
אל
ספר
התורה
ובפתחו
וכסהחיל
בעורא
כתיב
עמדו
שחקו
הוספות
כיון
שפנתח
ס"ת
אמור
לספר
אפי'
בברך
הלכה
מקשה
בפ"ק
דברכות
דלמר
דרבי
שמעון
הוה
מברך
אפייה
זגריס
אמר
אינהו
כידעו
ואין
בדיקו
וחזינו
למימר
דמסור
דפיה
סאני
משום
דהא
מאור
עיניס
והיה
פטור
מקריאה
משום
דהוה
דברים
שנכתב
אי
איהו
רשאי
לתמוך
על
פס
וכו'

אלו נאמרים פרק שביעי כוטה

ע"כ דברי' ק' תל' ק' ע"כ

אמר רבא בר ארינא אסברא לי * אחרי ה' אלהים הלכו בזמן שהביתים מכרכבים את העם מה הן אומרים א"ר זירא א"ר חסדא * ברכו ה' מלאכיו גבורי כח וגו' ברכו ה' כל צבאות משרתיו וברכי רצונו ברכו ה' כל מעשיו בכל מקומות ממשלתו וברכי נפשי את ה' כי כספי דשבתא א"ר אומרים אמר ה' אפי * שיר המעלות הגה ברכו את ה' כל עבדי ה' וגו' שאו ידו' קדש וברכו את ה' * ברוך ה' מציון שוכן ירושלים הללויה ולימרו נמי יברכך ה' מציון דכתיב בהרעא עניינא א"ר יהודה בריה דר"ש בן פוי מתוך שהתחיל בברכותיו של הקב"ה מפי' בברכותיו של הקב"ה במתחא דתענית מאי אומ' אמ' ר' אחא בר יעקב * אם עונתי ענו בנו ה' עשה למען שפך מקוה ישראל' מושיעו בעת צרה למח תהי' כגד בארץ וגו' למח תהיה באיש נדהם כגבור לא יוכל להושיע ונוכח בנעילה דיומא דכפירי מאי אומר גבר מר וזוטרא ואמרי לה במתניתא * הגה כי בן יבורך גבר ר' דא' יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלי' כל ימי חיך וראה בנים לבניך שלום על ישראל :

סס קלד סס קלה

המיוס י'

חניס קכז

בר אביא אסברא לי בר אהינא חכס ששמו בר אהינא אסברא לי הבינו עממי סל דסר : העם מה הם אחרים שיראו מסכרים פנים ומודים לפניו על כרכוח להראות סגן ענות לה' : ברכו ה' מלאכיו ברכו ה' כל צבאו ברכו ה' כל מעשיו שלם מקראות כן כעד ג' ברכות : דשבתא שהיא בשילוח פנים : קדש שאינו כחול לר' למח את דברי העם : ברוך ה' מנין אינו צלוחת תזמור ובינו דקא פרץ ונימא יברכך ה' מנין דכתיב דשבתא עניינא : במתחא דתעניתא שנעשה לו כפיס מה שאין כן כשאר מנהגות משום שכרות כדאמרין : פסקת הענית כפרק כחרא : **הוספות** : אם עונתי ענו בנו וכו' הני פסקוים דמתחא מלי הקשרת פנים איכא בהו י"ל משום דהו מתענין על הגדה שלא תבא על הגבור ואמר בפי' דתענית ונפרק כחרא דענינא דברי' עשה בתרא דיומא נעו דתמי דהיית מתת' : ואלך כדכתיב ואני יושב ומשחיתים עד מותח הערב וגו' :

א"ר אבדו מריש הוה אמינא ענוותנא אנא כיון דהויתיה לרבי אבא דמן עכו דארו אמר דרא טעמא ואמר אמוריה חד טעמא ולא קפיד אמינא לאו ענוותנא אנא ומאי ענתותיה דר' אבדו דאמרה לה רביהו דאמוריה דר' אבדו לרביהו דרבי אבדו האי דידך לא צריך ליה להאי דידך והא דנתח וקופך עליה יקרא דמלכותא הוא דעבד ליה אולת דביחתי אמרה לי' לרבי אבדו אמר לה ומאי נפקא לך מי' מימי ומיניה יתקלס עילאה והו אימנו רבון עליה דר' אבדו למיניה בריש מתיבתא חזייה לר' אבא דמן עכו דתפסי ליה בעלי חובות אמר להו אית לבו רבא' ס"א אמר להו עד דסעלנא ליה לרבי אבא לא אתא עד דאציל ליה :

ק' מ

אמוריה המתחם לרזים מה שפוא לוחם לו צעת הדרסה : לא צריך לדריך חכס הוא כמו נעלך : יקרא דמלכותא שהיה רבי אבדו נשא פנים בצות המלך כדאמרין בתצנה נשא פנים יגנון רבי אבדו דיקס' : ונמנהדרין אמרו לסו נפק

אמחהא דני קוסר לאפיה ומסרן קמיה רבא דעמיס מדענהא דאומתיה והו רבנן אימנו עליה ועוד וו מענוותנא : דנפישו עליה בעלי חובות שהיה צריך לנות : אמר רבי אבדו אית לבו רבא חכס גדול ורואו לישב בראש יוהר ממני כדי כיוסיוהו בראש וזמנין לו מחמת ומעשרים אורו כדי שהיה חסוד ויכמתו דבריו כדתיבא והכחן גדולו מאחיו גדלוהו משל אחיו : **כ"ה ש"א** אמר אידו חד טעמא ואמר אמוריה בו' נראה דאי הוה האו' חד טעמא גרע מטעם דיליה ודאי דהוה לו להקפיד על זה כאומר שקר כצבילו אלא שהיה עדיף מדיליה והוה לו להקפיד שהיה מראה בפני רבי אבא כאלו הוא חסוד כדבי אבא ולא ינטרך ליה לאו על מענוותניה דר' אבא אכל אמורא דרבי אבדו לא היה מראה את עצמו כסוד בפני רבי אבא אלא בפני אשקו הגיד זה ולא היה זה כ"כ ענוות מר' אבדו שלא הקפיד עליו וכו' רבי אבדו לדתיקוהו מל' מימי ומיניה בו' סכל הסומנים יסדרו דמפי אמרס וק"ל : והו רבי אבדו אימנו רבנן עליה למיניה ברישא בו' חסי זה לענוות מרבי אבדו שלא למנות בראש גס למאי דאמר' כדוריות עבדות איני נוהג לכם ולא כררה וכו' דהיינו כך דהסר דר' א חסמא ור"י צו גודגדא דמנוו מכו' לורך פרנסמן כדמפרס הוה דה' מינוי רשות סלאן עבדות ככתי' יום וכפעול להטיב פרנסתו אכל רבי אבדו הנא היה עשיר ולא נחשב לו מינוי הרשות כעבדות אלא כשררה וע"כ אמר דתשום ענוות לא רבא לקבלו ושהיה רבי אבא במקומו דלגניה הוה המינוי רשות שלא כעבדות שהוה צריך לו משני געלי חובות דנפיש ליה שמי' מינוי והנו לו מנוח כפרסי' גדלוהו משל אחיו דנפרסי' סס גבי ר"א חסמא ור"י צו גודגדא וקרי רבא דזרות הראשונים שמי' שהיה לו כדי פרנסתו היה נזרח מן המצירה ולא כן דזרות הללו שמי' שיש לו עושר הוא נחמנה כנסך ודורך אמר הכבוד ואמל היה צומנס שהיה לדיק נזמור והוא יהוהעו כן גמלא' סאלמלא הוא נסתכמה תורה בו' בראמרינן כפרק לא יחסור ולימי כמחמנה כ"ג צממן דחרקבא דדינרי טיולא ליה מרחא בו' אמרו עליו קטיר קתוילא הלא דמשמע קשר של רשעים לפי שהיו כהנים אחרים המזונים יוהר ממנו כמ"ס החוספוס כל זה כפרק לא יחסור אכל ראיתי גדול הסיוה צוה שהנעלי צהים הם הם הממנים ומגברים להם ראש כפי רצונם לפי הנאה כל אחד מהם וניזחר צממן אכל מן הראוי כסלומדים וקרבנים כעלמס יצחרו להם ראש כמו שהיה בזרות הראשונים כמו שזמנין כן עושא דרבי אבדו אימנו רבנן עליה למיניה בראש בו' וכן כן דסרוי' דרבן גמליא וצית דיעו מינו א"ר חסמא ור"י צו גודגד' לראקיס :

רבי אבדו ורבי חייא בר אבא איקלעו להווא אתר' רבי חייא בר אבא דריש שמעחא ור' אבדו דריש אנרתא שבכי כ"ע לרבי חייא בר אבא ואתו לקמיה דרבי אבדו חלש דעתיה אמר לרם רבי אבדו אמשול לכם משל למח דהבר דומה לשיני בני אדם שנכנסו לעיר אחת אחד מוכר מיני אבנים טובות ומרגליות ואחד מוכר מיני סדקות על מי קופצים : לא על מי שמכר מיני סדקות : כל יומא ויציא

סס

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה רסו

תוספות ויחזן שעל כל ברכה חלה שנאמר ומרום על כל ברכה והחלה וזאת חלה מפרש כפ"ג המסכת תענית שהיא כבוד שם כבוד מלכותו לעולם ועד :

מהרש"א כנין שאין עונין אמן במקדש שנאמר בו

לפי דעת המקובלים מלך אמן שהוא קיום והאמנת דבר הוא מחזר ומתקן שם הקרי והכתיב דהיינו שם אדני"י ושם הוי"ה במספר ל"א כמנין אמן והיינו בגבולין שאינו נקרא רק בשם אדני"י כדאמרינן צ"פ"ט אלו עונדין לרין לגוין גס לשם הכתיב בנדרין במלת אמן וז"ל שם צדוק מכסת גזיר גדול העונה אמן יותר מן המנדר שהוא מלךר הכתיבה אבל במקדש שהקרי והכתיבה בשם הוי"ה אין כאן לירוף אמן אבל אומר שם על כל ברכה חלה דהיינו ברכה ברכו את ה' מן העולם וגומר והחלה דהיינו בשמ"ו לו להורות על כוונה זו דשם הכבוד הוא שהוא שם הוי"ה הוא במקדש מן העה"ז ועד הלאה משא"כ בגבולין דלא נקרא בעולם הוא אלא באל"ף דלית"ה כמ"ש בפרק ואלו עונדין ע"ש וינסת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ע"ש ויזכרו את שם כבודך היינו ברוך שם כבודו ומרומו היינו מלכותו ודו"ק ;

בשנה פרשת המלך כיצד מוצאי יום טוב הראשון של

הג בשמיני במוצאי שביעית עושין לו בימה של

פי' בעורה ויושב עליה שנאמר *מקץ שבע שנים במועד

שנת השמיטה בהג הבוכות וגו' ויחזן בהנסת נוטל ספר תורה

ונתנו לראש בהנסת וראש בהנסת נותנו לסני והסני

נותנו לכרן גדול ובהן גדול נותנו למלך והמלך עומד

ומקבל ויושב וקורא * אנריפס המלך עמד וקבל וקרא

עומד ושבהודו חכמים * וכשהגיע אצל *לא תוכל לתת

עליך איש נברי אשר לא אחיך הוא ולגו עינוי רמעות

אמרו לו לא תחיריא אנריפס המלך אחינו אתה אחינו

אתה וקורא מתחלה אלה הרברים :

פרשת המלך נאמרה בל' הקודם וז"ל הרמב"ם ז"ל דמי'המשה

בשמינית אמרו בשמינית ר"ל שנה שמינית מהשמיטה

והיא חמלת השמיטה שנייה בלי ספק והקריאה היתה ביום שני

מסוכות מוזאת השנה והוא מה שאמרו אי כחז רחמנא בנב

הסוכות הוא אחינא אפילו ביום טוב האחרון אי כחז רחמנא בנב

כל ישראל מאתחלתא דמועדא הולא לומר תחלת חולו של מועד

ואמנם היו נותנין ספר תורה מיד ליד לכבוד ולתפארת וממה

שאלר קורא ויושב תדע שבערה הגסים היתה הקריאה בהשיבה

מותקת בה א' אם היה המלך מצוין דוד שהוא יושב בגזרת ישראל

כמו שניארנו ציומא ואנריפס היה מקהל גרים ולא היה לו אם

מישראל ולא היה מותר למוחו בשם פנים לפי שנאמר שום קמים

עליך מלך מקרב אחיך ואמנם אמרו לו אחינו אתה משום שלום

מלכות עכ"ל הרמב"ם : רש"י ב"ב"ה אלמ"ה צדק : מקץ שבע

שנים בשוף שבע שנים אותה קרייה על ידי מלך היא כדאמרי

בשמי פרשת המלך אח מכה החזרה היתה אין קרין ביום

הקהל אלא במשנה האורה : וקורא ויושב וקורא ציפיה : ורש"י

ז"ל כחז אנריפס המלך מלך ישראל היה מורשו של הורדוס והוא

שארצ הניח ציומי : ולגו עינוי רביעות לפי שהקראת הוא פסלו

יומא הוא אויל רבי הייא בר אבא ומלויי בהדי רבי אברו עד כבא דאושפזיה משום יקרא רבי קיסר ההוא יומא אלויה רי אכרו לרבי הייא בר אבא עד אושפזיה ואפילו הכי לא איהותוב דעתיה מיניה :

ה"ג רבי אבכו דרש בגמרא : שמעתא הלכות גיין ואיסור

וטעמות : סדקית כלי מלאכת הנשים ועניים כגון פלנין

ונחמין ולנורות : לא על מוכר סדקית בתמימה מחוך שדתייהו

קיים יש להם קנינים הרבה ולהפס דעמו הוא אומר כן :

אמר רבי יצחק לעולם תרא איתם צב"ר עליך שהרי

כדנים פניהם כלפי העם ואחזיריהם כלפי שכניה

רב נחמן אמר מהכא *ויקם המלך דוד על רגליו ואמר

שמעוני אחי ועמי אם אחי למה עמי ואם עמי למה אחי

אמר רבי אלעזר כך אמר להם דוד לישראל אם אתם

שומעים לי אחי אתם ואם לאו עמי אתם ואני רודה

אתכם במקל :

שמעוני אחי ועמי היה מזהירם להחזיר לבדק הניח לבנין

בית המקדש : אם אתם שומעים לי להיות שלמים

למקום : אחי וסברי אתם אלמא המלך איתת לגור עליו הם

כדפיס הם : עמי אתם עושין החתו :

מהרש"א רב נחמן אמר מהכא ויקם המלך דוד בו

עיין פרש"י והא דמוק ועוד דה"ל ואמר רבי

אעור בו ציו"י וע"כ הגר"ש דמריפא דקרא מסיק ליה מדכתיב

ויקם המלך דוד על רגליו וגו' דמשמע שהיה יושב מקודם וקם

משני יצפת לגור כמפורש שם שאמר כן לכל שרי השבעים ולשרי

המחלוקת ושרי אלפים והמאות ושרי וגומר ואבז דמייהו רישא

דקרא מייחיה סיפא דקרא ויאמר שמעוני וגו' מלתא בלתי נפשיה

למדה אם אחי למה עמי בו וכן דרך התלמוד וק"ל :

הרי"ף לעולם חלה איתת לגור עליך וכו' בריך להנשים מתיבן למדנו

כאן סיפא איתת לגור עלי שברי קראם אחי ועמי אם אתם

שומעים לי אחי אתם ואין כאן איתת לגור ואם לאו איי רודה אתכם

במקל אדרבה איתתו מעולת על הניצור ועוד נבאר מה ששאלו אם אחי

למה עמי כי מה נכח להיות נקראים בשם אחי ועמי ונראה דדייק כיון

שהעלה דוד את ישראל בתעלות לקראם אחים שם שנים במעלה אחד מה

זה חזר להוריד אותם ולקראם עמי ואם היה אומר עמי ואחיה היה מעלה

אותם מנדר עמי לגדר אחי ולכך דרשו אם אחים שומעים אחי אתם

דסייעו אחי ורועי וכוון שם חברים לו הרי הוזהר להיות ירא אתם שיבא

כבוד המדר כמורה דרך הכי שרשייתו טובה בניצור כחמים ורעים בריך

להיות עמו הניצור כמורה שמים וכו' ואם השמעינו תהי בגדר אחי

ואם לאו עמי אתם ככופים תהיו ואני רודה אתכם במקל כמלך בעמי :

שם ת"ר מגן שאין עונין אמן במקדש שנאמר *קומו וברכו

את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם ומנין שעל כל

ברכה וברכה חלה שגזמ' ומרומום על כל ברכה ותחלה

על כל ברכה וברכה תן לו תהלה :

קומו וברכו וגו' בשם עורא כתיב שכל ברכות סהין מנרכין

במקדש כך היו מנרכין ברוך ה' אחי ישראל מן העולם ועד

העולם מגן אפרים וכן למחיה מתיב ויברכו שם בבודך ושאר

שם יענין ברוך שם כבוד מלכותו שטטט עונים להלל ולהודות :

ק"ב
ש"ס
ד"ה

ק"ב
מ"א

דכ"ט

מ"ט

ש"ס
ג"ב
כתיבה
ט
ש"ס

אלו נאמרים פרק שביעי מוטה

מן המלכות : אמרנו אתה שלמו מישראל עד כאן * והוא חולק
זיה על דברי הרמב"ם ז"ל : מתחלת אלה הרברים עד
שמע שובחחמו :

מהרש"א * נוטל ס"ת כו' וספרך עליה ח' כרבות על כו'
וכו לקמן גבי פסח המלך ח' זרובח וכוננו צוה ע"פ
דברי המפרשים בזמור חמיש אלפי שים זכורה בשמלוהיה שמו'
הלקוחה ש"ב נקראת ההורה בלחור מומור בשמוהה שמוח דהיינו
פקוד פקיד מלחוד דצדיק אמרתך חורחך עוזקך יראתך ע"פ
ודו"ק : * אין ישיבה בעורה אלא למלכי בית דוד שנאמר
וישב דוד וגו' לא היה צימי דוד עורה ז"ה אלזל חוך הקלטים של
המשכן הוא בטקום עורה וסס יבז דוד לפני ג'וגו' והענין כי הוא
מקום המשכן והמקום הוא כסא ה' כדכתיב איה למושב לו
ולמלכות בית דוד קרי הכתוב כסא ה' כמ"ס זל"ה יושב שלמה על
כסא ה' וגו' וק"ל : וכשהגיע ללא תוכל וגו' אמרו ליה אל
התיירא אנריפם כו' עיקר הלאו לא תוכל וגומר לממנין אותו
נאמר וע"כ אמרו לו אל תחיראלי סלנו מורידין אורך בשביל זה
אלזל חמינו אתה כו' ואמרו זה מפני המנופה לפני הדון לא היה
ראוי לכך כיון שלל היה ישראל מלך אז כמ"ס הקוספוח כדלקמן :
פיסקא וכשהגיע ללא תוכל וכו' * תנא משום רבי נתן
באוחי שעיה נתחייבו עכ"ס שונאיד של ישראל
כליה מפני שהנפולו לאנריפם המלך אמ' ר"ש בן הלפת'
מיום שגבר אנרופה של חנופה נתעוותו הדיני' ונתקלקלו
המעשים ואין אדם יכול לומר להבירו מעשי גדולים
ממעשיך * רדש רב יהודה בר מערבא נאי תימא רבי
שמעון בן פוי מתר להחניף לרשעים בעולם הזה שנאמר
לא יקרא עוד לנבל גדיב ולכילי לא יאמר שוע מכלל
דבעולם הזה שרי * רבי שמעון בן לקיש אמר מרבא
כראות פני אלהים ותראני ופליגא ררבי לוי דאמר רבי
לוי משל ריעקב ועשו למה הדבר דומה לאדם שיומן את
חבירו למעודה ויודע בו שמבקש להרנו אמר לו טעם
הבשיל זה שאני טועם כתבשיל שמעמתי בבית המלך
א"ל ידע ליה מלכא להאי מסתפינא למקטליה :

אנרופה נחה של תופ' חף על גב דלמו מישראל אין ראוי למלכו'
דענד הוא וילא מילתא : נתעוותו הדיני' שהמניפ
הדינין אף צבלי דהין : ונתקלקלו המעשים שהגדולים ראו
עוברי עזירה ולא ממו צידם מפני המופע : ואין לך אדם
שיכול לומר להבירו מעשי גדולים ממעשיך שמתוך שלל
זימו ציד עוברי עזירה למדו הדורות את מעשיהם ונמלאו כולן
עוברין * ולכילי לשון כלתה נפסי שמאקוה יין המיד : ופליגא
הא דריס לקיש דאמר להמניפ לעשו נחמין ועקב לומר לו ראיתי
פיך כראות פני אלהים פליגא אדרבי לוי דאמר לא להמניפ
נחמין אלל לאיים עליו ולסודיעו שהיה רגיל לראות המלאכים :
מהרש"א מיום שנברה אנרופה של חנופה כו' כמה של
חנופה כו' כירס"ס צערוך וסיינו כעין לדעול
שהמניפ לאנרופם מפני יראתו ממנו ולא היו חושפין מיראת
הקב"ה כמ"ס הקוספוח וסיינו שנתעוותו הדיני' שממניפן דדין

י

י

י

י

ישיב
אל
הראות
לוי

לצבלי רוע מפני הירא' וכה"ג אמרו בסוף פרק מקו' שריבו איו
לי מחברוסן ואולי סקננו הכל היא יסנא אנרופה ע"ס אנרופס
המלך וענין סאמרו מתוך המנופה אין אדם יכול לומר מעשי
גדולים כו' כפרס"י ועי"ל לפי שהשומע מתוך המנופה מעיד
בהיפך האמת כדמפרס לקמן הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע'
וגו' דו"ק : בותר להחניף כו' לא יקרא גו' במה מרבר קרא
כדמסיים ביה כי נבל ובלה דבר וגו' לעסוף חונף וגומר ומשמע
ליה לא יקרא מלסון איסור ולא ולא מלסון נבואה שלא יהיה כך
צעה"ז דא"כ מאי רזוהי' ולא דמיא לדעול מיניה ולסון עלגיס
תמהר לדבר לחות דהוי ודאי רזוהיה שדברך נס יהיה לעה"ז
וק"ל : ופליגא דר"ל כו' משל למה הרבר דומה לאדם כו'
הא ודאי דלרבי לוי נמי הא דהחניף יעקב לעשו צמחה שסלח לו
ונשאר מיפוח כדי שיחמיו אל דה"ק שלל החנוף לו צדבר סלינו
חמך אל לאיים עליו הזכיר לו שרגיל הוא במלאכים והוא צמלמו
המשל הזה שמחנה התצטיל אותו אל מסו' לאיים עליו וכן פירס"י
בחותם לדברי ר"ל וז"ל כי דלאי והגון כו' וכן תשובין לוי כראייה
פני המלך כו' ולמה הזכיר לו ראיה המלך כדי שיחירא ממנו
ראה המלך וניגול כו' עכ"ל * ומהו מה שפי' רס"י סס כדו כו'
ראה מלאכים וניגול כו' עפי נראה כפירס"י צממעין לאיים עליו
ולהודיעו שהוא רגיל במלאכים עכ"ל והוא דומה ממש אל המשל
להודיע לשונלו שיש לו עוררים וק"ל :

אמר ר' אלעזר כל אדם שיש בו חנופה מביא אף לעולם קה
שנאמר * וחופי לב ישימו אף ולא עוד אלא שאין סס
תפלתו נשמעת שנאמר * לא יעשונו בן אכרס ואמר רבי
אלעזר כל אדם שיש בו חנופה אפי' עוברין שבמעי אמן
מקללין אותו שנאמר * אומר לרשע צדיק אתה יקבדו
עמים יועמרו לאומים ואין קוב אלא קלה שנאמר * מה
אקוב לא קבה אל * ואין לאומים אלא עוברין שני' * ולאס כו'
מלאס יאמץ ואמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו חנופה כרה"ש
נופל בניניהם שנאמר * הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע
שמים חשך לאור ואור לחשך שמים מר למחוק ומחוק
למר מה כתיב אחריו לכן כאבול קש לשון אש חשש
להבה ירפה שרשם כמקיהוה ופרחה כבאבך יעלה ואמר הל"ל
רבי אלעזר כל אדם שיש בו חנופה לרשע סוף נופל בידו ואם אינו
נופל בידו נופל ביד בנו ואם אינו נופ' ביד בנו נופל ביד
בן בנו שנאמר * ייאמר ירמיה הנביא אל תגיה הנביא
אמן בן יעשה ה' יקום ה' את דברך ונומר וכתוב * ויהי
דוא בשער בנימין ושם כעל פקידות ושמו יראה בן
שלמיה בן הגניה ויחפוש את ירמיה הנביא ונומ' * וכתוב
ויחפוש יראה בן שלמיה בירמיה וביאהו אל השרים *
ואמר רבי אלעזר כל עדה שיש בה חנופה מאוסה כנהה
שנאמר * כי עדת הנף גלמוד שכן בכרכי היס קורין לנהה
גלמודה מאי גלמודה גמולה דא מכעלה * ואמר ר' אלעזר מ"ב
כל עדה שיש בה חנופה לטוף גולה כתיב דא * כי עדת
הנף גלמוד וכתוב דתם * ואמרת כלבבך מי ילד לי אח

סס
אין לו
סס
מקללין
כד
במעי
כנ
כרה"ש
כ"ה
לפס
לש
הל"ל
על רע
ומדקא
ע
כ"ה
רס"י
ירמיה
סס לו
אין לו
מ"ב
כ"ה
מ"ב

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה רסח

לירמיה לומר כן כיון שלפי נבואתו האמתית היה זה שקר והיה לו להכחיש מיד כמ"ש לו לנסוף נאחה העטרת את הסם הזה על שקר וק"ל : כל עדה שיש בה חנופה מאסרה כו' עדה היא עשרה אנשים כדלפינן משנת מרגלים ועליה רמזו צוה שמרגלים צלו בדברי חנופה ושקר לפני ישראל וכמו שצ"ע מרחיק עלמנו מנודה כדי שלא יבשל בה כך הרמיקו לנו ויהאטע את עלמס מהס ומעלמס כדלמרינן לעיל וע"פ הדברים האלה קאמר נמי ר"ל כל עדה כו' לנסוף גולה כו' כמו שצ"ע במרגלים שע"י שהיו מחניפי' לישראל שקר בגלו לסוף מן הארץ ונמ"ש שגור על ידי צניע לדורות וק"ל :

הר"י ולא עוד אלא שאין חסותו נשמעת שאלה ארסם פרש"י לא יאסרו כי ארסם כפיכא עליהן יאסרו לא תעלים שבעה כונות הרב ו"ל לרוב כי ארסם כמו כי יאסרו ביורדין לא תקיבל שעתה יש לחת עטם לבתי שמוע חפלות לפי שבת תפוס אינן מקבלים מני שבינה שאלמר כי לא לפניו חף יא ולכן אין חסותו נשמעת ועוד כיון שהיה חף לעולם הוא נכנס בו חמלה כיון שגם חקלה לעולם אין חסותו נשמעת וכל המחיק וכו' בחוסותו יש לפרש שלא נתקום סנה אכל במקום סנה חוקר ההוא רפ"ד בדברים עולה אול לא"י לוו בחרי' תרי חזרי קס חר סמיה לחבריה אמר לעולם יחום עבדי אל אין ופרע ליה בית השמימי כי אהא לקמיה דר' יוחנן אמר רומא ח'ו' חמיקת' ידי עובדי עוביה אל' רבי יוחנן נפטר הולא : א"ר אלעזר כל עדה שיש בה חנופה מאוסה כנדה וכו' ור"ל כל עדה שיש בה חנופה לסוף נולה וכו' נראה דאלעזרכו הוא חרי דר' אלעזר לומר דנמ"ש שהיה סופה לטעור אכל עדה שיש בה חנופה הוא מאוסה כנדה ואין סופה לטעור אלא לסוף נולה :

אמר רב חסרא אמר רבי ירמיה בר אבא ארבע בתות **אין** מקבלות פני שכינה בת רצ"ו : בת שקרים **בת חנפים** : **בת מספרי** לשון הרע **בת לצים** דכתיב **משך ידו את לוצצים** : **בת שקרים** דכתיב **דובר חלים** שקרים לא יכון לנגד עיני בת חנפים דכתיב **כי לא לפניו חנף** יבא בת מספרי לשון הרע דכתיב **כי לא אל חפץ רשע** אתה לא יגורך רע צדיק אתה לא יהיה כמגורך רע :

משך ידו הקדוש כיון הוא מהיח את לוצצים : לא יגורך רע לא יגור עמך רע וגבי מספרי לשון הרע כתיב דכתיב **זההיה פרשתא** כי אין צניעה נכונה קרנם הוות וגומר :

מהרש"א ד' בתות כו' בת לצים שנאמר משך ידו את לוצצים ופי' הכחוש חמלתו יום מלכטע שהוא ר"ה וי"ה לו אע"פ ביום הדין שאו הקב"ה מלכו של עולם החלו שרים לבקש רחמים מלפניו ית' ומלך העולם משך ידו מן הגלים שלא להכניסם כלל בחמלתו אמילנו במקום הדין : **בת שקרים** גוי לפי שהמסקר יחשוד שאין מי שיכחשו וע"כ אמר לנגד עיני המשועטות ככל הארץ : **בת חנפים** כי לא לפניו חנף יבא כו' כן דרך החנפים בחלק ביהמס' מהניפוס להאזין על דבריהם שלנסוף **ואמר מספרי** ל"ה דכתיב **גוי** לא יגורך רע גו' דהיינו ל"ה שהוא בעלמנו רע שאין לו הנאה בדבר כמ"ש אם ישוך הנחש גו' ופי' יחרון לנעל הלשון והעיניו מצוור שאלו הארבע כחות כולל כל החטאים שע"י הדבור מביאין למדה הנרוע' שהוא ל"ה שהנגשים נאים עליהם **נדלמרי'** דערניו ונכס שבעה' אמ' **הנחת**

אלה אחי שכולה ונלמדה גולה וסורה **אלה** מי גרל ון אני נשארתי לבדי אלה איפה הם :

לא ישועו כי ארסם כפינאו עליהם יאסרו לא תעלים שועה : **יראמר** ירמיה לחנניה הנביא א"ר נבואת שקר על גלות יבניה וכלי המקדש שכלו עמו בעוד שחיים ימים אני משיגם אל המקום הזה : **אמן** כן יעשה ה' חנופה היא זו שהיה לו לומר בהיות שקר אלה יבוא : ויהי הוא בשער בנימין לאחר כמה ימים היה ירמיה יונא מירושלים ללכת ארך בנימין לחלוק נחלה שאלה לו ונאספו ירמיה ואמר לו אל הכעדים אהה נופל : **גבולה** צותה כמו ויגמל :

מהרש"א שיש בו חנופה כו' כי ארסם עיני פרש"י ועוד יש לפרש שמציא חף לעולם שהוא אחד מתלמידי משחית כדלמרינן פ' ד' בדברים ואמר שלא יאסרו שאין חפלות נשמעת מצי שאורו חף מלך משחית הוא התקערג ואוסר חפלות במאסר שלא תנא לפניו יחזקך ודו"ק : **כל אדם** שיש בו חנופה כו' ואין לאדם אלא עוברין כו' יש לעיין צוה לנשן לאומים הרבה נתקרא תלשון עמים דל"א לפרש לפי פאזטו מלשון עוברין ובהאי קרא גופיה כתיב לעיל מנייה ושני לאומים ממעיד וגו' ונראה מהידוע כי אותה ישראלית נאמר צה למשפחות לבית אנוחס משפת' אב קרויה משפחה ולא משפת' אם וההפך צאמר עכו"ם אין להם יחוס אב דרומת טובים והחוס יש להם יחוס אם לאסור בקרבה מן האם וזה שאמר ביצאעל שנים עשר נשיאי' לחמוקס ר"ל דבני יעקב נאמר שיחילו י"ב נשיאים למשפחות לבית אנוחס ולא כן בבני יצאעל שלא ויחילו לא לחמוקס כמ"ש כי בילתה יקרא לך רע וגם בני עשו לא נקראו ע"ש אביו ילמך כמ"ש בילתה ולא כל ילמך והשחא נחלא דכל לאומים שנתקרא על עכו"ם נאמר שנקראו כן ע"ש שאין להם יחוס אב רק יחוס אם תמוס דקרא דהכל ושני לאומים וגו' ולאס מלאס וגו' גם על יעקב נאמר דאין בו משפת' אב רק משפת' אם ע"כ אמרו אין לאדם דהכל אלא עוברין שקודם שנגלד יעקב גם הוא יקרא לאדם ע"ש אמו דעבור רך אמו ולאס מגזרת אם ולא יקייחם יעקב ע"ש משפת' אב רק עד אחר לידה כמ"ש חולדוקס למשפחות ופירוש הכתוב ושני לאומים דהשחא צנטן אהם שגם יעקב נקרא ע"ש אמו ממעיק יפרדו דהיינו מיד שיאלו ממעיק יפרדו דזה יעקב יקרא אז ע"ש משפת' אביו וזה עשו יקרא גם אחר כך ע"ש אמו לאומים והעיניו מצוור שהחוקף שאלו' לרשע לדיק וגומר לנו כל עמו ופיו ולבו מרוחקים ואיום שום וזהו אמרו אפי' העוברין דכנכה"צ יארת לבס מרותק מילירת פיהם שכלב ננר' חמל' כמ"ש ביומא דכל מידי תאמלעוקיה תיקלר והפה אינו נכרא עד שיאל לאור העולם שאז פיו פתוח כדלמרינן כדה אפי'ה תקללין אותו כי המתחיק מהפך מדת האמת לשקר ואומר לרשע לדיק גומר וזה העובר נשבע שיהא לדיק ולא רשע כו' כדלמרינן סס ודו"ק : **כל** דבחניף כו' שנאמר ויראמר ירמיה לחנניה **אמן** גו' אע"כ שדרך חפלה ותמיה שהוא לשון האמנת דברים שיהא רלון שיהא אמת כן אמר כן כפרש"י צדיק שבעות ערוח בני אמן בו האמנת דברים וחיי'י' לה שפאי קרא אמן כן יעשה גו' ע"מ לא היה לו

הוא ע"י חיים י"ב חיים י"ב

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה

הכתוב חוץ למחנה מושבו כך נש"ב * חוץ למחנה שכניה מושבו
 של בעלי מדות הרעות האלו וזוה נוחא דלא חשיב הכא נכרות
 הללו גם כן בעלי גאווה דלמחרתן זיהו נמי נש"ק אוחו לא אוכל
 אין אני והוא יכול לדור בעול' לפי שאין כח בעלי הגאווה מכלל
 ד' כחות סוכר שזאים ע"י דבור רע ומיחו לאיכא דמתיי נש"ק
 אמספרי ל"ה שזאמר מלגטו בסתק רעו אוחו אלמתי ה"ל לאחוי
 נמי הכא הווא קרא אכח מספרי ל"ה ולא הוה אלטרך ליה
 לאחוי מקרא דלא יגודך רע ואפטר לחלק דהמקבלי שני פנייה
 בו' דהכא ואין אני והוא יכול לדור בעולם שני ענינייהם וק"ל :

פרק משוח מלחמה

הו משוח מלחמה בשעה שהיא מדבר אל העם
 בלשון הקדש ויה מדבר שנאמר * והיה
 ספס בקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם בלשון
 כ הקדש * ואמ' אליהם שמע ישראל ונומר על אויביכם על
 כס שונאיכם ולא על אחיכם לא יהודיע' שמעון ולא שמעון
 על בנימן שאם תפלו בידם ירחמו עליכם כמו שנאמר
 ר"ה כ דלחן * ויקומו האנשי' אשר נקבו בשמות ויהיוקו בשכיה
 כה וכל מערומיהם הלבשוו בן השלל וילבישו וינעלו
 מלשון ויאכילו וישקו ויסבבו וינהלו בהמורים לכל כושל *
 ככס על אויביכם אתם הולכים שאם תפלו בידם אין
 מהלכי מרחמים עליכם * אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפו
 שם מן ואל תערצו מפניו אל ירך לבבכם מפני צהלת סוסים
 סגל וצחצוח חרבות' אל תיראו מפני הגפת התריסים ושפעת
 ומלכה ואל תחפזו מקול הקרנות * ואל תערצו מפני
 רש"ה קול הצחצוח כי האלוהים ההולך עמכם הם באים בנצחונם
 של בשר ודם ואחם באים בנצחונם של מקום פלשותים
 באים בנצחונם של גלית ומה היה סופו שנפל בתרב ודם
 נפלו עמו * כני עמון באים בנצחונם של ישובך ומה היה
 סופו שנפל בתרב ודם נפלו עמו אבל אחם אין אחם כן
 אלא * כי האלוהים הרויך עמכם להלחם לכם עם אויבי' *
 כדרי"ב להושיע אתכם זה הארון :

משוח מלחמה כהן שנתרצה ומתח לכן : שנאמר ונגש
 הכהן בנמרה פרוך מלי קאמר : ויקומו האנשים
 כתיב גבי מלחמת פקח בן רמליהו עם אחו דבדרי הימים סגנו
 מני יהודה הרבה וס' היה הניצח עודד שמו והוכיחם לבני ישראל
 ואמר להם צחצח ה' על אחיכם בני יהודה נמסו בידכם והכיחם
 בהם לאין מרפא ועמה אחם הותרים לכנסו אותם לעבדים
 שמוניו והסומו את פניהם : לכל כושל כל הטוטלים פניהם
 סאינס ראוין לבת דגליהם : צהלת סוסים גפ' הסוסים קרוי
 צהלה בלשון מקרא : שפעת הקלגטים רבוי חילוח : הגפת
 תריסין מגיטין וסגרתין ומדקקין התריסין זה סמוד לוח כרי
 חינוקו זה על זה וקולס נשמע בקול המון לאיים על סגננה :
 ישובך שר צבא הרעור :

מהרש"א על אויביכם ולא על אחיכם לא יהודיה כוי
 באל"כ על אויביכם לתת לי דודאי אין ואלאין

למלחמה רק על אויביהם לזה קאמר דנכתב לדיוק מתייה ולא על
 אחיכם שאין אחיכם בכלל אויביכם שאכור לסגורו דכתיב לא
 חשבת את אחיך גומר וים לעיין דנקט לא יהודה על שמעון ולא
 שמעון על בנימין דלכאורה עפי ס"ל למקט לא יהודה על אפרים
 לא כו' כדמתייהו מקרא ויקומו האנשים גומר דמתיירי במלחמת
 יהודה ואפרים ונראה דרך מטה דהכא נלמח בזמן התנאי' שהיו
 צבית שני טלא חזרו מצדל רק ספס יהודה ובנימין ספס גלו לצדל
 ע"י נ"ו וחזרו צבית שני אכל פשרת הפגעים כנר גלו ע"י מלך
 אכור וס' לא חזרו צבית שני ונקט הכא גם שמעון לפי שהיה
 נמלחו בחוק נמלח בני יהודה כמפורסם כספר יחובע ומסאגות
 עמיהם גלו וחזרו ודו"ק : אל ירך גופר לבנות הכפולים דריס
 וזה שמשום כי ה' אלוהיכם גומר סגידו להזילכם מכל אלה
 ומפורסם בירושלמי שם להקב"ה כנגדם עניו עזרו בדר ונחלו את
 וירעם משמים ועלוין יתן קולו גומר ע"ג : בנצחונם של גלית
 כוי של ישובך כוי נקט אלו סגיס במלואו בהם סעמדו בראש
 מערכות המלחמה כמפורסם בגלית ובסוכך לפיכך הם זלאו בנלחמו'
 נאחס בנלמנו של מקסי כי ה' אלוהיכם ההולך גומר זה ממנה
 חרונו דהיינו הסגידה כמפורסם לקמן וק"ל :

ואמר אליהם שמע ישראל למה ליה למימר ליה שמע
 ישראל אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן
 עזאי אמר ליה הקב"ה ישראל אפילו לא קיימתם אלא
 קריאת שמע שהריות וערבות אין אחם נאמרים בידם *
 ח"ר ב' פעמים דבר עמדם אחר בספר ואחר במלחמה
 בספר מרו אמר שמעו דברי מערכי המלחמה וחזרו
 במלחמה מרו אמר * אל ירך לבבכם אל תיראו ואל
 תחפזו ואל תערצו כנגד ה' דבריהם שכו"ס עושים
 מניעין ומדעיין יצאחין וירושבין :

שני פעמים מדבר עמדם אחר בספר כשנלחין מחרס :
 שמעו דברי מערכי המלחמה מי ראוי לחזור ומי
 ראוי לילך וחזרו הרמזים לחזר כעון צוה צוה ונוטע כרם וחרס
 אלה וירא ורך לבד ואף על גב דכתיב נהו ודצרו הסוערים לקמן
 אמרין דקחו קאמר לכו אלל הסוערים ממתעין דבריו לעם :
 אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו ארבע
 אזהרות כבוד ארבע דברי' סעו"ס עובדים לאיים מגיטין כדריסין
 ומרעין ציקרות ומוחין נקולס ורומחין בלחלח כוסים ודכרומה
 אכל לחלות דבר' ודשפת קלנסים הם עיקר המלחמה ואינם לאיים
 מהרש"א מ"ש שמע ישראל כוי אפילו לא קיימתם
 בו' פס"י לתת החמול בלבן זה עכ"ל והר"א ס'
 כהן דהל"כ שמע ישראל ל"ל דכבר כתיב וכו' ע"ס ולשון מלי
 ש"א דקאמר לא משמע כן דהל"ל שמע ישראל ל"ל ונראה לפרס
 משום דלשון ולמתיין נקט בלבן רבים דכתיב ואמר אליהם שמע
 ישראל אחם קרובים גומר ומ"ש שמע דכתיב בלבן יחד ולא
 כתיב סמנו ג"כ בלבן רבים למדרש אפילו לא קיימתם אלא ק"ס
 כוי דזו היא קבלת מלכות במים ועול מלכות להסרוח הסגידה
 להלך עמכם להלחם גומר וזהו אמרו לקמן שזא גלית שמרית
 וערצית כדו לבטלן מק"ס וק"ל :

ק"ל
 ס'
 ס'

משוח מלחמה פרק שמיני סוטה רסז

אנשים על אמו צלילה אחת ונתעברה מן אחד ומאלה הראשון אנו
 וכולם מאלהים : נאנאי וכו' אב בלשון פרסי : פפי מדר' סטרוס :
 ולשון איש הבינים שלא מנין אנשים הרבה : כתיב במערות
 ממערות פלתיים כתיב ערפה הם האחת ערפה וכתיב הרפה
 אשר צילידי הרפה והיא ערפה כדלמרינן שגזר עליה ספלו צניה
 במרז ביר בני רות שדקנה צפתינה עורפין אוחה המקירה עלמה
 כהקמה מים כנגד עורף : כדריפות משין כמאן : קף ומרון
 וגלית וישבי כולם כספר שמאל : דין לטון מלי הדיועך הכתוב
 שלח ספר מלי גבורתו : לאודועי שבחיה דרודר שללם עם
 גבור כוח :

מחרש'א אני מפילו ע"י בן איש פ' שעדיין לא בא לכלל
 אים כמפורש בקרא ויגזרו כי היה נער בו וק"ל :
 לברו פיו וכו' וירד אלי כו' פרס' משמע עלי שהוא יגזר בו'
 ע"ס והוא דמוק ונראה דדרך שהמפחד במלחמה אינו הולך ללד
 שנגדו ועומד במקומו והואך הירו וזינו ממחד הולך אל ל'י
 שנגדו להלחם בו והיוו דקאמר הכא פון הכסילו לומר וירד אלי
 וכן כ"א זה בא עלי גו' שהא ועמוד במקומו כללו הוא ממחד אף
 על גב דודאי לא היה ממחד מדוד כמפורש בקרא איהו לא מוי
 מולו מוי וכו' ג' פרס' בהדיא כספי' שמו' גבי יונתן שאל' אים כה
 וימרו אלינו דומי עד הניינו גומר ואם כה ימרו עלו גומר' ע"ס
 וימא הפה' הא דמשי' דרר א"ל ואני בא עליך גו' ספרס' ולין
 זה פתיחת פה לרעה כולי ופ' דחוק הוא אבל לבישמוני נימא דהו
 פיומן ודאי רע כסלד אחר עומד במקומו מאוס פחד הב' הולך
 אללו בלי פחד אבל כשניס' סולקין זה כנגד זה אין הם ממחד כלל
 וע"כ דוד א"ל אים אזה אינו ממחד וכו' א'י חרז גו' גם אנכי בלא
 פחד ממך בדיחי אלוקי כס' ה' גו' מש"כ' גלית לא אמר רק וירד
 אלי גו' אזה בא אלי במקלות בו' ולא אמר שהוא בא אל דוד אלא
 כמפחד ועומד במקומו ואף סיהיה ק"ק אחלי לא תביז ימי הכא
 דקאמר ויאמר המלכתי אל דוד לכה אלי גו' ומה שפרס' עוד צוה
 ואיך והכני ואף ע"ג דהדר ארז גומר והכניו מ"מ פתיחת פיו
 לרעז עכ"ל נראה לפרש בדרך משה דודאי והכניו לא אמרו
 אלא בלשון ספק ואם אני אוכל לו והכניו אבל הכא מי כהו קאי
 אים יוכל להכניו א"ל למכת' כמ"ן אים יוכל לי והכניו וסיני למכתב
 אים יוכל להלחם אהי והכני דמסמע נלחם אים לטון ספק לא קאי
 רק אינוכל להלחם אהי ולא הכניו והיינו דפיו הכסילו שלא לומר
 והכני בלשון ספק כמו והכניו דו"ק : ויתיצב מ' יום בו' טיין
 פרס' ויודע לפרש על פי מ"מ אהי זה לעומת זה עשה אלהים
 לד העוממה לעומת לד העברה והקדושה וזמו שפתיחה מלך
 קדושה קבלת משה וקדוה מ' יום צבר סיני כן ניחן כה ל"ה
 שטומאה שעתד גלית צבר לחך מערכוב אלהים מ' יום אהנס
 כה העברה והקדושה עומד בו כהה של גלית לא היה יום כס'
 ציום ולא צלילה מש"כ' עומדת משה היה בשלימות מ' יום ומ'
 לילה וק"ל : מאי בינים בו' שכל סיפור זה בצמיח הוא ולאודועי
 שצמיה דודי כדלקמן שאלר מצוה מכל מוס כמ"ס צמיתיה מיטל
 ועוריה אשר אין כסל מוס דלפלו רינדא דכוסילחא לא הוה
 כהס ושאלר צמיתו שצמיתו כמ"ס צמיתיה מיה ונחת לי ורע אנשים
 לא ארוד ולא גוד ושאלר שרוא עשין ככנין מורה על חוקן
 ח"ב סח א

הר"י ואמר אלהים שמע ישראל לה ליה למיחר לה שמע ישראל
 פרס' למה מחיל בלשון זה ועוד אפשר לומר דכין שהכתוב
 הדבר בלשון רבים וכו' כקדמס אל התלמה וחדר אהם קרבים היום אל
 לתלמה היל'ל גם כאן שמוע ישראל אהם קרבים היום וכו' מהו' בלשון
 יחיד שמע ישראל אהם קרבים היום וכו' לך דרש רבי יוחנן אפילו לא
 קיימחם אלא קראח שמע שהו' שמע ישראל אהם קרבים היום אל
 לויכוס וזכוס : תמסר' נוס' :

קט פלשתים כאים בנצחוננו של גלית וכו' גלית אמר ר'
 פס יוחנן שעמד בגלוי פנים לפני המקום שנאמר
 ע"כ *ברו לכם איש וירד אלי ואן איש אלא המקום שנא' ה'
 סוטה איש מלחמה אמר הקב"ה הריני מפילו ביד בן איש שנא'
 פתול' *דוד בן איש אפרתי הוא אמר רבי יוחנן משום ר"מ
 א ה"י בשלושה מקומות לכדו פיו לאותו רשע אחד *ברו לכם
 סס איש וירד אלי ואורך אם יוכל להלחם אתי והכני והיינו
 ללכס לעברים' ואורך הכלב אנכי כי אתה באת אלי
 מלכותי במקלות דוד נמי קאמ' ליה אתה באת אלי כחרב וכחנית
 גלית ובכירון דוד הדר אמר ליה ואנכי בא אליך בשם ה' אלהי
 צבאו' אלהי מערכו ישראל אשר הרפת *ויגש הפלשתי
 כתוב השם והערב אמר רבי יוחנן כתי' לבשלם מק"ש שחרית
 כר וערבית' ויתיצב ארבעים יום כנגד ארבע' ימים שניתנה
 ביה התירה ויצא איש הבינים ממתנות פלשתים מאי
 ועי"כ כניס אמר רב שאבונה מכל מוס ושמואל אמר בינוני
 דל'ל שבאחי רבי ר' שילא אמרי שהיה עשוי ככנין ר' יוחנן
 מוכת' אמר בר מאה פפי וחד נאנאי' גלית שמו מנת תני רב
 יב יוסף שהכל רשין כאמו כנת' כתיב במערות וקרנין
 ירד מ' מעינות תני רב יוסף שהכל הערו באמו' כתי' *ערפה
 אלי וכתו' *הרפה רב ושמואל חד אמר הרפה ששה וחד אמר
 חשבע ערפה שמה חד אמר הרפה שמה ולמה בקרא שמה ערפה
 חתום שהכל עורפין אוחה מאחורי' וחד אמר ערפה שמה ולמה
 רמ"ה נקרא שמה הרפה שהכל רשין אותה כדריפות וכן הוא
 סוטה אומר *ותחקו ויצא איש הבינים פשוטו ואל המסך על פי הבאר
 ב כה ותשטה עליו הריפות ולא נודע רבר' ואי בעית אימא
 סוטה מ"ב *אם תכתוש את האויל במכתש בתוך הריפוי בעלי
 כ ה' *את ארבע' אלה יולחו להרפה בנת ופלו ביד דוד וכיר
 סוטה עכריו מאן נינו' אמר רב חזקא קף ומרון גלית וישבי
 ב כה בנוב כתיב *וחן חניתו וקרנין ועץ חניתו אמר ר' אלעזר
 דס' ערין לא הניעו לשיכחו של אותו רשע מאן שאסור
 דס' לשפר כשבתן של רשעים ולא לפרצמיה כלל אלא
 לטון להודיע שבחו של דוד :

בגלוי פנים צמיתו : ברו צמיתו : לברו פיו מו הכסילו : וירד
 א"ל משמע עלי שהוא יגזר דה"ל וילחם אהי : ואורך
 רס"ה ורבינו ואע"כ דהב' מ' ואם אני אוכל לו והכניו מ"מ פתיחת פיו
 לרעז הוה דין הדר קאמר ליה ואני בא וגומר ואן זו
 פתיחת פיו לרעז דקאמר ליה אהה בא למשול בי ע"י דבר שאין בו
 ממש ואני לא למשול צך כס' שהנלחמות שלו : כנגד מ' יום
 שאימה תורה להקצול ניחן לו כה להקצול : מבוטח מכל מוס
 מחוקן ומ"ק מכל מוס של כשור : שבאחינו חרבע אהים הוה
 כדלקמן : בר מאה פפי וחד נאנאי' בן התערנות שכלו הרבה

משוח מלחמה פרק שמיני סוטה

כצנן ושאמר בר מאה פפי בו' אפטר שתיו צוה הצינים כמו
הכא נ"י"ם שהוא מספר מאה ומדברי הירושלמי שכתבו האוספי
נראה כי דרשו בן מרזון מעשרות ממאה ערלות ור"י ק"ל לפי
שיטתו שהיה סבור שכל נדב מונח אמו ועיין בזה
בחומ' הדרגים וליקח שמו מנת שהכל דקין כו' דלא ה"ל למיב' מנת
אלא בליט הרגו דוד בליט' : כדי לנעלה מק"ם הטנה למי שאמר ח"ל לעיל
מאשה ו סהכל דקין כו' : כתיב הרפה בו' משמע להו דערפתי
ו הו היא הרפה פרס"י כדאמרינן לקמן שנגוד עליהם שיפלו בניה כו'
ולכאורה היא גופה מנלן ויש לפרש דמה לו להזכיר דלרצנה וילדו
להרפה ויפלו גו' כדכר הכיורם למעלה מהו נקרא מפורש כפרטות
שפלו ביד דוד ועבדו אבל אשמועינן דוכחה ערפה לה' גבורים
הללו מפני שהיוקה למחזה אבל רוח שדבקה בה וכתה למעלה
יקורה ממנה שפלו בניגזוקה ביד בניה של רוח הדבוקה וכו"ג
הוא מפורש בקרא יבני נבל ביד ארביט ובלית נפל ביד אלחנן שהוא
ידו כדאמרי' בתרפנות תרזון ביד יהונתן בן שמעי אחי דוד הכי
אלו בלשם מנייה של רוח אף חזק מסכני המושחי נפל בידו סף
אילו מפורש שנייה של רוח היה גם כן שרפה מפורש בקרא
דמואביה היתה קרא בניה פלשאים דנכח נולדו לה שהוא מארץ
פלשתיים גם בקרא מפורש ששה ערפה משדה מואב עם המורה
ולא זכר סוז ששה ממחנה לשה מואב וק"ל : ארבעת אלה
יולדו להרפה גו' מאן נטר א"ר חסרא בו' לא ידענא מה
מידם לו רב סהלא סהרי כן מפורש בהדיא בקרא בסוף ספר שמואל
דחשיב אלו ד'וכיניו בחר הכי ארבעת אלה נפלו גו' ואפטר משום
דנצי בליט אינו מפורש בקרא שהו מילידי הרפה כמפורש בסף
דנצינו ובמדון מ"ל קאמר ת"ל נגהו ד'מילידי הרפה נקא' לחשיב
נמי בליט בחיכס א"ל משום דכתיב ביד דוד גו' ובקרא אינו מפור'
שאלה מד' לא שפלו ביד דוד וקאמר סהרי בליט בזכר בהוד ד'לא
והוא שפלו ביד דוד ולא הו'רנן הכא לפרש כיון כדכר מפורש וע"כ
וד אלחנן גומר את בליט גומר דכתיב כאלו היינו דוד וק"ל :
דרי"ג בליט שפלו בנינו פירש לפי המקום אפטר שאע"פ שיש לדח
דכתיב על בליט שחן כבוד להקב"ה כי אמר שאינו ירא כי אם
תפני ה' אלהים ונ"ל ברו לבס בחי' לבס איש מלחמה אשם הוא ירא
להלשם נדק"י ירד אלו משפח עלי שהוא יגבר אבל הוא חשועת אדם כי
אינו ירא מני אדם אבל מ"מ עמד בנינו פירש לפי המקום לומר בחי'
לבס איש מלחמה שקרא להקב"ה איש ולכן אמר הקב"ה הינו משילו ביד בן
איש שהו אינו שמש מני אדם גם כן איש הינו משילו ביד מי שדין לא
ירא לו עם בפני עולמו והוא נחלה בסם אבותיו שהו טפל לחייתו דוד בן
איש אפרתיים דוד נמי קאמר אהה בא אלו הדר א"ל ואניו בא אלך ובני :
קשה כיון בליט נמי אמר ואם אינו אובל והייתו ואש"ל אמרין דלכח פיו
הואיל ופתיחת פיו היתה לרעתו אם יבא אלו והניו א"ל גם דוד פתח פיו
לרעה ואמר אהה בא אלו ונע"ל דהדר ואמר ואניו בא אלך מ"מ פתיחת
פיו לרעתו היתה ורש"י ז"ל פ"א וכן פתיחת פיו לרעה דק"ל אהה בא
למשו בני ע"ל : דבר שאמר בו משם אלו בא למשול בסם שהלחנות שלו מ"מ
לא נתיישב לו עדין מה שפתיח תחלה ואמר אהה בא אלו ולכאורה היה
לומר לאינו דומה פתיחת פיו של בליט שכבר נכבד ב' פעמים פלשונו גם
השלישית היא משכול לפיו שפתיח נרעתו אבל לוד שלא נכבד פלשונו פעם
אחר' אין למש על פתיחת פיו שאמר אהה בא אלו והניו הוא שדכרי בליט
הס כ מלוקח הא"ש יבא אלו והניו וכו' ואם אלו אובל והניו ופתח
ברעתו כי פיו השליל אבל דכרי דוד אינם שתי מלוקח לומר פתיח פתחו

אלא הכל הוא מלוקח אח' שהו בא נכח אדם ואני בא בסם ה' נלאת
ועוד רמזו כי הוא בא נכח ברכחו של עשוי על פרק חסיה דהינו אהה בא
בזכר ואני בא ארשתי על יעקב אבינו שהו סחפלו בסם ה' נלאת ועוד
ירמזו כי מרנן אהה אהה בא אלו הוא שפרע מתק בסם ה' נלאת כי נחזנו
אל בליט הרגו דוד בליט' : כדי לנעלה מק"ם הטנה למי שאמר ח"ל לעיל
על פסוק ואמר אהה בא אלו : ישראל אפי' לא קיימתה אלו ק"ם שפתיח
וערפתי אלו אהה נפטרם יום : וזהו נתינו הרעש סוף נעלל את ישראל
מק"ם שהו נקראת כשכר ונקומך מהי הפסם והעברך שפתיח וערפתי כי
מחור נישול ק"ם לא היה להם קומתו והיו יבני ארבעים יום כבוד ארבעים
יום שניתנה בהם החורה נראה דקון שפלו ארבעים יום שניתנה בהם
החורה סוף לא היה קיים והחיותם לבלתי אלא וחיילי בליט נתינו כל אחת
הארבעים יום שערון לא נשלמו כדי שומר לישראל קבלת החורה אבל כיון
שפלו ירד בליט לשע' אלחנן ויחזינו והדפניו לפי שערד להם לישראל אהה
קבלת החורה שקבלו ואמר ארבעים יום : עוד אפשר שרנה בליט נעלל
לישראל ארבעים יום משפך החורה כי בחינתם פרודים והוא יבני חזיון לא
היו למדים חורה כי אחר בליט כ"ו שש עשוקים חורה איש יפלו להם
ויש בידם תות ארבעים יום של קבלת החורה לכך נרד נעלל ארבעים יום
כדי לרמות האבות שידם מארבעים יום קבלת החורה ושעת שפלו ממנו
ארבעים יום ואז ערך כנגדם אלהיה :

ויפלו ביד דוד ובידי עבדיו רכתי* ותישק ערפה לחמות' ק
רות דבקה בא א"ר יצחק אמר רבב"ה יבואו בני
הנשוקה ויפלו ביד בני הרבוקה דרש רבא בשכר ארבע
דמעות שארירי' ערפה על חמותה וכתה ויצאו ממנה ד'
גבורים הללו שנאמר *ותישאנה קולן וכתה ויצאו ממנה עוד :
בני הנשוקה מנקה לחמותה לפרד טמאה שלה ונגיירה :
ותבבה עוד פעם שנייה ללעול מיניה כתיב וחשילה קולן
והכנתה עוד ארבעה חמעות לשתי בנות מנ' עינים :
מהרש"א בשכר ד' דמעות ט' עיני פרס"י וע"ל דחמעת
ליה ד' דחמעות מד' בנות האתת דכתיב לעיל
וחשילה קולן גו' בניה ה' ה' ומדכתיב בחר הכי ותמנה קולן בלא
א' חמעת מלשון מינויה והיונו ג' בנות וכתיב בחר הכי עוד
לרצות כיום ריעות :

פיסקא בני עמון באו בנוחצונו של שובך וכו' כתיב
שובך וכתיב שופך רב ושמואל ואמרי לה רב
אמרי רב אמרי' חר אמר שובך שמו ואמר אמרי שמו
שופך שכל הרואה אותו נשפך לפניו בקיחון חר אמר
שופך שמו ולמה נקרא שמו שובך שעשו כשובך
*אשפתו כקבר פתוח כלם גבורים רב ושמואל חר אמר
בשעה ששורקים חץ עושים אשפתו אשפתות של חללי'
ושמא תאמר מפני שאומנין בקרב ת"ל כלם גבורים חר
אמר בשעה שעושים צרכיהם עושים אשפתות אשפתו
של וכל ושמא תאמר מפני שהלוי מעים רם ת"ל כלם
גבורים אמר רב מרי שמע מיניה האי מאן דנפיש וכליה
חולי מעים הוא למאי נפקא מיניה ליטרח בנפשיה
*דאנה בלב איש ישינה וחר אמרי רבני אמרי חר אמר
יסתנה מייעתו וחר אמרי ישינה לאחרים :

כתיב שובך בצפר שמואל : כתיב שופך בנביי הימים :
אשפתו וכו' בחיילות של בנכוד נאמר כתיב ואיירי דנקע
פלגתא דרב ובמואל דרשה דקראי נקע לה : **קפני שאבינו**
גכ

משוח מלחמה פרק שביעי סוטה רע

אבל לא גבורים : של ובל תחמם שכולון הרבה גבורה : ש"מ
 חדקאמר ושאל קאמר חולי מעים הם : ליטרה כנפשיה לבקש
 הרפואות צטרם וכבר עליו חלוי :

מהרש"א אשפתו כקבר פתוח בו' דלפי פשוטו מל' נרקת
 כלי בית המזבח מהו המזבח כקבר פתוח וע"כ
 דרשוה למר אשפתו של חללים הנאים לבקר וכן למר חולי מעי'
 אבל מ"ס בשעה שזרקין חץ בו' קשה חץ מאן דבר שמה כיון
 דאשפתו דריש מלאון אשפתו וק"ל : דאנה בלב בו' שיפה דה"י
 קר' ודבר עוב ישתמטה ר"ל דאנה בלב אים ומטרידו מלמד החורה
 יסימנה מדעתו כדי שיפה דעתו ללולה וע"י כן דבר עוב שהיא
 החורה ישתמטו ממלכתו ולמ"ד יסימנה לאתרים כדי שיהנו לו
 עשה על דאנה כפרס"י נפ' י"ה וזכו ודבר עוב שתיקעו לו חצירו
 הוא ישתמטו מלכתו ועיין פירוש רש"י בספר משלי וק"ל :

דרי"ה דאנה בלב אים יסימנה חד' אמר יסימנה מדעתו וחד' אמר
 יסימנה לאתרים נראה לי דלא פליגי דהא ואל' איתנה יסימנה
 מרובו ואם אינו יכול להסימה מדעתו יסימנה לאתרים כי אחוה אדם
 שהוא חזק עמו ידבר על לבו דברים טובים ומתוך כך יסימנה מדעתו
 וקרא הכי קאמר דאנה בלב אים יסימנה מדעתו וע"י דיוצר שיסימנה לאתרים
 כי דבר עוב עיכר לו אחוה אדם ובהו יסימנה מדעתו :

פיסקא אבל אחם אין אחם כן אלא כי ה' אלהים
 החולק עמכם וכו' זה מחנה הארון וכל כך למה
 מפני שהשם וכינוי מונחים בארון כיוצא בדבר אהה
 אומר *וישלה אותם משה אלה למטה לצבא אותם אלו
 סנהדרין' ואת פנחס זה משוח מלחמה כלי הקדש זה
 הארון והלווחות שבו' והצוצרות התרועה אלו השופרות
 תניא לא לתנם לך פנחס מלחמה אלא ליפרע דין אבי
 אמו שנאמר *המדרגים מכרו אותו לא מצרים' למימרא
 דפנחס מיוסף קאתי והכתוב ואלו אלו בארון לקח לו
 מבניו פוטאל לו לאשה לאו מיתרו קאתי שפיטם עגלים
 לעכו"ם לא מיוסף שפיטם ביצרו והלא שבטים מבזין
 אותו ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעכו"ם
 יהרוג נשיא שבט מישראל אלא אי אבה דאמיה מיוסף
 אלא דאמיה מיתרו ואי אלא דאמיה מיוסף אבה דאמי'
 מיתרו דיקא נמי דכתי' מבנות פוטאל תרי משמע ש"מ :
 ו' וב' למה אמר להם ומה היא העטמה זו שהצטיתן כי ה' אלהים
 החולק ולא אמר כי ה' אלהים עמכם מה היא הליכה זו
 דמשמע חולק תמש : שהשם וכל כינוי מונחים בארון הוא
 עמם במלחמה : שפיטם ביצרו ואלו אלו חתני : והלא
 שבטים מבזין אותו כדלמדין באלו הן הגשרפין למיכר הולך
 ליטמו סס פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן : תרי פוטי מלא
 כתוב שוטאל :

מהרש"א וב"כ למה מפני בו' עיין פרש"י והיינו דלעיל
 מטיה בקך ענינה לא כתיב החולק רק לא תירא
 מהם כי וי' אלהין עמך וכו' סיס דברי משה אבל לאו הם דברי
 בן מות מלחמה שאו קאמר החולק תמש : שהשם וכל כינוי
 בו' לאו דוקא כל כינוי דהא לא הו' בן דק הלוחם כדלקמן שהיה
 נהם עשרה דברות ואין נהם רק הסיס וכינוי אלהין ואל' אבל

כאר כל הכינוי דחסינ פרק שנונו' העדות לא היו בן וק"ל ובה"א
 וישלה אותם בו' אותם ואת פנחס אותם אלו סנהדרין
 מחנחס שנייה שהיה מיומר דרוס אלו סנהדרין סהם שקולים ככל
 ישראל ואת' וכלי הקודש זה הארון והלווחות וכו' וכלי בו' ריבס
 קאי על הארון והלווחות ורס"י בחומש פי' וכלי הקודש זה הארון
 והליך בו' והוא על פי הספרי כמ"ס הר"ם אך מה שאמר
 ומלווחות החרוטה אלו האספות לא ידענו פירושו דהא ודאי
 מלגרות תמש והן על כסף היו להם במלחמה כדכתיב וכי קנולו
 מלחמה בו' והערתם בחלונות גו' :

הרי"ף כי ה' אלהים הוא ההולך עמכם וכו' וכל למה מפני שהסיס
 וכינוי מונחים בארון ולר"ד ליש למה הולכנו לידע שהסיס
 וכינוי מונחים בארון עיקר הכוונה הוא שה' יולך עמם לתלם' הן
 אמת כי מדכתיב הולך עמכם ואל' כתיב כי ה' אלהים עמכם מלמד אל
 הארון שהיה הולך עמם אבל מ"ל למה לנו למר שהסיס וכינוי מונחים
 בארון אהם להיות שהארון ההולך עמם לתלם עם האלוים ולהרשיע
 ישראל וזו סס ה' החמיס לרחם ולהרשיע לישראל ועס אלהים דין להקס
 מהאויבי' וע"י אמר כי ה' אלהים סהם החמיס ועס אלהים שהוא דין
 ההולך עמכם וכינוי ה' דין ורשעים בארון אלף מנד שהסיס שהוא ההולך
 וכינוי שהוא עם אלהים הכל הם בארון ההולך עמכם שהארון היה הולך
 במלחמה כי מה יושע אחכם ויהלם לכם' תניא לא לתנם חק פנחס וכו' יש
 לתמה ספרי הולך עמכם ויהלם קמת' החמין ומתן לנו שהלך ליפרע
 דין אבי אמו ושאל דיוק דלתה הולך ליטמו בלן לפנחס שהוא בן אלעזר
 דכתיב וישלח אותם ואל' שיהם בן אלעזר אלף ללמדנו שהלך ליפרע דין אבי
 אמו דכתיב ואלעזר לקח מנחות סניאל וכל קומרי כהן בן אלעזר שלקח
 מנחת סניאל :

ת"ר * אשר בנה אשר נטע אשר ארם למדך תורה קני
 דרך ארץ שיבנה ארם בית וישע כרם ואחר כך יבנה
 ישא אשה' ואף שלמה אמרה ככתבתו *הבן בחוץ
 מלאכתך ועתה בשרה לך אחר ובנית ביתך' הבן בחוץ
 בחוץ מלאכתך זה בית ועתה בשרה לך זו כרם' אחר כו'
 ובנית ביתך זו אשה' ד"א הבן בחוץ מלאכתך זו מקרא
 ועתה בשרה לך זו משנה' אחר ובנית ביתך זו תלמוד
 ד"א הבן בחוץ מלאכתך זו מקרא ומשנה' ועתה בשרה
 לך זו תלמוד' אחר ובנית ביתך אלו מעשים טובים ד'
 אליעז' בנו של רבי יוסי הגלילי אומר הבן בחוץ מלאכתך
 זו מקרא ומשנה ותלמוד ועתה בשרה לך אלו מעשים
 טובים' אחר ובנית ביתך דרוש וקבל שכר :

ועתה בשרה לך ונלנה מלאכתך צדה לך : תלמוד לתת
 סגרא נעטמי המעשה והלכה כדברי מי

מהרש"א אשר בנה אשה' ד"א שיבנה בית וישע כרם
 ויאמר כי ישא אשה בו' למדו לומר כן דה"ל
 להקדים נשיא' אשה שהוא דבר הטוב בלל ומלוי משא"כ בית וכו"ס
 כרם דאין כל אדם שיהא לכהן אבל למה תורה דרך ארץ כתי
 טעם לו יעשה כסדר הזה לישא אשה בצארכוה ומייתי דכך סדרן
 שלמה בצמתו הבן בחוץ מלאכתך זה בית דמקום פנוי שהוא
 חוץ עשה וכו' בן מלאכתך לעשותו בית ופנים ועתה צדה לך
 זה כרם עתה כמו להיות עמידים ליום הזה מלאון הנפש שאמר
 שיכולו צד' פנוי לעשותו כרם אח"כ ובנית ביתך זו אשה כדלמדין
סוטה ב
 בעלמא

משוח מלחמה פרק שמיני סיטה

צעלמו וקורא לאשתו ביתו לפי שהיא עקרה הצית ולמלי דרם
לענין הורה שלמה בהמתתו סדרן כן לעמוד מן הטפל על השיקר
והכחלתו וי"ט הכן נזחד בהמכתך דומה עסק החורה עליו שיבא
להכליתה לתקין עמנו בלנות לו בית וי"ט זה המקרא אע"פ רק
הכנה ללמוד משא' וכן ועקרה בשדה כך זה משנה שאינו לא הכנה
אל החלמוד אבל עיקר בנין הצית הוא החלמוד כדאמרין בפרק
אלו מלאכות כל הנוסקין במקרא מדה ואינה מדה במשנה מדה
וכי בחלמוד חין כך מדה גדולה מזה ונפ' היה נוכל אמרין קרא
ושנה ולא משא' ת"ח ה"ז עם הארץ ומלך המוסף על השיקר
הנושעים טובים שהיא גמר בנין הצית החלמוד נמי אינו לא הכנה
למעשים טובים כדאמרין שהחלמוד מביא לידי מעש' ומלך המוסף
עוד על עיקר בנין הצית ותכליתו דרוש וקבל סבר גם כשבר נא
לכולל שהציאו לידי מעשים טובים אמר דרוש וקבל סבר כחכמה
עיונית ע"י' אמרו כל שראת משאו קודמת לחמתו כו' דרמו
זה על חכמה עיונית האלו חכמת החלמוד והלוי קודמת ליראת
משא' שהחלמוד מביא לידי מעשה ואמרו ולא עם הארץ הסיד
וכדמוכח הכא ודו"ק ר"י הגלילי אומר הירא ורף הלכב זהו

האחירא בין העיבור' כו' כחז הרמ"ם פי' ר"י הגלילי מחקר
שאין מישה בלא עין און לו לירא שמונת אלא כשהוא צעל
ולשיק פי' כולי ע"ש באורך ובפרק במה צהמה לוחא הכי אלא
דרבי אחי הוא קאמר הכי ומסקי בתוספתא דום מיתא בלא משא'
ויש יסודין בלא עין ואי היה סבר ר"י הגלילי הכי הו"ל דר' אחי
כו' ע"ש הגלילי ועוד לרבי אחי נמי בגא' הא קאמר דאין מיתא בלא
משא' כו' וכתבו החוספ' ע"ש פ' מיתא לפי כגזירה ונא' אף על
הסוגג ואין יסורים בלא עין על מיד כו' ע"ש וא"כ הוא הסוגג
פלא נחודע לחוש' לא תקו שיחזור וינתק במלחמה ודו"ק לומר
דאין מיתא בלא משא' דקא' היינו נזקק צמח' סוגג שחודע ועדין
לא נכספו ודבריו הרמזין' זהו נכונה' סכת' ע"ד ר"י הגלילי כאשר
הנניח הכנה שהס' ונשעם ולא יעקר מהס' אור' ראוי שיצטוו בו
הנזיקים ויהיו' הסוגג' א"ת הראים מעצירות כו' ע"ש והאריך
ש"כ עוד גם צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס

צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס
צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס
צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס

צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס
צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס
צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס

צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס
צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס
צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס

צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס
צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס
צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס

צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס
צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס
צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס

צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס
צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס
צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס

צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס
צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס
צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס

צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס
צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס
צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס

צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס
צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס
צדעת רבי עקיבא ע"ש אפי' חזן מהדרו כו' מפרנס

שהתורה נחה שיחזור הירא חרוב שלמה כח"ס ר"ע יורה צדעתה לעיקר
הדבר והכנה המביאה לו החורב' והפחד ביהא' החטע' לו נקי ודו"ק לא יירא
ונכון צלבו נטוח כס' ולכן מה לכוני כמה הוצאתו ודברים קלים לרעו ימלא
בס' ולא ינוט ויחזור וכפי דיוק ליתבא לפי' תלה לו התורה חס כל אלו ביחוד'
בגלגל כחומר בקריה לו אחת מלמס' אהמלא' למורתו ולא חסיה לו לכליות'
היותו דן הלכז לעיני הולדו וחספ' עליו סוד' מעצירות כעודו זה דן זה
פרס' רבי' יוסבנבנ' כו' סימני' :

*והיה ככלות השומרים לדרב' אל העם ופקדו שרי
צבאות בראש העם בעקבות של עם מעמידין דברים
וקופין לפניהם ואתרים מאהוריהם וכשילין של ברול' ב
ביריה' וכל הבקש לחזור הרשות כידו לקפה את שוקיו
שההלת ניסה ופילה שנה' *גם ישראל לפני פלשתים וגם
מנפה גדולה הורה בעם ולחלן הוא אומר *וינוט ישראל
בפני פלשתים ויפלו הללים וגו' בד"א במלחמות הרשות
אבל במלחמות מצוה הכל יוצאים אפי' חתן מהדרו וכלה
מהופת' א"ר יהודה בר' א' במלחמות מצוה אבל במלחמת'
חובה הכל יוצאים ואפילו חתן מהדרו וכלה מהופתה' ;

ב' עקיב' בן ע' עם כסובו של עם שומרים שלא יחזרו אחרים לשוב ;
ממדין קופין מלפניהם בראשם סוגג המלחמה מעמידים
כי ארס בגורים משיס' לך שאס' ויול' אחד מן הנזמים יעמידהו
ויקפיו וינזרו' חס איש הנז' כדברים והוא' חסיה' אחרי' ;
וכשילין של ברול' ציבור' לשומר סוף יוסו וכשילין בעין מלון סקרים
וירי' ; שחילת ניסה נפילה כמרח' פיר' איסכ' מיני' א"ה שהטפה
היא תמלא היפילה ; בד"א שחורים מן המצרכה ויש שאין מן מתקין
תלחמת רשות' ; אבל בתלחמת מצוה כגון כיס' ארץ ישראל נמי יוסכע
ככל וילאין' רבי יסוד' חומר וכו' מפרנס כמרח' ;

ב' עקיב' בן ע' עם כסובו של עם שומרים שלא יחזרו אחרים לשוב ;
ממדין קופין מלפניהם בראשם סוגג המלחמה מעמידים
כי ארס בגורים משיס' לך שאס' ויול' אחד מן הנזמים יעמידהו
ויקפיו וינזרו' חס איש הנז' כדברים והוא' חסיה' אחרי' ;
וכשילין של ברול' ציבור' לשומר סוף יוסו וכשילין בעין מלון סקרים
וירי' ; שחילת ניסה נפילה כמרח' פיר' איסכ' מיני' א"ה שהטפה
היא תמלא היפילה ; בד"א שחורים מן המצרכה ויש שאין מן מתקין
תלחמת רשות' ; אבל בתלחמת מצוה כגון כיס' ארץ ישראל נמי יוסכע
ככל וילאין' רבי יסוד' חומר וכו' מפרנס כמרח' ;

ב' עקיב' בן ע' עם כסובו של עם שומרים שלא יחזרו אחרים לשוב ;
ממדין קופין מלפניהם בראשם סוגג המלחמה מעמידים
כי ארס בגורים משיס' לך שאס' ויול' אחד מן הנזמים יעמידהו
ויקפיו וינזרו' חס איש הנז' כדברים והוא' חסיה' אחרי' ;
וכשילין של ברול' ציבור' לשומר סוף יוסו וכשילין בעין מלון סקרים
וירי' ; שחילת ניסה נפילה כמרח' פיר' איסכ' מיני' א"ה שהטפה
היא תמלא היפילה ; בד"א שחורים מן המצרכה ויש שאין מן מתקין
תלחמת רשות' ; אבל בתלחמת מצוה כגון כיס' ארץ ישראל נמי יוסכע
ככל וילאין' רבי יסוד' חומר וכו' מפרנס כמרח' ;

ב' עקיב' בן ע' עם כסובו של עם שומרים שלא יחזרו אחרים לשוב ;
ממדין קופין מלפניהם בראשם סוגג המלחמה מעמידים
כי ארס בגורים משיס' לך שאס' ויול' אחד מן הנזמים יעמידהו
ויקפיו וינזרו' חס איש הנז' כדברים והוא' חסיה' אחרי' ;
וכשילין של ברול' ציבור' לשומר סוף יוסו וכשילין בעין מלון סקרים
וירי' ; שחילת ניסה נפילה כמרח' פיר' איסכ' מיני' א"ה שהטפה
היא תמלא היפילה ; בד"א שחורים מן המצרכה ויש שאין מן מתקין
תלחמת רשות' ; אבל בתלחמת מצוה כגון כיס' ארץ ישראל נמי יוסכע
ככל וילאין' רבי יסוד' חומר וכו' מפרנס כמרח' ;

פרק עגלה ערופה

משנה מאן הו' מודרין רבי אלעזר אומר משבורו רבי קדי
עקיבא אומר מחוטמו ר' אלעזר בן יעקב אומר מה
ממקום שנעושה חלל מצוארו ; גמי כמאי קא מפלגי מר ע"ג
סבר עיקר חיותא באפיה הוא ומר סבר עיקר חיותא
בשבורו הוא לימא כי הני תנאי מדיכן הולד נוצר מראשו
וכן הוא אומר *שמעי אמי אתה גווי ואמר *גווי גורך
והשליכי אבא שאול אומר משבורו ומשלת שרשיו אילך
ואילך אפילו תימא אבא שאול עד כאן לא קאמר אבא
שאול רהם אלא לענין יציר' אבל לענין נשמי' דכולי עלמא
באפיה הוא שנאמר *כל אשר נשמת רוח חיים באפיו' ;
אלעזר בן יעקב אומר ממקום שנעושה חלל מצוארו מאי
מעמא דרבי אלעזר בן יעקב דכתוב *לתת אותה על
צוארין חללי רשעים ;

עיקר חיותא וכו' הילכך עיקר חלל מיקרי ומודדני מיעה
כדכתיב אל הערים אשר סביבות החלל ; אתה נתי
מרחש כי יר' ר' ראשי חמלה דגווי לשנא דרישא קיא דכתיב נמי
גורך עטר ראשך חלשי וכל ראשך ; אפילו תימא אבא שאול
כרבי עקיבא כפירא ליה ; מאי מעמא דרבי אלעזר בן יעקב
דלמד מן האמר הוא קרוי חלל דכתיב על לואדי חללי רשעים
סילנך משנת קין מודדני כדכתיב אל החלל ;

עיקר חיותא וכו' הילכך עיקר חלל מיקרי ומודדני מיעה
כדכתיב אל הערים אשר סביבות החלל ; אתה נתי
מרחש כי יר' ר' ראשי חמלה דגווי לשנא דרישא קיא דכתיב נמי
גורך עטר ראשך חלשי וכל ראשך ; אפילו תימא אבא שאול
כרבי עקיבא כפירא ליה ; מאי מעמא דרבי אלעזר בן יעקב
דלמד מן האמר הוא קרוי חלל דכתיב על לואדי חללי רשעים
סילנך משנת קין מודדני כדכתיב אל החלל ;

עיקר חיותא וכו' הילכך עיקר חלל מיקרי ומודדני מיעה
כדכתיב אל הערים אשר סביבות החלל ; אתה נתי
מרחש כי יר' ר' ראשי חמלה דגווי לשנא דרישא קיא דכתיב נמי
גורך עטר ראשך חלשי וכל ראשך ; אפילו תימא אבא שאול
כרבי עקיבא כפירא ליה ; מאי מעמא דרבי אלעזר בן יעקב
דלמד מן האמר הוא קרוי חלל דכתיב על לואדי חללי רשעים
סילנך משנת קין מודדני כדכתיב אל החלל ;

עיקר חיותא וכו' הילכך עיקר חלל מיקרי ומודדני מיעה
כדכתיב אל הערים אשר סביבות החלל ; אתה נתי
מרחש כי יר' ר' ראשי חמלה דגווי לשנא דרישא קיא דכתיב נמי
גורך עטר ראשך חלשי וכל ראשך ; אפילו תימא אבא שאול
כרבי עקיבא כפירא ליה ; מאי מעמא דרבי אלעזר בן יעקב
דלמד מן האמר הוא קרוי חלל דכתיב על לואדי חללי רשעים
סילנך משנת קין מודדני כדכתיב אל החלל ;

עיקר חיותא וכו' הילכך עיקר חלל מיקרי ומודדני מיעה
כדכתיב אל הערים אשר סביבות החלל ; אתה נתי
מרחש כי יר' ר' ראשי חמלה דגווי לשנא דרישא קיא דכתיב נמי
גורך עטר ראשך חלשי וכל ראשך ; אפילו תימא אבא שאול
כרבי עקיבא כפירא ליה ; מאי מעמא דרבי אלעזר בן יעקב
דלמד מן האמר הוא קרוי חלל דכתיב על לואדי חללי רשעים
סילנך משנת קין מודדני כדכתיב אל החלל ;

יוספו השומרים על דברי הכתוב ; בקשרי כשחוקרים לעמוד לפני' אלא
יפיהם אויבים ; לפי' שיהיה וכו' הירא מעצירות חלה התורה
בנה ונעטע וירס' לתור בגלגל כד' שיתלה בס' החורה ולא יתניים לתור
מעצירות כעודו הוא ירא וסוד' ; ר"י חומר וכו' כמרח' מפרנס צמח' מליגי
הדרני יוסי הגלילי ;

ארה"ב טעם העון להביא ירא' ורע' בלב החושף' אודע מרת וכסו כח"ס
הביא שחרו בנין' חסיה' אחיה' הערה' תפיס' וכן אחר כלמה
עבורם רע' היא כפולת' מתקש' לו ולכן כאשר כרבי יוסי הגלילי אומר דק"ג

עגלה ערופה פרק השיעי

סוטה

שלוהו: ויקרא שמה לזו - כיפיה דקרא הוא שמה עד היום הזה ומיניה יליף שלא נתכללה ולא חרבה כדאמרין כל מקום שנאמר עד היום היה לעולם ולעולמי עולמים הוא: שלא דבר בפיו ולא כתוב אלא יוראם באזננו או בעינינו שפתיים כדלקמן: ולדרשו כדאמרין שאין מלאך המות שולט בהם: שלא היה פרעה כדכתיב וילך עלי פרעה אנשים ויכלתו אותו: אינו ניווק אותו היותו לדרך: עיר עיבורה: עיר שהיו יולד ממנו והוא בית החילון שנתקן ע' אמה ושירים לבתי העיר: כי צניייתא דבבל מקום הוא וכו' דקלים הרבה כמו לוי הר הכדול כמות: לא נתיישבה והיו לא יבד אדם שם לא גזר אדם הראשון וכו' שם והא דאמרי אנשי איתגבו משני אדם הראשון שגזר עליו אדם הראשון וכו' דקלים ולא דבר אחר:

מהרש"א כופין ללויה השב' ליה איז לו שיעור כו' לטעין שגר הוא דקאמר כדמסיק גרם הללה כו' עד סוף כל הדורות כו' אבל עיקר המצוה זה לה שיעור כדלקמן לכל אדם ד' אמות והרב כו' ולכן לא חזינו לו דר"פ מסכת פאה כדאי אלו דברים שאין להם שיעור כו' ולא שייך למימר כאלו כל מ"ע שמתן ספרה בצדה אין כופין עליה דהיינו בצדה שמתעורר צורה גבי צווי שלה כמו כבוד אב ואם כדאמרין פ"ב ת"מ שא"כ שגר לוויה דאינו מפורסם צורה וק"ל: שנאמר הראנו את מבוא העיר כו' דהוה נדאו עיקר לוויה להראות לתחלה שילך בדרך באין מכלול אל מקו' מגמתו: ומה חסד עשו עמי כו' לכאורה מאי קאמר כו' מה מפורסם בקרא וי"ל משום דגבי רחב נמי כתיב כה"ג ועשיתם גם אדם עם בית אבי חסד גו' ולהכי קאמר הכא ומה חסד עשו עם זה האדם שקיים מצות לוויה שאין לה שיעור לשכרה יותר מהחסד שעשו לרחב וקאמר דהכי כתיב ואלו משפתו גו' דהיינו כל משפתו פולו בצנצולו משא"כ ברחב דלא נלווה רק בית אביה כתיב בקרא: שמה לזו עד היום כו' בא סנהריב ולא בבלבלה כו' גבי סנהריב קאמ' לצללה וגבי כ"ג קאמר המרידה עיין בתו"פ פ"ק ונרא' מתקרא שם אותו עיר שגנה לו צנצ' אותה העיר שהראה להם מצויה משמע ליה אותה העיר שגנה גב' כו' מצויה לא ידעו הנהלים דלכך נקרא לזו כדאיתא במדרש דלזו ארץ היה עומד שם ע"פ המעור' ונכנסין דרך הלזו כו' כשרש"י כ"ג שפסד שופטים ולכן לא יכלו לה סנהריב וכו' שלא ידעו מצויה וקאמר גם למלאך המות אין לו רשות כו' ואולי דיוא להם דבר זה רחוק מקרא דכתיב וילך האדם ארץ החיים וגו' דלפי פאטו ארץ צנה תז' אומות קאמר ומתוך המקרא משמע דכשנש' ישראל כל 'עממים וע"כ דרשו ארץ החיים ע"פ ארץ החיים ומחיים כמו חיים ואותיותיה ה"ל ח"י פי' הראוי למות לפי שנתקן מי עדין והיינו שצוהה ארץ חיים לעולם ואין מלאך המות שולט בהם אחר לא יוכל להגלו בהם ליתכן להם כדאמרי' בס' החילול בהקד' עגלה ערופה שלמה דבריו דבר אינם אינן ערבין ליה: ומה בודעני זה שלא דבר בפיו כו' המגיל בתורתו וכו' חתול כתיב כ"ג דודאי עיקר מצות לוויה שיעור לו הדרך שילך בה היכן להשאיל והיכן להמית ואפשר שיטעה בזה המחלו' וע"כ למעלה ממנו הסולך עמו ברגליו עד מקום שאין עוד לטעות מן הדרך והלויה הנדרשה ופחות' משינה' התראה באצבע או בעיקמת

פיו וע"כ אחר שזה הכוננו לא דבר בפיו וא"ל שלא הלך ברגליו אלא מ"אם ביד או בפיו ק"ו עאכ"ז מי עשהה מעלה עליונה שבליה דהיינו שהלך ברגליו שהיה מרובה שרבו צמחה כפלים: המהלך בדרך כו' יעסוק בתורה כו' שנא' כי לית חזן דם וגו' כי שהולך בדרך ימדי צלל לוויה דמו בראש ונרין חן ורחמים כמו שקטנו בתפלת הדרך וחטנו לתן ולחסד בעיניך ובעיני כל רואנו וע"כ אחר שהקורא שמוסק בה חסיה במקום לוויה ליתן לו לראש בעיני כל רואיו ואלא יהיה דמו בראש וכן טעמו בצ"ג דאנו המהלך בדרך ימדי ומתנה לזו לצללה ה"ו מתקיי' בפסוק ומחיים הכא צהלי קרא וענקים וגו' כי חסיה חזרה לך לעור במקום בני ענק וגבורים שלא תלטרך לגבורים שישמרך וק"ל: ויצו עליו וגו' וישלחו אותו וגו' פי' וישלחו כדקדמוהו ואלוהו לייבא לפרושי מלי' שלמות ממש דלא שייך הכא' וכמה הרא"ס ולא מלשון גרושין כמו וישלחו ה' גו' ואלו ה' מלי' גרושין וכו' דכרו דחוקים הם וכי משום דהמלכו' גרושו לא יספר הכתוב בכבודו וכו' כיון דישלחו ונותר קאי נמי אהז כל אהר לו שפי' כסף וזהב ומתקנה שוכר ע"כ וישלחו מלי' לוויה דנופל בהם לשמור בדרך אבל ל' גרושין לא שייך כלל במטלטלין וק"ל: ובשיל' ר' פסיעות כו' השיעבוד ודאי לא היה שבביל זה וכי מ"ע שפד אברהם שלוהו אלא השעבוד גזר בגימור צין הכתובים שבביל שאמר צמח ארע וגומר אלא שלא זכר שם אלא מי יהיו משועבדים וזכותה ה' פסיעות שלוהו פרע' וכה שאלנו יהיו משועבדינו כה"ג אמרי' בס' חלק שזכה כ"ג לטעם ביהראל שבביל ד' פסיעות כמזכור שם ודו"ק: וכי במאמר שלא עבר כו' צ"ק דכרונה ל"ג ומאמר שלא יבד כו' שלא גרסי' מאמר שלא עבר כו' וכן נראה דודאי אפשר שגבר ולא יבד ולמאי דמוקי ליה ארץ שגזר עליה אדם הראשון ליסוב כו' רישא דקרא כפשיטה שספרם הכתוב בדרך נישא טעמה הקצ"ה עם ישראל סהולכים במדבר מ' שנה בדרך לא יבד לעזר בה אים והיינו משום דלא גזר אדם' ר' יבד שם אמה לאיש לעזור שם וק"ל: דר"י כו' כופין ללויה שגבר לוויה אין לו שיעור' וקשה שהיו אין כופין על קיום המצוה אע"פ שלא ידעו שכרה ואפשר שהלוי' אינה ממין המלכות של תורה כדי לטק' על קיומה אבל למדת הלוי' מזה שראינו שהבדיל ה' לעשות בשכרה וכו' שפיהבה כו' כל דלפי הקב"ה להלבי' הלוי' ובאז ידענו שבדולה הלוי' וכו' כופין ליה שאינו רוצה ללוה את חברו דכתיב ויראו השומרים וכו': וקשה שלא מצינו כאן לוויה אלא שהיא' מצוה העיר ואפשר דגם המלכות תפסד הוא מורה לו הדרך אשר ילך בה ומצוה אותו לילך בדרך הזה ולא כוונתו: וכי מ"ע שפד עמו וכו' אלא הוא שלא הכריזו לא חוקי' פסד כי אחת חוקי' כיון שהראש מצוה העיר ומזה התפד שעשו עמו אלא מה ששאלו כל משפתו דהא ודאי חסד הוא: התלך בדרך וכו' נראה דברים נראשין שאין אחר שפד אלך אלא ראשך בלמד דהיינו מלאך בדרך ואין עמו לוויה שהיה ליה לית חן ולחן ולהלך: ואזי דרשתי בספר כסף נגמור מ"ס וענקים לגבורותיהן מתייתם לדרש' זו אע"פ שאין עמו בדרך ליה הקב"ה ששם לו דברי התורה שומר כאלוים עמו ענקים גבורים לשמרו וענקים יבדו לגבורותיהן כמותן המלכות של הנדרשה שכל דבר של חורה שולית מלכותה כגור' נבד' כל חוליה וחוליה נעשה ענק א' דהיינו מלאך לזר מרוב בדרך: שבביל דאיתו שלוהו פרעה לאנדרס' ששעבדו וס' להא קת' טעם מה עיני' השעבוד לניו של אברהם שבביל הלוי' שהרי כל המלוא את חנינו' אין חסרו' הולא לדרך יווק כדאמרי' במקום ואפשר שמתקן שאלה פרעה אנשים ללוה לזו חסיה

עולה ערופה פרק תשיעי סיטה רעב

ונערים ונומר אמל כחצוהו עלה נדרך לדיוקא שהוא עלה ולא עלו הס עמו: עלה קמא שהקרח בו' עיין פרש"י גמא שהכריח להוציא מלת קרח ממעמו קרח הרחש גם הוא נזחי כלם כמ"ש התוספות גבי ר"י צן קרח מהכיל עלה קרח עלה קרח דרשו כן שצ"ב אתה קרח על שהקרחת בו' וק"ל מאי נערים וקטנים בו' נערים משמע שהציאו שחי שערות וקטנים משמע שלא הציאו כפרש"י גבי נערה וקטנה צפ"ק דמלוין ודרש ר"ח הכא נערים משנוערי' בו' וקטנים שהיו מקטש אמנה בו' או או קאמר או נערים היו וקטנים פ"ש קטני אמנה או דקטנים היו ונערים על סס משנוערים בו' א"י כיון דסחם הכתוב מה היו ים למדרש תרוייכו ומ"ד נערים היו שצאו לכלל דעה ונצוו עמון כקטנים שאין צדק דעה לקטשו על כך וסריד דלמא ע"ש מקומן בו' קטנה דמן נערוין בו' ובחזו תוס' צפ"ק דמלוין דנערוין הוא סס מקום דכתיב נד"ה למחור נערוין ונערוין גדר עכ"ל ויש לדקדק מההוא סוגיא אסגויה דהכא דפרך החס כה"ג אעורצים ממש ודלתא על סס מקומן מי לא בו' ומשני א"כ עורציים מצני ליה וה"י הכא נעריים מצני ליה ויש לישב ע"פ מ"ש התוספות סס עורציים מצני ליה וסמ"ג דכתיב עבדים מזרים ולא כתיב עבדיים מזרעיים החס לוכא למטעי עכ"ל מסא"כ צעורצים דאיכא למטעי עורציים ממש ה"נ ליכא למטעי כיון דכתיב דלנידי דקטנים היו ודו"ק: ויראם ויקללם ונזכר מה ראה בו' ר"ל מה ראה לקללם צדס וכרי הוא אסור בלאו דלא חקל חרם וקאמר רב ראה ממש בו' דהיינו שלא קללם בפה שהיא אסור לאו אלא דקללם בראיה ממש דכל מקום שכתנו עיניהם בו' והוא מפורש פ"ק דנדרים ע"ש ושמואל אמר ראה שכולן כתעברה בו' וכן ראייה נצוהה קאמר וז"ל דקבלה היה בידו דנתעברו אמר נאיסור שמיש המעשה שהוא בלאו ציה"כ ולא קאמר נאיסור אמר החמור כגון נאיסור נדה וכיוצא בו' ור"י שאמר ראה שלא הייתה צדס לחלומות בו' גם זה ראייה נצוהה קאמר וכדמסיק עד סוף כל הדורות וכמ"ל לעיל מנוערים מן המלכות: הדר אמר גם וחד אמר גם בתוך גם בו' דאי לאו גם והו' סס הדברים מלויים ונביאים היו מקוראים הקטנים לילך לשם גם לא היה לו להלות ביחא הדברים עליהם צקללת אלישע ולפי זה יש לפרש הא דקאמר וליהו דודים ולא ליהו יער ומשני דבעיני היינו אלן לא היה יער והדברים היו צאים לכאן היו הקטנים נבעתיים ככהו רואים מרחוק הדברים והיו צורמים להליל עלמם ורש"י פירש דבעיני על הדברים והוא דחוק כיון דביחא גם היו ודאי דלא היו בעומים מלהתגרות בקטנים וק"ל:

הא אברהם שלם נחמנו דכתיב אברהם כמד מחד וכו' ושחא אס לא היו מלויים אחריו היו שודרים כל כסף וזהב שהביא אברהם וכיון שלא היו רכוש של אברהם לא היה דומה ללוט מעמו כי מסיבת רוב הממנה לא נשא אותם החוץ לבנת יחידיו ואלו לא פירש לוט מעם אברהם לא היה מתלה עם אנשי רשע אנשי סדום ולא היה נרדף אברהם לרדוף אמרי האלמים שהיו לא רדס אלף כשגיל לוט וכו' לא היה לוט נוסע מקדמוס עם עולם לא היה אברהם מתיב דברים ואומר הן לו לא נתת ודע וכו' ויירשני וחד לומר במה אדע כי איכסנה עבד שגור עליו הקב"ה ידוע הדע כי צד יסיה ורעך ד'מאנת סה הרי שיעקר הנדרים נמשכו חמה שגלה פרעה אנשים ללוט לאברהם:

קרח אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר כל שאינו מלה

סס (ומתלה) כאלו שופך דמים שאלמלא ליווה אנשי יריחו לאלישע לא נירה דובים בתנוקות שנאמר ויעל משם בית אל והוא עולה בדרך ונערים קטנים יצאו מן העיר ויקלבו בו ויאמרו לו עלה קרח עלה קרח שהקרחת עלינו את המקום מאי נערים ומאי קטנים אמר רבי אלעזר נערים שהיו מנערים מן המצוי קטנים שהיו מקטני אמנה במתנייהא תנא נערים היו וכזבו עצמם בקטנים מחקיף לה רב חיפה ודלמא ע"ש שם מקומם מי לא כתיב ויראם יצאו נדרים וישבו מארץ ישראל נערה קטנה וקש"ל קרי לה נערה וקרי לה קטנה וא"י רבי פרח קטני רמן נערוין החס לא מפרש מקימה הכא מפרש מקומם סס ויפן אחריו ויראם ויקללם בשם ה' מאי ויראם אמר רב ראה ממש כדתניא רשב"ג אומר כל מקום שנתנו חכמי עיניה בו או מיתא או עוני ושמואל אמר ראה שנתעבר' כהן אמם כיום הכפורים ורבי יצחק נפחא אמר בלורית ראה להם כאמרי ר"י יוחנן אמ' ראה שאין בהם לחלוחית של מצוה' ודלמא בורעייהו הוא א"ל אלעזר לא במ ולא מן בורעם עד סוף כל הדור' ויקללם בשם ה' ותצאן שהם סס רובים נס דיער גו' רב ושמואל חד אמר גם וחד אמר גם כחוך גם מאן דאמר גם יער הנה דובים לא דרו' ומאן דאמר גם כחוך גם לא יער הנה ולא דובים הו' וליהו דובים ולא להו' יער משום דבעיני:

עלה קרח שהקרחת עלינו את המקום שצדסו היום הרעים היתה פרנסתן להצוי מים ולמכור: מקטני אמנה שהיו דוגמין שפסק' פרנסתן צבילי שנקראו המים: ודלמא קטנים ממש דרו ועל סס מקומם נקראו נערים שהיו מן נערוין: הבא מפורש מקומן ויחמו: וליהו דובים ולא ליהו יער גמא עבד ליה יער דקרי ליה נס: בעיני' הדברים להתגרות צדס כשאין מקום קרוב להם לגום ולהתחזק וכשקרוב ליער ינלחין וצלין בהצטתה:

מהרש"א אנשי יריחו לאלישע בו' לכאורה פירוש שניהם כאלו שפני המים והוא דחוק אס הם לא ליווה מה היה לו לאלישע לעשות ויש לפר' דכתיב קמח' כל שאינו מלה אע"פ שמחלה הזרחה בלא ליתוי כי הכא דלמישע ודאי לא היה נרדף ללויתם מ"ת המלו' כאלו ש"ד דאלו ליווה בו' לא גירה כו' וצ"ע שאינו מפורש דלא ליווה מזה דאלו ליווה בו' לא גירה כו' הוא מוכח כן: ועי"ל דמיתקי ליה מהאי קרא שגא' וישל ממש ציה אל והוא עלה נדרך ונומר דלא ה' למכתב אלא ויעל ממש ציה אל

הר"י כל שאינו מלה כאלו שופך דמים וכו' וראה דליף מלמישע שאל מיריחו כדכתיב ויעל ממש ציה אל והוא עולה נדרך מחד עולה נדרך מאחר שכתב ויעל ממש ציה אל אלא לומר שחסידי' שיהיה הוא נבדח עולה נדרך ואין עמו לוייה דא לוי' ש"ד שצריכי' קטנים יצאו מן העיר מיריחו אחר אלמישע ויקלסו צו וילעבו לומר עלה קרח שהקרחת עלינו התקום שהיינו מתפרנסים באחיבת המים להצוי ממקום אחר כשהיו המים של העיר רעים ועכשוו שרפאו המים קפחת פרנסתנו וכו' גרס נערי' שילגו כחלישע על שלא היה אנשים מלויים את חלישע שילגו למוט אפי

סס

סס

סס

סס

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה

אמרי יחיתו לא יאמרו לא גורה הזנים בחנוקות כי קני האפוסים שליוהו
 מפיסוס לא יאמרו וגם נעורים בחנוקות של לא לולל האפוס : מאי נערים
 ומאי קטנים נראה דלא חוקי לה דריו סס נערים וגם קטנים חבוב רזי
 הכי היל"ל נערים וקטנים מאי נערים קטנים אלף לומר סבו מעוררים
 מהמזות וקטני אמרי וקס' מין דכלו או חו נערים או קטנים איב ת"ל
 למדש ביה סבו מעוררים וקטני אמרי והלא אם היו נערים אם כן סוף
 למדש קטנים סבו קטני אמרי אבל מעוררים מהמזות אין לנו הנערים
 הוא סכסכו ואלו היו קטנים אי"ל מאי דחזינו נערים הוא לרדס מעוררים
 מהמזות אבל קטני אמרי לא מלנו והפטר דדיק קרא דכחו והנה נערים
 קטנים ילאו מספור וחקולטו בו וכו' דהיל"ל והנה נערים קטנים תקולטו
 בו וכו' מה זה ספור והנה נערים קטנים ילאו מהעיר כי תה לנו לרעה
 סהם ילאו מהעיר אלא לומר סהם מיר אפוס ילאו מכלל בני העיר ססס
 הנבילים ספורו ומי הם נערים קטנים היינו בני אדם מעוררי אפוסות
 וגם אפוס קטני אמרי והפטר לומר שנוערים מהמזות הוא שלל ילאו
 לקיים מזות ליה וקטני אמרי הם המזולים בלשון ספוסא היום והיו
 דוחקים על ספרוסם סבו מהמזותס כבולת היום מרסס ארז וכל היה
 נסתוס קטוס ספוסק לסס ספרוסם הם סן קטני אמרי ולפי סבו סני
 מינו בני אדם אמרו עלה קרת עלה קרת כי כל מין מרס' אמר עלה קרת
 כהנערים מהמזות אמרו עלה קרת סוף דומה לאלוהי ככל עבר סבו בני
 הנבילים הלכוס וסו ללווהו מנין וקטני אמרי אמרו עלה קרת ספקרת
 עלינו מהקיס לקפס פרנסתנו : מאי וירסס אמר רב רסס מרסס וכו'
 נראה דהוקפס לו כיון דכחו וסן ארצו מה לומר לומר עוד וירסס כי
 ככלל יוסו הוא ספוסא אפוס וסל"ל וסן ארצו ויקלס ליה דרס רב סתן
 עינו סס לרס ס"ל סתנו חכוס עמיסס בו או יתס או עניו אבל
 רדיק לקקת לרב כיון דררס וירסס סהו עוסס נהו עינו כס לנפוש' כל
 סל עלמות סס לרד עוד לומר וסל"ל וסל"ל כיון סתית עינו יד"רסס
 להס ענו או מיתס ויקלס כסס ס' סתית עינו יסס קלה ויתס
 ליתוס על עלמות : וסחול אמר רסס סתיתס ססס וס"ל סלנו למני
 דברי רב סת"ל וס"ל ס' כספר כלי יקר דרס וירסס וירסס ססס סלסס נלסס
 סל כל סל"ל וסס סתיתס ס"ל וכן נדרסס סלית דרס וירסס סס סל
 אפוס לססן סתיתס סלית סליתס יל"ל וססן דרסס סלס סלס כסס סליתס
 סל מלסו אפסר יו לומר דררס וירסס ססס יס ססס סליתס סל מלס :

קט **ס** **ד** **פ** **ו** **ז** **ח** **ט** **י** **יא** **יב** **יג** **יד** **טו** **טז** **יז** **יח** **יט** **כ** **כא** **כב** **כג** **כד** **כה** **כו** **כז** **כח** **כט** **ל**

הנה את הלוי אשר ימות בו :
 הן אשה על בעלה ואפילו היא נזונית מן זנינו -
 אחר שגירה רובים כיון שגירה דוניהם בחנוקות : חלה
 תה חלו קרי וס' אסר ימות בו :
מהרש"א חן מקום על יושביו כו' נראה לפרש דהלוי כנר
 נגזר על כל מקום יושב ע"י אדם הרשען כדאמר'
 לעיל אלא שלא נגזר מי הוא יושב כי ע"כ אמר ספק"ה
 נוחן מן אלוהי מקום ליושב כו' וס"ה כאלה סכנר נגזר לאיס
 לנפס אשה כי לא שז לחדס ליתוס לדרו כח פלניו סלני' כדאמר'
 ס"ק והק"ה עוסן מן אלוהי כח ספוסתו וסגרו וכן כסן מקח כו'
 סכנר נגזר סתמך ססס פלניו לסלנו כדאמריו וכן סקדוס כרוך
 הוא נוסן מן אלוהי ססס סססס מקחו וק"ל :

קט **ס** **ד** **פ** **ו** **ז** **ח** **ט** **י** **יא** **יב** **יג** **יד** **טו** **טז** **יז** **יח** **יט** **כ** **כא** **כב** **כג** **כד** **כה** **כו** **כז** **כח** **כט** **ל**

תנו רבנן לעולם תהא שמאל רוחה וימין מקרבת לא
 כאלישע שרחפו לניחוי בשתי ידיו כו' אלישע מה
 היא דכתיב *ויאמר ר' יואב הלך כאשר הפך איש מעל מרכבתו
 לקראתך העת לקחת את הכסף ולקחת בנדים וזתים
 וברמים וצאן ובקר ועכרים ושפחות ומי שקיל כולי האי
 כסף ונבדים הוא דשקיל אמר רבי יצחק באותה שעה
 היה אלישע עוסק בשמונה שרצים כה ועמד לפניו א"ל
 רשע הגיע הצת שאחה מבקש ליטול שער שמנה שרצים
 *וצרעת נעמן חרבך כך ובורעך עד עולם ויצא מלפניו
 מצרע בשלל * וארבעה אנשים היו מצורעים אמר רבי
 יוחנן זה נחוי ושליש' כנוי *ויבא אלישע דמשק למה הלך
 אמר רבי יוחנן שהלך להתוודע לניחוי בשתובה א"ל תאר
 כך א"ל מקבלני ממך כל הנושא ומשתי' את הרבים אין
 מספיקין בידו לעשות תשוב' מאי עבר איכא דאמרי אבן
 שואבת תלה לו לחטאת ירבעם בן נבט' והעמידה בין
 הארץ ובין השמים ואיכא דאמרי עס תקלה על שפטה
 ויחק

זכה ויצחה ממנו רוח יאלא מתנה דוד וסלסס סהרנו להקריב
 קרבנות אלוהי זה היה סכרו : לקללה הוי למעט אס וסרסל
 ולאוהס כוסס כלן סתקיימה : ואלא מאי סייבותיה-תקוס סחול
 והמיו רעיס וררר סתכלת : חן מקוס על יושביו וספי' הוא
 רדך נראה להס טוב :

מהרש"א בשביל מ"ב קרבנות כו' ענינו כגל ידו מ"ב
 הקרבנות ראה נלק חספול מירסל קללות כלטס

לשפטה בידו אלא ע"י קללה אלושע נסלו מ"ז ילדיו כמספר
 קרבנותיו וכו' דההוא דרש דכלק ממלכי מדון הוא וסוה לור ולמי
 שסס מינוסו מואכ למלך פליגי אדהכס דמסיק דרות ויהס ממנו
 דהיינו תמס ממואכ ויהס כדמוכס סרר ד' וס' אל סרר סת מואכ
 כו' נסס מסה ק"ו כעלמו כו' ע"ס : וכו' סאחר דהמיו רעיס
 מאי מויתרה כו' ורזי דכמה מינו ענווח יס למלוא וקוסס זה
 ספינו כסרר אבל דהמיו סס עיקר מיורו סל ארס כדכתיבו כענינו
 רספ"ז למיוס כו' לא יהיה ענד תסס מות גו' וס"ק מאי מויתרה :
 ור"ל וכו' סאחר דרסיס רעיס וכו' מאי מואכ סעיר עוב א"ר חן מן
 מקוס על וספיו ועד"ל ליוסכ ספסל' קררס סליות סדו בני
 ארס מילין מיוס מקוסס ארר כסנר : מלס מואכ סעיר סוה כסתיית מיוס
 ממוקס אמרו וע"פ ססססס סהו סעיר סוה רעיס סייקס סלו סוה ססס סיקס
 סארן ססלס אל מיוס סססו מיוס לסרס ממוקס ארר סוה מואכ סארך
 סוה וליו סוה וססלס סוה סתייסס דלרס רז"ל סוה וסיקלס סו וסלמרו
 עלה קרת סססררס עליוס סמקוס לקפס פרנסתנו סתיתס כסלסס סיסס :
אמר ר' חנינא ג' הנות הן חן מקום על יושביו חן אשה
 על בעלה : חן מקח על מקחו חן רבנן ג' חלאים
 חלה אלישע אחר על שגירה רובים בחנוקות ואחר
 שרחפו לניחוי בשתי ידיו ואחר שמת בו שנה' ואלישע ס"י

הנה את הלוי אשר ימות בו :
 הן אשה על בעלה ואפילו היא נזונית מן זנינו -
 אחר שגירה רובים כיון שגירה דוניהם בחנוקות : חלה
 תה חלו קרי וס' אסר ימות בו :
מהרש"א חן מקום על יושביו כו' נראה לפרש דהלוי כנר
 נגזר על כל מקום יושב ע"י אדם הרשען כדאמר'
 לעיל אלא שלא נגזר מי הוא יושב כי ע"כ אמר ספק"ה
 נוחן מן אלוהי מקום ליושב כו' וס"ה כאלה סכנר נגזר לאיס
 לנפס אשה כי לא שז לחדס ליתוס לדרו כח פלניו סלני' כדאמר'
 ס"ק והק"ה עוסן מן אלוהי כח ספוסתו וסגרו וכן כסן מקח כו'
 סכנר נגזר סתמך ססס פלניו לסלנו כדאמריו וכן סקדוס כרוך
 הוא נוסן מן אלוהי ססס סססס מקחו וק"ל :

תנו רבנן לעולם תהא שמאל רוחה וימין מקרבת לא
 כאלישע שרחפו לניחוי בשתי ידיו כו' אלישע מה
 היא דכתיב *ויאמר ר' יואב הלך כאשר הפך איש מעל מרכבתו
 לקראתך העת לקחת את הכסף ולקחת בנדים וזתים
 וברמים וצאן ובקר ועכרים ושפחות ומי שקיל כולי האי
 כסף ונבדים הוא דשקיל אמר רבי יצחק באותה שעה
 היה אלישע עוסק בשמונה שרצים כה ועמד לפניו א"ל
 רשע הגיע הצת שאחה מבקש ליטול שער שמנה שרצים
 *וצרעת נעמן חרבך כך ובורעך עד עולם ויצא מלפניו
 מצרע בשלל * וארבעה אנשים היו מצורעים אמר רבי
 יוחנן זה נחוי ושליש' כנוי *ויבא אלישע דמשק למה הלך
 אמר רבי יוחנן שהלך להתוודע לניחוי בשתובה א"ל תאר
 כך א"ל מקבלני ממך כל הנושא ומשתי' את הרבים אין
 מספיקין בידו לעשות תשוב' מאי עבר איכא דאמרי אבן
 שואבת תלה לו לחטאת ירבעם בן נבט' והעמידה בין
 הארץ ובין השמים ואיכא דאמרי עס תקלה על שפטה
 ויחק

זכה ויצחה ממנו רוח יאלא מתנה דוד וסלסס סהרנו להקריב
 קרבנות אלוהי זה היה סכרו : לקללה הוי למעט אס וסרסל
 ולאוהס כוסס כלן סתקיימה : ואלא מאי סייבותיה-תקוס סחול
 והמיו רעיס וררר סתכלת : חן מקוס על יושביו וספי' הוא
 רדך נראה להס טוב :

מהרש"א בשביל מ"ב קרבנות כו' ענינו כגל ידו מ"ב
 הקרבנות ראה נלק חספול מירסל קללות כלטס

זכה ויצחה ממנו רוח יאלא מתנה דוד וסלסס סהרנו להקריב
 קרבנות אלוהי זה היה סכרו : לקללה הוי למעט אס וסרסל
 ולאוהס כוסס כלן סתקיימה : ואלא מאי סייבותיה-תקוס סחול
 והמיו רעיס וררר סתכלת : חן מקוס על יושביו וספי' הוא
 רדך נראה להס טוב :

מהרש"א בשביל מ"ב קרבנות כו' ענינו כגל ידו מ"ב
 הקרבנות ראה נלק חספול מירסל קללות כלטס

זכה ויצחה ממנו רוח יאלא מתנה דוד וסלסס סהרנו להקריב
 קרבנות אלוהי זה היה סכרו : לקללה הוי למעט אס וסרסל
 ולאוהס כוסס כלן סתקיימה : ואלא מאי סייבותיה-תקוס סחול
 והמיו רעיס וררר סתכלת : חן מקוס על יושביו וספי' הוא
 רדך נראה להס טוב :

מהרש"א בשביל מ"ב קרבנות כו' ענינו כגל ידו מ"ב
 הקרבנות ראה נלק חספול מירסל קללות כלטס

זכה ויצחה ממנו רוח יאלא מתנה דוד וסלסס סהרנו להקריב
 קרבנות אלוהי זה היה סכרו : לקללה הוי למעט אס וסרסל
 ולאוהס כוסס כלן סתקיימה : ואלא מאי סייבותיה-תקוס סחול
 והמיו רעיס וררר סתכלת : חן מקוס על יושביו וספי' הוא
 רדך נראה להס טוב :

מהרש"א בשביל מ"ב קרבנות כו' ענינו כגל ידו מ"ב
 הקרבנות ראה נלק חספול מירסל קללות כלטס

זכה ויצחה ממנו רוח יאלא מתנה דוד וסלסס סהרנו להקריב
 קרבנות אלוהי זה היה סכרו : לקללה הוי למעט אס וסרסל
 ולאוהס כוסס כלן סתקיימה : ואלא מאי סייבותיה-תקוס סחול
 והמיו רעיס וררר סתכלת : חן מקוס על יושביו וספי' הוא
 רדך נראה להס טוב :

מהרש"א בשביל מ"ב קרבנות כו' ענינו כגל ידו מ"ב
 הקרבנות ראה נלק חספול מירסל קללות כלטס

זכה ויצחה ממנו רוח יאלא מתנה דוד וסלסס סהרנו להקריב
 קרבנות אלוהי זה היה סכרו : לקללה הוי למעט אס וסרסל
 ולאוהס כוסס כלן סתקיימה : ואלא מאי סייבותיה-תקוס סחול
 והמיו רעיס וררר סתכלת : חן מקוס על יושביו וספי' הוא
 רדך נראה להס טוב :

מהרש"א בשביל מ"ב קרבנות כו' ענינו כגל ידו מ"ב
 הקרבנות ראה נלק חספול מירסל קללות כלטס

זכה ויצחה ממנו רוח יאלא מתנה דוד וסלסס סהרנו להקריב
 קרבנות אלוהי זה היה סכרו : לקללה הוי למעט אס וסרסל
 ולאוהס כוסס כלן סתקיימה : ואלא מאי סייבותיה-תקוס סחול
 והמיו רעיס וררר סתכלת : חן מקוס על יושביו וספי' הוא
 רדך נראה להס טוב :

מהרש"א בשביל מ"ב קרבנות כו' ענינו כגל ידו מ"ב
 הקרבנות ראה נלק חספול מירסל קללות כלטס

זכה ויצחה ממנו רוח יאלא מתנה דוד וסלסס סהרנו להקריב
 קרבנות אלוהי זה היה סכרו : לקללה הוי למעט אס וסרסל
 ולאוהס כוסס כלן סתקיימה : ואלא מאי סייבותיה-תקוס סחול
 והמיו רעיס וררר סתכלת : חן מקוס על יושביו וספי' הוא
 רדך נראה להס טוב :

עגלה ערופה פרק השיעי סוטה רעג

והיתה אומרת אנכי ולא יהיה לך ואיבא דאמרי רבנן מע
 מקמי אלישע דכתיב ויאמרו בני הנביאים אל אלישע
 הנה נא המקום אשר אנוהו וישבים שם לפניך צר ממנו
 מכלל דמעיקרא לא הוה(רחיק) תניא ר'שמעון בן אלעזר
 אומר יצר תנוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת :
 מי שקל כו' הא נהאי קרא כתיבי שמונה דברים כסף ובגדים
 לאן וזקן ועגלים ושחיתות וזמים וכרמים : כסף ובגדים
 הוא דשקל דתקו וזר ככרים כסף כשיי מרשים וזמי תלימות
 בגדים : בח' שרצים צרם שמונה טריליס נמשכת מצד : הגיע
 עת ליטול שכר חורחך עגולם הזה : אבן שואבת שמענתה
 המחכה מן הארץ ומעמידו צלור בלא נגיטה וע"י אותו אבן
 העתיד העגלים של ירבעם צלור : רבנן מע דוחה היה את
 התלמידים מלפני אלישע כשהיו חתם לפניו : דכתיב לאחר
 שפרס חמנו : המקום אשר אנוהו וישבים בזה המדרש של
 רבנו : צר ממנו שמוספו התלמידים שהיו נתינו דוחה : (ינאי
 מלכא קטליהו לרבנן כדאמרינן בקידושין כהאומר) :

הר"ף לא כלישע שדחו לגמרי כתי ידיו וכו' ר'ר' לישכ הוה מלכו
 שדחו אלישע לגמרי כתי ידיו דנשחא עובדש דן פרחא
 מלכו שדחו דהא כל יומא אחי קמיה ולא קבלה אבן נתינו לא מלכו שכל
 אל אלישע ולא קיבלו : ונראה שחוק הקלה קבלה אבן נתינו לא מלכו שכל
 חנני אדם וכו' מתנו אין לך דיוחך גדולה מו שאילו קללו בעונם אחר לא
 היה הולך מאלו והיה חזר בתשובה אבל נקללה הרעה דחפו כתי ידיו
 עלה לעמוד אללו ויחוקך בך עבר עברה שחיתו זה הר"ף : ואיכא דאמרי
 רבנו מע מקמי אלישע וחיהו דנשחא למי' אבן שואבת תלה או חקק
 סס על פסחה היינו מחמת מה שדחו אלישע אבל הא דמע רבנו מקמי
 אלישע לא היה לאחר שדחו אלישע אלא כתינו מחמת אללו מעו וכו'
 דלמי איכא דאמרי נמי בך עבר עברה שחיתו זה הר"ף אלישע הוא
 שחיתו לעב"ט ומאי דאמר איכא דאמרי דמע רבנו הוא על מה
 שאמר נתינו לאלישע : מקובלני תחך שחיתו את הרבים אין שחיתין
 צדור לעשות תשובה וזקן החטו את הרבים וכו' : וכן שחיתו החכמים
 היה בעבודת השם לא עיבד נתינו אלא עיבד כדלעיל היה מהלך לו
 פנים שיש בהם חילום רבנו ואין ללמוד לתלמוד שאינו הנון אבל מ"ח היו
 נתינום כחובם אגסו ליקום ואלישע לא ידע :

משנה משרבו הרצחנין בטלה עגלה ערופה משבא
 אלעזר בן ריאי : ומתנה בן פרישה היה נקרא
 חזרו לקרותו בן הרצון : וחרבה הנואפים פסקו הים
 המאריים וריכ"ז הפסיקם שנה* לא אפקיד על בנותיכם
 כי תזנינה ועל בלותיכם כי תנאפנה כי הם עם הונות
 יפרוד משמת יוסף בן יועזר איש צרידה ויוסף בן יוחנן
 איש ירושלים כמלו האשכולות שנאמר* אין אשכול
 לאכול בכורה אותה נפשי : יוחנן כהן גדול העביר
 הדור המעשר ואף הוא במל את המעוררין ואת הנוקפין
 עד ימיו היה פטיש מכה בירושל' כל ימיו אין אדם צריך
 לשאול על הרמאי : משבטלה סנהדרין במל השיר מבתי
 המשתאות שנה* בשייר אל שיתו ימי ימר שכר לשותיו
 משמתו נביאים הראשונים כמלו אורים ותומים משהרב
 בה"מ במל השמיר נופח צופים ופסקו אנשי אמנה שנה*
 ה'שיעה ה' כי גמר חסיד כי פסו אמונים מבני אדם *
 רשב"ג אומר משור ר"ש בן הגמן משהרב בה"מ אין לך

קב

השע

ש"ס

ש"ס

ש"ס

ש"ס

ח"ב ס"א

עגדה ערופה פרק תשיעי סוטה

וידעון שהוא דבר האבד והכי אמרין לה נתיק : כל ימיו לא
 הוצרך אדם לשאול לחבירו על הדמאי אם מעשר אם לאו
 שהוא התקין שיהו כל הלוקחין מעם הארץ מעשרין : כבול השיר
 צנתי' מעשר מדתכוב וקנים מעשר טהור בתרי' מניינתם וצמסקו
 הסתרהו והם הקני' שאר הקב"ה עליהם חתן לך ככל מעריך
 נפסק השיר ג' : גביאים הראשונים הם נביאי בית ראשון אבל
 נביאי בית שני והם מגי וזכריה ומלאכי וחזריהס קורין אותם
 נביאים אחרונים : נופת צופים ימים הרמב"ם ו'ל מין דגס שהיה
 זה מארץ ישראל נקרא לופים היה מאר נפלא במרא' ונעטמו וצרימו :
 אנשי אבמה נוסמין צהק"ה וסומנין עליו לעשות טוב ואין
 דואגין לחסרון וצנמרא חמלא פירוש ארוך יותר על אגדה זו :
מהרש"א משבא אליעזר בן דניאל כו' היה מפורסם לרובת
 צימיהס פרה"י פ"צ דכתובות גבי כנון אשתו של בן
 דניאל וז"ס ורחמנ' בן פרה"ש' נקר' ר"ל שהיה מסבב שמו צמס
 אחר כו' שלא ידעו בו וחורו לפרסם שמו צימח לקרותו בן הרמח
 ועז' בעלה עגלה ערופה כמפורסם בצמרא סאניה צאה אלה על
 הפסק וק"ל : משחרב ב"הם בושו הבריים בו' ר"ל חזרים
 צמ"ת הנהירים בצריפות לענין טהרה ומעשר מע"ה הם צושו כי
 ע"ה מלעגים עליהם בצריפות צדדרי חזירו' שלהם וכן בני מורין
 צושו מן העצדים כההיא דקדושתין פ"ב כל הסוסל צמוחו פוסל
 לגבי מי שקורא חזירו' עבד ומסו ראשם מפני צוטה ונדלדלו אנשי
 מעשה ונצדו כו' ע"פ מ"ס פ"א ח"ג מיום שנצרה ארופה של
 מופה בו' נתקלקלו המעשים ואין אדם יכול לומר לחזירו' מעשי
 גדולים ממעשרי וסינו לחזרי הכא ע"י גבדו צעלי דרוע לומר
 מנופה ול"ס נדלדלו אנשי מעשים : ואין דורש ואין בו' נקט ג'
 ל צונות נגד ג' טולמות אין דורש להם לעזבה ככל העמ"ס צבעול'
 התחזון ואין מצדק עליה בעולם האצטלי כי כל המולות מחגדי'
 להם כמ"ס אין מול לישראל ואין שואל עליהם סננוריא צפמליא של
 מעלה כי התלמידיס מקטרגים להם ואין לנו להשען רק על אבינו
 שבצאים שהוא ארון על הכל ורממו מרובין ודקדק לומר אבינו כי
 וכוח אבותינו אברה' יתכן ויעקב כדך חמו ואלו לנו להשען רק על
 אבינו זה צמסמים עקר' ל : שוין פרה"י פ"ב
 דחמור' וצערך נבדל והכא פרה"י שהכל בו חורה צלמתת'
 ואין דופי ושכחה ומתלווק עכ"ל הכי מפורסם צממורה פ"ב ומסיק
 שם אין דופי בצמיפה שהיפה מתלווק ראשונה בין החכמי' כדאית'
 צמסכה חגיגה ופרין שם צממורה והא יוסי' בן יעזר גופי' מפליג
 פליג בצמיכה ומשי כי אפלי צמק שניה דצדור לביא ע"ש ומייקה
 לה הכא צמתי' פירוש אצלכות מתקד' שנאמ' אין אשכול לאכול גו'
 כתי' סס לית גבר דליה עובדין ענין משום דתכוב צמריה אבד
 חסיד מן הארץ וישר צלמס אין דהיינו איש שהכל בו וק"ל : מאי
 מעוררין בו' חסידים הרמב"ם הכא וצמק מסכת מעשר שני לפי
 שהו אמריס וזו הפסוק כלא הם מדברים עם הש"י והו' לועקים
 אליו וזה הפסוק וזו מה שאינו ראוי לעשות כלפי מעלה עכ"ל וק'
 דא"כ בני קרם ציסחו זה צממור צהלים הואך אמרו וכיום שניה
 ט' וי"ל דזה המומע' נאמר ברות הקודש על בני הגלות ויאמרו כן

כדכתיב לעיל מתיא אף ונחמ וחקליתמו גומר עד כי עלוך חורבנו
 גומר וכדמסיק הכא לא בזמן שאראל צמער ועמ"ס צמלה לכך
 נאמר טורה וגומר כציקול כלינו אז שניה לפני המקום אבל צימי
 וימנ כ"ב היה המקום קיים וישראל היו צמלה היו דמתחן און ראוי
 לאמרו וכה"ג אמרין צמנוקין אההוא שמתר הלא אלהים ונחתנו
 גומר עיין סס :
משורבו בעלי הנהא נתעוררו הדינין ונתקלקלו המעשים קבנ
 ואין נחא כעולם' משורבו רואי פנים בדין בטל סס
 לא תנורו ופסק לא תכירו פנים' ופרקו מרם עול שמים ע"כ
 ונחמו עליהם עול בשר ודם' משורבו לחשי' לחישות בדין
 רבו חרוך אף ונסחלק' שכניה (משום) שנא' *בקרב אלהי' חלים
 ישפוט' משורבו אחרי בצעם לבס חולך רבו האומרים
 לרע טוב ולטוב רע משורבו האומרי' לרע טוב ולטוב רע
 רבו היו בני בעולם' משורבו מושכי הרוק רבו היהירים סיק
 ונתמעטו התלמידים והתורה חוזרת על לומדיה משורבו חסיד
 היהירים התחילו בנות ישראל להנשא ליהירים שאין
 רוריני רואין אלא לפנים' אוני והאמר רב מרי האי מאן
 דמייחר אפי' אונישי ביהיה לא מתקבל שנאמ' *ואף כי
 היין בנגד זכר יהוד ולא יונה אפי' בונה שלו אין מתקיים
 מעיקרא קפצי' עלייהו ולכסוף מתולי עלייהו' משורבו
 מצילי מלאי על בעלי בתים רבה השחד והאית המשפט
 ופסקה הטוב משורבו מקבילני טובותיך ומחוקני טובותיך
 רבו איש הישר בעיניו יעשה שפלים הנובה ונבואים
 הישפלו ומלכותא אול' ונוול' משורבו צרי עין רבו מורפי
 מרף ורבו מאמצי הלב וקופצי רדי' מלהלו' ועברו על מה
 שכתוב בחורה *השמ'לך פן יהיה דבר עם לכבך בליעל
 משורבו מקבלי מתנות נתמעטו דימו' וקצרו השני' משום טו
 שנא' *וישנא מתנו' יהיה משורבו וחוחי הלב רבו מחלוק' חלטי טו
 בישראל משורבו תלמידי שמאי והלל שלא שמושו כל
 צרבן רבו מחלוקת בישראל ונעשית תורה כב' תורות :
 נתעוררו הדינין דמחוך סהס בעלי הנאה אין מטריחין עלמן
 לעיין דין וצאימור ותימר להורות לגמור ומחוך כך
 נתקלקלו המעשי' וביני שכן אין להקב"ה נחם צמולמו ואין עולמו
 נחם לו : לחשי' לחישות עורכי הדינין ומחלמסם סס הדינין
 לצחום צהס פתח צוכותו של זה ונחוצתו של זה : רבה חרון אף
 שעל השיית השמשע אף וחרון צליס שלאמר אם ענה הענה וגומר
 ומה' אפי' הולכים אחרי בצעם להחמס : האומרי' לרע טוב
 שמצמחין את הרשעים : רבו היו רדי' דכתיב הו' הו' צהקיא
 פרהשא טובא : מושכי הרוק מארובי הרוק ומדח גאוס הוא :
 ונתמעטו התלמידים כדקיימא לן סימן לנפוח סרוח טניוח של
 חורה : חוזרת על לומדיה מחורה אולי חמלא לומדים ולכסוף
 מתולי עלייהו ומאסו צמניהס : מצילי מלאי הדיינים מטיילין
 פרקטיא שלהם על בעלי בתים הודעיס עזבו סמורה שמחברו
 הדיינים על ידם : רבו איש הישר בעיניו יעשה סמורה היין
 מכביר לו פנים מפני טובה שעשה לו אינו ירא ממנו : שפלים

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה רעד

הנבחרו שאין אימה גדולה על הקטנים ואין ניכר בין גזרה לשפלה ומלכותא מלכותא של ישראל הולכת ומתנוולת: צרי עין מלהבות אחרים זממוס: טורפי טרף גולגוס. ובמציא הלב מן סעניי לרסם: וחזרו הלב שאין מעין אוניסס לסמוע יפה מפי רבס וסומכס על בנתסס מלוקק על סמועסס:

מהרש"א משרבו בעלי הארץ בו' עיני פסחי ועוד וי"ל משרבו בעלי הנאה היינו ההגיון מהריות נחשוטו בו' סע"י שנסה תאחד מבעלי דינין מטס לו היין כדלמדין בפ"ק דסנהדרין מלך זמספט עימיד ארץ ואיס חרומי ארסססס אס דומס למלך סא"ס לכלוס בו' וק"ל: ומלכותא אולא ונוולא בו' עיין פד"י וי"ג אולא ונוולא בו"ן וק"י מלכות סעני"ס סהיא הולכת ומקדלת ע"י עניינא ו כמז ויל מיס מדליו ס"ל יסגא מלכא בו' וק"ל: משרבו צרי עין וטורפי טרף בו' פד"י גולגוס כולי לפי עניינו לא סייך הכא ויס לפרס טורפי טרף המקמין מחייתו סל ארס ויורדין למתייתו וגס ככללו מסקיעי סערי ססס טורפי' מוזן וטרף סל ארסס ומייתו ועברו ע"מ סססו סחור' הסתר לך פן בו' לא קאי ארבו ממלכי הלב וקוסלי יד דקאמר דמפורס כהו לאו לא סאמך אס לבנדן ולא קסמך גו' אלס ארססס דמלכא מסרבו צרי עין בו' קאי דכתיב כהיא קרס הסתר לך פן גומר ורעס עיניך סלמך וגומר ותינו דקאמר מסרבו צרי עין בו' שאין נומין לעני כמפורס בו ורעס עיניך גו' ונתן קתן לו גו' מצינו לידי רעס גדולה מזה ססאמך לבנדן וקוסף ידו גס מלהלות לו כמ"ס גני סענט סעניינו כמפורס כפזוני' רס לא ירסס זמחנה לו לו סהלוס וקל להנין: משרבו וחזרו רבו סמלוקת בו' משרבו תלמידי בו' רבו סמלוק' בו' לפי פד"י סס סני דברים סרובי לענין אמד זממלוקק סל חורה וע"כ נ"ל דב' דברים סס מסרבו וחזרו לב' בו' רמו על סנייתוסין ולדוקין ססס וזו מדברי סמכיס וקבלתס סעל ידיסס רבו מחלוק' זיסרלל צניט סני והוא ממלוקת סלל לס"ס ועוד קאמר מסרבו תלמידי בו' רבו מחלוק' זיסרלל לסס סמיס נסכונו כלס כמז סענינו זלכנו גס דוס סמילא וזה מפורס זה אוסר וזה מחיר כלס נחמו מרועס אמד כדלמדין דריס פ"ק דסגיטס וקאמר גס סנונסס לס"ס נעסס חורה כד' חרות ע"י זה סלל סססו כל דרבן וק"ל: משרבו מקבלי צדקה מן רבתיים היו ישראל

בו' דאסור לקבל צדקה מן סגוסיס מוס סנינוס קצירה סססרנא בו' כדלמדין פ"ק דב"ב ורמו דב' זה זכרונת סהלות גויס רביס ואסס לא סלנה וסויית רק למעלה ולא סהיה למעס גומר וססך זקללות סגר אסר זקבך יעלה עיניך מעלה גו' וק"ל:

קב"ד ונקב האיש מעין והאשה היא תשי את עונה בזמן שראש מוקב מעין המוס בורקין את אשתו אין האיש מוקב מעין אין המוס בורקין את אשתו ואמר לא אפקד על בנותיכם וכו' חיסא עין דריה אין דבנה ודבנילא תיש לא אפקד על בנותיכם כי חזינה טובי חיסא עין ראשת איש אין עין דפניה לא תיש כ"י הם עם הוונת ופרדו ועם הקדשת וזבחו (אמר סמי) ועם לא יבין וילבט אמר ר"א אמר להם בניא לישראל אב נוסר מקפידים על עצמיכם מיס בורקיס נשותיכם ואם לאו אין מיס בורקיס וסחיכיס:

מנוקה מעין מעין נולף מחסב האסור לו בין מן סנסחרה בין סאחרת: עון דבניה ודבניה ססס נואיס: לא אינו מונע את אסרו מלנודן: ח"ל אפקד לנודק את סססיס ויהי סעס על נסמחי' כי ונינה:

מהרש"א וכ"ע עין דריה אין בו' מירש"י לא אפקד

לנודק את הנשים בו' עכ"ל ועיקר חסר מן המקרא דמסמע לא אפקד קאי על זנותיכם דכתיב זנותיכם אכל נשים לא הוזכרו זנותיכם וי"ל דה"ק לא אפקד לנודק את זנותיכם כי חזינה זנותיכם מוסס דלנודקיס מלכוסה זנלון זנוכי מקפידים על נסוסיסס ורבי גס זנוכיס אינן מנוקין מעון ואמר וכו' עון א"ל בו' ח"ס יס עם סהוונת ופרדו ע"י וזונת מסמע ליה סנייס כמז סהוונת יעסס גו' ופרס"י ופרדו נואיסס כפרדיס סללו וזנח ספרד מפורס סזל מסוס וממור ואסור זנטיסס וע"ל ופרדו מלסון פירוד ממס לפי סווג אס ואסס קרוי זנוק כדכתיב וזנב זלסזו והוא חינור סס ל"ס סלסלס ואסס כדלמדין פרק סהי מצינו וסרוסס וזונת מפירד דנוק מלססו ומפירד סס י"ס סנחיוור אס ואסס כדלמדין סס: ועם לא יבין וילבט בו' לפי סלל סנינו דרב דיוצר סהיו סמונת זסס ומסקין מי המריס לא היו המיס זודקין אורו כדלקמן מסרבו נעוית כולי רבו מי סמר' אל ססספך וסירס לס סנניח דרב דיוצר סרבו ססווס רבו סלון מקפידים על עצמס ואין מנוקיס סס מעון וקל להנין:

פיסקא משכחלה סנהדרין במל השיר שנא *בשיר וגו' ומג' דבסנהדרין כתיב א"ר הונא בריה דרב יהושע דאמר קרא *וקנים משער שבתו בחורים מנניה'

אמר רב אורנא דשמע זמרא תעקר א"ר זמרא בביתא חורבא בסיפא שנאמ' *קול ישורר בתלון חורב בסף כי נ ארזה ערה' מאי כי ארזה ערה א"ר יצחק אפילו בית המסוך בארזים מתרועע ואיכא דאמרי אפילו בית המסוך בארזים עיר הוא: א"ר אשי שמע מיניה כי מתחיל חורבה בביתא כספא מתחיל שנאמר חורב בסף ואי בעית איסא מהבא *ושאיה יוכת שער' אמר מר בר רב אשי לרדיי חזי לי ומננח כתורא: א"ר הונא זמרי דננדי ודבקריו שרי' דגרדא אסיר' רב הונא בטל זמרא קס מאה אוזי כוזוא ומאה סאוי חזיני כוזוא ולא איבעיין אתאר רב חסדא ולול ביה איבעי אוזוא כוזוא ולא אשחכח' א"ר יוסף זמרי גברי ועניין נשי פריצותא זמרון נשי וענו גברי כאש כנוערת למאי נפקא מיניה לבטולי

הא מקמי הא' אמר רבי יוחנן כל בשוהה כארבעה מיני זמר מביא חמש פורענות לעולם שנאמר *הוי משכימי כבקר שכר ירדפו וגו' והיה כבוד ונבל וזתף לחיל ויין משתיים גו' מה כתיב אחריו *לכן גלה עמי מבלי דעת שגורמין גלות לעולם וכבודו מתי רעב שמביאין רעב לעולם והמנוה צחה צמא שגורמי' לחור' ששתשכב סלומדי' וישח אדם וישפל איש שגורמים שפלות לשונאו של הקב"ה ואינו איש אלא הקב"ה שנא' *האיש מלחמ' ועיני גבורים תשפלנה שגורמי' שפלות לעבו'ס שונאיה של ישראל ומה כתיב אחריו לכן הרחיבה שאלו נפשה ונו':

מתרועע ולשון ערה (לשון גילוי) כמו ערו ערו: כספא סתחיל מלספסס סניס וססמו: שאיה ציח סהוסס מלון יעסב ומחך דס עסיריס מרקדיס סס ומננחי' וסמקי' את סערי: זמרא דננדי מוסיס סססיס סמל: שרי סללנו אלס לרזן זמלכקתן וסלל יעסו: ודבקר' סמוזרין זכסס סמורסין

ס"ב וי"א

מ"ח
א"כ
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ס"י
ס"יא
ס"יב
ס"יג
ס"יד
ס"טו
ס"טז
ס"יז
ס"יח
ס"יט
ס"כ
ס"כא
ס"כב
ס"כג
ס"כד
ס"כה
ס"כו
ס"כז
ס"כח
ס"כט
ס"ל

ענדה ערופה

פרק תשיעי

סוטה

ואינו אלא לכוון את האזניים לתלמידי שהולכים לקול השיר שערב פליטים : דגדגרא אינו אלא לשמוע : בגלל זמרא גזר על דורו שלא יומרו צניעות וצניח התפארות : ולא איבעיין לא הוה רוליס לקוחים צדק : ולול בה לא הקפיד למחוח נידים : באש בנעורת לפי השבועה מעה אנו לשמע את התומר לענות אחריו ונמלאו האנשי נהגין לבס לקול בגשי וקול בלשע ערוה כדכתיב השמיעני את קולך ומצער את ילדו כלש בנעורת אבל זמרי גברו ועניין נשי קלת פרישות ים דקול בלשע ערוה אבל אין מצויר ילדו כל כך שאין המותרים מטיס אונס לקול הטונין : לבטאלי הא מקמי דאז אס אין קומעין לנו לבטל את סניסה נקדים לבטל את זה שהוא בלש בנעורת : צחה צמא מלאין מתגרמין לחנונא : הרחיבה שאול נפשה לאחר שהניחו ה' פורעניות הללו לעולם סופס נוספליה צניהם :

גלה עמי מצלי דעת שלא ידעו מעשה ה' כמ"א יאלח פועל ה' לא יצונו ומעשה ידיו לא ראו ונגד דרכה אהבת עולם שמספר זו כי היא סינינו גו' אחר צניטולה וכדודו מתיר רעז וכנגד ק"ס שהוא קבלת התורה ונאותיה כמ"ס פרק היה נוטל אחר צניטול שגורמין לחורה שתשכח בו' ומיתו ליה מקרא והמונו לחה למא גו' כמ"ס היו כל אלא לנו למעס דהיינו הקורה ונגד דרכה אחר ואתמונה שמספר בגדולתו ית' צ"ה ונפלאותיו שפעה בצלמים אחר צניטולה השפל איש כציטול אקב"ה דכיון שאינו מפור' מי הוא האיש רמוז צו על הקב"ה שהיה איש תלמחה בצלמים ונגד דרכה השניצוה שבקס צה על הנלחה וירש תה' ית' אחר צניטולה שגורמין שפלות זו ואחר ומה כתיב אחריו לכן הרחיבה גו' היא קרא מקומה דיוסח ארס וישל איש גו' הוא דכתיב ותלמודא הקדים המאומר ע"פ הדרס דלעיל דה' פורענות שפעה צ"ה אצל האי עונס לכן הרחיבה שאלו גו' הוא העונס שפעה צ"ה ובקרא הקדמו לחכמו צהר והמונו לחה למא שיהא פורענות דציטול ק"ס גופה בעה"ז לפי קסס זה הרחיב שאלו גו' הוא עונס דציטול ק"ס גופה בעה"ז וע"פ מ"ס צפרק היה קורא כל הקורא ק"ס בו' מלגניו לו ויהיגס שנא' צפרס קדי מלכוס צה חלבו גו' והספק קאמר הכא צניטול ק"ס הרחיבה שאלו גו' וק"ל :

מהרש"א וממא רישבמלה סטרהרין בו' דא"ק וקניס משיער שבתו גו' נאחאי קרא סמיך צמתני דמשמע משעלנו סנהדרין סקדא"ע' וקניס איז בעל הגניבה והשיר ומיהו איצטריך לאתווי צמתני קרא דנשיר לא ישחו ויודנההו קרא מפור' דאיירי נגנינה ושיר צניח מתאחות וק"ל : זמרא בכיתה בו' דקיק לומר צניחא דההוא זמר לתענוג הוא לאסוקי וזמרא דגברי ודפקרי שאינו לתענוג אלא למלאכה צחוק דקרי כדלקמן ומיתוה סגאנר קול יאורר בחלון גו' דהיינו שמעמידין להם לתענוג עופות המלאכסים בתלונות ואמר מי אי כי ארוה ערה אר"י בית בו' מאוס דמשמע ליה לפרס ערה מלאן עיר ומקום קאמר תימא תימא גיזן דמורב צפק קאמר היאך קאמר הפך זה כי ארוה של אוחו בית יהיה לו קניס כעיר וקאמר דאינו כן אלא ערה מלאן ערה ומורבן סאותו גיח שמשוררי צו גס שהיה מסוכך בצריו מחורעו כן נראה לפרס מפרס"י וצט"י וס גירס' אחרת צוה ע"ס : ושאיה יובת גו' נראה דאכולה מלחא מיתו ליה מתכא דהאי קרא גני צביר לא ישחו ויין כתיב דע"י שמשוררין במסח"יין צא שהיה להכות סער והענין מפרס צפ' כילד הרגל ע"ס קס ק'אוחי בוואו בו' ים לכוון צוה ע"ס מ"ס צפ' הרויחא הרוח' ארוו חלום יפנה לחכמה כן חכמות בחוך חרונה כי האינו הוא הקולני צעופות ספורים וזהו היצטל זמר האיסור וכה לוינו החכמ' ומציא הנרצה צמין האינו הרמוז ע"ז ובהפק בני יולו צוה בו' וק"ל : כל השותה בד' מיני זמר סביא ה' בו' ע"ס מ"ס פר' כל כתיב א"ר צבנה לא חרבה ירושלים אלא שצטלו פה ק"ס סחריח וערציה שנא' הוי משכימי גו' אחר דכרני השכרני' על הרוב ציוס הכפת עז מ"ס לבטל ק"ס של ערנית וגם למחרת צפמרי"ו ע"ס הוי משכימי צעת שכרותם צנוקר שאמר הוי כי עניין ראשו עלינו הוי ואמר שאז סכר ירדחו אפסר סכר סגוב' יאלן הוא סכר מתמרי"ו ע"ס בהצמח למחרת סכר מתמים ירדוך לבנות ממנו הדלקה ויין שהיה לו צנפק של אחמול ואת' והיה צנוקר ונגל גו' כי תחת שפתי יין לקרן ק"ס צד' דכרוכה צער צרצ הרי הוא שותה ויין צד' מיני זמר ונטע' סכור ומצטל ק"ס והיינו ואל פועל ק' לא גו' סלריך לומר מדח יוס צלילה צברכת מעריב ערבים ומדח לילה ציוס צברכת וילר המאורות ומציב כנגד זה שצטל ק"ס צד' צרוכותה ע"י דמיני זמר צמשה יין שצניח ה' מיני פורענות נגד צרפת מעריב ערבים שמספר צו מעשה ה' אחר צניטולה לכן

פיסקא משמחו בויאם הראשונים בכלל אירים ותומים מאן נביאים הראשונים שמואל דוד ושלמה רב נחמן אמר בפי רוב ס' ומיין סליק ומיין לא סליק שהרי שאל צרוק ועלתה לו אביתר ולא ע"כ עלתה לו שניא סיועק אביתר מתוב רבה בר שמואל יבוי לדרוש שמואל אלהים כל ימי ודבריה המבין בראות אלהים מאי לאו בארים ותומים ע' טו נא כנביאות ה"ש שחבר ביה הקודש ראשון בשלו ערי מרש ביש וצפקי ד"ס אירים ותומים וצפק סלך מביח דוד ואם לחשך ארם לומר ויואמר צ' טו החרשתה להם אשר לא יאכלו בקרש הקדש' ער עטר הכהן לאורים ותומים כאים שאומר לחברו ער שיתו חתים ויבא משה בן דוד מלא אבר רב נחמן מאן נביאים הראשונים לאסוקי הוי זכריה ומלאכי ראיקו אחרונים רתני בשמחו נביאי' ואתחורנים הוי זכריה ומלאכי נסתלקה חת הקרש מישראל עריק היו פשתמיין כפת קול וכו' :

זכרני מלוק עמי' עלה כידם שבעו ועשמי' שלא עלה כידם שהיי כשכרת דוד תפני אכשלוס וילא יתרושלי' שאל לדוק באורים ותומים ועלתה לו שהשיבוה ושאל אביתר ולא עלהה לו שנאמר ויעל אביתר הכהן עד חס ונמר שנסתלק מן הכהונה מפני שלא נענה באורים ותומים והכי תניא בסדר עולם נבי' ארון ונכרתו מפני אכשלוס צנו יאל עמו עד שפלה צמעהל החוים וישל באורים ותומים ונסתלק אביתר מן הכהונה הנחלה וכנסם לחות יחתיו כדכתיב ויאמר ערמי לדוק שפז את הארון וכו' : בימי זכריה נן יהודיע שהיה בימי יואש : ערמי מנרס ערי לויס שהעניעו הכתוב מנרשות : עד עמוד סה' ונמר אלאה הוי אורים ותומים צניח עני אחרו לו לא סניו אורים ותומים אלא כלרס האומר לחברו וכו' אלאה כל ימי מקדס ראשון הוי דחמא דמי זכריה ומלאכי נקראו אחרונים :

מהרש"א בימי דוד ומיין בו' שאל אביתר ולא עלתה לו בו' צפ"ס צאל לו הפירוש סמוס דאינו מדבר צרות הקדס ואין סכינה שורה עליו ולא ידענה מן שיך הכא דהא דלא צימי שמואל וקודס לו נמי אס היה קוב סלא מדבר צרות הקודס בו' סלא עלתה לו וק"ל : ויהי לדרוש אלהים כל ימי זכריה המבין בו' פרס"י צימי זכריה והוא צנו של יהודיע שהיה צימי וואש עכ"ל ודבר תימה פי' דהא זכריה צנו של יהודיע כבר נהרב צימי מלך יואש וזה הכתוב נאח' צימי עזיבוה סה"כילה דורות אח"כ וצפ"ס ד"ה פרס"י דזכריה המניח הוא עזיבוה גו' סמוס היו לו נבי' ע"כ

ע"כ

ע"כ

עגלה ערופה פרק השיעי סוטה ערה

לא כ"ס והכי צנו למימר צמחילא אי לאו דריש מיטוטא ור"י
 לית ליה הדיא מיטוטא ודו"ק : ואין מסרטין בו' שנ' במלואות'
 בו' מל' שלמות כפרים' ומילוי לזה נכסף מלא והנהגה גוי' כפרס' י'
 סס : שמייר זה' בריריהו בשעורה ומששת ימי' בראשית
 נברא בו' צמח' אלות תשיב ליה שמיר דהדי' י' דברים שנראו
 נע"ג בין השמשות ופי' הרמ"ס דתשיב נלאות ומוספי' שהוטו
 צבעי הדברי' הסס בין השמשות וז"ס האס אזהו דבר נפלא דבר
 קטן שברייחו רק כשעורה ואין כל דבר קשה בו' ואין משמרין לתו
 רק דבר רך נסוגין בו' סגן הוסס דבר נפלא צבע משסת
 ימי' בראשית ודו"ק :

ע"פ ודו"ק : משחרב ב"ה ראשון בטלו ערי מנרש ופסקו
 אורים וחומים כו"ס לרקק דכסוף פ"ק דומא קאמר ה' דברי'
 שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני ואלו הן ארון וכפורת וכרובים
 ואם ושכינת ורות הקודש ואורים ותשיב והאס ויל' דהסס לא תשיב
 מדתהס ולא תשיב דהסס תרמי תשיב ויל' דהסס לא תשיב
 אלא הני דשייב למקדש והכל תשיב דלא שייב למקדש דאורים
 וחומים שייב גם כלא מקדש ודו"ק : בארם שאמר לחבירו
 ער שיחיו מתים בו' כיון דלהס' אומר שאלנו כשעמוד כהן
 לאורי' גומר ותו ימות משיח עדיין לא היה אז ע"כ כשיחו לעתיד
 אמר להס כן שאלנו ע"פ אורים וחומים ודו"ק :

קבו פ'סקא בטל השמיר' ת"ר שמיר שבו בנה שלמה את
 בית המקדש שנא' *והיבית בהכנתו אבן שלמה
 מסע נבנה וגומר דברים ככתבן דברי רבי יהודה אמ' ליה
 רבי נחמיה וכי אפשר לומר כן והלא כבר נאמר כל אלה
 אבנים יקרות בפרו' ניות ומגוררות במני' סבית ומבחוץ
 אלא מאי לא נשמע בבית בהכנתו שהיה מתקנן מבחוץ
 ומכניסן מבפנים אמר רב נחמן נראין דברי רבי יהודה
 כאבני מקדש ונראין דברי רבי נחמיה כאבני ביתו ולרבי
 נחמיה שמיר למה לי לאבני אפור כדתניא אבני הללו אין

מכות כותבין עליהם כדו' משום שנאמר *פתוחי חותם ואין
 מסרטין עליהם באיזמל (משום) שנאמר *במלואותם הא
 כיצד כותבין עליה' בריו ומביא שמיר ומראה להם מבחוץ
 והם מתבקעים מאלוים כתתנה שאתבקעת בימות החמה
 ואינה חסרה כלום ת"ר שמיר כל דבר קשה יבול לעמוד בפניו
 ימי בראשית נברא ואין כל דבר קשה יבול לעמוד בפניו
 וכיצד מצניעין אותו כרובין אותו בסוגין של צמר
 ומניחים אותו באיזוני של אבר מלאה סובין שעורין :
 דברים ככתבם כשמתען א' אבן שלמה מסע כמה שהוטו מן
 ההר ולא שחזקה עור ככלי ברזל : והלא כבר נאמר
 מגוררות צמירים וגומר : שמייר לשאי' אתא דלחרינן צמסת
 גיטין שהניאו ע"י אשמדאי מלאך דקודי : אבנים הללו שאלמד
 נחמן : פתוחי מקק משמע : במלואותם שיהו שלמות שלא יהו
 חסרות מהן כלום : ומראה להם שמיר על פני הדין צמח' האות:
 איוני' של אבן גזתא חתא כע"ג :

מרהש"א אבן שלמה מסע נבנה תרברם ככתבן בו' פי'
 כפתון שמן ההר הסיעו כמו שהן ע"י השמיר בו'
 כפרס' י' צמר מלגי' ולר' נחמיה סמ' שהיה מתקן צמחוד ע"כ אין
 הדברים ככתבן ופי' הרמז"ן סוף פ' יצרו אבן שלמה מסע נבנה
 לא שהיה שלמה לגמרי רק שהיה שלמה שאין זה פגם בו' ע"ס
 באורן וכתיב עוד סס הרמז"ן דלויא צמחילא לא תבנה אהון
 גזית בו' אי אהו צונה אבן אהו צונה דהיכל ובק"ק ומה אמי
 מקיים מקצות והגרון וכל כלי ברזל לא נשמע צנית גו' צנית אינו
 נשמע אבן צמחוד נשמע בו' עכ"ל והיינו לדעת רבי נחמיה שהוא
 סובר כן אבן לרבי יהודה דהיכל ובק"ק נמי אפי' צמחוד לא היה
 מסתקן וז"ל לר"י הא דנקיט קרא גזי מוצת לא תבנה אהון גזית
 לאו דלויא קאמר לה לא לרבות' נקט קרא מוצת ומיני' נילף בק"ו'
 ומה אס מוצת הקל אסור לגנות בו' גזית דהיכל וק"ק שהן אמורי'

פ'סקא ופסקו אנשי אמנה' מאי אנשי אמנה א"ר יצחק קטא
 אלו בני אדם המאמינים בהקב"ה רתניא ר"א סס
 הגדול אומר מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר
 אינו אלא מקטני אמנה והיינו דא"ר אלעזר מאי דכתיב
 *כי מי בו ליום קטנות מי גרם לצדיקי' שיכתובו שלחנם
 לעתיד לבא קטנות שהיתה בהם שלא האמינו בהקב"ה'
 רבא אמר אלו קטנים בני רשעי ישראל שמכובדים דין
 אביה' לעתיד לבא אומר לפניו רבש"ע מאחר שאתה
 עתיד ליפרע מהם למה אתה הקרות שיעירם בהם :

שמאמינים בהקב"ה נטמין בו לוותר ממוס לנוי הדור מלטה
 וללקחה ולהנללות שכתות וימים טובים : שיכתובו
 שלחנם לע"ל שאין מקבלין סכר שלם והכי משמע כי מי צו ליום
 הנה את הצדיקים קטנות קטני אמנה קטני בני רשעי ישראל
 שמתו כשמן קטנים : שמכובדין דין אבירם קרעין דין אהיה
 כשכאלו לזונם אומרין לפניו בו' : הדקיות שיעירם בהם למה
 האנללסם ולערתם עליו צמחיתו ונפרעת מהם צמיות :
מרהש"א מאי ונפת צופים בו' קרא הוא צמר תהלים
 ומפורש ציה שהוא דבס מחוק כדכתיב ומתקיים מדבס
 ונפת צופים אלא דהכל ה"ק מאי צמיות וברכותה נופת צופים
 שחלה ביטולה צמורין המקדש וקאמר סולת שלפה בו' עיין פרס"י
 נע"ל כי הסולת הוא החשוב והכנס מן החטים והקמח הוא הדק
 מינו כמ"ס מוילתא אה הקמח וקולעת את הסולת והיה הסולת
 ע"כ הנפה והקמח לעתה ממנו תתתו וקאמר מחוך שמונות שבו
 היה כף סס כאלו הוא דבר למ דומה צופים שנילושה נדבס בו'
 שראה השמן כף על עופה ומלא דמזרס צ"ס ככרות בו' פרס"י
 נופת מל' נוף שצילון וצופים מל' כף ומלא דמל' דבס הנה מן
 צופים בו' נראה דברים נמי נופת מל' נוף שכל הרוב עושין נופת
 שלתן ציערים נופות האולנות : *בני אדם המוסיפין דבריהם
 בו' פרס"י סקרנים והולכי ריביל עכ"ל נראה שסקרנים היו צמה
 שאמרו ועשה לכל אות נפש גו' ולנו הסגידו ציד המלך שהי' זה
 סקר כי לא היה זה צידם וק"ק אמאי לא עייתו ר"ל ראה לרבינו
 מקרא דכתיב דהבוא ענינו גופא דכתיב ויש דוד במדבר ויף גו'
 ויקומו וילכו ויפה גו' ודו"ק : פסקו אנשי אמנה אר"י אלו בני
 אדם שאינם מאמינים בו' דעל כרחק לא היה כהכי' דפי' כל
 כהני דפסקו ממנה אפי' אמל' דמסקי החס היינו צמסת ומתן דזה
 היה קודם שחזר המקדש כדלמד האס לא חרבה ויבוליס לא על
 שפסקו גו' אבן ה"ק שאמר שמר צמ' וראו שנתעטפה הנדבס
 פסקו

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה

פסקו אגסי אמונה דהיינו שאין להם צטחון בהקב"ה ליתן לו גם פרוצונו שיש לאדם להאמין שהקב"ה ון את כל העולם מקרני דאמינו עד בזוי כניס ואין לו לאדם לדאוג על מזונותיו מהיום ליום מהר כי לא העז מה ילד מהר כדאמרינן בעירובין שהוראב ע"כ הוא דואג אעולם שאינו שלו וצמחני' מייחית לה מקרא הושיע' ה' כי גמר חסיד כי פסו אמונים וגו' כי זה ודאי מדה חסידות שיש לו צטחון אבל צדיקים שאינם צמדהגה ון קאמר מי גרם להם שיתצוו? שלחום כו' כההיא ענדזל דר' הניחא בן דוסא דיהבי ליה חד כרעא דספורא כו' וחזי' בחלמא דלדיקי אכלי אפחורי דדהצא דחלחא כרעי ואיהו אשקורא דחתי קרעי כרעי רחמיס וסקלוהו ע"כ ורבא דקאמר אלו קטני בו' דה"ג אלא דהבני' מתרעמי' על לעתיד כו' ג"ל לפי פרש"י דמק"ג אלא דהבני' מתרעמי' על דין שמים צבתי' כמ"ס ביהמקבל על כלם אהם מושלים וגומר אצוח אכלו צומר נשיני צניס שהאצות ר"ל שהאצות היו חוטאים והצניס לוקים כה"ג אמר כאלן שהאצות מקרעמיס על דינס לצנזו ולקרוע אותן לעתיד שאם אחה עתיד ליפרע מהם למה הקהיה צניעה צבתי' ויהי לוקים צעון צניעה הקטני' ודו"ק :

אמר רבי אילעא בר ברביה אלמלא תפלתו של רוד היו כל ישראל מביי רבב שואמר שיתיה' מורה להם שיהיו נייס אשיי המה סלה ואמר' אילעא בר ברביה אלמלא תפלתו של חבקק היו שני ת"ח מתכסיס בשלית אחר וינסקים בחורה שנוא' ה' ששעתיי שמער יראתי ה' פעלך בקרב שנים חייוו אל הקרי בקרב שנים אלא בקרוב שנים ואמר רבי אילעא ברבי ברביה שני ת"ח המהלכים בדרך ואין כיניהם רבוי תורה ראיון לישורף שואמר' יהיה המה הולכים הלוך ורבר והנה רבב אש וסיסי אש ויפרויו בין שיהיה ויעל אליהו בעקרה השמימית גו' מעמא ראובא דרבר אהר ליבא דרבר ראיון לישורף ו' ואידי אילעא בר ברביה שני ת"ח הררין בעיר אחר ואין נוחין זה לזה בהלכה אחר מת ואחר גולה שואמר' לניס שמה רוצה אשר ירצה את רעהו בבלי רעת ואין רעת אלא תורה שואמר' נרמי עמי מבלי רעת א"ר יהיה כריה ררבי חייא כל העוסק בתורה מתיר דחוק חפלותו נישמע שנוא' כי עס בציון ישב בירושלם כבי לא תבכה חינוי ויחך לקול ועקך וגו' וכתיב כחריה ונתן ה' לבס להם צד וימס לחץ י' אהא בר הנינא אומר אף אין הפרגוד נעל לפניו שנוא' סולא יכור עור מירוך ר' אבהו אמר אף זכב וסקבל פנו שכניה שנוא' יהי' עיניך רואים את מירוך :

מוכרי רבב עניים : רבב הוא דבר מאוס כמו חלג ושומן ונרנב כנדיהם ונחמאין ואין לך אדם מתעסק כסס אלא עני : שיתה' מורה להם לעיל מיניה כתיב כי לא יללח יסכח אבינו תקוח עניים תאנך לעד שיתה' מורה להם כי הם מרחם אלותן עניי' עשרי סיפוי הטובים נהגים צנה כבוד וידעו הכוביס שהם אנוש ואינם אלוותת שאין כל הכבוד וגולה שלהם : מתכסין עולות אחר מרוב עניי' קרבי שנים אותה פעולה שך דיינו ד"ח שהיא קרוב שנים שנים רונים להתקרב בלחך נכסיי אחר' מייחית רפאלא רהווא להם ותן להם חלידין וזו מהה הולכים הלוך ורבר כד"ס כאליה ואליעט כתיב: ראיון לישורף שעל מנח גו' כי רבב אש עליהם אחר מת ע"י מדרו שהרגו כנננו: ואל' גולה לעיר מתקט' ואל' מיתה סימן למיתה ונלח סימן לגלות שאל' מית' וחמד גולה : צנל דעה על' שלא היה להם דעת להיות מלמדין או חל זה ואלתידן זה מיה : דענו עמי סילא דהרף וחסכס תורת איתוי : כי עס בציון ישב חלו יסדי ישיבת חורה וסיפא דקרא' תנן יתך לקול ועקך: להם רב בניי הכאוב מדרב בניי סמוכותיו קשין עליו ורף עפי"כ יושב ועוסק בחורה : והו עיניך רואים וגומר וכן חריה לא ינכף כתיב ונומר : פרנני תתייה : לא ינכף לא ינכף לא ינכף כתיב כתיב ומחלתי: **מהרשיא** א"ר אילעא בר ברביה כו' היו כל ישראל מוכרי רבב כו' לפי פרש"י אין שכיכות כאלן לכל האמריים דרני אילעא וצטרוך פי' רבב פסולת של שניה הוא

ומפני שהזכיר שבעל טופח לופים צא להודיע שלא נאמר להם אלא פסולת של שניה כו' עכ"ל ע"ס ודרש מורה מל' מרות כפרש"י וכתי'ג דרשו ומורה לא יעלה על ראשי דבני שמשון ומחאל עיניו בחידושינו בסוף מסכת זויר ט"ט: תפלתו של חבקוק היו ב' ת"ח מחכסין כו' דתפלתו של דוד כדלעיל לא הושיעיה אלא למתעסקים צמחא ומחן שלא יהיו מתעסקים צנדר שפל כמו רבב לא צעק ממוס שירויח צו אכל ת"ח' שאין לו רק עסק חורה לא הושיעיה קשלקו שאין לו עסק משא ומתן שירויח צו עד שצא חבקוק והצלל עליהם ואמר ה' שמעתי שמעך היא קבלת החורה שהיא שמיעה שכליה כדאמרי נעשה קודם לנשמע כמלאכים שאל' צהם עוטי דצרו לשמוע בקול גומר אכל יראתי ה' פעלך שהיא פסולת הטובים של שני צמ"ח סנקירוב שנים צנלות אחד חייהו כפרש"י מל' מתייה או שירוב חייהו ממש מסכת חנוי בעלי ראחן כדאמרינו צמ"ס המדיר דרבי'ל הוא מנריך נהו ועסק בחורה דאנוני מננה והיינו דמסיי' דתפלתו צהאי קרא צרונו רחס מוכרד וק"ל : ב' ת"ח שנוא' יהיה המה הולכים הלוך ורבר גו' מל' כפול הולכים הלוך דרשו שהיו עוסקים בעומקה של הלכה כך נראה מפרש"י פ"ק דחגיגה וצמדרש ילקוט צנדר אין צנור אלא חורה שנאמר הלא כה דברי כלש ע"ס וקאמר מעמא דאיבא דרבר הא ליבא דרבר ראיון לישורף נא' דאמי' דקרא סמיך דכתיב והנה רבב אש וסיסי אש ויפרויו צין שניהם ר"ל שהיו נפרדים זה מזה עליו הווק משריפת האש הצא צניעה וכלי הצנור לא היו נפרדים כך צלי היק מן האש שצא צין צניעה וק"ל: ב' ת"ח הררין כו' אשר ירצה את רעהו בבלי רעת כו' אלא תורה כו' מדשינה למכח צלי דעה צמקוס שגנה דכתיב צפרסת' מסעי לנוס שמה כל מנה נפש צנגנה דרוס ליה צלי דעה החורה ועל כונה זו נסמך ונחא החורה אשר שם משה גו' לפרשה זו ונחא גולן צצבן למנשה ונחא החורה גו' דיינו דא' משה שהיה לו ללמנו ממנו נלא למד עכשיו שאין לו ממי ללמוד אמרינו צו היו גולה למקום חורה וק"ל: כל ת"ח כו' שנוא' כי עס בציון ישב בירושל' גומר עיין פרש"י ועי"ל דהיינו צליון היינו צירושלים וע"כ דרשו מיניה צליון חת"ח המלווינים הלכה ואמר דתפלתו נשמעת גם לאחר מורבן צ"ה דננעלו שערי תפלה שנ' סהם תפלתו נשמעת דאמרי' פ' הוהב דשערי דמעה לא ננעלו אמר צבאל צנו לא הצנה ואין כאלן דמעה ונאע"כ הוהב תפלתך נשמעת צוכות זה שמה לומד חורה מתוך הדמך ואמר משביעין אותו מויו כו' היינו שמגלה הקב"ה לו רוי מורה דהיינו עיניך רואים את מירוך הוא הקב"ה המלמדך להושיע כפרש"י צספר ישיעה ואמר אף אין הפרגוד נעל כו' צצק הוהב פרש"י פרגוד מחילה צצין כניעה לצבא מרוס עכ"ל ומשיב סס ג' דברים אין הפרגוד נעל צניעה היינו צג' עבירי' ומנחה ונול ועכו"ל שאינו נעל מלרוח מעשיה' הרעי' לענוש אחוס ע"כ אכל קו' הדבא לא חשיב סהם דלמלעות' קאמר הכא דיינו נועל הפרגוד מלהשינו עליו לצובה וק"ל :

הרי"ף פעלך בקרב שנים ח"ח בקרב שנים אלא בקרוב שנים נראה דהוקמה לו בכתוב כפי פשוטו בקרב שנים דמשא' בלחד השני חייהו והפרע ממנו מעט ונלא כתיב אח' מאי בקרב היל'ל כרוב שנים חייהו אלא לדרוש פעלך שהיא בקרוב צ"א אשויס עלייה' ומחמת עיני מייחית חן להם הגמה והרושה לעסוק בחורה : ב' ת"ח המהלכים בדרך כו' נראה

קבט
טס
תהילס
טו
תביןוק
ג
תלניס
ג
דברים
ד
הושיע
השעיה
גס
סס

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה רעו

לך ולא צטל רוח מאנכי : אתא בריה דרבה בר רב הונא :
 א"ל רב הונא לבריה שמח את לבי בטרחך והקפית את שיני
 שהראיתני שהבחר על צנך יחר מעלי שנטלתה ממני ונחח לו :
 רחמי' הנהני : איטפיל ביה גדלו צניחו : רבי רבי גדל גדל
 אוקי ואף על פי כן איני צריך : בר ברתך אנא ואין עלי
 לכבדך כנן :

מהרש"א אמר רבא כל יום כו' הי בקר אלימא בקר
 דלמחר כו'ים לרקק אתאי לא דקיק כו' רבא גרישא
 דקרא דקניז צבקר תאמר מי יתן ערב הי ערב אילומא דלמחר מי
 ידע כו' ויט לפרס זיה עמ"ט נספ"צ רשנח דמזל יומא גרים זבא
 רבא לפרס עטס המסנה דליון יום שאין צו קללה כו' דבקר' אמרש
 דבכל יום קלקלו מרובה מחנירו שמי' שם יום דיום שלאחריו ש
 לו מול טוב יותר משלפניו מ"מ קלקלו מרובה מחנירו מיום שחרב
 צ"ה ומייחי מקרא שא' צבקר תאמר מי גו' דמרישא דקרא ליבא
 ראיה דאימא דמי יתן ערב דלמחר ומלפני ומקוה למזל יום אחר
 שתחיל בער' ראב"ל גבי ערב מי יתן בקר שפיר קא קשי' לי כיון דער'
 ובקר שאחריו מול יום א' הוא מי ידע מאי הוא וקאמר א' דחליף
 דמזל הבא בכל יום יוסתף לרע' יותר מיו' שלפניו וקאמ' דא"כ הוא
 עלמא אמאי קאי לנצל קתא רוע המזל של כל יום המתחבר
 תמיד ואמר אקרושא דסדרא ואיהא שמייה רבה דאנדרא
 דהיינו תרתי שנאמרו צ"ה תרגום סינון נו גס ע"ה לקדושת ש"ס
 ולמוד חורב ומייחי לה מדרש מקרא דכתי' ארץ עיפשה כמו אופל
 גו' שרמו צוה תורבין צ"ה וגלות ישראל כמ"ס בחנוכה והיית ממשה
 צלהרים כאשר ימשש העור בצפילה והיינו ארץ שהוא א"י הוא
 צעיפשה ולהרים כמו באופל ומיזש שנתהוה זה היה ללמות וקללה
 בעולם ואין העולם מתקיים בלא סדרים דהיינו צ' סדרים סדר
 קדושה וסדר פרשת החורב כפרש"י ודוק' : טהרה במלה טעם
 וריח כו' עהר' הוא דבר רומני צעלה טעם וריח סכוא דבר רומני
 כמ"ס כל הנשת' חפלה יל אינו דבר שהנשת' הנהה ממנו הוי אומר
 זה הריח ונ"ל ש' טהרה יס כך כמ"ס נשמה שנתהה צי עהורה היא
 כו' ומעשר שהוא דבר רומני ויש בו תמש צעלה שומן הדבר שיש בו
 ג"כ ממשות' מתרחא דהינונית' כו' עיין פרש"י בלאן וצערך פי'
 שיש להם ריח הטה ולכן הן צעלי תן וצבקר אע"פ גרם רש"י
 דהינוניתא בתי' מל' קרב לגבי דיקנא ואידען ע"ס : והקריית את
 שיני כו' אולי שאמר האי לשנא לפי שאכלנו לפניו ואמרתי אע"פ
 דאסור להשחוב צפני השמש אפי' חמיר דהינוניתא כללא דמלק' כו'
 כל דאית ליה ריחא כו' דמיק אית מי שאכלנו לפניו כו' כפרש"י שם
 וק"ל : א"ל אשקיון מיה א"ל לאו ברך אנא כו' אע"פ דבני
 צניס הרי הן כצניס ואפי' צרא לברתא כדאמר' מר' קבצי' היינו
 נענין מלת פריה ורביה והיינו טעמא תמוס דלשנא זיה והאיכא
 אכל לענין כבוד אב אינו כצניס וק"ל :

גראה דדוקא נקט שני מ"ס שיודעין ד"מ ויחיס עוסקס בה ראויים לשרף
 לפי שהחורה הוא אש דת שנה' הלא בה דברי גאס וכיון שאינם עוסקים בה
 חבלה בך ומאכלס וכן מינו חלליה ונחל' שבע שתי שניס מ"ס ובהיותם
 הלכים בדרך היו עוסקים ב"מ דמסתי הנוך ודבר וכו' שאמר והמה
 הלכים למה חר לומר הנוך ודבר דמסתי לומר הכה הלכי' ומדברים אלא
 לרמוז הנוך ודבר שהלנוך היה אלפי הדיבור שאל"כ היה האש שורפ' ולא
 היה בהם כח להנוך אלא מלך הדיבור על ד"מ היה הילוך וכיון שהיו
 עוסקים בד"מ שמתלו באש לכן והנה רבנ' אש העשית מל"מ הפרוד בין
 שניהם ועל חלליה השמיחה ואלישע כשאל כקיומו לומר הכה הלכי' וינור ראוי
 לשרף וס' לרמוז עוב הנוך ודבר מל' הלכה שהיה דיבור' צבקר הלכס וקרוב
 לזה פי' כספר בלי יקר : כל העוסק בתורה מתוך הרוחק מו' טראה דרבים
 מ"ד כי עם זניוין יוצב בירושלים כתיב ליון וירושלים ועוד הליל' כי עם
 ליון וירושלים יסב למה הפסיק בניהם אלא הסנהה לרמוז כי עם זניוין
 הם מלויים בד"מ והלכה והם זניוין ודבוקים וכן בירושלים צובים מתוך
 דחוקים ועוסקים בד"מ הנון יתקן לקול ועקר כשעמיה הקב"ה תפלו עק'
 ר' אחא אבד אף הפרודו און נעלל צפניו שאינם שמיחת תפלו מחורי
 הפרו' אלא מתוך הפרו' ר' אבהו אמר אף וכה הקביל פני שניה ועיניו צעין
 יתנה גאוח ה'כוח עיניו רואות את מורד כדכתיב אשע' יבקיך המונח' :

קל פ"סקא אין יום שאין בו קללה וכו' אמר רבא כל יום יום
 סס מרובה קללתו משל חברו שנאמ' *בבקר תאמר
 מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר' הי בקר אילימא
 כס בקר דלמח' מי ידע מאי יתן אלא דחליף ואול ואלא עלמא
 אמאי קאי אקרושא דסדרא ואיהא שמייה רבה דאנדרא
 אינו' ש' ארץ עיפשה כמו אופל צלמות ולא סדרים ותפע
 כמו אופל הא יש סדריו תופיע מאופל' ולא ירד של לברכ'
 ונישל טעם הפירות תני' ר"ש בן אלעז' אומר טהרה במלה
 טעם הפירות וריחם מעשר ביטל שומן דגן רב הונא אשכח
 תמרתא דהינוניתא כרכה כסודרית אתא רבה בריה א"ל
 קא מורתי' מינך ריחא דהינוניתא א"ל בני טהרה יש כך
 יהביה ניהליה ארדבי אתא רבא בריה שקלה יהבה ניהלי'
 א"ל בני שמחת את לבי והקריית את שיני דאמרי אינשי
 דחמי דאבא אבני רחמי דבני אבני דתיה ליה רב אחא
 בר יעקב איטפיל ביה ברבי יעקב בר ברתיה כי גדל
 אמר ליה אשקיון מיה אמר ליה אמר כרך אנא בר ברתך
 אנא והיינו דאמרי אינשי רבי רבי בר ברתך אנא :

דלמחר מי יתן שינא יום : מי ידע אס יניב מן הלילה : אלא
 דחליף מי יתן והיה זה ללול טעבר : אלא עלמא אמאי
 קיים מאחר שהקללה הולכת ורבה : אקרושא דסדרא סדר
 קדושה שלא קטנה אלא שיהו כל ישראל עוסקין בתורה בכל יום
 דבר מוטע שאומרים קרייתו ותרגומו והם כעוסקים בתורה וכיון
 שנוהג בכל ישראל בתלמידים ובעמי הארץ ויש כאלן שמים תלמוד
 תורה וקדושת השם חזיון הוא : וכן אמן הן בכל שמייה רבה מצדך
 שעונין אחר ההגדה שדקדקן דורס צבניס בכל שנה הלאה וכו' וכן
 וסם היו נקבליס גד' העם לטעמו שאינו יום של מילכה ויש כאלן
 חורה וקדושת השם סדרים סדרים מרבות' טהרה שפסקה מישאל'
 צעלה טעם הפירות וריחם שמתוך שהם טהורים וטהנים צערה
 אף הקב"ה מטהר מידוהם מטעם רע וריח רע : מעשר ביטל
 שומן דגן צעון מיסוק מעשרות פסק שומן הדגן כשמו של מעשר
 דאוקי' הלכ' דכתיב כל חלב ויח' וגו' דהינוניתא מניה ויש בה
 ריח טוב ומין תמיים הוא לענין' טהרה יש כך לעיניך מריחה

פ"סקא
 בפולמוס של אספסיאנוס קיסר גזרו וכו' ושלא ילמר ארם
 את בנו חכמת עכו"ם : ח"ד בשערן סלבי בית השבועתי זה
 על זה וכו' - משבת ר"י וכו' וכו' משבת ר"א ננו ס"ח משבת רבי
 יהושע בסלו עצה ומחשבה משבת ר"ע בסלה ורועי תורה ונסתחמו
 מעיות החכמה משבת ר' אלעזר בן עזריה בסלה קמרת חכמי' שערות
 חכמים עשרם משבת רבי חנינא בן רוסא בסלו אנשי מעשה משבת
 אבא

ענדה ערופה פרק השיעי סומה

ואנשי הנבול יסבבו מעיר לעיר ולא יחננו חכמת סופרי' תסרה וירא חטא ימאסו והאמת תהא נעדרת גערים וליבנו וקנים נחלים יעמרו מפני הקטנים בן מבבל אב בת קמה באמה בלה בחמתה אייבי איש אנשי ביתו פני הרור כפני הכלב הבן לא יחבייש מאביו ועל מי יש לנו להשען אלא על אבינו שבשמים רבי פתח בן יאיר אומר והירגת מביאה לירי נקיות וכו' רוח הקודש מביאה לירי תחיית המתים ותחיית המתים באה על ידי אליהו נטר לטוב הפקום ויכונו לראות כביאתו כמדה בימינו אמר :

שרו חבימיה החמלי החכמים : ספריא מלמדו חינוקות סהס קעגיס מן החכמים : כעמא דארעא כעמי סהרד : אולא ומגולה הולכים ודלים ומקוונים : בעקבות השיח' בסוף הגלות לפני זיאת משיח' ואין תוכחת אין כך אדם שוגל להכות סגולם נכשלים נחמא וכשמוכחין אומר לו אהה כמוני : וביית דרוער של חכמי' יהיה לניה זכות סגלו החכמים ואין לומד חורה ויהא מרב מאין אים ובעלי זמה מהגודדים סס מפני סמוך לעיר היו בתי מדרשוט שלהם :

מדרש א שרו חבימיה למריה בספריא כו' אמר סכ"א נחמ' ממדרגו מתעלה למטה עד שמי הארץ הולכים ודלים מפרש"ו דראה דגרים נמי הכא אולא ונולא אצל לשי' הי' סכחנו לעיל דאלא ונולא ליכא הכא לפרס כן-אצל גרסין הכא אולה ודלגה כו' וכ"ה בכל ספרים וסגים וחסים סג סהולכים ודלים וכ"כ אין שאל מהם על הפתח' על מי להשען על הפתח אבינו שבשמים דבזה הוסיפה ספולחו של דוד כדאמרי' לעיל וכו' :

בעקבו' משיח' חוצפא כו' כל זה עד אמר'ז אינו ג"כ מלי' המשיח' וצ"ל חלק אופא בגמ' בקלח כשכן אחר ע"ס ושאר היוקר יאמיר צ"ל חלק גרסין היוקר יעוה יס לפר' שאמר שלא יהיה היוקר חפני שלא יקו הסגים מזכור'ו אלא סהיה היוקר ע"י התעור'ו והיינו משקיעי שער'ו וכן יש לפרס הכא היוקר יאמיר מלי' אמרו פועלים ויאמר צ"ה דפ' האומני ויהי הדבר' במאמר היה יוצא במירוטיו פ' חלק ע"ס. משמרת ר' א ננוו ס"ת פרש"ו כדאמרי' בסנהדרין הרבה חורה למדתי כו' ע"ס וזהויל קאמר סהס פ"ד מית' אנו לכס צ' ורועוטי סהס ככ' ס"ח סנגליו כו' וגיין סס במדוסינו וק"ל : לא התני ענוה כו' ולא תיתני יראת חטא דאיב' אנא אין דרך החכמי' להספח ולהספח במעלה' וכמ"ס יהללך זר ולא פייך מ"ח כדי שלא יכא סנה הכריחא כענוה אמרו כו' דלל בעלה מסת' רביגס לא היה לו סגח דנדר בצאורו דור כמ"ס ויראלי סתוא וימאסו וק"ל :

ביש' ססחלות מסיס הכא ר' מנחם בן יאיר אמר וסורו ממא לידי זרות כו' וכבר הוא מפרס בצורך במדוסינו כ"ק דע"א וסס מקומו כדריחא וספסר דמית' ליה הכא בסוף הספסחא לחשיג נתי במחיתיו הכא אלו ה' מעלות סהו בחכמים הראשונים שגלו סתחו וספסר כמ"ס והל' יכונו להסיר מערה ליוסח ויקים כונו כמאמר כי כלס ידעו דעת ה' בומר : אמר כן יסי רגס :

אבא ייסי בן קטינא שהיה מקמי סהירי' שמשח כן עוואו כסלו השקרי' משמח בן וסא כסלו הרשעים משמח רשיון עלה נובא ורבי ערות משמח רבי וספלו הצרות משמח רבי כסלה ענית ויראח חטא א"ל רב יוסף לתני : לא תתני עניה לרוב אנא אסר ליה רב נחמן בר יצחק לתנא לא תתני יראת חטא דאיבא אנא :

ננוו' ספר חורה סהיה בעל הלכות חפי הסמטה סרכס וסמרות כפיו כאלו כחכים כספר כדאמרי' בסנהדרין הרבה חורה למדתי מרנתי ולא עוד אלא סנהי אסח אלפים המכות יו' עלה ומספסר סהיה וסר במדרשות וקני בעלת האלמות ובסמכות המינו וסכו דרמיהם כדאמרינו כ"ק דמניה כי כה נכסיה אמרו ליה רבין מה חסיו עלן ממינאי אמר להם אנדה עלה מכניס נקראה חכמתם סל מיניס : ורועי תורה עזרת ספרא וסמקי עמי תורה סעל פה על מדרס מקראות וסוחות חכמים ולסמכות סכתיס : כמקרא : ר' אלעזר בן עזריה בזה עסיר כדאמרי' יו' אלפי עגלי הוה מערב סמדותיה כל סתא וסכ"א דאיכא אנו סאני עוואו :

מדרש א' בפולמוס שיטאס כו' פרש"ו סהיה סורקקוס סאריסטרובני אמרו כו' ע"ל ארל סהס' סר' מרוב' דמו זה דעיטוס כעשר חורבן היה כדאמרינו פרק הניזקין ומלכות בית חסמונאי קדמו עובא כדאמרי' פ"ק דע"א ו"ל דמעיקרא גזרו ולא קבלו כו' ע"כ ע"ס ונרא' עוד בזה סזה סמעשה דבני בית חסמונאי סהביאו פולמוס סל ארמי' על ירוסלי' היה סחלחל וגרס סחורבן סעברו סארמיים סדרות סהיה להם סס וסר אל כדאי' פ"ק דע"א וכמ"ס בספר בן גוריון כע"י מריב' אלו אחי בית חסמונאי כנו חיל ארמיים על ירוסלים וכעסוה וסוה סרמו דלקמן כדריית' סנכ"פ סחור לסורנו יצמנה ונודע'ו כו' סהסר' מער סהוה עשו יהיה שולט כחמות ירוסלים ויזעזעו כל א"י על ידו וי"ה מייחי סך עובדא דאיס בית חסמונאי אסולתו סל עשום סהס סוף סחורבן ג"כ ע"י סארמיים כמו כל עסו וק"ל משמרת ר"ם כסלו מושלי כו' כל קני דמטיב מוך סחחר ר' בעלו כו' קדמו לר"ם טובא ואספ' מסוס דכל סמסני' ססס ר' אליעזר דר"ם סקיימו ככול' וסלמדיו סל ר' סוסיסו כע"י ה' דמסח' ר' בעל' ענוה כו' כמ"ס סרמב"ס : משמרת ריב"ו כ' כסלה ויו סחכמ' כו' י' אפרסו גס סכמ' דעלמ' כמו סעלינו סהניקין כסיעורו סס סססנינו וגי בעל ויו סההונה סרש"ו סהיה ססס ועסיר וכסנים רבים כו' לל ידענא סיקן מלא וזה סהיה עסיר ורבי' אולקל על סלחנו אצל כס"פ מקו' סנהגה סקלינו כמעליו וקראו סלמורו סל פתח : משמרת ר"ג סוקן כסל כו' ומתה סתרה ופרישות כו' ק"ק ד"כ ככר קודס חורבן סנית כעלה סתרה סהרי ר"ג סוקן היה טובא מקמיה דמורבן סהרי ר"ג דיונה בן כנו היה נסא כו' וימן סחורבן ולעיל סנינו סמסר' צ"ה ניטל עסס ססירוח וקאמר דססרה בעל אה סעסס וכו' :

קלב רבי ירושע אבי' מיום שחרב בית חסדרנו שרו חבימיה סס למיהו כספריא וספריא כסלמירי וסלמירי כעמא ע"א דארע' ועמא דארע' אולא ומנעלה ורדלגה) אין דורש ואין מבקש על מי יש לנו להשען על אבינו שבשמי' בעקבות המשיח' היוקר יסנו ויקר יהא (יאמיר) הנפן חתן פריה ודיון ביוק' (פרסו סמסכרו) והכלכות סרפ' למינו ואין תוכחת בית הוער יהא לזנות והגליל יחרב : והגבל ישוס

הדרן עלך מסכת סומה

פרק ראשון

ב מאו איריא דתני שלש שלישי קרא בעי
ע"כ
ט"ח
יח
דברים
כ"ה
תלמי
י"ט

מאן איריא דתני שלש שלישי קרא בעי
למחני דרך ודרך לשון נקבה הוא דבתי* והודעת
לרם את הדרך אשר ולכו בה ואלא הוא דתניא בשבעה
דרבים כבודקן את הוב ליתני שבעה רבקהי למחני
דרך ואשכחתי דרך דאורי ובר דבתי* בדרך אחי
יצאו אליך ובשבעה דרבים ינוסי לפניך א"ה קשו קראי
אהדי וקשיין נמי מתניתין אהדי קראי אהדי לא
קשיין רבא דכתורה קאי ותורה איקרי לשון נקבה
דכתיב *תורת ה' הטיפה משיבת נפש כחב לה בלשון
נקבה החם דבמלחמה קאי ודרבו של איש לעשות
מלחמה ואין דרכה של אשה לעשות מלחמה כתב לה
בלשון זכר מחני* אהדי לא קשיין וכו' :

אותה לבני אדם * וע"כ אין למחר שיהיה בה דברי יואל חן הסדר אם לא
ברזון ללמד על הכלל כלו יואל : ואך לא יהיה כן והקדוק שאר הלשון 'ותני'
הסדר ללבוש והקדוק לבן הקדש היה הוא נוהג חן הלבוש : לכן טרחו פה
להשיענו תלם דרך כי היא נקבה ולמה לפעמים חבא לבזון זכר ולמנו ללמד
כל תלות אחריו : והבין דהיא על איות תורה לבן נקבה מספוק תורה ה'
מתיתה נקמה ומה שפוקס כבזורה המזויה זו כי יש מחירי דה"ה לתת
גדרה ועליותיה * ומה דכאם שם ח"ל מדיקוס כלמסו מחיר דלכני מלח
דיון אמר שלם דרבים ולא כלמסו ואם מצינו למה פעמים כבזורים זכר ונקבה
כח"ש המו' היכא דזכר לטווי ומכנין ובקראי נמי יש דרסס וכו' ולא תמה
במה דרשות שפוקס הם * ולפסקוס אשר לא יכלו הדקדוק כי כחון יזענו
דרכי אף אסתכות הם שפוקס ליתוד כחון על לבן דחוק כמה
תשובת תלמי :

מהרש"א ותורה אקרי לשון נקבה דכתיב תורת ה' גו'

כתורה כתיב אקרי לשון נקבה דכתיב תורה דכתיב ואלת
התורה ובמה שפוקס כח"ש * ותיקויה דהי קרא חס' תהלו' וכו' ו
שפוקסונו כמעלת התורה למה קרא שמה נקבה לפי שהיא משיבת
נפש אדם לדרך החיים וכו' * וממה את התורה לאשה כמה
עניינים וכו' * לאלת אהבים ועלמח חן דדיה ירווך ככל עת גו'
דכמו שהיה משיבה את נפש הנוקב כן התורה משיבה נפשו של
כל הרואה ליתן ממנה וק"ל :

תניא ר"ש ואמר מפני מה אמרה תורה * כי יקח איש
אשה ולא כתיב כי תלקח אשה וכו' מפני
שדרבו של איש לחזור על אשה וכו' ואין דרכה של אשה
לחזור על איש משום לארם שאברהם או אברהם מי חוזר
על מי בעל אברהם מתור על אברתו :

מהרש"א משל לאדם שאבד' כו' משום שנקת' האלע
ממנו בני ידועים כחון החרדתה קרי ליה אבדה
כח"ש המין הסר לר"ג דפרק אר"ת אלהיכם גבז הוא דלישקליה
בדיקא ולזה אמר דבעל אבידה חוזר על אבידתו שמואל צה שכת
גדול שפסקתה שם כמו שהכתיב * נח הסר שם דמשל דנטעו ממנו
קיימן של כסף והסירו לו של זהב וק"ל :

הר"ק מפני מה אמרה תורה כי יקח וכו' אין להקשות דהא כתיב כי
יקח לפי שהאיש קונה את האשה ואין האשה קונה לאיש לפי
שם אם כתב כי תלקח לאיש היה כמשתע שהאשה נקנית לאיש הקול' ותמה
ואין האשה קונה את האיש * אבל יש תימה מאי נפקא לן ללמדנו הם דרכו
פריה ורבייה וכן ישתדל האיש לקנות בכסף מלא את האשה ולא ימתיך עד
שפרשו האשה שדרבו של איש לחזר אחר אבידתו ואפשר שרמז כשאלחו
מפני מה אמרה תורה כי יקח לפי דאממעו כי יקח בעל כרחו של אשה
וכי אין האשה נקנית אלא כרצונה וא"כ ה"ל ל' כי תלקח אשה דאממע
תלקח אשה מרצונה דהיינו מן דמתינתן האשה נקנית ולא האיש קונה
ללמדנו שהאשה נקנית ברצונה ומפני שדרבו של איש לחזר אחר אבידתו
נקט קרא שדרו של עולם :

איבעיא להו מיוחדת לי מהו מיוחדת לי מהו צלעתי
מהו עורתי מהו גנותי מהו עצורתי מהו
סנורתי מהו תחתי מהו תפושתי מהו לקותתי מהו
פשוט מירא הרא דתניא דאומר לקותתי הרי זו מקודש'
משום שנאמר * כי יקח איש אשה איבעיא להו חרופתי
מהו ח"ש וכו' ה"ק האימר חרופתי מקודשת שנאמר
* והיא שפחה וחרפת לאיש :

ח"ב ע"ג א מיוחדת

כורקין את הוב נמאלח ובמשה כחול' ובמא' כפיקלה ומראה וקלחור
שחז תמיה אחי מן רחל' וכו' הוא עובד דרמחמל אמר
מכשורו חללו ולא תחת אונס וארשה אונס נמי משמאל כדאמר בפרק
בנין כותים כשהוא אומר כי יזוב וכו' דמה הרי אונס אומר :

הוספות קשו קראי אהדי אף ע"ג דמיתו כמה דכתיב שפוקס
בלשון זכר ונקבה דכתיב יד שומה אלו וכו' מנחם ספר וכן
השמש כזה השמש יאל תמניה הוחת והכחו וכן בלשון תמיים יזענו בני נר
שכחה אין זיקוק לה נר שכחה הלכה חמורק טרפון השוכר את החמור
והצדיקה והולכה כהר לא השליק בעל הפרה למחון את החמור עד שיח
החמור וכמה רבות מיאו היכא דזכר לטווי טעינו ובקראי נמי יש בו
שום דרשה א"ל לפי שראיה האשכוח שפוקס * וכמה אחרי שני הפסקוס היה
חולה לתת כזה עטם והקדוק עליהם * הכא דכתורה קאי ותורה איקרי לשון
נקבה וא"ל מלחמה נמי איקרי לשון נקבה דכתיב ותכבד המלחמה אל שאול
ותוסף עוד מלחמה ועוד כי יוכי דקאמר רבנו של איש לעשות מלחמה ולא
אשה ה"ל דרבו של איש ללמוד תורה ולא אשה ו"ל ללא דמי הסכל כדורה
צופיה קאי דקרי הכתיב נלפון דרך ולא קאי בלומדיה וכו' ילאו אלך
איש מלחמה קאי וכה האשכוח שדרבו לעשות מלחמה :

ארה"ב ואלו ויבנהו התמיים והתלמיים כדברי תורה ותהבול' הכתי
הקדוק במוצא כי הלידתו בו איוור וכן ודי לנו לקרות ולכתיב
ע"פ הבקורות ולא תמיהם וכו' זה לבכות מברכותם חזונו אשר בהשאל' וכו'
פיתעו כהמה תלמינו ותלמידי פיתוקת לוי ועודו ולא יביתוהו תלמידיהם
וככו ובעל הענינים עד שיהו מחמתי הדור הבאים אשר לא ידעו מה הוא'
וצאמר יודעון להם איש דיוק כמותה או כדברי חז"ל יאמרו לו דק ולא קימד
ומכתיב לא תסור כדכתיב : כי לא כן כדברי חז"ל או אלה ייסמרה הכונה
ובס חקרה ואלמר להם ככילוב כמחבי ספר בעינים ושלמי לטען שפוקס יענו'
עליו וישוין וכו' וחקר לו חלקיו לכלייה כי כוס טעון אל בלומדיהו כן
ע"ד המעל כלנו עטס כן ה' יתקון ככל תולה ומלה חתוק קודם כחור ונלס

א
ט"ח
יח
דברים
כ"ה
תלמי
י"ט
דברים
כ"ה
יקרא
י"ט

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

מיוחרת לשון זהו לבשר אחד מיעורת לשון אשר לא יעדה סתן לשון קידושין כלמה העברתה עורתי נגדתי לשון אעשה לו עור כנבדו: פגורתו לשון ויכבדו את חתונה עלוהו לבד עזרת שתהא נחשבת עמי לבית ורבותי אמרו לשון כי אשה עוברה לנו ולא יורה דהא עוברה ממנו קאמר דהא אחימלך ל' לידו אם נשמו העברי' אך מלשה ודור אהדר ליה אשה עוברה לנו והבנו עהורים:

הוספות עולותיו מאי פ' קטפריש ל' עזרת שתהא נחשבת עמי בבית ורבותי וכו' גר"י מיישב לינא דקרא נפירוש רבותי דה"ס כי אשה שהיה לנלוט מחולט שלום היה זה אבל עכשיו אכתנו עהורים ומיחא דכל אלו שלטות השתא לינא דקרא:

ארה"ב הנה לך כל המתנה היה אצל חסדתי וכן הסת' שלפני קרא לאשה בהיותה לאלו הדינאין להותי נאמר לאשה במקום הרי את מקודשת לי הרי את מיוחדת או אח' מלבושות אלו הם היו מקודשת והתה הרמז פיר' ומלחמו דרש ורמו על כל אחד ואחד אולי לכו' אחר אבינו כהאן נלחא יקרא אשה כי מאוס לקחה ואל כלומר רואה אני שיאמרו לואת כמה כמות חזר הדינים כבולו כמאורע ייראה לו' א' הוה נאמר חיי כלם שנים היות נאום לה אשה כי מאוס לקחה: כו"ט פסעט מיהא חזא האומר לקוחתי הרי זה מקודשת תהום שנאמר כי יקח איש אשה:

בגיטין שרצו כמו רצו דינים והלכותיה בחומר א"ל להחירה אף לאדם לעסוק בה' א"ל יהודע כו' וכן בקידושין שאמר הגטין באלו לא יהיה מהעסק בהם כ"ל יהודע נשעו גיטין שהיו קודם הקידושין אם גיטין גמורים היו דמסתא לא היה נט ומיחר על ידי קידושין שאחריו א"ל לעלמא: ועוד נאמר בזה ע"פ הפסוק ויאלה ויהיה וגו' במחיר גרושתו משכנחת כי יעלה חיובא דמחיר גרושתו אפילו לאחר מיתת המקדש כי יעלה לומר סגס מצעלה הראשון לא היה נט וא"כ לא היו הקידושין שאחריו קידושין כלל ומותרת לראשון ובמלת היה הנט והיה הקידושין קידושין ולאסורה לראשון לעולם אפילו אחר מיתת המקדש ודו"ק: וקישין לעולם יותר מדור הבבול' כו' הגם שיש בזה ספק א"ל וקלח שוגב ונדור המבול היו נכשלינן דנאלי א"ל דבני נח נלטו על א"ל מ"מ זה קשה יותר דבבני נח אין זו פסול ממזרי' אבל בישראל שיש בהם פסול ממזרות מ"ל עבירה גוררת עבירה כי העולם יעשו שהגיטין וקידושין גמורים היו והבנים כשרים וזהו: בעלמו כונת מיתרגם דמולדין צנין מנסי כפריוהו חוץ על כו' דהיינו פסול ממזרות ויאל לעולם בגיטין וקידושין אפיוס הלכתא: "קשה אבקה של שביעית אדם נושא גנותן כפירות שביעית לסיף כו' ופירשו התוספות דמסנרא שצא עושה על משא ומתן מזה כנגד מד' עכ"ל וק"ו דל"כ למה קאמר דמסמ' וכי ממכרו ממכר וגומר לתסובו איס אל אחרות שהיו עיקר דין הוינל וי"ל משום דכבר כתיב עיקר דין וינל זה לעיל מיניה ובבבסם איס אל אחרות אבל האי קרא מסורס דכתיב לעיל מיניה מן השדה תאכלו את תבואתה' וגומר דהיינו שהיו כולם שוים באכילת שדה לזהמה שאוכלת מן השדה שהכל והיה הפקר וכמ"ל לאכלה ולא לסמורה ולזה אמר אע"פ שאחריו לך שכולם שוים בפירות שביעית' לעינן אכילה אל האמר שבאחרת שיה לא תסוד הקרקע גופה לבעלה הראשון ויהיה הפקר אלא דאף בשנה זו שחבילו כולם תבואתה הקרקע היא בתוקף צעליה גם לענין מלאכה ומיקון קרקע המותרת בשביעית וצוינל והשתא נסמכה פטור וכי תמכרו וגו' לאיסור פירות שביעית שאמר מן השדה תאכלו וגו' כולם ולא תעשו בהם פמורה אבל השמע' קרקע ועבדים כבר נאמר ושבת' איס וגו' ולא תזרו כאל אלא תפוס פירות שביעית כמ"ס כן נראה לפי הדרש הנכח וק"ל: "לא באת לירוד עוד שמוכר כו' פירש"י והכי משמע לא באח לירוד פרהור חסונה עד כו' עכ"ל והוא דחוק ועיקר חסר מן הספר ולולי פירושו נראה דהאי לבגא אמור בין צב לו בין צאין לו כמו והסיגה ידו ומטה ידו דהיינו מונן דבר הניקון מיד ליד וו"ס כאן לא באח לירוד כלום ממכירת אחרות אצותיו שדעין אין לו עד שצא לענגס גדול מזה דהיינו שמוכר בית מושב עיר חומה ומקשה אמאי לא קאמר נמי הכא האי לשנא דלא הרניס ואמר כיון שסונה הותרה כו' ונדלוי לא ירגיש: "לא באת לירוד עוד שמוכר את בתו כו' ואף ע"ג דבחו לא כתיב צהאי עניינא קה קמ"ל כו' וקשה מהיכא קמ"ל הכי כיון דלא כתיבא הכא נהך עניינא מי ימיר דלאן מקומה ומסנרא

ב אמר רב יהודה אמר שמואל כל שאינו יודע כתיב גיטין וקידושין לא יתא לו עסק עמך א"ר אסי אמר רבי יוחנן וקשים לעולם יותר מדור המבול שנאמר *אלה וכחש ורצוח וגונב ונאף פרצו ודמים ברמים נגעו מאי משמע כרמחרנם רב יוסף מולדין בניו מנשי חבריהון חובין על חובין מוסיפין וכתיב *על כן תאבל הארץ אומלל כל יושבי בה בבית השדה ובעוף השמים וגם בני הים יאספו' ואלו ברור המבול לא נגזרה גזירה נרא' על הים שבים שנאמר *מבל אשר בחרבה מתו ולא הניח שבים ואלו הכא אפי' דנים שבים ואימא עד יומיה דעביד לכולהו אל כלקא דעתך דכתיב *כי מפני אלה י" אכלה ארץ ואימא אלה לירוד והך לחודיירו מי בתיב ופרצו פרצו כתיב:

בגיטין שרצו כמו רצו דינים והלכותיה בחומר א"ל להחירה אף לאדם לעסוק בה' א"ל יהודע כו' וכן בקידושין שאמר הגטין באלו לא יהיה מהעסק בהם כ"ל יהודע נשעו גיטין שהיו קודם הקידושין אם גיטין גמורים היו דמסתא לא היה נט ומיחר על ידי קידושין שאחריו א"ל לעלמא: ועוד נאמר בזה ע"פ הפסוק ויאלה ויהיה וגו' במחיר גרושתו משכנחת כי יעלה חיובא דמחיר גרושתו אפילו לאחר מיתת המקדש כי יעלה לומר סגס מצעלה הראשון לא היה נט וא"כ לא היו הקידושין שאחריו קידושין כלל ומותרת לראשון ובמלת היה הנט והיה הקידושין קידושין ולאסורה לראשון לעולם אפילו אחר מיתת המקדש ודו"ק: וקישין לעולם יותר מדור הבבול' כו' הגם שיש בזה ספק א"ל וקלח שוגב ונדור המבול היו נכשלינן דנאלי א"ל דבני נח נלטו על א"ל מ"מ זה קשה יותר דבבני נח אין זו פסול ממזרי' אבל בישראל שיש בהם פסול ממזרות מ"ל עבירה גוררת עבירה כי העולם יעשו שהגיטין וקידושין גמורים היו והבנים כשרים וזהו: בעלמו כונת מיתרגם דמולדין צנין מנסי כפריוהו חוץ על כו' דהיינו פסול ממזרות ויאל לעולם בגיטין וקידושין אפיוס הלכתא: "קשה אבקה של שביעית אדם נושא גנותן כפירות שביעית לסיף כו' ופירשו התוספות דמסנרא שצא עושה על משא ומתן מזה כנגד מד' עכ"ל וק"ו דל"כ למה קאמר דמסמ' וכי ממכרו ממכר וגומר לתסובו איס אל אחרות שהיו עיקר דין הוינל וי"ל משום דכבר כתיב עיקר דין וינל זה לעיל מיניה ובבבסם איס אל אחרות אבל האי קרא מסורס דכתיב לעיל מיניה מן השדה תאכלו את תבואתה' וגומר דהיינו שהיו כולם שוים באכילת שדה לזהמה שאוכלת מן השדה שהכל והיה הפקר וכמ"ל לאכלה ולא לסמורה ולזה אמר אע"פ שאחריו לך שכולם שוים בפירות שביעית' לעינן אכילה אל האמר שבאחרת שיה לא תסוד הקרקע גופה לבעלה הראשון ויהיה הפקר אלא דאף בשנה זו שחבילו כולם תבואתה הקרקע היא בתוקף צעליה גם לענין מלאכה ומיקון קרקע המותרת בשביעית וצוינל והשתא נסמכה פטור וכי תמכרו וגו' לאיסור פירות שביעית שאמר מן השדה תאכלו וגו' כולם ולא תעשו בהם פמורה אבל השמע' קרקע ועבדים כבר נאמר ושבת' איס וגו' ולא תזרו כאל אלא תפוס פירות שביעית כמ"ס כן נראה לפי הדרש הנכח וק"ל: "לא באת לירוד עוד שמוכר כו' פירש"י והכי משמע לא באח לירוד פרהור חסונה עד כו' עכ"ל והוא דחוק ועיקר חסר מן הספר ולולי פירושו נראה דהאי לבגא אמור בין צב לו בין צאין לו כמו והסיגה ידו ומטה ידו דהיינו מונן דבר הניקון מיד ליד וו"ס כאן לא באח לירוד כלום ממכירת אחרות אצותיו שדעין אין לו עד שצא לענגס גדול מזה דהיינו שמוכר בית מושב עיר חומה ומקשה אמאי לא קאמר נמי הכא האי לשנא דלא הרניס ואמר כיון שסונה הותרה כו' ונדלוי לא ירגיש: "לא באת לירוד עוד שמוכר את בתו כו' ואף ע"ג דבחו לא כתיב צהאי עניינא קה קמ"ל כו' וקשה מהיכא קמ"ל הכי כיון דלא כתיבא הכא נהך עניינא מי ימיר דלאן מקומה ומסנרא

האשה נקנית פרק ראשון קדושין רעה

נמי דקאמר דנתו קדמה למכור מללוג דבריה דבריה מנרעא
ונסקה והא מוספה וזולא כפרסי מה"ע נמי ה"ל להקדים נמי
מכירה בנפיה קודם רבית דמגרע פדיון ונפיק דברקמי מתיתקין
דעבד עבדי וזלא דברקמי ורבית מוסף ואזיל ביה ונראה לומר
דהכי קאמר דהי הוה מקומה של מכירה נתו בחר פרשת רבית
ה"ל למכור סם ולא דפרשת מספטי ומתא שמעין דע"כ מוקדם
מכירה נתו קודם פרשת רבית ומעטמא דבריה מנרעא כו'
ומיהו דמכירה עלמא לא תעול הק דקרא ולא ימכור עלמא קודם
שילוג דרבית מדכתיב בחר פרשת רבית והא דלא כתיב למכירה
בחר קודם פרשת רבית כיון דסם מקומה י"ל דלא תזיב אלא הק
סארס עושה כן כסדר אבל דמכירה נתו קודם שילוג דרבית אינו
כל ארס עושה כן וזאם דמקדק לומר ק"ל דנזנין אינם דרמיה כו'
ולא נזיף כו' ולא קודם דמזנין אינם כו' ולא קו' דוהי כן
יעשה הארס למכור נתו קודם שילוג דרבית אבל הוא אינו עושה
כן אלא שמלוג דרבית מוקדם שימכור ביה ודו"ק :

כשם הנאון בעל קיקיון דיונה זצ"ל מי כתיב ופרעו
פרעו כתיב כו' תקפין המשכילים א"כ נאמז דאלל תיא
ומא קאי ע"כ האבל הארץ וגו' דאי אפרו לחוד הא ע"כ קאי
גם א"ל ביה שומרו בשבועות דף ל"ט ע"ג דמביא על אלה
לחוד פסוק דע"כ האבל הארץ וגו' וז"ל לתה להגמרא למדרס
כדת זרם רב יוסף דמפרש דש"כ נאמז דה"ל האבל הארץ בומר
דהרי מרשם אינו קרא ונאוף דהיינו אשח ארס עושה קאי ע"כ
האבל הארץ : ומרש"ט ו"ל נאמז דהיינו ע"כ ו"ל דאי לאו
הא דר"י היינו אומרים דפרעו היא עבירה שאינו א"ל ודמים
דדמים נגעו היא ג"כ עבירה כפני עממה דע"כ קאי ע"כ האבל
הארץ ר"ל על אלה לחוד כו' תלנו גם כן שמי אלה אברה הארץ
וקאי אלוך אס עביר לכולהו היינו כחם ורלח ונזנ נאוף דכתיב
זו"י דבבא אהא וקאי אפרעו ודמים דרמי' נגעו שהוא דבא שניה
וכ' עבירה אכל חר עבירה חן מאלה כגון ניואף לבד לא נשמע
ולכן לרין למתאבל דרב יוסף דפרעו ודמים דדמים נגעו חר
עבירה וניאוף הוא ועליו קאי על כל האבל הארץ וגו' ודו"ק :
הר"ף וקסיס לעולם חזרו החסול י"ל מנ"ל דמיידי דרין שאינו יודע
דע"כ עינין וקידושין דלמא כמנ"ל עירוח של א"ל קאמר ע"כ

האבל הארץ וכו' ואפשר דליק דתכתיב ונאוף פרעו דנאוף מיידי כנאופים
ופרעו הוא דנדיים המורים הוראה כנאופים לפרות ולרבות והיינו פרעו כמו
שפרש"י כמו ופרעו מולידין בנין ועלייה כתיב ע"כ האבל הארץ וכוה
נתיישב מה שכתב הרמב"ם ו"ל ביה מולידין בנין ומנסי כתיב וכו וכו
כלו חרמס דרב יוסף חישוק ליה דכתיב בקרא נאוף ו"ל דאי לאו דרב
יוסף סד"א דדמים היינו מרעא ונע"כ דנאופים מעיקרא ליתא ולא
יפיקו מנאוף דכתיב בקרא אלא ניואף ממש אבל דיינים המורים כעירוח
מנ"ל ונחמי דתרגם רב יוסף מולידין בנין מנסי כתיב וכו כלל זה הדייני'
המור"היתר כעירוח' מי כתיב ופרעו כו' וקאם דלעיל דפרעו ואימא עד דעביר
בולה הוה ליה לנפוי הכי מי כתיב ופרעו כתיב דעלה למודא כתיב על
באח האבל ואין לומר דהשקא עוקר החירון הקודם דאם כן הו"ל אלא מי
כתיב ופרעו א"כ מאלתי כהענין א"ל ו"ל ה"ב אלא מי כתיב ופרעו פרעו כו'
ונסב דלא נסוי אלא בתי בני לפרעו עב"ל : ואפשר דלא כתיב כי ממני
אלה אכלה הארץ שלמדנו דנאמז קאמר לא הוה אמרי' וכו' מיוק דלא כתיב
ופרעו אבל כיון שבאלה למודא למדנו שאכלה הארץ יש לדייק ג"כ כעולה

דאלל חרל מלל כתיב ופרעו דהוה כמו הדבר הלמד מפנינו והאי דנמי
מי כתיב ופרעו אף דלמירון דאלל למודא וז"ל דכתיב כתיב וכתם ורלח
לנבוב מנא"ץ י"ל כיון דאלה כתיב כנאופים הוא לחוד ונאמז עד דעביר
לנבולה אבל מדכתיב כסוף פרעו ולא ופרעו משמע דכל קרא נאופי נאמז
רב מנגיד דעל דמקדש בשוקא ועל דמקדש בביתא
ועל דמקדש בלא שדוכי ועל דמבטל גיטא ועל
דמסר מודעא אנומא ועל דמזער שלוחי דרבנן ועל
דחלא שמתא עילייה תלתין יומין ועל דהנאון דרייר כבי
חמה דרייר אין חלף לא ודא הוהא תנאן החליף אבבא
דבי חמה ונגדיה רב ששת הוהא מירם דות דיימא
חמיה מיניה נרדעו אמרי בכלתו לא מינגד רב אלא
על דמקדש בביתא בלא שדוכי וז"ל ואפילו שדוכי
נמי משום פריצותא :

רב מנגיד כו' תסוס פרוטות : ועל דמבטל גיטא השולח בט לאסרו
והגיע בשלח נא"ל נע שנתתי לך בטל הוא דלמא לא ריעי
ליה אנשי דנעליה קודם שפא ליה ושפא יתנו השליח לאחר שבטלו ותנא
כו : ועל דמסר מודעא אנומא כוון כעט המעשה נישאל דמוליא לעו על
כניה דמזער שלוחי דרבנן כשנמינו דיון מפי דיינים וזו קס עליו ומכא :
ועל דמתא דרייר בני חמה שפא יבטל כה פקס חמות אהבה את חמה
דלמר מר פיו וכו' דלשחר מחמה הראשון יחדס הוה דיימא חסדוה
חמות לסקן חמה ובה דומה :

תוספות כעולה לא מנגיד רב על זה שמוכס החמס ביומן הוה
שדריס נבית חמות ואפילו למין דמיס לעיל מה שדריס
עכשיו היינו כשכל עונש קלה שדריס כלא שכוות נבית דיש הוכחה
שאניס דריס כשכל חמות אלא כשכל ארס עונות ששעיס לרס :
אה"ב לא כל הנכרים המותרים על מין הדיון נכונים להעשות ועל
זה א"ש שלם תעבד רגלך וכו' כמה מאלה שראה כהם מופלא
ועונות רחוי לומר לכל עושים :

*וגאל את ממכר אחיו רשות אהא אומר רשות או
אינו אלא חובה ת"ל איש כי לא יהיה לו גואל
וכי יש ארס בישראל שאין לו גואלים אלא זה שיש לו
ואינו רוצה ליקח שהרשות בידו דברי ר' יהושע ר"א
אומר וגאל את ממכר אחיו חובה אהא אומר חובה או
אינו אלא רשות ת"ל בכל גו' גואלה תתנו הכתוב
קבעו חובה :

(ב) יש לך ארס בישראל מעטעיל חלק בארץ שאין לו גואלים מורע יעקב
כעוד אה"תכל ישראל קיים הוא רשות להאלל יש לו גואלים אבל
אין הגואל רוצה ליקח ולמכר הכסופ שדריס כיון קרוב : חובה והאי כי לא
יהיה לו גואל דריס כש"ל כי דרמי' ליהרשו לגואל ואין הגואלה מעולת
עליו אלא על הקרוב מן הכל :

ת"ד *ראית בשביה בשעת שביה אשת ואפילו אשת
איש יפת תואר לא בררה תורה אלא כנגד יצה"ר
מוטב שיאכלו ישראל בשר תמורתן שהשונות ואל יאכלו
בשר תמורתן נבלות וחשקת אע"פ שאינה נאה בה ולא
בה ובחברתה ולקחת ליקוחין יש לך בה לך לאשה שלא
יקח שתי נשים אחת לו ואחת לאביו אחת לו ואחת לבנו
והבאתה מלמד שלא ילחצנה במלחמה :

יפת תואר משמע מתוך שמתנהג בו יתר מתחם עיניה החיובי לו ונקיפי
אלה דמועט שאכלו ישראל כשר תמורתן שהשונות כשר מוכנות
שחוצה ואע"פ שיהא מאוקס כדכתיב ואל נא כפי כשר מנול : ולא
ע"ן ב

ב
ט"ז

כא
יק"ט

סס
ע"ג
גריס
כ"ה

האשה נקנית פרק ראשון קידושין רעט

בי רבנן דאביי דבי רזי עיילי תרין אפילו ביממא הו
מתוקי אמר להו לא ליתוב ליה איגש אושפיזא אפשר
דמתרחש נוסא על בת כדווא בי רבנן אידמי ליה
כתנינא דו' רישותא כל כריעה דכרע נתר חד רישא
אמר להו לכפר אי לא איתרחיש נוסא סבנתין :

אם היה בנו וריו האב רואה בילגה ממנו ואין לו סימוק נכסי'
שילמדו סניס ילמדו בנו והוא ישרית אחר מונות ויסיקין :
בי רבנן צית המדרש רחוק מן הישוב הוי : לא ליתוב ליה
איגש אושפיזא לרב אמא ועל כרחו לין צנית המדרש ומחוך
מסידורו יטעמו לו גם ויהרגו את המזיק : בח לן : על נכס :
אידמי ליה מניק : כתנינא רישבע רישא סתי לו ז'
גולגולת : כל כריעה דכרע רב אמא ומתפלל על אוהו מניק
נחר מד רישא : סבנתין סכנתין אוהי :

מהרש"א אפשר דאיתרחיש נוס' בו ק"ק דהיאך דמה אגני
אוהו למתק' סכנה על הספק דמיתרחיש נוס' וגם
אם יתרחש נוסא יהי מנכין לו מוכותיו כדלמי בעלמא יו"ל דולג
סמוך אגני על חסידותו ומחוך חסלו לא יהיה ניווק ויהרגו את
המזיק ואין זה מקרי גם לא אית' דמיתרחש נוס' ויגשו
לו מוכותיו ומל' ספק זה אין למעט לו הודא' ויהרגו אוהו וליה
יתישב דל' למחר או לא איתרחש נוסא כו' שהיה מתרחש
עליהם שלא חלה הדבר בחסלו אלא צניסא ובהלכה אוהי לידי
מדה נן שמנכין לו מוכותיו ודו' ק' : כתנינא דו' רישותא כו'
ע"ס מ"ס פ"ב דב"ק שדרו של איס' לאחר ע' שנים נעשה נחש
והוא דלא כרע צמורים ונכפזו החוסמות סס משום דנכריעה
אמר י"ב וקין וקין כי הויא וליה אמר הכא כיון דכרע זה התמיד
כדלמי נתר ונפל אוהו כח של התם וו' רישין דמנינא סס הו'
נמות השומעא שהינא התם הקדמוני לעולם :

אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה נושא אדם אשה ה
ואח"כ לומר תורה רבי יוחנן אמר רחום בצוארין ^ס
ויעשוק בתורה ולא פליגי רב לן והא להו :

נושא אשה דהוה בלא הרהור ואמר כך הולך ולומד תורה :
הא לן בני בבל היו הולכין וגורסין משני' התנאים שבארץ
ישראל ומחוך שלומדים מחך למקומם אין לרבי הניח מוטלין עליו
נשא אשה דהוה בלא הרהור ואח"כ הולך ולומד תורה : להו
לכני ארץ ישראל הלומדים במקומם אם נושא אשה יהיו לרבי
הניח מוטלין עליו ויבטלוהו :

משותבת ליה רב חסדא לרב הונא בר רב המנוא ^נ
דארס גרול הוא אמר ליה בשיבא לירך ^ס

הביאהו לירי כי אחא חויה דלא פריס סודרא אמר ליה
מאי מעמי לא פריסת סודרא א"ל דלא נסיבנא ודריירינא
לאפיה מיניה א"ל חוי דדא חוית להו לאפאי ער דנבסת
רב הונא לשעמיה דאמר בן עשרים שנה ולא נשא אשה
כלימיו בעבירה בעבירה ס"ד אלא אימא כל ימיו
בדרהורי עבירה : אמר רבא וכן תנא רבי רבי ישמעאל
ער עשרים שנה יושב הקב"ה ומצפה לאדם מתי ישא

פוס שצנף וחמור שנער ושכרו כלם בתוך הבית
מאמלים חצי נוק א"ל שאני ארס רבין דבר דעת הוא
איהו מבועית נפשיה כדתניא המבועית את חבירו פטור
מדיני אדם חייב בדיני שמים כיצד תקע באונו והרשו
פטור אחוה ותקע באונו והרשו חייב :

בנגר עינו שכה כמותו והענינו נקי וליהו חוהא או נחירא : וסבר
נקול : משל טק טקס כמותו מוקיעין עלו בנ"ק דאמר נהמה
שאוקה בלחיות משל טק טקס : וסברו חז' הבלים חז' טק כדתי
לחיות לרעין דפליגי עליה דסומכוס' כנ"ק ואחרי אינו משל אלא חז' נוק
לחיות : שאני ארס רב דעת הוא הלי ניווק ובי מוכיטת מדעקה
המבועית שטות למ אל פחד קול הכא תפלוס :

ארה"ב ארס בר דעת חז' נו להסתכל מקל בעלמא כח"ס קול פחדים
כאזינו בעלמא סודר ויבאנו :

כה מבי דניווייא לא אחו לפרקה רב חסדא א"ל לרב
המנוא ויל צניעניו אול אמר להו מ"ש לא אתו
רבנן לפירקא א"ל מאי יתי דבעין מיניה מלתא ולא
פישט לן א"ל מי בעיתו מינאי מדי ולא פשמינא לבו
בעו מיניה עבר ששרטו רבו בכעין מרו כמש' שבכלוי
דמי או לא לא הוה כרייה א"ל מה שמך א"ל המנוא
א"ל לאו המנוא אלא קרונא אתא לקמיה דרב חסדא
א"ל מתניתא בעו מינך דתניא כ"ד ראשי איברים וכו' :
סבי דמונייא סס מקיס : ויל צניעניו אחור אליהם להבאר וליסב
ככיס ויה לישן גרול למ' כדאמרין בח"ק לאחר לו דרך כבוד
הקנר וסב בניחן : כמו מוס שבגלו דתי שרי תוליס בגס ונכיס בחוך
או לו הויאל וטוואיס בחוך הכיס : קרונא יוסב בקיעת אמה ולא בעל
חורס : מתניתא בעו מינך נרטיני דאכרייא דתני עליה דמתניתין דתי
אומר אף הקרוס יליף לה :

תוספות המנוא קרונא שירש בקיעתים יוסב בקיעת אמה ולא בעל
חורס : ור"ס פ"י אמה אומר המנוא היינו סס נגל' דתס
ואין כן אלא קר נגל' דג' סאז קר :

תניא כ"ד ראשי איברים שכאדם כולן אינן מטמאין
משום מתייה ואולי הו' ראשי אצבעות ידים ורגלים
וראשי אוזנים וראש החוטם וראש הגויה וראשי דדים
שבאשה רבי יהודה אומר אף שבאיש ותני עלה בטלס
עבר יוצא בהם לחירות רבי אומר אף החירוס כן עזאי
אומר אף הלשון :

אין מטמאין משום מתייה סס אחר מן הנכונים כדכתיב ומתייה כשר מי
נשאת ובתי' כה לכל מרחא עיני ככין שחיה בולה נריתא כא' ד' פרע
למתייה ש"א ביקום שמועט ויורד לכל ד' אגני יעיל לריות ראש אגני
ו' הגליו כחמד : וראש חוים שפת החוין : ראש הטייה ביד : וראשי דדים
שבאדם אכל שבלים אינן טמאין כ"כ ואין זה שישע : לריות דבולס אם
קללו לו רבו מוס שבגליו הוא ולינו חור' : ל' אומר אף על הירוס חוסף
על אלו ענינו ככד וכן ופין לא לאמרך ליה ל' למות חוס' דכיהא כתיב
ויל קרי כי רב הוא וז"ק לא פליג כהא : אף הלשון שדרמי לריותו כסאמא
מזכר ויחם שבגליו הוא :

ד חנו רבנן הוא ללמדו ובנו ללמדו הוא קודם לבנו רבי
כט יהודי אומר אם בנו רזין ומועלו ותלמורו מתקיים
ע"ז בידו בנו קדמי כי הוא רבן יעקב כריה דרב אחא בר
יעקב שדריה אביה לקמיה דאביי כי אחא חוייה דלא
הוה מחרין שמעתייה אמר ליה אנא עדיפנא ממך תיב
את ואיז"ל אנא שמע אביי רקא הוה אתי ונה הוה מויק

האשה נקנית פרק ראשון קידושין רפ

והודו כדלקמן ואלה מיתיו דאמר רב ספרא כו' דדרים ושנחם
 בענין אחר מלבן פניות וסוינו משהו רחמיז ושנחם כו' ונוי'ן
 שיטתה ללמודו כ' פעמים דה"ל עם תהלת ללמודו ג' פעמים
 וקאמר א"ח ושנחם אלא ואלפסם שהו"ן תחלף בלמ"ד
 באותיות דעל"ת וקאמ' דטילס ללמודו זמק' ומסנה ותלמוד וי"ל
 דמשמע הדין ארס גם ללמוד עם בנו מקרא ומסנה והלמוד
 דס' ושנחם לבניך כתיב ועליו מקנינו בפשיטות לכחאל
 מצריחא דקתינו ללמוד מקרא אין מלמוד מסנה ויש לישב דהך
 צריחא דלעיל לא איירי אלא צבן זנו כדמסיק כזבולן צן דן ולא
 כזבולן כו' אבל צבנו חיוב ללמוד מקרא משו' והלמוד כדמוכח הכא
 אבל הר"ם לא כ"כ אלא דצבנו נמי אינו חיוב ללמוד רק מקרא
 ודו"ק : לפיכך נקראו ראשוני סופרי' בו' וכה"ג דרשו פרק
 חלק וצפ' אין דורשין איש אשה כל אוחיות שבתורה דלפי פשוטו
 סופר ממש כמו עזרא הסופ' שפן הסופר אין זה כמעלו המור' כ"כ
 כמ"ם סופרי המלך ועוד כי הוא מערכו מתקומו דכתי' סופרי'
 הרעתי שמעתי' כו' נדרש דמעלות התור' כמ"ם נסובות וצפרק
 חלק וכן סופר דכתי' בני איה סוקל דנדרש איה סוקל הק"ו וק"ל :
 שהיו אומרים וא' דגדחין בו' הנונה כלפי מ"ם כי התורה
 יש לה מ"ע פנים עהרה ומ"ט פנים עומאה וזה ע"פ הנור
 אוחיות לחיבו' והצניעות לפסוקים אבל האוחיות אינן מוריס רק
 על שמוחיו של הקב"ה שהוא הסופר גמור של התורה ולפי
 שהסופר דשמאלא וכה העומאה הוא גמס הקדמוני וע"ם מ"ם
 הולך על גמור' זו נמש וע"כ הספיק באותיות התורה צו"ר
 דגמון לרמוז כפי אוחיות התור' שהם כולם שמוחיו של הקב"ה
 אין כאן מקום כלל לכח העומאה דו"ו' דגמון מפסקו' ואמר
 כ' דרש דרש הוא תליון של היצוה כו' כי היצוה בחבור אוחיות
 יש לה משמעות ללד העהרה וללד הטומאה רתו צניות דרש
 דרש דר"ל שהרש והמחוק של היצוה פנים הם אח' ללד העהרה
 וא' ללד הטומאה שהם כ' חלקי התורה ולפי פשוטו הוא כן כמ"ם
 דרש דרש כ' דרישות היו מפני מה נאכל זה זה נסרף שהיה
 דרישה א' ללד העהרה ודרישה שנית ללד הטומאה ואמר והתגלה
 הוא תליון של פסוקים דודאי הסו' לפי חבורו צניות אין לו רק
 משמעות א' לפי פשוטו מ"ם הענין גונע צניותם צהרה וצטומאה
 כי האי קרא והתגלה ואת הנהך לא יגלה והספיר כו' דמעשה זה
 אינו מעשה למצורע מוחלט אלא למוסגר שהוא ספק עהר וספק
 עמא וע"ם כונה זו צעלמה אחר עי"ן דיער הוא הצניין של
 אוחיות דספרי תהלים ל' שם הקדמוני וע"כ צא התלוכה
 של עשו שהוא כח העומאה לפי שהוא נהייה צתפלות לבעל כמו
 וההסק באוחיות חויר מעטר שהוא כמו של עשו כדלוי' במדרשו'
 ואמר והוא רחום כו' הוא הצניין של פסוקים לומר כי
 המכוון בחבור האוחיות לחבור ולפסוקים שאנו מצקשים
 ומתפללים שירחם הקב"ה עלינו ולא ישיחת ע"י הוף והמתה
 שם מכוחו של מלאכים משחיתים כדלמינו צדורים ודו"ק :
 *לתלתא פסוקים ויאמ' ה' אל משה הנה אנכי בא אליך
 בעב וגומר ר"ל משום דצבנוך ישמע העם לפי פשוטו אינו

הר"י המלמד בנו חורה כללו קבלו וכו' העם הוא כיון שלא נתנה
 חורה לישראל אלא בחור ערבותו בעים שם ללמוד חורה
 פערה ובהל שאין בו חטא א"כ המלמד בני חורה הוא יורה שמקבל החורה
 מחאה כיון שמקבל להשלים ערבותו ותקיים החורה בהל שאין בו
 חטא ומי שאינו מלמד בני חורה אינו מקיים התלוי של קבלת החור' שאל'
 והודעתם לבניך וספיק ליה ויש אשך עמדת וכו' י"ד ושנחם א"ח
 ושנחם וכו' פרש"י מלל כתיב ושנחם חר' זמנא מאי ושנחם כו' מו"ן
 ש"ם שימעה וחרו כ' פעמים והינו ושנחם שימלס לוי השבוע ע"כ
 ועדין הדבר נרין תלמוד הויך למדנו ואלפתם אוחיות דכיון דל' ג' דהיו
 הדברים האלה אשך חביב מרן היום היינו אמת וחד לומר ושנחם דהיינו
 כ' פעמים אלת הא' היינו ב' ואי כתיב ושנחם היינו אומרים ב' עם הא'
 הראשונה דכתיב ושנחם הא' ב' וזלת הא' דהיינו ג' ואין הכונה לומר
 המקרא ב' פעמים והכל לפי מה שהוא ח"ס ב' לאחור כפיס אחד ויש ב'
 פעמים אלא שיש שלש נמקרא שלש כפיסם שלש בתלמוד ; לפיכך נקראו
 סופרים וכו' קשה מ"ם לפיכך רש"י כחב מילתא נחמי נשיה היא ולעיל ג'
 כיון שדקוק מ"ם ושנחם בני' יתורה ולא אחר ושנחם שפ' לומר ושנחם
 כפרש"י ז"ל א"כ בכלל סופרים אוחיות התורה יש א"כ משפר וי"ד יתירה
 שנישנחם ולדרש קאחית וצחופ' נקראו סופרים פירש"י בדכתי' מתשפחות
 סופרים יושבי יעקב וירושלמי מרש שעשו כל התורה תשפחות כגון אצח
 מלאכות ארבעים חסר אחת וז' אבות נזיקין ואפסר לומר שפרש"י ז"ל לא
 פליג על הירושלמי והוא ואל אצחיהו ופיידי בית אצחם כפיס נקראו
 סופרים על מספר המשנה מ' מלאכות ד' אבות נזיקין וכו' חו' ליכא למדרש
 שהיו סופרים מבני יעקב לפי שמיני יעקב עדין לא נעשו ומספרות הללו
 בנימי רבי נשית המשנה ונעשו המספרות אבות מלאכות מ' חסר א' ד'
 אבות נזיקין ובאחור וזו לא נקראו סופרים אלא על מספר אוחיות התורה :

הגו רבנן ח' אלפים ותתפ"ח פסוקים היינו ס"ת יתיר ח
 עליו ספר תהלים ח' חסר ממנו ד"ה ח' תנו רבנן **ספ**
*ושנחם שיהיו דברי חורה מהודרי' בפוך שאם ישאל
לך אדם דבר אל תגמנם ותאמר אלא אמור לו מיד
שנאמר *אמר לחכמה אחותי את וגומר ואומר *קשרם
על אצבעותיך בתבס על לוח לכך ואומר *כתצית ביד
גבור כן בני הנעורים ואמר *חציך שוננים' ואומר
*אשרי הנבר אשר אלא את אשפות מרם כי ידברו את
אויבים בשער מאי את אויבים בשער א"ר חייא בר
אבא אפי' האב ובנו הרב ותלמידו שעושקין בתורה
בשער אחד נעשים שונאים זה את זה ואינם זוים משם
ער שנעשים אוהבים זה את זה שנאמר *את והב כסופה
אל תקרי כסופה אלא כסופה :

חסר ממנו ומתנו ספר תורה : יהיו מהודרין בפוך חור
 עלויה דרוק צעמקה . שאם ישאלך אדם לא הצטרך
 לגמנם אלא שחובל לומר מיד :
רוספות אלא תגמנם ותאמר לו ואל דלמינו כאלו מיליות יתירבא
 מרבנן משני צדדויה כמסכת חורר ר"ת דהיינו חס סאלין
 אוחו למדת מסכת זו אל תגמלא לומר שמדת כלו' למדתי הדעה אבל חס
 סאלין

דברי' *
 חס' *
 חס' *
 חס' *
 חס' *
 חס' *
 חס' *
 חס' *
 חס' *
 חס' *

במדרש
 כל

האשה נקנית

פרק ראשון

קידושין

ד"ח שגורים צמיו שלא יצמנס אלא כסס סכור על אחתו שאסור לו כד יקיה נקי צדיקים על אסור אסור וכו' מה יעשה אדם להנע למדה הו כי ו מתח אלהים הויל לנכור את תלמודו לו"ח ואומר קשר על אלנעוהרן דהיינו לנכור בידו ואלנעוהו אח תלמודו וזהו נכתיב על לוח לבו וכו' ע"י התלמודי' יהיה קבוע תלמודו כמ"ס ומתלמודי' יותר מכלס' עוד אסור שהיה ארבעה קשרים שהח"ל אינו אומר אחתי את על סרור תלמודו אלא שיהיה ארבע כחורה כמו שחוק כלוחו וקברנו שהיה מועד לניהל לו"ח ואומר קשר על אלנעוהו להיות תלמודו גלוי בין עיניך וקשרו שגורים תחתו שילמוד ומנין שיהיה מתלמודי' ח"ח כ"ח כחלים כיד גבור שגורים כך התחדד ע"י כיד אלו הלמידים כי מתלמודי' יותר מכלס וזה שהכתוב אומר כחלים כיד גבור כן בני גבורים שגס התלמידים הנקראים בניו ולריון להיות תלמידים הנון שטן ומיוחד כפי"הרי נמשל לאלים כדכתיב הלא חלו בניו שגורים הרי שמים החכמים אלו חלו השיון של בני העור"ו וכו' מה שברו של הלמד גשיון ותדור לזה הויל קרא דכתיב אשרי הגבר אשר מלא את חשפטו וכו' וזה שהקשה מלי את אוינים בשער האל דה"ל כי ידבר בשער את אוינים אכל כשהוא אומר ידבר את אוינים ומתאר היכן ידברו שגס האל לטן מעוקס לו"ח חפילו את בניו נעשי' אוינים ואינם זויס ומס עד שפעמים אוינים וה"ק שגס אוינים הנון שגורים בשער כי לאתר לימודם בשער נעשו אוינים זה לזה ונפקא לן נמי אכזבנו וכו' ותלמודו מדכתיב אשרי הגבר אשר מלא את חשפטו מהס דארינן הנערי' שגס הכניס והתלמידים שגס הכניס אשר לא יפשו בלימוד' כי ידברו עם חברי הישיבה מרוב מידותם שגס כחלים כיד גבור שגורים ומה שברו של זה האדם שמלא חשפטו מאלו הגנים והתלמידים שהוא נמנה עם שאר ח"ה שגורים אוינים בשער בלכד ולא אחר שגס לימודם בשער שגשג אוינים זה לזה ונס זה האדם שה"האכ עם הבן או הרע עם התלמיד לא יהיה אויב עם בנו ותלמידו אע"פ שקשיו על פניו למד ארנו כ"ח ח"ה אינו נעשי' אויב עם הבן והתלמיד אלא בשער בלכד כמו שאר החכמים זה עם זה ולאחר אלהים מדשער נעשים אוינים דס"ד אע"פ שאר החכמים ויתרו לאוחר אחר שיהיו אוינים ח"ה האכ עם הבן או הרע עם התלמיד שמגד בלימוד חכמים עברתו שגור נלח על שכתוב לנכד כנגדו ועב"ו הגטויל להיות מחובר שאין אוינים אלא בשער אינו זו מסע עד שפעמים אוינים וזה כיון רש"י ו"ל לומר אוינים בשער סיפיה דכשרי הגבר הוא לפי סיפיה ככסוק שאם האופר הוא כמ"ס לא יפשו ואוינים בשער הוא סיפיה דלא יפשו אם כן הו"ל אשר הגבר לא יפוש בלשון יחיד אלא סיפיה דאשרי הגבר הוא ח"ה א"ח אוינים שגור וה"ל אשרי הגבר אשר מלא חשפטו מהס לא יפשו כי ידברו בל"ה מסס כיום שלא יפשו כי ידברו ומהו שברו של הגבר שמלא חשפטו מהס שאף על פי שתקריבים לנכד כנגדו לא יפשו כי ידברו קשות עם אוינים או רגס מכל מקום אינם אוינים אלא בשער ואינם זויס מסס עד שפעמים אוינים זה לזה ;

שאלין אחוה דבר הלכ' ללמוד מתו מסכ' לריך שיה' מתלמודי' פניו שלא יצמנס דבר ולא דמי לאל דלמד מר למד לנשך לומר איני יודע שמה התורה והאלו דהיינו כענין דעלמא דאשי' כו"ח י"ל שלא יאמר יודע אני דבר להתפאר בכך אלא מה שידע ויהי וילמד התלמידים ע"כ פי' אומר למכתי אחתי את חתה נקי כד תלמוד קשורה לך א"ל חפילו דקרא ומועד לנינה תקרא שחיה ידועה לך ; כחלים כיד גבור שגורים כהם עם אוינים כן בני העורים תלמודי' של אדם קרוין בניו כמ"ס ביוספע בני אל השולו ואומר הנה אכני והילדים אשר נתן לי וגו' ; אשר מלא את חשפטו מהס מאס דהיינו לאלים כקב מלוי אשפה את אוינים בשער ספסל דאשרי הגבר הוא ; נעשו אוינים מחוק שתקשים זה את זה ואין זה מקבל דברו זהאת והכ כסופה בני דרום לה ספר מלחמות מלחמה ע"י ספר אהכסו כסופה ;

מהרש"א שואמר אמור להבמה אחותי גו' פרש"י סתה' בקי' כו' א"ל מסיפא דקרא ומועד גו' עכ"ל וכו' ;

ראשון מפורסם ביהדי כנמרה כפ"ק בתלמודי' וע"ס צמיוסו ;
קשרם על אצבעותיך גו' כמה קראו מקמי' דהוי קרא כס"ג
בתינו סס קשרם על גרגרותיך גו' קשרם על לנך גומר אכל
מהאי קרא דתייתי שמעמ ליה דההא רגיל וסגור צדיך כ"כ
שחול לבנין כהם כלי דבור גס צמיוות יד ואלנע דהיינו קשרם
על אלנעוהו וק"ל ; כהנים ביד גבור כן בני העורים גו'
דעיקר הדיבור וספון צימי נערות דלטעין סנון מדמה בני נעורי'
לחך ומייחי דמלינו סנון גבי חך חלי גבור שגורים חליך שגורים
ואומר אשרי הגבר גו' שמעמ מלא כנעורים מדבר אלה עם רגס
אשרי רגס שהוא גבור תלמיד כי מלא את חשפטו שהוא זה ענין
הוי חכמים מלוחן סתמידים סתן שגורים כחלים הללו וע"ל
אשפה ממש כיום צ"כ חזונעים את הנערים מלמדם צדיקים
שאומרי' שגס מתלמידים צדיקים באשפה וע"כ אומר אשרי הגבר אשר
מלא על ידיהם את ביותו באשפה ואינו מועד ביות מהס וק"ל ;
לא יבשו כי ידברו את אויבים וכו' מבי ידברו גו' שמעמ
לזה דלא בתלמדת אויב ממש אינו אלא בתלמדת אויב כחורה
איירי דבתלמה נעשו אוינים ולכסוק נעשו אוינים סנא' את והב
צחומס גבי וימס נוקד' ; ואמר ח"ה כסופה כו' יס לעיין בזה דהא
אמלחמה קאי ככרס' ונמלינו וכו' נקבה וקבד המלחמה
וחוסף עוד מלחמה כמ"ס חזקסכות צר"ס נפיר כתיב כסופה
בלשון נקבה דהיינו כסוק המלחמה ונ"ל להגי' צמ"ה א"ה כסופה
אלא כסופן צנו"ל ור"ל כיון דאמלחמות דקרא קאי שהוא לטון
רגים לא שייך כסופה שהוא לטון יחיד לנקבה אחז' אלא כסופן
צנו"ן שהוא ל' לנקבות רבות וק"ל ;

הרי"ף ואמר אשרי הגבר וכו' ח"ה את אוינים בשער א"ל הויל כר אלא אפילו האכ ובנו סתן סתן וצמיון וכו' וקשה למה הויל כל אלו החכמים ומלי ואומר ועוד קשה מה הוקשה לו כסופה את אוינים בשער שדבר מתיב מעלמו שהגבר שיש לו כניס או תלמידים כס לו אוינים לא יפוש ולא יכלס חפתי' בניו ותלמידיו הנה כשהויר וע"ק וילמד כי ידברו את אוינים הוא על שאר ח"ה שגס אשפה וכו' אכל אכזבנו וכו' ותלמודו לא היה ככלל זה וע"כ מכל' שאינם זויס עד שפעמים אוינים זה לזה וכו' לא התברו כתי' האכהה ואס לומר דבר זה ומסוק הנה וכן כסופה מנין לנו לדורו כסופה את אוינים בשער ועוד דאס ח"ל דאכ ובנו רב התלמידו נעשים אוינים זה לזה וילמא שגורים לנעום שגורים אף על פי ששאר ח"ה חזקסכות אוינים ח"ה נכא ובנו שכתובים הנון או התלמיד כנגדו יהיה הויל כנורו פשוט ואינו ארוחין ככאל' ל' ע"י ס' ח"ה אוינים בשער סופה דאשרי הגבר הוא ומה כח ללמדנו ; ונראה שכל ללמדנו שגלגל חורה יהיו

ת"ר ושמתם כס חסם נמשלה תורה ככס חיים מישל
לאדם שהכה את בנו ככה גדולה והנית לו רטיה
על מכתו ואמר לו בני כל מה שדורשה זו על מכתך
אכול מה שהנאתך ושתה מה שהנאתך ורוחץ בין
בתמין בין צעונו ואין אתה מתיירא ואם אתה מעבירה
הרי היא מעלה גומי כך הקב"ה אמר לרס לישראל בני
בראתי יציה' ובראתי לו תורה חבלין ואם אתם
עושקים בתורה אין אתם נמסרים כידו שנאמר *הלא
אם חטיב שאת ואם אין אתם עושקים בתורה אתם
נמסרים כידו שנאמר *לפתח שאת רובץ ולא עוד
אלא שכל מישאו ומתנו כך שנאמר *ואליך תשוקתו
ואם אתה רוצה אתה מישל בו שנא' *ואתה תמשול בו ;
ושמתם את דברי ; כס חסם עלס שאינו חסר טוק הללה ; מה
שהנאתך כל מה שדעתך נח קימונו ואפי' ירס וכל מני
 מחיקה

ראשה נקנית פרק ראשון קידושין רפא

החוקה שקשים למכה: נרבי אמרים מרסי' לילי' בלע"ו: אם חמי' לקח טוב: שאח חקוקם על ידך: משאו ומהנו של ור' הרע בלום להמיתו: ואם אחת רוצה עסק בחרה ואמא מושל בו:

מהרש"א ושמתם עם כו' דלמן שימה לא יכול אף כדבי' כמ"ם פ"ק דמנהרין גבי אר' תשים אלו כלי כדדינין ויפירם רפ"י עם דקיימא בהו שימת דבר המושלט בו' ע"ל ונדבר לחוח נקטם מים במקום עם חס כי בדיק' מקם הוא מה שהיה לו עם המוח למכרו כמ"ם שהיה יל"ר הוא מלאך המוח והמשל: אכול מה שרנאתך בו' יש לפרש במשל דכל וכן שאמא עוסק בחורה שהיא הריטה ע"ג מתקן שהוא יל"ר אכול מה שהנאתך בו' ר"ל שחובל להנות מתעונו ע"ה' ואלו אחת צא לידו עבירה כי הארה מגינה לו כרטיה זו שמינה על התכה שלא תעלה נומי אבל כשאין אחס עוסקים בחירה שהיא העברת הריטה מן התכה ל"א' שלא יבא לידו עבירה כענין ולא ע"ה חסדו שאינו ודע כמה יוכל ויש לשון שאמר כי אמר' ה' לשרא' לכו' אין אחס נמסרים צידו שנאמ' הלא אם תטיב שאת גו' וזה הכתוב לקין ואמר ויש ליבד דלכאורה הענין כשול שאמר אם תטיב שאת כפרש"י שחננאל על ה"ל' למשל בו ור"ל למכתב שוב אחת המושל בו ו"כ אמרו תמלך המקרא' אם תטיב בומר לבני ישראל נאמר דלהם נחמה החורה שיקראת לקח טוב אבל לקין לא נחמה החורה ואלו פי כן קאמר לו כי הנמירה נגמא לו שנאמר ואתם קתמל בו:

מזוהי שאם יקום לניכור ה"ה' להמיתך מופשי' כי פן יפקה לבד' לפי לר"ך אחת למס חס שהס' ד"ח וזהו שאמרה החורה וכלתו ונעמ' ומתוך השניעה מופשי' לכס פן יפקה לנכסם ו"ם השמור לכס מן השניעה כי השניעה מופה גוררת עון פן יפקה לנכסם וספרים וכו' ואם אולי נכסלחם נכשיעה ואלו החיותי לכס עם חס ורטיה למכר השניעה שהיא עסק החורה ויהי' עם חיים לרפאל' השניעה במשל המקרא שאמר לבנו כל זמן שהרטיה על המכה אכול מה דהנאתך כד אמר הקב"ה כל זמן שאחס עוסקים בחיר' אף על פי שהכלנו ותשנו בשר מ"ו החורה היא חכין ל"ה' המושל בלדס מתוך שביעה ומ"ם עם חס הוא א"ע"פ עם עם אחר כנגד יל"ר' שהיא החשבה וכן אח"ל ינור לו יום החירה שנאמר ודמו מלה וכן הלקה היא מתנעת ל"ה' ר"י כ"ם ח"ל על פקוק אשכנזים וירטי על כל מים מ"מ אינם ממים חמשים לפי שני"ר' של האדם מתחש' עליו בכל יום ויום האדם הוא נל"ו נחשיבה או נכרוך יום החירה ולדק' למחר יבדו וינרוך עמו הלחמה אחרת ולא יעילו המים אלא דבר יום ביומו אכל עם עסק החורה הוא עם חס' ור"ל ולא עוד אלא שכל משאו ומתו כד נלוח' חס לא תטיב דיינו עסק החורה שיקרא לקח טוב א"ע"פ שחשבה טובה או חומר יום החירה או תעשה דקרא עדין משאו ומתו כד כי בכל יום הוא מעורר למחמת ומתחש' חמיד דכחיק' רק רע כל היום אבל אם תטיב לעבוק בחורה הקורא לקח טוב משתלק מכל וכל כי הוא נמשך בידך ולא יריס רחש ומלא וזה עם חס יהיה נמשך ביד יל"ר אבל לא הנות שישמור יל"ו בידו וחס ימזיר נעסק החורה עוד יסוב ומשל ממס' רב יצירו וזהו ואלו' המושל בו כלומר כי עם ה"ה' היה לך ממס' והרמת רחש כיון שנלחמו נמלא שהוא גרס לך הממשל ונפשיעה דקרא' ל"ל לפרש עם משל השפעה שאינה כסדר היתר שצוה הולך לפחות לבנו והיתה מרדפתו לפחותו לעשות רצון הולך כך לזה הקב"ה ל"ה' להשועה האדם למען יעשו אם יעשה רצון אביו שבתמים וי"ה' א"ע"פ שמתנער להמיתו האדם הוא רוצה שהאדם ינכור עליו וינלחמו וי"ה' א"ע"פ חקוקו: של יל"ר' להמיתו וזהו שתקוהו הוא שאתה המושל בו ותחייבונו ולא ימשל הוא כן להמיתך כי רצונו לעשות רצון יצירו עוד דקדקו דקין דכיוו פקוק ושמתם עם חס הוא החורה וי"ה' למה היא פקוק הלא אם תטיב שאת וכו' ור"ל' שחין הנמשל דומה למשל שהרטיה צא לאחור המכה ובנמשל השקוק חקוק חין וי"ה' שולט בו ואינו כד לידו מכה: אמנם ל"ל החורה היא עם חס לפי שיש עם אחר שהוא ינער וים המיתה הוא חוביל לעקור שלא ינלחמו יל"ר' אבל לחקן מה שכבר נכשל והוא אינו מועיל וכן החשונה מועילה לשמור אבל עדיין אפשר שיטוב למעט אצל החורה הוא עם חס לחקן לשמור הרטיה למכה וגם להנא' שלא יטעו בו יצירו וזו משרש כפסוק הלא אם תטיב שאת שאת יל"ר' שולט בו ולא עוד אלא שהחורה היא עם חס שמינה עליו ונלחמה לבולס אצל יצירת החירה והשפעה הוא לפי צורה כי כל משאו ומתו של ה"ה' הוא כד מתחש' עם חס' יל"ו של אדם מתחש' עליו וכו' יש לדקדק למה הניח כל אחד פקוק אחר ומזוי בנייבו דקקו זה מתחש' וקקו זה מתחש' ונראה דדיני ימאן רוצה שרשע שנקבל ימיתו ויכול לו ה"ה' ר' וכל כיום מתחש' על השלשועו וכל עם חס על יצא ובגורו אכל הניח שולחם עם יצרו הרע וי"ה' יל"ר' כי לא יוכל לו והתנער עליו ככמה תחנולות וכל הניח פקוק וזהו רשע שאול ה"ה' הרע לנדיק ומקשו

הר"ף תנו רבנן ושמתם עם חס וזהו ה"ה' המקרא מופשי' ועוד למה כוונת עיני החורה שהוא עם חס שפרשה זו של ויהי' אם תטיב שאתו כי מה ענינו כחן ונדקדק ג"כ מאי עם חס דמשמע שיש עם אחר שאינו עם חס והה' חס ח"ל דכתיב ואלו' החורה ארס עם משה וכו' וזה נעשה לו עם חיים כל וזה נעשה לו עם המוח ולא אחר עם עם חס וגם נראה עם ח"ל לה"ל להניח משאו וע"כ ובי למה הולך הכיוו משל ומזילה ה"ה' ל"ל מיד בדיתי יל"ה' הולך כל זמן החריטה בידך אבל מאי דהנאתך דומה למשל שנמשל אחר הולך כל זמן החריטה בחבלי וע"ק שחין המשל ונמשל חין למר כן דישע' כל מה שלוח חזן דל"ה' החורה לה רוצעה ח"ו וע"כ ככל הענין שאמר אם אתה עוסקים בחורה חין אחס נמסרים בידו ומר לאר' אם תטיב שאת ותר למר ואחס המושל בו מ"כ כפסוק ל"ל שאמר הלא אם תטיב שאת ותר למר ואחס המושל בו וע"כ מ"ם ולא עוד אלא שמשאו ומתו כד תשבע שאת רעה גדולה המתורה יומר מהראשונה ומתענו חין לו הננה' וי"ה' לע"ד ש"ל' דקדקו ב' דקדקו ו' א"ל מר המורו ו' ח"ל הענין שיהי' רשעין ואלו' למר שימה בדיכרים וה"ל' ולמחרת את דברי אלה וכן דקדקו בפסוק נואת החורה ארס עם חס מה דק"ל ארס דבר משה וכן דרשנו שהוא מלשון עם וזה נעשה לו עם חיים ונפסקו זה דקדקו ב' מ"כ מר הענין כי למה אחר ושמתם את דבר אחר המורו ל"ל חס' וי"ה' לנכסם וה"ל' קודם לכן שמך לויסה אם שמוע תמונו וכו' ואמר ושמתם את דברי וכו' ונחמי ומר אר"כים וכו' וע"כ למה לא נכתב פקוק ושמתם את דברי כפרשת שמע ישראל למה דרשו שהוא לרעו עם חס' וי"ה' ענין הוא מ"ם החורה לפי שחין ה"ה' מקטרג אלא כיון שכל האדם לקיים מצוותים של תורה ורטיה לנדר ענו י"ב שמינה האדם לכלל המצו' שלה' את ה"ה' כח"ס בלתי להיות לו לעור מהי"ה' שיקום להתנער עליו ונעלו מתחלת וקודם ל"ב שעדין האדם לא נחתיב במלות לא הולך ל"ה' לפי שאינו מקטרג אלא עם חס המוח וכו' ויהי' אם שמוע תשבעו אל

תנו רבנן קשה יצר הרע שאפילו יוציא קראו רע שנא' *
כי יצר לב האדם רע מנעוריו אמר ר' יצחק יצרו עם של אדם מתחדיש עליו בכל יום שנאמר *רק רע כל ב"ה' היום * אמר ר"ל יצרו של אדם מתנכר עליו בכל יום
ובבקש להמיתו שנאמר *צופה ישע לצדיק ומבקש ה"ה' להמיתו ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו שנאמר *ה' לי ח"ב ע"א א

ע"כ
 ע"כ
 ע"כ
 ע"כ

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

לא יעובדו בירו' תנא דביר' ישמעאל בני אפנע בך
 מגול זה משכרו לבית המדרש אם אבן הוא נישח ואם
 יחיי' ברול הוא מתפוצץ שנאמר *הלא כה דכרי כאש נאם
 ה' וכפטיש יפוצץ סלע :

בל היום קרא יקיר' הוא ללמדו שלל ענות היום רעמו מתחדשו:
 מגול זה וז'ס' מתורה בך : מתפוצץ שהורה בלש
 במעלה המפעע את הנדול :

תוספות חס בגל הוא תוספן תימה הלא קרא מאע שפטיש
 משלן סלע ומשברו וכן קשה בדפדף דני מעויות דקארר
 מה פטיש תחלק למה נעלמו חף דני חורה מתחלקים למה עמימי'
 ועב גרים רב"ט מתק וז' מתחלק ויש שגורין בל אס ברול הוא
 מפעע ואס סלע הוא מתפוצץ שאמר הלא כה דכרי כאש נאם ה' וכפטיש
 ישפץ סלע שפאס מפעע ההנול והפטיש משפץ סלע וז'ס' חפרס
 שהסלע משבר ההנול והז' וכפטיש ישפץ סלע כהרמיון במדרש
 עמשה נא' שלקס כפטישיון לרודקו נמו' על הסדן והנה כפריס נסבר
 הקורטס והחלק הסדן נמקניטון לז' מן מקניטון ע"כ ועינן כפרה החליל
 מה שמתו' שס כסס כפטיש וז' :

מהרש"א קשה יצד' שאפי' יוצרו קראו רע בו' דד"א
 שהסולע הדבר לא ינגס מלאכתו ואפי' קאחר צו
 שיוצרו ביניהם וקרלו רע ומי'ס' איו לה לעוים בו' ועי'ל שפילו
 יוצרו שצדלו לעונת האדם כדי שיזכה על ידו אם יולתוהו כמ"ס
 פי עוב מאד וז'ס' מ"מ קראו רע ע"ס שמחשבתו של יצ'הר'
 הוא להרע כמ"ס הוא הטנן הוא היל"הר' הוא מלאך המות וז'ק':
 יוצרו של אדם מתחפש בו' הטובה בתגלגלי כח הנשמה שהוא
 שכל העיוני אמר יצרו מתחדש עליו ככל יום להשיליו כהרסור
 הלב מה שאין דרכו בנך במעי' אמר כדאמרינן פרק המפלת ולכן
 מקרי דבר חדש ומימי' רק רע כל היום כדאמרי' דלון אדם נעול
 מהרסור עוירה אבל לגדי כח הגופני שדרכו בנך אמר שמתקצר
 עליו להוסף על מותר שלו ולזה אמר נתקס להיחמו דבגוף שיד'
 מיהא ודבר הלמד מעניינו הוא הלאי קרא נופה רשע גז' בשטן
 איורי ולא נרשע אדם מדתכזיב לעיל מעינה פי לריק יהגה גומר
 תורת אלהיו כלנו גומר וע"י אמר נופה רשע ללדיק להשתיאו
 ולהעזי' כמ"ס הוא הטנן הוא היל"הר' הוא מלאך המות ואמר
 שהקב"ה עוזרו מלהשתיאו דלע"ג ההכל יצרו שמים חוץ מיראת
 שמים מ"מ בעל לטהר מסיעינן אותו: אם פנע בך מעוד זה בו'

קראו כך ע"ס מניח הפורים ולא לתלמן כמ"ס לפתח טהלת רונץ
 משעה שזולא ממש' אמו מתקום פרחון ושניופס כפרס"י בקבלת
 וזמ' משברו לב"ה למקום קורה שהוא הפצלון ליצ'הר' כדלעיל
 וז'אז' אם אבן הוא מלך הגוף והמומר הוא נמוח כחומר ע"י
 החור' ואם ברול הוא להשתיאו מלד כה הנשמה הוא מתפוצץ
 ע"י הפורה וזה עדימה הפורה לאס מלד כה הנשמה שהנול
 מתפוצץ ע"י כפי' הוספסה ודימה הפורה למיס מלד כה הגוף
 שהלגן נמות ע"י וק"ל :

ללמדו' אומנות מנא לן אמר חוקיה ראמר קרא *אה
 היים עם אשה אשר אדבת אם אשה ממיס
 (היא) כשם שחייב להשיאו כך חייב ללמדו אומנות אם
 תורה היא כשם שחייב ללמדו תורה כך חייב ללמדו
 אומנות : ויש אמרים אף להשישו כגדר מאי טעמא

א*
 שס
 קהל
 ט

חיותיה היא ר' יהודה אומר כל שאינו מלמדו אומנות
 כאלו מלמדו לסמך מאי בניירו איכא בניירו דאמריה
 נמי עיסקא :

ראה חיים אומנות סתמיה צו : עם אשה מקיס אומנות לאשה
 אם אשה האומרה כלן אשה תמס קיא כסס שמלינו שמיצ
 אדם להשילו אשה כך חייב וכו' : מאי בניירו מאי קא מוסוף
 רבי יהודה : עיסקא חס למדו סתורה לק"ק כרי למדו חיים לר'
 יהודה דלמי לעטמיה אומנות דוקא סתמה פעמים שאין לו
 צמא לעשות סתורה ועומד ומלמס :

מהרש"א אם אשה משם בשם שהדיב להשיאו כך בו'
 התקרא על עמו ויברר אצל מתיקאס לייף דגס
 צאניו הדין כן וקלס הדבר צאסה דכמו דמיאלו ציוהר לריך
 לאומנות לקמיון גס אם אשקו ולפי הדגס אם חורה היא תלה
 הדבר צמורה דגס אם הוא עוסק חמי' צמורה לריך לאומנות ולא
 יסמוך על הסס כדאמרינן כל תורה שאין עמה מלאכה סופה
 צטלה ובתמידים ראשונים נמי לא אמרו צמרות אלא שעמו חורטון
 קבע ומלאכתון ערמי והיא מתצרכת וזו"ק :

הר"ה יתן לו מרי ובלש"ההס' יקשה דל"כ איה לן לחיובי לאס
 לפריס לבנו ולהשיאה כמו שמחייב להשיאו לבנו דמחייבין מחך
 קרא נפקא קרא לגנוס כסס וזמ' בויתוס כמו וכו' וע"ק מה שצאל
 בשלמא צו ציוו דהרי בנו אט פיך אצו לישא מה שירסע אצו הוא
 חיבו דולס ואדרבה צמני היא יוצר פיך האס להשיאה או כשורה
 כי האס כפלו נחתו וכו' ויחי חתמה חלל צמו ציוו ולא הוא שאינו יסל
 להדניל לה אכסיס להשיאה כפרס"י כן אבן אימי ניד האס להניול לן אשה
 שיטתה ואפשר למוד דמכותי קאו לגס כסס וקחו כסס לגנוס יפסנן
 דסקולס שיכס כחיוס שפאס חייב לישא אשה לפריס ולדנות וז'ס' קחו
 לגס כסס וסס ככאוי לישא' לזה קאו לגנוס כסס שחייב להשיאו לבנו
 אבל ככנות חמר וזמ' נכויתיס חנו לאנשים למיה לא קעט נמי ככנות
 לישא' דקאו לגנויתיס קאו אנשים אלא משום דשלתח אבן ציוו ליקס
 אשה כפלו וזמ' והאס נכוית חייב לישא אשה לפריס ולדנות וז'ס' קחו
 לקטו לה אימי שריך שהאיש יקס אוחה ולכן לא אמר ולגנויתיס קאו
 אנשים שאין הלקיחה ציד האס אלא ציד הבעל הקונה אשה ולא קאמר הלא
 נכויתיס חנו לאנשים דהיינו חנו מידי ללוס' ולהתכפות כי הוי דליקפלו
 עליס אימי וכו' וזמ' אשאנה מדרגי חכמים שלו לחתל לה דבר מוטע
 כמ"ס הרמב"ם ז"ל פי"ד מהלכות אישות :

חלו רבנן נאמר *כבר את אביך ואת אמך ונאמר יב
*כבר את ה' מתוך השוה הכתוב כבוד אב ואם
לכבוד המקום נאמר *איש אמו ואביו תיראו ונאמר
*את ה' אלהיך תירא השוה הכתוב מיראת אב ואם
למיראת המקום נאמר *מקלל אביו ואמו מות יומת
ונאמר *איש איש כי יקלל אלהיו ונשא השואו השוה
הכתוב ברכת אב ואם לברכת המקום * אבל בהכאה
ודאי אי אפשר וכן בדין ששלשחן שזמפין בו :

ודאי בהכאה אי אפשר להקיס שאין הכאה לפני מעלה : וכן
 בדין שיקסו לכבוד ומוחל על הנן סהרי אף הוס
 שזמפן למקום :

תוספות כבד את השם מהנך צידוילמי דורס מהנך כמו מהנניך
 משמע שקצ"ד הקב"ה על ציווד אס ולא יחור מכבודו
 שכבודו הוא אומר כבד את ה' מהנך דהיינו מהנניך דמשמע מהה שמונך
 כלומר אם יש לך מען חייב וסס לאו פטור ונכבוד אב * ולאמר ככד אב
 ארך

סס
 שבת
 ט"ו
 ויקרא
 ט"ו
 חורין
 סמות
 ט"ו
 ויקרא
 ט"ו

האשה נקנית פרק ראשון קידושין רכב

אביך המשמע בין שיש לו מאון ויין שאין לו והוא דאין לו חייב לחזור על הפתחים הן את אבינו ואת אמו :

מהרש"א הגשה הכתוב כבוד אבי ואם לכבוד המקום בו נ"ל דה"ק כבוד אבי שוין מתם כבוד אב ואם מאכיל ומשקה בו לא שייך בתקום וכן נזכר לא נזכר ומקומו ולא בו' כל זה לא שייך במקום אבל הגשה ארון הכתוב כבוד לשאף לומר לך דכן נדון להשוות לפי שגלשון שותפין זו וכדמסיק דהמכבדן כאלו כיבד גם את המקום וקאמר דמעלה אני עליהם כאלו דרתי בנייהם דהיינו עם ז"ה המתנה ושייך עם אים ואם כדאמרינן בטעם ונאלו כדנתי הן כנ"ל ורובו נוספות ברמי' וכדנתי בני' וקאי' גם לאלו ואם שזכו לאלף מהם ולגדל זן כשר כזה ובהיפך קאמר לקמן וזמון שארם מעטר אצלו ואמו אחר הקב"ה יפה עשייה שלא הרתי בנייהם בו' היינו דהשם י"ה משתלק מצנייהם ולא רנה נשיקוהם ונאמר אש ואש לפי שלא זכו לגדל זן כשר ודרי' :

יג' חנו רבנן שלשה שותפין הם בחדם הקב"ה ואביו ואמו ^{סס} בזמן שארם מכבד את אביו ואת אמו אמר הקב"ה מעלה אני עליהם כאלו דרתי בנייהם וכברוני * תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שכן ^{לא} מכבד את אמו יותר מאביו מפני שמשדרתו בדברים לפיכך הקדים הקב"ה כבוד אב לכבוד אם וגלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהבן מתירא מאביו יותר מאמו מפני שמשדרתו תורה לפיכך הקדים הקב"ה מורא האם למורא האביתא תנא אמר קמיה רבב חמון בזמן שארם מצער את אביו ואת אמו אמר הקב"ה יפה עשייתו שלא דרתי בנייהם שאלמלא דרתי בנייהם צערוני :

שלשה שותפין הם מערם כדרייתא במסכת גדה אים מוריע לזון שזו אשה מורעת אודם שזו והקב"ה נוטה זו כשמה ומרית עין ושמיעת ארון ודבור : משדרתו מתקנה אמו כדמקורבמנין ייפסק ארו יוסל :

דר"י ש' משותפין בחדם כנ"ל שאלמר כענין הכיבוד מעלה אני עליהם וכו' ובענין שארם מעטר את אביו ואמו :

וכו' הענין מנורא שמוה טובה מרובה מחדת פורענות ולפיכך כשמכבד את אביו ואמו אומר הקב"ה מעלה אני עליהם כאלו דרתי בנייהם וכיבדוני ומלא שיש לו סכר כסול על כיבוד אביו ועל כיבוד הקב"ה וזה יתבאר מ"ש כדרייתא ונאמר כבוד את אביך ונאמר כבוד את ה' השווה הכתוב כיבוד אב ואם לבידוד המקום דקשה לתאו אלוטריך התי הקיפא חופק ליה עמוי המקום הוא כבוד את אביך וכו' וז"ל השווה להכבדל הכיבוד שיהיה בערך כיבוד המקום וכו' אמרו כדרייתא חיויה כיבוד מאכיל ומשקה בו' ולמה לזכור להקים איהם הטובה למר שיהיכר האב הוא שקול כאלו כיבד ג"כ להקב"ה למה לו סכח על פתחיה בלאח ז"ש השווה כיבוד אב וכו' אבל בענין המעטר אצלו אים מעלה עליו הקב"ה כאלו ציערו להקב"ה למה לו עושם על גבול שזכו אצלו על של הקב"ה אלא אחר הקב"ה יפה עשייה שלא דרתי בנייהם שאלו דרתי בנייהם ועל"ה השווה הכתוב כבוד אב ואם לבידוד המקום למר כשם שגדל ה' הוא מתוקר אים יש לך כבודה ואם לאו לא בר כיבוד אב אבל בירושלמי דקשה דמייית רשב"י אומר גדול הוא כיבוד אב ואם שהעדיפו התקום יותר מכבודו דל"ו התם כתיב כבוד את ה' מתוקר מפרים לקח שבתה ופיוה בו' אים יש לך אהה חייב ויחס אין לך און אהה חייב אבל לאל כבוד אב ואם נאמר כבוד את אביך ואת אביך בין יש לך וכן אין לך ואפי' אהה חודר על הפתחים ויגההם דכ' מתיראם אילו שותפיהם את זה דשם נאמר מדכתיב כבוד

את אביך ולא נאמר כדנודו מתוקר אנו לומדים דאינם שוים כיבוד אב ואם עם כיבוד ה' והוא קולא לדרוש אים יש לך חן וחס לאו לא וכבוד את אביך ולא כתיב מתוקר הוא להמיר ואפילו אין לו חן חייב לכבוד וכן נאמר דיליף כבוד את אביך מכבוד את ה' מתוקר ולא עוד אלא דאי מקרא כבוד את אביך דלמרו כמכילתא כבוד את אביך יכול כדבראם תלמוד למר כבוד את ה' מתוקר ח"כ מקרא כבוד את אביך היינו לומדים כי הם כבוד דברים אבל לא כיבוד של מאון ומדויקים אפילו את ה' מתוקר אנו לומדים להתי' שצריך לכבוד כענייני מאון ולאכילתו דלא כתי' ולהתקוותו ולפרנסו ממנו : והל"ה דלא רבא חייבא שנתחלה למירו סתמייה הקב"ה בכיבוד אב ואם מתוקר כפי' כדי לדרוש ולהמיר שחייב לכבוד אפי' כשאין לו חן אבל עדיין ו"ל כיה דחייב לכבודם על כשאין לו חן אבל אימא דיכבדו כדברים ע"ד שאמר הכתוב וחסק לרעב ונשך המפיסו כדברים וכן גם הני יכבד ונאצי כוון שאין לו יכבדו כדברים למר נפשי היינו רוצה לתח לך אבל מיין לזון ששם אין לו יחוד על הפתחים לזה ולפיין התקופא כדכר את ה' מתוקר כי גם מה שהמיר שחייב לו ממון בכיבוד אב ואם שהוא ג"כ בעניינה דמיונה למור על הפתחים מללא כתיב מתוקר כפי' וילפיין כהקפא דאי חיוה דמיין חייב לכבוד כדכר ממון כנ"ל ח"כ למה נקט לו כבוד דבכר דמשמע דחייב לו חילף מהקפא ואם הקיפא הוא לקולא למר כמו שאם אין לו אינו חייב לכבוד את ה' ג"כ כיבוד אב ואם אים יש לו הוא חייב ויחי לא לא ח"כ כיו"ל בפירוט כבוד את אביך מתוקר אלא ודאי שאנו דרושים הקפא כמעשה ח' ו"ש הפרס כנתיבה אחרת לאמיר וזה א"י ענין כיון ח"כ לדרוש שיהיו ח' שמתנו בין דברות הראשונות לשניות שבראשונות נאמר כבוד את אביך ואת אביך למען יאריכוך ועין וכדברות השניות כתיב כבוד את אביך ואת אביך כאשר נ"ך ה' אליך ומה שיהיו וכו' ולא עוד אלא שצריך להבין מהו כאשר נ"ך ה' אליך וכו' ל' דרוש נ"ך במת' : ועם ז"ש לדרוש דקשה מתורבת כבוד את אביך סתם להמיר שאפי' אין לך חן אהה חייב לכבוד ונמר כדברות השניות לרמוז יכול יכבדו כדברים כבוד כמו חוסק לרעב נפטר לו"ל כבוד את אביך ואת אביך כאשר נ"ך ה' אליך כולומר כמו שז"ך ה' אליך כבוד עמנו שזכיר לך הו"ך כן יהיה הכבוד של אב ואם כענייני מאון כמאלו ונשתה וכו' וכדי שלא תעשה שים יש לו ממון חייב לכבדו כאשר נ"ך ה' אליך כדנודו שכתוב מתוקר לך לא הכיר כדברות הראשונות כאשר נ"ך ה' אליך לרמוז שאין כיבוד זה כמו שז"ך כבוד ה' דהתם אים יש לך אהה חייב ואלו לא ל"ל אלא כבוד אב ואם כענייני מאון כמאלו ונשתה וכו' נכון * ונס כזה מתבאר מ"ש נאך במת' דמינה נאמר כבוד את ה' מתוקר ונאמר כבוד את אביך ואת אביך חסר וכן אף כאן חסרין כים ובירוסלמי דרש מתוקר ממה שז"ך אבל כביבוד אב ואם אפילו חודר על הפתחים ומלאו דרשות אלו סתירות זו וזו חתום מתבאר ע"ד שכתבתי למעלה והבן כי הוא כוון :

אמר רבי יצחק כל העובר בעברה כסתר כאלו רוחק יד רגלי שכינה שנאמר *כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הרום רגלי' אמר ר' יודעש בן לוי אסור לו לאדם שיהלך ארבע אמות בקומה וקופה שנאמר *מלא כל הארץ כבודו רב הונא בריה רב יודעש על דבר יודעש על ארבע אמות בגילוי הראש והוא שכינה לעלה מראשי :

והארץ כולה הרום רגלי' והעובר כסתר אומר אין התקום כאן לפיכך הוא נסתר לומר אין יודע * ומלא כדומה רגליו ומקלנין לומר אין כאן : מלא כל הארץ משמע מסתובב ויורד למטה וקווקף קומתו גראה כדומק :

תוספות כל העובר בעברה כסתר כאלו רוחק רגלי' שכינה היינו למי' כ"יף לזריה כדומה כסתר קתא דהניניה :

מהרש"א כל העובר בעברה כסתר בו' דכיון דמתחניש מצני חלם לכבוד צהריה כסתר ונעבר כסתר דומה לו כאלו אין עם השכינה שרוחה כסתר וקאי הוא דומק כזה רגלי

עא ב השכינה

סס
יסע
סו
סס

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

השפונה כאלו אין רגלי השפונה על הארץ והכתוב מעיד והארץ הדום רגלי וליה נשמוך מאת ריב"ל אסור לראש שיהלך ד' אמות פי' שיעורו של אדם נכ"מ ארבע אמות וזה שהולך אופן ד' אמות נקמה וקופה ודומה לו כל כאלו הם על ממש ואין מקום לשפיהם פס והכתוב אמר תלא כל הארץ גומר וק"ל :

פס שאל בן אלמנה אחת את רבי אליעזר אבא אומר השקני מים ואימא אומרת השקני מים איזה מהם

קורם א"ל הנח כבוד אמך ועשה כבוד אביך שאתה ואמך חייבין בכבוד אביך בא לפני ר' יהושע א"ל כך אמר ר' נתנא רש"י מר"א א"ל מבין ריב"י עיניך ניכר שבן אלמני אתה דשל לים מים בספל וקעקע להם כחננוול"א

אמר ליה כן רבי יהושע השינו כדרך שהשינו רבי אליעזר ונתגרסה שאין אחי מיתב כבוד אבי מהו : מנין רבי עקיב שער שבטורת כסוי העיני' אמה ניכר שהיה יתום ונשאר ריב"י עיניו מן הנבי כדלחמינן בת"מ והיה ר"ב שומע קולה ויכנס כנגדה עד שישברו ריב"י עיניו : סגן אלמנה ארדולא ריב"י אמה למעשה אלא ללמוד כח ואמי אומר לך שכבוד שניהם שיה ע"לך : הטל לים מים בספל וקעקע קרקר להם כמו שמקרקרין לתרנגולין ולפי שאו היה לריב לעשות והוא שאלו כמו שעלינו לעשות :

מהרש"א א"ל הנח כבוד אמך ועשה כבוד אביך ב"י ים לקרקר דא"כ ספיר הקדים אז לים קרא ול"ל

טעמא דלעיל בלוי וידוע פ"י קולו מכבד את אמו יותר מאביו ב"י וי"ל דעיקר הקדמה דלעיל למה שינה בנזיר' להקדים אם לאב וק"ל : א"ל מבין ריב"י עיניך ניכר שבן אלמנה ב"י

פרש"י שכן אלמנה אמה ולא לריב"י אמה למעשה ב"י עכ"ל והוא דמוק כיון דהוא לא היה לריב"י לשאלות אלו לא ה"ל אבא ואמא

אלא ה"ל אביו א"ל השקני ואמא א"ל השקניו ב"י וע"כ בשאלה קיימיתא שאל ר"י דאבא אומר השקניי למה לא א"ל ר"א כן מנין

ריב"י שיניך ניכר שכן אלמנה אמה וע"כ מה ראה ר"י זו שכן אלמנה הו"א ואימא בן אלמן הוא ומהא אמו ובנה עליה עד שנסורו

ריב"י עיניו ונ"ל דבשאלה קיימיתא דה"י דמיא ראה בריב"י עיניו שהו"א יתום אב"ל לא בשאלה קיימיתא דה"י ראה בן אלמן ושאל

מלחא דהוה לריב"י לו כבר נהיח אביו ואמא שניהם קיימים ואלו איצט לו בחייהם כך ושאל אם שפיר עשה אב"ל כששאל בנתגרסה

אמו מה צריך להצדד לאמו שאל ע"כ דלמא קיימת והוא בן אלמנה ולא שאל כל עצמו שהרי כבר מת אביו אלא על אחיו מן האם

שנשאה אמו איש אחר והיה לה בנים ונתגרסה ותמו היאך יעשו א"ל העל להם מים בספל ב"י ר"ל אחיך מן האם יעשה בן דמיון

דא"ל לו יתן כוס לאחד והוא שהאם כלי השקיה יתן להם מים רצוץ לשתיה בכלי שהתלה שהוא הספל וקעקע ב"י ודו"ק :

דר"ש עולא רבה אפיתוחא דבי שפירא מ"ד *יורך ה' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרו ויהי מ"ד *אנכי ולא

נאמר אלא אמרי פיך *בשעה שאמר הקב"ה *אנכי ולא יהיה לך אמרו עכו"ם לכבוד עצמו הוא דורש בית שאמר

*כבוד את אביך ואת אמך חזרו והודו למאמר' הראשונ' רבא אמר מהבא *ראש דברך אמת ראש דברך ולא כוף

דברך אלא מסוף דברך ניכר שראש דברך אמת : חזרו והודו למאמרות הראשונות כל שכן שחייב אדם נגמנו

שאף הוא שותף בצריחתו כאביו ואמו ותויו ומותו מסורין בידו : ראש דברך אמת לא הוזהר הכתוב לומר ראש דברך אמת אלא לפי שהיו מרגינים אחר דבריו הראשונים לומר כצנודן הוסיף ולאחר זמן חזרו והודו כששמעו סוף דבריו למה שראש דבריו אמת :

מהרש"א כי שמעו אמרי פיך מאמר פיך לא כול' כלמורה ספיר קאמר אמרי פיך על צ' דברות אנכי ולא יהיה

דמי הנזורה ששמעו כדלמאר בצוף מסכת מכות ויש ליטע דה"ק דמשמע דלא הודו כששמעו מתחלה על המאמר א"ל שהוא

אנכי עד ששמעו עוד מאלמרות וע"כ דלא כל לא יהיה לך נחמיון דלמאי הודו טפי כששמעו גם לא יהיה לך וגו' מששמעו רק אנכי

אלא ע"כ נחמיון הכתוב כששמעו גם כבוד רצו ואם וכדמסיק דששמעו אנכי גם לא יהיה לך חזרו לכבוד עלמנו כו' וכפרש"י

ועוד שמשני צדדי דלפי הדרם יהיה אחרון מסוף ונלכחו אימרא של בגד שהוא סופו ודו"ק : אלא מסוף ב"י ים לקרקר

דהיכן הוזכר סוף דברך במקרא אראה לומר דלסיפא דקרא קסמיך דכתוב ולעולם כל משפטא דרקי לפי שמלות כבוד אב ואם

מזהה שקלית נמוסית כדמיימתי בסמוך מה עשה עכו"ם אח' כו' ונראה אמו ב' ולי הודו עכו"ם על ידי מזהו גם בו לראשונות

וה"ש דע"י סוף דברך שהם לכל עול' ונשפט ודק דהיינו כבוד אב ואם הודו לראש דברך שהם אנכי ולא יהיה לך וקרא מנא' כמד

אז ואם סוף דברך כלפי מה שאמרו שבלאות שהיה היו נכ"ל פ"י דברות וה"ל כבוד אב ואם סוף ה' דברות מלות הראשונות דמיימתי

בצר הכי תרתי עובדי דבן הוא דהעכו"ם מקיימין כבוד אב ואם : **הר"י** דרם עולא רבא אפיתוחא דבי שפירא מ"ד יודור הל' מלבי ארץ

ב"י וקשה מהו קשיא ליה דלמאר מ"ד יודור ה' ואם הקשיא הוא מ"ש מאמר פיך לא קאמר אלא אמרי פיך כן ה"ל ככוי יודור ה'

וגו' ועוד נבאר מהו קאמר מאמר פיך דלחרבה נוחא לומר אמרי פיך על אנכי ולא יהיה לך שהם פניו הבטירה והם אמרי פיך וכל העולם שמעו

בקול ה' שאמר אנכי ולא יהיה לך והודו לפס ה' ששמעו בקול וע"כ מ"ל שאמרו עלמנו הוא דורש והכתוב אומר שאודו לה' כי שמעו אמרי

פיך שהם אנכי ולא יהיה לך ועוד מנין לנו ששאלמר כבוד חזרו והודו למאמרות הראשונות * וע"כ לרוב דלמאר שהנה ראש דברך אמת מנין

לקרקר מסוף דברך ניכר שראש דברך אמת * ויש"י פ"י לא הוזהר לומר ראש דברך אלא שהיו מרגינים אחר דבריו הראשונים לומר לכבודו הוסיף

ולאחר זמן כששמעו סוף דבריו הודו שראש דבריו אמת וקשה שהרי כבד את אנכי א"י סוף הדברות כי לא התמודד הוא סוף של דברות * וי"ל עם

שנבאר האמור היה שפס בחד' רבא פ"י כי תשא פ"ב וי"ל יודור ה' כי שמעו אמרי פיך א"ר פהס ד' רגלים שמעו עכו"ם מפי הקב"ה ועמדו

מכסאותם והודו בשעה שחזן הקב"ה הורה ל ישראל ואמר אנכי ה' אלהיך אמרו מלכי עכו"ם ה' כבודו אמרו איזה מלך רוצה שיבא ארץ מבחיט

וכן בשעה שחזן הקב"ה לא יהיה לך אמרו איזה מלך רוצה שיהיה לו שותף וכן בשעה שחזן הקב"ה לא תשא דבריו אמרו מלך רוצה שיבאו נכבדים זו

ומשקרים וכן כשאלמר הקב"ה : בור אה' יום השבת אמרו אמה מלך רוצה שלא יהיו בדיוחי הכהנים יום נשמיטת שלהם שהוא יום תועה' * אבל

בשעה שאמר כבד את אב"י' כנאסופא עלו כל מי שמכתיב עלמו עובד לחד הוא טעם באפוחיה וזה מברין ואומר כבד את אנכי עמדו מכסאותם והודו לו * בשעה שאמר אשר תשא מן הקדש ישלם אמרו נעמיסות שלנו כל דלכד לזרי מן קיסר יבא ביום סכין ופי' וזה מברין ואומר אשר טעם מן הקדש ישלם ולא עוד שהאמיר כהדיוע יותר מברכה שבגוה כתיב תמטל מעל וכהדיוע כי תמטל עשאו כבודו וכן ירביין את יגדף אם יבין רמטל דרשמו

האשה נקנית

פרק ראשון

קידושין

רפנ

ממון שהפדתי בשביל כבוד אבא וכששמעו חכמים בדבר אמרו ומה מי שאינו מצווה כך מצווה ועושה על אחת כמה וכמה דאמר רבי חנינא גדול מצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה אמר רב יוסף מריש היה אמינא מאן דהוה אמר לי הלכה כר' דאמר טומא פטור מן המצות עבידנא יומא טבא לרבנן אמינא אנא לא מפקידנא וקא עבידנא השתא דשמענא להא דאמר רבי חנינא גדול מצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה מאן דאמר לי ראה הלכה כרבי יהודה עבידנא יומא טבא לרבנן :

בששים רבוא שטר היה מתחבר בס' רבא דרבי זבד : תחת מר אשותיו של אביו והוא יבן וכתבו פסוקים וניחולמי נפרש סתי רגליו פסוקים על הקנה ולכן לא שנויה ע"כ : ומה מי שאינו מצווה ועושה כך גילס לו הק"כ סכנו : רא דרבי יהודה דאמי טומא פטור מן המצות זכ"ק פרק התנול : לא מפקידנא סתי סגי נהור : יומא טבא לרבנן סעודה לתלמידי :

תוספות גדול המנוח ונפש נראה דהיינו טעמה דמי שצווה ועושה עדיף לפי שדואב ומעשה יותר מן יעבור ממי שאין מנוח ועושה טוב לו פח כפול שאם ירצה יעזב :

כי אתא רב דימי אמר פעם אחת היה לבוש סירקין של זהב והיה יושב בון גדוליו רומי ובאתה אמי וקרעתו פמני ופתחה לו על ראשו וירקה לו בפניו ולא הבלימה ונפל קורקסין שלה ורושימו לה שלא הצטער תני אבימי בריה דר' אבדו יש מאכיל לאביו פצונו וטורדו מן העולם ויש משחינו כריחים ומכיואו לעולם הבא א"ר אבדו כגון אבימי ברי קיי מצות כבוד חמשה בני סמכי הוו לי לאבימי כתיי אביו ובי הוה אתי ר' אבדו קרי אבא רהיש ואוואל ופתח ליה ואמר אין איני ארמטא התם יומ'ח' א"ל אשקין מיא אראייתי ליינמס נתן קאי עליה ער דאיתער אסתיעה מלתיה ודרש אבימי *מומר לאסף אלהים באו נשים במחלתין אמר ליה רב יעקב כר **טע**

דרשות אלו שאררנה מן הכבוד המצוי שבו כי שמעו אמרי פי סתם זכיו ולא יסוף לך ששמעו מפי הכורה וגם אמרו על שאר כל הדברות ולא אמר על כבוד שהוא אמר מס' והיינו וסלים לומר שאתרי פיה הוא על כבוד ועל אהר חתה מן הקדוש גילס יקנה לתה קהל לך אלה אמרי פיו שכל המלצה שנתורה הם אמרו של הק"ה לך אפשר לפרש שיעור הכבוד כך הוא וידוק ה' כל חבלי ארץ שינועו וענו כששמעו אמרי פיה שהם אביו ולא יסוף לך אמרו לך מן ב"ה הוא רוחה כן ואעפ"כ חרבו ונאמו ושידו בדרבי ה' מתה שראו כי גדול יקנה לתה קהל לך אלהים בנדלי כי גדול כבוד ה' ואת ועוד אחרת ראו כי גדול כבוד ה' גלוותו על הגול כי כס ה' ובפל יראה שהם בני האדם להוסיף על הגול שאי יגלו זה לה וגם האדם יותר על הגול הכר הוא מתחמק להקדים לשמינה ונטה שאה הק"ה נטה על כל בני אדם שצדק יודע על הבר הכה מתחמק יודע לרדם עליו ולעלם לך קרו והחכם על שמים אלה וידוק כל מלכי ארץ ונחמאר הוה הקשו סכמי אותה דרשה לא היכל"י כי שמעו אלה נס כי שמעו אמרי פיה וידוק ה' ושידו וירקו ה' וכו' האחרון כמובן לומר וידוק ה' כששמעו כל המלכים אמרי פיה הק"ה ששמעו אביו ולא יסוף לך מתי ארבו ובטחו לסם ה' לוח הקשו אחרת פיה לא האחר שצדק ה' דברות של אביו ולא יסוף לך לא נחמאר ככל אחרות אלא נחמאר אחד כדכתיב אחת דבר אלסים סתיים וכו' ששמעתי א"כ נחמאר פיה היכל"י שאלוהו מתאר ככלו כ' אביו ולא יסוף לך ולמה אמר אמרי פיה לה דרשו פשעה שאמר הק"ה אביו ולא יסוף לך אמרו לכבוד עולמו הוא אמר כששמעו כבוד את אביו סודו לתלמדות הרשעות והשחא ה"ק וידוק ה' כל מלכי ארץ כדיבור כבוד את אביו פיה וידוק ה' על אמרי פיה שהם אביו ולא יסוף לך ולא תשא ויכר הודו ונאמרו של דברי הק"ה על כבוד עולמו הוא כי שמעו וכוניו שכל אותם המלכות השבטות היו אמרי פיה להוסיף לישראל להשתאם ולא לכבוד עולמו דבר פי ה' או נחמאר וידוק ה' על המלכות ששמעו אחריו פיה על עולם הברו ושידו מתה שראו כי גדול כבוד ה' לכבוד התלמוים שהם אב ואם ושידו בדרבי ה' שהם דרכים להגן בהם בני ישראל ולא לכבוד עולמו כי גדול כבוד ה' היכל"י כבוד הבריות ונרמו דבר כבוד אה כמכונני כבוד ה' שגלה לכבוד אה ולא ה' ובפל יראה נהר על כבוד התלמוים : רבא אמר מיכא ראש דנדך אחת ראה שדרך סמיכות הכתובים שהם רדפניו הם שהם התלמוים שאלו לכבוד עולמו הוא דורש רדפניו הם ולא כן אביו כי מדברך פחד לפי שידע אבי כי לא לכבודו הוא ואחר מילתה וכדי לפתוח סמיכה ה' כמובן על אחרתך שהוה דבור של כבוד את אביו כעולה של רבי מיכא דנדך שהוה אחרתך של כבוד ויכר שראש דנדך אחי כל שאר הדברות לא נחמאר לכבוד אלא באמת ונקרא דיבור של כבוד סוף דנדך לפי שהדברות היו כתובים ה' על כל ובלת האחד היה אביו ולא יסוף לך וכוני ובלת תשא האחרון שהם הוא כבוד את אביו :

כעו מיניה מרב עולא ער היכן כבוד אב ואם אמר להם צאו וראו מה עשה עכו"ם אחד לאביו באשקלון ורמא כן נתינה שמו פעם אחת בקשו חכמים פרומצרא בששים רבוא שכר והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו אמר רב יהודה אמר שמואל שאלו את ר' אליעז' ער היכן כבוד אב ואם אמר להם צאו וראו מה עשה עכו"ם אחד באשקלון ורמא כן נתינה שמו פעם אחת בקשו ממו חכמים אבנים לפאוד בששים רבוא שכר וכו' כהנא מתני בשמיים רבוא והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו לשנה האחרת נתן לו הקב"ה שכרו שנולדה לו פרה אדומה בעררו ונכנסו חכמי ישראל אצלו אמר להם יודע אני בכס שאם מבקש אני מכס כל ממון שבעולם אחסו גותנים לי אלא אין אני מבקש בכס אלא אוהו

ורמא כן נתינה שמו פעם אחת בקשו חכמים פרומצרא בששים רבוא שכר והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו אמר רב יהודה אמר שמואל שאלו את ר' אליעז' ער היכן כבוד אב ואם אמר להם צאו וראו מה עשה עכו"ם אחד באשקלון ורמא כן נתינה שמו פעם אחת בקשו ממו חכמים אבנים לפאוד בששים רבוא שכר וכו' כהנא מתני בשמיים רבוא והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו לשנה האחרת נתן לו הקב"ה שכרו שנולדה לו פרה אדומה בעררו ונכנסו חכמי ישראל אצלו אמר להם יודע אני בכס שאם מבקש אני מכס כל ממון שבעולם אחסו גותנים לי אלא אין אני מבקש בכס אלא אוהו

פעים אחת היה לבוש דמא' בן נתניה : סירקין לבוש סירקין פיגור : של זהב מתוקס נחושי וזכ : פצונוי עוף מסוב וזמן מין סלו סירד נמננר : וטורדו מן העולם אמי שמועם עליו שערסא לו לרח' שין על סעודתו : ויש משחינו

ספ
פרק
אין
תנתי
דיו
ופ"ט
רע"ג

ובספ
תנתי
אין
אין
רע"ג

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

בְּרַחֵם שהיא מלאכה קשה : ומביאו לעולם הבא שמכדו
 נדברו דברים טובים ונחמונים והמלאכה מעיל עליו בלשון רכה
 ומראה לו יורך הסעה שאין יכולין להפרינס אלא בדיעה זו
 בתלמוד ירושלמי גרסוין מעשה בבינים * מעשה בחדש שהיה
 מאכיל לאביו פסונו פטם אחר אחר לו אביו תאין לך כל אלה
 אשר ליה אבא מה איכפת לך טחון ואכול כלותר לעום ואכול
 אכאליה שקשה לו ורוב מעשה בחדש שהיה עתון ברחים וקיה לו
 אב וקו שלח המלך בשביל אביו לבא לעבודת המלך אחר ליה בנו
 אבא טחון ואני אבך תחזיק לעבודת המלך שאין לו קצבא אי
 לבוונא עב לך ואם למלכי טו לך :**הבני** סמכי הוו ל'לאבוימי
בחי אביו ואפי' כי היה קרו רבי אבהו אבא היה אביומי כך
 ונקמה לו ואלונו מניח לאחד מבניו לומר : **אין** אין אפי' אפתי :
אסתייעא מילתיה בעודו בחין לפניו הבין במדרש מומור אחד
 שבספר קהלים שלא היה מצוין בו קורם לבן לורשו יש מפרשים
 שבמקרא זה לבדו דרש מומור לאסף אהים בלא גויס בנחלתך
 וגו' קינה לאסף מיצעי ליה ודרש כך שאמר אסף סירה על שכלה
 הקב"ה מתחו בעלום ובאבנים שבצדו מתוך כך הותר פיעטה
 בישראל שלמלא כל כך נשחית מהם שרדי וכן הוא אומר בלה
 ה' את מתקו וילת אב צליו : **כיון** אנה אפמי ויהי ואהוב לאביו
 ויקך לאמי ועושוין לי זאת מה אעשה : **כיון** דבר תורה הוא
הלשה דעתיה אם קבל ממנו עבודה : **אשרי** מי שלא
חמאן עלי אפטר לקיים כבוד ככל הלורך והוא נענם עליהם :
הוספות בחדש אמו וקרבתו : יש מדרש שהיה מפורסם מעשה :

דין האב וציון הרב שמחל על כבודו הוא מחול היינו כבודו שרלו
 התלמיד לעשות לבדו אבל אם הרב עושה כבוד לתלמידו כי האב
 אינו מחול דמ"ח הלכה דעמיה וק"ל : **עדיין** לא העעת להצי
 כבוד כדאמרין בעלמא ביהרר לרדך הכחוש להוהיר היבא דאיכא
 חסרון כיוס דר"ק : אמר איקום מקמי שבינה כו' ע"ד אפירו
 לעיל זמן שאלם כו' מעלה אני עליהם כאלו דרתי ביניהם וכמ"ס
 דהיינו ה' תפס י"ה שאלה רוחח לכשנה ודוק * **כבר** את
 די מרונך מה להלך בחסרון כיוס כו' אע"ג דאמרי בעלמא
 דאין לתמיד ד"ח מדברי קבלה אלו רב גילווי מלח' דלשון כבוד
 ישול בחסרון כיוס וק"ל :

רב אסי ה"ל הווא אימא זקנה א"ל בעינא תבשישים
 עבד לה בעינא נכרא ניעיין לך בעינא נכרא רשפיר
 כוונתך שבקה ואויל לא" שמשע דקאולה אבתריה אהא
 לקמיה דרבי וחנן א"ל מרו לצאת מא"י לח"ל א"ל אמר
 לקראת אימא מתי א"ל איני יודע ארתח פורתא דרד
 אהא א"ל אמי נתרציית לצאת המקום יחזירך לשלום
 אהא לקמיה דרבי אליעזר א"ל ח"ו דלמא מירתח רתח
 א"ל מאי אמר לך א"ל המקום יחזירך לשלום א"ל ואי
 איתא רתחא לך הוה מבכר לך ארדכי ורבי שמעי
 לארונה דקאדי אמר אי ידעי לא נפקא :

נחציית ללאח סבור היה שרעתו לחור למקומו לכלל : יחזיר לשלום
 עד מקומו : א"ל רבי אסי לר"א וילמת ח"ו מירתח רתח
 עלי רבי יוחנן :

מדרש א נחציית לצאת המקום כו' פרש"י סבור היה
 שרעתו לחזור למקומו כו' ע"ל והוא דחוק דמשמע
 דהרר אחא לשלום לקראת אמו קאמר גם נדחק לפרש יחזירך
 לשלום עד מקומו ועלוי פירושו נראה דלקראת אמו ולחזור לא"י
 קאמר ואפי' קה"ל ר' יוחנן איני יודע דאפטר דגם משום כבוד
 אם אסור לצאת מא"י לח"ל ואסום דמלוח כבוד אם היה חביב
 עליה דרב אסי הרר אחי לפני ר"י להחזיר לו עמיקו וק"ל ר"י
 נחציית ללאת משום כבוד אם המקום יחזירך ללאן לא"י וק"ל :
אמר אי ידעי לא נפקי כו' אע"ג דאמרי בשמך מכדו בחיו
 נצוהו לקראת המתה הכא אפשר שאין מקומו כבוד למח וק"ל :
ה"ד מכדו בחיו ומכדו כמתיו בחיו ביצר הנשמע שם
 בדברי אביו למקום לא יאמר שלחוני בשביל
 עצמי מהרוני בשביל עצמי פירושו בשביל עצמי אלא
 בולחו בשביל אבא במחוט כיצר היה אומר דבר שמועה
 מפיו לא יאמר כך אמר אבא אלא כך אמר אבא מרי
 הרני כפרת משכבו וה"ה תוך י"ב חרש מכאן ואילך
 אומר זכרונו לברכה לחיי העולם הבא :

הנשמע בדברי אביו למקום אם מותר בלאפי המקום שזכנדים את
 אביו לתוך לו כבוד לקבל דברים שיאמר כשמו אל יחלה
 הצדק נעלמו ואפי' יודע שיכבדו כאפיו אלא יחלה הכבוד בלפניו שלחוני
 בשביל אבא שהוא לרד לו אלא אם אינו נשמע למקום כדבר אביו בדבר
 עצמו אל יחלה בלפניו שאינו לו אלא גנאי : הרני כפרת משכבו עלי יבא
 כל רע הראוי לנא על נפשו : מכאן נזיקך כבר קבל מה שקבל שאין משמע
 רשעי ישראל בבינים אלא י"ב חרש :

ודבר אביו מומר לאסף כתוב במדרש שאסף חנור סירה
 שבענו בדרך שבעה חבל לפמה שהלכה לשאוף מים מן הבאר וכל
 בדה לבאר והיתה מלעברה ונכזה עד שנאח שמתח המלך לשאוף מים מן
 הבאר ונדה כלו של זכר ונפל אותו כלו שם החמילה הראשונה לשורר
 זאמרה עד עכשיו לא הייתי סבורה שיוצא שם אדם כיון מן הבאר שאינו
 נחשב ועבשו מי שיוצא אותו של זכר עולא כדי עמו : **קד** בני קרת שהיו
 בלועים כשראו שבענו בדרך שערדי אמרו סירה אמרו מי שיעלה השער'
 וילא גם אותנו לכן אמר אסף מומר שהוא מתבשרת קרת : רבי טרסין
 היה ליה וכו' יש בירושלמי פטם אחת אומא דרבי טרסין אברה פחמקי
 דידה נחורה ונלחה ונלחה משהה לנקשם וסם רבי טרסין ידו תחת רגליה
 על הקרקע שלא תנפק רגליה ויהיה דורסח על דיו : ועוד בירושלמי
 דלויחא דרבי ישמעאל נעדה כל שפחא ושפחא דהוא אחי רבי ישמעאל
 מתי מדרשא הוקה רוחות אח רגלו והיתה שותה את היינס כששמע רבי
 ישמעאל שהיה עושה כך היה מפרס כדבר עד שנחת לפני החיים והיתה
 קונלת על רבי ישמעאל בנה שלא היה מקיים מצות כבוד נפלא תכיים
 כדבר שאלו לרבי ישמעאל וספר להם היעשה ואלו לו שיתנה לעשות
 רצונה ונענין זה היה כבוד :

מדרש א ה' בני סמכי כו' דקדק לומר דהו בני סמכי
 ונודחי הו ידעי לכנד אביה' ולרוך במקומו ולפקוח
 לאבי אביהם אבל הוא לא הניח אוחס כדי שיקיים הוא בעלמו
 מצות כבוד אב ועי"ל בני סמכי שהיו סמוכים על שלחן אביהם
 אביו והיה צידו לזנות עליהם שיעשו מלאכתו במקומו לפחות
 לאבי אביהם ולא הניח אוחס וק"ל : **אסתייעא** מילתא כו'
 לשי הזמן ינחא משום דקיים אביו מצות כבוד אב זכר לך
 דרשה שאמר אסף מומר משום כבוד בית אבותיו בלועים שיעלו
 עס השערוט כז"י : מאבוך לא תקבל כו' נאפי' למ"ד לקמן

ע"ד
 ע"ד
 ע"ד

האשה נקנית

פרק ראשון

קידושין

לא רבי יוסי הגלילי סבר אפילו יניק וחכים :

זבן אשמהי חכם רשע וע"ה : מוקמי ישראל מר זקנו מוקמי מה להלן גדו ים וחכמים דכתיב אשר ידעת כי הם יקמי העם ויבטרויו : אין זקן אלא זה שקנה חכמה ולשון נוטריקון דבר החשוב ולקמן פרק היינו ת"י אלא נתיקס שיש לו הידור בעמידתו דייקתו חזק ד'אמות דמנחה מלחא שפתיי הוא עומד : יכול יהדרנו במחון ככל הוא הידור זה חילוק מחון לכבודו במחון : יכול יעלים עיניו כאלו לא ראהו לקח פריך אעו כרשיני עסקין : דבר המסור ללג לנו של עושה הוהרי הוא יודע אם רואה או לא לפי סביל להשמש העיני הכריתו שלא יחזיקוה כרשע שדייקוה לכף גנות כאלו לא ראהו לכך כאשר ויראת מאלקד שכל מחשבתו בליוח לו יודע דב שכתור ולעיל מלחנה נכסותה : שלא יטריח אם יכול ליקר דרך אחרת שלא יעמיד את הנוצר : זקן ויראה לכתי ספק ויראה לוקן למר טףף הוקו ירא : כל שינה במשמע ואפילו זקן אשמהי : וח"ה סבר יניק וחכים לא וד"ה ת"ק זקן אלא זקן שהוא חכם שנאמר אשמה לי ע' איש מוקמי וחכמים היו בדכתיב אשר ידעת כי הם יגומר אלא זקנים ויודעים היו ר"ה הגלילי דמשי ליה לקרא מהמשמעו זקנים חכם ודריש ליה וצאקנה חכמה סבר אפילו יניק וחכים :

תוספתא זקן אשמהי פירוש כקוטרם רשע וע"ה וקשה דהיכי קאמר אפי' בן יהודה דמשמע אפי' זקן אשמהי והלא תהוה אפילו לכתבו לכוונה ולגלונו לפי ר"ה אשמהי לשון שומחין כמו פתמי שמאי דתמחות כלומר נזר וע"ה כדמתרגמינן והאידם לא תהם לא תמור :

מדרשאי אין זקן אלא חכם שנאמר אספה לי ע' איש גו' עיני פרטי' ועי"ל כיון שנתבאר כלם

ע"כ חכמים היו דאין הגנובה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ומ"ד זה שקנה חכמה שאל"ה קנינו גו' ה' קרוים קנין כמו שמינו צלמות אצל כיון שסחה מהו הקנין ניתמ שהוא חמלה כל הקנינים שהוא חממת הסורה במפורש כהאי קרא ה' קניו ראשית דרנו קדם גו' וד"ה ק :

אין בעלי אוטיות רשאים לעמוד מפני תלמיד חכם בשעה שעוסקים במלאכתם ולא הוא תניא כל בעלי לב אוטיות שבירושלים עומדים בפניהם ושואלים בשלומם ואומרים להם אחינו אנשי מקום פלוני בואכם לשלום אמר רבי יוחנן מפניהם עומדים מפני תלמיד חכם אין עומדים אמר רבי אסי בר אבין כו' וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שרדי בפניהם עומדים מפני תלמיד חכם אין עומדים ורלבא שאני תהם דאם כן נמצאת אתה מכשילן לעתיד לבא :

עומדין מפניהם בנתיביו כנזרים קאי כשעוזרים בתוך ירושלים : נמצאת מכשילן בלא ינצאו עוד שיאמרו נזירים אנו צעניכה ולא משום חיובו מלה הוא ואלו בני אדם הנוכחים חשונים בעיר היו ועוסקין במצות לא היה לן למיקס מקמייהו : **מדרשאי** כמה חביבה מצוה זו והעטם במצוה זו צענקה ולא אמרו לעמוד מפני העוסק במצוה אחרת כתב הרמב"ם צעירים המסניוח לפי שהמחות נכונים וגזרין וילאין לקראתן וכסנכסו' טע היה קהל וכבוד לצור ולמלי דדמי וקאמי דשאני תהם דא"כ תהם מכשילם לעמיד היינו נמי וזקק במצוה זו שנאים לסם כנבוד גדול במפורש שם שלא יאמרו נזירים : בעיניהם עו' כפרטי' וק"ל :

זה א"י כנבודו מחול אירקע עליהו כיון דהם לא ידעו שמחל על כבודו ה"ל כנכחיו לאכול חזר ושל צידו עליה כמ"ס התוספתא לעיל וכל"ל לקמן צענדה כנכחי אך ה"ל לפי סברה הוקפה דהרז שמחל על כבודו אין כבודו מחול היך מחלו רבא ורב פפא על כבודו והסקו עליהו דהמחול ודאי הוא כן בציפור בדמוכח לקמן שהניחו ראה מאנרהם דהא מהמלכתיס שקבלו מחילתו לוכא ראה מהרי הם ידעו שמלכתיס היו אלא מאנרהם שדרמו על כשרינים ומחל על כבודו וייתי ראה וכן מוכח מההיא דקדוהת בני אגריפס המלך ששנר תלמיני הגלה בו' וד"ה ק : אבררם גדול הדור היה בו' היינו נמי דכתיב ביה נשיא אהיס אבה וגו' וק"ל : א"ל ר' צדוק עד מהו אהם מיניהם כבוד השקום בו' אלא בו' אפילו רמ"ד נשיא בו' מלך ישמחל על כבודו אין כבודו מחול בו' יש לדקדק דמהאי דינא דרבי זחוק נישא נמי דלהני מחילת המלך מחילה מק"ו מכבוד המוקס וי"ל דהקב"ה עתמא דיליה הוא ומלכותיה דיליה גמלי מחיל ליקריה כדאמרין לעיל כנשיא ורב אצל מלך צמר דהם מלכותה דארעא לא הוה אלא כעין מלכותה דשמי' ומשמיה מוקמי ליה ולאו דיליה הוא כדכתיב ביה המלוכה ואין המלך ב"ז יכול למחול כבוד מלכות שמים וכה"ג מלאהי שוב במדכתי פרק הניקין צס מהר"ם ע"ס : ואל"ה ליטני הבא בצברהם דשאני הבא דמלכות כבוד אורמים שאני כדאמרין במלכות מה ששעה אברהם צענמו והוא עומד עליהם עשה הקב"ה בו' דה"ז משני כרף א"י בני אגריפס דעמד וקרא דמלכות שאני ועיין לישב זה בתוספות פרק צ' דקדוהת ופ' א"י וד"ה ק :

הרי"ה לא דמי לו אלא כנכחיו וכי' ונרין לתת לב איך אברהם עשה כל הכבוד היה לאנשי' ערביים בין שלא נתינו לו אלא לערביים אהים מתבאר עם מ"ס כספי' ס"ה אלו לאברה' לאורח' שיסנו חתהו ולאנשים ונאים היה הארון פורה ענפיו להיות להם ללל ולמי שאינו הגון הוא הארון כולם הגלן והנכסים ולמי שהיה נכחי היה מאכילו ור"ה והשענו חתת העץ חתת הארון לנודק ולך האכלים אברהם וכיבדם :

ת"ר מפני שיבה תקום יכול אפילו מפני זקן אשמהי שם תלמוד לומר זקן אין זקן אלא חכם שנאמר אספה לי שבעים איש שוקנה חכמה שנאמר ה' קניו ראשית דרבו יכול יעמוד מפניו במקום חזק ת"ל תקום והדרת לא אמרתי קימה אלא במקום שיש הדור יכול יהדרנו בממך תלמוד לומר תקום והדרת מה קימה שאין בה חסרון כיום אף הידור שאין בה חסרון כיום יכול יעמוד מפניו מבית הבסא ומבית המרחץ תלמוד לומר תקום והדרת לא אמרתי קימה אלא במקום שיש הדור יכול יעצם עיניו באלו לא ראהו תלמוד לומר ויראת דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלקד רשב"א אומר מניין לוקן שלא יטריח ולמיר לומר זקן ויראת אויס' כן יהודה אומר מפני שיבה תקום אפי' כל שיבה כמשמ"ר ויסי הגלילי היינו ת"ק איבא ביניו יניק וחכים ת"ק סבר יניק וחכים

ויקרא יט כתיב יב פתי ח

האשה נקנית פרק ראשון קידושין רפה

ארישא דקרא קממך דמחזיק וקמו כל העם ונלוו גומר וק"ל :
*החוקים אלו מדרשות בו' הרמו שנא' רחוק מרשטי' יסועה
כי תקין לא דרשו כי החוק שאין טעם מפורש בו צעו טפי דרישה
מדרש חכמים המשפטים אלו הדיונין כן נאמר על הרוב נקרא
מיהו מלינו צעולה כמחשבו וכן מחוקק מלינו לעון משפט
נאמ' תשמרון זו משהו בו המורה והלמד הוא שמירת המלוה
לעופה כהקנה וק"ל :

הר"ף מכבוד שמים כתר רש"י ז"ל שהרי פני יצורו אלו מקבל אלא
שמירת וערכה הילך מי שעומד מפני רבו שמירת אינו רשאי
לעמוד מפניו אלא ערבים ונדרך לנכר ח"ס רש"י הילך מי שפועל מפני
רבו דנכר סלקין ומה מידש רש"י יוצר הילך ונראה שבין רש"י ז"ל
ללמודו שלא נעשה לומר שלא הקפיד בני אלעזר אלא שלא לקום מפני
אלה שמרים וערבים ספק ב' פעמים בלגד * וכפי זה יוכל לקום מפני
רבו ב' פעמים בלגד יום וזע"פ ספיקו הכל פעמים רלופים בין שהיו הב' פעמים
בשמרים בה עתיקם בערבים לנדר אחר רש"י הילך מי שעומד שמירת
אין רשאי לעמוד מפניו אלא ערבים לומר זע"פ שלא יקום אלא פעם
ב' בלגד אינו רשאי לעמוד שתי פעמים בשמרים אלא הפעם האחר :

תניא * בניס אהם לה' אלהיכם כגון שאהם נהגים

מנהג בניס אהם קרבים בניס דכרי ר' יהודה רבי זכר
מאיר אומר בין כך ובין כך קרובים בניס שנאמר * בניס יד
סכלים המה ואומר * בניס לא אמן בם ואומר * בניס יד
משחיתים ואומר * ויהי במקום אשר יאמר להם לא עמי
אתם יאמר להם בני אל חי מאי ואומר ובי תימא סכלים יד
הוא דמיקרו בני כי לית בהו הימנותיהו לא מקרו בני א
ת"ש ואומר בניס לא אמן כם וכי תימא כי לית בהו
הימנותיהו הוא דמיקרו בני כי פליח לעכו"ם לא מקרו
בני ואימא דרע מרעיה בניס משחיתים וכי תימא בניס
משחיתים מיקרו בני מעלי' לא מיקרו ואומר יהיה במקום
אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי :

וב' תימא סכלי דמחקרי בניס כשאין בהם אלא שטות הוא דמקרו בניס
אל כשאם רשעים לית בהו הימנותא לא מיקרו בניס : משחיתים
דהיינו עכו"ם מרכיבים פון תשחיתון ועשייתם פסל וגו' : בני מעלי' לא
מיקרו עוד לטעום ח"ס דהדרי אוקרי בני אל חי על ידי חסונה :

א"ה"ב המספר עלמו ונתן לרבוהא לפסוקים אלו מאי ואומ' ולדעת
לה כי יש סכלות העדרים והם בני סכלים * וסכלות קניני
לית בהו הימנותיהו סקו דעות כוזבית' ויש שאינם סכלים לא מהו ולא
מהו אלא פושעים ומורדים דמלי' לעכו"ם * ואפי' הכי הניח דהיה על
כל א' בהדרגה דמקרו בניס ואמר זה שלא לנדר בני פסח אלא דבני מעלי'
נמי אוקרי :

מדרש"א וכו' סכלי' הוא דמקרי בני כו' לפי שיש צמטאיים
מתוקנים לג' רח' שחוטט ע"י שאין לו דעת והסני
כל היה לו מלמד אהוה לטוב ורג' הוודע ומורד דרבינו ו"ס
סכלים הוא דמקרי בני שאין זה אלא כסובג צעלמא וקאמר בניס
לא אמן צם שהיה להם זמני ללמוד ולא למדו וכו' דנס זה
כיון שלא למד שאינו יודע שגג מיקרי וקאמר דרע מרעיה בניס
גומר שידעו רבונם ומרדו בו כמ"ס צנעין ידע שור קונהו גומר
כלומר שהיה דצר הידוע ישראל לא ידע גו' באי קונהו היט
ע"פ סענשה עלמו כאלו לא ידע וק"ל .

דב עכ א **פמ**

סס רבי יוחנן היה קאי מקמי סבי דארמאי אמר כמה
הרפתקי ערו עולויירו דהני רבא מיקם לא קאים
הידור עביד לרו אבוי והיבנדא לכבי רבא משרר שלוחי
* רב נחמן משרר גיזא אמר אי לא תורה כמה נחמן בר
אבא איבא בשוקא :

הרפתקי מקראו וזרוח ורלו ביקום הרבה ומופחים : עוד עליהם
עמד עליהם * אפי' יהי ידיה טופס ידו לוקים כל כמה
ספונדים אלא ונשעמיס עליו * רבא הוה סולה לפשוע להם יד אכל הוה
עלמו לא רב נחמן מסדו גוזאי סריסיס שהיו חמוד לפניו לפי סתיה סר
חחן הנסיא וזכ ב"ד הכי רגילין לעמוד לפני משפוחים להנה ולטף חחן
דלא ייח דיעא וכשהו אקנים עונדים לפניו היה סולה סריסיס לחזוק
צידם אכל הוה עלמו לא תך לולל בחתרוו דאמר אי לאו תורה כמה
נחמן איבא בשוקא הילך חון משיטח' נכסיל עמי אלא כסיל' תורה *
נחית דמכרשי אפי' יהי ידיה לפני עמוד עלמו אקנים * ומוסט להם ירו
שיטעו הוה עליהם : רבא משרר פלומי סילוא לקראחו לכבודו וכן רב
נחמן וליחא דכל כוזבא דברסינן ויוד יורא להשעו אחריס עליו ולא להשען
הוה על אחריס כדאמר פ"ק דיומא ר"ל הוה סמי בירנח אחא רבה בר
רב חנא יהי ליה ידא שיטען ר"ל עליו ויולא לשפת כהיה :

בא אמר רבי אייבו אמר רבי ינאי אין תלמיד חכם רשאי
לעמוד בפני רבו אלא שהחית וערביית ברי שלא

יהא כבודו מרובה מכבוד שמים אמר רבי אלעזר כל
תלמיד חכם שאין עומד בפני רבו נקרא רשע ואינו
מאריך ימים ותלמודו משחכת שנאמר * וטוב לא יהיה
לרשע ולא יאריך ימים כצל אשר אינו ירא מורא או אינו
יודע מהו כשהוא אומר * תקום ויראת הני ואומר מורא
ווקימה :

מכבוד שמים שהרי פני יצורו אינו מקבל אלא שמרים וערבים
הילך מי שעומד מפני רבו שמירה אין רשאי לעמוד
מפניו אלא ערבים * וכחצו בתוספות דדון זה אינו נוסג אלא
צאחקס דהריס צניח הרב דמסמחא עמדו שמירת וערבים אכל
בחקלמדיס אחריס מייבס לעמוד אפילו מאה פעמים ציוס סמח
יראה אחר ויתסדס ואפילו אחוס דהריס צניח הרב נמי אס בלו
פניס דקסוח לויכין לעמוד וטוב לא יהיה לרשע או טוב אלא
תורה שנאמ' כי לקח טוב אחי' תלמודו משחכת ולא יאריך ימים
אלא כצל ומה טעם לפי שאינו יודע ויראה או קימה הוה כדמפרש
ואיול מוראח :

מדרש"א מורא זה אינו יודע מהו כשהוא אומר ויראת
מאלהך הרי מורא זו קימה בו' הא ללא קאמר
מורא זו מוראח שמים גופיה כדכתיב חס' ה' אלהיך יירא גו'
די"ל דאם כן הל"ל אשר אינו ירא מלפני ה' אלהים כי חסם
ולכן תקשה נמי מקרא דמוראח ריבית כוליה דכתיב כה"ג דלא
כתיב ניה ה' יש לדקדק אחלי לא פריך תקרא דלונה דכתיב
ציה נמי ויראת מאלהך מקמי קרא דריבית ויש ליישב דהיינו
משקלות סמלנה חבירו בתשלך ונקט משקלות משום דמפרש ציה
טפי ולא ירא אלהים כמ"ס החוספות וק"ל * איבעיא לרו
רבוב במהלך דמי בו' והני עוזדי דלעיל אפוי מכי הוה מוי
לאודניה דממרא דרז יוסף בו' ואפי' הוה רכיב ממרא בו' לנחר
דמיבעיא לן ופשע ליה הכי הוה וק"ל : נשיא עובר עומד
בו' ואינו יושב בו' שנא' והביטו אדרי' משה עד וגומר

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

עב כתיב *ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד
בואם אל ארץ נושבת את המן אכלו עד בואם
אל קצה ארץ כנען אי אפשר לומר עד בואם אל ארץ
נושבת שכבר נאמר אל קצה ארץ כנען ואי אפשר לומר
אל קצה ארץ כנען שהרי כבר נאמר עד בואם נומר הא
ביצד כו' בארד מת משה ובפס' מן מלירד והיו מסתפקין
ממך שנכליהם עד מ"ו בנין : תניא אירך ובני ישראל
אכלו את המן מ' שנה וכי מ' שנה אכלו והלא מ' שנה
חסר שלשים יום אבל ללא לומר לך עונות שהוציאו
ממצרים טעמו בהם טעם מן : תניא אירך כו' בארד
מת משה וכו' בארד נולד מנין שב' בארד מת שנאמר

*וימת משה עבד ה' וכתוב *ויבכו בני ישראל את
משה נומר וכתוב *ויהי אחרי מות משה עבד ה' וכתוב
*משה עברי מת ועתה קום עבור וגו' וכתוב *עברו
בתוך המהנה וצונו את העם ונומר וכתוב *והעם עלו מן
הירדן בעשור לחדש הראשון צא ממנו ל"ג ימים למפרע
הא למדת שב' בארד מת משה וימנין שב' בארד נולד
משה שנאמר *ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי
היום לא אוכל עוד לצאת ולבא מלא ימי ושנותי מלא
מה תלמוד לומר היום היום מלא ימי ושנותי מלא
שיושב הקב"ה וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום
ומחדש לחדש שנאמר *את מספר ימך אמלא :

אל ארץ נושבת מעבר הירדן ואליך שהיא חסונה מארץ
סימון ועונן כהאשכחן במטה שהיא מחלוקה לכנס לה וקרי
לה עונה : קצה ארץ כנען בערבות מואב ששם מת משה שהיא
ארץ האמורי וכל שפת הירדן שהיא קצה כניסת ארץ כנען : חסר
ל' מסתפקין מעונות שהוציאו מתנאים דכתיב ויסעו מילואים
ויצאו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אילים ובין סיני
במחשע עשר יום לתהם השני וכתוב בחריה נצתתו על סור האמר
וגו' וכתוב השני ממחר לבס' להם מן השמים אלמלא צ"ו באייר
המן החמיל לירד : ויבכו בני ישראל שלשים יום טמנו
בערבות מואב ל' לבני ומשנעוהו יוסע להסיעם הצינו לה
ג' ימים ונכליהם עברו את הירדן כדכתיב צמיד שלשם ימים
ונכתוב בעשור למדע הראשון אל ל"ג למפרע והס' דניסן כ"ג
דאדר למפרע והוא שבעה באדר ו' ימים עברו ממנו וכ"ג הרי
כ"ט שאדר חסר הוא :

מהרש"א סמלא שנותיהן של צדיקים מיום ליום
במחשע כו' ר"ל מיום ליום בימי חדש כמו במטה
צו' נחולם נולד וגו' נחום מת חלל אין לפרס מיום ליום בימי
השנוע דל"כ תקשו לך הרי שנת נצתה כדאמרי' פרק ב"מ דהוא
דגם נצת נולד ולמה חלל עם הודיענו ה' קולי בלוחו יום נצתו
שימות והודיענו לו נצת ואש' דודד לא היה מחויב עלמו ללדיק
ואת מספר ימך גו' ר"ל לפי דרכינו אלמלא הימים נמותו בימי
ואחר חדש שגולד צו ונראה הא דלא כתיב מספר שנה
הוא שנתו כיון דהיום ליום הוא קרוי בלוחו יום ומחמיל בהם

אחת כדמיון במטה שגולד צו' בלחד כלו לו ק"ך שנה צו' אדר
דצו' בלחד מתחיל שנת קב"ה אבל אחר דהשנים מלאים מיום
ליום בלוחו חדש וקרא דאת מספר ימך אמלא רמז גס לזה
דאלמלא בלא ל"ף הראשונה שהיא לשמועו מספרו ע"א כי שנות
האדם ע' שנים וע"א הם שנותיו של אדם בלוחו שנת ציוס
שגולד שמתחיל צו ציוס שנת ע"א דיום אחד בשנה מסוב
שנה ור"ק :

משנה כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריבין לו
ימיו ונחלל את הארץ וכל שאינו עושה מצוה
אחת אין מטיבין לו ואין מאריבין לו ימיו ואינו נחלל
את הארץ :

גמרא ורמינהו אלו דברים שאדם אוכל מפירותיהם
בעולם הזה והקדן קיימת לעולם הבא אלו הן
כבוד אב ואם ונמיאלת חסדים והנשפת אורחים והבאת
שלום בין אדם לחבירו והתלמד תורה כנגד כולם אמר
רבי יודנה הכי קאמר כל העושה מצוה אחת יתירה על
זכויותיו מטיבין לו ורומה כמי שמקיים כל התורה כולה
מכלל דהנך אפי' בחודא נמי אמר רב שמעיה לומר שאם
היתה י שקולה מברעת וכל העושה מצוה אחת יתירה על
זכויותו מטיבין לו ורמינהו כל שאינו עושה מצוה אחת
מעונותיו מריעין לו ורומה כמי ששרף כל התורה כולה
ולא שייר ממנה אפי' אות אחת וכל שעונותיו מרובים
מזכויותו מטיבין לו ורומה כמי שקיים כל התורה כולה
ולא שייר אות אחת ממנה אמר אבבי מתניתין דעברין
ליה יום טוב ויום כיש רבא אמר הא מי רבי יעקב היא
דאמר שכר מצוה כהאי עלמא ליבא :

כתב הרמב"ם ז"ל בעירום המצוה אחרו מטיבין ומאריבין
ימיו כגולם הבא וענין נחלל את הארץ ארץ החיים ונראה
לומר העולם הבא ולא עהרין בלחד אוקו כפייהרין צפ"ט ע"כ
ו"ל רש"י ז"ל העושה מצוה אחת מטיבין מטיבין
לו משמע כהאי עלמא : ונחלל את הארץ חיי העולם הבא :
אלו דברים וכו' הוי קודם דלוקל פירות והקדן קיימת אבל
מזוה אחריתו לא ואין מן מטיבין לו ונחלל את הארץ מכלל דהנך
אפי' חדא נמי ואפילו לא קיים שאר מצוה נקמיה קודם עונות
הוא שאם היתה שקולה מברעת הא נקמיה אלו דברי' במחלה
עונות ומחלה זכות קאמר ויש במחלה זכות אחד מאלו מברעת
אח הכף כאלו הוי רובא זכות ואינו נרדק למזוה יתירה דמתי'
וכי לית בה חדא מהני נרדק למזוה וקורס' וכן נוספת הקשו
הא דכלו הני נמי אמרין נוספת ר"ה דרב מסר מנה כלפי
חסד כפשוטו שקלים ויש לומר דבשאר מצוה כשמשפין שקלים
הוי כבינוני אבל כהני חביב לזקן גמור ע"כ : כריעין לו כגולם
הזה לנקותו מעונותיו שיטול שכר סלס' : כריעין לו לשלם
לו שכר מצוהו נתיי' כדי לעוררו : כריעין דקמני מטיבין
ומריעין : דעברין ליה יום טוב ויום כיש מי שנוסע מזוה
וקיר' דהו' רובא זכות מקמין לו נפק' יום עוב כפטרין ממנו

האשה נקנית פרק ראשון קידושין רפו

עונותיו וזוהי חוקן ויום טוב לו לפ"ה וכל טענותיו מרונים
 מזכותיו דקני מרעין לו היינו דעברין ליה הזמנת ויום צום
 פתלתו לו ככר מצותו כאלו ליתיה מחוקן לו ויום רע וחולו דידן
 דקני מטיבין לו לפ"ה הוא דקאמ' רבא אמר לעולם כדאמרן
 מטוקרא מטיבין לו בשכר פירות וקרן קיימת וכן תהי' דקני
 מרעין רבי יעקב היא 'זבוקס' וכו' פד"י לאביי ורבי וכו' וכו'
 וז"ל וקסא דמטיב הא מני רבי יעקב הוא משמע דעד השקלא לא
 מוקמינן רבי יעקב ולפי' ה'קונט' לאניי נמי בין מהי' בין דרייהא
 אדרי כר' יעקב לכן פד"י מתניתין דעדין ליה יום טוב ויום צום
 וקרווייהו בעולם הוה' ומטיבין לו וזוהי כד דרייהא הוה פירוש אמתניתין
 כלומר פעמים שעשין לו יום טוב כדי לקבל שכר מלכותו
 צניעה' ובלוקו יום יחא דומה לו נמי שקיים כל הקורה כולה אבל
 רוב ימיו של רע שריו ברעה והיו עונותיו מרובין על זכותיו
 ומרעין לו היינו פעמים שעשין לו יום רע כדי למרק עונותיו
 צניעה' ובלוקו יום יחא דומה לו כמי שסרף כל הקורה אבל רוב
 ימיו של דריק שריו צנועה כשזכותו מרובין על עונותיו והיו
 דלא כר' יעקב דאמר סקר מלוה צהאי עלמא לוכא כלל ע"כ
מהרש"א יתירה על זכותיו כו' מפני הרמז"ס שהיה
 מהלך זכאי ומחלה חייב ועושה מלוה א' עד שהיו
 זכותיו מרובין מטיבין לו כו' וכו' וזה פ' הרע"ב אבל צופי
 לא פירשו כן אלא דה"ק כל מי טעונותו מרובין לו מזכותיו
 זכאיו עושה מלוה א' כדי שהיה מחלה זכאי ומחלה חייב אין מטיבין
 כו' ולכאורה מי הכריעם לפרש כן דאיכא לדקוי מרישא לסיפא
 דמרישא איכא לדיוקא הא אם זכאיו עושה מלוה יתירה על
 זכותיו עד שגא' מחלה על מחלה אף מטיבין כו' וצופי אכא
 לדיוק צופי זה הא אם עושה מלוה א' עד שהיה מחלה על
 מחלה מטיבין לו כו' ולמה לא נפרש צופי כמו צרישא שהיה
 ככר מחלה על מחלה ואינו עושה מלוה אחת כדי שהיה רובו
 זכותיו אין מטיבין לו כו' ודיוקא דרישא ממש וכן מוכח בגמרא
 דהכא צפא' מלוה אין שקולה מברית ונראה ליישב ע"פ דברי
 הקוב' דבשאר מלוה נמי אמרינן במסכת ר"ה וד' חסד מטה
 כלפי חסד והיינו דהוה כבינוני דוכה לפ"ה צ' מיהא דאטילו
 צפושעי ישראל בנוס' אמרינן סס דנידונן צנועה' ועולין והכא
 קתני צאינו עושה מלוה אחת דאינו נוטל הארץ דהיינו עה"כ אלא
 ע"כ דאירי' אסיפא בעונותיו מרובין מזכותיו והסתא לא תקשי
 מדיוקא דרישא לסיפא וד"ק היטב :

בר רתניא ר' יעקב אושר אין לך כל מצוה וציוה שבתובה
 בתורה שמתן שברה בצהרה שאין תחית
 המתים תלויה בה ככבוד אב ואם כתיב * למען יאריכון
 יימך ולמען ייטב לך בשלוח הקן כתיב * למען ייטב לך
 והארכת ימים הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי
 גזולות ועלה לבירה ושלח את האם ונטל את הבנים
 ובחברתו נפל ומת היבן פרכות ימיו של זה והיבן אריכות
 ימיו של זה אלא למען ייטב לך לעולם שכולו טוב למען

כר
 שס
 דריה'
 שס כב

יאריכון יימך לעולם שכולו ארך ודלמא לאו הכי הוה
 רבי יעקב מנישה הוא ודלמא מהררר בעבירה הוה
 מהעבה רעה אין תקב"ה מצרפה למעשה ודלמא מהררר
 בעכו"ם דהוה וכתוב * למען תפוש את ישראל בלבם איתו
 נמי הכי קאמר אי בלאק דעתך שבר מצוה בהאי עלמא ל
 אמאי לא אגין מצוה עליה כי הויכ דלא ליתו ליורי הרורר
 וראמר רבי אלעזר שלוחי מצוה אינם ניווקין (התם
 בהליכות צאינו וזוה"ר אלעזר שלוחי מצוה אינן ניווקין)
 לא בהליכות ולא בחזירתן החם כולם רעוע הוה דקבוע
 הויקא וכל היבא דקביע הויקא לא סמכינן אנוסא דכתיב
 * ויאמר שמיאל אידך ושמע שאול הרדגני : אמר רב
 יוסף אלמלא ררשיה אחר להאי קרא כר' יעקב בר
 ברתיה לא חשא ואחר מאי הוא איכא דאמרי כי האי
 גזונא הוא ואיכא דאמרי לישנא דגברא רבא חזא דהוה
 נדיר ליה דבר אחר אמר פה שהפיק מגליות ילחך עפר
 נפק וחמא :

שאין תחית המתים תלויה בצדקו מחו' סקר להודיע שאין
 מחו' סקר אלא לפ"ה : ודילמא לא הוי הכי לא אירע
 הדבר הוה לעולם אלא מאריכון ימיו ופחותו ממש : ודילמא
 אוקה שעה מהררר בעירה הוה ולא היה לצו לשמים ומכא
 כחשבה רעה ומעשה לא עשה אין הקב"ה מחרפה למעשה
 ולא הוה ללקות : וכתבו צופי' וצופי' אסיפא מחשבה רעה
 הקב"ה מחרפה למעשה דכתיב מתחם אחיך יעקב חסך צופה
 ונכרת לעולם ולא מלינו בעשה עשו ליעקב כוס רעה אלא
 מחשבתו הרעם אשר חסך עליו מחרפה הקב"ה למעשה ומחשבה
 עושה של עכו"ם אין הקב"ה מחרפה למעשה דכתיב דנוטל
 ודריוס עד מעלי שמכא הוה מסחדר לשבותי פירוש שהיה דרוס
 עושה בכל כחו להטיל דניאל מגוב אריוח אלמא אע"ג שהילו עד
 הערב קאמ' קרא סלא הילולו לא מצקס להילולו מדכתיב לשצוניה
 ולא כתיב ושצויה ע"כ : למען תפוש שחפסו בלבם הרהורי
 עכו"ם דהתא מסתעי קרא : והאמר ר"א כו' והיכי אמרי דרבי
 יעקב מעשה חזא : איך אלך וקף על גב דצלימוסא דמריה הוה
 מסתעי מהויקא דקביעא : אלמלא ררשיה אחר להאי קרא
 דלמען ייטב לך לעולם הבא לא מעא דאיכו נמי כה"כ תא
 אמר אין סקר בעולם ויאל להרצוה רעה : ד"א חזיר :

מהרש"א דרי' שא"ל אביו עלה לבירה כו' ולא תקשי
 לך מכל העושים שבתורה דא"ל לפרש רק צנה"ו
 שאם חשמו יצאו עליכם כל הצרכי' והשונות וישנו על אדמתם
 וצופיך אם לא חשמו יצאו כל הקללות ואצלדס מן הארץ ד"ל
 לרבי יעקב דמורה צדקת סדדים ומעשים טובים מצויים להם
 כל הנרכות וטובות שזכרו בתורה גם דע"ה וכן צופיך
 צמא הרנים אבל ר"ל לא אמר כן אלא כתיב שתרצה בזכיות
 אף סכרו רק לפ"ה דע"ה מרעין לו כו' וכוחו צנה"כ וכן
 צה"כ בתרונה עונות מטיבין לו צנה"ק כדי לטורדו צנה"כ

עכ ב
 ובעני

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

ונענין זה אמרו אין בדינו לא מיסורו לדיקים ולא משלוח רשעים
 ומה שיש לדקדק עוד בדברי ר' יעקב עיין בתירושו סוף מסכת
 טולין : הדין טובות ימיו של זה בו דנפול אח"כ ומת לא הוה
 קביא ליה היכן טובתו כו' דלמא דהוה לו רוב עוונות לגבי מלות
 אלו כדכשר תנא דמקמי' אבל בחזירתו דהיינו בטוסק עדיין במלוא
 זו כדלקמן דאין מילוק גיין הליכתו וכן חזרתו גם אם היה לו
 רוב עוונות לא היה לו ליפול ולמות דעסק המלוה חבין עליה אי
 הוה שבר מלוה בהאי עמלא דהאי' אחריון לקמן אי ס"ד כו' אמרו
 לא אגון מלות עליה כו' וצמילו למ"ד במסכת טוסקא מלוה
 גיין בעידנא דעסקי בה כו' אגוני אגון משערעטו אגולי לא מללא
 מהמטא מ"מ מהרהור חטא אגולי בעידנא דעסקי בה כדמא' הכא
 וכז"ל למאי דמטיין טולס רעוע הווי דקביע הויקא מ"מ אי
 ס"ד דשבר מלוה בהאי עמלא איכא ה"ל לאגוני עיני בעידנא
 דעסקי בה ודו"ק : אלמלא דרשיה אחר דרמי קרא כו' ונפ'
 אין דורשין קאמר אחר קלן בטוונות היינו לבקר דמא' כה"ג או
 ליפנא דגברא רבה וכו' ומס' בירושלמי דההוא גברא רבה קוה רבי
 יהודה הגממוס וע"ש בחוס' פרק אין דורשין :

הר"ף חנוה רבי יעקב אומר אין לך כל מלוה וכו' וי"ל בנד הכרית
 ורבי יעקב סובר דשבר מלוה כהאי עמלא לפנא משום האא
 מעשה דתוה וזמלא ח' שבר מלוה כהאי עמלא כחיה דמתי' דמתי'
 העשה מלוה ח' יתייה מטיבין לו נעיה' והכא כולו רוב עוונות דהא חנה
 דמתני' דאדם מולב פירומינן נעיה' הוה דאס היתה שקולה מברעט מלתי'
 מחנה עונות ומחלה זכות ויש' בתחנה אחד מאלו שהנכרו במסכת דאדם
 אכל פירותיהן מברעט את הכף כולו הוה רובא זכות אבל אם היו לו
 רוב עוונות ונפרע אם יהיה בנייהס עון מילא ה' שאס היתה שקולה
 מברעט גם הוה כה"ש עם נעיה' בודאי לעולם מר עיני לו וי"ל דהי
 אוחא דשבר מלוה כהאי עמלא איכא אם כן' אוחו' אדם לא כוונה שהיו לו
 רוב עוונות ורואי לענש' למה החתונו לו להענישו עד שיעשה מלות כיבוד
 ומלוח שילות הקן והרי קודם שיעשה המלות היה רואי לענש' על רוב
 עשאויה ואם ויתרו לו קודם עשיית מלות אלו כ"ש שיאריכו גם אחר
 עשייתן וכיון שפנל נראה ששבר מלוה ליכא והקשו במתרא דילעף מהרהר
 בעבירה ותינוח מלמסכר רעה אין הקנ"ה מלרע' במתרא דילעף : וי"ל דילמא
 מהרהר בעבירה אחר שעשה ונראה דעבר עבירה וסנה בה נעשיה לו
 פהיור וזו מלרע' למעשה כמו שפרס"ו ו"ל החס בני תירולא דעולא
 דלמר כדבד הנה דלמר עבר עבירה וסנה בה כו' ע"ש וע"ק אחאי לא
 חזין כהא אי ס"ד דשבר מלות כהאי עמלא הוה ליה לאגוני עליה דלא
 יתיב להרהורי כמו שחידלו ודילמא מברעט הוה וסם כתיבין האא
 עוקר הכל היל' גלות אי ס"ד וכו' וע"ק אחאי פריך והא ח"ר אלעזר
 שלוחי מלוה וכו' הוה ליכ' לחתונו שאי כהא דמהיאר עבט"ס הוה כדנני
 במתרא ונולע"ד דכפי פריך כיון דלמרו שלוחי מלוה אינסי כיווקים ע"כ
 כעירא ליה דשבר מלות אית בהאי עמלא התחא דר' אלעזר קשיא היכי
 מאי רבי יעקב אוחו מעשה שפנל מן האילין נמת גיין דשבר מלות איכא
 בהאי עמלא כהא ליה לאגוני מלות עליו דלא יתיב להרהורי דנשלמא לא
 סבר דשבר מלות כהאי עמלא ליכ' כו' הוה אמרי דלמ' מהרהר או אפי' כלא
 הרכור מת כיון דלפנא כהאי עמלא שבר מלוה : וזה דקדק רש"י ו"ל שאמ'
 וזה אמר רבי אלעזר וכו' והכי אמרי דר' יעקב מעשה הוה ותי' לו הננה
 כי אם מה שכתבתי אי ומורי וכו' תריך מי הכניסנו נענינו זה לומר
 דמהרהר נעני"ס הוה אלא משום דסבירא לו דשבר מלות כהאי עמלא
 איכא וקשיא לו אין נכל נמת ליה אחרו דילמא מהרהר נעני"ס אכל
 מאמר שרחה סבירא ו דלא איתא דשבר מלות איכא כהאי עמלא הוה לנו
 למלות לאגוני : ואתרו לומר דשבר מלות כהאי עמלא ליכא תא ליה לך

למימד דמהרהר נעני"ס הוה אלא אע"ג דלא דהכר מת גיין דלפנא כהאי
 עמלא שבר מלוה ולהכי קשיא מר' אלעזר דלמר שלוחי מלוה אינסי כיווקין
 דלמא אינסי כיווקין כיון דשבר מלות ליכא וקרינסי דברוי עם מה שיאריחי
 אלו וכלל א' ענד הקשו שנתר' והא ח"ר אלעזר אינסי כיווקין כהליכתם
 וכחזרתם ויתרו טולס רעוע היה' וקשיא דאס נן למעלה ח"ד הכרית
 רבי יעקב דשבר מלות כהאי עמלא ליכא דלפנא חתוה דלפנא ויתרו שפנל
 ומח' משיב דהוה טולס רעוע ואין לומר דלא איתא דלפנא חתוה ליה לאגוני
 דלא ליסק פטולס דל' א' שחמ' נמי לא חזין לר"א מדי גיין דלפנא
 כיווקין שלוחי מלוה ואיכא שבר מלות הוה ליה לאגוני דלא ליסק פטולס
 רעוע' ונולע"ד דהאי חזירולא הוה לרבי אלעזר דלמר שלוחי מלוה אינסי
 כיווקין לא כהליכתם ולא כחזרתם דשבר מלות מנייה קודם עשיית
 המלוה ודלמר פטולס דל' א' שחמ' נמי לא כהליכתו איתא בחזרתו שבר נעשיית
 המלוה אפי' אינסי כיווקין והוה א' ח' ו' שהעיקר הוה קודם עשיית המלוה
 ולכן חזין שחמ' אדם מת כחזרתו ח' ע"פ דין שלוחי מלוה כיווקין
 אפילו בחזרתו שאני הכא דלפנא רעוע היה וטולי' האו ודאי שכיניה
 המלוה דעלייתו לפי שערין הלך הוה לעשות המלוה אבל בחזרתו שבר
 נעשיית המלוה לא הנייה כיון דשכיני' הויקא אכל ר' יעקב סובר דאדרבה
 חזרתו עדיף מהליכתו לפי שבהליכתו עדין אין מלוה בידו רק דהארב
 אפילו בחזרתו שאני הכא דלפנא רעוע היה וטולי' האו ודאי שכיניה
 שנעשה מלמס' מלוה דמי' שפנור עליו ואינו מלוה לו לזיוק ולהכי קשיא
 ליה לרבי יעקב אי איתא דשבר מלות כהאי עמלא הוה ק"ו אס דעלייתו
 כסולס הרעוע לא יוק' כי הגינה המלוה עליו עם היותה שלא נעשיית
 המלוה עדין כ"ש ק"ו' לאחר שנעשית כחזרתו קשיא' מלות הקן גם
 כיווד הנזולות לעשות מטעמים לאינו ככשר ארבע שבות המלות חבן עליו
 אפילו כפולס רעוע דהויקא שכיה ביה ויכין שחמו' מלן הגין הכות
 צירידיה שהוה חזנ' מעלייתו נודאי דשבר מלות כהאי עמלא ליכא
 וחו לא מתקמינו אכיניה סולס רעוע כדמוקמיט לרבי אלעזר אלא עיקר
 השבר הוה לזכור' סכול טוב ולעולם סכול ארוך :

רמי ליה רב טבי בר רב קיסנא לרבא תנן כל העושה בה
 מצוה אחת מטיבין לו עשה אין לא עשה לא אס
 ורמינהו ישב ולא עבר עבירה ונתנים לו שבר כעושה
 מצוה' אמר ליה רבא כנוי שכא דבר עבירה לירו וניצל
 הימנה' כי דא רמינא בר פפי מבועתיה ודלא
 משרוניתא אמר מלחא ומלי נפשיה שיחנא וכיבי אמרה
 היא מלחא ואיתמי שבקך ערק טשא כהדוא כי בני רבי
 הו עיילין ביה בתרין אפילו כיממא הוה מתוקין למחר
 אמרי ליה רבון מאן נטרך אמר ליה שני נשאי קשר
 שרוני כל הלילה אמרי ליה שמא דבר עבירה בא לדרך
 ונצלת הימנה דתניא כל הבא דבר עבירה לירו וניצל
 הימנה עושים לו נס' נבדרי בה עושי דברו לשמוע בקול
 דברו כנוי' צדוק (וחביריו' ר' צדוק) תבעתיה היא
 משרוניתא אמר ליה חלש ליה לבאי ולא מציתא איכא
 מידי למיכל אמרה ליה איכא דבר טמא אמר לה מאי
 נפקא מיניה דעביד הא אכיל הא שגרא תנורא קא מנחת
 ליה סליק ויתוב כנויה אמרה ליה מאי האו אמר לה
 דעביד הא נפיל כהא אמרה ליה אי יעני כולי האו לא
 צערתי' רב כהנא היה מובן ריקולי תבעתיה היא
 משרוניתא אמרה ליה איול איקשיט נפשאי סליק וקא
 נפיל מאינראה לארעא אחא אליה קבליה' אמר ליה
 אשרחון ארבע מאות פרסי אמר ליה מי גרם לי לאא
 עניותא ידב ליה שיא' דדינרי :

האשה נקנית - פרק ראשון קידושין רפז

החם שבא דבר עבירה לידו ההוא וכן ולא עבר עבירה
 דק אחר נוטל עליו סכר בעבירה שבה לידו וכמה ילדו
 ולא עבר אין מזה יקורה מנו : תבעתיה לננות : בי בני בית
 המרמח : משא נטמן הוי מתוקן סמליונו צו מתיקין בנות רבי
 צרוק בלבם כח לכוף ילדו להצטרך בחשאי קונו : אמר מאי
 נפקא מינה דהא מלחא דלא נודתו לי אלא מחלל עמא יס לי
 ללמוד מחלן דעבד האי הנהגל ארמי ראי לי מחלל עמא : שבגרא
 תנורא איתא הכותית הסיקא את הקנור ללנות דבר העמא סס
 דאשה גדולה הית' שאין יעול להשטר מתנה ומסור בידה להורגו :
 קא מנחא ליה לאתרוג עלי צרוק : מפיל בהא צרוק לא גיהא : אי
 ידעי או ידעתי שמתור עליבם הדבר כ"כ : ריקול' פלוס שהנשי'
 נזחנת סס פלוסין : אמרחתן שהייקי בתקום אחר רמוק ארבע
 מאות פרסי : לאו ענותא נחמיה אם לא העניות לא הולכתקי
 להית עסקי במלחכת נמיס : שיפא סס כלי : דינרי והוביס :
 מהרש"א ורבינו ישב בו' יס לדקדק למאי דס"ד הסתא
 הקיט ליה הוה האמרי' סור מרע א"ת אגרה בשניה
 ת"ל וטעם טוב וי"ל דהיתא צבא מלוג לידו חייב לעצמה ואינו
 עסור בהא דלינו עונר עבירה חבל הכא איירי שאלם לא צל ליהו
 מלוג עשה סוכה מיתק צבא דלינו עונר עבירה כאלו עשה
 מלוג וק"ל : דרתיא בל שבא דבר עונין לו נרשה דכל זה מלשון
 הברייתא ומייתי דכל בו' גזיל היינו עונין לו נרשה דהאי
 קרא דברו ה' מלאכיו גומר ונשעע ליה דנלדיקים איירי מדכתיב
 לעיל מיניה לשומרי צדיהו ולנוכרי פקדויו לעצמם והס קרויס
 מלאכיס כמ"ט כי מלאך ה' צלוחת הוא ואמר עסס כמלאכיס
 לכבוש את ירםס דסינו גבורי כח כמ"ט חיובו גבור הכובש את
 ילדו ואמר עושי דברו לששוע גו' הקדים בקרא עסייה לשמיעה
 דלמי עניינו ה"ל למתקצ בהיפך שומעים בקול דברו לעשות
 דברו חל פי' הכתוב שהלדיקים עושי דברו של הקב"ה
 ע"י כחם וכבושה ירםס ולא ה"ט גזול לשמע לו בקול דברו
 בימי דברו על הלדיקס דיינו לשמוע פתחו ולעשות לו סם להיללו
 מההויקוס כדלעיל דר"ח צר שפא ולהיללו משאר כל דבר לרה
 סעודא דר' דוק ורב כהנא ולפי זה יס לפרם בקרא דברו ה'
 מלאכיו גו' מלאכיס מתם דיינו שזמתינן בקול' וצליס לעשות
 לו סם ולהיללו כעובדא דר"ח צר שפא ורב כהנא ודו"ק :

דבר אחר לכך פרש"י ו"ל אילו הדברים אחרים ר' דוק כלו' מאי האי שאל
 נודמן מחלל אחר כי אם דבר עמא חלה סמן השמים הוינו לפני כני
 ללמוד שעבירה גוררת עבירה והטעם ארמיח הוה דבר עמא יתלו חייב
 דבר עמא וזהו הנפקותא למדתי כלן ודוק' לטען רש"י דלא גרים אחר
 לה מאי נ"מ אלא אחר מאי נפקא דמשמע סבר הברסא אחר מ"מ כלומר
 אחר ר' דוק כלנו הנפקותא שלא מדען לפני אלא דבר עמא הוא ללמד
 שעבירה גוררת עבירה ועי"ל פסוק גבורי כח כדל' דוק והכינוי ולא
 דרסוהו בכללות כל הלדיקים : ונראה דהיק מאי עושי דברו ומישיב
 בחשאי דר' דוק עושי דברו צענין נועל ארמי' לשמע בקול דבר
 מחלל או עושי דברו שלא לאכול דבר עמא כי חתנו למד לשמוע בקול דברו
 שלא לבעול ארמי' ודאי סמיר דלא אחר עושי ונשוע דהוה אלא עושי דברו
 ללמוד נפקותא ארמי' לשמע בקול דברו וס"פ זה עושי דברו הוא כנדר מה
 שלא חלל דבר עמא לשמוע בקול דברו כדברו צענין נועל ארמי' ודאמיח :

רמי ליה רבא לרב נחמן תנן אלו דברים שאדם עושה
 אוהן אוכל פירותים בעולם הוה והקרו קיימת לו
 לעולם הבא ואלו הן כבוד אב ואם וגמילות חסדים
 והבא' שלושין אד' לחיבור ותלמוד תור' כנגד כולם'
 בכבוד אב ואם כתיב *למען יאריכון ימין ולמען ייטב
 לך : בגמילות חסדים כתיב *רוח צדקה וחסד ימצא
 הים צדקה וכבוד' : ובהבאת שלום כתיב *בקש שלום
 ורדפו' : ואמר רבי אבהו ארמי' רדיפה רדיפה כתיב
 הבא בקש שלום ורדפו וכתיב חסד רוח צדקה וחסד
 בתלמוד תורה כתיב *כי הוא חיך ואורך ימין' אי הכי
 כשלוה הקן נמי כתיב *למען ייטב לך והארכת ימים
 (ליחני נמי) תנא ושייר' תני תנא אלו דברים ואת
 אמרת תנא ושייר אמר רבא רבי אידי אסכרא לי* אמרו
 צדיק כי טוב פי פרי מעלליהם יאכלו ובי יש צדיק טוב
 וצדיק שאינו טוב אלא טוב לשמים ולבריות והו צדיק
 טוב' טוב לשמים רע לבריות והו צדיק שאינו טוב
 כיוצא בדבר *אי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו כי
 יש רשע רע ויש רשע שאינו רע אלא רע לשמים רע
 לבריות והו רשע רע' רע לשמים ואינו רע לבריות והו
 רשע שאינו רע הוכות יש לה קרן ויש לה פירות שנאמר
 אמרו צדיק כי טוב כי פרי גומר' עבירה יש לה קרן
 ואין לה פירות שנאמר אי לרשע רע וגומר ואלא מה אני
 מקיים *ויאכלו מפרי דרכם וממועצותיהם ישבעו עביר'
 שעושה פירות יש לה פירות ושאין עושה פירות אין לה
 פירות *מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה שנאמר
 *או נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע
 ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולהושבי שמו מאי
 ולהושבי שמו אמר רבי אסי אפילו חשב אדם לעשות
 מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאלו עשה
 מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה שנאמר *און
 אם ראיתי בלבי לא ישמע ה' ואלא מה אני מקיים *הגני
 מכיא יס העם הוה רעה פרו מחשבותם מחשבה העושה
 פירות הקב"ה מצרפה למעשה מחשבה שאין בה פרי
 אין הקב"ה מצרפה למעשה ואלא דא רכתיב *למען
 חפוש את ישראל בלבם אחר רב אחא בר יעקב דהיא'
 כענין

כז
 סס
 פרי
 מנין
 וע"ס
 דברים
 ה'
 מלג'
 כז
 חל"ל
 דבר"ל
 סס כז
 יסע"ו ג
 מלג' א
 מלג' א
 חל"ל
 יסע"ו ג

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

בעומ"ס הוא הכתוב דאמר מר חמורה עכו"ם שכל הכופר בה כמורה בכל התורה טלה עלא אמר ברב הונא דאמר רב הונא כיון שאדם עבר עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו הותרה לו וכו' וכו' אלא נעשית לו כמותה אמר רבי אבהו משום רבי הונא נוח לו לאדם שיעבור עבירה בסתר ואל יתחלל שם שמיים וכו' כמו שכתוב למעלה במסכת תענית :

יארבוך ימך לעולם הנא ייטב לך חייך : ימצא חיים לעולם הנא : צדקה וכבוד לעולם הנא : חייך בעולם הזה ואורך ימים לעת"כ : בשליחות הקן נמי וכו' ולתנייהו : רבי אירי אסברא לי מינו דומה לאלו דהך כולהו הבריות הנין ממנו ומאל טוב לשמים וטוב לבריות ובהאיא כתיב כי פרי מעללו (דנחלי קרא כתיב כי טוב כי פרי מעללו) יאכל בחייו אבל בשלח הקן טוב לשמים הוא אוו כי טוב לבריות ולא כתיב ציה כי פרי מעללו יאכל הילכך לא תייה גבי אוכל פירותיהו בעולם הזה : דע לשמים ורע לבריות כגון רוח וזולן ונגנ : דע לשמים ואינו רע לבריות מנלל בריות מציה מועדים אוכל מזב : אין לו פירות אין נפישין ממנו ויחר מבדי רשעו : עבירה שעושה פירות כגון חלול השם שאדם חסוד טובר עבירה ואחרים למדין היינו לעשות כן : מחשבה שעושה פירות קשים מתענות ונשה : מצרפה למעשה ונפרטין ממנו אף שהמשה : עולא אמר הו דכתיב פרי מתענותם בעובר בשנה כתיב כי הו מחרהר לעשות מצרפה למעשה ואפילו לא עניד לה אין מחרהר לשם שמים אלא גלא הולך לה כדכר הונא דאמר נעשית לו כמותה :

מהרש"א בג"ה כתיב רורף עירקה וחסר בו צינות

פרק ג"פ פרי"ג חיים צעה"ג וכבוד צעה"ו עכ"ל ונלוי פירושו נראה להקדים הע"הו דהיינו חיים צעה"ו וכבוד צעה"ג כדאמרו סה"ד יקיים וישנו ועטרתיהו צראיהם וכו' גבי חור"י כי הוא חייך צעה"ו ואורך ימך לעת"כ : בשלוח הקן נמי כתיב למען יחבר לו נ"ו ים להקב דהך מתנייהו הפאה ע"כ כרבי ישעיה לא אחי דלודיה אפילו כתיב ים ואם שני מאה צהאי עמלא לובא ממעשה דחור כדקאמר רבא גופיה לעיל אלא כרבנן דתנני דהכא דליכא סבר מלוה צהאי עמלא ואם כן מאי קשיא ליה להאי נמי שלוח הקן הו אמרין לעיל דהך דקמי היינו לענין דסקולה מברשת מש"כ ככל שאר מלות דבשינוי רוב זכויות כדקמי בתנני וי"ל דהכי פריך כיון דלא שרע הו דהתם אלא משום דסקולה מברשת ומכפל הלשון דכתיב צהו ח"כ בשלוח הקן נמי דכתיב צעה"ג כפל לשון למען ייטב לך והארכה גומר גימתי ליה נמי ציה דסקולה מברשת ומשני כיון דאין לשלוח הקן פירי אלא קרן לחוד לא הו ליה דלא נחא דסקולה מברשת אלא היכא דאיכא פירי דהיינו טוב לשמים ולבריות כדמסיק מש"כ בשלוח הקן דלא הו רק טוב לשמים אף"ל פרי והכפל דכתיב ציה בשלוח הקן היינו שיהיה לו מן הקרן סבר טוב צעה"ו וגם צאריכות וימים לע"ה וכן שיהי הלשון דכבוד אב כתיב למען יארבוך ימך ואחר כך למען ייטב לך והכא כתיב למען ייטב לך

ואח"כ והארכת ימים דלשון טוב נאמר על הקרן ובהנהו שאוכל משירותיהו צעה"ו והקרן קיימת לעת"כ כתיב למען ייטב צסוף וכל שאר מלות דאובל גם מקרן צעה"ו כתיב למען ייטב צרישא וע"כ זה מייחזק האו קמרו ללוק כי טוב גומר דהיינו סהקדן קיימת לו לעת"כ סבול טוב כי צעה"ו לא ינשרך לכו כי יאכל צעה"ו דהיינו וכו' לדיק טוב דקאמר היינו וכו' לדיק סהטוב הוא הקרן כולו קיים לו לעת"כ מלוקף ליה ע"פ מ"ס צמגינה צרא לדיקים צרא רשעים צרא ג"ע צרא גיהנם כ"א ים לו צ' חלקים אחד צג"ע ואחר צגיהנם וכה לדיק נטל חלקו וחלק חבירו צג"ע שנאמר בארבעים משנה ורשון כתובי הרשע נטל חלקו וחלק חבירו צגיהנם שנא' משנה שצרוו שפרם והתאף לדיק טוב למאי ולכתיב הקרן קיימת לעת"כ ופרש גם חלק חבירו הרשע צג"ע וע"כ אמרו לדיק כי טוב שיהי לו חלק טוב וכפול לעת"כ צדוק הרע לשמים ולבריות וקרא רשע רע כי חלקו הוא כפול צדוק שירש גם חלק הדיק צגיהנם ועד"ו ים לפרש קרא כל קרני רשעים אנדע יתרוממה גו"ע שגדע וזכרת קרן וחלק של הרשע כגן עדן חרוממה קרן של לדיק צג"ע יהיה חלקו כפול שם : ואלא כיה אני מקיים ויאכלו כפרו גומר בו צלא קרא דאמרו לדיק כי טוב גו"י ליה לוקמי במלות שפוסה פירות דהאי קרא דומיא דאורך דכתיב לגניה אוי לרשע רע כי גמול גומר דאיידי בעצירה שיהיה טובה פירות והיינו משום דקטובה מרובה כמ"כ מחדת פירושות וכה"ל אמרין נמי כסמוך לענין קורח מתענה וק"ל : אפילו דהייב לעשות מצוה ונאנס בו קאמר אפילו לגבי לא עשה אבל נאנס דוקא נקט דאם לא עשה צלא נאנס הרי עבר אמלוח עשה ואין להקשות דא"כ מאי מייחזק בתענה רעה דומיא דהני דאין הקב"ה מרפס למעשה ואימא דההוא קרא לא איירי אלא צלא עשה העצירה צלא נאנס אבל אם לא עשה ע"ו אונס ואם לא נאנס היה עשה הקב"ה מרפס נמי למענה כמו בתענה טובה וי"ל ע"פ מ"ס צפרק גט פסות מג' דברים אין אדם ניטול בכל יום מהרהור עבירי ושיון השלה ואבק לשון הרע והתאף האו קרא אין אם ראייה צלבי גומר לא אלטרק לאשמועינן צלא עשה צלא נאנס דהא מלאח דפסות היא כיון דא"א צלא הרפור ולא אלטרק לאשמועינן אלא צלא עשה ע"ו אונס ולא לא נאנס היה עשה וא"א אשמועינן דאין הקב"ה מרפס למעשה וע"פ דרכינו נחטוין בקרא דכתיב הכי אכן שמע אליהם הקטוב דקול חסלתו ר"ל ולא עוד גם חפלתו הקטוב אף ע"פ דהו אדם ניטול מהרהור עבירה בתפלה כמ"ס התוספות שם שיון השלה היינו מהרהור רע בתפלה וסיון צרוך ה' אשר לא הסיר חסלתו בצביל מהרהור עבירה ויה ודאי חסוד שמוע חסלתו צנה"ג וקל להבין : מחשבה שעושה פירות כו' ושפין טוסה פירות כו' והענין אחד דהמעשה ודאי הוא פרי המתענה והלכך דפרק מתענות ויאלל צלבם שמע ליה מתענת הלכך לחוד צלא המענה דלא הוחר שם פרי הלכך והמתענה ועד"ו ים לפרש קרא שלום יהיה לו כי צברוהו לני אלך גו"י גם כמנה עושה אמורים בעובד עכו"ם יתכר זה צלבנן כשמתענה מתענת עכו"ם שלום יהיה מעושים הלאמרים

האשה נקנית פרק ראשון קידושין רפח

רפח

מי צרירות לבי אלק ואינו נעש על המחצתה וע"ו אמ' שאינו כן
 דודאי נעש הוא למען שנות הרוה אח המלחה בעקב"ה מוסיק
 ומלך עונש הרוה שהיא המחצתה לחוד כאלו היה רוח כיון שלא
 כל ילדי מעשה את המלחה דהיינו לעבוד עבו"ם שהיה למא
 ומתאה לך וק"ל : כיון שאדם עבר עבירה וישנה בה בר'
 צפ"י"ה מסמך ליה קארב כלכל צב על קיחו כסול פונה באלוה
 ש"י"ר"עשה במי שחרב חפץ בקו" פרי"ח מ"ו שהיה לו לעבוד
 בו' גיעתה דברים והאכסנאות ולביטח שמורים כו' עכ"ל וצחוטו'
 פרק אין דורשין דחו פירושו דלא חמטע כן משמעתיה פס וצמ"ק
 אלא לגמרי מחמטע דמוטעו לו להדם שיטעה חטאו צחקר כו' עכ"ל
 ונראה לקיים פירושו דודאי לפירושו נתי קאמר דאם לא מלי
 בייק לזריות המוטעו לו להדם שיטעה צחקר אצל הא לביטח
 שמורים ויכסה שמורים ע"כ אוו אלא תמוס דלכוף יזרו דבדר
 התשכרו ולא ימא כלל וכן נר"ח מתרש"י מיקו מה שיערש דביעת
 דרכים והאכסנאות משכרים ילח"ר לא יצטרך לפרש דיעשה תמוס
 שצירק רוח אלא דאם לא מלי משכרו צליתח וכסמי שמורים לך
 לילך למקום שאין מכירין אורי כדי שיטערו בפייה ולא צפרהסא
 דו"ק : "והתן כל שלא הם על כבוד קונו ראוי לו שלא
 בא לעול" כמ"ס מה שצ"ה הקב"ה לצדודו צר"ו שא"כו" נמל'
 כל שלא חס על כבוד הצורא לתנס הוא נבר' ללא חללה ודו"ק :
 הר"ה"ו כי יש דיק עב ויש דיק שאינו עוב אלא עוב לשמים וכו'
 ופירש רש"י רב ארזי אכסנא עוב לשמים וכו' כהניו כולו
 הכריות נהים ממנו ונראה עוב לשמים וכו' כהניו כהניו כי פרי
 מעללו יאכלו אכל בשלום התן טוב לשמים הוא ואין כיון טוב לבנות ולא
 כתיב ביה כי פרי מעללו יאכלו : וק"ל עליו מירדן רב ארזי אינו אוכל
 פירות על שלום התן והמקרא אומר למען יזון : והבארתי ימים וע"ה
 דאם כן לא שיק למד אשורא לביטח : שצור כן מן המירוק הדאסן דהנא
 ושיר שצור שאכל פירות עם כל שלום התן והמא הרד ביה היל"ל אלא
 אמר רב ארזי דדוקא עוב לשמים ולכריות אוכל פירות אלא בשלום התן
 ליכא עוב לכריות אינו אוכל : ומתקמי אפברא לי חמטע : דסברתי הוא
 עומד דגם בשלום התן אוכל פירות וכו'ה כיליה למתיחא דהיהו דאכל
 פירותיהו דהיהו טוב לשמים ולכריות ושלום התן : ואכתי קשה כיון דאלו
 ואלו אוכל פירותיהו הינא קאמר קרא דליק עוב סהוא עוב לכריות פרי
 מעלליהם יאכלו והרי גם לדיק שאינו עוב אוכל פירות צפ"ה"ו והקרן קיימת
 לו לעה"כ כדכתיב למען ייטע לך והבארתי ימים : ונלע"ד בדקדוק לשון
 המעשה שאמרה אלו דאמרו שאדם עושה וזאת אוכל פירותיהם מתי
 שהאדם עושה אותם דקאמרו ומספיק למד אלו דברים שאוכל פירותיהם
 בעה"ל וכו' ולכריות יש לפרש דה"ק אכסנא עוב לשמים שלא היה הצורה
 מנהיבה האדם היה עושה אותם מדעתו כי עיבוד האל : ואם האדם
 עושה בדרך הניסוח וכו' : וזהו שיש לו לא עבם הוא אפטר שינא
 למדע וכן הניסוח ארומים בלתי שלום עוב' וזהו"ו שרד עוב האדם
 עושה אותם מ"מ היה סכרו רחמי מות ה' : שאכל פירותיהם בעה"ל והקרן
 קיימת לעה"כ : אמנם עם חירד רב ארזי דאפברא דמתחיתין מירי
 דכריות שהם עוב לשמים ועוב למותם שהריות נהים ממנו מה שאמר
 אדם עושה אותם לכריות נהים ממנו : מה האדם שמתחו אכל שלום התן
 שאין נהים ממנו בני אדם כל לא אדם עושה אותם והלטי לא נקיע לה
 מתחיתין ככלל אותם דברים ולאוי כי הדרו ויקו מ"מ"ה הוואה רון טרוא
 אוכל פירות בעה"ל ועטם לחיות : זה אפברא רב ארזי מדכתיב ארזי לדיק
 כי עוב סהוא הדרק שגור טוב לכריות ע"כ פרי מעלליהם יאכלו דרך
 לישא דקרא דלא קאמר פרי מעללו : יאכל אלא יאכלו למד כיון שבעשה
 כיווד אלא ואלו אפריש עושה ישתחו ויניע על בני אדם מעלה הקב"ה על
 כל בני אדם השמים בזה ונהים לחילוי הם עשו אותה מנה ומתן כך
 יאכלו כל בני אדם אע"פ שלא עשו שום דבר כיון שהגון מהו שאפילו

מחצתה טובה הקב"ה מוציאה למעשה וכ"ש שהם נהנים קיימו בעשיית מלוח
 שהם טוב לכריות וזה שכתבו בשלום התן ייטע לך והבארתי ימים הוא לו
 לכו"ו כי שר לא יאכלו : ומתנה מלוח כיון שאדם נהים ממנו
 שפרי אין גוה טוב לכריות כי אם טוב לשמים והשפת נהיה ולעולם אמר'
 חנא וביד הא בשלום התן שאכל בעה"ל : והקרן קיים ומ"מ חנא אלו
 דברים לפי דעהוהו אובליג גם שאר בני אדם מקבצתיה ויכא הוא לכבוד :
 מאי ולמוטעו שמו חשב וכו' וזרד' לייטע מתא לוי' בשלום התן לכבוד
 ונלוח והא לא קאמר אלא ולמוטעי שמו דילמא דחשב ועשה ליתן לו שכר
 על המעשה ועל המחצתה ונראה דרייק מ"מ נבדרו ירמי ה' מאי נבדרו
 ללא כתיב נבדרו איק אל רעהו ועוד דפתח ביראי ה' ויסיים ביראי ה'
 וחבשי שמו ולמה לא כתב ימי אזו נבדרו ירמי ה' וחבשי ליה דרם נבדרו
 למשון הכנעה כמו יזכר עמים תחתיו וה"ק שיראי ה' וזלום לעשות
 פניהו ונבדרו : וכנענו מפני הכונס ולא עשו המלוח וקשה ה' ושמעתי ויכתב
 בספר זכרון לירמי ה' שהם בכלל ירמי ה' אע"פ שלא עשו המלוח : כיוון שהיו
 חבשי שמו וחבשי האלים שכתבו נחמטעו מוסיות ארזי ומגל' עליהם הש"י
 כאלו עשהוהם היינו דסיקן ליה דרזי לוי אור' ה' לבאות לים אשר הני עושה
 סגולה ומחלות עולמה : כאשר יחיל חסם כל בני העובד ארזי דהיינו משלה
 עליו כאלו עשהוה : וברמינו צנמאר אינו והתנא כל מי שלא חס על כבוד
 קונו מאי ה"ל הוא העובר עבירה כשחקר וקשה לפר"ח דאמר מ"ו שצחקר לו
 לעטר עבירה אלא ה"ק ייעשה דברים וליטח שמורים משמרים וזה"ל
 ומעשים האדם המעבירה וכו' זה מה הפשה מתתן רחמי לו שלא בא לעול'
 מי שצחקר עבירה כשחקר דה"ק ייעשה עבירה אלא יעשה העבירה
 לעולם ומאי דאמר רבי אלעאי : קרא עבירה אפ"ל יצחקר רחמי לו שלא בא
 ילפרש"י ימא : ושחא לם לפר"ח אחר שיטעה חיקוק זה כי גוה יכנע
 לבנו העבד ולא ימא : וחס עד אלה לא ישוב ויכילנו לזר יהיה לפשות
 כסבר ולא כנינוי ח"ו בלפי"ר ח"ה מה שהקשה התלמוד והמח ארזי אינו
 לדברי רבי אלעאי אלא קאי לנבדו רבי אומר ימא לו להדם שיטערו
 עבירה כשחקר אחר אינו והתן כל : שלא חס על כבוד קונו דהיינו עושה
 עבירה כשחקר :

תנן רתם אין מקיפין בחולו הישם אהר שונג ואחר כו
מזיר : מאי אין מקיפין אהר מזר וזמרא שאין כס
עושין בתנוגי המקיף : אמר גר בריה דרבנא לומר
שאם היתה שקולה מברעת :

אין עושין לו בתנוגי המקיף להדם פעמים רבות וגובה כל
שקוטויו צמר אין עושין כך תלמעלה למחללי השם אלא
בשרעין מיד : היתה קף המלומים כקולה ויש בלחמ
הטונות חלול השם מכרישין את הכף למנהג והאי מקיפין לשון
עונו כמו אין מקיפין צביעי הקיעהו ואידמו מקיפין זאת חלל
זאת ומעייני חם דמונת :

מהרש"א אין מקיפין בו" פירש"י המקיף להדם עכ"ל וקשה
לפירושו דטעל חליל בענדי למלל השם כדלחריענ
פרק קמח דעכו"ס אפסוק רק אהנס ידמתי כו' על כן אפסוק
עליבס עונותיכם מכל מאזהבו נפרע ממנו מעט מעט ומשנא
נפרע ממנו צנת א' והערוך פ' צע"ח אין מתחין לו עד שיטע'
זכות כנגד ארחה העבירה כדי לדממה כמו הוטעל מן המנונים
היום ומחר פורע עכ"ל וכו' לר"מ : ודע שח"ס הפל אחד שוגב
ואח' מידר בחילול השם חלילה לומר דברי ה' שסייה שאם עונש
שוגב כתיבד אלא דהשוגב ודאי קלת מוטע הוא וזרד' כשרה ועונש
חבל אין לו עונש גדול כתיבד ולא קאמר אחד שוגב ואת' מידר כו'
אלא דתלול השם אין מקיפין עונשו : שוגב כמו שאין מקיפין
עונשו של מידר וכן דברי רמב"ם צפ"ד דלכו לענין דנפרעין

האשה נקנית פרק ראשון

קידושין

לקיש בתורה על הראשונות :

לפי שהעולם נידון אחר רובו וכו' יראה אדם עלמו כאלו שקול כל העולם ממנה לדיקים וחסידים ומחלה רשעים וכלו מעשו שקלים במחלה על מחלה טפה מלוח אמת נמלחו זכויותו ומכריו ומלא לדיק ועל ידו כל העול הוכרע להיות רבין לדיקים ; ויחיד לדיק שמרר כמחלה טעונת ומחלה וכינוי ולמה אבד את הראשונות ; בתורה מתחרט על כל הטובות שטפה ; **בדברי** אלו חציונו עשה מצוה א' אשריו בו' נמלחו

היינו דהוי בדינוי אבל לדיק נגמר לא הוי עד שיהיו רוב ענין כמ"ס החספ"ו לעיל וכן לכך חזנה סהיה רשע (גמור) לא הוי עד שיהיו רוב טעונת ודו"ק ; ראב"ש אומר לפי שהעולם נידון אחר רובו בו' משום דלת"ק דלחיוי ביחוד דריס ליה מוטא אמת מלשון מטא אה' וקאמר ראב"ש דהוטא ממש קאמר יחיד שחטא בדברים איירי וחוטא אה' מכריו אוקר למוכר דהעולם נדון אחר רובו וקאמר נמי ויחיד נידון אחר רובו לזכות משום דאלו היה

לזכות יחיד עלמו רוב טעונת גם אם היה העולם מחלה על מחלה לא היה יכול הוא להכריע בנמו' א' שש"ש כל העול לזכות כיון דהוא נופיה יס לו רוב טעונת והוא אינו זוכה בנמו' א' אף וזנו הרבים על ידו וע"ד קאטע עלמך ואח"כ קאטע אחרים ודו"ק ; אפילו צדיק נגמור כל יסיו ונמרד בו' אפי' למאי דס"ד השא

דלא תיירי בחוק' על הראשונות מ"מ כיון שמרר באחרונות כדכתי' לדקת הלדיק לא חלילו ביום פסעו דהיינו מרד כדאמרין פ"ב דיומא פסעים אלו המרד' מ"ה לא חלילו דקדחו של כל ימיו ופרקי מ"מ אחאי (נימא) מרד אחד שבאחרונות יאבד לו כל דקדחו שכבר עשה ולא יבא אלא כמחלה על מחלה והוי כבינוי ולמה אבד כל דקדחו בשביל מרד או אפטי דמקמתו כיון למרד באחרונות' ויודע אה רבנו הרי הוא חוטא על הראשונות ואבד לו דקדחו של כל ימיו ומרס"י יראה דלא מקשה ושני ליה אלא בלדיק שמרד פ"א באחרונה למאי יאבד דקדחו של כל ימיו אבל מן הרבע לא קשיא מידי שאמר צו לא יבשל ביום שצו מרסעו דמפורש ציה

צדיק אחריו שפ' מרסעו של כל ימיו ונכפר לו כבר ולכן אין מוזכרין לו רשעו וק"ל ;

הרי"ה עשה מחלה א' אשריו שכרעו בו' וקשה כיון שמוטא אחד יאבד טובה הרבה והכריעו כל העולם לנפ' חובה א"כ היך יפס כמו של השופט מלוח שכרעו עלמו לנפ' זכות ושמוטא אש"פ שהמוטא הכריע העולם לנפ' חובה הוא על כליות העולם אבל זה האדם שזכה נדבר מלוח הוא יעיל בלדיקו ורש"י פירש יראה אדם עלמו וכו' כלו' שאין האגנה אלא שיראה כל אדם עלמו כאלו הבעול שקול ויכריע הוא בלדיקו לכל העולם וכל אדם ידון בעיניו כד יתחנן כד יהיה העולם נידון אחר הרוב שפס הלדיקים ; ויחיה כמחלה עונות פ"ט"ו ויחיה לדיק שמרר כמחלה עונות טעונת פ"ט"ו הוא דלא אהיב' על רשע כל ימיו ועשה תשובה ויחיה כמחלה עונות ומדה עונה תחנה כיון שטענה תשובה באחרונה אבל אקשי על הלדיק שמרר כמחלה עונות ;

משנה כל שישנו במקרא ובמשנה וברדך ארץ לא במדה הוא חוטא שנאמר *והאדם המשולש לא במדה ינתק' ; וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא ברדך ארץ אינו מן הישוב ;

ומתו דגלו ; * וזכור אין מקיפין בו' פי' ר'מינא משנ' בו' אבל לטון מקיפין קשה בו' עכ"ל ונראה לישב דגלוי ממש ודאי דלא קאמר אה דר"ל שהוא גלוי לכל הטענה שיבא על אותו מחלה השם הוא בשביל עון זה והיינו כי נפרשין מיתנו מיד אחר שחלל השם יקלו העונות בו אבל אם יקפאו לו גם אם יבא לו עונות לאחר מכן לא יקלו אותו בעונות מחלה השם ועטעם הענין כי הוא מזה כנגד מדה כי הוא חלל ש"ס צפרהס"א יבא לו העונות נמי צנלוי וצפרהס"א ועוד נראה צו דלמ"ד נמי שאם יהיה שקולה מברעא הוא דומק לפרש לטון מקיפין אלא דמר דוטרק קאמר אין מקיפין כמנוני מלשון האן והמתנה אלא דמר דוטרק קאמר אין מקיפין כמנוני שיעשה זכות כנגד אונסה העבירה בו' כפי' הערוך שכתבנו לעיל ומר צדיק דרבינא קאמר דלענין זה קאמר דליון מקיפין שאם יהיה שקולה מברעא ואין מקיפין וממתניין לו עד שיעשה עוד עבירה להכריע לזכות דשקולה נמי בחלול השם הוי כאלו יש הכרע למוכר כאלו היא רוב טעונת ונפרעין מיתנו מיד ודו"ק ;

הרי"ה אין מקיפין בחלול השם בחלול השם פ"ה משנה במסכת אבות ושמוטא הוי הא דהין כל המחל' ש"ס בספר יפרעין מיתנו בגלוי אבל לטון מקיפין קשה וכו' וי"ל לפרוש דלמא דמי' אין ענין כמנוני המתק ופרש"י ו"ל שפרעין מיד ובה כהא ומתניין לא אחר אם יפרעין מיד או לאחר וכן אלא יפרעין בגלוי ולמר צדיק דרבינא דאמר אם יהיה שקולה מברעא לא איירי הוי מתני' דהוי ולא שייב כלל ; ואח"ל דר"ה לא סבר פריש"י דליון מקיפין הוא שפרעין מיד אלא שפרעין בבת אמה ולא מעט מעט כמנוני המתק חיתה למר ועוד אלא למר צדיק דרבינא לא שייב כלל ואפשר דר"ה משפס' דהא דתק הכא אחר שנגב וכו' מוד דהא מה שפסעו במשנה התגלל ש"ס בספר יפרעין מיתנו בגלוי א' שנגב וכו' ועוד נתי' ע"ז אחר ר"ה היינו הוא דתק בחד' אמת ולא אחר על רישא דמלוח דתא' אין מקיפין נתי' אמה ומה אפשר לומר הוא שכתב צנלל ש"ס בספר שפרעין מיתנו בגלוי' ולא מחלל צפרהס"א שלא ינוטר העון עד יתחנן אבל התגלל בספר יס לו כפרה צפורין כפר' ואין מקיפין לפרע מיתנו מעט מעט אלא הכל בבת א' והיינו דתק במס' אבות האתלל שם פסוק בספר יס לו כפרה בעולם הא שפרעין מיתנו בגלוי ואין לדיק להקפין עד שעת תיחא אלא נפרעין מיתנו מיד בעה"ז ;

פ"ח תנו רבנן לעולם יראה אדם עצמו כאלו חציו חיוב וחציו זכאי עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף זכות ; עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה שנאמר * וחוטא אחר יאבד טובה

הרבה בשביל חטא יחיד שחטא איבר ממנו טובות הרבה ר"א בר שמעון אומר לפי שהעולם נידון אחר רובו והחיד נידון אחר רובו עשה מצוה אחת אשריו שהב' את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה שנאמר וחוטא אחר יאבד טובה הרבה בשביל חטא יחיד שחטא זה אבר ממנו ומכל העולם טובות הרבה ; רבי שמעון בן יוחאי אומר אפילו צדיק נגמור כל ימיו ומרד באחרונה אבד את הראשונות שנא'

* צדקת הצדיק לא תחילו בו פשעו ואפי' רשע נגמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אבד מוכרין לו שום רשעו שנאמר * רשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו ויחיה כמחלה עונות ומחלה זכיות אמר ריש

מ"א

האשה נקנית פרק ראשון קידושין רפ"ט

הרמב"ם ז"ל דרך ארץ הוא תורה בני האדם תורה טובה נחת וכסופר וענין אין זה מן הישוב שאין תועלת בו בייסוב ועולם הכל להולאו מן המקום תועלת למדינה וחלומי כהדם שאלו מעשיו מוטבו וחסד ליום ופסול לעדות :

מהרש"א כל שישנו במקרא ובמשנה ובדרך ארץ ב' פי' הרמב"ם דרך ארץ שמשאו ומתנו נגמתי עט כנריות עכ"ל ופי' בשאר מדות טובות אלא דנקט הך דמתיית עליה דמתני' הך דדרש בר קפרא רגזן לא נו' ולאדם טוב נו' בדלקמן ומינו לא סגי ליה בדרך ארץ לחוד בלא מקרא ומשנה כדאמרין ולא ע"ה חסד וק"ל :

לאמר רבי אלעזר בר צדוק למה צדיקים נמשלים בעולם הזה לאילן שכולו פרי במקום שגרה ונפו נושה למקום שזמא נקצץ ונפו נמצא כולו עומד במקום שגרה : כך הקב"ה מביא יסורים על צדיקים וטוב עולם הזה כרי שירשו העולם הבא שנאמר * והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישנה מאד ולמה רשעים רומים בעולם הזה לאילן שכולו עומד במקום שזמא ונפו נושה למקום שגרה נקצץ ונפו כולו עומד במקום שזמא כך הקב"ה משפיע להם טובה בעולם הזה כרי לטורדן ולהורידן משררתה תחתונה של גיהנם שנאמר * יש דרך אשר לפני איש ואחריה דרכי מות :

צדיקים רומים בעולם הזה ניסיון כגאים עליהם : ונפו כלות' מעט ממנו : נקצץ ממנו ונפו כך נפרעים מן הדיקים מיעוט עונות שזידם ונמלאו כולם נקיים : ולמה רשעים רומים בעולם הזה בטובה שמשפיעים להם : ונפו מעט ממנו ואף אלו יש בידם מיעוט עונות וזכות : נקצץ ונפו קצול כסרם היא קניית נפש : למרדנה אשיליה כדרך ששעין מדרגו למרילים שסביבות המגדלים שמגביהין קרקעוהם : יש דרך ישר לפני איש כשרואין הרשעים שלוחן נראה הוכן צעיהם ישרה אחריהם של אחס שלהם הונת רכי מות היא :

מהרש"א למה צדיקים נמשלים בעה"ז כו' ענין פרש"י ומתוך הענין דכל זה המשל לא שייך אהך מחני' דהכא אלא אסוגיא דמהניתיך לעיל דמתקן ביו רוב זכויות וזכו רוב עונות ומדמה את האדם לאילן כמ"ם כי האדם עץ השדה הוא דכמו שהאילן טובה פירות צעטיו כן האדם טובה פירות ומשאים לצדו ודומה את הצדיק ברוב זכויות שלו ומיעוט עונות לאילן שטוב כו' והיינו סבל עניני שפועין פירות עומדים צמקום טהרה ונפש אחד שפועה פירות טטה למקום שזמאה שמחלה על הטומאה נקצץ אהו נוף א' הרי כולו במקום שגרה כן היא צדיק שרובו זכות מקום שגרה ונפו אה' שטטה למקום שזמאה דהיינו עון יחיד שבו נקצץ אהו נוף : ועון צע"ז ע"ה יסורין הרי כולו טהרה צע"ז וכן כל הדברים צדיק לבני הרשעים מסיים בהו כדי להורידן למדרגה כו' משום דיש רשעים דנידונו צעיהם ואח"כ ממשלמן ועלון כדאמרין פ"ק דה"ה קאמר הכא שאלו רשעים שצדק קבלו סכרן משלם על מיעוט צעיהם שלהן צע"ה אין עלונו צע"ה מן הגיהנם וינרדים

למדרגה נו' ומיחוי קרא צדיק ראשיתך מצער נו' ר"ל צע"ז חקבל עונשך על המלצר ומיעוט עון ואחריתך חקבל סכר על סגי ורוב זכויות סך או פיהיה מצער מלסון צער ויסורין למי הדמם ונרשט קאמר יש דרך ישר נו' דהיינו דרך זמרי ומעשה ישר סהיה צו יקבל כצרו צע"ז אכל צאחריה יקבל עונשו על דרכי מוח לסון רבים דהיינו על רוב עונות שבו ודו"ק :

וכבר היה ראשון וזקים מסובין בעליית בית נחזה לא בלוד נשאלה שאלה זו בפנינם תלמוד גדול או מעשה גדול : נענה רבי טרפון ואמר מעשה גדול נענה רבי עקיבא ואמר תלמוד גדול נענו כולם ואמרו תלמוד גדול שהתלמוד מביא לירי מעשה : תניא רבי יוסי אומר גדול תלמוד שקדם לחלה מ' שנה : לתרומות ומעשרות נ"ד' לשמיטות ס"א ליובלות ק"ג : מאה ושלושה ק"ד היוין קכבר יובל מתחלתו הוא משמט וכשם שהתלמוד קודם למעשה כך דינו קודם למעשה כדרך המנוא דאמר רב המנוא אין תחלת דינו של אדם אלא על דברי תורה שנאמר * פוטר מים ראשית מרן וכשם שדינו קודם למעשה כך שכרו קודם למעש' שנאמר * ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים יידשו בעבור ישמרו חקיו ותזרותיו יצטוו :

פיסקא כל שאינו לא במקרא ולא במשנה אינו מן הישוב * אמר ר' יוחנן ופסול לעדות : תנו רבנן האוכל בשוק הרי זה רופא לכלב ויש אומרים פסול לעדות * אמר רב אריז בר אבין הלכה כיש אומרים : דרש בר קפרא רגזן לא עלתה בירו אלא רנונות ולאום טיב משעמיים אותו מפרי מעשיו בעולם הזה * ובר' זאינו לא במקרא ולא במשנה ולא כדרך ארץ דור הוייה ממנו שנאמר * וכמושב לצים לא ישב מושב :

בית נחזה סס האים * שהתלמוד מביא לירי מעשה נמצא טייהם צדו : גדול תלמוד תורה שקדם לחלה ארבעים שנה כשילאו ממזרים ונגה להם תורה צדקה השליטי ונתלה לא נחמינו עד שכתבו לארץ דכתיב צדוקים ואמר מר מאנה צדקה זו מכל צדקות שצחורה דכתיב צדו כי חזונו וכלן נאמר צדוקים משכנגסו לה וצחורות ומעשרות לאחר גיבוש ומלוק דכתיב חזונו ורעך שיהא כל אחד מכיר מלקו והן ארבע עשרה נהם הרי חמישים וארבעה ומשם החמילו למנות שמיטין כדאמרין צדקין ונשם שמיטה למוך שגרה הרי ששים ואחד שנים ולסוף חמישים עשו ויזל הרי מאה ושלושה : מתחלתו משמט תחלת השנה מיום הכיפורים עדים נפטרים וסדוק חנורות ועדיין לא עברו חלה מ"ח אכל צעיהם אינה משמטת אלא צמטה דכתיב מקץ שבע שנים תטעה שמיטה למוך שבע שנים לשיכך כל שנה צעיהם צמטין ששים ואחד תחילת דינו ליום הדין תחלת צעיהם שעליו משני מה לא עסקת בחורה * פוטר מים פרוק עול תורה : ראשית מרן הוא קבלת דינו ואין מים אלא **ה"ב ע"א**

לכ
סס
מסגי
מל' קמ'
סס
מס

תורה

האשה בקניה פרק ראשון קידושין

אלא דלא חשיב הכא אלא מנות התלויות בדרך ולא כקטע ערלה
 וכלאים אע"פ שהם תלוים בדרך ונהגין גם כמ"ל כדחנן בפ"ק
 ושי"ל דלא חשיב הכא אלא הנוהג דלאי שמתקיימו זמנא דקאמר
 בכ"א מש"כ הנהו ג' שלא נתקיימו בזמנא דלחך ככלותו
 וק"ל: שברו קודם למעשה שנאמר ויתן להם ארצות
 גיים נומר בעבור ישמרו חקיו גו' בפרש"י לעיל מפורש
 חקיו נמי הוא מדרש חמיו' שאינו מפורש ולקמן פרק האיש מקדש
 אמרין משנה זו מדרש ולכאורה יש לדיקק דזהוהו קראו נמי
 הזוקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות נמי מפורש הלמוד
 קודם לעשייתם כדאמרין לעיל דכ"ג איכא כמה קראו דכתיב
 צהו הלמוד ואח"כ העשיה ושכ"ן לגבייהו וי"ל דודאי הא דקאמר
 שבר של תלמוד קודם למעשה ע"כ דיש בלמוד שבר וזמנא יש
 שבר אחר וזה אינו מפורש במוצה רק כהאי קרא שהוכיח ויתן
 להם ארצות גוים הויא גוף הקרקע של ארץ כנטע נחל להם
 במוצה כמ"ס כ"א ברא' ונתנה למי שרולה ואמר ועמל' לנחיים
 ירבו דהיינו מה שהעבד' הוסיפו על הקרקע כמו שני' ונתיב' גו'
 ובזרות גו' לא חלצת כרמית וקיים אשר לא נעשה גו' והוא שבר
 שני וע"כ נאמר בלשון ירושה שהעבד' חקנו אלא ואמר על שבר
 הראשון נתינת א"י הוא היה בעבור יבארו חקיו שהוא המעשה
 ושבר השני עשהו העבד' היום בעבור שהורוהו שהם החלצת
 יגורו ויקיימו אותן כרי שבר המעשה שהוא גוף א"י קודם לכבר
 המעשה שהוא מה שפשוטו העבד' ודו"ק: והאוכל בשיקו דו"ו
 דרובה לבלב בו' שזמנה לכלב שאין זמנו מלוי צניח ואוכל גם
 בשיקו אם נמלא לו סם וק"ל: רגנו לא עלתה בידו אלא
 רגזותו בו' מתיים הפ' בדרש דבר קשר' שהוא מעין המתניחין
 לאירי בחוט שלשמי ודרך ארץ דהיינו שיקו המדות. הויא אדם
 נוח לבריות כפירוש המצ"ב וזה הרגון אלא היקר. מהו מדה
 הפשוטה שהפליגו בה כמ"ל ד' נדרים כל הכונס כל מיני גיהנם
 בולעין בו והתחזיקה שולטת בו כו' והוא בידוע שנוהקו מרובין
 מנויותיו שנאמר ובעל חמה רב פשע וו"ס כאן גם שלא עלתה
 בידו לרבות שנות מוכיח תחון רבנותו מ"ו ידוע שהוא כבר
 רוב שנות אלא פעלה בידו רבנותו שגביא לו הולי התחזיקת
 ומיני גיהנם ואמר אבל לאדם כבוד דהיינו שיש בו מדה זו שהיא
 נוח לבריות וה"ו בחדה זו ג"ח ומתא' פלוס לבריות וע"כ
 נאשומים לו כנה"ו מפרי מעשיו הנכונים אלו וסקרו קיימת
 לעם כ' כדחנן בתת' דפאה דמייקו לעיל: וכל שאינו כהקרא
 וכו' ולא בירך ארץ דרך הצאה היבטו בו א"ך היתה נדור
 שלא תהנה אשה מתנו וכלא יהיה הוא והנה מתן כדי שלא תהא
 אשה מלוי עמו בצינח לזים שנאמר וזמנא: לזים גו' עפרש"י
 ונראה ע"ש הנמרה דפרק אף ע"פ דיוס' ובעל צשי סוק
 ולינחה כדי שלא יבא לדי שטמוס דלמתי' סס א"ב דמטלתא
 בגוויית' קטנית' ונדסור וע"ש פרש"י והס מוכב לזים כעניני'
 דאמרין פ"ק דעוב"ס ודו"ק:

חורה דכתיב הוי כל נמא לכו נעמי: ובשם שרין פורענות
 חורה קודם לדון פורענות מעשה: כך שברו אס עסק בחורה
 קודם לשבר מעשה: בעבור ישמרו חקיו ואמר מר לעיל
 תשמרו זה מעשה: יצדו ויקיימו: ובפסול לערות דכיון שאינו
 מן היצוב אין מקפיד על עדות שקר ואין לו צו בושח פנים:
 והאוכל בשיקו הואיל ואין מקפיד על כבודו אין צום לנולול
 כבודו וליפסל: לא עלה בידו בשכרו אלא כמס שכרו צרובוטו
 ולא נשחק כלום דוד' נמר: שנאמר ובמושב לצים לא יאשב
 וזה שאינו באחד מאלו בנה וקמפא אס לא בליננת:

תוספות הלמוד גדול וכו' תימה דלמירין בסוף פ' קמא דנפא קמא
 ר' יוחנן משי' ודיה ומנה משלין והדר אחר לו קיים אמרין
 למד לא אמרין ופריך והאמר מר גדול תלמוד תורה מההלמוד מביא
 לדי מעשה ופי' כקובעים מי תלה כמי קפון תלה כדודל וכו' כיון והאמר
 קיים כל סגן למר שאינו חסוב כל כך לתלמי' מוכח הכס מהכס במעשה
 גדול וס' למר דהס' ה"פ והדר אחר לו קיים אמרין למד לא אמרין
 ופריך הס' והאמר מר גדול תלמוד מביא לדי מעשה א"כ היקר קיים
 אס לא למד ציון שאינו: אמרין לו קיים כרי אס אמרין לו למד והס'
 בלמתי קיים אמרין למד לא אמרין והס' הא' לממר הוא להאמר
 בלמתי לממר לדידה ודאי' מעשה עירק אבל להאמרין ארעי' ודאי' עדיף
 מפי מעשה ויולקר למד להאמרין לא אמרין: וי"ו דאדם שלא למד
 בדין וכל נמק' אס לימוד תולה או יעוקו במעשה אמרין לו למד
 תלה לפי שאין ע"ש הכור אבל אדם שומר כרי ההש' עובדוהר מהלמוד
 אין הלוח דיוט של אדם הוא על דברי תורה וס' דלמירין בפרק כהה
 תוליקין כהעובדים אדם לדון אמרין לו נעמל ונעמל בלמתי סייני דוחק
 לענון חלה שזהליון לו על תסא ותמן אבל תמי' נדמתי' חתה על
 שלא קבע נתיס לחורה: כפול נעמל מ' קבעתים הואיל ואינו מקפיד על
 פניו וכו' וקמא דלמתי' כפול לעדות האמרין צירופלמי ר"ס כ"ד הוס'
 אבל בשיקו מתיים ר' מר' א"ל אן סמ' לתלמוד לאכול בשיקו משמע
 דלאחר אן קמילא ויבית רמיני הנמל דנפא היירי' שהוקף ואוכל ואס'
 האמר א"כ פשיטא דכפול דנפון הוא וי"ל שהוקף פחות משהו כרענה וי'
 נמי שזיל דבר שאינו מקפיד עבדו ודאי' הוסיף מרמז כיון שהיק' אלו
 המוכרים ונעמל חבל כמס מעמ' כאלו חלה קניח קניח משה ויחא' השתא
 בקראו כלל שזמנה לכלב האוכל כהן' מעמ' וכו' מעט והיטו חס פירש
 דאוכל בשיקו היינו שאוכל שיערה דת' דנפא' ותר':

מורש"א וכבר היה ר' טרפין מהאי לינחא וכבר כו' תשמע
 דקאי דלעיל מיני' ולא ידענא מה שייך הק' מילתא
 אסגויה דלעיל ולפי מה שכתבנו דהך סוגיא דלעיל לא שייכא
 אהך מקני' דהכא אלא אסגויה דמתני' דלעיל עמא דהאי
 דאמר וכבר קאי המתני' דהכא דשנינו בה כל אשנו בתיקרא
 וזמנא דהיינו מני תלקים למודה של חורה ודרך ארץ הוא
 צממשה המדות הטובות נקיים שלשון לא בתיקרה יתקול' ולא
 ידענא אינה מן עיקר כדמשמע בתיקרא דמייקו דלמ' מהו עיקר
 וגדול צניח'ס מדלא כתיב ונחשין שלשה לא בתיקרה יתקו' אלא
 וזמ' אחד שהוא מושל' ע"י שייס שצמו לא בתיקרה יתק' הסוט
 העיקר מהס וע"כ אמר כי כבר נספיקו צוק ר' טרסון והוקיים
 אינה מן עיקר והגדול צניח'ס ומה שיש לדיקק עוד ביה עיין
 בתיווכ' הלכות הכא ובסוף פ"ק דב"ק וק"ל: גדול תלמוד
 שקדם לחלה ארבעים בו' ה"ה' דהוא מלי' למימר שקדם
 לשלשה מלות שאינו בזמנא דלמתי' ארץ לשמיר להס מלך ולהכריח
 ארעו של עמלק ולננות בית הבחירה כדאמרין בפרק כהן גדול

דרי' וס' תלמוד גדול מהלכות הוא לדי מעשה דתימה כיון שמיא'
 לדי מעשה משמע שבעמ' כדול' מהלמוד מהדרי' הקפן
 הוא נאמר לנא לדבר גדול' ונ"ס' פ' מהלכות מביא לדי מעשה ונאמר
 כ"ה

שיהיה כדו ר"ל שנתעשה אין בידו תלמוד ונתלמד הוא כל לירי מעשה
 ונתלמו שיהיה בידו הרי שנתלמד גדול כי טובים השמים מן האהר וכו'
 עדין קטו חתישך כיון שהתלמוד עולה למעשה א"כ הדין על אהר לבד
 ממלא המעשה גדול מהתלמוד : והפסד ליהיב שומדנ נמי שהוא לומר
 ונדמתה לו מעשה של מנה הית אם יבעל מחלמוהו א"כ לאו וע"ז עניו
 כולם והסדר תלמוד גדול ולא יתבטל תלמוהו כי כל תלמי של מנה לא
 יסו כה לפי שיתקן התלמוד ידע מעלת הילוח וכל לירי יעשה כמות
 שלישי עוסק בחבור וא"כ תתבטל תלמוהו וכל לירי יעשה כמות
 לעשות וא"כ הוא מתבטל תלמוהו ולא כל טעם וזכה כל אדם לתלמוד
 תורה : ועיין ג"כ דבנח קמח בחוב' : אין חמיל דמי של אדם אלא על
 ד"ת כחבו החוב' והא דאמרין כשמתניין אדם לדין אומרין לו נשאת
 ונתת בחמיה היינו ודוק לענין פלוג' וכו' אלא מ"מ נפרעין ממנו חתול
 על שלח קבע עמיס לתורה : ונל"ד יש לתקן קושיית התוספ' עם מה
 שנאמר סתק ליה ובספ' שהלמוד קודם למעשה כן דמי של אדם קודם על
 המעשה כדכר הניח דלחר אין חמיל דמי של אדם על המעשה אלא על
 ג"מ אכל שאלת נשאת ונתת בחמיה א"כ לית מתעני דין בעול הכנות של לא
 המעשה או בעול עשה דרית של הלמוד קודם : וסתיקון החוב' תתיה לו
 לתת בשאלה שאלים והתלה כחמא ונתתו ונפרעון נפרעין על בעול תורה'
 ונדך דרס שמעמי נשאת ונתת בחמיה הריא שאלת עסק התורה אם היא
 בחמיה לשה ולל להחייב כה או כדו להתעשר פלוג' זה יקרא תשא
 ומחן התורה בחמיה אלא כשכיל פניה : והפסד ליהיב דקען סברו של
 עולם שהאדם לעד תורס בקמטוהו קודם שיהא לענין כשמתרה וע"ז
 שאלים לו חמין בעסק כשצורה א"כ נשא ונתן בחמיה וכן לא נתבטל
 עולמו התורה וקבע הניח עמיס ללמוד כהם ובשפתענין ממנו הרי חתלה
 על ד"ת שאלו למד בתורה התורה היתה מחויבתו למעט ויהי נשאל ונתן
 בחמיה וע"ז ש"ס שאלות חתלה קבעת עמיס לתורה אם היא משבי לאו
 אין שאלו ונע"ז שאלת ונתת בחמיה א"כ לית דכרנה מיעה בניגול ת"ת
 שיהא קימו של אדם אלא כששואלים ממנו נשאת ונתת בחמיה א"כ ש"ס
 נשא ונתן בחמיה עמיס יש תקום לשאלו לו קבעת עמיס לתורה כי מתקן
 התקן' היה שלא נשאת ונתת בחמיה ולענין הפרעון נפרעים חתלה כי אלו
 למד לא תשא גם כשהוא ומחן בחמיה :

פרק האישי מקדש

תנ"א רכי יהודה אומר התרגם פסוק בצורתו הרי זה בראי והמוסיף עליו הרי זה מחרף ומגדף :

פסוק בצורתו : שנה לחסר חוספת התרגו' שלנו לומר לא אהרם
 פסוק זה לא בצורתו כגון לא חטנה על ריב לא תסדה על
 דינה הרי זה כדלוי הארבעה מורה הוא להגיל' הדן לאורה אלא
 הכי מחרבנין לו לתעמא מלאפס לתא' דמתעב' מידך דיניה :
 והמוסיף עליו : שנה לומר הואיל וניתן רשות לכוסיף אוסיף גם
 אני כל מקום שארלה הרי זה מחרף מנזה את התקום ומשנה את
 דבריו ואונקלוס כשהוסיף לא מדעוהו אוסיף שהרי כשיני ניתן לא
 שנשמתך ותור ויסרו כדאמרין בניגילה וסוס שכל זה תרגום :
 תוספות : פסוק כולדוהו פ"ס"ו כו"ר"ח פ"מ' החתום פסוק כולדוהו כעון
 ויראו את אלתי ישראל דמתרב' וכו' זה אלהי ישראל הכי : זה
 בדלוי דשכינ' : זה לא ראו דכתיב כי לא יראני האדם וחי : והמוסיף עליו
 דאמר וחו' ית מלכאל לאלהא דישתאל הכי : זה מחרף שחולה שמה המקום
 כמלאך אלה חתו מחרבנין וכו' ית יקרא דאלהא דישתאל :

מהרש"א המתרגם פסוק בצורתו עיין פרס"ו והוא דמוק
 שליטו מענין אחד גם כןמוסיף חמי' מחרף ומגדף
 אוכל וכן לפרס מהגב' פסוק כולדוהו היינו ויראו את ה' אלהי ישראל
 ש"פ"א יקר וקטני ישראל והמתרגם כולדוהו ה"ז כדלוי שהרי נאמר

כי לא יראני האדם גו' וכן כשיקר ודבר ה' א' מהה גו' המתרגם
 ומלל יקרא דה' ית משה ה"ו מחרף ומגדף וכו' :
 ע"מ שאני שונה חזקתו אמר הלכות ורבי יוחנן אמר ס'
 תורה מיתביני איוה משעה ר"מ אומר הלכות רבי
 יהודה אומר מדרש מאי תורה מדרש תורה וה"מ דאמ'
 לה תנינא אבל אם אמר לה תנא אמר עך רתני הילכתא
 סיפרא וספרי ותוספתא ע"מ שאני תלמיד אין אמרים
 כבן עזאי או בן זומא אלא וכו' ששואלים אותו בכ"מ
 דבר אחד בתלמודו ואמרו ואפילו במסכת כלה ע"מ
 שאני חכם אין אמרים כחכמי יבנה כר' ע' וחבריו אלא
 כל ששואלים אותו דבר הכמה בכל מקום ואמרו ע"מ
 שאני גבור אין אמרים כאבנר בן נר וביובא בן צריה
 אלא כל שחבריו מתייראין מטנו מפני גבורתו : על
 מנת שאני עשיר אין אמרים כרבי אליעזר בן חרמיס
 וכרבי אליעזר בן עזריה אלא כל שבני עירו מבדרים
 אותו מפני עישור ע"מ שאני צדיק אפילו רשע נמור
 מקורשת שמה הרהר תשובה ברעתו ע"מ שאני רשע
 אפי' צדיק נמור מקודשת שמה הרהר דבר עכו"ם בלבד :

הלכות הלכה למעשה מסי' : תורה ק"ד תורה שנכתב' מדרש ספרא
 וספרי סין לכות של מדרש ספרי ויקרא : ה"ג מאי תורה
 מדרש תורה : בן עזאי וכן וכו' תלמידים היו וצמרים ולא כהו לכלל
 קמייה ולא היה נתייחס כמותם בחבורה כדתיקן שמחן בן עזאי בעול
 הסקדטים : בכל מקום מהמד מן התקומות : ואפי' במסכת כלה שתי עומק
 נה וברייתא היא וכך היא שפניה כלה נלא כרבה אסורה לבעול גבור' דבר
 הכנה מילתא דתליל נספרא : ר"ח בן חקוס אחר' במסכת יומא שניס
 לו אפי' אלק ספיתו כוס ונכנען אלק עירונת כוסה : דכ"ע ר"ל אפי' אלפים
 עגלים היה מעשר מעדרו כל שאר :

עשרה קבין כהמה ירדו לעולם תשעה נמלה ארץ
 ישראל ואחת כל העולם כולו עשרה קבין יופי
 ירדו לעולם תשעה נמלה ירושלים ואחת כל העולם כולו
 עשרה קבין עשירות ירדו לעולם תשעה נמלה רומי
 ואחד כל העולם כולו עשרה קבין עניות ירדו לעולם
 תשעה נמלה בכל ואחד כל העולם כולו עשרה קבין גסות
 הכתף ירדו לעולם ט' נמלה עילם ואחד כל העולם כולו
 וגסות לבבל לא נחית והכתיב : ואלה עיני ואראה והנה
 שתים נשים יוצאות רוחו כנפיהם : ואלהה נפשים כנפיה
 הוסיפה ותשנה את הכנפיה בין הארץ ובין השמים
 ואמר למלאך הדובר כי אנה הבה מליכות את הארצה
 ויאמר אלי לבנות לה בית בארץ שנער וא"ר יוחנן זו
 הגופה וגסות הרוח שירדה לבבל אין להכא נחית
 ואשתרבוכי הוא ראשתרבוך להחם דיקא נמי דכתיב
 לבנות לה בית ש"מ' : איני והא אמר מר סימן לגסות
 הרוח עניות ועניות כבבל הוא דאיכא מאי עניות עניות
 דתורה דכתיב : "אותו לנו קטנה ושרים אין לה וא"ר
 יוחנן זו עילם שוכתה ללמוד ולא זכתה ללמד : עשרה
 קבים גבורה ירדו לעולם ט' נמלו פרסיים וכו' עשרה
 קבין כינים ירדו לעולם ט' נמלו מדיניים : עשרה קבין
 כשפים ירדו לעולם ט' נמלו מצרים וכו' עשרה קבין
 ענ' ב' בעים

האישי מקדש פרק שני קידושין

לעולם ירדו לעולם מ' נטלו הזירים וכו' * עשרה קבין זנות ירדו לעולם מ' נטלה ערבים וכו' * עשרה קבין עזות ירדו לעולם מ' נטלה מישן וכו' * עשרה קבין שיחה ירדו לעולם מ' נטלו נשים וכו' * עשרה קבין שחרות ירדו לעולם מ' נטלה כוונ' * עשרה קבין שינה ירדה לעולם תשעה נטלו ערבים ואחר נטלו כל העולם בלו :

הכמה תורה ודרך ארץ : האיפה לעול מנינה כחיו ולא הרשעה ויטלך אוחה א חוך האופה יר הרע שנמסר בידם השליכו

דחוכה כדאמרין בנסהדרין שזיה צדוקה דאבא ואלו שמי נשים גסלו יר הרע: של הנפח ונסות הרוח כדכתיב ורוח צננפיה:

היא נסוח הרוח ומנסה נראה בעיני דדייק לה מכנפי הקסידה שטופה תסידות עם תדוקיה כדאמרין בלנו טרפות : דרבא

לנבל : להחם לעולם : ירקא נבי דכתיב לבנות לה בית גני הולכה כחיו להן שמי נשים וכו' קביעותא כשלא לבנות בית

לקבוע נבל כחיו לה דביינו מנסה למורה : לא לבנות ולא בנו במו או יבנה שלמה בית לכמוס ואמרין בקס לבנות ולא בנה ויש

מפרשים מדכתיב לה ולא כחיו להם מסמך דליכא אהד וביינו מנסה : ונתנו בחום' ולא נהירא דהא נבל הפרעה קורא איפה

לשון יחוד ועל זה שייך ספור לבנות לה : ויש מפרשים מדכתיב לה ולא מפיך ה"א דכל לה שבמקרא מפיך ה"א בר מנ' וזה אחד

מזה והוי כמו לא באל"ף ואשמועינן שלא נהקיים לה עם זה וכו' בראשית גבי ויקרא לה נבח בשמו שהוא רפה לפי שלא נהקיים לה

עם זה ע"כ : מאי עניות דהוא ליה סימנא לגסות הרוח : עניות דתורה לאינס פוחה על גמי הרוח דמחוך גבותן אין

משמשין כל לורכן ואין מחזירים על שמועמס : דכתיב אחות לנו קטנה אמא עניות דהור' בעולם הוא בטיה נכ דניל כדכתי'

ואני הייתי בשום הנזירה אשר בעולם המדינה וכן מרדכי ולא היה דורס טופקין בפורס ולא וכו' אלו חכמים ללמד כאלו לא היה

לפני שדים הניק אכל נבל ונכה ללמד כדכתיב צעורא כי הנין ה' את לנו לבנין בחוריה' וללמד לישראל חק ומשפט : עזות

מזמורו : ט' נטלה מישן רובן ממערים כדאמרין לקמן גבי יוחסין בו' ובשלהי פ"ק דיומוס :

מהרש"א י קבין חכמה ירדו לעולם בו' נבל הוי קאמר ירדו ר"ל ירדו מן השמים לכי הגזירה כדאמרין

צמסנח נדה צמסח וגבור ועשר שמאלך הממונה על כך מעמיד הטיפה לפני הקב"ה וגורו זו תהא חכם זה גבור וזו נסיר מיהו

אוחה הגזירה מונכת עמר צארץ האוח תבארת לפי מלאך וחול אוחה מדייק ככל ארץ וארץ כפי העניינים שבר ומ"ה לא קאמר

במי' קבין דקורא ירדו לעולם ונדייקר י קבין רשעה בו' משום דהוה דבר שאינו נגזר מן השמים כדקאמ' החם אצל דייק ורשע

לא קאמר דהכל בידי שמים חוך מיראח כמים וק"ל : דרי"ף מתי עניות וכו' כתב רש"י ז"ל מתי עניות דהוה ליה סימנא

לגסות הרוח וכו' הכונה לרש"י דאמרי' לעיל י קבין עניות ירדו לעולם ע' נטלה ככל וכו' אחר מתי עניות עניות דחורא דא"כ עניות דתורה הוי ע' חלקים נבל ליה פריש' דמתי עניות עניות קאי אסימנא

לפסח הרוח עניות הוא עניות בתורה אצל ע' קבין נטלה ככל הוא עניות

חמס : דכתיב לחוח לנו קטנה וכו' כתב רש"י ז"ל בעולם היה שיהיה ע' דניאל וכן מרדכי הכונה דמנא לו דעולם ונכה ללמוד וכך אמר שיהו עס דניאל וכן מרדכי ולא וכו' ללמד :

תניא הצנועין מושבין את ידיהם והגרוננים חולקים מאי חולקים הוטפים כדקתני סיפא בעשה

באחד שהטף חלקו וחלק חבירו והו קראין אותו בן חמסן עד יום מותו אמר רבה בר שילא מאי קרא * אלרי

פלטין ביד רשע מרף מעול חמסין * רבא אמר * מרבא * למדור הוטב כדפי שישו בשפט אשרו אומר :

הצנועין מושבין ידיהם ומטו גבי (תם הפנים תנא מ' גימס שמעט ח שמעון הלוי נשתלה נדכה בלחם הפנים וכל כהן החגיגות

כוח יש אובל ובעי יש אובל ותמידי מחלן ואילך נשתלה תורה בלחם הפנים וכל כהן החגיגות כולו הצנועין מושבין ידיהם חמס דלא תהיני ליה

אירי והגרוננים חולקים וקס"ד דהאי מולקין לאו ליטול חלקו המנינו קחמר ניין נשתלה בו תורה כשל למאי חיי' אלא מולקין דרך עילוי

מניח חלקו לתפירו וטל כגורו נפקס אחר אלמא איה כהן דין חלקה וע"כ ה"א ב"ר ה"א דהמר ממנו הואי וטפי לעולם איה בו דין חלקה ומאי

מולקין חלקו המנינו קאמר וכשאינו טוב לו מוטף חלק תפירו ואובל והא דתנו ביהם טובה הכניסים חולקים בלשון חלק המנינו קאמר ובגור

שחכם בו נדכה * מתי קרא דתמן לשון חמסין : אשרו חמון המיקוי יד הגבול להנילו מיד עוסקו ולא אשרו חמון לא גרסין איה אלא כנ"ק גמי

מנין שטקין להובט תחלה :

תוכפות מתי מולקין חמסין כלומר לעולם אין בו דין חלקה והוא מולקין חלקו המנינו קאמר ונשאלו גיעע לו כי אם מעט

חטף חלק חבירו ואובלו כדקתני סיפא מעשה נא' חטף חלק חבירו ואל"ף כיון שדרכו לחטוף אמתיו קרי להווא חמסן עפי חלחלים וז"ל לפי שחטף

חלק הגבנדין כמות אכל האחרים לא היה חוטפין אלא מחלק כהנעין כשאושלין ידיהם :

תניא שמעון העמסני היה דורש כל אחין שבתורה כיון שהגיע * לאח ה' אלהך תירא פירש אברו

לו תלמידיו רבי כל אחין שדרשת מה תוא עליהם אבר להם בשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אקבל

שכר על הדרישה עד שבא ר' עקיבא ולמד את ה' אלהך תירא לרבות תלמידי חכמים :

היה דורש כל אחין שבתורה לרבות * פירש בקמירא לרבות כוס דבר להבטוח לתורא :

מדרש"א דריש כל אחין שבתורה בו' שזה ודאי נבדל התורה שאין בה כוס אוח שלא לטורח ולזה קאמר

בשם שקבלתי שכר על הדרישה מפני נבדל הגזירה כן אקבל שכר על הדרישה שזו כבוד שמים הוא שאין להשנות

לו כוס דבר לרבות ור"ע לא היה כזה מה מלרבות מ"ח שגם זה נכלל בנוד שמים והורקה מהם לומדים אוחה וקל להנין :

תנו רבנן לאחר פטירתו של רבי מאיר אמר להם רבי יהודה לתלמידיו אל יבטו תלמידי רבי מאיר לכאן

מפני שקבחרנים הם ולא ללמוד תורה הם ע' אלא לקפתנו כולכוחה הם באים דחק כומכוס ונכנס אמר להם

כך שנה לי ר' מאיר המקדש בחלקו בני בקדשי קדשים ובין בקדשים קלים לא קדש כעם רבין יהודה אמר להם לא כך אמרתי לכם אל יבטו תלמידי ר' מאיר לכאן

ת ליש ע"ה יעשה

ח

ה

ה

ה

ה

אומר פרק שלישי קידושין רצ"א

תפני שיקחנה רים הם ולא ללמוד תורה הם באים אלא לקפחנו בהלכות הם באים ובי אשה בעורה מנין א"ר יוסי יאמרו בארד שביב יתורה בעם יוסי שתק תורה מה כעס תראה עליה ובי אין אר' עשויה לקבל קדושה בעורה ואין אשה עשויה לעשו' לה שליח לקבל קדושה בעורה ועוד דחקה ונכנסה מאי :

קתרתים מקניטים : לקפחנו כמו לקפח את סוקו לקץ רגליו זהלכות להודיענו שהם מריטים ואין עומד כנגדם : ובי אשה בעורה מנין דקתני קדשי קדשים וברי אם יולאים חוץ לעורה אצילו לערות נשים הם נפלים ניולא ונשים אין נכנסות לה כדקתן בלכות הטומאות כפ"ק דמסכת כלים : לבתו קטנה או נערה : דחקה ונכנס' מדו וכו' וכו' לא הולכינו לשאלו צניות המדרס מה יאמרו קדשה אם קדושיי כס אם ללא : **התוספות** וכו' ובי אשה בעורה פרס' וכו' ולא דק דלא אשכחן כנס דונחא דנשים אסורות לזנות בעורה שרי' כפ"ק דכלים חנן החיל מקודש הימנו אפ"ן עמא מת נכנס לשם למעלה הימנו עורח ישראל אפ"ן מחוסר כסוים נכנס לשם וחיובין עליה מעמא וכו' ולא קתני נשים אפ"ן זכנשים שס' ועוד דפרק כל הפסולות שהאמיתיה שריה כנשים אם ישלה לזנות בעורה ועוד הרי פסוה וזכרה כנסת בעורה להיף לך ערה אפ"ן ריגולו להכנס לשם כדי להקדש שרי' מיין היא ומלתא ולא שפסח היא ולא איירי תנא מה :

פרק האומר

רב גירל זה מהפך כהדוא ארעא אבא זכנה אויל רב גירל קבליה לרבי וירא אויל ר' זירא וקבליה לרבי יצחק נפחא א"ל המתן עד שיעלה עמנו לרגל כי סליק אשכתיא א"ל עני המרפך בחזרה ובא אחר ונטלה הימנו מאי א"ל נקרא רשע ולא טר מאי מעמא עבוד רבי א"ל לא היה ידענא השתא נמי ניחבה ניהליה מר א"ל זבניו לא מוזניא לה דארעא קמיתא היא לא משכמא מלתא אי בעי לה במתנה נישקליה רב גירל לא נחית לה רכתוב ושונא מתנות יחיה רבי אבא לא נחית לה משום דהפך בה רב גירל לא מר נחית לה ולא מר נחית לה ומתקרא ארעא דרבנן :

פרפך כהדוא ארעא תמור עליה לקנותה : קבליה קבל עליה סופר דרבי נעקתו לרבי ירמ' : לרגל כשדורשים בהלכות הרגל היו מקבלין פני הרב : עני דבהפך בחזרה תמור אמריה לזכות עין מה הספק או שימנה לו בעל הניח : נקרא רשע שזרד למי' חזרו * ונכנסות הקשו על מי' זה ואומר ר"ח דאוסור דמהפך דנקט הכא לא שייך אלא דוקא כשרולה העני להרויח כשכירות או כשרולה לקנות דבר אחד וחזרו מקוים וקונה וכו' ודמיא דרב גירל זכנה קאמר דנקרא רשע כי למה תמור על זלח שערך זה חזרו ילך וישתכר בזמנא אחר אבל אם היה המדרס דהפך ליכא אימור שהם לא יוכה נזחא לא ימלא אמרת ע"כ * ועוד האריכו : לא דיה ידענא שרז גירל מתעסק נס : **דארעא** קמיתא רשונה שלקחי מעולם ואיטו סימן

עוד שימכור אדם מקחו הראשון ארע' דרבנן הפקר לתלמידים : **כהרש"א** לא מר נחית בו ומתקרא ארעא דרבנן בו "לא דאמ' הפקיר אותה ר' אבה דאלי"ר לא הו' מלי רבנן להנות ממנה דמתנה אינה לשון הפקר ולא נחיה במתנה אלא לרז גידלו ומלאו דכל קמיות וספקי שז"ד עושין גס בזמן הוה הוא לת"מ ולא לעניו ע"ה ודו"ק :

מתני' ר"מ אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גר ובני דרובין אינו תנאי וכו' בשלמ' לר"מ היינו דכתי' *אם תטיב שאת ואם לא תטיב לפתח הטאת רובין אלא לר' הנינו ל"ל סד"א אם תטיב אנרא אם לא תטיב לא אנרא ולא דינא קמ"ל בשלמא לר"מ ה"ד *או חוקה מאלתי וכו' בשלמא לר"מ ה"ד *אם בחקותי תלכו ואם בחקותי תלכו אלא לר' רבנן *ל"ל אצטריך סד"א אם בחקותי תלכו ברכה ואם בחקותי תלכו ברכה ולא קללה קמ"ל בשלמא לר"מ היינו דכתיב *אם תאבו ושמעתם ואם תאבו ושרית' אלא לר' רבנן *למה לי אצטריך סד"א אם תאבו מוכי' ואם תאבו לא טובה ולא רעה קמ"ל מאי הרב האכלו אמר רבא מילחא נללינחא ונהמא רשערי אקישא ובצלי דאמר מר פת פורני הדיב' כמלא ובצלים קשים לגוף כהרבות :

שאת מחא סבר' ונח' לא תטיב לכתח' פורענות איכא לנא אלא כפילה בעינא ונח' לא כפילה מני אמר אם תטיב שאת הו' שמעית דאמי' לא אם תטיב נתי שאת דתנאי שאל בעלו אינו מבעל מתנה ; למה לי אם לא תטיב נשבע מכלל : ס' ד'וכי' בלית מכללא לא היה נשקף לן אלא ניעול מתנה אלא אם לא תטיב לא תשא סבר' ופורענות מני לא חשקול לכי אצטריך כפילה נינא דפורענותא : למה לי אם בחוקתי תאמרו כשע' מכלל ברכה קללה : גללינחא גס :

אחיב הסכמים החל הדיעטנו אך רנה לנאר דבריו על השכר והעונש שיקבלו מעתה ואם לאו כמריב מתחילי אם לא ור"מ אב"ד דמילתא דנפישא הוא שהאדם כעובד לא יקנו לו טובה אחר שכל התנאי לברר וללכך הכר' למען ישתעו ויראו : ולר' רבנן * להדיעט כי הלא כנא לאיש עלי ארץ להלחם בלרו וי"א ליכ' מנבד ולומר לאו דוכס' ולא עוקלת ומחאזינ' לעמד אלא לננות או לכף זכות או לכף חובה ומ' שטר החלול ואמר רבא מילחא נללינחא וכו' דמאי בעי ומאי קא' מתוך זלמה לא יעין שר' אכלו כחשמו שהמרב החכלס היה הוא למי שאמר הכתוב אם החמ ושמעתם עוב הארץ החכלס וכן הי"ל ואם תחלנו ומריחם החלנו מן הרע שאתך כי חרב תחלנו אינו יכר' והפכו אל טוב הארץ החלנו ולהכי בעי מאי חרב החכלס והיה רבא מחכלס קשים לגוף כהרבות ומישיעא ליה ג"כ מחלנו בלא וי"א דקרי ביה החכלס לשון מחלל :

תניא מעשה בניאי ארעא שהלך לכוהלית שבמדרב' * וכבש שים שמים כרבים ובחורתו היה שמה שמה גדולה שלה וקרא לכל הכמי ישראל אמר להם אבותינו היו אוכלים מלוחים בזמן שהיו עוסקים בבנין בית המקדש אף אנו נאכל מלוחים וכו' לאבותינו והעלו מלוחים על שלחנות של זהב האכלו היה שם אדם אחד איש לץ לב רע ובליעל ואלעזר בן פוערא שמו ויאמר אלעזר בן פוער' לינאי רמלך ינאי המלך לכם של פרושים עליך ומה אעשה הקם להם בציץ שבין עיניך הקים להם בציץ שבין עיניו היה שם זקן א' ויהודה בן גירא שמו ויאמר

סד

כהרש"א

סד

יעי"ה

סב

מתוך

כעס

נח

מתוך

וכי

רב

אב

בב

סד

סב

האומר פרק שלישי קידושין

ויואמר יהודה בן גוריא לינאי המלך רב לך
כתר מלכות הנה כתר כהונה לזרעו של אהרן שהיו
אומרים אמי נשבות במורעית ויבוקש הרבר ולא נמצא
ויברלו חכמי ישראל בזעם ויאמר אלעזר בן פועירא
לינאי המלך ננאי המלך הריטו שבישראל כך היא דינו
אתה מלך ובהן גדול כך הוא דינך ומה אעשה אם אתה
שומע לעצתי רומסם ותורה מה תהא עליה הרי כרוכה
ומונחת בקרן וזית כל הרוצה ללאמר יבא וילמוד אמר
רב נחמן בר יצחק מיד נורקה בן אפיקורסית רהיה ליה
למימר תינת תורה שבכתב תורה שבעל פה מאי מיד
ותוצץ הרעה על יד אלעזר בן פועירא ויהרגו כל חכמי
ישראל והיה העולם משתומם עד שבא שמעון בן שמח
והחזיר את התורה ליושנה :

החופות פ' הקומץ ומפיס כתר סס טוב עולה על גביהן
כמשמעו שעל הזיך היה כתר קודש לה' ועל התפילין סס של כדי
ועל כתר מלכו' נאמר וישב שלמה על כסא השכתרו נקר' ט"ט והוא
ענין המלוא' כשהללתי ינאי במלמ' קרח לחכמי ישראל וטע' מעור'
ע"ש חכמי ישראל ופרושים והעלו תלומים על מלכותם של וזכ
שיגורו האדם בימי עושרו ומעלתו את ימי עניו וספלתו כמ"ס
זכור עניו ומרודי וכו' ואלעזר זה היה מכת הדוקים שלא רצו
לקבל תרומם שלא לקבל פתם אבל השיא את המלך והתיר
כי לבס וכוונתם ציה כליך למעט מצנודות הסעודה של שמחה
שאין אהה רהוי לכל הפנוד הזה לכהונ' ולמלוכה וז"ש הקס להם
כליך כו' ע"פ מ"ס מקום יש צראם להניח ב' תפילין כו' ונלמד
הכ"ג שהניח לין ותפילין נומלם שא"ל לו להניח אלו ג' כתרים
צראם שהרי לין מקום צראם כ"א להניח טנים מהם דהיינו דה"א
להיות מלך וכ"ג דלס כן נדמו התפילין שהיא כתר תורה והמלך
וכהן גדול ריבין לאורו כתר תורה דתביב צי מלכים ימלוטו
השאה צא המין הזה להטעות למלך ואל"ל ציה הנחם שכוונתם
לפתוח מצנודך שצבר היה לו צראם כתר מלכות הקס להם כליך
כו' חתן גם כתר כהונה על ראשך ותראה מה יעשו וטעה כן
ואמר יהודה וכו' רב לך כתר מלכות שצבר היה צראם הנה כתר
כהונה לזרעו של אהרן שאל"כ חפרוק מעליך כתר תורה כהן
התפילין דה"א שהיו ג' כתרים צראם צמד ואמר שהיו אומרים
כו' בלאון רבים דהיינו שכת הדוקים היו אומרים כי כוונתו של
יהודה לזולל במלך שאינו ראוי לכהונה משום דאמו נשבת כו'
וז"ש ואתה מלך וכ"ג כך הוא דיך לזולל בצנודך ואמר רומסם
ותורה מה תהא עליה הרי כרוכה ומונחת כו' ציה גם כן הטעה
את המלך דודאי אהה לריך ג' כתרים תורה ותניחה לאחרים
ואמר רב נחמן מיד נורקה בן מינות דגם לפי מה שהטעה אהו
תורה תורה שבכתב תורה שבע"פ מה הוא עליה פנס אחרים לא
יעשו ציה ומפיס ציה עד שלא שמעון בן שמח והחזיר התורה
ליושנה דהיינו שלא תדמה הסורה מפני צ' הכתרים שאחרים פנס
המלך לריך לה וכמ"ס לעיל והשאה ניהא צמה עדהה התפילין
שהוא כתר תורה מפני שני כתרים אחרים מיתו זו אבל צמה
שצבר עבודה לא מיתו זו גם לפי מה שהיו אומרים שאמו נשבת
כו' כיון דעבודתו כשרה נדעידר כדקאמר לקמן וז"ל :

ינאי המלך מן הנקיים של סמאנאי הוה : לכוהלית סס
מדינה שצמדיד : מלוואן ויקוח הן ושמן קקולי בלאון
ארמי הקוטפים מלוח עלי טיה : כשהיו עסקים בבנין בית
שני שבלו מן הסול' והיו עניי' והיו מולואין הולוא' במלכא : ואף
אנו נאכל מלוואים להיות זכר לעניו אבותינו ולהודות לפני
הקב"ה שהליתנו והעשירנו : ומה של פרושים עליך שואף
הס ואין שמחין צה'למתך : ומה אעשה לידע שכן הוא : הקס
להם בציץ שבין עיניך מן פיך הקודש על מנתך ויעמחו על
רגליהם לפי שהסם כחזו צו והס יגלו את לבס למחוח כך
מחיות בהן ואש"ג דלאו טעה עבודה כדאמרינן כצרק שני בגדי
כהונה נתנו להנחם צהס * ובחוספת הקבו על פירוש זה ומפרט
דבינו הס דדוק לין משום דתביב צו ויהי על מלחו תמיד משמע
דמוחר שלא נשעת עבודה אבל נסאר נגדים לא ע"כ : שהיו
אומרים אמי נשבות במורעית לכן מיתו צו שהיו הפרושים
אומרים עליו אמו נשבת צהס המודעת כתר של ציה שמענאי
היו ושצויים ספולה לכהונה ונשאה אצו ונמלל : ויברלו
חכמי ישראל בזעם שצעה המלך עליהם כך הוא דינו לסנול
מרפחו : וכך הוא דינך צמתי' שלא תנקס מהם ירומסם הורגס :
שה תהא עליה שחא חשבתה : אל"ל הרי ספר תורה כרוכה
ובעונות וצחוכו כחונות המלות ולא יסבחו : ותוצץ הרעה
למחה לשון וליץ לין ויגמול שקיים לשון אחר צברה לשון
גוללים כנילוץ המצטור גחלה : שמעון בן שמח אחי אשתו
היה והחניאחו :

מהר"ש"א מעשה בינאי כו' הקסיות במאמר הוה שאל"ל רב
לך כתר מלכות וכי עד אהרן יוס לא ראו טעה
עבודה והחיקו עלחו ככהן כשר ולתם לא מיתו צו ומה ענין לבס
של פרושים עליך כו' הוא מצנוד ע"ס מה שצנינו ג' כתרים סס
כתר מלכות וכתר כהונה וכתר תורה וכתר סס טוב עולה על
גביהן ויהא כמשמעו כתרים למלכי ציה דוד הוא כתר מלכות
כמ"ס צמכ"ס וזה הוה לין כי ג' שהיה הכתר הולמתו וכתר כהונ'
הוא הזיך סה"ל ל"ג על ראשו שהיה עשייתו ככתר וכתר תור' סס
התפילין שצראם כל אדם כמ"ס כתר תורה מונח בקרן וזית כו'
ולכן נקרא טעפת ע"ש כילולו כמו לא תלא אהה בעטפת כמ"ס

בין גרשה ובין חלוצה דעבודתו כשרה מנא לן אמר רב
יהודה אמר שמואל ראמר קרא * והיתה לו ולזרעו
אחריו בין זרע כשר ובין זרע פסול אבנה שמואל אמר
מהבא * בריך ה' חילו ופעל ידיו תרצה אפילו חליון שבו
תרצה רבי ינאי אמר מהבא * ובאת אל הכהן אשר יהיה
בימים ההם וכי תעלה על רעתך ישארם הולך אצל כהן
שלא היה בימיו אלא זה כשר ונתחלל בעל מום דעבודתו
פסולה מנא לן אמר רב יהודה אמר שמואל אמר קרא
* לבן אמור הנני נתן לך את ברייתו שלום כשהוא שלם
ולא כשהוא חסר והא שלום כתיב א"ר נחמן וא"ו רשולם כו'
קטיעא הוא :

סס
במכ"ס
כת
דברי
ל
דברי
כתב

היתה לו ולודעו אחריו וגו' בין זרע פסול חלל ולכתלה קאמר דהא מחולל קרייה רחמנא שנתחלל מקדושת כהן : חולק שבו חלליו שבשבע לוי דקרא בשבע לוי כתיב : ובעל מום רעבורתו פסולה מנא לן ואם עבד בשוגג דאלו בתויר כתיב אך אל השרכת לא יבא וגו' ולא יחלל את מקדשי אלא עבד בלא ידועה מנא לן דלא מכשרינן ליה תהאי קרא דהיתה לו ולודעו אחריו : הגני נחלן לו לעיל צדיקה לו ולודעו כתיב אמר בשמים הוא דכשר :

מהרש"א בריך ה' חילו בו' חולין שבו תרצה דלמי פשוטו לשון תרצה אינו נוסל צו והוא יתור לשון דפני ליה למימר בריך ה' חילו ופועל ידיו וע"כ דרשו חילו מלשון חולין כמו ולא יחל דברו שהוא מלשון חלליו ואע"פ שהוא חלל ולכתלה נעשה חלל מלעבוד מ"מ תרצה פועל ידיו דהיינו עבודה דרעעבד והאי ליכנה נוסל על הדיעבד גבי עבודת כד אמרו צפ' כולד חולין נעוה בשער בו' מורה ר' יוסעט שאם זרק הורצה והינן מרצה וק"ל : וא"ו שלום קטיעא בו' דה"ל הוי"ו קטיעא כיו"ד וקרינן בליש שהוא חרגונו על פנים היקף בעל מום וקל להנין :

היתה לו ולודעו אחריו וגו' בין זרע פסול חלל ולכתלה קאמר דהא מחולל קרייה רחמנא שנתחלל מקדושת כהן : חולק שבו חלליו שבשבע לוי דקרא בשבע לוי כתיב : ובעל מום רעבורתו פסולה מנא לן ואם עבד בשוגג דאלו בתויר כתיב אך אל השרכת לא יבא וגו' ולא יחלל את מקדשי אלא עבד בלא ידועה מנא לן דלא מכשרינן ליה תהאי קרא דהיתה לו ולודעו אחריו : הגני נחלן לו לעיל צדיקה לו ולודעו כתיב אמר בשמים הוא דכשר :

מהרש"א בריך ה' חילו בו' חולין שבו תרצה דלמי פשוטו לשון תרצה אינו נוסל צו והוא יתור לשון דפני ליה למימר בריך ה' חילו ופועל ידיו וע"כ דרשו חילו מלשון חולין כמו ולא יחל דברו שהוא מלשון חלליו ואע"פ שהוא חלל ולכתלה נעשה חלל מלעבוד מ"מ תרצה פועל ידיו דהיינו עבודה דרעעבד והאי ליכנה נוסל על הדיעבד גבי עבודת כד אמרו צפ' כולד חולין נעוה בשער בו' מורה ר' יוסעט שאם זרק הורצה והינן מרצה וק"ל : וא"ו שלום קטיעא בו' דה"ל הוי"ו קטיעא כיו"ד וקרינן בליש שהוא חרגונו על פנים היקף בעל מום וקל להנין :

פרק עשרה יוחסין

הניא * וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך כמלך שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל וא"י גבוה מכל הארצות בשלמא ב"ה גבוה מכל א"י כפי היינו דכתיב * דבריי ריבות בשעריך וקמת ועלית אלא ארץ ישראל גבוה מכל הארצות מנא לן דכתיב * לכן הנה ימים באים ואם ה' לא יאמר עיר חי' ה' ונומר כי אם חי' ה' אשר העלה ואשר הביא וגו' :

בשלמא בית המקדש גבוה נסמך מיניה דהא צ"ל * משעני קרא : דבריי ריבות בשעריך וקמת ועלית גו' מכלל שהמקדש גבוה מכל א"י דמכל נדידה סתם כתיב ועלית : אשר העלה מן ארץ כנען והיינו בכל וכוכל הארצות אשר התקיים סם וכתיב אשר העלה :

מהרש"א * עליו מבבל בהני לויי בו' לו' כחוק הם כלל יבדאל המאמינים צה' וקדושתו עשר קדושתו או למעלה מזה הכהן שהוא קודם הקדשים כתי"ס בסוף מסכת סוה"ק וסם משיב ממזר ונחין קודם לגר וחרוץ היינו לענין להפחותו אבל הכא לענין יומם וקדושה ונדר ערוה גירי וחרוץ קודמין לקן וקא דחשיב שמוקי ואסופי לצמוק משיס דהספק שפסל צה' מכל הני דחשיב ונקודס ודע כי כמו כן צ"ל שניחן להם לישראל יס' קדושתו או למעלה מזה עד קה"ק כדתני פ"ק דכלים וכמו שיש בלשון מעל"י קדושתו או למעלה מזה כדאמרין במדרשות כי יום בצדקות של משה סתם כלל ישראל * משי איריא דחני עליו מבבל לחני הלכו לא"י בו' וי"ל תהאי לא מדקדק כן צה"י עינייה גופיה בקרא דכתיב ואלה העולים מתל תלח הל

אמר ר' אלעזר לא עלה עזרא מבבל עד שעשאה כפילת נקיה ועלה * כתיב * אלה העולים מתל מלה תל הרשא כרוב ארץ ואמר ולא יכלו להניד בית אבותי וזרעם אם מישראל הם * תל מלח אלו בני ארם * שדומין מעשיהם למעשה סדום שנהפכה לתל מלח * תל הרשא זה שקורא אבא ואמו משחקתו ולא יכלו להניד בית אבותם וזרעם אם מישראל הם ורו' אסופי שנאסף מן השוק שאינו מכיר לא את אביו ולא את אמו כרוב ארץ ואימר אמר רבי אברו אמר ארון אני אמרתי יהו ישראל לפני חשובים בכרוב והם שמו עצמם כומר * איכא דאמרי אמר רבי אברו אמר ארון אע"פ ששמי עצמם כומר חשובים לפני בכרוב :

לא עלה עזרא כל עממו של עזרא לנקות אח צבל נהניו לפי בראה אחס שנתערבו בעכו"ס וראה שהיו חכמי הדור עולין עמו ואין עוד צבלל שיחטק לבדוק צהם ליחסן עמל והפריס פסוליהם והולכים עמו והדור שראו הפרשתו הכירו צהם ולא חשש שיקטרצו צהם אלו העולים ולדורות הצאים נמי כיון דאמר מר לשפת הגויה שסם היו יושבים מיוחסי כהונה ולויה בכל יום מזהר זמירי בפסוליס : לסדום שהיו מגלי עריות דכתיב רעוים וחטאים רעים צנופס וחטאים צמוזוס ואמרין צהלק דמתי לאתיחא דחזריה ומפילה אמרי ליה חנוי צבך עד דמעברא וסו' ממוזיס לבני ישראל : **הרש"א** לשון

מחשינ

עשרה יוחסין פרק רביעי קידושין

מחריטין : ביה אבותם אציו : חרעם אמו : זה אספי דללו
שהקוי מכיר להודיע אמו שהיא מישראל וככל לא ידעו אם מישראל
הס : אמר ארזן מקדם המקרא ורעם ארזן כמו ארזן : אימר
כמו אמר ארזן הקב"ה : בכרוב קדושים בכרובי הקדש כמיות
הקדש דמקדו ציה פני הכרוב : במר כמיה זו שאינו מקדשה
ציווג חנרחה

מעשרים למעשה סדום שנרפכה לתל מלח כו' הוא מפורש
דפרשה נצנים גפרית ומלח וגו' כמהפכה סדום וגו' ועי' דה"ק
שנהפכה אשת לוט לתל מלח שהוא מפורש דמעשה סדום גופיה
ומעשה סדום פרש"י שהיו מגלי עריות דכחיו רעים צנוסם וגו'
ולזן לזרך לדרם זה דנענינו מפורש שהיו מגלי עריות כמ"ש
הוויאם אליו וגרעה אחס וילא להס זה הדרם דלכי פסונו
דשמוח מקומוח הן למה הוכיח אוסם מקומוח שעלו מהו שני
הגולה יותר משאר מקומוח בעלי ומס בני הגולה : חל הרשא
זה שקורא אבא כו' ומלת תל דמקום הזה איתו דירש לכאורה
ויל' תל מלשון חולה שהוא חולה את עצמו בלשם אה' שהוא אציו
והאם משתקמו : ולא יכלו להגיד וגו' זהו אספי כו' פרש"י
והרעם אמו ונר' דדרש אם מלשון אם צלוי"י ר"ל ורעו מן האם
לא יוכל ג"כ להגיד וק"ל : אמר ארזן כו' ורע שמו עצבם
במבד כו' ל"ע נמר היכא רמיח כלל דקרא ואלוי דרוס אית
נו"ן מארזן ואמר דנר' מלשון נמר ופרש"י כנמר כמיה שאינה
מקדשה ציווג כו' ונראה דהני פירושו אני אמרתי שהיו טושים
רזוני ויהיו טושים ככרוב שהיה דמקדש שהיו דנוקים זה לזה
כובר ונקבה כמו שדרשו דכסוף ממער איש וליווח וגו' והס לא
במו כן אלא כנמר שאינה מקדשה דכך דפרש"י ודו"ק :

מדרש"א * כל ארצות עיבה כו' ועיני פרש"י ועוד יש לפרש
דנאין להס פסול דיתא אוחס לסולח נקיה קודם
שגזלה ונעשית עיבה גם אם נפל בו דבר שאינו ראוי איכא לזרר
מחוכו להסליכו ונאדרה נקיה אכל משנעשית עיבה אם נפל בו
דבר שאינו ראוי קשה ליעלו ולהפירו מחוד הניט' אחרי שגזל
ונחערב בו וכן יש לפרש מפירות טרוך דנרך אלמן ע"ש ודו"ק :
* ומבני לוי לא משאיתו וגו' מי רש"י לא מלאהי ראויס לעבוד
כו' שקללו בהגווח ויהיה כו' וכ"כ החוספנות דהא דמתני' קהני
דעלו נמי לויס מנבל ואפילו למ"ד עיקר שירה צפה ולא נפסלו
בשנים שוקנים היו ציוהר מג' שנים דקלץ צנונות היה דמורצן
צית ראשון וזה היה דמתלה בית שני הא אמרין דפרק קמא דחולין
דצאהל מועד אין לויס נפסלי בשנים אלא דיל' מהך וקת' כ"כ
נפסליס דקול דצאמר החס אך קשה מהאי קרא דמייחי דעלו
לויס מנבל דכחיו ויסונו הנכתיס והלויס וכל העם המפוררים
והשוערים וגומר וכמה מקראות מפורסם דענין דעורא שהיו
סס לויס מפוררים ואין לומר דהיינו אחר ששלה עורא לכספיה
המקום להציל לו לויס כשרים משס כמפורש דקרא דאס כן
מאי מייחי מהאי קרא דלויס סליקו דכחיו ויסונו
הנכתיס והלויס וגומר ואימא דהיינו אוחס שהצילו לו
מכספיה וכשרים היו ומגלו דהסנו דמתניתין קולוי צנונות
הוו מנבל וי"ל דודאי אוחס לויס דעורא דמוכח דכו דכשרים היו
דהיינו מאוחס שאלו מנספיה הוו כמפורש דעורא אכל האי קרא
דמייחי מתני' לא משמע ליה דאיידי צלויס כשרים ומן העם
הפסיק הענין והמפוררים והשוערים לא קאי צלויס אלא אמן
העם שהזרבו להעמיד מפוררים מן העם כיון שלא היו סס לויס
כשרים ודו"ק : *** חללי מגלן דתניא ר"י** אומר גדולה חוקה
כו' עד ולבסוף אכול בהרומה דאורייתא כו' אע"ג דחללי
מקרי דכתי' אשר לא יאכלו מקדשו וגו' מ"מ אכל אפילו דחרומה
דאורייתא כיון דלא הוו רק ספק וק"ל : *** גירי וחרורי מגלן בני**
דאמר קרא כול הנבל משפחת עכו"ם וגו' משמע גירי
וחרורי שהיו עכו"ם כבר ונבלו מעכו"ם לדרו' אח' ויש לדקדק
דמהיכא משמע מהאי קרא דעלו מנבל ודלאח' ההס היו דכפרדך
לקתן גבי ממור ממאי דהכא הוו לכו וסליקו כו' ויש ליישב דכתי'
צרוסא דקרא ויאכלו בני ישראל השנים מהגולה ומשמע להו
דהאי וכל הנבל וגו' קאי נמי אשנים מהגולה דהיינו שעלו מנבל
וק"ל : *** ממורי ונתיני** האי פוסקא דתנאי טעות הוא דלא מייחי
ראיה הכא אלא אמתור אכל לנתיני לא הולרך ראיה דכמה קראי
צעורא ונתיני מפורש דתנאי היו מן העוליס וק"ל : שרופים

אמר רבה בר בר חנה כל הנשוא אשה שאינה רזונה לו
מעלה עליו הבתוב כאלו חרשו לכל העולם כולו
וורעו מלח שנאמר *אלה העוליס בתל מלח תל הרשא'
אמר רבה בר רב אדא אמר רב' כל הנשוא אשה לשם
כספן הויין לו בניס שאינם מהוננים שנאמר *כה בגרו
וגו' ושמה האמר משמן פלש דלמוד לומר *עתה יאכלם
חדש את חלקיהם ושמה האמר חלקו ולא חלקיה
דלמוד לומר חלקיהם ושמה האמר לזמן מרובה תלמוד
לומר חדש מאי משמע א"ר נחמן בר יצחק
חדש נבנס החדש יצא ומכונס אבד אמר
רבה בר רב אדא ואמר ליה אמר רב שלא
אמר רב דמענא כל הנשוא אשה שאינה רזונה לו אליה
כופתו דתקב"ה דרצועותהא על כול' אליה בותב דתקב"ה
חותם אוי לו למי שפוסל את דרעו ופוגם את משפחתו
ולנשוא אשה שאינה רזונה לו : ובל הפוסל פסול ואינו
מרביר בשבחו של עולם ואמר שמואל בכומו פוסל :
כאלו חרשו כו' משום דלא יכלו להגיד יתוסם קרי להו תל
מלח מרשא לשון מורס : בניס זריס מתס כפוסל לו
ומשום ממון נסבה דכמסייס קרא יאכלם חדס אח' חלקיקס ממון
שנספיה לבמו ויאלס דחדס אחד : רשמה האמר חלקו כנון
נכסי לאו צרו' : ולא חלקיק כנון נכסי מלוג דקיא לאו איסורא
ענדה שחורה ליבס למיחס : שאינה רזונה פקולה לו כופתו
הלוקה צניתי דין כופתין שהי ידיו על העמוד דמכסתא מנות
כופתו קוסרו : דרצועו חלקתו כרצועה : ועל כולם כתיבס לויס
וישראלס : אליהו כותב מאי דקאמר ונאולו איי לו לפוסל ורע
ולפסל

עשרה יוחסין פרק רביעי קידושין רצג

ולאדם את משפחתו כגון נשוא אשה שאינה הגונה לו : כל הפוסל מנדף תמיד את המשפחות הוא עלמנו פסול : ואינו מדבר בשבחה של עולם אין דרכו של פסול לדבר בשבח הצריות לעולם :

מדרש"א מעלה עליו הכתוב כאלו הרשו בו מנזר כי דמיון פרי צטן לפרי אמה ומנו שהמורס לזריעה וזרע צו תלם כל זו שאין לו הנאה צרועה אלא עם הוא מכלה המריצה שאין דבר אחר יוכל לזמנו כמ"ג גפרית ומלח בזמר לא מורע ולא נוג'בן הדבר הזה שמכלה הצריעה והזריע' שאין לו נהם הנאה צרע פסול כדמוריון שאין הסנינה שורה אלא צמיחמות שניצחאל וצנעין זה קאמר נהם צנעו להפסקל סנינה מורעו כי צניס רויס וגומר מלאכה שקוף וזה לו וסמא חמ"ממון פליט וילא שכרו נהפסדו אם אין לו וזרריך לממנו להיתן לו לפליטה נכמה לרכיס ולא יחוס לפסול זרע ואמר שאינו כן שממונס ודאי ואצד וזרעו פסול וסאר לו : ושמוא האמר הלוקו בו' כשרס"ו ולא חלקה סקו וכסוי מלוג דלרריך סיהיה הקרן קייס ויהנה מיהת מוחוסט כשואין שזינה צפרוחיסם של וכסוי מלוג סהס לצעל להיתן לו לצליטה לזרכו ח"ל חלקיקס סנס הפירות מהס יאצדו לו ופרס"ו יאכלס חקס שיאכלס נהמס אחר ור"ב לא הל"ל חקס וכנס קודס ג' ח"כ חקס וילא אלא חקס וילא זמנס אחר וכנס וממונן אצד אלא נהיה לפתס דר"ו לאו חקס אחר יאכל ויאצד סכל אלא דכסי פיורוש חקס וכנס וזרעו חקס וילא וממונן אצד ונחמטט ככל ייאחז חקס עד סיהמטט ככל חקס וזרע עד סלא נסאר כלום צידו מלורו ממון וקלה הדבר נהמס כי גס מול הפדס גורס לו להנרע לו על סלא נהם ציבועת ה' ונשא אשה לסס ממון ולפי ענין זה אמרו דליהו כופנה וקב"ה רועטו לפי סהטנ"ג פסולה לו חייב מלקוח צד"ד אלא סהוא מלמד להיתר לומר שאינו אצת גס צ"ד שלמטה אין צידס להלקוחו צמקוס שיס קלת ספק אצל אליהו סהוא פתחם הוא מלאך הצרית לנקוס ולקוח צדצר ערוה ואליו גלוי דבר ערוה הוא כפולו וסוקצ"ס חלקה אוהו על סמילק זה סכנינה מורעו וענין המלקת סשולת עליו מכוח ונגעי צני אדס כענין סאמרו אם ארצט מוחוס צטלו דין ארצט מיהת לא צטלו בו' : על כולם אלירדו כותב בו' פרס"ו כניסס לויס ויסראליס בו' והוא דמוק דהיכן הוכר כניסס לויס ויסראליס : ויס לשרס דקאמר ועל כולם אחאי דקאמר ואילו דהיינו על ג' חקלות עשה זה דהיינו הוי' ספסל זרעו וסלקו מן סכנינה וסב' סגנס אץ משפחתו סהטול צניסס פסול להרמק מהס צדרי אחריו דלא ידעי מי הוא הפסול צמשפחתו סכולס וכנסו צספק זה : והג' על סעצר עזריה ונושא אשה פסולה וענין סכנינה וסחזימה סעזריתו זו עשה רוסיס כי הוא מצווה לא יוכל לקרו כמ"ס זה סהוליד צן מן סהצורה וק"ל : וכל הפוסל פסול ואינו פדבר בו' משרס"ו נהיה דלוינו מרצו נשנחה לא קחי אכל הפוסל אלא אכל הפסול ובי' כללנו קמיו ולא משמע כן גס קשה וכי כללם הוא דכל הפוסל הוא פסול דהא אוכא ספוסל צלמח ורס"ו הרגיש צוה ופי' כל הפוסל מנדף תמיד בו' וטיקר חסר מן הפסר וע"ג נר"ח דכללח מדא קמיו והכי פיורשו כל הפוסל פסול

וצדקה פוסל אמרתי לך צמי שאינו מדבר בשנחה של עולם סהוא מזכיר גנאי ופסול של אנשים ולינו מזכיר לעולם סנחס ויחוסס זהו ודאי פסול הוא זה ואל מוסק צוה דכל הפוסל הוא פסול צמוס זה גופו סהוא פוסל צמייטיי מהך עזובת דהוי רגיל דקרו לאכסי צצדו ולא הוי רגיל צנחה כמו פסל ר"ו ונמ"ל ה"ה טכד : והוא גברא דעל לבי מטכתיא בפומבדיתא אמר לרו מב הכו לי בשרא אמרו ליה נפזר עד דשקיל ששעייה סס דרב יהודה בר יוחזקא ברישא וניחב לך אמר מאן מ"ק ר"ו יהודה בר שויסקאל דקדים לי דשקיל מן קמאי אולו אמרו ליה לרב יהודה יאקפיד אפיק שיפורא ושמתיה אמרי ליה רגיל דקרו אינשי עבדי אכריו עליה דעברא הוא אול הווא גברא אומניה לדינא לקמיה דרב נחמן אייתי פיתקא דהומנתא אול רב יהודה לקמ" דרב הונא אמר ליה איזיל או לא איזיל א"ל מיול לא מביעיא לך למיול משום דנברא רבא את אלא משום יקרא דבי נשיאיה קום ויל אחתא אשכחיה דקעבדי סיעקא א"ל לא סבר מד להא דאמר רב הונא בר אידי אמר שמואל כיון שנחמנה ארם פרנס על הצבור אסור בעשיית מלאכה בפני ג' אמר ליה פורתא דגוטרדיהוא דקא עבידינא א"ל מי סניא מעקה דכתיב באוריייה או סחוצה דאמ"ל רבנן א"ל ליחבי מר אקרפוטא א"ל ומי סניא אצטבא דאמר רבנן או ספסל דאמרי אינשי א"ל ליכול מר אחרונא א"ל רבי אמר שמואל כל האומר אחרונא חלתא ברמות רוחא דאית כיה לימא או אתרוג כדקרויה רבנן או אחרונא כראמרי אינשי א"ל לישתי מר אנכנא א"ל מי סניא איספרובם דקרויה רבנן או אנפק דאמרי אינשי אמר ליה תיתי דוננ חשקינן אמר ליה רבי אמר שמואל אין משתמשין באשה קטנה היא בפירוש אמר שמואל ר"ק אין משתמשין באשה כלל בין גדולה בין קטנה נשדר לה מר שלמא לילתא א"ל רבי אמר שמואל קול באשה ערוה' אפשר על ידי שלוח א"ל רבי אמר שמואל אין שואלין בעילום אישה על ידי בעלה א"ל רבי אמר שמואל אין שואלין בשלום אישה כלל שלהה ליה דבייתהו שרי ליה היגריה דלא נשוך כשאר אינשי א"ל מאי שיאטיה דמר רבא א"ל טסקא דהומנתא שרר מר אכחראי א"ל השתא שוהא דבר לא נמירנא טסקא דהומנתא משרדנא למר אפיק דיסקא דדומינהא מבי דרייה ואחזי ליה א"ל הא גברא ורא טסקא א"ל הא ואהא מר להבא לישתעי מיליה כיה היכי דלא ליברו מחויפי רבנן אחרדי א"ל מאי טעמא שמיחיה מר להראו גברא ציער שלוחא רבנן ונגריה מר דרב מניד על מאן דבצער שלוחא רבנן דעריף מיניה עבדי ליה מ"ט אכריו מר עליה דעברא הוא א"ל רגיל דקרו אינשי עבדי וחניא כל הפוסל פסול ואינו מדבר בשכחו של עולם ואמר שמואל ככזמו פוסל אימר דאמר שמואל למיחש לאכריו עליה מי אמר ארדבי והכי אחא דהוא ח"ב ער א

עשרה יורסין

פרק רביעי

קידושין

לפי חשיבותן של ההנחיות בני לוי נדמו לזה שהם מוזק בו יותר כמו הנהן שחשבו בו הפסולים ואמר גדי שצט לוי גם וכספך היונו לבני לויים שאין להם פסול יותר מישראל שכל הכסף לישראל כשר לבני ומסוים ביה קרא והיו לה' מגישי מנחה בצדקה כו' ולפי דברי ריב"ז למתן קרא כסף מטהר ממזרים מפרס ומי מגישי מנחה בצדקה אבל לא מי מגישי מנחה הכל דמטהר ומי להבדילן מפסולתו לא קאמר מי מגישי מנחה גומר ורמ"א לפרס לפי מה שמצינו בספר עורא כשעלו בניתי שני שנבדלו מנסים בזויות והוציאו קרבנות אדם על חטאם שטבר כמ"ס שם ויתנו ידם להוציא נשים ואנשים איל לאן על אשתם כן לעמוד כשנבדלו מן הפסולים יש להם להוציא קרבן על חטאם שטבר ולפי שלא יחי' להם להוציא קרבן עשר כמ"ס אין בן דוד צא עד שיכלה פרוטה מן הכיס אלא שיצאו קרבן של דלי דלות שהיא המנחה וזו"ש והיו מגישין לה' כל חטאין מנחה שמצינו הדלי דלות השייכו בצדקה ר"ל בתקבלי דקה שאין להם כלום משלהם אבל למ"ד דכסף מטהר ממזרים אין סדרה שיצאו קרבן האדם על העבר ולכן מקשה אליהו מי מגישי מנחה כו' ודו"ק :

אמר רב יהודה אמר שמואל כל הארצות עישה לארץ ישראל ואי' עישה לכלב :

עישה כעשה שהיא תורת ר"ל שאינם מוחלים עליה הארצות כאל' ומשם ר"ל מרומי שמעתי עישה כפולת ענינים שנסמך משקל שלהם :

מהרש"א * בימי רבי בקשו לעשו' בכל עישה כו' נטפל עמדם ר"ל בר המא כו' גם ר' סחם נמתניתין הכי דתי עלו מנבל שטמאה כפולת נקויה כלעיל אלא לפי שהיה מנבל לא האמינו לו עד שאמר ר"ל נבלתי מר"י שאמר משום אביו ר' יוסי שהיה מאי' * אמר ר' יוחנן היכלא כו' נטבע בקדושה היכל וכו' לרש"י לאחר המורבן יש בו קדושה דס"ל כמ"ד צ"ק בגילה דקדושה ראשונה קדשה גם לנטיה וק"ל : * בירינו הוא פ"י נכרךן יודעים בירינו המשפחות כולי ויותר נראה לפרס בירינו הוא לנבלת בלי סכנה ולו השחא מוכח ספיר דס"ל משפחה שנטמעה נטמעה אבל אם מפני סכנה של גדולי הדור לא רצה לנלות לא מוכח מידי דס"ל כמ"ד משפחה שנטמעה נטמעה ופרס"י דאין להפרישו כו' אלא ינוסם והם ספק והם כשרים לע"ל עכ"ל וכן מוכח לעיל דמטהר ממזרים לעתיד אבל השחא כספק הן עומדין ומי איעזר כספיקו ודאי דירחק מהן משום דאין השכינה סורה אלא על המיוחסות שנישראל אלא כיון שנטמעה ועתיד יהיו כשרים לגמרי אין לנלות לאתרים כספיקו ואין להפרישו כו' לפי ר"ש ודבור הזה רובן ספיקות והאגלה לחברו אינו אלא כמולאי דנה ומהכונה בקלון מצירו הוא וכל הפסול בתומו טיפל ויש לגמור דנה ולהכותו על פניהם שיטובו מדרכם הללו וצפרת השדכנים מועדים בזה יש לעונשם על כך וק"ל : * משפחת בית הצריפה כו' מקניתי היא כסוף מסכת עדיות עד לרחק ולקרב ואביו מדקדק בה מדקדקי בה כגון אלו אליהו כו' משמע דוקא הני דידעין אן להו בהסתרן ובפסולן אבל משפחה שנטמעה כו' וכן מפרש ההם בריש א"ר יהושע אינו כו' שאין אליהו צא לטהר ולטמא לרחק ולקרב אלא לרחק המקורבין ולקרב המרוחקין דהיינו שלא צא לרחק ולקרב

שם כו' איתות קריאתו כנתינתו ופירושו * מוסרים אותו וכו' : לעלם להללם ; כתיב : וכן שמי וכן זה וכו' מרלל כתיב שמי וכו' משמע שלמדו ל' סתור ; ולאחר זה שמי מיוחד ומה השני אינו נכר ; סס לו וכו' לא פירשו לנו ; משמע הרמזי' המשפחות צו ; לנעוים שבהמה לנרץ ; בו העם במקדש לאחר עונות צדור של תמיד של שחר ; מנגיעין אותו כנגיעת אחיהם ההנשים אוחס שלא היו בקולין צו ומכרין בשם כו' ד' אוחיות כשהיו מוספין אח קולם כנגיעה היו אלו מתהרין להבליע את השם כו' י"ב ולא היה מצטרף להניח מקול נעויות מחיריהן כנגיעת כיוסם קול שקורין טרופ"י * אמר אחי אמי שהיה לוי נמסכת מצות ורבי ערשן היה כהן כחושפחא ודכוותה מעשה בר' ערשן שקדש ס' נשים בשני בלחות כדי להאכילן תרומה ; לחזק שאומרים לוי השיר אחר עבודה כשעת ניסור היין וכו' היה מצטרף כשאינו כמים שצדל אותו היסוד ורבי ערשן עלה אחר הלוי או לבנות בחליו ושאר בני שיר שגבל כשרים בהם כדאמרין בערבין או שהיה קטן ומיעוין בקול עם א"ל ונעדי הגרם כדאמרין בערבין ; ואינו מעמיד על מחותיו לנער איכה שמא

עשרה יורסין : כעשה שהיא תורת ר"ל שאינם מוחלים עליה הארצות כאל' ומשם ר"ל מרומי שמעתי עישה כפולת ענינים שנסמך משקל שלהם : **מהרש"א** * בימי רבי בקשו לעשו' בכל עישה כו' נטפל עמדם ר"ל בר המא כו' גם ר' סחם נמתניתין הכי דתי עלו מנבל שטמאה כפולת נקויה כלעיל אלא לפי שהיה מנבל לא האמינו לו עד שאמר ר"ל נבלתי מר"י שאמר משום אביו ר' יוסי שהיה מאי' * אמר ר' יוחנן היכלא כו' נטבע בקדושה היכל וכו' לרש"י לאחר המורבן יש בו קדושה דס"ל כמ"ד צ"ק בגילה דקדושה ראשונה קדשה גם לנטיה וק"ל : * בירינו הוא פ"י נכרךן יודעים בירינו המשפחות כולי ויותר נראה לפרס בירינו הוא לנבלת בלי סכנה ולו השחא מוכח ספיר דס"ל משפחה שנטמעה נטמעה אבל אם מפני סכנה של גדולי הדור לא רצה לנלות לא מוכח מידי דס"ל כמ"ד משפחה שנטמעה נטמעה ופרס"י דאין להפרישו כו' אלא ינוסם והם ספק והם כשרים לע"ל עכ"ל וכן מוכח לעיל דמטהר ממזרים לעתיד אבל השחא כספק הן עומדין ומי איעזר כספיקו ודאי דירחק מהן משום דאין השכינה סורה אלא על המיוחסות שנישראל אלא כיון שנטמעה ועתיד יהיו כשרים לגמרי אין לנלות לאתרים כספיקו ואין להפרישו כו' לפי ר"ש ודבור הזה רובן ספיקות והאגלה לחברו אינו אלא כמולאי דנה ומהכונה בקלון מצירו הוא וכל הפסול בתומו טיפל ויש לגמור דנה ולהכותו על פניהם שיטובו מדרכם הללו וצפרת השדכנים מועדים בזה יש לעונשם על כך וק"ל : * משפחת בית הצריפה כו' מקניתי היא כסוף מסכת עדיות עד לרחק ולקרב ואביו מדקדק בה מדקדקי בה כגון אלו אליהו כו' משמע דוקא הני דידעין אן להו בהסתרן ובפסולן אבל משפחה שנטמעה כו' וכן מפרש ההם בריש א"ר יהושע אינו כו' שאין אליהו צא לטהר ולטמא לרחק ולקרב אלא לרחק המקורבין ולקרב המרוחקין דהיינו שלא צא לרחק ולקרב

עשרה יוחסין פרק רביעי קידושין רצה

ישתמש בו להקט:

מהרש"א בן ר' אבותיות חכמים מוסרין אותו כו' פ"א כו' פ"ק קריאתו כנתיבתו ופירושו חכמים כו' עכ"ל ר"ע דודאי קריאתו כנתיבתו הכל יודעין בו ואל"ס מסתיר חכמים אבל פירושו של הכתיבה והקריאה וכוונתו אין כל אדם יודע אלא ע"י קבלה ומסירת חכמים וכן רצא דנטי לתדריש בפרק א"ש יסודו לאמר וכן משמע מהרש"א בפר' אלו טונדין אבל כפשוטו קריאה וכתיבה לא שייך דרשה הכלל יודעין בו ומסיק לעל' כתיב דים לפתעלם פירושו וגם קריאתו כנתיבתו אשור מדכתיב זה שמי וזה זכרי כדנשמך ומלאן מודעא רנה והתחאה מוחיקת לאותן דרשנים כדכתיב דנורו ינו כסוד הסס ונפירושו כמה לרופים ויזר מהמה אם הם דרשים שליטן נחמדים להם מפי חכם או שפולמיר אינו הנין להנין הדברים על עקרן וסרין הרי הם דררי' דריויס תלמס וה"ל ככלל מגלה פנים כחורה שלם כהלל' וכעוסה החורה פלסקר וכל מי שנידו לתחת ראוי למחוי דכס וגם אם איסר אישיר מילי אנטלנינה: כתיב זה שפי וזה זכרי כו' ככתב ב"ה ונקרא בא"ר כו' ואלמירן כעלמ' הדיינו כע"ה' אבל כע"ה' נקרא כתיבתו כ"ה' והכוונ' כי כע"ה' הוא מרת הדין סולט כשיחוף הרמתי' ככריאתו שייחף הק"ה' הרמתיס והדין כמ"ס כיום כרוא' ה' אלהיס גו' וע"כ הכתיבה שס הרמתיס והקריאה שס הדין אבל עה"כ כולו רחמים ואלו יהיה הסס שלם קריאתו כנתיבתו דכע"ה' נקרא אדני סהול הוכרה מורה על הדין שע"כ נקרא ר"ה סהול יום הדין יום סוכרון ושס אדני מורה על זה א' הוא ר"ה וי' הוא י"כ ויניס' מלת דן שפאוחן י' ימים שגין ר"ה ל"ה ס ימי הדין וע"כ כע"ה' ס כולו רחמים יהיה זכרו ג"כ סהול הקריא' משתנה כולו לרחמים וגם כע"ה' כשזכיר הסס כנתיבתו יהיה עיקר כוונתו על הרמתיס דים א"ס למסרת סהול הכתיבה כמ"ס כשור א"ל' וזה כוונת הכתוב דרשו ה' כהמלאו דהיינו שיהיה הדריסה והכוונה כלב כהמלאו כנתיבתו אבל קריאתו אינו כן אלא כשס אחר והוא הסס כתיבתו קרוב אליו נקריא'ו סהול אדני היכל ההייה (כקריאה נקודות שס א"ד' סס עלמס נקודות שס י"ה) ודוק': בן י"ב היו מוסרין' אוחיו לכל ארס כו' וי"ל סא אמירן לעלס כתיב ואין סנרס למלך בן שס של ד' ובין של י"ב וכע"ה' לעיל (ולעלס כתיב דהיינו) פירושו של שס סכא מיירי דהיו מוסרין לכל אדם כתיבתו שס י"ב דלא היו דקייין בו כל אדם מיהו קריאתו כנתיבתו ודלא דלאסור גס בו מדכתיב זה שמי וזה זכרי דאין למלך בן זה הסס לשס של ד' ואלו סהול מוסרין אותו לכל אדם היינו לכתב' נאפי' הקריאה כנתיבתו הו' דכרי כהקדס כדכתיב סהוליס כדלמרי' פ' א"ג ונמו' את שמי שמי העינוד לי יכול אף כנבולין כו' וכדמיידי נוסך עונדל' דר' טרפון עליתי אתר אחי אדני לזכרו כו' אלל כ"ג כו' וק"ק דמסמע דבנותן רב"ט סהול קרוב למורבן בית שמי היו מדרסין כשס העינוד ואלן אמרי' בר"ס טרף בקלפי משמת סמעון הלזיק נמוטו הכפני' מלכרך כשס ונאפסר לתקן דהתס כשאר כהניס קאמר דמוטו אבל הק"ל כע"ה' איירי סלל היה נמוט וק"ל: שם בן מ"ב אבותיות אין מוסרין אותו כו' סא דלמרי' בר"ס מלך סהוליס אף דהסס כנתיבתו אין לו חלק לעולם כנא פ"ק פ"ק

דע"ל שדורשו כמ"כ אבותיות וטעמה זו מה סהול חפך וע"ס כהוס' גס כזה ראייתו כדור הוס סאפילו מי סלון בו אסת ממדו' הללו הסס בן מ"כ מוסר כידו גס כפרסכו' ומדס הלל' סהוליס דכתיב סהול אף למי סלנוע כו' דהיינו סליוו מגלה אורה כפרסכו' דאפי' להתלמד אסור כפרסכו' כדלמרי' פ"ק דענו"ס גבי ר"ח בן הרדיון כענוס על כך ע"כ מי סנידו למחוי יגטר כנתיבתו הלהל לפי דעתס אלכד כוס גס העס"כ ודוק: **ועירא** הוה קמי שמתמיט מיניה דר' יוחנן ר"ה אמר מו ליה נסיב ברתו יומא חד הוו קאולי באורחא סס כשו לעורקמא דמיא ארכביה לרבי יוחנן אכתפיה וקא ע"כ מעבר ליה אמר ליה אורייתין כשרן בנתחן לא כשרן מאי דעתין אילימא מרתנן עשרה יוחסין עלו מבבל אטו כהני לוי וישראלי כולדו סליקו כי הוכי דאשתייר מהני אשתייר נמי כהני אשתמישתיה סא דאמר רבי אלעזר לא עלה עורא כבבל עד שעשאה כסולת נקיה ועלה' עולא איקלע לפומבדיתא לבי רב יהוד' חיייה לרב יצחק ברי' גדל ולא נסיב אמר מ"ה סלמסיב ל' מר אתת' לבריה אל' מי ידענא מהיכא אסכניה אל' אטו אנן מי ידעינן מהיכא קאתינן לרמא מרנך דכתיב *נשיב' כעיון כתיב ענו כחולות בערי יהוד' וכ"ת עכו"ס ועבר הבא על בת ישראל חול' כשר' דלמ' מרנך דכתיב *השוכני' על ממות שן וסרוחיס על ערסותם' ואמר ר' יוסי כר הנינא אלו בני ארס המשתניס מים בפני ממותיהס ערומיס ומגרף בה רבי אבדו אלא מעתה א"ה היינו דכתיב *לכן עתה סס יגלו בראש גוליס משום דמשתניס מים בפני ממותיהס ערומיס יגלו בראש גוליס אלא אמר רבי אברו אלו בני ארס שאוכלים נשותים זה עם זה ומרבקינ משותיהס זה בזה ומתחיליפס גשותיהס זה לזה ומסרוחיס ערסותהס בשכבת זרע שאינה שולרס אמר ליה הוכי נעביד אל' זיל בתר שתיקתא כי סא דכדקי בני מערבא כי מינצו בי תרי כדדי דרדי חוו הי מינייהו רקדים ושתיקי אמרי האי מיוחס טפי אמר רב שתיקתא דבכל היינו יחוסא איני והא איקלע רב לבי כר שפי חלא וברק כהו הוכי ברק לאו ליוחסיס לא אי' שתיקי אלא שתיקי אמר רב יהודה אמר רב אם ראת' שני בני ארס שמתגרוס זה בזה פסול יש באחד מהם ואין מניחים אותם לרבק אחד כתיבירו אמר ר' יהושע בן לוי אם ראת' שתי משפחות מתגרות זו בזו שמץ פסול יש באחד מהם ואין מניחים אותה לרבק בחברתיה

דקדוק אמר ליה כפי יוחנן נסיב כדלמרי' ואל' הוס חפך כה מני סהול מל"ה סהול סהול סכנל: אורייתין כשרן כתיבין לא כשרן תלמידי ארס ותורתי כפרה לך וכפי איך חפך: מלא דעמד שזכר מתוק סכל כתיבתו' דתמן עשרה יוחסין וכו' וספור' ארס עליו כל הספוליס: מהיכא נסיבנא אי' או ארס מיוחסת: זיל כתר שתיקות' סלל לך חסיסה שתיקת' סתמס בני מריה סס ספולין סתמוס ספולין סיו ספרסין ססס נטרו איכס והתיקו' כתיבה ומיוחסת דככל היינו שתיקות' חתוף ססס שתיקי' חתופקי' כתיבתו' א"כ הנו' חתוף סכלל אינו כותב אלא כתיבתו' לני כר שפי מלל סס חתופ' ספי' חתוף חתוף כמא סוספס יין למתוס' ואין מתוס' אוחיו מן חמיס' לרבק כנפלו לך העילו מן חמיס' מריס כתיבס':

עשרה יוחסין

פרק רביעי

קידושין

מהרש"א א"ל אורייתין כשרן בנתין לאו בו' מדמה להו
 ע"פ ת"ש פ"ק ראה חיים עס אשה גו' אם אשה
 מומס כעס שחינוכו' אם אשה חורה היא כעס כו' וק"ל : א"ל מי
 ירענ' מהיבא אנסבי' בו' י"ל הא רב יודא כנצל היה נחיה גופי'
 קאמר לעיל משמיה דמחול א"י עיסה כנצל ויס לייסד דאע"ב
 דאחזן דנשתיירו בימי עורא כנצל מוחסין היו מ"מ היה חוסס
 דמחוקו זמן מימי עורא שהיה כמעט י"ח שנה עד רב יודא
 נחטבו בהם פסולים הסמוכים לכנצל לוי גבול לייחוס כדלקמן
 וק"ל : וב"ח עבד"ס ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר
 כו' דאפי' מנסיס לק"מ דמאן דמכסיר בין כפנויה בין כנ"א
 מבסיר כדמסיק טרק החולץ ועי"ל דאפי' למאי דס"ד החס דלא
 מכסיר כנ"א מנסי' דקרא ל"ק ליה כלל דרוכ בעלות אחר העכל
 ודו"ק : משום דמשתיינין בו' סגנת עניות אמרו עס כפרק
 כמה אשה דמשתיינין כפני מנוהיבס ערומים מ"מ היא עונשא
 דיגלו כדראש גוליס לא סייד כיה וק"ל : אלו בני אדם שאובלי'
 דשורתין זה בו' מפורש עס אוכלים כרים מלאן גומד והסותים
 צמורקי יין גו' מחוך לא חענוגי' שאוכלים וסותים זה עס זה עס
 נשוחיבס יצואו לגונח כנסיבס ומסורתימ ערסוקס כפ"י שאינו
 שלסס מחוך שסס מחלפנין שיהיבס לגונח אינן רולין שיעטברי
 כנפוחיבס כמ"ס כני עדה וכלה שאותה לחסמים מקוין בה סלא
 חתעברי ועי"ל הס"י מסורתי כמ"ס פרק רע"ק דס"י המסרות אינן
 ראוי להסות ולד נזיר ממנו וק"ל : זיל בתר שתויקותא כו'
 פרש"י מ"ח פסולו ספוי פורשין מהן נערי איבה עכ"ל ודוק ויס
 לכדד כהיך מחוך ספן פסוליס יראיס להחויק כמריבה כדי סלא
 יגלה לו כעל מריבו אח פסולו ויס לפרס דדרך כעלי מריבוט
 שכ"א מולד כמריבו ואומר לו פסול מה ופעמי' שהאחד מתחנכס
 כיו ירא שחזירו יאמר לו פסול מה פעלו הוא מקדים עלמו לומ'
 לחזירו אחו פסול וז"ס כל הפסול צמונו פסול כדי סלא יאמר
 לו חזירו אחו פסול ולכך אחר הכא האי דלא קריס לומ' לחזירו
 פסול מה לא דקדים ושתיק הוא מיוחס עפי מחזירו ש"ל פסול
 מה דאס היה צו אחו פסול היה הוא מקדים עלמו לאומרו
 לחזירו דכל הפסול צמונו פסול ודו"ק : אריב"ל אם ראתי ב'
 משפחות בו' כשני בני אדם כהקאמר רב איכא למימר דנפלה
 שגאה צניבס ע"י סוס דבר שפעס אחד נגד חזירו אכל כני'
 משפחות סכל כני משפחה זו מחנכו עס כני משפח' אחרת לוכא
 עמא אלא דמו הסמים אינן מתייחין כו' וק"ל : * בכל בריאה
 מישן מיתה מרי בו' למאי דאמרי' פרק הערל דמזומין אינן
 חיי כרי סלא יטענו צו הרי הוא כנצל בריאה כו' כולה כמשפחה
 וק"ל : וכולן לפסול כ"מ שגלו בו' פורס"י אפי' למ"ד דלא הוי
 ממור פגוס מיהא כו' עכ"ל ולפי פירס"י עס ינחא עפי דמ"ת איכ'
 ממורות סקן לא חטור ונכא זה לחוקו או כחו כו' ע"ס ודו"ק :
 מה * ותלת עלעין כפרמה בין שינה א"ר יוחנן זו חליון
 עב והרייב ונציבין שפעמים כולעתן ופעמים
 כ"ט פולשתן * וארו חיוא אחריי תניינא דמיא לרוב תני רב
 עס יוסף אלו פרסיים שאובלים ושוותים כדוב ומסורבלים
 כדוב ומגדלים שער כדוב ואין להם מנוחה כדוב רבי

אמי כי הוה חיי פרסי רבינו אמר היינו רובא נירא א"ל
 רבי ללוי הראוני פרסיים א"ל דומים לחילול של בית
 דוד הראוני חברין א"ל דומים למלאכי חבלה דראוני
 ישמעאלים א"ל דומים לשעירים של בית הכסא דראוני
 תלמידי חכמים שכבבל אמר ליה דומים למלאכי השר' :
 ותלת עליעין כפרמה כניה הראשונה (השניה) כמורה דניחא
 כתיב וקיא כנצל כפרמה צין שניה כפרמה שמתע מצפני'
 צין שניה שמתע שפולטת מחנוך : זו חליון והדייד ונציבין עס
 כמורה מפורס מקומות עס כמה כמורה עשרת הכנענים דרך
 עס : כולעתן מוטל עליהם : ומסורבלין כדוב כעלי כסר לטון
 עובי ושמן הוא וכעלמא נמי אחרנין קטן מסורבל כנשר המלוכס
 כשר כסרבל : רוב אין לו מנוחה כספוא קשור הולך ונח המיד
 כניצותיו : דובא נירא דזנ נודד : דראוני פרסיים כעל
 משלות והומות היה לוי וקאמר ליה רבי משול לי פרסיים למה
 הן דומין : סחילולת של בית דוד כנצרים : חברים אומה
 הסמוכה לפרסיים ומשחיתים הם וערפנים הם יותר מפרסיים :
 לשעירים מלוכסס שמורים ודומים לשדים : רובין למלאכי
 השרת לבושים לבנים ועשופים לבנים כמלאכי השרת דכתיב
 והאים לבוש כהדים וסני נמי אחרין כמנה מדליקין על ר' יהודה
 שהיה מחטטף כסדינין הסמוליים (המזויירין) ודומה למלאך
 וכו' וכנצרים נמי אחרין מאן מלאכי השרת כנצן ואמאי קרי להו
 מלאכי השרת משום דמזויינין כמלאכי השרת כמלוכסס נאים :
 מהרש"א תניינא דמיא לרוב תני רב יוסף אלו פרסיים
 כו' וע"ס זה נקרא ער של פרס של מעל' דנציא כמפורס
 פ' י"ה ע"ס הראוני פרסיים דומים לחילולת של בית
 דוד כפרס"י לענין כנצרה דמפורס כחילולת בית דוד הכנצ' כסוף
 ער שמוא וכפרסיים אחרין לעיל עשרה קצין כנצרה כאלו לעול'
 ט' נטלו פרסיים כו' : הראוני חברים דומין כו' עיין פרש"י
 וכנצרו פ' עס כמורין של פרסיים ועיין כו' פ"ק דשבת כנצרו
 כו' : הראוני ישמעאלים דומים לשעירים כו' כרס"י לענין
 מלוכסס שמורים והראוני ק"ח כו' לענין מלוכסס לבנים וקח'
 דמוק מה לו לחלות לשעירי' ממזיקין כנצית הכסא גס מה שהניח
 ראיה לק"מ מרבי יודא כר אלעאי לאו כנצל היה וכמפורס דפ"ק
 דשבת נוחא שכתבן כו' כני חזרים שהס כמורין שדרך ללכת
 כשחורים ונרא' לפרס דלענין נקיות טהר' קאמר הראוני ישמעאלים
 דומים לשעירים כנצית הכסא דאין מקפידין לנקיות כלל וק"ח
 כנצל דומים למלאכי השרת שמקפידים נקיות וכו' כנצ"ח
 דאסור אפי' להרס דל"ח כנצולות הסמולות דהו"ק :
 כ' דוה נוחא נפשיה דרבי אמר הומניא איכא כבבל
 כלה דעמונאי היא * כסגריא איכא כבבל כלה
 דממוראי היא * בירקא איכא כבבל שני אחים יש שם
 שמחליפיים נשותיהם והלוה * בירתא דמיא איכא
 כבבל היום סרו מאחריה' * דאקפי' פירא דכוורי ואולו
 וערו כהו כשבחא שמחנינו רבי אחי בר אישיה
 ואשתמרד' * אקרא דאנמא איכא כבבל ארא בר אבהה
 יש בה היום וישב בחיקו של אברהם : היום נירא רב

ס

י

עב

כ"ט

עשרה יוחסין פרק רביעי קידושין רצו

יחודה בככל ראמר סר כשמת רבי עקיבא נולד רבי כשמת רבי נולד רב יהודה כשמת רב יהודה נולד רבא כשמת רבא נולד רב אשי ללמדך שאין צדיק נהטר מן העולם עד שנכרא צדיק כמותו שנאמר "ורח השמש ובא השמש עד שלא בכתה שמשו של עלי ורחח שמשו של שמואל הרמתי שנאמר "וגר אלהים טרם יכבה ושמואל שוכב וגו' :

בי הוה נחא נפשיה נזקתה נפולא צפון : רומניא עיר שמה כן : סגריא עיר היא וכל הני כלו מקומות ניקוח בירתא רשמיא על סס פסרו מחריי המקום ופרסו רבי הילך סרו : דאקפי פירא רבורי וכו' דאקפי הליף דמקורגטין וילף הנדול וקפא פרולא : פירא זרייה העסיה לקבל דנים ונלעו זינר : ואישתמוד נפתחו : היום יושב בחיקו של אברהם ישאומרים מה היום וא"כ לין ורז אדא שנתלמוד ונראה דהאי יושב בחיקו של אברהם אבינו שנגנס לבית מילה וזה רב אדא בר אבהה שהריק ימים הרבה משמת רבי עד דורות אחרונים זימי רב נחמן בר ילמך כדאמרינו ב"ב ע"ד כאל פירוש רש"י ובתוספות פירשו נסר ר"י דשני רב אדא בר אבהה הוה :

מהרש"א היום יושב בחיקו של אברהם אבינו ב' מלת חיק נאמר ב"מ על מקום העררה ולפי שהיום מה קלה בחיק של אברהם ד"ל סוכה רב אדא בר אבהה לב"ב ע"ד דאברהם הוה הכנינו כתי"ס דאברהם רואה בכל הנכנס לב"ב ע"ד אש צעל כותית ערלתו ממשקר ליה לין ומניפו ולפי סבו זיוס נכנס לבית מילה חלה בחיק אברהם שהוא ראשון הנימול בצולוק"ל : שאין צדיק נפטר בו' דלפי פשוטו לא ה"ל למכתב רק חד שמש או ורחו וצא השמש או ורחח השמש וצא אל מקומו בו' וע"כ דרשוה דמש"ך דקרא רמו על שני אורות וזוהמת של הנדוקים קאיירי דעד שלא כהנה שמשו של צדיק זה ורחח שמשו של צדיק אחר ומסיים ביה וא' מקומו של צדיק המת שואף וזוהת צדיק השני קאי נמי שזר אקרא דלעיל מיניה דור הולך דור בא בו' והיינו צדיק זה מת וצדיק זה נולד מיד ומייתי מהאי קרא ונר אלהים טרם בו' דלפי פשוטו המקרא מפורס כדאמרינו לקמן בצרפין ושמואל סוכב דהיכל ה' והלא לין ישיבה בעורה אלא למלכי בית דוד בלבד לא נר אלהים טרם יכבה דהיכל ה' ושמואל סוכב במקומו וע"כ דרשו הכל דלכך נסמך ושמואל סוכב לגר אלהים לרמוז נר אלהים היא הגשמה כתי"ס נר אלהים נשמת אדם טרם יכבה היינו טרם שגשטר עליו וכבר שמואל היה עם מוכן חתיו ורחח שמשו ומפורס דקר הני וקרא ה"ל שמואל בו' וק"ל :

ב צורה ה' ליעקב סביביו צרינו רב יהודה ואמר בן רב רומניא לפוס נראה ויביו כהנבאי ופלטירו בן ע"כ בניהו מת ואפול על פני ואקרא בקול גורל ואומר אהה ה' אלהים רב ושמואל הר אמר למנובה וחר אמר לרעה שאן ראמר למנובה כי הא דאישתנודי דמישן חתניה רבנבוכר נאצר הוה שלח ליה מכולי האי שבייא דאייתית לך לא שדרת לן דקאי לקמן בעי לשוררי ליה מישראל אמר ליה פלטירו בן בניהו און דחשבינו ניקוס קסך הבא

ועברין ניולו לתתם ואמר נביא מי שעשה טובה לישראל ימות כתיב ימו' מ"ד לרעה דכתיב *ותבא אותי אל שער בית ה' הקדמוני הפונה קרימה והנה בפתח שער ההיכל בין האולם ולמזבח עשרים וחמשה איש ואראה בתוכם את יאזניה בן עוזר ואת פלטירו בן בניהו שרי העם וכתיב *ויבא אותי אל שער בית ה' הפנימי והנה בפתח ההיכל בין האולם ולמזבח עשרים וחמשה איש אחוריהם אל ההיכל : ופניהו קדמה ממשמע שנאמר ופניהו קדמה איני יודע שאחוריהם בלפי מערב סה תלמוד לומר אחוריהם אל ההיכל ה' בלמד שהיו כפריעין עצמם ומתרוזין כלפי מעלה וקאמר נביא מי שעשה הרעה הזאת בישראל ימות על מפתחו :

צוה ה' ליעקב סביביו צרינו זריס שהיו סוצנים אותם בצרנס דהיינו עמון ומואב שהלכו להם ויקר מן הכל כדאמרינו בחלק עמון ומואב שכיני ציפי דירובלים קיו אותם לזה שהיו סוצנין אותם אף בגלותם כגון הומנוס דבבל דלהא דעמונאי היא כדאמרינו לעיל הוסיסו סתרינו בבבל והיו מזיירים לישראל שנטוס נהרא : חד אמר לטובה היה מילול הנביא עליו : וחד אמר לרעה שהיה רע צנינו שמת מיחה ופי' : דאישתנודיא דמישן שלטון של מיסן : מי שעשה טובה הזאת שהליף אף הגולה מלהיות עצדים לעבדותו איני יודע שאחוריהם אל ההיכל שה"ל דמערב העזרה : מה ת"ל אחוריהם אחרים ממש כשהוא מפורט שהיו מתכוונין להראות אחוריהם לבגאי :

מהרש"א מי שעשה טובה בו' דמסיים ביה"ל קרא אהה אדני ה' בלה אהה ענשה שארית ישראל דמשמע שהיה מלשער עליו שהיה משארית ישראל שענשה בלה דהיינו שמת קודם זמנו אך למ"ד לרעה קשה דהאיך יתפרסם סיפיה דקרא בלה אהה ענשה בו' ויש ליישב דמשום דלעיל מיניה כתיב בחרב חפולו על גו' וזה פלטיהו מת כדרך כל הארץ על חטתו ולכך החרעס וקובל הניבוי חוקאל שום פעשה מעשה רע כזה ימות על מפתח ושארית ישראל יהיו בליס דהיינו צמיחת חרב סוכר וק"ל : עשרי' וחמשה איש אחוריה' בו' נהאי קרא לא הווי' צמחרים שהיה פלטיהו בן בניהו כהנכס גם הביא החלמוד המקראות שלא כסדרן ונראה משום דנהאי קרא דכתיב אחוריהם אל ההיכל גו' הוזכר שהיו כ"ה איס ונהאי קרא ותבא אותי אל שער ה' גו' הוזכר נמי שהיו כ"ה איס ומתחיל איה לין למימר שאותן כ"ה איס היו ופלטיהו הוה בחוקן דמפורס דהאי קרא ונראה דנהיח קרא דאחוריה' אל ההיכל בלאו הך דרשא מפורס ביה מעשה הרעה שעשו שאמר עוד חסוד תראה הוענות גדולות מאלה ויבא בו' ופניהו קדמה והנה משמחיים קדמה לשמח וחק : *שמואל לשעמיה ראמר המפקיד עבדו בו' וא"כ נפ' שחרור בו' עבד שאין לרב וכו' עיין פרש"י וק"ל לפי זה כדאמרינו סהרג כל בית שמנונאי הרי לא היה עליו רשות רבו וא"כ גע שחרור ואמתי קאמר שמואל כל האומר מציה שמנונאי אנה שבדא הוא וי"ל דלאו לטנין אסורין קאמר שבדא הוא אלא דמעבדים אחי מציה

עשרה יוחסין

פרק רביעי

קידושין

הוא דומה ולא מצית השמונאי הוא פנהרגו כולם אבל קשה לה"כ
 למה הכרוז עליו רב יהודה דעבדא הוא דמשמע לענני פסול עבד
 ויש ליישב בדומה דלכך הכרוז עליו לפי שהיה תמוזי עלתמו בכהן
 מצית השמונאי ולכך הכרוז עליו דמצית הורדוס הוא ולינו כהן
 אלא עבד משחרר כמחול דברי:

ר"ד ממזירי ותתיי פרוורים לעזירי ר' יוחסין ר' יוסי
 רבי מאיר אומר אין פרוורים א"ל רבי יוסי והלא
 כבר נאמר *וורקתי עליכם מים טורים ופרדתם א"ל
 ר"ם כשהוא אומר מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם ולא

מן הממורות א"ל רבי יוסי כשהוא אומר אשחר אתכם
 דמי אומר אף מן הממורות בשלמא לר"ם היונו דכתיב
 *וישב ממזר באשדוד אלא לרבי יוסי מאי וישב ממזר
 באשדוד כדמתרגם רב יוסף יתבון בית ישראל לרומצין
 בארעהן רהוז דמי בה לונבראין * אמר רב יהודה אמר
 שמואל הלכה כרבי יוסי א"ר יוסף אי לאו דא"ר יהודה
 אמר שמנאל הלכה כה רבי יוסי הוה אתי אליהו ומפיק מינן
 צורני צורני :

וישב מחזר באשדוד ויבדל המזורים וישבו בני עלמן ויתבון בית
 ישראל לרומצין תרגום של וישב דהוי דמיין בה לונבראין תרגומן
 של ממזר וה"ל וישב העם שהיה מטכר מנגול ארלו וישרד כחצר באשדוד
 גם הוא מנגול א"י וישעש חלקה להם א"פ של נכסיה ביהוון כדכתיב
 אהתקנת וצאח ביומיס והארץ גשרה הרבה מאד לרבי * י"ב ואלו ה'
 סרי פלסקים העשויו ופאשדודי ובומר : צורני צורני * י"ג חכירות *
אד"ב לין להפסדר גדולת היוםם כי דרנות העתים ומהם לנו ישראל
 אשר נחשורו כנגפות הארץ לא יוכלו להניד פאטוסה עוד לתעלה
 ותי יודע מולתם הירך וים התנאים ביופוס ואלו הם מפותם שחובו כים
 נשים כיוון עמו אלו נחמיים על סמך רב יוסף כמיא דמיא רב יוסף אמר
 שמואל הלכה כרבי יוסף כי העיב דבר מי שאמר כל האצטנות בני קרית
 יערים מי יבא אליהו על רחוק ממה וברת הוללים כמזרח :

מהרש"א וישב ממזר כו' בארעהן רהוז דמיין בה
 לונבראין בו' כפרש"י דלרף פלסקים מנגול א"י

היא ונראה דהו דמיין בה לונבראין כנה"ל מנה שבועה אצנרקס
 לאצנימלך כמ"ס במלוותות לון של יבוסי וזה קשים צענין ותיס
 עקרין צינוסי ר"ל כמו שחזיר יבוסי כנה"ל כך הוה מותר כל
 ארץ פלסקים כנה"ל עלה היתה השבועה רק בעולם הוה וק"ל :

גא **עו** **משנה** אין בודקין לא מן המזבח ולמעלה ולא מן הרוכן
 ולמטה ולא מן סנהדרין ולמעלה וכל שרמחוקי
 אבותיו משוטריו הרביים ונבאי צדקה משיאין לכהונה
 ואין צריך לבדוק אחריהם רבי יוסי אומר אף מי שהיה
 חתום עד בערבו הישנה של צפורי רבי תניי' בן אנטינונם
 אומר אף מי שהיה מוכתב באסטרטיא של מלך :

א"י בודקין מן המזבח ולמעלה התייל לבדוק באתרות ואלו שאפי אמה
 שמת על המזבח א"ל לבדוק בים אפי אמה דקין דנהי שיש על
 המזבח כדוע מתייחס הוה ולא מן הרוכן ולמעלה אס כניה כפאדיין
 אלו היום נדיין כמתייחס הוה : ולא מן סנהדרין ולמעלה אס כניה כפאדיין
 א"ל לבדוק תל אלו וכן שוטר הכרטי ונבאי דרקס משיאין בנותיהן לכהנים
 ואין לרדיין לבדוק אחריהם ועשה דכולהו מפרש כנה"ל אף מי שהיה חתום
 בערבו יאמה על צפורי היה צודק למפרי אמה ימה כמתייחס' בעיניהון
 צעירי משה שביודה דהיינו עיר אמה משה כדכתיב בני חרשה : כצורני

שהיה כחוב צמדרי הדיינין סהיו רגילין ליתוס את הראשים לרון שהיו
 מיוחסין ומיכהין על הסדר פלוני ופלוני מיוחסין הם סהיו רגילין בני מקום
 לצנות דין סהיו מיוחס : כליאסטרטיא של מלך כמתייחס מפרש לה :

פיסקא ולא מסנהדרין ולמעלה מאי טעמא דחני רב נב
 יוסף בשם שבית דין מנוקם כצדק כך מנוקם סס
 מכל מוס אמר מרימר מאי קרא *כלך יפה רעיתו ומום ע"כ
 אין כך *וימא מוס מומא ממש אמר רב אחא בר יעקב
 אמר קרא *והתיצבו שם עמך עמך בדומים לך ודילמא
 משום שכינה אמר רב נחמן אמר קרא *ונשאו אתך
 בדומים לך :

מכל מום פסול יוחסין וצנסהדרין אומר דין גדולה דין קטנה
 אבל דיינין בעלמא לא כדלכתן - ע"כ מיוחסים כעמור :
 ודילמא משום שכינה סנהדרין בעלמא סנהדרין סנהדרין סנהדרין
 מיוחסים מוסם שכינה שלמס נבואה גאטמו סס כדכתיב ואללתי
 מן הרוע וגו' אל סנהדרים סהס לרון כנון סנהדרין דיהוה מוחן
 משה לא : ונשאו אתך נרמיקן וגו' כמכא העם אלא סנהדרין
 דיהוה קאי והקל מעליך ונשאו אתך :

פיסקא רבי הנינא בן אנטינונם אומר אף מי שהיה נב
 מוכתב באסטרטיא וכו' א"ר יהודה אמר סס
 שמואל כחיליות של בית דוד * אמר רב יוסף מאי קרא
 דכתיב *והתייחס כעבי המלהפה וטעמ' מאי אמר רב
 יהודה אמר רב כי שחרא זמורה וזכות אבותם
 מסייעתם והאיכא צלק העבוני כמי לאו דאתי מעמין
 לא דיתבי בעמין - והאיכא אודיה דחתי מאי לאו דאתי
 פחת לא דיתבי בחת והאיכא אתי הגתי וכי תימא ר"ג
 דיתבי בנת היא אר"ג אתי הגתי בא ובמלה לעב"ס *
 ועוד אמר רב יהודה אמר רב ארבע מאות ילדיה היו
 לו לדוד וכולם בני יפת תואר היו וכולם מסתפרים קומי
 ומגרלי בלורית היו וכולם יושבים בקרוניות של זהב
 והיו מהלכים בראשי גייסות והם הם בעלי אגרופים של
 בית דוד ראוי לבעויה עילמא :

בחילולת של בית דוד סהיו נזאס צמחוקות מדה כהמש
 ותזרין חלילה והוא לצאן אסטרטיא וכחובין
 צמות משצת פלוני ופלוני צהדס פלוני והו והצורין ליתוס מכל
 מוס כמפרש שסייעים ונח אבותם כמלתמה יתו ליכא לא
 גרסו' צלק העבוני דהאי גבורים אשר לדוד נמוה. דאתי
 מעמין ונקטיה אלמא לא הקפיו על הגרים : והוא אמר רב
 נחמן כמסתם ע"א : בא אתי הגתי סה"טעו"ס ונבטי לעב"ס
 של עערת מלכס והוא פס כקף עמונים : ילדים נחורים הוין
 לדוד כחיליותו ולא היו צנוני : בני יפת תואר נסים שלקמו
 וישראל כמלתמה כדכתיב והצאת אל חוק צחק ומחוקן כך הוין
 נהנים כמשפטי הגוים : מספרים קומי ומגרלי בלורית
 מלחורי ערפס' לבעויה עילמא אלא לא הוין יורדין מתוך כמלתמ'
 עס ישראל :

משנה לא יתחד אדם עם שתי נשים * לימא מתני' נד
 דלא כאבא שאול דתניא כל שלשים יום יוצא פ
 בקי וקנקר באשי' אחת וכי אנשים אבל לא באיש אחד ע"כ
 161

עשרה יוחסין פרק רביעי קדושין ר"ז

דשתי נשים אבא שאול אומר אף באיש אחד ושתי נשי אפי' תימא אבא שאול בשעת אינות תביר יצירי ורבנן
 סכסי בר' יצחק דאמר רבי יצחק *מה יתאונן אדם חי
 גבר על חטאיו אפי' בשעת אינותו של אדם יצרו
 מתגבר עליו ואבא שאול כי כתיב הוא במחרעם על
 מדותיו כתיב ודכי קאמר מה יתרעם על מדותיו וכי
 גבר על הטאוי דיו תיים שנתחילו ורבנן (אין מתגבר
 אפי' באינות) כי יהיה מעשה דהרא אהתא דהיה
 עובדא ואפיקתיה ;

עם שתי נשים משני שדעתו קלה וסמיך נומת לתפחות ולא חירא ז
 מהכרחא סוף היל תעשה כמות : כל גשמים וסו ולד שיה תביר
 גשמים יום אין לרד לכבדו כמותו להולילו לקמור לא בענה ולא כליהם
 אלא כתיב ויקבד כבאם אהת וז' גשמים וז' לרד גשם ללות אלא ג' אבל
 לא נאום אהת ושתי נשים משום יתור שלא היו חתי הקרות סמוכה לעיר
 מה יתאונן מה חמול אינוהם לאדם לסקור על קד מלכוד פיגרו כל וכן
 שיהא חי נרד להיות גבר על טאוי שאם לא כן יזא יצרו גבר עליו
 ויחשיבי * על מדותיו על קדומו הקרות אהת : מה יתאונן אדם חי ליה
 יתרעם על הקורבנות עליו אהת כל תהא שאני עוב' עמו שחתי
 לו תיים ולא הכתי עליו מיה : וכן וכו' על מעוץ היל שלא טעו לו
 ונלקחו כוח מן תמייה : ורבנן אפי' חתו חתו מת ויולדו
 שפעמים שאין סס אינוהם ועשוני עשונו כאלו מסוין חתוה מת ויולדו
 לעברה כי היל עובד דהא עובד דהא אהת ואפיקתיה לחינוק מי
 שחוקת מת לעשות עבירה עם הכולק עשה קבור : ל' מזורי הוקו וז'
 רבנן אלא כולה כאל' שיל ונרם דיו מיים שחתי לו כי היל עובד דהא
 אהת דאמרי ז'מ' סקינה דיו מחה יתור מדלי עד מתור' ג' גשם וז'
 אחיהם מחמת שחיתוניה יתור על מכותיה דהא עובד ואפיקתיה ל'ג'
הוספות כי היל מעשה דהא אהת וכו' פר"ת מעשה נאשה
 אהת שיהא עובד ויתאוננה על קבר טעלה ויהי עם אהת
 אהת שיהי שומר חלו אהת ויהי לו המלך לשמרו וכל אלא השא נשמה אהת'
 ותעשה לו וכחודר אל החלו לא מלו ויהי משער אהת משער המלך אהת'
 ט' השא' אל תירא קל לי בעלי מקביר ותלויה בעקבות ואפיקתיה לבעל ותלויה
 הרי לך שאפי' בשעת אינותו גבר יורה עליו אר' הקורבנים מיס' ל'שמות
 וכו' לשון שני וכו' כדאיתא ביועז קטן מעשה נאשה אהת שיהי לה'
 גשם ויהא אהת' ויהיה עובד ואהת' אל כל תביר ואל עוד יתור
 ען אהת ולא שחקה ויהא אהת וכן עשה עד שחמו כולם ויהא אהת' מחמת
 שחיתוניה על מחי יתור מדלי' לא יתירה אדם וכו' אלא אהת אהת וכו' :
סס אמר רב יהודה אמר רב לא שנו אלא בכשרים אבל
בפרוצים אפילו בעשרה נמי לא הוה מעשה
הדציאווה עשרה במשה א"ר יוסף תרע דמחברי בי עשרה
וגנבי כשורא ולא מכספי מהררי :

והוציאווה * נחמה שחוקה סוף מיה וקלוקו עיה ואלה אוס
 תיהם : ודחברי בי * גנבי כשורא אהת גיה טאוי לעברה :
רב ור' יהודה דחזקו אבאלי וביראה אהת אהת אהת אהת
 קמיהו א"ל רב לר' יהוד' דל ברעין מקמי גיהנא' ל'
 והא מר אמר בכשרים שפיר דמי א"ל מי יימר דבכשרי'
 כנת אנא ואת אלא כגון רבי תנינא בר פפי וחבריו :
דל כרעין מה לנכס שקרמיה : כגון אהת נחמיה : רבי מניא בר
 פפי ומתירי רבי זנוק ורד כהנא :
מהרשא א"ל נסא מר הוא דאמר בכשרים ש"ל כו' וז"ל
 דהו עס רב דביסודה עוד אגשים אהת' דל"כ
 מלי קשיא ליה לרב יוסדס דהא נרדך קנה ונשי רב שלמה
 וקל לקנין ;

הנך שבייתא דאתאן להרדעי' אסקניהו לבי רב עמרם
 חסירא אפר שקולו דרנא מקמיהו כהריה דקא
 חלפא דהא מינייהו נפל נהרא בארומה שקליה רב
 עמרם לדרנא דלא הוה וכלין כי עשרה לזירלי' דליה
 לחזיה נורא ואויל כי משא לפלגא דרנא אפשח רמא
 קלא אמר טיקא בי עמרם אהו רכנא אמרו ליה כרסי פתא
 אמר להו מוטב תיכפרי בי עמרם בעלמא דכין ולא
 תיכספו מיני לעלמא דאתי אשבעיה ליצריה דינפק מיני'
 נפק מיניה כי עמרא דנורא א"ל תיית דאת נורא ואנא
 בשרא ואנא עדיפנא מינך ;

אסקניהו שיהו עליוהם לזרוחם ונתנום בעלייתו : **כהרי דקא**
 חלפא דהא מינייהו שהיה עובדת אלל פי הארובה
 שמן העלייה שהיו פנים מאירות וקא סליק להוצ' : **אפשח רמא**
 ויסק רגלו לעמוד בזיקמו שחוק להצנר על יצרו אמר נורא
 בי עמר' הוסיק בני השטנה לאסוף ולצ' לנכות הדליקה כיו
 שימל מלרו שחנניש מהס' : אהו רבנן שהיו סומרי שם סס
 דליק' לכבו' אה הדליק' אשבעיה רב עמר' ליהר שיה סילא ממנו :
מהרשא * סקבא דשתא דיגלא פת"י שם סס קבולות
 אגסי' אגסי' לשמע הדמס כו' ונה"ג אמרו
 צב"ה שטמו מיקון גדול סר' לחליל ולשירוהו הל"ל שפתא דיגלא
 דלו עיקר הדמס ובערוך פ"י בריגלא ממש ומשו' דמון שאוכלין
 וסותין ובעלון ממלאכתם מחזיקין כו' עכ"ל ע"ס : **נורא בי**
עמרם אהו כו' ודלוי דקס סנעו שליקה צנייה כפרש"י אצל
 סוה ודלוי נחמנו על נורא דלמ"ר כדמסיק דהדי לא הוליא רבי
 עמרם תידיא שקר משני וענין דלשנעיה עד דיוק מניה כו'
 כענין שאמרו גבי צונו שאמר מ' ה' שהיה נשבע לזירו ונקרא
 י'רא דצנייה נורא כי כנו שהאם מחמת כן י'רא דצנייה הוא
 מחתם כח"ס גבי אהלז והאונת דהוה משום דלחז' צימ מלונן
 היה ועסקה לו אוכל' לרוח' וזוהו למחמו ואמרו נמי זינר' דצנייה'
 כלש' צנעורת וז"ל אה נורא נאל' צנפא ואנא עדיפנא מינך וק"ל :

רבי מאיר היה מתלוצץ בעוברי עבירה יומא דהא אידמ' נ'
 ליה שטן כאתתא כדך גיסא דנורא לא הוה מבר' סס
 נקט מצר' וקא עבר ואויל כי משא פלגא דמצרא שבקיה
 אמר אי לאו דקא מכריוון עלך ברקיע הוהו בר' מאיר
 ותורתו שויתניו לרמך כתרתי מעי' ר' עקיבא הוה
 מתלוצץ בעוברי עבירה יומא דהא אידמ' ליה שטן
 כאתתא כריוש דקלא ונקמה לרמך וקא סליק ואויל
 כי משא פלגיה דקלא שבקיה אמר אי לאו מכריוון
 עלך ברקיעא הוהו ברבי עקיבא והורתו שויתין
 לרמך כתרתי מעי' :

מתלוצץ בעוברי עבירה אומר שנקל הוא להצנר על יצרו
 אם הוא רוצה : אידמ' ליה שטן דקוא יצר הרע :
 כדך גיסא דמברא לר' הגני שמעור המים : לא הוה מברא
 קשינה המעצור : נקט מצרא חבל מוחו ומשח' סנהר' שפתו
 וזוחזין צו לצא על דך קר' הטולט צרוח' סהר' : שבקיה יצפ'
 חב עה לרבי מאיר ; מקרא' ט'

עשרה יוחסין פרק רביעי קידושין

מהרש"א אי לאו כו' הותרו בר"מ הותרו כו' ר"ל דהאי היל"ה סולט יוחר נגדולים כמ"ש כל הגדול מחניו ילדו גדול אלף שהורה מגנא ומללא מגנא מיסורין ומללא מן הכסף כדאמרינן פרק הוה נטיל ע"ס ודוק : **נו פלימו** דהוה רגיל למימר כל יומא נירא בעיניה דשטנא יומא חד מעלי יומא דכפורי הוה אירמי ליה **סס קללו** כעניא אתא קרא אבכא אפיקו ליה רפתא א"ל יומא **כטין כהה** כי האירני כולי עלמא מנאי ואנא אבראי עייליה וקרבינו **סרסור** וינא לחוראי אחויה אותכחה אתכא והוה מלא נפשיה **לעבר** שיחנא וכיבי עליה וקא עכיד ביה מילי רמאיסא א"ל **ינקט** חיב שפיר א"ל הבו לי כסא יהבו ליה כסא אבמר שדי **עית** ביה כיון נחרו ביה שקא ומית שמעיה דהוה קאמרי **עס** פלימו קטל גברא ערק וטש בבית הכסא אול בתריה **עס' היל' כ"ה** נפל קמיה כד הויה דהוה מצטער גלי ליה נפשיה אמר ליה מאי טעמא אמרת הכי אלא הווי אימא אמר ליה לימא מר רחמנא ניער ביה בשטן :

ניהלה כי אתא לביתיה הוה קא שנרא דביתיה תנורא סליק וקא יתיב בגויה אמרה ליה מאי האי אמר לה הכי והכי הוה מעשה אמרה ליה אנא הווי לא אשנא בה עד דיהבה ליה סימנא אמר לה אנא מירא לאימורא איכווני כל ימיו של איתו צדיק הוה מצטנן עד שמת כאית' מית' **כ"ה** דחניא * אישה הפרס וה' יסלת לה כמה הכתוב מדבר **כ"ה** באשה שנדר' בניור ושמע בעלה והפר לה והוא לא ידעה שפר לה בעלה והיתה שותה יין ומטמאה למתים : דפריש מינאי מתמת זקנה ומה ירא מינא הרע : קשטה נפשה נכבשויה נכאטני נמיס נשמיס ואמרסמון : חלפה ותנייה קמיה עזרה לשניו ונשקה פעס טניה : אלא חרותא סס זונה ניכרת צעיר : דהדר' מימא שמרקי הווס הלום : צוציחא ענף קטן שנזונה הקל : שוור קפך : ידא יתיב בגויה להמיה את עלמן : אישה הפרס לריבה סלימה : כמה הכתוב מדבר מאחר שאיבה הפרס נמה שאכלה נהימר אכלה ומה הוא זה הסלימה : והוא שותה יין מזהר ואע"פ שנזהיר כיון שהיא לאיסור נחזונה לריבה סלימה :

כולי עלמא אתכא מר השלמן אובלון : וכיבי ולני' המוליאין ליה ומאוסין : חיב שפיר כ' כהנו שלא תמאסו : יהבו ליה כסא מנוו ליה כוס : אבמר שדא יני' כיון השלך נחזון את כיוונו למה היוולא מן הריאה אכמר' עיטור נלט' : נחרו ביה גערו נז : שקא ומית הוה החיך עלמןו כמת' שקא הלכות כמו שקל : שמעיה דקאמרי פלימו קטל גברא השמע קול יולא מנחוך שאומרים פלימו קטל גברא : ערק פלימו קסבור טכאס עליו ונגיש השלך להרוג' טשא נחנא : בבית הבסא חוך לעיר : חזוייה סטן לפלימו דמלעטר : מ"ט אמרת הכי למה הורגלת לקלנני : אלא הווי אימא לדמוך מעלי שלא תחזיאני **כ"ה** **מהרש"א** אירמי ליה כעניא כו' כ"ע גוואי כו' כ"ע אכתא ואנא כו' כי זה דרנו ט' היל"ה ר' כמ"ש ס' החליל נחמל' קראו הלך ולבסו קראו ולבסו קראו איס דפרש"י סס וכן הכא נחמלה עני הולך מנראי נחמוס שואל על הפתחים ואח"כ באורח מנווילי ואח"כ כנעל הנית אכתא : אול בתריה נפל קמיה כדחזוייה מצטער כו' לפי דעת פלימו סהים זה נן אלס ומית כדר נצית שלך ערק לז"ה ליה סבור עתה סזה נכפל קמיה איס אחר הוה ולא ידע מה היה לו או אפס' דהוה סבר השקא דנתתלה טעה ולא מת או ואול השקא נחרים ונפל קמיה ומית ולכן היה מצטער ציוסר : לימא מר רחמנא ניער ביה כו' דהוה מדח לדיקים כמ"ש ציהוטע נן יהולדק סהים לדיקו להשטן עומד על מינו לטעטו יואמר ה' אל השטן ניער בו ולא מינו שקללו ודו"ק :

מהרש"א הרחמן יצילני מיצד"ר כו' הנס שאח"כ אכל צדיק שמים חוך מיראה שמים מ"מ נכא ליה נהר מפשיעין לו וכה"ג אמרינן צ"ק אמתא הקב"ה עונורו און יבול לו כו' ע"ש : כמה שני דפר"ר מינאי מ"ט קאמ' כו' פרש"י דכרום מינאי מתמת זקנה ומה ירא מינא ר' ע"ל עד שהיא הוה סברה הא דפרי' מינה מתמת זקנה הוה ולכן לא קשטה עלמה כל אותם השני' אבל השקא השמעיה מיניה להסלל להלילו מינא ר' אי הוה פריס מוסס זקנה לא הוה לרוך להסלל נמי' קאמר הכי ולכן ר' חזקה השקא לקשט עלמה צענו וק"ל : אישה הפרס וה' יסלת לה כו' והיא לא ידעה שפר לה בעלה כו' בקראי קמאי דפרשק הפרס אכ נלתו נכאסרת ארוסה נמי כתיב וס' יסלת לה ומיירי נמי אחר ההקרה כמו שפרש"י : נחמוס ואפשר דלי לאג קרא דהכא נכאסרה נהו' בקראי וס' יסלת לה איירי צענו אחר שאס עזרה ולא ספר לה האכ והארוס וק"ל לה לאכל נהלי קרא דנשא' מפור' עפי אישה הפרס וק"ל לה דמת' אחר הער' וק"ל **רבי** עקיבא כי דוח מטי' להאי פאוקא דהוה כבי אמר **נא** ומה מי שנחבוק לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר **סס** מלה אמרה תורה צריכה כפרה וסליחה מי שנחבוק לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אתת כמה זכמה כיוצא ברבר אתה אומר * והוא לא ידע ואשמ' יקרא **ה** ונשא עונו כשהיה רבי עקיבא מניע לפסוק זה היה בוכה ומה מי שנחבוק לאכול שומן ועלה בידו חלב אמרה תורה ודוא לא ידע ואשמ' ונשא עונו מי שנחבוק לאכול חלב ועלה בידו חלב על אהת כמה וכמה איס בן יהודה אומר והוא לא ידע ואשמ' ונשא עונו על דבר זו ידו כל הדוויים :

נח רבי חייא בר אשי הוה רגיל כל עירך דהוה נפיל על **סס** אפיה הוה אמר הרחמן יצילני מיצד הרע : יומא **כ"ב** חד שמעתינהו דביתיהו אמר' מכרי הא כמה שני דפריש ליה מינאי מאי טעמא קאמ' הכי יומא חדא הוה קא נדיס בנינחיה קשטה נפשיה חלפה ותנייה קמיה אמר לה מאן את אמרה אנא חרותא דהדר' מינא תבעה אמרה ליה אית' ניהליה לחך רמנא דריש צוציח' שונר אול איתתה

כל הדוויים כל שיש להם לב לדחות ידו על זה שאינו מתכוין ויש כאלו נשיות עון : **מהרש"א** כי מטי' להאי פאוקא ס' לחסול כפר חזיר כו' ובתנך קראי נקט ר' עקיבא מי שנחבוק לאכול סומן כו' דק"ל קמא **כ"ב**

עשרה יוחסין

פרק

רביעי קידושין

רצח

כנפיים ולקטין עלים מן הגרמים ופירות ועוד שנכרים לרדם ומעזרין על חמס: רועה הנאות שלו במעבירן לרעות נצרות אחרים: חנוני מלומד באונסא להטיל מים ציון ולרעות נטיון: משמו של אבא גוריא: החמרים רובין רשעים מפני לטעוין: הגמלים רובין כשרים: שפורשים למדברות למקום גדודי חיוב ולבטן ירחיים לנפסס ומסגרים לנכ למקום: הספנים רובין חסידים ושרפים למקום הספנים ותמיד הם צרעדה וקמ מן הגמלין: טוב שברופאים לביהגם אינו ירא מן החולי ומאכלנו מאכל זריאים ואינו מסגר לנו למקום ופעמי' שהורג נפשו' ישי' זידו לרפאו' העוראי'ו מרפא: טוב שבטבחי' ספיקי ערסות צחות לידו וחס על תמונו ומאכלין: אבל התורה אינה כן שאף הנה לידו וקבה או יסורין ואינו יכול לעסוק בה קוח אוכל מתמן ספרה דתתיב עוד יצונן צביה:

חוספות הכל לפי זכותו סי' לפי מזלו דמי ומוני לאו בזכותא תליא מילתין אלא במזלו:

מהרש"א לנולס ילמד אדם אה בנו אומנות נקיה וקלה כו' כ"ל כנראה מפרש"י אלא ממאי דררס במורה דר קפרא לעולם כו' נקיה וקלה וקפאר עלה מאי? הוה שמע דמלא וקלה לא היה כחבו מתני' דל"ב היה הנוסף בר קפרא אמתי' ועוד אמרו לא קפאר מאי מאי מתמי' ור"ל דודאי כלי אומנות כלל לא יסרוך אדם על תפלתו להעשיר כדאמרין ספ"ק שחיוב כל אב ללמד בנו אומנות וי"כ מאן דלביג ושנינו ג"כ באבות כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בעלה אלא דקפאר שאל יחשוב אדם דמלאכה נכדה יתפרנס וחסיה מלאכה קטע ותורחו ערפאי אלא יעסוק במלאכה נקיה וקלה שיובל לעסוק מותרו קטע ומלאכהו ערפאי כדאמרין במסכת זבוחו: והתפלג לנו שהעשיר של שיובל להעשיר כו' מתלאך קלה וערפאי שהרי ראינו שאין אומת' שאין כן עניות ועשירות ויכול להעשיר' ומלאכה קלה וערפאי חזון ודאי קטע והכל כן: טובות תמס כמ"ט פירושו כמ"ה ע"ש ורבי הנהרש"י דקפאר נמי לקמן מיהא אני כל אומנות כעולם כו' אלא תורה ודאי דלא פליג ונדיר כל אדם ללמוד אומנות אלא דה"ק מיהא אני הקבועה של כל האומנות ואני מלמדו חורה בקצב ואומנות ערפאי ו"ש הדאומנות אינו עומד לרדם אלא בילדותו שזו היא נכחו לקצב לו אומנות כנדה אלא כשאל לידו וקבה או מוני אינו יכול לעשות מלאכה כ"כ כדי פרנסתו אלא התורה אינה כן דעה' התורה המלאכה נקיה וקלה שיובל לעשו' כן פימי וקנה מתפרכת לו והיא כתיבתו בידי בך דתמי' דהראשונים כנרנות ומייתי כנערתו מהו אומר וקני ה' יחליפו כה נותר כפסקוקם דלעיל מיניה אחר נוחן ליעק כח ולחין אוניס גו' עד ילכו ולא יעשו הכפל כלל וז' לפי שיש צומנים בחדש נערות ובתורתו וזקנה גם כל מעשה האדם תלוים בני' דברים דבימי האדם השתדלות כמ"ט יד תוליש העשיר והב' כמול כמ"ט פימי ומוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא כמול והג' טובות גדולות מתעבה מול כמ"ט התו' כסוף מסכת שבת והכל לפי זמון דקתני כמי הגא היינו נמי טובות גדולות כמ"ט כ"ה והסתא קאמר נוחן ליעק ע"י השתדלות רב כל ולחין וקנה מול עולם יראה ואחר יראה ויעשו ערפי' ומלאכהו גם יעבדו מול מולן וכן נצורים כאל מול השתדלותן ויכשלו מול מולן אלא קני ה' שבועה תרומתו קטע ומלאכהו ערפאי יחליפו כה חת השוחן ע"י החור' שקראח חוסי' וכן מול מולן גם אם הוא רע יעלו אחר נכמים לרבות ולקול מלאכה מהיהל מול מ"ש בלתיכס הנע כז' אין הנעה אלא מלאכה למהו כו' ומסיים שזכינו שירולו ל"כ כמ"ט ונדעה ונדעה כו' ולא יעשו ולכלו אח"כ ל"כ כמ"ט ילכו ממיל איל ולא יעשו: ראית מייקך היה ועוף שיש להם אומנות כו' י"ל דלא נקט נמי בהמה ובכריתא קאמר מיהא לל ראינו לבי קיין וארי כו' ולא לישתמיס למקום כמי בהמה וע' קני' סינו לשון כל נבראו אלא לשאמי הל'ל נמי ואמי לא נבראתי אלא לשאמי קניו וי"ל כי נבראת היתה אינה נוצר לתשיס אדם למלאכה כדקאמר פרק ד' מיתות דפריר והכתיב וכל היתה הרומש מאי לאו ולכילה ופרשי' וקנה מול מלאכה ויהיה ועוף נמי נדחק לעשר

כפי נדרים הוא בלאו וכמוהו כשר חויר אבל האי קרא והוא לא ידע ואם בו נקראו אינו דלא ברק על חייבי נדירות כמו חלב והסתא יחלא דלעורבו חייבי חרי קראי חמס אינו שום דכתי' נדרים דליקין רק בלאו יש לו סליחה אבל האי דחלב כשא עונו ואין לו סליחה רק בקרבן אבל כמ"ד דטור מיימי גם בקר' לחינה מסל דחור והלך סס לעשו' לניטות אחרתי מילתיה דר"ע: אימי כן יהודה אומר כו' כפ"ד דנדרים קאמר דאיני קאמר דקרא אימי כן' לניטות א' של נאכ' אל סון ויחיה לפי' שאמר ער"ו ידו כל הנויים דר"ל ער"ו שנקבע איסורא יש לדווי סרירי נשיאת עון אלא לא נחתיכה א' דלא נקבע כו' איסורא כלל וכחנה חוספת סס דדרשי ח' ד' ו' ר"ת ק"ד ע"י ו"אשכ"ו ו"אשכ"ו:

ס ס רב אחא בר אבא איקלע לבי רב חסריא התניה שקליה לבת ברתיה וכו' מר נמי עבר ליה ארשמואל ראמר שמואל אין משתמשין באשה א"ל אנא כאידך דשמואל ס"ל ראמר שמואל הכל לשם שמים:
הכל לשם שמים ואין דעתי אחרים לחבת אישות אלא לחבת קורבה ולעשות קרית רוח לאמה כשאני מחבב אח בתי:
חוספות הכל לשם שמים ועל זה אנו קומדין השתא שאנו משתמיס כנסים:

משנה ר' מאיר אומר לעולם ילמד אדם את בנו אומנו' נקיה וקלה ויתפלל למי שהיושר והנכסים שלו שאין אומנות שאין בה עניות ועשירות שלא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות אלא הכל לפי זכותו של אדם ר"ש בן אלעזר אומר ראינו מיטיך היה ועוף שיש לרם אומנות ומתפרנסים שלא בצער קולו לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני ואני אלו שנבראו לשמשני הם מתפרנסים שלא בצער ואני שנבראתי לשמש את קוני אינדין שאתפרנס שלא בצער אלא שדרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי: אבא גוריא איש צדיק אומר משום אבא גוריא לא ילמד אדם את בנו חמר גמל קדר ספן רועה והונגי שאומנותן אומנות לטמים רבי יהודה אומר משמו החמרים רובם רשעים והגמלים רובם כשרים הספנים רובם חסידים טוב שברופאים לביהגם והכשר שבנכתיס שותפו של עמק' ר' יהוראי אומר מניה אני כל אומניות שבועולם ואני מלמד את בני אלא תורה שאדם אוכל משכרה בעולם הזה והרק קיימת לעולם הבא ושאר כל אומניות אינן כן וכשארם בא לירי חולי או לירי זקנה או לירי יסורין ואינו יכול לעסוק במלאכהו הרי הוא מת ברעב אבל התורה אינה כן אלא משמרתו מכל רע בנערותו ונותנת לו אחרית ותקוה בזקנותו בנערותו מהו אומר ר' יוחי ה' יחליפו כה בזקנותו מהו אומר עוד יצונן כשיבה וכן הוא אומר באברהם אבינו ואברהם יצון וגו' וה' כרך את אברהם ככל מציונו שעשה אברהם אנינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור מצוותי מצותי תקוה ותרדתי:

נקיה וקלה מפרש כגמרא ולא ילמד בלבו אומנות זה אינה מעשרת אלא יבסק רחמי' מיני סקעושר שלו: חמר גמל ספן קדר נא קדורן כל חלו אומנותן לעשות כשלין כדרכים הם

ישיבת
 ח
 חלה
 ישיבת
 ח

עשרה יוחסין

פרק רביעי

קידושין

דע נאמן כו' אצל הכהנה עיקר תשישה להלכת אדם וכו' דקאמר האי
לא נבראו אלא לשמש' היינו מאוס ד"א כו' ש' ב' ז' כל האדם והשתא
יחא כיון דמוותיה ריחא הלוי' עתה נבדוק סה' עשין מלאכתו כעמקלל
הרס בעשין תחללה גם הכהנה נתקלה עמו ונבי ישראל חביב והשתא
דקין ב' ונחתי לפשתק וכו' ג' אמרי' נבדורות מכל היום ומכל הכהנה
אם תמיה נתקלה מכהנה לכו' ב' ודקאמר לא נבראו אלא לשמש' סה' סה'
מורכבו כבדאיה על' ענין מעשי'ם וריכסה אצל האדם סה' לו
במורה לא אמר הוי לשא' אלא הוי נכרתי' לשמש' קמי לפי במרת' הטובה
דקא' סה' דיש' ללמוד ק"ו סתיה אלא שרעויה' את מעשי' לעשות סתויה
שרוי' והמלאכה קבע כדלעיל' דר"ק' לא ילמוד ב' חסד' גמל קדר סה' ב'
עיין פה' ש' דבולו כו' ולפי' דר"ק' דלאורי' משום פלג' דהמליון רובם
בשרים והשפיק רובם חסדים ולפי' שפרשו' נראה דחזר גמל סה' לאו מאו'
בילה הוא אלא משו' שמלכתו' בדרים רחוקים חזק צמיח והוי' אומנותו'
אומנות' לפעיל' לא קאי' אלא ארונה' וזמני' והשתא ר"י משום לא פליג'
ומלת' כלפי' נפשה הוי' ק"ל' : טוב שרופאים לביהם והשפר כו' פליג'
לפני' טוב שרופאים דהיינו מחזיק' עמו' לטוב ולחמיה' שרופאים' אין
כמיהו' וסמך' ביתר' על המלאכה' מתוך' נאחזו' ופעמים' אלה' טעיה' נענע'
זה בחובה' ויחתי' אל התול' כרפואתו' כדבר' שמוק' מלת' זה' א"ל' לו' לו
לישא' וליתן' עם' סוף' רופאים' כיון' סוף' סוף' נפשות' : והכשר' שבענינים'
שחזו' וכו' לפי' שהענינים' שונים' כדבדיה' מורכבים' גם' סוף' א"ש' שחך'
ליתן' הוי' נשאר' בני' אדם' וע"כ' אחר' גם' הכשר' שמה' לטאה' לשגור' לדבר'
כמות' אל' חזקין' בו' כל' זמן' כנבדו' הכותבים' של' הענינים' עליו' והיה' הוא'
מחש' שחיה' של' עמל' טאה' בו' ויש' העניני' וזמני' יצא' הניב' העמל'
היה' כנבדו' ויש' לשגור' לדבר' כמ"ס' כמ"ס' רש"י' ב"מ' דר"ק' :
ת"ר כל שעסקו עם הנשים סוררו רע כגון הצורפים
והסריקין והתקירות והרוכלין והגרדיים והשפרים
והכוכבים והגרעו והבלן והבורסקין אין מעמידין מהם לא
מלך ולא ב"ב מ"ט א' משום דפסולי אלא משום רויול
אומנותיהו' ת"ר י' דכרים נאמרו בנרע מהלך על צדו
ורוחו נסה ונתלה יושב ואינו יושב ועינו צרה ועינו רעה
אוכל הרבה ומוציא קמעה וחשור על העריות ועל הגול
ועל שפיכות דמים :

לרמי שאומנתו בורסקי א"א לעולם בלא זכרים ובלא
נקבות אשרי מי שבנו זכרים ואוי לו למי שבנו נקבות'
רמ"א לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה
ויבקש רחמים למי שהעושה והוכסים שלו שאין עניות
מן הארמו' ואלו שירותן מן האומנות אלא למי שהעושה
שלו שפא' * לי הכסף ולי הרהב אמר ה' צבאות : ^{מ"ב}
פ"ק ש"א רשב"א אומ' ראית מימין וכו' : הניא רשב"א
אומ' מימי' לא ראית' צבי קיין וארי סבל ושועל ^{ס"ב}
חגוני והם מתפרנסים שלא בצער והם לא נבראו אלא
לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני' : ומה אלו שלא
נבראו אלא לשמשני מתפרנסים שלא בצער אני
שנבראתי לשמש את קוני' אינו רין שאתפרנס שלא
בצער אלא שרעויה' את מעשי' וקפחתי את פרנסתי
שנאמ' * עוונתיכם המו אלה וגומר : ^{ס"ג}
פ"ק ר' נהוראי אומר מניה אני כל אומנות וכו' : ^{ס"ד}
הניא רבי נהוראי אומר אומר מניה אני כל אומנות
שבעולם מלבד את בני אלה תורה שכל אומנות
שבעולם אין עומדות לו אלא בימי ילדותו אבל בימי
וקנתו הרי' : מוטל ברעב אבל תורה אינה כן עומדת
לו לאדם בעת ילדותו ונותנה לו אחרית ותקוה בעת
זקנותו בעת ילדותו מה הוא אומ' וקוי' היחליפו כתי' עלו'
אבר בנשרים' : בוקעתו מיה אומר עוד יגובון בשיבה
דשנים ורעננים יהיו :

שעוברת מן העולם שבעולם מן העולם כין שיהא נקיה מן שיהא
מחוסה וי"ב נכד' ואלו לא ילדנה זה ילדנה אחר
ומ"ל אשרי מי שרואה את הרע וילדו ואלו ילדו בלחמיה נקיה : כס
מורכב בשמים : בני קיין מייבש קיעותו בשדה' : סבל משה משאית : כל
אומנו' אין להם מתן סכר לאחר זמן אלא סכר המלוי להם כשעמך אצל חיר'
מתן סכרה ב"א מחזני לאורך ימים וקא' לתולה ולקון שאינו יכול לעסק טה
עכשו' אולל' מן הקדמתו שנאמר עוד יגובון כשיטה ילמות' למת ויחמד
ספק' לעת שיפתו דשנים ורעננים יהיו :

מורשיא מקטנו מה אומר עוד יגובון כשיטה נגי' שאמר איש בעיר
ונו' דהיינו שבעים מלאכתו קבע וחזרתו ערתי לא ידע
דאין זה קיים לו לוקטורו ו"ש פירות רשעים כמו עשן שמליתו בתלן
כמ"ש אין לו עשב מלחמה שאין לו מול' מלחמה ויפול כל פועלו' אין מורכ'
בשדה' נדמה לדיקים אחר בתפר יפוח שישע' מלאכה שמתחברת בו וכלתו
בלגון ישנה מלך מזלו ויחיר' שיה' נעשה לכן ע"י עשנו חורתן קבע דהיינו
שחלוש' בניה' : שפא' ב"ה' כחלתו' אלהיו ויפוחו היינו ככתי' מורשי' היה'
להם אחרית' ותקום קיעותם ויפוחו' כחזו' ע"י' כס' : ואמר עוד שיתר
על שמתיו יתן לו שיטתו' כשיטה' עד שיפוחו' לנבדורות' כשיטה' שיהא'
גי' עוד וע"י' מיתיו' מתברר' שיהא' למד' כל החומר' כולו' ומלאכתו' מתבררת'
גם כקטנו' כמ"ס' והנכרה' זקן' זה' נכד' וכו' ד"ק' דומא' הוי' לטעה' דמתני'
דבא' חזרת' דרב' הוי' ב"ג' דיתח' וסם' מנאר' ע"י' : אש' מי' שרואה'
הרע' כו' אשרי' מי' שאומנתו' כס' בו' לנאורה' לא הוי' ל"ל' אלא' תך' כתי' ית'
ומה' אובסת' ליה' בלחמיה' אומתיו' ויש' לומר' דקמי' חמיה' אש' עי' ג' אש'ם
הוי' שיהא' מלאכתו' לקיה' מ"ל' חוי' לו' למי' שרואה' אבותיו' כמלאכה' שאינה'
נקיה' דקשה' לו' ללמוד' מלאכה' אחרת' גם' אש' הוי' קלה' כיון' שלא' ארבע'
השפא' רבא' אוחה' פאטתיו' וק"ל' :

סורו רע מהגנו ער רחובו רעה לפשתל עמו שיהא סר אליו וכו'
למיתו' : אלהים יורכי' אב' העושים' לנשים' שרים' ונתי' וכו' :
הסריקוס סורק' נגדים' לנשים' מלוק' יור'ל' : נקבות' רחיים' של' יד'
שמיים' טוחות' בהם' כדחתן' כתיבות' אלו' מלאכתו' שהלכה' עושה' לנעלה'
טוחות' ואופה' והתרי' : ברימיה' יודא' : והרובליו' מוכרים' קי' שועי' כמיים'
לנשים' : והספריו' הגשים' לריכות' להם' כשכל' בניהם' : והגרע' אותן' המקת'
דס' ע"ש' שגרע' את' הדם' : הטרסקי' מעמד' להם' עורוח' ללנוס' ולנעול' :
ויבגל' מחמם' מרחלמות' : מהלך' על' לוד' ודוחו' נסה' חתוק' יושב' ואינו' יושב'
שנשחן' סימני' גיזה' אצל' אין' א' דומה' לו' ובכלל' הוא' חתוק' מתרד' הכשרים'
נתלה' יושב' ואינו' יושב' א"ל' כספר' לו' לחתור' או' על' לוד' דקר' נגוה' ובשכל'
שהנריה' ומסדון' נקסם' לודו' הוא' מחנאה' : ועינו' זרה' כחמנו' להוציא' כלום'
מתמי' שיהא' חתוק' לחטול' : אלו' חתוקין' ואינו' חתוק' להוציא' : ועינו' רעה'
נחתן' עינו' עם' הנריאים' שחלו' יהיו' לריבים' לו' : אוכל' הרבה' שחלמד'
לאכול' עם' כמה' אשוי' בכל' יום' : ויחזיק' קמעה' מתוך' שחלמ' יוסב' יתם'
נקי' ובשר' שחן' שמעטי'ן' את' הונל' : שאדם' מכוין' לעשות' הקיה' מאלל' בריאה'
והסוד' על' העריות' חתוק' שהששים' לריכות' לו' ועסקו' עתה' : ועל' הגול'
שכספים' בחולה' מבעולת' ונתתה' לו' : ועל' שפיכות' דמים' וזמני' דספק' ליה'
לחזק' לפתח' מרביעיה' :

הניא רבי אומר אין לך אומנות שעוברת מן העולם
אשרי מי שרואה את הרעיו באומנות מעולה או
לו למי שרואה את הרעיו באומנו פנומה או אפשר לעולם
בלא כסף ובלא בורסקי אשרי מי שאומנתו בשם ואין

הם ונשלם בעורת האל

ס"ד